

THOMAS SYDENHAM.

J. G. Seiller Sculpsit

THOMÆ SYDENHAM

MED. DOCT.

AC PRACTICI LONDINENSIS

Celeberrimi

OPERA MEDICA;

in Tomos duos divisa.

EDITIO NOVISSIMA aliis omnibus quæ præcesserunt multô emaculatior, & novis Additamentis ditior. Imò Indice Alphabeticô locupletissimô in locum ELENCHI RERUM suffectô, utilissimè ornata.

TOMUS PRIMUS.

GENEVÆ,

Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. XXXVI.

BIBLIOPOLÆ

LECTORI.

PRæclarissimi Viri, Thomæ Sydenham, Medicinæ Doctoris, & Practici quondam Londinensis longè Celeberrimi, Opuscula quotquot hactenùs seorsùm prodiere omnia, unicô Volumine comprehensa, sub variis formis, jam pluries Tibi tradidimus, Lector Humanissime, & jam hic duobus Tomis in 4°. comprehensa de novô damus, eaque multò quàm in aliis omnibus quæ præcesserunt Editionibus, correctiora, ac Indicibus locupletissimis condecorata. Unde jam habebis Observationes Medicas, in Constitutionibus Epidemicis Londinensibus annorum 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672.

 1673.

1673. 1674. & 1675. occurrentes; quales Illæ evulgatæ fuere in Nobilissimi Authoris nostri Operum Londinensi Editione, anni 1676. & alias præterea quæ in Constitutionibus annorum 1676. 1677. 1678. 1679. 1680.; Imò ex parte ad annum usque 1685. se obtulerunt; Item Dissertationes Epistolares super Lue Venereâ, Affectione Hystericâ, & Hydrope; quales itidem in Accuratissimi hujus Authoris Operum Editione Londinensi quartâ; ann. 1685. superadditæ sunt: Et præterea Schedulam Monitoriam de Novæ Febris ingressû, & Febre Putridâ Variolis Confluentibus supervenniente, cum Dissertatiunculâ de Mictû Sanguineô à Calculô renibus impactô, & Processibus integris, in Morbis ferè omnibus curandis, in filii gratiam à Fœlicissimô hôc Practicô conscriptis, annexô etiam de Phthisi Tractatulô: Quæ jam omnia in Nostrâ anni 1696. Editione inclusa fuere. Utinam tam Sedulus Vir quicquid ad Medicam Praxim ulteriùs perficiendam, pari, quàm quæ ab ipsô perscripta sunt, diligentiâ, typis mandâsset! Sic sanè abundè instruerentur Medicorum Filii, iis auxiliis quibus securiùs, magnô Ægrorum suorum beneficiô, in morbis curandis progrederentur. Verùm cùm tot tantaque ab unius Viri, etiam laboriosissimi, ævô, quantumvis protractô, expectari nullatenus debeant, & à plurium tantùm laboribus adjunctis sperari queant: A Doctore Medicô, Nobis Amicissimô, impulsi fuimus ut in eorum quæ deficiebant aliquale supplementum, selectiora quædam undiquaque ex Accuratioribus Practicis conquisita,

ac ea præprimis quæ Methodo Sydenhamianæ maximè affinia forent, Nostræ anni 1715. Editioni insereremus; quò scilicet, si non integram prorsùs Medicam Praxim, illam saltem minùs mancam sisteremus. Cujus Clariss. Viri Consiliis lubenter admodum annuentes, id omne quod præ manibus ipsi fuit, pergratô à nobis animô acceptum, Tibi tum læti tradidimus. Ea autem quæ tum addenda accepimus, duplicis fuere generis: Illorum scilicet partem, Dissertatiunculæ & Tractatuli plures conficiebant: Aliam verò Epidemicæ Constitutiones, in Italiâ, Germaniâ, Hungariâ, Helvetiâ, & aliis locis, (ad normam quam olim Magnus Hippocrates suô suaserat exemplô, quamque Sibi Excellentissimus Noster Sydenham, prudentissimè in pleniorem Artis Medicæ perfectionem, à Systematicis Authoribus non parum retardatam, præstituerat) ab innumeris Viris Doctis, magnâ diligentiâ eventilatæ ac examinatæ componebant. Partis Primæ Articulos, suô quosque locô, nunquam satis laudandi Authoris Nostri Textui annexos, & Argumentis pro istiusmodi connexionis ratione indicanda, munitos dedimus. Partis verò Posterioris Constitutiones Epidemicas quas tum in duo membra divisas, & minùs sedulò, quasi discerptas, duobus in locis collocaveramus, quasque in Editione anni 1723. sine ulla ordinis vitiosi reformatione, pauculis in majus complementum adjectis, exhibueramus; jam permultis novis associatas, in unum Corpus coactas, ac ut ita dicamus, conglobatas,

tas, unà cum Clariss. Guilhelmi Musgrave, de Arthritide Symptomaticâ & Annomalâ Tractatibus, ad Tomum nostrum IIdum rejicimus. Atque sic de Nostrâ hâc Editione satis.

SERIES

SERIES
TRACTATUUM & CAPITUM
TOMI PRIMI.

OBSERVATIONES Medicæ circa *Morborum Acutorum Historiam & Curationem.* Pag. 19

SECTIO PRIMA.

CAPUT I. *De Morbis acutis in genere.* Pag. 19
II. *De Morbis Epidemicis.* 21
III. *Constitutio Epidemica Annorum* 1661. 62. 63. 64. *Londini.* 27
IV. *Febris continua hujus Constitutionis.* 29
V. *Febres intermittentes.* 46

SECTIO SECUNDA.

CAP. I. *Constitutio Epidemica Annorum* 1665. & 1666. *Londini.* 62
II. *Febris pestilentialis & pestis.* 63

SECTIO TERTIA.

CAP. I. *Constitutio Epidemica annorum* 1667. 68. *partim etiam* 69. *Londini.* 78
II. *Variolæ regulares.* 79

III. *Febris continua hujus Constitutionis.* 98

SECTIO QUARTA.

CAP. I. *Constitutio Epidemica partis Anni* 1669. *atque integrorum* 70. 71. 72. *Londini.* 104
II. *Cholera Morbus.* 106
III. *Dysenteria.* 108
IV. *Febris continua hujus Constitut.* 116
V. *Morbilli.* 120
VI. *Variolæ anomalæ hujus Constitut.* 123
VII. *Colica biliosa.* 127

SECTIO QUINTA.

CAP. I. *Constitutio Epidemica partis Anni* 1673. *atque integrorum* 1674. & 75. 134
II. *Febris continua hujus Constitut.* 136
III. *Morbilli.* 143
IV. *Variolæ Anomalæ hujus Constitut.* 145
V. *Tusses Epidemicæ, cum pleuritide & peripneumonia supervenientibus.* 150
VI. *Anacephalæosis.* 156

SECTIO SEXTA.

CAP. I. *Febres intercurrentes.* 159
II. *Febris Scarlatina.* 162
III. *Pleuritis.* 163
IV. *Peripneumonia notha.* 167
V. *Rheumatismus.* 170
VI. *Febris Erysipelatosa.* 174
VII. *Angina.* 176
THOMÆ SYDENHAM Epistola Responsoria *de Morbis Epidemicis* ab Anno 1675. ad Annum 1680. ad Robertum Brady M. D. 180
THOMÆ SYDENHAM, Epistola Responsoria *de Luis Venereæ Historia*

Historia & Curatione ad Henricum Paman M. D. 201

Gualteri Harris, *de Lue Venerea, ejusque origine, natura & curatione*, Dissertatio. 218

THOMÆ SYDENHAM, Dissertatio Epistolaris ad Guilielmum Cole M. D. *De Observationibus nuperis circa Curationem Variolarum Confluentium; nec non de affectione Hysterica.* 230

Bernardini Ramazzini, *de Contagiosâ Epidemiâ, quæ in Patavino Agro, & totâ ferè Venetâ Ditione, in Boves irrepsit*, Dissertatio. 285

THOMÆ SYDENHAM Tractatus *de Podagra & Hydrope.* 300

THOMÆ SYDENHAM *Schedula Monitoria de Novæ febris Ingressu.* 350

THOMÆ SYDENHAM, *de Febre Putrida Variolis Confluentibus superveniente.* 374

Davidis Hamilton, *Tractatus de Febre Miliari, seu vesiculari: accessit Febris miliaris Historiarum Fasciculus.* 380

THOMÆ SYDENHAM, *de mictu sanguineo à Calculo Renibus impacto.* 442

Caroli Drelincurtii, *de Calculo Renum & Vesicæ Dissertatio.* 448

Martini Lister, *Dissertatio Medicinalis de Calculo Humano.* 463

THOMÆ SYDENHAM, *Processus integri in Morbis ferè omnibus curandis, unà cum graphicâ Symptomatum delineatione, & Tractatulo de Phthisi nunc primum edito.* 485

Caroli Leigh, *Phthisiologia Lancastriensis.* 529

AMICISSIMO VIRO
DOMINO
JOHANNI MAPLETOFT,
M. D.
In Collegio *Greshamensi*
APUD LONDINENSES
PROFESSORI,
Nec-non Societatis Regiæ *ibidem* SOCIO.

D*UO omninò sunt (Humanissime Vir) de quibus hìc mihi tecum agendum est: Primum ut causas exponam, quibus impulsus Tractatum hunc meum in publicum edo; alterum, quamobrem eundem Tuo potissimùm nomini dicandum censeo. Primum quod attinet, tricesimus jam agitur annus, à quo* Londinum *petens, ut inde* Oxonium *denuo proficiscerer, (à quo primi belli calamitas me ad annos aliquot distinuerat) in virum Doctissimum & maximè ingenuum Dominum* D. Thomam Coxe, *(qui per eos etiam annos, atque ad hunc usque diem Medicinam magna cum celebritate factitavit) Fratri meo tunc ægrotanti consulentem, auspicatò inciderem; qui quidem Vir, pro nota sua humanitate suavitateque morum me percontatus est, cuì me demùm Arti, intercisa jam repetens studia, sumptâque togâ virili, pararem*

pararem addicere. Ego verò incertus adhuc animi, & de medica Arte ne vel somnians quidem, tanti viri hortatu atque authoritate permotus, nescio quo fato meo, me ad eam seriò accinxi. Et sanè si quando hæc nostra conamina vel minimum in publica commoda cesserint, illi grato animo accepta referenda erunt, quo Promotore atque Auspice ea studia primùm sum aggressus. Post annos aliquot in Palæstra Academica insumptos Londinum *reversus, ad Praxim Medicam accessi, quam cùm intento admodum oculo omnique adhibita diligentia curiosè observarem, mox in eam veni sententiam, quæ mecum ad hodiernum usque diem crevit; Hanc scilicet Artem haud rectiùs perdiscendam esse, quàm ab ipsius Artis exercitio atque usu; veroque admodum esse simile, quòd qui ad naturalia morborum Phænomena oculos animumque accuratissimè maximeque diligenter adverterit, in eliciendis Curativis Indicationibus veris ac genuinis maximè pollere debeat. Huic itaque me Methodo totum tradidi, satis securus, quòd Naturam si sequerer Ducem, etiam* Avia terrarum peragrans loca, nullius antè Trita solo, *nusquam vel latum unguem à recto tramite discederem. Hoc me filo regens, primò ad pressiorem* Febrium *observationem animum appuli, & post devoratum haud mediocre tædium, & molestissimas mentis agitationes, quibus me ad annos aliquot fatigandum permisi, tandem in methodum incidi, quâ istæ possent sanari; quam etiam amicis flagitantibus, in lucem promendam jam dudum concessi. Cùm vero ab illo tempore* novas *Febrium* species, *mihi hactenus incognitas, sibi invicem jugiter succedentes animadverterim, statui apud me quæ ad eas pertinebant singula, vel ab eisdem pendebant, summâ quâ possem diligentiâ in unum congerere: quo tandem aliquando prioris cœpti mei tenuitatem atque angustias paulò accuratiori ac magis absoluta horum morborum Historiâ pensare valerem. Sed dum hæc animo versarem, atque indagarem sedulò, & proinde jam in eo totus essem, ut pro multifariis Naturæ mutationibus & versatili ingenio Medendi, Methodum, ceu Gladium Delphicum, procuderem omnibus parem, statim didici me ideò tantum aperuisse oculos, ut pulvere, haud quaquam verò Olympico, iidem complerentur, atque* his *quidem, proprii cerebri phanthasmata,* illis, *nullum me prorsus habere ducem benè viderer. Quamvis optassem Lucubrationes hasce meas non nisi annorum porrò aliquot experientiâ auctas & confirmatas typis evulgasse, contumeliis tamen ac sannis procacissimi cujusque*

 Ardelionis

Ardelionis tandem plus satis delassatus, amicis eo usque morem gessi (inter quos cum honore mihi semper nominandus est sagacissimus Vir Dominus Doctor Gualterus Needham, *(tam Medicæ Artis, quàm rei Literariæ decus, & laus) ut mihi tandem consulerem, ac justam pararem Defensionem; ea nempe facta prodens scriptis publicis quæ ingenuos, quod spero, omnes mihi Patronos conciliabunt. Cæteros quod attinet, expectabo scilicet, quemadmodum acutè Romanus Philosophus*, ut quicquam Calumniæ sit sacrum, cui nec Rutilius sacer fuit, nec Cato? *Si qui itaque reperiantur, quos præ immanitate quadam ac asperitate naturæ convitiandi libido adhuc incesserit, rectene an secus scripserim haud æstimantes æqua lance, qui vitio statim vertunt, si quis novi aliquid, ab illis non prius dictum, vel etiam inauditum, in medium proferat, hujusmodi ego homines æquo me animo laturum spero; certè convitiorum serram neutiquam reciprocabo. Illud tantùm opponam, Viro Christiano sanè perdignum, quod olim* Titus Tacitus, *obtrectanti* Metello *regessit:* Facile est in me dicere, cum non sim responsurus: Tu didicisti maledicere; Ego Conscientiâ Teste, didici maledicta contemnere. Si tu Linguæ tuæ Dominus es, ut quicquid lubet effutias; Ego Aurium mearum sum Dominus, ut quicquid obvenerit audiant inoffensæ. *Atque hæc sunt, quorum victus pondere Librum hunc luce donandum esse sentiebam.*

Tibi verò (Charissime Vir) eundem dedicatum volui, tum ob mutuam quâ nos invicem complectimur Amicitiam Benevolentiamque; tum etiam quia nemo te melius judicare valeat, si quo in loco aut pretio habendæ sint quas hìc trado Observationes, *cùm per septennium, quod jam ultimò excurrit, plura è præcipuis atque insignioribus, quæ sequentes exhibent pagellæ, Tute etiam oculis usurpaveris. Uti verò eâ tu es morum integritate probitateque notissima, ut religio tibi sit fictis insinuationibus alios in errorem pellicere, [maximè ubi de Corio humano agitur] ita ea etiam polles sapientiâ atque eruditione, quæ tibi à me imponi, si id seriò agerem, nullatenus paterentur, multo minus tu tibi imposueris istis experimentis, quibus in tuis etiam ægris nonnullorum, quæ vel hìc descripsi, vel tibi aliàs affirmavi veritatem comprobasti. Nosti præterea, quàm huic meæ Methodo suffragantem habeam, qui eam intimiùs per omnia perspexerat, utrique nostrum conjunctissimum*

Dominum

Dominum Johannem Lock, *quo quidem Viro, ſive ingenio judicioque acri & ſubacto, ſive etiam antiquis, hoc eſt, optimis moribus, vix ſuperiorem quenquam inter eos qui nunc ſunt homines, repertum iri confido; pauciſſimos certè pares. Verùm non opus eſt, ut ulteriùs tuam fidem ſollicitem, de qua jamdiu perſuaſiſſimus ſum. Cæteros quod attinet, jacienda alea eſt, quæ utcunque ceciderit, ſortem haud gravatè feram. Cùm enim jam ſenex ſim, &, ſummi Numinis favore, tantum mihi ſit Viatici, quantum reſtat viæ, de reliquo dabo operam, ut nec ipſi mihi, neque aliis moleſtus eum aſſequar felicitatis modum, quem ita eleganter depinxit Vir magnus:*

Felix ille animi, Diviſque ſimillimus ipſis,
Quem non mendaci reſplendens Gloria Fuco
Sollicitat, non faſtoſi mala gaudia Luxûs.
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

Quod reſtat, exorandus mihi es, ut hoc propenſi in te animi, &, quo te proſequor, Honoris pignus æqui bonique conſulas; præſertim cum nullo jure Tibi imputari poſſint quotquot in hoc Opere nævi ac σφάλματα *comparuerint, quorum omnium in me ſolùm cudenda eſt faba; nec tu plectendus, ſi quà ego forte deliravero. Quamlibet neque ejus quem exantlavi laboris omnis mihi fructus perierit, cùm vel ex erroribus & hallucinationibus meis anſam nactus fuero, quâ omnibus palam faciam, quanta te colam amicitiâ, & quod ex animo ſim*

Tibi ſemper addictiſſimus

THOMAS SYDENHAM.

PRÆFATIO.

QUemadmodum à natura ita comparata eſt humani corporis Fabrica, ut nec prę jugi particularum fluxu ſibi ſemper conſtet, nec prę externarum rerum vi ſui juris ubique permaneat, unde multiplex ęgritudinum cohors terris ab omni ęvo incubuit; ſic procul omni dubio à multis jam ſæculis ante natum non *Græcum* modò, ſed (qui mille annis hunc anteceſſit,) *Ægyptium Æſculapium*, hominum ingenia inveſtigandę medelæ neceſſitas exercuit. Et profectò, ut quis primus ædificiorum, aut veſtimentorum uſum ad depellendam cœli inclementiam inſtituit, nemo facilè dixerit, ita & *Artis Medicæ* Natales, ut *Nili* fontem, indigitare nequimus; cùm ars medica perinde ac cæterę artes, in uſu nunquam non extiterit, licet nunc diligentiùs, nunc frigidius exculta, pro vario temporum ac regionum habitu. Quantum *Veteres*, ac inter primos *Hippocrates*, præſtiterunt, abunde notum eſt; quibus ſcilicet, ac eorum ſcripta compilantibus maximam *Therapeuticæ* ſolertiæ partem acceptam ferimus. Quin & ſuccedentibus deinde ſæculis emicuit nonnullorum induſtria, qui aut *Anatomiæ*, aut *Pharmaciæ*, aut *Methodo* ἰατρικῇ operam navando, Medicinæ pomœria ampliare pro virili ſategerunt: ut taceam nec in hac noſtra *Britannia*, ipſoque hoc ſeculo defuiſſe, qui in omni ſcientiarum genere, quo res Medica adaugeri poſſit, optimè meruerunt; quorum quidem laudes impari calamo non attingo. Cæterùm quantacunque fuerint aliorum conamina, ſemper exiſtimavi mihi vitalis aurę uſum fruſtra datum fore, niſi & ipſe in hoc ſtadio verſatus, ſymbolum aliquod, utcunque exiguum in commune *Medicinæ* ærarium contribuerem. Quo circa poſt diuturnam meditationem, ac diligentem fidamque annorum aliquam multorum obſervationem tandem aliquando decrevi; Primò ſententiam meam in medium proferre, quâ demum ratione Medendi ſcientia ulteriùs promoveri poſſit: Deinde meorum in hoc negotio conatuum ſpecimen aliquale in lucem dare.

Sentio autem noſtrę Artis incrementum in his conſiſtere, ut habeatur (1) *Hiſtoria*, ſive *morborum* omnium deſcriptio, quoad fieri poteſt, graphica & *naturalis*, (2) *Praxis* ſeu Methodus circa eoſdem *ſtabilis* ac *conſummata*. Sanè morbos craſſè depingere ſatis obvium

vium eſt: atqui Hiſtoriam eorum ita conſcribere, ut evitetur Cenſura, quam *Clariſſ. Verulamius*, in nonnullos ejusmodi Promiſſores vibravit, longè majoris eſt negotii: *Satis ſcimus* (inquit Vir Nobiliſſ.) *haberi Hiſtoriam Naturalem, mole amplam, varietate gratam, diligentiâ ſæpius curioſam. Attamen ſi quis ex ea fabulas, & authorum citationes, & inanes controverſias, Philologiam denique & ornamenta eximat (quæ ad convivales ſermones, hominumque doctorum Noctes potiùs, quàm ad inſtituendam Philoſophiam ſint accommodata) ad nil magni res recidet. Longè profectò abeſt ab ea Hiſtoria, quam animo metimur.* Similiter etiam & morborum curationes pro more facillimè proponuntur; Atqui hoc ita præſtare, ut verba in facta tranſeant, atque eventus promiſſis reſpondeant, magis ardui moliminis illi judicabunt, qui vident haberi apud Scriptores Practicos morbos complures, quos nec illi ipſi Scriptores, nec quiſpiam hactenus Medicorum ſanare valuerunt.

Quod autem ſpectat ad *Hiſtoriam Morborum*, ſi quis rem attentiùs perpendat, facilè videbit ſcribentem ad multò plura animum debere advertere, quàm vulgo exiſtimatur. Quorum pauca hæc impręſentiarum attingere ſuffecerit.

Primò, expedit ut morbi omnes ad definitas ac certas *ſpecies* revocentur, eâdem prorſus diligentiâ ac ἀκριβείᾳ quâ id factum videmus à *Botanicis* ſcriptoribus in ſuis *Phytologiis*. Quippe reperiuntur morbi, qui ſub eodem genere ac Nomenclatura redacti, ac quoad nonnulla ſymptomata ſibi invicem conſimiles, tamen & naturâ inter ſe diſcreti diverſum etiam medicandi modum poſtulant. *Cardui* quidem nomen ad plures herbarum ſpecies extendi nemo neſcit: at verò parum accuratè faciet rei herbariæ ſcriptor, qui generalem hujus plantæ deſcriptionem, quâ ſcilicet à cæteris ſtirpibus diſcrepat, proponere contentus, propria interim & peculiaria cujuſque ſpeciei ſigna & characteres, quibus ab invicem diſcriminantur, contempſerit. Eodem planè modo nec ſatis eſt ſcriptori communes duntaxat morbi alicujus πολυειδεῖς apparentias annotaſſe. Eſto ſanè non omnibus morbis eandem contingere varietatem; tamen complures eſſe, qui licet ab authoribus ſub eodem titulo citra ullam ſpeciei diſtinctionem tractentur, diſſimillimâ ſint indole, in ſequentibus pagellis, uti ſpero, palam fiet. Imò etiam ubi diſtributio in ſpecies reperitur, id fit plerumque, ut *Hypotheſi* alicui, quę veris Phænomenis ſubſtruitur, ſuus reſervetur honos; ac proinde ejuſmodi diſcriminatio non tàm ad morbi, quàm ad Authoris ingenium, philoſophandique theoriam accommodata eſt. Quantum Medicinæ obfuerit ἀκριβείας hac in parte defectus, oſtendunt multorum morborum exempla: quorum nempe curationes hodiè non deſideraremus, ſi ſcriptores, dum

dum Experimenta & Observationes Medicas benevolo saltem animo communicarint, unius scil. speciei morbus pro alio speciei diversæ substitutus non fefellisset. Atque hinc etiam arbitror profectum esse, quod materia Medica in sylvam tam inmensam, sed fructu perexiguo, excreverit.

Porrò autem in scribenda morborum Historia, seponatur tantisper oportet quæcunque *Hypothesis Philosophica*, quæ scriptoris judicium præoccupaverit; quo facto tum demum morborum *Phænomena* clara ac *naturalia*, quantumvis minuta, per se accuratissimè adnotentur; exquisitam *Pictorum* industriam imitando, qui vel nævos & levissimas maculas in imagine exprimunt. Enim verò dici vix potest, quot erroribus ansam præbuerint *Hypotheses* istæ *Physiologicæ*, dum scriptores, quorum animos falso colore illæ imbuerint, istiusmodi Phænomena morbis affigant, qualia, nisi in ipsorum cerebro, locum nunquam habuerunt, debebant autem in conspectum venire, si Hypothesis, quam ipsi pro concessa ac rata habent, constaret veritas. Adde quod si quando symptoma aliquod, quod cum dicta Hypothesi appositè quadret, revera morbo competat, cujus typum delineaturi sunt, tum illud supra modum evehunt, ac planè reddunt ἐκ μυὸς ἐλέφαντα, quasi in hoc scilicet totius negotii cardo verteretur: sin Hypothesi minùs congruat, aut prorsus silentio, aut levi saltem pede transmittere consueverunt, nisi fortè beneficio subtilitatis alicujus Philosophicæ in ordinem cogi, ac quoquo modo accommodari possit.

Expedit autem tertiò, ut in describendo aliquo morbo peculiaria & *perpetua Phænomena* seorsim ab *accidentalibus* & adventitiis (qualia sunt, quæ non tantùm ob ægrotantium temperiem & ætatem, sed etiam ob rationem medendi diversam variè se habent) enarrentur. Nam sæpè accidit, ut facies morbi variet pro vario medicandi Processu, ac nonnulla symptomata non tam morbo quàm Medico debentur; adeò ut eodem morbo laborantes, sed variâ methodo tractatos, varia etiam symptomata exerceant. Unde nisi cautela adhibeatur, necesse est, ut admodum vagum & incertum sit circa morborum symptomata judicium. Prætereo, quòd *Casus oppidò rari* ad morborum Historiam propriè non pertineant; quemadmodum & in descriptione *Salviæ*, v. g. Erucarum morsus inter signa discriminantia istius plantæ neutiquam recensentur.

Denique, *Anni tempestates*, quę scilicet cuivis morborum generi potissimùm faveant, diligenter observandę sunt. Non inficior nonnullos esse omnium horarum; alii tamen, nec pauciores, occulto quodam Naturæ instinctu, annorum tempora, non secus quàm quędam aves aut plantę, sequuntur. Sępè quidem subiit

ſubiit mirari hoc morborum quorundam ingenium, ſatis obvium, à paucis tamen fuiſſe hactenus obſervatum, cùm quo ſydere ſtirpes, aut pecudes ſolemniter procreentur plurimi curioſiùs adnotârint. Sed quæcunque ſit hujus oſcitationis cauſa, pro certo ſtatuo tempeſtatum, in quibus ægritudines ingruere conſueverunt, notitiam multum Medico prodeſſe, tam ad ſpeciem morbi dignoſcendam, quàm ad ipſum morbum extirpandum; atque horum utrumque minus feliciter evenire, ubi iſtiuſmodi obſervatio negligitur.

Hæc quidem etſi non ſola, ſaltem inſigniora ſunt, quæ in ſcribendâ morborum Hiſtoria obſervari convenit. Cujus *Hiſtoriæ* utilitas ad Praxim, omnem æſtimationem excedit: ac præ qua ſubtiles Diſquiſitiones, ac argutiolæ, quibus Neotericorum libri ad nauſeam ferè infarciuntur, nullo in numero ſunt habendę. Quâ enim aut compendioſiore aut etiam aliâ viâ, vel cauſę morbificæ, quibus obviam eundum eſt, deprehendi, vel indicationes curativæ elici poſſunt, quàm certâ ac diſtinctâ peculiarium ſymptomatum perceptione? Neque enim ulla eſt circumſtantia tam levis aut exigua, quę ſuos uſus ad utrumque non habeat. Nam ut demus aliquid varietatis à temperamento individuorum, & tractandi ratione proficiſci, nihilominus adeò ęquabilis ac ſibi ubique ſimilis eſt naturæ ordo in producendis morbis; ut in diverſis corporibus eadem plerumque reperiantur ejuſdem morbi ſymptomata; ac illa ipſa, quæ in *Socrate* ægrotante obſervata fuerint, etiam generaliter ad *Hominem* quemcunque eodem morbo laborantem transferri poſſint, non ſecus ac univerſales plantarum Notæ ad omnia cujuſque ſpeciei invidua ritè ſe diffundunt. Qui v. g. *Violam* accuratè deſcripſerit quoad colorem, ſaporem, odorem, ac figuram, cæteraque id genus; omnibus ubique terrarum *Violis*, quæ ſub ea ſpecie continentur, Hiſtoriam illam in pleriſque ferè omnibus convenire facilè animadvertet.

Et quidem exiſtimo, nos ob eam potiſſimùm cauſam accuratiori morborum Hiſtoriâ ad hunc uſque diem deſtitui, quia ſcil. plerique eos pro confuſis inconditiſque Naturæ, malè ſe tuentis & de ſtatu ſuo dejectæ, effectis tantùm habuere, ac proinde laterem lavare crederetur is, qui juſtam eorundem enarrationem moliretur.

Sed ut ad rem revertamur. Non minus certò etiam à minutiſſimis morbi circumſtantiis Indicationes curativas poſſit Medicus deſumere, quàm ab iiſdem ſumpſit Diagnoſtica. Atque adeò non ſemel mihi in mentem ſubiit, quòd ſi morbi cujuslibet Hiſtoriam diligenter perſpectam haberem, par malo remedium nunquam non ſcirem adferre, variis ejuſdem Phænomenis viam, quâ mihi

incedendum foret, haud dubiam permonſtrantibus; Quæ quidem Phænomena, ſi inter ſe ſedulò conferantur, manu quaſi ducerent ad Indicationes illas maximè obvias, quæ ex intimo naturę ſenſu, non verò Phantaſiæ erroribus depromuntur.

Atque his ſanè gradibus, & ut ita dicam, his adminiculis ad cœlum aſcendit, ad medicinæ nempe faſtigium, Medicorum ille *Romulus*, nunquam ſatis laudatus *Hippocrates*, qui hanc Arti Medicæ inſuper ſtruendę ſolidam ac inconcuſſam ſubſternens baſin, *viz.* νέσων φύσεως ἰητροὶ, i. e. *Naturæ morborum medicatrices*, id egit, ut morbi cujuslibet Phænomena apertè traderet, nullâ Hypotheſi adſcitâ, & in partes per vim adactâ: ut in ejus libris *Morbi*, *de Affectionibus*, &c. videre eſt. Regulas etiam quaſdam tradidit ex obſervatione methodi iſtius, quâ utitur natura tàm in morbo provehendo, quàm in eodem amoliendo, natas; cujuſmodi ſunt *Coacæ Prænotiones*, *Aphoriſmi*, & reliqua id genus. Atque in his ferè ſtetit magna illa Divini ſenis θεωρία, non ab irrito laſcivientis Phantaſiæ conamine deſumpta, ceu vana ægrorum inſomnia, ſed legitimam exhibens Hiſtoriam earum Naturæ operationum, quas in hominum morbis edit. Cùm verò dicta θεωρία nihil eſſet aliud, quàm exquiſita naturæ deſcriptio, par erat omnino, ut in praxi eò tantùm collimaret, ut eidem laboranti, quibus poſſet modis ſubvenire contenderet; unde etiam non aliam Arti demandat provinciam, quàm ut deficienti naturæ ſuccurrat, effrænem coërceat & in ordinem redigat; utrumque verò hoc, tum paſſu illo, tum etiam methodo, quibus natura morbum expellere ſatagit atque amovere: Animadverterat nempè ſagaciſſimus Vir, quod ſola Natura τὰς νέσες κρίνει, καὶ ἐξαρκέει τὰ πάντα πᾶσι. Atque hæc omnia peragit Natura pauciſſimis ſimpliciſſimiſque adjuta remediorum formulis, alicubi etiam prorsùs nullis.

Altera ab hac Methodus, quâ Ars medendi, ſi quid ego judico, poſſit ulteriùs provehi, in eo potiſſimùm cardine vertitur; ut certa aliqua, & *conſummata* undique ac *fixa Methodus medendi* in publica commoda tradatur, eam intelligo, quæ ſatis magno Experimentorum numero corroborata ſuffultaque, huic vel illi morbo devincendo ſuppar invenitur. Neque enim ſatis eſſe arbitror, ut ſucceſſus particulares, ſive Methodi cujuſlibet, ſive etiam Remedii, ſcriptis prodantur, ſi neque illa univerſaliter atque in omnibus ſcopum attingere deprehendatur, (poſitis ſaltem his vel illis circumſtantiis.) Contendo verò ego nos æquè certò ſcire debere, hunc illumve morbum expugnatum iri; ſi huic aut alteri intentioni ſatisfecerimus; ac certò jam ſcimus, nos hoc aliove remedii genere huic aut alteri intentioni ſatisfacere poſſe: quod quidem licèt non ſemper & ubique, frequentiſſimè

ta-

tamen, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ votis respondet exhibentium, ita *sennæ foliis* v. gr. alvum subducimus, *Papavere* invitamus somnum. Non is sum, qui negem, debere Medicum animum diligenter advertere ad particularia, tum Methodi, tum Remedii eventa, quibus est usus in morborum curatione, & in usus suos reponere, tàm ad sublevandam memoriam, quàm ut ansas inde arripiat, quibus paulatim peritior evadat Medicus, tandemque post diutina, & repetita sæpius experimenta, Methodum sibi figat firmetque, à quâ in hujus aut illius morbi curatione ne hilum sibi recedendum putet. Observationes autem particulares in lucem dare, non ita magnam, me judice, adfert utilitatem. Nam si id tantùm agit *Observator*, ut nos doceat hunc morbum semel, vel etiam sæpius huic remedio cessisse, quid mihi, obsecro, profuerit, si infinitæ ferè medicamentorum decantatissimorum copiæ, quâ jamdiu obruimur, adhuc aliud mihi hactenus inauditum accrescat? Quod si repudiatis cæteris omnibus remediorum formulis, huic me unicè addixero, annon innumeris ferè experimentis probanda mihi venit ejus vis, innumerræ etiam circumstantiæ trutinandæ, tum ęgrum, tum ipsam Methodum spectantes; antequam ex observatione solitaria fructum aliquem queam decerpere? Si Observatori nunquam non responderit Medicamentum, quare in particularibus versatur, nisi aut sibi diffidat ipse, aut minutatim potius quàm in solido imposuisse orbi videri præoptet? Quàm verò in proclivi sit densissima hujus generis volumina conscribere, nemo vel mediocriter in praxi versatus ignorat; uti nec econtra quàm sit illud difficile, perfectam & confirmatam undique Medendi Methodum in quovis morbo condere ac stabilire. Si vel unus tantùm per singula mundi sæcula hoc modo unicum tractaverit morbum, Medendi Ars (quæ Medicorum est provincia) à multis retrò annis ad ἀκμὴν pervenisset, omnibus absoluta numeris, saltem in quantum fert mortalium sors. Quę verò fundi nostri est calamitas, jamdiu ab antiquissimô & peritissimô duce *Hippocrate*, & priscâ Medendi Methodô, causarum conjunctarum (utpote quæ certò se prodant) cognitioni superstructâ, descivimus; unde est, ut quæ hodie exercetur, à Logodædalis conficta, confabulandi magis sit Ars, quàm Medendi. Sed ne hanc ego dicam temerè impegisse videar, fas mihi sit è via parumper deflectere, quò scilicet evincam Causas illas remotiores, in quibus assignandis & in lucem extrahendis hominum Curiosorum & περιέργων vanę speculationes unicè desudant triumphantque, prorsus esse ἀκαταλήπτους ac inscrutabiles; solas verò proximas & conjunctas à nobis posse cognosci, atque ab his solis indicationes curativas esse mutuandas.

Obſervandum eſt itaque, quòd ſi Humores vel diutiùs, quàm par eſt, in corpore fuerint retenti, (quia ſc. Natura eoſdem concoquere nequeat, ac deinceps expellere) vel ab hac aut illa aëris Conſtitutione labem morbificam contraxerint; vel denique contagio aliquo venenato infecti in ejuſdem caſtra tranſierint; his inquam modis & his ſimilibus, dicti Humores in formam ſubſtantialem, ſeu *ſpeciem* exaltantur, quę his aliiſve Affectibus cum propria Eſſentia convenientibus ſe prodit; quæ quidem ſymptomata, licet minus cautis videantur oriri, vel à natura partis, quam humor obſedit, vel à natura humoris ipſius, antequam hanc induerat ſpeciem, nihilominus reverà Affectus ſunt ab eſſentia dictę ſpeciei in hunc gradum recèns evectæ, pendentes. Adeò ut quilibet *morbus ſpecificus* Affectio ſit ab hac vel illa ſpecifica Exaltatione, vel ſpecificatione ſucci cujuſdam in corpore animato ortum ducens. Sub hoc genere poteſt comprehendi maxima pars morborum, qui certum aliquem typum ac formam agnoſcunt. Et profectò haud minus ſe natura methodo aſtringit in his tum producendis, tum maturandis, quàm in *Plantis*, ſive etiam *Animalibus*. Quinimò ut cuilibet ſive Plantę, ſive Animali proprii quidam ac peculiares Affectus competunt, ita ſe res habet in qualibet ſucci cujuſcunque Exaltatione, ubi ſemel in *ſpeciem* proruperit. Exemplum hujus rei ſatis luculentum quotidie nobis ingerunt, & ob oculos ponunt varię iſtę Excreſcentiarum ſpecies, quas Arbores, Fruticeſque emittunt, vel ob ſucci Nutritii perverſionem & depravationem, vel alias ob cauſas, in forma ſcil. *Muſci*, *Viſci*, *Fungorum*, aliorumque id genus: quæ omnia *Eſſentiæ* ſunt ſive *Species*, à parente, ſeu Frutice, diverſę planè atque diſtinctæ. Et ſanè qui ſeriò atque ad amuſſim penſitaverit φαινόμενα illa, quæ Febrem v. g. *Quartanam* comitantur: Quod viz. ferè ſemper ſub Autumno ingreditur; quòd certum ordinem ac typum ubique ſervat, revolutiones periodicas quarto quoque die non minus certò repetens, quàm ſuas repetit Horologium, ſive aliud quoddam ejuſmodi αὐτόματον, (niſi ab accedente aliquo extrinſecùs adveniente hic ordo perturbetur) quod cum rigore ac notabili frigoris ſenſu aggreditur, quem excipit caloris perceptio non minus ſenſibilis, quę tandem in ſudore effuſiſſimo terminatur; quod denique morbus hic, quemcunque demum invaſerit, vix ante *Vernum Æquinoctium* abigi poterit & fugari; Qui hæc, inquam, omnia penſiculatiùs trutinaverit, haud minus firmis rationibus inducetur, ut credat, morbum hunc *ſpeciem* eſſe, quàm ſunt illæ, ob quas credit Plantam eſſe ſpeciem, quę parem ſemper ad normam è terra naſcitur, floret, interitque, atque in reliquis afficitur pro ratione Eſſentiæ ſuæ; neque facilè comprehendi

di potest, qui fiat ut hic *morbus* oriatur à combinatione sive principiorum, sive qualitatum evidentium, cum *planta* substantia ac species distincta in rerum natura ubique agnoscatur. Illud interim non diffitemur, quòd cùm species sive Animalium sive Plantarum singulæ (demptis perpaucis) per se subsistant, istæ Morborum Species ab iis dependent humoribus, à quibus generantur.

Tametsi verò ex jam dictis constare videatur morborum plerorumque causas inscrutabiles prorsus esse, ac ἀνεκδιήγητους, non tamen insolubilis erit illa quæstio, *Quo pacto sanari possint?* cum de causis remotioribus nos hoc asseramus: Nemo autem est qui non videat curiosos istos speculatores in causis primo primis ferè ac remotissimis indagandis, ac in lucem (ut ut invitâ Minerva ac reclamante naturæ sensu) protrahendis operam perdere; immediatas verò & conjunctas, seu ante pedes jacentes, contemnere, quæ tamen necessariò debent cognosci, & possunt etiam, sine ficulneis hujusmodi adminiculis, cum Intellectui se apertè sistant, vel proprii sensûs testimonio, vel Anatomicis Observationibus ab aliis jampridem factis, retectæ. Atque ut impossibile planè est, ut Medicus eas morbi causas ediscat, quæ nullum prorsus cum sensibus habent commercium, ita neque est necesse, abundè enim sufficit, ut sciat, undè immediatè oritur malum, talesque ejus effectus atque symptomata, ut inter hunc aliumque morbum hujus non dissimilem, valeat accuratè distinguere. In *Pleuritide* v. g. diu atque incassum se fatigabit aliquis, nec tamen mente assequetur pravam illam Crasin & malè cohærentem sanguinis texturam, quæ prima est hujusce mali origo; qui verò causam à quâ immediatè producitur rectè cognoverit, & ab aliis morbis quibuscunque ritè valeat distinguere, non minus certò curandi scopum attinget, etiam neglectâ otiosâ istâ atque inutili remotissimarum causarum indagine. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ.

Jam verò si quærat aliquis, an ad prędicta in Arte Medica desiderata duo (Veram scilicet & Genuinam morborum *Historiam*, & certam confirmatamque medendi *Methodum*) non etiam accedat tertium illud, Remediorum nempe *Specificorum Inventio*? Assentientem me habet & in vota festinantem. Etsi enim *Methodus* sanandis morbis *Acutis* maximè accommoda mihi videatur, quibus exigendis cùm natura ipsa certum aliquem Evacuationis modum statuerit, quæcunque Methodus eidem fert opem in promovenda dicta evacuatione, ad morbi sanationem necessariò conferet; optandum est tamen, ut beneficio *specificorum*, si quæ talia inveniri possint, æger rectiori semitâ ad sanitatem proficeret; & [quod majoris etiam momenti est] extra aleam malorum, quę sequuntur aberrationes istas, in quas sæpe invita dilabitur Natura in morbi causa

 expel-

expellenda, (ut ut potenter & doctè ei ab assistente Medico subveniatur) possit collocari.

Verùm quod ad morbos *Chronicos* sanandos attinet, licet nihil dubitem ulteriores in medendo profectus vel à sola *Methodo* posse sperari, quàm qui in primam statim cogitationem incurrant, attamen plùs satis constat deficere illam in curatione *Chronicorum* aliquot vel maximè spectabilium inter eos, quibus homines urgentur; quod ob hanc præcipuè causam usu venit, quia scil. Natura in hujuscemodi morbis non habet Methodum tàm efficacem, quâ materiam morbificam foras ejiciat, (perinde atque in *Acutis*) quô nos cum eadem manus jungentes & ad debitum dirigentes scopum, morbum debellare valeamus. In vincendo itaque morbo Chronico is demum jure meritoque Medici nomen sibi vindicat, penes quem est ejusmodi medicamentum, quo morbi *Species* possit destrui: non qui id tantum agit, ut è primis secundisque qualitatibus nova aliqua introducatur, & prioris subeat vicem; quod fieri quidem potest non extinctâ specie: v. gr. calefieri potest, aut refrigerari, qui *Podagrâ* laborat, vigente adhuc podagrâ, nedum devictâ. Methodo hâc, quâ diversę tantùm qualitates introducuntur, morbi *Specifici* non magis immediatè perdomantur, quàm ignis gladio extinguitur. Quid enim, obsecro, Calor, Frigus, Humidum, Siccumve, aut è secundis qualitatibus, quæ ab his pendent, alia aliqua ad morbi curationem faciet, cujus essentia in harum nullâ consistit? Si quis hìc objecerit, satis magnum Remediorum Specificorum numerum jam diu nobis innotescere, hunc ipsum, si examen paulò diligentius instituerit, in oppositas partes facilè transiturum confido, cùm unicus *Cortex Peruvianus* à suis militet. Toto enim cœlo distant, quæ huic aliive *Indicationi Curativæ* specificè respondent Medicamenta, cui si faciamus satis morbus abigitur; & quæ hunc aliumve *Morbum* specificè atque immediatè persanant, nullo habito respectu ad hanc aut illam Intentionem sive Indicationem Curativam: v. gr. *Mercurius* & *Sarsæ radices* in *Lue Venerea specifica* vulgò audiunt, quę tamen pro specificis propriis atque immediatis non debent haberi, nisi argumentis satis validis atque irrefragabilibus possit confici, *Mercurium* nullâ excitata *Salivatione*, *Sarsæ* verò radices sine motis *sudoribus* tàm egregiam operam præstitisse. Ad hanc pariter normam alii etiam morbi aliis Evacuationibus curantur, cùm tamen quæ adhibentur Remedia, non magis propriè competant immediatæ curationi istorum morborum, qui eis sanantur Evacuationibus, quibus faciendis ejusmodi remedia maximè propriè designantur, quàm *Scalpellum Phlebotomum Pleuritidi*; quod tamen nemo opinor *Specificum* hujus morbi facilè appellaverit.

Specifica

Specifica proinde medicamenta, si ad hanc mentem nostram restringantur, non cuivis homini contingunt, neque oscitantibus temerè se ingerunt; nullus tamen dubito, quin in exundanti illa plenitudine, quâ turget natura diffluitque, ita jubente *Optimo Maximo* rerum omnium *Conditore*, in singulorum præservationem prospectum pariter sit de curatione malorum magis insignium, quæ homines vexant; idque pro foribus, & in patrio cujuslibet solo. Et sanè dolendum est, *Plantarum* naturam nondum magis exploratò nobis innotescere; quę mihi videntur reliquæ omni, quâ patet, Materiæ Medicę palmam præripere, & quæ inveniendorum, de quibus jam diximus, Remediorum uberrimam nobis spem faciunt: Cum *Animalium* partes cum humano corpore nimium convenire videantur, nimium dissidere *Mineralia*; unde est quod Mineralia Indicationibus potentiùs respondere, quàm vel plantas vel ex animalibus desumpta, lubens fateor; at non specificè tamen mederi, eo quo diximus sensu ac modo. Me quod spectat, non hîc aliud mihi sumo pręter laborem ac tædium hæc atque hujusmodi diu multumque jam per aliquot annos animo versandi, necdum mihi tam feliciter cessit, ut cum prudenti fiducia, quę de iis cogitaverim, in publicum dare ausim.

Quantumlibet verò mihi pre cęteris arrideant *Plantæ*, non tamen is sum, qui eximia illa Medicamenta ex alia tribu desumpta, quę vel hoc, vel alio aliquo sęculo hominum industriâ atque labore Intentionibus aptè respondentia reperta fuêre, contemnam. Inter quę primum sibi locum vendicant quæ nomine *Guttarum Doctoris Godard* insigniuntur, & à Viro *Doctissimo* & *solertissimo* tàm Methodi quàm Remediorum indagatore, *Domino Doctore Goodall* præparantur; quarum vim ac efficaciam in attingendo, ad quem vulgo diriguntur, scopo, cęteris quibusque *Spiritibus Volatilibus* jure præfero.

Coronidis loco, cùm in hac introductione fuerim pollicitus, me daturum specimen eorum, quæ in hujus Artis augmentum utcunque conatus sum; fidem liberare jam tentabo in tradendis Historiâ Curationeque *Acutorum Morborum*. Qua in re licet satis advertam, me supinis atque ignorantibus fructum omnem eorum, quos per meliores vitę annos corpore animoque exantlavi laborum, expositurum, malum tamen pessimi hujus sæculi genium satis habeo perspectum, ut non aliam ex hac semente, quàm convitiorum atque contumeliarum messem expectem: Meque famæ meæ longè melius consuluisse, si inanem aliquam atque inutilem speculationem commentatus fuissem. Hoc verò mihi perinde est: Mercedem aliunde pręstolor. Si quis hîc objiciat alios ęquè in hac arte versatos non idem mecum de his rebus sentire; meum non est, quid sentiant alii, disquirere, sed meis observationibus adstruere fidem, quod ut faciam,

faciam, Lectoris patientiam desidero tantùm, non favorem. Res ipsa etenim brevi loquetur, an fideliter & sincero animo hîc egerim, an è contra ad instar sceleratissimi hominis morumque profligatissimorum, homicidam me prçstiterim vel in terra defossus. Illam tantùm mihi veniam peto, quòd minùs accuratè quàm proposueram morborum Historiam ac Curationem descripsero; cùm non tam metam figam, quàm animos iis addam, qui feliciore ingenio prçditi ad hoc opus posthâc se accingent, quod jam ego imperfectè molior.

Unum adhuc restat, de quo monendus est Lector, mihi in animo non esse, sequentes paginas infinito particularium observationum numero distendere, quibus Methodo ibidem traditę fidem astruam: Frustra enim & cum tędio Lectoris repeterentur ista singulatim, quæ in summas contraxi. Satis autem ad calcem Observationis cujuslibet Generalis [saltem quæ ad annos nuperos spectat] Particularem hîc illic adnectere, quâ Methodi prçcedentis medulla contineretur. Hoc interim spondeo, nullam à me Methodum Generalem fuisse evulgatam, quę experientiâ reiteratâ non est stabilita, atque confirmata.

Sed & spe frustrabitur, qui ingentem Remediorum, seu Formalarum sylvam hîc expectaverit, cùm Medici judicio permittatur, ut pro re natâ iis utatur; mihi sufficit innuisse, quibus Indicationibus satisfaciendum est, quo etiam ordine & tempore; Etenim in eo prçcipuè stat Medicina Practica, ut genuinas Indicationes expiscari valeamus, non ut remedia excogitemus, quibus illis satisfieri possit; quod qui minus observabant, *Empiricos* armis instruxêre, quibus Medicorum opera imitari queant.

Quod si quis objecerit, me in aliquibus non tantùm medicamentorum pompæ renunciasse, sed ea insuper remedia proposuisse, quæ ad materiam medicam vix possint referri, adeò sunt simplicia atque inartificiosa; vulgaribus tantùm opinor ac plebeis animis hac in re displicebo. Norunt enim Sapientes, Bona ea esse omnia quæ sunt utilia, atque *Hippocratem*, dum Follium usum in *Ileo* sanando proponit, & in *Cancro* nihil prorsus agendum præcipit, [atque ejusmodi alia quæ in singulis ferè pagellis scripta leguntur] non minus benè de re medica meruisse, quàm si pomposis remediorum formulis omnia implevisset.

In animo erat & *Chronicorum* morborum *Historiam* tradere, eorum saltem, quos frequentissimè tractaveram, sed cùm operosius id sit, cumque harum, quas jam edo, Lucubrationum fortunam experiri primùm libuerit, imprçsentiarum supersedendum mihi esse duxi.

AUTHO-

AUTHORI, IN TRACTATUM EJUS DE FEBRIBUS.

Febriles æstus, victumque ardoribus orbem
Flevit, non tantis par Medicina malis.
Nam post mille artes, Medicæ tentamina curæ,
Ardet adhuc Febris, nec velit arte regi.
Præda sumus flammis; solum speramus ab igne,
Ut restet paucus, quem capit urna, cinis.
Dum quærit Medicus Febris causamque modumque,
Flammarum & tenebras, & sine luce faces;
Quas tractat patitur flammas, & Febre calescens,
Corruit ipse suis victima rapta focis.
Qui tardos potuit morbos, artusque trementes
Sistere, Febrili se videt igne rapi.
Sic faber exesos fulsit tibicine muros,
Dum trahit antiquas lenta ruina domos.
Sed si flamma vorax miseras incenderit ædes,
Unica flagrantes tunc sepelire salus.
Fit fuga, tectonicas nemo tunc invocat artes,
Cùm perit artificis non minus usta domus.
Se tandem Sydenham *Febrisque Scholæque furori*
Opponens, Morbi quærit, & Artis opem.
Non temerè incusat tectæ putredinis ignes;
Nec fictus, Febres qui fovet, humor erit.

Non bilem ille movet, nulla hic pituita: Salutis
Quæ spes, si fallax ardeat intus aqua?
Nec doctas magno rixas ostentat hiatu,
Queis ipsis major Febribus ardor inest.
Innocuas placidè corpus jubet urere flammas,
Et justo rapidos temperat igne focos.
Quid Febrim extinguat, varius quid postulat usus,
Solari ægrotos quâ potes arte, docet.
Hactenus ipsa suum timuit Natura calorem,
Dum sæpè incerto, quo calet, igne perit:
Dum reparat tacitos malè provida sanguinis ignes,
Prælusit busto, fit calor iste rogus.
Jam secura suas foveant præcordia flammas,
Quem natura negat, dat Medicina modum.
Nec solùm faciles compescit sanguinis æstus;
Dum dubia est inter spemque metumque salus;
Sed fatale malum domuit, quodque astra malignum
Credimus, iratam vel genuisse Stygem.
Extorsit Lachesi *cultros, Pestique venenum*
Abstulit, & tantos non sinit esse metus.
Quis tandem arte novâ domitam mitescere Pestem
Credat, & antiquas ponere posse minas?
Post tot mille neces, cumulataque funera busto,
Victa jacet parvo vulnere dira Lues.
Ætheriæ quanquam spargant contagia flammæ,
Quicquid inest istis ignibus, ignis erit.
Delapsæ cœlo flammæ licèt acriùs urant,
Has gelida extingui non nisi morte putas?
Tu meliora paras victrix Medicina, tuusque,
Pestis quæ superat cuncta, triumphus erit.
Vive liber, victis Febrilibus ignibus; unus
Te simul & mundum qui manet, ignis erit.

J. Lokc A. M. Ex Æde
Christi Oxon.

OBSERVATIONUM MEDICARUM CIRCA MORBORUM ACUTORUM

Historiam & Curationem.

SECTIO PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

De Morbis Acutis in genere.

DICTAT ratio, si quid ego hìc judico, Morbum, quantumlibet ejus Causæ humano corpori adversentur, nihil esse aliud quàm Naturæ conamen, materiæ morbificæ exterminationem, in ægri salutem omni ope molientis. Cùm enim hominum genus, ita volente supremo rerum omnium arbitro ac moderatore *Deo*, variis impressionibus, forinsecus advenientibus, excipiendis aptum natum sit, fieri non potest quin idem variis etiam malis fuerit obnoxium: quæ quidem partim ab istis aëris particulis nascuntur, quæ, cùm corporis humoribus malè convenientes in idem se insinuaverint, nudo sanguini permistæ, corpus omne morbifico afflant contagio; partim à variis fermentationum generibus, vel etiam putrefactionibus humorum, qui in corpore ultra justum tempus ideò sint commorati, quia scilicet iisdem digerendis primùm, dein excernendis, vel ob nimiam eorundem molem vel qualitatem incongruam, suppar idem non fuit. Hisce rerum circumstantiis ita intimè essentiæ humanæ intertextis complicatisque, ut nemo quisquam se ab aliis in solidum queat liberare, Na-

tura de ejusmodi methodo, ac symptomatum concatenatione sibi prospexit; quibus materiam peccantem atque alienam, quæ totius Fabricæ compagem aliter solveret, è suis finibus possit excludere. Quamlibet autem frequentiùs longè quàm fieri cernimus, illum, ad quem remediis hisce ingratis collimat, sanitatis scopum attingeret, nisi ab ignaris à recto, quem tenet, cursu detorqueretur; verumtamen cùm sibi relicta vel nimio opere satagendo, vel etiam sibi deficiendo hominem letho dat, ferreæ illi atque insolubili mortalitatis legi obsequitur, cui debemus nos nostraque. Rectè enim *Boëthius*, atque ex rerum sensu.

Constat æternâ positumque lege est,
Constet ut genitum nihil.

Sed ut instantiâ unâ alterâve jam dictorum veritatem asseramus; Ipsa *Pestis* quid, obsecro, aliud est, quàm Symptomatum complicatio, quibus utitur natura ad inspiratas unà cum aëre particulas μιασμώδεις, per emunctoria, apostematum specie, vel aliarum eruptionum operâ, excutiendas? Quid *Arthritis*, nisi Naturæ providentia ad depurandum senum sanguinem, atque expurgandum corporis profundum, ut cum *Hippocrate* loquamur? Potest & idem affirmari de plerisque aliis morbis perfectè formatis.

Jam verò nunc hoc munere celeriùs fungitur natura, nunc verò tardiùs, pro variâ methodo, quâ causam morbificam deturbare nititur. Nam cùm *Febris* opem deposcit, quâ adjutrice particulas inquinatas à sanguine divellat, divulsasque progressu adhuc ulteriori per Sudores, Diarrhœam, Eruptiones, aut aliam istiusmodi evacuationem expellat; cùmque in sanguinis massâ corpore pertenui ac fluido res omnis peragatur, idque motu partium violentiore; necesse omninò est, non solùm ut subitò vel in salutem ægri, vel in mortem determinetur (prout sc. Natura vel materiam morbificam Criticè norit solvere, vel ab eâdem oppressa fatiscat) sed etiam ut pejora vehementioraque symptomata se ubique comites adjungant. Atque hujusmodi planè sunt morbi isti quos ACUTOS appellamus, qui velociter sc. atque cum impetu & periculo ad statum moventur. Quamvis, si minùs accuratè, haud tamen minùs verè loquamur, isti etiam morbi pro *Acutis* sint habendi, qui, licèt respectu Paroxysmorum, si omnes simul sumantur, tardiùs moveant, respectu tamen Paroxysmi cujuslibet particularis, citò atque etiam criticè ad finem perveniunt; quales sunt Febres intermittentes omnes.

Ubi verò continens morbi materia ejus est indolis, ut febrem in partes suas pertrahere non valeat ad dictæ materiæ separationem universalem; aut cùm hujusmodi materia parti alicui affigitur, quæ eidem explodendæ prorsus est impar, sive ob propriam conformationem (uti se res habet in materiâ Morbificâ *Paralyticorum* nervis impactâ, in materiâ item suppuratâ in cavitate Thoracis *Empyicorum*) vel ob defectum caloris naturalis & spirituum, (ut cùm Pituita in pulmones decidit, vel Senio vel Tussi diuturniore labefactatos) vel denique ob continuum materiæ novæ affluxum, quâ sanguis vitiatus & ad ejusdem eliminationem unicè dispositus, partem obruit gravatque:

que: In his, inquam, casibus, vel tardè admodum ad coctionem pervenit materia, vel non omninò; adeoque morbi ab hujusmodi materiâ inconcoctili provenientes CHRONICI & nuncupantur & sunt: A duobus his itaque principiis sibi invicem contrariis, de quibus modò egimus, morbi alii *Acuti*, alii verò *Chronici* exurgunt.

Acutos quod spectat, quos impræsentiarum tractare mihi est animus, eorum alii à secretâ atque inexplicabili Aëris alteratione, hominum corpora inficientis, gignuntur, neque à peculiari sanguinis & humorum crasi omnino dependent, nisi quatenus occulta aëris influentia dictis corporibus eandem impresserit. Hi durante arcanâ illâ aëris constitutione nec ultrà pergunt lacessere, neque alio ullo tempore invadunt. *Epidemici* hi dicti sunt.

Acutorum alii, ab hâc vel illa particulari corporum particularium ἀνομαλίᾳ oriuntur, qui cùm à causâ magis generali non producantur, ideò neque plures simul corripiunt. Hi insuper Acuti quibuslibet annis & quolibet anni tempore indifferenter invadunt; exceptis tamen iis quæ dicemus, ubi de genere hoc peculiariter agetur. Hos ego Acutos *Intercurrentes* sive *Sporadicos* appello, quia nullo non tempore contingunt, quo Epidemici grassantur. Ab *Epidemicis* primum exordium mihi sumam, generalem eorundem historiam ante omnia proponens.

CAPUT II.

De Morbis Epidemicis.

NIhil quicquam, opinor, animum universæ quâ patet Medicinæ pomœria perlustrantem tantâ admiratione percellet, quàm discolor illa & sui planè dissimilis Morborum Epidemicorum facies, non tam quâ varias ejusdem anni tempestates, quàm quâ discrepantes diversorum ab invicem annorum *Constitutiones* referunt, ab iisque dependent. Quæ tam aperta prædictorum morborum diversitas tum propriis ac sibi peculiaribus symptomatis, tum etiam medendi ratione, quam hi ab illis disparem prorsus sibi vendicant, satis illucescit. Ex quibus constat, Morbos hosce, ut ut externâ quadantenus specie & symptomatis aliquot utrisque pariter supervenientibus convenire paulò incautioribus videantur, re tamen ipsâ, si benè adverteris animum, alienæ admodum esse indolis, & distare ut *Æra Lupinis*. Haud equidem satis scio, an diligentius examen (quali ritè instituendo vix unius hominis brevis ætas par esse videatur) nos edoceret, Epidemicorum alios continuâ quadam serie, ceu facto circulo, alios semper excipere; an verò omnes indiscriminatim nulloque servato ordine, pro occulta Aëris diathesi & inexplicabili temporum ratione, mortales incessere. Hoc saltem pro comperto habeo ex multiplici accuratissimarum observationum fide, prædictas morborum species, præsertim Febres continuas ita toto, quod aiunt, cœlo differre, ut quâ Methodo currente anno ægrotos liberaveris, eâdem ipsâ an-

no jam vertente forsitan è medio tolles: quodque, ubi semel in genuinam medendi rationem, quam hæc vel illa Febris species sibi vindicat, auspicatò inciderim, ad eundem scopum collimans (favente, ut fit, optimo Numine) metam quasi semper attingam, respectu ad temperamentum, ætatem & reliqua ejusmodi usquequaque habito, donec extinctâ illa specie novoque gliscente malo, anceps rursum hæreo, qua mihi via insistendum ut ægris subveniam, ac proinde nisi ingenti adhibitâ cautelâ, intentisque omnibus animi nervis, vix ac ne vix quidem possum efficere ne unus aut alter eorum, qui se primi meæ curæ commiserint, vita periclitetur, donec investigato jugiter tandemque perspecto morbi genio, ad eundem perdomandum recto pede & intrepidus denuò procedam.

Quamvis autem diversas diversorum annorum habitudines, quoad manifestas aëris qualitates, maxima qua potui diligentia notaverim, ut vel exinde causas tantæ Epidemicorum vicissitudinis expiscarer, me tamen ne hilum quidem hactenus promoveri sentio; quippe qui animadverto annos quoad manifestam aëris temperiem sibi planè consentientes, dispari admodum morborum agmine infestari, & vice versâ. Ita enim se res habet. Variæ sunt nempe annorum *Constitutiones*, quæ neque calori, neque frigori, non sicco humidove ortum suum debent, sed ab occulta potiùs & inexplicabili quadam alteratione in ipsis terræ visceribus pendent, unde aër ejusmodi effluviis contaminatur, quæ humana corpora huic aut illi morbo addicunt determinantque, stante scilicet præfatæ Constitutionis prædominio, quæ exacto demum aliquot annorum curriculo facessit atque alteri locum cedit. Unaquæque harum Constitutionum generalium propria ac peculiari sibi Febris specie funestatur, quæ extra illam nusquam comparet, cujusmodi Febres idcircò *Stationariæ* nobis audiunt.

Adhæc sunt & particulares quædam ejusdem anni, ut ita dicam, Crases, in quibus licèt secundum manifestas aëris qualitates, ejusmodi Febres quæ generaliorem anni Constitutionem sequuntur magis minùsve Epidemicè grassentur, vel seriùs ocyusve ingruant; præ cæteris tamen ejusmodi Febres, quæ omnibus in universum annis competunt (quas ideò *Intercurrentes* voco) ab hoc, illove manifesto aëris temperamento ortum ducunt; verbi gratiâ, *Pleuritis*, *Angina*, & reliquæ ejusdem farinæ, quæ à subito calore, intensius ac diuturnum frigus statim excipiente, plerumque invadunt. Potest itaque fieri, ut sensibiles aëris qualitates ad illas quidem Febres producendas faciant, quæ in qualibet constitutione se exerunt; non verò ad istas alias quæ certæ alicui constitutioni quasi propriæ ac peculiares existunt: Fatendum tamen est, prædictas aëris qualitates corpora nostra ad hujus illiusve morbi Epidemici generationem magis minusve disponere; quod & de quocunque errore circa *sex res non naturales* dictum volo.

Animadvertendum autem est, Epidemicorum alios in hoc aut illo anno regulariter & eodem semper modo se habere, iisdem planè phænomenis & conformi symptomatum agmine in plerisque ferè omnibus quos adoriuntur, stipatos

patos, atque eâdem prorsus viâ sibi fugam & exitum parantes. Ex his itaque tanquam in suo genere perfectissimis, vera & certa Morborum Epidemicorum Historia ediscenda est atque tradenda.

Sunt verò alii, aliorum annorum Morbi, qui licèt Epidemicorum insigniantur nomine, enormes tamen sunt & perquam *anomali*, ut potè qui nulli se Typo patiuntur astringi; & reverà mali sunt moris, tum quoad incertam symptomatum varietatem certissimamque dissimilitudinem, tum quoad methodum quâ se ipsi expediunt & amoliuntur. Hæc tanta illorum disparitas exindè oritur, quòd scilicet quælibet Constitutio morbos parit, à morbis ejusdem generis, qui alio tempore grassabantur, multùm abludentes, quod non tantùm in Febribus locum habet, sed in plerisque aliis Epidemicis.

Neque hîc finitur *Orestes*: restat enim & aliud paulò subtilioris φύσεως luxuriantis, si fas est dicere, naturæ lusus; quòd nempè idem morbus in ipsissima anni constitutione varia sæpè & dissimili se facie ostentat, quod ad tempora attinet Principii, Status, & Declinationis; quod quidem tanti potest esse momenti, ut pro ejus arbitrio Curativæ Indicationes ponendæ, sumendæve fuerint.

Porro observandum est, Epidemicos quoscunque in duos omninò ordines dispesci; *Vernos* dico, & *Autumnales*: & quamvis fieri potest, ut aliâ quâlibet anni tempestate subnascantur, ad illam tamen sunt relegandi, Ver Autumnusve fuerit, quâm proximè contingunt: Accidit enim nonnunquam, aëris temperiem cum Epidemicorum aliquo in tantum conspirare, ut, eo fautore, ante tempus sibi debitum miseros invadat, & è contra est, ubi tam parùm illis inter se convenit, ut corpus prædispositum non nisi aliquandiu post aggrediatur. Cùm itaque *Ver* dico vel *Autumnum*, non de ipso statim *Æquinoctio*, sive *Verno* sive *Autumnali*, ad amussim loquor.

Epidemicorum, qui *Verno* tempore grassantur, alii maturè admodum se ingerunt, mense scilicet *Ianuario*, & exinde pedetentim increbrescentes circa *Æquinoctium Vernale* ad Statum perveniunt, à quo sensim imminuti circa *Solstitium Æstivum* evanescunt, nisi quod paucissimi postea forsitan hunc illumve petant. In horum numero sunt *Morbilli*, ut & *Febres Tertianæ Vernales*, quæ, licèt seriùs aliquandò emergant, *Februario* nempè, tamen appetente *Æstivo Solstitio* pariter se subducunt. At verò alii *Vere* orti, & de die in diem invalescentes non nisi sub *Æquinoctium Autumnale* statum indipiscuntur, quo præterlapso paulatim cedentes, tandem adventante brumali frigore vertuntur in fugam; hujusmodi sunt *Pestis* ipsa, & *Variolæ*, istis annis quibus eorum utervis aliorum morborum prædominio fuerit potitus.

Cholera Morbus ex Epidemicorum Autumnalium familia mens. *Augusto* exorsus intra angustos unius mensis cancellos conclusus percurrit sua tempora. Sunt tamen alii qui eadem tempestate prognati usque ad hyemem excurrunt, v. gr. *Dysenteria*, *Febres Quartanæ*, & *Tertianæ Autumnales*. Hi omnes, utut eorum aliquos quos semel invaserint longiori vel breviori tempore affligant, plerum-

que tamen intra duorum mensium spatium, & nomen & Epidemicorum naturam prorsus amittunt.

Febres autem speciatim quod attinet, observandum est, maximam earum partem, quæ *Continuæ* sunt nulla hucusque nomina, in quantum à Constitutionis generalis Influentiâ pendent, obtinuisse, appellationes autem quibus dignoscuntur ab insigni aliqua alteratione sanguini impressa, vel evidentiori symptomate mutuari. Hac ratione *Putridæ* dicuntur *Malignæ*, *Petechiales*, *&c.* Quandoquidem verò singula fermè constitutio præter has quas parturit Febres, ad alium morbum aliquem magis Epidemicum eodem tempore propagandum proclivis est celebrioris nominis, cujusmodi sunt *Pestis*, *Variolæ*, *Dysenteriæ*, *&c.* non satis video, cur istiusmodi Febres non potiùs sortirentur nomina à Constitutione, quatenus horum morborum alterutri producendo favet, eodem illo tempore quo comparebant, quàm à qualibet sanguinis alteratione, vel symptomate particulari, quæ diversæ speciei febribus pari jure possunt competere. *Intermittentes* verò nomina sibi desumunt ab intervallo Paroxysmi interjecto, atque hoc quidem charactere satis discriminantur, si variarum etiam anni tempestatum quibus contingunt, Veris sc. & Autumni, habeatur ratio. Licèt nonnunquam earum aliquæ de Intermittentium naturâ reverà participent, nullo charactere admodum visibili easdem prodente. Ut cùm præmaturæ, *Iulio* mense, v. gr. Intermittentes Autumnales ingrediuntur atque increbrescunt, non statim genuinum Typum induunt, (quod Intermittentibus Vernis quidem solemne est) sed continuas Febres ita per omnia imitantur, ut nisi castigatissimo utrasque examine trutinaveris, ab invicem discriminari non possint, ac retuso paulatim Constitutionis impetu, & frænata vi, jam in Typum regularem migrant, atque exeunte Autumno, larvâ abjectâ, Intermittentes se esse, quales ab initio reapse fuerunt, palam fatentur, sive Quartanæ illæ fuerint, sive Tertianæ; quod si non diligenter animadverterimus, cum magno ægrorum nostrorum malo medicantes hallucinabimur, dum hujusmodi Febres, quæ ex Intermittentium numero sunt pro Continuis veris & genuinis habeantur.

Porrò, quod sedulò advertendum, quum plures aliquot horum morborum eundem fatigent annum, unus eorum aliquis reliquorum prædominio potitur, cæteris in ejus quasi ditionem redactis, & parcius id temporis sævientibus, ita ut illo augescente imminuantur hi, eodemque rursus imminuto, mox recrudescant. Atque ita vicissim mortales lacessunt, prout anni genius & sensibilis aëris temperies huic aut illi magis suffragantur. Qui verò morbus circa Æquinoctium Autumnale maximoperè furit & cumulatissimam edit stragem, totius anni Constitutioni nomen impertit suum; quisquis enim fuerit morborum, qui ea tempestate præ cæteris invaluerint, principatum omnium qui isto anno invadunt, obtinuisse facilè deprehendetur, cujus ingenio Epidemici, quotquot sunt σύγχρονοι se accommodant, in quantum eorum fert natura; v. gr. cum *Variolæ* eo tempore latissimè depopulantur, Febris toto anno sparsim oberrans ejusdem planè inflammationis est particeps, quæ

Variolas

Variolas parit. Uterque nempe Morbus ad eandem ferè normam adoritur, maximaque inter maximè propria utriusque Symptomata intercedit cognatio, (exceptâ Variolarum eruptione, & reliquis, quæ ab illa pendent) ut ex ingenti illo tum ad spontaneos sudores, tum ad salivam excernendam propensione, in quâ utrique convenit, abundè constat. Pariter, cùm *Dysenteriæ* dicto tempore præcipuè fuerint grassatæ, Febris, quæ eo anno infestat, earundem indolem non leviter æmulatur, nisi quòd illæ causam morbificam per sedes eliminent, & pauca alia exinde nascantur symptomata, quod tum à consimili utriusque morbi insultu, tum etiam quòd utroque malo correpti Aphthis similibusqne invicem symptomatibus admodum sint obnoxii, satis evincitur. Et sanè Dysenteria de quâ agitur, ipsissima illa Febris est; hoc tantùm discrimine, quòd introvertatur & in intestina se exonerans per eadem viam sibi faciat. Notandum autem est, Epidemicorum illum principem, qui sub Æquinoctio Autumali, ceu rupto aggere torrens, omnia straverat, ingruente hyemis frigore intra suum se alveum condere: cùm ex adverso Epidemici inferioris ordinis, qui sub eo merentur, tunc temporis præsertim ingravescant & rerum potiantur, donec dictus anni princeps eorum vires denuò frangat & deleat nomen.

Postremò observandum est, quoties Constitutio aliqua varias Epidemicorum species parit, singulas has species genere ab illis differre, quæ cùm idem planè nomen sortiantur, aliâ tamen Constitutione generentur. Quotcunque sint autem Species illæ peculiares, quæ in unâ eâdemque Constitutione invadunt, in communi unâ atque generali causâ singularum productrice, omnes conveniunt, hâc scilicet aut aliâ aëris Diathesi peculiari; & ex consequenti, quantocunque ab invicem, quoad Typum & Formam specificam, intervallo distent. Constitutio tamen omnibus communis subjectam singularum materiam ad ejusmodi conditionem atque statum effingit formatque, ut præcipua symptomata, quæ ad particularem evacuationis modum nihil attinent, omnibus paria sint; singulis etiam in hoc conspirantibus, ut eodem pariter omnes tempore & intendant sævitiam & remittant. Notandum est insuper, quibus annis variæ illarum species grassantur uno eodemque tempore, eas omnes modo quo primùm aggrediuntur, atque invasionis symptomatis, consentire.

Hinc itaque cernere est, variam admodum & accuratam naturæ methodum, quam ad morborum generationem adhibet, quam nemo hominum, arbitror, hactenus pro rei dignitate satis observando est assecutus. Atqui ex pauculis hisce omninò conficitur [cùm specificæ Popularium morborum differentiæ, nominatim Febrium, arcanæ annorum constitutioni innitantur] incassum desudare illos, quotquot diversarum Febrium rationes à causâ morbificâ in humano corpore aggestâ deducunt; nam liquidò patet, quemlibet, pancreaticè licèt valentem, si certa quædam hujus nostræ regionis loca adeat, Febre ibidem grassante intra dies aliquot laboraturum, vix autem credibile sit, manifestam aliquam *mutationem* ab aëre præfati viri humoribus tam brevi impressum iri. Neque minùs difficile est, generales regulas Febribus his debel-

landis accommodare, & certos aliquos limites figere, quos ultra citraque progredi, aut in iisdem consistere, non liceat. In hac itaque tam spissâ rerum caligine, nihil mihi prius est, quàm quando novæ Febres grassari incipiunt, cunctari paulisper, & ad magna præsertim remedia non nisi suspenso pede ac tardiùs procedere; diligenter interim illarum ingenium atque morem observare; quibus itidem præsidiorum generibus ægri juventur vel lædantur, ut quamprimùm his repudiatis, illis utamur.

Verbo dicam, Epidemicorum Species omnes juxta Phænomenon suorum varietatem in classes redigere, ac characteres cujusque idiopathicos enucleare, nec non propriam medendi rationem unicuique sigillatim accommodare, ut res est multi otii ac summè ardua, ita etiam cùm nullo certo (aut saltem nondum explorato) annorum ordine emergant, ad justum de iisdem observationum apparatum congerendum fortassè unius Medici ætas non suffecerit. At verò hic labor, ut ut sit improbus, priùs est exantlandus, quàm nos aliquid memoratu dignum in extricandâ tam multifariâ horum morborum serie præstitisse jure possimus gloriari.

At verò quibus demùm modis, rationem reddemus distinctarum specierum *Epidemicorum*, qui non tantùm, quatenus saltem nobis liquet, fortuitò incursant, sed etiam qui uno anno aut certa aliqua annorum serie ejusdem sunt generis, anno alio specie ab aliis alii distinguuntur? Nulla hîc mihi unquam methodus æquè commoda est visa atque illa, quæ per sufficientem annorum numerum protensa, eodem illos ordine describeret, quo se invicem excipiebant & insequebantur. Quod ut jam pro meo modulo efficiam, Historiam & Curationes Epidemicorum, qui ab anno 1661. ad Annum usque 1676. [per 15. videlicet annorum spatium] depopulabantur, ex accuratissimarum, quas mihi facere licuit, observationum fide orbi erudito tradam. Cùm mihi impossibile plane videatur, effectum id dare, vel causas eorundem exortûs assignando à manifestis aëris qualitatibus desumptas, vel multò etiam minùs à particulari aliqua dyscrasiâ in sanguine atque humoribus, nisi in quantum secretæ aëris influentiæ illa deberetur. Quin & magis adhuc, si fas est dicere, impossibile fuerit Variorum Epidemicorum Species tradere, qui à specificis aëris alterationibus oriuntur, quantumvis in proclivi illud esse videatur, istis videlicet qui Febrium nomina attexere norint notionibus, in speculatione istarũ alterationum, quæ in sanguine humano atque ejus humoribus per hanc illamve principiorum degenerationem fieri possunt, malè fundatis. Quo quidem pacto, cùm non naturam sequamur, optimam semper ducem, sed conjectandi libidini indulgeamus, tot nobis erunt morborum species, quot comminisci placuerit: Eam nobis interim arrogamus licentiam, quam nemo facilè Botanico concesserit, à quo in describendâ Plantarum Historiâ sensuum requirimus testimonium, ac fidem, non rationis Commentationem, quantumlibet istâ polleat, atque aliis longè antecellat.

Haud equidem tantùm mihi sumo, ut me in his, quæ jam trado, omnem absolvisse numerum existimem, fortè ne in recensendâ quidem universâ

Epidemi-

Epidemicorum familiâ; multo minus in me recipio, ut qui morbi ſelapſis, de quibus nobis ſermo eſt, annis, ordine infrà dicendo ſe mutuò exceperunt, venturis ſæculis eundem perpetuò ſervaverint. Unum hoc molior, ut quo pacto hæc ſe res habuit nuper, aſtipulante paucorum aliquot annorum obſervatione, enarrem, quod ad has ſcilicet regiones ſpectat, & hanc in qua degimus Urbem, ut meum, quale quale ſit, ſymbolum conferam ad opus inchoandum, quod, ſi quid ego judicando valeo, in maximum humani generis emolumentum cedet, ubi tandem à Poſteris, quibus integrum Epidemicorum curriculum venientibus annis ſibi invicem ſuccedentium intueri dabitur, ad umbilicum perducetur.

CAPUT III.

Conſtitutio Epidemica annorum 1661, 62, 63, 64; *Londini.*

ANnno 1661. Febres Autumnales Intermittentes, quæ jam ab aliquot retrò annis obtinuerunt, de novo vires redintegrabant (*Tertiana* præſertim *mali moris*) ſub initio Julii, & quotidie increbreſcentes, menſe Auguſto quàm immaniſſimè debacchabantur, inque multis locis, correptis ferè integris familiis, maximam hominum ſtragem edebant; dein verò ſenſim decreſcentes ſuperveniente hyemis frigore extinctæ ſunt, perpaucos Octobris menſe aggreſſæ. Quæ dictæ Tertianæ famulabantur Symptomata, illa ab Intermittentium Tertianarum aliorum annorum Symptomatis, his præſertim diſcriminabantur. Ægri Paroxyſmus atrocior, lingua magis nigra ſiccaque, extra paroxyſmum ἀπυρεξία obſcurior, virium & appetitûs proſtratio major, major item ad paroxyſmum ingeminandum proclivitas, omnia ſummatim Accidentia immaniora, ipſeque morbus quàm pro more Febrium Intermittentium funeſtior. Si quando ætate provectiores, aut etiam Cachecticos invaſiſſet, quibus pariter vena ſecta, aut aliæ quævis evacuationes minuiſſent vires, nunc ad duos nunc ad tres menſes perdurabat. *Quartanæ*, rariores licet, Febres jam deſcriptas comitabantur, utriſque verò primum brumæ impetum non ſuſtinentibus (neminem enim, ante intactum, feriebant) ſubſecuta eſt *Febris continua*, ab intermittentium Autumnalium genio in hoc tantùm abhorrens, quòd hæ ſtatis ſolùm temporibus, illa continenter urgebat. Etenim eodem fermè modo ægrotos adoriebantur; qui utriſque pariter vehementer laborabant, vomituriebant, cum partium externarum ſiccitate, ſiti, linguæ nigredine, & ſudoribus ſub morbi finem materia morbifica in utriſque promptiſſimè exterminabatur. Quinimò vel hinc liquebat, Febrem hanc ad Autumnalium Intermittentium claſſem attinere, quod raró admodum ſurgente anno compareret. Dicta itaque Febris Continua Intermittentium quaſi compendium quoddam: & è contra ſinguli earum Paroxyſmi compendium hujuſce mihi videbantur; atque adeò diſcrimen in hoc maximè verſari, quod *Continuæ* conceptam ſemel efferveſcentiam συνεχῶς eodemque

ſemper tenore perficerent; *intermittentes* autem partitis vicibus ac diverſis temporibus eâdem defungerentur. Quanto autem jam tempore prædicta Febris continua invaluerat dicendo non ſum, quum mihi hactenus ſatis fuerat ad generalia Febrium Symptomata attendere; utpote qui nondum vel juxta varias annorum craſes, aut ejuſdem anni varia tempora eaſdem diſtingui poſſe animadverteram. Hoc ſaltem ſcio, unicam fuiſſe *Continuæ* Febris ſpeciem uſque ad annum 1665. ac *Intermittentes Autumnales*, quæ ad illum uſque annum frequentes incurſabant, jam deinceps rariſſimas occurriſſe.

Sed ut ad rem redeamus: *Febris* illa *Tertiana*, quæ dicto anno omnia longè latèque fuerat prædata, eodem elapſo intra anguſtiores limites ſe continuit: inſequentibus verò Autumnis *Quartanæ* Epidemicis reliquis prædominabantur, ſtante hac aëris Conſtitutione. Quartanis ſemper poſt Autumnum vela contrahentibus, *Febris continua* (quæ per hoc omne tempus, parciùs licet ſe immiſcuerat) jam inclementius debacchabatur ad uſque ver, quo tempore *Febres Intermittentes Vernales* ſuccedebant, quibus ad Calendas Maii pariter fatiſcentibus, *Variolæ* hinc & inde ſparſim ſe oſtendebant, quæ denuò ad conſpectum *Epidemicorum Autumnalium* (Febrem continuam volo & quartanas) terga dabant victoribus. Hoc ordine Morbi Epidemici integram hanc aëris Conſtitutionem pervadebant, & ſe mutuò inſequebantur. De his mihi ſermo erit in ſpecie, & nominatim tum de Febre hac, tum etiam de Intermittentibus, ſive Ver ſive Autumnum attinerent, quibus hæc conſtitutio pro cæteris infamabatur.

Telam ordiar ab hac *Febre Continua*, quæ aliarum, quotquot ſunt, omnium præcipua & Coryphæa mihi videtur, eo quòd Natura in hac præ aliis quibuſcunque uniformiter & ad eandem ferè normam tum Materiam Febrificam ad debitam Concoctionem perducat, tum coctam certo ac præfinito tempore exigat eliminetque. Ad hæc, quandoquidem illæ annorum conſtitutiones, quæ Intermittentes Autumnales promovent, communibus annis multò ſæpius recurrant, quàm illæ, quæ ad cæteros Epidemicos faciunt, neceſſariò ſequitur, ut quæ illas comitatur Febris Continua frequentiùs accurſet.

At præter Symptomata, quæ cæteras Febres ſtipabant, dicta Febris ſequentibus inſuper urgebatur: Æger plerumque animam tantùm non agebat, vomituriebat, lingua ſicca & nigra, ingens ac ſubitanea virium conſternatio, & partium externarum ſiccitas. Urina ubique vel craſſa, vel tenuis, utraque ex æquo cruditatis indicium. In morbi declinatione, Diarrhœa, niſi fortè Medicus principio obſtitiſſet, ſuperjungebat, unde Morbus pervicacior redditus diutius affligebat. Sed ſuopte ingenio ac propria indole vix ultra diem 14. vel 21. perdurabat, quo primùm tempore, oborto ſudore vel potiùs leni madore, morbus ſolvebatur. Neque prius Urinæ Coctionis ſigna prodebant, quod jam ut plurimum eveniebat. Quin & alia ſuperveniebant Symptomata, quoties hic morbus minus peritè tractabatur. At verò tum hæc, tum etiam omnis morbi genius clariùs eluceſcent, ex peculiari Methodo,

thodo, quam olim huic Febri accomodaveram, quam itaque hàc transferam, (saltem quod ad rem nostram apprimè faciat) prout jamdudum typis evulgaveram. Quo quidem tempore nondum mihi innotuerat, aliam aliquam Febris speciem in rerum natura inveniri.

CAPUT IV.

Febris Continua Annorum, 1661, 62, 63, 64.

1. PRimò quidem adverto inordinatam illam massæ sanguineæ commotionem Febris hujus seu causam, seu comitem, à natura concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eadem conclusa, ac ipsi inimica secernatur; vel ut sanguis in novam aliquam diathesim immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latius & generalius *Commotionis* vocabulum, quàm vel *Fermentationis*, vel *Ebullitionis*; quippe quod inanis λογομαχίας occasionem præscindat, quam fortassis istiusmodi voces (quæ etiamsi explicationem non incommodam admittant, tamen minus propriæ, ac non nihil duriores nonnullis videntur) haud satis caverent. Quamvis enim Cruoris in Febribus *commotio*, liquorum vegetabilium aliàs *fermentationem*, aliàs etiam *ebullitionem* æmuletur; non desunt nihilominus, qui eandem non uno modo ab utraque plurimùm differre arbitrantur. De *Fermentatione* unum alterumve ab illis sumatur exemplum. Primò, licet fermentescentia liquida vinosam quandam indolem ita nancisci soleant, ut spiritum ardentem ex iisdem destillatio eliciat, atque in acetum facilè desciscant, quod ipsum insigni acore pollet, & spiritum acidum destillando exhibet: neutram tamen ejusmodi mutationem in sanguine hactenus observatam fuisse contendunt.

Deinde adverti volunt, quod cum in liquoribus vinosis *fermentatio* & *depuratio* eodem tempore peragantur, & quasi paribus passibus procedant, *depuratio* tamen sanguinis in Febribus ejusdem *æstuationem* non comitetur, sed consequatur, id quod in paroxysmo febrili per sudores, soluto, vel oculorum testimonio, patere existimant.

Quod autem ad *Ebullitionem* attinet, difficilior illis hæc videtur analogia, quæque experientiam habet summopere refragantem, in multis nimirum casibus, quoties non adeò effrænis est cruoris orgasmus, ut *Ebullitionis* appellationem mereri possit. Verùm utut sit, (neque enim hisce controversiis me ullatenus immisceri patiar;) quandoquidem *Fermentationis* & *Ebullitionis* vocabula apud recentiores Medicos plurimùm invaluerunt, ego quoque eadem subinde usurpare non dubitaverim, qummodo ex jam dictis satis constet voces istas in hoc Tractatu clariori solummodo dicendorum explicationi inservire.

Porrò febrilem hanc sanguinis commotionem ob materiæ cujusdam hetherogeneæ, ipsique naturæ adversantis, secretionem ab eadem concitari, omne genus febrium, quæ eruptionibus stipantur, testatum facit, utpote in quibus

istius ebullitionis sanguinis beneficio, fit excretio ad cutim excrementi in eodem latitantis, & pravâ qualitate affecti.

Quinimo nec, meâ quidem sententiâ, minus liquet, febrilem sanguinis commotionem sæpè (ne dicam sæpiùs) non aliò collineare, quàm ut ipse sese in novum quendam statum, & diathesin immutet, hominemque etiam, cui sanguis purus & intaminatus perstat, febri corripi posse; sicuti in corporibus sanis evenire, frequenti observatione compertum est, in quibus nullus apparatus morbificus, vel quoad plethoram, vel quoad cacochymiam fuerit, nulla insalubris aëris anomalia, quæ febri occasionem subministraret. Nihilominus etiam hujusmodi homines, præcedente insigni aliquâ aëris, victûs, cæterarumque rerum non naturalium [ut vocant] mutatione, identidem febre corripiuntur, propterea quod eorum sanguis novum statum, & conditionem adipisci gestit, qualem ejusmodi aër aut victus postulaverint; minimè verò quòd particularum vitiosarum in sanguine stabulantium irritatio, febrim procreet. Etsi nequaquam dubitem materiam in sanguinis despumatione post febrilem commotionem, solemniter excretam, vitiosam esse, quamvis sanguis laudabilem anteà diathesin obtinuerat (id quod vix magis mirandum est, quàm quod esculentorum portiones aliquot corruptæ & fœtidæ evadant, postquam insignem in corpore alterationem subierint, ac jam à reliquis segregatæ fuerint.)

II. Secundò ita mecum reputo, Indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo consurgunt, in eo versari, ut sanguinis commotio intra modum naturæ proposito congruentem, sistatur; eâ nimirum ratione, ut nec hinc plus æquo gliscat, unde periculosa symptomata insequi solent, nec illinc nimiùm torpeat, quo pacto vel materiæ morbificæ protrusio impediretur, vel sanguinis novum statum affectantis labefactarentur conatus. Adeò ut sive materiæ heterogeneæ irritanti, sive cruori res novas molienti febris ortus debeatur, Indicatio utrobique eadem existat. Hisce positis fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu instituo.

Quoties mihi cum ægris res est, quorum sanguis vel per se imbecillior existit, (uti fere in pueris) vel justâ spirituum copiâ destituitur (ut in decliviore ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) à venæ sectione manum tempero. Enimverò si Phlebotomiam his imperarem, sanguis etiamnum citra ejusmodi imminutionem plus satis debilis, despumationi suæ obeundæ prorsus impar redderetur; unde totius massæ perversio, ac proinde forsan ipsius ægri interitus sequeretur (quemadmodum si cerevisiæ aut alius cujusvis musti fermentatio intempestivè sistatur, liquores illi vitium plerumque contrahunt) Quippe particularum, quas semel exterminare cœperit, quæque, tametsi dum reliquæ cruoris massæ æquabiliter immiscerentur, puræ extiterant, jam verò putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaserint, consortium natura ferre amplius non potest. Quanquam haud me latet ægros temeraria sanguinis missione mulctatos, convenientium Cardiacorum usu aliquando servari, sanguinemque ad tenorem defæcationi suæ peragendæ idoneum restitui posse. Sed præstiterat plagam non infligi, quàm sanari.

Attamen

Attamen ubi in contrariæ indolis sanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu & temperamento sanguineo præditis reperiri consuevit, primum in curatione locum Phlebotomiæ attribuo; quæ [præterquam in casibus inferiùs memorandis] sine salutis periculo hîc omitti nequit. Nam aliàs non solùm prae nimia sanguinis ebullitione, Phrenitidum, Pleuritidum, aliarumque id genus inflammationum periculum immineret, sed præ copia etiam, impeditio omnimoda Circulationis, & totius massæ quasi strangulatus consequeretur.

Mensuram quod attinet, mihi solemne est eam dumtaxat sanguinis quantitatem detrahere, quantum conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis, quibus immodicam ejusdem commotionem obnoxiam esse diximus, incolumem præstet. Æstuationem verò illam deinceps rego ac moderor, Phlebotomiam vel repetendo, vel omittendo, Cardiacis calidis vel insistendo, ac denique alvum vel laxando, vel compescendo, prout motum illum vel efferari, vel languere animadverto.

Post Venæ sectionem (siquidem ipsa juxta casus præmemoratos necessaria fuerit) sollicitus sedulusque inquiro, nunquid ægrum vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propensio sub Febris initium interturbaverit. Id si contigerit, omninò medicamen *Emeticum* præscribo, nisi vel ætas tenella, vel insignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum suaserit. Sanè Vomitorium propinare, ubi istiusmodi prægressa est vomendi proclivitas, adeò est necessarium, ut nisi humor ille expellatur, in sentinam complurium malorum difficilium sit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore, ægrumque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maximè solitis est *Diarrhœa*; quæ ut plurimum in defervescentia Febris consequitur, quotiescumque Emetica, quando ea suadebat indicatio, omissa fuêre. In febris quippe progressu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil subegerit Natura, & ad intestina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in stomacho fonte perpetim scaturiente usque adeò corroduntur, ut non possit insequi *Diarrhœa*. Observavi nihilominus in Febribus inflammatoriis, quæ malignæ vulgò habentur, omissionem Vomitorii, tametsi talis vomendi propensio præcesserit, *Diarrhœam*, quemadmodum in hac Febre, necessariò non inferre; sed de istare plura in sequentibus.

Jam autem in eo versatur istiusmodi *Diarrhœæ* periculum, quòd æger satis jam morbo debilitatus, enervatur ulterius, & præterea (id quod majoris est in ipsius noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere se sanguis, ac viam suam exerere debebat ad despumationis officium peragendum, penitus præpeditur hac emissione.

Jam verò ne quid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem nisi fortè vomitu eliminetur, hanc Tragœdiam (*Diarrhœam* dico) quasi ex insidiis aliquanto post daturum, inquisitione instituta nunquam ferè non comperies, si quando Febrim hanc *Diarrhœa* comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuisse, nec tamen Emeticum fuisse propinatum. Porrò etiam

etiam compertum habebis, etiamsi proclivitas illa ad vomendum jampridem præterierit; Diarrhoeam tamen quamprimùm Vomitorium exhibueris plerumque cessaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpiùs autem observavi Diarrhoeâ semel oborta, medicamenta adstringentia vel nihil omninò, vel parum admodum ad eandem sistendam conferre, sive intro sumpta, sive exteriùs applicata.

Emeticum, quale passim à me propinatur, hujusmodi ferè est: ℞. *Infus. Croc. Metall.* ℥vj. *Oxymel. Scillit. & Syr. Scabios. comp.* āā ℥ß. *M. F. Emet.* Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis post leve prandium. Verùm quò tutius, ac felicius vomitio subsecutura succedat, illud etiam in mandatis habetur, ut *Zythogalæ* ℔vj. vel viij, sint in promptu, quippe quòd periculosa sint ista medicamenta, nisi copiosè diluantur: Ideoque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, è vestigio sumendus erit haustus: quo facto, & inania illa tormina præcaventur, & vomenti conatus auspicatò procedunt.

Sæpe miratus sum dum fortè materiam vomitu rejectam aliquando curiosè contemplabar, eamque neque mole valde spectabilem, nec pravis qualitatibus insignem, quî factum fuerit, ut ægri tantùm levaminis exinde senserint; Nempe vomitu peracto, sæva illa symptomata (nausea, v.g. anxietas, jactationes, suspiria luctuosa, linguæ nigredo, &c.) quæ & ipsos excruciarant, & adstantes perterrefecerant, mitigari solent ac solvi, quodque morbi reliquum est εὐθύμως tolerari.

Illud hîc loci non omittendum erit, si ægri conditio utrumque auxilium postulaverit (Venæ sectionem intelligo, & Vomitorium) tutum omninò esse, ut Venæ-sectio Emetici exhibitionem præcedat; aliàs enim dum vasa sanguine distenta sunt, periculum imminet, ne ex violentis illis vomendi conatibus, vel rumpantur vasa pulmonum, vel Cerebrum lædatur, affuso cum impetu sanguine atque effuso, adeoque æger Apoplexia correptus pereat. Cujus rei quamvis historias aliquot commemorare possim, illis tamen hîc supersedere visum est, monuisse contentus maximâ hac in re cautela utendum esse.

Si quis autem quærit, quo tempore Febris Vomitorium exhiberi velim, dico, In ipso planè Febris initio, siquidem optio daretur, Emeticum propinarem: ita enim fiet, ut ab horrendis illis symptomatibus, ex humorum in ventriculo, locisque vicinis delitescentium illuvie ortum ducentibus, ægrum præmuniamus; imo verò & fortasse in ipsis quasi incunabulis opprimamus morbum, qui aliàs cum ægroti periculo grandescet, ac longævus evadet; nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel substantia sua in penitiores corporis partes transmissi cum sanguinis massa commiscentur, vel ex ipsa mora pejores facti, atque venenata pravitate inquinati, ex foco suo jugiter pertranseunti sanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (ne longius abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet; fit enim aliquando ut intempestiva opera vomitum in illo morbo cohibere satagentes [sive illud Laudano fiat, sive adstringentibus medicamentis] eo cohibito non minus periculosam

culosam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptique, quorum exclusionem tantisper permittere oportuerat ut satis evacuarentur, hoc pacto repulsi vires suas, ac sævitiam in sanguine exercent, febremque accendunt, quæ ut mali moris, & gravibus symptomatis stipata esse solet, ita nisi propinato Emetico, tolli vix poterit, etiam ægro jam nequidem vomituriente.

Quod si nobis (ut sæpe fit) serò accersitis non licuerit Emeticum propinando, ægrorum saluti sub febris initium consulere, certè tamen convenire existimaverim, ut quovis morbi tempore illud fiat, modò vires eo usque morbus non attriverit, ut Emetici vim ferre jam amplius nequeant. Equidem ego die febris duodecimo vomitum imperare non dubitavi, etiam cum æger vomiturire desiisset, neque sine fructu; Eo namque Diarrhœam sustuli, quæ sanguinem in peragenda despumatione impedivit; quin & seriùs idem facere minimè dubitarem, nisi virium attritarum ratio prohiberet.

Vesperi, celebratâ jam vomitione, semper illud ago, ut tumultum ab Emetico in humoribus excitatum consopiam, & quietem conciliem; ideoque sub noctem, vel hora somni Paregoricum quempiam haustum exhibere jubeo. Ex. g. ℞. *Aqu. papav. rhœad.* ℥ij. *aq. Mirab.* ʒij. *syr. de mecon. & syr. papav. errat. an.* ℥ß. *M. F. Haustus.*

At si vel ob copiosam sanguinis jacturam, quam curationis decursu passus est æger, vel ex vomendi frequentia, dejectionibusque in Emetici hujus usu factis, vel ex præsenti ejusdem ἀπυρεξία, vel ex debilitate ejus, vel ex Febris jam declinantis vetustate, nullum jam supersit in posterum concitandæ nimiæ Ebullitionis periculum; tum metu procul habito, vice haustus præscripti, Diascordii satis largam dosin, vel impermixti, vel aquæ alicui Cardiacæ sociati exhibere jubeo. Præclarum sanè Medicamentum, modò ea quantitate exhibueris, quæ remedii potiùs quàm tituli mensuram impleat.

Hic autem loci, priusquam de Emeticis dicendi finem faciam, prætereundum non est, omnino tutum non esse (saltem in hac Febre) Vomitoria ex infus. Croc. Metall. parata, puerulis, ullisve infra adolescentiam constitutis vel minima quantitate exhibere. Optarem equidem, ut illius loco alia nobis tutiora, sed satis interim efficacia suppeterent, quæ humorem hunc in febris declinatione ferè semper Diarrhœam minitantem radicitùs extirpare possent, vel saltem ut medicamento aliquo idoneo acrem istam materiam, ejusque vim corrosivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhœam nequiret. Sæpiùs profectò mihi molestum illud accidit, quòd ad infantes, puerosque febre correptos accersitus, indicationem conspexi, quæ quidem medicamenti usum suasit, cujus ope extra periculum collocari potuissent, quod tamen exhibere, veritus infelicem exitum, non sum ausus. Verùm in adultis nullam inde noxam hactenus observavi, modò cum cautionibus prædictis Emeticum propinetur.

Vomendi exantlato negotio, illud mecum ulteriùs disquirere soleo, utrum evacuationibus prægressis non obstantibus, sanguis etiamnum adeò exæstuet,

ut illius effervescentiæ limites adhuc ponendi sint, ac sufflamen addendum; au verò eo usque elanguerit ut indigeat incitamento; vel denique, an Fermentatio ad gradum idoneum, ac debitum reducta permitti sibi absque ægri periculo possit. De horum singulis nonnulla mihi dicenda sunt.

1. Itaque si sanguis eò usque exæstuet, ut meritò adhuc suspicari liceat, ægrum vel Phrenitidi, vel alii alicui molesto symptomati, ex nimia sanguinis ebullitione prognato, obnoxium esse, postridie Emetici exhiberi *Enema* præscribo. Ut ♃ *decocti communis pro Clystere* ℔j. *Syr. Violarum & Sacchari culinaris aa.* ℥j. *M.F. Enema.* Idemque repeti, pro re nata jubeo, quo sæpe fit ut sanguine nonnihil ventilato refrigeratoque, illius effervescentia satis compescatur. Interdum tamen usu venit, ut Venæ sectionem etiam semel adhuc atque iterum repetere necesse sit, nempe in temperamentis admodum sanguineis, & ætate florentibus, aut in iis, qui nimio vini usu inflammatoriam quandam diathesin sanguini suo impresserunt. Verùm plerumque tanto, tamque insigni remedio (quale quidem est repetita Venæ-sectio) non opus est; ac proinde, si prædictos casus exceperis, effervescentiam illam Enematum adminiculo satis reprimemus. Quare si sanguis nimium æstuet, atque effervescat, singulis, vel alternis diebus, prout res postulaverit, Clysterem injici jubeo, idque ita fieri ad decimum usque morbi diem vel circiter. Verumtamen si magna vis sanguinis amissa fuerit, vel æger sit ætate provectâ, tunc temporis Enemata nulla impero, etiamsi sanguis multum efferbuerit. In his etenim casibus, uti metuendum non est, ne omissis Clysteribus, ebullitio concepta eò usque procedat, ut insignis alicujus, & infesti symptomatis periculum immineat; ita certissimum est, eorundem usu sanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etsi minus propriè) tonum relaxari, eatenus quidem, ut in senibus præcipuè [neque enim illis Enemata tam prosperè, ac juvenibus cedere solent) Naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quod si vena secta quidem fuerit, sed non multùm sanguinis emissum, tunc, uti dixi, Clysteres ad usque decimum, plus minus diem impero; nonnunquam etiam ad usque duodecimum; quod in illis præsertim obtinet, quibus sanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui post intermittentes Autumnales (sive Tertianæ fuerint illæ, sive Quartanæ) febribus continuis, ex purgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripiuntur; His si sanguinem miseris, periculum est, ne sedimentum illud, quod prægressa fermentatio deposuerat, in massam sanguineam resorbeatur, novasque turbas excitet. Venæ-sectionis itaque loco, rebus ita se habentibus, Clysteribus utor, & quidem ad diem usque duodecimum, modò æger sit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

2. Verum è contrario, sive Venæ-sectionem adhibueris, sive omiseris, si sanguinis effervescentia nimis elanguescat, adeoque stimulo egeat, ne Naturæ juvandæ impar fuerit, tunc equidem sit Clysteribus etiam ante diem decimum, multoque magis eo præterlapso, prorsus abstinendum arbitror. Quorsum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulterius compescere atque reprimere conaremur? Quod si verò post tempus illud, in mor-

morbi nempe declinatione, Clysteribus utaris, profectо non minùs absonum id fuerit, atque ab omni ratione alienum, quàm si quis effervescenti Cerevisiæ nimis amplum spiraculum aperuerit: Etenim aperto illo spiraculo præpeditur Natura, quo minùs ad morbificæ materiæ separationem unitis viribus incumbat. Postquam igitur vel mediantibus evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἔξω βελῶν positus fuerit, quantum ad illa symptomata attinet, quæ ex nimia ebullitione nascuntur, vel morbus jam declinaverit, quantò magis astrictam illi alvum præstitero, tantò magis eam extra periculi aleam colloco; nempe febrili materia ad sui concoctionem suaviter, ac blandè propendente. Quocirca si præcedentes evacuationes, sanguineæ massæ quasi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam suam periodum pervenerit, non solùm Enemata procul haberi volo; sed & Cardiacorum opem atque auxilium suggerendum arbitror, atque mox ad alvum adstrigendam memet accingo.

Cardiaca verò quod spectat, quoniam usu mihi compertum est, eadem propere nimis exhibita non contemnendam noxam inferre (vena scilicet nondum secta metuendum est, ne materia cruda adhuc existens in Cerebri membranas, *&c.* aut pleuram decumbat) ideo curæ mihi semper est, ne Cardiaca exhibeantur, dummodo vel nihil omnino, vel parum sanguinis emissum, nullaque alia insignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis vigorem nondum exegerit; neque enim video, quorsum sanguis ejus per se satis locuples, ulterius in ipsius perniciem ditesceret: Locuples autem atque opulentus satis est, neque succendiculis eget, quamdiù evacuationes insignes calorem ejus insitum non prostraverint. Hujusmodi ægris domi nascuntur Cardiaca, & quæ foris adduntur, aut frustranea sunt, aut etiam damnosa: quapropter ego vel nulla omnino, vel saltem levissima permiserim. Interim verò si æger ex profusis evacuationibus lassus & languidus, vel ætate fuerit provectus, solemne mihi est, Cardiaca vel in ipso febris initio propinare; Morbi autem die duodecimo, negotio tunc temporis ad secretionem vergente, medicamentis calidioribus liberalius indulgendum censeo, imo paulo maturiùs idem fieri potest, modò non metuendum sit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur; Namque hoc tempore quò magis calefecerim, eò magis concoctionem acceleravero. Neque reverà cogitando assequi possum, quid sibi velint Medici, cùm sua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem administrandis, id quod in morbi initio accersiti sæpè faciunt; nihilominus tamen eodem ipso tempore medicamenta ejusmodi imperare non dubitant, quæ febrim scilicet attemperare possint. Profectò enim est Febris ipsa Naturæ instrumentum, quo partes impuras à puris secernat: hoc illa modo planè imperceptibili præstat ab initio, atque etiam in ἀκμῇ morbi, verùm in ejusdem declinatione apertiùs, atque manifestiùs idem opus aggreditur, id quod ex urina cernere licet. Materiæ febrilis *concoctio* nihil aliud reverà significat, quàm peccantis materiæ à sana separationem. Hanc igitur

ut acceleres, non satagendum nescio quibus attemperantibus, sed Febris effervescentia tamdiu permittenda est, quamdiu salus ægrorum passa fuerit, cùm autem finem spectat, atque declinationem, secretione jam conspicuâ, tunc quidem calidioribus medicamentis illam à tergo insequemur, ad rem eò celeriùs ac certiùs perficiendam. Atque hoc reipsa est, febrilis materiæ concoctionem promovere; cùm evacuationes & refrigerantia moras nectant, & curationem impediant, ipsamque sanitatem jam appropinquantem abigant, uti sæpius à me fuit observatum.

Si fermentatio satis progrediatur, despumatio circa diem decimum quartum peragetur: Verùm si refrigerantia quælibet seriùs adhibueris, atque ita eorum ope effervescentia sufflaminetur, mirum non est, si febris ad diem vicesimum primum, quin & in effœtis corporibus malè tractatis multò longiùs excurrat.

Illud porrò observatu dignum est, quandoque accidere, ut æger Clysterum aliorumve catharticorum usu circa declinationem morbi intempestivè præscriptorum, parùm alleviari videatur, imò nonnunquam apyrexiâ omnimodâ frui, post diem autem unum alterumve senties, non tam pristinam febrim vires suas redintegrâsse, quàm novam accendi, rigor nimirum, atque horror subitò invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem stadium (nisi forsan in intermittentium classem se reponat) decursura, quod in præcedentibus monstratum fuit. Cum ita se res habeat, non aliter tractandus est æger, quàm si anteà febre non detentus fuisset, verùm quoad res agendas calcata jam vestigia repetenda; despumatio enim, quæ cœptæ jam ebullitioni debetur, non nisi prædicti temporis, scilicet 14. dierum spatio peragetur, utcunque molestum fuerit ægro, à prægresso morbo satis jam debilitato, eo usque sanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, passim sunt ejusmodi, quæ statim subindicabo, quorum *moderatioribus* utor in morbi principio, æstuatione maximè fervente; gradatim ad usum calidiorum, juxta morbi progressum, vel ebullitionis gradus pergens; semper memor licere, siquidem multum sanguinis missum, vel æger senex fuerit, ut Cardiaca fortiora administrentur, quàm cum vel nulla præcesserit Venæ sectio, vel æger ætate floruerit.

Moderata autem illa quæ dixi, Cardiaca fiunt ex aquis stillatitiis [*ver. gr.*] Borag. Citr. Scord. compos. fragor. Theriacal. cum admixtis Syrup. Melissophyl. Fernel. Caryophyl. & de succo Citr. &c. *fortiora* verò ex pulver. è Chel. Cancror. Comp. Bezoar. Confect. de Hyacinth. Theriac. Androm. aliisve ejusdem indolis. Quæ sequuntur in frequenti usu sunt.

℞. *Aq. borag. citri, Scordii compos. & cerasor. nigr. aa.* ℥ij. *aq. cinnamomi hordeati* ℥j. *margarit. præparat.* ʒij. *sachari crystallini q. s. Misce, sumat cochl.* iiij. *sæpius in die, præcipuè in languoribus.*

℞. *Aq. totius citri, & fragor. aa.* ℥iij. *aq. cord. frig. Saxon.* ℥j. *aq. theriac. stillat. syr. melissophyl. Fernel. Caryophyl. & de succo citri, aa.* ℥ß. *Misce f. Julapium, de quo capiat sæpius.*

℞. *Pulv. è chelis cancrorum compos. lap. bezoardici Oriental. & Occidental.*

tal. contrayervæ, aa.℈j. *fol. auri n j. Misce, f. pulvis subtilissimus: Capiat ad quant. gr.* xij. *quoties opus fuerit, ex syr. è succo citri, & Caryophyll. aa.* ℥ij. *superbibendo cochl. aliquot Julap. præscript.*

℞. *Aq. thariac. stillat.* ℥iij. *semin.citri* ℥ij. *contundantur simul & f. Emulsio. Colaturæ adde sacchari perlati q.s. ad gratum saporem, sumat cochl.* 2. *ter in die.*

Plures verò formulas recensere supervacaneum arbitror, quoniam & innumeræ sunt, aut esse saltem possunt, & in morbi decursu juxta varia ejus tempora, ac diversa symptomata variandæ sunt.

3. At si Fermentatio neque nimium æstuet, neque langueat, eam in isto gradu relinquo, nec ullis remediis utor, nisi ægrorum, vel amicorum quibus stipantur, importunitas à me aliquid extorqueat, quod ipsis citra instituti, & scopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermittam, me sæpius ad *tenuis conditionis homines*, quorum crumena prolixo apparatui Medico ferendo non erat, accersitum, nil fecisse aliud post Venæ sectionem, & vomitionem peractam (siquidem eas postulâsset indicatio) nisi quod ipsis præscriberem, ut toto morbi tempore lecto defixi, non nisi juscula avenacea, & hordeacea vel similia haurirent; tenuem cerevisiam (dempto frigore) moderatè biberent ad sitim sedandam; Enema ex lacte Saccharato singulis, vel alternis diebus usque ad diem decimum, vel undecimum injici curarent; & versûs febris finem, cœptâ jam separatione, siquidem segnior esset, ad eam juvandam fortiorem subinde potum Cardiacorum loco, bibere ipsis permisi: Atque ita sine ulteriore aliquo apparatu, nisi quod leve Catharticum in fine morbi addere soleam, eos salvos, & incolumes dimisi.

Sed ut ad institutum meum revertar, si prædicta methodus sollicitè observata fuerit, usitato circa 15. diem, tum ex laudabilis in Urina separationis signis, tum etiam ex manifesta omnium symptomatum remissione, percipio tempestivum tunc esse potionem purgantem exhibere, quæ sedimentum è prægressa fermentatione hic illic depositum subducat; quod nisi tempestivè factum fuerit, periculum est ne in sanguinis massam remigret, ejusdemque febris recidivam conciliet, vel etiam suâ in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, morâ, in mineram tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum separatione jam factâ, humores crassi ac impuri ex arteriis sanguini in venis refluo immissi, regressum ejus facilè impediunt, ex quo varia obstructionum, ac tandem fermentorum genera nascuntur.

Ubi tamen animadvertendum, non adeò planè necessarium esse post febres Vernales, atque post Autumnales purgationem celebrare; idque propterea, quòd sedimentum à Vernalibus depositum, tum copiâ, tum qualitate terreâ, malignaque ab autumnali superetur. Quod ipsum etiam in Variolis obtinet, multisque morbis aliis Verno tempore grassantibus, in quibus purgantium omissio non tàm grave periculum (quod ego quidem observaverim) quàm in casibus priùs memoratis inferre solet.

    Et sanè

Et ſanè non multùm is à veritatis ſcopo aberraverit, qui affirmaret ab hoc capite [purgandi ſcil. poſt morbos Autumnales omiſſione] ꝑurium morborum colluviem, quàm ab ullo alio, quo demumcunque cauſarum fonte, dependere.

Si valdè debilis ſit æger, vel alioquin perfecta adeò depuratio facta non fuerit, ut audacter poſſim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam ſeptimam, quo tempore ſequentem, vel ſimilem, pro ratione ægri virium, potionem propino. ℞. *Tamarind.* ℥ß. *fol. ſennæ* ʒij. *rhabarb.* ʒiß. *Coq. ſ.q. aq. Colaturæ* ℥iij. *diſſolve mannæ, & ſyr. roſac. aa.* ℥j. *Miſce, f. potio cap. mane.*

Purgatione peractâ, ægrum, hactenus lecto, ex præſcripto meo defixum, ſurgere, & paulatim ad priſtinam victûs rationem reverti jubeo. Ea quippe, quàm ad hoc uſque tempus præſcripſi, eadem propemodum eſt cum illa, quàm modò commemorabam; Uti juſcula avenacea, & hordeacea, panatellæ ex pane & vitello ovi, in aqua cum ſaccharo confectæ; juſcula tenuia ex decocto pulli, Cereviſia tenuis lupulata, cui quandoque æſtuante ardore Febrili, immiſceri poteſt ſuccus Aurantiorum recens expreſſus, & ſuper ignem ad cruditatis tantummodò ſublationem coctus, & his ſimilia, quamvis juſcula avenacea ſint inſtar omnium. Negare verò cereviſiam tenuem, quæ ſubinde in mediocri quantitate ſumatur, ſeveritas eſt minimè neceſſaria, imò ſæpenumerò etiam detrimentoſa.

Accidit interdum (maximè in ſenibus) ægrum Febri jam curatâ, & corpore ſatis jam ſuperque purgato, nihilominùs valdè debilem eſſe; & quandoque tuſſi, interdum etiam ſcreatu, magnam glutinoſi, viſcoſique phlegmatis copiam expectorare: quod ſymptoma non tantùm ægro terrorem injecit, ſed & ipſi Medico, præſertim minùs cauto, impoſuit, eumque in opinionem induxit, quaſi affectus iſte Phtiſi viam ſterneret; licet obſervaverim ego, rem adeò periculoſam non eſſe. Hoc in caſu ægrum jubeo Vinum Melaganum, annoſum, vel Falernum, ſive Muſcatum, cum pane toſto ei immiſſo bibere, quod craſin ſanguinis multùm prægreſſa æſtuatione debilitati (proindeque nuper ingeſtorum ſuccis aſſimilandis imparis) corroborans, ſymptoma illud paucorum admodum dierum ſpatio abigit, ut crebra experientia mihi conſtat.

Hac ipſa, quam propoſuimus ratione, ægrum à multis affectibus, ſymptomatibuſque, quæ malignitati tribui ſolent, tutum præſtabimus; cùm nihil magis ſolitum ſit Medicis in arte ſua minùs exercitatis, quàm quando medicamentis nimis refrigerantibus, vel uſu Enematum intempeſtivo, craſin ſanguinis ita relaxàrint, Naturamque in perficienda ſanguinis depuratione adeò debilitàrint, ut animi deliquia, aliaque ſymptomata (quæ genuina ſunt ejuſmodi impedimentorum arte poſitorum effecta) contingant, *malignitati* culpam tranſcribere: at ſi diuturnitas, in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tùm quicquid eos in medela deinceps fatigat, id *Scorbuto* acceptum referunt: quamvis reipſa neque ſymptomata, quæ accidebant, quamdiu vigebat

bat morbus, *malignitatis* erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus *Scorbuti*, sed utrumque rei malè gestæ debetur, quemadmodum crebrò id à me observatum est.

Non quòd ego, aut quisquam alius, qui Morborum historiam vel delibaverit, nescius esse possit, Febres esse, quæ non intemperie sola, aut putrido tantùm calore, sed etiam maligna qualitate (cujus signa evidentissima in ægris non possunt non apparere) constent: vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum Febre *Scorbutum*, & complures alios morbos posse; hoc tantùm dico, has affectiones immeritò sæpè in litem vocari.

Si fermentatio sanguinis ritè processerit, fiet omninò materiæ morbificæ despumatio intra tempus modò dictum. At si remedia refrigerantia, vel Enemata seriùs exhibita fuerint, multò longiùs excurret Febris, præcipuè in hominibus grandævis, malè à medico curatis; ad quos quandoque accersitus, postquam Febri per quadraginta dies & ampliùs laboraverant, nihil non expertus fui, quo despumationem sanguini inducerem: sed nempè usque adeò debilitatus erat sanguis, partim senio, partim Enematibus, & medicamentis refrigerantibus, ut neque Cardiacis, neque ullis aliis corroborantibus remediis scopum meum assequi possem; sed vel illorum Febris virium suarum tenax permanebat, vel alioqui, si adesse videretur ἀπυρεξία, vires ægrorum admodum prostratæ erant, & tantùm non emortuæ.

Aliorum autem remediorum successu frustratus aliò consilium vertere sæpè coactus fui, cum successu non vulgari; nempe adolescentulorum vivum vegetumque calorem ægris applicando. Nec est quòd quis multùm miretur, hac methodo, licet inusitatâ, ægrum tantoperè corroborari, naturamque debilitatam juvari, ut semet à materiæ secernendæ, eliminandæque reliquiis exoneret; cùm proclive sit intelligere, insignem effluviorum vegetorum copiam à sano, & athletico corpore in corpus ægri exhaustum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præstare valuisse, quod modò præscripta methodus præstitit, ubi calor applicatus tum magis est humano corpori congener, tum simul blandus, humidus, æqualis, perennisque. Atque hæc ratio, spiritus, & halitus, forsitan Balsamicos, in ægri corpus immittendi, ex quo ipse illam adhibui tempore, licet aliena primum videretur, ab aliis cum successu felici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminisse, tametsi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti supercilio contemnentes, me forsitan hoc ipso nomine aspernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac salutem vanis illorum opinionibus longè anteferendam censeo.

Methodus hactenus enarrata, si quis illam prudenter, & cum destinato animi consilio observaverit, ægros, si non ab omnibus, saltem à plerisque molestis illis symptomatibus immunes præstabit, quæ hanc Febrem vel comitari, vel eidem supervenire solent, quæque Medicum animi ancipitem, atque sæpe in curationis decursu consilii penè expertem reddunt, imò & illius curæ commissos non rarò è medio auferunt, etiamsi morbi natura mortem

non

non interminari visa sit. Sed quandoquidem vel ægrorum culpa Medicum non satis opportunè accersentium, vel ipsius Medici minori sive peritia, sive cautela, ejusmodi accidentia sæpissimè oborta cernuntur, non gravabimur peculiarem eorumdem curam summatim hîc attingere; verùm ad ea tantùm symptomata me restringam, quæ, tametsi sæpenumero præverti potuerint, modò via atque ordine prædicto quis usus fuisset; cùm tamen semel acciderint, diversam quandam, sibique propriam curam postulant.

Atque (ut hinc ordiar) si æger, vel calidiora medicamenta nimis properè atque intempestivè sumendo, vel calido nimis temperamento sua natura fretus, in * *Phrenitidem* prolapsus fuerit; vel [quod proximè illuc accedit] si non omninò dormiat, sæpè exclamet, aut inconditis vocibus utatur, si vultu ac loquela ferociat, si medicamenta, potumve communem avidè & quasi raptim bibat, vel denique urinam habeat suppressam; in hoc, inquam, casu, liberaliori manu, quàm suprà indulsi, ad venæ sectionem, clysteres, ac medicamenta refrigerantia me accingo, verno tempore præsertim, [quo etiam, aliàs symptomate hoc non apparente, juvenes atque vegeto calore præditi, ejusmodi auxilia sine multo discrimine admittunt] atque talibus remediis utens, ægrum eo usque sustinere conor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat, quo tempore non admodum difficile erit eum & à morbo & à symptomate una eâdemque opera liberare: id quod fiet *Narcoticum* aliquod medicamentum in largiori paulò dosi exhibendo. Quamvis enim febre vigente, quæ ναρκώσεως vi prædita sunt non omninò prosint, neque destinatum à Medico scopum feriant, tamen opportunè, & in declinatione morbi adhibita, præclaros effectus edunt: anteà verò prodesse non possunt, partim quia fermentationem vi atque impetu procurrentem sistere nequeunt, etiam in maxima dosi exhibita, partim verò (quod quidem majoris adhuc momenti est) materiæ peccanti tunc temporis massæ sanguineæ æquabiliter admistæ, neque versùs separationem adhuc vergenti ab exhibito hujusmodi medicamento manus injicitur, adeoque depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verùm sive hæc ratio sit hujusce phænomeni, sive alia aliqua magis abstrusa, judicent illi quibus animus atque otium est talia speculari. Interim ex fideli atque idoneo observationum plurimarum complexu rem ipsam certissimam esse pronuncio. *Laudanum*, vel alia quævis Narcotica in principio, augmento, vel statu hujus febris ad symptoma hoc levandum, vel non prodesse omninò, vel, quod sæpe accidit, etiam obesse; verùm in ejusdem morbi declinatione eadem mediocri dosi adhibita non sine successu usurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo usus sum, nec frustra; citiùs autem nunquam prosperè exhibitum novi. Quod si autem illius usum ad decimum quartum usque diem distuleris, tantò magis proficuum evadet, separatione nempe perfectiori tum facta. Neque verò hæc mora, tametsi forte astantes magnopere perterrefaciet horrendum hoc symptoma, mortem statim subinfert; cùm sæpe observaverim, hanc rem plerumque inducias ferre posse ac solere, donec ad Narcotica descendere fuerit opportu-

* *Phrenitis.*

opportunum; saltem si caveatur, ne *Cardiacis*, calidisque medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberius, quo casu ægri subitò pereunt. Narcotica, quibus ego uti soleo, sunt vel *Laudanum Lond.* ad gr. I. ß. vel sequens. *Rec. fl. Paralys. M.* I. *Coq. s. q. aq. cerasor. nigr. Colaturæ* ℥iij. *Dissolve syr. de meconio* ℥ß. *succi limoniorum Cochl.* ß. *Misce.* vel *Rec. aq. cerasor. nigr.* ℥iß. *aq. Epidemicæ* ʒij. *laudani liquidi. gutt.* xvj. *Syr. Caryophill.* ʒj. *misce.*

Illud unicum hìc addere placet, quod ad hanc rem observasse non inconsultum arbitror; nempe si symptoma hoc eo usque inducias ferat, & Febris adeò in diuturnitatem abeat, ut æger ante assumptum Narcoticum commodè purgari possit, medicamentum illud tanto fœliciùs effectum suum editurum. Quocirca ego imperare soleo Pil. coch. mai. ℈ij. in aq. Betonicæ dissolut. atque hoc 10. vel 12. horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuendum est à tumultu illo, quem calidior illa massa pil. aliàs excitare solet; subsequentis enim Narcotici vis pensabit illas turbas, & quietem suavissimam, blandissimamque inducet.

Quod si vigiliæ ultra febrem excurrant, cessantibus aliis symptomatibus, observavi, linteum in aqua rosar. immersum, & frigidè sincipiti, ac temporibus applicatum, plus quàm Narcotica quævis prodesse.

Sæpe accidit ægrum per totum morbi decursum * *tussi* molestâ divexari; nimirum commota vehementer ac tumultuante sanguinea mole, omnibus jam ad seditionem & partium studia spectantibus, fit ut humores quidam soluti diffluentesque è massa sanguinis per vascula pulmonaria, vel etiam per diapedesin in tracheæ membranam interiorem, teneriorem scilicet atque exquisito sensu præditam, transferantur; hinc *tussis* oboritur, quæ primò sicca est, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit; mox crassescit, atque expectoratu difficilis evadit, eò quod sensim febrili calore torreatur, atque assetur: hinc fit, ut suffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires desunt ad lentam hanc viscidamque materiam tussi eliminandam. Ego in hoc affectu raro alio aliquo medicamento utor, præter *oleum amygdalarum dulcium* recenter expressum, nisi forsan acciderit, (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorsus aversetur; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, siquidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum censeo, ob eam causam præcipuè, quòd cùm necesse sit hæc liberaliùs, & majori quantitate exhibere, modò prodesse velimus, hoc pacto ventriculum jam satis superque debilem & ad nauseam proclivem oneramus; nonnunquam etiam eadem opera præpedimur, ne reliqua, eodem ipso tempore transigenda, procuremus. Neque verò satis, aut intellectu assequor, aut experientia eò ductus sum, cur ab hujus olei, quod jam diximus, usu in febribus abhorreamus, eò quod scilicet inflammabile sit, adeoque metuendum, ne febrim adaugeat. Fac enim illud sua natura calidum esse, certè tamen calor ille tantus non est, ut aliundè non abundè pensetur: præ cæteris manifesta vi pectori conducit, aperit-

* *Tussis.*

que vias; ac lenit, adeoque expectorationem promovet, qua (præsertim si copiosior acciderit) tum exoneratur sanguis à molesto humore, commodè jam excreto, tum eâdem operâ nonnihil refrigeratur; adeoque me non admodum malè habet, si quando viderim symptoma hoc intercurrere, cujus beneficio non parum etiam ægro beneficii accedit. Illud unicum nunc moneo, unâ eâdemque vice tutum non esse, totis cochlearibus hoc oleum exhibere; periculum enim est, ne & ventriculo nauseam & alvo fluxum inducamus; parcè itaque sed frequenter interdiu noctuque propinandum erit, quo non solùm expectoratione facta tussim leniemus, verùm etiam, quod alicujus momenti est, attritas ægri vires blando nutrimento nonnihil solabimur.

Fit nonnunquam, ut * *hæmorrhagia narium* superveniat; sive quòd medicamenta nimis calida in morbi initio fuerint exhibita, sive quòd ebullitio non satis coërcita fuerit, ægro nempe vel in florenti ætate constituto, vel anni tempestate coadjuvante. Hoc si fiat, non admodum juvabunt ea quæ ad sistendum sanguinis motum vulgò fieri consueverunt, qualia sunt venæ sectiones, ligaturæ, medicamenta adstringentia, atque agglutinantia, vel etiam sanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum consilio, ac prudentiâ, his atque hujusmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamanto sanguinis ebullitioni frænum imponatur, quod sistat, figatque illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem est, si symptoma seorsim spectetur, ea quæ suprà enumeravimus (ac venæ sectionem potissimùm) accommoda satis esse, nec ego ipse dubitarem iisdem uti; sed nempe symptomatis hujus causam (saltem si phlebotomiam exceperis) non satis attingunt, quam profectò non majori ratione per prædicta tollere, quàm si gladio ignem extinguere satageres. Ego itaque in hoc casu, frustra aliis tentatis, tale quidpiam adhibere soleo, quale nunc subnectam. *Rec. aq. portulacæ, & papaveris erratici aa.* ℥iß. *syr. de meconio* ʒvj. *syr. paralyseos* ℥ß. *M. f. haustus.* Nolim autem hæc ita intelligi, quasi hæmorrhagiam quamlibet ita statim curari velim, quin potiùs illa sæpe permittenda est, atque ægro plurimum prodesse potest, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam criticè aliquando morbum solvendo. Atque revera parum proderit huic symptomati frænum prædictum aptare, priusquam illud aliquantisper excurrerit, vel etiam priusquam vena in brachio secta fuerit. Illud diligenter advertendum est, hanc ipsam, atque alias omnes immodicas hæmorrhagias peculiare illud obtinere, quod quamprimum illæ quomodocunque sedatæ fuerint, nisi leniens aliqua purgatio celebretur, metus est ne recidivam æger patiatur; proindeque purgandum erit, quamvis (si Febris tempora spectentur) seriùs aliquanto id fieri soleat, atque debeat, nisi symptoma hoc accesserit.

Hoc symptoma plerumque senibus accidit post copiosas evacuationes, vel per secessum ex diarrhœa, vel maximè per vomitiones, atque sæpenumero mortem præ foribus adesse denunciat. Ingenuè fateor, me mihimet ipsi de * *Singultus* causa disquirenti satisfacere non posse; nihilominus observavi

* *Narum hæmorrhagia.* * *Singultus.*

sæpe

ſæpe illum ex turbis, ac tumultu ab aſperioribus medicamentis in ventriculo, locisque vicinis excitato, ortum ducere, quibus ſedandis atque in priſtinam pacem reducendis cùm naturæ vires non ſuffecerint, fit ut ingens periculum immineat: proindeque conſentaneum exiſtimavi curam eò dirigere, ut quod natura per ſe nequibat, artis adminiculo ſuffulta perficeret. *Diaſcordium* igitur larga doſi exhibitum, nempe ad ℥ij. à ſcopo meo non aberravit, cum *ſemine anethi*, aliiſque, quæ tanquam ſpecifica decantantur, uſus nihil profeciſſem.

Si in morbi hujus decurſu * *Diarrhœam* obortam conſpexeris, quæ (uti jam alicubi ſuprà noravimus) accidere tum ſolet, cùm in morbi initio vomitorii propinandi indicatio ſe obtulit, neque tamen illud propinatum fuit: dico in hoc caſu convenire, ut quovis morbi tempore (niſi vires contra indicaverint) *emeticum* exhibeatur, etiamſi jampridem illa ad vomendum propenſio præterierit. Quoniam autem hac de re ſatis opinor in ſuperioribus pagellis à nobis dictum eſt, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto ſit opus, ſi exhibito licèt emetico nihilominus *Diarrhœa* ſupervenerit. Quod tamen oppidò rarum eſt, niſi in Febre inflammatoria, ubi vomitorium, hoc ſymptoma non ſolum non impedit, ſed quandoque creat, quod notatu dignum eſt. Itaque cùm ſic ſe res habuerit, præ quibuſvis aſtringentibus hujuſmodi clyſterem profuiſſe comperi. *Rec. Cort. granator.* ℥ß. *ros. rubr. p.* ij. *Coq. in lactis vaccini ſ. q. Colaturæ* ℔ß. *diſſolve Diaſcordii* ℥ß. *M. F. Enema.* Non ſuaſerim ut majori quantitate Clyſterem injicias, quamvis enim propria vi adſtrictionem polliceatur, metuendum tamen eſt, ne ſua mole laceſſat inteſtina, adeoque fluxum alvi, quem conſopire animus erat, uberius provocet.

Sed forſitan objiciet his aliquis, magis è re videri, ut, præſertim declinante morbo, diarrhœam, ſi quidem acciderit, permittas potius quàm ſiſtas, quandoquidem fluxus ille alvi nonnunquam criticus eſt, morbumque ſolvit. Reſpondeo, me non inficias iturum, fieri aliquando, ut Febris per hanc portam ſibi viam faciat, atque effugiat; verùm illud rariùs accidit, quàm ut illius ſpe quicquam moliamur: quin & ratio illa, quâ de medelâ Febrium univerſim loquuti fluxus hujuſce ſiſtendi neceſſitatem oſtendere conati ſumus, etiam hìc omnino locum obtinet. Nunc autem illud addendum eſt, meâ quidem ſententiâ animadverſione non indignum, nempe ad genuinam ſanguinis depurationem non tantùm neceſſariam eſſe illam quarundam partium ſecretionem, quæ per *fæces* fit, ſed requiritur etiam ut ſecernantur aliæ, tanquam *flores*, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidiè cernimus. Itaque ſi Diarrhœæ nimium indulſeris, mediam ſolummodò depurationem, tantoperè expetitam, procurabis, atque etiam forſan, quod poſtremo in loco rejiciendum erat, primò excernetur. Fateor equidem ſeparatione illâ per flores jam factâ (quæ, ut obiter id attingam, ſenſim, & ſine ſenſu peragi ſolet, atque plerumque paulò pleniori διαπνοῇ potiùs, quàm ſudore manifeſto) Diarrhœam, ſi fortè acciderit, periculi non multum interminari: Sciendum tamen eſt, illam tum non aliunde accidere, quàm quòd purgatio ſubducendis fæcibus

* *Diarrhœa.*

bus dicata, non opportunè exhibita fuerit, quæ quidem fæces morâ suâ fermenti alicujus maligni indolem adeptæ, intestina jam ad excretionem irritant, stimulantque; ut omittam dicere, liquidissimam illam excrementorum consistentiam (tali enim formâ plerumque visuntur) satis indicare ea pro criticâ morbi solutione habenda non esse.

Forsan etiam inter symptomata Febribus supervenientia recenseri potest * *Iliaca passio*, eo quòd vomitus enormes qui initio Febrium accidere solent, huic occasionem quandoque subministrent.

Horrenda hæc affectio est, & huc usque omnium fere judicio funesta, ex intestinorum motu inverso, ac præpostero originem ducens. Nimirum intestinorum fibræ, quæ à superioribus versus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad superiora, & quæcunque in intestinis continentur non versus alvum, sed ventriculum protruduntur, & impetu facto ad os regurgitant; adeò ut Enemata, quantumcunque acria, Emetica evadant, ubi etiam Cathartica per os assumpta per vomitum subitò excernuntur. Et, mea quidem sententia, exquisitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo superveniens, non aliunde oritur, quàm ex præpostero intestinorum motu modò dicto. Cùm enim sinus illi, quos multiplices intestinorum circumvolutiones constituunt, ita à naturâ formati sint, ut ad descensum fæcum quàm aptissimè conducerent, cum ji, inquam, motui suis fibris contrario cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti instar terebelli infigitur, cum aut valvula quæ ad initium coli apposita excrementorum ad ileon regressum impedit, aut alia quavis membrana ad sinum pertinens, vim hujus præposteri impulsus sola sustinet.

Hujus verò inversionis, unde dolor ille exoritur, duplicem causam assignare licet. Obstructionem nempe, vel irritationem.

Primò igitur quæcunque intestina vehementer obstruunt, ut nihil per inferiora descendere valeat, hunc contrarium in intestinis motum ut producant necesse est, & nemini non notum. In horum censum ab Authoribus referri solent fæces induratæ, flatus crasi magnâ copiâ collecti, ac intestina velut in nodum convolventes, constrictio intestinorum in hernia, inflammatio denique aliique tumores magni, qui cavitatem internam intestini occludunt. Interim verò haud negandum, quòd motus contrarius hisce causis originem debens, potius ingestorum, quàm intestinorum motus habendus, neque hæc totius intestinorum ductus inversio est, sed illorum tantùm, quæ supra sedem istius obstructionis sita sunt. Quam ob causam *affectio iliaca* hinc profecta à me *notha* appellatur.

Secundò verò opinor, quòd in affectu iliaco causa inversionis peristaltici intestinorum motus ut plurimum ita se habet. Nimirum ex tumultuante sanguine in Febre nuper concepta, in ventriculum & proxima intestina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primò motum suum invertere, ac violento impetu materiam molestam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori intestina *tenui* ipsi conti-

* *Iliaca Passio.*

nua

nua jam debilitata cedunt, & cum his demum *majora* in consensum trahuntur, vomituriente ventriculo quasi choream ducente. Hunc affectum *verum ileum* voco, & ille hujus loci est. Methodus eum curandi hactenus ferè incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de usu *argenti vivi*, & *globulorum*, quae praeterquam quòd parum conducunt, noxam saepè haud contemnendam inferunt. Ego cum felici successu hâc methodo utor.

Quando liquet ex Clysteribus per os rejectis & aliis signis verum esse ileum, tunc in haec tria enitor: 1. Ut contrarius iste ventriculi motus, qui similem motum in intestinis efficit, impediatur. 2. Ut intestina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac intestina ab istis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut satisfaciam, curationem hoc ritu instituo: Primò *salis absinthii* ℈j. ex cochleari uno *succi limonum* mane, & serò sumendum praescribo, intermediis verò temporibus *aquae menthae stillatitiae* sine saccharo, aliove quovis additamento cochlearia aliquot bis quâque horâ propino, cujus vel solius repetito usu & vomitus & dolor ex eo natus subitò evenescent. Dum haec fiunt *catulum viventem* nudo ventri indesinenter accumbere jubeo. Postquam verò dolor cum vomitu per spatium bidui triduive omninò cessaverit, tum *pil. cochl. maj.* ℥j. *in aqua menthae* dissolutam exhibeo, quam etiam aquam (quò certius vomitûs recursum praevertam) toto catharseos tempore saepius sumendam injungo. Neque catulus removendus, antequam usum pilularum aeger aggrediatur.

Observavi frustra pilulas istas, vel quodvis aliud catharticum, utcumque forte propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeò ad motum naturalem reducto intestina etiam ad proprium motum aequè reducta fuerint. Aliàs enim cathartica omnia intus assumpta emetica evadent, & plus damni quàm commodi inferent. Inde est quod remediis purgantibus viam facere non aggredior, donec per spatium quoddam medicamentis istis ventriculum respicientibus usus fuerim.

Victum valde tenuem aegro praescribo, ita ut nonnisi cochlearia aliquot jusculi ex pullo Gallinaceo parati sorbenda bis vel in die permittam. Interim verò ut per totam aegrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectae sanationis signa appareant, ac etiam post sanationem per longum tempus in praedictae aquae usu persistere & laneis duplicatis ventrem à frigore bene defendere impero, quò minus recidiva fiat, cui hic affectus prae omnibus aliis est obnoxius.

Pauca haec universam meam in curando hoc affectu methodum exhauriunt, quam à nemine consulto ob simplicitatem suam & splendidioris sive verborum, sive pharmacorum apparatus defectum, aspernatum iri confido.

Atque haec sunt illa symptomata, quae in febre hac occurrere solent. Sunt autem & alia quaedam, quibus memorandis nunc supersedebimus, partim quidem, quoniam ea minoris momenti sunt; partim verò, quòd peculiarem nullam curationem postulent, febre enim ritè tractatâ sponte sua cessant.

De *Febre continuâ* hujus Constitutionis, ac de symptomatibus ejus hactenus.

CAPUT V.

Febres Intermittentes Annorum, 1661, 62, 63, 64.

QUandoquidem, ut jam ſumus præfati, quæ prædictos annos omnes Conſtitutio pervaſit, producendis omnium generum *Intermittentibus* tam egregiè favit, quas tum de illis feci obſervationes haud indiligentes, hîc impertiam: Addam inſuper & quæ de paucis illis intermittentibus obſervavi, quæ ab illo deinceps tempore ſporadicè contigerunt, quò minus orationis filum inſequentium deinceps annorum hiſtoriam complectentibus, cogat intercidere.

Primo loco quò naturam illarum atque genium conjectura ſaltem aſſequamur, advertendum eſt, quòd in paroxyſmis Febrium intermittentium hæc tria tempora ſpectanda ſunt. 1. Tempus *Exhorreſcentiæ*. 1. Tempus *Ebullitionis*. 3. Tempus *Deſpumationis*. Et quidem ad *exhorreſcentiam* quod attinet [ut de his rebus ſummatim loquar] ego illam exinde oriundam arbitror, quòd materia Febrilis, quæ nondum turgeſcens à maſſa ſanguinea utcunque aſſimilata fuerat, jam tandem non ſolùm inutilis, verùm & inimica naturæ facta, illam exagitat quodammodo atque laceſſit, ex quo fit, ut naturali quodam ſenſu irritata & quaſi fugam molita, *rigorem* in corpore excitet atque *horrorem*, averſationis ſuæ teſtem & indicem. Eodem planè modo, quo potiones purgantes à delicatulis aſſumptæ, aut etiam toxica incautè deglutita, horrores ſtatim inferre ſolent, aliaque id genus ſymptomata. Natura itaque hoc pacto irritata (ut ad tempus *ebullitionis* jam tranſeamus) quò faciliùs hunc hoſtem à ſuis cervicibus depellat, *fermentationem* aggreditur, ſolemnem nempe machinam, quâ in Febribus & quibuſdam aliis acutis morbis uti conſuevit, cùm ſanguinis molem ab inteſtinis inimicis liberare conetur: hujus enim efferveſcentiæ beneficio disjunctæ peccantis illius materiæ partes, quæ ſanguini æquabiliter admixtæ fuerant, aggregari quodammodo incipiunt, atque adeò leviori operâ ſubigi poſſunt, ut ad deſpumationem opportunæ evadant. Et quidem ut hoc fiat, vel ex eo plurimum referre conſtat, quod qui ex Febribus Intermittentibus moriuntur, ſiquidem in paroxyſmo pereant, in primo illo tempore (*exhorreſcentiæ* ſcilicet) fato fungantur, nam ſi ad tempus efferveſcentiæ pertigerint, ſaltem pro illa vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in anguſto verſantur; quibus elapſis: tertium tempus, quod *deſpumationi* dicatum eſt, inſequitur, quo ſuccedente ſymptomata omnia primo leviora fiunt, atque tandem planè evaneſcunt. *Deſpumationis* autem nomine nihil aliud ſignificatum volo, quàm materiæ Febrilis jam ſubactæ, & quaſi devictæ, expulſionem, ſeu ſeparationem; atque illud quod ſeparatur, partim (ut in aliis liquoribus cernere licet) *florum*, partim *fæcum* rationem & ſortem obtinet.

His ita poſitis, videamus quomodo fiat, ut redeat Paroxyſmus, quando quidem ægrorum ſors in vado jam conſtituta videtur. Nimirum Febrilis materia

teria nondum tota emigravit, ſed quemadmodum apum Embrya ſtatis temporibus ſenſim ſuccreſcunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuò caput effert, ac novum negotium naturæ faceſſit, idem ſtadium decurrens, quod in præcedentibus modò oſtendimus. Nunc autem ſi quis à me cauſam quæſiverit, cur fomes ille deliteſcens efferveſcentiâ præcedenti non ſatis ſubactus, ac proinde cum reliqua materia peccante non expulſus, proindeque novas tragœdias daturus, non eodem modo in omni Febre intermittenti progrediatur (nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priuſquam ad maturitatem perveniat, novumque Paroxyſmum excitet,) de hac re, inquam, ſi quis mihi negotium exhibeat, ego planè me neſcire fateor. Neque verò quiſquam alius, quod ſciam, in hac cauſa tàm præclarè ſe geſſit, ut arcanum hoc opus naturæ ſatis enarrâſſe videatur. Ego Philoſophi nomen non ambio, & qui titulum illum ſe mereri exiſtimant, atque me fortaſſis hoc nomine culpandum putabunt, quòd in hæc penetralia non irrumpere conatus ſim, moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obſervantur, vires ſuas experiri velint, antequam aliis dicam ſcribant. Libenter enim quæſierim, cur *equus* ad ἀκμὴν ſuam pertingat ſeptem annorum ſpatio, *homo* 21. cur in *plantarum* regno, hæc menſe *Maio*, illa *Junio*, iſta alio florere ſoleat, ut innumera alia nunc ſileam. Quòd ſi doctiſſimos quoſque viros non pudeat ſuam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, ſi in re non minùs difficili, atque forſitan prorſus inexplicabili, manus ab αἰτιολογίᾳ abſtineam: quippe cùm perſuaſiſſimus ſim, naturam non minùs hìc loci quàm in aliis quibuſcunque, methodo quadam certa atque ordine progredi: *quartanoſa* enim (ut ſic dicam) ac *tertianoſa* materia non minus naturæ legibus ſubjacet, iiſque regitur, quàm alia corpora qualiacunque.

Cum rigore atque horrore in univerſum *Intermittentes* omnes incipiunt, cui mox calor ſuccedit, atque huic deinceps ſudor; Per utrumque paroxyſmum, tum illum quo friget æger, tum quo plus ſatis incaleſcit, vomiturit ut plurimum, vehementer ægrotat, cum ſiti & linguâ aridâ, *&c.* Quæ quidem Symptomata, iiſdem omnino gradibus recedunt, quibus provehitur ſudor, quo uberius prorumpente Paroxyſmus ſolvi videtur. Satis rectè valet qui modò ægrotabat, donec Paroxyſmus periodo ſibi conſueta denuò recrudeſcat; in *Quotidianâ* ſcilicet quolibet νυχθημέρῳ, in *Tertianâ* alternis diebus, in *Quartana* tertio quoque die, calculatione videlicet facta ab unius Paroxyſmi initio, ad initium ſubſequentis. Licet haud rarò ingeminentur poſteriores duo, ita ut Tertiana quolibet die invadat, Quartana per duos dies continuos, tertio quidem ab inſultu libero manente; quandoque etiam ter tribus diebus continuis infeſtet, cùm *Triplex Quartana* eſt, morbo ab iſto, quem primum aſſumpſit, Typo nomen ſortiente.

Quæ ſanè Paroxyſmorum reduplicatio nonnunquam à materiæ Febrilis exceſſu activitateque nimia producitur, quo in caſu Paroxyſmus *adventitius primarium* antevertit; nonnunquam etiam virium proſtratione, cùm in Ægro nempe nimium illæ fuerint dejectæ, & Paroxyſmi vigor retuſus, ſive refrige-

frigeratione intensiore, sive etiam evacuationibus præter modum effusis: in hoc verò casu cum Paroxysmus adventitius primarium insequitur, mitius insuper, neque ita prorsus diu atque alter ægrum affligit. In priore instantia, materiæ turgescentia sive ὀργασμὸς tardiùs revertentem & sibi debitam periodum nequaquam præstolatur, ac proinde aliquantò præmaturius despumatione sua defungitur: in posteriore autem cum sanguis non jam ea vi polleat, quæ materiæ Febrili uno impetu excutiendæ sufficiat, mox alium de novo Paroxysmum substituit, quo ejus reliquias è sinu suo exturbet. Quinimo è duabus hisce causis sibi invicem adversantibus fortè etiam pendet tam Paroxysmorum Anticipatio in Febre Intermittente ordinaria atque regulari, quàm eorundem tardior accessio; quarum utraque in his Febribus frequenter occurrit, quæ νυχθήμερον omne percurrunt, vel solitum Paroxysmi tempus anticipantes, vel eô serius accedentes.

Febrium autem Intermittentium quædam *Veris* sunt, quædam *Autumni*: quamvis enim in tempestatibus intermediis nonnullæ oboriantur, quoniam tamen illæ & minus frequentes sunt, & ad prædictas reduci possunt (illas nempe quibus magis appropinquant,) idcirco omnes sub duobus hisce generibus, *Vernalibus* nempe, atque *Autumnalibus*, complectar. Tempora ad quæ particulariter ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ referuntur, menses sunt *Februarii* atque *Augusti*; licèt quandoque maturius invadant, tardius etiam nonnunquam; prout scilicet uberior parciorve in aëre apparatus, vel ad easdem producendas facit, vel officit, & ex consequenti magis etiam minusve Epidemicè deprædantur. Cujus rei exemplum habemus satis obvium in Febribus Intermittentibus Autumnalibus Anni 1661, quo anno memini fœminam quandam ædibus meis vicinam primo Quartanæ suæ Paroxysmo, ipso scilicet *Johannis festo* correptam fuisse. Et complures alii circa idem tempus præmaturum Febribus illis correpti fuere, quæ postmodum adeò Epidemicæ evaserunt; quod argumento est magnum tum fuisse in istâ quæ tunc obtinebat aëris temperie, ad istos morbos apparatum, qui deinceps procedente anno stipatiores grassabantur.

Et quidem usque adeo necessaria est hæc Febrium distinctio, ut nisi eandem in praxi sedulò contemplemur, neque de earum duratione prognostico aliquo rite facto quicquam pronunciare, neque quomodo regimine ægrorum corpora curare poterimus, habita tum tempestatum, tum naturæ Febrium diversæ ratione. Verum quidem est Febres utriusque tempestatis ingenium non planè dissimile nancisci, sive modum spectes primi insultus, qui cum horrore primùm incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per sudorem solvitur; sive typorum discrimina, quorum respectu quædam *Tertianæ* sunt, tum *Vere*, tum etiam *Autumno*. Interim tamen dubito, quin Febres istæ totâ suâ naturâ sive essentialiter distinguantur.

Atque ut de * *Vernalibus* primò dicam, illæ ferè omnes vel *Quotidianæ* sunt, vel *Tertianæ*, & vel serius, vel ocyùs ingruunt pro vario tempestatis apparatu. Nam per brumale frigus spiritus concentrati vires in suo recessu sibi ac

* *Intermittentes Vernales.*

acquirunt, quos appropinquantis postea solis calor jam vegetos evocat, qui cum viscidis humoribus (minùs tamen viscidi sunt hi, quàm quos in Autumno prægressi fervores excoxerunt ac torrefecerunt) commissi, quos durante hyeme natura in sanguinis massâ congesserat, dum avolare nituntur, implexi detinentur, & quasi irretiti, adeóque vernam hancce ebullitionem concitant. Eodem planè modo quo vasa cerevisia repleta atque in arena vel cella frigida diutius reposita, si igni admoveantur, tumultum statim concipiunt, & liquor ad volatum pronus est. Sanguis hoc modo affectus purgationem sui molitur, atque spirituum volatilium ope negotium hoc sat citò peragit, nisi forte nimia viscidorum succorum vi instructus fuerit, qui fermentationem cœptam remorentur, & licet hoc ipsum accidat, effervescentia tamen verna raró continua, suique similis manet, verum dissilire atque in diversos Paroxysmos quasi findi solet. Sanguine enim opulentis hisce spiritibus jam turgido, natura negotium suum quasi præceps aggreditur, & quarundam partium secretionem ad modum perfectæ solutionis per Paroxysmos particulares peragit, priusquam universali separatione defungatur. Atque hæc mihi quidem ratio non inidonea videtur, quod verna tempestate, præsertim illa, quæ æstatem propius attingit, paucæ Febres continuæ occurrant, nisi forte constitutio fuerit Epidemica. Fermentationes enim tunc temporis obortæ vel subitò consopiuntur, vel ad intermissionem properant; vel denique partes humorum ad separationem proniores, præmaturè & cum vi quadam aliò transferuntur; ex quo mox *Anginæ, Peripneumoniæ, Pleuritides*, aliæque id genus pestes succrescunt, quæ desinente potissimùm Vere caput suum exerunt.

Animadverti *Febres Intermittentes Vernales* rarissimè fuisse diuturnas, semper verò salutares; ita ut vel maximè senex, vel debilis quispiam, officiosissima damnosissimaque imperitissimi cujuslibet περιεργίᾳ modò probus is fuerit, è medio vix queat tolli. Contigit mihi tamen videre *Tertianas Vernales*, quæ ob Phlebotomiam, & Catharsin indebitè celebratas, & regimen insuper cum morbo malè quadrans, moras traxere etiam usque ad tempus illud quo Autumnales solent invadere; quæ tempestas cum hujus morbi genio sit admodum contraria, eundem continenter extinguit; Ægro interim frequenti Paroxysmorum reduplicatione, & duratione longiore ita penè confecto, ut in extremis versari videatur; quæ nihilominus (quatenus mihi hactenus observare licuit) semper est eluctatus. Neque in convalescentibus ab hoc morbo mihi adhuc subiit videre gravissima illa symptomata, quæ, ut infrà dicetur, intermittentes Autumnales diuturniores sequuntur; *Lethalem* intelligo *tonsillarum inflammationem, ventrem induratum, tumores Hydropicos, &c.* Plus semel tamen adverti ægros à morbi diuturnitate, & Paroxysmorum ingeminatione (accedentibus ad malorum cumulum evacuationibus repetitis) ad summam debilitatem redactos, ubi primùm cœperint convalescere, in *Maniam* incidisse, quæ pari cum illo passu recessit, quo eorundem vires de novo redintegrabantur.

* *Intermittentes* verò *Autumnales* longè aliter se habent. Primò enim

* *Intermittentes Vernales.*

Tertiana, licèt quibus annis Epidemica non est, & sanos invadit, citò nonnunquam se proripit, neque pluribus stipatur Symptomatis, quàm quæ Verno tempore contingere solent Tertianæ; ubi tamen Epidemicè grassatur, & ætate provectiores, aut pravo corporis habitu præditos ferit, haud vacat periculo; quin etiam ad menses duos, vel tres, forte etiam in sequuturum usque Ver tyrannidem exercet. Deinde *Quartanæ* & periculosiores sunt, & obstinatiores longè quàm sunt illæ de quibus ultimò diximus: Ubi enim natu grandiores impetunt, eosdem paucis adhuc Paroxysmis multatos quandoque jugulant; quo in casu æger tempore *exhorrescentiæ*, ineunteque adeo Paroxysmo ut plurimum moritur, quod jam dictum. Quod si æger in senectutis tantùm fuerit confinio, nec dum ejus limen prætergressus, licet non in eodem versetur discrimine, ne inter Paroxysmos primò lacessentes luce privetur, haud tamen facile à Febre hac elabetur, nisi vertente anno, appetenteque illo tempore quo primo corripiebatur. Nonnumquam etiam *hæret lateri lethalis arundo*, nec nisi à morte, languescenti decutitur. Quartana interim Typum subinde variat, plurima etiam parit Symptomata, *Scorbutum* v. gr. *Ventrem induratum, Hydropem, &c.* Juniores verò ferendo huic morbo pares sunt, à quo nonnunquam circa *Solstitium Brumale* liberantur, frequentius tamen non nisi adveniente *Venno Æquinoctio*, vel etiam Autumno insequenti, ubi sc. venæ sectionem aut Catharsin admiserint. Sæpe non sine stupore sum intuitus, infantes tenellos cum hoc morbo per totos menses sex commissos, nec oppressos tamen, sed de eodem, *Herculis* instar pueri, in cunis triumphantes.

Hìc notandum, quod cujuscunque demum ætatis aut temperamenti fuerit is qui Quartanâ corripitur, si quolibet alio vitæ tempore (vel etiam ab hoc remotissimo) eadem semel laboraverit, non diu admodum eum secunda hac vice fatigabit morbus, sed post paucos aliquot Paroxysmos sponte sua solvetur, quod scitu dignum erat.

* *Intermittentium* autem *Vernalium* curationem quod spectat, licet illas suo semper arbitrio permittendas existimaverim, & nihil prorsus movendum, cum nemo quisquam, quod sciam, earum unquam opera fatis concesserit; atque ex adverso, qui illas abigere sategerunt, remediis præsertim evacuantibus, id tantum egerint, ut morbus inde confirmatior pertinacius obsisteret, si tamen importuna ægri impatientia medici opem obnixè efflagitet, Intermittentes Vernales variis modis, & quidem cum optato exitu aggredi licet, uti mihi non infrequenti observatione abunde constitit.

Nonnunquam *Emeticum* tempestivè propinatum, ut nempe ante Paroxysmum negotio suo defungi possit, fœlicissimè successit; præsertim si quantitatem mediocrem *Syr. de Meconio*, vel cujusvis Narcotici post finitam Emetici operationem, exhibueris immediatè ante Paroxysmi insultum.

Est ubi sanitatem videas restitutam per *diaphoretica*, quæ sudorem in Paroxysmi solutione obortum promoveant, ægro interim optimè stragulis cooperto, id quod tantopere, ac tamdiu faciendum est, quamdiu vires ægri patiantur

* *Intermittentium Vernalium Curatio.*

tur. Atque hoc in Veris Intermittentibus, præcipuè Quotidianis, sæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempestate non admodum crassis existentibus, solutio aliàs imperfecta futura, in perfectam adolescit, quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quod Clysteris in diebus intermittentibus per triduum vel quatriduum adhibiti beneficio, Tertianas aliquando curaverim.

Interim si ob Phlebotomiam liberiori manu celebratam (quo tempestas ipsa parum cautos facilè inclinat,) vel ob ægri debilitatem antecedaneam, spiritus illi qui subitò ad despumationem se accingerent, pauperiores facti minùs valeant, accidere potest, ut hujusmodi Febres Vernales auxiliis quibuscunque frustra tentatis, Autumnalium diuturnitatem æmulentur. Sed sanè non solent illæ eo usque durare, quippe quæ vel sponte sua desinant, vel leviori remediorum ope facile in fugam vertantur.

* *Intermittentes* autem *Autumnales* non tam levi opera se amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda sunt. Si autumnalis Constitutio fuerit Epidemica, circa *Junium* adultum solent invadere. Sin minus, *Augustum* præstolantur, & *Septembris initium*: in subsequentibus verò mensibus rarius occurrunt.

Cum earum ingens aliquod agmen simul invaserit, observare licebit earum staroxysmos plerumque una eademque diei hora contingere, accessionibus nunc prævertentibus, nunc postponentibus, simili planè modo, atque eodem tenore, nisi quod accidere queat ut ordo ille medicamentis adhibitis, quæ retardandi vel præcipitandi vi pollent, in quibusdam corporibus immutetur vel pervertatur.

Observandum est etiam quod in principio Febrium Intermittentium (Epidemicarum præcipuè quæ Autumno contingunt) haud ita in proclivi est Typum sub primis Invasionis diebus rite distinguere, quandoquidē Febre continua adscita primum adoriuntur, neque facile est aliquandiu, nisi diligenter adverteris animum, quicquam aliud præter aliqualem morbi remissionem deprehendere: quæ tamen paulatim in perfectam desinit Intermissionem, & Typum anni tempestati aptè respondentem.

Typorum ratione vel *Tertianæ* sunt, vel *Quartanæ*. Atque de Quartanis quidem illud meritò affirmari potest, eas genuinam esse Autumni sobolem. Utræque profectò ea affinitate inter se connexæ sunt, ut sæpenumero vices permutare, saltem ad tempus, deprehendantur, mox fortassis ad pristinum genium redituræ. Sed Tertianæ Vernales Quartanarum typos nunquam induunt, cum toto (ut ita dicam) cœlo à se invicem distinguantur. Neque porro observavi unquam hac tempestate Quotidianam contigisse, nisi quis Tertianam duplicem, vel triplicem Quartanam hoc nomine censuerit ἀκυρολόγως appellandam.

Has autem Febres intermittentes eo fere modo suam originem nancisci arbitror, quem nunc summatim attingemus; Nempe anno surgente atque progresso, sanguis etiam pro rata proportione exaltatur (haud secus ac vegetabilia quævis augmentis atque declinationibus suis anni cursum referunt)

* *Intermittentes Autumnales.*

donec ad ἀκμὴν suam, ultimumque vigorem pervenerit; hinc parallelis motibus cum tempestatibus anni pergens, eo declinante relaxari tandem & ipse incipit; ac tum præcipuè cum ab accidentali aliqua causa promotus fuerit, puta sanguinis immodicâ jacturâ, frigore admisso, cibis crudis atque excrementis, balneorum usu intempestivo aliisque non paucis. Jam verò sanguis in hoc decidentiæ statu constitutus impressioni morbificæ cuicunque obnoxius est, quam in illum faciet quælibet aëris constitutio, quæ hoc tempore dictis Intermittentibus est Epidemica. Atque huc spectat ebullitio mox inducta, qua liquorem sanguineum quandoque valde degenerem corripiente, Febris inde oriunda mali moris esse solet, & malignis atque horrendis symptomatibus plenissima. Illud utcunque accidit ut sanguis spiritibus suis magnam partem exutus, & ab æstate præcedenti plurimum adustus, ebullitione sua non nisi tardissimis motibus defungatur, suæque despumationi longissimam periodum postulet.

Jam verò ut manifestum evadat, quàm difficulter hæ Febres (Autumnales puta) curationem admittant, hoc loco perpendendum est: Continuarum hujus tempestatis, atque intermittentium discrimen in eo maximè versari, quod *Continuæ* conceptam semel effervescentiam συνεχῶς unoque tenore perficiant; *Intermittentes* autem partitis vicibus ac diversis temporibus eâdem defungantur. Interim in utrisque fermentatio naturæ ductu peragitur spatio horarum 336. aut circiter, neque enim citiùs aut tardiùs massa sanguinea in humano corpore ordinario repurgatur, si negotium naturæ permiseris: haud secus ac pomatium suam, vinum atque cerevisia suam, ac peculiarem habet periodum, quâ depurentur. Quamvis autem in Febribus intermittentibus sanguis nonnunquam (ut in Quartana contingit) sex mensium spatio despumationem suam moliatur, ac tandem perficiat; non tamen (si ritè calculum ponas) plus temporis in eadem absolvenda impenditur, quàm quod in continuis impendi naturaliter solet; quatuordecim enim νυχθημέρια, sive dies naturales efficiunt horas 336. tribuendo nempe horas quinque cum dimidia cuilibet Paroxysmo Quartanarum, habebis in Quartana valorem 14. dierum, h. e. horas 336. Jam si quis dixerit quartanam, verbi causâ, (eadem enim reliquarum intermittentium ratio subintelligenda est) ultra sex mensium spatium aliquando excurrere, antequam periodum suam absolvat; respondeo, idem etiam non rarò in continuis Febribus hujus constitutionis spectari, quæ sæpe ultra dies quatuordecim protrahuntur: in utroque nimirum casu si effervescentiam (præsertim circa Febrium finem) ritè atque ordine decurrere, ac sustineri vegetam curaveris, despumatio intra prædicti temporis spatium, hoc est, quatuordecim dierum, vel 336. horarum peragetur: quòd si verò effervescentiam illam seu fermentationem refrigerantium medicamentorum, aut Clysterum usu tunc temporis (scilicet versus Febrium declinationem) importunè inhibueris, & quasi frænum illi injeceris, mirum non est, si in longum evagentur, ordine quippe naturæ perturbato. Namque hoc modo relaxatur quodam modo sanguinis humani tonus, unde se ad despumationem accingere

cum

cum effectu nequit. Imò verò in Corporibus debilibus & effœtis idem aliquando vel ſponte accidit, niſi cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveres, quò ſanguini deſpumando par ſit.

Verùm illud hîc jam porrò notandum arbitror, ea quæ de fermentationis ſpatio atque continuatione ſuprà tradidimus, de illis ſolummodo Febribus intelligenda eſſe, quæ ſtatam quandam naturam atque habitum nactæ ſunt. Sciendum enim eſt, neque me præterit, Febres quaſdam eſſe, tum continuas tum intermittentes, quæ tranſeuntis & incerti genii ſunt, neque in ſuis efferveſcentiis ad deſtinatam periodum pertingunt. Hujus generis ſunt quæ à levi aliqua offenſa ex ſex rerum non naturalium, quas appellant, ut cibi, potûs, aëris, & his ſimilium, abuſu, nonnunquam ortum ducunt, his enim morbis correpti ſubitò ſæpe convaleſcunt. Idem etiam adoleſcentulis, ſanguine puro, ac multis ſpiritibus referto præditis, aliquando accidit: nimirum Febres illorum ſpirituoſâ quâdam ac nimis tenui, volucrique materiâ, fermentationes ſuas citiùs perficiunt, ac celeri gradu ſpatia ſua emenſæ evaneſcunt. Ad fermentationem enim illud primò requiritur, ut materia fermentiſcibilis, ſive illa ſanguis ſit, ſive vinum aut alius aliquis liquor quilibet, eâ tenacitate & viſcoſitate polleat, ut ſpiritus implexos, atque irretitos eatenus detinere valeat, ut in liquoris maſſa moveri atque agitari poſſint, eodem ferè modo, quo aves viſco captæ, aut muſcæ atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura ſua peragere poſſunt, avolare interim non valentes. Neque tamen, (ut obiter illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut ſpiritus prorſus obruant opprimantque, adeò ut non omnino moveantur.

His jactis fundamentis (quæ quidem neſcio an aliis, mihi certè ratione non contemnendâ niti videntur) mirum non erit, ſi illis non aliam medendi methodum ſuperſtruam, quàm quæ in Febribus continuis ad deſpumationis debitum opus ritè perficiendum, adhibenda videatur: cùm nimirum illæ à continuis nullo diſcrimine ſejungantur, ſi ordinem ſpectes, quo natura earundem materiam expellere ſolet, ſcilicet per efferveſcentiam certâ periodo comprehenſam. Etſi quod ad earum ſpeciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & à continuis, & à ſe invicem plurimum differre non diffitear. Itaque vel methodum, quâ ſe natura liberare ab hoc morbo ſolet, cautè ſollicitèque obſervando indicium ſumere oportet, quo fermentationem obortam acceleremus, atque ita ad ſanitatem ægros perducamus: vel in ipſam cauſam ſpecificam penetrando, danda erit opera, ut remediis efficacibus ac ſpecificis morbo obviam eatur. Ab horum alterutro indicationes ſumendæ ſunt. Ego utramque viam ingreſſus aliquando fui, atque illæsâ (uti opinor) verecundiâ profiteri poſſum, non ſine ſumma cura atque attentione animi indefeſſa, ſed nondum eam felicitatem adeptus ſum, ut Autumni Febres intermittentes certâ aliquâ praxi atque medicandi ratione tollere poſſim, antequam ſtatas illas Fermentationes (de quibus ſupra locuti ſumus) peregerint, utcunque moleſtum hoc febricitantibus videatur; qui eouſque ſanitatem ſuam expe-

ctare inviti coguntur. Revera autem siquis inter mortales reperiatur, qui sive methodo aliquâ certâ, sive remedio specifico adhibito, Febrium harum intermittentium cursum non solùm inhibere, sed etiam omninò abrumpere novit, existimo eum omni jure teneri, ut humano generi rem illam summopere expetendam patefaciat: quod si non fecerit, ego illum nec boni civis, nec prudentis viri nomen mereri pronunciare ausim; neque enim civis boni est, illud in rem suam vertere, quod toti generi humano tàm ingens beneficium apportet, nec viri prudentis, divinâ benedictione semetipsum privare, quam à summa bonitate liceret expectare, si ad publicum bonum promovendum se accingeret. Honoris autem ac divitiarum longè minor apud probos ratio habetur, quàm virtutis & sapientiæ.

Quantumlibet autem fuerit difficile, Intermittentes has Autumnales certò fugare, tradam tamen quicquid ad earundem curationem præ reliquis facere mihi visum est.

* Intermittentium Autumnalium curationem non sine ingenti discrimine per Catharsin tentari, (nisi eo, quem mox dicemus, modo instituantur) præsertim verò per Phlebotomiam, frequenti nimis observatione jam olim didici. Etenim in Tertianis [maximè si ea Constitutio admodum fuerit Epidemica) hâc methodo sanandis, nisi Chirurgi gladiolus eodem ictu, quo venam pertundit, ipsam etiam Febrem confodiat, dictæ Febres, etiam in vegetioribus & Athleticè cætera valentibus, nonnisi longo temporis tractu expugnari se patiuntur: in provectioribus autem diutinum Febris cruciatum tandem etiam mors excipit, quam præ foribus jam esse haud rarò denunciat lethalis illa Tonsillarum inflammatio, cujus fecimus mentionem. Adde, quòd Venæsectio alia etiam symptomata illa maturiùs accersivit, quæ Febres Autumnales Intermittentes in statu declinationis vel comitari diximus, vel à tergo sequi. Quartanariis verò in tantum obest Phlebotomia, ut Juvenes, qui à morbo aliàs intra sex menses fuissent liberati, per sex adhuc alios ab eodem detineantur: Ætateque provectiores, qui nisi sanginem detraxissent, intra annum poterant sanari, morbum etiam ultra statutum illud tempus alere periclitantur, ac denique ab eodem victi succumbere. Quæ de venæsectione jam dixi, levi operâ ad Catharsin possunt transferri, nisi quòd hæc non usque adeò perniciosa sit, nisi crebrò repetita.

Intermittentes Tertianas Autumnales hoc pacto aggredior. Ægro in lectulo composito, & stragulis undiquaque cooperto, sudores provoco sero lactis Cerevisiato, cui Salviæ folia incocta fuere, quatuor circiter horis ante Paroxysmi adventum: quibus jam obortis mox præcipio, ut devoret ℈ij. *Pilularum Cochiarum majorum* solutarum in ℥j. sequentis misturæ. ℞. *Aq. vitæ* ℔j. *Theriac. Andromach.* ℥iij. *Croci Angl.* ʒj. *M.* stent simul pro usu. Hæc ubi assumpserit, in sudoribus continuè eliciendis persistat, donec elapsæ fuerint aliquot horæ ab illo tempore, quo Paroxysmus ingruere debuerat, magnâ cum cautelâ se muniens contra illas sudationis interruptiones, quas illi fortè creabunt dejectiones aliquot à medicamento Cathartico profectæ. Sæpiùs

* *Intermittentium Autumnalium Curatio.*

mihi

mihi ex animi voto cessit medicamentum hoc in fugandis Tertianarum Paroxysmis, quàm usu receptum illud ad eundem scopum tendens, Decoctum sc. *Rad. Gentian. Summit. Centaur. &c.* cum pauca *Sennæ* atque *Agarici* quantitate. Cum enim duos illos contrarios sudandi ac dejiciendi motus eodem tempore excitet, eundem cum vulgari isto effectum obtinet, ordinatum scil. Paroxysmi processum confundendo atque interturbando; idque efficacius, nec tamen tuto minus. Atque hac sanè methodo Intermittentes Autumnales Tertianas benè multas pepuli; necdum præstantiorem alium experiri his annis mihi licuit.

In *Tertiana duplici*, quæ Typum variavit, ob Ægrum vel evacuationibus vel alio quovis modo debilitatum, sudor pari etiam modo provocandus, & pari temporis intervallo à futura Paroxysmi invasione, vel medicamento jam laudato (omittantur verò *Pilulæ Cochiæ*, cum nec tutum sit, nec ad rem faciat, Cathartico jam ab eodem fractas ægri vires amplius dejicere, & Paroxysmis ejusdem ope ingeminatis suppetias ferre) vel diaphoretico alio aliquo δραστικωτέρῳ atque efficaci, quod etiam repeti potest Paroxysmo genuino proximè subsequente: In summa ægri debilitate à dicta Paroxysmi ingeminatione Electuarium, quod jam sequitur, præscribo: ♃. *Conserv. fl. Borag. Buglos. an.* ℥j. *Conserv. Anthos.* ℥ß. *cortic. citri condit. Nucis Mosch. cond. Theriac. Andromachi a.* ʒiij. *Confec. Alkermes* ʒij. *M. F. Opiata*, de qua capiat ad magnitudinem avellanæ mane & vesperi, superbibendo cochl. 6. sequentis Julepi. ♃. *Aquæ Ulmariæ & Theriacalis stillat. an.* ℥iij. *Syr. Caryophil.* ℥j. *M.* vel hujus loco Aquam aliam Epidemicam simpliciorem saccharo dulcoratam exhibeo, interdicto Enematum usu; ægro Juscula è pullorum carnibus, Avenacea, *&c.* concedo.

Quartanarum quod attinet Curationem, nemo est, opinor, in hac arte vel mediocriter versatus, qui nesciat quàm parum votis respondeant methodi istæ omnes, quæ huic medicorum opprobrio eluendo hactenus destinantur, si *Corticem Peruvianum* excipiamus, qui tamen inducias sæpius impetrat morbo, qvàm eundem debellat, cùm postquam ad septimanas duas vel tres delituerit, magno cum ægri emolumento, qui ab illo malè multatus paululum interim respirat, mox de novo recrudescens haud segnius quàm prius lacessit, atque ut plurimum, quotiescunque demum repetatur illud medicamentum, non nisi longo temporis tractu expugnatur. Referam tamen quicquid de methodo ejusdem exhibendi habeo compertum.

Curandum est ante omnia ne præmaturè nimis hic Cortex ingeratur, ante sc. quam morbus suo se marte aliquantisper protriverit (nisi collabescentes & jam fractæ ægri vires eundem temporiùs sumendum esse dictaverint) neque enim illud solum est metuendum, ne à præpropero ejus usu inefficax iste reddatur, & spem ægri fallat, sed etiam ne de ægri vita agatur, si sanguini omni fermentationis nisu se despumanti eam derepente injiciamus remoram. Proximo loco, neque Catharsi, multò minus Venæ sectione, subducenda est materiæ Febrilis pars aliqua, quo liberiùs cortex suo fungatur munere: cùm enim ab utraque

recru-

recrudescent Paroxysmi, evanescente semel pulveris vi. Mihi etiam magis è re fore videtur, ut sanguinem dicto medicamine sensim, longioreque à Paroxysmis intervallo leviter inficiamus, quàm ut uno omninò ictu Paroxysmum jam instantem tentemus confodere; hoc enim pacto & plus temporis remedio conceditur, quò suum opus plenius absolvat, & evitatur quicquid id est periculi, quod ægro poterit oriri ex subito isto atque intempestivo nimis sufflamine, quo Paroxysmum jam invalescentem, atque omni se ope exerentem conamur opprimere. Postremò brevibus istis temporis intervallis repetendus est pulvis, ut non protinus evanescat prioris dosis virtus, antequam altera exhibeatur: crebrâ enim repetitione istâ εὐεξία tandem recuperabitur, profligato in solidum morbo. His adductus rationibus hanc ego methodum cæteris antepono: *Peruviani corticis* ℥j. *cum Syrup. Rosar. rubr.* ℥ij. misceatur; æger verò quantitatem Nucis moschatæ majoris manè & serò quotidie devoret diebus à genuino Paroxysmo vacuis, donec confectionem omnem absumpserit. Repetatur porrò ad tres alias vices interjectis semper diebus quatuordecim.

Neque fortè cum minori fructu usurpari poterit cortex hic in Tertianis, quâ Vernis, quâ Autumnalibus, quàm in Quartanis, adhibetur. Sed ut vera loquamur, nec Artem ἀπροσδιονύσως ostentemus; Si harum Febrium alterutrâ correptus æger vel infans sit, vel ætate floreat, convenit omninò [quantum ego hactenus edoctus sum] nihil medicamentorum quorumvis ope, aut aëris, ac diætæ mutatione moliri: Nihil enim hinc mali natum hucusque intellexi, si modò totam rem naturæ permiserim. Id quod ego non sine admiratione, præcipuè in infantulis, sæpe observavi; sanguine namque depuratione suâ defuncto, Febres illæ sponte sua evanuerunt. Quod si autem è contrario vel strictiori aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia subinde adhibeas, (adhiberi scilicet solent eo prætextu, ut obstructiones expediantur, atque humores in primis viis stabulantes exturbentur) vel si, quod præcipuum est, in constitutione Epidemica Venæ-sectio celebretur fiet ut morbus in longissimum tempus procurrat, atque interim ut ægri mille symptomatis, iisque periculosissimis exponantur.

Si verò febricitantes provectioris ætatis sint, ex utroque morbo (Tertianas dico Autumnales, ac Quartanas) non solùm diuturnitatis, verùm etiam ipsius mortis grave periculum imminet. Hîc itaque Medicum illud agere oportet, si neque cortice *Peruviano*, nec aliâ quâvis methodo morbum submovere valuerit, ut naturæ saltem suppetias ferat, eamque illis adminiculis sublevet, quibus ad negotium suum peragendum opus habuerit. Certè enim in effœtis corporibus, nisi fermentatio cardiacorum, & corroborantis diætæ, ut vini *absinthitis* ac id genus similium, beneficio sustineatur, illud accidet, ut ægri incertis atque frustraneis Paroxysmis divexati debilitentur, atque morbus eo usque duret, donec languida prius natura Paroxysmo aliquo graviore correpta, ad ebullitionis tempus pertingere non possit, adeoque in ipso exhorrescentiæ tempore diem suum obeant ægroti. Arque hoc in senibus non rarò

usu

usu venit, qui longâ Catharticorum serie debilitati fuerunt, imò, ut aliquando visum est, in ipso vel primorum Paroxysmorum rigore penitus defecerunt cùm exhibito cardiaco satis forti saltem ad tempus aliquod sustineri potuissent.

Cùm sanguis tempus illud exegerit, quod ad despumationem suam perficiendam requiritur, necessarium est, ut provectioris ætatis ægri eodem ipso tempore, vel paulò antea insignem aliquam aëris mutationem subeant, sive (quod potiùs optandum esset) in calidiorem aliquam regionem commigrando, sive mutando saltem locum, in quo primùm hoc morbo correpti sunt. Mirum sanè est, quantum valeat hæc aëris mutatio ad morbum hunc prorsus abigendum. Interim ut ante hunc temporis articulum aër mutetur, non tantùm non necessarium est ad sanitatem ex hoc morbo restituendam; sed & minùs convenit. Etiamsi enim quis in regionem quantumcunque Australem & calidam migraverit, sanguis tamen ejus in morbido hoc motu semel constitutus, depurationem suam ut peragat necesse est; quod quidem beneficii frustra expectabitur ab inusitato novoque aëre, priusquam procedente atque adulto jam sanguinis motu, sanitatis recuperandæ capax fuerit. Insignis ergò illa aëris mutatio tum demum adeunda est, cùm primùm æger à Paroxysmo liberari potest: Exempli causa: In Quartana, quæ primùm in Autumno invasit, non citiùs aër mutandus est, quàm circa Februarii initium. Interim si æger mutare locum vel nolit, vel commodè nequeat, oportebit ut hoc ipsius temporis articulo, forti aliquo medicamento utatur, cujus eæ sint vires, ut uno quasi ictu languescentem illam depurationem potenter promoveat, & si fieri poterit, perficiat. Ad hanc rem consulerem ego, ut *Electuarii de Ovo* vel *Theriacæ Andromachi sesqui drachma in aquæ Cœlestis*, vel *aquæ Vitæ communis unciis duabus dissoluta exhibeatur*, duabus scil. horis ante paroxysmum. Id quod à me, cum successu non infelici, in morborum hujusmodi declinatione factum est. Licet agnoscam calidiora hæc citius exhibita vel morbum duplicare, vel in Febrim continuam permutare, quod à *Galeno* jamdudum observatum est. Idem in juvenibus hoc morbo detentis fieri potest, cautelâ adhibitâ. Ut autem in puerili ætate idem fiat, non tantùm non convenit, verùm etiam periculo non vacare dudum observavi.

Priusquam huic argumento clausulam addamus, illud monendum venit. Ea quæ de Febrium Autumnalium intermittentium duratione, atque de tempore ad sanguinis despumationem requisito jam dicta sunt, ita intelligenda esse, ut nos solum illud nunc spectemus, quod Natura vulgaribus atque usitatis tantùm medicamentis suffulta, præstare soleat. Nequaquam enim eo consilio de his rebus ita locuti sumus, ac si doctos ac solertes Medicos despondere animum velimus, atque vel de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis inveniendis spem totam abjicere, quorum ope hujusmodi morborum sanationem accelerent; tantum enim ego profectò ab hoc proposito absum, ut non desperem, vel à me ipso tale quidpiam sive methodi, sive remedii aliquando repertum iri.

Sublato morbo æger sedulò purgandus est; incredibile enim dictu, quanta

morborum vis ex purgationis defectu post Febres Autumnales subnascatur, Miror autem hoc à Medicis minus caveri, minus etiam admoneri. Quandocunque enim horum morborum alterutrum paulò provectioris ætatis hominibus accidisse vidi, atque purgationem etiam omissam, certò prædicere potui periculosum aliquem morbum eosdem postea adoriturum, de quo tamen illi nondum somniaverant quasi perfectè jam sanati.

Omnino interim cavendum est, ne purgetur æger, nisi morbo penitus depulso. Quamvis enim partes Naturales illuvie istâ, quam in illas congessit Febris, hoc pacto quadantenus sublevari videantur: nova tamen materia derepente succrescet, Febre scil. à Cathartici impetu, atque humorum agitatione jam revocata, eandem suppeditante; ac proinde id tantùm à Purgatione lucri fecerimus, ut morbus contumacior evadat. Quotidiana id nos docent eorum exempla, qui in morbi παρακμῇ, ut *Theoriæ* isti morem gerant, quæ in tollendis obstructionibus, & evacuando humore melancholico, qui mali fons & origo vulgò habetur, Curationis spem omnem ponit, repetitis purgationibus miserè plectuntur; quibus sanè, quicquid id demum est humorum, quod à corpore divellitur, atque eliminatur, compertissimum est nobis Febrem altiores exinde radices agere, & pertinacius stationem suam tueri, quàm si non fuerit proritata. Quapropter religio mihi est Catharticum propinare ante tempus illud, quo non tantùm Paroxysmi perceptibiles, sed etiam alteratio ista, qualis qualis ea fuerit, quæ diebus illis, in quos Paroxysmus incidere debuerat, persentiscitur, omninò evanuerint, atque unus insuper mensis fuerit elapsus, quo quidem effluxo Potionem aliquam ex Lenitivis vulgaribus præscribo, atque eandem semel in septimana ad menses duos tresve subsequentes repetendam impero; addito etiam singulis vicibus haustu aliquô Paregorico horâ somni assumendo, finitâ jam medicamenti operatione; ut nempe Paroxysmo se de novo ingerendi ansam præscindamus, quam aliter fortè arriperet ex occasione tumultûs atque orgasmi, quos vel mitissima excitant Cathartica.

Purgationibus instituendis idcirco spatia ista ampla interpono, ut sc. æger à recidivæ metu liberetur, quæ quidem à nimis crebra & confertim repetita sanguinis atque humorum exagitatione, de facili poterat induci. At cùm jam ista res vacet periculo, Apozema sequens frequenter usurpari poterit. ℞. *Rad. Rhabarb. Monachor.* ℥ij. *Rad. Asparag. Brusci. Petrosel. & Polypod. quer. an.* ℥j. *Cortic. Median. fraxini, & Tamarisci an.* ℥ß. *fol. Agrimon. Ceterach. & capill. Ven. an. M j. Sennæ mund.* ℥iß. (*irrotat.* ℥iij. *vini albi*) *Epithim.* ℥ß. *agarici troch.* ʒij. *sem. fœnicul.* ℈iiij. *Coq. in aqua fontana ad* ℔ß. *sub finem adde succi aurantiorum* ℥iij. *In colatura dissolve Syr. Cichor. cum Rheo, & Magistral. ad melancholiam an.* ℥iß. *F. Apozema*, de quo capiat ℔ß. singulis matutinis per triduum, & repetatur quoties opus fuerit.

Ut tandem *Symptomata* illa memoremus, quæ Febres intermittentes in declinationis statu comitantur, observandum est, Vernarum paucissima esse, si ad illa comparentur, quæ Autumnalibus accidunt, tum quia non ita diu hærent istæ, tum etiam, quia in humoribus non usque adeò terrenis, & minus etiam malignis fundantur.

Pri-

Primum hic sibi locum vendicat, subinde occurrens* *Hydrops*; unde primò quidem Crura intumescunt, deinde etiam venter; qui exinde nascitur, quòd scil. sanguis crebris illis fermentationibus, quas peperit morbi diuturnitas, (præcipuè in natu grandioribus) plures Spirituum manipulos prodegit, unde summâ eorundem inopiâ jam laborans, succos cum alimentis ingestos non amplius valet assimilare, quorum cruda adhuc indigestaque moles in crura tandem deponitur, atque his jam distentis, neque ulterius quicquam admittentibus, in ventrem etiam, unde verus Hydrops formatur. Raro autem juvenes obsidet hæc malorum Ilias, nisi Catharticis per Febris decursum sæpenumerò iteratis eandem inconsultò nimis accersiverint.

Verùm Hydrops ex causa memorata superveniens aperientium & catharticorum usu facilè sanatur, si modò recens fuerit. Neque mihi molestum est, quoties hunc natum morbum audio atque intelligo, nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens: Nonnullos enim usu Apozematis jam appropriati persanavi.

Verumtamen observavi, frustra esse, si quis Hydropem ex Febre intermittenti natum, medicamentis purgantibus tollere conetur, Febre illâ adhuc durante: Febris enim hoc pacto radices profundiùs agere deprehendetur, non autem amovebitur Hydrops; expectandum itaque, dones Febris exulet, ac tum demum negotium prosperè suscipiendum.

Verùm enim verò si tam importunè atque acriter instet symptoma hoc, ut ejus curatio non eo usque videatur differenda, donec Febris recessus Catharticorum usum permittat, aggredienda omninò illa est Infusionibus *rad. Raphani rusticani; summitat. Absinthii, & centaurii min. baccarum Juniperi, Cinerum Genistæ*, &c. in vino factis; quæ non solùm huic symptomati obsistunt, effœtas sanguinis vires de novo instaurando, sed naturæ etiam de morbo jam triumphaturæ tempori subveniunt.

* Infantes autem post Febres Autumnales tum Continuas, tum Intermittentes, Hectici aliquando fiunt. Ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; sæpe etiam tussis, aliquaque tabidorum symptomata subnascuntur, quæ *Rachitidem* planè mentiantur. Hos ego sequenti modo tractandos consulo. Paretur potio Cathartica, quam in Febrium continuarum fine assumendam præscripsi. Hujus capiat infantulus Cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate, mane per 9. dies, uno atque altero die, si opus fuerit, intermisso. Interim verò purgatio ita moderari debet ac regi, dosin vel augendo vel minuendo, ut ultra 5. vel 6. sedes singulis diebus non procedat. Post finitam catharsin totus venter inungatur linimento aliquo aperitivo per aliquot dies. Sequenti uti soleo ℞ *Ol. lilior. & tamarisci an.* ℥ij. *Succi rad. brioniæ & apii an.* ℥j. *bulliant ad succorum consumptionem, addendo unguenti de althæâ & butyri insulsi an.* ℥j. *gummi ammoniaci in aceto soluti* ℥ß. *ceræ flavæ q. s. f. linimentum.* Sanè quamplurimi infantes, etiam verâ Rachitide laborantes, hâc methodo à me liberati fuerunt.

Veruntamen (ut ante monuimus) cavendum sedulò ne purgationem aggredia-

* *Hydrops.* * *Rachitis.*

diamur, nisi Febre jam perfectè fugata; licèt enim hoc pacto humoris in partes naturales amandati portio quædam evacuari non sine causa videri possit, nihilominus ab ipsa Febre nova subinde pravæ materiæ copia suggeretur, quæ non solum purgationem reddet frustraneam, verùm & ipsum morbum diuturniorem præstabit, ob rationes antea memoratas.

Observatu non indignum est, quod cum Febres Autumnales teneram ætatem diu cruciarint, nulla spes sit easdem abigendi, donec abdominis regio, circa lineam præcipuè, indurari atque tumefieri occœperit; iisdem enim gradibus quibus hoc symptoma supervenerit, Febris etiam fugam meditatur. Neque forte ex meliori aliquo prognostico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quàm si sedula animadversione suboriri hoc symptoma perspexeris. Idem porro in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando spectantur.

Ventris tumor qui Infantibus accidit post has Febres, quibus annis aëris constitutio Intermittentibus Autumnalibus progignendis Epidemice determinatur, tangentis digitum haud aliter ferit, ac si materiam aliquam continerent viscera in Scirrhum induratam; cùm qui aliis annis simili licet προφάσει, contingit, tactum ita afficit, ceu Tensio tantum foret Hypochondriorum à subjectis flatibus. Hinc nisi annis quibus intermittentes Autumnales prædominium habent, veræ Rachitides rarius occurrunt, quod observatu dignum.

Tonsillarum dolor & inflammatio post Febres sive Continuas, sive Intermittentes, cum deglutiendi primum difficultate & molestia, supervenientibus deinceps raucedine, oculis cavis, & Hippocratica facie, mortem certò imminentem præmonstrant, intercisa planè omni redintegrandæ sanitatis spe. Funesto huic symptomati producendo evacuationes justo copiosiores in ægris vi morbi jam ferè attritis, ut & longiorem Febris moram sociam operam ut plurimum commodasse observavi.

Multa alia sunt accidentia quæ morbos hosce consequi solent ob purgationem vel non omnino, vel non rite celebratam, quibus impræsentiarum enumerandis supersedebimus, cum curationis eadem fere ratio sit utrobique, nempe sedimenti ab effervescentia præcedanea depositi repurgatio, quippe quod sua mora malis hujusmodi materiam præbuerit. Quanquam licet hic loci non contemnendum symptomatis genus referre, quod non tantum purgationibus & evacuationibus aliis quibuscunque, Venæ-sectioni præsertim, cedere dedignatur, verum & ab illis vires sibi acquirit. Illud autem peculiaris quædam est ac sui generis * *Mania* Intermittentes diuturniores (Quartanas præcipuè) nonnunquam excipiens, quæ communem medicandi rationem aspernatur, & post evacuationes fortiores adhibitas in miseram quandam stultitiam degenerans, non nisi cum ipsa ægrorum vita terminatur. Miratusque sæpenumero sum nullam hujus rei mentionem ab Authoribus factam fuisse, cum non raro accidisse viderim. Cum reliquæ Amentiæ species copiosis evacuationibus, & Venæ-sectione, & Catharsi ut plurimum persanentur, hæc neutram potest ferre. Sed cum jam æger in sanitatis limine est, si *vel* Enema ex lacte saccharato semel injeceris, statim de novo recrudescet malum. Et si reite-

* *Maniæ species quædam.*

reiteratis Purgationibus, venæ sectioneque contra nitamur, ejusmodi evacuationes morbi quidem ferociam possunt domare, ægrum vertò certissimè non tantum Fatuum, sed & incurabilem omnino reddent. Quod quidem nemo mirabitur, qui secum reputaverit, alteram Amentiæ speciem à nimis exaltata & vivida sanguinis crasi produci, hanc verò ab ejusdem debilitate, & ut ita dicam, vapiditate à diutina Fermentatione quam invexit Febris, qua mediante Spiritus functionibus Animalibus obeundis impares planè sunt.

Huic malo ad hunc modum mederi soleo. Ægro ter in die Cardiacum aliquod è Generosioribus exhibeo dosi paulo liberaliori, e.g. *Theriacam Andromachi. Elect. de ovo. pulverem Comitissæ. pul. Gualteri Raleigh*, vel similem in *Aq. Epidemicâ, Theriacali*, vel aliâ. Possunt etiam in aliâ quavis formâ exhiberi Cardiaca medicamenta. Æger interim victu quidem moderato, Analeptico tamen, & potu generosiore reficiendus est; foras ne exeat, in lecto se diu multumque contineat. Alvus sub hoc regimine justo erit astrictior, unde ut etiam à calidiorum medicamentorum usu à Febre quis sibi metuat, sed vano prorsus timore; cum spiritus antecedente morbo pene exhausti novum deinceps non valeant accendere. Post aliquot septimanas paulatim in melius proficiet, quo tempore omitti possunt Cardiaca ad dies pauculos. Diæta verò Analeptica jugiter instituenda, & post brevem intermissionem repetendus est denuo Cardiacorum usus, atque in eo persistendum donec integra sanitate fruatur.

Dicta methodus *Maniam* etiam quæ has Febres minimè excepit, quandoque sanavit, frigidiori sc. atque infirmiori temperamento præditis. Anno nuper elapso *Sarisburiam* accersebar, ut cum Medico erudito & sagaci, mihique conjunctissimo, Domino Doctore *Thomas* fœminæ nobili consulerem, cui imaginatio haud parum fuit læsa. Verùm adhibitis, etiam cum jam prægnans esset, remediis modò dictis, ad sanam omnino mentem rediit.

Attamen *Mania communis*, quæ vegetis hominibus atque etiam nulla Febre prægressa, accidere solet, aliûs sanè prosapiæ est, ac proinde longè diversa, quoad evacuationes, methodo tractanda, tametsi vel in hac specie, ea quæ cerebrum atque spiritus animales corroborant, haud omitti debent. Curationem autem ejus, etsi non sit hujus loci, obiter tamen prædictæ speciei subnectere non gravabor, ne quis fortè præ similitudine morborum in errorem illabatur.

In Junioribus ac sanguineo habitu præditis, mittatur sanguis ex brachio ad uncias octo vel novem bis vel ter, diebus tribus inter singulas venæ-sectiones interpositis: Deinde semel extrahatur sanguis ex venis jugularibus. Ultra hunc modum repetitæ venæ sectiones ægrum potius in *stultitiam* ducunt, quàm curationem absolvunt. Postea aggrediatur usum *Pil. ex duobus*, quarum drachmam semis vel scrupulos duos (pro ratione operationis) capiat semel singulis septimanis stato die, ita ut si, verbi gratia, die lunæ primo Pilulas assumpserit, præcisè eodem ipso die, nec frequentius, sequentibus septimanis eædem repetantur per longum tempus, usque dum perfectè convaluerit. Hac methodo humores qui in hoc morbo mentis arcem impetere solerent, sensim in inferiores sedes dilabentur, alia quasi ῥοπῇ eis inducta.

Diebus à purgatione liberis per totum decursum Electuario sequenti, vel alio medicamento eadem virtute prædito, utatur.

℞ *Cons. Absinth. Rom. Anthos, & Theriac. Androm. aa.* ℥j. *cons. flaved. Aurant. Angelic. condit. nuc. mosch. condit. aa.* ʒß. *cum s.q. syrup. Caryophil. f. Electuarium*, capiat ad magnitudinem nucis moschatæ bis in die: superbibendo haustulum vini Canarini, cui fuerint frigidè infusi Flores *Paralyseos*.

Febris Continua atque *Intermittentes* quas suprà descripsimus, soli ferme erant morbi Epidemici, qui durante illa Constitutione quæ per annos 61, 62, 63, 64. regnabat, emicuere; quot retrò annis eum obtinuerant principatum, non habeo dicere, id certò scio, quod ab anno 64. ad Annum usque 77. rarissimæ omnino Londini caruere.

Dicendum mihi etiam erat de *Variolis*, quales-nam scilicet erant istæ quæ tum contingebant, respectu habito ad Constitutionem illam; quandoquidem (ut jam subindicavi) vario admodum se habent modo pro varia Constitutione qua incessunt: sed cùm non satis attentè per id temporis animum ad eas adjecerim, missas jam facio: id tantum tradam illis peculiare, quod sc. iis annis labentibus, sub initio Maii confertissimæ invadebant, supervenienti verò Epidemicorum Autumnalium cohorti (Febrem volo Continuam, atque Intermittentes) locum dare solebant. In pustularum summitate foveolæ quædam ad instar capitum acicularum minorum plerumque subsidebant; atque in *discreto* genere æger octavo maximè die periclitabatur, quo tempore, abrupto derepente qui hucusque dimanaverat sive sudore, sive madore, externa exarescebant, nec revocari poterat sudor Cardiacis quibuscunque; æger phrenitide, atque anxietate insigni corripiebatur, cum magno dolore & ægritudine, urinam frequenter, at in parva quantitate, reddebat, ac intra paucas horas de magna spe decidens, ad plures migrabat.

SECTIO SECUNDA.

CAPUT I.

Constitutio Epidemica Annorum 1665, & 1666. Londini.

PRægessa Hyeme frigidissima, & sicco gelu in veris usque tempora indesinenter perdurante, cum ex improviso solveretur, fine sc. *Martii*, ineunteque, ex Anglorum computo, Anno 1665. *Peripneumonia, Pleuritides, Anginæ*, aliique id genus morbi Inflammatorii magnam derepente stragem edebant: quo ipso tempore caput etiam extulit *Febris* quædam *Continua Epidemica*, à Febrium Continuarum genio, quæ præcedenti Constitutione vige-

vigebant, longè diversa; quarum vix ullæ ea anni tempestate solebant invadere. Dolor Capitis quàm in priore illa intensior, & vomituritiones adhuc magis immanes ad hanc Febrem accedebant; in plerisque *Diarrhœa*, quam prius diximus assumpto Emetico præcaveri potuisse, jam ab eodem provocabatur, nec tamen cessabat Vomituritio. Externa hìc pariter ac in Febribus Constitutionis præcedentis sicca reperiebantur, attamen, præmissa maximè Venæsectione, æger in sudorem solvi poterat, quo provocato leviora mox Symptomata; atque hoc nullo non morbi tempore fieri potuit, cum in Febre prægressa nec tutò ante diem 13. vel 14. id tentaveris, nec facilè voti fueris compos. Sanguis sæpe Pleuriticorum, & Rheumatismo laborantium sanguinem colore referebat, non verò usque adeo Gelatina illa albescente qua illorum sanguis prætexitur. Hæc primò erant Phænomena hujus morbi Διαγνωϛικὰ, Anno verò surgente ipsa *Pestis* irrupit magno symptomatum Pathognomicorum numero stipata, *Carbunculis*, *viz. Bubonibus, &c.* Hæc indies magis ac magis invalescens, circiter Æquinoctium Autumnale ἀκμὴν attigit, quo jam instante unius septimanæ decursu octo plus minus hominum millia delevit; tametsi duo ad minimum Civium trientes ob metum contagii se in rus subduxerant; à quo tempore receptui canere cœpit, & urgente Brumali Frigore tantum non evanuit, nisi quod sparsim unum atque alterum hinc inde feriret per omnem hyemem, & insequentis veris exordium; quo apparente & ipsa omnino est deleta, mansit tamen *Febris*, quamvis non ita Epidemica, excurrente integro anno sequente, imò ad Ver usque ortum Anni 1667. De his nonnulla hìc subnectam.

CAPUT II.

Febris Pestilentialis & Pestis Annorum 1665 *&* 66.

In superioribus obiter admonui è febribus nonnullas in malignarum classe vulgo reponi, cum indomita symptomatum sævitia, quæ huic opinioni patrocinari videtur, non à venenosa morbi indole, sed à therapeia perperam administrata proficiscatur. Nam cum ad morbi solutionem à natura destinatam haud satis attenditur, sed alia medendi ratio temerè instituitur, hinc perturbatâ totius corporis œconomiâ, ac omnibus susque deque conversis, non modò tristissima rerum facies ultra consuetum morbi morem inducitur, verùm morbus jam à seipso alius, etiam anomalis accidentibus velut alienigenarum satellitio stipatur. Atqui *Febris verè maligna* non est omnium dierum morbus, utpote quæ ab aliis Febrium speciebus ob symptomatum anomaliam eâ nomenclaturâ utcunque insignitis, totâ suâ ideâ ac ingenio diffideat. Reverà enim cum ipsissimâ Peste specie convenit, nec ab ea, nisi ob gradum remissiorem, discriminatur. Quocirca utriusque affectûs ortum ac curationem in eodem capite complectar.

Aëris massæ occultam ejusmodi sive crasin sive texturam obtingere, quæ diversarum

diversarum diversis temporibus ægritudinum ansa atque pararia existat, nemini obscurum est; qui modò animadvertit unum eundemque morbum certâ aliquâ tempestate infinitam mortalium vim corripere, ac Epidemicum fieri, aliàs tamen unum alterumve hominem afflixisse contentum, ulteriùs non grassari. De variolis, ac imprimis de Peste, hujusce capitis argumento, res est sat superque manifesta.

At verò quæ qualisque sit illa aëris dispositio, à qua morbificus hic apparatus promanat, nos pariter ac complura alia, circa quæ ve ors ac arrogans Philosophantium turba nugatur, planè ignoramus, quicquid sit, hoc saltem nomine Dei Opt. Max. clementiam ac bonitatem meritissimo jure veneramur, quod aëris constitutiones λοιμώδεις, id est, Pestem malorum omnium immanissimum, ac humano generi maximè internecinum inferentes, rariùs evenire voluerit, quàm quæ cæteris affectibus minus exitialibus suscitandis inserviant. Unde fit quod hunc orbem nostrum *Britannicum* Pestis vix frequentius quàm post annorum circiter triginta vel quadraginta intervalla [summo sc. perniciei vigore, ac tota furiarum acie) adoriatur. Quæ per annos aliquot Pestem insigniorem subsequentes, sparsim occurrunt pestiferorum funera, paulatim imminui ac evanescere solita, Pestilenti aëris diathesi etiamnum ex parte perseverandi, nec dum in aliam salubriorem penitus immutatæ attribuenda sunt, quippe quæ antegressæ messis duntaxat spicilegia reputari debeant. A quibus etiam nuperæ luis reliquiis, fit ut Febres quæ anno post graviorem Pestem uno aut altero passim grassantur, Pestilentes esse soleant; & licet aliquibus veræ Pestis notis destitutæ, tamen ejusdem naturam ac indolem quamplurimum referant, nec non consimilem medendi rationem sibi vindicent, quemadmodum infe iùs ostendemus.

Verùm præter istam aëris constitutionem, ceu causam communiorem, accedat oportet & alia procatarctica, nimirum μιάσματος sive seminii à pestifero aliquo corpore, vel immediatè ac propiore consortio, vel mediatè ac per fomitem aliunde transmissi, susceptio. Hoc enim si instante qualem diximus aëris diathesi fieri contingat, ab exigua primum scintilla mox horribile erumpit incendium, ac densatis undique funeribus, universo aëri per istum terræ tractum à Peste, tum laborantium halitibus, tum mortuorum cadaveribus, labes & contagium inducitur; adeò ut ad tristissimæ ægritudinis propagationem jam non ampliùs vel fomite, vel personali consortio opus sit, verum quemcunque hominem, vel summa cura à Peste correptis semotum, ipse aër cum spiritu intro subiens per se ac suo Marte inficere valeat, modo ille corpus habeat humoribus ad afflatum excipiendum paratis, refertum.

Quanquam autem hic morbus, cùm dumtaxat sporadicus existit, nullo tempestatis discrimine paucos aliquot, tradito quasi per manus contagio, affligat, tamen ubi adest etiam Epidemica aëris constitutio, exoritur circa eam anni partem quæ inter Ver ac Æstatem ambigit, utpote quæ ad producendam ægritudinem, cujus essentia in humorum φλογώσει sive inflammatione, ut postea ostendemus, imprimis consistit, maximè idonea atque accom-

com-

accommodata sit. Porrò & sua habet Incrementi ac Declinationis tempora, non secus ac cæteræ rerum naturalium species. Nascitur eo quo diximus tempore, crescente anno adolescit, eodemque vergente collabascit, donec tandem aërem in diathesin huic morbo adversantem, glacialis bruma transmutet.

Quod si tempestatum anni vicissitudines in hunc affectum nihil imperii exercerent, verùm seminium Pestilentiale, nulla aëris mutatione domabile de alio in alium perpetua propagationis serie transmitteretur, fieri non posset, quin ubi in frequentiorem aliquam Urbem semel pedem intulisset, continuatâ strage funera usque & usque densaret, donec tandem nemo superesset, in quem Pestilentis miasmatis labes impingat. Atqui contrarium sæpè evenisse animadversum est numero extinctorum, quos unica mensis *Sextilis* septimana ad aliquot millia extulerat, sub *Novembris* exitum valdè imminuto ac propemodum nullo. Nec tamen diffiteor fieri posse, quod & nonnulli authores factum prodiderunt, ut Pestis aliis etiam anni tempestatibus caput primum exerat; hoc autem rariùs accidit, nec ejusmodi lues in populum admodum debacchatur. Interea, aëris dispositionem quantumvis λοιμώδη pesti suscitandæ per se imparem esse vehementer suspicor, quin Pestilentiæ morbum alicubi semper superstitem aut per fomitem, aut per pestiferi alicujus appulsum, è locis infectis in alios deferri; ibidemque non nisi accedente simul idoneâ aëris diathesi popularem fieri. Aliàs enim non assequor, quî fiat, ut in eodem cœli tractu dum unum aliquod oppidum Peste gravissimè affligitur, aliud non longè dissitum, omnem commercii necessitudinem cum loco contagioso cautè inhibendo, prorsus immune se præstiterit; quemadmodum non ante multos annos Pesti per universam ferè *Italiam* immaniter grassanti, *Magni Ducis* cura atque prudentia aditum in *Hetruriæ* fines penitùs interclusit.

Primus insultus rigorem ac horrorem, quemadmodum & Febrium intermittentium accessiones, ferè perpetuum habet comitem. Mox vomitus enormes, dolor circa cordis regionem, ac si torculari premeretur, Febris ardens usitatâ symptomatum συνδρομῆ stipata, indesinenter ægros divexant, donec aut mors ipsa, aut benigna *Bubonis* vel *Parotidis* eruptio, quæ materiam morbificam foras ablegat, eos ab luctuosissimo discrimine liberet. Rariùs quidem accidit, ut circa ullam Febris præsensionem ingruat, ac homines de improviso è medio tollat, *maculis purpureis*, præsentanei interitûs nuntiis, etiam dum in foro versantur, erumpentibus. Quæ repentina exanimatio (quod animadversione dignum) nisi in Pestis admodum funestæ exordio vix contingit, remittente ac refractâ jam lue, aut in annis, in quibus non existit popularis, nunquam observata est. Fit etiam nonunquam, ut tumores prorumpant, nec Febre, nec graviore aliquo symptomate prægresso, quanquam suspicor rigorem, & horrorem leviusculum, ac minus perceptibilem semper præcessisse. Quibus autem hoc obtingit, iis integrum est per publicas plateas pro lubitu obambulare, ac communia vitæ munia, sanorum more, spretâ omni regiminis curâ obire.

Cæterùm quod ad morbi essentiam spectat, eam enucleatè definire in me

non suscipio. Nec fortasse hominibus cordatioribus rem minùs importunam ille facere videbitur, qui à me postularit, quid hanc aut illam ægritudinis speciem constituat, quàm ego etiam facerem, si ab illo idem de *Equo* v. g. inter animalia, vel de *Betonica* inter stirpes vicissim sciscitarer. Nimirum certissimis ubique legibus, ac artificio sibi soli intellecto rerum omnium generationes natura parens exequitur, quæque uspiam è causarum gremio in actum ac quasi in lucem educit, eorum essentias, quidditates, ac differentias constitutivas, altissimis tenebris obvelat. Hinc unaquæque, morborum non minùs quàm animalium, aut vegetabilium species, affectiones sibi proprias perpetuas, ac pariter univocas ab essentia sua promanantes, sortita est. Neque interim magnopere urgebit ista Quæstio, Quî demum morborum medela administrabitur, dum causæ ipsorum nos latent? Quandoquidem non causarum, sed methodi convenientis atque experientiæ comprobatæ cognitione, affectuum plurimorum curatio absolvitur. Sed ut ad rem redeamus. Quoniam similarium omnium morborum ortus à qualitatum vel primarum, vel secundarum vitio (quod solum in hac rerum caligine nobis licet) deducere solemus, propè est ut credam Pestem peculiarem ac sui generis Febrim esse, quæ à particularum sanguinis spirituosiorum *inflammatione*, originem ducit, utpote cujus naturæ subtilissimæ, præ tenuitate sua, maximè proportionatæ ac adæquatæ videntur. Quod si subtilitate qua potest maxima pollet (ut in principio & statu constitutionis Epidemicæ videre est) subitò ac quasi ex improviso calorem nativum dissipat, & ægrum è medio tollit: Cadaveribus interim hujus morbi ferociâ tam subitò extinctorum maculis purpureis undiquaque conspersis, atque fœdatis; nempe Fibris cruoris præ intestini conflictus violentia dissilientibus, & compage ipsius prorsus dissoluta. Atque hæc tragœdia præ hujus quasi flammæ subtilitate eximia, etiam sine aliqua sanguinis Febrili ebullitione, vel alterius ægritudinis præsentione, cietur. Secus quàm utplurimùm accidit, ubi causa morbifica minùs subtilis existit, & quasi obtusiori telo vitam impetit. Discriminis modus pinguiori exemplo sic adumbretur. Si acus vel quid aliud cuspide graciliori præditum pulvinari supponatur, ac vi adigatur, illud, æquè ac obtusiore instrumento similiter adacto, in sublime non attollitur, sed perforatur. Verùm ejusmodi subitanea extinctio rariùs occurrit, nec nisi (ut suprà innuimus) circa initium Pestis, vel incrementum. Etenim, ut in aliis Febribus, plerumque rigor atque horror primùm invadit, quem calor mox excipit, tantisper excurrit, donec particulæ cruoris inflammatæ provido naturæ ductu ad Emunctoria amandentur, ac ibidem ad instar phlegmonum communium in pus vertantur. Jam si inflammatio adhuc remissior existat, Febres, quas pestilentes vulgò appellant, producere solet; ut in fine pestilentis constitutionis sæpenumerò accidit, ac forsitan etiam uno alterove post anno, donec ista Febrium species prorsus dispareat.

Certè, me judice, in inflammatione ista, quam Latini *Ignem Sacrum* appellant, quandam Pestis imaginem non obscuram intueri licet. Est enim morbus hic apud saniores Medicos Febris Continua à sanguinis parte tenuiori

cor-

corruptâ ac inflammatâ originem ducens, quâ ut natura se liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit, in qua tumor, aut potius (cum tumor adeò notabilis sæpe non appareat) Macula rubra, lata, dispersa, quam *Rosam* appellant, oritur. Solvitur autem ista Febris, postquam uno atque altero die ægrum afflixit, criticè per hunc tumorem, & proinde aliquando in glandulis sub alis, vel in inguinibus dolor, ut etiam in Peste fieri consuevit.

* Et ferè invadit hoc malum ut Pestilentia, cum horrore & insequenti calore Febrili, ita ut qui ipsum ante non sunt passi, existiment lue pestifera se corripi, donec tandem in cute aut alio loco sese affectus prodat. Quibus accedit quod & maligni aliquid huic morbo inesse nonnulli Authores suspicantur, ac proinde curationem in sudoriferorum atque alexipharmacorum usu constituunt. Hæc quidem flamma, ubi Ebullitionem commoverit, cujus ope parviculæ sanguinis leviusculè ustulatæ ac quasi syderatæ brevi spatio foras ablegantur, sponte sua, nec ulteriorem noxam molita, extinguitur.

Verumtamen Ignis noster isto *Sacro* longè *divinior* est, ut qui summa qua pollet substantiæ tenuitate intimiores corporis recessus ad instar fulgetri permeare aptus natus sit spiritibus cruoris derepente profligatis, ipsiusque campage nonnunquam citius dissoluta, quàm Natura præcipiti malo oppressa, Ebullitionem Febrilem (solemnem nempe machinam qua quicquid sanguini infestum est, suis è finibus amovere satagit) concitare valeat.

Quod si quis mihi hîc litem paret de eo quod hunc morbum ab inflammatione oriri existimem, is attendat non modo Febris præsentiam, sed & complura alia huic sententiæ suffragari, nempe sanguinis detracti colorem, qui Pleuriticorum ac Rheumatismo laborantium sanguinem planè æmulatur; adustam *Anthracum* faciem, Pyrotici actualis impressioni non absimilem; nec non *Bubones* ipsos, qui inflammationem æquè solemniter excipiunt, ac eandem alii cujuscunque generis tumores consequi solent, uti & inflammationes pleræque omnes in abscessum terminantur. Quin & anni tempestas qua Epidemica Pestis ut plurimum exoritur, ad hanc rem symbolum suum conferre videtur. Eodem enim tempore, nimirum quod inter vernum æstivumque medium est, *Pleuritides*, *Angina*, aliæque inflammati sanguinis affectiones populariter ingruere consueverunt: quemadmodum etiam nunquam frequentiores mihi visæ sunt, quàm per aliquot septimanas, quæ nuperæ *Pestis Londinensis* exortum antecesserunt. Nec verò nullius est momenti illum ipsum annum tot millium strage funestum, alioquin mitissimum ac saluberrimum extitisse; omnesque qui à Peste immunes perstiterunt nunquam meliori valetudine usos fuisse; quin & eos qui ab eadem convaluissent, cachexiæ aliisque affectibus à residuâ priorum morborum labe provenire solitis, non magis obnoxios deinceps vixisse. Quibus accedit, quod & quantæcunque latitudinis, *Apostemata & Carbunculi*, postquam inflammatæ particulæ unà cum sanie decessissent, Chirurgicis auxiliis, iisque non admodum conquisitis, facilè sanata fuerint.

Verùm perquirat hîc fortasse aliquis, si Pestis in inflammatione quadam con-

* *Vid. Sennertum, lib. 2. cap. 26. de febr. Sympt. contin.*

sistat, quî fiat ut medicamenta calidioris census, qualia sunt *Alexipharmaca* propè omnia, tàm ad hujusce affectus Therapeiam, quàm Prophylaxin tanto cum fructu usurpentur. Cui respondeo, illa duntaxat per accidens auxilium præstare, nempe Diaphoreseos, quam suscitant, beneficio, quo particulæ sanguinis inflammatæ difflantur, atque exterminantur. Quòd si fortè exhibita sudores commovere non valeant (ut persæpè accidit) mox sanguinis incendium ab addititio calore magis efferatum, eorum noxam palàm proclamat. Prophylaxin ut verbo attingam, non sum nescius etiam ad illam *Antidotalium* calidorum usum passim depraedicari, at quo emolumento adhuc probandum restat. Imò vinum liberius ingurgitatum, aliquaque fortiora præservativa statis horis dietim assumpta, complures, qui aliàs salvi intactique verisimiliter permansissent, in hunc affectum conjecerunt.

Quod ad harum Febrium *Therapeiam* attinet, erunt fortassè, qui me temeritatis atque arrogantiæ eo nomine insimulabunt, quod ab Urbe dum nupera Pestis grassaretur, maximam partem complurium milliarium intervallo semotus, adeoque observationum copiâ minus instructus, de hac re tamen disserere sustineam. Verùm cùm Medicis illis longè peritioribus, quibus per totum calamitosæ luis decursum inter media pericula & mille mortis imagines commorandi animus ac fiducia non defuisset, tamen ea, quæ crebriori usu de hujusce morbi ingenio annotassent, in lucem edendi voluntas hactenus defuit, mitiorem, uti spero, de consilio meo sententiam laturi sunt omnes boni, quòd meam de truculentissimo affectu sententiam, paucis quidem, sed propriis observationibus superstructam, in medium expromam.

Ac primus quidem locus *Indicationibus curativis* debetur, quæ eò in universum dirigendæ sunt, aut ut naturæ ductum in exterminando morbo accuratè sequentes, eidem subsidiariam porrigamus manum; aut ut methodo, quâ natura in intestino hoc hoste debellando uti solet, minimè fidentes, diversam ac tutiorem ex nostro penu atque artificio vice illius substituamus. Nisi fortè hìc aliquis regerat rem etiam satis feliciter per pestifuga alexiteria geri posse, quorum ingentem apud Practicos copiam reperire est. Verum enim verò an non auxilium quod præstant hujusmodi medicamenta, potius manifestæ ipsorum facultati, quâ sudores affatim proliciendo simul materiæ morbificæ exitum aperiant, quàm occultæ cuidam indoli, qua à Natura ad Pestilentis malignitatis labem delendam donata fuerint, referri debeat, magnam atque ancipitem habet disceptationem. Nec de hisce tantummodo, sed & de aliorum morborum Alexiteriis dubitare fas est, utrum evacuationem aliquam sollicitando, potius quàm virtute quadam specifica ægrotantibus non succurrant. Qui enim, v. gr. in *lue Venerea*, vel *Mercurium* vel *salsaparillam*, veneni in isto morbo reperti alexipharmaca objiciat, adducenda sunt ei curationum exempla, in quibus ille sine sputo aut secessu, hæc verò sine sudoris suscitatione sanitatem aliquando restituerit, quod ego quidem credo ei admodum difficile futurum. Mihi autem verisimile est, peculiare Pestis remedium, propriumque ipsius perniciei alexiterium adhuc in naturæ sinu abditum delitescere, nec eandem nisi ratione quadam mechanica tolli posse.

Quo-

Quocirca ut intentionem illam priorem paulò plenius expendamus, quæ eò spectat, ut Naturæ in materiæ morbificæ exterminatione suo more & modo auxilium suppeditetur; advertendum venit, quòd in verâ Peste Natura, dum neque sponte suâ aberrat, neque vi aliquâ transversim agitur, per *abscessum* aliquem in Emunctoriis erumpentem, unde materiæ exitus patescit, negotium suum exequitur. Atqui in Febre, quam Pestilentem nuncupamus, mediante diaphoresi per universam corporis superficiem idem efficitur. Unde colligere est, pro diversa, quam natura in utroque morbo præmonstrat, via ac ordine, etiam diversam medendi rationem institui debere. Nimirum si quis materiam veræ Pestis, ope sudoris amoliri satagat, is diversa à natura via insistit, utpote quæ id per apostemata molitur. Contra verò qui alias quam per sudores Febris Pestilentis materiam eliminare tentat, is cursum instituit cum naturæ ductu ac ῥοπῇ nequaquam convenientem. Cæterùm in Peste vera, quonam idoneo ac certo remediorum genere naturalis morbificæ materiæ ejectio, id est, apostematum eruptio promoveri possit, nondum constat; nisi quis fortè victum corroborantem atque Cardiaca ad illud conferre posse existimet; quæ tamen multum dubitarem ne ægrum, jamjam plus æquo calescentem, in majorem æstum conjiciant. Certè sudores in hoc casu frustra esse compertissimum habeo; quanquam haud inficior post magnos sudores ad trium quatuorve horarum spatium productos, ac deinde abruptos, tumorem se in conspectum dare, quem ego à sudore proficisci minimè arbitror; utpote quo vigente, nullum appareat eruptionis indicium, finito quidem, veluti per accidens consequatur, nimirum cum jam aliquam sarcinæ partem, quæ naturam plus satis gravabat, sudores abstulerint, ac corpus à Cardiacis ad Diaphoresin suscitandam propinatis vehementius incalescat. Verum quàm fallax & infida sit hæc peccantis materiæ per apostemata à sudoribus foras evocatæ, exterminatio, testor funestos eorum exitus, qui hoc modo tractati fuerunt, è quibus vix tertius quisque (ut modestissimè dicam) medicationis ac morbi periculum evasit. E contra verò multi, quibus laudabili ritu tumores eruperunt, etiam dum negotiis suis intenti versarentur, nec ullius sive naturalis sive vitalis, sive denique animalis facultatis læsione perceptâ, sanitatem brevi recuperarunt; nisi qui malo suo fato in medicastrum aliquem incidentes, ejusque monitu, quantumvis corpore pariter ac animo optimè valentes, ad sudandum in cubilibus compositi, ab eo ipso tempore deterius se habere inceperint, ac demum ingravescente ægritudine, inauspicati consilii noxam suo interitu comprobarunt. Verùm lubricam atque aleæ plenam in se esse hujusce morbi per tumores judicationem ex eo manifestum est, quod interdum *Bubo* qui primum laudabiliter ac cum symptomatum remissione protuberavit, postea ex improviso dispareat, ejusque loco *Maculæ purpureæ* certissimi mortis indices, succedant; cujus retrocessionis causa magnis illis sudoribus ad eruptionem promovendam destinatis, jure tribuenda videtur, ut qui bonam materiæ partem, quæ tumoris molem infarcire ac sustentare debuerat, aliò versum per ambitum corporis distrahendo ac dissipando leves in auras difflaverint. Ut ut sit, hoc saltem

tem planissimè constat, cæteris affectibus, à Dei Opt. Max. benignitate, certam amoliendæ causæ morbificæ rationem, huic autem, enormium delictorum flagello, non nisi lubricam admodum & versatilem adjunctam esse. Atque hinc fortasse non minus commodè, quàm à *malignitate*, ut loqui amant, eximiæ perniciei causa atque origo peti possit. Nam & in *Arthritide* aliisque morbis, qui exiguam habent malignitatis suspicionem, materiæ morbificæ recursus non minori certitudine fatum accersit. Ex quibus omnibus manifestò consequitur, Medicum, qui in aliorum morborum medicatione, naturæ ductum ac propensionem pressim, ac passibus æquis sequi tenetur, hîc ejusdem auspiciis renunciare debere. Cujus effati veritatem, quia paucissimi hactenus perspexerunt, hinc numerus eorum, quos tumulo Pestis intulit, haud paulò auctior evasit.

Quare cùm minimè securum sit in exterminando hoc morbo naturæ vestigiis insistere, proximo loco dispiciendum venit, quâ demum arte secundæ quam diximus Intentioni satisfiat; nempe aliam atque à Naturali diversam, hujusce morbi solutionem aggrediendi. Hoc autem dupliciter omnino fieri posse existimo; scilicet vel per sanguinis missionem, vel per sudores. Priorem quod attinet, non sum nescius sacram apud plerosque audire in hoc morbo venæ sectionem. Verùm vulgi præjudicia parùm moratus, rationum in hac quæstione momenta, quâ par est æquitate atque candore, paulisper expendam. Ac primum quidem Medicorum, qui grassante nupera lue in Urbe perstiterunt, fidem appello, Numquis eorum, Phlebotomiam largâ manu ac repetitis vicibus, nec non tumore nullo adhuc protuberante celebratam, Peste laborantibus funestam esse animadvertit? Parcam quidem, vel tumore jam conspicuo, sanguinis detractionem semper damnosam esse, neutiquam mirandum est; Siquidem cùm mediocris tantum quantitas cruoris adimitur, hinc Naturæ, quæ tumori protrudendo totas intendit vires, rei administratio è manibus eripitur, nec interea alia satis efficax materiam morbificam evacuandi, ratio substituitur. Apparente autem jam tumore, celebrata venæ-sectio, cùm à peripheria ad centrum trahat, motui naturæ, qui fit à centro ad circumferentiam, inducit motum planè adversantem. Nihilominus vix quicquam frequentiùs factitatum videas, quàm Phlebotomiæ perverso hoc ritu administratæ, noxam, à contrariæ patronis universim ac in genere adversus sanguinis in hoc morbo detractionem validissimi argumenti loco torqueri; uti in *Diemerbroeckio* aliisque Observationum scriptoribus passim videre est. Quod ad me attinet, equidem eorum ratiocinationi assentire non possum, donec intellexero, quid Quæstioni superiùs propositæ respondeant. Sanè venæ sectionem in Peste convenire, complures, iique gravissimi scriptores jampridem senserunt, quorum præcipui sunt *Ludovicus Mercatus*, *Joannes Costæus*, *Nicolaus Massa*, *Ludovicus Septalius*, *Trincavelius*, *Forestus*, *Mercurialis*, *Altomarus*, *Paschalius*, *Andernachus*, *Pereda*, *Zacutus Lusitanus*, *Fonseca*, aliique. Verùm qui totum curationis negotium in copiosa, qualem nos postulamus, sanguinis detractione collocaverit, unus, quod sciam, repertus

tus est *Leonhardus Botallus*, medicus superioris sæculi celeberrimus, quem, ne solus in hac palæstra versari videar, Lector accipiet suis ipsius verbis de hac re disserentem. * *Ego* (inquit) *ut uno verbo dicam, nullam Pestem esse puto, cui hæc non possit esse salutaris supra omnia remedia, modo opportunè & quantitate convenienti usurpata sit, propterea quod aut tardius aut parcius quàm opus esset, aut quod utroque modo circa eam usurpandam peccatum sit.* Et paulò post hæc subjungit; *At in tanta timiditate & parca detractione qui fieri potest, ut quis rectè possit judicare quantum ea in Pestilenti morbo prodesse valeat, aut obesse? Non enim morbus pro cujus curatione requirebatur detractio librarum quatuor sanguinis, in quo una tantum detrahitur, si hominem interficiat, ideo interficit, quia sanguis est missus, sed quia non justo modo missus est, nec forte etiam opportunè. Verùm nebulones nequissimi & ignavissimi in id semper culpam convertere satagunt, non quod nocuit, sed quod per fas & nefas à cunctis vituperari exoptant. Aut si id nequitia non faciant, ignorantiâ tamen pravæ dispositionis efficiunt: utraque certè perniciosa, sed illa magis.* Quæ omnia experientia confirmaturus, paulò inferius sic pergit; *His observatis nemo rationis capax jure in his morbis vituperare missionem sanguinis potest, sed mirificè & tanquam divinum auxilium commendare, extollere, & confidenter usurpare; quod ipse profectò ab annis quindecim facio. Ideo in morbis Pestilentibus, in obsidione Rupellarum, & montibus Hannoniæ ab hinc quadriennium, & Parisiis toto biennio, & Cameraci anno proximè acto in omnibus meis ægrotis (qui innumeri fuerunt) nullum præsentius ac salutarius reperi ipsa largâ & tempestivâ sanguinis missione.*

Deinde ad curationum exempla descendit, quæ brevitati studens, huc transferre supersedeo. Libet tamen rei in hac nostra *Britannia* ante aliquot annos gestæ historiam oppido raram ac à proposito nostro non alienam, hîc loci apponere.

Cùm inter cæteras belli civilis calamitates, quæ hanc patriam nostram miserrimè afflixerunt, pestis etiam multis in locis grassaretur, ac fortè in Castrum *Dunstar*, quod in provincia *Sommercetocensi* situm est, aliunde invecta, aliquot præsidiariis cum macularum efflorescentia derepente exanimatis, complures etiam alios corripuisset. Chirurgus quidam qui à longa in regionibus exteris peregrinatione redux tunc temporis stipendia inter alios faciebat, à præsidii Præfecto enixè rogat, ut sibi liceret commilitonibus suis truculento morbo correptis pro virili succurrere, quo annuente, singulis ægris, statim à primo morbi insultu, atque nullo adhuc tumore conspicuo, sanguinem ingenti copia detraxit donec pedibus deficere inciperent, nam stantibus ac sub dio vena pertusa est, nec aderant vascula quæ cruoris in terram effluentis mensuram definirent. Hoc facto eos in tuguriola sua ad decumbendum dimisit. Et quanquam à Phlebotomia nullum omnino remedium adhibuit, tamen ex complurimis iis, quos hoc modo tractasset, mirum dictu, ne unus quidem desideratus est. Vir Nobilissimus juxta ac morum probitate atque fide spectabilis

* *Cap. 7. de curatione per venæ sectionem.*

bilis *D. Franciscus Windham*, militum Tribunus, ac prædicti castri tunc temporis Præfectus, mihi hæc retulit, & etiamnum in vivis est, pro eâ quâ est humanitate rei gestæ veritatem cuilibet dubitanti confirmaturus.

Quid mihimet ipsi circa hanc rem singulare ac memoratu dignum aliquando observare contigit, Lector inferiùs accipiet, ubi pauca ea, quæ desæviente nupera Peste *Londinensi* à me usu atque experientiâ annotata fuerunt, inferiùs ostendam.

Hujusce autem praxeos utilitatem etsi non mente tantùm ac judicio assequor, verùm etiam reipsâ atque editis experimentis dudum exploravi, tamen Pestilentis fermenti per diaphoresin dissipatio, præ ejusdem per Venæsectionem evacuatione mihi multis nominibus arridet; utpote quæ nec ægrorum vires æquè prosternat, nec medicum infamiæ periculo objiciat. Atqui & hæc difficultatibus suis non vacat; primò enim, multis, ac præsertim calidioris temperamenti juvenibus, sudores ægriùs proliciuntur; cujusmodi ægrotos, quò hydroticis fortioribus, ac cumulatiori tegumentorum pondere diaphoresin conciere satagas, eò in manifestius Phrenitidis periculum adduces; aut quod tristioris adhuc ominis est, vanâ spe aliquantisper lactatus, tandem pro sudoribus *Exanthemata Pestilentialia* elicies. Cùm enim præcipua hujusce mali labes in spirituosiori massæ sanguineæ parte resideat, unde crassiorum particularum exagitatio nonnihil languidior, quàm in aliis inflammationibus plerumque existat, tenuior illa portio novi caloris accessione in majorem rabiem acta, impetu demum facto omnes cruoris fibras ultra texturæ modum distensas prorsus frangit ac comminuit. A qua fibrarum sanguinearum dissolutione macularum Pestilentialium causam petendam esse censeo, quippe non secus ac *vibices* à plaga fortiore in partem aliquam corporis musculosam inflictâ, primò intensius rubicundæ in cute efflorescunt, ac brevi post tempore livorem quendam aut nigredinem induunt.

Deinde verò, in corporibus quæ satis promptè in sudorem solvuntur si diaphoresis justo præmaturiùs (nempe totâ materiâ morbosâ nondum penitus dissipatâ) abrumpatur, bubonum, qui laudabiliter quidem sub finem sudoris prodire inceperant, postea deterior evadit conditio. Nam subductâ quæ eos in molem attollere deberet materiæ parte, aut de facili intrò remeant, aut saltem ad legitimos abscessus numquam perducuntur, (quemadmodum etiam in Variolis accidere solet, quoties æger per primos dies impensiùs sudavit) recepto autem denuò intra muros hoste ferali, in sanguine commotio excitatur, cujus operâ eô, quô superiùs innuimus, modô, sæpè ecthymata imminentis lethi indicia foras propelluntur.

Verùm quibusnam modis his aliisque difficultatibus obviam iri possit, ut luculentiùs patescat, quid in hoc morbo à me pro modulo meo factum observatumque fuerit, initiô à nuperæ luis primordiis ductô, summâ fide edisserere lubet.

Nobilem fœminam ineunte *Majo* anno 1665. ætatis circiter 21. annorum, ac temperamento sanguineo præditam invisi. Præter Febrem ardentem, quæ paulò

paulò ante invaſerat, vomitiones importunæ, aliaque ſymptomata febrilia ægram excruciabant. Curationem à Venæ ſectione auſpicatus, poſtero die ad præcavendam Diarrhœam, (quæ, ut in hujuſce Tractatus initio monuimus, ob omiſſam, quod poſtulabat in principio morbi vomendi propenſio, Emetici exhibitionem, deferveſcente Febre ſupervenire conſuevit) Vomitorium imperavi, quod ſatis commodè ventriculi ſaburram elicuit. Poſtero mane, cùm ægram iterùm adirem, ei alvum profluere intelligo, quæ res ab aliquot annorum uſu inſolentior viſa, mihi non levem ſollicitudinem injecit. Exindè autem Febrem non vulgaris generis eſſe judicavi, (quemadmodum etiam eventus docuit) proindeque aliam ab ea quæ ſuperius tradita eſt, quæque conſtanti ſucceſſûs ſerie hactenus à me uſurpata fuiſſet, medendi rationem ſibi vindicare. Quocirca adſcito in negotii ſocietatem medico alio ſeniore, venæ ſectio, quam ægrotantis ætas, temperamentum, ac inordinata ſanguinis ebullitio flagitare videbantur, ex communi noſtro conſilio iterum celebrata eſt; etiam cardiaca moderatè refrigerantia propinata, ac denique clyſmata alternis diebus injecta ſunt. Sub finem ægritudinis, quoniam ſymptomata valdè anomala ac inconſueta (malignitatis egregiæ indicia vulgò habita) ingruebant, ex Alexipharmacorum claſſe fortiora aliquot præſcripſimus. Quibus tamen omnibus nequicquam proficientibus, ægra circa diem decimum quartum è vivis exceſſit. Inſolitum hujuſce Febris ingenium per aliquot poſt dies animum meum variè exagitabat; ac tandem in memoriam revocans, ſummum ardorem, etiam poſt reiteratam venæ-ſectionem in prædicta ægra perſeveraſſe; ruborem genarum adfuiſſe: cruoris aliquot guttulas paulò ante mortem è naribus fluxiſſe; nec non ſanguinem ipſius in acetabulis refrigeratum, ei qui à Pleuriticis detrahitur, non abſimilem fuiſſe, quin & tuſſim aliquam & obſcuros quoſdam in partibus vitalibus dolores emicuiſſe; porrò & eam anni tempeſtatem incubuiſſe, quæ finem veris ac initium æſtatis complectitur, quæque Febribus continuis producendis minus eſſet idonea, (illæ enim hoc tempore ſua ſpontè quaſi diſſiliunt, & in intermittentium claſſem ſe reponunt, vel in Pleuritides atque id genus alias inflammationes præcipites ruunt) denique Pleuritides eo ipſo tempore admodum populares fuiſſe: His inquam omnibus ritè perpenſis, in eam deveni ſententiam, ut Febrim hanc, etſi pathognomicis Pleuritidis, aut etiam Peripneumoniæ ſignis deſtitutam, tamen ſymptomatis rationem habuiſſe judicarem, inflammationis cujuſdam reſpectu circa partes ſpirituales deliteſcentis, etiamſi nullus aderat lateris dolor, nulla inſignis ſpirandi difficultas. Ut rem contraham, eò tandem deveni, ut eadem omninò mihi methodo procedendum fuiſſe in prædicto caſu arbitrarer, quâ in Pleuritide ſæpius cum ſucceſſu ſingulari uſus fueram. Quæ ſententia deinceps feliciter atque ex voto ceſſit. Vocatus enim non multò poſt ad hominem conſimili prorſus modo ægrotantem, reiteratis venæ ſectionibus, quales ad Pleuritidem ſuprà laudantur, curationem commiſi & abſolvi. Circa menſis modò memorati exitum atque initium *Iunii*, complures operam meam implorantes ab eadem Febre (quæ jam valdè populariter graſſabatur) prædictæ

praxeos beneficio convaluerunt. Ab hoc tempore immaniter debacchari cœpit calamitosa illa Pestis quæ eo tandem truculentiæ devenit, ut septem dierum spatio totidem animarum millia in hac una urbe extinxerit.

Febri autem illi, de qua modò loquebar, an pestis appellatio attribui mereatur, non ausim definitò pronuntiare. Hoc tamen exploratè cognitum habeo, omnibus, quos illo & aliquanto post tempore ipsissima Pestis cum universo symptomatum sibi peculiarium apparatu, in mea vicinia afflixit, eandem tam in primo morbi insultu, quàm in decursu, accidentium συνδρομὴν adfuisse. Cæterùm cùm proximo pariete ardente propiùs ædibus meis immineret periculum, ego tandem amicorum suasu numerosissimis fugientium turbis me adjunxi, familiâ etiam meâ ad aliquot ab Urbe lapides subductâ. Eò tamen vicinis meis maturiùs redii, ac dum calamitosæ illius luis in tantum perseveraret sævitia, ut fieri non potuit, quin meliorum medicorum penuriâ ad Pestiferorum auxilium advocarer. Nec multò post complures Febricitantes invisi, quorum Febrem, illius quæ ante decessum meum tam prosperis ægrorum rebus, à me tractata fuisset, morem atque genium æmulari non sine magna admiratione deprehendi. Ideoque propriâ experientiâ fretus ceu duce, quibuscumque præceptis umbratilibus anteponendo, Phlebotomiam similiter administrare non dubitavi.

Hunc autem ritum imminuendi liberalius sanguinem (cui etiam Ptisanæ ac diætæ id genus refrigerantis usus accessit) in multis ægris miro profectu continuavi, donec tandem in nonnullorum tractatione solito successu destitutus præ adstantium protervià, qui præjudiciis inanibus occupati debitam sanguinis quantitatem auferri non patiebantur, (magno ægrotantium malo, quibus, saltem dum in hoc cardine curandi scopus versaretur, sanguis aut sufficienti quantitate, aut non omninò detrahendus fuerat,) insignem obicem conatibus meis oppositum sensi, ac proinde alium à venæ sectione huic morbo occurrendi modum reperiri, magnopere ex usu futurum judicavi. Nocumenti quod aliquando insons dedi, non ex eo, quòd sanguinem ademerim, sed quòd ex voto eundem adimere impeditus fuerim, exemplum hîc adducam; Vocatus ad juvenem quendam, temperamento sanguineo ac habitu athletico præditum, quem Febris vehementior cum doloribus capitis vertiginosis, vomitu enormi, aliisque id genus symptomatibus à biduo corripuerat, cum nullum adesse tumoris signum interrogatus responderet, statim liberali manu sanguinem emitti imperavi, cujus refrigerati superficies puriformem Pleuriticorum sanguinem referebat, præscriptâ etiam ptisanâ cum jusculis ac Julapiis refrigerantibus. A meridie pro secunda vice parem sanguinis jacturam subiit, quâ etiam sequente aurorâ similiter mulctatus est. Sub hujus autem diei exitu ægrum meum invisens, eum quidem multo melius se habere, & nihilominus amicos ejus adversus ulteriorem venæ sectionem animis vehementer obstinasse deprehendo; quam tamen ego denuò celebrandam esse enixè contendi, superesse alteram duntaxat venæ sectionem dictitans, quæ ægrum in sicco collocaret,

sin

ſin contra niti pergerent, ſatius fuiſſe, ut nullo omninò ſanguine detracto curatio per ſudores inſtituta fuiſſet; uno verbo, ægrum certò certius interiturum. Præſagium eventus confirmavit; nam dum hæc alteratio rei agendæ occaſionem corrupiſſet, maculæ purpureæ poſtridiè eruperunt; nimirum materiæ peccantis reliquiis, quas radicitùs evacuari oportuit, cùm jam omnem abſceſſûs ſpem Phlebotomia toties repetita abſtuliſſet, morâ ſuâ univerſam cruoris maſſam pervertentibus, ejuſdemque compagem ſubtilitate eximiâ diſrumpentibus. Æger autem poſt aliquot horas fatis conceſſit. Cùm ergo frequentior hujuſmodi obſtaculorum occurſus mihi moleſtiam faceſſeret, magna cogitandi ſollicitudine mecum agitavi, ecquis demum reperiri poſſit medendi modus, qui morbum non minus efficaciter abigeret, nec hominum offenſionem æquè incurreret. Re diu multumque apud animum meum deliberatâ, tandem in hanc methodum incidi, quam nunquam non proficuam, ac omnibus numeris abſolutam deinceps expertus ſum.

* Primò, ſiquidem tumor nondum protuberaret, ſanguinem pro ægrotantis viribus ac temperamento, moderatè detraxi, quo facto, Diaphoreſis, cujus aliàs ſollicitatio in nonnullis corporibus non modò ſummam habebat difficultatem, verum etiam majoris incendii, proindeque ecthymatum purpureorum periculum minitabatur, facilis erat atque expedita. Atque hanc ſanguinis jacturam, quæ utut exigua aliàs graviſſimum incommodum attuliſſet, diaphoreſeos immediatè inſequentis beneficium abundè compenſavit. Poſt Venæſectionem (quam in lecto celebrandam curavi, cum jam omnia ad ſudores proliciendos in promptu eſſent) ne vel minima interpoſita mora ſtragulis ægrum obrui, ac laciniam laneam ſincipiti alligari juſſi, quæ quidem capitis obtectio ad ſudorem ciendum plus proficit quàm quis facilè crediderit. Deinde, ſi vomitus non adeſſent, hæc & ſimilia hydrotica exhibui; ℞. *Theriac. Androm.* ʒß. *Elec. de ovo.* ℈j. *pul. è chel. cancror. comp. gr.* xij. *cochinell. gr.* viij. *croci gr.* iiij. *cum ſ. q. ſucci. kermes. f. bolus, quem ſumat ſextâ quâque horâ, ſuperbibendo Cochl.* vj. *ſeq. Iulapii.*

℞. *Aq. Card. benedicti & ſcord. comp. an.* ℥iij. *aq. theriac. ſtill.* ℥ij. *ſyr. caryophill.* ℥j. *miſc. f. Iul.*

Quod ſi vomitio interpellaret, ut in Peſte ac Febribus Peſtilentialibus ſæpiſſimè accidit, medicamentum ſudoriferum tantiſper propinare diſtuli, donec ſolo tegumentorum pondere (niſi quod linteaminis pars ſubindè ad colligendos halitus vultui ſuperinduceretur) ſudor promanare inciperet. Nam (quod quidem obſervatu ſummè dignum eſt) cum materiæ morbificæ radii verſus ambitum corporis ſeſe exporrigant, illico alvi profluvium & vomitiones, ab eiſdem introrſum reflexis, ac in ventriculum & inteſtina decumbentibus provenientes, ultro ſedantur; Adeo ut quantacunque ſtomachi ſubverſio præceſſerit, aſſumpta deinceps medicamenta probè retineantur, ac ad ſudores ex voto proliciendos conducant.

Memini cum me aliquando Pharmacopola quidam ad fratrem ſuum ex

* *Curatio.*

Febre Pestilentiali graviter ægrotantem vocasset, atque ego de medicamento ad sudorem suscitandum exhibendo, sermonem injicerem, retulit se jam varia eaque fortiora sudorifera incassum propinasse, siquidem æger omnia vomitu rejecerat. Cui ego, adduceret, inquam, ex omnibus iis quæ antea exhibuisset vel ingratissimum ac summè fastidiosum, me facilè effecturum ne illud deinceps evomeretur. Promissi fidem eventus liberavit, quippe æger, ubi à sola stragulorum mole paululum maduisset, largiorem *Theriacæ Venetæ* bolum deglutivit ac retinuit, cujus beneficio in copiosiorem sudorem conjectus incolumitatem recuperavit.

Sed ut ad institutum redeam, inceptam jam diaphoresin haustibus *Zythogalæ salviâ alteratæ*, vel *cerevisiæ, cui macis aliquantulum incoxerit*, subinde repetitis, ad naturalis diei spatium continuari præcepi, abstersione interim omni religiosè interdictâ, imò nec infra quatuor ac viginti horas à sudoribus finitis indusium utcunque madidum ac immundum mutari permitto; Id quod summa cautela observari velim. Quod si sudatio angustiori temporis limite circumscribatur, recrudescit illico symptomatum sævitia, atque ægroti salus, quam prolixior diaphoresis extra aleam constituisset, in acie novaculæ relinquitur.

Et profecto *Diemerbroeckium* aliosque nequeo satis mirari, quoties adverto eos tam levi prætextu ad diaphoresin interpolandam adduci, ut scilicet ægrotantium viribus consulatur. Primò enim ægrum sudore diffluentem viribus melius quàm antea constare, nemini in hujus morbi medicatione vel tantillum versato non potest esse animadversum. Quid me in hac re usus atque experientia docuit, palam eloqui ac etiam propugnare non verebor. Multi me authore in 24. horarum diaphoresin conjecti tantum abest, ut se exinde debiliores factos quererentur, quin totius quantum supervacanei humoris sudando decessisset, tantundem novi roboris sibi accrevisse profiterentur. Circa horas autem aliquot posteriores, sæpè non sine stupore observavi erumpere sudorem quendam, priore illo, quem vis medicaminum expresserat, magis naturalem, genuinum, copiosum, quique multo plus levaminis afferret, planè ac si verè criticus foret ac totius morbi eradicativus. Porrò in summo sudoris vigore jusculis ac sorbilibus confortativis ægrum reficere, quid secum trahat incommodi non video, ideoque ad nihilum recidit illa objectio de virium ad longos sudores perferendos impotentia. Si qua igitur defectio sub finem imminere videatur, jusculi ex pullo tantillum, vitellum ovi, vel his similia sorberi permitto; quæ cum cardiacis & haustibus ad sudorem continuandum ex more destinatis, virium labefactationi abundè succurrunt. Cæterum in re adeò manifesta non opus est, ut plura argumenta adducam: Etenim, quod hujus praxeos utilitatem palam proclamat, videre est, quod quando æger sudore diffluit, benè se habere existimet, neque minus ex astantium judicio res tota in vado constituta videatur; Atqui quàm primum corpus arescere incipit ac sudor abrumpitur, omnia in pejus ruant morbo quasi postliminio redeunte.

Per horas à finito sudore viginti quatuor, moneo ut frigus cautè vitetur, indu-

indusium spontè sua in corpore arescere permittatur, potulenta omnia calidiusculè hauriantur, & Zythogalæ salvia alteratæ usus etiamnum continuetur. In sequenti luce commune Catharticum exhibeo, *ex infusione sc. tamarind. fol. sennæ. rhabarb. cum manna, & syr. rosar. sol.* Atque hac medendi ratione, anno à Peste proximo, complurimis febre Pestilentiali correptis sanitatem restitui, adeò ut ne unus quidem ex eo morbo mihi desideratus sit, postquam eandem exercere inceperam.

Verùm ubi tumor jam enatus fuerit, venam aperire, etiam in corpore ad sudandum quantumvis inhabili, hactenus non sustinui, veritus ne materia morbifica in depleta vasa confertim remeante, subitaneus ægri interitus destinatam diaphoresin anteverteret. Nihilominus fortasse satis tutò administrari poterit Phlebotomia, modò confestim ab ea peracta, ac nulla mora interjecta eliciantur sudores, qui ad spatium superiùs requisitum producti, omnem tumoris molem paulatim absumere ac dissipare valeant, idque longè minore salutis periculo, quàm si legitima apostematis maturatio, quæ in præcipiti affectu admodum incerta ac fallax existit, seriùs expectaretur.

Denique, ut ad calcem tandem perveniam, sicubi circa Theoriam me hallucinatum fuisse Lector deprehendat, errori veniam peto; verum quod ad Praxim attinet, profiteor me omnia ex vero tradidisse, nihilque uspiam proposuisse, nisi quod probè exploratum habeam. Sanè cum supremus vitæ meæ instabit dies, confido mihi adfuturum alacrem in præcordiis testem, me non solum ægrorum omnium, cujuscunque demum sortis, qui sese curæ meæ concrediderant, summâ fide ac diligentia salutem procurasse (quorum interim nemo à me aliàs tractatus est, quàm ego memet tractari cuperem, si mihi ex iisdem morbis ægrotare contingeret) verum etiam pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendisse, ut si quo modo fieri possit, morborum medela post cineres meos majori cum certitudine administraretur, ratus quantulamcunque in hoc scientiæ genere accessionem, etsi nihil magnificentius, quàm *odontalgiæ* aut *clavorum pedibus* innascentium curationem edoceat, longè maximi faciendam esse, præ inani subtilium speculationum pompa, ac levicularum rerum notitia, quæ fortasse Medico ad abigendos morbos non magis ex usu futura est, quàm *Architecto* ad construendas ædes *Musicæ* artis peritia.

Unicam hanc annotatiunculam, ne quis forte sinistra interpretatione mentem meam detorqueat, aut eam saltem non satis assequatur, postremo loco subjungam. In præcedenti nempè Diatriba, *Naturæ* nomine sæpius utor, illique varios effectus attribuo, perinde quasi rem aliquam singularem & seorsim subsistentem, sed per totam hanc mundi machinam ubique diffusam sub hoc titulo mihi repræsentarem, quæ ratione aliqua & consilio freta corpora quævis regeret, ac moderaretur, qualе quidpiam de *Mundi Anima* nonnulli Philosophorum cogitasse videntur. Verùm ad me quod attinet, uti nec rerum, ita nec verborum novitatem affecto, adeoque antiquam quidem vocem, sed sensu (ni fallor) & sobrio, & à sanis omnibus non intellecto solum, verum

etiam usitato, in hisce pagellis usurpavi. Ego enim, quoties *Naturam* nomino, toties *causarum naturalium complexum* quendam significari volo; quae quidem causae brutae licet, atque omni consilio destitutae, non tamen sine summo consilio reguntur, dum suas quaeque operationes edunt, suosque effectus exequuntur. Nimirum supremum illud Numen, cujus vi producta sunt omnia, & à cujus nutu dependent, infinita sua sapientia sic disponit omnia, ut ad opera destinata se certo quodam ordine atque methodo accingant, neque frustra quicquam molita, neque nisi quod optimum est, ac toti Rerum Fabricae, suisque privatis naturis maximè accommodum, exequentia: perinde atque *automata* non pro suo, sed artificis consilio moventur.

SECTIO TERTIA.

CAPUT I.

Constitutio Epidemica Annorum 1667. & 1668. *partim etiam Anni* 1669. *Londini.*

ANNO 1667. appetente Æquinoctio Verno, *Variolae*, quae durante illa, quae proximè est praegressa, constitutione Pestilentiali, vel prorsus delituerant, vel rarissimè comparuerant, caput coeperunt attollere, jamque in dies latius grassantes, sub Autumno Ἐπιδημικώτατοι factae sunt; à quo tempore paulatim imminuta vi, superveniente brumali frigore parcius lacessebant; at proximo Vere adolescente, postliminio invaluit hic morbus viguitque, donec ab insequentis hyemis gelu, uti prius, retuso impetu coerceretur. Posthaec tertio demum cum Vere surgente increbuit, ac jam languidior, & succiso quasi poplite, minus latè dominabatur, quàm duabus quae praecessrant aestatibus: Mense verò Augusto 1669. penitus intercidit, Dysenteriae Epidemicae locum cedens. Labente primo illo biennio, quo haec Constitutio regnabat, Variolae plures in Urbe aggrediebantur, quàm unquam aliàs, quantum ego memini, seu prorsum spectes, seu retro: Quo non obstante, cum genuinae per id temporis fuerint, neque mali moris, paucos jugulabant, si ingentem laborantium numerum reputemus.

Quo primùm tempore Variolae incessebant, & novum quoddam Febris genus exortum est, à Variolis, quales se tum gerebant, non multum abhorrens, si pustularum eruptionem demas, & quae ab illa pendent, de qua in sequentibus speciatim agemus. *Febris* haec licèt multò pauciores invaderet quàm Variolae, easdem tamen duratione aequabat: Hyeme verò cum jam illae minuerentur, invaluit, atque, illis Vere novo invalescentibus, recessit, praedominium Epidemicorum hujus constitutionis hoc pacto illis relinquens; Nihilominus

minus per hæc tempora non planè desiit unquam, donec tandem cum Variolis mense Augusto 1669. omnino disparuit.

Binos hosce morbos Epidemicos & tertius comitabatur, ultima præsertim æstate, quam dicta Constitutio defamabat, *Diarrhœa* scilicet, aëris Constitutione jam tum ad subsequentem *Dyssenteriam* vergente: Utut verò hæc se res habuerit, id saltem constabat, morbum hunc Febrem quæ tunc regnabat, ita proximè attingere, ut nihil aliud esse videretur, quàm ipsa Febris introversa & visceribus incumbens.

De tribus hisce morbis, qui soli in hac *Constitutione* Epidemicorum nomen sibi jure vendicabant, sigillatim jam agam, à *Variolis* initium faciens; quas idcirco paulò fusiùs tractabo, quoniam quæ per hos annos regnabant, mihi Genuinæ præ cæteris & *Regulares* maximè videbantur, utpotè eadem prorsus exhibentes φαινόμενα, & parili symptomatum agmine omnes, quotquot adoriebantur, ubique impetentes, & à quibus proinde, tanquam in suo genere perfectissimis, tum vera morbi Historia, tum etiam medendi methodus est desumenda. Notandum enim est, non tantùm Febrim quandam propriam & peculiarem cuilibet peculiari constitutioni competere, sed peculiare etiam Variolarum genus, quæ hanc quidem speciem referunt durante hac annorum serie, aliam verò annis sequentibus, quantumlibet inter se convenire videantur quoad certa φαινόμενα omnibus communia. Ita ludit natura in morborum Epidemicorum generatione! Sed ut ad rem redeam; Variolarum hujus generis Historiam ante omnia præscribam; quas ideò *Regulares* mihi licebit indigitare, ut ab *Anomalis* subsequentium annorum valeam dispescere: Tum etiam methodum adjiciam, quæ mihi in earundem θεραπείᾳ ex animo votoque maximè cessit.

CAPUT II.

Variolæ Regulares An. 1667. 68. *& partim* 69.

VAriolæ, quibus annis Epidemicè grassantur, si *Regulares* etiam sint atque mitiores, circa *Æquinoctium Vernum* (uti hæ, de quibus sermo nobis est) ingrediuntur; quibus verò annis non tantùm grassantur Epidemicè, sed & *irregulares* atque periculosioris sunt generis, maturiùs nonnunquam mense puta *Januario*, invadunt. Integras familias contagio suo afflantes, nemini parcunt, cujuscunque demum ætatis is fuerit, nisi prius hoc morbo laboraverit; Neque tamen eximuntur illi, quos adulterinum Variolarum genus aliquod, ad hunc morbum nihil attinentium, priùs obsederit. Duplex est harum species, (ut & Variolarum, quæ quibuslibet annis infestant) vel sunt enim *Distinctæ*, vel *Confluentes*; quæ licet essentialiter, ut aiunt, non differant, per illustriora tamen quæ *hanc* comitantur speciem, *illam* verò non item haud difficulter ab invicem discriminantur.

1. *Interstinctæ* vel Discretæ cum rigore atque horrore invadunt, quos mox excipiunt calor intensus admodum, Capitis & dorsi vehemens dolor, vomituri-

mituritio, ingens in sudores propensio (quod de Adultis dictum volo, neque enim in infantibus hujusmodi διάθεσιν mihi unquam observare contigit, vel ante pustularum eruptionem, vel etiam post) doloris sensus in partibus, quæ scrobiculo cordis subjacent, si manu premantur, stupor etiam & somnolentia, in infantibus præsertim, nonnunquam & Paroxysmi Epileptici: Qui si infantes Dentitione jam perfunctos corripuerint, suspicor ego ubique, Variolas in procinctu stare, quæ intra pauculas horas se exerente Prognostico ut plurimum fidem conciliant, & authoritatem; ita ut si fortè infans insultum Epilepticum sub vesperam, quod fieri solet, partiatur, Variolæ sequente aurorâ in conspectum se dederint, & (quod sæpè sæpiùs observavi) quæ Variolæ infantes statim ab hujusmodi paroxysmo aggrediuntur, pustulas emittunt magnitudinis conspicuæ, mites etiam sunt, atque boni moris, & rarissimè confluunt. Atque hæc ferè sunt illa symptomata, quibus hic morbus sub initio stipatur, quæque eruptionem pustularum ut plurimum antecedunt. Quamvis interim hìc loci consentaneum fuerit subindicasse, in sanguine laxiori atque ἀμεταβλήτῳ nonnunquam accidere, ut separationis periodus sensim atque gradatim sine insigni aliqua ægritudine transigatur, priusquam expulsio materiæ pustularum eruptione se prodat.

Variolæ discretæ quarto ut plurimum die, (si primum etiam incluseris) ab invasione erumpunt, nonnunquam seriùs aliquantò, antè illum verò rarissimè, quo quidem tempore vel minuuntur admodum symptomata, quod plerumque fit, vel etiam penitus evanescunt, ac proinde iis affectus satis pulchrè sibi videtur valere, nisi quod adulti in sudores propensi vix ab illis possint cohiberi, utut leviter tegantur, quæ quidem διάθεσις nonnisi pustulis jam maturationem attingentibus ægrum deserit, idque sua demum sponte. Eruptionem quod spectat, hoc ferè habet modo: Primò pustulæ subrubræ, tenuissimarum acicularum puncta æquantes magnitudine, sparsim se produnt, faciem imprimis occupantes, vel etiam collum & pectus, dein corpus universum. Per id temporis & fauces dolor infestat, qui unà cum pustulis surgentibus augetur, quæ indies grandescentes, & in majus fastigium elevatæ cutem carnesque vicinas rubore afficiunt atque inflammatione.

Circiter enim *octavum* à primo insultu diem (quam in hoc morbo Epocham ubique servo) intervalla, quæ prius subalbebant, pro pustularum, quibus obsidentur, numero, rubere jam incipiunt, atque in molem attolli, non sine partium dictarum dolore tensivo & lancinante, qui in horas auctus inflammationi & tumori prædictis viam sternit; ita ut progrediente morbo palpebræ usque adeò impleantur extendanturque, ut æger luce quandoque privetur, qui quidem palpebrarum tumor vesicam inflatam ac resplendescentem per easdem extensam non malè refert. Est etiam ubi temporiùs oculis capiuntur ægri, si nempè major pustularum vis à prima eruptione se in illos effuderit. Proximæ à facie intumescunt manus, digitique pro pustularum numero distenduntur. Usque ad hunc diem pustulæ quæ faciem obsederant, læves ad tactum fuere atque rubræ, jam verò asperiores evadunt (quod quidem primum est incipientis

pientis

pientis maturationis indicium) & ſubalbidæ; paulatim inſuper ſuccum quendam luteum, colore à favo non abludentem, evomunt. Faciei interim & manuum inflammatio ad ſummum evecta apicem, colorem exhibet in puſtularum interſtitiis ſatis floridum, & Roſarum Damaſcenarum æmulum. Et ſanè quò mitiores ſunt Variolæ & genuinæ magis, eò etiam magis tum ipſæ puſtulæ, tum & cutis in earundem interſtitiis dictum colorem ad vivum exprimunt, qualem jam deſcripſi. Uti verò quæ faciem occuparunt puſtulæ, aſperiores quotidiè ac magis flavæ pro maturationis ratione; ita è contra, quæ manus & reliquum corpus, minus aſperæ, albæque magis conſpiciuntur in dies.

Die *undecimo*, faciei tumor atque inflammatio ſatis apertè recedunt, & puſtulæ tàm faciei quàm reliqui corporis jam maturitatem, & juſtam magnitudinem adeptæ, (quæ his annis ad piſum grandiuſculum aſcendebat) exareſcunt deciduntque; atque, in hac variolarum ſpecie, die *decimo quarto* vel *decimo quinto* ut plurimum funditùs pereunt. Verumtamen manuum puſtulæ, cæterarum partium puſtulis pertinaciores plerumque, recentes adhuc albæque, diei unius aut alterius morâ illas vincunt. Faciei & reliqui corporis puſtulæ deſquamatione, at verò manuum quæ ſunt, diruptione abitum ſibi parant. Puſtulis faciei ſuccedunt ſquamulæ ſurfuraceæ, quas aliquando excipiunt foveæ cutis. Etenim ubi primùm decidunt puſtulæ, nulla adhuc in cute cernitur inæqualitas, at verò hujuſmodi ſquamulis exurgentibus recedentibuſque viciſſim, tandem excavantur foveæ iſtæ, quæ ſæpenumero in convaleſcentibus ab hoc morbo diu viſuntur, quamvis raro admodum *Variolæ Interſtinctæ* ulla ſui linquant veſtigia; atque illæ illæ fermè ſolæ, quæ ſex poſtremis anni menſibus invaſere, cùm quæ hos præverterint, nullas cuti notas imprimant, niſi fortè confluxerint, ut poſtea dicetur. Decurrente morbo omni, æger vel conſtipatam prorſus habet alvum, vel ſaltem rariſſimè dejicit. Atque hæc de Variolis *Diſcretis* dicta ſunto.

2 Symptomata cum Diſcretis communia habet & illa Variolarum ſpecies, quas *Confluentes* appellavimus, niſi quòd hîc atrociora ſint omnia: Febris ſcilicet, anxietas, atque ægritudo, vomituritio, *&c.* immaniùs affligunt, quibus ſignis Medico ſagaci etiam ante eruptionem *Confluentes* ſe produnt. Nihilominus non ita promptè hîc in ſudores diſſolvitur æger ac in illo genere jam ſuprà deſcripto, ubi magna, ut fit, ad eoſdem propenſio ut plurimum prænunciat variolas, quæ mox erumpent, minimè confluxuras: Diarrhœa inſuper nonnunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum alterumve poſt illam protrahitur; quod quidem in *Diſcreto* Variolarum genere nondum mihi contigit obſervare.

Tertio ut plurimum die erumpit ſpecies hæc, *ante* illum aliquando, vix unquam *poſt* illum; cùm *Diſcretæ* vel ipſo die *quarto* incluſivè à primo inſultu morbi, vel poſtea, ante illum raro admodum ſe monſtrent. Quantoque magis quartum illum diem præverterint Variolæ, tantò etiam confluent magis. Quamvis autem, ut generaliter loquamur, *confluentes* diem quartum vix præſtolentur unquam; fit tamen, licet oppido raro, ut ob atrocius aliquod

ſymptoma, ad quartum vel quintum uſque diem differatur eruptio: Verbi gratiâ, acutiſſimus dolor nunc in regione lumborum, Paroxyſmi Nephritici æmulus, nunc in latere, qualis Pleuriticos vexat, nunc in artubus, ut in Rheumatiſmo, nunc denique in ventriculo cum ingenti ægritudine & vomitu enormi ante eruptionem ægrum fatigat angitque. Hiſce in caſibus, licet infrequentes ſint, Variolas ſolito ſeriùs erumpere animadverti, ut potè ab immani ſymptomatum dictorum violentiâ conſtrictas atque impeditas: Quæ quidem ſymptomata ſolitis vehementiora, cùm agmen ducant, mihi ſatis apertè indicant ſecuturas Variolas, & è *Confluentium* genere eſſe, & periculo minimè vacare.

At verò (quod jam proximè dicendum) licet in *Diſcretis*, mox ab eruptione (uti dictum eſt) quæ morbi inſultum comitabantur ſymptomata, nullum jam amplius faceſſant negotium, in *Confluentibus* longè aliter ſe res habet: cùm tam Febris quàm alia ſymptomata etiam ad multos dies à puſtularum eruptione ægrum diſcrucient.

Variolæ dictæ nunc Eryſipelatis ritu, nunc Morbillorum, erumpunt, à quibus nonniſi à Medico in his morbis verſatiſſimo diſtinguuntur, ſaltem quoad faciem externam: Nam qui ad diſpar in utroque morbo eruptionis tempus, aliaſque circumſtantias, quas utriuſque hiſtoria longè ab invicem diſcrepantes exhibet, ſedulò animum adverterit, haud difficulter hunc ab illo diſcriminaverit. Creſcente morbo non in molem aliquam ſpectabilem, uti *Diſcretæ*, attolluntur, quæ faciem præſertim occupavere; at ſibi invicem implicitæ primò ſe habent inſtar veſiculæ rubræ vultum omnem contegentis, quem maturius etiam in tumorem elevant, quàm ſolent *Diſcretæ*: dein ad inſtar pelliculæ albæ vultui agglutinatæ, ſolitam cutis ſuperficiem non multum ſuperantes. Præterlapſo die *octavo*, pellicula alba quotidiè paulatim magis exaſperatur judice digito, & ad colorem fuſcum, non verò flavum, ut in *Diſcretis* accidit, intenduntur indies tum aſperitas, tum etiam cutis color, donec tandem pellicula dicta latioribus laminis deſquamatur, quod in quibuſdam faciei partibus, ſi morbus truculentior fuerit, non niſi poſt viceſimum diem ſolet contingere. Quantò atrociores fuerint Variolæ, tantò magis puſtulæ matureſcentes ad colorem ſubfuſcum vergunt, tantò etiam lentius, ſi ſuo utantur genio, abſcedunt; ut econtra quantò minus confluxerint, tantò magis & flaveſcunt, & ſe ocyus proripiunt. Pellicula hæc ſeu ſcabies omnia pervadens, ubi primùm deciderit, nullâ quidem ſcabritie vultum afficit, at verò mox illam excipiunt ſquamulæ furfuraceæ indolis perquam corroſivæ, quæ non modò patentiores excavant foveas, quàm ſolent Variolæ diſtinctæ, ſed etiam faciem cicatricibus fœdè deturpant. In *Confluentium* genere, ſi admodum ſævierit morbus, humerorum etiam & dorſi cuticula nonnunquam deperditur, nudatis partibus ſubjectis expoſitiſque.

Animadvertendum eſt autem, Morbum hunc magnum æſtimari, non pro Variolarum frequentiâ, quæ reliquum corpus, ſed pro earum numero tantùm, quæ faciem obſedêre, quæ ſi his tanquam injectâ arenâ ubique contegatur, utut paucæ atque Diſcretæ ſint eæ, quæ in reliquo corpore cernuntur, haud

minus

minùs periclitatur æger, quàm si membra omnia denso agmine pervaserint: Atque ex adverso quantumlibet spissè truncum & artus occupaverint, si in facie rariores comparuerint, magis in vado res est. Quod de numero diximus, & de Variolarum more potest affirmari, malusne scilicet is fuerit, an secus, vultus apertè indicat.

In *Confluentium* genere ubique observavi Pustulas manuum atque pedum majores fuisse, quàm reliqui corporis, & quò altiùs ab artuum extremitate truncum versus ascenditur, eò sensim minores & contractiores semper extitisse. Atque hæc de *Pustulis* censui dicenda.

Sunt verò & alia symptomata duo, quæ Variolis *Confluentibus* accidunt, haud minoris momenti, quàm vel Pustulæ ipsæ, vel tumor; vel aliud quodlibet è prædictis; *Salivatio* nempè in adultis, atque in infantibus *Diarrhœa.* Horum prius ita perpetuum se comitem adjungit, ut unicum tantùm viderim Variolis *Confluentibus* laborantem, nullâ superveniente Salivatione: Posterius autem, nempe Diarrhœa, Infantes hac specie laborantes non ita certò discruciat. Utrum providens natura has evacuationes idcircô substituerit, quòd in pusillo hoc ac humili genere materia morbifica ita penitus nequeat exterminari, ac in pustulis istis majoribus ac magis fastigiatis generis *Discreti*, nullus definio, cum Historiam tantùm scribam, non solvam Problemata. Hoc certò scio, quod non solùm Variolas *Confluentes* plerumque comitantur, sed etiam quod quæ per illas fit evacuatio tam est necessaria, quàm sunt vel Pustulæ, vel faciei & manuum intumescentia.

Dicta *Salivatio* nonnunquam sub primum eruptionis tempus se prodit, nonnunquam non nisi postridie, biduove præterlapso. Materia primò tenuis excernitur, ac facilè ad tempus aliquod rejicitur, ægro interim multa lintea eadem nocte conspurcante. Neque sanè multum cedit Ptyalismus hic alteri illi qui ope *Mercurii* excitatur, nisi quod non ita malè oleat. Die autem ferè *undecimo* saliva viscidior jam facta, ægerrimè excreatur; siticulosus est æger, tussit subinde inter bibendum & potus per nares revertitur, atque ab hoc die cessat ut plurimum Salivatio; licet aliquando (rarius tamen id accidit) ubi per diem unum alterumve omnino cessaverit, tandem postliminio recrudescat. Dicto autem die, undecimo scilicet, tumor faciei unà cum Salivatione imminui incipit, ac tunc primum ejus loco manus intumescere solent, aut debent.

Diarrhœa non ita maturè infantes solet invadere, atque adultos *Ptyalismus*; quocunq; verò tempore ingruerit, nisi ante sistatur, singula morbi stadia decurrit.

In utraque Variolarum specie Febris à primo statim insultu ad eruptionem usque præcipuè dominatur; qua peracta inducias ferè dat usq; ad pustularum maturationem, & tempus in quo pus conficitur, quo demum elapso prorsus desinit.

Observavi semper in morbo vehementiori, ægrum sub vesperam quasi Paroxysmo laborasse, & funestiora symptomata vespertinis præsertim horis se ostendere, atque exacerbari.

En justam Variolarum hujus generis Historiam; vera ac genuina hujusce morbi Phænomena, prout scilicet naturaliter se habet, complectentem: De

Accidentibus Anomalis, quæ eidem, ubi minus rectè tractetur, superveniunt, jam proximè disseremus.

Animadvertendum est itaque, ista quæ die *octavo* in genere *Distincto* occurrunt Sxmptomata Anomala, & quæ *undecimo* die in *Confluente*, (facto semper à primo morbi insultu computandi initio) maximum ad ægri sive vitam, sive interitum pondus habere, magisque ad amussim expendi debere, cum liquidò constet, maximam eorum partem qui utrolibet morbi (sc. *jam descripti*) genere intereunt, præfatis singulatim diebus defungi. Primò enim qui *Discretis* Variolis laborat æger, cum satis promptè sudoribus diffluat, (quod hîc in adultis fieri solere jam diximus) ac sibi omnia bona promittat, si morbi, ut sperat, virus per cutis poros hoc pacto amandaverit; (diligenter ideo huic methodo insistit, tum remediis Cardiacis intro assumptis, tum regimine calidiore, ut par est, adhibito] atque hæc eo facit lubentius, quod tum ab hac Methodo in principio sibi meliùs videatur habere, tum etiam ad malè fundatam Astantium opinionem propiùs accedat. Tandem verò eliminatis per διαφόρησιν particulis illis quæ ad pustularem elevationem, atque intumescentiam faciei debuerant facere, die *octavo* quæ turgescere, & per interstitia pustulis interjecta inflammari debuerat facies, flaccida è contra reperitur, & albescunt interstitia, licet interim rubescant pustulæ atque eleventur, etiam post ægri mortem. Qui ad hunc usque diem nullo negotio manaverat sudor, jam subito suaque spontè evanescit, neque remediis ullis Cardiacis, vel etiam calidissimis, revocari potest. Æger interim Phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine vehementibus; urinam parcè reddit, ac frequenter; ac tandem paucissimarum horarum spatio amicorum spem fallit, & ad plures migrat. Verumtamen hîc est notandum, quod, si paucæ compareant Variolæ, hyems si fuerit, æger ætate provectior, aut venæ-sectio fuerit celebrata, regimen illud calidius in quod jam animadvertimus, non ita certò faciei turgescentiam impedit, & proinde mortem accersit, atque ubi confertæ Variolæ, Ver æstasve fuerit, æger ætate florens, neque sanguis detractus.

At verò in *Confluentibus* maximè periclitantur ægri, & plerique etiam moriuntur die *undecimo*; nam cum hoc fere tempore *Salivatio*, quæ ægrum hactenus in tuto posuit, soleat desinere sponte suâ, nisi faciei intumescentia adhuc aliquantulum persistens, ac manuum insigniter jam incipiens ejus vicem subeat, necesse est ut pereat æger: Id enim est perpendendum, quod in hoc Variolarum genere, ubi pustulæ tam sunt exiguæ, non Salivatio tantùm, sed faciei insuper & manuum intumescentia ad materiam morbificam ritè eliminandam omnino requiruntur, quarum utralibet, si vel non adsit, vel ante justum tempus recedat, ægro protinus moriendum est. Jam verò nimiò sæpiùs evenit in morbo calidiori, ut sanguinis crasi à regimine præfervido disjecta fractaque, atque eo usque accensa ut particularum inflammatarum exterminationi sensim faciendæ non amplius competat, (ut quæ sudoribus importunè extortis debentur mala jam taceamus] hinc vel non omnino intumuerint facies manusque, vel tumor ille unà cum salivatione evanuerit, quamvis

vis enim faciei tumor ipso hoc die aliquantisper debeat remitti, non debet tamen nisi post diem unum alterumve omnino recedere, manuum interim tumore persistente vigentèque, quo quidem vix aliud est minùs fallax Convalescentiæ προγνωστικὸν, uti neque è contrario certum magis imminentis periculi indicium.

Sed utut id sit; materia Ptyalismi quæ ad hunc usque diem cruda fuit, tenuis, & facilè excreabilis, viscida jam facta & tenax, ægro suffocationem intentat; Potus quem assumit in pulmones ferè dilabitur, unde cum Tussi violenta per nares rejicitur, voce est rauca; somnolentia & stupore corripitur ingentibus, oppressus undique vi morbi, atque in hujusmodi agone ut plurimum extinguitur, eo quem jam diximus die.

Sunt & alia adhuc symptomata, quæ in quolibet morbi statu occurrunt; tam *Discreto* Variolarum generi, quàm *Confluenti* pariter communia.

Phrenitis, v. g. à nimia sanguinis ebullitione nonnunquam ægrum corripit, & caloris tam parum est patiens, ut magnis viribus, ac furibundo nisu injectas prehendentium & lecto incarcerantium manus eludere conetur.

Aliquando eadem causa effectum longè diversum, seu contrarium, ut videtur, producit, Affectum sc. *Comatosum*; ita ut æger nunquam fermè evigilet, nisi continuo pulsu excitatus.

Est etiam ubi in hoc morbo, perinde atque in Peste, laxata, inflammationis vi, sanguinis compage, *maculæ purpureæ* se ostentant Pustulis interspersæ, mortis ferè semper Prænunciæ. Frequentius hoc evenit, ubi aëris Constitutio morbo isti Epidemico grassanti præ cæteris favet. Aliquandò in pustularum summitate maculæ nigræ exiguæ, acicularum capita vix æquantes, in medio verò subsidentes, se produnt variis in locis; quæ cum nimio fervori ortum debeant suum, tandem beneficio regiminis magis temperati fuscum colorem acquirunt, posteaque pedetentim subflavum illum, qui variolis genuinis, ac suum morem obtinentibus, naturaliter competit; quod satis liquidò cernitur in illa quæ circa morbum hunc versatur praxi, in quo omnia Symptomata eò sunt mitiora, quò magis pustulæ maturitatem adeptæ ad dictum colorem accedunt, atque è contra.

Adolescentum porrò, & ætatis flore vigentium, (præcipuè si vino, aut alio quovis liquore spirituoso se nimium impleverint) usque adeo in hoc morbo nonnunquam sanguis accenditur furitque, ut per Arterias & vesicam viam sibi faciat, & quà data porta ruat; quo quidem *mictu sanguineo* vix aliud symptoma pejoris notæ atque ominis invenire licet, per omnem hujus morbi tragœdiam.

Ab eadem insuper causa nonnunquam, licet rarius, sanguis è pulmonibus ejicitur. Utraque verò Hæmorrhagia hæc sub morbi initio plerumque contingit, pustulis nondum erumpentibus, vel si in quibusdam locis se ostendant, in plerisque tamen aliis adhuc sub cute densæ latent, atque ejus sunt generis, quæ in maximè *Confluentes* adolescerent, nisi jam dictum symptoma ægri morte, morbum finierit.

Aliquando etiam *Urinæ suppressio* totalis ad malorum cumulum accedit, in Juvenibus præsertim, idque in statu, vel etiam declinatione *Discreti* generis.

Sunt & alia symptomata, quæ à προφάσει aliqua jam dictis contraria interdum oriuntur, si nempè æger à frigore nimis intenso fuerit læsus, vel si præter jus fasque vena fuerit pertusa ad ingentem vim sanguinis amissionem, aut alvus nimia Catharsi subducta, unde pustulæ nonnunquam fastigiis cedunt & derepentè considunt, superveniente insuper *Diarrhœa*, à qua ægro, (adultus si fuerit, ut suprà innuimus) ingens est discrimen, & anceps morbi exitus, materia sc. Variolosa intro versa, ita ut natura eidem per cutis poros debitè exterminando impar prorsus inveniatur. Huc accedit, quod faciei manuumque tumor ab his retunditur, qui non minus in boni ægri rebus est censendus quàm ipsa Pustularum eruptio, nisi eæ fuerint *perpaucæ*.

Quæ verò à suscepto frigore pendent symptomata, raró admodum occurrunt si cum illis conferantur quæ à contrario, calidiori nempè regimine, nascuntur; Cum enim morbus hicce inter calidissimos jure optimo habeatur, longè minùs ab hac parte peccatur, quàm ab altera.

Qualis verò sit hujus morbi essentia, ob naturalem & communem mihi cum reliquis hominibus Intellectus defectum, nescire planè me fateor; veruntamen prædicta symptomata pensiculatim trutinata mihi videntur subindicare, *Inflammationem* eum esse (à cæteris tamen Inflammationibus specie diversam) tum sanguinis, tum reliquorum humorum, in qua amolienda, per dies priores duos tresve id agit natura, ut particulas inflammatas digerat coquatque, quas postea in corporis habitum ablegatas maturat adhuc, & sub Abscessulorum forma suis demum finibus expellit. Quapropter ut fundamento alicui medendi methodus superstruatur, notandum est, duo esse hujus morbi tempora, quorum primum *separationis* est, secundum *expulsionis*. Atque primum quidem illud tempus plerumque cum Febrili ebullitione transigitur, quod tribus vel quatuor primis diebus peragi solet, quorum decursu natura id satagit, ut partes ejusmodi inflammatas seligat congregetque quæ sanguinem lacessunt, atque etiam ut illas in carnosas corporis partes relegatas ibidem deponat, quo facto pristina quiete fruitur, sedato jam tumultu, qui, dum hoc ageretur, in sanguine ciebatur. *Separatione* sic ope ebullitionis, in sanguine peracta, *Expulsio* jam locum obtinet, quæ per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis illis *abscessibus*, in carne perficitur. Sicut enim à natura abscessuum sua specie non abludunt, ita parem cum aliis, cruditatis, maturationis, atque exarescentiæ statum percurrere solent; quæ omnia si ritè atque laudabili modo absolvant & exequantur, in tuto res est, cum exinde curationis summa dependeat, sin minùs, omnia pessum ruitura sunt. Et quidem postremum hoc negotium, priori illo *separationis* opere, tanto plus temporis sibi vendicat, quod prius illud in tenui fluidoque corpore transigatur, atque in ipso (ut sic dicam) naturæ foco; posteriùs autem denso spissoque theatro, atque à vitæ fonte paulò remotiori, partes suas exequi cogatur.

His ita præmissis, Indicationes exurgunt: 1. Ut æquabilis ille tenor ebullitionis

litionis in sanguine conservetur, qui neque nimis properè separationem nimia sua vi perficiat, neque tamen torpido nimis motu eandem remoretur, vel non satis idoneam præstet. 2. Ut abscessuli, pustulæve summa cura sustineantur, quo debita tempora percurrentes, tandem contentam in se materiam omninò avehant, ipsæque etiam evanescant.

Ut itaque paucis de *primo* agamus; sollicitè in primis cavendum est, hoc tempore præsertim, ne nimium assurgat ebullitio, sive id fiat ex congestis stragulis, sive ex aëre loci in quo decumbit æger, igne nimium excalefacto, sive ex calidorum medicamentorum & cardiacorum usu; præcipuè verò ab his cavere oportet, si æger in ætatis flore constitutus fuerit, vel sanguinem habeat generosiori potu nimis exaltatum, vel anni tempestas aut Verna sit, aut saltem ultra æstatis initium non processerit. Hinc enim fiet, ut separatio, quæ sensim lentisque gradibus peragi debebat, ut ad universalem quandam despumationem opportunius pergat, præcipiti cursu feratur, atque ita vel non satis idoneus partium numerus congregetur, vel (quod fortè contingat) nonnullæ partes ad secretionem damnentur, quas aliàs Natura illam subire noluisset; nisi quod ultra debitos limites excurrere coacta, noxam hanc sibi creet: secretis enim illis, quæ ad separationem minus opportunæ sunt, aliorum illuc propendentium motus, eorum commixtione impeditur, adeoque redduntur expulsioni minus accommodæ. Mihi quidem rationi consentaneum videtur, ut quo diutius natura *separationem* molitur, ac perficit; dummodo ebullitio non omnino torpeat, eo certius atque universalius eadem *separatio* absolvatur. Atque ex illa sic absoluta, curationis insequentis successus potissimum ut dependeat necesse est, uti ex methodo contraria, contrarius planè rei exitus; ex calido enim isto regimine nihil boni nascitur, sicut ex præcoci fructu, nihil frugi: cum frequenter usu veniat, ut vel in Phrenitidem æger prono lapsu ruat; vel (quod pejoris notæ est) sudores ingentes oboriantur, ex quibus partes non secerni aptæ, neque *puris* naturæ respondentes (quod ipsum tamen pus genuina soboles est hujusce excretionis) eliminentur, vel ex cardiacis illis administratis, calidaque custodia, Variolæ nimis protusæ in unum confluant, fœdo certè spectaculo, tristemque eventum interminanti.

Atque hæc & hujusmodi symptomata ex his erroribus progigni solent, cum ex altera illa methodo nihil unquam mali observaverim. Natura enim sibi permissa negotium suum suo tempore exequitur, materiamque debito ordine ac via tum secernit, tum etiam expellit; ut (in Junioribus præsertim vegetisque temperamentis) nostra ope, nostris artificiis, atque auxiliis non indigeat, suis viribus optimè instructa, suis opibus locuples, suo denique ingenio satis edocta. Neque sanè vel ipse vidi, vel fando accepi, quenquam ex eo periisse, quòd Variolæ primò non eruperint, etsi nimis multi perierint, quorum Variolæ primùm laudabiliter, & cùm summa spe erumpentes, postea recedentibus pustulis præmaturè detumuerunt.

Quemadmodum autem inconsultum est atque periculosum, calidioris regiminis

nis vel Cardiacorum ope cœptam ebullitionem nimis evehere; ita è contrario non minùs vacat periculo mediantibus venæ sectione, clysteribus, emeticis, catharticis, aut id genus aliis eandem minuere, cùm hoc pacto partium separabilium commoda secretio plurimùm impediatur. Licet enim vulgare illud atque tralatitium argumentum quo adversus Phlebotomiam, aliasque evacuationes utuntur (nempè quòd non liceat à circumferentia ad centrum movere humores, cùm natura in hoc morbo contrarium affectare videatur) nullarum planè virium sit; eo quòd ex earundem usu contrarius omnino effectus, subitanea scilicet variolarum eruptio, sæpissimè consequi deprehendatur; aliæ nihilominus rationes in promptu sunt, quæ vehementer suadent, ut, siquidem ullo modo vitari possit, ab hac praxi manus abstineamus. Namque (ut earum præcipuas paucis attingamus) per hasce evacuationes, non tantùm ebullitio nimis imminuitur, cujus interim ope partes despumandæ accuratè secerni debuerant, verùm etiam illud ipsum subducitur, quod cœptæ secretioni quasi pabulum continenter suppeditaret; unde sæpenumero contingit, ut variolæ primùm laudabili impetu erumpentes (eoque fortasse melius, quòd evacuationes jam dictæ præcesserant) paulò post ex improviso quasi repercussæ detumescunt, idque ob eam potissimum causam, quòd materia desit, quæ quasi à tergo præeuntem insequeretur, atque agmen clauderet. His verò non obstantibus, si vel minimum suspicari liceat variolas mox erumpentes è Confluentium genere futuras esse, utile prorsus erit, ut non solùm sanguis quàm primum mittatur, sed & Emeticum propinetur, ob rationes alio in loco, fusè dicendas.

Tandem ut ad secundam illam Indicationem pedem promoveamus ad tempus *expulsionis* accommodatam; quo tempore materia separata, parvorum abscessuum sive pustularum ope, amandatur atque expellitur; nempe illud hîc agendum est, ut pustulæ debito modo sustineantur, quo ritè atque ordine destinatam periodum assequantur.

Sicut itaque suprà satis, ut opinor, ostensum est, imprimis periculosum esse, si æger præsenti Febre, at pustulis vix dum apparentibus, in ipso *secretionis* tempore nimium calesiat; ita etiam non minori periculo plena res est, si idem quovis morbi tempore fiat, atque illo præsertim quod ad expulsionis initium vergit, crudis adhuc existentibus pustulis: Quamvis enim sanguis, peracta jam *separatione*, atque relegata ad carnosas partes materia, ab intestino tumultu magnam partem immunis sit, interim tamen tener adhuc, recensque, ac vix novo statu & quasi textura indutus, εὐπαθὴς est, facileque vi caloris immodici undecunque appellentis afficitur, atque adeò levissimo momento irritatus flammam concipit, & in novam ebullitionem proclivis est; quæ quidem nova ebullitio, non, uti prior illa, *separationem* jam molitur (illam quippe peractam supponimus) verum illius loco non tantùm symptomata superius memorata excitat, sed & cœptam per pustulas *expulsionem* interturbat, & contentam materiam exagitando noxam parit. Vel itaque partes jam secretæ, atque in corporis ἕξιν depositæ, vehementi illo rapidoque sangui-

sanguinis ebullientis cursu abreptæ in ejusdem massam resorbentur; vel partes carnosæ ultra gradum suppurationi debitum excalefactæ, minus commodè illam exequuntur; vel denique fortassis oborta hac nova ægritudine, sanguinis œconomia, ipsarumque carnium tonus pervertitur, usque adeo ut materiam illam expulsam vincere, eamque solemni more abscessuum coquere nequeat.

Interim non usque adeo nos illuc intentos esse oportet, quo ebullitionem nimiam in sanguine prævertamus, ut ægrum frigoris injuriis exponendo, pustularum eruptio impediatur. Gradus ille caloris ad harum expulsionem promovendam accommodatissimus, naturalis sit oportet, atque ejusmodi, quæ carnosarum partium temperiei conveniat, quique hunc excedit, aut ab eodem deficit, utrinque periculosus est.

Ex dictis itaque satis manifestum videtur, in quàm incerto lubricoque sit loco, tum morbus ille, de quo loquimur, tum praxis medica, quæ eidem accommodanda est. Atque etiam exinde pronunciare ausim, illius famam, qui in medicando hoc morbo frequenter se se exerceret, in angusto versari; quandoquidem non vulgus solummodo mortis causam satagenti nimis Medico transcribere paratum sit, verum etiam ejusdem artis professores calumniandi ansam inde cupidè arripiant, atque coram iniquis Iudicibus causam dicentes, severissimam sententiam facilè eliciant; eo scilicet consilio, ut ipsi pluris æstimentur, & super aliorum ruinis viam sibi sternant ad famam: id quod viris literatis indignum prorsus est, imò & vilioribus Artificibus, modò probitatem colant. Hinc porro cernere est, quod minus mirum sit, si Nutricibus, per se nimium plerumque officiosis & satagentibus, res malè sæpenumero succedat; Nempe res ardua est, & quæ muliercularum ingenium atque judicium superat, gradum caloris huc requisiti definire, præsertim cum anni tempestas, ægrorum ætas, & vitæ ratio, aliaque huc spectantia simul pensanda veniant, id quod prudentem profecto atque sagacem Medicum omnino postulat.

Si contigerit, ut vel Phlebotomia minùs opportunè celebrata, vel admisso frigore pustulæ reciderint, vel facies ac manus detumuerint, Cardiacis utendum est. Sed cavendum tamen, ne in his exhibendis nimii simus: Quamvis enim sanguinem ademeris, fieri tamen potest, ut virium inde jacturam metuens, adeoque Cardiacis aut fortioribus aut sæpè repetitis utens, novam ebullitionem ex improviso suscites. Nimirum sanguis adhuc tenuior est, & vim calidioris stimuli facilè sentit; unde fit, ut sæpe repetitæ ebullitiones in eodem excitentur, quibus ægrorum mors majori jure tribuenda est quàm prægressæ venæ-sectioni. Atque hæc generatim de iis, quæ primariis Intentionibus satisfacere possint, dicta sunto.

* Jam ut calcata vestigia repetam, ac ad Praxin propiùs accedam: Quamprimùm manifesta hujus morbi indicia se produnt, ægro aura liberiore, vino, ac carnium esu interdico, cerevisiam verò tenuiorem pane tosto leviter tepefactam pro

* *Curatio.*

pro potu ordinario, ac subinde pro arbitrio hauriendam concedo; pro victu etiam juscula avenacea, hordeacea, poma cocta, aliaque, quæ neque frigoris neque caloris vim aliquam egregiam obtinent, aut ventriculo concocturo molestiam exhibent, injungo. Nec vulgarem illam rusticamque diætam admodum improbo, nempe ut lacte cum pomo cocto & contuso vescatur, modò cautum sit ut eo per vices utatur, & modicè, dempto etiam lactis frigore. A regimine calidiore protinùs inhibeo, ut & ab usu medicamentorum Cardiacorum quorumcunque, quibus variolas in cutem ante diem *quartum* qui eruptioni proprius est ac naturalis, temerè propellere nonnulli satagunt: Cùm pro certo habeam, eò magis universalem fore materiæ Variolosæ separationem, quò tardiùs istæ prorumpunt, proinde & securiores possumus esse ne se denuò intro condant, & rectius maturescent, cùm, si ante tempus extrudantur, præcipitatur materia cruda adhuc atque inconcocta, quæ ad instar fructuum præcociorum inani spe lactat. Adde, quòd ab hac nimium festinata diligentia periculum est (in calidioribus præsertim temperamentis ac vegetioribus, quorum principia Activa plus satis Cardiacorum supplent vicem) ne natura nimis incitata coactaque, universam pene corporis substantiam in variolas effundat; ita ut jam *confluant* illæ, quæ, nisi plus æquo properassent, in *distinctarum* ordine lætiori omine substitissent. Porrò non ideò statim foras propellendæ sunt Variolæ, ubi primum aliqua morbi hujus suspicio oritur, quia sc. æger ante eruptionem vehementer ut plurimum laborat angiturque, cùm ne vel una quidem instantia possit ostendi, quempiam ideo interiisse, utut graviter ægrotaverit, quod non mox prodirent Variolæ, vel naturam iisdem seriùs ocyus extrudendis defuisse, nisi sicubi regimine calidiore & remediis Cardiacis, præmaturè ingestis, fuerit impedita. Etenim non semel observavi in junioribus & temperamento sanguineo præditis, regimen calidius, & Cardiaca eo animo exhibita, ut Variolas ante justum tempus exturbent, ita parum eruptionem accelerasse, ut eidem è contra obicem ponerent: Sanguine enim his modis excalefacto, & in motum violentiorem, quàm qui materiæ Variolosæ separationi ritè peragendæ par esset, concitato, certa tantùm quædam morbi indicia se prodidere, latentibus intra cutim pustulis, neque se ultrà efferentibus, quibuscunque demum Cardiacis solicitarentur, donec tandem sanguine ad moderatam debitamque temperiem redacto, concessa sc. Cerevisia tenuiori, demptoque partim stragulorum, quibus torrebatur onere, pustulis exiturientibus commodam viam stravi, atque ægrum in tuto, Favente Numine, collocavi. Neque magis, si quid ego judicando valeo, ab illis stat Ratio, qui ægrum ita pertinaciter ante diem *quartum* lecto addicunt, modo cubiculi ambitu se contineat, quàm ab his, qui adeo præmaturè atque intempestivè Cardiaca ingerunt; Etenim *Sanguinis mictus*, *maculæ purpureæ*, & reliqua symptomata lethalia, (de quibus suprà) eo tantum nomine, præsertim ætate florentibus, superveniunt, quod nempe lectulo præproperè nimis affigantur. *Quarto* verò die lectulo ægrum adjudico, ac tum temporis, si eruptio parum pro votis succedat, rectè exhiberi potest Cardia-

diacum aliquod blandius, unica saltem vice, quo exigantur pustulæ. Inter ista quæ huc faciunt medicamenta, *Paregorica* dicta, qualia sunt *Laudanum Liquidum*, *Diascordium*, *&c.* si in pauca quantitate Aquis Cardiacis appropriatis admisceantur, cæteris prælucent: Hæc enim cum sanguini æstuanti frænum injiciant, Natura materiam morbificam opportunius atque liberius ejicit, atque amolitur. Neque etiam consulerem, Cardiacum ante hunc diem propinare vel urgente *Diarrhœâ*, atque illud, ut videtur, indicante. Licèt enim, quod antea innuimus, nonnunquam Variolarum *Confluentium* eruptionem præcedat *Diærrhœa* (quæ oritur ab halitibus inflammatoriis, vel humoribus à massa sanguinis per primos dies exagitati atque æstuantis, in intestina exoneratis] non tamen hîc magis deerit natura dictis materiæ variolosæ halitibus in corporis habitum propellendis, (quo facto, sua jam sponte sistetur Diarrhœa) quàm solet in halitibus istis extravertendis eliminandisque, qui in ventriculum inversi sub initio morbi vomitum provocant.

Animadvertendum verò est, quod si ad adolescentem vegetiorem accersor, & qui insuper liberaliore sive vini sive liquoris cujuscunque spirituosi compotatione morbo ansam dedit, non satis habeo ad frænandam sanguinis ebullitionem, ut tam Lectulo, quàm Cardiacis abstineat, nisi ad hæc sanguis è brachio mittatur: Quòd si non concedatur, obtinente vulgi præjudicio, missionem mihi saltem esse petendam existimo. Superinducta enim Inflammatione ista, quam sanguini impressit liquorum spirituosorum Fervor, intenso illi calori, quem hic morbus naturaliter comitem habet, ita furit sanguis, ut non rarò in vesicam vasorum ductu irruat; vel maculas pariat purpureas, aliaque ejusmodi symptomata, quæ per omnem morbi decursum crucem figunt Medico, atque ægrum è medio tollunt. Atque hæc de illis quæ ante pustularum eruptionem sunt peragenda.

Ubi primùm eruperint Pustulæ, jam proximò diligenter mecum perpendo, an *Discreti* fuerint generis, an verò *Confluentium*; cum longo hæc intervallo ab invicem distent, quantumlibet conveniant quoad symptomata quædam utrisque communia. Si itaque ex pustularum magnitudine, & paucitate, tardioreque eruptione, tum etiam Ægritudinis, aliorumque symptomatum gravissimorum, quæ in *Confluentibus* etiam post eruptionem fatigant, evanescentia, de genere *Discreto* mihi constet; ægrum Cerevisia tenuiori, jusculis avenaceis, hordeaceis, &c. reficiendum curo, modo quem suprà descripsimus. Atque si tempore æstivo eoque calidissimo Variolæ non ita multæ obtingant, quorsum attineat ægrum in lecto jugiter stratum obrutumque detinere, ego quidem non video. Quin potius singulis diebus, per aliquot horas de toro surgat, eâ lege, ut tàm loco, quàm vestitu, frigoris pariter ac caloris nimii incommoda præcaveantur. Quid quod ægroto à cubili quandoque abstinente, morbus minori cum molestia, ac etiam breviori spatio tempora sua peragat, quàm si eidem continenter affigatur, quod non modò ægritudinis tædium adauget, verùm etiam Febrilem æstuationem fovet, & prodeuntibus vesiculis dolorificam inflammationem conciliat. Quòd si aut frigidior anni

tempestas, aut copiosior Exanthematum eruptio perpetuò decumbendi necessitatem ægrotanti imponat, prospicio, ut non intensiore caloris gradu, vel adjectis pluribus stragulis in lecto decumbat, quàm quibus in prospera valetudine uti solebat, accenso interim nonnisi hyeme incumbente, manè & serò foco mediocri. Neque etiam exigo, ut in eodem loco semper jaceat, nempe ne sudores erumpant, quos ego tum rationibus suprà allatis, tum ipsa experientiâ fretus, fidenter affirmo non absque ingenti periculo promoveri posse.

Determinante morbo, cùm halituum à materia jam in pus conversa prodeuntium eruptio liberior à pustulis tandem crustosis ac duriusculis impediatur, abs re non erit *Vini Canarini semi-cocti cochl. 5. vel 6.* vel aliud medicamentum Cardiacum temperatum exhibere, ne scilicet halitus illi putridi in sanguinis massam postliminio revertantur. Et sanè jam nunc, neque prius, Cardiacis locus est. Eodem pariter tempore Diæta paulò calidior & Cardiaca magis potest concedi; juscula v. gr. ex pane & cerevisia saccharata, è farina avenacea cum cerevisia & saccharo &c. Neque aliis omnino erit opus, in genere scil. *Discreto* ac leniori, si æger hâc Methodo ac diæta, utrisque moderatis, se tractari patiatur; nisi fortean inquietudo, vigiliæ, aut alia symptomata Phrenitidem minitantia, Paregorici usum subinde suadeant.

Hæc sanè, reclamante licèt immani isto ac malè fundato hominum præjudicio, quod ex adverso militat, vera est ac genuina Methodus huic Variolarum generi medendi, & obtinebit demum, me vitâ functo. Et licet non negem, multos regimine admodum opposito tractatos nihilominus convalescere, fatendum est tamen, (& sanè dolendum etiam, si vobiscum reputemus, quàm omni prorsus periculo vacat ex sua natura hoc *Discretum* genus) plurimos etiam interire, quin & alii complures fatis pariter concederent, nisi vel à frigidiore tempestate, in quam incidit morbus, vel à Phlebotomia (aliter supervacanea atque inutili) nuper celebrata servarentur. Quo nomine, si vel obstinatio amicorum, vel ægri diffidentia prædicto regimini intercesserit, tutius mihi videbatur sanguinem detrahere; quod quidem, licet in hac specie per se officiat (quatenus sc. & separationem perturbat confunditque, & pabulum insuper tum pustulis, tum tumoribus elevandis destinatum subducit) aliquantisper tamen secuturum regimen calidius pensat, ac proinde hanc, quam non nisi coacti usurpamus, Methodum, non usque adeò periculosam atque ancipitem reddit.

Ex dictis (ut obiter attingam) facile erit vulgare illud Problema solvere; quî fiat sc. ut perpauci adeò è plebe hoc morbo pereant, si ad eos comparentur, qui inter divites eodem trucidantur; quod quidem vix ad aliam causam potest referri, quàm quòd ob rem domi angustiorem, & agreste vivendi genus, vix illis fiat copia sibi nocendi regimine magis accurato ac delicatiori. Quinimo & plures inter vulgus jugulavit hic morbus, ex quo *Mithridatii, Diascordii, Decocti C. C. &c.* usum didicère, quàm in sæculis *indoctioribus* quidem, at magis *sapientibus*; cùm in singulis fermè ædibus reperiatur stolida aliqua ac sciola muliercula, quæ in hominum perniciem, quam non didicit,

Ar-

Artem exerceat. Atque hæc de Variolarum, quas *Interstinctas* appellavimus, curatione.

At si *confluant* Variolæ, periculosæ plena res aleæ est; arbitror enim ego, genus hoc non minus ab altero illo discrepare, quàm ab hoc ipsa pestis, licet apud hominum vulgus, quibus nomina & verba pro rebus sunt, utriuslibet Curatio ex æquo prædicetur. In hac morbi specie, cùm intensioris sanguinis inflammationis proles sit, major pariter adhibenda est cura, ne calefiat æger, ut in prioris Curatione jam dictum est. Quamvis autem species hæc ex sua natura majorem sibi vendicet refrigerationem, quàm altera ista, ad promovendam tamen faciei ac manuum intumescentiam, (sine qua de ægro actum est) & pustularum elevationem atque augmentum, tum etiam, quia æger ob exulcerationes dolorificas lecto abstinere nequeat, expedit, ut in eodem contineat & se, & manus etiam suas, modò stragulis modicè contectus sit, & concessa fuerit venia ab hac in illam lecti partem corpus pro arbitrio suo transferendi, ut in genere *Discreto* innuimus. Præsertim verò morbo exeunte, cùm jam appetat *Febris Maturatio*, non tantùm hac libertate privandus est æger, sed monendus etiam, ut eâ utatur, quin & versandus persæpè nocte atque interdiu, ut ingens calor contemperetur, & evitentur sudores, quibus amandatur lenis iste humor, quo diluendæ sunt Variolæ, ut mitescant.

Quandoquidem verò, ut diximus, *Ptyalismus* hanc speciem jugiter comitatur, qui cùm è præcipuis sit Naturæ evacuationibus, atque hîc in ejus locum, quæ per pustulas fieri debuit, substituatur, (quæ quidem per pustulas evacuatio in hac specie humili ac depressiore non æquè atque in altera procedit) summoperè annitendum est, ut dicta Salivatio in vigore perstet & conservetur, nec ante diem suum sistatur, vel remediorum calidorum usu, vel à cerevisia tenui aut simili alio liquore liberaliter hauriendo, ægrum arcendo. Jam cùm Ptyalismi mos sit naturaliter se habentis, ut cum prima eruptione incipiat, & die *undecimo* minuatur, neque tamen nisi post diem adhuc unum aut alterum omninò desinat, si ante diem illum penitus cesset, in lubrico sunt ægri res. Nam cùm faciei tumor (per quem nonnihil materiæ morbificæ evacuatur) nunquam non eo ipso die dispareat, si Salivatio eodem pariter tempore se subducat, æger materiâ Variolosâ jam putrescente, ceu veneno, inficitur; cumque nulla amplius detur porta, per quam evacuari possit, in busti limine constituitur; nisi fortè (quod fit nonnunquam) manuum intumescentia, quæ ut seriùs quàm illa faciei se ostendit, ita tardius recedit, ejus sit molis ac momenti, ut ab Orci faucibus illum eripiat. *Salivatio*, quæ tanti hîc est tamque necessaria, admodum promovetur, si ægro affatim propinetur Cerevisia tenuis, vel liquor alius quilibet, qui nec illum calefaciat, nec ad sudores provocet.

Præter hæc verò, ut consopiatur vehemens illa sanguinis ebullitio, quâ hæc Variolarum species alteram illam longè superat, & sustentetur *Ptyalismus*, (necessaria nempè hujusce morbi evacuatio) conveniunt medicamenta *Narcotica* præ aliis quibuscunque: quæ licet ob vim, quâ donantur, incrassan-

tem, educendæ Salivæ videantur officere, jamdiu tandem ego me isto liberavi præjudicio, atque eadem in hoc morbo adhibui, adstipulante ubique rerum eventu, modò æger pubertatem excesserit. Sanguis enim Infantium Puerorumque (qui per integrum morbi stadium plerumque satis benè dormiunt) cùm mitiùs ferveat, minùs hujusmodi eget sufflamine; atque insuper horum usu *Diarrhœa,* quam in hoc morbi genere infantibus evacuationem natura instituit, cum ægri damno sistitur. Adultis verò *Paregorica* Medicamenta, si frequenter usurpentur, hæc adferunt commoda: Primò, somnum moderatè conciliando, efferam minus sanguinis ebullitionem ac proinde Phrenesin cohibent præcaventque. Dein, ab eorum usu Faciei & Manuum intumescentia, quam insignem in hoc morbo natura habet evacuationem, rectiùs procedit. Quinetiam, quod non parum facit ad ægri securitatem, cum non rarò justo citius detumescat facies cum malis ægri rebus, tumor Narcoticorum ope ad debitum usque naturæ terminum suffulcitur & protrahitur; mitigato enim sanguinis fervore, radii inflammati opportunè ad manus, faciem atque omnem corporis superficiem pro morbi ingenio feruntur. *Ptyalismus* denique hisce propagatur, qui licet vi medicamenti ita fortiter incrassantis ad horas aliquot sistitur in quibusdam, mox tamen aucto novis hisce suppetiis robore, insurgit denuò natura, & cœptum opus feliciter peragit. Quin etiam animadverti *Salivationem*, quæ circa diem *undecimum*, aliquando etiam citiùs, cum ingenti ægri periculo minui solet, exhibitis plus semel *Paregoricis*, de novo fuisse redintegratam, nec ante diem *decimum quartum*, alicubi etiam & post illum, desiisse. Propino ego ut plurimum vel *Laudani liquidi* guttas 14. aut circiter, vel *Syr. de Meconio* ℥j. in *Aq. flor. Paralys.* vel simili stillatitia solutam: Quæ si Adultis post plenam eruptionem ad morbi usque finem singulis noctibus propinentur, non modò incommodi nihil, sed & magnum inde emolumentum capient, quod frequenti experientiâ didici. Expedit verò, ut censeo, paulò temporiùs quàm aliter fieri solet, *Paregoricum* exhibere; facilè enim observatu est in Variolis pessimi moris, *caloris*, ut ita dicam, *Paroxysmum* vesperi plerumque ægrum inquietudine, anxietate, aliisque symptomatis lacessere, quæ si *Paregoricum* hora sextâ septimave vespertinâ sumatur, aliquatenus præcaveri possint.

Proximo loco, cum in Variolis *Confluentibus* haud minus certò *Infantes Diarrhœa* comitetur, quàm *Adultos Ptyalismus*, naturâ, ut suprà ostendimus, alterutram harum evacuationem materiæ morbificæ eliminandæ ubique constituente, ut nec hîc *Ptyalismo*, ita neque istic *Diarrhœæ* frenum injicio, cùm utrumque ex æquo sit absurdum: Malè locata interim imprudentium aliquot muliercularum opera in sistenda hujusmodi Diarrhœa, multa infantium millia letho dedit, dum falsò secum reputant, Diarrhœam par in *hac* Variolarum specie atque in *Distincta* discrimen apportare; nesciæ scilicet, *illic* tantùm officere Diarrhœam, ubi per pustulas evacuatio, *hîc* verò naturæ opus illam esse, morbo effugium quærentis. Missâ itaque Diarrhœâ, καὶ τῇ φύσει ex præcepto Divini senis συμφοράτλων, quo cœpi pede pergo;

go; in cunis ut nunc jaceant infantes, ut nunc istinc auferantur, consulo; & si fuerint ablactati, eandem, quam superiùs Adultis, Diætam istis concedo.

Ultimis morbi diebus, cùm facies ob pustulas crustosas, duras aridasque fermè riget, eandem *oleo Amygdal. dulc.* inungo persæpè, tùm ad mitigandum dolorem à rigiditate ortum, tùm ut effluvia calidiora liberiùs exhalent.

Facies ne cicatricibus deturpetur, nihil quicquam molior; cùm *Olea, Linimenta, &c.* id tantùm agant, quò tardius evanescant albi isti furfures, quibus se invicem pellentibus excipientibusque, postquam æger jam lecto surrexit ac mediocriter valet, paulatim succedunt fœdæ illæ cicatrices. Sed ab his non valdè metuendum est ægro, ubi ob regimen moderatius pustulæ minus exacerbatæ nullam qualitatem Causticam contraxêre.

* Jam verò, licet Methodus hæc (si cautè scil. ac prudenter circumstantiis particularibus accommodetur) prædicta illa à natura abhorrentia atq; periculosa symptomata præoccupet, & securum atque perbenignum morbum reddat; à quacunque tamen causa extorta sint hæc, me nondum accersito, necesse habeo in aliquibus, quæ hîc subnectam, aliâ viâ insistere, eadem ut submoveam atque debellem.

Imprimis igitur, si in *Discreto* genere ob regimen justo calidius, & continuos sudores, ægri facies die *octavo* non intumescat, (pustulis interim satis densè se exerentibus) sed flaccida sit, & palleant pustularum interstitia, in casu posito, ultra quod ad temperatum magis regimen, & compescendum sanguinis ὀργασμὸν velis remisque contendo, *Paregoricum* aliquod medicamentum è vestigio hauriendum præcipio; quod quidem somnum blandè conciliando (nisi plus nimio cerebrum incaluerit) & mitigando proinde effrænem sanguinis ferociam, sanguinem unà cum calore ad faciem, prout morbi ratio postulat, tempestivè determinat. Quod si eo usque processit malum hâc προφάσει ortum, ut sudor, qui huc usque copiosè manavit, sponte suâ defecerit, æger Phrenitide corripiatur, de vehementi queratur ægritudine, urinam paucam at frequenter reddat; jam non aliis auxiliis (cùm in propinquo mors sit) ægro subveniri posse autumo, quàm vel Narcotica affatim exhibendo, vel sanguinem liberaliter extrahendo, corpusque auræ exponendo. Et profectò haud ita temerarium atque ἄλογον videbitur, quod jam proposui, si ad illos animum advertamus, qui ob copiosas narium Hæmorrhagias subitò ingruentes, ferreas imminentis lethi manus salvi evasére. Illud insuper est perpendendum, quòd in extremo hoc agone non idcirco instat mors, quòd pustulæ intrò recedant, (extant enim hæ eminentque cum insigni rubore, etiam animam agente ægro) sed quòd facies non turgescat; ad promovendam verò hanc faciei intumescentiam, quicquid id demum est, quod ad sanguinem contemperandum facit (Venæ-sectionem autem & modicam refrigerationem eam vim obtinere nemo, opinor, negaverit) necessariò æquè ac Paregoricorum usus, atque ob easdem planè rationes, debet conferre.

Non hæc ita velim intelligi, ac si in qualibet *Phrenitide*, Variolis superveniente, (cùm nullum hîc symptoma frequentius occurrat) Venæ-sectionem

* *Curatio Symptomatum.*

nem statim suaderem, sed in illa tantùm, quæ ideo accidit, quia facies non turgescit, in *distincto* sc. genere, & pustulis copiâ satis magnâ comparentibus; vel ubi ob regimen admodum calidum, & Cardiacorum usum, sanguis adeò effetus est, atque ultra omnem modum evectus, ut inducias ferre nequeat, donec medicamentis *Paregoricis*, & reliquis eodem facientibus, ad debitam temperiem reduci possit. Cùm enim ita se res habent, Medicus ad conscientiam suam potius, quàm ad incertam famam se componens, vel sanguinem, ut ante dictum, detrahere debet, vel ut æger aëre liberiori refocilletur, præcipere: Quod ut satis efficeretur, sæpè mihi visum est in tali agone phrenetico, ut æger lecto aliquantisper exsurgeret, quo facto plures à morte liberavi. Præter ista verò, quæ oculis ipsus usurpavi, innumera sunt illorum exempla, qui his modis quasi Orci faucibus erepti sunt. *Phreneticorum* enim nonnulli Nutricum curam fallentes (miris sc. artibus utuntur homines ita affecti) atque è lecto dilapsi aëris frigori semetipsos etiam noctu exposuerunt: Alii frigidam vel furtim, vel raptim nacti, vel etiam precibus â nutrice emendicatam hauserunt, adeoque felici errore salutem jam planè desperatam consequuti sunt.

Unicam hîc loci historiâm adscribere non gravabor, quam ab eo ipso accepi, cujus res agebatur. Is nempe *Bristolium* profectus, juvenis adhuc, inque ipso ætatis flore, circa mediam æstatem Variolis correptus est, iisque paulo post Phrenitis accessit: Nutrix in urbem ingressa, interim ægrum suum aliorum curæ commisit, mox nempe reditura. Verùm dum paulo diutius moratur, ægrotus (ut astantibus visum est) interea moritur. Astantes & anni tempestatis, & habitûs ægri, crassi scil. atque corpulenti, rationem habentes, ne oleret cadaver, è lecto sublatum ac nudum mensæ imponunt, linteo superstrato; Nutrix tandem rediens, accepto nuncio, cameram intrat tristissimo spectaculo interfutura; mox amoto linteo, vultuque conspecto, subobscura quædam vitæ indicia conspicari sibi visa est, ac proinde statim projectum corpus in lectum reposuit, adeoque sub manu consilium capiens, ac nescio quid satagens, ægrum suum in vitam revocavit, atque diebus aliquot interpositis sanum conspexit.

Sed ut ad propositum revertar; Proximo loco, si in Variolis *Confluentibus* Saliva eo usque excocta sit & viscida ob calorem præcedentem; ut tantum non suffocetur æger, (quod *undecimo*, ut suprà diximus, die non insolens est) *Gargarisma* necessarìò in usum trahatur, & ut sæpè die nocteque siringâ in fauces sedulò injiciatur, seriò imperandum. Componatur verò illud è Cerevisia tenui, vel aquâ Hordei, cum melle Rosarum. Vel sequens usurpari poterit: ℞. *Cort. Ulmi* ℥vi. *Rad. glycyrrhiz.* ℥ß. *Passular. enucleat. n.* xx. *rof. rubr. p.* ij. *coq. s. q. aq. ad* ℔ß. *colaturâ dissolv. Oxymel. simp. & mel. rof. aa.* ℥ij. *M. f. f. Gargarisma.* Quòd si æger ritè fuerit tractatus, *Ptyalismus*, etiam cùm jam cœperit imminui, ita pulchrè suo fungetur munere, ut hoc remedio opus non fuerit. Et profectò ubi eò res rediit, ut æger singulis momentis à suffocatione periclitetur, stupore obrutus, & spiritu ferè undiquaque præcluso;

non

non satis tutò huic remedio fiditur: Ægro ita ad incitas redacto *Emeticum* peropportunè ac feliciter nonnunquam exhibui ex *Infusione Croci Metallorum*, sed dosi paulò majori, sc. *ad* ℥jß. quando, ob eximiam, quâ laborat æger, stupiditatem, minor dosis haudquaquam operabitur, atque interim eos exagitando humores, quo nequeat educere, ægrum in magnum vitæ discrimen conjiciet. Sed neque huic remedio satis fidere possimus, atqui (quod verè dolendum) aliud adhuc certius desideratur ad truculentissimum hoc symptoma debellandum, quod solum ac suo marte eos ferè omnes jugulat, quotquot in hac Variolarum specie *die undecimo* intereunt.

Cætera quæ in hoc morbo accidunt symptomata, ut *præcaventur* ope regiminis moderati, ita ab eodem pleraque etiam *tolluntur*: e. gr. ut *Phrenesis* ante dicta, à nimia cerebri excalefactione prognata, sanguine quovis modo paululum ventilando curatur, eâdem Methodo & *Comati* (quod alteri contrarium prorsus videtur symptoma, & ab obstructione corticis cerebri fit, dum halitus calidiores à sanguine regiminis ac medicatorum calidorum usu attenuato, magnâ copiâ ac vi illic impelluntur) facilè occurritur.

Eâdem hâc sanguinis contemperatione & *Maculas Purpureas* vidi sublatas: Sed neque hâc, neque aliâ Methodo quâcunque, vel *mictum sanguinis*, vel violentam ejusdem è pulmonibus eruptionem adhuc sufflaminare potui; utraque verò Hæmorrhagia hæc, quatenus mihi hactenus observare licuit, indubiè mortem prænuntiat.

In *Urinæ suppressione*, quæ juniores ac vegetos nonnunquam incessit (à confusione sc. magna & spirituum ἀταξίᾳ, ejusdem excretioni subservientium, ob sanguinem & humores nimio fervore agitatos) omnes *Diureticorum* tribus in auxilium accersivi, sed nihil æquè feliciter hîc mihi cessit atque è lecto eximere ægrum, qui postquam adstantium manibus suffultus cubiculum bis terve circumambulaverit, mox urinam satis copiosè reddet, haud parvo cum levamine. Testes hîc possim compellare Medicos quosdam è familiaribus meis, qui in hoc casu ex meo consilio idem fieri præceperunt, neque eos fefellit eventus.

At verò quæ à materiæ Variolosæ repercussione ob frigus externum, vel evacuationes indebitè factas, proveniunt symptomata, usu Cardiacorum & conformi regimine sunt tollenda, qui tamen non ultra spatium, quo ista perstant, continuandus. Horum præcipua sunt Pustularum depressio seu procidentia, & *Diarrhœa* in Variolis *Discretis*. Neque enim in *Confluentibus*, vel Pustularum depressio mali quidquam ominatur, cùm ea sit morbi natura; neque *Diarrhœa* infantium iisdem laborantium, cùm salutem ista adferat, non periculum. In utroque hoc casu potio Cardiaca ex *Aquis stillatitiis* appropriatis, cum *Diascordio, Laudano liquido. &c.* jure optimo concedetur, idque nod tantùm ad dicta symptomata submovenda, sed quolibet morbi tempore, si æger de cordis dolore atque ægritudine conqueratur. Sed ut verum loquamur, symptomata hujus generis oppidò rara sunt, si cum illis conferantur, quæ extremorum alteri, exitiabili magis, licet minus culpato, debentur.

tur. Et quidem opinor, rumorem illum, qui de crebra pustularum retrocessione invaluit, ex eo natum esse, quòd qui earundem depressionem in genere *Confluentium* observaverint, illam pro materiæ Variolosæ ob susceptum frigus recessu habuerint, cùm nihil sit hîc præter morbi morem: Atque in genere *Distincto* idem suspicantur, quia sc. pustularum eruptionem atque augmentum ante diem expectant, cùm non satis attenderint ad tempus illud, quo natura fructum hunc ad maturitatem solet perducere.

Ægro jam convalescente pustulisque deciduis, ubi per dies aliquot carnes idem degustaverit, circa diem nempe *Primum & vicesimum*, sanguinem è brachio extrahendum censeo, si morbus fuerit vehementior; cùm inflammatio, quam sanguini impresserunt Variolæ, sive adultus fuerit æger, sive infans, non minus Venæ-sectionem indicet, quàm colluvies, quae eidem accrevit, Catharsin: quod satis liquet, *tum* à sanguinis colore, qui post atrociorem morbum educitur, Pleuriticorum sanguini omninò similis, *tum* etiam à magnis istis inflammationibus, quæ post morbum hunc in oculos decumbunt, aliisque diris sanguinis excalefacti & à morbo depravati effectibus, unde etiam, qui antea pancraticè valebant, posteà cum humoribus calidis acribusque in pulmones, aut aliam aliquam partem depluentibus, per reliquam vitam omnem confligunt. At si pauciores extiterint pustulæ, Phlebotomiâ non opus erit. Post venæ-sectionem Catharticum exhibeo ad tres vel quatuor vices.

Adhæc, ægro à *Confluentibus* Variolis jam diu liberato, & è lecto quotidie surgenti nonnunquam accidit *Crurum tumor* ferus ac molestus; qui tamen vel sponte facessit post Venæ sectionem & Catharsin, vel usu Herbarum Emollientium ac Discutientium, (quales sunt *Malvæ, fol. Verbasci, Sambuci, Lauri*, cum *flor. Chamomillæ & Meliloti*) in lacte coctarum, facilè fugatur. Atque hæc de Historia Variolarum quæ hosce annos grassatæ sunt, quas, ut ab aliis speciebus, quæ insecutæ sunt, dirimam, *Legitimas* appellare libuit.

CAPUT II.

Febris Continua Annorum 1667, 68, & *partis* 1669.

JAm ut de *Febre* illa dicam, quæ durante *Variolosâ* hâc *Constitutione* dominabatur, & cum Variolis ingressa, stetit cum iisdem, ceciditque. Ita se hîc res habuit; Doluit æger in regione, quæ cordis scrobiculo subjicitur, nec sustinuit, ut manu illa premeretur; quod quidem symptoma non memini me observasse in alio morbo præter hanc Febrem, & hanc speciem Variolarum. Capitis dolor, & calor totius corporis, ut etiam Petechiæ, satis manifesto indicio se prodebant. Sitis interim non urgebat. Lingua sanorum similis non raro comparuit, nisi quod quandoque albida, sicca rarissimè, nunquam verò nigra. Æger in spontaneos eosque effusissimos sudores ab initio morbi solvebatur, sed cum nullo levamine; quinimo ubi calidioribus medicamentis & regimine provocabantur isti, periculum erat, ne mox Phrenitide corriperetur.

Petechia-

Petechiarum insuper numerus augebatur, atque alia symptomata adhuc efferabantur omnia. Urinæ separatio, quæ satis videbatur laudabilis *vel* ab initio, spem faciebat salutis; neque tamen æger magis exinde in melius proficiebat, quàm post διαφόρησιν, de qua prius diximus. Si minus rectè tractaretur hic morbus, diutissimè protrahebatur plerumque; neque Crisi aliquâ factâ, nec sponte more aliarum Febrium desinens, sed vehementibus symptomatis miserum excrucians ad septimanas sex vel octo, nisi mors intercederet. *Ptyalismus* quandoque satis copiosus sub finem accedebat, si nempe nulla insignior præcesserat evacuatio, atque ægro Julapia refrigerantia imperata fuerant, quo quidem, si neque evacuationibus, neque usu Medicamentorum calidorum fuerit interceptus, morbus ultra spem omnem fugam sibi quærebat.

Ut verò Febris hæc ab ista aëris Constitutione Epidemica pendebat,] quæ eodem tempore Variolas producebat, ita profecto dicta Febris, si non eadem planè esset, ejusdem ferè cum illis naturæ atque indolis per omnia videbatur, demptis solummodo symptomatis istis, quæ eruptionis vel consequentiæ, vel effecta erant necessaria: Nam eodem modo uterque morbus aggrediebatur, dolor idem in partibus, quæ cordis scrobiculo subjacent, si manus admoveretur, linguæ item color, urinæ consistentia, & Sudores spontanei copiosi ab initio oborti ubique respondebant. Propensio itidem quam habebat hic morbus, quoties in flammam vehementiorem assurgeret, se per *Ptyalismum* exonerandi, eadem prorsus erat atque in Variolis hisce, quoties scilicet *confluebant*. Cùm insuper hæc Febris eo præcipuè tempore sæviret, quo latiùs quàm unquam aliàs, quantum ego observavi, hîc locorum grassabantur Variolæ, nemini dubium esse potest, quin ejusdem omnino sint prosapiæ. Id certò scio, Phænomena practica omnia, quæ Curationem respiciebant, eadem planè fuisse in utroque morbo, exceptis istis, quæ Variolarum eruptio, ejusque effecta in isto morbo indicabant, quæ, cùm nulla essent in hac Febre, indicari proinde non potuêre; quod quidem mihi abundè constabat ex accuratissimis illis observationibus, quas feci, dum utroque morbo laborantes tractarem. Quapropter danda mihi est venia, (non quòd nova rerum nomina affectem, quæ perinde mihi sunt invisa atque illi cui maximè, sed ut hanc Febrim à cæteris distinguam) ut istam à similitudine quam cum hac Variolarum specie habet, *Febrem Variolosam* insigniam.

Utut verò Febris dicta Variolas referebat, nemo tamen sanus eadem illam methodo debere curari facilè sibi persuaserit, cùm in his mediantibus Abscessulis particulæ inflammatæ in habitum corporis amandentur eliminenturque; in hac Febre autem non nisi per Salivationem ejiciantur: Qui enim in morbi principio manabant *sudores* profusi, *Symptomatici* erant, non *Critici*; cùm natura non aliam hîc evacuationem videretur designavisse quàm *Salivationem*, quam tamen ipsa eadem natura pervertit ut plurimum, vel *Diarrhœa*, quæ sæpissimè à radiis inflammatoriis per arterias mesentericas in intestina delatis, atque eadem ad excretionem solicitantibus, exoritur, [quod etiam in *pleuritide* usu venit, aliisque Febribus Inflammatoriis, ob sanguinis par-

ticularumque fervidarum orgaſmum, ut eventilentur ſatagentium, vel immenſis etiam qui *ſudoribus*, morbum hunc pariter cum Variolis ex naturæ præſcripto ubique comitabantur: quibus, cùm ſymptomatici eſſent ipſi, *Salivatio* quæ Critica aliàs erat futura, aliò derivabatur, ita ut niſi evacuationem aliam ſuggereret Ars, ad ſeptimanas aliquot perſeveraret morbus, nec aliarum Febrium more Concoctionem ſubiret.

Sed ut paulò ulteriùs progrediamur, quò & Febris hujus naturam rectiùs capiamus, & ea pariter ſubſternamus, quibus *Indicationes Curativæ*, tanquam immobili fundamento, ſuperſtrui poſſint, omnino animadvertendum eſt, quòd in *Febre* illâ quæ in *Conſtitutione Intermittentibus Epidemicâ*, vigebat, materia quæ à ſanguine erat ſejungenda tantæ erat craſſitudinis, ut ſeparari nequiret ſine prævià Digeſtione, quâ ad debitam evacuationem diſponeretur, (determinato ſcil. ad hoc tempore) idque vel διαπνοῇ paulò pleniori, vel Dejectionibus Criticis; ita ut id tantùm negotii Medico daretur, ſic ſe ad morbi genium accommodare, ne ex una parte in ſymptomata periculoſa aſſurgeret atque ebulliret, neque ex altera ita parum efferveſceret ut materiæ inimicæ exterminandæ impar prorſus eſſet, cum Febris Naturæ inſtrumentum fuerit, ad hujus ſecretionis opus debita opera fabricatum. Quin & in *Peſte* materia aliqua reperiebatur à ſanguine ſegreganda; ſed cum ſubtiliſſimarum fuerit partium & maximè inflammabilium, (ita ut quandoque ubi ſummè exacuerentur, ſanguinem, fulguris inſtar, pervaderent, nec ebullitionem quidem in eodem ciere valerent) ictu oculi per eum trajiciebat, nec niſi in glandula aut parte aliqua externa ſiſtebatur; ubi irretita carnes circumjacentes primò in inflammationem, poſtea in Apoſtema, pertraxit. Eſt autem *Apoſtema* Naturæ machina, quâ iſta, quæ carnibus infeſta ſunt, amolitur, ſicut *Febris* ejuſdem eſt machina, ad diſſlanda ea, quæ ſanguinem malè habent. Quo in caſu, Medicorum eſt, evacuationem materiæ Peſtilentialis, quam per hos abſceſſus natura molitur, prout decet, regere; niſi fortè quis magis conſultum eſſe putaverit, aliam aliquam evacuationem ſubſtituere, quæ magis penes illum fuerit, ejuſque arbitrio certius obtemperaverit, quàm illa Naturæ. Eodem etiam modo procedit Natura in expellenda *Variolarum* materia, licet ea ſpecies ſit inflammationis pinguioris ac magis craſſæ, quæ per puſtulas ubique ſparſas ejicitur, *Carbunculorum* loco ac *Bubonum* &c. Atque in hoc etiam caſu Judicationes Curativæ eò ſunt dirigendæ, ut naturalis per puſtulas evacuatio ritè adminiſtretur. Jam verò cum in hoc *Febris inflammatoriæ* genere, de quo nunc agimus, non inveniatur craſſior illa materia, non niſi prævià Digeſtione egerenda, ſicut in Febre ſuperiùs deſcripta, incaſſum Ebullitioni obſecundamus ad obtinendam hujuſmodi Digeſtionem; quin imo econtra, haud leve eſt periculum, ne huic viæ inſiſtentes, ſtimulos addamus morbo, cujus *eſſe* in inflammatione plus ſatis violentâ conſiſtit: atque porrò, cùm natura nullam huic Febri evacuationem per modum eruptionis conſtituerit, quod in Febre Peſtilentiali & Variolis fieri cernimus, [utut rebus aliis poſteriori huic morbo reſpondeat) neceſſariò in hoc ſtabit rei ſumma, ut

ſedetur

sedetur *inflammatio* evacuationibus & medicamentis cor temperantibus. Hunc mihi proponens scopum, hujusce Febris Curationem aggressus sum, quæ methodo hâc difficulter expugnata fuit.

* Ad ægrum accersitus, mox sanguinem è brachio educendum curavi, modò nimia debilitas, præsertim verò provectior ætas, non contra-indicaret; & Venæsectionem insuper alternis diebus ad duas adhuc vices repetendam jussi, nisi redeuntis sanitatis signa aliter suaderent. Diebus interjectis *Enema* è lacte & saccharo, vel simile injiciendum præcepi; præscripsi & Julapium sequens vel aliud ejusmodi, frequenter per omnem morbi decursum assumendum; ℞. *Aq. Portul. Lactuc. fl. Paralys.n.* ℥iiij. *Syr. de Limon.* ℥jß. *Syr. Violacei* ℥j. *Cap.* ℥iij. quater vel quinquies in die, & ad libitum; serum lactis, Aquam hordei, & similia ejus farinæ pro Potu ordinario concessi; pro victu juscula etiam Hordeacea, Avenacea, Panatellam, Poma cocta, *&c.* jusculis verò è carne pullorum, vel aliâ quacunque interdixi.

Præ reliquis omnibus edixi ne se in lecto assiduè contineret, sed illo abstineret bonam diei partem, idque quotidie; quando observaverim in hâc Febre, (uti etiam in *Pleuritide, Rheumatismo,* aliisque omnibus morbis Inflammatoriis, in quibus abigendis Venæ sectio & Refrigeratio primas obtinent) medicamenta summè Refrigerantia, & repetitam sæpissimè Phlebotomiam ne hilum prodesse, dum interim æger lecto indesinenter affixus, ejus calore torreatur, æstate præsertim. Quocirca nec sudores quibus subinde diffluebat æger, ab hac methodo refrigerandi, tum Medicamentis exhibitis, tum jugem lecti usum vetando, me deterrebant: Etsi enim, sumpta à plerumque juvantibus *Indicatione*, magnum sibi quis inde emolumentum haud injuria pollicitaretur, refragabatur tamen ubique experientia, qua magistra didici, ægrum non modò nihil exinde commodi capere, sed è contra vehementius incalescere: ita ut non rarò *Phrenesis, Petechiæ,* cæteraque pessimi ominis symptomata mox hujusmodi sudores exciperent, quæ non tam à morbi *malignitate*, quàm *sinistro regimine* oriri videbantur.

Si è contra dicatur, jam laudatam Febrium curandarum Methodum Authorum Theoriæ omnimodè adversari, qui omnes uno ore pronunciant, Febrim per διαφόρησιν rectissimè ac maximè naturaliter expediri; hæc habeo quæ pro me militant, præter certissimæ ac constantis Experientiæ testimonium mihi in hujus particularis Febris curatione nunquam non suffragantis: Suppono ante omnia viros doctos, qui sudorum provocationem ad tollendam Febrem efflagitant, eos velle sudores qui à prævia Digestione humoris alicujus in sanguine stabulantis excernuntur, in quo humore elaborando præparandoque ut per διαφόρησιν eliminentur, natura certo aliquo ac determinato tempore fuerit occupata. Verum enim verò longè aliter hîc se res habet; æger enim à primo statim morbi impetu in sudores uberrimos solvitur, qui soli morbi hujus pars magna sunt, & si Phænomenis omninò omnibus sit habenda fides, morbus hicce à nudo potius calore & sanguinis æstu, quàm ab humore aliquo delitescente, & post debitam Concoctionem à sanguine per sudores

* *Curatio.*

dores expellendo, pendere videtur. Quod si demus, hujusmodi humorem Digestione maturandum in hac Febre, pariter atque in multis aliis reperiri; quorsum attinet, Naturæ [cujus enormiora molimina in ordinem redigere opis est nostræ] plus nimio satagenti morem gerere, hujusmodi sudores vel Cardiacis provehendo, vel regimine calidiore, cùm non minus sudores respiciat quàm Dejectiones tritum illud Axioma, *Cocta, non cruda, sunt medicanda.*

Stante hâc Constitutione, accersebar ad virum doctissimum D. D. *Morrice* (qui tum temporis *Londini*, jam *Petvvorthiæ* Medicinam cum laude facit) hâc Febre cum effusissimis sudoribus & frequentibus Petechiis laborantem; Consentientibus aliis aliquot Medicis, utrique nostrum familiaribus, Vena secta fuit, surrexit è lecto, absterso primùm sudore, Medicamentis & Diætâ Refrigerantibus usus est, præsentissimo cum levamine, multis malis atque periculosis symptomatis mox difflatis, &, cùm eidem methodo insisteret, intra paucos dies sanitati restitutus est.

Sed ad rem. Neque etiam *Diarrhœa*, quæ Febrim hanc sæpissime comitabatur, me à dicta Methodo vel latum unguem dimovit; quinimò expertus sum [cum sc. ab halitibus inflammatoriis è sanguinis massa per Arterias Mesentericas in intestina excretis, atque eadem vellicantibus, illa nasceretur) nihil huic profluvio sistendo æquè conducere atque Venæ sectionem, & sanguinis contemperationem, *aquâ Hordei, sero lactis* atque alia suprà nominatis procurandam.

Hæc sanè Methodus optimè mihi cessit in hujus morbi curatione, ad quam quidem apta nata præ cæteris mihi videtur. Non quod ego nunquam via longè contraria incedentibus spectator interfuerim, adhibitis sc. Cardiacis & calido regimine, ægro nihilominus à morbo sæpe liberato, ita tamen ut mihi semper videretur is non mediocre discrimen adiisse, nulla id suadente necessitate: Etenim *Petechiæ*, quæ aliter perpaucæ erant, his modis numerosissimæ scatebant; sitis, quæ utplurimum vix molestabat, jam intensius urgebat; Lingua, quæ aliàs humida solebat esse, neque à sanorum linguâ, nisi quòd, ut diximus, subalberet aliquantisper, multum abhorrens, sicca in hoc regimine arefactaque, quin & nigra sæpe comparebat. Postremò illi ipsi sudores, quos Cardiacorum usu extorquere satagebant, tandem eorundem ope penitus intercidere: Exacta enim per corporis habitum nimis larga seri copia, sanguis humori istiusmodi ulterius suppeditando par non erat, cumque ista qua dilui debuerat humiditate in solidum jam spoliaretur, exarescebat protinus æger; atque in externis partibus constringebatur, omnino præter naturæ morem quem in hac Febre observare solet, donec tandem sanguis humiditate ab absumptis mutuata denuò repletus, partim Medicamentorum, partim etiam Febris vi, serum hoc recens ingestum, ac cum illo Febrem, à finibus suis pelleret, Quæ quidem Crisis erat coacta nimis, & nimis periculosa, & (quod adhuc pejus) rariùs etiam contingebat.

Jam verò, ut suprà monuimus, Febris hujus solutio, ut etiam Variolarum, (quæ

(quæ ſoror ejus germaná meritò audiunt) per *Salivationem* non raro fiebat; quæ quidem nunquam non ſalutaris fuit, ita ut eâdem liberaliùs procedente tam maculas revera purpureas, quàm Febrim ipſam evaneſcere oculis viderim meis. Oborta itaque *Salivatione*, nulla omnino Evacuatio convenit, nec quæ venâ pertuſa, nec injecto quæ fit Enemate; cùm ab utraque periculum ſit, ne humor aliò divertatur. At ſerum lactis, atque alia refrigerandi vi pollentia neceſſariam in *Salivatione* elicienda operam navabant, ut è contra Cardiaca, & quæcunque aliâ calefaciebant, materiam inſpiſſando ejuſdem eductioni officiebant.

Superſtite adhuc Febre hâc, nec dum extincta penitus, anno maximè 1668. * *Diarrhœa*, ſine manifeſto aliquo Febris indicio, Epidemicè graſſabatur: Jam enim *Conſtitutio* ad *Dyſentericam* illam accedebat, quæ inſequenti anno invaluit, ut jam proximè dicemus. Hanc nihilominus eandem ego cenſui Febrem eſſe cum *Varioloſâ* adhuc regnante, formâ tantùm diverſa, atque alio ſe ſymptomate efferentem. Cum enim mihi conſtaret, rigorem atque horrorem hanc etiam *Diarrhœam* præcedere ſolere, atque illam inſuper ut plurimum ex eadem προφάσει invadere, ex qua ſolebat iſta quæ tùm depopulabatur Febris, veriſimile mihi eſt viſum, Febrem hanc ortum ſuum debere radiis inflammatoriis in inteſtina inverſis, atque eadem ad expulſionem hanc ſolicitantibus; cùm interim ſanguinis maſſa, ope hujus diverticuli à malis, quos aliter radii iſti attuliſſent, effectibus integra maneat atque illæſa, nullo Febris viſibili ſigno exteriùs ſe prodente. Adhæc æger partes cordis ſcrobiculo accumbentes manu premi non tulit (quod quidem ſymptoma & *Variolis* & *Febri* hujus *Conſtitutionis* accidiſſe jam pridem oſtendimus) Idem etiam dolor, atque eadem carnium teneritudo ſæpenumero externè in Epigaſtrium protendebatur; nonnunquam etiam inflammatio, quæ in Apoſtemate, atque ægri morte demum terminabatur. Quæ omnia luce clarius indicabant, *Diarrhœam* hanc ejuſdem omnino naturæ fuiſſe atque eſſentiæ cum illâ, quæ tùm dominabatur, Febri. Sententiam hanc meam magis adhuc ratam faciebat felix eventus, quem Venæ-ſectio & Medicamentorum, Diætæ, atque Regiminis refrigerantium uſus, quæ in *Febris Varioloſæ* curatione uſurpaſſe nos ſæpe diximus, in ſananda etiam hac *Diarrhœa* perpetim habuere, utpote quæ huic Methodo promptè ceſſit. Cùm verò alia longè diverſa tractaretur, ſive exhibitis *Rhabarbaro* aliiſque *Catharticis lenitivis* (ad deturbandos ſc. mordaces iſtos ſuccos, qui inteſtina ad hujuſmodi Excretiones putabantur irritaſſe) ſive etiam Aſtringentibus: ex levi, ſuâ naturâ, morbo, in exitialem ſæpiſſime evaſit; ut, qui eo anno concinnabantur *Diem obeuntium Indices*, plus ſatis teſtantur. Atque hæc dicta ſunto de *Morbis Epidemicis*, qui ab hac *Conſtitutione* pendebant.

* *Diarrhœa.*

SECTIO QUARTA.

CAPUT I.

Constitutio Epidemica partis Anni 1669. *atque integrorum* 1670, 1671, 1672. *Londini.*

INeunte *Augusto* * An. 1669. *Cholera Morbus*, immania *Ventris tormina sine Dejectionibus*, uti etiam *Dysenteria*, quæ per decennium jam parciùs comparuerat, grassari cœperunt; *Cholera Morbus*, quem nunquam antehac ita fuisse Epidemicum animadverteram, hoc non obstante, eo etiam anno, uti semper, intra *Augusti* cãcellos stetit, vix in priores *Septembris* Hebdomadas evagatus. Ventris autem *Tormina absque dejectionibus* ad *Autumni* exitum usque perseverabant, & *Dysenterias* comitabantur, quibus etiam latiùs spargebantur *illa*: Superveniente verò hyeme tormina ista sine dejectionibus, penitus disparebant, nec deinceps infestabant per sequentes Annos, quibus vigebat hæc *Constitutio*, qua nihilominus Dysenteriæ ἐπιδημικωτάτως sæviebant. Cujus rei hanc ego causam fuisse arbitror, quòd scilicet *Constitutio* ista nondum ita perfectè in *Dysentericam* transierat, ut symptomata illa omnia quæ Dysentericos affligunt, in singulis valeret producere. Etenim insequente Autumno cum jam redirent tormina, nullo non symptomate Pathognomonico stipatus incessit morbus. Inter *Tormina* hæc dejectionibus cassa, & *Dysenterias* jam memoratas quæ ubique populabantur, exoriebatur & novum *Febris* genus, utrique morbo comes, quæ non eos tantùm invadebat, qui priorum alterutro laborabant, sed etiam illos, qui ab utroque adhuc immunes perstabant; nisi quòd nonnunquam (at rariùs id quidem) ventris tormina admodum levia accederent, nunc soluta alvo, nunc verò adstricta; quæ cum illam Febrem quadantenus referret, quæ morbis præfatis non infrequenter adhærebat, *Febris Dysentericæ* nomine ab aliis distinguenda est, maximè cùm, ut mox docebimus, à *Dysenteriæ* genio atque indole in eo tantùm recederet, quòd *Dejectionibus* istis caruerit, quæ in *Dysenteria* indesinenter molestabant, cæterisque iis effectibus, quæ huic evacuationi necessariò debebantur. Appetente jam Brumali frigore *Dysenteria* ad tempus se subduxit; *Febris* autem *Dysenterica* magis grassabatur; *Variolæ* etiam, at mitiores, & fractis admodum viribus quibusdam in locis impetebant.

* Anno verò subsequente vix dum ingresso, ipso nempe *Januario*, successêre *Morbilli*, qui indies auctiores facti, nullam ferè familiam, nullos saltem infantes intactos sinebant; atque ad *Vernum* usque *Æquinoctium* sensim invalescentes, ab illo tempore iisdem ferme quibus insurrexerant gradibus

* 1669. * 1670,

dibus paulatim referebant pedem, & *Julio* mense evanuêre, non ampliùs visi per eos annos omnes, quibus dominabatur *Constitutio* hæc, nisi quòd proximo anno ea ipsa tempestate, qua in præcedente, eruperant, rari hac illac dissiparentur.

Morbilli isti *Variolarum* generi, mihi hactenus non cognito, viam sternebant, quas ut à cæteris distinguam, ob Phænomena irregularia inusitataque à me observata (quæ postea in earundem Historia tradentur) à præcedentis *Constitutionis* Variolis longè distantia, *Variolas Anomalas Constitutionis Dysentericæ* compellare lubet. *Variolæ* hæ, licet morbillis longè infrequentiores, non paucos tamen aggrediebantur, donec inchoante mense *julio*, *Febres Dysentericæ* prævalerent, Epidemicè incursantes; approximante verò Autumno, *Augusto* scilicet, *Dysenteriæ* postliminio revertebantur atque omnia pervastabant, etiam inclementiùs quàm prægresso anno desævientes. Hyberno tamen frigori terga dederunt, ut priùs. Verum enim verò his fugatis *Dysenteriæ Febris* & *Variolæ* hyemem omnem funestabant.

At circa initium *Februarii* * Anni insequentis, substitutis *Tertianis Intermittentibus*, uterque morbus rarior prodibat. Dictæ *Intermittentes*, licet non admodum Epidemicæ, frequentiores tamen erant, quàm quovis alio tempore observasse me memini, à quo sc. expiravit *Constitutio* ista, quam sibi adeò faventem illas habuisse suprà notavimus. Atque hæ, pro more *Intermittentium Vernarum* Solstitio æstivo vix præterlapso omnino evanuêre. Incipiente mense *Julio*, *Dysentericæ Febres* quam præcedentibus annis obtinuerant stationem de novo repetebant; Autumno verò aliquantum provectiore, *Dysenteria* jam tertiò regressa est, sed contractior quàm anno ultimo elapso, quo ad ἀκμὼ pervenisse videbatur, supervenienti autem Hyemi tertiùm etiam cessit, *Febre Dysentericâ*, & *Variolis* reliquam eam tempestatem iterum contristantibus.

* Cùm verò, ut jam monuimus, sub ingressu utriusque anni præcedentis morbus aliquis valdè Epidemicus invalesceret, *morbilli* scil. exoriente Anno 1670. *Intermittentes* autem *Tertianæ* Anno 1671. inchoato, quorum prædominio ita intercidebantur *Variolarum* copiæ, ut fines suos, prædictis annis ineuntibus, longè lateque propagare nequirent: Hâc inquam de causa remoto jam obice, (nempe initio Anni 1672) cùm solæ dominarentur Variolæ, *Epidemicè* admodum ex consequenti grassabantur, donec subintrante rursus *Julio*, *Febres Dysentericæ* denuò invaderent, quæ redeuntibus jam quartò *Augusto Dysenteriis* mox facessebant; *Dysenteriæ* verò non pauciores tantùm quàm prioribus annis fuerant, sed mitiora insuper apportabant symptomata. Porrò *Variolis* hinc indeque simul sparsis, haud facile erat dictu, quis morbus præpolleret. Existimo quidem ego, *Constitutionem* aëris ad *Dysenterias* progignendas minùs facientem, Variolis eam subministrasse facultatem, quâ pari passu procedere valerent, secus atque iis annis quibus *Dysenteriæ*, *Augusto* mense confertim magis trucidabant. *Hyems*, ut solebat, *Dysenterias* ablegavit, sed neque *Febrem*, nec *Variolas*: Variolæ hîc etiam pro more suo, exulantibus *Dysenteriis*, rerum denuò potiebantur, & per omnem reli-

* 1671. * 1672.

quam brumam regnabant. Quinimò subsequente *Vere*, ut etiam *æstatis* initio, huc atque illuc deferebantur, longè tamen mitiores quàm pro hoc genere.

Verùm enim verò quando assero, *Epidemicorum* alterum ab altero, ut clavum à clavo, pelli, non statim dico, eum, qui pellitur ac cedit, morbum in solidum evanescere, at verò rariùs invadere. Durante enim hac *Constitutione* uterque morbus reperiebatur, etiam illa tempestate, qua cum minùs ei conveniebat; e. gr. *Dysenteria*, etsi morbus *Autumno* maximè proprius, unum fortasse aut alium, licèt rarò admodum, *Vere* incessebat.

Satis itaque evicimus, quod per integram hanc *Constitutionem*, subintrante *Julio* (qui mensis certissima est *Febrium Autumnalium Epocha*, uti *Vernarum Februarius*) *Febres Dysentericæ* grassabantur; Autumno verò jam se propiùs admovente, *Dysenteriæ* (morbus, si accuratiùs loqui velimus, verè Autumnalis) iisdem succedebant, quas ab hyeme difflatas excipiebant *Febris Dysenterica* & *Variolæ*; quæ quidem Variolæ non eam tantùm hyemem, sed & subsequens etiam Ver, nec non æstatem illi conjunctam peragrabant, donec reverso *Julio*, à *Febribus Dysentericis* Epidemicè prædantibus ejicerentur: Atque hæ rerum erant vices dum vigeret prædicta *Constitutio*.

Observare insuper est, quod sicut Epidemicorum quilibet in subjecto particulari suas habet periodos, *Augmenti sc. statûs*, & *Declinationis*; ita etiam *Constitutio Generalis* quæcunque, quæ huic alterive morbo Epidemicè producendo favet, pro ratione temporis quo dominatur suas etiam periodos habet, quatenus sc. indies magis ac magis Epidemicè grassatur, donec ἀκμὴν attigerit suam, atq; exinde iisdem ferè gradibus decrescat, donec tandem penitus exoluerit, alteri *Constitutioni* locum cedens Symptomatum enim quod attinet vehementiam, atrociora sunt omnia ubi primùm se ostendit; quæ quidem paulatim mitescunt, & in Constitutionis Catastrophe tam sunt benigna atque εὐφορητα, quàm patitur morbi natura, in quo fundantur; quod satis demonstrant *Dysenteriæ*, & *Variolæ* hujus *Constitutionis*, ut mox fusiùs declarabimus. Hujus *Constitutionis* morbos particulariter tractandos aggredior, eo quem ipsi servarunt ordine.

CAPUT II.

Cholera Morbus An. 1669.

Morbus hic, qui, ut antea diximus, Anno 1669. se latius diffuderat, quàm alio quovis anno, quantum ego observaveram, eam anni partem, quæ Æstatem fugientem atque Autumnum imminentem complectitur, unicè ac eadem prorsus fide, qua veris primordia Hirundines, aut insequentis tempestatis fervorem Cuculus, amare consuevit: Qui ab ingluvie au crapula nullo temporis discrimine passim excitatur affectus, ratione symptomatum non ab similis, nec eandem curationis methodun respuens, tamen alterius est subsellii. Malum ipsum facilè cognoscitur, adsunt enim vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & angustia per alvum dejectio, Ventris ac intestinorum dolor

dolor vehemens, inflatio & distentio; Cardialgia, sitis, Pulsus celer, ac frequens, cum æstu & anxietate, non raro etiam parvus & inæqualis; insuper & nausea molestissima, sudor interdum diaphoreticus, crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas; cum aliis consimilis notæ symptomatis, quæ astantes magnoperè perterrefaciant, atque etiam angusto viginti quatuor horarum spatio ægrum interimant. Est etiam & *Cholera sicca* à spiritu flatuoso, suprà & infrà erumpente, idque sine vomitu vel secessu; cujus unicum duntaxat exemplum me vidisse memini, ineunte hujus anni Autumno, quo tempore prior illa species mihi creberrimè & facto quasi agmine sese obtulit.

* Sedulâ mentis applicatione, & multiplici etiam experientiâ edoctus, quod si hinc acres istos humores, fomitem morbi, Catharticis expellere conarer, idem agerem, atque is, qui ignem oleo extinguere satagit, cum Cathartici vel lenissimi operatio omnia magis perturbaret, & novos insuper excitaret tumultus: Et si ex adverso medicamentis Narcoticis aliisque astringentibus in ipso statim limine primum humoris impetum compescerem, dum naturali evacuationi obsisterem, & invitum humorem detinerem, æger, inimico visceribus incluso, bello intestino indubiè conficeretur. Has, inquam, ob causas, mediâ mihi viâ insistendum esse duxi, ut partim scilicet humorem evacuarem, partim etiam diluerem; morbum itaque hâc arte mihi à multis retrò annis comperta ac comprobata, toties quoties in ordinem coëgi.

Pullus tenerior in tribus circiter aquæ fontanæ congiis elixatur, adeò, ut carnis saporem vix perceptibilem liquor referat; hujus decocti [vel defectu ejus, liquoris possetici] capaciores aliquot cyathos æger tepidè exhaurire jubetur, eodemque tempore bona ejusdem quantitas pluribus *Enematis* successivè injiciendis inservit, donec quà per superiora, quà per inferiora, tandem omne jusculum absumptum, ac denuò rejectum fuerit. Hisce haustibus, pariter ac Clysteribus, Syruporum *Lactucæ, Violarum, Portulacæ, Nymphææ,* eorumve alicujus, Uncia subinde admisceri poterit; quanquam & citra ejusmodi additamenta, jusculum ipsum per se rem satis commodè exequatur. Ita Ventriculo insigni liquoris quantitate sæpiùs onerato, atque, ut sic dicam, subverso, ac reiterata Enematum injectione, humores acres vel foras eliminantur, vel retusâ acrimoniâ ad debitam temperiem revocantur. Exantlato hoc eluvionis penso, quod tres vel quatuor horas sibi vendicat, medicamentum aliquod *Paregoricum* curationi coronidem imponit: Mihi hoc crebro in usu est, ℞. *Aq. Paralys.* ℥j. *Mirab.* ʒij. *Laudani liquidi gutt.* xvj. cujus loco Narcoticum quodvis officinale succenturiari poterit. Atque hæc quam proposui diluendi humores via multò tutius ac expeditius, quàm quæ vel per evacuantia, vel per astringentia vulgò instituitur, periculosissimo affectui occurrit, quippe cùm ab *illis* tumultus concitatior & ferocior evadat, ac omnia susquedeque vertantur; hæc è contrà hostem in mediis visceribus detineant, ac ex advenâ reddant planè inquilinum; ut taceam, protracto in longitudinem morbo præter peri-

* *Curatio.*

periculum ex ejusmodi mora, quâ in massam sanguinis tandem humores vitiosi irrepunt, atque mali moris Febrim facilè accendunt, etiam ægris gravissimi mali tædium procreari.

At verò diligenter est animadvertendum, quòd si non accesserit Medicus, nisi postquam æger vomitu ac dejectionibus ad horas aliquàm multas continuatis, puta 10. vel 12. fuerit exhaustus, & jam frigescant extrema membrorum; hoc, inquam, casu, omissis aliis quibuscunque auxiliis recto cursu ad sacram hujus morbi anchoram, *Laudanum* intelligo, confugiendum est; quod non tantùm exhibendum est urgentibus Symptomatis, sed etiam cessantibus Vomitu ac Diarrhoeâ manè & serò quotidiè repetendum, donec pristinas vires æger, ac sanitatem tandem receperit.

Hic morbus, quantumlibet Epidemicus, rarissimè tamen (quod suprà dictum est) *Augusti*, quo primum cœpit mense, terminos excessit; ex quo mihi subest contemplari elegantissimum illud subtilissimumque artificium, quo utitur natura in Epidemicorum natalibus atque ortu; Licèt enim eædem prorsus maneant causæ, unde plures sub finem *Septembris* æquè ac mense præcedente, hoc morbo possunt corripi, nimia sc. Fructuum Horariorum ingestio; eundem tamen non sequi videmus effectum: Quisquis autem *Choleræ morbi legitimi*, quôcum solo nobis impræsentiarum res est, Phænomena studiosè collegerit, fatebitur morbum istum, qui quovis alio anni tempore invadit, quamvis ex eâdem occasione prognatum, atque eorundem symptomatum nonnullis stipatum, ab hoc nostro toto cœlo distare, haud aliter ac si in aëre peculiaris mensis hujus lateat reconditum, ac peculiare quiddam, quod specificam hujusmodi alterationem soli huic morbo adaptatam, vel cruori vel Ventriculi fermento valeat imprimere.

CAPUT III.

Dysenteria partis Anni 1669. atque integrorum 1670, 71, 72.

VEntris *tormina sine dejectionibus* initio *Augusti* 1669. ut suprà innuimus, invadere cœperunt; & excurrente eo Autumno, *Dysenterias*, quæ cum iisdem ingrediebantur, æquabant numero, ne dicam exuperabant. Febris nunc iis accessit, nunc aberat. Dysenteriarum per id tempus grassantium torminibus dicta Ventris tormina omnino respondebant; atrocissima nempe hæc erant, & per intervalla cruciabant, nullæ verò sequebantur Dejectiones vel *Stercorosæ*, vel *Mucosæ*. Pari passu cum *Dysenteriis* per *Autumnum* hunc omnem procedebant, sed, ut jam docuimus, non cum iisdem per Annos sequentes hujus *Constitutionis* Epidemicè amplius invadebant. Cùm verò tormina hæc sine dejectionibus neque naturâ suâ, neque illâ, quâ promptissimè sopiebantur methodo, à *Dysenteriis* multum dissideant, ad has me confero.

Animadverti, morbum hunc uti nunc, ita ferè semper, *Autumni* initio invade-

vadere ſolere, & appropinquanti hyemi pro tempore cedere; cum verò annorum ſeries eidem Epidemicè producendo nimium faveat, unum alterumve, etiam quovis alio tempore poteſt ferire; quin & circa *Veris* ingreſſum, fortè etiam maturius, (ſi nempe aura calidior intemperantiori gelu derepente ſoluto mox ſupervenerit] plures aliquot inceſſere. Unde, perpauci licet fuerint, qui hoc corripiantur morbo, cùm tamen id tempore ita alieno contingat, ſatis ſcio illam *Conſtitutionem* haud mediocriter huic morbo ſuffragari, Atque ita ſe res habuit per eos annos, quibus *Dyſenteriæ* ita latè depopulabantur; quandoque enim circa finem hyemis aut Veris initium, uti dictum, hic morbus hunc illumve vexabat.

Nunc cùm rigore horroreque aggreditur hic morbus, quos ſequitur totius corporis calor, (ut in Febribus ſolenne eſt,) atque hunc brevi poſt ventris tormina; iſta verò dejectiones; Sæpè verò nulla antecedit Febris præſenſio, agmen autem ducunt tormina, dejectiones ſubſequuntur: Semper tamen adeſt ingens cruciatus, & inteſtinorum depreſſio cum dolore, quoties exoneratur alvus, cum crebris itidem dejectionibus, & moleſtiſſimo viſcerum omnium quaſi deſcenſu. Dejectiones *mucoſæ* ſunt omnes, non *ſtercoroſæ*, niſi quod nonnunquam ſtercoroſa interponitur, idque ſine dolore inſigni. Mucoſis hiſce dejectionibus interſexuntur ſanguinis quædam lineamenta; quandoque tamen ne minimum quidem ſanguinis per omnem morbi decurſum iiſdem admiſcetur; quo non obſtante, (modò frequentes ſint Dejectiones, cum ventris torminibus & colluvie mucoſâ,) morbus haud minus rectè *Dyſenteria* vocabitur, quàm ſi unà manaret ſanguis. Interea temporis æger, ſi vel ætate floreat, vel Cardiacorum ope incaleſcat, febricitat, linguâ ſubalbidâ quadam mucilagine densè obſita, &, ſi vehementius fuerit excalefactus, nigrâ etiam atque ſicca: Proſternuntur admodum vires, diſſipantur ſpiritus, nullum non adeſt Febris malè moratæ indicium. Non dolores tantùm ſummos atque ægritudinem adfert hoc malum, ſed, niſi peritè tractetur, ingens etiam in vitæ diſcrimen ægrum perducit; cùm enim jam imminutæ caloris Vitalis ac ſpirituum copiæ à crebris hiſce dejectionibus ante exhauriantur, quàm peccans materia poſſit è ſanguine exturbari, manuum ac pedum frigore ſuperveniente, à morte periclitabitur, etiam intra morborum acutorum periodos oppetendâ; quod ſi intentatas *Parcarum* manus hâc vice eluſerit, plura tamen diverſi generis ſymptomata miſerum expectant: v. gr. nonnunquam progreſſo morbo, loco filamentorum ſanguineorum, quæ eodem incipiente dejectionibus permiſta conſpici ſolebant, *ſanguis ſincerus*, ne muco quidem intermixto, largiori quantitate ſingulis conatibus egeritur, quod, cùm corroſionis majorum aliquot vaſorum quæ inteſtina perreptant, argumentum ſit, ægro interitum minatur. Nonnunquam etiam inteſtina è magno illo incendio, quod excitavit materiæ calidæ atque aëris ad partes læſas affluxus copioſior, *Gangræna* inſanabili afficiuntur. *Apthæ* inſuper exeunte morbo oris interna fauceſque ſæpenumerò obſident, imprimis ubi corpus diu fuerit excalefactum, & materiæ peccantis evacuatio medicamentis aſtringentibus impedita, non exacto priùs per

Cathartica morbi fomite. Atque hæ quidem mortem imminentem ut plurimum denunciant. Quòd si prædicta symptomata superaverit æger, & morbus in longum trahatur, tandem intestina ordine quæque suo deorsum versus affici videntur, donec in *rectum intestinum* malum omne detrudatur, & in *Tenesmum* desinat; quo facto, longè secus atque in Dysenteriis Dejectiones *stercorosæ* vehementissimum intestinis dolorem inferunt, alvi scil. fæcibus teneriora adhuc intestina inter descendendum radentibus; cùm Dejectiones *Mucosæ* eo tantùm tempore inferiori intestino, *Recto* nempe, molestias creent, quo materia in eo solo conficitur atque inde excernitur. Hic autem morbus licet *Adultis*, maximè *grandævis*, haud rarò exitialis, *Infantibus* nihilominùs perbenignus reperitur, qui ad menses aliquot ab eodem quandoque afficiuntur sine quovis incommodo, modò res naturæ permittatur.

Quantum cum hac, quam descripsimus, affinitatem habeat *Endemia* ista *Hybernorum Dysenteria*, non satis scio, cùm nondum ea mihi innotuerit; quin & in his, quas incolimus, regionibus quomodo se habeat *Dysenteria*, quam jam depinximus, si ad illas referatur quæ aliis annis infestabant, mihi pariter incompertum est, cùm fieri quidem possit, ut variæ enascantur *Dysenteriarum* species, ut sunt *Variolarum* & Epidemicorum aliorum, diversis *Constitutionibus* propriæ, & quæ proinde medendi methodum in aliquibus diversam sibi suo jure vendicent. Neque est, cur hos Naturæ lusus in re tantopere demiremur, cùm in confesso apud omnes sit, quòd quo profundiùs in quæcunque Naturæ opera penetremus, eo luculentiùs nobis affulgeat ingens illa varietas, & divinum pene artificium operationum ejus, quæ captum nostrum longissimè superant. Adeò ut quisquis ille fuerit, qui in se receperit hæc omnia mente assequi, & multifarias Naturæ operationes κατὰ πόδας indagare, partim magnis ausis excidit, neque voti per omnia compos reddetur: Convitia interim, (si qnid judicando valet) pro repertorum vel utilissimorum quam fecit semente, certò certius sibi metenda proponet, idque eam tantùm ob causam, quòd primus invenit.

Porrò observandum est, quòd *Epidemici* omnes ubi primùm è Naturæ sinu emergunt exiliuntque, quantum ex eorum Phænomenis licet conjicere, principio magis spirituoso ac subtili videntur inhærescere, quàm ubi jam magis adoleverint, quoque magis ad occasum vergunt, eò magis indies crassi atque humorales fiunt: Etenim quales quales demum fuerint inimicæ istæ particulæ, quas aëri intimè permixtas *Constitutionem Epidemicam* formare opinabimur, omninò par est, ut easdem majori agendi potentiâ per ea tempora pollere existimemus, quibus primùm eruperint, quàm postquam earum vires fuerint refractæ. Ita primis mensibus, quibus grassabatur *Pestis*, nullo ferè non die ejus contagio afflati, dum in triviis versarentur, inopinanter extincti sunt, nihil prorsus mali præsentientes, cùm, ubi morbus magis adoleverat, neminem, nisi Febre atque aliis symptomatis præcedentibus, unquam prostravit: Ex quo abundè conficitur, morbum hunc in ipsis incunabulis magis efferatum atque acutum fuisse, quàm post principia, licet pauciores

pri-

primâ acie jugulaverit, aucto jam ſc. habebat in humana corpora influxu. In *Dyſenteriis* pariter, de quibus jam agimus, omnia univerſim ſymptomata atrociora ſub primo morbi ingreſſu comparebant, & licèt, ſi ad ægrorum numerum reſpexeris, latius indies malum ſerperet, donec tandem ad ſtatum perveniſſet, in quo ex conſequenti plures interibant, quàm ineunte morbo, ſymptomata tamen ſub initio ſæviebant magis quàm in *ſtatu* ac multo adhuc magis quàm in *Declinatione*, & cæteris paribus plures pro ægrorum numero *Ἔλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή. Adde quòd quo diutius perſeverabat morbus, eò magis Humoralis etiam videbatur; v. g. primo quo invaſit Autumno, quamplurima nullis omnino Dejectionibus moleſtabantur; Torminum verò quod ſpectat atrocitatem, Febris intenſionem, ſubitam virium proſtrationem, aliaque ſymptomata, inſequentium annorum Dyſenterias longo intervallo poſt ſe reliquit. Quinimò Dyſenteriæ cum Dejectionibus, quæ primæ inceſſebant, principio magis ſpirituoſo ac ſubtili videbantur inhærere, quàm quæ illas ſequebantur. Etenim in primis Dyſenteriis & conatus & ad deſidendum irritatio majores erant, tum etiam frequentiores; ipſæ verò Dejectiones, ſtercoroſæ præſertim, & minores, & magis inſolentes: Quibus autem gradibus morbus in genere ſe promovit, iiſdem etiam imminuebantur Tormina. Dejectiones verò magis ſtercoroſæ erant, donec tandem fatiſcente *Epidemicâ* hâc *Conſtitutione* Tormina vix perciperentur, Dejectioneſque *ſtercoroſæ* magis eſſent quàm *mucoſæ*.

* Ut ad Curativas Indicationes tandem procedamus, cùm varia quæ huic morbo accidunt ſymptomata, diligenter ac maturè mecum penſitaſſem, *Febrem* eum eſſe (ſui ſc. generis) in inteſtina introverſam deprehendi, cujus ope humores calidi atque acres in maſſa ſanguinea contenti atque eandem exagitantes, per Arterias Meſaraicas in dictas partes deponuntur: unde à vehementiori ſanguinis atque humorum eò contendentium impetu patefactis vaſorum orificiis, ſanguis per ſedem effunditur. Interea temporis importuno inteſtinorum niſu, quæ omnem adhibent operam ut humores continuò infeſtantes expellant, mucus iſte quo naturaliter obducuntur, ſingulis ſedibus, nunc parciùs, nunc copioſius, unà egeritur. Proinde ultrò ſe *Indicationes* offerre videbantur, neque mihi aliud quippiam incumbere exiſtimavi, quàm ut primùm acres iſtos humores ſecta vena immediatè revellerem, quo facto inſuper reliquam maſſam contemperarem, tum etiam dictos humores per Cathartica ſubducerem.

Hâc itaque Methodo ſum uſus; Quo primùm accerſebar die, venam cubiti tundendam ſuaſi, eadem nocte & *Paregoricum* propinavi, & ſequenti aurorâ Potionem hanc Catharticam Lenitivam, mihi familiarem. ℞. *Tamarind.* ℥ß. *fol. Sennæ* ʒij. *Rhei* ʒiß. *Coq. ſ. q. Aquæ*, *Colaturæ* ℥iij. *diſſolve Mann. & Syr. Roſ. ſolut. an.* ℥j. *m. f.* Potio ſumenda ſummo mane. Hanc ego potionem Electuario cuilibet cum Rhei pauca quantitate parato, ſoleo præponere: licet enim *Rhabarbarum* Choleræ atque acrioribus quibuſque humoribus evacuandis ſit dicatum, attamen niſi *Mannæ* aliquid, aut *Syrupi Ro-*

* *Curatio.*

ſacei,

sacei, , vel aliud ejusmodi , ea quantitate admisceatur ut ad pleniorem Catharsin assurgat, in Dysenteriis *curandis* non admodum conducit. Quandoquidem verò satis est obvium Medicamenta Cathartica etiam lenissima, & tantum Ἐκκοπρωτικὰ ventris tormina intendere , spirituum etiam dejectionem , atque ἀταξίαν universalem ægro inferre, adventitio nempe illo tumultu quo sanguinem ac humores commovent inter operandum; ea propter solenne mihi est *Paregoricum* temporius aliquanto subjicere quàm post Cathartica consuevimus, hora sc. pomeridiana quacunque, modò Catharticum suo defunctum munere videatur; quo sc. quem concitavi motum denuò sufflaminare valeam. Deinceps ad duas adhuc vices dictum Catharticum præscribo, alternis scil. diebus hauriendum; Paregoricum etiam post singulas Purgationes, quo suprà monuimus tempore. Hoc insuper diebus à Purgatione vacuis tam mane quàm serò exhibendum curo, quo sc. symptomatum ferociam debellem, atque inducias impetrem, dum cum humore peccante exterminando mihi res est. *Anodyno* autem utebar maximè *Laudano liquido*, guttis nempe 16. vel 18. in Aqua qualibet Cardiaca, pro dosi una.

Post Venæ sectionem & Catharsin semel celebratam per totum morbi decursum Cardiacum quodvis è temperatioribus, ut *aq. epidem. aq. scord. comp.* & his similibus, subinde degustandum concessi. *Ex. gr.* ℞. *aq. cerasor. nigr. & fragor. an* ℥iij. *aq. epide. scordii comp. & cinnamomi hordeat. an.* ℥j. *margarit. præparat.* ʒjß. *Sacchari Crystalini q. s. adde aq. rosarum Damasc.* ʒß. (ad gustum sc. gratiorem) *mis. f. Julap. de quo cap. coch.* iiij. *vel* v. *in languoribus, vel ad libitum.* Hæc autem imprimis in senioribus ac Phlegmaticis usurpavi, quo nempe spiritus magna Dejectionum vi, quo in hoc morbo usu venit, prostratos erigerem quadantenus, & resarcirem: Potus erat Lac coctum cum Aquæ triplo; aut *Decoctum album* (quod appellant) *ex C. C. & micæ panis albiss. an.* ʒij. *coctis in aq. font.* ℔iij. *ad* ℔ij. *& postea s. q. sacchari albiss. edulcoratum*: aliquando etiam lac Cerevisiatum; vel, ubi dejectio virium id postulaverit, *Aq. font.* ℔ij. *cum Vini Canarini* ℔ß. *simul coctæ* pro potu ordinario frigidè assumebantur. Panatella item nonnunquam vescebatur, nonnunquam jusculo è carnibus ovinis macilentioribus. Grandæviores lectulo magis addixi; Aquam item Cardiacam illis familiarem liberalius indulsi, quàm infantibus aut junioribus par erat. Laudata Methodus omnibus, qui mihi hactenus innotuere, in hoc morbo vincendo facilè palmam præripuit, qui perrarò ultra tertiam Purgationem duravit.

Quod si morbus præfractior his non cederet, dictum *Paregoricum* ægro exhibui singulis diebus mane, & hora somni, donec omnino convalesceret; imò quo certius adhuc hic affectus debellari potuerat, Laudanum prædictum octava quaque hora, *i.e.* ter spatio diei naturalis, propinare non dubitavi, idque in majore dosi quàm suprà recensui, nempe ad gutt. xxv. si prior dosis fluxui cohibendo haud par fuerat. Insuper *Enema ex lactis vacc. libra dimidiâ, & Theriac. Androm. sesquiuncia* sing. diebus injiciendum curavi, quod quidem in quibuscunque alvi dejectionibus mirè confert. Nec vel minimum quidem

incom-

incommodi à tam frequenti Medicamenti Narcotici repetitiore mihi adhuc videre contigit, (quantamlibet noxam inde sequuturam comminiscantur inexperti) licèt plures noverim qui in morbo contumaciori idem ad septimanas aliquot continuas quotidie usurpaverint. Hìc autem admonendum, quòd cùm alvi fluxus ad *Diarrhœam* tantum assurgat, satis erit ut (Phlebotomiâ ac Catharsi fortiori omissa) *Rhabarbarum* solum singulis matutinis exhibeatur, nempe ejusdem *pulv.* ʒß. (plus minus pro ægri virium ratione) *in Bolum s.q. Diascordii concinnata, addendo ol. Chym. cinnamomi gutt.* ii. noctibus autem insequentibus *Paregoricum ex aq. Cinnamomi hordeatæ* ℥j. *& laudan. liquid. gutt.* xiiij. Diætam interim observando qualem in curatione Dysenteriæ suprà descripsi, atque etiam singulis diebus, si opus fuerit, clysterem injiciendo ibidem laudatum. Sed hoc obiter.

Ut unica instantia (neque enim pluribus Convalescentium exemplis, nulla cogente necessitate, Lectori tædium creabo) Methodum jam à me propositam commendatam faciam; Vir pietate atque Eruditione insignis *Th. Belke* S. T. P. & *Comiti Sancti Albani* à Sacris Domesticis, durante hâc Constitutione *Dysenteriâ* acutissima laborans, me in subsidium accito, ipsissima hac methodo restitutus est.

Infantes hoc morbo correpti eodem planè modo erant tractandi; sanguinis tamen extrahendi quantitate, tum etiam Medicamentorum, tam Cathartici, quàm Anodyni viribus pro annorum ratione imminutis; ita ut v. gr. Narcotici guttæ duæ infanti unius anni suffecerint.

Laudanum Liquidum, quod in quotidiano, ut dictum, usu mihi erat, hanc ad normam simpliciorem præparavi. ℞. *Vini Hispanici* ℔j. *Opii* ℥ij. *Croci* ℥j. *pulv. Cinnamomi, & Caryophyllorum an.* ʒj. *infundantur simul in B. M. per duos vel tres dies, donec liquor debitam consistentiam acquirat; Colatura servetur pro usu.* Hanc nostram præparationem *Laudano* Officinarum *solido* anteferendam virtutibus quidem non censeo, sed ob formam saltem commodiorem, & majorem Dosis certitudinem, eidem antepono; cùm sc. Vino, Aquæ Distillatæ, aut liquori alii cuicunque instillari possit. Et profectò non hìc mihi tempero, quin gratulabundus animadvertam, Deum Omnipotentem πάντων δωτῆρα ἐάων non aliud remedium, quod vel pluribus malis debellandis par sit, vel eadem efficacius extirpet, humano generi, in miseriarum solamen, concessisse, quam sunt *Opiata*, Medicamenta sc. ab aliquâ *Papaverum* specie desumpta. Et quamlibet sunt nonnulli, qui credulis persuadere velint, omnem ferè Narcoticorum, *Opii* præsertim ipsius, virtutem ab artificiosa ac debita, quam soli adhibent, præparatione pendere; qui tamen experientiâ judice certaverit, & tàm simplicem succum à natura oblatum, quâ ejus præparata cum diligenti observatione in usum frequenter revocaverit, nullum ferè discrimen intercedere comperiet, & mirandos illos effectus, quos edit, nativæ ipsius plantæ bonitati atque excellentiæ, non verò artificis polydædali solertiæ deberi certò sciet. Quinimo ita necessarium est in hominis periti manu organum, jam laudatum Medicamentum, ut sine illo manca sit

ac claudicet Medicina, qui verò eodem instructus fuerit, majora præstabit; quàm quis ab uno Remedio facilè speraverit: Rudis enim sit oportet, & parum compertam habeat hujus medicamenti vim, qui idem sopori conciliando, demulcendis doloribus, & Diarrhœæ sistendæ applicare tantùm novit, cùm ad alia plurima, gladii instar *Delphici*, accommodari possit, & præstantissimum sit Remedium Cardiacum, unicum penè dixerim, quod in rerum natura hactenus est repertum.

Hâc Methodo erant tractandæ *Dysenteriæ* in genere. Observandum est autem, quòd cùm primo quæ ingrediebantur anno, indolis magis subtilis, uti dictum, ac spirituosæ essent, quàm quæ sequentibus annis infestabant, idcircò non ita promptè Catharticis parebant Medicamentis, atque illis, quæ tam sanguinem diluebant contemperabantque, quàm acres istos humores, qui ex eodem in fistulam intestinalem excernebantur. Quamobrem primo autumno, quo *Tormina sicca* & *Dysenteriæ* invadebant, Methodum sequentem constanter ad utrumque morbum abigendum adhibui, eventu ubique astipulante; donec appetente frigore eandem etiam anno eodem minus efficacem esse sentirem, atque annis sequentibus, cùm jam magis à subtilitate recederet morbus, prorsus inutilem.

Ita verò processi, si æger ætate florens febricitaret, cubiti venam tundendam præcepi, atque elapsa hora una aut altera, eundem ingesto affatim liquore diluendum, ut in *Cholera Morbo*, factitaram; non verò, ut illic, jusculo è carnibus pullorum, aut Lacte Cerevisiato, at Lactis ipsius sero, quod eadem qua illic copia frigidè propinandum, tepidè verò inferiùs injiciendum curavi, nec Saccharo adjecto, nec alia re quacunque. Tormina, & Dejectiones sanguine permistas, rejecto jam quarto Enemate semper evanescere animadvertebam: Hoc labore exantlato, & transmisso sero lactis omni (quod duarum triumve horarum spatio fiet, si diligenter operam navaverit æger) lectulo protinus eum commisi, ubi brevi sponte sua in madorem solvebatur (à sero lactis sanguini immixto) quem ad horas 24. continuari, minimè provocari jubebam; nihil interim concedens præter Lac crudum paulò tepefactum, quo etiam utebatur solo ad dies tres vel quatuor postquam è lecto surrexerat. Si vel ob lectuli, vel lactis usum nimis præmaturè intermissum, recidivam pateretur æger, eadem vestigia denuò repetenda erant. Hæc Methodus, si certa atque expedita fuerit, non ideo à viro quolibet prudente repudiabitur, quòd fastuoso Remediorum apparatu non se venditet.

Hujusmodi *Febrem* symptomatis, qualia suprà descripsimus, stipatam, iis in locis & temporibus reperiri quibus *Dysenteria* Epidemicè regnat, & Methodum hanc quam delineavimus, eidem omnino deberi, testimonio viri probi atque eruditi Doctoris *Butler* ampliùs confirmabitur, qui Nobilissimum D. D. *Henricum Hovvard*, à S. Maj. Regia *Britannica* ad *Moroccensem* in *Africa* Legatum comitabatur; quibus in regionibus, ut mihi ipse retulit, observavit *Dysenteriam* per ea tempora, uti semper, Epidemicè grassari, & *Febrem*, quæ cum illa jungebatur, omnino illi similem quam depinximus;

qui-

quibus ille medebatur tam in urbe *Tingitanâ*, quàm aliis in locis, sive *Nostrates* essent ægri, sive *Mauri*, dicta Methodo, felici semper exitu. Quam quidem neuter alteri debemus, sed pari fortuna in eandem dissitissimi incidimus. Profitebatur autem, optimè istic sibi cessisse in illius morbi Curatione Methodum illam, qua liquoris diluvio submerguntur *Dysenteriæ*. Atque existimo ego, omnino par esse ut in Calidiori isto Climate longè rariùs successu careat hæc Methodus quàm in nostra *Britannia*.

Primo illo Autumno quo vigebat hæc *Constitutio*, *Daniel Coxe* M. D. vir ingenio & eruditione ornatissimus, *Dysenteria* acutissima laborans, me quem consuluit suadente, ope Methodi jam laudatæ, Citò, Tutò, & Jucundè sanatus est; post tertium sc. quartumve Enema, dum lecto assiderem, & Tormina & Dejectiones sanguineæ evanuêre; nec qualibet re alia, præter lecti ad dictum spatium patientiam, & Lacteam Diætam, ad sanitatem redintegrandam opus habuit. Eodem planè modo & idem postea alios quàm plurimos hoc malo affectos restituit exeunte eo Autumno. Anno autem proximo; illum etiam idem molientem spes fefellit.

Jam olim diximus, quod sæpenumero hic morbus, si diutius excurrat, intestina seriatim omnia deorsum versus afficiat, donec tandem omnis ejus vis in *Rectum* decumbat cum assidua desidendi cupiditate, qua nihil præter Mucosum quiddam & subcruentum excernitur. Hoc si fiat, frustra erit, me judice, qui medicari sataget vel quavis Methodo prædicta, vel Clysteribus Abstergentibus, Glutinantibus atque Astringentibus, quæ pro variis ulceris, quod supponitur, temporibus injici solent; vel etiam Fotu, & Insessu, Suffumigiis, ac Suppositoriis dictos scopos respicientibus. Liquet enim, hoc ab ulcere *Recti* non procedere, sed ex illo potiùs, quod *Intestina* quibus gradibus vires resumpserint, iisdem etiam materiæ morbificæ reliquias in *Rectum* deturbaverint; quod quidem indesinenter proritatum singulis sedibus mucosam illam materiam, qua ex naturæ providentia intestina duplicantur, elidit. Corroboranda est itaque pars affecta, quò possit, aliorum intestinorum exempla, jam fatiscentes mali reliquias funditus eliminare. Hoc autem ea sola præstabunt, quæ corpori in genere vires adjicere apta nata sunt. *Topicum* enim, qualecunque id demum fuerit, parti dolenti applicatum, cum alienum quid sit, contactu molesto debilitatem magis adferet, quàm robur subministrabit. Tolerandum itaque est ægro, donec Diæta Analeptica & liquore aliquo Cardiaco, qui palato arridet maxumè, pro libitu ingesto, revocari possint vires, quibus redeuntibus, pari passu suaque sponte proripiet se hoc *Tenesmi* symptoma.

Accidit etiam nonnunquam, licèt raròadmodum, ut *Dysenteria* sub initio non ritè curata, particulare subjectum ad annos aliquot discruciet, integra sanguinis massa Crasin quasi Dysentericam jam indepta, unde acres calidique humores intestinis continuò suppeditantur, ægro interim singula vitæ munia mediocriter bene obeunte. Hujus specimen se mihi obtulit non ita pridem in muliere quadam meis ædibus vicina, quæ per tres annos hujus *Constitutionis*

nis postremos hoc malo continenter exercebatur. Cùm remedia quàm plurima esset experta antequam ad me accederet, Venæ-sectionem tantùm, missis cæteris præsidiis quibusque, celebrandam censui, quam ut sæpiùs repeterem, longioribus tamen intervallis, tum sanguinis color, Pleuriticorum sanguinis æmulus, tum insigne illud quod post singulas vices magis ac magis auctum sentiebat levamen, mihi addebant animos; cujus ope tandem pristinam sanitatem consequuta est.

Antequam finiam, hoc est notandùm, quòd tametsi in his annis quibus Dysenteriæ adeò Epidemicè grassarentur, evacuationes priùs memoratæ prorsus necessariæ erant antequam ad usum Laudani deventum fuisset; attamen in *Constitutione* quavis huic morbo minùs faventi, istæ tutò omitti possint, ac curatio compendiosiori viâ, solo nempe usu Laudani, absolvi, eo quem descripsimus modo. Atque hæc de *Dysenteriis* dicta sunto.

CAPUT IV.

Febris Continua partis Anni 1669, atque integrorum 1670, 71, 72.

EO ipso tempore, quo sæviebat *Dysenteria*, & *Febris* quædam illi simillima, quæ Dysentericis accidere sæpè solebat, unà exorta est, quæ quidem non eos tantùm; quos jam sauciaverit Dysenteria, sed ab illa prorsus immunes, (nisi quod subinde, at rarò, tormina haud quidem atrocia, nunc *cum* Dejectionibus, nunc *sine* illis, paterentur ægri) pariter incessit: Easdem enim ubique προφάσεις seu causas manifestas & apparentes habuit, quas *Dysenteria*, eadem etiam per omnia symptomata, quæ Dysentericorum Febrem comitabantur. Ita ut, si evacuationes per alvum Dysenteriâ laborantium excipias, & quæ ab istis necessariò pendebant symptomata, dicta Febris ejusdem prorsus naturæ cum ipsis Dysentericis videretur; & deinceps per hujus *Constitutionis* decursum omnem, parem cum illis subiit symptomatum quorumlibet alterationem, eisdem scilicet differentiis, quoad Augmentum, Statum & Declinationem, affecta, quibus afficiebantur in genere *Dysenteriæ*. Hæc itaque *Febris Dysenterica* mihi audiebat.

Memorata *Febris* nonnunquam, uti dictum, cum alvi Torminibus, sed mitioribus, ingrediebatur (prioribus annis maximè, quibus invasit) vel ista ad eam post accedebant, sæpiùs verò nulla erant. Sudores, qui in Febre *Constitutionis* prægressæ copiosissimi erant, ut suprà notavimus, in hac rari ac pauci, sed Capitis dolor in hac quàm in illa specie immanior: Linguæ ægrorum, licet humidæ atque albæ, ut in altera specie, crassâ insuper pelliculâ oblinebantur. Rariùs hæc per *Ptyalismum* sibi fugam quærebat, quod in alia non erat infrequens. Ad *Aphthas*, cùm jam discessum meditaretur, erat propensior, quàm vel prior ista, vel alia quævis Febris species, quam mihi hactenus contingit videre, huic etenim perquam familiare fuit) uti & Febri etiam illi,

illi, quæ Dyſenteriis ſupervenit) cùm jam ferè deſineret, materiam fœdam atque acrem è ſanguine in os atque gulam deponere, unde naſcebatur dictum ſymptoma, in iis præſertim, quos contumacior morbus diutius maceraverat, & regimen juſto calidius amplius infirmârat.

Eodem etiam modo generabantur *Aphthæ* iſtæ, quæ *Dyſenteriis* pervicacioribus cum Febre conjunctis nullo non die accidebant; præſertim ſi præter regimen calidius evacuationes etiam per alvum medicamentis aſtringentibus priùs fuerint coërcitæ, quàm morbi fomes è venis Phlebotomiâ & Catharſi exigeretur.

Hæc erant certiſſima hujuſce Febris κειτήεια; reliqua ſymptomata variabant quotannis, & pro manifeſtis aëris qualitatibus certis quibuſdam temporibus, & pro Dyſenteriæ in genere progreſſu, tum etiam vario ejuſdem ſtatu. Sed ut hæc clariùs intelligantur, cùm hoc præſertim artificio in *Epidemicorum* productione triumphet natura, rem paulò altiùs repetam. Notandum eſt itaque, quod; licèt aëris *qualitates manifeſtæ* non eam vim cuilibet *Conſtitutioni* imprimant, ut cauſæ ſint Epidemicorum, qui ad illam propriè referuntur Productivæ, (cùm à recondita atque inexplicabili ejuſdem conditione fluant iſti,) pro tempore tamen in eos habent poteſtatem, & proinde intromittuntur *Epidemici*, aut etiam excluduntur, prout illis favent qualitates manifeſtæ, vel adverſantur; *Univerſalis* autem *Conſtitutio* eadem prorſus manet, ſive eam promoverint iſtæ, ſive quadantenus retardarint. Unde etiam eſt, quòd, cùm varii *Epidemici* in eandem incidant *Conſtitutionem*, hic aut ille morbus particularis eâ potiſſimùm tempeſtate ſe exerat, ad quam ſenſibiles aëris qualitates eundem deſtinaverint, atque alteri demum *Epidemico* locum cedat, quem ſc. diverſæ ſubſequentis temporis qualitates advocarint. Ex quo fit, ut Febris *Stationaria*, quæcunque demum illa ſit, quæ ad *Epidemicum* eo anno regnantem attinet, *Julio* menſe potiſſimùm ſæviat, cujus initio pluresꝗ hominum catervas ſimul aggreditur: *Autumno* verò appropinquante, magno illi Epidemico, à quo annus inſignitur, rurſus invaleſcenti decedit, & parciùs infeſtat, ut quilibet ſemper annus ſatis docet. Excalefacta enim à prægreſſa æſtate hominum corpora Febres, *Conſtitutioni Generali* propriæ quæ ſunt, promptiſſimè eo tempore invadunt, appetente verò *Autumno*, quo qui prædominatur *Epidemicus*, faſces reſumit, iſtis omninò recedendum eſt.

Sicuti verò nominatæ *Febres* ſenſibili aëris Qualitati acceptum referre debent, quòd jam hoc menſe exoriantur; ita etiam ſymptomata varia, à ſua natura, quatenus ab ejuſmodi *Conſtitutione* Generali pendent, prorſus aliena, à manifeſtarum qualitatum, quæ in illum incidunt *menſem*, peculio ſumunt mutuo. Hinc eſt, quòd quibus annis dictæ Febres hoc menſe turmatim ingrediuntur, variis ſymptomatis novis ſtipantur, præter illa, quæ eis ſunt propria, quatenus ab ejuſmodi *Conſtitutione* Generali procreantur, eædem tamen ipſæ maneant, licet apud vulgus ob φαινωμένων diverſitatem *Novæ* quot annis *Febres* audiant. Ad paucas verò tantùm ſeptimanas perſeverant

 ſympto-

symptomata hæc magis peculiaria, quibus elapsis propria solummodo symptomata, quæ eis accidunt, quatenus Febres sunt *Stationaria* talis *Constitutionis*, reperiuntur per reliquum annum.

Hoc tum in aliis liquebat Febribus, tum magis peculiariter in *Dysentericis* mensis *Julii* 71. & 72. in quarum *priore* vehemens ægritudo, & Bilis æruginosa, cum magna in Diarrhœam propensitate sub morbi finem, continuò observabantur. In *posteriore*, doloris sensus in partibus corporis musculosis, Artubus maximè, ad Rheumaticorum ferè dolores accedens: Faucium insuper inflammatio, mitior tamen quàm in Angina laborantibus. Utraque tamen hæc in eadem *Febre specifica* coibant; & eadem planè medendi ratione utraque profligabantur, differebant autem respectu tantùm qualitatum sensibilium, quibus donabantur tempora illa, in quæ incidebant, Improvisa verò subitaneaque harum Febrium circa dicti mensis initium eruptio, & nova ad tempus aliquod peculiarium symptomatum facies, (licet neque specie distarent, neque methodo medendi, quam postulabant, à Febre illa, quæ integrum percurrebat annum) Hæc, inquam, plus satis evincunt, quàm sit difficile certam Febris speciem omni tempore è Phænomenis elicere, licet eam satis rectè possit dignoscere, qui ad alios morbos eodem anno ingruentes diligenter attenderit, & propria insuper Febris symptomata, quæ ad hunc vel illum *Evacuationis* modum spectant, ritè observaverit. Nec parum fecit ad investigandam Febris speciem consideratio, sive Methodi, sive Medicamenti, à quibus eadem minimo cum negotio expugnatur.

Quod ad reliquas symptomatum, Febres *Stationarias* comitantium; differentias spectat; *varia* Constitutionis *tempora* eæ tantùm respiciunt, atque eo nomine vel sunt intensiora, vel remissiora, illa prout intenduntur, vel etiam remittuntur, symptomata aliorum Epidemicorum, ad quos ipsa pertinent.

Sed ut ad rem revertamur, *Febris* hæc, quæ cum *Dysenteriis*, ut suprà dictum, est ingressa, parem cum iis passum tenuit, nisi quòd se paulum subduceret, dum alii horum annorum Epidemici prævalerent; persistebat tamen illa, nunc plures, nunc pauciores petens, durante hàc *Constitutione*.

* Pro hujusce *Febris Curatione*, cùm observassem, uti priùs dictum, Phænomena *Febris Dysentericorum* quamplurium eadem planè esse cum illis, quæ hujus anni *solitarias* comitabantur, consentaneum mihi videbatur sanatos iri ægros meos, si evacuationem illam quadantenus imitarer, quâ natura materiam illam corrosivam atque acrem, quæ & ipsius Dysenteriæ, & supervenientis Febris causa *Continens* est, solet ablegare. Ac proinde eadem ipsâ Methodo, tum quoad Venæ-sectionem, tum repetitas Purgationes, Febrem hanc aggressus sum, quam in Dysenteriæ curatione suprà fusius deduximus; Nisi quod *Paregorica* Purgationibus interjecta non hìc juvare, sed & obesse deprehenderim, (secus atque in *Dysenteriâ*) cùm ab his detineretur materia illa, quæ Catharsi eliminari debuerat. Pulticulà Avenaceâ, Hordeaceâ, Panatellâ, & similibus sub primis morbi diebus victitabat æger; potus erat Cerevisia

* *Curatio.*

Cerevisia tenuis tepefacta: Post celebratam verò semel iterumve Catharsin nulla suadebat necessitas pullorum carnibus, aut similibus Eupeptis ægro interdicere; cùm hæc per Purgationem Medicatio ea indulgeat, quæ non poterant concedi, si alii viæ insisteretur. Tertia ut plurimum Purgatio, interposito semper die, morbum absolvit; neque tamen perpetuum id fuit, sed aliæ insuper nonnunquam instituendæ erant. Si Febre jam pulsâ, fractiores adhuc essent ac magis effœtæ ægri vires, atque is tardius convalesceret; [quod *Histericis* frequentissimè accidebat] *Laudano* in parva dosi exhibito easdem restaurare, & spiritus transfugos ac dissipatos in desertas stationes revocare conabar; rarò autem remedium illud repetebam, neque unquam præscripsi, nisi biduo triduove à Postrema Catharsi. Nihil verò æquè ad renovandas vires refocillandosque spiritus faciebat, atque auræ liberior usus mox ut Febris recesserit.

Ansam autem ad praxin hanc instituendam hinc primùm arripui, quod nempe, nascente fermè *Constitutione* hàc, dum irrequieto solicitoque animo novæ hujus Febris naturam volutarem, ad juvenculam mihi vicinam advocabar; Febricitantem quidem illam atque acerbissimo sincipitis dolore ferè enectam, aliisque symptomatis, quibus *Febrem Dysentericam* onerari jam diximus: Hæc cùm à me interrogaretur, & de modo, quo Febris primùm invadebat, & de ejusdem duratione, fassa est se à *Dysenteria*, quæ tum ubique ferè grassabatur, à quatuordecim retrò diebus fuisse liberatam; cui sive suâ sponte discedenti, sive medicamenti ope depulsæ protinùs successit dicta Febris cum dolore capitis; Quibus ego me rectissimè occurrere posse conjectabam, si *Dysenteriæ* loco aliam evacuationem substituerem, ejus simillimam, quà præclusâ Febris oborta est; ac proinde methodo suprà laudatâ eandem restitui; Atque huic quidem se promptissimè dedebant hujus *Constitutionis* Febres. Semper enim rebar non sufficere ad comprobandam in *Acutis* Medendi rationem, ut feliciter ea cederet, (cùm ab imperitissimarum muliercularum temeritate sanentur nonnulli) sed requiri adhuc, ut morbus nullo negotio victus quasi suopte genio cedat, atque abitum affectet, quantum ejus fert natura. Sed hæc obiter.

Ineunte *Junio* 1672. Vir Nobilissimus, ac Prudentissimus Dominus Comes *Salisburiensis* hâc Febre laborans cum torminibus, (alvo tamen non solutâ) accersiri me jussit, & Methodo propositâ sanitati redditus est. Neque alia mihi ulla fuit opus, dum hæc staret Febris.

In adolescentibus, aliquando & in paulò provectioribus, Febris hæc caput nonnunquam petebat, unde delirabant, non quidem ut in aliis Febribus Phreneticorum more, sed quasi stupore, ad *Carum* proximè accidente, perculsi. Hoc illis præ cæteris accidebat, qui sub morbi principio in sudoribus quoquo modo extorquendis operam inauspicato collocârant. Non id mihi contingebat Felicitatis, ut his sublevandis par tunc temporis essem, licet nullum non moverem lapidem, nullumque non è remediis hactenus notis in suppetias advocarem. Atque hæc de Febre hujus *Constitutionis* possint sufficere.

CA-

CAPUT V.

Morbilli Anni 1670.

SUb initio *Januarii* 1670. (ita ut ſolent præmaturè) *Morbilli* ſunt ingreſſi, atque indies magis invaleſcebant, donec inſtante *Verno Æquinoctio* ἀκμὴν adepti, exinde iiſdem gradibus imminuti tandem *Julio* ſequenti penitus extinguerentur. Horum jam ego Hiſtoriam (cùm omnium, quos hactenus vidi, in ſuo genere perfectiſſimi illi mihi videantur,) certam atque exquiſitam, quatenus mihi tum obſervare licuit, literis conſignabo.

Ortum habet hic morbus, atque Occaſum temporibus ſuprâ notatis, *Infantes* plerumque aggreditur, omneſque adeò ex illis, iiſdem mœniis concluſos. A rigore atque horrore, caloriſque & frigoris, quæ ſe mutuò *primo* die expellunt, inæqualitate tragœdiam orditur; tandem affulgente *ſecundo* die in Febrem conſummatam deſinit, vehementi ægritudine, ſiti, inappetentia, linguâ albâ, (non verò ſiccâ) tuſſiculâ, capitis atque oculorum gravedine, & ſomnolentiâ perpetuâ ſtipatam. Plerumque etiam è naribus atque oculis ſtillat humor; atque hujuſmodi lacrymarum in oculos effuſio certiſſimum eſt ſignum morbillorum ingruentium. Cui & hoc addendum haud minùs certum, quod etſi in facie, exanthematum ſpecie, hic affectus ut plurimùm ſe prodit, in pectore tamen non tam exanthemata quàm maculæ latæ & rubræ ſuperficiem cutis non ſuperantes, conſpiciuntur, ſternutat æger tanquam à ſuſcepto frigore, intumeſcunt palpebræ, (paulò ſc. ante eruptionem) vomit, ſæpius tamen laborat *Diarrhœa* cum Dejectionibus coloris ſubviridis. Dentientibus autem maximè id convenit. Infantes etiam per hunc morbum ſolito ſunt moroſiores. Ingraveſcunt ut plurimùm ſymptomata ad *quartum* uſque diem, quo tempore plerumque (licèt ad diem *quintum* aliquando differantur) circa frontem & reliquam faciem maculæ parvæ rubræ, pulicum morſibus perſimiles, prodire incipiunt, quæ tam numero quàm magnitudine auctæ, racematim coaleſcunt, & faciem maculis rubris majuſculis variæ figuræ, interſtingunt. Quæ quidem maculæ rubræ è parvulis quibuſdam papulis rubris haud longè ab invicem diſſitis, ſupra cutis ſuperficiem paululum elevatis, conflantur, quarum protuberantia, digito leviter admoto, tactu poteſt deprehendi, licet oculorum longiùs remotorum aciem ferè effugiat. A facie, quam primò ſolam occupant, ſenſim ad pectus ventremque, crura deindè ac tibias ſe diffundunt hæ maculæ, licèt truncum atque artus rubore inficiant tantùm, nulla eminentia ſenſibili cutis æquabilitatem tranſgreſſæ. Eruptione *Morbillorum* non perinde deliniuntur ſymptomata, atque *Variolarum*; Vomitum tamen poſt eruptionem nunquam obſervavi; Tuſſicula nihilominus, Febriſque intenduntur, cum ſpirandi difficultate, oculorum debilitate defluxioneque in eoſdem decumbente, ſomnolentiâ perpetuâ, atque inappetentiâ, uti priùs adhuc perſeverantibus. Die *ſexto*, aut circiter, frons & facies aſpereſcunt, emo-

emorientibus pustulis, ruptâque cuticulâ, & per id temporis maculæ per reliquum corpus & latissimæ sunt, & maximè rubescunt. *Octavo* circiter die maculæ in facie evanescunt, & vix in reliquo corpore cernuntur; *nono* verò nullæ sunt prorsus, facie atque artubus, quandoque & toto corpore, quasi farinâ conspersis, particulis scilicet disruptæ cuticulæ paulum elevatis & vix cohærentibus, quæ morbo jam abituriente in frusta distrahitur, & postea à toto corpore squamularum formâ decidit. Evanescunt itaque *Morbilli* die ferè *octavo*, quo tempore vulgus (à spacio quo perdurare solent Variolæ, deceptum) eosdem introverti affirmat, licèt reverà illi cursum à natura destinatum absolverint, & symptomata quæ iisdem recedentibus superveniunt ex eo nata autumat, quod justo citius se intro *Morbilli* receperint. Observare enim est, Febrem atque spirandi difficultatem tunc temporis augeri, importuniùs urgere Tussiculam, ita ut nec interdiu, nec etiam noctu ferè somnus possit obrepere. Infantes præsertim sub regimine calidiori, aut, qui calidioribus usi sunt medicamentis ad promovendam Morbillorum eruptionem, huic malo sunt obnoxii, quod Morbillis jam facessentibus se ostendit, unde in *Peripneumoniam* conjiciuntur, quæ plures jugulat, quàm aut Variolæ ipsæ, aut symptoma quodcunque ad eum spectans morbum; licet omni prorsus periculo vacent *Morbilli*, si modò peritè tractentur. His etiam non raro accidit *Diarrhœa*, quæ vel morbum statim excipit, vel etiam ad plures septimanas excurrit, post morbi, omniumque ejus symptomatum fugam; haud sine magno ægri discrimine, in quo abhinc ortâ spirituum profusione continuâ, versatur. Aliquando etiam post regimen intensè calidum Exanthemata livescunt primò; mox nigrescunt; id verò *Adultis* tantùm contingit, de quibus conclamatum est, ubi primùm nigredo ista conspicitur, nisi Phlebotomia & temperatioris regiminis refrigerio iis actutum subveniatur.

* *Morbillis* ut naturâ, ita & medendi, quam sibi poscit hic morbus, ratione, cum *Variolis* satis convenit: Medicamenta, & regimen calidiora periculi plenissima sunt, utut frequenter in usum revocentur ab ignaris ægrorum Curatricibus, eo animo ut morbus à corde procul submoveatur. Feliciter præ aliis mihi cessit methodus illa, quâ æger ad dies binos solùm, ternosve ab eruptione lecto adstringebatur, quo sanguis leniter pro morbi genio particulas inflammatas facilè separabiles, à quibus ostendebatur, per cutis spiracula difflaret, nec lodicibus, nec igne, præter modum, quem sanus tenebat, adjectis: A carnibus quibuscunque arcebam, juscula avenacea, hordeacea, & similia, nonnunquam & pomum coctum concedebam; Potus vel erat Cerevisia tenuis vel Lac cum Aquæ triplo coctum. Tussim, quæ huic morbo ferè assidua est, decocto aliquo Pectorali subinde hausto delinitam volui; uti etiam eclegmate aliquo eundem scopum attingente. At præ reliquis *Diacodium* omni nocte ab ipso morbi insultu per totum ejus decursum exhibendum curavi. Ex. gr. ℞. *Decoct. pectoral.* ℔jß. *syr. violac. & capill. Veneris an.* ℥jß. *mis. f. Apozema. Cap.* ℥iij. *vel* iiij. *ter vel quater in die.* ♃. *ol. amygdal. dulc.* ℥ij. *syr. violac. & capill. Ven. an.* ℥j. *sacchari cand. albi q. s. mis. f. eclegma. de quo sæpius*

* *Curatio.*

lambat, præcipuè quando tussis urget. ℞. *aq. cerasor. nigr.* ℥iij. *syr. de meconio* ℥j. *misc. f. haustus, sumendus sing. noctibus.* Si verò infans fuerat æger, minuenda erat tam Pectoralium quàm Narcotici dosis, pro ratione sc. ætatis.

Rarissimè perit qui hoc utitur regimine; nec præter necessaria atque inevitabilia morbi symptomata, novis insuper malis atteritur: Tussis præ reliquis fatigat; à qua tamen nihil est periculi, nisi morbo jam prætergresso, cumque adhuc per septimanam unam aut alteram persistat, auræ liberioris usu, ac remediis Pectori dicatis, haud difficulter fugatur; quin imo sponte sua & paulatim decrescit & tandem fatiscit.

Si autem æger à Cardiacorum, vel Regiminis justo Calidiorum usu, post eorum discessum, (quod valdè est familiare) Febre vehementi atque *Dyspnœa* aliisque Accidentibus, qualia *Peripneumonicos* solent affligere, in vitæ discrimen adducatur; felicissimo semper eventu *vel* tenerrimorum infantum venas in brachio secui, eductâ ea sanguinis quantitate quam ætas viresque indicarent. Quandoque etiam, urgente morbo, Phlebotomiam iterare haud sum veritus. Profectò haud paucos Infantes hoc statim symptomate enecandos, benedicente summo Numine, misso sanguine eripui. Infantibus antem accidit illud post *Morbillorum* recessum, quibus ita est exitiale, ut inter præcipuos *Parcarum* ministros jure habeatur, plures jugulans quàm vel ipsæ Variolæ; nec dum mihi visus est qui certa alia methodo, eidem potuit occurrere. Quin & *Diarrhœa*, quam *Morbillos* excipere diximus, Venæ sectione pariter sanatur; cùm enim halitibus inflammati sanguinis in intestina ruentibus ortum suum debeat, (quod etiam in *Pleuritide, Peripneumoniâ*, aliisque qui ab *inflammatione* creantur, morbis usu venit) à quibus illa ad excreationem stimulantur, sola Venæ sectio levamen adferet, à qua tum revelluntur acres isti humores, tum etiam sanguis ad debitam redigitur temperiem.

Nec est cur quis miretur me in teneris infantibus Venæ-sectionem instituendam suadere, cum sanguis, quantum ego hactenùs potuerim observare, haud minùs tutò ex eorum venis quàm ex adultorum extrahatur. Et profecto ita est illa necessaria, ut nec symptomati memorato, nec aliis quibusdam quæ infantibus accidere solent, omissa phlebotomia certò mederi valeamus. Exempli gratia, quo pacto Puerorum *Dentientium Convulsionibus*, quæ *nono decimoque* mense superveniunt, (cum Gingivarum intumescentia doloreque, à quibus comprimuntur nervi atque irritantur, unde etiam Paroxysmi isti nascuntur) sine Venæ-sectione opem feremus; Quæ sola in dicto affectu *specificis* quibuscunque *vel* decantatissimis, quæ hactenus innotuere, longè est anteferenda; quorum nonnulla adventitio calore nocent etiam, & dum occulta aliqua proprietate morbo adversari creduntur, manifesto calore eidem militant, atque ægrum ad plures deducunt. Prætereo impræsentiarum ingens illud solatium quod adfert Venæ-sectio Infantum *Pertussi*, (quam Nostrates vocant *Hooping Congh*) in qua Remedia quælibet Pectori dicata longô post se linquit intervallô.

Quod de horum symptomatum *Morbillis* decedentibus supervenientium, curatione jam diximus, nonnunquam etiam eisdem florentibus potest competere,

petere,

petere, si nimirum artificiali, si fas est dicere, atque adscititio calori ea debeantur. Hoc anno 1670. famulam Dominæ *Annæ Barington* hoc morbo laborantem, unâ cum *Febre, Dyspnœa, Maculisque purpureis* corpus omne deturpantibus, aliisque symptomatis quàm plurimis periculosissimis, Medicus invisebam; cùm regimini, Medicamentis, quæ satis multa usurpaverat, calidioribus ista omnia tribuerem, sanguinem à brachio extrahendum curavi, & Ptisanam Pectoralem atque Refrigerantem sæpe assumendam præscripsi, quorum ope, & regiminis simul temperatioris, & maculæ, atque alia omnia symptomata pedetentim evanescebant.

Hicce Morbus mense *Januario*, ut dictum est, natus, ad *Æquinoctium* usque *Vernum* crescebat indies; à quo tempore imminuta paulatim vi, sequenti *Julio* planè desiit; nec est reversus per omnes annos quibus hæc *Constitutio* dominabatur, nisi quod insequenti Vere, nonnullibi, licèt rariùs, se ostenderet, de *morbillis* hæc dicta sunto.

CAPUT VI.

Variolæ Anomalæ Annorum 1670, 71, 72.

M*Orbilli* prædicti, (quod jam suprà innuimus) *Variolarum* speciem ab illa quam propagaverat *Constitutio* præcedens, diversum introducebant, eodem ferè cum illis tempore ingredientem, initio scil. *Januarii* 1669. 1670. quæ licèt non usque adeo Epidemica atque ipsi Morbilli eosdem tamen comitabatur per omne illud tempus quo dominabantur, atque iis etiam fatiscentibus, per residuos hujus Constitutionis annos perseverabat, *Dysenteriis* nihilominus primas concedebat, sub auspiciis *Autumni* iisdem faventis atque amicissimi, grassantibus; *Hyeme* verò, *Dysenteriis* aliena tempestate pressis, denuo recrudescebat hæc de qua agimus species. Atque hunc servabant ordinem per singulos hujus *Constitutionis* annos, nisi quòd postremo quo illa vigebat *Autumno*, Anno sc. 72. (languescente jam ista *Constitutione*, & Dysenterias jam exolescentes segnius promovente) *Variolæ* præter solitum hoc quoque tempore grassabantur, atque ita pares *Dysenteriis* concurrebant, ut haud facile esset dictu, quas morbus plures occuparet, licèt quantum ego conjectando valui, prævalere *Dysenteria* adhuc videretur. Quin & hæ etiam *Variolæ*, ad exemplum Epidemicorum aliorum quorumlibet, primo statim insultu atrociores erant, atque indies increbrescebant donec ad statum pervenissent, quem semel transgressæ, tum quoad symptomatum vehementiam, tum ægrorum numerum, senum imminuebantur.

Sed ut particularia earum Phœnomena referamus; haud parum præter opinionem mihi primum comparebat hoc *Variolarum* genus, cùm animadverterem istud quàm plurimis Phænomenis insignioribus ab eo differre quod produxerat *Constitutio* præcedens, & in quibus observandis me operam satis

ſedulam olim collocaſſe rebar. Hæc tantùm *earum* Phænomena ab alterius generis Phænomenis diſſidentia, impræſentiarum tractabo, prætermiſſis iis quæ cum Variolis ita prolixè ſuprà deſcriptis habebant communia.

Diſcretum Variolarum genus *his* tantum à genere *Diſcreto communi* alterius *Conſtitutionis*, diſterminabatur: Primò, quòd cùm in iis, quoties erant *interſtinctæ*, Eruptio diem *quartum* prævertere non ſoleret, hic in *tertium* plerumque incidebat; quod *Confluentibus* ſolenne quidem eſt. Deinde non ad eam magnitudinem, procedente morbo, hìc aſſurgebant puſtulæ atque in alio genere; magis autem exaſperabantur in minori mole, & ſub diebus ultimis ubi jam maturuerant *nigræ* frequentius viſebantur. Illud etiam addam, quod nonnunquam, licèt rarius, ægrum etiam pauciſſimis notatum puſtulis, *Ptyaliſmus*, haud ſecus atque in *Confluentibus*, exerceret. Ex quibus conficitur, *Diſtinctas* hujus *Conſtitutionis* Variolas, ad *Confluentium* naturam propiùs accedere, atque *Inflammationis* magis intenſæ eſſe participes, quàm quæ in *Diſtinctô* Genere uſu venire ſolet.

Confluentes verò ab aliis, quas per alios annos ego obſervaveram, *Confluentibus*, in multis, quæ jam recenſebo, diſcrepabant. Nunc *ſecundo* nunc *tertio* die ſe primùm monſtrabant, ſpecie tumoris ſubrubri, atque uniformis, vultum omnem contegentis, *Eryſipelate* quidem denſioris, nullo ferè viſibili puſtularum diſcrimine; reliquum corpus congeries quædam (ceu panni latiores) ex infinitis propemodum puſtulis rubris efferatis in unam conflatæ variegabant, inter quas ſparſæ, in femoribus præcipuè, veſiculæ quædam ſatis conſpicuæ, ambuſtorum ad inſtar, ſero limpidiore diſtentæ eminebant, quod quidem diſrupta ſubinde pellicula copioſè effluebat, ſubjecta carne nigredine & Sphacelo quaſi affecta. Rarius autem occurrebat hoc tam dirum ſymptoma, idque primo tantum menſe quo hæc ſpecies regnabat: Quo tempore inter alios ita malè multatos, ineunte *Januario* 1669. 1670. accerſiri me curavit vir probus, nomine *Collins*, Zythepſa in Parochia S. *Ægidii*, cujus filius adhuc infans veſiculas habuit in femoribus Juglandem nucem exæquantes, ſero limpidiore repletas; quibus diſruptis ſubſtrata caro quaſi mortificata omnino comparebat, atque non ita diu poſt æger fatis conceſſit; quæ & eorum omnium ſors fuit, quos hoc tam funeſto ſymptomate correptos vidi unquam. Die *undecimo* circiter, pellicula alba reſplendens tumori ſubrubro, variis faciei partibus, & paulatim vultui omni obducta eſt. Pellicula hæc alba brevi poſt materiam quandam cruſtoſam ſplendeſcentem eructabat, colore quidem neque flavo, neque fuſco, (qui duo in aliis Variolarum ſpeciebus reperiuntur) ſed rubro ſaturato, concretum ſanguinem imitante, qui matureſcente puſtula ad nigrorem indies magis accedebat, donec tandem facies integra nigredine fuliginis omnino æmula, tingeretur; Cumque in alia Variolarum *Confluentium* ſpecie dies *undecimus* in maximum vitæ diſcrimen ægros adduceret, & pleriſque emorientium ſupremus eſſet; in hac ſpecie æger niſi regimine immoderatè calido oppreſſus mortis refrigerium maturius præoccupaſſat *decimum quartum* ut plurimum diem, aliquando etiam *decimum ſeptimum* expecta-

expectabat, quo demum elapso salva res erat. Notandum est tamen, quod qui lethalibus istis vesiculis ac mortificatione, quæ nonnullis primo mense quo hæc species invadebat accidisse memoravimus, Libitinæ destinabantur, intra paucos dies ab eruptione interibant.

Et Febris, & symptomata alia omnia quæ vel præcedebant, vel comitabantur hoc Variolarum genus, graviora erant quàm in præcedente, & Inflammationis adhuc majoris manifesta dabant indicia, Ægri ad Salivationem erant procliviores; Pustulæ & efferatiores, & mole longè minores; ita ut non facilè, ubi primum apparebant, ab *Erysipelate* quis eas discreverit, vel etiam à *Morbillis*; nisi quod hi ex die Eruptionis, & aliis signis in historia morbillorum suprà recensitis, certò innotescant. Pustulis decidentibus furfures diutiùs hærebant, fœdioraque stigmata inurebant cuti.

Operæ pretium est & illud adjungere, quòd durante hâc anni *Constitutione*, quâ tam Epidemicè sæviebant Dysenteriæ, *Variolæ* regimine justo calidiore provocatæ per Dysenteriam nonnunquam viam sibi facerent, quod ne semel accidisse hactenus quidem animadverteram.

Observare autem convenit, *Variolas* hasce non ita diris symptomatis per omnia sua tempora fuisse stipatas; postquam enim binos exegerant annos, tertio, sc. 1672. mitescere cœperunt, & exuto nigro colore, paulatim ad flavum illum, & *favorum* similem, accedebant, qui *Variolis Legitimis* maturescentibus est proprius, ita ut postremo hujus *Constitutionis* anno benignæ planè essent & boni moris, habita generis ratione. Quo non obstante, satis liquebat illas ad aliam prorsus Classem relegandas esse, ex pustularum nimirum exiguitate tam eximia, ad salivationem dispositione, atque aliis.

* Quamlibet ob causarum Differentiæ cujuslibet specificæ qua immergimur, ignorantiam, impossibile fuerit *rationem* harum Variolarum *formalem* comprehendere, quatenus ab illis, quas alia promit *Constitutio*, contradistinguuntur, mihi tamen liquidò constabat ex singulis Phænomenis *inflammationem* in his quàm in illis longè immaniorem fuisse, ac proinde omnem medendi rationem in eo stare, ut pluribus adhuc repagulis sisteretur effrænata sanguinis Ebullitio. Id autem maximè efficiebatur (post *Hypnotica* dicto modo exhibita) regimine temperato, indulgendo sc. ægro usum liberaliorem liquoris alicujus qui non eum excalefaceret, sed potiùs fervidissimum illum æstum (quo hic morbus, pustulis maximè ad maturitatem jam pervenientibus, miseros præ cæteris quibusque morbis fatigat atque exurit) illico commitigaret. *Decoctum Album* dictum, ex *pane sc.* & C. C. exigua quantitate in multa aqua factum, & Saccharo dulcoratum hîc juvabat; at Hydrogala è tribus Aquæ partibus & Lactis unà simul coctis, & ægri palato & votis magis ut plurimum, refrigerando respondit; nec eo tantum profecit ingesti liquoris copia, quo insignem calorem, cum *Maturationis* Febre præcipuè vigentem, restingueret, sed quatenus Ptyalismum etiam promoveret, atque eundem diutiùs protraheret, quàm poterat fieri si æger nimio æstuaret calore. Præter hæc omnia, sæpenumero ita bene cessisse liquores hosce affatim haustos

* *Curatio.*

observavi, ut eorum usu *Variolæ*, quæ cum pessimis *Confluentiæ* signis exibant, progrediente morbo *Distinctæ* sint factæ; pustulæ quæ maturescentes rubram primò, mox nigram materiam aliter evomuissent, flavissimæ comparerent; pro efferatis insuper atque minutulis, *benigni* atque optimi moris haberentur.

Neque etiam *Fluxus Mensium*, qui fœminis hoc morbo laborantibus haud infrequens accidit, liberalem horum liquorum usum quicquam prohibet; imo verò & suadet, si nempe tempore non solito isti fluant. Etenim non jam alia de causa periclitantur fœminæ, nisi quod sanguis ab immodico morbi calore plus justo attenuatus, qua data porta ruat, naturæ ductus sequens; præsertim ubi noxia Curatricum temeritas, regimine calidiori, & *Decocto C. C. cum floribus Calendulæ, &c.* adhibitis, oleum igni affuderit. Quicquid autem sanguinem potenter diluit contemperatque, licet non immediatè, in quantum tamen ejusdem fluxum cohibet, tum pustulis, tum faciei manuumque tumori in statu conservandis necessariò conferet: cùm ex adverso Remedia calidiora, licèt ad hunc scopum rectius videantur collimare, cùm tamen jugem hunc sanguinis fluxum promoveant, longissimè aberrent. Quinimo nec dubium mihi est quamplurimas mulieres hoc errore periisse, dum sc. Assistentes, ne pustulæ ob sanguinis fluxum considerent, veriti, malo huic Cardiacis medicamentis, & regimine adhuc calidiori adhibitis occurrere niterentur, quo facto misellas certiùs pessundederunt; quantumlibet *astringentia* varia Cardiacis admiscentes, Hæmorrhagiam sistere, atque pustularum unà tumorisque debitam elevationem tueri sategerint.

Haud ita pridem *Dominam* tam virtutibus quàm stirpe prænobilem, *Variolis* nigris & mali moris laborantem, tractavi. Quamvis autem ab initio iis omnibus illi interdixeram, à quibus sanguis exagitari poterat, cùm tamen temperamento esset admodum sanguineo, viridi juventâ vegetàque, fervida etiam anni tempestas accederet, derepente, tertio scilicet die ab eruptione, ita largo *Mensium profluvio*, tempore illis non debito, correpta est, ut astantes mulieres eam jam abortivisse suspicarentur. Licèt hoc symptoma ad dies multos importunè urgeret, non tamen idcirco existimavi Lactis & Aquæ usum à me præscriptorum, intermitti deberi: quid quod magis jam necessarium illum esse, & liberalius adhuc indulgendum censuerim? quod etiam per omnem morbi decursum factitavimus, præsertim cum appeteret *Febris Maturatio.* Quo quidem tempore Medicus Doctissimus, Candidissimusque, Dominus *Do. Millington*, ejusdem mecum *Collegii Socius*, jam amicissimus, ad sociam operam invitabatur; qui cùm omnia satis bene respondere, pro hujus morbi genio animadverteret, mihi lubens assensit, ut pergeret ægra dictos liquores affatim haurire, quos ipsa sibi gratissimos, & tam ad salivam facere, quàm ad refrigerium & refectionem sæpè affirmabat. Cùm verò jam indurari facies cœperit, & crustâ obduci, ab halitibus putridis à materia purulenta, quæ in hoc pessimo *Variolarum* genere malè olebat, intromittendis ægræ nostræ metuentes, vini Canarini semicocti cochlearia paucula, semel in die assu-

assumenda, vel quoties in ventriculo ægritudinem aliquam persentisceret, concessimus. Pauculis hisce, nisi quòd haustulum etiam *Paregoricum* horâ somni quotidie imperavimus, convaluit; neque delirio, neque alio quovis symptomate, præter dictam Hæmorrhagiam, grave aliquod periculum minitante. Facies manusque satis intumescebant, pustulæ, quantum tulit morbi species, satis magnæ erant; Salivatio copiosa & facilis ad metas usque; postremo quantumlibet pustulæ, quæ faciem obsidebant, cum maturescerent, nigredinem affectare viderentur, in plerisque tamen ejus partibus flavescebant.

Quibuscunque verò caloris atque inflammationis gradibus *Variolarum* species, huic *Constitutioni* peculiaris, alias aliarum *Constitutionum* species superaverit, cùm tamen *Discretæ* essent Pustulæ, vel saltem *paucæ*, docuit experientia, non opus esse tantâ prædictorum liquorum quantitate ingerendâ; satis autem fuit, ut æger pro sitis modo atque imperio cerevisiam tenuem potaret, jusculis Avenaceis, Panatellâ, & pomo cocto subinde vesceretur, & si ex Ephebis excesserat, *Paregoricum ex Syrupo de meconio*, cùm vel ægrotaret, vel ob nimias vigilias delirare inciperet, assumeret. Neque aliud quicquam tentabam (nisi quod ægros lecto addicerem) ubi pustulæ *raræ* comparebant. Atque hâc solâ Methodo Charissimus mihi filius, *William Sydenham* distincto hujuscemodi Variolarum genere laborans mense *Decembri* 1670. favente Numine, restitutus est.

De Variolis hujus *Constitutionis* nihil superaddam, cùm jam aliam speciem fusiùs tractaverim, à quibus hæ in eo tantùm discrepant, quod naturæ sc. calidioris fuerint, & magis *inflammatoriæ*; unde sequitur, diligentiorem adhuc operam fuisse navandam, ut restingueretur intensior iste calor, qui tam iis naturalis erat, & ægro ita certum minitabatur incendium.

CAPUT VII.

Colicæ Biliosæ An. 1670, 71, 72.

PEr omnes hujus *Constitutionis* annos, cùm sanguis ad humores cholericos fervidosque in viscera deponendos propensior esset, *Colica Biliosa* præter solitum plures invasit; qui morbus licèt *Chronicis* annumerari debeat, ac proinde extra oleas mihi sit, cùm tamen ab eâdem sanguinis indispositione penderet hoc tempore, à qua & *Epidemici* plerique qui tum grassabantur, vel eo nomine hic mihi veniet tractandus, præcipuè verò quia animadverti, morbum huncce eadem planè præcessisse symptomata Febrilia, quæ *Dysenteriam* per illa tempora regnantem præcedere solebant; atque eundem, etiam aliquando (quod suprà notavi) *Dysenteriam*, quæ post diuturnos cruciatus ægro tandem valedixisse videretur, fuisse insecutum. Ubi verò *Dysenteriam* diutinam non excipiebat, plerumque à Febre ordiebatur, quæ per horas aliquot tantùm affligens, in hunc morbum solebat desinere. Juvenes, ut plurimum, temperamento calido ac bilioso præditos, æstate præsertim adoritur. Intestino-

norum dolor atrocissimus est, & prae cæteris omnibus, quibuscum mortalium calamitosissimi committuntur, maximè intolerabilis. Intestina nonnunquam quasi injectâ fasciâ constringit, nunc in punctum contractus quasi terebello perforat: subinde remittitur dolor, mox recrudescit Paroxysmus, quem æger præsentiens, vultu miserabili atque ejulatu ceu præsentem exhorret, & aversatur. Sub initio hujus morbi non ita certò ad unum aliquod punctum determinatur dolor atque in ejusdem progressu; neque tam crebra est vomituritio, neque alvus ita pertinaciter *Catharticorum* vim eludit; quo autem magis augetur dolor, eò obstinatiùs in puncto figitur; vomituritio succedit, frequentior & major alvi Adstrictio; donec tandem ab ineluctabili horum symptomatum vi *totalis Peristaltici intestinorum motûs inversio*, [nisi maturiùs quis tulerit suppetias) atque *Iliaca Passio* procurantur; in quo morbo *Cathartica* Medicamenta omnia in *Emetica* statim transeunt: Enemata etiam injecta, unà cum alvi fæcibus, per omnem intestinorum ductum sursum lata, vomitu ejiciuntur. Quæ hoc modo excernitur materia, sincera si fuerit atque ἀμιγής, , viridis aliquando, aliquando etiam flava, aut insoliti cujusdam coloris spectatur.

Cum singula hujus Affectus Phænomena, eum ab acri aliquo sive humore sive halitu, è massa sanguinea in intestina excusso, nasci apertè doceant, Indicatio Curativa primaria mihi hæc est, ut sc. evacuetur dictus humor, tàm *Antecedens* in venis, quàm *Continens* in visceribus conclusus; altera verò ab hac, ut Anodynorum usu & compescatur humorum eò tendentium impetus, & mitigetur immitissimus dolor.

* Sanguinem itaque è brachii venis paulò liberaliùs educi, (si nempe id fuerit hactenus intentatum) & post horas 3. vel 4. Anodynum exhiberi curo. Postero die Catharticum aliquod Lenitivum præscribo, interposito die uno repetendum, ad tertiam etiam nonnunquam vicem, prout humoris reliquiæ plures mihi videntur, aut pauciores. Observandum est autem, quòd si malum hoc sive Fructibus Horariis nimis avidè ingestis, sive alii cibo cuicunque δυσπέπτῳ originem suam debeat, unde sc. succi pravi corruptique primùm in sanguinem transmittebantur, atque ex eodem postliminio in viscera; rebus, inquam, sic stantibus, ventriculus ante omnia eluendus est, Lacte Cerevisiato affatim hausto; & per vomitum rejecto, quo exantlato, Anodynum propinandum est, sequenti autem die primùm vena secanda, & in cæteris eo, quem jam docuimus, ordine procedendum.

At verò cùm & doloris vehementia, & vomituritio, ob quam intestina ad inversionem quasi feruntur, Catharticorum operationi obsistant, intendendæ sunt eorundem vires, neque Leo subere excipiendus, frustra enim mitius Catharticum exhibueris, nisi fortè æger alvo sit facilè solubili, quod diligenter inquirendum est: Cùm enim hujusmodi medicamen viam sibi facere per intestinorum canales non valeat, æger ab eo læditur magis, dum scilicet ab ejusdem inefficaci agitatione & vomitus & dolor augentur. Potio Cathartica Lenitiva ex infusione *Tamarind. fol. Senn. & Rhei*, in qua dissolvi possunt

Man-

* *Curatio.*

Mannæ, & *Syr. Rosaceus*, Catharticis aliis anteferenda, cùm humores minùs exagitet & commoveat. Cùm tamen sive ob ægri adversationem medicamenti formæ liquidioris, sive vomituritionem, in ventriculo retineri vix queat, Pilulæ necessariò in subsidium vocandæ; inter quas *Cochiæ* mihi præ cæteris sempea placuere, utpote certissimo pede quam cœperunt viam insistentes, tum in hoc casu, tum in aliis plerisque. Ubi verò tanta est sive Ventriculi debilitas, sive etiam Vomituritio, ut nec Pilulæ possint detineri, ibi remedium primò *Anodynum* impero, & paucis horis e'apsis *Catharticum*, eo temporis spatio interjecto, ut *Catharticum* à *Narcotico* tanto distet intervallo, ut ab eo non vincatur & pereat, eas autem in ventriculo moras trahat, quæ ad virtutem purgativam eidem communicandum sufficiant, ut suam demum exerat operationem, cessante altero. Licèt *Catharticum*, modò id possit fieri, diu post *Anodynum* rectissimè propinetur, cùm etiam ad horas duodecim ab hoc assumpto, salvus isti ægriùs respondeat, atque non nisi operosiùs solvatur.

Cùm autem hic uti in aliis plerisque morbis in quibus indicantur *Narcotica*, *Catharticum* semper dolorem intendat, (saltem finitâ jam operatione, quâ quidem vigente mitiùs nonnunquam cum ægro agitur) idcirco solenne mihi est *Anodynum* ingerere, ubi primùm expiravit *Cathartici* ἐνέργεια. Quale quidem mane etiam & serò quotidie hauriendum impero, spatio sc. omni inter Purgationes medio, quo certiùs dolorem consopiam, donec Catharsis debitè fuerit celebrata.

Peractâ *Cathartici* operatione humorum ὀργασμὸν compescere (quod jam solum restat agendum) *Anodyno* mane & vesperi jugiter exhibito, contendo; quod etiam sæpius aliquando est repetendum: nec unquam mihi contigit, dolores vehementiores sedare posse nisi Dosi largiori & reiteratâ; quæ enim alteri malo debellando par esset, ab hoc vincitur, violentiâ doloris remedii vires frangente. Tutissimò autem repetuntur *Narcotica* urgente hujusmodi dolore, non item ubi ille desierit. Quamobrem doloris indicium secutus, *Narcoticum* repeto, donec vel cessaverit ille, vel admodum fuerit mitigatus; eo nihilominus interiecto temporis spatio, ut compertum mihi sit, quid à dosi præcedente sperari debeat antequam alteram superaddam. Plerumque verò, nisi ubi summè viget dolor, *Paregoricum* mane & serò exhibitum sufficiet. *Anodynum* mihi familiare *Laudanum* istud *Liquidum* est suprà descriptum, cujus *guttæ* xvj. in Aqua Cardiaca stillatitiâ solvũtur, vel augetur dosis pro doloris magnitudine.

Simplicissima hæc Methodus, quâ primùm Humor peccans Venæsectione & Purgatione evacuatur, deinde *Narcoticorum* ope conciliatur quies, semper mihi felicissimè cessit præ aliis quæ mihi hactenus innotuêre omnibus. Cùm *Enemata* Carminantia, eo fine injecta ut humores acres exterminent, crabrones irritent tantùm, & concitato humorum tumultu diuturniorem reddant morbum. Hìc autem imprimis animadverti volo, quòd licèt tam Phlebotomiam quàm Catharsin huic sedando morbo necessariò esse præmittendam affirmavero, nonnunquam tamen, re ita postulante, eâ utrâque omissâ à *Paregoricis* ordienda tela est. Exempli gratiâ, ubi ob prægressam ægri-

R tudi-

tudinem aliquam Evacuationes copiosiores non ita diu ante *Colicæ* adventum institutæ fuerint; (non rarò enim ob viscerum debilitatem, maximè si accedat major caloris gradus à vino, vel spirituoso liquore alio immodicè hausto, qui nuper ab alio convaluère morbo in hunc præcipitantur) hoc, inquam, in casu non modò non necessarium, sed & noxium esse censeo, alia insuper adjiciendo Cathartica novos excitare tumultus, atque omnia denuò perturbare. Illud jam taceo, quod in hoc Affectu æger ut plurimum, priùs quàm consulatur Medicus, repetito *Enematum* usu intestina satis proluit; ita ut partim hac de causa, partim ob diuturniorem morbi moram *Narcotica* ferè sola in usum videantur revocanda.

Mense *Augusto* 1671. Nobilissimus Domicus Baro *Annesly Colicâ Biliosâ* laborans cum cruciatu intolerabili, & frequenti vomituritione, jam ab aliquot diebus ad Castellum de *Belvoir* accersiri me jussit, nullum non Enematum genus, atque alia insuper remedia à Medicis Doctissimis, Experientissimisque eo locorum degentibus præscripta jam tentaverat. Ego nullis usus ambagibus, repetitum Narcoticorum usum ad normam jam traditam suasi, quorum ope propediem convaluit, & mecum ad urbem sanus rediit.

Quandoquidem autem dolor hic præ cæteris quibusque ex sua natura reciduus sit, omnis ei revertendi ansa *Anodino* bis quotidiè ad aliquot dies exhibito præscindenda est. Quòd si, quoties intermittitur Narcoticum, dolor subinde recrudescat, (ut nonnunquam fit) nihil à me hactenus excogitari potuit, quod ad persanandum ægrum ita certò faceret atque *Equitatio*, vel in curru vectio, quo longiora itinera confici debuêre, Anodyno interim mane & serò indesinenter propinato. Hujusmodi enim exercitiis materia morbum committens in corporis habitum deducitur, & sanguis perpetuâ agitatione comminutus de novo quasi depuratur; ipsaque demum intestina caloris nativi excitatione haud parum corroborantur ac refocillantur. Nec pudet fateri, me dicto exercitio in partes adscito morbum hunc, cui alio quovis modo devincendo par non fui, plus semel penitus expulisse. Neque verò illud tentandum est, nisi post evacuationes debitas sufficienter celebratas, neque ab eo nisi post dies aliquàm multos desistendum.

Pauper quidam mihi vicinus, qui & adhuc est superstes, *Colicâ Biliosâ* vehementissimâ per hos annos laboravit, quam *Catharticis*, *Clysteribus*, *Globulisque plumbeis* devoratis expugnare, diu, sed frustra erat conatus: Hîc *Ego* ad frequentem Narcoticorum usum confugi, neque pœnitendâ operâ, quamdiu enim ista repeterentur, satis rectè habuit, sed cùm his palliaretur tantùm malum, non extirparetur: (revertebatur enim ut primùm erat exhausta Narcoticorum vis) Ego hominis misertus, & gravi morbo, & re angustâ afflictissimi, Equum ex meis commodabam, quo iter dicto jam modo peragendum aggrederetur; eoque ad dies pauculos continuato, viscera eas vires recepère, ut morbi reliquiis excutiendis paria jam essent, & sine Anodynorum præsidio omnino convalesceret.

Et, ut quod res est loquar, non in hoc tantùm casu, sed in morbis aliis

Chro-

Chronicis quàm pluribus hoc exercitii genus nunquam non cum uberrimo fructu usurpatum memini, modò quis in illo improbiùs perseveraret. Si enim nobiscum reputemus ventrem inferiorem, in quo disponuntur organa secretoria, hoc maxumè exercitio vibrari, eaque succussationibus aliquot mille uno in die exagitari solere, facile credemus, eadem succum quemlibet recrementitium ibi impactum ope dicti exercitii posse excutere, & (quod majoris adhuc momenti) validioris istâ caloris nativi excitatione ita corroborari, ut munere, quod iis mandavit natura, in sanguine depurando rectè defungantur.

Diætam, si junior æger & calidioris temperamenti, refrigerantem atque incrassantem impero, puta Hordei cremorem, Panatellam, *&c.* & tertio quoque die, si latret adhuc stomachus, pullum teneriorem, merulamve piscem coctum; Potum non alium concedo, quàm cerevisiam tenuem mitemque, vel lac cum Aquâ coctum, neque ulteriùs quidquam indulgeo, nisi Equitatio ad redintegrandam sanitatem necessaria, pleniorem victum & generosiorem postulet liquorem, quibus rependantur spirituum exercitio exhauriendorum damna.

Quin imò observatione constat, quod ubi hic morbus minùs peritè tractatus diutissimè fatigaverit, ita ut viscera elanguescerent, atque æger extremâ jam macie atque debilitate tantùm non esset confectus, in hoc inquam, casu liberalior sive *Aquæ Epidemicæ*, sive *Mirabilis*, sive aliûs demum cujuscunque, quâ sanus maximè delectabatur, usus, hoc tempore eundem ultra spem omnem juverit; hujus enim ope paucissimæ istæ caloris nativi spirituumque reliquiæ excitabantur, & fermentum præternaturale visceribus adhærens, & novis paroxysmis fomitem subinde ministrans, à liquoribus magis spirituosis extinguebatur.

Porrò ut in morbi curatione, ita etiam & eodem jam depulso, Diæta illa tenuis, de qua diximus, adhuc aliquandiu est observanda. Cùm enim morbus hic recidivam præ aliis omnibus affectet, atque insuper sedem sibi delegerit præcipua Coctionis instrumenta, (*viscera* intelligo, jam ab eodem infirmata) vel levissimus hujus generis error malum haud leve confestim apportabit. Quocirca tam in hoc, quàm in cæteris omnibus viscerum Affectibus cibi δύσπεπτοι cane pejus & angue sunt vitandi; & qui conceduntur, εὔπεπτοι eâ tantum quantitate sumendi, quæ ad vitam sustinendam possit sufficere.

* Fœminarum nonnullas vexat *Affectus Hysterici* species quædam, *Colicam Biliosam* ita ad unguem referens, tam doloris acerbitate, quàm situ, tum etiam humoribus coloris flavi viridisque vomitu rejectis, ut mihi obiter tractanda veniat, ne à quopiam pro jam dicto morbo hæc habeatur.

Quæ habitu corporis laxo crudoque sunt mulieres cum hoc malo præ cæteris conflictantur, quæque alio aliquo Affectu Hysterico jam pridem laboravere, aut (quod sæpenumero fieri solet) quæ à partu difficili ac laborioso ob natum infantem grandiusculum, qui vires & naturam maternas nimis exhausit,

* *Colica Hysterica.*

vix evasêre. Regionem ventriculi, nonnunquam & paulò inferiorem, dolor haud mitior quàm in Passione Colicà Iliacâve primùm obsidet, quem vomitiones sequuntur enormes, nunc viridis materiæ, nunc verò flavæ. His accedit (quod sæpe observavi) major animi dejectio desperatioque, quàm in morbo alio quocunque. Post diem unum alterumve facessit dolor, qui post paucas septimanas revertitur, nihilo leniùs sæviens quàm antequam solveretur Paroxysmus, *Icterum* quandoque satis spectabilem, comitem sibi adsciscit, intra dies pauculos sponte evanescentem. Cessantibus jam symptomatis omnibus, ubi ægra sibi satis valere videatur, levissima animi commotio, sive ab ira sive à dolore ea fuerit excitata (quibus hoc in casu promptissimè afficiuntur fœminæ) doloremferè revocat; quod etiam & de Ambulatione, & de alio exercitio quolibet præmaturè nimis suscepto dicendumest; cùm ab hujusmodi causis eleventur vapores in habitu corporis laxo atque imbecilliori. *Vapores* cum vulgo dico, cùm sive istiusmodi sint, sive *Convulsiones* particularum partium, utrovis pariter modo solventur φαινόμενα. Hi vapores, sive Convulsiones hæ, ubi hanc illamve corporis regionem invaserint, pariunt symptomata, ei, quam invasere, parti accommoda; ac proinde licet unum atque eundem ubique morbum faciant, plerosque tamen quibus miseri cruciantur affabre simulant; quod vel ex hoc liquet Affectu, qui cùm partes *Colo* adjacentes insederit, *Colicam Biliosam* ad amussim imitatur. Neque minùs id patet in multis aliis corporis partibus eodem morbo tactis; e.g. nonnunquam *Renum* alterum vehementissimo dolore afficit, unde vomitus immanis; atque etiam per ureteris ductum persæpe delatus, *calculum* simulat, & cùm ab Enematis aliisque medicamentis Lithontripticis & calculo exturbando dicatis exasperatur, uno eodemque tenore diutissimè affligit, subinde etiam (præter morem suum, cùm per se omni vacet periculo) ægrum ad plures deducit. Vidi insuper & symptomata ab eodem prognata, quæ *vesicæ calculum* omninò referebant: Non ita diu est, à quo noctu excitabar, ut Comitissæ mihi vicinæ, dolore in vesicæ regione admodum violento & urinæ suppressione derepente correptæ, consulerem: Cùm ego illam Affectibus Hystericis variis obnoxiam certò scirem, atque ex eo augurarer, non isto eam, quem putabat, laborare morbo, Enemata, quæ parabat ancilla, injici non patiebar, ne ab iis cresceret morbus, at horum loco, atque Emollientium, v. gr. *Syr. de Althæa, &c.* quæ adferebat Pharmacopola, *Narcoticum* exhibui, quod symptoma illud subitò compescuit. Neque sanè *vel* una aliqua pars corporis ab hujus mali insultibus penitus eximitur, sive interna ea fuerit, sive externa, ut sunt Fauces, Coxæ, Crura, in quibus omnibus dolorem excitat intolerabilem, atque, ubi discesserit, teneritudinem quandam quæ tangi recuset, relinquit, perinde ac si carnes multo verbere fuerint emollitæ.

Quemadmodum autem quædam ad *Colicæ Hystericæ* historiam pertinentia obiter tradidi; ne sc. illa pro *Biliosa* falsò haberetur; ita & quædam etiam alia παρέργως attingam, ad *Symptomatis* doloris, qui eam comitatur, curationem faciens

cientia: *Curatio* enim *radicalis*, quæ *morbum* sublatâ causa tollit, alterius omnino est & speculationis, & loci.

Venæ sectio & repetitæ purgationes, quæ in *Colica Biliosa* incipiente apertissimè indicantur, hîc locum non habent nisi in casu infrà dicendo. Docet etiam experientia, & exasperari dolorem, & invalescere symptomata alia omnia, à tumultu, quem ista cient, adjuta; atque adeò plus semel animadverti, *Enematum*, vel lenissimorum, repetitionem, continuam symptomatum seriem invexisse. Experientiæ ratio etiam astipulabitur, quæ morbum hunc à spirituum potius ἀταξίᾳ atque inordinato motu, quàm humorum vitio aliquo produci dictabit, si expendamus nempe circumstantias illas, quibus ut plurimum originem suam debet: Hujusmodi sunt, magnæ atque indebitæ sanguinis profusiones, motus animi uti etiam & corporis violentiores, & alia id genus. Quæ omnia, remedia illa suadent proscribenda, à quibus major spirituum perturbatio possit excitari, atque eorum loco *Anodyna* esse usurpanda, licèt *viridis* ac pravus materiæ vomitu rejectæ color contrarium indicare videatur: Subtilior enim est atque minutior colorum speculatio, quàm ut evacuationibus, quas ipso facto nocentes deprehendimus, authoritatem conciliare valeat. Nullusque dubito, morbum hunc (qui licèt acerbissimum dolorem, nullum tamen vitæ discrimen apportat) ob errores hoc nomine commissos, lethalem sæpenumerò evadere. Adde, quo si quis *Emeticum* vel fortissimum hodie propinaverit, ut sc. eam, quam putat, morbi mineram exhauriat, ægra postero die materiam æquè viridem aut pravi alterius coloris, atque erat prior illa, evomet.

Observandum est tamen, eam quandoque sanguinis atque humorum copiam reperiri, quæ *Narcotici* operationi eò usque obsistat, ut, quàmlibet sæpissimè repetatur, orgasmum tamen cohibere nequeat, nisi secta prius ægræ vena, aut alvo subducta; quod in fœminis temperamenti magis sanguinei atque viraginibus mihi subiit notare. Si ita se res habeat, vel Phlebotomia, vel Catharsi, fortè etiam utraque, *Anodyno* via aperienda est. Celebrata enim harum utravis, *Narcoticum*, quod priùs summâ licet dosi exhibitum nihil quicquam profecit, jam etiam in mediocri dosi, effectum obtinebit, cui destinabatur. Raro autem hoc contingit, neque tum reiteranda sunt hæc remedia. Quibus præmissis, ubi opus iis fuerit, in *Anodynis* eâ methodo, quam in *Colica Biliosa* proposuimus exhibendis progrediendum est, quæ crebriùs parciusve sunt ingerenda pro doloris recedentis ratione. Quæ quidem Methodus præsens atque instans vehementissimi doloris *symptoma* tantùm respicit; cùm non hîc loci illam, qua morbi *causæ* occurritur, tractandam in me receperim.

Cùm verò hic morbus tam in Hypochondriacis, quàm Hystericis [nam utroque, ut alio loco dicetur, par est ratio] sæpissimè in *Icterum* desinere soleat, atque iisdem passibus quibus hic ingreditur, iste se proripiat; observandum occurrit, quòd in hac Icteri specie curanda Cathartica omnia, vel omnino omittenda, vel si adhibenda fuerint, *Rhabarbaro* solùm, vel leni quovis Medicamento utendum. Etenim metuendum, ne à Catharsi novi tumultus cieantur, ac

proinde Symptomata omnia postliminio recurrant. In hoc itaque casu nihil omnino agendum, cùm Icterus huic occasioni originem debens, sensim sponte sua facessat, ac tandem brevi temporis spatio penitus evanescat: Sin autem Icterus longas moras nectat, atque non nisi ægrè discedere videatur, ad Remedia confugiendum. Hoc uti soleo, ℞. *Rad. Rub. Tinctor. & Curcumæ an.* ℥j. *Chelidon. maj. cum toto, & summitat. Centaur. min. an. M. I. coq. in æqualibus partibus vini Rhenani & aquæ font. ad* ℔ij. *Colatura dissolve syrup. de quinque Radicibus* ℥ij. *M. s. f. Apozema, capiat* ℔ß. calidè manè & serò usque dum convaluerit. At ubi Icterus per se invadit, Colicâ neutiquam prægressâ, omnino oportet, ut præter alterantia jam dicta, etiam *Chalogoga, i. e.* quæ per alvum bilem subducunt, ægro exhibeantur, nempe semel vel bis antequam aggrediatur usum præscripti Apozematis, & postea semel singulis septimanis durante ejusdem usu. Ut ℞. *Electuar. è succo rosar.* ʒij. *Rhabarb. subtiliss. pulv.* ʒß. *Cremor. tartari* ℈j. *cum s. q. syr. Cichor. cum Rheo f. Bolus. Sumat summo mane, superbibendo vini Rhenani haustulum.* At si vel his continuatis morbus adhuc obstiterit, ad *Aquas ferreas,* quales sunt istæ *Tunbrigenses,* adeundum, quæ ex ipso fonte bibendæ sunt singulis matutinis dum convaluerit. Atque hæc de morbis hujus *Constitutionis.*

SECTIO QUINTA.

CAPUT I.

Constitutio Epidemica partis Anni 1673. *atque integrorum* 1674, 1675.

CIrca initium mensis * *Julii* 1673. alia quædam *Febris* species est ingressa, *Constitutione* verò necdum ita ad eam unicè dispositâ, ut penitus excluderentur *Constitutionis præcedentis* morbi, non admodum fuit Epidemica. Nondum enim desierat ista *Variolarum* species, quæ Anno 1670. ptimnm cœpit invadere, licèt jam & rariùs occurreret, & mitiora symptomata; ita ut bini hi morbi pari ferè passu procederent, neuter verò multum grassaretur: *Priori* Constitutione nondum ita prorsus evanescente, ut nullos proferret morbos veteris prosapiæ, (*Dysenteriæ* enim perpaucæ adhuc reperiebantur) neque *Novâ* ita adhuc confirmatâ, ut eos produceret, qui alios exterminarent omnes.

Et per Autumnum hunc & Hyemem omnem *Variolæ* pari cum hac *Febre* incedebant passu, neutro tamen morbo admodum grassante, atque interim tantùm non extinguebantur *Dysenteriæ. Novembri* autem tum currente, post acerrimum Gelu ad dies aliquot perdurans, succedente insperatò tempestate

* 1673.

ſtate calidiori, quàm ego me per iſtud anni tempus unquam obſervaſſe memini, pauculæ Dyſenteriæ & paulò ante, & circiter Feſtum *Nativitatis Domini* hîc illic ſpargebantur: Hæ autem extremum morientis Lucernæ conatum referebant, mox enim morbus hicce (iſta ſaltem ejus ſpecies) omnino intercidit.

* Præmaturè admodum ſequente Anno, menſe ſc. *Januario*, invadebant *Morbilli*, haud minùs Epidemici atque erant iſti, qui eodem fermè tempore Anni 1670. fuerant ingreſſi. Etenim in nullam non ferè familiam ſe inſinuabant, infantes præ cæteris omnes adorti. Non autem perinde Regulares erant, neque Typum ita ad amuſſim ſervabant, atque iſti, qui prædicto anno infeſtabant. De hac autem illorum ab invicem diſcrepantiâ plura dicam, ubi de illis agam particulatiùs. Hi magis indies magiſque graſſabantur ad *Æquinoctium* uſque *Vernale*, à quo tempore iiſdem gradibus decreſcebant, donec paulò poſt elapſum *Solſtitium Æſtivum* tandem evaneſcerent.

Sicut autem *Morbilli Epidemici*, qui invadebant initio anni 1670. *Variolas nigras* ibidem deſcriptas, introducebant, hi pariter haud minùs Epidemici, qui initio hujus anni comparebant, *Variolarum* ſpeciem introduxêre iſti perſimilem. Cùm enim (quod priùs eſt notatum) *Variolæ* præcedentis *Conſtitutionis* poſt priores annos duos puſtulas emitterent minùs nigricantes, majores, inſuper ſenſim & majores donec ſub finem anni 1673. pro ſpeciei ratione, mites eſſent & benignæ, jam receptâ priſtinâ feritate, & peſſimis ſymptomatis ſtipatæ revertebantur. Invaluit hæc Variolarum ſpecies Autumno proximo, longiùs etiam in Hyemem excurrens, quæ, cum ſolitis calidior multò eſſet, morbo favebat; appetente verò tempeſtate frigidiore imminuta eſt, Febri jam graſſanti mox locum cedens.

* *Febris* hæc, quæ per annum perſeverarat omnem, initio *Julii* 75. longè latèque depopulata eſt; ſed *Autumno* jam appropinquante in viſcera cœpit converti, nunc *Dyſenteriæ* ſymptomatis, nunc *Diarrhœa* ſe prodens, licet quandoque neque hanc haberet comitem, neque illam, ſed caput magis tentabat, ſtupidiores reddens ægros. *Variolæ* interea, quæ jam pauculos hinc inde affecerant, ſub *Æquinoctium Autumnale* penitus diſparebant, vix unum alterumve jugulantes. Jam enim *Febris* alios vincens Epidemicos, anni prædominio potiebatur. Obſervandum eſt nihilominus, quòd cùm proclivior eſſet Febris hæc materiam morbificam in viſcera deponere, quæ Dyſenteriam quandoque, ſæpius autem Diarrhœam excitabat, ex hac occaſione Ventris Tormina eam edidiſſe ſtragem vulgò putabantur, quæ Febri huic revera fuerat imputanda; licet nemo, qui ægrotos hoc Autumno tractaverit, neſcius ſit, quantùm invaluerit hæc Febris; ut nec etiam, *Dyſenteriam* dictam & *Diarrhœam* pro *ſymptomatis* magis quàm *morbis* Eſſentialibus ac *Primariis* haberi debuiſſe.

Hunc Febris iſta curſum tenuit per omnem Autumnum, nunc caput petens, nunc viſcera, ubique ſæviens ſub perſona ſymptomatum iis partibus accidentium, ad finem uſque *Octobris*: Quo tempore quæ eo uſque tepida atque

* 1674. * 1675.

ad instar æstatis placida fuerat tempestas, derepente in frigidam humidamqua est mutata; unde etiam *Catarrhi* & *Tussis* increbuêre magis quàm alio ullo, quod memini, tempore. Quod autem maximi erat momenti, Tussibus hisce supervenire solebat *Febris* hujus Constitutionis *Stationaria*, quæ ansa hinc arreptâ & magis grassabatur, & quædam etiam symptomata variabat. Cùm enim paulò ante, insultus, ut jam dictum, in præfatas partes plerumque fieret, nunc in pulmones & Pleuram præ cæteris detorquebatur, unde symptomata nascebantur *Peripneumonica*, & *Pleuritica*, licèt eadem omnino Febris esset, quæ *Julio* 1673. ingressa sine quavis symptomatum alteratione progrediebatur, donec *Catarrhi* isti accederent.

Hi *Catarrhi* & *Tusses* usque ad exitum *Novembris* perseverabant, quo elapso derepente minuebantur. Febris autem eadem planè mansit atque erat antequam Catarrhi se ostenderent, licèt nec ita prorsus Epidemica, neque iisdem symptomatis stipata, cùm horum utrumque per Accidens à Catarrhis penderet. Quin etiam recedentibus Catarrhis *Variolæ* hinc inde spargi cœperunt, ejusdem planè generis cum *Variolis* anni præcedentis; sed cùm jam secundum fermè annum explevissent, non ita atrocia erant symptomata, ac ubi primùm invaderent. Quamdiu adhuc stabit hæc *Constitutio*, dicere non habeo; id certè scio illam perquam *Anomalam* atque irregularem hactenus fuisse, atque morbos omnes per eam natos ejusdem omninò indolis.

De hujus *Constitutionis* Epidemicis, eo quo se invicem ordine excipiebant, jam agam.

CAPUT II.

Febris Continua An. 1673, 74, 75.

HÆc, perinde atque alii Epidemici, mox ab ingressu socia habebat symptomata, quæ indicia haud obscura dabant majorem & spirituosam magis tunc esse inflammationem, quàm ubi morbus magis adoleverat. Etenim primo quo invadebat anno, uti & *Vere* insequente, symptomata Pleuritica Febri superveniebant, & sanguis è venis extractus (saltem pro primâ & secundâ vice) *Pleuriticorum* referebat sanguinem, at morbo jam provectiori cessabant ea signa Inflammationis intensioris.

Præter symptomata Febribus *universis* communia, *hanc* Febrem ista sequebantur: Ut plurimum afficiebatur æger dolore Capitis & Dorsi satis atroci, stupore item, & dolore Articulorum, Artuumque tensivo, imò & totius corporis, at mitiori aliquanto quàm Rheumatismo laborantes. Primis diebus calor & frigus sibi invicem succedebant, quandoque etiam ineunte morbo æger in sudatiunculas erat propensior. Lingua, ubi Febris suo genio erat permissa, nec sicca, nec à colore naturali multum recedens, nisi quod magis alberet, neque sitis multùm urgebat: Quòd si excalefieret æger ultra ordinariam Febris sortem, lingua aridissima erat cum flavedine subfuscâ, sitis

etiam intendebatur; Urinaque aliter colorem ferè naturalen servare solebat, intensè rubebat.

Febris his tantùm gravata symptomatis, si peritè tractaretur, die *decimo quarto* ægro valedicebat; pertinacissima, *primo post vicesimum.*

Inter hujusce Febris symptomata eminebat affectus quidam *Comati* haud dissimilis, quo correptus æger obstupebat delirabatque, imò ad septimanas aliquot dormitabat nonnunquam, nec nisi valido clamore expergiscebatur, à quo ægrè excitatus oculos aperiebat tantùm, & post ingestum sive medicamentum, sive potum, cui assueverat, mox in stuporem dilabebatur ita quandoque profundum ut in Aphonia desineret absolutissimâ.

Qui sic fuerat affectus æger ubi ad se rediit, die *vicesimo octavo*, vel *trigesimo* cœpit convalescere; cujus primum signum erat, quòd cibi aut potûs genus aliquod insuetum aut absurdum deperiret. Convalescentis caput ad dies aliquot debile atque infirmum, nunc versùs hanc partem, nunc illum nutabat; aliaque aderant signa, quæ caput plurima fuisse passum ostenderent. At quo passu vires restituebantur, eo ipso discessit dictum symptoma.

Quandoque non tam dormitabat æger, quàm tranquillè delirabat, incongrua tamen subindè effutiens ceu iratus, ac mente motus; at non eò excandescentiæ & furoris ascendebat, quo solent ii, qui à Variolis atque aliis Febribus Phrenetici fiunt; à quibus hic in eo etiam discriminabatur, quòd per intervalla abrupta dormiebat, stertebat etiam profundiùs. Adhæc non ita erat acutum hoc symptoma atque illud, sed erat diuturnius. *Pueris* etiam hoc plerùmque accidebat, aut iis, qui nondum adoleverunt, illud *Adultis* maximè. In utrisque verò si ingererentur Calidiora remedia, & solicitarentur sudores, malum in caput facilè transferebatur, & dictis symptomatis ansam præbebat.

Ubi verò symptoma hoc nec sponte suâ accessit, nec medicamentorum vi coactum, morbus intra diem *decimum quartum* terminabatur ut plurimum, nonnunquam etiam intra tertium quartumve, quod factum vidi.

Autumno 1675. ut suprà innuimus, Febris hæc per Dysenteriam sibi fugam quærere, nonnunquam & per Diarrhœam affectabat: Harum posterior præcipuè sæpè excurrebat, stupore adhuc manente. Utraque verò quantum diligenti observatione assequi poteram, nihil erat aliud, quàm Febris symptoma.

* Curationem hujus Febris quod attinet, sub primum introitum, nempè *Julio* 1673. tum ex variis phænomenis ab istis longè diversis, quæ præcedentem comitabantur, tum ex eo quòd Catharticis minus pareret, quibus felicissimè Febres omnes Constitutionis prægressæ deviceram, statim didici, Febrem hanc esse alterius planè familiæ, & diutius, quàm solebam aliàs, in ejus specie investigandà hærebam, & ex consequenti anxius dubitabam, quem mihi Curationis scopum proponerem. Quo enim tempore primum erupit hæc Febris, nullum habuit alium Epidemicum sibi σύγχρονον, cujus perspecto genio de hujus naturâ verisimile aliquid conjectare possem, cùm Variolæ, uti dixi, quæ illam comitabantur, nigrarum istarum, quæ anno 1670. invaserant,

* *Curatio.*

rant, reliquias omninò referrent, jamque & mitissimæ essent & tantùm non exolerent. Nihil mihi itaque aliud jam restabat, nisi ut in hunc morbum nudum & ab aliis sepositum accuratissimo examine inquirerem, atque oculo ad *Juvantia & Lædentia* quàm diligenter maximè potui semper intento, viam pro virili, Exploratoris instar, prætentarem. Atrox capitis dolor, propensioque quam habebat hic morbus ad dolores lateribus infigendos, tum etiam sanguis Pleuriticorum similis, me statim edocebant, Inflammationem haud mediocrem huic Febri subesse, nec tamen eam posse ferre largiorem istam evacuationem, quæ Pleuritidi convenit: Sanguis enim post primam aut secundam saltem vicem detractus Glutinis colorem, quo tegebatur superficies, protinus amisit, nec repetita adhuc venæ-sectione levabatur æger, nisi fortè morbus in Pleuritidem veram transiret; quod nonnunquam accidebat post regimen justo calidiius, præsertim primo *Vere* quo invadebat, sc. *Anno* 1674. quo tempore à Solis accessu occasionem nactus (cum etiam nondum adolesceret morbus & principio magis spirituoso inniteretur quàm postea) ad genus Peripneumonicum videbatur accedere. Cùm verò & experientiâ & exemplo à repetita Phlebotomia deterreret, licèt luce clarius esset Febrem hanc, præcipuè sub primum ingressum, haud parum inflammatoriam fuisse, nihil jam restabat, quo ejus calor restingui posset præter *Enemata* sæpius repetenda, & medicamenta Refrigerantia. At præter hos Affectus Inflammationem apertè prodentes, illud *stuporis* Phænomenon, Febri huic quàm alii cuilibet familiarius, omnino indicabat, continuò repetenda esse Enemata, quibus materia Febrilis, quæ ita promptè caput petebat, ab eo diverteretur; quin & Venæ-sectioni repetitæ, quam ægrè tulit propria hujus morbi natura, substituebantur illa, atque ejus pensabant defectum, sanguinis fervorem placidè ac sensim contemperantia, & causam eliminantia morbificam. Porrò judicabam Emplastra *Epispastica* satis ampla cervici posteriori applicata in hac Febre potiùs ex usu fore quàm in aliis, quibus materia Febrilis haud ex æquo caput tentabat; Etenim à cruciatu & fervore vehementibus, quos dicta Epispastica parti, cui imponuntur, solent imprimere, materia, quæ secus in caput ascenderet, in locum affectum corrivatur. His, & regimini ad eundem refrigerandi sanguinis scopum facienti, tandem morbus quasi naturaliter sponteque suâ cedebat, quantumlibet sæviret, si methodo ab hâc diversâ eum quis aggrederetur; quod mihi ab experimentis plus satis frequentibus abundè liquebat.

Hunc itaque cursum institui: Sanguinem è brachii venis mittendum; eâ quantitate, quæ ægri viribus, ætati, aliisque circumstantiis convenire mihi visa est, ante omnia curabam, atque eodem ferè tempore Emplastrum Epispasticum benè largum Nuchæ applicandum. Die proximo Clysterem Lenitivum ita tempori injiciendum præcepi, ut ante noctem sedari posset tumultus, qui ab eo inter operandum excitaretur, horâ scilicet secunda tertiave post meridiem. Repetebatur Enema illud singulis diebus donec imminueretur morbi vis. Quo quidem tempore ab eo cessandum esse duxi, imò & maturius, si nempe Febris diem quartum & decimum excessisset, jamque inveterasceret, quo in casu

licet

licet ab Enematis præcedentibus debellata non fuerit, eadem tamen post elapsos hos dies supervacanea esse comperi: Morbi enim acie per Ebullitionem prægressam jam retusâ, atque ægro ἔξω βέλους constituto, & à symptomatis violentioribus, quæ ab eo pendebant, securo, nihil prius erat, quàm ut morbum suo uti Genio, & quasi sensim deflagrare, ac suis viribus ruere sineremus. Quod mihi semper cessit melius quàm evacuationem qualemcunque violentiorem hoc tempore moliri. Ægro interim carnibus interdixi, cerevisiam verò tenuem ad arbitrium concessi.

Restat & aliud, quod, quia multiplici experientiâ astipulante ægris optimè solebat vertere, in describendo hujusce morbi regimine mihi minimè prætereundum fuit, nempe ut æger quotidiè lecto abstineret, saltem ad horas aliquot; vel si id vetaret major ejus debilitas, vestes saltem indueret, & supra lectum cubaret, capite paulò elatiori. Etenim cùm magnum illum impetum, quo Febris in caput ferebatur, & inflammatoriam simul sanguinis Diathesin contemplarer, subiit mihi in mentem, ægrum à corporis positura nonnihil emolumenti capere posse, si nempè ea talis fuerit, ut à circumambiente nullatenus augesceret calor, (quod omninò fieri necesse est, si in lecto se jugiter contineat) neque sanguis in capitis arcem tendentis impetus promoveretur, cùm illinc cerebri fervor intendatur, proindeque spiritus animales calefiant atque exagitentur, à quibus & vehementior cordis vibratio & Febris augmentum.

Quantumlibet autem ægris conducat in Febribus omnibus, quæ inflammationis intensioris sunt participes, ut non semper lecto incarcerentur, animadvertendum est tamen, eosdem, si diutiùs, quàm par erat, pro una vice à lecto abfuerint, declinante præsertim morbo, in dolores vagos, qui in *Rheumatismo* desinere possint, nonnunquam de facili incidere, nonnunquam etiam superficiem corporis *Ictero* deturpari; quæ si cui contingant, lecto addicendus est, quo apertis cutis spiraculis commodè difflari possint instiusmodi particulæ, quæ malorum alterutri fomitem præbent; hoc verò ad diem unum aut alterum tantùm, sudore non provocato: Hujusmodi autem Accidentia oppidò rara sunt, nec nisi in Febris declinatione comparent unquam; quo tempore cùm jam morbus mitior est, longè tutius ægro permittes, ut in lecto assiduè decumbat, quàm vel initio, vel in statu; quin imò per hoc tempus id magis confert ad materiam Febrilem digerendam, quæ, si æger maturius lecto affigatur, efferatur magis atque incenditur.

Hîc si quis objecerit, dictam Methodum, licet ad sanguinis impetum à capite amoliendum reficiendumque ægrum, satis commodam, minus tamen expedire, eò quòd evacuationi per sudores, quâ materia Febrilis jam concocta eliminanda omninò erat, officiet: Respondeo, nihil agere contra-sentientem, nisi prius argumentis confecerit hujusmodi evacuationem omni Febri deberi, quod haud ita in proclivi atque facile est. Docet enim Experientia, non autem Ratio, quænam Febrium species per Diaphoresin, & quæ per Catharsin sit exterminanda, &c. Quin imo est cur arbitremur, dari quasdam

dam Febrium species, quas Natura methodo sibi peculiari, sine visibili aliqua Evacuatione, ablegat, reducendo scil. in sanguinis massam eique assimilando materiam illam morbificam, quæ cum eodem minus quadrabat. Quâ ego nixus ratione, sæpenumero tam in hac Febrium specie, quàm aliis, modò intermittentes non essent, mox à primo insultu, totoque sanguine nondum inquinato, easdem in ordinem redegi, imperato tantùm Cerevisiæ tenuissimæ, quoties ac quantum desiderarent, potu, esuque tam jusculorum, quàm aliorum, cujuscunque generis sint, ægris interdicto; Permissis interim & exercitii consueti usu, & aurâ liberiore, nullâque prorsus evacuatione vel semel institutâ. Sanè omnimoda solùm hujusmodi per biduum triduumve, abstinentiâ liberos meos, ac amicitiâ mihi conjunctissimos, curavi; Verùm hoc remedio non nisi in junioribus, ac temperamento sanguineo præditis est utendum.

Quòd si demus, Naturam non alia methodo quàm per Diaphoresin morbum vincere posse, an non eos volumus sudores, qui morbo jam fatiscente prorumpunt, & à præviâ Digestione fluunt, non verò istos, qui primis morbi diebus protrusi, ab interrupta furentis naturæ œconomiâ nascuntur; Hujusmodi, opinor, sudores non erunt promovendi, at compescendus potius tumultus ille, cui ortum suum debent. Istiusmodi autem sudores multas Febrium species, licèt non omnes, solent comitari. Neque enim sum nescius, quasdam Febrium species ejus esse indolis, ut in παρακμῇ sudorem hunc Criticum sibi postulent: Tales sunt particulares Intermittentium Paroxysmi; magna item & frequentissima Naturæ Febris ab illa pendens Constitutione, quæ ad Intermittentes Epidemicè producendas unicè facit. In his enim, si cui methodo insistatur, quæ non eò tendit, ut materia morbifica digeratur primùm, dein per sudores eliminetur, augebitur morbus: Quocirca nullæ hîc evacuationes locum habere debent; nisi quatenus morbi impetum primis diebus, quibus aggreditur, sufflaminare valent, ne inter medentium operas æger fato succumbat. Quin & Febris Pestilentialis causa, cùm tenuissima sit & perquam subtilis, vel primis morbi diebus, sudoribus difflari potest, suffragante ubique experientiâ.

Istis autem in Febribus, in quibus ordinario symptomatum ductu, & si suo genio uti permittantur, nusquam videmus naturam materiam morbificam jam præparatam tempore præfinito evacuare solere; nescio an non plus satis temerarius is fuerit, qui sudore provocando vim morbo inferre cogitet, atque ægrum eá sola methodo restituere, cùm ut docet divinus senex, τῆς φύσεως ἀντιπρατῦσις κενεὰ πάντα: Atque illud quidem usu venire autumo in Febre hac particulari, de qua hîc agimus, quam, multiplici experientiâ edoctus, satis scio sine sudoribus fugari posse; ægrum etiam, dum eosdem importuniùs sollicitamus, sæpenumero nullâ cogente necessitate in manifestum vitæ discrimen conjici, à materiâ morbificâ in caput sursum latâ: Attamen neque in hac Febre, neque in alia qualibet, vel ex eis, quæ sudore Critico solvi non solent; si fortè hujuscemodi sudor morbo jam imminuto spontè supervenerit, quem symptomatum omnium remissione debitæ concoctionis sobolem esse arbitremur, medicorum prudentissimus quisque eum contemnet; ubi verò non

ita

ita spontè exit, quî certò scire possumus, an non hominem è medio tollamus, dum humores regimine & cardiacis calidioribus ad ejusmodi sudores disponere nitimur? Si quis fortè in Thesaurum inciderit, nisi desipiat, humo tollet; stultus autem sit oportet, qui hâc fretus fortunâ omnem adhibet operam, ut alium ejusmodi cum vitæ periculo adipiscatur. Quo verò cunque modo hæc se res habeat, mihi abundè constat, solam Febrem calorem eum secum adferre, qui materiæ Febrili ad Coctionem præparandæ possit sufficere, neque eo intensiorem à regimine fervido forinsecùs accersendum.

Præfatam Methodum per Venæ-sectionem atque Enemata in hujusce febris curatione quàm felicissimè succedere comperiebam; eam verò, quoties à Diaphoreticis lacesseretur, non solùm mali moris symptomata, sed etiam dubium semper exitum habuisse; Inter symptomata eminebat tacitum illud delirium, quod non tàm insana loquacitate se prodebat, quàm *stupore* Coma æmulante, quod, uti diximus, huic Febri frequens solebat accidere. Hoc symptoma, (licet nonnunquam sponte suâ ortum illud viderim) à nimia tamen Curatricum diligentia in provocandis sudoribus malè posita, ut plurimùm invitabatur: Hoc enim pacto materia morbifica, quæ in hac Febris specie sudoribus morem gerere recusabat, vehementer exagitata in caput tandem elevabatur cum ingenti ægrorum discrimine.

Jampridem animadverti in Curatione Febris Constitutionis alterius, quod per ultimos annos hujusmodi *Stupor* Pueros maximè, atque eos, qui ex ephebis vix excesserant, subindè invadebat, sed nec ita profundus, nec perindè Epidemicus atque erat is, qui hanc Febrem comitabatur. Neque tamen illum, licèt huic inferiorem, multò minùs hunc, ubi primùm ingrederetur morbus, edomare potui; licèt nullum non lapidem moverim, repetitis Venæsectionibus, non in brachiis tantùm, sed cervice etiam & pedibus, Emplastris Vesicatoriis, Cucurbitulis, Enematis, Diaphoreticis omnis generis, &c. in partes adscitis. Tandem statui, post sanguinem è brachio eductum, Epispasticum Cervici applicatum, atque Enemata duo vel tria è Lacte & Saccharo injecta primis morbi diebus, nihil quicquam amplius moliri nisi quod ægrum & à carnibus, & à liquoribus spirituosis quibuscunque arcerem: Ad naturæ methodum interim attendebam, cujus ego vestigiis inhærens symptoma hoc superare tandem discerem. Morbus interim cui invigilabam, tutò licet tardè recedens, tandem evanuit. Huic itaque methodo insistendum mihi esse duxi in Febribus, quas deinceps tractavi universis; quod quidem, si & symptomatis magnitudinem & eventum ubique votis respondentem spectamus, haud parvi momenti mihi videtur.

Et sanè mihi nonnunquam subiit cogitare, nos in morbis depellendis haud satis lentè festinare, tardiùs verò nobis esse procedendum, & plus Naturæ sæpenumero committendum, quàm mos hodie obtinuit. Errat enim, sed neque errore erudito, qui Naturam Artis adminiculo ubique indigere existimat. Namque id si fieret, parciùs humano Generi ea prospexisset, quàm postulat speciei Conservatio: cùm ne minima sit proportio inter morborum ingruentium

tium frequentiam, & facultates quibus pollent homines ad eosdem fugandos; *vel* iis sæculis, quibus Medendi Ars maximè caput extulit, & à quampluribus exculta est. Aliis in morbis quid hoc profecerit nescio. Illud satis scio ex diligenti observatione mihi astipulante, quòd in Febre, de quâ jam agimus, dictum symptoma post usurpatas evacuationes generales, Venæ-sectionem dico, & Enemata, solo tempore feliciter solebat vinci.

Anteà diximus, Convalescentiæ prænuncia Signa ut plurimum ad diem usque *Tricesimum* differri solere, (in *stupore* scilicet paulò confirmatiori) ægro nonnunquam etiam *Aphoniâ* correpto: quibus elapsis, incongruum aliquod atque absurdum sive cibi, sive potus genus importunè flagitabat, Ventriculi fermento à morbo diuturniore impensè vitiato. Hoc in casu, quandoquidem jam exhaustæ corporis vires refectione omnino indigerent, lubens ea etiam concessi, quæ minùs ægro convenire viderentur, modò palato magis arriderent.

Mense Septembri 1674. filium novennem Librarii cujusdam ædibus meis vicini, nomine *Not*, hâc Febre unà cum Symptomate jam sæpe memorato laborantem tractabam: Extracto è brachio sanguine, & Clysteribus per primos aliquot morbi dies continuos injectis, importunissimæ Matri obstabam, quæ rem ocyùs expedire acriter urgebat quàm ego cum salute filii stare posse arbitrabar. Datis itaque induciis, nulloque medicamento alio propinato præter Julapium aliquod è vulgaribus, quod pacandæ quidem matri potiùs destinabatur, quàm filio restituendo, trigesimum circiter diem melius habere cœpit; edulia varia etiam absurda miserè discupiens, quorum pars aliqua concedebatur, licèt nullo alio nomine concedi debuisset; atque ita tandem prorsus convaluit.

Quamvis autem *Stupor* hic ad *Comatis* accedens naturam, huic Febri aliis symptomatis frequentiùs superveniebat, quandoque tamen, at rariùs, *Phrenesis* absque stupore nonnullos invadebat, in quâ æger insomnes dies noctesque agebat, nullâ ratione poterat regi, aliaque patiebatur symptomata iis similia, quæ vel ab aliis Febribus, vel à Variolis in Phrenesin actos infestabant. Inducias non tulit symptoma hoc, ut solebat Affectus Comatosus jam memoratus donec fieret digestio, ægrum verò intra paucos tollebat, nisi inflammatio cohiberetur. Atque hîc mihi suppetias præ cæteris tulit *Vitrioli spiritus*, quem post Venæ-sectionem atque Enematis unius alteriusve injectionem cerevisiæ tenui instillatum pro potu ordinario concessi: Qui intra dies paucos & somnum conciliabat, & sanitatem, superatis symptomatis, ægro reddebat: quod quidem nullâ alia methodo efficere valebam. Atque hoc reiterata sæpe Experientia mihi abundè constabat.

Febri huic, Autumno 1675. & *Dejectiones Dysentericæ* superveniebant, quandoque & *Diarrhœa*. Istas ego statim perspexi *Symptomaticas* fuisse huic Febri, non verò, ut in Constitutione præcedenti, *originales* & primò ortas. Quo non obstante, cùm morbi causa in sanguinis massa clauderetur, Venæsectionem ea indicabat; quæ quidem, propinato etiam post Narcotico ad duas vices, symptomati huic debellando par erat.

Sep-

Septembri 1675. Domina *Conysby* juxta Equilia Regia habitans me accersivit, laboraverat ea hac Febre, ventris torminibus derepentè jam correpta, quæ deinceps excipiebant Dejectiones sanguineæ ac mucosæ: Licèt protritæ jam ab aliquot diebus, ob morbum diutinum, vires essent, maximè verò à Dejectionum frequentiâ, quæ nocte prægressâ multùm fatigaverant, sanguinem tamen è brachio statim educendum curavi, & paulò post Narcoticum exhibendum, quibus peractis ea ipsâ nocte Dejectiones stercorosæ conspiciebantur. Manè & vesperi sequentibus Narcoticum repetebam prædictum, imperato etiam medicamento Cardiaco moderatiori quo spiritus refocillarentur: atque ab his statim convaluit.

Diarrhœam quod attinet, quæ eodem ferè anni tempore huic Febri haud rarò accidebat, minùs adhuc ista facessebat negotii, cùmque ea neque ægro prodesset, neque etiam officeret, quantum mihi observare licuit, (sive adesset stupor, sive etiam abesset) nullam ab illa indicationem Curativam elicere valebam, modò intra eos staret limites, ut æger ab eâ de vitâ non periclitaretur: quo in casu Narcoticum sine dubio indicabatur, atque in eo solo probandus Anodynorum usus per omnem morbi hujus decursum, ingens enim illa propensio quâ hac Febre laborantes in stuporem ferebantur, ab his intendebatur, ac proindè nisi urgente necessitate in usum nunquam erant revocanda.

Notandum est haud rarò accidere tam ab hâc Febre quàm Febribus aliis, convalescentibus iis maximè quos illæ diutiùs maceraverant, nec nisi post longas magnasque evacuationes tandem dimiserant, (præsertim si invalidiori essent corporis habitu) ut noctu in lecto cubantes incalescerent primùm, mox sudore diffluerent, à quibus vehementer infirmabantur, & vires tardiùs recipiebant, nonnulli etiam præcipitabantur in tabem. Cùm symptoma hoc non aliundè nasci existimarem quàm à sanguine ob morbum contumaciorem eo usque depauperato debilitatoque, ut succos, quos recenter advectos nequiret assimilare, per sudores ejicere moliretur; ita affectis author semper fui, ut singulis auroris noctibusque cochlearia quinque vel sex Vini Malacensis annosioris haurirent, cujus usu ægris vires crescebant jugiter, & evanescebant sudores. Atque hæc de Febre hujus Constitutionis continuâ, quam ob insignem stuporem eam ferè semper comitantem, lubet *Comatosam* appellare.

CAPUT III.

Morbilli Anni 1674.

ORiente anno, mense sc. *Januario* 1673, 1674. ingressa est *Morbillorum* species quædam ab eâ diversa quæ eodem mense Anno 1669, 1670. invaserat; neque tamen minùs Epidemicè sæviebant hi atque isti, sed non perinde erant regulares, neque ita constanter Typum observabant: Nunc enim citiùs, nunc seriùs erumpebant; cùm in alia specie, eruptio in diem ab invasione *quartum* semper incideret. Adhæc humeros, & cæteras trunci partes, pri-

primùm occupabant, cum isti alteri faciem primùm peterent, & in reliquum corpus paulatim spargerentur. Nec hâc in specie observare licuit, nisi rarissimè, eas cuticulæ desquamationes ad instar farinæ inspersæ, quoties recederent morbilli, quæ in aliâ specie haud minùs certò conspiciebantur, quàm post Febris Scarlatinæ decessum conspici solent. Plures insuper è medio tollebant, quoties imperitè tractarentur, quàm priores illi. *Febris* enim & *Dyspnœa*, quæ Morbillis abiturientibus solebant accidere, vehementiores erant, & *Peripneumoniam* hîc propiùs referebant, quàm in altero genere. Quantumlibet autem fuerint *Anomali* atque irregulares hi *Morbilli* quoad jam memorata symptomata, in præcipuis tamen satis iis competebat Historia quam de morbillis tradidi, cùm morbos An. 1670. Epidemicos describerem, quæ idcircò impræsentiarum repetenda non erit. Hi, uti etiam Priores isti, ad Vernum usque Æquinoctium invalescebant, à quo tempore decrescentes, appetente Solstitio æstivo, aut non diu post, evanuêre.

* Curatio, cùm nullâ ferme in re ab illa differat quàm in Morbillorum historiâ jam fusè tradidi, exinde petenda est. Unicam tantùm hîc, pro meo more, instantiam adferam Methodi quâ illas aggrediebar.

Februario 1674. Domina virtutibus ornatissima, atque in exemplum nata, Comitissa *Sarisburiensis* me accersivit: Infantium unus tantùm tum temporis ægrotabat, mox reliqui (5 autem vel 6 erant) quos omnes eadem methodo tractavi. Lectulo eos addixi ad dies binos ternosve ante eruptionem, ut sanguis, pro suo genio, particulas facilè separabiles morbum committentes, per cutis poros eliminaret. Neque autem vel stragulis, vel igni quibus sani assueverant, quidquam adjici patiebar; ab esu carnium arcebam, juscula Avenacea, Hordeacea, ac subinde pomum coctum concedens, cerevisiam tenuem insuper, vel lac cum aquæ triplo coctum pro potu. Urgenteque pro more Tussi, Ptisanam Pectoralem sæpe assumendam præscripsi. His peractis omnino convaluere, brevi illo spatio quod hic morbus solet percurrere; neque vel per ejus decursum, vel eodem fatiscente, symptomate quovis morbo huic non familiari, tentabantur.

Duobus primis mensibus quibus hæc morbillorum species se prodebat, intercurrebat & *Febris* quædam *Morbillosa* hic illic sparsa, in quâ ἐκθύματα nonnulla per truncum corporis, colli præsertim posteriora, atque humeros erumpebant, Ecthymata Morbillorum imitantia; à quibus in illo saltem disterminabantur, quod non universum corpus pariter occuparent, quas diximus partibus contenta; Febris etiam (licet ejusdem planè generis) immanior erat, & ad dies 14. nonnunquam etiam plures, protrahebatur. Nec venæ-sectionem tulit hæc Febris, nec Enemata, ab utrisque irritata; at Methodo quæ Morbillis superius dicata est, lubens concessit. Atque hæc de Morbillis fuerunt dicenda.

* *Curatio.*

CAPUT IV.

Variolæ Anomalæ An. 1674, 75.

QUemadmodum Morbilli Epidemici initio anni 1670. incursantes, *Variolas nigras* ibidem delineatas introduxere, ita etiam hi, qui haud minus Epidemicè grassabantur initio Anni 1674. Variolarum speciem introducebant tam earum similem, ut eædem istæ revixisse omnino viderentur, non aliæ subnasci: cùm enim (uti jam diximus) in priore illa variolarum specie post elapsos priores annos duos, pustulæ minùs in dies nigræ comparerent, & grandiores etiam pedetentim conspicerentur, donec exeunte anno 1673. morbus jam mitis, habita generis ratione, ac benignus esset, jam pristina ferociâ, & infausto malorum symptomatum agmine stipatus denuò revertebatur. Etenim pustulæ fuliginem nigredine æquabant, ubi nempe confluxerint; & æger non priùs extingueretur quàm ad maturitatem istæ pervenerint; immaturæ enim fusco tantùm erant colore. Pustulæ quin etiam perpusillæ erant, si numerosæ, (Paucæ enim ubi fuerant tantùm, haud erant minores, quàm in aliis Variolarum generibus, nigræ verò rarissimè) Verbo dicam, istas quas anno 1670. descripsimus satis referebant; licet non in omnibus cum iis quadrarent, distarent autem pauculis quibusdam, quæ quidem majorem sub his quàm illis putredinem latere, naturæque eas esse magis crassæ & incoctilis ostendebant: Maturæ enim pejus olebant, ita ut iisdem graviter laborantibus præ fœtore vix quidem accedere. Tardiùs enim periodum absolvebant, hærebantque diutiùs, quàm ulla species alia adhuc videre contigit.

Notatu interim est perdignum, quòd quantò mitior est morbi species, tantò citiùs pustulæ ad maturitatem, atque morbus ad finem perducitur. Ita in specie istâ regulari Variolarum Confluentium quæ anno 1667. ingressa est, Dies *Undecimus* maximum adferebat vitæ discrimen, quo semel elapso, non ampliùs ut plurimum ægro metuendum erat. In proximè sequenti specie anomalâ Confluentium, quæ initio anni 1670. cœperunt invadere, æger die *Decimo quarto*, vel ad extremum *Decimo septimo* maximè periclitabatur, quos si æger superaverit, salvus omninò erat, nec quenquam post hunc diem ab hoc morbo interemptum hactenus observavi. At verò in hac specie Confluentium, æger etiam post diem *Vicesimum* contrucidabatur; nonnunquam & si convalesceret, quæ paucorum sors erat, non tantùm tibiæ intumescebant, (quod quidem in Variolis Confluentibus quibusque familiare est) sed brachia insuper, humeri, crura, partesque aliæ; qui quidem tumores ab intolerabili dolore *Rheumaticorum* per omnia æmulo, tragœdiam ordiebantur; postea haud rarò suppurabantur; & in sinus ingentes & partium musculosarum apostemata desinebant, ægro in vitæ periculo etiam ad multos dies à discessu Variolarum adhuc versante. Adeò ut mihi luculenter constaret de gradibus, quibus hic se Epidemicus promoveret per tres hasce Constitutiones, quarum poste-

poſterior priorem ſemper exuperavit, tum quoad majorem putredinem, tum quoad morbi materiam minùs coctilem.

Videntur autem mihi hæ quas jam tracto *Variolæ*, nova quædam Variolarum ſpecies, è priore jam inveteraſcente ſuborta. Quamvis pro aëris diatheſi eum producente Epidemicum, Variolæ nigræ, quæ initio anni 1670. primùm ſe oſtendebant, ad ἀκμὴν ſuam uſque progrederentur, tamen ad inſtar recidivæ alicujus morbi à materia priſtinâ denuò fermenteſcente, aër rursùs ad Variolarum productionem faciens, ex veteri penu eaſdem depromſit; qui quidem morbus redintegratus ſumptiſque de novo viribus, reviviſcere planè & quaſi rejuveneſcere videbatur. Tantò autem magis anomalæ hæ erant, tantòque magis intenſam redolebant putrefactionem, quantò materia, è quâ generabantur, iſtâ craſſior erat atque fæculentior, ad quam præcedentes primum ortum referebant. Quod ut magis eluceſcat, exiſtimandum omnino eſt, nullam ejuſmodi diatheſin in ipſo aëre ſupponi debere, quæ hunc hoc in loco Epidemicum propaget, alium verò longè diverſum in alio non ita multùm diſtante; hoc enim ſi fieret, (fit autem ſubinde) quilibet ventorum motus Conſtitutionem difflare valeret; vero autem ſimilius mihi videtur hunc vel illum particularem aëris tractum effluviis repleri à minerali aliquâ fermentatione, quæ aërem, per quem feruntur, particulis nunc huic animalium generi, nunc alteri exitialibus, contaminantia, morbos variis terræ Affectibus appropriatos eò uſque propagant, donec expiraverit ſubterranea illa halituum minera; quæ pariter in novam denuò fermentationem agi poſſit, ex reliquiis nempè materiæ exoleſcentis, uti in caſu jam memorato. Mihi verò, qui non ultra quàm res ipſa loquitur ſapere audeo, perinde eſt, an hæc, an alia aliqua Hypotheſis Phænomena rectiùs ſolvat. Id ſaltem pro comperto habeo, quas jam tractavi Variolas, præcedentis Conſtitutionis Variolis fuiſſe ſimillimas, niſi quòd & craſſiorem naturam, & putredinem longè intenſiorem redolere viderentur. Quibus etiam de cauſis duabus, ubi admodum *confluerent*, plures orco dabant, quàm ſpecies alia quælibet, quam mihi hactenus videre contigit; &, ſi quid meo judicio tribuendum ſit, Peſtem ipſam, pro numero ſc. ægrorum, pernicie æquabant, licet, ubi *Diſcretæ* invaderent, haud certiùs intentarent periculum, quàm alia quævis ſpecies, & tàm puſtularum magnitudine, quàm colore, aliiſque circumſtantiis boni ſe moris eſſe faterentur.

* Curationem quod attinet; Jam à multis annis miratus ſum Indicationes planè contrarias, quas hic mihi morbus ſubinnuere videbatur. *Hinc* enim luce clarius fuit, à calidiori regimine ſymptomata, quæ à nimia inflammatione pendent, ſtatim produci, Febrim ſcil. Phreneſin, maculas purpureas, & ſimilia, quibus hic morbus præ cæteris quibuſque eſt obnoxius, *inde* verò regimen juſto frigidius faciei manuumque intumeſcentiæ, quæ hic apprimè eſt neceſſaria, officere, & puſtulas flaccidiores reddere. Poſtquam hæc diu multumque apud me ſatis anxiè revolveram, intellexi tandem, utrique huic incommodo eodem ſimul tempore poſſe occurri. Uſum enim Aquæ cum Lacte co-

* *Curatio.*

ctæ; Cerevisiæ tenuis, aut liquoris alterius similis liberaliorem concedendo, penes me erat internum sanguinis ὀργασμὸν frænare; Atque ex adverso ægrum in lectulo jugiter detinendo, ne brachio quidem exerto, blando ejus calore pustularum elevationem & faciei manuumque intumescentiam valebam promovere. Neque hæc secum methodus pugnare videtur, sanguis enim, eruptione jam finitâ, particulas inflammatas in corporis habitum eructasse putandus est, neque jam stimulis ad ulteriorem materiæ secretionem indigere: Ita ut, cum jam in habitu corporis, maturandisque Abscessulis rei cardo versetur, id tantum sit agendum *sanguinis* nomine, ut sc. sanguis ab halitibus calidis, à carne pustulis obsessa retro agendis, sartus tectus conservetur; *Pustularum* verò, ut blando partium externarum calore ad maturitatem illæ perducantur. Jam verò, ut ut feliciter mihi cesserit hæc Methodus, uti priùs docui, in Variolis aliis *Confluentibus*, in istis tamen hujusce Constitutionis illa me fefellit, ita ut eorum plerique qui vehementiùs laborabant interirent, sive methodo jam à me laudata, sive regimine & Cardiacis calidioribus uterentur. Omnino itaque intellexi, desiderari adhuc aliquid præter ista, quæ vel ad compescendam sanguinis ebullitionem, vel ad pustularum elevationem, manuumque atq; faciei intumescentiam facerent; desiderari scil. aliquid, quod Putrefactioni magis intensæ, quàm in his Variolis præ cæteris quibusque observâram, vincendæ par esset. In mentem mihi tandem venit *Vitrioli Spiritus*, quem existimabam utrique intentioni, tum Putredinis oppugnandæ, tum perdomandæ caloris ferociæ, satisfacere posse. Quamobrem Ægro sibi relicto, donec & dolor & vomituritio, quæ eruptionem præcedere solent, jam desinerent, & Variolæ conferto agmine prodirent omnes, tandem die *quinto sextove* dictum *spiritum*, cerevisiæ tenui ad levem aciditatem instillatum, pro potu ordinario concessi ad libitum sumendum, liberaliùs verò, cum appareret Febris maturatio, quem Potum, donec perfectè convalesceret, imperavi usurpandum quotidie.

Hic spiritus, ceu morbo reverâ specificus, symptomata omnia ad miraculum ferè compescebat. Facies & maturiùs, & longè altiùs intumescebat. Variolarum interstitia, ad colorem magis rubrum, & Rosæ Damascenæ æmulum magis accedebant: Pustulæ quoque minutissimæ grandescebant, saltem quantum ea species pateretur: Pustulæ etiam quæ aliter nigræ comparuissent, hîc materiam quandam flavam & colore Favum referentem eructabant. Facies deinceps, pro nigra, colore flavo saturato ubique tincta conspiciebatur; Celeriùs maturescebant, atque tempore alia omnia diei unius aut alterius spatio, citiùs percurrebant. Hæc autem accidebant omnia, si liquorem nempe laudatum liberaliùs haurirent: Quapropter, quoties ægrum copiam subjugandis symptomatis debitam respuere animadverterem, spiritum istum, vel Syrupo a iquo in cochleari permistum, vel Aquæ Destillatæ cùm Syrupo junctæ additum, subindè ingessi quo pensaretur sc. liquoris parcior usus.

Varia hujus Medicamenti commoda recensui, incommodi ne minimum quidem ex eo natum hactenus potui deprehendere: Licèt enim Salivatio die undecimo decimove ferè ab eo sistatur, cujus vicem per id temporis Dejectiones

nes aliquot subire solent; tamen ab his minus ægro erit periculi, quàm ab ista fuit; Quandoquidem, quod plus semel diximus, qui Variolis *Confluentibus* laborant, eô præcipuè urgentur discrimine, quòd saliva his diebus viscidior reddita fauces præcludat, cui quidem symptomati hoc in casu Diarrhœa succurrit, quæ vel sponte sua desinet, vel saltem, ubi nullum amplius à Variolis periculum est, Lacte & Aqua mistis, & Narcotico assumptis facilè compescetur.

Ægro interim in lecto jacenti, inclusis quoque bronchiis, stragula præter solita adjici non patiebar; concessi etiam, ut ab hac in illam lecti partem se pro arbitrio transferret, ad sudores arcendos, in quos proclivissimus erat, hoc non obstante remedio. Jusculis interim avenaceis atque hordeaceis victitabat, nonnunquam & pomo cocto. Ultimis diebus, si vel langueret æger vel ægrotaret stomacho, Vini Canarini cochlearia tria quatuorve indulsi. Haustum verò Paregoricum jam à quinto sextove die singulis vesperis temporiùs propinandum Adulto (Infantibus enim eo non erat opus) præscripsi; *Laudani Liquidi sc. guttas* 14. *in Aq. fl. Paralys.*

Die decimo quarto ægrum è lecto surgere permisi; vicesimo primo sanguinem è brachio educendum curavi, Catharticum deinde ad duas vel tres vices exhibui; quibus peractis ægri facies coloratior ac magis vivida conspiciebatur, quàm solebat eorum, quos hic morbus ita malè mulctaverat: Adde, quòd Methodus laudata vix patitur faciem cicatricibus deturpari, quæ ab humoribus calidis efferatisque proveniunt cuticulam rodentibus.

Die *Julii* 26. 1675. Vir Nobilis mihique Amicus, Dominus *Elliot* Regi à cubiculo, Domesticum è suis meæ curæ commisit, ferâ hâc Variolarum *Confluentium Nigrarum* specie propediem laboraturum: Habebat is annos octodecim circiter, temperamento erat admodum sanguineo, & in hunc morbum à nimia Compotatione recens inciderat: Confluebant pustulæ densiore agmine quàm alias vidi unquam, ita ut nulla ferè inter eas intercapedo linqueretur, quâ distingui possent. Remedii hujus δραςικωτάτυ confisus viribus, venam nullus secui, licet tempus quo accersebar, id liberum faceret; atque etiam secare debuissem, cum à nimia Vini ingurgitatione invitaretur morbus. Post Eruptionem finitam, die viz. quinto vel sexto, *Spiritum Vitrioli* in lagenas aliquot cerevisiâ tenui repletas jussi instillari, atque hunc Potum ordinarium concessi pro arbitrio sumendum. Die octavo ea sanguinis quantitas è naribus fluxit, ut Nosocoma hoc symptomate territa, me ocyus accersendum putaret: Adveniens ego, cùm ab immodico sanguinis calore & impetu insolito illud oriri animadverterem, Cerevisiam tenuem dicto spiritu imprægnatam uberius adhuc hauriendam imperavi, quo facto Hæmorrhagia dicto citius est coërcita. Salivatione satis copiosa, faciei & manuum intumescentiâ, pustularumque augmento ritè procedentibus, morbus se satis feliciter expedivit; nisi quod ultimis diebus Dejectiones aliquot mucosæ sanguineæque interpellarent, quæ fortè nullum facessissent negotium, si venam, eo quo diximus nomine, mox accersitus aperuissem. Nihilominus nullo alio præsidio Dysenteri-

teriam adoriebar, quàm Narcotico illo, quod aliàs etiam, si hoc symptoma non ursisset, singulis noctibus fuisset assumendum, quo vis ejus retusa erat donec evanescerent pustulæ; posteaque extracta è brachio sanguinis quantitate satis largâ. Lactèque atque Aquâ affatim haustis, subitò convaluit.

Eodem ferè tempore quidam è meis vicinis Dominus *Clench* duos mihi liberos sanandos tradidit, quatuor annos habebat alter, alter adhuc lactebat, nec dum sextum mensem attigerat. Pustulæ utrisque perpusillæ erant, *Confluxiles* admodum, & ad Erysipelatis modum prodibant, generisque nigri dicti. *Vitrioli spiritum* utrique in potu omni instillandum curavi, quem non obstante ætate, Junioris præsertim tenellulâ, ne hilum aversabantur; quin & nullo symptomate graviori affecti convaluêre illico. Amicissimus mihi vir, Dominus Doctor *Mapletoft*, utrosque mecum invisens, ætate majorem jam convalescentem reperit, minorem verò in cunis adhuc laborantem.

Animadvertendum est autem, quòd, sicuti Variolæ hujus Constitutionis quæ non confluebant, satis erant benignæ, ita neque remedio jam præscripto opus habebant; satis verò erat istâ eas Methodô tractare quam generi *Distincto* jam suprà deberi docuimus.

Habes jam, Lector, quæ de *Variolis* mihi erant dicenda omnia; quæ licèt non nemo fortasse parvi penderit pro sæculi genio, scio tamen ego haud parvo mihi labore, curâ atque industria, per multos annos continuos ea stetisse; neque jam à me fuisse evulganda, nisi vicisset charitas in proximum, & studium aliis benefaciendi, vel pretio existimationis propriæ, quam satis intelligo à subjecti novitate gravandam fore. Neque tamen video, cur aliquem malè habeat nova Methodus ei morbo medendi, (cujus nec apud *Hippocratem* vestigium ullum, nec apud *Galenum* invenitur, nisi quis fortè locus difficillimâ ratiocinatione torqueatur) cùm quæ à Modernis adaptantur Curationes, à magnis illis rei Medicæ luminibus non institutæ, æquo jure ab his negliguntur, atque ab illis magnifiunt.

Quin & pari ratione nemini mirum debet videri, si quid immutavero in ea Methodo, quâ expugnandæ sunt istæ Febres, quæ ab iis pendent Constitutionibus, quæ Variolis Epidemicæ sunt; Etenim si in prioribus illis mundi sæculis Variolæ nusquam gentium comparuerint, sequitur neque istiusmodi Febres uspiam locorum extitisse unquam. Vero autem simillimum est, ne quid dicam audacius, Variolas nondum tunc temporis in rerum naturâ fuisse repertas: si enim per antiquiora tempora perinde atque nunc dierum hic morbus invaluisset, sagacissimum *Hippocratem*, opinor, is nunquam latuisset; qui cùm morborum Historias & clariùs intellexerit, & descripserit accuratiùs, quàm Post-natorum quispiam, & hujus etiam descriptionem genuinam, atque simplicem pro suo more nobis reliquisset. Quocirca opinari mihi fas sit, morbos certas habere periodos pro occultis illis atque adhuc incompertis Alterationibus, quæ ipsius terræ accidunt visceribus, pro variâ sc. ejusdem ætate ac duratione: quodque, sicuti alii morbi jam olim extitêre, qui vel jam ceciderunt penitus, vel ætate saltem penè confecti exolevêre: & rarissimè com-

parent; (cujusmodi sunt *Lepra* atque alii fortasse nonnulli) ita qui nunc regnant morbi aliquando demùm intercident, novis cedentes speciebus, de quibus nos ne minimum quidem hariolari valemus. Hæc se ita res habere potest, quicquid de eâ videatur nobis βραχυβίοις, qui heri tantùm nati sumus, cras fortè interituri, neque quas de morbis Authores, vel antiquissimi, congesserunt rationes, ævi multò productioris, si cum Antiquissima mundi Epochâ conferantur.

CAPUT V.

Tusses Epidemicæ Anni 1675. *cum Pleuritide & Peripneumoniâ supervenientibus.*

CUM tempestas placida ac tepens, imò verò æstatis simillima, præter solitum ad postremos usque *Octobris* dies perseveraret, Anno 1675. eam verò mox exciperet alia multum diversa, frigida scilicet atque humida subitò ingruens, *Tusses* ubique numerosiores grassabantur quàm alio quovis, quod memini, tempore, nemini ferè parcentes, cujuscunque is fuerit sive ætatis, sive temperamenti, integras verò simul familias pervadentes. Neque numero tantùm erant spectabiles (cùm quælibet hyems haud paucas nobis generet) sed etiam ob anceps illud periculum, in quod eos, quos affecerant, per accidens conjiciebant. Cùm enim *Constitutio*, & jam, & per Autumnum omnem modò elapsum, in producenda Febre Epidemica suprà descripta omnes nervos intenderet, cùmque jam nullus existeret morbus alius Epidemicus, cujus contranisu hujus vires aliquantisper possint refringi, Tusses istæ Febri sternebant viam, atque in eam quàm libentissimè commigrabant. Interea, quemadmodum Tussis Constitutioni opitulabatur in Febre producenda, ita etiam Febris occasionem ex Tussi natam arripiens, jam Pleuram ac Pulmones haud aliter invadebat, ac caput invaserat vel septimanâ illâ, quæ harum Tussium exortum fuerat prægressa; Quæ tàm improvisa symptomatum mutatio nonnullis, qui minus diligenter adverterant animum, ansam præbuit, Febrem hanc pro *Pleuritide Essentiali*, aut *Essentiali Peripneumoniâ* habendi, licet eadem omninò illa maneret atque fuerat per integram hanc Constitutionem. Nunc enim, uti prius semper, cum dolore Capitis, Dorsi, atque Artuum quoslibet aggrediebatur; quæ symptomata omni ubique hujusce Constitutionis Febri conveniebant. Materia tantùm Febrilis, cum stimulante Tussi in Pleuram ac Pulmones uberius deponeretur, symptomata dictas partes attinentia excitabat; attamen Febris quantum mihi licuit observare, eadem prorsus cum illa fuit, quæ ad eum usque diem fuerat depopulata, quo hæ Tusses primùm comparebant; quin & remedia quibus promptissimè parebat, idem planè demonstrabant. Et quantumlibet lateris dolor punctorius, spirandi difficultas, color detracti sanguinis, & reliqua signa Pleuritidi familiaria, *Essentialem Pleuresin* subesse innuerent, non aliam tamen

men medendi methodum postulavit hic morbus, quàm quæ Febri hujus *Constitutionis* quadrabat, ab illa verò quæ *Veræ* Pleuritidi conveniebat, abhorrebat admodum, ut ex infrà dicendis liquebit. Addo, quòd cùm Pleuritis, quoties est morbus primarius, eo plerumque anni tempore soleat invadere, quod inter Ver atque Æstatem ambigens, utriusque quasi fibula est; hic morbus alieno prorsus sydere natus, pro symptomate tantùm Febris, quæ isti anno propria fuit, ducendus est, atque accidentalis Tussis sobole.

* Ut ad eam methodum ritè procedam, quam hujus Anni Tussibus, tum etiam istis quæ aliis contingunt, (modò ab iisdem causis nascantur) deberi monuit experientia, animadvertendum est, effluvia ista, quæ à sanguinis massâ per insensibilem transpirationem ablegari solent, à frigore cutis spiracula subitò contrahente intrò verti, & in Pulmones deponi, quos irritando, Tussim mox excitant. Cùmque hoc pacto detineantur calidæ istæ & recrementitiæ sanguinis exhalationes, quo minùs per cutis poros exeant, Febris in sanguinis massa facilè accenditur; ubi scilicet vel tanta est halituum copia, ut pulmones iis eliminandis haud sufficiant, vel calore adventitio sive Remediorum, sive Regiminis justo calidiorum quasi adjecto oleo ignis augetur, & qui in Febrim jam plus satis erat proclivis in eandem præceps agitur. Verùm enim verò, qualiscunque fuerit Febris *Stationaria*, quæ illum annum funestat, atque per id temporis dominatur, Nova hæc Febris statim in ejus nomen ac familiam adoptatur, ejusdem ubique genio obsequens, licèt symptomata quædam adhuc retineat, à Tussi, quam habuit parentem, pendentia; Ac proinde satis constat in Tussi qualibet ex hac προφάσει natâ, non tantùm ipsi morbo, sed & Febri, quæ Tussi huic paratissima accedit, occurrendum esse.

Hâc innixus basi, iis qui meam implorant opem hoc modo succurrere conabar. Si Tussis nondum Febrim, atque alia symptomata, quæ ut plurimum se adjungere solere diximus, accersiverat, satis esse arbitrabar, ægrum à carnibus & liquoribus spirituosis quibuscunque arcere; hortabar item ut exercitiis uteretur moderatis, & frueretur aurâ liberiore, Ptisanam Pectoralem refrigerantem subinde hauriens. Sufficiebant nimirum paucula hæc & ad Tussim perdomandam, & Febrim, aliaque symptomata quæ illam comitari solebant, prævenienda. Sicut enim abstinentiâ à carnibus, & liquoribus spirituosis, tum etiam refrigerantium usu ita contemperabatur sanguis, ut impressioni Febrili ineptior esset; ita etiam exercitii ope fervida illa sanguinis effluvia, quæ, quoties corporis Pori à repentino frigore occluderentur, intro acta Tussim excitabant, viâ sibi naturali ac genuina exhalabant opportuniùs, & cum bonis ægri rebus difflabantur.

Tussim quod spectabat sedandam, haud vacabat periculo Narcoticis atque Anodynis illam aggredi; nec minus periclitabatur, si quis liquoribus spirituosis calidisque medicamentis idem moliretur, cùm utroque modo inviscatâ, atque induratâ Tussis materiâ, halitus isti, qui à sanguine placidè ac sensim discedentes tussiendo in auras invanescerent, jam exitu negato, in cruoris massa præ-

* *Curatio.*

præclusi Febrim ibidem ciebant. Atque hoc sæpenumero non paucis è vulgo inconsultioribus pessimè cessit, qui cùm spiritu vini ustulato aliisque calidis liquoribus Tussi obicem ponere niterentur, Affectus Pleuriticos & Peripneumonicos invitabant, atque insanâ hac sapientiâ morbum suâ naturâ levissimum & facilè sanabilem, in periculosum ac sæpè lethalem transformabant: Nec minus hallucinabantur (licet magis cum ratione insanire viderentur) qui provocatis sudoribus morbi causam exterminare volebant: Quamvis enim non diffiteamur, sudores spontè prorumpentes haud raro præ cæteris quibuscunque præsidiis causam morbificam expellere, liquet tamen, nos, dum in iis extorquendis sumus, sanguinem incendere, & quem servare volumus ægrum letho dare posse.

Quandoque verò, non tantùm ubi minùs ritè tractaretur morbus, quo scil. suprà descripsimus modo, sed etiam nonnunquam sua sponte (maximè in delicatioribus ac tenellulis) nunc statim ab initio, nunc post diem unum aut alterum, Tussi superveniebat caloris ac frigoris vicissitudo quædam, capitis, dorsi, atque artuum dolor, ad sudores nonnunquam propensio, noctu maximè, (quæ omnia pariter Symptomata Febrim hujus *Constitutionis* plerumque sequebantur) quibus sæpè adjungebatur lateris dolor, nonnunquam etiam Pulmonum quasi constrictio coarctatioque, unde difficulter spirabat æger, inhibebatur Tussis, excitabatur Febris vehementior.

Febri, & pessimis ejus symptomatis rectissimè, [quantum accuratè facta observatione mihi constitit) occurrebatur venæ-sectione in brachio, & Epispasticô Nuchæ applicatô; Clystere item quotidie injiciendo. Ægrum interim monebam, ut singulis diebus ad horas aliquot lecto absisteret, abstineret à carnibus, nunc Cerevisiam tenuem, nunc Lac Aquæ permistum, nunc Ptisanam aliquam Refrigerantem ac Lenientem sorberet. Elapsô jam biduô triduove, si nondum minueretur dolor lateris, sed adhuc vehementer urgeret, sanguinem secundo detraxi, & ut in usu Enematum persisteret adhuc, suasi. Enemata autem quod attinet, diligenter advertendum est (tam in hac, quàm in aliis Febribus) ea, jam fractis morbi viribus, & retusa acie, non diu & continuò repetenda esse, maximè in Fœminis Passioni Hystericæ obnoxiis, aut Viris Hypochondriacis; cùm talium sanguis atque humores ἐυμετάβλητοι sint, ac nullo ferè negotio exagitentur atque æstuent, unde perturbatur corporis œconomia, & symptomata Febrilia etiam ultra solidam periodum ægros discruciant.

Sed ut ad rem revertamur, dum hoc pacto spatium morbo concederemus, quo sanguis calidas illas particulas, quæ in Pleuram ac Pulmones impegerant, sensim excuteret, symptomata universa placidè solebant evanescere; cùm qui morbum ferociùs atque hostili manu aggrediebantur, ingenti remediorum molimine bellum inferentes, vel suos Ægros amitterent, vel saltem Phlebotomiâ sæpius repetitâ, quàm vel postulabat morbi genius, vel etiam tutò ferebat, eorundem vitam redimere cogerentur. Cum enim in vera Pleuritide Venæ-sectio repetita omnem numerum absolvat, solaque ad Curationem sufficiat, (modò non obstiterint medicamenta & regimen calidiora, quæ contrà militant

militant

litant) ex adverso in hoc symptomate satis erat semel, vel ut plurimum bis venam secasse, modò ægro concederetur ut è lecto exurgeret, & potu refrigeranti uteretur. Nulla autem cogebat necessitas, si benè observaverim, sanguinem sæpiùs educere, nisi ubi à calore foris accedente admodum intenderetur dictum symptoma; neque etiam in hoc casu periculo id omninò vacabat.

Hanc jam nactus ansam, paucula de eo dicam quod omnium ore tritissimum est, *Pleuresin* scilicet quandoque ita *Malignam* reperiri, ut per eos annos Phlebotomiam ferre nesciat, saltem toties repetitam, quoties hic morbus communiter deposcit. Censeo quidem *Pleuresin* Veram atque *Essentialem*, quæ, ut posthac dicetur, omnibus annorum omnium Constitutionibus indifferenter infestat, omnibus indifferenter annis Venæ-sectionem pariter repetitam indicare; aliquando tamen accidere ut Febris ejus anni propriè Epidemica, à repentinâ aliquâ manifestarum aëris qualitatum alteratione, materiam morbificam in Pleuram aut Pulmones libenter deponat, ipsaque Febris nihilominùs eadem prorsus maneat. In hoc casu, etsi Venæ-sectio possit concedi ut huic symptomati, si multum sæviat, occurratur; generaliter tamen si loquamur, non multò plus sanguinis symptomatis ratione educendus est, quàm Febris nomine debuerat educi, à quâ pendet istud symptoma: Namque si hæc ejus sit indolis, ut à repetita Venæ-sectione non abhorreat, potest ea repeti in Pleuritide quæ ejusdem symptoma est; at verò si Febris repetitam Venæ-sectionem respuat, neque juvabit ista, imò & nocebit in Pleuritide, quæ cum Febre stabit cadetve. Hoc autem modo se res habuit, me saltem judice, in *Pleuritide symptomaticâ* quæ Febrem comitabatur hoc in loco grassantem, quo tempore subingrediebantur *Tusses*, hâc nimirum hyeme 1675. Atque hoc quidem mihi ideo reticendum non erat, quòd existimem dubio illum tramite errare, atque incerto duci filo, qui in Febrium Curatione non continenter ob oculos habet anni *Constitutionem*, quatenus huic aut alteri morbo Epidemicè producendo favet, cæterisque morbis omnibus unà concurrentibus in ejus similitudinem ac formam detorquendis.

Novembri anni præfati, Dominum *Thomam Windham*, Domini *Francisci Windham* Equitis filium natu maximum, hâc Febre laborantem tractabam. Querebatur is de lateris dolore, aliisque symptomatis, de quibus cæteri hoc morbo affecti. Venam haud plus semel tundendam curavi, Epispasticum Nuchæ apponi, Enemata quotidie injici; nunc Ptisanas atque Emulsiones refrigerantes, nunc Lac Aquæ immistum, nunc Cerevisiam tenuem propinavi, suasi ut lecto absisteret quotidiè ad horas pauculas, quâ methodô intra paucos dies restitutus est, & celebratâ Catharsi omnino convaluit.

Notandum autem est, quòd tametsi symptomata hæc, quæ tussi supervenire solerent, ea propè essent, quæ hanc hyemem funestabant, attamen tussis ipsa sine illis sola invadens, eâ tempestate magis dominabatur. Hujus autem medela neque venæ-sectionem, neque Clysteres sibi vendicabat, modò febris à regimine vel medicamentis calidioribus non excitaretur. Cùm satis erat ad eam compescendam ægro liberioris aëris foras usum concedere, & carnis

esum, ut & vinum ac id genus liquores spirituosos, qui Febri ansam praebeant, omninò interdicere. Porrò *Tabellas* sequentes saepiusculè devorandas imperavi; quae quidem ad tusses à frigore susceptas coërcendas omnibus aliis, quae mihi adhuc innotescunt, longè praecellunt. ℞. *Sacchar. Cand.* ℔iiß. *Coq. s. q. aq. communis usque dum adhaerescat extremis digitorum, tum adde pulv. Liquirit. Enul. Campan. sem. anisi & sem. Angelic. an.* ℥ß. *pulv. Irid. & flor. Sulphur. an.* ℈ij. *ol. chym. sem. anisi* ℈j. *f. s. a. tabellae, quas secum continuò portet, ac earum unam frequenter assumat.* Vide p. 426.

At priusquam his, quae de morbis Epidemicis disserui, ultimam imponam manum, Objectioni, quam contra eorum nonnulla adferendam praevideo, occurrendum mihi est, quòd nempe non satis cum *malignitate* istâ pugnare videantur, quae pluribus horum morborum adhaeret. Non is sum, qui receptam à Viris doctissimis, sive hujus seculi, sive antiquioribus, de malignitate opinionem convellere aut possim, aut etiam velim, cùm ista indiciis plus satis se prodat manifestis, in Epidemicis plerisque. Liceat mihi tantùm quae de ejus natura sentio in medium proferre, quò haec nostra Praxis minùs à ratione abhorrere videatur. Ipse enim cum eruditissimo *Scaligero*

Non mihi, sed Rationi, aut quae Ratio esse videtur,
Milito; securus quod mordicus hic tenet, aut hic.

Censeo itaque ego *malignitatem* eam omnem quae Epidemicis competit, (qualiscunque tandem fuerit specifica ejus natura) particulis calidissimis ac spirituosissimis, humorum in humano corpore contentorum naturae plus minusve adversantibus, consistere ac terminari, quia solae istiusmodi particulae humores ita subitò alterare valent, atque in morbis malignis fieri videmus. Censeo item calidas illas & spirituosas particulas assimilando maximè agere: Cùm ex naturae lege quodlibet Principium Activum sui simile procreare satagat, & quae ei cunque obsistunt ad propriam indolem inflectere atque accommodare. Ita ignis ignem generat, & maligno infectus morbo socium inficit, spirituum sc. emissione, qui humores mox inficiendos sibi assimilant, & in naturam suam perducunt trahuntve.

His praemissis, omninò sequitur nihil esse prius quàm ut dictae particulae sudore eliminentur; hoc enim modo morbus confestim funditus extirparetur: At hîc reclamat experientia, docetque hoc in omni *malignitatis* specie fieri non posse. Quamvis enim in ipsâ *Peste* particulae pestilentiales, tùm quòd admodum fuerint subtiles, tum etiam quod sanguinis partibus maximè spirituosis insideant, dissipabiles sint, atque excitato sudore non interrumpendo ejici queant, in aliis tamen Febribus, ubi particulae assimilantes non in eam subtilitatem sunt evectae, atque etiam humoribus magis crassis incorporantur, minera illa maligna non tantùm sudoribus difflari non potest, sed saepenumero etiam augetur, quibus isti solicitantur, Diaphoreticis. Quantò enim magis usu calefacientium actuantur particulae hae calidae ac spirituosae, tantò magis inten-

tenditur ea quam habent assimilandi facultas, quandoque etiam magis excalesiunt humores isti in quos agunt, tantò libentiùs in assimilantium castra migrant, earundem impressionibus cedentes. Cùm ex adverso ratio dictare videatur, medicamenta illa quae contrariae sunt naturae non tantùm particularum calidarum atque acrium vim inhibere, sed etiam humores condensare obfirmareque, quo spirituum morbificorum fortiùs sustineant impetum, vel etiam frangant. Atque appellanda hìc mihi venit Experientia, quâ magistrâ edoctus sum & Purpureas Febrium maculas, & Variolarum pustulas nigras, eò promptius sumpsisse incrementum, quò magis calefieret æger, easdem verò pro ratione moderatioris regiminis, quod iis omnino debetur, decrescere solere ac minui.

Jam si quis me roget, quî fiat ut, cùm *malignitas* in ejusmodi particulis calidis ac spirituosis consistat, haud rarò ita parca Febris signa conspiciantur, etiam in morbis summè malignis; responderem percontanti, Primò in præcipuâ illâ, & maximè insigni malignitatis instantiâ, ipsâ *Peste*, abundè constat particulas νοσηρὰς ita supra modum subtiles esse atque aculeatas, (præsertim ubi primùm incipit grassari) ut auræ ad instar sanguinem pervadant, ac syderatis quasi ejus spiritibus, ne in Ebullitionem quidem illum attollant, unde æger sine Febre perit.

At verò in minori isto malignitatis gradu qui in aliis Epidemicis reperitur, symptomata Febrilia ita parum conspicua redduntur, nonnunquam à confusione in sanguine atque humoribus excitatâ à particulis inimicis eorum in gremio conclusis; unde natura quasi oppressa non potis est, symptomata illa magis regularia exercere quæ morbo competunt, at anomala sunt φαινόμενα, ferè omnia ob οἰκονομίαν penitus eversam dirutamque; quo in casu deprimitur sæpè Febris, quæ obtinente genuino naturæ ductu, omnino vigeret. Quandoque etiam pauciora se ostendunt Febris indicia quàm pro morbi genio, ob metastasin mineræ malignæ vel in Genus Nervosum factam, vel in alias partes corporis, vel etiam humores extra sanguinis pomœria, dum turgeret adhuc materia morbum committens.

Quicquid verò id fuerit, ne hariolari quidem possum quænam alia Medendi Methodus *malignitati* qualicunque adhibenda sit, præter eam quæ Epidemico, cui inhæret, debetur. Ita ut sive Epidemicus de eorum numero sit, qui primò Concoctionem materiæ Febrilis, mox ejusdem ritè dispositæ eliminationem per sudores sibi vendicant: vel eorum qui per eruptionem aliquam fugam sibi quærunt; vel etiam eorum, qui ab artis præsidio viam sibi aperiendam præstolantur, in singulis his, inquam, generibus, *Malignitas* morbi comes, cum ipso morbo stabit cadetque, pari usa fortunâ, & pari etiam passu recedens; atque ex consequenti, quæcunque evacuatio Febri in genere competit, eadem & malignitati debetur: quantumlibet evacuationes istæ sibi invicem fuerint contrariæ. *Malignitati* itaque isti quæ *Febres Autumnales Intermittentes* comitatur, uti & *Febrem Continuam*, quæ ejusdem est indolis, medebitur Diaphoresis, quæ concoctionem subsequitur ceu

ejus effectum. *Variolarum malignitati* ſubveniet tempeſtiva Abſceſſulorum maturatio, atque ita de reliquis; in quibus omnibus, peculiaris *malignitatis* ſpecies iſtis præſertim modis ac methodô illâ optimè ſuperatur, quibus libentiſſimè cedunt peculiares iſti morbi, ad quos illa ſpectat, ſive hâc methodô procedendum fuerit, ſive alterâ. Hoc mihi dictat ratio, niſi pro Junone nubes, atque huic etiam Experientia jugiter ſuffragatur.

CAPUT VI.

Anacephalæoſis.

ATque ita demùm animadvertimus, ſpatium illud annorum, quo finiuntur prægreſſæ obſervationes genera *Conſtitutionum* omnino *Quinque* peperiſſe; Quinque nimirum peculiares aëris Diatheſes, totidem *Epidemicorum* ſpecies peculiares, Febrium nominatim, producentes: Febrium autem harum prima, quæ iis annis infeſtabat quibus *Intermittentes Autumnales* maximè graſſabantur, unica mihi videtur, (quantum obſervatione diligenti fidâque hactenus aſſequi potuero) in quâ Natura ita omnia ſymptomata moderabatur, ut materiam Febrilem debitâ Coctione præparatam certo ſuo tempore ad exitum diſponeret, vel per juſtam διαφόρησιν vel διαπνοὴν paulò liberaliorem; (quæ idcirco *Febris Depuratoria* mihi audit.) Et profectò facilè adducor ut credam, præcipuam hanc eſſe atque *Primariam* Naturæ *Febrem*, tùm ob regularem illam methodum, quâ utitur in promovendâ materiâ morbificâ eâdemque præfinito tempore digerendâ; tum etiam quia hæc Febribus aliis quibuslibet frequentior occurrit, cùm credibile ſit *Febres Intermittentes* Epidemicè ſæpiùs graſſari, quàm alios morbos quoſcunque, ſi illis nempe habenda ſit fides, qui de earum frequentiâ in ſeculis jam elapſis tot & tanta ſcripſerunt; quicquid demum in cauſa fuerit quod ita raræ comparuerint, à quo *Peſtis* hanc urbem eſt depopulata: Enim verò *Febris* hæc *Peſtilentialis Inflammatoriis* iis omnibus, quæ poſt invaſere, ſe ducem præbebat, ac πρόδρομον. *Febri* autem iſti *Primariæ*, de quâ ſuprà, adaptantur, ni fallor, illuſtria illa, atque neceſſaria Axiomata, quæ tradiderunt *Hippocrates*, aliique Medici antiqui; quorum ope ita illa eſt regenda, ut præparetur materia Febrilis ad Criſin per ſudores ritè faciendam: Neque enim ſatis video, qui poſſint accommodari dicti Aphoriſmi ſubſequentibus iſtis Febrium ſpeciebus, quæ diverſam longè habent indolem; & rarò ejuſmodi Methodo aliquâ ſolvi ſolent, quâ nos adjuti, ſi ad eam accedamus ſcilicet, eamque perficiamus, morbos hoſce ſubjugare poſſimus. Ut ut verò hæc ſe res habeat, notatu dignum eſſe autumno, quòd cum Febris hæc, quæ ab illa *Conſtitutione* pendebat, qua Intermittentes cæteris prædominabantur, (ſi vel diutius perſiſteret, vel æger nimis evacuationibus fuerit exhauſtus) ſubindè in Intermittentium caſtra de facili tranſiret; iſtæ Febres quæ ſequentes funeſtabant annos, etiamſi diutiſſimè cruciarent, rariſſimè tamen Intermittentes fierent, indicio ſatis manifeſto

eam |*Febrem Continuam* atque *Intermittentes* iſtas, vel natura quadantenus convenire, vel non multum ab invicem abhorrere.

Jam ſi quis à me percontetur, quo demum pacto *Febris Continuæ* ſpeciem ex notis in Febrium deſcriptionibus à me traditis queat expiſcari, cùm plerumque ſingulæ iis implicentur ſymptomatis, quæ omnibus in genere competunt Febribus, (cujuſmodi ſunt calor, ſitis, inquietudo, *&c.*) Huic ego reſponderem, difficile id quidem eſſe, at non planè impoſſibile, modò quis ſeriò atque ad amuſſim exegerit circumſtantias eas omnes quas in Hiſtoria præcedenti indigitavimus; maximè ſi in urbe aliqua, aut loco alio hominibus referto, examen inſtituat. Ponamus enim Medicum ad Febre Continua laborantem accerſiri, id primò habet adminiculi ad judicium ritè formandum, quod vel ex obſervatione propria, vel aliis indicantibus facilè reſciſcat, quinam alii morbi præter hanc Febrem, & cujus demum generis, eo locorum Epidemicè graſſantur; quo cognito non ampliùs dubitabit cujus generis eſſe debeat Febris iſta, quæ huic alteri Epidemico regnanti famulatur. Quamvis enim fieri poſſit ut Febris iis tantùm ſe prodat ſymptomatis, quæ omnibus omninò Febribus ſunt communia, (præſertim ſi in ἀταξίαν & confuſionem agatur à Methodô quæ ab ejus curatione prorſus aliena eſt) alii tamen Epidemici characteres naturæ atque indoli ſuæ proprios ac peculiares apertiſſimè agnoſcent. Verbi gratia, qui *Variolas* inſpexerit, facilè conjectabit, [modò ejus morbi Hiſtoriam probè calleat] vel à die quo primùm erumpunt Puſtulæ, vel ab earum magnitudine, atque colore, *&c.* ad quodnam Variolarum genus ſpecies illa particularis fuerit referenda: atque ubi ſemel cognoverit quænam ſit illa Variolarum ſpecies, quæ eo anno atque per loca iſta increbreſcit, ſatis illi conſtabit de ſpecie Febris cujuſvis per id temporis, atque eo locorum graſſantis. Et ſane ſi morborum Hiſtorias ad unguem perdidiciſſem, (quam ego mihi laudem minimè ſumo) ſicuti Epidemico quovis conſpecto, non dubitarem de Febris tum regnantis genere pronunciare, licèt ne unam viderim quidem; ita *Febris* quælibet conſpecta, quiſnam ei jungeretur Morbus Epidemicus, me ſatis doceret, an *Variolæ* ſcilicet, vel *Morbilli*, vel *Dyſenteria*, *&c.* Cùm tam peculiare aliquod horum genus, quàm Febris peculiaris, particularem quamlibet Conſtitutionem jugiter comitetur.

Secundò autem, præter indicia illa quæ Epidemicorum unà invadentium conſideratio nobis ſuggeret, & ipſa cujuslibet Febris ſymptomata ad ejuſdem ſpeciem dignoſcendam, haud obſcuram lucem fœnerantur. Quamlibet enim, ut ſuprà innuimus, Febres in univerſum omnes quædam habent ſymptomata omnibus communia, ſunt tamen & certæ aliquæ Diſtinctionis notæ quas ſingulis ſpeciebus ſigillatim impreſſit Natura; quæ cùm ſubtiliores ſint ac magis reconditæ, non niſi à cautiſſimis, & minutiſſima quæque penſiculatim trutinantibus erui ſolent, aut inveſtigari. Inter hæc ſigna diſtinguentia ſemper exiſtimavi ego, ægri ſive ſudationem ſive ſiccitatem in hoc vel illo morbi tempore, Febris ſpeciem præcipuè & præ cæteris demonſtrare, modò illa à ſtatu naturali ac ſuo, Methodo minùs congruâ non fuerit dejecta. Atque hoc ipſum

ſum liquidò mihi conſtabat in Febribus omnibus Epidemicis, quotquot obſervationes hæ noſtræ hactenus complectuntur. Exempli gratiâ, iis in Febribus quæ vigebant exoleſcente *Intermittentium Autumnalium* prædominio, ægri externa areſcebant, nec vel minima ſudoris præſignatio ante materiæ Febrilis concoctionem, quæ die decimo quarto plerumque perficiebatur, in conſpectum ſe dabat. Neque etiam cieri hìc poterat ſudor ſine ingenti ægrorum diſcrimine, qui in Phrenesin, aliaque ſymptomata periculoſiſſima mox à coacto ſudore præcipitabantur. In *Febri Peſtilentiali*, quæ hanc quidem ſubſecuta eſt, (*Inflammatoriarum* autem omnium quæ ab illo tempore invaſêre, chorum duxit) nulli ſudores ſponte ſuâ prorumpebant, at à ſudorificis excitari poterant vel primis morbi diebus, atque iis ſemel obortis æger nullo non ſymptomate levabatur. Febre proximè ſuccedente quæ *Variolas* iis annis comitabatur quibus illæ *Regulares* erant, æger ſuâ ſponte effuſiſſimis ſudoribus totus dimanavit, vel à morbi initio; at qui iſtis indulgebat æger, intendebat illicò ſymptomata omnia, haud mitigabat. In binis Febribus quæ duabus *Variolarum Anomalarum* ſpeciebus, atque *Dyſenteriis* ſe comites adjungebant, & ſudores Anomali etiam fuere; at plerumque ſolis primis diebus exeuntes, licèt qui primam Febrem comitabatur ſudor, quàm qui poſteriorem, aliquantiſper eſſet copioſior, ſed in neutrâ emolumento fuit ægro, cùm non à præviâ Concoctione, ſed à confuſo particularum noxiarum motu is eliceretur.

Arduum verò id mihi imprimis videtur, Novæ Febris ſpeciem, vertente primùm anni *Conſtitutione* indagare, cùm nec dum ſpecimen ejus aliquod quis oculis uſurpaverit, nec dum reſciverit, qualeſnam demum ſint futuri morbi Epidemici, quos ut plurimùm Febris prævertit. Moleſtum eſſet ſingula enumerare quæ iis annis, de quibus egi, occurrebant, quò liqueret anſas haud obſcuras à natura nobis ſuggeri, quibus adjuti hoc præſtare valeamus; ac proinde Cognitio hæc à perdiligenti atque accuratiſſimâ Circumſtantiarum omnium obſervatione neceſſariò pendebit. Quantumlibet autem difficile id fuerit, imò ſi & impoſſibile planè ſupponamus, Novæ Febris, ubi primum ingreditur, ſpeciem certò diſtinguere; tamen ad Curationem quod attinet, Indicatio à *Juvantibus & Lædentibus* ſumenda, nobis ſaltem relinquitur; cujus ope viam paulatim prætentantes ægrum in tuto poſſimus collocare, modò ne plus ſatis properemus; quâ quidem *feſtinatione* nihil ego quicquam exitialius eſſe autumo, nec re ulla alia Febricitantium plures vita ſpoliari. Neque pudet fateri, me non ſemel in curandis Febribus, ubi nondum conſtaret quid mihi agendum eſſet, nihil prorſus agendo & mihi & ægro conſuluiſſe optimè, dum enim morbo invigilarem, quo eum opportunius confodere valerem, Febris vel ſponte ſua ſenſim evanuit, vel in eum ſe Typum redegit, ut jam mihi innoteſceret quibus armis eſſet debellanda. Sed, quod dolendum omnino eſt, ægrorum quamplurimi, haud ſatis gnari quòd perinde ſit Medici periti quandoque nihil agere, atque alio tempore efficaciſſima adhibere remedia, probitatis atque fidei fructum hunc capere nolunt, ſed vel negligentiæ vel ignorantiæ id impu-

tant; cùm Empiricorum insulsissimus quilibet medicamenta medicamentis adjicere æquè novit, ac solet magis, quàm Medicorum prudentissimus.

Hæc sunt ferè quæ hactenus observavi, saltem quæ ad normam aliquam reduci potuerint, de *Morborum Epidemicorum* speciebus, atque ordine illo quo iuvasére ab anno 1661. ad finem usque anni 1675. Quo quidem tempore *Variolæ*, & *Febres Continuæ* earum Comites, qui fermè à biennio dominatæ sunt mitiores jam factæ videntur exolescere. Qui post sequentur morbi, solus novit, qui novit omnia.

SECTIO SEXTA.

CAPUT I.

Febres Intercurrentes.

OBservationes annorum, quos jam descripsi, satis arguunt Febrium alias *Stationarias* meritò audire, ejusmodi Febres intelligo, quæ, cùm à particulari quadam, at nondum satis cognita hujus aut alterius anni *Constitutione* pendeant, singulæ suo ordine invalescunt, grassantur admodum, & quasi cæteris dominantur per continuam illam annorum seriem. An dentur etiam aliæ species præter jam dictas: An etiam exacto quodam annorum curriculo, aliæ alias certo ac constanti ordine excipiant, an secus se res habeat nondum mihi licuit deprehendere. Sunt verò & aliæ *Febres Continuæ*, quæ licet jam parciùs, jam inclementiùs sæviant & depopulentur, tamen cum Stationariarum quibuslibet, ut etiam & secum invicem eodem anno indifferenter commiscentur, quas idcirco *Intercurrentes* appellandas censeo. Quid tam de illarum ingenio, quàm de Methodo Medendi eisdem adhibendâ, hactenus observando didici; in sequentibus tradam. Sunt verò, *Febris Scarlatina*, *Pleuritis*, *Peripneumonia Notha*, *Rheumatismus*, *Febris Erysipelatosa*, *Angina*. Et fortè aliæ quædam.

Jam verò cùm universos hosce morbos, vel adhuc comitetur Febris, vel saltem fuerit comitata, donec exonerata in partes sive has, sive illas, pro morbi ratione, materiâ Febrili, sive exitum invenerit; nullus dubito Febrem ipsam pro morbo primario habendam, reliquosq; affectus à quibus ut plurimum morbi isti nomen mutuantur, symptomata esse, quæ vel peculiarem κείσεως modum, vel partem, in quam ruit morbi vis, præcipuè spectant. Verùm modò de re conveniat, nullam de nominibus movebo litem; mihi integrum fuerit morbum hoc vel illo nomine designare, pro arbitrio meo.

Animadvertendum est, quòd sicuti *Febres Stationariæ*, de quibus suprà egimus, magis minùsve Epidemicè infestant, quod jam diximus, prout annorum Constitutio in secretâ atque inexplicabili aëris temperie fundata, eisdem

dem favet, ita etiam *Intercurrentes* hæ nonnunquam, licèt non ita frequenter atque istæ, Epidemicè grassantur. Quamvis enim plerumque oriantur ab hac vel illa particulari corporum particularum ἀνομαλίᾳ, quâ sanguis atque humores quoquo modo vitiantur, aliquando tamen originem debent suam mediatè quidem causæ alicui Generali in aëre manifestis qualitatibus hominum corpora ita disponente, ut exinde tales talesve sanguinis atque humorum dyscrasiæ generentur, quæ *Intercurrentium* ejusmodi *Epidemicorum* causæ fuerint immediatæ. Uti cùm Gelu acrius diu perseveraverit, se in Veris usque pomœria longiùs extendens, derepentè autem calidior tempestas succedat, *Pleuritides, Anginæ*, similesque morbi alii solent invadere, qualiscunque demum fuerit *Constitutio* annorum *Generalis*. Et quoniam hi nonnunquam Epidemicè grassantur perindè atque alii isti, idcircò ut hos ab illis Febribus dispescam, quæ ad certam annorum seriem determinantur, omnibus indifferenter annis communes *Intercurrentes* appellare libet.

Quanto autem à se invicem intervallo dissideant duo hæc Febrium Genera, quantum ad causas aëre subministratas, quoad alias tamen causas externas, ac Procatarcticas spectat, sæpenumerò conveniunt. Ut enim jam mittamus Contagium, quod quidem nonnunquam Febrium Stationariarum aliquibus ansam exporrigit, & crapulam taceamus, quâ matre proseminantur tum istæ Febres, tùm hæ etiam de quibus jam ago; causa evidens externa Febrium quampluri marum inde petenda est, quòd quis scilicet vel præmaturiùs vestes abjecerit; vel ab exercitio incalescens se frigori incautiùs exposuerit; unde poris subitò occlusis, retentisque iis halitibus, quibus aliàs per cutis spiracula patebat exitus, hæc vel illa Febris species in sanguine succenditur, prout vel Generalis Constitutio, quæ tùm temporis obtinet, vel particulares humorum dyscrasiæ in hanc vel illam Febris speciem potentiùs determinaverint. Et sanè existimo plures modo jam designato, quàm *Peste*, *Gladio*, atque *Fame* simul omnibus perire: Etenim si quis ægrum Medicus de primâ morbi occasione paulò minutiùs interrogaverit, (modò ex Acutorum istorum numero sit quos suprà tractavimus) audiet quasi semper, vel eum vestem aliquam temerè deposuisse cui pridem assueverat, vel corpus motu excalefactum subitò frigori permisisse, atque ex alterutrâ harum προφάσει incidisse in morbum. Quam ob causam familiares meos semper moneo, ut nullo alio anni tempore quicquam vestium, quibus assuevere, sibi detrahant, nisi mense uno ante *Solstitium Æstivum*: Nec minori cum studio eosdem hortor, ut ab exercitio calescentes frigus sedulò evitent.

At verò diligenter hîc loci notandum est, quòd licèt morbi isti, qui sub Intercurrentium titulo jam mihi tractandi veniunt, plerique, si non omnes, *Essentiales* fuerint morbi, sæpenumero tamen Affectus quidam, tum eos quoad Phænomena referentes, tum eodem etiam insigniti nomine, istis Febribus superveniunt quas *Stationarias* appello, & sunt nuda earum *symptomata*: Quo in casu non jam illa Methodus adhibenda est, quæ iis debetur quoties morbi sunt Essentiales, at ista potiùs quam sibi postulat Febris cujus nunc

sunt

ſunt ſymptomata, ad quorum quidem curationem ea leviter tantùm inflectenda eſt: In genere autem ad Anni Febrim seriò attendendum eſt, inveſtigandumque quo illa pacto facillimè expugnari poſſit, Venæ-ſectione, an ſudoribus, vel aliâ methodo quâlibet. Hoc ſi ſuſque deque habeatur, cùm ingenti ægrorum diſcrimine perſæpe errabimus. Si quis objecerit hos ipſos Affectus, quos ego Eſſentiales voco, & de quibus jam ago, reverà ſymptomata trntùm eſſe, reſpondeo, ſymptomata ea fortè eſſe reſpectu Febris ad quam propriè ſpectant, at ſymptomata ſunt ſaltem Febrium, quæ illa ſemper ac neceſſariò producunt. V. gr. in *Pleuritide* Eſſentiali, Febris ejus eſt indolis, ut ſemper materiam morbificam in Pleuram deponat; in *Angina* Eſſentiali, ejus indolis eſt, ut eadem ad fauces ſemper amandet; atque ita ſe res habet in cæteris: Cùm ubi affectuum memoratorum utervis Febri ſuperveniat, quæ ad hanc illamve annorum Conſtitutionem ſpectat, atque ab ea pendet, idem per accidens tantum, neutiquam verò neceſſariò producitur. Quo nomine haud parum à ſe invicem diſterminantur.

Jam autem, ut Affectus *Eſſentiales* mihi dictos ab iis qui *Symptomatici* tantùm ſunt, ritè diſtinguamus multum confert nobiſcum perpendiſſe, quod qualia ſint ſymptomata quæ invaſionem Febris hujus alteriuſve *Stationariæ* comitantur, talia omnino erunt ſymptomata quæ inſultum ſive *Pleuritidis*, ſive *Anginæ* ſequuntur, quoties ejuſmodi Febris Accidentia ſunt tantùm. Quod quidem cernere erat in *Pleuritide ſymptomatica* prædictâ, quæ Febri per hyemem graſſanti, anno 1675. ſuperveniebat. Quotquot enim hac laborabant Pleuritide, ubi primùm corripiebantur, Capitis, Dorſi, & Artuum patiebantur dolorem; quæ certiſſima erant & maximè vulgari Febrium earum omnium ſymptomata, quæ & antequam ingrederentur Pleuritides, invadebant, atque illis expirantibus adhuc durabant. Cùm quoties uterlibet horum Intercurrentium morbus *Eſſentialis* eſt, omnibus indifferenter annis pari modo aggreditur, nihil prorſus habens commune cum Febre Stationaria per id tempus regnante. Ad hæc ſymptomata omnia quæ poſt emergunt magis perſpicua ſunt, cùm non obſcurentur ac confundantur ab aliorum φαινομένων, quæ naturæ ſunt diverſæ, & ad aliam ſpectant Febrem, admixtione. Præter hæc, Anni tempus, quo eſſentiales Intercurrentes plerique, non tamen omnes, ſolent infeſtare, haud rarò ſubinnuit ad quam claſſem hujuſmodi Affectus referendi ſint. At verò ad Morborum, tum horum, tum aliorum etiam omnium Diagnoſin, iis demum inſtructiſſimus accedet, qui obſervatione ac diligenti ita intimè eorum Phænomena rimando perſcrutatus fuerit, ut ubi eos inſpexerit, genus ſtatim nôrit diſtinguere; licèt Differentiarum characteriſticarum aliæ ita ſint fortaſſe ſubtiles ac delicatæ, ut eaſdem alteri verbis nequeat exprimere.

Quandoquidem autem variæ hæ Febrium ſpecies, (quantum quidem aſſequi poſſum ex Phænomenis, quæ tum morbos ipſos, tum medendi rationes attinent, ſedulò penſitatis) peculiari, ac cuilibet morbo propriæ ſanguinis inflammationi ortum debent ſuum, in eodem refrigerando contemperandòque omnis mihi ferè Curationis vertitur cardo; Methodo interim pro morbi genio

variata, & cui, experientiâ jugiter suffragante, ea species libentissimè concedit, materiæ morbificæ eliminandæ ubique satago. Et profectò in Febrium quarumlibet curatione omne punctum tulerit, quâ portâ excludenda veniat materia Febrilis, qui certò nôrit; Venæ-sectione v. gr. Sudoribus, Catharsi, aut si qua est alia magis apposita.

CAPUT II.

Febris Scarlatina.

SCarlatina Febris, licèt nullo non tempore possit incidere, ut plurimum tamen exeunte æstivo se prodit, quo quidem integras Familias, Infantes verò præ cæteris infestat. Rigent, horrentque sub initio; ut in aliis Febribus, qui hâc afficiuntur, neque vehementer admodum ægrotant; postea cutis universa maculis parvis rubris interstinguitur, crebrioribus certè & multo latioribus, magisque rubentibus, at non perinde uniformibus, ac sunt illæ quæ *Morbillos* constituunt. Ad duos tresve dies persistunt hæ maculæ, quibus demum evanescentibus, decedenteque subjectâ cuticulâ, restant furfuraceæ quædam squamulæ ad instar farinæ corpori inspersæ, quæ ad secundam aut tertiam vicem se produnt, conduntque vicissim.

* Cùm hic morbus nihil aliud mihi videatur, quàm mediocris sanguinis effervescentia, à prægressæ Æstatis calore, aut alio aliquo modo excitata, nihil quicquam molior, quo minus sanguis sibi despumando vacet, & materiæ peccanti, quæ satis promptè adjungitur, per cutis poros ablegandæ. Quamobrem tum hinc & à Venæ-sectione, & ab Enematum usu mihi temperans (quibus remediorum formis factâ revulsione particulas sanguini infestas cum eodem intimius permisceri, & motum Naturæ magis congruum sufflaminari autumo] tum ex altera parte ab exhibendis Cardiaciis, quorum æstu impetuosius fortè exagitabitur sanguis, quàm propagatâ & leni illâ separatione in qua jam totus est; (Quid quod & vehementior Febris hoc fomite possit accendi) satis habeo ut æger à carnibus in solidum abstineat, & à liquoribus spirituosis quibuscunque, tum ut neque usquam foràs prodeat, neque se perpetim lecto affigat. Cute jam penitus desquamatâ, & cessantibus symptomatis, è re fore existimo, ut purgetur æger leni aliquo medicamento, ætati atque viribus accommodo. Simplici hâc & naturali planè methodo, hoc morbi *nomen*, (vix enim altius assurgit,) sine molestia, aut periculo quovis facillimè abigitur. Cum è contra si plus negotii ægris facessamus, vel lectulis continenter incarcerando, vel Cardiacis aliisque remediis supervacaneis nimis doctè, & [ut vulgo videtur) secundùm artem supra modum ingestis, morbus statim intenditur, & æger non rarò, nullâ aliâ de causâ, quàm nimiâ Medici diligentiâ, ad plures migrat.

Ve-

* *Curatio.*

Veruntamen hoc animadvertendum volo. Si *Convulsiones Epilepticæ* vel etiam *Coma*, huic morbo sub initium eruptionis supervenerint, (quod quandoque accidit in pueris ac junioribus hoc morbo laborantibus) omninò oportet, ut *Epispasticum* amplum, ac forte, posteriori cervici applicetur; atque porrò ut *Paregoricum* è Syrupo de Meconio statim exhibeatur, repetendum singulis noctibus usque dum convaluerit; imperando interim ut æger bibat pro potu ordinario lac cum triplo aquæ coctum, & à carnis esu abstineat.

CAPUT III.

Pleuritis.

HIc morbus, quo nec alius frequentior, nullo non tempore infestat potissimùm verò anno inter Ver & Æstatem ambigente. Nam per id temporis sanguis à nova solis vicinia excalefactus in effervescentias & inordinatos motus effrænatiùs ruit. Temperamento sanguineo præditos præ reliquis aggreditur, sæpè etiam rusticos, *& duro jam fractos membra labore*. A rigore plerumque atque horrore orditur, quos excipiunt calor, sitis, inquietudo, & cætera Febrium symptomata plus satis nota. Elapsis pauculis horis, (licet aliquando multò serius ingruat symptoma hoc) æger vehementi dolore, eoque Punctorio, in laterum alterutro circa costas corripitur, qui nunc versus Omoplatas, nunc Spinam, nunc ex adverso versus anteriora pectoris se propagat. Tussi etiam crebrâ affligitur, quæ magnum adfert cruciatum, à partium inflammatarum contentione ortum, unde spiritum subinde reprimit, ut prima tussiendi molimina coërceat. Quæ singulis vicibus *Anacatharsi* rejicitur materia, sub initio morbi pauca & tenuis conspicitur, & sæpè sanguinis particulis intermista; sed procedente morbo copiosior est & magis concocta sanguine etiamnum permixto. Febris interea pari passu incedit, quin & vires sumit à symptomatis illis, quæ ab ipsa nascuntur. Atque dicta Febris cum funesto comitatu omni, (*Tussi* scilicet, *sputo sanguinis, dolore,* &c.) pro ratione liberioris materiæ morbificæ expectorationis, sensim minuitur. At verò materia hunc morbum committens, non semper, eodem procedente, concoctionem expectorationi debitam attingit: fit enim non rarò, ut materia paucula adhuc & tenuis, sicut in principio morbi, tussiendo educatur, & consequenter Febris cum reliquis symptomatis, ne hilum remittat, donec ægrum jugulaverit. Æger interea nunc alvo est nimis adstrictâ, nunc solutâ nimis, dejectionibus crebris & liquidissimis. Est ubi morbo admodum invalescente, & Venæ-sectione non celebratâ, æger ne tussire quidem valeat, sed immani dyspnœa laborans, tantùm non suffocetur inflammationis vi; quæ tanta aliquando reperitur, ut pectus ne ad spatium quidem respirationi debitum sine exquisitissimo dolore queat expandi. Est etiam ubi post ingentem inflammationem, & omissam Phlebotomiam, quæ nascente morbo fuerat imperanda,

randa, mox ad Apostema res redit, *pure* in thoracis cavitatem subinde depleto; quo in casu, quamvis Primaria Febris vel omnino cesset, vel minùs saltem urgeat, attamen, in vado non est æger, sed *Empyemate*, atque *Febre Hecticâ* succedentibus, miser *Tabe* extinguitur.

Jam verò licèt *Pleuritis* propriæ illi atque specificæ sanguinis inflammationi, quæ eam, quando affectus primarius existit, producere solet, originem suam debeat, per accidens tamen aliis Febribus quandoque supervenit, cujuscunque demum generis eæ sint, ex præcipitatione scilicet materiæ Febrilis in pleuram, vel musculos intercostales. Atque illud quidem in ipso ferè Febris initio accidit, crudâ adhuc existente materiâ Febrili, nondumque per idoneam ebullitionem subactâ, adeoque nec ad separationem debitam per loca magis conferentia præpatata. Hoc autem incommodi sæpissimè ex intempestivo ac præpostero calidorum medicamentorum usu infertur, qualia à nobilibus quibusdam fœminis exhiberi solent; quarum interim benevolentia charitasque multo meliùs in pascendis pauperibus, quàm in iisdem medicandis, collocaretur. Atque illæ quidem eo consilio (si tamen ullo utantur) id faciunt, ut in primo statim Febris insultu provocetur sudor; parum cogitantes, quàm inconsultò atque infeliciter idem tentent. Natura enim hoc pacto turbata, humores adhuc crudos existentes expellere, qua data porta cogitur; atque adeò nunc in cerebri Meninges impetu fertur materia Febrilis, indeque *Phrenitis* nascitur; nunc ad membranam costas succingentem idem malum appellit, ex quo *Pleuritis* oboriri solet; præsertim ubi ægrorum ætas ac temperamentum, annique tempestas inter Ver atque Æstatem ambigens, sua etiam symbola ad rem contulerint: Certè enim tempestate illâ Febres Pleuritidem transire proclives sunt.

Pleuritis autem, ejusmodi quam diximus præcipitationi ortum suum debere, evacuati per Venæ-sectionem cruoris calor subindicare videtur. Nimirum sanguis (saltem ille qui post primam vicem extrahitur) ubi refrixerit, sevi liquati præ se fert speciem ad crassitiem satis conspicuam; ac superficiem habet veri *puris* æmulam, & tamen ab eo longè diversam utpote quæ fibris instar reliqui sanguinis, arctè contexitur, nec ad modum puris defluit, quin à reliquo divulsa discolor illa pars, formam cuticulæ tenacis & fibris refertæ exhibet; & fortassè nihil aliud est quàm Fibræ sanguineæ, quæ rubicundo ac naturali suô integumentô per præcipitationem exutæ, ambientis aëris frigore in membranam hujusmodi subalbidam concrevêre. At verò (ut id obiter attingam) animadvertendum est, quòd si sanguis è secta vena non recto flumine versùs Horizontem prosiliat, sed per cutim repens perpendiculariter dimanet, utut celeri se proripiat gradu, sæpe tamen ad dictum colorem non accedit, cujus ego me causam nescire fateor. Neque æger ab istiusmodi sanguinis missione perinde levatur, ac si modô primùm descriptô fluat. Quinimo cùm hoc ipso modo extrahitur sive orificium angustius, sive quid aliud obstiterit, quo minùs pleniori exeat gurgite, neque hic sanguis Pleuriticorum sanguinem colore æmulatur, neque æger par exinde commodum capit. Obser-

servavi etiam, quod si sanguis recèns extractus, quocunque demum modo fluxerit, immisso digito agitetur, superficie rubenti ac florida, ut in aliis morbis quibuslibet, spectabitur.

Utut verò sanguis se habet, Morbus hic tametsi infamis, & plerisque aliis suapte natura periculosior, tamen si peritè tractetur, facilè vincitur; & quidem non minùs certò constanter, quàm alii Medicorum conatus ad homines ab orci faucibus liberandos, morbosque averruncandos, perduci ad exitum fœlicem solent.

Variis hujusce morbi Phænomenis diligenter perpensis, nihil aliud illum esse arbitror, quàm Febrem à propria & peculiari sanguinis inflammatione ortam, quâ natura materiam peccantem in Pleuram deponit, nonnunquam & in Pulmones, unde *Peripneumonia* suboritur, quam à priore, gradû tantùm, & pro majore ejusdem causæ intensione, extentuque latiori differre autumo.

* Hunc itaque in dicto morbo pellendo mihi scopum propono, ut scilicet sanguinis inflammationem reprimam, & particulas ejusdem accensas, quæ in membranam costas succingentem vim fecerunt, & incendio collabefactarunt omnia, per evacuationes debitas revellam.

Quamobrem in Venæ-sectione spem ponens maximam, ut primùm accersor, sanguinem è brachio lateris affecti ad *uncias decem* aut circiter mittendum curo. Potionem deinde sequentem statim à Venæ-sectione primùm celebrata sumendam præscribo.

℞. *Aq. Papav. Rhœad.* ℥iiij. *Sal. Prunell.* ʒj. *Syr. Violar.* ℥j. M.F.Haustus. Eodem tempore sequentem Emulsionem præscribo.

℞. *Amygd. dulc. N.* vij. *Sem. Melon. & Pepon. an.* ʒß. *Sem. Papav. alb.* ʒij. *contundantur simul in mortario marmoreo, sensim affundendo Aq. Hord.* ℔iß. *Aq. Rosar.* ℥ij. *Sacchar. cand.* ʒß. *M.F.Emulsio; Cap.* ℥iij. *quartâ quâque horâ.* Pectoralia etiam impero frequenter usurpanda, e. gr.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔ij. *Syr. Violar. & Capillor. Ven. an.* ℥iß. *M.F. Apozema; Cap.* ℔ß. *ter in die.*

℞. *Olei Amygdal. dulc.* ℥ii. *Syr. Violar. & Capill. Ven. an.* ℥j. *Sacch. cand.* ʒß. *M. F. s. a. Eclegma, de quo lambat sæpius in die. Oleum* etiam *Amygd. dulc.* per se, vel *Oleum Sem. Lini* recenter extractum, magnô sæpe cum fructû assumuntur.

Diætam quod spectat, carnibus omninò interdico, atque insuper earundem decocto quamlibet limpidissimo. Consulo ut jusculis vescatur Hordeaceis, Avenaceis, & Panatellâ, & pro Potu utatur Ptisanâ ex decocto Hordei cum rad. Acetosæ, Liquirit. &c. ac nonnunquam Cerevisiâ lupulatâ tenui.

Porrò, sequens Unguentum præscribo. ℞ *Ol. Amygd. dulc.* ℥ij. *Ung. Pomati, & Dialthææ an.* ℥j. *M. F.* Linimentum, quo inungatur latus affectum manè & serò, superimponendo folium brassicæ. Jubeo item, ut in dictorum remediorum usu persistat per omnem morbi decursum.

Eodem ipso die, quo primùm accersor, si dolor vehementer urgeat, sanguinis

* *Curatio.*

guinis eandem quantitatem rursus detrahi præcipio, vel nihilominus die sequenti, ut etiam tertio die; atque hoc modo ad quartam usque vicem, continuis quatuor diebus, (nisi prius æger convaluerit) Venæ-sectionem repeto, ubi scilicet dolor, atque alia symptomata admodum sæviunt. At verò, si vel morbus remissior & minoris periculi, patiatur ut lentiori pede progrediar, vel etiam dejectæ ægri vires non facilè ferant Venæ-sectionem post tàm brevia intervalla repetitam; Phlebotomiam jam bis celebratam non deinceps repeto, nisi interjecto die uno aut altero inter singulas vices. Quâ quidem in re normam mihi statuo Contraindicantia; hinc nempe morbi violentiam, inde verò imminutas fractasque ægri vires ad invicem trutinatas. Et quanquam in curandis morbis integrum mihi esse volo, ut plus minusve sanguinis pro rei ratione demendum præcipiam, raró tamen observavi *Pleuresin* confirmatam in Adultis minori quàm 40. circiter *unciarum* sanguinis impensâ sanatam: licet in Pueris semel tantùm aut bis secuisse venam ut plurimum suffecerit. Neque, quæ nonnunquam supervenit, *Diarrhœa*, repetendis jam dictis Venæ-sectionibus obicem ponit, quæ quidem ipsa hac Methodo brevi sistetur, etiam non adhibitis medicamentis restringentibus.

Enemata vel in solidum omitto, vel maximâ, quâ fieri potest, inter repetitas Venæ-sectiones intercapedine curo injicienda, eaque non nisi simplicissima illa è Saccharo in lacte soluto.

Durante morbo id ago, ne æger nimis exæstuet, ac proinde liberum illi facio, ut lecto quotidiè eximatur; idque ad horas aliquot, prout vires suaserint; quod quidem tanti est in hoc morbi genere, ut si æger lecto jugiter affigatur, neque hæc tam larga sanguinis evacuatio, neque remedia alia utcunque refrigerantia, ad dicta symptomata perdomanda vel minimum aliquando proficiant.

Mox ab ultima Venæ-sectione, nisi forte prius id contingat, symptomata omnia mitescent, & æger (qui per aliquot adhuc dies & à liquoribus spirituosis quibuscunque, & à crassioribus cibis arcendus est) pristinas vires non ita diu post resumet: quo quidem tempore non abs re erit, ut alvus tenuiori aliquo Cathartico solicitetur.

Jam verò si quem moveat, quod huic viæ insistentes, *Expectorationem* vix quidem attingamus, nedum quibus illa rationibus per varia morbi tempora sit promovenda, operosius disseramus; sciat ille hæc non per incuriam nobis excidisse, sed deditâ operâ diuque satis cogitata, neglecta tandem fuisse & præterita: Cùm semper existimaverim in summo discrimine versari illos, qui morbum hunc expectorationi eliminandum committerent. Nam ut tædium hujus methodi, quâ natura materiæ morbificæ ejiciendæ satagit, omittamus, nimiùm periculosæ insuper res est aleæ; cùm non raró eveniat, parte aliquâ materiæ jam concoctâ, fortè etiam per ἀνακάθαρσιν rejectâ, reliquam adhuc crudam manere, idque successivè, præstantissimis quibusque remediis maturantibus expectorantibusque incassum usurpatis, cùm expectoratio nunc quidem satis auspicatò procedat, nunc penitus supprimatur;

ægro interim usquequaque periclitante, atque pro meo in expectorationem imperio (quod sanè nullum prorsus est) sive vivis, sive etiam mortuis adjudicando. Cùm è diverso, mediante Venæ-sectione, morbifica materia penes meum sit arbitrium, & orificium à Phlebotomo incisum tracheæ vices subire cogatur. Quinimò constanter assero, huncce morbum, qui, si juxta præcepta à nobis damnata tractetur, inter patentissimas orci januas meritò recensetur, æquè certò ac tutò Methodo jam à me præscriptâ (ut de brevissimo quo jam profligatus tempore nihil jam dicam) ac alium quemlibet morbum debellari. Nec dum mihi innotuit vel minimum damni à tam larga sanguinis (ut imperitis videri potest) detractione cuiquam fuisse illatum.

Sæpè quidem aggressus sum in tractando hoc affectu, θεραπείας rationem aliquam stabilire, quæ citra ingentem hanc sanguinis jacturam subsisteret, nempe vel humorem resolvendo, vel expectorationis promotione illum evacuando: Sed nondum ea sors mihi contigit, ut huic ipsi, suprà memoratæ praxi, parem aliquam reperire potuerim, cujus beneficio (non obstante tristi illa apud Hippocratem de *Pleuritide sicca*, prognosi) ægrum etiam non moratus expectorationem ab insultu morbi vindico; per ipsum sectæ venæ orificium & Pleuritidi fugam parans, & sanitati reditum.

Quandoquidem verò hujus morbi curatio in repetita venæ sectione ferè tota stat, quæ tamen ab imperitis Chirurgis, & nescio quibus Medicastris in locis ab oppidis populosioribus longè dissitis celebrata, miseros à *punctura Tendinum* in artûs amittendi, atque adeo in vitæ magnum discrimen sæpissimè conjicit; non è re fore duxi, rationem huic malo succurrendi, si fortè fortunâ impingatur, hîc subnectere. Qui verò puncturâ hujusmodi plectuntur, dolorem non statim sentiunt, sed duodecim horis post Phlebotomiam se eodem affici conqueruntur, non tàm in orificio nuper facto, quâm in partibus ad axillam tendentibus, ubi tandem dolor se figit, & tunc maximè percipitur, cùm brachium extenditur; attamen læsa pars tumore admodum insigni non afficitur, eodem avellanæ magnitudinem vix superanti, sed ex orificio humor aqueus vel ichor quidam jugiter destillat, quod quidem præcipuum puncturæ tendinis diagnosticum est habendum. Ita curatur, ut & propriis oculis ipsus observavi.

℞. *Rad. lilior. albor.* ℥iiij. *Coq. ad teneritudinem in lactis vaccini* ℔ij. *Deinde* ℞. *farin. lini & avenæ. an.* ℥iij. *Coquantur farinæ ad Cataplasmatis consistentiam in s.q. lactis à radicibus prædictis colati, & radicibus contusis misceantur. f. Cataplasma, parti affectæ calidè applicandum mane & vesperi.*

CAPUT VI.

Peripneumonia Notha.

HYeme ingruente, at sæpius sub ejusdem exitum, Vereque adhuc nascente, quotannis emergit Febris *Symptomatis Peripneumonicis* haud paucis conspicua.

conſpicua. Paulò habitiores ac craſſos ea præ cæteris aggreditur ; virilem ætatem vel aſſequutos , vel etiam (quod ſæpius accidit) prætergreſſos , liquoribus ſpirituoſis (vini maximè ſpiritui) plus æquo addictos. Cùm enim in hujuſmodi hominibus ſanguis humoribus pituitoſis, brumæ tempore congeſtis , fuerit oneratus , atque idem ab ineunte Vere in novum motum cieatur. Tuſſis hanc nacta occaſionem , mox ſubingreditur , quâ miniſtrâ dicti humores pituitoſi in pulmones irruunt : quo tempore ſi fortè æger nullo vivens conſilio , liquores ejuſmodi ſpirituoſos adhuc liberaliùs hauriat , craſſeſcente jam ferè quæ tuſſim excitabat materiâ , & ab eâ præcluduntur Pulmonum aditus , & Febris omnem ſanguinis maſſam depaſcitur. Primo Febris inſultu nunc incaleſcit æger , nunc friget : Vertiginoſus eſt, de capitis dolore queritur lancinante , quoties Tuſſis importuniùs fatigat. Potulenta omnia vomitu rejicit , nunc ſine Tuſſi , nunc illa vexatur. Urina turbida cernitur , & rubens intensè. Sanguis detractus Pleuriticorum ſanguinem refert ; Anhelus ſæpenumerò ſpiritum crebro ac celeriter ducit. Si moneatur ut Tuſſim provocet , haud aliter dolet caput , ac ſi in partes mox diſſiliret. (quâ loquendi formula ægri ut plurimum utuntur) Dolet & Thorax omnis , vel ſaltem pulmonum coarctatio adſtantium auribus percipitur quoties tuſſit æger , pulmone non ſe ſatis dilatante , præcluſis adeò ab intumeſcentiâ , ut videtur , meatibus Vitalibus ; unde intercepta circulatione , ſanguineque quaſi præfocato , nulla ferè , præſertim in habitioribus , Febris indicia ſunt ; licèt hoc accidere etiam poſſit ob materiæ Pituitoſæ copiam, quâ horum ſanguis gravatus in plenam ebullitionem nequit aſſurgere.

* In curanda hac Febre id mihi negotii dari ſentio , ut ſanguinem iſtum , qui ad Pulmonum & ſuffocationem & incendium facit , Phlebotomia revellam ; ipſos pulmones remediis Pectoralibus deobſtruam atque eventilem ; & diætæ refrigerantis ope , totius corporis calorem compeſcam. Cùm verò *hinc* materiæ Pituitoſæ ſaburra in venis contenta, Pulmonum inflammationi fomitem quotidiè ſubminiſtrans , Venæ-ſectionem ſæpe repetitam videretur indicare ; *illinc* verò obſervatio , quam facere potui diligentiſſima , me doceret Phlebotomiam ſæpe repetitam Febricicantium iis qui craſſiore eſſent corporis habitu (præſertim ætatis florem prætergreſſis) peſſimè ceſſiſſe , atque adeò ab ejuſmodi repetitione haud minùs abſterret ; *Catharſin* ego crebriorem Venæ-ſectioni ſuccenturiabam , quæ ei ſatis rectè ſubſtituitur , in illis qui à largiori & iterata ſæpius Phlebotomia abhorrent.

Ad hunc itaque modum proceſſi ; ſanguinem è brachio in lecto jacentis extrahendum præcepi , nec paſſus ſum ut ex eo ſurgeret ad duas treſve horas ; cùm omnis ſanguinis eductio , quæ univerſam corporis compagem labefactat quadantenus concutitque , hoc pacto faciliùs toleretur ; ita ut mitius cum ægro agatur cum in lecto cubanti unciæ decem fuerint detractæ, quàm ſi ſex ſeptemve tantum amiſerit , poſtquam è cubili ſurrexerit. Die ſequenti Potionem ſequentem manè ſumendam propino.

℞. *Caſſiæ extract.* ℥j. *Glycyrrhiz.* ʒij. *Ficus pingues N.* iiij. *fol. Senn.* ʒijß.

* *Curatio.*

℥iß. *Agarici trochiscat.* ʒj. *Coq. s. q. aq. Colat.* ℥iiij. *dissolve Mannæ* ℥j. *Syr. Ros. sol.* ℥ß. *Mis. f. potio.*

Postridie sanguinem secundâ vice mittere soleo, atque interjecto die uno Potionem Catharticam modò præscriptam iterum exhibeo, diebus alternis jugiter repetendam, donec omnino convaluerit æger. Diebus à purgatione vacuis, *Decocto Pectorali*, *Oleo Amygdal. dulc.* ac id genus aliis, ut utatur consulo.

A Carnibus & earum jusculo, maximè verò à liquoribus spirituosis quibuscunque, ægrum interim inhibeo; quorum loco Ptisanam ex hordeo & liquiritia, (Cerevisiam item tenuem, si eam efflagitet) pro potu ordinario concedo.

Atque ista quidem methodo vincenda est *Peripneumonia* hæc *Notha*, orta ab exundanti colluvie Pituitosa in sanguine aggesta ob Hyemis analogiam, & in pulmones explosa; in qua non tantùm iterata Venæ-sectio, sed & Catharsis etiam indicabatur, secus atque in *Vera Peripneumoniâ*: quam ego ejusdem planè indolis cum *Pleuritide* esse arbitror, atque ab illa in eô tantùm differre, quòd *Peripneumonia* Pulmones universalius afficiat. Quin & utrique morbo pari omnino methodo medemur, Venæ-sectione sc. præ cæteris, & medicamentis Refrigerantibus.

Notha hæc *Peripneumonia*, licèt ad *Asthma siccum* aliquantulum accedat, tum quoad spirandi difficultatem, tum etiam alia quædam symptomata, ab illo tamen satis dignoscitur, cùm in ista manifesta Febris atque inflammationis signa se prodant, quæ in hoc nusquam comparent; quamlibet in hâc specie minora sint longè ac obscuriora illis quibus insignitur *Vera Peripneumonia.*

Diligenter autem animadvertendum, quòd ubi spiritui aut aliis id genus liquoribus, cum hoc morbo conflictantes se olim addixerint, minimè tutum erit eos statim ac derepente ab iis depellere; sed sensim id agendum, quò minus *Hydropi* tam repentina mutatio, ac abrupta viam sternat. Quod etiam in morbis quibuscunque ab hac προφάσει oriundis, observari debet. Cum verò de *Spiritu Vini* mentio fuerit facta, hìc obiter dicam. Optandum sanè esset, quod aut idem omnino exulet, aut saltem spiritibus reficiendis, non verò iisdem extinguendis usurpetur: nisi quis internum ejus usum prorsus abdicandum maluerit, proindeque à Chirurgis solum ad *Ulcera digerenda* fotubus immiscendum, aut *Ambustis* extus admovendum: quo postremo casu omnibus remediis, quotquot adhuc inventa fuere, hic liquor facile palmam præripit, cum cutem subjacentem ab omni putrefactione tueatur ac vendicet, atque eo nomine curationem quam citò absolvat, *digestionem*, quæ non nisi admodum tardè sua tempora percurrit, etiam non moratus: nempe si lintea spiritu vini imbuta partibus ab aqua ferventi, pulvere pyrio, vel simili læsis, quàm primum hoc infligitur malum, applicentur, eademque spiritu dicto madefacta subinde repetantur donec dolor ab igne penitus evanuerit, & postea solùm bis in die.

CAPUT V.

Rheumatiſmus.

NUllo non tempore inceſſit hic morbus, maximè *Autumno*, & præ cæteris annis florentes & οἷς γόνυ χλωρὸν. Hac ut plurimum occaſione naſcitur; æger ſc. ſive exercitio aliquo vehe men tiori, ſive alio modo excalefactus, mox repetentinum frigus admiſit. A rigore atque horrore orditur tragœdiam, quos ſtatim excipiunt calor, inquietudo, ſitis, & reliqua illa infœlix ſymptomatum caterva, quibus ſtipantur Febres. Elapſo die uno alterove, (eſt & ubi citiùs) æger atroci dolore, nunc in hoc, nunc in illo artu infeſtatur, in carpis, humeris, genubus præſertim, qui locum ſubinde mutans, viciſſim illos occupat, rubore quodam & tumore in parte quam poſtremùm affecit adhuc reſiduis. Primis aliquot diebus, Febris & ſymptomata jam memorata quandoque coincidunt; Febris autem ſenſim evaneſcit, manente dolore, quin & nonnunquam immanius ſæviente, materia ſc. febrili in artus translata; quod ſatis arguit Febris ipſa ſæpiùs recrudeſcens ob materiam morbificam ab intempeſtivo Externorum uſu repercuſſam. Morbus hic quoties à Febre ſejungitur, *Arthritis* ſæpe audit, quamvis eſſentialiter ab illa diſtinguatur, prout cuivis facilè conſtabit, cui uterque morbus intimiùs fuerit perſpectus: unde forſan petenda eſt ratio, cur tam ſicco illum pede tranſiverint ſcriptores Medici: Niſi forte arbitremur, hanc morbi ſpeciem ad reliquam malorum Iliada de novo acceſſiſſe. Utut ſe res habeat, jam plus ſatis graſſatur hic morbus; & licèt rariſſimè hominem è medio tollat, Febre ſemel depulſa, tamen & vehementia doloris & diuturnitas eum prorſus contemni non ſinunt. Etenim ſi minus peritè tractetur, non ad menſes tantùm, ſed ad annos etiam aliquot, imò per omnem adeò vitam miſerum haud infrequenter diſcruciat; quamvis in hoc caſu, non eodem ſemper vigore, ſed Paroxyſmis quibuſdam periodicè repetitis, ad inſtar Arthritidis, ſubinde laceſſit: imò verò poteſt fieri ut ubi diu multumque vexaverint dicti dolores, tandem ſponte deſiſtant, atque interim æger omni membrorum motu ad mortem uſque privetur, digitorum articulis quaſi inverſis, & protuberantiis, ut in Arthritide, nodoſis in interna magis quàm externa digitorum parte ſe prodentibus: ſtomacho nihilominus valeat, & cætera ſanus vitam toleret.

Eſt & alia hujus morbi ſpecies, licet non hujus eſſe proſapiæ vulgò credatur, quæ *Lumbago Rheumatica* aptiſſimè dicetur: immanis dolor, ſc. idemque fixus circa lumborum regionem, ipſumque aliquando ad os ſacrum ſe demittens, *Paroxyſmum Nephreticum* mentitur: niſi quòd æger non vomituriat: nam præter dolorem atrociſſimum & vix ferendum circa ipſos renes, aliquando & ureteres per omnem eorum ductum ad veſicam uſque, eodem licet mitiori, tentatur. Qui & mihi olim impoſuit, tanquam à materia aliqua ſabuloſa in iis partibus hærente penderet; cùm revera materiæ *Rheumatiſmi* peccanti

canti & inflammatæ ortum suum debeat, quæ quidem partes illas jam solas urit, intacto reliquo corpore. Immanis hic dolor, nisi abigatur eodem modo, quo prior species pariter etiam perdurat, pari sævitiâ excrucians; adeo ut miser nequeat procumbere, sed vel lecto exiliat, vel super eodem erectus sedeat, corpore interim perpetuâ agitatione nunc versus anteriora, nunc posteriora inclinato, reductoque.

* Cùm utraque hæc morbi species ab inflammatione videatur oriri, quod tum jam dicta arguunt Phænomena, tum præsertim sanguinis Venæ-sectione educti color, utpote qui Pleuriticorum sanguini tàm est similis, quàm ovum ovo, neque quisquam reperiatur, qui hos inflammatione laborare vel quidem dubitaverit; his, inquam, ita se habentibus, censeo ego, Curationem non aliunde quàm à Phlebotomia debere sumi, sanguine interim contemperato, ejusque nimio fervore represso, tum medicamentis refrigerantibus atque incrassantibus, tum etiam convenienti regimine.

Ac proinde ut primùm accersor, statim sanguinis, ℥x. è brachio lateris affecti mitti jubeo, & Julapium refrigerans incrassansque ad hanc ferè normam præscribo. ℞. *Aq. Nymph. Portulac. & Lactuc. an.* ℥iiij. *Syr. è limonibus* ℥jß. *Syr. Viol.* ℥j. *M.f. Julap. de quo libat. ad lubitum*: vel etiam Emulsionem in curatione morbi lateralis jam descriptam. Ad dolorem sedandum, *Cataplasma è mica Panis siliginei, & lacte croco tincto,* vel *fol. brassicæ* parti affectæ applicandum, & sæpè renovandum curo. *Diætam* quod spectat, carnibus prorsus interdico, quin & eorum jusculo, quantumlibet tenui limpidoque; quibus substituo juscula Hordeacea, Avenacea, Panatellam, & ejusmodi. Cerevisiam tenuem mitemque pro potu tantùm concedo, vel etiam (quæ magis ad rem facit) Ptisanam ex hordeo, rad. Liquirit. Acetosæ, &c. in aqua fontanâ incoctis. Volo interim, ut per aliquot horas singulis diebus lecto se abstineat, cùm calor, qui à jugi decubitu, morbum promoveat intendatque.

Die sequenti sanguinis tantundem detrahi præcipio; atque intercalato die uno alterove, pro ægri viribus, tertiò; dein interjecto trium quatuorve dierum intervallo (prout ægri vires, ætas, constitutio, aliæque circumstantiæ suadent monentque) quartò, atque ultimò ut plurimum, Venæ-sectionem repeto; raro enim usu venit, ut ultra quartam vicem venam incidamus, nisi vel regimen justo calidius præcesserit, vel medicamina calidiora ægro præter necessitatem fuerint ingesta. Quin & Anodyna sive Paregorica dicta Remedia effusiorem sanguinis missionem postulant: Quamobrem utut sæviat dolor, per omnem hujus morbi decursum, religiosè mihi ab his temperandum existimo, modò mihi animo sit, curationem à sanguinis missione solùm petere, cum illorum usu figatur morbus, neque tam facilè Venæ-sectioni cedat, quæ ideò ob hæc ipsa medicamenta officiosè nimis exhibita, sæpiùs quàm erat opus, celebranda est. Quid quod & in morbi statu, neque eam, quam titulo pollicentur, ἀναλγησίαν valeant præstare.

Interim dum prædicta remedia, diætaque sedulò usurpantur, *Enema* è Lacte

* *Curatio.*

ſaccharato ſubinde injici curo, diebus ſcilicet à Phlebotomia vacuis. Porrò ut hæc omnia ad dies minimùm octo ab ultima Venæ-ſectione diligenter obſerventur, ſeriò hortor moneoque; quibus elapſis, *Potionem Catharticam* è Lenitivis præſcribo manè hauriendam, & inſequenti veſperi doſin paulò liberaliorem *Syr. de Meconio in Aqua fl. Paralyſ.* quo ſc. ſanguinis orgaſmus, unde & recidivæ periculum aliter intentari poterit, penitus reprimatur. Quibus ritè peractis, ut in priſtinum vitæ genus, quoad victum, exercitia, atque aërem, pedetentim ſe recipiat, lubens patior, ita tamen ut neque vinum, neque liquorem ſpirituoſum quemlibet, neque etiam cibos, ſive ſale, ſive aromatis conditos, ſive etiam δύσπεπτα quæcunque, niſi diu poſteà deguſtare liceat.

Poſt venam, quoties ſuprà innuimus, pertuſam, ægri dolores admodum imminuentur, neque tamen adhuc prorſus evaneſcent; at verò reſarcitâ, quam fecerat ſanguinis detractio, virium jacturâ, (ſuperveniente maximè proximo illo anni tempore, quod magis faciet ad redintegrandum corporis robur, quàm id, quo primum decubuit æger) ſymptomata ad unum omnia ceſſabunt, atque æger pancraticè impoſterum valebit.

Jam verò, tametſi prædictâ Methodô, aut aliâ huic ſimili, tempeſtivè atque ſub ipſô morbi ingreſſû adhibitâ, eum, quem jam dixi, finem utplurimum ſortiatur; non raro tamen accidit, ut ubi æger per errorem contrario planè modo fuerit tractatus, doloribus vagis, nunc quidem mitioribus, nunc verò atrocioribus, per omnem vitam miſerè diſcrucietur: qui quidem minus cautis nullo negotio imponunt, & pro *Scorbuti* ſymptomatis vulgò habentur. Hîc enim obiter, ſed & liberè tamen dicam, quod licet nullus dubitem, quin *Scorbutus* in his Plagis Borealibus reverà inveniatur, tamen eum morbum non tam frequentem, quàm fert vulgi opinio, occurrere perſuaſum mihi habeo; multos autem ex iis Affectibus (ne pluribus dicam) quorum nomine *Scorbutum* incuſamus, vel morborum *Fientium*, nondum verò *Factorum*, quique nullum adhuc certum induerunt Typum, effecta eſſe; vel etiam infelices *reliquias* morbi alicujus nondum penitus devicti, à quibus ſanguis cæterique humores contaminantur: Verbi gratiâ, quibus in corporibus materia aliqua *Arthritidi* producendæ apta recens generatur, nondum tamen in artus depluit, varia ſe oſtendent ſymptomata, quæ *Scorbuti* ſuſpicionem facient, donec *Arthritis* jam formata, atque actu ſe exercens, nullum amplius dubitandi locum relinquat. Neque ignoramus, non pauciora ſymptomata *Scorbutum* mentientia, *Podagricos* jam à Paroxyſmo liberatos infeſtare; dum ſcilicet vel intempeſtivus evacuantium uſus, vel ægri effœta ætas, vel alia aliqua cauſa naturam interpellaverit, quò minus materiam omnem Arthriticam in artus exonerare valuerit; quæ adhuc retentam, cùm τὶ ἀνεπιτήδειον exiſtat, totam ſanguinis maſſam inquinat, & confertiſſimo peſſimorum ſymptomatum agmine hominem laceſſit. Quod quidem non de *Arthritide* tantùm, ſed & de *Hydrope* adhuc incipiente dictum volo; de quo morbo licet vulgò jactetur, *Ubi deſinit Scorbutus, ibi incipit Hydrops*, hæc tamen regula

ſæpe

ſæpe ſæpius non aliter eſt accipienda, quàm quòd, ubi primùm ſe *Hydrops* manifeſtis prodit indiciis, præconcepta de *Scorbuto* opinio ſtatim collabaſcit. Poteſt & idem hoc affirmari de quamplurimis aliis morbis Chronicis, vel adhuc in corpore humano naſcentibus, quique proinde nondum certum aliquem ſibi cuderunt Typum; vel etiam de illis, qui, licèt partim fugati ſint, nondum tamen penitus debellati exterminatique videntur. Et ſanè niſi hoc concedamus, *Scorbuti* nomen, uti hodiè fit, in immenſum creſcet, & omnem ferè morborum numerum abſolvet. Cùm, ſi id ſedulò agamus, ut abdita cujuſque morbi penetralia perſcrutemur, eumque poſt irregularium ſymptomatum vela latentem eruamus, ſuâ ſe mox ſpecie ſit proditurus, & ad illam ad quam attinet familiam haud difficulter relegandus. Quin & Methodus, quâ hujuſcemodi morbi ſunt abigendi, non adulterinis illis ſymptomatis, ſed ipſi morbo, qualiſnam is demum fuerit, ceu perfectè formato, jamque actu exiſtenti accommodanda.

Sed hìc notandum, non adeò conſultum eſſe, quando *Rheumatiſmus* aliquot annorum diuturnitate altas radices egit, ſanguinem tam brevibus ac ſub ejuſdem primordiis fiebat, intervallis mittere; quin præſtare, ſeptimanarum aliquot intercapedine repetitas illas Venæ-ſectiones diſterminare; quæ tandem vel penitus materiam morbificam averruncabunt, vel ſaltem eò conducent, ut Fontanellâ in crurum alterutro excitatâ, & Spiritu quovis Volatili in vino Canarino manè & ſerò exhibito, reliquiæ ejus extirpentur.

Jam verò quantumcunque diſcriminis inter verum Rheumatiſmum, ut ſuprà innui, & Scorbutum intercedat, aliam tamen ſpeciem eſſe Rheumatiſmi quæ ad Scorbutum quàm proximè accedit, omnino confitendum eſt, utpote quæ inſigniora hujus morbi ſymptomata æmulatur, & pariter eadem fermè remedia ſibi vendicat, ideoque mihi *Rheumatiſmus Scorbuticus* audit. Dolor nunc hanc, nunc illam partem obſidet, ſed eadem in tumorem ac in alia ſpecie rarò attollit, neque febrim ſibi comitem adjungit. Inſuper non adeò fixus manet, ſed indolem magis vagam ac incertam refert, cum anomalis incondiitiſque ſymptomatis ſtipatus. Nunc hunc vel illum artum diſcruciat, mox internas ſolùm partes afficit, proindeque ægritudinem parit, quæ redeunte externarum partium dolore iterum ſe proripit; ita ægrum alternatim divexans, ac in diuturnitatem longam ſe protrahens, ad inſtar morborum, qui vel maximè Chronici habentur. Fœminas præ reliquis adoritur, ut & viros, qui imbecilliori naturâ ſunt; adeoque ad affectuum hyſtericorum claſſem referri debere planè ſuſpicarer, niſi quòd iteratâ experientiâ comprobaſſem eum remediis hyſtericis minimè ceſſiſſe. Illi etiam, qui longum & repetitum *Corticis Peruviani* uſum experti ſunt, huic malo ſunt obnoxii; quod quidem (ut obiter attingam) unicum eſt incommodum, quod ex hoc remedio illatum novi unquam. Sed utut id ſit, hic affectus ſive ex hac occaſione, ſive ex alia quacunque cauſa originem ducit, quàm facillimè debellatur vinciturque uſu ſequentium, quæ niſi privato commodo publicum prætuliſſem prorſus mihi reticenda eſſent. Etenim his ſolis quàm multos, eo quo deſcripſimus modo

laborantes, ſanavi, quibus Venæ-ſectiones, quantumlibet repetitæ, Cathartica, Diæta lactea, Pulveres teſtacei, &c. ne hilum profecerunt. Atque hæc ſunt.

℞. *Conſerv. Cochlear. hortens. rec.* ℥ij. *lujul.* ℥j. *pulv. Ari Comp.* ʒvj. *cum ſ. q. ſyr. Aurant. f. Electuar. Capiat.* ʒij. *ter in die per menſem integrum, ſuperbibendo aquæ ſequentis* ℥iij.

℞. *Cochlear. hortenſ. M.* viij. *Beccabung. Naſturt. aquat. ſalviæ, menthæ, an. M.* iij. *Cort. Aurant. n.* vj. *nuc. Moſchat. contuſ.* ℥ß. *Infundantur in Cereviſiæ Brunſvicenſis* ℔xij. *ac diſtillentur organis communibus, & eliciantur tantummodo Aquæ* ℔ j. *pro uſu.* Atqui præciſa doſis *pulv. Ari comp.* obſervetur, aut ſaltem eadem non minuatur.

CAPUT VI.

Febris Eryſipelatoſa.

NUllam non corporis partem, idque nullo non tempore inceſſit hic morbus, at præ reliquis faciem, exeunte præſertim æſtate, quo tempore ſæpe dum ſub dio verſatur, corripitur æger. Facies ſiquidem ex improviſo in tumorem attollitur, qui ſubitò exorſus cum dolore ruboreque ſummis, denſo minimarum puſtularum ordine diſtinguitur, quæ auctâ magis inflammatione in veſiculas ſubinde faceſſunt; hinc per frontem ipſumque caput latiùs ſerpit, oculis interim tumoris magnitudine planè obrutis, (ruſticis *Syderatio* audit) neque multum profectò abludit, niſi quod adſunt puſtulæ, ab iis ſymptomatis, quæ inflicta ab apum veſparumque aculeis comitantur vulnera. Hoc ſe habet modo *Eryſipelatis* notiſſima ſpecies ac vulgaris.

At verò quamcunque corporis partem hoc vitium obſederit, ut etiam quocunque anni tempore rigor atque horror, niſi præceſſerint, (quod nonnunquam pridie, aut nudius-tertius ſolet contingere) huic ſe inflammationi utplurimum adjungunt, ſitis inſuper, inquietudo, ac reliqua Febrium indicia, procedente morbo, uti primùm Febris dolorem, tumorem, atque alia peperit ſymptomata, (quæ indies ingraveſcentia nonnunquam in *Gangrænâ* terminantur) ita hæc invicem haud mediocrem ad Febris augmentum conferunt operam, donec remediis idoneis utraque reſtinguantur.

Eſt & alia hujuſce morbi ſpecies, licèt rariùs occurrens. Hæc quolibet anni tempore invadit, idque hâc utplurimum προφάσει, quod ſcilicet æger vinorum ſubtilium magis magiſque attenuantium potationi paulò liberaliùs indulſerit, aut liquoris ſimilis ſpirituoſi. Febriculam, quæ agmen ducit, mox excipit, puſtularum per univerſum ferè corpus eruptio, quæ urticarum puncturas referunt, & nonnunquam in veſiculas attolluntur, mox recedentes tuberculorum more ſub cute ſe condunt, cum pruritu mordaciſſimo & vix tolerando, at quoties leviſſimam ſcalpturam ſubeunt, rurſum apparent.

* Hìc ego materiam peccantem ſanguini permixtam ritè evacuandam, ejuſdemque

* *Curatio.*

demque sanguinis ebullitionem [remediis illam contemperantibus sufflaminandam censeo; eam denique, quæ jam partibus impacta est, materiam evocandam, discutiendamque.

Hæc ut fiant, ubi primùm accedo, satis largam sanguinis quantitatem è brachio extrahi præcipio, qui quidem Pleuriticorum sanguinem ferè semper æmulatur. Die sequente blandam illam Potionem Catharticam mihi in Praxi familiarem exhibeo, & horâ somni (si paulò frequentiùs dejecerit æger] haustum aliquem Paregoricum, e. gr. *Syr. de Meconio in Aq. fl. Paralys.* vel alium ejusmodi. Peractâ Catharsi, partem affectam sequenti decocto foveri jubeo. ♃. *Rad. Alth. & Lil. an.* ℥ij. *fol. Malv. Sambuc. Verbasc. an. M.* ij. *flor. Melilot. summit. Hyper. & Centaur. min. an. M.* j. *Sem. Lini & Fænugr. an.* ℥ß. *Coq. in. s. q. aq. ad* ℔iij. Coletur liquor & tempore usus adde singulis libris Decocti, *Spir. Vin.* ℥iij. Stupæ è panno laneo levis texturæ hoc decocto immersæ ac expressæ calidè, admoveantur parti bis in die, quæ post fotum quotidie illinatur seq. mixturâ ℞. *Spir. Vin.* ℔ß. *Theriac. Androm.* ℥ij. *pulv. Piperis longi, Caryophyl. an.* ʒj. *M.* Charta emporetica hâc mixturâ madefacta parti circumvolvatur.

Æger insuper ut jusculis tantùm hordeaceis atque avenaceis, cum pomis assatis vescatur, volo, tum etiam cerevisiâ utatur tenuissimâ, & per horas aliquot singulis diebus à lecto sibi temperet. Hâc methodo tum Febris, tum alia symptomata citissimè utplurimùm fugantur. Sin aliter, rursus venam seco; quod & tertium nonnunquam fieri debet, interposito semper die uno, si prava nempe adsit sanguinis diathesis, & Febris intensior, Diebus à Venæsectione liberis *Enema* è Lacte cum Syr. Violaceo, & Julap. refrigerantia ex Aq. Nymph. &c. in *Rheumatismi* curatione jam dicta, qualibet horâ diei usurpanda præscribo. Ut plurimum verò unica Venæ sectio & subsequens Catharsis, si tempore adhibeantur, rem expediunt.

Quæ urticarum puncturas, cum pruritu, refert species, pari modô est amolienda, nisi quòd hæc remediis ab extra applicandis minus egeat.

Hìc obiter dicam, quod licet non solùm hic affectus, de quo jam loquimur, sed & plerique eorum, qui cutim impetunt, & eruptionem aliqualem comitem sibi adjungunt, (modò Chronici ii non sint) facilè huic methodo cedant, ac proinde sanguinis missione & Catharsi iteratis brevi se proripiant, eorum tamen aliqui viâ planè diversâ tractandi sint, nec evacuationes modò dictæ quantumlibet repetitæ, nec *pulveres testacei* sanguini edulcorando destinati quicquam proficiunt, cùm recrementa quædam pravam diathesin adepta intimiùs cuti impingantur, non nisi remediis, quæ sanguini robur ac vim conciliant, proindeque cutis spiraculis de obstruendis apta nata sunt, ullatenus amovenda debellandaque: Cùm successu itaque non vulgari sequentem methodum aggressus sum in *Pruritu ferino*, atque inveteratis id genus cutis eruptionibus. Ut

℞. *Theriac. Andromach.* ʒß. *electuar. de ovo* ℈j. *rad. serpentar. Virgin. subtiliss. pulverat. gr.* xv. *lapid. Bezoard. Oriental. gr.* v. *cum s. q. Syr.* è Con-

è Conditurâ Citri f. Bolus, sumendus mane & horâ somni per dies 21. superbibendo Cochl. vj. *seq. Julapii.*

℞. *Aq. Card. Benedict.* ℥vi. *aq. epidem. & theriacal. stillat. an.* ℥ij. *syr. Caryophyl.* ℥j. *misc. f. Iulapium.*

Singulis matutinis post assumptum medicamentum sudet horæ unius vel alterius spatio, vel potius pluribus stragulis quàm soleret coopertus in lectulo levi madori indulgeat per dictum tempus. His finitis si pustulæ adhuc non evanuerint, sequenti linimento partes affectæ inungantur. ℞. *Unguent. ex oxylapatho* ℥ j. *unguent. pomati* ℥j. *flor. sulphuris* ʒiij. *ol. Rhodii* ℈ß. *f. liniment.* Verumtamen medicamenta præscripta haud usurpentur, nisi Venæ-sectione atq; catharsi ritè præmissis; quæ tametsi solùm adhibitæ curationem non absolvunt, ægrum tamen contra febrim præmuniunt, ob usum medicaminum calidorum aliàs occursuram.

Est & alia *Eruptionis* species, etsi minùs frequens, ad cujus medelam nullæ prorsus evacuationes conferunt. Hæc tametsi in aliis quandoque partibus, ut plurimum tamen in pectore apparet, ac loco aliquo determinato se figit, vix cutim supereminens, atque latiorem maculam præ se ferens, nisi quod aliquantulum porriginosa, ac quasi furfuracea, cum squamulis colore ad flavum vergente tinctis, cernitur. Hac sive *macula*, sive *impetigine* vigente, æger bene se habet, eadem verò evanescente, ut sæpe fit, leviculam ægritudinem patitur, atq; urina ejus turbidior, & rubicundior, sed ad flavedinem accedens, redditur. In hujus etiam affectûs curatione eadem via atque iisdem post evacuationes universales, planè remediis insistendum, ac in Pruritu ferino modo dicto; ac proinde, quod non omittendum, vini, ut & carnium εὐπέπτων usus omnino concedendus, cùm refrigerantia omnia magis officiant quàm prosint. Atque ita hæc pustrema Eruptionis species curatur, quæ tamen aliquando non nisi *Aquis Ferreis* diu epotis cedet.

CAPUT VII.

Angina.

QUolibet anni tempore aggreditur, maximè tamen illo, quod Ver atque Æstatem interjacet, juvenes præ cæteris, & temperamento sanguineo præditos; Rufos etiam, quod non semel observavi, præ reliquis omnibus. Rigent horrentque mox à primô morbi insultû, sequitur Febris, & paulò post dolor, & Faucium inflammatio; cui nisi maturè succurratur, æger statim nec deglutire valet amplius, nec spiritum per nares ducere, sed cum sensu quodam strangulationis procluduntur Fauces ab inflammatione & tumore Uvulæ, tonsillarum, laryngis, ita ut tantum non suffocetur. Ingens ab hoc morbo periculum, utpote qui paucis nonnunquam horis hominem jugulat; quoties scilicet magna vis materiæ Febrilis in prædictas partes conjicitur, neque satis tempestivè convenientium remediorum usu, ingruenti occurritur procellæ.

* Opem

* Opem laturus, sanguinem cum primis] è brachio copiosè detraho, mox
ex ranulâ utrâque; dein ut partes inflammatæ *melle Rosaceo spiritu sulphuris*
ad summum acorem permixto tangantur, author sum: mox *Gargarisma* se-
quens præscribo, non vulgari modo usurpandum, sed ita ut in ore sine ulla agi-
tatione contineatur, donec incalescat, dein exspuatur, & repetatur subinde. ℞.
Aq. Plantag. Ros. rubr. & Sperm. Ranar. an. ℥iiij. *Album. ovorum in aquam*
agitando redact. N. iij. *Sacch. cand. Alb.* ʒiij. F. Gargarisma. Jubeo etiam ut
de Emulsione in cura *Morbi lateralis* præscriptâ vel simili, in dies sumat.

Sequenti mane, nisi Febris & dolor inter deglutiendum perceptus aliquan-
tulum remiserint, venam in brachio rursum ferio, Catharsi in diem posterum
rejectâ. At si utraque hæc minuatur, *Catharticum* Lenitivum statim exhibeo;
quod quidem post sanguinis missionem præ omnibus aliis perutile, ac ap-
prime necessarium esse multiplici experientiâ comperii. Si fortean, quod
quidem oppidò rarum est, Febris, aliaque symptomata, etiam post Cathar-
sin, bellum minentur, iteratâ, ut priùs, Venæ sectione perdomanda sunt, ut &
Epispastico amplo ac forti, posteriori cervici applicando. Per integrum hujusce
morbi decursum, Enema Refrigerans Emolliensque omni mane, dempto illo
quo Catharsi vacat, injiciendum, atque ægrum hoc pacto reficiendum quo-
tidie præcipio. Carnes, cujuscunque demum generis, ut & juscula ex iis pa-
rata, sacra sunto; jusculis verò hordeacis, avenaceis, pomis coctis ac id genus
aliis vescitor; ptisanâ ex hordeo, vel cerevisiâ tenuissimâ utitor. Lectulo in-
terim per horas aliquot quotidie absistat: cùm hujus tepor tum Febri, tum re-
liquis symptomatis, quæ hâc methodô expugnare satago, vires addat. Animad-
vertendum est autem, quòd istiusmodi *Angina*, quæ Febris, mihi *Stationariæ*
dictæ, symptoma tantùm est, illa ipsa methodo curari amat, quam Febris ea
sibi vendicat, ac proinde vel per διαφόρησιν & cutis spiracula exterminanda
est, vel per aliam qualemcunque medendi methodum, quæ Febri Primariæ, cui
inhæret, debetur, quod sedulâ observatione dignum.

Sunt & aliæ Febres *Intercurrentibus* jure merito annumerandæ, quæ, quo-
niam alio aliquo modo immediatè abitum sibi parant, & in hoc vel illo sym-
ptomate desinunt, vulgò Febres non habentur; licèt tales ab origine verè fue-
rint, atque Affectus ille à quo morbus nomen mutuatur, Febris tantùm sit
Symptoma, quæ in illo demum terminatur.

Impræsentiarum duas tantum Hæmorrhagiarum species, *Hæmorrhagiam* scili-
cet *Narium, ac Hæmoptoen*, leviter perstringam.

* *Hæmorrhagia Narium* quavis anni tempestate infestat, præcipuè sangui-
ne præfervido, temperamento verò debiliore præditos; idque magis ætate
ingravescente, quàm adolescente. Primô utplurimùm appulsûs Febris præ se
fert indicia, quâ derepente sibi per nares, quâ data porta, faciente viam,
dolor & calor sinciput adhuc torquent. Sanguis ad horas aliquot profluit, dein
aliquandiu sistitur, mox denuò erumpit, atque hæc vicissim: donec tandem
vel remediorum usu, vel sponte suâ ob imminutam copiam, deperditamque co-
hibitus

* *Curatio.* * *Hæmorrhagia Narium.*

hibitus, omnino cessat; ita tamen, ut ægro singulis annis à recidiva metuendum sit, si vel à liquoribus spirituosis, vel alia occasione quâlibet æstuare contingat.

Eum hîc mihi scopum propono, ut sanguinis fervor nimius atque Ebullitio, unde oritur dicta præter naturæ modum extravasatio, frænis omnibus compescatur, ejusque impetus aliò vertatur. Ea propter frequenter brachii venas tundo, & sanguinem liberaliter extraho, *Pleuriticorum* sanguini colore semper respondentem. Victûs rationem refrigerantem atque incrassantem injungo. Ut aq. fontan. partes tres, Lactis unam simul coctas, & frigidè hauriendas; poma cocta, juscula hordeacea, & similia à carnibus abhorrentia. Julapia insuper refrigerantia atque incrassantia, unà cum Emulsionibus, in morbis Inflammatoriis suprà descriptis. Lectulo item ut absistat per aliquod spatium quotidiè, nec vel semel quidem omittatur: Haustu quin etiam horâ somni Paregorico è Diacodio, ceu catenâ constrictus sanguinis furor coërceatur. At verò cùm hujusmodi Hæmorrhagias non raró comitetur lympha acrior, quæ sanguini permista ejus motum adjuvat, venarum orificia reserando, præter revulsionem & refrigerationem, solenne mihi est Catharticum blandius, vel in ipsius morbi ἀκμῇ propinare, cujus operatione finitâ, Anodynum exhibeo præter solitum viribus auctum; & ubi symptoma penitus evanuerit, aliud demum Catharticum.

Quoad externas applicationes, Lintea quadruplicata immersa aquæ frigidæ, in qua *Sal prunellæ* dissolvatur, & postea leviter expressa admoveantur Nuchæ ac utrinque Cervici sæpius in die. Item post universas evacuationes peractas liquor sequens applicetur. ℞. *Vitriol. Hungar. & Alumin. an.* ℥j. *Phlegmatis Vitriol.* ℔ß. *Coq. tamdiu, donec omnia fuerint dissoluta. Liquorem frigefactum filtra, & à Crystallis subinde natis separa. Liquori residuo adde Ol. Vitriol. duodecimam partem. Turunda ex linteo raso liquore hoc probè humectata, nari ex quâ sanguis stillat indatur, per dies duos isthîc relinquenda.* Quo etiam liquore linteamina imbuta & applicata sanguinem sistunt ex quâcunque demum parte externa idem defluat.

* *Hæmoptoe* etiam, quæ in æstatis ac veris confinio homines calidioris temperamenti, at minus robusti adoritur, & quorum pulmones minus rectè valent, præ senibus item juniores, ejusdem ferè indolis cum Hæmorrhagiâ jam tractatâ mihi est, cùm & hæc quoque Febris sit, quæ tam nomen, quàm essentiam exuit suam, illâ quâ soluta est Crisi; hôc ferè tantùm discrimine, quòd in morbô *priori* sanguis nimiùm agitatus in narium venulas, in *hôc* verò in pulmones impetum facit; utque in illo, durante fluxu dolor & calor sinciput jugiter lancinant, ita in hoc pectus uterque obsidet cum debilitate quadam. Quin & hoc vitium eandem ferè quàm Hæmorrhagia narium methodum medendi sibi vendicat, nisi quod Catharsin minus ferat, à quâ, præsertim repetitâ, æger facilè in tabem conjicitur. At Phlebotomia crebrò celebrata, Enema quotidiè injectum,

* *Hæmoptoe.*

ctum, Diacodium horâ somni propinatum, Diæta insuper, & medicamenta; tàm incrassantia, quàm refrigerantia, opus pro voto absolvent.

Atque hæc sunt, quæ hactenus observavi de numerosa ista Morborum Tribu in varias familias dispertitâ, qui *Febrium* sub nomine censentur, atque de iis symptomatis, quæ ab illa pendent, in quibus id seriò egi, ut nullas Putationes meas, nulla imaginaria Cerebri commenta orbi venderem; animo verò sincero candidoque, nullique adeò Hypothesi adstricto, eorum Historiam & naturalia Phænomena aliis traderem; Curationes enim pari fide, & cautelâ pari subnecterem. Quod si vehemens desiderium Methodum certiorem minusque lubricam, in utilissimo tuendæ mortalium vitæ negotio, expiscandi constabiliendique, me in semitas nullo anteà pede calcatas pertraxerit; nemo eruditorum, uti spero, mihi imputabit, quòd vel spretis aliorum judiciis, meo nimiùm fidam, vel rebus studeam novis; cùm & non spernendus rerum eventus mihi hæc investiganti ingentes hucusque animos dederit, & posterorum experimenta sine dubio meam fidem sint liberatura. Et profectò haud oscitanter impugnandum est hoc morborum tam pestiferum agmen, quod nullo non die cum genere humano bellum gerit internecinum, atque ἄσπονδον; & cujus telis duo ad minimum hominum trientes, si eos demas, qui violentâ morte perimuntur, confossi quotannis occumbunt. Indesinentes horum morborum impetus, & quotidianæ, quas etiam de viris robustissimis & ætate maximè florentibus reportabant, Victoriæ, (non obstantibus suppetiis iis omnibus, quas nobis hactenus attulere speciosæ istæ Methodi in speculativorum libris satis fidenter descriptæ) animo meo hæc primùm agitanti minùs satisfaciebant; cum reâpse cernerem, ludicra ista Cerebrosorum commenta ita parùm ad redintegrandam ægrorum sanitatem conferre, ut qui ad Asyla hæc confugerant, quicquid pollicitarentur Thrasones Dogmatici, haud meliori in locô essent, quàm qui neglectâ Arte se totos naturæ permiserant. Si quid ego hìc egero, quo vel periculi, vel etiam difficultatis, quæ in his morbis persanandis plerumque occurrunt, pars aliqua levetur, (quod salvâ verecundiâ, me mihi polliceri posse saltem spero) scopum quadantenus assequutus sum, & dulcissimum improbi laboris in bono Proximi quærendo rectè collocati, fructum fero. Hæc præcipua ferè sunt quæ jam habeo comperta, (vel saltem ad methodum aliquam novi reducere) circa *Febres & symptomata*, quæ ab eisdem pendent ad hunc usque 30. Decembris diem, An. 1675. quo hæc conscribo.

EPISTOLÆ RESPONSORIÆ DUÆ

A THOMA SYDENHAM M. D.

Prima

DE MORBIS EPIDEMICIS

ab Anno 1675. ad Annum 1680.

Ad ROBERTUM BRADY M. D.

Secunda

DE LUIS VENEREÆ HISTORIA ET CURATIONE

Ad HENRICUM PAMAN M. D.

CLARISSIMO VIRO

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

NEMO usspiam Medicorum, Vir eruditissime, adhuc vim aëris & influentiam in humana corpora attentè perpendit, nec in vita nostra perennanda quas agit partes eorum quisspiam consideravit satis, viresque quas exerit in fermentando, & circumducendo sanguinem, aut in motibus animalibus quibuscunque peragendis cujus sit energiæ, & efficaciæ, horum non aliquis notavit; neque ejusmodi temperiem naturalem, alterationes multiplices & mutationes, quas Constitutiones *haud perperam indigitas, ne leviter quidem, vel Medici, vel Historiæ Naturalis Scriptores attigerunt, multò minùs perscrutari sategerunt. Fieri sanè nequit,*

quit, cùm in omnes corporis partes, etiam reconditissimas, aër sese insinuet, quin quas subit alterationes & mutationes à rebus quibus impraegnatur easdem sanguini & succis communicet, & imprimat; unde ut plurimùm ab hac vel illa prava aëris constitutione oritur hujus vel illius indolis prava sanguinis Diathesis. Optimo itaque consilio Observationes Medicas circa morborum acutorum historiam & curationem juxta varias annorum & eorundem partium constitutiones instituisti, cum in iisdem, aëris actiones in sanguinem, succos, & spiritus praesertim (si ipse non sit spirituum materia) conspiciantur. Et nullus dubito quin Febrium indoles ab annorum temperie in quibus grassabantur observata, utilissimam, si non unicam, methodum constituit ad praxim Fe- stabiliendam. Perge itaque, & si quae adhuc restant Observationes Febrium annorum nuperrimè elapsorum, fac ut palàm fiant, quâ in re quàm maximè humani generis saluti prospicies.

In Sectione prima, Cap. quinto, *libri tui, paucis egisti de usu* Corticis Indici, *& ejusdem exhibendi methodo. Equidem scio quosdam haud infimi subsellii Medicos, qui in magnâ quantitate & dosi saepius repetitâ eum exhibent; alios item qui ex eodem extracta, infusiones, & ex infusionibus julapia, & emulsiones conficiunt, quibus modis se non tantum Intermittentes, sed & continuas quasdam certò curare affirmant: Magnum procul omni dubio in curandis Intermittentibus est remedium. Ego quidem per 20. plus minus annos dictum Corticem variâ forma & multiplici praeparatione maximo cum successu exhibendum curavi. Si verò peculiare quippiam de usu hujusce Corticis nosti, vel quid melius progrediente experientiâ fueris edoctus, id ne graveris precor in lucem proferre.*

In curatione Rheumatismi *frequentem Phlebotomiam, & largâ manu celebratam tanquam necessariam proposuisti. Quaererem Ego annon rejectâ tam severa & crudeli methodo, alia non humani sanguinis adeò prodiga, nec minùs certa inveniri possit. Dum haec agis, Dignissime Vir, malevolorum jurgia, & invidorum stigmata atque calumnias sat superque persenties; neque nunc minùs quàm olim nomini tuo aut famae parcent, licèt ingenuis ferè omnibus displiceant, & candidioribus, apud quos solenne est istiusmodi detractores despicere. Isti verò, si Febrium historiam longo usu comprobatam, vel earundem essentias, causas, &*

differentias, vel veram tandem Medendi Methodum expiscari volunt, Te Ducem & viam præmonstrantem sequi necesse habent; cùm vix, aut ne vix quidem, alia, vel earum naturam investigandi, vel curandi ratio possit assignari. Macte itaque esto, & sperne sciolorum dicteria; sincerorum hominum ingenia excita; tu methodum monstrasti, & si tua non placet, qui carpunt dent politiorem & magis firmam. Vale, Vir Integerrime, qui hisce peragendis totam Medicorum turbam meritò devincies, inter reliquos verò

Tibi jure meritoque amicissimum,

Cantabrigiæ,
Decemb. 30. 1679.

R. BRADY.

Amplissimo Doctissimoque Viro

ROBERTO BRADY, M. D.

Collegii Cajo-Gonevillensis Custodi, nec non Regio in Medicinâ apud Cantabrigienses Professori longè celeberrimo.

ME certè, Vir Humanissime, si quid in morborum curatione profecero, ad omne id cuivis efflagitanti impertiendum præ cæteris qui nunc sunt homines facillimum esse omnino par est: si enim ea tantùm mihi innotescant quæ & reliquis mortalibus, (quod mihi plus satis constat) nullo pacto mihi obfuerit levidensia ista & è triviis desumpta evulgare, sin autem assecutus sim aliquid quod è re Medica sit, & ad certiorem morborum Therapeian faciat, non tam mihi laudi dabitur, quàm aliis daretur quibuslibet, ea in lucem expromere; Qui & à Podagra jam ab annis plus minus triginta, & calculo diu malè multatus, facilè mecum reputo, quàm seriò gauderem, si quod meis malis levamen aliorum indicio possit afferri. Cùm autem paucissimis ingens illud privilegium à Deo Opt. Max. concedatur, ut publico commodo hâc in re inservire queant, iisque tantùm, quibus *è meliore luto* quàm mihi *finxit præcordia Titan*, votis agendum est, quod reapse effectum dare

non

non satis est virium: Semper enim existimavi, neque id sine ratione, majoris esse felicitatis certam vel levissimi alicujus morbi debellandi methodum ægris mortalibus prodidisse, quàm vel *Tantali*, quod aiunt, vel *Crœsi* thesauros accumulasse. Feliciorem hoc illum dixi; dicam & meliorem, sapientioremque: quod enim uberius & sapientiæ & bonitatis suæ specimen quis potest edere, quàm, cùm se è communi generis humani natura decisum animadvertat, ea quæ molitur omnia ad publicam magis omnium utilitatem, quàm ad suam ipsius, qui tam exilis totius particula & contempta res est, jugiter referre? *Ut enim* (loquor cum maximo illo dicendi sentiendique magistro *Cicerone* meo, sui sæculi, ne dicam universæ hominum naturæ Genio] *leges omnium salutem singulorum saluti anteponunt, sic Vir bonus & sapiens & legibus parens, & civilis officii non ignarus, utilitati hominum, plusquam unius alicujus, aut suæ consulit. Cicero de fin. bon. & mal.* Quinimô satis liquet, quòd cùm facinorosi sit hominem jugulare, boni viri erit eundem vel conservare, vel alios iis instruere præsidiis, quibus adjuti eum ab interitu vindicent, etiam authore vitâ jam functo. Et vox illa planè inhumana & scelerata audit eorum, qui negant se recusare, quò minus ipsis mortuis terrarum omnium deflagratio consequatur.

His autem impræsentiarum missis factis, fatendum est, debere me ea, quæ de his morbis, de quibus percontari libuit, animo volutavi, utut exilia, tibi planè aperire, Tibi, inquam, Eximio Viro, & *Spartâ* quam ornas dignissimo; cujus ego & eruditioni & probitati, animique candori ea tribuo encomia, quæ reliqua Togatorum Gens, inter quos nites. Prætereo etiam, quantum tibi debeo gratiarum, quòd te tam malè habeant immerita illa, quibus à nonnullis proscindor convitia; de quibus hoc habeo dicendum, quòd si vita innocua hominis, qui neminem neque facto neque dicto læserat, me ab illis sartum tectum reddere valuisset, nunquam in me detonuerant. Cùm autem nullo id meo crimine evenerit, neque, ut spero, eveniet unquam, stat sententia non me ideò plectere, quod alii deliquerint, id tantùm ratus ad me attinere, ut viri probi scilicet officio defungar, & boni Medici, quantum patitur tenuitas nostra.

Morem itaque geram in tradendis observationibus, quæ mihi in morbis, de quibus sciscitabaris, occurrebant. Primùm autem agam de *Febribus intermittentibus* nunc apud nostros Epidemicis. Quo nomine non abs re fore arbitror annos istos ordine, sed breviter percurrere, qui illum excipiebant, quo claudebatur *Historia Acutorum Morborum* (qualis qualis illa demum fuerit] qui per præterlapsos annos 15. grassabantur, & quædam obiter perstringere in eorundem curatione à me pridem notata. Quo facto meliùs innotescet, quo tempore & quibus gradibus, quæ jam obtinet Febrium *constitutio*, nobis obrepserit.

* Annus 1676. eosdem peperit morbos quos genuerat Constitutio postremô loco commemorata in dictis Observationibus, *viz.* Annor. 1673. (in cujus

* *Annus* 1676.

jus Autumno ea se primùm exeruit) 1674, & 1675. At verò exolescente fermè hâc crasi, mitiores erant, quàm pro suo genio, qui subpullulabant morbi, & minus insuper Epidemici; non obstante peculiari ejus anni indole, quantum ad manifestas aëris qualitates, quibus ab annis præcedentibus perquam abludebat, cùm & æstatis fervor, & frigus hyemis omnes fermè annos, quorum memoriam habemus, longo intervallo superaverint. Et cùm tam ingens tempestatum discrepantia similes tamen morbos produceret, satis hinc liquet, non tam manifestam quàm occultam aëris temperiem Epidemicis morbis favere. At verò fatendum est, morbos eosdem quoad symptomata quædam aliquando à manifesta aëris diathesi pendere, quod & *Morbilli* & *Cholera Morbus* hoc anno invadentes testatum faciunt, de quibus breviter agam.

Morbilli enim nascenti anno coorti, licet non admodum Epidemici, id tamen eximii habebant, quòd solitô longiùs procurrerent: nam cùm pro more suo mense primùm Januario comparentes, ad Æquinoctium usque vernum ingravescerent, dein paulatim imminuti cum Solstitio ferè expirarent, hoc anno ad Æquinoctium fermè Autumnale pertingebant, ab æstatis calore, nisi fallor, aucti viribus, quò diutius obsisterent. Neque tamen Methodum Medendi ab usitata illa diversam postulabant.

Exeunte æstate *Cholera Morbus* epidemicè jam sæviebat, & insueto tempestatis calore evectus, atrociora Convulsionum symptomata, eaque diuturniora secum trahebat, quàm mihi priùs unquam videre contigerat. Neque enim solùm abdomen, uti aliàs in hoc malo, sed universi jam corporis musculi, brachiorum crurumque præ reliquis, spasmis tentabantur dirissimis, ita ut æger è lecto subinde exiliret, si fortè extensô quaquaversum corpore eorum vim posset eludere.

Quamlibet autem hic morbus non aliam à recepta medendi rationem sibi vendicabat, *Anodyna* tamen fortiora, eaque sæpius ingerenda quàm aliàs solebam, omninò indicabantur. Ex gr. Ad quendam vocatus per id temporis truculentissimo illô, quod modò descripsi, symptomate tantùm non enectum, (me autem comitabatur *Carolus Goodall* M. D. cujus animi Candor, Probitas illibata, summus in me amor, labor improbus in morbis dignoscendis curandisque unà cum nomine mihi semper occurrunt) & enormi vomitione, spasmorumque violentiâ animam agentem, cum sudore frigido, & pulsu vix micante, guttas 25. *Laudani liquidi*, à me jam olim publicati, in cochl. 1. *Aq.Cinnamomi fortis* exhibendas curavi, veritus sc. ne vehiculum paulò copiosius medicamento rejiciendo (quod in vomendi tam impenso conamine persæpe fit) ansam daret: dein lecto assidens quasi ad semihoram, & expertus Remedii vires nec Vomituritioni compescendæ,nec sedandis Convulsionibus adhuc pares esse, toties illud ipsum repetere,& dosin in tantum augere cogebar, (interposito tamen spatio, ut quid à jam ingesto mihi foret sperandum priùs ediscerem, quàm novas adferrem suppetias) donec tandem pervicacissima illa symptomata sub jugum victoris mitterentur, quod tamen vel minimo

nimio corporis motu excitata denuò excutere satagebant. Seriò itaque imperavi, ut & corporis quieti modis omnibus indulgeret ad paucos dies, & Medicamentum jam dictum, sed in minori dosi, subinde assumeret, etiam postquam convaluerit, ad ἰυεξίαν sc. confirmandam; quod nobis ex animo cessit.

Neque est cur me quispiam justo audaciorem pronunciet, eô sc. nomine, quòd tantam Laudani Liquidi vim ægro infundere non dubitaverim; cùm judice experientiâ certò constabit, quòd in quibus affectibus ex *Opio* parata indicantur, (sunt autem tres, *vehemens dolor, vomitus, vel dejectio enormior, & insigniores spirituum animalium ἀταξίαι*) in iis & Remedii Dosis, & repetendi vices cum symptomatis magnitudine omnino sunt conferendæ. Quæ enim dosis remissiori symptomati coërcendo par est, ea ab aliô fortiore superabitur, & quæ aliàs ægrum in manifestum vitæ discrimen conjiciet, eundem impræsentiarum ab orci faucibus liberabit.

* Atque hi sunt morbi isti, qui hoc anno populabantur, iidem sc. ut jam innui, cum morbis trium annorum præcedentium. Quales autem fuerint, qui annum sequentem *viz.* 1677. funestaverint, non habeo dicere. Cùm enim molestissimô sanguinis mictû, à motû vel levissimô, sub anni initiô malè multarer, neque ita diu posteà Podagrâ etiam, quæ non jam tam artus, quàm viscera sævissimo dolore excruciabat, accedentibus insuper virium & appetitûs prostratione, crurum tumore, aliisque symptomatis non minùs periculosis, (quem, si tùm fuerim extinctus, mors certè non tam à bonis quàm à malis abstraxisset, haud equidem repugnantem) me domi meæ ad menses tres continere, deinde redintegrandæ sanitatis causa per idem ferè spatium rusticari cogebar: *Autumno* reversus ad meos, Febres Intermittentes hinc inde sparsas esse (quarum tamen pars maxima ægros non in urbe primùm invaserat] ab amicis didici; cùm autem mihi per valetudinem non liceret ægros invisere, de hôc anno nihil melius silentiô possum adferre.

Proximi anni [*viz.* 1678.) *Constitutio* prorsùs immutata *Febribus Intermittentibus* (quæ jam ab anno 1664. ad tredecim sc. annos urbe ferè exulaverant, nisi quòd nonnullos sporadicè occuparent, vel ex agris fortè comitarentur) usque adeò favebat, ut Epidemicæ rursùs audirent; neque eum tamen gradum hodie tuentur, quin & fines latiùs proferent, donec hæc, à qua pendent, aëris διάθεσις suam ἀκμὴν attigerit. Quamtumlibet autem dictæ intermittentes pauciores aliquot etiam tempore Verno fuerint adortæ, eo usque tamen exeunte Æstate & Autumno subeunte præ cæteris sæviebant, ut nulli ampliùs morbo Epidemici nomen relinquerent. Hyeme verò paululùm fatiscentes *Variolis* locum cedebant, atque aliis insuper Epidemicis, qui per omnia dominabantur, donec Intermittentibus apta tempestas in orbem rediret.

Sed ut jam edisseram, quæ de harum Febrium & naturâ & causis sedulâ observatione assecutus sum: imprimis notandum est, quòd licet olim *Quartanæ* frequentiùs occurrerent, nunc dierum aut *Tertianæ* erant, aut *Quotidianæ*, (nisi quis postremas has *Duplices Tertianas* malit appellare) & pariter quod licet

* *Annus* 1677. * *Annus* 1678.

licèt Tertianæ Quotidianæque aliquando cum rigore atque horrore invadentes, subsequente primùm calore, mox etiam sudore, tandem in omnimoda ἀπυρεξίᾳ desinerent, atque post statam periodum ægros de novo lacesserent; ne hunc quidem jam morem servabant ultra tertium quartumve Paroxysmum, maximè si æger lecto addiceretur, & assumptis Cardiacis calidioribus oleum camino, quod ajunt, addiderit. Postea verò Febris hæc eò usque etiam præter indolem suam incrudescebat, ut *Intermissionis* loco *Remissionem* tantùm ægro concederet; & magis indies ad *Continuarum* speciem accedens, tacto Cerebro tandem haud paucos extingueret.

Curationem quod spectat, jam à multis annis mihi innotuit, quàm sit periculosum eam in Tertianis & Quotidianis (quæ cùm recentes sint nullumque typum indutæ in continuitatis vicinia adhuc hærent) per sudorifica moliri: quamvis enim notissimum sit simul cum sudore prorumpente inquietudinem atque alia symptomata statim evanescere, & ἀπυρεξίαν succedere, & ex consequenti huic paululum esse indulgendum, saltem non esse obsistendum Paroxysmo fatiscente, tamen est compertissimum, quod si justo copiosiùs eliciatur sudor, quæ intermittebat, Febris jam fit Continua, ægerque tanquam incerto aleæ casu in vitæ discrimine versatur, hic servatur, perit ille. Ratio est hæc, nisi mea me fallit conjectura, quòd sc. istiusmodi profusus sudor, cùm materiæ febrilis, paroxysmi calore eo usque evectæ, ut jam per despumationem ejici possit, modum exuperet, exterminatâ eâ parte, quæ unico paroxysmo respondet, de reliquo sanguini incendendo impenditur. Hujus itaque methodi inefficaciam, & aliarum evacuationum, Venæ-sectionis v. gr. & Catharseos incommoda (quarum utraque relaxando tonum sanguinis morbum protrahunt) dum mecum perpenderem, *Peruvianus Cortex* certissimam mihi spem fecit, de quo verè affirmare possim, non obstante tàm vulgi, quàm perpaucorum è doctis præjudicio, me nihil mali ægris accidisse ab ejus usu vidisse unquam, vel cum ratione suspicari potuisse, nisi quòd illi, qui longum & repetitum corticis Peruviani usum experti sunt [ut in *Capite de Rheumatismo* præmonstraverim) in speciem quandam *Rheumatismi Scorbutici* nonnunquam incidunt. Hoc autem malum perquam rarò ex hac occasione nascitur, & quando accidit facillimè Remediis ibidem descriptis cedit.

Et profectò si tam effectorum durationem, quàm Corticis hujus innocentiam exploratam haberem, principem illi locum inter omnia quotquot sunt remedia deferre nullus dubitarem; cùm non tantùm in hôc morbô insignium esse virium deprehendatur; sed & in Uteri & Ventriculi etiam affectibus: Tantum abest, ut de ejus insalubritate meritò quis conqueratur.

His autem potissimùm de causis, nisi fallor, dictus Cortex malè audit. Primò quia plurima illa horrendaque symptomata, quæ Febres Intermittentes jam diutiùs ægrum cruciantes comitantur, etiam ubi ne minimum quidem Corticis degustaverit, Cortici, vel semel assumpto, imputantur. Secundò quia cùm occultâ vi & non per sensibilem aliquam evacuationem morbum averruncet, statuunt plerique materiam morbum committentem quæ propelli debue-

debuerat, tanquam hostem intra mœnia vi Corticis astringente inclusam latere, novos daturam tumultus, atque ægrum non penitus evasisse cùm adhuc catenam trahat. Ast hi non satis attendunt Sudores paroxysmum finientes id omne quod in lucido sanitatis intervallo accumulabatur prorsus eliminasse, manere tantum morbi seminium tempore maturandum; quodque Cortex fugientem paroxysmum à tergo urgens, & intercepto qui debuerat subministrari morbi commeatu sive fomite, non potest in sanguine retinere quod jam in illo non nisi tanquam in embryone reperitur; ac proinde neque strangulationum, neque obstructionum, quæ vulgò objiciuntur, reus est peragendus.

Quo autem pacto deprehendemus Corticem vi sua astrictoria Febres fugare? Qui id probare velit, necesse erit priùs alia astringentia pari virtute prædita in medium afferat; mihi certè vel eorum fortissima adhibenti in experimentum nondum è voto cessit. Quid quod illos etiam sanat, qui ab ejus usu tanquam à Cathartico assumpto (quod nonnullis accidit) frequenter alvum deponunt? Id verò demum est rectè sapere suo se quemque pede ac modulo metiri. At si quis fucum sibi faciens, aliis se præditum esse facultatibus existimaverit, quàm quæ inserviunt percipiendæ vel *Naturali Theologiæ*, (ut Deo sc. rerum omnium Architecto & Moderatori debita veneratio cum profundissima animi prostratione jure merito exhibeatur] vel *Philosophia Morali*, (ut virtutem exerceat, & mores tàm ad privatum quàm publicum Societatis Humanæ bonum accommodet) vel denique *Arti Medicæ*, *Mathematicæ, & Mechanicæ* (quibus vita communis adjuvatur) Hic primùm Hypothesin aliquam è schola *Naturalis Philosophiæ* depromat, quâ vel unicam differentiam specificam rerum in natura possit enodare; ex gr. rationem reddat quare *Gramen* omne viridi ubicumque colore, nusquam aliô cernitur infectum, *&c.* Hoc si effecerit in ejus castra haud invitus transeam; sin aliter, non verebor dicere quòd Medici cura omnis atque industria in expiscanda Morborum Historia, iisque remediis adhibendis, quæ Experientiâ Indice ac Magistrâ eosdem valent depellere, debent collocari; observata tamen istâ medendi Methodô quam recta ratio (non speculationum commentis, sed tritô & naturali Cogitandi modô innixa) ei dictaverit. Dicam itaque paucis quod usu didici de Methodô quâ Cortex nobis usurpandus venit.

Cortex Peruvianus, cujus *Pulvis Patrum* vulgò nomine insignitur, annis abhinc quinque & viginti (si benè memini) apud Londinenses nostros in exterminandis Febribus Intermittentibus, maximè Quartanis, primùm cœpit inclarescere. Idque optimo sanè jure, cum hujuscemodi morbi rarissimè ab ullo alio, sive Remedio, sive Methodo Medendi, antea expugnarentur, unde etiam opprobria Medicorum & erant & audiebant. At verò non ita multo tempore elapso, duabus de causis, non quidem levibus, damnatus in desuetudinem prorsus abiit. Primò quia paucis horis ante adventum Paroxysmi, pro recepto id temporis more, exhibitus ægrum nonnunquam è medio tolleret; quod & civi cuidam Londinensi eidemque Senatori Urbano, *Undervvood* nomine, & Capitaneo nomine *Potter* in vico vulgò dicto *Black Fryars* Pharmacopolæ memini

mini accidisse. Funestior hic pulveris exitus, quamvis oppido rarus, medicos tamen paulò cordatiores ab ejus usu meritò retraxit. Secundò quia æger ope pulveris à Paroxysmo aliàs invasuro liberatus, quod plerumque eveniebat, tamen intra dies 14. recidivam ut plurimum pateretur, in morbo scilicet recenti, necdum temporis cursu suoque Marte commitigato. Maxima pars hominum his permota rationibus spem de hoc pulvere jam pridem conceptam protinùs abjiciebat: Neque enim tanti æstimabant Paroxysmum ad paucos dies protelare, ut se eo nomine in vitæ discrimen à pulvere intentatum induci paterentur. Ego verò jam ab aliquot retrò annis haud vulgarem hujus Corticis vim seriò perpendens, animoque revolvens, non aliô magis quàm hôc Herculeo medicamentô Febres intermittentes debellatas iri confidebam, si quâ par erat cura accederet, & diligentia. Diu itaque multumque apud me agebam, ut & *Periculo* à pulveris usu impendenti, & *Recidivæ* intra paucos dies subsecuturæ (quæ duo erant amolienda incommoda) possem occurrere, atque ægrum hujus ope ad perfectæ sanitatis gradum promovere.

Primò *Periculum* quod minitabatur, non tam ex ipsô Cortice natum arbitrabar, quàm ex eô quòd minus opportunè ægro ingereretur: cùm enim vis ingens materiæ febrilis diebus à Paroxysmo vacuis in corpore fuerit aggesta, pulvis prædictus, si immediatè ante Paroxysmum deglutiatur, facit quo minùs materia morbifica ipsâ naturæ methodô, Paroxysmi scilicet impetu, possit eliminari, quæ proinde præter fas inclusa ægrum in vitæ discrimen solet conjicere. Hoc ego me malum propulsare posse existimabam, materiæque pariter febrili de novo generandæ obicem ponere, si ubi primùm Paroxysmorum unus affligere desierit, confestim pulverem exhiberem quo insecuturus sufflaminaretur, & diebus Intermissionis statis subinde vicibus eundem repeterem usque dum novus invaderet Paroxysmus, atque ita paulatim, tutòque proinde, sanguinis massam salutiferâ Corticis virtute penitus inficerem.

Secundò cùm *Recidiva*, (quæ intra dies 14. plerumque accidebat) ex eo mihi videbatur nasci quòd sanguis non satis exsaturaretur virtute febrifugi, quod utut efficax, una tamen vice morbo penitus exterminando par non fuit, idcirco autumabam nihil ad eam præcavendam æquè posse conducere atque methodum repetendi pulveris, etiam devicto ad præsens morbo, justis semper intervallis, antequam scilicet vires præcedentis dosis prorsus elanguescerent.

His itaque rationum momentis innixa mens, eam, quâ jam utor, mihi methodum dictabat. Ad ægrum *Quartanâ* Febre laborantem accersitus (*die Lunæ* v. gr.) si Paroxysmus eôdem die sit invasurus, nihil prorsus moveo, sed id tantùm ago ut spem faciam eum à proximè venturo liberatum iri. Ac proinde binis diebus Intermissionis, (*Martis* sc. *& Mercurii*) Corticem exhibeo hunc in modum. *♃. Cortic. Peruv. subtiliss. pulverat.* ℥j. *cum s.q.syr. Caryophyl. vel de Rosis siccis, f. Electuar. dividendum in* 12 *partes; quarum unam capiat quartâ quâque horâ, incipiendo immediatè post paroxysmum, superbibendoque haustum vini cujuslibet.* Vel, si *Pilulæ* magis arrideant, *♃. Cortic. Peruv. subtiliss. pulv.* ℥j. *cum s. q. syr. Caryophyl. f. Pil. mediocris magnitudinis, quarum capiat*

piat vj. *quartâ quâque horâ*. Sed minori cum molestia, eodem tamen fructu, hujus *Pulveris uncia una* admisceri poterit *libris duabus Vini Clareti*, atque ejus *cochl*. viij. *vel* ix. exhiberi iisdem quæ dicta sunt temporis intervallis. *Die Jovis*, quo metuitur Paroxysmus, nihil impero, cùm utplurimum nullus accedat, reliquiis materiæ febrilis per solitos sudores, qui præcedentem paroxysmum absolvunt, despumatis ejectisque è sanguine, atque intercisa novæ mineræ vel fomitis accumulatione repetito pulveris usu, diebus Paroxysmos disterminantibus adhibiti.

Verum enim verò ne morbus denuò recrudescat (quod è prædictis incommodis erat alterum) *die octavo* præcisè à quo postremam dosin æger assumpsit eandem præfati pulveris quantitatem, (*Unciam sc. in partes* 12. *divisam*) eadem quâ priùs methodo, certo certius exhibeo. Quamvis autem repetita hôc modô semel Medicatio persæpè morbum conficiat, non tamen prorsùs in tutô collocatur æger, nisi Medico tertiò quartòve eandem methodum eôdem temporis intervallô iteranti parere non gravetur; maximè ubi sanguis à prægressâ aliquâ evacuatione fuerit debilitatus, aut se æger incautiùs auræ frigidiori feriendum exposuerit.

Verùm etsi hoc remedium nullâ purgandi vi polleat, tamen ob peculiarem quorundam corporum temperiem atque idiosyncrasiam persæpe accidit, ut ab ejus usu tanquam à Cathartico fortiori assumpto æger violenter expurgatur. In hôc casû omnino oportet ut *Laudanum* cum eo exhibeatur, quò minùs hanc operationem, tam suæ naturæ quàm morbo planè contrariam, ciere valeat, neque pulvis justo citiùs per alvum expulsus disperdatur, antequam suo fungeretur munere. In hoc itaque casu *Laudani* ejusdem *gut*. x. Vino instillari jubeo, & post alternam pulveris dosin assumi, modò Diarrhœa perstiterit.

Dicta Methodus usu mihi venit in cæteris Intermittentibus sive *Tertianis*, sive *Quotidianis*; utrasque enim statim à finito Paroxysmo aggredior, & repetito per jam commemorata Paroxysmorum interstitia medicamine (quantum scilicet earum fert indoles) urgeo atque à tergo premo; hoc tamen discrimine, quòd cùm Quartana rarissimè nisi *Uncia una* in doses dispertitâ, reliquæ *sex Drachmis* possint ita expugnari, ut inducias saltem concedant.

At verò Tertianæ, Quotidianæque, etsi post unum alterumve Paroxysmum omnino videantur intermittere, tamen non ita raró (quod & à me ante est notatum) postea ad Continuarum fere speciem vergunt, & ad *Remissionem* tantùm, etiam diebus quæ *Intermissionem* pollicebantur, accedunt; præsertim ubi æger lecto defixus regimine justo calidiore, aut medicamentis Febri per sudores ejiciendæ dicatis fuerit multatus. Hoc in casu à remissione quantumlibet exiguâ (id enim mihi unum superest] ansam arripiens, pulverem quam proximè à Paroxysmo [quantum conjecturâ valeo] ingerendum propino, nempe quartâ quâque horâ ut modò dixi, ne quidem ipsum morans Paroxysmum, cùm aliter in spatio interjecto plus satis brevi alexeteria Corticis vis sanguini impertiri nequeat.

Cùm autem Febres quæ jam apud nos grassantur, etsi post secundum tertiumve paroxysmum reponere se in classem Continuarum nitantur, tamen ad Intermittentes debeant referri; nulla mihi est religio *Corticem* vel in maximè *Continuis* hujus speciei sumendum proponere, qui dicto more iteratus ad apyrexiam certò ægrum perducet, modò assiduus Lectuli calor, & intempestivus Cardiacorum usus continuitatem Febri non conciliaverint; quô in casu Peruvianum corticem nihil quicquam profecisse plus semel observavi. Neque mihi unquam contigit ut viderem Vinum in quo propinatur Cortex (quod jure quis possit suspicari) febricitanti obfuisse; è contrà verò, calor, sitis, cæteraque Febris Symptomata ut plurimum post assumptam hujus remedii quantitatem sufficientem, mox evanescent, vino haud obstanti. Hîc autem observandum, quòd quò magis Febris sive sponte suâ, sive regimine calidiori ad Continuitatem accedat, eò major Corticis quantitas exhibenda; ita ut nonnunquam viderim morbum hunc non nisi sesquiunciæ, vel unciis ejusdem duabus cessisse.

Cum verò sint aliqui qui Corticem hunc nec in Pulveris forma, nec Electuarii, nec tandem Pilularum ferre queant, his ejusdem infusum in frigido factum propino; ℥ij. *sc. Corticis grossè pulverati in Vini Rhenani* ℔ij. aliquandiu macero. Liquor hic per manicam Hippocratis sæpiusculè trajectus, colore limpidus adeò non officit, ut vel delicatulorum palato arrideat; ac dictæ Infusionis Unciæ quatuor ad dies aliquot factæ, virtutem Drachmæ unius Corticis in pulvere exhibiti videntur continere. Quæ cùm nec ingrata sit, nec ventriculum premat, duplo frequentius usurpari poterit, quàm reliquæ ejusdem remedii formulæ, nempe donec Paroxysmi terga dederint.

Quandoque accidit ut in hoc morbo malè formato, nec dum in typum regularem evecto, æger ob vomituritionem ferè continuam Corticem deglutitum, quacunque demum forma exhibeatur, retinere nequeat: In hoc casu vomitio priùs est compescenda quàm Cortex propinetur. Ad quem scopum collimans jubeo, ut sexies vel octies spatio duarum horarum *succi limonum recens expressi Coch.* j. *cum salis Absint.* ℈j. *assumat.* Deinde *Laudan. liquid. gutt.* xvj. *cum aq. Cinnamom. fort. Cochl.* j. Ac brevi post, si vomitus cessaverit, usum Pulv. Peruv. aggrediatur.

Pro Infantibus, quorum ætas tenella vix feret: ut aliâ formâ hoc remedium assumatur, (saltem ea quantitate quâ devincatur morbus), sequens Julapium præscribere soleo. ℞. *aq. Cerasor. nigr. & Vini Rhenani an.* ℥ij. *Cort. Peruv. subtilissimè pul.* ʒiij. *syr. Caryophil.* ʒj. *m. s. f. Julap. Cap. Cochleare unum alterumve pro ratione ætatis, quartâ quâque horâ, donec paroxysmi non ampliùs discrucient; instillando alternis dosibus, si Diarrhœa adfuerit, Laudani liquidi gutt.* j. *vel.* ij.

Observandum est insuper, quòd cùm breviora Paroxysmorum interstitia in Tertianis & Quotidianis Intermittentibus non satis temporis concedant ad sanguinem febrifugâ Corticis virtute plenè exsaturandum, fieri non potest ut æger proximum à prima medicatione Paroxysmum, uti in Quartana solet evenire,

certò

certò effugere valeat, sed in his medicamentum sæpe non nisi post biduum promissam curationem absolvet.

Animadvertendum autem quòd si æger, non obstante abundanti cautelâ superiùs traditâ, nihilominus recidivam patiatur, (quæ in Quartanâ ipsâ rariùs accidit, quàm in Tertianis, vel Quotidianis) tamen prudentis Medici erit non nimiùm pertinaciter insistere methodo Corticis per dicta intervalla exhibendi, sed pro suo judicio aliis modis curationem aggredi, cui præ cæteris *Decoctum amarum*, quod appellant, magnopere conducere vulgò creditur.

Diætam quod spectat cæterumque regimen, nec à cibô nec à potû arcendus est æger, qualis qualis is demum fuerit qui ad stomachum facit; Fructibus tamen horariis & liquoribus frigidis (utpote & infirmandæ sanguinis massæ & Febri postliminiò reducendæ admodum conferentibus) semper exceptis. Vescatur itaque carnibus eupeptis & euchimis, & vino modicè utatur pro potu ordinario; quâ re solâ ægros nonnunquam restitui, etiam eos quorum corpora ob frequentem febris recursum contra Corticem quasi communita, salutiferam ejus vim perpetim eludebant.

Neque verò se temerè auræ frigidiori committere debet æger, donec sanguis pristinum vigorem de novo obtinuerit.

Hîc autem advertendum, quod cùm de Febribus Intermittentibus olim agens, ægrum sublatô morbô sedulò purgatum iri admonuerim, hoc intelligi velim de iis solùm febribus quæ vel sponte suâ, vel aliô sive medicamentô sive methodô præter Corticem Peruvianum erant debellatæ. Etenim Curatio, cùm huic Remedio, de quo jam loquor, innitatur, purgatione nec eget, nec eandem planè fert. Ita potenter dictus Cortex sine ope Catharticorum non solùm *Paroxysmis*, sed & *Dyscrasiæ* quam corpori iidem inflixerunt, subvenit. Vitandæ itaque ante omnia Evacuationes qualescunque, cùm vel blandissima Catharsis, quin imò Enema à lacte Saccharato in morbi discrimen certissimè, fortè in morbum ipsum denuò ægrum conjiciet.

Hîc autem commemorare libet, quòd sub primos hujus Constitutionis annos, symptoma quoddam insigne Febribus Intermittentibus quandoque supervenerit. Nempe earum Paroxysmi non cum rigore & horrore, quas postea Febris excipit, invadebant, sed æger iisdem planè symptomatis tentabatur, ac si *Apoplexiâ* verâ laborasset, quæ tamen nihil aliud esset, utcunque hunc affectum æmularetur, quàm ipsa Febris caput impetens: ut ex aliis signis, ita ex colore urinæ satis liquebat: quæ in intermittentibus ut plurimùm rubore saturato extat, qualis cernitur in urinâ eorum qui Ictero laborant, etsi non adeò intensè rubet, & pariter sedimentum deponit pulverem laterum ferè referens. Hoc autem in casu quantumlibet evacuationes omnes, cujuscunque demum generis sint, indicari videntur, ad revellendos scilicet ex cerebro humores, ut in Apoplexiâ primariâ fieri solet: eædem tamen omnino omittendæ sunt, utpote quæ originariæ hujus symptomatis causæ, Febri nempe intermittenti prorsus adversentur, ac proinde mortem accersant; quod & ipse novi. At è contrà expectandum donec paroxysmus sponte suâ evanuerit, quo

quô tempore Cortex, modò citiùs idem ingeri non poterit; quamprimum est exhibendus, & intervallis ab ejusmodi accessionibus liberis idem sedulò repetendus, usque dum perfectè convaluerit æger.

Nonnunquam accidit, etsi perquam raro, ut Senes qui diu hoc morbo antea laborarunt, ac interea Venæ-sectionibus & Catharticis imperitè fuerint mulctati, in *Diabetem* incidant, etiam Febre jam perfectè fugatâ. Etenim cum sanguis eorum abhinc debilitatus assimilandis succis ei illatis prorsus impar reddatur, iidem per vias urinarias crudi adhuc & inconcocti exitum sibi quærunt, proindeque præ ingenti urinæ copiâ, quoties eam reddunt, excretâ sensim vires labefactantur, & quasi substantia Corporis per hanc Cloacam exinanitur. In hoc affectu, uti & in omni *Diabete* ex quâcunque προφάσει originem ducat, Curativæ Indicationes ad sanguinem invigorandum corroborandumque, ac pariter ad fluxum urinæ præternaturalem restringendum, omnino dirigendæ sunt. Ut ℞. *Theriac. Androm.* ℥iß. *conserv. flaved. Aurant.* ℥j. *Diascordii* ℥ß. *Zingib. condit. & nuc. moschat. condit. an.* ʒiij. *pulv. è chelis Cancr. compos.* ʒiß. *Cort. exterioris Granator. rad. Angelic. Hispan. Coral. rubr. præp. & trochisc. de terra Lemniâ an.* ʒj. *boli Arm.* ℈ij. *Gum. Ar.* ʒß. *cum s. q. syr. de ros. siccis f. Electuar. de quo sumat ad magnitudinem nuc. mosch. maj. manè, hora quinta pomerid. & nocte per mensem integrum, superbibendo seq. infusionis Cochl.* vj. ℞. *rad. Enul. Campan. Imperator. Angelic. & Gentian. an.* ℥ß. *fol. absinth. Rom. marrub. alb. Centaur. min. & calaminth. an. M.* j. *Baccar. Juniper.* ℥j. *Incidantur minutim, & infundantur Vini Canarini* ℔. v. *stent simul in infusione frigida. Coletur tantùmodo tempore usus.* Vescatur cibis εὐπέπτοις, *viz.* Carne vitulinâ, Vervecinâ, *&c.* Abstineat ab esu olerum & fructuum qualicunque, & singulis pastibus bibat vinum Hispanicum.

Eâdem ferè methodo atque iisdem remediis contumax iste & diuturnus affectus, *Fluor sc. muliebris*, sanatur ac *Diabetes* modò dictus: nam utrobique Indicationes curativæ eædem sunt, quantumcunque inter se hi duo morbi dissidere videantur. At in *fluoris muliebris* curatione Venæ-sectio semel celebrata, ac postea Catharsis ex *Pil. Coch. maj.* ℈ij. tribus vicibus repetita *Corroborantium* usui præmitti debent, deinde verò per totum processum omnino omittendæ; cum quælibet evacuatio evertit quicquid corroborans substruxerit. Sed hæc obiter.

Hæc habui de Peruviani Corticis usu summatim dicenda: Neque enim Remediorum pompæ libuit indulgere: Cùm sanè qui aliquid Cortici adjiciunt præter vehiculum eidem in ventriculum transmittendo necessarium, aut ex ignorantiâ peccent, ut mihi videtur, aut dolo malo, à quo Vir Probus ex animo abhorrebit; qui cùm pars sit ejusdem communis naturæ, ut ὁμοφύλοις fraudem faciat nullo unquam privato suo commodo poterit adduci. Quod superest, si ætati placuisset ad ea animum advertere, quæ annis abhinc quatuor in Historia Acutorum Morborum tradideram (quæ & ante illud tempus mihi innotuisse omnino est credibile) quo pacto sc. Cortex in interjectis Paroxysmo-

morum spatiis debuerit ministrari, tum postea repeti ægro jam convalescente: viverent fortassis haud pauci eorum, quos jam terra tegit, ut ut homines vilipendant te..ues sanè illos conatus nostros communi omnium bono dicatos, & monita spreverint ibidem dictata verbis insequentibus, quibus ea breviter continentur, quæ hîc fusiùs explicare visum est, *viz.*

Curandum est ante omnia, ne præmaturè nimis hic Cortex ingeratur, ante sc. quàm morbus suo se Marte aliquantisper protriverit [nisi collabescentes & jam fractæ ægri vires eundem temporiùs sumendum esse dictaverint] neque enim illud solum est metuendum, ne à propero ejus usu inefficax iste reddatur & spem ægri fallat, sed etiam ne de ægri vitâ agatur, si sanguinem omni fermentationis nisu se despumanti derepente injiciamus remoram. Proximo Loco, neque Catharsi, multò minus Venæ-sectione, subducenda est materiæ Febrilis pars aliqua, quò liberiùs cortex suo fungatur munere: cùm enim ab utraque labefactetur quadantenus œconomia corporis, eo promptiùs certiusque recrudescent Paroxysmi evanescente semel pulveris vi. Mihi etiam magis è re fore videtur, ut sanguinem dicto medicamine sensim longioreque à Paroxysmis intervallo leviter inficiamus, quàm ut uno omnino ictu Paroxysmum jam instantem tentemus confodere; hoc enim pacto & plus temporis remedio conceditur, quo suum opus pleniùs absolvat, & evitatur quicquid ibi est periculi, quod ægro poterit oriri ex subito isto atque intempestivo nimis sufflamine, quo Paroxysmum jam invalescentem atque omni se ope exerentem conamur opprimere. Postremò brevibus istis temporis intervallis repetendus est Pulvis, ut non protinus evanescat prioris dosis virtus antequam altera exhibeatur: crebrâ enim repetitione ista ὑγεία tandem recuperabitur, profligato in solidum morbo. His adductus rationibus hanc ego methodum cæteris antepono. Peruviani corticis ℥j. cum syrup. Rosar. rub. ℥ij. misceatur; æger verò quantitatem Nucis moschatæ majoris mane & serò quotidie devoret diebus à genuino Paroxysmo vacuis, donec confectionem omnem absumpserit. Repetatur porrò ad tres alias vices interjectis semper diebus quatuordecim. Morb. Acut. Sect. 1. Cap. V.

Quantumlibet autem Cortex suprà laudatus in Febribus hisce medendis, omnibus a iis, quotquot adhuc inventa fuerunt, palmam facilè præripiat, attamen in *Tertianis Vernalibus*, si modò æger sanguineo temperamento præditus esset, atque etiam ætate floreret, Remedia sequentia curationem absolvisse observavi. Ex. gr. Mittatur sanguis è brachio die à paroxysmo libero, & post aliquot horas eodem die exhibeatur *Emeticum ex Infusione Croci Metallorum*; ita tempus præfigendo, ut Vomitorium opus suum absolvat ante Invasionem paroxysmi insequentis, quo elapso immediatè aggrediatur usum sequentium. ℞. *Extracti gentian. Absint. & Centaur. min. an.* ℥ij. *Miscaentur ac dividantur in ix. doses, quarum unam capiat quartâ quaque horâ, superbibendo decocti amari sine purgantibus & vini albi an.* ℥iij. est & altera methodus curandi has Tertianas, in pauperibus scil. quorum facultas prolixo apparatui Medico

dico ferendo non sit. Ut ℞. *Serpentar. Virginian. subtiliss. pulv.* ℈j. *vin. alb.* ℥iij. *M. f. sumat duabus horis ante paroxysmum, & stragulis bene coopertus sudet per tres vel quatuor horas: Idem faciendo per duas alias vices paroxysmo ingruente.*

* Sequenti anno [nempè 1679) sub initio Julii eædem Febres de novo vires redintegrabant, & quotidie increbrescentes mense Augusto quàm immanissimè debacchabantur, ac magnam stragem edebant. Cùm autem de his jam fusiùs egerim, nil ampliùs adjiciam, nisi quòd *Novo Epidemico* à manifestâ aëris crasi pendenti sub mense Novembris prorsùs locum cedebant.

Etenim unà cum *Novembri* subingrediebantur *Tusses* cæteris quas mihi contigit observare annis ἐπιδημικώτεραι cùm in singulis ferè familiis universi laborarent. Harum aliæ opem medicam non magnopere desiderabant; aliæ verò pulmones ita vehementer agitabant, ut æger ventriculi contenta per os ejicere subinde cogeretur, vertigine insuper correptus, à nisu violentiori & laborioso. Primis ferè diebus Tussis, siccam æmulans, nullam materiam spectabilem exantlavit; mox ætate auctior nonnihil; atque ut verbo expediam, tum in eo quòd parciùs expectorarent ægri, tum etiam conatu vehementiori, & paroxysmorum duratione, ad *Tussim puerorum Convulsivam* mihi propiùs accedere videbatur, nisi quòd mitiùs aliquantum sæviret. In hoc saltem Convulsivam superabat, quòd & Febre, & solitis ejus symptomatis stipata ægrum invaderet, quæ in Tussi puerorum nondum me vidisse memini.

Solenne sit licèt Tusses sub Hyemis adventum affligere, mirabantur tamen omnes eas hoc anno ita præter solitum increscere: quod quidem hac præcipuè de causâ arbitror contigisse. Quum mensis *Octobris* crebrioribus quàm solebat, & ferme continuis permaduisset imbribus, & sanguis hominum tempestati consentiens particulas crudas atque aquosas affatim imbibisset, transpiratione per cutis spiracula à primô frigoris insultû prohibitâ, Natura colluviem hanc serosam vel per ramos Venæ Arteriosæ, vel quod alii volunt, Asperæ Arteriæ glandulas eliminare sategit, & tussis ope explodere.

* Curatio ritè ut institueretur, quoties sc. Medico fuit opus, tàm per Venæsectionem, quàm Catharsin evacuandum esse nullus dubitavi: Neque enim aliâ aliquâ methodô æquè commodè ejiciuntur redundantes seri particulæ, ac per Phlebotomiam & Cathartica quæ tam insigniter vasa emulgent. Remedia *Pectoralia* quod attinet, (præter quam quòd eorum usu gratificamur ægris) non intelligo quo pacto amoliendæ Tussis causæ queant conferre, cùm omnis eorum actio vel in incrassanda materia, quoties justo tenuior vim expultricis facultatis eludit, vel in eadem attenuanda, quoties ob visciditatem ægriùs expuitur, poni videatur. Id certò scio inutiliter in his tantum temporis impendi; nonnunquam etiam sanguinis massam eò usque debilitari à retentis particulis seri naturæ inimicis, pulmonesve insuper Tussi irritatos ita conqu ssari motu violento ac ferè continuo, ut non rarò via sternatur ad *Tabem*; à cujus insidiis celeritate Curationis æger vindicari debuerat. Neque multò tutiùs adhi-

* *Annus* 1679. * *Curatio.*

adhibentur Sudorifica, à quorum usu æger nonnunquam in Febrem incidit, nonnunquam etiam particulæ sanguinis facilè inflammabiles ita Pleuræ impinguntur, ut accendatur *Pleuresis*, quod per decursum dictæ Tussis Epidemicæ ingenti vi hominum cum suo magno periculo contigit.

Sanguinis itaque è brachio eduxi quantitatem moderatam, *Epispasticum* satis amplum ac forte posteriori cervici applicandum curavi, quo materiæ peccantis pars aliqua aliò derivari possit. Posthæc *Catharticum* è Lenioribus, Infusionem sc. *Sennæ, Rhei*, cum *Manna*, & *Syrup. Ros. Sol.* quotidiè exhibui, donec vel prorsus convalesceret æger, vel admodum imminuerentur Symptomata. Vel, si Potio minùs ægro arrideret, *Pil. Coch. Major.* ℈ij. quotidiè devorandos imperavi; horâ scilicet quintâ matutinâ superdormiendo.

Hâc etiam Methodô, Phlebotomiâ scilicet & repetitâ Catharsi, eâque solâ expugnatur *Tussis Puerorum Convulsiva*; malum aliàs pertinacissimum & penè insuperabile. Alii quid valeant hîc præstare planè nescio, me in variis atque omnis fere generis remediis operam non semel perdidisse satis scio. Sed leniora tantùm Cathartica hîc conveniunt, eaque cochleatim sunt ingerenda pro ratione ætatis. Quæ quidem κατ ἐπικράσιν evacuatio eo nomine, ut arbitror, dictæ Tussi medetur, quòd scilicet, licet non multum humoris serosi in Pulmonibus inveniatur, fervidiores tamen & spirituosi Halitus è massa sanguinis in pulmones statis temporibus transmissi atrociores illos tussiendi Paroxysmos in tenellis excitent; horum autem in pulmones impetus haud aliàs methodô æquè sisti posse videtur & præcaveri, atque hac quâ motus priori contrarius (per viscera scilicet) morbi causæ conciliatur.

Verùm in Morbis *Epidemicis* cujuscunque demum generis sint, (si modò recèns adhuc ægrum corripuerint) summoperè cavendum, ne alvus ei ducatur, nisi misso priùs sanguine. Qui enim Morbi à Constitutione aëris Epidemica pendent, aut jam Febres sunt, aut in earum classem levissimâ de causâ transeunt; cùm ex tumultu in sanguine & humoribus à Catharsi vel lenissimâ excitato, & subsequente calore facilè accendatur Febris, quam aliàs Natura propulsasset consuetis materiæ morbificæ evacuationibus; *gravedine* ex. gr. aut *Tussi* in hoc, de quo jam agimus, Epidemico, aut *Diarrhœâ*, quoties Febris cum illa faciens epidemicè grassabatur. Idem potest dici de quacunque alia aëris Constitutione, quâ corpus ad certum aliquod Febris genus determinatur: quæ quidem non semper actu invadit, sed benignioris naturæ ductu morbi fomes è sanguine, mediante evacuatione aliquâ ejus Genio accommodatâ, exturbatur. Hoc constanter assero, quantumlibet mos jam obtineat exhibendi Cathartica ante celebratam Venæ-sectionem, vel quod adhuc est periculosius, eâ penitus omissâ. Licèt enim objiciatur fæculentias in primis viis stabulantes toties in vacuas venas propelli, quoties detrahitur sanguis, alvo non priùs subducta, certissimum tamen est evacuationem, quam isti præmitti volunt, nullo modo resarcire posse injuriam sanguini illatam à tumultuante Cathartico Phlebotomiæ præmisso. Atque negari non potest Catharticum mox à dempto sanguine assumptum longè mitius vim suam exerere, ne-

que perinde sanguinem vel calefacere vel exagitare, atque idem solet si Phlebotomiam præcedat. Neque paucos, ex Infantibus maximè, vel ob ignoratam hanc rem, vel neglectam periisse existimo.

Atque hoc mihi suffragante experientiâ multiplici compertissimum est. *Experientiâ*, inquam, optimâ duce & magistrâ, ad cujus leges & normam nisi exerceatur Medicina, eam prorsus exulare satius esset. Luditur enim, quod aiunt, de corio humano plus satis, cùm hinc Empirici, neque morborum historiam, nec Methodum medendi callentes, & Receptis tantùm freti, isthinc Sciolorum vanissimi spem omnem in affectato Artis ambitu & speculationibus utrinque pari ferè momento disceptatis ponentes, quasi junctis viribus majorem edunt stragem, quàm ederent morbi eorum destituti auxilio. Ea demum Praxis, eaque sola ægris mortalibus opem feret, quæ Indicationes curativas ex ipsis morborum Phænomenis elicit, dein firmat experientia: Quibus gradibus magnus *Hippocrates* ad cœlum ascendit. Et si dictâ Methodo Ars Medica à quoquam traderetur, licet morbi unius aut alterius Curatio cuilibet è vulgo possit innotescere, integra tamen Ars, quaqua patet, homines prudentes & peritos etiam magis exquireret, quàm in statu hodierno, neque vel minimum Artis honori exinde decederet. Cùm enim subtilitas longè accuratior in Naturæ operationibus (in quarum observatione vera Praxis Medica fundatur) quàm in Arte aliquâ, Hypothesibus etiam luculentissimis suffulta, inveniatur, medendi Ars, quam præcipit Natura, rude vulgi ingenium longiori intervallo superabit, quàm ista, quæ à Philosophia docetur. Fidem hîc mihi facient *Febres*, quæ duas è tribus in Medicina facienda partes occupant, & quemvis mihi arbitrum constituo, vel medioc iter cogitationibus indulgere solitum; vera dicam necne. Quis enim vel ex insulsissimis Empiricis est, qui se huic morbo curando imparem fatebitur, si id tantùm agendum est, ut duabus istis Indicationibus Curativis, quæ vulgò obtinent, fiat satis? Nempe ut Sudoriferorum ope exterminetur materia morbum committens, & symptomatis eatur obviam, quæ ejusmodi evacuationibus superveniunt. Certissimum enim est, *Theriacâ Andromachi, Pulv. è chelis Cancr. comp. Aq. Epidem. &c.* intrò assumptis, unà cum regimine calidiori sudores posse propelli; quem sibi scopum unicè proposuit in hujus morbi curatione, maximè si fortè *Malignitatis* nomen auribus usurpaverit. Et ad mitiganda quod attinet symptomata, *Diacodium* in promptu est, quo somnus invitetur, quoties urgent vigiliæ, *Enema* quoties alvus non respondeat, & sic de cæteris. At nec ipsus valet comprehendere suo Marte, nec è Medicorum præscriptis ediscere, quæ demum illa sit Febris species quam debellare satagit; si modò credimus (credent saltem fortè Posteri) varias dari Febrium species, quarum singulæ suam sibi methodum medendi à reliquis diversam ferè postulant; Unam insuper eandemque Febrem, cujuscunque sit generis, uno modo ubi primùm aggreditur, atque alio paululùm diverso per singulos gradus, quousque grassabitur, tractandam esse. Quo pacto Indicationes Curativas ab hoc vel illo Phænomeno minus insigni mutuabitur naturalem morbi Historiam ignorans,

quæ

(quæ sola veram medendi rationem indigitare poterit) cùm nequeat dijudicare, an hoc vel aliud Phænomenon à Curandi quam adhibet Methodo, an ab ipso nascatur morbo? Dies deficeret enumerantem varia & subtiliora illa minutioraque, quæ in hoc atque in aliis morbis curandis observanda occurrunt: quæ cùm tot sint & tanti momenti ad liberandos à morte homines, semper licebit Posteris & seris Nepotibus aliquid adjicere iis Observationibus, quibus traditur varietas penè infinita operationum naturæ in Morborum productione, & Curativæ indicationes ex eo fonte depromendæ enumerantur. Non itaque vilescet Ars, si quid hujusmodi lucem aspiciat, quin potiùs illustrabitur, & difficilior reddita nonnisi sapientes & subacti judicii viros in filiorum numerum cooptari sinet. Sed hæc obiter.

Tusses modò dictæ, si imperitè tractarentur, *Febrem* accendere solebant ei haud absimilem, quæ Hyeme Anni 1675. adeo epidemicè grassabatur, & cujus historiam tradidi *Sect. quintâ Cap. quinto* libri de *Morbis Acutis*. Sed cùm Febris hæc soboles tantùm esset ac effectus Tussis Epidemicæ, eâdem ipsâ methodo Febrem, felici semper cum successu, aggressus sum, quam in Tussis curatione suprà descripsi; nempe *Venæ-sectione*, *Epispastico* cervici apposito, & *Cathartico* deinde tribus auroris exhibito. Quamlibet enim in Tussi sine Febre nullum præfiniebatur tempus, quamdiu æger purgandus esset, (utpote quæ continuari deberet, ut suprà notavi, donec vel prorsus convalesceret, vel admodum imminuerentur symptomata) in Febre tamen quæ à Tussi pendebat, purgatio per tres dies instituta ei prorsus debellandæ par erat; quod in Constitutione, de qua jam agimus, sæpiusculè observavi.

Hic autem notandum occurrit, licet hanc Febrem, quando se primùm exerebat, comitarentur defluxiones in Pulmones molestissimæ, post mensem tamen unum vel alterum, cùm colluvies ista seri sensim è sanguine eliminaretur, Febris ejusdem planè indolis hinc inde sine Tussi aliqua infestabat (non penitus deleta, sed manente adhuc in sanguine malæ Crasis impressione) ac proinde haud diversam Curationem ab ea, quam Tussis comitabatur, sibi vendicabat.

Verùm eodem, quem dixi, modo hæc Febris se extendebat usque ad initium Anni 1680. quo hæc conscripserim: quo tempore etiam cum anno surgente *Febres Intermittentes* modò dictæ apparere incipiebant. * Exinde verò ad initium usque Anni 1685. quo *secundam* hanc nostram *Editionem* jam conficio, eædem adhuc perdurarunt. Etenim tametsi in hâc urbe non adeò Epidemicè nunc temporis invadunt ac in quatuor primis Annis, & mitiores etiam sunt; in aliis tamen locis, nunc his, nunc illis, non minùs grassantur ac sæviunt. Atque etiamnum generalis Constitutio Intermittentibus producendis adeò favet, ut ad hunc usque diem affirmare possim, me ne unicam quidem Febrim per hos dies verè *Continuam* vidisse unquam, nisi fortè re malè gestâ in earum classem fuerit evecta, vel una esset *Intercurrentium* mihi dictarum, quòd scilicet omni ferè anno invaderent. Ita pertinaciter hæc Constitu-

* *Anni* 1680, 81, 82, 83, 84.

tio hujusmodi Intermittentibus conducit; cujus certè acies priùs est retundenda quàm *Continuæ depuratoriæ* mihi dictæ, epidemicè grassari fuerit integrum. Etenim in Intermittentium specie natura plus satis festinare videtur, & agendi vehementiâ justo citiùs tempora materiæ morbificæ subigendæ, mox etiam despumandæ, debitâ percurrere: Quod in Depuratoriâ secus accidit: in qua non nisi post dies 13. vel 14. apparent signa materiæ febrilis tandem concoctæ, per sudores subinde, vel potius per διαπνοὴν paulò pleniorem, eliminandæ. (His ritè perpensis nullus dubito quin Febres istæ *Depuratoriæ*, quæ annis 61, 62, 63, 64. regnabant, quasi fæces fuerint *Intermittentium* quarundam quæ ante id tempus per seriem Annorum certam sæviissent;) quanto autem tempore hæ invaluissent haud equidem scio) Cùm enim Constitutio quæ ad Intermittentes faciebat sævitiem suam deponens jam fermè exolevisset, Febres quas postea parturiebat magis humorales erant ac terreæ, unde non nisi lentè ac pedetentim sanguinem depurare sategerit, quæ in primis Constitutionis Annis subtilioribus principiis innixæ, atque adeò Intermittentium typo indutæ, celeri passu suis temporibus defungi solerent. Quòd si res ita se habeat, verisimile mihi videtur hanc Febrim (*Depuratoriam* volo) postliminiò reversuram quàm primum præsens Constitutio aliquantulum remiserit, eandemque serie quadam Annorum permansuram antequam *Pestis* eam exceperit. Per annos autem omnes, quotquot demum ii fuerint quibus Febris hæc grassabitur, *Intermittentes* etiam subinde se exerent, ac fortean nonnunquam pro brevi tempore Epidemicæ evadent; quando scilicet manifesta aliqua aëris temperies ad id symbolum suum conferet. An huic Febri *Cortex Peruvianus* æquè medebitur ac nunc dierum Febribus intermittentibus solet, non habeo certò dicere. At in *Peste* atque *Epidemicis Continuis*, quæ eandem ordine excipient, debellandis, non alios effectus ex ejus usu expectare licet, quàm eos, quos hodie in *Pleuritide, Peripneumoniâ, Angina* ac id genus *Febribus inflammatoriis* videmus, quibus non tantum non prodest, sed & planè obest. Sed utut id fuerit, eo quem diximus modo in posterum Epidemicorum alii alios excipient, siquidem natura eundem ordinem, ac per 24. annos ultimò præterlapsos, observaverit.

Atque hæc ferè sunt omnia, Vir plurimùm Honorande, quæ de morbis Epidemicis Annorum nuperrimè elapsorum observavi. In *Rheumatismi* verò curatione (nam & de illo etiam morbo quærebas) sæpenumero mihi subiit tecum dolere, quòd non nisi ingenti sanguinis vi repetitis venæ sectionibus eductâ, ea possit perfici; unde non tantùm ægri vires pro tempore franguntur, sed si paulò fuerit naturâ debilior, aliis etiam morbis ad annos aliquot obnoxior ferè redditur; cùm post illos elapsos materia Rheumatismum prius committens jam in pulmones depluat, ægro scilicet frigore perculso, vel aliâ aliquâ προφάσει leviori diathesis latens in sanguine jam foras in actum protrudatur. His de causis experiri statui, an nulla alia methodus daretur à reiteratâ toties Phlebotomiâ diversa, quâ hic morbus possit debellari. Seriò itaque perpendens, quòd affectus iste (uti jampridem in *Acutorum Historia* subinnui)

ab

ab inflammatione videatur oriri, quod tum cætera arguunt Phænomena; tum præsertim sanguinis è pertusa vena color, utpote qui *Pleuriticorum* sanguini per omnia similis est; tandem verò simile esse judicabam morbum hunc Diætâ simplici, admodum refrigerante, & mediocriter nutriente, ægro imperatâ, æquè feliciter atque repetitis Venæsectionibus profligari posse; etiam evitatis quæ alteri methodo adjungebantur incommodis: neque me fefellit *Diæta è sero lactis* Phlebotomiæ loco substituta.

Prægressa æstate Pharmacopola mihi in vicinia nomine *Malthus* (Vir probus, & ingenio non vulgari] me accersebat. Rheumatismo autem miserè cruciabatur his symptomatis stipato. Coxendice primò ad biduum claudicabat, exinde Pulmones dolore tentabantur gravativo cum dyspnœâ, quæ post aliud fermè biduum evanescebat; dein caput vehementer cœpit dolere, mox etiam coxendix dextri lateris, quæ omnium primò laborabat; posteaque, pro morbi indole, omnes ferè tam brachiorum quàm crurum articuli per vices molestabantur. Cùm debiliori esset & sicco corporis habitu, veritus ne minus firmas jamdiu vires & labescentes, demptô copiosiùs sanguine prorsus exsolverem (maximè cùm æstas eo usque adoleverit, ut jam metus esset, ne superveniens hyems redintegrandis viribus frequenti venæ sectione attritis intercederet) imperavi, ut solo *lactis sero* ad dies quatuor vesceretur æger, quibus elapsis præter serum lactis pro victu ordinario panem similagineum concessi loco prandii, semel nempe in die, donec penitus convalesceret.

Tenui hac diætâ contentus, ad dies octodecim perseverabat, nisi quod postremis eorum alium insuper panem pro cœna indulgerem. *Serum* autem *è Lactis Libris octo* domi paratum quotidiè insumebat, quo satis benè nutriebatur. Post hos dies cùm non amplius urgerent symptomata, & jam sub dio versaretur, carnes etiam permisi, Pullorum scilicet elixorum, cæteraque εὔπεπτα. Tertio autem quoque die solo lactis sero victitabat, donec tandem pancraticè valeret; incommodis quæ suprà memoravi hac methodo elusis, quibus decimo abhinc anno pessimè excipiebatur, Venæ sectione ex meô præscriptô in curationis subsidium tunc adhibitâ ac sæpè repetitâ.

Si quis hanc methodum tanquam rudiorem & Artis laude carentem contempserit, sciat is velim, primò leviora tantùm ingenia res quaslibet vilipendere, quòd simplices fuerint & apertæ, dein me, vel imminutæ existimationis pretio, publico hominum bono inservire paratissimum. Quibus edico quòd nisi obstarent præjudicia vulgi nullus dubitarem methodum jam dictam aliis etiam morbis, quorum impræsentiarum nomen reticere libet, accommodare. Quod sanè magis ægris prodesset, quàm solennior illa remediorum pompa, quæ in jam moribundis, tanquam bestiis, ut mox immolentur, coronatis, malè collocatur.

Quòd verò etiam ista, quæ pro vilissimis habentur, & nullius sunt pretii, accedente eâ, quæ in Medico quæritur solertiâ & ἀγχινοίᾳ hominibus ab orci faucibus liberandis queant inservire, exemplo docebo: quod licet ad morbum, de quo jam agimus, nihil pertineat, non tamen prorsus est ἀπροσ-

διόνυσον, nec ab eo quem mihi proposui scopo alienum. Duobus abhinc mensibus quidam in vicinia me rogabat, ut servum inviserem, qui haud modicam *Mercurii Sublimati Corrosivi* quantitatem deglutiverat, sive, ut postea audivi, ex amore μελαγχολῶν. Hora ferè elapsa erat, à qua venenum hauserat, cùm ad eum accederem, jamque os & labia valde intumescebant, vehementer ægrotabat, ardente ventriculi dolore, caloreque tantùm non confectus: Ego tres *Aquæ tepidæ Congios* repetitis haustibus summâ qua potui celeritate & diligentiâ ebibendos imperavi; atque ut toties nova ingereretur copia, quoties ventriculus jam ingestam per vomitum ejecerat: volui etiam ut eluerentur intestina aquâ tepidâ sine ullo additamento copiosè per sedem injectâ, ubi primùm ventris tormina admonerent venenum jam per inferiora exitum quærere. Paruit miser, jam vitæ avidus, & plures etiam aquæ libras quàm præscripserim, absorpsit. Amici, qui ægro, utpote in casu insolito, assiderent, ab eo didicerunt, quas primùm evomuit aquas gustu perquam acres fuisse, sale scilicet venenato plenius exsaturatas; singulis autem vicibus rejectas aliquam semper acredinis partem amittere, donec tandem nihil prorsus saperent. Quæ mox urgebant tormina, solâ aquâ injectâ ad modum Enematis leniebantur. Hoc tam nullo rerum apparatu, benedicente Numine, intra paucas horas convaluit æger, nisi quòd labia non statim detumescerent, ore etiam à veneni particulis, quæ aquam, quam evomuerat penitius infecerant, adhuc exulcerato. Quæ symptomata *Diæta è lacte* solo ad quatriduum adhibitâ mox evanuere. Aquam *Oleo* (quod hîc unà cum opere ignari solent perdere) atque aliis omnibus liquoribus ideo prætuli, quòd cùm ea magis esuriret, exinde magis idonea mihi videretur devorandis salinis hujus veneni particulis, quàm alius quilibet liquor, qui vel crassior esset, vel particulis alieni corporis jamdiu prægnantior.

Sed ut ad *Rheumatismum* revertar. Utut è sero lactis Diæta conveniat juvenibus, atque iis, qui temperatè & cum consilio vixerunt, tamen inconsultum fuerit virilem ætatem prætergressos, vel vino ac aliis liquoribus spirituosis jam à longo tempore plus æquo addictos hâc methodô tractare; utpote quæ in hujusmodi hominibus ventriculum labefactet, & pariter præ insitato frigore sanguini inducto viam sternat ad Hydropem. In hoc igitur casu omnino par est, ut eo ferè modo, quem Libri nostri *de Morb. Acut. Sect. VI. Cap. V.* tradidi, curetur æger: Tametsi ex quo eum scripsi, experientiâ didicerim satius esse post secundam vel ad plurimum post tertiam Venæsectionem *Cathartica* sæpè sæpius exhibere atque repetere, donec symptomata omnia penitus cessaverint, quàm Phlebotomiæ rem totam committere. Etenim ob Catharsin suppetias ad averruncandum morbum Phlebotomiæ ferentem, citra ingentem istam sanguinis jacturam subsistere fas erit: atque porrò locus relinquetur *Paregoricis*, à quibus aliàs, utut sæviret dolor, ægro temperandum esset, cùm illorum usu figatur morbus, neque tam facilè Venæsectioni cedat, Purgativa verò ista è *Lenitivis* solùm constent, ut *Tamarindis*, *Sennâ*, *Rheo*, *Mannâ & Syr. Ros. Sol.* cùm alia, quæ ex *Scammonio*, *Zalapio* &c, parantur, tumul-

tumultum cieant & dolorem exasperent. At singulis vespertinis post peractam Catharsim syr. de meconio ℥j. aliquantulum temporius, quàm id fieri solet propinetur.

Hìc autem commemorare libet, me per constitutionem instantem observasse affectum quemdam modò Rheumatismum æmulantem, modò etiam à Nephritico dolore, quoad sævissimum lumborum cruciatum non multùm abludentem, qui cùm Febres intermittentes excipere soleret, translationi materiæ febrilis in muscolosas corporis partes originem suam debebat.

Hoc symptoma haud diversam medendi methodum postulabat ab illa, quam morbus ipse, cui adhæreret, Febris nempè Intermittens, sibi vindicabat, cùm à frequenti Phlebotomia & quibuscumque aliis evacuationibus exasperetur illud, atque æger in vitæ discrimen conjiceretur. Quod ut nemini imponat, id attingere volui.

Atque hæc sunt, Spectatissime Vir, quæ in his affectibus, de quibus sciscitari libuit, sedulâ observatione habeo comperta; quæ si aut tibi placuerint, aut profuerint aliis, mihi cedent ex animi sententia; me saltem pro tenuitate mea debitum tuæ Claritati observantiæ specimen exhibere conatum, mihi seriò gratulabor.

Tibi semper addictissimus

THO. SYDENHAM.

Doctissimo Amplissimoque Viro

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

MAgnum rei Medicæ exortum est lumen, & commodum, Vir Clarissime, ex consummatâ tuâ de Morbis Acutis Historiâ, eâque sedulâ observatione, & fidâ experientiâ stabilitâ, non lucri aut famæ aucupiô scriptâ, sed sincerâ fide, & mente honestâ: Cùm tibi amplum satis theatrum sit officium fecisse, & præsenti seculo quôvis modô profuisse. Ipse hactenus celavi quod volui; at fortasse quid jam parem tibi è longinquô subolet. Qui laudat quod facis, urget ut facias quod adhuc laudetur. De Morbis

bis Acutis scribere summa difficultas est, ut pote quos tam rapida volvit rota, ut nisi opportunô sistatur sufflamine, in præceps ruat vita, nullis in posterum auxiliis, nullis suppetiis redimenda. Tu singula eorum momenta notas, & quid quôvis temporis articulô fieri necesse sit. Opus quidem perfectum, & absolutum, cui nihil addi poterat, nisi majus promiseris, de Morbis scilicet Chronicis. Hi inducias ferent, & tutiores examinandi, & judicandi moras.

Sæpe nobis incidit sermo de propudiô illô Morbi Venerei, cujus ignominiosam originem Gentes Europæ à se invicem sedulò satagunt propellere, & ut ejus magis adhuc occultentur vestigia ad ipsos Indos remotissimos amandant. Scortatorum audit flagellum, furiosæ, & indomitæ libidini aptissimè respondens pœna, eo fortasse fine tardius remota, ut tanti constet pœnitere. Et humanitatis, & peccati simul sensu tactus videbatur, qui palam optavit impurissimam hanc luem semel tantùm curari posse. Cùm jam autem ad Agyrtas, Tonsores, & infimos quosque sciolos ejus sæpè devoluta sit curatio, illi aut fraude, aut imperitiâ magnô eam sumptû, majori etiam molestiâ, tamdiu differunt, & protollunt, ut vitæ planè tædeat inter carnificum tormenta; & longissimas Medicinæ moras protractæ, & ferè levius sit ægrotasse, quàm sanari. Jus igitur promissi, amicè tamen, exigo; præmittas oro, in arrhabonem reliquorum, si quid habes hâc in re confectum. Humaniter, & sincerè explices quâ methodô, quibus auxiliis hôc morbô captus se redimat quàm queat minimo. Satis est ut æger sub Dea, non etiam pejus sub Medicô vapulet. Hoc gratum pluribus fiet, & ad me aliqualis saltem pars gloriæ redibit, utpote cujus precibus desideratissimum hoc opus in lucem dederis.

Tibi omnino officio addictissimus,

Ex Ædib. Lambeth.
Febr. 12. 1679. 80.

H. PAMAN.

Ornatis-

Ornatissimo, Eruditissimoque Viro

HENRICO PAMAN M. D.

Divi Johannis Cantabrigiensis Socio, Academiæ Oratori Publico, & in Collegiô Greshamensi apud Londinenses in Medicinâ Professori.

QUanquam eum, quem de *Acutis Morbis*, Vir Spectatissime, nuper edidi Tractatum, quæ est tua tam humanitas, quàm animi in me propensio, ceu opus undique consummatum deprædicare digneris; usque adeò tamen tenuitatis tùm istius opellæ mihi sum conscius, ut me nihil aliud egisse existimem, quàm viam præmonstrasse, quâ qui ingenio magis valent, dictorum Morborum & Historiam & Curationem queant investigare.

—— Fungor vice Cotis, Acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipsa secandi.

Et profectò ita multiplex, incerta, & delicata, ut ita dicam, est natura, atque ita ludit in his morbis producendis, ut unius non sit hominis, utut vivacis, varia eorum φαινόμενα, & curationes iisdem accommodatas graphicè depingere. Unum hominem dixi? quid quod vel decem quidem homines per tot sæcula sibi invicem succenturiati, atque iidem tum maximâ ingenii vi, tum indefessâ industria præditi, tum etiam in Praxi quæ numerosas observationes suppeditaret versatissimi, perpulchrè hîc operam suam collocare possint? Tantum abest ut ad Artem Medicam vel pervenerim ipse, vel me putem pervenisse.

Mecum habito, & novi quàm sit mihi curta supellex.

Morbos istos *Chronicos* quod attinet, quorum Historiæ perscribendæ spem tibi feceram, ita penitus animo meo insedit ejus rei studium, ut non tam aliâ de causâ, si bene me novi, vitam mihi prorogari exoptem, quàm ut istiusmodi aliquô conamine communi hominum utilitati inserviam: At verò singuli me dies docent quàm sit arduum cœptum id, & quàm periculosæ plenum aleæ, (mihi præ cæteris qui isto ingenii acumine atque solertiâ, quibus hîc est opus, non satis valeo) cùm apud Scriptores rei Medicæ (Divinum *Hippocratem* si demas, atque alios paucissimos numero) vix ulla deprehendi queant vestigia, quibus adjutus per rerum avia spinis & sentibus impedita iter faciam; cùm quæ promittunt subsidia Authores & lumina ostentant, magis Ignes Fatui sint, quàm veræ faces, & in salebras potiùs ac præcipitia sequentem agant, quàm mentem fideliter & rectâ dirigant in genuina naturæ

Methodo indaganda atque invenienda: utpote quorum scripta ferè omnia *Hypothesibus* innituntur, quas peperit lascivientis ingenii & Phantasiæ luxuria; ipsaque adeò Morborum Phænomena, (in quibus eorundem Historia vertitur) prout ab iis describuntur, ex eadem Hypotheseων officina prodeunt; quin & ipsa Praxis qua Morbos aggrediuntur (quod humani generis Pestis est certissima & pernicies) ad hujusmodi Postulata componitur, non ad rei veritatem. Usque adeò grassantur, & regnant ferè in singulis paginis Cerebrosorum hominum commenta, jacent interim naturæ judicia. Quibus non obstantibus, si vitam Deus atque otium concesserit, experiar fortassis aliquando quid valeant humeri. Impræsentiarum, ut animum agnoscas in tui obsequia paratissimum, en tibi offero, ceu ejus quod molior operis specimen, dissertationem hanc, brevem illam quidem de *Lue Venereâ*, & quam solam adhuc prælo adornavi.

Primùm autem id attingere volo, me haud paucos convenisse, qui sive præ studiô, honestô quidem eô, incontinentiores à peccato coërcendi metu insecuturæ pœnæ, sive ut Castimoniæ laudem sibi arrogarent, non dubitabant asserere *Luis Venereæ* Curationem docendam non esse. His ego non assentior, utpote qui existimem nullum ferè locum Charitati atque operæ mutuæ relictum iri, nisi ea quæ sibi suâ ipsorum culpâ improvidi accersunt mala, humaniorum officiis sarciantur. Omnipotentis Dei est sontes castigare, nostrum verò miseris pro virili succurrere, atque ægris opem ferre; non autem curiosâ causarum indagatione illos acriùs urgere, aut censorio vexare fastu. Tradam itaque quæ in morbo observavi atque expertus sum: non quò hominum animos deteriores efficiam, sed ut corpora (quod mihi negotii datum est) reddam saniora.

* *Lues Venerea* ex *Indiâ* primùm *Occidentali* An. Dom. 1493. *Europam* appulit; cùm ante id tempus ne quidem nomine tenus, quantum scire licet, nostro orbi innotuerit: Undè etiam Morbus vulgò censetur iis tractibus *Americæ Endemius*; in quos nos primi Colonias deduximus. Mihi verò potius è regione aliquâ *Nigritarum Guineæ* conterminorum originem traxisse videtur; cùm à plurimis nostratium, iisque fide dignis, qui *Insulas Caribes* dictas incolunt, didicerim, mancipia recèns à *Guineâ* allata, etiam antequam in terram descenderint, tum alia ibidem degentia hoc morbo tentari, nullâ copulâ impurâ prægressâ; ita ut non rarò universam aliquam eorum familiam, viros scilicet, mulieres, liberosque malè mulctet. Neque ista Lues quæ afflictissimos hosce sæpe sæpius invadit, vel hilum à *Venereâ* nobis dictâ, quantum ego quidem intelligo, quoad symptomata, *Dolores* scilicet, *Ulcera*, *&c.* habitâ nempè diversorum Climatum ratione, videtur discrepare, licèt nomine prorsus abludat, cùm *The Yavvs* ab illis dicatur. At nec medendi methodus quâ utuntur illi, à nostrâ abhorret, utrobique enim *Salivatio* ex *Hydrargyrô* utramque facit paginam; non obstante eô quod hîc apud nos dicitur de eximiâ *Guaiaci* & *Salsaparillæ* vi, quam in natali solo exerant;

* *Luis venereæ Historia.*

exerant, quæ ex longo ad nos itinere tantùm non exhausta putatur. Probabile itaque mihi videtur *Hispanos* qui in Europam primi hunc morbum traduxere, eodem infectos fuisse ex contagio *Nigrorum* emptorum in *Africa,* quorum genti alicui (multi enim sunt populi *Guineæ* confines, apud quos invaluit mos ille barbarus homines Europæis mercibus permutandi) *Endemius* esse potest. Ut ut sit, contagiosa ista Lues paulatim serpens, has orbis terrarum partes eò usque inquinavit, ut si eâ celeritate grassaretur adhuc qua primùm invasit, intra sæcula aliquot actum esset de genere humano, vel saltem Nosocomiis de cætero addictum, prorsus impar esset iis rebus gerendis quibus continetur hominum societas: nisi quòd, Vegetabilium instar, in alienum à patrio solum quasi transplantata, Europæo nostro non perinde lætatur, sed languet indies, & mitioribus Phænomenis fatiscit. Novus apud nos hospes cùm esset, si quem arripuerat, mox omnem sanguinis massam contaminabat, & diris capitis atque artuum doloribus, tum etiam ulceribus variis in partibus se prodebat. At verò centum retrò annis *Gonorrhœæ Virulentæ* specie se primùm ostendebat, ostenditque adhuc, hâc sibi portâ exitum quærens; nullo alio manifesto symptomate, nisi quòd in perpaucis ulcusculum in pudendo (vulgò *a Shanker*) primum morbi est indicium; cujus virus cum per Gonorrhœam non ejiciatur, sanguinis massam dictô citiùs pervadit inficitque.

Propagatur autem Venerea hæc Lues vel per *generationem,* undè misellus Infans ab inquinatô parentum alterô mala ducit stamina vitæ; vel per *contactum mollioris alicujus partis*, quo virulentia atque inflammatio corpori insinuantur ex occasionibus hoc in loco dicendis. Primò in lactatione v. gr. vel *Infans* Nutricem per rariores mammillarum poros, vel *Nutrix* Infantem per os tenerum inficere potest. Secundò Infantes si nudi cum inquinatis in eodem lecto dormiant. Licèt enim Adulti quorum caro jam firmior ætate obduruit, vix nisi intercedente impuro coitu, quamvis simul dormiant, possint infici, Infantium tamen laxior caro & texturæ rarioris venenum facilè excipit, quod non semel observavi Infantibus à genitoribus, quibuscum dormiebant, infectis contigisse. Tertiò autem, partis mollioris contactus maximè in Coitu impuro fit, ac proinde eô præ cæteris modò serpit Lues; cùm scilicet penis Spiritibus Generationi dicatis turgidus, à Venereo sive ulcere, sive etiam pustulâ in uteri vagina stabulante noxam de facili haurit, quorum alterutrô intùs latente Mulier nihilominus sana videri potest; venenô nempe, vel istarum partium illuvie ita detento, ut segnius invadat sanguinem, vel per menstruas purgationes diluto sæpius, & quadantenus exterminato. Contagio hæc carnosam virgæ substantiam, quantum ego judico, primum adoritur, quam quidem corrumpens, eidemque primò inflammationem, mox ulcerosam διάθεσιν sensim inducens, efficit ut sanies, qualem in *Gonorrhœâ* cernimus, in urethram lentè extillet: quod ut credam hâc ratione promoveor, ipse scilicet vidi virulentam hujusmodi

materiam per substantiam glandis porosam exudare, non per urethram ejectam, nulloque ulcere vel glandem occupante, vel præputium. Tandem verò altius penetrans, glandulas *Prostatas* efferatô ulcere solet depascere; quod haud rarò cernitur in eorum cadaveribus quos hic morbus è medio sustulit.

Gradibus mox dicendis procedit hic morbus, Æger, (ocyûs aut seriùs, prout mulier quâcum consuevit magis minusve fuerit inquinata, pro ratione etiam temperaturæ μιάσματι excipiendo magis minusve idoneæ) primùm dolore genitalium insolito cruciatur cum quâdam rotatione quasi testiculorum, posteà, si recutitus non sit, macula primò Morbillum jam erumpentem magnitudine & colore æmulans glandis partem aliquam invadit. Statim ab hujus maculæ exortu, liquor quidam lentè extillat, seminis instar, qui quotidie à seminis tam colore, quàm consistentiâ recedens, flavescit tandem aliquanto dilutius ovi vitello; & in Lue virulentiore intensioreque non modò virescit, sed & aqueo humori permiscetur sanguine affatim tincto. Pustula jam dicta *ulcus* tandem fit, primò haud absimile, *Aphthis* Infantium ora obsidentibus, quod indies latiùs & profundius depascatur, supervenientibus orificii callo & duritie. Animadvertendum est autem quòd memorata pustula rarò Gonorrhœam comitem habet in iis qui, aut jam pridem Gonorrhœâ laborarunt, aut recutiti sunt; utpote quorum Glans tum ab aëre cui exposita est, tum à frequenti linteorum attritu indurescens, noxam non ita facilè suscipit. Hujusmodi Verpi igitur glandis ulcere ferè non tentantur, sola *Gonorrhæa* dicto modo nascitur. Hanc alia mox symptomata excipiunt, ut primò magnus doloris sensus in pene quoties erigitur, perinde ac si validâ manu transversus fortiter constringeretur, qui noctu præcipuè urget, quoties in lecto æger cœpit incalescere: quam quidem constrictionem penis dolorificam morbi hujus in hoc statu existentis signum παθογνωμονικώτατον existimo. Incurvatur etiam veretrum à fræno jam contractiore, quòd cùm in erectione extenditur pro natura sua, acutissimum dolorem adfert. Accedit etiam *ardor urinæ*, qui plerumque inter mingendum vix percipitur, at verò æger jam à mictu cessans per omnem urethræ ductum acriter admodum uritur, maximè quà in glandem desinit. Nonnunquam etiam erosâ atque excoriatâ urethrâ jugi puris acrioris fluxu, natura in carne nova vice jam deperditæ justo occupatior, laxam quandam & spongiosam substituit, quæ mole quotidie aucta & sensim indurata *Caruncularum* excrescentiis ita meatum urinarium infercit, ut tandem lotio non detur exitus; quæ quidem carunculæ nihilominus ex ulceribus sibi adnatis ichorem quendam evomunt, & tum Medico crucem figunt inter curandum, tum ægro magis ipsâ morte timendum malum. Quinimò sæpe accidit ut sanies quæ per Gonorrhœam deplenda erat, vel à motu violentiori, vel Adstringentium usu in Scrotum deposita, atrocissimum dolorem, & Scroti inflammationem accersat, nunc alterutrô, nunc utrôque ejus latere in molem

ingentem

ingentem elatô; Gonorrhœa interim progreditur tardiùs, at verò urinæ ardor non mitiùs urget. Atque hæc sunt communiora morbi hujus symptomata, manente hôc ejus statû.

At verò quoties sive Morbi diuturnitate, & in dictis partibus morâ contagium sursum fertur, & sensim sanguini labem imprimit, aut materiâ virulentâ indebito Adstringentium usu in corpore retentâ humores putrescunt, *vera Lues* exoritur, in quâ Tumores sive *Bubones*, sæpe in inguine comparentes, primum ejus gradum constituunt. *Dolores* tum caput, tum artus in articulorum interstitiis, humeros scilicet, brachia, & talos crudeliter laniant, nullô ordine invadentes, & per intervalla, licèt noctu ægrum lectuli calore perfusum rarissimè destituant, nec nisi sub auroram libenter evanescant, Crustulæ etiam & *porrigines* varias corporis partes deturpant. Flavescunt hæ fermè ad instar favi, quô signô à cæteris omnibus queant internosci. Quandoque superficie latiore varia occupant corporis spatia, ad eum modum, quo *Lepra* in Medicorum scriptis depingitur. Quanto autem magis scabies hæc diffunditur: tanto minùs æger discruciatur. Universa symptomata pedetentim incrudescunt, dolor præ reliquis, qui tandem eò usque exacerbatur, ut se nequeat miser diutiùs in lectô continere, sed protinùs exiliens, huc illuc in cubiculô cursitet irrequietus fermè, donec illucescat. Adde quòd præ doloris vehementia, Cranium atque ossa tibiarum brachiorumque hinc inde attolluntur in perdura tubera, *Exostoses* dicta, excrescentiæ osseæ in equorum tibiis (vulgò *à Spavin*) haud absimilia: quæ quidem ossa tuberculis obsessa jugi dolore ac inflammatione tandem, cariosa redduntur & putrescunt. *Ulcera* etiam *Phagedænica* varias corporis partes depopulantur, quæ fauces utplurimum primò aggredientia, sensim per palatum in nasi cartilaginem propagantur, quam mox absumunt, ita ut is jam fulcro destitutus planè concidat. Crescentibus indies ulceribus, & dolore aucto, æger partim indesinenti carnificinâ enectus, partim ulceribus confectus & putredine, vitam trahit cruciatu, fœtore, carie, opprobrio molestissimam, & quavìs morte longo intervallo miseriorem, donec tandem, pereuntibus per vices membris, lacerum cadaver, & jam superis grave, humo condatur.

Intrinsecam hujus morbi naturam, Essentialem quam vocant, nisi quatenus ea ex istis, quæ jam depinximus, symptomatis elucescat, non mihi magis perspectam esse arbitror, quàm est Essentia sive Plantæ cujuslibet, sive Animalis: Quicquid verò de ea sit, certò mihi constat humorem hunc committentem inflammationis haud mediocris participem esse, unde hæc tot malorum Ilias: constat etiam dictum humorem evacuandum esse, idque iis mediis, quorum efficaciæ Experientia, medicorum Magistra, suffragatur. Cùm nondum inveniatur immediatum aliquod *Specificum*, cujus ope sine evacuatione prægressa Lues debellari queat. Neque enim vel *Mercurius*, vel *Ligna Exsiccantia* dicta, Specificorum titulo sunt donanda, nisi exemplis in medium allatis probare quis possit, vel Mercurium absque Salivatione, vel

Lignorum

Lignorum Decoctum nullo subsequente sudore Luis Venereæ curationem quandoque absolvisse. Utque experientiâ didici sudorifica vulgaria haud minùs profecisse in hôc morbô quàm lignorum decoctum, ita nullus dubito, quin si reperiri possit aliud quid, sive in Regno Vegetabili, sive Animali, quod in excitandâ salivatione pares cum Mercurio vires haberet, pariter etiam ad sanandam Luem valeret. Quandoquidem autem hic morbus adhuc intra Gonorrhœæ limites subsistens, longè ab eadem distat cùm jam omnem sanguinis massam contaminaverit, & Venereæ Luis nomen præcisè mereatur, ita etiam Evacuatio quâ Gonorrhœæ materia ejicitur, alia prorsus est atque illa, quâ Lues jam formata eliminanda est.

* *Gonorrhœam* itaque quod attinet de quâ primò agemus, in remediis *Catharticis*, quantùm huc usque usu comperimus, Curationis omnis cardo vertitur, quorum auxilio vel educitur humor peccans, vel procuratur diversio succorum corporis naturalium, qui aliter hosti in pabulum cederent. Quamvis autem, tum ratio, tum experientia mihi dictant hunc morbum & quôlibet demùm Catharticô sæpe diuque exhibitô sanatum iri, ea tamen cæteris δραστικώτερα mihi videntur, quæ bilem, maximè verò quæ ichorem serosum fortiter è sanguine expurgant & subducunt. Ac proinde solâ *Jalapii radice* pauperibus aliquoties subveni, quorum tenuitati & rebus domi angustis consulendum erat. Cum verò & morbus conspicuam secum trahat inflammationem, & medicamenta purgantia quibus expugnandus is est, calida etiam sint, *Diæta refrigerans* omnino est imperanda, à carceribus, quod dicitur, ad metas.

Sic itaque soleo præscribere. ℞. *mass. Pilul. cochiar. maj.* ʒiij. *Extract. Rudii* ʒj. *resin. Jalap. & diagryd. an.* ʒß. *cum s. q. Opobalsami f. Pil. è singulis Drachm.* vi. Quatuor ex his singulis auroris deglutiendæ sunt horâ quarta vel quinta (ita ut æger superdormiat) ad dies 12. vel 14. vel etiam plures, donec sc. urinæ ardor & materiæ seminiformis color flavus admodum imminuantur; quæ cùm pro voto successerint, satis esse autumo, si æger interjectô semper die unô, easdem repetat ad septimanas adhuc duas; quô tempore elapsô, sufficit ut bis in septimana sumantur Pilulæ, donec humor ex urethrâ stillare solitus prorsûs evanescat, quod ut plurimum non nisi post multos dies contingit. Quamvis enim vulgò affirmetur, quòd ejusmodi ichor qui ardore urinæ & flavo materiæ extillantis colore disparentibus, manè præsertim, in summitate colis digitis compressi ad guttulam unam alteramve cernitur, à debilitate tantùm, & à laxitate partium ob diutinam virosi fomitis in eis moram oriatur; miseri tamen experiuntur magnô suô malô reliquias has esse contagii non penitus deleti; quod licèt quadantenus subactum, ex levissimâ quâque occasione (à potû scilicet nimiô, aut exercitiô quôlibet vehementiori, aut simili aliâ) novas excitat tragœdias, Gonorrhæa postliminiò recrudescente, si nempe æger catharseôs molestiam

* *Gonorrhœæ virulentæ Curatio.*

molestiam defugerit, nondum extirpatô radicitùs morbô.

Si post hujusmodi purgationem Gonorrhœa nondum cedat, ex usu erit loco pilularum, maximè in iis, qui difficiliùs purgantur, potentius aliquod medicamentum subinde intercalare, cujusmodi est Potio sequens, quæ semel tantùm hausta magis aliquando fecit ad sistendam Gonorrhœam, quàm leniora Cathartica sæpenumero ingesta. ♃. *Tamarind.* ℥ß. *fol. sen.* ʒij. *Rhei* ʒiß. *Coq. s. q. aq. Colaturæ* ℥iij. *dissolv. Mannæ, & syr. Rosar. solut. an.* ℥j. *syr. de spinâ Cervin. & Electuar. è succo Rosar. an.* ʒij. *M. s. f. potio.* Vel curatione tardiùs procedente detur *Turbith. minerale ad gr.* viij. tantùm bis vel ter, idque interposito debito temporis spatio, ne fortè oboriatur Ptyalismus; quod quidem remedium in eradicanda Gonorrhœa pervicaciori facilè primas fert. Vel bis in septimana pil. sequentes exhiberi poterunt. ♃. *pil. ex duobus* ʒß. *Mercur. dulc.* ℈j. *cum s.q. Opobalsami f. pil.* iiij. *sumendæ summo mane.*

Est autem ubi æger à Catharsi dictô modô repetitâ usque adeo abhorret, ut ne conspectum quidem, vel odorem solum remediorum ferre queat. Est etiam ubi corpus ex ἰδιοσυγκρασίᾳ quâdam ita pertinaciter purgantibus refragatur, ut debita peccantis humoris quantitas nequeat educi; atque ita dum impensiùs in hoc laboratur nullo cum fructu Lues tandem obrepit, quæ eos sæpissimè ægros adoritur, quorum corpora catharticis fortiùs obsistunt: cùm ita se res habeat, *Enematis* agendum est, quibus injectis utrique indicationi, humoris scilicet tum expurgandi, tum ab affecta parte derivandi satis fieri potest. Quin etiam hæc Methodus expeditior est nonnunquam præmemorata ista, at non æquè tuta, me judice, cùm prior illa licèt diuturnitate molestior, minus tamen habeat periculi, ne qua contagiosi fomitis particula in visceribus hæreat, novos datura tumultus; Hoc verò incommodum facillimè evitatur, si Cathartica per os assumpta diebus ab usu Clysterum liberis, mutuam iis operam commodent.

Hâc itaque viâ incedo, *Pilulas* jam prædictas, aut alias ejusmodi, duabus tribusve auroris continuis exhibendas curo; posteà *Enema* sequens manè, & horâ quintâ pomeridianâ quotidiè injiciendum, donec penitùs cessaverint symptomata; nisi quod semel aut bis in hebdomade Catharticum impero, misso die isto Clystere. ♃. *Electuar. è succo Rosar.* ʒvj. *Terebinth. Venet. vitello ovi solut.* ℥ß. *dissolvantur in aq. Hordei* ℔j. *Colaturæ adde El. Diacathol.* ℥ij. *m. f. Enema*; Singulis etiam noctibus *Opobalsami* vel *Balsami è Mechagut.* xxv. sacchari frustulo exceptas concedo, sub lecti ingressu; quod quidem medicamentum, cum *Terebinthinæ* quoddam genus sit liquidum ac purum, iisdem quibus illa facultatibus pollet, & ulcerosæ genitalium diathesi apprimè succurrit; hujus itaque defectu *Terebinthina Cypria* ad quantitatem avellanæ dictis temporibus devoranda substitui possit.

Procedente Curatione, quâcunque ea demum methodô tentetur, ægro cibis omnibus sale conditis, vel aliàs dyspeptis (quales sunt carnes Bovinæ,

Porcinæ, Pisces, Caseus, Radices, Olera) & fructibus horariis quibuscunque interdico; quibus substituo carnem Vervecinam, Vitulinam, Pullorum, Cuniculorum, & cætera εὔπεπτα. Volo etiam ut vel his parcissimè utatur, tantùm ut ægri vires non labascant. *Potus*, vino in genere abdicato, ut & liquore omni sive spirituoso, sive acescente, *Hydrogala* esto, ex tribus aquæ coctæ partibus & lactis unâ, nisi quòd in prandio & cœna Cerevisia tenuis in parvâ quantitate possit indulgeri. Ad contemperandam insuper inflammationem, & mitigandum ardorem urinæ, refrigerantem aliquam *Emulsionem* ad sequentis normam compono, in Purgationum interstitio frequenter potandam. ℞. *Sem. Melon. & Pepon. an.* ℥ß. *sem. Papav. albi* ʒij. *Amygdal. dulc. excorticat. n.* viij. *contund. simul in mortario marmoreo, sensim affundendo aq. Hord.* ℔. ijß. *Colaturæ adde sacchari Crystallini q. s. m. f. s. a. Emulsio.*

In temperamentô admodum sanguineô, & affectû pertinaciore, post mensem catharsi datum, aut circiter, utplurimùm *sanguinis Uncias octo vel novem* è brachio dextro detrahendas suadeo; ut maturiùs celebretur venæ sectio author non sum, ne hâc προφάσει contagium penitiùs inseratur. *Injectiones* in urethram non magni facio, utpote quæ sive acrimoniâ sua mordaci, sive stipticitate non rarò magis officere soleant, quàm prodesse: verumtamen sub morbi exitu *Aqua Rosacea* in pauca quantitate potest injici.

Hâc methodô, quæ mihi semper pro votô cessit in Gonorrhœâ sanandâ, meliorem nondum comperi; maximè in iis qui facile purgantur. In iis enim qui purgantur ægriùs, curatio, licèt nunquam fallax, tamen non nisi post longum temporis spatium perficitur. In his itaque sanguis iterum mittendus, & acuenda sunt Cathartica, tum etiam repetenda sæpiùs, atque in eorum usu diutiùs est perseverandum, aut Clysteres modo jam signato usurpandi. Etenim *Catharsis* hîc ad instar omnium est. Atque in hoc affectu, si in alio quopiam, verè asseritur, quòd qui mundificat bene, bene sanat: modò ab *Aquis Mineralibus* sibi temperet, quas certò mihi constat morbi reliquias è corpore eliminandas vi astringente & plus satis sanativâ arctiùs constringere, & quasi clavo figere trabali; unde quod sæpius observavi, *Scroti tumores* enascebantur quoties in morbi principio, vel statu, pejoraque adhuc symptomata, ut *Carunculæ*, si quando sub ejus exitu potarentur. Quod quidem ego fidenter assero, quantumlibet ex more hodiè recepto Aquæ Minerales in dictô casû haud raró præscribantur.

Neque sum nescius quantum se ventitent Practicorum nonnulli in hujus symptomatis curatione, quà breviore temporis spatio, quà remediis magni nominis & tituli absolvendâ; interim observatione plus satis frequenti certò deprehendi, materiam, quæ eliminanda fuit, astringentium vi in corpore detentam maximum ægris dedisse malum, ex quo persæpe sanguinis massam de novo subiens ipsam demùm Luem parit. Nec majore cum fructu, licèt periculo minore decoctum *Lignorum exsiccantium* usurpatum comperi; quo

scilicet,

scilicet, sub prætextu *Specificorum*, tum universum ægri corpus, tum præ cæteris affecta pars jampridem nimis incalescentia ulteriùs adhuc inflammabantur; nonnunquam etiam *Gonorrhœa* quæ paulo antè evanuerat, quod me observasse memini, denuò in conspectum prodiit.

Animadvertendum est autem, quòd si ægri glans præputio undiquaque contegatur, atque ejusdem ora præ inflammatione usque adeò tumida, dura, ac callosa reddantur, ut nullo modo queat reduci; laterem lavat quisquis Gonorrhœam remediis purgantibus, fortissimis licèt, & quotidie ad nauseam repetitis, aggreditur, nisi eodem tempore id agatur ut pars ita affecta ad statum sibi naturalem redeat, sublatis & duritie & tumore, undè Gonorrhœæ novus utrique fomes subministratur. Quod quidem ego admolior *Fotu* sequente. ℞. *Rad. Althææ, & liliorum an.* ℥iß. *fol. Malv. Verbasc. Sambuc. Hyoscyam. flor. Chamæmel. & Melilot. an. M.* j. *sem. lini & Fœnugræci an.* ℥ß. *Coq. s. q. aq. font. ut f. Fotus, parti affectæ admovendus per horæ unius spatium bis vel ter in die.* Peractâ fermentatione partem affectam *Oleo è semine lini* recenter extracto perungendam curo, deinde *Emplastrum è Mucilaginibus* alutæ agninæ inductum labiis præputii tumidis circumponendum. Quòd si *Ulcus* vel in ipsius præputii labiis, vel in subjectâ glande hærens suâ callositate facit ut illud non nisi ægrè possit retrahi, præter fotum jam dictum sequens etiam *Linimentum* præscribo. ℞. *Unguent. Basilici* ʒvj. *Unguent. è Nicotianâ* ʒij. *Præcipitat. aq. Ros. lot. & optimè lævigat.* ʒß. *m. f. Linimentum, quo lintei rasura imbuatur, & ulcusculo admoveatur semper post Fotûs præscripti usum.*

Ubi verò, sive quòd justo maturiùs Gonorrhœa sistatur, sive ab exercitio vehementiori, aut aliâ quacunque de causa, Scrotum jam morbi sedes, ab eadem in tumorem insigniorem attollitur, prædictum *Fotum* bis in die parti affectæ admoveo, modò non imminuantur & dolor & tumor, *Cataplasmate* vulgò noto *ex Oxycrato & farinâ Fabarum.* Hæc dum foras peraguntur, non desino remediis & Catharticis, & Refrigerantibus, quæ modò præscripsimus, intrò sumptis, tum etiam Diætâ supra dictâ hostem urgere; neque mihi religio est quovis hujusce mali tempore sanguinis ℥ix. vel x. è brachio isto detrahere quod testiculo tumefacto respondet, si tumoris magnitudo & vehementia doloris id mihi suadeant. Atque hæc hactenus de *Gonorrhœâ.*

* Cùm verò eò usque invaluerit morbus, ut jam *Venerea Lues*, vel *Lues confirmata* præcisè dici mereatur, alia omnino porta quærenda est, & duriori huic nodo cuneus itidem durior est adhibendus: quandoquidem nullum adhuc experimentum, quod sciam, adferri possit extirpati hujusce morbi, nisi per *Salivationem* ab *Hydrargyro* excitatam: quicquid tam doctorum nonnulli, quàm indoctorum de aliis sanandi modis satis temerè & audacter effutiverint. Cùm itaque *Salivatio* omnem hîc numerum absolvat, id tantùm mihi incumbit, ut quæ in ea excitanda, tum etiam regenda, & ratio qualis)

* *Luis confirmatæ Curatio.*

(qualis qualis ea demum fuerit) & observatio rationi suffragata mihi dictaverint, edisseram.

In principio autem ne conjectura quidem assequi possum, quid sibi velint crebra ista monita, quibus de corpore remediis *Catharticis & Digerentibus*, Balneo putâ & cæteris id genus, ritè præparando, ita seriò cavetur; Ut de Venæ-sectione jam taceam, cui nonnulli hîc loci primas deferunt. Quum enim, si veritati sit litandum, eò res redigatur, ut *Veneno* Salivatio procuranda sit, (neque enim adhuc innotescit salubre aliquod medicamentum, quo possit excitari, neque æger sine ejus ope in tuto collocari potest) quæritur utrum corpori constantibus adhuc viribus, vegeto & valenti, ac proinde frangendis inimici conatibus haud impari; an eidem missione sanguinis & tenui diæta jam debilitato rectius committatur Venenum. Haud dubiè satiùs esse duxerit æquus rerum æstimator nihil agere, quàm ita importunè satagendo nocere. Quid quòd experientia testatur, nullis evacuationibus, aut alio modo infirmatos, salivationis impetum multò melius sustinere, quàm eos, quorum quasi ante prælium incisi sunt nervi ?

Misso itaque damnoso omni hujusmodi præludio, statim atque accersor *Unguentum* præscribo ex *Axungiæ Porcinæ* ℥ij. & *Mercurii crudi* ℥i. Neque oleum aliquod è calidioribus, neque aliud quid admisceo; cùm deterius fiat Unguentum, si quod adjecta ista frænum injiciant, & nihilo efficacius, si nihil prorsùs agant: Et fortasse additamenta ejusmodi sub nomine *Correctivorum*, idem hîc præstant (si quid tamen præstant) quod *Catharticis* adjuncta judice experientia, solent præstare; tormina nempe excitant, & catharsin reddunt laboriosiorem, à lucta scilicet inter Antidotum & Catharticum, cujus vis omnis purgans in eo posita est, quod naturæ hominis inimicetur. Verùm ut *tertiâ parte* dicti *Unguenti* brachia, crura, & tibias ad tres noctes continuas (primam qua accersor includo) manibus suis æger perungat injungo; ita tamen, ut neque axillas, neque inguina attingat uspiam, & abdomen panno láneo tenuiore circumposito, & posteriùs consuto, à linimenti contactu diligenter muniat. Post tertiam inunctionem gingivæ ut plurimum intumescunt, & *Ptyalismus* suboritur. Si verò intra tres dies post ultimam inunctionem idem haud procedat, tum gr. viij. *Turbith. Mineral. in Conserv. rof. rubr.* exhibeantur ægro, qui post singulas vomitiones aut sedes sumat haustum liquoris possetici calidè. Cùm expuere inceperit, id jam medico negotii tantùm est, ut gradum salivationis scrupulosè expendat, ne invocatis temerè suppetiis, salivationem eò usque evehat, ut æger de vita periclitetur. Ubi jam Ptyalismus statum debitum fuerit adeptus (in quo expuuntur ut plurimùm libræ quatuor spatio Nycthemeri) vel symptomata, etiamsi parciùs expuat æger, evanuerint, (quod plerumque contingit post quartam diem à statu salivationis) & indusium & tori lintea aliis, quæ à quo ultimò lavabantur usurpata aliquandiu fuere, sunt permutanda: cùm priora ista unguento infecta salivationem & magis quàm erat opus

opus intendere, & longius protrahere, quàm ægro expediat; apta nata sint. Quod si fortè priùs elanguescat salivatio quàm symptomata penitus disparuerint, extimulanda subinde est *Mercurio dulci ad* ℈j. pro dosi exhibito.

Nonnunquam accidit, præsertim in corporibus εὐμεταβλήτοις, quòd post unam vel alteram inunctionem (nempè simul ac Hydrargyro sanguis affici inceperit) natura illicò per intestina hunc hostem expellere satagat, undè non solùm dejectiones mucosæ & tormina ventris, ut in iis qui dysenteria laborant, eveniunt, verùm etiam curatio morbi impeditur, utpote qui salivationi tantum modò cedere soleat. In hoc casu à Mercurio sive extra applicito, sive intrà assumpto, prorsùs absistendum, donec hæc symptomata penitùs evanuerint; atquè porrò dictus alvi fluxus (qui plerumque accidit, antequam salivatio bene assurgat) sistendus est usu *laudani liquidi*, ita dosim augendo atque repetendo prout urget symptoma; aut *Diascordii sesquidrachma*, aliquoties prout opus fuerit, devorata. Diarrhœa tandem cohibita, salivatio debito modo procedere solet, quæ antea vix appareret.

Convalescente de cæteris ægro, nisi quod os adhuc exulceretur, (qui genuinus est ptyalismi fructus) salivatio quæ jam indies imminuitur, nec purgatione nec alio modo quocunque sistenda est: fieri enim potest ut etiam post consopitum dolorem, atque exsiccata ulcera aliquid de morbi fomite adhuc in corpore delitescat, bella denuò moturum, nisi sibi permittatur sputatio illa moderata, quæ postquam redintegrata sanitate homo se auræ liberiori aliquandiu exposuerit, desitura est. Periculosum itaque esse arbitror ptyalismi jam abiturientis & mox evanituri reliquias *Catharsi* deducere, vel *Lignorum decocto* exsiccare velle; à qua Praxi, quæ vulgò obtinet specie vel Mercurii è corpore eliminandi, vel corrigendæ ejus malignitatis, nascuntur sine dubio frequentes istæ *Recidivæ*, quæ miseris accidunt, sanitatem tandem aliquando post tantùm impensarum, tot exantlatos labores, tantum tædii devoratum anhelantibus, ad quam etiam certò pervenissent, si salivatio non nisi suo tempore determinaretur. Longè itaque consultius esset, Ptyalismum promovere *Mercurio dulci* semel in hebdomade exhibito, etiam postquam omninò convaluerit & jam sub dio versetur, (quod & ego per menses aliquot fieri aliquando jussi) quàm eundem præmaturiùs inhibere.

Quantumlibet autem à catharsi in salivationis declinatione ob jam dictas causas abhorream, fieri tamen potest ut in ejusdem statu ea nec prætermitti possit, nec debeat, quoties scilicet re malè gesta eo usque fuerit evecta salivatio, ut jam ægri vitæ metuatur: quo in casu non tutum modò est, sed & necessarium etiam Cathartico ingesto Ptyalismum ad eum gradum deprimere, ut cum ægri εὐφορίᾳ procedat, qui deindè suo juri relinquendus.

Si quis jam quærat, an nudâ Salivatione contenti esse debeamus, nec Catharticis, nec aliis remediis solennibus in usum, post eam peractam, revocatis? Respondeo, præter jam dicta, quibus & ratio astipulatur, & experien-

 tia,

tia, me velle doceri quàm ob causam magis sit necessarium purgare post Salivationem, quàm Salivationem excitare post Catharsin, cùm remedia purgantia [*Scammoniata* maximè & id genus acria] malignitatis quidpiam in corpore relinquant, quod naturæ tamen committimus, cujus vi tandem subjungatur istud, quicquid est veneni, eo scilicet qui purgatus fuit ad regimen consuetum, exercitium, & liberiorem aëris usum se recipiente. Atque id porrò libenter scire velim, quâ demum arte freti Mercurii reliquias per Catharsin expellere conamur, cùm genuinam illam ac propè unicam methodum [per salivationem scilicet] quâ natura id efficere solet ac debet, non solùm negligamus, sed etiam impediamus? Hujusmodi autem hallucinationes minimis istis rationis scintillulis imputandæ sunt, quibus nos miseri mortales tantùm præditi, ad veritatem in profundo demersam non penetrantes, quamlibet ejus umbram & speciem amplectimur, pro Junone, quod ajunt, captantes nubem; mox colloquia miscentes, præjudicia malè fundata ita penitus nobis invicem infigimus, ut tandem phantasmata nostra & delirantium insomnia pro principiis Apodicticis haberi velimus; cujus specimen, ni fallor, præ manibus nobis est.

Quamvis autem in plerisque Curatio modô jam dictô absolvatur, *viz. Inunctione* per tres noctes continuas, & exhibito *Turbith Minerali*, Ptyalismo haud ritè procedente, *Mercurio* item *dulci* ad vices aliquot, eodem justo citiùs fatiscente; seriò tamen animadvertendum est, in quibusdam reperiri idiosincrasiam sive temperamentum quoddam peculiare tàm salivationis respectu, quàm purgationis, (atque eadem plerumque in iisdem, ut qui ægrè purgantur, ægrè etiam ad Ptyalismum perducuntur) ita ut in nonnullis Methodus laudata vix gingivarum exulcerationem queat efficere, multò minùs salivationem eam procurare, quæ malo eradicando par sit. In hujusmodi ægris Medico summopere cavendum est, ne animo nimiùm obstinato salivationem importuniùs urgeat, recalcitrante naturâ, atque ab isto evacuationis genere prorsus abhorrente; quod qui minùs intellexere, ægros haud paucos letho dederunt: Etenim in corporibus ita factis, quotiescunque medicamenta, sive externa illa fuerint, sive interna, pertinaciter ingeminaveris, loco salivationis perfectæ nil præter ventris tormina, & dejectiones dysentericas obtinebis, naturâ per hanc portam Hydrargyri virus amoliente; vel dolores ventriculi & ægritudines, sudores frigidos, horrendaque alia symptomata accerses, ita ut æger tantùm non agat animam, fortè etiam mox eam evomat. In his licèt Medico concedi possit, ut postquam ad dies quatuor vel quinque à postremâ inunctione salivationem frustrà præstolatus fuerit, inunctionem jam sæpè dictam, & *Turbith Minerale* denuò repetat, (interjectis inter singulas inunctionum vices diebus aliquot) religiosè tamen cavere debet, ne cùm tanto conamine salivationem incassum sollicitaverit, eam per vim invitæ naturæ extorquere pergat. Hic itaque modus, quantùm ego judicio valeo, Medico tenendus est, ut ubi primùm vel ægritudo ventriculi, vel ventris tormina succedant,

dant, statim sibi temperet à remediis adhibendis donec ea penitus evanuerint symptomata; pluribus enim & fortioribus remediis ad cogendum φύσεως ἀντιπράξεως salivationem accumulatis, *Dysenteria* certò certiùs tormina ventris, & ventriculi ægritudinem Mors excipiet. Cùm ex adverso si lentè festinet, & moras trahat, *Mercurii dulcis* ℈j. semel aut bis in septimana exhibendo, vel per se, vel cum ʒj. *Diascordii*, si æger in Diarrhœam propensior sit, tandem aliquando cum bonis ægri rebus optata potietur arenâ. Quantumvis enim Ptyalismus ad plenum nunquam assurget, æger tamen copiosiùs quàm pro more solito expuet, & fœtor justæ salivationis comes neque immunitiorem hanc destituet: unde evincitur sanguinem & humores eam sive putrefactionem, sive alterationem, quæcunque ea demùm sit attigisse, quæ vel parit salivationem, vel cum ea nascitur. Atque hac Methodo universa hujus morbi symptomata tandem expugnabis, concessô utique debitô temporis spatiô.

Observandum est autem, quòd licèt salivatio remedia alia, qualiacunque ea fuerint, in extirpanda *Lue confirmatâ* longè exuperet, *Gonorrhœam* tamen cum Lue concurrentem neutiquam valet sanare; nec sistetur illa, hac jam penitus devicta: undè rectè colligitur nullam vim specificam Mercurio inesse quâ Venerea Lues immediatè debellari possit; quamlibet *Specificum medium* fortè dici mereatur, in quantum mediante ptyalismô morbum expellat, pari fermè κατασχέσει (quod aliàs subinnui) atque scalpellum Chirurgicum Laterali morbo Specificum queat appellari. Sed ut ad rem redeam. Quoties *Lues & Gonorrhœa* unà stabulantur, vel ante Salivationem, vel ea jam peracta, Gonorrhœæ curatio tentanda est; quod & tutiùs fit, me judice, & faciliùs etiam post finitam salivationem, cum Luem habens comitem Gonorrhœa ægrius dometur; quæ verò à prægressa salivatione quadantenus subacta fuit, minori negotio expugnari soleat. At verò Catharticis religiosè abstinendum est quo usque vel minimæ salivationis reliquiæ supersint; Quamobrem *Turbith Minerali* semel aut bis in hebdomade exhibito securius rem committemus, quàm aliis Purgantibus quibuslibet, cujus vi promovebitur aliquantulum ptyalismus, dum interim materia Gonorrhœam comitans paulatim excernetur.

Porrò observandum est, si tumor ossi alicui, *Exostosis* vulgo dictus, insideat, qui etiam tamdiu permanserit, ut os jam carie afficiatur; incassum prorsus erit sive salivatione, sive alia aliqua methodò curationem aggredi, nisi etiam huic malo obviam eatur; ac proinde os ope *Caustici* denudandum, & quamprimum idem, quod ajunt, *exfoliandum*, usu scilicet remediorum quæ intentionem hanc implere solent.

In *Ore exulcerato*, quod Salivationem passis ita familiare, si vel æger dolori ferendo par non sit, vel eo usque illud excorietur ut sanguine diffluat, idem nocte dieque vel *aquâ Rosarum Damascenarum*, vel *lacte aquæ permisto*, vel *hordei*, *radic. Althææ*, & *semin. Cydoniorum decocto* sæpissimè proluendum est. Unicum hoc symptoma memorabile, quod scio, salivationi

livationi accidit, saltem quoties ea more debito administratur; & sanè si *dolor* & *oris exulceratio* arte aliqua protelari potuerit, haud multò esset molestior morbi hujus curatio, quàm est aliorum aliquot longè minus famigeratorum.

Diætam quod spectat & reliquum ægri regimen, eadem prorsus in *Salivatione*, saltem donec ad finem jam ferè vergat, ac in *Catharsi* imperanda censeo: Cumque ei qui medicamentum aliquod purgans assumpsit, id tantum incumbat, ut se in cubiculo à vi frigoris defendat, & cibis εὐπέπτοις moderatè vescatur, nondum mihi constat quo nomine vel lecto semper addicatur qui Ptyalismum subit, vel à victu modico arceatur, qui scilicet naturæ cum veneno confligtanti vires animumque addat; unde etiam naturâ tanto oneri succumbente, haud pauci, spiritibus, atque omni vitæ robore, diaphoresi, purgationibus, & jejuniis supervacuis (præter vulnus ab *Hydrargyro* inflictum) tandem penitus exhaustis, miserè confecti sunt; Persæpè etiam morbo jam pulso, æger eâ spirituum copiâ quâ erat opus ad redintegrandam sanitatem destitutus, præ imbecillitate concidit; aut si forte *Libitinam* valeat effugere, tot tantisque cruciatibus vitam redimit, ut tanti non sit vivere. De quibus Poëta è Neotericis haud ineleganter:

Graviora morbis patimur remedia;
Nec vita tanti est, vivere ut possis, mori.

Hîc autem in promptu est istam objectionem diluere, quî fit ut nonnulli hôc morbô, (scilicet in statu ejus modò dicto) malè multati in *Galliam* commigrare cogantur, ut ab eo liberentur? Cujus rei hanc esse rationem, quantum judicare possum, existimo; Hujusmodi ægris, œconomia illorum corporum eversâ ac viribus prostratis, apud nos aër crassus ac humidus resarciendis minùs idoneus est, cùm iste *Galliæ*, utpotè qui salubrior ac magis serenus, spiritus corporis & vires deperditas instaurare aptus sit: Non quòd Practici ibidem degentes, utut docti quidem, methodum qua hic morbus devinci possit, meliùs calleant, quàm nos hîc in *Angliâ*. Sed ut ad Diætam revertar.

Existimo itaque [& experientia mecum facit] quòd præter jusculum Avenaceum, Panatellam, Lac cerevisiatum, & Cerevisiam tenuem tepefactam, *&c.* juscula insuper è carne Vitulinâ, Pullorum, atque alia ejusmodi in mediocri quantitate ægro & possent concedi, & debeant; atque ut, ubi primùm eo usque subsederit gingivarum tumor ut dentes conserere valeat, Cuniculorum, Pullorum, Agnorum carnes, atque ejusmodi teneriores, at parcâ manu, sint indulgendæ; ut vel in lecto se contineat, vel ad ignem sedeat, prout hoc vel illud magis allubescat animo: Cùm enim *Ptyalismo* expugnetur hic morbus, non *Diaphoresi*, hariolando non sum, quorsum æger, nulla urgente necessitate, nimio calore mactetur.

Dicta Methodus uti expeditior est, cùm neque tot dies corpori ante salivationem præparando inutiliter insumendos, nec frequentes istas purgatio-
nes,

nes, aut decocta solennia post salivationem, ægris imponat; ita certissimus sum eandem longè faciliorem esse, minus itidem periculosam, & minus recidivæ obnoxiam: quod experimento suo discet quisquis in altera praxi versatus, ad hanc se demum conferet. Mihi saltem ex animi sententia successit in quamplurimis ægris, quorum nonnulli salivationis tædium & laborem plus semel irritô conatû exantlaverant, recidivam semper denuò passi, ex occasionibus, & propter causas quas suprà memoravimus.

Non est autem, Vir Candidissime, cur tuam fidem verborum ambagibus anxiè sollicitem, qui jam dudum de probitate mea persuasissimus, existimationi etiam nostræ favere dignaris. Plura itaque de hoc morbo non addo, cùm mihi neutiquam placeat, nec placebit unquam, longis verborum ambagibus & sermonibus ἀπροσδιονύσοις nucleum involvere, quo rei caput, seu *Nili* fons, ægriùs innotescat. Quantulicunque autem sit hoc opusculum sive pretii, sive molis, id ut boni consulas rogo: cùm illud eô præcipuè fine elaboraverim, ut & in bonum publicum cederet, & quô in te essem animô palàm testarer: quantumlibet autem magni te faciam, major tamen adhuc tibi honos debetur & à me, & ab iis quibus summa illa tua eruditio, morum suavitas, animique candor, cæteræque virtutes laude dignissimæ ita clarè elucescunt. Haud equidem tibi assentor, quoties profiteor me tuam amicitiam, ex quo me primùm ea condecorabas, inter illa, quæ mihi comparavi, pretiosissima luculentissimaque semper habuisse. Inter alia enim in brevi vitæ curriculo à me observata eximium est istud, (quod etiam filio meo commendatissimum esse volo) hominum sc. probitate cæterisque virtutibus præcellentium consuetudinem semper mihi commodo vertisse atque emolumento; atque ex adverso pravorum amicitiam, [nisi ea potiùs, combinatio, sive etiam conjuratio dicenda sit, quæ in virtute non fundatur] quamvis nec dictu, nec vultu quidem me læserint unquam, tamen nescio quô pactô, tandem aliquando aut mihi, aut rebus meis mali, aut damni quippiam affricasse. Vale, Vir Humanissime, & amare perge

Tui semper Observantissimum

THOM. SYDENHAM.

INnumeri propè Autores scripsere de Lue venereâ, quam paucis explicat Clariss. noster Autor. Longum nimis foret illorum vel partem aliquam hìc recensere, pro pleniori fœdi ejusce morbi, ac ipsius curæ, illustratione. Sufficiat itaque Doctissimi aliùs Angli perbrevem, sed verè accuratam, eôdem in argumentô Dissertationem addere, cujus hæc est inscriptio.

GUALTERI HARRIS, M. D.

Celeberrimi Medicorum Londinensium Collegii, Socii.

DE

LUE VENEREA *Ejusque* Origine, Naturâ & Curatione,

DISSERTATIO.

HIC morbus tàm gravis & acerbus est; tàm latè serpit, & perniciem suam undique spargit; tantis cruciatibus miseros plerumque opprimit; & pristina sanitas tàm difficulter restituitur, ut ab annectendo quædam eò spectantia non potuerim prorsus abstinere. Primordia hujus mali quæ pudendis solis labem inurunt, contemptui & ludicro habeant, si ita placet, ganeones & Belli nostri, & petulantibus facetiis, tanquam nugas & crepundia, ea excipiant; sed quandocunque aut prima illa inquinamenta aut succedentia, in sanguinem denuò transferentur, atque per totum corpus virus distribuetur, pœnas insipientiæ debitas illi abundè persolvent.

De Origine hujus morbi ambigitur, an ab omni ævo, post homines natos, extiterit; an superiori ferè sæculo in *Europam* ex *Indiâ* Occidentali fuerit advecta. Multa sunt testimonia, aut saltem suspiciones non contemnendæ, de antiquitate hujus Luis, quanquam tot ferè Regna non ita pridem contrà ejus Natales probrosos decertarunt, alterum in alterum illud opprobrium rejiciens, quot urbes olim *Homerum* sibi gloriosè vendicârunt. Certè nomen ejus legitimum usque ad nostra hæc sæcula in tenebris latuit. Nec forma & figura hujus Monstri à prioribus Medicis satis clarè & distinctè sunt descripta, neque ante novam suam denominationem nisi confusè admodùm cognita. Hoc autem procul dubio scimus, plurima olim apud nos Nosocomia

comia leprosis recipiendis fuisse extructa; & multùm fallor, si unica & singularis domus apud nos etiamnùm maneat, Leprosis vulgò recipiendis peculiariter dicata. Porrò Venerei contagii eadem semper causa tyrannidem exercuit, nempè vaga & promiscua scortatio; nullisque sæculis defuerunt meretrices infames, quæ corpore prostituto vilem quæstum facerent: *posita* verò *causa ponitur* etiam *effectus*, quemadmodùm *& sublatâ* semper *tollitur*. Quibuscumque enim in regionibus, quibuscumque demùm locis prostibula ista, ac corruptelæ juventutis vulgares prorsùs exulant; legumque asperitas scortationem omnem coërcet, deest etiam unà cum impuris scortis Lues hæc Venerea. Ubicumque verò lupanaria palam permittuntur, remisso magistratu aut dissimulante; vel ubicunque meretriculæ latebras aliquas fædas securè nanciscuntur; eadem Lues cum horridâ malorum turbâ, cumque omni suo miseriarum famulitio, longè latèque dominatur. Atque, ut mihi quidem videtur, in utero impuro meretricum vulgarium, quæ plurimis viris, quantumlibet sanis, sese prostant & commiscent, certò & naturaliter progignitur Lues, perindè atque in nido ex ovis nascuntur volucres. Et quoniam *corruptio optimi* est *omnium* semper pessima, cur non ex seminis prolifici, & in tantos naturæ usus destinati, corruptione pravâ & incongruâ venenata illa Lues possit φυσικῶς propagari? Et nullus dubito, paucissimos uspiam esse scortatores, qui, quantumvis pœnas meritas aliquandiu effugerint, non seriùs aut citiùs in laqueos illos inciderint, qui non turpi & funesto illo veneno fuerint tandem aliquando contaminati.

Sanè Lues hæc perniciosa est Supremi Judicis tremendum quoddam flagellum, instar ensis illius stricti capiti Damoclis inter epulandum impendentis, omnibus scortatoribus semper interminans, quod sapientes ab impuris amplexibus facilè deterrebit, quodque insipientes severissimis flagris aliquando cædet. Quis enim mulierosus certus esse potest, meretriculam qualemcunque sibi uni, ut videtur stipendia facientem, non aliis pluribus fuisse priùs, aut denuò fore pervulgatam, atque ideò obnoxiam venereo inquinamento, utcunque ista mendaciis suis, perjuriisque usitatis, pudorem aliquem comminiscatur?

Neapolitanus hic morbus vulgò nuncupatus est, & ab obsidione *Neapolitanâ* primùm ejus contagium originem traduxisse ut plurimùm creditur, anno scilicet post *Christum* millesimo, quadringentesimo, nonagesimo tertio; cùm *Neapolim* castris suis circumdaret *Carolus* octavus, Gallorum Rex. Sed cùm rumorum popularium tanta sit incertitudo, ut sapientes vix quicquam pro certo pronuncient, quod non manifestis & sibi notis testimoniis confirmatur; cùm aliorum morborum primus exortus in tenebris æquè permaneat, cùm ita constitutum sit rebus humanis, ut in singulis sæculis quædam continuò pereant, oblivionique tradantur, & alia quædam rursum emergant & suscitentur, cùm virus Venereum in omnes ferè regiones totius orbis, quantum nobis innotescit, ab oriente ad occidentem, à septentrione ad

meridiem, jamdiu spargatur, & usquequaque diffundatur; cùm denique Medici aliquot gravissimi Luem istam infamem ante obsidionem illam Neapolitanam contagio suo virulento *Europam* jamdudùm invasisse constanter affirment, sanè difficile est aliquid certi & indubitati in re ita obscura stabilire & decernere; quanquam antiquam Luis prosapiam admodùm apertè indicare videatur antiqua, ac permanens causæ existentia, nempè scortatio illicita, vaga, & promiscua, primordiis fortè rerum humanarum, aut saltem effræni hominum libidini, ac corruptelæ meretriciæ coæva.

Sed ut hanc rem paulò altiùs perscrutemur, *Hippocrates*, cujus autoritas apud omnes doctos plurimùm valet, libro tertio de Morbis Epidemicis, plurima horrenda symptomata enumerat, quae ad formam Venereorum quàm proximè accedunt: ut, *pustulas magnas, & pustulas corpore universo erumpentes, maximéque caput impetentes, ulcera fœdissima circà pubem & pudenda, inflammationes Erysipelatodes malignas & depascentes, diarrhœas & cibi fastidia, tabes multas*, aut atrophias, *nunc sine febre nunc cum febre contingentes; carnium, nervorum, & ossium mutilationes ex decidentiâ magnas*; à carie præcedente, *prolapsus partium abscessibus corruptarum, & denudationes femoris integri, tibiæ, aut pedis totius, prolapsus brachii, aut cubiti totius, & omnium miserrimas carnium jacturas, cùm pubem pudendaque malum affecerit; ichores ulcerum & abcessuum puri absimiles, & pure omni deteriores, capillorum defluvia, fluxiones ad pudenda multas, dolores gravissimos cum vigiliis, ulcera oris serpentia, & tubercula tàm interna quàm externa circa inguiua*, aut bubones, *tubercula faucium, ulcerationes pudendorum*, & similia, quæ quidem breviter tradit, & more suo conciso. An verò hæc omnia à Peste verâ, an à Pestiferâ hâc Lue oriantur, in utramque partem ut disserant, par est doctis liberum relinquere.

Quicquid verò de turpibus Luis natalibus sit statuendum, certè dolendum est maximè, Curationem tantæ Ægritudinis, omnes corporis partes, tàm internas quàm externas, à capite ad calcem, polluentis, è manibus Medicorum doctorum & peritorum ità profugisse, atque Chirurgis, nec non tonsoribus imperitis, ignarisque quibuslibet vulgò concedi. Quis enim tam fatuus & insulsus, quis tam illiteratus ardelio, qui non Medicaster in hoc morbo circumforaneus facilè evadat, sine instituto, sine sumptu, & sine arte? qui non curationem Luis, aut saltem GonorrhϾ infallibilem perfrictâ fronte polliceatur; Quales autem hi sunt Medici? Sartores utplurimùm & fabri, similesque artifices, popinatores inertes & decoctores, qui in officinis suis fidem priùs labefactaverant. Quàm infælix igitur & misera est Infectorum conditio, qui duplices sustinent pœnas, damnanturque tùm atrocissimi morbi cruciatibus, tum rudis agyrtæ ignorantiæ periculosæ! Quasi levissimi quilibet affectus peritiam Medicam jure efflagitarent, morbus verò

rò minimè anceps, medullisque penitùs infixus, cuivis illiterato possit tutò demandari!

Ut autem summum discrimen Lue Infectorum manifestiùs appareat, considerandum est, hunc morbum frequenter esse Protei-formem, & post primam ejus subjugationem, sæpe novas posteà induere facies. Illud equidem facilè adducor ut credam, propterea quòd tot tabidos, & atrophiâ confectos, pulmonibus ferè intactis, nec nisi secundariò læsis, viderim perire. Et nisi ex acuto aliquo morbo illos contigerit extingui, marcore & atrophiâ vix intellectâ tandem contabescere semper observavi. His lac Asininum, pectoralia, narcotica, & similia, primam venenatam causam nihil respicientia, ad supremum usque diem frustrà exhibentur. Chirurgi salivatione absolutâ, & mercede laborum acceptâ, integram sanitatem audacter promittebant; atque denuò ægrotantes, longè diversis symptomatis quàm priùs affecti, neutiquam somniant de reliquiis fomitis venenati, aliquamdiu consopiti, & intùs delitescentis, sed sub novâ formâ revirescentis. Interim Medicus quantumlibet peritus, nihil causæ Venereæ facilè suspicabitur, atque ægrotus partim ex verecundiâ, partim præteritæ curationis securus, de pristinis rebus oblivioni jam traditis nullam mentionem facit. Heu quanto igitur discrimine versantur hujusmodi ægrotantes, cùm nec ipsi de causâ ægritudinis primariâ nè verbum mussitent, cùmque Medici contra morbum incognitum, Andabatarum more, cœcutientes militent! Certè Autores nonnulli, magis emunctæ naris, veritatem horum suboluerunt, cùm ita prudenter illi consulerent, quoties aut dolor Ischiaticus, aut Rheumaticus, aut alius valdè pertinax, remediis propriis & usitatis nequaquam cederet, ut ad Diætam sudorificam, è Ligno sancto, Salsaparillâ, & consimilibus, tanquam ad sacram Anchoram confugeremus.

Ex his Luis reliquiis spretis, & aliquamdiu abditis, non solummodò pendet valetudinaria, & misella parentum, æquè ac aliorum scortatorum conditio; sed & hinc morbi aliquot puerorum tralatitii, & fermè immedicabiles, & quos nominare minimè convenit, nè nati insontes, viri tandem facti, contumeliam, mœstitiam, atque animi perturbationem aliquam exindè immeritò patiantur. Quàmlibet enim majus est reverà dedecus à vitiorum suorum, quàm natalium, turpitudine & infamiâ, tamen novi viros eximios & fortes, clarâ & illustri stirpe, sed illegitimè prognatos, qui præter modum dolore opprimebantur, quoties de natalibus suis spuriis mentionem aliquam factam ex susurris clancularis in communi hominum consortio illi suspicarentur. Atque in eâ re major est Turcarum justitia & sapientia, apud quos nemo parentum culpam in filios iniquè transfert, & nulla est ignominia natis ex partu illegitimo prodiisse.

Porrò statuendum est Luem Veneream esse morbum venenatum, & maximè deleterium. Et quanquam non ita repentè interficiat, ut ictus

& morsus animalium venenatorum, tamen temporis aliquo spatio, modò longiore, modò breviore, vitam infectis certissimè adimit, nisi remediis propriis & salutaribus sanitati pristinæ tempestivè restituantur. Paucis igitur agamus de veneni hujus cæterorumque naturâ, & breviusculâ comparatione. Inter alias notas sunt signa venenorum, insignis faciei totiusque corporis pallor, & extremorum perfrigeratio, quæ in Venereis sunt maximè conspicua. In venenis assumptis, natura materiam venenatam omni vi expellere nititur in superficiem corporis & partes externas, undè maculæ variæ, papulæ, & exanthemata oriuntur: Similiter in Lue Venereâ prodeunt maculæ, interdum parvæ, lentiginum instar, interdum latiores; eæque modò rubræ, modò flavescentes; & primùm circà frontem ac tempora, deindè caput reliquum, tandemque per totum corpus diffusæ; nec solummodò maculæ, sed & pustulæ & tubercula in cute erumpunt. Venenis per os assumptis, calidis dico & erodentibus, magnum exoritur incendium in faucibus, & ventriculo, atque intestina doloribus aut torminibus exquisitis cruciantur: Lue infecti faucium inflammatione, & paulatim exulceratione, semper corripiuntur; ventriculus illorum sensim prosternitur; & quanquam artus dolorum sævitiam & atrocitatem ut plurimùm ferunt, tamen plus semel novi, aut intestina, aut hypochondria eisdem diris cruciatibus affecta, iisque tempore vespertino recrudescentibus, quos artus ut plurimùm & magis regulariter sustinent. Denique Venena propria sua & peculiaria medicamenta, sive Antidota, ut ritè expellantur, requirunt: Lues, nisi propriis & quasi specificis Antidotis pernicies ejus virulenta depellatur, vulgaria omnia pharmaca, & methodos omnes quantumlibet doctas, solet aspernari.

Sed natura hujus Veneni est alia atque alia, tum secundùm regiones magis ad Septentrionem aut Meridiem positas, tùm secundùm Temperamentorum varietates. Etenim in Hispaniâ & Lusitaniâ, de hoc morbo (sæpe tàm mitis iste est illic) vulgò colloquuntur, quemadmodùm nostri solent de Liene & Scorbuto. Siquidem illorum Medici ad febricitantes matronas nobilissimas ac virtute præditas accersiti, solenniter quærunt, an Lue Venereâ laborent, sicut nostri de Catameniis, quanquam & verecundè interrogant. Et in illis regionibus, ubi Veneni aliqua portio indesinenter perspirat, Infecti multi sese totam vitam hoc morbo comite satis placidè traducere nonnunquam posse, sæpè confitentur. Apud nos verò longè aliter se res habet, & hæc Lues ferocem & immanem tyrannidem exercet. Nullus hic symptomatum & cruciatuum finis, nisi aspera aliqua, aut diuturna mitior, medicatio interponatur, donec aut dolores contorquendo, aut ulcera depascendo, aut ichor venenatus ossa corrumpendo, miseriis finem imponant, & lacerum putridumque cadaver tandem abjiciatur, pabulum sanè ingratum, & vix vermibus acceptum.

Quin etiam juxtà Temperamentorum diversitatem Venenum hoc dissimiles

miles vires apud nos obtinet. Temperies Melancholica, & Biliosa ejus exterminationem ægriùs sustinent, quàm Sanguinea, & Phlegmatica. Multò faciliùs restituuntur juvenes, quàm ætate provecti. Idemque est dicendum, de Scabie, Herpete, & nonnullis aliis morbis varia temperamenta affligentibus. Et sicut Temperamentorum differentia efficit, ut Cathartica longè dispares effectus obtineant; hoc corpore mitissimis medicamentis facilè purgato, illo fortissimis ægrè cedenti; utque idem dejectorium medicamentum eodem pondere diversis hominibus exhibitum, in uno celerem ac violentam, in alio tardam ac mitem, & in alio nullam omninò operationem concitaverit: ità & de Venenis dicendum est, quòd illa citiùs aut seriùs interimere soleant, non modò ex propriâ & innatâ vi perniciosâ, sed secundùm fortiorem aut debiliorem repugnantiam naturæ ejus, qui venenum accepit. Nam opinio ista vulgaris ficta est & falsa, quæ *Indos*, ab iisque *Italos*, ita artem veneficam statuit calluisse, ut in statutum diem, aut tempus prædeterminatum, sive fuerit septimana, sive mensis, sive annus, Venenatos omnes certò conficere possint. Natura enim unius quàm alterius, quemadmodùm dictum est de catharticis, veneno magis se opponit, & lethale virus reprimit, aut frustratur.

Sunt qui Luem arbitrantur, fractis & attritis senio viribus tyrannidem suam fermè omnem jam deposuisse, & ad interitum suum cum senectâ demùm vergere. Eademque apud plures doctos sententia jamdiu obtinuit, quandoquidem blanditiis verborum tàm literati quàm aulici spe vana ductis nonnunquam se accommodant, & gratiam lenociniis solent sibi conciliare. Qui verò sic sentiunt, nosocomia hodierna paulisper adeant, aut Chirurgos probos ac exercitatos consulant; videant ulcera multiplicia, cancrosa, & depascentia, tophos & gummata, ossium caries, & carnium putrilagines; videant tabes, lipothymias, cachexias, denique totam Pandoræ pyxidem ibidem apertam; exaudiant etiam horrendas miserorum execrationes, gemitus acerbos, & ululatus permolestos; tandemque dicant, an Venus egregiâ illâ mansuetudine mancipia sua hodierna excipiat; dijudicentque pariter, utrùm Mars an Venus plures ex numero viventium tollat; uter denique istorum amasiorum exitium pejus & frequentius cultoribus suis inferat.

Quod ad Therapeiam attinet Luis, alii Salivatione curationem moliuntur; alii sine Hydrargyro, & nescio quibus ineptis Arcanis eandem audacter pollicentur; alii denique emeticis, & catharticis Mercurialibus, & Diætâ Sudorificâ intercalatâ, similibusque, venenum illud penitùs subigere annituntur.

Medici fermè omnes, totumque Chirurgorum sodalitium, uno consensu, Salivatione tanquam brevissimâ, & maximè efficaci methodô, Luis curationem aggrediuntur. Nec denegandum est cuiquam in Arte Medicâ mediocriter versato, Salivationem esse omnium Methodorum, quas hactenus excogitavit peritia Medica, maximè expeditam, atque efficacem,

ad

ad virus illud Venereum valdè obtundendum, & malignitatem ejus perniciosam abundè frangendam, si minùs ea valeat non rarò ad venenum istud penitùs delendum. Certè in his regionibus Borealibus, frigoris prædominio obnoxiis, ubi labes Venerea tantâ immanitate sævit, Salivatio præ aliis adhuc notis inducias maximè veloces, perniciei dilationem, & symptomatum omnium vehementium cessationem obtinet celerrimam; nec non in quibusdam infectis, & potissimùm in junioribus, curationem perfectam aliquando complet. Sed si consideretur horrenda illa, terribilis, & nonnunquam intolerabilis medicatio, tantis cruciatibus & periculis extremis stipata, saltem exoptanda est, & omnium votis exposcenda, alia aliqua jucundior methodus, tutior illâ minusque molesta.

Potentissimum, & efficacissimum Salivandi genus est id, quod per inunctionem Mercurialem excitatur, & quod solum, tanquam *dignum nodo cuneum* Sydenhamius noster præclarissimus laudat. Sed refert scire, attentéque contemplari, in quot vitæ discrimina Salivatio ista conjicit infectos; quot ex eâ solent vulgò interire; quàm horrendas capitis, fauciumque efficit intumescentias, suffocationem repentinam frequenter minitantes, & vix fræno manus peritissimæ rectè gubernandas. Nôrunt quidem aliptæ quàm periculosas diarrhœas, dysenterias, lipothymias, in temperamentis maximè Mercurio repugnantibus, ista crebrò poducit; sed aliam vix exercebunt artem, vix quærent aliptæ, nisi quam in tyrocinio à Magistris suis didicerunt. Tanta verò est in hoc Salivationis genere humorum fusio, tanta succorum omnium corporis sæpè exantlatio, ut nil mirum sit, si spiritus vitales unà dissipentur; & maximè si in hâc terrâ, aliter fælicissimâ, ubi Melancholia tantum obtinet imperium, complures ex tàm rapidâ fluidorum profusione succumbant ac pereant. Quàm fugax scilicet voluptas acerbissimas sustinet sæpenumerò pœnas! Quantâ curâ & industriâ Sirenum illarum veneficarum blanditiæ sunt ab omnibus fugiendæ, quicunque aut sanum corporis temperamentum conservare volunt, aut vitam longævam jucundâ lenique senectute finiendam cupiunt.

Porrò si facultates Hydrargyri tantâ copiâ in corpus intromissi, ac sanguinis motu circulari omnes corporis partes pervadentis, velut in Salivatione vulgari contingit; si illius vires naturæ humanæ tàm noxias, ac inimicas; si virus ejusdem nervis & cerebro peculiariter adversum, attestante id paralysi, & tremoribus frequentibus; si onus & tormina, quæ ventriculo & intestinis vulgò infert; si pallidissimum plumbeumque colorem, quem vultui impertit; si denique quòd à veteribus omnibus medicis Hydrargyrum in catalogo Venenorum annumeretur, diligenter perpendamus: sanè Medico probo incumbit, quando duobus Venenis tàm Morbi quàm remedii unà convenientibus sit necessariò occurrendum, de Antidoto aliquâ propriâ, salutari, & excellenti, sollicitum esse. Et si tela ad hunc morbum ritè

ritè expugnandum magis apta & idonea unquam reperiantur, è Medicorum pharetrâ magis magisque denuò instructâ, potiùs quàm ex aliorum quorumcumque sive armamentario, sive officinâ, ni plurimùm fallor, certò extrahentur.

Et quicquid delirum vulgus, aliique nonnunquam saniore judicio præditi, contrà sentiant, sanè nescio, an quisquam omnium morborum qui miseros mortales solent excruciare, judicium acerrimum, Medici periti & exercitati, potiùs quàm agyrtæ aut indocti alicujus artificis, requirat ac mereatur, quàm Lues ista immanis & venenata.

Quanquam verò Salivatio omnibus aliis Methodis ubique palmam præripuit, tamen notatu dignum est, quod *Julius Palmarius*, Medicus Parisiensis clarissimus, & eruditissimus copiosiùs disseruit, qui Magni illius *Fernelii* fuit discipulus, & qui librum de Morbis Contagiosis tùm doctè tùm eleganter scripsit. Ille Salivatione, quantumlibet tunc populari, quantumlibet nunc vulgò usitatâ, *vix centesimum quemque* Lue correptum, perfectè sanari tradit; sed recidivo illos morbo, ex scintillis aliquamdiu consopitis recrudescente, nonnunquam citiùs, nonnunquam post plures annos affici, & languescere. Atque *alii*, inquit, *decies*, *alii duodecies*, suo tempore *Salivationem frustrà sunt experti*, tantâ interim cum doloris acerbitate, malorumque miserrimorum acervo, ut forti viro multò satius sit semel mori, quàm vitam morte pejorem sic proferre.

Ego itaque hæc animo diu multumque evolvens, nunquam complecti potui, quamobrem *Fernelii*, *Palmarii*, aliorumque medicorum doctissimorum methodi tutiores ac jucundiores tàm paucos sectatores consequutæ sint, & praxi hodiernâ ita proscribantur, nisi ob has potissimum rationes:

1. Medici illi præclarissimi odio adversus Hydrargyrum nimis acri flagrabant, propter noxas illas gravissimas quas sæpius infert corpori. Et *Fernelius*, primus omnium Medicorum, curationem Luis sine quocunque Mercurialium usu interno, & fortè nimis temerè suscipiebat, & palam pollicebatur; Amuletis suis selectis ac saluberrimis, Diætæ Sudorificæ, victui tenui & frugi, & catharsi intercalatæ solummodò confisus. Et certè propter ausum ac tentamen tantum, tamque salubre generi humano, ni fortè minus fælix fuisset successus, omni laude dignissimus est egregius ille Medicus, quanquam in pestiferô hôc morbô usus illius medicamenti periculosi, quod à Plinio vocatur *Venenum omnium rerum*, summè necessarius nobis hactenus videtur. Nam *malum ovum malo corvo* apprimè convenit. *Palmarius* autem Hydrargyrosi vulgari infensus fuit, tum ob perniciem ejus, tum propter extremos cruciatus, doloresque asperrimos, quos inuncti sustinere necessariò damnantur; tum denique, quia proposita sua curatio per Guaiacum & Amuletum, aut per Alexipharmaca sua Hydrargyro conjuncta, tutior fuit, & longè salubrior inunctione vulgari, sputantium vires exhaurienti. Quocircà alias Luem extirpandi methodos,

tutiores, ac magis salutares, nec non jucundiores, licet nonnunquam paulò cunctabundas, fusè proponebat.

2. Chirurgi uno ore Salivationi præ aliis curandi modis favere videntur, aut quia præmiis donantur majoribus, istô modô valetudini prospicientes, summâ cum assiduitate, infectumque sub imperio quodam despotico, vitæ ac mortis clanculum in conclavi, remotis aliis plerumque arbitris præterquam nutrice, tamdiu tenentes; aut quia durante tyrocinio nullam aliam æquè certam Lui medendi artem illi hactenùs didicerunt; aut quia aliam discere vix unquam volunt.

3. Quoniam Chirurgi technis suis hanc Medicinæ partem, quantum in illis fuit, tanquam sibi jure propriam ubique arripuerunt; & Medici, sive ob molestias tàm fœdæ curationis, sive aliis negotiis impediti, istam provinciam quasi derelictam nimis neglexerunt, ac vilipendêrunt.

4. Quia curationes temporaneæ & Palliativæ in hoc morbo, ut in aliis non nullis, magis placent, ægrisque gratificantur, quàm Eradicativæ, quæ magis operosæ sunt, & exercitatione non parvâ egent. Quam ob rationem induciæ multorum dolorum gravissimorum Narcoticis derepentè comparatæ, & ægrotantibus sæpè magis placent, & medicis nonnunquam præferuntur, quàm quæcunque alia, permanentibus interim aliquamdiu doloribus, salutaris medicatio. His adde, Salivationem symptomata omnia Venerea ita ut plurimùm tollere, ut nulla recidivæ suspicio impræsentiarum restet, aut præmii procrastinandi ratio convalescentibus ampliùs appareat.

Quod ad Impostores illos imperitos, turpissimos lucriones, ac nebulones vulgares attinet, qui sine Mercurio, sine regimine, sine quâcunque molestiâ, & nescio quibus *Arcanis* insulsis, curationem brevissimam, nec non infallibilem, omnibus Lue infectis cum insigni impudentiâ publicè pollicentur, argumento sunt Bacillino quàm Medico digniores, & fascibus Magistratuum aut collistrigio, prout veteratores perfidi, sunt potiùs castigandi, quàm disceptationibus, aut ullis rationum momentis accipiendi.

Denique tertium Lui Venereæ medendi genus, quod posthabitâ Salivatione solenni per inunctionem institutâ, & spretis deceptorum insciorum fallaciis, catharticorum aut emeticorum Mercurialium vi & efficacia, cum Diætâ è Lignis & Radicibus exsiccantibus, ac regimine debito, conjunctorum nititur, fusiorem orationis copiam planè requirit. Sed nè tot impostores & agyrtæ dolis & insidiis suis hinc ansam aliquam avidè arripiant, vela dicendorum contraham, & pauca haud prorsus inutilia jam dictis adjiciam.

Et 1. Notandum est, Ligna exsiccantia, Gummi, corticem, & lignum Guajaci, lignum Sassafras, atque Radices Salsaparillæ & Chinæ, tantum ferè emolumenti naturæ humanæ conferre, & debilitatæ suppetias salutares præbere, quantum damni & nocumenti Hydrargyrum corpori infligit. Sunt hæc salubria quædam hujus morbi venenati, licet imperfecta, pariter atque Mercurii ipsius Alexipharmaca, quandoquidem & citra Mercurii auxilium opera &

ra & oleum nostrum sine fructu perdi solent. Et quanquam illa ex se nunquam apud nos scopum attingunt, Hydrargyro prætermisso, venenumque Venereum nequeunt penitùs delere & extinguere, tamen robur nativum erigunt & fovent, palloremque huic morbo congenitum, in vividum ac sanum colorem certo certiùs immutant.

2. Notandum est Cathartica deleteria dicta huic morbo expugnando, qui vires corporis validissimas ipse infringit, & robur summum facilè comminuit, quandoque minùs convenire, quàm mitiora & blandiora medicamenta. Et quoties fortior & validior requiritur catharsis, illa longè tutiùs obtinenda est, in debilibus scilicet naturis, sennâ, rhabarbaro, agarico, jalappâ, epithymo, polypodio, mannâ, hermodactylis, aut eorum quibusdam, additis etiam ceu stimulis, sale mirabili, cathartico amaro, polychresto, prunellæ, aut crystallis tartari; his, inquam, sæpè securiùs & commodiùs alvus movetur; neque plura eorum identidem repetita ita corpori imbellium nocent, quemadmodùm scammonium, colocynthis, & helleborus, quæ aut ventriculum conturbant, aut intestina corradunt, gravibusque torsionibus excruciant, aut visceribus omnibus, partibusque principibus, malignâ suâ qualitate sunt infensa.

3. Quanquam Mercurialia, & Hydrargyrosis, in omnibus temperamentis Lue inquinatis indiscriminatim vulgò usurpentur, tamen notandum est, corpora crassa, obesa, phlegmatica, & frigida, ab illis maxime omnium lædi, & constat injurias insignes quas Hydrargyrosis talibus facit, vix unquam posteà deleri, adeò ut non minus discriminis à medicamento quàm ab ipso morbo illis contigerit. Atqui Sanguinea, Biliosa, & præfervido calore redundantia corpora, incommodo minore Hydrargyri usum paulò copiosiorem sustinent, quàm aut priùs nuncupata, aut Melancholica Temperamenta. Etenim calida & sicca viscerum intemperies, contrariis quibus pollet facultatibus Hydrargyrum, corrigitur, emendatur, & nonnunquam insigniter juvatur, atque bilis ferocientis acrimonia plurimùm demulcetur.

4. Quotiescunque Lue jam pridem infecti, qui Ptyalismum priùs subierunt, aut qui aliis modis ad tempus tantummodò sunt restituti, morbo recidivo è latibulis erumpente, aut novam formam sortito, turbas novas commovente; quoties, inquam, illi in atrophiam, neque à Pulmonibus tabidis, neque à Lumbricis pendentem, inciderint, quanquam Diarrhœâ admodùm violentâ exhauriantur, à Narcoticis quibuscunque abhorrendum est Medico, & restringentibus interdicendum. Nam Malignitate veneni Venerei intùs delitescentis sic imminutâ, & per sentinam corporis depositâ, propria Antivenerea optato eventu non diu frustrabuntur; & corpusculum strigosum deleteriâ Lue penè confectum, præter expectationem rursum pinguescet.

5. Cum virus Venereum sit benè retusum ac fractum, omnisque symptomatum ferocia refrænata; at fomes venenatus haud penitus extinctus sub

sub cineribus delitescat, novos postea tumultus suscitaturus: quemadmodum & in aliis nonnunquam casibus, ubi symptomata anomala, doloresque vagi infirmos detinent, Medicamenta nervina, arthritica, amara, & antiscorbutica *salubria*, aliquamdiu usurpata, catharticis blandis identidem intercalatis, reliquias Veneni istius infracti tutò profligabunt, integramque tandem sanitatem præ aliis restituere valebunt. Siquidem talia corruptelæ humorum deleteriæ contraria, sanitati tuendæ amissæque recuperandæ, vitæ producendæ, staminibusque vitalibus tenuioribus confirmandis apprimè conducunt.

6. Infantes à nutricibus lactantibus infecti, quanquam maculis, pustulis, ulceribusque scatent, quanquam & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillimè omnium restituuntur. Farina sarsaparillæ ferè insipida, saltem nullo gustu ingrato, aut fastidioso prædita, panatellis aut pulticulis suis, ut par est, *commista*, addito etiam, ventriculi gratiâ, Santali citrini polline, nullâ pariter nauseâ donati, catharticisque debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut lætè nonnunquam observavi, salutem perfectam reddidit. Quòd verò infantuli à contaminatâ nutrice infecti, tanquam à Peste quâdam, sint ante incœptam curationem quamprimùm amovendi, non opus est ut admoneamus.

Denique 7. infectis, cùm curatio modis mitioribus magisque benignis ac salutaribus quàm Salivatione illâ acerbâ & excrucianti instituatur, non est iis persistendum ad certum quendam ac determinatum dierum numerum, sed nunc breviùs, nunc diutiùs, pro ratione veneni, naturæque reluctantis, remediis immorandum, quo usque sub regimine debito venenum penitùs subigatur, & symptomata omnia prorsùs evanescant.

Antequam finiam, nequeo tacitè prætermittere errorem popularem insulsum, at valdè perniciosum, qui longè lateque inauspicatò increbuit. Nimirum didicit, aut fortè audivit ignarum vulgus, si quispiam infectus cum sanâ muliere mutuis amplexibus se commiscuerit, à labe omni Venereâ se confestim fore tutos & immunes. Quot innocuæ virgines inter alias ex hoc stupido errore perierunt! Sed cum sanguinem pervaserit virus pestilens, & viscera afflatu illo impuro imbuantur, credat etiam plebecula insipiens pari ratione, se clavam *Herculi*, quod aiunt, & fulmen *Jovi*, extorquere posse, & se montes excelsos, virtute cujusdam incantamenti, posse radicitus avellere, & alio versum transferre.

Ut verò finem faciam, nonnullis videri possum nimis acriter perstrinxisse morbum Venere clementi prognatum, Deâ scilicet illâ amabili, cui tàm Principes summi, quàm vulgus infimum, vota sua nimis frequenter faciunt, & cujus illecebræ pectora ferè omnium æstu quodam impotenti facilè percellunt. Acrius, inquam, hujus morbi sævitiam perstrinxisse videar, quàm plurimi medicastri, qui eundem in postremis habere solent, ac pro nihilo, ut aiunt, ducunt; ut scilicet artis cujusdam exquisitæ, quam alicubi didicerunt, ostentationem gloriosè faciant;

ciant; atqui ut reverà crumenas incautorum aliquando emungant, ut familiares ſuos opprimant, omniaque ad quæſtum commodumque proprium iniquè referant. At verò longè præſtat medico probo, liberalibuſque diſciplinis inſtituto, verum dicere, quàm quæſtu quovis duci, communique utilitati quàm ſuæ conſulere. Medici rerum ſtatûs, modò res ſint benè partæ, nemini pœniteat. Nam pauca nonnunquam deſiderium explent, permulta animum rariſſimè ſatiant. Paucitas rerum commodè benéque vivendo neceſſariarum facilè ſuppletur, viriſque bonis rarius deeſt. Sed in Superfluis accumulandis nullus vulgò finis graviſſimarum ſollicitudinum, nullum moleſtiarum maximarum tædium rapinarum terminus; quaſi dira illa execratio, aut faſcinatio, avaros injuſtoſque ſemper comitaretur, ut in opulentiâ inopes, in abundantiâ egeni vitam prorſus inquietam traducere damnarentur. Præcipiti curſu breviuſcula labitur vita. Nec magna pompa impedimentorum neceſſaria eſt, ut amœna ſit profectio, neque requiritur tanta viatici copia, ut breve iter conficiatur. Præclarè illis actum puto, in quibus in benè agendo deponitur vita. Nec ſapientibus *lugendam eſſe* corporis *mortem*, *quam* animæ *immortalitas conſequitur*. Etenim *tum demùm nos verè victuros* conſtat, *cùm è vitâ hâc exceſſerimus*. Quid eò olim eximiè dixerit Philoſophus [pectore ſpe tumido, conſolationis pleno, animoque futuris gaudiis admodum aſpirante] in ſenectam vergens, & *Senectutem* ornatiſſimè laudans? *Si in hoc*, inquit, *erro*, *quòd animas hominum immortales eſſe credam, lubenter erro: nec mihi hunc errorem, quo delector, dum vivo, extorqueri volo.*

DISSERTATIO EPISTOLARIS

AD

GUILIELMUM COLE, M. D.

DE

Observationibus nuperis circa curationem VARIOLARUM Confluentium;

Nec-non

DE AFFECTIONE HYSTERICA.

Humanissimo Viro,

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

Miraberis fortasse, Clarissime Vir, quisnam importunus interpellator graviora tua interturbet negotia: sed veniam, confido, dabis, postquam intellexeris, eâ potissimùm de causâ hanc tibi molestiam creari, ut grati animi sensa exprimat venerabundus Tui cultor. Quippe tantos ex elaboratissimis tuis circa Morbos acutos commentariis, agnosco me accepisse fructus, ut ad grates authori persolvendas me prorsus obligatum teneam. Tam accuratè singulas annorum, aërisque quas tractandas suscepisti, Constitutiones, cœptô antehàc inauditô, observasti; tam genuinas, faciléque obvias, pro singulis, qui in illis occurrebant, affectibus sanandis, indicationes excogitasti; tantoque ingenii nitore totum opus exornasti, ut meritò tantam sagacitatem, tam indefesso labori junctam, suspiciamus: unde & ægrotos, & medicos tibi æternùm devincis.

Quanquam verò cuncta, quæ pertractas, accuratè adeò absolvisti, ut pronum sit de singulis in laudes tuas erumpere; præ cæteris tamen haud

haud mihi temperare possum, quin impensè tibi gratuler methodum tuam circa Variolarum curationem; cujus ope, quin feralis ille hactenus affectus terrificam suam exuat larvam, interque facillimè curabiles (nisi malignitas, vel quiddam valde insolitum accesserit) se sistat, nullus ambigerem, si per nutriculas (turbam rarò non inimicissimam hominum saluti) liceret, quæ calido suo regimine, & medicamentis omnia usque adeò pessum dant, totque ubivis in sepulchrum ante tempus præcipitant, ut meritò Tu, Doctissime Vir, humani generis Vindex audire merearis, qui ægrotis, miserè, cumque extremo vitæ discrimine palantibus, te ducem fidissimum præbes, ut in salutis viam, si ductum tuum sequi volent, redeant. Ut de me loquar, quanquam meis fidere ratiociniis aliquatenus reformidarim, diu tamen credidi, Variolarum eruptionem, sicut non ipsum esse morbum, sed febris crisim, sic par reliquis crisibus desiderare regimen, in quibus, omnium Medicorum effatis sancitur, totum negotium naturæ committendum, si cuncta rectè procedant; id quod plerumque in isto affectu cernitur, nisi plus justo priùs exagitatus fuerit sanguis. Postquam verò, perlecto aureo tuo libro, senseram tandem panicos esse, qui me aliosque tam diu detinuerunt, timores, aususque fueram juxta tui præcepta (reclamantibus licèt quandoque non solum vulgo, sed etiam Medicis) ægros regere, tantum inde emolumenti iis, ubi in obtemperantes incidi, obvenisse comperi, ut, quicquid alii senserint, me felicissimum reputem, cujus in manus tantus devenit thesaurus. Porrò & ubi ad Variolis confluentibus laborantes [quod tamen haud admodum sæpè contigit] accitus fuerim, non dubitavi, quanquam animam jam agere viderentur, ad paregorica, tuâ fretus authoritate, confugere, idque successu haud pœnitendo, imò verò stupendo. Tam multum equidem hâc in parte præstitisse mihi videris, ut nil superesse, quod vel aliorum, vel etiam Tui industriam exerceat, facilè crederem, nisi nuperrimè à doctissimo Viro, amicoque meo integerrimo, D. Kendrickio, *(qui humanitatem tuam plurimùm celebrat) audivissem, te innuisse novas quasdam (quas & ad praxin ritè exercendam perutiles fore non possum non augurari, utpote à te factas) circa idem subjectum tibi occurrisse Observationes, quas nisi publico impertias, & in Tui famam, & in humanum genus injurius eris. Proinde (si quid apud te ignoti valeant preces) haud graveris, obsecro,*

cro, Celeberrime Vir, eas in lucem emittere.

Sed ne hîc subsistam: Nempe ab eodem accepi, rariora quædam tibi observata fuisse circa Affectus, Hystericos dictos; qui sanè sicut doctissimorum Medicorum, ab omni memoriâ, exercuerunt, imò lassarunt ingenia, sic (proh nimis sæpe) & medicandi traditas methodos eludunt; documentaque dant, quàm parùm tutum sit, in Philosophicis, nostræ rationi nimium fidere, nisi iis in rebus, quarum certitudinem à sensuum testimonio petere valemus. Plurimum, Dignissime Vir, ulteriùs & à præsenti sæculo, à posteris, haud dubiè mereberis, si & quæ circa hanc materiam meditatus es, propalare dignatus fueris. Hoc saltem à te mihi impetrare liceat, ut æqui bonique consulas, quòd, non mei solùm, sed publici etiam causâ, ignotus tibi licèt, petere non erubuerim; utque me inter innumeros eos habeas, qui tibi se quàm maximè devotos profitentur,

Devotissimum

Vigorniæ,
17. Novemb. 1681.

GUILIELMUM COLE.

Spectatissimo, Doctissimoque Viro

GUILIELMO COLE, M. D.

SI usque adeò Philautiæ indulgerem, Ornatissime Vir, ut eas quæ ad me nihil attinent laudes mihi arriperem, ægrè admodum me ab aliquali animi elatione continere valeam, laudatus tantopere à laudato viro, qui eruditissimis suis lucubrationibus orbi literario, mihi verò nec de facie, quod sciam, innotescit. At verò quòd me tanto, licet immerentem, honore dignatus fueris, id demum humanitati tuæ acceptum refero; cùm maximos quosque & præstantissimos viros ita natura comparaverit, ut non tantùm leviter errantibus, ut fit, æquiores sint, sed etiam in mediocrium studiis deprædicandis, datâ vel quâlibet ansâ, ingenuo suo candori morem lubentes gerant. Cujus quòd & in ipso me, & meis istis conatibus, utut tenuibus, publico tamen commodo destinatis, præclarum edideris specimen, gratus agnosco.

Ea

Ea quod spectat, quæ à me præstolaris, sive jam editis de *Variolis* observationibus addenda, sive etiam de *Passione Histerica* de novo tradenda, ita habe. Horum primum idcirco aggressus sum, ut quæ olim deficere viderentur, ex iis quæ experientia jam annosior mihi suggesserat, possim sarcire. Alterum verò ideo in me recipiendum duxi, tum quoniam *Affectus Hystericos* omnium, post Febres, morborum frequentissimos occurrere, tum quia emolumenti aliquid è levidensibus meis observationibus capi posse existimarem. Neque tamen diffiteor aliam quandam, præter hanc publicum juvandi spem, mihi causam subfuisse, ut otium scilicet benè locarem, & tædium brumalium noctium honestiùs fallerem; cùm jam ingravescente ætate non amplius Congerrones foras quæram. At quicquid id fuerit, quòd me primùm instigaverit, me non ita atque speraveram inceptis ac votis meis parem esse sentio, cùm continua illa cogitationum series, quâ mens obstinatius defigenda est, mihi jam à multis annis ποδαγρῶντι nunquam non officiat, maximè verò, jam appetente Senectâ. Cum itaque tàm opportunè appulerint humanissimæ tuæ literæ, brevi Responsionis limite expediam eorum summam, quæ prius fusius deducenda meditabar.

Sumpto itaque à *Variolis* exordio, illud prælibandum censeo, quòd scilicet ea Febrium Intermittentium species, quæ primùm Anno 1677. uti alibi diximus, caput extulit atque etiamnum regnat, Anno videlicet, quo hæc conscribo, 1681. hæ Febres, inquam, pro more Epidemicorum omnium, iis maximè tempestatibus grassabantur, quæ cum earum indole magis faciebant, per annos istos omnes, quibus vigebant, alienâ autem tempestate appetente, iis protinus Epidemicis cedebant, quibus illa magis favebat. Exempli gratiâ, ingruente hyeme, nunquam non *Tussi*, & *Febribus Peripneumonicis* ab illa pendentibus locum dabant, ut & *Variolis*. Redeunte autem Vere dicta Febris postliminiò reversa est. Ita Anno 1680. postquam Febris hæc per Autumnum omnia fuerat depopulata, *Variolæ* brumali tempore eam excipiebant, ubique locorum grassantes. Anno autem vertente, 1681. sc. Febres intermittentes denuò recrudescebant, haud usquequaque Epidemicæ, fractis jam & succisis earum viribus, undem etiam Variolæ, hîc illic sparsæ, unà cum illis subpullulabant. Æstate verò jam ingressâ Variolæ increbrescere quotidiè, tandemque ἐπιδημικώταται factæ stragem haud vulgarem edebant.

Hoc anno, sc. 1681. luce meridianâ, quod aiunt, clarius mihi constabat, quod jam olim ratio suadere videbatur, ægrum scil. lectulo noctes atque dies continuos non prius addicendum esse, quàm Variolarum examen omne in conspectum se dederit: Etenim tum Veris, tum etiam Æstatis temperie sicciore diutiùs, quàm post eorum, qui nunc sunt homines, memoriam invalescente, (adeò ut omnis fermè ubique locorum herba exaruerit) sanguinem ferè omnis illa humiditas, quam aër aliàs solebat suppeditare, destituebat; ex quo Variolas jam grassantes major quàm pro morbi indole in-

inflammatio accendebat, cæteraque exinde nata symptomata præter modum sæviebant. Atque hanc ob causam, si quid ego judico, *Maculæ Purpureæ* plenam Exanthematum eruptionem haud rarò præveniebant, & quæ eas extrudebat vehementior inflammatio, debitam sanguinis crasin interturbans atque disperdens, etiam ante justam materiæ morbificæ expulsionem, præmaturam mortem accersebat. Id verò maximè fatorum sævitiam promovebat, quòd tam exanthemata ob supra dictam causam ita facillimè confluerent, vel ipsa aeris intemperie id mali sponte suâ procurante, quod aliàs ferè solent Scioli & Medicastri, regimine & Cardiacis calidioribus in ipso morbi limine inauspicatò imperatis atque admotis. Etenim (quod diligenter animadvertendum est] post omnium vel exquisitissimas observationes, rei cardo in hoc vertitur, ut in Variolosis salutis spes omnis in *Exanthematum paucitate* reponatur; discrimen in eorundem *multitudine*: & prout plura sunt hæc, vel pauciora, aut moritur, aut vivit æger. Intereâ fatendum est, & *sanguinis mictum*, & *maculas purpureas*, quæ ita certè mortem prænunciant, quandoque accidere, vix ullo adhuc comparente Variolarum indicio, vel etiam paucissimis pustulis erumpentibus; hæc verò ut Variolas denso agmine confluentes ut plurimum comitantur, ita aliquando tàm præproperè invadunt, ut ægrum ante plenam eruptionem è medio tollant, sicut jam præmonuimus.

In proclivi est autem, ut mihi videtur, rationem reddere, quare æger plus minusve periclitetur pro majore minoreve exanthematum numero; cùm enim quælibet Pustula *Phlegmone* primò sit, licet sub exigua mole, mox in *Apostema* evadat, fieri non potest, quin *Febris secundaria* à *Pure* jam in fieri pendens, magis minusve exacerbetur, pro puris excoqendi quantitate jam in morbi statu; quod in mitissimo confluentium genere, die à primo morbi insultu *undecimo*, in mediocri *decimo quarto*, in crudissima verò & ægriùs domabili specie, *decimo septimo* fieri consuevit. Quemadmodum enim [quod est notandum) *Confluentium Variolarum* genus, *Distinctum* quod dicitur, ratione periculi imminentis, in tantum superat, quantum ab ipsa *Peste* superatur, ita etiam suprà dictæ tres Confluentium species aliæ aliis præsentiùs discrimen adferunt. Quòd insuper tàm in ætate quàm sexu locum habet; cum nemini non sit notissimum, Adolescentem in ipso iuventutis flore multò magis periclitari ab hoc morbo, quàm vel fœminam vel impubem. Sed hæc obiter.

Neque sanè mirabitur tam ingens discrimen à majori pustularum numero pendere, qui secum reputaverit, quòd si cujuslibet sive humeros, sive brachia, sive aliam quamlibet partem *Phlegmone* [vulgò *à Boyle*]) fortè invaserit, idem tempore maturationis, quâ jam Pus fit, febricitavit; cum scilicet, sanguis à purulentis particulis, per venas ex lege circulationis in ejus massam resorptis, incitatus, Febriculæ fomitem subministret. Quanto magis Medicus ubi primis morbi diebus ægrum invisens, faciem ad instar pulveris è limatura acicularum undique respersam contemplabitur, mortem

præ-

prædicet uno aliquo è diebus jam memoratis involaturum; idque præ indomita vi Febris succedaneæ, quam, pro ratione quantitatis puris ex innumeris istis apostematis in sanguinem rejecti, desævire necesse est. Quæ quidem hominis funesta ruina aliquot diebus antequam ingruat, facilè prævideri potest, utut belle se habere æger, & sibi videatur, & astantibus etiam in hujus morbi Historiâ minùs exercitatis.

Quocirca si non aliunde periclitetur æger (purpureis maculis & sanguinis mictu jam sepositis) quàm ex pustularum frequentia, seriò mihi perpendendum est, quibus potissimùm de causis ita densæ protruduntur, & si tutò fieri potest, iisdem omni ope coercendis incumbendum. Quod quidem rei caput est, & in quo præcipuè ægro suppetias ferre queam; cum periculosæ plenum sit aleæ quicquid moliamur, jam constituto in hac specie morbo; nec si tandem mortem æger evaserit, id tàm meæ debetur solertiæ, quàm vel insigni narium Hœmorrhagiæ, vel fortuitæ alicui, quæ morbo accidebat, mutationi. Profusissima autem illa crebrarum pustularum eruptio, si quid ego conjicere possum, à præcipiti nimis materiæ Variolosæ assimilatione ortum ducit; quæ quidem præcipitatio maximè videtur contingere, vel quòd ægri natura medicamenti ad instar *Cardiaci*, calore & spiritu plus satis turgeat, vel quòd ipse æger, sive præmaturè se lectulo includendo, sive adhibitis Cardiacis calidioribus, aut liquore quovis spirituoso, fermentum plus debito exaltaverit; quibus omnibus modis disponitur sanguis ad excipiendas & intimiùs admittendas morbi impressiones, ipsaque natura, seu furiis agitata, præ exuberanti materiæ Variolosæ copia & plenitudine, omnem ferè succorum & carnium molem in exanthemata evomere satagit.

Nullâ verò magis προφάσει promovetur immodica materiæ Variolosæ assimilatio, quàm si æger intempestivè se lecto addicat, *viz.* ante diem sextum à prima invasione, vel quartum inclusivè ab eruptione, quo tempore jam omnis pustularum cohors in conspectu est, nec sunt plures expectandæ.

Et licet moderatus lecti calor etiam post elapsos dies istos Phrenesi, vigiliis, aliisque symptomatis accersendis nonnihil conferat, ea tamen ejusmodi sunt, quæ à medicamentis cum judiciô propinatis vinci possint; cum ingens illud vitæ periculum, quod die undecimo instat, ab innumeris istis pustulis prognatum, omnem medicam opem respuat & aspernetur.

Hîc itaque seriò monendum est, ægrum nullo pacto se lectulo interdiu debere committere, si sibi cavere velit à nimio pustularum confluxu, nisi sexto die jam advesperascente, unde se plurimum usque refocillari sentiet: à quo tempore vix se continebit à jugi in lecto decubitu, si insignior fuerit pustularum συνδρομή, tum ob acriorem jam pustularum molestiam, tum quod ab ipso sessionis habitu in animi deliquium sit propensior: quòd cùm sæpenumero animadvertendum, in mentem mihi venit, ex communi hujus morbi lege naturam ipsam quasi digito mihi monstrasse, quo

primùm morbi tempore æger lectulo continuò adjudicandus est.

Sed ut non solùm dicti Problematis veritatem adstruam, quod tanti est momenti ad minuendum à Variolis impendens periculum, verùm etiam ut in iisdem à carceribus, ut ita dicam, ad metam pertractandis, rationem nostram quasi manu ducam, non abs re fuerit, opinor, quoddam quasi Schema totius morbi animo depingere, & diligenter expendere, quæ sit ejus natura, ac qualis methodus; quo demum ex certo sensu hominum, fidissimis observationibus utentium, non ex opinione incerto Phantasiæ fundo innixâ, rem clarè dijudicare valeamus.

Imprimis itaque ejus essentia (quantum nos rerum essentias conjecturâ assequi valemus) in peculiari quadam sanguinis *inflammatione* comprehendi videtur, in qua, Natura primis aliquot diebus id negotii habet, ut particulas inflammatas præparet subigatque, quò facilius in corporis ambitum eliminentur; quo tempore, mota seditione, & perturbato jam sanguinis statu, Febris ut accedat omninò necesse est: quinimo incensæ ac jam furentes particulæ, per omnem circulantis sanguinis ditionem tumultuantes, ventriculi ægritudines, dolores capitis lancinantes, & quæcunque alia Symptomata præcedunt expulsionem, necessariò excitant, prout has vel illas partes motu agitatæ appellant. At cum jam victrix Natura rebelles particulas in corporis habitum propulsave it, ut priùs in sanguine, ita deinceps in carnea mole id quod superest Tragœdiæ peragitur. Et sicuti Natura non alia quidem methodo quam accensa Febre materiam in sanguine peccantem novit amoliri, ita etiam non nisi facto Apostemate massam carneam à re qualibet extranea liberat: ut si forte sentis aut quippiam ejusmodi carni inhæserit, partes circumjacentes mox Apostemate obsidentur, nisi id quicquid est molesti protinus extrahatur. Hæ itaque particulæ in carnibus demum stabulantes, primùm *Phlegmonas* haud ita spectabiles excitant, in quibus latitant; quæ quidem augescentes in horas, atque efferatiores & inflammatiores redditæ, tandem in *pus* & vomicas desinunt; quo quidem tempore fieri non potest, quin aliquid ex illa Apostematum colluvie, in massam sanguinis, per venas circulari motu reducti, resorbeatur; quòd si sanies ista nimia copia sanguini ingeratur, non tantùm febrem accersit, cui ægri vires planè sunt impares, sed etiam omnem ejus massam putredine, ceu veneno quodam, inquinat. Sed neque hoc mali caput est: quin etiam ab intensiore Febris calore, postremis hisce diebus à nimia puris vi excitato, *Ptyalismus*; qui variolis confluentibus comes indivisus esse debet, præproperè sistitur, unde ægro spiritus continuò intercluditur. Quòd si dicta materia purulenta parciùs sanguini infundatur, insurgens Naturæ robur secundariæ hujus Febris impetum nullo negotio reprimit, & abscessulis indies magis, magisque exarescentibus, æger brevi convalescit.

Si vera sit hæc & justa hujus morbi Historia, cœcus sit oportet qui non videat, omnem ejusdem in utramque partem eventum, à Curationis fundamento rectè aut secus primis in diebus jacto, pendere. Nam si calidorum, & præcipuè jugi lectuli usu, calentes hæ ac spirituosæ particulæ acuantur,

ne-

necesse est ut assimilandi facultas (quâ jamdiu plus satis pollent) adhuc intendatur & augescat.

Adde quòd sanguis & reliqui humores his modis excalefacti, fortiori particularum impressioni promptiùs cedunt, unde plures quàm res postulabat, emergunt pustulæ, & æger nullâ necessitate cogente in vitæ discrimen conjicitur. Quando oppositum huic regimen , & modicè frigidiusculum , atque aëris usus liberior, non tantum fervidarum ac ferocientium particularum vim retundit, sed etiam condensat obfirmatque humores , quò se validius spiritibus morbificis opponant, atque eorundem sustineant impetum, unde non major materiæ Variolosæ copia conflatur, quàm pro genuina morbi indole.

Sed nec unico hoc incommodo, quòd scilic. nimia materiæ morbificæ quantitas assimiletur, & superexaltetur fermentum morbi, multatur is, qui justo citiùs ad lectum damnatur : at ex eodem fonte sæpissimè profluunt tum mictus sanguineus, tum etiam maculæ purpureæ, æstivo maximè tempore, atque in juventa adhuc florentibus. Utraque hæc symptomata , nisi fallor ego, ortum ducunt ab æstu & furore, in quem agitur sanguis à ferventibus & spirituosis particulis, à quibus exagitatus atque insigniter attenuatus, vasorum claustra diffringit, nunc in mictu sanguineo, quoties in renes irruit, nunc purpureis in maculis, quoties per arteriarum extremitates in musculos & cutem terminatas, percolatur, unde totidem quasi *sphaceli* oboriuntur iis in partibus , in quibus extravasatus sanguis coagulatur. Atque ut præcaveri facilè poterant duo hæc symptomata primis morbi diebus, quibus plerumque emicant, regimine & diætâ in frigidum vergentibus, ita ubi jam actu comparuerint , pariter operam ludet, qui iisdem mederi conabitur, ægrum lecto includendo, & Cardiaca exhibendo, ac luderet anicula, quæ nimiam aquæ in olla ebullitionem, igni fomitem subministrando , sufflaminare satagat.

Sed ut verum fateamur, utut offendantur Dogmatici , & hujus rei ignari, ac proinde iniqui judices, non solùm malè tutum fuerit, ægrum primis diebus lectulo jugiter affligi, verum enim verò est ubi æger libero aëri omninò est exponendus, si æstas scilicet fuerit, atque æger ætatis florem nondum prætergressus, aut liquoribus spirituosis assuetus, præsertim si morbus nimiæ compotationi originem debeat. His inquam in casibus, præcipitem nimis pustularum eruptionem haud equidem arbitror satis coerceri posse, tum à lectulo abstinendo, tum etiam à Cardiacis ; at sanguis etiam sine horum subsidio, spirituum præfervidorum & morbo congenerum largo penu auctus, magno cum impetu, at explodatur quasi, necesse habet; atque insuper tanta humorum congeries in exanthemata facesset, ut præ nimia puris copia in sanguinem regurgitantis sub fine morbi, æger quasi obrutus , fato omnino succumbat.

Quamvis haud raro fermentum immodicè exaltatum tantam colluviei Variolosæ vim conficiat, ut æger incipiente adhuc morbô è mediô tollatur; cum scilicet materia morbum committens, tum præ nimiâ sui copiâ, tum præ motu inordinato ac confuso in sanguinis massa excitato, se nequit extricare

& foras educere, cujus loco mictus sanguineus & purpureæ maculæ tragœdiæ catastrophe fiunt. Quod etiam & in Morbillis, & in Febre, Scarlatinâ dictâ, sæpiusculè occurrit, ubi scilicet intempestiva opera in iisdem ad eruptionem vehementius sollicitandis infeliciter collocatur.

Neque sanguinis missio, quantum mihi videtur, licet maturè celebrata, ita efficaciter præproperam materiæ Variolosæ assimilationem cohibere valet, ac sanguinis contemperatio ab aëre intromissô, maximè si statim ab emissô sanguine æger lectulo committatur, & cardiacis calidioribus mactetur, his etenim modis, sanguis propensior redditur excipiendis adventitii caloris impressionibus, quàm ante venæ sectionem fuerat. Et sanctè assero, insignissimum ferè omnium, quos mihi unquam videre contigit, è Confluentium genere morbum, & qui ægram undecimo die jugulaverit, juvenculæ supervenisse, ubi primùm à Rheumatismô usitatâ illâ methodô copiosæ & iteratæ venæsectionis fuerat liberata. Atque hinc mihi primum innotuit, Phlebotomiam non perinde, atque ego prius arbitrabar, Variolis intra justos limites coercendis conducere: Tametsi sæpenumero observaverim, reiteratam catharsin sanguine nondum inquinato, subsequentes Variolas laudabiles & distinctas ut plurimùm reddidisse.

Neque verò me fallit permulta esse, quæ contra sententiam hanc nostram, quâ ægrum interdiu lectò eximimus, possint objici; eaque haud exigui tum apud hominum vulgus momenti, tum etiam apud minùs hâc in palæstrâ exercitatos; quos Judices appellare solet vulgus medicorum, ut eorum authoritate malè fundata theoremata statuminent, utpote quæ magis, & quasi ad amussim horum captui quadrent, quàm quæ ab ingeniis penetrantioribus maturè sunt excogitata; unde sequitur, ut cum pars hominum longè maxima exteriori tantùm rerum cortici contemplando apta nata sit, paucissimi autem veritati in profundo latitanti inde extrahendæ pares sint, Scioli isti τῶν πολλῶν suffragio adjuti, primas facilè ferant, hi autem perspicaciores calumniantium maledicentiâ excipiantur, Πολλοὶ γὰρ ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. Qui tamen æquo id animo ferunt, veritate freti, & saniorum, paucorum licet, consensu. Primò itaque objicietur, quòd lecto abesse primis morbi diebus pustularum eruptioni officiet, & ex consequenti ægritudinem, aliaque symptomata ab impedita eruptione pendentia, in longum ducet. Hoc verum esse minimè nego, cùm experientia ferè quotidiana ei suffragetur. Quærendum est autem, ubi gravius periculum, vel in sufflaminanda paulisper materia Variolosa, atque ea de causa ægritudinem â non eruptione pendentem aliquantisper protrahendo; vel ex altera parte nimis urgendo morbi fermentum, & tam insignem materiæ Variolosæ quantitatem assimilando, ut æger ad orci fauces sistatur à Febre secunda, die morbi undecimo. Si rem rectè expendamus, liquebit, opinor, paucissimos ideò fato defunctos, quòd exanthemata seriùs ocyus non efflorescerent, nisi fortè ex iis aliquot, quorum sanguis præ nimia excalefactione, motu inordinato, quasi œstro quodam, percitus, materiæ morbificæ leniter

excer-

excernendæ otium non concedebat; quod à meis partibus militat, non pugnat mecum. Neque enim extimescendum est, quin, si nihil prorsus agamus, materia Variolosa (utut primis hisce diebus hinc illinc transvolans, quamcunque occupaverit partem, fatiget, unde vehementiora illa symptomata, vomitiones enormes, dolores variis in partibus, &c. enascuntur) tandem tamen à victrice natura debellabitur, & in corporis habitum extrudetur, præsertim cum ægri alvus hucusque utplurimum adstricta, pustularum eruptionem, seram licet, certam tamen fore spondeat. Ast è contrario quot quantique letho patent aditus, quoties pustulæ intempestivè & nimio opere exiguntur? Longum foret omnes percurrere; præcipuos jam indigitavimus. Sunt autem hi, 1. Nimium auctus exanthematum numerus, cui ex æquo respondet Febris ultimis diebus succedentis majus minusve discrimen. 2. Mictus sanguineus & maculæ purpureæ, quorum utrumque ab extravasato sanguine oritur, qui plus justo attenuatus,& quasi præ æstu ferociens, disruptis vasorum repagulis, qua data porta ruit. 3. Ut suprà dictum est, debitæ eruptionis suppressio totalis, à nimis sedulo in præcipitanda eruptione conamine, quo non magis scopus medico propositus attingitur, quàm si quis id agens, ut densa hominum turba spatiosis ædibus inclusa, seriatim & servato ordine inde exiret, machinâ chartaceâ pyrio pulvere refertâ ac in medio displosâ usque adeò omnes percelleret, ut singulis ad portam omni ope contendentibus, proindeque constipato agmine in ejus faucibus hærente, exitus universis, quasi cuneo facto, præcluderetur.

Jam si] quis roget, quorsum debita materiæ Variolosæ separatio non perinde primis hisce diebus promoveri possit, si æger moderato lectuli calore foveatur, ac si ab eodem arceatur; sciscitabor ego ex adverso, an non testetur experientia quemlibet lecto inclusum tempore brumali, stragulis modicè contectum, foco non accenso, magis percalescere, quàm si idem probè vestitus in eodem cubiculo extra lectum versetur. Quod si de differentia notabili satis constet tunc erit quærendum, quænam ex his methodis magis apta sit ad reprimendam exuberantem fermenti Variolosi agitationem; ad quam metam, si quid nostra mediocritas judicando valet, à Medico, incipiente morbo, præcipuè collimandum est, & prout ab eâdem plus minusve is aberraverit, ita cum malis bonisve ægri rebus medicinam fecerit.

Incautioribus id verò præsertim hâc in re imposuit, quòd se animadverterint ægrum suâpte sponte in sudores proclivem, qui cùm jugiter manarent, quoties lecto contineretur æger, æstus febriles haud parum minuebant, secùs ac in iis, qui non sudabant. Primùm autem perpendamus, quam ob causam Febri coercendæ ita impensam navemus operam, quum sit illa solennis naturæ machina, quâ, tum in præparanda, tum in eliminanda materia quavis inimica in sanguine latenti, præcipuè utitur. Quis autem non videt, quòd dum ita sedulò sudorem provocemus ad mitigandam

Fe-

Febrem, eâdem operâ, ceu Fructum præcocem, humorem crudum & inconcoctum extrudentes, atque iis ipsis sudoribus immaniori postmodum Febri ansam præbeamus; cùm hôc modô serum sanguinis [quo tum ipse sanguis, tum etiam recens natæ fervidæ istæ & Variolosæ particulæ diluuntur) foràs propellitur; his interim particulis vires sumentibus, & ferociam, eo quòd jam liberæ sint à colluvie serosa, quam sudores exhauserant. Verbo dicam, Febris aliorumque symptomatum alleviatio à provocato sudore, & pustulis exinde præmaturè exactis, quamplurimis malè cessit, qui eam ob causam, vitam cum morte die undecimo commutarunt.

Observandum est autem, me ægro primis morbi diebus lecto interdicere ex hypothesi tantùm Variolarum è Confluentium genere subsecutarum: Namque distinctum genus quod attinet, modò certò prævideri possit, ut nulla ægro imperat necessitas se in lecto jugiter continere, ita illum ab eodem nullus abigo; cùm exanthematum paucitas, sive hanc, sive illam viam incedentem in tuto collocet.

Nihilominus non usque adeò mihi assentor, ut ea, quæ jam tradidi, ex autoritate judicii mei (quod scio quàm sit exiguum) credenda autumem. Et profectò, ita parum firmas, & nullius ferè ponderis hominum quorumcunque opiniones semper duxi, ut proprias etiam ubique pro suspectis habuerim, quoties cum aliorum sententiis pugnant: quod & hîc etiam mihi usu veniret, nisi Phænomena practica quasi uno ore rationis judicio suffragarentur. Seclusis enim practicis observationibus, id quod vel mihi, vel alii cuilibet pro ratione habetur, nihil fortassis erit aliud, quàm rationis umbra aut phantasma, hoc est, mera opinio. Et quoties inter homines fuerim, certior inde redeo, quàm sit periculosum, vel acutissimo ingenio præditis, cerebrum in qualibet sive Arte sive Scientiâ indagandâ agitari perpetim & quasi concalefieri, nisi factum ipsum veri ac falsi judicem ac sequestrum constituant; quodque istiusmodi magni Opinatores, ut cum Cicerone loquar, in controversiis purè speculativis, gradibus vel spatiis infinitis, quantum cuiquam possit innotescere, à veritatis scopo aberrent. Cùm qui ad illa tantùm applicuerit animum, quæ Praxis certò determinare queat, si quid fortè fuerit hallucinatus, nullo negotio ab errore liberabitur, ad hanc ceu ad Lydium lapidem probatis, quas animo conceperat, rerum Ideis. Nam in hoc nostro negotio, an non mihi licet observare à quo maximè regimine adhibito, mitius aut sævius Variolarum genus producatur, atque adeò conformem rei evidentiæ sententiam animo procudere? Quod si alii idem factitaverint, satis habeo. Iniquissimum est autem, cùm ne semel quidem per omnem vitam fuerint experti, quantum ægro prosit noceatve jam sæpè memorata è lecto interdiu immunitas, me tanquam falsarium convitiis proscindere. Quòd si jam olim vera, licet inopinabilia, sentientes calumniandi libido obtinuisset, nemo quicquam tentasset quo invento homines juvari possint. Et sanè quorsum ego has mihi facesserem molestias, nisi repetita sæpe & ferè quotidiana experientia,

rientia, hanc methodum vulgari istâ longè tutiorem esse, inclamaret? Non sum usque adeò delirus atque inops mentis, ut famam mihi quaeram ab exagitatâ atque explosâ eorum opinione, qui, si plausum venarer, omni obsequio mihi ambiendi erant; neque malitiæ tam deploratæ cuiquam videri possim, ut hominibus, etiam seculis aliquam multis post mea fata nascituris, ex meâ, si quæ erit illa, authoritate insidias struam, & vel mortuus quod horreo referens, perinde ac vivus, illos occidam. Ut ut sit, hâc ego methodô meos ipsius liberos, sanguine & propinquitate conjunctissimos quosque, & quotquot se mihi liberè permiserunt omnino curavi. Si quid deliquerim, in eo à me erratum est, quòd obstinatæ contra sentientium pertinaciæ, ne durus ac præfractus haberer, aliquoties cessi, atque hâc de re eorum fidem appello, quibus maximè familiaribus usus sum: Sed hoc ad infelicitatis meæ cumulum accessit, quòd aliquoties, etiam ubi astantes, ea quæ suaseram omnia per integrum morbi cursum fuerant aspernati, ægri tamen fatum (etiamsi à colore quem promovebant amici & curatrices, me ad ravim usque reclamante, extincti] mihi crimini dabatur. Quâ de causâ accedente insuperabili τῶν πολλῶν præjudicio, benè mecum agi putarem, si nunquam deinceps ad Variolis laborantes accerserer.

Haud equidem inficias eo, Variolas, quocumque demum modo tractentur, nonnunquam tamen insigniter confluxuras, unde etiam nunquam vacant periculo, quicquid suppetiarum afferatur; id autem assero (quod mihi satis esse debet) diuturnâ atque iteratâ sæpe sæpiùs experientiâ innixus, eum in longè minori discrimine versari, qui à primo morbi insultu lecto interdiu, & carnibus omnino abstinuit; nec nisi potum tenuiorem sibi indulsit, quàm qui statim lecto adjudicatus, medicamenta etiam Cardiaca assumpsit. Hæc enim methodus, quod suprà etiam innuimus, aut plurimum densam nimis exanthematum segetem cohibebit, & ex consequenti etiam immodicam Febris secundariæ effervescentiam, quæ non solùm suo Marte perimit, sed etiam salivam (de quâ in hujus Morbi Historia fusè egimus) præproperè incrassando, ægro perniciem ultimis morbi diebus minitatur. Quid quod hoc pacto tum sanguinis mictus, tum maculæ purpureæ præcaveri possint; quæ duo symptomata primis morbi diebus invadunt, idque persæpe nullo adhuc manifesto eruptionis indicio: quod etiam in Morbillis, Scarlatinâ Febre, atque Acutis aliis ab intensiore inflammationis gradu ortis, fieri assolet. Mitto jam jucundissimum istud refrigerium quo se æger perfundi animadvertit ab aëris appulsu liberiore, quoties à lecto calente dimittitur; quod etiam singuli, quibus id per me licuit [maximas agentes gratias, quasi vitâ & spiritu receptis, hâc aura postliminio vescerentur) pleno ore agnoverunt.

Unde mihi subiit cogitare, quanto sæpius fucum nobis facit illa, quam talem esse opinamur, ratio, quàm sensus iste certissimè nobis cognitus; quodque in morborum curatione, plus dandum est ægrorum appetitionibus & desideriis impensioribus (modò perquam enormia non fuerint, & quæ vitam ipso facto extinguant) quàm magis dubiis ac fallacibus Medicæ Artis regulis.

Exempli gratiâ, Febre ardente laborans, tenuioris potûs refrigerium liberaliori manu concessum iri vehementer efflagitat; Artis jam Theoremata Hypothesi alicui innixa, quæ sibi alium scopum proponit, quocum pugnat liquoris frigentis indulgentia, appetitui adversantur, & hujus loco medicamentum Cardiacum imperant. Idem æger alimenti omne genus, dempto potu tenui, maximopere fastidit; hîc Ars, maximè illa quam profitentur Curatrices & Amici adstantes, omnino comedendum esse acriter contendit. Alter post diuturnum ab eâdem causâ languorem, absurdi aliquid, & quod fortè nocere posse videatur, obnixè petit; Ars iterum molesta se opponit, & mortem intentat morem non gerenti; nisi fortè ipsus artifex sanum illum prudentissimi Hippocratis Aphorismum probè concoxerit, *Cibus & Potus paulo deterior, suavior tamen, melioribus quidem, sed insuavioribus* [hoc est minus gratis) *est anteponendus.* In his omnibus, naturæ ut videtur, aberrationibus, quilibet in Praxi medicâ vel mediocriter versatus, modò animum diligenter adverterit, facilè concedet ægros haud paucos, ubi primùm spreto Medici dictamine, Genio suo obsecundaverint, se meliùs habuisse. Neque hoc sanè mirabitur, qui secum reputaverit, sapientissimum rerum omnium Conditorem Statoremque universa tam exquisito ordine absolvisse, ut sicuti omnia naturæ mala ad concinnandam totius operis harmoniam egregiè conspirent, ita eorum singula divino quodam artificio, propriæ essentiæ quasi intertexto, donantur, quo subjectum eadem mala à se amoliatur; quod in morborum quàm plurium Acutorum exitu naturali satis cernitur, (*Acutos* dico, qui ut plurimum Deum habent Authorem, sicut *Chronici* ipsos nos) uti etiam in propensionibus istis quæ tales comitantur morbos, & ad ægrum ab illâ pernicie liberandum viam struunt, quam Ars adfert, quoties in fatuos cadit. Atque in hoc sanè bene cum hominibus agitur, quorum genus universum aliter se perquam malè habuisset, tum cum Ars medica intra breves *Hellados* cancellos tota staret; quæ quidem eam ferè ad terrarum orbem proportionem habet, quam habet ignobilis aliqua Villa ad nostram hanc *Britaniam*. Et quid vel impræsentiarum de tot tantarum regionum incolis fiet, cùm omnis *Asia*, *Africa* omnis, atque omnis etiam *America* (demptis aliquot nuperis Coloniis haud ita populosis) atque insuper magna *Europæ* pars, Arte medicâ prorsus destituantur? Attamen ut eleganter Comicus, viros rationis ac virtutum usu præstantes, ab eorum grege, qui formam humanam vitâ ad instar brutorum ἀλόγων actâ conspurcant, distinguens, Ὡς χαρίεν inquit, ἐστ' ἄνθρωπος, ἂν ἄνθρωπος ᾖ. ita etiam Ars medica, si revera Ars fuerit, & non solùm nomine tenus, maximum est donorum omnium quæ hanc vitam respiciunt, tantoque cæteris omnibus præferendum, quanto ipsa vita iis quibus in illâ gaudemus, præcellit.

Sed ut ad rem redeam: Quantumcunque conducat plerumque ægro ut primis morbi diebus lecto non addicatur, est tamen [quod observandum] ubi etiam ante eruptionem omninò addici debeat. Exempli gratiâ, *Infans*

de-

de symptomatis Dentitionem comitantibus jam securus, derepente *Spasmo* corripitur: in hoc casu cogitandum est mihi, convulsionem istam fortassis à naturæ conatu quo *Variolas*, *Scarlatinam Febrem*, aut *Morbillos* in corporis habitum protrudere satagit, pendere, licèt hucusque lateant sub cutis tegmine. Ut itaque tam periculoso symptomati eamus obviam, *Emplastro Epispastico* nuchæ mox applicito, lecto quamprimùm committendus est; exhibito insuper medicamine aliquo *cardiaco*, cui etiam *Paregorici* pauxillum est admiscendum, quo & potentiùs morbi causam eliminet, atque etiam tumultum à quo oritur Paroxysmus consopiat: Verbi gratiâ, puero trienni, *guttæ* v. *Laudani liquidi in Aquæ Epidemicæ cochleari uno* (aut quid simile) sunt propinandæ. Et profectò suspicor admodum, ne dicam certus sum, millenos aliquot infantes, & nonnullos etiam ætate provectiores, idcirco letho fuisse datos, quòd non satis animadverterint Medici hujuscemodi Convulsiones nihil aliud fuisse, quàm morborum jam dictorum præenuncios: cùm enim Practici paulò incautiores, paroxysmos hosce revera symptomaticos pro affectibus Essentialibus habeant, Enematis sæpe repetitis & aliis evacuationibus eos aggressi, Variolarum eruptioni officiunt, ac proinde permanentiores etiam reddunt paroxysmos istos, quos tanto molimine opprimere student, quique aliàs, ubi primùm pustulæ eruperint, suâ sponte certo certius evanescerent. Hìc autem, fausto lætoque omine (quod alibi diximus) Variolæ, quæ cum spasmo teneriores pueros invadunt, raro insigniter confluunt, unde æger longè tutiùs lecto concreditur primis hisce diebus. Licèt observaverim Variolas, quoties *Affectus Comatosos* à tergo insequuntur, admodum confluere; quo in casu ipsemet Vesicatorium, & Paregoricum, quale suprà descripsi, potius adhiberem, quàm ut ægro jugem lecti usum ante eruptionem permitterem. Quin imò animadverti ejusmodi *Convulsiones* quandoque (oppidò tamen raro) *Intermittentium Febrium Paroxysmos* præcedere; *Affectus* verò *Comatosos* cum dictis paroxysmis unà invadentes & non nisi cum iisdem terminantes, tam in infantibus quàm adultis persæpe vidi, quorum similiter nulla in curatione ratio habenda est, sola autem Febris, utpote morbus primarius & essentialis, omni ope est expugnanda. Si enim Comatosis hisce Affectibus Febrem comitantibus curandis præcipuè incumberem, ac poinde Venæ-sectione, Catharsi, atque Enematis repetitis, sopori vincendo operam navarem, Febrem inde magis accenderem, & ex consequenti eò usque augerem Coma (quod mihi erat tollendum) ut æger tandem ab eo æternum consopiretur; quando si in Febre debellandâ totis viribus contendam, symptomata omnia ab eâdem pendentia nullo negotio unà facessent. Quod seriò notari velim, cum in hâc re tam crebrò, tamque fataliter errari soleat. De hoc verò alio in loco fusiùs dixi.

Aliquod etiam (quod proximè tradam) quantumlibet ægro conferat ut lecto interdiu absistat, nihilominus non potest id solatii eidem indulgeri, *ægritudine* sc. *vehementiori*, *intensiori Febre*, *Vomitu enormi*, *Vertigine*, *Artuum dolore* quasi Rheumatismo laboret, & similibus contra-

indicantibus: quæ quidem symptomata omnino sæviora si fuerint, maximè in sanguineis & ætate florentibus, ingentem materiæ Variolosæ copiam intus natam, & discrimen haud vulgare, à pustulis exitum certatim quaerentibus ac mox valde confluxuris, præsagiunt. Cùm itaque frænum fermento ita exorbitanti omni ope injiciendum sit, attamen hinc quidem illud continuo lectuli calore adjutum ferociet magis, illinc verò præ nimia ægritudine eodem abstinere nequeat ægrotans, nisi suppetias afferamus; has ob causas omnino necesse erit, rebus sic stantibus, *sanguinem* primùm è brachii venis educere, & post aliquot horas *Emeticum* eradicativum *ex Infusione Croci Metallorum* exhibere, quod non solùm materiam, à quâ oritur ægritudo ista insolentior, foràs propellit, sed etiam ægrum ita refocillat, ut jam quasi sanus lectulo abesse queat. Neque huic soli methodo innitendum est ad infringendas fermenti vires, sed quo magis æger in tuto collocari possit, præter evacuationes jam memoratas percommodum erit *Vitrioli Spiritum* potui tenuiori, quoties eum haurit, liberaliùs immiscere, etiam usque ad plenam pustularum eruptionem. Non obstantibus tamen hisce evacuationibus, tùm etiam usu potûs refrigerantis, æger nihilominus non nisi nocturno tempore lectulo permittendus est, si quidem fieri potest, quoniam hæc universa longè minus ad inhibendam præproperam materiæ Variolosæ assimilationem faciunt, quàm una sanguinis contemperatio à novo aëre per pulmones subinde reciprocato: quæ quidem sola mirum in modum ægritudinem symptomaticam, de qua suprà, sublevat confestim, quod à me non uno experimento comprobatum est. Hæc autem methodus paulò insolentior non nisi in ætate florentibus, quorum quidem sanguis sive à Venere, sive à Baccho incaluit, atque in aliis (Infantes tenellulos semper excipio) quos unà cum Variolis vehementiora atque enormia ista symptomata jam dicta adoriuntur, necessariò requiritur. Ubi sanguis non usque adeò accenditur, neque ita urget symptomatum violentia, uti materiæ Variolosæ præmaturè assimilandæ longè minor est suspicio, ita ex consequenti & evacuationes præmemoratæ, & Vitrioli Spiritus omitti possunt.

Longior in his fui, quia sat scio Curationis exitum sive lætum, sive funestum, ab ea potissimùm, si non in solidum, ratione pendere, qua æger primis morbi diebus tractatur. Jam verò omni pustularum acie quasi in campum eductâ (quod *die* ab invasione *sexto*, quarto autem inclusivè ab eruptione primâ fieri jam diximus) haud amplius interrumpendus est ægro lecti usus per reliquum morbi decursum: qui quidem ut ante hunc diem concedi non debeat: ita ut diutius differatur, vix patitur ægri status, modò confluentibus Variolis laboret. Hoc autem est genus (quod notari velim) de quo hactenus verba fecimus. Quæ enim & pauca & distincta emergunt Exanthemata, parum habent momenti sive in hanc, sive in alteram partem, si vel mediocriter in arte valeat is qui medetur. Quanquam etiam in genere hoc, utut suopte ingenio omni periculo vacet, haud pauci (quod seriò dolendum est) Libitinæ cesserint, quoties sc. malo suo fato in eos inciderint,

qui in promovendo calore ſpem omnem ponentes, cum morbo ad jugulandum ægrum, licèt inſcii, conſpirabant.

Tempore ab hoc Puſtulæ augeſcere & corporis ſuperficiem undique concalefacere incipiunt, at caput imprimis, unde æger, niſi fuerit infans, ad ſomnum difficilior eſt, & inquietudine vexatur: Quod proximo loco in hoc morbo diligenter expendendum eſſe arbitror; prout enim ſedatior fuerit ſanguis, ita debitum augmentum & magnitudinem acquirent puſtulæ, atque ex adverſo, pro ratione orgaſmi quo tumultuatur dictus ſanguis, puſtulæ mareſcent, intercepto ulteriori progreſſu, unde non ſolùm peccantis materiæ eliminatio ſufflaminatur, ſed inſuper ſingularum phlegmonum œconomia & genuina craſis interturbatur; indeque vel non omnino debito tempore ad ſeparationem pertingunt, vel ichor demum fit puris vice, & loco flavi liquoris favum colore referentis, nigricans aliquis humor, vel ſuccus alius non naturalis, & à genuinis Variolarum puſtulis alienus, egeritur. Quapropter Medicamenta *Paregorica* æquè indicari in variolis Confluentibus mihi videntur, ac indicatur quodvis remedium in quovis morbo; cùm hîc quaſi *Specifica* ſint, perinde ac Cortex Peruvianus in Febribus intermittentibus: quamvis haud ignorem Paregorica non virtute aliquâ præcisè ſpecifica operari; ſed iſti ſolùm Indicationi reſpondendo, qua ſanguini & ſpiritibus conſopiendis & in ordinem redigendis operam damus. Atque hic quidem ſanguinis & ſpirituum motus inordinatior (Variolarum Confluentium in adultis comes individuus) Anodynorum uſum præ cæteris depoſcit; necdum ei ſatis innoteſcit hujuſce morbi Genius, qui iſta Vigiliis tantùm deberi exiſtimat. Sicuti enim fieri quandoque poteſt, ut etiam non dormiens bene compoſitis ac ſedatis fruatur ſpiritibus, (quod ab aſſumpto Laudano perſæpe accidit) ita etiam nonnunquam fit, ut ſpiritus vehementiùs agitati laudabili puſtularum eruptioni officiant, etiam ubi æger multùm dormiat, quod obſervatione dignum.

Ut de genere Anodynorum jam loquar. Tametſi ego à multis annis *Laudanum liquidum* ſatis auſpicatò exhibuerim, quoties huic Indicationi ſatisfaciendum erat, nihilominus *Syrupum de Meconio* ipſe præferendum cenſeo; licèt enim utrumque ad eundem ſcopum dirigatur, tamen Laudanum paulò magis calefacere mihi videtur, Syrupus autem minùs. Doſin quod ſpectat Syrupi, ea non ſolùm ægri ætati eſt adaptanda, ſed & ſymptomatum gradui, & quæ homini, qui ſedatos habet ſpiritus & probè compoſitos, nimia fortè erit, alteri cujus ſpiritus ferociunt magis, vix ſufficiet. Exempli gratiâ, ponamus in genere ſex Drachmas pleriſque convenire, jam in Varioloſis, quoties id remedii indicatur, vix intra *Unciam*, ſi quid præſtare velimus, eſt ſubſiſtendum; quæ quidem quantitas ſingulis vicibus morbo decurrente imperanda eſt. De adultis agimus impræſentiarum, etenim ſi infantibus propinetur, doſis pro ratione ætatis erit minuenda. Et ſanè Paregorica non perinde indicantur in infantibus Varioloſis, ac in adultioribus, cùm illi in ſomnos perdurante morbo proniores ſint. Quamvis & in his quoties

ties à morbo periclitantur magis, à Paregorico abstinere multùm extimescerem. At, quod dicere animus mihi erat, difficile est admodum Paregoricum dosin, quocumque in casu ista indicantur, certò determinare. Etenim sive in quocumque *Spirituum motu inordinatiori*, sive in *vomitu enormi & alvi fluxu*, sive etiam in *dolore atrociore*, [in quibus affectibus tribus præsertim usum paregoricorum indicari alibi docui] eâ methodô sunt exhibenda, ut si prima dosis metam non attingat, alia atque alia debito tempore assumatur, donec tandem medicamentum Medici votis responderit, non tam ad ingestam Anodyni quantitatem, quàm ad effectum quod in ægro producendum erat, respectu habito, quod ubi primùm successerit, nec citiùs, Paregorici usu ita copioso ac frequenti cessandum est: interposito tamen semper inter singulas doses spatio aliquo, ut pernoscere valeamus utrum dosis ultima, id quod quærimus præstiterit, antequam nova ingeratur. At ubi semel finem propositum obtinuerimus, dosis Anodyni in morbi progressu exhibendi, jam minor pro re nata definienda erit.

Exempla haud pauca in promptu mihi sunt, quibus eis quæ hactenus tradidi fidem astruam, at unicum impræsentiarum adducam. Aprilis 13. Anno 1681. Quædam è nostrâ viciniâ, nomine *Crosse*, ad me accedens atque flens, obnixè petiit ut filium ejus decennem adirem, qui à die quarto malè habens, Variolis, ut ipsa metuebat, jam laborabat. Ego à podagrâ, quæ me tunc temporis excruciabat, detentus, Pharmacopolam, quo uti soleo, rogavi ut ægrum inviseret, ac mihi de ejus statu referret: rediens ille mihi narravit pueri matrem è nescio cujus mulierculæ consilio, *pulverem Comitissæ* & alia calidiora remedia filio propinasse, quin & stragula adjecerat matris indulgentiâ, sub quibus quasi defossus latebat æger, ut horum pondere sudores (ad quos ceu ad sacram anchoram in hoc morbo fœminæ confugiunt) exprimeret; ad hæc magnam *Posseti* calentis vim, *floribus Calendulæ & cornu Cervi incoctis*, ægro infuderat; unde adaucto Febris calore, tantam spiritibus confusionem induxerat, ut præter modum deliraret æger, totis adstantium viribus vix lectulo affixus, ac incondita quædam, furentium ad instar, submurmurans. Nondum tamen in lucem prodibant exanthemata, vel saltem obscurè, sed denso agmine cutim impetebant, inhibitâ planè eruptione ab hac methodo violentiore, quæ ad eam sollicitandam destinabatur. Jubeo ut è lecto eximatur quantò ocyùs, neque eundem nisi noctu ingrediatur ante lapsum *sextum diem*: dein ut syrupi de Meconio unciam dimidiam statim sumat, quo ne hilum proficiente, post horæ spatium eandem dosin repeto, at nullo cum fructu; quippe quòd sanguis tam immani furebat orgasmo, ut non nisi unciis duabus cum dimidiâ (spatio tamen inter singulas semiuncias interjecto, quò liqueret quid postrema dosis præstiterat) intro assumptis frænari posset; quo facto, unciam dimidiam tantùm singulis noctibus hauriendam præscripsi usque ad finem morbi: quæ

qui-

quidem illam spirituum requiem, quam crebrior exhibitio paraverat, tueri jam partam valebat. Unde etiam convaluit æger.

Hîc minimè reticendum est, quòd in quantâcumque demùm dosi, & quantumlibet repetitâ exhibeatur, primis hujus morbi diebus Narcoticum, modò sanguinis æstus atque enormis spirituum agitatio magnopere ferociant, vix scopum attingere poterit id, nisi æger à lectulo eximatur: Calor enim lecti calorem morbi ulteriùs augescit atque incendit; proindeque vim ita magnam Narcotici exhibere necesse erit, cui fortean Natura impar fuerit: Quod etiam usu venit, etsi haud tanto vitæ discrimine, quando Cortex Indicus exhibetur in Febre Intermittente, ægro per ejus usum in lecto se continente. Et hoc, ni fallor, in causa fuit quod curatio hujusce Febris nonnunquam protelata fuerit, quæ aliàs altiùs absoluta esset, & quandoque etiam si Febris Remittens tantummodo, & non interstincta erat, eadem adeò intendebatur, ut mortem ipsam æger haud effugerit.

Missis autem casibus extraordinariis, in quibus nullo non morbi tempore indicari potest hoc remedium, ego istâ primùm nocte exhibendum suaserim quâ lecto jam in totum addicitur, *sextâ* nempe à prima invasione, à quo tempore usque ad *diem decimum septimum* omni vesperi est propinandum, vel saltem donec æger ἔξω βελῶν quod aiunt, fuerit constitutus. Sexto enim die caro Phlogosi quasi corripitur; unde caput ab humoribus exinde concalefactis turbari incipit & vacillare.

Curandum est autem sedulò, ut Anodynum temporius sumatur hîc, quàm in aliis morbis: quoniam quidam caloris & inquietudinis quasi paroxysmus Variolosos sub vesperam semper affligit; & quandoque accidit quòd, nisi maturiùs exhibeatur sub ultimis morbi diebus, æger, derepente paulò hebetior factus, mox incalescat, post de ægritudine queratur, quæ brevi in ipsâ morte terminatur; attonitis haud parum amicis, qui paulo ante magnam de ægro, ceu convalituro, spem foverant. Cui tanto malo occurri fortean poterat Anodyno confestim ingesto. His itaque diebus, *undecimo* verò præ cæteris, Paregoricum temporiùs propinandum impero, etiam horâ quintâ sextave pomeridianâ, utque in promptu sit, si quando fortè ægritudo ex improviso invaserit. Quin imo persuasissimus sum nonnullos ex mihi notis ideò fato functos, quòd dicto medicamento, re jam postulante, distituerentur; cujus ope, si adfuisset, adhuc inter vivos numerari potuissent. Atque hoc in loco maximè, si in quo unquam alio, *Occasio præceps est.*

Quapropter cùm tam ingens discrimen impendeat, si Narcoticum vel sat citò non fuerit propinatum, vel si è diverso ita præmaturè, ut ejusdem vis paregorica & spirituum sedatrix exoleverit, quàm illud repetendum veniat; idcirco cùm res in lubrico sit, tutissimum omnino est Anodynum statis horis tam manè quàm serò exhibere, ultimis sc. & periculosissimis morbi diebus. Neque hoc tempore syrupi dicti uncia semper

sufficit,

sufficit, cùm ea quantitas nihil magis præstet in intensiori sanguinis inflammatione & spirituum animalium exorbitantiâ insigniore, quàm uncia dimidia in morbo mitiore. Quinimo iterata experientia me edocuit, *Sesquiunciam* in juvenibus & sanguineo temperamento præditis pro singula dosi, violentiæ symptomatum, quæ tunc ingruunt, & in quibus præcavendis toti sumus, frangendæ parem tantùm esse; quodque hæc ipsa dosis in talibus subjectis, atque iis temporibus, manè & serò, non tutò tantum, sed cum magno etiam ægrorum commodo, repeti possit, donec illi convaluerint.

Neque verò hoc reticebo, quòd in ultimis diebus Variolarum egregiè confluentium quandoque necesse habui etiam ter in spatio diei naturalis, *i. e.* Octavâ quâque horâ, Narcoticum exhibere; quando scilicet vel ob violentum spirituum orgasmum, vel ob eorumdem confusionem, ægritudinem aliqualem inducentem, longiora ab usu ejus intervalla haud concederentur. Hoc autem notandum, quòd si tam frequens Diacodii exhibitio ægro nauseam creet (quod in dictis diebus sæpe accidit) hoc in casu *Laudanum liquidum* propinandum; cujus *gutt.* xvj. idem valent, ac ℥j. *syr. de Meconio*, nempe si eodem modo præparetur, quem in *Libro de Morbis acutis & in Cap. de Dysenteria* ibidem descripsimus.

Objicient, sat scio, illi, quibus hæc minus placent, materiam peccantem à Narcotico toties & in tàm larga dosi repetito, fixam iri, & Ptyalismum retundi. Quibus respondeo, omnino fatendum esse Salivationem aliquatenus imminui, nunquam tamen ita penitus cessare, ut non longissimis ab assumpto Anodyno intervallis, atque ejus vi jam fatiscente, nonnihil recrudescat, imò verò gemino hoc commodo stipetur. Primò quòd æger, viribus à Narcotico instauratis, pituitam validiùs expectorare valeat. Dein quòd Saliva, quæ excreatur, licet parcior sit, rectiùs tamen excocta est, quàm si Anodynum non fuerit exhibitum. Proximo loco, Ptyalismi defectus hîc partialis plusquam compensatur faciei manuumque tumore, qui ex repetito Paregorici usu & certior est & major in iis diebus, quibus hæ partes solent intumescere: facies scil. ab octavo die usque ad undecimum, (quo tempore ferè incipit subsidere) manus verò ab undecimo, usque dum pustulæ eas obsidentes maturuerint. Atque fidenter assero, neminem in hoc morbo probè versatum posse negare utriuslibet horum tumorum absentiam, quo tempore se debent ostendere, pejoris esse ominis, quàm Ptyalismum interceptum. Me quod attinet, longè tutius esse autumo Ptyalismi compescendi discrimen subire, quàm à Narcotico abstinere: quod ita impensè morbus hîc efflagitat, ut in eo rudis sit oportet & parum observationi deditus, qui ægros suos subsidio tanto defraudat.

Non verò ita capienda sunt, quæ hactenus disserui, ac si ego quotidianum Diacodii usum, vel eâ quæ convenit dosi, in tenellulis Infantibus, qui Variolis Confluentibus laborant, suaderem, nisi morbus periculum grave intentet, idque duabus de causis; primò, quia usque adeò non calent

calent infantes, atque illi, quorum vitæ fax plenius accensa jam luculentius ardet; dein quod Narcoticorum jugiter assumptorum vim non ita benè ferat ætas mollior, & magis infirma. Adde quòd sponte suâ somno ferè perpetuo morbi tædia fallunt Infantes. Nihilominus quoties vel phrenesi illi corripiuntur, vel pustulæ mali moris sunt, Anodyna omninò indicantur, horum enim utrumque sanguinis atque spirituum animalium motum interturbatum plus satis evincit.

Duo hæc, quæ adeo prolixè tractavimus, nempe ista methodus, quâ inhiberi debet præpropera materiæ Variolosæ primis in diebus assimilatio, tum & altera, quâ motus spirituum inordinatus ab externarum partium inflammatione excitatus, est præcavendus, duo sunt quasi Cardines, in quibus omnis hujus morbi Curatio vertitur, quandoquidem quæ ex eo oriuntur mala, quòd utrique huic discrimini non satis occurreretur, funesta illa symptomata invitant, quibus Variolarum tragœdia absolvitur. Quocirca cum præcipuæ hæ fuerint Indicationes Curativæ, ubi iis modo jam tradito fecero satis, nihil amplius mihi restat agendum, in quantum sc. Medicus sum, non verò formularum medicarum Præscriptor: Quas ego duas, sive Artes, sive Dotes, sive etiam Provincias appellare libeat, toto cœlo à se invicem distare arbitror.

Unum adjicio, si *Epispastico* opus fuerit, id peramplum & satis acre ægri Nuchæ applicandum, quod ita opportuno tempore fieri debet, ut neque præmaturè appositum vim epispasticam ante diem undecimum, in quo summa rerum agitur, amiserit; neque in eum ipsum diem rejiciatur, quo jam tardiùs adveniens, illo temporis articulo obesse possit, præ calore & æstu, quem sanguini imprimit, cum Febre Secundaria vix pari Marte tunc decertanti. Opportunissimè itaque applicatur Epispasticum nocte illâ, quæ magnam morbi crisin præcedit, mox ab assumpto Paregorico, quod tunc erat exhibendum. Apposito per id temporis Vesicatorio, dolor, quem ejusdem morsus adferet, desinet ante diem illum, quo æger, vel agonizaturus, & materiæ peccanti eo ipso tempore dabitur exitus, quo eo est opus ad vincenda mala ista, quæ illum diem præstolantur. Hoc enim primùm tempore, quod in hujus morbi Historia fusè deduxi, facies, quæ hactenus inturgescebat, jam detumescere incipit, & salivatio, quæ hucusque pleno amne fluebat, decrescere, condensato jam, & non nisi ægrè excreto, qui eam excitabat, humore. Ut verò mittamus Epipasticum illud tum faciei detumescentiæ, tum etiam imminutæ Salivationi quandantenus substitui, Febri insuper Secundariæ perdomandæ aliquatenus conducit, quæ nunc temporis invalescit, sanguine quasi obruto & penitus infecto puris copiâ à totidem abscessulis resorptâ; adeò ut in omnibus ferè, quos unquam tractavi, Variolis laborantes, observaverim, pulsum in carpo salientem ægrè percipi posse hoc tempore, utut facilè se pridiè hujus diei & postridie etiam, digito exploratori se proderet.

Sed inter ea, quæ à capite sive derivant sive revellunt, nihil æquè mihi

videtur operari ac *Allium* pedum plantis applicitum. Quod Allium revera attrahat, manifestum est à vesiculis, quas sæpè excitat; & à dolore illo non ferendo, quem nonnunquam, licet rarò, affert, etiam non excitatis vesiculis, humores scil. in partes illas invitando; unde dolor tam vehemens quandoque exortus est, ut cataplasmate è mica panis similaginei in lacte cocti eundem sedare necesse habuerim: In adultis itaque qui Variolis Confluentibus laborant, Allium incisum & linteo involutum plantis pedum admovere soleo, à die octavo, in quo primùm facies intumescit, donec jam morbus periculo omni vacet, singulis diebus renovandum.

Neque interim istud mihi prætereundum est, ægrum scil. à carnibus, durante morbo, arcendum omninò esse, & cerevisiam lupulatam eamqum tenuissimam tantùm pro potu concedendam. Jusculis avenaceis, pomis coctis, & jam dictâ Cerevisiâ commodissimè interea vitam tolerabit. At verò instante jam maturatione, ubi particulæ purulentæ in sanguinis massam regurgitantes eandem tabo suo inquinaverint, utile erit cochlearia vini aliquot, singulis auroris & noctibus ægro indulgere. Stragula quod attinet, & lodices quibus æger in lecto est contegendus, neque plura sint illa, neque pauciora, quàm quibus sanus utebatur. Quin & liberum ei sit, quoties voluerit, se ab hac in illam lecti partem transferre, quo præpediri possint sudores isti symptomatici, quos ægro nocere satis opinor, evici. Eodem pacto etiam præcavebitur efferatior exanthematum phlogosis excitata à nimio calore, quem carnes contrahunt, quoties æger semper eodem in loco, ceu palo defixus, jacet. De hoc autem aliàs prolixiùs disserui.

Casum nuperrimum, ceu specimen integræ hujus Praxeos, subnectam. Hâc ipsâ hyeme me accersebat fœmina nobilis, Domina *Dacres*, ut quendam suum nepotem, Dominum *Thomam Cheut*, temperamento perquam sanguineo & ætate florentem Medicus curarem. Pridie cœperat febricitare vehementer; colluviem biliosam in magna copia per vomitum rejiciebat; dorsum plurimùm dolebat. His malis solatium quærens & levamen, lectum petebat, & tum stragulis acervatim injectis, tum calidis assumptis liquoribus sudores per diem integrum omni ope sollicitabat, sed frustra, cùm tanta ad vomendum proclivitas, & alvi fluxus, licet modicus, omnem sudorificorum vim eluderent; Oleum interea Febris igni affuderat, quo illa multum increverat. Ego jam Variolas brevi exorituras suspicabar, easque insigniter confluxuras, tùm ob ætatis vigorem, tum etiam quòd sanguinem multùm excalefecerat irrito sudoris extorquendi conatu, (quo quidem, si modò æstate ægrotaverat, & mictum sanguineum & maculas purpureas certò advocaverat) tum verò maximè, quòd semper observaverim in juvenibus immani vomitione, ægritudine, & dolore præter solitum vexatis, Variolas insequentes ultra modum confluxisse. Meum itaque esse ratus, ut nullum non lapidem moverem, quo præproperam materiæ Variolosæ assimilationem obstruerem, à lecto illum arcebam, nisi statis prius horis somni. Die sequenti (tertius is erat] Variolis nondum comparentibus, sanguinis uncias octo è dextro brachio manè extrahi

curabam;

curabam: optimus erat ille floridusque, cùm adhuc spirituosum tantum μίασμα exceperat, nondum verò putredinem illam, quam conciliat longior morbi mora, & in eorum sanguine utplurimum conspicitur, qui nuper ab hoc morbo convaluerint. Horâ quintâ post meridiem diei ejusdem, Infusionis Croci Metallorum unciam unam exhibui; ex qua satis commodè vomebat, & ægritudine levatus, longè melius habere visus est, jam haud invitus à lecto abstinens, à quo prius ægerrimè se divelli patiebatur, ægritudine & vertigine mactatus. Die quarto manè accedens, exanthemata, quibus præcavendis tanta fueram molitus, eo numero prodeuntia conspexi, ut ab insigniori quem minitabantur, confluxu, ægri vitæ metuendum esset. Diligenter itaque cavebam, ne lecto interdiu committeretur, consulebam etiam, ut Cerevisiam tenuem Spiritu Vitrioli instillato acidulatam potaret. In his ad sextum usque diem perseverabat; quibus diebus licet non ægrotaret, sed aurâ liberiùs vescens multùm reficeretur, tamen alvo subinde laxiore fuit. Jam sub meridie non valebat ulterius, quod hîc fieri assolet, se à lecto abstinere, decubuit itaque usque ad finem morbi, me non reluctante, cùm nunc erupissent pustulæ omnes, quæ, non obstante meo omni conamine, plus satis confluebant. Quamvis enim pauciora erant exanthemata iis, quæ in nonnullis observavi ab hoc morbo extinctis, plura erant tamen, quàm plerisque eorum, qui sanantur, solent prodire. Hâc primùm nocte Syrupi de Meconio Unciam unam in Aq. flor. Paralys. propinabam, singulis deinceps noctibus repetendam; suadebam etiam, ut non aliis stragulis, quàm quibus sanus assueverat, tegeretur; ut Jusculis Avenaceis, & Hordeaceis, nonnunquam etiam pomo cocto vesceretur; Cerevisiam etiam tenuem hauriret. Die octavo Allium incisum & panno lineo inclusum pedum plantis applicandum curavi, & renovandum quotidiè, donec extra aleam consisteret. Post hæc pro augescentium pustularum genio omnia cedebant, usque ad decimum diem; quo tempore manè eum invisens, licet mediocriter se haberet, Febris tamen Secundariæ quendam quasi prodromum deprehendi, cum jactatione aliquali. Mox itaque procellam veritus imminentem, Paregoricum suprà laudatum exhibui, à quô tranquilla omnia & pacata; eâdem nocte Syrupi de Meconio Sesquiunciam præscripsi. Sequente aurorâ, diei scil. undecimi, cùm post exolescentem vim Anodyni, quod hesternâ nocte sumpserat, jam de novo esset irrequietior, Diacodii iterum Sesquiunciam extemplò ingessi, vesperi item tantundem, atque eandem dosin manè & serò ut assumeret quotidie consulebam, donec omnino convalesceret. Paruit æger; neque aliquod nos deinde symptoma exterruit, nisi quòd urina ei quandoque supprimeretur, (malum junioribus hoc in morbo familiare] quam tamen genubus innixus in lecto reddebat, Ptyalismum quod spectat, quantumvis salivæ copia frequenti Anodynorum in tam larga dosi repetitione aliquantulum interciperetur, tamen longiore ab eorum usu intervallo pituitam concoctam excreabat, ac facies manusque debito tempore pro votis intumescebant. Die decimo octavo è lecto

surgebat, & tunc primùm jusculum è pullorum carnibus indulgebam; à quo per gradus indies ad victum consuetum redibat. Die vicesimo primo sanguis mittebatur è brachio dextro ad uncias octo, qui Pleuriticorum sanguinem æmulabatur, & puris ferè instar erat. Denique ad quatuor vices, spatio interposito, purgatus fuit.

Hìc subinnuam, quod quoties in his pagellis dies ab invasione v. g. sextum, undecimum, &c. nominaverim, non ita accipi id velim, quasi Variolæ Confluentes tertio nunquam non die erumperent; cùm satis sciam quandoque ita accidere, etiam in iis, qui vel maximè confluunt, ut pustulæ non nisi post aliquod à die tertio temporis spatium se exerant. Eruptio autem utplurimum in diem tertium ab invasione incidit, & ut plurimum, qui (e. gr.) die Lunæ confluentibus Variolis primùm laborare incipit, die Mercurii sequenti pustularum primitias in cute summa deprehendet, & Jovis dies ab illo die Lunæ secundus, undecimus ille erit, periculi plenissimus, nisi interposuerit se Medicus.

Atque hìc iterum repeto Theoremata hæc omnia ad *Confluentes* tantùm *Variolas* referri debere, quæ in genere distincto nullum prorsus usum habent, nec ab illo exposcuntur. Et tam sibi quàm aliis imponunt, qui attollunt cristas, quoties eos sanaverint, quibus Exanthemata numero pauca, eaque interstincta efflorescebant. Si tentare libeat, quantum in Arte valeant, in Variolis Confluentibus vires experiantur; maximè quoties vel florentes ætate, vel eos qui immodicâ vini ingurgitatione nimium incaluerint, hic morbus invaserit. Ne in levioribus exercitati, ita toto cœlo aberrent, ut se eos servasse existiment, quos ipsi adstantes non occiderint.

Verùm dissertatiunculam hancce non priùs finiam quàm ubi retulero quæ mihi, dum hæc scriberem, suo ore narravit Amicissimus Dominus *Carolus Goodall*, M. D. Collegii medicorum Socius, atque impræsentiarum Censor: quod mihi ideò faciendum duxi, quo meliùs iis fidem conciliem, quæ cum hìc, tum alibi & de Petechiis, & de mictu sanguineo affirmavi: utrumque nempe hoc symptoma quoties Acutis morbis accedit, atrociori sanguinis inflammationi omnino deberi, ac proinde Refrigerantia indicare remedia. Casus se ita habuit.

Juvenis annorum quasi 27. habitu corporis extenuato, & calido temperamento præditus, Febre violentâ & continuâ correptus est mense Junio, Anno 1681. Lingua erat sicca & scabra, sitis vehemens, pulsus celer, dolor regionem cordis scrobiculo vicinam discruciabat, dorsum verò imprimis, (in quo jugiter desæviebat) sanguinem subinde mejebat, tum & Petechiæ coloris subfusci collum, pectus, & carpos densè insidebant. Die sexto accersitus Medicus, & ægrum de vitâ periclitari à nimia urinæ sanguinolentæ excretione comperiens, Indicationes curativas ad sanguinem refrigerandum incrassandumque, tum etiam ad vasorum oscula, quæ in Renibus relaxata dehiscebant, obturanda dirigendas censebat.

Præmissis itaque tum Venæ-sectione, tum Bolo lenitivo, ægrum; ut à lecto, quan-

quantum fieri potuit, se abstineret, seriò monuit, cùm à continuo lectuli calore mictum sanguinis promoveri non dubitaret: suadebat etiam ut in culcitrâ corio tectâ æger potius dormiret, supinus non nisi rarissimè jaceret, lac aquæ permistum, ut potaret, Panatellâ, oryza lacti incoctâ, pomis coctis, sive solis, sive aquæ fontanæ intritis, & saccharo edulcoratis vesceretur. Medicamenta ordinabat sequentia.

℞. *Fl. rof. rub.* ℨvj. *cort. inter. Querc.* ℥ß. *Sem. Plantag. parum contus.* ℨiij. *Aq. Font.* ℔ij. *Sp. Vitriol. q. s. ad gratam aciditatem: infundatur in vase clauso calore leni per quatuor vel sex horas. Colat. add. aq. Cinnam. hord.* ℥iij. *Sacch. albiss. q. s. ut f. Tinctura gustui grata, de quâ sæpiusculè bibat die noctuque.*

Enema è lacte cum Syrupo Violaceo injiciebatur horâ à meridie secunda: & horâ somni sequens Haustus propinabatur.

℞. *Aq. fl. Paralys. Plantag. Cinnam. hord. an.* ℥ß. *Aceti stillat.* ℨij. *Syr. de meconio* ℨvj. *M.*

Die septimo, symptomatis vix se remittentibus, Enema jam descriptum singulis diebus injiciendum curabat, tum etiam Emulsionem, Haustumque ad hunc modum præscribebat.

℞. *Sem. Cichor. Endiv. Lactuc. Portulac. an.* ℨij. *Sem. Cydon. Papav. alb. an.* ℨiß. *Amygd. dulc. excort. n.* iiij. *contundantur simul in Mortar. marmor. sensim affundendo Aq. Hord.* ℔iß. *colat. add. facchar. Cryftall. q. s. f. Emulsio, de qua bibat cochl.* xij. *quartâ quaque horâ.*

℞. *Aqu. fl. Paralys. Nymph. germin. Querc. Plantag. an.* ℥ß. *Aceti stillat. Aq. Cinnam. hord. an.* ℨiij. *confect. de Hyacinth.* ℨß. *syr. de meconio* ℥j. *M. f. Haustus horâ somni sumendus.*

Die octavo, cùm adhuc instaret Febris, sanguis Urinæ immistus copiosiùs exiret, & Petechiæ in præmemoratis partibus numerosæ comparerent, omnia hæc symptomata à sanguinis calore, tenuitate & acrimoniâ, oriri conjectans, sanguinem secundâ vice detraxit, liberaliorem cerevisiæ tenuis usum, cui Vitrioli spiritus ad gratum acorem priùs instillabatur, concessit: quam cum fastidiret æger, possetum è succo limonum & lacte ei indulsit, uti etiam limonum pulpam in taleolas divisam & saccharo involutam. Addebat & sequentia.

℞. *Cons. Lujul. Cynorrhod. an.* ℥ß. *confect. de Hyacinth.* ℨiij. *Diascord.* ℨiß. *coral. rub. præparat. sang. Dracon. Bol. Armen. an.* ℈j. *Syr. è Symphyt. & Pilosell. q. s. ut f. Opiata, de qua capiat quantit. Avellanæ sextâ quâque horâ, superbibendo haustulum seri lactis succo limonum facti, & sacch. alb. edulcorati, vel decocti Vulnerarii Spiritu Vitrioli acidulati.*

Haustus hesternâ nocte præscriptus repetatur, cum Syr. de Mecon. ℨx.

Nono die Petechiæ paulatim evanescebant, Urina minùs sanguine scatebat, quique inerat sanguis faciliùs separabatur, & matulæ fundum libentiùs petebat: hortabatur itaque ægrum ut in Remediorum horum usu perseveraret, & diebus aliquot elapsis sequentia adjiciebat, ad eundem scopum collimantia.

℞. *Cons. Rof. rub. per setaceum traject. & Vitriolat.* ℥iv. *balsam. Lucatel.* ℨij.

℥ij. Bol. Armen. Sang. Dracon. Spec. Electuar. Diacoral. an. ʒj. Syr. è Coral. q. s. ut f. Elect. de quo cap. quant. Nuc. Moschat. bis de Die, superbibendo haustum Emulsionis sequentis.

℞. Sem. Lactuc. Portulac. an. ʒiij. Cydon. ʒjß. Papav. alb. ℥ß. Amygd. dulc. excort. n. v. contund. in mortar. marmor. sensim affundendo Aq. Plantag. ℔ij. Aq. Cinnam. Hord. ℥ij. Colat. add. Sacch. q. s.

His remediis, favente numine, æger intra septimanas tres à Febre & horrendis illis quæ memoravimus symptomatis liberatus, Petechiis abolitis, atque urinâ tum colorem naturalem, tum consistentiam recipiente, paulatim ad sanitatem & vires pristinas rediit.

Quamvis autem symptomata ista jam dicta Febri continuæ accrescerent, non verò illi morbo, de quo nos suprà egimus; cùm tamen quoties utrumlibet ea comitantur, à vehementi inflammatione & sanguinis nimiâ attenuatione, unde sanguis per oscula vasorum quasi vi exigitur, semper ortum ducant; nullus dubito quin par Methodus in tantâ causarum paritate omninò sit adhibenda, quantùm sc. fert utriusque morbi Genius. Quamobrem Virum Optimum rogabam, ut mihi per illum liceret hanc ejus Curationem hîc subnectere. Quam quidem si quis vel mihi infensissimus, (cùm autem alienos mores è propriis æstimans, nullum inimicum habere sperem) præstiterat, tamen veritate victus, præclarissimam eam fuisse omnium, quas unquam novi, curationum, lubens fateret: quum jamdiu compertum habeam quàm sit fatale Febricitantibus sanguinem cum Urinâ excernere. Cum verò idem amicitiâ mihi sit conjunctissimus, quantô cum animi prolubiô & Veritati & Viri Amantissimi famæ mihi litandum erat. Hic enim ille est, qui cùm pauci admodum me vel minimum quid in re medicâ sive indagandâ, sive etiam excolendâ profecisse asserere auderent, maledictorum torrenti se medium objicere sustinuit, atque me pari zelo ac fide tutabatur, quo Parentem Filius. Quantumlibet autem beneficio tam insigni devinctus, nunquam tamen nisi eas, quas commeruit laudes, prædicarem, cum perinde ferè sit improbum sive opprobrio, sive laudatione indignos afficere, quandoquidem utrinque à veritate discedatur. Nemo itaque mihi vitio vertat, si Virum hunc ego nemini, inter eos qui mihi hactenus innotuere, probitate secundum fidenter affirmaverim, cùm in tot annorum spatio, quibus eo familiariter usus sim, nec dicto quemquam lædere, quanto minus facto, sibi permiserit. Quantum verò in ea quam profitetur Arte præcellat, modò Deus vitam ei concesserit, brevi satis elucescet; cum Eruditioni haud vulgari, quâ omnes Medicinæ tam Antiquæ quàm Modernæ tractus perlustraverit, exquisitissimam in subtilioribus Praxeos minutiis indagandis solertiam (sine qua nemo unquam Medicinam merita cum laude faciet) cautus attulerit: Unde etiam Ægrorum suorum votis, Bonus Felixque cum primis respondet.

Hæc demum sunt quæ ipse de hoc morbo sentio, quæ non mihi suggessit phantasiæ imaginatricis temeritas, sed Phænomena Practica edocuere.

Ne-

Neque sanè capio, quî fieri possit, ut fallatur is, qui cogitationes suas omnes mera ac nuda ejus sive Artis sive Facultatis Praxi limitat & determinat, quam sibi perdiscendam & cum laude exercendam proposuit: aut è contrà quî possit fieri, ut non tam in ipso se, quàm in aliis decipiendis omnes vitæ annos prodigat ille, qui in iis excogitandis operam disperdit, quæ cum Praxi nihil prorsus habent commune. Et sicuti haudquaquam faustus probusve *navis ad Clavum Gubernator* fuerit ille, qui non tam ad brevia & saxa submarina agnoscenda evitandaque, quàm ad causas Fluxûs Refluxûsque maris speculandas animum adverterit, (quod quidem cum Philosopho sit dignissimum, ab eo tamen perquam est alienum, cui id tantum negotii datum est ut navis non submergatur) ita neque Medicus, cui non alia quàm curandorum morborum provincia decernitur, quantumlibet ingenio cæterisque animi dotibus valeat, in Arte verè Medica proficiet, qui non tam in occulta & tortuosa illa Methodo, qua Natura morbos parit alitque (à qua etiam eorundem Historia pendet) indaganda, atque in remediis eidem adaptandis omnes animi vires intendat, quàm in curiosis & περιέργοις speculationibus cerebrum fatiget, ad homines orco eripiendos (quod spondet Medicina) ne hilum facientibus. Quæ quidem prævaricatio non solùm in causa est, quod genus Humanum commodis illis & emolumentis privetur, quibus à plurimorum ingenio, animique dotibus augeri potuisset, sed etiam effecit tandem, ut quæ Medica appellatur, revera Confabulandi Garriendique potiùs sit Ars, quàm Medendi. Atque eò tandem deventum est, ægris vivendum moriendumve sit, prout Philosophus vel conjectando scopum attigerit, vel ab eodem aberraverit, quod in lubrico semper est atque ancipiti, cùm primi isti speculationum repertores, non minùs quàm eorum mancipia, & servum pecus, de cerebrosis istis commentis bello quasi internecino invicem digladientur, attamen nemo fortasse omnium ipsam veritatem assequatur. Quamvis enim, si mentem seriò applicuerimus, quid de facto agat Natura, & quibus in operatione suâ utatur organis deprehendere valeamus; modus tamen quo illa operatur, mortales, aut ego fallor, semper latebit. Neque hoc mirum est, cùm longè (imò supra omnem humanum captum longè) credibilius sit nos misellos homunciones ab illustri vitæ lucisque regione exulantes, methodum qua in fabricanda machina usus est sapientissimus Artifex, capere nullatenus posse: quàm Fabrum Ferrarium rudem prorsus & imperitum, nescire quo pacto concinnetur Automaton Horarum index, cujus structura & motus exquisitissimam artis elegantiam præ se ferunt. Sicuti de facto constat Cerebrum omnis tam Sensûs quàm Motûs fontem esse, tum etiam & Cogitationum & Memoriæ officinam, & tamen non est possibile à diligentissima ejus inspectione contemplationève mentem usque adeò illuminari, ut intelligere possit, quo pacto substantia ita crassa & quasi pulpa quædam, neque operis, ut videtur, usque adeò affabrè elaborati, usui ita nobili & facultatibus tam præcellentibus queat sufficere; neque exinde assignare quis potis est, qua ratione ex

na-

naturæ ejus vi & structura partium, sive hæc sive altera ista facultas necessariò fuerit exerenda.

Atque hæc de Variolis Confluentibus: Quibus si adduntur quæ in Historiâ Morborum Acutorum de hoc affectu tradidi, summam habes eorum quæ mihi hactenus innotuere, eaque omnia diligentissimè quod à me fieri potuit, trutinata atque expensa.

Accingo me jam (quoniam tu id postulas, Vir Eruditissime) ad ea exponenda, quæ de *Affectionibus Hystericis* hactenus observâtione comperi. Quas quidem, perobscuram & difficilem, præ cæteris qui homines vexant, morbis, diagnosin habere, tum etiam ægrius curationem admittere, lubens fateor. Attamen ut potero morem tibi geram, ea, quæ Epistolæ convenit, brevitate, quam sanè à me exigit valetudo infirmior & quasi vacillans, hac præsertim anni tempestate, qua mihi verendum est, ne si pertinacius cogitationibus indulsero, Podagræ mox paroxysmum accersam. Paucis itaque expediam, quæ hîc habeo dicenda, methodo, qua uti soleo, insistens; brevem sc. morbi Historiam tradens secundum vera Naturæ Phænomena, tum etiam medendi rationem subnectens quæ mihi optimè cessit; quamque non tam librorum lectio, quàm experientia propria, Magistra haudquaquam infida, jam olim suggessit.

Hic morbus, si rectè calculum pono, Chronicorum omnium frequentissimè occurrit; & sicuti Febres cum Appendicibus suis duas partes Tertias, ad Chronicos morbos simul sumptos si comparentur, complent; ita Affectus Hysterici (vel isti saltem qui eo nomine insigniuntur] ad reliquæ partis Tertiæ dimidium assurgunt, hoc est, Chronicorum pars media sunt: Fœminarum enim paucissimæ (qui sexus Adultorum dimidia est pars) ab omni horum affectuum specie prorsus liberæ sunt, si istas excipias, quæ laboribus assuetæ durè vitam tolerant. Quin imo non pauci ex iis Viris qui vitam degentes sedentariam chartis solent impallescere, eodem morbo tentantur. Et quamlibet omnis retrò Antiquitas symptomata illa Affectibus Hystericis adnascentia Utero semper vitio verterit, si tamen *Affectiones Hypochondriacas* vulgò dictas, quas Splenis aut Viscerum nescio quorum obstructioni imputamus, cum mulierum Hystericarum symptomatis conferamus, vix ovum ovo similius, quàm sunt utrobique Phænomena, deprehendemus. Neque tamen reticendum est, Fœminas multò crebrius hoc morbi genere corripi quàm solent Mares, non quòd se Uterus magis malè habeat quàm alia quævis corporis regio, sed ob causas infrà explicandas.

Sed nec spectabilior est hujus morbi frequentia, quàm varietas illa multiformis qua se ostendit, & nullos ferè [non æmulatur ex iis affectibus quibus atteruntur miseri Mortales. Quamcunque enim corporis partem insederit, symptomata, qualia ei competunt parti, statim producit: Et nisi Medicus tam sagaci quadam solertia & δεινότητι, quàm in Arte peritia valeat, fraus ei fiet, atque ista symptomata à morbo aliquo essentiali hujus vel illius partis, non verò ab affectione Hysterica, pendere arbitrabitur.

Quan-

Quandoque v. gr. *Capitis* arcem occupans, *Apoplexiam* facit, quæ similiter *Hemiplegia* solvitur, eam omninò referens Apoplexiam, quâ tum ætate, tum mole corporis grandiores siderantur, & quæ ex eo nascitur, quòd, Cerebri Cortice pituitæ copiâ referto ac sçatente, Spirituum animalium meatus ac semitæ intercludantur: à quâ quidem causâ, quæ fæminis Hystericis accidit Apoplexia, oriri nullatenus videtur, cùm easdem haud infrequens adoriatur confestim à partu, magnâ sanguinis vi simul ejectâ, & vel partui laboriosiori, vel vehementiori alicui animi commotioni debeatur.

Quandoque *Spasmos* horrendos gignit, *Epilepsiæ* persimiles, Ventre & præcordiis guttur versus intumescentibus, & nixus ita fortes edente ægrâ, ut licet aliàs mediocrium tantùm fuerit virium, jam omni adstantium ope vix retineri queat, incondita interim atque inarticulata quædam vociferans, & pectus feriens. Fœminæ, quibus hæc species, quæ *uteri Strangulatus* vulgò audit, familiarior est, temperamento sunt utplurimum plusquàm solet sanguineo, & habitu corporis ad Viragines accedente.

Nonnunquam *exteriorem Capitis partem* occupat, Pericranium inter Craniumque, dolorem vix tolerabilem adferens, in quadam tantùm particulà quæ transverso pollice contegi possit, jugiter defixum. Dolorem hunc etiam comitantur Vomitiones enormes. Hæc species *Clavus Hystericus* mihi est, istas præ cæteris fatigans, quæ *Chlorosi* laborant.

Nonnunquam in *partes* incidens *vitales*, ita vehementem *Cordis Palpitationem* excitat, ut quæ eam patitur fœmina pro indubitato habeat, sonitum Cordis in Costas arietantis etiam ab adstantibus omnino debere percipi. Hæc species eas maximè infestat, quæ extenuato sunt corpore, & crasi minùs firmâ, quæque Extabescentium penè formam præ se ferunt; tum etiam Juvenculas *Febre Albâ* pallescentes.

Nonnunquam *Pulmones* obsidet, unde æger creberrimè tussit & ferè sine intermissione, nihil prorsus expectorans: & quantumlibet hæc Tussis species non ita valido nisu thoracem concutiat atque illa quæ Convulsiva dicitur, Explosiones tamen longè frequentiores sunt, æger præterea non ita sensu valet. Hæc autem *Tussis Hystericæ* species oppidò rara est, & fœminas pituitâ scatentes præ cæteris exagitat.

Nonnunquam in *Colon*, & regionem *Scrobiculo Cordis* subtensam impetum faciens, dolorem vix ferendum infligit, *Iliacæ Passioni* haud absimilem, ubi ægra immodicè vomit, colluviem quandam Viridem, Bili, quam *Porraceam* appellant, ferè parem, nunc etiam insoliti alicujus coloris, rejiciens. Sæpè etiam postquam ægra ad multos dies jam dicto dolore, (qui vel Stoicorum ἀπάθειαν expugnaret) & continuo vomituritionis conatu tantùm non fuerit enecta, tandem *Ictero* intensiore omnem corporis superficiem ad instar Croci tingente, solvitur Paroxysmus. Ægra interea diris mentis angoribus pressa, omnem recuperandæ Sanitatis spem prorsus abjicit: quæ quidem animi dejectio & quasi *desperatio* quædam, non magis, quantum

 ego

ego observavi, ab hac Hystericorum Affectuum specie sejungitur, quàm sive dolor, sive Vomitus præmemorati. Atque hoc genus in istis præcipuè locum habet, quæ corporis habitu laxiore crudoque sunt, tum & in iis, quæ Infantes grandiusculos, cum ingenti sui & naturalium vitæ staminum dispendio, sunt enixæ.

Quandoque hoc malum in alterutrum ex *Renibus* incursans, atrocissimo quem illic parit dolore, *Paroxysmum Nephriticum* omninò mentitur, idque non solùm doloris genere locoque quo sævit, sed & adscitis Vomitionibus immanioribus, tùm etiam nonnunquam ex eo, quòd dolor per Ureterum ductus propagetur. Ita ut ægrè admodum dignosci queat, utrum hæc symptomata ab incluso Calculo, an verò ab affectu aliquo Hysterico enascantur, nisi fortè Casus aliquis acerbior ægræ animum paulo antequam corriperetur discrucians, aut materiæ viridis per vomitum rejectio, symptomata ista Affectioni potius Hystericæ quàm Calculosæ tribuenda esse docuerint. Sed neque *Vesica* ab hoc Pseudosymptomate atque ementito Affectu immunis est; cùm non tantùm ipsa ab eo doleat, sed & Urina supprimatur, perinde ac si Calculus eam obstrueret, qui tamen nullus est. Rarissimè autem cernitur postrema hæc species Vesicam attingens, quæ verò Renum calculum imitatur, non ita raro. Utraque eas solet invadere fœminas, quarum vires repetitis sæpè paroxysmis Hystericis jam fractæ sunt, & sanitas corporis detrita.

Nunc in *Ventriculum* decumbens, continuas *Vomitiones* excitat; nunc etiam *Diarrhœam*, quoties scil. in Intestina effunditur: at neutrum horum symptomatum sequitur dolor, licet in utroque persæpè compareat dictus ille succus viridis. Utraque hæc species iis familiaris est, quas frequentiores paroxysmi Hysterici debilitaverunt.

Atque ut hic morbus omnes fermè partes *Internas* infestat, ita etiam nonnunquam & *Exteriores*, carnemque musculosam occupat, *maxillas* sc. *humeros*, *manus*, *crura*, *tibias*, nunc dolorem adducens, nunc tumorem: in quo genere is qui tibias distendit tumor præ reliquis conspicuus est. Cùm enim in Hydropicorum tumoribus duo hæc semper observari possint, ut tumor sc. sub vesperam se majorem exhibeat, tum etiam ut pastæ instar madentis, vestigium digiti fortiùs impressi formamque referat; jam in hoc altero, tumor matutino tempore protuberantior est, nec digito cedit prementis, aut vestigium ullum manet. Plerumque etiam tibiarum alterutram tantùm inflat: de cætero sive magnitudinem spectes, sive etiam superficiem Hydropicorum tumores ita ad amussim æmulatur, ut ægrè se haud facilè ab ea quæ insedit sententia, dimoveri patiantur.

Sed neque ipsi *Dentes* (quod vix credas) ab hujusce morbi insultu se possunt defendere: licet neque vel minima cavitas, neque humoris alicujus defluxus, saltem qui percipi queat, doloris sive ansam præbuerit, sive vehiculum; qui nihilominus nec mitior est, nec contractior, aut expugnatu facilior. Isti verò tum dolores, tum tumores, quibus afficiun-

tur,

tur, partes exteriores, quas suprà memoravimus; eas præcipuè fœminas adoriuntur, quæ, longâ paroxysmorum Hystericorum serie ac impetu violento tantùm non exanimatæ, vitam ducunt vix vitalem.

Inter omnia verò morbi hujus tormenta, nullum se tam crebrò ingerit quàm *dolor in Dorso*, quem certo certiùs persentiscunt, quotquot vel levissimè hoc affectu tanguntur. Quin imo id habent effectum commune dolores prædicti, quòd illa, cui inhæserant regio, etiam post eorum discessum, tenera sic & quasi fustibus probè fuerit dedolata, tactum refugiat; quæ quidem teneritudo sensim evanescit.

Hoc interim observatu dignissimum est, quòd non rarò notabilis quædam *externarum partium refrigeratio*, symptomatis his omnibus viam quasi sternit, & plerumque non nisi paroxysmo finito dispellitur: quam quidem refrigerationem haud semel isti ferè, quâ rigent cadavera, parem comperi, pulsu nihilominus rectè se habente.

Addo, quòd Hystericæ ferè omnes, quotquot ego hactenus tractavi, de *spirituum* dejectione sive *subsidentiâ* (ut cum illis loquar) conqueruntur; pulmonis regionem indigitantes, quoties locum, in quo hæc spirituum contractio seu subsidentia sentitur, volunt designare.

Demum mulieres Affectione Hystericâ laborantes, nunc in *risum* effundi, nunc in *lachrymas* pariter immodicas solvi, nullâ προφάσει manifestâ sive illum, sive has extorquente, nemini non est notum.

Inter omnia verò, quæ in hoc morbo comparent Phænomena, illud maximè proprium est, atque ab eo ferè inseparabile, quòd sc. ægræ *urinam* subinde reddant planè *limpidam* ad instar æquæ è rupibus scaturientis, idque satis copiosè; quod quidem ego sigillatim percontando, in omnibus ferè didici signum esse Pathognomonicum eorum Affectuum, quos in Fœminis *Hystericos*, in Maribus *Hypochondriacos* appellandos censemus. Atque in Masculis nonnunquam observavi, quòd mox ab excreto lotio coloris Citrini [imò verò proximo temporis momento) violentiori aliquo animi motu derepente perculsi, statim urinam, Crystallum claritate æmulantem, magnâ copiâ & impetu diu continuato ejecerint, eò usque se malè habentes, donec urina pristinum colorem induerit, & paroxysmus simul evanuerit.

Quin & omnibus tàm Hystericis, quàm Hypochondriacis, quibus scilicet jam malum inolevit, id accidit, ut *flatus* quandoque *nidorosos* è ventriculo emittant, quoties aliquid comederint, licet moderatè tantùm & pro ratione appetitûs, tum etiam aliquando *acidum* eructent, acetum sapore referens, quoties in os ascenderit: læsâ nempe utrobique concoctione, & succis proinde à naturali statu interversis.

Neque hoc tantum nomine infelices sunt, quòd corpus ita malè affectum & quasi conquassatum, ad instar ædium ruinas undiquaque minitantium, tantùm non corruat & fatiscat, cùm magis adhuc animo ægrotent, quàm cor-

corpore: Cùm enim desperatio planè insanabilis de hujusce morbi natura sit, indignantur admodum quoties aliquis vel minimam de sanitate recuperanda spem injecerit; facilè interim credentes omnia sc. quæcunque in homines cadere possunt incommoda, quæque adeò fert rerum natura, perpessuros, tristissima quæque sibi ominantes, atque timorem, iram, zelotypiam, suspiciones, & si quæ atrociora sunt animi pathemata, vel ex levissima, vel etiam nullâ datâ ansâ, arripientes, & sinu foventes irrequieto anxioque; ab omni interim gaudio, spe, lætitiâ abhorrentes: quæ si fortè occurrant, quando hæ raræ aves sunt, velocissimè avolant, animum interim haud minus vehementer exagitantia, quàm solent mœstiora illa πάθη, ita ut nullibi mediocritatem servent, in una levitate constantes; nunc amant præter modum, mox odio eosdem sine causa prosequuntur: nunc hoc illudve sibi agendum proponunt, mox à proposito resiliunt, & quod cum eo pugnat, aggrediuntur, sed neque hoc peragunt, ita animi pendentes, ut nunquam liceat quieta mente consistere. Quodque de Superstitiosis asserit Orator Romanus, nostris hisce Melancholicis pulchrè quadrat. *Perfugium videtur omnium laborum & sollicitudinum esse somnus, ac ex eo ipso plurimæ curæ, metusque nascuntur*; cum funera tantùm in somniis, & denatorum Amicorum umbræ repræsentantur. Ita tàm animo quàm corpore excarnificantur, quasi hæc vita omnis Ignis esset Expurgatorius, in quo scelera alio in statu perpetrata jam luerent atque expiarent. Neque hoc tantùm Maniacis accidit & furiosis, quos dicimus, sed etiam illis, qui, si hos animi impetus excipias, prudentiâ ac judicio valent, quique & meditationum profunditate, & sapientiâ orationis longè eos superant, quorum mentes his cogitationum aculeis nunquam fuerint excitatæ. Ita ut non sine ratione observaverit Aristoteles, Melancholicos cæteris ingenio præstare.

At verò tam horrendus animi status, qualem suprà delineavimus, non aliis competit, quàm iis, qui diu multumque cum hoc morbo conflictati, tandemque subjugati quasi victas manus dant, maximè si res adversæ, animi mœrores, sollicitudinesve, nimia in literarum studio assiduitas, atque animi contentio, cum prava corporis diathesi conspirantes, oleum camino adjecerint.

Dies me deficeret, si omnia quæ affectus Hystericos gravant symptomata enumerare velim; tàm diversâ atque ab invicem contrariâ specie variantia, quàm nec Proteus lusit unquam, nec coloratus spectatur Chamæleon. Proinde rectè mihi videtur rationem subduxisse *Democritus* (quantumlibet in morbi causa hallucinaretur) ubi in Epistola ad Hippocratem missa disertè asserit: *Sexcentarum ærumnarum, innumerarumque calamitatum authorem esse Uterum*. Neque tantùm multifaria sunt ista, sed nec regulâ aliquâ aut Typo uniformi se contineri patiuntur, quod in aliis hominum Affectibus tamen usu venit, sed quasi farrago sunt quædam φαινομένων incomposita atque inordinata, unde perarduum est hujus morbi Historiam describere.

Cau-

Causæ autem hujus morbi *Procatarcticæ* seu externæ, vel sunt vehementiores corporis motus, vel etiam multo sæpius, violenta quædam animi commotio à repentino aliquo, sive iræ, sive doloris, sive etiam timoris, & similium Pathematum insultu. Quoties itaque me consulunt Fœminæ de hoc illove corporis affectu, cujus ratio è vulgaribus Morborum dignoscendorum Axiomatis nequeat reddi, nunquam non diligenter ab eis exquiro, An non eo de quo conqueruntur malo, tùm præcipuè fatigentur, cùm tristitia, æruma, aut alia aliqua perturbatio eas malè habeat; quod si annuerint, jam satis superque mihi constat morbum in hâc, de quâ agimus, Tribu censendum; præsertim verò si diagnosin id clariùs illustret, quod sc. certis aliquot temporibus urinam limpidam & Crystalli æmulam, eamque copiosam simul excernant. His verò animi motibus, qui usitatiores sunt hujus morbi προφάσεις, accedunt vel Stomachi vacuitas ab inediâ pertinacior, vel nimiæ humorum evacuationes, sive à sanguine intemperanter effuso, sive ab Emetico, aut Cathartico, cui impares erant ægræ vires.

Jam verò ab hâc totius morbi imagine, secundum vulgatissima ejus φαινόμενα depicta, proximo loco ejus *Causæ Efficientes internæ* sive προηγουμέναι mihi veniunt pensitandæ, quantum eas, ex omnibus quas descripsimus Circumstantiis simul junctis, expiscari valeam. Pendent ergo Affectiones illæ, quas in fœminis Hystericas, in maribus Hypochondriacas insignire libet, quantum ego judico, à spirituum Animalium ἀταξία, unde facto impetu in hanc illamve partem plus quàm pro ratâ densi nimiique feruntur, spasmos uti & dolorem excitantes ubi in partes sensu exquisito præditas irruunt, atque organorum, tum ejus in quod se ingerunt, tum istius à quo abscedunt, functiones pervertentes; cùm utrumque ab hâc tam iniquâ partitione, quæ naturæ œconomiæ penitus adversatur, haud parum detrimenti capiat.

Cujus quidem ἀταξίας origo atque *causa Antecedens*, est debilior dictorum Spirituum Crasis, sive nativa ea fuerit, sive etiam adventitia, unde quâvis προφάσει dissipatu faciles sunt & eorundem systema nullo ferè negotio dirimitur. Quemadmodum etiam *Homo* quidam *Exterior* conspicitur ex partibus sensui obviis compaginatus, ita procul dubio & *Interior* est quidem Homo è debitâ spirituum serie & quasi Fabricâ constans, solo rationis lumine contemplandus. Hic verò cum temperie corporis intimiùs conjunctus & quasi unitus, tanto ægriùs faciliusve de statu suo dejicitur, quanto major est minorve ea, quam à natura sortimur, Principiorum constituentium firmitas. Quamobrem Fœminas longè plures quàm Masculos hic morbus aggreditur, quoniam videlicet istas natura magis delicatulo rarioreque habitu [ceu vitæ molliori, & hominum deliciis destinatas] blanda donavit; Mares autem toroso corporis robore, utpote qui laboribus exantlandis in tellure colendâ, & repastinanda, & feris, quibus alantur, capiendis, aliisque similibus, apti nati sint.

Dictam autem Spirituum ἀταξίαν hujus morbi causam esse, Phænomena jam descripta satis probant; quorum præcipua tantùm attingam; à no-

tissimo illo Affectu Hysterico, qui *Uteri Strangulatus* vulgò dicitur, initium faciens. Hîc jam Spiritus, facto quasi agmine in ventre inferiore, catervatim magnoque impetu in fauces irruentes, spasmos excitant per omnem quam transeunt regionem, ventrem inflantes ad instar Globi prægrandis, qui tamen nihil aliud est quàm partium spasmo tentatarum convolutio & quasi conglobatio quædam, quæ non nisi magnâ vi reprimi potest & coerceri. Partes interim externæ massaque carnea à spiritibus, jam aliò raptis, magnâ ex parte destitutæ, eò usque frigescunt persæpè, non in hâc solâ Affectûs Hysterici specie, sed in aliis omnibus, (quod priùs adnotatum) ut cadavera non frigeant magis. Pulsus interim qualis sanarum est, nec ægra ab hoc frigore de vitâ periclitatur, nisi illud ab evacuatione aliqua enormiori præcedente originem ducat.

Idem etiam dici potest de violentiori isto Affectu Hysterico, qui externa facie *Colicam Biliosam*, vel etiam *Passionem Iliacam* æmulatur: in quo ægra dolore vix tolerando in regione Cordis Scrobiculo circumposita, unà cum immani materiæ herbam colore referentis, evomitione, discruciatur. Quod quidem symptoma haud aliunde nasci existimo, quàm à vehementi spirituum densè conglomeratorum in dictas partes impulsu, unde & spasmus, & dolor, & earum totalis facultatum subversio.

Neque ex eo quòd ista quæ in hoc Affectu sive per os, sive per sedem egeruntur, colore quandoque viridi tingantur, statim conficitur morbum hunc in humoribus residere, aut atrocissimum illum dolorem ab humoris alicujus acrimonia partem cui inhæret dilaniantis, produci; quem idcirco pro minera morbi habeamus, ac proinde Remediis tam ἄνω quàm κάτω Catharticis radicitùs extirpandum censeamus. Etenim de facto constat, ægritudinem illam, qua laborant Navigantes (à spirituum animalium agitatione ortam, in fluctuanti ac irrequieto mari) colluviem coloris planè herbacei ex hominum vel sanissimorum ventriculo exantlare, ut primùm in mare longiùs sunt provecti, quibus tamen ante semihoram ultimò elapsam non inerat Bilis hæc, quam Porraceam appellare libet. Annon & Infantes in Paroxysmis Convulsivis, in quibus spirituum Animalium maximè res agitur, tam per superiora, quàm per inferiora materiam ejusdem planè coloris ejiciunt? Quibus addendum est id, quod experientia fermè quotidiana docet, sc. quantumlibet ejusmodi sive fœminas, sive infantes iteratâ Catharsi exhauserimus, attamen color jam dictus in eis, quæ vel per vomitum, vel per sedem exeunt, usque visetur. Quin etiam à Pharmacis tàm Emeticis quàm Catharticis frequentiùs propinatis uberior materiæ viridis nascitur seges, cùm ab utroque genere spirituum ἀταξία provehatur: quæ vel, nescio quo modo istarum partium fermentum destruit ac pervertit, vel in ventriculum intestinaque vi spasmorum succum aliquem alienæ indolis intorquet, qui humores ejusmodi coloribus inficere potis est. *Chymiæ* Sectatores, licèt nondum ita bene cum illis sit, ut quæ in Organis suis πολοτέχνοις Medicamenta elaboraverint, majus aliquid in morbis debellan-

landis præstent, quàm quæ contunduntur in Mortario, vel in Ollâ decoquuntur, tamen curiosorum περιεργία eo usque gratificari norunt, ut duos liquores æquè limpidos clarosque ostendentes, ex iisdem invicem commistis saturatum colorem aliquem, quasi præstigiantes, possint exhibere. Et profectò, ita lubrica est & evanida Colorum speculatio, ut nihil certi ex illis, de corporum in quibus apparent naturâ, queat deprehendi. Neque magis sequitur ea quæ colore viridi sunt, acria esse omnia, quàm omnia quæ sunt acria, viridi esse colore. Re itaque undique perpensâ, satis liquet dolorem immanissimum qui hâc Colicâ Hystericâ laborantes penè exanimat, tum etiam materiæ viridis rejectionem, à Spiritibus nimio impetu in partes sub cordis Scrobiculo positas incursantibus, atque easdem spasmo contrahentibus omnino excitari.

Huic etiam Spirituum enormitati tribuendum est symptoma istud, quod superiùs *Clavi Hysterici* nomine indigitavi, in quo Spiritus ab omni corporis ambitu in certo Pericranii quasi punctulo concentrantur, dolorem haud minùs perterebrantem, quàm si Clavus ferreus in caput vi adigeretur, accersentes, unà cum insigni materiæ viridis evomitione. Quæ quidem Spirituum ab universo corpore quasi in punctum contractio non multùm abludit ab istâ radiorum Solis collectione, quæ fit ope Vitri Incensorii: utque hi vi unitâ exurunt, ita & isti ob eandem rationem dolorem infligunt, membranas quasi discerpentes lacerantesque junctis viribus.

Deinde ab hâc inordinatâ Spirituum agitatione sanguinem perturbante, exoritur Symptoma illud, tam Hystericis, quàm Hypochondriacis haud insolens, ut suprà notavimus, quòd nempe sæpenumero *urinam* reddant *claram* limpidamque simul & copiosam: cùm enim sanguinis œconomia subinde interpellatur, quod importatur serum satis diu retinere nequit æger, sed illud priùs dimittit, quàm istis particulis salinis, quarum ope color ad Citrinum traduci debuerat, impraegnari potuerit. Cujus rei quotidianum habemus experimentum in eis, qui, cùm plus satis liquoris, maximè tenuioris atque attenuantis, ingurgitaverint, lotium mox limpidissimum excernunt. Quo in casu sanguis ab ea seri quantitate, cui retinendo prorsus impar est, planè devictus, illud omnino limpidum amittit, nec dum à corporis succis infectum, ob moram justo breviorem.

Tertius jam agitur annus, à quo Nobilis quidam me sibi Medicum volebat, qui *Colicam Hypochondriacam* pati mihi videbatur, ad *Passionem Iliacam* fere accedentem doloreque & vomitu enormiori; quo morbo diu multumque fuerat vexatus, & tantùm non fractus. Per omnem morbi decursum sedulus animadverti, quòd ubi pessimè se habuerit, urina limpida & exors coloris semper fuerit, quandò verò paulò melius, ad Citrinum vergeret illa. Hunc die quodam adiens, urinam conspexi quam tribus vicibus excreverat, in Matulis totidem reservatam, Citrino colore præditam; lætus ipse hilarisque cibum ex ευπέπτοις aliquem jam assumere

medi-

meditabatur, invitante, quod mihi dicebat, appetitu: in quo temporis articulo superveniens quidam eo usque bilem commovebat, ut extemplo ægrotans, Matulam deposceret, quam urina limpidissima crystallum colore æmulante, ferè implevit.

Fortè etiam à Spiritibus sanguinem ita molestantibus pendet *Ptyalismus* ille Hystericis familiaris, cùm ad multas Septimanas salivam expuant tenuem, perinde ac si Unguento ex *Mercurio* fuerint delibutæ: durante enim hoc turbido sanguinis statu, in quo excretionibus ad naturæ methodum exigendis impar is est, serum motum hunc inversum fortè sibi vendicans non jam in Renes pro lege naturæ exoneratur, sed per arteriarum extremitates in glandulas deponitur, & per *Ductus salivales* salivæ forma prodit. Idem dici potest de nocturnis istis sudoribus, quibus fœminæ Hystericæ nonnunquam profunduntur, qui non ab alia causa fluunt, quàm à seri sanguinis diathesi, quæ in corporis habitum gestit effundi, ob modò memoratam sanguinis ἀταξίαν.

Frigus quod attinet, quo toties algent partes externæ in Affectibus Hystericis, luce clarius est, illud ex eo accidere, quòd Spiritus suam in illis stationem deserentes, nimio opere in hanc illamve partem inferant: Nec est dubitandum, quin tàm *Fletus*, quàm *Cachinnus*, quem tollunt haud raro Hystericæ, etiam nulla data ansâ, à Spiritibus Animalibus procuretur, Organa, quæ his functionibus Animalibus inserviunt, magna vi pulsantibus.

Obiter dicam, Mares etiam, quamvis rariùs id eveniat, Fletui ex nulla προφάσει quandoque obnoxios reperiri. Accersebar aliquando ad Virum tam ingenio, quàm genere nobilem, qui nonnisi paucis diebus à Febre convaluerat, alterius Medici consilio usus, qui & sanguinem detraxerat, & pharmacum Catharticum ter exhibuerat, tum etiam carnibus illi interdixerat. Hunc ubi vestitum conspexerim, & de rebus quibuslibet cum judicio disserentem audierim, rogabam quorsum me conveniret; respondit Familiaris quidam ejus, modò expectarem paulisper, res ipsa loqueretur; considens itaque & sermones cum ægro trahens, mox observavi labrum inferius pendulum protrudi cum motitatione crebrâ, (uti solent Infantes morosiores fletum adornare) & exinde ægrum in tantas solvi lachrymas, quantas vix aliàs vidi unquam, cum gemitu ac suspiriis tantùm non Convulsivis. Qui tamen repentinus torrens non ita multò post detumuit prorsus. Hanc ego Affectionem à spirituum ἀταξία, (partim à morbi diuturnitate, partim ab evacuationibus, quas θεραπεία necessariò exigebat, ortâ) pendere existimabam: partim etiam ab exinanitione, & abstinentiâ à carnibus, quam etiam ad dies aliquot posteaquam convaluerat, imperaverat Medicus, quo eum à recidivâ præstaret securiorem. Hinc eum pronunciavi extra omnem Febris aleam jam constitutum; symptomaque prædictum, inanitioni tantùm deberi, ac proinde suadebam, ut pullum Gallinaceum assum in prandium juberet parari, & simul Vinum

mo-

modicè hauriret, quo facto, & carnibus deinceps moderatè vescens, nunquam deinceps Fletum hunc Convulsivum passus est.

Ut tandem finiam, (cætera enim, quæ in hoc morbo spectantur Phænomena, jam missa facio) ab hâc ipsâ Spirituum inordinatione nascitur perturbatio illa, & varians subinde tam animi quàm corporis intemperies, quæ tum in Hystericis, tum Hypochondriacis dominatur: cùm enim utrisque desit ea spirituum firmitas, quæ in robustioribus atque iis, quorum facultates jugi spirituum vegetorum subsidio actuantur, semper invenitur, impressiones rerum minus gratarum nequeunt perferre, sed vel irâ vel dolore subitò perciti, perinde sunt irritabiles, atque illi, quorum ἡγεμονικὸν mollius & debilius vel natura primò procudit, aut longior ægritudinum sive series, sive mora tandem reddidit. Etenim animi robur & constantia, quamdiu hoc corporis lutoris incrustatur, firmitudine spirituum eidem famulantium maximè pendet, cui quidem supremum in scala materiæ gradum constituunt, in ipso *Entis Immaterialis* confinio positi: Cùmque Animi compages, si fas est ita dicere, longè magis affabra sit & delicata, quàm est corporis structura, utpote quæ in harmonia facultatum præstantissimarum & penè divinarum consistat, si hujus σύστασις quoquomodo fuerit interrupta conturbataque, major inde consequetur ruina, quanto præcellentius erat & magis exquisitum opificium, dum integrum perstaret. Et hic quidem miserorum quos depinximus, animoque fractorum status est; cui malo non citius remedium adferet pertinax aliquod vel insolentissimi Stoici Decretum, quàm ὀδονταλγίαν præcaverit is, qui firmiter statuerit, se nullo modo permissurum, ut dentes dolore pertententur.

Satis itaque jam constat opinor, omnem hunc morbum ad spiritus animales non ritè dispositos referri debere; nec à semine aut sanguine menstruo corruptis, (quod asserunt nonnulli Authores) & halitus malignos in partes affectas elevantibus, produci; nec à succorum, nescio quâ perversâ depravatione, sive etiam humorum acrium congestione, ut alii volunt, sed ab iis quas modò assignavimus causis. Quòd enim morbi fomes in materia non delitescat, unica hâc instantia satis elucescet. Fœmina v. g. quæ rectissimâ semper valetudine uti solet, modò delicatula sit illa, & teneriore corporis habitu, si fortè errore aliquo, sive Emetico, sive Cathartico quovis fortiore nimiùm fuerit debilitata exhaustaque, certo certius symptomate aliquo, ex iis, quibus hic morbus stipatur, multabitur; quod tamen ejusmodi Vomitio vel Catharsis amoliretur magis quàm invitaret, si morbi minera in humore contineretur. Idem dici potest de immodico sanguinis dispendio, sive phlebotomiâ is fuerit extractus, sive in puerperio debito copiosius manaverit, uti & de exinanitione, & justo longiore à carnibus abstinentia, quæ omnia ad Affectus Hystericos præcavendos potius facerent, quàm ad eosdem accersendos, si illorum fomes in materia aliqua involveretur: cùm è diverso non alia causa ita constanter pariat hujusmodi Affectus, ac solent dictæ Evacuationes.

Quamvis autem satis pateat originarium hujus morbi fomitem in humoribus nullatenus stabulari, fatendum est tamen (quod res est) spirituum ἀταξίαν illam, cui morbus debetur, humores putridos in corpore coacervandos gignere, cùm tam illarum partium functio, quae vehementiori spirituum impulsu distenduntur, quàm earum, quae illis privantur, omninò pervertatur. Cumque harum pleraeque *Organa* sint quasi *Separatoria*, excipiendis Cruoris recrementis designata, si earum functiones quovis modo laedantur, fieri non potest, quin ingens faeculentiae colluvies accumuletur; quae qu dem eliminata fuisset, totaque proinde sanguinis massa depuratior facta, modò singula organa munus suum explevissent, cui nullo modo defuissent, si debita spirituum oeconomia universa invigorasset. Huic ego causae adjudico *Cachexias* insigniores, ἀνορεξίαν, sive *Appetitus prostrationem*; in Juvenculis *Chlorosin*, sive *Febrim albam*, [quam quidem *speciem* esse *Affectionis hystericae* nullus dubito) aliamque omnem malorum Lernam, in qua immerguntur Misellae, quotquot hoc morbo diu elanguerunt, quae omnia à succis putrescentibus in sanguine congestis, atque exinde in organa varia depluentibus, succrescunt. Hujus farinae est *Hydrops Testium* in foeminis, quae jam diutius affectu Hysterico laboraverint, natus à succis depravatis è sanguinis massa in Organa rejectis; unde perversis eorundem facultatibus, primò steriles fiunt mulieres, & destruitur prorsus oeconomia partium, indeque serum & sanies gignuntur, quae non tantùm *Nodulos ovaque Testium* inferciunt, sed etiam in Tunicarum interstitia se insinuantia, Testes in molem ingentem elevant, quod in earum dissectionibus cernitur, quae hoc morbo pereunt. Diathesis interim Hysterica horum aliorumque humorum similium causa est primaria, quamlibet ejusdem cum illa Prosapiae non fuerint.

Quemadmodum in *Febre quartana*, quâ vel pancraticè valens quispiam corripietur, si modò duos tresve dies in locis paludosis ac lacustribus egerit, primò, spirituosum quoddam μίασμα morbi hujus sanguini imprimitur, quod diuturnius inhaerens, laesa tandem naturae oeconomiâ, omnes corporis succos inquinat, alienâ prorsus indole eos imbuens, unde aeger (maximè si aetate grandior fuerit ac in senium jam vergat) Cachexiis aliisque malis obnoxius redditur, quae Febribus Intermittentibus diu affligentibus superveniunt. Quae tamen Febres non sunt profligandae remediis, quibus rectissimè expurgantur hujusmodi humores, sed *Specificis* iis, quae abigendis istis Febribus immediatè dicantur.

Ex omnibus, quae nos hactenus congessimus, abunde mihi constare videtur, praecipuam in hoc morbo Indicationem Curativam eam esse, quae sanguinis (qui spirituum fons & origo est) corroborationem indigitat; quo facto spiritus invigorati eum servare possint tenorem, qui & totius corporis, & singularum partium oeconomiae competit. Cùm verò haec spirituum ἀταξία (quod suprà fieri posse concessimus) morâ longiore humores vitiaverit, è re fuerit eosdem jam corruptos & *Phlebotomia* & *Catharsi* prius imminuere, modò aegrae vires permiserint, quàm ad sanguinem corroborandum nos ac-

cin-

cingamus: quem quidem scopum vix assequi poterimus, quamdiu foeculenta humorum colluvies se mediam, quasi obicem, interposuerit. Quandoquidem autem *Dolores* atrociores, *Vomitiones* & *Diarrhœæ* enormes ita nonnunquam efferescant, ut inducias non ferant usque quo primariæ illi fortificandi sanguinis intentioni possit satis fieri, quandoque ab effectis consopiendis (missâ aliquantisper causâ) Curationis tela necessariò ordienda est, Exhibito scil. Medicamine *Anodyno*: dein spiritibus, quorum crasis infirmior morbi causa est, rectificandis opera danda est, quo ejusmodi symptomatis deinceps occurratur. Cumque experientia doceat permulta esse, quæ fœtoris exhalatione repellendis spiritibus seditionem molientibus, & in loco suo continendis apta nata sint, (quæ idcirco *Hysterica* audiunt) neque illa sunt negligenda, quoties dictis intentionibus implendis operam navamus.

Ad hanc ego metam collimans, venam in brachio secari jubeo, dein ut purgetur ægra tribus quatuorve auroris continuis. Per hos dies, in quibus *Venæsectio* & *Catharsis* celebrantur, ita planè nihil emolumenti capere ægra, ut in pejus ruere, sibi videatur, cùm dictæ Evacuationes tumultu concitato ἀτάξίαν promoveant, quâ de re ægram diligenter præmoneo, ne animum despondeat, suadente morbi Genio: utut fuerit, vitiosi isti humores, quos à morbo diuturniore coaggeratos supponimus, quadantenus sunt detrahendi, antequam primariæ Intentioni percommodè satisfacere queamus.

Post has Evacuationes, ad sanguinem confortandum & proinde etiam spiritus ex eo prognatos, *Remedium* aliquod Martiale seu *Chalybeatum* ad *dies triginta* præscribo assumendum, quo non aliud certiùs hîc votis respondet. Etenim massæ sanguineæ, jam effœtæ & languescenti, volatile quoddam Fermentum, ceu calcaria, subdit, à quo excitantur & quasi eriguntur spiritus antea jacentes & suo pondere pressi. Cujus rei indicium est vel apertissimum, quòd quoties *Chalybs* in *Chlorosi* propinatur, pulsus derepentè major fit & celerior, exteriora corporis incalescere; facies non amplius pallida & mortuis concolor, sed vivida cerni & sanguine purpurata: Attamen hîc notandum, quòd non semper Venæsectio & Cathartica Chalybis usui sint præmittenda, cùm viribus admodum imbecillis & diuturnitate morbi attritis fractisque omitti ea possint ac debeant, & cum Chalybe statim incipiendum; quod diligenter advertendum.

Commodissimè verò, aut ego fallor, in *substantia* exhibetur; atque ut nec observavi unquam ipse, nec fando accepi, eum ita sumptum cuivis nocuisse, ita certiorem me fecit experientia multiplex, nudam Chalybis substantiam & felicius & breviore temporis spatio curationem absolvere, quàm si is quovis, ex iis qui vulgò feruntur, modo fuerit præparatus. Cùm tam in hoc quàm in aliis melioris notæ remediis, id quandoque præstiterit Chymicorum officiosa sedulitas, non tantùm ut δραςικώτερα non sint, sed etiam à perversa eorundem diligentia & opera plusquam otiosa, magis evilescant. Audivi etiam (quod si modò verum sit, assertionem hanc nostram fortiter sustinebit) ipsam Mineram, prout à terræ visceribus effoditur, crudam efficacius in morbis subjugan-

gandis operari, quàm Ferrum ignem jam passum & fusione depuratum: cujus rei fides tamen penes Authorem sit, me nondum experto, siccine se res habeat, an verò aliter. Id certò scio, nullum remedium præclarum atque ἐξαίρετον uspiam gentium fuisse procusum, quod non à natura præcipuas vires acceperit: unde Θεῶν χεῖρας, non verò Hominum præcellentiora quævis medicamina Antiquitas grata compellavit. Quòd verò nativâ quidpiam bonitate præstans & efficaciâ, mirandos edat effectus, quacunque demum formâ ingeratur, testes hìc adduco Par illud nobile, Papaveris lachrymam sive *Opium*, & *Corticem Peruvianum.* Neque enim tantum in medicamentis præparandis medica cernitur peritia, quàm in iis seligendis appropriandisque, quæ Natura, suo igne elaborata atque evecta, liberali manu porrigit. Id tantum nobis agendum restat, ut medicamenta in eam formam reducantur, quâ vel eorundem substantia, vel saltem vis & efficacia meliùs corporibus nostris impertiri queat: cui muneri obeundo facultates nacti sumus plus quàm pares. Post Chalybis substantiam, ejusdem *Syrupo* lubentiùs & præ cæteris utor. Fit autem è ferri aut Chalybis limaturâ, in Vino Rhenano in frigido infusa, usque dum vinum satis imprægnatum fuerit, quo facto liquor colatus cum sacchari quantitate sufficienti in Syrupi consistentiam excoquendus est.

Nec mihi solenne est toto illo spatio, quod ægra Chalybeata sumit, Catharticum aliquod statis intervallis exhibere. Cùm tàm in genere Hysterico quàm Hypochondriaco, Chalybis vires à Cathartico intercidi atque infringi mihi videantur. Quando enim id mihi palmarium sit, ut spiritus in ordinem redigam, atque eorum systema redintegrem firmemque, quod toto vix Octiduo resarciveram Chalybis ope, Cathartico vel lenissimo exhibito die unicâ rursus demolior; atque ita diruta extruendo, atque à me extructa subruendo, & ægros & operam ludo, vanus & infelix Ardelio. Qui quidem mos cùm etiam in usu Aquarum Mineralium obtineat, quæ Ferri mineræ sunt participes, haud mihi dubium est, easdem exinde minus efficaces reddi. Non sum nescius quosdam fuisse sanatos, Catharticis non tantùm intercalatis, sed etiam quotidiè cum chalybe propinatis, quod tamen non tàm Medici prudentiam, quàm Chalybis virtutem ἐνεργετικὴν mihi comprobat, cùm, si ea omittantur, breviori temporis spatio Curatio succedat.

Neque sanè video in aliis affectibus multis præter jam dictum, quid emolumenti, sive potius quid non incommodi tam repetita Catharticorum exhibitio ægris adferre queat. Quamvis enim haud negandum sit, quin intestina ex impuritatibus liberent ea, & pariter è massa sanguinea humores noxios in ea stabulantes aliquantulum extrahant; è contra tamen haud minus certum est, quòd frequenter repetita in corporibus imbecillis (maximè verò in ætatibus tenellis) plurimùm officiant; cum ex hac προφάσει ingens humorum colluvies in viscera eliciatur, atque iis in partibus deposita fermentationes præternaturales invitet; ex quibus deinceps *Tumores* in infimo ventre oriuntur, tanto magis indies mole augescentes, quanto sæpius æger purgetur. Atque id demum accidit, ut istæ partes præ imbecillitate & caloris nativi (jam sub humorum

onere

onere quasi obruti) defectu, *tabe* facilè afficiantur ac putrescant. Quandoque etiam, Oeconomiâ viscerum ob causas jam dictas penitus eversâ, *Glandulæ* præternaturales, *Strumæ* soboles, & id genus similia Mesenterio accrescunt, & ad mortem viam sternunt. His rationibus adductus tutissimum esse judico in *Infantibus* post evacuationes universales, easque perpaucas, eò Indicationem Curativam dirigere, ut confortentur sanguis & viscera. Quod *Vinum Hispanicum* vel solum, vel *Herbis corroborantibus* alteratum efficere pote est, modò manè & serò cochlearia aliquot [pro ratione ætatis ægri] satis diu exhibeantur. Cùm verò quæ exteriùs admoventur, tenera Infantium corpora facilè penetrent, proindeque sanguinem ipsum qualicunque virtute suâ penitus afficiant, è re erit in *Tumoribus* qui ventrem eorum occupant, sive *Scrophulis*, sive *Rachitidi veræ* originem illi debeant, *Linimentis* uti, quæ sanguinem ac viscera corroborandi ac pariter labem aliquam morbificam iis inductam delendi vi pollent. Ut ℞. *Fol. Absint. vulg. Centaur. min. Marrub. alb. Chamædr. Chamepit. Scordii, Calaminth. vulg. Parthenii, saxifrag. pratens. Hyperic. Virgæ Aur. Serpill. Menth. Salviæ, Rutæ, Card. benedict. Puleg. Abrotan. Chamomel. Tanacet. Lilior. Convall. (omnium rec. collectorum & incisorum) an. m. j. Axungiæ porcinæ* ℔iij. *sevi ovini, & vini Clareti an.* ℔ j. *Macerentur in ollâ fictili super cineres calidos per horas 12. Deinde ebulliant ad humiditatis consumptionem, & postea colentur, ut fiat Unguentum; quo venter ac Hypochondria illinantur mane & sero per 30. vel 40. dies continuas, uti etiam Axillæ utræque.* Quoad *Rachitidem* autem hoc notandum, quòd in tumoribus istis qui ventres Infantium post longas *Intermittentes Febres* olim infestarunt, veræ Rachitidi non multum abludentes, repetita Catharsis omnino videretur indicari, cùm ante usum *Corticis Peruviani* istæ Febres in diuturnitatem longam se extenderent, ac proinde sedimentum deponerent, hujusmodi Tumorum causam, quæ ideò non nisi purgatione repetitâ abigi poterat: Attamen in *Rachitide verâ* Cathartica locum non habent, nisi ut semel vel bis ad plurimum æger purgandus antequam usum Alterantium aggrediatur. Per totum autem tempus quo partes illiniuntur, intus assumat vel vinum modò dictum; vel, si fieri possit, pro potu omni bibat Cerevisiam, in quâ quantitas sufficiens herbarum prædictarum, vel earum saltem aliquam multarum, unà in dolio inclusa fuerit. Denique hoc quod innui diligenter advertendum volo, cùm non paucos Infantes atque pueros à Catharticis sæpe repetitis (quæ fortè ventris tumor invitaverat) interemptos fuisse satis sciam. Sed hæc obiter.

Si quis objecerit, *limaturam Chalybis*, nisi æger subinde fuerit expurgatus, in visceribus hærentem, ei, qui illam devoraverit, nocere posse; respondeo primùm me nihil unquam tale in quoquam deprehendisse: deinde longè verisimilius esse eandem muco & excrementitiis partium humoribus involutam unà cum istis tandem omnem elabi, quàm medicamentis purgantibus

exagitatam, quæ adstrictiones insolitas, & Viscerum torsiones contractionesque afferunt; quâ quidem compressione, Chalybis particulæ viscerum tunicis impactæ in iisdem penitiùs defigi possunt.

Interea dum Chalybs administratur, (ad confortandum scil. sanguinem & spiritus Animales) Remedia vulgò dicta *Hysterica* in usum quasi obiter revocanda sunt, idque eo modo atque ea forma, quæ maximè conveniunt ægris; quæ quidem si in formâ solidâ fuerint deglutitæ à minùs fastidiosis, potentius longè spiritus in officio & loco suo retinebunt, quàm si in liquidâ hauriantur, hoc est, sive Decocta, sive Infusa. Ipsa enim substantia ventriculum diutius sapore suo afficit, & corpus inficit penitius.

In summâ, indicationibus, quas suprà attigi, universis satisfacturus, paucula hæc & vulgaria præscribere soleo; quæ licèt nihil magnifici præ se ferant, ut plurimum tamen id præstant, quod volo.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad ℥viij.

♃. *Galban. in tincturâ Castor. solut. & colat.* ℥iij. *Tacamahac.* ʒij. *f. Emplast. Umbilico admovendum.*

Sequenti manè aggrediatur usum sequentium Pilularum.

♃. *Pilul. Coch. maj.* ℈ij. *Castor. pulv. gr.* ij. *Balsam. Peruv. gutt.* iv. *f. Pilulæ n.* iv. *Cap. horâ quintâ matutinâ superdormiendo. Repetantur per duas vel tres alias vices, idque singulis vel alternis auroris pro ratione virium, aut operationis.*

♃. *Aq. Ceras. nigr. Rutæ, & Brion. comp. an.* ℥iij. *Castor. in nodulo ligat. & in vitro suspens.* ʒß. *Sacchar. Cryst all. q. s. f. Julapium, de quo capiat cochlearia* iv. *vel* v. *in omni languore; instillando primæ dosi,* modo paroxysmus urgeat, *spir. C. C. gutt.* xx.

Post Pilulas purgantes modô suprà descriptô sumptas, utatur & sequentibus.

♃. *Limatur. Chalyb. gr.* viij. *cum s. q. extracti Absynth. f. Pilulæ n.* ij. *sumat summo manè, repetanturque horâ quintâ pomeridianâ, per dies* xxx. *superbibendo haustum Vini Absynthitis.*

Vel pro usu quotidiano, ♃. *Limatur. Chalyb. & extract. Absinth. an.* ℥iiij. *ms. asservetur pro usu. Capiat in iisdem temporibus gr.* xvj. *vel* ℈j. *in pilulas tres redact.*

Vel si forma *boli* magis arrideat, ♃. *Conserv. Absint. Roman. & conserv. flaved. Aurantior. an.* ℥j. *Angelic. condit. Nucis moschat. condit. & Theriac. Andromach. an.* ℥ß. *Zingib. condit.* ʒij. *cum s. q. syr. Aurantior. f. Electuarium.* ℞. *Electuarii præscript.* ʒiß. *Limaturæ Chalybis probè triti gr.* viij. *cum s. q. syr. Aurantior. f. bolus, sumendus mane, & horâ quintâ pomeridianâ, superbibendo haustum vini Absinthitis.*

℞. *Myrrh. elect. & Galban. an.* ʒiß. *Castor. gr.* xv. *cum s. q. Balsami Peruv. f. Pilulæ, è singulis Drachmis* xii. *sumat* iij. *singulis noctibus, superbibendo Aq. Brion. comp. Cochlear.* iij. *vel* iv. *per totum decursum hujus processus.*

Sin autem Pilulæ ultimò præscriptæ ventrem moverint, quod in corpori-

poribus quæ facillimè purgantur præ *Gummi* quæ insunt quandoque fit, tum sequentes substituantur.

℞. *Castor.* ℨj. *sal. succini volatil.* ℨß. *cum. s. q. extract. Rutæ f. Pilulæ exiguæ numero* xxx. *cap.* iij. *singulis noctibus.*

Hîc autem observandum, quòd *Chalybeata* in quacunque forma aut dosi exhibeatur, fœminis quandoque magnas tum animi tum corporis perturbationes inducant, idque non solùm primis diebus, [quod ferè omnibus solenne est) sed etiam per totum tempus quo illis utuntur; in hoc casu non statim Chalybis usus dictis temporibus interrumpendus, sed, quò meliùs eundem ferre poterint, *laudanum* aquâ aliquâ hysterica mistum singulis noctibus ad tempus aliquod propinandum.

At ubi symptomata mitiora sunt, & res sine Ferro introsumpto transigi posse videtur, (in minore sc. morbo) satis habeo sanguinem mittere, atque alvum solvere ad dies tres quatuorve, ut suprà diximus: Dein *Pilulas Hystericas* alterantes præmemoratas *manè & serò per* x. *dies* capiendas imperare. Quæ quidem methodus in affectu leviore raro à scopo aberrat. Imò Pilulæ solæ, vel omissis Phlebotomiâ & Catharsi, sæpe magnos effectus edunt.

Seriò interim animadvertendum est, nonnullas fœminas *Idiosyncrasia* quadam, ab *Hystericis* illis medicamentis (quæ plerisque hujus morbi symptomatis levamen afferunt & solatium) ita penitus abhorrere, ut non solùm non juventur, sed etiam insigniter ab eorum usu lædantur. In his itaque omnino sunt omittenda ista: Φύσεως γδ' ἀντιπρατλούσης, ut divinus Senex, κένεα πάντα *Invita Minerva* nihil quicquam moliendum.

Quæ quidem *Idiosyncrasia* adeò insignis ac frequens est, quòd respectu ad eam non habito ægræ in discrimen vitæ conjici possint, idque non solùm quoad Hysterica, sed quoad multa Remedia alia: Cujus impræsentiarum instantiam unicam adferam. Fæminæ nonnullæ *Variolis* laborantes *Syrupi è Meconio* usum ferre non possunt, utpote à quo Vertigines, Vomiturítiones, & id genus symptomata ad effectus Hystericos pertinentia, accersantur, quibus tamen *Laudanum liquidum* apprimè conveniat. Quod & dum hæc scriberem in Adolescentulâ Nobili observavi, cui Variolis laboranti cùm sextâ ac septimâ nocte syrupum dictum exhibuissem, symptomata priùs memorata singulâ exhibitione ei ingruebant, neque pustularum inflammatio debito modo procedebat; sed cùm imposterum Laudano uteretur, à Symptomatis dictis prorsus immunis erat, faciei tumore ac pustulis indies augescentibus, &, quod non minus læti ominis erat, *anxietas* ista, cum *inquietudine* quâdam tam mentis quàm corporis, (quæ quasi *paroxysmus Variolarum* solet esse) prorsus tolleretur, quoties Paregoricum hoc propinabatur, ægra mox vires atque animum exinde recipiente. Hoc obiter.

Atque ita *hysterici Affectus* quoad plurimum sanantur, ut & pleræque *mulierum*, quas appellant, *obstructiones*, at præ cæteris *Chlorosis* eu

palli-

pallidi virginum colores, uti etiam *mensium suppressiones* qualescunque. Attamen si sanguis usque adeò effœtus fuerit, tantaque proinde spirituum ἀταξία, , ut Chalybs præscriptâ methodo usurpatus malo vincendo par non sit, adeundæ *Aquæ minerales* aliquæ Ferri minerâ saturæ, quales sunt nostræ *Tunbrigienses*, aut aliæ nuper repertæ. Harum enim virtus Chalybeata, tum ob insignem quantitatem quâ hauriuntur, tum etiam ob earundem cum natura convenientiam intimiùs sanguini permiscetur, & potentiùs morbos expugnat, quàm Ferrum quocunque demum artificio nobilitatum, ut volunt Ciniflones imprudentiores.

Hoc autem præ cæteris inter bibendum observandum, si ægritudo quævis ad symptomata affectionis hystericæ referenda accidat, hoc in casu per diem unum alterumve æger aquis absistat donec symptoma illud transitum Aquarum aliàs impediturum, penitus abeat. Etenim tametsi hæ Aquæ humoribus agitandis ac proinde spiritibus confusioni inducendæ minùs aptæ natæ sint, quàm Cathartica vel lenissima ex Officinis deprompta, aliquantulum tamen idem præstant, quatenus sc. diureticæ sunt; ut taceam quòd sæpe etiam ventrem movent. Quod si ipsæ Aquæ humores ac spiritus exagitando turbandoque aditum sibimet ipsis præcludant, quò minùs facilè transeant, videant illi quàm importunè agunt, qui medicamenta *purgativa* per harum usum imperant, semel aut bis in septimana assumenda, vel, quod adhuc ineptius, ipsis aquis immiscenda præcipiant; Unde fit tam in his quàm in aliis aquis mineralibus, ut non solùm non promptiùs, sed & planè tardiùs ac difficilius eædem operentur.

Hîc mihi non reticendum, quòd tametsi his Aquis ferrum inesse in principiis solutis nonnullis videatur (quod idem planè ac si *ferrum liquidum* supponamus) nullus tamen dubito quin eædem nonnisi simplices aquæ extent virtute mineræ per quam transeunt imprægnatæ ac infectæ. Quod cuipiam liquidò constabit, si aquæ communis congiis aliquot satis magnam vim Clavorum veterum ex calceis equinis extractorum infuderit. Sentiet scilicet aquam hanc cui pulvis *Gallarum*, *fol. Tea*, vel similia fuerint immista, eodem planè colore infici, ac si aqua esset fontis Mineralis. Neque sanè diversos effectus hæ aquæ sive artificiales sive inartificiales (utrum enim mavult quis appellet) epotæ edent, modò tempore æstivo, atque aëre salubri assumantur.

Sed utut hoc sit, si ob contumaciam ejus hic affectus ferreis aquis minùs cedat, adeundæ sunt *aquæ calidæ Sulphureæ*, quales sunt nostræ *Bathonienses*; atque æger, postquam tribus auroris continuis eas intus assumpserit, sequenti die *Balneum* ingrediatur, & postero die iterum eas bibat; idem faciendo alternatim per duos menses integros. Etenim tam in his quàm aliis, cujuscunque demum generis sint, hoc sedulò notandum, quòd in earum usu eo usque ægro persistendum, donec non tantùm levamen aliquale sentiat, sed, quo minùs symptomata omnia brevi postliminiò revertant, donec omnino convalescat.

Theriaca Andromachi, vel sola, si crebrò diuque usurpetur, magnum est

est in hoc morbo Remedium. Neque verò in hoc solo, sed in aliis quamplurimis à caloris & Concoctionis sive Digestionis defectu ortis, omnium fortè potentissimum, quae hactenus nobis innotuere, utut à plerisque fastidiatur, quòd & pervulgata sit, & à tot jam saeculis cognita.

Vina Hispanica, Gentianâ, Angelicâ, Absinthiô, Centauriô, Corticum Aurantiorum flavedine, aliisque corroborantibus infusis medicata, si ad aliquot cochlearia ter in die potentur, admodum conferunt, modò ægra tenui non fuerit biliosoque corporis habitu. Profectò vel *Vini Hispanici simplicis* liberalior haustus horâ somni aliquot noctibus, meo suasu propinatus Hystericis nonnullis perquàm salutaris fuit, cùm ex eo robustior universi corporis habitus redderetur, ipsæque adeò fœminæ è Cachecticis vividæ simul ac vegetæ fierent.

Ad hæc *Peruvianus Cortex* eximias mirandasque vires in sanguine & spiritibus confortandis invigorandisque habere nonnunquam deprehenditur, cujus *Scrupulum unum manè & sero* ad septimanas aliquot deglutitum, sanam firmamque corporis crasin (tàm Viris *Hypochondriacis*, quàm *Hystericis* Fœminis diu multumque ægrotantibus, dejectâque jam quasi corporis œconomiâ) restituisse, ipse observavi. In nullo autem Hystericorum Affectuum genere feliciùs succedit, quàm in illo quo *Spasmis* afficiuntur fœminæ, nixus edentes fortissimos & plusquam muliebres, pectora simul ferientes. Interim tamen confitendum est, quòd hoc medicamentum non ita certò crebroque huic malo succurrat, ac *Febribus Intermittentibus*. Quamvis verò (ut id obiter dicam) in harum curatione egregia præstet, ne dicam miracula, dictus Cortex, atque eodem tum ipsi nos libenter utamur, tum Uxoribus Liberisque usurpandum imperemus, quoties res postulet; sunt tamen quibus haud minus jam displicet, quòd tàm certò subitoque morbos expugnet, quàm olim displicebat, quòd non nisi nuper his terrarum oris innotuerat. Quo quidem fato tum Optimi quique Viri, tum etiam præstantissima quæque ac δραστικώτατα Remedia semper ferè urgentur. Veruntamen ad hanc notam, seu Lydium Lapidem, indolem nostram licet adductam experiri, atque exindè dignoscere, Hominesne boni simus, an verò probrosi; pro gradu sc. quo vel exultamus, vel dolemus ac ringimur; quoties Publica Res hominum communi aliquo beneficio, ac Numinis favore, augetur.

Si quæ verò ex remediis suprà recensitis minus conveniant, quod temperamento bilioso ac tenui præditis sæpè accidit, tunc *Diæta Lactea* possit usurpari. Etenim Mulieres aliquot (quod primâ statim fronte mirabitur quis) cum Affectibus Hystericis diu conflictatæ etiam iis, qui omnes Medicorum conatus spreverant eluserantque, tandem Lacte solo aliquandiu vescentes convaluere. Atque illæ quidem maximè quæ ea specie laborabant, quam ego Colicam Hystericam appello, quæ non nisi à Narcoticis potuit deliniri; quibus itaque per intervalla repetendis multum assueverant hæ Fœminæ, dolore recrudescente ut primum emarcuerit Anodyni virtus. Id verò in hâc Curandi Methodo præcipuè mirandum, quòd cum Lac frigidum tantum crudumque alimen-

mentum præbeat; Spiritus nihilominus ejus usu corroborentur invigorenturque. Nec tamen hoc à ratione abhorrere illis videbitur, qui secum reputaverint, Lac, cum simplex omnino nutrimentum suppeditet, naturæ minus in coquendo negotium facessere, secus ac solent cibi ac liquores magis compositi; quodque perfectissimam illam Concoctionem æqualis sanguinis spirituumque crasis necessariò sequatur. Illud etiam est animadvertendum, quòd non nuda Spirituum debilitas per se considerata, sed eorundem debilitas ad sanguinis statum comparatorum, ἀταξίας, quam patiuntur, causa sit. Fieri enim potest, ut infanti spiritus satis firmi robustique sint pro sanguinis ratione, qui tamen debitam ad sanguinem adulti hominis proportionem non teneant. Jam verò cùm ex jugi Lactis usu & Diætâ, quantumvis illa sit cruda atque invalida, sanguis mollior & tenerior evadat, si spiritus ab eo nati sanguini pares tantùm sint, satis bene se res habet. Non omnibus tamen contingit, quantumlibet è lacte aliàs juvari potuerint, ea incommoda superare posse; quæ primis ferè diebus apportat, quòd nempe tum in ventriculo coaguletur, tum etiam viribus corporis in statu conservandis sustentandisque minùs sufficiat.

At verò nihil ex omnibus quæ mihi hactenus innotuere, adeò impensè sanguinem spiritusque fovet firmatque, ac diu multumque singulis ferè diebus *equo vehi*. Cùm enim in hâc Gymnasticæ specie impetus fermè omnis in ventrem inferiorem fiat, in quo vasa Excretoria (quotquot fæculentiis, in sanguinis massa stabulantibus, educendis à naturâ instituuntur) sita sunt; Quæ tanta functionum perversio, aliave organorum naturalis impotentia vel fingi potest, cui tot succussationum millia eodem die ingeminata idque sub dio, opem non attulerint? Cujus calidum innatum usque adeò deferbuerit, ut hoc motu non excitetur, & denuò effervescat? Quæ verò sive præternaturalis substantia, sive succus depravatus in aliquo harum partium sinu recondi potest, qui non hoc corporis exercitio, vel in statum naturæ consentaneum perducatur, vel quaqua versùm dissipetur elimineturque? Quid quòd sanguis perpetuo hoc motu indefinenter exagitatus ac permistus quasi renovatur ac vigescit. Quæ quidem methodus licet Fœminis vitæ desidi atque imbelli assuetis, minus accommoda sit, utpote quæ à motu, maximè in principio, possint lædi, Viris tamen est aptissima, & sanitatem præ cæteris conciliat.

Nostrorum quidam *in Sacris Antistes*, Vir prudentiâ atque eruditione celeberrimus, postquam diu studiis intemperantius incubuerat, omnesque animi, qui permagnus ei est atque excelsus, nervos seriis cogitationibus nimio opere intenderat, tandem in *Affectum Hypochondriacum* incidit, quo diutius lacessente, omnia corporis Fermenta erant vitiata, Concoctionesque penitus subversæ. Medicamentorum Chalybeatorum tædium plus semel devoraverat: Aquas Minerales ferè omnes, cum Catharsi sæpè repetitâ, fuerat expertus: Uti etiam Antiscorbutica omnium generum, pulveresque Testaceos quamplurimos, sanguinis edulcorationem promittentes. Ita partim morbo, partim medicatione per tot annos continuatâ, tantùm non fractus, *Diarrhœa Colliqua-*

liquativa (quæ in *Tabe*, aliisque Morbis Chronicis, ubi omnes omninò Digestiones sunt prostratæ, mortem anteire solet) demum corripiebatur. Ubi me tandem consuleret, statim mecum reputavi Pharmacis nullum amplius locum relinqui, cùm tot tantaque nullo cum fructu jam deglutiverat. Suadebam itaque ob causas suprà memoratas, ut statim se Equo vehendum curandumque traderet; modicô primùm itinere, quale ferre possit valetudo ita infirma, ut, nisi judicio valuisset rerum interiora altiùs penetrante, nec ad tentandum quidem illud exercitii genus potuisset adduci. Rogabam autem, ut quotidiè in eo persisteret, donec ex animi sententia convalesceret; majora indies spatia gradatim conficiens, donec tandem ad tot milliaria ascenderet, quot uno die percurrunt prudentiores ac moderati Viatores, qui iter longiusculum negotii alicujus gratiâ susceperunt: Nullo interim sive ad cibos, sive potum, sive etiam aëris temperiem respectu habito, sed ad instar Itinerantis omnia, prout sors dederit, exciperet. Ne longior sim, hanc ille viam incessit, productis gradatim itinerum spatiis, donec tandem ad vicesimum, imò ad tricesimum usque lapidem quotidie vectaretur: cumque se longè meliùs habere post pauculos dies experiretur, ipso rei eventu penè mirabili animatus in eodem cursu ad menses aliquam multos perseverabat, quo temporis spatio plura milliarium millia, quod ipse mihi narrabat, emensus est, donec tandem non convaluerit modò, sed satis validum etiam vegetumque corporis habitum fuerit indeptus.

Neque magis *Hypochondriacis* prodest hoc exercitii genus, quàm *Tabidis Phthisicisque*, quorum nonnulli mihi sanguine juncti multum terrarum equo vectore peragrantes, ex meo consilio, sanitati sunt restituti; cùm certò sciam me vel Medicamentis quantivis pretii, aut aliâ methodo, quæcunque demum ea fuerit, nihil magis iisdem proficere potuisse, quàm si multis verbis hortatus fueram, ut rectè valerent. Neque in levioribus tantùm malis, crebrâ tussi & macie stipatis, id remedium obtinuit, sed & in *Tabe* tantùm non deploratâ, ubi *nocturnis sudoribus* jam etiam accesserat *Diarrhœa* ista superiùs dicta, quæ Phthisi confectis mortis prænuntia solet esse, atque adeò utplurimum ultima rerum linea. Verbo dicam. Quantumcunque exitialis *Phthisis* & sit & audiat, utpote quâ intereunt duo ferè Trientes eorum quos *morbi Chronici* jugulant, hoc tamen sanctè assero, quòd neque *Mercurius* in *Lue Venerea*, neque *Cortex Peruvianus* in *Intermittentibus* efficaciores extent, quàm in *Phthisi* curanda *Exercitium* jam laudatum; modò æger curet, ut linteamina lecti probè fuerint arefacta, atque etiam ut satis longa itinera emetiatur. Attamen hoc notandum quod vitæ ἀκμὴν prætergressis multo diutiùs in hoc exercitio persistendum, quàm infra istam ætatem positis. Atque hoc multiplici experientiâ, quæ vix me fefellit unquam, didici: Et licèt equo vehi Phthisicis præcipuè conferat, tamen & itinera curru facta mirandos sanè effectus quandoque ediderunt.

Sed ut ad propositum revertar. Hæc est Generalis hujusce morbi curandi ratio, quâ causæ originariæ, quæ est debilior sanguinis crasis, occurritur; ac proin-

proinde extra Paroxysmum tantùm locum habet. Quoties verò *Paroxysmus* invaserit adjuncto quolibet ex prædictis symptomate, si tale aut tantum sit malum ut inducias ferre nolit, donec, sanguine & spiritibus corroboratis, quasi per ambages sanari possit, confestim ad Remedia *Hysterica* ista confugiendum est, quæ odore viroso ac gravi Spiritus, ut dixi, exorbitantes ac desertores, in proprias stationes remandant, sive intra corpus sumantur, sive naribus admoveantur odoranda, sive exteriùs applicentur; cujusmodi sunt *Assa fœtida*, *Galbanum*, *Castoreum*, *Spiritus salis Armoniaci*, & quicquid est denique quod odorem tetrum admodum ingratumque spirat.

Hìc enim quod res est dicam. Quæcunque fœtent, ea omnia Intentioni huic apprimè inserviunt, sive natura, sive etiam ars ea putido odore donavit. Atque, ni fallor, *Spiritus C. C. Sanguinis humani*, *Urinæ*, *Ossium* ac similium, inde præcipuas suas vires acquirunt, quòd, dum vi ignis præparentur, Empyreuma contrahant tetrum ac malè olens, quasi essentiæ eorum intimius annexum. Quod pariter cernitur in fumis à Corio, Pennis, & id genus Animalium partibus, cùm exuruntur, exhalantibus. Etenim id habent commune singulæ Animalium substantiæ, ut inter exurendum fumum emittant olidum & olfactui ingratum; qui si importuno igne affatim eliciatur, ac Organis excipiatur condensatus is in liquores istos abit ac convertitur, qui *Spirituum Volatilium* nomine insigniuntur, quique facultates eas facilè reportant, quæ subjectis suis haud primitùs inerant; utpote qui *Ignis* solummodò *Creaturæ* existunt, & singuli eorum eandem planè Virtutem cum cæteris nanciscuntur, ex quacunque demum substantiâ (modò *Animalis* ea sit] producantur extrahanturve.

Proximo loco animadvertendum est, quòd si paroxysmum comitetur *Dolor* aliquis intolerabilis in quâcunque demum parte, aut *Vomitio* enormior, aut etiam *Diarrhœa*, tunc præter Hysterica jam laudata, *Laudanum* in usum revocari debet, quod solum vires habet his symptomatis cohibendis prorsus partes.

At verò in iis doloribus sedandis, qui Vomitiones excitant, cavendum est sedulò, ne illi sive Laudano, sive alio Paregorico mitigentur, non præmissis debitis Evacuationibus, nisi patientiam ferè humanam omnem vicerint. Primùm, quia tanta nonnunquam sanguinis & humorum copia est aggesta (maximè in fœminis sanguineo, & Masculis propriore habitu præditis) quanta Narcotici vel efficacissimi, ejusque sæpius repetiti, operationem valeat sufflaminare. Unde in talibus sanguis è brachii venis necessariò est extrahendus, & Catharticum eis propinandum est, antequam ad Laudani usum accedamus: his enim ritè peractis, quod priùs vel in maximâ dosi exhibitum, nihil proficiebat, jam in dosi mediocri scopum attinget. Deinde quia multiplici experientiâ edocti sumus, quod quoties ægra paulatim Laudano assueverit, non præmissa evacuatione debitâ, necesse habuit ob dolorem mox ab evanescente remedii virtute denuò revertentem, Paregoricum rursus ingerere, idque quoti-

quotidie annos aliquot continuos, dosi subinde per gradus auctâ, ita ut nullo modò jam à Laudano abstinere queat, licèt omnes ab illo digestiones vitientur & functiones naturales debilitentur. Quamvis non sentiam Laudani usum sive Cerebro, sive Nervis, sive Facultatibus Animalibus immediatè nocere. Judico itaque ego, quod expertus loquor, Evacuantia Anodynis debere præmitti: v. g. Viraginibus & fœminis in quibus sanguis prædominatur, Vena secanda est, & alvus subducenda, præsertim si non jam à longo tempore paroxysmo fuerint correptæ. Si verò fœminæ debiliores, & quæ temperamenti à prioribus illis planè diversi sunt, hujuscemodi paroxysmo & dolore affligantur, atque eodem subinde haud ita pridem laboraverint, sufficiet eorum ventriculos Congio uno, plus minus, lactis Cerevisiati hausto, & mox per vomitum rejecto detergere; dein largam dosin imperare sive *Theriacæ Andromachi*, sive *Electuarii Orvietani*, & cochlearia aliquot liquoris alicujus spirituosi & gustui non ingrati cum paucis Laudani liquidi guttulis superbibenda.

Quod si ægra jam pridem vomuerit, antequam accerseretur Medicus, & metus sit ne si Emeticis ulteriùs sollicitetur, in furorem agantur spiritus, & ægræ vires nimium dejiciantur, hoc in casu *Laudanum* sine morâ propinari debet, eô dosis modô numeróque, quæ symptomatis magnitudinem ac durationem non tantùm exæquare possit, sed & vincere.

Duo autem hîc præ cæteris diligenter sunt notanda. Primò, quòd cùm semel post evacuationes justas & necessarias, Laudano uti cœperimus, eâ dosi, atque illâ toties repetitâ, sumendum est istud Pharmacum, donec symptoma omnino fuerit debellatum; interjecto tantùm spatiolo inter singulas doses, ut quid prior præstiterit antè noscamus, quàm alteram repetamus. Sed de hoc fusiùs alibi egimus. Deinceps dum Laudano morbum aggredimur, nihil prorsus movendum est, nihil evacuandum, cùm vel mitissimum illud Enema è lacte Saccharato possit destruere, quicquid reparaverat Paregoricum, & tam dolorem quàm vomitionem postliminiò revocare.

Utut verò dolores, quod jam innuimus, suprà memorati importuni sint in Anodyno efflagitando, tamen Vomitiones enormes & dosin ejusdem longè maximam & sæpissimè repetitam indicant, cum ab inverso motu ventriculi peristaltico (quo in eo contenta versus inferiora erant protrudenda) remedium Paregoricum prius eliminetur per œsophagum, quàm opis aliquid afferre queat, nisi post singulas Vomitiones Narcoticum de novo toties quoties iteretur, idque in forma potissimum solida; aut si in liquida detur, vehiculum ita parcum esse debet, ut ventriculum imbuat tantum, & præ materiæ inopia ab illo sursum evehi nequeat. v. gr. *Guttæ aliquot in cochleari uno Aq. Cinnamomi fortioris*, aut similis. Monenda interim est ægra, ut statim ab assumpto Laudano conquiescat, ac caput præsertim quantum fieri potest immotum teneat; quando vel levissimus capitis motus præ cæteris omnibus Vomitionem provocet, unde medicamenti modò deglutiti jactura fit. Quinimo etiam cessante & quasi perdomita Vomituritione, expedit Anodyno ad

pauculos dies mane & sero exhibito, ceu injecto fræno, recidivam præcavere. Quod itidem post dolorem Hystericum Narcotico sedatum, aut Diarrhœam, omnino observari debet.

Atque ita demum methodo jam tradita & *Dolori* & *Vomitioni* symptomaticis mederi in promptu est; à quibus, cùm aliorum persæpe morborum speciem præ se ferant, Medicis facilius imponitur, quàm ab aliis quibuslibet symptomatis, quotquot manum medicam deposcunt, de quo pauca subjungam v.gr. in ista Hystericæ Affectionis specie jam descriptâ quæ *Paroxysmum Nephriticum* imitatur, quis non videt quanta sit paritas morbi utriusque & similitudo, tum quòd pars eadem utrobique doleat, tum quod in utroque affectu vomituriant ægræ, cum tamen à causis ita ab invicem variantibus pendeant, & tam impari methodo debeant sanari, ut quod in hoc lædat, in illo juvet, & è contrà? Si enim sive *Calculus*, sive *Arenulæ* Renum substantiam atterentes, dolorem inferant, atque ex partium consensu Vomitionem, nihil æquè conducet ac prælarga & frequens Causæ Antecedentis per Phlebotomiam revulsio, tum ut dilatentur laxenturque meatus, per quos Calculus excludendus est, Enematis emollientibus sæpenumerò repetitis, aliisque ejus generis remediis internis: Quibus Medicamenta Diuretica, & Lithontriptica addenda sunt. Jam si dicta symptomata à Calculo nullatenus oriantur, sed à spiritibus Animalibus nimiâ copiâ Renes impetentibus, (quo in casu Paregorica tantùm indicantur, nec vel Enema è mitioribus, post primas Evacuationes, sine periculo injicitur) in quanto vitæ discrimine versetur infelix ista de cujus jam corio luditur, non opus est dicere. Idem potest affirmari de affectu illo Hysterico, qui *Colicam Biliosam*, vel *Iliacam Passionem* simulat. Hic ubi pro concesso habeatur Affectum istum (licèt indolis omnino sit diversæ, imò contrariæ] Colicam Biliosam esse, & ab humore acri in viscera per Arteriarum Mesentericarum oscula excreto nasci, (in quem errorem dolor intolerabilis, & viridis color qui in materiâ cernitur tam per os quàm per sedem expulsâ, Medicum incautiorem & cogitationibus minus assuetum haud ægrè perducant) quæ methodus tam commoda, quàm ut in contemperandâ, remediorum Refrigerantium atque Incrassantium ope, humorum acrimoniâ operam locemus? Atque, quo humores è visceribus exterminentur, præter Enemata quotidiana, ut Cathartica frequenter propinemus; inter cætera verò etiam Mercurium dulcem Diagrydiatis permixtum ad pleniorem materiæ morbificæ eradicationem? Quàm malè autem cum ægris agatur, quantumque eis periculum immineat, dum huic methodo insistamus, si Affectus qui Colica biliosa censetur, re ipsâ Hystericus tantùm fuerit, aut Hypochondriacus, nemini non liquet: cum clamet experientia, quos post primas evacuationes universales (quæ humorum putrescentium, quos peperit ἀταξία jam sæpe dicta, quique Anodynis obstaculo esse possint, saburræ amoliendæ dicantur) nihil jam restat nisi ut tumultuantes spiritus consopiamus, donec tandem symptomata evanuerint, atque iis cessantibus opportunè Chalybeata imperemus, vel si quod aliud est remedium quod sanguinem accendendo atque

que invigorando morbum radicitus extirpet. Meum non est plurimas atque ingentes illas calamitates enumerare, quas Fœminis contigisse ipse novi, ubi Colica hæc Hysterica à Bile ortum ducere existimaretur. Veruntamen affirmo Evacuationes sæpe repetitas, quæ quidem in Colica Biliosâ omnino indicantur, dolorem vomitumque non solum non compescere, sed irritare magis, spirituum sc. perturbationem, quæ vera horum symptomatum causa est, promovendo. Tandemque malum ad menses aliquot prolongatum, metathesi derepentè in cerebrum factâ, desinit in *Spasmos*, à quibus ægra brevi è medio tollitur; idque vel maximè, ubi post alias evacuationes diutius repetitas, suadente colore viridi eorum quæ per os è ventriculo excernuntur, Emeticum fuerit propinatum. Verbo dicam. Si quid ego observando didici, imprimis cavendum est, ne Symptomata Fœminis Hystericis familiaria ab aliis quos sæpe æmulantur morbis, diagnosi errante putentur oriri.

Hîc non est reticendum, quod præter errores jam recensitos, à quibus Fœminæ Affectibus Hystericis obnoxiæ de vita periclitantur, permultæ insuper errore non minus funesto dictis Affectibus multantur eâ tempestate, quâ hic morbus, licèt suâ naturâ non sit lethalis, tamen vi malorum ἐπιγινομένων ac subsequentium haud paucas è medio tollat. Exempli gratia: Fœmina teneriori atque infirmo corporis habitu Infantem parit, cui omnia fæliciter & secundum naturam cedunt: Obstetrix, sive rudis & imperita, sive jactabunda, & quàm præclarè suo illa munere functa sit palam ostentans, suadet ut Puerpera paucis à partu diebus surgat, & se à lecto aliquandiu abstineat, hæc morem gerens, statim à primo corporis motu *Affectione Hystericâ* corripitur, & pro ratione qua morbus inaugescit, *Lochia* primum imminuuntur, deinde sistuntur penitus; quorum suppressionem præmaturam longa symptomatum series excepit: quæ, nisi permagna tam diligentia quàm in medendo peritia intercedat, ægram brevi perimunt. Nonnunquam enim *Phrenesi* laborant ex hac occasione, quæ indies efferatior reddita *Spasmos* primùm, dein mortem affert: Si verò mortem evadant, mitiùs aliquantulum insaniunt, quandoque ad ultimum vitæ terminum. Nonnunquam post lochiorum suppressionem in *Febrem* incidunt, quæ vel in earum, quæ tum grassantur, Epidemicarum castra transit, vel ab eâ solâ pendet origine. Adde quòd iidem Affectus Hysterici, quibus Lochiorum suppressio imprimis debetur, jam magis sæviunt, tanquam ex se denuò nati. Diu est à quo mihi subiit in mentem, quòd ex eis quæ moriuntur Puerperis, vix Decima quæque, ut modestè computemus, vel ex eo perit quòd vires partui necessariæ eam defecerint, vel ex doloribus partum laboriosiorem comitantibus; at eo maximè nomine, quòd debito citiùs lecto exurgat, excitatis à motu illo paroxysmis Hystericis, à quibus cum sistantur Lochia, mox ingens ineluctabilium symptomatum turba ingruit. Quamobrem istis quæ me audiunt ubique Author sum, ut ad *diem* saltem *Decimum* usque in lecto se contineant, si modò naturâ paulò debiliores sint, præcipuè si *Vaporibus*, qui vulgò dicuntur, jam-

jam pridem fuerint tentatæ. Præterquam enim quòd ista, quâ in lecto fruuntur, quies, à malis jam toties commemoratis eas immunes præstet, non interruptus lecti calor spiritus pariter reficit tum à pariendi doloribus, tum ab evacuationibus in hoc casu solennibus exhaustos fractosque; quin imò & naturæ suppetias fert, atque omnes, quas gestationis tempore mulier congesserat, cruditates digerit & amolitur.

Verùm, si ab admisso hoc errore quodvis è dictis symptomatis supervenerit, Indicationes Curativæ eò dirigendæ sunt, ut spiritus ab hoc motu jam irrequieti redditi sedentur, & ut *Lochia* rursus fluant, quandoquidem eorum suppressio horum symptomatum causa sit proxima atque immediata. Neque tamen huic methodo pertinaciùs insistendum, sed exhibitis aliquandiu remediis quæ in hoc casu cum successu usurpari solent, si votis ea non respondeant, ab iis temperandnm est; cùm neque fortiora hîc locum habeant, neque in mitiorum usu perseverare debeamus, propter attritas & ferè prostratas Puerperarum ita affectarum vires. Exempli gratia, ubi primùm Lochia jam supprimi constat, è re fuerit fœminam è vestigio lecto addicere, mox *Emplastrum Hystericum* umbilico admovere, atque quamprimùm *Electuarium* sequens propinandum imperare. Ut ℞. *Conserv. absinth. Roman. & rutæ an.* ℥j. *trochisc. è myrrha* ʒij. *castor. croci Angl. sal. volatil. salis Armoniaci, & assæ fœtidæ an.* ʒß. *cum s. q. syr. de 5. radicibus, f. Electuar. Cap. ad magnitudinem nucis moschat. majoris, tertiâ quâque horâ, superbibendo seq. Julapii cochl.* iiij. *vel* v. ℞. *aq. rutæ, bryon. comp. an.* ℥iij. *sacchari Cand. q. s. ms. f. Julap.* Atque hæc, si statim à primo suppressionis indicio exhibeantur, hoc malum plerunque devincent. Sin autem dictis Remediis eo usque continuatis donec tota quantitas assumpta fuerit, Lochia adhuc supprimantur, hoc in casu *Laudanum*, unâ saltem vice, tentandum. Hîc Laudanum, quantumlibet suapte indole adstringat, cùm tamen spirituum perturbationem, à quâ solennis Lochiorum evacuatio fuerat interrupta, compescat, quandoque plurimùm juvare, &, *Emmenagogis* nihil proficientibus, Lochiorum fluxum postliminio revocare possit. Commodissimè verò Narcotica unà cum *Hystericis* & *Emmenagogis* propinantur; v. g. *Laudani liquidi guttæ* xiv. *in Aquâ Bryoniæ composita*; vel *Laudani in forma solida granum unum semis cum scrupulo dimidio Assæ fætidæ in Pilulas duas redactum.* Sedulò interim animadvertendum est, quod si telo hoc semel misso scopum non attingamus, nec sequantur Lochia, *Opium* nullo modo est repetendum, ut in aliis casibus fieri solet ac debet: Etenim si reiteretur hîc Paregoricum, Lochia ita potenter sistet, ut ea nullâ deinceps arte provocari queant. Verum enim verò si & hoc minus succedat [interjecto aliquo temporis spatio, quo certiores simus quid istud præstiterit] ad medicamenta iterum Ἐμμηναγωγὰ Hystericis permixta redeundum est, & dein ad *Enematis ex Lacte saccharato* injectionem. Verum quod de *Opio* suprà, hîc de *Enematis* dicendum est; nisi enim primo injectum Lochia educat, nihil prorsus à pluribus est sperandum; cum unum

humo-

humores leniter sollicitando, ut fluant Lochia efficere possit, plura verò eadem aliò divertant. His itaque peractis, (quæ tamen leviter tangenda sunt) tutissimum est, & Prudentis Medici officium, temporis συμμαχίαν præstolari; cum singulo quoque die curationis negotium magis magisque extra aleam ponatur, & si ægra *Vicesimum diem* superaverit, jam ferè in vado est. Etenim cum à morbo, quisquis is fuerit, jam diuturniori fœmina aliquantisper respiraverit, viresque quadantenus receperit, eam methodum valebit ferre quæ aptissima videbitur isto malo averruncando, quod à Lochiorum suppressione accreverat: quando remedia obstinatius ingesta, primis ne hilum promoventibus, tum etiam spirituum perturbationem, à quâ morbus oritur, augere possint, quod sedulo advertendum velim.

Nuper Matrona, tam natalibus quàm moribus honestis ac probis, me sibi Medicum volebat: huic ex modò dicta occasione statim à partu paroxysmis Hystericis affectæ, Lochia penitus defecerant. Conabar medicamentis suprà memoratis eadem proritare; at frustrà, Affectione Hysterica vehementiore omnem opem medicam respuente. Unde, cum ita demum eam salvam fore præviderem, si nihil prorsus molirer, rem omnem Tempori, Medicorum facilè Principi ac Coryphæo, committendam censui. Hoc meum consilium ad diem usque Decimum quartum optimè illi cessit; quotidie enim illam invisens, nullo die eam in pejore loco, quàm pridiè fuerat, deprehendi: Post hunc muliercuìæ adstantes, quas hactenus à noxa illi sub officii specie inferendâ ægrè arcueram, Maritum impellebant, ut sine mora sanguinem è pede uxori extrahi curaret: quo facto, Paroxysmi Hysterici adeo invalescebant, ut intra paucas horas Spasmi accederent, & non ita diu posteà, ærumnarum requies, Mors.

Et si fas mihi sit liberè quæ sentio effari, jamdiu in ea Hæresi fui ut arbitrater me, non tantum in dictis Puerperarum morbis, sed etiam in Acutis omnibus, ubi Curationem ab hac illâve, quâ uti placet, methodo certo insecuturam polliceri nequeam, & Viri & Medici Boni Probique pulchrè defungi munere, quoties nihil omnino tento, modò ægrum invisens, illum non se pejus habere hoc die quàm heri habuit comperiam, nec cras habiturum quàm hodiè conjecturâ assequi possum. Cùm si in ægro curando eâ methodo incedam, de cujus efficaciâ nondum mihi certò constet, tam ab experimento quod ex eo capturus sum, quàm ab ipso morbo is periclitabitur: Neque ita facilè geminum discrimen effugiet, ac simplex erat evasurus. Quamvis enim impræsentiarum nullum vel incipientis Convalescentiæ signum manifestum se prodat, certissimus tamen sum morbi Acuti cujuslibet naturam non ferre ut quis eo semper laboret, ac proinde dies quilibet res ægri magis magisque in tuto collocat, vel saltem Medico ansam præbet, ex quâ opportuniùs ac certiùs morbum feriat confodiatque, quàm in præcedentibus liceret. Quod quidem uti de Acutorum plerisque verè affirmatur, ita præcipuè de Puerperarum morbis, quibus error vel leviusculus

Nn fata,

fatalis esse possit; & in quibus ita parùm valeamus naturalem illam Evacuationem regere, à cujus suppressione mala, de quibus diximus, proveniunt.

Cùm verò *Affectus Hysterici* non semper primariæ causæ, spirituum nempe debilitati nativæ, sed adventitiæ aliquando originem suam debeant, hujusmodi itaque causam, antequam finiam, hîc recensere libet, quæ frequentissimè *Vaporum*, quos appellant, pararia existit. Atque ea est *Fluxus mensium immodicus*, sive in *Puerperio*, sive extra idem invadat. Quoad primam speciem, ea primis diebus post partum laboriosiorem maximè infestat, & longâ symptomatum hystericorum catervâ stipatur. Et sicuti in primis hisce diebus solum ingruit ac urget, ita etiam brevi se proripere solet. Etenim si victus paulò incrassans instituatur, facilè abigitur; cui & sequens potus addi poterit.

Assumatur *aq. plantag. & vini rubri an.* ℔j. *Coq. simul ad tertias, & deinde edulcoretur s. q. sacchari albiss. Cujus, cum frigescat, capiat* ℔ß. *bis vel ter in die.* Interim *Julapium* aliquod *Hystericum*, at satis mite, subinde propinetur, & *nodulus* seq. naribus admoveatur. ℞. *Galban. & Assæ fœtid. an.* ʒij. *Castor.* ʒiß. *sal. succini volatilis* ℈ß. *mf. f. nodulus.* Vel ℞. *spir. salis Armoniac.* ʒij. quem sæpius olfaciat.

Quod verò ad hujusmodi *extra Puerperium fluxum* attinet, licèt idem omnium tempore fœminis accidere soleat, eas tamen paulo ante tempus illud quo sponte sua omnino menses cessaturi, sæpissimè invadit; circa ætatis scilicet annum 45. si modo temporiùs fluere inceperant, circa autem 50. si serius in vita prius prorumpebant. His, uti dictum, paulò ante totalem eorundem discessum (instar Candelæ jam fere absumptæ deflagratæque, quæ subitò flammam edit insigniorem, mox penitus disparituram) cum magno impetu affatim excidunt, & ob copiam sanguinis ingentem qui continuo excernitur, in paroxysmos hystericos ferè continuos miseras dejiciunt. Hîc licèt *Hysterica* tam interna quàm externa obiter usurpanda [fortiora devitando ne fluxum ulterius ea provocent] omnis tamen curationis cardo in menstruis cohibendis vertitur, quæ hunc in modum quàm primùm sistenda.

Mittatur sanguis è brachio ad ℥viij. Seq. manè exhibeatur *potio purgativa communis*, quæ repetenda est tertiâ quâque die per duas alias vices; & singulis noctibus per totum morbi decursum sumat *Paregoricum ex syr. de meconio* ℥j.

℞. *Conserv. rosar. siccar.* ℥ij. *trochisc. de terrâ Lemn.* ʒiß. *Cort. granator. & Coral. rubr. præp. an.* ℈ij. *lapid. hæmatit. sang. dracon. & bol. Armen. an.* ℈j. *cum s. q. syr. è Coral. simpl. f. Electuar. de quo sumat ad magnitud. nuc. Moschat. maj. mane & quintâ pomerid. superbibendo seq. Julapii Cochl.* vj.

℞. *Aq. germin. quercus & plantag. an.* ℥iij. *aq. Cinnamom. hord. &*

syr.

syr. de rosis siccis an. ℥j. *spir. Vitriol. q. s. ad gratam aciditatem.*

℞. *Fol. Plantag. & urticæ an. q. s. contundantur simul in mortario marmor. & succus exprimatur, qui postea clarificetur. Cap. cochl.* vj. *frigidè ter vel quater in die.* Post primam purgationem applicetur *Emplastr.* seq. regioni lumborum. ℞. *Emplastr. Diapalm. & ad Herniam an. part. æqual. ms. extendatur super Alutam, & f. Emplast.*

Diæta refrigerans incrassansque imperanda, nisi quòd è re erit semel vel bis in die Vini Clareti haustulum Ægræ indulgere, quod etsi minùs conveniat in quantum ebullitionem ciere aptum natum sit, ad vires tamen refocillandas concedi possit. Atque hæc quidem methodus ut fœminis hoc modo affectis apprime proficua sit, ita eadem iis, quibus *Abortus* periculum imminet, non minùs confert. Atqui Cathartica & Succi hîc omittantur.

Est & alia, etsi minus frequens, affectuum hystericorum causa. Nempè post partum laboriosiorem *Uteri procidentia*, magnam hujusmodi malorum Iliada secum trahens, quæ tamen citò ac facilè hoc modo sanatur. ℞. *Cort. quercus* ℥ij. *Coq. aq. font.* ℔iiij. *ad* ℔ij. *sub finem addendo Cort. granator. contus.* ℥j. *rosar. rubr. flor. granator. an. M.* ij. *deinde adde Vini rubri* ℔ß. *Colatura sit pro Fotu, qui cum pannis laneis parti affectæ admoveatur manè, horis duabus antequam è lecto assurgat, & nocte post decubitum donec symptomata penitus evanuerint.* Sed de his plus satis.

Habes tandem, Humanissime Vir, eorum summam quæ à me in hujusce morbi sive Historiâ, sive Curatione hactenus fuerint observata. Restat ut si quid fortè peccaverim, ista minus quàm oportuit accuratè describens, veniam à te petam; tum ut opellam hanc, eo animo exaratam ut gratias tibi referrem, quòd alia nostra conamina, qualia qualia illa fuerint, tuo calculo probare haud dedigneris, æqui bonique consulas. Quæ quidem Gratulatio mihi ita raró obvenit, ut vel nihil prorsus ab hominibus sim promeritus, vel candidi ingenuique isti, quos eâ mentis præstantiâ natura effinxit, ut grati esse nôrint, perpauci sunt; Vix totidem quot *Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.* Quo non obstante pergo adhuc, imò & pergam, in ediscendâ promovendâque quoad potero Methodô Curandorum morborum, atque iis, qui me minus in Praxi valent (si qui sunt ejusmodi) instruendis. Famæ meæ interim arbitrium penes alios sit. Æqua enim lance & scrupulosè expendens, Hominesne juvare præstet, aut ab iisdem celebrari, prius illud præponderare comperio, & maximi sanè momenti esse Animi Tranquillitatem; Famam verò populique halitum plumâ leviorem aut bullâ, atque umbrâ insomnii magis evanidum. Quod si opes ejusmodi nominis celebritate partæ majus aliquod pondus habere videantur, fruantur illis per me licet, qui jam corraserint. Meminerint tamen Mechanicorum nonnullos, artes vel sordidissimas exercentium, uberiorem quotidiè quæstum facere, & majorem Auri Argentique vim posteris legare; neque tamen in hoc Brutis Animalibus superiores evadere; qui sibi suisque pro sua indole prospiciunt; &, si recta ex animi

arbitrio & virtute, nata excipiamus, (quorum non est capax Brutorum natura) hos planè exæquant Belluæ, imò & alios qui non eum sibi vitæ scopum proponunt ut prosint quamplurimis. Commendatum me habeas, rogo, Viro sagaci & eruditissimo Domino *D. Kendrick*, tibi mihique amicissimo, utpote cui debeam quod tuum in me ita propensum animum resciverim, eamque qua me complecteris amicitiam, eo internuncio, didicerim. Conabor quantum in me est, mutuas officiorum vices reddere, & par pari referre, utpote qui sim jure meritoque, Vir Dignissime,

Londini,
Jan. 20. 1681.

Tibi Devinctissimus, Tuique semper Studiosissimus

THOMAS SYDENHAM.

De variolis hactenus Clarissimus noster Autor, in variis hujusce Operis locis, ac præcipuè in primis ultimæ hujus Dissertationis paginis, accuratissimè pro more scripsit, ejusque morbi contagium inter homines tum juniores, tum etiam adultos & senes, ita subinde se spargens, ut ejus necessitatem, si ita loqui liceat, vix ex centenis paucissimi evadant, abundè explicuit, curamque, tam atroci quandoque morbo aptissimam exhibuit. Verum in eôdem argumento aliquid se nobis offert infrequentius ac minùs familiare; contagium scilicet Variolicum Armenta quandoque invadens; de quô doctè ac pereleganter commentatus est Clarissimus Ramazzini, postque eum Clariss. Dnus. Herment, Medicus in Galliis Regius, ac Peritiss. Dnus. Droüin Legionis Prætorianæ, ibidem chirurgus Primarius, in id à Rege Christianissimô deputati. Horum autem ultimorum Schedas hìc omittimus, unicâ Clarissimi Ramazzini Dissertatione, quam jam exhibemus contenti. Illa autem sic inscribitur, & hæc est,

DE CONTAGIOSA EPIDEMIA

Quæ in Patavinô Agro, & totâ ferè Venetâ ditione in BOVES irrepsit,

DISSERTATIO *Habita in* PATAVINO *Lyceô*

A

BERNARDINO RAMAZZINI

Practicæ Medicinæ Professore Primario.

Die IX. Novembris MDCC. XI.

Serenissimo VENETIARUM DUCI

JOANNI CORNELIO *Dicata.*

SI veri speciem præfert quod vulgò dici consuevit, & apud Sapientes quoque receptum, Consuetudinem vim quandam legis obtinere, ut, qui illam violârit, si non plecti, laudari tamen haud quaquam mereatur, qualem mihi legem ipsemet imposuerim, modò quamvis serò nimis agnosco. Etenim cum annus iste secundi Sexennii, ex quo in hoc celeberrimo Lyceo Practicam Medicinam profiteor, sit complementum, ac quotannis in solenni studiorum Instauratione, ut diù feriatam Juventutem ad Studia capessenda allicerem, Oratione aliqua proludere consueverim, nunc mihi jam effœtis corporis atque animi viribus, quando ætas prædatrix omnia secum aufert, magnum onus incumbere video, si consuetudini meæ nondum interruptæ obsecundare velim, ac vestram expectationem non omninò fallere. Audendum tamen ratus, in unum coactis, qui supersunt spiritibus, ita me comparaveram, ut quod antea præstiteram, hoc anno quoque pro viribus præstarem. Post aliquot igitur meditationes, argumentum non incuriosum, ut reor, nactus fueram, circa quod ingenii mei vires exercebam, cum præsens hæc autumnalis Constitutio præter modum insolens, atque ominosa, Opus quod moliebar, & ad umbilicum penè deduxeram, mihi è manibus excussit, & aliud argumentum à Medicis amœnitatibus longè diversum suscipere coegit, vestra tamen attentione A. O. non

indignum. Nemo non novit, quàm inopinatè, quàm violenter Bubulum genus dira Contagio pervaserit flammæ ad instar, quæ ope nulla humana consopiri, nedum restingui potuerit: Hæc primùm quidem in Vicentino Agro subobscurè observari cœpit, mox in Patavinum transgressa, apertè se prodidit, ac longè latèque effusa, usque ad ipsa Urbis Pomœria, tam magnam ac horrendam Boum stragem edidit, ut tum Rura, tum Civitatem mœrore, ac metu complêrit. Mœret rusticana Plebs, imò stupet attonita, dum ampla Bovilia vacua, ac deserta intuetur, dum quotidiè ferè Tumulos adspicit, in quibus sepulta sunt Fortunæ suæ pignora, propriis natis forsan etiam cariora, dum Bobus extinctis, Equos ad Frumenti sationem parum aptos cogitur sufficere.

Quid labor, aut benefacta juvant, quid vomere terras
Invertisse graves?

Sic miserandam Agricolarum sortem deflere libet cum Poëtarum Principe, qui tertio Georgicorum huic non absimilem Boum cladem carmine descripsit. Mœrorem dissimulare nequeunt Cives, & Nobiles Viri, dum prædia sua, & Villas, præcipuo ornatu, & patrimonio orbatas intelligunt, atque etiam vident. Tristatur, ac dolet Plebs urbana, dum Annonæ, rerumque omnium, quæ ad victum spectant, caritatem brevi secuturam prænoscit. Nemo est igitur, quæcunque sit ejus conditio, qui damnum aliquod non sentiat, & graviora quoque non timeat. De hac igitur tam portentosa Boum clade hodierna hac mea Dissertatione, seu potius prælectione, quam hoc Anno ad tractatum de Febribus, ac præsertim de Febre maligna ac pestilenti, sum habiturus, verba facere constitui, hujus morbi Indolem, causas pervestigando, quibus remediis illi obviam sit eundum.

Nec obtrudat quisquam, in hoc tam celebri Lyceo, ab hac Exedra, quæ ordinis sui primatum obtinet, indecorum esse pro Hippocratica doctrina M. Varronis, Palladii, Columellæ, Vegetii, aliorumque Veterinariæ Artis Scriptorum documenta tradere; regeram enim ego, magnum Hippocratem, cui nullius rei scientia vilis habita est, non puduisse de Boum morbis verba facere, in Libro enim de Articulis, rationem adfert, cur Bobus tam facile contingant femorum luxationes. Præterea si Congruentia, quæ omnibus in rebus momentum habet non leve, hic quoque suam meretur animadversionem, tractatio de hac Boum Epidemia nostri muneris est, Illustrissimi, & Spectatissimi Professores, Vobis quæso succurrat, quonam in loco nos simus, & Professorium munus exerceamus? Nonne in Lyceo, cui à Majoribus nostris Bovis nomen est inditum? neque inauspicatò, quando Bos iste suis mugitibus, hoc est Doctrinæ robore totum litteratum Orbem implevit, ut nulla pars sit tam longè dissita, quæ ad illius celebritatem non reboet, ac ubi non colatur magis illius nomen, quàm olim Serapis in Ægypto. Si ergo sub signo Bovis militamus, si Bos iste nos pascit, quis erit tam vecors, seu tam malignæ Indolis, qui indecorum putet provinciam hanc suscipere, quam

de-

detrectare velle impium, & nefas esset; eòque magis, quò ab Excellentissimo Magistratû, qui sanitatis tutelæ Venetiis præsidet, ac postremò ab ipso SERENISSIMO PRINCIPE demandatum est celeberrimo hujus Civitatis Medicorum Collegio, seriò exquirere, quænam sit hujus morbi conditio, quæ causa, & quibus præsidiis ferocienti in dies malo possit occurri.

Affectionis genus, quod Bubulo generi bellum ad internecionem usque videtur indixisse, ex frigore, rigore, horripilatione, mox ex calore acri, & vehementi per universum Corpus diffuso cum pulsus frequentia, febrem esse satis liquet, malignam verò, exitialem, pestilentialem etiam, si mavis, esse apertè testantur, quæ illam comitantur symptomata; qualia sunt, magna anxietas, & gravis anhelitus, etiam cum stertore, & in principio Febris, stupor & species quædam veterni, continuus ex ore, & naribus graveolentis materiæ descensus, fætidissima alvi proluvies, interdum etiam cruenta, anorexia, & abolita penitus ruminatio, pustulæ quinta vel sexta die per totum corpus erumpentes, ac tubercula variolarum speciem referentia, communis tandem omnium eodem modo circa quintam, & septimam interius, cum Boves paucissimi evadant, iique sorte potius quadam, quàm remediorum dynami. Hæc quidem ex se patent, quid verò intus patiantur miserandi Boves, cum jacent anxii, ac stertentes, ac dum stant immoti, capite usque ad terram demisso, conjectare equidem possumus, sed ex mutis animantibus, quæ per nutus nihil significare possunt, nil certi rescire possumus, quod forsan in causa est, ut difficilior sit curatio. Causam igitur hujusce malignæ febris pro viribus perscrutemur.

Omnibus epidemiis, si à sporadicis affectibus differre debent, id peculiare inest, quod communem causam habeant, sive ab Aëris vitio, sive à corruptis alimentis, aut ab aliquo contagioso fomite prognata fuerit, qui ab uno corpore in aliud transmigret, illique eandem labem communicet. Dissimulare quidem non licet, tempestatum hujusce anni non adeo legitimam fuisse temperiem, juxta illarum naturam, Æstatis præsertim, quæ Veris speciem præferre visa est non admodum latrante Syrio, nec Cicadis arbusta rumpentibus. Annus tamen in universum non insalubris fuit, neque multum in quæstu Medicis, ac Pharmacopolis; nec solum in hac Civitate, sed in aliis quoque, & in transpadana regione, ut per litteras accepi, ut parum verax visus fuerit Hippocrates, quod *cum æstas veri similis est autumnales morbos expectare oporteat*. Nulla in aëre à Meteoreleschis portenta visa sunt, nulla in herbis, & frugibus apparuere rubiginis signa, quemadmodum Anno elapso, quo carbunculari morbo laborarunt fruges, nec tamen noxam ullam persensere Armenta, & Pecudes; in fructibus tum Æstivis, tum Autumnalibus, qui omnes serotini fuere, nullæ deprehensæ sunt notæ, quas nebularum uredo inusserit.

Cœlum equidem non consului, ut vi-

viderem, num ex aliquo maligno astrorum influxu, pestilentiæ bubuli gregis causam divinare liceret, ut ex Saturni cum Marte syzigia, in Tauri signo; quemadmodum olim Marsilius Ficinus, in Consilio quodam Thusco Sermone edito, ut ab omnibus intelligeretur, Pestis quæ Anno 1478. totam Etruriam, ac præcipuè Florentiam, depopulata est, causam retulit in conjunctione Martis cum Saturno in signo humano (quasi Asterismorum in hæc inferiora virtus ab inditis nominibus esset petenda, ut si fortè hujusmodi conjunctio observaretur in signo Arietis, aut Piscium, posset aliquis ovilli generis, aut marini populi excidium prædicere) Sed postquam, cum Juvenis essem, Pici Mirandulani libros adversus Astrologos legi, Judiciariam à studiis meis valere jussi. Aërem itaque, & pascua, ab hoc crimine quod hujus morbi in causa fuerint absolvere fas erit. Quis enim unquam sibi persuadeat, campos, & prata, talem ab Aëre humorem combibisse, qui solis Bobus tam dirum esset venenum, cæteris verò animantibus, quæ easdem herbas pascerent, esset omnino innoxius? Aliam igitur causam comminisci oportebit, quam nonnisi à Contagioso fomite licebit deducere, cujus rei non simplices conjecturas, sed argumentum habemus apodicticum.

Jam satis constat, & in acta publica relatum, ex Boum turmis, quos è Dalmatia & conterminis regionibus, mercatores in hæc loca solent adducere, Bovem unum à cæteris secessisse, qui à Bubulco repertus, & perductus in latifundium Illustrissimi, & Reverendissimi Comitis Trajani Borromæi, Canonici Patavini, pro hospitio, eadem labe qua erat infectus, hospites suos fœdavit, illo enim paucos post dies mortuo, paulatim eodem morbi genere omnes miserè periere, uno tantum superstite, cui in collo factum fuerat setaceum. Casus iste totam viciniam perterrefecit, sed nulla juvit diligentia, ut domus suas, & casas à flamma nimis vicina præservarent. Isthæc itaque contagio paulatim serpens, totam Patavini agri amplitudinem brevi pervasit, quin postremò Padum transgressa, Æmiliæ Populis idem minatur excidium.

Quoniam autem morbosi seminii ea est indoles, ut facilè sobolescat, & in immensum se propaget, si in subjectum proprium, & mumiatum, ut vocant incidat, cujus rei amplissimum specimen habemus in lue gallica; quæ ex Indiis occidentalibus, à paucis navigantibus ad nos delata, Italiam primò, mox universam Europam, fœdissima, & ineluibili labe citissimè inquinavit; Non est quòd miremur, si per aporias, & effluvia, quæ ad modum atmosphæræ expirant à Bobus ægris, ab extinctis, à Stabulis, à Pascuis, quæ ipsimet Boves pascendo infecerint, promptiùs autem & facilius ab ipsis Bubsequis, & illorum vestibus, (pesti enim volupe est, in lana molliter cubare) non est inquam, quòd miremur, si hæc contagio tam longè latèque se se effuderit. Ubi igitur hæc Aura venenata subtilissima Bovem aliquem antea sanum afflarit, spiritibus vitalibus, & seroso latici se consocians, dum in

Orbem

Orbem agitur, naturalem ſanguinis conſiſtentiam lædit, & viſcerum fermenta corrumpit; quare naturales viſcerum functiones paulatim vitiari, & debitas excretiones coerceri neceſſum eſt, quod paulatim fieri fas eſt credere, non enim ſubitò ac Bos aliquis venenum iſtud hauſerit, vel quoquomodo illud ſuſceperit, non illicò inquam virulentiam perſentit; ut qui à cane rabido commorſi fuerint, ad longum tempus ſibi ſani videntur, at poſtea ex improviso, ad aquæ conſpectum palam faciunt, quam dirum venenum intus geſtarent. Naturalem ſanguinis conſiſtentiam ab hoc contagioſo fomite lædi paulò ante diximus, ſuppono etenim, imò pro certo habeo venenum iſtud eſſe de illorum genere, quæ ſanguinem potius figant, & coagulent, quàm diſſolvant; id primùm atteſtantur ſymptomata, quæ febrem comitantur, nempè anxietas, gravis anhelitus, ſtertor, & ſtupiditas, ocularis quoque inſpectio, dum à Laniis Boves extincti diſſecantur, qui licet adhuc calentes parum aut nihil ſanguinis effundunt. Bos præterea piger ac tardus ex ſua natura eſt, & Carnes habet duras, *& graves ad ſtateram*, ut ait Hippocrates, data nimirum paritate molis ad carnes cæterorum Animalium, idcircò illius ſanguinem talem eſſe oportet. Taurinum ſanguinem inter venena recenſuit Dioſcorides, eò quòd epotus ad coagulationem in ſtomacho ſit facilis, Prævotius autem propter flatulentiam; Themiſtoclem ſanguine taurino calido epoto ſibi mortem conſciviſſe, ex Plutarcho, in ejuſdem vita habemus. Mirum itaque non eſt ſi venenatus hic fomes, in hujus animantis genere ſanguinem ex ſua natura craſſum coagularit. Hanc cruoris concretionem in malignis febribus obſervârunt Scriptores, uti Petrus Salius, qui refert in quâdam ex malignâ febre extinctâ repertum fuiſſe in Arteria magna ſanguinem ita concretum, *ut prehenſo illius ſanguinis altero principio, totus ſanguis coaleſcens, ita integer eductus fuerit, perinde ac gladius è vagina extrahi ſolet.* Idem quoque aliquando *in peſtilentiis accidere* teſtatur Richardus Lover in tractatu de corde: Niſi autem talis eſſet in hac Epidemia ſanguinis conditio, non protraheretur ad tot dies febris; ubi enim ſanguis eſt nimis diſſolutus, & vis deleteria humorum corruptioni prævalet, febrilis calor eſt adeò mitis, ut ægri interdum ſe febrire non putent, ſed citiſſimè intra unam vel alteram diem occumbant. Poſtquam igitur fermentificus, & peſtifer hic fomes per venas, & arterias tanquam per cuniculos totum corpus peragrarit, tunc, tanquam hoſtis ex inſidiis erumpens feritatem ſuam patefacit, febrem malignam excitando, quæ intra quintam, aut ſeptimam, lanienam ſuam abſolvit, indiſcriminatim Boves aratores, Tauros, Vaccas, Juvencos, Vitulos jugulando.

Hujus autem Peſtis primam originem, num Bos ille peregrinus eam aliunde ſuſceperit, vel in ipſo primùm genita fuerit, exquirere ad rem noſtram parum refert. Neceſſe eſt enim quemadmodum in libro de Contagione tradit Fracaſtorius, ac pariter Joſeph Aromatarius, in libro de rabie contagioſa, quòd ad aliquod

Animal tandem sit deveniendum, in quo productum fuerit morbosum seminium. Extra enim controversiam est non solùm in Brutis, sed etiam hominibus per varios corruptionis gradus, generari posse venena, ac talis naturæ humores, qui ad alia corpora symbolica, & analoga facilè transeant: sic qui tabe pulmonari laborant, consanguineos suos facilè inficiunt, si cum illis consuetudinem habeant; Lippitudinem contagiosam esse vetus est observatio.

Dum spectant oculi læsos læduntur & ipsi,
Multaq; corporibus transitione nocent.

In Boum cadaveribus, quotquot Lanionum secespitæ subjecta fuere, coram Excellentissimis Anatomes Professoribus D. Molinetro, & Viscardo, id singulare in omnibus repertum est; in Omaso nempè, corpus quoddam durum, & compactum, ventriculi parietibus fortiter adhærens, magnæ molis, & intolerandæ graveolentiæ; in aliis verò partibus repertæ sunt hydatides, in cerebro, pulmonibus, sicuti etiam ingentes vesicæ solo flatu plenæ, quæ dissectæ diram Mephitim exhalarent, ulcera in radice linguæ, & ad illius latera vesiculæ sero plenæ. Illud verò corpus durum, & compactum ad instar calcis, quod in Omaso observatur, primum productum esse contagiosi miasmatis, pro certo habeo, dum tacitè sævitiem suam exercens stomachicum fermentum labefactat, & corrumpit; non enim est credibile post febrem excitatam conflari hoc corpus intra paucos dies, dum Boves ubi primùm febrire cœperint, quodcumque alimentum adversantur, nec quidquam, nisi liquidum per os infundi potest: cætera verò, quæ memoravimus, malignæ febris producta esse, facilè crediderim, sed omnium Phænomenorum exactam rationem adferre velle non patitur unius horæ ambitus; ampla enim materia suppeteret ad integrum tractatum conscribendum.

Verùm ne amplius vos morer, A. O. ad ea properabo, quæ sunt dicenda, conjectando nempè quem finem habitura sit hæc contagio, & num aliquid gravius portendat, ac quod magis refert, quid addendum. Quoad primum in hac Epidemia, idem quod in cæteris evenire solet, secuturum existimo, nimirùm quod post tot tentamina, tot experimenta, ac præsertim post observatam methodum, quam morborum Medicatrix Natura servat in iis Bobus sanandis, quos maligna febris non sustulerit, felicior curatio possit institui, ac forsan hujus veneni verum, & specificum remedium reperiri, quo malignum istud miasma penitus extirpari possit. Levamen quoque aliquod expectare licet ab adventante Hyeme, ac à ventis aquilonaribus, qui tanquam Aëris scopæ australes flatus pessimæ semper indolis procul abigant, quales venti per totum Octobris Mensem dominatum obtinuere. Memoratu dignum est, quod de ventorum potestate supra humana corpora refert Vitruvius. *In insula Lesbo* (inquit ille) *Oppidum Mitylene magnificenter est ædificatum, & eleganter, sed positum non prudenter. In qua Civitate Auster cum flat, homines ægrotant, quando*

Corus tussiunt, cum Septentrio, omnes in salubritatem restituuntur. Quantum sævierit Pestis Octobris mense, Austro, & Euronoto flantibus, satis vulgatum est, cum plures dies adeo nefasti fuerint, ut neque quotidianis hecatombis, interdum etiam geminatis, furialis hæc, & execranda febris mitior fieri, nedum placari potuerit. Scio equidem, calori, & frigori morbos pestiferos non admodum auscultare, cum aliàs fuerit observatum, in summo æstu, & summo frigore pariter sævisse hominum pestem; attamen cum feralis hic morbus, qui celeris est motus, ortum habuerit æstivo tempore, incrementum, atque etiam suam acmen autumnali, sperare licet, quòd hyemali tempore finem, & sui desitionem, ope divina sit habiturus.

Num autem hic Epidemicus Bovini populi morbus longum in tempus perseverans, humanis corporibus labem aliquam affricare valeat, ut nonnulli suspicantur, non alienum est disquirere. Si in morbis malignis, qui ratiocinia nostra persæpè eludunt, quidquam ponderis habent rationum momenta, sperare licet homines intactos, & illæsos relicturum esse; etenim si trium mensium spatio lues ista alia Ruminantia, & Cornigera non attigit, quamvis inter ea magnus sit symbolismus, nec Equos, sues, ac alias Sylvestres feras hactenus quidquam læsit, non apparet ratio, cur homines, qui ab istis Animantibus tam longè distant, debeat afficere.

Non sum nescius inter futuræ pestilentiæ signa, quæ plurima sunt, recenseri solere non Boum solummodò, sed aliorum quoque animantium stragem, qualis ea fuit, quæ Ægynam insulam depopulata est, de qua Ovidius.

Strage Canum primo, Volucrumque
Aviumque Boumque.

ac ea, quam memorat Livius, quæ in Sicilia Romanum exercitum, & Carthaginensem pene delevit, de qua Silius Italicus:

Vim primi sensere Canes, mox nubibus atris
Fluxit deficiens penna labente, Volucris.

Cui aliam non absimilem refert Dionysius Halicarnasseus, quæ *primò Equorum, Boumque armenta invasit, mox pecudes, & alia quadrupedia aggressa est, deinde Pastores, & Colonos attigit, & totum Romanum agrum pervagata, Urbem invasit.* Ast illorum temporum pestilentiæ non in solis Bobus, sed in omnibus animantibus, ut ipsis etiam Maris Piscibus non parceret, (qualis ea fuit, quam Lucretius carmine descripsit) sævitiem suam exercuere, ut quæ ab Aëris vitio ortum duxissent; de quo non habemus quod suspicemur; in solis enim Bobus, & facilius in iis, qui habitiores, & pinguiores essent, quàm in gracilibus, hæc lues alimentum invenit, quo rabiem suam pasceret. Magna tamen curatione utendum est in tumulandis cadaveribus, terra altè defossa, quemadmodum publica edicta præscribunt: si quid enim timendum, præcipuè à nimia cadaverum copia, ex quibus minus aptè humatis, ac postea putrefactis, redeunte Vere, pravi halitus Aërem inquinare possunt. Bonum autem esset, in

loco inculto, seu in pratis, quæ arationi non sunt subjecta, cadavera humare. Ubi enim de morbo contagioso agitur, nunquam satis cavemus, dum cavemus. Quoniam autem, solutis in liquamen Cadaveribus, necesse erit terram subsidere, censerem, bonum esse, novam terram superingerere, in illam conjiciendo graminis, aliarumque herbarum semina. Refert Petrus Forestus Delphis apud Batavos Peste jam sopita, & cœmeterio Templi vetusti, cadaveribus oppleto habitam consultationem inter medicos, num Calce, aut Lapidibus illud cœmeterium esset obruendum, ac decretum fuisse ut multa terra superinduceretur, atque in eam varia herbarum semina conjicerentur, *ut crescente gramine, & clausis spiraculis lues minus denuò suppullularet.*

Silentio tamen præterire non licet, observatam aliquando pestem in solis Bobus, ac postea secutam hominum pestilentiam; interdum etiam hominum Pestem in Boves terminasse. Primum exemplum habemus ex Livio, qui scribit pestem magnam in Boves ingruisse, sequenti anno ad homines vertisse. Secundum verò apud Ripamontium Chronistam Mediolanensem, qui in Libro de Peste, quæ anno trigesimo exacti nuper seculi cispadanam, & transpadanam regionem pessimè mulctavit, pestilentiæ hominum, pestem Boum subsecutam refert. Hisce tamen duobus monumentis totidem habemus, quæ opponamus nec longè petenda. Primum à celeberrimo Fracastorio, qui in Opere doctissimo de Contagione scriptum reliquit, Anno decimo quarto supra sesqui millesimum diram pestem in solos Boves irrepsisse, quæ in tractu Forojuliensi primum nata, exinde usque ad Euganeos, postmodum in Veronensem agrum, aliasque Venetæ Ditionis regiones delata, magnam Boum cladem ediderit eodem fermè modo, ac iisdem symptomatibus, ut hæc nostra illius soboles videatur. Alterum monumentum suggerunt nobis manuscripti Artis Lanionum, quibus non est deneganda fides, quales libri in hac Civitate asservantur, in quibus ad posterorum memoriam ab Antonio Faccio scriptum legitur, Anno nonagesimo nono ejusdem seculi, quo vixit Fracastorius, adeò gravem in Boves pestem grassatam, ut publicis Augustissimi Senatus Veneti Edictis vetitum fuerit, ne Caro Bubula, Caseus recens, Butyrum, Lac sub capitali pœna in hac Civitate divendi possent, sed solis carnibus Vervecinis vesci liceret; attamen iis annis nihil sinistri, præter rei familiaris damnum hominibus obtigisse, certò scimus; habemus igitur unde spes nostras alamus.

Utrum autem, grassante hac Epidemia, carnis bubulæ sanæ creditæ adeò tutus sit usus, ut noxam ullam humanis corporibus non possit inferre, abs re non erit disquirere. Res equidem suspicione non vacat, etenim, etiamsi Bos antequam ad lanienam ducatur, fuerit observatus vegetus, atque hilaris, ac postea in illo jugulato, & excoriato, nullæ in visceribus deprehendantur corruptionis notæ, quæ in cæteris, qui ex hoc morbo intereunt, deprehenduntur, attamen certi non sumus,

quòd

quòd Bos ille contagiosum fomitem non gestaret, quod aliis etiam communicare posset: credibile est enim, paucos apud nos esse Boves, qui afflatum hunc malignum non persenserint; licet sani degant, morbosi enim seminii ea est subdola malitia, ut hominum judicia non rarò fallat; persæpe enim evenit, ut qui illud in se continet, & secum circumfert, læsionem nullam sentiat, nec forsitan sensurus sit, in alium tamen ejusdem speciei possit facile transferre. Hujus rei exemplum habemus in gallico morbo; non rarò enim contingit, ut aliquis à muliere infecta luem suscipiat, nec quidquam sentiat, & Uxori postea eam communicet, sic ut illa paucos post dies gonorrhœa, vel bubone corripiatur; ex quo fit, quod non leves rixæ, & jurgia inter conjuges oriantur, & Uxor pudicitiæ suæ conscia virum maledictis incessat, quod ab illo tam fœda labe inquinata fuerit, ille autem, qui se perfectè sanum agnoscit nec quidquam de infectione suspicatur, de conjugis fide non parum dubitet. Qua de re legendus Paulus Zachias, Mercurialis, Gaspar à Rejes. Circa esum carnis bubulæ memoratu dignum est quod refert Theodoricus Skenkius in Hist. humor. gen. cap. 2. his verbis: *olim decertatum Venetiis, & Patavii inter Lanios, & incolas, quod illi ex Hungaria Boves advectos, emptos & mactatos in Macello venditassent, quos tamen Cives lue quadam infectos fuisse noverant, cum fluxu alvi cruento tentati plurimi periissent, translato nimirum ab uno ad alterum contagio. Hac de re consulti Medici Patavini, in ea fuere sententia, Carnes hujusmodi esui adhibitas innoxias esse, eo quòd esset contagium particulare, & specificum, ac omnis malitia fuisset emendata ac discussa à prævia agitatione gymnastica, antequam Boves mactentur.* Contrariam opinionem sustinuisse Medicos Venetos tradit Christophorus Fridericus Garamannus in Opere suo eruditissimo de Mortuorum miraculis, eo quia carnes hujusmodi essent contagiosæ, & cadaverosæ. Fabius Paulinus Medicus Utinensis controversiam hanc dirimere aggressus est, suam enim sententiam dixit, nimirum si necessitas urgeat *in cibum carnes vocare, sale aut aceto prius probè esse macerandas, visceraque cum aliis interaneis esse abjicienda, cum in iis causæ morbificæ focus & Nidus existat.* qualis cautio num sufficiat, & omnem dubitationem tollat, liberum cuique esto judicium.

Quid ergo agendum in tam exitiali morbo, qui bubuli generis extinctionem videtur interminari? In id unum incumbendum esse, persuasum habeo, ut per universalia alexipharmaca (quando particulare, & specificum hujus Veneni remedium non habemus) miasma istud pestiferum extinguatur aut saltem enervetur, ut natura roborata illud ad cutis ambitum ableget, atque extrudat, quando per ulcera, pustulas, & tubercula in iis Bobus, qui evasere, sponte excitata ipsamet natura, nobis indigitavit, quà via sit incedendum. Crediderim itaque in curatione hujus malignæ febris, ea Methodo procedendum, quæ à bonis Medicis servatur in curanda

variolosa puerorum febre, distinguendo tempus ebullitionis à tempore expulsionis; tempore nimirum ebullitionis erit cautè utendum remediis calidioribus, ne intendatur calor febrilis, & plus æquo effervescat massa sanguinea, cui facile succedit perturbata coctio, quam Natura rectrix intendit, qua in re non leviter peccatum esse censeo, cum hujus febris initio ad calidiora cardiaca ventum fuerit, & præcipuè ad vina meraciora cum multa theriaca; quare præposterum remediorum usum, stragem longè majorem edidisse censeo, quàm febrem ipsam. Non desunt Medicæ Praxis docti Scriptores, qui in variolosis constitutionibus in principio febris præcipitantibus utendum esse volunt. Dum hæc sub prælo essent; apud amicum ea legi, quæ Illustrissimus D. Joannes Maria Lancisius Clementis XI. P. O. M. Archiater meritissimus, ac Intimus Cubicularius perdoctè, & eruditè, ut solet in omnibus, de hoc morbo consultus, scripsit; nam inter varia monita, hoc habet, quod cardiacis acida sint maritanda. In Febris itaque principio moderatè agendum per alexipharmaca, in progressu verò morbi, & despumationis, & expulsionis signis liberalius Bezoardicis utendum.

Ut autem ad remediorum materiam descendamus, quando id unum est, quod expetitur, & à nobis exigitur, nequaquam verò nuda verba. Quoad præsidia externa, sanguinis missio visa est improsperè cessisse, idcirco cœpta est omitti; nihil tamen sævitiæ suæ remisit morbus; imo truculentior factus est. Equidem in omnibus Epidemiis suspecta est Phlebotomia, sicuti purgatio, unde Celsus: *Sanguinem non facile mittere, alvum non facile ducere*; in febre tamen variolosa passim mittitur sanguis, in pueris bimis, aut trimis per cucurbitulas scarificatas, & quibusdam in locis etiam per venam sectam, in principio tamen febris. In hac itaque Boum febre, non salubrem tantum, sed necessariam fore venæ sectionem crediderim, ad sarcinam minuendam, ut mitior fiat ebullitio totius massæ sanguineæ, & per sua vasa circulatio. Cum enim, ut diximus, Bovis cruor ex sua natura sit valde crassus, & ad facilem concretionem pronus, atque venenum istud de illorum sit genere, quæ massam sanguineam coagulandi vim habent, quo precor remedio laboranti Bovi, & anhelanti ob sanguinis concretiones in vasis sanguifluis, in pulmone, in Corde, quàm per ipsam sanguinis missionem promptius, & facilius poterit succurri? Animadversione dignum est, quod lues ista, Boves robustos, & valde obesos facilius corripiat, macilentos verò, qui vix ossibus hæreant, prætergrediatur; propterea in hac febre, quæ non absimilis est iis, quas appellant inflammatorias (quales sunt, quæ in pleuritide, peripneumonia, angina observantur) sanguinem in fervorem actum, & alioquin ad coagulationem aptum, detrahere, salutare consilium erit. Clamitet autem ad ravim usque contra hanc operationem quisquis velit; non enim video, (si tamen per analogismum in curanda hac febre licet procedere, ut in curatione febris

bris pestilentis, quæ homines corripit) ego, inquam, non video, cur miseranda hæc Animalia, dum febriunt, & oculis lacrymantibus, opem aliquam quodammodo implorant, hoc magno remedio debeant destitui; morbi enim magnitudo, plethorica dispositio, ob pascua hoc Anno solito uberiora, phlebotomiam manifestè exposcunt, in principio tamen febris, dum vires validæ permittunt, quam doctiores Medici in febre pestilenti, uti Sennertus, Septalius, Antonius Ponce Sancta Crux, Fracastorius, & alii gravissimi Scriptores admittunt. Certè vires horum animalium, in ipso etiam vigore morbi satis validas esse observavi, è stabulis enim educti, & per campos circumducti experiundi causa, num herbam aliquam velint pascere, robustè incedunt, & suæ libertati relicti, ad stabula promptè recurrunt. Circa porro venarum delectum, non adeo laborandum; ubi enim ad vasorum plenitudinem tollendam mittitur sanguis, parum refert, an ab hac, vel illa vena mittatur.

Inustiones quoque lato ferro candenti faciendæ in collo utrinque, sublata enim eschara, apparebunt ulcera, quæ vesicantium loco esse poterunt; aures quoque rotundo ferro perforandæ, indita postea radice hellebori, ut Veterinarii Scriptores suadent; similiter sub mento perforanda palearia, injecto postea funiculo, quem setaceum vocant, indiget enim Natura aliquo emissario, per quod venenum istud exanthlet; nulli enim comperti sunt evasisse Boves, nisi per pustulas in cute excitatas, multum crassæ, ac foetidæ materiæ fundentes, nec Bovem ullum, qui sic purgatus fuerit, recidivam passum fuisse adhuc accepi; nam ex Hippocratis oraculo in sexto Epidemorum; *Quidquid suppuratur non revertitur; ipsa enim maturatio, & judicatio simul, & abcessus.* Observatione dignum est, quod refert laudatus Fracastorius, ait enim, eos *Boves, quibus labes à faucibus ad armos descendebat, & inde ad pedes, sanatos fuisse, quibus autem hæc permutatio non fiebat, ut plurimum interiisse.* Linguam, & palatum, aceto, & Sale colluere sæpius oportebit, frictiones pluries in die faciendæ ad faciliorem perspiratum obtinendum, ac ut cutis paratior sit ad recipienda rejectamenta nervorum & arteriarum in glandulas. Cum persæpe in faucibus generentur tumores & crustæ, uti fit in variolis, ut nihil per os possit infundi, compertum est baculum salignum viridem Butyro inunctum, longitudinis ulnæ, & amplius per os inditum, valde contulisse ad impedimentum illud tollendum.

Quoad præsidia interna, hæc è triplici regno erunt petenda. E vegetabili plantas multas habemus cardiacas, quarum magna est supellex; Decoctio itaque in aqua fieri poterit ex foliis Scordii, Cardui Benedicti, Dictamni Cretici, Centaurii, Radicibus Gentianæ, Tormentillæ, Scorzoneræ, & similibus, quibus addi poterunt cicoracea & ad illarum calorem temperandum, quæ decoctio, bis, vel ter in die per os infundi poterit ad duas, vel tres libras. Cum verò febris ad statum pervenerit, decoctio ista ex prædictis

ctis plantis debebit esse saturatior ad expulsionem promovendam. Camphora quoque magnum antipestilentiale, accensa, & in aquam conjecta, potionem efficiet aptam ad pestiferum Miasma perdomandum, & Diaphoresim promovendam. Pulveres quoque ex iisdem plantis parati, & in aqua cardiaca dissoluti, exhiberi poterunt.

Ut autem præter universalia alexipharmaca, quæ pro malignæ febris curatione à vegetabilium classe abundè suppetunt, aliquod singulare proponamus, placet expendere, num solenne illud antipyreticum, h. e. cortex peruvianus, vulgo China Chinæ, ad malignam hanc febrem expugnandam salutare remedium esse possit. Equidem hoc præsidii genus in febribus periodicis miranda præstat, ac præsertim in tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipso impetu accessionis, ægros interdum necant, quarum febrium in Constitutionibus meis epidemicis Mutinensibus mentionem habui; hoc enim febrifugum, fermentum illud malignum, sive penitus restinguit, sive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipso febris accessu intereat; ast in febribus continuis, & inflammatoriis, perrarò ex corticis peruviani usu, febrem solutam observavi; si tamen habenda fides Richardi Mortoni rationibus, & experimentis, qui in quacunque febre venenum quoddam spiritibus vitalibus hostile agnoscit, cur in hoc Bovini generis morbo experiri non licebit hujus febrifugi virtutem? Isthæc enim Boum febris continua, & acuta, à febribus continuis ab aliqua inflammatione comitatis, quæ homines corripiunt, nullatenus differt; licet Joseph Aromatarius ex Antiquorum doctrina differentiam aliquam statuat inter febres brutorum, & febres hominum, ut brutorum febris καῦσος, hominum vero πυρετὸς vocitetur. Possent itaque unciæ tres pulveris Chinæ Chinæ (quando hujus remedii largior dosis esse cœpit, quàm olim) infundi in libris decem vel duodecim aquæ cardiacæ, seu vino non admodum generoso, quæ infusio inservire poterit pro quatuor, vel quinque dosibus, bis illam in die exhibendo, in febris tamen principio, & cum primum Bos ægrotare cœperit.

Sua quoque remedia suppeditabit regnum animale; Cornu Cervi primas tenebit, infusio itaque ac decoctio, & quæ ex eo parantur remedia erunt ex usu. Pulvis viperinus, qui febrilem calorem non adeo intendet, bis in die exhiberi poterit ad drachmam unam, in aqua cordiali tepida pariter dissolutus; efficacior tamen esset vipera una, vel altera in aqua cordiali decocta: febris enim ista intra paucos dies cursum suum absolvit. Quoniam autem inter cætera symptomata, gravi anhelitu, & stertore Boves premuntur, sperma ceti tanquam remedium aptum ad dissolvendas sanguinis concretiones, & in asthmate usurpari solitum, præscribi poterit ad drachmas duas in vino tepido dissolutum. Mineralia quoque, ut quæ non tam facile à calore nativo, & digestiva facultate alterantur, uti vegetabilia, & animalia, sed integris viribus corpus pervadunt, symbolum suum confe-

ferent. Antimonium diaphoreticum, paratu facile, & exiguæ impensæ, quod nihil aliud est, quàm Antimonii crudi in pulverem contriti, cum æquis partibus Nitri, in crucibulo, vel mortario Æneo per carbonem ignitum, aut bacillum ferreum candentem, conflagratio, ter, vel quater repetita, addita semper novæ conflagrationi æquali portione salis nitri, erit proficuum remedium ad obtinendam illam, quæ expetitur, expulsionem diri veneni ab intimis ad extima. Quoniam verò repertos ajunt esse lumbricos, & Ascarides in intestinis, quod perfacile est credere, cum etiam in pestilentiis hominum observari soleat verminatio, non solum in ventriculo, & intestinis, sed etiam in aliis partibus, quod in scrutinio Pestis tradit Pater Athanasius Kircher è S. J. & animatam putredinem appellat, ad remedia anthelmintica erit confugiendum; Mercurii infusio, ad libram semis super cineres calidos, in aliqua ex prædictis aquis optimum erit remedium, cæteris quæ decantantur præferendum; quando enim inter helminthicos scriptores disputari solet, num acida, an dulcia ad vermes necandos sint usurpanda, Mercurium, licet insipidum, id valenter præstare, & frequenti in usu esse, pro certo habemus. Idem quoque efficiet Mutinensis Agri petroleum; præter enim id, quod vermes enecat, putrescentiam quoque corriget, & diaphoreseos erit stimulus. Nostrates rustici, cum vitulos habent verminantes, quod facile deprehendunt ex odore, quem Vituli expirant, cum lacte exhibent istud petroleum, ad guttas aliquot per os infundendum.

Quoad alimentum, potiones parari poterunt, ex farina hordei, tritici, panis contriti ad instar ptisanæ. Pro potu laudatur fœni puri, odorati, mense Maji collecti, in aqua Maceratio, quod potionis genus hisce animalibus gratum esse observavi. Externorum quoque habenda est ratio. In loco calido Boves detinendi, & custodiendi stragulis cooperti, cavendo quantum licet ab Aëre frigido; quotidie stabulum suffumigando ex baccis Juniperi, Galbano, & similibus.

Atque hæc quidem ad Therapœiam; modò pauca quædam documenta pro hujus meæ prælectionis Coronid , in prophylaxeos gratiam lubet proponere, quando longè præstantius est præservare, quàm curare, sicuti satius est tempestatem prævidere, ac illam effugere, quàm ab ipsa evadere. Cum igitur Boves ab agris post labores in stabulum ad hyemandum jam sint deducti, ut milites ad castra hyberna, magna diligentia studendum erit, ut ea loca in quibus Boves sani degere debeant munda sint, quantum fieri potest, ac sæpè suffumiganda, quæcunque animalia, ut sues, oves etiam ab illis arcendo. Solent rustici, ut stabula hyeme sint calidiora, fimum, & excrementa Boum in iis cumulare, sed satius si quotidie alvinas fœces aliò adsportent. Consilium salubre erit parietum crustas abradere, eô modô, quô Judæi ex legis edictô jubebantur cubiculorum, in quibus leprosus aliquis habitasset, parietes crusta denudare; & flore calcis obducere, solum

autem in hoc casu muros eradere sufficiet; timere enim licet, ne recentis calcis odor hyemali tempore Bobus inibi conclusis possit officere. In id quoque erit incumbendum, ut pura, & munda sint illorum alimenta, cavendo, ne fœnum, paleæ, & alia, à pluviis, & illuvionibus fuerint inquinata; parcius quoque erunt alendi, ne plus æquo pinguescant; non enim hoc anno polysarcia, sed sanitas procuranda. Æstate quidem, quo tempore, in frugum tritura, aratione, & plaustrorum vectura exercentur, ac multum est quod diflatur, pleniùs sunt alendi; ast hyeme, hoc anno præcipuè, quo suspecta est saginatio, & macies tutior visa est, moderata diæta in iis nutriendis erit utendum.

Frictiones pluries in die adhibendæ, non solum manu, sed strigilibus quoque, multum enim conferent ad sanguinem in sua fluiditate continendum, simulque ad superfluitatem exhauriendam, si præsertim frictiones sint validæ: habet enim hoc præsidii genus varias facultates, modo implendi, modo extenuandi. Celsus ex Hippocrate scripsit; *Frictione, si vehemens sit, durari corpus, si lenis molliri, si multa minui, si modica impleri.* Si nimis pinguescant, quandoquidem hoc anno copiosa erit bubuli generis annona, posset etiam institui phlebotomia, sed diæta si fuerit conveniens, venæ sectionis, atque etiam purgationis erit vicaria. Postremo cum ex observatione Boum, qui in hac tempestate evaserint, satis constet, naturam per crustas, & ulcera excitata in corporis ambitu, & multam saniei expurgationem, morbosum illud miasma, luem hanc expugnasse, sanum consilium foret emissarium aliquod in bobus sanis aperire, per quod si qua sint vestigia morbosi seminii, illa sensim extrudantur. Aureum documentum habemus ex Hippocrate in 6. Epid. ad rem nostram accommodandum, hisce verbis. *Decubitus quidem, in quibus facta tollit, hæc ante facta prohibet.* Locus quidem subobscurus est, uti sunt Hippocratis Oracula, sed illum egregiè explicat Vallesius; ait enim, decubitus à natura factos, *qui sunt aliorum morborum medela, eosdem morbos anteverter e, & præservare, si tales decubitus arte procurentur, non simpliciter tamen, quemcumque decubitum, sed illum, qui facta tollit.* Non inutile igitur foret sanis Bobus, palearia sub mento candenti ferro perforare, atque funiculo indito, apertum illud diu servare, ut per illud paulatim egerantur impuritates illæ, quæ hujus contagiosi fomitis sunt soboles, & in capite potissimum acervari solent.

Sed cur ingenii mei tenuitatem frustror, ac divexo, ut morbi hujus Naturam, & causas explorem, ac Medicinæ præcepta ad veterinariam traducam? Jamdudum veram, & immediatam hujus ferini morbi causam agnovit, ac patefecit Purpurati Principis, ad hujus Urbis incolumitatem cœlitus demissi admiranda pietas & sollicitudo: nullam aliam scilicet esse causam, quàm Deum justissimum criminum vindicem, nobis iratum; sicuti etiam idem unicum & verum aperuit antidotum, decretis ad plures dies supplicationibus ad cœlestem iram placandam. Magna sanè frequentia clausis ubique Officinis, ad

excelsam

excelsam hujus Urbis Basilicam concursum est, ut nunquam aliàs tantus in unum populi conventus fuerit observatus, nec tanta erga Superos reverentia, ac pietas. Neque verò fervor hujusmodi postea refrixit, uti aliquando fieri consuevit, sed perstitit, magno ad alia celebriora Urbis Templa Populi confluxu, quin cœteris Civitatibus, quae eodem malo premuntur, exemplo fuit, ut ad divinam opem implorandam publicis precibus confugerent. Hæc tam subitò mutata rerum facies & recens nata hic, & alibi pietas, quam graviorum malorum metus expressit, in mentem revocant magnam illam Romanæ Urbis consternationem, quam Livius hujus Civitatis immortale Decus, tam egregiè descripsit, quando nimirum Annibal, fusis, ac deletis Romanis exercitibus, ex improviso Romam petiit, ac illam tam arcta obsidione pressit, ut trepidantis Civitatis clamores audiret; subito enim terrore perculsus Romanus Populus, ad Templa, & Aras Deorum turmatim concurrebat, ut victimas mactaret, & pro publica salute vota conciperet; visebantur mulieres passis crinibus, effusæ in lachrymas, cum parvis liberis ad Templa convolantes, ac ibi ad Simulacra Deorum armillas, annulos, aurea monilia appendere, ferreas scilicet Pœnorum catenas, & asperrima vincula metuentes. Hanc eandem consternationem eleganti carmine descripsit Silius Italicus. Lubet hìc Carmina hujus Poëtæ verè aurea ad rem nostram apponere.

Tanta adeò, cum res trepidæ, reverentia Divum
Nascitur, & raræ fumant felicibus aræ.

Num hisce temporibus congruant hi duo versus, Vobis A. O. judicandum relinquam.

THOMÆ SYDENHAM, M. D. TRACTATUS DE PODAGRA ET HYDROPE.

Non fingendum, aut excogitandum, ſed inveniendum, quid Natura faciat, aut ferat. Bacon.

Doctiſſimo Viro

THOMÆ SHORT, M. D.

Coll. Med. Lond. Soc.

EN tibi, *Humaniſſime Vir, Tractatulum de Podagrâ & Hydrope, loco ſpiſſioris voluminis quod animo deſtinaveram; Hiſtoriam intelligo Morborum Chronicorum, eorum maximè circa quos mea Praxis potiſſimùm verſata eſt. Cùm verò omnem cogitandi vim atque omnes nervos his rebus plùs ſatis intendendo, atrociorem podagræ paroxyſmum mihi accerſiverim quàm quo aliàs, ut puto, fueram mulctandus, res ipſa monebat, ut has lucubrationes vel invitus ponerem, & mihi tandem ipſe conſulerem, hos tantùm morbos duos quadantenus expediviſſe contentus.*

tentus. Quoties enim ad hæc studia me recipiebam, toties & Podagra recurrebat. Hoc itaque operis, quale demum id est, accipere digneris; quod Tibi duabus potissimum de causis dicandum censeo. Primum, quòd earum, quas jam olim in publicum dedi, Observationum, à quibusdam despectarum, utilitatem aliquam non tantùm me coram atque in os, sed etiam coram aliis agnoscere atque asserere nullus dubitaveris. Deinde quòd ex aliqua cõsuetudine quam mutuam habuimus, Consilia in commune pro Ægrorum commodis conferentes, Ego tuum Geniũ deprehenderim ad Praxin Medicam apprimè factũ: quodque tametsi doctrinâ omnis generis inclarescas, Te tamen natura ad eas potiùs subtilitates determinaverit, quæ è praxi nascuntur, quàm ad inanes speculationes: quæ duo haud minori intervallo à se invicem distant, quàm Sapientum res seriæ ac maximi momenti à puerulorum ludo ac crepundiis disterminantur: Et fortasse (nisi me fallit observatio mea) perrarò in eodem subjecto conveniunt. Quæ tua sagacitas juncta opportunitate, quam tibi suppeditavit ingens Medicandorum copia ad Experimenta stabilienda, Te ad Artis nostræ fastigium evexit: Et morum comitas versùs omnes haud vulgaris existimationem, quam nactus es, facilè tuebitur. Si qua heic disserui neque tibi cui ista inscribo, nec paucis illis, at spectatæ probitatis viris quos amicos habeo, vitio dari possint, haud multum alios morabor, qui nullâ aliâ de causâ mihi infensissimi sunt, nisi quòd aliter tam de ipsis morbis quàm de eorum Curationibus sentiam, atque illi sentiãt. Quod ut ità non fieret penes me nullo modo fuit, quãdo sic à naturâ factus atque dispositus sim, ut quod temporis alii libris legendis, id ego omne meditationi impendere soleam, neque tam quæram, an alii eadem mecum asserant, quàm utrum quæ ego trado cum veritate consentiant: utpotè qui rumores & vulgi plausum haud magni faciam. Et sanè quid tanti est, si officio Civis Boni strenuè perfunctus, & publico commodo etiam cum privato damno inserviens, nullam tamen exinde gloriam reportem? Cum si rem rectè perpendam, consulere Existimationi meæ, qui jam senex sim, brevi perinde erit ac si Non-enti consuluissem. Quid enim mihi post obitum prodesse queat, ut octo Elementa Alphabetica in istum ordinem redacta, ut nomen meum componant, eorum linguis jactentur qui non magis aliquam mei Ideam animo possint effingere, quàm ego jam queam concipere qualesnam tandem illi futuri sunt, qui omnes & mortuos prioris seculi ignorabunt, & aliis tùm dialectis tùm moribus utentur, pro rerum humanarum omnium inconstantiâ ac vicissitudine. At quorsum ego de aliorum judicio sollicitus sim? Si meo aliquo conatu in promovendâ & morborum & eorundem Curationum scientiâ aliquantulum promeritus fuerim, haud diu istâ laude fruar: Atque è diverso, si cui minus placuerint mea scripta, vix puto me alia additurum; cum non patiatur ratio sanitatis meæ, ut mundo ulteriores, rem medicam tractando, molestias facessam. Et profectò vel in hoc Tractatulo quem jam edo, cùm manus tremula calamum regere nequiret, operam mihi commodatam ab Amicissimo viro D. Joanne Drake, *Baccalaureo in Medicina ex Æde Christi apud* Cantabrigienses, *agnoscere debeo: Quem quidem virum & nativus morum Candor & vitæ Integritas amicum perquam exoptabilem; Animi verò dotes tam à natura subministratæ, quàm studio excultæ Humano generi utilem*

 admodùm

admodum reddent & beneficum, ubi eam Artem exercere placuerit, quam ita probè callet. De cætero rogandus es, Vir Spectatissime, ut huic meo in te officio, si permolestior fuerim, veniam concedas: quod tamen non aliunde nasci existimes velim, quàm ex illo honore & obsequio quibus te meritò, atque ex animo prosequitur

Tibi addictissimus
Tuique observantissimus

Londini,
Maii 21. 1683.

THO. SYDENHAM.

DE PODAGRA.

PRocul dubio æstimabunt homines, vel morbi, de quo agimus, naturam δυσνόητον, ac ferè incomprehensibilem esse, vel me, quem jam ab annis triginta quatuor vexavit, ingenii tardissimi ac prorsùs hebetis, cùm meæ tàm de ipso morbo, quàm de ejus curatione observationes ita parum votis respondeant. Utut tamen se res habeat, ego bonâ saltem fide tradam, quæ hactenus rescivi omnia, difficultates salebrasque, sive rationem morbi ipsius, sive curationis methodum spectantes, Tempori, Duci veritatis, evincendas complanandasque relinquens.

Podagra eos plerunque senes invadit, qui postquam meliores vitæ dies mollius ac delicatius transegerint, Epulis lautioribus, vino, aliisque liquoribus spirituosis liberalius indulgentes, tandem ob pigritiam ætatis ingravescentis semper comitem, ea corporis exercitia penitùs omisere, quibus juvenes assueverant. Ad hæc, isti, qui huic morbo sunt obnoxii, Crania habent grandiuscula, Habitu corporis ut plurimum sunt pleniori, humido & laxo, & Constitutionem habent omnes luxuriantem virosamque, ditissima atque optima vitæ stamina.

Non quòd Podagra eos solùm adoriatur, qui crasso & corpulento habitu donantur, cùm aliquando etiam, etsi rariùs, graciles & macilentos invadat; neque quòd hic morbus in omnibus senium præstoletur: quandoque enim etiam ætate florentes corripit, quoties scilicet infœlicia morbi semina à parentibus, quasi ex traduce acceperint; vel si hoc non fuerit, immodicæ Veneri præmaturius indulserint, aut exercitiis omnino valedixerint, quibus priùs etiam vehementioribus utebantur; edaciores insuper fuerint & liquores spirituosos immoderatiùs hauserint, posteà derepente ad liquores tenues & refrigerantes se contulerint.

Si quem non nisi jam senio confectum primùm adoriatur, nunquam posteà vel tam statas habet periodos, vel tàm immaniter sævit, quàm si juniorem occu-

occupaverit; tùm quòd vita ut plurimum elabitur antequam morbus naturalibus Symptomatis stipatus ad ἀκμὴν pervenerit, tùm etiam quia calore nativo & vigore corporis imminutis, nec ita jugiter, nec vehementer in Articulos displodi potest. At si quem maturiùs lacessat, quamvis nec sedem adhuc figat, nec eum ita malè tractet, sed incertâ periodo pro datâ ansâ ingruat, leviter ad paucos dies torquens, & nulla methodo invadens recedensque, sensim tamen castra metatur, legem sibi ponens, typumque præformans, tam quoad anni tempus quo arma quotannis movebit, quàm quoad paroxysmi durationem: ad hæc, ferociùs quàm primo insultu debacchatur.

De hoc morbo dùm ita regulam typumque servat, libet primò disserere: posteà de ejusdem Phænomenis Anomalis atque incertioribus, quoties scilicet vel præpostero inidoneorum Medicamentorum usu, de statu suo dejectus fuit, vel ob subjecti debilitatem & languorem, ad propria & genuina Symptomata nequit assurgere. Quoties itaque *Regularis* est *Podagra*, hoc ferè modo Ægrum aggreditur. *Januario* exeunte, aut incipiente *Februario* derepentè & nulla ferè præsensione antecedente ingruit, nisi quòd ventriculi cruditate atque ἀπεψίᾳ ad septimanas aliquot æger laboraverit; corporis insuper intumescentiâ quasi ventosâ & gravitate, quæ indies augetur, donec tandem detonet Paroxysmus; quem paucis diebus præit torpor & quasi flatuum descensus per femorum carnes, cum affectione σπασμώδει, tùm etiam pridie Paroxysmi Appetitus voracior, non tamen naturalis. Sanus lecto somnoque committitur, Horâ verò secundâ post mediam noctem excitatur à dolore pollicem pedis ut plurimum occupante, quandoque verò Calcaneum, Suram, aut Talum: Hic dolor eum refert qui ossium dictorum dislocationem comitatur, cum sensu quasi aquæ tantùm non frigidæ partis affectæ membranis affusæ. Mox sequitur Rigor cum Horrore, & Febricitatione aliquali. Dolor autem hic primò remissior gradatim intenditur, (& pari passu Rigor atque Horror recedunt) idque in singulas horas, donec tandem sub noctem ad apicem pervenerit, se ad varietatem ossiculorum Tarsi & Metatarsi, quorum ligamenta obsidet, perbellè accommodans, nunc tensionem violentam, vel ligamentorum istorum dilacerationem, nunc morsum canis rodentis, quandoque pressuram & coarctionem exprimens: adhæc, ita vivum exquisitumque habet sensum pars affecta, ut nec linteorum super-incumbentium pondus, nec cubiculi à fortiori ambulatione concussionem ferre valeat. Atque hinc fit ut nox non tantùm in cruciatu transigatur; sed etiam cum irrequietâ partis affectæ hâc istâc rotatione, & mutatione sitûs quasi perpetuâ. Neque minor est totius corporis jactatio incessans, quæ semper Paroxysmum, maximè verò accedentem, comitatur, quàm torti membri agitatio & dolor. Hinc etiam mille conamina, situs tum ipsius corporis, tum membri affecti mutatione assiduâ, doloris sedationem incassum exambiunt: quæ tamen non contingit ante horam secundam tertiamve matutinam, (decurso scilicet Nycthemeri spatio à primo appulsu Paroxysmi) quo tempore æger post materiæ peccantis modicam digestionem & difflationem aliqualem, subitò à dolore respirat, licèt hanc ille liberationem isti membri affecti posituræ, quâ postremò usus erat, immeritò

acceptam

acceptam referat. Iam leni madore perfusus somno concedit; à quo evigilans, dolore multum imminuto, partem affectam tumore recenter occupatam cernit; cùm solùm antehac (quod in omnibus Podagricorum Paroxysmis solenne est) insignior intumescentia venarum membro vexato intertextarum se in conspectum dederat. Sequente die, fortè etiam ad biduum triduumve, si materia Podagræ generandæ apta fuerit copiosior, dolet nonnihil pars affecta, idque vehementius die jam advesperascente, levatur autem sub Galli cantu. Intra paucos dies, alter pes eodem dolore torquetur quo is, qui prior doluit, vel si prior iste jam dolere desierit, debilitas quæ eum infirmaverat, mox evanescit, tàm viribus quàm integrâ sanitate isti pedi statim restitutis, perinde ac nunquam laboraverat, si modò dolor pedem nuper tentatum ferocius lancinet. Nihilominus easdem hîc excitat Tragœdias, quas priùs in altero pede, tam quoad doloris vehementiam, quàm durationem. Quandoque etiam primis morbi diebus cùm materia peccans adeò exuberat, ut ei capiendæ pes unus impar sit, utrosque simul pari vehementiâ fatigat: sed ut plurimum pedes successivè, uti diximus, aggreditur. Postquam utrumque pedem exercuerit, qui sequuntur Paroxysmi abnormes sunt, tùm quoad tempus invasionis, tùm etiam quoad durationem; hoc tamen ubique servant, quòd dolor noctû recrudescat, manè verò remittatur. Atque ex serie horum *Paroxysmulorum* (sit verbo venia) constat Paroxysmus qui dicitur Podagræ, diuturnior breviorve pro ægri ætate. Neque enim censendum est, quoties quis cum hôc morbô ad menses duos vel tres fuerit conflictatus, unum illum Paroxysmum fuisse, sed seriem potiùs & catenam Paroxysmulorum, quorum posterior quilibet priore & mitior fuit & contractior, donec tandem materia peccante prorsùs absumpta æger pristinam obtinuerit sanitatem: quod in vegetioribus, & iis quos Podagra rarius invisit, diebus sæpe quatuordecim fit; in senioribus, atque iis quos sæpiùs afflixit, duobus mensibus, iis verò qui vel annis, vel diuturniore morbi morâ fractiores jam sunt, non priùs valedicit quàm æstas jam adultior eam fugaverit. Ad quatuordecim primos dies Urina coloratior est, quæ post separationem sedimentum rubrum & quasi arenulis refertum deponit; nec æger ut plurimùm nisi tertiam potulentorum quæ assumpsit partem per Vesicam reddit; Alvus item ad dictos primos ferè dies constipata est. Appetitus prostratio, Rigor totius corporis sub vesperam, partium etiam non affectarum gravitas & molesta sensatio integrum Paroxysmum comitantur. Recedentem Paroxysmum excipit pedis affecti pruritus vix ferendus, maximè inter digitos, unde decidunt furfures, & pedes ipsi quasi ab epoto Veneno desquamantur. Morbo jam discusso, ægri tum εὐεξία, tum Appetitus redeunt pro ratâ doloris quo sæviebat Paroxysmus nuper elapsus, & in eâdem proportione servatâ vel acceleratur vel differtur sequens Paroxysmus. Nam si hic ultimus ægrum pessimè multaverit, sequens Paroxysmus non nisi anno ad idem punctum revertente denuò accedet.

Atque hoc se habet modo Podagra Regularis Phænomenis genuinis propriisque se ostendens. Cùm verò vel ab indebitâ medicatione turbatur, vel ob diuturniorem morbi pertinaciam, corporis substantia quasi in morbi fomitem perver-

pervertitur, neque par est natura eidem, methodô consuetâ, eliminando, Phœnomena multùm sunt diversa à jam descriptis. Nam cùm hactenus dolor pedibus tantum fuerit infestus, (qui peccantis materiæ sedes sunt genuina, quæ cùm alias quaslibet partes occupat, certissimum est vel morbi methodum inversam esse, vel corporis vigorem paulatim jam imminutum) jam itaque manus, carpos, cubitos, genua aliasque regiones occupat, ea jam, sicut pedes olim solebat, discrucians. Quandoque enim unum pluresve digitos distorquens fasciculo radicum *Pastinacæ* similes eos reddit, motu paulatim privans, tandemque concretiones circa Articulorum ligamenta tophaceas generans, quæ Articulorum cuticulam ipsamque cutem destruens, nudos *tophos*, *cretam* vel *oculos Cancrorum* æmulantes, aciculâ eruendos exhibet conspectui. Nonnunquam materia morbum committens Cubitis impacta tumorem subalbum excitat ferè ad ovi magnitudinem, quæ sensim inflammatur cum rubore. Est ubi Femur occupans sensum exhibet quasi ingentis ponderis appensi, sine dolore tamen notabili; at genu exinde petens id acrius urget, motum omnem inhibens, ut quasi clavo transacto lectulo affixum nè latum pilum à loco in quo est se queat dimovere. Et quando, vel propter totius corporis inquietudinem huic morbo ita familiarem, vel urgente necessariô aliquô vitæ officiô, æger aliorum operâ est movendus, omni cautela opus est ne fortè vel nimia motûs contrarietas dolorem accersat, qui eô tantùm nomine potest tolerari, quòd confestim evanescat. Quæ quidem corporis latio ita cautè & delicatè peragenda, haud exigua pars est ærumnarum, quibus Podagra oneratur: Dolor enim vehementior non per omnem Paroxysmum extenditur, si modò pars affecta omnino quiescat,

Cùm Podagra antehac non nisi exeunte hyeme soleret invadere, post duos tresve menses pro more recessura; jam per annum integrum vexat ægrum, demptis duobus vel tribus mensibus calidioribus atque æstivis. Et quod insuper est observandum, quemadmodum *Paroxysmus* major sive *Generalis* jam protractior quàm olim fuerat, inveniatur, ita etiam *Paroxysmi* isti *particulares*, ex quibus Generalior componitur, singuli diutius sæviunt: cùm enim antehac particulares isti non ultra unum alterumve diem excruciarent, jam ubicunque sedem figant, maximè si pedes vel genua occupaverint, non ante diem decimum quartum castra movent: Primo ad hæc, aut secundo post appulsum die, æger præter dolorem, aliqualem etiam ægritudinem patitur, atque simul omnimodam Appetitûs prostrationem.

Postremò, cùm antequam malum usque adeo incruduerat, æger non solùm longioribus frueretur Paroxysmorum intervallis, sed etiam durante istâ intermissione rectè valeret tam artubus quàm reliquo corpore, facultatibus singulis naturalibus officio suo debitè fungentibus; jam artus habet ferè undiquaque contractos atque impeditos, ita ut quamlibet stare possit, fortè etiam aliquantisper procedere, gressu tamen ita claudicante ac permolesto prorepit, ut etiam cùm ambulet quiescere videatur: & si ultra vires ambulare perstiterit quo pedibus rectiùs valeat, quanto magis ipsos ambulando confirmat, & dolori excipiendo

cipiendo minus obnoxios reddit, tanto morbi fomes, nunquam per hoc omne intervallum perfectè dissipatus, visceribus periculosius imminet, cum in pedes ita liberè nequeat effundi; qui hoc morbi tempore vix unquam doloris sunt expertes, sed sensatione aliquâ plus minusve molestâ perpetuò tentantur.

Quin etiam multis aliis symptomatis infestatur æger, ut venarum Hæmorrhoidalium dolore, Ructu nidoroso, cibi jam manducati & in Ventriculo putrescentis gustum referente, quoties vel aliquid è Dyspeptis assumpserit, vel eam tantum cibi quantitatem quæ sano competit. Appetitus languet uti & totum corpus præ inopiâ spirituum. Denique ideo tantum vivit ut calamitosus sit & miser, non ut vitæ dulcedine vel minimum fruatur. Urina, quam prius coloratiorem, maximè in Paroxysmis & in pauca quantitate solebat reddere, jam illam tam colore imitatur quàm copiâ quæ in *Diabete* excernitur. Dorsum aliæque partes molestè pruriunt maximè sub horam somni.

Id etiam in hoc morbo, quoties jam confirmatior est, incommodi accidit, quod ab Oscitatione, imprimis verò matutinâ, ligamenta ossium Metatarsi vehementer convelluntur, cum sensu quasi coarctationis vel compressionis fortissimæ à manu validâ. Quandoque etiam nullâ Oscitatione præcedente, æger jam se somno committens ictum quasi clavæ Metatarsum confringentis derepente persentiscit, unde cum ejulatu expergiscitur. Tendines Musculorum quæ tibias suffulciunt subinde spasmo corripiuntur ita acri & violento, ut dolor quem excitat, si vel tantisper duraret, omnem humanam patientiam dejiceret vinceretque.

Post multos dirosque cruciatus & carnificinam diuturniorem, ceu pignus missionis quam mors jam in propinquo stans mox est datura, Paroxysmi subsequentes ægrum quoad dolorem clementiùs tractant, [naturâ partim ab onere materiæ peccantis oppressa, partim ob senium, eandem in corporis extremitates jugiter ac strenuè relegare non amplius valente) ac loco doloris consueti, ægritudo quædam cum dolore ventris, lassitudo spontanea, quandoque etiam propensio ad Diarrhœam superveniunt. Hæc symptomata, dum vigent, artuum dolorem leniunt, quæ pariter evanescunt, quoties articulos dolor fatigat, atque ita nunc dolore, nunc ægritudine quasi alternatim lacessente, Paroxysmus longas moras nectit. Animadvertendum est enim, quòd ubi quis ad multos annos Podagra laboraverit, dolor singulis Paroxysmis gradatim imminuitur tandemque ægritudine potiùs conficitur quàm dolore. Quem enim in his patitur dolor, quamlibet sint productiores, vix ad decimam partem ejus assurgit doloris quem pati solebat, cum viribus esset magis integris. Nihilominus hæc ipsa morbi inclementia pensabatur ut plurimum longiore intercapedine, quæ paroxysmos intercedebat, tum sanitate qua interea satis commoda utebatur. Namque hoc in morbo dolor amarissimum est naturæ pharmacum, qui quò vehementior est, eò citiùs præterlabitur Paroxysmus, atque insuper & longior erit intermissio & magis perfecta; & vice versa.

Neque tamen dolor, claudicatio atque impeditus partium affectarum motus

tus, ægritudo, aliaque ſymptomata jam deſcripta, hujuſce morbi tragœdiam abſolvunt: *Calculum* inſuper *Renum* in quamplurimis parit hic affectus, tum ex eô quod æger diu ſupinus recumbat, tum etiam quòd ferientur Organa ſecretoria à debitis ſibi functionibus; ſive etiam quòd Calculus ejuſdem materiæ morbificæ in genere portio quædam ſit, quam ego litem non dijudico. Quæcunque verò ſit hujus mali origo, nonnunquam ægri animum mœſtiſſima interpellit contemplatio, Calculuſne an Podagra immitior ſit. Quandoque etiam Calculus lotii per meatus urinarios in Veſicam tranſitum impediens, ægrum de medio tollit, lentas Podagræ moras haud ampliùs expectantem.

Nec ſatis eſt ægrum ita miſeris modis dilaniari, ut nec ſui jam fuerit compos, alienæ opis prorſus indigens, ſed & hic accedit miſeriarum cumulus, quod durante Paroxyſmo, animus etiam ceu contagio afflatus, eò uſque corpori compatitur, ut haud facile ſit dictû utrô horum æger calamitoſiùs doleat. Non enim rectius Podagræ, quàm iracundiæ, Paroxyſmus omnis dici poteſt; cum mens & ratio uſque adeò ab infirmato corpore enerventur, ut vel leviſſimo affectuum motu impellantur & vacillent: unde non magis ipſi quàm aliis gravis eſt. Quid quòd & cæteris quoque paſſionibus eſt obnoxius, timori videlicet, ſollicitudinique, atque aliis id genus. A quibus pariter torquetur, donec morbo evaneſcente, animus quoque priſtinâ tranquillitate receptâ unà convaleſcet.

Tandem æger (ut funeſtiſſimi hujus morbi Cataſtrophen ſemel expediam) viſceribus à Materiæ peccantis incubatu complexuque ita læſis, ut Secretionis organa non amplius ſuo munere fungi queant, unde & ſanguis quaſi limo & fæculentiis refertus ſtagnat, & materia peccans non jam, ut olim ſolebat, in corporis extremitates diſploditur atque rejicitur; tandem inquam ὁ τρὶς-ἄθλιος vitam afflictiſſimam & jam diu non vitalem cum morte ærumnarum requie feliciter commutat.

At verò (quod mihi aliiſque, licèt tam fortunæ quàm ingenii dotibus mediocriter inſtructis, hôc morbô laborantibus ſolatio eſſe poſſit) ita vixerunt, atque ita tandem mortem obierunt magni Reges, Dynaſtæ, Exercituum Claſſiumque Duces, Philoſophi, aliique his ſimiles haud pauci. Verbo dicam, Articularis hicce morbus (quod vix de quovis alio affirmaveris) Divites plures interemit, quàm pauperes, plures ſapientes, quàm fatuos. Naturâ quaſi digitô monſtrante, quàm parum iniqua ſit omnium Parens & Arbitra, quàm Partibus non ſtudeat; cùm eos, quibus alicubi defuit, alio aliquo bonorum genere cumulatiùs ditare ſoleat: profuſiorem verò erga alios munificentiam æquâ malorum parte admixtâ diluat & contemperet. Adeò ut ubique gentium rata ſit lex atque inviolabilis, nullum hominem vel ex omni parte beatum, vel per omnia miſerum ac calamitoſum poſſe inveniri, ſingulos autem utramque experiri ſortem. Quæ Boni atque Mali contemperatio, fragilitati noſtræ & mortalitati ita propria, nobis fortaſſe apprimè conducit.

Podagra Fœminas perrarò infeſtat, eaſque non niſi jam Vetulas, & Viragines ſeu corpore maſculorum habitum æmulantes. Graciliores quæ vel in

 adoleſcentiâ,

adolescentiâ, vel constanti ætate symptomata patiuntur Podagram mentientia, ea ipsa vel affectibus Hystericis, vel Rheumatismô quô jam olim laborarunt, & cujus fomes non satis initio fuerat eliminatus, accepta referunt.

Neque Pueros, neque Juvenibus minores Podagrâ verâ atque genuinâ vexatos hactenus observavi: Nonnulli tamen mihi noti sunt, qui priusquam eam ætatem attigissent, leviculam aliquam quasi velitationem præsenserant; quorum nempe Patres etiam tunc hôc morbô tenerentur cum iis generandis operam darent. Atque hic explicit morbi hujus Historia.

Omnes animi nervos variis hujusce morbi Phænomenis contemplandis acriter intendens, illum Ἀπεψίᾳ seu labefactatæ, tam in partibus quàm succis corporis universis Concoctioni ortum debere existimo. In istis enim qui huic morbo sunt obnoxii, cum jam vel ætate fuerint confecti, vel effrænatâ morum licentiâ senectutem præmaturiùs accersiverint, Spiritus Animales per totum corpus deficiunt, immodicô functionum in Juventutis calore vegetissimarum exercitiô consumpti; verbi gratiâ, præpropero nimioque Veneris usu, insanis improbissimisque laboribus, quibus ardenter atque indefessè voluptatibus inserviunt, & his similibus. Accessit etiam sive ab annis, sive ab inertia, exercitiorum corporis, quibus olim assueverant, intermissio vel cessatio repentina, [quorum usu tum sanguis invigoratior, tum partium tonus firmior & constantior solebat reddi] unde jam corpus flaccescit, & Concoctiones non amplius rectè promoventur; è contra verò, succorum corporis recrementa quæ talium exercitiorum ope prius excernebantur, dehinc in Vasis, ceu morbi seminium, reconduntur. Nonnunquam & studium seu Meditatio de re quâpiam seriâ ac diuturna malum auxit, quâ scilicet spiritus defæcatiores & magis volatiles à concoctionum penso quod debuerant absolvere nimium avocantur. Adde quòd huic morbo obnoxii non solum ciborum in genere ferè sunt appetentiores, sed & eorum maximè qui difficillimè ventriculo cedunt; quos cùm haud parciùs devorent, quàm tum solerent cum exercitiis uterentur, non jam iis digerendis pares sunt. Neque tamen dicta voracitas & liberalior ciborum ingestio ita frequenter (licèt id haud rarò contigerit) Podagræ viam stravit, ac vesana & immoderatior vini Compotatio; unde Fermenta Coctionibus variis dicata penitus prosternuntur, præcipitantur ipsæ Coctiones, & Spiritus naturales ab halituum adventitiorum copia subjugantur disperguntúrque. Jam verò cùm unô eôdemque tempore & Spirituum (qui Coctionis instrumenta sunt) vigor imminuatur, atque insuper ingens humorum colluvies sanguinem opprimat, omnino necesse est, ut singulæ Coctiones haud ritè peragantur, dum ita obruuntur singula Viscera, unde Spiritus jamdiu fatiscentes nunc etiam suffocantur: Nam si à solâ spirituum debilitate penderet hic morbus, Infantes, Fœminas, atque eos quos ægritudo diuturnior maceravit, pariter invaderet; cum ferè virosissimos quosque adoriatur, & robustissimis naturæ principiis præditos; quos tamen non aggreditur, donec caloris & Spirituum Naturalium defectum sive declinationem, humorum quoque congestio excipiat, à quibus simul junctis Concoctiones vitiatæ pervertuntur.

Porrò

Porrò ut Causarum, quas enumeravimus, singulæ Indigestionem promoverant, ita earum pleræque laxitati Habitus & Musculorum corporis procurandæ non-nihil contulerant, unde porta crudis indigestisque humoribus intromittendis panditur, quoties isti ad exteriora protruduntur. Quoties enim in sanguine diutius stabulantes tam mole quàm prava diathesi macti fuerint, tandem calorem putrescentem acquirunt; & cum non ampliùs è natura regi possint, prorumpunt in speciem, & in Articulos depluunt, calore atque acredine dolores exquisitissimos in ligamentis membranisque ossa contegentibus excitantes; quæ vel à senio, vel luxû atque intemperantiâ labefactata laxataque facile humoribus impetum facientibus locum concedunt. Hic verò humorum Podagram generantium prolapsus, qui Paroxysmum constituit seriùs ocyusve contingit, prout ansa hujusmodi humoribus in motum ciendis data fuerit.

Jam verò *curationem* quod spectat; (ut primò quæ sunt omittenda subinnuam) licèt, si humores respiciamus atque indigestionem, unde isti trahunt originem, primâ fronte videri possit Indicationes Curativas imprimis ad humores jam factos evacuandos, dein ad Coctiones roborandas, (unde aliorum humorum succrescentium aggestio possit præcaveri) collimare debere, quandoquidem hæ sunt Indicationes magis generales, quibus in plerisque aliis morbis Humoralibus satisfaciendum est: in Podagra nihilominus Naturæ quasi prærogativa est materiam peccantem suô modô exterminare, & in Articulos deponere, per insensilem transpirationem difflandam. Namque haud plures tribus proponuntur modi, quibus causam Podagræ continentem ejicere valeamus, Venæ-sectio scil. Catharsis, ac Diaphoresis per sudorem: nulla verò ex his methodus scopum attinget unquam.

Imprimis Venæsectio, quantumvis magna polliceatur, tum in humoribus, qui in procinctu stant, & quasi descensum meditantes, tum in istis, qui jam jam Articulos obsiderunt, evacuandis; manifestò tamen pugnat cum indicatione illa, quam Causa Antecedens, quæ est Indigestio à spirituum (quos sanguinis detractio magis imminuit opprimitque) depravatione ac defectu orta, sibi vendicat. Non est itaque adhibenda Phlebotomia, vel ad præcavendum Paroxysmum qui timetur, vel ad istum, qui jam adest, mitigandum, in iis nempe, qui ætate jam sunt provectiores. Quamvis enim qui educitur sanguis Pleuriticorum & Rheumatismo laborantium Sanguinem utplurimum referat, attamen Venæ-sectio haud minus insigniter in hôc morbô officere ægro, quàm in duobus prædictis prodesse cernitur. Etenim si sanguis in intermissione, quantumlibet diu post Paroxysmum, fuerit extractus, periculum est, ne à sanguinis & humorum agitatione novus succrescat Paroxysmus, qui & priore diuturnior futurus est & symptomatis enormibus stipandus, sanguinis robore & vigore quibus adjutoribus morbi fomitem strenuè ac constanter excutere debuerat, exinde retusis. Atque hoc incommodi toties etiam accersitur, quoties ineunte Paroxysmo vena pertunditur. Si mox à Paroxysmo feriatur vena, ingens periculum est, ne natura, dum sanguis adhuc languidior est, & nondum pristinas vires à morbo succisas redintegraverit, ejusmodi vulnere importunè

 inflicto

inflicto usque adeò infirmetur & succumbat, ut Hydropi aditus aperiatur. Veruntamen si æger adhuc Juvenis fuerit, & ab immodica potatione excalefactus, sanguis initio Paroxysmi potest detrahi, sin autem in Paroxysmis subsequentibus Phlebotomia jugiter utatur, Podagra quàm citissimè etiam in juvenibus inveterascet, & intra paucos annos latius imperium seu potius tyrannidem propagabit, quàm aliàs in multis extendere valuisset.

Deinde, Catharsin quod attinet, sive ἄνω sive κάτω animadvertendum est, quòd cùm naturæ lex sit inviolabilis atque ipsi hujusce morbi essentiæ intertexta innexaque, morbi fomitem semper in Articulos rejici debere; nihil prorsus aliud præstabunt Remedia sive Emetica, sive Cathartica propriè dicta, nisi ut materia peccans, quam natura in corporis extremitates protruserat, in sanguinis massam denuo revocetur; undè accidit, ut quæ in Articulos eliminari debuerat, in aliquod è visceribus fortè irruat, atque ita æger, qui in nullo prius discrimine versabatur, jam de vita periclitetur. Quod iis fatale esse haud rarò observatur, qui medicamentis purgantibus vel ad Podagram præcavendam, vel (quod adhuc pejus est) ad leniendum Paroxysmum assueverant. Etenim cùm natura à methodô sibi familiari exturbata fuerit, quâ, utpote securissimâ optimâque, materiam morbificam in articulos ablegat, dum humores intrò versus intestina sollicitentur, loco doloris in juncturis, quem vel nullum habent vel certè perexiguum, ventriculi ægritudine, alvi torminibus, Lipothymiâ, & longo Anomalorum Symptomatum agmine miseri quasi enecantur.

Ego certè persuasissimus sum, à jugi & sæpè iterata experientiâ edoctus, Catharsin omnem, tam per Lenientia, quàm per Fortiora Medicamenta, qualia pro more Articulis expurgandis destinantur, plurimum nocere; sive in Paroxysmô ad minuendam materiam peccantem, sive in fine ad dissipandas morbi reliquias, sive in perfectâ intermissione & rectâ valetudine, ut venturo Paroxysmo occurratur, Purgatio in usum revocetur. Etenim tàm mei ipsius quàm aliorum periculô compertissimum habeo, Catharsin quovis horum temporum administratam, ita parum votis respondisse, ut malum, quod debuerat averruncare atque avertere, accerseret. Primùm itaque Purgatio sæviente adhuc Paroxysmô adhibita, naturæ, in materiâ morbificâ separandâ & in Articulos deponendâ occupatæ, negotium facessens, magnam spirituum ἀταξίαν nonnunquam excitavit, unde non tantùm Paroxysmus magis invalescebat, sed & æger in vitæ discrimen haud obscurè conjiciebatur. Deinde Cathartica in fine Paroxysmi usurpata, cùm morbi reliquias amoliri debuerint, id tantùm egêre, ut recens Paroxysmus de novô suppullularet, haud mitior priori istô; atque ita æger spe falsâ lactatus ea sibi fabricat mala, quæ non fuerat perpessus, nisi humores denuò in rabiem agerentur. Quod genus incommodi ipsemet plus semel expertus sum; artis medicæ opem præposterè implorans ad exturbandas, ut mihi videbatur, reliquias morbi. Postremò quod Purgationem attinet, certis intervallis & integrâ sanitate repetendam, ut Paroxysmo eatur obviam, atque ei aditus præcludatur; etsi, quod est fatendum, non ita præsens periculum est, ne nova accessio invitetur, atque fuit in casu jam dicto, cùm

æger nondum ἔξω βέλους omninò fuerit, tamen etiam hoc tempore Paroxysmum parit, idque ob causas suprà memoratas, quo malo si fortè ægrum non statim multaverit, nullatenus tamen eum à morbo liberat, quantumlibet constanter & debitis intervallis Cathartica hæc illave assumpserit. Quinimò nonnullos novi huic morbo obnoxios, qui Catharsi non solùm Vere & Autumno, sed & singulis mensibus, imò & septimanis continuis, celebratâ, sanitati litabant, neque tamen horum quisquam Podagram effugit: quæ exhinc crudelius plerunque & immanioribus symptomatis eos impetebat, quàm si ab omni medicatione sibi temperassent. Licet enim jam dicta Purgatio causæ continentis partem aliquam possit educere, cùm tamen coctioni roborandæ (à quo tantum abest, ut potiùs eam debilitet) recenti vulnere naturam subruens ac dejiciens ne hilum conferat, uni tantummodò causæ opponitur, & morbi curationi impares prorsus habet vires.

Ad hæc annotandum est, ab eodem illo spirituum defectu, quo Coctiones in iis vitiantur, qui Podagrâ solent laborare, eorundem Spirituum Animalium σύςασιν minus firmam vegetamque reddi, unde mox dejicitur & interturbatur à quavis causa, quæ vel animum vel corpus paulò violentiùs concutit exagitatque; ac proinde jam fugax ac dissipabilis est admodum, prout iis, qui Affectioni vel Hypochondriacæ, vel Hystericæ obnoxii vivunt, persæpè accidit. A qua etiam Spirituum ad ἀταξίαν propensione fit, ut Podagra vel levissimam quamlibet evacuationem ferè subsequatur. Dissoluto enim corporis tono, quem Spirituum firmitas, dum in vigore suo persistunt ritè compactum vegetumque servat, materia peccans quasi disruptis repagulis jam sui juris est, atque ab hac plaga corpori inflicta Paroxysmus statim exoritur.

At verò hæc ipsa Methodus utut perniciosa ac nocens, nihilominus Empiricis quibusdam, qui Catharticum quo utebantur medicamentum astutè omnes celarunt, haud mediocrem existimationem conciliavit. Observandum est enim quòd Purgatione currente, æger vel non omnino vel remissè admodum dolet; & si Catharsis ad plures dies produci queat, nullo superveniente Paroxysmo recenti, æger confestim ab eo, quo jam tenetur, convalescet: verum enimverò pœnas imposterum pendet dirissimas ab ἀταξίᾳ in quam dicta humorum exagitatio naturam præcipitem egit.

Denique materiæ peccantis per Sudores evacuatio, licet prædictis evacuationibus minùs officiat, liquidò tamen officere cernitur. Quamvis enim morbi fomitem non retrahat in viscera, sed è contra, in corporis habitum propellat, attamen his saltem nominibus obest. Primò quidem quòd extra Paroxysmum humores adhuc crudos & nondum ità subactos, ut ritè separari debeant, quasi vi quadam protrudit in Artus, atque eô pactô cunctantem paroxysmum ante diem, & vel invitâ naturâ sollicitat. Deindè quòd sudoris provocatio in ipso paroxysmo materiam morbificam nimis violenter in affectum membrum impingat adigatque, dolorem simul adducens haud tolerandum, & si major fit materiæ peccantis copia, quàm ut pars affecta eam queat admittere, illam mox in artus alios deturbat, unde orgasmus interea, atque ingens tam sanguinis

quàm

quàm cæterorum humorum ebullitio sive exæstuatio; si verò corpus colluvie serosâ Podagræ generandæ aptâ admodum scateat, metuendum est, ne Apoplexia ingruat. Quamobrem in hoc affectu, perinde ac in cæteris omnibus in quibus sudores Artis ope sollicitantur ad eliminandam materiam morbificam, non verô naturæ ductu profluunt, periculosissimum est eosdem nimis violenter atque ultra eum Coctionis gradum ad quem humores evacuandi suâ sponte pervenerint, elicere. Et celeberrimus iste Hippocratis Aphorismus, *Cocta non Cruda sunt medicanda*, tam in Sudoribus provocandis, quàm in subducendo Alvo locum habet. Quod quidem liquidò constat ex sudore illo quo Paroxysmus Febrium Intermittentium claudi solet, qui, si modicus fuerit & materiæ Febrilis à præcedente Paroxysmo concoctæ quantitati aptè respondens, ægrum insigniter juvat levatque; si verò ultra naturæ modum sudatio promoveatur, ex eô quòd æger lectulo jugiter affigatur, jam Febris continua subnascitur, & recens focus succenditur, cùm iste qui priùs efflagrabat, fuerat extinguendus. Pari ratione in Podagra etiam lenis ille mador qui utplurimum manè sua sponte oritur post minorum Paroxysmorum, è quibus majorem Paroxysmum constare docui, singulos, tam dolorem quàm inquietudinem quibuscum æger totâ nocte conflictabatur, mitigat; è contra verò, si quando levis hicce mador & suapte naturâ fugax, diutius & vehementius proritetur quàm fert proportio materiæ peccantis jam ab ultimô Paroxysmô concoctæ, morbus inde exacerbatur. Tam itaque in hoc quàm in aliis morbis quibuscunque, quos mihi videre contigit, dempta sola Peste, sudores prolicere non tam Medici, quàm Naturæ provincia est: cùm nullo modo assequi possimus, quanta materiæ pars ejuscemodi separationi obeundæ jamjam est parata, nec per consequens quem in provocando sudore modum tenere debeamus.

Ex jam dictis cùm satis liqueat, non solùm podagræ Curationem à Medicamentis evacuantibus in cassum peti, sed & eadem ποδαγελῶσι noxam adferre, restat ut exquiramus, ad quem alium scopum Curativæ indicationes sunt dirigendæ. Ego quidem ex accurata φαινομένων prædictorum omnium pensitatione & diligenti examine colligo, duabus potissimùm causis in hujusce morbi curatione obviam iri debere. Prima est causa Antecedens, sive humorum indigestio à caloris & spirituum Naturalium defectu orta. Altera est causa Continens, sive eorundem humorum calor & exæstuatio, ubi jam tum putredinem, tum etiam acredinem nacti sunt à mora in corpore, quàm oportuerat diuturniore, quæ mora ab inconcoctione suprà memoratâ pendet. Hæ causæ ita toto cœlo, quod ajunt, à se invicem discrepant, ut, quæ huic prosunt remedia, alteri obsint; unde hic Affectus ita curatû perdifficilis est. Etenim dum Medicamentis calefacientibus Indigestionem vincere satagimus, periculum est, ne ex altera parte humorum calor intendatur: atque è diverso, dum sive Diætâ, sive Remediis refrigerantibus calorem & acredinem humorum commitigare volumus, ἀπεψίαν accersimus, labefactato scil. calore naturali. At verò hîc Causam Continentem non eam tantùm intelligo, quæ jam actu Articulos obsidens Paroxysmum format, sed eam insuper, quæ adhuc in sanguine

guine dilitescens separationi hactenus est inepta. Perrarò enim materia morbifica omnis à Paroxysmo quantumlibet diuturno & crudeli, ita plenè egeritur, ut nullæ prorsus in corpore reliquiæ sint, eodem elapso. Ac proindè utriusque hujus causæ tam extra Paroxysmum, quàm eo vigente ratio habenda est. Quandoquidem verò materiæ continentis eliminatio Naturæ omnino opus est, suâ ipsius methodo peragendum; cumque nihil interea temporis, ad humores calidos acresque leniendos, absque damno digestionibus illato, possit tentari, nisi ut exulent ac evitentur victus medicamentaque calidiora, à quibus inflammantur humores: maxima certè & præcipua Curandi intentio in eo verti debet, ut Coctioni, indigestionibus sublatis, consulatur, de quâ jam agam: ita tamen ut in Dissertationis serie ea etiam attingam Remedia, prout ansa data fuerit, quæ ad leniendum humorum calorem, & acredinem retundendam facere possint.

Quæcunque igitur naturæ opem ferunt in muneribus suis ritè fungendis, sive Ventriculum confortando, ut alimenta rectè coquat, sive sanguinem ad debitam chyli in illum invecti assimilationem, sive partes solidas coroborando, quò melius succos earundem nutritioni atque augmento destinatos in propriam substantiam convertant, quæcunque denique varia excretionis Organa atque emunctoria corporis in eo statu conservant, ut singularum partium recrementa debito tempore atque ordine valeant amandare; hæc & hujusmodi omnia huic intentioni adimplendæ conferunt, ac propriè *Digestiva* appellantur, sive pharmaca ea fuerint, sive ratio victûs, sive exercitatio, sive alia ex istis quælibet, quæ *sex res non naturales* indigitantur.

Hujusmodi Medicamenta sunt in genere, quæ moderatè excalefaciunt, & vel amaricant, vel linguam leniter feriunt, utpote quæ ventriculo sunt pergrata, sanguini medentur, & cæteras partes fovent confortantque, qualia sunt verbi gratiâ, Radices Angelicæ, Folia Absinthii, Centaurii minoris, Chamædryos, Chamæpityos, *&c.* Addi possunt etiam Antiscorbutica vulgò dicta, ut Radices Raphani rusticani, Folia Cochleariæ Hortensis, Nasturtii aquatici, *&c.* Cùm autem herbæ istæ acres ac pungentes, utut stomacho arrideant atque eidem conferant in Coctione juvandâ, morbi tamen fomiti jamdiu formato aculeos subdant & augeant calorem, parcius usurpandæ veniunt, præ aliis istis quæ miti calore atque amaritudine & Ventriculum corroborant, & sanguinis massam vegetiorem reddunt ac magis vitalem.

Eorum species aliquot affabrè permistæ humoribus concoquendis rectiùs, ut mihi videtur, quàm simplex quodlibet ex eorum tribu desumptum ministrant. Quamlibet enim quoties specificâ medicamenti cujuslibet virtute opus est nobis, Regula tenet, *Quo simplicius eo* meliùs; tamen cùm id habemus propositi, ut huic illive indicationi satisfaciendo ægrum sanemus, singula ingredientia symbolum pro morbo curando quasi conferunt, atque in hoc casu, quantò major est simplicium numerus, tantò potentiùs medicamentum operabitur. E prædictis itaque & reliquâ ejusdem farinæ materiâ medicâ, variæ Remediorum formulæ ad hunc scopum tendentes concinnari possunt. Ego formam Electuarii ad exem-

plum Theriacæ Andromachi cæteris præfero, ceu viribus præstantissimam, eò quod mutua simplicium confermentatio omnium virtutem adaugeat, quasi *aliquid Tertium* progignens, quod in ita conjunctis majorum est virium in pari quantitate quàm in eorum quolibet. Verùm tam delectum ejusmodi ingredientium quàm formulas quibus exhibenda sunt prudenti Medico lubens relinquo; cum nunquam mei officii esse duxerim Receptulas, ut vocant, conscribere, at potius veras indicationes notare, ad quas Curationes sunt dirigendæ: Quod cùm minus observetur, exhinc, ut alibi dixi, Empiricis ansa data est, ut se Artis medicæ Principes jactent.

Veruntamen Tyronum gratia, remedium, quo ego uti soleo, in medium proferam, qnod ad hunc modum componitur. ℞. *Rad. Angelic. Calam. Aroma. Imperator. Enul. campan. Fol. Absinth. vulg. Centaur. min. Marrub. alb. Chamædr. Chamæpyt. Scord. Calaminth. vulgar. Parthen. Saxifrag. pratens. Hyperic. Virg. aur. Serpil. Menthæ, Salviæ, Rutæ, Card. Ben. Puleg. Abrotan. Flor. Chamæm. Tanacet. Lil. Conval. Croci Anglican. Sem. Thlasp. Cochlear. hortens. Carui, Bacc. Iunip. singulorum quantitatem sufficientem. Legantur singula Herbæ, Flores, & Radices quo tempore viribus pollent maximis. Siccentur ac in Papyraceis Sacculis asserventur, dum in pulverem tenuissimum redigantur. Singularum Unciæ sex simul probè mistæ excipiantur s. q. mellis opt. despumati, & Vini Canarini, & in Electuarium debitæ consistentiæ conficiantur s. a.* Sumat Drachmas duas mane & serò, Vel hujus defectu, sequenti utatur. ℞. *Cons. Cochlear. hortens.* ℥iß. *Absinth. Roman. & Flaved. Aurantior. an.* ℥j. *Angelic. condit. Nuc. Moschat. condit. an.* ℥ß. *Theriac. Androm* ʒiij. *Pulv. Ari comp.* ʒij. *cum s. q. Syrupi Aurantiorum fiat Electuarium.* Capiat Drachmas duas bis in die, superbibendo sequent. Aquæ cochlear. v. vel vj. ℞. *Rad. Raphan. rust. incis.* ℥iij. *Cochlear. hortens. manip.* vij. *Nasturt. aquatic. Becabung. Salv. Menth. ana manip.* iiij. *Cortic. Aurantior. no.* vj. *Nuc. Moschat. contus. no.* ij. *Cerevisiæ Brunsvvic.* ℔xij. *Destillentur organis communibus, donec solummodo libræ sex Aquæ eliciantur pro usu.*

E Medicamentis vulgò cognitis *Theriaca Andromachi* Concoctionibus roborandis præ cæteris confert; Cùm tamen plures in se species contineat, quæ plus satis calefaciunt, atque insuper Opio abundet, Electuarium suprà dictum commodius parari potest è Vegetabilibus præcipuis excalefacientibus & corroborantibus. Curandum est interim ut ea simplicia eligantur, quæ ad ægri gustum magis faciant, cum enim diu admodum, scil. ad omnem ferè ætatem, in ejus usu perseverandum sit, omnino convenit, ut palato minùs sit ingratum. Inter simplicia *Cortex Peruvianus* primas obtinet, cum sanguinem corroboret vegetumque reddat, ejus grana aliquot mane & serò assumantur.

Et sanè uti in hoc Affectu de quo jam agimus, ita & in aliis Chronicis plerisque, hæc & huic similia remedia quæ sanguinem corroborant, vegetumque reddunt (si modò eorundem calor, propter causas postea adferendas, in spiritibus vinosis non consistat) præ cæteris juvant; quandoquidem singuli hujus generis morbi ad unam eandemque causam universalem, humorum scilicet *Indigestionem*, si rectè conjicio, referri debeant.

Nihil

Nihil est autem, ex quo hoc certiùs evinci poterit ac probari, quàm si ob oculos ponamus differentiam, quæ inter morbos, *Acutos* & *Chronicos* intercedit; quam ob causam æquus Lector boni consulet, si paulisper ab eo, quod jam præ manibus est, negotio digrediar. Prout itaque morbi *Acuti* ii ferè habentur, qui citò vel perimunt, vel ad Concoctionem perducuntur: ita *Chronici* appellantur isti, qui vel non omnino, vel tardè admodum & longâ temporis morâ ad eandem Coctionem pertingunt. Atque hoc quidem tam ipsa rei natura, quàm verba quibus illa exprimitur, apertè loquuntur; at verò causa hujus differentiæ, quæ inter hæc duo morborum genera deprehenditur, altius latet, haud ita facilè eruenda: cujus indagationi si aliquantisper immoremur, operæ, ut puto, vix nos pœnitebit, cùm harum rerum notitia clara ac distincta, ad inveniendas veras Indicationes horum Morborum Curationi accommodas, magnum momentum adferre queat.

Sive interiora Terræ viscera, si ita loqui fas est, varias subeant mutationes, unde à Vaporum inde exhalantium interventu aer inquinetur, quod mihi maximè probatur: sive inficitur Atmosphœra omnis ab alteratione quam eidem inducit peculiaris aliqua corporum Cœlestium quorumlibet Conjunctio: res ita se habet, ut ad hoc illudve tempus aer particulis referciatur, quæ humani corporis œconomiæ adversentur; uti etiam alio tempore istiusmodi particulis imprægnatur, quæ cum corporibus speciei alicujus Brutorum minùs conveniunt. His jam temporibus, quoties nos hujusmodi noxia & naturæ inimica μιάσματα in nudum sanguinem inspiratione attrahimus, & in illos morbos Epidemicos incidimus, quos illa parere apta nata sunt, Natura *Febrim* accersit, solennem nempe sibi Machinam ad sanguinem à materiâ aliquâ hostili & contrariâ intus stabulante vindicandum. Et tales morbi *Epidemici* vulgò audiunt, & ideò Acuti sunt & Breves, quia motum habent ita celerem & violentum. At verò præter hos morbos à causâ externâ excitatos, sunt & alii perinde Acuti, ab hac vel illâ peculiari sanguinis inflammatione nati, quæ non à causâ aliqua generaliori ab aere pendente, sed à particulari particularium corporum Anomaliâ vel intemperie producuntur. Quod quidem Febrium genus ego *Intercurrens* & sporadicum idcirco vocito, quod annis ferè quibuslibet occurrat.

At verò morbi *Chronici* genium habent longè ab his diversum: quamvis enim aër minus salubris hujus vel illius generis ad hos morbos generandos multum conferat; non tamen aëri ita immediatè originem debent suam, sed ut plurimum communi omnium horum Parenti, Humorum scilicet *Indigestioni*. Ubi enim quis Naturæ pincipia jam habuerit infirmata ac protrita, sive à senectâ, sive à magnis & continuis circa *Sex res non naturales* erroribus, præcipuè in Cibo Potuque; vel si Organa Secretoria eò usque fuerint debilitata, ut jam functionibus suis ad defæcandum sanguinem & ejus superfluitates eliminandas destinatis, prorsus fuerint imparia: his in casibus uberiori humorum proventu jam coagmentato quàm cui digerendo hominis vires sufficiant, dicti humores morâ diuturniore varias fermentationes ac putrefactiones patiuntur, tandem in *speciem* erumpunt, & varias morborum species edunt pro depravationũ varietate. Et

prout hi ſucci depravati variam habent indolem, ita variè in hanc illamve partem dilabuntur, quæ eiſdem excipiendis aptiſſima eſt; atque ibi ſenſim longam illam ſymptomatum ſeriem explicant, quæ partim à talium ſuccorum naturâ, partim ab ἀταξίᾳ iſtis partibus illatâ, ſolent exoriri: quæ duo ſimul juncta iſtam naturæ ἀνομαλίαν conſtituunt, quæ morbi alicujus nomine inſignitur.

Jam quòd ejuſmodi impotentia naturæ ad coquendos homores plerorumque Morborum Chronicorum cauſa ſit præcipua, facilè liquebit ſi animadvertamus Senes, quorum Coctiones ſunt læſæ, & ſpiritus, earum inſtrumenta, abſumpti à repetitis vitæ longioris functionibus, hiſce Affectibus magis eſſe obnoxios quàm ſunt Juniores, quorum vitæ flamma magis accenſa recrementa iſta coacervata diſſipat; & quorum Organa Secretoria jugi iſto caloris naturalis ſubſidio inſtruuntur, ut functionibus in totius ſanguinis maſſa depuranda peragendis neutiquam deficiant, niſi inſuper premantur, & quaſi ſuffocentur à nimiâ humorum copiâ. Adhæc talem humorum indigeſtionem plurium Morborum Chronicorum cauſam eſſe ex eo conſtat, quòd Hyems ad iſtiuſmodi morbos gignendos longè magis faciat quàm Æſtas. Licèt nonnulli ex his morbis non actu exerantur, niſi ſub Brumæ exitum; attamen iſte humorum proventus, à quo illi pendent, per omnem Hyemis decurſum ſuccreſcens, auctior factus eſt ab ejus tempeſtatis frigore & effœto languore naturam debilitante, quo minus valeat in adminiſtrandâ corporis œconomiâ. Unde fit, ut qui in Æſtate ſatis bene habeant, raròtamen Hyeme eos morbos effugiant, ad quos magis ſunt proclives, *Podagram*, verbi gratiâ, *Aſthma*, *Tuſſes*, *&c.* Atque hinc etiam ratio deducenda eſt, quare Peregrinatio in Regiones magis Auſtrales ita efficaciter eos morbos expugnet, quorum curatio in frigidioribus incaſſum tentabatur. Eorum, quæ de genarali morborum Chronicorum cauſâ jam dixi, veritas magis adhuc patebit ab ingenti & quaſi ſtupendo ac incredibili emolumento, quod ii qui morbis Chronicis pleriſque, præcipuè verò *Phthiſi*, laborant, ab Equitatione percipiunt, quod genus Exercitii Digeſtiones ſingulas invigorat firmatque, dum à continuâ corporis ſucceſſione calor naturalis re-accenditur, & Organa ſecretioni deſtinata in munere depurandi ſanguinis ritè fungendo promoventur: unde neceſſe eſt, ut ſequatur Digeſtionum deperditarum quaſi renovatio quædam, & è conſequenti totius corporis Craſis optima.

Quo circa è rationibus jam allegatis ſatis eluceſcit, quòd non in Podagra tantùm, ſed & in aliis quoque Chronicis morbis, ubi nullum Symptoma manifeſtum contra-indicat. *Herbas* ejuſmodi *excalefacientes* magnum omnino commodum adferre, cùm ſanguini æſtatis calorem vel mediâ hyeme concilient: quamvis ſi æſtivo tempore earum uſui aſſueſcamus, melius præcavebunt mala iſta, quæ adverſa tempeſtas ſolet apportare. Et profecto ſi ad hyemis uſque appulſum deferantur, quo tempore ingens humorum ſaburra accumulatur, periculum eſt ne ſerò nimis ad hoc Aſylum confugiamus, & quod dici ſolet, Μετὰ πόλεμον συμμαχία. Quamvis autem, ut ſuprà fuſius diſſerui, Podagra id ſibi habeat peculiare, ut non tantùm non juvetur, ſed & lædatur à Catharticis; tamen in aliis Chronicis pleriſque & Venæ-ſectio quoties opus fuerit repetita, & Purgatio ante

ſunt

sunt imperanda, quàm Remediis corroborantibus & Digestivis hîc à me laudatis opera danda est: ubi verò se æger his addixerit, in iis perseverandum est, nullis intercalatis Evacuationibus. Etenim hoc est firmiter retinendum, quod quoties cujuscunque morbi curatio Remediis Corroborantibus innititur; Evacuationes, qualescunque eæ fuerint, officiunt prorsus. Denique non is sum, qui asseram, Medicamenta Digestiva jam memorata cæteris quibuscunque præstare: at verò dico eum, qui Remedium ad hanc intentionem satisfaciendam potentissimum invenire potuerit, longè majora in sanandis Morbis Chronicis præstare posse, quàm ipse se posse existimaverit.

Istud verò iis omnibus quæ de Podagrâ sanandâ dicturus sum, præmittendum est, maximopere præ cæteris observandum, nempe quòd *Digestiva* Remedia quæcunque, sive Medicamentorum apparatu, sive Diætâ, sive Exercitatione ea constant, haud obiter instituenda sint, verùm constanter atque omni adhibitâ diligentia assiduè usurpanda. Cùm enim in hoc morbo, uti etiam in Chronicorum quamplurimis, causa ejus in habitum, & novam quasi naturam transiverit, nemo sanus existimaverit leviculam aliquam ac momentaneam alterationem sanguini atque humoribus à quolibet sive remedii sive victus genere superinductam, curationis scopum posse attingere; at verò corporis habitus omnis aliò traducendus est, atque homo integer deinceps quasi novâ incude refingendus. Neque enim hic ita se res habet atque in morbo Acuto aliquo, ubi is qui modo athleticè ac pancraticè valebat, derepente Febre correptus, ab optimo sanitatis statu in morbum periculosissimum, quasi rupto ponte, præceps ruit. Podagræ dispar admodum ratio: ubi quis per multos annos continuos Comessationibus, Compotationibusque intemperantiùs indulgendo, solita exercitia intermittendo, desidia atque pigritia intabescendo, vel etiam nimio studio atque irremissa animi intentione, aliisque vitæ erroribus, id egit tandem quasi deditâ operâ, ut varia corporis fermenta pervertantur, atque opprimantur spiritus Animales (qui Coctionis instrumenta sunt primaria) unde humores præter-naturales coacervati erumpunt tandem, cum jam ad summum gradum exaltati fuerint, ac stragem edunt; Carnibus denique emollitis, & effœminatis Articulis, unde humores illabentes promptiùs excipiunt. Atque ita demum alia quasi natura sensim superinducitur, pristina & naturali corporis œconomia eversâ funditus & deletâ: Cùm isti Paroxysmi, qui hominum incautorum ac minus perspicacium oculos animosque soli ferè perstringunt & occupant, nihil prorsus aliud sint quàm series & ordo symptomatum ab illa methodo pendentium, qua uti solet Natura in materia morbum committente foras pellendâ. Quamobrem operam ludit quisquis hoc illove sive medicamento, sive etiam regimine subinde in usum revocato, hunc morbum protelare satagit. Cum verò hic habitus tum in Digestionum omnium labefactatione, tum & in amissione firmitudinis naturalis partium singularum præcipuè fundetur ac constet, utrique malo occurrendum est; & tam Coctionum robur, quàm firmitudo partium pedetentim reduci debet ac restaurari, pro modulo scilicet pristinæ ac consuetæ corporis œconomiæ. Quantumlibet verò istud plenè perfecteque fieri non posse videatur, non eo solùm nomine,

mine, quòd Habitus quicunque non nisi ægerrimè in sibi contrarios transmutantur, sed etiam quòd ætas senilis, quæ huic morbo ut plurimùm comes est & socia, vehementer refragatur: tamen quantum vires annique sinent, tentanda est curatio, & prout æger propius ad hanc metam accedet, vel recedet longius, Podagræ tyrannidem magis minusve effugiet.

Atque porrò animadvertendum est, quòd Remedia πεπτικὰ vel Digestiva, sive partem Medicam ea spectant, sive Diæteticam, in Paroxysmorum præcipuè intervallis in usum revocanda sunt; idque quàm longissimè fieri potest à Paroxysmo insecuturo. Neque enim sine magnâ temporis mora & pertinaci Remediorum usu Concoctionum omnium corroboratio, fermentorum corporis jam imminutorum restauratio, tantaque firmitas, quantum expetunt tum sanguis, tum viscera, senio adversante possunt acquiri.

Quantumlibet verò prosint hæc aliaque ejusmodi remedia, attamen hisce solis hæc corroborandi intentio satisfieri nequit; sed & earum etiam rerum habenda est ratio, quæ ad artem propriè medicam non spectant. Et certissimè voto frustrabitur is, qui in hoc aliove morbo Chronico omnem curationem Medicamentis solis absolvi posse autumat. Primum itaque ea in *Cibo Potuque* mediocritas est observanda, ut neque plus alimenti ingeratur, quàm ventriculus concoquere valeat, ac proinde morbo fomes subministretur: neque è contra, nimia abstinentia partes ea proportione defraudentur, qua earundem robur & vigor debuerat sustineri, unde etiam magis deqilitentur; quorum utrumque ex æquo nocet, prout tam in me ipso, quàm in aliis haud semel expertus sum. Adhæc, ciborum qualitatem quod spectat, licet εὔπεπτα per se considerata δυσπέπτοις præferenda sint, attamen ægri palato est consulendum: quandoquidem observandum est, quod sæpenumero id quod ventriculus vehementer appetit, licet difficiliùs coquatur, citius tamen à natura vincitur quàm quod facilioris concoctionis habetur, si ventriculo nauseam creet: at verò quæ δύσπεπτα habentur, idcirco parcius sunt comedenda. Unicà etiam ciborum specie singulis pastibus vescendum arbitror, cùm varia carnium genera simul ingesta plus Ventriculo molestiæ facessunt quàm unicum, quod omnia ista quantitate exæquet. De cæteris, dempta carne, pro libitu comedat, modo nec acria, nec sale condita sint, nec aromatis; quæ licet coctionem non lædant, nocent tamen quatenus morbi fomitem exagitant.

Tempora quod attinet, Prandere tantùm expedit; cùm enim lectus humoribus digerendis propriè dicetur, id temporis in cibis concoqueudis non est insumendum. Non cœnent itaque, qui Podagræ sunt obnoxii; haustum tamen Cerevisiæ alicujus tenuioris liberaliorem sibi indulgeant: quandoquidem etiam Renum Calculo generando proclives fere sint tales; cujus concretio à liquore ejusmodi hoc tempore hausto multum impeditur, refrigeratis scil. ab eo Renibus prolutisque.

Γαλακτοποσία, seu Diæta è solo lacte sive crudo, sive cocto, exulantibus cæteris omnibus, nisi quod panis aliquid semel forte in die adjiciatur, ab Annis retrò viginti obtinuit. Profuit hæc quamplurimis præ cæteris hujusce morbi præsidiis, quamdiu ne latum unguem ab ea discesserint. Quamprimum

verò

verò ad sanorum diætam, utut lenem mitemque, sese receperit, qui huic insueverat, Podagra confestim reversa ægrum pejus longè quàm antehac vexavit: labefactatis enim hac methodo naturæ principiis, æger jam morbo pellendo magis impar redditur, unde & periculosius infestat & diuturnius. Qui igitur huic se methodo tradere cogitat, primùm seriò secum perpendat, num valeat per omnem vitam in eâdem persistere: quod tamen fortassis penes eum non erit, utut propositi tenax fuerit: Novi enim Nobilem quendam, qui postquam per annum integrum solo lacte victitaverat, non tantùm sine offensione, sed & cum summa voluptate; (quo tempore quotidiè semel aut pluries dejecerat] sistente derepente alvo ac mutatâ corporis temperie, manente verò adhuc animi propensione, & ventriculo tandem ad lac nauseante, absistere coactus est. Nonnulli verò Hypochondriaci, crasso corporis habitu, vel qui aliàs liquoribus spirituosis diu multumque assuevere, lactis usum nullatenus ferre possunt. Interea emolumentum illud, perbreve ac fugax quod ex hâc diætâ percipiunt illi, quibus cum lacte convenit, hinc oritur, videlicet quòd non tantùm diæta sit simplicissima [unde nullus dubito quin jusculum Avenaceum, modo ventriculus illud ferat, idem præstare possit) sed etiam sanguinem dulciorem mitioremque reddat, particulas in eo acriores contemperando: atque insuper, quod ego palmarium judico, cùm lac alimenti genus sit Adultis prorsus impar, istam humorum turgescentiam sive virositatem reprimit, cui Podagra ortum debet, eo nomine paucos istos quibus congruit, tamdiu à Podagra immunes præstat, quamdiu eo solo vescuntur, nec juvat ulteriùs. Cùm enim Podagræ causæ originali ac primariæ nempe Concoctionum ac Fermentorum debilitati omnino contrarietur, longè magis hâc ratione obest, quàm altera prodest. Quod cùm minus perspectum fuerit, nonnulli incautiores in errores permagnos & planè exitiabiles inciderunt; dum morbi causæ Continenti, humorum sc. caloris & acredini, obviam ire satagentes, Concoctiones pessundederunt, & functiones naturales prostraverunt omnes.

Liquores quod spectat, ii, me judice, optimi sunt, qui neque ad Vini generositatem ascendunt, nec ad Aquæ debilitatem deprimuntur, cujusmodi sunt Cerevisia tenuis *Londinensis*, sive lupulata, sive non lupulata; cùm extrema ab utraque parte noceant. Primùm de Vino, licet Proverbio jactetur, Vinum potans Podagrâ laborabis, & Vinum non potans laborabis Podagrâ; extra controversiam tamen est, & variis ποδαγειώντων experimentis confirmatissimum, *Vinum* de facto officere. Licet enim prodesse credatur juvandis Coctionibus, quarum vitia causam Podagæ Antecedentem jamdudum statui; ratione tamen Causæ Continentis omnino obesse censendum est, humores scilicet, fomitem morbi, jam in procinctu stantes accendendo exagitandoque. Sed neque damus Vinum pro potu ordinario usurpatum Coctiones promovere, at potiùs subvertere dicimus, nisi in diu Vino assuetis. Quamvis enim calorem aliqualem in transitu impertiat, certissimum est tamen, fermenta corporis ab eo subjugari, & avocari spiritus naturales atque fugari: unde est, si bene conjicio, quod Bibaces atque Nepotes isti malè feriati, *Podagrâ*, *Paralysi*, *Hydrope* aliisque

morbis

morbis frigidis ferè perimuntur. Adde, quòd jugis & immodica Vini ingurgitatio corpus ad instar corporum Fœminarum emollit laxatque; cùm liquores temperati partium omnium tonum roborent ac firment: unde qui liquoribus tenuioribus semper assuevere, Podagram ferè nesciunt. Notandum est insuper, quòd huic morbo maximè obnoxii Viri sunt, qui licet imminutam habent concoctionem naturalem, tamen ex quâdam sanguinis luxuriâ plus satis nutriuntur & incrementum sumunt ex materiâ quadam indigesta loco substantiæ sanioris & ritè compactæ. Hanc sanguinis luxuriam Οἰνοποσία adauget magis, ac proinde tum novam materiæ saburram accumulat, tum etiam fomitem jamdiu repositum quasi subditâ face actu in morbum provocat. Huic accedat strui, quòd cùm podagricorum sanguis isti qui è Pleuriticorum, aliorumque morbis inflammatoriis laborantium pertusis extrahitur, persimilis sit, insanorum esset sanguinem jam ὀργιῶντα ulterius spirituosis liquoribus, ceu ignem oleo, proritare. Neque tutius ex adverso liquores nimium refrigerantes in usum revocantur, cùm hi Concoctiones prorsus dejiciendo, & extinguendo calorem naturalem, majorem adhuc noxam inferant; non dolorem scilicet ut Vinum, sed ipsam adeò mortem: prout experientia docet in iis, qui ad senium usque vino liberalius indulgentes, aquam aut tenuiores liquores derepente cum Vino, & non ità diu post vitam cum morte commutârunt.

Hic itaque Podagræ obnoxiis in potu modus statuatur, ut iis utantur liquoribus, qui neque vel in maxima copia assumpti inebriare possunt, neque frigore suo ventriculum lædere. Hujusmodi est, ut dixi, Cerevisia tenuis nostras, & in aliis regionibus confici poterit ex multa aqua cum pauco vino permixta. Aquam puram crudamque & periculosam existimo, & expertus sum meo damno. Attamen satis commodè ab ineunte ætate potatur Aqua; qua hodieque longè major hominum pars sitim levat: inopia sua feliciores sunt illi, quàm nos nostra copiâ & luxu. Testes appello ingens morborum agmen, quo corpora nostra hoc nomine discruciantur, Podagram sc. Calculum, Apoplexiam, Paralysin, &c. tum & vim animis illatam qua à nativa rectitudine transversùm aguntur, dum adventitii talium liquorum spiritus, cum spiritibus Animalibus cogitationi formandæ inservientibus complicati, mentem nimium volatilisando perturbant, vana ac futilia loco rerum solidarum atque alicujus momenti subingerentes: atque ita demum ingeniosè Lepidos ac Dicaces, pro Sapientibus nos reddentes; inter quos eadem fermè differentia intercedit, atque est inter Substantiam & prorsus Nihil. Sed de his satis.

Jam verò quamvis sufficiat ei, qui Podagra mitiùs ac tantùm per intervalla laborat, vel Cerevisia tenui uti, vel vino dilutiori, cum is morbi gradus tanti non sit, ut severiori regimini se subjiciat; attamen cùm universa corporis substantia in Podagram quasi degeneraverit, minùs quàm exoptet in profligando morbo promovebit, qui non à liquore fermentato quocunque, quantumvis leni & tenui, in totum abstinet: cùm hi omnes spiritus pungentes, & aliquem acredinis gradum in se contineant; & quod pejus est, quatenus fermento imbuti (perinde ac flores Cerevisiæ liquoribus inditi vim suam fermen-

fermentativam toti massæ communicant) humores fermentationi perpetuæ addicunt. *Potus* itaque *Diæteticus* ex ingredientibus vulgò notis & huic usui dicatis pro tali potu ordinario præscribendus est: modò non sit justo fortior quo haud multo minus periculosè accendentur humores quàm ipso vino; nec è contrà aquosior justo, naturales functiones nimiâ refrigeratione prosternens. Hujuscemodi Potus si ritè paretur selectis Ingredientibus istis quæ ægro minùs sunt ingrata, licèt ad septimanam unam alteramve non sine aliquali fastidio ita jugiter assumatur, pòsteà tamen perinde gratus & acceptus est, ac sunt alii liquores quibus quis maximè assueverit. Atque ab hoc potus genere non tantùm non imminuetur Appetitus, sed & augebitur: magis insuper naturalis & genuinus evadet, quàm cùm liquoribus fermentatis uti soleret. Hoc insuper commodi accedet, quod qui hujusmodi potum Diæteticum loco ordinarii hauriunt, liberius in cætero victu sibi possint indulgere, quàm cùm Cerevisiam biberent, aut Vinum: cùm errores in victu, (quos omnes penitus evitare pene supra humanam sortem est) hoc pacto aliquatenus corrigantur compensenturque. Quod verò omnium primum est, æger hoc modo sibi à Calculo præcavebit, qui Podagræ ferè individuus est comes; cùm liquores acres ac attenuantes quilibet, ut ad Calculum jam factum proritandum, ita ad eundem generandum etiam faciunt. Liquor sequens, utpote qui gustu ac colore jucundo est, mihi maximè arridet. ℞. *Sarsaparil.* ℥vj. *Lign. Sassaphr. Chinæ, & ras. c. c.* an. ℥ij. *Glycyrrhiz.* ℥j. *Coq. in Aq. fontan. Cong. duobus per horæ dimidium; deindè stent clausè super cineres calidos per horas* 12. *postea ebulliant ad tertiæ partis consumptionem. Cùm primùm ab igne amoveatur, infunde sem. Anisi* ℥ß. *Post duas horas coletur, & postea depuretur per residentiam, & liquor clarus reponatur in lagenis vitreis probè clausis ad usum.*

Hic liquor tum primùm commodissimè in usum trahetur, ubi quis à Paroxysmo convaluit; atque in eô perseverandum tam in ipsis Paroxysmis, quàm in eorum intervallis per reliquum vitæ cursum. Neque enim satis factum est sæviente adhuc morbo novis rebus studere, cùm in ejusmodi ἀταξίᾳ & motu inordinato natura vix ferre queat, ut liquores fermentati, qui vegetiores sunt ac magis spirituosi, cum alio inerti ac spiritibus destituto commutentur. Eodem etiam tempore & *Electuarium* prædictum usurpabitur; quod pariter deinceps tam in Paroxysmorum insultibus quàm extra eos quotidie est devorandum. Hujus calor Potus Diætetici aquositatem quadantenus pensabit, sanguini & visceribus debitum caloris gradum concilians, sine istâ agitatione, quæ excitari solet ab æstu liquorum fermentatorum.

Si quis objiciat eam vitam vix vitalem esse, in quâ omnimoda tùm à Vino tùm ab aliis liquoribus fermentatis abstinentia observatur; respondeo perpendendum esse, an non longè miserius sit ac minùs tolerabile diris inveterascentis Podagræ cruciatibus (nam in mitiori morbo non hoc postulo) quotidie excarnificari, quàm huic soli liquori se adstringere, cujus usu continuatô in cæteris esculentis fermè omnibus animo obsequi licet, ut jam non repetam, quòd & hic potus (uti cætera omnia) dulcescet consuetudine. Certè

qui hunc morbum expertus est, modò Homo, non bipes fuerit pecus, nihil ambiget, in quam partem debeat concedere.

Quo non obstante, si æger vel à longo ac nimio usu liquorum inebriantium, vel ab ætate provectiore, vel denique præ nimiâ debilitate, cibos absque Vino vel quovis alio liquore fermentato nequeat concoquere, non vacat certè periculo eundem protinus ac derepente à vino depellere, qui quidem error haud paucis lethalis fuit. Prorsus itaque, si me audit, Apozema Diæteticum suprà præscriptum abdicet, vel, si eodem uti statuerit, ei sensim assuescat, haustum vini in pastibus ad tempus aliquot sibi indulgens, quasi Remedii loco potiùs quàm Diætæ, donec Decoctum illud familiarius evaserit. *Vinum* autem *Hispanicum* hîc loci tam Rhenano, quàm Gallico omnino præferendum est, quæ posteriora, licèt ventriculo pergrata sint, tamen exacerbandis humoribus & augendo morbi fomiti apta nata sunt. Adde quòd cum æquè ferè cruda sint, & vix magis concocta quàm est nostrum Pomaceum, non perinde cardiaca sunt atque calida, ac res postulat. Atque hæc de Cibo Potuque ποδαγριώντων dicta sunto.

Est & aliud, quod tametsi parvi pendatur, magni tamen momenti est, tam in digerendo morbi fomite, Paroxysmo adhuc vigente, quàm ad prohibendam ejusdem materiæ generationem extra Paroxysmum, nempe ut æger, maximè hyemis tempore, maturè lectum petat. Etenim post venæ sectionem & Catharsin nihil æquè naturæ vires subruit ac noctu vigilare: quod quidem valetudinariorum quilibet expertus affirmabit, si seriò animadvertit, quanto alacrior vegetiorque exurgit, quoties se lecto temporius commiserit, quàm verò enervis est ac languidus, quoties ad multam noctem vigilaverit. Et quamvis res eodem recidere videatur, an citiùs seriusve quis lectum repetat, modò per tot horas eidem indulgeat, verbi gratiâ, an *horâ nonâ* cubitum eat, & *quintâ surgat*, vel *undecimâ* cubitum eat & surgat *septimâ*; multum tamen interest, idque ob hanc, ut existimo, potissimum rationem. Interdiu scil. spiritus dissipantur, sive in corporis exercitio, sive animi, qui in minus rectè valentibus ita sunt infirmi ac debiles, ut vesperi somni subsidio maturiùs opus habeant; & cùm noctis appulsus œconomiæ corporis quasi relaxationem quandam adferat, quæ diurno tempore à solis influxu vegeta conservatur, lecti calor, brumâ præsertim, solis vicem ut gerat necesse est. Manè verò spiritibus tam à prægressæ noctis quiete, quàm à lectuli calore refocillatis invigoratisque, præterquam quod dies superveniens firmitatem ac robur corporis tono conciliet, diluculo surgere hoc tempore, licèt horam unam alteramve à somno matutino detrahat; non ita altum vulnus Naturæ infligit, ac vigiliæ vespertinæ ad horam unam vel alteram protractæ. Quamobrem istis qui Podagræ sunt obnoxii Author ego sim, hyeme præcipuè, ut lecto maturè admodum se committant, & diluculo exurgant, quantumvis somnus justo brevior suadeat, ut diutius cubantes eundem adhuc venentur. Cum somnus qui ita diluculo capitur secuturæ noctis somno tantundem detrahat; atque ita tandem naturæ vi illatâ, spretoque sapienti ejus instituto, noctem pro die quis habeat, diem perversus pro nocte.

Quini-

Quinimo *animi tranquillitas* omni ope stabilienda est: cum perturbationes omnes, si repagula semel effringant, ad solvendam spirituum, qui sunt Digestionum instrumenta, systasin, ac proinde ad Podagræ incrementum multum faciant. Prudenter itaque secum meditetur æger mortalitatis suæ conditionem, nec se earum, quæ eam sequuntur, molestiarum exortem stultus opinetur: sive enim sui ipsius, sive aliorum culpa hanc animi ægritudinem pariat, non poterit unquam mundo leges dare, qui nemini hactenus, quantumlibet demum potens aut sapiens fuerit, semper morem gessit; neque ita cuiquam semper ex animi voto cedebant res omnes, ac vana mens spoponderat, at derepente inter rerum apparatus animam agens humanæ fragilitatis specimen tandem edit, immeritò se brevi vitæ fructu spolians. Idem etiam incommodi sequitur nimiam animi ad studia & res serias applicationem: Cùm enim huic morbo præ cæteris quibuslibet Melancholia vulgò dicta comes semper adhæreat, qui ei sunt obnoxii, spiritus Animales diu multumque cogitando, etiam non adhibito artificiali librorum adminiculo, fatigare solent atque obruere, hoc ipsum ita valdè ac nimiopere agentes, ut corporis œconomia integra amplius conservari nequeat: Quam ob causam ut mihi videtur, hic morbus perpaucos Insipientes (me excipiat qui volet) occupavit unquam.

Cæteris verò omnibus, quæ ad impediendum humorum indigestionem(quam ego primariam Podagræ causam constitui) & ad sanguinem idcirco corroborandum, ac firmitudinem partibus conciliandam faciunt, *Exercitium* corporis facilè palmam præripit. Animadvertendum est autem, ubi suprà monui, quòd cum in hoc morbo, etiam magis quàm in Chronicorum quovis, totius corporis Habitus immutari debeat, exercitatio corporis nisi quotidiano fuerit, nihil juvabit: hujusmodi enim exercitatio per vices intermissa, uti nihil ferè conferet ad immutandum habitum corporis ab inertiâ atque indulgentiâ jam languescentis & effœminati, ita fortassis & nocere possit, Paroxysmum accersendo, ubi quis jamdiu ab eâ desueverat. Hoc verò exercitium vehemens non sit oportet, tale verò quale Senibus competit, qui Podagræ subjecta sunt magis usitata. Motus enim corporis justo vehementior nimium dissipat, & è consequenti Concoctiones lædit; quando exercitatio moderata ac perseverans eosdem firmet. Quantumlibet hoc durum videatur homini, qui præter senium & corporis ad motum ineptitudinem, & socordiam huic præsertim malo quasi connaturalem, dolore insuper mactatur, tamen si hoc omittatur, nihil ex hactenus inventis quicquam proficiet. Utque Paroxysmorum intervalla sine jugi corporis exercitio magna esse non possint, ita etiam ad Calculi generationem talis erit proclivior, qui quidem plus habet & periculi & cruciatûs quàm ipsa Podagra.

His adde, (quod magnum pondus habere debet) materiam *tophaceam* à longa requie admodum auctam iri in Articulis corporis, maximè verò Digitorum, ita ut tandem omni motu priventur. Utut enim fidenter asserant nonnulli, horum tophorum materiam nil aliud esse, quàm sanguinis *Tartarum* ad articulos transmissum, facilè tamen constabit cuilibet rem paulò attentius perpendenti, quòd dum

magna vis materiæ inconcoctæ Podagram facientis in Articulos quosdam depluit, & partes vicinas diutius tumidas reddit, ut partim harum virtus assimulativa sufflaminetur, partim à suffocante obstructione quam in eis parit iners hic humor, dicta materia generetur, quæ à calore doloreque articuli in hujusmodi substantiam cogitur: atque indies augetur, tum carnem, tum cutim articuli in propriam naturam vertens; quæ jam nuda jacet, acicula, ad instar *Cretæ*, *Ocul. Cancr.* aut similis alicujus rei extrahenda. Jam verò hoc malum ab exercitio quotidiano præcavetur, à quo oritur debita humorum Podagram generantium, qui unam aliquam partem libenter occupant, difflatio per omne corpus. Unde fit, uti ipsemet expertus sum, quòd exercitatio longa & quotidiana non tantùm non officit generationi tophorum, sed etiam tophos veteres & induratos solvit, modò non eo usque invaluerint, ut cutim extimam in suam substantiam mutaverint.

Exercitii genus quod spectat, *Equitatio*, quoties nec grandior ætas, nec Calculus intercedunt, reliquis longè præferenda est. Et sanè diu multumque mecum reputavi, quòd si cui innotesceret Medicamentum, quod & celare vellet, æquè efficax in hoc morbo, ut in Chronicis plerisque, ac est Equitatio constans & assidua, opes ille exinde amplissimas facile accumulare posset. Hac si uti non liceat, vectio frequens in curru ferè eodem redit. Atque in hoc saltem Podagra laborantibus plerisque bene est, quòd opes quæ luxuriæ, unde pullulavit morbus, irritamenta erant, facultates currus habendi subministrent, quo hac saltem exercitationis specie fruantur, cùm altera frui nequeant.

Observandum est autem, quòd Exercitatio in aëre salubri longè ea præstantior est, quæ in minus salubri peragitur: ruri scilicet potiùs quàm in urbe, ubi aër vaporibus à variorum Artificum officinis exhalantibus est repletus, & ædificiorum densitate constipatus; qualis est in *Londinô* hôc nostrô, urbe, quantum certò scimus, omnium quæ in toto terrarum orbe sunt, spatiosissimâ. Quantùm verò intersit, an quis ruri, an in urbe se exerceat, Podagricorum quivis statim persentiscet.

Quod *Venerem* attinet, is qui tam Podagra quàm senecta laborat (quandoquidem jam jam ea spirituum copia destitutus est qua Concoctiones promoveri debuerant, & per consequens absque hac clade adventitiâ articulos & reliquas partes adjacentes plus satis laxatas habet & debilitatas) æquè improvidus meo judicio foret si ejus lenociniis indulgeret, atque ille qui cùm longum iter emetiendum susceperit, Viaticum omne priùs abliguriret quàm se viæ committeret Quin imò præter malum quod sibi accersit, languidiora ævi jam fatiscentis desideria non cohibens, maximo illo Privilegio fruendi Jubilaei, quod speciali atque eximio naturæ munere Senibus conceditur, se abdicat; qui jam in ultimâ vitæ scena ab earum libidinum impetu, quæ, ceu tot rabidæ feræ, eos per juventam omnem diu noctuque quasi laniabant, tandem aliquando sunt emancipati: cùm horum appetituum expletio nullo modo longum illud malorum agmen, quod eam vel comitabatur vel insequebatur, pensaret unquam. Atque hæc de Regimine.

Quamvis autem hujusmodi Regulæ tam Diætam quàm cæterum regimen spectantes, si ab homine Podagræ obnoxio religiosè observentur, eum ab enormioribus morbi insultibus præservare queant, atque istam sanguini & partibus solidis firmitatem conciliare, quæ ab illâ malorum Iliade, unde morbus non solùm supra humanæ patientiæ vires, sed & funestus tandem redditur, eundem immunem præstare possit; non tamen efficient ut non post quædam intervalla, maximè exeunte hyeme, Podagra quandoque tentetur. Licet enim æstivo tempore dum tonus vigorque sanguinis à Solis calore excitatus fuerit & in statu conservatus, & pariter debita humorum per poros eliminatio pro voto successit, omnino oportet ut coctiones longè melius quàm hyeme celebratæ fuerint; tamen cum appetente bruma & sanguinis robur fuerit imminutum, & perspiratio per cutis poros impeditior, necesse est ut ingens materiæ indigestæ colluvies sit accumulata, quæ tandem diuturna mora in speciem prorumpet, propriis se exerens symptomatis & Paroxysmum inducens, quamprimùm vel ab humorum motu ab accessu Solis propiore, vini potatione, exercitio vehementiori, aut alia causa evidenti quacunque ansa detur.

Ex jam dictis liquet eum qui hujusce morbi curationem molitur, id negotii sibi dari debere credere, ut totius corporis habitum immutet, atque illud ad pristinam constitutionem refingat, quantum per ætatem & reliquas circumstantias fieri possit, quod in Paroxysmorum interstitiis, non in ipsis Paroxysmis aunitendum est. Cùm enim morbi fomes non solum generatus, sed & in articulos jam ablegatus fuerit, serò nimis vel ejusdem mutationem vel eliminationem per alias vias conabimur: cùm non alia methodo foràs ejiciendus sit, quàm ea quam natura præmonstrat, cui soli permittendus omnino est: Quod & in Febrium Intermittentium Paroxysmis usu venit, quas ob eandem causam remediis non oppugnamus nisi æstu prius consopito. Nec absurdius quis in extinguendis harum febrium, calore scilicet, siti, inquietudine, aliisque symptomatis, anxiè operam locaverit, quàm existimaverit alius se Podagram sanare, cum in Podagræ symptomatis tantùm coercendis laboret; quum tantum hoc tempore à curatione morbi abscedat, ut eandem aliquatenus impediat ac remoretur. Quanto enim magis ægri dolores lenit, tanto magis humorum concoctioni adversatur; quantoque claudicationem arcet, tanto materiæ morbificæ expulsioni officit. Adde quod quanto paroxysmi furor ac acies retunditur, non solùm tanto diutiùs affliget, sed & brevius erit spatium interjacens, & minùs etiam liberum ab omni gradu symptomatum, quibus hic morbus funestatur. Quod nemo inficiabitur, qui diligenter trutinaverit, quæ suprà in hujusce morbi historia edisserui.

Quamobrem licèt nihil magni in *Paroxysmo* tentandum sit, nisi quòd istis symptomatis occurrendum est, quæ falsa medendi methodus quandoque parturit; tamen cùm omnes uno ore fateantur morbum huncce ab humorum copiâ & exuberanti plenitudine nasci, ægro fortasse conducet à carnibus per aliquot dies ubi primùm à morbo corripitur, abstinere, & harum loco simplici jusculo Avenaceo uti, aut alio pari alimento; cujusmodi diæta tenuis materiæ morbific

imminuendæ multum conferet, & naturæ opportunitatem subministrabit, quâ eandem ocyus digerat. Cùm verò ingens sit corporum aliorum ab aliis discrimen, quibusdam abstinentiam à carne non ferentibus, statim vero ab eâ spirituum animalium ἀταξία, animi deliquio, aliisque symptomatis, qualia fœminis Hysterica Affectione laborantibus accidere solent, correptis; istos non tantùm juvabit, sed & lædet, si diutiùs à carnibus abstineant, quàm ventriculus earum usum aversetur: quod ut plurimum non excedit primum aut secundum diem eorum Paroxysmorum particularium, qui omnes simul juncti integrum Paroxysmum, ut supra innui, constituunt. At verò sive tardiùs sive ocyùs quis carne vescatur, seriò cavendum est, ne urgente morbo majore copiâ utatur, quàm quæ ad naturam sustentandam necessaria sit, nec minore cura opus est in assignanda victus qualitate. Namque ut semper in Paroxysmorum intervallis, ita præcipuè Paroxysmo jam præsente, æger summopere curare debet, ne quid vel in quantitate vel qualitate sive potus, sive ciborum peccetur. Neque in hoc solo, sed in alio omni Regimine, de quo fusiùs egi, in intervallis observando, cautela haud vulgaris adhibenda est. Et licèt tam dolor quàm magna ad motum inhabilitas, exercitio, quod ego præ cæteris omnibus laudavi, contra-indicare videantur, tamen & hic labor exantlandus omnino est. Quamlibet enim in Paroxysmi initio ægro impossibile videatur ut lationem in currum, multò minùs ejus motum ferre queat, attamen si id tentaverit, non ità diu post sentiet se minùs à tali motu dolere, quàm cum se in cathedra domi contineret. Id insuper accedit emolumenti, si ad horas aliquot tam manè quàm post meridiem in curru vectus fuerit, quòd cùm domi toto die sederet, noctem ferè insomnem ageret, jam dolorem somno ad multam noctem fugare poterit; cùm exercitatio permodica Podagra laborantem eo usque delasset, ut in somnum dilabatur. Adde quod eadem exercitatio Calculum, quem vita deses ac iners utplurimum accersit, quadantenus præcavebit. Quod verò maximi momenti est, à jugi ac pertinaci exercitio occurretur totali Artuum ad motum impotentiæ, quæ haud paucis accidit post Paroxysmum unum alterumve diuturniorem, contractis sive poplitum, sive calcaneorum tendinibus: dum enim in cruciatu longiore quieti indulserint (maximè crura nolentes extendere quoties dolor genu occupaverit) tandem crurum ac pedum motu per reliquum vitæ tempus orbati sunt, tam in Paroxysmorum interstitiis, quàm in ipsis Paroxysmis, quos non ita tamen effugiunt. Quinimo in iis Senibus quorum Concoctiones admodum vitiatæ sunt, & qui à morbo per multos annos affligente ipsam corporis substantiam quasi in Podagram habent conversam, nihil minùs sperandum est quàm ut morbus sine exercitio ad digestionem perducatur unquam, cùm enim morbus naturam viribus superet, sæpe moriuntur à languore atque ægritudine quæ fomitis morbosi copia concoctionem respuentis apportat, & ab hac materia inconcoctili, quæ nullo modo potest assimilari, tanquam à veneno enecantur.

Attamen non obstantibus iis quæ de exercitii utilitate in Podagræ Paroxysmis dicta sunt, si tamen æger præ nimia Paroxysmi atrocitate primo statim insultu quasi prostratus fuerit, (quo istis ferè usu venit in quibus Podagra

jam ἀκμὴν suam attigit, nec adhuc à multorum annorum decursu mitigata est) hoc in casu si æger cubiculo includendus est, è re erit ut etiam lectulo ad primos dies aliquot, donec scilicet doloris vehementia remiserit, idem includatur: etenim lectulus exercitii defectum aliquatenus supplebit; cum ejus usus continuus materiam morbificam potentius digerat paucis diebus quàm excubatio aliquam multis, maximè incipiente morbo, si modò æger absque leipothymiâ aliisque malis symptomatis à carnibus abstinere queat, solo jusculo Avenaceo, Cerevisia tenui & cæteris ejusmodi contentus. Veruntamen haud omittendum est, quod si Podagra jam inveterata fuerit, atque æger ad animi deliquia, ventris tormina, diarrhœam, aliaque his similia symptomata propendeat, vix Libitinam evitabit ab aliquo Paroxysmorum jugulatus, si non exercitio utatur, idque in aëre liberiore ac perflabili loco; quod diligenter animadvertendum censeo, quando magnus Podagricorum numerus iis symptomatis jam perierit, quibus hæc in cubiculo, & præsertim in lecto incarceratio eosdem obnoxios fecerat, qui non ita maturè fato concessissent si molestiam vectationis per majorem diei partem devorare voluissent. Licèt enim qui unico artuum dolore fatigatur, se cubiculo possit includere, tamen qui loco doloris acerbissimi, ægritudine, aliisque symptomatis prædictis laborat, talis idem imitando, se in vitæ discrimen conjiciet. Et quidem bene nobiscum agitur quòd quoties dolor ita vehemens est, ut æger motum tolerare non valeat, neque eo admodum opus habeat; ipso dolore, quod amarissimum est naturæ remedium, ægro de vitâ prospiciente.

Jam verò quod attinet Podagræ *Symptomata*, iis occurrendum est à quibus æger in *Paroxysmo* de vita periclitatur. Horum maximè familiare est ventriculi debilitas ac languor, cum ventris torminibus tanquam à flatu, quod iis accidit qui vel jam à multis annis Podagræ obnoxii vixerunt; vel iis qui licet non ita diu eadem laborantes, hoc tamen mali invitarunt præpropere, liquores spirituosos cum tenuioribus & multùm refrigerantibus, derepente commutantes, vel *Emplastra repellentia*, aliaque Medicamenta refrigerantia partibus affectis ad leniendum dolorem admoventes, unde morbi causa materialis, quæ in artus debuerat deponi, in viscera rejicitur. Multa egomet expertus sum in postremorum annorum Paroxysmis ad mitigandum hoc symptoma, nihil verò æquè votis respondit ac *Vini Canariensis* haustulus subinde deglutitus, languore, atque ægritudine urgentibus: neque vel Vinum Gallicum rubrum, vel Theriaca Andromachi, neque aliud quodlibet è Cardiacis mihi hactenus notis pares habet vires. Sed neque vinum hocce, nec Cardiacorum aliud quodlibet ægrum, si exercitio non utatur, omnino servare posse existimandum est.

Sin autem gravius aliquod symptoma inducias haud ferens, ex retrocessu materiæ Podagricæ subitò ingruat, & mortem ægri minitetur; neque vino neque exercitio suprà laudatis fidendum, verùm hoc in casu, modò non caput, at partes vel naturales vel vitales ejusmodi malum impetat, ad *Laudanum* statim confugiendum; nempè *laudani liquidi gutt.* xx. *haustulo aq. Epidemicæ immistæ propinentur*, & in lecto ad quietem æger se componat. Quod

Quod si materia Podagram committens, quia non jam in artus fuerit eliminata, *Diarrhœam* induxerit, modò ea Paroxysmi singularis Crisis non fuerit, & Laudano jam laudato, & exercitio omniusmodi (hoc enim imprimis ad Diarrhœæ curationem obeundum est) non obstante, alvus nihilominus diutius fluat, ægritudine, torminibus ventris, *&c.* accedentibus; unicum, quod scio, remedium est, ut *Sudor* provocetur methodo & medicamentis huic usui destinatis: quod si fiat ad biduum triduumve mane & vesperi, per duas tresve horas continuas, sistetur ut plurimum Diarrhœa, & morbi fomes magna vi in artus detonabit. Hac ego methodo aliquot retrò annis meæ vitæ consului, postquam me in hoc malum à potatione aquæ frigidæ pro ordinario potu, imprudens conjeceram; idque posteaquam Cardiacorum & Adstringentium varii generis opem frustrà imploraveram.

Est & aliud symptoma non perinde crebrum, quod tamen aliquoties ipse vidi, Metastasis scilicet materiæ peccantis in Pulmonum lobos; quoties nempe Tussis Brumalis à frigore tempore Paroxysmi suscepto, materiam sensim in Pulmones allicit, Artubus interim, ob translationem materiæ morbificæ in aliam regionem, vel omnino, vel tantum non, tam à dolore quàm à tumore liberatis. Uno hoc in casu Intentio Curativa non ad ipsam Podagram dirigenda est, at verò hoc symptoma pari modo tractandum est, quo Peripneumonia absoluta; Venæsectione scilicet repetitâ, cum diætâ & remediis refrigerantibus ac incrassantibus, cùm sanguis, in hoc symptomate præcipuè, extractus Pleuriticorum sanguinem prorsus referat. Purgandus est insuper æger inter venæsectiones Potionibus lenientibus, quibus hæc colluvies in Pulmones illapsa possit amandari. Sudoris autem provocatio, quam vim cunque habeat in morbi fomite super Artus deturbando, hìc tamen non tantùm non prodest, sed & obest, materiam, pulmonibus impactam indurando; unde generantur *abscessuli*, & tandem ægri mors certissima subsequitur.

Hìc porrò notandum, quòd *Podagrici* ferè omnes, postquam cum hoc morbo diu conflixere, *calculo renum* sint obnoxii, proindeque vel statu vel declinatione sæpius, paroxysmi generalis Nephritico dolore laborare soleant; idque cum magno ægrorum non tantùm cruciatu, sed & virium dispendio, cùm jam plus satis attritæ fractæque eæ fuerint. Hoc in casu posthabitis quibusvis aliis remediis *liquoris possetici*, *cui rad. Althææ* ℥j. *incoctæ fuerint*, *Congium unum* quàm citissimè devoretur, & sequens *Enema* injiciatur.

℞. *Rad. Althææ & lilior. an.* ℥j. *fol. malvæ*, *parietar. branc. Ursin. & flor. Chamæmel. an. M. j. sem. lin. & fœnug. an.* ℥ß. *Coq. s. q. aq. ad* ℔iß. *Colaturâ dissolv. sacchar. Culinaris & syr. dialthææ an.* ℥ij. *Ms. f. Enema.* Quam primùm per vomitionem æger totum reddiderit quod per os ingestum fuerit, ut etiam Enema rejecerit, *laudani liquidi* satis magna dosis propinetur, viz. ad gutt. xxv. vel *pil. Matthæi*. gr. xv.

Remedia *Externa* si quis quærat ad leniendum Podagræ dolorem accommoda, nulla mihi hactenus cognita sunt (licèt plurima tùm in me ipso, tum in aliis expertus fuerim) præter merè Refrigerantia & Repellentia, quorum usum

usum jam suprà docui periculo haud vacare. Et fidenter assero, multâ & longâ observatione suffultus, maximam partem eorum qui Podagrâ periisse putantur, non tam ipso morbo quàm sublestâ atque indebitâ medicatione fuisse peremptos. Si quis autem Remediorum externorum, quæ pro Anodynis indubitatis habentur, virtutem probare velit, non fucum sibi faciat eadem sub declinatione Paroxysmi particularis [quo tempore dolor jam sponte suâ cessurus est) applicando: quin potiùs sub initio Paroxysmi ista usurpet: & statim edocebitur quàm ficulneum sit illud auxilium, quàm vana spes; cùm hæc Epithemata nocere quandoque possint: prodesse nunquam. Quâ de causâ egomet jam à multis annis nulla remedia externa adhibui. Pulticula ex pane similagineo cùm Croco in lacte cocto, addito postea Oleo Rosaceo in pauca quantitate, mihi olim præ cæteris profuit, quæ tamen in Paroxysmi initio nihil prorsus juvabat. Si igitur dolor admodum sæviat, æger rectiùs sibi consulet se in lecto continendo donec is aliquantisper remiserit, quàm Anodynis utatur: attamen haud abs re fuerit *Laudani* pauxillum vesperi sumere, si dolor patientiam multum vincat, aliter meliùs omittetur.

At verò cùm in externis hujusmodi Remediis jam sim, omnino aliquid mihi dicendum est de Musco quodam Indico, *Moxam* vocant, nuper magni nominis in Podagræ Curatione, si nempe pars affecta eâdem accensâ leviter ustuletur. Quamlibet hoc Remedii genus *Indis Orientalibus* acceptum referatur, atque *Europæis* universim omnibus pro incognito habeatur, attamen constabit antiquioris id esse ævi etiam apud nos, illi qui *Hippocratis* effata jam ante annos bis mille literis tradita voluerit consulere. In præstantissimo illo de *Affectionibus* libro, *Sect. quintâ pag.* mihi 524. de *Ischiade* agens, hæc habet, εἰ δὲ ἐς ἓν τιχωρίον, &c. i. e. *Quod si in uno aliquo loco firmiter constiterit dolor, neque Medicamentis expellatur; quocumque loco dolor fortè extiterit, eum lino crudo inurito.* Et paulo post de *Podagrâ* verba faciens: ξυμφέρει δὲ καὶ ταύτῃ, &c. i. e. *Huic eadem quæ Articulari morbo conferunt, & longus quidem hic morbus est & gravis, minimè tamen lethalis. Quòd si in digitis dolor remaneat, venas in digito paulo supra articulum inurito; ustio autem per linum crudum fiat.* Opinor neminem posse existimare, eam esse differentiam Specificam inter flammam vel à lino, vel ab hoc musco Indico excitatam, ut hæc illa in sanatione Podagræ plus valeat, non magis quàm reputaverit ignem è *Roboris* Segmentis accensum majus aliquid præstare posse illo, qui *Fraxini* ligno alitur. Hæc partis affectæ ustulatio aliquid pollicetur [quod & efficere quandoque possit) ad doloris commitigationem, evocata scil. fomitis morbifici parte subtilissima ac maximè spirituosa, in articulum jam deposita. Attamen beneficium ab hoc remedio partum, cùm indigestionem, quæ Podagræ causa est Antecedens, nullo modo attingat, fugax esse oportet ac breve. Neque opus est, ut dicam, illud in Podagris tantùm incipientibus locum habere; quando enim sive à morbi diuturnitate, sive ab importuno atque indebito Medicamentorum usu, Podagra, ut subinde fit, ad partes internas fuerit conversa, ac proinde ægritudine, torminibus ventris, atque longo hujusmodi symptomatum agmine, potiùs quàm dolore ægrum multaverit, nemo sanus igne utendum esse arbitrabitur.

En vobis omnia; quæ mihi hactenus comperta sunt in hujus morbi Curatione. Si quis objiciat multa esse Remedia *Specifica* ad Podagram; ego me ea nescire lubens fateor: & vereor nè Promissores isti perinde sint ignari ac sum ego. Et sanè dolendum est, Medicinam (Artem nobilissimam) hujusmodi nugis, quæ, sive ab inscitia, sive à pravitate Scriptorum, credulis objiciuntur, usque adeò deturpari; cùm in omni fere morborum genere hujusmodi aliquid à Nugivendulis tanquam θεῶν χέιρες decantetur pleno ore. Et, quod est magis mirandum, quòd non tantùm in morbis typo indutis hujusmodi deliramenta obtineant; sed & in minimè formatis qui ab Organorum læsione aliqua, aut προφάσει externa producuntur, Viris etiam cætera cordatis imponant. Atque hoc satis evincunt *Specifica in Contusionibus* vulgò prædicata, qualia sunt *Sperma Ceti, Tegula Hybernica, &c.* quæ omnia id tantum præstant, ut Methodum qua tractari debuerat hic Affectus, divertant: prout illi satis constabit qui experiri voluerit, quanto tutius atque ocyus sanabitur is, qui *Venæ-sectionibus* ac *Purgationibus* utetur *alternatis*, usque dum bene habuerit; neglectis prorsus levidensibus istis, quæ pro more post sanguinem semel eductum sæpe exhibentur, atque etiam ea sudorum sollicitatione quæ pari passû cum eorum usu solet procedere: à qua partium jamdiu ad inflammationem propensarum excalefactione æger sine causa in vitæ periculum adducitur.

Quòd si nihil proficientibus his quæ attuli omnibus, adhuc minùs sagax videar, & minùs copiosus in Medicamentis eruendis enumerandisque; Universa illa proponam quæ *Lucianus* in Τραγοποδάγρα jam plenius collegit, è quibus tam externa quàm interna qui volet eligat: quæ forsan haud minùs efficacia sentiet quàm sunt eorum plurima quæ à nonnullis deprædicantur. Apud hunc *Podagræ* Persona ita istos alloquitur, qui Secreta quædam Remedia se habere jactabant, quibus is morbus possit expugnari.

Τὶς τλὼ ἀνικητὸν, &c. i. e.

Quis invictam me dominam dolorum
Ignorat Podagram in terrâ mortalium?
Quam neque Thuris vapor placat,
Neque effusus sanguis aras ad incensas;
Non templum divitiarum undique suspensis ornatum donariis:
Quam neque Apollo Medicamentis expugnare valet;
Omnium Medicus in cœlo Deorum;
Non filius Apollinis doctissimus Æsculapius.
Postquam enim enatum est primum hominibus genus,
Conantur omnes meam elidere potentiam,
Miscentes semper Medicamentorum artificia.
Alius aliam in me experitur artem.
Terunt Plantagines, & Apia mihi;
Et folia Lactucarum; & silvestrem Portulacam.
Alii Marrubium; alii Potamogeitonem;
Alii Urticas terunt; alii Symphytum;

Alii

Alii Lentes afferunt ex paluſtribus lectas ;
Alii Paſtinacam coctam ; alii folia Perſicorum,
Hyoſcyamum, Papaver, Cepas agreſtes, Mali Punici Cortices ;
Pſyllium, Thus, radicem Ellebori, Nitrum,
Fœnum græcum cum vino, Gyrinum, Collamphacum,
Hypariſſimam Gallam, Pollen hordeaceum,
Braſſicæ decoctæ folia, Gypſum ex Garo,
Stercora Montanæ Capræ, humanum oletum,
Farinas Fabarum, florem Aſii lapidis;
Coquunt Rubetas, Mares-araneos, Lacertas, Feles;
Ranas, Hyænas, Tragelaphos, Vulpeculas.
Quale Metallum non exploratum eſt mortalibus?
Quis non ſuccus? Qualis non arborum lachryma?
Animalium quorumvis oſſa, nervi, pelles,
Adeps, ſanguis, medulla, ſtercus, lac.
Bibunt alii numero quaterno pharmacum:
Alii octono: ſed ſepteno plures.
Alius verò bibens Hieram purgatur:
Alius incantamentis impoſtorum deluditur:
Judæus alium ſtultum excantat nactus:
Alius verò remedium petit ab Hirundinis nido.
Ego autem his omnibus plorare impero,
Et facientibus hæc atque irritantibus me
Soleo occurrere multò iracundior.
Iis verò qui cogitant nihil adverſum mihi,
Benignam adhibeo mentem, faciliſque fio.

Nullus dubito prudentiſſimos quoſque eorum qui cum hoc morbo diu conflixere de omnimodâ Curatione deſperantes, Choro qui iſtius Dramatis Cataſtrophen facit, ſuffragaturos.

Ἤπιον ὦ πάνδημε, *&c.* i. e.

Lenem, O ubique gentium-celebrata afferas [nobis] dolorem ô Podagra,
Levem, facilem, non acutum, brevem, haud ſævientem,
Tolerabilem, facilè deſinentem, parum validum, ambulationes non impedientem.
Multi ſunt modi miſerorum:
Sed exercitia dolorum, & conſuetudo
Podagricos ſoletur.
Ideoque æquo animo, ô Complices, obliviſcimini
Dolorum. Si ea quæ placent non fiunt.
Tamen etiam præter ſpem accidentibus viam invenire ſolet Deus.
Quivis ſuſtineat Podagrâ laborantium
Deludi & derideri:
Talis enim hujus morbi natura eſt.

Ut semel finiam. Methodus quam hîc trado φαινομένων prædictorum examini innititur; quamque ego secutus tam in ipso me, quàm in aliis, morbi levamen percepi. Therapeia *Radicalis* & usquequaque perfecta, qua quis etiam à diathesi ad hunc morbum foret liberatus, adhuc in Democriti puteo latet, atque in naturæ sinu reconditur, nescio quando, aut à quibus in lucem extrahenda. Spero nihilominus me hoc scripto humano generi commodi aliquid contulisse, si istos scopulos fideliter indigitaverim, ad quos tum ipsemet, tum alii plurimi naufragium fecimus; atque insuper optimam quæ hactenus innotescit, methodum præmonstraverim. Non his majora promitto; quamvis à longa cogitationum serie, quas huic rei impendere tantum non sum coactus, inducar credere, ejusmodi Remedium quandoque inventum iri. Quod si unquam acciderit, inscitiam suam Dogmaticis exprobrabit, atque exinde liquebit, quàm insigniter tam in dignoscendis morborum essentiis, quàm in medicamentis quibus eos aggrediuntur, hallucinentur. Cujus rei exemplum satis luculentum habemus in repertione summi illius ad *Febres intermittentes* Specifici, *Corticis Peruviani*. Per quot jam sæcula homines quique solertissimi ingenia exercuerant in investigandis harum Febrium causis, quibus praxin quilibet aptavit Theoriæ à se excogitatæ optimè respondentem? Quomodo verò hæ Medicationes Theoremata valebant defendere, ex iis constat, quorum adhuc recens est memoria, in quibus varias Intermittentium species in variis humoribus in corpore redundantibus collocantes, Curationem ad humorum istorum alterationem atque evacuationem dirigere solebant. At quàm inauspicato id egerunt eorum in his conaminum frustratio, præcipuè verò hujus *Corticis* usus felicior, palam faciunt: cujus ope nos nunc temporis tum humores hujusmodi omnes, tum etiam Diætam & regimen quodcunque susque deque habentes, ac nihil nisi methodum pulveri exhibendo debitam observantes, scopum rectà attingimus; vix ab illo aberrantes unquam nisi ægrum, lecto sine ulla necessitate addicimus, dum in ejus usu est: Tanta tamen est hujus remedii vis, ut non obstante eo incommodi, quod scilicet Febris à lecti calore plus quam erat opus intendatur, ægrum nihilominus ad sanitatem ut plurimum reducat. Interea donec hæc Podagræ Curatio Radicalis comperta fuerit, quod Medicos omnes, me præ cæteris, optare fas est; hanc meam qualemcunque opellam boni consulite. Quod si minus eveniat, hominum mores ita probè perspectos habeo, ut non multum fallar; & officii mei rationem ita calleo, ut animo neutiquam cadam. Et si sævissimi isti cruciatus, impotentia ad motum, cæteraque corporis mala, quæ ego per maximam vitæ partem sum perpessus, (unà cum damno rei familiaris quod sustinui, à Medicina facienda toties adversa valetudine avocatus) aliis quietem & ἀναλγησίαν possint comparare, erit unde me fructum aliquem miseriarum hujus generis, quas in hac vita toleravi, in aliam migrans percepisse existimabo.

Ex

Ex paucis hisce, Clarissimi nostri Auctoris paginis, satis manifestum est, quid de Podagrâ in genere ejusque curâ legitimâ, quæ in solis palliativis posita est, sentiendum veniat. Verùm specialius quid circa hunc morbum, aliasque omnes affectiones de ejusdem naturâ participantes, reperitur in Clarissimi Musgrave Tractatibus de Arthridite Symptomaticâ, & Anomalâ, quos propterea pro pleniori ejusce ægritudinis cognitione hîc inserere propositum nobis fuit; sed quandoquidem grandior illorum moles, longiorem Autoris nostri textui interruptionem procreâsset, magis è re visum fuit eos in Voluminis secundi finem rejicere, ubi æquè commodè à Docto Lectore perlegi poterunt, ac si ipsô hôc locô exhiberentur.

THOMÆ SYDENHAM

Med. Doct.

TRACTATUS DE HYDROPE.

OMnis hominum ætas, sexus omnis ab *Hydrope* nonnunquam infestatur. Fœminæ tamen huic morbo magis sunt obnoxiæ quàm Viri: verùm hos ætate præsertim ingravescente adoritur, illas ubi jam parere desierint: Steriles autem quandoque etiam juniores occupat. Foveæ à digitorum impressione in surarum parte inferiore, sub noctem imprimis conspicuæ, manè verò evanescentes, primum hujusce mali indicium dant, quod non perinde certum est Hydropis ingruentis signum in Fœminis atque est in Maribus; cùm & prægnantes, & aliæ quibus Catamenia quavis de causa sistuntur, haud raro idem patiantur. Neque tamen in Viris ejusmodi tumor Hydropem certò indicat: etenim cùm senex quispiam, habitu corporis paulo pleniori præditus, *Asthmate* jam à multis annis laborans, ab eodem derepente, idque Hyemis tempore, fuerit liberatus, mox ingens tumor musculos tibiarum occupabit, Hydropicorum tumores æmulans, qui Hyeme etiam magis quàm Æstate, tempestate magis pluvia quàm serena, pariter invalescet, & tamen sine quovis incommodo insigniori, eundem ad Libitinam usque comitabitur. Quo non obstante, si generaliter loquamur, suræ & tibiæ intumescentes, etiam in Viris, pro signo supervenientis Hydropis habendæ sunt; maximè si ita affecti spiritum ægrius ducant; qui quidem tumor tam copia quàm mole auctior in dies redditur,

 ditur,

ditur, donec pedibus majorem aquarum vim jam respuentibus, crura tentantur, ac postea abdomen ipsum; quod quidem sero è sanguine jugiter decidente repletum, paulatim ad ultimum capacitatis suæ limen distenditur; adeò ut sæpè multos Aquæ Congios intus contineat, quæ in umbilicum, qua data porta, ruentes, quandoque Exomphalon constituunt.

Tria interim hunc morbum stipant Symptomata, *Dyspnœa*, *Urinæ paucitas*, & *sitis intensa*. Spirandi difficultas oritur ab aqua Diaphragma comprimente, unde naturalis ejus motus sufflaminatur. Urina idcirco parcè redditur, quia sanguinis serum, quod per ductus urinarios ex lege naturæ excerni debuerat, jam in cavitatem abdominis deponitur, & in cæteras partes eidem excipiendo aptas natas. Sitis est à putredine colluviei serosæ, quæ à morâ in corpore longiore & calorem & acredinem contrahit, unde æger & febre quadantenus semper laborat, & memorata siti.

Pro rata qua æger in partibus quas morbus obsidet, mole augetur, in reliquis magis magisque indies emaciatur, & gracilescit: tandemque cum tanta aquarum vis intra abdominis ambitum coerceri ulterius nequeat, impetu in Viscera nobiliora & vitalem arcem facto, cataclysmo quasi submersus perit.

Causa hujusce morbi in genere sanguinis debilitas est, unde alimento, quod forinsecus importatur, in substantiam suam convertendo non jam par, idem in extremitates & pendulas corporis partes explodere necesse habet, mox in abdomen etiam, in quo, quamdiu in exigua quantitate hinc inde dispergitur, natura eidem continendo Vesiculas quasdam fabricat, donec tandem, modum jam superans, uno Peritonæo simul clauditur.

Sanguini autem debilitando operam ut plurimum commodabant vel nimia ejus per Venæ sectionem aut alio quovis modo evacuatio, vel morbus aliquis diuturnior, vel perditus ille liquores spirituosos ingurgitandi mos, unde & naturalia corporis fermenta destruuntur, & dissipantur spiritus. Hinc est quod bibacissimi quique Helluones sæpius cum hoc morbo, frigido licet, quàm cæteri conflictentur. Econtra etiam Aquæ potatio in iis qui generosis liquoribus diu assueverant, sanguini eandem noxam infert.

In Fœminis verò, quod notandum est, alia quædam & ab his longè diversa Hydropis causa reperitur, inclusa nempe in testiculorum alterutro saburra seu obstructio, quæ sensim ejusdem crasin subvertit; unde in dicto testiculo repositâ primum morbi minerâ, tunica ejusdem mirum in modum distenditur; qua jam tantùm non crepante, natura humori excipiendo Vesiculas quasdam suggerit, quarum tandem sive una aliqua, sive etiam pluribus disruptis, & in abdominis cavitatem se exonerantibus, eadem occurrunt symptomata, quæ in Hydrope quam suprà depinximus. Sed de hoc genere jam olim egi.

Sunt & aliæ duæ Species tumorum abdominis Hydropem mentientes, Fœminis utræque familiares. Prima est carnium in partibus intra abdomen excrescentia præternaturalis, quæ ventrem in molem haud minùs conspicuam attollit, quàm solet, inclusa aqua. Altera species flatibus ortum debet; qui non

tumo-

tumorem tantùm, ſed & alia ingravidationis ſigna pariunt. Hæc Viduas ut plurimum exercet, vel etiam mulieres, quæ non niſi provectiores ætate nupſerant: atque hæ tam ſuo ipſarum, quàm Obſtetricum judicio, quarum Oracula hac ipſa de re conſuluere, motum Infantis jam à tempore conſueto uſque ad legitimum tempus pariendi perſentiſcentis, quin & ad eundem modum quo gravidæ ſolent, ſubinde ægrotantes, ſororiantibus inſuper mammillis, & lacte extillante, de faſciis haud rarò, cæteriſque ad excipiendum infantem neceſſariis ſibi proſpexerunt; donec tandem venter pari quo increverat gradu, ſenſim detumeſcens, ſpem vanam eluſerit. Neutra verò harum ad eum, de quo agimus, morbum eſt referenda.

Indicationes Curativæ veræ ac genuinæ, utpote à prædictis Phænomenis naturaliter quaſi exortæ, vel ad aquarum in abdomine cæteriſque partibus contentarum evacuationem, vel ad inſtaurandum ſanguinis robur, quo novus earundem proventus præcaveri poſſit, omnino dirigendæ ſunt.

Seri evacuationem quod ſpectat, magni refert, ut diligenter obſervemus in omnibus Hydropicis ea Cathartica, quæ vel ſegnius vel minus potenter operantur, officere magis quàm prodeſſe: cum enim Medicamenta Purgantia ad unum omnia naturæ ſint inimica, quo nomine Catharſeos munere funguntur, ſanguinem aliquatenus debilitant læduntque; unde niſi corpus celeriter pervadant & citiſſimè expellantur, Camerinam eam moventia quam ſecum abducere nequeunt, & ſanguinem tumultuosè exagitantia, tumorem magis adaugent: quod plus ſatis liquet in eorum pedibus, quibus alvus ita leniter ac blandè ſollicitatur. Quamobrem ut cum bonis ægri rebus Purgatio inſtituatur, ſcire oportet, utrum ægri corpus facilè, an verò difficulter atque ægrè Catharticis cedat, cum in hoc cardine Curationis omnis, ſive nullo, ſive non niſi magno labore peragendæ negotium vertatur.

Quoties itaque *Hydragogis* utendum eſt, ſollicitè ad facilitatem vel difficultatem qua ægri corpus Catharſin ferre ſolebat, reſpicere omnino convenit; quod non alia via ulla certius dignoſci poteſt, quàm ex diligenti inquiſitione, quomodo alia Purgantia Remedia alio tempore aliquo uſurpata, opus deſtinatum peregerint. Cum enim in corporibus Idioſyncraſia quædam inveniatur, quoad facilem difficilemve Catharticorum operationem, ægrum ſæpiſſimè in vitæ diſcrimen conjiciet is, qui ſenſibile corporis temperamentum, modum ſibi ac normam ſtatuerit: quando non ita rarò uſu veniat, ut qui habitu ſunt fermè Athletico mediocribus Catharticis facile pareant; cum qui contrario planè habitu ſunt præditi, vel fortiſſimis ægrè cedant. Et profectò jam dicta cautio de ægri corporis ad Purgantia ferenda ineptitudine non in Hydragogis tantùm præſcribendis, ſed in aliis quibuslibet Catharticis locum habere debet. Etenim ſæpenumero obſervavi hypercatharſes à Potionibus etiam Lenientibus adductas, ex eo quòd ægrum Medicus non interrogaverit, prout oportuit, utrumne corpus facilè, an verò difficulter expurgaretur. Attamen cùm Hydrops, quod ſuperius dixi, præ cæteris morbis quibuslibet Catharſin & validiſſimam poſtulet & maximè celerem; cumque in hoc morbo Purgatio per ἐϖίκρασιν,

quæ

quæ in nonnullis aliis prodest, nullatenus admitti debeat, (cùm hujus generis Catharsis non tantum non imminuat tumorem sed & adaugeat:) Hanc inquam ob causam, expurgatio paulo fortior & nimia, justo debiliori est præferenda; præcipuè cum *Laudano* non destituatur, certissimo ad Hypercatharsin istiusmodi, subito domandam fræno.

Ad hæc in *Catharticis* omnibus Hydropicorum sanationi dicatis, id diligenter est observandum, ut aquæ ea maxima celeritate exhauriantur, quam ægri vires ferre queant; utpote qui singulis diebus expurgari debeat: nisi quod sive ob nimiam debilitatem corporis, sive propter Cathartici pæcedentis operationem plus satis violentam dies unus aut alter nonnunquam intercalari possit. Etenim si non nisi post longa intervalla repetatur Purgatio, quantumlibet copiosa Catharsis præcesserit, aquis denuo affatim colligendis ansam præbebimus; atque ex hac induciarum occasione, quasi victoria jam parta uti nescientes, tandem loco pulsi, re infecta turpiter fugabimur. Adde quod periculum est, ne aquarum inter viscera mora diuturnior eadem putredine quadam sua inquinet ac inficiat. Atque insuper, quod parvi ducendum non est, istæ aquæ à prægressis Catharticis ita in motum concitæ ad noxam inferendam jam propensiores sunt quàm ubi quiescerent. Tam ob hanc itaque causam, quàm ob alias suprà memoratas, huic Intentioni, quæ colluviem serosam intùs clausam respicit, quam velocissimè satis faciendum est; neque ab ea nisi urgente necessitate est absistendum aut cessandum, donec omnis aquarum moles omnino demum exantlata fuerit.

Hoc porro notandum venit, quod cùm è Praxi constet Hydragoga fere omnia, genio quodam sibi peculiari, si sola exhibeantur, iis qui ægrè purgantur parum admodum votis respondere, quin & largiorem eorundem dosin, non tam Catharsin quàm sanguinis tumultum promovere (unde qui iminui debuerat tumor, jam auctior cernitur:] Hæc itaque non alium obtinent usum, in hujusmodi corporibus, quàm ut lenioribus Catharticis stimulum addant. Quo non obstante in iis, qui purgatu sunt faciles, Hydragoga ista & celeriter, & cum magno effectu operantur.

Quocirca in istis, qui Catharsi promptè cedunt, *Syrupus de Spinâ Cervina*, etiam solus, Aquas sat copiosè elicit. Quod quidem Remedium in his aquas ferè solas, easque in magnâ quantitate educit, nec sanguinem perturbans, nec urinam reddens coloratiorem pro reliquorum Purgantium more: Id tantùm habet incommodi Syrupus ille, quòd inter operandum ingentem sitim provocet. Quòd si idem vel in summâ dosi aliis propinetur, qui ægrè expurgantur, neque multæ sequentur dejectiones, neque eæ multâ aquâ, ut debuerant, refertæ.

Equidem probè memini, (cùm tunc primùm ad Hydropem curandum invitarer] me annis ab hinc 27. aut circiter ad Matronam quandam piam & honestam, nomine *Saltmarsh*, *Westmonasterii* commorantem, fuisse accersitum; cujus abdomen Hydrops, quô atrociorem nondum vidi, in molem magnitudinis vix credendæ evexerat; huic ego Syrupi prædicti Unciam unam ante prandium, qui

qui tunc mos obtinuit, exhibui: credi vix potest quàm magnam aquarum vim per sedem deturbavit, idque nullo excitato tumultu, absque ullâ virium ægræ jactura: Quod mihi animos addidit, ut eundem quotidie repeterem, nisi quòd diem unum alterumve intercalari paterer, si quando paulò infirmior videretur. Atque ita aquis sensim eductis, venter indies detumuit, ipsaque prorsus convaluit. Ego fiduciâ planè juvenili atque hominis inexperti, credebam me ejusmodi medicamen possidere, quo Hydropes quoscunque possem debellare: verùm hujusmodi erroris intra paucas septimanas admonebar. Cùm enim non ita diu post ad aliam Fœminam eodem morbo laborantem, qui Febri Quartanæ diuturniori supervenerat, medicinam facturus accederem, eundem Syrupum propinavi, quo sæpiùs repetito, & dosi gradatim aucto, morbum lacessebam; at cùm aquarum evacuationem frustrà tentarem, Catharsi non procedente, tumore autem ventris magis aucto, missum me fecit ægra; atque alterius Medici ope, qui remedia efficaciora adhibuit, si bene memini, sanitatem recepit.

Ubi igitur constiterit, ægrum eo esse corporis habitu ut Cathartica Leniora nec celeriter, nec cum bonâ euphoriâ opus suum peragant, Fortiora tentanda. Quo in casu, ut modò innui, notandum est, quòd licet Hydragogorum pauca, si sola exhibeantur, votis respondeant, lenioribus tamen calcaris vice permista, efficacissima omnino sunt. In hujusmodi corporibus, exempli gratiâ, sequentem Potionem cum successu sæpenumero præscripsi. ℞. *Tamarind.* ℥ß. *Fol. Sen.* ℥ij. *Rhei* ʒiß. *Coq. in q. s. Aq. fontan. ad* ℥iij. *in Colatur. dissolv. Mann. & Syr. Rosar. solut. an.* ℥j. *Syr. de Spin. Cervin.* ℥ß. *Elect. è succ. Rosar.* ʒij. *m. f. Potio.* Quæ tamen potio non nisi Robustioribus exhibenda est, quibus alvum solvit, ubi cætera id præstare nequiverint; quod multiplici experientia ipsius probavi. Vel ℞. *Vini alb.* ℥iiij. *Zalap. subtiliss. pul.* ʒj. *Zingib. pul.* ℈ß. *syr. de spin. cervin.* ℥j. *m. f. potio, sumenda summo manè, repetendaque singulis, vel alternis diebus pro ratione virium.*

Sequitur alia medicamenti formula, mihi haud infrequens, quo illi satis commodè utentur, qui à repetito aliorum purgantium usu abhorrent; quando ægrum calefaciat inter purgandum, tum etiam corroboret, *exg.* ℞. *Rad. jalap. contus. Hermodactyl. an.* ℥ß. *Scammon. crud.* ʒiij. *fol. Senn.* ℥ij. *Glycirrhiz. ras. sem. Anis. Carui an.* ℥ß. *Summit. Absinth. Fol. Salv. an. m.* j. *Infunde frigide in* ℔iij. *Aq. vitæ vulgaris, & coletur tantummodo usus tempore. Cap. cochlear.* j. *horâ somni & ij. mane sequenti*: Augendo vel minuendo dosin pro ratione operationis.

Restant verò Medicamenta duo, me judice, Palmaria, & in iis qui non nisi ægrè purgantur, cæteris quæ vel suprà enumeravi, vel adhuc comperta habeo δραστικώτερα, *Elaterium* intelligo, & *Infusionem Croci Metallorum. Elaterium* sive *Fæcula Cucumeris agrestis* potenter in permodica quantitate vires suas exerit in conturbanda alvo, & fæcibus cum serosis & aquosis humoribus copiosè egerendis, adeò ut ejus grana duo plerisque, in genere loquendo, corporibus, dosis aptissima sint. Ego permiscere soleo *Pil. ex Duobus* ℈j. quas in Pilulas tres exiguas formandas, ac manè sumendas impero.

Infusionem Croci quod spectat, ejus ℥iß. (vel purgatu difficillimis ℥ij.) manè exhibita, & quotidie pro ægri viribus reiterata, quamlibet prima facie haud aliud promittat quàm colluviem in ventriculo stabulantem egerere, tandem tamen efficiet, ut abdomen ab aquarum super-incumbentium onere liberetur. Præterquam enim quòd cessante Vomitione, in Catharsin τὴν κάτω solet desinere, necesse est omnino, ut cùm tanta fuerit agitatio concussioque tam Ventriculi quàm viscerum, à tam insigni aquarum corrivatione quasi circumseptorum, earundem evacuatio, per ductus communi naturæ lege haud satis patentes, conatum ita vehementem insequatur. Veruntamen si prædictum Vomitorium inferiorem ventrem haud efficaciter expurgaverit, tam *Electuarium de Succo Rosarum*, quàm *Syrupum de Spinâ cervinâ* soleo post tertiam aut quartam dosin meræ infusionis Croci Metallorum quandoque, licèt rariùs, adjicere. Ex. gr. ℞. *Aq. Card. Ben.* ℥iij. *Infus. Croc. Metallor.* ℥iß. *Syr. de Spin. cervin.* ℥ß. *Elect. de Succ. Rosar.* ʒij. *m. f. Potio.*

Quòd verò dentur ejusmod cæci meatus, per quos aquæ ex abdominis cavitate ad intestina transferantur, de facto liquet; cùm quotidiè observemus Hydragoga tantam aquarum in abdomine inclusarum vim per secessum educere, perinde ac si primitus in ipsis intestinis continerentur. Cui tam duro nodo cum parem cuneum haud facilè inveniamus, in mentem mihi venit celebre illud dictum Medici omnium sæculorum judicio sapientissimi optimique, *Hippocratis* scilicet, qui in libro de Priscâ Medicina hæc habet. λέγουσι δέ τινες καὶ ἰητροὶ, καὶ σοφισταὶ, ὡς οὐχ ἐνὶ δυνατὸν ἰητρικὴν εἰδέναι, ὅστις μὴ οἶδεν ὅ, τι ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ὅπως ἐγένετο, καὶ ὅπως συνεπάγη. Ἐγὼ δὲ τουτέων μὲν ὅσα τινὶ εἴρηται σοφιστῇ, ἢ ἰητρῷ, ἢ γέγραπται περὶ φύσεως, ἧσσον νομίζω τῇ ἰητρικῇ τέχνῃ προσήκειν, ἢ τῇ γραφικῇ. i. e. *Medici quidam & Sophistæ dicunt, quod impossibile est eum medicinam cognoscere, qui non novit quid sit Homo, & quomodo primum factus & compactus sit. Ego verò ea quæ ab aliquo Sophistâ aut Medico de Naturâ dicta, aut scripta sunt, minùs censeo ad Artem Medicam spectare quàm ad Pictoriam.*

Attamen (ne vel divinus hic Author erroris ullatenus insimuletur, vel ex hoc loco Empirici ignorantiæ suæ patrocinium quærant) apertè dicam, me quantum attentissimâ cogitatione, eâque Praxin (quæ Medicinam profitentium Lapis Lydius haberi debet) relatâ assequi valeam, utcunque existimare, quòd necesse omnino sit ut Medicus structuram humani corporis probè calleat, quo rectius veras ideas & naturæ, & causarum quorundam morborum animo concipere ac formare queat. Neque enim fieri potest, ut qui Renum fabricam ignorat, ductuumque exinde ad Vesicam tendentium, conjicere possit, unde oriantur Symptomata illa, quæ à *calculo* vel in pelvim, vel in ureteres altiùs impacto pendent. Nec minus Chirurgum oportet eandem humani corporis structuram perdiscere, quo melius inter operandum ab iis vasis, sive aliis partibus abstineat, quæ, si violentur, ægro exitium afferant. Sed nec ossa dislocata ad situm naturalem rectè poterit reducere, nisi eam ossium compagem, *Sceleton* dictam, curiosè inspexerit, atque animo comprehenderit.

Hujusmodi

Hujusmodi itaque humani corporis notitia omnino necessaria est; quam qui non habet, cum quibusdam morbis *Andabatarum*, quòd ajunt, more pugnabit, aut sine Nauticâ pyxide tentabit mare. Porrò hæc scientia & cito & facilè acquiritur, cum id præ cæteris difficilioribus habeat compendii, quod αὐτοψία in cadaveribus vel humanis vel animalium quorumlibet perdiscatur, idque nullo ferè negotio, etiam ab iis qui mente ac judicio minus valent. Veruntamen in Acutis quibuslibet, quod genus plus quàm duas tertias morborum partes comprehendit, atque porro in Chronicis plerisque, omnino fatendum est τὶ θεῖον inesse, sive specificam proprietatem aliquam, quam nulla unquam contemplatio à speculatione corporis humani deducta, queat indagare, atque in lucem protrahere. Quamobrem ne ita homines in cadaverum dissectione, præcipuam locarent operam, tanquam exinde potius quàm ex φαινομένων naturalium, ut & *Juvantium* & *Lædentium* diligenti observatione, promoveri possit Ars Medica; id opinor, ut maximè caveri in loco prædicto voluit Divinus ille Senex, non autem generalem fabricæ humani corporis notitiam carpere ac sugillare.

Et profectò Virum tantum tamque sapientem nullo modo potuit latere, humanam omnem investigationem ultra generalem ejusmodi notitiam pertingere non posse. Licèt enim diligenti in secandis cadaveribus inquisitione ac scrutinio, majora organa, quibus natura in peragendis operationibus suis utitur, in conspectum veniant, vasaque itidem nonnulla per quæ succi ab his ad ille corporis partes transmittuntur; quæ tamen hujus motûs sit origo & causa primaria, oculi docere nequeunt. Neque Microscopium quodvis vel exquisitissimè elaboratum exiles istos meatus per quos Chylus, ex. gr. ex intestinis in vasa Chylifera transcoletur, vel per quos ductus sanguis per Arterias derivatus in Venarum oscula reducendus transmittatur, potest detegere. Quinimò sunt & alii ferè innumeri, iique magis adhuc affabrè concinnati, meatus ac pori in hâc mirandâ hominis compage, quos nemo hominum ne per somnium quidem vidit; cùm rudis & indocta, (sit verbo venia) Cognitio nostra in rerum cortice omnis fermè versetur, ac ad τὸ ὅτι sive quòd res hoc modo se habeat, ferè tantùm assurgens, τὸ διότι, sive rerum causas nullatenus attingat. Utut se res habeat, haud difficili investigatione scire possumus, quantum nobis dirigendis (prout fert rei natura) sufficit in eorum Curatione morborum qui hujusmodi peritiam, quod suprà dixi, sibi vendicant: maximè verò quantum nos impellat ad Divinum Artificem summâ animi demissione adorandum, dum stupendum ejus artificium contemplamur in iis, quorum ratio nobis innotescit, tum illud longè excellentissimum in cæteris ad quæ prorsus cæcutimus.

Et sicuti *Hippocrates* eos reprehendit, qui huic in humanis corporibus speculandis curiositati, & περιεργίᾳ, plus dant quàm observationibus practicis, ac proinde quàm ipsius naturæ judicio; ita pari jure prudens vir quispiam in hoc nostro seculo eos culpare possit, qui existimant, Artem Medicam nullâ re aliâ magis promoveri posse quàm novis *Chymicorum* inventis. Quanquam enim ingrati prorsus animi esset non libenter agnoscere id emolumenti, quod

Chymiæ acceptum debemus, eo quòd utilia nonnulla medicamenta, & indicationibus satis faciendis perquam accommoda (inter quæ vel hoc ipsum *Emeticum*, de quo jam agimus, haud infimum locum tenet) nobis suppeditaverit; atque eam ob causam, si intra Pharmacopoeæ limites contineatur, Ars est satis quidem laudabilis: attamen nec illi culpâ, aut saltem errore vacant, qui cerebrum sibi eousque excalefaciunt ac torquent, ut tandem arbitrentur Artem Medicam in hoc præsertim deficere, quòd Remediis magnis atque efficacibus à solâ *Chymicorum* præparatione atque operâ nobis subministrandis, indigeat. Cum ei qui rem rectè perpenderit, satis liqueat, præcipuum Medicinæ faciendæ defectum non in eo verti, quòd nesciamus quo pacto huic aut illi Intentioni satisfacere debeamus, sed quòd non satis sciamus, quænam sit illa Intentio, cui satisfaciendum est. Cum vel rudissimus quispiam Pharmacopolæ servulus intra dimidium horæ quadrantem certum me faciat, quo medicamento Vomitionem, Purgationem, vel Sudores provocabo, vel refrigerabo æstuantem; at verò in palæstra medica probè exercitatus sit oportet, qui pari certitudine me docere queat, ubi hoc vel illud remediorum genus in usum revocare debeam per omnem morborum ac Curationum circuitum.

Et quidem certissimus sum nihil æquè ad judicium hac in re ritè formandum conferre atque observationem exactissimam φαινομένων naturalium & morborum, & pariter eorum, quæ in Praxi cernuntur à *Juvantibus* & *Lædentibus* derivata, postea sive Remedia usurpata, sive etiam Medendi methodum istam, quibus morbos depellere satagimus. Hæc si diligenter inter se collata fuerint, mihi ostendent & morbi naturam, & insuper undenam Curativæ Indicationes desumendæ sint longè melius certiusque, quàm si ad speculationem naturæ hujus aut illius principii corporis concreti tanquam ad *Cynosuram* cursum dirigam. Etenim vel exquisitissimæ hujus generis Dissertationes nihil aliud sunt quàm Metaphora bellè deducta exornataque: quæ etiam ad eorum instar omnium, quæ in scena imaginationis, non verò in ipsa rerum natura fundamentum habent, dies delebit ac proteret; cum *Naturæ judicia* rerum veritati superstructa, non nisi cùm ipsa natura interciderint.

Quamvis autem *Hypotheses* speculationibus Philosophicis innixæ futiles sint prorsus, cum nemo hominum scientia intuitiva præditus sit, qua fretus Principia queat substernere, quibus mox superstruat; attamen si *Hypotheses* ab ipsis rebus factis fluant, ex eis tantùm observationibus natæ, quas Phænomena Practica & Naturalia suggerunt, stabiles manent & inconcussæ: ita ut licèt Praxis Medica, si scribendi ordinem respicias, ex Hypothesibus orta videatur, nihilominus ipsæ Hypotheses, si modo solidæ fuerint ac genuinæ, Praxi quadantenus originem debeant. Exempli gratia, in *Affectione Hysterica* non ideò Chalybeatis utor, cæterisque sanguinem invigorantibus; nec ideò ab evacuantibns me tempero, (nisi scilicet in statis quibusdam circumstantiis) & Remedia potius Paregorica impero, quia primùm pro concesso habui hunc

morbum

morbum à debilitatis fractisque spiritibus Animalibus pendere: verum cùm φαινομένων Practicorum constans observatio me docuisset Cathartica exhibita morbi symptomata semper auxisse, his verò contraria eadem symptomata consopire solere, ex hac, aliisque φαινομένων naturalium observationibus Hypothesin meam desumpsi, ita ut Philosophus Empirico hìc famularetur. Quòd si ab Hypothesi cæpissem, eâ planè ratione insanirem atque ille, qui tabulata tignaque domus superiora prius velit erigere quàm fundamentum jecerit: quod quidem istis tantùm convenit, qui in Aere *Castella*, quod aiunt, solent extruere: his enim certo quodam privilegio ab alterutrâ extremitate licet ordiri.

Sed ut ad rem redeam. Quicunque demum sint meatus isti, per quos aqua ex abdominis cavitate in intestina deducitur, certissimus sum Vomitionem à dicto Emetico excitatam easdem potenter evacuare, idque non solùm deorsum per sedem, sed & sursum per ipsum Ventriculum atque Os in vomendi actu. Etenim post duas vel tres evomendi vices, aquæ non tam medicamenti vi secretoria elici videntur, quàm ruptis quasi repagulis & claustris reseratis, pleno alveo effundi: quod satis constat ex earundem eruptione atque impetu sæpe facto inter ipsa vomendi spatia, sive intervalla.

Mense Augusto postremùm elapso, Paupercula quædam annos habens 55. aut circiter, opem meam imploravit. Febre intermittente diu laboraverat, dein carcere fuerat inclusa fere per triennium, à frigore multum passa erat, venter denique ad tantam molem increverat, ut ei parem nunquam hactenus viderim: Ego ℥ß. *Infusionis Croci Metallorum* singulis diebus ad triduum exhibui, mox alternis diebus pro virium ægræ ratione, usque dum doses omnino sex hauserat. Primis aliquot vomendi vicibus urina penitus supprimebatur, quam postea quandoque per intervalla reddebat, sed rarò admodum: quo frequentius Emeticum repetebat, eo majorem aquæ copiam solebat rejicere, idque sub finem tam per os quàm per sedem. Verùm post tertiam dosin tumor subsidere atque imminui cœpit, & post quatuordecim dies filo, quo crassitiem corporis inflati jussu meo fuerat dimensa, judice ac teste, jam tribus pedibus gracilior comparuit, atque aliquot aquæ Congios, supputatione ex iis quæ mihi ipsa narravit factâ, ἄνω καὶ κάτω egesserat. Ita ut quæ prius in lecto non nisi erecta dormiebat, ne decumbens ab aquarum pondere suffocaretur, jam capite in pulvinar reclinato secura jaceret, & de latere in latus pro arbitrio se movere potuerit. Cùm verò dicta Emetica operandi violentiâ *Vapores*, quos dicunt, ad eum gradum excitarent, ut iisdem diutiùs morbum lacessere tutum non foret, & tamen tam ex residua adhuc ventris mole quàm aquarum rotatione, quam toties percipiebat, quoties se in alterutrum latus convertebat, & vestigiis insuper rei cujuslibet prementis in tibiis etiam nunc manentibus, plus satis liqueret multum aquæ adhuc in corpore restare: ob causam jam dictam, reliquam Curationem Purgantibus propriè dictis cogebar absolvere. Posthac igitur vel Potionem Purgantem suprà dictam, vel aliud quoddam Hydragogum præscripsi; idque vel rarius vel sæpius prout vires ejus ferrent, aut Vapores minus infestarent. Etenim & Catharsis per inferiora

Affectus Hystericos aliquatenus invitabat, licet non ita graves & violentos ac solebant Emetica. Atque in hâc methodo persistebam, donec prorsus convaluisse videretur. Quæ dum fierent, hæc mihi præcipuè observanda occurrebant: Primò quòd iis diebus, quibus à Purgatione feriabatur, nonnunquam magnam aquarum vim per sedem excernebat, atque etiam sub finem per meatus urinarios, vel ad Congii mensuram; quamlibet non ultra ℔ß. vel ℔ij. Potus pro singulis diebus concederem; ita ut portæ omnes, atque canales undicunque patere viderentur. Secundò notatu dignum erat, quod curatione ferè absoluta si quando Vapores à Catharticis commoti tumultuarentur, venter maximè versus superiora, intumescebat, tanquam novo aquarum proventu denuò repletus foret, quod tamen fieri non posse sciebam, cum ita parcè bibisset; ac proinde tumorem illum à flatibus, quos peperit ἀταξία ista à Catharticis provocata, tantùm oriri: quod meum judicium eventus comprobavit. Licet enim vel Congium aquæ eo die quo purgabatur ejecisset, mox tamen cœpit intumescere, nec remittebat tumor ille, ad guttur usque assurgens, & dyspnœâ affligens, donec corpus à Purgantium molestia liberatum, statum naturalem ac quietem reciperet; quo facto & tumor & cætera symptomata derepente evanescebant, donec à succedente Catharsi de novo irritarentur. Denique & hoc animadvertendum erat, quod cùm præfata Fœmina annum agens quinquagesimum quintum, fluxum Menstruum jam ab annis aliquot non fuerat passa, attamen Menses magno quasi flumine erumpebant denuò; qui sanguinis fluxus debilitati & evacuationibus prægressis additus, ingens Affectuum Hystericorum agmen adducebat, dolorem scil. in dorso & circa regionem Splenis vehementem, Cephalalgiam, & Tussim ferinam. Adhæc tametsi post tam insignem Aquæ quantitatem per os, sedem, & urinas eliminatam, omnino credibile esset non multam in corpore restare, attamen venter haud minus protuberabat, quàm nulla adhuc evacuatione tentata solebat. Quamobrem ad hos motus sedandos, qui etiam ad septimanam à postrema purgatione negotium facessebant, coactus sum ad quatuor noctes continuas *Diacodii* ℥iß. propinare; quæ etiam Dosis erat repetenda, nisi somnus intra horas tres insequeretur. Quo tandem pacata sunt omnia, & tumor disparuit.

Hoc interim observari velim, quòd si leviculo aliquo ventris tumore tentetur æger, non ita promptè educuntur aquæ per Infusionem Croci Metallorum, ac in Ascite grandiore, ubi ingens aquarum copia aggesta fuerit: etenim vel ipsa aquarum moles dum Emetici operatione agitatur, ac concutitur, ad earundem evacuationem mirè confert, atque eam ob causam nisi venter in tumorem insignem attollatur, omnino convenit, ut tota res evacuationibus per inferiora committatur.

Est & aliud Medicamentum satis vulgare ac simplex, quod Hydropem pari ratione qua illud de quo modò egimus, expugnat. Nempe manipuli iij. *Corticis interioris Sambuci* à ligno derasi in ℔ij. aquæ & lactis simul mistorum, ad ℔j. incoquantur: Decocti hujus altera medietas mane, altera serò quotidie assumatur, donec æger convalescat. Hoc remedium & vomitionem ciet

&

& catharsin, pariter ac Crocus Metallorum; ac proinde eodem modo morbum depellit, non vi aliquâ specificâ: quocirca si neutram harum operationum præstet, vel si mediocriter ac parcè, ne hilum prodest quidem: ubi verè alt erutram producit efficaciter, maximè verò si utramque, mire ad hunc morbum debellandum confert.

At sanè, quod seriò animadvertendum est, haud raro accidit, ut aqua non solùm in crura ac tibias deturbetur, sed etiam in ipsam abdominis cavitatem depluat, quæ tamen Medicamentis Catharticis sive ἄνω sive κάτω ducentibus, omnino elicienda non est. Verbi gratia, quoties hujusmodi tumor vel Phthisin diuturnam excipit, vel à viscerum alicujus labe ac putredine nascitur; vel à sanguinis tono, si ita loqui fas est, non tantum relaxato sed & deperdito, ac spiritibus penitus exhaustis, vel à longa Fistularum in partibus carnosis morâ quæ copiosam saniem egesserunt; vel à nimia debilitate atque evacuatione tam humorum quàm spirituum quos advocavit sive salivatio, sive sudatio, sive etiam Purgatio justo intensior, & Diæta tenuis quæ in Luis Venereæ Curatione, etiam magis quàm res postulabat, fuerant adhibitæ. In his atque aliis morbis ad hunc modum factis, æger non tantum non juvabitur à Catharsi, sed imminuto adhuc amplius sanguinis tono, augebitur malum. Quamobrem rebus ita stantibus, omnis Curationis Cardo in sanguine ac visceribus omni ope corroborandis firmandisque omnino vertetur. Inter cætera hujus ordinis, præter Remedia Confortativa infrà enumeranda, ego certissimo Experimento edoctus sum, aëris mutationem, & in aëre libero Exercitium, quale quale demum æger ferre potuerit, huic Indicationi apprimè respondisse; spiritibus scil. quasi nova vita hoc pacto afflatis, atque Organis Excretoriis ad pensum sibi debitum denuò revocatis.

Est etiam ubi absque omni istiusmodi προφάσει, Intentioni isti quæ aquas evacuandas respicit, nec Catharticis, nec Emeticis satisfaciendum est: quoties enim vel æger constitutione est infirmiore, vel Fœmina Vaporibus atque ataxiis spirituum animalium admodum obnoxia; fieri non potest, ut Catharticis, & multo minus ut Emeticis res geratur. Hìc itaque aquarum evacuatio *Diureticis* committenda est. E quorum familiâ, licèt quamplurima in Medicorum scriptis magni sint nominis, efficacissima tamen (ne dicam sola) mihi videntur ea quæ è *Salibus Lixivialibus* fiunt: neque quicquam refert, è quorum vegetabilium genere cineres petantur. Quandoquidem verò vix aliud vegetabile *Genistâ* sit parabilius, & in hoc morbo bene audiat, ego ut plurimum *cinerum* ejus ℔j. *in Vini Rhenani* ℔iiij. frigidè infundi jubeo, addendo *foliorum Absinthii vulgaris* pugillum unum alterumve. Liquoris per filtrationem colati ℥iiij. manè, horâ quinta pomeridiana, & sero, ægro jugiter hauriendas impero, usque dum tumor evanuerit. Quo solo Remedio Hydropes pro deploratis habitos curatos vidi, in iis quorum Crasis debilior Purgantibus ferendis non fuit.

Aquis autem, (ut ad secundam Intentionem properemus) quæ sunt proxima causa morbi, jam penitus evacuatis, non nisi ad dimidiam Curationis partem

ut

ut plurimum perventum eſt, niſi ſanguinis etiam debilitati, quæ prima morbi origo fuit, occurratur longo & aſſiduo Medicamentorum *Calefacientium & Corroborantium* uſu, unde novus aquarum proventus præcaveri poſſit. Quamvis enim in junioribus ſæpe contingat, ut aquis ritè expurgatis ſine alio quovis præſidio convaleſcant, cùm eorum calor naturalis jam ab aquarum onere ac preſſura liberatus, dictorum Remediorum vices ſupplere valeat; tamen in ætate provectioribus, aut iis, qui aliàs minus ſano corporis habitu ſunt prædíti, omnino neceſſe eſt, ut ſtatim ab aquarum eductione jam abſoluta, ad eorum ſimplicium uſum quæ ſanguinem excalefaciunt invigorantque, protinus confugiant. Inter quæ ea, quæ ego jam ſuperius in *Podagrâ* curanda laudavi, ſive ipſa Remedia ſpectent, ſive *ſex Res non naturales*, præter illa quæ jam dicentur, locum habere poſſint: (niſi quod *Vinum* à quo in Podagra prorſus eſt abſtinendum, non tantùm non noceat Hydropicis, ſed & proſit admodum, ſi pro potu ordinario uſurpetur) Cùm hi duo morbi id habeant commune, quòd eadem Remedia Corroborantia utriuſque cauſæ originali adverſentur. Fatendum eſt interim, quòd cùm tam ex manifeſtis Phænomenis, quàm à juvantibus & lædentibus edocti ſimus, tum hos, tum alios plures *morbos Chronicos* ſanguinis debilitati atque *indigeſtioni* ortum debere, nec ulterius progredi valeamus, adhuc in extimo morborum cortice hæremus; nec in eſſentiales eorundem differentias, & ſpecificas Humorum depravationes ab iſtiuſmodi Indigeſtionibus prognatas, (quæ quidem ἀπεπσία communis omnium ſtirps eſt) quimus penetrare. Uti neque varias illas ſpecificationes, quæ in morbis Acutis ab una eademque cauſa, ſanguinis nempe *inflammatione*, fluunt, ullatenus callemus. Quocirca tam in his, quàm in Chronicis morbis, cùm *Specificis* careamus, Curationem non ad Eſſentialem morborum naturam, ſed ad cauſam eorundem magis generalem dirigere cogimur; Curandi methodum ſubinde variantes, vel pro indicio naturæ ſpontaneo, quo in morborum eliminatione illa utitur; vel experientiæ, cui potiſſimùm Medicationis generi quilibet morbus facillimè concedat dictantis, filum ſecuti.

Porrò ad hanc, de qua jam agimus, Intentionem implendam, nempe ut ſanguis corroboretur, ſive aquarum evacuatio per hoc Diureticum, ſive per Catharſin, vel etiam Vomitionem procuretur ut ſuprà, omnino neceſſe eſt, ut æger, quantum res ferat, *Vinum* potare teneatur, dum in curando eſt, (modò nè prius incipiat ὀινοποσίαν quàm meatus quadantenus recluſi fuerint, & porta aquis data) vel ſaltem loco vini Cereviſiam aliquam è generoſioribus; cùm liquores tenues ac refrigerantes quilibet, utut ægri palato arrideant, qui ferè ſemper in hoc morbo ſiticuloſus eſt, eum magis Phlegmaticum reddant, & aquis obſtetricentur: raró itaque, aut nunquam hi ſunt concedendi. Atque è diverſo liquores generoſi, modò non ſint ſpiritus per diſtillationem eliciti, uſque adeò ſanitatem promovent, ut vel ſoli aliquando amiſſam revocaverint; utique in morbi initio, nondum multâ aquâ diſtento abdomine; præſertim ſi Herbis calefacientibus & confortantibus fuerint imprae-

impraegnati. In Pauperibus, verbi gratiâ, quorum res angusta domi, meliora remedia non permittebat, *Cerevisia fortis*, in quâ quantitas sufficiens *Radic. Raphan. Rustic. fol. Absinth. vulgaris, Cochlear. hortens. Salviae. Centaurii min. summitatum Genistae* inclusa fuerit, meo consilio usurpata pro potu ordinario, sola fuit instar omnium: Pro ditioribus Vinum Canarinum eisdem herbis amaris potest similiter impraegnari, cujus haustulus bis terve de die inter Medicamenta suprà memorata deglutiendus est. Vel si id palato minus allubescat, *Vinum Absynthites* vice ejus substituatur, de quo aeger sumere possit cochlearia ix post *Electuarii Digestivi* (in *Tract. de Podagrâ* descript.) ℈ij. horis medicinalibus, *i. e.* manè, quarta pomeridiana, & nocte, devorandas. Electuarium hoc huic intentioni faciendo satis, Corroborantia quaelibet Medicamenta longo post se intervallo linquit alia. Hîc verò magni momenti est, quòd aeger parcè admodum bibat liquores istos, qui minùs generosi sunt; quandoquidem omnes, qualescunque demum sint, aquis nonnihil incrementi dant; adeò ut vel omnimoda abstinentia à potu nonnullos sanaverit: atque ob eam causam si liquoribus istis quandoque indulgendum sit, aeger tamen admodum parcè eos bibat. Veruntamen cùm sitis magna huic affectui se comitem adjungere soleat, quam insuper à potu tenuiori abstinentia adaugeat, è re erit, ut aeger saepiusculè aquâ frigidâ *Spiritu Vitrioli* acidulatâ os colluat, aut *Tamarindos* in ore subinde teneat, aut *Limonem* manducet; neutrum verò deglutiens, prae eorum frigiditate quae morbo minùs convenit.

Verum inter *Corroborantia*, *Chalybs* in Hydropis incipientis curatione haud infimum locum sibi vendicat, sanguinem videlicet invigorando, calefaciendoque. Quam ob causam & *Allium* hîc adeò conducit, cùm eo solo, missis evacuantibus, Hydropem ex aliorum praescripto, non meo, depulsum noverim.

Est enim observandum, eum Hydropem qui vel pedes tantùm inflavit, vel etiam ventrem, sed modicè, non statim Curationem per Emetica & Cathartica sibi deposcere; sed hujusmodi liquoribus praefatis calefacientibus & corroborantibus haud rarò cedere. At verò prae caeteris seriò animadvertendum est, quòd quoties hunc morbum solis corroborantibus, vel etiam Lixivialibus aggredimur, aeger nullo modo expurgandus est, sive mitiori, sive fortiori quocunque Pharmaco, tantisper dum sanguinis corroborationi navatur opera: evertet enim Catharticum quidquid Corroborans substruxerit; quod vel invitus agnoscat oportet qui observaverit tumorem, qui ab usu Corroborantium jam imminui coeperat, mox à Purgatione augeri. Etenim tametsi cùm Intentioni isti aquas educendi satisfacere cupiamus, haud abs re fuerit, etiam Corroborantia subinde exhibere; tamen cùm tota res in isto solùm cardine vertitur, ut sanguis corroboretur, omnino necesse est, ut à Catharticis abstineamus.

Notandum est autem aegrum non semper sanari, quamvis utrique Indicationi satisfecerimus, *i. e.* tum Aquae in abdomine congestae omnino eductae fuerint, tum etiam Calefacientia & Corroborantia postea ad praecavendum no-

vum aquarum proventum fuerint exhibita. Etenim non raro contingit, ut *Ascites* ad multos annos perdurans, diuturna aquarum in viscera incubatione eorum substantiam perverterit, & quasi semi-coxerit; & tam ipsa viscera quàm partes vicinas corruperit penitus, glandulas præternaturales & Vesiculas sanie turgidas generans, & omnia intra abdominis cavitatem contenta in putrilaginem quasi quandam convertens: prouti in eorum cadaveribus, qui ab Ascite inveterato sunt interempti, Sectio patefecit. Morbus ad hunc gradum jam provectus, Artis subsidia, quantum video, contemnit. Nihilominus Medici est, cùm certò scire nequeat, quantum adhuc noxæ visceribus illatum fuerit, curationem omni ope moliri Remediis tam Evacuantibus quàm Corroborantibus: & neque animo ipsus cadere, neque ægro ut cadat autor esse debet. Cui rei ob hanc potissimum causam danda est opera, quoniam in permultis Affectibus, morbi fomite jam penitus exantlato, Natura, quæ noctes atque dies nostris rebus invigilat consulitque, sponte sua mirum in modum machinatur, quo ægrum à perniciosis morbi reliquiis muniat ac tueatur. Quamobrem omnis Ascites quantumlibet inveteratus, & quantumlibet funestam cladem visceribus intulerit, haud alio modo tractari potest, quàm si nunc primum occœperit.

Topica sive Remedia *Externa*, quantum ego observare potui, nihil egregium in hoc morbo præstiterunt unquam. Ea minus saltem nocuere, quæ in forma sive Cataplasmatis, sive Linimenti abdomini ad tumorem discutiendum fuerint applicata: Neque tamen video, quo pacto aquæ possint discuti. Verùm & alia sunt à nonnullis Remediorum loco præscripta, quæ ita non prosunt, ut etiam obsint plurimum: Hujusmodi sunt *Unguenta à Catharticis* fortioribus confecta, atque abdomini adhibita; *Vesicatoria* item cruribus & tibiis superimposita, ubi cutis in magnam molem fuerit protensa, ad aquas scil. hoc pacto educendas. Utrumque hoc genus Medicationis est periculosum; cùm à primo vis simplicium Cathartica ita penitus nonnunquam musculis ac membranis impingatur, ut excitetur Hypercatharsis, nulla Remediorum ope unquam sistenda. *Vesicatoria* autem locis prædictis ab Empiricis applicari solita, calorem naturalem jam fermè aquis obrutum, deficientibus item spiritibus Animalibus, omnino extinguunt, & *Gangrænam* (plus satis in hoc casu familiarem) sæpenumero invitant. Etenim vulnus vel levissimum in Hydropicorum carnibus, maximè in membro pendente, sanatu difficillimum est: quoniam ipsa carnium substantia his in partibus usque adeo irrigua est & scatens latice, ut data quacunque porta, continuo cursu prorumpat humor, à quo vulneris conglutinatio impeditur. Neque aut feliciori cum eventu, aut minore discrimine administrantur, me judice, sive *Paracentesis*, sive *Acupuncturæ* à nonnullis celebratæ, quàm Vesicatoria.

Ut tandem finiam; quamvis hic morbus ubi jam in verum *Asciten* evaserit, pro deplorato semper habitus fuerit; attamen constabit, quòd si dicto modo tractetur, æquè certò potest subjugari (modò viscera à corruptione sint libera] ac alii permulti qui non ita funesti vulgò æstimantur.

At si quis fortè arguerit hæc Remedia, utpote simplicissima & planè inartificialia,

cialia; ego potiori jure ejus nequitiam arguam & improbos mores; si dum fingatur alios hujusmodi simplicibus Medicamentis juvari, se, uxorem, vel liberos suos, si quando ægrotaverint, vel vilissimis ad sanitatem reduci exoptet. Adde, quòd fucum sibi facit Morio, *Equitans in arundine longâ*: etenim Artis Medicæ pompa & dignitas non tam in Formularum concinnitate & elegantiâ, quàm in Morborum Curatione cernitur.

Atque hæc sunt, quæ de his duobus morbis dicenda habui: & nisi fallor alios haud attingam unquam. Verùm ista quod spectat, quæ hactenus in publicum dedi, si quis ea semel tantùm perlegere dignetur, est quod doleam me huic eam perdendi temporis ansam præbuisse: Quod si eadem sæpius relegere voluerit, & altâ mente reponere, nullus dubito, quin eum fructum ex iis capiat, qui voto & magnis laboribus quos ego in istis observationibus faciendis componendisque locavi, aliquatenus respondeat. Quæ quidem quàm bonâ fide fuerint traditæ, haud aliter sciet, quàm si in earum Praxi fuerit versatus, ac perinde in observando diligens ac curiosus Explorator atque Ego prius fueram. At si in paucis iis quæ scripsi, Naturam, me quasi manu ducentem, omninò secutus fuerim, nullius unquam Hominis, quantuscunque is demum sit, opinationibus me addicens, pro certo habeo sapientes, quotquot sunt, veniam mihi saltem daturos; quos & latere non potest, duo esse hominum genera, qui profectum omnem in Arte Medicâ ex æquo prohibent, sufflaminantque: Primum ii sunt, qui nullum prorsus symbolum ad eam, quam profitentur, Artem excolendam ipsi conferentes, illis succensent, qui vel minimum conferre videantur; defectus interim suos atque socordiam, Reverentiæ, quam antiquioribus, à quibus ne latum unguem discedere audent, deberi contendunt, specie prætexentes. Quorsum verò reliquas artes omnes, quæ homines minùs tangunt juvantque, magna incrementa sumpsisse fateamur, etiam sine ullâ priscorum hominum injuria, solam autem Medicam undique perfectam existimemus? An non certioris istius quæ nunc obtinet, navigandi Artis Repertores, eum *Pyxidis Nauticæ* usum, qui ita feliciter cessit, tentare potuerint, nisi primos ac rudiores illos, qui non nisi ad stellarum conspectum, & littorum anfractus cursum suum dirigebant, prius contempserint? Aut accuratior illa ac magis perfecta, sive construendarum navium, sive earundem in pugnâ regendarum, Ars, quâ hodie præ cæteris pollent Europæ magis Occidentales incolæ, istos sugillat Naupegos, qui classes eas fabricabant, quæ olim *Actii* depræliabantur? Aut *Augustum & Marcum Antonium*, tanti belli duces & classium Rectores, ignominiâ afficit? Adhæc innumera ferè sunt exempla rerum à nuperis hominibus inventarum, quæ Antiquioris seculi inventis longè antecellunt: quarum omnium Repertores haud potiori jure priscarum memoriæ vim inferre censendi sunt, quàm is filius patris famam lædere putandus est, qui rem familiarem à Parente acceptam, industria ac solertia suâ auctiorem ac cumulatiorem reddiderit. Est & aliud hominum genus, qui præ animi levitate, ingenii ac sapientiæ haud vulgaris titulum affectantes, *Speculationes* ad morborum Curationem ne

 hilum

hilum facientes, molestè ingerunt; Medicis non tam viam præmonstrantes, quàm ignibus suis fatuis devios in errorem agentes. His Natura eum ingenii modum largita est, quo de illa doctè nugari queant; at prudentiam non dedit, qua intelligant se eam haud aliter scire posse, nisi experientia Indice, atque ejus peplum revelanti: quando abjectior humanæ naturæ conditio ad scientiam *Intuitivam* nullatenus assurgens, intra angustos cognitionis, quam à quinque sensibus haurire potest, limites coarctetur. Unde nihilominus vir *Prudens*, quantum fert sors humana, quis potest evadere, *Philosophus* verò, saltem pro augustiori hujus Nominis Majestate, nemo Mortalium evadet unquam. Medici autem *Philosophia* omnis in Expiscandis Morborum Historiis, iisque Remediis adhibendis, quæ *experientiâ* Indice ac Magistrâ, eosdem valent depellere, tota stat; observatâ tamen, ut alibi dixi, Medendi Methodô, quam recta ratio (non speculationum commentis, sed trito & naturali cogitandi modo innixa) ei dictaverit.

Postscriptum.

LEctor mihi veniam concedat, si unum haud parvi tàm in dignoscendis quàm curandis Febribus momenti hic adjiciam, quod nisi memoriæ mihi exciderat, loco magis suo dicendum fuerat. Observavi, quòd singulis annis ab hyeme ingruenti usque ad ver adultum, *Febris* quædam invadit, quæ tàm quoad Symptomata quàm curationem à *Stationariâ*, sive Febre Epidemicâ Constitutionis generalis, quæ tum obtinet, planè discrepat, proindeque in febrium, quas *Intercurrentes* appello, classem recensenda est. Frigiditati aëris unà cum crassitie ac humiditate ejusdem illa originem suam debere videtur: Hinc enim pori cutis occluduntur, & sanguis ob impeditam transpirationem colluvie serosâ oneratur, quæ tandem inimica facta, ac diuturniore morâ putrescens, facilè à suscepto frigore, vel à levi aliquâ occasione febrem accendit. Si materia morbum committens copiosa admodum fuerit, ea febris emergit, quam sub titulo *Peripneumoniæ nothæ Libro de morbis Acutis Sectione sextâ, Capite quartò* descripsi. Sin autem humor iste minus scateat, ea solummodo symptomata producit, quæ jam sum descripturus. Æger per diem unum vel alterum post primum febris insultum nunc incalescit, nunc friget: de dolore capitis atque artuum cum inquietudine quadam totius corporis conqueritur: Lingua alba apparet: pulsus sanorum pulsui non admodum absimilis: urina turbida est & intensè rubet: sanguis ei detractus Pleuriticorum sanguinem æmulatur: Tussis fermè adest; sed respirationis difficultas, thoracis coarctatio, & dolor capitis inter tussiendum quasi idem dissiliret, dictæ tussi, (sicut in *Peripneumoniâ nothâ* solent) se non adjungunt, proindeque cùm notis insignioribus peripueumonicis hæc febris haud stipuletur, licet à dicto morbo non nisi gradu dissideat, *Febrem Hyemalem* indigitare lubet.

Hic

Hic morbus, etsi primo ejus insultu symptomata solummodo à frigore suscepto orta, præ se ferat, si tamen malè tractetur, longam ineluctabilium malorum catenam post se trahit, quæ tandem mortem ipsam accersunt. Etenim cùm Æger lectulo incarceratus fuerit, & Cardiacis nescio quibus ad sudorem eliciendum, ac proinde ad febrim solvendam (quod tamen rarò perficitur) mulctatus, delirium, Lethargus, pulsus languidus & inordinatus, lingua arida, maculæ rubentes, & quandoque ad livorem aliquantulum accedentes sæpè sæpiùs hanc febrim comitantur. Hæc atque hujusmodi symptomata, etsi nonnullis pro *malignitate*, ut loqui amant, imponant, revera tamen rei malè gestæ sunt adscribenda. Cùm enim hæc febris suapte naturâ plus satis inflammatione polleat; sanguis adhuc ulterius Cardiacorum, & jugi lectuli usu incenditur: unde spiritus in confusionem, ac motus inordinatos inconditosque adiguntur, atque materiâ morbificâ in cerebrum impulsâ in pessum ruunt omnia.

In hac febre pellenda hunc mihi scopum propono, ut exundantem scilicet illam pituitæ colluviem ob hyemis analogiam congestam venæsectione revellam, & repetitâ Catharsi subducam. Hæc ut fiant, ubi primùm accersor, sanguinem è brachio dextro ad ℥ix. vel x. mitti jubeo. Die sequente blandam illam potionem purgativam, mihi in praxi familiarem exhibeo. Ut ℞. *thamarind.* ℥ß. *fol. sennæ* ʒij. *rhabarb.* ʒiß. *Coq. s. q. aq. ad.* ℥iij. *Colaturâ dissolve mannæ & syr. rosar. sol. an.* ℥j. *m. s. f. potio, sumenda summo mane.* Hanc potionem per duas alias vices repeto, die uno inter singulas purgationes interposito, modò symptomata omnia citiùs non disparuerint: Et noctibus insequentibus Paregoricum ex syr. de meconio ℥j. propino. Diebus à Purgatione vacuis, modò Tussis adsit, *Decoctum Pectorale*, & *Eclegma ex oleo amygdalarum dulcium, syr. Capill. Veneris & violarum* subinde assumenda præcipio. Atque ad nimium sanguinis fervorem reprimendum, si febris magnoperè æstuet, *Emulsionem ex seminibus frigidis* præscribo; ut *Julapium seq.* ℞. *Aq. Nymph. Portulac. & lactuc. an.* ℥iiij. *syr. de limonibus* ℥iß. *syr. viol.* ℥j. *M. f. Julap. de quo bibat ad libitum.* Interim ut æger à lecto interdiu sibi temperet, injungo, ut & à carnis esu: post primam verò, vel secundam purgationem haustulum jusculi tenuis ex pullo gallinaceo facti subinde assumendum concedo. Verùm hoc notandum, si symptomata quævis gravia, ut respirationis difficultas, dolor capitis inter tussiendum lancinans, malum hoc ad peripneumoniam notham propiùs accedere indigitet, hoc in casu tam venæsectio, quàm Catharsis eo usque debitis intervallis sunt iterandæ, donec symptomata omnia penitùs evanuerint, & æger eo modo quem Capite dicto descripsimus, sedulò tractandus. At non nisi perquam rarò febris, de qua jam agimus, ad eam sævitiem assurgit, ut post unicam Phlebotomiam, & tres Purgationes, pluribus evacuationibus indigeat.

Sed de hoc satis, quod tamen mihi neutiquam reticendum videbatur, quô minus errante diagnosi febris hæc *hyemalis* pro *Stationariâ*, sive febre Epidemica generalis cujusvis Constitutionis habeatur, cùm ingentem hominum vim ob hanc rem vel neglectam, vel ignoratam periisse certò sciam.

SCHEDULA MONITORIA
DE
NOVÆ FEBRIS INGRESSU
PER
THOMAM SYDENHAM, M. D.

Accedunt ejuſdem

De Febre putrida Variolis confluentibus ſuperveniente,

Et

De mictu ſanguineo à Calculo renibus impacto,

DISSERTATIONES.

VIRO
Tam Virtute, quàm Eruditione undique conſummato,
CAROLO GOODALL, M. D.
Coll. Med. Lond. Socio.

Cum ea, quæ de Febre præſenti hujuſce Conſtitutionis nuper obſervâram, in publicum edere ſtatuerem, Tibi, præ cæteris Vir Ornatiſſime, opellam hanc meam dicandam eſſe cenſui; idque ob duas potiſſimum rationes mihi faciendum videbatur. Primum quòd cùm amiciſſimus mihi ſis, comes indivulſus lateri ſemper hæſiſti, meque tuo juvaſti patrocinio contra omnes quotquot ſe mihi uſpiam objecerant. Quod non tam mei ipſius gratiâ præſtabas, quàm ex incocto generoſo Pectori honeſto, hoc eſt, ex magno proboque Animo, qui tibi Author fuit, ut Veritati à te cognitæ cõpertæque aſſetiri haud dubitares, etiam cum omnes fere omniũ, qui rem Medicam tractabant linguæ in me unum exacuerentur. Quibus tamen non eſt quod iraſcar, (nec iraſcor ſanè) quandoquidem cum tot nequam Medicaſtri cerebroſa ſua ſomnia & figmenta venditantes, quo famam ſui latiùs ſpargerent, toties mundo impoſuerint; fas omnino erat, ut Viri ingenio & judicio præditi, non ſtatim & ſine examine ea admitterent, quæ ego jam recepto Praxeos mori plurimum adverſantia in medium protuleram. Quo non obſtante

cùm

cùm nihilo tibi minus debeam, mearum partium esse duxi, gratum animi mei in te affectum omnibus testatum facere: quando vix alia virtus naturam humanam ad profectûs ultimas metas evectam, hâc deceat magis. Nam sicuti Reges eos quibus favent, titulis & honorum insignibus illustrare, atque aliis spectabiliores reddere satagunt; ita natura quoties hunc vel illum humili turba ac grege hominum eximere voluerit, Gratitudinem, ceu excelsioris Genii notam ac characterem solet imprimere. Altera Ratio cur hæc tibi potissimùm inscribam hæc est: quod sc. pro familiari illa & quasi quotidiana consuetudine, quam jam per multos annos invicem habuimus, Tibi imprimis, plusquam cuiquam mortalium, notum esse oporteat, quanto cum labore Notitias illas, quantulascunque, tam Historiæ quàm Curationis Morborum, de quibus palam disserui, indeptus fuerim. Quæ omnia non simul & semel evulgavi, sed interposito annorum aliquot intervallo, prout in aliqualem eorundem cognitionem pervenire tandem potuerim. Istas verò Observationes meas ita mancas & imperfectas esse judico, ut me magis earum pudeat, quàm ut ullam exinde laudem mihi quæram. Utut se res habeat, illud saltem in mei excusationem potest adferri, quòd licet 30. annorum, & quod excurrit, spatium, quibus ego non indiligenter in morborum observatione versabar, sufficere posse videatur ad majorem, quàm in eorum cognitione ego feci, profectum faciendum; attamen haud temerè affirmo, quòd licet hoc temporis spatium plus quàm sufficiat ad Cerebrum Theorematis & Commentis fictitiis, ex Authorum libris collectis, (quæ omnia non magis ad morborum Curationem faciunt, quàm Pingendi Ars ad Artem Navigandi) planè obruendum, attamen ne quadruplicatus quidem horum annorum numerus, etiam in homine occupationibus medicis distractissimo, satis erit ad eundem in omni Medicæ Artis, quaqua patet, circuitu rite perficiendum. Ego saltem pro meo modulo omnem quam potui operam istuc contuli, ut Observationes quàm accuratissimas colligerem, quas sine morâ prælo mandandas curavi, ut si quid utile haberent, id statim Publico cederet. Quâ in re cum meo munere, pro virili, defunctus jam mihi videar, acquiescit animus meus, nihil porrò sollicitus, quo in loco ab aliis habeantur mea scripta. Hoc tantum addo, quòd sicuti si quis ea neglexerit, mihi ne hilum nocuerit; ita qui semel tantùm perlegerit, haud multum exinde proficiet. Sed ut hæc missa faciam, Obsecro te, Humanissime Vir, ut Tractatulum hunc æqui bonique consulas, quo testatum esse volui, quanto te honore prosequor; quod pariter faciunt etiam ii omnes, quibus longè minus quàm mihi perspecta est virtus tua. Neque jure merito existimare quis potest, me qui tui nullatenus indigeo, tibi assentari, cùm palam profitear; Quòd sicuti in ea quam exerces Arte, nemini secundus sis, (ut modestè loquar) ita morum integritate, honestateque undique absolutissimâ, omnes ferè quorum ego consuetudine unquam usus fuerim, superes. Diu vivas post mea fata, & in Jatricâ palmam feras; non tam ad nummos posterorum usui corradendos, (quæ quidem ratio, si cum sequente conferatur, animam ferè Brutorum redolet) quàm ut seculo tandem aliquando detegas, quibus modis istæ in morbis persanandis difficultates, sub quibus Ars Medica hactenus gemit & succumbit, vinci queant. Quod dum moliris, istis quæ ego primis feci fundamentis, si modò libet, possis superstruere. Ita tamen, ut errata

in

in quæ ego fortè inciderim, pro more humano, in meis Observationibus, sive Historiam, sive Curationem hujus illiusve morbi attinentibus, ubi ab annosâ & repetitâ Experientiâ melius fueris edoctus, liberè ac palam arguas. Neque hoc pacto defuncti ejus memoriam lædes, qui in vitâ cùm esset, nihil prius habuit quàm ut Ars Medica à quôcunque demum promoveretur, non tam eruditis de Morborum naturâ commentationibus, (quibus ad nauseam & fastidium usque jamdiu explemur) quàm certâ fidâque eorundem curandorum Methodo. Vale, Vir Optime, & amare perge

Tibi semper Addictissimum
THO. SYDENHAM.

Excellenti & in re Medicâ Admirabili Viro

D. THOMÆ SYDENHAM, M. D.

O Qui capacem nobilis artifex
Eludis Orcum; quò tamen ibimus
Cuncti, quot humanæ Parentes
Et decimæ tulit ordo Lunæ;
Præsens fugacem sistere Spiritum,
Præsens maligno tollere de toro
Mortale Corpus, & propinquam
Exequiis removere Morbum:
Quem Nos honorem, quas statuas Tibi
Ponemus, O qui non alium parem
In arte Phœbus, se remoto,
Aut oriens videt aut recumbens?
Quo Febris audax cunque movet pedem,
Te Mater omnis, Te lachrymabilis
Accurrit Uxor, ne caducum
Orba virum puerosque ploret:
Seu Confluentes fortè timet notas
Decora Virgo; Tu faciem eripis
Periclitantem protegisque
Perniciem juvenum futuram.
Atqui odit artes & Tua pocula
Hæres profusus, quem simul extulit
Ad spem implicatus vel Febrili
Igne Pater, vel Hydropis Undâ.
Mirè paratam, Te Medico, Senex
Protelat Urnam, non sine gloriâ

Phœbi Tuâque, qui fugasti
Pollicitum sibi magna morbum,
Sic Te scientem non faciunt Libri
Et Dogma pulchrum; sed Sapientia
Enata rebus, mensque facti
Experiens, animusque felix.
Non Mille Plantæ & multa domi Vitra,
Ignesque Centum aut Hypothesis placens
Prosunt Medenti vel coercent
Sæva Luis mala, sæva Febris;
Ni pectus adsit consilii potens;
Ni plena rugis Experientia
Usuque naturam secutus,
Quid faceret moneant in aurem.
Hæc Praxis olim grande decus Sacræ
Adduxit Arti; Sic Veterum stetit
Secura fama; sic præivit
Hippocrates, *meruitque Cœlum.*
At non eandem sorte pari viam
Pressit Galenus; *Non* Arabes *Virum*
Æquè sequuti; non Falernâ
Usque madens Paracelsus *uvâ.*
Primus relictæ Tu genium asseris
Fidemque normæ: En Diva Tibi Salus
Applaudit & ridens Juventus,
Vitaque non metuens Sepulchri,
Ex quo vagantem scripta manu Tuâ
Correxit Orbem Pagina nobilis:
Longum Illa Morbosis, Tibique
Perpetuum patefecit ævum.
Jam si quæ restant, Eja frequentibus
Concede votis; Nos Juvenilium
Vulgus Medentûm, Nos avarâ
Quælibet excipiemus aure.
Fortè & futuro tempore quispiam
Poëta, Musis charior, ætheri
Te sidus addet, Te salubre
Sidus, & in Crisibus benignum.
Me destinantem talia Chymicæ
Curæ reposcunt: Me Medicus labor
Et Spes locatæ non vacare
Pieriis patiuntur undis.

ED. HANNES.
Ex Æde Christi, *OX.*

SCHEDULA MONITORIA
DE
NOVÆ FEBRIS INGRESSU.

TAmetsi ingravescens jam ætas, & à diuturnis morbis pænè confecta, missionem à Cogitandi penso, Meditationeque intensiori vel eo nomine sibi jure postulare videatur; attamen non mihi tempero, quin vel propriæ sanitatis dispendio, alienam curare satagam: populares scilicet meos admonere de subingressu Novæ cujusdam Constitutionis, à qua pendet Febris Nova species, à nuper grassantibus multùm abludens.

Memoriâ recolendum est, quòd in Autumno, *Anno* 1677. Febres Intermittentes se primùm exerebant, quæ quotannis increbrescentes, & Επιδημι-κωτέραι factæ, donec ad suum statum sive ἀκμὴν pervenerint, postmodum sensim decrescebant, & postremis hujus Constitutionis annis ita raræ apparebant, ut pro Morbo Epidemico vix, ac ne vix quidem haberi potuerint. Quâ de re pariter animadvertendum est, posteriores duos Constitutionis jam exeuntis annos Hyeme rigidissimâ fuisse infestatos; penultimum maximè, nempe Annum 1683. in quo ita enormi Brumâ intemperies desæviebat, ut nemo quisquam viventium illi parem, vel intensissimo eo frigoris gradu, vel prælongo temporis tractu, viderit unquam. Quippe quo Thamesis, Nobilis fluvius, ita prævalido gelu compaginabatur, ut Curruum circumcursitantium rotas, officinas ad Platearum modum mercibus refertas, ac numerosissimam hominum frequentiam, solidi instar pavimenti, facilè sustentaret. Subsequens Annus 1684. licet nec intenso frigoris gradu, nec pervicaci duratione, præcedentem exæquaret, non tamen multùm ei utrobique cessit. At cum primùm exolveretur gelu Anno 1685. mense Februario, exorta est Febris ista, de qua jam agere institui; quam quidem ego novam Febris speciem esse arbitror, atque Febri, quæ per octennium ultimò prægressum invaluit, esse prorsus dissimilem.

An hujusce Constitutionis mutatio mutationi manifestarum aëris qualitatum, quæ per binas hyemes successit, tribuenda sit, ego non satis scio; quum pro comperto habeam alterationes quoad sensibiles Annorum qualitates, utcunque dispares, morborum Epidemicorum species non protulisse; & certam annorum seriem, quantumlibet annus unus ab alio, externâ facie & temperamento discrepaverit, nihilominus omnes in eadem Febrium Stationariarum specie producendâ convenisse. Quod cùm seriò animadverterim, opinari mihi subiit, prout à me aliàs dictum fuit, Constitutionis mutationem à secreta aliqua abditaque alteratione in terræ visceribus Atmosphæram

omnem

omnem pervadente, vel à Corporum Cœlestium influxu aliquo maximè pendere. Tametsi hîc est notandum, quòd valedicente nobis olim Febre Depuratoriâ, siccissimum ac vehemens gelu ab initio hyemis 1664. omnia constrinxerat, nec quicquam remisit, donec mensis Martius adolesceret; quo quidem tempore, quamprimum fatiscente gelu terra solveretur, mox Febris Pestilentialis, postmodum ipsa Pestis grassari cœperunt. Utut verò hoc se habeat, Febris, quam nunc tractamus, jam dicto tempore primùm se ostendit, nempe Februario mense 1684. & tàm præcedente anno, quàm eo, qui jam agitur, per omnes Angliæ regiones latiùs vagata est; longè magis & ἐπιδημικωτέρως aliis in locis, quàm hîc Londini desæviens.

Ubi primùm ad hanc Febrem vocarer, omninò existimabam, illam non ex eo genere Febrium fuisse, quas ego Stationarias appello; sed potiùs ex intercurrentium familiâ, quæ singulis ferè annis promiscuè adoriuntur. Non aliud scil. morbi genus esse rebar quàm Peripneumoniam illam Notham, quam Libro de Morbis Acutis olim delineaveram. Unâ hâc intercedente discriminis notâ, quòd in hac Febre subindè non comparebant Symptomata in Peripneumonia magis Pathognomonicâ, qualia sunt Tussis vehementior, Cephalalgia inter tussiendum sævissima, & quasi Caput diffringens, Vertigo à motu quolibet, & Dyspnœa ingens, quæ omnia Peripneumoniam Notham fere comitabantur. Cùm itaque Librarius novam Tractatuum meorum Editionem eo tempore solicitaret, visum est conjecturam tunc meam, in qua me hallucinatum fuisse jam sentio, in formâ Postscripti publico dare, in quem quidem errorem me induxit ingens consensus, quo Febris hæc cum dictâ illâ Peripneumonicâ luculenter conveniebat: quæ nullâ non hyeme subinde occurrit. At cum æstate superveniente, quæ Febres illas Peripneumonicas solebat fugare, hæc nihilominus perseveraret, statim erroris mei commonitus, Febrem hanc ad novam Constitutionem redigendam omnino censui.

Symptomata diligenti quantum potui indagine comprehensa, hæc fere sunt, & olim fuere: Æger per vices calore & frigore tentatur; sæpenumero & caput, & artus dolorem queritur; pulsus sanorum pulsui non absimilis est; Sanguis è venis eductus Pleuriticorum sanguinem haud raro æmulatur; Æger ut plurimum laborat Tussi, quæ quidem quantò ab hyeme longiùs invadit morbus, tantò citiùs, unà cum aliis Symptomatis Peripneumoniam mitem & boni moris comitantibus, recedit. Dolor collum, & fauces (hic verò levior quàm in Angina) sub primum morbi insultum quandoque occupat. Febris tametsi prorsus continua sit, sæpe tamen Exacerbationes molestissimas ingruente nocte apportat, non aliter ac si duplex foret Tertiana, sive Quotidiana. Æger jugem in lecto decubitum quantumlibet levissimè stragulis coopertus sit, non sine magno suo periculo experitur; Febre enim exinde in Cerebrum versâ, vel in Coma, vel in Phrenesin facilè incidit. Et, ut verum fatear, ita proclivis est in hoc morbo ad Phrenesin lapsus, ut persæpè suâ sponte, nullâ ejusmodi datâ ansâ, illico subrepat. At non eo excandescentiæ & furoris ascendit Phrenitis in hâc Febre, atque illâ, quâ Variolis atque aliis Febribus

 correpti

correpti laborant; quin imò æger potiùs tranquillè delirat, incongrua subinde effutiens. Ab intempestivo Cardiacorum usu, & regimine paulò calidiore Petechiæ sæpius efflorescunt, & in junioribus calido temperamento præditis, maculæ etiam purpureæ, certissimum summæ Inflammationis indicium, tàm in hôc, quàm in aliô quôvis morborum Acutorum genere. Quandoque eruptiones Miliares, quas vocant, in superficiem corporis se dispergunt, Morbillis haud multum absimiles, nisi quod rubent magis, & quando recedunt, squamulas istas furfuraceas, quæ in Morbillis cernuntur, haud relinquunt: licèt hæ sponte suâ nonnunquam ingruant, sæpiùs tamen Lecti calore & Cardiacis extorquentur. Lingua ægri pro ratione imperati Regiminis, vel humida est, vel sicca. Ubi inaruerit, fusci est coloris in medio; quam partem undique cingit fimbria inalbescens. Ubi verò humida est Lingua, omni ex parte alba est, pelliculâ item scabrâ & alba vestita. Nam si æger ab adhibito regimine plus justo incalescat, lingua ferè est fusca & arida; sin minùs, humida est, & alba. Idem de sudore dicendum est, qui pro ratione diversi regiminis præfati dimanat. Nam si calidius tractetur æger, ferme viscosus effluit, è capitis præsertim regione. Quantumvis autem sudor copiosè, & undequaque erumpat, parum tamen ex eo levaminis sentit æger; unde liquet ejusmodi sudores symptomaticos tantùm esse, criticos non esse. Primis morbi diebus sudoris ex arte provocatio, materiam morbificam si non in caput, saltem in artus solebat deponere. At ubi jam caput Febris occupavit, & Phrenesis semel invaluit, nulla restant Febris indicia, nisi quòd pulsus nunc citatior est, nunc tardior; tandem verò, cùm ex re malè gestâ spiritus in confusionem omnimodam adigantur, pulsus inordinatus cum subsultu membrorum subingreditur, quem non ita diu pòst mors excipit.

Curationem quod spectat, ista Peripneumoniæ signa quæ hanc Febrem comitabantur *Februario* illo anni postremi, quo primùm emergebat, statim ab hyemis exitu fidem, ut dixi, mihi fecere, eam prorsus in Peripneumonicarum familia censendam esse. Ac proinde me statim contuli ad usum Methodi istius, quam olim laudaveram in Curatione Peripueumoniæ Nothæ, & Auctario suprà memorato. Quæ quidem Methodus satis feliciter cessit, tum mihi, in paucis illis, quibus medicandis per adversam valetudinem meam vix sufficiebam, tum etiam aliis, qui, me Authore, eandem experiri haud aspernabantur. Quicquid verò id demum fuerit, quod hanc mihi Methodum suaderet, jam mihi satis compertum est, quando & morbi Phænomena, & ultimi Anni qui binas rigidissimas hyemes excepit, perpendo temperiem, (Hyeme præsertim, si modo Hyems dici possit quæ nullum frigus notabile secum adduxit) mihi inquam constat, hanc Febrem nihil esse aliud, quàm simplicem Sanguinis Inflammationem; ac proinde Indicationes Curativas ad dictam Inflammationem debitis Remediis & methodo reprimendam, omnino dirigendas esse.

Hunc itaque ductum sequens, primo loco sanguinem è brachio dextro ad

ad ℥x. educi volo. Neque ſanè Febris hæc (utut ſanguis emiſſus Pleuriticorum ſæpiſſimè ſanguinem æmulatur] reiteratam Phlebotomiam facile tolerat. Sin autem reſpirationis difficultas, dolor capitis inter tuſſiendum lancinans, &c. malum hoc ad Peripneumoniam notham propiùs accedere indigitent; hoc in caſu tam venæſectio quàm catharſis eo uſque ſunt iterandæ, donec ſymptomata omnia penitus evanuerint; prout Capite de Peripneumonia tradidi. Atque hoc diligenter animadvertendum volo. Veſperi *Epiſpaſticum* ſeu Veſicatorium Nuchæ appono. Sequente Aurorâ, lenitivam hanc Potionem exhibeo.

℞. *Tamarind.* ℥ß.
Fol. ſenn. ʒii.
Rhabarb. ʒß.
Coq. ſ. q. aq. ad ℥iij.
in Colat. diſſolv. Mann. & ſyr. Roſar. ſolutiv. an. ℥j. *Mſ. F. Potio, ſumenda ſummo mane.*

Quod quidem Catharticum etiam alternis diebus repetendum præſcribo, donec tertiam vicem expleverit. Horâ ſomni poſt Catharſin toties, quoties Paregoricum hoc vel ſimile injungo.

℞. *Aq. Paralyſeos* ℥ij.
Syr. de Meconio ℥j.
Succi Limon. recenter extracti cochl. ij.
Mſ. F. Hauſtus.

Id ſcil. cavens, ne fortè ab agitatione & tumultu, quem in Febricitantium ſanguine & humoribus Purgantia ſæpe excitant, æger ex ſpirituum Animalium confuſione, Comatoſus fiat. Quod quidem Symptoma Medicamentum Hypnoticum, quantumlibet contrà facere videatur, procul amolitur. Qua de cauſâ ego in Febre Comatoſa Anni 1673. Catharticum propinare non auſus, in Clyſterum uſu ſubſiſtebam, certò ſciens Remedia Purgantia eo tempore uſurpata, illico Comata adduxiſſe. Quod forte an aliter evenire potuiſſet, ſi Paregoricum uſurpatum fuiſſe poſt talem Catharſin mihi in mentem veniſſet. Ubi verò Purgatio celebrata non fuerit, Hypnoticum horâ ſomni nullatenus eſt concedendum; nè ſc. Cathartici poſtridie deglutiendi operationem ac vim (quod fieri ſolet quantumvis ſerò aſſumatur illud) ſufflaminet, vel ſi non in ſolidum retundat, efficaciam tamen imminuat. In hac aut aliâ quavis Febre Epidemicâ, ſtatutum mihi eſt alvum non turbare in principio ſtatuve morbi, niſi Venæ-ſectione præmiſsâ. Quæ quidem praxeos Regula ſuſque deque habita, aut violata quamplurimos Orco addixit, infantes maximè, prout aliàs in cautelam monui.

Obſervandum eſt autem, quòd licèt utplurimùm Evacuationes omnes præfatæ in hujus Febris Curatione uſurpari debeant; ſæpe tamen æger, maximè ſi juvenis aut Infans fuerit, poſt eductum ſanguinem unâ Catharſi defunctus, ſtatim convaleſcit, nec pluribus fatigandus eſt, Febre primo purgantis Remedii impetu expugnatâ. E contra verò nonnunquam opus eſt ut alvus ad

ad plures quàm suprà diximus vices sollicitetur. Quandoque enim, licèt id raró eveniat, Ægrô è Febre jam dictâ methodô liberatô, recrudescentia materiæ Febrilis post dies aliquot morbum postliminio reducere videtur, quem tamen purgatio quartâ vice repetita mox eliminat. Tametsi in hac methodo nova hæc Febris raró accidit nisi ab Aphthis quæ sub exitu Febris præcedentis supervenere, & quæ jam ad statum auctæ eam denuò revocant. Quæ quidem Febris Symptomatica tantum est, & Singultum per intervalla redeuntem sæpenumero post se trahit, qui etiam sublatâ Febre per dies aliquot persevérat; at pro ratione redintegratarum Ægri virium sponte tandem evanescit. Quod est diligenter animadvertendum, quandoquidem ex Singultu sub finem hujusce Febris accedente nihil ægro periculi est, nisi officiosè nimis & inutiliter multa ingerantur remedia: quod si fiat, Mors pro Medico est. Veruntamen tam Aphthæ quàm Singultus, vel horum utervis, si non sponte facessat, sed in longum tempus decurrat, facilè fugantur usu *Pul. Corticis Peruviani*, nempè ℥j. *Corticis cum syr. Papaver. Rhæad. q.s.* in forma Electuarii, vel Pilularum redactâ, eaque methodo assumptâ quam olim tradebam Epistolâ ad D. D. *Brady*, superbibendo haustum lactis deflorati. Quod remedii genus experimento deprehendi certiùs in hoc casu scopum attingere, quàm aliud quodvis etiam è celebratissimis, modò non frustrentur ejus vires (quod fieri assolet) ex jugi ægri in lecto decubitu.

Diebus à Purgatione liberis sequentia vel his similia nonnunquam præscribo.

℞. *Conserv. Lujulæ & Cynosbati an.* ℥j.
Conserv. Berberum. ℥ß.
Cremoris Tartar. ʒj.
Cum s. q. syr. è Limonibus F. Electuarium, de quo capiat ad magnitud. Nucis Moschat. ter in die superbibendo seq. Julap. cochl. vj.

℞. *Aq. Portulac. Lactuc. Paralys. an.* ℥iij.
Syr. de Limon. ℥jß.
Syr. Violar. ℥j.
Ms. F. Julapium, vel:

℞. *Aq. Font.* ℔j. *Aq. Rosarum, Succ. Limon. Sachar. albiss. an.* ℥iiij.
Coq. lento igne dum despumaverint cap. ℥iij. *ad libitum.*

Verùm in his omnibus spiritum Vitrioli, etsi summè refrigerantem, semper devito, utpote qui, cùm egregiè stypticus sit, minùs convenit morbis omnibus, quorum Curatio purgationi innititur; ut in hoc loco mineralem hujus spiritûs naturam haud memorem.

Sæpenumero hîc accidit, maximè Febre jam ad finem vertente, ut æger dum hâc Methodo tractatur, nocte subindè sudore sponte prorumpente diffluat: à quo admodum mitigantur universa morbi symptomata. Quo non obstante, cùm hujusmodi diaphoresi fidendum non sit, suprà dicta Methodus nullo pacto est intermittenda; quandoquidem si æger ad longius temporis spatium istis sudoribus indulgeat, Febris, quam Purgationes præcedentes quadantenus

tenus subjugaverunt, denuo vires resumet. Si enim diaphoresis ista protrahatur ultra tempus illud quo particulæ Febriles Coctione debitâ præparatæ prorsus difflantur, qui post insequuntur Sudores non ad aliud faciunt quàm ad inflammationem de novo accendendam. Quamobrem licèt Sudores isti qui sponte manabant, Critici fortasse fuerint, quoad materiæ Febrilis ejus quæ expulsioni jam parata est, eliminationem, alii tamen qui post illos eliciuntur, Symptomatici tantùm esse possunt, atque adeò officere magis, quàm prodesse. Verbo dicam: Hujusmodi sudoribus noctu sponte suâ prodeuntibus, opportunè favet lecti per noctem lenis calor; quare stragula nec plura, nec densiora illis quibus sanus assueverat, ægro aggerantur; nec exhibeantur Medicamenta quævis excalefacientia: lectulo tantùm indulgeat æger aliquantulum solito diutius manè subsequente; & postea pergat in suprà descriptâ medendi methodo.

Diæta ex pulticula avenacea est, vel jusculo hordeaceo, cum pomo subinde ad ignem cocto, atque etiam post secundam purgationem jusculo tenui ex Pullo Gallinaceo. Pro potu ordinario Cerevisiam tenuem nullatenus tepefactam injungo, ut & Decoctum Album (quod appellant) ex ℥j. C. C. in aq. Communis ℔iij. cocti, & postea sacchar. albiss. edulcoratum.

Post Catharsin bis celebratam nulla suadet necessitas, ut alio loco adnotavi, Pullorum carnibus aut similibus Eupeptis ægro interdicere, cùm hæc per purgationem medicatio ea indulgeat, quæ non poterant concedi, si alii viæ insisteretur. Atque porro post ultimam purgationem modo Febris aliquantulum deflagraverit, & intermittentis typum nondum prorsus induerit. Vini Canarini cochl. tria vel quatuor manè & serò, ut & post prandium, per dies aliquot propinentur, quo & vires citius instaurentur, & febriles avertantur accessus.

Cùm autem hæc Febris species præ cæteris quas mihi unquam videre contigit, cerebrum petere quasi apta nata sit, nec sine ingenti tum molimine, tum ægri periculo, inde queat deturbari; ægros meos sollicitè moneo ne se nudos lectulo, nisi noctu tantùm committant: Quòd si usque adeò debilitati à morbo fuerint, ut erecto corpore sedere nequeant, permitto ut vel super lectum ipsum, vel super grabatum, vestiti jaceant, capite paululum elevato; nec sino ut focus sit luculentior in cubiculo, quàm cui æger tunc cum sanus erat, assueverat.

Atque ut hoc Regimen omnino tenendum est ab initio in singulis hâc Febre correptis, (fœminas, in primis Puerperii diebus decumbentes excipias) ita necessariò est imperandum, ubi ad ægrum quem ob regimen justo calidius, Phrenesis, Petechiæ, Purpureæ Maculæ obsederunt, aut alia quævis efferatæ inflammationis indicia, accersitur Medicus. Hoc enim in statu, quantumlibet sanguinis detrahatur, quantumvis leviter tegatur corpus, quicunque demum liquores Refrigerantes ingerantur, non priùs sedabitur Febris, quàm æger se lectulo interdiu abstinuerit: Cùm calor circumambientis aëris inter stragula conclusi, sanguinem plus satis exagitet, & procumbentis cor-

po-

poris situs vehementiori impetu eundem in caput impingat. At hîc ubi Phrenesis ob methodum imperitiorem semel invaluit, nec subitò deleri potest, nec tutum est repetita ultra limites præscriptos vel Phlebotomiâ vel Purgatione, ejusdem curationem aggredi, tandem verò suo tempore suâque sponte, ope dicti regiminis recedet. Ad quam tamen amovendam nihil perinde confert, atque ægri caput radi: quod itaque semper præcipio, nullum Emplastrum admovens, sed Pileolum tantùm quod ablatum rasurâ Capillitium spissitudine quadantenus compenset, aut saltem Caput à frigore externo muniat. Hâc Methodo Cerebrum refrigeratur admodum, & recreatur, ita ut sensim calidas impressiones Phrenesin excitantes queat vincere.

Et quæ de Phrenitide hîc dicuntur, de Comate etiam huic Febri superveniente dicta sunto, in quo ut in dicta Phrenitide materia Febrilis in caput sursum fertur, ac proinde si linguæ albedinem excipias, nulla adsunt febris signa, at æger Apyrexia prorsus frui videtur. In hoc pariter affectu ac in alio, Cathartica, sudorifica, vesicatoria atque id genus alia non tantùm nullo cum fructu, sed ne quidem sine maximo periculo usurpantur; istiusmodi enim evacuationes mortem sæpius quàm symptomatis hujus curationem adsciscunt. Quamobrem post evacuationes generales per venæsectionem & purgationem factas, quantumlibet hoc symptoma astantes perterrefaciat, totares naturæ & tempori committenda est. Licèt enim stupore æger diu laborârit, post aliquam multos tamen dies pristinam sanitatem recuperabit, modo lecto non perpetim affigatur, sed de eo eximatur indies, & supra grabatum vel etiam lectum vestitus decumbat. Interim autem abradatur caput & sub affectus finem vini canarini cochl. tria vel quatuor bis in die exhibeantur. Sed de hoc fusius egi in *Sectione quinta & capite secundo, lib. de Morbis Acutis*, ubi de Comate quodam insigni Febrim constitutionis illius comitante, disserui.

Quoad Febrem autem haud deterrendus est Medicus à faciendis prædictis Evacuationibus, si fortè membrorum subsultum, vel motum Convulsivum in ægri corpore persentiscat, dum pulsus tangitur; quandoquidem in quibusdam generis Nervosi affectibus tam Venæ-sectio quàm Purgatio, etiam sæpiùs repetitæ non tantùm non nocent, sed & necessariò sunt adhibendæ. Cujus rei experimentum à me factum in medium profero, nempe in quadam Convulsionis specie quæ *Chorea Sancti Viti* vulgo appellatur; quo morbo haud pauciores quinque laborantes & vidi, & sanavi ipsemet, & Venæ-sectionibus & Purgationibus, per intervalla celebratis. De quo morbi genere cùm & mihi opportunè occurrat, & eorum quæ jam assero, veritati luculenter astipuletur, pauca dicere non gravabor. *Chorea Sancti Viti* Convulsionis est species, quæ utplurimum pueros puellasve à decimo ætatis anno, ad pubertatem usque invadit; primò se prodit claudicatione quadam vel potiùs instabilitate alterutrius cruris, quod æger post se trahit fatuorum more; postea in manu ejusdem lateris cernitur, quam hoc morbo affectus, vel pectori, vel alii alicui parti applicitam, nullo pacto potest continere in eodem situ

vel

vel horæ momento, sed in alium situm, aliumque locum convúlsione quadam distorquebitur, quicquid æger contrà nitatur. Si vas aliquod potu repletum in manus porrigatur, antequam illud ad os possit adducere, mille gesticulationes, Circulatorum instar exhibebit; cùm enim poculum rectâ lineâ ori admovere nequeat, deductâ à spasmo manu, huc illuc aliquamdiu versat, donec tandem forte fortuna illud labris propiùs apponens, liquorem derepente in os injicit, atque avidè haurit, tanquam misellus id tantum ageret ut deditâ operâ spectantibus risum moveret. Cùm Affectus iste ab humore aliquo in nervos irruente, quorum irritatione istiusmodi motus præternaturales producuntur, pendere mihi videretur; Indicationes Curativas primùm ad humores illos tam venæ-sectione, quàm Purgatione minuendos, dein ad corroborandum genus Nervosum omninò dirigendas censebam. Quem in finem hâc utor Methodo. Sanguinem ex ægri brachio ad ℥vij. plus vel minus pro ratione ætatis, educi jubeo. Die sequente vel dimidiam partem, vel quiddam ampliùs (pro ratione vel ætatis, vel etiam majoris minorisve corporis ad subeundam Catharsin aptitudine) Potionis Purgantis Communis suprà descriptæ ex *Tamarind. Fol. Senn. &c.* exhibeo. Vesperi haustulum seq. propino.

℞. *Aq. Cerasor. Nigr.* ℥iij.
Aq. Epilept. Langii. ℥j.
Theriac. Androm. ℈j. *vel*
Laudani liquid. gutt. viij.
F. Haust.

Potionem istam Catharticam ad tres vices alternis diebus repetendam præscribo, & Haustum paregoricum iisdem noctibus. Postea sanguinem rursus extrahi curo, dein ut ad Catharsin, uti priùs, æger revertatur. Atque ità alternatim sanguinem mitto, & subduco alvum donec ægro vena ter quatérve fuerit incisa, & post singulas venæ-sectiones, toties fuerit purgatus, quoties vires ferre posse viderentur: eo tamen temporis spatio inter alternas evacuationes diligenter observando, ut nihil inde periculi ægro immineat. Diebus à Purgatione vacuis, sequentia præscribo.

℞. *Conserv. Absynth. Rom. & flavedinis Aurantiorum an.* ℥j.
Conserv. Anthos ℥ß.
Theriac. Androm. veteris, & Nuc. Moschat. condit. an. ʒiij.
Zingib. condit. ʒj.
Syr. è succ. Citri q. s. f. Elect. de quo cap. ad magnitud. Nucis Moschat. mane & horâ quintâ vespertinâ, superbibendo Vini sequentis cochl. v.

℞. *Rad. Pæoniæ. Enul. Campan. Imperator. & Angelicæ an.* ℥j.
Fol. Rutæ, Salviæ, Betonicæ, Chamædr. marrubii albi, & summitat. Centaur. minor. an. m. I. *Baccar. juniper.* ʒvj.

Cort. duorum Aurantior. Incidantur & infundantur frigidè in Vini Canarini ℔vj. *Coletur tantummodo tempore usûs.*

℞. *Aq. Rutæ* ℥iv.
Aq. Epilept. Langii & Bryon. compos. an. ℥j.
Syr. Pœoniæ ʒvj.
Ms. f. Julap. cap. cochl. iv.
Sing. noctibus cubitum iturus, instillando Spir. C. C. gutt. viij.

Applicetur plantis pedum Emplastrum è Caranna.

Quanto magis convalescit æger, tanto minùs pedem ducit; tantò pariter & diutiùs, & constantiùs manum in eodem situ continens, & Scyphum ori magis directâ viâ admovet: quæ certissima sunt indicia quantum profecerit in sanitate redintegrandâ. Ad quam quidem consummatiùs perficiendam, licet author non sim ut plus ter quaterve ut plurimùm sanguinem emittat æger: attamen Remedia Cathartica & alterantia eo usque in usum sunt revocanda, donec rectissimè tandem valeat. Et quoniam qui hoc morbo semel laboravit facilè recidivam pati possit, è re fore existimo, ut pertundatur ei vena, & ad dies aliquot purgetur, vel eâ ipsa tempestate anni sequentis, vel paulò antequam Morbus primò invasit. Sanè haud multum abest quin huic Methodo *Epilepsiam Adultorum* cedere posse autumem, modo Remedia præscripta ætati eorum ritè adæquentur; tametsi, cùm non nisi perquàm raró hic morbus mihi occurrerit, non adhuc idem sum expertus. Sed de hoc obiter. In fœminis affectionibus Hystericis obnoxiis quandoque accidit, quod ubi Curatio Evacuationibus dictis commissa fuit, Febris post Venæ - sectionem & purgationes istiusmodi iteratas etiamnum duret procurratque. In hoc casu Febris, quæ jam urget spiritum commotioni ab evacuationibus excitatæ durationem ejus planè debet, ac proinde jam aliis omnibus posthabitis, Indicationes curativæ, modo signa Peripneumoniæ, & inflammationes circa partes vitales absint, ad quietem spiritibus inducendam & eorum orgasmum sedandum omninò sunt dirigendæ. Quem in finem singulis noctibus Paregoricum, quod vigiliis debellandis par sit exhibeatur, atque etiam medicamenta *Hysterica* propriè dicta bis vel ter in die injungantur, qualia sunt pilulæ ex *Galbano*, *Assa fœtida*, *Castoreo* & similibus, & julapia ejusdem indolis in cap. de affect. Hyster. descripta. Insuper ad vires instaurandas, & vapores, quos dicunt, supprimendos, concedatur ægræ talibus victitare, tam quoad cibum, quàm potum, qualia Appetitui maximè conveniunt.

Jam diximus, Febrim hanc tum anno ultimùm elapso, tum maximè hóc ipso qui nunc currit, exacerbationem quandam sub noctem quotidie adducere, Paroxysmo Febris Intermittentis non absimilem. Quamobrem Medici illi qui usu didicerant omnes illas Febres, quæ vel minimùm intermittebant,

bant (sæpe etiam quæ ne intermittebant quidem) per illam annorum seriem ab *An.* 1677. ad initium *An.* 1685. a Cortice Peruviano certissimè fugari, eodem remedio hanc etiam Febrem adoriebantur. Quod quidem licèt judicio Rationis suffragante tentarent, non tamen æquè feliciter illis cessit, atque prioribus istis annis plerumque cesserat. Mihi enim quantum potui diligenter perquirenti compertum fuit, etiam magnam Corticis quantitatem exhibitam, rarissimè ægrum à morbo liberâsse. Idque ita perrarò, ut quoties restitueretur æger pristinæ sanitati, ego id magis fortunato alicui Morbi eventui, quàm Corticis viribus tribuendum arbitrarer: ità penitus Cortex descivit ab illa sanandi vi & certitudine, quâ prædictis illis annis pollebat. Febrim istam intelligo, quâ cum nobis impræsentiarum res est, quæ Quotidianam aliquatenus imitatur. Ubi verò Tertianæ Genuinæ, vel alternis diebus invadentis, Typus reperitur, Cortex Peruvianus perindè hodiè atque olim ægris opitulatur. Unde liquidò constat hanc Febrem ab istis Constitutionis prioris toto cœlo distare; cùm ne hilum quidem Corticis usu hîc proficiamus; cumque hæc è Vino & Cardiacis, aliisque Calidis exasperetur magis; quibus omnibus cum Corticis usu olim satis conveniebat, quin & cum ipsa Febre.

Porrò notandum est, quòd grassante hâc Febre, per æstatem omnem, maximè illam anni jam currentis, morbus persæpe non tam Pathognomonicis Febris signis, calore sc. inquietudine, *&c.* quàm *ventris Torminibus*, nunc siccis, nunc dejectionibus, se ostendebat. Cùm nihilominus sub hìc larvâ ipsa hujusce tempestatis Febris delitesceret, in qua exhalationes sanguinis inflammatoriæ, non pro more solito, in externum corporis habitum protrudebantur, sed introrsum per Arterias Mesentericas in viscera inferioris ventris, sive Intestina & nonnunquam etiam per Arteriarum Cœliacarum ramos in Ventriculum deponebantur, quæ quidem exhalationes Vomituritionem excitare solent, præcipuè statim ab ingestione sive potûs sive nutrimenti cujusvis solidioris: Quamvis autem hæc Febris sub dictorum Symptomatum specie & formâ delitescat, omnino tamen genuinâ illâ Methodô, quam suprà dedimus, expugnanda est, perindè ac si usitata hujus Febris facie compareret, idque tam ratione venæ-sectionis, quàm repetitæ Catharseôs. Nisi quod hîc animadvertendum sit, quod quoties Febris eò usque Ventriculum infestet, ut æger potionem retinere nequeat, *Pilulæ Cochiæ Majores* (quæ ad ℈ij. exhibitæ nunquam non per viscera sibi exitum pariunt) loco Potionis leniter Purgantis substitui possint. Devorentur verò Pilulæ horâ quartâ Matutinâ, ita ut æger superdormiat.

Tum etiam Hypnoticum dosi paulò largiore est concedendum *v. g. Laudani solidi Londinensis gr.* jß. cum simili quantitate *Mastiches* in duas Pilulas redacta eadem nocte deglutiantur; vel etiam *Laudani liquidi gutt.* 18. vel 20. in ℥j. *Aq. Cinnamom. Hordeat.* aut alio quovis Vehiculo generosiore; quò Ventriculus hujus tum viribus corroboratus, tum minori quanti-

quantitate non irritatus, ad medicamenti rejectionem minùs insurgat. At si quovis modo Potio Purgans, & Diacodium in Ventriculo queant retineri, dictis Pilulis, & Laudano omnino præferantur; cum officio suo fungantur, corpore minùs quàm ex Pilulis excalefacto.

Cùm autem de Torminibus Ventris mentionem fecerim, monendi hîc mihi sunt Populares mei, quanto cum periculo, prout frequenti observatione didici, *Aquæ Minerales* in Ventris Torminibus quibuslibet, vel Diarrhœâ, vel Vomitione, vel Affectu alio quocunque, quem à Febre oriri vel suspicari possimus, præscribi soleant. Quandoquidem in tam subtili & spirituoso morbi genere ac Febris extat, ejusmodi Medicamenta Mineralia ita omnia conturbant, ut loco eorum Symptomatum quæ Febrem ex more usitato comitantur, accidentia prorsus anomala adducant; nec quicquam interea ad Febris extirpationem conferant, quod me diu sæpèque observasse memini.

Illud interim omnino observandum est, utpote quod ad quamplurimos ab Orci faucibus liberandos pertineat, quòd non obstantibus iis quæ suprà jam tradidimus, quotiescunque prædicta ventris Tormina ad *Dysenteriam* usque *confirmatam* [in qua præter illa Tormina Materia quædam mucosa unà cum sanguine per sedem excernitur] promoventur; hîc mihi periculosissimum esse constat morbum aggredi protractiore illâ Methodô, quæ evacuandos primùm, dein contemperandos acres istos humores, esse docet (ut de Remediis Astringentibus, varii generis, & variante formâ intrò assumptis, tum & clysteribus nunc Abstergentibus, nunc consolidantibus subinde injectis nihil dicam,) cùm Experientiâ didicerim Dysenteriam & certissimè & celerrimè curari, si missis ambagibus, Fluxus Laudano confestim sistatur. Ita enim atrox & vehemens est hicce morbus, ut, si Dysenteriâ jam confirmatâ adhuc purgare satagas, perquam metuendum sit, ne dysenteria sumptis inde viribus in præceps lata, ægrum præ incredibili fermento, quocunque te postea verteris, diutius excruciet, vel etiam vitâ spoliet. Advocatus itaque, guttas circa xxij. Laudani liquidi in Aq. Epidemicâ, vel Aq. Mirabili, vel aliâ simili protinus exhibeo, bis intra horas 24. repetendas; vel etiam hoc sæpiùs statis intervallis, si nempe Dosis jam præscripta, manè ac serò tantùm usurpata, tam torminibus Ventris, quàm Dejectionibus cruentis, rite compescendis par non fuerit. Dejectionibus paululum incrassatis, vel jam magis consistentibus, (quod primum sanitatis mox recuperandæ indicium est) & fugatis Symptomatis, tutissimum arbitror, ut æger aliquantisper in usu prædicti Remedii manè & serò capiendi perseveret, guttulis aliquot indies demptis, donec eo amplius non fuerit opus. Animadvertendum autem est diligenter, quod ægrum diutius ab usu Paregorici lectulo affligendum, curo, cum situs quilibet paulo erectior cerebrum facilè conturbet, nisi æger somnos post in lecto satis longos captaverit. Diætam quod attinet, si æger vino priùs assueverat, Canarense concedo, probè tamen aqua dilutum, in qua panis crustulum fuerat decoctum; & quam frigidam in hunc usum in lagene

asser-

asservandam jubeo, ut in promptu sit ubi vinum est contemperandum. Decoctum Album, è Cornu Cervi usto, in Aqua fontana, hîc etiam affatim epotum prodest. Pro victu jusculum Hordeaceum, vel è pullorum carnibus elixis; ovum in testa coctum, vel aliud quodvis ex Eupeptis in primos dies sufficiet. Deinceps verò tum ad liquores magis generosos, tum ad alimentum uberius solidiusque paulatim ascendendum, ne scilicet nimia vacuitas sive exinanitio, vel morbum à quo convaluerat, vel alia Symptomata, quæ exinanitio solet parere, denuò reducat. Veruntamen hoc est adnotandum, quòd licet in constitutione jam regnante, Laudanum solitarium suo Marte Dysenterias subjugabat; in istis tamen Annis, in quibus Dysenteriæ Epidemicæ grassantur, & cæteris prælucent morbis, non abs re fuerit illas primùm Evacuationes quas in Capite de Dysenteria olim descripsi, in usum revocare.

Et sicuti in radicata illa Dysenteria modò dicta, ita etiam in hoc qui sequitur casu, fieri non potest, ut Curatio Methodo illa quæ Febri unde primitus ortum duxit, debetur, illico possit expediri. Verbi gratiâ. Nonnunquam usu venit, ut qui rigore atque horrore corripiatur, calore & frigore per vices alternantibus, quæ sunt haud mendacia Febris jam imminentis indicia. Derepente viscerum torminibus, à materiæ febrilis irruptione ac insultu gravissimè discruciatur. Æger cùm venam ferire, & alvum repurgare deberet, ad normam supra scriptam, ad Medicamenta nescio quæ Calefacientia, tam intro assumenda, quàm extra applicanda se confert: eo sc. animo ut flatus, quos hujus mali fontem esse auguratur, his mediis discutiat, donec tandem augescente dolore & visceribus diuturniori morâ quasi impacto, motus Intestinorum Peristalticus, quô ex naturæ ordine omnia deorsum propellere debent, inverti accipit, & inclusa omnia sursum tendunt, unde æger sævissimo cruciatu torquetur, & provocatur ad Vomitionem, malo jam in Iliaca passione desinente. Hîc in Medendi ratione quam Febris quæ hujusce Symptomatis Causa erat Antecedens, sibi postulabat, ulteriùs procedere nequit Medicus, quàm ut sanguinem ex ægri brachio semel extrahendum præcipiat: etenim quot & qualiacunque demum Cathartica propinaveris, ea statim Emetica fieri, atque ita sursum inversum viscerum motum magis promovere solent; cùm utplurimum vix fortissima quidem Medicamenta Purgantia, vel minima eorum pars, intestina permeare valeant, ac sedem petere. Rebus sic stantibus consultissimum esse arbitror brachii venam primùm pertundere; mox interjectâ horâ unâ alterâve, Clysterem aliquem ex iis qui potentiùs operantur injicere, ego fumum Nicotianæ sive Tabaci, ex Tubulo inverso, per vesicam majusculam, in intestina validissimè insufflatum, Enema omnium quæ mihi innotescunt hactenus efficacissimum esse duco. Qui etiam post moram aliquam reiterari potest, nisi prior immissus, solutâ alvo, meatus deorsum versus reseraverit. Huic autem Remedio Symptomate haud cedente

omnino necesse est, ut Catharticum paulò fortius ac δραστικώτερον in usum veniat, utut difficile fuerit exinde viam facere: Ut,

℞. *Pil. ex duobus gr.* xxv.
Mercurii dulc. ℈j. *cum s. q. Balsam. Peruv. f. Pil. n. iiij. cap. è cochl. uno Syr. violar.*

nullùm insuper liquorem assumendo, ne minus retineantur. Sin autem æger hoc Remedium per os rejecerit, hâc methodo procedendum.

Laudani liq. gut. xxv.
Aquæ Cinnam. fortis ℥ß.

instillatæ statim propinentur; & interjectis aliquot horis idem Paregoricum repetatur. Cum verò horum usu vomituritio ac ventris dolores remiserint, tunc Catharticum priùs dictum iterum exhibeatur. Hoc enim tempore idem sub Laudani tutela assumtum retinebitur, ac suo tandem defungetur munere. Verùm si *Anodynorum* virtute ac vi jam penitus infractis, vomituritio ac dolor iterum redierint, Cathartico interim in corpore restitante; in hoc casu, ex dejectionibus per inferiora spe omni impræsentiarum abjectâ, ad usum Paregorici suprà descripti revertendum, idemque eo usque repetendum quarta vel sexta quaque hora, donec intestinis quies omnimoda inducatur, ac proinde motus eorum naturalis deorsum versus restituatur: quo quidem tempore Catharticum, quod hactenus ob contrarium intestinorum motum in corpore sisteretur, jam operationem suam per sedes exeret, quantumlibet ex tam repetito narcoticorum usu planè contrarium effectum iri videatur. Quod & ipse dum hæc scriberem in Generoso quodam Ileô sævissimô laborante expertus sum; cui tamen postea ex nimis longa tam humorum morbum committentium, quàm acrium Catharticorum retentione, *Aphthæ* supervenere, sed quæ satis facilè debellarentur usu Corticis Peruviani suprà descripto; ut & os sæpe colluendo cum sequente Gargarismate.

℞. *Succi Pomorum agrestium* ℔ß.
Syr. de Rubo Idæo ℥j.

At cùm jam ductus isti pro naturæ lege, denuo pateant, ægro liberum est, ut ad dies aliquot ferietur à Purgatione, donec scilicet tumultus nuper in visceribus excitatus, omnino resederit; quod temporis spatium humorum calori & acrimoniæ diluendis contemperandisque satis commodè impertiri potest. Quo facto Catharsi alternis diebus, ut supra, repetendæ vacare debet, si vel minima adhuc restent Febris vestigia. Sed de hoc satis.

Si infans hâc Febre laboret Gargarisma, tum hirudines duæ utrinque pone aures applicentur.

Dein Emplastrum Epispasticum posteriori cervici admoveatur,

Cum Cerevisia in qua Rhabarbarum fuerit infusum purgetur.

Si post Catharsin Febris intermittere videatur: tum *Julapium cum Cort. Peruv.* (in cap. *de Febre Intermittenti*, pro Infantibus descriptum) exhibeatur.

Hoc

Hoc in loco insuper est animadvertendum, quòd licet *Infantes* huic Febris generi æquè cum Adultis obnoxii sint, ac proinde pari cum illis Methodo curandi, nisi quod pro ratione ætatis, minor sanguinis quantitas est detrahenda, ac Catharsis tum eorum ætatulæ accommodanda, tum etiam fortè rarius celebranda (sæpe enim & Infantium & Juniorum morbus à primo vel secundo saltem Cathartico perdomabitur) nihilominus seriò advertendum est, an quæ hoc modo tractatur Febris pro certo hujusce Constitutionis fuerit, non verò alterius speciei, quod diligenter perquiri debet in Febribus iis, quæ Infantes corripiunt, in omnibus quibuscunque annorum Constitutionibus. Vulgo enim notissimum est Infantes à doloribus ex dentitione ortis, sæpiùs in Febres agi, quæ haud ita facilè ab alterius generis Febribus internoscuntur: In harum ego Curatione diu multumque angebar, nec nisi nuperis his annis, certò mihi persuadere potui quemlibet ex illis qui meæ curæ concrediti, ad sanitatem restituti fuerunt, tàm Arte quàm Casu convaluisse, donec tandem de felici successu Remedii haud ita celebris, imò ob tritum ejus usum planè contempti, frequenter admonitus illud ipse quoque præscriberem; quod etiamnum præ cæteris quæ mihi innotescunt medicamentis optimè votis hîc respondet. Ejusmodi verùm est. Guttæ duæ, tres, vel quatuor spiritus C. C. pro ratione ætatis, in cochleari uno vel altero Aq. Cerasor. nigr. vel Julapii alterius appropriati, exhibeantur quarta quaque hora ad vices quatuor vel sex.

Est & Symptoma aliud Infantibus permolestum longè diversum, & à Febribus variorum Annorum Constitutionum, & ab illa proximè memoratâ. Est verò Hecticæ species Infantes diu affligens, quâ infestati sine insigni aliquo calore languent, cum appetitus dejectione; & tam artus quàm corporis truncus ubique emaciantur. Simplicissima quâ hîc utor methodô, talis est. Rhei electi taleolatim incisi ℥ij. in lagenam vitream duarum librarum Cerevisiæ tenuis capacem, subere mox probè obturandam, immitti curo, (vel in alio quolibet liquore quo pro potu ordinario uti solet infans) quam Cerevisiam ita medicatam infanti tam noctu quàm interdiu, & cum & sine cibo propinandam injungo. Epoto hoc liquore, duas alias libras Rhabarbaro eidem super affundi jubeo; quibus pariter exhaustis, alias adhuc duas pro tertia vice substituo; quo facto & Rheum vires suas amittit, & Infans morbo ut plurimum liberatur. Ne tamen Cerevisia primùm affusa Rhei vi Cathartica saturatiùs imprægnata, justo vehementius alvum cieat, cautius agimus, si libra una epota alteram statim adjiciamus: post verò, recentem Cerevisiam non affundemus, nisi exhausta ea omni quæ prius fuerat lagenæ inclusa.

Sed ut ad Febrem de qua nunc agimus, Constitutionis scilicet jam currentis, revertamur. Hoc sedulò observandum est, quòd in hoc Febris genere, (perinde ac in Rheumatismo & aliis morbis quamplurimis, quorum curatio solis evacuationibus absolvitur) si dictis evacuationibus pertinaciter insistamus, usque dum Symptomata omnia prorsus ablegaverimus, sæpius ægro

ægro non nisi Morte medebimur. Neque enim ita insolens est, ut Symptomata quædam leviora, & quasi effœtæ Febris Reliquiæ aliquantisper etiam expirante jam morbo, perdurent; à quibus tamen nullum ægro recidivæ periculum est, quæque sua sponte pari passu quo sanitas redit, abscedent. Quid quod jam recitata Symptomata haud rarò nihil aliud, sunt quàm reiteratarum evacuationum, quibus Medicus morbi curationem tentavit, vera progenies: si huic saltem addamus in causæ partem, exinanitionem illam quam ægri à consuetis cibis potuque abstinentia superinduxit: quæ omnia cùm in corpora jam à morbis infirmata & penè confecta vim fecerint, Vapores, quos dicunt, haud aliter elevantur quàm in fœminis, atque eandem planè ob rationem, ob debilitatum sc. & quasi disjectum fractumque Spirituum Animalium Systema. Quapropter post factas, quæ tollendo morbo sufficere queant evacuationes, Prudentis Medici est, ab importuna earundem ordinatione sibi temperare, & paulisper attendere quid Tempus, Medicorum sæpè Felicissimus Optimusque, ad leviculorum istorum Symptomatum depulsionem conferre possit, quæ quidem sæpenumero, prout multoties repetita observatione comperi, à Paregorico duabus vel tribus noctibus assumpto, sine alio quovis apparatu, sub morbi hujusmodi exitu devincuntur.

Methodus jam laudata cæteris quas expertus sum omnibus, in hujusce Febris curatione facilè antecellit. Si quando verò Febrim non prorsus tollat, id saltem agit ut intermittere cogatur; ac proinde Peruviano Cortici, qui hîc nunquam non triumphat, conficiendum tradit. Cùm autem Catharsi isthic imperata, Curationi hujus Febris obesse nonnullis fore videatur, pro comperto affirmo, nihil ita certo atque ita potenter ægrum refrigerare atque Catharsin, post venæ-sectionem (quæ ubique præmittenda est) celebratam. Tametsi enim Medicamentum Purgans, eô ipsô quô sumitur die, atque adeò inter operandum majorem impræsentiarum & in sanguine & in reliquis humoribus, quàm qui ante fuit, tumultum excitet, & proinde Febrim intendat; id tamen noxæ emolumento mox inde subsecuturo plus satis pensatur. Testatur enim Experientia, Catharsin, modò post eductum sanguinem tentetur, quibuslibet aliis remediis felicius certiusque Febrem perdomare; tum quatenus fœdam illam Humorum illuviem è corpore exigat, à quibus ut à causa Antecedente Febris accendebatur, vel si non antea peccabant ii, jam saltem concalefacti, & à Febris ardore quasi cocti & constipati, ad ejusdem moram diuturniorem multum faciunt; tum etiam quatenus Anodyno viam sternit, quod tutius longè certiusque officio suo fungitur, quàm si humores peccantes, qui Paregorici vires aliter potuissent infringere, purgatione non fuerint eliminati.

At è contra sicuti Methodus illa quæ materiam Febrilem per poros cutis eliminare satagit, minus habet certitudinis, ita plus habet & fastidii, & moræ, utpote quâ morbus sæpius ad septimanas aliquot producitur. Cùm æger hôc modô primùm in ipsô sepulchri margine (si forte Libitinam evitet tandem) constituatur, & per longum illum Febris decursum, denso Remediorum agmine

ne infestetur, quibus ea expugnantur symptomata quæ imperita Morbi tractatio advexit; dum Regimine & Medicamentis calidissimis tentatur Curatio ejusmodi affectus, qui pro genio suo, utraque horum frigidissima omnino deposcit. Atque ita dum malè sani homines, Artis falsò dictæ, Regulis se mancipant; etiam spreto sensuum illis Reclamantium judicio, morbum ex sua natura brevem facilemque in diuturnum, & difficilem eruditè convertunt, omnia tumultu & metu conturbantes, & fluctus, quod ajunt, excitantes in simpulo. Quo facto non iis magis opus erat, quàm est Nauclero, ut dum in mari libero navim possit agere, eandem inter cautes & brevia inserat; unde licèt majoris peritæ gubernationis famæ comparandæ opportunitatem nanciscatur, servato in tanta desperatione navigio, viri Prudentis saltem nomen amittet.

Has itaque ob causas, & prudenti, uti spero, fiducia affirmare lubet, quòd dicta Methodus curationis per Venæ-sectionem & Purgationem expediendæ, plus alia quavis præstabit in Febribus quamplurimarum specierum expugnandis. Licèt enim Diaphoresis, propriè loquendo, naturæ ipsius sit Methodus, qua materiam febrilem foras protrudit, & præ cæteris maximè genuina sit, & accommodatissima, quoties natura suo relicta arbitrio dictam materiam primùm digerat, dein ritè coctam per corporis habitum blandè expellat; (quem felicem Naturæ eventum Febres per sudores abigentis cùm Medici Practici sæpe animadvertissent, hinc ansam arripiebant Δογματικώτεροι fidenter statuendi, Febres universas hac tantùm Methodo, non verò aliâ quavis, profligari posse ac debere) Quô tamen datô & concessô, Ars nihilominus, quantumcunque Naturæ imitationem præ se ferat, id saltem sibi privilegii arrogare nequit, ut Febribus per sudores certò exigendis par sit. Primò enim nescit Ars quo pacto materia peccans ad expulsionem subeundam ritè præparanda sit; nec si hoc sciat, certa ulla habet indicia, quibus de hujusmodi debita præparatione possit moneri; unde etiam & tempus ciendo sudori opportunissimum ignorari necesse est. Temerariam verò sudoris, nondum peracta Coctione, provocationem longè periculosissimam esse, nemo opinor nisi pertinax negaverit; cùm materiam crudam in Cerebrum impingens, oleum camino addat. Atque, prout aliàs etiam innui, saluberrimum illud Hippocratis Monitum, *Cocta non cruda sunt Medicanda*, non tam Catharsin, quàm Diaphoresin ex Arte sollicitandam spectare videtur. Etenim neminem in ægris tractandis vel mediocriter versatum fugere potest, quàm multi indies malè multentur à Vetulis & imperitis Medicastris, præpostero hoc Sudorificorum abusu: his enim more receptum est, ut siquis de rigore, & capitis atque ossium dolore (quæ ut plurimum Febris mox invasuræ præludia sunt) conqueratur, extemplo illum lecto adjudicant, & sudoribus quoquo modo extorquendis toti incumbunt. A quo importuno molimine tantùm abest ut præcaveatur Febris, quæ fortè vel sua sponte, vel eductis aliquot sanguinis Unciis potuerat evanescere; ut è contra magis accensa vehementius exardescat, &

in morbum jam radicatum confirmatumque abeat. Illud insuper [ut Vetulas jam missas faciamus) notissimum est, quòd sicut sudores isti qui Febre primùm ingruente spontanei erumpunt, Symptomatici omnino sunt, nullatenus verò Critici; ita etiam qui primis Febris diebus Diaphoreticorum vi exprimuntur, nihil magis ad morbi Curationem plerumque conferant quàm solent alteri illi Symptomatici, ità præmaturè suâ sponte manantes, hoc est ut plurimùm, ne hilum quidem. Deinde verò sicut ignorat Ars opportunitatem illam temporis quâ sudores eliciendi fuerint, ita pariter nescia est quamdiu in iisdem sollicitandis perseverandum sit. Quod si Diaphoresis ultra debitum tempus, quo scil. materia morbum committens penitus fuerit exacta, protrahatur; humidarum istarum particularum, quibus sanguis diluendus contemperandusque erat, absumptio, febris tum moræ diuturniori, tum incremento ministrabit. Constat itaque quàm in lubrico res hîc vertatur; cùm è contra penes Medicum sit alteram illam methodum quâ materia febrilis per Phlebotomiam & Catharsin eliminatur, pro arbitrio suo moderari. Adde quòd hoc etiam nomine hæc illi alteri anteponenda est, quòd scilicet si fortè Medicus propositum sibi scopum non attigerit in sanando ægro, saltem eundem in nullum discrimen adducit, quod in Diaphoreticorum usu contingit, nisi convalescat. Etenim vel calor lectulo jugiter inclusi, cui præter solitum morem aliquandiu se addixit, (ut Cardiaca quæ in hac Medendi ratione locum semper obtinent, omittamus) naturæ œconomiam confundit, & convulsivos artuum motus, aliaque Symptomata prorsus Anomala adfert. Quæ sanè ideò delineari non possunt, quia sub morbi Historiam non cadunt, (quod in Symptomatis plerisque ad quemlibet morbum spectantibus usu venit) sed à superaddito tumultu & confusione oriuntur, quibus sæpè opprimitur natura, quoties curationem Morbi hac Methodo aggredimur. Quæ quidem omnia vulgò Malignitati nescio cui solent imputari.

Cujus de *Malignitate* (sive Notionem, sive Verbum dixeris) opinionis inventio humano generi longè ipsâ Pyrii Pulveris inventione lethalior fuit. Cùm enim eæ Febres præsertim Malignæ dicantur, in quibus intensioris præ cæteris Inflammationis gradus conspicitur, hinc Medici se ad usum Cardiacorum, & Alexipharmacorum nescio quorum contulerunt, quo scilicet per cutis poros expellant quod somniant *Venenum*; (hoc enim est dicendum, nisi malint verbis ludere, quàm illud quod potest intelligi, seriò proponere) ex quo factum est ut Regimen calidissimum Methodumque huic parem iis morbis adaptaverint, quæ frigidissima tum Remedia, tum Regimen præ cæteris sibi postulabant. Quod quidem satis arguitur tum in Variolarum, qui ex calidissimis in rerum natura Affectibus est, tum in Febrium aliarum curatione. In quem errorem fortè inciderunt ex conspectu Petechiarum, Macularum purpurearum, & cæterorum id genus φαινομένων: Quæ tamen omnia in plerisque subjectis, Inflammationi, ægri sanguini jamdiu plus satis à Febre accenso superinductæ, omnino debentur. Utpote quæ

raró

rarò spontè sua efflorescunt, præter quam sub adventu Pestis ipsius: atque in initio invasionis istarum variolarum Confluentium, quæ summæ inflammationis participes sunt. In hoc enim Morbi genere Maculæ liventes in variis corporis partibus unà cum Pustulis primùm erumpentibus, comparent; atque æger eodem tempore sanguinis excretione, vel per meatus urinarios, vel cum Tussi per Pulmones, fatigabitur; cùm ita valida exagitatione, atque orgasmo ab inflammatione orto, sanguis ferociat, ut diffractis jam repagulis, in cavitates corporis præceps ruat; Et licèt Maculæ istæ purpureæ in hac Febre non à tam intenso sanguinis calore, qualis is est, qui istiusmodi Hæmorrhagias excitat, ortum ducant: ab eadem nihilominus inflammatione sed gradu remissiori producuntur: & quoties ista sanguinis excretio (unicum in Variolis Symptoma cui devincendo nondum par est Ars Medica) non accedit, Refrigeranti regimini facilè cedunt. Quod si Malignitatis præsentiam non tantùm è Maculis Purpureis colligunt, sed ex eo quod observaverint, Febris Symptomata subinde fuisse mitiora quàm quæ ejus naturæ competere viderentur, ægrum tamen magis viribus occisum fuisse quàm pro ratione temporis à quo cœpit ægrotare; Respondeo omnia hæc exinde tantùm procedere, quòd Natura à primo morbi impetu quasi oppressa, devictaque, non satis valida est, ut Symptomata regularia & magnitudini morbi consona exerat, omnia verò phænomena prorsus sunt anomala. Etenim perturbata Oeconomia animali & quasi disjectâ, Febris exinde deprimitur, quæ obtinente genuino naturæ ductu, vigere solet. Cujus rei experimentum haud vulgare occurrisse mihi memini multis abhinc annis, in Juvene quodam ad quem accersebar. Quamvis enim fermè animam agere videretur ille, calor tamen in externis corporis partibus ita ad tactum sentiebatur temperatus, ut fidem mihi derogarent adstantes amici, quoties asserebam eum Febre laborare, quæ ob sanguinis oppressionem (cujus mole, exitu negato, quasi strangularetur) se explicare & ostendere palam nequibat: quod si venam inciderent, Febrem illicò satis violentam statim animadverterent. Apertâ venâ, & sanguine paulo copiosius educto emicuit Febris, quâ vehementiorem mihi nondum videre contigit; quæ non nisi tertiæ quartæve demum Phlebotomiæ cessit. Sed de his satis.

Quod si rationes à me allatæ tanti non sint, ut certô ac necessariò evincant, rem ita se habere atque ego statui; attamen si suffragante experientia deprehendere hancce Febrim evacuationibus per Diaphoresin factis haud libenter cedere, habeo quod quæro. Neque enim cujuslibet demum Ratiocinatio, sed potius Experientia docere poterit, quænam Febrium species Diaphoreticis, quænam verò aliusmodi evacuationibus sanari possint ac debeant. Et profectò nemo sapiens cui tam hominum quàm rerum natura satis est perspecta, in iis, quæ meræ speculationes sunt, nullo autem certo experimento determinari queunt, in cujusvis Mortalis verba, quantuscunque is demum fuerit, facilè juraverit: cum idem animadvertisse debeat,

 Momen-

Momenta Rationis ita prorſus varia, itaque ſubtilia eſſe, ut cum aliquis Theoriam quamlibet propoſuerit, ita validis rationibus ſuffultam, ut adſtantium, quotquot ſunt, omnium aſſenſum extorqueat, hunc mox alius inſignioribus fortè naturæ dotibus præditus, excipit, qui ſententiam iſtam, quæ ita pulchrè ſtabilita videbatur, convellit, & firmiori Argumentorum vi nihil illud eſſe aliud quàm Cerebri Commentum, cujus nulla prorſus in natura veſtigia reperiuntur, palàm oſtendit. Cujus jam loco is novam quandam ſubſtituit Hypotheſin, majori adhuc veriſimilitudinis ſpecie innixam & magis affabrè concinnatam; quod tamen poſterius Figmentum, pari cum ſuperiori illo fato fungetur, quoties Tertius aliquis ſe objecerit, qui Secundum iſtum tantum ingenio vincat, quantum ille ſibi præcedentem devicerat. Atque hoc iterabitur toties quoties, donec tandem ad illum proventum fuerit, quem *ultima humani ingenii potentia* conſummaverit. Quàm verò difficile ſit hunc hominem inveſtigare & à cæteris dignoſcere, ſtatim ſentiet, quiſquis non uſque adeò deſipit, ut hanc ſibi laudem delirus arroget. Quinimo, cum jure merito ſuſpicari liceat, eſſe naturas in Orbibus illuſtrioribus, per Univerſi expanſum hinc illinc ſparſis, pene infinitas, quæ præcellentiori longè intellectus vi pollent, quàm nos homunciones; haud ſatis ſcimus, annon vel totum hominum genus Cerebrum, cogitationum officinam, habeant à Natura ità efformatum, ut non tam quid ſit abſolutè verum, quàm quid maximè conveniens, ac ſuis Naturis accommodum, excogitare queant. Atque hæc iis qui in Medicina faciendâ potiùs ſpeculationibus vanis, quàm experientiæ ſolido ſenſuum teſtimonio innixæ, fidem adhibent, dicta ſunto.

Quod ſi quis hîc regerat, Annon igitur de facto experimur hanc Febrem Methodo huic quam tradis, prorſus contraria perſæpe fugari: Reſpondeo toto quod ajunt, Cœlo diſtare Curationem Morbi eâ Methodo cui ſola ægri nonnunquam ad ſanitatem reſtitutio adſtipulatur; & ejuſdem Curationem, iſtâ Praxeos Methodo; cui & frequentior ægri reſtitutio, atque etiam Phænomena practica omnia quæ in eodem curando incidunt, pariter aſtipulantur. Exempli gratiâ: in Variolis. Multi ex iis qui diro calidorum & regiminis & remediorum uſu cruciantur, tamen convaleſcent; ex adverſo autem, & iis pariter feliciter cedet, quorum Curatio methodô planè contrariâ tentatur. Jam quo pacto litem hanc finiemus? Quænam Methodus eſt præferenda? Hoc planè modo certiſſimè dijudicabimus. Nempe ſi in illo regimine priori exploratum habuero, me quanto magis ægrum excalefacio, tanto magis Febrem, Inquietudinem, Delirium cæteraque Symptomata intendere ac promovere; è contra verò deprehendero, eundem, ubi moderatè refrigeretur, tanto ſedatiori temperamento eſſe, tantòque minùs tam à Febre quàm ab aliis Symptomatis vexari. Addo quod ſervatâ debitâ illâ carnis muſculoſæ temperie, quæ puſtularum tum augmento tum maturationi maximè competit, & grandiores ſint puſtulæ & liberaliùs implentur, quàm ſi æger nimio ſuffocaretur calore. Poſito hoc utroque caſu, ſatis manifeſtum eſſe arbitror quàm potius Praxeos

Me-

Methodum ſequi debeamus. Pariter in illâ, de qua nunc agimus, Febre, ſi comperiar ægrum quò magis caleſit, eò magis non tantum Phreneſi, Maculis Purpureis, Petechiis, *&c.* obnoxium eſſe: ſed & Febrim inſuper ſymptomatis omnium generum irregularibus & Anomalis exinde ſtipari. E contra verò ſi alium ægrum eâ quam jam proponimus Methodo tractatum, ab his ſymptomatis prorſus liberum obſervaverim, ratio dictat poſteriorem hunc Praxeos modum, longè alteri præſtare, tametſi uterque æger ita diverſimodè curati ad ſanitatem revertantur. Quòd ſi plures hâc viâ quàm aliâ iſtâ mortem effugiant, eò faciliùs ſolvitur Controverſiæ nodus; quâ de re non eſt mearum partium judicium ferre, ne mihi & meis plus æquo faveam.

Atque hæc de hac Febris ſpecie. Quò uſque illa durabit non hariolor. Neque ſatis ſcio annon ſit initium aliquod ſpirituoſius ac ſubtile; & quaſi primordium *Febris* illius *Depuratoriæ* jam antiquatæ, quam inſecuta eſt immaniſſima illa Peſtis. Sunt profectò Phænomena quædam, quæ me ut hoc credam, quadantenus inducunt, quandoquidem non tantùm Febres Intermittentes propriè dictæ, præſertim *Quartanæ* hìc illic ſparſæ adhuc reſtant; verum etiam nonnullæ ex his Febribus Continuis ſubinde in Intermittentium caſtra, maximè Autumno jam pendente, commigrant. Ut jam taceam Exacerbationes in hac Febre ſuprà memoratas: eorum Paroxyſmorum qui Febres Intermittentes comitantur, genium aliquo ſaltem modo referre. Tum etiam quod hoc morbo laborantes ad Vomitionem ſatis ſunt propenſi. Quâ de re tamen nihil prorſus pro comperto venditare animus mihi eſt, quoniam non jam mihi ſuccurrit, qua facie Febris Depuratoria ſe primùm extulit, prout libro de Morbis Acutis, Sect. 1. Cap. III. his verbis ſubindico. *Quanto autem jam tempore prædicta Febris continua invaluerat dicendo non ſum, quum mihi hactenus ſatis fuerat ad generalia Febrium Symptomata attendere; utpote qui nondum vel juxta varias Annorum craſes, aut ejuſdem Anni varia tempora eaſdem diſtingui poſſe animadverteram.*

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

De Febre Putridâ Variolis Confluentibus ſuperveniente.

CUm vel ætas jam provectior & in occaſum ruens, vel adverſa quacum jamdiu conflictor Valetudo, opportunum forte ſpatium poſthac non conceſſerit, quo nuperas aliquot obſervationes à me (tametſi nimis ſerò in vitâ meâ) factas, circa *Febrem Secundariam* Variolis Confluentibus ſupervenientem, in publicum edam; veniam dabit Lector, opinor, ſi paucula quædam de hoc Affectu, quantumvis à morbo quem ſuperiùs tractavimus ſatis abhorrente, pergam ſubnectere.

Jamdiu aliàs demonſtravi quantum interſit inter variolas generis Diſtincti, & Confluentis: in hoc ſcilicet quòd qui *Diſtincto* genere laborat, vix opis medicæ indigus, ſponte ſuâ, & naturæ vi convaleſcet; niſi fortè ab initio Diaphoreſi in lectulo continuò indulſerit. Namque, uti pridem alibi adnotavi, qui *Diſcretis Variolis* laborat æger, cùm ſatis promptè ſudoribus diffluat, ac ſibi omnia bona promittat, ſi morbi, ut ſperat, virus per cutis poros hoc pacto amandaverit; diligenter ideò huic methodo inſiſtit, tum remediis Cardiacis intrò aſſumptis, tum regimine calidiore, ut par eſt, adhibito; (atque hæc eò facit lubentius, quòd tum ab hac Methodo in principio ſibi melius videatur habere, tum etiam ad malè fundatam Adſtantium opinionem propiùs accedat.) Tandem verò eliminatis per διαφόρησιν particulis iſtis, quæ ad puſtularum elevationem, atque intumeſcentiam faciei debuerant facere, die *Octavo* quæ turgeſcere, & per interſtitia puſtulis interjecta inflammari debuerat facies, flaccida è contra reperitur, & albeſcunt interſtitia, licèt interim rubeſcant puſtulæ atque eleventur, etiam poſt ægri mortem. Qui ad hunc uſque diem nullo negotio manaverat ſudor, jam ſubitò ſuâque ſponte evaneſcit, neque remediis ullis Cardiacis, vel etiam calidiſſimis, revocari poteſt. Æger interim

rim Phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine vehementibus; Urinam parcè reddit, ac frequenter; ac tandem pauciſſimarum horarum ſpatio amicorum ſpem fallit, & ad plures migrat. Quando idem ille ſine ullo vitæ periculo à morbo convaluiſſet, ſi naturæ rem committens, nulli ſe prorſus regimini ſubjeciſſet.

At in *Variolarum Confluentium* genere longè aliter ſe res habet: Licèt enim hæ (niſi ſanguinis ſive per pulmones, ſive per meatus Urinarios excretio primis diebus accedat) nec adſtantes admodum perterrefaciant, nec ægrum in diſcrimen aliquod vitæ adducant ad primos morbi dies; poſtea tamen iſtis diebus, ſub morbi exitu, quibus ægrum maximè periclitari jam olim monui, ita derepentè ad incitas redigitur æger, ut an Vita, an Mors inſequatur, pariter incertum ſit. In horum numero *Undecimum* pono (ſi à primo morbi inſultu computes) ſc. in minimè crudo, at maximè vulgari Confluentium genere: *Decimum quartum* in crudiore adhuc; *Decimum Septimum* verò in omnium, quæ paſſim obviæ ſunt, genere crudiſſimo. Tametſi æger nonnunquam, ſed rarius, non ante *Diem Viceſimum Primum* fato defungatur, puſtulis uſque ad id tempus ita incruſtatis exſiccatiſque, & in carnes quaſi impactis, maximè in ipſa facie, ut ad ſeparationem nullâ arte queant perduci. At verò Undecimo die æger, ut plurimum primùm periclitari videtur, Febre atrociore, inquietudine, aliiſque ſymptomatis unà invadentibus, quæ mortem in propinquo eſſe denunciant; à qua æger, niſi Ars Medica interceſſerit, plerumque opprimitur. Quod ſi hoc die non ſuccumbat morbo, utrique illi poſteriores, quos indicavimus, adhuc metuendi reſtant. Quin imo per ſpatium illud omne quod inter Undecimum & Decimum Septimum interjacet, appetente Veſpera, moleſtiſſimo inquietudinis quaſi paroxyſmo quotidiè vexatur; & Mors quaſi vi, & armis protelatur. Porrò oſtendi hanc cauſam eſſe majoris minoriſve, in his Variolarum generibus, periculi ægroto impendentis, quod ſcilicet in *genere Diſcreto* cùm Phlegmonæ ſive tumores cum inflammatione (cujuſmodi ſunt puſtulæ omnes ubi primum elevantur) pauciores extiterint, ac proinde non niſi exigua Puris quantitas in ſanguinem per Circulationis leges foret regerenda, ubi illæ jam cæperint matureſcere; nullus ex hac parte metus eſt nè Febris nimium inſurgat, cùm Natura impreſſionibus in ſanguinem factis à tantillo Puris, cohibendis facilè par ſit. Cùm verò in *genere Confluentium*, ubi corpus ferè univerſum his Phlegmonis protegitur, quæ poſtmodum in Abſceſſulos totidem faceſſunt, tanta Puris vis, diebus præfatis [in quibus Puſtulæ duce Naturâ ἀκμὴν ſuam, vel debitam maturitatem utplurimum obtinent] per venas in ſanguinem reducitur, tanta item halituum putridorum copia ab omni corporis jam quaſi ſuppurati undique ſuperficie, in ſanguinem ſubrepit, ut Febris ex hac occaſione excitata, naturæ vires penitus proſternat: atque ita extinguitur tandem æger, partim à Febre, partim à Veneno quod ſanguinis maſſam infecerat, jugulatus. Quapropter quando ægri incolumitas

uſque

usque adeò à Variolarum paucitate, periculum verò è contra ab earundem auctiori numero pendeat; dictat Ratio, vel etiam sensus omnibus communis, Periti Medici esse ita non materiam Variolosam, sub principio Morbi, Regimine & Cardiacis calidioribus vehementer propellere, (unde nimia fit assimilatio materiæ morbificæ in sanguine contentæ, totâque corporis substantia quasi in fomitem morbi facessit) ut omnem potius operam in reprimendâ tam enormi & subtili Inflammatione collocare debeat. Nempe educto ante omnia è brachii venis sanguine, si vel levis fuerit suspicio (sive à florente ægri ætate, sive ex eo quòd sanguinem liquoribus Generosis accenderit, sive quòd vehementiores dolores in aliqua corporis parte fuerit perpessus, sive denique ab immani Vomitione,) Variolas jamjam exituras ad Confluentium speciem esse referendas; postea verò propinato *Emetico*, ad eundem scopum collimabit. Cùm verò nihil æquè ægrum percalefaciat, nec proinde nimis copiosam materiæ Variolosæ assimilationem æquè promoveat, atque ægri jugis in lecto decubitus: ego illum ab usu lectuli interdiu semper arceo; usque ad *Sextum diem* à prima morbi invasione, sive ab eruptione pustularum *Quartam*, quo tempore omne pustularum agmen jam in conspectu est. Posthac eundem lectulo committo usque ad morbi finem: at non pluribus densioribusve stragulis coopertum aut luculentiori in cubiculo foco illum uti sino, quàm quibus sanus cùm esset solebat uti. Interim Cerevisiæ tenuioris aliorumque liquorum Refrigerantium qui ægro sunt acceptissimi, usum liberalem concedo. Quandoquidem verò non obstante vel temperatissimo regimine, æger nihilominus in calores, deliria & molestas inquietudines frequenter incidet; *Hypnoticum* præscribo singulis noctibus, sed paulò temporiùs quàm pro recepto more, sumendum: quoniam in hoc morbo quasi Paroxysmus quidam, sive exacerbatio caloris & inquietudinis quotidie sub vesperam ferè reperitur. Quæ hic traditur Methodus & ad præcavendum justo uberiorem Variolarum proventum, [unde maximum ægro periculum intentatur, ut suprà docui) & ad conciliandum tum incrementum Pustulis, ubi jam omnes exierint, tum debitam postea maturationem, accommodatissima est.

Attamen (quod sanè dolendum est, cùm florentissima hominum ætas hâc ferè strage deleatur) tum his quæ præcipimus, tum aliis omnibus quæ hactenus invenit Ars Medica præsidiis nihil proficientibus; sæpenumero æger, licèt usque eò admodum periclitetur, tamen vel *Undecimo*, quod usu venit die, vel alio aliquo istorum quos variis speciebus Variolarum Confluentium ceu *magis fatales* assignavi, vehemente Febre corripitur, unà cum suffocatione & jactatione inquietissimâ, & de tanta spe decidens subitò moritur, attonitis & stupentibus amicis, qui ad hoc usque punctum ægro benè ominabantur. In frangendo improviso hoc morbi impetu, cùm priùs is omnia fecerit quibus præcaveri potuerat, maximoperè desudabit Medicus. Quem in finem seriò perpen-

pendendum est, Febrem illam adventitiam, quæ Undecimo die Variolis Confluentibus laborantes adoritur, morbum esse tam ab ipsis Variolis, quàm ab ista Febre quæ vel earum eruptionem præcedit, vel primis nonnunquam diebus à Plegmonarum Inflammatione gignitur, prorsus diversum. Nihil enim est aliud quàm *Febris Putrida*, propriè dicta, particulis putrescentibus, & à Pustulis jam adeptis maturitatem suam inquinatis, in sanguinem, uti dixi, resorptis ortum debens, quarum noxiâ & naturæ inimicâ qualitate æger eodem tempore, & pessimâ Febre, & Veneno lacessitur. Quamobrem ea sola in remediis huic malo cedere posse, Prudens quispiam existimaverit, quæ ad retundendam Secundariam hanc Febrem, quam Putridam appello, maximè faciunt. Id verò nihil efficacius præstat quàm copiosa sanguinis eductio, quo pacto vitiatæ illæ particulæ quæ morbi sunt fomes, confestim à sanguine exulant. Neque huic Praxi, si quid ego judico, Variolæ in quo jam sunt statu, vel minimum intercedunt: Jam enim pustulæ nullo modo introrsum agi possunt; adeò ut si æger morbi tempore Fatis cederet & cadaver in terram frigidam exponeretur, attamen Pustulæ jam in duritiem incrustatæ, nec intra cutim se recipere, nec minimam molis suæ partem amittere poterint. Nec sanè cum Variolis jam nobis res est, sed cum alio prorsus morbo, nempe *Febre Putridâ*. Has ob causas sequente Methodo, à quo postremas de Variolis observationes in publicum edidi mihi compertâ, feliciter usus sum; quam si omittas nec aliam video, nec conjecturâ assequi possum, quo pacto æger ita certò queat liberari. Cùm itaque ad has incitas redactus fuerit æger, & ex inusitata symptomatum immanitate, statim animam acturus videatur, nisi quis θεὸς ἀπὸ μηχανῆς præsentissimam opem adferat; in hoc inquam casu, sanguinis ℥x. vel xij. ex eo brachio in quo Pustulæ rariores majorem feriendæ venæ commoditatem fecerint, quamprimùm sunt mittendæ. Quamvis enim Paregorica, vel lectuli interdiu abdicatio primis morbi diebus etiam omissâ venæ sectione, Orgasmo vel Paroxysmo, cum nocte utplurimum ingruenti, debellando queant sufficere; attamen per hos dies Febris Secundariæ, nulli alteri adminiculo securè fiditur nisi copiosæ sanguinis detractioni, quâ solâ orgasmus per id temporis desæviens tutò sedatur. Vesperi Anodynum, uti priùs, largâ dosi exhibendum est (ad quod jam tanquam ad sacram Anchoram confugimus] atque ita deinceps tàm manè quàm serò, alicubi etiam & hoc sæpiùs. Est enim diligenter observandum, quòd in quibusdam Orgasmus ita supra modum efferatur, ut etiam Prælarga Paregorici dosis ejusdem impetum usque ad 12. horarum spatium subjugare vel sistere nequeat, quo in casu omnino necesse est ut dicta dosis octava quaque hora repetatur.

Cùm verò sub ultimis morbi diebus haud rarò accidat, ægri alvum; partim à morbi natura, partim à magna Paregoricorum vi, quorum opem planè deposcebat Medendi ratio, ita constipatam esse, ut tum ferè suffoce-

tur ille, tum Febris ad eum gradum ascenderit, ut jam de ægro pæne conclamatum videatur; duro huic nodo durus Cuneus aptandus est, & rebus sic stantibus longè minùs ægro periculi erit ab assumpto Cathartico Leniente, quàm à Febre eò vehementiæ ab alvinarum fæcum retentione profecta. Hic ego satis feliciter ℥iß. *Electuarii Lenitivi in Aq. stillatitiæ tenuioris*, (*ex gr. Cichorei*, *vel Aq. Lactis Alexiter.*] ℥iv. *solut. propinavi.* Qui quidem Haustus licèt tum ob alvi constrictionem huic Affectui solemnem, tum etiam ob diuturniorem Hypnoticorum usum haud ita subitò ventrem exsolvat, plerumque tamen si manè deglutiatur, ante noctem dejectiones aliquas parit. Quod si minùs præstare valeat, attamen Paregoricum vesperi assumendum est, imò & citiùs, non obstante Cathartico nuper assumpto, si modo inquietudo ingens aut ægritudo aliqua insignis periculum minitetur, nè æger hoc præsidio destitutus, dum dejectiones nos præstolamur, luce privetur. Nec æger damni vel minimum ex hoc tam leni Cathartico capiet, si nihil prorsus efficiat ad dejectionem provocandam. Si itaque primo die votis non respondeat, iteretur proximè sequenti; quæ secunda dosis priori in suppetias data, rarissimè Medici opem frustrabitur. At si primo die id egerit, ut hujus saburræ quantum satis in præsens est, subduxisse Medico videatur, atque Æger exindè melius se habere cœperit, secunda dosis in aliud tempus potest differri. Atque hâc ratione tam Venæ-sectio quàm Catharsis per intervalla repeti possint, prout Febris mos, atque ægri inquietudo postulare videantur, donec tandem res in vado sit. Veruntamen in Catharseos negotio illud probè notari velim, ægrum non esse purgandum nisi facessente jam morbo, *v. gr. die decimo tertio*, aut eorum aliquo qui illum sequuntur, nec per istos etiam dies, nisi sanguis à quo secundaria Febris invasit fuerat imminutus.

Sed ut quantum in me est, Praxi in hoc morbo ultimam manum imponam, paucula *de Sputo Sanguinis*, ut & *de Mictu sanguineo* Variolis supervenientibus in medium proferre non gravabor. Utraque hæc Hæmorrhagia, ut olim adnotavi, sub morbi initio contingit pustulis nondum erumpentibus, vel si in quibusdam locis se ostendant, in plerisque tamen aliis adhuc sub cute densæ latent, atque ejus sunt generis, quæ in maximè confluentes adolescerent, nisi jam dictum Symptoma ægri morte morbum finierit, maculæ interim purpureæ hic illic superficiem corporis obsident, tristem eventum interminantes. Verùm tametsi debita sanguinis contemperatione maculæ ejusmodi auferantur, attamen tam mictus sanguinis, quàm violenta ejusdem è pulmonibus eruptio indubiè mortem prænunciare solent. Veruntamen tremenda hæc difficultas superari etiam possit, & ægri vita in tuto collocari. Etenim cùm hæc Symptomata intensæ sanguinis inflammationi, ac proinde summæ ejusdem tenuitati originem suam debeant; Remedia ista, quæ sanguinem contemperant, ac pariter quæ vi,

quâ

quâ pollent, aſtringendi incraſſandique eum minus fluxilem reddunt, Hæmorrhagiis hiſce apprimè ſuccurrunt. Quamobrem poſt unicam ſanguinis liberali manu eductionem *Paregoricum* exhibeatur, ut:

℞. *Aq. papav. rhœad.* ℥ij. *Laud. liq. gut. XIV. Aceti diſtillat.* ʒiij. *Syr. de Mecon.* ℥ß. *Mſ. f. Hauſtus.*

Deinde ſequentia vel his ſimilia præſcribantur, donec Hæmorrhagia prorſus evanuerit.

℞. *Trochiſc. de Terra Lemn. & boli Armenæ ana* ℥j. *Terræ ſigill, Lapid. hæmatit. ſang. Draconis, & Corall. rubri præparati ana* ℥ß. *Maſtich. & gum. Arab. ana* ℈j. *M. f. Pulv. ſubtiliſſ. cujus cap.* ʒß. *tertia quaque horâ ex Cochl. uno Syr. de Symphyto, ſuperbibendo cochl. IV. vel V. Iulap. ſequentis.*

℞. *Aqu. Plantag. & germin. Quercus ana* ℥iij. *Aq. Cinnam. hordeat.* ℥ij. *Syr. de Roſ. ſiccis* ℥j. *ſpirit. Vitrioli q. ſ. ad levem aciditatem.*

Interim ſingulis noctibus Paregoricum præſcriptum propinetur.

Emulſiones item ex 4. *ſem. frig. maj.* cum *ſem. papav. alb.* magnopere conferunt.

Ceſſante verò hæmorrhagiâ reliqua per decurſum morbi agantur, prout in *Variolarum Capite* traditur.

Antequam finem faciam, hoc adjiciam; quod quoties guttulas aliquot Laudani liquidi uſurpandas præſcribo, *Laudanum* meæ deſcriptionis intelligo; cujus formula in libro noſtro *de Morbis Acutis*, capite de *Dyſenteria* habetur. Et quòd *Syrupum de Meconio* illum volo, qui conficitur ex ℥xiv. *Capitum Papaveris* albi benè ſiccatorum, & (poſt macerationem in Aquæ font. ℔viij. ad horas 24.) probè coctorum, dein expreſſorum quàm fortiſſimè; quorum colaturæ adduntur Sacchari ℥xxiv. & in Syrupum coquitur. Has enim duas Præparationes in ſuo genere efficaciſſimas eſſe judico: præſertim *Syrupum de Meconio* cujus ℥j. plus præſtat quàm ℥ij. alterius iſtius, in quo Papaverum capita humidiora uſurpantur, liquor non ita fortiter exprimitur, & loco *Albi* quandoque Capita *Papaveris Rhœados*, quæ paululum virtutis habent, partem ita magnam ſuppeditant. Quoties itaque non ſatis mihi conſtat de alterutrius horum Paregoricorum viribus, utrorumvis loco, *Laudani Londinenſis ſolidi* ſeſquigranum, vel etiam *gr. ij.* ſoleo præſcribere in Aqua appropriatâ ſoluta; quo pacto ab omni errore & mihi, & ægro meo caveo.

Quandoquidem in totô Clariſſ. Autoris noſtri Opere, de Febribus in genere, ac de Peſtilentialibus, Contagioſis, aliisque Malignis in Specie, abundè actum eſt; Omiſſâ tamen Febre Miliari, quæ inter has ultimas à Clariſſ. Hamilton recenſetur: Ejus in hôc Argumentô Tractatum jam tradimus, qui hic eſt.

DAVIDIS HAMILTON,

Equitis Aurati, Regalis Societatis Londinensis utriusque Socii, *Nec-non* Magnæ Britanniæ Reginæ Medici Ordinarii,

TRACTATUS
DE
FEBRE MILIARI *seu* VESICULARI.
Accessit
FEBRIS MILIARIS Historiarum Fasciculus.

Ad Lectorem PRÆFATIO.

TRACTATUI naturali ordine prodromo, sequentem addendum censui eâ ratione, ut Praxeos specimen, secundum normam mihi usitatam, & à me jam antè propositam, Lectori exhiberem. In quam rem utiliùs præstandam, præ aliis Morbis, Febris Miliaris sive Vesicularis naturam, curandique Methodum describendam elegi; quòd Medicorum neminem, de hâc Febre, tanquam specie diversâ, saltem justo volumine, hactenus scripsisse viderim: Cùm tamen in quamplurimis, vel in Chronicum Morbum immutari, vel brevi exitialem fuisse, noverim. Nonnunquam enim id Ægrorum, in hujus Morbi principio mitiori, de seipsis negligentiâ, aut diutiùs elongati impatientiâ, evenit: Nonnunquam etiam Medicorum fallacibus ejus Symptomatis cœcatorum ignorantiâ: Aut tandem, ubi visitationes necessariò continuandas omittunt, Intempestivo metu, ne Lucri gratiâ Curationem procrastinare videantur. Quamobrem & existimavi operæ impendendæ pretium, si his meis Observationibus, ab inspectis Ægris diligentissimè collectis,

ctis, Medicis Junioribus Lumen præberem, & hoc facto Peritos excitarem, suas etiam in lucem proferre. Quo autem ea, quæ in hàc Dissertatione dicta sunt, magis adhuc firmentur, clariusque illustrentur; Historiarum huc pertinentium, fusiusque exaratarum, Fasciculum subjiciendum curavi. Et firmè credat Lector, me summâ ubique veracitate usum fuisse.

De Nomine hujus Morbi, Genere, & Speciebus.

FEbris Miliaris, à Pustulis sive Vesiculis, Seminis Milii speciem quodam modo præ se ferentibus, & præcipuè circa Partes superiores apparentibus, Nomen accepit. Mihi tamen videtur potiùs nominari debere Febris Vesicularis. Quia Pustulæ sunt Vesiculæ, primò sero limpido, deinceps subalbo, Perlarum colore non absimili, plenæ.

Non desunt, qui Febres solummodo Pestilentiales, Petechialesque opinantur Malignis adnumerandas. Censeo tamen & alias, Specie diversas, Malignarum Classi debere referri.

Primò, quascunque febres vel contactu, halitùve, vel quavis alia Contagione tralatitias.

Deinde, & istiusmodi Febres quas statim ab Initio Dolor vehemens, & alicui Parti affixus comitatur, *viz.* Capiti, aut Intestinorum Renumve Regioni, aut etiam Artubus. Pariter ac si Ægrotus Cephalalgiâ, vel Dolore Colico, aut Nephritico, vel Podagrâ, aut Rheumatismo, vel etiam Doloribus Parturientis, tanquam originali Morbo, laborâsset. Cùm tamen istiusmodi Febris Miliaris Symptomata haud iis cessura sint Remediis, quæ, ubi Morbi ita nominati primarii sunt, valere solent.

Porro, & in quibus Spiritus Animales subitò opprimuntur & deficiunt; Et ubi prædicta Symptomata à nulla Causâ evidenti, sed à veneno quodam latente, pendere videntur: ab Antiquis Occultæ Qualitatis, à Neotericis Vaporum nomine designato.

Vel demum, ubi ex Causâ, ut videtur, non absimili, spem Salutis subitanea Mors excipit. Quæ omnia, ut Malignitatem ostendunt, ita & in Febre Miliari observavi accidisse.

Et notatu dignum est, hanc Febrem eâdem Malignitate ac Petechialis apud Indos grassari.

Hæc Febris specie duplex est, Simplex & Composita. Simplicem dico, quoties Pustulæ erumpunt nullæ, præter Miliares, de quâ hîc dissertursus sum. Complexam, cùm Pustulæ Papillares rubræ, Miliaribus sint interspersæ; quæque ubi solitariæ sunt, *a Rash*, vulgò appellantur.

Et notandum est, Pustulas Miliares nonnunquam Variolis immisceri, easque, dum intumescunt Variolæ, paulatim exarescere. Verùm post exsiccatas Papillares superstites manere.

Febris Miliaris Descriptio.

QUO melius Febris Miliaris Historiam perscribam; Antecedentia, Concomitantia, & Consequentia enumerare placet.

Antecedunt, Constitutio Corporis imbecillis, sive ea Naturalis est, sive ex Evacuationibus supra modum factis, Victuve nimis parco Adventitia: Sanguis serosior: Mens imbecillior & timidiuscula, ac facilius læsa ab externis, ut in Fœminis & effœminatis Viris. Cogitatio multa & intensa, aut mœstitia. Obstructio, vel Ulcus in aliquâ parte cum Dolore conjunctum. Unde Dolore Colico, aut Calculo, aut Renum ulcere, Podagrave diu affecti, huic Febri magis sunt obnoxii. Calor etiam internus in Mulieribus, cum vel sine Siti, & præcipuè sub tempus Puerperii; unde & Partûs Dolores minus solito vehementes sunt, & Spiritus sine causâ evidente admodum deprimuntur, cum oppressione Pectoris suspiria cogente. Quibus, ut in aliis Febribus, hîc etiam ferè semper accedit Frigus externum.

Hanc Febrem sæpe comitatur Dolor, Colici, Nephritici, Pleuritici, Rheumatismatici, vel Parturientis æmulus. Nec non oppressio Pectoris, cum Depressione Spirituum. Dolore prædicto post biduum triduumve recedente, totius Corporis horror, deindèque Frigus Calorque alternatim oriuntur. Lenior tamen hîc Calor est, quàm in Febre vulgari continuâ, & naturali propius accedit: Dum vola manus Calore magis intenso afficitur, pars convexa mitiori. Pulsus etiam frequens est, sed debilis. Spiritus sæpe maximè deficiunt, & quasi ex magno pondere Pectus oppressum edit suspiria. Somnus obrepens subitò est interruptus; omnium penè Symptomatum maximè inseparabile. Sæpe enim plures dies noctèsque sine Delirio, aut Capitis Dolore, insomnes sunt: ferè multò diutius quàm in aliis Febribus. Cujus rei Exemplum vidi, præ aliis singulare, in Fœminâ quadam Illustrì, quæ sub cura Doct. *Francisci Bernard*, in hâc Febre, sine Delirio, Doloreve Capitis, per Mensem passa est vigilias. Lingua nunc Aphtâ albâ obducta est, nunc sanorum similis. Urina, nonnunquam, ferè ut Aqua communis, pallida, aliàs, naturalem præ se fert colorem. Quo Symptomate decepti Juniores Medici, frequenter ad Vapores, uti vulgò loquuntur, referunt. Hâc Febre correpti aliquando Ventriculi ægritudinem, præcipuè post somnum, patiuntur, & nonnunquam Diarrhœam, vel ex suâ negligentia, vel ex malâ Praxi, scilicet, dum Calefacientia, in Paroxysmis Hystericis usitatiora, sine Diaphoreticis, præscripta sunt. Unde, loco placidi naturæ progressûs, Materiam Morbificam per Diaphoresin expellentis, rapida Fermentatio eandem in Intestina deturbat. Alvus nunc astricta, nunc cum Ventriculi ægritudine, & Intestinorum Doloribus, soluta est. Modò multùm sitiunt, modò parum. Aliquando manus & lingua, Medico porrectæ, tremunt; & Ægri quasi cum Tremore loquuntur. Motibus etiam

am Convulsivis, Delirio, ac difficili Respiratione haud raro premuntur. Quorum Symptomatum exacerbationes, Febris Intermittentis Paroxysmorum instar, recurrunt. Pectoris cum suspiriis oppressio, vel sine causa evidente spirituum major defectus, Vigiliæ, & Spirituum commotio, *a Hurry in the Head* vulgò dicta, quoties Ægri ad somnum se componunt, nec non Pulsus frequens & debilis, quibuscunque aliis Symptomatis conjuncta, Pustulas Miliares erupturas semper prænunciant. Quæque omnia persistere solent, donec Pustulæ Miliares emineant: deinde à plerisque Ægroti liberantur.

Hæ Pustulæ, plerumque in Pectore, Collo, & Digitorum interstitiis, interdum etiam in toto Corpore sunt perspicuæ; &, paulatim indies auctæ, tandem evanescunt; Cuticulâ Pustularum sedibus subscabrâ manente. Nonnunquam pruriunt, præcipuè in Febre Miliari complexâ; ubi scilicet Pustulæ Papillares rubræ permistæ sunt Miliaribus. Et observare est, hanc Febrem, quò simplicior est, Symptomata habere eo leviora; Quæque hâc ratione, tam incautis Medicis, quàm Ægris, incuriam frequenter creat. Unde Febris hæc vel magis fit periculosa, vel Morbus alius sæpe oritur. Ex minori enim cautelâ, quam primo loco adhiberi oportuit, gravioribus Symptomatis, scil. Ventriculi ægritudine, Appetitu diminuto, Calore interno, oppressione Pectoris, Spirituum depressione & suspiriis, Caloris & Frigoris irregulari recursu, vigiliis, & similibus, aliquando incipit.

In hujus Febris declinatione sudore frigido sæpe madent manuum superiora.

An Pustulæ Miliares certo die apparere soleant, difficillimum est observare: Cùm prima hujus Morbi facies, & de eodem Patientis narratio, adeò sint incertæ. Quantum autem assequi possum, eas opinor decimo vel undecimo die, à principio, plerumque pullulare; si modò Febris regularem habeat progressum: & circa decimum & octavum, vel ubi Materia morbifica abundat, circa primum vel secundum & vicesimum desiccari.

Tempus Eruptionis observare, tentavi primò in iis Fœminis, quas tertio à partu die advocatus, de Horrore vel Frigore, & Calore subsequente querentes audivi. Cùm enim Pustulas Miliares in illarum Pectore & Collo inspectis viderim, eas judicavi à multis diebus Febre Miliari correptas fuisse. Et scrutinio facto ab usque Morbi initio, vel Calorem præternaturalem, vel partis alicujus Dolorem, cum vel sine siti, & cum maximâ Pectoris oppressione ac suspiriis, Spirituumque defectu, ante partum sensisse comperi. Quæ Symptomata, cùm ab appropinquante Partu pendere putarentur, à Partu se bene habituras sperabant. Deinde, partûs Dolores, etiamsi solito sint mitiores, eos tamen, maxima Pectoris oppressio cum suspiriis, spirituumque defectus, (ab Obstetricibus Timor & Vapores dictus) pulsusque frequens ac debilis subsequuntur, Pustulasque Miliares prænuntiare solent. Quarum Eruptioni in Puerperis, ad sudorem

rem in Lecto compositis, via sternitur. A primo itaque Calore interno, vel Dolore ante Partum, ad Eruptionem à Partu, dies undecim frequenter numero. Verùm Ægrotæ sui status Ignorantia & præpostera narratio, Medici prognosin utplurimum adeò confundit, ut ipsissimum diem vel curiosissimus haud indigitare noverit.

Febris Miliaris consequentia, quatenus meæ observationi occurrunt, sunt Tumor Femorum, Tibiarum, Pedumque, non semper indolens, extumescentia & abscessus Mammarum; depravata Memoria, Fluxus Lochiorum nimius, & Urinæ; affectus, Hypochondriaci aut Hysterici æmulus; Calor internus, cum debilitate, languore, & diminuto Appetitu conjunctus. Horum inquam, nunc hæc nunc illa contingunt, quoties Febris, vel ex suo malo more, vel Medici malâ Praxi, infelicem habet exitum.

De Febris Miliaris Causis Internis.

QUod ad Causas Febris Miliaris internas attinet, partim à Sanguinis, & succi nervosi serositate nimiâ, & quâdam Acidâ Acrimoniâ; partim etiam à Succi Nervosi nimiâ commotione, pendere videtur. Quæ mea conjectura ex hujus Morbi præcedente Historiâ, ex Medicamentorum huc pertinentium effectu, & ex Cadaveribus hâc Febre mortuorum dissectis, probabilis videtur.

Sanguinis Acrimoniam seu Aciditatem arguunt secretiones huic Febri peculiares. Urina enim hic magis decolor est, sanorumque similior; emittiturque majori copiâ, quàm in Febre Ardente, ubi Sanguis & Succus Nervosus Particulis Sulphureo salinis impraegnantur. Et experimur Urinam decolorem copiosè effluere, ex usu Oxymellitis Scillitici in Hydrope incipiente. Ptyalismus etiam in hâc Febre plerumque copiosior est, quàm in Ardente. Ideoque hîc sitis ut plurimum minor est, & Lingua viscoso humore minùs obducta. Porrò, & Pustulæ Miliares, quæ sero plenæ sunt Vesiculæ, ab Aciditate prædictâ secerni videntur: Non secus ac à quovis Acido affuso, fit Lactis serum.

Idem patet à Medicamentis juvantibus, Testaceis scilicet, ut Oculis Cancrorum & similibus, quæ Acida absorbent.

Nec minus ex Lædentibus. Omnia enim Sapore Acida, ut succus Limonum, &c. in hâc Febre nocent.

Serositas Sanguinis probatur à Calore, qui hìc mitior, quàm in Febre Ardente, sentitur. Et quo simplicior est hæc Febris, eo mitior est Calor. Nam ubi Pustulæ rubræ, *a Rash* vulgò dictæ, Miliaribus sunt interspersæ, omnia Symptomata Febrem magis ardentem ostendunt. Et Anasarcâ laborantes, ubi Sanguis sero abundat, licet Febre aliquando Miliari, & Symptomatis Nervosis, vix tamen unquam ardente afficiuntur.

Idem probat tempus, quo Pustulæ Milia-

Miliares erumpunt. Quæ ob Sanguinis serositatem, indèque Calorem & Motum mitiorem, non tam citò ac Papillares & Variolæ, ubi Sanguis sulphure magis abundat, expelluntur. Quemadmodum simplex Aqua, tardius quàm Vinum aut spiritus vini ebullit. Quam etiam ob Causam Spiritus Animales in hâc Febre primò commoventur.

Remedia hujus Febris Curationi adhibita idem ostendunt: nimirum, continuata Diaphoresis, & Vesicatoria successivè apposita. Quæ serositatem Sanguinis, & Succi Nervosi diminuunt, eodem tempore quo eorundem Aciditatem edulcorant. Adde, & Curatio hujus Febris à Natura perficitur, Sanguinis serum, ex aliquâ parte, in generatione Pustularum Miliarium, eliminando. Neque liquores diluentes & aquosiores, hîc adeò multùm, ac in Febre ardente, prosunt; ubi potiùs Pulli Gallinacei Jusculum copiosè bibendum est. Porrò, & quæcunque seri diminutionem per Diaphoresin impediunt, Lædentibus adnumeranda sunt; ut Frigus externum, & Medicamenta Calefacientia sine vi Diaphoretica.

Tam aciditatem Sanguinis, quàm Serositatem, Cadavera eorum qui hâc Febre moriuntur, satis perspicuè demonstrant. In quibusdam enim Partibus Sanguis coagulatur, & non secus ac Oleum ex affusione spiritûs Vitrioli nigrescit. Idem tamen Sanguis extravasatus Linteum valde pallido colore imbuit. In aliis Partibus, adeò serosus est, ut & ipsa Vasa Sanguinea verè palleant. Cujus rei instantiam profero, in sequentium Historiarum ultima. Et nuperrimè vidi non absimilem, in Juvene quodam Illustri, annos circiter unum & viginti nato, hac Febre mortuo, ex omissâ Morbi Curatione tempestivâ. In cujus Abdomine, Thorace, & Cranio apertis, Vasa, quibusdam in Partibus, Sanguine nigricante & coagulato distenta erant. Sanguis tamen è Vasis discissis elapsus pallido colore Linteum infecit. Et non infrequenter experimur, è Venâ sectâ Sanguinem rutilantem fluere; à Vino nempe generoso copiosè ingesto: Colore tamen pallido lintei imbuti suam Serositatem ostendere. In aliis hujus Cadaveris Partibus, Sanguis serosus videbatur, & Pallido Colore tinctus; ut & Cor ipsum. Plexus etiam Choroïdes, ob copiam Sanguineorum Vasorum ipsum formantium, semper ferè rubicundus, maximè pallebat: tum Acidi tum Serosi Sanguinis argumentum. Neque dubitandum est, Succum Nervosum, à Sanguine ortum, similem Naturam adeptum fuisse.

Intemperiem Febrilem in Liquore nervoso sive spiritibus Animalibus primitùs accendi, Symptomata Nervosa primò occurrentia, nempe Dolor, Spirituum depressio, Vigiliæ, & similia suprà enumerata, probant. Cùm interim Symptomata, quæ Sanguinis fervorem Febrilem indicant, uti Calor vehemens, pulsus fortis, Capitis Dolor, Sitis, Linguæ siccitas, Urina rubicunda & parca, &c. omnino desunt. Demum in hâc Febre Juvantia, nempe Mens spiritusque ab omni tumultuario motu immunes, idem ostendunt. Hîc

itaque Commotio Febrilis, à Seri Sanguinis metastasi in Succum Nervosum originari videtur, indèque in Sanguinem transferri.

De Symptomatum Causis.

FEbris Acuta continua, non Maligna, scil. ex obstructione Glandularum, Cutanearum præcipuè, indèque Sanguineorum Vasorum Plethora pendere, plerique autumant. Et in Febre simplice Miliari Succo Nervoso idem accidere, verisimile est. Nam ut Nervi ex Obstructione tenduntur, ita ex Tensione Dolor oritur, hujusce Febris Symptoma omnium ferè primum. Ideoque Medicamentis Diaphoreticis, Plethoram & Obstructionem Nervorum Capillarium minuentibus, potiùs quàm Laudano consopitur. Uti & ex Petechiarum aut Variolarum eruptione, Ægri à Dolore, Symptomate eorum primario, magis liberantur, quàm ab usu Laudani.

Succus Nervosus, Nervorum Capillarium obstructione auctus, & in suo motu repulsus, Motum irregularem imprimit Spiritibus Animalibus, & Horrore Ægrotum afficit.

Calor autem succedit Frigori, ex Succo Nervoso in Sanguinem (tandem obstructione reseratâ) copiosiùs transfuso, motumque Sanguinis citatiorem generante. Neque tamen hîc, ubi Sanguis scatet partibus seroso-acidis, quæ motum ejus inhibent, Pulsus adeò magnus est, ac in aliis Febribus; quæ primò in ipso Sanguine, salinis sulphureisque particulis luxuriante, excitantur.

Calor & Frigus se mutuò excipiunt, sed irregulariter. Nimirùm à serositate Sanguinis, Succique Nervosi ab eo secreti: qui exinde citiùs à Medicamentis, motu Corporis, multiloquio, vel Animi Pathematis, affecti sunt. Ideòque nihil magis conducit ad Caloris Frigorisque irregularem recursum cohibendum, quàm mora in Lecto & Quietudo.

Pectoris oppressio & suspiria, à Liquore Nervoso, in Nervis Pectoris Capillaribus stagnante oriuntur. Vesiculis enim seu Pustulis Miliaribus emissis, Ægri ab oppressione liberantur. Certè à Sero in Asperæ Arteriæ extremis Ramulis minimè pendet. Ita enim produceretur Asthma, & Pharmacis Pectoralibus oppressio allevaretur: quæ tamen hîc sunt inutilia, & quæcunque Pustularum Miliarium eruptioni incommoda.

Oppressionem hanc comitatur Spirituum defectus. Nempe ob Sanguinis serositatem, indeque parciorem in Succum Nervosum Spirituum secretionem. Oritur etiam à Succi Nervosi serositate, Spiritus Animales onerante. Serositate enim per Diaphoresin diminutâ, liberantur Spiritus Animales, viréfque Æger recuperare videtur. Non secus ac Bajulator, qui deposito onere Spiritus statim resumit. Quod non accidit in Spirituum defectu, ex Hypercatharsi orto. Et notatu dignum est hâc Febre Miliari laborantium, non secus ac oneribus defessorum, Pulsum eundem manere, dum Spirituum defectum passi sint, & ab eodem liberentur. Verùm

rùm ex Evacuatione nimiâ, Pulsûs debilitas, Spirituum depressioni respondet.

A motu Spirituum Animalium magis celeri insomnes sunt, sæpeque delirant; & quoties ad somnum se componunt, de quadam Sensus Interni Confusione queruntur.

Quando in Vigiliis Caput indolens est, à minori Impetu Sanguinis versus Cerebrum pendet. Licet enim motu paulò vegetiore circuit, quàm in Sanis: remissius tamen quàm in aliis Febribus, sive Intermittentibus sive Continuis, movetur. Quamobrem & Sitis hîc longe mitior est, quàm in Febre Ardente. Et eandem ob Causam Urina est magis decolor, Sanorumque similior: Et majori copiâ emissa, ex Aciditate Sanguinis serum separante. Quâ de causâ frequentius etiam expuere solent.

A Serositate Spirituum Animalium Musculi antagonistæ non semper æqualiter contracti retinentur; unde fiunt Motus Convulsivi. Sin autem à serositate prædicta Contractio Musculorum fuerit debilior, Linguæ Manuumque solummodò fit Tremor.

In hujus Febris principio, si Ægri, Similitudine Vaporum decepti, è Lecto surgant, calidave Medicamenta usurpent, Sanguinis Spirituumque motus exinde augetur: Et loco Pustularum Miliarium Natura ad Materiæ morbificæ intempestivam ac deviam Secretionem stimulatur. Unde producuntur Symptomata, secundum varias Partes in quibus deponitur, variata; Febrisque Miliaris sub alterius Morbi formâ delitescit. Si in Ventriculo, Nauseam & Vomitum parit; in Intestinis, Dolorem & Diarrhoeam. In quo casu, Dolores & Diarrhoea, citiùs leni & continua Diaphoresi, quàm Laudano vel Astringentibus recedunt. Et si contigerint solummodo duæ tresve Sedes, absque Ventris Torminibus, Spirituumque Defectu; quæcunque Astringentia & Opiata censeo amovenda. Quippe sæpenumero satis est Materiæ, tam in Sedes, quàm in Pustulas Miliares distribuendæ. Quapropter & de earum Eruptione à Sedibus nihil metuendum est, Idemque experimur, ubicunque Materia abundat secernenda: Exempli gratiâ, in Variolis ubi nec Enema, nec Venæsectio, Pustularum Eruptionem impedit. Nec quicquam mali accidit à Catameniis, toto Variolarum cursu lentè effluentibus.

Pulsus denique fit debilis, à Serositate Sanguinis Succique Nervosi; & proinde Spirituum Animalium paucitate, Cordisque laxiore Systole.

De Signis in hâc Febre Prognosticis.

De hâc Febre Prognosis ita instituenda est. Si Ægrotus sui Regimen in principio omiserit, Medicusve Pharmaca calida Diaphoresin minimè excitantia præscripserit; licet Symptomata ab initio fuerint mitiora, Morbus tamen sæpe in pejus ruit, & vel mortem, vel ægritudinis diuturnitatem minitatur.

Si ab initio Pars aliqua doleret; vel

vel Æger indolenter calesceret, aut ei Ventriculus ægrotaret, deindèque Calor & Frigus alternis vicibus, intervallis tamen inæqualibus recurrerent, Spirituumque defectus, & Pectoris Oppressio cum Suspiriis, facili Respirationi conjuncta sint, tandemque Pustulæ cum leni & perpetua Diaphoresi sese ostenderent, res plerumque in vado est.

Delirium, Motus Convulsivi, Convulsio, vel Apoplexia, si ex Signis hujus Febris Pathognomonicis, nempe summâ Pectoris Oppressione, cum Suspiriis, Spirituumque Defectu, Symptomata comitantia viderentur, & in principio acciderent; faciliùs Medici diligentiæ Praxique regulari cedunt. In progressu verò, & declinatione, ubi Æger imbecillior est, & Pustulæ Miliares, aut ex impresso Frigore, aut forsan à malâ Praxi delitescunt, in Cerebrum, Nervosque lethalis fit metastasis, & brevi Mors sequitur.

In hâc Febre, suppressio Diarrhoeæ subitanea, sive sponte, sive Astringentium, sive Opiatorum ab usu fit, Apoplexiam cavere jubet. Præcipuè, si iste Morbus, ex Plethora & Partium structura, staret in procinctu.

Citrinus Urinæ Color, qui subitò in pallorem transit, de metuenda Metastasi Medicum monet.

In Puerperis hâc Febre correptis, Diarrhoea, Symptoma periculosum est. Non modò enim Pustularum Eruptionem, sed & Fluxum Lochiorum impedit.

Respiratio difficilis, Vox faucibus hærens, & linguæ Tremor, inter periculosa Symptomata collocanda sunt. Præcipuè, Dyspnoea Nervosa.

Ægri, quò magis somnolenti, eò feliciùs convalescunt.

Qui mitioris sunt Indolis, faciliùs quàm qui Feroces & Iracundi, liberantur.

Si Natura & Medicus, quasi junctis manibus procedant, statim à desiccatis Pustulis, Ægri vires recuperant. Nisi, ex abundantia Materiæ Morbificæ, Reliquiæ super Partem aliquam separentur.

In Febre Scarlatina, si Pustulæ Miliares Colori rubro extincto superveniant, salutem promittunt.

De Febris Miliaris Simplicis Curatione.

EX hujus Febris Miliaris Simplicis Natura descripta enatæ indicationes curativæ sunt hujusmodi. Nimirum, Sanguinis & Succi Nervosi Aciditatem dulcificare, eorumque Serositatem diminuere, nec non Spiritus Animales liberare & restaurare: Et hac Methodo obviam eundo periculosis Symptomatis, Spirituum Animalium Sanguinisque Motum ad æquilibrium restituere. Quo facto, Pustulas Miliares è Materiâ ritè præparatâ genitas, solito tempore expectare licet.

Ad sanguinis Succique Nervosi Aciditatem (unde Coagulationes sanguinis, & seri secretiones proveniunt) edulcorandam, Medicamenta, vulgò Alcalina dicta, & præcipuè Testacea, sunt eligenda: E quibus sunt Oculi Cancrorum, Margaritæ præparatæ, & similia. Et ad eorum serositatem simul minu-

nuendam, quæ etiam lenem & continuam Diaphoresin promovent, maximè omnium prosunt: in quorum numero Pulvis è Chelis Cancrorum compositus, Lapis Goensis, & Bezoar Orientalis, præcipuum locum obtinent. Horum enim usu, dies aliquot repetito, Sanguinis & suci Nervosi vitia corriguntur; Pulsusque ad fortiorem motum restitutus, magisque æquabilem, Pustularum Miliarium eruptionem accelerat. Equidem, si nulla ratio Diaphoreseos habenda esset, neque alicujus Indicationis nisi ut Sanguis Spiritusque Animales exaltentur; calidiora Cardiaca, uti Radicem Serpentariæ Virginianæ, aut similia, vel etiam Vinum ipsum tutò & copiosè sumere licuerit. Hæc autem & hujusmodi, in hâc Febre, viz. ad Pustulas Miliares expellendas, raró locum habent. Nam Sanguinis Fermentatio vehementior, & Materiæ morbificæ contemporanea secretio, non bene conveniunt. Et sæpe calidorum usu, Delirium, Motus Convulsivi, & similia producuntur. Omnes itaque Secretiones, sive Naturâ, sive Arte effectæ, faciliùs lentè procedunt. Id quod à Medicamentis Testaceis obtinetur; quæ dum Calorem fovent mediocrem, simul & edulcorant, & Diaphoresin promovent.

Ad Serositatem minuendam optimè etiam respondent Vesicatoria: Nec non ad Coagulationes sale suo Volatili impediendas. Nullum itaque aliud Remedium Spirituum Animalium Commotionem magis sedat, Somnumque conciliat, aut Spiritus depressos levare solet. Materiâ enim morbificâ ex aliqua parte eorum ope diminutâ, Natura reliquam, viâ sibi consuetâ, facilius amandare potest: tantum abest ut Pustularum Eruptionem impediant. Neque tamen plura unâ vice Vesicatoria, sed alia post alia, applicanda sunt, nisi grande aliquod Symptoma exigat. Notandum autem est, postquam ulcus prioris Vesicæ siccatum fuerit, quamprimum aliam debere excitari. Cùm sæpe observaverim, omnia Symptomata statim à siccatis priorum Vesicarum Ulceribus ingravescere, iterumque ab aliis Vesicis excitatis fieri leviora.

Anno 1697. quidam hâc Febre correpti non modò Capitis Dolore, sed & Tumore affecti sunt: Attamen ex Vesicatoriis successivè appositis, dietim imminutis. Ex appositis pone Aures disparuit Frontis Tumor; Temporum & Oculorum, ex tertio inter scapulas; & Genarum similiter, Labiorum, Fauciumque, ex aliis super Brachiis, Femoribus, Tibiisque, ut in sequentium Historiarum primâ fusiùs ostenditur. Et notetur quòd ex minimo temporis intervallo, à prioris Vesicæ exsiccatione ad generationem alterius, & Dolor & Tumor aucti fuere.

Anno 1704. quorundam in hâc Febre Fauces occupavit Dolor, illius qui in Anginâ æmulus. Quo percepto Symptomate, licèt multi subitò mortui sint; eô tamen leni & continuâ Perspiratione domitô, omnes sub meâ Curatione evaserunt.

In hâc Febre, Cathartica rarò sunt admittenda; nisi grande aliquod Symptoma indicaverit. Emollienti verò Enemati, ad primas Vias mun-

mundificandas, sæpe locus est.

Rarò etiam Sanguinis emissio permittenda, nisi ex urgente aliquo Symptomate, viz. Asthmate, Pleuritide, vel simili indicaretur.

Animi Pathemata in hâc Febre vitanda sunt. Et quæcunque commovent Spiritus Animales, sive grata sive ingrata fuerint, noxia sunt. Quietudo etiam in lecto imperanda est. Contrario autem in hac Febre incipiente regimine, Pustularum miliarium materia versùs cutem motura, aliò repulsa, Symptomata periculosa producit. Quibus Symptomatis si talia adhibeantur medicamenta, qualia ad primarium Morbum inepta sint, vel mors, vel Morbus Chronicus, sine ullâ postea Pustularum eruptione, sequitur. Unde discimus qui fit, ut Puerperæ ex hâc Febre felicius emergant. Ob id nempe, quòd in lecto tranquillo animo se continentes, lenem & perpetuam Diaphoresin sibi concilient; cibisque Potulentis, calefacientium Pharmacorum loco, refocillentur. Sæpe enim observare est, eas, quæ in lecto bene se habere visæ sunt, si inde surgant, tanto spirituum defectu correptas fuisse, ut moribundæ videantur, & ex iis nonnullæ subitò obierint. Quæ etiam nimis properè lectum renuunt, se tantùm Hystericè affectas æstimantes, statim in pejus ruunt.

Hujus rei instantiam jam præ oculis habeo in Domina *Shepherd*, in Vico vulgò vocato *Bartholomew-lane*, habitante, & cui D. *Lancashire* fuit Pharmacopœus. Illa Pectoris Oppressionem cum Suspiriis, nec non Confusionem interni Sensus, Cordisque palpitationem passa est: quæ Symptomata, & Ægra, & astantes, Vapores æstimârunt. Ideòque necessarium esse putabant, ut è Lecto resurgat. Simul ac verò induerat Vestimenta, Tremores & Motus Convulsivi, prædictis Symptomatis sunt adjuncti. Ego jam ad Illam vocatus, ex oppressione Pectoris, cum Suspiriis, Spirituumque defectu, Febre Miliari laborare censui, & in periculo stare, nec sine leni & continua Diaphoresi servari posse. Præscripsi itaque in lecto quietudinem, seclusâ Visitantium turbâ; Vesicatorium inter scapulas applicandum; Bolumque sequentem sextâ quâque horâ cum Julapio sumendum.

♃. *Pulv. è Chel. Cancr. comp. Spermat. Ceti, a.* ℈j. *Croci gr.* vj. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f. Bolus.*

Qua methodo adeò lætè res cessit, ut intra biduum Motus Convulsivi penè penitùs aboliti fuerint. Pustulæque Miliares, jam tandem enatæ, altiùs indies emicuere, serumque in iis, usque ad earum exsiccationem, videbatur magis incrassari, & albescere.

Puerperæ hac Febre laborantes, & nimis citò lectum renuentes, nonnunquam ex improviso moriuntur. Uti accidit Dominæ *Barklei*; ad quam licet vocatus essem, tamen ante adventum meum mortua est. Amici Illam, nullo Morbo, præter Vapores vulgò dictos, affici putarunt. Et proinde exurgere, immiscere se Colloquiis, & similia, sanæ instar, agere voluerunt. Ego verò, ex dolore Femoris, oppressione Pectoris, suspiriis, spirituumque defectu, mihi

hi narratis, ipsam Febre Miliari periisse ratus sum. Et allata Candela, Pustulas Miliares quamplurimas super Pectore adhuc eminentes vidi. Et nullus dubito, quin ex frigore, materiam Pustularum in Nervos repellente, hæc Mulier morte subitaneâ oppressa fuerit. Id quod etiam quibusdam Parturientibus in simili casu accidisse memini. Ideoque, ubi ad Parturientes vocatus, Febris Miliaris signa viderim Pathognomonica, moram in lecto, & ut Ægra ad partum se componat, impero.

In prædictæ Dominæ dissecto Cadavere, nil morbosum conspexi præter Polypum. Qui ab eâdem causâ ac ipsa Febris, viz. serositate acidâ proveniens, minimè mortis causa existimanda est.

Sæpe etiam observare est, eos qui in lecto benè se habere visi sunt, si exurgerent, tantum spirituum defectum sensisse, ut moribundi viderentur: cujus rei in Historia casûs D. *Smith*, in Areâ *Bartholomem Close* vocatâ, exemplum dabimus. Ideòque Cautela, tum à Parturientibus, tum Puerperis observanda est, ut si Pectore oppresso & languore, sine causa evidente affectæ fuerint; stàtim Obstetricis ope partum avelli curent, & spretis mulierum argutiunculis in contrarium, ad eliciendam diutinam Diaphoresin sese lecto affigant.

De Curatione Febris Miliaris Symptomatum.

Singulis Symptomatis iisdem Remediis occurrendum censeo, quibus uti maluimus, si solitariè apparuerint: nisi aliquod Symptoma contra indicet; quod à perito Medico perspiciendum est.

Capitis vel partis alterius cujuscunque Dolor, longè certiùs leni & continua Diaphoresi, quàm Opiatis consopitur. Quemadmodum in Febribus petechialibus Variolisque, nullo modo Dolores sedari vidimus, donec expellenda materia super cutem emineat. Cùm itaque vel parturienti, vel dolore quovis laboranti advocatus sim, & spirituum defectum pulsumque frequentem ac paulò debisiorem viderim; omissis Hypnoticis, Naturæ morem gero, & statim Diaphoresin excitare soleo. Sin autem Doloris vehementia Opiatorum usum indicaverit, Diaphoretica admiscenda impero. Alias aut non sedant Dolorem, aut ejus loco aliquid mali afferunt. Et si pleuriticus sit dolor, vel alicubi Inflammationem ostendat, Venæsectio raró est omittenda.

Quoties Calor & Frigus alternis vicibus & irregularibus recurrunt, ut plerumque solent; lenis Diaphoresis, ex *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* usu, valdè prodest; si modo sine Calefacientibus sumptus fuerit. Quod, etiamsi à nonnullis parvi pendatur Remedium, multoties tamen ejus virtutem expertus sum. Hæcque, ex multis aliis, uno Exemplo in D. *Bolton*; D. *Shaler* pharmacopoei Filia, satis patebit. Illi, secundo die à partu, doluit Abdomen prope Coxam. Qua in parte lenito dolore, calore deinde & frigore alternis, nec non Vigiliis & oppressione pectoris cum Suspiriis, & Languore, afflicta fuit: tandemque

que post dies aliquot pustulae Miliares exsudarunt. Solo itaque pulveris è Chelis Cancrorum compositi usu sexta quaque hora, ad continuandam Diaphoresin, omniaque Pathemata prohibendo, Ægramque Cibis fovendo Potulentis, Vinoque pauco Canarino, illamque dies quatuordecim post emissas pustulas lecto alligando; æquè feliciter convaluit, ac si non ægrotasset. Etiamsi ante partum calor Hecticus, Tussis, difficilisque Respiratio, Tabem minitarint. Constat itaque multis hac Febre correptis, sanitatem redintegrari longè difficiliùs; aut ex debita Cura in principio omissa, quasi Ægra tantum Hystericè laboret: aut valde. Calefacientium abusu, materiam scilicet Morbificam, non criticè, sed symptomaticè expellentium. Et observatu non indignum est, quod hac currente Febre, ut prædictum pulverem, experimenti gratia, omittendo, non solum cessavit Diaphoresis, sed Symptomata omnia pejora videbantur: ita, & illius usum repetendo, quæcunque laudabiliora renovari.

A Vigiliis levantur, Vesicatoriis, & quietudine in lecto, remotis omni strepitu Animique pathematis.

Ad Delirium maximè prodest Antimonium Diaphoreticum, per se sumptum. Quod licèt à quibusdam Medicis, ut effœta Calx æstimetur; sæpe tamen, & semper per se, optato successu, non modò in Vigiliis, sed & in Delirio præscripsi.

Sæpe etiam pacantur Vigiliæ, leni & continua diaphoresi. Ad quam efficiendam, si pulveris prædicti usus sit irritus, Spiritus Cornu Cervi, aliis Medicamentis præferendus est, & in posseto Salviato potiùs bibendus, quàm Salviæ infuso. Ideò scilicet, quòd plus nutrimenti in hâc Febre magis necessarii, suppeditet.

Opiata, si unquam in hâc Febre, post Vesicatoria adhibenda sunt. Et urgente Diarrhœâ, vel pustularum eruptione remorata, Conf. Fracastorii, aut Theriaca Androm. locum præcipuum tenet.

Nihil à me expertum est, quod felicius motus convulsivos in hâc Febre, compescit, quàm omnes illinire Artus Succini Essentiâ; illiusque quasi viginti guttas è quovis conveniente liquore sæpe exhibere.

In oppressione Pectoris cum suspiriis, præcipuè Asthmate Convulsivo conjunctis, eadem fere, nempe lenis & continua Diaphoresis, Spiritus Cornu Cervi, & Vesicatoria, summè sunt utilia.

In spirituum defectu, nihil magis valere expertus sum, quàm Aquam Theriacalem, vel per se, vel in vehiculo cum Salis Vol. oleosi guttis aliquot, & Croci Pulvere; præcipuè si Cordis Palpitatio eundem comitetur.

In Tremoribus, Spiritus Animales aptis sunt reficiendi Medicamentis; è quibus Crocus maximè prodest. Nec non cibis potulentis magisque nutritiis, uti Pullorum jure, & similibus.

In convulsione universali, præcipuè à materiæ morbificæ versus interiora Metastasi ortâ, Cucurbitulis cum emissione sanguinis usus sum feliciter. Deinde calefacientes spiritusque volatiles Ægrotorum

rum ori ingerendos, nec non Enemata, imperare soleo. Quæ quidem in convulsionibus, præcipuè puerorum, sunt proficua.

Ægritudo cum nauseâ, pectorisque calor signa sunt Aphtharum imminentium. Quæ mitigantur Symptomata Diaphoresi continuatâ, donec lingua Aphthis obtecta fuerit. Et observare est, eodem tempore augeri Aphthas, Pustulasque Miliares exarescere. E contra simul ac lingua Aphthis nudata fuerit, Pustulas Miliares elevari. Et nonnunquam Febris reliquias, post desiccationem Pustularum, in Aphthas nutriendas derivari.

Vomitioni occurro, addendo pulveris è Chelis Cancror. comp. scrupulo, salis Absinthii gr. X. Præcipuè si calor Febrilis æqualibus intervallis fuerit repetitus. Nisi aliquod Symptoma (uti Tonsillarum inflammatio, quæ salis lixivialis usu augetur) contraindicet.

In Diarrhœâ, quam sæpe astringentibus augeri expertus sum, vel eidem suppressæ aliud Symptoma pejus succrescere, Vesicatorium utiliter præscribo, ut hujus & Diaphoresis conjuncta ope materia serosa ab intestinorum glandulis revellatur. Margaritas etiam, vel per se vel cum aliquo conveniente Diaphoretico, scrupuli pondere, sumendas vicibusque aliquot repetendas jubeo.

Vesicatorii efficaciam ad Chronicam Diarrhœam frequentissimè expertus sum. Cujus rei jam præ manibus habeo instantiam in Domina *Washta* puerpera, Mercatoris Hispanici in *Gloak-lane* habitantis uxore; cui Dom. *Shervvood* est Pharmacopœus. Horrore primò correpta fuit, deinde frigore & calore, incertis spatiis recurrentibus: Nec non oppressione Pectoris cum suspiriis, spirituumque defectu. Pulsus etiam ei debilis ac frequentissimus. Et passa est Vigilias, ferè usque ad enatas in lingua Aphthas. Sub earum autem eruptionem erat admodum somnolenta; uti & Aphtharum tempore infantes sunt. Ægritudine etiam ventriculi premebatur, & Diarrhœâ, cujus vi improba Lochia ei suppressa sunt. Hanc mulierem sequente methodo multos dies continuatâ ad sanitatem restitui.

℞. *Sper. Ceti*, *Pulv. è Chel. Cancr. comp. an.* ℈j. *Croci gr.* v. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f.* Bolus sumendus sexta quaque hora è Cochleari Julapii communis. Et applicetur Vesicatorium inter scapulas. Horum usu emicuere Pustulæ Miliares, & paulatim minuebatur Diarrhœa.

Et cum Aphthis postea enatis creverunt Pustulæ Miliares, sine astringentium usu. Hujusmodi quidem medicamenta Ægrota in promptu habuit, sed neque sumpsit, neque iis opus fuit.

Si Theriaca, aliave Opiata usurpanda viderentur, opportunè id fit, post apposita Vesicatoria; quæ pravos Opiatorum effectus inhibent.

Hoc etiam potenter efficiunt sudorifica opiatis admixta. E multis hujus rei exemplis, unum dabo in quadam Domina *Roberts*. Illa secundo à partu die, Dolore colico, sine vomitione aut Diarrhœâ, sed admodum vehemente & abdomini affixo, correpta fuit. Quapropter coactus sum, Laudani liquidi guttas centum,

ſesquihoræ ſpatio ſumendas, imperare. Attamen paulò poſtea pulveris è Chelis Cancr. compoſiti ſaliſque volatilis oleoſi Doſin majorem offerendo, multas ſudavit horas, dolorque ſine ullâ ſuperſtite querelâ evanuit. Contrà ac in eâdem muliere, & in eodem caſu, ſub cura alterius doctiſſ. Medici acciderat. Ille enim, dando Laudanum ſine ſudoriferis, dolorem equidem ſedavit, diu tamen ægra de quadam inquietudine ſubſequente querebatur. Et liquidò mihi conſtat ex Laudano per ſe ſumpto, omnes evacuationes plerumque ſupprimi. Quod ſi aliter contingat, forſan non Laudano, ſed aliò referendum eſt. Similiter ac ſi ex ſumpto Cortice Peruviano, aut vino Clareto, ob materiæ morbificæ congeriem, Fibrarumve inteſtinorum imbecillitatem, vel quandam Antipathiam, ſequeretur Diarrhœa. Neque poſt ſumptum Laudanum ſudor nonnunquam profluens, & Variolarum extumeſcentia, quicquam redarguunt. Quorum neuter à Laudani naturâ, ſed potiùs à Morbi conditione immediatè pendet. Nam ut in Febribus, durante fermentatione, ſanguis velocius movetur, naturaque ſecretionibus minimè vacat; ideoque urinam tenuem Ægri meiunt, deſinente verò, craſſam cum Hypoſtaſi turbidamque: pari modo, ubi motus ſanguinis ex ſumpto Laudano citatior compeſcitur, Nervi relaxantur, Porique aperti fuerint, in Febribus ſudor, in Variolis pus eliminatur facilius. Natura itaque medicamenti non ex aliquo remoto & incerto, ſed ex proximo illius effectu definienda eſt. Laudanum enim in quibuſdam alvum movit. Quam obſervando regulam, Medici de Laudani, aliorumque Pharmacorum uſu vel abuſu, rariùs diſceptantes, magis amicè honorificèque convenirent.

Hoc mihi in memoriam revocat effectum Laudani memorabilem in Fœminâ quâdam, ad Inſigne Solis in vico *Chancery-lane* vulgò dicto habitante. Illa, cùm poſt abortum dolore Colico vehementiſſimo laboraret, Laudani magnas ſumpſit doſes, & per ſe repetitas. Unde Urinæ, ſedum, Lochiorumque orta ſuppreſſio, maximuſque tumor ventris brevi expectandam mortem prænuntiârunt. Poſtquam autem inquiſitione facta à morbi uſque initio, inſpectiſque præcedentis Medici præſcriptis, jam memorata Symptomata, à Laudani abuſu, ut dictum eſt, provenire cognoverim; Enema injiciendum imperavi. A cujus operatione peracta, omnia, non ſine aſtantium ſtupore, diſparuere Symptomata; quippe, non à morbo, ſed abuſu Laudani, oriunda.

De Febri Miliari compoſita.

FEbris Miliaris compoſita eſt, ubi Puſtulæ Miliares, Papillis rubris, (à *Raſh* vulgò dictis) Petechiis, Variolis, aut Morbillis ſunt intermiſtæ.

Symptomata eadem ferè ſunt, ac in Febre Synocho dicta. Spirituum tamen defectu & ſuſpiriis Ægroti magis opprimuntur. In vigilias etiam

etiam proniores sunt; & eorum Urina sanorum est similior.

In Febre cum Pustulis rubris aliquando Pustulæ Miliares non tantùm illis intermistæ sunt, verùm etiam penitùs desiccatis supersunt. In Variolis & Morbillis pustulæ Miliares plerumque præcedunt, & in principio eas comitantur.

In Febre Miliari compositâ Symptomata sanguinis potiùs quàm nervosi generis vitia præ se ferunt. Ubi nempe Pulsus frequens est & fortis, calor intensus, lingua sicca, sitisque haud mediocris. In Febre Miliari simplice, è contra. Verùm defectus Spirituum, & oppressione circa Pectus coacta suspiria, Symptomata sunt utrique communia.

Quod ad curationem attinet, ubi Pustulæ Miliares Variolas & Morbillos comitantur, Diaphoretica medicamenta paulò calidiora tutiora sunt, quàm in Variolis per se existentibus.

Frigus externum, aut regimen quocunque modo frigidum, periculosum est, & mortis causa non nunquam subitaneæ: tum etiam, cùm pleraque Symptomata optatum Morbi eventum promittunt.

Quamobrem & opiata calida, ut Diascordium, & similia, feliciùs cedunt, quàm Diacodium vel Laudanum, quoties Variolis Pustulæ Miliares conjunctæ sunt.

De Morbis quibusdam Febri Miliari supervenientibus.

PRæter Febri Miliari consequentia, de quibus ante mentionem feci, & in sequentibus Historiis facturus sum, duo sunt; quæ paulò frequentiùs eidem superveniunt; nempe Artuum inferorum Tumor, & calor Hecticus.

Tumor Pedum & Tibiarum, nec non Femorum Inguinisque fit, aliquando sine, verùm sæpius cum dolore haud mediocri, tumori præeunte. Iste autem Tumor, ex materiæ morbificæ congestis reliquiis, in his Febribus non ritè curatis, contingit. Cujus rei etiamsi plura exempla proferre possim: Methodum tamen, quâ morbum profligare soleo, hîc annectere sufficiat.

Ea autem est: Pilularum Catharticarum, cum Opio vel aliquo Opiato, singulis noctibus sumendarum præscriptio. Opiatum mihi usitatum, est Pilula de Cynoglossa ad ℈j. Catharticum verò eligo, secundùm Coindicantia. Verbi gratia in Appetitu & Digestione diminutis, Pilulas Stomachicas ad ʒß. In Lochiis aut Mensibus suppressis, Pilulam Aloephanginam, aut Fœtidam. Aliquando etiam Resinæ Jalap. gr. iv. vel v. jubeo addenda. Et nonnunquam decocti amari sine sena haustum bis in die propino. Si Cathartica paulò fortiora usurpanda sunt, alternis noctibus adhibeo; & decoctum aliquod Stomachicum diebus interpositis sumendum præscribo. Et post plura alia Medicamenta frustrà sumpta, haud rarò feliciter usus sum hâc methodô.

Sin autem adsit Tumor indolens, Catharticis utor sine Opiatis. Et si Febrem Miliarem comitetur tanquam Symptoma, solâ continuatâ Diaphoresi dissipatur.

Spiritus etiam Cochleariæ, tam

Simplicis quàm Cathartici, usus, in hoc casu maximè prodest. Simplicis efficaciam expertus sum in Domino *Bellasis*, circa ætatis annum octogesimum, Febre vehementi correpto, meæque curæ à Regiâ Majestate commendato. In quo jam extinctæ Febri tumor ab inguine usque ad Pedum Digitos supervenit, Qui, post Vesicatoria frustra adhibita, tandem Spiritûs Cochleariæ simplicis usui cessit.

Spiritus autem tam Simplicis quàm Cathartici, scilicet cum Jalapio præparati, usum conjunctum, expertus sum felicissimum in D. *Lane*, quæ aliquot ante annos puerperio cubabat. Hæc dolore vehemente, cum tumore ab inguine ad Pedum usque Digitos, affecta, duorum Medicorum celebrium curæ submissa fuit; sed id incassum. Eandem itaque Fœminam, spiritu Cochleareæ simplice, ad 20. vel 30. guttas, è conveniente vehiculo ter in die sumpto, & spiritu Cochleariæ cathartico, tertio quoque die deglutito ad guttas 100. nec non Pilulâ *Matthiæ* die purgationis hora somni, penitus curavi.

Calor Hecticus, Appetitûs diminutio, Spiritusque vitalis defectus, locum habent inter ea, quæ Febri Miliari superveniunt. Præcipuè, si Patientes nimis citò de lecto resurgant. Cujus rei vidi quamplurima exempla.

Methodus, quâ hîc bonis avibus utor, est hujusmodi. Sumantur manè dies aliquot, Salis Absinth. gr. 10, aut 15, ex Aq. Spadanæ haustulo; & deinde paulatim ejusdem Aquæ ℔ij; nempe, si Spiritus maximè defecerint. Aliàs ex haustu Aq. Batthoniensis, superbibendo ejusdem ℔ j. similiter. Ut hoc modo aciditatis, ubicunque in hâc Febre peccantis, reliquiæ, unà cum prædictis Aquâ & sale, excernantur. Quod si salis Absinthii usu caput doleret, præscribo Medicamentum aliquod lenitivum, 3, vel 4, quoque die hora somni sumendum. Salsa & Acida à cibis amovenda, nimiusque corporis Animique motus cohibendus. Nam ex alterutro Recidivam sæpe fieri expertus sum. Nec quicquam Febris intermittentis, è præpropero Corticis Peruviani usu, Recidivæ, certius occurrit. Cujus rei instantiam, in Dom. *Warrand* in *Milk-street* habitante, & jam fere moribundâ, vidi insignem: postquam duo alii Medici non incelebres, pro eâdem, re infectâ præscripserant. Et nonnunquam Lac Asininum, cum Testaceis Pulveribus, & præcipuè margaritis, prodesse solet.

Historia Febris Miliaris cum Apoplexiâ.

JUlii 16. 1697. ad Digniss. Virum Dom. *Muschamp*, Vicecomitissæ de *Lansborough* Maritum, in Plateâ vulgò dictâ *Pallmall* habitantem, evocatus sum. Cui Dom. *Malthas* erat Pharmacopœus; idem qui jam Regius. Annum agebat Ægrotus sextum & quinquagesimum.

Consti-

Constitutione erat pituitoso sanguineus, & obesus: Appetitu gaudebat optimo: deditus negotiis & cogitabundus. Ab aliquo retroacto tempore cum Asthmate ac Nephritico dolore laborasset, Calculos nonnullos, usu Olei Lini ad Cochlearia tria singulis noctibus à me præscripto, cum Urina emisit. Proximè præcedentibus aliquot hebdomadis, calore interno, deinde & languore, sive spirituum defectu, sine ulla causa evidente, affectus est.

Suprà dicto die subito correptus est Apoplexia. Ut ex Antecedentibus jam memoratis, Respiratione cum stertore somni profundi æmulô, sensibusque læsis externis omnibus, certò comperi. Illamque à seroso potiùs quàm grumoso sanguine stagnante oriri, facies ejus minùs rubicunda monstrabat: ut clariùs patebit ex meis observationibus, quas de Apoplexia alterâ à stagnante & extravasato sanguine grumoso, altera à seroso, si vitam DEUS atque otium dederit, posthac in lucem emissurus sum.

Ad serosi sanguinis stagnantis excitandum motum, ac Ventriculi & Intestinorum onus amovendum, à quo sæpè tentatur Caput, sequentem Pulverem Emeticum præscripsi.

℞. *Salis Vitriol.* ʒiij. *f. Pulvis in doses sex dividendus. Sumat singulas ex Aq. Juglandis comp. Cochl. j. superbib. haustum posseti foliis Card. bened. alterati.*

Spiritum etiam salis Armoniaci naribus offerendum jussi. Et ut Ægrotum, tam à saburræ in Ventriculo, quàm Pulveris Emetici reliquiis, nauseam sæpe sequente die creantibus, liberarem, Pilulas sequentes præscripsi.

♃. *Pil. Tart. Querc.* ℈j. *Resinæ Jalapii gr.* iv. *Syr. è Spin. Cerv. q. s. Ms. f. Pilulæ, finitâ Emetici operatione sumendæ.*

Ad serosum laticem minuendum, sanguinisque adhuc magis accelerandum motum, Emplastra præscripsi Vesicatoria, & mixturam spirituosam sequentem.

♃. *Salis vol. oleos.* ℈iij. *Spir. Lavend. comp.* ʒij. *Ms. Sumat gutt.* xx. *ex haustu decocti Hordei Syrupo Violaceo edulcorati: Hoc jussi vehiculum, ut, & lentè augeam vim Pilularum, & Dysuriæ Dolorique Renum à Vesicatoriis, præveniam. Demum Emplastra subpedalia, ex Empl. Cephal. cum Euphorbio & Picis Burgundicæ ana æ. p. curavi applicanda.*

Die prædicti mensis 17mo Ægroto assidentes mihi narrabant, illum statim à peractâ vi vomitorii è somnolentia & stertore expergefactum, sensus omnes recuperasse.

Symptomata jam tum apparentia, hujusmodi fuere, viz. Tumor faciei, & totius capitis: quod eo Anno in Febre Miliari commune erat. Calor etiam Febrilis, Pulsus frequens, sed debilis; cum defectu Spirituum, maximaque Pectoris oppressione cum suspiriis, scilicet, à malignitate Morbi, non nimiis evacuationibus. Quippe Pulsus, post eas finitas, nihilo quàm ante, debilior fuit. Neque subiit alterationem, quoties de Spirituum defectu Ægrotus querebatur. Urina tenuitate aquea & satis copiosa; Lingua humore albo & viscoso cooperta;

Sitis immunis, etiamsi & insomnis fuit. E quibus omnibus Symptomatis & præcipuè ex oppressione Pectoris cum suspiriis, spirituum defectu, (signis mihi Pathognomonicis) Febrem hanc esse Miliarem, Pustulasque suo tempore expectandas præmonui. Nec quidem Apoplexia, si hîc non fuisset Symptoma, sed primarius Morbus, tam citò & perfectè evanesceret.

Ut itaque secundùm meam methodum in hoc Morbo consuetam, lenem & continuam foverem Diaphoresin, irregularibus Caloris Frigorisque paroxysmis occurrerem, tandemque lentam Pustularem eruptionem efficerem, sequentia præscripsi.

℞. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ʒß. *Sumatur* 6ta *quaque hora è Julapii sequentis Cochl.* i, *superbib. Cochl.* iv. *vel* v.

℞. *Aq. Lact. alex.* ℥vj. *fl. Tiliæ* ℥iv. *Pæon. comp.* ʒvj. *Margar.* pp. ʒj. *Sacchari albiss. q. s. Mj. f. Julapium.*

Jussi etiam persistat in usu Decoct. Hord. cum Syr. violaceo: Ut & diluendo à dolore Nephritico præcaverem, & satis materiæ fovendæ Diaphoresi suppeditarem. Verùm ne frigido nimis regimine Spiritus Ægroti deficerent; singulis Decocti haustibus mixturæ spirituosæ antea præscriptæ gutt. xx, addendas curavi. Ne omiserim indicationum, etiamsi contrariarum, alicui satisfecisse. In quâ re Ars Medicinalis præcipua consistit.

Ad viscidam materiam linguæ obductam præscripsi Mucilaginem ex Sem. Cydon. & Psyllii, syr. è Rubo Idæo edulcoratam; cujus Cochl. j. sæpe sumeret sensim deglutiendo.

Die 18vo, Caput vi Vesicatorii detumuit superiùs. Urina coloratior aliquanto magis, & paucior. Spiritus, sudoris mediocris & mixturæ prædictæ cordialis beneficio, non tam multùm defecerunt. Adhuc tamen depressi cogebant suspiria, cum querimoniis de pondere Pectori incumbente. Quibus pensitatis, in omnium hactenus sumptorum repetitione persistere decrevi.

Die 19no, eadem apparuere Symptomata, quæ antea. Si modò id excipias, quòd Caput leviter gravari incepit, & Alvus, non obstante Decocti Hordei cum Syrupo Violarum usu, astricta fuit. Quibus ut prospicerem Symptomatis, Renumque dolorem adhuc præcaverem, Clysterem sequentem præscripsi.

℞. *Decoct. commun. pro Clyst.* ℥viij. *Mell. Mercur.* ℥iij. *Sacch. rubr. q. s. Ms. f. Enema.*

Die 20mo, ex Enematis usu liber erat à Capitis gravedine. Ulcere autem è Vesicatorio citius quàm debuit exsiccato, prædictus Tumor, spirituum defectus, pectoris oppressio, nonnihil renovari videbantur; sed sine quovis alio suboriente Symptomate. Vesicatoria itaque ponè aures applicanda jussi, decocti prædicti duabus Libris, Aq. Pæon. comp. ℥iiij. addendas, & cum singulis illius haustibus Spir. Lavend. comp. gutt. xv. sumendas imperavi. Hisque non satis prævalentibus, Aq. Theriacal. Cochl. j. vel ij. adhibenda, & circa quintam vespertinam Enema repetendum.

Die-

Diebus 21mo, & 22do, omnia symptomata cùm sint mitiora, antea præscripta continuanda, & solummodo Emplastra suppedalia addenda curavi.

Die 23tio, Vesicarum ultimò excitatarum Ulcera jam ferè exsiccata sunt. Caput de novo extumuit, spiritusque magis defecerunt. Quamobrem mandavi, Emplastra Vesicatoria Carpis apponenda, pulveris, Julapii, & Decocti usum continuandum, repetendumque Enema præscriptum.

Die 24to, omnia symptomata laudabilia. Excepto Urinæ pallore, Capitisque gravedine cum quâdam somnolentiâ. Quare cùm Metastasin metuerim, à prædictâ methodo recedens, sequentes Pilulas præscripsi.

♃. *Pil. Tart. Querc.* ℈j. *Resinæ Jalap.* gr. iiij. *Syr. è Rhab. q. s. Ms. f. Pilulæ statim sumendæ.* Et cum continuato usu decocti Hordei, ut ultimò parati, Vesicatoria ampla Femoribus internis applicanda jussi.

Die 25to. Urina tingitur aliquanto magis; Caput sanatum optimè; Spiritus redivivi, Pustulæque Miliares super pectore emicuerunt.

Si quis hîc Catharsin suprà memoratam, quasi Pustularum eruptioni contrariam, reprehenderet; effectus ipse objicienti respondet. Verùm etiam reminisci debet, hujus Ægroti habitum fuisse adiposum: Neque ex Vomitu & Catharsi primò præscriptis, elevatio Tumoris in Capite impedita fuit, sed materiæ morbificæ copiam minuendo potius accelerabatur.

Cùm jam Pustulas Miliares pullulare viderim, Pulverem è Chel. Cancr. comp. 4ta quaque hora è Cochleari Julap. sequentis sumendum jussi.

℞. *Aq. Card. Bened. Melissæ, Cinnamom. Hord. an.* ℥iij. *Epidem.* ℥iß. *Margar.* pp. ʒj. *Sacch. albiss. q. s. Ms. f. Julap.*

Præscripsi etiam, ut cum Decocto Hordei Apozematis sequentis haustulum sumat.

℞. *Rad. Scorzon.* ℥j. *Cort. Aurant. cond.* ʒvj. *fol. Melissæ, Galegæ, an. Mj. flor. Cord. an. p. jß. Sem. Card. bened.* ℥ß. *coq. in Aq. font. q. s. ad* ℔j. *Colaturæ adde Aq. Epid.* ℥ij. *Ms. f. Apozema.*

Et ut per vices sumat Aq. Theriacal. Cochl. ij. Ideò nempe, quòd in hâc Febre, præcipuè declinante, dum calent Volæ manuum superiora frigescunt.

Die 26to, cùm omnia viderim Symptomata adhuc leviora, ultimò præscriptorum usum sensi continuandum.

Die 27mo, Pustulæ Miliares numero & magnitudine auctæ sunt. Ideòque Julapio ultimo præscripto hoc substitui.

℞. *Aq. Melissæ, Cinnamom. Hord. an.* ℥v. *Scord. Comp.* ℥iß. *Epidem.* ℥j. *Syr. è Cort. Citr. q. s. Ms. f. Iulap. de quo sumat haustulum in languoribus.*

Die 28vo, Pustulæ visæ sunt adhuc magis elevari, spiritusque nullo modo defecere. Cùm tamen dorsa manuum frigescerent, ideò novissimè præscripta continuari velim.

Die 29no, Febris declinare cœpit. Quare Julapium continuandum,

dum, & Enema injiciendum jussi.

Die 30mo, Symptomata omnia evanuere. Quoniam tamen de aciditate quâdam in Ventriculo questus est; præscripsi Margarit. pp. ℈j. è Julap. seq. Cochl. j. sumendum aliquoties in die.

℞. *Aq. Lact. alex. Meliss. Cinamom. Hord. an.* ℥iij. *Epid.* ℥j. *Sacch. perlat. q. s. Ms. f. Julap.*

Deinde ut per biduum triduumve Decocto Hordei, cum spiritus Lavend. comp. guttis aliquot, & Julapio, uti persisteret. Demumque aquas Strethamenses à ℔iv. ad ℔ij. coctas sumeret, ter iterando. Quibus remediis ab Apoplexia, Febre, Renumque affectu perfectè liberabatur.

Historia Febris Miliaris cum Artuum inferorum Paralysi.

CIRCA Decemb. finem, 1705. Vir Humanissimus D. D. *Garth* atque Ego vocati fuimus ad D. *Throgmorton* Viduam, Ducissæ *Northumbriæ* Filiam, dies aliquot antequam parturiret; cuique D. *Birch* ut Pharmacopola ministravit. Fatigarunt illam Vomitio ferè perpetua & ægritudo. His etiam astrictio Alvi, & inappetentia, Tussis, & Dyspnœa spirituumque defectus accessere. Quæ omnia ex mœrore ob nuperam mariti mortem contigisse æstimabantur.

Primo loco Emplastrum stomacho applicandum, & aquam Strethamensem cum sale Absinthii sumendam præscripsimus: nempe ut Ventriculi & Intestinorum motum rectificaremus. Hinc equidem rarior Vomitio; at nonnihil nutabant Spiritus. Qui tamen, cùm ægra postea puerperio, cubaret, continuatâ Diaphoresi quodammodo restituti sunt.

Verum circa tertium puerperii diem Artus inferni, Paralysi correpti, suam movendi vim amiserunt. Et nocte proximè sequente adeò defecere Spiritus, ut penè in Syncopen incideret. Quare & prædictus Collega meus nocte vocatus, Emplast. Vesicat. Femoribus quamprimum applicanda, Bolumque sequentem sumendum præscripsit.

℞. *Salis Volat. Succini* gr. viij. *Croci* gr. iv. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Conf. Alcherm. sine odor. q. s. ut f. Bolus cum Julapio appropriato deglutiendus.*

Die proximo manè Ægrotæ Spiritus haud parum elevati sunt. Verùm Paralysin nullâ ex parte recessisse vidimus. Sed & mediocrem Tumorem, & dolorificum eidem accessisse. Dixi, non infrequenter in Febre Miliari, Paralyticos affectus, ex materiâ morbificâ in Artus descendente, suboriri. Deindeque statim ad Ægrotam accedentes in denudato Pectore Pustulas conspeximus Miliares, Febremque Miliarem, Morbum originalem agnovimus. Unde concordi animo Medicamenta Diaphoretica, aliorum omnium maximè necessaria decrevimus; & Januarii die quinto à nobis sequentia præscripta sunt.

℞. *Pulveris è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Croci* ℈ß. *Conf. sine odor. q. s. Ms. f. Bolus sextâ quâque horâ su-*

sumendus è Cochl. I. *Iulap. sequent. superbib. Cochl.* iv. *vel* v.

℞. *Aq. Ceras. nig.* ℥x. *Bryon. comp.* ℥ij. *Sacch. albiss. q. s. Ms. f. Julapium.*

Januar. die 6to, Ægrota paulò erat vivacior, Pectusque illi minus oppressum: Dyspnœam autem ex Tussi adhuc passa est, cum vigiliis. Quare & Bolo, die præcedente præscripto, addidimus Haustum sequentem.

℞. *Aq. Puleg. Rutæ Theriacal. Syr. de Mecon. an.* ℥j. *Tinct. Castor.* gutt. X. *Ms. f. Haustus.*

Die 7mo, Spiritus mediocriter refecti, expectoratio facilior, Pustularumque Miliarium eruptio magis conspicua. Bolum itaque jussimus cum Julapio repetendum, & Haustum vesperi.

Die 8vo, omnia Symptomata facta sunt mitiora. Exceptâ Paralysi, & Musculorum Laryngis Hystericâ quâdam Convulsione leviori. Ideòque præter antea præscripta, Pilulas, è Castor. gr. vi, & Assæ fœtidæ gr. xij, sex parandas singulisque noctibus duas sumendas imperavimus.

Die 9no, Respiratio longè magis quàm antea difficilis, & dolori Lateris Pleuritico ac vehementiori conjuncta. Metuimus à Venæ sectione malum eventum: nempe, ne exinde Pustulæ Miliares retrocessissent. Urgentia autem Symptomata prævalebant; & emissi Sanguinis sperato fructu, tum Ægrota, tum nosmet freti sumus. Hoc tamen, non sine Decocto Pectorali, Boloque antea in usu, & Spermatis Ceti ʒß. sumptis. Quibus & addidimus Emplastrum laterale è Pice Burgundicâ, Haustumque vesperi Paregoricum, & Oleum Lini in promptu habendum, sumendumque urgente Dispnœâ.

Die 10mo, respirabat paulò liberiùs, mitiùsque Latus doluit. Spiritus tamen defecere maximè. Interim Miliarium Pustularum moles conspicua & multitudo præbebant salutis spem haud mediocrem. Quas Diaphoreticis adhuc fovendas pro penso habuimus imprimis accurando. Et ad Dyspnœam, etiamnum prævalentem, jussimus Olei Lini Cochl. ij. secundâ quâque horâ sumenda. Et si Alvus indè laxa fuerit, mixturæ sequentis Cochl. aliquot bibenda.

℞. *Diascordii* ʒiij. *Aq. Pulegii* ℥vj. *Epidem.* ℥j. *Ms.*

Die 11mo, Pustulæ Miliares erant laudabiles, spiritus quodammodo refecti, Dolorque aliquanto mitior. Respiratio tamen adhuc difficilis, sedesque paulò molliores. Bolo itaque & Apozemati Pectorali jam in usu adjecimus Decoctum album alternis vicibus sumendum, Emplastra Vesicatoria Brachiis applicanda, & horâ somni haustum sequentem.

℞. *Aq. Puleg.* ℥ij. *Tinct. Martis gutt.* xx. *Ol. Amygd. dulc.* ℥j, *Syr. de Mecon.* ʒvj. *Ms.*

Die 12mo, Pustulæ Miliares satis conspicuæ; at difficilior Respiratio, & Diarrhœa, adhuc perstitere. Bolum etiam cum Julapio, Oleum Lini, mixturam cum Diascordio, & Haustum pacificum iterari voluimus.

Die 13io, substitere sedes, Pustulæque Miliares adhuc optimæ. Dys-

pnœa tamen, Laterisque dolor, paulò pertinaciores. Bolum itaque præscripsimus continuandum. Et quòd ab Oleo Lini maximè abhorruerit Ægrota Ol. Amygdal. dulc. Cochl. j. teria quaque hora bibendum. Nec non Hyssopi folia cum Radicibus Helenii Decocto Pectorali addenda.

Die 14to, cum intermittente Diaphoresi, febrilem calorem accendi, continuari Dyspnœam, & Vesicarum Ulcera penè exsiccata vidimus. Quare præter antea præscripta repetenda, Vesicatorium inter scapulas applicari voluimus.

Die 15to, Spiritus ei longè magis, quàm ab aliquot diebus retro actis, fuere depressi. Loco itaque Boli hactenus in usu, sequent. substituimus.

℞. *Confect. Rauleens* ℨß. *Croci, salis Vol. salis Armon. an. gr.* vj. *Syr. Caryophil. q. s. f. Bolus.* Reliquaque ut antea sumenda.

Die 16to, Spiritus aliquantò vivaciores, leviorque Dyspnœa; Dolor tamen lateralis paulò asperior. Ideòque Bolum præscripsimus priorem, Haustumque pacificum cum Decocto pectorali repetendum.

Die 17mo, Eadem quæ die præcedente jussimus sumenda. Jam enim, & hinc in dies, omnia meliora videbantur. Tandemque membra, hactenus Paralytica, vim suam motivam aliquatenus recuperavêre. Postquam itaque Mannæ ℥ij, in decoct. Pectorali dissolutas sumpsisset, fotum præscripsimus Tibiis applicandum, Vini Chalybeati usum, & ut Bathoniam adiret.

Historia Febris Miliaris cum Delirio Motibusque Convulsivis.

AUGUSTI 8vo, 1700. vocatus sum ad D. *Bullock* apud Insigne calcei Equini, in Vico *Cheapside* vulgò vocato. Cui Pharmacopœus erat D. *Wyer* in Vico vocato *Woodstreet.* Vicesimum quartum annum agebat, constitutione pituitoso-melancholicus, & adhuc Cælebs.

Post itinera quædam rure peracta sensit ægritudinem, cum diminuto appetitu, depressosque spiritus, atque oppressionem Pectoris cum suspiriis, per intervalla. Pro remedio Vinum nonnunquam, & Aquæ cujusdam cordialis aliquantulum bibere solebat, Appetitus tandem omnino aboletur. Et pridie quàm illum visitavi, Vomitu, Diarrhoeâ, & Hæmorrhagiâ Narium correptus est. Sumpto autem Medicamento quodam interno, & Nuchæ apposito Vesicatorio ex Pharmacopoei præscripto, ista disparuere Symptomata.

Cùm ego primùm Ægrotum adiverim, horrore quodam laborabat, cum frigore & calore, se mutuò insequentibus, sed temporibus incertis. Maximam etiam pectoris oppressionem cum suspiriis & languorem spirituum passus est: Nec non Animi perturbationem, per intervalla ad Delirium usque, recurrentem. Item Manuum & Linguæ Tremorem, cum Motibus Convulsivis & Vigiliis,

liis. Pulsus etiam frequens & debilis; lingua viscositate alba obducta, sed sine siti; & urina sanorum similis.

Ex oppressione pectoris & languore, hanc Febrem in Miliarem, eamque ex inæquali calore ac leni simplicem terminaturam prænovi. Ideòque Carpis Emp. Vesicatoria, & Plantis pedum alia ex Cephal. cum Euphorbio & Pice Burgundica applicanda jussi, & sequentia sumenda ad lenem Diaphoresin excitandam.

℞. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. Lapid. Goensis an.* ℈ſ. *Mſ. f. Pulvis sextâ quaque horâ è Cochl.* j. *Julap. seq. sumendus, superbib. Cochlearia* vj.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥viij. *Cinnam. hord.* ℥iv. *Epidem.* ℥j. *Sacchar. perlati q. ſ. Mſ. f. Julap.*

Et ut Sudor lenis continuò, & facilius emanaret, seq. Apozema addendum curavi.

℞. *Rad. Fragar. Chelidoniæ major. an.* ℥j. *Fol. Fragar. Mij. flor. Paralyseos p. ij. sem. Cardui benedict.* ℥j. *Bulliant in Aq. font. q. ſ. ad* ℔ij. *Colaturæ adde Syr. Croci,* ℥j. *Mſ. f. Apozema, de quo sumat. Cochl.* x. *ſæpe in die.*

Die 9no, Calor, sine subsequente Frigore, regularis fuit & Cutis humida; spiritusque non multum defecere. Æger tamen de quadam oppressione pectoris cum suspiriis valde querebatur; & Deliria, Tremores, Motusque Convulsivi adhuc perstitere. Ideòque Pulveris, Julapii, & Apozematis usum suasi continuandum. Et ad viscidam materiam, linguæ & palato obductam, mucilagine, ex Sem. Cydoniorum & Psyllii cum Hordeo coctis, os colluendum præscripsi.

Die 10mo, Calor similiter ac die præcedente regularis; sine renovato Frigore, Cutisque humida. Sed Motum Tendinum Convulsivi adhuc majores. Quapropter Vesicatoria Tibiis internis applicanda jussi: ℞. *Lapid. Goenſ.* ℈j. *cum Pulv. de gutt.* ℈ß. *ex Aq. Lact. alex. Coch.* j. sexta quaque hora sumendum *superbib. Cochl.* X. Et quoniam erat Æger nauseabundus, regioni ventriculi apponendum Emplastrum sequens.

℞. *Empl. Stomach. Magiſtr. part. ij. Carannæ, Taccamah. an. p.* vi, *Ol. Cinnam. gutt.* vi, *Mſ. f. Empl.* Et ut vicibus interpositis bibat haustum Julapii cum gutt. XV. mixturæ ex *Sp.* C. C. ℥ß. *Tinct. Caſtor.* ʒij. Et in quantum præscripta Mucilago vix quicquam in viscidam materiam linguæ adhærentem prævalebat, Gargarismatis sequentis usum imperavi.

℞. *Aq. Meliſſ.* ℥vj. *Epidem.* ℥j. *Syr. de Althæa, Jujubin. & Mellis Mercur. an.* ℥j. *Mſ. f. Gargariſm.* Aquam addidi Epidem. ne quid mali, etiamsi parum deglutiret accideret.

Vesperi pleraque conspexi ut antea. Motus quidem Convulsivi rariùs iterabantur; verùm spiritus valdè defecerunt, manuumque superiora frigebant, volis interim calore affectis. Idcirco, omisso Pulvere de gutteta, Bolum sequentem præscripsi.

℞. *Conſ. Lujulæ* ℈j. *Bezoar Orient.* ℈ß. *Croci gr.* vj. *Caſtor. gr.* iv. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. f.* Bolus sextâ quaque horâ sumendus cum Julapio antea præscripto.

Die 11mo mala Symptomata fere disparuerunt. Ideòque ultima præscripta jussi continuanda. Sed quia Apozematis patientem tædebat, in ejus locum substitui Aq. Lactis & Decoct. Pectoral. an. ℔j pro potu ordinario, ut eo melius gustui gratificarem. Nec quicquam jam de Diarrhœa, quasi ex Decocto accidere possit, metum offerebat.

Vesperi omnia ut antea. Proindèque in usu omnium ultimò præscriptorum persistendum decrevi.

Die 12mo similiter: exceptâ quàdam corporis inquietudine. Ad quam Vesicatoria pone Aures applicanda jussi, & sequentem Haustum statim sumendum.

℞ *Aq. Paralys.* ℥iij, *Croci* ℈ß. *Syr. Paral.* ℥ß. *Ms. f. Haustus.*

Die 13io Inquietudini prædictæ jam abolitæ supervenit Hæmorrhagia narium. Quare suasi Ægro, ut affatim bibendo potum ultimò præscriptum sanguinem dilueret: Sed & persisteret in usu Boli, Julapii, & Mucilaginis. Et si de novo accideret Hæmorrhagia, sequens sumeretur Haustus.

℞. *Aq. Spermat. Ranar.* ℥iij. *Syr. Plantag.* ℥jß. *Ms. f. Haustus.*

Sub vesperam Hæmorrhagia substitit. Reliqua Symptomata, viz. Delirium, Tremores, Motus Convulsivi, Languores, Pectorisque oppressio, in statu eodem ferè ac antea fuere. Ideòque & ultimò præscripta continuavi. Hoc solùm addendo, ut Apozematis, ex Decocti Hordei ℔j. Syr. Viol. ℥ij, sumeret Cochl. X. ter in die, tepidè.

Die 14to, Ægroti conditio pene eadem: nisi quòd aliquanto magis delirabat. Immiscui itaque singulis Bolis Camphoræ grana aliquot, & cætera continuanda jussi.

Die 15to Pustulæ Miliares tandem emissæ Spiritus Animales elevarunt. Attamen Tremores Motusque Convulsivi iidem manebant; & Delirium potiùs videbatur exacerbari. Cùm autem id fieri ex eruptione Pustularum nimis tardâ ac rarâ existimarem; Antimonium Diaphoreticum (cujus efficaciam, tum ad Pustulas expellendas, tum ad sedanda Deliria, expertus sum) sequenti modo præscripsi.

℞. *Antimonii Diaphoret.* ℈j. *Conservæ Lujulæ* ℥ß. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f.* Bolus sumendus è Cochleari Potûs pectoralis, superbibendo Haustum ejusdem. Post horas quinque Bolum cum Castoreo & Croco sumendum jussi, atque ut alternis vicibus repetantur. Et ut injiciatur Gargarismus ope Syringæ sæpe in die: quia lingua, Antimonii Diaphoretici usu, frequenter viscido humore inficitur.

Vesperi uberiùs altiùsque exstabant Pustulæ; aliaque Symptomata mitiora sunt, Delirio solo excepto. Quare & prohibui Volatilia, Antimonium autem Diaphoreticum quinta quaque hora, cum Decocto pectorali, repetendum mandavi; & Gargarismatis Julapiique usum continuandum.

Die 16to Pustulæ erant adhuc crebriores, eæque majores quàm quæ primò pullulabant. Longè etiam levius Delirium per intervalla. Ideòque censui optimum fore, ut Ægrotus persistat in ultimo præscriptorum usu. Quoniam tamen Tremores,

Mo-

Motusque Convulsivi, non obstante Pustularum eruptione, ex aliquâ parte manebant; Vesicatoria Brachiis internis applicanda jussi.

Vesperi omnia penè ut tempore matutino. Excepto Delirio, quod fit adhuc mitius. Ex causæ nempe metastasi, à Cerebro in Brachia. Nam Motus Convulsivi intensiores fuere. Quare & ultimò præscripta judicavi continuanda.

Die 17mo Pustulæ numerosiores auctioresque erant. Motus tamen Convulsivi reliquaque Symptomata prope eadem. Tussis autem ac languor aliquantò graviores. Quare & antea præscriptis addidi Aq. Theriacal. Cochl. j, in Spirituum deliquiis; & usum seq. Apozematis.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔ij. *Syr. Croci* ℥j, *Ms. sumat Haustum frequenter.*

Vesperi Tussis Spirituumque defectus fuere leviores; Ideòque ultimò præscripta continuanda imperavi.

Die 18vo omnia ut die præcedente vidi, eademque remedia curavi repetenda.

Post horas autem aliquot elapsas à meo discessu iterum accersor. Motus enim Convulsivi aucti fuerunt ex improviso, Spiritusque magis defecerunt. Exinde verò nil metuebam; Pustulæ enim copiosissimæ enatæ, Motusque aucti Convulsivi, Delirium mitigarunt. Præscripsi tamen *Pulv. de gutt. cum Sem. Pæoniæ, & haustum ex Aq. Card. bened.* ℥iij. *Croci* ℈ß. *Syr. Caryoph.* ʒj.

Eodem die, paucas post horas, nuncius ad me occurrit, qui ajebat, Ægrotum brevi moriturum. Quem cùm revisi, laborantem inspexi Motibus Convulsivis, iisque gravioribus. Sed exinde Delirium fuit mitius. Et prædixi illius matri, similes Motus repetitos iri donec à Delirio perfectè liberaretur. Et ut prædixi, à proximè sequente Paroxysmo omnino evanuit; & tam Animi quàm membrorum quies restituta fuit. Cavendo tamen ne prædicta Symptomata novarentur, sequens Apozema (sæpissimè in Adultis, præcipuè autem infantibus expertum) præscripsi.

℞. *Ungulæ Alcis rasæ* ℥j, *Sem. Pœon. Visc. Querc. an.* ʒiij, *Ras. Cran. Human.* ℥ß. *Coqu. leniter in Aq. font. q. s. ad* ℔iß. *Colaturæ adde Syr. Pœon. comp.* ℥iij, *Ms. f. Apozema. Sumat. Cochl.* x. *frequenter.* Jussi etiam manuum volas pedumque plantas Oleo succini illinendas; succum Rad. Paralys. tempore Paroxysmi Naribus attrahendum; sumendumque Bolum sequentem.

℞. *Cons. Anthos, Pulv. e. Chel. Cancr. comp. an.* ℈j, *Castorei gr.* vj. *Syr. Pœon. comp. q. s. Ms. f.* Bolus sumendus è Julapio antea præscripto. Et ne prædicta, si forsan repeterentur, symptomata, tandem in Apoplexiam vel Convulsionem generalem terminarent, addidi Antimonium Diaphoreticum, ad Pustulas Miliares adhuc numerosius altiusque expellendas. Et ad seri sanguinis morbifici extrahendas reliquias, Vesicatoria Femoribus applicanda jussi.

Die 19no Pustulæ copiosissimæ

ad tantam crevere molem, ut latæ unguis medietatem æquarent, ut Ægroti verbis utar. Delirio deinde Motibuſque Convulſivis profligatis, manuum duntaxat Tremor, corporis debilitas, ſpirituumque aliqualis languor ſuperſtites fuere. Boli itaque & Antimonii Diaphoretici loco juſſi Pulv. è Chel. Cancr. comp. ℈j. cum Julapio antea præſcripto ſexta quaque hora ſumendum, ad leniter continuandam Diaphoreſin. Ut languoribus Aqua Theriacalis uſurpetur: in potum ordinarium Apozema Antepilepticum: Et ad linguam, adhuc quodammodo affectam, Gargariſma.

Die 20mo omnia in eodem loco ac in die præcedente ſtabant. Excipe id tantum, quòd Puſtulæ videbantur paulò minùs turgeſcere. Mandavi itaque ut Antimonium Diaphoreticum, Pulviſque è Chel. Cancr. compoſitus alternis vicibus ſumerenrur. Et Gargariſmatis, Julapii, & Apozematis ultimò præſcripti in uſu perſiſteret.

Die 21mo Puſtulæ verſus ſiccitatem declinabant. Apozema tamen, cum Pulv. de Lap. Goenſ. & Pulv. de gutt. cenſui continuandum. Nec non Gargariſma cum Mucilagine, ad linguam nondum ab immunditie omnino liberam.

Veſpere calorem linguæ ſenſit, & internum, ſine ſudore. Præſcripſi itaque Margaritarum pp. ℈j. ſingulis doſibus Pulveris jam in uſu addendum. Et ex hauſtu potûs ordinarii Spir. C. C. gutt. xx. ſecundâ vel tertiâ quâque horâ ſumerentur, donec lenem Diaphoreſin excitaverint.

Diebus 22do & 23io, cùm omnia optata viderim, noviſſimè præſcripta decrevi repetenda.

Die 24to, cùm internus calor uſque perſtiterit, Pulverem jam in uſu ſuaſi continuandum. Et in languoribus Sal. Vol. Oleoſ. cum Spir. C. C. ex hauſtu potûs ordinarii ſumendum.

Diebus 25to & 26to, reliqua omittendo, ſolummodo Sal Vol. Oleoſ. ex potu ordinario ſumend. juſſi. Et Julapium ſequens ad languores, ſi fortè acciderint, in promptu habendum.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥viij. *Scordii compoſ. Saxon. frigid. an.* ʒij, *Pæon. comp. & Syr. Pæon. comp. an.* ʒi *Mſ.* Et ſic tandem Æger perfectè convaluit.

Hiſtoria Febris Miliaris ex Opii uſu deſinentis in Apoplexiam.

Auguſti 4to, 1697. evocatus ſum ad *D. Thom. Weſtern*, in Vico *Thames ſtreet* dicto cui D. *Lancashire*, erat Pharmacopoeus.

Vir ille habitu obeſo gravabatur, & Plethora: Magno Capite, buccinata facie, brevique Collo præditus. Unde & quocunque morbo antea laboraverat, Caput ei ſemper doluit, & delirabat. Ante dies aliquot lavavit Pedes, & cum amicis liberè comedit. Poſtea verò de Nauſeâ & Ægritudine, cum Calore & Frigore irregulariter recurren-

rentibus, Spirituumque languore & oppressione pectoris cum suspiriis querebatur. Nec Aqua quædam Cordialis, quam sponte sumpsit, Ægritudinem levavit.

Cum prædicto die illum visitaverim, Pulsus erat frequens & debilis; Nausea & Ægritudo, nihilo mitiores. Cum Calore & Frigore, vicibus alternis, sed duratione incertis, Spirituum defectus, Pectorisque maxima oppressio cum suspiriis. Nec sine quâdam perturbatione, quoties somnus irrepere incepit. Quibus omnibus ritè perpensis, imprimis Haustulum sequentem præscripsi.

♃. *Salis Vitriol. Vomit.* ℈iß. *Ex Aq. Iugland. comp. sumatur.* Et in languoribus bibat Julapii sequentis haustum. ℞. *Aq. Menth.* ℥x. *Epid.* ℥iß. *Sir. de Menth.* ℥j. *Ms. f. Iulapium.*

Die 5to Nausea & Ægritudo minores sunt. Idem verò languor, eadem Pectoris oppressio, & Ægroti dormituri perturbatio. Pulsus adhuc frequens & debilis. Manuum caluere volæ, minimè superiora. Urina sanorum similis; Calorque internus sentitur absque siti. Ex quibus Symptomatis novi Febrem adesse Miliarem. Ut itaque lenem excitarem Diaphoresin, proprioque potu illam fovendo Symptomatis prædictis obsisterem, sequentia præscripsi.

♃. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* gr. xxv. *Syr. Caryoph. q. s. Ms. f.* Bolus è Julapio antea præscripto sumendus sexta quaque hora.

♃. *Decoct. Hord.* ℔jß, addendo inter coquendum Cochinellæ ℈j. Colaturæ adde *Syr. Caryoph. & Viol. an.* ℥j. *Ms. f. Apozema.* Sumat haustum per intervalla.

Vespere omnia vidi emendatiora. Ideòque Bolum ad ℈ß, augendum & continuandum præscripsi. Ut persisteret in usu Apozematis; & in languoribus, cum Salis Volat. Oleosi gutt. xx, vel Aq. Theriacal. Cochl. ij. At si remissior fuerit Diaphoresis, loco Salis Vol. Oleos. Spir. C. C. gutt. xx. sumeret. Et quoniam Patientis amici eundem narrabant in nullo Morbo tamdiu à Delirio fuisse liberum, hoc itaque præcavendo, Vesicatorium Nuchæ, & Emplastra suppedalia applicanda præscripsi.

Die 6to, manè, cùm omnia eadem ac die præcedente viderim, jussi antea præscripta continuanda.

Vespere quædam in pejorem partem inclinabant. Paucula enim verba locutus est ineptè; & cum Nausea singultiebat. Præscripsi itaque Empl. Stomachic. Magistral. cum Caranna, Taccamahacca, & Ol. Cinnamomi, regioni ventriculi applicandum; & Possetum Salviâ & semine Anethi alteratum: utpote in singultu à me probatum & expertum, pro potu ordinario.

Die 7mo, minus singultiebat; post duas tresve sedes, à Delirio omnino liberabatur; Pustulæque Miliares super Pectore emicuere.

Hodie Ægroti Amici Alium Medicum mihi addiderunt Collegam. Is sedes, ne Pustularum eruptioni obstarent, cohiberi voluit; ideòque Adstringentia ex Diascordio & similibus quamprimum adhiberi. Ego verò, sumendo argumentum

à ma-

à materiæ morbificæ Colluvie, nempe tum ad pustulas replendas, tum ad sedes sufficiente, suasi contrarium. Allegavi etiam, exempli loco, fœminam quandam generosam, quæ à Diarrhœâ, errore quodam suppressâ, indeque morbosa materiâ ex partibus inferioribus in Cerebrum irruente, paucas post horas obiit. Et in nostro Patiente, scilicet obeso habitu, brevique cervice, & eâ ratione ad Apoplexiam proclivi, multò magis humorum Metastasin nos cavere instabam debuisse. Attamen, ut in hâc re mediam ineamus viam, assensum haud difficilem præbui. Præscripsimus itaque Bolum ex Margaritar. & Corallior. pp. an. gr. xv. Salis Absinth. gr. vij. Syr. Caryoph. q. s. Et ut bibat Decoctum album, Cochinellâ concoctâ, & Aq. Cinnamom. Hord. alteratum, instar potûs ordinarii. Ut Emplastrum ex Galbano Umbilico applicetur; ut & mucilagine, Aq. Rosarum extracta, os madefiat.

Vespere Diarrhœa multo mitior fuit. Sed aliquanto plus delirabat Æger; fortè à sedibus rarioribus. Neque à singultu omnino abstinuit. His animadversis, addidimus antea præscriptis Emplastra Vesicatoria Brachiis internis applicanda. Emplastra etiam subpedalia, & Possetum alteratum, ut à me antea præscriptum,

Die 8vo, tertius Medicus ad consultandum vocatus suam opinionem, de sedibus necessariò supprimendis, statim proposuit. Dixitque aliàs impossibile fore (ut ipsius verbi utar) Pustulas emitti. E contra Medicorum prior, atque egomet objecimus materiæ morbificæ abundantiam, & Delirium, aliaque periculosa Symptomata, ex illius Metastasi metuenda: Sed frustra. Ille itaque sequentia præscripsit.

℞. *Theriac. Androm.* ʒß. *Pulv. è Chel. Cancror. comp. Spec. Confect. de Hyacinth. an.* gr. xij. *Syr. Cydon. q. s. Ms. f.* Bolus sumendus è Julapii seq. Cochl. j. superbibendo Julapii dimidium quàm primum, reliquum post horam vel primam sedem.

℞. *Aq. Cynam. Hord. Menth. an.* ℥ij. *Epidem.* ℥j. *Syr. è Mecon.* ℥ß. *Diascordii* ʒj. *Ms.* Et Emplastra Vesicatoria tibiis applicanda.

Collega primò vocatus illi assensit de Bolo sumendo; sed Julapium constanter reprobavit. Nihilominus ambo Medicamenta [circa nonam matutinam præscripta] sumpta sunt.

Circa tertiam vel quartam pomeridianam iterum convenimus, intelleximusque patientem statim à suppressis sedibus in Apoplexiam incidisse. Quem etiam, Pustulis Miliaribus in universum deletis, sensibus orbum vidimus. Quare & Vesicatoria Capiti & Carpis quamprimum applicanda jussimus, Sternutatorium è Flor. Lilii conv. insufflandum, & sequentia sumenda.

℞. *Salis Vol. Oleos. Tinct. Castorei, sp. Lavend. comp. an.* ʒj. *Ms.* Sumat frequenter gutt. xxx. circiter, ex haustulo Julapii seq.

℞. *Aq. Meliss. Rutæ an.* ℥iiij. *Pæon. comp.* ℥iß. *Spir. Lavend. comp.* ʒiij. *Tinct. Castor.* ʒj. *Syr. Pæon. comp.* ℥j. *Ms. f.* Julapium ut supra sumendum. Sed incassum omnia, Nam paucas post horas mortuus est.

Histo-

Historia Febris Miliaris ex Aere frigido admisso Lethalis.

SEPT. 25. 1700. Evocatus sum ad D. *Arnold*, Cerevisiarii *Westmonasteriensis* uxorem. Cui obstetricis officium præstitit D. *Watson*: Et Pharmacopoei, D. *Broughton*, in Vico vocato *Tuttlestreet*.

Illa, antequam parturiret, dolore Colico, ventriculo, ut aiebat, quasi onusto, & spirituum defectu ingemuit.

Cum die supra dicto primùm adiverim, Aquæ serosæ, ex membranis Fœtum in Utero includentibus sed jam diruptis, effluxerunt; & Infantis caput extra orificium Uteri internum hærebat. Nempe ex viæ angustiâ, capitis mole majori, spirituum defectu, doloreque mitiori, quàm qui ad partum sufficeret.

De eodem spirituum defectu, etiam post partum exemptum, adeò querebatur, ut astantes omnes illam putarent brevi morituram. Cum autem hoc Symptoma jam idem videretur ac ante partum, idemque Pulsus; imminentis periculi nil metuens, Febrem adesse Miliarem palam indicavi, Pustulasque prædixi Miliares, tandem aliquando exituras. Ut itaque lenem Diaphoresin consuetâ meâ methodo excitarem, seq. præscripsi.

℞. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Castorei* gr. iv. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f.* Bolus quamprimum sumendus è Cochl. j. Julapii communis.

Die 26to Medicus alter magni nominis de Patientis salute consulitur: Quam adhuc de Spirituum defectu & oppresso Pectore querentem audivimus. Ex quo præcipuè Symptomate prædixi etiam alteri Medico, Pustulas Miliares suo tempore erupturas.

Ægrotæ Pulsus frequens adhuc & debilis; Calor universus, & sine alterno Frigore; Urina sanorum similis; verùm à Colico dolore (forsan Alvi bis solutæ beneficio) libera evasit. Ne tamen Lochia minuerentur ex Diarrhoeâ, Pilulas imperavimus sequentes sumendas.

℞. *Castorei* gr. vi, *Assæ Fœtid.* gr. xij, *Laud. Lond.* gr. j. *Syr. Atripl. q. s. Ms. f. Pilul.* num. vj. Sumat ij urgente Alvo, & deinceps quartâ quaque horâ. Sumantur autem è Cochl. j. sequentis Julapii superbib. haustulum ejusdem.

℞. *Aq. Ceras.* nigr. ℥viij. *Cinnam. Hord.* ℥iv. *Epidem.* ʒx. *Margar.* pp. ʒj. *Sacchar. albiss. q. s. Ms. f. Julap.* sumendum, ut suprà præscriptum est, & in languoribus.

Die 27mo Ægrotam in eodem statu, quo die præcedente, vidimus: Exceptâ leviori quadam cordis palpitatione. Jussimus itaque ut persistat in usu Pilularum cum Julapio, sumatque gutt. xx. Salis Volat. Oleos. in haustu potûs ordinarii, & in languoribus prædictum Julapium.

Die 28. Pustulis Miliaribus jam in conspectum eminentibus, Spiritus minus defecerunt, mitiora suspiria, minor oppressio. Rectè etiam effluebant

Lochia, & Alvus mediocriter soluta fuit. Consulimus itaque Pilulas sine Laudano sextâ quaque horâ sumendas. Mater verò puerperæ, mortem ex Diarrhœa pertimescens, obnixè rogabat sisteretur. Et ut videamur ex aliquâ parte ad ejus mentem accedere, mandavimus sequentis Julapii usum.

℞. *Aq. Menth.* ℥ij. *Epid.* ℥iß. *Confection. Fracast.* ʒj. *Syr. de Mecon. & de Menth. an.* ℥ß. *Ms. f. Julap.* de quo sumat Coch. iv. urgente Diarrhoea. Et ut persistat in usu salis Vol. Oleos. & Julapii perlati.

Die 29no, Ægrotam visitantes, intelleximus admodum timuisse matrem ob Diarrhoeam & illi multò largius, quàm à nobis concessum est, de Julapio præbuisse: Sedesque exindè primò inspissatas fuisse, postea omnino suppressas. Unde & palpitatio, pectorisque oppressio majores subsecutæ sunt. Quapropter & sequentia censuimus sumenda.

℞. *Croci* ℈ß. *Sumatur è Cochl. j. Aq. Lactis superbib. Cochl. V. Sumat. etiam Tinct. Croci gutt.* xx. *ex haustulo Aq. Lactis sæpè.* Usu etiam Croci, ad cordis palpitationem, fluxum Lochiorum, Spirituum defectum, Pustulasque Miliares altiùs emittendas, respectum habuimus: Demumque persistat in usu Pilularum sine Laudano, & Julapii in languoribus. Et matris importunitati cedentes, præscripsimus etiam Julap. cum Diascordio in promptu habendum: dicebat enim mater, se id velle. Ægrotæ etiam percontanti, an semet in lecto erigere, & ventilabro uti liceat, necne? assensus est alter Medicus. Atque etiam, ut in se collectis cortinis pateat lectus; ignisque extrueretur, vel nullus, vel duntaxat parvulus. Interim mihi ab illa quærenti, an ex Aëre frigido, Collo vel Pectori admisso, quicquam mali sentiret? respondet, semet exinde Spirituum defectum Pectorisque oppressionem sensisse. Quamobrem illam obnixè rogavi, ut toto illo die calido utatur regimine; eoque potiùs, quòd ille esset dies Febris Lacteæ: Ne cessante Diaphoresi Pustulæ Miliares retrocederent. Sed à nostro discessu sibi Aërem admisit, Pustulæque Miliares subitò occultabantur. Unde materiæ morbificæ in cerebrum facta est Metastasis, statimque ægra sensibus orbata est.

Cùm eventus meæ responderet prognosi, seorsum vocatus sum: sed jam nullum vidi præscribendi locum.

Ex hisce duabus Historiis clarè constat, Febrem Miliarem, cum Symptomatis mitioribus incipientem, ex minimo errore fatalem sæpe exitum habere.

Historia Febris Miliaris, ubi quoddam Animi Deliquium maximè mirabile, supra biduum erat continuatum.

SEPT. 12. 1697. advocatus sum ad D *Hall*; ad insigne Leopardi in *Blackman-street*, propè Divi Georgii Templum habitantem, nono post partum die. Cui Pharmacopœus D. *Bynn*, & obstetrix D. *Cretier.*

tier, in Vico *Abchurch-lane* vulgo dicto.

Hæc puerpera annum agebat trigesimum octavum, & sextum jam partum enixa est. Constitutione debilis; tam ex partu semper difficili, quàm dolore Colico sæpe recurrente. Quemque nuper passa est, cum Calore & Frigore alternis, & cum oppressione Pectoris, Spirituumque languore. Quæ Symptomata ab amicis tantummodo vapores, ut vulgò vocant, usque ad diem quo infans baptizatus est, communi errore, æstimabatur. Quo die visitantium multitudo adeò fuit obstrepera, ut exinde Spiritus ejus, antea debiles intensè perturbarentur, & Tremore ac Motibus Convulsivis correpta fuerit: Tantaque corporis inquietudine laboraverit, ut maritus vix potis esset eam in lecto retinere. Donec tandem, die scilicet illum quo advocatus sum præcedente, in Convulsionem universalem incidit, & summo languore jacuit quasi penè mortua.

Die supra dicto, cum circa nonam matutinam Patientem visitaturus sim, mihi Domestici narrabant, maritum ejus meum adventum per nuncium inhibuisse: jussisseque, si forte adsim, ne me in cubiculum admittant: putabat enim illam reverâ animam reddidisse. Et cùm, nolentibus illis, ægrotam adiverim, illam equidem absque pulsu, absque respiratione (ut per speculum ori & naribus appositum probavi) facieque mortis pallidissimâ, in lecto immotam & extensam Ego & astantes conspeximus.

Nihilominus è facto scrupulosiori de antecedentibus scrutinio; conjecturam feci, mortis similitudinem illam à materiæ morbificæ in totum genus nervosum Metastasi provenisse. Nam mihi hîc in mentem id venit, quod notatu dignum est in Pisciculis Tubulo vitreo inclusis & per Microscopium inspectis: in quibus, scilicet, conspicua est Sanguinis Circulatio, etiam si mortui videantur. Prohibui itaque ne per dies aliquot hanc ægrotam stragulis denudarent, & non ante septimanam sepeliendam. Et multâ contentione obtinui Cucurbitulas cum Scarificatione, inter Scapulas, & Femoribus internis applicari permittant; Emplastra Vesicatoria pone Aures & super Carpis apponi; tempora & manuum volas pedumque plantas Oleo succini illiniri, succum Paralyseos, & ex Helleboro, Salviâ, & Floribus Betonicæ Sternutatorium Pulverem, naribus alternis vicibus insufflari; & Haustum ex Aq. Lact. ℥iij. Castor. gr. vj. Syr. Artem. ℨvj. nec non Apozema pro D. *Bullock* præscriptum, si fieri possit, vi in os injici.

Post penè biduum, die scilicet 13tio, circa quartam pomeridianam, missi ad me Domestici narrabant, Chirurgum, simul ac hanc puerperam inspexerat, admiratione perculsum interrogâsse, an Cucurbitulas mortuæ applicari vellent. Utcunque tamen eis morem gerens Cucurbitulas Femoribus apposuit; at non inter scapulas, adeò multum rigebat. Vesicatoria etiam Carpis applicârunt. Cæterùm die supra dicto, nempe 13tio vesperi, licet ne mini-

minimum respiraret; visa est tamen parum calescere. Jussi itaque Cranii humani ℈j, cum Aq. Rutæ & Syr. Artemisiæ, si fieri possit, in os immitti.

Die tandem 14to, circa quartam matutinam, mollissimè respirare, atque etiam deglutire incepit. Ideoque Emplastra Vesicatoria inter Scapulas applicanda iterum præscripsi. Et ut gutt. xx. Salis Volat. Oleos. sumat sine vehiculo. Quo facto, Pustulæ Miliares demum in conspectum venere. Et in earum incrementum sequentia sumenda consului.

℞. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ʒß. Sumatur quarta quaque hora, e Cochl. j. Julapii sequentis superbibendo Cochl. iiij.

℞. *Aq. Cinnam. Hord.* ℥jv, *Rutæ* ℥iij, *Pœon. comp.* ℥jß, *Sacchar. albiss. q. s. Ms. f. julapium.* Et ut bibat de Apozemate ex Ung. Alcis pro potu ordinario.

Die 15to loqui, seseque movere valuit; & de dolore ex Vesicatoriis edidit querimoniam: Pustulæque Miliares super Pectus pullulârunt copiosissimè. Ideoque antea præscripta censui continuanda.

Die 16to Pustulæ molem acceperunt adhuc multò majorem, mensque illi redintegrata est. Nec amplius oppressione Pectoris, aut languore, sed solâ corporis imbecillitate, laboravit. Quapropter & sequentia præscripsi.

℞. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. gr.* xxv. *Aq. Lact. alex.* ℥iiß, *Epidem.* ʒij, *Ms. f.* Haustus sextâ quâque horâ sumendus.

℞. *Rad. Scorzon. Hisp.* ℥j, *Cort. Aurant. cond.* ʒvj, *fol. Galegæ, Meliss. an. M* j, *flor. Cord. an.* pj, *Sem. Card. bened.* ℥ß, *Coqu. in A. font. q. s. ad* ℔jß. Addendo Colaturæ *Syr. Limon.* ℥j. *Ms. f. Apozema*, de quo sumat Haustum ab libitum; & in languoribus Aq. Theriacalem.

Ægrotam adeò bene se habentem abhinc usque ad diem 19um omisi visitare. Jamque solum Stomachica quædam amara præscripsi, ad acuendum appetitum: Sumeretque post quartam noctem *Sacram Tincturam*, aquasque *Strethamenses* die sequente. Quo facto, in omnium admirationem perfectè convaluit. Tametsi, ut audivi, in Nate, durante Febre, nimis compressa passa est Sphacelationem. Quâ Chirurgi ope sanatâ, alios quinque vixit annos; tandemque, ut mihi ejus maritus retulit, ex dolore Colico & Convulsione eidem super inductâ è vitâ discessit.

Historia Febris Miliaris in Chronicum Morbum terminantis.

JAn. 14to, 1699. evocatus sum ad D. *Berenberg*, puerperam, tunc in plateâ *Walbrook* vulgò vocata habitantem. Cui ut Pharmacopœus inserviebat D. *Basket*. Obstetricis autem officium præstabat D. *Taylor*, in plateâ *Pater-noster-Row*.

Querebatur, dum parturiret, de virium maximè imbecillitate. Et post

post partum, ut assistentes mihi narrabant, tantâ oppressione Pectoris, cum Spirituum defectu, laboravit, ut ad trahenda suspiria cogeretur. Ex illis tamen Symptomatis nihil præter Hystericos vapores, ut vulgò vocant, suspicatæ sunt. Pridie autem ejus diei, quo me advocârunt, cùm mammas ad lactandum infantem denudâsset, & ad relaxandam alvum super aquæ calefactæ vaporem sedisset, frigorique multò semet exposuisset; exinde tandem spirituum angustiâ, respiratione difficili, Asthmatis convulsivi æmulâ, Tussique siccâ, adeò depressa fuit, ut illi mortem esse in propinquo existimaverint.

Cùm primum illam adiverim, de prædictis affectibus, atque etiam de vigiliis querelas edidit. Pulsus illi erat frequens & debilis, & febrilis calor. Urina tamen pallida, & Lochia omnino suppressa.

Ex antecedentibus suprà memoratis illam Febre Miliari laborare censui: attamen in principio mitiori. Quamdiu, scilicet, consueto puerperarum regimine gubernaretur. Postquam autem, eo ipso tempore, ut verisimile est, quo Miliarium Pustularum eruptio instabat, se irruenti frigori denudaverat; materiam morbificam, retrogrado motu Pectori interiori impactam, supradictum Asthma creâsse, conjectare licet. Nam ut in Pectore à me inspecto Pustulas tunc primò pullulantes, ita & duntaxat paucissimas cernere potueram.

Statui itaque, mihi consuetâ methodo, lenem sudorem & continuum excitare. Et ut alia Medicamenta, convulsivo Asthmati, reliquisque Symptomatis, puerperisque commoda adjungerentur. Quamobrem & sequentia præscripsi.

℞. *Spermatis Ceti* ℈j. *Bezoar. Orient. Croci an.* ℈ß. *Syr. Heder. terrestr. q. s. Ms. f.* Bolus sumendus *e Cochl.* j. *Aq. Lactis alex. superbibendo Cochl.* x. His enim, Lochiis promovendis, Asthmati levando, excitandis spiritibus, & sudoribus magis liberis consului. Et ut Patienti illiusque amicis placerem, qui hanc Febrem Hystericum affectum æstimârunt, atque etiam Lochia fœliciùs continuarem, Pilulas sequentes præscripsi.

℞. *Castorei gr.* vj. *Assæ fœtid. gr.* xij. *Syr. Pæon. comp. q. s. Ms. f. Pil. no.* vj.

Die 15to optimè se habebat. Nam ex quo Bolum sumserat, spiritus fuere elevatiores, facilior respiratio, renovatur effluxus Lochiorum, urina coloratior, Pustulæque Miliares super Pectus magis conspicuæ. Bolum itaque die præcedente præscriptum censui repetendum. Addendo *Pulv. de gutt.* grana aliquot, ne Asthma convulsivum recurreret. Umbilico etiam Emplastrum ex Taccamahacca, & Emplastra subpedalia applicanda jussi. Et in languoribus sumeret Haustum Julapii perlati: Nec non Aq. Theriacalis Cochl. ij. alternis vicibus.

Vesperi, ex leni persistente sudore, respiratio adhuc facilis, Pustulæ Miliares densiores, Spiritusque minus defecere. Ideoque ut in usu Bolorum antea præscriptorum persisteret, duxi optimum fore: Sumeretque, pro re natâ, succi fimi

Equini in *Aq. Card. Bened.* & *Puleg.* infusi & expressi. Nimirum, ut Lochiorum effluxus, volatilibus fimi particulis, excitaretur.

Die 16to noctem intellexi praecedentem sine ullo Symptomate Ægrotam transiisse. Antequam verò ab illâ discessi, respiratione convulsivâ iteratâ, vires subitò diminutas sentiit. Praescripsi itaque Haustum sequentem.

℞. Aq. Lact. alex. ℥iij. *Epidem. Syr. Carioph. at.* ʒij. *Lapid. Goens. Pulv. de gutt. an.* ℈ſ. *Mſ. f. Haustus.* Et post horas sex sumat etiam Bolum antea praescriptum, Pilularumque duas tempore intermedio.

Vesperi sudorem, ex sumpto Haustu, universalem dimanâsse narrabant. Unde & magis extumuere Pustulae Miliares, & Asthma diminutum est. Ideoque jussi persisteret in usu ultimò praescriptorum omnium. Et ad flatus, qui multum attulerunt molestiae, Saccharo instillarentur Olei Cort. Aurant. gutt. iij, & sumerentur ad libitum.

Die 17mo, Cùm praedicta Symptomata debellari viderentur, antea praesctipta continuari consului.

Die 18vo, ex sudore intermisso, renovantur Symptomata, cum Ventriculi aegritudine, & quâdam confusione, quasi Delirii prodromo, conjuncta. Quamobrem, ad restituendum sudorem, jussi ut in usu Haustûs persistat: Addendo singulis Haustibus Bezoar. Orient. grana aliquot. Ut cum posseto salviato aquam Theriacalem largè sumeret, & Emplastra subpedalia repeterentur.

Vesperi ex sudore copiosè renovato iterum evanuere Symptomata. Neque exinde quicquam infirmatae vires, sed potius auctae fuere. Etiamsi maculae quaedam rubrae, & prurientes, miliaribus interspersae, vi sudoris excreverint. Jussi itaque ut in usu Haustûs & Infusi persisteret.

Die 19no. Pustulae Miliares coeperunt exsiccari; & omnia visa sunt versus sanitatem perfectam progredi: Solummodo spirituum diminutione exceptâ. Quapropter & praescripsi usum Haustus cordialis continuari.

20mo vocatus sum circa quintam matutinam. Quippe quòd aegrota in difficilem respirationem denuò incidisset: Non â Pustulis Miliaribus recessis; cùm hae jam antea penitùs exsiccatae fuerint: Sed forsan à materiae morbificae quibusdam reliquiis, viam quasi quaerentibus qua excernerentur. Nam ex tribus sedibus, spontè ac subitò supervenientibus, Dyspnoea omnino evanuit, atque Ægra quàm optimè convaluit.

Nihilominus ex illius amicis aliquis alium Medicum advocari voluit. Qui cùm adveniret, & Pustulas Miliares, jam anteà, ut dictum est, exsiccatas, nusquam vidit, sed tantummodo maculas rubras; me, quod hanc Febrem vocaverim Miliarem, irrisit: Dixitque rubras Pustulas à solo sudore posse oriri. Proindeque juxta indicationes quas sumpserat claudicantes aliquot dies praescripsit, sed re infecta. Deinde alius Medicus, & post illum tertius, atque quartus vocatus est. Qui omnes ignoti morbi curationem incautè susceperunt, donec in Chronicum tandem transiit. Quod si noverint hanc

Fe-

Febrem reverâ fuisse Miliarem, & post exsiccatas Pustulas Miliares Crisin perficiendam naturæ commisissent; nullus dubito, quin Morbi lætus fuisset exitus. Nam ab illo momento, quo Pustulæ Miliares etiam salubriter exarescere solent, non infrequenter observavi, materiæ morbosæ reliquias, vel per Intestina, ut in hoc casu; vel per vias Urinarias, ut in sequenti; vel cum Lochiis per Uterum, ut in quadam D. *King*, in Vico *Fleet-stret* dicto, sponte & fœliciter exterminari.

Historia Febris Miliaris in Morbum Chronicum, tandemque Mortem desinentis.

SEPT. 17mo, 1709. vocatus sum ad D. *Bateman*, D. *Bateman*, equitis aurati uxorem. Hæc ante viginti septimanas, in principio puerperii, dolore colico, oppressione pectoris, cum suspiriis spirituumque defectu, nec non pulsu frequente ac debili laboravit. Ex quibus Symptomatis morbum Febrem esse Miliarem palam prædixi. Et ex usu Diaphoreticorum optimè se habere sibi suæque Matri visa est. Prædicta enim symptomata parvi penderunt. Ægrotam itaque diutius visitare nolui. Consului tamen, ut seipsam per mensem lecto affigeret, in eorum quæ præscripseram usu persisteret, & ab infantis lactatione abstineret.

Meo autem consilio obtemperare noluit. Proindeque post quinque septimanas à partu passa est recidivam, cum dolore colico & laterali calore & Frigore alternatim recurrentibus, oppressione pectoris, cum suspiriis, spirituumque defectu. Ad Lateris dolorem Sanguis fuit emissus; unde & auctus Languor: Et quædam suffocatio, Hysterici affectus similis, cum suspiriis illam premebat. Quæ symptomata Vapores, ut vulgò loquuntur, tam Ægra quàm ejus mater æstimârunt. Cùm revera à Venæ-sectione, catameniorum tempore, orta sint. Nam Lochia, quæ à partu ad sextam septimanam usque duraverant, exinde subitò suppressa fuere, & deinceps ad illius è vitâ exitum.

Jamque, quod ante exacerbationem Symptomatum magis frigesceret, Morbum putârunt Febrem esse intermittentem: Etiamsi Pustulæ Miliares hoc tempore fuere conspicuæ. Nihilominus sumpsit corticem Peruvianum ex præscriptione Pharmacopoei. Ex quo motum materiæ, Pustulis adhuc magis augendis aptæ, in cutis superficiem impeditum, eandemque aliò transmissam fuisse, minimè dubitandum est. Primò super Femur, Tibiam, pedemque; quem Chirurgus scarificabat: Deinde & super intestina; ubi genuit Diarrhoœam: Nec non super Nervos pulmonum, ramosque asperæ Arteriæ capillares; ubi Asthma, cum Tussi sputatoriâ & fætidâ produxit. Verum ex emisso è pede sero minimè remissior fuit Dyspnoea.

A Junii 23io, ad 25um, Medicus præscripsit Bolum *ex Pulv. Chel. Cancr.*

Cancr. composito, Rad. Serpent. Virg. & Castoreo; Decoctum album, Suppositorium, Empl. Vesicat. Nuchæ, & pedibus Cephalicum.

Junii 25to, Corticis Peruviani Decoctum. Die 26. Corticis Peruv. Pulverem. 28vo, Julapium *ex Aq. Lact.* ℥jv. *Menthæ, Cinnamomi hord. an.* ℥j. *Laud. lib.* ʒj, *Conf. Fracast.* ʒiij, *ad Diarrhœam.*

Julii 8vo, *Lac Asininum cum Pulvere Margaritarum, e Chelis Cancror. simplice, & Saccharo perlato. Nec non Infusum amarum ex Absinthio Romano & Sem. Coriandri; addendo Colaturæ, Gummi Ammoniaci Aq. Pœon. comp. & mirabil. an. q. s. dissoluti* ʒj, *& Aq. Ceras. nigr.* ʒvj.

Die 9no, Corticem Peruvianum. 26to, *Bolum ex Pulvere è Chel. Cancr. comp. & Theriacâ Andromac. Et Decoctum album cum Rad. Tormentillæ.* 29no, *Infusum amarum, & Pilulas ex Pulvere Millepedum.*

Aug. 3io, *Pilulas ex Pulv. Ari comp. Myrrhæ & Syr. Balsamico. Et Decoctum ex Cortice Sassafras, Sem. Dauci, Baccis Juniperi, Rad. Eryngii condit. & Aq. Calcis q. s. addendo Colaturæ Aq. Nephriticam.*

Die 17mo, In consultatione cum alio Medico, *Pilulam Mattheusianam.* 19no, *Vesicatoria Nuchæ & Brachiis applicanda. Pilulas ex Galbano, Gum. Ammoniaco, Croco, & Opobalsamo. Et Julapium perlatum.*

Sept. 6to, *Enema ex Decocto albo, Theriacâ Androm. & Diascordio. Infusum amarum ex Radicib. Gentianæ, Helenii, Absint. & marrubii foliis, Sem. Dauci & Baccar. Junip. in Aq. font. infusis, addendo Colaturæ Vinum Chalybeatum. Et Bolum ex Diascordio, Terrâ Japonicâ, & Ol. Cinnamomi.*

Die 13io, Vesicatorium parvum, cum Epispastico Unguento, ad diu continuandum Ulcus. *Pilulas ex specieb. Diambræ, Castoreo, Sale Volat.* C. C. *& Galbano. Et Julapium Hystericum.*

Hactenus tres Medici magni nominis, duoque Chirurgi non incelebres Ægrotam visitarunt. Et hanc Morbi methodique præscribendi Historiam, majori ex parte, ab Illâ illiusque Matre, iterum advocatus accepi.

Jam tum difficili respiratione, Diarrhœâ, & manuum artuumque inferiorum Tumore gravata est: Adeo vertiginosa & languida, ut bis uno die ne Syncope moreretur metuerint. Pulsus ei valde frequens ac debilis. Et circa meridiem, Calore, Rubore, & Dyspnœâ, quotidie affectam fuisse narrabant.

Horum omnium, ferè à Morbi principio, Symptomatum, tres quatuorve Causas fuisse arbitror. Quotidianum scilicet è lecto egressum, Lactationem, Venæsectionem, è sumptis Medicamentis imprimis corticem peruvianum. Hæc enim omnia pustularum miliarium incremento & durationi certum est obstitisse, & materiam morbificam in pulmones, Intestina, Artusque inferiores transtulisse.

De hoc Morbo, quòd sit immedicabilis, feci prognosin. Præcipuè ob summam Ægrotæ imbecillitatem;

&

& quod Dyspnœa & Diarrhœa contraria indicarent.

Tristè confessa est, multùm pœnituisse se, me posterius vocatis Medicis non associatum fuisse: Praecipuè, quod suam Sororem in simili casu à me sanatam meminerit. Jam tamen à me proposita Vesicatoria nullibi apponi voluit, etiamsi Respiratio difficilis & Vertigo exigerent. Fontanellas itaque inter scapulas aperiendas suasi. Et in ventris Tormina, Diarrhœam comitantia, Spiritum Millepedum, cujus efficaciam sæpe expertus sum, ex haustu potûs ordinarii, ad gutt. xx. bis in die sumendum præscripsi. Et ut sextâ quaque horâ Bolum ex Spermate Ceti, Pulv. e Chel. Cancr. comp. & Croco, ad Menses movendos, lenem Diaphoresin excitandam, Respirationemque allevandam, deglutiret.

Die 20mo, in reditu meo à Regio apud *Windesoriam Castello* visitavi ægrotam, eamque à Vertigine omnino liberam conspexi, ejus spiritus haud mediocriter refectos, ventris Tormina consopita, & suppressam Diarrhœam, ut postea mixturâ opiatâ non opus fuerit. Persistentibus autem Dyspnœâ, ac inferiorum Artuum Tumore, & universâ imbecillitate in dies auctâ, post unam atque alteram septimanam obiit.

Historia Febris Miliaris cum largissimo Urinæ effluxu circa finem.

JUlii 29no, 1705. D. *Loyd* Lintearius, apud Cynaræ Insigne in plateâ *Cheapside* dictâ, cuique D. *Basker* erat Pharmacopœus, me ad suam Filiolam septem annos natam evocavit.

Habitudine erat tenuior, Temperie calidior. Spiritus illi vivaces, sed facilè dissolubiles. Diebus aliquot præcedentibus, ex Calore interno cutis aridior fuit. Pridie hujus diei, cancrum comedit. Ex quo noctu ægrotabat, & calore vehementi sitique correpta est. Quibus etiam Spirituum defectus, Vomitio, Pulsus frequens ac debilis, & Urina sanorum similis accessere.

Ex morbi Antecedentibus & Symptomatis prænovi hanc Febrem fore Miliarem. Ideoque lacteo Enemate, ad primas abluendas vias injecto, pro meo more decrevi lenem ac continuam Diaphoresin excitare, calidæque interim & siccæ temperiei diluentibus favere. Præscripsi autem sequentem in modum.

℞. *Pulv. è chel. cancr. comp. gr.* viij. *sumantur è cochl. j. Julapii sequentis, superbibendo cochl. ij. vel iij.*

℞. *Aq. ceras. nigr.* ℥viij. *Epidem.* ℥j. *Sacchari albiss. q. s. Ms. f. Julapium.*

His addidi Emplastra, ex Cephalico cum Euphorbio, & pice Burgundica subpedalia.

Die 30mo visitanti mihi narrant; Ægrotam ex Enemate Alvum satis dejecisse: Noctemque magis placidam, quàm præcedentem, illi contigisse. Non adeò multum ardebat; calore tamen & frigore alternis mitius

affecta fuit; vomitioque omnino suppressa. Et jam primum super Pectus Pustulæ Miliares in conspectum venêre. Præscripsi itaque ut persisteret in usu Pulveris, & ad diluendam materiam febrilem, sudoremque favendum, Possetum Salviatum affatim potaret.

Die 31mo, Spiritus minus oppressi sunt, & mediocriter refecti. Sed ex usu Posseti intermisso paulò plus caluit; Pulsus frequentior, sed debilis; Pustulæ tamen miliares aliquanto magis fuere conspicuæ. Præscripsi itaque Pulveris e Chel. Cancr. comp. gr. viij, totidemque Margaritarum præparat. alternis vicibus sumenda.

Augusti 1mo Pustulæ Miliares sunt tumidiusculæ, Calorque internus minor. Externè verò paulò plus caluit, cutisque leni Diaphoresi humectabatur. Jussi itaque post subductam Alvum ex injecto Enemate antea præscripta repetenda.

Aug. 2do Spiritus fuere vivaciores, Calorque adhuc minor internè. Consului itaque persisteret in usu Margarit. pp. cum Julapio quarta quaque horâ: Et ad tuendum caput Emplastra Vesicatoria pone aures applicanda.

Aug. 3tio non adeò equidem externè calebat: Verùm pustulæ Miliares aspectum habebant minus laudabilem. Censui itaque pulverem e chelis cancr. compositum in usum revocandum. Quoniam verò puellæ mater ægrè ferebat Medicamenta adeò frequenter sumenda, sequentia præscripsi.

℞. *Aq. ceras. nigr.* ℥xij. *Epidem.* ℥iß. *pulv. è chel. canc. comp.* ʒj. *Sacch. albiss. q. s. Ms. f. Julapium*, de quo sumat Haustum sexta quaque horâ, agitatâ phialâ tempore usus. Et sumeret Margar. præp. Dosin in omnibus intervallis. Uteretur etiam Mucilagine *ex sem. Cydon. & Psyll. Syr. è Rubo Idæo edulcorata*. Et Empl. subpedalia repeterentur.

Aug. 4to Calor erat multò intensior, nec sine quibusdam motibus convulsivis. Puella enim, cujus calida erat naturalis temperies, largius de Julapio potaverat, quàm debuit. Præscripsi itaque, Julapii loco, Margarit. pp. ℈ß, sextâ quaque horâ sumendum, è Julapii sequentis Cochl. j, superbib. Cochl. iij.

℞. *Aq. Lact. alex.* ℥viij. *Epidem.* ℥j. *Syr. e Cortr. Cit. q. s. Ms. f. Julap.* Et ad seri Sanguinis partem acriorem diluendam, ut lactis aquam alexit. sumeret edulcoratam, instar potûs ordinarii. Si diaphoresis suppressa fuerit, singulis aquæ prædictæ haustulis Spiritus C. C. gutt. iv. adderentur: Et Julapio immisceretur Pulveris de gutt. ʒj.

Die 5to motus quievere Convulsivi, Calor fit mitior, Spiritus animales vires sumunt, Pustulæque Miliares jam in principio declinationis sunt. Quæ clarè indicant, mala antea memorata Symptomata non tam à Morbo, quàm à Julapio, nimia quantitate sumpto, provenisse. Jussi itaque ut in novissimè præscriptorum usu persisteret. Naturæ enim non imperandum, ut bene monet *Baglivus*, sed illius monitis parendum est.

Die 6to Febris adeò declinavit, us-

ut Pustulæ Miliares desiccare inceperint. Præscripsi tamen, ad Febrilem Calorem superstitem extinguendum, ut lactis aquam cum Margarit. præparatis Puella affatim bibat, & cortex Peruvianus in promptu esset, pro re natâ sumendus.

Die 7mo summo manè advocor. Tanta enim copia, tamque subitò minxit Puella, ut de illâ, antequam matula afferri potuit, effluxerit Urina. Unde pertimuit mater, ne Diabetes, & deinde mors sequerentur; ut suo nepoti accidisse ajebat. Cùm reverâ partim ex Aq. Lactis, die præcedente liberaliùs potatâ, partim è Pustulis Miliaribus, tum exsiccatis, eveniret. Quemadmodum in antea descripto casu, & in eodem Morbi tempore, materiæ morbificæ reliquiæ, ad Crisin perficiendam, per Alvum abierunt. Quod & hìc forsan accidisset, si Patientis temperies minus calida, Alvus natura laxior, ususque Margaritarum parcior fuisset. Et in simili casu hujusmodi Morbi reliquiæ per Lochia non nunquam expelluntur: ut D. *King*, ad Trium Regum Insigne in *Ludgate-hill*, cui Pharmacopœus erat D. *Alen*, accidisse memini. Illi enim, statim à Pustulis Miliaribus penitùs exsiccatis, Lochia, instar Sanguinis super Carbones adusti, nigricantia, sine ullâ causa evidenti, aut subsequente periculo, per horam integram emanârunt. Et quoties evacuatio neutrius prædicti generis post exsiccatas Pustulas contingit, sæpe vel Calorem internis partibus hærentem, cum pressurâ Spirituum; deprehendo; vel quavis levi de causa recidivam patiuntur Ægri, & non nunquam mortem subitaneam: Vel ex materiâ in Artus rejectâ, aut Erysipelas, aut Hydropicus dolensque Tumor generatur.

Hæc omnia puellæ matri sigillatim monstravi, quò meliùs eam à timore liberarem. Nihilque amplius agendum, præter virium instaurationem; vel Corticis Peruv. usum, vel Pulveris Testacei cum Lacte Asinino; cujus usus ei antea bene cessit. Alium tamen Medicum associari voluit. Eodem verò tempore ipse evocor ad Nobiliss. D. *Clarendoniæ* Comitem, ut de ejus nepote, Honorabil. D. *Obrian*, consulerem. Ideo & alter Medicus sequentia solus præscripsit.

℞. *Pulv. de gutt. Lapid. Contray an. gr.* vj, *Castor. Salis Vol. C. C. an. gr.* ij, *Conf. Alcherm. sine Mosch.* ℈j, *Syr. Pœon. comp. q. s. Ms. f.* bolus statim sumendus, & sexta quaque horâ, solutus in Cochl. j. Julapii.

℞. *Decoct. albi* ℔j, *Aq. Cinnam. hord.* ℥j, *Sacch. albiss. q. s. Ms. f.* Apozema pro potu ordinario.

℞. *Salis vol. Oleos.* ʒij, *sumat gutt.* vj, frequenter in potu quovis ordinario.

Et applicentur Emplastra Vesicatoria Brachiis internis & inter Scapulas.

Hujus præscripti Chartulam D. *Basket* Pharmacopœus ad me misit. Quâ perlectâ stupore quodam perculsus sum; dixique, cùm minimè retrocesserint Pustulæ Miliares, sed

ſed regulariter & ſine quovis pravo Symptomate exſiccarentur, me, ex Medicamentis calorificis, & à puella calidi temperamenti ac debilitatâ ſumptis, nil melius quàm Febrem de novo accenſam, mortemque minitantem ſperare.

Nec me mea fefellit conjectura. Cum enim circa nonam veſpertinam puellam viſitaverim, ut omnia, ſecundum præſcriptum ultimo memoratum, intellexi facta fuiſſe: ita & puellam ardore vehementiſſimo, cum ſiti ingente, linguaque arida, & reſpiratione difficili, laborantem vidi. Attamen, abſente altero Medico, nihil præſcribere mihi viſum eſt.

Die proximo manè nobis, unà Puellam viſitantibus, narratum eſt, illam peſſimè tranſiiſſe noctem, & jam ardebat maximè, ſitique valde urgente & Diſpnœâ afflicta fuit. Et mihi interroganti alterum Medicum, qualibus indicationibus ſatisfeciſſe propoſuerat? Reſpondet, ſe me abſente, qui ſolus Morbi Hiſtoriam enarrare potui, Puſtulas Miliares retrogradas æſtimaviſſe. At cum id fieri non poſſe monſtraverim, habitâ conſultatione, & conceſſit Medicus doſin diminuere, & ſequentia præſcribere.

℞. *Lapid. contray. Pulv. de gutt. an. gr.* iv, *Croci*, *Caſtor. an. gr.* j, *Syr. Pæon. comp. q. ſ. Mſ. f. Bolus ſumendus e Cochl.* j. *Julapii.* Sumeretque ad diluendos humores Decoctum album pro potu ordinario. Et ne ex Alvo adſtricta uſuque Boli Calor excitaretur, ſuppoſitorium præſcripſimus ex Melle & Sale Gemmeo.

Die 9no Calor fuit remiſſior, liberiuſque reſpiravit. Præſcripſimus itaque Enema ex Lacte Saccharato, Bolumque unum.

Die 10mo in ſtatu longè meliori Puellam vidimus; Symptomatis, à calidis Medicamentis ortis, conſopitis omnibus. Attamen ad recuperandas vires, Caloriſque interni recurſum præveniendum, Pulverem præſcripſimus ſequentem, è Cochl. j, Lactis Aſinini ſumendum, ſuperbibendo ℔ß. tepidè.

℞. *Pulv. è Chel. Cancr. comp. Margar.* pp. *an. gr.* vj. *Mſ. f. Pulvis.*

Die 11mo ut adhuc tutius præmuniamus puellam, ne illi febrilis Calor novaretur, conſuluimus, *Cort. Peruv. Pulv.* ℈ß. *e Cochl.* j, *Julapii* quarta quaque hora ſumendum; & pro re nata, Aq. Lactis hauſtulum. Et ad perficiendam valetudinem Rus adiret, ubi ſaniori ſtatu ſemper gaudebat.

Haud multo poſt audivi, illam iterum malè valere, alioſque advocari Medicos. Id autem minimè mihi diſplicebat: nam ſub eorum cura obiit; cnm antea, me illam curante ſolo, Deoque favente, tam bene illi res ceſſerit, ut è Febre mediocri tempore evaſerit.

Hiſto-

Historia Febris Miliaris in Mammæ Apostema terminantis.

JUnii 2do 1699. ad Viri admodum Honorab. D. *Trevor* Commun. Placitor. Justitiarii Capitalis Uxorem, jam defunctam, circa sui Puerperii principium, evocatus sum. Cui Pharmacopœus erat D. *Gelsthorp*; obstetrix, D. *Dodson*.

Cum gracili corpore animum possedit tranquillum, Spiritus tamen nativos debiliores. Ante partum in Calorem internum sæpe incidit. Postea doluere Dorsum & Femora, ut in Puerperis solent: Et, doloribus remissis, horrore correpta est; quem Febrem esse Lacteam putarunt Mulieres: tertio enim à partu die contigit.

Quoniam tamen Spiritus deficere sensit, die prædicto vocatus sum. Cum observaverim Symptomata, quadam oppressione Pectoris suspiria cogente, summè dejectis Spiritibus, Capitis dolore, Pulsuque frequenti ac debili, illam laborare vidi. Urina sanorum similis, Palmæ erant calidæ, Lochia effluebant, Alvusque potius accessit ad Laxitatem. Denudato autem Pectore, inibi numeravi Pustulas tres Miliares. E quibus, etiamsi paucissimis, satis apertè constabat, hanc Febrem esse Miliarem. Mihi autem id affirmanti Digniss. D. *Hambden*, aliæque astantes, vix assentiri voluerunt.

Attamen ex numero Pustularum adeò parvo materiam ad eas fovendas aptam aliò tendere suspicatus sum. Ut itaque earum eruptionem leni & continua Diaphoresi promoverem, sequentem Haustum sexta quaque hora sumendum præscripsi.

♃. *Aq. Lact.* ℥iij. *Pæon. comp.* ℥ß. *Pul. è Chel. Cancr. comp. gr.* xv. *Pulv. de gutt.* ℈ß. *Syr. Meliss. q. s. Ms. f. Haustus.*

Pulverem è Chel. Cancrorum paulò minori quantitate præscripsi, ne motum Sanguinis magis accelerem, quàm Diaphoresi jam excitatæ continuandæ par esset. Ad tuendos nervos, si Pustulæ fortè retrocessissent, addidi Pulv. de guttета cum Aquæ Lactis majori Dosi diluente.

Præscripsi etiam ad Capitis dolorem Emplastrum Vesicatorium inter Scapulas applicandum, & Empl. subpedalia. Et pro alimento ut Pullorum jus sorberet. Quod, ut magis nutritium, in hac Febre potius quàm in quavis alia, præcipuè in natura debilibus, præbere soleo. Quibus & adjunxi seq. Julapium ad libitum sumendum.

℞. *Aq. Meliss.* ℥viij. *Cinnamom. hord.* ℥iv. *Epidem.* ℥j. *Sacch. perlati* ʒij. *Ms. f. Julapium.*

Die 3tio melius se habuit, ex omni parte. Attamen, ne remitteretur Diaphoresis, præscripsi Bolum sequentem.

♃. *Cons. Anth.* ʒß. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ʒß. *Syr. Meliss. q. s. Ms. f.* Bolus sumendus cum Julapio.

Vesperi Febris exacerbata est primo

mo contingentibus Symptomatis. Quibus etiam accessit Respiratio difficilis: Nec non levior Diarrhœa, è Lochiis diminutis. Nam excrementitia materia tentabat transitum ab Utero ad Intestina. Sequentem itaque Bolum cum Julapio sumendum præscripsi.

℞. *Cons. Anth.* ʒß. *Theriacæ Andr.* ℈j. *Pulv. è Chel. Cancr. comp. Croci, an.* ℈ß. *Syr. Melissæ q. s. Ms. f. Bolus.*

Theriacam prætuli Diascordio; quòd non solùm moderetur Alvum; sed & plerumque magis faveat sudoribus. Et, omissis aliis Astringentibus, Crocum addidi, ut uberiorem Fluxum Lochiorum, sine astrictione Glandularum Intestinalium, restituerem. Quæcunque enim Intestina astringunt, suum etiam Utero affectum imprimunt. Quod imprimis advertendum est, ne ex uno sanato Symptomate aliud generetur.

Veruntamen, ne Bolus suprà dictus minus sit efficax, seq. Julapium præscripsi in promptu habendum.

℞. *Aq. Ceras. nigr.* ℥viij. *Cinnam. hord.* ℥iv, *Epidem.* ℥j. *Cons. Fracast.* ʒj. *Conf. de Hyacinth. sine od.* ʒß. *Syr. de Menth.* ℥j. *Ms. f. Julap. de quo sumat Cochl.* iv. *post sedes singulas.* Et ne quid mali accideret ex Opiatis, præscripsi Vesicatoria Carpis applicanda. Quæ etiam in Diarrhœa non nunquam prosunt, dum materiam morbificam ad exteriora revellunt.

Die 4to à sumpto Bolo Theriacali somnum sudoremque secutos fuisse intellexi. Unde & omnia Symptomata in meliorem partem inclinarunt. Neque astringentis Julapii opus erat. Præscripsi itaque Bolum cum Julapio perlato repetendum. At sine Theriaca; quòd hic minus Calida ad continuandam Diaphoresin viderentur sufficere. Et inefficacis Medicamenti, majore quantitate quàm par est adhibiti, exemplum habemus in Salivatione. Hanc enim sæpe, & præcipuè in debilibus, Mercurii dulcis gr. v. vel x. singulis noctibus sumpta, fœlicius producunt, quàm ejusdem Medicamenti Tripla dosis. Cujus etiam rei Testis est D. *Tindal* Pharmacopœus. Qui, cum hanc methodum cuidam Patienti præscripsissem, multa admiratione dixit, se nil inde expectare: nuperrimè enim Doses multò majores prædictæ Patientis Filiæ, à magni nominis Chirurgo dari, & vel undecim hebdomadas frustra continuari, viderat. Verùm Mercurius dulcis nimiâ quantitate sumptus Sanguinis motum adeò accelerat, ut materiam, quæ ex midiocri Dosi per Glandulas Salivales secerni solet, Vomitione aut Sedibus expellat. Et notum est, in Melancholicis Alvum facilius subduci Medicamentis Lenitivis, quàm Catharticis plerisque fortioribus. Et pari modo sudor jam profluens, Diaphoreticorum Dosin augendo vel nimis frequenter repetendo, sæpe in ardorem desinit.

Attamen ne ad continuandum sudorem deesset materia, Apozem. seq. præscripsi.

♃. *Rad. Fragar. Chelid. major. an.* ℥ß. *fol. Meliss. Fragar. Chelid. an.* p. ij. *Sem. Card. bened.* ʒij.

flor.

flor. Cordial. an. p. ſs. Coquantur in Aq. font. q. ſ. Colaturæ ℔ß. *adde Aq. Epidem.* ℥ij. *Mſ. f. Apozema.*

Veſperi rediit exacerbatio, ſed multò levius. Bolum itaque Theriacalem repetendum præſcripſi. Deinde, poſt horas ſex, Bolum ſine Theriaca; Et emplaſtra ſubpedalia applicanda.

Die 5to Symptomata quæque vidi benigniora, Puſtulaſque Miliares ad maturitatem properantes. Præſcripſi itaque ut in uſu Boli ſine Theriaca, Apozematis, & Julap. perſiſteret.

Quoniam tamen Dyſpnœam renovari poſſe ſuſpicatus ſum, ſi exacerbationes prædictæ iterentur, donec Puſtulæ exſiccatæ fuerint, alium Medicum in conſultationem vocandum monui, quem Patientis Amici nominarunt. Veſpere itaque convenientes Symptomata totum illum diem fuiſſe leviora intelleximus. Jam verò vidimus omnia, nempe Diarrhœam, Diſpnœam, Spirituumque defectum exacerbari. Præſcripſimus itaque ſequentia.

℞. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. Conf. Fracaſtor. an.* ʒſs. *Syr. Caryoph. q. ſ. Mſ. f.* Bolus ſumendus in Cochl. j, Julapii ſequentis, ſuperbibendo Cochl. v.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥x. *Puleg. Bryon. comp. an.* ℥ij. *Margar.* pp. ʒij. *Sacch. albiſſ. q. ſ. M. f. Julapium.*

Die 6to manè, non obſtante Bolo, Patiens ſexies ſedem petiverat, noxque ei inquietè tranſiit. Nec jam Exacerbatio omnino finita fuit. Juſſimus itaque Bolum continuandum, & Veſicatoria Brachiis internis applicanda. Quibus addidimus Gargariſmum ex Decocto Plantaginis cum toto, & ſeq. Enema.

℞. *Seri Lact. Vino Hiſp. ſeparati* ℥x. *Elect. è Baccis Laur.* ℥j. *Sacch. rubr.* ʒij. *Mſ. f. Enema.*

Attamen interrogatus ſeorſum à D. Hedges, Ægrotæ matre; Quid ad magnum illum Spirituum defectum ſit faciendum? Suaſi, ut in Aq. Lact. hauſtulo Croci ſumeret ℈ß, & poſt aliquot horas repeteret.

Veſperi nobis narratum eſt, Patientem omiſiſſe Bolum cum Diaſcordio. Sed Croci, ut à me præſcripti, uſu repetito, levioribus Symptomatis diem tranſegiſſe. Nam ex leni ſudore Puſtulæ Miliares laudabili modo ſe extulerunt. A juvantibus itaque indicationem ſumentes præſcripſimus Pulverem ſequentem.

℞. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ʒſs. *Croci Pulv. gr.* vj. *Mſ. f.* Pulvis ſexta quaque hora ſumendus cum Julapio.

Die 7mo viſa eſt optimè ſe habere. Alvus ei mediocriter ſoluta fuit; nempe longioribus intervallis, & ſine virium jactura. Neque inde Puſtulæ Miliares diſparuere. Quamobrem, ut in uſu alterno Boli ſine Diaſcordio, & Pulveris ultimo præſcripti cum Julapio, perſiſteret decrevimus.

Veſperi Symptomata, cum difficili Reſpiratione & Diarrhœa, exacerbata ſunt. Quare & præſcripſimus Bolum cum Diaſcordio, & reliqua ut antea.

Die 8vo etiamſi Bolum ſumpſiſſet

ſiſſet cum Diaſcordio, haud tamen ita bene ſudâſſe aut dormiiſſe ac poſt Bolum Theriacalem à me præſcriptum Aſtantes ajebant. Magis enim inquieta fuit & calida, difficiliuſque adhuc reſpirabat. Præſcripſimus itaque, ut in uſu Pulveris perſiſteret.

Veſpere videbatur novam pati exacerbationem. Ego verò ultimam nondum penitus finitam eſſe cenſui. Loco itaque Boli Diaſcordialis Theriacalem præſcripſimus repetendum.

Die 9no intelleximus, noctem præcedentem fuiſſe facillimam. Et jam quæque Symptomata benigna, Puſtulaſque Miliares, & numero & mole auctas vidimus. Præſcripſimus itaque in Exacerbationis intervallis Bolum ſine Diaſcordio aut Theriaca ſumendum. Opiata enim tempore Exacerbationis ſumpta melius operari, expertum habeo: præcipuè ſi Veſicatoria ſimul applicarentur.

Die 10mo, poſt noctem valde pacatam, Ægrotam ſpirituum ſummo defectu, madore frigido & univerſali, præcipuè in mauibus, fractam mirati ſumus. Præſcripſimus itaque Croci ℈ß, ex hauſtulo Aq. Lact. bibendum; & ſuppoſitorium ex Melle cum Spec. Hier. cocto intrudendum. Ut Lap. Goenſ. ℈j. cum Croci gr. vj. ſumeret ſexta quaque hora: Hauſtumque cum Croco in languoribus & madore frigido. Nec non Apozema pectorale, cum Linctu oleoſo, ad moderandam Tuſſiculam jam primo ortam. Ne puſtulis ad ſiccitatem tendentibus materiæ morbificæ reſiduum in Pulmones irrueret.

Diebus ſequentibus nihil præter Julapium perlatum & Crocum, in languoribus ſumendum, & Diætam Nutritiam, præſcriptum eſt. Quibus adeo vires Patientis auctæ ſunt, ut poſtea materiæ morbificæ reliquiæ in Mammarum Glandulas tutò ſecernerentur. Verùm ad ejus imbecillitatem habita ratione, Pilulâ Tart. Quercet. aliquot vicibus ſumptâ, materiæ prædictæ maturationem tardare volui. Quo facto, ita bene res ceſſit ſub cura D. *Bernard* Chirurgi Regii, ut paulatim, & pene ſine dolore, Pus generaretur, & paucis poſt diebus optimè convaluerit.

Verumtamen paulo ante proximum Puerperium narravit Medico magni nominis ſe ſub præcedente, Febre correptam fuiſſe; & ex Calore, quem ſenſit interno timere ne ſimiliter recurreret. Quare ille Medicus Sanguinis ℥x Venæ ſectione emittendas conſuluit. Qua facta, ut Fœtum in Utero languidius moveri ſtatim ſenſerit; itaque cum ad partum ventum eſſet, adeo debilitata fuit, ut antequam illam adire potuerim, in ipſo Conatu, ad excludendum Fœtum (etiamſi hic ritè poſitum) neceſſario, ſupremum diem obierit.

Hiſtoria

Historia Febris Miliaris, ex Frigore propè Mortalis.

SUb finem mensis Julii, 1706. vocatus sum ad Filiam D. *Smith* in Areâ, *Bartholomevv close* vulgo vocata, statim post partum. Cui obstetricis officium præstitit D. *Summers*, & D. *Springet* Pharmacopœi.

Post partum passa est Fluxum Lochiorum nimium; cum Pectoris oppressione maxima, spirituumque defectu: nec non frequenti Pulsu ac debili, manibusque superius pene frigidis. Quorum symptomatum, cum nulla Causa, sive ad Infantem, sive placentam, habi a ratione, apparuerit: à quodam Febrili Calore, ejus spiritus exhalante, & simul frangente Vasorum vim retinendi, pendere videbantur, Febremque Miliarem, latentem monstrare. Sequentia itaque præscripsi.

℞. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Castor. gr.* iv. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f. Bolus in Cochl. j. Julapii perlati communis sumendus, superbib. Cochl.* iv. *vel* v. Id scilicet mihimet ipsi proposui, ut, facta per Diaphoresin secretione mediocri, moderarer Uterinam. Nam ut Sanguinis Fermentatio aut Motus violentior secretionem minuit: ita & altera Evacuatio alteram. Quem duplicem Aphorismum, ex multiplici mea observatione enatum, habeo. Neque adeo tuto vel Astringentia præscripsissem, vel Opiata. Dum ex nimio Lochiorum fluxu, hoc modo diminuto, forsan & fluxus naturalis defectus sequeretur. Cujus rei effectus quantum metuendi sunt, tam Medici quàm Obstetrices bene nôrunt.

Meæque in hac re conjecturæ, sumpti Medicamenti operatio dedit Suffragium. Nam Boli usum, ut spirituum antea depressorum elevatio, ita & Lochiorum diminutio secuta est.

Dehinc, etiamsi prænoverim, Febrem suam naturam brevi patefacturam: ne tamen Patientis Amici studere me lucro putarent, de illa tacens, consului, ut in usu Boli mane & vesperi persisteret, in Lecto maneret, seque ab omnium consortio averteret. Ut tranquilli esset Animi, pro Cibo sorberet Pulli Gallinacei Brodium, nec non Decoctum Avenarum excorticatarum Vinosum; & pro potu ordinario, possetum Salviatum; addendo singulis haustibus spiritus cornu Cervi guttas aliquot, si Diaphoresis remissio contigerit; & in languoribus Salis Vol. Oleosi similiter. Hoc facto, Patienti in aliquot dies valedixi.

Deinde redeunti mihi narratum est ab adstantibus, mea mandata diligenter illam observasse, & mediocri usam fuisse valetudine; Vaporibus solis (ut locuti sunt) exceptis. Spirituum enim defectum, Pectusque oppressum passa est, cum Vigiliis & Animi perturbatione ex obrepente somno. Calore enim & Frigore alternis vicibus, sed inæqualibus in-

tervallis & præcipuè in sudoris intermissione recurrentibus, affecta est. E quibus Symptomatis adhuc certius prævidi, Pustulas Miliares se tandem exhibituras.

Hujusmodi fere statum Febris retinuit usque ad diem Augusti undecimum. Ubi à prandio vocatus sum ad illam, Syncope ex improviso correptam: quamque brevi morituram Amici æstimarunt. Cum illi adsim, è Lecto surrexisse intellexi, & deinde statim in Syncopen incidisse: Nec ab eâ evasisse, donec in Lectum redierit. Ego verò Pustulas Miliares editas fuisse subolens, & ab irruente frigore retrocessisse; eas equidem in denudato pectore deprehendi, sed inter surgendum depressas.

In hoc casu non ad vehementer calida censui confugiendum. Ne, nimis Sanguinis accelerando motum, Pustularum uberiorem proventum, magisque aspectabilem impedirem. Verum istiusmodi potius elegi Medicamenta, quæ, cum mitiora sint, fœlicius excitarent Diaphoresin, &, emittendo Pustulas, depressos Spiritus elevarent. Sequentem itaque in modum præscripsi.

℞. *Con. Acetos.* ℈j. *Bezoar. Orient. Croci an.* ℈ß. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f. Bolus sumendus è Cochl. j. Julapii sequentis superbib. haustum ejusdem.*

♃. *Aq. Ceras. nigr.* ℥x. *Angel. comp.* ℥iß. *Sacch. perlati q. s. Ms. f. Julap. de quo sumat haustulum ut supra, & in languoribus. Repetatque Bolum sexta quaque hora.*

℞. *Salis Vol. Oleos.* ℥ß. *sumat gutt.* xx. *cum potus ordinarii haustulo aliquoties in die. Et subpedalia Emplastra applicentur.*

Die 12mo multo melius se habuit. Spiritus enim nec adeo depressi sunt, neque perturbati; Pustulæque magis confertæ, & expansæ, magisque extumuere. Unde eas ex frigore retrocessisse patet. Aliàs enim tantum progressum, tamque subitaneum fecisse, minimè existimandum est. Jussi itaque ut in usu Boli & Julapii persisteret, sumeretque in languoribus Aq. Theriacal. tenuioris Cochl. ij.

Die 13tio cum quæque viderim laudabilia, ne sæpe visitando tædium Patienti afferrem, crearemque sumendorum odium, sequentia, usque ad diem decimum septimum, continuanda jussi.

℞. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Castor. gr.* iv. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f. Bolus sexta quaque hora sumendus cum julapii perlati haustulo.*

♃. *Castor. gr.* vj. *Assæ fœtid. g.* xij. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f. pilulæ* num. vj. *sumat* ij. *in Intervallis, ad fluxum Lochiorum continuandum.*

Die 17mo pustulis jam exsiccatis, patiens usquequaque rectè se habuit. Excepto quodammodo frigido madore, per intervalla, recurrente. Cui ut occurrerem, prævideremque ne quid mali à pustulis jam deletis accideret: jussi, ut in usu Boli dies decem persisteret. Et si è lecto surgendo defici Spiritus sentiret; statim in eundem rediret, Bolumque præscriptum sumeret. Quibus obtemperando præceptis, perfectè convaluit.

Histo-

Historia Febris Miliaris, cum Delirio maximè furioso.

MAii 24to 1699. evocatus sum ad D. *Powell*, in platea *Basinghall-street* vulgo dicta, Ancillam; cui D. *Dalton* erat pharmacopœus.

Hæc primò Capitis Dolore, & Frigore Caloreque alternis, sed mitioribus, Rure affecta fuit: Una cum magno Spirituum defectu, & pectoris oppressione suspiria cogente. Quæ Symptomata, à mensibus obstructis & exinde Vaporibus [ut vulgò loquuntur] provenire, Domestici putarunt.

Cum autem indies ingravescerent, primo meæ visitationis prædicto die, illam pulsu frequenti ac debili maximoque languore vidi laborantem, adeoque vehementer delirabat, ut penitus nesciverit responsa dare; vociferabaturque, etiam in Vicinorum Molestiam. Unde & judicavi, hanc Febrem fore Miliarem. Sed ex omisso hactenus debito regimine, materiam pustulis generandis aptam, partim inhærere Sanguini, & ex parte Nervis impelli.

Præscripsi itaque Enema, *ex Decoct. communis pro Clyst.* ℥viij. *Mellis Mercur.* ℥iij. *Sacchar. rubr. q. s. injiciendum quamprimum*, Vesicatoria etiam Carpis applicanda, &, ab Enematis finita operatione, Bolum sequentem sexta quaque hora sumendum.

℞. *Cons. Acetos.* ʒß. *Pulv. e Chel. Cancror. comp.* ℈j. *Croci gr. iv. Sem. pæon. gr.* vj. *Syr. Atripl. q. s. Ms. f. Bolus in Cochl.* j. *julap. sequentis sumendus superbib. Cochl.* iv.

℞. *Aq. Ceras. nigr.* ℥viij. *Aq. pœon. comp. Syr. Atripl. an.* ℥j. *Ms. f. julapium.*

Ad deobstruendos Menses pilulas sequentes præscripsi.

℞. *Assæ fœtid. gr. x. Castor. gr. v. Syr. Atripl. q. s. Ms. f. pilul.* vj. *capiat* ij, *sexta quaque hora Bolorum usui interposita.*

Et in Furorem, si insomnis fuerit, ut addatur Bolo circa horam quartam matutinam sumendo, *Laud. Lond. gr.* j.

Die 25to pulsus ei, ut antea, frequens ac debilis, perstititque vociferari. Non autem continuò deliravit. Bolum itaque cum Laudano Amici omiserunt. proinde & ipse Bolum sine Laudano, cum Julapio & pilulis, continuandum præscripsi.

Vespere paulo melior erat Morbi facies ac matutino tempore. Cœperunt enim sudores jam effluere, pauculæque in pectore pustulæ Miliares pullulare. Alvus tamen, Enematis antea præscripti vim eludens, adhuc valde stricta fuit. Quamobrem & aliud jussi injiciendum.

℞. *Decoct. commun. pro Clyst.* ℥viij. *Elect. Lenit.* ℥j. *Conf. Hamech.* ℥ß. *Sacch. rubri q. s. Ms. f. Enema.*

Et ab Enematis operatione finita, ut sumeretur Bolus sequens.

℞. *Cons. Acetos.* ʒ[illegible]. *pulv. è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Syr. Melissæ q. s. Ms.*

s. Ms. f. Bolus quinta quaque hora sumendus.

His addidi Mucilaginem ex Semin. Cydon. & Psyllii, Decocto Hordei extractam, & Syr. è Rubo Idæo edulcoratam; sumendam cochleatim, sensimque deglutiendam.

Die 26to ab astantibus intellexi, somni paululum obrepsisse patienti post Enema rejectum, totamque noctem continuasse Diaphoresin. Plures etiam jam extitere Pustulæ, & suspiria fuerunt rariora. Præscripsi itaque Bolum repetendum.

Vesperi mihi narratum est, Ægrotam omnia Symptomata de novo passam fuisse: Et in vehemente suo Furore se adeo in lecto jactasse, ut inde sudores subsisterent. Quos ut restituerem, Spirituumque turbulentiam pacificarem, Camphoræ usum, [in simili casu sæpe à me expertum) cum Emulsione sequente consului.

℞. *Sem. Papav. albi* ℥ij. *Amygd. dulc. excort.* n. xv. *Contund. cum decoct. Hord. q. s. affundendo deinde ejusdem Decocti* ℔iij, *Edulcoretur Colatura Saccharo albo pro potu ordinario.*

Jussi etiam ut Julapium repeteret, & Bolum cum laudano die sequente mane.

Die 27mo dictum est, Patientem à sumpto Laudano vix quicquam dormire potuisse. Ex usu autem Camphoræ totam noctem perstitit Diaphoresis, Pustulæque plures extitere. Jussi itaque Bolum sine Laudano continuandum.

Die 28vo eædem Pustulæ Miliares visæ sunt incredibili constipari numero. Quæ attamen haud usque adeo profecerunt, quin Delirium, vociferansque Furor recurrerent. Cùm itaque Antimon. Diaphoretici vim, tam ad Pustulas expellendas, quàm ad compescendum Delirium, sæpe expertus sim, sequentia præscripsi.

℞. *Antimon. Diaphor. Pulv. e Chel. Cancr. comp. an.* ℈ß. *Ms. sumantur ter de die e Cochl.* j. *Julap. sequentis, superbib. Cochl.* v.

℞. *Aq. Ceras. nigr.* ℥vj. *Meliss.* ℥iv. *Epidem.* ℥ij. *Syr. Melissæ* ℥j. *Ms. f. Iulap.*

Et ad calorem internum ac sitim, linguamque sordidam ac siccam, præscripsi Decocti Hord. ℔ij, Syr. Viol. ℥iij, edulcoratas pro potu ordinario.

Die 29no post noctem multo quietiorem quàm antea, Pustulæ fiunt adhuc ampliores. Unde & Vociferatio & Delirium accepere temperamentum. Lingua tamen manusque arefactæ sunt. Præscripsi itaque ut Bolo addatur Lap. Prun. ℈ß; ut bibat singulis Diebus Apozematis ℔ij; & ut Empl. Vesicat. Tibiis applicarentur.

Die 30mo omnia Symptomata optabilia sunt. Quare ut persisteret in novissimè præscriptorum usu ad Junii 12. consului. Tandem, circa Junii 16. præscripsi Pil. Tart. Q. ℈j, secunda vel tertia quaque nocte sumend. ad sextam vicem. Quibus sumptis, perfectè, & præter omnium Domesticorum & Visitantium expectationem, convaluit.

Historia Febris Miliaris cum læsa memoria.

APrilis 4to 1701. vocatus sum ad D. *Buller* in *Nevvington-Butts*, cui ut Pharmacopoeus inserviebat D. *Hunter.*

Ille, dum Iter ad *Londinum* confecit, maximo Dorsi dolore, cum Ventriculi ægritudine, Vomitione & Dysuria, correptus est. Quæ Symptomata sibi visa sunt simpliciter Nephritica. Et Medicamenta quædam huc referentia frustra sumpsit. Prædicto die ad eum accessi. Et quoniam Antecedentia narrando, spirituum defectum & suspiria tacuisset, sequentem præscripsi Haustum Emeticum.

℞. *Salis Vitrioli Vomitivi* ʒiij. *Divide in Doses sex. Sumantur singulæ ex Aq. Jugland. comp. Cochl. j. superbibendo haustum posseti fol. Card. bened. alterati. Et Vomitione finita, ut sumeret Pil. Stomach. cum Gum.* ℈j, *ad Humorum & Vomitorii eliminandas reliquias, & ad mundificandas vias Urinarias, ut die sequente mane bibat Aquæ Strethamens.* ℔j.

Die 5to cessabant Vomitio & Ægritudo, libereque tam per Urinam, quàm per sedem, aqua Catharthica effluxit. Dorsi tamen perstitit Dolor; etiamsi mitiori gradu. Caloreque ac Frigore, vicibus alternis, sed inæqualibus, captus est. Pulsus etiam illi erat frequens ac debilis. Spirituumque penuria, & Pectoris oppressione suspiria provocante, vexabatur. Unde conjecturam feci, hanc Febrem Miliarem esse futuram, & sequentia præscripsi.

℞. *Lapid. Goens. Pulv. de gutt. an.* ℈ß, *Ms. f. Pulvis è Julapii perlati haustulo sexta quaque hora sumendus.*

Die 6to Languor & suspiria leviora sunt. Cum verò Dorsi dolor potius ingravesceret: præter Pulverem antea præscriptum, monui Enema ex Decocto communi & Melle Mercuriali injiciendum. Eoque rejecto, ut Pulv. è Chel. Cancr. comp. ℈j. ex Haustu sequente sumeret.

℞. *Aq. Lact. alex.* ℥iij, *Epidem. Syr. de Meconio, Ol. Amygd. dulc. an.* ℥ß. *Ms. f. Haustus. Demumque, ut paretur Mucilago ad emolliendam linguam.*

Die 7mo Dolor fit mitior; spiritus autem perturbati sunt & depressi: forsan ex sumpto Syrupo è Meconio nocte præcedente. Præscripsi itaque Emplastra Vesicatoria quamprimum Brachiis internis applicanda. Et ad continuandum Sudorem Haustum sequentem.

℞. *Aq. Lact. alex.* ℥iij. *Epidem.* ℥ß. *Lap. Goens. Pulv. de gutt.* an. ℈j. *Ms.*

Et spirituum defectu urgente, ut Haustum Julapii perlati, & Aq. Theriacal. Cochl. j. aut ij. vicibus alternis sumeret. Et ad linguam manusque jam paulisper trementes, ut cum Haustu potus ordinarii spiritus Lavend. comp. gutt. xx. capiat aliquoties in die.

Die 8vo Pustulæ Miliares in conspectum venere. Ideoque multo

lenior factus est Dorsi dolor; spiritusque minus defecerunt, neque adeo sunt perturbati. Jussi itaque ut sumeret alternis vicibus Haustum ultimo præscriptum, & Bolum sequentem.

℞. *Bezoar. Orient. Croci an.* ℈ß. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f. Bolus.*

His addidi Apozema ex Aq. Hordeatæ ℔ij. & Syr. Viol. ℥iij. Ut & Medicamentis & Pustularum materiæ expellendæ sit vehiculum. Nec non ad Renes Viasque Urinarias abluendas: Alvumque plerumque strictiorem, leviter relaxandam. Et Apozematis haustui Aq. Theriacalis aliquot Cochlearia minuscula suasi addenda.

Die 9no auctus erat Tremor, nec sine quibusdam indiciis levioris Delirii. In quantum tamen Pustulæ, adhuc plures majoresque extiterunt, spiritusque fuerunt minus depressi, jussi, ut in omnium antea præscriptorum usu persisteret.

Die 10mo symptomata, die præeunte mala, emendantur. Verùm jam orta Tussis levicula molestiam patienti attulit. Ideoque ne materiæ morbificæ reliquiæ pulmonibus post pustulas deficcatas irruerent, sequentem Linctum præscripsi.

℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ij. *Syr. Heder. terr. Capill. Vener. an.* ℥j. *Sacch. albiss. q. s. Ms. f. Linctus.*

Et ut loco Apozematis antea præscripti bibat sequentem Ptisanam instar potus ordinarii.

℞. *Decoct. pectoral. depurat. Aq. Lact. alex. an.* ℔j. *Ms.*

Et ut sumat sequentis mixturæ gutt. xx. cum haustu Ptisanæ in languoribus.

℞. *Tinct. Castor.* ʒij. *Salis Vol. Oleos.* ℥ß. *Ms. Demumque ut in usu Haustus & Bolorum persisteret.*

Die 11mo cum omnia pene eadem ac in die præcedente viderim, jussi ultimo præscripta continuanda.

Die 12mo ex noctis præcedentis vigiliis quodammodo perturbabantur spiritus: sed minimè defecerunt. Quoad reliqua, mediocriter etiam se Æger habuit; Pustulæque in desiccationem inclinarunt. Ne tamen Morbi reliquiæ, in sanguinem Nervosque transferrentur; Vesicatorium inter Scapulas præscripsi applicandum, usumque Bolorum & Julapii perlati repetendum.

Die 15to à Febre liberatur: excepta quadam spirituum perturbatione levicula. Ad quam Enema repetendum jussi; Bolumque cum Julapio mane & vesperi, & in languoribus sumendum. Ne Medicamentorum usui nimis subito desuesceret.

Die 18vo ex Pilularum quarundam Catharticarum usu sensit se Capite multum levari. Deinceps, etiamsi pulmones præcautione antea memorata evasere salvi, ex Morbi tamen reliquiis versus exteriora propulsis, Apostema fuit genitum: quod sub cura D. *Hunter* brevi sanatum est.

Ex hac Febre licet Ægroti Memoria læsa fuit maximè, exquisitæ tamen Diætæ usu, post bimestre spatium, perfectè redintegrata est.

N. B. Symptoma in Febre Miliari primo sensibile partem antea affectam fere semper occupare; ut in casu jam supra descripto contigit.

Historia Febris Miliaris ex sumpta Emulsione Lethalis.

DIe 10mo Sept. 1700, vocatus sum ad Viri admodum Honorab. D. *Trevor* Aurigæ uxorem, in Candelariorum Societatis Ædibus habitantem, & jam puerperam; cuique pharmacopœus erat D. *Hunter*.

Tertio à partu die, febrili Horrore, Caloreque succedente, Febri Lacteæ simili, correpta est. In maximum etiam languorem, pectorisque oppressionem cum suspiriis incidit, & insomnis diem noctemque transegit. Quæ Symptomata, cùm mere Hysterica vulgo putarentur; Ægrota hæc Hysterica etiam Medicamenta, sed frustra sumsit. Quamobrem à Digniss. viro D. *Thoma Lane* Equite Aurato, cui Patientis maritus olim inservierat, visitare illam exoratus sum. Quam cum primo adiverim, Pulsu frequenti ac debili, perturbatis spiritibus, oppresso Pectore, suspiriis Caloreque interno, laborantem vidi. Et licet Urina ejus esset sanorum similis; Palmæ tamen caluere. Quæ omnia ut Febris Miliaris mihi visa sunt indicia; ita & quædam Pustulæ, in illius deinde denudato pectore conspicuæ, hanc meam conjecturam comprobarunt. Præscripsi itaque secundum meam usitatam Methodum Pulverem sequentem, sexta quaque hora sumendum.

℞. Pulv. e Chel. Cancr. comp. ℈j. Croci ℈ß. Mſ. f. Pulvis.

Die 11mo Pustulæ Miliares mirum in modum constipabantur. Unde & nox patienti transiit placidissimè; Spirituumque perturbatio, & suspiria fuere mediocria. Præscripsi itaque ut in pulveris & Julapii usu triduum persisteret; sumeretque in languoribus Spir. C. C. guttas aliquot in potu ordinario.

Die 14to pustularum Eruptio fuit adhuc magis conspicua; languore & oppressione pectoris jam devictis. Nam præter calorem internum vix quicquam mali sensit. Forsan autem perstitit iste Calor, quod Ægra diluentia, vel nondum, vel non satis potavisset. Ideoque Lactis Aquam alexiteriam instar potus ordinarii bibendam præscripsi. Et ut sumat Aquæ Theriacalis aliquot Cochlearia in haustu ejusdem: ad servandum inter potum & medicamenta æquilibrium. Præcipuè, si vel languor & oppressio recurrerent, vel remitteretur Diaphoresis. Demum, ut Vesicatoria Brachiis internis applicarentur. Tam ad pustulas fœlicius ampliandas, quàm ad mala quæcunque Accidentia avertenda.

Diebus 15to & 16to cum eadem esset Morbi facies, ultimo præscripta censui repetenda.

Die 17mo ex usu Aq. Lactis intermisso incidit Ægrota in levem Dysuriam. Statim itaque D. *Hunter* pharmacopœus, eoque absente alter, accersitus est. Qui dum solummodo Dysuriam præ oculis habe-

haberet; Emulsionis libram bibendam misit. A cujus usu statim substitit Diaphoresis, maximaque oppressione & Dyspnœa prehensa fuit. Tandem & me vocarunt. Sed antequam illam adiverim de ea conclamatum est, & brevi obiit.

Ex Historia jam suprà descripta patet, quam maximum periculum in hac Febre ab errore, etiam minimo, pendere potest.

Historia Febris Miliaris, cum Ulcere, Calculoque Renum.

FEbr. 27mo 1707, vocatus sum ad D. *Couts*, in Vico *Mark-lane* vulgo dicto, jam puerperam; cui D. *Hunter* ut pharmacopœus ministravit.

Annos aliquot sinistri Lateris dolorem sustinuerat. Quem à Splene genitum plerique ob id æstimarunt, quod prope partem Lienis anticam latus occupare videretur. Cum sinistri Renis antica pars esset revera affecta.

Ex Morbo Nephritico totum Ægrotæ genus Nervosum imbecillitatem aliaque vitia contraxerat. In ptyalismum frequenter incidere solebat. Et per bimestre spatium ante partum passa est internum Calorem. Qui, (ut antea monui) sæpe & præcipuè in Gravidis paulo ante partum Febrem Miliarem præcedit. Tandem, sine obstetricis ope, fœtum enixa est.

Post dies aliquot dolorem primò sensit in sinistro Latere, deinde in dextro cum horrore. Postea calore & frigore alternis, sed inæqualibus intervallis, vexabatur.

Die quo illam primo visitavi, Pulsus ei erat frequens ac debilis; lingua subalba & humida, ferè sanorum similis; quemadmodum & Urina, sed sine sedimento. Calor & Frigus irregulares habuere vices. In dorso manus calor erat mediocris, cùm palmæ fervescerent. Ut ab illa dormitura avolavit somnus; ita & Spiritus ejus tumultuaria quadam perturbatione commoti sunt. His etiam sonitus Aurium, palpitatio cordis, Dyspnœa irregulariter repetita, maximaque oppressio cum suspiriis, accessere. Nonnunquam item tremuere manus: Et à ptyalismo omnino suppresso, Lochiisque parcè effluentibus, tum deliravit, tum motibus convulsivis levioribus correpta fuit. A quibus Symptomatis, Febrem hanc esse censui Miliarem. Et præcipuè à Spirituum defectu, & pectoris oppressione cum suspiriis; mihi hujus Febris signis Pathognomonicis. Et à Dyspnœa, Tremore, & Debilitate, Febrem præcedentibus, periculosam esse intellexi.

Duplicem itaque præ oculis habui indicationem. Scilicet, excitare Diaphoresin, & ad Symptomata sigillatim respicere.

Ut priori satisfacerem, & ad Lochia restituenda, Dyspnœamque levandam, Bolum sequentem præscripsi.

℞. Pulv. è Chel. Cancr. comp. Sperm. Ceti an. ℈j. Castor. gr. iv. Syr. e Mecon. q. s. Ms. f. Bolus cum Julapii sequentis haustu sexta quaque hora sumendus.

℞. Aq. Ceras. nigr. ℥x. Bryon. comp. ℥jß. Sacch. albiss. q. s. Ms. f. Iulapium, de quo sumat haustum ut supra & in languoribus.

Porro ad Dyspnœam materiamque morbificam minuendam, & caput defendendum, Vesicatorium Nuchæ applicandum jussi.

Ad renovandum autem ptyalismum, Sanguinemque diluendum, eoque modo pustularum egressum promovendum, & ne Dysuria ex Empl. Vesicatorio contingeret, sequens Apozema præscripsi.

℞. Decocti Pector. ℔jß. Aq. Pæon. comp. ℥jß. Syr. de Alth. Iujubin. an. ℥j. Ms. f. Apozema, de quo sumat haustum frequenter.

Et ad promovendam Diaphoresim, ut Sp. corn. C. gutt. xx. haustui Apozematis adderentur.

Deinde ad Lateris dolorem leniendum, Haustum sequentem, cum pulv. è chel. cancror. comp. ℈j, sumendum præscripsi.

℞. Aq. Meliss. ℥ij. Bryon. comp. Syr. de Mecon. Ol. Amygd. dulc. an. ℥ß. Ms. f. Haustus.

Et quo melius restitueretur ptyalismus, quoddam Gargarisma, à patiente antea probatum permisi usurpandum.

Ad hæc omni loquacitate & Visitantium turba Ægrotæ interdixi. Ut si insomnis fuerit, saltem tranquillitate frueretur. Suasi etiam, ut possetum salviatum & calidulum affatim bibat, ad calorem internum minuendum, meliusque producendam diaphoresin.

Die 28vo dolor Lateris multò fuit remissior, & jam quietè jacuit, etiamsi nox sine somno præteriisset. Caput etiam pacatius, & Respiratio facilior. Pulsus tamen frequens adhuc & debilis; at cum motu magis æquabili. Quin & palpitatio cordis, Tremorque perstitere, & convulsivorum Motuum quædam specimina. Lenis tamen jam orta fuit & universalis Diaphoresis. Calor item externus magis regularis, & in manu ubique sui similis. Lingua & Urina eædem ac die præcedente. Et quamvis pectus adhuc fuerit oppressum, spiritusque defecerint; rariora tamen trahebat suspiria. Quibus omnibus perpensis sequentia præscripsi.

℞. Pulv. è Chel. Cancr. comp. ℈j. Croci, Pulv. de gutt. an. ℈ß. Syr. Pæon. comp. q. s. Ms. f. Bolus circa tertiam pomeridianam sumendus, & deinceps sexta quaque hora, cum Iulapii sequentis haustulo.

℞. Aq. Ceras. nigr. ℥x. Pæon. comp. ℥jß. Sacch. albiss. q. s. Ms. f. Julap.

Et ut Apozema antea præscriptum continuaretur.

Cùm verò cubicularia me jam discessuro submissiori voce fuisset allocuta: contigit ut Ægrota putaret illam dixisse, se brevi fore maniacam. Quod ei adeo perturbavit animum ut paulo post in delirium (à quo ex primo meo præscripto huc usque immunis fuerat) de novo incidit. Pharmacopœus itaque missus

ſus eſt indicare mihi, quod Domino *Couts* gratum foret, ſi Medicum, jam à multis annis ſibi ſuiſque ordinarium, meis aſſociarem conſiliis: ut ſi forſan alio fuerim avocatus, ille in promptu eſſet.

Veſperi convenimus. Et ſtatim à conſultatione inita, iſte Medicus, primariam Indicationem pro concinuanda Diaphoreſi flocci faciens, Medicamentis valde calorificis opus eſſe urget. Quibus à me rejectis, ſequentia præſcripſimus.

℞. *Lapid. Goens.* ℈ß. *Oculor. Cancr.* pp. ℈j. *Croci*, *gr.* v. *Caſtor.* gr. iv. *Syr. Pæon. comp. q. ſ. Mſ. f. Bolus hora nona ſumendus in Cochl.* j. *Julapii ſequentis ſuperbib. Cochl.* v.

℞. *Aq. Meliſſ.* ℥vj. *Puleg. Bryon. comp. an.* ℥iß. *Ocul. Cancr.* pp. *Marg.* pp. *an.* ℈ij. *Sacchar. albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julapium.*

Et ut applicentur Emplaſtra Epiſpaſtica ſuper carpis.

Martii 1mo nobis narratum eſt, patientem, nocte præcedente inſomnem fuiſſe; & jam inquietudine, calore, & delirio laborare vidimus: Medicamentum enim Sudorificum, Diluenſque omiſſa fuere. Propoſui itaque Antimonii Diaphoretici uſum; Medicamenti, ſcilicet ad puſtulas Miliares emittendas, nec non ad levandum delirium, à me ſæpiſſime probati. Ille verò, poſtquam diu renixus eſt, tandem mihi aſſenſit; convenitque inter nos ſequentia præſcribere.

℞. *Antimon. Diaphor.* ℈j. *Lap. Goens. gr.* xij. *Caſtorei grana aliquot, Syr. Caryophil. q. ſ. Mſ. f. Bolus ſexta quaque hora ſumend. cum Julapio antea præſcripto.*

Et ut Emplaſtra ſubpedalia applicarentur.

Die 2do involuntariè quidem Urina extillaverat; ſed id à Veſicatoriis, ut videbatur. Domiti enim delirii loco ſana mens redit. Reſpiratio etiam erat facilior; Motuſque Convulſivi vix quicquam ſenſibiles. Vidimuſque puſtulam quandam rubram ſuper inſpecto collo. Quod alter Medicus, hanc Febrem haud eſſe Miliarem, arguere contendit. Quem errorem poſtquam illi ex aliis Symptomatis pateſeciſſem; concordi animo eadem quæ ultimo præſcripta ſunt continuari juſſimus.

Die 3io in denudato pectore Puſtulas Miliares abſque ullis alterius generis conſpeximus. Unde & quæque lenita ſunt Symptomata. Quamvis enim per noctem pene inſomnis fuiſſet, ex leni tamen Diaphoreſi, quietudine, animique tranquillitate, & reſpiratione facili fruebatur.

Nihilominus ille idem Medicus, eorum loco, quorum uſu finem deſideratum obtinuimus, calida Medicamenta, ad Spiritus, ut ajebat, exaltandos, uſurpari voluit. Ego verò, poſt longam diſceptationem, cum aſſentire minimè auſus ſim, ipſum, ut per ſe faceret experimentum, permiſi. Interim Pharmacopœum Cubiculariamque monui, ut horum Calidorum effectum accuratiſſimè notarent. Ille verò ſequentia præſcripſit.

♃ *Conf. Alcherm. ſine odor.* ℈ß. *Pulv. è chel. cancr. comp. Lapid. contray. an. gr.* xij. *Salis Succin. gr.* v. *caſtor. g.* iij. *Syr. è cort. citr. q. ſ. Mſ. f. Bolus ſumendus*

quinta

quinta qua que hora, superbib. Iulap. sequ. cochl. iv.

℞. *Aq. Meliss. Lact. alex. an.* ℥iv. *Scordii comp.* ℥ij, *Bryon. comp.* ℥iß, *Margar.* pp. ℈iv. *Sacch. albiss. q. s. Ms. f. Iulapium, sumendum ut suprà præscriptum est & pro libitu in languoribus.*

Die 4to nobis narratum est, Ægrotæ noctem valde inquietè transiisse. Ita ut præ anxia quadam ægritudine sudores calidi per totum corpus ei effusi sint, &(ut asseveravit pedissequa) lintea mordere cogeretur. Ad hæc, maxima oppressione & Dyspnœa, motibusque convulsivis magnis & frequenter repetitis afflicta fuit. Quæ omnia Pulsus frequentissimus & Vermicularis comitabatur.

Forsan prædicta dosis, quoad quantitatem, non adeo calorifica videbatur. Cum tamen brevioribus Intervallis, & ab Ægrota, jam & antehac ad febrilem effervescentiam proclivi, sumeretur; & ubi Ren suo proprio Morbo fuit affectus, minor dosis, instar majoris valere potuit.

Cæterum ille alter Medicus, cum ad consultandum secesserimus, à me quæsivit, quid esset tandem faciendum? Ego verò respondere haud dubitavi, locum consultandi dari nullum, nec quidem sperandi. Ille verò à sudoribus salutem promisit. E contra, eos ex Agonia & Morbi Veneno esse merè colliquativos, admonui. Demum, post quædam alia hic illic objecta, sequentia præscripta sunt.

Applicentur Empl. Vesica[illegible] ampla & acria Femoribus internis. Et repetantur subpedalia.

℞. *Bezoar. Orient.* ℈j. *Antimon. Diaphoret. gr.* xij. *Conf. Alcherm. sine odor.* ℈j. *Syr. Caryoph. q. s. Ms. f. Bolus quamprimum sumendus, superbib. Julapii ultimo præscripti Cochl.* iv.

℞. *Tinct. Castor.* ℥ij. *Capiat gutt.* xvj. *in haustu potus ordinarii.*

℞. *Decoct. albi* ℔ß. *Aq. Cinnam. hord.* ℥iv. *Sacchar. albi q. s. Ms. pro potu ordinario.* Sed, antequam parata erant Medicamenta, Ægrota hæc mortua est.

In dissecto Cadavere Intestina; ut sæpe solent, flatibus valde distenta vidimus, & illorum vasa capillaria Sanguine referta. Majora verò, & præcipuè in peritonæi interna superficie, stagnante Sanguine quasi nigricantia, Gangrænæ similitudinem præ se ferebant: scilicet, circa dextrum Latus, ubi nuper Ægra de dolore maximè querebatur. Nam antea Latus præcipuè sinistrum ei doluit. Ideoque sinistri Renis Parenchyma conspeximus absumptum, Tunicasque pure plenas, & Calculo magno, cum quibusdam parvulis infima & antica parte positis. Ren dexter videbatur fere sanus; & similiter Hepar, atque Uterus. Vesica verò Fellea Bile flavissima, & subflavis Lapillis distenta erat.

Ex his patet, dolorem diuturnum, in recensione Symptomatum memoratum, à sinistri Renis Calculo; Hecticam autem Intemperiem, ab Ulcere, & forsan à Vesicæ Felleæ Lapillis, Bilis exitum præ-

præcludentibus ; pendere : Doloremque recentem in Regione dextra à stagnante Sanguine. Qualem Dolorem, hoc est Recentem, in aliis etiam Cadaveribus Sanguinis Stagnationi conjunctum semper comperi.

Historia Variolarum cum Pustulis Miliaribus.

JUlii 15. 1705. vocatus sum ad Dominam *Bek*, D. *Bek* Mercatoris celebris Uxorem; quæ tum temporis, apud *Hampstedium* commorata est; cuique D. *Shervood* erat Pharmacopœus. Hæc, cum antea perfecta valetudine usa fuisset; 13jo die Julii, dolore dorsi vehementi, cum oppressione pectoris, atque altis suspiriis, Spirituumque defectu, correpta est. Ex quibus Symptomatis, Febris Miliaris signis Pathognomonicis, novi hanc esse hujus generis, Pustulasque Miliares se brevi exhibituras prædixi. Et de expectandis Variolis feci etiam conjecturam: Eo magis probabilem, quod tum temporis longe lateque grassabantur. Consului itaque illam ad Visitationes facilitandas, in *Londinum* deferri. Et ut tutius suum iter perficeret, *Pulverem ex Bezoar. Orient. & Pulv. è Chel. Cancr. comp. an.* ℨj. *sumendum præscripsi.*

Die 16to Variolæ cum Pustulis Miliaribus interjectis emicuere. Præscripsi itaque Pulv. è Chel. Cancr. comp. ℨj. cum Julapii perlati communis haustulo, sexta quaque hora sumendam. Ad præveniendam Diarrhœam Dyspnœamque, tum decoctum album, tum pectorale, alternis vicibus bibenda. Quibus etiam provisum est, ne Pustularum Miliarium Variolarumque materiæ emittendæ desit vehiculum: & ut melius linguæ viscositas inhiberi possit. Præscripsi etiam Astringens Gargarisma, ut ejus usu Variolas de Faucibus repellerem.

Die 17. Pustulæ Miliares & Variolæ numerosius extabant. Capite, Gutture, Thorace, Ventriculo, Ægra bene se habebat. Oppressio etiam, & defectus Spirituum fuere mitiores. Tantum insomnis erat, ut Febre Miliari correpti solent. Suasi itaque ut in omnium die præcedente præscriptorum usu persisteret.

Vespere paulum delirabat. Non à Pustularum Miliarium aut Variolarum paucitate, satis enim erant numerosæ; sed ex perpetuis vigiliis. Ad quæ Confectionem Fracastorii, in hac Febre vel Laudano vel Diacodio potiorem, in sequente Haustu præscripsi.

℞. *Aq. Ceras. nigr.* ℥iij. *Epid.* ℥iij. *Conf. Fracast.* ℈j. *Mf. f. Haustus persistente Delirio sumendus.*

Die 18vo à nocturno somno delirium pacatum fuit. Ægrota autem Embryonis recenter concepti Abortum, verum absque ullo malo Symptomate, passa est. Jussi itaque ut in usu antea præscriptorum persisteret. Addendo Pulv. è Chel. Cancr. comp. singulis scrupulis Marga-

garit. pp. gr. vij. quo certius & à Diarrhœa & à nimio Lochiorum fluxu præcaverem.

Vespere Variolæ satis erant conspicuæ. Ægrota tamen summa Pectoris oppressione, Spirituumque defectu laborabat cum suspiriis. Quæ Symptomata, cum lenem & continuam Diaphoresin indicaverint, præscripsi Pulv. è Chel. Cancr. comp. usum sine Margaritis, & cum Julapio seq.

℞. Aq. Meliss. ℥viij. Pæon. comp. ℥ij. Syr. Caryophil. ℥j. Ms. f. Julap.

Suasi etiam ut persisteret in usu Apozematis Pectoralis; addendo singulis Haustibus Spir. C. C. gutt. xx. Tum ad levanda ex oppressione suspiria, tum ad continuandam uberiorem Diaphoresin. Ubi enim per se extant Variolæ, Spiritusque elevari possunt sine Diaphoresi; sale Volatili Oleoso potius quàm Spiritu C. Cervi utor.

Die 19no Facies atque Artus paulisper tumuere. Variolæ autem pleræque exsiccæ, & colore quasi corneæ videbantur. Oppressio etiam magna erat & suspiriis conjuncta; sed sine Spirituum defectu. Habita itaque ratione ad Partium & Variolarum Tumorem, & Pustularum Miliarium eruptionem, Julapium seq. præscripsi.

℞. Aq. Ceras. nigr. ℥x. Pæon. comp. ℥iß. Confect. Fracast. ʒj. Spec. Conf. de Hyacinth. sine odorat. ℈ij. Syr. è Mecon. & è Cort. Citr. an. ℥ß. Ms. f. Julap. de quo sumat Cochl. iv. tertia quaque hora. Eo fine, ut ex dosibus, brevioribus intervallis sumptis, Ægra perpetua quietudine in lecto jaceret. Eoque modò à Frigore externo, etsi non semper Variolarum, Vesicularum tamen Miliarium eruptioni inimico, præcaveretur. Præscripsi etiam ut, ad Tussim Dyspnœamque saltem minuendas, in usu Apozematis pectoralis persisteret. Et cum Variolæ jam & in Collo & in toto Corpore plenè expulsæ fuerint, loco Astringentis Gargarismatis lenientem substitui.

Vespere quietè, sed pene insomnis, jacuerat. In vola Manuum, ubi Cutis valde crassa, Variolæ videbantur Vesiculæ sero limpido plenæ; in aliis partibus quasi exsiccæ. Præscripsi itaque ut in Apozematis pectoralis frequenti usu persisteret; scilicet, ad Materiam & Variolis & Salivationi præbendam. Et ad majorem cautelam, ne aut Variolæ aut Pustulæ Miliares versus interiora remearent; haustui Apozematis, Aquæ Theriacal. Cochl. j. sæpe addendum monui. Et ut Tumorem partium promoverem, hora somni Haustum sequentem bibendum.

℞. Aq. Paralys. ℥ij. Theriacal. ʒiij. Confectionis Fracastorei ℈j. Syr. de Mecon. ʒß. Ms. f. Haustus.

Die 20mo omnia in eodem statu perdurarunt Symptomata. Jussi itaque ut in usu mixturæ pacificæ antea præscriptæ quarta quaque hora persisteret: Et in usu Apozematis, Julapii, & Gargarismatis.

Vespere, cum eadem videretur Morbi facies, eadem quæ prius præscripsi continuanda. Et ut Julapii sequentis haustum sumeret in languoribus.

℞. *Aq. Meliſſ.* ℥x. *Pæon. comp. Epidem. an.* ℥jß. *Syr. Pæon. comp.q. ſ. Mſ. f. Iulapium.*

Die 21mo Ægra fere eadem ac antea. In tantum jam querebatur, totum Corpus vehementer prurire. Præſcripſi itaque ut in uſu omnium perſiſteret: Præcipuè, mixturæ pacificæ, ne inquietudine ex pruritu pateret frigori, eoque puſtulæ Miliares recederent.

Veſpere, cum in eodem ſtatu fuisſet ac matutino tempore, viſum eſt omnia jubere continuari. Eo potius, quod ex uſu Apozematis pectoralis Gargariſmatisque frequente omiſſo, Salivationem (ut in Variolis ſiccioribus & Corneis ſolet) ſiſti viderim. Hincque patet, cur multi, circa diem à Morbi principio undecimum moriuntur. Nimirum, quod nimis parcè ad diluendum attenuandumque ſanguinem, & materiam in Salivationem præparandam biberent. Unde & oneri ſuccumbit Natura, faucium ſubſidit Tumor, cum graviſſima Dyſpnœa, quæcunque expectorantia eludente; demumque ex Alvo ſemel aut bis ſoluta, vel menſium effluxu, ſubitò mortem obeunt. Calida quoque Medicamenta, à multis præſcripta, Dyſpnœam ſiccitatemque Gutturis & Linguæ inferendo, ſimili Epilogo præludunt. Semper itaque usque ab initio, & per totum progreſſum Morbi, diluentia præſcribo. Nec Cereviſiam tenuem pane toſto alteratam prohibui; niſi Ægritudo, vel nauſea, Vomitio, vel Diarrhoea contraindicaverint.

In difficili Reſpiratione, & ubi Salivatione maximè opus eſt, Indicationes pro Medicamentis valde calidis nullas agnoſco. Cæterum, ſi forſan, non obſtante eorum uſu, Patientes evadant, viribus Naturæ referendum eſt. Partium extumeſcentiam Opiata ſatis bene promovent; & Salivationem diluentia. Calida autem Medicamenta, ſanguinis accelerando motum, utrumque inhibent. Etenim Fermentatio & Secretio contemporaneæ, nullo modo conſiſtunt. Cujus rei exemplum nuperrimè vidi ſingulare in Domino *Hatſell*, cui pharmacopœus erat D. *Lancashire*. Is enim, cum mali moris variolis laboraret, & ex ſumpta Tincturæ Croci, vel Confect. Alchermes tantum puſilla doſi, Febris vehementius accenderetur, coactus ſum oculos Cancrorum, Margaritas, & ſimilia, cum diluentibus præſcribere. Quorum benigna vi Ægrotum ex orci faucibus ereptum ſanavi. Sed ad hiſtoriam præ manibus jam redeo.

Die 22do intellexi generoſam Mulierem, cujus hîc caſum narro, nocte præcedente vix dormiiſſe. Multum de Calore interno querebatur, palluitque Urina. Unde & Metaſtaſim materiæ, aut Puſtularum Miliarium, aut Variolarum metui. Præſcripſi itaque ſequentia.

℞. *Decoct. Pectoral. depurat. Aq. Lact. alex. an.* ℔j. *Theriacal.* ℥ij. *Mſ. ſumat hauſtum aliquoties in die.*

Et quo melius, non ſolum Variolas, diluendo, ſed & Puſtulas Miliares, Spiritus roborando foverem, Julapium cum Diaſcordio antea præſcriptum, & alterum Cordiale, una cum diluente Julapio, viciſſim ſumenda præſcripſi.

Veſ-

Vespere in eodem statu perstitit. Ideoque eadem Medicamenta jussi continuanda.

Die 23tio nempe à Morbi principio undecimo, Ægrota incidit in aliquanto gravius quàm hactenus periculum. Nam totam fere noctem insomnis fuerat. Potius, ut mihi videbatur, à Pustularum Miliarium vitio, quàm variolarum. Præscripsi itaque *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *cum Julap. perlato sumendum octava quaque hora.*

Vespere ter Alvus descenderat. Jussi itaque Paregoricum antea præscriptum quamprimum repetendum. Et post singulas sedes, mixturæ cum Conf. Fracast. Coch. iv. bibenda; addendumque Decoctum album. Et ad alia Symptomata, ut sint in promptu Mucilago & Gargarisma; nec non Apozema pectorale spiritu sulphuris leviter acidulatum.

Die 24 narratum est, Febrem totam noctem intensiorem fuisse. Facies Manusque, sed hæ minus, detumuere. Ad hæc perstitit Diarrhœa, defecere spiritus, respiravit difficillimè, & Salivatio declinavit. Quibus Symptomatis ultimo præscripta methodo occurrendum censui. Addendo Oxymelitis scillit. Cochl. j, Aq. Cinnam. hord. dilutum. Et ut Pulv. e Chelis Cancror. comp. Apozematisque pectoralis in usu persisteret; cum spiritus Corn. C. gutt. xvj. in singulis haustibus Apozematis. Et in Diarrhœam, mixturam cum Confect. Fracast. statim & post singulas sedes sumendam jussi.

Vespere faciliùs respirabat. Verùm ex sumpto Oxymelite scillitico aliquoties vomuerat. Julapii itaque sequentis haustum urgente vomitu bibendum præscripsi.

℞. *Aq. Menth.* ℥x. *Pæon. comp.* ℥jß. *Spir. Menthæ gutt.* x, *Sy. Menth.* ℥j, *Ms f. Iulapium.*

Die 25to narratum est Patientem nocte præcedente calore febrili valde accenso gravatam fuisse; nec non delirio, Respiratione difficili, & Diarrhœa: Minimè autem modô Paroxysmi regularis. Variolas etiam ubique nigricantes, quasi Gangræna tactas, apparuisse. At cum mane accederem, Symptomata hæc vidi maximè diminuta, & Vomitio penitus suppressa. Ad Tracheæ autem, quam nunc passa est, strangulationem, Pilulas sequentes sumendas curavi.

♃. *Castor. gr.* vj. *Assæ fœtid. gr.* xij. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f. Pil.* n. vj. Et ut persisteret in usu ultimo præscriptorum.

Vespere Exacerbatio febrilis, cum Vigiliis, delirio, dyspnœa, Sedibus, Motibusque Convulsivis, fuit repetita. Emplastra itaque subpedalia, Vesicatorium inter Scapulas, Bolumque cum Julapio sequentem præscripsi.

♃. *Spermat. Ceti, & Pulv. Cancr. comp. an.* ℈j, *Laud. Lond. gr.* j. *Syr. Paralys. q. s. Ms. f. Bolus sumendus statim, superbibendo Iulap. seq. Cochl.* iv, *& deinceps per intervalla.*

♃. *Aq. Rutæ*, ℥x, *Pæon. comp.* ℥ij ß. *Sacchar. albi q. s. Ms. f. Iulapium.* Ut persistat in usu Apozematis pectoralis, & mixtura cum confect. Fracast. pro re nata.

Die 26to intellexi noctu Ægram perturbatam fuisse inquietudine & delirio, nec non sedibus, spirituum defe-

defectu; sed sine suffocatione. Imperavi itaque ut in usu ultimo praescriptorum persisteret.

Vespere caloris exacerbatio renovatur. Mitius autem deliravit, sedesque paulo restrictae sunt. Praescripsi itaque omnia continuanda; & urgente delirio, Vesicatoria Brachiis applicanda.

Die 27mo relatum est, noctem Ægrotam pessimè sustinuisse. Nam ex reaccensa Febre deliravit cum vociferatione. Quamobrem & Curatrix praescripta Vesicatoria apposuit: Et ex vesicis apertis tam Febris quàm Delirium multum levabantur. Jussi itaque, ut Tinctura Corticis Peruviani in promptu esset. Interim ad sitim sedandam, ut Lactis Aquam alexit. Saccharo edulcoratam biberet, & persisteret in usu reliquorum praescriptorum pro re nata.

Observandum est, post apertas Vesicas Emplastris excitatas, Salivationem fuisse redintegratam, & ad diem hinc usque quartum perstitisse. Unde constat, in Variolis, durante Salivatione, medicamenta calida minimè ad rem esse; nisi magnum aliquod Symptoma indicaverit; & jam tum multum ea debere esse diluentia.

Eodem die circa Meridiem ad Patientem accedens, vidi illam, Inquietudine, Delirio, Dyspnoea, Suffocatione, Sedibusque immunem. Calorem solummodo sensit internum, illius, qui Febri Miliari, vel Corticis Peruviani in Febre intermittente praepropero usui succedit, non absimilem. Ad quem praescripsi Margar. pp. ℈j. quinta quaque hora sumendum, cujus efficaciam, ad hujusmodi calorem extinguendum, frequenter expertus sum.

Vespere Febrilis caloris erat expers, nondum tamen Alvus substitit. Volui itaque ut sumeret perlarum pulverem in forma Boli, quo in Ventriculo & Intestinis diutius maneret, transiretque melius in venas. Et ut decoctum album Mixturamque ex Conf. Fracast. &c. in promptu haberet.

Die 28vo minus caluit, sedesque pauciores sunt. Nec recurrêre reliquam mala symptomata. Praescripsi itaque ut in usu Decocti albi, Bolique cum Julapio sexta quaque hora persisteret.

Vespere in eodem statu erat laudabili quo mane. Ne tamen à Vesicarum Ulceribus, nimis cito desiccatis, morbificae materiae pars superesset, jussi Vesicatoria pone Aures applicanda. Scilicet ut Cathartici vicem explerent, donec Purgatio per Alvum foret tempestiva. Et ut Julapii & decocti albi usus continuaretur.

Die 29no similiter ut pridie se habuit. Quemadmodum & diebus 30mo & 31mo. Quapropter & jussi, ut in usu Pilularum ex Assa foetida &c. & Julapii persisteret. Et hoc die 31mo praescripsi Pilulae Stomachicae cum Gum. ʒß. hora somni sumendam, & manè seq. Syr. Rosacei solutivi ℥j.

August. 1mo ter quaterve Alvus laxa fuit bonis avibus.

2do Usa est Julapio & Pilulis de Assa foetida, &c.

3tio & 4to & deinde 5to & 6to Pilulas Catharticas & Syrupum repetendo, à Morbo periculosissimo omnino convaluit.

Historia

Historia Febris Exitialis, ubi Æger statim à principio sua voce fuit privatus.

CIrca quintam diem Octobris 1709. digniss. Viri D. *Gulielmi Morisoni* Armigeri Filius, sedecim annos natus, Temperie biliosus, & in iracundiam aliaque Animi Pathemata facilè accensus, Febre correptus est. In qua Tempestate, ab aliquot antea hebdomadis, Febris maligna Londini grassata fuerat.

Cum primum illum visitaverim, nulla pars ei doluit. Neque ulla Vomitione, aut Ventriculi Ægritudine, Emetici usum indicante, tentabatur. Pulsus erat frequens ac debilis. Et usque à Morbi principio magna loquendi difficultate, cum stupore, affectus est. Quibus accessere Tumores subsultusque Tendinum; lingua arida & subnigra; Urina coloratior & clara, & ut plurimum involuntariè emissa, cutisque calida & sicca.

Hâc pessimorum Symptomatum apparente Syndrome, accitus est D. D. *Grevv*. Præscripsimus Alexipharmaca, ex Serpentariæ Radice, Bezoar, &c. & paucos post dies maculis rubris & purpureis Ægroti cuticula, imprimis super Pectus, Crura, Tibiasque, fœdata fuit. Hæc Symptomata, aliquando paulo mitiora, dies quatuordecim prævalebant. Postea evanuere maculæ, creveruntq; adeo Motus Convulsivi, ut Æger plures dies moribundus videretur.

Ferè in Morbi principio Emplastrum Vesicatorium capiti applicandum jussimus; ex quo recolligere mentem, & quôdam modô balbutire cœpit. Deinde & in Morbi progressu artubus universis alia apponenda; imò & aliquibus renovanda. Semper enim exsiccatis Vesicarum Ulceribus ferocius ingruebant Symptomata.

Deinceps, cum dies aliquot eadem Vesperi exacerbari videremus, Corticis Peruviani tum pulverem tum Infusum, minore Dosi visum est præscribere. Unde motus Convulsivi suppressi sunt. Ægrotus tamen, cujus vires & ipsa caro absumptæ fuere (ita ut in coxa, in quam cubabat, Sphacelismus generetur) tandem fato cessit.

Notatu non indignum est, quòd Morbi decem aut duodecim ultimis diebus, adeo fœtidè spiraret perspiraretq; Ægrotus, ut cubiculum odoratis fumigare necessum esset. Et ego ipse, dum paulo propius illi, in os meum respiranti inclinarem, subito Ægritudine & Languore correptus, horas aliquot in patulis agris vehi coactus sum; & inde rediens Vinum Hispanicum Montanum affatim inter prandium bibere.

Dissectum est cadaver perita manu D. D. *Douglass*. Super Pectus fusci coloris macularum congeries adhuc erat conspicua. In Arteriis Venisque in Abdomine magis conspicuis, nil contentum erat, præter θρόμβυς nigricantis Sanguinis, mediis spaciis serô omnino vacuis. Haud equidem vulgare spectaculum. Vel quòd rariùs contingeret, vel ex Febribus mortuorum rariùs dissecaremus cadavera. Etiamsi hinc constet ejusmodi cadaverum, æquè ac aliorum, Anatomen, haud mediocri ex usû fore. Proindeque hanc Febris, licèt alterius generis, Historiam apposui; tum ut exhiberem exemplum, ad Tractatûs prioris Appendicem referendum; tum ut Alios alia hujusmodi Exempla, in communem Medicorum usum suaderem proferre.

THOMÆ SYDENHAM,

De Mictu Sanguineo à Calculo Renibus impacto.

QUamvis hominis minùs cauti & prudentis esse videatur, observationem in vulgus spargere, cujus in se ipso tantùm experimentum ceperit, nemo tamen, opinor, æquus rerum arbiter ægrè feret me, qui tam diu tantaque à *Mictu Sanguineo*, à Calculo Renibus impacto orto, fuerim perpessus, humanitate & miseratione erga Sodales in hoc malo meos commotum, iis qui eodem morbo excruciari quandoque poterint, ista remedia indicare quæ mihi aliquali levamini fuerunt, quantumlibet vulgaria, & nihili facienda fortè videantur.

Anno 1660. *Podagra* me invasit, Paroxysmo tum immaniore tum diuturniore, quàm priùs unquam, miserum affligens, cùm ex hac causa æstivo tempore, vel intra, vel supra lectum submollem jugiter ad duos menses decumberem, finem Paroxysmi, dolorem hebetem & obtusum maximè in sinistro Rene non nunquam, licet rariùs, & in dextro cœpi persentiscere. A Podagra convalescenti hærebat utcunque Renum dolor, qui per intervalla quædam, nullatenus acutus, sed satis tolerabilis, me submonebat; nondum enim Paroxysmo Nephritico (cujus sunt comites dolor ingens per Ureterum ductus vesicam versùs tendens, tum Vomitio enormis) vel semel laboraveram. Quamvis verò nondum aderant ista Calculi Renum indicia, cum ratione tamen judicabam, me Calculum, mole insigniorem in Renum Pelvi gestare; qui cùm major esset quàm ut ex Pelvi dictâ in Ureterum ductus elabi posset, prædicta symptomata non intulit. Quâ in re, post annos multos elapsos me hallucinatum non fuisse certò comperi. Etenim cum Brumâ Anni 1676. statim à soluto rigidissimo gelu, diu multùmque obambulassem, urinam mox reddidi sanguine permistam; idque toties mihi usu venit, quoties vel multum itineris pedibus conficerem, vel in curru per platearum pavimenta veherer, quantùmlibet lento equorum gressu; quod mihi tamen non accidebat, quoties per viam Regiam lapidibus non stratam, licet quàm longissimè, curru vectarer. Urina quam tunc excernebam, tametsi terribili sanguinis tantùm non sinceri specie prodiret, non ita diu post sanguine in fundo seorsim grumescente, in summitate limpida & sui similis conspiciebatur. In hujusce mali remedium sanguinem satis copiosum è brachio mitti curabam, & post Purgationes Universales, medicamenta Refrigerantia & Incrassantia, varii generis in usum revocabam; Diætam interea his consentaneam adhibens, liquores acidos, acres, & attenuantes

antes sollicitè devitans. Cùm autem neque ista, neque alia permulta, quae numerare longum esset, quicquam prodessent; & metuens calculum, quem grandiorem esse suspicabar quàm ut expelli posset, Aquis Chalybeatis ad exitum sollicitare, tandem spem, rei benè gerendae prorsus amisi; idque eo potissimum nomine, quod observâram senes aliquot mihi notos, sibi mortem accersisse, dum hujusmodi remediis incassum morbi curationem molirentur. Stetit itaque sententia non amplius tentare, at vitato tantum quàm potui maximè corporis motu, ab hoc effectu mihi cavere. Tandem verò animo fortè recolens, quàm mirè nonnulli praedicent seminis *Fraxini* vim Lithontripticam, subiit cogitare quòd si semen ejusmodi virtute polleret, omnino verisimile esset *Mannam* Fraxini adhuc plus posse. Cùm Manna quam habemus, docente Botanographo τῷ πάνυ Dno. *Job. Ray* post alios Scriptores, neque Mel Aëreum est, nec Ros aliquis Cœlestis; sed liquor potiùs, tam è foliis, quàm è trunco & ramis Fraxinorum in *Calabriâ* nascentium, exudans; de cujus rei veritate idem dum in *Italia* peregrinaretur certior factus est ab eruditissimo Medico, qui ex ramulis & foliis linteo à se curiosè contectis Mannam (qui est succus ut dixi) saepiùs collegit. *Vid. Ioh. Ray Catalogum plantarum Angliae.* Experimentum itaque facturus, Mannae ℥ijß in seri lactis ℔ij solutae hausi, pauxillum succi limonum subinde, dum purgarer, deglutiens; quo & Catharticum acuerem, quod segniùs operari solet, & ventriculo minùs ingratum redderem. Ab hujusce remedii usu vix dici queat, quantum ego levaminis circa Renum regionem perceperim; licèt enim anteà non semper dolerent Renes, tamen pondere quodam gravativo & molesto sensu afficiebantur. Quod cum ita feliciter mihi cessit, idem Catharticum singulis Hebdomadis stato quodam die ad menses aliquot continuos in usum revocabam; & post singulas Catharseos vices meliùs me habuisse planè sum expertus, donec tandem etiam rudiorem Currûs conquassationem ferre potuerim; ab hoc symptomate prorsus liberatus usque ad Veris tempus jam proximè elapsum. Quo appetente, cum per praegressum hyemem ferè omnem Podagrâ laborâssem, & quae nimiâ corporis ad motum inhabilitate, quieti & ἀκινησίᾳ magis quàm aliàs solebam, indulsissem, rediit denuo sanguinis mictus. Hìc ego an ad Catharsin me iterum reciperem, haerebam dubius; quoniam nuperis hisce annis omni corporis substantiâ in Podagrae sedem & fomitem quasi perversâ, Catharticum, quantumlibet lene, diutinum Podagrae Paroxysmum certò certius accersebat. Tandem animo succurrebat, quòd si Paregoricum singulis noctibus post purgationem adhiberem, quo tumultus à Cathartico excitatus sedaretur, posse me pristinam methodum Mannae semel in hebdomade capiendae tutò resumere. Uncias itaque duas cum semisse in seri lactis ℔ij. dissolutas manè hausi, & serò guttas xvj. *Laudani liquidi* in Cerevisia tenui dormiturus adjeci. Et Mannam & Laudanum dicto modo repetens bis in Septimana ad sex vices. Postea verò Mannâ semel in septimana

tantum uterer, humorum illuvie jam ita copiosè à Cathartico subductâ, ut à Podagra minùs metuendum erat. Cùm tamen mea mihi ratio planè dictaverit, quòd si facultate aliqua, sive dissolvente, sive alio quovis modo Lithontripticâ, fuerit insignita Manna, omnino est necesse ut Medicamentum, quale est Laudanum, validè adstringens, remedii, in quo spem collocaveram, efficaciam ac vim quadantenus infringat; satius esse duxi Hypnoticum missum facere, cùm jam semel tantum in septimana alvum solverem. In quâ Methodô jam ad menses aliquot perstiterim, eundem septimanæ diem ubique Catharsi dicans; nec me ab hoc meo more, ex quâcunque datâ ansâ dimoveri paterer. Licèt à prima remedii hujus dosi dolor qui in dorso erat, remittebat, uti priùs, tamen non ita diu post repetita Catharsis Podagræ signum dedit; quod nunc Artubus, nunc Visceribus, bellum cœpit indicere, at hæc morbi tentamina Laudanum fortiter repressit. Cùm hæc mihi Medendi Ratio hactenus bene verterit, in eadem perseverandum mihi esse judicabam, tam ad præcavendum mictûs sanguinis recursum, quàm ad imminuendum aliquantulum calculi fomitem. Quod tandem votis respondit, Hæmorrhagia ista ex quo Tractatulum hunc primum edidi prorsus evanescente, proindeque Mannâ in totum abjecta. Purgationem itaque quod attinet (modo sanguinis mictus urgeat, & solùm Cathartico hoc lenitivo, Mannâ scilicet, & secundum Methodum suprà à me traditam subducatur alvus) jam retractanda mihi est sententia illa mea quam in Scripto de Podagra olim evulgaveram; nempè Podagra affectis minimè conduceree, ut vel initio, vel in declinatione, vel per Paroxysmorum intervalla purgentur.

Nec si miserum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.

Nondùm enim in mentem mihi venerat, paroxysmum quem à tumultuante Cathartico excitandum metuebam, exhibito sub noctem Hypnotico prohiberi potuisse. Nihilominus si Podagram solùm respiciamus, Evacuationes qualescunque plurimum nocent, ac proinde nequaquam sunt admittendæ, nisi Symptoma dictum earundem usum omnino postulaverit.

De *Regimine & victûs* ratione, quæ utrovis horum Affectuum laborantibus competere mihi videntur, (quando nihil eorum præterire velim quæ istis usui esse poterint qui iisdem, quibuscum Ego, morbis conflictantur) hæc addo. Manè lecto exsurgens, Decoctionis *foliorum Tea* cyatum unum alterumve exsicco; dein curru ad meridiem usque gestatus, & domum reversus, quovis ciborum genere mihi grato & eupepto *modicè* (id enim ante omnia semper, & diligenti cum cura tenendum est) me reficio; statim à prandio per singulos dies vini Canarini plus aliquid quartâ parte Libræ (seu Pintæ) vulgaris ad promovendum ciborum in ventriculo Concoctionem, & ad Arthritidem è visceribus procul arcendam, haurire soleo. Pransus iterum Rheda vector, &

quoties

quoties per occupationes meas non detineor, Rus peto, aëris salubrioris inspirandi gratia, ad milliaria duo vel tria. Cerevisiæ tenuioris haustus mihi pro cœna est; sed & hunc repeto etiam in lectulo, me jam ad somnum compositurus, idque eo fine ut hoc Julapio succos acres calidosque in renibus stabulantes, è quibus fit calculus, refrigerem ac diluam. Ego verò & hìc & inter prandendum Cerevisiam tenuem lupulatam, Cerevisiæ non Lupulatæ, quantumlibet tenui ac miti, præferendam censeo. Licèt enim non Lupulata, mollitie ac lubricitate quâ polleat, ad subducendum calculum jam in Renibus concretum magis faciat; attamen Lupulata, ob levem illam stipticitatem quam impertiunt Lupuli, minus facit ad sabuli vel materiæ calculosæ generationem, quàm facit non Lupulata, cujus & viscidior est substantia, & lutulentior. Quo die Catharsi defungor, ex Pulli carnibus prandium mihi est; vinum tamen Canarinum pro more meo superbibo. Mihi curæ est, præsertim hyeme, ut lectum temporius petam: quo nihil magis confert ad Concoctiones rectè perficiendas, & conservandum pariter tenorem illum atque ordinem, qui naturæ jure debetur. Sicuti ex adverso, nocturnæ lucubrationes, Senum cum Morbo Chronico qualicunque conflictantium, tum Concoctiones omnes imminuunt ac depravant, tum eorundem principio Vitali vulnus haud facilè Medicabile infligunt. Illud etiam sedulò observo, ad præcavendum à Calculo mictum sanguineum, ut quoties per Plateas ad longius aliquod intervallum curru vehendus sim (Gestatio enim, vel ad maximam quamlibet distantiam, per vias lapidibus non stratas minimè officit mihi) non prius rhedam ingredior quàm haustum Cerevisiæ tenuis paulo liberaliorem ingessero, quem pariter itero ante regressum domum versus, si fortè alicubi diutius fuerim commoratus; quo pacto semper mihi à mictu sanguineo satis est præcautum. At quoad Podagram hoc unum adjiciam. Nuperis hisce annis ex errore aliquo circa sex res non naturales commisso, mihi retrocessio subinde materiæ Podagricæ accidit; cujus signa sunt ægritudo ingens, cum vomituritione, & aliquali ventris dolore. Artus interim ex improviso doloris sunt expertes, ac ad motum plus solito habiles. In hoc casu congium unum Liquoris possetici, vel cerevisiæ tenuis devoro, & quamprimùm totum per Vomitionem rejecerim, vini Canarini haustulum, cui instillatæ fuerint Laudani liquidi gutt. XVIII. ebibo, in lecto ad quietem me componens. Atque hâc methodo meipsum ab imminenti morte aliquoties liberavi.

Etsi verò haud quenquam fortasse deceat (eum maximè quem sive salvum sive mortuum esse Hominem vix intersit) ita crebram sui mentionem injicere; hæc tamen eo animo dicta volui, ut aliis quorum vita salusque majoris fortasse ponderis & momenti sunt, queant prodesse.

Hìc postremò subindicandum est ingens discrimen, in quod nonnulli se con-

conjiciunt, tam Calculo, quàm Podagrâ laborantes; quoties Mannam in *Aquis Mineralibus* Catharticis ſolutam inconſultò capiunt. Quamvis enim hoc modo aſſumpta, & celeriùs vim Catharticam edat, & minori nauſeâ Ventriculum irritet; tamen minora iſta commoda injuriam aliàs ab aquis illatam penſare non valent. Etenim ſi calculus Renibus incluſus ità magnæ molis ſit, ut per Ureterum ductus in Veſicam propelli nequeat, iſtæ Aquæ Paroxyſmum ut plurimum excitant, qui eo uſque perdurabit, cum magno vitæ ægri periculo, donec tandem calculus in pelvim redierit. Quin imo nec *chalybeatis Aquis* æger ſe tutò committet, niſi priùs certò ſciat calculum majorem non eſſe quàm ut per Ureteres viam poſſit ſive invenire, ſive facere, quod hoc tantùm modo, quantum ego conjicio, certò dignoſcere poteſt, ſi nempe jam anteà Paroxyſmum aliquem Nephriticum fuerit perpeſſus, (cum dolore ſcilicet ſæviſſimo in Renum alterutro, per ureterum ductus propagato, & Vomitu enormi) pro comperto habeat, non tam grandiorem aliquem calculum pelvi concludi, quàm lapillorum exiguorum congeriem, quorum unus ſubinde in Ureterem illabitur, atque ita Paroxyſmum hunc invitat, qui fere non deſinit calculo in Veſicam detruſo. Cum res ità ſe habeat, nullum eſt magis efficax Remedium, ſive ad præcavendum minorum Calculorum incrementum, ſive ad eoſdem è Renibus deturbandos, quàm *Aquarum Chalybeatarum* Potatio liberalior, per ſingulas æſtates jugiter repetenda.

Cùm verò ſæpe accidat, ut *Paroxyſmo Nephritico* quis corripiatur quando hujuſmodi Minerales Aquæ haud præſto ſint, vel etiam tempeſtas Anni adſit, quæ earundem potationi minùs faveat; hâc itaque compendioſâ Methodo, ſine ulteriore Remediorum apparatû, inſiſtendum. Si æger temperamento ſanguineo præditus fuerit, & ætatem provectiorem haud adhuc attigerit, ſanguis ex brachio Reni affecto reſpondenti, ad ℥x. extrahatur; deinde *Liquoris Poſſetici cui Rad. Altheæ* ℥ij. *incoctæ fuerint*, *Congium unum* quàm citiſſimè devoretur, & ſequens *Enema* injiciatur. ℞. *Rad. Altheæ & Lilior. an.* ℥j. *Fol. Malvæ*, *Parietar. Branc. Urſin. & Flor. Chamamel. an. M. j. Sem. Lin. & Fœnugr. ana* ℥ß. *Coq. ſ. q. Aq. ad* ℔ iß. *Colaturâ diſſolve Sacchari culinaris & Syr. Dialtheæ*, *an.* ℥ij. *M. f. Enema.* Quamprimum per Vomitionem æger totum reddiderit, quod per os ingeſtum fuerit, ut etiam Enema rejecerit, *Laudani Liquidi* ſatis magna doſis propinetur, *viz.* ad gutt. xxv. vel *Pil. Matthæi* xv. vel xvj.

In Senibus verò, morbo aliquo diuturno fractis, ut & in Vetulis, *Vaporibus*, vulgò dictis, obnoxiis,) præcipuè ſi ſub initium Paroxyſmi Urinam eæ reddant nigram ac ſabuloſam) Venæſectio omittatur: At quoad reliqua, eâdem, quæ jam dicta fuit, viâ omnino procedendum.

Sed ut ad Calculum, qui hujus loci eſt, grandiorem revertamur, Quod ſi

si Calculosus nullo unquam paroxysmo Nephritico fuerit tentatus, cùm jam major sit calculus quàm ut ex Pelvi possit elabi: non solùm nihil proderunt *Ferreæ Aquæ*, sed etiam ob jam dictas rationes, non sine præsenti periculo sumentur. Neque minùs malè quandoque *Podagricis* cedit Aquarum Mineralium usus, modò senes fuerint, (ut sunt plerumque) & pariter corporis habitu phlegmatico imbecilloque. In his enim non nunquam naturæ vires eo usque sunt imminutæ ac succisæ, ut omnino metuendum sit, ne tantâ copiâ aquarum penitus obruantur, ac succumbant. Sive verò hoc in causâ sit noxæ quam exinde capiunt homines tali habitu ac temperamento præditi, sive non sit; illud mihi compertissimum est, haud paucos quorum corpora hoc morbo fracta admodum, & quasi confecta fuerant, oifce Aquis interemptos diem suum obiisse.

Atque hæc eorum ferè summa est, quæ mihi in Morborum curatione hactenus innotescunt, ad diem quo hæc scribo, *Septembris sc. Vicesimum & nonum, Anno Domini*, 168 $\not{5}$.

DE Calculo renibus impacto, ac inde enato mictu sanguineo, verba fecit in specie Clariss. noster Autor, propriâ in hôc morbô describendô, eâque sanè durissimâ usus experientia. At verò de aliis calculis, tum vesicæ, tum variarum etiam corporis cavitatum, aut solidarum partium, altùm omnino siluit. Non itaque ingratum Doctissimo Lectori fuerit, si quæ de ejus naturâ, origine, progressibus, varietatibus, diversisque sedibus ac cura, magnâ diligentia scriptis consignarunt Præclarissimi Viri Carolus Drelincurtius, & Martinus Listerus, *hîc legendum exhibeamus, eòque magis, quòd ea quæ ex illius Autoris primô locô nominati, Discipulis, Magni sui Præceptoris ductu scribentibus & disputantibus, habemus, ejusdem variis observationibus, raris prorsus & curiosis, nobis jam dudum à Celeberrimô hôc Virô communicatis abundè illustrare valeamus. Sit itaque primò.*

DISPU-

DISPUTATIO MEDICA DE CALCULO VESICÆ.

Quam sub Præsidio Præclarissimi Viri,

CAROLI DRELINCURTII *Lugduni in Batavis Professoris Medici Senioris, habuit doctissimus Philippus Rose, Gallo-Cadomæus.*

Cùm Microcosmum inter & Macrocosmum, collationem instituo, & summas utriusque dignitates, rationis bilance exploro, summam illius, cum hoc necessitudinem, satis demirari non possum. Quanquam etenim meliore principèque sui parte, Microcosmus omnes Macrocosmi potiores excellentioresque videatur dotes excedere, posteriore tamen, utpote materiali, tanta illi cum hoc datur affinitas, ut ab iisdem principiis, ab iisdem elementis, iisdem prorsus, variorum impetuum, à sapientissimo Creatore, editis legibus omnino pendeant. Hinc sanè ter beatum prædicabimus, qui indefatigatâ, exactâque Orbis Machinæ φαινομένων, indagatione, accuratissimam, perfectissimamque eorum notionem erit adeptus. Enimverò hic præviæ scientiæ memor, consciusque, factâ attentionis suæ translatione, omnes corporis humani tam salubres quàm insalubres, anomalasque constitutiones maximo cum emolumento, scrutari potis est. Ast quanquam tam diviti scientiæ thesauro, mentis nostræ arcam, locupletatam non sentiamus, nihil tamen est, quod nos à speciminis consilio deterreat, vel impediat quominus omnes contendamus nervos, ut *Calculi*, affectuum quibus adeo miserè conflictatur Adami Posteritas, meherculè non infimi, *Naturâ*, *Differentiis*, & *Symptomatis* ritè explanatis, ejusdem *medelæ* delineationem absolvamus, eamque rationi consentaneam. Adsit infirmo Tyroni Saluberrimus Humanæ Prosapiæ Medicus.

Quia animi Mercurius, loquela est, atque mentis nostræ sensa, aliter quàm sermone, scripturâ, vel nutibus, unicuique significare penes nos non est: hâc moti ratione quædam in Calculi ἔτυμον prælibare, ab instituto haud alienum ducimus. Calculus Latinis vulgò sic appellatur, eos verò, qui aliquam in vesicâ fovent rupem, Calculosos nominant. Istud autem concretum à calce suam traxisse denominationem (alicujus, nempe, ἀναλογίας ergò) cum fœcundissi-

dissimo *Ger. Johan. Voss. in Etymol. Ling. Lat.* existimamus. Medicorum Princeps nomine λίθος calculum plerumque intelligit, uti videre est *libro* iv. de morbis. Calculosos verò λιθιῶντας, *libro de vuln. cap.* ut & affectum λιθίασιν, *aphorism.* 26. *sect.* 3. nuncupat. *Helmontio* post *Paracelsum*, calculus in tractatu de Lithiasi, vocabulo *Duelech* indigitatur.

Calculi nomine explicato, rem ipsam aggrediamur. Ejus autem naturæ certam, distinctamque notionem assecuti videbimur, si diligenti, rectoque examine, causas ejus tam *efficientem* quàm *materialem*, quantùm in nobis est, in medium protulerimus. De calculi materia, ipsiusque concrescendi modô, non parùm apud Artis Proceres hactenus fuit dimicatum: quod quidem nemini admirationem pariat, si quot de cæteris affectibus & morbis, inter ipsos variæ promulgentur sententiæ, paulisper apud se perpenderit. Sed ne curiosiùs quæsitâ harum dissentionum occasione, extra operis cancellos vagari conspiciamur, Ἰατρικῆς Primariorum, hâc de re sensus huc referre, atque ex iisdem quid potius, quid verosimilius habeant ad majorem hujus lemmatis dilucidationem, depromere sat nobis fore judicamus.

Venerandus Ἀρχιατρὸς *libro* 4. *de morbis*, quid sit calculus quâque generetur ratione trutinans, sic scribit: Ἐν τῇ κύστει γίνεται λίθος τρόπῳ τοιῷδε· ὥσπερ ἐφ᾽ ὕδατι μὴ καθαρῷ ταραχθέντι ἐν κύλικι, ἢ ἐν χαλκῷ, καὶ καταστάντι, ὑπόσταθμη ἅλις γίνεται ἐν τῷ μέσῳ. Οὕτω καὶ ἐν τῇ κύστει ἀπὸ τοῦ οὔρου, μὴ καθαροῦ ἐόντος, &c. *In vesicâ generatur lapis hoc modo: quemadmodum in aqua non purâ turbatâ in calice, aut in vase æneo, & denuo quiescente, fæx simul fit in medio, sic & in vesicâ, ab urinâ non purâ existente.* Quæ quidem explicatio propter tanti Viri Autoritatem nobis plurimùm arrideret, nisi fæcis in calicis fundo coacervatæ exemplum, quadantenus impar, mancumque animadverteremus. Quamvis enim fæcis in calicis fundo coacervatio, & calculi in vesica formatio utcunque convenire videantur, quòd utrobique fiat quædam particularum mixti liquidi, ab aliis secretio, seu coagulatio, procul tamen à sese invicem eas non parùm distare, neminem negaturum arbitror, qui vel minimùm ad speciem formamque utriusque concreti attendit. Nec dubio locum fore spero, si αὐτοψία discrimen quod intendo, unicuique palàm fecerit.

Opticè nimirum dignoscitur, fæcis in fundo calicis congestionem eam esse, quæ vel minimo ipsius vasis motu, vel aquæ in eodem vase coërcitæ, factâ bacillo agitatione, omnino solvatur, atque aqua impuris istis quisquiliis modò purgata, ipsis iterum inquinetur, summeque saturetur. Quod sanè à calculi concretione longè abesse, nullus refragabitur, qui matulam introspicere non dedignatur: nam inibi non secùs ac in vesicâ calculum formari, cum Paracelso Helmontioque, mens nobis est: quod postea solidis confirmabimus argumentis

tis. Si ergò calculi materia ſive calculus ipſe parietibus & fundo matulæ adhærens examinetur, magnam certè ejus eſſe duritiem, nec non arctam vaſis concavo adhæſionem, ſenſûs organis innoteſcet, adeo ut vel matulâ concuſſâ, vel lotio aliâ ratione commoto, prædictus calculus à matulæ muris non ſecedat. Præterea ſilentio non poſſum prætermittere, calculi coagulationem abſolutè in fundo matulæ, inſtar fœcis prædictæ nequaquam fieri: inſpicientibus enim patet, matulæ fundi cruſtam, ab ejuſdem parietum loricâ non multùm differre, & æqualem ferè cum eâ craſſitudinem habere. Unde meritò concludimus pace Hippocratis, fæcis in fundo vaſis aquâ pleni, cumulatæ exemplum, calculi διαμόρφωσιν, minùs perfectè exponere.

At fortè aliquis integer Hippocratis ſenſuum aſſertor, noſtram in improbando culpabit audaciam, atque ad paulò pòſt ſequentia ejuſdem Authoris verba nos ablegabit. Πήγνυλαί τε ὑπὸ τοῦ φλέγματος ὠμοῦ ἐόντος, κόλλα γὰρ γίνεται τῇ ὑποστάθμῃ τὸ φλέγμα μεμιγμένον: *Induratúrque à phlegmate crudo, gluten enim fit, phlegmate cum fæce mixto.* Sed hæc prædictam noſtram ſententiam nullatenus debilitant, quin nihil aliud probant quàm calculi concretionem à fæcis coactione, ut jam innuimus, maximè diſcrepare: κόλλα enim quam ex phlegmate & fæcis commiſtione ſtatuit Hippocrates, coagulationem calculoſam alio penitùs modo ac fœculentam perfici, certò arguit. Nec etiam tale phlegma ſive materiam pituitoſam, ad calculi compactionem, & indurationem, maximè neceſſariam nobis fingimus: cùm in matula tale gluten utplurimum non reperiatur, nec ideo ibidem deſinat conſtipari calculus. Sed donemus adeſſe in matulâ aliquam glutinis ſpeciem, an inde conſequi liceat, eam calculi formationis cauſam eſſe genuinam, nec non eandem iſtam materiam eſſe meram pituitam? Quoad prius ſtare nequit; adſit enim tale gluten, vel deſit, calculus in matula perinde naſcitur. Quoad poſterius, meritò in dubium revocemus, utrùm iſta materia, pura puta ſit pituita, an potius internum veſicæ adverſus urinæ acumina propugnaculum, ab ipsâ veſicâ intrò exſudans, atque ex ea in matulam emictum. Et licet talis mucago, calculi compoſitionem forſan ingrediatur, immeritò tamen ejus concretionis atque indurationis cauſam, ad phlegma idque ὠμὸν, referamus.

Verùm reclamabit alius, calculum ſuam coagmentationem duritiemque, glutini prædicto non abſolutè quidem debere, ſed veſicæ calore atque ſiccitate, inſtar laterum fictilium, condenſari atque lapideſcere. Sed quàm futilia & abſurda ſint illa veſicæ calor & ſiccitas, aut frigus ipſum, ad calculi γένεσιν, nemo non videt. Nec etenim matula, ſive veſica, intenſis clibani ardoribus retorrentur, aut quid ex gravi, Borealis Poli frigore participant, quò calculus inſtar lateris coquatur, aut inſtar glaciei congeletur, atque ad debitam, quam ſolet exhibere ſoliditatem deducatur. Quis etenim neſcit, veſicam perpe-

petuo serosi laticis stillicidio irrorari, matulamque dum in ipsa calculus perficitur lotio madere. Nonne etiam notum est matulæ calorem, si quis adsit, igni admoto, vesicæ autem calculo, benignam ejus mucaginem abstergenti, fibras asperitatibus vellicanti, atque atterenti, acceptum referri debere. At hæc non magis in renum, quàm vesicæ calculi generatione, prædictarum causarum ullam agnoscimus. Utrumque enim ab eadem causa esse oriundum, posthac propalabimus.

Sed in tantis rerum angustiis, tamque obscuro opinionum penè infinitarum chao, veritatis partus maximè languescit: cui plures obstetricandi avidi, renum vel vesicæ vim lapidificam altâ voce implorabunt. Ast talis Lucinæ auxilium frustra invocetur. Quem etenim fugit ita philosophantes, obscurum per obscurius explicare niti, & ad patens celeberrimumque crassioris ignorantiæ Sacellum citatis equis confugere. Apage apage insulsas, causas ignotas, superbamque qualitatem Quadrigam, quâ velocissimè abrepti omnia naturæ ænigmata solvere, universasque difficultates superare, ac veluti calcare, nimis gloriosè contendunt. Hos itaque missos facimus, ut quid hâc de re sentiat Fernelius curiosè expendamus.

Prædictus Autor lib. VI. de part. morb. & sympt. cap. XIII. asserit: *omnem calculum in vesicâ conclusum, rudimentum quoddam è renibus traxisse, è quibus per nephriticum dolorem excidens, si grandiusculus est, in vesica aliquandiu hæret, ac plerumque persistit, illicque allatarum sordium adhæsu coagmentatur, dum vetus confirmatusque lapis fiat.* Quæ Fernelii mens suâ non orbatur verosimilitudine, eamque ob rem ab eâ non omnino dissentimus: cùm enim ipse eodem libro notaverit, se neminem in vesica calculum habentem offendisse, qui nephriticis doloribus ante non fuisset divexatus; inde sanè liquet plerosque vesicæ lapides, caculo à renibus per ureteres in vesicam delapso, principium suum debere. Quod suum judicium sequente paulo pòst observatione confirmare conatur Autor, ajens, *Quoscunque exemptos vesicæ calculos, obtrivi autem experiundi gratiâ permultos, in eorum medio quasi nucleum reperi, verum rudimentum è renibus deturbatum, diversi quàm reliquum integumentum, ac involucrum, & coloris, & substantiæ.* Luculentissima hæc Fernelii animadversio, ad ejus opinionem fulciendam non parùm confert, adeo ut ipsius vestigiis incedentes, calculos vesicæ, maximam partem, prima à renibus accepisse voluminis sui stamina, non dubitemus affirmare: nec tamen ipsi penitus subscribimus; vesicam enim non secus ac renes saxeo fœtu, quanquam rarius, imprægnari, à ratione alienum minimè censemus.

Enimverò quamvis à Fernelii parte contra Hippocratem stemus, fæcem subsidentem, sanguinis grumos, pus, mucosam pituitam aliaque id genus crassiora, facilè ex vesicâ profluere cum urinâ, ac proinde calculum ex his non formari: ipsi ta-

tamen talium è vesicâ excretione positâ, calculi ibidem generationem, eamque primariam, tolli constanter negamus, neque etenim ex ejus ratiocinio, inductionem imperfectam referente, quid generale deduci potest. Nam unicuique, primo intuitu elucescit, prædicta omnia, à Fernelio enumerata, siquidem valeant semper è vesicâ foràs amandari, calculi formationi, neutiquam prodesse, ac proinde ex istis calculum progigni, negare, ipsi fas esse: sed inde omnem calculi in vesicâ concretionem, primariamque, ut jam scriptum est, omnino explodi, inficias imus: nam peculiarem calculi materiam, & à fæce subsidente, grumis sanguineis, pure, mucosâ pituitâ, maximè diversam posteà assignabimus.

Quæcumque hactenus Autorum placita ponderavimus, quò obscuram calculi cognitionem, è Democriti puteo nobis fortunatè contingeret eruere, parùm utilitatis nostræ tribuerunt indagini: aliorsum ergo proram convertamus, ut ad optatum veritatis portum, tutò valeamus appellere. Jamque mihi faustum iter polliceor, modò hâc in densâ tenebrarum caligine, ad ignem protinùs apparentem, portùsque optati mihi monstrantem ostia, rectâ contendam. Emporii *Spagyrici* siquidem portus hic est, benè est; nec etenim sibi temerè persuadeant, abstrusam calculi indolem, aliter quàm industriâ Vulcani resolutione, posse unquam reserari. Hæcce investiganti, ratio, omnium tutissima nobis est, sed cùm curis, laboribus, nec non impensis, ardua sit, incerti de prospero cœpti eventu, forsitan pro foribus hæreremus, nisi bonis avibus res in promptu nobis occurreret. Vigili quippe & indefesso, *Præstantissimi*, & *Expertissimi*, *D D. Caroli Drelincurtii, Apollinis mei, æternum suspiciendi, reverendique*, scrutinio, perfectam calculi nanciscor analysim. Hic enim in *Epistola* sua Gallicè exaratâ, cui nomen est, *La Legende du Gascon* &c. calculum in singula principia subtilissimè diremptum, famoso offert Viro. Quanta autem maximâ possum fidelitate verba quæ paginâ 35. habentur hìc Latinè referam. *Sed quod tuâ longè dignius est experientiâ, & quod evidentissimum argumentorum augmentum mihi est; scilicet corporis humani calculi per ignem mihi suppeditant, longè potiori ratione quàm per aquam, tertiam salis volatilis, & spiritûs urinosi penetrantissimi, & circiter quadragesimam partem olei fætidi aut sulphuris, adeo ut inde mihi supersint ferè duæ tertiæ partium terrenarum, quæ trigesimam partem continent salis adeo fixi, ut ignem violentissimum sustineat.* Quibus verbis cernere est hanc calculi resolutionem igne fuisse paractam, post aliam beneficio aquæ expeditam; quæ in superiori paginâ est reperiunda: eâ tamen quæ igne fuit absoluta frequentiùs usuri, quandoquidem ut placet clarissimo Autori, *per ignem mihi suppeditat longè potiori ratione, quàm per aquam.* Tam certâ tamque egregiâ calculi potitus anatome, hìc pedem figere segniter, instituti conditio prohibet. Pergo igi-

igitur insitas unicuique principio δυνάμεις sedulò investigaturus.

Scenam recludit *spiritus urinosus*, isque penetrantissimus, potentissimum, mehercule, naturæ coagulum ac forsan pari non gaudens. Talem enim præ se fert ἐνέργειαν, ut spiritum vini, seu aquam vitæ dephlegmatam in offam coagulet. Testem appello *Helmontium de Lithiasi* cap. 3. §. 5. Rara hæc mirabilisque simul spiritus urinosi virium experientia, obsepiens calculi συμπῆξιν, nebulas non parùm diluit & dissipat. Validissimum quippe assequimur ἐλατῆρα, quô præceps à peripheriâ in centrum motus peragatur. Hîc per transennam hominum sortem dolere mihi incumbit, quod ipsis ferè solis inter animalia, talem spiritum gignere contigerit. Helmontii etenim operâ distillata est urina equina, verùm dissimilis prorsus inde emanavit spiritus, quod apud ipsum legere est, *Tract. de Lith. cap.* 3. §. 9. Hujus phænomeni, humano generi, proh dolor! nimium familiaris, rationem hanc esse arbitror. Homo scilicet gulæ satiandæ avidior, viscera condit in visceribus, sæpèque intempestivâ eduliorum, spiritibus tam sulphureis, quàm salinis, præsertimque terrestribus abundantium, farragine ventriculum ingurgitat, quæ ipsius fermento, fortè non imbelli edomita atque elaborata, per ductus mesentericos in lebetem cardiacum promoventur, ubi ulteriore donata coctione, majorèque exaltatione, numerosos spiritus, à sese invicem, volumine, figurâ, motùque sæpissimè non parùm diversos acquirunt. Quemadmodum autem plurium Regnorum Imperia, dominationis suæ imminutionem pertimescere non solent, cum libratis singulorum viribus, ex nullâ parte in aliam, cum successu, fieri potest invasio: pariter si spiritus varii massam sanguineam exagitantes, eàmque uno tenore compellentes, temperatâ quadam proportione, æquisque legibus, motus suos exerant, nihil sanè, tunc, humano corpori, damni impendere potest. Sin autem res aliter se habeat, adeo ut v. g. *Spiritus urinosus* aliis dominetur, ipse, procul dubio, in subtilissimas adjacentes particulas perpetim incurrens, eas non solùm variâ impellet ratione, sed etiam cum ipsis in mutuos ruens amplexus, siquidem idoneâ, ad coëundum figurâ præditæ fuerint, pro superficierum magis vel minùs, immediato contactu, magis vel minùs solidum lapidem, seu calculum exhibebit. Felicior hâc in parte Equus suo Domino, ut & multæ aliæ brutæ animantes. Nam herbaceis parùmque spirituosis vescentes pabulis, succum particulis activis minimè, vel saltem parùm turgentem obtinent: adeòque fermento generosiori, seu agente efficaciori, quale est *spiritus urinæ*, destituti, calculosis concretionibus vacare, vel saltem raró infestari, debent. Quod rationi, nec non experientiæ consonum reperimus.

Canere palinodiam, molestum est: valeant ergo quæ scripsimus, sitque *spiritus urinæ* summus coagulator, seu genuina calculi *efficiens* causa audiat. Nunc in subjectam ipsius *materiam* diligenter inquiramus.

mus. At certè ipsa, φλέγμα ὠμὸν nequàquam erit. In matula enim materiam, seu calculum ipsum concavo adnatum vidimus, sed antea nullum urinæ phlegma aderat; neque etiam terra, sicuti videtur in concreto calculo: quin potius urina recens emicta, ubique & æqualiter citrino erat colore perfusa. Præterea notante Helmontio tractatu de *lith. cap.* 3. §. 36. concretio calculosa in vitreo recipiente è spiritibus, liquoribus nempe stillatis & claris, facta est: unde infero calculosam crustam in matula contentam, pariter è spiritibus in urinâ meâ delitescentibus fuisse confectam. Nec nobis obtrudant urinam nostram non fuisse destillatam; certissimum enim est, Helmontii urinam ab ipso destillatam aliud duelech non produxisse, quàm quod non destillata fuisset editura.

Satis commodè satisque evidenter *spiritus urinosi* notitiam videmur adepti, nec aliorum cognitionem majus nobis negotium facessituram confidimus, si methodo jam inceptâ progrediamur: Ideo *quadragesimam partem olei fœtidi, aut sulphuris* considerare subest. Non solùm autem ad prædicti olei *qualitatem*, sed & *quantitatem*, fortiter attendere, non parvi momenti est. Primò quoad ejus *qualitatem*, aliorum oleorum naturam sapit: quatenus ex particulis longiusculis, ramosis, sibi invicem intricatis, ac proinde ductilibus constat. Fœtidnm etiam est, quatenus nimirum in destillatione, & præcipuè in sanguineâ fermentatione, ac dein, vel in naturali, vel in artificiali matulâ maximam passum est sui dissolutionem, unde corpuscula ab ipso jugiter emanantia, nimioque fermentationis attritu figuras valdè irregulares nacta, cum ad nervos olfactorios allidunt, irregularem etiam, seu ingratum sensum in nobis debent excitare. Secundò quod ad *quantitatem* attinet, valdè exilis est: *quadragesimam* enim tantùm exhibet. Unde jure consequimur, parùm olei seu *spiritus urinosi* ad concretionem duelech concurrere. Præterea hoc sulphure eruto, *materiam* habemus in quam spiritus urinosus, dum in urinâ adhuc resideret suam potuerit ἀπόῤῥοιαν exercere; eâdem ferè ratione quâ in Helmontii experimento citato.

Superest tandem, ut *duas tertias partium terrenarum*, ut par est, contemplemur; eæ siquidem etsi crassiores & graviores sentiantur, quàm quæ ullo possent motu cieri, sicque vix eò inducamur, ut eas naturam spirituum potuisse unquam asciscere, credamus, ex præcognitis tamen liquidò apparet, istam quam rudem & penè informem cernimus molem, motui tamen non planè fuisse ineptam, atque aliàs, ante scilicet ipsius coagulationem, volatilisationis legibus paruisse. Rasuræ etenim matulæ quæ duelech in pulverem redactum repræsentant, ante ipsarum otium & captivitatem, per campum lotii liberè exspatiabantur, atque in omnem loci differentiam abreptæ, spirituum indolem necessariò æmulabantur, eòque magis, quòd nullam peculiarem nobis præberent sui visionem.

Integrum non esset *partium terrena-*

renarum examen, nisi quædam in *salem* intra earum viscera conclusum quædam mitteremus. Nam etsi *terrenas* calculi partes *spirituosas* olim extitisse, in propatulo sit, dubio tamen aliquo posset quis nos lacessere; eô præsertim fretus, quòd perpetuò laudandus Clarissimus *D. Drelincurtius*, designet illum salem adeo fixum, ut ignem violentissimum sustineret. Sed objectionis hujus facilis est enodatio, si maturè consideraverimus, istius salis, dum ignis viribus subjiceretur, eam fuisse constitutionem, ut ipsius minutissimæ particulæ arctissimam inter se iniissent unionem, convenientique præterea caruisse juvamine, seu vehiculo, quô veluti mechanicè potuissent attolli. In matula, vel in vesicâ non item, singula etenim corpuscula salina, tum seroso latice, tum aliis particulis ibidem occurrentibus à sese invicem distincta, & divisa, communi liquoris motu, ultro citroque provehebantur. Ad hanc sententiam ulteriùs corroborandam multa possemus afferre, rationi & experientiæ cognata, sed cùm præscriptæ nobis angustiæ seu limites id non patiantur, iter maturabimus.

Cùm res ita se habeant, causas calculosæ concretionis, tam *efficientem*, quàm *materialem*, nos jam fuisse consequutos arbitramur. Pensitandum nunc est quônam pactô ab istis duelech in matulâ oriatur. Quod sanè non fuerit nobis cognitu difficile; si *spiritus urinosi*, spiritum vitæ coagulantis, virium meminerimus: is etenim *penetrantissimus*, id est particulis valde activis donatus, stipatùsque, vinosas, seu sulphureas impetens, eàsque ad mutuum cogens accessum, intermedias, tum terrestres, tum salinas, in summas redigit angustias, adeo ut velut irretitæ, motùmque suum idcirco ampliùs edere nesciæ, immediatum ferè cum vicinis acquirant superficierum contactum, ac proinde cum ipsis firmissima fruantur connexione. Hoc prorsus modo in matula, æquè ac in vesica, calculum fieri, persuasum habemus. Cùm nimirum ægri urina in vesica, vel sani in matula, talem sui textûs assequuta est dissolutionem, seu corruptionem, ut *spiritus urinæ*, *penetrantissimi* titulum adeptus, talem valeat effectum producere. Si quis autem cum *Paracelso*, *Crollio*, aliisque causam calculi *materialem*, *tartari* nomine velit intelligere, de verbo non litigabimus.

Calculi *naturâ* abundè satis explanatâ, præcipuas ipsius differentias enumerare, ordo postulat. Primò, alius est magnus, alius parvus. Secundò alius mollis, alius durus. Tertiò, alius gravis, alius levis. Quartò, alius lævis, alius asper, Quintò alius albus, alius subfuscus &c. Sextò alius in centro nucleum habet, alius caret. Septimò denique alius adhærens, alius vagus, quorum discriminum causas, has esse opinor. Primò, quò diutiùs vel breviùs in vesicâ calculus hospitatus est, eò majorem vel minorem materiæ appositionem passus est, ideòque grandior vel exilior est. Secundò quò abundantior internæ vesicæ mucaginis copia in calculi compositionem contrahitur, eò mollius; quò autem parcior, eò durius duelech compingitur. Tertiò alius gravis

vis, alius levis: Quod quidem secundùm ampliorem tantùm & minorem molem non est intelligendum, sed etiam respectu ejusdem calculi voluminis: uti perbellè *Mecœnas* meus, in Epistolâ suâ à nobis citatâ, *scil. pag.* 32. animadvertit. Quartò alius lævis, alius asper; prout nimirum æqualis vel inæqualis facta est materiæ accessio: indeque sequitur Quinta differentia, quæ colorem spectat: nam à variâ corpusculorum ordinatione variæ parantur superficies, quæ solares, vel candelares radios diversimodè reflectentes modificantesque, diversos necessariò, τῷ πρώτῳ αἰσθητηρίῳ suggerant colorum sensus: de quibus in *physica*. Sextò si nucleus, ut sæpissimè accidit, è renibus per ureteres in vesicam devolvatur, ibique ulterius accipiat molis suæ incrementum, haud laboriosum cogitatu est, in calculi inde orti centro, nucleum debere occurrere: non solùm enim nucleus ille superstratis corticibus longè durior & firmior est: ut præclarè monet æternùm colendus *Mecœnas*, prædictæ Epistolæ *pag.* 34. Sed insuper tam congrua, tamque homogenea, particularum, uno verbo *tartarearum*, fieri non potuit adjectio, quin earum stratificationum ordines, à genuinis nuclei corpusculorum seriebus maximè differrent. Ista omnia contra *Fernelii* sententiam à nobis superiùs oppugnatam nihil facerent, nisi ex doctissimi *Salmasii* ad eruditissimum *Beverovicium* responsione *pag.* 141. sciremus calculos dari nucleo carentes, qui proinde in ipsâ vesicâ primariam, ut antè à nobis scriptum est, sortiti fuerint generationem. Septimò tandem, alius vesicæ adhærens, alius vagus: hujus ratio nulli non perspicua: illius verò hanc esse reor. Quemadmodum matulæ, seu figulinæ, seu stanneæ, interior superficies tam continua ubique, & polita non est, quin innumeris scateat poris & asperitatibus, quibus proximè adjacens calculi materia concrescendo impingatur, atque affigatur: similiter in vesica eóque potiori jure, cùm ea sit membranacea, accidere putamus. His subnectimus expertissimi Barthol. observationem *pag.* 200. anatomiæ recens editæ; *ubi* (inquit de intimâ vesicæ membranâ) *rugæ quàm plurimæ in calculosis, & veluti cuniculi exsculpti cernuntur, calculos servantes ex dilatationis desuetudine contracti.* Unde haurio calculos non solùm prædicto modo, interiori vesicæ membranæ, summâ adhæsione adnasci, sed etiam intra ejusdem membranæ rugas intimè coacervari, atque ibidem cavos cuniculos agere. [*a*]

[*a*] *Hæc omnia quàm maximè illustrabuntur per ea quæ nobis olim amicissimè communicavit Vir omni sanè laude major, ipse scilicet* Carolus Drelincurtius: *cujus hæc ipsa sunt verba.*

» Calculos instar corallii ramosos, » & expassos ab ambitu pedis anserini in pelvim, ubi coëunt molem in » unam, aliàs compactam & unicam; » aliàs verò multiplicem atque divulsam, nec-non articulis veluti dis- » tinctam

» tinctam, & *ginglymi ritu*, ad lumbos inflexos & erectos, mobilem: aliquando eduxi & inter musei mei cimelia anatomica curiosis oculis objicio. Et isti porrò calculi *caput ureteris* obturant quidem & expandunt, sed quia raò sphærici sunt, urinam vulgò è pelvi in vesicam influere sinunt.

» Calculos præterea in *extremô uretere* ita constrictos vidi, ut in vesicam devolvi nequeant, sed inibi hærentes, dum urinæ tenuissimum per rimulas transmittunt, crassamen retinent, cujus accessu mole fiunt auctiores, & *ureteris* insimul atque *vesicæ tunicas* ita distendunt, ut alterius ideâ vesicæ rudiores deludant, quasi reapse foret *vesica duplex*; & in illum crassum atque supinum errorem Medicos Casauboni incidisse putem, dum viri tanti *vesicam urinariam* nobis geminam obtrudunt. Hic porrò, ubi ad extrema deventum est, & calculi in *infimo uretere* taliter impacti atque cuneati viam urinæ præcludunt omninò, tunc illa in uretere stagnat, & illum enormiter expandit, unà cum pelvi suâ. Indè est ut in cadaveribus aliquot distentam urinâ pelvim, illáque olidissimâ detexerim. Imò totum ureterem eadem illa turgidulum & expassum. Sed *à calculis* divelli nequeo citra hist. *unam* & *alteram*. Prima est de molli uno & farinaceô, qui solius in vesicam catheteris impulsu ita comminutus est & attritus, ut per frustilla minutiora totus fuerit abreptus urinæ fluento: atque sic qui cystotomus erat in procinctu ad carnificinam, ab eâ fuerit longè semotus. At è diversô calculos conservo siliceos omninò, quíque de marmore resiliunt, uti *Brassavolus* narrat Comm. in Aph. 79. Sect. IV. Altera hist. *puerilis* quidem est, sed *Pæoniô* stylô notanda. *Puer* calculi doloribus excarnificatus, & ambulationi impar, lectô detinetur, ubi post aliquot dies furunculus in peritonæô subortus est, cujus pus per medios acceleratores tam profundè serpsit, ut vesicam arroserit, quæ validiùs contracta non *urinam* modò, sed & *calculum* per ulcus emisit, atque ita prædam quidem eripuit cystotomo, sed fistulam ingeneravit, quæ perennat, & quâ jugiter & unicè effluit urina, abolito prorsùs usu ductus nativi.

» Coronidis vice *fœmineos* calculos subnectam per urethram (*virili breviorem*, *latiorem* atque *rectiorem*) longè optatiùs excerni, quàm in nobis, atque ita raras esse fœminas quibus calculus extrahatur. Imò quasdam vidi *vesicæ* doloribus *ceu labore partus*, excruciatas, sed quæ post tormenta enormia *petræos fœtus* excluserint, in renibus embryonatos, & intra urinæ cysternam sensim auctos in molem usque ovi columbini. Et ipsum profectô, imò quid majus ab *Hipp.* visum est, viro ubique Praxeos summè peritæ.

» Calculorum Chymicam analysin habes in Epimetris Thesium de *Lienosis*. Sed isthæc Chymica calculorum vesicæ analysis, paucum exhibet oleum; quô biliarii calculi scatent tantô ut aquæ innatent, & *toti* ardeant, picis instar. Deridendos ergo sese propinant, qui

» profitentur bilarios calculos in ve-
» sicula bilis & ejus ductibus concres-
» cere ob prædominium *tartari* sive
» *calcis*, & defectum *olei*, sive *sul-*
» *phuris*. Et id ipsum nequidem ve-
» rè proferrent de concretionibus in
» arthritide nodosâ; nam è virili pe-
» de, *mensis unius decursu*, gypsum
» vidi, singulis diebus matut. educ-
» tum, quod glutine multô, è ten-
» dinibus extensorum nudatis, &
» lymphæ ductibus incisis, viscatum
» erat; sed quod exiccatum, ac cerei
» flammulæ admotum leviter tantùm
» arsit. Sulphuris itaque consors, fel-
» lei calculi sorte. Id autem tartari
» singulis diebus à me collectum, su-
» pra chartam emporeticam extende-
» batur, exiccationis gratiâ; & ex
» illo, (*ad unciam circiter unam*
» *probè siccato*) frusta majora aquæ
» imposui, ac etiam demersi; sed
» suberis instar semper resiluerunt &
» innatarunt. Illorum igitur compa-
» ratio cum calce vel gypso, can-
» doris quidem ratione valet, sed pon-
» deris ergò claudicat. At calculi uri-
» nariæ vesicæ plani quidem innatant,
» sed depressi resiliunt nunquam, flam-
» mæ autem admoti non ardent, etsi
» sulphuris non exortes, sed ob ejus par-
» citatem non ignescunt.

» Isthæc rara quidem sed rariora 2.
» proferam, 1. de calculo ℥xv. quem
» inter κειμήλια sedulus conservo. Is
» intra viri pancreas sensim increverat
» cum gravitate ad lumbos, maximè
» post pastum & inter ambulandum.
» Vomitus denique cievit enormes &
» lethiferam atrophiam intulit, omni
» præpedito tam conficiendo quàm di-
» stribuendo chylo. Mediæ est consi-
» stentiæ atque soliditatis inter vesi-
» cales, quos farinaceos siliceòsque
» designavi. Fundum aquæ petit, nec
» ardet, metalli more.

» Alterum est de Virgine ann. cir-
» citer 20. quæ dira cephalæa seme-
» stri discruciata, occœcata est tan-
» dem, ac reliquis deinceps sensibus
» orbata & mediis in planctibus ex-
» tincta.

» Tota ipsi pinealis gland: saxea
» fuit, unius ovi gallin. amplitudine,
» & mole tanta nervor. opticor. tha-
» lamos, nec-non reliquos tandem
» nervos lethificè compressit.

Præcipuis calculi *Differentiis* per-lustratis, antequam ad ipsius *Symptomatum Signorumque* explorationem nos accingamus, operæ pretium videtur disquirere, quinam illi sint in quos gravis hic affectus imperium suum exercere soleat. Primum obtinent locum, qui à patre vel à matre, vel ab utroque calculosum acceperunt characterem: nam ut ait *Fernelius lib.* 1. *de morborum caussis, cap.* XI. *nephritici, arthritici, & epileptici, filios vitiosâ constitutione gignunt, quâ tandem in morbos similes, hæreditarios idcirco nuncupatos, incurrant, ut parentibus liberi succedant, non minùs morborum, quàm possessionum hæredes.*

Quare mirum non videatur si tot infantes, tótque adulti miseræ vitæ stadium sæpè imperfectè emetientes, tam horrendis cruciatibus distorqueantur. Apud ipsos enim morbosum patrimonium tam validas, tàmque altas egit radices, ut nulla mortalium vis id unquam valeat penitus extorquere, funditusque revellere. *Gaudeant* ergo *benè nati.*

Prioribus

Prioribus ſuccedunt ii qui à parentibus alioquin ſanis oriundi, propter tamen magnam à cauſis externis in ipſos introductam alterationem, eodem ac præcedentes, affliguntur malo. Novit enim quilibet, quòd *cauſæ neceſſariæ* quas declinare non poſſumus, ut ſunt *aër* quem reſpiramus, *cibus* & *potus*, *motus* & *quies*, *ſomnus* & *vigilia*, quæ *excernuntur* aut *ſubſiſtunt*, *animi denique perturbationes*, totam animalis Oeconomiam gubernent, ideòque eorum vitiô, vel ipſius animalis abuſu, multa emergant monſtra, humanæ valetudini infenſiſſima. Hic inter marem & fœminam, diſcrimen aliquod interſerendum venit. Quamvis enim acceptas à parentibus morboſas affectiones, æquali jure, portionèque partiantur, attamen propter diverſam partium, veſicæ imprimis, varietatem, ille hâc, in calculum propenſior evadit. Vtriuſque nimirum anatome docet maris urethram longam, curvam, & anguſtam, fœminæ verò ductum, brevem, rectum, amplùmque exiſtere, adeòque difficulter ex illius, verùm ex hujus, veſicâ, facilè ſatis calculum nondum ſeniorem poſſe eliminari. Non omittendum adultiores, renum, infantes verò & ſenes veſicæ calculo magis eſſe obnoxios. Illis ſcilicet arteriæ & venæ ſanguine adeo fermentato turgeſcunt, ut cùm ſerum in renibus à maſſa ſanguinea ſegregatur *ſpiritus urinoſus*, quo tinctum eſt, tali jam polleat virtute, ut particulas ſulphureas & ſalinoterrenas in renum anfractibus ſtatim coagulet, quo peracto latex aquoſus per ureteres in veſicam ſtillans in ipſa ſterilis omnino reſidet, ut pote ſaxeo ſemine in renibus orbatus. In infantibus ſenioribuſque contrà res habet. In illis enim adhuc tenellis & imbecillibus, ſanguinis principia, tanto fermentationis orgaſmo non percelluntur, nec his ſenio pene confectis ſpirituum δυνάμεις adeo vegetæ, ut *coagulator urinoſus*, tartareas particulas, in renibus, dum eos cum ſero pertranſit, queat in unum cogere. Exinde ſalvis ſæpè renibus in veſicam cum ſeroſo latice depluit, ubi majori robore, atque imperio in particulas ſulphureas & ſalino terrenas, comparatis, earum vibrationes infringit, & quaſi arctis compedibus revinctas impedit, quò minus veſicæ carcerem effugiant. Haud dubiè tamen multi ſunt ſenium à limine ſalutantes, qui calculos in veſica, ex renibus contraxerint, eodem pacto, quo cum *Fernelio*, ſuprà narravimus.

Symptomata, quæ calculum vulgò comitantur, & ex quibus affectûs διάγνωσιν haurit Medicus, quinque enumerat *Hippocrates*, *lib.* 4. *de morbis*. Σημήϊα δὲ ἡ νοῦσος ἔχει πέντε, ἐπὴν τε οὐρῆσαι θέλῃ, πονέεται. καὶ τὸ οὖρον κατ' ὀλίγον ῥεῖ, ὥσπερ στραγγουρικοῖσι. καὶ ἔστιν ὕφαιμον οἷα τῆς κύστιος ἡλκωμένης, ὑπὸ τοῦ λίθου. καὶ ἡ κύστις φλεγμαίνει. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀφανές σημήϊον δὲ ἀκροποσθίη. *Signa autem morbus quinque habet: nam ubi mejere vult, dolore affligitur, & urina paulatim fluit, velut in urinæ ſtillicidio: & eſt ſubcruenta nimirum veſicâ à lapide exulceratâ, & veſica inflammata eſt; verùm hoc ſignum*

signum inconspicuum est : indicat tamen summa glandis pars. Horum symptomatum signorumque causas has esse ducimus. Primò quidem ἐπήν τι οὐρῆσαι θέλη, πονέεται. Quia cum musculi abdominis, nec non diaphragma, vesicam in urinæ excretione comprimant, valdè verosimile est eorum & membranæ musculosæ vesicæ actione, lapidem è suo loco dimoveri, atque asperitatibus ejus interioris membranæ fibras corradi: unde non parùm sensilis debet exoriri dolor. Verùm quandoquidem totus omnium prædictorum musculorum impulsus, urinam ad meatum urinarium impellit, maximè probabile est, calculum eâdem vi, eodèm loci pelli, præsentiâque suâ quâ egressum urinæ ferè præcludit, eam sinere κατ' ὀλίγον ῥέειν ὥσπερ σαγγυεικοῖσι. id est veluti in urinæ stillicidio dolorifico: quod est tertium symptoma. Quartò καὶ ἔστιν ὕφαιμον, & est urina subcruenta. Cujus symptomatis rationem reddit ipse Hippocrates: οἷα τῆς κύστιος ἡλκωμένης, ὑπὸ τοῦ λίθου. *nimirum vesicâ à lapide exulceratâ.* Quintò tandem, καὶ ἡ κύστις φλεγμαίνει, *& vesica inflammata est.* Quo de symptomate nutare videtur Autor, id enim vocat ἀφανές. Exinde conjectare licet, illud symptoma non esse perpetuum nec παθογνωμονικὸν, sed tantùm in iis locum habere quibus vesica calculo impensè læsa fuerit: adeo ut etiam ἀκροποσθία, id est, *summæ glandis ardor* illud significare debeat, seu potiùs ordinariò manifestet. His accedit subsequens Hippocratis textus, ex quo aphorismus 79. *sect.* 4. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ ψαμμώδεα ὑφίσταται, τούτοισιν ἡ κύστις λιθιᾷ; *quibus in urinâ subsident sabulosa, iis vesica calculo laborat.* At hic aphorismus tam renum quàm vesicæ calculo competere mihi videtur. Renibus quippe calculo laborantibus, sabulosa etiam excernuntur. Vesicam tamen vel renes speciatim potest respicere, modò cum aliis signis magis particularibus conjungatur, seu coincidat. Hæc & alia signa ut: crurum inter-cruciationes, manuum pudendis admotio, priapismus, tenesmus, &c. tam ab *Hippocrate* quàm Fernelio, Sennerto, aliisque magnæ notæ Autoribus probata, cum fructu possunt usurpari si calculus vagus fuerit: at si laterali vesicæ parti, vel etiam ejus fundo adhæserit, vix ullum ex prædictis signis de illo nuntium referet. Hac in re nobis favet *Fernelius de part. morb. & sympt. lib.* VI. *cap.* 13. Huc accedit memorabilis historia ab *Helmontio* descripta *tractatu de lithiasi*, cap. 3. §. 40. de quodam Prædicatore prope Barclaiam in Anglia, qui anno 1629. sanus atque sospes contendens à prandio, librum è sublimi ad se trahere, in imo ventre, magno perculsus pondere atque dolore, certis inde à quatriduo signis, scivit se calculo gravatum. Ex hujus narrationis conditione & circumstantiis, judicare possumus Prædicatorem, nullum anteà ab isto calculo tulisse molestiam, nec ullam forte utcunque manifestam; de illo suspicionis causam habuisse. Omnia hoc in casu Medicorum dubia solvit catheter; ipso etenim leniter & industriè

ſtriè in veſicam immiſſo omnes explorantur amfractus, omniaque latibula, in quibus alioquin calculus omnem Medicorum ſolertiam & ſagacitatem eluderet.

Jam hujus ægritudinis curationem ſuſcipiendi, hora eſt. Sed *hoc opus, hic labor eſt.* Nam etſi concepta, cauſarum externarum immoderatione, atque intemperie, in calculum inclinatio, earundem moderatione, & temperie, ſæpe avertatur & emendetur, hæreditariam tamen, nullâ poſſe fugari ratione, ratum habeo. Rara etiam, at fortaſſe ignota ſunt medicamenta, quæ ore aſſumpta activitatis ſphæram, tam longè latèque ferant, ut ad calculum in regione veſicæ ſitum, ea extendatur. Tentandum tamen eſt quod ratio experientiæ maritata nobis eſt dictatura.

Verâ & rectâ hujus hoſtis debellandi, methodo inſiſtemus, ſi primò graſſari incipientis progreſſus inhibeamus, eumque ſi fieri queat, capite truncemus. Secundò, ſi eum jam veſicæ muris loricatum atque munitum, foràs ejiciamus, integrâ, imprimis, remanente arce. Primam *indicationem* abſolvere poterimus, tali vivendi ratione, quæ maſſæ ſanguineæ ſuccos, ad priſtinam συμμετρίαν revocet: adeo ut *ſpiritus urinoſus* omni ſuâ ferociâ depoſitâ, cum partibus tartareis, tragicam ſuam perſonam ampliùs non poſſit agere. Primò ſi *aër* ſit intemperatus, atque vaporibus ſeu effluviis è cryptis ſaxeis avolantibus, infamis, protinus deſeratur. Hæc etenim non ſolùm fermenta ſeu ſemina, calculo excitando idonea largiuntur, ſed & homines, beſtias, carpenta, reliquamque ſupellectilem, in rupes aliquando valent convertere: uti legitur in *Helmontio de lith. cap.* 1. §. 18. multiſque in aliis autoribus. Secundò, ſumma cautio in *eſculentis* & *potulentis* capienda. Quippe ut ea, nimiâ quantitate ingeſta, grave ventriculi fermento, detrimentum inurunt, & vitalem auram maximè peſſumdant, ſæpèque ſuffocant, ſic nocivâ qualitate, pluribus heteroclitis affectibus, ac præcipuè huic, anſam præbent. Abſit tetra ingluvies, *quæ plures quàm gladius perimit.* Procul panis malè fermentatus nec benè coctus. Legumina ferè omnia, rubris ciceribus exceptis, caſeus, lacticinia omnia, piſces grandiores, haleces paſſæ, ſeu infumatæ, oſtreæ & conchylia, & tandem omnia quæ copiam ſeminis petrificantis ſecum gerunt. Horum vices ſubeant caro vervecina, vitulina, capones, perdices, turdi, coturnices, vitelli ovorum &c. amygdalæ amaræ, piſtacia, pineæ, nuclei perſicorum, ceraſ. ficus, rubra cicera. Inter herbas malva, atriplex, petroſelinum, aſparagus, & inprimis chærefolium *Sennerto* ſingulare calculi remedium. Vitetur cereviſia nondum benè fermentata, in eamque dum coquitur ſemen dauci injiciatur. Fugiatur etiam vinum non defæcatum. Nam ea morbi cauſam ſecum portant. Ex inſalubrium numero eſt aqua ſtagnans, in fundo conceptaculi, ſilicibus, ſeu arenis orba; talis enim impura eſt, & terrenis gravida. Verùm ea optima

tima censetur, quæ perenni scaturigine, jugique fluento è terræ visceribus per summum ejus corticem derivatur, innumerisque calculis & arenulis fundum stratum habet. Motu nimirum, à corruptione vindicatur, & à spermate lapidescente purgatur, dum ipsum in arenas facescens subsidet. Vinum Rhenanum, album, liquor pomaceus, pyraceus, propter vim diureticam, valdè juvant. Si qua autem purgatione utendum, ad succum sanguineum reformandum, inter alias hæc esto, à celebri Riverio probata. R. Cassiæ recenter extractæ cum ol. amygd. dulcium ℥j. Diaphœnici ʒiij. rhabarb. pulv. ʒj. cum pulvere liquiritiæ, fiat bolus. Ad hujus affectûs προφύλαξιν mirè faciunt aquæ minerales acidulæ, & vitriolatæ; ut etenim eæ varia corporum concreta valent dissolvere, ita calculosam dispositionem potenter enervant. Plura utilissima apud *Paracelsum*, *Helmontium*, *Sennertum*, *Riverium*, aliósque magnæ famæ Medicos, quorum ampliora volumina hîc inserere non decrevi. Tertiò excernendorum *excretioni*, & non excernendorum *retentioni* prospiciatur. Quartò motu nimio pretiosum hominis *balsamum* non profundatur, nec pigriori quiete torpeat, aut gravetur. Quintò de *somno* & *vigilia*, idem dicimus. Sextò *animi perturbationibus* consulendum, eæ etenim, idem ac motus intensior, & quies desidior, præstant. Omnia igitur medio modo procedant. His & aliis, quæ opusculi brevitas recenseri renuit, ingruenti huic affectui succurritur.

Ad alteram *indicationem* adimplendam non ita pollet Medicus. Vix etenim pharmaca cum suâ operandi facultate, ad vesicam pertingunt. Tentanda tamen quæ calculum minuere feruntur. Radices apii, petroselini, brusci, graminis, asparagi. Folia pariet. Semina anisi, fœniculi, dauci, carvi, ameos, carthami, rutæ; sal prunellæ, crystal. tartar. Primas obtinet sanguis hirci, vel integer, vel distillatus per B. M. Studendum autem cum Riverio, ut hircus nutriatur per mensem, saxifraga, pimpinella, baccis juniperi, petroselino, aliisque diureticis, sine potu. Vinum alkekengi ab Arnoldo Villanov. maximè commendatur: quod fit fructus alkekengi contundendo, cum vino albo, & colaturam exhibendo. *Horatius Augenius* historiam refert cujusdam typographi filii, calculo liberati per pharmacum à Jesuita ipsi oblatum, quod tale est. R. pulv. millep. ʒj. ad summum ℈iiij. aquæ vitæ ℥ß. juris cicerum rubrorum ℥ix. vel x. capiat horis ante prandium quinque. Spirit. salis Hispalensis extollit *Helmont. de lith. cap.* 8. §. 28. aitque ipso calculum imminui. His omnibus ore haustis palmam præriperent medicamenta, quæ suadente *Paracelso*, aliisque in vesicam syringâ transfunduntur; at ægrorum experientia id alienat. Nam mitiora medicamenta, in ipsam vesicam injecta, dolores magnos cient. Si igitur *diætæ* appositæ, & remediis deglutitis, affectus rebellis non cedat, sacra anchora, κυςοτομία, amplectenda. Vesicæ inflationem, flabello peractam,

ctam, apud Ægyptios olim exercitam, abhorremus: varia etenim abhinc crudelia imaginamur tormenta, nec commodam calculi eductionem. Nec scriptus à Fab. Hildano extrahendi calculi modus, magis nobis cordi est. Regnet ergo ea sola calculi eruendi ratio, quæ tot excellentibus practicis, Celsoque præsertim, maximè arridet. Si quis autem nosse aveat, quale in viro, quale in puero, mulieribus, aut virginibus calculi educendi ἐγχείρημα excellat, peritorum Χειρουργῶν monumenta adeat. Sed à tædioso librorum evolvendorum labore abstinere queat, quicunque eximiam dictam Epistolam, ab ipso naturæ Genio scriptam, consulere voluerit. Hîc sisto calamum, & DEO TRIUNI gratias ex imo meo corde fundo, & *ipsum* demisso, humilique rogo animo, ut tentamini huicce benignus faveat, Luminisque scintillulam gratus impertire dignetur, quò densis ignorantiæ tenebris mens mea tandem eripiatur.

Dissertationem hanc primam, alia jam Præclarissimi Martini Listeri, *excipiat. Quæ sic habet.*

DISSERTATIO MEDICINALIS DE CALCULO HUMANO, &c.

C*Alculi* ubique corporis humani at præcipuè in Renibus & vesica generantur: cujus rei rationem infrà privatim exponam. Igitur inventi sunt Calculi sub lingua, in ductibus pituitariis, in cerebro, in hepate, in pulmone, in vesiculis seminalibus, in utero, in ventriculo, in intestinis, in articulis tùm manuum tùm pedum, at multò frequentiùs in Renibus & vesica. Adisis *Historiæ Medicinalis* Scriptores, & præcipuè mortuorum dissectores.

Calculi autem, etiamsi maximè inter se discrepare videantur & figura & colore & pondere; nam in iis sunt læves, sunt asperi: alii opaci, alii pellucidi & crystallorum æmuli: sunt & tophacei & valde friabiles: alii verò verè metallici, ponderosi, penèque silicei videntur: alii rotundi, alii inæquales: alii quadrati; alii fissiles, alii Testacei &c. tamen eorum natura & generationis ratio eadem est, non solum in hominibus, sed etiam in aliis animalibus, ubi calculorum quoque quàm

quàm maxima varietas differentiæque occurrunt.

At licet ea distinctio calculorum secundùm loca, & *animalium genera* laudabilis & Historica sit, instituti tamen nostri brevitas nos diutius insistere istiusmodi minutiis non patitur.

Verùm ne futilibus conjecturis oratio nostra procedat, primùm videndum est, quid nobis de calculorum natura, & ex eorum analysi per ignem, & cùm crudi nondùmque ignem experti fuerint, existimare liceat.

De calculo autem humano cremato hæc exhibet diligentissimus Leuwenhoekius ope microscopii.

» In calculo humano, inquit, » ignis vi in calcem redacto, magnâ » copiâ insunt & salia fixa & vola» tilia. *Idem alibi*, ex sale volatili » & fixo maxima pars calculi con» stituitur; *itemque*, calculi vesicæ » humanæ ex magnâ particularum » salinarum copia constant.

Porrò: » *ex calculo combusto* cry» stalli erant pellucidæ, atque ita » angulares ac lateribus planis, ac » si ipsum fuisset crystallum.

» Rursus ex calculo adusto cui » aqua infusa est, sal coagulatur, ac » *tam durum fit ac rigidum*, ut » quamvis aqua ad coctionem usque » fervescat, sal illud tamen cum aqua » non denuò conjungitur.

» Item sal volatile *calculi* adeo » *rigidum & firmum* est, ut, ubi » coagulatum est, humido cælo dis» solvi nequeat.

» Ex capite mortuo *calculi com» busto*, cui aqua pura infusa est, » eadem aqua sensim in aëre siccata » detegi plures salis figuras, pelluci» das instar Adamantum: nec so» lùm erant pellucidæ, sed & an» guli earum erant adeo glabri, ac » adamantum anguli possint polliri. » Inter eas verò maxima erat plana, » & ejus basis triangularis: unus ex » angulis erat obtusus, juxta hanc ve» rò jacebat particula salina, cujus » basis erat sexangularis, &c.

» Præterea jacebat (præcipuè in » liquoris superficie) magna copia » particularum salinarum, similium » iis quas in *Arthriticis calcem* ap» pellamus.

» Etiamsi cœlum, dum accuratè in» tuerer salis particulas, admodum » esset humidum ac frigidum, omnes » hæ particulæ undique, quasi aqueo » humori injectæ erant: unde earum » rigiditas facilè conjici potest.

» *Calculus crudus* ex aqua frigida » infusus *suos quoque sales* similiter » rigidos dat.

» Nullam vidi particulam sali» nam, ex tot myriadibus salis, qui » calculo humano insunt, communi » nostro sali similem. Neque illud » ex siccato humore detegi potuit.

» Omne sal palato nostro non sa» pit; ita nec sal è testis conchylio» rum crematis, ex alabastro crudo; » ita nec sapit qui elicitur ex calcu» lo humano: id est, *aërem & acidum* saporem ad modum salis communis non exhibet; sed sal tamen esse non desinit, i. e. suum habet peculiarem saporem, de quo suprà satis dictum est.

» *Capiti mortuo* materiæ calcariæ » *Arthriticorum* ad nigredinem exusto,

» sto, aquâ adjectâ inest magna copia particularum salinarum, similium salium in calculo humano: scilicet rigidorum, pluriumque angulorum: nihil salis vulgaris, quô in cibis utimur, inest materia calcaria arthriticorum. *Hactenus Leeuvvenhoekius.*

Illud autem notes velim, figurarum salium illorum varietatem ac imperfectionem, apud eum ab incredibili particularum salinarum exiguitate dependere, quæ, ut is testatur, vix tantæ sunt, ut multæ earum myriades arenulam æquent: adeoque propter parvitatem vix satis rectè depingi poterant.

In crystallos itaque majusculas (quantum fieri potest) aliquo artificio cogendæ sunt, ut lenta siccatione in umbra, idque diebus maximè calidis: quo certè tempore ex aquis nostris mineralibus crystallos ad sesqui scrupuli pondus habuimus: deinde quo major quantitas salis erit, eò promptiùs experimentum ejus concretionis in crystallos, magnitudinis conspicuæ & perfectissimæ successurum est.

Hæc autem non exhibui, ac si aliquod dubium sit de veritate experimenti à Leeuvvenhoekio de illis salibus expositi, sed ut, etiam sine microscopio, vel nudis oculis res manifestaretur.

Igitur de copia & natura salis in Calculo Humano jam satis ferè diximus; item de ipsa calce similiter sive materia calcaria & metallica.

Illud autem unum addam de hac calculi humani materia, scilicet quod in eorum aliquibus debitè crematis etiam ipsum *ferreum metallum*, ad aliquot grana adhibito magnete, posse extrahi; id quod olim ostendi coram *Societate Regia Londinensi*, cùm ibi fortè caput mortuum dictum alicujus calculi humani à *D. Slare* expositum fuisset. Appello autem Registra ejusdem *S.* de fide experimenti.

Quæ verò præterea *calculi*, *chymicâ analysi* dent, minùs moror, nempe olea & aquam. Cùm non alia sint à sanguine humoribusve corporis: adeoque minus faciunt ad calculi generandi intelligentiam; quæ tamen hujus dissertationis præcipua intentio est.

Igitur his expositis quale sit id, quod in homine lapidescat, satis intellectum puto, atque ita *calculum definio*, nempe esse quid verè lapideum à sale lapidéque calcario & interdum à ferreo metallo, humoribusque quibuslibet corporis concretum, atque in plerisque ductibus viscerum excretoriis, maximè verò in Renibus & vesica natum.

Causam itaque *materialem* calculi in solis humoribus, ut in pituitosis, crassis, viscosis, tartareis aut fœculentis non posuimus. Etenim materiam non solum concretioni aptam, quales sunt humores, indicare satis est, sed aliam etiam verè lapideam & metallicam calculi exigere videntur, atque ea ipsissima est, quam in proximè superiore Tractatu Anatomico exhibuimus, è quibus Conchyliorum Testæ fiunt, inque Fontibus Medicatis inveniri diximus; nempe succum lapidescentem è saxo quovis calcario, Pyriteve sive ferreo metallo *Germinante* ortum, atque aquis

abreptum, nobis aliisque animalibus quovis alimento, maximè verò potione assumptum.

Humor autem iste sive succus lapidescens, etiamsi ejus effectus passim extra nos innumeris exemplis appareant, tamen à nemine quod scio, explicatus est. Etenim Helmontii somnia hìc non vendito; videlicet cuncta metalla ex mera aqua fieri, specifica metallorum semina, fermenta, odorem & spiritum nescio quem urinæ lapidificum, Terram ejusdem volatilem, spiritum vini urinæ incolam, hæ meræ nugæ sunt.

Non semen, inquit Helmontius, cum aqua sibi subdita solùm petrescit, quin insuper corpus sibi contiguum, odoris seminis petrifici, solo attactu petrificat, at si ita esset, cur renes & ipsa vesica non petrificarentur: ubi interdum semen istud, odor & fermentum tam vehemens est ut innumeros & sæpe ingentes calculos generare potis sit; ἀλλὰ ἔυνθες τὸ τῦς ἐυήθεις τῶν λόγων λίαν ἐξετάζειν.

Quæ verò passim observare licet, ea tantum exhibeo, scil. saxa calcaria, & pyriten i. e. ferri metallum sulphurulentum, præ omnibus metallis, *salia sua lapideis particulis gravida* edere, more plantarum pullulantium; has verò *plantas salinas* aquarum cursibus dissolvi, iterumque vel ob moram, adhæsionem ex aptitudine quadam partium & contiguitate, imbibitionem, aliave ignorabilia accidentia inter se coire, & in primam suam materiam redire, hinc, inquam, petrificationes extraneas, & calculos intra nos fieri verisimile est.

Est itaque peculiaris quædam materiæ sive succi lapidescentis aptitudo ut in lapidem convertatur, nimirum ex salis lapidei naturali coitione, ejusque rigiditate, ut dissolutioni, ut dictum est, resistat: itemque ex copia & qualitate particularum lapidearum in isto succo contentarum, suo scilicet sali ex quadam harmonia ortûs, promptè committendarum, nexu haud facilè dissolubili.

Igitur calculi materiam ab esculentis & potulentis, quæ hujusmodi salibus lapideisque particulis abundant, provenire. Si verò corpus bene se habeat foras ejiciuntur, neque in renibus aut vesica retinentur; si renes imbecilli fuerint & vesica labefactetur, in lapidem coïre apta sunt.

Efficiens itaque causa calculi est copia materiæ lapideæ in ductibus viscerum excretoriis imbecillis diutiùs suppressa.

Si qua verò sit in aliquibus hominibus hæreditaria dispositio ad calculum generandum, ea oriri possit ex malâ partium constitutione, ex usu tamen quotidiano victûs, lapideâ materiâ maximè infesti, vel in maximè integris hominibus calculi etiam generantur, videlicet si alimentis continuò & magna copia utantur, quæ plurimum succi lapidescentis in se contineant, aquasve bibant tali succo vitiatas, quia in illis aquis aut cibis causa materialis; unde est, quod in quibusdam regionibus præ aliis incolæ complures calculo laborent.

Itaque renes & vesica vitiantur vel ex nativa constitutione, vel victu calculoso supervacaneo, quam autem rem sic intelligo, nimirum à nimia copia

copia & pondere materiæ metallicæ arteriolæ capillares, renum ductibus excretoriis commissæ, distenduntur, præterque naturam valdè ampliantur, unde excretio debilitatur à constrictione arteriolarum labefactata. Igitur materia metallica in ductibus excretoriis imbecillibus sensim accumulatur moramque trahit, unde ejus coitio in calculos; idem cogita in labe hæreditaria, ubi mala renum constitutio.

Inter *causas* autem calculi *antecedentes & procatarcticas*, hæ rectè numerantur.

1. Mala concoctio quâ chylus crudus & lentus quo involvitur succus lapidescens, indiscriminatim intra habitum corporis assumitur, etiamsi verò causa calculi materialis non ex stomacho deducenda sit, tamen eo labefactato in officio suo chyli conficiendi, succus putrescens plus minus in omnigeno alimento necessariò & naturaliter existens, possit ob chyli crassitiem citiùs & faciliùs in majores arenulas coire in renibus.

Profectò robur inæquale partium est calculosorum præcipua ratio; ita renum alter calculos parit altero sano, quod satis evincit calculi vitium à parte labefactata, potiùs quàm ab ullo materiæ calculosæ defectu oriri, quæ semper, ut dictum est, adest: at rarò supra modum arenularum concrescit, nisi vitietur tonus & vigor renis expulsivus.

2. *Lactea infirmata*: nam ab iis integris etiam chylus bene digestus à succo istiusmodi putrescente ex parte purgatur; quòd scilicet is fluori minus aptus sit, adeoque inter alimenti soluti excrementa per intestina dejicitur, antequam venas lacteas subire possit.

3. Hyems autumnusque calculos renum parit, autore *Aretæo*, an quod magis laborent renes, suppressa ex frigore perspiratione cutanea.

Sed ad alia pergamus, & privatim materiam calculi suppeditant maximè *ostrea* & omnia *Testacea* animalia; *aquæ medicatæ*, quæque vel calcario vel ferreo metallo imbutæ, & quæ petrescentes ob conspicuos effectus præcipuè audiunt. *Vina* aut quælibet alia alimenta locis aqua petrescente vitiosis nutrita.

Salsæ autem *carnes* minimè, prout Leuvvenhœckius extra dubium posuit; scilicet in calculo omninò nil salis culinarii repertum esse.

His verò adjici possunt *vehementissima quæque Diuretica*, quæ materiam morbificam vel nimio impetu ad renes deturbent, vel victum per se minus noxium infestum reddant, quòd ipsi renes ob nimiam excretionem infirmentur.

In his quoque causis *Balnea* ponenda sunt, quibus renes nimirum laxentur, item alimenta vehementer calida, ut Piper, Allia, Resinæ quævis, exercitium vehemens: Venus immoderata.

Audi Hippocratem, (*a*) Pueris » calculi principium *ex lacte impu-* » *ro*, pituita enim ex eo lacte urinæ » sedimento admixta, glutinum eva- » dit; ac primùm quidem parva lanu- » go accrescit, deinde quod accedit » arenosum. Rursus autem alimen- » tum solidum aut *lapidosum* effici-

 » tur,

» tur, non secus ac *ferrum ex lapidi-* » *bus* &c.

Ita nobiscum satis benè sentit antiquissimus Medicus, calculum accrescere ex arenâ pituitæ commistâ, i. e. ex materia verè lapidea, primòque mollem velut lanuginem, mox virtute arenosæ accessionis solidum ac lapidosum effici: non secus *ac ferrum ex lapidibus*.

Hactenus de calculi natura, ejusque generandi modo causisque; proximo autem in loco ipsius *morbi* ratio sive *pathologia*, sive is in renibus sive in vesica fiat, instituenda est; cum *Diagnosticis* verò incipiam.

Hæc autem Calculi in Renibus indicia sunt. 1. Omnium certissima significatio, calculus excretus est.

2. Ad renem doloris gravitas. (*b*)

3. Femoris è directo stupor sentitur, *idem ibidem.*

4. Nausea & vomitus.

5. Urina cruenta: at hoc perpetuum non est: unum tamen è præcipuis est quando contigerit quod dolorem nephriticum à colico distinguat.

6. Urina in principio aquata, pauca, aut integra suppressio: à moto verò calculo per ureteres, ea copiosa, ferè turbida, arenosa.

Hæc autem indicia per se patent, neque ulla explicatione, certè arte peritis, indigent.

Ubi verò id malum in vesica fuerit, his indiciis, inquit *Celsus*, (*c*) cognoscitur. » Difficulter urina red- » ditur; paulatimque, interdum » etiam sine voluntate destillat, eadem » arenosa est, nonnunquam aut san- » guis, aut cruentum, aut *purulentum* » aliquid cum ea excernitur; eam- » que quidam promptius recti, qui- » dam resupinati, maximè hi, qui gran- » des habent calculos, quidam etiam » inclinati reddunt, colemque exten- » dendo dolorem levant. Gravitatis » quoque cujusdam in ea parte sensus » est; atque ea cursu omnique motu » augetur: quidam etiam cum tor- » quentur, pedes inter se, subinde mu- » tatis vicibus implicant. Fœminæ » verò oras naturalium suorum, mani- » bus admotis, scabere crebrò cogun- » tur; non nunquam si digitum admo- » verint, ubi vesicæ cervicem is urget, » calculum sentiunt.

Neque multum aliter Hippocrates. [*d*] » Hic morbus quinque habet » signa: Dolor in urina reddenda; » ejus stillicidium: interdum cruen- » ta, à vesicâ inflammatione vexa- » tâ: verùm id non apparet, indicio » tamen est *summa præputii pars* » (i. e. inflammata) interdum areno- » sa reddit, interdum duos aut plures » calculos.

Aretæus ex antiquissimis autoribus in plerisque consentit. Si vesicæ » inhæserit calculus, ex colliquationi- » bus patefiat, neque doloris neque » gravitatis expertes sunt, licet uri- » nam expeditè reddant: Sin minùs » & urinæ difficultas accedet: omnes » verò calculos ex sabulosis urinæ » subsidentiis deprehendes, & quòd » istis virilia sæpius arriguntur: quan- » do enim mejunt subestque calcu- » lus, dolent, tractant, attrahunt- » que

(*a*) *Lib.* 4. *de Morbis.* (*b*) *Hipp. Epidem. l.* 1. *S.* 1. (*c*) *l.* 2. *c.* 7. (*d*) 4. *de Morbis.*

„que pudenda, anus quoque vitii
„particeps redditur.

De *Inflammatione* autem vesicæ satis constat ex observatione Hippocratis, cùm ad summam glandem ferè visibilis sit ex insigni rubore; unde non mirandum est si molestus interdum *pruritus* sit in pudendo, *dolorque* in vesicæ collo incipiens, ad glandis extremum usque porrigatur, unde etiam *Virilium* frequens *erectio*, non secus ac cantharidibus sumptis.

Urinæ autem *Stillicidium*, & ponderis sensus: item mictio facilior in uno corporis positu quàm in alio: item dejiciendi cupiditas, quæ mictionem excipit; hæc omnia à magnitudine, & figura & motu calculi oriri videntur.

Ultimum autem & omnium certissimum signum est exploratio, vel per digitum in anum, vel per catheterem in ipsam vesicam immissum.

De illo autem Hippocratis [*a*] Aphorismo magna interpretum dissensio est à Galeno ad nostra tempora. Quibus in urina arenosa [ψαμμώδεα] subsident, his vesica calculo laborat.

Johannis Zechii [*b*] opinio, ut video, plerisque arridet; qui hanc subsidentiam non meram arenam esse vult, sed gluten istud mucaginosum in plerisque calculosis conspicuum; at hoc non perpetuum signum est, adeoque minimè pathognomonicum.

Sed, brevitatis causa, missis aliorum disputationibus, mihi videtur Hippocratem hìc, generationis arenæ locum, non calculi existentiam indicare voluisse, & dicit tantùm ipsam vesicam in vitio, ubi arenæ à mictione formantur atque subsident; ita quidem expono ἡ κύστη λιθιᾷ, imò idem Hippocrates [*c*] alibi ait arenam non esse signum calculi in vesica; atque ita ille Aphorismus diverso ab hoc sensu intelligendus est.

Verùm ais, arenæ non sunt calculi, neque negandum est, quod à quibusdam exhibetur, scilicet vix è decem unum reperiri, qui arenas cum lotio non excernant; raros tamen esse, qui renum calculo laborent, & rariores multò, qui vesicæ.

Quamvis autem arenæ revera calculi sint, nec ab iis essentialiter differant; tantùm secundum magis & minus, nam perexiguus Calculus arena est; tamen aliquo sensu, in gratiam Medicorum, probanda est ista distinctio, nempe arenarum quotidianarum cum urina ejectarum, & calculorum majusculorum non sine dolore & difficulter excernendorum, utræque tamen partes, & Renes & Vesica tum suas arenas, suosque calculos generant: neque aliter visum est Hippocrati, ut suprà dictum est in diagnosticis: vult autem in hoc Aphorismo arenas ex urina micta subsidentes præcipuè à vesica vitiata oriri, eamque calculis generandis præ renibus pronam esse innuere. At hìc prætereunda non est singularis opinio Fernelii, qui statuit omnem vesicæ calculum, rudimentum quoddam, ceu interiorem nucleum ex renibus trahere, è quibus per nephriticum dolorem excidens, si sit grandius-

[*a*] *Aphor.* 79. *S.* 4. [*b*] *Cons.* 58.

[*c*] *L. de inaffectibus.*

diusculus, in Vesica hæret, & sordium illic allatarum adhæsu coagmentatur, dum adoleverit in justum lapidem; eo, inquit, argumento, quod neminem offenderit in vesica calculosum qui non fuerit diu ante nephritide vexatus: item quod in contritis vesicæ lapidibus nucleum quendam se reperisse asserit, diversi à reliquo integumento coloris & substantiæ.

Huic autem opinioni ipse addo, etiam in mediis calculis, è vesica exectis, vidi & *ferramenta* [*a*] & ossa, per ipsum penem injecta: possint itaque arenulæ renum esse pro rudimentis calculorum vesicæ: at hoc perpetuum non est.

Etenim priorem hujus rei rationem alii Medici ex propria sua experientia negant; nempe in pueris calculosos dari, quibus nulli nephritici dolores antecesserunt: item non in omnibus calculis nucleum istiusmodi inesse.

Illud quidem verum est, calculos renum sive arenulas ab iis plerumque fulvas esse, vesicæ verò albicantes: quare? calculorum color, ut suprà dictum est & consistentia varia: modò rufi, modò nigricantes, modò albidi sunt nempe pro ratione cibi potionisve assumpti; at ferè à renibus subcrocei, à vesica albidi: an quia in renibus urina defæcatior, puriorque ei insit arenularum materia ad ocram accedens, in vesica verò eadem pituitæ mucosæ & albicanti, è glandulis excretæ, mista & contaminata sit.

Sed ad *Prognostica* transeamus.

Lapis magnus potione; neque medicamento frangitur, autore Aretæo. Chimicorum insomnia hactenus vana sunt.

Morbus periculosus: hæreditarius incurabilis: nam calculorum procreationem (cum Aretæo loquor) è fœcunda Sterilem reddere, nemo potest: facilius est enim uterum à pariendo prohibere quàm calculosos renes calculis vacuare.

Vitia renum & vesicæ in senibus difficulter curantur. [*b*]

Hippocrates in Coacis vult lapidem in vesica non generari à 14. ætatis anno usque ad 60. nisi prius extiterit.

Ita parvi & senes sunt ipsis viris calculosiores. Pueri autem magis calculo vesicæ laborant, senes verò calculo renum: quid ita? audi Galenum [*c*] quia in pueris facultas renum expultrix fortior est, ejus autem actio naturalis est, item retinendi in vesica facultas non minus fortis est; at cùm vesica propriè receptaculum est, & pueri parum bibant, parumque mingant, cùm mictio actio voluntaria est, vesicæ exonerandæ non attendunt, sic calculorum coitioni major opportunitas ex mora.

Ex anatomia autem discimus, ubi calculosis ægris mucosa urina effunditur, vesicæ corpus cancrosum esse, & digiti aut pollicis crassitiem nonnunquam adeptum esse: in calculosis verò, qui claram ac tenuem urinam mingunt, vesicæ substantia invenitur membranosa, ferèque ut in statu naturali se habet, de his autem ita sentio, calculum primùm exiguum con-

[*a*] *Acta Philosoph. Lond.* [*b*] *Hipp. Aphor.* 6. 5. 6. [*c*] *In* 6. *Epid. sect.* 3.

concrevisse, vesicâ adhuc integrà: aucto verò calculo, ab ejus pondere, asperitate, motùque vesicam lædi, ejusque membranarum glandulas inflammari, intumescere, indurari, i. e. cancrosas fieri: unde veluti puris sive pituitæ viscosæ, interdum cruentatæ ingens copia cum urina profluit.

Postremò in *sectione* sola cura magnorum lapidum. *Cœlio Aureliano* (a) autore.

At, inquies, cur non quibusdam medicamentis dissolvantur, certè quidam lapides majores; cùm ex calculis in humano corpore repertis quidam tophacei & friabiles & leves quales sub lingua & in articulis orti? respondeo in vesica lapides ferè siliceі sunt; raro molles; & si ita, tamen ex arenulis duris compaginantur; ratio est, quia per majores vias & in majoribus conceptaculis metalla, sive particulæ tum salinæ, tum lapideæ, quibus è iste succus petrescens constat, ponderis sui virtute ferè copiosius & excernantur, & in calculos concrescunt; atque hæc hactenus. Proximo autem in loco de curatione & medicamentis dicendum est.

Curationes autem hæ ferè instituendæ sunt: vel ad calculos minores, arenasve, cùm molesti fuerint, expellendos, specialibus adjutoriis: atque hæc ferè diuretica sunt: vel materiam calculosam minuendam, doloresque acerbos mitigandos, in majoribus calculis excretioni ineptis: atque illa prophylactica anodyna sunt, profectò qui dolorem sustulit, satis

(a) *T. P. l.* 5.

ad valetudinem profuit.

Quoniam autem instituti nostri ratio brevitatem requirit, & ut repetitiones supervacaneæ evitentur, ex adversariis nostris ægros aliquot, qui nobis commissi fuerint, eorumque curationes paucis enarrabo, deinde medicamentorum, maximè à nobis exhibitorum rationes exponam.

Hi autem *Nephritide* laborarunt.

1. *Ægrotus.*

D. *Dryden* Presbyter Ecclesiæ Eboracensis, mediæ ætatis vir, ex pluribus mensibus sanguinis mictione miserè affectus est, maximè ab omni equitatione, aut vehementiori corporis motu: item calculos innumeros, ferè arenosos (& in iis fuerunt, qui seminum coriandri grana implebant) excernere consuevit, huic etiam frequentissimè mingendi cupiditas.

Is autem multa à multis frustra sumpsit: tandem hoc remedium à me feliciter præscriptum est (R. *sem. & rad. pœoniæ maris, agarici, vitrioli Romani, mithridat. an.* ℥j.ß. *conservæ ros. rubr.* ℥iij. *Syrup. è rosis q. s. f. Electuarium.*)

Convaluit & à sanguinis mictione, & à Calculo.

2. *Ægrotus.*

D. Breeden de Pangburne, unus è Parliamento Jacobi Secundi Regis, sexagenarius, ex vehementi saltatione in uno & dextro pede per hortos suos, quo exercitio aliis

aliis ſæpius certare conſuevit, ſanguinem minxit.

Huic malo curando ei pluries ſanguis è brachio miſſus eſt, aquas *ferratas* ſumpſit; aliaque plurima medicamenta fruſtrà ab aliis atque aliis medicis adhibita ſunt.

Poſt ſeſquiannum autem hominem in hac conditione inveni. Sanguinis plus minus ab aliquot ſeptimanis quotidie mingebat, non ſine urinæ ſtillicidio; tumor ingens & durus in abdomine contra renem dextrum; item dolor continuus in dorſo: ſummus ardor in imo abdomine è regione renis dextri: *venæ* abdominis externæ ejuſdem lateris *varicoſæ* & præter modum tumidæ; habitus corporis qualis in Leucophlegmatia: multùm ſitiebat: parùm dormiebat. Denique huic coxendicum ſtupor, & ſumma crurum imbecillitas.

Huic autem malo ſic auxiliandum cenſui. (℞. *Mithridatii ſine opio confecti.* ʒj. ß. *G. Tragacanth. aq. roſac. diſſolut.* ʒ. ſſ. *f. pilul. n. vi.*) ex his unam ſingulis noctibus ſumpſit.

Item. (℞. *aq. hordei* ℔ii. *olei vitrioli guttas vi. ſucci limon.* ℥iv. *C. C. uſti* ʒj. *ſacch. candi albi.* ℥iij. ß. *miſce; de quo ad* ℥vj. *bis quotidie propinavit.*)

Item ℞. *Balſami martis (i. e. ſalis martis ex balſamo Lucatelli* ℥j. *optimè ſuper marmor contriti) gr. iij. horâ aliquâ veſpertinâ devoravit.*

Ex his autem medicamentis intra diem unum, vel alterum multò meliùs ſe habuit.

Poſtremò bis hominem purgavi Hieræ diacolocynthidos ʒj. quod medicamentum facile tulit.

N.B. Quamvis in reliquis mirè à meis medicamentis levatus eſt; adeo ut non amplius ſanguinem mingeret, & optimè dormiret, & ſat benè cibum appeteret, tamen vix ambulare centum paſſus præ mira imbecillitate crurum potuit, aut ſcalas ullatenus aſcendere.

In hoc ſtatu ad tres hebdomadas manſit: tandem nulla amicorum prece prohiberi potuit, quin rus iret ad quinquageſimum ferè lapidem à Londiniis, ad videndum uxorem moribundam; ex itinere autem (quamvis lectica veheretur) iterum ſanguinem minxit, & aliquot poſtea diebus ex urinæ ſuppreſſione interiit.

Ex diſſectione Ren dexter immenſæ magnitudinis inventus eſt, cancroſus, ad quinquaginta uncias pendebat, atque in eo inventi ſunt plurimi exigui calculi.

Nequeo ſanè mirari ſatis veterum diligentiam; nam cùm rariſſimum ſit hoc morbi genus, idque mihi ſemel tantùm in Praxi occurrit, tamen apud Aetium ſumma accuratione deſcriptum illud legere eſt.

3. *Ægrotus.*

D. Athins. Quinquagenarius, unus è regni Juſticariis, Eboraci, cùm publica negotia obiturus erat, calculo laboravit, huic in altero Rene dolor vehemens, vomuit, mingere cupivit, at fruſtra, nam paucam tantùm urinam reddidit, eamque aqueam.

E lenioribus autem medicamentis hæc ſumpſit; nimirum præmiſſo enemate

mate è Therebinthina ex vitello ovi dissoluta in decoct. communi cui vini Emetici ℥iij. adjectæ fuerint, parum effecimus: ideo statim hæc Purgatoria exhibuimus cum diureticis mixta & stomachicis. [℞. *Elect. lenitiv.* ℥ß. *asellorum, cochineil. an.* ℈j. *sal. absinth.* ℈j. *m. f. bolus, huic superbibat potionem sequentem.* ℞. *decoct. sennæ Gereon.* ℥ij. *syr. è spina cervina* ℥j. *s. aq. mirab.* ʒvj. *olei amygdalarum dulcium* ℥j. *misce f. potio.*] bene fecit: calculos enim aliquot albidos cum urina subfulva & fœculenta excrevit; & postridie publicis negotiis præfuit.

4. *Ægrota.*

Domina *Bellingham* quadragenaria, subitò post dejectionem vehementi dolore nephritico & ad alteram abdominis partem correpta est; vomuit, mox quatuor calculos excrevit cum tantillo urinæ. ab his primis calculis dolore perseverante hoc medicamentum præscripsi. (℞. *Cassiæ recenter extractæ* ℥ß. *pulv. jalap.* ℈j. *mercurii dulcis gr.* vj. *olei cinnam. gut.* 1. *m. f. bolus.*) alios autem multos calculos deinceps per aliquot dies reddidit.

N. B. Horum autem calculorum color *luteus*; figura omnium subteres; at non eadem magnitudo: ad grana verò piperis majusculi; omnium durities insignis: aliquot ex iis fractis cortex lapideus unus, more ceparum alteri superinjectus est; item interior medulla similiter & lapidea, & rufescens.

5. *Ægrotus.*

D. Harduich, mediæ ætatis vir, ex itinere primùm sanguinem minxit, cum renum dolore; post aliquot verò menses calculos *rufos* exiguos non sine vomitu & vehementi renum dolore excrevit, item intra annum tertium eodem dolore renum correptus est, cum vomitu & calculorum excretione.

Huic sic præscripsi (℞. *Agarici pulv.* ℈j. ß. *jalap. pulver. gr.* vj. *summitat. hyperici pulverisat.* ʒij. *vini veteris Rhenani* ℥v. *m. f. potio.*) ab ea vigesies minimùm, dejecit, neque tardè aut cum ullis torminibus alvum movebat; convaluit.

6. *Ægrotus.*

D. *Ascough* senex calculo sæpe vexatus est, renisque alterius vehementi dolore, vomitu, sanguineo mictu, is autem dolor, ante meum adventum sine febre ad octiduum manserat, exhibui statim Cassiæ ad ʒvj. &c. in bolo, à quo non sine levamine purgatus est; at rediit vehemens dolor; ideo nocte dormituro data est *Trochisc. Alkekengi* ʒj. optimè se habuit, postridieque manè sine ullo dolore calculum grandiusculum minxit.

7. *Ægrota.*

D. *Rhodes* diu multumque renis dolore affecta est, cum vomitu: multa & enemata & alia remedia data sunt, à quibus inducias trium circiter

citer dierum habuit; tandem huic madormituræ vesperi *Trochisc. Alkekengi* ℨj. exhibuimus; ea nocte placidè quievit, & postridie horâ aliquâ pomeridianâ tres calculos majusculos fere sine dolore excrevit, convaluit.

N. B. In his Trochiscis insunt præter baccas solani Alkekengi dictus, & amygdalas amaras, & opium, &c.

8. *Ægrota.*

D. *Legger* quinquagenaria, primaria fœmina, diu febre intermittente luctavit, tandem ad me venit, Eboraci degentem: graviter præter febrem Symptomatis hystericis affecta est, huic adeo Apozema præscripsi ex Cortice Peruviano, Phyllitide, Ceterac, ruta muraria, &c. Singulorum ad ℥iij. in vino post longam macerationem leviter coquend. de eo per aliquot dies sumpsit; tandem febre victa, vomitu & vehementi renis dolore correpta est, calculumque majusculum excrevit; id quod semel tantùm in vita ante quinquennium fecerat, agnosco autem libens, & expertus jam egregiam vim herbarum capillarium ad affectus uterinos; at suspicor illas herbas non tantùm calculum expellere, sed etiam ex parte illum ab iis, tanquam materia, gigni; quod rupibus ferè calcariis, locisque montanis, uliginosisque naturaliter crescunt, ubi eas plurimum succo calcario imbui nutririque necesse est.

Idem de eodem Apozemate in alia atque alia fœmina, D. *Rooksbie*, &c. observavi: unde magis magisque fidem do jam positæ sententiæ.

D. *Green* Coquus aliquoties calculos à renibus excrevit; at ultimo paroxysmo, quo me accersivit ut opem ei ferrem, ex communi consilio cum D. *Barvvick*, collega meo dignissimo, *dysuriam* ad triduum passus est magna corporis jactitatione atque anxietate; in extremis autem cùm penè de hominis vita desperatum fuerit, sic præscripsimus. [℞. *Cantharid. probè tostarum, tantùm non crematarum* ℈ß. *aq. spermatis Ranarum* ℔j. *m. f. haustus*] paucis horis elapsis urinam ad quatuor minimum libras reddit, & unà plurimos calculos, convaluit.

Hi autem Calculo Vesicæ laborarunt, renibus forte in plerisque non integris.

9. *Ægrotus.*

D. *Ramsden*, mercator Eboracensis, mediæ ætatis vir, ex patre calculis miserè afflicto natus, & ipse renum & vesicæ calculo à multis retro annis vehementer laboravit, item ejus filius unicus triennis calculo correptus est, & suctione tandem à pene pueri grandiusculus calculus exemptus est. gravissimis autem symptomatis malum in dies & molestius & periculosius fit; nam sanguinem sæpius minxit; modò dysuria, modò lumborum contra renes dolore, horrendum! cruciatus est: sæpenumerò verò calculos ferè asperos, & inæquales

les excrevit, tum albidos, tum flavos hordei grani magnitudine.

Tandem verò ab equitatione primùm observavit se humorem quendam albidum tenacem cum urina reddidisse; is autem humor præ lentore suo matulæ fundo adhæsit, nec facilè cum urina effundi potuit; & interdum ad plures uncias diei unius spatio excretus est; neque unquam sine dolore excerni potuit; propter virgam [putà] inflammatam & acrimoniam fracidæ, & marcescentis urinæ; nam vetustatem redoluit, etiamsi novissimè fuerit reddita.

Sanè hunc hominem, cùm primùm medicinam facerem, curavi; mihique adeo ex propria experientia minus notæ erant medicamentorum vires, illud equidem unum totis viribus efficere conatus sum, scilicet ut materiam istam lentam aut minuerem, aut liquefacerem, quò minore cum dolore per urethram exire posset.

Neque aliud magis profuit, quàm *mercurius dulcis ad gr.* VI. *ex pulver. jalap.* ℈j. exhibitus: quippe eo & alvus diu liquefacta est, & materia lenta & mucosa in grumos farinaceos divisa est: ac sic multò melius se habuit & ratione dysuriæ, & minus frequentes mingendi cupiditate vexatus est: tandem verò maxima ex parte desiit prodire iste mucus, at fœtor urinæ usque permansit, etiam cùm cætera sanus sibi visus fuerit.

Post mensem verò ex frigore & cruditatibus, eôdem mucô mirè viscido tentatus est.

Tum verò hominem sic purgavi. (℞. *Rhei Torrefacti* ℥ß. *Therebinth. Venet. ad duritiem coct. & pulverisat.* ʒiij *f. Pulvis: detur ex haustu sequenti.* ℞. *mellis despumati* ℥jß. *aq. sperm. ranar.* ℥ij *misce.*]

Urina autem quæ antea aquea fuit, jam ex rheo intensè colorata est, eique ex Terebinthina odor suavis conciliatus est, at postridie idem urinæ pallor atque idem fœtor redierunt.

Porrò, ex semicupio, in quo semel tantùm ad mitigandos dolores demissus est, involuntaria mictio sequuta est, idem observavi ex usu opii.

Rursus, ex mercurii dulcis aucta dosi ad gr. x. & pro secunda vice dato, idem effectus sequutus est, ut sc. mucosæ urinæ materia in exiguos grumos incideretur & matulæ fundo vix amplius adhæreret: at propter stimulatum anum, & ex consensu communi cum sphinctere vesicæ, diarrhœam plurium dierum, imò ferè integri mensis induxit, item aphtæ in ore & faucibus ortæ sunt.

Cùm verò levi febricula sub eo malo corriperetur, venam in brachio incidimus: sanguis autem missus & refrigeratus, crassa pelle albida contectus est.

Tandem ex communi consilio aliorum mecum Medicorum, & Trochisci, Alkekengi & emulsio cum seminibus frigidis minoribus, cum decocto Symphyti majoris, &c. præscripta sunt.

Ab his autem remediis calculi multi parvi, sed *albissimi*, qualis color fuit emulsionis, excreti sunt; item postridie rediit urina mucosa & lenta & dolor vehementer auctus est, & urinæ difficultas; ideo abstinui à

præscriptis medicamentis: itaque spiritus salis Armoniaci, cum Gummi ammoniaci destillati ad guttas vj. ter quotidie sumpsit ex aquæ spermatis ranarum haustulo.

Ejus autem medicamenti post aliquot dies effectus erat, ut urinæ malus odor, ferè subtalus est, & ejus sedimentum jam bona ex parte similagineum, candidius & leve factum fuerit.

Rediit autem appetitus, & ex usu salsamenti veteris, apud nostrates *Ling*, dicti, alvus subitò compressa est, & urinam rursus continuit. cæteraque omnia incommoda mirificè levata sunt præter unicum in urina fœtorem, neque amplius urina viscosa.

Hic autem vir, tolerabilem valetudinem consequutus, Eboraco Londinum se contulit, ubi à chirurgis, ejus artis peritis examinatus digitis in anum immissis, calculus ad ovi magnitudinem compertus est.

Illud sedulò autem notavi, medicamenta leniter diuretica, & Renum dolorem supra modum intendisse, & si è valentissimis fuerunt, & Testiculorum, ipsiusque urethræ, & glandis, ad exitum, inflammationem & rubedinem excitasse.

Ab eo tempore, quo Eboracum rediit, nihil, quantum scio sumpsit; certè unum vel alterum annum vixit, sed graviter decubuit, nec calculum ullum postea excrevit.

Tandem nescio cujus suasu, unciam unam Guttarum dictarum à *Goddard* autore, à Londino nactus, in aqua parietariæ bis aut ter in die sumpsit, hoc autem medicamentum (ut postea didici ab ipso Rege Carolo Secundo, qui à vidua Goddard magno pretio secretum redemit) nihil aliud fuit, quàm *spiritus* salinus volatilis à *serico crudo* vi ignis elicitus, at tanta erat ejus malitia in optimo viro, ut biduo à sumtione, sanguinis mictu, & diris cruciatibus, correptus, misereque convulsus, diem ultimum obierit.

Sub eo tempore in eadem urbe duo senes, metallorum fossores, ex calculo à plurimis annis decumbentes (*Smith* unus appellatus est, alterius nominis oblitus sum) convulsi perierunt, potione spiritus Terebinthinæ, ad ℈ j. aliquoties exhibiti, unde inflammatio imum ventrem ex toto occupavit, in Gangrænam protinus mutata, hoc medicamentum suasu cujusdam Agyrtæ chymici sumpserunt, quorum alterum, super pontem habitantem, prece viduæ, dissecui.

10. *Ægrotus.*

Illustrissimus Baro D. *Franshavv*, Puer novennis, calculo vesicæ ab aliquot annis laboravit, illum *Sandbeck* vidi, villam amœnissimam D. Comitis de *Castleton*, dum ibi ejus matri decumbenti advocatus sum.

Hujus autem pueri urina, instar seri lactis recenter concreti, turbida & grumosa erat, item in fundo ejus resedere grumi albissimi, verè caseosi; ejusque urinæ odor ipsissimus qui casei recentis: is autem puer, ex præscripto Medicorum, quotidie lac asininum bibere consuevit, ex ejus verò vesica postea calculus feliciter exsectus est Londini.

Illud autem ex hoc casu constat,

sc. la-

ſc. lacteārum venarum imbecillitatem, eaſque officio ſuo non rectè fungi, quòd (cætera ſanus puer) odorem & ſubſtantiam fracidi caſei ejus urina exhibebat; aliter multo, quàm in integris etiam puerulis lactantibus, quorum urinæ ſuus odor & conſiſtentia eſt.

11. *Ægrotus.*

D. *Little* Prætoriæ cohortis eques, Eboraci tum degens mediæ ætatis vir, ex equitatione, primum urinæ difficultate correptus eſt: mox ea ferè ex toto ſuppreſſa eſt cum vehementi dolore circa pubem & in ipſo penis itinere.

Cum urina verò exiit mucus quidam albidus, viſci inſtar tenax, matulæque fundo pertinaciter adhærens item ejus odor fœtidus, qualis ex urina veteri.

Ob vehemens verò malum ſæpius animâ defecit, & miſere convulſus eſt.

Hæc autem ante meum adventum, ſtatim oleum amygdalarum dulcium leniter tepefactum, injiciendum veſicæ præſcripſi, cum bono eventu, deinde hoc medicamentum exhibui devorandum. (℞. *mercurii dulcis gr. iv. pulv. jalap.* ℈j. *Caſſiæ* ℥ij. *f. bolus*) à quo alvus ſepties mota, dolores levati ſunt; nocte Troch. Alkekengi ad ʒj. dati. Verùm poſtridie & ſanguinem minxit & aliquam-multos majuſculos calculos albidos excrevit; alioſque per aliquot dies: calculis autem excretis & iſte mucus exire deſiit: convaluit: hunc fortè hominem in Noſocomio militari Chelſienſi ſuperiore anno vidi, beneficii mei non immemorem & (ut mihi narravit) poſt viginti annos, calculos quod attinet, ſanum.

12. *Ægrota.*

D. *Hedley*, in Vicinia Leedes, oppidi agri Eboracenſis degens, quinquagenaria, admodum obeſa, ex multis annis *calculi cujuſdam arenacei* excretione vehementer cruciata eſt. Ii autem calculi ipſum *Saxum molare* noſtrum arenaceum valdè referebant; nam *ex arenis majuſculis Cryſtallinis, inter ſe coagmentatis* in calculos majuſculos conſtabant, interdum verò ſolidos, interdum ſolutiores eos, quotidie, haud modica quantitate cum urina reddebat.

Hæc autem Symptomata præter calculorum excretionem paſſa eſt, cordis palpitationem, aſſiduam mingendi cupiditatem, lumborum & veſicæ dolorem, urinam aqueam, cibi inappetentiam, &c.

His autem malis ſic occurrendum eſſe cenſui, (℞. *Linguæ cervinæ, Trichoman. an.* ʒj. *macis* ℈ß. *f. pulvis ſubtiliſſimus, detur ex aq. hordei hauſtu, poſt horam infuſionis, ter quotidie*) poſt 4. dies non amplius calculos reddidit; urina jam fulva, qualis ſanorum cum ſedimento albido, quod ferè defuit ante: ad aliquot amplius dies iiſdem medicamentis, at alia atque alia compoſitionis ratione, uſa eſt; præter opinionem convaluit.

Reverſa autem ad ſuos, rurſus calculorum id genus excretione correpta eſt: iterumque ad me Eboracum venit: atque, iiſdem medicamentis ſimiliter ſumptis, convaluit.

Huic domum redeunti uſum cereviſiæ præcepi tantummodo ex aqua fluminis, & non putei, ut ante conſueverat, confectæ: nam non ſine ratione arbitratus ſum, aquas puteales horum cal-

culorum materiam, ut pote succum lapideum, in se continuisse.

13. *Ægrotus.*

D. *Freestone* de Hornecastle, micturitione admodum dolorosa & frequenti, cum viscosa materia matulæ fundo adhærente, correptus est : nisi tamen erectus mingere haud potuit, ut multoties per noctem mingendi causâ è lectulo surgere coactus sit. Diu vitam sic miseram traxit, huic sic præscripsi. [℞. *Balsami martis*] i. e. bals. Leucatell. & salis martis an. ℈j. *f. pilula sive bolus*, *quem sumat nocte & tantundem mane.* quô per triduum sumpto non amplius cubitum per noctem reliquit : sed facilè resupinatus in lecto mingere potuit, item huic minor dolor in Urethra & extremo pene.

Item (℞. *Aq. spermatis Ranarum* ℔j. *C. C. usti in subtilissimum pollinem contriti* ℥j. *gummi Tragacanth.* ʒj. *misce hujus bene conquassati* ℥iv. *ter quotidie bibat.*)

Item (℞. *Balsami veneris* ℈j. *dividatur in sex doses*) has autem per triduum sumpsit singulis diebus mane : à quo alvus die tertio leniter mota est. Omnino melius se habuit, rursusque abiit, nescio an hic æger calculosus fuit, nam in adversariis nostris de calculo nihil scriptum inveni.

14. *Ægrotus.*

D. *Lane*, Divi Laurentii in Urbe Ludi-magister, ex tribus circiter annis, Urinæ stillicidio vehementer cruciatus est. Item plurimos calculos excrevit. Huic autem mingendi cupiditas bis aut ter aut pluries in hora, die nocteque : alvus firma : urina fœtida & visco quodam referta, item doloris acuti sensus in ano, & circa pubem.

Huic autem sic præscripsi. (℞. *Succi hypocistidis glycyrrhizæ ana* ℈j. *mithridatii sine opio* ʒj. *Gummi Tragacanth. aq. sp. ranar. dissolut.* ℈ij. *CC. usti* ʒß. *misce f. pilul.* viij. *ex* ʒj. *harum pilularum unam vesperi atque alteram mane quotidie sumat.*]

N. B. Tertia nocte ab iis sumptis ter tantùm minxit; at quotidie alvus bis aut pluries soluta est. Ab eo autem tempore ad dies septem tantùm bis aut ter in nocte minxit, & placidè dormivit, & mirificè levatus est; meq; opium ei dedisse putavit : imò planè se convaluisse affirmavit; adeò dolor mitigatus est præ eo, quem ante meum adventum sentire consuevit, at potioni, præ siti, contra meum præceptum indulgere voluit. Unde rediit mingendi frequens cupiditas, & remediis abstinuit.

Alios autem multos calculosos omitto, quibus hæc medicamenta in micturitione, sive mingendi importuna cupiditate profuerunt : neque aliud malum gravius est, ex iis quæ humano generi contingunt; imò omnium perhibente Plinio, ex decisione veterum Medicorum, longè gravissimum est stillicidium urinæ.

15. *Ægrotus.*

D. *Spacy* ex multis annis sanguinem mingere consuevit : Interim plurima intervalla optimæ sanitatis habuit, eoque malo vacuus. Tandem verò mucum quendam, sive Pituitam vitream, viscidamque reddidit, fundo matulæ

matulæ pertinaciter adhærentem: jamque urinæ odor fœtidus, ejusque stillicidium molestum; at à mictione in extrema penis glande sævissimus dolor.

Huic sic medicinam feci. *Trochiscos Alb. Rhasis* ex aq. sperm. ranar. in penem injici feci.

Item (℞. *Merc. dulcis* ℈j. *Elect. lenitiv. mithridatii an.* ℈iß. *f. Bolus vesperi detur*) mane alvus soluta est mannæ potione.

At his medicamentis, calculos plurimos excrevit albidos, leves, angulosos. Symptomata ex bona parte sublata sunt.

16. *Ægrotus.*

D. *Montege*, sexagenarius & ampliùs, optimus vir, calculosus cum urina mirè viscida; huic viscositati urinæ ter remedia præscripsi, & toties ex ea ad mensem minimum convaluit: Scil. [℞. *Aq. simplicis limacum, ex lacte destillatæ* ℔ij. *C.C. usti & in tenuissimum pollinem cont.* ℥j. *sacch. cand. alb.* ℥ß. *misce. Hujus probè conquassati & turbidi* ℥iv. *ter quotidie potavit.*] Item ℞. *Penis viridis testudinis furno siccati* ℥ij. *Hujus pulveris ad* ℈j. *alternis diebus sumpsit ex eadem aqua*: At ex recidivis frequentibus, mali vitæque pertæsus, in lithotomorum manibus, tertio à sectione die, obiit.

Verùm ægrotorum & mihi & tibi fortasse Lector satis superque est: ad medicamentorum verò rationes explicandas, quorum præcipuè causâ hæ narratiunculæ ex adversariis nostris transcriptæ sunt, propero. Simplicia autem medicamenta calculo maximè accomodata, sivè *specialia adjutoria*, ut Cœlii Aureliani verbis utar, hæc sunt, nempe, quæ in quatuor classes commodè redigi possint.

Prima autem & præcipua *Classis* est eorum, quæ ex *Insectis* animalibus oriuntur.

Penis Testudinis viridis tostus. Margaritæ. Conchyliorum testæ, & crudæ, & crematæ. Millepedes sive Aselli. Scorpionum, Cantharidum, Cochineil, lumbricorum terrestrium, apum, formicarum nascentium cinis. Coccus baphica. Spongia Bedegaris sive Rosæ Sylvestris mel. aq. spermatis Ranarum, cochlearum terrestrium. Jus conchyliorum marinorum, sericum, ejusque spiritus destillatus.

Hæc autem omnia mirificè calculos expellunt; idque communi ferè virtute præstant, nempe septica, quâ vehementer corrodunt, stimulantque ductus viscerum excretorios, præcipuèque majores Renum & vesicæ.

In horum autem aliquibus ea vis tanta est, ut illa cruda sumere, nemo impunè ferre possit, quin Sanguinem quoque cum calculis effundat, contractionesque nervorum patiatur. Ideo torrenda sunt, ut igne mitescat vis illa septica, salinis particulis acrioribus ex bona parte evaporatis.

De horum autem aliquibus privatim disserere lubet. De millepedis audi *Scribonium Largum* † Asellos quinque ex aquæ cyathis tribus suffundere (i. infundere) & per urinam extrahere lapides certum est. Tanta erat de his animalculis experientia apud veteres.

Hic autem præterire nolo, quod olim * ediderim, nempe ex *multipedarum* genere esse *speciem* quandam apud nos non infrequentem in sepibus, teretem, lon-

† *Comp.* 151. * *Act. Philos. Lond. N.*

longiusculam, ad digitum puta; quam si conteras naribusque protinus admoveas, eos tanto odore sulphurulento & corrosivo percellit, ut multo mitior sit odoratus ex integra uncia spiritus urinæ destillati.

Haud dissimilis verò odor è *Formicis* crudis contritis prodiit, maximè ab *Hippomyrmecis* nostris, consule nares.

Pulveris autem *Lumbricorum terrestrium* tostorum Salsedo insignis est.

Margaritarum verò & Conchyliorum crematorum calx sale supra fidem abundat, teste Leeuvvenhoekio.

Vis autem salina è serico evaporata apud nostrates notissima est, sub nomine (*Goddards drops.*)

Cantharidum, apum, formicarum Scorpionum vis septica & exurens, ab illorum animalculorum effectibus, si viva aliquem pupugerint, cutive admoveantur, neminem latet.

Idem cogita de *Coccô baphicâ, spongiâq;* dicta *Rosæ Sylvestris*, quæ ex Apiculis conficiuntur, fœturæ gratia.

Neque ob aliam rationem Gallæ, (ut id hîc obiter dicam) tanti usus sunt, ad lanas tingendas aliave, in arte infectoria, nisi quod Insectorum mera opificia sint, eorumque excrementis & veneno septico penitus imbuantur, at pergam ad ea quæ restant.

Cochineil verò medius status est alicujus scarabæi Indici, i. e. Cantharidibus congeneris; at multò mitioris virtutis.

In hoc autem censu sunt *Cicadæ*, ad calculosos commodæ; vide *Aetium*, nempe *Insectum* quoddam ad Scarabæos accedens.

Cochleæ autem maximè earum cervices, ubi organa generationi dicata; ut vesicam & penem mirificè afficiant, diximus in prima exercitatione ex *Petronio.*

Idem puta de pene Testudinis viridis, Ranarumque aqua stillatitia, magna equidem volumina non affecto; res tantùm attingo, earumque virtutes quasdam communes indicare contentus, ut in singulis admiratione dignam quandam vim septicam & urentem, vehementer adeo stimulantem ductuum excretoriorum; privatim verò renum & vesicæ, mecum agnoscas.

His autem annumerari debent insectivora quædam animalia, propter victus rationem, calculis expellendis idonea. Tales sunt Aves quædam ut Hirundines, ille Regulus sive Passerculus quidã Troglodites, nostratibus *a Weren* dictus, de quo consule Aetium.* Hanc autem Aviculam ad calculosos summè efficacem, magna accuratione describit, ejusque condiendi cohibendique modum. Naturalem autem, inquit, vim omnino admiratione dignam habet, itaque sale conditus & crudus in cibo acceptus morbum perfectè sanat: & *novi* adeo quosdam ab ejus usu nunquam amplius ab affectione vexatos: & infra, de causa tantæ virtutis rectè judicare videtur. Arbitror, inquit, & Sanguinis istius aviculæ naturam quiddam in se complecti, quod minimè vulgariter prosit, cui amplius stercoris efficacia accedit; ac revera & in Sanguine & in stercore insectorum, quibus vescitur, vis septica insignis est.

Secunda autem classis sit ex animalibus, vel *frigidis*; nempe ossa cremata in capite

* *Tetr. 3. Sermon. 3. c. 11.*

capite Tuberonis, Aselli piscis, similiumque: hæc quidem parem virtutem habent cum conchyliis crematis, & ob eandem rationem, quod in calcem salinam similiter comburantur; vel *calidis*; scilicet Tunicæ interiores Ventriculi Gallinæ, & stercus album ejusdem, item cinis corticum ovorum adustorum: atque illa eandem facultatis suæ expulsivæ rationem habere videntur cum superioribus. Nam Tunica illa tanquam cornea est: albumque stercus & urinosum, & ipsum cortexque ovorum ad testaceum genus quàm proximè accedunt.

Tertia verò classis ex herbis diureticis ferè est ut Terebinthina, Balsamum Judaicum, Peruvianum, Copivi &c.

Omnia autem Terebinthinata vehementer urinam movent, quòd cuti admota corrodant: neque vim suam emplasticam, nisi ustione quadam exerunt. Etenim quatenus vulneris carnem putridam marcescentemque exedendo abstergant; viva interim, quæ subsit, in cicatricem commodè nutritur.

Ex illa autem corrosione calor ac inflammatio oritur: unde ductus urinæ majores ad vehementem contractionem, explosionemque stimulantur.

Porro in hac classe numerare licet Tartarum ex vino, ipsumque vinum album acidulum, vel per se, vel sulphure, more Gallorum, vel ex Gypso, more Hispanorum conditum: item succum limonum: Balaustia ex granatis acidis ac Sylvestribus: atque hæc omnia herbarum sale essentiali dicto, & utrinque mucronato, tenuissimis acutissimisque particulis constante abundant, quô majores ductus renum & vesicæ continuò lacessantur.

In hac quoque classe & *Legumina* habentur, præ reliquis verò *cicera rubra* decantantur ob acrium flatuum copiam: nam hos mirè excitant; forte materiam iis non paucam adjiciant, ita velut mantissâ quâdam additâ ferociam quandam flatibus, in corpore præexistentibus, præstant, eosque per Renes trahant. Quàm vehementer autem penem, eosque ductus afficiant, scire licet ex testimonio Veterum: quos adi. Igitur verisimile est conferunt & flatus excitantia, quòd illas partes distendere & expulsione ob acredinem promovere apta sint.

Postremò ad hanc classem pertinent nuces avellanæ, amygdalæ præcipuè amaræ: hæc autem medicamenta lenire potiùs videntur quàm expellere; adeoque inter anodyna censenda sunt. at amaritudo amygdalarum aliud suadet.

Reliqua autem olea dulcia iter expediunt, lubricando. Sanè hujusmodi olea verè pinguia sunt, nec concrescere apta; perinde ut alibi de oleo lini, nucum juglandis, & Papaveris à me dictum est.

At pereunt, inquies, istiusmodi virtutes à concoctione: scilicet succus, puta citri, ex prima digestione acorem suum amittit; minimè verò: si rectè se habeat aliquis & dolore vacuus sit, ita esse concedo: ubi autem adest Nephritis, ac horrenda illa à vesicæ renumve calculo symptomata, digestio ex bona parte cessat, corporis habitum medicamenta tantùm non integra pertranseunt, inque venas viscerum excretorias promota, parum mutata egrediuntur

diuntur, ita in maximis calculi doloribus is succus v. c. subcrudior vim suam extensivam in ipsis renum glandulis vehementer exerit; profectò in ægris Renes, ut & omnia alia itinera tam citra quàm extra sanguinis curriculum, magis aperta sunt, ac laxata; unde virium medicamentorum mira retentio & celerrima trajectio.

Ad *Quartam* autem ac ultimam Classem pertinent à metallis medicamenta: scilicet corallium; lapis Judaicus, nitrum Veterum, spiritus salis vitrioli, sulphuris, sal prunellæ, aquæ medicatæ, vel acidulæ, ferratæ, calcariæve, vel mixtæ scilicet muriaticæ, calidæ, frigidæque, mercurius dulcis. Atque ex his fere medicamentis vani homines Lapidum renum & vesicæ non expulsionem tantùm, sed & fractionem comminutionemque vehementer jactitant.

A salibus certè metallicis, fateor, ob stimulum & summam acrimoniam vehemens contractio majorum ductuum & lapidum expulsio exspectanda est: idque Veteribus probè cognitum est ex multiplici experientia; quos consule, unam aut alteram tantùm instantiam exhibebo.

Nitri vitriolati pondo, ex vino, in arenam solvit lapidem, Scribonio Largo Autore. †

» Aquæ calidæ quæ sunt in Tusciâ *Fer-* » *ratæ*, mirificè remediant vesicæ vi- » tiis; appellantur item *vesicariæ* quon- » dam Milonis Gracchi, Prætorii ho- » minis optimi ad quinquagesimum la- » pidem reddentis eodem * perhibente.

Iis qui vesicæ lapidibus afficiuntur erunt aquæ eligendæ *salsæ*, vel quæ *Nitri* habeant qualitatem, ut apud *Tenariam* Insulam, quæ potandæ & lavacro adhibendæ sunt. ita Cœlius Aurelianus.

At in labefactatis calculo renibus & vesica, maxima opera danda est, ne quid metallicorum, aquarumve medicatarum nimis exhibeatur. Etenim fortiter licet calculum expellant, tamen propter imbecillitatem istarum partium metus est, ne & ipsa quoque remedia ibidem concrescerent in lapidem, cùm ipsissimam lapidis novi materiam in se contineant: scilicet & salem & succum lapideum, id quod vehementer moneo, sæpiusque dicendum esse putavi.

Huic autem nostræ sententiæ favet » illud Hippocratis præceptum; qui sa- » nus est ac valet, is * nullo habito dis- » crimine, semper eam aquam bibat, » quæ adest. Qui verò *morbi causa* [puta » calculi] eam, quæ maxime conveni- » at, bibere volet, is sanitatem conse- » quetur.

Item alibi; calculis maximè tentantur & renum morbis qui *aquas salsas*, (i. e. medicatas) bibunt.

Ejus autem rei rationem reddit; » scilicet aquæ quarum Fontes in sa- » xosis locis sunt, *duræ* sint, necesse est: » aut si ubi aquæ calidæ existant, aut » *ferrum* nascitur, aut *sulphur*, aut » *Nitrum*.

» Etenim aquæ salsæ, nitrosæ, ferra- » tæ, saxosæ *indomitæ* nascuntur & co- » qui nequeunt, sunt tamen naturæ quæ- » dam & *morbi* quibus tales aquæ po- » tu sunt commodæ, i. e. ventribus » mollibus & humidis & pituitosis; » iis durissimæ aquæ & coctu difficiles & aliquantulum salsæ accommodatæ sunt.

Profectò

† *Comp.* 153. * *Comp.* 146.

* Taral, *P. l.* 5. † *L.* de *Aere locis, & aquis*

Profectò illud sæpius vidi, ex iis qui animi tantùm causa aquas nostras medicatas biberunt, quosdam inter ipsa remedia nephritide primùm correptos fuisse, & calculos excrevisse; quos ex aquis istis putrescentibus [ita omnes aquæ medicatæ meritò, ut ex supra narratis satis ostensum est, exsistimandæ sunt) ortos fuisse nullus dubito, cùm in renum pelvi aut ureteribus nulla arenula majuscula, vel momento consistere possit sine vehementi dolore, non magis quàm in aspera arteria vel minima mica panis putà sine gravi Tussi.

At, inquies, nulla fere aqua succo petrescente prorsus vacua est, atque adeo hoc nomine nobis noxia foret. Quid igitur indulsit natura humano generi præ reliquis animalibus? libenter accedo plerasque aquas, certè quatenus succi petrescentis participes sint, non usque adeo tutas esse.

Atque idem olim nobis exhibuit » Hippocrates. * Qui magnis flu» minibus bibunt; in quæ alia flumi» na decurrunt, & de stagno in quod » multarum & cujusvis generis aquarum » rivuli decurrunt: quippe adventitiis » (per fistulas plumbeas putà) aquis » aluntur, quæ ex longo intervallo de» ducuntur, & calculo maximè tentantur, & renum morbis ac urinæ stil» licidio &c. scilicet quia ex iis mix» tis aquis aliæ salsæ sunt, i. e. medi» catæ.

Idem quoque nobis abundè manifestatur, ex aquis plerisque nostris coctis, tam fluviatilibus, quàm marinis: videlicet in fundo lebetis lapidem quendam calcarium, lapidis alicujus fissilis more, adhærere.

Providentia tamen Divina admiranda est, vel ob hoc commune beneficium omnibus animalibus concessum: atque homo solus culpandus est, si eô non rectè usus fuerit ex intemperantiâ: siquidem noluit natura uspiam deesse materiam animalium testis ossibusque generandis, nutriendis, firmandis.

Igitur, suadeo, memor sis admonitionis illius Hippocraticæ, supra positæ; nempe de aquis non solicitus sit sanus; at qui calculo puta laboret, aquis petrescentibus abstineat; çertè de iis admodum parcè, cautèque bibat ne justas intemperantiæ pœnas luat. atque hæc hactenus; antequam verò manum de hac Tabula auferam, illud quoque Hippocraticum de aquarum vitiis verbo considerandum non alienum erit; nimirum, Pravæ sunt *aquæ* omnes, quæ ex *nive & glacie* fiunt: ubi enim semel concreverint, non amplius ad pristinam naturam redeunt. Hinc, inquit, Urinæ stillicidium & Herniæ; an quòd ex frigore intenso eadem particularum petrescentium concretio metuenda sit, ac ex coctione? sanè constat experientiâ, & ex observatione, olim edita, D. Johannis Raii inter principes hujus seculi philosophos, mihique veteri amicitia conjunctissimi, ab hyeme durissima, & à longa aquarum congelatione æstatem maximè morbosam sequutam esse.

Verùm cùm nivatæ aquæ ad se nunquam redeant: tamen cur eædem aquæ Fluminis alicujus, Thamesis nostri puta, toties putrescant, & suaves denuò ac potabiles fiant, inquirere lubet: certè ad Indiam Orientalem navigantes experiuntur, istam aquam ferè intra Tropicos & sub linea Æquinoctiali supra

* *Ibidem*.

pra modum fœtere turbidamque fieri : mox limpidam reddi & bene olere, item eandem aquam iterum fœtere & turbari in reditu ad nos; denuò purgari à fœcibus & à malo odore, imò interdum ſub hac mutatione illam ardeſcere ad candelam admotam, inſtar ſpiritus vini, dolio aperto exhalanteque.

Hujus equidem rei rationem ſic intelligo, ſcilicet omnem aquam fluviatilem plus minus Inſectis refertam eſſe; quod microſcopio adhibito extra dubium ponitur, hæc autem animalcula, quòd noſtratia ſint, ſub ardoribus pereunt, unde aquæ tantus fœtor: ubi verò iſta putredo è beſtiolis corruptis in fundum dolii ſubſederit, coiveritque aqua fit limpida odore malo vacua. Rurſus in Indiâ eadem aqua novis Inſectis Indicis repletur, quæ tamen in reditu ſimiliter moriuntur, unde novus fœtor ac aquæ turbatio; iiſdem quoque rationibus aqua ad claritatem ſuam ſuavitatemque redit.

Ad ardorem verò & inflammationem aquæ iſtiuſmodi quod attinet, ab inſectorum quoque putrefactione, id commodè oriri poſſit, perinde ut flatus inteſtinorum per anum emiſſos, & ab alimentorum coctione putredinoſa ortos, flamma admotâ ardere, notiſſimum eſt : atque ita expoſui, quàm breviſſimè potui, medicamentorum ad calculos maximè accommodatorum cognatas virtutes, earumque rationes & uſus ex Veterum ferè diligentia fideque.

THOMÆ SYDENHAM, M.D.

INTEGRI

PROCESSUS

In MORBIS ferè omnibus CURANDIS.

Quibus accessit

GRAPHICA SYMPTOMATUM DELINEATIO,

Unà cum quamplurimis Observatu dignis; EDITIO *novissima* plurib. ARTICULIS Aucta.

Nec non

DE PHTYSI

Tractatulus nunquam antehac editus.

AMICE LECTOR,

S*Pecimen habes Praxeos eximiæ, in dilectissimi filii M. D. usum, cautè & diligenter excogitatum, sua ipsius manu conscriptum, mihi autem pro familiaritate ista qua omnes excepit, concessum à* Cl. Sydenham, *Viro sanè cui vix ætas superior parem dederat, vel postera datura est, non modo in arte sua mirâ sagacitate, & ingenii acumine singulari, conspicuo: sed & probis moribus, & in humanum genus, studio & amore insignibus adeò, ut apud omnes summum sui reliquerit desiderium: Cujus præcepta licèt animo meo & imo pectore infixa sint, ne tamen fortè fortuna in mei ipsius & ægrorum detrimentum excidant memoria parum fida, typis haud ita pridem mandabam, exemplaribus circiter viginti impressis, ut amicis quoque inservirem. Nescio autem quo pacto in lucem irrepsit publicam inter* Miscellanea Curiosa *superioris anni Norimberg. editum, sed inepta mole inutile. Prodiit tandem eo modo vestitum ut tibi sit in quovis loco paratum; figmentis cerebri vanis & futilibus sciolorum dogmatis nequaquam refertum, nec hypothesi placida solidis ut videtur rationum momentis undequaque constipata superbiens; humile autem & modestum accuratè morbos depingit, & accuratius*

tius adhuc medetur; in id solum sollicitum innotescat quod natura faciat aut ferat. Et si verum loqui liceat, modo partium situs noveris, pateant tibi per Symptomata ægritudines, [quod assidua ediscas observatione] scias deinde veram & genuinam medendi methodū per diætam & Pharmaciam adhibere, fælicissimus eris practicus, & tibi & infirmis optimè consules. Parum interim tua refert utrum Alcali peccet an Acidum, num in Spiritibus Animalibus, an in ipso sanguine aut in recondito aliquo Viscere delitescat morbi minera, unde de periodico Intermittentium reditu doctè satis & prolixè possis disserere, dum interea ipsa Febris sine ullis ambagibus, inquietudine, siti, calore, pulsu celeri, nausea, cæterisque Symptomatis, etiam astantibus palam est, & aperte dignoscitur: Hinc sæpius mirari subit, quamobrem anxiè ita & scrupulosè immediatas & proximas morborum causas, dum Medicinam pertractandam suscipiunt, indagare satagunt, & è tenebris istis, quibus natura obduxit, irrito licet conatu, eruere, gravi & subacto judicio viri, & in praxi versatissimi; satis interim gnari se latere vel quævis obvia; unde enim dimanat graminis viridis, aut albus nivis color. Quid est quod humana anima ratiocinari nequeat dū adhuc Infantes aut Pueri sumus? Unde forma tua Specifica? Satius esse Medicum quàm Philosophum agere (quis enim unquam Cartesium sibi Medicum voluerit) minutissima Phænomena planè & ritè enumerare, & remedia quibus unusquisque morbus faciliùs cedat, candido & sincero animo proponere: ita tandem limites suos prætergressa, quibus angustis nimis jam includitur nobilissima, omnibus, quaquaversum patet orbis, fæliciter satis & prosperè salutem, filiis autem suis honores summos conciliabit.

Meditabatur paulo ante obitum tractatum de Phthisi peritissimus medicus in perquirendo, naturæ methodum, qua morbos amoliri studet, ut adjutrices porrigeret manus, & miseriis hominum subveniret, diu noctuque pensitabundo, & anxio animo, exercitatissimus; hinc fidissimarum observationum serie & irrefragabili edoctus experientia, medicinæ praxim ornavit, & ad saniores reduxit regulas; sed væ tabidis, dum hujusmodi nunquam intermissis studiis detenti & defatigati spiritus, solitis non vacabant excubiis, truculentissimus hostis, Podagra, *quæ per multos annos obsederat, & debilitaverat artus, impetu facto in interiora viscera irruit, per vomitum & secessum enormiores intentans mortem, unico autem morbo nescit cedere Medicorum Princeps, sed cum malorum cumulo accessit &* Renum Calculus, *qui corrasis vasorum osculis, sanguinem liberaliùs, quàm senectus tulit, urinæ permixtū effudit, se jam non amplius opponens nec vitæ, nec mortis cupidus, placidam, & pacatam expiravit animam. Ne tamen auxilio prorsus destituantur tabidi, fragmenta quædam quæ autorem ubivis sapiunt, in primo saltem morbi stadio plerumque proficua, (neque enim fas est, quod ægrotanti proximo opituletur, celaret) in publicum prodeunt, ut exinde pateat quam accurata, & omnibus numeris absoluta, si modo Deus Opt. Maximus concessisset vitam, expectari potuisset Phthisiologia.*

Quid in Febribus, Variolis, Morbillis, acutis cæteris, ut & Chronicis sanandis valuit optimè meritus Autor noster, sequentes indicant paginæ. Regimen & Diæta instituuntur aptissima; præscribuntur remedia pauca, sed necessaria, nec

in Pharmacopolarum lucrum excogitata, nec inani ostentationi composita: sitibundis ægris (eodem modo quo & ipse sitim suam restinguere solitus erat) cerevisiam tenuem affatim & pro libitu hauriendam, unde mirè reficiuntur & refrigerantur, concedit; nec immanitate plus quàm barbara precibus eorum, surdus, Apozemata & Julapia, præ ingrato sapore fastidita, substituit; maximam adhibet cautelam ne exæstuans nimis, vel igne luculentiori, vel stragulorum onere, plus adhuc incalesceret, vel à propinatis forsan remediis eum in finem ut per poros eliminetur materia morbifica cruda adhuc & inconcocta, quæ tamen hac data ansa concitato motu cerebrum petit, unde Phrenesis aut Coma, aut extravasato sanguine deturpant cutim maculæ purpureæ, aut eruptiones quas vocant miliares collum & pectus ubivis obsident. Numquid ad amussim magis depingi poterat quàm Variolarum historia? eruptionis diem in utravis specie designat, pustularum ingenium ad unguem describit, quo tempore incipiat, & quamdiu continuetur Salivatio, quo iterum faciei manuumque tumor se prodat, quid tandem quolibet die expectandum disertè explicat. Paregoricorum usum, quo emolumento judicent Practici, primus persuasit, malum ingerendi Cardiaca, ante eruptionem, morem, unde sæpe accersitum fuerit confluentium genus, meritò primus improbavit. Meliùs autem hæc ex ipso fonte. Valeas itaque amice Lector, & sicubi scateant Menda ignoscas.

Amico suo Integerrimo M. D. Expertissimo Domino S. M.

Solum sequaces prætulimus diu
Coum Medentes; Compar habebitur
Qui clariorem te, minori
Reddidit hoc, Medicina! Libro
Non hic tumori Mole superbiens
Blattis futurus Præda opulentior:
Sensu sed arcta Ditiori
Conciliant sibi Verba Pondus.
Frustra molesto vasta Volumine
Lustres Galeni scripta; Minutulæ
Acumen huic majus Tabellæ;
Se stupet hic Medicina totam.
Hic non remoto sordidus Angulo
Sensim fatiscet, Sedula strenuè
Manus quotannis, Spe perenni
Deteret, auctior ut resurgat.
Applaude Votis Turba Medentium:
Non Febris illum, Morbus atrocior
Haud afflet ullus, Commodis qui
Immoritur satagendo Vestris.

Sic Vovet,
Christophorus Crelle, M. D.

MEDI-

MEDICAMENTORUM

Quædam formulæ in praxi magis familiares.

Potio Communis Purgativa.

℞. *Tamarind.* ℥ß. *fol. Sennæ* ʒij. *Rhei* ʒiß. *coq. in ſ. q. aq. ad* ℥iij. *in Colaturæ diſſolve Mannæ & Syrup. Roſar. ſolut. an.* ℥j. *m. f. Potio.*

Emeticum Commune.

℞. *Aq. Cardui Benedict.* ℥ij. *Infuſ. Croc. Metal.* ℥j. *Syr. Caryophyll.* ℥ß. *m. f. vomitorium.* Sumat horâ 4. Pomeridianâ, ſuperbibendo poſt ſingulas vomitiones hauſtum largum liquoris poſſetici.

Julapium Perlatum.

℞. *Aq. Ceraſor. nigr. lact. Alexiter. an.* ℥iij. *aq. Cinnamom.* ℥j. *Margarit. præparat.* ʒiß. *ſacchar. Cryſtall. q. ſ. adde aq. Roſar. Damaſcen.* ʒß. *f. Julap.* de quo cap. cochlear. *iv.* vel *v.* in Languoribus.

Julapium Cardiacum.

℞. *Aq. Lact. Alexiter. Ceraſor. nigr. an.* ℥iij. *aq. Epidem. Syr. Caryophil. & de ſucco Citri, an. unc.* ß. *m. f. Julap. de quo capiat ſæpius.*

Decoctum Diæteticum.

℞. *Rad. Sarſæparill. unc. vj. ligni Saſſafr. & Chinæ ana unc. ij. Glycyrrhiz. unc. j. coq. in aq. font. Congiis ij. per horæ dimidium, deinde ſtent clausè ſuper cineres Calidos per horas xij. poſtea ebulliant ad tertiæ partis conſumptionem; Cùm primùm ab igne amoveatur, infunde ſem. Aniſi unc.* ß. *poſt duas horas coletur, & poſtea depuretur per reſidentiam, & liquor reponatur in lagenis vitreis probè clauſis ad uſum.* Sit pro potu ordinario per xxx. dies.

Apozema Aperiens & Antiſcorbuticum.

℞. *Rad. gramin. Cichor. Fœnicul. & aſparag. ana unc. j. uvarum Corinthiac. & paſſul. enucleat. an. unc. ij. fol. hepat. ling. cerv. & cap. Ven. an. M. j. Fol. Beccabung. ſub finem addit. M. ij. coq. ſ. q. aq. fontan. ad* ℔ij. *ſub finem adde vini Rhenani* ℔ß. *Colaturâ adhuc calente, infunde ad duas horas, vaſe clauſo, Cochl. hortenſ. M. j. colatur. adde ſyr. è quinque radic. & è ſucco Aurant. ana unc. ij. aq. Cinnamom. hordeat. unc. j. M. f. Apozema.* Sumat ℔ß. manè & 5. pomeridianâ per *xjv.* dies.

Eclegma Incraſſans in Tuſſi.

℞. *Ol. Amygd. dulc. unc. j. Syr. Papav. Rhœad. Portulac. Iujub. & Lohoc ſani, ana* ℥ß. *Sacchar. cryſtall. q. ſ. M. in mortario marmoreo ad integræ horæ ſpatium, & f. Linctus perfectè miſtus; recondatur in olla figulina, ad uſum.* Cap. ſæpius lambend. è baculo Liquiritiæ.

Eclegma

Eclegma fortiùs incrassans.

℞. *Conserv. Rof. rub. Syr. violar. & de Mecon. an. unc. j. sem. papav. alb.* ℨiij. *contundantur simul & per setaceum trajiciantur, deinde adde ol. nuc. moschat. express. gr. vj. M. Eclegma.*

In Defluxione tenui.

℞. *Conserv. rof. rub. unc. ij. Syr. de Mecon. & jujub. an. unc. j. Oliban. Mastich. & Succin. an.* ℨj. *ol. nuc. Moschat. per expressionem gr. vj. M. f. Lohoch.* de quo lambat sæpe; bis in die cap. eclegm. descript. cochl. j. instilland. Balsam. Sulphur. Anisat. à gut. *viij.* ad gutt. *xij.*

Cerevisia Purgativa.

℞. *Polypod. Querc.* ℔j. *Rad. Rhabarb. Monac. fol. sennæ & passul. enucleat. ana* ℔ß. *Rhabarb. incis. & rad. Raphan. Rustican. an. unc. iij. fol. Cochl. hortens. salv. an. M. iv. Aurantior. incis. Num. iv. infunde in Congiis v. vel vj. Cerevisiæ non lupulatæ, fermentationis tempore, & quando ad maturitatem pervenerit,* sit pro potu ordinario per dies *xiv.* vel *xxj.* præcipuè verò sumat haustum singulis Auroris.

Emplastrum Hystericum.

℞. *Galbani in tinctura Castor. solut. & colat.* ℨiij. *Tacamahac.* ℨij. *f. Emplast. pro umbilico.*

Catharticum pro Infantibus tenellis.

℞. *Syrup. Cichor. cum Rhabar. Cochl. j. parvulum.*

Decoctum Amarum Purgativum.

℞. *Decoct. amar. duplicatâ sennâ un. iv. Syrup. de Spina Cervina unc. j. Elect. de Succ. Rosar.* ℨij. *M. f. Potio.*

Laudanum Liquidum Authoris.

℞. *Vini Hispanici lib. ij. Opii unc. ij. Croci un. j. pulv. Cinnamomi, & Caryophillorum, an.* ℨj. *infundantur simul in B. M. per duos vel tres dies, donec liquor debitam consistentiam acquirat, Colatura servetur pro usu.*

PROCESSUS INTEGRI IN MORBIS

Fere Omnibus Curandis.

De Affectione, in fœminis *Hystericâ*, *in* maribus *Hypochondriacâ*, *dictâ*.

Cum à casu aliquo graviori molestum patitur humana anima, ataxiam concipiunt animales spiritus; urina subinde limpidissima copiosè excernitur; sanitatis recuperandæ spes omnis protinus abjicitur, tristissima quævis sibi ominantur ægrotæ; quamcunque corporis partem morbus insederit (plurimas autem insidet) symptomata ei parti competentia confestim urgent; in capite apoplexia, hemiplegia soluta, statim à partu adoritur; spasmi epilepsiæ persimiles (vulgò uteri strangulatus, in quo venter & præcordia guttur versus intumescunt) infestant; clavus hystericus, in quo dolor in capite atrocissimus, quem transverso pollice possis contegere; ægra interim materiam viridem bili porraceæ parem evomente, miserè excruciat; cordis palpitationem, tussim, passiones iliacam & colicam, nephritin, urinæ suppressionem æmulatur paroxysmus; vomitiones enormes, diarrhœam subinde excitat; externè in carne musculosa nunc dolorem, nunc tumorem inducit in tibiis hydropis instar; nec [quod mireris) intactos dimittit dentes; dolor dorsi creberrimè sævit; & sæpe sæpius adeò refrigerantur externæ partes ut cadaver planè referant; in risum & lachrymas effusissimas sine ulla προφάσει ridiculè erumpunt; ptyalismus nonnunquam eo gradu laborantes afficit, ut Mercurio delibutas facilè crederes. Dolores hysterici, quamcunque partem obsident, ubi discesserint, teneritudinem, quæ tangi recusat, relinquunt, ac si verberatæ fuissent carnes.

Mittitur Sanguis ad unc. *viij*.

Emplast. de Galbano umbilico admoveatur. Sequenti manè aggrediatur usum sequentium pilularum.

℞. *Pil. Coch. maj.* ℈ij. *Castor. pulv. gr. ij. Balsam. Peruv. gutt. iij. f. Pil. xij.* Cap. *iv.* singulis vel alternis matutinis, pro ratione virium, hora 4. vel 5. matutina, superdormiendo.

℞. *Aq. Rutæ* ℥iv. *Bryon. comp.* ℥ij. *Castor. nodulo ligat. & in vitro suspens.* ℥ß. *Sacchar. Crystal. q. s. f. Julap.* de quo capiat cochl. *iv.* vel *v.* in omni languore. Post has pilulas sumptas utatur sequentibus.

℞. *Limatur. Chalyb. gr. viij. cum s. q. Extract. Absinth. f. Pil. N. iij.* Sumat summo manè, & repetantur hora 5. pomeridiana, per *xxx.* dies, superbibendo haustum Vini Absinthitis.

Sin forma boli magis arrideat.

℞. *Conserv. Absinth. Roman. & Conserv. flaved. Aurant. an. unc. j. Angelic. condit. Nuc. Moschat. condit. & Theriac. Andromach. an. unc. ß. pulv. Ari comp.* ʒiij. *Zingib. condit.* ʒij. *cum s. q. Syrup. de succ. citr. vel, ejus defectu, Syr. Aurantior. f. Electuarium.*

℞. *Elect. præscript.* ʒij. *limatur. Chalyb. gr. viij. cum s. q. Syrup. Aurantior. f. Bolus* sumendus manè & serò, superbibendo haustum vini absinthitis, vel Cochl. vj. seq. Infusionis.

♃. *Rad. Angelic. Enul. campan. & Imperator. an. unc. j. fol. Absinth. vulg. Centaur. min. Marrub. alb. & Chamædr. an. M. j. Cort. Aurant. duor. incis. affunde vini Hispanic. q. s. ad supereminentiam duorum digitorum.* Coletur tempore usus. Vel

In Delicatulis *Chalybs* exhiberi poterit in forma pulv. sequentis.

℞. *Limatur. Chalyb. probè trit. unc. j. pulv. Ari comp.* ʒvj. *sem. Coriand. præparat. Anisi, Fœnicul. dulc. an. unc. ß. Cinnamom. acutiss. Corall. rubr. præparat. ana* ʒiij. *Nuc. Moschat.* ʒij. *f. omnium pulvis subtilissimus, cui adde sacchar. albiss. ad pondus omnium,* hujus cap. è Cochleari ʒß. bis in die per 4. dies, tum ʒj. bis in die per 40. dies superbibend.

℞. *Aq. Lact. Alexiter. unc. xij. Gentian. comp. unc. iv. Absinth. magis. comp. unc. ij. sacchar. albiss. q. s. f. Julap.* Vel

℞. *Vini Rhenan. Absinth.* ℔ß. *aq. Gentian. comp. unc. ij. Syr. Caryophyll. unc. j. f. Julap.*

℞. *Myrrh. elect. Galban. & Assæ fœtidæ, an.* ʒj. *Castor.* ʒß. *cum s. q. Balsam. Peruv. f. Pil. è singulis drachmis xij.* Sumat *iij.* singulis noctibus, superbibend. aq. Bryon. compos. Cochl. *iij.* vel *iv.* per totum decursum hujus processus.

Si Pilulæ præscriptæ ventrem moverint, utatur sequentibus.

℞. *Castor.* ʒj. *sal. succin. volatil.* ʒß. *cum s. q. extract. Rutæ. f. pilulæ N. xxiv.* Cap. *iij.* singulis noctibus, superbibendo Julapii hysteric. Cochl. *iij.* vel *iv.*

Sp. CC. ad gutt. *xvj.* vel *xviij.* in aqua aliqua appropriata sæpius exhibitus, valdè confert.

Si verò his non cedat remediis, tum capiat sequentes pilulas;

℞. *Trochisc. de Myrrh. pulv.* ℈j. *Balsam. sulphur. Terebinth. gut. iv. cum s. gumm. Ammoniac. solut. f. Pil. N. iv.* Cap. manè & serò superbib. Julap. hysteric. Cochl. *iv.* vel *v.* instillando Sp. C.C. gutt. xij.

Electuarium Antiscorbutic. cum aqua ibidem descripta prodest in his affectionibus, ut & *Electuar. corroborans cum additione Conserv. Cochl. hortens. unc. j. pulv. Ari Compos.* ʒvj. superbibendo præscriptam aquam.

At si affectus his non cedat remediis, eundum est ad *aquas ferreas*: & si neque his, tum ad *Sulphureas*, quales sunt *Bathonienses*.

Inter bibendum aquas ferreas hæc observanda; si aliquod Symptoma gravius acciderit, quod potationi aquarum referri potest, tunc ab iis æger abstineat, donec Symptoma istud penitus evanuerit. Æger in earum usu per sex septimanas ad minimum, vel potius ad duos menses perseveret. *Zingiber conditum*, vel *Semina Carvi Saccharata*, ad calefaciendum ventriculum subinde sumat. *Pilulæ* etiam *hystericæ iij.* devorari possunt per primas x. noctes, superbibendo *julap. hysteric.* Cochl. *iv.* vel. *v.*

Quoad usum *aquarum Bathoniensium*, duobus diebus bibat eas, ac tertio die per modum Balnei eas ingrediatur, atque ita alternatim per sex septimanas vel duos menses.

Si *Chalybs* justo plus corpus calefaciat, tum per ejus usum, quarta quaque Aurora sumat *aq. mineralium purgantium* ℔*iv.* Quæ tametsi alvum moveant, haud tamen tumultum cient, ut solent Cathartica ex officinis deprompta.

Si *Chalybs* magnas perturbationes inducat, Laudanum aq. aliqua hysterica mistum, singulis noctibus ad tempus aliquod propinandum.

Cùm à morbi diuturnitate fractæ & attritæ fuerint vires, venæsectio, & Catharticanon sunt præmittenda, sed à Chalybe statim incipiendum.

Ubi Symptomata sunt mitiora satis est sanguinem mittere, & alvum solvere ad dies *iij.* vel *iv.* dein pilulas hystericas ad dies *x.* manè & serò exhibere.

In dolore intolerabili, vomitione, & *Diarrhœa* enormioribus, exhibendum Laudanum, & postea corroborandi spiritus, at modò per vires liceat, ante usum Laudani, educatur è venis sanguis & Catharticum propinetur: in viraginibus præsertim, & sanguineo temperamento præditis; in debilioribus autem, & haud ita pridem paroxysmum passis, sufficit ventriculum Congio uno lactis cerevisiati hausto, & mox per vomitum rejecto detergere, dein largam dosin *Theriac. Androm.* vel *Elect. Orvietan.* imperare, & Cochl. aliquot, liquoris alicujus Spirituosi, cum pauculis Laudani liquid. guttulis, superbibenda dare. Quod si ægra jampridem vomuerit, & ulterius emeticis sollicitare periculo non vacabit, Laudanum sine mora propinandum est, ea dosi, quæ Symptoma vincat, & post singulas vomitiones toties quoties repetendum, in forma potissimum solida, vel in liquida, in parco vehiculo, viz. gutt. aliquot in Cochl. j. aq. Cinnamom. fortior. ægra interim conquiescente, & caput immotum tenente.

Perdomito Symptomate, manè & serò, ad dies pauculos continuetur usus Laudani.

Hæc duo diligenter notanda, quòd cùm semel post evacuationem Laudano uti cœperimus, ea dosi, atque illa toties repetita, sumendum est, donec Symptoma omnino fuerit debellatum, interjecto tantum spatiolo inter singulas doses, ut quid prior præstiterit ante noscamus quàm alteram ingeramus, deinceps cum Laudano morbum aggredimur, nihil movendum est, nihil evacuandum, vel per mitissimum enema.

Theriaca Andromachi crebro, diuque usurpata, magnum est in hoc, & aliis morbis quamplurimis à caloris, & concoctionis defectu ortis, remedium.

Vina *Hispanica* gentiana, angelica, absinth. centaurio, corticum aurantior. flavedine, aliisque corroborantibus infusis medicata, si ad aliquot Cochlearia ter in die potentur admodum conferunt, modò ægra tenui non fuerit biliosoque corporis habitu.

Cortex Peruv. ad ℈j. manè, & serò, per septimanas aliquot deglutitus, præsertim in spasmis hystericis miras habet vires.

In tenui biliosoque corporis habitu potest usurpari Diæta lactea, præcipuè in Colica Hysterica, si modo ea incommoda possint superari, quæ primis ferè diebus apportat, quòd nempè tum in ventriculo coagulatur, tum etiam viribus corporis, in statu conservandis, sustendandisque minus sufficiat.

Nihil tamen æquè sanguinem spiritusque fovet, & confirmat, ac diu multumque, singulis ferè diebus equo vehi, nec itinera in curru facta suo carent successu.

De Febre Depuratoria annorum 1661. 62. 63. 64.

Si æger juvenis sit, extrahatur sanguis è brachio & eodem die post aliquot horas, vel sequenti die, duabus horis post leve prandium, *Emeticum ex infus. Croc. Metal. paratis Zythogal.* ℔*vj. vel viij.* ut quoties vomuerit, aut alvum exoneraverit, è vestigio sumatur haustus; exhibeatur & post finitam operationem Emetici, hoc vel simile paregoricum.

℞. *Aq. Cerasor. nigr.* ℥*iß. aq. Epidem.* ʒß. *Laudan. liquid. gutt. xvj. Syr. Caryophyl.* ℥*ij. M. F. Haustus.*

Vomitoria ex infus. *Croc. Metal.* parata, puerulis, ullisve infra adolescentiam constitutis, vel minima quantitate, non est tutum exhibere.

Post hunc diem usque ad undecimum, vel duodecimum, singulis Auroris, injiciatur enema sequens.

℞. *Decoct. commun. pro Clystere* ℔j. (*vel lactis vaccini eandem quantitatem*) *Sacchari Culinar. & Syrup. violac. an.* ℥*ij. f. Enema.*

Post dictum diem alvus constipari permittatur, quo materia febrilis citiùs concoquatur, ad quem etiam finem Cardiaca moderata his ultimis diebus exhibita apprimè conducunt.

℞. *Pulv. è Chel. Cancror. comp. gr. xiv. Elect. de Ovo* ℈ß. *cum s. q. Syr. Caryophyl. f. Bolus* sumendus octava quaque hora, superbibendo sequentis Julapii Cochl *v.* vel *vj.*

℞. *Aq. Lact. Alexiter. Cerasor. nigr. an.* ℥*iij. Aq. Epidem. & Syr. Caryophyll.* an. ℥*j. M. F. Iulap.* vel alia his similia.

Hâc methodô sollicitè observatâ, usitatò circa *xv.* diem (tum ex laudabili in urina separatione, tum ex manifesta Symptomatum omnium remissione) tempestivum esse Potionem Purgantem communem exhibere percipies.

Accidit interdum, maximè in Senibus, curata Febre, & purgato corpore, ægrum nihilominus valdè debilem esse, & quandoque tussi, interdum etiam screatu, magnam glutinosi viscosique phlegmatis copiam expectorare. Hoc in casu vinum Malaganum annosum, cum pane tosto ei immisso, bibat æger.

Si superveniat iliaca passio, præscribatur Sal. Absinth. ℈j. ex Cochl. j. Suc. Limonum, manè & serò; intermediis temporibus cap. Aqu. menth. stillatit. sine Saccharo, Cochl. aliquot, bis quaque hora; dum hæc fiunt, catulus vivens nudo ventri indesinenter accumbat, postquam dolor cum vomitu per biduum triduumve cessaverit, exhibeatur *Pil. Coch. maj.* ʒj. in *Aq. Menth.* soluta, nec removendus catulus ante pilularum usum.

Ad recidivam præcavendam, persistat in usu prædictæ aquæ per longum tempus, & duplicatis pannis laneis ventrem à frigore defendat.

De Febre Pestilentiali 1665. 66.

Post venæsectionem in lecto celebrandam, æger stragulis obruatur, & Lacinia Lanea sincipiti alligetur; tum, si vomitus non adsit, hoc vel simile Hydroticum exhibe.

℞. *Theriac. Andromach.* ʒß. *Elect. de ov.* ℈ß. *Pulv. è chel. cancr. comp. gr. xij. Coccinel. gr. viij. Croc. gr. iv. cum s. q. succ. kermes, f. Bolus*, quem sumat sexta quaque hora, superbibendo Cochl. *vj.* seq. Julapii.

℞. *Aq. Card. Benedict. & Scord. compos. an.* ℥iv. *Aq. Theriacal. stillat.* ℥ii. *Syr. caryophyl.* ℥i. *M. F. Iulapium.*

Si adsit Vomitio, hydroticum differatur, donec solo tegumentorum pondere sudor promanare incipiat, linteaminis parte vultui superinducta.

Incepta Diaphoresis haustulis Zythogalæ salvia alteratæ, vel Cerevisiæ cui macis aliquantulum incoxeris, subinde repetitis ad naturalis diei spatium (i. e. horas 24.) est continuanda; in sudore licet jusculis confortativis ægrum reficere.

Ubi tumor enatus fuerit, venam aperire non sustinui; per horas adhuc à finito sudore *xxiv.* ægro se in lecto continente frigus cautè devitetur. Indusium sponte sua in corpore arescere permittatur, potulenta omnia calidiusculè hauriantur, & Zytogalæ salvia alteratæ usus etiamnum continuetur, in seq. luce potio purgat. communis exhibeatur.

Anni 1667. 1668. Febrim Variolosam & Variolas produxerunt.

Anni 1669. 70. 71. 72. Febrim Dysentericam.

Anni 1673. 74. 75. Febrim Comatosam.

Curationem febrium horum annorum non attingo; quoniam methodo in febre anni 1685; &c. descripta curari eas potuisse autumo.

De Febribus Intermittentibus.

Cum rigore & horrore adoritur paroxysmus; quibus mox succedit calor, & huic tandem sudor, & subsequens ἀπυρεξία: licet in primis morbi diebus, Autumno maximè, aliquoties remissio potius quàm intermissio persentiscatur, in calore æquè ac in rigore vomiturit ut plurimum ac vehementer ægrotat miser cum siti & lingua arida. In tenera ætate abdominis inflatio, in adultis crurum tumor febris solutionem; tonsillarum dolor, raucedo, oculi cavi, facies Hippocratica, mortem denunciant.

℞. *Cort. Peruv. subtiliss. pulv. unc. j. cum s. q. Syr. Caryoph. vel de Rosis siccis, f. Electuarium dividendum in xij. doses*; quarum unam capiat quarta quaque hora

hora, superbibendo Vini cujuslibet haustum, incipiendo immediatè post paroxysmum.

Si autem præscripti boli ventrem moverint, in haustu Vini dentur *gutt. Laudan. liquid.* singulis vel alternis vicibus post assumptionem boli, ut opus fuerit.

Ad recidivam præcavendam (præcipuè in quartana) repetatur processus prædictus singulis septimanis per tres alias vices.

Sin forma Pilularum magis arrideat.

℞. *Cort. Peruv. pulv. unc.* j. *cum s.q. Syrup. caryophyll. f. Pilulæ mediocris magnitudinis*, quarum capiat *vj.* quarta quaque hora.

℞. *Cort. Peruv. pulv. unc. ij. Vin. Rhenan.* ℔ *ij. stent simul in Infusione frigida, & coletur per manicam* Hippocratis. Usus tempore cap. *unc. iij.* tertia vel quarta quaque hora.

Sin ob vomituritionem, ferè continuam, Corticem deglutire nequeat æger, tum sexies, vel octies, Spatio duarum horarum, *Succi Limonum* recens expressi Cochl. j. cum *Salis absinth.* ℈j. assumat, dein *Laudan. Liquid. gutt. xvj.* cum *Aq. cinnam.* fortior. Cochl. j. ac brevi post, cessante vomitu, Corticis usum aggrediatur.

In intermittentibus vernalibus, nonnunquam emeticum, tempestivè propinatum, ut nempe ante paroxysmum negotio suo defungi possit, fœlicissimè successit. Nonnunquam Enema in diebus intermittentibus, per triduum, vel quatriduum injectum, Curationem absolvit. Quæ sequenti quoque modo tentari potest.

♃. *Serpentar. Virgin. subtiliss. pulverisat. gr. xv. Vin. alb. unc. iij.* Sumat duabus horis ante Paroxysmum, & stragulis coopertus æger sudet per *iij.* vel *iv.* horas, idem faciendo per duas alias vices ante Paroxysmum.

Si ab ingeminatis paroxysmis summè debilis fuerit æger.

℞. *Conserv. Flor. Borag. Bugloss. an. unc.* j. *confer. Anthos. unc.* ß. *cort. citr. condit. Nuc. Moschat. condit. Theriac. Andromach. an.* ʒiij. *confection. Alchermes.* ʒij. *M. F. Opiata*, cap. ad quantitatem avellanæ, manè & vesperi, superbibendo Cochlearia paucula, alicujus *Aq. Epidemicæ* simplicioris, *Sacchar*o edulcoratæ, interdicto interim enematum usu.

Si sub morbi exitum occurrat hydrops, nondum tamen depulsa Febre, curatio non est instituenda remediis purgantibus, sed infusionibus rad. *Raphan. Rustican. Summitat. Absinth. centaur. Min. Baccar. Iuniper. cinerum genist.* &c. in vino factis, exulante autem Febre, Catharticis, & aperientibus.

Pro Infantibus Febre intermittente laborantibus

♃. *Aq. cerasor. nigr. & Vini Rhenan. an. unc. ij. cort. Peruv. subtiliss. pulv.* ʒiij. *Syr. caryophyll. unc.* j. *M. f. Julap.* Cap. Cochl. j. alterumvè, pro ratione ætatis quarta quaque hora, donec Paroxysmi non amplius discrucient, instillando alternis vicibus, si Diarrhœa adfuerit, Laud. liquid. gutt. j. vel ij.

De Febre Stationaria, ab an. 1683. ad 90.

Calor & frigus se invicem excipiunt, artus pariter & Caput dolent, pulsus interim

interim ferè ſanus,non nunquam tuſſis, dolor circa collum & fauces, exacerbatio Febris prope noctem, inquietudo, ſitis, lingua vel humida & ex omni parte pellicula alba & ſcabra veſtita, vel ſicca, fuſci coloris in medio, quam partem undique cingit fimbria inalbeſcens. A jugi in lecto decubitu coma & phreneſis, à calido regimine petechiæ, maculæ purpureæ, eruptiones (quas vocant) miliares morbillis magis rubentes, pulſus inordinatus, tendinum ſubſultus, atque ita tandem mors. Sudores in initio ſymptomatici divexant, qui ſi ab arte provocentur, viſcoſi à Capite erumpunt, & materiam morbificam in Caput aut in artus transferunt.

Mittat. Sanguis ad unc. x. è brachio. Reiteretur Venæſectio; ſi modo reſpirationis difficultas, dolor Capitis inter tuſſiendum lancinans, & alia ſigna Peripneumoniæ nothæ adſint. In hoc caſu tam venæſectio, quàm Catharſis repetenda, donec æger convaluerit.

Veſperi applicetur Epiſpaſticum & ſequenti Aurora Potio Lenitiva præſcribatur, quæ ad tertiam vicem alternis diebus repetatur, & hora ſomni poſt Catharſin hauſtus pacificus propinetur.

℞. *Aq. Paralyſ.* ℥iij. *Syr. de Mecon.* ʒj. *Succ. Limon. recent. extract. cochl.ij. M. F. Hauſtus.*

Aphthæ & ſingultus poſt curationem febris ſupervenientes ſponte ſua evaneſcunt; Si in longum tempus decurrant, facilè fugatur *Cortic. Peruv.* ʒj. *cum Syr. Papav. Rhœad. q. ſ. in formam Electuar. vel pilulas.* redacta, ſuperbibend. hauſtum lactis deflorati. Remedium hoc certiſſimè ſcopum attinget, ſi non fruſtentur ejus vires ex jugi ægri in lecto decubitu.

Diebus à purgatione liberis ſequentia præſcribentur.

℞. *Conſerv. Lujul.& cynosbat.an.unc. j. conſerv.Berber.unc.ß. crem.Tart.*ʒj. *cum ſ.q.Syr.de Limonib.f.Electuarium,*de quo Cap.ad magnitud.Nuc.Moſchat. ter in die, ſuperbibendo ſequent- Julap. Cochl. vj.

℞. *Aq. Portulac. Lactuc. Paral. an.*℥iij. *Syr.de Limonib.*℥iß. *Syr.Violar.*℥j. *M. f. Julapium.* Vel

℞. *Aq. font.* ℔j.*aq.Roſar. Succ.Limonum,Sacch.albiſſ.an.unc. iv. coq. lento igne dum deſpumaverint,cap.unc. iij. ad libitum.* præſcribatur quoque ſeq. gargariſma.

℞. *Succ. Pomor. agreſt.* ℔ß. *Syr.de rubo Idæo unc. j. m. f.gargariſma.*

Si febris ita ventriculum infeſtet, ut æger potionem retinere nequeat, *Pil. Coch. maj.ad* ℈ij. exhibeantur, tum etiam hypnoticum eſt concedendum, v. gr. *Laudan. Londin.gr.iß. cum ſimili quantitate Maſtic.* vel *Laudan. Liquid.gut. xviij. in aq. Cinnamo. hordeat. unc.j.*

Decoctum album paratum, ex ℥j. *C. C. uſti, in aq. communis* ℔iij. *cocti & poſtea Sacchαro albiſſimo edulcoratum.* Sit pro potu ut & Cereviſia tenuis pro libitu.

Poſt Catharſin bis celebratam, concedatur ægro. Pullorum carnibus veſci & poſt ultimam Purgationem, modò febris aliquantulum deflagraverit, vini Canarini Cochl. *iij.* vel *iv.* manè, & ſerò ut & poſt Prandium, per dies aliquot propinentur.

In

In Phrenitide, ut & Comate, nihil perinde confert, atque ægri caput radi; nullo admoto Emplastro, sed Pileolo tantum.

Si (quod fœminis hystericis quandoque accidit) post venæsectionem, & purgationes hujusmodi iteratas, etiamnum duret, procurratque febris, modo signa Peripneumoniæ, & inflammationis circa partes vitales absint, singulis noctibus Paregoricum, & medicamenta hysterica, bis vel ter in die injungantur.

De Infantibus febre Stationaria laborantibus.

Hirudines duæ utrinque ponè aures applicentur, dein *Emplastr. Epispasticum* cervici amoveatur.

Cerevisia, in qua Rhabarbarum fuerit infusum, purgetur.

Si post Catharsin febris intermittere videatur, tum *Iulapium cum Cortice Peruviano* (in Capite de febre intermittenti pro infantibus descriptum) exhibeatur.

De febre Scarlatina.

Æstate exeunte, infantes præcipuè infestat. Rigent & horrent sub initium; nec tamen admodum ægrotant; cutis universa maculis parvis rubris, crebrioribus, latioribus, & magis rubentibus quàm in morbillis interstinguitur: Ad duos tresve dies persistunt, quo quidem tempore evanescunt, & decedente subjecta cuticula squamulis furfuraceis, ad instar farinæ, cutis conspergitur.

℞ C. C. *usti & pulv. è Chel. cancr. comp. an.* ℈ß. *Coccinell. gr. ij. Sacchar. Crystal.* ℈j. *M. f. pulvis subtiliss. in xij. Chartulas dividend.* quarum unam Cap. 6. quaque hora, superbibendo Cochl. ij. vel iij. sequentis Julapii.

℞. *Aq. Cerasor. nigr. aq. Lactis Alexiter. an.* ℥iij. *Syr. e succ. citri* ℥j. *M. f. Iulap.*

Applicetur etiam Epispasticum cervici, & qualibet nocte *paregoricum ex Syr. de Mecon.* propinetur, & postquam symptomata cessaverint, purgetur æger.

De Pleuritide.

Inter Ver & Æstatem dominatur. A rigore & horrore orditur, quos statim comitantur calor, sitis, inquietudo & cætera febrium symptomata; elapsis pauculis horis, æger vehementi dolore punctorio in laterum alterutro circa costas corripitur; qui nunc versus omoplatas, nunc spinam, nunc anteriora pectoris sese propagat, tussi crebra excruciatur: Materia sputo rejecta in initio morbi pauca est & tenuis, & sæpe sanguinis particulis intermista, progressu verò copiosior & magis concocta, sanguine etiam permixto. Febris pari passu incedit cum tussi, sputo sanguinis, dolore, & pro ratione liberiori expectorationis sensim imminuitur; nunc alvus est astricta, nunc soluta nimis. Eductus è vena sanguis sevi liquati speciem præ se fert ubi refrixerit.

Mittatur sanguis è brachio lateris affecti ad ℥x.

℞. *Aq. Papav. Rhœad. unc. iv. Sal. prunel.* ℈j. *Syr. Violar. unc.* j. *M. f. Haustus* sumendus statim à prima venæ sectione.

℞. *Amygd. dulc. excorticat. N. v. sem. Melon. Pepon. an. unc. ß. sem. papav. alb.* ℈iii. *aq. hord.* ℔ß. *aq. Rosar.* ℥ij. *cum s. q. sacchar. cand. f. s. a. Emulsio, Cap. unc. iv.* 4. quâque hora.

♃. Decoct. Pectoral. ℔ij. *Syr. Violar. & Cap. Ven. an. unc.* iß. *M. f. Apozema. Cap.* ℔ß. *ter in die.*

℞. *Ol. Amygd. dulc. unc. ij. Syr. Violar. & Cap. Ven. an. unc.* j. *Sacchar. Cand. q. s. M. f. Eclegma*, de quo sæpe lambat.

Oleum Amygd. dulc. per se, vel *Oleum sem. Lini recenter extract.* exhiberi potest.

℞. *Ol. Amygd. dulc. Lilior. & unguent. Dialtheæ. an. unc.* j. *M. f. Linimentum*, quo inungatur latus affectum manè & serò superimponendo fol. Brassicæ.

Repetatur Venæ sectio ad tres alias vices, ad eandem quantitatem, quatuor diebus continuis, ubi dolor & respirandi difficultas suadent.

De peripneumonia notha.

Ingruente hyeme & sæpe sub ejus exitum emergit, insultu primo nunc incalescit, nunc friget æger, ex motu quolibet vertiginosus est, rubent & inflammantur genæ, oculique; tussit, & inter tussiendum dolor capitis lancinans premit, potulenta vomitu rejicit, urina turbida est, & intensè rubet, sanguis pleuriticorum æmulus, anhelus crebrò & celeriter spiritum ducit, dolente thorace. Ab asthmate sicco planè distinguitur, quòd in isto nusquam comparent febris indicia, in hac manifestò se produnt, licèt minora longè & magis obscura quàm in peripneumonia vera.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad unc. *x*. Die sequenti æger hanc potionem sumat.

℞. *Cassiæ extract. unc.* j. *Glycyr.* ʒij. *ficus pingues N. iv. fol senn.* ʒiiß. *Agarit. trochiscat.* ʒj. *coq. s. q. aquæ ad unc. iv. in Colatur. dissolv. Mannæ unc.* j. *Syr. Rosar. solu. unc. ss.*

Si verò potionem assumere nequeat, Cap. *Pil. Coch. maj.* ℈ij. horâ quartâ matutinâ.

Sequenti die celebretur iterum Venæsectio, ad eandem quantitatem; ac postero die repetatur Catharsis, quæ porrò repetenda est alternis diebus, vel post majora intervalla, pro ratione virium; Atque insuper si Symptomata non cessaverint, extrahatur iterum sanguis, semel adhuc, bis, vel sæpius, diebus aliquot interjectis, prout res postulaverit; sed ut plurimum venæsectio bis celebrata sufficiet; Interim, dum hæc fiunt, præsertim in diebus à purgatione vacuis, utatur *decocto Pectorali*, *Eclegmate & oleo Amygd.* dulcium, in Pleuritide descriptis.

De Rheumatismo.

Rigorem & horrorem & cætera febrium symptomata patiuntur, elapso die uno alterove [est & ubi citius] dolor adest atrox, nunc in hoc, nunc illo artu, in carpis, humeris & genubus præsertim, vicissim hos relinquens & illos occupans, rubore & tumore in parte, quam postremùm affecit, adhuc residuis. Febris sensim evanescit, manente dolore, quin & non nunquam immaniùs sæviente. In lumbagine rheumatica immanis dolor est, circa lumborum regionem fixus, nephritin mentiens, nisi quòd æger non vomituriat, qui procumbere nequit, sed vel è lecto exilit, vel super eodem erectus sedet, corpore perpetuâ agitatione, nunc versùs anteriora, nunc posteriora inclinato. Sanguis pleuriticorum similis.

Mittatur

Mittatur Sauguis è Brachio lateris affecti, ad unc. *x.*

℞. *Aq. Nymph. Portulac. Lactuc. an. unc. iv. Syr. de Limonib. un. iß. Syr. Violac. un.* j. *M. f. Iulap.* de quo bibat ad libitum.

Præscribend. *Emulsio è* 4. *Sem. frigid. maj. Cataplasma è mica panis albi* ʃʃ. *& lacte Croco tincto* applicetur parti dolenti.

Die sequenti eadem sanguinis quantitas detrahatur; atque iterum, die uno vel altero interjecto, reiteretur, atque porrò quater vel pluries, si opus fuerit, hoc observando, ut post secundam Venæ sectionem majora sint intervalla inter singulas sanguinis missiones.

Diebus à Phlebotomia vacuis, Enema è lacte saccharato subinde injiciatur, vel sequens.

℞. *Decoct. commun. pro Clystere* ℔j. *Syr. Violar. & Sacchar. culinar. an. unc. ij. M. f. Enema.*

Si Imbecillitas ægri repetitionem Phlebotomiæ non ferat, tum post secundam vel tertiam venæ sectionem, Curatio hac methodo tentanda.

Capiat alternis diebus *potionem purgativam communem*, donec convaluerit, & iisdem noctibus Paregoric. *ex Syr. de Mecon.*

Sin his remediis non cedat, & æger ob imbecillitatem evacuationes qualescunque ferre nequeat, aggrediatur usum *Elect. & aq. Antiscorbutic.* in scorbuto descript. quæ etiam locum habent in Rheumatismo Scorbutico.

In Juvenibus, atque iis qui temperatè vixerunt, vino non plus æquo dediti, Rheumatismus Diætâ simplici admodùm refrigerante, & mediocriter nutriente, æquè fœliciter, ac repetitis Venæ sectionibus (quas minus ferre queant) profligari potest. Ex. grat.

Solo Lactis sero ad dies quatuor vescatur æger, postea præter serum pane similagineo semel in die loco prandii, donec penitus convalescat, nisi quòd postremis diebus iterum panem in cœnam indulgere liceat, Symptomatis cessantibus, carnes pullorum elixorum, cæteraque eupepta concedantur, tertio autem quoque die solo lactis sero victitet, donec tandem pancraticè valeat.

De febre erysipelatosa.

Nulla non corporis pars, præsertim facies, tumet, dolet & summè rubet, pustulæ densæ, parvæ, in vesiculas subinde facessunt, quæ per frontem caputque serpunt, oculi tumore obruti, rigor & horror atque reliqua febris indicia adsunt. In alia hujus morbi specie, liquorum attenuantium potationi superveniente, febricula adest, pustulæ urticarum puncturas referentes, nonnunquam in vesiculas sublatæ, mox recedentes, tuberculorum more, sub cute se condentes, maximè pruriunt, & scalpendo rursum apparent. Est & alia eruptionis species, pectus ut plurimum obsidens, macula nimirum lata, cuti vix supereminens, porriginosa, cum squamulis flavis, qua vigente, æger bene se habet; eâdem evanescente, leviter ægrotat, urina turbida & flava, iisdem remediis, quibus pruritus ferinus, cedit, vino utatur æger & carnibus eupeptis.

Mittatur sanguis è brachio ad ℥*ix.* vel *x.* Die sequenti sumat *potionem communem purgativam.*

℞. *Rad. Althææ & Lilior. an.* ℥j. *fol. Malv. Sambuc. Verbasc. flor. Chamæme. Melilot. summit. Hyperic. & centaur. minor. an. M.j. sem. Lini, fœnugræc. an.* ℥ß. *coq. s.q. aq. libr. iij. Coletur liquor & tempore ûsûs adde singulis libris decocti, Sp. Vini unc. ij.* Stuphæ è panno laneo huic decocto immersæ, ac expressæ, calidè admoveantur bis in die, & pars affecta post fotum sequenti mixturâ illinatur.

℞. *Sp. Vini libr.* ß. *Theriac. Androm. unc. ij. pulv. piperis longi, & Caryophill. an.* ʒij. *f. mixtura.* quâ Charta Emporetica madefacta parti affectæ circumvolvatur.

Si primæ venæ sectioni non cedat morbus, tum repetatur; & nondum cessante, ad duas alias vices celebretur, interposito semper die uno.

Diebus à Venæ sectione liberis *Enema è lacte cum Syr. Violarum. Emulsio Refrigerans & Julap. refrigerans*, sunt præscribenda.

De pruritu ferino, & inveteratis cutis eruptionibus, quæ Venæ sectioni & Catharsi non cedunt.

℞. *Theriac. Andromach.* ʒß. *Elect. de ovo* ℈j. *rad. Serpentar. Virgin. subtiliss. pulver. gr. xv. Lapid. Bezoar. oriental. gr. v. cum s. q.* Syr. *è conditur. citri. f. Bolus*, horâ somni sumendus per dies *xxj.* superbibendo cochl. *vj.* sequent. Julapii.

℞. *Aq. Card. Benedict. unc. vj. aq. Epidem. & Theriacal. Stillat. an. unc. ij. Syrup. Caryophil. unc. j. M. f. Julap.*

Singulis matutinis cap. liquoris possetici *libr.* ß. calidè, & sudet horæ unius spatiô.

His finitis, si pustulæ adhuc non evanuerint, sequenti Linimento partes affectæ inungantur.

℞. *Unguent. ex Oxylapatho unc. ij. Unguent. Pomati unc.* j. *flor. Sulphur.* ʒiij. *ol. Rdodii* ℈ß. f. Linimentum.

Veruntamen Medicamenta præscripta haud usurpentur, nisi Venæ sectione & Catharsi ritè præmissis.

De Angina.

Angina inter Ver & Æstatem ut plurimum aggreditur. Sequuntur febris insultum, dolor & faucium inflammatio, unde à tumore uvulæ, tonsillarum & laryngis, nec deglutire queat Æger, nec spiritum ducere.

Mittatur Sanguis è Brachio copiosè. Tangantur partes inflammatæ *melle Rosaceo Sp. Vitrioli, vel Sp. Sulphuris ad summum acorem permixto, vel Sp. Vitrioli solo.* Mox Gargarisma sequens usurpetur, non vulgari modo; sed ita ut sine ulla agitatione in ore contineatur, donec incalescat; dein expuatur, & repetatur subindè.

℞. *Aq. Plantag. Ros. Rubr. & Sperm. Ranar. an. unc. iv. album. ovor. in aquam agitando redact. N. iij. Sacchar. Crystall.* ʒiij. *M. f. Gargarisma.*

Emulsio Refrigerans in Pleuritide descripta indies sumatur.

Sequenti manè, nisi febris & dolor inter deglutiendum remiserint, Venæ sectio repetatur, Catharsi in diem posterum rejectâ, aliàs Catharticum lenitivum exhibeatur.

Manente

Manente adhuc affectu (quod oppidò rarum) repetatur adhuc Venæ sectio, & Catharsis, Epispasticum amplum ac forte applicetur cervici post primam Venæ sectionem. Omni manè , nisi diebus purgationi datis Enema refrigerans & Emolliens injiciatur , Diætâ tenui utatur æger , & lecto per horas aliquot quotidie absistat.

In his omnibus Febribus, quas intercurrentes appello , ut etiam in illa , quæ stationaria est , cautè observandum , quòd æger à lecto abstineat magnam diei partem , ut jusculis hordeaceis, avenaceis , ac id genus aliis victitet, & cerevisiam Lupulatam & hydrogalam pro potu ordinario bibat.

De Morbillis.

Infantes plerumque impetunt. Primo die rigent horrentque , calent & frigent alternatim. Secundo consummatam febrim accersunt , ægritudo vehemens, sitis, inappetentia, lingua alba, (non verò sicca) tussicula, capitis & oculorum gravedo, & somnolentia perpetua, acriter premunt, humor è naribus & oculis jugiter stillat (quæ lachrymæ certissimum morbillorum signum.) Huc accedunt sternutatio , tumor palpebrarum paulò ante eruptionem , vomitus , diarrhœa , cum dejectionibus colore viridi in dentientibus præsertim ; Symptomata ingravescunt ad quartum usque diem, quo quidem die (non nunquam quinto) in fronte & facie maculæ parvæ, rubræ, pulicum morsibus persimiles prodeunt; quæ numero & magnitudine auctæ, racematim coalescunt, & faciem maculis rubris majusculis interstingunt : Hæ maculæ è parvulis papulis , supra cutim paulum elevatis conflantur , quarum protuberantia digito levi , vix oculorum acie deprehendi possit.

A facie, quam primò solùm occupant , ad pectus ventremque , crura deinde tibiasque propagantur maculæ ; in his antem partibus latæ & rubræ , superficiem cutis non superantes conspiciuntur. Eruptione morbillorum non perinde deliniuntur Symptomata ac in variolis. Vomitus post eruptionem nullus : sed tussicula & febris cum spirandi difficultate , intenduntur , in oculos defluxio, somnolentia & inappetentia perseverant. Die sexto aut circiter frons & facies asperescunt , emorientibus pustulis, ruptâque cuticulâ , in reliquo corpore maculæ latissimæ sunt , & maximè rubescunt. Octavo circiter die in facie evanescunt , & vix in reliquo corpore permanent. Nono nullæ prorsus sunt , per faciem verò & artus quandoque & totum corpus in farinam quandam & squamulas facessunt , & tunc temporis febris , spirandi difficultas, & tussicula augentur. In adultis à calido regimine livescunt primò , mox nigrescunt exanthemata.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔iß. *Syrup. Violar. & Cap. Ven. an.* ℥iß. *M. f. Apozema, Cap.* ℥iij. vel *iv.* ter vel quater in die.

℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ij. *Syr. Violar. & Cap. ven. an.* ℥j. *Sacchar. Cand. albiss. q. s. M. f. Eclegma,* de quo sæpius lambat , præcipuè quando tussis urget.

℞. *Aq. Cerasor. nigr.* ℥iij. *Syr. de Mecon.* ℥j. *M. f. haustus* singulis noctibus sumendus, à primo morbi insultu, usque dum convaluerit æger , dosin augendo vel imminuendo pro ratione ætatis.

Æger se contineat in lecto per biduum post primam eruptionem.

Si post Morbillorum discessum, Febris, respirandi difficultas, & alia Symptomata Peripneumoniam mentientia supervenerint, sanguis liberaliter extrahendus è brachio, semel, bis, vel ter, prout opus fuerit, convenienti spatio inter singulas Venæ sectiones; Atque etiam continuentur *decoctum Pectorale suprà descriptum*, ut & *Lohoch*, vel *Ol. Amygd. dulc. per se.* Circa diem *xij.* ab invasione Cathartico lenienti purgetur.

Diarrhœa, quæ morbillos excipit, Venæ sectione sanatur.

De Variolis.

Distinctæ sunt, vel confluentes, & in dictis invadunt rigor & horror, calor intensus, capitis & dorsi dolor vehemens, vomituritio, in adultis ingens in sudores propensio, (& hinc minimè confluxuras esse licet conjicere) dolor sub scrobiculo cordis, si manu prematur, stupor & somnolentia, non nunquam & insultus epileptici (in infantibus præsertim] quibus si, dentitione peractâ corripiantur, in procinctu esse variolas possis prædicere; ita ut si fortè insultum epilepticum sub vesperam patiantur, sequenti Aurorâ in conspectum se daturæ sunt variolæ, mites ut plurimum & rarissimè confluentes. Quarto inclusivè ab invasione die, non nunquam seriùs, rarò tamen ante illum erumpunt, quo tempore, vel minuuntur Symptomata, vel prorsus evanescunt. In eruptione autem subrubræ primò pustulæ tenuissimarum acicularum puncta æquantes, sparsim se produnt per faciem, collum, pectus, & corpus universum; tunc in faucibus dolor, qui cum pustulis surgentibus augetur. Circiter octavum à primo insultu diem intervalla pustularum priùs alba rubere jam incipiunt, in tumorem attolli, & dolore tensivo affici; extenduntur palpebræ, & ut vesica inflata, oculos claudunt. Proximè è facie intumescunt manus, digitique distenduntur, pustulæ faciei antea leves & rubræ, jam asperæ (primum maturationis indicium) & subalbidæ apparent; succum insuper luteum, colore à flavo non abludentem evomunt, faciei & manuum inflammatio jam summa in pustularum interstitiis colorem exhibet floridum, & rosarum Damascenarum æmulum, quem quidem colorem, quo mitiores sunt variolæ, eo magis tum pustulæ, tum cutis interjecta ad amussim exprimunt: Quæ faciem occupant pustulæ, asperiores quotidie ac magis flavæ pro maturationis ratione; quæ manus & reliquum corpus minùs asperæ albæque magis conspiciuntur indies. Die undecimo saniei tumor & inflammatio recedunt, pustulæ & justam magnitudinem (viz. pisi grandiusculi) adeptæ exarescunt deciduntque. Decimo quarto vel quinto pereunt funditus; manuum autem pustulæ pertinaciores, albæ adhuc & recentes die uno aut altero moras trahunt, & tandem disrumpuntur, cæteræ autem, faciei nimirum & corporis desquamantur, & in facie squamulis hisce furfuraceis succedunt foveæ. Per totum morbi decursum alvus vel prorsus constipatur, vel rarissimè dejicit. Maxima eorum pars, qui ex hoc morbo pereunt, octavo die in discretis, undecimo autem in confluentibus intereunt: Quippe cum in discreto hoc genere promoventur sudores tum cardiacis tum regimine calidiore, prædicto die facies, quæ turgida &

per interstitia pustulis interjecta inflammari debuerat, è contra flaccida reperitur; & albesceus, pustulis nihilominus rubentibus & elevatis, etiam post ægri mortem, sudor, qui huc usque manaverat, derepentè evanescit, æger interim phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine, vehementibus, urinam parcè reddit ac frequenter, & tandem paucissimarum horarum spatio ad plures migrat.

In Confluentibus eadem Symptomata, (sed atrociora) febris scilicet, anxietas, ægritudo, vomituritio, &c. immanius sæviunt, licèt non ita promptè, ac in discretis, in sudores dissolvitur æger. Diarrhœa non nunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum ant alterum post illam protrahitur, quod in discretis vix contingit. Tertio in die aut citiùs, raró tardiùs, erumpunt; & quo citiùs, eo magis confluunt. Quandoque ad quartum vel quintum diem differtur eruptio ob atrox aliquod symptoma, v. g. acutissimum dolorem in lumbis, nephritici æmulum, in latere pleuritici, in artubus rheumatici, in ventriculo cum ingenti ægritudine & vomitu. Non perinde, ac in discretis, mox ab eruptione remittunt symptomata, sed & febris & alia ad multos etiam dies post eruptionem pustularum ægrum discruciant: Nunc erysipelatis ritu, nunc morbillorum erumpunt, eruptionis licèt tempore planè distinguantur. Crescente morbo, non in molem aliquam spectabilem attolluntur; sed in facie sibi invicem implicitæ, tanquam vesicula rubra vultum omnem contegunt, quem maturius elevant quàm discretæ: postmodum ad instar pelliculæ vultui agglutinatæ cutis superficiem non admodum superat. Præterlapso die octavo, pellicula alba quotidie paulatim magis exasperatur, colore fusco: Intensus magis est dolor cutis, donec tandem in truculentiori morbo non nisi post diem vicesimum latioribus laminis desquamatur. Hoc interim observatu dignum, quòd quanto pustulæ maturescentes propiùs ad colorem subfuscum vergunt, eò deteriores lentiùs abscedunt; quo magis autem flavescunt, eò minùs confluxerint, & ocyùs se proripiunt. Ubi primùm deciderit pellicula, nullâ scabritie vultus afficitur, at verò mox illam excipiunt squamulæ furfuraceæ, indolis perquam corrosivæ, quæ foveas reliquunt patentiores, & sæpe cicatrices. Quandoque humeri & dorsum cuticulâ denudantur, Morbi periculum à pustularum frequentia & numero in facie solâ, æstimandum. Pustulæ manuum & pedum majores, & quò altiùs ab extremitate artuum ascenderis, eo sensim minores & contractiores extant. In adultis salivatio, infantibus diarrhœa (licet non ita certò, confluentium comes.) Ptyalismus nunc cum eruptione se prodit, nunc biduo triduove præterito, materiam primò tenuem, die undecimo viscidiorem ægerrimè, excreat. Siticulosus est æger, voce raucâ, somnolentiâ & stupore ingentibus corripitur, inter bibendum subinde tussit. & potus per nares revertitur. Tunc cessat ut plurimum salivatio, cui nisi faciei intumescentia (quæ licèt hoc ipso die pro morbi genio aliquantisper remitti debeat, non tamen nisi post diem unum alterumve omnino recedere debet) & manuum jam insigniter incipiens & diutiùs perdurans suppetias tulerint, ægro protinus moriendum est. Diarrhœa non ita maturè infantes occupat ac

ptyalismus

ptyalismus adultos. In utraque variolarum specie febris ab insultu ad eruptionem dominatur, inde dat inducias ad pustularum maturationem, quâ peractâ, desinit. Superveniunt à malo regimine symptomata anomala; qualia sunt, pustularum flacciditas & subsidentia, phrenitis, coma, maculæ purpureæ pustulis interspersæ, & in earum summitate maculæ nigræ exiguæ in medio subsidentes, sanguinis mictus & sputum sub initio morbi, urinæ suppressio.

Separationis tempus cum febrili ebullitione tribus vel quatuor primis diebus transigitur: Expulsio per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis abscessibus, in carne perficitur.

Die in quo maximè periclitatur æger, in confluentibus, in minimè crudo, maximè vulgari genere, à primo morbi insultu, est undecimus, in crudiore adhuc, decimus quartus, & in crudissimo, decimus septimus; non nunquam tamen, sed rarius, non ante diem vicesimum moritur æger. Quin imo per spatium illud omne, quod inter dies undecimum, & decimum septimum interjacet, appetente vesperâ, molestissimo inquietudinis paroxysmo, quotidie vexatur æger.

Mittatur sanguis quovis ex tribus primis diebus ab invasione ad unc. *ix.* vel *x.* & postea *Vomitorium* exhibeatur *ad* ℥j. vel ℥iß. *Infusionis Croci Metallorum.*

His primis diebus diluatur sanguis frequenti potatione Cerevisiæ tenuis Lupulatæ, cui Vitrioli Spiritus immisceatur usque ad plenam pustularum eruptionem.

Cùm variolæ omnes eruperint [quod ut plurimum est sexto die post invasionem] vesperi propinetur *Syr. de Mecon.* ℥j. quæ repetatur dehinc singulis noctibus ad diem decimum post invasionem. Et nocte, si Variolæ è Confluentium genere fuerint, augeatur dosis ad ℥iß. quæ dein repetatur ad ℥j. manè: & ad ℥iß. serò, singulis noctibus, donec æger convaluerit.

Si Syr. de Mecon. minus congruat, substitui possit *Laudan. liquid.* viz. *gutt. xviij. pro* ℥j. *Syrupi*, *& gutt. xxv. pro unc.* iß. Hoc interim observandum, quod si paregoricum bis in die exhibitum orgasmum compescere non valeat [quod in Variolis insigniter confluentibus, sub finem earum sæpe accidit] tum 8. quaque horâ exhibendum, vel sæpius, si opus fuerit.

At si variolæ Interstinctæ fuerint, satis erit, ut solummodo singulis noctibus, post plenam eruptionem exhibeatur Paregoricum; atque etiam in minori dosi.

Qualiscunque autem generis variolæ fuerint, atque etiam qualicumque morbi tempore, si Phrenitis acciderit, omnino oportet ut inordinato spirituum motui frænum injiciatur, ac proinde si prior Paregorici dosis metam non attingat, alia atque alia assumatur, donec tumultus penitus compescatur, interposito inter singulas doses spatio aliquo; ut pernoscere valeamus, utrum dosis ultima id, quod quærimus, præstiterit, antequam nova ingeratur.

Si omnimoda urinæ suppressio acciderit, æger è lecto eximatur, & aliquantulum obambulet.

Si

Si ſaliva ob calorem ſit adeò viſcida, ut expectorari non poſſit, tum Gargariſma cum Syringa ſæpe in fauces injiciatur. Componatur *è Cereviſia tenui* vel *aq. hord. cum Melle Roſarum*; vel ſequens uſurpari poterit.

℞ *Cort. Ulmi* ℥vj. *rad. Glycyrrhiz. unc.* ß. *Paſſul. enucleat. N.xx. roſ.rub. p. ij. coq. ſ. q. aq. ad* ℔iß. *in Colatur. diſſol. oxymel. ſimp. & mell. Roſar. an.* ℥ij. *M.f. Gargariſma.*

Si epiſpaſtico opus fuerit, amplum ſatis & acre nuchæ applicetur nocte iſta, quæ magnam morbi criſin præcedit, mox ab aſſumpto paregorico, plantis quoque pedum applicari poteſt allium, à die octavo, uſque ad morbi finem, ſingulis diebus renovandum.

Si infans, Symptomatis dentitionem comitantibus jam ſecurus, derepente ſpaſmo corripitur hic cogitandum eſt, convulſionem iſtam, fortaſſis à naturæ conatu, quæ variolas, ſcarlatinam Febrem, aut morbillos, in corporis habitum protrudere ſatagit, pendere, applicetur itaque Emplaſt. Epiſpaſticum nuchæ, lecto quàm primum committatur æger, exhibeatur inſuper cardiacum, cui paregorici pauxillum eſt admiſcendum, puero nempe trienni *Laud. Liquid. gut. v. in aq. Epidem. cohl. j.*

Si die undecimo, vel alio quovis poſt eum, febris ſecundaria cum inquietudine, jactatione & cæteris id genus ſymptomatis, uſque adeò efferatur, ut Paregoricis utcumque repetitis ſufflaminari nequeat, & mors quaſi immineat, tum ſanguis in ſatis magna quantitate illicò detrahatur; nempe ad unc. *xij.* vel circiter, atque porrò repeti poſſit, vel bis in ſequentibus diebus, ſi ſymptomatum dictorum ratio idem poſtularit: at non aliàs. Catharſis etiam blanda die decimo tertio [non antea] vel quovis alio die eum inſequente [modo Venæ ſectio præceſſerit] inſtitui poſſit, nempe ex *Electuarii Lenitivi unc j. diſſolut. in aq. Cichor. vel lactis Alexiter. unc. iv.* Verumtamen nec Venæ ſectio nec Catharſis impediunt, quo minùs Paregorica in uſum veniant, quæ, (haud obſtantibus iis) tam quoad largam doſin, quàm repetitam exhiberi debent, ſi opus adhuc fuerit: nam ad hæc in hoc morbo ſemper confugiendum.

Quando Puſtulæ perfectè exaruerint, inungatur facies Linimento ex æqualibus partibus *ol. Amygd. dulc.* & *Pomat.* per biduum; at non ultra.

Die *xxj.* poſt invaſionem mittatur ſanguis è brachio; & ſequenti die Catharſis celebranda, quæ porrò alternis diebus ad tres alias vices repetatur.

Quoad Regimen, à lecto abſtineat ad ſextum diem poſt invaſionem, in quo poſtea ſe contineat uſque ad *xvij.* non aliis ſtragulis tectus, quàm quibus ſanus uti ſolebat.

Juſculis Avenac. hordeac. Pomis coct. & Cereviſiâ tenui victitet, & poſt undecimum diem vini Hiſpanic. Coch. *iv.* vel *v.* bis in die exhibeantur, ſi æger voluerit.

Si crurum tumor non evacuationibus præſcript. cedat, tum fotu fol. Malv. verbaſc. Sambuc. Lauri, cum floribus Chamæmel. & Melilot. in lacte coct. facilè fugatur.

Si primis morbi diebus æger Hemoptoë laboret, vel urinam reddat sanguineam, ea quæ in capite de Hæmoptoë præscribuntur, sextâ quâque horâ (donec Symptomata ista prorsus cessaverint) diligenter exhibeantur. Quo etiam casu Paregorica liberali manu propinanda.

De Chorea Sancti Viti.

Convulsionis species quædam est, pueros puellasve à decimo ætatis anno ad pubertatem invadit, prodit se claudicatione, vel instabilitate alterutrius cruris, quod æger post se trahit fatuorum more, manum ejusdem lateris, vel pectori vel alii alicui parti applicitam, nequit continere in eodem situ horæ momento, sed in alium situm & locum convulsione distorquebitur, quicquid æger contra nitatur. Antequam poculum ad os possit adducere, mille gesticulationes, circulatorum instar, exhibebit: Non enim rectâ lineâ ori admovet, sed deductâ à spasmo manu, huc illuc aliquandiu versat, donec tandem fortè fortunâ labris propiùs apponens liquorem derepentè in os injicit, & avidè haurit, deditâ tanquam opera, ut spectantibus risum moveret.

Sanguis ad ℥viij. plus minus, pro ætate, ex brachio educatur.

Die sequenti, dimidia pars, vel quiddam amplius, pro ratione ætatis, potionis commun. hauriatur; & vesperi haustulus sequens propinetur.

℞. *Aq. Cerasor. nigr.* ℥j. *aq. Epilept. Langii* ʒiij. *Theriac. Andromach.* ℈j. *Laudan. Liquid. gut.* viij. *f. haustus.*

Potio Cathartic. ad tres vices, alternis diebus, repetatur; & *haustus Paregoricus* iisdem noctibus.

Postea Sanguis iterum extrahatur; & ad Catharsin, uti priùs, æger revertatur, & sic sanguis mittatur, & alvus subducatur ad tertiam quartamve vicem; spatio tamen inter alternas evacuationes observato, ut nihil periculi ægro immineat.

Diebus à purgatione vacuis sequentia præscribantur.

℞. *Conserv. Absinth. Roman. & flaved. Aurantior. an.* ℥j. *Conserv. Anthos* ℥ß. *Theriac. Andromac. vet. & nuc. moschat. condit. an.* ʒiij. *Zingib. condit.* ʒj. *Syr. è succ. citr. q. s. f. Electuar.* de quo capiat ad magnitud. nuc. moschat. manè & horâ quintâ pomeridianâ, superbibend. vini sequentis Cochlear. v.

℞. *Rad. Pœoniæ, Enul. Campan. Imperator. & Angelic. an.* ℥j. *fol. Rut. Salv. Betonic. Chamædr. Marrub. alb. & summitat. Cent. min. an. Mj. Baccar. Juniper.* ℥vi. *Cortic. duor. Aurantior. Incidantur & infundantur frigidè in vini Canarini* ℔vi. Coletur tantummodo usûs tempore.

℞. *Aq. Rut.* ℥iv. *aq. Epilept. Lang. & Bryon. comp. an.* ℥j. *Syr. Pœon.* ℥vi. *M. f. Julap.* cap. Cochl. iv. singulis noctibus cubitum iturus, instillando *Sp. C. C. gut.* viij.

Applicetur plantis pedum Emplast. è Caranna.

Ob Recidivæ metum pertundatur ei vena, & ad dies aliquot purgetur, eâ ipsâ anni sequentis tempestate (vel paulo ante) quâ morbus invasit.

Verisimile

Verisimile mihi videtur, quòd hæc methodus curationi Epilepsiæ Adultorum convenire possit, quod tamen non adhuc expertus sum. Cum verò Chorea *Viti* ætates teneras adoriri soleat, in Epilepsia Adultorum tam sanguinis detrahendi quantitas, quàm Catharticorum dosis adaugeantur.

De Apoplexia.

Somnus est profundissimus, & omnimoda sensûs & motûs privatio, exceptâ respiratione, quam ægri habent difficilem cum stertore.

Mittatur sanguis è brachio ad ℥xij. quamprimum, ac postea ex venis jugularibus ad ℥viij. deinde *Vomitorium ex* ℥iß. *vel unc.* ij. *Infus. Croc. Metal.* propinetur statim.

Emplast. Epispastic. satis amplum ac forte cervici applicetur.

Dum hæc aguntur, erectus sedeat æger in lecto, nec stragulis nimis obrutus.

Sp. Sal. Armoniac. optimè rectificatus admoveatur naribus.

Finitâ Vomitorii Operatione, subinde exhibeantur Cochl. iij. vel iv. sequentis Julapii.

℞. *Aq. Rutæ* ℥iv. *aq. Bryon. compos. & Antiepilept. Lang. an.* ℥j. *Sp.* C. C. *gut. xx. Sacchar. Crystal. q. s. f. Julap.*

Vel *Cochleare* j. *Sp. Lavendulæ compos.* per se propinari possit bis vel ter, durante paroxysmo, horâ dimidiâ vel integra interposita.

Cavendum est, ne Cardiaca plus justo calida, ac nimis frequenter (uti mos est) exhibeantur; nam quacunque demum specificâ virtute pollere videantur, plus damni quàm emolumenti ægro apportant, ut pote quæ humores fundere (ac proinde malum augere) apta nata sunt: quod etiam incommodum non minùs infertur ex nimia stragulorum congestione.

Paroxysmo jam finito, ad præcavendam recidivam sequentia exhibeantur.

♃. *Pil. Coch. maj.* ℈ij, cap. tertia quaque die per 6. vices horâ 4. matutina superdormiendo.

♃. *Conserv. flor. salv. Rorismarin. an. unc. j. Conserv. flaved. Aurant.* ℥vj. *nuc. Moschat. condit. & Zingib. condit. an. unc.* ß. *Theriac. Androm. vet.* ℥ij. *pulv. elect. diamb. diamosch. dulc. an.* ℥j. *cum s. q. Syr. conditur. citr. f. opiata.* ad magnitudinem Castaneæ manè & serò voranda, superbibend. *aq. Epilep. Lang. Coch. ij.*

℞. *Ambr. gris.* ℈ß. *ol. destil. sem. Anisi, cinnamom. nuc. moschat. an. gut. ij. ol. Caryophil. gut. j. Sacchar. in aq. flor. aurantior. solut. unc. iv. f. s. a. Tabellæ,* quarum capiat unam ad libitum.

Ab usu potus generosioris cujusvis sibi temperet, vescatur jusculis avenaceis, hordeaceis, ut & ex pullis gallinaceis confectis, & quandoq; etiam [præcipuè inter purgandum] carne pullorum, agnorum ac id genus ciborum eupepton.

De Ophthalmia.

Ex oculorum inflammatione patet.

Mittatur Sanguis è brachio ad unc. x. Sequenti die sumat potionem purgativam communem, quæ repetenda est per duas alias vices, duobus diebus interpositis; iisdem noctibus sumat *haustum paregoricum ex Syr. de Mecon. unc. j.*

Diebus à purgatione vacuis sumat ter aut quater in die *unc. iv. Emulsionis ex sem. frigid. maj. & Papav. alb.*

℞. *Aq. Plantag. Ros. rubr. & Spermat. Ranar. an. unc. j. pulv. Tutiæ præparat.* ʒj. *f. Collyrium*, cujus guttæ aliquot instillentur oculis bis in die; at non incipiendum, nisi post primam purgationem.

Si his remediis affectus haud cedat, repetatur Venæ sectio semel vel bis, (præcipuè si sanguis Pleuriticus apparuerit) ut etiam Catharsis.

Abstineat ab usu vini & cujusvis liquoris generosi, ab usu etiam ciborum coctu difficilium, & sale conditorum; & diebus inter purgationes bibat hydrogalam coctam.

Nota, quòd sæpè accidit, quòd Venæ sectione & Catharsi utcunque repetitis Ophthalmia non cedit; hoc in casu *Paregoric. ex Syr. de Mecon. unc. j.* singulis noctibus exhibitum, curationem sine aliorum suppetiis absolvit.

De Uteri Procidentia.

℞. *Cort. Querc.* ℥ij. *Coq. in Aq. font.* ℔iv. *ad* ℔ij. *sub finem addendo Cortic. Granator. contus.* ℥j. *ros. rubr. flor. Granator. an. Mij. dein adde vini rubr.* ℔ß. Colatura fit pro fotu, qui cum pannis laneis parti affectæ admoveatur manè horis duabus, antequam è lecto assurgat, & nocte post decubitum, donec symptoma penitus evanuerit.

De Paroxysmo Nephritico.

Adsunt dolor fixus in lumborum regione, urina cruenta, arenularum aut calculi excretio, stupor cruris è directo renis laborantis, testis retractio ejus lateris, in quo est dolor, nausea & vomitus. Dolor colicus nephritico haud absimilis; licet in quibusdam symptomatis planè discrepet, quæ recensita in *Capite de Colica biliosa* videas.

Si Æger temperamento sanguineo fuerit, mittatur sanguis è brachio affecto reni respondenti ad ℥x. dein *liquoris possetici cui Rad. Althææ* ℥ij. *incoctæ fuerint Cong. j.* quàm citissimè deglutiatur, & Enema sequens injiciatur.

℞. *Rad. Althææ & Lilior. an.* ℥j. *fol. Malv. Parietar. Branc. Ursin. & flor. Chamæmel. an. M. j. Sem. Lini & Fænugr. an.* ℥ß. *coq. s. q. aq. ad* ℔iß. *M. F. Enema.* Rejectis Vomitorio & Enemate, *Laudan. Liquid. satis magna dosis* propinetur, viz. *ad gutt. xxv.* vel *Pil. Matth. gr. xv. vel xvj.* In senibus verò, & morbo diuturno fractis, ut & vetulis Vaporibus obnoxiis, (præcipuè si sub initium Paroxysmi urinam eæ reddant nigram & sabulosam) Venæ sectio omittatur; at quoad reliqua, eâdem quæ dicta est via omnino procedendum.

In mictu Sanguineo calculo renibus impacto.

Capiat æger, stato quodam die, singulis hebdomadis, *Mannæ* ℥iiß. in seri lactis ℔j. solut.

Conducit aliquando haustus cerevisiæ tenuis liberalior.

In

In calculo renum grandiori, dolor hebes, & obtusus, nullatenus auctus, sed satis tolerabilis persentitur, nec paroxysmus nephriticus comitatur.

Aquis chalybeatis æger se non tutò committet, nisi prius certò sciat, calculum majorem non esse, quàm ut per ureteres viam possit invenire, quod hoc tantum modo certò potest dignosci, si nempe, jam antea, paroxysmum aliquem nephriticum fuerit perpessus, [cum dolore sævissimo in renum alterutro, per ureterum ductus propagato, & vomitu enormi] pro comperto habeat, non tam grandiorem aliquem calculum pelvi concludi, quàm lapillorum exiguorum congeriem, quorum unus subindè in ureterem illabitur, atque ita paroxysmum invitat, qui fere non desinit, nisi calculo in vesicam detruso, cum sic se res habeat, nullum est magis efficax remedium, quàm aquarum chalybeatarum potatio; quòd si calculosus, nullo unquam paroxysmo nephritico fuerit tentatus, cum jam major fit calculus, quàm qui ex pelvi possit elabi, devitandæ sunt aquæ ferreæ.

De Dysenteria, Diarrhœa & Tenesmo.

Rigent horrentque, sequitur deinde totius corporis calor, quem brevi excipiunt ventris tormina, & hæc, dejectiones crebræ, & mucosæ omnes [nisi quod stercorosæ nonnunquam interponantur] cum ingenti cruciatu & molestissimo viscerum omnium quasi descensu, quoties exoneratur alvus, sanguinis interim lineamentis intertextæ, licet aliquando ne minimum sanguinis per totum morbi decursum admisceatur. Progressu morbi sanguis sincerus quandoque excernitur, & gangræna insanabili afficiuntur intestina. Si æger floreat, vel cardiacis incalescat. Febricitat admodum; lingua est subalbida, quadam mucilagine densè obsita, interdum nigra & sicca. Prosternuntur vires, dissipantur spiritus, aphthæ insuper oris interna faucesque obsident, præsertim ubi materiæ peccantis evacuatio adstringentibus præposterè impeditur, non exacto per cathartica morbi fomite. Aliquando exulante febre, agmen ducunt tormina & cætera morbi symptomata sequuntur.

In diarrhœa humores excrementitii sine sanguine aut intestinorum exulceratione excernuntur.

In tenesmo assidua est desidendi cupiditas, nihil tamen præter mucosum quoddam & subcruentum aut purulentum rejicitur.

Mittatur sanguis è brachio quamprimum, eademque nocte *Paregoricum* propinetur; & mane sequenti *Potio purgans communis*, repetenda alternis diebus ad duas alias vices, & *Paregoric.* post purgationes, quamprimum suo defunctæ sunt munere, ac diebus à purgatione vacuis idem manè & sero est exhibendum.

Post Venæ sectionem & Catharsin semel celebratam, per totum morbi decursum, sequens Cardiacum exhibeatur.

℞. *Aq. Cerasi nigr. & fragor. an. ℥iij. Aq. Epidem. Scord. comp. & Cinnam. hordeat. an. ℥j. Margarit. præparat. ℈iß. Sacchar. crystal. q. s. adde Aq. Rosar. Damascen. ℥ß. ad gratum saporem. m. f. Julap.* de quo cap. cochl. *iv.* vel *v.* in languoribus, vel ad libitum.

Potus sit Lac coctum cum *Aq. Triplo*, vel *Decoct. Alb.* ut

℞. *C.C.C. & Mic. panis alb. an.* ℥ij. *coqu. in Aq. font.* ℔iij. *ad* ℔ij. *postea s.q Sacchar. Albiss. edulcoretur.* Vel si dejectio virium postulaverit, *Aq. font.* ℔ij. *cum Vin. Canarini* ℔j. *simul coctæ*, pro potu frigidè assumantur.

Cum per tres vices purgatus fuerit æger, tota curatio usui *Laudani* bis vel ter in die repetiti posteà incumbit, nisi quod *Enem. ex Lact. vaccin.* ℔ß. *& Theriac. Androm.* ℥iß. subinde injiciatur, quod in alvi egestionibus mirè confert.

Cum alvi fluxus in Diarrhœam tantum assurgat, Phlebotom. & Catharsi præscript. omissis, sequ. Bolus singulis matutinis exhibeatur.

℞. *Rhabarb. pulv.* ℈ß. [*plus minus pro ratione virium*) *cum s.q. Diascordii. f. Bolus, addendo Ol. Chym. cinnam. gutt. ij.*

Noctibus insequentibus *Paregoric. ex Aq. cinnam. hordeat. unc. j. & Laudan. Liquid. gut. xiv. exhibeatur.*

Ubi tormina sicca sine dejectionibus excruciant, curantur diluendo sero lactis frigidè propinato, & tepidè injecto; ut in Cholera morbo pullorum jusculo aut lacte cerevisiato.

Si hic morbus diutius excurrat, adeò ut omnis ejus vis in rectum intestinum decumbat, cum assidua desidendi cupiditate, Diæta Analeptica instituatur, & liquor aliquis Cardiacus pro libitu ingeratur, ut restaurari possint vires, quibus redeuntibus Tenesmus sponte se proripit.

In dysenteria malè curata dolores aliquando ægrum ad annos aliquot discruciant, in hoc casu Phlebotomia repetita pristinam sanitatem restituet.

Notandum est quod in constitutionibus huic morbo minùs faventib. omissis evacuationibus dysenteria Laudano solo sanatur, quod manè & sero repetendum, donec symptomata penitus evanuerint, vel etiam ter Nycthemeri spatio, si opus fuerit.

De colica biliosa.

Intestinorum dolor atrocissimus est, per horas aliquot affligit febris in hunc morbum desinens, qui aut quasi injecta fascia constringit, aut in punctum contractus quasi terebello perforat; subinde remittitur, mox recrudescit. Sub initio non ita certo ad unum aliquod punctum determinatur, neque tam crebra vomituritio, neque alvus ita pertinaciter catharticorum vim eludit; quò autem magis augetur dolor, eò obstinatiùs in punctô figitur, vomituritio frequentior, & major alvi adstrictio, colica tandem in iliacam transeunte. A nephritide sic distinguitur. 1. Dolor nephriticus fixus in rene est, & ab eo ad testem exporrigitur secundum longitudinem ureteris. Colicus verò vagus est, & cinguli instar medium ventrem affligit. 2. A pastu colicus dolor augetur: Nephriticus potius imminuitur. 3. In colico dolore, ab excretione per alvum & per vomitum majus levamen emergit, quàm in nephritico. 4. In dolore nephritico urina primum clara & tenuis, postea aliquid subsidet, & tandem arenulæ aut lapilli excernuntur; In colica urinæ ab initio crassiores existunt.

Sanguis

Sanguis è brachio paulo liberalius educatur, & post horas *iij*, vel *iv. Anodyn.* exhibeatur. Postero die *Catharticum Lenitiv.* & interpositô die unô, ad tertiam vicem propinetur.

At si malum hoc fructibus horariis, vel aliis cibis avidè ingestis, originem debeat, tum ventriculus ante omnia lacte cerevisiatô affatim haustô eluendus est; quô exantlatô Anodynum propinandum est; sequenti autem die vena secanda est, & in ordine præscriptô procedendum.

Ubi hic morbus minùs peritè tractatus diutissimè fatigaverit, & ægrum penè confecerit, liberalior sive aquæ Epidem. sive Mirab. sive aliùs cujuscunque, quâ sanus maximè delectabatur, usus, ægrum hoc tempore ultra spem omnem juvit.

De cholera Morbo.

Intra Augusti limites se continens, vix in priores Septembris hebdomadas evagatur. A crapula & ingluvie excitatus similis affectus, nullo temporis discrimine insurgit, qui licèt eodem curetur modo, alterius tamen est subsellii. Adsunt vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & angustia per alvum dejectio; ventris ac intestinorum dolor vehemens, inflatio & distentio; cardialgia, sitis, pulsus celer ac frequens, parvus & inæqualis, æstus & anxietas, nausea molestissima, sudor, crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, & similia, quæ ægrum in 24. horarum spatio interimunt.

Pullus tenerior in tribus circiter Aquæ font. Congiis elixetur, ut carnis saporem vix perceptibilem liquor referat, hujus decocti vel (defectu ejus) liquoris possetici capaciores aliquot cyathos æger tepidè exhauriat; & eodem tempore ex eodem liquore *Enemata* successivè repetenda. Haustibus & Clysteribus *Syr. Lactuc. Violar. Portulac. Nymph. eorumve* alicujus, uncia subindè admisceri poterit.

Exantlato hoc Eluvionis penso (quod *iij.* vel *iv.* horas sibi vendicat) *Paregoricum* curationi Coronidem imponit.

Si non accesserit medicus, nisi postquam æger vomitu & dejectionibus per multas horas continuatis fuerit exhaustus, & jam frigescant membrorum extrema, tum ad *Laudanum Liquidum* confugiendum est, in paulò majori dosi, (viz. *Laudan. liquid. gutt. xxv. in Aq. cinnam. fort. unc. i.*) & cum cessaverint symptomata, nihilominus manè & serò quotidiè est repetendum; at in minori dosi, donec pristinas vires receperit.

Est species quædam choleræ morbi infantibus valdè familiaris, ac sæpenumerò funesta, ex Dentitione, vel Crapula originem ducens.

Horum ætas tenella minimè fert, ut diluatur ventriculus largâ liquorum potatione, multo minùs ut Catharticis tumultus major in humoribus excitetur, sed Curationem *Laudano* solo aggredi oportet; quamobrem *gutt. ii. iij.* vel *iv.* vel *plures*, pro ratione ætatis, Cochlear. j. cerevisiæ tenuis vel Aquæ cujusvis appropriatæ instillatæ exhibeantur, repetanturque, ut opus fuerit.

De colica Pictonum.

Est species quædam Colicæ, quæ degenerare solet in Paralysin, & motûs omnimodam manuum ac pedum depravationem, quam hoc nomine *Riverius* in capite de Paralysi indigitat, & apud insulas Caribum notissima est, utpote quæ magnam vim hominum infestat.

Hunc dolorem atrocissimum sanat *Balsam. Peru.* frequenter ac in magna dosi exhibitum, nempe si *ejus gutt. xx. xxx.* vel *xl. Sacchar. Albiss. cochl. j. instillentur*, & bis vel ter in die dentur: at Paralysis huic remedio haud cedit.

De Iliacâ Passione.

Peristalticus intestinorum motus invertitur, propinata cathartica & injecta enemata in emetica statim transeunt, alvi fæces per vomitum rejiciuntur.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad unc. ix. vel x. post aliquot horas exhibeatur sequens Pulvis.

℞. *Resin. Scammon. vel* [*defectu ejus*] *Resin. Jalap. gr. xij. Calomelan. Turquet.* ℈j. *m. f. Pulvis*; cap. è Cochl. *i.* lactis vaccini, superbibendo ejusdem lactis Cochl. j. vel alterum, vel si forma Pilularum magis arrideat.

℞. *Pil. ex duob.* ʒß. *Calomel. Turquet.* ℈j. *cum. s. q. Balsam. Peruv. f. Pil. iv.* sumend. è Cochl. j. Syr. Violarum.

Sin autem æger hoc remedium per os rejecerit, *Laudan. Liquid. gutt. xxv. Aq. Cinnam. fort.* ℥ß. instillatæ statim propinentur, cum verò horum usu vomituritio, ac ventris dolores, remiserint, catharticum dictum iterum exhibeatur, verùm si anodynorum virtute ac vi jam penitus infractis, vomituritio ac dolor iterum redierint, cathartico interim in corpore restitante, ad usum paregorici supra descripti revertendum, idemque eò usque repetendum quarta vel sextâ quaque hora, donec intestinis quies omnino inducatur, quo quidem tempore catharticum operationem suam per sedes exeret.

Nec sanè abs re fuerit elapsa una, aut altera, post Venæ sectionem horâ, clysterem aliquem, ex iis qui potentiùs operantur, injicere, fumum scilicet nicotianæ, ex tubulo inverso, per vesicam majusculam, in intestina validissimè insufflatum, quæ quidem operatio post aliquot horas reiterari debet, nisi citius meatus deorsum pateat.

Finita operatione Cathartici, sumat sequentem haustum.

℞. *Aq. Cinnam. fort. unc. j. Laudan. Liquid. gutt. xxv. m. f. Haustus*, qui porrò repetendus est bis, ter, vel sæpius in die donec vomituritio & dolor penitus cessaverint, atque etiam, istis symptomatis cessantibus nihilominus ad curationem confirmandam per aliquot adhuc noctes, capiat idem paregoricum in minori dosi cubitum iturus.

De Fluxu Mensium immodico.

Menstruorum fluxus, naturaliter constitutus, capacitatem testæ ovi anserini implet. Patet autem immodicus ex difficili tolerantia, virium lapsu, inappetentia, cachexia, colore cadaveroso, & pedum intumescentia.

Mittatur

Mittatur sanguis è brachio ad unc. viij. sequenti mane sumatur *potio purgativa communis*, repetaturque alternis diebus ad duas alias vices; & noctibus post purgationem, *Paregoric. è Syr. de Mecon.* exhibeatur.

Diebus à purgatione vacuis sumat sequentia.

℞. *Conserv. Rosar. sicc.* ℥ij. *Trochisc. de terra Lemnia* ʒiß. *Cort. Granator. Corall. rub. præparat. & boli Armen. an.* ℈ij. *lapid. hæmatit. Sanguin. Dracon. an.* ℈j. *cum s. q. Syr. Cydonior. f. Elect.* de quo sumat ad magnitudinem nucis moschat. maj. manè & horâ quinta pomeridianâ, superbibendo sequentis Julapii Cochl. *vj.*

♃. *Aq. Germin. Querc. & plantag. an.* ℥iij. *Aq. Cinnamom. hordeat. & Syr. de Rosis siccis an.* ℥j. *Sp. Vitriol. q. s.* ad gratam aciditatem.

℞. *Fol. Plantag. & Urtic. an. q. s. Contundantur simul, & succus exprimatur, & postea clarificetur*, de quo cap. Cochl. *iv.* vel *v.* sæpiusculè ad libitum.

Post primam purgationem applicetur emplast. seq. regioni Lumborum.

℞. *Emplast. de Minio & ad Herniam an. part. æq. extendantur super alutam, f. Emplastrum* regioni Lumborum admovendum.

De Colica hysterica.

Est species quædam, seu potiùs insigne ac valdè usitatum affectionis symptoma, cui comitem se adjungit dolor circa scrobiculum Cordis atrocissimus, uti etiam humorum viridi colore per vomitionem ejectio.

Primò, quò saburra vitiosorum humorum in ventriculo contentorum minùs impediat Paregorici efficaciam, satis magna quantitas *liquoris possetici* affatim ingurgitetur, atque iterum per vomitionem rejiciatur, nempe *ejusdem liquoris Cong. iß.* quo peracto *Laudan. Liquid. gutt. xxv. in Aq. cinnam. fort. Aq. Epidem. vel alius vehiculi unc. i.* propinetur.

In usu Paregoric. hoc notandum, quòd eò usque repetendum est, donec symptomata omnia penitus cessaverint, debitum interea tempus interjiciendo, ut dijudicare valeamus, quid prior dosis effecit, antequam novam ingeramus.

Si sanguineo temperamento præditus sit æger, vel si antea hoc symptomate haud multum infestatus fuerit, ac viribus fractus, hoc in casu sanguis primùm à brachio detrahendus antequàm vomitorium præscriptum propinetur.

Hâc ipsâ Methodo Clavus hystericus curatur. Sin verò Colica Hysterica diuturnior fuerit per Paroxysmos affligens: tum in eorum intervallis, sive extra paroxysmum, seq. usurpentur.

℞. *Zedoar. subtiliss. pulv.* ʒj. *cum s. q. Syr. è conditur. citri, f. Bolus*, sumendus manè & serò per *xxx.* dies, superbibendo sequentem infusionem.

℞. *Zedoar. incis. minutim. unc. ß. vini Canar. unc. iv. infundantur frigidè per xij. horas; deinde colentur pro usu*; vel *Balsam. Peruv.* ut in Colica Pictonum, usurpetur.

Quæ de Colica Hysterica hîc dicuntur, de Colica etiam hypochondriaca dicta sunt; ut & hoc diligenter advertendum.

Utriusque affectûs natura sibi vindicare videtur, ut alia atque alia tententur, donec tandem ad illud remedium perventum fuerit, cui quasi genuinè morbus cedit; tametsi ut plurimum Chalybs imprimis confert.

Colica Hysterica tam in hypochondriacis, quàm hystericis sæpissimè in icterum desinit, qui sensim sponte suâ facessit, sin autem longas moras nectat, exhibeatur Apozema sequens.

℞. *Rad. Rub. Tinctor. curcum. an. unc. i. chelidon. maj. cum toto & summitat. centaur. an. M. j. coq. in æqualib. partibus Vini Rhenani & Aq. fontan. ad ℔ ij. colatur. dissolv. Syr. de 5. radicibus unc. ij. m. f. Apozema*, de quo capiat ℔ ß. calidè manè & serò, usque dum convaluerit.

De Ictero, colicâ neutiquam prægressâ.

Color flavus in toto corpore, præsertim in oculorum albis est conspicuus, quo quidem colore objecta omnia apparent afflictis, tincta; corporis pruritus, segnities, & lassitudo, linguæ amaror, vomitus biliosus interdum, singultus, egestio alba, urina crocea, & pannum immersum eodem colore inficiens, morbum indigitant.

Exhibeatur *potio purgativa communis*, dein aggrediatur usum sequentium, & durante eorundem usu, Catharticum præscriptum quarto quoque die exhibeatur.

℞. *Conserv. Absinth. Rom. conserv. flaved. Aurant. an. unc. i. Angelic. condit. nuc. moschat. condit. pulv. Ari compos. & chalyb. cum aceto præparat. an. unc. ß. Extract. Gentian. & cremor. Tartar. an.* ʒ ij. *croc. Anglic. pulv.* ʒ ß. *cum s. q. Syrup. de 5. radicibus f. Electuarium*, de quo cap. ad magnitud. nuc. moschat. manè & horâ quinta pomeridianâ, [vel vice Electuarii sumat pilulas chalybeatas] superbibendo post matutinam dosin *aquarum mineralium purgantium ℔ iv.* & post pomeridianam dosin *Apozemat. in colica hysterica descrip. lib. ß.*

At si signa hydropis adfuerint, tam mane quàm serò apozema superbibat. Si vel his diu continuatis morbus adhuc perstiterit, ad *aquas ferreas* eundum est, quæ ex ipso fonte sunt bibendæ.

Ad præcavendum abortum.

Eadem præscribenda, ac in Fluxu mensium immodico, omissis solummodò catharsi & succis.

De immodico lochiorum fluxu.

Fluxum lochiorum naturalem tria constituunt, sanguis scilicet purus, copiosus, per triduum primum fluens; dehinc sanguis aquosus, loturæ carnium crassiori similis per quatriduum præter propter durans; hinc postmodum materia viscosa & mucilaginosa, pauco aut nullo sanguine permista, per quinque aut septem dies prodiens, & sic porro ad mensis finem.

Fluxus autem eorum immodicus dijudicandus est ex virium dejectione, animi deliquio, sanguine grumoso effluente, cibi fastidio, dolore in hypochondriis, ventris tensione, pulsu debili & frequenti, visûs obtenebratione, aurium tinnitu, & convulsionibus.

Victus incrassans instituatur, & potus sequens addatur.

℞. *Aq.*

℞. *Aq. Plantag. vin. rubr. an. lib. j. coq. simul ad tertias, & deinde edulcoretur s. q. sacchar. albiss.* cujus, cum frigescat, cap. lib. ß. bis vel ter in die.

Interim Julap. aliquod Hystericum [at satis mite] subinde propinetur, & nodulus sequens naribus applicetur.

℞ *Galban. Assæ fœtid. an. ℥ij. castor. sal. succin. volatil. an. ʒß. m. f. nodulus,* vel

℞. *Sp. salis Ammoniac.* ʒij. quem sæpe olfaciat.

De supressione Lochiorum.

Intumescit venter, dolor gravativus imum ventrem, lumbos & inguina occupat, facies rubescit, difficilis est respiratio, perturbantur oculi, rigores, febres acutæ adsunt, animi deliquia, sudores frigidi, pulsationis & ardoris sensus in utero; paralysis in partibus inferioribus, ut & interdum epilepsia.

E vestigio lecto addicatur, & *Emplast. hystericum* umbilico admoveatur quamprimum; Elect. seq. adhibeatur.

℞. *Conserv. Absinth. Rom. Rut. an. unc. i. Trochisc. è Myrrh.* ʒij. *Castor. croc. Anglic. sal. volatil. sal. Armoniac. & Assæ fœtid. an.* ʒß: *cum s. q. Syr. è 5. radicib. f. Elect.* cap. ad magnitud. nuc. moschat. quarta quaque hora, superbibendo seq. Julap. Cochl. 4. vel 5.

℞. *Aq. Rutæ unc. iv. Bryon. compos. unc. ij. Sacchar. cand. q. s. f. Iulap.* vel sumat *Trochis. de Myrrh.* ℈j. quarta quaque hora.

Si tota prædictorum quantitas consumatur, & Lochia adhuc supprimantur, *Laudanum* unica saltem vice exhibendum, ut *Laudan. Liquid. gutt. xiv. in Aq. Bryon. compos. vel Laudan. solid. gr. iß. cum Assæ fœtid.* ℈ß. *in pilulas duas redactum.*

Si hæc nihil proficiant, tum Enema ex lacte Saccharato, unica saltem vice injiciatur.

De Hydrope.

Foveæ à digitorum impressione in surarum parte inferiori sub noctem conspicuæ manè evanescentes, hoc malum primum indicant, maximè si spiritus insterim ægrius ducatur, (haud raro tamen fœminæ prægnantes, & quibus catamenia sistuntur: ut & viri ab asthmate inveterato derepentè liberati eodem tumore tentantur] pedibus crurisque ad extremum extensis, in abdomen ruunt aquæ, & ad ultimum capacitatis suæ limen paulatim distendunt, donec tandē in viscera nobiliora impetu ab iis facto æger submergitur. Pro rata qua partes à morbo obsessæ mole augentur, aliæ magis magisque gracilescunt, urgentibus dyspnoeâ, urinæ paucitate, & siti intensâ. Viros ingravescente ætate, fœminas, ubi jam parere desierint, utplurimum adoritur.

Indicationes curativæ dirigendæ sunt primò ad aquarum evacuationem, deindè ad instaurandum sanguinis robur; quo novus aquarum proventus præcaveri possit.

℞. *Vini albi ℥iv. jalap. subtiliss. pulv. ʒj. zingib. pulv. ℈ß. Syr. de Spin. Cervin. unc. j. M. f. Potio*, sumendaque singulis vel alternis diebus, pro ratione virium donec partes affectæ detumuerint; vel,

℞. *Tamarind. unc.ß. fol. Senn.* ℥ij. *Rhei.* ℥iß. *Coq. in s. q. aq. ad unc.* ij. *in Colatur. dissolv. Mannæ & Syr. Ros. solut. an. unc. j. Syr. de Spin. cervin. unc.* ß. *Elect. è succ. Rosar.* ℥iij. *M. f. Potio*, sumenda ut supra; vel,

℞. Pil. *ex duob.* ℈j. *Elater. gr.* iij. *Ol. Chym. Caryophyl. gutt. ij. f. Pil. N.* iij. cap. summo manè, repetanturque, ut opus fuerit; vel,

℞. *Gambugii gr. xv. vin. alb. & aq. Cichor. an. unc.* ß. *m. f. Potio* sumenda ut supra; vel,

℞. *Cortic. interior. Sambuc. lact. & aq. partibus æqual. è lignô derasi M.* iij. *coq. in aq. mistorum* ℔ij. *ad* ℔j. Colaturæ capiat dimidiam partem manè, & alteram serò quotidie, donec convalescat. At hoc remedium, nisi in corporibus, quæ facillimè purgativis cedunt, nihil confert.

Circa usum Catharticorum in hoc morbo hæc tria advertenda sunt.

Primò, utrum ægri corpus facilè, an verò difficulter Catharticis cedere soleat, cùm in iis qui facilè purgantur *Syrup. de Spin. Cervin. solus ad unc.* i. exhibitus, aquas sat copiosè eliciat, in illis verò, qui difficulter purgantur, Cathartica suprà descripta, utut valida, vix scopum attingant.

Secundò, Cathartica omnia, quæ segniùs operantur, magis officiunt quàm prosunt; quamobrem purgatio paulò fortior & nimia, justo debiliori est præferenda.

Tertiò, Aquæ eâ maximâ celeritate exhauriri debent, quam ægri vires ferre queant: ne nimis longa inter purgationes intervalla adhibendo, aq. denuò affatim colligantur.

Est autem ubi medicamenta omnia, qualiscunque demum generis, quæ alvum movent, prorsus omitti possint ac debeant; quoties enim æger constitutione est infirmiori, vel fœmina vaporibus obnoxia, aquarum evacuatio Diureticis solùm committenda, inter quæ ea sunt efficacissima, quæ ex salibus Lixivialibus fiunt; ut,

℞. *Cinerum Genistæ* ℔j. *infundantur frigidè in vini Rhenan.* ℔iv. *liquoris per filtrationem colati unc.* iij. manè quintâ pomeridianâ, & serò singulis diebus exhibeantur, usque dum humor evanuerit.

Aquis jam penitus evacuatis, Calefacientia & corroborantia medicamenta usurpanda; ut.

℞. *Rad. Raphan. Rustican. fol. Cochl. hortens. absinth. vulgar. Salv. summitat. centaur. min. & Genistæ; infundantur in cerevisia forti* pro potu ordinario, qui potus incipienti hydropi aliquando sine Catharticis subvenit, vel sequent. utatur.

℞. *Conserv. Cochl. hortens. absinth. Roman. an. unc.* j. *Extract. Gentian. Absinth vulgar. & Centaur. min. an.* ℥iij. *cum s. q. Syr. è cortic. citr. f. Electuarium*, de quo sumat ad quantitatem nuc. moschat. maj. manè, quintâ pomeridianâ, & vesperi, superbibend. *unc iv.* sequentis infusionis.

℞. *Rad. Gentian. unc. j. summitat. Genist. Centaur. min. & Absinth. vulgar. an. M* j. *Sem. fœnicul. & Petroselini an.* ℥ij. *incisis minutim affunde vini Rhenani* ℔. *v. stent simul in infusione frigida*, & coletur solummodo tempore usûs.

Notandum

Notandum, cùm ad corroborantium usum deventum fuerit, ægrum [nullo modo esse purgandum, tantisper dum sanguinis corroborationi navetur opera.

Quod & per salium Lixivialium usum omnino observandum: quo quidem tempore pariter corroborare convenit.

℞. *Rad. Raphan. Rustican. unc. iij. fol. Cochl. Hortens. Absinth. vulg. salviæ, summitat. Centaur. & Genistæ, an. M. iij. Aurant. incis. N. iij. infundantur in Congiis vj. Cerevisiæ fortis non lupulatæ, inter fermentandum*, sit pro potu ordinario.

De Gonorrhœa virulenta.

Corripiunt dolor genitalium insolitus, & rotatio testiculorum, in non recutitis macula morbilli æmula glandem occupat, statim à cujus exortu liquor, seminis instar, exstillat, qui quotidie à seminis colore & consistentia recedens, flavescit tandem dilutius ovi vitello; in lue virulentiore virescit, & aqueo humori permiscetur sanguine tincto. Pustula dicta ulcus fit, aphthis infantum simile, indies latiùs & profundiùs depascens, superveniente orificii callo. *Verpi non glandis ulcere, sola Gonorrhœa tentantur.* Mox magnus dolor in pene, quoties erigitur, quasi manu transversus fortiter constringeretur, noctu præcipuè urget, dum æger lecto incalescit. Curvatur penis à fræno contracto. Accedit ardor urinæ, inter mingendum vix perceptibilis, sed mictu finito, per urethræ ductum acriter urens, maximè quà in glandem desinit. Carunculæ lotii exitum quandoque impediunt, & scroti dolor ac inflammatio non nunquam superveniunt.

℞. *Mass. Pil. Cochiar. maj.* ℨiij. *Extract. Rud.* ℨj. *Resin. Jalap. & Diagryd. an.* ℨß. *cum s. q. Opobalsam. f. Pilul. è singulis drachmis vj.* Cap. *iv.* singulis Auroris, donec urinæ ardor & color flavus materiæ seminiformis, admodum imminuantur. Posteà alternis diebus ad septimanas adhuc duas; ac sub finem bis in septimana, donec humor stillare prorsùs cessaverit.

In iis, qui difficulter purgantur, subindè intercalari possit potio communis purgativa, cui addantur, *Syr. è Spin. Cervin. & Elect. è Succ. Rosar. an.* ℥ij. vel, curatione minùs feliciter succedente *Turbith. Minerale ad gr. viij.* exhiberi potest bis vel ter, diebus quatuor interpositis, vel vice *Turbith. Mineral.*

♃. *Pil. ex duob.* ℨß. *Merc. dulc.* ℈j. *cum s. Opobalsam. f. Pil. iv.* summo manè sumendæ.

Si æger à dicta Catharsi abhorreat, pilulas primò descriptas, tribus Auroris continuis sumat, tum manè & hora quinta pomeridiana quotidie injiciatur Clyster sequens, nisi quòd semel aut bis in hebdomade, omisso Clystere, Cathartic. imperandum.

℞. *Elect. è succ. Rosar.* ℨvj. *Terebinth. Venet. Vitello ovi solut.* ℥ß. *dissolvantur in Aq. hord.* ℔j. *Colatur. adde Syr. Violar. unc. ij. M. f. Clyster.*

Singulis noctibus Cap. *Opobalsam. vel Balsam. è Mech. gutt. xxv. Sacch. frustulo exceptas.* Hujus defectu *Terebinth. Cypr.* ad quantitatem Avellanæ substitui possit.

Sit pro potu hydrogala; at Cerevisia tenuis in pastubus.

Vel sequentem methodum aggrediatur.

℞. *Pil. ex duob.* ʒß. *Opobalsam. gutt. iij.f. Pil. N. iij.* Cap. horâ quartâ matutinâ, superdormiendo, repetanturque alternis diebus, vel tertiâ quâque die. Diebus à purgatione vacuis injiciatur manè & horâ quintâ pomeridianâ Clyster suprà descriptus.

Procedente curatione [quâcunque eâ demùm methodô tentetur) sanguis sub medium curationis semel vel bis mittatur, & diæta refrigerans & incrassans præscribatur, & medicamenta iisdem virtutibus pollentia, qualia sunt *hydrogala*, *Emulsiones ex seminib. frig. &c.*

Si Penis tumore afficiatur.

℞. *Rad. Altheæ, Lilior. an. unc. iß. fol. Malv. Verbasc. Sambuc. Hyoscyam. flor. Chamæmel. Melilot. an. M. j. sem. Lini, Fœnugræc. an. unc. ß. coq. s. q. Aq. font. & f. fotus* parti affectæ admovendus per horæ unius spatium bis vel ter in die.

Peractâ fomentatione, perungatur pars affecta ol. sem. Lin. rec. extract. dein *Emplast. è mucilaginibus alutæ agninæ inductum* labiis præputii tumidis circumponatur.

Si ulcus in præputii labiis, vel in subjecta Glande hæreat, tum sequens Linimentum præscribatur.

℞. *Unguent. Basilic.* ℥vj. *Unguent. Nicotian.* ℥ij. *præcipitat. Aq. Rosar. loti & optime levigat.* ʒß. *M. f. linimentum,* quo lintei rasura imbuatur, & ulcusculo admoveatur semper post fotûs præscripti usum.

Si scrotum tumore afficiatur, statim sanguis è brachio extrahatur, atque bis in die fotus præscriptus parti affectæ admoveatur, singul. fotubus addendo *Sp. vin. Gallic. Cochl. j. vel alterum, vel Cataplasma ex Oxycrato & farina fabarum* ejus loco applicandum.

Catharticis interim & refrigerantibus modò descriptis intro sumptis utendum est.

De Lue Venerea.

Ubi aut à Gonorrhœæ mora, aut indebito astringentium usu labes sanguini imprimitur, exoritur Lues. Comparent in inguine bubones, in capite dolores & artubus, articulorum interstitiis, noctu præcipuè invadentes in lecto calidos; crustulæ, & porrigines in variis corporis partibus, quæ ad instar favi flavescunt. Quo magis scabies diffunditur, tantò minùs æger discruciatur. In cranio, tibiis, brachiisque exostoses, ossium inflammatio & caries; ulcera phagædenica in variis partibus, sed fauces ut plurimum primò aggredientia, quæ sensim per palatum in nasi cartilaginem propagata, mox eam absumunt, ita ut fulcro destitutus nasus planè concidat. Ulceribus, carie & dolore indies exacerbatis, pereunt per vices membra; lacerum donec cadaver, & jam Superis grave humo condatur.

℞. *Axung. Porc. unc. ij. Mercur. crud. unc.* j. *M. f. Linimentum,* in tres æquales partes dividendum, quarum unâ brachia, crura & tibias ad tres noctes continuas manibus suis æger perungat.

Si intra tres dies post ultimam inunctionem salivatio haud procedat tum *gr. viij. Turbith. Mineral. in conserv. Rosar. rubr. exhibeantur, aut corporibus minus robustis, Merc. dulc.* ℈j. Sed si salivatio jam incœpta priùs elanguescat, quàm symptomata penitus disparuerint, exstimulanda subindè est eâdem dosi Mercur. dulc.

Ptyalismus ita moderari debet, ut lib. *iv.* Nycthemeri spatio exspuat, aut circiter.

Si justo altius exurgat Ptyalismus, cum inflammatione nimia, atque id genus symptomatis ingruentibus, aliquantulum reprimendus est medicamentis Catharticis, donec debitum gradum attingat.

Quamprimum symptomata cessaverint, statim immutentur indusium & tori lintea; at sint ea, quæ prius usurpata fuerint.

Si Diarrhœa supervenerit, (quod plerumque accidit antequam salivatio benè assurgat) tunc sistenda est usu Laudan. liquid. ita dosin augendo, ut debitum opus absolvat.

Si os exulceretur, *Aq. Rosʃ. Damascen. vel lacte Aq. permisto,* vel seq. decoct. idem colluatur.

℞. *Rad. Alth. Hord. mundat. an. unc. j. sem. Cydonior. unc. ß. coq. s. q. ad lib. ij. M. f. Gargarisma,* quo sæpius utatur.

Diæta & reliquum ægri regimen, eadem ac in Catharsi imperanda, nisi quod primis aliquot diebus liquore possetico, jusculis avenac. hordeac. ac cerevisia tenui tepefacta nutriatur.

His omnibus ritè peractis, (etiamsi symptomata omnia evanuerint, ac subindè morbus penitus profligari videatur) quo minus recidivam postliminio patiatur, ægro semel in septimana per 4. vel 6. vices, *Merc. dulc.* ℈j. exhibendus, utcunque bene se habeat, & etiamsi jam domo egrediatur.

De Fluore albo.

Quod effluit, modò album, modò pallidum, flavum, viride aut subnigrum, modò acre & erodens, tetrum quandoque & graveolens, decoloratur facies, dolet spina dorsi, prosternitur appetentia, oculi pedesque intumescunt.

Mittatur sanguis è brachio ad *unc. viij.*

℞. *Pil. Coch. maj.* ℈ij. *Castor. gr. ij. Balsam. Peruv gutt. iij. f. Pil. N. iiij.* cap. horâ quartâ matutinâ, superdormiendo; repetanturque per duas alias vices interponendo diem unum vel alterum pro ratione virium.

℞. *Aq. Rut. unc. iv. Aq. Bryon. comp. unc. ij. Sacchar. Cryſtall. q. s. f. Julapium;* Cap. Cochl. *iij.* vel *iv.* in omni languore; deinde aggrediatur usum sequentium.

℞. *Theriac. Andromac.* ℥iß. *Conserv. flaved. Aurant. unc. j. Diascord. unc. ß. Zingib. condit. & nuc. moscat. condit. an.* ʒiij. *Pulv. è Chel. cancr. comp.* ʒiß. *cort. exterior. granat. Rad. Angeli. Hispan. corall. rub. præparat. & Trochisc. de terra Lemnia an.* ʒj. *Boli Armen.* ℈ij. *Gumm. Arabic.* ʒß. *cum s. q. Syr. de Rosis siccis f. Electuar.* de quo sumat ad magnitud. nuc. moschat. maj. manè, horâ quintâ pomeridianâ, & nocte per mensem integrum, superbibendo sequent. infusionis Cochl. vj.

℞. Rad.

♃. *Rad. Enul. campan. Imperator. Angelic. Calami Aromat. an.* ℥ß. *fol. Absinth. Roman. Marrub. alb. Centaur. min. Calamenth. vulgar. salv. sicc. an. M. j. Junip. unc. j. incidantur minutim & infundantur in Vini Canarini* ℔ *iv. stent simul in infusione frigidâ*, coletur tantummodò tempore usûs.

Vescatur cibis eupeptis, & abstineat ab usu olerum & fructuum qualiumcunque, & singul. pastibus bibat vinum Hispanicum.

De Diabete.

Succi sanguini illati per vias urinarias crudi & incocti exitum sibi quærunt, unde sensim labefactantur vires, colliquescit corpus, & quasi substantia ejus per hanc cloacam exinanitur, cum siti, ardore viscerum, lumborum coxarumque intumescentiâ, & salivæ spumosæ expuitione crebrâ.

Eadem præscribenda sunt, quæ in fluore albo, omissis solummodò Venæ sectione & Catharsi.

De Dolore Hæmorrhoidum.

Intensissimus inter excernendum dolor excruciat, & excrementi superficies cruore conspergitur: Non nunquam tumores verrucis similes in sphinctere delitescunt, vel in margine ani apparent.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad *unc. x.*

℞. *Sem. Melon. Pepon. an. unc.* ß. *sem. papav. alb.* ʒij. *Amygd. dulc. excorticat. N. v. contundantur in mortario marmoreo, sensim affundend. Aq. Hord.* ℔ß. *Aq. Rosar.* ʒij. *Sacchar. albiss. q. s. f. s. a.* emulsio; Cap. sæpiuscule.

♃. *Flor. Sulphuris, Pulv. Glycyrrhiz. Salviæ an.* ℥j. *cum s. q. Balsam. Lucatel. f. Pil. è sing.* drachm. *vj.* Cap. *iij.* ter in die, superbibend. Emuls. præscript. Cochl. *vj.*

℞. *Aq. Spermat. Ranar. unc. iiij. in qua dissolv. Lithargyr.* ʒij. *Opii* ℈j. *f. mixtur.* cujus tantillo Linteum madefactum parti affectæ applicetur, vel si tumor intus lateat, Cochl. iij. ejusdem mixturæ modo Clysteris injiciantur.

Pro Potu ordinario bibat aquam cum lacte coctam, vel aquam hordei, & à carnis usu abstineat. Singulis noctibus sumat Diacodium.

De fluxu Hæmorrhoidum immodico.

Innotescit ex viribus prostratis, copia & diuturnitate sanguinis excreti, fœdo corporis colore, ad citrinum (ut in ictero) vergente, Succedit cachexia, & deinde hydrops.

Eadem conferunt, quæ in fluxu mensium immodico, omissâ solummodò Catharsi.

De Epilepsia Puerorum.

Vel primo mense aggreditur à frequentibus nimis alvi dejectionibus; (quo in casu *Diascordium ad quantitatem grani piperis in Aq. Saxifrag. aut lacte materno solutum*, & exhibitum, præstantissimum est remedium.) Vel circa dentitionis tempus, à septimo ad decimum mensem, tussi comitata est, aut (quod multo deterius) vomitu & diarrhœâ, viridia (ut solent hystericæ) egerente infante. Quandoque improvisò occupat paroxysmus, os oculosque distorquens, nigredine vultum perfundens, & artus varios convellens; quandoque præsentitur ex digitorum in pugnum contractione, & ex stabili & insolita oculorum orbitarum

tarum immobilitate. Nunc seriùs, nunc ociùs se proripiunt paroxysmi, certâ subinde periodô, vagô aliàs insultu revertentes: sed, appetente morte, à tergo se invicem premunt: Si quando inducias dent, in soporem proclives sunt infantes, donec à novo resuscitentur insultu.

Applicetur *Emplastr. Epispastic.* cervici quamprimum.

℞. *Aq. Epilept. Lang.* ℥iij. *Laudan. Liquid. gut. j. vel ij. vel plures, pro ratione ætatis. Syr. pœon.* ʒj. *M. f. Haustus*, sumendus quamprimum.

℞. *Aq. Rutæ* ℥iij. *Aq. Epilep. Lang. & Aq. Bryon. comp. an.* ℥j. *Syr. Caryophill.* ℥ß. *M. f. Julap.* Cap. Coch. j. singulis horis, si haustus præscript. paroxysmum non fugaverit.

De Rachitide.

In Rachitide adsunt partium laxitas & mollities, debilitas & languor, ignavia & torpor, & inæqualis earundem nutritio, *viz.* caput justo majus, facies plenior & floridior, partes carnosæ infra caput emaciantur, nodis protuberant articuli, maximè carpi, paulo minùs tali, tument & extremitates costarum, ossa incurvantur, præcipuè tibiæ & fibulæ, hinc ulnæ & radii; aliquando femoris & humeri, dentes tardè & molestè erumpunt, vacillant, nigrescunt, & frustulatim excidunt, pectus à lateribus angustum, anteriùs acuminatum, abdominis repletio, & hypochondriorum tensio, tussis & pulmonum vitia lacessunt, lateralis decubitûs modò dextri, modò sinistri aversatio.

℞. *Fol. Absinth. Vulgar. centaur. minor. Marrub. Alb. chamædryos, Scordii, calament. vulg. Parthen. Saxifrag. pratens. hyper. Virg. aureæ, serpill. menth. salv. Rutæ, card. Benedict. Puleg. chamæmel. Tanacet. Lilior. convall. omnium rec. collect & incis. an. Mij. axung. Porcin.* ℔j. *sev. ovin. & Vin. claret. an.* ℔ij. *macerentur in ollâ fictili super cineres calidos per horas xij. deinde ebulliat ad humiditatis consumptionem, postea colentur, ut f. Linimentum,* quo venter & hypochondria illiniantur manè & serò, ut etiam & artus hoc malo affecti, per 30. vel 40. dies, vel donec convaluerit.

℞. *Singulor. ingredient. præscript. an. Mij.* infundantur frigidè in Cerevisiæ non lupulat. Cong. iv. pro potu.

In Tumoribus Infantum ventres occupantibus ab Evacuationibus nimiis procedentibus.

Sanguis & Viscera herbis corroborantibus confortentur, ut in Rachitide vera; nisi quod axillæ etiam utræque inungantur, at non artus.

De Febribus à Dentitione Ortis.

Sp. C. C. gutt. ij. vel iij. vel iiij. pro ratione ætatis in Cochl. j. vel altero Aq. Cerasor. nigr. vel Julap. alterius appropriati; exhibeantur quarta quaque horâ ad vices quatuor, vel sex.

De Febre hectica Infantum.

Sine insigni calore languent cum appetitus dejectione, artus & truncus corporis emaciantur.

Rhabarb. incisi ʒij. *in lagenam vitream cerevisiæ tenuis* ℔ij. *capacem* immittantur pro potu ordinario.

Epoto hoc liquore, *aliæ* ℔ij. *eidem Rhabarb. superaffundantur ad tertiam vicem.*

Si verò potus vi Cathartica saturatiùs imprægnetur, tum ℔j. epota, altera cerevisia mox adjiciatur.

De Tussi Puerorum Convulsiva.

Phlebotomia, & repetita Catharsi, eaque sola, expugnatur hæc tussis, malum aliàs pertinacissimum, & fere insuperabile; sed leniora tantum cathartica hîc conveniunt, eaque Cochleatim ingerenda sunt, pro ratione ætatis.

De Hæmorrhagia Narium.

Dolor & calor sinciput lancinant.

Sanguis è brachio frequenter extrahatur; victus ratio refrigerans & incrassans injungatur, Julap. refriger. & incrassans, cum Emulsionibus refrigerantibus præscribantur.

Singulis diebus injiciatur *Enema refrigerans*, atque omni nocte *Paregoric. ex Syrup. de Mecon.* exhibeatur, & semel vel bis *potio purgativa commun.* præscribatur.

Lintea quadruplicata immersa Aq. frigidæ, in qua sal Prunell. dissolvatur, & postea leviter expressa admoveantur nuchæ, & utrinque cervici sæpius in die.

Post Evacuationes liquor seq. applicetur.

♃. *Vitriol. Hungaric. & Alum. an. unc. j. Phlegm. Vitriol.* ℔ß. *Coq. tamdiu, donec omnia fuerint dissoluta, liquorem frigefactum filtra, & à Crystallis subinde natis separa, liquori residuo adde Ol. Vitrioli duodecimam partem,* vel potiùs.

℞. *Aq. Plantag. unc. iij. Bol. Armen. subtiliss. pulver. unc. ß. probè misceantur; Turunda ex linteo raso liquore hoc humectata* nari, ex quo sanguis stillat indatur per dies duos istic relinquenda.

Hoc minus, succedente, *Vitriol. Rom. Aq. commun. dissolvatur, qua Turunda imbuta* nari indatur, *liquore* etiam *hoc linteamina imbuta*, & applicata sanguinem sistunt si ex parte externa diffluat.

De Chlorosi.

Adsunt vultûs & totius corporis decoloratio, intumescentia in facie, palpebris & malleolis, gravitas totius corporis, crurum ac pedum tensiva lassitudo, respiratio difficilis, cordis palpitatio, capitis dolor, pulsus febrilis, somnolentia, pica, & mensium suppressio.

Sumat *Pilulas Chalybeatas*, vel *Pulv. Chalybeatum* in affectione hysterica præscript. plus minus pro ratione ætatis, superbibend. haustum vini cujuslibet ad libitum, vel infusion. corroborant. cum Rad. Angelic. ibidem descriptam. Si Ægra non valde debilis fuerit, purgetur semel vel bis ante præscriptorum usum.

De Suppressione Mensium.

Cibum fastidiunt mulierculæ, fœdus faciei color est, gravitas totius corporis, dolores sincipitis, lumborum, crurum & imi ventris: pedum tumores infestant.

Eadem

Eadem præscribenda ac in Hysterica affectione; at si iisdem remediis affectus non cesserit, tum seq. sunt præscribenda.

Singulis Auroris, & quarta pomeridiana, sumat *Julap. Hysteric. sine Castor. Cochl. v. instilland. Sp. C.C. gutt. xij.* Singulis noctibus sumat cubitum itura *Trochis. de Myrrh.* ℈j. *cum syr. de Artemis. in formam boli, vel Pil. Redact.*

De Vomitu sanguinis, vel etiam de Hæmoptoë.

In Hæmoptoë dolor & calor pectus obsident, cum debilitate quadam.

Mittatur sanguis ex brachio dextro ad unc. x. Sequenti mane sumat *potionem purgativ. com mun.* & eadem nocte *Paregoric. ex unc. iij. Aq. Cerasor. nigr. & Syr. de Meco . unc. i.*

Postea agred atur usum sequent.

℞. *Bol. Arm n. unc. j. Pulv. Radic. Symphyt.* ʒij. *Terr. Sigillat. Lapid. hæmatit. & Sang. Dracon. an.* ʒj. *Sacchar. Albiss. ad pondus omnium; M. f. Pulvis subtilissimus*, cujus cap. ʒj. manè, quinta pomeridiana, & nocte, superbibend. sequent. Apozemat. unc. iv.

℞. *Fol. Plantag. Rubi Sylvestris, & millefol. an. M. j. coq. s. q. Aq. ad* ℔ iss. *in Colatura dissolv. Syrup. de Symphyt. unc. i. M. f. Apozema*; vel cap. Cochl. vj. sequent. Tincturæ.

℞. *Flor. Ros. rubr.* ʒvj. *Cort. intern. querc. unc.* ß. *sem. Plantag. parum contus.* ʒiij. *Aq. font.* ℔ j. *Sp. Vitriol. q. s. ad levem aciditatem, infundatur in vase clauso, calore leni, per 4. horas; Colatur. adde Aq. cinnam. Hordeat. unc. iij. Sacchar. Albiss. q. s. ut f. Tinctura gustui grata.*

Si ab usu Pulveris abhorreat, utatur Electuario in fluxu mensium immodico præscripto.

Enema quotidie injiciatur, & Diacodium hora somni propinetur.

Phlebotomia insuper semel, bis, vel ter (ut opus fuerit) reiteretur, diebus aliquot interpositis, & semel iterum, si res postulet, repetatur potio purgativa.

Diæta incrassans & refrigerans observanda.

De Punctura Tendinis.

Humor aqueus, vel ichor quidam, ex orificio venæ incisæ jugiter distillat.

℞. *Rad. Lilior. alb. in lacte vaccin. ad teneritud. coct. & contus. unc. iv. farin. sem. Lin. & Avenac. an. unc. iij. coq. ad cataplasmatis consistentiam in eodem lacte, quo radices coctæ fuere*, applicetur parti affectæ manè & serò.

De Ambustis.

Foveatur pars affecta *linteis Sp. Vini imbutis*, usque dum evanescat dolor; ac deinceps de novo imbuatur *linteum*, quod ter vel quater in die parti affectæ applicetur.

De Mania communi.

A nimis exaltata & vivida sanguinis crasi oritur. Est & alia maniæ species febres intermittentes diuturniores excipiens, in stultitiam tandem degenerans, producta quidem à debilitate & vappiditate sanguinis, à diutina fermentatione. Præscribantur itaque cardiaca generosiora, (viz. *Theriac. Andromach. Electuar. de ovo. Pulv. Comitiss. Pulv. Gualt. Ravvleigh, in Aq. epidem. theriacal, vel alia*, & diæta instituatur analeptica.

In junioribus mittatur sanguis è brachio ad *unc.* viij. vel *ix.* bis vel ter, diebus tribus inter singulas Venæ sectiones interpositis. Tum semel extrahatur sanguis è venis jugularibus. Postea tota curatio innitatur sequenti Cathartico, quod sumat tertia vel quarta quaque die, donec convaluerit, hoc interim observando, quòd cùm octies vel decies purgatus fuerit æger, exhibitio Cathartici ad septimanam unam vel alteram omittatur.

♃. *Pharmac. domestic.* (i. e. *Rad. Bryon. alb.*) *pulv.* ʒj. lactis vaccin. *unc. iv.* vel,

♃. *Ejusdem unc.* ß. vel ʒ*vj. Vin. alb. unc. iv. infundantur per noctem, in colatura dissolve Syr. Violar. unc. j. M. f. Potio*; vel

℞. *Gambugii gr. xxv. Aq. Cerasor. nigr. unc. iij. Syr. Caryophyll. unc.* ß. *f. Potio.*

De Contusionibus.

Mittatur sanguis è brachio lateris affecti ad unc. *x.* die seq. exhibeatur *potio communis purgativ.* ac deinceps eodem modo Venæ sectio & purgatio alternatim repetantur, donec æger convaluerit. Interim toto decursu, si internæ partes lædantur, sequentia præscribantur.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔iß. *Syr. Violar. cap. Ven. an. unc. ij. f. Apozema; cap.* ℔ß. ter in die. Item *Ol. Amygd. dulc. rec. Cochl.* j. sæpius propinetur.

℞. *Ol. Amygd. dulc. unguent. Dialth. & Pomat. an. unc. j. M. f. Linimentum*, quo inungatur pars læsa manè & serò, superimponend. fol. Brassicæ.

De furfure, sive porrigine capitis.

Potio purgans communis bis propinetur, dein

℞. *Ol. Amygd. Amarar. & Laurini, Cinerum fol. Abrotani an. unc. j. misceantur probè, & f. Linimentum*, quo inungatur totum caput singulis matutinis, diligenter infricando, & postea superimponendo vesicam suillam.

At primùm abradatur totum capillitium, & postea defricentur squamulæ sensim singulis auroris, prout decidere pronæ fuerint.

De Morsu canis Rabidi.

Post 40. dies aut plures melancholica adsunt symptomata, febris, sitis, hydrophobia, & tandem partium extremarum convulsiò.

℞. *Sp. vin. optimè rectificat.* ℥*iv. Theriac. Andromach.* ℥j. *f. mixtura.* qua illiniatur pars læsa ter in die, superimponendo linteum eâdem mixturâ imbutum.

De Ulcere Vesicæ.

Pus graveolens, aut sanguis, non nunquam squamulæ seu pelliculæ membranæ ac veluti furfuraceæ crustulæ (sin in renibus hæreat ulcus carunculæ minutulæ, aliquando crassiores) unà cum urina excernuntur, perpetua dysuria & continuus earum partium dolor infestant; renibus autem affectis ulcere, dilucida dysuriæ & doloris dantur intervalla, plus etiam excretum copiosius est, album, leve & minimè fœtidum, lacti similis profunditur urina: & longè post mictionem pus ab eo separatum in fundo residet.

℞. *Emplastr.*

℞. *Emplastr. Flos unguent. dict.* ʒiß. *f. Pil. N. ix.* cap. iij. horis medicinalibus, superbibendo sequentis Aq. Cochl. vj.

℞. *Rad. Fœnicul. Consol. Aristoloch. & Caryophyll. an.* ℥iij. *fol. Agrimon. Hyper. Sanicul. Plantag. an. M.vj. incidantur minutim, & destillentur in vini alb. & lact. an.* ℔*iv. & eliciantur solummodo* ℔*ij.* pro usu.

℞. *Pulv. rad. Consolid. maj. & gumm. Arab. an.* ℥j. *Sacchar. Penid.* ℥j. *f. Pulv.* cap. Cochl. j. bis in die.

De Asthmate inveterato in iis, qui sanguineo temperamento præditi sunt.

Dividitur in tres species; Dyspnœam, quæ difficilis est respiratio, in qua crebrior densiorque est spiritus tractio ex infarctu pulmonum sine stertore oriunda: Asthma, ubi frequens & magna respiratio, in qua diaphragma, musculi intercostales, tum etiam abdominis, violenter moventur, cum stertore & sibilo. In priore specie substantia pulmonum, in posteriore bronchia opilantur. Et Orthopnœam, quæ est maxima spirandi difficultas, sub qua ægrotantes non nisi sedentes, erectâ cervice respirare possunt, Musculi etiam pectoris & scapularum vehementer exagitantur.

Mittatur sanguis è brachio dextro ad unc. x. Die sequenti sumat *potionem purgativam communem*, quæ repetatur tertiâ quâque die per duas alias vices.

Diebus à purgatione vacuis sumat sequentia.

Sem. Anis. subtiliss. pulv. ʒij. *cum s. q. Balsam. Lucatell. f. pil. ex. singulis drachmis vj.* cap. iij. manè & quintâ pomeridianâ, superbibend. *decocti Amari sine purgantibus unc. iv.* calidè.

Si Symptomata adhuc maneant, repetatur de novo integer Processus.

De Paralysi.

Sensus & motus in partibus quæ afficiuntur, vel simul, vel alterutra tantùm facultas aut prorsus extinguitur, aut vitiatur.

Sumat *pil. Cochl. min.* ℈ij. alternis matutinis per vj. vices; deinde capiat ter in die per *xxx.* dies *Electuar. Antiscorbutic.* ʒij. superbibend. *Aq. Antiscorbutic. Cochl. vj.* Vide in Scorbuto.

℞. *Unguent. Nervin. unc. iij. Sp. Lavendul. comp. & Sp. Cochl. hortens. an. unc. iß. M.* & inungantur partes affectæ, ut spina dorsi, &c. manè & serò.

Pleraque præscriptorum, utut curationi scorbuti solùm destinari videantur, attamen cùm humores crudos ac fixos volatilisare præ aliis apta nata sint, in Paralysi etiam conveniunt.

De tussi & Phthisi.

Tussis per se patet. Phthisis autem invadit ab ætatis anno 18. ad 35. Extenuatur totum corpus. Febris molestat hectica, à cibo invalescens, (quæ ex celeritate pulsûs, rubedineque genarum dignoscitur) materia per tussim excreta est aut purulenta, quæ in ignem conjecta tetrum spirat odorem, & immissa in vas aquâ repletum, fundum petit. Sudores nocturni superveniunt, livescunt tandem genæ, facies pallet, exacuantur nares; temporum quoque collapsus, unguium incurvatio, capillorum defluxio, & alvi profluvium colliquativum; mortem statim subsecuturam denunciant.

Si Tussis recens fuerit, & nondum febrim, aut alia signa Peripneumoniam notham comitantia, accersiverit, vel si à Pleuritide, aut Peripneumoniâ, ob neglectam sufficientem Phlebotomiam, malè curatis, eadem nequaquam orta fuerit, satis erit, ut æger per dies aliquot ab usu vini & carnis abstineat, & his similibus remediis ad libitum utatur.

Balsamum sulphuris Anisatum ad gutt. x. Cochl. i. Sacchar. crystal. instillatum bis vel ter in die devoretur; ut etiam Tabellar. sequent. quas secum æger continuò portet unam frequenter assumat.

℞. *Sacchar. cand.* ℔jß. *coq. s. q. Aq. font. usque dum adhærescat extremis digitor. tum adde pulv. Glycyrrhizæ. Enul. Campan. sem. Anis. & Angelic. an.* ℥ß. *pulv. Irid. Florentin. Sulphur. an.* ʒij *Ol. Chym. Anisi* ℈ij. *f. s. a. Tabellæ domesticæ vocand.* atque hoc interim Eclegmate utatur.

℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ij. *Syr. cap. Ven. Violac. an. unc. j. Sacchar. cand. q. s. f. Loboch.* de quo sæpius lambat ex bacillo Glycyrrhizæ, quando tussis urget.

In defluxione tenui *Eclegmata incrassantia* exhiberi poterint.

Sin verò Tussis his remediis haud cessaret, [præcipuè autem si febrem comitem habeat, vel si à Peripneumonia aut Pleuritide originem ducat] tum ineptum fuerit pectoralibus fidere, sed Venæ sectione & Catharsi debellanda est, ut in methodo, quæ in curatione Peripneumoniæ nothæ describitur.

Verùm enimverò cùm, his omnibus non obstantibus, Tussis non modò non curationi cesserit, sed & diuturnâ Pulmonum concussione eos adeò debilitaverit, ut Phthisis tandem] subingressa fuerit, tum hâc methodo præcedendum.

♃. *Balsam. peruv. gutt. x. instillentur Cochl. j. Syr. Hederæ terrestris*, vel si id minus gratum fuerit ægro, *Cochl. j. Sacchar. crystall.* cap. ter in die superbibendo *Decocti Amari sine purgantib. unc. iv.* vel (si idem ventrem moverit) *unc. iij.*

Sed omnibus aliis (quotquot adhuc inventa sunt) *Equitatio* ad satis longa & diutina itinera facilè palmam præripit, hoc observando, ut si æger juvenilem ætatem prætergressus fuerit, plus temporis huic exercitio impendere debet, quàm si puer aut juvenis esset, & sanè haud multò certiùs Cortex Peruv. febri intermittenti, quàm in hâc ætate Equitatio Phthisi medetur.

De Scorbuto.

Adsunt spontaneæ lassitudines, corporis gravitas, dyspnœa, præcipuè ex motu corporis, gingivarum putrefactio, oris graveolentia, sanguinis è naribus crebra eruptio, ambulandi difficultas, crurum nunc intumescentia, nunc extenuatio, in iisdem perpetuo maculæ lividæ, plumbeæ, flavæ, aut violaceæ, faciei color plerumque ex pallido fuscus.

Extrahatur sanguis è brachio ad *unc. viij.* nisi signa Hydropis adfuerint: Seq. mane exhibeatur Potio Purgat. communis, quæ repetatur tertiâ quàque die per duas alias vices.

Diebus à purgatione vacuis, uti etiam postea, per mensem unum vel alterum sumat sequentia.

℞. *Con-*

℞. *Conserv. Cochl. hortens. unc. ij. Conserv. Lujul. unc. j. pulv. Ari compos.* ℥vj. *cum s. q. Syr. Aurantior. f. Electuar.* de quo cap. ad magnitud. nuc. moschat. maj. manè, quintâ pomeridianâ, & nocte, superbibendo *Aq. Raphan. compos. Cochl. vj.* vel sequentis.

℞. *Rad. Raphan. Rustican. rasp.* ℔ij. *rad. Ari.* ℔j. *fol. Cochl. hort. M. xij. fol. Menth. Salv. Nasturt. Aquat. & Beccabung. an. M. j. Sem. Cochl. hort. parum contus. lib.* ß. *nuc. Moschat. unc.* ß. *Vin. Alb. lib. xij. destillentur organis communib. & eliciantur solummodo lib. vj.* pro usu.

Vel *Folia Rec. Cochl. hortens. per se destillentur*, pro usu dicto.

Porro sequens cerevisia sit pro potu ordinario.

℞. *Rad. Raphan. Rustican. recentis incisi* ℥ij. *fol. Cochl. hort. N. xij. passular. enucleat. N. vj. Aurant. Cum toto incisi dimidium, in Lagenam vitream lib. ij. Cerevisiæ tenuis capacem subere mox probè obturandam immittantur.*

In hunc mudum parentur eodem tempore Lagenæ pro usu, & post aliquot dies sex aliæ, antequam priores exhauriantur, & sic deinceps; vel,

Vice hujus Cerevisiæ seq. mixturæ Cochl. iij. vel iv. immisceri poterint singulis haustibus potus communis.

℞. *Rad. Raphan. rustic. & sem. Cochl. hortens. an. unc.* ß. *fol. Cochl. hortens. M. ij. pulpam unius Aurant. Contundantur simul in mortar. marm. sensim affundendo vin. alb. lib.* ß. *Coletur cum levi expressione*, & reponatur pro usu.

Eadem remedia, Phlebotomiâ & Catharsi omissis, in Rheumatismo scorbutico, sive hysterico, valde prosunt.

Phthisis seu Tabis Descriptio & Cura.

Plures sunt Tabis species: Prima ferè oritur è frigore hyeme contracto. Paulò enim ante solstitium Brumale quamplurimi ab ingruente tempestate frigida, tussi tentantur: Quæ cum illos invaserit quibus pulmones ab ortu sunt infirmiores, omnino necesse est ut à repetitis Tussiendi conatibus magis adhuc debilitentur; atque ita tandem alimento sibi proprio assimilando, præ mala διαθέσει, prorsus impares reddantur. Hinc jam ingens pituitæ crudæ copia aggeritur, quæ continua pulmonum agitatione & vehementi nisu affatim per os rejicitur. Pulmones exinde pure referti purulenta μιάσματα quaquaversum in carnes dispergunt. Hinc enascitur Febris putrida, cujus Paroxysmus sub vesperam fatigat, sub auroram verò sudore copioso ac vires imminuente solvitur. Denique ad malorum cumulum Diarrhœa succedit, partim ab humoribus putridis ex arteriis Mesentericis in intestina depositis excretisque, partim à labefactato pessundatoque viscerum Tono. Atque ita demum æger proxima æstate fato suo fungitur, à morbo cui prægressa Hyems viam straverat, extinctus. Atque hæc est præcipua Tabis species.

Porro cùm sanguis hac tempestate particulis humidis admodùm scateat, respiratioque à subita pororum contractione plus satis inhibeatur, particulæ hæ in pulmones depluunt per interspersos Venæ Arteriosæ ramos; vel per Ductus Salivales in glandulis fauces occupantibus reponuntur; unde jam humor per Asperam Arteriam delapsus in pulmones, Catarrhi ritu, eos ita

jugiter

jugiter irritat; ut creber & vehemens tussiendi conatus, tum illam debilitatem, tum alia quæ diximus symptomata, brevi accersat. Cumque non jam amplius naturalem sibi pulmones œconomiam statumque tueri valeant, Glandulæ & Tubercula adnasci solent; quæ in ægris ex hoc morbo decedentibus, si aspiciantur pulmones, purulenta sanie plurimum distenta reperiuntur.

Ubi semel evaluerit hic morbus & radices egerit, remedia plerumque aspernatur. Tentari utcunque potest Medicatio, minuendo causam defluxionis in pulmones, pertusa in Cubito Vena, Catharticis mitioribus, tum medicamentis pectoralibus dictis, ad varios morbi status accommodatis. Incrassantibus sc. ubi humor subtilior & tenuior vim Expultricis facultatis videtur eludere: Attenuantibus verò ubi pituita crassior ægrè & cum molestia per os rejicitur. Dein & hectica Febris remediis refrigerantibus contemperantibusque coercenda. Talia sunt *Lac Asininum*, *Aqua Lactis Stillatitia*, *Emulsiones ex Amygd. dulc. Sem. Melon. Pepon. Papav. alb. Aq. Fl. Paralys.* &c. Denique & curando Ulceri opera danda est; cui rei Terebinthina illa Liquida, Opobalsamum vulgo dicta, apprimè conferre censetur.

Hujusce Morbi Curatio, me Judice, hâc methodô optimè ac felicissimè instituetur. Primum educatur è brachio sanguis, dein subducatur Alvus ad tres dies continuos, vel *Pil. Coch. majoribus*, vel *Decoct. Leniente à nobis præscripto*. Tertia nocte exhibeatur *Syr. de Mec. unc.* ß. Intermisso biduo, triduove, pro re nata, repetatur Purgatio, idque toties fiat quoties opus esse videatur, donec symptomata vel prorsus evanuerint vel saltem mitescant. Post singulas Catharses jam finitas Opobalsami gutt. *xx.* Sacchari particulæ majori instillatas permixtasque nihil superbibendo. Vel Pil. è Terebinth. ex Insula Chio cum Saccharo cando confectam. Opobalsamum non assumendum est nisi prægressis evacuationibus debitis. Hujus loco *Electuarium è Balsamo Lucatelli, Glycyrrh. pulvere, semine Anisi & Terebinthina* concinnatum poterit substitui. Post evacuationes, sedulò conandum est ut Tussis sedetur, ne Pulmones jugi agitatione infirmiores evadant. Huc facit præ cæteris Syrupus jam laudatus, qui hac formula possit usurpari. ℞. *Decoct. Pectoral. libr. j. Syr. de Mecon. Syrup. Capill. Ven. an. unc. ij. Cap. Cochl. v. ter in die.* Medicamentum hoc ita frequenter haustum catarrhum in Pulmones depluentem paulatim sistet; eosque in pristinam εὐεξίαν reducet, nisi jampridem à naturali statu nimium recesserint. Promovebit insuper purulentiæ materiæ in iisdem aggestæ concoctionem.

At verò Palmarium hujusce Morbi præsidium est, ut Æger quotidie Equo vehatur. Et qui se huic corporis exercitio sanandum tradit, nullis jam Diætæ legibus adstrictus, nullo Cibi potusve genere privandus est: cum in hoc uno omnis rei cardo vertatur. Quibusdam eorum qui ex hac methodo convaluere; tumor in collo exortus est non multum à Scrophulis abludens.

Est & alia Tabis species à Tussi prognata, longè diverso anni tempore; initio scilicet æstatis. Hæc Juvenes persæpe illos invadit qui debiliori sunt

corporis

corporis habitu, & quorum ſanguis particulis calidis acribuſque refertus eſt, Sanguinem iſti è pulmonibus per tuſſim exantlant, nimio meri potu priùs excalefacti. Ægri dolorem ſive ægritudinem quandam in pulmonibus perſentiſcunt: Quæ Symptomata niſi maturè remediis appropriatis eliminentur, primò ſcabrities, mox & ulcus accedit: unde pus confectum demum expuitur.

Dicta jam Tabis ſpecies Venæ ſectione & Catharſi alternatim repetitis, ſaltem in principio, facilè vincetur: Si Diætâ inſuper Refrigerante & Incraſſante utatur æger, & à carnibus in ſolidum abſtineat.

Tertia hujus Morbi Species ortum debet materiæ Febrili in pulmones Febre jam fatiſcente, amandatæ, qui ſenſim infirmiores redditi à ſymptomatis jam memoratis vexantur.

Quandoque oritur à ſanie iſtâ purulentâ quæ à Pleuriticis non ſatis copioſè per expectorationem egeritur. Quo in caſu eadem quam Empyema, Curationem poſtulat.

Sunt etiam qui à nimis copioſis, & debito frequentioribus evacuationibus debilitati in quartam Tabis ſpeciem præcipitantur. Hos calor Hecticus à cibo potuque ſumpto, ſub noctem laceſſit: Atque hos præ cæteris Aphthæ infeſtant.

Phthiſis, ſeu Tabis deſcriptionem ac curam integram, Præclariſſimus Author morte præoccupatus, abſolvere nequivit, & pauca tantùm, ſed pro more ſuô quàm maximè accurata, in hôc argumentô nobis reliquit, quibus in aliquale ſupplementum, adjicere non inconſultum credidimus Præclariſſimi Caroli Leigh, M.D. *Phthiſiologiam Lancaſtrienſem, jam anno* 1694. *Londini editam. Opuſculum ſanè eximium, & Methodô Sydenhamianæ omnino affini conſcriptum. Sit itaque.*

DE PHTHYSEOS
Speciebus & Cauſis.

CAP. I.

Quo agitur de variis Phthiſeos Speciebus & earum Cauſis.

PHthiſes in hâc patriâ praxi vulgariter occurrentes ad ſequentes reduci poſſunt, videlicet, ſunt vel Scorbuticæ, Strumoſæ, Chyloſæ, vel Febres Epidemicas Intermittentes, Hydropem, Rachitidem, Crapulas, Chloroſin, Fluorem album, Icterum, Rheumatiſmum Scorbuticum, Sarcocelen & Vermes ſæpiùs conſequuntur: nec non Hæmopthyſin & Vomitum Sanguinis; cùm Phthiſes autem Scorbuticæ præ cæteris furiunt eas Choream ducere ſtatumino.

Phthiſes Scorbuticæ fiunt vel ab aëre, vel à parentibus, vel ab erroribus ſex non naturalibus, De iis autem quæ ab

aëre fiunt, quia locis plerisque Morbi stationarii appellari debent, imprimis agam. Istis terrarum areis quæ paludosis arenis salsis luxuriant, vel aëre fumô carbonaceô crassescente tantùm non epidemicè grassantur; quæ Phænomena innuere videntur ex particulis vitriolaceis & sulphureo salinis hunc morbum fomitem suum trahere, quò autem hæc res clariùs elucescat haud inconsultum duco tentamina quædam præmittere quæ auspiciis hisce facem ulteriorem accendant.

Imprimis. In salivam instillentur guttæ aliquot Spiritus Vitrioli, & statim in coagulum album viscosum transit, quale per tussim in Phthisi sæpius eructatur.

Secundo. Guttis aliquot fontis Vitriolacei, juxta Haigh agro Lancastriensi cum salivâ commistis, in coagulum viscosum transit cinerei coloris, quale in Phthisi scorbuticâ haud semel notavi.

Tertio. Distillentur carbones fossiles & ascendet liquor Vitriolaceus, quô cum serô sanguinis commistô, in coagulum viscosum transit, quale in Phthisi scorbuticâ observare in proclivi est.

His positis, videlicet quòd per particulas vitriolaceas saliva, vel serum sanguinis fit coagulum viscosum, ei tabidorum gustû, consistentiâ & colore simile.

Secundo. Quòd in resolutione carbonum particulæ vitriolaceæ catervatim sublimantur, quod encheiresi pyrotechnicâ patet, adeoque illis atmosphæra propemodum saturatur, cum in aëre hujusmodi Phthisis fit morbus stationarius, haud abs re fore judicare existimo, ibi terrarum per inspirationem particulæ vitriolaceæ massæ sanguineæ communicantur, adeoque sæpè sæpiùs Phthisin inducunt.

Summa jam difficultas diluenda hæc est, nempe unde fit quod circa littora salsa paludosa hoc morbo tantopere infestantur indigenæ, etiamsi solô cespite utuntur, cibisque sale & fumô conditis per totum vitæ decursum abhorrent? & quomodò istis terrarum areis particulis salinis atmosphæra constipatur? cùm salia marina (sicut ab eorum evaporatione constat) sint fixioris naturæ, quàm ut radiis solaribus, vel vi ventorum ascenderent?

Anxiè diu circa hæc cogitanti, hæc tandem conjectura in mentem mihi venit.

Observatu satis est obvium plagas istas maritimas, tam Sulphure, quàm sale luxuriare, hæc hypothesis sequentibus argumentis nititur.

Imprimis, Noctilucæ infinitæ horis vespertinis hisce quasi tot *Phosphori* erumpentes, Sulphuris præsentiam arguunt.

Secundo, Sæpius odores fœtidos emittunt, quales ex Sulphure & sale unitis percipiuntur; in his itaque terris salsis paludosis, particulæ Sulphureæ fugam continuò moliuntur, particulis autem salinis divortium haud ferentibus, particulæ Sulphureæ salia muriatica secum gerunt, adeoque illis atmosphæra constipatur; cùm in aëre itaque hujusmodi Phthisis fit Morbus stationarius, ibi ex particulis Sulphureo salinis trahit Phthisis illius pabulum sicut opinari fas est.

In ulteriorem hujusce sententiæ confirmationem argumentum è contrariô produci potest. Ubi hi limi salini desunt hic Morbus rarò aut nunquam infestat. Hinc ergò fit quòd in *Russiæ & Novæ-*

Novæ Angliæ quibusdam partibus per totum anni decursum tussis sonitus haud auditur, etiamsi mare sit in præcinctû; & hinc quoque forsan fit quòd celeberrimus iste *Monspeliensium* aër antiphthisicus evadit, etiamsi parum è Mari *Mediterraneo* distat.

Dum è contra haud in sese volvitur annus, quin Phthisis, Hydrops, Scorbutus, Febres intermittentes, & penè dixissem Morborum myriades in hisce terrarum areis truculenter grassantur; adeoque quòd de terris hisce salsis paludosis tale propemodum dici potest, quale *Pythagoras*, de herbâ *Apraxi* de quâ sic talia dicit. Datur herba, radix cujus *Naphthæ* ad instar ignem concipit; quique Morbo quocunque correpti sunt, hâc germinante, recidivam patiuntur, quoties illius effluvia per aërem diffunduntur.

De reliquis Phthiseos Scorbuticæ speciebus disserere jam restat, de iis scilicet quæ ab erroribus sex non naturalibus, & illis quæ à parentibus derivantur. Jam verò cùm Phthises ab erroribus diætâ & victû per causas allatas facilè explicari possint, earum ætiologiis enodandis diutiùs immorari impræsentiarum inutile esset, quapropter de Phthisi Scorbuticâ hæreditatiâ breviter jam attingam.

Inter omnes sanè Philosophantes fœtum humanum in ovô formari ultra aleam dubitandi ponitur, de modo autem ova fœcundandi haud tam bene inter se convenit Autoribus.

Ova duplici investiuntur membranâ propriisque tunicis involuti sunt, adeò quòd ne gutta quidem liquoris iis exprimi potest, hinc pro Gas quôdam virili, sive aurâ seminali ovis fœcundandis quidam viriliter contendunt; in praxi tamen nihil vulgariùs occurrit quàm hunc Morbum intueri patris genium consequentem, etiamsi per totum vitæ decursum matre sat athleticè degente, quidam circa eandem ætatem cum patribus hôc Morbô correpti sunt, alii citiùs, alii seriùs, alii valetudinarii tantùm vixere, alii sat pancraticè priusquam Phthisi confectr sunt, pro diversâ scilicet crasi seminis virilis, scilicet sicut spiritus eô nidulantes, magis vel minùs sunt depressi, & particulæ salinæ evectæ, primis vitæ incunabulis varia format stamina vitæ, adeoque citiùs vel seriùs infans vergit versùs temperiem salinam, huic Morbo inducendo aptam. Ex præmissis mihi videtur inferre liceat, ab uterô semen virile per vasorum extremitates absorbetur, hinc massæ sanguineæ communicatur, & circuitû sanguinis, sicut opinari fas est, ova fœcundat, arduum etenim mihi concipere videtur, quomodo hic Morbus, podagra, & calculus patris genium consequerentur, si ab aurâ seminili tantùm ova fœcundentur: ex præmissis patet ex quali prosapiâ huic Morbo sit origo, capite itaque sequenti venit symptomatum explicatio.

CAP. II.

Hôc agitur de Symptomatum Serie & eorum Causis in statû incipiente.

Quandoquidem Morborum scientia haud meliùs quàm ab eorum productis expromitur, mihi hunc Morbum descripturo, haud aliâ videtur insistere methodô, quàm symptomatum syndrome delineanda. Missô itaque

 olympicô

olympicô pulvere cerebri circa futilia dimicantis, ea solummodô quæ ratio experientiâ suffulta dictitat brevibus aperiam.

Invadit frequenter cum appetitûs & virium dejectione, angustiâ pectoris, tussi titillante, sputo copiosô, crassô, albô, quandoque flavescente, pellucidô, cæruleô, cinereô, fœtidô, salsô, acidô, subdulci, pro sanguinis dyscrasiâ scilicet, & obstructionum mole & geniô.

Sudoribus quandòque nocturnis, carnis intabescentiâ, calore & frigore levi & incertô alternatim succedentibus.

Urinâ lixiviali, sedimentô copiosô, albô, sæpiùs autem flavô, vel rufô saturatâ.

Aliquando diarrhœâ, torminibus ventris, & partium extremarum tumore.

Hisce prælibatis Symptomatum explicationem aggredi jam incumbit.

Si de appetitû prostratô interrogemur, ideo evenire dicimus: glandulæ in ventriculi parte inferiore sitæ, quæ humores subacidos, fluxiles ex arteriis separare debent, humores viscosos elutriant, adeoque fibris nerveis titillandis (quô motû consistit appetitus) inepti sunt, hinc cibi fit fastidium, & hinc est, ni fallor, quòd in quibusdam ab emeticô assumptô, tam immensam saburram viscosi phlegmatis per vomitum frequenter ejectam inspexi.

Per succum viscosum in pulmonibus extravasatum aëris inspiratio interrumpitur, adeôque angustiâ pectoris frequenter corripitur æger; quô pariter circa glandulas Tracheales depositô, & intra pulmones sputum istud, ni fallor, efformat quod tantâ copiâ per tussim eructatur, ab hôc quoque trachæam oblinente raucedo procedit.

Hisce coagulis, folliculis in glandulis Conglobatis gravidis, adeòque foraminulis lymphæ ductuum obturatis, latex serosus, qui per lymphatica peregrinare debuit, propriis emunctoriis orbatus, massæ sanguineæ regurgitat, & sic per vasa insolita eliminatur; hinc ergò ex glandulis trachealibus, imbribus penè dixissem continuis depluit, qui tussim titillantem & continuam inducit.

A pari ratione sudores tantoperè profusi, diarrhœæ, tormina ventris, & partium extremarum tumores huc collimant.

Quandoque viscosis humoribus mesenterii glandulis infarctis, Chylo transitus denegatur in sanguinem, quô pabulô diurnô orbatus, nutrimentô debitô privatur corpus, hinc vires dejiciuntur, emaciat corpus, & quandoque fœces albescunt, quapropter à viscosis hisce saburris venæ lacteæ mesenteriô disparent, sicut in cœlis *Galaxia* propter densas nubes interponentes.

Aliæ Chyli portiones per particulas salinas præcipitantur, & indè quandoque sputô albô, crassô, subdulci, per tussim eructantur. Aliquando per renes ablegantur, & indè in hôc Morbo frequenter Urinæ sedimento candidô copiosô saturantur.

Propter Musculos subsidentes humeros alatos observatû in proclivi est, quod (sicut plebeis placet) malum portendit, quasi anima relictura corpus illius fugam appropinquantem indicaret;

ret. Hi *Hippocrati* aliiſque Græcis πτερωγώδεις appellantur.

Propter glandulas in hepate obſtructas bili transcolanti imponitur remora, quæ ſanguini itáque regurgitat, ex eâ cum acidis in Sanguine effervescente, lenta febris ſequenter in tabidis gliscit, & ni fallor ratio urinæ lixivialis tantâ flaveſcente hypoſtaſi, & quandoque rufâ ſaturatæ, hinc quòque petenda eſt.

Quandoque calore & frigore alternatim ſuccedentibus cruciatur æger, propter chyli aceſcentis fermentationem, & inæqualem cum Sanguine miſturam.

Sputum frequenter in hôc Morbô fit craſſum, album & dulce, quod (ſicut priùs innuimus) Chylum præcipitatum ponimus, aliquando fit tenue & pellucidum cum craſsô commixtum, quod ponimus eſſe lympham quæ per lymphæ ductus tranſire debuit, propter glandulas autem conglobatas obſtructas, per alia ſecretoria eliminatur, & in hôc quidem casû, quicunque humori huic ſiſtendo medicamentis opiatis pertinaciter inſiſtit, à verô deviat, & præſtat *ei motos componere fluctus.*

Sputum aliquando fit cæruleum, ſalſum, acidum; & amarum, ſicut bilis, & ſalia diverſæ proſapiæ variè cum eô miſcentur.

Reſtat aliud Symptoma, nec minùs reliquis infrequens explicandum, *viz.* unde eſt quòd in hôc Morbô urina tam intensè lixivialis excernitur, ſedimentum copioſum rufum deponens, ſuavem emittens odorem, parum ei diſſimilem in urinis obvium poſt medicamenta terebinthinata, & quædam præparata Sulphuris aſſumpta, ſuperficiem gerens pelliculâ tenui oleosâ obductam? In hôc casû ponimus urinam particulis Vitriolaceis vel Muriaticis eſſe ſummopere ſaturatam; particulæ ſalinæ poſt ortam cum bile, efferveſcentiam præcipitant, adeoque urinæ tantam hypoſtaſin deponunt: particulæ bilioſæ ab efferveſcentiâ cum particulis ſalinis (ſicut Sulphur ab incendiô adjunctô) rufeſcunt, & inde urinæ ſedimentum lateritium deponunt. Particulæ ſalinæ oleoſas quaſdam particulas in fermentô incarcerant, quæ tumultû unà cum illis per renes ablegantur, hinc urinâ aëri expoſitâ, particuliſque fermenteſcentibus ſaturatis, particulæ Sulphureæ oleoſæ divortium conantur, adeoque in ſuperficie pelliculam efformant, & odorem ſuavem emittunt; hypotheſi huic ſuffragatur Phœnomenon in Spiritû Nitri dulci ſatis obvium, ibi etenim ab acidô cum Sulphure unitô, odor ejuſmodi proſapiæ obſervari poteſt.

Utrùm in hôc ſtatû tuberculis ſemper infarciuntur pulmones à clariſſimo *Mortono* notatis; Hâc patriâ à cultrô anatomicô tanquàm à peſte abhorrente, nec nego, nec affirmarem, hoc tamen (praxi ſuffragante) aſſererem; in hôc Morbô plures fatis ſubcumbere vidi, ne unô quidem ſymptomate Febris inflammatoriæ apparente; cui ſententiæ adſtipulatur Hiſtoria è Doctore *Bennet* deſumpta Theatro tabidor. *pagin.* 96.

Cum apud *Briſtollienſes* Medicinam facerem, quâ urbe Penſili tabes frequenter graſſatur, nonnullos ſputum ſubdulce levi conatu expectorantes, ſpatio trimeſtri fatiſcentes, & totaliter enervatos vidi, horum verò quoſdam, non omnes tuſſis vehementior aliquoties corri-

corripuit, & arescentes strigosi periere, in quorum unicæ detectionis causâ, licèt Sanguinem(peracto salino ptyalismo) extussierat,& pulmo ubique inteneratus tonum amiserat, universa spirabilia nec non viscera omnia naturalia, quoad sensum sana comperta sunt. Haud hìc intelligi velim quòd in Phthisi pulmones hisce tuberculis nunquam infarciuntur, eos etenim sæpius ulceratos vidi: at hoc solummodò assero eâ Phthisi quæ tam vulgariter in agro *Lancastriensi* grassatur,quâ indies deflorescunt ægri sputum crassum album expuentes, in his dico,hujusce Morbi principiô & incrementô, rarò aut nunquàm pulmones confodiuntur, imò aliquandò, ægri è mediô tolluntur & [sicut opinari fas est] iis haud ulceratis, quibusdam etenim per totum Morbi decursum Febris hecticæ symptoma haud apparuit unum.

CAP. III.

In hoc Capite Symptomata in statu confirmato recensentur, & eorum Causæ assignantur.

FAtiscente in dies naturâ in prosapiam propemodum vitriolaceam degenerat massa Sanguinis, hinc sputum frequenter aluminis vel vitrioli martis fit saporis, jam particulis salinis sui juris factis, effusis velut habenis hic Morbus affligit; hinc Febris fit continua & auctior, ex particulis scilicet vitriolaceis cum Sulphure Sanguinis effervescentibus, sicut ex oleis vitrioli & terebinthinæ permistis observare fas est.

Ex hâc effervescentiâ vasis capillaribus circa genas distentis, inde est quòd rubor fixus genas utrasque occupat, mortis adstantis frequenter indicium; quasi vitalis flamma ellychnii ad instar, [cujus pabulum propemodùm exhaustum est] receptaculô glisceret; *vel solis ad instar rubro colore hemisspherium spargentis, priusquam Cimmerias descendit in umbras.*

Conglobatis glandulis indies magis infarctis, & majori copiâ nutritiô succô quotidie præcipitatô,hinc est quòd sputum fit copiosius & crassius, & ex fermentô vitriolaceô cum Sulphure Sanguinis permistô, aliquando saporis putridorum piscium.

Ex sputô copiosiùs in dies intra pulmones extravasatô, Asthmate frequenter corripitur æger. Et continuâ propemodum gravitate pectoris opprimitur. Sputum aliquando egregiè fœtidum hôc statû quoque notavi, quod tamen haud semper ab ulcere pulmonum,sicut quibusdum placet, ortum sibi ducit,sæpiùs etenim hoc notavi, & patientes tã diarrhoêâ, quàm sudoribus immunes, quod procul dubio haud evenire posset ulcere fœtidô pulmonibus confossis, potiùs itàque fœtoris istius causa in hôc consistere videtur, particulis Sulphureis volatilibus, particulis salinis aculeatis, hisque latice serosô luxuriante, cum salivâ miscentur, jam particulis sulphuris ad evolandum satis aptis secum salinas vehunt, quas unitas effluviis saliva emittit, hinc sensorium olfactus tenellum vellicant, iisque itaque ingratis fœtorem conciliant, sicut à contrario particulæ sulphureæ globosæ sine salinarum mixturâ, fibras olfactorias percutientes gratum odorem causant; sicut in aromatibus & balsamicis florum effluviis observare in proclivi est.

est. Grandiori mole in dies nutritiô succô expectoratô, hinc vultus evadit *Hippocraticus*, & corporis universi marasmus.

In dies conglobatis glandulis infarctioribus, & versus temperiem salinam vergente Sanguine, hinc sudoribus profusis & diarrhœis immanibus cruciantur ægri, nec non doloribus acutis, iis Rheumatismo versatilibus quibusdam atrocioribus, ossibus etenim in ipsis de dolore lancinante quidam conquesti sunt, iique quibus Morbum venereum suspicari nefas.

His Symptoma aliud haud minus commune, & summâ quidem indagine dignum addi potest, strigosi plures, etiamsi ad orci fauces propemodum sunt redacti, appetitû laudabili ditantur, post cibum assumptum hecticô nullô calore succedente, neque sudores, nec diarrhœæ, nec ventriculi inflammationes adsunt; tamen in dies intabescit æger prægrandi copiâ sputum crassum album expuens. Auguriis nostris ex præmissis sat superque propalatis, particulis vitriolaceis frequenter luxuriare Sanguinem; circa hoc symptoma hæc conjectare liceat. Vitriolaceis particulis aculeatum naturale fermentum, ictû altiori fibras nerveas titillat, quæ quasi ab œstrô percitæ, spiritus fibris ventriculi indigeni in motus concitatiores adiguntur, & inde est, ni fallor, quod appetitus sit voracior, esculenta quævis assumpta struthionis ad instar colliquans; hoc colliquamentum per lacteas ductumque chyliferum propagatum, cum Sanguine miscetur, quod in propriam naturam haud assimilat, & inde in universi corporis nutrimentum, quin salinæ particulæ Sanguine nidulantes, in humoribus crassis hoc præcipitant, & inde est quod alimenta assumpta etiamsi in Sanguinis naturam haud convertuntur, tamẽ nec per sudores, nec per diarrhœas eliminantur, quin intra pulmones coagulô albô viscosô subsidunt, & inde est quod in dies intabescit æger.

Restat adhuc aliud Symptoma quod sub hôc larvatur vultû: plures hôc Morbô propemodum confectos Febris intermittens anomala frequenter invadit, quosdam semel tantùm, alios bis vel ter spatio viginti quatuor horarum conquassat, ingruit sæpè cum horrore & pruritû inter scapulas, & circa regionem lumbarem, totum postea convellitur corpus per horam unam vel alteram tremulum permanens, calor posteà succedit, & huic sudores & aliquando diarrhœæ: ex lentoribus salsis circa membranas nerveas, nervorum extremitates, plexus, & glandulas subcutaneas miliares extravasatis, hæ frigoris & caloris reciprocationes procedere videntur, his ad plenitudinem aggestis, & acorem insignem nactis, partes nerveas vellicant, adeòque, ni fallor, dolores hosce frigorificos inducunt, lentoribus hisce per vasorum extremitates tandem absorptis, adeòque cum Sanguine permistis, ex iis cum particulis Sulphureis Sanguinis nova repullulat fermentatio, calor itaque Febrilis succedit, tandem autem materiâ morbificâ subactâ, aliquando per diarrhœam amandatur. Alii in statû eusarco, etiamsi animi indole dulcissimâ præditi, hôc Morbô tandem confecti, ex levi quâlibet occasione irascendi ansam capiunt; itaque tam continuâ ebulliunt, vix vocem vel visum alicujus tranquillè ferunt: ex succis hisce acescentibus, spiritibus animalibus continuô tanquàm ab *œstrô* percitis, sicut opinari fas est.

Hisce-

Hisce præmissis, de reliquis Phthiseos Scorbuticæ speciebus breviter disserere adhuc restat; at cum eæ (scilicet utrùm sint hæreditariæ, vel ab erroribus in diætâ & victû) maximâ ex parte eadem vel similia symptomata præbent: verosimile mihi videtur eas à tali prosapiâ oriri, quapropter earum ætiologiis explicandis diutiùs immorari (impræsentiarum inutile esset; nobis itàque sufficiet in casu quolibet historiam unam vel aliam subnectere, & medendi methodum recensere.

CAP. IV.

Hôc Canones quidam generales circa hunc Morbum proponuntur.

IN hôc Capite Symptomata in statû deploratô recenseri debent, at cùm nullus sit propemodùm è plebe, quin in hôc statû ægro ex hôc vitæ curriculô manumissionem pronuntiet, diutiùs hisce immorari extra propositum esset; nobis itàque sufficiet Canones quosdam generales circa hunc Morbum proponere, exque iis medendi methodum efformare.

Canon primus:

In statû simplici incipiente facilè curatur Phthisis.

In statû complicatô incipiente, visceribus & lymphaticis salvis, bonum sit expectandum.

In statû confirmatô, difficulter, tamen quandoque curatur.

In statû confirmatô complicatô aleâ res est dubiô plena.

In statû confirmatô complicatô, visceribus vel lymphaticis insanis, nil nisi malum sit pronunciandum.

In statû confirmatô Phthises hæreditariæ inducias frequenter patiuntur, rarò autem vel nunquàm curantur.

In statû confirmatô, modò Febris adsit, lacticinia sunt vitanda, in hôc quoque casû chalybeatis abstinendum est.

Urgente dyspnœâ, etiamsi catarrhô titillante infestetur trachæa, ex opiatis tanquàm à peste fugiendum est.

CAP. V.

Hôc Capite medendi methodus in statû incipiente proponitur.

INtentiones in hôc stadiô variis indicationibus respondentes ad sequentes reduci possunt.

Imprimis, Per emetica, vel lenia Cathartica, primæ viæ ex saburrâ viscosâ sunt detergendæ.

Secundo, In adultis Phlebotomiam semper proficuam inveni.

Tertio, Pulmones ab humoribus crassis sunt liberandi.

Quarto, Glandulæ infarctæ sunt aperiendæ.

Quinto, Temperies salina Sanguinis sit alteranda.

Sexto, Lymphæ succedentis in Pulmones defluxus sit præcavendus.

Medicamenta intentioni primæ respondentia, hæc vel similia esse possunt, quibus forma liquida arridet sequentia præscribi possunt.

Si Emetico opus est.

℞. *Mell. Scillitic. ab ℥ij. ad ℥iiij. aq. Cardui, hyssop. aa. ℥ij. syrup. scabios. compos. ℥ß. M. S. F. Emeticum.*

Si per Catharsin alvus sit subducenda, sequentia in usum veniunt.

℞. *Decocti*

℞. *Decocti Senæ Gereonis* ℥iiij. *sirup. de spinâ cervinâ* ℥iß. *crem. tartari* ʒß. *aq. lumbricor.* ʒij. *M. S. F. P. cum regimine sumend.* Vel,

℞. *Decocti Senæ Gereonis* ℥iiij. *Mannæ Calabrinæ* ℥j. *tincturæ sacræ* ℥j. *crem. tartari* ʒß. *aq. lumbricor. solutione gummi Ammoniaci saturat.* ʒj. *M.F.P.*

Cum regimine sumend. huic sirup. Rosar. solutiv. addi potest, pro re natâ.

Quibus forma pilularis arridet hæc vel similia esse possunt.

℞. *Pil. Stomach. cum gumm.* ℈j. *de ammoniacô Magistral.* ℈ß. *tartari vitriolati gr.* vj. *resin. jalapp. gr.* vj. *Balsam. Peruv. q. s. F. Pil. N.* 7. *cum regimine sumend.* Vel,

℞. *Pil. aloëphangin. tartarear. Quercetan. aa. gr.* 10. *de ammon.* ℈ß. *tartari vitriolati gr.* vj. *resin. jalap. à gr.* 6. *ad* 10. *Balsam. Peruv. q. s. F. Pil. No.* 7. *cum regimine sumend. his Calomelas à gr.* 14. *ad* ℈j. *addi potest pro re natâ.*

Quibus sit in animo Bolus, talis esse potest.

℞. *Elect. lenitivi* ʒvj. *crem. tartari* ʒj. *syr. rosf. q. s. f. bolus cum regimine sumẽd.*

Pro puerulis doses & formæ variari possunt, scilicèt, pulveres de Rhabarbar. senâ, Calomelan. resinâ jalappæ, & id genus aliis; nec non Elixiria, & tincturæ (inter quæ tinctura sacra & Elixir Salutis cæteris palmam præripiunt.)

Quibusdam cerevisia medicata præ cæteris allubescit, & in eo casu talis esse potest.

℞. *Folior. senæ, Rhabar. polypodii quercini aa.* ℥ij. *epithymi* ℥iß. *pini, tamarisci summitat. aa. M*ij. *folior. becabung. M*iij. *hederæ terrestris M*v. *salviæ agrestis M*iij. *radic.* 5. *aperientium aa.* ℥ij. *lapath. acut.* ℥vi. *baccar. juniperi* ℥j. *cortic. aurantior. No.* vj. *F. sacc. pro tribus cong. cerevisiæ; dos.* ℔j. *aurorâ quâlibet, vel alternâ sicut vires ferent. Phthisin incipientem tempore vernali hâc solâ cerevisiâ haud semel curavi. Intentioni tertiæ, quartæ, &c. medicamenta sequentia respondent.*

℞. *Conserv. Cynosbat.* ℥iiij. *corall. rubri* ʒiij. *syrup. balsamic. q. s. F. Elect. horis medicis sumend.* Vel,

℞. *Conserv. Cynosbat. florum cichorei aa.* ℥iß. *extract. trifolii fibrini* ℥ß. *animæ martis ab insigni Vigani pp.* ℥j. *gumm. ammoniaci in aq. lumbricor. solut.* ʒj. *florum Benzoin.* ℈j. *cum s. q. sirup. balsamic. Tolutan. F. Elect. eôdem modô sumend.* Vel,

℞. *Conserv. Cynosbat. lohoch. de pulmon. vulp. aa.* ℥iß. *enulæ Campan. condit.* ℥ß. *aristolochiæ rotundæ* ʒijß. *glycirrhizæ* ʒij. *hederæ terrestris præparatæ* ʒiij. *florum sulphuris* ℥ß. *syr. de Erysimo q. s. F. Elect.* Vel,

℞. *Conserv. Cynosbat.* ℥iiij. *martis cum sulphure pp.* ʒiij. *sal. spirituos.* ℈j. *cũ s. q. sirup. è cortic. citri. F. Elect.*

Electuariis præscriptis, sicut dyspnœa magis vel minùs urgebit, species diaireos, solutio gumm. ammoniaci in aq. lumbricor. fact. flores Benzoin. extract. enulæ, radix aristolochiæ rotundæ, addi possunt, vel omitti, sicut medico videbitur idoneum.

℞. *Sirup. Balsamic. Tolutan. è succ. heder. terrestris, capillor. veneris aa.* ℥iij. *f. syrup.*

℞. *Aq. lactis alexiteriæ* ℔j. *limac. magistral.* ℥ij. *gentianæ compos.* ℥iij. *lũbric.* ℥j. *sacchar. perlat. q. s. F. julapium.*

℞. *Ingredientium q. s. ad* ℔ij. *decocti pectoralis; adde radic. sarsæparil.* ℥iß. *chinæ, fœnic. bardan. urtic. caryophillat. aa.* ʒvj. *aristolochiæ rotũd.* ℥ß. *sem. anisi, coriãdri, urtic. aa.* ʒij. *passular. exacinat.*

℥j. baccar. juniperi ʒj. c.c. rasur. eboris aa. ʒv. folior. hyperici, capillor. veneris, hederæ terrestris, marrubii albi aa. Mj. coq. in aq. fontan. s.q. ad ℔iiij. colaturæ adde vini albi ℥iv. mell. despumat. sacchar. cand. albi aa. ℥ij. M.F. Apozema usus eximii in asthmate & gravitate pectoris.

♃. *Aq. limac. magistral. lumbricor. aa. ℥iiij. sirup. balsamic. Tolutan. de Prassio, Alliô vel Erysimô aa. ℥j. spir. sal. armoniaci è gumm. ammon. distillat. ʒij. M.F. mixtura.* Vel,

♃. *Aq. lactis alexiteriæ ℔iß. gentian. compos. ℥vj. limac. magistral. ℥iß. sacchar. q.s. F. julapium.*

♃. *Pulveris milleped. pp. ʒiij. radic. aristolochiæ, gumm. ammoniaci in aq. lumbricor. solut. aa ʒ ß florum Benzoin. ʒß. extract. enulæ; croci an. ʒj. Balsam. Peruv. ℈j. sulphuris anisat. q.s. F. pil. mediocres in dyspnœâ usus egregii.* Vel,

℞. *Florum Sulphuris, gumm. ammoniaci aa. ʒij. enulæ campan. aristolochiæ rotũd. glycirrhiz. Ireos Florentin. aa. ʒj. sem. anisi ℈ij. picis liquidæ Barbadeos partes iv. Balsam. Peruv. partem* j. *M. F. Massa pilularis.* Vel,

℞. *Balsam. Tolu. ʒiß. milleped. pp. ʒij. gumm. ammoniaci depurat. ʒiß. florum Benzoin. ℈j. Myrrhæ ʒj. Balsam. sulphuris anis. gut. 12. succi glycirrhiz. in tincturâ croci solut. q.s. M.F. massa dos. ʒß. vel ℈ij.*

℞. *Pulveris milleped. ʒiij. animæ martis ʒj. gumm. ammon. in aq. lumbricor. solut. ʒj. extract. trifolii fibrin. q.s. F. pil. mediocres.*

℞. *Cinnabar. antimonii ℈ij. F. pulvis. Capiat bis in die: Panacæa quoque antimonii Doctoris* Needhã *egregii sit usus.*

♃. *Pini summitat. Miij. folior. becabung. Miij. salviæ agrestis Mij. capillor. veneris, hederæ terrestris. aa. Miij. radic. lapath. acut. ℥vj. baccar. juniperi ℥j. cortic. aurantior. N. 6. F. sacc. pro tribus cong. cerevisiæ.*

♃. *Pini, tamarisci summitat. aa. Mij. folior. beccabung. Miij. hederæ terrestris, capillor. veneris aa. Mvj. salviæ agrestis Miij. radic. osmund. Regal. ℥iv. enulæ campan. ℥ij. lapath. acut. ℥vj. 5. aperientium aa. ℥ij. sarsæparillæ ℥vij. baccar. juniperi ℥j. sem. anisi ℥ß. cortic. aurantior. N. vij. F. sacc. pro tribus cong. cerevisiæ, de quâ cap. ad ℔ij. in die cum sirup. & pil. prius præscriptis. His debitè adhibitis medicamentis ulterioribus vix opus est; quò autem intentio ultima omni ex parte perfici potest, externa etiam in usum veniunt v. capitis rasura, fontanellæ, vesicatoria satis ampla, quæ revera tussim Phthisicam tutiùs & magis radicitùs tollunt, quàm medicamenta quævis opiata formâ quâcunque sumpta, ingenuè etenim fateor ex opiatis copiosiùs sumptis, nil nisi inducias incertas mihi adhuc observare contigit.*

CAP. VI.

Quo agitur de methodô in statû confirmatô.

INtentiones in statû secundô à prioribus tantùm minutiis distant, nisi quòd in hôc stadiô Catharses mitiores esse debent, Phlebotomia si omninò, manû tantùm parciori sit celebranda; jam calor febrilis, qui vehementiùs exæstuat præ singulis sit temperandus: ad calorem febrilem temperandum varia ex variis Autoribus præscribuntur, pulveres scilicet testacei, antihectici, con-

conservæ, antidoti, analeptici, Julapia refrigerantia, emulsiones, & id genus alia, at ingenuè fateor in hôc statû, hâc vel tali methodô haud Phthisin semel radicitùs sanatam vidi; missis itaque ambagibus, ad Cortic. Peruvianum (modò adsit pulmonum ulcus) semel in die tantùm exhibitum tanquam ad Asylum fugiendum est, hoc tantùm observando, quòd tunc temporis pectoralibus fortioribus insistendum est, & die quôlibet tertiô, vel alternô per catharsin levem alvus sit subducenda; hâc methodô appetitum priùs totaliter prostratum statim restitutum vidi, & calorem febrilem totaliter debellatum. Et cum ita se res habet ad coronidem methodo inceptæ imponendam, ad pectoralia detergentia, aperientia, & antiscorbutica mitiora, confugio, in hôc itàque statû methodus sequens vel similis observari potest.

Imprimis si vires ferent Emeticum lene exhiberi jubeo: *v. g.*

♃. *Mell. scillitic.* ℥iij. *aq. cardui, hyssop. aa.* ℥ij. *sirup scabios. compos.* ℥ß. *M. F. Emeticum. Ab hôc assumptô sæpius ingentem massam viscosi Phlegmatis per Vomitum ejectam inveni.*

Aurorâ sequenti leve Catharticum exhibendum curo, scilicèt cum quôdam ex iis cap. priori præscriptô: at si diarrhœa adsit, quæ sæpiùs in hôc morbô occurrit, infusionem sequentem exhibendam suadeo.

♃. *Aq. lactis alexiteriæ* ℔j. *gentianæ compos.* ℥iv. *limac. magistral.* ℥iß. *lumbricor.* ℥ß. *sal. tartari* ℈ij. *aq. menthæ fortioris* ℥j. *Rhabar. optimi incisi* ℥ß. *F. s. a. infusum de quo cap. 6. Cochlearia Manè. Aurorâ quâlibet tertiâ vel alternâ.*

Ad calorem temperandum,

℞. *Conserv. Cynosbat.* ℥iv. *Cortic. optimi Peruv. pulverisat.* ℥j. *cum s. q. sirup. balsamic. Tolutan. F. Elec.*

Methodus pro pectoralibus & antiscorbuticis ex cap. priori desumi potest, pro re natâ utenda; diætam ex cibis eupeptis instituo, jusculis scilicet, carnibus ovinis, vitulinis, pullis, ovis sorbilibus, & id genus aliis, religiosè observando à lacticiniis abstinere; modò febris adsit, liquores pectoralibus & antiscorbuticis medicatos instituo. Hâc methodô quamplures ultra suos & omnium amicorum spes perfectæ sanitati restitui.

CAP. VII.

Quô agitur de Phthisi in statû deploratô.

IN hôc stadiô remedia tantùm palliativa exhiberi possunt, & vulgariter quicquid exoptat æger concedo. Utcunque ut ægri & amicorum votis importunis modô quôcunque satisfacerem, remedium aliquod symptomati maximè urgenti respondens præscribo. Universo scilicet marcore jam corpus colliquatur, & frequenter summopere gutturis dolore lancinante laborat æger, tali scilicet, quòd vix aut ne vix deglutire potest, hinc lac asininum si haberi potest, ejus autem defectû vaccinum, per se, vel decoctis pectoralibus balsamicis exhibendum curo, haustû autem quôlibet guttis aliquot olei tartari per deliquium, vel pulvere quôdam testaceô commistô, quantùm scio remediis ulterioribus haud opus est, quapropter his coronidem imponam.

HISTORIÆ IN STATU PRIMO.

Observatio I.

CArolus *Fleetvvood*, Generosus & magnô ingenii acumine, oppido de *Kirkham* Chirurgiam factitans, in carnis intabescentiam incidit, tussi laborabat gravi, & nycthemeri spatiô saburram ingentem albi viscosi Phlegmatis expuebat, appetitus prostratus erat, quandòque Cochlearia aliquot Sanguinis expuebat, flatibus intumuit ventriculus, lassitudine spontaneâ & debilitate corpus universum macerabat. Me tandem in subsidium vocatô, lenitivam potionem præscripsi, & semel repetendam institui, posteà syrup. martis *Willisianũ* cerevisiâ pectorali bis in die sumendum suasi, & horâ somni guttas aliquot Balsam. Peruv. cum syrupô Balsamico Tolutanô, brevi tempore cessavit tussis, ipse vires recuperavit, & jam pancraticè valet.

Observatio II.

Gilbertus Ousy de Chorley Causidicus, post Febrem tertianam Catarrhô continuô correptus erat; sputum crassum album expuebat, pulsus erat debilis & celer, calor & frigus sæpius in die alternatim succedebant, vultus erat pallidus, musculi totius corporis flaccidi, appetitus totaliter prostratus, vires dejectæ, & sudoribus nocturnis propemodùm colliquatus. Electuarium cum cortic. Peruv. horâ quartâ pomeridianâ sumendum suasi, aurorâ & horâ somni, pil. pectorales, sirupos Balsamicos detersivos, & julapia pectoralia præscripsi, die quôlibet tertiô, 6 cochlearia infusi de Rhabarbarô in aquâ lactis alexiteriâ fact. sumenda imperabam, posteà pil. pectorales & sirupos cerevisiâ pectorali sumendos institui, hâc methodô sanitatem pristinam recuperavit, & jam firmâ valetudine fruitur.

Observatio III.

Jacobus Sherdley Baccalaureus in Artibus, & celeberrimo viro Domino *Price* de *Blackburn* Curatus, incidit in tussim gravem, angustiâ magnâ laborabat pectoris, sputum crassum copiosum expuebat cum Sanguine commixtum, vultus & oculi flavescebant, urina parca & lixivialis erat cum sedimentô rubrô, appetitus prostratus erat, & magnâ quidem debilitate laborabat. Electuarium cum Cortice Peruviano præscripsi, posteà pil. pectorales, sirupos Balsamicos & Apozema detersivum horis medicis sumenda suasi. Et posteà pil. pectorales cerevisiâ pectorali aperitivâ semel septimanâ: nec non infusum de Rhabarbarô, vel dos. pil. stomach. cum gumm. & de ammoniaco magistral. sumenda suasi horâ somni; his assumptis evanuit morbus, & firmâ valetudine magnâ cum laude muniis jam solitis obitur. Eâdem, vel methodô simili *Evan Mandsley* de *Penvvortham* sanitati restitui.

Observatio IV.

Dominus *Blackhurst* de *Preston*, tempore vernali Anno 91. modô sequenti hôc Morbô laborabat, angustiâ

tanta

tantâ pectoris constrictus erat, ut, lii eis tantùm quibusdam describendis creber recurreret halitus, ab imô anhelans pectore; tussi continuâ titillante tempore decubitus insomnis jacuit, expuit sputum tenue, pellucidum, horis autem matutinis crassum, & quandòque æruginosum subflavum, vultus pallescebat, intumuere pedes, appetitus prosternitur, & vires indies labefactabant. Eruptio miliaris cutem universam conspurcavit, urina erat exigua & lixivialis, & sæpius in die de calore & frigore conquestus est; in subsidium accersitus, statim Phlebotomiam celebrandam institui, & fontanellam in brachio secandam, leves Catharses repetendas, præscripsi, electuariô posteà sequenti usus est, dosi quâlibet superbibendo haustum decocti amari alterantis.

℞. *Pulveris Ari compos.* ʒiß. *martis pp.* ʒj. *sal. spirituosi* ℈j. *conserv. cichorei, becabung. recenter fact. aa.* ℥ij. *cum s.q. sirup. Chalyb. F. Electuarium.*

Hoc repetendum imperavi, & bis in die cum cerevisiâ pectorali sumendũ brevi vires recuperavit, & ab hôc Morbô perfectè convaluit. Annô sequenti Dominæ perillustri connubiô conjunctus erat: & sex circiter mensibus elapsis recidivam passus est, rursus ad me misit, tunc temporis autem tertianâ epidemicâ me suspirante, Dominus *Parsons* in auxilium vocatus erat, eum quâ methodo tractavit nescio, in dies autem in pessum abiit, & hyeme sequente ad me rediit, at *quantum mutatus ab illô!* marasmô universali jam confectus erat, vultus erat *Hippocraticus*, Febris continua, rubor fixus genas utrasque occupavit, dolore lancinante guttur quotidie terebratur. Cortic. Peruv. alicalcis, Balsamic. antiscorbuticis, remediisque aliis appropriatis incassum tentatis, auspicante vere, fatis succubuit.

HISTORIÆ IN STATU SECUNDO.

Observatio V.

Dominus *Wood* de *Kirkham* B.A. cùm per totam hyemem gravi laborasset tussi, initiô veris me in auxilium vocavit; strigosum perfectè inveni, se quidem ad extremum marcorem redactô, nycthemeri spatiô libram unam vel alteram sputi viscosi cærulei eructabat, glutine propemodum tenacioris; de dolore laterali quotidie conquestus est, & magnâ constrictione, & quasi mole pectoris, & debilitate tantâ, quòd vires vix ei sufficerent ab aliâ tori parte ad alteram sibi movendo, urina lixivialis fuit, sitis autem parva, vel nulla, nec quantum memini de calore quôdam insigni conquestus est; imprimis bolum purgantem ex electuariô lenitivô præscripsi, posteà decoctum ex radicibus 5. aperientibus & salviâ agresti vice potûs communis institui, deinde per mensis spatium pro potû communi decoctum amarum alterans, & traumaticum solummodò concessi, horâ somni linctû sequenti usus est.

♃. *Sirup. capillor. veneris, è succ. hederæ terrestris, balsamic. Tolutan. aa.* ℥j. *specier. diaireos* ʒiij. *gumm. ammoniaci in aquâ lumbricor. solut.* ʒj. *florum Sulphuris* ʒß. *cum s. q. sirup. de 5. radicibus*

dicibus F. linctus, cap. cochlear unum horâ somni cum gut. 4. Balsam. Peruv. initio Aprilis, sumpsit de cerevisiâ pectorali aperitiva bis in die & perfectè convaluit, quod adstantes omnes tunc temporis pro mirô habuere. Anno 89.

Observatio VI.

Johannes Veale Armiger per totam hyemem gravi catarrhô correptus fuit, Ann. 90. initio veris ad me accedit, tunc temporis vultus erat pallidus & perfectè *Hippocraticus*, tussis continua & sicca, horis autem matutinis sputum crassum sanguinolentum expuebat, tantâ raucedine correptus erat, vix ut ullus vocem illins caperet, appetitus prostratus erat, sudoribus nocturnis propemodùm colliquatus, de angustiâ & pondere pectoris conquestus est, & continuis intestinorum torminibus; urina lixivialis erat, & scabies sicca manus præcipuè fœdavit.

Imprimis decoctum lenitivum cum tincturâ sacrâ præscripsi, posteà usum pilular. pectoralium, siruporum & decocti pectoralis, per 14. dierum spatium institui, & deindè pilulas pectorales & sirupos, cum cerevisiâ pectorali per mensis spatium; ab his sanitati restitutus fuit, & jam pancraticè vivit.

Observatio VII.

Rogerus Threlfal tunc temporis vicô de Crosmore habitans, Anno 91. ad me misit; vultus erat pallidus & macilentus, nec non tabe universali macerabat corpus, sudoribus continuis, & Febre lentâ laborabat, nec non tussi continuâ, expuit & sputum crassum fœtidùmque, quandòque sanguinolentum; imprimis bolum purgantem ex electuariô lenitivô præscripsi, & deindè usum cerevisiæ pectoralis aperitivæ per mensis spatium institui, nocte qualibet horâ somni cepit gut. aliquot balsam. Peruv. in sirup. Balsamico Tolutan. & perfectè convaluit.

Observatio VIII.

Filia natû maxima *Gulielmi Tovvning* de *Weeton*, Ann. 91. tempore vernali ad me accessit; vultus erat pallidus, oculi concavi, nares acutæ, humeri alati & insigni quidem extabescentiâ totius corporis laboravit, Febris erat continua, sitis intolerabilis, tussis continua, aspera arteria perpetuò titillans, parùm vel nihil expuens nisi horis matutinis, & tunc sputum crassum eructavit, appetitus prostratus erat, & urina sedimentô copiosô albô saturata; ei infusum de Rharbar. in aquâ lactis alexiteriâ præscripsi, nec non pil. pectorales, electuarium cum cortice Peruviano, sirupos pectorales, & cerevisiam pectoralem, & ab his sanitati restituta fuit.

Observatio IX.

Gulielmus Farington de *Ormskirk*, Pharmacopola, & in arte quidem istâ hujusce Patriæ decus, pleuritide correptus erat, cui gravis successit Catarrhus, nycthemeri spatio libram unam vel alteram sputi pellucidi, saporis vitrioli martis per tussim eructavit, de gravitate & mole pectoris continuò conquestus est, indies extabuit corpus & appetitus prostratus erat, nec non calculi sæpiùs cruciante paroxysmo laboravit, in consiliô conjunctus cum medicô fideli & prudenti Doctore *Grundy*, Phlebotomiam repetendam imperavimus, & catharses lenes repetendas pro re natâ, & usum pil. pectoral. Apozematis, & mixturæ pectoralis instituimus,

mus, ab his valetudinem recuperavit, & per totam æstatem magnâ cum laude artem suam exercuit, tempore hyemali recidivam passus est, rursùs in subsidium vocatus, methodum similem præscripsi, & julapia pectoralia succô millepedum impraegnata, his autem haud cedente morbô cursum chalybeatum temperatum institui, & quia de mole ventriculi conquestus est, emeticum ex melle scilliticô propinandum suasi, à quô copiosè evomuit, & saburram ingentem viscosi Phlegmatis ejecit, hinc dolor & moles ventriculi evanuit, & tussis parvas inducias dedit, brevi autem tempore redeunte calculi paroxysmô, repullulavit Morbus, hinc suasi ut Morbi syndromen delinearem, eàmque celeberrimo *Gibbonsio* communicarem; his transactis vir celeberrimus aquas *Spadanenses* propinandas suasit, & cursum temperatum Chalybeatum: nec non *Bochetum* ex sarsaparillâ, pulveres quoque cinnabaris antimonii, pil. de stryace, liquores ex cerevisia *Brunsvvicensi* cum antiscorbuticis destillatos instituit, his horis medicis deglutitis, spes nova salutis affulsit, redeunte autem calculi paroxysmô rursus Morbus revirescebat; hinc æstate elapsâ *Thermas Bathorenses* adiit, rediit autem cum arundine lateri hærenti, expuit jam copiosiùs & crassiùs, & saporis ingrati, hecticô calore & Febre inflammatoriâ immunis, fatis succubuit.

Observatio X.

Anno 91. *Gulielmus Tate* de *Blackburn* siccâ laborabat tussi quâ nihil emolitus est, *nisi* horis matutinis, urina erat exigua & coloris cerevisiæ *Brunsvvicensis*, lingua sicca & nigrescens, sitis continua, extenuatio universalis corporis, partes extremæ ad molem insignem tumuere, asthmate frequenter correptus erat, & pulmones tantâ mole oppressi vix *palmæ ad instar depressæ* resurgebant, in pectore sibilus perpetuus aures percutit, cui talis raucedo succedit, ut vix sermo perceptibilis, tandem medicô istô expertissimô *Doctore Grundy* mecum in consilio conjuncto, methodum sequentem instituimus; Imprimis per leves catharses alvum esse subducendam, deindè fontanellam in brachio celebrandam, & sequentia præparata.

℞ *Pulveris millepedum pp.* ʒiij. *specier. diaireos* ʒiij. *gumm. ammon. in aquâ lumbricor. solut.* ʒj. *florum Benzoin.* ʒß. *conserv. cynosbat.* ℥iv. *cum s. q. sirup. Balsamic. F. Elect. bis in die cum sirup. & cerevisiâ pectorali aperitivâ sumendum, his adhibitis modicum salutis statum recuperavit, & adhuc muniis solitis obitur.*

Observatio XI.

Georgius Longvvorth de *Ecleston* Anno 90. me in subsidium vocavit, vultus erat virido-nigrescens, appetitus prostratus, tussis continua & sicca nisi horis matutinis, quo tempore Phlegma lividum viscosum emolitus est, his successit extenuatio corporis, partes extremæ tumuere, torminibus intestinorum inducias vix ferentibus cruciatus est, urina coloris fuit nigrescentis, & hic reverà ab omnibus adstantibus conclamatus; Morbum Phthisin scorbuticam judicavi, & methodum sequentem institui, leves catharses imperavi, deindè Electuaria Chalybeata horis Medicis cum cerevisiâ pectorali aperitivâ sumenda, & perfectè convaluit.

DE

DE PHTHISI IN PARTICULARI.

CAP. I.

De Phthisi áb Hæmoptysi.

Observatio I.

VIr insignissimus *Petrus Bold* de *Bold*, Armiger, à celeberrimo nec minùs antiquo *Stemmate* oriundus, & animi nobilitate inter eos illius ætatis facilè primus, Anno 92. ætatis 35. in gravem hæmoptysin incidit, mecum insigni Doctore *Grundy* in auxilium vocato, Phlebotomiam repetendam inculcavimus, nec non haustus succorum hederæ terrestis, plantaginis, becabungæ, & aliorum ejusmodi prosapiæ julapiis refrigerantibus sumendos instituimus, ab his sedato fermento Sanguinis, ad vasa disrupta consolidanda, vel saltem hiantia constringenda, balsamica restringentia præscripsimus, ex *Balsamo* scilicet *Tolutano*, gumm. *Arabic.* & id genus aliis, posteà ad præcavendam putredinem à Sanguine pulmonibus extravasato, decocta pectoralia balsamica detersiva, nec non linctus, pilulas pectorales, & medicamenta talis prosapiæ formis diversis instituimus; his debitò adhibitis cessavit hæmoptysis, & tussis, & revera sanitati restitutus erat, ad recidivam autem præcavendam ingurgitationem acidularum & cursum Chalybeatum temperatum instituimus, & evacuationes per *Epicrisin* diebus intermediis intercalandas. *At proh dolor* ! vir celeberrimus indole animi dulcissimâ præditus, ut tesseram hospitalem haud confringeret, liquores spirituosos nimis copiosè ingurgitavit, & brevi posteà catarrho correptus fuit, tussis fuit sicca & clangosa; horis autem matutinis Phlegma viscosum subflavum ex glandulis per excreationes, & pulmonibus per tussim eructavit, indies emaciavit, appetitus dejectus erat, urina magnâ ex parte subpressa, & sibilus continuus in pectore aures percutit; hinc pectoralia balsamica detersiva, liquores antiscorbuticos, mixturas succo & infusione millepedum impraegnatas instituimus, his autem haud cessit Morbus; versùs autem hecticum calorem indies vergebat, ad hunc supprimendum corticem Peruvianum medicamentum *Herculeum* judicavimus; illius autem usû tunc temporis, hâc in regione vix lanuginem adepto, inculcavimus Morbi Syndromen delineandam, & quibusdam *Collegii Regalis Londinensium* communicandam, hinc viri celeberrimi Doctores *Rateliff* & *Gibbons* in subsidium vocati sunt, & doctissimus Dr. *Gibbons* methodum ex Cortice Peruviano, & lacte Asinino instituit; his debitò adhibitis Morbus inducias passus est, brevi autem repullulavit virus, hinc sputum crassius & copiosius, Febris adauctior, diarrhoea immanior, dolor terebrans fauces continuò infestavit, tumuere pedes, rubor fixus genas utrasque occupavit, quo tempore omnibus sibi cognitis lachrymas vi nullâ coercendas effundentibus, quasi in tot *Niobes* conversis, fato irresistibili è medio tollitur.

Obser-

Observatio II.

Dominus *Fletcher* de *Cartmell* Mercator vir ingenio peracri, & totus negotiis deditus, Anno 89. in gravem Hæmoptysin incidit, nycthemeri spatio librarum aliquot purpureæ massæ dispendium passus est, ne loqui potuit quin ore pleno sanguinem eructavit; in auxilium vocatus, statim Phlebotomiam celebrandam institui, sanguis & eductus fuit tantoperè spumosus, haud adhuc similem vidi. Ingurgitationem julapiorum refrigerantium, & succorum institui, sedato fermento sanguinis, decocta pectoralia pro potû communi institui & ad catarrhum sistendum pilulas sequentes.

℞ *Succi hederæ terrestris per insolationẽ depurat.* ℔j. *florum farfaræ siccat. summitat. hyssop. salviæ, pulegii aa. M. sem. anisi, carui, fœniculi dulc. contus. aa.* ℥ß. *distillentur in B. M. ad medietatem, deinde F. colatura, quæ distilletur ad consistentiam pilular. addendo succi glycirrhiz.* ℥ß. *pulv. radic. enulæ campan. flor. sulph. aa.* ʒiij. *flor. Benzoin* ʒj. *Balsam. Peruv.* ʒß. *tincturæ sulph.* ʒiij. *Ladani Parisat.* ʒij. *M. F. massa formetur in pilulas exiguas, & sumat iij. horâ somni; & primo manè cerevisiam pariter pectoralem antiscorbuticam præscripsi, cui folia linguæ cervinæ addenda curavi; hac methodo perfectè convaluit per aliquot annos, & per plures annos pro potu communi lac cum aquâ commixtum solummodo sumpsit: tribus annis elapsis recidivam passus est, rursùs in auxilium vocatus Phlebotomiâ celebratâ sequentia præscripsi.*

℞ *Conservæ Rosar. rubrar. cynosbat. an.* ℥iij. *pulv. santal. omnium aa.* ʒß. *coral. rubri pp.* ʒj. *croci martis rubicundissimi* ʒij. *sal. prunel.* ℈iv. *cum s. q. sirup. è coral. F. Elect. horâ somni & primô manè sumend. ad quantitatem nucis myristic. superbibendo haustum julapii sequentis.*

℞ *Aq. lactis pectoralis Batean.* ℔ij. *portulac. spermatis ranar. an.* ℥iv. *sirup. è succ. hederæ terrestris* ℥ij. *sal. prunel.* ʒj. *M. F. julapium; pro potu communi decocta pectoralia institui, & horâ somni gut. aliquot Balsam. Peruv. è cochlear. sirup. Balsamic. Tolutan. quoties recidivam passus est hac methodô usus est, & nullô negotiô sanitatem recuperavit, ãnô elapsô repullulavit virus, quô tempore me in agrum* Eboracensem *accersitô, vir præclarus ad medicamẽta veterna quasi valentissima auxilia confugit; tunc temporis autem Phlebotomiâ manû liberali celebratâ fermentum sanguinis haud sedarì potuit, hinc cortic. Peruvianum dosi prælargâ exhibendũ curavi; hôc debitò adhibitô Morbus inducias passus est, & de magnâ constrictione pectoris jam conquestus est, & sputum crassum copiosum eructavit; hinc pil. pectorales detersivas, julapia pectoralia & sirupos præscripsi, & leves catharses repetendas institui, vires aûtem & carnes in dies labefactabant, tandem* Kensington *adiit, quô locô post lunarum aliquot circuitus fatis succubuit.*

Observatio III.

Richardus Tinkler de Poulton hospes, cùm diu gravi Hæmoptysi laborasset, gravi catarrho magnoperè emaciatus erat, appetitus prostratus, & reverâ unâ voce pronunciarunt omnes ei nulla *vestigia retrorsùm*; in auxilium vocatus, Phlebotomiam repetendam inculcavi, die sequenti levem potionem exhibendam curavi, & posteà remedia sequẽtia.

℞. *Conserv. Cynosbat.* ℥iv. *sal. martis, Balsam. Peruv. aa.* ʒj. *specier. diatrion*

trion santal. aa. ℨiß. cum s.q. sirup. Balsamic. Tolutan. F. Elect. ex hôc sumpsit bis in die cum sirupis & decoctis pectoralibus, posteà per 14. dierum spatium acidulas Larbricenses copiosè ingurgitavit, perfectè convaluit, & jam pancraticè valet. Methodo simili Henric. Stirrup. *Servus* Edvvardi Hyde *Armigeri, post dispendium librarum aliquot Sanguinis ad integram sanitatem rediit.*

Domina perillustris Domin. *Marsden* de *Frekleton* ex mensium suppressione toties Hæmoptyses passa est, post potiones lenitivas purgantes per electuaria chalybeata, & infusiones amaras chalybeatas nullô negotiô ad sanitatem rediit.

PHTHISIS
Ex
Vomitu Sanguinis.

Observatio I.

INsignis Domina Domin. *Farington* de *Shavv Halle*. Consors *Georgii Farington* Armigeri, Anno 91. æstivô tempore per vomitum tantum Sanguinis dispendium passa est, vix fuit inter vivos habenda, algore universali correpta fuit, sudoribus algidis, pulsus & respiratio vix perceptibiles, vox deficit, & ab omnibus conclamata fuit. In subsidium vocatus, sequentia præscripsi.

℞. Cortic. Peruv. ℥j. corall. rubri, hæmatit. croc. martis restringent. aa. ℨj. confec. Hyacinth. ℨij. conserv. cynosbat. ℥iv. cum s. q. sirup. Balsamic. Tolutan. F. Electuarium horis medicis ex Julapio sequenti sumend.

℞. Aq. spermatis ranar. Cinnamom. hordeat. tenuioris aa. ℥iij. boli armen. ℨj. sirup. coral. ℥iß. F. Julapium.

His quartâ vice dosi debitâ deglutitis rediere vox, respiratio & pulsus; & de dolore terebranti pulsatili ventriculi conquesta est, Dom. *Worthington* de *Wigan* Chirurg. expertus Apostema ventriculo pronuntiavit, ei autem sententiæ mecum Dr. *Grundy* reclamavit, quapropter ut methodô præscriptâ insisteret inculcavimus, diebus aliquot elapsis clysmata injicienda curavimus, & ingentem massam sanguinis instar picis nigrescentis per sedes ejecit, remediis sumptis, & semel repetitis, leves catharses instituimus, decocta Balsamica; & cerevisias pectorales, ab his ad sanitatem rediit, nisi quòd vicibus quibusdam de Phlegmate viscoso Bronchiis pulmonum adhærente conqueritur, levi autem conatû cum pectoralibus balsamicis detersivis evanescit.

Phthisis ab Hæmorrhagiâ uterinâ.

Observatio I.

DOmina *Tovvning* de *Weeton* uxor *Gulielmi Tovvning*, cùm per plures menses hâc laborasset, à magnô dispendiô sanguinis frequentes Lypothymias & quandoque paroxysmos *hystericos* patitur; ad fermentum sedandum sanguinis, Electuarium cum cortic. Peruviano pro basi præscripsi, Antidoti autem vires morbo impares fuere. Quapropter electuarium sequens (cujus vires in eôdem casû in dominâ *Sudel* de *Preston* expertus fueram] statim præscripsi.

℞. Corall. rubri pulverisat. succini flav. boli Armen. sanguinis draconis aa. ℨij. sem. plantaginis. vitrioli martis, croci martis

martis restringentis aa. ℥j. *cum s. q. conservæ de cynosbat. & sirup. de rosis siccis F. El. horis medicis Julapio sequent. sumend.*

♃. *Aq. melissæ, lactis alexiteriæ, cinnamom. hordeat. aa.* ℥iij. *confec. hyacinth.* ʒj. *sirup. myrtini* ℥j. *M. F. Julapium.*

His debitò sumptis fluxus cessavit sanguinis, & ipsa gradû lentô indies vires recuperavit; vere sequenti de doloribus continuis versatilibus conquesta est, flatibus admodùm molestis, appetitû prostratô, calore & frigore sæpiùs in die alternatim recurrentibus, nec non de continuâ siti, & reverà perfectè strigosa fuit, ossibus scilicet nil nisi cute pendulâ adhærente. Hinc sequentia præscripsi.

℞. *Pulveris Ar. compos.* ʒvj. *florum sal. armon.* ʒß. *animæ martis Vigani* ʒj. *conserv. cynosbat. cochleariæ aa.* ℥iß. *lujulæ* ℥ß. *cum s. q. sirup. de cortic. citri F. Elect. horis medicis cum julapio sequent. sumend.*

℞. *Aq. lactis pectoralis* ℔j. *limac. magistral. gentian. compos. aa.* ℥iiß. *lumbricor.* ℥j. *sacchar. perlat. q. s. F. julapiũ. in dos. quâlibet instillat. gut.* 7. *spiritus sal. armoniaci succinati.*

His cum regimine deglutitis, & levi catharsi cum cerevisiâ aperitivâ antiscorbuticâ semel septimanâ repetitâ, integrè convaluit, & onus jam *Lucinæ* gerit.

Phthisis ab Impetigine.

Observatio I.

QUantum *Græcorum* & *Arabum* impetigines inter se discrepant, mihi brevitati studenti, Morbûmque describturo *Meridiano*, uti loqui amant Mathematici, calculatumq; à metâ propositâ alienum foret. In summâ tamen hoc dici potest hic Morbus Medicamentis vulgaribus raró cedit, & priusquàm pulmones illius venenô conspurcantur, post salivationem repetitam Morbum repullulasse novi. In hôc Morbô symptomata præ cæteris vulgaria ad sequentia reduci possunt. Rubris, duris tuberculis vultus aliæque corporis partes defoedantur, his maturitatem adeptis squamæ furfuraceæ ab iis decidunt, tussi molestâ, tempore præsertim vespertino, corripitur æger, parùm vel nihil expectorans, nisi copiam satis amplam sputi pellucidi; frigore continuô horis antemeridianis convellitur, huic calor & sitis succedunt, adeòque inter duo extrema breves tantùm dantur induciæ. Dolores pungentes tantoperè fauces infestant, ut vix loqui vel deglutire valeat æger. Appetitus totaliter prosternitur. In hôc Morbô, cùm statum confirmatum attigit æger, sputum est copiosum, crassum, foetidum, cærulei, quandoque rufi coloris. In veneno quodam fomes Morbi consistere videtur, quale autem sit parùm scio, conjecturam tamen proponere liceat; verosimilè mihi videtur in hoc Morbo particulis salinis acidis luxuriare sanguinem, & genus nervosum, quæ cum particulis Sulphureis massa sanguinis eliminantur, adeòque more sublimati cujusdam cuticulæ adhærent, sicut in tentamine sequenti conspicere fas est; sume aceti acerrimi q. v. super lentum ignem impone organo quodam communi, vas linteo raro cooperies, particulæ Sulphureæ metallicæ unà cũ fumis acescentibus sublimabunt, & operculo forma sicca albescente adhærent, squamis impetiginosis parùm discrepant-

crepantes. His accedunt rationes sequentes, istis coelorum plagis hic Morbus praecipuè grassatur, quibus particulis atmosphaera constipatur salsis, scilicet paludosis, & summa hujus Morbi antidotus carne viperina consistit, cujus praecipua virtus acido infringẽdo constat, methodus medendi nititur, catharticis, *acidulis, viperarum* & millepedum praeparationibus, cerevisiis antiscorbuticis mitioribus, antivenereis, nec non pectoralibus balsamicis. Historias plures recitarem, at in hoc casu homina affigere forsan ingratum foret.

Phthisis à Rheumatismo Scorbutico.

Observatio I.

INter personas provectioris aetatis propè fluvios salsos habitantes hic Morbus vernaculus appellari potest. E quorum numero Dominus *Ashton* de *Lea* propè *Preston*, Anno 92. me in auxilium vocavit, tunc temporis praeter Atrophiam universalem, arenulis quoque propemodùm confectus erat, per totum diem cruciatû immunis mansit, toro autem haud citiùs se commisit, quin *Hydra* nova revirescerect; insomnis per totam noctem frequenter decubuit, quondòque eò usque furoris Morbus advectus est, circa mediam noctem, lecto quasi tauro *Phalaridis* aufugiit, & levaminis causâ per horam unam vel alteram cathedrâ propè ignem se apposuit; appetitus prostratus erat, & vix nosocomium Skeleton quoddam magis visui objiceret. Calore & siti immunis fuit, nec ullâ tussi afflictus fuit. Imprimis potionem sequentem praescripsi.

℞. *Decocti senae Gereonis* ℥iij. *sirup. de spinâ cervin.* ℥j. *diacnicu* ʒß. *crem. tartari* ʒß. *aq. lumbr.* ℥ij. *M. s. F. P. cum regimine sumend.*

♃. *Pulveris Ar. compos.* ʒvj. *florum armon.* ʒß. *animae martis Vigan.* ʒj. *extracti trifolii fibrini ij. conserv. cochleariae, flavedinis aurantior. aa.* ij. *cum s. q. sirup. è cortic. citri F. Elect. horis medicis julapio sequenti sumend.*

♃. *Aq. lactis alexiteria* ℔j. *gentian. compos.* ℥iij. *limac. magistral.* ℥ij. *lumbricor.* ℥j *succ. express. milleped. N.* 500. *sacchar. perlat. q. s. F. julapium.*

His deglutitis cerevisiam antiscorbuticam aperitivam institui, aestivo tempore acidulas *Larbricenses* ingurgitavit, & sanus evasit. Vere sequenti repullulavit virus, methodum similem praescripsi, altiùs autem veneno tincto systemate nervoso, conatus omnis irritus fuit, hinc post summos cruciatus, pedes, tibiae, & femora tumuere, quapropter mortem adstantem pronuntiavi, hinc vir probus, tunc temporis *populari Empirico* oppido *Prestoniensi* suo more medicinam factitanti, (columnis scilicet oppidanis schedulis suis obtectis) *panacaeis theatri* se commisit. *Medicaster circumforaneus* etiamsi *Atrophiam* in summo gradû adstantem conspiceret, nec morbum nec vocis quidem Etymologiam cognovit, quin certam ac subitaneam medelam promisit, at brevi tempore fraus *fallentis* detecta fuit, post mensem etenim unum vel alterum fatis succubuit.

Observatio II.

Illustrissima Domina Domina *Fleetwood* de *Penwortham*, cùm cachexiâ Scorbuticâ diu laborasset, totam propemodùm antiscorbuticorum *encyclopaediam* tentasset, parùm autem levaminis recepit, *Thermas Bathonienses* adiit, conatus

natus autem omnis adhuc irritus erat, tandem suasû viri celeberrimi Doctoris *Baynard* Coll. Regal. *Londinens.* Socii, tunc temporis herculeo successu, & summô ingenii cum acumine agro *Lancastriensi* artem Apollineam factitantis, *acidulas Eboracenses* adiit, has copiosè per mensis spatium ingurgitabat, & sæpius septimanâ balneô istô frigidô, *Saint Mungus* charactere insignitô se lavabat. Hinc dolores Rheumatici & Calor hecticus penitus debellati sunt, & per plures annos valetudini restituta fuit. Anno 90. recidivam passa est, rursùs *acidulas* ingurgitavit, & Morbus inducias passus est, verè autem repullulavit virus, & jam particulis salinis saturatô sanguine, indies vires labefactabant, tantâ anorexiâ correpta fuit, ut à cibi usu vomitus in immanes incideret, & frequenter bilis æruginosæ copiam immensam eructaret, remediis quamplurimis incassùm tentatis, indies sitis & calor hecticus eam affligebant, expuit phlegma viscosum cinereum, & quandòque æruginosum, asthmate posteà correpta fuit, hinc Sanguinis uncias aliquot à brachiô sumendas suasi; Sanguis eductus crassa pelliculâ glutine tenaciore obtectus erat, hinc alcalicis, volatilibus, pectoralibus, detersivis, & antiscorbuticis cujuscùmq; generis incassum tentatis, rediit Asthmatis paroxysmus, aphoniâ correpta fuit, & supremam clausit diem; hoc notavi, post dominæ celeberrimæ ab *acidulis* & *balneis frigidis* per totum Morbi decursum solummodò quid levaminis accessit.

Phthisis à Rachitide.
Observatio I.

IN hôc Morbô tantopere vultus albescit, quòd nive propemodùm candidior infans, adeoque musculi flaccescunt, vestimenti ad instar penduli cutis circumambit corpus, crura & pedes tantopere vacillant, corpori sustentando inepta evadunt, durities planæ & amplæ abdomine frequenter interspersæ, quæ idiomate vernaculo *Liver - cake* audiunt; tussi corripitur æger, & quandoque diarrhœa. Febri lenta, & siti continua In *medullâ spinali* mihi fomitem Morbi consistere videtur, in hâc quibusdam illecebris spiritus animales irretiti, influxû debitô spirituum privantur nervi ab ea ramificantes, hinc nervi & fibrillæ musculares pabulô diurnô orbatæ flaccescunt, & consequenter emaciat corpus, & incurvantur ossa: in hac etenim tenella ætate, quòd membra sint firma & recta, necesse est musculos membra circumambientes esse spiritû irriguos, aliter ex inæquali nutritione necesse est partes à sitû naturali declinent, similiter ad erectionem istius floris *Heliotropium* dicti *radii solares* requiruntur, quod detractô lumine solari vultû torvô & pendente terram despicit. Propter spiritus nimis parcè fluentes albescit vultus, emaciat corpus, vacillant pedes, acescit Sanguis, hinc tussis, Febris lenta, & quandoque diarrhœa; Humores viscosi intra fibrillas musculares extravasati, durities prædictas constituere videntur. In infantibus methodus medendi constat ex linimentis nervinis, medicamentis volatilibus, specificis, inter quæ prima jure *ens veneris* & radix *Osmundæ regalis* recenseri debent. In Adultioribus methodus medendi constat ex medicamentis chalybeatis, decoctis & cerevisiis aperitivis, aquis mineralibus acidulis, *balneis frigidis*, & id genus

 aliis,

aliis. Methodo priori infantes virorum illustrium *Ambrose Pudsay* de *Bolton Hale*, agro *Eboracensi* Armigeri, & *Johannis Franc.* de *Preston* convaluere. Posteriori Methodo ab ipsis orci faucibus *Edmundus Forde*, filius natû maximus *Lanceloti Forde* de *Keudale*, sanitati restitutus fuit.

Phthisis à fluore albo.

INtemperiem salinam Sanguine mutato, lentorum colluvie luxuriat purpurea massa, hinc viscosa saburra ventriculis infarcitur, quapropter nec edulia assumpta recte concoquit, nec male concocta Sanguis assimilat, hinc fit quòd magna chyli portio albô fluore praecipitatur, portiones aliae intra pulmones subsidunt, hinc tussi corripitur æger, & sputum salsum viscosum album copiâ prægrandi eructat. Intumescunt frequenter pedes; quod Symptoma ab eadem salsedine Sanguinis deduci potest. Lenta Febris gliscit indies ex salinô fermentô sicut mihi videtur orta. Eruptiones miliares per cutim universam frequenter interspersæ sunt, & lumbago dolorosa summopere torquet, albescit vultus, & caro indies intabescit, quæ Symptomata per causam allatam facilè explicari possunt. Methodus medendi constat in primis viis detergendis, massâ Sanguineâ invigorandâ, & partibus continuô humorum fluxû tonum amissis, constringendis; Remedia huc collimantia, sunt emetica scillitica, cathartica aperitiva, chalybeata, & balsamica parum adstringentia. Ab his Serenissimæ quædã Dominæ oppido de *Preston & Kendale* sanitatem integram recuperavere.

Phthisis à Chlorosi.

FOeminis quibuscunque bene se habentibus, à natura insit fermentum quoddam internum, à pubertate finita ad senectutis usque lanuginem, hujus gratia per quemlibet lunæ decursum solennes suas evacuationes habent, ex quibus suppressis pleuritidem, peripneumoniam, rheumatismum, & phthisin haud semel pullulasse notavi. Ab æstuanti quodam animi desiderio, & vitiato ventriculi fermento, hæ sæpissimè suppressiones contingunt, qualis autem prosapiæ fermentum sit menstruale haud magis forsan à priori explicari potest, quàm fluxus & refluxus Oceani *Cynthiæ* motum quasi tot *satellites* observantes. At ne altum silentium profiteamur, liceat conjecturam proponere; Chlorosin grave quoddam animi desiderium consequi, amorem scilicet, vel mœstitiam, omnibus in propatulo est, nec non appetitum diætæ cujuslibet obscœnæ, cretæ scilicet, calcis, carbonum & id genus aliorum; Sanguinem in hoc Morbo detractum semper glutinosum inveni, & ventriculum viscosâ saburrâ repletum, ex quibus opinari liceat, ex pathemate quodam graviori spiritibus nimiùm oppressis, vel circa quendam appetitum æstuantem, copiâ nimis prægrandi absumptis, penû spirituum diurno privatur massa Sanguinis, ex quô fit quòd particulæ Sanguinis tenaciores tardiùs motæ arctiùs cohærent & viscosæ fiunt, sicut in tentamine sequenti videre est.

℞. *Aq. & glutinis, q. v.* vase quodam super ignem impone, dum particulis igneis partes aquosæ circumagitantur

tantur, officiunt quo minùs particulæ tenaces cohæreant, & liquidæ manent, amoto autem igne, statim viscosæ fiunt; pari forsan modo dum particulæ serosæ & segnes in massâ Sanguinis, vi spirituum circumagitantur, serum Sanguinis manet liquidum & lentoribus immune, œstro autem amoto, spiritibus scilicet pathemate quodam nimiùm oppressis, vel appetitû quodam nimiùm absumptis, particulas segnes tardius movent, adeòque strictiùs cohærent & viscosæ fiunt, huic sententiæ suffragatur clarissimi *Sylvii* autoritas pag. 304. à mœrore autem solent humores reddi glutinosi ac viscosi, maximè in tenui intestino, & quidem propter succum pancreaticum idcircò factum austeriorem, modus reverà quô succi glandulares à quodam pathemate vehementi acescunt, haud aliter icnographiam admitti, quantùm ego conjectando valeo, quàm liquores fermentiscibiles ab ictû fulminis acescentes. Methodus medendi sumitur à vomitoriis, catharticis, amaris detergentibus, volatilibus, martiatis, & aquis acidulis naturalibus & artificialibus, historias penè infinitas recitarem; at brevitati studens has omitto.

Phthisis Chylosa.
Observatio.

POst Febres cujuscunque generis inter infantes præcipue hic Morbus contingit, quapropter verosimile videtur conflictû Febrili spirituum penus summoperè absumitur, hinc in salinam dyscrasiam degenerat massa Sanguinis, & verosimilè pars serosa Sanguinis per salia coagulatur, adeòque lentoribus glandulæ mesenterii infarciuntur, quapropter in intestina regurgitat Chylus, & si lacteæ totaliter obstruuntur emarcescit corpus, intumescit abdomen, albescunt fœces, & gravi tussi laborat patiens, quandòque lacteæ totaliter haud oppilantur, & hinc fœces haud albescunt, intumescit tamen abdomen, & emaciat corpus propter lacteas quasquam oppilatas; hoc symptoma frequenter notavi. Phthisis hujusmodi lentô procedit gradû, tractû tamen temporis, glandulæ infarctæ mesenterii strumosæ fiunt, & quandoque glandulæ pulmonares, & in isto stadio conclamatum est. Methodus medendi quæ mihi præ cæteris arridet, & quæ spem rarò aut nunquàm abludit, modò sit in principiô, vel augmentô Morbi, sumitur à catharticis aperitivis, inter quæ *Elixir Salutis* cæteris palmam præripit, diebus intermediis pilulas ex *trifolio fibrino, gum. ammoniacô, & animâ martis* instituo, nec non in adultis *Electuaria Chalybeata, & cerevisias pectorales* aperitivas, *ens veneris & radix osmundæ* regalis egregii sunt usus, & ubi vermium suspicio, *æthiops mineralis*, abdomen sæpius in die linimentis emollientibus & aperitivis illiniendum inculco, & gestare Sylvii Emplastrum carminans, opiô omissô. Hâc methodô, filia natû maxima Domini *Smith*, de *Stalming Grange*, & fœmina *quædam* propè *Whitle hill* habitans, sanitati restitutæ fuere. Plures recitarem; ad umbilicum autem jam ducere incumbit.

Hic est finis Phthisiologiæ Lancastriensis; redeamus jam ad ea quæ restant de Clarissimi Thomæ Sydenham Processibus integris. &c.

THO-

THOMAS SYDENHAM *DE PODAGRA.*

EXeunte Januario aut incipiente Februario ingruit horâ fere secundâ matutinâ, dolore pollicem pedis ut plurimum occupante, quandoque verò calcaneum, suram, aut talum; mox sequitur rigor cum horrore & febricitatione aliquali, dolor gradatim intenditur, (de pari passu rigor atque horror recedunt) idque in singulas horas, donec tandem sub noctem ad apicem pervenerit, nunc tensionem violentam, nunc morsum canis rodentis, quandoque pressuram, & coarctationem exprimens, hinc præ exquisito dolore, nec linteorum superincumbentium pondus, nec cubiculi à fortiori ambulatione concussionem ferre Podagricus valeat; dolor non sedatur, nisi ante horam secundam, tertiamve matutinam, (decurso scilicet nycthemeri spatio à primo appulsu] & jam leni madore perfusus æger somno concedit, à quo evigilans, dolore multum imminuto, partem affectam tumore recenter occupatam cernit. Sequenti die, fortè etiam ad biduum, triduumve dolet non nihil pars affecta, idque vehementius advesperascente die, levatur autem sub galli cantu. Intra paucos dies alter Pes eodem dolore torquetur. Postquam utrumque pedem exercuerit dolor, qui sequuntur Paroxysmi abnormes sunt, tum quoad tempus invasionis, tum durationem, atque ex serie horum paroxysmulorum, constat paroxysmus, qui dicitur Podagræ diuturnior breviorve, pro ægri ætate in iis qui vegetiores sunt, & quos Podagra rarius invasit, diebus sæpe quatuordecim, in senioribus, atque iis quos sæpius afflixit, duobus mensibus ferè desinit, iis verò, qui vel annis, vel diuturniore morbi mora fracti sunt, non prius valedicit, quàm æstas jam adultior eam fugaverit.

Ad quatuordecim primos dies urina coloratior est, cum sedimento rubro, & quasi arenulis referto, alvus ferè constipata est, *Appetitus* prostratio, rigor totius corporis sub vesperam integrum Paroxysmum comitantur, recedentem Paroxysmum excipit pedis affecti inter digitos pruritus vix ferendus, unde decidunt furfures, & pedes desquamantur.

Hactenus dolor pedibus tantum fuerit infestus, cùm verò vel ab indebita medicatione turbatur Podagra, vel ob diuturnam morbi pertinaciam corporis substantia quasi in morbi fomitem pervertitur; jam manus, carpos, cubitos, genua, aliasque regiones occupat, quandoque unum, pluresve digitos distorquens, fasciculo radicum pastinacæ similes eos reddit, motu paulatim privans, tandemque concretiones, circa articulorum ligamenta, tophaceas generans, cretam vel oculos cancrorum æmulantes, non nunquam in cubitis tumorem subalbum ciet, ferè ad ovi magnitudinem, qui sensim inflammatur cum rubore, non nunquam femur occupans, sensum exhibet, quasi ingentis ponderis appensi, sine dolo e tamen notabili, at genu exinde petens, id acrius urget, artus jam habet æger ferè undequaque contractos, & impeditos, ita ut claudicet; & permolestè prorepit. Urina illam colore imitatur, quæ in diabete excernitur, dorsum, aliæque partes molestè pruriunt, maximè sub horam somni.

Post multos, dirosque cruciatus Paroxysmi subsequentes, [naturâ partim onere materiæ peccantis partim senio oppressâ) ægrum quoad dolorem clementius

tius tractant, at loco doloris consueti, ægritudo quædam cum dolore ventris, lassitudo spontanea, quandoque etiam propensio ad diarrhœam superveniunt, quæ symptomata evanescunt, quoties articulos dolor fatigat, atque ita nunc dolore, nunc ægritudine, quasi alternatim lacessentibus, Paroxysmus longas moras nectit.

Calculum Renum in quamplurimis parit hic affectus.

Fœminas perrarò infestat; easque, non nisi jam vetulas, & viragines, puerosque, & juvenibus minores vix adoritur.

Indicatio Curativa in eo vertitur, ut coctioni consulatur, indigestionibus sublatis, seu fit per Pharmaca, seu victus rationem, seu exercitationem, seu alia ex istis qualibet quæ sex res non naturales indigitantur.

Venæ sectio, Catharsis, ac Diaphoresis scopum non attingent, licèt iis qui *Renum* simul *Calculo*, & exinde orto *Mictu sanguineo* laborant, non abs re erit semel in septimana, alvum *Mannâ* subducere, & singulis noctibus, post Purgationem Paregoricum exhibere.

Medicamenta, quæ prædictæ indicationi satisfaciunt, ea sunt, quæ moderatè calent, & vel amaricant, vel linguam leniter feriunt, talia sunt, *Rad. Angelic. Enulæ, fol. Absinth. cent. min. chamædr. chamæp. &c.* quibus addi possunt *Antiscorbutica* dicta, ut, *Rad. raph. rustic. fol. Cochl. hort. nasturt. Aq. &c.* quæ tamen parciùs usurpanda veniunt, quia morbi fomiti aculeos subdunt, & calorem augent, præ istis aliis, quæ miti calore, atque amaritudine, ventriculum corroborant. Haud inutile est *Electuar.* sequens.

℞. *Conserv. Cochl. hort. unc. iß. Absinth. rom. flav. Aurant. an. unc. j. Angel. condit. nuc. mosch. cond. an. unc. ß. Theriac. Androm. ℨiij. Pulv. ari comp. ℨij. cum s. q. Syr. Aurant. f. Elect. de quo sumat. ℨij. bis in die superbibendo seq. Aq. destillat. Cochl. v. vel vj.*

℞. *Rad. raphan. rustic. incis. unc. iij. Cochl. hort. M. xij. nasturt. Aq. becabung. salv. menth. an. M. iv. cort. aurant. No. vj. nuc. mosch. cond. No. ij. cerev. Brunsvicens. ℔ vij.* destillentur organis communibus, donec solummodo ℔ *vj.* aquæ eliciantur pro usu.

Hæc autem remedia *digestiva*, constanter, atque omni adhibitâ diligentia, assiduè usurpanda, & in *Paroxysmorum* intervallis præcipuè in usum revocanda sunt.

Mediocritas ea in cibo observanda est, ut neque pius alimenti ingeratur, quàm ventriculus concoquere valeat, neque è contra nimia abstinentia, partes ea proportione alimenti defraudentur, quæ earundem robur & vigorem sustinere potis est. Quoad qualitatem autem ciborum, ægri palato consulendum est, & unica ciborum specie singulis pastibus vescatur, de cæteris, dempta carne, pro libitu comedat, modo nec acria, nec sale condita sint, nec aromatis. Prandere tantum expedit, loco autem cœnæ indulgeat sibi haustum cerevisiæ alicujus tenuioris, quo calculi concretio impediatur.

Liquores optimi sunt, qui neque ad vini generositatem ascendunt, nec ad aquæ debilitatem, ne frigore suo lædant ventriculum, deprimuntur. Hujusmo-

di est *Cerevisia tenuis Londinensis*, aut multa aqua cum pauco vino permixta, aqua autem pura & cruda periculosa est; cum autem universa ferè corporis substantia in podagram degeneraverit, à liquore quocunque fermento quantumvis levi,& tenui abstineat,& utatur *Decocto Diætetico ex Sarsa, in remediorum formulis descriptô*,ubi primum à paroxysmo convaluerit, per reliquum vitæ cursum.

Sin autem æger à longo, & nimio liquorum inebriantium usu, vel ab ætate provectiore, vel denique præ nimia debilitate, cibos absque vino nequeat concoquere, in pastibus haustum vini Hispanici sibi indulgeat, *Apozema Diæteticum* abdicans.

Æger, maximè hyemis tempore, maturè lectum petat, diluculo exurgat,animus sit tranquillus, nec nimis intentus studiis, & rebus seriis, cæteris verò omnibus, exercitatio corporis quotidiana, facilè palmam præripit, quæ moderata sit, & perseverans, nullo autem modo justo vehementior; quoad exercitii genus, quoties nec grandior ætas, nec calculus intercedant, reliquis præferenda est equitatio constans, ac assidua aëre salubri, aut vectio in curru.

Veneris lenociniis ne indulgeat. Remedia externa nulla adhibenda.

Quamvis nihil magni in paroxysmo tentandum sit, conducet tamen fortasse per aliquot dies, ubi primum à morbo corripitur, à carnibus abstinere, jusculo uti avenaceo, aut alio pari alimento; sin autem spiritus animales ataxiam concipere apti sunt, non expedit à carnibus abstinere diutius quàm ventriculus earum usum aversetur, ne quid autem vel in quantitate, vel in qualitate ciborum aut potûs peccet.

Symptomatibus iis occurrendum est, à quibus æger in paroxysmo de vita periclitatur, horum maximè familiare est, ventriculi languor, cum ventris torminibus, tanquam à flatu, hoc in casu, nihil æquè votis respondet, ac vini Canarensis haustulus subinde deglutitus, exercitio utatur æger, sin autem symptoma, inducias haud ferens, mortem minitetur, modo caput malum non impetat, ad *Laudan.* statim confugiendum, *viz.gutt.xx.* in haustulo *Aq. Epidem.* & in lecto ad quietem se componat; hac ipsa methodo se ab imminenti morte liberavit Autor clarissimus, ubi ex errore aliquo, circa res sex non-naturales,in ingentem ventriculi ægritudinem incidit, cum vomituritione, aliquali ventris dolore; artus interim, ex retrocessione materiæ Podagricæ,doloris erant expertes, ac ad motum plus solito habiles; Congium nempe unum liquoris possetici, vel cerevisiæ tenuis devorabat, & quam primum totum per vomitum rejecerit, Vini Canar. haustulum, cui instillatæ fuerint *Laudan. liq. gutt. xviij.* sumebat. Quod si huic remedio symptoma non cedat, sudor provocetur, methodo & medicamentis huic usui dicatis ad biduum, triduumve,mane & vesperi per duas tresve horas continuas.

Si autem metastasis fuerit materiæ peccantis in Pulmonum lobos, liberatis artubus à dolore, & tumore, tractandum est hoc symptoma, pari modo ac Peripneumonia absoluta, venæ sectione scilicet repetita, diæta, & remediis refrigerantibus, & incrassantibus,purgandus est insuper æger, inter venæ sectiones, potionibus lenientibus, sudoris autem provocatio obest.

FINIS.

INDEX

Morborum quorum Curatio in Processf. Integr. &c. habetur.

A.
De Abortu Præcavendo Pag. 514
Ambustis 523
Angina 500
Apoplexia 507
Asthmate. 525
C.
Canis rabidi morsu 524
Chlorosi 522
Cholera Morbo 511
Chorea sancti Viti, 506
Colica biliosa 510
Colica Hysterica, 513
Colica Pictonum, 512
Contusionibus 524
D.
Diabete 520
Diarrhœa 509
Dysenteria ibid.
E.
Epilepsia Puerorum 520
F.
Febre Stationaria, 491
Febre Constitutionum variarum, 488
Febribus à dentitione ortis 521
Febre depuratoria, 487
Febre Erysipelatosa, 499
Febre Hectica Infantum 521
Febre Intermitt. 488
Febre Pestilentiali, ibid.
Febre Scarlatina, 492
Fluore albo. 519
Furfure sive Porrigine capitis. 524
G.
Gonorrhœa virulenta. 517
H.
Hœmoptoë 523
Hæmorrhagia narium 522
Hæmorrhoidum dolore 520
Hæmorrhoidum fluxu immodico. ibid.
Hydrope 515
Hypochondriaca affectione 490
Hysterica Passione, ibid.
I.
Ictero 523
Iliaca Passione. 512
L.
Lochiorum fluxu immodico 514
Lochiorum suppressione 515
Lue Venerea 518
M.
Mania communi, 523
Mensium fluxu immodico 512
Mensium suppressione 522
Mictu Sanguineo à Renum calcul. 508
Morbillis 501
N.
Nephritico Paroxysmo 508
O.
Ophthalmia 507

P.

Paralysi 525
Peripneumonia notha, 492
Phthisi 525
Pleuritide 492
Pruritu ferino 500
Punctura tendinis 523
Podagra 529

R.

Rachitide 521
Rheumatismo 498
Remediorum formulæ 488

S.

Scorbuto 526

T.

Tussi 525
Tenesmo 509
Tussi Puerorum convulsiva 522
Tabis Descriptio & cura. 527

V.

Variolis 502
Ulcere Vesicæ 524
Vomitu sanguinis, 523
Uteri procidentia, 508

INDEX

RERUM ET VERBORUM TOTIUS OPERIS COPIOSISSIMUS.

A.

ABdominis Tumor *in Hydropica, ex tumultu à Catharticis excitato, novum aquarum proventum simulans.* 342. Diacodii Syrupo *integrè repellitur.* ibid.

—— *Infantum, circa Lienem præcipuè, Febribus Intermitt. Autumn. diuturnioribus eos discruciantibus enatus,* primarium est indicium *eas abituras; neque hæ prius discedere solent.* 60.

—— —— *pro varia Febrium Constitutione* varius *est, jam* schirrositatem, *jam* flatuositatem *tantum, æmulans.* ibidem.

Abortus *remediis iisdem, quibus Mensium immodicus fluxus sistitur, præcavetur; Catharticis & succis Herb. omissis.* 283. 514.

Abscessus. *vid.* Apostema.

Acu-punctura *in Hydrope, non minori, quàm Vesicatorii adplicatio, periculo vacat.* 346.

Acuti Morbi, *vid.* Morbi Acuti.

Adfectio Hypochondriaca, *vid.* Hypochondriaca Adfectio.

— Hysterica *vel* Adfectus Hysterici, *vid.* Hysterica Adfectio.

Adfectus Comatosi, *vid.* Comatosi Adfectus.

— nervosi *V. S. & Purgationibus repetitis sæpe indigent; uti in* Chorea Sancti Viti. 360.

— plurimi *Scorbuti nomine insigniuntur, qui sæpe* vel *effecta morborum* Fientium, *h. e. qui nullum adhuc certum induerunt typum;* vel *infelices* reliquiæ *morbi, non perfectè curati, tantummodo sunt.* 172. *Quod argumentis ex Arthritide incipiente, Podagra, Hydrope, evincitur* 172. 173. confer. itidem. 38. *ad* 39.

Adfectuum plurimorum *Curatio, non caussarum, sed veræ atque expertæ Methodi, cognitione absolvitur.* 66.

Adolescentes *à Variolis plus periclitantur, quàm* Fœminæ *vel* impubes. 234.

Adolescentium *juxta cubantium calor, debilibus corporibus, proficuus admodum.* 39.

Adpetitionibus ægrorum, *in Morbis plus, sæpe, dandum, quàm artis regulis.* 241. 242. *Exempl. hujus,* 241. *ad* 242.

Adpetitus prostratus *ex humorum depravatione.* 266.

Adstringentia, *in Cholera, tuta non sunt, in initio.* 107.

— *in Gonorrhœa virulenta scroti tumorem producunt; Luem veram,*

& alia mala, inducunt. 211. 207.

Adulti, *in Variolis Confluentibus*, Salivatione *vexantur fere certo; & semel tantum omissam vidit Auctor.* 83. *In Variol. Discretis, prodituris,* ad Sudores *proni, quam maximè sunt, non verò infantes.* 79. 80. 84.

Ægri periculo pleni, *respectu curationis modi, si inter primos occurrant, in Epidemica nova Constitutione, donec Morbi genium cognitum sit.* 22.

— *à Peste convalescentes, postea sanissimi, nec aliis Adfectibus, uti post alios Morbos contingit, obnoxii sunt.* 67.

Ægritudines *ab omni ævo cur terris incubuerint.* 6.

Ægritudo vehementior *in Variolis, ipsas Confluentes fore prædicat.* 243.

Aër *occulta quadam crasi, seu inexplicabili conditione, variis temporibus, varios Epidemicos Morbos producit.* 21. 64. 117. 354. *Exemplo sunt Variolæ ac in primis Pestis.* 64. *Hancque* Aëris Dispositionem, *quidquid Philosophantium turba nugetur, planè ignoramus.* ibid.

— *Effluviis terrenis inquinatus, Epidemicorum Morborum caussa producens, & propagans aliquamdiu, considerandus.* 22. 146. 149. 354.

— *ad hoc illudve tempus particulis scatet, Humani corporis, ut & aliquando Brutorum, Oeconomiæ adversantibus; quod an fiat, quoniam Terræ viscera varias Mutationes subeant, unde Vapores exhalantes aërem inquinant;* vel *quoniam Atmosphæra inficitur ab alteratione ex Corporum Cœlestium quorumdam Conjunctione; idem erit, saltem inde Morbi producuntur Epidemici dicti, istius generis, ac illa μίασματα inducere valent.* 315.

— Pestilentialis *utut sit, tamen per se solus non videtur aptus Pestis suscitandæ.* 65.

—— *ita per terræ quemdam tractum, tum laborantium, tum cadaverum, halitibus ita contaminari potest, ut ipsum remotum à Peste correptis, absque fomite vel personali consortio, modo corpus ad adflatum excipiendum paratum habeat, inferre valeat.* 64.

— Pestilentialis Constitutionis, *Dei bonitate, rarius occurrit, quàm ille, qui aliis Epidemicis Morbis, minus exitialibus, suscitandis inservit.* ibidem.

— contemperatus, *in* Variolis, *plus quàm V. S. impetum Morbi cohibet.* 238.

— frigidior, *in* Variolis, *admittendus, qualis intelligendus? illoque modo plures à morte sunt liberati.* 95. 96. *Ubi* Phrenitis, *hic, ex defectu faciei intumescentiæ, adest, quantæ tum necessitatis ille sit, docent ægri, qui Nutricum curam fefellere, & aëri semet exposuere, felici eventu.* 96.

—— *post* Corticis Peruviani *usum vitandus, donec vires restauratæ fuerint.* 191.

— liberior, *in* Variolis, *quantum refocillet ægros.* 241. *Et in hoc casu, per Pulmones reciprocatus, plus facit ad sanguinem contemperandum, quàm alia quæcumque.* 244.

——— *nimis in* Febre Scarlatina *vitandus.* 162.

— manifesta quadam Crasi *Tussim, seu novum Epidemicum Morbum, An.* 1679. *sub fine, infert.* 194.

—— *pro* Podagricis, *in quo se exerceant*, rusticanus *quare* urbano, *præferendus*. 324.

Aëri libero, *in* Variolis, *quandonam exponendus æger* 237.

—— Constitutio *vid.* Constitutio Aëris.

Aëris mutatio *in* Febre Quartana *post illud tempus, quod sanguis ad suam despumationem perficiendum exigit, tantummodo convenit, nec prius; & quare*. 57. *In* Hydrope *quando requiratur*. 342.

—— particulæ *cum humoribus nostris non convenientes, nudoque sanguini admistæ*, unam, Morbos producentium, Causarum universalium Classem *constituunt*. 19.

—— Qualitates manifestæ *seu* sensibiles, *uti & Res* 6. *N. N. corpora nostra, ad hujus illiusve Morbi Epidemici generationem magis minusve disponunt*. 22. 23. confer. 160.

—— —— Febres, *quæ in qualibet Constitutione se exserunt, quidem, non verò illas quæ Constitutioni cuidam propriæ ac peculiares sunt producũt*. 22.

—— Qualitates manifestæ *Constitutioni cuilibet generali, tantam vim imprimere non valent, ut Epidemicorum, qui ad eam referuntur*, caussæ Productivæ *sint; verum illos tantum intromittere vel excludere possunt, hocce vel illo tempore, sub eadem Constitutione, prout illis plus vel minus favent, illis temporibus, Qualitates manifestæ*. 117. confer. 22. *Hinc sese Morbi hi exserere solent ea tempestate, ad quam sensibiles illæ Qualitates eos destinaverunt*. 117.

—— occultæ *Epidemicis plus favẽt*, quàm manifestæ. 184. *Nonnulli tamen horum quoad Symptomata à manifestis pendent*. ibid.

—— Temperies *Epidemicos aliquando elicit, ut citius invadant; & è contra*. 23.

—— —— *quo uberiore, vel parciore, adparatu, ad* Febres Intermittẽtes *producendas donata, eo maturius, vel tardius, ipsæ inducunt*. 48. & 49.

Æstas *Morbos Chronicos minus progignit, quàm Hyems*. 316.

Æstate *Podagræ irregularis Paroxysmus paulo mitior est*. 305.

Æstuatio *in Febribus Continuis quomodo dirigenda*. 31.

Ætas *hominis unius Experimentis supra Morbos instituendis par non est*. 21.

Alexipharmaca *pleraque calida sunt*. 68.

—— quælibet, *forte, materiam Morbi per sudores evacuando potius, quàm* specifica *quadam virtute, ægrotantibus succurrunt*. ibid.

—— —— in Peste, *calidiora quamvis, prosunt per accidens, quatenus nempe* Diaphoretica *simul sunt*. ibid. *Eorum verò vis occultæ specificæ indoli, tamquam antipestilentiali, non referri debet*. ibid.

—— —— Antivenerea *ut Mercurius, & Sarsaparilla, evacuando forte potius, quàm specifica virtute agunt*. ibid.

Alexiterium Pestis proprium, *in Naturæ sinu, abditum adhuc delitescit*. 69.

Allium *in Hydrope incipiente solum, evacuantibus missis, hunc Morbum aliquando depulit*. 345. Pedibus *adplicitum omnium optimè revellit; hinc Adultis* Variol. Confl. *laborantibus adplicatur*. 250.

Alvi profluvium, & Vomitus, *sudoribus, in Peste curantur*. 75.

Alvus,

Alvus, *in Variolis Discretis, toto morbo fere constipata.* 81.

Ambustio *Spiritu Vini omnium optimè curatur, si lintea eo madida adplicantur, & aliquandiu retineantur.* 169. 523.

Amentia, *sive Mania, post* Febres Intermitt. Antumn. 60.

Anatomiæ, *quænam notitia Medico necessaria.* 338.

Anethi *semen* specificum *habetur in Singultu, sed non semper juvat.* 43.

Angina *quibusnā cum Symptomatibus invadat, & progrediatur.* 176. 500. Tempore *quolibet, eo tamen, quod ver atque æstatem interjacet maximè adgreditur,* 176. 500. *Unde hoc.* 177. *A* calore, *intensum* frigus *subito excipiente, plerumque oritur.* 22. Juvenes & Sanguineos *sed præcipuè* rufos, *adficit.* 176. Periculo *plenus Morbus, sæpe brevi suffocans.* ibid.

—— *qua Methodo curetur.* 177.

—— Symptomatica *eodem Methodo qua* Febris, *cujus Symptoma est, curari debet: quod probe notandum.* ib.

in Angina *Febris pro Morbo primario habenda; & reliqui adfectus, à quibus nomen mutuatur Morbus, tanquam Symptomata, quæ à materia febrili, à modo criseos, à parte in quam ruit, pendent, considerandi.* 159.

—— —— Gargarismata *non, ut vulgo solet, usurpāda; sed sine agitatione in ore detinenda, donec incalescant.* 177. *Partes inflammatæ* Melle Rosar. cum Sp. Sulph. *tangantur.* ibid.

—— —— V.S. *fortis in brachio, tum in ranulis, instituenda.* ibid. *Et si Febris ac dolor inde minuuntur,* Cathartic. lenitivum *perutile.* ibid. *Hisce non minutis,* V. S. *iteranda in brachio,* Catharsi *in diem posterum rejecta.* ibid. *Et si Morbus post* V.S. & Catharsin *non cedit, quod oppido rarum, quid agendum.* ibid. 501.

Anginæ Epidemiæ. 160.

—— *verno tempore An.* 1665. *Londini, post hyemem frigidum, & siccum gelu, grassantur.* 62.

—— Pleuritides, *aliæque* inflammati Sanguinis adfectiones, *per aliquot septimanas, Pestis Londinensis exortum antecesserunt.* 67.

Aniculæ *Medicorum Simiæ, stolidæ, ac infelices.* 95.

Anima *Mundi Philosophorum.* 77.

Animi commotio *Apoplexiæ speciem, in Puerperis Hystericis, sæpe excitat.* 257.

—— compages *magis delicata, quàm corporis structura.* 265. *Qualis ab Auctore concipiatur.* ibid.

—— Pathemata *Spirituum systasin solvunt.* 322.

—— —— *in Hypochondriaca seu Hysterica adfectione,* atrociora. 259. *ad* 260.

—— —— *in Podagra sunt vitanda.* 322. *ad* 323.

—— Robur, *unde.* 265.

—— & Corporis *motus violentiores* Adfectum Hystericum *excitare valent.* 133.

Animus *in* Hystericis & Hypochondriacis *quomodo sit constitutus.* 259. *ad* 260. *In* Podagra *inveterata, contagio tandem etiam ita adflatur, ut rectius Iracundiæ, quàm Podagræ, Paroxysmus dici queat.* 307.

Annorum Constitutiones *vid.* Constitutiones.

Annus, *quo Pestis Londini grassabatur, cæteroquin salubris, & mitissimus fuit.* 67.

Ano-

Anodyna *vid.* Paregorica.
'Ανοgεξία *ex Humoribus depravatis.* 266.
Anthraces, *in Peste, adustam faciem, pyrotici actualis impressioni non absimilem, habent.* 67.
Antidotalia calida *Pestem potius invitant, ut Vinum ipsum liberalius adsumtum, quàm arcent.* 68.
Antimonialia Emetica *Puerulis, infra adolescentiam constitutis, numquam tuto exhibentur.* 33. *Neque tuto umquam præbentur, nisi copiosè diluantur.* 32.
Antiscorbutica *Hydropem, ex Febre Intermitt. Autumn. natam, expellentia.* 59. & 495.
Antivenerea Alexipharmaca *vid.* Alexipharm. Antivenerea.
Aphorismus *Hippocratis* 22. §. 1. *tam in Sudoribus provocandis, quàm in subducenda alvo, locum habet.* 312. *Imo non tam Catharsin quàm Diaphoresin spectat.* 369.
Aphthæ, *Dysenteriis recedentibus supervenientes, unde nascantur.* 116. *ad* 117.
— *in Dysenteria, à Cathartico & aliis neglectis, mortem denunciantes.* 109. *ad* 110.
— *in Febre Dysenterica unde nascebantur.* 117.
— — — *An.* 1669. *ubi hæc recedebat, erant frequẽtiores quàm in Febre ulla nota; & quare,* 116. *ad* 117.
— *in Febre Epidemia nova, A.* 1685. *recidivam Febrim inducunt, quæ Symptomatica tantum est.* 357.
— *Cortice Peruviano quandonam sanentur.* 358.
Apoplexia *qualis sit Morbus.* 597. *Quomodo tractanda, tum in Paroxysmo, tum extra eundem.* 507.
— *Febribus Intermitt. An.* 1678. *Juperveniens, erat* Febris *ipsa, caput impetens.* 191. *Signa unde hoc constabat.* ibid. *Sed* Cortice Peruviano *curabatur.* 192.
— vulgaris *caussam non habet eamdem, quam* Hystericarum *Apoplexia.* 257.
— *in* Podagrico *paroxysmo,* sudoriferis *exhibitis, cur nascatur.* 311.
Apostema *talis Naturæ Machina in carnibus, qualis Febris in humoribus.* 100. *sive, Naturæ est Methodus, qua partes firmas ab extraneis liberat, quemadmodum Febris materiam peccantem ex Sanguine amolitur.* 236.
Apostemata *quomodo Febrem, resorpto pure, excitent.* ibid.
— *ad Pestis veræ curationem, nondum excitari à nobis possunt; neque tuto per Cardiaca hoc tentaretur, licet ea sola, forte, hoc efficerent.* 69.
— *in Peste ubi ad maturitatem perveniunt, licet Pestilentialem Morbum tollere possint, incertam ac fallacem tamen constituunt curationem.* ibid. 77.
Apozema *aperiens & Antiscorbuticum.* 488.
— *pectorale in* Morbillis *ad Tussim* 121. *In* Pleuritide. 165.
— *purgans post Febres Interm. Autum. propinandum,* Hydropem *ex iis natam sæpe tollens.* 58.
Aqua *pura, & cruda, ni ab ineunte ætate adsumatur, nocua.* 320.
— *si potatur in iis, qui spirituosis liquoribus diu adsueti fuere, Hydropem parit.* 334.
— *Podagricis, pura & cruda periculosa.* 320. *frigida ab Auctore Podagrico imprudenter potata, Diarrhœam excitavit, quod materia in*

Artus non eliminabatur; quam Sudoribus curavit. 328.
—— *pura* Oleo *præfertur ab Auctore, ad dilutionem veneni, ex Mercur. Jubl. corrosivo, adsumti.* 200.
—— *Menthæ in Vomitu egregiè confert.* 45. *In* Ileo *vero.* ibid.
—— Mirabilis, *in Colica biliosa, quandonam conducat.* 131.
—— *Rosarum capiti adplicata vigiliis medetur.* 41.
—— stillatitia composita *Antiscorbutica.* 174. 527.
—— —— —— *ad Podagram.* 314.
—— —— —— *in Rheumatismo Scorbutico.* 174.
Aquæ Bathonienses *in Hysterica Adf. si Tunbrigienses non juvant, adeundæ.* 272. *Qua methodo sumendæ, & quamdiu.* ibid.
—— Cardiacæ *temperatæ.* 112.
—— Chalybeatæ, *vid.* Aquæ Minerales.
—— —— *in Calculo Renum, sæpe mortē accerserunt.* 443.
—— Epidemicæ, *in Colica biliosa, quando conveniant.* 131.
—— Ferreæ, *vid.* Aquæ Minerales.
Aquæ Hydropicorum, *maxima celeritate, quam ægri vires ferre queant, h. e. singulis diebus, expurgentur, & quas ob caussas.* 336. *Nonnumquam verò dies unus aut alter intercalari potest.* ibid. 337.
—— —— *Vomitione per Crocum Metallorum, ex abdominis cavitate, per sedem, & per os, potenter evacuantur.* 341.
—— *in Hydrope, Vomitorii ope, non ita promptè expelluntur, ubi levis Abdominis tumor adest, quam ubi ingens aquarum copia adgesta fuerit.* 342. *ad* 343.
—— —— *quomodo ex Abdominis cavo in Intestina transeant.* 338.
—— *in Hydropica, diebus à Purgationibus liberis, per sedem copiosè excernebantur, & sub finem per Urinas etiam.* 341.
Aquæ Minerales *Ferri Mineræ sunt participes.* 268. *Nihil sunt quā simplices aquæ, virtute Mineræ, per quam transeunt imprægnatæ; quod, Clavos, ex calceis Equorum, aquæ communi injiciendo imitari possumus.* 272.
—— —— artificiales *quomodo ex clavis fiant.* ibid.
—— —— —— & Naturales, *diversos effectus non edunt.* ibid. *Diureticæ sunt & aliquando Ventrem movent.* ibid.
—— —— *quare ipso Chalybe potentins agant.* ibid. *Viam sibimet ipsis sæpe præcludunt, spiritus exagitando, turbandoque.* ibid.
—— —— *ubi sumuntur, si aliquod Symptoma, Morbo proprium, superveniat, & transitum Aquarum impediat, ab iis per diem unum, alterumve, abstinendum, donec transierint.* ib.
—— —— *sine Purgantibus intercalatis efficaciores multo, quàm si interim exhibeantur hæcce,* 268. confer. 272.
—— —— *in Calculosis, ubi tantum lapilli in Renibus hærent, omni æstate liberaliter epotæ, præstantissimum ad eos exturbandos, horumque incrementum impediendum, medium est,* 446. 509. *Quid agendum ubi hæ non prostant.* 441.
—— —— *non usurpandæ, nisi prius notum fuerit Calculum majorem non esse, quàm ut per Ureteres transire queat; cum aliàs multum noceant.* 446. 447. 509.

pur-

—— —— *purgantibus admistis, in Calculosis, quomodo noceant, si Calculus major, quàm ut ex Renum pelvi ejici queat.* 446.
—— —— *in Diarrhœa, Ventris Torminibus, Vomituritione, à Febre oriundis, perniciosæ sunt.* 364.
—— —— *in Erysipelatosæ Eruptionis specie.* 176.
—— —— *in Gonorrhœa virulenta quare noceant,* & Scroti tumorem, *ut &* Caruncnlas, *producant.* 210.
—— —— *in Hysterica Adf. ubi Chalybs non juvat.* 272.
—— —— *Podagricis quandonam malè cedant.* 447.
—— *Sulphureæ calidæ uti Bathonienses, in Hysterica Adf. ubi Tunbrigienses non juvant, adeundæ.* 272.
—— *Tunbrigienses ad Hystericam Adf. si Chalybs non juvat.* 410. *ad Icterum pertinacissimum.* 134.
Ardor *Urinæ in Gonorrhœa virul. qualis.* 206.
Arenulæ *Nephritidem ubi caussant, quid agendum.* 278. *ad* 284.
Argentum vivum, & Globuli, *plus mali, quàm boni, præstant, in Ileo vero.* 45.
Argumenta *Pestem inflammatorium esse morbum quæ persuadent.* 67.
Aristoteles *Melancholicos ingenio cæteris præstare adserit.* 260.
Aromata *in Podagra quare vitanda.* 318.
Aromatica, *si eorum species quædam misceantur, quasi* aliquid tertium *gignunt; quod in ita conjunctis majorum est virium in pari quantitate, quàm in eorum quolibet.* 313. *ad* 314.
Ars Medica *haud rectius, quàm ab ipsius Artis exercitio, atque usu, perdiscenda.* 3.
—— —— *duobus mediis ulterius provehi pototest, tum Ope* Historiæ Morborum *exquisitæ, tum* Methodi medendi fixæ ac consummatæ. 6. Hæc vide 7. & 10.
—— —— *si illa Methodo semper traderetur, ut Indicationes ex Historia Morbi, seu Morborum Phænomenis, observando elicerentur, hocque Experientia firmaretur,* non vilesceret, *quin potius illustraretur; &* difficilior reddita, nonnisi sapientes & peritos admitteret, *atque rudi vulgo de uno aliove Morbo forte tantum constaret; nam uti major subtilitas in Naturæ operationibus, quàm in alia arte, sic Ars Medica quàm Natura præciperet, ingenium vulgi longius superaret, quàm ea, quæ à Philosophia docetur.* 196.
—— —— *Febrium Curationem per Diaphoresin imitari nequit: quia nescit quomodo materies ad exitum præparanda; istius præparationis nulla habet indicia; & deinde ignorat quantum temporis in sudore persistendum.* 370.
Arthritis *sæpe habetur, quod verus* Rheumatismus *est, quamvis essentialiter differant; sed fit quando hicce à Febre sejungitur.* 170.
—— *&* Pestis *nec non plerique* alii Morbi, *Naturæ Medicatricis instrumenta sunt.* 20.
—— *Scorbutum quandonam mentiatur.* 172.
In Arthritide *ubi exigua Malignitatis suspicio, haud minus ac* in Peste, *materiæ morbificæ recursus fatum accersit.* 70.
Articuli digitorum *& Ligamenta in* Podagra *irregulari quomodo adficiantur.* 305.

—— —— in Rheumatiſmo ſæpe invertuntur, ceſſante jam dolore. 170.

Artus in Podagræ irregulari Paroxyſmorum intervallis quomodo ſe habeant. 305.

Artuum, in Podagra, impotentia ad motum præcavetur vectione in curru, ipſo Paroxyſmi tempore. 326.

—— dolor, in Variolis, ingens ac ſi ex Rheumatiſmo, Confluentes eas fore prædicat. 243. ad 244.

Aſcites verus, pro deplorato habitus, æquè certo, ac alii permulti, qui non ita funeſti vulgo æſtimantur, ſubjugatur, modo viſcera non ſint corrupta. 346.

—— inveteratus, quomodo partes corrumpat, & inſanabilis fiat. ibid. Attamen curationem Medicus adgredi debet, quia ignorat, quantum noxæ viſceribus illatum. ibid.

Aſthma inveteratum, & derepente recedens, in viris habitus plenioris, tumorem Surarum excitat, Hydropicorum æmulum, ad mortem uſque comitantem. 333.

—— quomodo curandum. 525.

—— ſiccum Febrim non habet, unde à Peripneumonia notha, diſtinguitur. 169.

Ἀταξία Hyſtericorum malorum cauſſa. 133.

—— Spirituum Materiam viridem, bilioſam, ἄνω καὶ κάτω plerumque ſemper exprimit; ſive ipſa fuerit à Convulſionibus, ſive ab Hyſterica adfectione; ſive à motus Maris in nave; ſive à Purgantibus, vel Vomitoriis, excitata. 262.

—— —— Hypochondriacæ ſeu Hyſtericæ Adfectionis προηγουμένα ſeu efficiens cauſſa interna videtur; cujus origo, ſeu antecedens cauſſa, eſt debilior illorum craſis, qua faſile diſſipantur aut perturbantur. 261. 265. Hinc non videtur Hyſterica Adfect. Morbus à depravatis humoribus pendens, licet ille ipſos inficere valeat. 265. Quod utrumque Adſertum pluribus Argumentis firmatur. 261. ad 266.

—— —— humores putridos, in Hyſterica Adfect. diuturniore, quomodo gignat. 265. ad 266. Et quinam exinde Morbi. 265.

—— —— Hypochondriacorum, & Hyſtericarum, Symptomata, ut Uteri ſtrangulatum, quomodo producat. 261. ad 265.

—— —— Dolores producens, in Hyſterica & Hypochondr. Adf. comparatur actioni vitri Incenſorii. 263.

Auctor ſapere non audet ultra quam res ipſa loquitur. 146.

—— errores ſuos, ſolito ſuo candore, ab Amicis, annoſa & repetita experientia melius edoctis, reprehenſos cupit. 351. ad 352.

—— an alii eadem cum ipſo adſerant, non ita quærit, quam, utrum ea quæ tradit, cum veritate conſentiant. 301.

—— quid de Operum ſuorum repetita lectione promittat. 347.

—— in Acutorum Morborum Hiſtoria tradenda, non tam metamfigere, quàm aliis animum addere tentat. 16. Tractatum de Morbis Acutis edendo, viam præmonſtraſſe exiſtimat, qua Viri docti Morborum Hiſtoriam, & Curationem poſſint inveſtigare. 203. Objectioni reſpondet, quam contra ſuam de Morbis Acutis doctrinam, quod Malignitati, quæ pluribus horum Mor-

Morborum adhæret, non satis adversetur, *fieri posse prævidet.* 154. *ad* 156. *Veterum & Recentiorum de* Malignitate *Opinionem non rejicit, sed suam de ea sententiam exponit.* 154. *ad* 156.

— Chronicorum Morborum *Historiam promittit.* 204. *Temeritatis, quod tanta Laudani copia in* Cholera *exhibuerit, non est incusandus.* 185.

— Epidemicarum Constitutionū *vicissitudinis caussas, ex Aëris manifestis qualitatibus nondum expiscari potuit.* 22. *Quoties* Epidemica Constitutio *nova ingruit, anceps hæret, qua nempe via insistet, ut ægris subveniat; unde* unus, *aut* alter, *eorum in principio vita periclitatur.* ibid. *Dum* Epidemicorum Morborum *Observationes aliquot Annorum succedentium, ita tradit, qualem* finem *habuerit.* 27. *Cum de Morbis* Epidemicis *Constitut.* 1676. *ad* 1680. *scriberet; jam per triginta Annos circiter Podagra, & diu Calculo, triginta multatus fuerat.* 182. *Et* Morbos Epidemicos *An.* 1677. *non describit, quia eo tempore Mictu sanguineo, dein Podagra sævissima, per tres menses, cruciatus fuit.* 185.

— *in* Febribus *ejusque Symptomatis describendis, adeo sincerus, ut nullas* Opiniones, *nullaque cerebri* figmenta, *orbi vendere cupiat.* 179. *Veniam rogat, quod in eruenda certiore Methodo, ad* Febres *ejusque Symptomata, debellandas, spretis aliorum judiciis, suo magis confisus, in semitas, nullo antea pede calcatas, ingressus fuerit, &* rebus novis studuerit. 179. *Integritate solita* fatetur, *se non semel in* Febribus *ubi de natura earum nondum constaret, & sibi & ægris* nihil agendo, *optimè consuluisse; dum interim invigilans percepisset vel Febrem evanuisse, vel ad Typum redactam fuisse, unde cognosceretur.* 158. *De Curatione* Febrium Intermittentium *adhucdum ignota conqueritur.* 53. *Seriò monet, de perquirendis mediis,* Febres Intermittent. Autumn. *citius, quàm solet, debellantibus.* 57. *Cuidam novæ* Febri, Pestilentiali *quasi dein repertæ, &* Pestem Lond. ipsam prægressæ, *Methodum diversam ab ea, quam hactenus cum successu, in hujusmodi fere Febribus, usurpaverat, adaptare cogitur.* 73. *Interturbatur ægrorum damno, præ adstantium protervia, ne tam liberaliter V. S. instituat, in* Febre Pestilentiali, *Pestem Lond. insecuta.* 74. *Hinc in* Febre Pestilentiali *illa de modo curandi, à V. S. diverso, cogitat.* ibid. *ad* 75. *Et Curationem hujus* Febris Pestilentialis, *aliam, quam per V. S. frequentiorem, invenit.* 75. *Hujusque inventæ Methodi successus.* ibid. *ad* 76.

— *in* Hydropicis *curandis, initio suæ Praxeos, decipitur, usu* Syrupi Spinæ Cervinæ, *quod hujus ope curata Hydropica, quæ facile purgabatur, existimarit omnem Hydropem isto Syrupo curari posse.* 336.

— *in* Hystericæ Adfectionis *Historia tradenda, illud facit juxta vera Naturæ Phænomena, & propriam Experientiam.* 256.

— *ad* Medicam artem, *de ea ne vel somnians, quomodo Celeberr.* Th. Co-

xe *M. D. hortatu, seriò se adcinxerit.* 2. *ad* 3. *Quare se ad* Artem Medicam *nondum pervenisse putat.* 325. *Qua ratione* Medendi Scientia *ulterius promoveri queat, Tract. de Morbis Acutis, post diuturnas meditationes, & fidam plurium Annor. Observationem in medium proferre decrevit.* 6. *ad* 7. *Perpulchrè de* Medicorum in Morbis curandis nimia festinatione *ratiocinatur.* 141.

— Medicamenta *in Hydrope simplicia, & inartificialia, quod tradat, arguentes redarguit.* 346. *ad* 347.

— *de* Mictu Sanguineo *à Calculo renibus impacto, tum de* Podagra, *quæ mala in semetipso expertus, miseratione erga sodales commotus, tãtum scribit.* 442. 445.

— *in* Peste & Pestilentiali Febre *describendis, veniam rogat, quoad* Dogmata Theoretica, *naturam Morbi quæ respiciunt: verum quoad* Praxin *adserit, se omni fide, ea tantum proposuisse, quæ* exploratissima *habebat; & ægros suos ita tractasse,* ac ipsemet tractari cuperet, *si hocce morbo ægrotaret.* 77. *Difficultates, in* Peste *curanda,* sudoriferorum *effectu, subortas* (72.) *sua Methodo curativa solvit.* 73. *Historiam* Pestis *tradit, quia Medici alii, qui toto tempore adfuerunt, de ea nihil, publici juris fecerunt.* 68. Fugientium *turbis,* Pestis *metu, amicorum suasu, se adjungit.* 74. *Tempore* Pestis Lond. *maxima parte, complurium milliarium intervallo ab Urbe semotus fuit.* 68. 74.

— *in* Pleuritide, *Curationem frustra tentat, per aliam præstantiorem viam, quàm per* V.S. 167.

— Podagræ *An.* 1660. *immaniore quàm ante, Paroxysmo, adficitur; quem & Calculus Renum & Mictus Sanguineus insecuti.* 442. *De Podagra Tractatum edens, jam, per triginta quatuor Annos, ab ea vexatus fuerat.* 302. *Et calamum regere impos adjuvatur, à* Joh. Drake. 301. *Podagricus in semet ipso* Diarrhœam, *ex materia morbi in artus non eliminata, sed retropulsa, propter Aquæ frigidæ imprudentem usum, enatam,* Sudoribus, *ubi nec exercitiis, nec Laudano, neque Cardiacis, vel nec adstringentibus cederet, curavit.* 328. Sententiam *suam revocat, sc.* Podagra adfectis Purgantia minimè conducere. 444.

— Rheumatismi *Curationem, tempore aliter edoctus, in quibusdam emendat.* 200. Rheumatismi Scorbutici *Curationem cum publici juris facit,* privato suo commodo publicum præfert. 173.

— *ad* Variolis *decumbentes, ne amplius accerseretur, cur exoptabat.* 241. *Cujusnam essentiæ Morbus sint* Variolæ, *ignorat cum aliis.* 86. *Quod in* Variolis curandis Methodum *novam induxerit, eo magis erit excusandus, quòd hæc Recentiorum tantum Curationibus, cum Hippocrati ac Galeno ignotus Morbus fuerit, adversetur.* 149. *Qualem de sua,* Variolis *Discretis & lenibus, medendi Methodo fidem habeat.* 92. *Integerrimus in exponenda Methodo* Variolarum *curandarum.* 240. *In sua* Variolas *curandi Methodo, non phantasiæ, sed Phænomenis practicis litat,* 254. *ad* 255. *Quare non definiat, an Salivatio ac Diarrhœa, in* Variolis Confluentibus, *ideo à Natura fuerint substitutæ, quod parvum*

hocce pustularum genus materiem Morbi non ita exterminare queat, ac majores Pustulæ, in Discretis, faciunt. 83. *Venæ sectionem negligit in* Variolis. 148. *De* Variolis *An.* 1680. *scribit ideo, ut, quæ olim deficiebant ex iis,* quæ experientia jam annosior suggesserat, *sarciret.* 233. *Filium suum,* Variolis Anomal. Discret. *laborantem, sua Methodo restituit.* 127.

—— *istius Sententiæ non est,* Venereæ Luis *Curationem docendam non esse; cum sui negotii existimet corpora sanare, non verò ægros censorio vexare fastu, Deo relinquens sontes castigare.* 204.

Auctores *in* Morbis, *horumque* Historia *sive* Phænomenis, *describendis, talia vulgo præbent subsidia, quæ sequentem potius in* præcipitia *agant, quàm in genuina* Naturæ Methodo indaganda *dirigant; nam nihil tradunt quàm* Hypotheses, *quas lascivientis ingenii luxuria peperit,* ad quas *etiam* Praxin *suam, in hominum perniciem* non ad rei veritatem, *componunt.* 203. ad 204.

—— *qui Venæ Sectionem in* Peste *commendarunt.* 70.

Aura liberior *in Tussi Epid.* 1675. *concedenda.* 86. 153.

—— —— in Variolis *vid.* Aër liberior.

Autumno *humores sunt viscidiores quàm Vere.* 49.

Autumnus *Dysenteriis favet.* 123.

Axiomata *Hippocratis aliorumque Veterum,* de Materia febrili præparanda ad Crisin per sudores ritè faciendam, *isti soli Febri Constit.* 1661. *ad* 1664. *qua* Intermittentes *ceteris prædominabantur, videntur adaptanda.* 156.

B.

BAlsamus *è Mecha, Terebinthinæ genus liquidum, & purum, in Gonorrhœa virul. bonus.* 209.

Bolus *purgans in Diarrhœa.* 113.

Bolus Diaphoreticus *in Pestilentiali Febre.* 75.

—— *in Pruritu ferino.* 175.

Botallus (*Leonardus*) *unus, qui, æquè ac* Sydenham, *totum Pestis curationis negotium in copiosa Venæ sectione collocat.* 71.

Botalli *argumenta luculentissima exemplis plurimis stabilita, V. S. in omni Peste, supra omnia remedia salutarem esse.* ibid.

Botanica *sensuum testimonio debet inniti.* 26.

Brassicæ *folium in Pleuritide lateri imponendum.* 166.

Bubo, *vel* Parotis, *in Peste, Febri ardenti superveniens, ægros à luctuoso discrimine sæpe liberat.* 65.

Bubones *in Peste quomodo ex Materia Morbi subtilissima & maximè inflammabili fiant.* 100.

—— *in Peste, ut alii tumores inflammatorii, in Abscessum terminantur.* 67.

—— Pestilentiales *suppurantes licet, in Pestilenti Febre, incerti ac fallacis tamen successus sunt.* 69. 77.

—— —— *interdum ex improviso dispærent.* 69.

—— —— *Diaphoreticorum præmaturorum actione quomodo intropellantur & turbentur.* 72.

—— —— *retrocedentes, Maculis purpureis succedentibus, letale.* 69.

Cujus

Cujus sæpe caussa sudoris expressio importuna. 69. 72.
—— Venerei, *ex Gonorrhœa virul. primum Luis gradum constituunt.* 206.
Butler *M. D. in Africa Dysenteriam & Febrem Dysentericam eodem modo, ac Auctor in Anglia, curat.* 114. *ad* 115.

C.

CAchexia *ex Humoribus depravatis.* 266.
Calculi *minores ex Renum pelvi non melius deturbantur quàm Aquarum Chalyb. usu.* 446.
Calculus *an major quàm ut per Ureteres transeat, vel an lapillorum congeries in pelvi hæreat, quomodo dignoscatur.* 446. 509. confer. 447.
—— *ex decubitu in dorso supra lectum submollem, primam originem suam, in Podagricis, sæpe desumit.* 442.
—— *Nephritidem ubi caussat, quid agẽdum.* 278.
—— Renum *vel* Vesicæ *aliquando videtur adesse, quod tantum effectus quidam Hystericæ Adfectionis est.* 132. 258. *Hujus Exempl. notabile, ubi Calculo dicata nocebant, Narcotica verò juvabant.* 168.
—— —— *qua ratione se manifestaverit in ipso Auctore.* 442.
—— —— *in Podagra inveterata plerumque nascitur.* 328. *Quid tum agendum.* ibid.
—— —— *Podagricis superveniens, unde?* 307. *Et Ischuriam aliquando excitans, ægrum de medio tollit.* ibid.
—— —— *in Podagricis Potu acri, & attenuante, tum excitatur, tum generatur.* 321. *An ejusdem Podagricæ materiæ morbificæ portio?* 307. *Exercitio corporis constantiore prohibetur; sed præsertim Equitatione, nisi grandior ætas, aut Calculus major impediverit; tum verò Vectione in curru utendum; sed utrumque fiat in aëre rusticano potius quàm in Urbano.* 324. confer. 326. *Dein præcavetur lautiori usu Cærevisiæ tenuis.* 318. *Tum usu Potus Diætetici.* 321.
—— —— *ubi adest, & vel Nephritidem, vel Mictum sanguineum producat, quænam medela.* 328. 445. *ad* 447. 508. 509.
Calefacientia *Antidotalia Pestem potius accerscunt, quàm præveniunt.* 68.
—— *in Apoplexia cur noceant.* 507.
—— *in Chronicis, vid.* Herbæ Excalefacientes.
—— *Corticis Peruviani salutarem actionem delent, in Febribus Intermitt.* 186. 190.
—— *in Dysenteria, &* aetas florida, *qualia Phænomena inducant.* 109.
—— *à Medicis in* Febribus *male exhibẽtur, ad Venenũ suppositũ per cutim expellendum, ubi* Refrigerantia *requirebantur.* 370.
—— *in* Febribus acutis *quot mala inferũt.* 359. 360. in Febre Epid. *An.* 1673. *caput adficiebant.* 137. *In* Febre nova Epid. *quandonam Iliacam passionem excitare valent.* 365. *In* Febre hyemali *vitanda.* 349. *In* Febribus Interm. Aut. *citius exhibita, vel has duplicant, vel in Continuas permutant.* 57. *In* Febribus Interm. *Pueris exhibere periculosum.* ibid. *In* Febr. Intermitt. *An.* 1678. *tamquam Oleum camino additum, eas exasperabant.* 186. *In* Febre nova hyemali, *quænam mala inferant.*

inferant. 356. 359. *In* Febre Variolosa *Salivationi obficiunt.* 103.

— *in Hydrope, quando, & quare, conveniant.* 343. *ad* 344.

— Maculas purpureas *in Febribus augent, pro gradu quo calefaciunt, & contra.* 155.

— *in Malignis Morbis quibusdam, quare lædant.* 154.

— quælibet *in* Morbillorum, *&* Variolarum, *Curatione nocent.* 121. *Peripneumoniam letalem inducunt, aliaque mala inferunt, quibus temperantibus & V. S. succurritur.* ibidem.

— *Pleuritidem Symptomaticam, quandonam inferant.* 164.

— *in Pleuritide vera obesse possunt, quo minus V. S. omnem Curationis numerum absolvat.* 152.

— Medicamenta vegetabilia *in Podagra, quæ amaricant vel linguam ferunt, vera sunt in hoc Morbo Digestiva: sed certa cum cautione usurpanda.* 313. *In aliis* Chronicis *quoque quare conducant.* 314. confer. 316.

— *in Rheumatismo exhibita, frequentioris solito V. S. caussa esse possunt.* 171.

— Spirituosa *in Tussi Epid.* 1675. *sine periculo non exhibebantur.* 151. 153.

— *in Variolis quænam mala, & quo tempore præsertim, inferant.* 87. *In* Expulsionis, *initio præsertim, æque ac in* Secretionis, *statu nocere possunt.* 88. *Et quare.* 88. *ad* 89. *In* Eruptionis *finem, Junioribus, & Sanguineis præsertim, præmaturè exhibita, eidem potius* obicem *ponunt, temperantibus amovendum.* 86. *Et in temperamentis vegetis, ex* Discretis, *sæpe* Confluentes *inde redduntur.* 90. *Initio Morbi exhibita* Confluxum Pustularum *inducunt, illo modo, quo Aëris intemperies An.* 1681. *illud ipsum producebat.* 234. *Ea præmaturè exhibere, sive ægrum* lecto *adjudicare, ante* diem quartum, *æquè nocuum.* 90. *ad* 91.

— — — *ubi* Symptomata *à nimio frigore, vel ab Evacuationibus indebitis,* concedenda, *sed non diu.* 97.

— — — Anomal. Confluentibus *exhibita in Dysenteriam quandonam eas mutabant.* 125.

— — — — *Menstruorum fluxu tempore non solito superveniente, adhibita, admistis licet adstringentibus, letalia sæpe fuere.* 126.

— — — *Pustulas nigras augent, pro ratione qua calefaciunt; & contra.* 155.

— — Regularibus Confluentibus *magis adhuc quàm in Regul. Discret.* vitanda. 93. *Salivationem sistunt.* ibid.

— — — Discretis *sudorem, per se promptum, urgentia, quantum, & quomodo, noceant.* 84. Intumescentiam *Faciei, quæ octavo die adesse debet, nec non* ruborem *inter Pustulas, avertunt.* 95.

— — — *sudores promoventia,* quandonam minus noceant, *facieique tumorem non ita impediant.* 84.

Calida in Febribus, Variolis, &c. *vid.* Calefacientia.

— tempestas *insperata,* acri gelu *succedens,* Dysenterias, *mense Novemb. An.* 1678. leves *caussavit.* 134. *ad* 135.

Calidum Regimen, *vid.* Regimen Calidum.

Calor *Febris ipse fere sufficit ad* Materiæ concoctionem, *ut sudore expelli queat; nec calefacientibus iis fervidis, forinsecus adlatis, indigemus.* 141.

— *frigido diuturniori, Vere, derepente succedens, Pleuritides, Anginas, qualiscunque fuerit Constitutio, inducit.* 160. confer. 22.

— *Lecti in Febrib. Intermitt. vim Corticis Peruviani enervat.* 247.

— — *Rheumatismum promovet.* 171.

— — *in Variolis Confl. vim Morbi adauget, & vim Paregoricorum enervat.* 247. *Plura* de Lecti calore in Variolis, *vid.* Lectum.

Calor *in Pleuritide nocuus.* 166.

Canis rabidi *morsus, hujusque Curatio.* 524.

Capillorum *abrasio in Phrenitide à calefacientibus inducta.* 360.

Capitis Dolores *in Febre Dysent. An.* 1669. *frequentiores, sed* Sudores *rariores.* 116.

— *motus, in Vomitione, ex Hysterica Adf. ipsam præ cæteris provocat.* 277.

— Obtectio lacinia lanea *ad Sudores ciendos mirum quam conferat.* 75.

Carbunculi *ac* Bubones *in Peste materiæ expulsioni inserviant, uti Pustulæ in Variolis.* 100.

Carnes *vetantur in* Podagræ *Paroxysmo, si ab iis abstinere sine alio incommodo possunt; alias modice concedendæ.* 325. *Harum usus* Hypochondriacos & Hystericas *restaurat.* 265. *Et abstinentia ab iis Morbum sæpe invitat.* 265. confer. 264.

Cardiaca *servant ægrum, ubi, à* Venæ-sectione *temeraria, damna inlata.* 30. *Naturam languentem adjuvat ubi* refrigerantibus, aut Clysteribus, *debilitata.* 52.

— *in* Apoplexia, *cur noceant.* 507. *In* Dysenteria, *qualia, quando, & in quibus, propinanda.* 112.

— moderatiora, *uti &* calidiora *quo tempore* Febris, *& quonam in casu gradatim &c. sumenda.* 36.

— Febribus contin. *An.* 1661. *&c. initio quare non exhibenda.* 35. *Circa earum finem, quando necessaria.* ibid. *Post Evacuationes institutas, quænam esse debeant.* 36. *ad* 37. *Quando in initio propinanda.* 35. *In debilibus requiruntur, ut Febres spatio* 336. *hor. h. e.* 14. *dier. depurationem suam absolvere queant.* 52.

— inopportuna *transmutant* Febres Intermittentes *in* Continuarum *speciem.* 186. 190. *Et Corticis Peruviani salutarem effectum delent.* 190.

— & Corroborantia *in* Febribus Interm. Autumn. *ad Naturam sublevandum, quando & cur conveniant.* 56. *Sustinent adhuc Senes per tempus aliquot.* ibid.

— *in* Febre Scarlatina *quare damnosa.* 162.

— *in* Febre Variolosa *Salivationi obficiunt.* 102.

— *in* Mania *post Febr. Intermitt. diuturn. nata, exiguntur.* 61. *Eorum usus quando dimittendus.* ibidem.

— *vetantur in* Phrenitide *præsertim ante usum Narcoticorum.* 41.

— *in* Variolis *nocent, quod* Ebullitionis *statum nimis evehant.* 87. *Intempestiva quænam mala producant.* 241. *Initio si vitantur Maculæ purpureæ, & Mictus Sanguineus præcaventur.* ibid. *Ante* diem quartum *non necessaria, Diarrhœa quamvis adsit.*

adsit. 90. *ad* 91. Mortis *sæpe caussa sunt, licet V. S. prægressæ sæpius imputetur.* 89.

—— —— —— Discretis *sudorem, per se satis promptum, urgentia, qua ratione noceant.* 84.

—— —— —— *præmaturè exhibere, &* lecto *ægrum adjudicare, ante* diem quartum, *æquè nocuum est.* 90. *ad* 91. Quarto die *quandonam exhiberi queant.* 90. *Sed* Paregorica *esse debent, & qualia.* 91. *Effectum hic quomodo edant.* ibid. Omni tempore, *quanam occasione exhiberi queant; & quænam tum illa sunt.* 97. Confluere *faciunt Pustulas, si inopportunè adplicentur.* 87. *Hocque præsertim in temperamentis vegetis.* 90. *In* Eruptionis *finem & ad eam accelerandam, præsertim in junioribus & sanguineis, in initio præmaturè exhibita, Eruptioni potius obicem* ponunt, *temperantibus dein amovendum.* ibid. Retrocedentibus Var. *ex V. S. inopportuna, vel frigore nimio adplicato, adhibeantur; sed cautè, neque nimis fortiora sint.* ibid.

Cardiacorum Generosiorum *Formulæ.* 61.

—— Moderatorum *series.* 36.

Caruncula *in Gonorrhœa Virul. est caro spongiosa in Urethra, ab ejus excoriatione enata, sensim indurata, Urinæ viam intercipiens.* 206. *Ex ulceribus sibi adnatis ichorem sæpe quemdam evomunt; quod tum pessimum malum.* ibid. *Ex Aquis Mineral. sæpe nascantur.* 210.

Casus rari *ad Historiam Morborum non pertinent.* 8.

Catamenia, *vide* Menstrua.

Cataplasma, *ad dolores ab Allio pedibus adplicito excitatos.* 250. *In* Hydrope, *Abdomini adplicitum ad discutiendum, nec nocet, nec prodest.* 345. *In* Podagræ *paroxysmo, quod Auctori præ ceteris profuit.* 329. *In* Punctura Tendinis *à V. S.* 167. *In Rheumatismo.* 171. *In* Scroti *inflammatione à Morbo Venereo.* 211.

Catharri, *&* Tusses Epidem. *An.* 1675. *videantur* 136.

Cathartica, *vid.* Purgantia.

Catulus *vivens, in Ileo vero, nudo ventri quamdiu accumbendus.* 45.

Caussæ Proximæ *&* Conjunctæ *solæ à nobis possunt cognosci; & ex iisdem tantum Indicationes Curativæ sunt mutuandæ.* 11. *Intellectui se sistunt, vel sensus testimonio, vel Anatomicis Observationibus ab aliis jam factis.* 13.

—— Remotiores *Morborum, seu* primæ, *sunt inperscrutabiles, neque ex iis, sed ex* conjunctis *solis cognoscendis,* Indicationes curativæ *sunt mutuandæ.* 11. Quod demonstratur. 12. confer. 13.

—— Morbificæ *Symptomatum peculiarium perceptione, deprehenduntur.* 9.

Caussarum Differentia *quælibet specifica nos latet.* 125.

Cerebrum *humanum ita, forte, constitutum, ut non tam quid absolutè verum, quàm quid maximè conveniens, ac suis Naturis adcommodum, percipiat.* 372.

—— *Sensus & motus fons, ac Cogitationum & Memoriæ officina, quamvis nobis adpareat, tamen ex ejus substantia adsignare nemo poterit, qua ratione ex naturæ ejus vi, & structura partium, hæc illave facul-*

tas necessariò fuerit exserenda. 255.
Cerevisia generosior, *in Hydrope, iisdem sub conditionibus admittitur ac Vinum.* 344.
— medicata, *in Hydrope, pro Pauperibus.* 345.
— purgativa. 489.
— *cui Macis aliquid incoctum, ad Diaphoresin, in Pestilentialibus morbis, continuandam.* 76.
— *cum Rhabarbaro pro Infantibus, quomodo paranda, & qua ratione adsumenda.* 367.
— tenuis *Calculum arcet, in* Podagricis. 318. *In* Calculo *hausta ante motum in Curru, Mictum Sanguineum præcavet.* 445. *In* Febribus, *ægris non deneganda, sed potius commendanda.* 38. *cum Aurantiorum succo, in* Febrili ardore. ibid. *cum Vitrioli spiritu, in* Mictu cruento, & Petechiis, *ex Febre acuta.* 253. *In* Morbillis Anom. *An.*1674. *pro potu.* 144. *In* Peripneumonia notha. 169. Lond. *in* Podagra *optimus potus, lupulata sit vel non.*319. *In* Tussi Epid.*ubi Febris &c.adsunt.* 152. *In* Variolis *orgasmum temperat.* 184. *In* Variolis Anomalis Discretis, *pro Potu sufficit.* 127.
— *In Variol. Confluent. qualis eligenda.* 250.
Chalybs *in* Chlorosi *exhibitus quomodo pulsum & faciem immutet.* 267. *In* Hydrope, *initio Morbi haud infimum sibi vendicat locum.* 345. *In* Colica Hypochondr. & Hyster. *inprimis confert, non ad Symptomata lenienda, sed radicem Morbi exstirpandam.* 514. *In* Hysterica Adf. *ad dies triginta adsumptus, post Evacuationes, Remedium est præstantissimum: Et qua ratione agat.* 267. *Statim ante Evacuationes exhibeatur, ubi nimis debiles ægræ.* ibid. *Si eam curare non valet, Aquæ Minerales adeundæ.* 272. *Quæ si non juvant, Aquis Sulphureis calidis utendum.* ibid.
— *in* Substantia *omnium optimè, & tutò, & citius, opus persolvit.*267. *Ipsius Minera è terra effossa nondum ignem passa an præstantior adhuc,* ibid. *In* Syrupi forma *post substantiam, præ cæteris formis conducit.* 268.
— *in Substantia adsumptus, sine Purgantibus intermistis, an in Visceribus hærens nocere possit?* 270.
— *sine Purgantium intermistione citius & præstantius suum edit Effectum.* 268.
— *Exhibitus, si corpus nimis turbet, Laudano utendum.* 271.
Chemia *plurimum emolumenti Medicinæ adferens, non tamen sola habenda Ars, quibus illa promoveri tantum possit.* 339. 340.
Chemici *Medicamentis suis nondum meliora præstare possunt, quàm alii succis, vel Decoctis, simplicium.* 262. *ad* 263. *Remedia optima nimis officiosa sedulitate enervant sæpius.* 267.
Chirurgus, *in* Castro Duntsar, *V. S. audaci ac liberali, Milites à Peste sanat.* 71.
Chlorosis *idem ac* Febris alba, *species Hystericæ Adfect. ex Humoribus depravatis.* 266.
— *ea Methodo qua Hysterica Adf.* sanatur. 271. 522.
Chlorosi *laborantes Clavo Hysterico frequentius adficiuntur.* 257.
Cholera Morbus *ex Epidemicorum Familia, Augusto exorsus, mensis spatio,*

spatio, sua percurrit tempora. 23. 104. 106. 107. 511. *Alio mense, quam Augusto non grassatur, licet eædem caussæ adsint; ac si in aëre tum aliquid, quod specificam hanc alterationem producit, resideret.* 108.

— — *alio tempore, quam Augusto, invadens,* à Legitimo *toto cœlo distat.* ibid.

— — *intra* 24. *horas interficere potest.* 107. 511.

— — siccus *itidem datur, cujus unum modo vidit exemplum Auctor.* 107.

— — legitimus describitur 108. 511.

— — — *à fructibus horariis excitatur.* 108.

— — legitimus *An.* 1669. *antea numquam ita Epidemicus, grassari incipit, semper intra* Augusti *cancellos contentus, vix* Septembri *mense adparet.* 104. 106. 177. 511. confer. 23. *Ejus* Symptomata. 106. 511.

— — — *ejus Symptomata licet à crapula videantur, & eodem fere modo curentur, alterius tamen Naturæ Morbus est.* 106. 511.

— — — curatur *partim* diluendo, *& partim* evacuando *humorem peccantem.* 107. Adstringentia *&* Narcotica *intempetivè exhibita pluribus malis occasionem præbent, inimicum visceribus includendo, & bello intestino occasionem præbendo; hincque Febrem accendunt, quæ Emetico tantum tollitur, adeoque initio tuta non sunt.* 32. 107. Evacuantia *tamen hic etiam tuta non sunt.* 108. confer. 107. Et Cathartica *exhibere idem esset, ac oleo ignem exstinguere.* 107. 108. *Jusculum ex* Pullo *multa aqua cocto, tam per* Os, *quàm* Enemata, *adsumptum, Syrupis lenibus admistis, magnam partem absolvit, initio Morbi* 107. 511. Possetum *loco* Jusculi *ad abluendum stomachum exhiberi potest.* 107. 511. *Quamdiu ita abluendum.* ibid. Paregoricum, *abluto jusculis ventriculo exhibendum.* 107. *Vomendi conamen majorem haustum Medicamenti vetat.* 184. *Post horas* 10. *vel* 12. *vomitus & dejectionis, si Medicus accersitus tantum, frigescentibus extremis,* Paregorica *ilico exhibeat; atque mane & sero aliquamdiu in iis continuandum.* 108. 511.

Cholera Morbus *An.* 1676. *exeunte æstate Epidemicè regnare incipiens, atrociores Convulsiones, & diuturniores, habuit.* 184.

— — Curabatur *ut legitimus.* ibid.

— — *Anodyna fortiora, & magis repetita solito, exigebat.* ibid. *Quietem corporis, ne vomitus de novo excitaretur, diuturniorem commendabat.* ibid.

Choleræ Morbi species *in Infantibus ex Dentitione vel Crapula.* 511. *Quomodo curetur.* ibid.

Chorea Sancti Viti *qualis Morbus sit.* 360. 506. *Ætates teneras adoritur.* 360. 506.

— — *Caussam quamnam ponat.* 361.

— — curatur, *minuendo humores V. S. & Purgantibus; dein genus Nervosum roborando.* ibid. confer. 506.

— — *ubi semel invasit, facile sequenti Anno redit; quomodo præcavenda.* 362. 507.

— — *rarò adhuc Auctori occurrit, & quinquies modò vidit, ac curavit.* 360. 362.

Chronici Morbi, *vid.* Morb. Chronici.

Cibi *eupepti in Febribus Interm. & modicum Vinum, ubi* Cortex Peruvianus *nihil amplius efficit, rem sæpe absolvunt.* 191.

— *in Gonorrhœa virulenta quinam sumendi, quinam vitandi.* 210.

Cicatrices *post Variolas unde fiant, & cur primis diebus non adpareant.* 81. 82. *Ab humoribus nimis calidis fiunt; sed Auctoris Methodo præcaventur.* 148.

— — — *Anomalas, An.* 1670. *ad* 1672. fœdiores *erant.* 125. *Post Confluentes* fœdæ *unde fiant.* 82. *Post Discretas rarò relinquuntur.* 81. Linimentis *an præcaveri queant?* 95. *Regimine temperato præveniuntur.* ibid.

Cicero *laudatur.* 183. *Quod de superstitiosis dicit, Melancholicis quadrat.* 260.

Circulationis *Sanguinis impedimentum & quasi strangulatus, à* Venæ-sectione, *in Febribus, neglecta, quando.* 30.

Clavus Hystericus *describitur.* 257. 263. *Quomodo ex spirituum enormitate procedat.* 263. *Quomodo curetur.* 513.

Clyster, *vide* Enema.

Cocta non cruda sunt medicanda. 102. 312. 369.

Cogitationes nimiæ *Podagricis obsiciunt.* 233.

Colica biliosa *Constitut. An.* 1670. *ad* 1672. *describitur.* 127. 128. & 510.

— — Chronicis *cum adnumerari debeat, quare inter* Acutos *hic describatur?* 127. *Hanc præcedebant Symptomata, quæ Dysenteriam istius temporis præcedere solebant: & Dysenteria ipsa aliquando præcedebat.* ibid.

— — *quosnam, & quo tempore præsertim adoriatur.* ibid.

— — *incipit cum* Febre *aliquot horarum, si Dysenteria non præcesserit.* ibid.

— — *Dolorem quantum inferat.* 128.

— — *ex Hysterica Adfect. orta.* 262. confer. 257. *Quædam Hystericæ Adfectionis merus effectus.* 132.

— — *ab ea, quam Hysterica Adfectio simulat, exquisitè distinguenda in Curatione.* 279.

— — *à Nephritico dolore quomodo distinguatur.* 510.

— — *in Iliacam Passionem facile transit.* 128. 510.

— — *ab humore acri sanguinis, ad Intestina translato, orta videtur Auctori.* 128.

— — curatur *evacuando humorem* antecedentem *in venis, &* continentem *in visceribus, tum impetum & dolores compescendo.* ibid. *Quæ persolvuntur* V. S. Anodynis, & Catharticis 128. 511. confer. 133. *Quæ Methodus felicissimè Auctori præ aliis cessit, ubi* Enemata *carminantia crabrones irritent & Morbum diuturniorem reddant.* 123. *Sed à* Narcoticis, *omissis aliis, incipiendum aliquando, ubi ante Morbum hunc ægritudo quædam evacuationes copiosiores expostulaverit.* 129. *ad* 130. *Rei Exempl. traditur.* 130. *Si æger alvo non facile solubilis, leniora Cathartica non exhibenda.* 128.

Catharticorum vim quandonam eludat. ibid. *Si* Cathartica *Ventriculo retineri nequeunt*, Anodynum *præmittendum est Cathartico; sed quidem horis duodecim, & ultra, interpositis.* 129. *Anodyna post Catharsin, & diebus inter Purgationes, mane & sero exhibenda.* ibid. *Ubi non amplius purgandum, in usu tamen* Narcoticorum, *&* larga quidem dosi, *continuandum mane & sero, donec dolores cessaverint, & non ultra.* ibid. *Ubi Fructus horæi, vel Cibi* δυσπέπτοι *Morbi caussa sunt, ventriculus Zythogala antequam alia instituantur, diluendus.* 128. 511. *Dein exhibeatur* Narcoticum, *& sequenti die vena secetur.* 128. 511. Diæta *quænam.* 131. *Diu adhuc post Curationem in illa continuandum.* ibid. Equitationem *vero postulat hic Morbus.* ibid. Dolor *ubi* recidivus, Paregorico *bis de die exhibito, prævertitur, vel eo non juvante* Equitatio *unum superest remedium, vel in* Curru *vectio, simul cum* Anodyno, *post debitas Evacuationes, si diu continuentur.* 130.

—— —— *ubi non bene tractata, si languor adest & macies, quænam exhibenda.* 131. 510. *ad* 511.

—— Hypochondriaca *eodem modo concipitur & curatur, ac* Hysterica. 514. 133.

—— Hysterica *describitur.* 131. *ad* 134. 513. *Ad unguem Colicam biliosam refert.* 131. 132. *Quasnam aliquando præcipuè* Mulieres *adficiat.* 131. Icterum *aliquando comitem habet.* 132. 133.

—— —— *à Spirituum* ἀταξίᾳ *& inordinato motu, potius quàm humorum vitio aliquo,* producitur. ibid. *Hoc* Caussæ antecedentes *probare videntur.* ibid.

—— —— *propriè est* Adfectus Hystericus, *Coli partes adjacentes occupans.* 132. Dolor *licet vehemens in eo, nullum tamen vitæ discrimen adportat, nisi perversa cura.* 133. Dolor *in eo Morbo acutissimus, ubi solvetur Paroxysmus.* 132. Icterus *hic aliquando comitatur, brevi sponte evanescens.* ibid. *Vel ex hoc Morbo oritur.* 133. *Animi levissima commotio Symptomata revocat.* 132. *Exercitium præmaturum idem facit.* ibid.

—— —— *aliter lōgè* curatur, *quàm* Biliosa. 133. *V.S. Purgationes, Enemata, vetantur; Anodyna rem absolvūt.* 133. 273. *Paregorica quamdiu, & qua Methodo, usurpanda.* 513. *Præstat verò Zythogala ventriculum abluere ante usum Anodyni.* ibid. *Anodyna post Curationem, ut in Colica biliosa, continuanda sunt.* 133. *Verum aliquando ob humorū in corpore abūdantiā, Phlebotomia, vel Catharsi, Anodyno via aperienda est; quod tum præstantius agit, & minori dosi.* 133. 513. *Hujus Morbi* Curatio radicalis *alio loco traditur; sed Symptomatum Curatio exhibetur.* 133.

—— —— *Lactea Diæta præprimis curatur, ubi repetita Narcoticorum vis nihil amplius, cum recidiva sit, juvat.* 273.

—— —— *si per Paroxysmos adfligit, ad eos prævertendos quid agendum.* 513. Chalybs *tandem post varia usurpata, in primis Morbum eruere valet.* 514.

Colica Pictonum *quinam Morbus; & quomodo curetur.* 512.

Collutorium *in Oris exulceratione intole-*

intolerabili, *ex Salivatione Mercuriali.* 216.

Color *Evacuationibus rejectæ materiæ*, *non tantæ auctoritatis est*, *ut inde de Malignitate dijudicimus.* 133.

— Interstitiorum Pustularum *in Variolis Discretis*, octavo die *ruber*, *instar Rosarum Damascen. ex inflammatione legitima; si enim pallor adest*, *malum.* 81. 84.

— *Materiæ viridis*, *in Hystericis rejectæ*, *quomodo ex ἀταξίᾳ Spirituum.* 262.

— Pustularum, *in Variolis*, *harum* naturam *quomodo distinguat.* 82.

— — — — Anomalis *Discretis*, *An.* 1674. non niger *erat.* 146.

— — — — Genuinis *naturaliter* subflavus *est.* 85.

— ruber *in Variolis*, in Interstitiis *Pustularum*, *instar Rosar. Damasc.* octavo die *incipiens*, *bonus*; *si cito recedit*, *malum.* 81. 84.

— *saturatus*, *Chemica arte*, *ex duobus limpidis liquoribus exhibetur.* 263.

— *viridis humorum nostrorum excretorum*, *non magis exigit*, *ut acres hi sint*, *quàm ubi isti acres*, *ut virides sint exigant.* ibid.

Colorum *speculatio adeo lubrica*, *ut de corporum natura*, *in quibus adparent*, *nihil certi possit deprehẽdi.* ibid.

Coma, *in Febribus*, *plerumque Naturæ committendum*, *tumque tutò*, *licet tardè*, *recedet.* 141. *Confirmatur Historia.* 142.

— *in Febre Epid. An.*1673.*ad* 1675. *quale fuerit.* 137. 141.

— & Stupor *in Febre Epid. An.* 1673. *ad* 1675. *Naturæ ope sensim recedebat*, *sed aliquando* tricesimo *tantum die.* 141. 142. *Quo tempore absurda licet peteret æger*, *erant concedenda.* 142.

— *ex Febre nova Epidemica à calore lecti.* 355.

— *in Febre nova Epidemica*, *ubi adest apyrexia*, *adesse videtur*, *si linguæ albedinem excipias.* 360.

— *in Febre nova Epidemica*, *ubi instat*, *vel calefacientibus ubi inductum*, *tractandum ut Phrenitis.* ibid.

— *in Febre nova Epidemica*, *naturæ committendum*, *post V. S. & Purgationes institutas.* ibid.

— *in* Febre Scarlatina *Infantium*, *quomodo tractandum.* 162.

— *à Paregoricis*, *post purgantia exhibitis*, *non excitatur*, *sed potius amolitur*: *quod si Auctor cogitasset*, *cum in Febre Comatosa*, *An.*1673. *Enemata præscriberet*, *ausus fuisset Purgantia exhibere.* 357.

— *in Variolis*, *aliquando Symptoma est.* 85.

— — Confluentibus *ex calido regimine natum*, *contraria methodo*, *qua & præcaveri potuisset*, *itidem tollitur.* 97.

Comatosi Adfectus *in Febrium Intermittent. Paroxysmis*, *tam in Infantibus*, *quàm Adultis*, *sæpe invadentes*, *non adtingendi*, *quin adgravetur malum*; *sed Febris tantum*, *cujus Symptoma sunt*; *tollenda.* 243.

— — *Variolas Confluentes præcedere solent.* 244. *Quid tum agendum.* ibid.

Combustio, *vid.* Ambustio.

— *in Podagra*, *ad dolorem commitigandum*, *Remedii genus est*, *quod*, *Indiis Orientalibus* Moxa, *seu Musci Indici*, *ope acceptum licet feratur*, &

& Europæis incognitum habeatur, Hippocrati jam ante bis mille annos, ope Lini crudi *cognitum fuit.* 329. *In Podagra incipiente tantum prodest.* ibid. *Combustio illa caussam Morbi antecedentem, h.e. Indigestionem, non attingit, neque in Podagra inveterata, aut perversa cura intro repulsa, aliquid præstabit.* ibid.

Commotio Febrilis *h. e.* Commotio inordinata massæ Sanguineæ, *Febris vel caussa, vel comes, à Natura quem in finem concitetur.* 29.

— — *massæ Sanguineæ, qui differat à Fermentatione liquidorum.* ibid. *A Natura concitatur, tum ob materiæ ipsi adversantis secretionem.* ibid. *Tum ad sanguinis renovandum statum, & immutandam diathesin.* 30. *Sic tamen, in utroque casu, hoc indicatur, in* Febr. Contin. *præsertim, ut illa intra modum, Naturæ proposito congruentem, sistatur; h. e. ne hinc plus æquo gliscat, nec illinc nimium torpeat: & quare.* ibidem.

Commotionis *Vocabulum, in exponendis Febribus, cur potius quàm vel* Fermentationis, *vel* Ebullitionis, *arrideat Sydenhamo.* 29.

Computatio *in Variolis, semper à primo Morbi insultu fit.* 84.

Concoctio Materiæ febrilis *quid sit.* 35. *Urina in Febribus Continuis, in declinatione præsertim, hanc denotat.* ibid.

— — — *in Febribus, quæ, exolescente Intermittentium Autumn. prædominio vigebant,* decimo quarto die *plerumque contingebat.* 158. *Acceleranda attemperantibus dictis non est.* 36.

Concoctionem Materiæ febrilis *promoventia* Remedia, *Medicis dicta, non intelligit Sydenham.* 35. *Quid juxta ipsum sint.* ibid.

Concoctiones *æstivo tempore cur melius persolvantur, quàm hieme.* 325.

— *Motu corporis justo ut promoventur; sic justo vehementiore læduntur.* 323.

Conditum, *vid.* Electuarium.

Confluentes Variolæ, *vid.* Variolæ Confluentes.

Constitutio Epidemica generalis unde pendeat, *vid.* Constitutiones Epidemicæ.

— — *quælibet Morbos parit, à Morbis ejusdem generis, alio tempore grassantibus, multum abludentes.* 22.

— Generalis quælibet *propria ac peculiari sibi Febris specie funestatur, quæ extra illam nusquam comparet.* 22. 79.

— Anni quælibet *huic illive Morbo Epidemicè producendo favere solet, & alios Morbos concurrentes, in ejus* similitudinem *detorquet.* 153.

— alicujus Anni generalis variis speciebus Epidemicorum communis, *eorum materiam ita effingit, & format, ut licet ab invicem, quoad* Typum *& formam specificam* distent, *præcipua tamen* Symptomata *omnibus* paria *sint; atque utut* diversæ *hæ quoque fuerint* species, *quoad* tempus invasionis, sævitiæ, *&* remissionis, *consimiles sint.* 25.

— Epidemica Universalis *eadem manet, licet Epidemici Morbi, qui ad eam referuntur nunc excludantur, nunc intromittantur, certo tempore, prout* aëris qualitates

manifestæ *illis plus vel minus favent.* 117. confer. 22. *Quæ* Aëris manifestæ qualitates *eam habent in hos Epidemicos potestatem, ut intromittantur aut excludantur prout illis favent, atque hi se modo exserere possint ea tempestate, ad quam sensibiles illæ qualitates eos destinaverint.* 117.

— totius anni, à *Morbo circa Æquinoct. Autumn. maximopere furente, nomen suum adipiscitur.* 25. *Et licet alii sub eadem Constitutione occurrant Morbi, ille qui à Constitutione generali pendet & principatum obtinet, Autumno iterum dominabitur, ipsique reliqui omnes cedent; ut patet in Variolis An.* 1661. *ad* 1664. *Autumno, Epidemicorum cohorti, Febribus nempe, cedentibus.* 62. *Tum in iis Morbis, Dysenteriæ An.* 1669. *ad* 1672. *autumno, adsiduè cedentibus.* 104.

— Epidemica generalis *suas Periodos augmenti, status, & declinationis, haud alias quàm* Epidemici *iidem in subjecto particulari, habent.* 106.

— quælibet generalis *exacto aliquot Annorum curriculo, facessit, atque alteri locum cedit.* 22. 256. An *itaque* Constitutiones Epidemicæ aliæ *dantur, quam ab Auctore tradita, an verò, exacto quodam Annorum curriculo, aliæ alias, certo ac constanti ordine, excipiant, ignorat Auctor itidem,* 159.

— Epid. *in Variolis Anomalis An.* 1670. *ad* 1672. Phænomena *plura insigniora, à Constitutione An.*1667. *ad* 1669. *differentia, produxit.* 123.

— — — — *Regularibus Confluentibus*, Maculas purpureas, *Pustulis interspersas, quandonam excitet.* 84.

— Variolosa *triplex Auctori fuit nota, quarum gradus adeo diversi fuere, ut posterior priorem semper exsuperarit, cùm* ratione putredinis, *tum minoris concoctilitatis.* 146.

Constitutiones Epidemicæ *variis Annis variant.* 22. confer. 21. *Quæ varietas reperitur tam respectu Symptomatum, quàm ratione medelæ.* ibid. *Et* hujus diversitatis caussa hactenus latet. 22. 159. *Equidem illæ suam vim, ut Epidemicos Morbos producant*, ab occulta & inexplicabili quadam Alteratione in ipsis terræ visceribus, unde aër *effluviis humana corpora huic illive Morbo addicentibus, determinantibusque*, contaminatur, quamdiu stat hæc, illave, Constitutio, *obtinent*; non vero à manifestis aut sensibilibus Aëris Qualitatibus, *ut calore, frigore, &c. hoc pendet*; *sed* illa Conditio recondita Constitutionum caussa productiva Epidemicorum Morborum est. 117. confer. 22. & 160. *An forte Corporum cœlestium influxus hanc Epidemicorum Constitutionem produceret?* 315.

— — *partes inimicas, aëri permistas, in initio valentiores habent, quàm ubi earum vires refractæ.* 110. *Exemplum datur in Peste, & in Dysenteria Constit. An.* 1669. *&c.* 110. & 110. *ad* 115.

— — *quæ* Intermittentes Autumnales *promovent, communibus, annis multo sæpius recurrunt, quàm illæ, quæ ad* Epidemicos *cæteros faciunt.* 28.

— Pestilentiales aëris, *Dei bonitate, rariùs*

rariùs eveniunt, quàm istæ, quæ aliis Morbis Epidemicis, minus exitialibus, suscitandis inserviunt. 64.

Constitutionum Genera quinque, *currentibus An.* 1661. *ad* 1675. *extitere; quinque nimirum aëris* Diatheses, *totidem* Febres Epidemicæ *peculiares.* 156.

1. Constitutio Epid. *An.*1661. *ad* 1664. *quæ ferme nihil, quàm* Febres Contin. *&* Intermittentes, *quæ ultimæ tamen principatum obtinebant, produxit.* 62. 156. Variolæ *tamen qualibet æstate confertissimæ quoque invadebant; sed Autumno Febribus cedebant.* 62. *Traditur hæc.* 27. *ad* 62.

2. —— —— *An.* 1665. *&* 1666. *quæ* Pestilentialis *fuit: hacque durante, delitescebant Variolæ, quæ brevi post adparuere.* 78. *Traditur hæc.* 62. *ad* 78.

3. —— —— *An.* 1667. 1668. *& partim* 1669. *Variolosa fuit; continebat* Variolas, *simulque* Febrem *novi generis* Variolosam, *dictam, quod Pustulis demtis, non multum ab illis abhorreret.* 78. *Accessit itid. An.* 1668. Diarrhoea Epidem. *ejusdem Naturæ ac dicta Febris.* 103. *Traditur hæc.* 78. *ad* 105.

4. —— —— *An. pro parte* 1669. *ad* 1672. Dysenterica *præprimis fuit, nam & Cholera Morbus, & Variolæ, atque Febres Intermittentes, quæ tum grassabantur, quolibet Anno, Autumno superveniente,* Dysenteriæ *cedebant;* Febris verò Dysenterica *hyeme regnabat.* 104. *ad* 106. *Traditur hæc.* 104. *ad* 134. *Quo ritu & ordine se mutuo subsequentes iterum sibi invicem cedentes, Morbilli, Tormina ventris, Variolæ, Dysenteriæ, Febres Dysentericæ, & Febres Intermittentes, sese habuerint.* 104. *ad* 106. Constitutio *hæcce nondum penitus exstincta erat, quando Constitutio nova An.* 1673. *est ingressa.* 134.

5. —— —— *An.* 1673. *ad* 1675. *insecuta est. Hujus omnes* Morbi *perquam Anomali & irregulares fuere.* 136. *Funestabatur equidem primo Anno* Febre Continua *illa Constitutio, quamvis tum nondum virtutis istius erat, ut Constitutionis præcedentis Morbos penitus excluderet.* 134. Morbilli *altero An. insecuti sunt, &* Variolæ *ingressæ dein;* Tusses *tandem, supervenientibus* Pleuritide *&* Peripneumonia *ortæ.* 135. *&* 136. *Traditur hæc.* 134. 155.

—— Genus alterum *ab Anno* 1676. *ad* 1685. *traditur.* 183. *ad* 200. *In eo, Morbi Constitutio An.* 1676. *Morbos eosdem ad Const. An.* 1673. *ad* 1675. *sed mitiores & minus Epidemicos peperit.* 184. 185. *Aëris tamen Qualitates manifestæ peculiares, illo Anno, quoad calorem & frigus, erant.* 184. *Quid inde concludendum.* ibid.

Constitutio generalis *An.* 1678. *ad* 1685. *adeo* Febr. Intermitt. *favebat, ut* Febrim Continuam *nullam toto tempore nisi forte ex perversa cura, viderit Auctor.* 197.

—— nova *An.* 1685. *primo exsolvente gelu, mense Februario, se manifestavit.* 354. *An mutata sit Const. præ manifestis aëris qualitatibus Annorum binorum* 1683. *&* 1684. *sævissimo frigore ita notabilium, ignorat Auctor; cum pro comperto habeat Epidemicorum species non pendere*

dere à sensibilibus aëris Qualitatibus. ibid.

Contagium *quomodo propagetur.* 154.

Continuæ Febres, *vide* Febres Continuæ.

Contusiones *V. S. & Purgantibus, alternatim iteratis, tutissimè curantur.* 330. 524.

In Contusionibus *quænam specifica vulgo habentur,* 330. *Quænam verò ad artis regulas exhibenda.* 524.

Convulsiones *sive* Vapores, *promiscuè, vocari possunt Hystericæ Adfectionis Effectus.* 132.

— *partium particularium, forte, Adfectum Hystericum constituunt.* ibid.

— Infantum, *vid.* Epileptici adfectus, *vel* Epilepsia.

Convulsivi motus *non semper Evacuationes inhibent.* 360.

Cordis Scrobiculus *in Variolis dolet.* 80.

Cornu Cervi Spiritus, *in Infantium dentientium Febribus, arcanum.* 367.

Corpus humanum *cur sibi non semper constet, sed ægritudinibus obnoxium.* 6.

— — *variis malis, quod variis impressionibus forinsecus advenientibus excipiendis aptum, obnoxium est.* 19.

Correctiva *dicta Purgantibus admista,* Catharsin *reddunt laboriosiorem.* 212.

Corroborantia, *vide* Roborantia.

Cortex Peruvianus *vulgo* Pulvis Patrum *apud Londinenses jam, tempore Sydenhami, ab Annis circiter viginti quinque, ad Quartanas curandas,* notus *fuerat.* 187. *Quasnam laudes mereatur.* 186. *ad* 187.

— — *solus, specificum Medicamentum notum hactenus.* 14.

— — *Dogmaticorum inscitiam, in dignoscendis Morborum essentiis ac Remediis, detexit.* 332.

— — *Senatorem, Capitaneum, & Pharmacopolam, Londini necat.* 187.

— — *innocens, & mali nihil inferens, Medicamentum, Princeps Remediorum haberi fere potest.* 186.

— — Rheumatismi Scorbutici *speciem, facile superabilem, si umquam quid mali, infert; sed rarò.* ibid.

— — *damnatus fuit, paulo postquam inclaruerat,* 1°. *Propter* Periculum *quod inferebat; cum aliquando, licet rarô, necaret, quando ante adventum Paroxysmi exhibebatur.* 2°. *Ob* Recidivam; *nam intra* 14. *dies recidivat Paroxysmus,* in morbo recenti, nec tempore mitigato. 188. *Hæc* duo incommoda *removere tentat Auctor.* ibidem.

— — infamiam *obtinuit,* vel *propter mala Intermittentes diuturniores subsequentia, ne quidem gustato Cortice;* vel *ob facultatem, qua sine evacuatione sanat: unde existimant materiam Febrilem inclusam.* 186. *ad* 187. *Quæ ultima difficultas solvitur.* ibid.

— — Periculum, *non ex sua natura, infert, sed quia immediatè ante Paroxysmum deglutitus Naturam impedit, quo minus materiam Febris aggestam sua Methodo expellat: hinc potius* exhibendus ilico post Paroxysmum, diebus intermissionis, usque dum novus invadat. 187.

—— —— *qua Methodo exhibendus.* 55. 188. *ad* 189. 192. *ad* 193.

—— —— *si Methodo, jam ante ab Auctore descripta, administratus fuisset, viverent forte non pauci, quos jam terra tegit.* 193.

—— —— *vires confortandi & invigorandi eximias habet, si gr.* xx. *mane & sero, sumantur, ad septimanas aliquot.* 412. 273. 493

—— —— *adstringente virtute an Febres fugat, non tam facile demonstratur.* 187.

—— —— purgando, *Febrem aliquando tollit.* 187. 189. *In quo casu, quare, & quomodo,* Laudanum *cum* Cortice *adsumendum.* ibid.

—— —— *ad* Aphthas, *& Singultus, in Febre nova Epidemica quando.* 358. 366. *Ad* Apoplexiam *Febri Interm. supervenientem.* 191.

—— —— *Diætam qualem exigat.* ibidem.

—— —— *ad* Febrim fugandam *ubi exhibetur, nil nisi Methodus observanda venit, Diæta & Regimine quocunque, susque, deque habito.* 332. *Lecti calor non prodest hic.* ibid. *Ejus calore enervatur.* 247.

—— —— *exhibendus neque* Catharsin, *multo minus* Venæ sectionem, *præmittendam expetit: & quare.* 55.

—— —— *in* Febrib. Intermit. *neque* Cathartica, *neque* Enemata, *aut* Evacuantia *quæcumque, curato jam Morbo, sine metu Recidivæ admittit.* 19.

—— —— *si aliis, quam quæ vehiculo inserviunt admisceatur, aut ignorantia fit, aut dolo malo.* 192.

—— —— *vomitu si rejiciatur, quid agendum.* 190.

—— —— *intervallo à Paroxysmis longiore potius, quàm paulo ante exhibendus.* 56. *Paroxysmum instantem subito confodens, quid mali inferat.* ibid. *Paroxysmum intervallis quomodo repetendus.* 56. 193. *Diebus Paroxysmos distermi-nantibus exhibitus, novæ mineræ adcumulationem impedit, reliquiis istius materiæ per Sudorem ultimi Paroxysmi eliminatis, sicque prævertitur Paroxysmus novus.* 189. confer. 186. 187. *Exhiberi debet in interjectis Paroxysmorum spatiis; tum postea repeti, ægro jam convalescente.* 192. *ad* 193.

—— —— Recidivam *habet, quod sanguis non satis saturetur vi febrifuga: Quare devicto morbo, justis intervallis ejus usus repetendus.* 188. 189. Recidivæ præveniendæ *caussa,* octavo die, *post ultimam dosin iterandus; quod sic dein, tertio quartove, faciendum.* 189.

—— —— non *pertinaciter nimis exhibendus, ubi Recidiva frequentior; sed ejus loco Decoctum amarum.* 191.

—— —— in Febribus Intermittentibus *est absolutè* specificum. 332.

—— —— —— —— —— *omnibus aliis palmam præripit.* 193.

—— —— —— —— —— *quasi miracula præstat; licet quibusdam non placeat, quod tam certo ac subito curet.* 273.

—— —— —— —— —— *An.* 1678. certissimam spem *fecit.* 186. *Et isti tamquam Herculeo Medicamento, si justo exhibetur,* fidendum. 188.

—— —— à —— —— *malè multatos ægros, eorum magno emolumento, parum refocillat; dum hos ab ipsis per duas, tres, septimanas liberavit.* 55. *Dyscrasiæ, quam Paroxysmi*

mi induxerunt, sine ope Catharticorum, subvenit. 191.

—— —— *ubi* Febres Interm. *in* Continuarum *speciem vergunt, nihilo minus est exhibendus, ut apyrexia redeat.* 190. *Sed etiam multo majori dosi tum indigemus.* ibid. *Verum in sua actione* lecti *calore & calefacientibus, interturbatur.* ibid. confer. 247. 332.

—— —— *an in* omni Intermittentium *Constitutione, æquè conducet, ignorat hoc nondum expertus Auctor.* 198.

—— —— *in* Febribus Intermitt. Autumn. *quomodo exhibendus.* 56. *Præmaturè tamen nimis ingestus, quid noxii inferat.* 55. *Hinc ne nimis præmaturè ingeratur, nec prius quam Morbus parum protritus; nisi ægri nimia debilitas exigat.* ibid.

—— —— *in* Febre nova Epid., *si Methodo tradita non omnino cedat, adhibendus.* 368. *Idem in Febre hac, quare à Medicis nonnullis adhibitus.* 363. *Sed successus votis raro respondit.* ibid.

—— —— *in* Febribus Tertianis Vernalibus *ac* Autumnalibus, *æquè ac in* Quartanis, *exhiberi potest.* 56.

—— —— *solus fere Febrem Quartanam licet fugare videatur, Inducias tamen potius impetrat morbo, quàm quod eum debellet.* 55.

—— —— *qua Methodo in* Febre Quartana *exhibendus.* 56. 124. *In hac expugnanda ad* ℥j. *in doses dispertitam, exhibendus venit.* 189. *In* Febre Quotidiana *&* Tertiana *possunt* ℨvj. *sufficere.* ibid. *Si ad* Continuarum *speciem vergunt* ℥iß. *vel* ℥ij. *requiruntur.* 190.

—— —— *in* Febribus Quotidianis *&* Tertianis, *non uti in Quartanis, primum Paroxysmum, sed secundum tantum, vulgo quare antevertat.* 190. *ad* 191.

—— —— *in* Febrib. Intermitt. *non tantum, sed tum in* Uteri, *tum* Ventriculi, Adfectibus *summa præstat.* 186.

—— —— *in* Hysterica *&* Hypochondr. Adf. *præsertim, ubi Spasmi distorquent, bona præstat.* 273. *Sed non tam certò succurrit ac in Febrib. Intermitt.* 67.

—— —— *Infantibus quomodo exhibendus.* 190. 367. 495.

—— —— *in* Morbis Inflammatoriis *omnibus nocet.* 198.

—— —— *in* Podagra *tamquam Digestivum, mane & sero, ad aliquot grana adsumtum, prima obtinet.* 314.

—— —— *Rheumatismum Scorbuticum, ubi diu iteratis vicibus adsumtus, sæpe infert.* 173. *Estque hoc unicum incommodum ex hoc Remedio illatum, quod notum.* ibidem.

—— Sambuci *interior in* Hydrope Ascite *agit uti* Crocus Metallorum, *non vi specifica.* 309.

Cranium *grandius qui habet,* Podagræ *obnoxius.* 302.

Crapula *Febres producit.* 160.

Crocus Metallorum *in Hydrope, & Sambuci Cortex, eadem ratione agunt, non vi specifica.* 342. *Quomodo adsumendus, & quoties repetendus.* 327. *ad* 328. 341. *In* Variolis Regular. *quandonam & quomodo adsumendus.* 96.

Crurum Tumor, *vid.* Tumor Crurum.

Crustæ *in* Variolis *corpus obtegentes halitus putridos, & olentes, non sine*

sine vitæ periculo reprimunt. 126. *Quibus mediis tum occurrendum.* 126. *ad* 127.

Crustulæ *in* Lue Venerea, *flavescentes, quo signo internoscantur: &* latiores, *uti* Lepra *describitur, variis in partibus reperiuntur.* 207. *Quo majori copia adsunt, eo Dolores in corpore minores.* ibid.

Coxe (*Daniel*) *M. D. à Dysenteria Const.* 1669. *ad* 1672. *primo An. Methodo Auctoris curatur.* 115.

— (*Thomas*) *M. D. hortatur Auctorem ut Medicinæ se tradat.* 2. *ad* 3.

Cubiti *in Podagra irregulari quomodo adficiantur.* 305.

Curatio Adfectuum *plurimorum, non caussarum, sed veræ atque expertæ Methodi, cognitione absolvitur.* 66.

Curationes Morborum, *vid.* Morborum Curationes.

Curationis *in Morbis Acutis rectè institutæ character.* 119.

Currus *in Calculosis Mictum Sanguineum non excitat, si per vias lapidibus non stratas vehuntur.* 445.

Curru *itinera conficere loco Equitationis, in Morbis curandis, utcumque substitui potest.* 275.

— vectio, *ad* Colicæ biliosæ dolores, *vid.* Equitatio in Colica biliosa.

— — *in* Podagræ *inveteratæ Paroxysmo quid boni præstet.* 326. *Quandonam verò vetatur, & lectulus præferendus.* 326. *ad* 327.

Curvatura Penis *in Gonorrhœa virul. à fræno constricto.* 206.

Cuticula *Humerorum & dorsi non nunquam deperditur, si Variolæ Confluentes sævissimæ.* 82.

— *in Sanguine Pleuriticorum tenax, subalbida, post primam saltem V. S. unde fiat.* 164. *Si* exagitetur *digito sanguis ille recens,* non nascitur *illa.* 165.

Cutis Adfectus, *vide* Cutis Eruptiones.

— Eruptio quædam minus frequens *describitur, ejusque Curatio proponitur.* 176. *Hæc species à refrigerantibus abhorret.* ibid.

— — quænam *Aquas ferreas pro remedio exigat.* ibid.

— Eruptiones, *Chronici modo sint Adfectus, Methodo qua Febris Erysipelatosa,* V. S. *scilicet &* Catharsi *iteratis, curantur quam plurimæ.* 175. 500. *Ubi his non cedunt quid agendum.* 175. 500.

— — *Methodo alia, quàm Febris Erysipelatosa tractandæ.* 175. *ad* 176.

— inæqualitas, *Variolis discretis deciduis,* nec foveæ, *in facie primis diebus adparent, propter Squammulas Pustulis succedentes.* 81.

D.

Debilibus *Adolescentulorũ adcubitus mirè interdum prodest.* 39.

Decocta Lignorum *post* Salivationem *Mercurial. non exhibenda, quia* Recidivæ *caussa esse possunt.* 213. *In* Gonorrhœa virulenta *plus mali, quàm boni, inducunt.* 211.

Decoctum *in* Ictero *ex Colica biliosa.* 134. *In* Febrib. Tertianis Autumn. *vulgare Antifebrile in Anglia, unde conficitur.* 54.

— album, *quomodo paretur.* 524. *In* Dysenteria *quomodo paretur.* 112. *In* Variolis Anom. *æstum temperans.* 125.

— amarum Antifebrile *in Tertian. Vernal. An.* 1678. 193.

— — Purgativum. 489. *In* Febribus Intermitt. *ubi Recidiva frequentior.* 191.

— Aperiens & Antiscorbuticum. 488.

— Diæteticum. ibid.

— *ad* Hydropem *ex Sambuci cortice.* 342. *In* Pleuritide essentiali *Pectorale.* 165. *Pro Potu Diætetico in* Podagra. 321. *Usus ejus initium fiat soluto quodam Paroxysmo, tumque in eo perseverandum in Paroxysmis, & extra ipsos, per totam vitam.* 321.

— Pulli *in Cholera.* 107. 511.

— Vulnerarium, *cum Spiritu Vitrioli, in* Mictu cruento *ex Febre acuta.* 254.

Democriti, *de Morbis ab Utero productis, sententia quomodo intelligēda.* 260. *In Democriti puteo Podagræ radicalis Curatio adhuc latet.* 532.

Dentibus *Hysterica Adfect. non parcit.* 263.

Dentitioni *Infantum superveniens Convulsio sola Venæ sectione curatur.* 122. Specifica *vulgaria hìc minus tuta sunt.* ibid.

Depuratio *sanguinis genuina fit secretione, & per fæces, & per flores.* 43.

Desperatio *in Hysterica Adf. de recuperanda sanitate plerumque adest.* 259. *ad* 260. confer. 258.

Despumatio Febrilis, *seu tertium Intermittentium Paroxysmi tempus, quid sit.* 46.

— Febris Continuæ *quibusnam caussis, & mediis, impediatur.* 36. 39.

Desquamatio *in Morbillis An.* 1670. *uti in* Febre Scarlatina, *farinosum quid in cute relinquit: quod in Morbillis An.* 1674. *non contingebat.* 144.

Diabetes *quid, unde nascatur, quales edat Effectus.* 192. 520. *Ejus* Indicationes curativæ & Medela. 520. 192. 520.

— *in* Febribus Intermitt. *Senibus quando, & unde superveniens.* 192. *Quomodo curanda* ibid.

Diacodium *Laudano præferendum.* 364. 379

Diæta, *qua Auctor Mictu Sanguineo à Calculo, & Podagra, laborans usus est, describitur.* 445.

— *in* Angina, *carnes, & earum juscula, vetat; Vegetabilia & farinosa præscribit.* 177. *In* Apoplexia, *Paroxysmo sublato, qualis.* 507. *In* Chronicis Morbis *quare observanda.* 318. *In* Colica biliosa. 131. *Diu continuanda.* ibid. *In* Cortice Peruviano *utentibus.* 191. *In* Diarrhœa, *eadem ac in Dysenteria.* 113. *In* Dysenteria. 112. *In Dysenteria ex Torminibus ventris, in Febre nova Epid. oborta.* 364. *In* Febre Dysenterica. 118. *In* Febre Epid. *An.* 1673. *ad* 1675. *quænam.* 139. Febrim *in Tussi Epid. An.* 1675. *præcavens.* 151. *In* Febre Erysipelatosa. 175. *Cardiaca & corroborans in* Febrib. Intermitt. Autumn. *quando, & cur, necessaria.* 57. *In* Febre hyemali. 349. *In* Febre Variolosa. 101. *In* Febribus Continuis. 38. *In reconvalescentibus à Febribus Continuis,* ibid. *In* Gonorrhœa virul. *qualis.* 210. *Quare refrigerans.* 208. *In* Hæmorrhagia narium *qualis.* 178. *In* Ileo *vero, qualis.* 45. *In* Lue Venerea *ubi salivatio adhibetur.* 216. *In* Mensium Fluxu immo-

immodico. 283. *In* Mictu Sanguineo, *à Calculo*, *qualis ab Auctore instituta.* 442. *In* Morbillis. 121. *In* Morbillis Anom. *An.* 1674. *quænam.* 144. *In* Podagræ *Intervallis respectu Cibi* quantitatis, qualitatis, temporis. 318. *Cur hic Palato aliquando consulendum.* 318. *In In Podagra religiosè observanda.* 318. *ad* 327. *Utut religiosè vero observata enormioribus insultibus quidem liberat, & majora intervalla procurat; sed ab eo insultu, exeunte hieme præsertim invadente, tueri omnino non potest.* 324. 325. *In Podagræ Paroxysmis.* 326. *ad* 327.

— Lactea *in Podagra.* 318. *ad* 319. *Qua ratione magis obest, quàm prodest.* 319. *Emolumentum perbreve, ac fugax modo, infert.* ibid. *E* Sero Lactis *Phlebotomiæ loco, in* Rheumatismo, *substituitur.* 199. *Exempl. in Casu.* 199. *In Morbis pluribus quam Rheumatismo V. S. loco substitui posset, ni obstarent præjudicia vulgi.* ibid. *In iis verò qui virilem ætatem prætergressi, & qui vino ac spirituosis potati, nocet multum ac Hydropem infert.* 200.

— *in* Salivatione Mercuriali *pro Lue Venerea.* 216.

— *in* Tussi *Epid.* 1675. *absente Febre, &c.* 151. 153.

— *in* Variolis Anomalis *nigris An.* 1670. *temperans.* 126. *In* Variolis Anom. nigris *An.* 1674. *qualis.* 146. *In* Variol. Anom. nigris *pessimis.* 146. *In* Variolis Confluentibus. 250. *In* Variolis *Regularibus*, primis initiis, *ex temperatis seu refrigerantibus, & facilioris digestionis, commendanda.* 90. *In* Variol. Regul. Discretis, *post Eruptionem, adhibenda.* 91. *&* confer. 90. *Sed sub finem* Cardiaca *paulo, ob halitus putridos, sit.* 92.

Diaphoresis, *vid.* Sudor.

Diarrhœa. 509. *In Febribus aliquando oritur à radiis inflammatoriis in Intestina inversis.* 99. 102. 103.

— *in Febribus Continuis, ex neglectu Emetici, ubi in principio Morbi vomendi propensio adest, excitari solet.* 31. 43.

— *in* Febribus *inflammatoriis*, Emetico *non tantum non impeditur, sed quandoque creatur.* 43. *Sic in Febre Const. An.* 1665. *Emetico non præcavebatur, ut in aliis sæpe, sed provocabatur.* 63.

— *in* Febribus, *ubi proclivitas ad vomendum comitatur*, Emetico, *vix adstringentibus, tollitur.* 31. 33. 43. *Sed, si Emetico non cedit*, Enema adstringens *adplicandum.* ibid.

— *in* Febrium continuarum *declinatione, an tamquam critica permittenda, vel sistenda.* ibid.

— *in* Febribus continuis *non tam sæpius, ac quidem vulgo existimatur*, criticè *morbum solvit.* ibid.

— *si nimis, in* Febribus continuis, *toleratur, mediam modo sanguinis depurationem procurat. &c.* ibid.

— *in* Febr. contin. 1661. *&c. quandonam, & quidnam, producere valebat.* 28. Vomitorio *quomodo avertenda.* 31. 32. 33. *Quomodo aliter noceat.* 32. *Symptomata, quomodo curanda.* 43.

— Constit. *An.* 1668. *Febre Variolosa adhuc regnante*, Epidemice *grassabatur, &* Dysenteriam *subsequentem prægrediebatur.* 103. *Quæ tum*

tum regnabat post Febrem Variolosam, *ipsa erat Febris Variolosa, ejusdem essentiæ, sed forma diversa, seu in Intestina introversa, nullo signo febrili exterius se prodente.* ibid. *Qualia* cum Febre Variolosa Symptomata *communia, præcipuè dolorem ad scrobiculum cordis, & alia, habuerit.* ibid. *Dolorem hunc ad Epigastrium usque exporrigebat.* ibid. *In Epigastrio inflammationem habuit aliquando, quæ in Apostemate, & morte, terminabatur.* ibid. Curatio *ejus.* ibid. *Hæc perficiebatur eodem modo ac illa Febris Variolosæ; Venæ-sectione scilicet, Regimine refrigerante, Diæta simili.* ibid. *Si contrariis tractaretur, &* purgantia lenitiva *aut* adstringentia *adhiberentur, ex leni natura in exitialem transibant.* ibid.

— *An.* 1670. *ad* 1672. *Dysenteria regnante, quomodo curabatur, in Adultis, tum in Infantibus.* 113.

— *in* Febr. Epid. *An.* 1675. Symptomatica *quomodo curabatur.* 142. & 143. Autumno *potius Symptoma, quàm Morbus essentialis erat.* 135. 137. & 142.

— *in* Febre Variolosa, *unde & quomodo curetur.* 99.

— *ex* Hysterica Adf. *cum rejectione materiæ viridi, sed sine dolore, quandonam.* 258.

— *in* Morbillis, *à Calefacientibus, diu fatigans.* 121. *Post Morbi recessum superveniens,* V. S. *curanda.* 122.

— Peripneumoniam *excipiens, V. S. curanda.* ibid.

— & Vomitiones *in Peste & Febre Pestilentiali, sudore excitato, ilico sistuntur.* 75. *ad* 76. *Historia confirmatur.* 76.

— *in* Pleuritide *ac aliis inflammatoriis Morbis, quare aliquando contingat.* 99. *Pleuritidem veram excipiens, V. S. curanda.* 122.

— *in* Podagra *inveterata, ex materia Morbi ad Artus non eliminata, quod Aquæ frigidæ usu fieri potest; si Laudano, exercitio, cardiacis & adstringentibus, non cedat, per Sudorem curanda.* 328.

— *in* Salivatione Mercuriali, *initio sæpe, simul ac Mercurius Sanguini admiscetur, antequam Salivatio bene adsurgat, exoritur; quæ Opiatis reprimenda, cum & Salivationem, & Curationem, inde pendentem, impediat.* 213.

— *in* Variol. Anom. pessim. *Salivationis vicem quando subeat.* 147. *In* Variolis Confluentibus *aliquando* Eruptionem *præcedit, & quare.* 91. *Atque aliquando post illam protrahitur.* 81. *Neque Paregoricis sistenda, quia Natura rem absolvit.* 91. *In* Adultis *Symptoma periculosum est, ex frigore nimio ortum.* 86. *In* Infantibus *æquè certo, ac* Salivatio *Adultis, maturescentibus Pustulis supervenit.* 94. *Aliquando tamen non ita certo adest.* 83. *Iis tamen salutaris est.* 97. *Et Infantes* tardius *invadit, quàm Ptyalismus Adultos, sed sibi commissa singula Morbi stadia* decurrit. 83. *Materiæ morbificæ* eliminandæ *inservit.* 94. *Adeoque Infantibus* inservit, *uti Salivatio Adultis, Naturæ dono.* ibid. *Hinc* non sistenda, *in iis, sed Naturæ committenda; nam Muliercularum consilio malè suppressa Infantium millia leto dedit.* ibid. *Quare hic*

hic Discrimen non adferat ac in Distinctis. ibid.

— — — Confluen. & Salivatio, *hæc in Adultis, illa in Infantibus, Symptomata sunt non prætermittenda*. 83. *Et adeo in hac* specie *necessaria, ac sunt* Pustulæ, *vel &* faciei, *ac* manuum, *intumescentia*. ibid. *An à Natura ideo substitutæ, quod per parvulos Abscessus materia exterminari, ac in Discretis per majores, nequeat, quare non definiat Auctor*. ibid.

— — — Discretis *Symptoma* anomalum *ex repercussione Variolarum* à frigore *nimio, vel* Evacuationibus *indebitis, oriri solitum*. 97.

— *Variolas Epidem. Constit.* 1667. *ad* 1669. *ultima æstate præsertim*, concomitans, *erat tantum* Febris Variolosa *istius Constit. introversa*. 78. *ad* 79.

— colliquativa *in Tabe, aliisque Chronicis, mortem anteire solet*. 275.

Diascordium *ad* Diarrhœam. 113. *Ad Diarhœam in* Salivatione Mercuriali. 213. 215.

— *in Febribus Continuis quando exhibendum*. 33.

Dies Eruptionis *in* Variolis, *vid.* Eruptionis Dies.

Die Primo, *in* Morbillis, *calor & frigus se expellunt*. 120.

Diebus prioribus *Natura* Variolas *digerit*. 86.

Die Secundo, *Febris manifesta, in* Morbillis, *& alia Symptomata ingruunt*. 120.

— — *vel* Tertio, Variolæ Anomal. Confl. *Constit. An.* 1670. *erumpebant*. 124.

— Tertio, Variolæ Anomalæ Discretæ *erumpunt*. ibidem.

— — Variolæ Confluentes Regulares *erumpunt*. ibidem.

— — *in* Var. Confl. *quid contingat*. 81.

— Quarto, *vel* Quinto, Morbilli *erumpunt*. 120.

— — *erumpebant* Morbilli Anomali, *An.* 1674. *semper*. 144.

— — *in* Variol. Confluent. *inclusivè ab eruptione puta, omnes Pustulæ in conspectu sunt, nec plures exspectandæ*. 236. 244.

— — *erumpunt* Variolæ Distinctæ Regulares. 124. *Nam hicce Variolarum Eruptionis proprius est, ac naturalis, dies*. 90.

— — *in* Variol. Discret. *quid contingat*. 80. & 81.

— Sexto, Morbilli *exsiccari incipiunt*. 121.

— — *in* Variol. Confluent., *ab invasione puta, Pustulæ omnes in conspectu sunt, nec plures exspectandæ*. 236. 244.

— Octavo, Morbilli *evanescunt in facie*. 121.

— — *in* Variol. Discretis, & Undecimo, *in* Confluent. *Symptomata Anomala quænam adsunt*. 84. *ad* 85.

— — *in* Variol. Confl., & *post, quid contingat*. 82. *Tumor Faciei incipit &* undecimo *subsidet, incipiente tum tumore Manuum*. 248.

— — *in* Variol. Discret. *quid contingat*. 80. & 72. Facies *si non tumet, & Pustularum* interstitia *palleant, malum*. 95. *In* Discretis malignis *Constit. An.* 1661. *ad* 1664. *periculum aderat, illo die*. 62.

— Nono, Morbilli *undequaque disparent.* 121.

— Decimo *tantummodo, Puerpera tenerior & vaporibus obnoxia, se è lecto contineat.* 279.

— Undecimo, *in* Variolis Anomal. Confluent. *mitioribus*, Febris secundaria, *dicta, à Pure, exoritur.* 234. 238. 249. *Et periclitatur æger, præ copia Pustularum.* 235. *Hinc* dies *ille vulgo periculo plenus, nisi Medicus se interposuerit.* 381. *Et hoc die* Mors *invadere solet.* 240. Caloris & Inquietudinis *Paroxysmus semper vexat.* 247. *Hinc Paregorica temporius, quàm aliis diebus, h. e.* hora quinta *exhibenda, ob Paroxysmum vespertinum.* ibid. *Et horum defectu plures exstincti.* ibid. *Hoc die quoque* Tumor Manuum *incipit, subsidente eo tum Faciei, qui ad Pustularum maturationem usque perdurat.* 248.

— — *in* Variol. Regul. Confl. *quid contingat.* 83. 84. *Periclitantur tum, eoque plerique moriuntur.* 125. *Sed licet discrimen inferat; eo semel elapso salva res erit.* 145. *Et qui moriuntur, ex Saliva spissa suffocante intereunt.* 97. *Saliva aliquando adeo viscosa, ut ægrum, stupore inducto, suffocet.* 96.

— — *in* Variol. Regular. Discret. *quid contingat.* 81.

— Decimo quarto, *in* Febr. Epid. *An.* 1673. *ad* 1675. *qui vulgaribus Symptomatibus adfecti erant, restituti erant.* 136.

— — — *in* Variolis Confluent. *mediocris generis*, Febris secundaria, *dicta, à Pure, exoritur.* 234. *In* Variolis Anomalis Confluent. *An.* 1670. *ad summum* Decimo septimo *periculum adest, quibus superatis, salva res.* 145. *Et die* decimo quarto *moriebantur tantum, in* Variol. Confluent. Anom. *Constit. An.* 1670. *ut plurimum.* 124.

— — — *vel* quinto, *in Var.* Regular. *Discret. quid fiat.* 81.

— Decimo septimo, *in* Variolis Confluent. *pessimi generis*, Febris secundaria *dicta, à Pure, exoritur.* 234. *Hoc die moriebantur aliquando, in Variol. Confluent. Anom. Constit. An.* 1670. *Hocce verò prælapso salvi erant.* 125.

— Vicesimo, *in* Lochiorum *suppressione, jam fere in vado res est.* 281.

— — *in* Variolis Anomal. Confl. *An.* 1674. *& aliquando posterioribus adhuc, periculum adest.* 146. 83. *In* Variol. Reg. Confluent. *quid contingat.* 83.

— — primo, *in* Febre Epid. *An.* 1673. *ad* 1675. *ubi Morbus pertinacior, restituti erant.* 137.

— — Octavo *in* Febr. Epid. *An.* 1673. *ad* 1675. *qui Comate adfecti erant, sæpe reconvalescere incipiebant.* ibid.

— Tricesimo *in* Febre Epid. *An.* 1673. *ad* 1675. *qui Comate laborabāt, reconvalescere aliquando tantum incipiebant.* 137. 142.

Diemerbroekius *Venæ sectionem, in* Peste, *damnat.* 70. *Refutatur cum aliis, qui Diaphoresin culpant, ac si inde ægri debiliores fierent.* 76.

Differentia *inter* Febres Continuas *Autumnales, &* Intermittentes *Autumnales, quomodo consideranda.* 27.

— Specifica, *ne quidem ulla, à Philosophis enodari potest.* 187.

Differentiæ *inter* Morbos Acutos, & Chronicos, *percepta caussa, ad inve-*

inveniendas veras Indicationes horum Morborum, magni momenti est. 315.

Digiti, *in Podagra non Regulari, quomodo adficiantur.* 305.

Digitorum Articuli in Rheumatismo, *vid.* Articuli Digitorum.

Digestiva *in* Podagra *vocantur, quæ Naturæ opem ferunt in muneribus suis ritè fungendis, sive Pharmaca, sive Diætetica, sive Gymnastica, fuerint.* 313.

— Media, *vid.* Medicamenta Digestiva.

— *in* Chronicis *Morbis debellandis, quare adeo valeant.* 317. *Quamdiu in eorum usu perseverandum.* ibidem.

— *in* Febribus Intermitt. *Const. An.* 1661. *ad* 1664. *ob materiæ crassitiem Evacuationi erant præmittenda.* 100.

— *in* Podagra *quantum conducant.* 317. *Et quando usurpanda.* 318.

Discrimen, *vide* Periculum.

Distinctio Febrium Intermitt. *in* Vernales & Autumnales, *quàm necessaria Medicinam excolenti sit.* 48.

Diuretica *in Hydrope, loco Purgantium, ubi vel Constitutio debilis, vel Hysterici Adfectus hæc vetant.* 343. *Hic tum præ ceteris omnibus inserviunt* Salia lixiviosa. ibid.

Divites *à Variolis quare interficiantur magis quàm Plebs.* 92.

Dogmatici *quomodo tam in dignoscendis Morborum essentiis, quàm in Medicamentis, quibus eos adgrediuntur, hallucinentur, constitit invento Cortice Peruviano.* 332.

Dolor, *in Ileo, unde.* 44.

— Penis, *in* Gonorrh. *virul. dum erigitur,* noctu *præprimis vexat; estque signum Pathognomicum.* 206.

— *in* Pleuritide *punctorius, quo tempore incipiat, & quem Thoracis locum occupat.* 163.

— *in* Podagra, *Pharmacum Naturæ est amarissimum; quo enim ille* vehementior *fuerit, eo citius transit Paroxysmus.* 306.

— *in* Podagræ *irregularis* Paroxysmo, *toto tempore non perdurat, si modo pars adfecta quiescat.* 305. *Minima motus contrarietate accersitur, sed subito iterum evanescit.* ibid. Podagræ Regularis *ingruentis similis est illi, qui Ossium dislocationem comitatur.* 303. *Quando, & quomodo, incipiat, procedat, desinat, & recrudescat.* 303. *ad* 304. *Vesperi semper augetur & sub Galli cantu levatur.* 304. Sudoriferorum *ope, in Paroxysmo exhibitorum,* exacerbatur. 311. *In* Podagræ inveteratæ *Paroxysmo, potius leniendus quiete in lecto, quàm Anodyni usu, nisi nimium sæviat.* 329. Vectatione, *in Podagræ inveteratæ Paroxysmo, excitatus, quandonam ferendus, ad Mortis periculum effugiendum.* 327.

— *in* Scrobiculo Cordis, *in* Febre Variolosa. 98. Variolis Regularibus *jam instantibus tantum notus.* 98. 99.

— — — — *& Variolis, & Febri Variolosæ, tū & Diarrhœæ An.* 1668. *communis fuit.* 103. *Sed in Diarrhœa hac ad usque Epigastrium extendebatur ille.* ibid.

Dolores *in* Hysterica Adf. *ex Spirituum nimio impetu.* 263. *Medicis facile imponunt; cum sæpe aliorum Morborum speciem præ se ferant.* 278. *Exempl. in Paroxysmo Nephritico, & Colica Biliosa.* ibid.

—— —— —— —— Teneritudinem in partibus, *tactum refugientem, ac si fustibus fuissent exceptæ relinquunt.* 391. *Laudano compescendæ, si omnino* intolerabiles; *quin alias Evacuantia prius adhibeantur.* 276.

—— Luis Venereæ *præsentiam initio indicantes.* 207.

—— *in* Lue Venerea, *progressu temporis, quinam adsunt.* ibid.

—— Rheumatici, *vid.* Rheumatici Dolores.

Drake (*Johannes*) *Auctorem, dum manu tremula calamum regere nequit, in conscribendo Tractat.* de Podagra & Hydrope, *adjuvat.* 301.

Dux Hetruriæ *quo modo à Peste immunem se servaverit.* 65.

Dysenteria *propriè habetur*, ubi frequentes sunt Dejectiones, cum Ventris torminibus & colluvie mucosa, *sive sanguis admisceatur, sive non.* 109. *Ejus* Descriptio. ib. 509.

—— *Autumnalis est Morbus.* 24. 106. 123. *Sed* Hyems *ipsi obest.* 106. 123. *Autumni initio fere semper* invadit; *Hyeme, pro tempore,* recedens. 108. *ad* 109. *Sic mense Augusto prognata usque ad hyemem excurrit, vel, duorum mensium spatio, cursum suum absolvit.* 23.

—— *Verno ingrediente, & alio quoque tempore, si* aura *calidior gelu superveniat,vel* annus *epidemicè faveat,non nullos adficere potest.* 109.

—— *non rite curata in initio, ad Annos aliquando, licet raro, discruciat, crasi sanguinis infecta; qui curanda.* 115.

—— *dolores summos non tantum, sed ingens quoque vitæ discrimen ad*fert, *si non peritè tractetur.* 109.

—— *quo sensu, sit aliquando* Febris *introversa & versus Intestina determinata.* 25. confer. 111.

—— *Adultis exitialis non raro.* 110. *Infantibus benignior; & diu illi hanc ferunt, si modo res Naturæ committitur.* ibid. *In Infantibus, quomodo curanda.* 113.

—— *Species varias, uti Variolæ & Epidemici alii, diversis* Constitut. *habere potest.* 110.

—— Endemia Hybernorum *an cum aliis conveniat, quare ignoret Auctor.* ibid.

—— Epidemica, *Constit. An.* 1669. ad 1672. *an cum aliorum temporum Dysenteriis conveniat, ignorat Auctor.* ibid. *Ubi per decem Ann. vix comparuerat iste Morbus, post Febrem Variolosam, & Variolas ipsas, harumque comitem Diarrhœam, grassari incipit, mense Augusto.* 78. 103. 104. *Hanc Novum Febris genus comitatur.* 104. *Adpetente* Bruma *recedit, grassante tum* Febre Dysenterica; *sed Autumno An.* 1670. *inclementius redit.* 105. *Hyeme iterum* recedit, *regnante tum iterum Febre Dysenterica.* ibid. *Et tertio* redit *An.* 1671. *sed mitior, & iterum superveniente Hyeme, cedit; regnantibus iterum Febre Dysenterica cum Variolis.* ibid. *Tandem An.* 1672. *Augusto redit, non pauca sed mitior, & hyeme recedit.* 105. 106.

—— —— —— —— Febris *sui generis, in Intestina introversa, Auctori videtur.* 25. *Calidos & acres ibi deponens humores, & impetu vasa sanguinea aperiens, dum simul Intestina, suo nisu hos expellere satagentia, mucum naturalem exprimunt.* 111. confer. 25.

Sympto-

—— —— —— —— Symptomata quænam habuerit. 109. Primo ingressu Symptomata uti alii Epidemici, atrociora habuit, quàm in statu; licet tum plures adgrederetur, mitiora tamen erant, uti & in declinatione. 111. Tormina recedebant pro gradu adolescentiæ Constitutionis. ibid.

—— —— —— —— primo Anno, ut alii Epidemici, Naturæ subtilioris fuit. 110. ad 111. & 114. Humoralis quoque magis, sub finem Constitutionis erat: in initio enim nullæ dejectiones molestabant; stercorosæ ita non erant, tormina atrociora; ubi fatiscente Constitutione omnia contrario habebant. 111. Humoralis, in suâ declinatione, magis quod fuerit, quid circa Epidemicorum naturam denotet. ibid.

—— —— —— —— iisdem, quibus primo Anno sanata, sequente Anno non curatur. 115. Curatio, primo Anno, differt à Curatione generali; & qualis fuerit. 114. In principio Sero lactis frigidè hausto, & calidè per Enema quater injecto, post V. S. institutam; dein ut Cholera, diluentibus, curabatur; sed Sero Lactis loco Jusculi vel Zythogala. ibid. Quæ Methodus repudianda, licet fastuoso Remediorum adparatu non ornata. ibid. Per V. S. iterum curatæ Exemplum. 115. Catharticis primo Anno, quam diluentibus & temperantibus, quare non ita cedebat. 114.

—— hæc & Febris eam concomitans, à Doctore Butler in Africa sanatur, eodem modo ac ab Auctore, in Britannia. 114. ad 115.

—— Constit. An. 1670. ad 1672. Epidemicè sæviebat, una cum Variolis Anomalis, Autumno semper primas tenens. 123. 124. Variolis in pares concurrebat ultimo Autumno, ceterum primas Autumno tenens. 123. In Variolis Anom. An. 1670. ad 1672. regimine calido tractatis, sæpe inserviebat materiæ eliminationi, singulari eventu. 125.

—— An. 1673. Novembri mense, post acre gelu, succedente calore, hinc inde spargitur adhuc; nec postea amplius istius speciei adparet. 134.

—— Autumnali An. 1675. potius Symptoma quàm Morbus essentialis erat. 135. 137. & 142.

—— in Febr. Epid. An. 1675. Symptomatica, quomodo curabatur. 142. In Febre nova Epid. 1685. ex Torminibus Ventris oborta, Laudano solo curatur. 364. Quare hæc potius ita compescenda, quàm vulgari Methodo tractanda. 364. Sed, Dysenteriæ ubi Epidemicæ grassantur, primo Evacuationes in usum revocandæ. 365.

—— Symptomatica. 135.

Dysenteriæ variæ. 104. ad 106.

—— species, in Variol. nigris pessimis, neglectu V. S. oborta. 148.

—— Curatio in genere. 111. ad 113. 509. ad 510. Indicationes curativæ sunt; Venam secare ad revellendum impetum; Humores contemperare, eosque per Catharsin subducere. 111. Sed Laudano solo aliquando tuto curatur. 116. 364. 510. Ubi Morbus contumacior, quid agendum. 112. ad 113. Symptomatum Curatio. 115.

Dysentericorum Febres Symptomata habuere simillima iis Febris Dysentericæ. 118.

In

In Dysenteria *ætas si florida, quid mali contingat.* 109.
—— —— Aphthæ *mortem denunciantes, à Cathartico neglecto, & calefacientibus, adstringentibus, adhibitis ortæ.* 117. 109.
—— —— Calefacientia *quæ mala producant.* 109.
—— —— Dejectiones mucosæ *cum vel sine striis Sanguineis, quales se habeant.* 109. *Unde fiant.* 111. Stercorosæ *aliquando interponuntur, sine dolore insigni, in initio.* 109. Mucosæ, *progressu morbi, in eodem ægro,* dolorem *in Intestino recto excitant.* 110.
—— —— —— Stercorosæ, *progressu morbi, in eodem ægro, quare per Intestina tenuia,* dolorem *vehementem, excitent.* 110.
—— —— *Const. An.* 1669. *ad* 1672. *circa finem,* Dejectiones Stercorosæ *magis erant, quàm Mucosæ.* 111.
—— —— Diæta. 112.
—— —— Frigus *manuum ac pedum Mortis periculum infert.* 109.
—— —— Gangræna *Intestinorum aliquando.* ibid.
—— —— Potus frigidus *admittitur.* 112. *Potus tepidus.* 114.
—— —— *ubi* Recidiva *quid agendum.* ibid.
—— —— Sanguis sincerus *progressu Morbi aliquando, cum Mortis periculo, exit.* 109. *Unde illud.* 111. Sudores Anomali *concomitantes, cur nullius fuerint emolumenti.* 158.
—— —— Tenesmus *quando, & unde, vid.* Tenesmus.
Dyspnoea *in Hydropicis, unde.* 334. *In* Morbillis *An.* 1674. *recedentibus, major erat, & magis in Peripneumoniam vergens, quàm in aliis.* 144. *In Morbillis, Infantibus, post Morbi recessum, letalis accidens, V. S. curanda.* 122. Calefacientibus *hic inducta, V. S. quoque curanda.* ibid. *In* Pleuritide essentiali, *Tussi suppressa, V. S. neglectu, aliquando fere suffocat.* 163.

E.

Ebullitio Febrilis, *seu* secundum *Intermittentium Paroxysmi* tempus, *unde fiat.* 46.
Ebullitionis *atque* Fermentationis *vocabulis, cur non æquè, ac* Commotionis, *in exponendis Febribus utatur Auctor.* 29.
Eclegma, *vid.* Linctus.
Ecthymata, *vid.* Exanthemata.
Effluvia *Aërem contaminare possunt ad Epidemicos suscitandos Morbos, eosque aliquamdiu propagandos.* 146.
Elaterium *quid sit, ejus dosis, & quomodo exhibendum.* 337. *In* Hydrope *præsentissimum Medicamentum, in iis qui ægrè purgantur.* ibid.
Electuarium *ad* Aphthas *&* Singultum, *è Cortice Peruviano, in Febre nova Epidemica.* 358. *In* Apoplexiæ *Paroxysmo sublato exhibendum.* 507. *In* Chorea Sancti Viti *roborans.* ibid. *In* Diabete. 192. *In* Diarrhoea *adstringens.* 113. 510. *In* Febr. Interm. *ex Cortice Peruviano.* 56. 189. 193. 494. *In* Febre nova Epidemica, *roborans.* 358. *In* Febre Tertiana duplici, *corroborans.* 55. *In* Febre Quartana *ex Cort. Peruv.* 561. 495. *In* Fluore muliebri. 192. 282. *In* Hydrope, *digestivum, ad roborandum, quale.* 345. *In* Hysterica Adfectione

Chalybeatum. 270. *Aliud corroborans.* 492. *In* Ictero 134. *Ad* Lochia *suppressa ex Hysterica Adf.* 280. *In* Mania communi, *post evacuationes factas Cerebrum corroborans.* 62. *In* Mensium Fluxu immodico *adstringens.* 282. 192. *In* Mictu cruento *ex Febre Acuta.* 253. 254.

— *in* Podagra, *quo Auctor tamquam Digestivo uti solet.* 314. *Quo nomine Theriacæ Andromachi præferendum.* ibid. *Ad ejus compositionem Simplicia, palato quæ minus ingrata, sunt eligenda, cum ad omnem fere ætatem in ejus usu perseverandum sit.* ibid. *Quando præcipuè exhibendum; & quare.* 321. *In* Pruritu ferino. 175. *In* Rheumatismo Scorbutico. 174.

Emetica, *vid.* Vomitoria.

Emmenagoga *in Lochiorum suppressione, Hystericis mista.* 280.

Empirici, *Morborum Historiæ & Methodi medēdæ ignari, de corio humano ludunt & majorem edunt stragem, quam Morbi eorum auxilio destituti.* 196.

— *in* Podagra, *ex* Catharticis, *quæ adstute celabant, existimationem sibi, cum damno ægrorum, quomodo compararint.* 311.

— *armis instruuntur, quibus Medicorum opera imitari queant, ubi scriptores potius in Remediis tradendis, quam in Genuinis Indicationibus expiscandis occupantur.* 16.

Empiricus insulsissimus *Medicamenta Medicamentis æque adjicere novit, & solet magis, quam Medicorum prudentissimus.* 158.

Emplastra Epispastica *cervici, in Febribus caput petentibus; cum fructu adplicantur.* 138.

Emplastrum *pedale in* Chorea Sancti Viti. 362. 506.

— *in* Hysterica Adfect. *umbiliale.* 270. 490. *Hystericum Umbilico adplicandum ubi* Lochia suppressa. 280.

— *ad Lumbos in* Mensium fluxu immodico, *post primam Purgationem adplicandum.* 282.

— *è Mucilagin.* Præputii labiis *tumidis imponendum.* 211.

Empyema, *post* Pleuritidem *essentialem, quandonam.* 164.

Emulsio *in* Angina *qualis exhibenda.* 177. *In* Febre acuta *cum Mictu cruēto.* 253. *In* Febre hiemali *qualis.* 349. *Refrigerans, in* Gonorrhœa virulenta. 210. *In* Hæmorrhagia Narium. 177. *In* languore Febrili, *cardiaca.* 37. *In* Mictu cruento, *ex Febre acuta.* 253. *In* Mictu sanguineo *in Variol. Consl. ex quibus* 441. *In* Pleuritide essent. *leniens, & refrigerans.* 165. *In* Rheumatismo *qualis.* 171. *In* Sputo Sanguineo *in Variol. Consl. ex quibus.* 441.

Enchymoma, *vide* Vibices.

Enema *in* Alvi dejectionibus *quibusvis, anodynum.* 112. *In* Calculo *ex Podagra diuturniore.* 328. *In* Cholera Morbo, *ex jusculo tenui, & Syrupis lenioribus.* 107. *In* Diarrhœa *quodnam.* 113. *In* Diarrhœa Febrium contin. *adstringens.* 43. *In* Dysenteria *præfractiore anodynum.* 510. *In* Dysenteria Constit. 1669. *ex sero Lactis puro, post V. S., & largiter adsumtum per Os serum Lactis frigidum, quater injectum, initio Constitutionis, Tormina, & Dejectiones sanguineas, tollebat.* 114.

In Febre acuta *cum* Mictu cruento & Petechiis. 253. *In* Febribus contin. *Sanguinem refrigerans*. 34. *In* Febre Cont. *An*. 1661. &c. *quandonam*. ib. *In Febre Contin. pro Pauperibus, ex Lacte Saccharato*. 37. *In* Febre Contin. *postridie Emetici exhibiti, quando, & quale, adplicandum*. 34. *In* Febre Erysipelatosa *quando & quale*. 175. *In* Febre Variolosa. 101. *In* Gonorrhœa *virulenta*. 209. *In* Hæmorrhagia Narium, *quotidie injiciendum, quale*. 177. *Ex Tabaci fumo commendatissimum in* Ileo. 365. 512. *In* Lochiorum suppressione *ex Lacte saccharato, semel tantum est adplicandum, uti de Narcotico dictum*. 280. *In* Mictu cruento *ex Febre acuta*. 253. *In Paroxysmo* Nephritico *à Calculo*. 446. *In* Nephritide *ex Podagra diuturniore*. 328. *In* Rheumatismo *quale, quando, & quamdiu, exhibendum*. ib.

Enemata *in* Angina, *qualia & quando injicienda*. 177.

— *carminantia, in* Colica biliosa, *crabrones irritant & Morbum diuturniorem reddunt*. 129. *In* Colica Hysterica *plus nocent, quàm prosunt*. 133. *In* Diarrhœa, *adstringentia, parva quare ut sint mole, oportet*. 43.

— & Refrigerantia Medicamenta, *in caussa esse possunt, quo minus Despumatio Febrium, spatio* 336. *hor. h. e.* 14. *dierum persolvatur, sed in longum evagetur*. 52.

— *in Febribus quibuslibet*, fractis Morbi viribus, *non diu* repetenda *sunt, præsertim in* Hystericis & Hypochondriacis; *& quare*. 152.

— *in* Febribus continuis *quando parcè, vel & neutiquam, adhibenda*. 34. *ad* 35. *Quando largiter adhibenda*. 34. *In* Febre Epid. *An*. 1673. *ad* 1675. *propter diatesin inflammatoriam & stuporem sensuum, sæpe iteranda*. 138. *In* Febr. Intermitt. *Cortice Peruviano curatis, sine metu Recidivæ, etiam lenissima, non admittuntur*. 191. *In* Febre Morbillosa, *non conducebant*. 144. *In* Febre Scarlatina *quare deneganda*. 162. Febr. Tertianas *vernales sæpe tollunt*. 51. *In* Febre Tertiana duplici *interdicenda*. 55. *In* Febre Variolosa *ubi Ptyalismus adest vitanda*. 103. *In* Gonorrhœa virul. *si ægri à Catharticis abhorreant, vel iis pertinaciter refragantur, in auxilium vocanda*: at *cum non æque tuto, vicissim hinc tum Catharsis, tum Enema, exhibenda, ne* Lues *exoriatur*. 209. confer. 210. *Qua Methodo hoc fiat*. 209.

— *in* Ileo vero, *per os rejiciuntur; quod Morbi hujus signum individuum*. 44. *ad* 45. *In* Iliaca Passione *licet acria, in* Emetica *abeunt*. 44. 128.

— *inter Laudani usum, ex Lacte saccharato modo si fuerint, istius effectum destruunt*. 277. confer. 278.

— *in* Nephritide *ex Calculo, vel Arenulis, necessaria, ut laxentur & dilatentur meatus*. 278. *In* Nephritide *ex Hysterica Adf. potius nocent*. ibid. *In* Soporosis Adfectibus *valde utilia*. 138. *In* Pleuritide *essent, ex quibus conficienda*. 166. *In* Tussi Epidem. *ubi Febris &c. adsunt, quotidiana*. 152. *In* Variolis, *evacuantia, initio an conducant*. 88.

— Refrigerantia *Sanguinis robur, & tonum,*

tonum, relaxant. 34. Quandonam loco Venæ sectionis in quibusdam Febribus continuis, substituenda. ibidem.

—— —— in Febribus continuis, quo usque, & in quibus, iteranda. ibid. Vetantur post largam Venæ sectionem, & in ætate provectâ. ibid. Senibus minus quàm aliis conducunt. ibid.

Epidemica Constit., vid. Constit. Epidem.

Epidemici Morbi, vid. Morbi Epidem.

Epilepsia Adultorum an forte curari posset, ut Chorea Sancti Viti, adaugendo dosin Venæ sectionis & Purgantium. 362. 506.

—— Puerorum. 520.

—— ex Hysterica Adf. caput obsidente, in Fœminis sanguineis, & fere viraginibus, Uteri strangulatus dictus, describitur. 257.

—— Infantium dentientium, nono vel decimo mense, aut à septimo ad decimum, supervenientes, ubi inflammatio Gingivarum, V. S. exigunt. 122. Hæcque, in hoc casu, quibuslibet aliis specificis sola anteferenda. ibid.

Epileptici Adfectus Infantium dentientium Materiam viridem biliosam, ut in Hysterica Adf. exprimunt. 262. 520.

—— —— Infantium non amplius dentientium, Variolas, Morbillos, vel Febrem Scarlat. indicant. 243. Hi quomodo tractandi. ibid. Et cavendum ne pro Convulsionibus essentialibus habeantur. ibid.

—— —— Febrium Interm. Paroxysmos aliquando, sed rarò, præcedunt. ibid.

—— —— in Febre Scarlatina Infantium, quomodo tractandæ. 162.

Epileptici Paroxysmi, in Variolis, Discretis præsertim, jam jam prodituris, Infantes vexantes, indicant plerumque hunc morbum mitem, & boni moris, futurum. 80. Hi Variolas Discretas præcedentes, sæpe, Infantium damno, pro Essentialibus Adfectibus evacuantibus tractati, unde Pustularum eruptio fuit impedita. 243.

Epispasticum in Angina, cervici vel nuchæ quando adplicandum. 177. In Febre Epidem. An. 1673. ad 1675. ad Comatosum Adfectum superandum nuchæ imponendum. 138. Nuchæ in Febre nova Epid. Infantibus adplicandum. 366. In Febre Scarlatina quandonam adplicandum. 162. In Tussi Epid. ubi Febris &c. admista. 152. In Variolis, ad Epilept. Adfectus Infantium. 243.

—— Pedibus in Variolis Confluent. ex Allio, in Adultis, adplicandum, à die octavo, omni die renovando, donec periculum absit. 250. confer. 251.

Epistolæ Brady ad Th. Sydenham. 180.

—— G. Cole ad Th. Sydenham. 230.

—— H. R. Paman ad Th. Sydenham. 201.

Epithemata in Podagra, adplicita, sæpe nocent, prosunt numquam. 329.

Epocha, Febrium Intermitt. Autumn. certa, est mensis Julius. 106. Febrium Intermitt. Vernal. mensis Februarius est. ibid.

—— in Variolis, primi insultus dies est. 80.

Equitatio firmat Sanguinem, ac spiritus, quam maximè. 274. Effectus

in nobis egregios illos præstat, quatenus impetum *omnem in Ventrem, ubi vasa excretoria plura, determinat; illaque mille succussionibus ingeminatis exagitat; tumque calorem excitat; dein* humores *stagnantes adsimilat, dissipat per totum, & eliminat: tandem perpetuo* motu *Sanguinem exagitando permiscet, renovat, ac vigere facit*, ibid.

— *in* Morbis Chronicis, & Phthisi *præsertim, cur ita conducat.* 316. *In* Colica biliosa, *aut vectio in Curru, unicum remedium, (exhibito interim anodyno ad* Dolorem recidivum *Colicæ biliosæ exstirpandum,) post debitas Evacuationes, si aliquamdiu continuentur.* 130. *In* Hypochondr. & Hystericis *summi momenti, & sanitatem præ ceteris conciliat; Et hujus rei Exemplum.* 274. *ad* 275. *Idem in* Phthisicis, Tabidisque, *præstat.* 275.

— *in* Phthisicis *curandis magis efficax, quàm Cortex Peruvian. in Intermitt., vel Mercurius in Lue Venerea, si observanda observentur.* ibid. *Viribus ægrorum adcommodari debet, ut primo sit modica non violenta, sic gradatim adscendendo pro ratione virium increscentium.* ibid. *In Phthisicis non juvat, nisi longa itinera emetiatur æger.* ibid. *In Adultioribus ad Phthisin sanandam multo diutius, quàm in Junioribus, continuanda.* ibid.

— *&* Vectio in Curru *in* Chronicis quam pluribus *præstantissimum remedium, modo quis in illo improbius perseveret; Et hujus rei ratio.* 131.

— — — — — *sed constans & adsidua, in Morbis* Chronicis, *ac* Podagra, *si grandior ætas, vel Calculus, non intercedant, adeo præstans est Medicamentum, ut si huic simile quis haberet, quod celare vellet, opes inde amplissimas facile adcumularet.* 324.

Equus *ad* ἀκμὴν *suam pertingit septem annorum spatio.* 47.

Eruptio Pustularum, *in* Variolis, *tardior celeriori præferenda.* 90. *Sæpe impeditur & supprimitur à violentia Morbi & à nimio impetu, Pustulas se mutuo opprimentes nimis urgente.* 239. confer. 243. *Adeoque* non acceleranda (*ubi de Variolis quædam suspicio*) calidis & cardiacis, *utut graviter ægrotent; nam* non necant *Variolæ* quia tardiùs erūpunt, *nisi calefacientibus* impeditus fuerit egressus; *hicce tum temperantibus alliciendus.* 90. *Verum ubi* calefacientibus *nimis acceleratur, pessimum, & ex Discretis in* Confluentes *inde sæpe mutantur Variolæ.* ibid.

— — — *adjuvari* quarto die *aliquando, si pro voto non succedat, poterit; sed per* Cardiaca blanda, paregorica, *quæ æstuanti Sanguini frœnum injiciunt;* ante *hunc diem verò non.* 90. *ad* 91.

— — — Anomal. Discret. *non quarto, ut in Discretis Regular., sed* tertio die, *ut in Confluent., contingit.* 124.

— — — Confluentibus Regularibus *ut plurimum* tertio die, *ante illum aliquando, raro post, contingit.* 81. 124.

— — — Discretis Regular. *naturaliter, & ut plurimum,* die quarto *contingit.* 80. 90. *Rarò* citius, *sed aliquando* serius. 80. *Quænam* Symptomata *tam in Adultis, quàm Infantibus*;

tibus, præmittat. ibid. *In laxiori temperamento, aliquando, sine insigni ægritudine prægressa, sensim ad* expulsionis *periodum pervenit.* ibidem.

—— —— —— Regularibus, *Evacuationibus oportunè institutis, aliquando promovetur.* 87. *ad* 88.

Eruptiones Cutis, *vid.* Cutis Eruptiones.

Eruptionis Pustularum tempus, *in* Variolis, *dicitur, ubi Natura* separatam, *priori tempore*, materiam *parvorum* Abscessuum, *seu* Pustularum, *ope, amandat, atque expellit.* 88.

—— —— —— —— *ab eo in* Morbillis *adeo discrepat, ut Morbus* erumpens *uterque, inde, facile discerni queat.* 82. 125.

Erysipelas, *vid.* Febris Erysipelatosa.

Evacuantia *ubi roborantibus Curatio innititur officiunt prorsus.* 317.

—— *in* Apoplexia *Febribus Intermitt. superveniente mortem inferunt.* 191. *In* Cholera, *tuta non sunt.* 108. *In* Dysenteria Epidemica, *vid.* Purgantia. *In* Febre nova *Epidemica, licet convulsivi motus, aut subsultus adsint, ideo non deneganda.* 360. *In* Febrib. Intermitt. *Morbum protrahunt.* 186. *In Febr. Intermitt. Cortice Peruviano curatis, quæcumque vitandæ, metu Recidivæ.* 191.

—— iterata *in* Febribus, *licet necessaria, corpus debilitant; unde fracto quasi Spirituum systemate, Symptomata leviora, quasi Febrium reliquiæ, remanent; quæ tempore recedunt, vel Paregorico superantur.* 368.

—— *in* Hydrope *quomodo agant, & quænam sint.* 334. *ad* 343. *In* Hystericæ Adf. *curatione, quænam initio instituenda & quare.* 207. *Inter Paregoricorum usum non exhibenda, ne motu excitato, Symptomata revocentur.* 277. 278. *In* Nephritis specie, *Febres Intermitt. concomitante, summopere vitandæ.* 201. *In* Podagræ *Curatione non modo infructuosa, sed & nocua.* 309. confer. 312. & 309. *ad* 312. *Paroxysmum Podagricum cur excitent.* 311. *In* Variolis, *ut V.S. Enemata, Emetica, &c.*, in initio *vitanda, si fieri potest.* 88. *Quo sensu nocere possint.* ibid. *In quibusnam requirantur.* 243. *ad* 244. *In quibusnam verò denegentur.* ibid.

—— —— —— *in* Variolis *non minori cum periculo motum requisitum retardare possunt, quàm* calefacientia *eumdem nimis accelerare.* 88.

—— —— —— oportunè *adplicata aliquando* Eruptionem *Pustularum promovent.* ibid.

Evacuationes *justo copiosiores, in Morbis, quidnam producere valeant.* 60.

—— Sanguinis indebitæ *Adfectum Hystericum* excitare *valent.* 133.

—— *sponte à Natura fieri solitas, imitari velle sæpe stolidum est.* 140.

Eventus *in* Variolis *à Curationis fundamento, primis diebus jacto, pendet.* 236.

Exanthemata *in* Morbillis *An.* 1670. faciem *primo, in* Morbillis *An.* 1674. humeros *primo, occupabant.* 145.

—— nigra, *in Morbillis, Adultis contingentia, & interitus signa, quomodo tractanda.* 121.

—— Pestilentialia *imminentis leti sæpe indicia, à* Sudoriferorum, *in tenuiori humorum portione, Morbi nempe*

nempe sede, impetu facto, fibris fractis & comminutis, excitantur, in iis scilicet qui difficulter sudant. 72. Et in iis, qui facile sudant, Bubonum materia intropulsa & furiente, itidem producuntur. ibid.

— in Variolis, *vid.* Pustulæ.

Excrementorum alvinorum *liquidissima consistentia indicat Diarrhœam non criticam.* 44.

Exercitium corporis, *inter ea, quæ humorum indigestionem impediunt, hinc sanguinem roborant, ac firmitudinem conciliant, facile palmam præripit.* 323. *Et Calculum quoque prohibet.* 324.

— — *justo vehementius Spiritus dissipat, hinc Concoctiones lædit.* 323.

— — *in* Hydrope *loco Purgantium quando.* 343.

— — *validius in* Gonorrhœa virul. *scroti inflammationem excitare potest.* 206. *Vel recidivam, si reliquiæ quædam adfuerint, producere valet.* 208.

— — *in* Morbis Chronicis, *vide* Exercitium corporis in Podagra.

— — *in* Podagra *& Chronicis plerisque, sive Equo, sive Curru, constans & adsiduum, adeo præstans est Medicamentum, ut si huic simile quis haberet, quod celare vellet, opes inde amplissimas adcumulare posset.* 324. *Pro* Podagricis *primarium est Equitatio, ni grandior ætas, vel Calculus major, obsint; tum verò Vectione in curru utendum.* ibid. *In* Podagra *tam in Paroxysmis, quàm eorum interstitiis, commendatur, licet ægro displiceat.* 326. *In aëre rusticano, potius quàm in urbano, instituatur.* 324. *Licet ægro durum videatur, propter senium, & socordiam huic Morbo naturalem, neutiquam omittendum, aut ex aliis adhibitis nihil frugis reportabitur.* 323. 327. *Sed justo vehementius non sit, tale verò quale senibus, qui primarium sunt subjectum, competit.* 323.

— — *in* Podagræ Paroxysmo, Curru vectio, *ægro brevi multo minus dolorosum videbitur, quàm quies domi in Cathedra ipsi molesta est: & præterea somnum placidum illi in subsequentem noctem conciliabit:* Calculum *quodamtenus præcavebit: Impotentiæ artuum ad motum occurret: In senibus materiæ inconcoctilis adsimilationem parum adjuvabit.* 326. *Quandonam verò vetatur, & lectulus ejus defectum supplere debeat.* ibid. *ad* 327. *Ubi verò ægritudo, animi deliquia & similia adsint, ut Libitina evitetur, cubiculo æger non includatur, sed molestiam vectationis in aëre liberiore sustineat; & dolorem, amarissimum licet Naturæ remedium, ut vitæ prospiciatur, ferat.* ibid. *Non modo Tophorum generationem impedit, verum & Tophos veteres, atque induratos, solvit, modo cutim nondum destruxerint.* 323. *In Podagræ inveteratæ Paroxysmo, ad ventriculi languorem confer.* 327.

— — *in* Podagra, *&* Chronicis Morbis, *quotidianum esse debet, cum totius corporis habitus sit immutandus: quin in Podagra* exercitatio *per vices intermissa, fortassis nocere poterit, Paroxysmum accersendo, ubi quis ab ea desuevit.* 323. *confer.* 317.

Exer-

Exercitia corporis *modica in Tussi Epid. An.* 1675. *conceduntur.* 151.

Exercitio *calefacti sollicitè vitare debent frigus.* 160.

Exhorrescentiæ febrilis tempus, *est illud in quo pereunt, qui ex Febr. Interm. moriuntur.* 46.

— *in Febribus Interm. ratio.* ibidem.

Exomphalos *in Hydropicis unde.* 333. *ad* 334.

Exostoses, *seu* Tubera Ossium, *in Lue Venerea quales.* 207. *Quomodo curandæ.* 215.

Expectoratio *in Pleuritide essentiali liberior facta, Symptomatibus finem imponit.* 163. *Tamen ad Curationem attingendam non proponitur, ab Auctore, sed V. S.; quia expertus est Methodum hanc non modo tædiosam, sed & periculo plenam esse, quia aliquando pars quædam materiæ non coctæ Expectorationem supprimere potest; tum quia expulsionem materiæ morbosæ, pro suo arbitrio, melius per aperturam Venæ, quàm per Tracheam, dirigere potest.* 166.

Experientia *Medicorum Magistra.* 208.

Expulsionis tempus *in Variolis, idem ac* Eruptionis.

Externa, *vide* Topica.

Extractum Absinthii & Centaur. min. *in Febr. Tert. Vernal. An.* 1678. 193.

F.

Faciei flacciditas, *in Variolis Regul. Discret. ex calefacientibus, & sudoribus nimiis, producta,* Paregoricis, V. S., & aura frigidiore, *tollitur.* 95.

Faciei Tumor, *vid.* Tumor Faciei.

Facies *in Variolis,* Cicatricibus *ne deturpetur, an aliquid agendum, præter Regimen temperatum.* ibid.

— — Confluentibus, *ultimis diebus, ob Pustulas crustosas, rigida,* Ol. Amygd. dulc. *inungitur, & quare.* ibid.

Facultates humanæ *non majores, quàm quæ percipiendæ vel* Theologiæ Naturali, *vel* Philosophiæ morali, *vel* Arti Medicæ, Mathematicæ & Mechanicæ, *inserviunt.* 187.

Fama Medici, *vid.* Medici Fama.

Faucium, *in Variolis Discretis,* dolor *incipit cum Pustularum eruptione, & cum harum incremento augetur.* 80.

Febres *duas partes, è tribus, in facienda Medicina occupant.* 196. 256.

— *id solemne habent, quod cum rigore & horrore, quas totius corporis calor sequitur, adgrediantur.* 66. 109.

— *pro caussa externa, quamplurimum,* Vestium præmaturam abjectionem, *vel* refrigerationem post incalescentiam ab Excercitio, *habent.* 160. *Atque tum pro Constitutione Anni, vel humorum dyscrasia, variæ exoriuntur.* 160. 161. *Et ab his duabus caussis, plures quàm Gladio, Peste, Fame, simul sumtis pereunt.* 160.

— novæ, *quot Annis sub eadem Constitutione, quare enatæ vulgo sæpe videantur, quæ tamen eædem sunt.* 117.

— Constitutioni generali *propriæ, æstate, ubi corpora excalefacta sunt,*

sunt, invadunt; sed Autumno, Principi Epidemico iterum cedunt. 117.

— *&* Morbi Epidemici *simul grassantes, miram habent affinitatem.* 157.

— novæ speciei *Auctori ubi sese, jugiter sibi invicem succedentes, obferunt, quæ ad eas pertinent, & ab eis pendent, sedulo congerit.* 3.

— *in* specie sua *præcipuè distinguuntur, tum* sudatione *tum* siccitate, *hoc illove morbi tempore; modo illæ sibi fuerint permissæ, nec incongrua Methodo tractatæ.* 157. Exempla *vide* 158.

— quædam *sunt, quæ singulæ suam sibi Methodum medendi à reliquis diversam postulant.* 196. *Quædam per* Diaphoresin, *aliæ per* Catharsin, *eliminandæ veniunt; quædam à Naturæ* peculiari Methodo, *sine* evacuatione *sensibili, ablegantur, &* quomodo. 140. *Per Diaphoresin quænam, per Catharsin quænam sint curandæ, Experientia docet non Ratio.* ibid.

— Diaphoresi *licet à Natura curentur sæpe quam optimè; id sibi privilegii adrogare Ars nequit, sine discrimine, ob plures rationes.* 369.

— Sudoriferis *sæpe accenduntur, quæ vel sponte, vel V. S. abivissent.* 370.

— *quæ in* [illegible] Sudorem criticum *postulant, sunt* Febres Intermittentes, *quarum Paroxysmi particulares id postulant; tum* Febres *talis Constitutionis, quæ ad Intermitt. Epid. producendus unicè facit: Et nisi in iis Methodus eo dirigatur, pejores fiunt.* 140. Febris Pestilentialis *vero caussa quia subtilis, jam primis diebus*, Sudoribus *difflari potest.* ibid.

— *tenui* Diæta, *modo* Intermittentes *non sint, absque alia* evacuatione *aliquando solvuntur.* ibid.

— quam plurimæ *per* V. S. *&* Purgationem *multo melius, quàm per ullam aliam Methodum curantur.* 369. *Præsertim quam per* Diaphoresin. 369. 370.

— *ubi* curandæ, *non modo* duabus Indicationibus, *uti vulgo obtinet, satisfaciendum venit; ut nempe* Sudoriferis materies morbosa evacuetur, *tumque* Symptomatis supervenientibus obviam eatur, *hoc equidem Empiricus novit; sed Historia Morbi esse debet, ut noscatur cujus speciei Febris sit; tum an Phænomena ex ipso Morbo, an ex curandi Methodo nascantur.* 196. *Errat, qui non continenter attendat ad* Constitutionem *Anni, alicui Morbo faventem, & reliquos in ejus similitudinem detorquentem.* 153. *Maximi momenti est scire,* quanam Evacuationis via *Materia febrilis sit excludenda.* 162. 369.

Febrilis Materies *solo ipsius Febris calore, fere, ad Concoctionem ut sudore expellatur, duci potest, ut calefacientibus iis fervidis, forinsecus adlatis, non indigeamus.* 140. *Istius Concoctionem, jam ab initio promovendam vulgo clamant Medici, licet temperantia tum exhibeant; unde quid sibi velint, ignorat Sydenham.* 35. *Ejus* Concoctio *quid sit.* 35. 36. *Quid ipsam promovere revera sit.* 36.

Febris *Instrumentum, seu solemnis Machina Naturæ est, dedita opera fabricata, ut ejus adjumento partes impu-*

impuræ & nocuæ, à puris & sanis, secernantur, & per emunctoria corporis dein expellantur. 20. 35. 67. 100. 239. 314. *Hujus ope si* Natura *critice* Materiam morbificam *solvere norit*, sanitas *insequitur*; *vel* Mors, *si ab eadem materia oppressa* Natura *fatiscat.* 20.

—— *cum Apostemate quamnam habeat Analogiam.* 100.

—— *Naturæ Methodus est, qua materia peccans ex Sanguine amolitur, uti Abscessu eadem ipsa partes firmas ab extraneis liberat.* 236.

—— *in* Morbis Malignis *cur mitior adpareat, quam Morbi violentia, ex Virium prostratione deducenda, exigere videtur.* 155. 371. *Quomodo ex V. S. emicuerit hæc, Casus singularis.* 371. *In* Peripneumonia notha *vix reperitur ob interceptam Circulationem, arctato nimis Pulmone.* 168. *Sic in* Peste Febris *aliquando non adparet, dum perit æger.* 155.

—— Primaria *Naturæ videtur illa, qua Intermitt. Autumn. Constit.* 1661. *ad* 1666. *cæteris prædominabantur; & soli hujusmodi* Febri *quæ* Depuratoria *vocanda, adaptari debent* Axiomata *Hippocratis & aliorum Veterum*, de præparanda materia Febrili, ad Crisin per sudores ritè faciend am. 156.

—— Morborum Intercurrentium *primarius Morbus est: & reliqui Adfectus, à quibus illi Morbi nomen mutuantur, ut Angina, Pleuritides, &c. Symptomata modo sunt, à materia Febrili, à modo criseos, à parte in quam ruit, pendentia.* 159. *confer.* 165.

—— *unius Anni, ab altera, ita differt, ut qua Methodo jam ab ea ægros liberaveris, alio Anno eadem ipsa forsan è medio tolles: hocque pendet à varia Constitution. Epidem. natura.* 21. *Nam Febris quædam propria ac peculiaris, cuilibet Constitutioni peculiari competit.* 79.

—— *in* Infantibus *non facile semper distinguitur, an à dentitione, an verò alterius speciei, sit.* 367.

—— *Commotionem in corpore ponit, pendentem à Natura, quæ* vel *materiam inimicam excernere*, vel *sanguinem in novam diathesin immutare, tentat.* 29. *Ex quolibet horum verò fiat, Indicatio semper erit, Commotionem febrilem ita dirigere, ut vel non exorbitet, vel etiam non langueat.* 30.

—— una eademque, *diversa sua periodo, diversimodè tractanda sæpe est.* 197.

Febris alba *idem ac* Chlorosis, *species Hystericæ Adf. ex Humoribus depravatis, est.* 266.

—— *ex* Cholera *malè tractata, Emetico tantum tollitur.* 32.

Febres *Continuæ varias, pro varia anni* Constitutione Epidem., *Species ponunt.* 21. *ad* 22. *Et uno anno aliam longe, & diversam à præcedenti, pro anni* Constitutione, *medelam postulant.* ibidem. *Febris Continuæ verò* species varia expiscatur, *licet singulæ Symptomatis communibus implicentur;* Primo *ex* aliorum Epidemicorum *Morborum, tum tempore grassantium*, Genere; *ut qui speciem Variolarum regnantium quamdam cognoscit, illi satis constabit de* specie Febris *cujusvis, per id temporis grassantis.* 156. *ad* 157. Secundo, *ex Symptomatibus*

Febri cuilibet, præter communia, singularibus. ibid. *Febres quælibet Symptomata, præter communia, alia habent certa, tamquam Distinctionis notas, quas singulis* speciebus *impressit Natura.* ibid. *Et distinguuntur sic præcipuè, tum* sudatione, *tum* siccitate, *hoc illove Morbi tempore; modo illæ sibi fuerint permissæ, nec incongrua Methodo tractatæ.* ibid. *Exempla vide* 158. *At* Febris Nova *cujus speciei sit, surgente primo Constitutione, cum nulli adhuc Epidemici Morbi, quos Febris prævertere solet adparuere, ut indagetur arduum est.* 158.

—— —— *sine Evacuationibus, sola Diæta, si in initio tractentur, quomodo sæpe curantur.* 140.

—— —— Epidemicæ *quæ vel* Putridæ, *vel* Malignæ, *vel* Petechiales, &c. *dici solent, licet denominationem eam obtinuerint hactenus, ab insigni alteratione sanguini impressa, vel Symptomate quodam evidentiore; potius Nomina sua sortirentur à Constitutione.* 24. *Quare verò ita censeat Auctor.* ibid.

—— —— Verna tempestate, *præsertim quæ æstatem propius adtingit,* quare paucæ occurrant, *nisi Constitutio fuerit epidemica.* 49. *Circa Veris finem, & Æstatis initium, minus producuntur, verùm illa tempestate, vel in* Intermittentes, *vel in* Pleuritides, *& id genus inflammationes, sua sponte dissiliunt.* 73. *In* Intermittentium *castra, maximè Autumno pendente, migrantur,* 373.

—— —— *ex* Intermittentibus Autumnalibus, *defectu purgationis in fine morbi, sæpe enascuntur.* 35.

—— —— Autumnales *&* Intermittentes Autumnales *quodnam discrimen habeant.* 52. Continuæ, *æque ac* Intermittentes, *conceptam effervescentiam (licet hæ uno tenore, illæ partitis vicibus, eadem defunguntur) spatio* 336. *hor. h. e.* 14. *dierum absolvunt; si scilicet Naturæ negotium permittatur, neque medicamentis Refrigerantibus aut Clysteribus, hujus ordo interturbetur; aut corporis debilitas* ipsa impediat. ibid. *Sed non nullæ harum, quæ ex levi offensa, ex* 6. *R. N. N. oriuntur, transeuntis & incerti genii, neque ad destinatam periodum pertingunt.* ibid.

—— —— *atque* Intermittentes *principatum obtinuere, durante Constitutione Ann.* 1661. 62. 63. 64. *iisque Variolæ cedebant.* 62.

Febris Continua *Compendium quoddam est* Intermittentium, *uti harum* singuli Paroxysmi *hujusce sunt Compendium.* 27.

—— —— Epidemica *Const.* 1661. *ad* 1664. *aliarum quotquot sunt, cur præcipua & Coryphæa habeatur.* 28. *Unica species in rerum natura tum temporis Auctori nota.* 29. Intermittentibus *subsecuta, ejusdem fuit genii; &* Intermittentium Autumnal. *Compendium, uti* harum *singuli Paroxysmi istius sunt, compendium, videbatur; nec, nisi ratione durationis differebat.* 27. *Hanc Febrium unica facile in Intermittentium Castra transibat; sed sequentium Annorum Febres rarissimè.* 156. *Unde patet quod cum* Intermittentibus *istius Constit. natura conveniret.* ibid. *Ad* Inter-

Intermittentium Autumnalium *Classem quare referebatur*. 27. *Et quum rarò surgente anno comparebat, liquet altera ratio, cum Febr. Intermitt. Autumnalium Classi adnumeretur*. ibid. *In quibus à* Tertiana *ejusdem Constit. differebat?* ibid. Quartanis *Autumnalibus succedit, ad usque Ver debacchatur, ubi tum* Intermitt. Vernal. *locum cedit*. 28. *Quamdiu ex propria indole perdurabat? nam malè tractata diutius adfligebat*. ibid. *Ubi* hujus despumatio *circa diem Decim. quart. foret, refrigerantibus ad diem Viges. prim. & ultro, protrahitur*. 36. 39.

—— —— *Constit*. 1661. *ad* 1664. Symptomata *sibi singularia quænam habuerit*. 29. *Plura si malè tractabatur superveniebant*. ibid.

—— —— —— *quomodo* curabatur. 31. *ad* 34. *In quibusnam* V. S. *instituebatur, in quibusnam non, & qua copia; quandonam repetenda*. ibid. *V. S. præcedat Emeticum*. 31. *ad* 33. Vomitorium *quandonam erat exhibendum, ad avertendam instantem alias Diarrhœam*. 31. *ad* 32. *Quo tempore morbi exhiberi poterat*. 33. Paregoricum *post Vomitorium vesperi exhibendum*. ibid. *Diascordium pro* Cardiaco *quandonam exhibendum*. ibid. Clyster *quandonam exhibendum*. 34. *In quibusnam vetatur*. ibid. Cardiaca *ante evacuationes quare non exhiberet Auctor*. 35. *Quibusnam suo tempore, evacuationibus peractis, uteretur*. 36. *ad* 37. *Qua ratione omnia illa media dirigebat*. 37. *ad* 41. *Quandonam post Morbum purgationem celebrabat*. 38. Curatio *Febris hujus, in* Pauperibus, *quomodo cum successu, ab Auctore instituta*. 37. Recrudescere *solet, quod notatu dignum, post usum Clysterum & Catharticorum, quæ Febrem prius quasi profligaverant*. 36. *Quomodo tractanda tum*. ibid.

—— —— —— *An*. 1667. *ad* 1669. *cur* Variolosa *dicta*. 99.

Febres Continuæ Depuratoriæ *An*. 1661. *ad* 1664. *quare feces Intermittentium videbantur*. 198. Epidemicè grassari *nequeunt, nisi retusa acie Constitutionis Intermittentibus faventis*. 198.

Febres à Dentitione. 521.

Febris Depuratoria *vocatur, ubi Natura omnia Symptomata ita moderatur, ut Materiam febrilem rite concoctam, certo suo tempore, vel per* διαφόρησιν, *vel* διαπνοὴν, *expellat*. 156. *Et talis fuit* Febris *Constit. An*. 1661. *ad* 1664. ibid. & 493.

—— —— *quare Naturæ primaria Febris*. 156.

—— —— *non illico ut Intermitt. sed post* dies tredecim tantum, *materiæ concoctæ signa exhibet, per diaphoresin eliminanda*. 197.

—— —— *quomodo* curanda. 31. *ad* 40. & 493.

Febris Dysenterica, novi generis Febris, Constit. 1669. *ad* 1672. Dysenterias, & Tormina Ventris sicca, *concomitans, eos etiam adficiens, qui hisce Morbis non laborabant*, Dysenterica *quare dicta*. 104. & 116. *Hæc Evacuationibus per alvum exceptis, per Constitutionis decursum, Dysenteriæ in omnibus, simillima fuit*. 104. 116. *Subducebat se paululum, dum alii istius Constitut. Morbi prævalebant, nec tamen omnino desinebat*. 118. Symptomata

tomata *ejus eorumque varietates describuntur.* 116. 117. Febris *hæc in Aphthas, plus quàm ulla nota Febris, propensior erat; quare.* ibid. *Dysenteria absente, vel se subducente magis grassabatur,* (confer. ibid.) *una cum* Variolis *mitioribus hinc inde concomitantibus.* 105. *Et An.* 1669. *Dysenteria hieme repulsa, vigebat.* 104. *Sed An.* 1670. Julio *mense jam prævalebat, & , Dysenteriis hieme repulsis, grassabatur iterum.* 105. *Hanc verò An.* 1671. *fugarunt* Tertianæ Intermitt. *sed* Julio *mense de novo repetebat,* Autumno *iterum Dysenteriis cedens, &, his frigore fugatis, hiemem totam denuo contristans.* ibid. *Tandem An.* 1672. Julio *rursus invadebat, Autumno iterum Dysenteriis cedebat.* ibid. *& hieme, fugata Dysenteria, redibat.* 106.

—— —— *An.* 1671. *pluribus differebat, ab ea An.* 1672. *ejusdem Constitutionis; utraque tamen,* facie, tempore invasionis *& Methodo medendi, in eadem* Febre specifica, *concurrebat.* 118.

—— —— *Dysenteriam Epidemicam, in aliis locis itidem, concomitatur, ut docet Dysenteria in Africa, quam tractavit Dr.* Butler. 114. *ad* 115.

—— —— Curatur *imitando Evacuationes, quæ in Dysenteriis contingunt, ut expellantur humores acres.* 118. *Hinc* V. S. *&* Purgationes, *ut in Dysentericis; sed abstinendum à Paregoricis; & quare.* ibid. *Qua occasione* Methodum *hanc adripuerit Auctor.* 119. *Nullis aliis indigebat.* ibidem.

In Febre Dysenterica *Paregorica post Curationem, ubi vires non redeunt, ut sæpe in Hystericis, quare conducant.* ibid. *Quoties & quando exhibenda.* ib.

—— —— —— *Adolescentes, præcipuè si in initio sudores iis extorserant, non numquam* delirabant, *non uti Phrenitici, sed stupore, quasi Caro adfecti:* Et nulla arte *sublevari poterant.* ib.

Febres *Epidemicæ sunt vel* Stationariæ *vel* Intercurrentes *seu* Sporadicæ. 21. 22. 159. *ad* 162.

—— —— *Regulas ad curationem Generales non admittunt.* 25. *Hinc quid Medico ubi grassari incipiunt, ut curationem dirigat, agendum.* 26. *Neque juxta varias annorum crases, aut ejusdem anni varia tempora, adhuc dum distingui potuerunt, à Sydenhamo.* 27. 28. *Et* Febrium Epidemicarum *diversarum ratio, ubi arcanæ annorum Constitutioni hæ innituntur, non videtur à caussa morbifica, in homine aggesta, deduci posse.* 25.

Febris Epidemica *speciei cujus sit, quomodo noscatur.* 118. *Et uti ex Epidemico tum temporis grassante, dignoscitur ejus species; sic ex* Febre *quadam conspecta, quisnam ei jungatur Morbus Epidemicus, sive Dysenter. sive Morbilli, &c. noscitur.* 157. *Quod tamen, in Nova Febris specie, vertente primum Anni Constitutione arduum.* 158.

—— —— *cujus species perspecta & indoles, eadem Methodo, qua semel sublata fuit, curatur semper, donec exstincta illa specie, novum genus oboriatur.* 21. *ad* 22.

—— —— Morbos alios *hac Constitutione*

tione itidem prodituros, ut plurimum prævertit. 158.

— — *alicujus Constitut.* repentina aëris quadam manifesta alteratione, *materiam morbificam in* Pectus *deponere potest, eadem ipsa interim remanente, sed Symptomata istarum partium tum simul producente.* 150. 153.

— — Continua *Constit. An.* 1661. *ad* 1664. *ubi* Intermittentes Autumn. *prædominium habebant, unica fuit, in qua Natura Symptomata sic mitigabat, ut materia Febrilis, debita Coctione præparata, per* diaphoresin *suo tempore expelleretur. Et videtur hæc Naturæ* primaria Febris, *duplici de nomine.* 156. De eadem reliqua *vid. Tit. De* Febre Cont. Epidemica 1661. *ad* 1664.

— — *Constit:* 1673. *ad* 1675. *An.* 1673. *ingreditur, circa initium* Julii, *alterius Constitutionis Morbis non dum planè expulsis, & pari passu cum illa procedentibus, neutro Morbo admodum grassante, & per illum* Autumnum, *ac* Hiemem, *progrediebatur:* Dysenteriæ *mense* Novembri, *sed leniores, hinc inde, post acre gelu succedente calore, spargebantur nec amplius istius speciei adparuere.* 134. *Phrenitis sine stupore; sed rarò, aderat.* 142. *Initio magis erat Inflammatoria, ut patuit ex Symptomatibus Pleuriticis.* 136. *Variolarum nigrarum An:* 1670. *reliquias referebat.* 137. *ad* 138. Symptomata *hujus Febris propria.* 136. *Quibusnam comitata quando desinebat?* 136. 137. *Hanc comitabatur* Coma *quoddam aliquando in* Aphoniam *desinens.* 137. *Et qui ita adfectus* vigesimo octavo, *vel* trigesimo die *tantum convalescebat.* 137. 142. Delirium *leve in* Adultis *aderat; & in* Pueris *somnus abruptus cum stertore.* 137. *Delirium hoc* Coma *potius stupore æmulabatur.* 141.

— — — *hujus* Comatosa *Auctori vocatur, ob insignem stuporem comitantem.* 143.

— — *jam An.* 1675. *initio* Julii, *longe lateque depopulata, circa* Autumnum *in viscera cœpit converti, specie* Dysenteriæ *&* Diarrhœæ *se prodens, per quam viam sibi fugam quærere adfectabat.* 135. 137. *Vel caput petebat Stuporem inferens.* 135. *Sed tum temporis Anni prædominio potiebatur, ita ut Diarrhœa & Dysenteria potius Symptomata, quàm Morbi essentiales, essent.* 135. *ad* 136. *&* 137. 142. *Catarrhi & Tusses se huic Febri adjungunt, post subitam tempestatis mutationem.* 136.

— — — — Curatur. 137. *ad* 143. *Quare ad* Methodum *inveniendam hìc diutius hærebat Auctor.* 138. *Qua ratione Medelam adsecutus fuit.* ibid. *Post* V. S. *pro viribus ægri semel institutam* Epispasticum *largum nuchæ adplicandum.* ibid. *Sequenti die* Enema *in tempore adplicandum, & quotidie* reiterandum, *sed non post decimum quartum diem.* ibid. *Post hæc Morbus sibi committendus.* ibid. *Nec ulla Evacuatio violenter instituenda.* 139. Diæta *sit tenuis.* ibid. Lecto *quotidie abstinendum, vel ei vestibus indutis incumbendum, capite elato.* ibid. *Si à lecto, diutius quàm par est, abstineant,* Rheumatici *dolores, vel* Icteri *species, suboriun-*

tur; & quid tum agendum. ibid. *In declinatione autem Morbi, ubi mitior est, potius lecto decumbat, ut vitentur dicta mala.* ibid. *Solvuntur Objectiones eorum, qui existimant hanc Methodum tantum sufficere, ut impetus à capite divertatur, non verò, ut materia Febrilis concocta per Sudores eliminetur.* 139. *ad* 140. *Sine* Sudoribus *hæc* Febris species *sæpissime fugatur; hinc non sine discrimine sollicitantur illi, capite tum gravato.* 140. *Si verò sponte prodeant, & levent, non contemnendi.* 140. *ad* 141. *Per* V.S. & Enemata *felicius succedebat Curatio; nam* Diaphoretica, *plura* Anomala Symptomata, & discrimen, *inducebant.* 141. Coma & Stupor *huic Morbo comes, quibuslibet remediis tentatis, debellari non poterat, sed Naturæ si committeretur tuto, licet tardè, recedebat.* ibid. *Aliquando ad* Tricesimum *diem defertur convalescentiæ primum signum; quo tempore absurda licet adpetant, concedenda.* 142. *Confirmatur Historia.* ibid. Phrenesis *sine stupore, quæ aliquando sed rarò aderat, inducias non ferebat, sed cito nocebat, nisi* Vitrioli Spiritus *cum Cerevisia tenui propinaretur.* ibid. Diarrhœa, & Dysenteria *Symptomatica,* V. S. & Narcotico *sanabantur; addito aliquando Cardiaco.* ibid. Diarrhœa *tamen cum minus officiebat, non multum curabatur, nisi cum periculum inducebat, tumque* Narcoticis *erat reprimenda.* 143. Sudores nocturni *convalescentibus supervenientes, in debilibus & emaceratis, Tabem aliquando inducentes,* Vino Malacensi, *nocte & aurora, ad* cochl. v. *vel* vj. *adsumto, profligebantur.* ibid.

—— —— *An.* 1679. *oboritur similis illi An.* 1675. *hiemali* (242.), *ex Tussi imperitè tractata; quæ tamen ut Tussis curabatur.* 197.

—— —— novæ speciei, *An.* 1685. *primo ex solvente gelu, mense Februario, exorta est, dissimilis illi, quæ ab An.* 1675. *ad* 1684. *per octennium scilicet, invaluit.* 354. *Per omnes Angliæ Regiones latius vagata est, longè magis tamen Epidemicè in aliis locis, quàm Londini sæviens.* 355. *Hæc eadem est, quam Auctor, in ea tum temporis hallucinatus, nomine* Febris Hiemalis & Febris Peripneumonicæ *tradidit, ac ad Intercurrentes relegavit, & quam deinde, æstate superveniente, ad* novam Constitutionem *redigendam omnino censuit.* 355. confer. 356. *Et* Hiemalem, *quam olim à colluvie serosa oriri putabat Auctor* (vid. pag. 348.) *postea invenit nihil esse, quam simplicem* Sanguinis Inflammationem, *ad quam jam Indicationes Curativas dirigendas, suadet.* 356. *Hanc* Febrem novæ speciei, *Cortice Peruviano, quare non nulli Medici profligare tentarint.* 363. *Sed successus raro votis respondit.* ibid. *Unde liquido constitit* hanc Febrem, *ab istis Constitutionis* 1677. *ad* 1685. *toto cœlo distare.* ibid.

—— —— —— Infantes *æque ac* Adultos *adficiebat.* 367.

—— —— —— *ne primordium sit* Febris Depuratoriæ, *olim Pestem imma-*

immanem prægressæ, metuere videtur Auctor; & quare. 373.

— — — *licet* Continua *prorsus esset, tamen ingruente nocte exacerbescebat.* 355. 362.

— — — *Qualia habuerit* Symptomata. 355. *ad* 356. confer. 348. *ad* 349. *Quæ Sudore spontaneo nocturno aliquando mitigantur.* 358. *Æstivo tempore*, ventris Torminibus, *præcipuè se manifestabat.* 363. *Nihilo minus* V. S. & Catharsi *repetitis curanda erat; exhibendo Pilul. Cochias, loco Potionis, si hanc stomachus non fert.* ibid. *Si Dysenteriam ex iis Torminibus nanciscatur, hæc consueta Methodo tractari non debet, sed ilico* Laudano *compescenda, & quare.* 364.

— — — Vomituritione *æstate etiam se prodit.* 363. *In quo casu quid agendum.* ibid. *ad* 364.

— — — Cerebrum, *præ aliis quibusque, petere apta nata est.* 358. Phrenitis *inde nascitura avertitur, regimine refrigerante, abstinentia à lecto, excepto Puerperii initio.* 359.

— — — Curatur *Evacuantibus, ut V. S. Purgationibus, iteratis; Epispasticis; Paregoricis insuper, adhibitis.* 357. *Interponuntur temperantia.* 358. Aphthæ & *singultus si adsunt, Cortice Peruviano curantur.* 358. Diæta *quali utendum.* 359. *Non ita tamen tractanda, ut Evacuantia ad* Symptomatum *omnium sublationem exhibeamus, letale hoc foret; hæcce, equidem, leviter hinc inde remanentia, tempore disparent sponte sua, pro ratione, qua redit sanitas; sunt enim modo Evacuationum reiteratarum, & à Cibo potuque adsuetis abstinentiæ, quæ corpus debilitant, progenies: unde* Vapores, *haud secus ac in fœminis, elevantur; qui etiam Paregoricis superantur.* 368.

— — — *Licet aliquando alia Methodo, quàm V. S. & Purg. curetur, non statuendum inde, illam Methodum præstantiorem aliis; & quare.* 372. *Quænam verò sit optima Method. quomodo dijudicetur.* 372. *ad* 373.

— — — *per poros cutis eliminantibus, minus certo & tardiùs, & non sine periculo, tractatur.* 368. *ad* 369. *Unde* Sudoriferis *non libenter cedit; hincque constat curam Diaphoreticam non convenire.* 371. *Huic verò non fidendum, quia post ipsam Febris redit.* 359. *Hujus ratio.* ibid.

— — — Methodo traditæ *omnino non cedens, ad Corticem Peruvianum, ut certissimum medium recurrendum.* 368.

— — — in Hystericis *evacuantibus protrahitur, hincque Paregorica & Hysterica adhibenda; & victus pro lubitu concedendus.* 362.

— — — recidivam *unde habeat, & quomodo hæc prævenienda.* 357. *Est tantum Symptomatica tum, & ab Aphthis nata.* 357. *ad* 358.

— — — *Quomodo in* Infantibus *curanda.* 366.

Febris Erysipelatosa Rusticis Syderatio *audit.* 174. Speciei duplicis *est.* Una *vulgaris cujus Phænomena antecedentia & præsentia describuntur.* ibid. Altera *species rarius occurrit; & describitur quoad caussas*

sas antecedentes, & *phænomena præsentia*. ibid.

—— —— tempore quolibet, *præsertim tamen exeunte æstate incessit*. ibid. Partem *quamlibet*, *at præ reliquis faciem*, *occupat*. ibid. 499.

—— —— *Cum quibus* Phænomenis *incipiat*. 174. *In* Gangræna *aliquando terminatur*. ibid. *Pustulæ apparent*, *ac si apes aut vespæ acúleis suis punxissent*. ibid.

—— —— *Vulgaris*, & *non vulgaris*, *eodem modo* Curantur, *nisi quòd ultima species externis mediis minus egeat*. 175. 500. Venæ sectio *una*, & *subsequens* Catharsis, *in tempore adhibitæ*, *plerumque curant*. 175. Venæ sectio *quando* & *quibus intervallis sæpe iteranda*. ibid. Diæta. ibid. Julapium *quale* & *quando exhibendum*. ibid. à Lecto, *per horas aliquot*, *quotidie temperet æger*. ibid.

Febris Hectica *Infantium qualis*, & *quomodo* curanda. 367. 521.

—— —— *post Pleuritidem essentialem quando nam*. 164.

Febris Hiemalis quolibet Anno, *ab Hieme ingruenti*, *usque ad Ver adultum*, *invadit*, *in Febrium Intercurrentium Classem recensenda*. 348. Unde *oriatur*. ib. Peripneumoniam *notham* (*pag*. 184. *descriptam*) *quæ Febris hujus species est*, *producit aliquando* : *non numquam* Symptomata *excitat quæ hìc describuntur*. 348. confer. 355. *ad* 356.

—— —— *à Peripneumonia notha ut ex caussa*, & *symptomatis*, *patet*, *non nisi gradu differt*. 348.

—— —— *si malè tractetur quænam Symptomata*, *tandem letalia*, *adipiscatur* ; *quæ tum falsò Malignitati adscribuntur*. 349.

—— —— curatur *V. S.* & *repetita Catharsi*, *ut exundans pituitæ colluvies*, *ob hiemis analogiam congesta*, *revellatur*, *tumque subducatur*. ib. *Exhibitis interim Paregoricis*, & *Decoctis ac Eclegmatibus Pectoralibus*, &*c*. 349. *Raró adeo sævit*, *ut non post unicam V. S.* & *tres Purgationes cedat*. ibid. *Si errante diagnosi*, *pro* Stationaria *habeatur*, *plurimorum interitus caussa erit*. ibid.

—— —— & Peripneumonia *hæcce in Forma* Postscripti *delineata* (*pag*. 348. *ad* 349.) *illa est quam postea Auctor tradit*, *Titulo* de Novæ Febris ingressu (*pag*. 354. & sequ.), *simul agnoscens* suum errorem, & *qua ratione in eum inciderit*, *referens*. 355. confer. 356.

Febres Intercurrentes vocantur Febres Continuæ quædam, *quæ omnibus in universum Annis* (160.) *qualibet sub Constitutione*, *competunt*, & ab hoc illove aëris temperamento, tamquam caussa productiva, ortum ducunt. 21. & 22. *A* Stationariis differunt, *quòd hæ ad certam Annorum seriem* & *Constitut. determinentur*, Intercurrentes *omnibus Annis communes sint*, *qualiscumque sit Constitutio*. 160. Conveniunt *verò cum* Stationariis *sæpe quoad* caussas *externas ac Procatarcticas*, *licet quoad caussas ab aëre subministratas longe dissideant*. ibid. Febres Intercurrentes *omni fere Anno invadunt*. 133. *Plures simul non corripiunt*, *quia* non à caussa generali *ab Aëre pendente*, *quemadmodum Constitutio universalis*, verum à particu-

ticulari, corporum particularium *ἀνωμαλίᾳ*, *qua Sanguis atque humores vitiantur*, oriuntur. 21. 160. 315. *Tamen* Epidemice *non numquam*, *quamvis* non ita frequenter, *haud minus ac Stationariæ*, *grassantur*, *quando earum* caussa mediata *generalis*, *quædam aëris manifesta qualitas est*, *corpora ita disponens*, *ut certæ Sanguinis & humorum oriantur dyscrasiæ*, *quæ illarum* caussæ immediatæ fiunt. 160. *Exempla* ib. *Hæ Febres jam parcius jam inclementius sæviunt*, *& cum* Stationariis, *& secum invicem*, *eo dem Anno indifferenter commiscentur*. 159.

—— —— *præcipuæ sunt* Angina, Febris Erysipelatosa, Febris Scarlatina, Peripneumonia notha, Pleuritis, Rheumatismus. 22. 159. 160.

Febres quædam *Intercurrentibus jure merito essent adnumerandæ*, *quæ vulgo non Febres*, *sed Symptomata modo habentur*, *quoniam cito transeunt*, *& in hoc vel illo symptomate desinunt*; *quod Symptoma tamen revera tantum ex illis Febribus sequitur*. 177. *Tales sunt* Hæmorrhagia Narium & Hæmoptoë. ibid.

Febres Intermittentes per 13. *An. fere exulantes*, *Epidemicæ rursus*, *Anno* 1678. *audiunt*. 185. *Anno* 1677. *in Autumno primo exsertæ*, *quotannis increbrescentes*, *Epidemicæ factæ sunt*, *donec ad ἀκμὴν perventæ*, *jam iterum decrescentes rariores ita factæ*, *ut tandem An*. 1682. 1683. *vix Epidemicæ viderentur*. 354. *Et jam An*. 1678. *Vere denuo subortæ*, *Æstate & Autumno ita sæviebant*, *ut omnes Epidemicos fugarent alios*, *quorum nulli reperiebantur*: *Hieme Variolis & aliis Epid. locum cedebant*, *donec apta tempestate redierint*. 185.

—— —— *An*. 1677. *&c*. Tertianæ *erant*, *vel* Quotidianæ; *nisi hasce* Tertianas duplices *adpellare velimus*. 185. *ad* 186. *non amplius in ἀπυρεξίᾳ desinebant*, *præsertim calidis adhibitis*. 186. *Et* Remissionem *loco Intermissionis concedentes*, *ad speciem* Continuarum *perventæ*, tacto Cerebro, *jugulabant*. *Interim ad* Intermitt. *Classem erant referendæ*, *& Cortice Peruviano itidem*, *sed majori dosi*, *debellandæ*. ibid. 190.

—— —— —— —— Apoplexiam *aliquando comitem habebant*, *quæ ipsa Febris erat*, *caput impetens*. 191. *In quo casu*, *ab omnibus Evacuantibus revulsionis fine*, *ut in Apoplexia essentiali requiritur*, *cavendum erat*. ibid. Diabetis *in senibus caussa aliquando fuere*, *Morbo jam curato*. 192. *Quomodo hæc vero curanda*. ibid. Nephritidis *speciem aliquando comitem habuere*; *quæ ut ipsa Febris*, *neutiquam V. S. aut aliis* evacuationibus, *curari debebat*. 201.

—— —— —— —— *nec* Sudorifera *nec alia evacuantia*, *ut* V. S. *&* Catharsin, *admittebant*, *cum ex illis in* Continuas *mutarentur*. 186. *Ex hisce verò in longum* protraherentur. ibid. *Unde ad* Corticem Peruvianum *confugit Auctor*, *ex quo nihil mali*, *sed plurimum boni*, *vidit*. ibid. *Et nulli magis*, *quàm hoc Herculeo Medicamento confidebat*, *si justo exhiberetur*. 188. Periculum *infert*, *&* Recidivam *concedit intra quatuordecim dies*, *quando ante Paroxysmum exhibetur*. ibid. *Quæ duo in-*

commoda removit Auctor sua exhibendi Methodo. ibid. *vid.* Cortex Peruvianus.

—— —— —— —— *quolibet Anno resurgentes, usque ad Annum* 1685. *perdurarunt.* 197. Continua *nulla, Constitutione generali An.* 1678. *ad* 1685. *durante, & Febribus Intermitt. favente, ab Auctore visa, nisi ex perversa Curatione.* ibid.

—— —— *An.* 1679. *eædem erant An.* 1678. *jam* Julio *redintegrantes & Autumno debacchantes,* Novo Epidemico *tandem sub mense* Novembris *locum cedentes.* 194.

—— —— *An.* 1680. [*ut solent Epidemici*] *illis Morbis certa tempestate, quibus nempe ista favebat, ut hieme* Tussi, Febribus Peripneumonicis, Variolis, *postquam* Autumno *debacchata fuerat, cedebant; vere autem redibant; donec An.* 1681. *minus Epidemicæ factæ Variolis locum integrè cesserint.* 233.

—— —— *quæ An.* 1681. *regnabant adhuc dum erant illæ, Anno* 1677. *quæ regnaverant.* ibid.

Febres Intermittentes *Epidemicæ unde Nomina sibi desumunt varia, & discriminantur.* 24. *Exquisitè describuntur.* 46. *ad* 62.

—— —— *Epidemicè sæpius grassantur, quàm aliæ.* 156.

—— —— *rarò* Londini *comparuere, à quo tempore Pestis regnavit.* ibid.

—— —— *inter Morbos Acutos, quo sensu relegandæ.* 20.

—— —— *calidioribus mediis, citius exhibitis, vel duplicantur, vel in* Continuarum *speciem permutantur; & exinde in* letales, *verti possunt.* 57. 186. *Tum ex* Continuis, *circa Veris finem, & Æstatis initium, sæpe producuntur.* 73.

—— —— *æquè ac* Continuæ *suam depurationem spatio* 336. *hor. h. e.* 14. *dierum, naturaliter, absolvunt.* 52. *Materiam à Sanguine sejungendam adeo crassam habent, ut sine prævia digestione, ad Evacuationem debitam disponi nequeat.* 100.

—— —— *&* Continuæ *quamvis quoad tempus, quo materiam suam expellere solent, non differant; quod ad earum tamen speciem, atque Naturæ proprietatem, adtinet, & à* Continuis *& à se invicem plurimum differunt.* 53.

—— —— *Materiam febrilem, diebus* liberis, *adgregant, quam Natura Paroxysmi novi impetu expellit.* 188.

—— —— tria *quasi diversa* tempora, *uno Paroxysmo, involvunt.* 46. Horum ratio. ibid. Paroxysmi *exquisita descriptio.* 47. 494. *In Paroxysmo qui moriuntur, tempore Exhorrescentiæ fato funguntur.* 46. & 50. & 56. *Sudore prorumpente, inquietudo & alia evanescunt, atque* ἀπυρεξία *succedit.* 186. Quare redeant Paroxysmi, *vid.* Paroxysmus.

—— —— *in* Infantibus, *vel* ætate florentibus, *non attingendæ, sed* Naturæ committendæ: *quin aliàs Morbus in longissimum tempus procurrit, & mille symptomatibus periculosis gravatur, si præsertim vel* purgantia, *vel* Venæ sectiones, *adhibeantur.* 56. *In* Infantibus *sive Tertiana Autumnali, sive Quartana, laborent, plerumque, sanguine sua depuratione defuncto, sponte evanescunt.* ibid. Senibus *verò, Autumna-*

tumnales præsertim, periculosæ. ibidem.

— — *diuturniores, Humores sua mora ubi depravaverint, non tamen curandæ per ea, quæ humores expurgant, sed per Specifica.* 266. 53.

— — *non oppugnandæ tempore Paroxysmorum, sed horum æstu consopito.* 325.

— — *Corticis Peruviani ope, ægrorum magno emolumento, per duas, tresve, septimanas delitescunt.* 55.

Febres Intermitt. *ad duo Genera revocantur, quorum unum* Vernales, *alterum* Autumnales *complectitur.* 48. *Quæque in tempestatibus intermediis oboriuntur, atque minus frequentes, ad hasce reducendæ.* ibid. *Quæ* distinctio *quam necessaria Medicinam excolenti est.* ibid.

— — *cum* Autumnales *tum* Vernales, *quamvis respectu Paroxysmorum, & typorum discriminis, haud adeo dissimiles, interim essentialiter distinguuntur.* ibid. *Illarum* Historia. 51.

Febres Intermitt. Autumnales *unde oriantur, juxta Auctorem.* 51. *ad* 52. *Invadunt circa Junium (quæ earum est Epocha.* 174.) *si Constit. datur Epidemica*; *alias Mense Augusto*; *vel Septembris initio*; *serius raro.* 51. *Post se varios relinquunt Morbos, ut Hydropem, Rachitidem, Tonsillarum dolorem & inflammationem, Maniæ quamdam speciem.* 50. 59. *ad* 61. *Diuturniores, in* Infantibus, *si fuerint, non discedunt, quin* Abdominis tumor *progignetur.* 494. 60. *Et* Crurum tumor *aliquando in* Adultis. 60. Senibus *periculosa.* 56. 494.

— — — *in variis, plerumque una eademque diei hora contingunt.* 51.

— — — *non uti Vernales, Typum genuinum statim induunt, sed* Continuas *Febres ita aliquando imitantur, præsertim* Epidemicæ, *ut nisi prudentissimo distinguantur; donec, exeunte Autumno, larvam abjiciant.* 24. 51. Febris Intermittentis *Autumnalis An.* 1661. singuli Paroxysmi *compendium* Febris Continuæ, *uti* hæcce *compendium* harum, *videbantur.* 27.

— — — *cum ratione durationis, tum & periculi, longe aliter se habent Vernalibus.* 50. *Si* Tertianæ, *sed Epidemicæ non, sint, atque sanos invadant, benignæ satis tum sunt aliquando, instar Vernalium.* ibid. *At si* Epidemicæ, *& senescentes, aut cachecticos, feriant,* non vacant periculo, *& forte in futurum Ver protrahentur.* ibid. *Si* Quartanæ *fuerint erunt Tertianis omni ratione pejores.* Seniores *aliquando brevi jugulant: in senectutis modo qui sunt confinio, licet non in eodem sint discrimine ut brevi exstinguantur, non nisi vertente anno liberantur à Febre & extenuati non oriuntur.* ibid. Juniores *morbum hunc meliùs ferentes, aliquando circa solstitium Brumale, ac frequentius verno Æquinoctio, liberantur. Catharsi verò, vel Venæ sectionis ope in Autumnum insequentem ipsam illam Febrem deducunt.* ibid. *Sic* Infantes *tenelli in cunis, licet cum ea Febre per Menses sex conflictati, de ea tamen triumphant.* ibid.

— — — *ab Auctore nulla adhuc dum certa praxi curantur, antequam statas suas fermentationes,*

h. e. despumationis opus, peregerint. 53. *In cursu suo inhibere* easdem, *non solum, sed &* eas *abrumpere*, Methodo aliqua certa, *aut* specifico medio, *qui noverit*, Civis officio, *humano generi rem illam patefacere tenetur.* 54.

—— —— —— *non tam facile ac Vernales amoventur.* 51. *Curationem quare tam difficulter admittant, perpenditur.* 52.

—— —— —— *quomodo* Curentur. 54. *&* sequ. *Quare eadem in iis utatur Methodo Auctor, ac in* Continuis. 53.

—— —— —— *Quartanæ præsertim, non attingendæ, nisi postquam sanguis tempus illud exegerit, quod ad despumationem suam perficiendam requirit.* 56. *ad* 57. *Ubi* curandæ *veniunt, Indicationes sumi debent;* vel *ex sollicita observatione Methodi, qua se Natura liberare tentat;* vel *ex caussæ specificæ morbi perceptione, ut specificū medium adquiratur.* 53.

—— —— —— *maximè* Epidemicæ, *Venæ Sectionem, non, absque Morbi prolongatione, & senescentium morte, admittunt.* 54.

—— —— —— *quomodo tractandæ, si Cortici Peruviano non cedunt.* 56.

—— —— —— *penitus sublatæ, nec ante, ad alios morbos periculosiores vitandos, præsertim in provectioribus ætate,* purgantia *exigunt.* 57. *Hæc autem citius exhibita Morbum contumaciorem reddunt.* 58. *Hæc verò qualia, quando, quo tempore, & quoties, adsumenda.* ib.

—— —— —— *vel* Tertianæ *sunt, vel* Quartanæ. 51. *Sedita connexæ, ut sæpe vices permutent, mox tamen ad pristinum genium rediture.* ibid. Quotidianæ *non sunt, ut quidem Vernales.* ibid.

—— —— Quartanæ, Quotidianæ; Tertianæ *suo loco videantur.*

Febres Intermitt. Vernales *ad Mensem Februarii; ad mensem verò Augusti referuntur Autumnales.* 48. *aut Julii.* 106. *Aliquando tamen maturiùs, aliquando tardiùs invadunt: Quod ab uberiore, parcioreve, in aëris temperie, ad has Febres producendas, apparatu, pendere videtur.* 48. *&* 49. *Quo verò maturius vel tardius invadunt, eo magis vel minus Epidemicè deprædantur.* 48.

—— —— —— *oriuntur à spiritibus prius concentratis, jam calore excitatis viscidos humores, hieme in sanguine congestos, ut sese ex iis extricarent, dissolventes, per ebullitionem hanc vernam.* 49. *Harum Historia.* ib. *ad* 51.

—— —— —— *semper salutares, raro diuturnæ.* 49. *Numquam letales.* 50. *Possunt tamen ob perversam medelam moras trahere ad tempus* Autumnalium *usque: licet inde letales non fiant.* 49. *Incipiunt mense* Februario. 106. *Mala cura, ad tempus Autumnalium protractæ, ipsa illa tempestate, ipsis contraria, exstinguuntur.* 49.

—— —— —— *vel* Quotidianæ *sunt vel* Tertianæ. 48.

—— —— —— *paucioribus stipantur, in sui declinationis statu, concomitantibus Symptomatibus, quàm* Autumnales. 58.

—— —— —— *qua de caussa sæpe mora sua Autumnales æmulantur, quamvis faciliùs cedant.* 51.

—— —— —— *quomodo* Curandæ. 50. *&* 51.

—— —— —— *suo arbitrio permittendæ; & quare.* 50.

—— —— —— *Evacuantibus quibuscumque pertinaciores fiunt.* 50. *Et diuturniores.* 49.

—— —— —— *Constit.* 1661. *&c. succedunt* Continuis, *& circa Calendas Maji* Variolis *locum cedunt.* 28.

à Febribus Intermitt. Vernalibus, *licet protractis, iis tamen gravibus Symptomatibus, quæ Autumnales sequuntur, non excruciantur convalescentes.* 49. *Sed si nimis debilitati, adhuc Evacuationibus extenuentur ægri, in Maniam, brevi tamen evanescentem, aliquando incidere possunt.* ibid.

Febres *quædam tum* Intermittentes, *tum* Continuæ, *transeuntis & incerti genii sunt, nec ad periodum destinatam pertingunt; hæque præsertim ex vitio in* 6. *R. N. N. ortæ.* 53. *Hisce Morbis correpti subitò convalescunt.* ibid.

Febris *ex* Lochiorum suppressione, *in Puerperis tenerioribus incautis.* 279.

—— mali moris *ob Choleram intempestive laudano, vel adstringentibus, cohibitam, Emetico solum curatur.* 33.

Febres Malignæ *quænam vocentur.* 370.

Febris verè maligna, *ab aliis speciebus tota idea, ac ingenio, dissidet; nec est omnium dierum Morbus.* 63. *Cum* Peste *specie convenit; nec ab ea, nisi ob gradum remissiorem, discriminatur.* ibid. *ad* 64.

—— *in Malignis admodum Morbis, aliquando* parca *adparet*, tum *ob miram particularum subtilitatem, ut in Peste;* tum *à particulis conclusis;* tum *quod genus* nervosum, *vel humores extra sanguinem, per Metastasin, sint adfecti.* 155.

Febris Malignitas *aliquando plus à Therapeja perperam administrata, quàm à venenosa morbi indole, proficiscitur.* 63. *& quare.* ibid.

—— Maturationis, Secundaria *dicta, vel &* Putrida, *in Variolis Confluent. uti & in aliis Apostematibus fit,* à Pure *in sanguinem resorpto, quando contingat.* 154. 234. 238. 249. 376. *Quomodo excitetur.* 236. confer 238. 249. 545. & seq. *In mitiori specie* die undecimo, *in mediocri genere* decimo quarto, *in pejori,* decimo septimo, *fieri solet.* 234. 376. *Quo parcius sanguini Pus admiscetur eo levior.* 236.

—— Morbillosa *An.* 1674. *duobus primis mensibus, quibus hi Morbilli prodierant, intercurrens, in quibus* à Morbillis *differebat.* 144. *Immanior erat, ad* 14. *dies, & plures, perdurans.* ibid. Curabatur *ut Morbilli.* ibid. *V. S. nec Enemata admittebat.* ibid.

—— *in Morbillis,* die Secundo, *consummata adest.* 120. Octavo die *augetur.* 121.

Febris Peripneumonicæ *hieme sæpe oboriuntur.* 233. Febris Peripneumonica *quædam, nullo non hieme, occurrit.* 355.

Febres *Pestilentiales, uno vel altero, post graviorem Pestem, anno grassantes, ejusdem ac Pestis, cujus reliquiæ habendæ, indolis sunt, & similem sibi medelam vendicant.* 64. confer 66. *Et sic, Peste Londin. jam parum moderatione, ejusdem generis* Febris *ab Auctore reperitur,*

quam quæ jam ante Pestis invasionem grassabatur. 74.

Febris Pestilentialis *per diaphoresin universalem expellit materiam morbificam, quam* Pestis *ipsa per Abscessus eliminat; unde qui Febrem hanc aliter, quàm per Diaphoresin curat, via à Natura diversa insistit.* 69.

—— —— *An.* 1665. *verno tempore, mense Martio, post hiemem frigidam, & siccum gelu caput extulit, eo modo, ac si* Febris Continua Epidemica novi generis *fuisset; sed à Continuis præcedentibus valde diversa erat, neque cum ipsa Peste exstincta, verum in Ver An.*1667. *usque excucurrit.* 62. *ad* 63.

—— *hæc singularis speciei, An.* 1665. & 1666. Pestem Londinensem prægressa, *an* Pestis *nomine insigniende dubitat* Auctor, *Symptomatibus equidem iisdem, ac ipsa Pestis, stipata fuit.* 74. *Et non nisi ob gradum remissiorem discriminabantur.* 63. *ad* 64. *Quænam habuerit* Symptomata. 63. 72. & 73. *Omnibus ab Auctore rite perpensis, consideratur tamquam* Inflammatio *circa partes spiritales delitescens.* 73. *Subsequentium omnium Inflammatoriarum se ducem præbuit; & Chorum duxit.* 156. 158.

—— *illa insoliti genii, Auctoris animum exagitat, ut ejus naturam, ad concinnandam medelam, adsequatur.* 73. *In initio, ubi nondum cognita,* Vomitorium *ad præservandam Diarrhœam, propinat* Sydenham, *& eventu contrario, nec exspectato, stupefactus, aliam, quam in Febribus adhibere, per aliquod tempus solebat, medelam requiri percipit.* ibid. *Exstincta prius Fœmina nobili, in homine altero & aliis quampluribus, Methodo ad* Pleuritidem *usitata, curatur.* ibid. 74.

—— Pestilent. post Pestem, *quanam Methodo alia, quam Phlebotomia frequentiore, ut curetur, ab Auctore desideratur.* 73. *ad* 75. *Qualem invenerit Auctor.* 75. *ad* 77. *Hujus Methodi tam felix successus, ut nullus æger desideratus fuerit.* ibid. Curabatur *juxta Auctoris inventum, V. S. semel instituta, Sudoriferis & dein Purgantibus.* 75. 76. *Quæ sudorifera cura quomodo dirigenda.* ibid.

In Pestilentiali Febre *Diaphoresis quantum prosit, patet ex levamine, quod persentiscitur dum sudore diffluunt ægri; ubi simul ac sudor abrumpitur, omnia iterum in pejus ruunt.* ibid. Sudore diffluentes *jusculis, ovis sorbilibus, & aliis cardiacis, refocillandi.* ibid. Sudor *post artificialem, quasi naturalis, levans, &c.* ib. Sudores nulli sponte *prorumpebant, at cum omnium Symptomatum levamine vel primis Morbi diebus excitari poterant; in quo quam maximè differebat à Febre Constit. præcedentis.* 158.

Febris Putrida *Variolis Confl. superveniens. vid.* Febris Maturationis.

Febres Quotidianæ, pro lubitu, Duplices Tertianæ *appellari possunt.* 185.

—— —— *impropriè aliquando adpellantur, quæ vel* Tertianæ duplices, *vel* Quartanæ triplices, *sunt.* 51.

Febres Quotidianæ An. 1678. *vid.* Febres Intermitt. An. 1678.

Febris Quotidiana *quænam dicatur.* 47.

Febres Quartanæ olim frequentiores erant,

erant, sed An. 1678. Tertianæ aut Quotidianæ grassabantur. 185.
—— —— soboles Autumni genuinæ sunt. 51. confer 12.
—— —— Autumnales Epidemicæ, usque ad hiemem excurrunt, vel, duorum mensium spatio, cursum suum absolvunt. 23. Qua ratione curandæ. 55. & sequ. Æquè ac Vernales, in Infantibus præcipuè, tum in ætate vigentibus, Naturæ potius commendandæ, nec mali quid perpetrant. 56. In Senibus verò sunt periculosæ, præsertim Autumnales. ibidem.
Febris Quartana quænam dicatur. 47. Triplex quando dicatur. ibid.
—— —— sub Autumno semper ingreditur. 12. Et vix ante Vernum Æquinoctium fugari potest. ibid.
—— —— Sanissimum corripere potest, si modo duos, tresve, dies in locis paludosis egerit. 266.
—— —— qualia parit Symptomata. 50. Diuturnior humores inquinans, uti Hysterica Adfectio diuturna, Cachexiam, aliaque mala, inducit. 266.
—— —— Medicorum opprobrium. 55. Et cur. 187.
—— —— quem semel, cujuscumque ætatis vel temperiei fuerit, cruciarit, alia vice, quod scitu dignum, non multum fatigabit, sed brevi discedet. 50.
—— —— Constit. 1661. &c. Autumnali tempore aliis prædominatur, tumque vela contrahit. 28.
—— —— quomodo in Senes, senescentes, agat. 50. ad 56. Quomodo à Junioribus, Infantulis tenellis, feratur. 50. confer. 56.
—— —— Qua ratione per Corticem Peruvianum curetur. 188. ad 189. Cortici Peruviano soli licet cedere videatur; tamen hicce illi morbo potius inducias impetrat, quàm quod eum debellat. 55. Nec à repetito sæpius medicamento, nisi longo temporis tractu expugnatur. ibid. Cortice Peruv. quasi sopita, post duas, tresve, septimanas recrudescens, haud segnius quàm prius lacessit. ibid.
In Febre Quartana Catharsis æquè fere nocet ac Venæ sectio, non tamen usque adeo, nisi crebro repetatur. 54. Venæ sectio adeo nocet, ut in Juvenibus morbum ad 6. menses & ultro producat, in senioribus non modo protrahat, sed & in mortis periculum conjiciat. ibid. Aëris mutatio, post illud tempus, quod Sanguis ad suam despumationem perficiendam exigit, tantummodo convenit, nec prius. 57. Quare ante illud tempus non conveniat. ibid. Aëris mutatio suo tempore si non concedatur, quid agendum. ibid. Et quo Medicamento utendum. ibid.
Febris Scarlatina describitur, juxta Phænomena sua. 162. Multos, sed Infantes præ ceteris, infestat. ibid. Omni tempore, sed Æstivo præsertim incidit. ibid.
—— —— Curatur abstinendo à V. S. Enematibus, Cardiacis; à Carnibus, Spirituosis, Aura nimis libera, Purgante cessantibus Symptomatis exhibendo. ibid. Si Convulsiones, vel Coma initio Eruptionis, Infantibus præsertim supervenerint, Epispastica cervici adplicanda; Paregorica singulis noctibus exhibenda; Hydrogala præscribenda. 163.
—— —— decedens squamas farinosas relinquit. 144.

Febris Secundaria *Variolis Confluent. superveniens. vid.* Febris Maturationis.

Febres Stationariæ dicuntur, Febres quædam Continuæ quæ Constitutioni alicui propriæ ac peculiares sunt, *suo ordine invalescunt*, neque extra illam usquam comparent. 22. *Hæ à particulari quadam*, at nondum satis cognita *cujusdam Anni Constitutione pendent*, & *ceteris Morbis dominantur, per totam Constitutionem.* 159. 160. *Non ab Aëris manifestis Qualitatibus uti* Intercurrentes *producuntur.* 22. 160. *Verum ab Aëris Qualitatibus sensibilibus jam* promoveri, *jam* retardari *possunt* (*Constitutione Universali interim ejusdem Naturæ manente*) prout illis favent vel adversentur *prædictæ Qualitates.* 117. confer 22. *Unde se exserunt, ea tempestate, ad quam dictæ Qualitates eas destinaverint, donec alteri Morbo, seu Febri Epidem. quem aliæ subsequentis Tempestatis Qualitates advocaverint, cedere cogantur.* 117. confer 22. *Ab* Intercurrentibus *Epidemicis differunt, quòd hæ omnibus Annis communes sint*, Stationariæ *verò ad certam Annorum Constitutionem determinantur.* 160. *Conveniunt verò cum* Intercurrentibus *sæpe, quoad* caussas *externas ac Procatarcticas.* ibid.

—— —— Symptomata *habent differentia, ratione intensionis vel remissionis, pro modo quo se* varia *Constitutionis tempora, ad quam pertinent, habent.* 118. *Symptomata diversa à Constitutionis Natura, ex manifestis alicujus mensis aëris qualitatibus quoque mutuantur : unde quibuslibet annis* novæ *apud vulgum, propter Phænomena diversa existimantur, licet eædem sint.* 117. *Exemplum, in Febre Dysenterica An.* 1671. & 1672. *quæ differebant respectu qualitatum sensibilium temporum, in quæ incidebant.* 118.

—— —— *sunt Morbi plerique omnes, qui à pag.* 27. 156. *fuerunt descripti.* 160.

Febris Stationaria, *est Febris Epidemica Constitutionis generalis.* 348. 349.

—— —— *quælibet, si Julio potissimum sæviat, Autumno adveniente, magno Epidemico, à quo Annus insigniri solet, & cui omnes Epidemici ad hanc Constitutionem pertinentes cedunt, cedere debet.* 117. *Et quare.* 118.

—— —— *An.* 1675. *Tussibus superveniens* Autumno, & *symptomata* Pleuritica & Peripneumonica *excitans, eadem erat, quæ* Julio *An.* 1673. *ingressa fuerat.* 136. *Sed in Pectus illa tempestate determinabatur.* ibidem.

Febres Tertianæ *An.* 1671. *grassantur*, verno tempore, & *Febres Dysentericas, ac Variolas, parum reprimunt.* 105.

Febris Tertiana quænam dicatur. 47.

Febres Tertianæ, Autumnales, Epidemicæ, *usque ad Hiemem excurrunt, vel, duorum mensium spatio, cursum suum integrè persolvunt.* 23.

—— —— Autumnales, *præmature h. e.* Julio *ingressi, non uti Vernales, genuinum Typum statim induunt, sed continuas Febres simulant ita, ut ab invicem difficile discrimari queant : sed Autumno exeunte, larva abjecta*

abjecta, Intermittentes vel Quartanas, vel Tertianas, se esse palam fatentur: quod observatu necessarium. 24.

—— —— —— *Constit. An.* 1661. *ad* 1664. *quibusnam Symptomatis, ab Intermitt. Tertian. aliis, discriminabantur.* 27.

—— —— —— *Const. An.* 1661. *initio Julii, invasere* ibid. *At superveniente hiemis frigore extinctæ sunt.* ibid. *Et ubi desinere incipiebant, insequebantur aliæ.* 28.

—— —— —— *quomodo* curandæ. 54. Purgantia *hic* Sudoriferis *mista, quibus, contrarios motus excitando, Paroxysmi processus confunditur atque turbatur, multum commendat Auctor.* ib.

—— —— —— duplex *quomodo* curetur. 55. *Enemaribus in ea interdicendum.* ibid. Sudorifera, *ut in Tertian. simpl., itidem, sed* sine Purgantibus *exhibenda.* ib.

—— —— —— *æquè ac* Vernales, *in* Infantibus, *&* ætate vigentibus, *Naturæ potius commendandæ, nec mali quid perpetrant.* 56. *Sed* Senibus *sunt periculosæ, præsertim Autumnales.* ibid.

Febres Tertianæ Vernales *licet, modo invadant mense* Februario, *tamen circa* Solstitium Æstivum *pariter se subducunt.* 23. 105.

Quartanarum typos numquam induunt; ut faciunt Autumnales. 51.

—— —— —— *An.* 1678. *Cortice Peruviano non indigebant; sed curabantur, si æger præsertim Sanguineus, V. S. Emetico, & Antifebrilibus amaris.* 193.

Febres Tertianæ *An.* 1678. *vid.* Febres Intermitt. *An.* 1678.

Febres Variolosæ *ex Constitut. pendentes, si Variolæ prioribus seculis nusquam comparuerint, neutiquam antea exstiterunt.* 149. *Hinc non ita culpandus Auctor, si in Methodo ipsas curante aliquid immutaverit; cum eo Recentiorum Observationibus tantum adversetur.* ibidem.

Febris Variolosa *potius à nudo calore, & sanguinis æstu seu inflammatione violenta, quàm ab humore delitescente, & coctione antequam expellatur indigente, pendere videtur.* 100.

—— —— *ac* Variolæ Regulares, *ab eadem Constit. aëris pendentes, si non eædem, saltem ejusdem Naturæ fuere, & prosapiæ, excepta eruptione.* 61. 99. *Iisdem cum Symptomatibus adgreditur, se exonerat.* ibid. *Et simul cum Variolis Regularibus maximè fuit.* ibid. *Hinc* Febris Variolosa *meritò habetur Variolarum soror.* 102. *ad* 103.

—— —— *Ptyalismo quomodo fugam sibi quærebat.* 99. 103.

—— —— *minus rectè tractata, quibusnam cum Symptomatibus ad septimanas sex vel octo, nisi mors intercederet protrahebatur.* 99.

—— —— *quia per Salivationem, non per Abscessulos, eliminatur, alia Methodo quàm Variolæ, licet Morbus satis similis, curanda.* ibidem.

—— —— *ubi* curanda, *quibusnam fundamentis* Indicationes Curativæ *superstrui possint.* 100. *Cum materiam crassam, prævia digestione antequam evacuetur, indigentem,*

non habeat, sed contra materiam facile inflammandam, *nec Natura Evacuationes per modum Eruptionis constituat; rei summa erit* Inflammationem *sedare* Evacuantibus *& contemperantibus.* 101.

— — curatur Venæ sectione, Enematibus, Julapiis, Sero lactis *ac* jusculis farinosis, ibid. Regimine refrigerante *tractanda, quamvis Sudores frequentes adsint.* ibidem. 103.

— — *An.* 1668. *in Diarrhœam, introversione ad Intestina, mutata est.* ibid.

Febris *in* Variolis *quandonam adsit, remittat, redeat.* 81. 83. *In* Variolis Confl. *verò, etiam ad multos dies, ab eruptione, discruciat; in Discretis contra.* 81.

— — — *tempore Invasionis unde.* 358.

— intensior, *in Variolarum initio, eas Confluentes fore prædicat.* 243.

In Febribus *Variolas Anomal. concomitantibus, cur* Sudores *Anomali qui simul copiosiores adfuere, nihil emolumenti præstiterint.* 158.

Femur *in Podagra irregulari quomodo adficiatur.* 318.

Fermentatio *quamnam mutationem liquidis inducat.* 29.

— *liquidorum in quibus differat à* Commotione *massæ Sanguineæ* febrili. ibid.

— *in sanguine, (quæ & Commotio vel Ebullitio Auctori dicta) Naturæ* solemnis *est* Machina *in Febribus, qua sanguinem, ab intestinis inimicis, liberare conatur.* 46.

Fermentationis *atque* Ebullitionis *vocabulis cur non utatur potius, quàm* Commotionis, *Auctor.* 29.

Fermentationum *genera plura &* Putrefactiones humorum *ultra modum retentorum, Classem unam Caussarum universalium, Morbos producentium, constituunt.* 19.

Festinatio *in Morbis curandis quam pessima, plures ægros vita spoliat.* 158. confer 141.

Flatus *Abdominis Tumores, ac si à collectione Aquarum productos, excitare valent, ubi Hysterica Adfectio Purgantium tumultuosa actione advocatur.* 342.

— *in Hysterica jam Acidi, jam Nidorosi, unde.* 259.

— *ex Hysterica Adf. sine ulla sæpe caussa.* ibid. *Non modo in Fœminis, sed etiam in Viris.* 264.

Fluor albus. 519.

— *Muliebris, seu Mensium fluxus immodicus curatur Venæ sectione, dein Catharsi, Corroborantium usui præmissis.* 192. confer 282. 519.

Focus *in Variolis Discret. hieme tantum exstruendus.* 92.

Fœtidas Cicatricum *in Variolis Confluent. Regimine temperato quomodo præcaveatur.* 95.

Fœminæ *Hydrope, ubi parere desinunt, præprimis adficiuntur.* 334. *Ubi Steriles sunt licet juniores quandoque occupantur.* ibid.

— *paucissimæ ab Hysterica Adfectione, nisi quæ multum laborant, liberæ sunt.* 256. *Ratio hujus traditur.* 261.

— Nobiles *quædam Charitatem suam in pascendis Pauperibus potius, quam in iis medicandis, collocare deberent.* 164.

— Podagra *raro, nisi Vetulæ, vel Viragines, fuerint, adficiuntur.* 307.

— *in* Variolis *minus periclitantur quàm Adolescentes*. 234. *In Variol. Anomal.* Menstruorum fluxu, *tempore non solite adfectæ*, *unde periclitentur*; *& qua ratione à Regimine calido, & adstringente, sæpe exstinctæ fuerint*. 126.

Fœtor *in Variol. Anom. nigris pessimus*. ibid.

Fomentum *in Febre Erysipelatosa*. 175. *Quando & quomodo adplicandum*. ibid.

Fontanella *in Rheumatismo inveterato, post V. S. iterata, cruri adplicanda*. 173.

Formulæ *ut conscribantur, non ita Medici officium videtur, quam ut veræ Indicationes eruantur, ad quas Curationes sint dirigendæ*. 314.

— Medicamentorum *in Praxi magis familiares*. 567. *ad* 569.

Formularum *seu Remediorum ingentem Sylvam quare non tradat Auctor*. 16.

— *pomposa apud Practicos expositio, Agyrtis modo favens, utilitati ac splendori rei Medicæ plus obesse, quàm prodesse, solet*. ibid.

Fotus *emolliens*, *in* Gonorrhœa virul. *præputio tumefacto adplicandus*. 211. *Ad* Uteri procidentiam. 283.

Foveæ, *Variolis Discretis deciduis, nec ulla cutis inæqualitas, in facie primis diebus adparent, propter squamulas pustulis succedentes*. 81.

Fracastorius *de Felicitatis modo, laudatus*. 5.

Fraxini semen *virtute lithontriptica laudatur; unde Mannam eadem vi pollere concludit Auctor*. 443.

Frigida tempestas, *in Variolis Discretis, ægro aliter fatis cessuro, ob perversam medendi Methodum, per Regimen calidum*, sæpe salutaris. 92.

Frigus cadaverosum *partium externarum*, *in* Hysterica Adfect. *Symptomatis sæpe viam quasi sternit*. 259. confer 262. 264. *Et periculum non infert, nisi ab Evacuatione enormi procedat*. 262

— *in* Dysenteria, Mortis *periculum infert*. 109.

— *ab Exercitio calescentes sedulo vitent*. 160.

— humidum, *calorem placidum, An.* 1675. *mense* Octobri, *subito excipiens*, Tusses *numerosiores producit*. 150.

— magnum, *mense Octobris*, tepidæ, *instar æstatis placidæ, tempestati derepente subsequens An.* 1675. Catharros & Tusses *inducit*, 135. *ad* 136.

— subitaneum *post excalefactionem Rheumatismum inducit*. 170.

— *in* Variolis, *neque* Càlor, *Eruptionis tempore excedant*. 151. *Utriusque* Excessus *periculosus*. 89.

— — — *utriusque Generis, nocet admodum, & multa mala producit*. 97. & 89.

— — — retrocessus *Pustularum, & Faciei ac Manuum* detumescentiæ, *caussa esse potest*. 89.

Fructus Horarii *Choleræ ansam præbent*. 108.

Furfur *seu* Porrigo *Capitis quomodo curetur*. 524.

Fuscitas *in Variolis Confluentibus eo major, quo morbus atrocior*. 82.

G.

Γαλακτοποσία *in* Podagra. 318. *ad* 319.

Qua ratione magis obest quam prodest. 319.

Galenus *Calefacientia Febres Intermitt. irritare, jam observaverat.* 57.

In Galliam *migrare, qui Salivationis Mercur. effectu debilitati, & exhausti, cur sæpe debeant.* 216.

Gangræna *ex Erysipelate.* 174. Intestinorum *in Dysenteria aliquando.* 109.

Gargarisma *in Angina quale.* 177. *Non vulgari modo usurpandum, sed sine agitatione contineatur, donec incalescat.* ibid. *In* Aphthis *post Ileum à Torminibus ventris in Febre nova Epid.* 366. *In* Variolis *Confl.* salivam spissam *& viscidam* diluens. 96.

Generationes Rerum *Natura certissimis ubique legibus, ac artificio sibi soli intellecto, exsequitur.* 66.

Genistæ Sal *lixivosum in Hydrope quare commendandum.* 343.

Genu *in Podagra irregulari quomodo adficiatur.* 305.

Glandulæ Mesenterii, *in Infantibus, ex Purgantium frequentiori usu, sæpè indurescunt; quod* Strumæ *Soboles, & Mortis præludium.* 269.

Glans, *in Gonorrhœa virul. præputio tumido, duro, si contegatur, Purgantia non juvant, ni simul Emollientia adplicentur.* 211.

Globuli & Argentum vivum *plus mali, quàm boni, inferunt, in* Ileo *vero.* 45.

Gonorrhœa Virulenta *est stillicidium liquoris cujusdam* seminis instar *in initio; dein* flavescentis *ac si Vitellum Ovi dilutum esset; in virulentiore* viridescentis, *admisto sæpe* aqueo humore sanguine *tincto.* 206. *Morbi genus, quo* à centum retro añis *sese primum* Lues Venerea *manifestare solet, & per quam ni virus suum ejiciat, Sanguinem inficit.* 205.

— — *quomodo adoriatur & procedat.* 206. *ad* 207. *A virgæ Carnosa substantia primum infecta quomodo exoriatur.* 205. *Hinc virulenta materia, ut substantiam glandis porosam, non per Urethram exstillare ab Auctore visa.* ibid. *Si Scrotum à* motu violentiori *vel à* repercussione materiæ, *inflammetur, lenius procedit.* 206.

— — *Symptomata varia habet, ut* Doloris sensum *in erectione præsertim nocte, quod signum hujus Morbi Pathognomicum;* Incurvaturam *penis à fræno contracto,* Ardorem Urinæ; *& ab erosa urethra* Carunculas, *plurium malorum caussam.* 206. confer. 517.

— — *diuturnior, vel adstringentibus suppressa, quomodo* Luem veram *producat.* 207.

— — *si cum Lue Venerea confirmata concurrat, curata prius Lue, curanda venit.* 215. Lue *Salivatione sublata, quomodo Gonorrhœa tractanda.* ibid.

— — *Salivatione non curatur.* ibidem.

— — Curatur *præcipuè* Catharticis, *in quibus Curationis cardo vertitur; hocque tum ratio, tum experientia dictant.* 208. confer. 210. *Hydragoga præ ceteris conducunt.* 208. Singulo die, *ad quatuordecim, vel plures, donec* color *materiæ* flavus *evanuerit,* continuanda. 208. 517. *Si nimis cito relinquantur, ichore adhuc manente, in summitate colis adparente, minima*

ma occasione recidiva fit. 208. *Si* Purgantibus *non cedat lenioribus*, *fortiora dentur.* 209. *Denique* Balsamica. ibid. 517.

—— —— Diætam *refrigerantem quare expostulet.* 208. *Quales* Cibos *vetet; quales admittat.* 210. 518.

—— —— *facilè mutatur in* Luem, *si æger à Catharticis abhorreat; vel si pertinaciter purgantibus refragetur.* 209. *Tumque V. S. &* Clysmatibus *succurrendum, licet non æque tuto fiat.* ibid. 517. *Hinc vicissim exhibenda tum* Cathartica, *tum* Enemata. 209. *Qua Methodo hoc fiat.* ibid. confer. 210. 517.

—— —— V. S. *in sanguineis quando exigat.* 210. Aquas Minerales *non admittit.* ibid. Adstringentia *intempestiva vetat.* 207. 210.

—— —— *ex Decoctis Lignorum exsiccantium plus mali, quàm boni impertit.* ibid.

A Gonorrhœa virulenta, *qui purgantur ægrius, difficilius curantur.* ibidem.

In Gonorrhœa virulenta, qui ichor, mane præsertim guttatim adparet. *vid.* Ichor in Gonorrhœa virulenta.

Goodall (*Carolus*) *M. D. Auctoris in Curatione comes, qualis fuerit.* 184. *Auctori* Casum singularem *communicat.* 252. *Auctorem semper tutatus est.* 254.

Guttæ *D.* Goddard, *è D.* Goodall *quæ parantur, ceteris* Spiritus volat. *præferendæ.* 15.

H.

HAbitus totus corporis *mutandus, & refingendus, in Podagræ Curatione, datur.* 325.

Hæmoptoë *ejusdem indolis cum* Hæmorrhagia Narium *Auctori habetur.* 178. *Cum nominis Discrimen modo pendeat à loco, per quem Morbus sibi viam fecit.* ibid. *Quo sensu Febribus adnumeranda.* 177. *Febris quoque est, quæ Nomen habet à crisi, qua soluta fuit.* 178. *Quos & quando præcipuè invadat.* ibidem.

—— Curatur *iisdem ac Hæmorrhagia Narium, excepta Catharsi.* ibid. 523. 379.

—— *in* Variolis. 85. 378. 506. *Ejus* Curatio. 379. 506. 379

—— *&* Mictus Sanguineus, *in Variolis, mortem certò prænuntiant.* 85. 97.

Hæmorrhagia Narium, *describitur.* 178. 522. 379.

—— —— *tamquam Febrium Continuarum Symptoma, unde.* 42. *Et quomodo tractanda.* ibid. *Quo sensu Febribus adnumeranda.* 177. *Febris ut plurimum, in initio, præ se fert indicia, quæ sibi per Nares viam facit.* ibid. *In* Variolis *Phrenitidem levans*, V. S. *indicat.* 95.

—— —— *quomodo* Curetur. 178. Remedia *Interna.* ibid. 522. *Externa.* 178. 522.

—— —— *in* Febribus *non semper sistenda, verum sæpe permittenda; & quare.* 42. *Sistentia vulgo, in Febribus Continuis, cur sæpe non minus juvent, quàm si gladio ignem exstinguere satageremus.* ibid. *In* Variolis *pessimis Vitrioli Spiritus usu, in Cerevisia tenui, coërcita.* 148.

—— —— *recidivam singulis annis minitatur, si modo æstuet corpus.* 178.

In Hæmorrhagia Narium *Catharticum, quandonam exhibendum.* ibid.
—— —— —— *æque ac* Hæmoptysi, *calor & dolor sinciput torquent*, 178. 522.

Hæmorrhagia quælibet *immodica*, *nisi, ea sedata*, Purgatio Leniens *exhibeatur*, *recurrere solet*. 42.

Hæmorrhagiæ *Hystericam Adf. sæpe invitant, ubi contrarium foret, si ejus fomes in materia aliqua involveretur*. 265. confer 263.

Hæmorrhoidales Venæ, *in Podagræ irregularis Paroxysmorum intervallis, dolent*. 305. *ad* 306.

Hæmorrhoidum *Dolor & Curatio*. 520.
—— *Fluxus immodicus*. ibid.

Halitus Maligni *Hystericæ Adf. non sunt caussa*. 265.
—— *Putridi, in Variolis Discretis, à materia purulenta prodeuntes, circa finem*, Pustulis crustosis *retropelluntur*. 92.

Haustus *Emeticus*. 32. 488. 493.
—— *in* Febre Quartana, *languentem sanguinis depurationem promovens*. 57.
—— *in* Hæmorrhagia, *Sanguinis impetum sistens, in Febribus Continuis*. 42.
—— *in* Mictu cruento, *unus & alter*. 253.
—— *in* Pleuritide essent. *refrigerans*, *post V. S. exhibendus*. 165. 497.
—— Paregoricus *in* Cholera, *post ablutionem Stomachi*. 177. *Fortior ubi necessitas urget*. 511. *In Cholera, An.* 1676. 184. *In* Chorea Sancti Viti, *post Catharsin*. 361. 506. *In* Colica biliosa. 129. *In* Diarrhoea. 113. 510. *In* Dysenteria *ex Torminibus ventris, in Febre Nova Epid. oborta*. 364. *In* Febre nova hiemali, *post Catharticum*. 357. *Post* Emeticum *in Febribus Continuis*. 33. 493. *Et Emmenagogus in* Lochiorum suppressione. 280. *Ad* Tussim *in Morbillis*. 121. *In* Phrenitide. 41. *In* Podagræ Inveteratæ *Paroxysmo, ubi Mortis metus ex recessu materiæ*. 327. *In* Variol. Regul. Confl. *exhibendus, post plenam Eruptionem*. 94. *In Variol. Anomalis*. 148. *In Variolis Confluent.* sexto die *exhibitus*. 251. *In Variol.* pessimis. 148. *Post V. S. in* Mictu, *vel* Sputo, sanguineo *in Variolis Confl.* 441.
—— Purgans *in* Colica biliosa, *ex quibus fiat*. 129. *In* Dysenteria. 112. *In* Gonorrh. virulenta, *plurimum conducens*. 209. *In* Ileo vero. 45. *In* Peripneumonia notha. 168.
—— *ad* Vomitum compescendum, *in Corticis Peruviani usu*. 190.

Herbæ Amarescentes & *acres, ad Podagram utiles, qua cautione usurpandæ*. vid. *Vegetabilia ad Podagram*.
—— Excalefacientes, *ipsa hieme, calorem æstivum Sanguini communicant*. 316. *Si æstate usurpantur, præcaventur mala, quæ à tempestate pendent; aliàs sæpe nimis sero veniunt*. 316. *In* Chronicis *æque ac* Podagra, *maximo ægrorum commodo adhibeantur; hac cum differentia, quòd in Chronicis Catharsis sit præmittenda*. ibid.

Hieme *exeunte, Podagræ Paroxysmus invadere solet*. 305. confer 303.

Hiems *rigidissima An.* 1683. *ut nemo tum viventium illi parem, vel frigoris gradu, vel temporis tractu, viderat*. 354.
—— *Dysentericis contraria*. 105. 123.

— *Morbos Chronicos potius gignit quàm Æstas.* 316.

Hirudines, *in Febre nova Epidemica, Infantibus adplicandæ.* 366.

Hippocrates *laudatus.* 20. *In* Medicinæ bonum *quid præstiterit.* 6. *De* Methodo medendi *laudatus.* 196. confer 10. Medicæ Artis Basin *quidnam posuerit.* ibid. *Quamnam habuerit* Theoriam. ibid. *Eos reprehendit, qui plus Speculationi, quàm Naturæ judicio, h. e. Observationibus Practicis, sive Phænomenis Naturalibus, ut & Juvantibus & lædentibus, dare solent.* 339. *Quomodo* intelligendus, *ubi*, in Libro de Prisca Medicina, *ait, quod, quæ de Natura à Sophistis dicta aut scripta ad Artem Medicam minus spectant, quàm ad Pictoriam.* 338. *ad* 339. *De* Morbis Chronicis *laudatur.* 203. *Ubi in* Ileo *Follium usum, & in* Cancro *nihil agendum præcipit, non minus de Medicina meruit, quàm si pomposis Remediis omnia implevisset.* 16.

— Combustionem, *in Podagra*, ope Lini crudi, *ad dolorem mitigandum jam instituebat, uti in India Orientali per Moxam, nec non in* Europa, *hodie facere solent.* 329.

— Variolas *non cognovisse videtur.* 149.

Hippocratis *& Veterum Aphorismi, de* paranda *materia Febrili ad Crisin per Sudores, Febribus seu* Morbis Intercurrentibus *adcommodari nequeunt, sed aliis.* 156.

Historia Morbi *alicujus si diligenter perspecta habetur, par malo remedium adferri potest.* 9. *ad* 10. *Sola* veram medendi Methodum *indicare potest.* 197. confer 196.

— Morborum *ad Praxin quam utilis.* 9. *Hactenus in* Sylvam immensam, *sed fructu perexiguo, quare excreverit.* 7. Adcurata deficit *hactenus, quia Symptomata haberi solent confusi Naturæ, de suo statu dejectæ, effectus, quæ vix adnotatione digna videntur.* 9. *Ubi* describenda, *ad plura advertendum venit, quam vulgo putatur.* 7. *Quæque ad* Quatuor *reducuntur* Capita. ibid. ad 9.

— — Genuina *ubi tradenda*, 1°. Morbi *omnes* ad definitas & certas species *revocandi*: 2°. *Hypothesibus sepositis Morborum* circa Phænomena, *ac* Naturalia *utcumque minuta, adnotentur*: 3°. Phænomena naturalia *seorsim ab* Accidentalibus *enarrentur*: 4°. Anni tempestates *huic illive generi faventes observandæ.* 7. *ad* 10.

— — Acutorum, *ab Auctore, non tam ut metam figat, quàm ut aliis animum addat, traditur.* 15.

— Hystericæ Adfect. *quare difficulter describenda.* 260.

— Naturalis *pessimè tradi solet, ut docet Verulamius.* 7.

— *Variolarum vera, earumque* Methodus medendi, *describenda, ex quonam* Genere *harum fieri debeat.* 79.

Historia Singularis, *seu* Casus, *Viri* Cholera *An.* 1676. *laborantis.* 184. *Baronis Annesly* Colica biliosa *laborantis & Narcoticis solis ab Auctore curati.* 130. *Pauperis Colicæ biliosæ doloribus vexati, Equitatione sanati.* ibid. *Viri Hypochondriaci,*

tandem Diarrhoea colliquativa *correpti, diuturna Equitatione perfectè curati.* 274. *ad* 275. *Viri*, à Dysenteria *acuta Constit.* 1669. *Methodo Auctoris curati.* 113. *Viri*, Dysenteria *Const.* 1669. *ad* 1672. *laborantis, & Methodo Auctoris, initio Constitut. instituenda, curati.* ibid. *Fœminæ Dysenteria inveterata laborantis, & curatæ.* 115. *Juvenis* Febre Acuta *violenta, cum Petechiis & Mictu Sanguineo, An.* 1681. *laborantis, per D. Goodall Auctori communicata.* 252. *ad* 253. *Comit. Salisburiensis* Febre Dysenterica *laborantis, & curati.* 119. *Juvenculæ Febre Dysenterica laborantis, Dysenteria jam prius adfectæ, & curatæ.* ibid. *Pueri*, Febre Epidem. *An.* 1674. *laborantis, Auctoris Methodo curati; Et à Comate vel stupore, quo laborabat tempore restituti.* 142. *Dominæ Febre Epid. An.* 1675. *laborantis, &* Dejectionibus *Symptomaticis adfectæ, Methodo Auctoris curata.* ibid. *Pueri Febre Epid. &* Pleuritide Symptomatica *An.* 1675. *laborantis, & Methodo Auctoris curati.* 153. *Fœminæ nobilis, mortuæ ex* Febre maligna, *Pestem Londinensem An.* 1665. *prægressa.* 73. *Juvenis, Febre maligna laborantis &* post V. S. tantum validiore facta. 371. *Juvenis* Febre Pestilentiali *laborantis, defectu Phlebotomiæ copiosæ, defuncti.* 75. *Juvenis Pestilentiali Febre laborantis, in quo leni excitato madore, Medicamenta diaphoretica, ilico retinebantur.* 76. *Medici Morrice*, Febre Variolosa *laborantis.* 102. Hydropicæ *ex incarceratione, ab Auctore curatæ, notatu digna; tum ob copiam aquarum, quam diebus à Purgatione liberis reddebat; tum ob intumescentiam Abdominis, ex Hysterica Adfectione excitatum; denique quod Vetula, Menstrua diu non passa, de novo eadem habuerit.* 341. *ad* 342. *Hydropicæ, initio Auctoris praxeos, ipsius curæ commissæ, &* Syrupo Spinæ Cervinæ *curatæ.* 337. *Hydropicæ Syrupi Spinæ Cervinæ ope* pejus habentis. ibid. *Viri* Hypochondriaca Colica, *ad Iliacam accedente, cum Urina limpidissima, laborantis.* 263. *Viri Hypochondriaci* flentis immodicè. 264. *ad* 265. *Comitissæ* Adfectu Hysterico, Calculum Vesicæ simulante, *laborantis, Narcotico curatæ.* 132. *Viri ab* Ileo, *Auctoris Methodo curati.* 366. *Fœminæ, cui,* Lochiis ex Hysterica Adf. suppressis, *Auctor postquam sua Methodo nil profecerat, nulla Remedia amplius adplicuit; atque Muliercularum tum consilio, V. S. in pede instituta, interiit.* 281. Maniæ *ex temperamento frigido, & infirmiore.* 61. *Fœminæ* Morbillis, *calefacientibus exasperatis, laborantis, Methodo Auctoris curatæ.* 123. *Infantium* Morbillis *An.* 1674. *ægrotantium, & curatorum Methodo Auctoris.* 144. *Viri*, Mercurio sublimato corrosivo *adsumpto, solo* Aquæ, *per superiora & inferiora injectæ, usu, ab Auctore curati.* 200. *Chirurgi*, Venæ sectione *audaci ac liberali, in* Castro Dunstar, *Milites à Peste sanantis.* 71. *Pharmacopolæ* Rheumatismo *laborantis, & Diæta ex Sero lactis absque V. S. curati.* 199. *Pueri* Variolosi *Methodo Auctoris, è*

Lecto nempe eximendo & Paregorica exhibendo, restituti. 246. *Fœminæ nobilis* Variolis Anom. nigris, *Const.* 1670. *laborantis, &* Mensium profluvio *tempore insolito adfectæ*, Auctoris Methodo *felicissimè curatæ, mitescente adeo Morbo, ut nec* delirium *adfuerit, &*, nigredine *quasi depulsa, in* flavedinem *potius abierint Crustæ.* 126. *Filii Auctoris* Variolis Anom. distinctis *laborantis & Methodo Patris restituti.* 127. *Infantis* Variolis Anom. nigris *Const.* 1670. *cum* Vesiculis *in femoribus pessimi ominis, laborantis & exstincti.* 124. *Infantium* Variolis nigris pessimis *laborantium.* 148. *Juvenis Variolis nigris pessimis*, post compotationem *largam, laborantis.* ibid. *Juvenculæ ex* Variolis insigniter Confluentibus, *undecimo die exstinctæ, primum V. S. sæpè iterata à Rheumatismo sanata.* 238. *Juvenis à Variolis Confluent. Methodo Auctoris, integrè ibi deducta, sanati.* 250. *ad* 251. *Juvenis* Variolis Regular. *laborantis, qui mortuus adstantibus visus, nudus mensæ imponitur & resurgit.* 96. *Variolosæ ex* Syrupo de Meconio *pessimè habentis, sed* Laudanum *cum levamine ferentis.* 271.

Homo *variis malis obnoxius.* 19. *Ad* ἀκμὴν *suam pertingit spatio* 21. *Annorum* 47. Exterior *uti conspicitur ex partibus sensibilibus, sic &* Homo interior *datur, spiritualis fabricæ, rationis lumine tantum concipiendus.* 261.

Hooping Cough *seu* Pertussis *Infantum V. S. juvatur, plus quàm ullis Pectoralibus.* 121.

Horæ medicinales; *pro Remediis adsumendis, quales.* 345.

Humores *speciem quamdam contrahunt in corpore nostro, vel nimia in eo mora, vel constitutione aëris morbosa, vel contagio venenoso; unde Effectus cum essentia speciei istius convenientibus, sive Symptomata singularia, producuntur.* 12.

Hydragoga *in Gonorrhœa virul. primaria sunt.* 208.

— varia. 337. 338.

Hydrogala *in Colica biliosa, pro Potu, vel* Cerevisia tenuis. 131. *In Dysenteria.* 112. *In* Febre Scarlatina *Infantium, ubi Convulsiones vel Coma.* 163. *In* Gonorrhœa virulenta. 210. *In* Morbillis. 121. *In Morbillis Anom. An.* 1674. *pro Potu.* 145. *In* Tussi Epid. *ubi Febris &c. adsunt.* 152. *In* Variol. Anom. 146. *In Variol. Anom. grata & utilis.* 125. 126. *Præsertim* tempore Maturat. ibid. *In Variol. Anom. quatenus* æstum fervidum *temperat*, Salivationem insuper *promovet.* 125. *&* 126. *Finito morbo.* 148.

Hydropici Juniores, *Aquis expulsis, aliquando roborantibus cur non indigeant.* 344. Seniores, *vel debiles, roborantibus, post evacuatas aquas, opus habent.* ibid.

— Tumores *unum ex gravissimis Symptomatibus, Intermitt. Autumnales, diuturniores, insequentibus.* 49. *&* 50.

Hydrops *omnem* Ætatem *&* Sexum *infestat*: Fœminas *verò magis quàm* Viros. 333. 515. Tumore surarum *mane evanescente, primò cognoscitur; præsertim in Viris; nam in Gravidis, vel iis quibus menstrua deficiunt, hoc fallit; & in Viris*

Asthmaticis, ab eodem derepente liberatis, itidem decipiet. 333. confer. 515. *Hunc subsequitur* Abdominis Tumor, *aquæ congios plures sæpè continentis, à quibus Exomphalos.* 333. *ad* 334. *Qui verò* Tumores Abdominis *in Fœminis contingunt*, ab excrescentia Carnium in Abdomine; *vel* à flatibus; *præsertim in viduis, aut sero nubentibus, & graviditatis idea ipsis imponunt, ad hunc Morbum non spectant.* 334.

— *Symptomata* tria *primaria habet*; Dyspnœam, Urinæ paucitatem, Sitim intensam. 334. 345. 515. *unde hæc oriantur.* 334.

— *ubi adest, pro rata, qua partes obsessæ tument, reliquæ gracilescunt.* ibid.

— *necat, ubi Abdomine aquas non amplius continere apto, nobilia viscera & vitalem arcem ipsæ invadunt.* ibid.

— *pro* Caussa *habet* Sanguinem debiliorem: *cujus debilitatis* Caussa *præsertim* V. S. *nimia; vel Morbus quidam diuturnior; vel* liquorum spirituosorum *ingurgitatio.* ibidem. Testes Fœminarum *alio modo adficiuntur hoc Morbo.* ibid.

— *pro* Caussa proxima *habet Aquas abundantes.* 343.

— Indicationes Curativas duas *absolvendas ponit; tum* Aquarum evacuationem, *tum* sanguinis roboris restaurationem. 335. 515. *Evacuatio*, prima Indicatio, *quomodo persolvatur & quibusnam mediis.* 335. *ad* 343. Purgantia *quæ, & quando, eo inservientia.* 336. *ad* 337. 515. 516. *Per* Vomitum *&* Secessum *simul agentia.* 337. *ad* 338. 342. Corroborantia *loco Evacuantium, quando.* 343. 516. Diuretica *loco Purgantium & Emeticorum, quæ & quando.* 343. 516.

— *non semper curatur, licet utrique Indicationi satisfactum sit; sed ad supremum gradum provectus, corruptis partibus, artis subsidia spernit.* 345. *ad* 346. *Curationem tamen adgredi debet Medicus, & quare.* ibid.

— *Aquis expulsis, media parte tantum curatus erit: hinc secunda Indicatio per* Roborantia, *tum persolvenda, ad novum proventum præcavendum.* 343. *ad* 344. 516. *Juniores hoc auxilio sæpe non indigent.* 344. *Perficitur iisdem, quibus in Podagra, paucis additis.* 344. 516. *Tum nullo modo purgandum.* 517.

— Purgantia validissima & celerrima, *præ ceteris omnibus Morbis postulat.* 335. 516. Evacuantibus ἄνω καὶ κάτω, *quibusnam in Casibus non tantum non juvatur, sed pejor fit; verum, sanguinem ac viscera* roborantibus, & aëris mutatione, *ac* exercitio, *tractandus venit.* 343.

— Purgantibus solis, *non Vomitoriis, curandus venit, ubi collectio Aquarum non urgens.* 342.

— *qui vel Pedes tantum, vel etiam Ventrem, sed modicè, inflavit, non statim per Cathartica & Emetica, sed* calefacientibus & roborantibus *curandus.* 345. *Et in eo casu cavendum ab omnibus Catharticis, quæ illico tumorem recedentem revocant.* ibid.

— *Liquores tenues & refrigerantes cur non ferat, & è contra* liquores generosiores *tamquam efficax medium admittat.* 344. *Pro* Potu *conce-*

cedit Vinum, ad roborandum; sed 101 *adsumendum antequam meatus parum reclusi, & portæ aquis datæ fuerint.* ibid. *Cerevisia generosior loco Vini.* 345.

— Topica Medicamenta *non plurimi facit.* 346. Unguenta *è Catharticis, &* Vesicatoria *præprimis, damnat.* ibid.

Hydrops *ibi incipit, ubi desinit Scorbutus, quomodo hoc dictum intelligendum.* 172. *ad* 173.

— *ex Febribus Intermitt. Autumn.* 58. *Febrium Autumn. Interm.* Symptoma, *unde enascatur.* 59. *Juvenes rarò obsidet, nisi Catharticis accersita.* ibid. *Si recens, Aperientibus & Catharticis facile curatur.* ibid. *&* 578. *Cathartica verò ante discessum Febris frustra dantur: sed Antiscorbuticis expellitur.* ibid. *&* 495. 516.

— *Scorbutum quo sensu aliquando mentiatur.* 172.

— *ex V. S. in* Podagra *mox à Paroxysmo.* 309.

— *ex subita* Spiritus Vini interdictione, *in adsuetis, oriri potest.* 169.

— Testium in Fœminis *quid; & quomodo ab Humorum depravatione, ex spirituum* ἀταξίᾳ, *in Hysterica Adf. diuturna, oboriatur.* 266. confer. 334.

Hydropicorum sitis *quomodo fallenda.* 345.

Hypochondriaca Adfectio *in Fœminis* Hysterica *vocatur.* 259. 261. 490.

— — *Splenis, & viscerum, Obstructioni imputata, in omnibus convenit cum* Hysterica Adf.; *Uteri vitio adscripta.* 256. Animi Pathemata *atrocissima fovet.* 259. *ad* 260.

— — quæ mala tum in Corpore, tum in Anima, excitet; *vid.* Hysterica Adfectio.

Hypochondriaci *quomodo sint animo constituti.* 259. 260.

Hypercatharses *sæpe natæ à purgationibus etiam lenitivis, quod Medicus non inquisiverit, utrum æger facilè aut difficilè expurgaretur.* 335. *A Purgantium violentia,* hodie non metuuntur, *cum Remedium hoc certissimum, Laudanum, habeamus.* 336.

Hypercatharsis *insanabilis ab Unguentis purgantibus, Abdomini illinitis.* 346.

Hypotheses *speculationibus Philosophicis innixæ, quare omnino sint futiles:* illæ *verò, ex Phænomenorum naturalium & Practicorum Observatione natæ, stabiles manent.* 340. confer. 8.

Hyothesis Philosophica, *quævis, in scribenda Morborum Historia, seponenda.* ibid.

Hysterica Adfectio *Chronicorum omnium,* frequentissimè occurrit, *horumque* pars media *est.* 256. *Post Febres, Morborum frequentissimus.* 233. *In Maribus* Hypochondriaca *vocatur.* 259. 261. 490.

— — *Uteri vitio ab Antiquis fuit adscripta: convenit in omnibus cum* Adfectione Hypochondriaca, *splenis & viscerum obstructioni imputata.* 256.

— — *Fœminas tamen multo crebrius quàm Mares corripit; licet Uterus non peccet, ut voluit Antiquitas.* 256. *Ratio hujus datur.* 261. Fœminis *paucissimis, nisi laboribus ad-*

adsuetis, parcit: Viros quoque sedentarios tentat. 256.

— — quomodo corpus malè adficiat, & conquasset, adeo ut instar ædis ruinas minitantis tantum non corruat. 250. ad 259.

— — Animam adhuc magis ægrotare facit quàm corpus. ibid. Cujus Ægritudo traditur. ib. ad 260. Desperationem de sanitate recuperanda solet in animum inferre. 259. ad 260. confer 258. Animi Pathemata atrocissima fovet. 259. ad 260.

— — Frigus cadaverosum partium externarum, Symptomata præcedens, sæpè habet. 259. confer 262. Et periculum non infert, nisi ab evacuatione enormi fuerit. ibid. 264.

— — Diagnosin difficilem, præceteris quibuslibet Morbis, & perobscuram, habet. 256.

— — Apoplexiam inducere potest; & in Puerperis, magna Hæmorrhagia passis, vel partu laborioso cruciatis, vel animo commotis, satis frequens. 257. Calculum Renum aliquando, aliquando & Vesicæ, exquisitè simulat. 132. Flatus excitare valet hujusmodi, ut Abdomen, tamquam ab Aquis collectis, intumescat. 342. Flatus jam Acidos, jam Nidorosos, è ventriculo eructare cur faciat. 259. Lachrymas nunc, nunc risum, sine ulla caussa, excitat. ibid. 264. Lochiorum suppressionem cum diris & letalibus Symptomatibus, inducit. 279. Quomodo occurrendum. 280. ad 281. Podagram, in Fœminis gracilioribus adolescentibus, vel constantioris ætatis, aliquando mentitur; nam vetulas tantum vel viragines Podagra infestat. 307.

— — Pulsum sanorum similem sistit, utut æger strangulari videatur. 262.

— — Sudores nocturnos quomodo eliciat. 264.

— — Urinam limpidam tamquam Pathognomicum signum habet. 259. 261. 490. Exemplum. 263.

— — Salivationem Mercuriali similem, quomodo excitet. 264.

— — varietate multiformi se ostendit, & nullum non æmulatur adfectum. 256. confer 260. Pro parte corporis quam occupat, Symptomata parti competentia statim producit; adeo ut Medico sagaci opus sit, ne ista, à Morbo essentiali hujus illiusve partis, pendere arbitretur. 256. 490.

— — Caput externum occupans, Dolorem vehementem in quadam parte pollice tegenda, Clavum Hystericum dictum, adfert, præsertim in iis, quæ Chlorosi laborant. 257. Quid sit, iste Clavus, & quomodo fiat. 263. 490.

— — Caput internum occupans, producit Apoplexiam; quæ frequens in Puerperis; ubi sanguinis multum omisere, vel partu laborioso cruciatæ, vel passione animi commotæ fuere. 257. Producit spasmos persimiles Epilepsiæ, qui Uteri strangulatus dicuntur, & describuntur. ibid.

Hysterica Adfectio partem quamlibet corporis, sive internam, sive externam, adficere valet. 132. 258.

— — partes externas, ut Crura, Humeros, Manus, Maxillas, Tibias, occupans, nunc Dolores, nunc

nunc Tumores, *excitat.* 258. confer 257.

—— —— Dentibus *non parcit, quos, nulla alia caussa concurrente, crudeliter adficit.* 490. *In* Dorso dolorem *vehementiorem aliquando excitat.* 259. Intestina *occupans* Diarrhoeam *excitat cum rejectione materiæ viridis, sed sine dolore.* 258. Colicam biliosam *imitatur, ubi partes Colo adjacentes occupat.* 132. *In Colon, & regionem Scrobiculo Cordis subtensum, impetum faciens,* dolorem, *similem* Iliacæ Passioni *aut* Colicæ biliosæ, *infligit, cum vomitu enormi; subsequente dein* Ictero, *Paroxysmum quasi solvente; accedente* desperatione *de recuperanda sanitate.* 257. *ad* 258. confer 262. *Fit præsertim in laxis, crudisque habitu, vel quæ Fœtus grandiores sunt enixæ.* 258. *Hic Adfectus docet Morbum ex* ἀταξίᾳ *Spirituum ortum.* 262. Pulmones *obsidens,* Tussim Hystericam *excitat, non adeo tamen frequentem, & pituitosas exagitantem.* 257. *In* Renes *incursans parit dolorem,* Nephriticum Paroxysmum *omnino mentientem, ut vix an à Calculo, an ab hoc Morbo, sit, nisi aliquando Vomitu materiæ viridis, vel nota adfectione animi, distinguentibus, dignoscatur.* 258. Ventriculum *adficiens Vomitiones excitat, rejecta materia viridi, sed sine dolore.* ibid. Vesicam *adficiens Calculum æmulatur.* ibid. *in* Vitales partes *incidens* Cordis Palpitationes *excitat, præsertim in macilentis, vel Febre alba pallescentibus.* 257.

—— —— *ubi discesserit à parte adfecta, teneritudinem in ea relinquit, ac si ipsa verberibus fuisset petita.* 132. 258. 490.

—— —— *sive* Vaporum, *sive* Convulsionum *particularium partium, ratione agat, eodem modo solvuntur Phænomena; & pro* parte *quam occuparit Symptomata, isti parti adcommoda, parit: unde plerosque Morbos homines vexantes simulat, quamvis sua Natura,* unus idemque Morbus *sit.* 132.

—— —— *in* Materiæ viridis, Bilis Porraceæ *similis, excretionem, tam* ἄνα *quam* κάτω, *ægros sæpè incitat.* 262. confer 257. 263. *Hoc tamen, Morbum in humoribus, horumque acrimonia, residere non magis indicat,* quàm *Vomitus persimilis, navigantibus in irrequieto mari,* vel *Infantibus in Paroxysmis Convulsivis, superveniens, illud indicaret.* 262. *Nec magis sequitur quod viride est acre esse, quàm quod acre est viride esse.* 263. *Hysterica & Hypochondriaca Adfectio non à* Menstruo sanguine, *aut* semine, corruptis, *halitus excitantibus; nec à* Succorum depravatione; *nec ab* humoribus acribus, *enascitur.* 265. *Quod si verum esset Purgantia, Vomitoria, Hæmorrhagiæ & alia, quæ Morbum invitant, potius eum fugarent.* 265. confer 262.

—— —— Caussas Procatarcticas, *seu externas, adgnoscit,* α. Corporis & animi *motus vehementiores.* 261. *Sic & in Puerperis tenerioribus, nimis cito è lecto surgentibus, invitatur.* 279. β Stomachi vacuitatem *ab inedia.* 261. *Quæ & à Carnium abstinentia sape invitatur.* 265. 325. confer 264. *Unde & Carnium usus hocce Morbo adfectos restaurat.* 264. γ. Evacuationes nimias, *sive* Sanguinis,

guinis, *sive* humorum *per Emetica vel Catharsin.* 261. *Sic à* Sanguinis jactura *ingenti, corpus debilitante, excitatur.* 342. *Itidem* Purgantibus *allicitur.* 341. 342. *Sed violentius* Vomitoriis *advocatur.* 341. *Si verò Morbi fomes in aliqua involveretur Materia, tum Evacuantibus, ut Hæmorrhagiis, V. S., Purgantibus, Emeticis, non invitaretur, sed contrarium foret.* 265. confer. 262.

—— —— *ex Uteri procidentia, post partum laboriosiorem.* 283. *Quomodo curetur illa Procidentia.* ibid.

—— —— Caussas Προηγυμένας *seu* internas efficientes *ex* Ἀταξίᾳ *Spirituum Animal. in hanc illamve partem, nimia copia, & nimio impetu, ruentium, unde tum Symptomata producuntur, deducit.* 261. *ad* 262. confer. 278. 279. 133. *Et quod ab hujusmodi inordinato motu, potius quàm ab humorum aliquo vitio, licet ipsos inficere valeat, producatur Morbus, Caussæ occasionales probare videntur.* 133. 265. *Et Argumentis pluribus firmatur.* 261. *ad* 265. *Istius* ἀταξίας originaria caussa *debilior crasis* Sanguinis. 275. *ad* 276. *Et præsertim debilior crasis, sive nativa, sive adscititia,* Spirituum; *unde facile dissipantur aut perturbantur hi.* 261. 265. *Eorum Systemate fracto & debilitato.* 282. 341. 368. *Et hinc* Hystericæ *ferè omnes de subsidentia Spirituum conqueruntur.* 259.

—— —— *ex Spirituum debilitate, non nativa, sed adventitia, oritur, si Mensium fluxus fuerit immodicus, sive in Puerperio sive extra.* 282. *Quid agendum si in Puerperio.* 281. *ad* 282. *Quid si extra illud.* ibidem.

—— —— *diuturna Humores corporis inficere valet, licet ipsa ex iis non immediatè pendeat; eodem modo ac Quartana diuturnior.* 266. 267. *Et quinam Morbi ab hac humorum depravatione.* 266.

—— —— *periculo per se vacat, nisi perversa cura exasperetur.* 132. *Hinc non letalis sua Natura, sed vi malorum subsequentium, aliquando necat.* 279.

—— —— *curatur,* imminuendo prius humores vitiatos *diuturnitate Morbi, si ægri vires concesserint; tum* corroborando Sanguinem, *quæ præcipua est Indicatio: sed si Symptomata, ut Dolores, Vomitiones, Diarrhœæ urgeant, nec inducias ferant, Anodynis sopiendum, priusquam aliquid peragatur. Symptomata leniri solent mediis, fœtida exhalatione Spirituum impetum reprimentibus.* 267. 490. *ad* 493.

—— —— V. S. & Catharsin *quando exigat.* 267. 490. 492. Chalybem, *quandonam expostulet; & qua ratione hicce adsumatur.* 268. *ad* 270. 491. Theriacam Andromachi *non denegat pro roborando.* 273. 492. Corticem Peruvianum *auxiliatricem novit.* 273. Fœtidis *quomodo delectetur; quænam illa sint.* 493. 276. Clysterum *frequentiorem usum renuit.* 152.

—— —— Chalybe *si curari nequit,* Aquæ Minerales *adeundæ.* 272. 492. *Quæ si necdum juvant, Aquis Sulphureis calidis utendum.* 272. 492.

—— —— *Lacte solo, omnibus aliis frustra tentatis, sæpe curata fuit, in* t em-

temperamento bilioso ac tenui. 273. 493.

—— —— *levior, sine V. S. Catharsi, Chalybe, sed solis Pilulis Hystericis, sæpe curatur.* 271.

—— —— extra Paroxysmum *quomodo tractanda, ut caussæ originariæ occurratur.* 267. *ad* 274.

—— —— in Paroxysmo *quomodo tractanda.* 276. *ad* 281. 492.

Hystericæ *aliquando ita abhorrent à Medicamentis Hystericis, ut ex iis in Vitæ periculum conjiciantur: quæ tum omittenda.* 271.

In Hystericæ Adfectionis *Curatione quibusnam Formulis Remediorum usus fuerit Auctor.* 270. 490. 493.

Hystericorum Adfectuum *Classi* Rheumatismus Scorbuticus *fere referendus videretur, nisi ipsum remediis Hystericis minimè cessisse comprobatum fuisset.* 173.

I.

JAlapa *radix in* Gonorrhœa Virul. *sæpius sola Pauperibus profuit.* 208.

Ichor *in* Gonorrhœa virul., *qui mane præsertim, urinæ ardore & stillicidio disparentibus, in summitate colis, digito compressi, guttatim adparet; non est à debilitate, ut vulgo putant, sed à reliquiis contagii, minima occasione, uti post nimiam potationem, exercitium validius, novas tragœdias excitantibus.* 208.

—— *in* Variolis Confl. *loco Puris, si sanguis exæstuet, adparet.* 245.

Icterus *ex Colica Hysterica, nullis Catharticis, vel solo* Rheobarbaro, *curandus; & quare.* 133. *Si pertinaciter adhæreat, quomodo curandus.* 134. 514.

—— *à lecto, nimis quam par est, abstinendo, in Febre Epid. An.* 1673. *ad* 1675. *aliquando, sed raro, & in declinatione Morbi*, oriebatur; *hinc tum potiùs* lecto *decumbat æger; & quare.* 139.

—— *ut* Curetur. 134. 514.

Idiosyncrasiæ *in Adfect. Hyster. Curatione, ratio habenda.* 271.

Ignis Sacer *qualis Morbus apud saniores Medicos.* 66. *Ferè ut Pestilentia invadit.* 67.

—— —— *Latinorum, Pestis imago non obscura videtur.* 66. *Suspectus de malignitate Auctoribus, ut ex methodo tractandi liquet.* 67. *A* Peste *quomodo differat.* ibid.

—— —— *Naturæ ope discutitur in corporis partem quamdam externam, specie* Tumoris *(vel eo deficiente macula rubra* Rosa *dicta) ad alas & inguina, haud secus ac in Peste, sicque solvitur Morbus criticè.* ibidem.

Ileus *seu* Iliaca Passio *quid sit, & quomodo fiat ex Intestinorum inverso motu.* 44. 605. *Hujus Inversionis caussa duplex;* vel *Obstructio, scilicet; vel Irritatio.* ibid.

—— *duplex ponitur,* verus *scilicet, tum Iliaca Adfectio* notha. ibidem.

Ileus verus *tamquam* Febrium Continuar. *Symptoma, quomodo excitatus.* 45.

—— —— *totius tractus Intestinorum, à Ventriculo, choream ducente, ad majora Intestina usque, inversum motum ponit.* 44. *ad* 45. *Hinc* Clysteres *per Os rejiciuntur.* ibid.

— — *habetur Sydenhamo, qui ex humoribus acribus, primo Ventriculum invertentibus, nascitur.* 44. *Eum* curandi Methodus *nulla ferè cognita Auctori habebatur.* ibid.
— — *qua* Methodo *ab Auctore tractetur.* 45.
— — *ex usu* Argenti vivi & Globulorum, *plus mali quàm boni accipit.* ibid.
— Colicam *biliosam insequens.* 128.
— à Calefacientibus, *in Febre nova Epid. quomodo excitetur.* 365. *Non ut de Torminibus ventris dictum* (363.), *tractandus ac ipsa Febris: nam ultra unam V. S. progredi nequit Medicus, & Cathartica Emetica fiunt.* 365.
— *hicce* curatur, *si post* V. S., *Clysma ex* fumo Nicotianæ *exhibeatur, tamquam optimum.* ibid. *Quo non juvante* Purgans *fortissimum exhibendum.* 366. 606. *Sublato morbo, quamdiu à Purgatione abstinendum.* 363. *Paregorica quando exhibenda.* 366. confer 512.
In Ileo vero *primo, erit* corroborandus Ventriculus, *quam exhibendum* Catharticum, *quod alias* Emeticum *fit.* 45. 128. 512.
— — — *Catulus vivens nudo ventri quamdiu accumbendus.* 45.
Iliaca adfectio Notha *vocatur Sydenhamo, illa, quæ ab Obstructione fit; quia in hoc casu motus contrarius ingestorum, potius, quàm intestinorum, est habendus.* 44. *Non* totius *Intestinorum* ductus, *sed illorum tantum, quæ supra sedem Obstructionis sunt, inversionem ponit.* ibid.
— — *ab* Hysterica Adfect. *in laxis & crudis habitu, vel fœtum grandiorem enixis,* Ictero *quasi solvitur, subsequente desperatione de recuperanda sanitate.* 257. confer 262. *Hic adfectus docet Morbum ex* ἀταξίᾳ *Spirituum ortum.* 262.
In Iliaca Passione *Cathartica Medicamenta in* Emetica *transeunt, nec non* Enemata. 45. 128. 512.
Imaginationis *læsæ per Cardiaca restitutæ Exemplum.* 61.
Indicationes Curativæ *bonæ, ac certæ, non ex speculatione Naturæ principii corporis, sed ex observatione exquisita* φαινομένων *Morborum, & eorum quæ ex Juvantibus & Lædentibus sequuntur, tum & Remediorum, atque Medendi Methodi, qua utimur, tandem in se diligenter collatorum, petuntur.* 340. *Hinc ad* Phænomena Naturalia *Morborum diligenter advertendo, maximè eliciuntur, & veræ.* 3. *Adeoque Symptomatum peculiarium perceptione, deprehenduntur.* 9. *Et quidem ex minutissimis Morbi circumstantiis.* 9.
— — *ex Caussis conjunctis & proximis, quæ solæ à nobis cognosci possunt; non ex remotioribus, quæ inscrutabiles, sunt mutuandæ.* 11. *Quod demonstratur.* 12. confer 13.
— genuinas *plus præstat solertes veros Medicos expiscari, quàm Remediis excogitandis inhærere.* 16.
Indigestio *illa Morborum Chronicorum* quid *sit, in corpore ipsam considerando.* 315. *ad* 316. *Quod Argumentis stabilitur.* 316.
— *Humorum Podagræ primaria caussa.* 523.
Infantes Convulsivi *Materiem biliosam viridem, similem isti Hystericarum,* ἄνω καὶ κάτω *rejiciunt.* 262.

Corti-

— *Corticem Peruvianum quomodo adsumere possint.* 190.
— *Evacuantibus vexati quomodo restaurandi.* 269.
— Febre, *sive* Tertiana Autumnali, *sive* Quartana, *laborantes*, *sanguine depuratione sua defuncto*, *sponte sanantur sæpissimè.* 56. *Et tenelli de Febre Quartana in cuneis sæpè triumphantes jacent.* 50.
— *Purgantibus*, *in* Tumore Abdominis, *sæpe repetitis*, *quamplurimi interempti.* 269. *Hujus Tumoris*, & *duritiei*, medela, *per* Linimentum. 59.
— *ubi Spasmis corripiuntur*, *qui à dentitione non amplius procedere possunt*, *de* Variolis, Morbillis, *aut* Febre Scarlatina, *cogitandum.* 243. 502.
— *in* Variolis *multum dormiunt.* 245.
— — — Confl. *quali sustentantur* Diæta. 94.
— — — — Diarrhœa *adficiuntur*, *uti* Salivatione *Adulti.* 83. & 94. *Diarrhœa tamen non ita certo ac Salivatio discruciat.* 83. *Licet certo satis.* 94. 502.
— — — Discretis *erupturis*, Epilepticis *Paroxysmis ubi adficiuntur*, *semper Variolas boni moris*, & *majores*, *indicantur.* 79. *ad* 80. 502.
— — — — Sudoribus, *ut Adulti*, *neutiquam vexantur.* 80. 502.
In Infantibus *V. S. æquè tuta*, & *necessaria*, *aliquando est*, *atque in Adultis.* 122.
Inflammatio Tonsillarum *vid.* Tonsill. Inflamm.
Inflammatio specialis *Variolas constituit.* 86.
— *in Variolis*, *in* interstitiis *Pustularum*, octavo die *incipiens*, *bonum*; *si cito recedit*, *malum.* 80. 84.
Infusum *Corticis Peruviani*, *cum Vino Rhen.* 190. 495. *Hujus* ℥iv. *Corticis in substantia* drach. unius *virtutem continent.* 190.
— *Rad. Serpent. Virgin. contra Tertianas*, *cum Vino albo.* 495.
Infusio *Croci Metallorum*, *in* Hydrope, *præsentissimum Medicamentum*, *in iis*, *qui ægrè purgantur.* 337. *Ad quam dosin*, *exhibenda* & *iteranda.* ibid. *ad* 338. confer 341. *Quomodo* operetur. 338. *Quænam ipsi* Purgantia *non numquam*, & *quando*, *admiscenda.* ibid.
Ingravidatio *sæpè habetur*, *quod nil nisi vel* Carneæ excrescentiæ *in Abdomine*, *vel* Flatus *distendentes*, *præcipuè in viduis*, *vel sero nubentibus*, *sunt.* 334. *ad* 335.
Inquietudo, *in Variolis Discretis*, & Vigiliæ, *Phrenitidem minitant.* 92. Paregorica *ibi indicantur*, & *juvant.* ibid.
Insania *ex Lochiorum suppressione*, *ab Hysterica Adf. in Puerperis teneris*, *nimis cito surgentibus.* 279.
Intercurrentes Febres. *vid.* Febres Intercurrentes.
— Morbi Acuti *videantur* Morbi Sporadici.
Interstitia Pustularum, *in Variolis Discretis*, die octavo, *inflammantur*, & *colorem Rosarum Damascen. æmulum exhibent*; *si è contra albescunt*, *malum.* 81. 84. confer 147. 502.
Intumescentia *Faciei* & *Manuum in Variolis*, *frigore nimio decedit.* 147.

— *Faciei ac Manuum in Var. nigris pessim.* 1674. *itidem salutaris*, 148.

Injectiones *in Gonorrhœa virul. præsertim acres, ab Auctore non commendantur*. 210.

Inunctio *in Lue Venerea ad Salivationem excitandã, ex quibus & quomodo, at quamdiu, fieri debeat*. 212. 214.

Julapia refrigerantia *Salivationem in* Febre Variolosa, *inferunt*. 99.

Julapium *in* Apoplexia. 507. Cardiacum. 488. *Roborans in* Chorea Sancti Viti. 362. 506. *In* Dysenteria, *Cardiacum*. 112. *In* Febre hiemali. 349. *In* Febre Tertian. dupl. *corroborans*. 55. *In* Febre nova Epidem. *unum & alterum*. 358. *Ex Cortice Peruv. in* Febre nova Epid. *pro Infantibus*. 366. *Ex Cortice Peruviano pro Infãtibus in* Febr. Intermitt. 305. *Diaphoreticũ in* PestilẽtialiFebre75. *In* Febre Contin. Variolos. 101. *In* Hæmorrhagia *Narium quale debeat esse*. 178. *In* Hysterica Adfect. 270. *Cardiacum in* languore Febrili. 36. *Ad* Lochia suppressa *ex Hysterica Adf*. 280. *Adstringens in* Mensium Fluxu immodico. 282. *In* Mictu cruento. 253. *Adstringens in* Mictu sanguineo *in Variol. Confl*. 379. Perlatum. 488. *In* Pleuritide. 165. *In* Pruritu ferino. 175. *In Rheumatismo refrigerans & incrassans*. 171.

Juscula Avenacea *omnibus anteponit Auctor*. 38.

— — *& Hordeacea in* Febr. Contin. 37. 38.

— — *in* Variolis Confl. 250.

— *farinosa non carnea in* Morbillis *conducunt*. 121. *In* Morbill. Anom. *An*. 1674. *commendanda*. 144. *In* Rheumatismo *proponũtur, carnea rejiciuntur*. 171.

— *In* Dysenteria, ex Ovinis carnibus. 112.

— *In* Febr. Tert. duplici *qualia exhibenda*. 55.

Jusculum *in* Cholera Morbo. 107.

— Avenaceum *in* Podagra *non regulari tempore Paroxysmi commendatur*. 325.

— — *in Podagra, idem ferè præstat, ac Lactis solius usus*. 319.

Juniores *ætate* Febrem Quartan. *quomodo ferant*. 50.

Juvenes *Athletico habitu, & Sanguinei, in Febribus, ilico Venæ sectione, ne periclitentur, indigent*. 31.

— *diuturno morbo confecti*, Pueri, Senes, *Venæ sectionem in Febribus vetant*. 31. *Et quare*. ibid.

— Hydropem *sibi, in Febribus Autumn. usu nimio, & inconsulto, Catharticorum, accersere possunt*. 59.

— Podagra *genuina non adficiuntur; licet qui ex Podagricis nati, illa ætate aliquid præsentiant*. 308.

K.

D. KEndrink *Auctori amicissimus*. 284.

L.

LAchrymæ *ex Hysterica Adf. sine ulla sæpe caussa*. 259. *Etiam in Viris*. 264.

Lac Cerevisiatum, *vid*. Zythogala.

— crudum *tepefactum, in Dysenteria quando exhibendum*. 114.

Lactea Diæta *in* Hysterica Adf. *quando usurpanda, in temperamento bilioso & tenui; & ubi Narcotica sæpius*

pius repetita; ubi recidiva fit Colicæ Hyst. non amplius juvant. 273. *In quibusnam non conducat.* 274. *In* Podagra. 319. *Qua ratione magis obest quàm prodest.* ibid.

Lactis Natura *&* Proprietates, *respectu Nutritionis & instaurationis.* 274.

Lactis serum *vid.* Serum Lactis.

Laudanum *nimis repetitum Digestiones vitiat, & Functiones naturales debilitat.* 277. *Ubi frequentius exhibetur, intra singulas doses, tantum spatii interjiciendum, ut quid prior præstiterit, ante noscamus, quàm aliam repetamus.* 277. *Ejus Usus non immediatè Nervis nocet.* ibidem.

— *ad* Corticis Peruviani *vim purgativam sistendam.* 189. *In Infantibus* 190. Dysenteriam *ex Torminibus ventris, in Febre nova Epid. obortam celerrimè, & certissimè, sistit.* 364. *In Dysenteriis Epid. prius Evacuationes instituendæ.* 365. *In* Hypercatharsi, *à nimia purgatione, certissimum est Remedium.* 336. *In* Hystericæ Adf. *Paroxysmo, ubi* dolor *urget, quanam cum circumspectione exhibendum; & an ipsi Evacuationes præmittendæ vel non, & quando,* 276. *ad* 277. confer ib. 492. *Ubi Vomitus enormis, ilico exhibendum, pro ratione Symptomatis.* 277. *Exhibitum semel, continuandum in ejus usu, donec Symptoma debellatum; sed interim Evacuantia nulla adhibenda, ne motu excitato Symptomata revocentur.* ibid. *In* Nephritico *Paroxysmo post V. S. & Enema.* 446. *In* Podagra *inveterata, si* dolor *intolerabilis.* 329. *In Podagræ inveteratæ Paroxysmo, ubi* Mortis *metus ex recessu materiæ.* 327. *Podagræ Paroxysmum à* Purgantibus *oboriturum reprimit:* Quod Auctori in mentem nondum venerat, dum Tract. de Podagra scripsit. 444. *Ad* Vomitum *compescendum in Corticis Peruviani usu.* 190.

Laudani liquidi *Auctoris descriptio.* 113. *Quare aliis formis sit præferenda.* ibid. *Hujus* guttæ xvj. *idem valent ac* Syrupi de Meconio ℥j. 248.

— — *In Infantibus, dosis.* 243.

Laudanum liquidum, *ad* Diarrhœam *in Salivatione Mercuriali.* 213. *In* Variolis *ad Epileptic. adfectus Infantium.* 243.

Laudano liquido *Auctor tandem anteponit Syrupum de Meconio, in Variolis.* 245. *Laudanum liquidum tamen propinandum, si Syrupi frequentior usus nauseam creaverit.* 248.

Laudanum solidum *Londinense, quare anteponatur Laudano liquido, & Syrupo de Meconio.* 379. *Illius* dosis. ibid.

Lecti calor *non prodest in* Usu Corticis *Peruviani pro fuganda Febre.* 332.

— — Febres Intermittentes *in* Continuarum *speciem transmutare valet.* 186. 190 *Et Corticis Peruviani salutarem effectum turbat.* 190.

— — nimius *in Febre Erysipelatosa rejicitur.* 175.

— — *quomodo sanguinem exagitet, & in caput mittat.* 359. *ad* 360.

— — *in* Variolis *Morbum ferociorem reddit.* 243.

Lecto *in* Angina *quotidie abstinere quare*

re debeat æger. 177. In Comate Febrili abstinendum, vel cum vestibus incumbendum. 360. In Hæmorrhagia Narium, quotidie per horas aliquot abstinendum. 178.

— Defixi ægri, Febribus continuis laborantes, post Purgationem adsumtam, non amplius detineantur. 38. Ex eo surgendum quotidie in Febre Epid. An. 1673. ad 1675. & si debilitas vetat, vestibus indutis, ei incumbendum, capite elato. 139. Si nimis tamen abstineant, præsertim in declinatione Morbi, quid fiat. ibid. Hinc caveant, ne nimis pro una vice surgant. ibid. In Febre seu Nova Epidem. incarcerandi ægri: Non sine periculo etenim detinentur in eo. 355. confer 349. ibid. Miliares eruptiones exinde nascuntur. 356. In Febre Scarlatina perpetim non adfigatur æger. 162. In Febre Variolosa non continendus æger. 101. Licet Sudoribus æger vexetur. ibid. Fœmina ilico addicenda simulac Lochia suppressa. 280. In Mictu sanguineo abstinendum. 252. In Morbillis quando & quamdiu æger adfigendus; non tamen præter modum tectus sit. 121.

— in Morbillis An. 1674. addicebantur. 144. Indesinenter adfigi, præsertim æstate, in omnibus Morbis inflammatoriis, per V. S. & Refrigerantibus, curandis, nocuum. 101. In Phrenitide instante, vel jam calefacientibus invitata, in Febre nova Epidemica, abstinendum, vel cum Vestibus decumbendum. 360. In Pleuritide quotidie, pro Viribus, eximendus æger; quod plurimi momenti, quin alias Medicamenta vix proficiant. 166. In Pleuritide, præsertim æstate non continendus æger. 101.

— in Rheumatismo, præsertim æstate, non continendus æger. ibid. Sed aliquot horis de die abstinendum. 171. Abstinendum in Tussi Epid. quotidie ubi Febris &c. adsunt. 152.

— In Variolis primis diebus Lecto non adfigendi ægri. 237. 91. Et illi non addicendus æger ante Eruptionem Pustularum, & priusquam hæ integre sese in conspectum dederint. 233. 243. Lecto ante diem quartum pertinaciter addicere ægrum, æquè malum, ac intempestive Cardiaca ingerere. 90. Junioribus præsertim, nimis cito illi adfixis, Symptomata letalia, ut Mictus Sanguineus, Maculæ purpureæ, oboriuntur. ibid. Sed eo primis diebus abstinere Maculas purpureas & Mictum sanguineum, præcavet. 241. confer 90.

— in Variolarum initio, quibusnam Symptomatibus præsertim abstinere cogatur æger. 243. ad 244. Quid tunc agendum. 244.

— in Variolis abstinendo primis diebus, Eruptio, negari nequit, utcumque impeditur, quæ tamen sufflaminatio, & Symptomata inde sequentia, tutius feruntur, quàm mala, ex Pustularum, & inde subsequētis puris abundantia oboritura. 238. confer. 239. Lecto in Variolis adfigere ægros Incautioribus necesse videbatur ideo, quia sudores, ipsi proclives, inde plus manantes, Febrilem æstum levabant; quod tamen ipsum letalitatis sæpe caussa fuit. 239. ad 240.

— in Variolis, post V.S. ægrum committere pessimum. 238.

in

— in *Variolis quo die addicendus æger.* 90. 160. 233. 243. 505. *In Variolis, initio, etiam ante Eruptionem, quandoque addicendus æger.* 242. *Infantes primis diebus tutius committuntur, ubi Convulſ. præcedunt; quia, poſt eas raro multum confluunt Variolæ.* 243.

— — *commiſſi qua ratione ibi ſe gerere debeant, reſpectu motus vel quietis, copiæ ſtragulorum, atque ſudoris.* 250. 505.

— *In* Variolis Anomalis Diſcretis, *quandonam addicendus.* 127. *Quare addicebatur.* 146. *Lecto quandonam adjudicandus in Variol. Anom. nigr. peſſimis.* 148.

— *in* Variolis Confl. *primis diebus, non adfigendi ægri.* 237. 238. 239. 240. 241. *Et ubi, initio, eas* Confluentes *fore prævidemus, non niſi nocturno tempore committendus æger; & quare.* 244. *Atque, ut minori copia prodeant, & coeant, non niſi* Sexto die *ab invaſione, ægrum addicendum, quomodo Natura digito monſtret.* 235. 376. *Nec abſtinere* die ſexto *ægri amplius valent.* 251. *A* die ſexto *in eo ſe contineat, uſque ad* decimum ſeptimum. 505. Infantes *in Cunis nunc jaceant, nunc iſtinc auferantur.* 95.

— — — — *æger adjudicandus, tam ad promovendum manuum & faciei Tumorem, quàm Puſtularum elevationem &c. ſed modicè tegatur, & corpus hinc inde transferat, ad* Sudores *vitandos, præſertim exeunte morbo, adpetente jam* Febre Maturationis 93. confer 505.

— *in* Variolis Diſcretis *oborituris, an primis diebus abſtineant vel non, idem erit.* 240.

è Lecto *ſurrectionem quænam contra indicant.* 243. *ad* 244.

Lectuli, *initio in Variolis, nimius uſus quomodo Morbum exacuet, & Puſtularum numerum adaugeat.* 91. 236.

Lectulus *in Podagræ inveteratæ Paroxyſmo Exercitii defectum aliquatenus ſupplet.* 327. *Quandonam, Exercitio dimiſſo, æger in eo fovendus, adhibita tenui Diæta.* 326. *ad* 327. *Quandonam verò ipſe ille Decubitus enecat.* 327.

Lectum *Podagrici hyeme maturè petant.* 322. *Hoc enim, bruma præſertim, Solis vicem gerit.* ib.

— *Puerperis tenerioribus quodnam emolumenti adferat.* 279. *ad* 280.

Lepra *Morbus eſt ex iis, qui olim exſtitere, jam occiderunt, vel ætate confecti exolevere, & raro comparent.* 150. *Apud Medicos depingitur, ac ſi eſſet* Lues Venerea, *reſpectu cruſtularum latiorum partes occupantium.* 207.

Lienis *regio Infantum, in Febr. Autumn. intumeſcens Febris fugam prænunciat.* 60. *Intumeſcentiæ hujus deſcriptio.* ibid.

Linctus *in* Febre Hyemali. 349. *In* Pleuritide *eſſentiali.* 165. 498. *In* Tuſſi. 526. *Incraſſans.* 488. *Ad Tuſſim in Morbillis.* 121.

Lingua *nigra & ſicca in* Febr. Contin. 1661. &c. 28. *In* Febre hyemali *alba.* 348. *Arida, ſi malè tractetur.* 349. *In* Febre nova hyemali, *quomodo ſe habeat.* 356. *In* Febre Varioloſa *qualis.* 98. & 108. *In Febre Varioloſa à Regimine calido quantum mutata.* 102. *In* Variolis

Regularibus *incipientibus similis ac in Febre Variolosa.* 99. sed vide 98.

Linimenta *in Hydrope, Abdomini illinita ad discutiendum, nec obsunt, nec prosunt.* 346.

Linimentum *in* Pleuritide *ad latus inungendum, superimponendo Brassicæ folium.* 165. 166. 498. *In* Pruritu ferino. 175. 500. *In* Rachitide. 59. 521. *In* Tumoribus Abdominis *Infantium, ex Rachitide vera, vel ex Scrophulis.* 269. *Hoc etiam Axillis adfricandum.* ibid. *Ad* Ulcus *Glandis, vel Præputii,* φύμωσιν *creans.* 211. 518.

Linteamina Lecti, *pro Phthisicis Equitantibus, calefacta esse debent.* 275.

Linum crudum *in Podagra ad partem adfectam leniter ustulandam, idem præstabit ac* Moxa. 329.

Liquor *in Febre Erysipelatosa parti læsæ adplicandus.* 175.

—— niger *in Variolis Confluent. loco Flavi humoris, si sanguis exæstuet effluit.* 245.

Liquores *generosi in* Hydrope, *modo non sint Spiritus destillati, Morbum incipientem sæpe soli curarunt, præsertim si Aromaticis impraegnati fuerint.* 344. 516. *Liquores refrigerantes & tenues, licet ægris ob sitim grati, quare non concedendi.* 344. *Et si eorum usui indulgendum sit, parcè iis utendum.* ibid.

—— Spirituosi *in Tussi Epid.* 1675. *vitandi.* 151. 154.

—— *in* Variolis Anom. *temperantes, & Salivationem promoventes.* 125. 127.

Lochia *supprimuntur per* Hystericam Adfect. *in Puerperis tenerioribus excitatam, quod nimis citò, è lecto surgant.* 279. *Suppressa per Hystericam Adf. dirissima* Symptomata, *cum magno vitæ periculo, inducunt.* ibid. *Quomodo* occurrendum. 279. *ad* 281. confer 515. Quibus Indicationibus *tum satisfaciendum.* 280. Medicamenta *fortiora non usurpanda, nec in mitiorum usu perseverandum.* ibid. *Ubi Emplastro Emmenagogis, Paregoricis, Enemate, adplicatis, non redeunt,* nihil amplius agendum; *sed tempori res committat prudens Medicus.* 280. *ad* 281.

Lochiorum *fluxus nimius quomodo sistendus.* 515.

Lock (*Johannem*) *Elogiis quibusnam dignum censuerit Auctor.* 5.

Lucianus *in* Τραγοποδάγρα *Podagræ Personam introducit eos adloquentem, qui Arcana habere jactant.* 330. *Tum & eos, qui cum eo Morbo diu conflixere.* 331.

Lues Venerea, *ex* India Occidentali, *An.* 1493. *primum in* Europam *adpulsa, antea cognita non erat.* 204. Endemius Morbus Americanis *putatur: sed Auctor potius è regione aliqua* Nigritarum Guinæ *contermino-rum ortum putat; quia Morbus illis populis, Luis nostræ simillimus, & fortem idem,* Yavvs *dictus, Endemius est.* 204. *Hinc Hispani in America videntur hanc contraxisse ex Africanis ibi delatis.* ibid. 205.

—— —— *non ea celeritate ac ante grassatur; quod si foret exstincta brevi esset Gens humana, vel in Nosocomiis langueret.* ibid. *Sed instar Vegetabilis transplantatæ, Europæo solo non lætata, languet indies.* ibid.

—— —— *in initio Symptomatis quibusnam*

busnam prodierit. ibid. Gonorrhœæ virulentæ *ſpecie*, ulcuſculis in pudendis *aliquando concomitantibus*, à centum retro annis, *ſe primum oſtendit; per quam, ni virus probè ejiciat, ſanguinem inficit.* ibidem.

—— —— propagatur *vel per* generationem: *vel per* Contactum, *quod aut* lactatione; *aut* concubitu *in eodem* lecto, *præſertim in Infantibus, rarò in Adultis; tum* coitu, *fit.* ibid.

—— —— oritur *ſæpe à Gonorrhœa virul. diuturniore; vel à Materia virul. adſtringentibus intempeſtivis coercita.* 207. 211. *Facile illos ægros adoritur, quorum corpora, ubi Gonorrh. laborant,* Catharticis *fortius obſiſtunt.* 209.

—— —— Cruſtulas & Porrigines *in variis partibus, ſed flaveſcentes, & aliquando latiores, uti* Lepra *deſcribitur, habet.* 207. *Et quo majori copia adſunt, eo dolores in corpore minores.* ibid. 518.

—— —— Dolores, in initio, *quoſnam, ejus præſentiam deſignantes, habeat.* 206. 207. *Dolores,* progreſſu temporis, *quales habeat.* ibid. 518.

—— —— Exoſtoſes, *excreſcentiis in tibiis Equorum ſimiles, habent.* 207. 518. Ulcera Phagedenica, *temporis progreſſu, quænam, & ubi, habeat.* 207. 518.

—— —— Symptomata *quænam in* ſummo gradu *habeat.* 207. 518.

—— —— *cujus Naturæ, quam eſſentialem vocant, ſit, ignorat Auctor.* 207. *Videtur inflammationis particeps.* ibid.

—— —— *quomodo* Curanda *veniat, non nulli indicare æquum non æſtimant.* 204. *Auctor contrariæ eſt ſententiæ.* ibid.

—— —— Vacuantibus *curari vult; qualem quoque vim poſſident, quæ huic curandæ primaria.* 207. *ad* 208. *Et ut à Gonorrhœa adhuc longè diſtat, ſic* Evacuatio *quâ hæc ejicitur differre debet.* 208.

—— —— *per* Salivationem *ab* Hydrargyro *tantum extirpari poſſe, ubi* confirmata, *putat Auctor.* 211. *Hæc autem quomodo inſtituatur.* 212. *ad* 217. 518. *ad* 519. *Si* Gonorrhœam *comitem habet, prius Salivatione tollenda, Lues, tumque Gonorrhœa faciliùs curatur.* 215.

—— —— Specificum *nullum habet Remedium, cujus ope ſine* evacuatione *euretur.* 208. *Hincque* ſudorifera *quælibet æque valent ac* Ligna *illa* exſiccantia: *Et ſi aliud Medicamentum daretur, quod Salivationem moveret, pariter ac* Mercurius *ad ſanandam Luem valeret.* 207. 208.

—— —— *quare in Gallia faciliùs ſanetur, quàm in Anglia.* 216.

—— —— *non ſanatur Mercurii aut Sarſaparillæ virtute ſpecifica, ſed vi evacuandi.* 68. *ad* 69. & 207.

—— —— *Recidivam unde habeat.* 213.

Lumbago Rheumatica *Rheumatiſmi ſpecies eſt, licet vulgo non credatur.* 170. *Deſcribitur.* ibid. *Ejus* Curatio, *eadem ac Rheumatiſmi.* 171. &c.

—— —— Nephriticum *Paroxyſmum men-*

mentitur, excepta vomituritione. 170. *Ejus dolor imponit Medico tamquam* Sabulum *vel* Calculus *adesset.* ibid.

—— —— caussam *materiam Rheumatismi* inflammatoriam, *eas solas partes urentem*, *adgnoscit.* 170. *ad* 171.

Luxus *Animo & Corpori quantum lædat.* 320.

M.

Macula Gonorrhœæ virul. initio, *vid.* Pustula.

Maculæ *in* Febre Scarlatina, *quales & ut à Morbillis differant.* 162.

—— purpureæ, *unde.* 370.

—— —— Petechiæ, *tum* Virium subita prostratio, *signa habentur* Malignitatis, *quæ Phænomena solvuntur ab Auctore.* 370. *ad* 371.

—— —— Febrium *augentur Calefacientibus, & contra.* 155.

—— —— *In* Febre nova, *Hyemali, à Calefacientibus.* 359. 356.

—— —— *In* Febre Scarlatina, *quando.* 237. *ad* 238. 241.

—— —— *In* Febre Variolosa, *Ptyalismo disparent.* 103.

—— —— *In* Morbillis *quando.* 237. *ad* 238. 241.

—— —— *In Morbillis V. S. & refrigerantibut sublatæ.* 123.

—— —— Pestis *sub adventu.* 370. *ad* 371.

—— —— *In Peste præsentanei interitus nuntii, raro sine Febre contingunt.* 65.

—— —— *In Peste vera, Bubonibus retrocedentibus succedentes, certissimi mortis indices.* 69.

—— —— *In Peste ob V.S. non satis iteratam, cur erumpant.* 74.

—— —— *In* Variolis, *intersperse Pustulæ*, Mortis prænuncia, *æque ac in Peste.* 85. 234. 378. Confluentes *ut plurimum comitantur.* 234.

—— —— *In* Variolis Confl. *ubi Mictus sanguinis vel Sputum sanguineum, adesse solent.* 378. *Aliquando, vix adhuc adparentibus, vel paucis modo Variolis, comparent, &* præmaturam Mortem *accersunt.* 234. *In Variol. Confl. An.* 1681. *Eruptionem sæpe præveniebant.* 234.

—— —— & Mict. Sang. *in Variolis unde.* 237. *ad* 238. 370. *ad* 371. 378. Caussa *harum* vel *Constitutio aeris favens.* 85. 234. Vel à Lecti *sæpe calore; præsertim in junioribus.* 90. Vel *ex Regimine* calido. 97. 234. *Tum ex Sanguine inflammato.* 370. *In Variolis à Regimine calido, præsertim æstate, & in Juvenibus.* 237. *Quomodo fiat.* 237. *In Variolis An.* 1681. *ex Siccitate Anni inaudita.* 234. *Avertuntur* V.S. *tempestiva;* Vel *Regimine* temperato. 97. 241. 371.

—— —— & Mictus Sanguineus, *Regimine temperato, non curantur amplius, ubi jam adsunt.* 237.

Magnitudo Morbi, *in Variolis Confluentibus*, *pro* quantitate, *& more*, *Variolarum*, *quæ* Faciem, *non quæ* reliquum corpus, *obsident*, *æstimari debet.* 82. 503.

Malignitas *in* Morbis, *quid.* 154. *ad* 156. confer 370. *In Epidemicis plerisque satis conspicua, & cum Veteribus tum etiam Neotericis notata, quomodo ab Auctore intelligatur.* 154. *ad* 156. *Hujus quænam* signa

signa haberi soleant. 370. *ad* 371.
— *Morbi non in omni specie per Sudores eliminatur, licet in* Peste *propter subtilitatem partium fieri queat; nam in Morbis ubi sunt minus subtiles, & crassioribus inviscatæ,* Diaphoreticis *adgravantur mala.* 154. *Quælibet in Morbis,* Evacuatione *eadem, qua* Morbus *ipse* Epidemicus, *cui inhæret, tollitur; sive id fiat per* Sudores *post concoctionem, ut in Autumn. Intermitt. vel Continuis; sive per alias vias ut in Variolis per* Abscessus; *sive per Artis præsidium Evacuationes fiant.* 155. *ad* 156.
— Morborum *in quibusnam partibus, quæ in propriam indolem, illas quæ obsistunt inflectunt & adsimilant, consistat.* 154.
— *al quando plus à Therapeja perperam administrata, quàm à venenosa morbi indole, proficiscitur.* 38. *ad* 39. 63. confer. 349. *Hujus rei ratio.* 63.
— — *per Sudorifica, aliaque calida Medicamenta, non numquam augetur.* 154. 370. *Et sæpe contemperantibus edomatur.* ibid.
Malignitatis notio, *vel verbum, ab hominibus inventum, ipsis, Pyrii pulveris inventione, letalius fuit.* 370.
— præsentiam *Medici petunt vel ex* Maculis purpureis & Petechiis, *vel* ex Virium prostratione, *ubi Febris Symptomata non vehementiora.* 370. & 371.
Malthus, *Pharmacopola, Rheumatismo laborans, Sero Lactis curatur.* 199.
Mane *corpus magis firmum & robustum cur sit.* 322.
Mania communis. 61. 523. *In Vegetis hominibus oritur.* 61. Caussa *ejus nimis exaltata & vivida sanguinis crasis.* ibid. 523. Curatio *hujus diversa longe ab illa alterius speciei à debilitate.* 61. *Quomodo* instituenda. 61. *ad* 62. *Absolvitur α.* Evacuantibus, *ut humores à capite derivarentur.* 61. *ad* 62. 523. *ad* 524. *Sed β. Quæ Cerebrum ac Spiritus roborant non omittenda.* 61. *Hinc* Roborantibus *utendum.* 62.
Mania peculiaris *ac sui generis, à* debilitate, *post Febres Intermittentes, Quartan. præsertim ex perversa medela,* Evacuationibus *nempe, nimis diu protractas, aliquando nascitur, in* Stultitiam *non numquam degenerans.* 49. 60. 523. *Hujus apud Auctores nulla mentio.* 60.
Ejus à Mania communi differentia respectu caussæ planè oppositæ. 61.
Evacuationes, ut V. S. & Catharsin, uti alia Amentiæ species, non fert. ibid. *Verum ab illis vires sibi adquirit.* 60. *Imo ex solo Enemate è Lacte Saccharato fere sanata recrudescit.* ibid.
Ejus curandæ Modus. 523. *ad* 524. & 61. *Metus hic à Febre, ob Regimen calidum, vanus.* ibid. *Quomodo aliquando pro ratione Virium incrementi* recedat. 84.
Mania particularis *altera, debilitate, Febribus non prægressis, ex frigido, & infirmiori temperamento.* ibid. Curatur *eadem Methodo ac altera particularis species.* ib. *Exemplum in Gravida.* ibid.
Manna *quid sit.* 443. Lithontriptica vi *quare*

quare prodita existimetur ab Auctore. ib. *In* Calculo *purgans lithontripticon; in* Podagricis *tamen non innocuum, nisi insuper Paregoricum adsumatur.* ibid. 444.

— *quomodo adsumta in Mictu Sanguineo à Calculo, ab Auctore.* 443. *ad* 444.

— *in* Aquis Mineral. Catharticis *adsumta, in Calculosis, quomodo noceat.* 446. *Cum* Sero lactis & Succo Limonum, *in Calculo, usurpatur ab Auctore, cum levamine.* 443. *Et ad menses singula hebdomade iteratur; dein bis in septimana adsumitur.* ibid.

Manus, *in Variolis Confluentibus intumescere solent, cum Faciei* tumor & Salivatio *cessant.* 83.

Mapletoft *Med. D. Auctoris in medendo socius.* 149.

Mares *Hypochondriacæ Adfectioni minùs obnoxiæ sunt quàm Fœminæ.* 256. *Ratio hujus redditur.* 261.

Martialia *vid.* Chalybeata *seu* Chalybs.

Materia Febrilis *in Intermittentibus quando adgregetur.* 188.

— excreta, *post* febrilem commotionem, *vitiosa esse potest, licet Sanguis antea bonus.* 30. *Expellitur quoque, quia Natura ejus consortium ferre amplius non potest.* ibidem.

Materiæ Febrilis *concoctionem promovere quid, re ipsa, sit.* 35.

— — *concoctæ signa post dies tredecim vel quatuordecim adparent.* 197.

Materia Medica *cur adeo immensa.* 8.

— *Morbi in Podagra irregulari, in Paroxysmorum intervallis, numquam perfectè dissipatur.* 305.

Materies viridis *Bili porraceæ similis, in* Hysterica Adfect. *sæpe rejicitur.* 257. 258. 262. 263. *Et licet Purgantibus fuerint detersa Intestina, tamen Paroxysmo ingruente, talis subsequitur materies: imo quo frequentius hæc fuerint exhibita, uti & Vomitoria, eo uberior istius materiæ seges.* 262.

Maturatio Variolarum Discretarum Regular. *octavo die incipit, & quibusnam cum Symptomatibus.* 80.

Maturationis Febris *seu* Secundaria *vel &* Putrida *dicta, in Variolis Confluent.* 93. 125. 374.

Meatus cæci, *ex Abdominis cavitate in Intestina, dantur.* 338.

Medica Ars, *vid.* Ars Medica, *vel* Medicina.

Medica Praxis *si scribendi vel docendi ordinem respicias, ex Hypothesibus orta licet videatur; nihilo minus ipsæ Hypotheses, si modò Regulæ certæ ac solidæ fuerint, Praxi originem debent; quod Exemplo confirmatur.* 340.

Medicamenta *præstantissima à Natura præcipuas vires accipiunt, quum ipsa illas suo igne elaboret, atque evehat; quod docent Cortex Peruvianus, & Opium.* 267. *ad* 268.

— Specifica *quænam intelligenda juxta Auctorem.* 13. *ad* 15. *Quo simpliciora eo meliora.* 313. *Specifica nulla, uno* Cortice Peruviano *excepto, cognita.* 14.

— *ad Morborum magis insignium curationem, in patrio cujuslibet solo, data, verosimile videtur.* 15.

— *ex Plantis desumta, reliquis, uti ex* Animalibus *nimis similibus, vel ex* Mineralibus *nimis distantibus, palmam præripiunt.* ibid. *Ex alia*

Tribu desumta prodesse tamen possunt. ibid.
— *simplicia adeo tradit Auctor, ut ad Materiam Medicam vix possint referri; & ab Hippocratis Methodo in eo non deflectit.* 16.
— *simpliciora à levioribus tantum ingeniis vili penduntur.* 199.
— vilissima *quoque habita Hominibus, ab Orci faucibus liberandis, quomodo inservire queant, si Medici solertia dirigantur, Exemplo comprobatur.* ibid.
— optima *Chemicorum nimis officiosa sedulitate enervantur sæpe.* 267.
— calidiora, *in Febribus Continuis, quando concedenda.* 35.
— Concoctionem *Materiæ febrilis* promoventia, *Medicis dicta, non intelligit Sydenham.* ibid.
— Refrigerantia *& Clysteres in caussa aliquando sunt, quo minus Despumatio Febrium spatio* 336. *hor. h. e.* 14. *dierum, persolvatur, sed in longum evagetur.* 52.
— — *Febrim Continuam, ad diem decim. quart. soluturam, in vigesimum diem & ultro, protrahunt.* 36. 39.
— Hysterica roborantia. 127. Hysterica fœtida *quænam dicantur.* 267. 276. *Dum roborantia adhibentur interim exhibenda.* 270.
— — *Quædam sunt* Naturalia *ex Plantis & Animalibus; quædam* Artificialia, *ut præsertim spiritus fætentes, ex Animalium partibus, qui omnes Creaturæ ignis sunt.* 276. *Medicamenta Hysterica, ubi Fœminæ ab iis nimis abhorrent, sunt omittenda.* 271. *Diutius agunt si forma solida, quàm liquida deglutiuntur.* 269. *ad* 270.
Medicamenta roborantia *in* Hydrope *loco Purgantium, quando necessaria.* 343.
Medicamenta *in* Morbis Chronicis, Digestiva, *sunt tam Pharmaca, quàm victus ratio, Exercitatio, & similia,* 313. 316. 318. *Quæcumque fuerint, plus præstant, quàm quis existimare possit.* 317.
— — — — *eadem sunt quæ in* Podagra. 316.
— *in* Chronicis *plerisque, æquè ac in* Podagra, *ex calefacientibus quæ amarescunt, vel linguam leviter feriunt, quare conducant.* 314. confer 316.
— *Pharmaca, strictè dicta, sola* Morbos Chronicos, *&* Podagram *non curant, sed victus ratio concurrere debet.* 318.
Medicamenta *in* Podagra Digestiva *quænam.* 313. *&c. Qua Cautione, ne fomes Morbi irritetur, in eorum usu procedendum.* ibid. *In Paroxysmorum intervallis, & quam fieri potest longissimè ab insecuturo, in usum revocanda.* 318. *Constanter & adsiduè usurpanda, quia corporis habitus omnis alio traducendus est, atque homo integer quasi nova incude refingendus, ut Coctionum robur & firmitudo partium pedetentim reducatur,* 317.
— externa *in* Podagra *an dentur.* 328. *ad* 329. *Aliquando nocent, prosunt numquam.* 329. *Si Refrigerantia & repellentia fuerint,* periculosa. ibid. *Ubi* experiunda, *sub initio Paroxysmi sunt tentanda, non sub declinatione ejus, ne fucus nobis fiat.* 328.
Medicamentum externum *in Podagræ*

Paroxysmo quod solum bonum fuit, quale. 329.

— *ex pluribus Simplicibus mistis constans, quandonam potentius operetur.* 313.

Medici *in Morbis depellendis non satis lente festinant.* 141.

Medici Fama *in* Variolis *tractandis, ubi de* caloris *gradu Expulsionis tempore adplicando agitur, in angusto versatur, ob vulgi non modo, sed & ipsius artis Professorum, calumniam.* 89.

Medicina *jam multis seculis ante Æsculapium* Ægyptium, *qui mille annis* Græcum *antecessit, quare necessario excoli debuerit; licet ejus natales, uti & aliarum Artium, indigitari nequeant.* 6. *Quam* antiqua, *haud minus ac Xili fons investigatur; cũ ab initio exstiterit, jam diligentius jam frigidius* exculta. ib. Variè exculta *etiam fuit, pro vario tempore & varia regione; & dein pluribus mediis ampliata.* ibid.

— *quomodo ulterius promoveri queat, Auctor* Tract. de Morbis Acut. *post longas Meditationes, ac fidam plurimorum Annor. Observationem, in medium proferre decrevit.* ibid. *Incrementum,* duobus mediis, *nempe, Historia Morborum graphica & naturali, tum Methodo curandi, seu Praxi, stabili ac consummata, capere potest.* ibid. confer 11. *His verò* tertium *accedit, Specificorum Remediorum scilicet* inventio. 13. *Primum traditur.* 7. *ad* 10. *Alterum traditur.* ibid. *ad* 13.

— *Chemiæ utilia Medicamenta non nulla, debet; sed errant, qui Medicinam nulla re magis, quàm Chemicorum inventis, promoveri posse, volunt.* 339. *ad* 340. *Non deficit in eo, quod indigeamus mediis, Indicationibus satisfacere aptis; sed quòd Indicationes quibus satisfaciendum est, ignoremus: Hocque non nisi ab exercitato, pari certitudine noscitur.* 307. *Quomodo verò hæc cognitio acquirenda.* 340.

— *cur uti reliquæ Artes incrementa sumere potest, sine priscorum Hominum injuria, quidquid dicant illi, qui prætextu reverentiæ pro Antiquioribus, ab iis discedere nolunt.* 347. *Duplici hominum genere in progressu suo impeditur;* primum *est eorum, qui nullum symbolum ad artem suam conferentes, aliis, qui vel minimum conferre videntur, succensent, ac si ab Antiquioribus, specie reverentiæ, discedere non auderent;* Alterum *est eorum, qui Speculationes, ad Morborum curationem nihil facientes, molestè ingerunt, & sic ignibus fatuis Medicos in errores ducunt, potius quàm ipsis viam præmonstrant.* 347. *ad* 348.

— *ad Experientiæ leges & normam nisi exerceatur, exsulanda potius.* 196. *Cum laude non exercetur, si ad subtiliores in Praxi minutias non attenditur.* 254. *Non rectius quàm ab ipsius usu addiscitur.* 3.

— *accessionem Practicam quantulamcumque longè pluris facere debet, quàm inanem subtilium speculationum pompam.* 77.

— *ubi Methodum quamdam certam, vel levissimi Morbi debellandi prodidit, majoris felicitatis est, quam Tantali vel Crœsi Thesauros adcumulasse.* 183.

— Practica *in Indicationibus genuinis expiscandis, non ita in Remediis* exco-

excogitandis, præcipuè stat. 16.

— *in Variolarum genere, ubi Exanthemata pauca & discreta, nullius est momenti.* 244.

Medicinæ Pompa, & dignitas, *non tam in* Formularum elegantia, *quàm* Morborum Curatione *cernitur.* 347.

Medicus & Chirurgus *structuræ humani corporis probè gnarus quare debeat esse.* 338. & 339. *Tamen Morbis inest* τὶ Θεῖον *quod ex ejus contemplatione indagari nequit.* 339.

— *curam omnem in* expiscanda Morborum Historia, & *adhibendis* Remediis quæ Magistra Experientia indicat, *debet collocare, rejectis Speculationum commentis.* 187.

— & *Formularum Præscriptor toto cœlo differunt.* 249.

— peritissimus *æquè probus, ubi aliquando* nihil aget, & *alio tempore efficacissima adhibebit Remedia; licet à vulgo ignaro negligentiæ vel ignorantiæ tum* reus *habeatur.* 158. *Bonus ac probus ubi fuerit, suo pulchrè defungitur munere, tam in Acutis, quàm Puerperarum Morbis, cum, ubi de successu certior non fuerit, nihil potius tentat, si æger de die in diem pejus modo non habet, quàm quod ægrum in geminum discrimen, cum ex ipso morbo, tum ex suo experimento, conjiciat.* 281.

— *ad* Hystericas Adfect. *à Morbis essentialibus partium distinguendas, sagax, & arte peritus, sit oportet.* 256.

— *in* Variolis *Discretis nihil habet, quod agat, nisi sibi & aliis imponat: si verò jactet, tum in* Variolis Confluent. *tentet, quantum in Arte valeat, præsertim, in Juvenibus, & vino potatis.* 252. *In Variolis incipientibus, in eo tantum ægro suppetias ferre potest, ut Pustularum numerum coerceat, ne confluant.* 235.

— *in Variolis, ubi sanguis educendus, vel aura frigidior adplicanda, ad conscientiam suam potius, quàm ad incertam famam, se componat.* 96.

Meditationes *nimiæ Podagricis nocent.* 308.

Melancholia *Podagræ, præ ceteris comes semper adhæret: & profundas cogitationes producendo, hìc lædit.* 323.

Melancholici *quo animo sint constituti.* 259. *ad* 260. 266. *Ingenio ceteris præstant.* 260.

Membra *in Rheumatismo, motu omni, cessatis jam doloribus, ad mortem usque sæpe privantur, digitorum articulis inversis.* 170.

Menses *in* Hydropica *quinquagenaria, easdem diu non passa, quasi flumine denuo erumpunt.* 342.

— *quo tempore ætatis desinere soleant.* 282.

Mensium Fluxus immodicus, *sæpissimè fœminas invadit, paulo ante tempus, quo Menses omnino cessaturi sunt.* ibid. *In Puerperis, post Partum plerumque laboriosiorem natus, brevi quoque se proripere solet.* ibidem.

— — — *Hystericam Adf., quam Vapores vocant, excitare valet.* ibid. *Quid agendum si in Puerperio contingat.* 315. *Quid, si extra illud.* 282.

— — — *in* Variolis Anomalis, *tempore* non solito *superveniens, quare periculum inferat.* 125. *ad* 126.

Et calefacientibus, Cardiacis, adstringentibus, *sæpissimè letalis Morbus factus*. ibid. *Hinc* temperantibus & diluentibus *tractandus*. 126. *ad* 127.

— Suppressio *ea Methodo ac Hysterica Adf. sanantur*. 271. *ad* 272.

Mensura Venæ sectionis, *in Febribus continuis*. 31.

Menthæ aqua stillat. *in Ileo vero*. 45.

Mercurius, *in Lue Venerea curanda, evacuando forte potius, quàm vi specifica, agit*. 68. confer 14. *Vim specificam, ad debellandam Luem Veneream, non majorem habet, quàm scalpellum Chirurgicum ad Pleuritid. sanandam, vide* 215. Specificum mediatum *in Lue Venerea tantùm dici potest*. ibid.

— dulcis *ad salivationem exstimulandam, in Lue Venerea*. ibid. *Ad Salivationem sustinendam, quando usurpandus*. 213.

Metastasis Podagricæ *materiæ in Pulmonis lobos, ex frigore in Paroxysmo suscepto, aliquando, licet rarò contingit: in quo casu Podagræ nulla ratio habenda, sed Morbus tamquam Peripneumonia curandus*. 328.

Methodus vera Artis Medicæ tradendæ, *vid*. Medicina.

Methodus medendi *vera est, quam recta ratio, non speculationum commentis, sed trito & naturali cogitandi modo innixa, dictat*. 348. *Et vera ex Historia Morbi sola peti potest*. 197. confer 196.

— Auctoris *ad Morbos curandos fuit, ut diligenter & adcuratè ad* Phænomena Morborum Naturalia *adverteret, indeque Indicationes Curativas eliceret*. 3. *Exemplum in Observat. circa Febres & Methodo has curandi*. ibid.

— Hippocratis *medendi, Caussarum conjunctarum, & immediatarum, cognitioni superstructa, Artis Medicæ damno, derelinquitur, dum remotioribus Caussis speculatores vani incumbunt*. 11.

— *ab Auctore quæcumque tradita, non cerebri quoddam figmentum, in musæo excogitatum, sed constanti pragmatia stabilita*. 16.

— medendi *certa, ac consummata, quænam sit*. 10. *Confirmatam undique, in quovis Morbo, stabilire difficile*. 11. *Quænam præferenda in Curatione Morborum sit, quomodo dijudicetur*. 372. *In Morbis Acutis ea ad sanationem maximè confert, quæ Evacuationis modo, quem Natura statuerit, opem fert*. 13.

— *curandi* Febres *per* V. S. & Purgationem, *in Febribus quam plurimarum specierum, plus præstabit, quàm alia quædam Methodus*. 369. *Præsertim quam illa per* Diaphoresin, *quæ admodum incerta, ac dubia*. 369. *ad* 370.

— — Pestilentiales Febres, *ab* Auctore *reperta post Pestem, adeo salutaris fuit, ut ex suis ægris nullus desideratus fuerit*. 76. *ad* 77.

— — *diversa ab ea, quam hactenus cum successu usurpaverat Auctor*, novæ Febri *cuidam dein Pestim est reperit ac adaptari debet*. 73.

— — Febrem Variolosam *præ cæteris optima, Auctori videtur Regimen temperans & refrigerans*. 102. *Contraria Methodus, licet sæpe resurgant ægri, magnum infert Discrimen & Symptomata auget*. 102.

Va-

— — Variolas, & Historia *ipsarum vera, ex Variolis Constitutionis An.* 1667. *ad* 1669. *est desumenda, quia Regulares, & in suo genere omnium perfectissimæ, fuere.* 79.

— — — *ab Auctore proposita, non ipsius judicii auctoritati innititur, sed Phænomenis practicis, postquam sedulo fuerit observatum,* à quo Regimine mitius aut sævius Variolarum genus producatur, *superstructa fuit.* 240.

— Auctoris *in Variolis Confluentibus tractādis,* Symptomata *pessima præoccupat, & benignū reddit Morbum.* 95.

— *Variolas Discretas* tractandi, *ab ea Auctoris diversa, quænam Symptomata producat.* 95. *ad* 96.

Methodus Naturæ *varia & adcurata, quam ad Morborum generationem adhibet à nemine hactenus pro rei dignitate satis observando est adsecuta.* 25.

Miasma *Pestiferum vel immediatè, vel mediatè, suscipitur.* 64.

Miasmata *Epidemicos Morbos producentia, oriuntur, vel à Vaporibus è Terræ visceribus, mutationes quasdam passis, aerem inquinantibus; vel ab Atmosphæræ alteratione propter corporum quorumdam cælestium Conjunctionem.* 315.

Mictus Sanguineus *à Calculo Renibus impacto.* 442. 508. *In Calculosis curru vehendis per vias, lapidibus stratas, quomodo præcavetur.* 445. *Ex Calculo Renum post ambulationem subortus.* 442. *Motu Currus, excitatus.* ibid.

— — — *quomodo tractandus: & quali* Diæta *in eo utendum.* ibid. &c. confer 508. *Plurima Remedia sine successu adhibet Auctor.* 443.

— — *Mannæ usu curatur in Auctore.* ibid. *ad* 444.

— — *in* Febribus *plerumque letale.* 254. *In* Febre Scarlatina *quando.* 237. *ad* 238. 241.

— — *in* Morbis Acutis *unde, & quid indicat.* 252. 253. *In Culcitra corio tecta æger dormiat.* 252. *ad* 253.

— — *in Morbillis, quando.* 237. *ad* 238. 241.

— — *in* Variolis *Confluentibus æque ac Discretis, quare Adolescentibus, Vegetis, & Vino potatis, contingat.* 85. *Sub initio Morbi, sæpe nullis, vel paucis hactenus, erumpentibus Pustulis, plerisque adhuc latitantibus, prodit, & ægrum ante plenam Eruptionem è medio tollit.* 234. confer 371. 378.

— — — — *unde.* 239. *A Lecti sæpe calore, si nimis cito ei adfigantur, præsertim juniores ægri, excitatur.* 91. *In genere, Regimen quodcumque calidum illum provocat.* 236. *ad* 237. *Quomodo hoc fiat.* ib.

— — — — *incurabile plerumque malum, Mortem prænuncians.* 97. confer 85. 234. 237. *ad* 238. 378.

— — — — *quomodo præveniendus* Regimine *temperato, ex* Sydenhami *Methodo.* 157. 241. *V. S. tempestiva sæpe præcavetur.* 91.

— — — — & Maculæ purpureæ, *Regimine temperato non amplius curantur, ubi jam adsunt.* 237. *Quomodo adhucdum curari possent.* 378. *ad* 379.

Miliares eruptiones, *in Febre nova, hiemali, Morbillis non absimiles, nisi quod rubeant magis, & squamulas*

las furfuraceas non relinquant, à Cardiacis & Lecti calore. 356.

Millington Medicus Doctissimus una cum Sydenhamo ægrum Variolis nigris infectam visitat. 126.

Minera Ferri, ignem nondum passa, in Hyster. Adf. & Chlorosi, ipso Ferro an plus præstaret. 267. ad 268.

Mineralia, in usum Medicum adplicata, Indicationibus potentius, quàm Vegetabilia vel Animalia, quare respondeant. 15. Specificè tamen non medentur. ib.

Minutiæ subtiliores in Praxi indagandæ, sine qua Medicina cum laude neutiquam exercetur. 254.

Mistura Cardiaca in languore Febrili. 36. In Tertian. Autumn. Sudorifera. 55.

Morbi ab omni ævo cur adfuerint. 6.

— regnant hisce temporibus, quidam, aliquando interituri, & novis cessuri speciebus. 149. Sic & exstitere olim, qui vel ætate pene confecti exolevere, & rarò comparent; vel occidentes penitus novis cedunt speciebus. ibid.

— species novas, prioribus exstinctis, cur habere possint. 150.

— ad certas species, ubi eorum tradenda Historia, quare revocandi. 7. Complures, sub eodem titulo, citra speciei distinctionem tractati, dissimillima sunt indole. ibid.

— facie sæpe variant, pro vario medicandi processu; adeo ut non nulla Symptomata non tam Morbo sæpe, quàm Medico, debeantur. 8.

— qui certum aliquem typum adgnoscunt, ut v. g. Febr. Quartana, sub quo genere comprehendantur. 12.

— Tempestates Anni, nec pauciores, sequuntur, occulto quodam Naturæ instinctu; non nulli sunt omnium horarum. 8. Hujusque rei notitia Medico in quibusnam multum prosit. 9.

Morbi alii Acuti, alii Chronici, duobus principiis sibi invicem contrariis, dantur. 20. ad 21.

— Acuti & Chronici in quibusnam differant. 20. ad 21. 315. ad 316. Quomodo essentialiter differant, & quænam sint specificæ humorum depravationes, quæ, in his ab indigestione tanquam caussa generali, in illis à sanguinis inflammatione, tanquam universali caussa, pendent, ignoramus; & in extimo Morborum cortice tantum hæremus. 344.

Morbi Acuti ut plurimum Deum Auctorem habent; Chronici nos ipsos. 242.

— — quinam vocentur. 20. 315.

— — plus quàm duas tertias Morborum partes comprehendunt. 339.

— — vel ab aëris inquinamento, vel à particulari corporum anomalia, gignuntur. 21. Hincque distinguuntur in Epidemicos, & in Intercurrentes seu Sporadicos. 21. 315.

— — pro caussa externa quam plurimum, Vestium præmaturam abjectionem, vel refrigerationem post incalescentiam ab Exercitio, habent. 160. Quique tum specie varia, pro Anni Constitutione, vel humorum Dyscrasia, exoriuntur. ibid. confer 161. Et ab his duabus caussis plures, quàm Peste, Gladio, fame, simul sumtis pereunt. 160.

Morbis Acutis omnibus, & Chronicis plerisque, τὶ θεῖον inest, quod, ex Contemplatione exactissima corporis humani, indagari nequit. 339.

In Morbis Acutis *Medendi ratio non comprobatur ex eo, quòd feliciter cedat, (nam Mulierculárum temeritate aliquando curantur) sed quod suopte genio quasi recedat Morbus.* 119.

Morbi Chronici quinam vocentur. 21. 315.

—— —— *& Acuti in quibusnam differant.* 20. *ad* 21. 315. *ad* 316. confer 344.

—— —— *non Aëri ita immediatè, ac Acuti, suam originem debent, sed* Humorum Indigestioni; *ad quam caussam universalem eamdem omnes referri debent.* 314. 315. *Quæ quomodo concipienda.* ib. *ad* 316. *Quodque Argumentis stabilitur.* ibid.

—— —— *non facile describuntur, quia apud Auctores* (Hippocratem *& paucos alios si demas) nulla reperiuntur vestigia ad iter faciendum; horumque subsidia potius oberrare faciunt (quoniam Hypotheses tantum, & lascivientis ingenii luxuriæ, sunt) quàm quod mentem, in genuina Naturæ Methodo indagantem, dirigant.* 203.

—— —— Scorbutum *sæpe, quamdiu* vel *adhuc nascuntur, neque Typum certum cuderunt, vel pro parte fugati, neque omnino debellati sunt, existimantur esse.* 172.

—— —— Hyeme *potius quàm Æstate gignuntur.* 316.

—— —— *ut* curentur, *Habitus totius corporis, uti in Podagra, immutari debet; hinc Remedia diu continuanda, & corporis exercitium quotidianum præprimis colendum.* 317. & 323.

—— —— *&* Podagra, *Medicamentis solis non curantur, sed Victus ratio concurrere debet.* 318. *Herbis Excalefacientibus cur sanari debeant.* 316.

Morbi Epidemici sunt illi Morbi Acuti, *qui durante arcana quadam aëris Constitutione, hominum corpora inficiente, gignuntur, & lacessere pergunt,* plures adficientes, *neque alio ullo tempore invadentes.* 21. confer 64.

—— —— à Caussa *generaliori, sive externa, ex aëre pendente, h. e. ex aëris occulta quadam diathesi, sive arcana alteratione, non à peculiari Humorum crasi, nisi, quatenus ab aëris Miasmatibus inficiuntur hi, pendent.* 21. 22. 25. 26. 64. 117. 315. confer 159. 160. *Caussa hæc Productiva,* Conditio *certa* recondita, *&* inexplicabilis Constitutio, *dicitur, quia hanc* dispositionem planè ignoramus. 21. 64. 117. 184. *Qua ratione Aer ita inficiatur, ut Effluviis, Morbos hosce Epidemicos, alicujus singularis Constitutionis, producentibus, scateat.* 146. 150. 315. 355.

—— —— varii, *qua de caussa in* eamdem *Constitutionem incidant.* 117.

—— —— *ab Aëris* occultis *Qualitatibus licet magis pendeant, quàm à* manifestis (21. 22. 89. 117. 184.) *Tamen pro tempore in eos talem habent potestatem hæ* Manifestæ Qualitates, *ut illos intromittant vel excludant, varia tempestate, prout ipsis favent,* Universali Constitutione *interim prorsus eadem manēte.* 117.

—— —— quidam, *quoad Symptomata non nulla, ab aëris quoque* manifesta Diathesi *pendere solent.* 184. *Exempla hujus asserti, Morbili,*

li: & Cholera An. 1676. *tradunt.* 184.

—— —— omnes *ea maximè* tempestate *grassantur, quæ cum eorum indole magis facit; &, aliena tempestate adpetente, iis Epidemicis cedunt, quibus illa magis favet.* 233.

—— —— *faciem sui planè dissimilem habent, non tantum respectu Anni* tempestatum, *sed & respectu* Constitutionum *diversorum Annorum,* à quibus pendent, *ab invicem discrepantium.* 21. *Longè plus ab invicem diversitatis ex diversorum* Annorum Constitutione, *quam ex variis* Anni tempestatibus, *habent.* ibid. *Externa quadam specie, & non nullis Symptomatibus, licet incautioribus* convenire *videantur, interim, tum ratione Symptomatum, tum medendi modo,* discrepant, *& alienæ sunt indolis.* ibid. *Hacce* disparitate *diversorum ab invicem annorum* Constitutiones, *à quibus pendent, referunt.* ibid. *Constitutionem hanc generalem si respicias, adeo* diversi *reperiuntur* diversis Annis, *ut qui jam hac Methodo ab iis, puta* Febribus Continuis, *liberantur ægri, aliis Annis eadem Methodo forte è medio tollantur.* ibid. *Hinc in initio Constitutionis, aliquando vita primi periclitantur ægri, donec Morbi genium perspectum habeatur.* 22.

—— —— *Plures uno eodem Anno grassantur; sed* Unus *eorum* prædominio reliquorum potitur; *illis tum parcius sævientibus, cum hic augetur, & vicissim.* 24. *Et hujus* Vicissitudinis *aëris temperies, huic illive favens, in caussa est.* 24. 117. *Unde in eadem Constitut. hic Morbus aliquando se exserit, alteri locum cedens, prout aëris sensibilis qualitates, hoc illove tempore, illud destinavere: Sed* Constitutio universalis *eadem manet, sive Epidemici, ad illum, qui eo Anno regnat, adtinentes, aëris quadam manifesta qualitate, promoveantur vel retardentur,* hac illave tempestate. 117. confer 24. *Exempl. in* Febre *Stationaria Constit. An.*1669. *ad* 1672.; *hæc* Julio *propter calorem aëris sævit, &* Autumno, *Morbo magno, à quo insignitur Annus, Dysenteriæ sc. cedit.* 117.

—— —— *ab invicem ut clavus à clavo* pelluntur. 106. *Qui tamen cedunt non omnino* evanescunt, *sed* rariùs *invadunt.* 106.

—— —— *alii* continua quadam serie, *ceu facto circulo,* alios *an semper excipiant? an verò omnes indiscriminatim* nulloque ordine, *pro occulta aëris diathesi, mortales incessant? vix unius hominis brevis ætas perquiret.* 21.

—— —— *Quo ordine sese excipiant, ut dignoscatur, quænam Auctori commoda videatur Methodus.* 26.

—— —— *quibus annis varia specie grassantur, tamen omnes, modo quo adgrediuntur, atque invadunt, consentiunt.* 25. *Nam Morbi ea tempestate prædominantis, genio* σύγχρονοι *se adcommodant, quotquot illo Anno invadunt.* 24. *In generali verò Caussa, singularum specierum productrice, quamvis quoad Typum &c. distent, omnes conveniunt.* 25. *Nam Constitutio singularum specierum materiam ita effingit, & format,*

mat, ut in pluribus congruant. ibidem.

Morbi Epidemici *quilibet suos habent Periodos*, Augmentum, Statum, & Declinationem. 106. *Sed Morbi diversi, tempore diverso ad statum perveniunt.* 23.

—— —— omnes *emergentes è Naturæ sinu, subtilioris principii sunt, quàm ubi* adolevere : *& quare.* 110. 136.

—— —— *initio atrociora quàm ubi Constitutio* adolevit. 110. 123. confer 106. *Exempl. in* Peste *&* Dysenteria. 111. *ad* 112. *Et* cum ad ἀκμὴν pervenerunt licet plures adficiant, tamen Symptomata eorum mitiora sunt, quàm in principio; *ut in* Dysenteria *Constit.* 1669. *&c. contigit.* 112. *Ubi jam statum suum transgressi, quoad Symptomatum vehementiam, & ægrorum numerum imminuuntur.* 123. confer 106.

—— —— *multo plus quàm unius Medici ætatem, priusquam eorum species, Characteres, medendi ratio singularis, &c. rite percipiantur, exigunt. Et quare.* 26.

—— —— *à Natura eleganti & subtili artificio in natalibus suis exstruuntur, ut patet in Cholera Morbo, qui alio mense quam Augusto, non invadit, licet eædem dentur caussæ; ac si in aëre illo mense aliquid, quod specificam hanc alterationem producit, resideret.* 108.

—— —— *alii sunt* Regulares, *& ex his Epidemicorum Historia ediscenda est, Alii* Anomali *nulli Typo adstricti, tam quoad Symptomata, quàm medendi Methodum, & mali moris sunt.* 23. *Unde illa disparitas.* ibid.

—— —— *dantur vel* Autumnales, *vel* Vernales: *quique alia tempestate subnasci videntur, ad eam tamen relegantur, quam proximè contingunt.* ibid. *Hinc de ipso Æquinoctio, ubi dicitur, statim ad amussim non intelligendum.* ibid. *Nam aëris quadam temperie ita alliciuntur aliquãdo, ut maturius invadant; & è contra.* ibid.

—— —— Autumnales, *intra* duorum mensium *spatium &* nomen, *& Epidemicorum* naturam, *omittunt.* ibid. *Exorti* Augusto *mense, sæpe intra* unius mensis *limites concluduntur aliquando, ut Cholera; non numquam ad* Hyemem *excurrunt, ut Dysenteriæ, Quartanæ, &c.* ibid.

—— —— Vernales *quo tempore se ingerant, & cursum absolvant.* ibid. *Maturè h. e.* Januario *invadentes, circa* Æquinoct. Vernum *ad statum perveniunt, dein imminuti circa* Solstitium æstivum, *fere evanescunt; ut* Morbilli & Tertianæ Vernales, *quæ licet seriùs paulo, ut* Februario, *emergant, tamen circa* Solstit. Æstiv. *pariter se subducunt.* ibid.

Alii interim Vere *orti non nisi sub* Æquinoct. Autumn. *statum adipiscuntur, nec ante* brumale frigus *vertuntur in fugam, ut* Pestis & Variolæ. ibid.

Morbi Epidemici varii *Annorum* 1661. *ad* 1685. *vid.* Constitutionum Genera quinque.

—— —— *An.* 1677. *ab Auctore propter Morbos ipsum eo tempore cruciantes, non describuntur.* 185.

Morborum Epidemicorum *Historia ex* quo-

quonam eorum genere addisci queat. 23.
—— —— Variorum, *qui à specificis aëris alterationibus oriuntur, species tradere impossibile.* 26. *ad* 27.
—— —— Observationes *aliquot annorum succedentium, quo fine, in humani generis emolumentum, ita tradiderit Auctor.* 27.
In Morbor. Epidemicorum *generatione Natura quomodo ludat.* 79.
Morbi Fientes *dicuntur Auctori, qui nullum adhuc certum induerunt Typum.* 173.
—— *ab Humoribus depravatis, ex Spirituum* ἀταξίᾳ, *in Hysterica Adf. diuturna.* 266.
—— Infantium. 367.
—— Inflammatorii *plurimi, verno tempore, Lond. Ann.* 1665. *post hyemem frigidam, & siccum gelu, grassantur.* 62.
Morbi Intercurrentes seu Sporadici vocantur, qui non à caussa adeo generali, sed ab hac aut illa peculiari sanguinis inflammatione, ex particulari corporum ἀνωμαλίᾳ, *seu intemperie, producta, oriuntur, plures simul non corripiunt ut Epidemici; nullo non tempore, quo Epidemici grassantur, indifferenter invadunt, & Annis fere quibuslibet occurrunt.* 21. 22. 315. confer 159. 160.
—— —— *aliquando sunt* Essentiales; *aliquando Febrium Stationariarum* Symptomata, sive Adfectus quidam hos Morbos omnino referentes, & Febribus Stationariis supervenientes, *modo sunt.* 160.
—— —— distinguuntur *quatenus* Essentiales *vel* Symptomatici, *quòd* Hi *talia habeant Symptomata, qualia Febres Stationariæ, quarum Accidentia sunt, habere solent.* 161. α. Illi verò *Quolibet Anno pari modo adgrediuntur, nec aliquid commune, cum Stationariis istius temporis, habent.* β *Symptomata habent perspicua, nec alius naturæ* φαινομένοις *obscurata.* γ. *Suo Invasionis tempore tamdem quoque dignoscuntur.* 161.
—— —— Essentiales *si fuerint, & aliquis eos tamen* Symptomata tantum *esse voluerit, considerari modo poterunt, ut* Symptomata Febrium ad quas spectant propriè, & quæ semper ac necessario talia Symptomata producunt. ibid. *Exempla in Angina & Pleuritide.* ibid. Essentiales *à peculiari sanguinis inflammatione cum pendere videantur,* curari *poterunt eumdem refrigerando & contemperando, tum materiam morbificam eliminando.* ibid.
—— —— Symptomata *si fuerint* Stationariarum, *aliquam Constitutionem spectantium, tum ex his Febribus* per accidens tantum, *& non* necessariò, producuntur. ibid. Symptomatici *si fuerint,* curantur *ista Methodo, qua Febres cujus Symptomata sunt: si enim ad Anni Febris curationem non attendamus, cum ægri discrimine ingenti erramus.* 160.
Morbi Intercurrentes *ut Pleuritis, Angina, &c. Febrim pro Morbo primario habent: & reliqui Adfectus, à quibus hi Morbi nomen mutuantur, tamquam Symptomata considerandi, quæ, pro materia Febrili modo criseos, parte in quam materies ruit, variant.* 159.
Morbi Historia *vid.* Historia Morbi.
—— Natura *non ex speculatione natu-*

ræ principii corporis, sed ex Observatione exquisita φαινομένων *Morborum, & eorum, quæ ex Juvantibus & Lædentibus sequuntur, tum & Remediorum, atque Medendi Methodi, qua utimur, tandem diligenter inter se collatorum.* 340.

Morborum caussas *generales binas putat Auctor*; particulas *nempe Aëris sanguini peregrinas, ipsique admistas; tum humorum* fermentationes, *nec non Putrefactiones, humorum, ultra modum retentorum.* 19.

— Curationes *non ad Essentialem eorum naturam, sed ad caussam ipsorum magis generalem, à nobis diriguntur; curandi Methodum variantes, vel* pro indicio Naturæ spontaneo; *vel* Experientiæ filum insequentes: *Et fit hocce, quoniam essentialem* Morborum differentiam ignoramus, *& communem caussam, quæ in* Acutis *sanguinis inflammatio, in* Chronicis *indigestio est, tantum cognoscimus, neutiquam specificam humorum depravationem, ex hisce prognatam, percipere idonei.* 344.

— Historiæ, *eorumdem Phænomena continentes, ab Auctoribus ex Hypotheseων officina deducuntur, maxima parte.* 204.

— Acutorum Historia *quare ab uno homine, imo decem, non facile tradatur.* 203.

— Phænomena, *an* à curandi Methodo, *an* à Morbo ipso, *perscrutandum est.* 196. *ad* 197.

— species *quælibet, æquè ac animalium aut Vegetabilium, adfectiones sibi proprias, ab essentia sua promanantes, sortitur.* 66.

Morbilli *Ex Epidemicis Vernalibus Januario plerumque invadentes, circa* Æquinoct. Vern. *statum adquisiti, ingravescentes, adpetente* Solstitio Æstivo, *fere disparent.* 23. 184.

— *Infantes plerumque adgrediuntur, & qui iisdem mœniis includuntur omnes.* 120. confer 135. *&* 501.

— *periculo omni vacant, si modo peritè tractentur; sed* Calefacientia *plura mala inferunt.* 120. confer 121.

— à Variolis *ex Eruptionis die discerni possunt.* 125.

— Symptomata *quænam habeant ubi ingrediuntur.* 120. 501. *Quænam die* secundo. 120. Lacrymarum *in Oculos effusio ingruentis Morbi certissimum signum.* ibid. Maculæ rubræ in pectore *alterum certissimum indicium præbent.* ibid. Sternutatio *eruptionem præcedit.* ibid. Diarrhœa *subviridis in Infantibus dentientibus accedit.* ibid. Die quarto *non numquam* quinto *erumpunt.* ibid. Eruptionis tempore *Maculæ rubræ ubinam & qualesnam adpareant.* ib. Symptomata *tum non deliniuntur ut in Variolis, excepto* Vomitu. ib. *ad* 121. 501. Die sexto *quid fiat.* ibid. Die Nono *jam in facie & undequaque disparuere, relinquentes ubique quasi* farinosum *quid.* 121. *Cum* Octavo *die fere evanuerint putat vulgus deceptum, quia Variolæ diutius manent, eos* intropelli, *præsertim cum* Symptomata *quædam tum temporis superveniant, ut Febris, Dyspnœa, Tussis molesta.* ibid. Symptomata *hæc à Calefacientibus producuntur, & præsertim* Peripneumonia, *quæ plures jugulat, quàm ullum Symptoma.* ibid. Regimen calidum *autem quænam mala ultro infe-*

inferat, *vide*. ibid.

— *quomodo* curentur. ibid. *ad* 123. 502.

— *An*. 1670. *ingrediuntur* Januario *mense*, *& aucti usque ad* æquinoctium vernum, *omnes infantes infestant*, *& iisdem sensim gradibus recedentes*, Julio *mense* evanescunt, *nec tota vigente Constit. nisi semel parumper comparent*. 120. 104. *Hi* Variolas Anomalas Constitutionis Dysentericæ, *introduxerunt*. 105. 123.

— *An*. 1674. *initio* Januarii, *specie diversa*, *ab iis An*. 1670. *ingrediuntur*. 143. *ad* 144. *Omnes familias*, *præ ceteris Infantes*, *adficientes*. 135. *Usque ad Æquinoct*. Vernale *increscebant*, *dein paulatim recedentes*, *elapso* solstitio Æstivo, *evanuere*. 135. 144. Anomali *magis & Typum minus servantes*, *respectu* Eruptionis, *quam An*. 1670. *erant*. 135. *&* 144. *Et utraque species* Variolas nigras *introduxit*. 135. Die quarto *erumpebant*. 144. Differentia *insuper erat*, *quod illi* faciem *primo*, *hi verò humeros & cæteras partes prius*, *occupabant*. ibid. Desquamatio *farinosa hic quoque*, *ut in aliis*, *non aderat*. ibidem. Febris *&* Dyspnœa, *recedentibus Morbillis*, *accidentes*, *pejores erant*. ibid. *Periculosiores erant*, *si malè tractarentur*. ibid. *In reliquis*, *cum* Morbillis *An*. 1670. *conveniebant*. ibid. *Horum* Curatio, *eadem ac Morbillorum An*. 1670. *quod* Historia *probatur*. ibid.

— *An*. 1676. non adeo Epidemici, *longius tamen solito procurrebant*, *& ad Æquinoctium ferme Autumnale pertingebant*; *quod forte à calore istius Anni*. 184.

— — — *Curabantur ut alii*. ibidem.

In Morbillis *Symptomata ex Calefacientibus nata*, *quomodo tractanda*. 123. Symptomata, *Infantibus ex Calefacientibus supervenientia*, *quomodo V. S. curanda*. 122.

— — recedentibus *Symptomata quænam*, *ex calefacientibus producta*, *superveniant*, *& quomodo V. S. curanda*. 121. *ad* 123. 502.

— — Nigredo Exanthematum *Adultis modo contingit*, *ex* Regimine calido, *eosque interficit*, *nisi succurratur V. S. & temperantibus*. 121. confer 501.

Morbus *quodnam Naturæ* conamen, *ab Auctore*, *ponatur*. 19. 29.

— *quomodo detegendus*, *ut ad suam familiam relegetur*, *quando post vela irregularium Symptomatum latet*. 172. *ad* 173.

— *idem facie sæpe variat pro vario medicandi processu*. 8.

— *indole sæpe omnino invertitur*, *ultra consuetum morem*, *alia medendi ratione temere instituta*, *quàm Natura sibi ad Morbi solutionem proposuerat*. 63.

— Epidemicus *dicitur*, *qui unus idemque*, *certa aliqua tempestate*, *plures homines simul*. *adficit*. 64. *Idem in eadem Constitutione*, *facie diversa pro ratione principii*, *status & declinatione*, *se ostentat*; quod notare magni momenti. 23.

— — Princeps *Anni vocatur*, *qui sub Æquinoctio Autumnali*, *dominium arripit*. 24. *Circa Æquinoctium* Autumnale *maximè furens*, Constitutioni Anni *istius nomen impertit*, *& reliqui tum grassantes Morbi*,

Morbi, *hujus ingenio, quantum possunt, se adcommodant*: Exempl. *in Variolis & Febre Variolosa, &c.* 24. Autumno *invadens, hyemis frigore pressus recedit; & Epidemici sub eo merentes tum ingravescunt, donec Anni Princeps eorum vires denuo frangat.* 25. confer 117.

— — *novus in fine An.* 1679. *ex manifesta aëris crasi oboritur.* 194.

— Malignus *qua ratione in aliam transferatur.* 154.

— Specificus *qualis Adfectio habeatur.* 12.

Morrice M. D. *Febre Variolosa laborat.* 102.

Mors ex Febre, *cum Naturæ molientis vires, Materiæ morbificæ virtute suppressæ, fatiscunt.* 20.

— *in* Variolis Confluent. *plerumque, Undecimo* die, *ubi ex hoc Morbo moriuntur, contingit.* 84.

— — — — Salivatione *suppressa, quibusnam cum Symptomatibus contingat.* 84. *ad* 85.

— — — Discretis, *plerumque, die Octavo, si ex hoc Morbo moriuntur, contingit.* 84.

Morsus *Canis rabidi.* 524.

Motus violentior *in Gonorrhœa* inflammationis Scroti *sæpe caussa.* 206.

Moxa *in Podagra ad partem adfectam leviter ustulandam, ut commitigetur dolor, Indiis Orientalibus acceptum refertur, & Europæis novum Remedii genus habetur, licet* Hippocrati *jam ante bis mille annos vulgare fuerit, cum* Lino crudo *ad hoc uteretur.* 329.

— *non plus præstabit, quàm* Linum crudum *Hippocratis.* 329. *In* Podagra *verò* incipiente *tantum prodest, non ubi inveterata, vel perversa cura intus repulsa.* ibid.

Mulierculæ *Puerperam V. S. intempestiva jugulant.* 281.

— Sciolæ *Artem in hominum perniciem, quam non didicere, sæpe exercent.* 92.

— *in* Variolis, Confluent. *Diarrhœam sistendo*, Infantium *millia necarunt.* 94.

Muscus Indicus *vid.* Moxa.

N.

NArcotica *vid.* Paregorica.

Natura *Sydenhamo habetur* complexus naturalium caussarum, *quæ sic à supremo Numine fuere dispositæ, ut ad Opera destinata se certo quodam ordine, atque methodo, adcingant.* 78. Generationes Rerum *certissimis ubique legibus, ac artificio sibi soli intellecto, exsequitur.* 66. *Hæcque omnia altissimis tenebris obvelat.* ibid. *Quo profundius intuetur, eo plures ejus lusus, ingens varietas, & divinum artificium operationum ejus, quæ* captum nostrum *superant, conspiciuntur.* 110. *In* Operationibus *suis subtilior, quàm alia quælibet Ars.* 196. *Quid faciat, & quibus in Operationibus utatur* Organis, *quamvis deprehendamus; modus verò quo operatur semper latebit.* 255. *Noctes atque dies nostris rebus* invigilat, consulitque, *& sponte sua machinatur, quo ægrum à Morbi reliquiis tueatur, ac muniat.* 346.

— *optima* Morborum *Medicatrix.* 10.

— *Artis adminiculo ubique non indiget, ut probatur.* 142. *In Morbis sanandis aliquando paucissimis, ali-*

aliquando nullis, Remediis indiget. 10. Sed, ubi deficit, ei succurrendum; ubi effrœnis coercenda, juxta Hippocratis Regulam, in Arte Medica primariam. 10.

— in Morbi caussa expellenda, sæpe invita in aberrationes dilabitur, ut ut doctè ab adsistente Medico ei subveniatur. 13. ad 14.

— in Acutis Morbis producendis adeo multiplex, incerta, & delicata, ut unius hominis, imo decem, non sit eorum Phænomena Graphicè depingere. 203.

— in Chronicis Morbis non habet Methodum tam efficacem, ad materiam ejiciendam morbificam, ut cum eadem manus jungentes Morbum debellare valeamus. 14.

— in Febribus non minus, quàm ubique, methodo quadam certa, atque ordine, progreditur. 47.

— à materia febrili eodem modo exhorrescit, ac à toxicis deglutitis. 46. Symptomatibus quibusnam tamquam remediis, licet ingratis, utitur, ut materiam peccantem, &c. excludat. 20. Quod opus, ab ignaris, sæpe interturbatur. 20. Quo munere alioquin nunc tardius, nunc celerius, fungitur, pro varia, qua nititur, methodo. 20. Particularum, quas semel excernere, & exterminare, in Febribus, cœpit sanguis, consortium cur amplius ferre nequeat. 30.

— repurgat sibi permissa, in Febribus Continuis æquè ac Intermittentibus, Massam Sanguineam, spatio 336. horarum. 52. Cardiacis in debilibus adjuvanda, ut Febres spatio 336. hor. h. e. 14. dier. depurationem suam absolvant. ib.

— cum Materiam morbificam, vi sua, criticè norit solvere, sequitur ex Febre Sanitas. 20. Si, viribus Materiæ morbificæ suppressa, fatiscat, Mors ex Febre sequitur. ibidem.

— in Epidemicorum Morb. generatione quomodo ludat. 79. Et in eorum productione, quodam artificio, [manifestis aëris qualitatibus scilicet] triumphat. 117.

— in Febribus Intermitt. Autumn. à Medico sublevanda, ut negotium peragere possit. 56.

— — — — plus festinare, & tempora materiæ Morbi subigendæ, & despumandæ, citius, quàm in aliis, percurrere videtur. 198.

— — — — per Cortic. Peruvian. quo minus materiam febrilem, tempore ἀπυρεξίας adgregatam, Paroxysmi impetu eliminet, quandonam impediatur. 188.

Natura Podagræ est Morbi fomitem semper in Articulos rejicere. 310.

Natura, in Variolis, per se maximè valet Morbum suo ordine ac via, præsertim in junioribus & vegetis, tum secernere, tum etiam expellere. 87.

Naturæ conamen quodnam Morbus dicatur Auctori. 19.

— ductū in Morbis curandis, at neutiquam in Peste, sequi debet Medicus. 70.

— intentio, qua Morbos ea solvere cupit, si alius medendi rationis institutione temeraria, uti sæpe contingit, invertitur, mutatur integrè Morbi facies, & ultra consuetum ejus morem accidentibus stipatur añomalis. 63.

— Judicia rerum veritati superstructa, non nisi cum ipsa Natura intercident. 340.

— Methodus *varia & adcurata, quam ad Morborum generationem adhibet, hactenus à nemine pro rei dignitate satis observando est adsecuta.* 25.

Needham (*Gualterus*) M.D. *Auctorem ad Observationes de Morb. Acut. edendas instigat.* 4.

Nephriticus Paroxysmus *ex Hysterica Adfect. seu Spirituum nimio impetu versus Renes, omnino par & similis videtur illi, qui ex Calculo vel Arena; tamen diversa omnino Methodo uterque curatur.* 278. 508. *Ex Hysterica Adfect. quomodo dignoscitur ab eodem ex Calculo.* 258. *Eum aliquando mentitur Adfectio quædam* Lumbago Rheumatico dicta. 170.

Nephritis *quædam Febres Intermitt. Constit. An.* 1678. *&c. aliquando excipiens, ut ipsæ Febres curari debebat, & V. S. aut aliis* evacuationibus *exasperabatur.* 201.

— *in Podagra inveterascente, in statu vel declinationis Paroxysmi generalis, vulgare Symptoma.* 328. *Quid tunc agendum.* ibid.

Nicotianæ fumus, *in Ileo, inflatus specie Enematis, præstantissimum remedium.* 365.

Nigredo *in* Morbillis. 121.

— *in* Variolis Anomal. *Consl. An.* 1670. *in* subjecta carne, *sub Vesiculis nigris quasi ambustis, conspicitur.* 124. *Superatur malum in Nobili ægra* Hydrogala, Vino Canarino, & Paregoricis. 126. *ad* 128.

— — — — — *An.*1674.tanta, *ut Pustulæ fuliginem æquarent.* 145. *Sed usu* Spiritus Vitrioli *diluti malum superatur.* 147.

— — — — *Discretis An.*1670. in externis crustis, *ultimis diebus adfuit.* 124.

— — — *Regularibus An.* 1667. in Pustularum summitate, *aciculæ capitis instar, inter Symptomata Anomala, adfuit.* 85.

Nodulus *naribus adplicandus in Hysterica Adf. Puerperarum, ex immodico Mensium fluxu.* 282.

Nutrices *in Variolis, quàm sæpe errent, nimis officiosæ, ubi* caloris gradum, *Expulsionis tempore, requisitum definire volunt; cum res illa earum judicium superet, propter ea, quæ consideranda, &* sagacem Medicum *expostulent.* 89.

O.

OBjectiones *Dogmaticorum ab Auctore solvuntur, de ægris Lecto, in Variolis, primis diebus adfigendis vel non.* 237. *ad* 240.

Observationes Morborum Epidemicorum, *aliquot Ann. succedentium, quo fine, in humani generis emolumentum, ab* Auctore *traditæ.* 27.

— — *sive* Casus *vid.* Historia singularis.

— particulares, *in Medicina, non magnam adferunt utilitatem, præsertim quæ ad fidem Medicamentis quibusdam conciliandam, institutæ.* 11.

Obstetrix *rudis, vel jactabunda, quomodo Puerperæ lædere possit.* 278.

Obstructiones *Mulierum* dictæ, *ea Methodo ac Hysterica Adf. sanantur.* 271. *ad* 272.

Odontalgia *ex Hysterica Adfect.* 258. *ad* 259.

Oleum Amygdalarum dulc. *quasnam habeat Facultates.* 41. *In Febribus*

Oooo *sine*

sine noxia potest adsumi. ibid. *In* Peripneumonia notha. 169. *In* Pleuritide *post V.S.* 165. *Præstantissimum, in* Tussi Febrili, *medium.* 41. *Et Bechicis aliis anteponendum.* ibid. *Parcè autem, sed frequenter adsumendum; & quare.* 42. Variolarum aridarum *crustis illinitur.* 95. Viribus attritis *subvenit.* 42.

— Lini *seminis recens expressum, in Pleuritide post V. S.* 165.

Ophthalmiæ *Curatio.* 508.

Opiata, *vide* Conditum.

Opii *egregia* virtus *& mirandi* Effectus *non artificis singulari, quam vocant, præparationi, sed nativæ ipsius Plantæ bonitati, debentur.* 113.

Opium *adeo præstans Medicamentum, sed* in hominis periti manu, *ut sine eo claudicet Medicina.* 113.

— *& Opiata in* tribus Adfectibus indicantur; *in vehementi dolore; in Vomitu vel Dejectione enormi; in Insignioribus spirituum Animalium ἀταξίαις.* 185.

— *Cardiacum est, omnium fere in Natura præstantissimum; neque tantum somno conciliando, demulcendis doloribus, ac DiarrhϾ sistendæ inservit; sed majora præstat, quàm ab ullo Remedio facile speratur.* 114. Vide Paregorica.

Inter Opiata *quoad vim ipsam nullum fere est discrimen.* 179.

Ordo *quo* Morbi Epidemici *Constitutionis An.* 1661. *&c.* Tertianæ Febres *scilicet*, Variolæ, Quartanæ Febres, & Continuæ *se mutuo insequebantur.* 28.

Os exulceratum *post salivationem Mercurialem, nullis Remediis leniendum.* 213. *Et quare?* ibid. *Sic & sponte evanescit, ubi auræ liberiori commissus æger.* ibid. *Si tamen ferri nequeat, quid agendum.* 215.

— — *est Symptoma totius curæ Salivationis molestissimum.* ibid.

Oscitatio matutina *in Podagricis jam multum eam passis, quid efficiat.* 306.

Ovaria Fœminarum, *vid.* Testes.

P.

Palpebræ *in Variolis Discretis jam maturantibus, ita inflantur, ut æger luce aliquando privetur.* 80. *Quod & ante hoc tempus non numquam, ob numerum Pustularum, contingit.* ibid.

Palpitatio *Cordis ex Hysterica Adf. quasnam præprimis vexet.* 257.

Paludosa loca *Febrem Quartanam procurare potest.* 402.

Panatella *in Dysenteria.* 112.

Paracenthesis, *in Hydrope, non minus, quàm Vesicatoria, periculi infert.* 346.

Paregorica *in Adfectibus tribus indicantur.* 185. 245. *Ubi exhibenda, Remedii vis & repetendi vices, cum Symptomatis magnitudine sunt conferendæ; & quare.* 185.

— *quonam modo tutissimè exhibenda, ut definiatur dosis.* 245. *ad* 246. *Ubi frequentius exhibentur, intra singulas doses, tantum spatii interjiciatur, ut, quid prius præstiterit, antenoscamus, quàm aliam repetamus.* 184. 246. 277. 513.

— *nimis sæpius repetita Digestiones vitiant, & Functiones naturales debilitant.* 277.

— *exhibenda plerumque post* Purgantia, *cum, vel mitissima hæcce, tumultum excitent.* 58.

in

opiata vide Paregorica

— in Cholera Morbo *post ventriculi ablutionem*. 108. *Quid, in initio, mali præstent*. 107. *Post horas* 10. *vel* 12. *Vomitus & dejectionis, frigescentibus extremis, Medicus accersitus ilico exhibeat: atque mane & sero aliquamdiu in iis continuandum*. 108. *In Cholera Morbo An.* 1676. *fortiora, & frequentiora solito, requirebantur*. 184. *In* Chorea Sancti Viti *post Catharsin*. 361. 507.

Paregorica *in* Colica biliosa *Cathartico, ubi Vomituritio tanta, ut purgans retineri nequeat, sunt præmittenda; & certo temporis intervallo*. 128. *Post Catharsin, & quolibet die à purgatione libero, mane & sero exhibenda*. 129. *Post V. S.* 128. 510. *Post Vomitorium ex Zythogala, quando*. 128. *Quandonam, aliis quibuslibet omissis, præmittenda*. 129. *ad* 130. *Rei Exempl. traditur*. 130. *Continuanda adhuc post usum Catharticorum, sed largiore dosi mane & sero, donec cessarint Dolores; nec ultro adsumere tutum*. 129. *Et nisi dolor summus adsit, sufficiet mane & sero adsumere; si plus requiritur, qua ratione cautè pergendum*. 129. *Ad dolorem recidivum expellendum*. 12. *In* Colica Hysterica, *Ad moderandas Spirituum perturbationes omnino requiruntur quamvis viridis vomitu rejiciatur materies*. 132. *Ubi Evacuationes præmittendæ erant, minori dosi efficiunt post has, quod prius majori non valebant*. 133. 273. 276. 513. Coma, *quod à tumultu, quem Purgantia in Febricitantium sanguine excitant, amoliuntur; de quo Auctor nondum cogitaverat, cum in Febre Comatosa Enemata præscribebat, Purgantia exhibere non ausus*. 357. *In* Comatosis adfectibus *Variolas præcedentibus*. 243. *In* Diarrhœa. 113. *In* Dysenteria, *in principio*. 112. *Infantibus qua dosi exhibenda*. 113. *Diu hic usurpata, non nocent adeo ac inexperti credunt*. ibid. *Diebus à purgatione liberis, mane & sero, quare exhibenda*. 112. *Post Cathartica singula, sed temporius, quàm aliter, quare exhibenda*. 112. *In* Dysenteria *præfractiore, quoties de die exhibenda*. ibid. *In non Epidemica, omissis Evacuantibus, tuto exhibetur*. 116. *In* Dysenteria Febris novæ Epid. *ex Torminibus ventris orta, quomodo exhibenda*. 364. *In* Febr. Contin. *post Vomitorium*. 33. *In* Febre Dysenterica, *Purgationibus interjecta, nocent*. 118. *Ea curata, languentibus viribus, ut præsertim in Hystericis, quare conducant*. 119. *Quoties verò & quando exhibenda*. ibid. *In* Febre Epid. *An.* 1673. *ad* 1675. *non facilè in usum erant revocanda, ob stuporem comitem; nisi Diarrhœa periculum inferat*. 143. *In* Febre Epid. nova *ubi Tormina ventris & vomituritio adsunt, post Cathartica, qualia*. 363. *Diacodium tamen præfertur*. 364. *Si Purgantia non adsumta, hora somni non danda; & quare*. 357. *In hujus exitu, ad expellenda Symptomata leviora, ab evacuationibus repetitis excitata*. 368. *In* Febribus Intermitt. *post Cathartica quare exhibenda*. 58. *In* Febre Scarlatina *Infantium quando exhibenda*. 162. *In* Febribus *tutius & certius, post Purgantia, officio suo funguntur*. 368. *Post Emetica in* Febribus Vernalibus

nalibus *danda*. 51. *In* Hæmorrhagia Narium, *quãdo, & quare*. 177. & 178. *In* Hydropica, *ad tumorem Abdominis, post aquas expulsas, superãdũ, qua ratione exhibita*. 342. *In* Hysterica Adfect. *si Chalybis usus corpus perturbet*. 271. *Curationis hujus initio, quare & quando*. 266. 276. *Ubi Dolor vel Vomitus, Paroxysmo urgente, quanam cum circumspectione exhibenda; & an ipsis Evacuationes præmittendæ vel non, & quando*. 276. *ad* 277. *In Vomitu enormi ilico exhibenda, pro ratione Symptomatis*. 277. *Forma solida, potius quàm liquida, quare exhibenda*. ibid. *In Vomitione hac ubi adsumuntur, quiescendum summopere*. ibid. *Post Vomitionem, superatam, mane & sero post paucos dies continuanda*. 278. *Post V. S. & Catharsin, si hæc requiruntur, multo minori dosi efficiet, quod prius majori non persolvisset*. 276. *ad* 277. 133. *In* Ileo, *ante Purgantia, quando exhibenda*. 365. *Purgantibus exhibitis, horum operationem deorsum, licet paradoxon videatur adjuvat*. 366. *Casu confirmatur*. ibid. *In* Lochiorum suppressione *ex Hysterica Adf. tentanda semel, ubi alia non juvant*. 280. *Et Emmenagogis addi possunt*. ibid. *Sed non ultro repetenda, ne nimis obstipent*. ibid. *Verum ad Emmenagoga redeundum*. ibid. *In* Mensium Fluxu immodico *omni nocte sumenda*. 282. *In* Morbillis *omni vespera, ad Tussim Infantium qualia*. 121. *In* Nephritico Paroxysmo, *post V. S. & Enema*. 446. *In Nephritide ex Hysterica Adf. fere sola conveniunt*. 278. *In Nephritide ex Podagra diuturniore*. 328. *In* Phrenitide *non in initio, sed quo tempore, & quàm larga dosi, propinanda*. 40. *Formulæ horum*. 41. *In Phrenitide à Variolis quibuslibet*. 504. *In* Podagra *inveterata si dolor intolerabilis*. 329. *Post Purgantium usum in Podagricis Calculo laborantibus, id efficiunt, quod hæc Cathartica tuto adsumantur, contra quod ante senserat Auctor*. 444. *In* Rheumatismo, *vesperi post Purgationes, quare exhibenda*. 172. 200. *In hoc Morbo frequentioris Venæ sectionis caussa esse possunt, quia figant Morbum, non tam facile dein Venæ sectioni cessurum*. 171. *Hinc vitanda per omnem Morbi cursum, quamdiu Venæ sectione tantum curatio expetitur*. ibid. *Neque in vigore Morbi* Ἀναλγησίαν *promissam præstant*. ib. *At tamen tempore didicit Auctor quoque, ipsa Morbum non figere, si Cathartica sæpius iterentur, post tertiam V. S.* 200. *In* Tussi Epid. 1675. *non sine periculo exhibebantur*. 152.

—— *in* Variolis, *ubi* Alvi fluxus, Dolores atrociores, Spirituum motus inordinatus, Vomitus enormis *adsunt, præcipuè sunt exhibenda*. 246. *Adultis tantum, Infantibus autem non, exhibenda*. 94. 148. *Infantibus equidem non ita conducunt, quia somnolenti &c. nisi periculum adsit*. 245. 248. *ad* 249. confer 94. *Quando ergo exhibenda*. 249.

—— —— —— Anomalis nigris *exhibenda*. 125. 127. 148. *Omni nocte quãdiu exhibenda*. 148.

—— —— —— Confluent. *adeo specifica, ac Cortex Peruv. in Febribus Intermitt*. 245. *Et quare*. ibid. *Spiritus consopiunt aliquando, licet non dormiant ægri, & hoc sensu prosunt*.

sunt. ibid. *Sed ad Spiritus compescendos non juvant, ni æger è lectulo eximatur.* 247. *Pacato sanguine.* 95. Eruptionem *perficiunt.* 91. *Somnum conciliando* Phrenesin *avertunt*; Tumorem *partium requisitum, ut Faciei ac Manuum præsertim, promovent & protrahunt, ac certiorem illum, & diebus requisitis majorem, præbent.* 248. Salivationem *præ aliis promovent, nec non* suppressam *revocant.* 93. *ad* 94. 96. *Et si hæc ad horas aliquot iis quasi sistitur, mox felicius & magis cocta resurgit.* 94. 248. *Et salivationem licet supprimerent, tutius esset illud ferre, quàm à Narcoticis abstinere.* 248. *Post V. S. in Mictu, vel sputo sanguinis in hoc Morbo requiruntur.* 378. Adultis *utiliter, sed moderatè, post plenam* Eruptionem, *ad Morbi finem usque exhibentur.* 94. 504. *Missa necessitate alio tempore exhibendi*, sexta *nocte ab invasione danda, & sic omni vespera ad* decimum septimum diem, *& ultro.* 247. confer 504. *Ratio hujus.* 247. *Hora verò* sexta, *vel* septima, *vespertina sumenda.* 94. Undecimo die *temporius h. e.* hora quinta, *quare propinanda.* 247. *Aliquando bis de die, aliquando ter, ea exhibere opus.* 248. *In* Infantibus *non modo non conducunt, sed &* Diarrhoeam *iis necessariam, supprimunt.* 94. confer 245. 248. *ad* 249.

—— — —— Discretis *ubi inquietudo, & vigiliæ,* Phrenitidem *minitant; usu veniunt.* 92. 504. *Faciei* subsidentiam *& inter Pustulas* pallorem, *ex calefacientibus & sudoribus nimiis, ortum, tollunt.* 95. & 96.

Paregoricum Auctoris *in Dysenteria.* 112.

Paralysis *ex Vini usu immodico.* 319.

Partus laboriosus *in Apoplexiæ speciem Puerperas Hystericas haud infrequenter conjicit.* 256.

Paroxysmi *Febrium Intermittentium descriptio.* 47. *Ejus tria diversa* tempora. 46.

Paroxysmorum *Febrium Intermitt. reduplicatio ex duplici caussa, quarum una efficit, ut* adventitius *antevertat* primarium; *altera ut* primarium *insequatur: & quare.* 48.

Paroxysmus *in Febribus Intermitt.* redit, *quia, eliminato per sudores ultimi Paroxysmi hocce, quod diebus liberis adcumulatum fuerat; de novo adgregari talis materies incipit, diebus liberis, donec eam Natura Paroxysmi impetu iterum eliminet.* 186. *ad* 187. confer 188. 189. *Qua de caussa revertatur statis temporibus* 46. *ad* 47. *Sed cur in una Febre Interm. plus temporis, quam in alia exigat, antequam revertatur, ignorare se, cum aliis, fatetur Auctor.* 47.

—— — —— *Corticis Peruviani ope sensim, non illico, opprimendus.* 56.

—— Podagræ *cur ab Evacuantibus excitetur.* 311. *Non est unus, sed ex serie Paroxysmulorum constans Paroxysmus.* 304. 305. 312. 326. 522. *Et brevior aut diuturnior est pro ætate ægri; jam ad quatuordecim dies, jam ad duos menses adscendens, jam non nisi æstate recedens.* 304.

—— —— *Irregularis quomodo, ab eo Regularis, differat.* 305.

—— —— *Regularis major recedens, pruritu vix ferendo, furfurum deciden-*

dentia, *& desquamatione*, pedem *adficit*. 304. *Quo mitior fuerit*, *eo citius redibit*, *& si sævior fuerit*, *non nisi post annum revertitur*. ib.

Particulæ, *quas semel excernere & exterminare cœpit Sanguis*, *cur à Natura ferri amplius nequeant*. 30.

Passio Hysterica, *vid.* Hysterica Adfectio.

Pauperes à Gonorrhœa *virulenta sæpius liberati fuere* sola Jalapii radice. 208.

Pectoralia Medicamenta *vulgaria Tussim quare non curare possint*, *quin potius iis tempus teratur*, *& Tabes aliquando inducatur*. 194. *ad* 195.

Pedes *in* Podagra *Materiæ peccantis sedes sunt genuina*; *hæcque si alias occupat partes*, *quid indicet*. 305. *In Podagræ irregularis Paroxysmorum* intervallis, *vix umquam doloris sunt expertes*, *& ubi ambulando minus dolentes fuerint redditi*, *morbi fomes Visceribus periculosius imminet*. ibid. *In Podagræ Paroxysmi* recessu, *pruritu vix ferendo*, *furfurum decidentia*, *& desquamatione*, *adficiuntur*. 304.

Pellicula *in Variolis Anom. Confluent. An.* 1670. *alba*, *resplendens*, undecimo die *faciem obtegens*, *describitur*. 124.

Penis curvatura, *vid.* Curvatura Penis.

—— Dolor, *vid.* Dolor Penis.

—— Tumor *in Lue Venerea quomodo discutiendus*. 518.

Πεπτικά *Remedia idem ac* Digestiva.

Peregrinatio *in Regiones Australes cur plures Morbos sanet*. 316.

Periculum *in Variolis pendet ab* Exanthematum multitudine *& è contra*. 234. *Ratio*. ibid.

Periodus Febrium *tum* Continuarum, *tum* Intermittentium; *comprehendens effervescentiam*, *qua Natura earum materiam expellere solet*, *eadem est*. 53.

Peripneumonia Notha *est Febris Intercurrentis species*, *Symptomatis Peripneumonicis pluribus ditata*; quotannis *emergens*, initio Hyemis, *vel sæpius* ea exeunte, nascente Vere; *usque ad Ver adultum persistens*, *si Morbi materia copiosa fuerit*. 168. 348. 498. *A* Febre Hyemali, *ut ex caussa & symptomatis liquet*, *non nisi gradu* differt. 348. *Habitiores ac crassos*, *virilem ætatem adsequutos*, *sed præsertim prætergressos*, *Spiritui Vini multum addictos*, adgreditur. 168. *Hujus ratio*. ibid.

—— —— oritur *à Colluvie pituitosa in sanguine adgesta & in Pulmones determinata*. 169.

—— —— *cum* Asthmate sicco *in pluribus conveniens*, *in multis tamen differt*, *ut Febre*, *quæ in Asthmate abest*. 169. 498.

—— —— *cum* Febre *incipit*, *quæ ex frigore & calore noscitur*. 168. *Verum Febris*, *& inflammationis signa minora ac obscuriora*, *quam* Peripneumonia vera *habet*. 169. 498. *Aliquando ob arctatos Pulmones non percipitur hæc*, *& abesse videtur*. 168. *Febris pro Morbo primario habenda*; *& reliqui Adfectus*, *à quibus mutuatur Morbus*, *tamquàm Symptomata*, *quæ à materia febrili*, *à modo criseos*, *à parte in quàm hæc ruit*, *pendent*. 159. 164. *ad* 165. *Hinc consideratur tamquam suæ Febris Symptoma ex Materia febrili in Pulmones deposita*; *quo sensu ita gradu majori à*

Pleuritide differt. 159. 165.

—— —— Symptomata *quænam habeat, exponitur.* 168. *Qualia* Signa *habeat* Pathognomica. 355. 356. 498.

—— —— Curatur, *V. S. ut Sanguis à Pulmonibus revellatur; sed in omnibus non est repetenda.* 168. *Quomodo in lecto potius instituenda.* ibid. *Tum, secus ac in Peripneumonia vera* (169.), Catharsi *post V. S. crebriore, in iis præsertim, ubi non repetenda V. S.* 168. confer 498. 328. Diæta *refrigerante.* 168. & 169.

Peripneumonia Vera *à Pleuritide, tantum differt quod Pulmones universalius adficiat.* 169.

—— —— *&* Pleuritis *essentialis eodem modo, V. S. scilicet & refrigerantibus, curantur, non adhibita tamen Catharsi, ut in Peripneumonia notha.* ibid.

—— *in Morbillis, letalis magis quàm ullum Symptoma,* à calefacientibus *inducitur.* 121. 122. V. S. *curanda etiam post Morbum.* 122.

Peripneumoniæ, *desinente Vere, unde.* 49. *Verno tempore, Lond. An.* 1665. *post Hyemem frigidam, & siccum gelu, grassantur.* 62.

Pertussis *seu* Hooping Cough *Infantum V. S. plus quàm ullis Pectoralibus, juvatur.* 122. 123.

Pestilentiales aëris Constitutiones, *vid.* Constitutiones Pestilentiales aëris.

Pestilentialis Febris, *vid.* Febris Pestilentialis.

Pestis, *& Arthritis, nec non plerique alii Morbi, Naturæ Medicatricis Instrumenta sunt.* 20.

—— Epidemica *ubi invadit, ea Anni parte, quæ inter Ver & Æstatem ambigit, h. e. surgente Anno, exoritur.* 62. 64. *Et quare.* ibid. *Crescente Anno invalescit, ut circa Autumnale æquinoctium ἀκμὴν attingat; dein collabascit, & Brumali frigore evanescit.* 63. 65. confer 23. *Raro alia tempestate ingreditur, aut tum non multum debacchatur. Hinc ubi* Sporadicus *modo Morbus existit, nullo tempestatis discrimine paucos adfligit.* 64.

—— *cujus Essentiæ sit Auctor ignorat.* 65. *Sed ab Inflammatoria διάθεσι ortum suum ducit; quod argumentis evincitur pluribus.* 64. 67. *Videturque Febris peculiaris ac sui generis, ab* inflammatione *particularum spirituosiorum Sanguinis.* 66. confer 72. *Et pendet ejus ferocia à majori, vel minori, subtilitate hujus inflammationis.* 66. & 67. *Ubi inflammatione minori existit,* Pestilentes Febres *producit.* 66.

—— *ab* occulta *planè* aëris *quadam* crasi *pendet.* 63. *ad* 64. *Sed ut excitetur & propagetur, non modo aëris διάθεσις, ceu caussa communis, verùm & alia procatarctica nimirum μιάσματος susceptio, à pestifero aliquo corpore, accidat oportet.* 64. & 65. *Quin alias vicina loca haud ita immunia se præstarent.* 65. *Ubi verò locum quemdam devastavit, non amplius vel fomite, vel personali consortio indiget; verum quemlibet vel semotum, modo corpus ad adflatum excipiendum paratum habeat, aër, tum laborantium halitibus, tum mortuorum cadaveribus, contaminatus, inficere valet.* 64.

—— tempora *Incrementi ac Declinationis sua habet.* 65. *E genere* Epidemico-

micorum Vernalium *usque in brumale frigus protrahitur.* 23. *Frigore brumali domatur.* 63. 65. *Neque umquam hujus Morbi daretur finis, si Anni Vicissitudines, & aëris mutationes in ejus virus nihil imperii exercerent.* 65.

— *Britanniam vix frequentius, quam post Annorum circiter quadraginta revolutionem, summo vigore, adoritur.* 64.

— *Italiam occupans, excepta Hetruria.* 65.

— *An.* 1665. *Londini debacchari incepit, circa exitum* Maii *& initium* Junii *postquam Febris Pestilent. jam à Mense* Martio *grassata fuerat, & invalescens quotidie circa Æquinoct.* Autumn. *statum attigit, tumque sensim recedens, brumali frigore fere deleta, circa Ver An.* 1666. *omnino fuit abolita, remanente adhuc Febre Pestilent.* 63. confer 64. *Et, quod notandum, idem Annus mitissimus &* saluberrimus *fuit; qui nempe à Peste* immunes *erant, numquam saniores fuerant; &, qui ab ea* sanati, *postea saniores quam ante erant.* 67. *Hujus exortum, præcesserunt, per aliquot septimanas,* Pleuritid. Angin. *aliæque* Adfectiones inflammatoriæ. ib. *Unius septimanæ decursu circiter* 8000. *hominum delevit.* 63. confer 74.

Pestis *cur tam cito necat, si Naturæ non concedatur tempus febrilem motum excitandi.* 67. *Sed non nisi circa initium ejus, vel incrementum seu statum, tam* subito necat. 66. *Et* quare. 66. 67. *At non nisi in ejus popularis, ac funestæ quidem, exordio, hoc contingit.* 65. *Primis enim mensibus, dicta Pestis omnes inopinantes fere exstinguebat; adolescens vero non necabat, nisi Febre prius & aliis Symptomatibus laborassent.* 110.

— *ingruens* Symptomata *quænam habeat.* 65. *Raro citra* Febris *præsentiam ingruit.* ibid. *Aliquando tamen Tumores erumpunt, Febre non prægressa; licet Auctor suspicetur semper horrorem præcessisse.* 65. *Febris quoque aliquando non adparet, dum perit æger.* 155.

— *non nullos adeo leviter aliquando adficit, ut per publicas plateas ambulare queant.* 65.

— Curatur *vel Natura, vel Arte.* 68. Natura *alia ratione* Pestem veram, *alia ratione* Febrem Pestilentialem, *curat; quos modos nos quoque insequi oportet.* 69. confer 100. *Si sua Methodo Natura pergit, nec aberrat,* Pestē veram *per Abscessum,* & Febrem Pestilentialem *per Diaphoresin, sanat.* 69. *Abscessus illi sunt Tumores Glandularum, Bubones dicti in suppurationem abeuntes.* ibidem. *Sed hunc Curationis modum sequi non possumus, quia illa Apostemata, arte nostra, excitare nondum valemus.* 69. 77. Cardiacis *enim tuto hoc non tentatur.* 69. Sudores *quoque multum obsunt, licet post illos in conspectum aliquando veniant Bubones, cum inde sæpe retropellantur incepti hi Tumores.* ibid. *Et sic Sudoribus extorsis plures jugulati.* ibid. *Nam huic materiæ retropressioni, forte imputari posset, quod Malignitati adscribitur.* 70. *Hinc aleæ plenares hanc tentare Methodum, quam Natura sola perficere potest, si non perturbetur.* 69. 77. *Quare, in* Peste curan-

curanda, *Naturæ ductum non sequi, ut in aliis Morbis, sed ei renunciare debet Medicus*: *cujus Effati neglectu Pestis Tumulus non parum fuit adauctus*. 70.

Artis, *non Naturæ*, *Methodo ubi curari debet*, dupliciter *id fieri potest*; vel *per V.S.* vel *per Sudores*. ibid. *Pestis equidem* Alexiterium proprium *in Naturæ sinu abditum adhuc delitescit*; *quare eadem nisi ratione quadam Mechanica tolli potest*. 69. *Per* V.S. *Curatio*. 70. *ad* 72. *Hæc, ubi instituitur, debet fieri in Lecto, & quare*. 75. *Debet dein fieri nondum adparente Tumore*. 70. 75. *Et tandem debet esse larga: parca enim, vel tumore jam conspicuo, ubi instituta, semper damnosa fuit, & Phlebotomiæ, ita perversè administratæ, contrariæ sententiæ Patroni, inter quos Diemerbroekius, argumenta sua debent*. 70. *Plures Doctores V. S. hìc instituendam, jam pridem censuerunt, qui recensentur*. 71. *Sed cum uno L. Botallo totum Curationis negotium, in copiosa V. S. collocavit Sydenham*. 70. *ad* 71. *Et hujus Methodi Exemplum singulare in Castro Dunstar*. ibid. *Et in Peste Lond. quoque, nisi liberalior foret V. S. potius nocebat*. 73. *Curatio per* Sudores, *isti per V. S. anteferenda videtur Sydenhamo*; *tum quia non æquè vires prosternit, tumque Curationis modum infamiæ periculo non objicit*. 72. *Sudor spontaneus quidam valde salutaris*. 76. *Quare hic Morbus Sudoribus facile curetur, & alii Morbi maligni pejores fiant*? 154. *Quomodo dirigenda illa Cura Sudatoria*. 75. *ad* 77. *V. S. prius semel, instituenda*. 75. *Sudor continuus & prolixus requiritur, non interpolatus*. 76. *Refelluntur* Diemerbroekius *& alii, quod Diaphoresin interpolandam suadeant*. ibid. Notatu dignum *Auctor habet, quod, diaphoresi, materia morbifica versus ambitum corporis exporrecta, ilico Excretiones Ventriculi sedentur, adeo, ut Medicamenta adsumta retineantur*: quod Historia *confirmatur*. 75. *ad* 76. *Per Sudorem Cura quasnam adhuc dum habeat difficultates*. 72.

Pestis *&* Febris verè Maligna *specie non, sed tantum gradu discriminantur*. 63. *ad* 64.

— *ab* Igne Sacro *quomodo differat*. 67.

Pestis Historiam *Auctor scribit, quod alii qui adfuerant toto tempore Medici, de eo nihil divulgabant*. 68.

ad Pestis Prophylaxin *non conducunt calida, ut deprædicatur*: *imo Vinum, & fortiora, Morbum advocarunt*. ib.

in Peste, Bubones *quomodo fiant propter materiam Morbi subtilissimam, & maximè inflammabilem*. 100. *Ubi erumpunt bonum*. 65.

— *Materia Morbi à Sanguine segreganda subtilissima & maximè inflammatoria est*. 100. confer 68. *Tamen* Alexipharmaca, *calidiora licet, auxilium præstant*; *quatenus scilicet diaphoretica sunt*. ibid. *Verum illa ipsa, si sudorem forte non moveant, pessima*. ibid.

— Maculæ purpureæ, *malum signum*. 65. 69.

— Tumores *prorumpere bonum*. 65.

— Sudores artificiales *an Apostemata*

mata desiderata provocent? 69. *Quandonam sæpe funesti.* ibidem. *Horum eruptio sine Sudore magis fuit salutaris.* ibid. *Ad magnos equidem Sudores Bubo non numquam disparet.* ibid. 72.

— *per* Apostematum *maturationem, Curatio admodum incerta ac fallax.* 77.

Petechiæ *& Maculæ purpureæ, tum Virium subita prostratio, Malignitatis signa habentur, in Morbis; & solvitur ab Auctore, unde fiant.* 370. & 371.

— *in* Febre nova hyemali *à Calefacientibus.* 356. 359. *In* Febre Variolosa. 98. 99. *A Regimine calido auctæ.* 101. 102. *In* Morbis Acutis *unde, & quid indicent.* 252. 253. Pestis *sub adventu,* 540. *ad* 371. *In* Variolis Confl. *unde.* 370. *ad* 371. 378.

Petechiarum & Mictus Sanguinei *singularis* Casus *à D. D. Goodall communicatus.* 252. *ad* 253.

Phenomena *in* Hysterica Adfectione *eodem solvuntur modo, sive ipse Morbus tamquam* Vapores *elevati, sive tamquam* Convulsiones *partium particularium consideretur.* 132.

— Morborum *Accidentalia, à Methodo curandi sæpe pendent.* 8.

— — *Naturalia, qui rectè perceperit, ille Indicationes Curativas veras eliciet.* 3.

— — clara *ac* naturalia, *utcumque* minuta, *Hypothesibus sepositis, ubi illorum Historia tradenda, adcuratissimè notanda.* 8. *Hoc autem fecit* Hippocrates. 10.

— peculiaria & perpetua *seorsim ab* accidentalibus, *& adventitiis, enarrentur.* 8. *Et quare hoc ita fieri debeat.* ibid.

— — *vid.* Morborum Phænomena.

Philosophia *in Medicina quid mali adtulerit.* 255.

— *Medici quænam esse debeat.* 348. Moralis *quid sit.* 187. Naturalis *specificam differentiam nullam enodare potest.* ibid.

Philosophus *Empirico, in Medicina, quod famuletur, demonstratur.* 341.

— *quare nemo mortalium evadere possit.* 348.

Phlebotomia *vid.* Venæ sectio.

Phrenitis *Cardiaca non admittit præsertim ante usum Narcoticorum.* 70.

— *in* Febre Epid. *An.* 1674. *quomodo curanda.* 142. *Vitrioli Spiritus hìc primas tenet.* ibid.

— *ex* Febre nova hiemali *à calore lecti.* 356. 359. *Immo non numquam per se, at non ita vehemens, ac in Variolis vel aliis Febribus, ut potius lene sit Delirium.* 355. *ad* 356. *Ubi invaluit, nulla restant Febris indicia, sed pulsus tandem pessimus fit.* 356. *Et Apyrexia adesse videtur, si linguæ albedinem excipias.* 360. *Quomodo regimine refrigerante & abstinentia à lecto, avertatur.* 359. *Calefacientibus inducta, curatur regimine refrigerante, Capillorum Abrasione.* 360. confer 97. *In* Febre Variolosa *ex sudoribus nimiis à Regimine calido.* 99. 101. *Sudore coacto, in* Febribus, *quandonam excitari queat.* 163. *A Venæ sectione neglecta in* Febribus, *quando.* 30. *Tamquam* Symptoma Febrium Contin. *unde oriatur: quænam ejus signa; qui curetur &c.* 40. *Ex* Lochiis suppressis *per Hystericam Adf. in Puerperis tenerioribus nimis*

nimis cito surgentibus, nascitur. 279. *In* Pestilent. Morbis, *inferri potest, nimia vi ad sudores prolicien- dos excitata, in iis qui difficulter sudant.* 72.

— *in* Variolis *frequens* Symptoma, 95. *Sed* anomalum, *ex nimio Sanguinis calore.* 85. *Et plerumque ex* calefacientibus *ortum.* 87.

— — — Confluentibus, *nata ex* calefacientibus, *Methodo* contraria *ut præcaveri, sic etiam tolli, potest.* 97. Paregoricis *quomodo cohibeatur & præcaveatur.* 94.

— — — Discretis, *copiosè manante* Sudore, *& sponte sua* repulso, *oboritur.* 95. Instans *metuitur ex inquietudine & Vigiliis*; *& tum* Paregorica *juvant.* 92. Mortem *indicat in propinquo, ubi ægritudo vehemens, urina pauca ac frequens, simul adsunt.* 95. Curatur *unicè vehemens ubi fuerit,* V.S. larga, aura frigidiore, narcoticis, ibid. *V. S. quod* exigat *docent Hæmorrhagiæ narium subitaneæ.* ibid.

— — — omnibus, *V. S.* non semper indicat; *sed in* Distincto *tantum genere, ubi facies tumet, Pustulæ magnæ sunt, & Regimen calidum fuit adplicatum, præcipuè.* 95. *ad* 96.

Phthisis *duos fere Trientes eorum, quos Morbi Chronici jugulant, interficit.* 275. Describitur. 527. *Hujus* Curatio. 526. 527. *&* sequ.

— *Hydropis caussa, Evacuantia ἄνω seu κάτω, prohibet.* 343.

Phthisici *Equitatione sæpe sanantur.* 275. *Estque in iis primarium Medicamentum.* 526.

Phymosis *quomodo curanda.* 211.

Pilulæ Chalybeatæ, *in* Hysterica Adfect., *duplicis generis.* 270.

— Cochiæ *laudantur.* 129.

— — *Ad* ℈ij. *exhibitæ semper alvum laxant.* 363. *In* Febre nova Epid. *ubi stomachus Potionem non fert exhibendæ.* 363. *Potio tamen præferenda.* 364. *Tempore quo sudor,* in Tertiana Autumn. *provocatur, dandæ.* 55. *In* Tussi Puerorum *convulsiva dantur.* 195.

— *ex* Cortice Peruviano. 188. *ad* 189.

— *ex* Elaterio *&* Pil. *ex* Duob. *in Hydrope.* 337.

— fœtentes *Hystericæ.* 270. *Tales Ventrem minimè turbantes.* ib.

— *Matthæi loco Paregorici in* Nephritico Paroxysmo, *post V. S. & Enema.* 446. *In Nephritide ex Podagra diuturniore.* 328.

— Paregoricæ *&* Emmenagogæ *in Lochiorum suppressione.* 280.

— purgantes *finito* Apoplexiæ *Paroxysmo, exhibendæ.* 507. *In* Colica biliosa, *quænam optimæ.* 129. *In* Fluore Muliebri. 192. *In* Gonorrhœa virul. 192. 208. *In* Hysterica Adfect. 270. *In* Ileo, *ex Torminibus ventris, in Febre nova Epid.* 565.

Plebs, *à Variolis, cur minus trucidatur, quàm Divites.* 92.

Plantæ *Materiæ Medicæ omni palmam præripiunt, & omnium maximè de Remediis, ad insigniores Morbos, inveniendis spem faciunt: & hoc* quoniam Animaliũ partes *cum nostro corpore nimium conveniunt,* Mineralia *nimis dissident: Hincque* Plantæ magis explorato nobis innotescere deberent. 15.

Pleuritides, Anginæ, aliæque sanguinis inflammationes Adfectiones, *fre-*

frequentissimæ fuere, per aliquot septimanas, quæ Pestis Londin. *exortum antecesserunt.* 67.

— *post Febr. Continuas, circa Veris finem, & Æstatis initium, sæpe grassantur.* 73. *Verno tempore Lond. An.* 1665. *post hiemem frigidum, & siccum gelu, grassantur.* 62.

— *desinente Vere, unde.* 49.

Pleuritis Essentialis, *vera*, Morborum frequentissimus, *describitur juxta Phænomena.* 163. *ad* 164. 497. *Quo* tempore *Anni præprimis infestet, & grassetur.* 151. 163. Quosnam, *præ reliquis, adgrediatur.* 73. 63. 163. Febris *pro Morbo primario hìc habenda; & reliqui Adfectus à quibus nomen mutuatur Morbus, tamquam Symptomata, quæ à materia febrili, à modo criseos, à parte in quam materia ruit, pendent.* 159. 165. Initio *cum horrore, & ceteris Symptomatis* adest. 163. *Cum aliis Symptomatibus* progreditur, & *ab his, quæ ex illa prius nata*, adaugetur. ibid. *Et tandem pro ratione liberioris expectorationis, una cum reliquis, ægri salute*, minuitur. ibid. *Sed* redit *Hecticæ specie si res in Apostema vergit.* 164. Dolorem punctorium, *quo tempore adquirat, & quo Thoracis loco.* 163. Tussim *qualem habeat.* ibid. Diarrhœam *unde habeat.* 99. Expectoratione *sputi subcruenti plerumque sensim solvitur, nullo redeunte Symptomate.* 163. *In* Suppurationem *quandonam abeat.* 164. Sanguinem *post primam saltem vicem eductum, instar sevi liquati in superficie, purulentum quasi, habet.* 165. 497. *Cuticula hæc tenax in sanguine, si hicce recto flumine non prosilierit, haud ita adest, & minus tum etiam levaminis à Venæsectione persentiscitur.* 164.

— *Inflammationi sanguinis propriæ, ac specificæ, ortum debet.* ibid. *Ex Sudoriferis, in Tussi exhibitis, An.* 1679. *oborta quoque est.* 195. *Ubi tamquam Symptoma Febris, ad quam propriè spectat* (160. *ad* 161.) *consideratur, ex præcipitatione* (164.) *materiæ suæ Febris in Pleuram itidem oritur, ut docet sanguis eductus.* ibid. confer 165.

— *à subito* calore, *intensum* frigus *subito excipiente, sæpe oritur.* 22.

— periculosior *aliis Morbis, facile* vincitur, *& tam certo ac tam* brevi tempore, *quam alius quidam, debellatur, si peritè tractetur; quin contra, inter* potentissimas *orci januas recensenda.* 165. 167.

— Indicationes curativas *quales admittat.* 165.

— Curationis *spem præcipuam ponit in* Venæ sectione. ibid. 168. *Larga V. S. itidem non nocet.* 167. *Et* Diarrhœa, *hìc aliquando superveniens, eadem V. S. sistitur.* 166. *Hæc autem quomodo instituenda, & iteranda, & ad quam dosin, tum in Adultis, tum in Pueris.* 165. 166. 498. Levatur *V. S. ultima, si non ante; tumque* Catharticum *exhibeatur.* 166. Notādū *interim, quod Pleuritis vera & Essentialis, qualibet Constitutione indifferenter infestans, repetitam V. S. indicat; non verò si alicujus Febris Symptoma est, sed, ratione istius Febris tum, reiteranda modo.* 153. confer 160. *ad* 161.

— *per* Expectorationem *materiæ coctæ*

tæ quare non vult, ut curetur, uti per V. S., *Auctor*. 166. *Et* Pleuritis ficca *ab Hippocrate quamvis damnetur, tamen per V. S. potius quàm per expectorationem Pleuritidis Curationem instituendam suadet Auctor*. 167.

— Diætam *qualem exigat*. 165.

— Medicamenta *quænam ferat*. 165. *ad* 166. 498. Enemata *non admittit, aut lenissima tantum; & quando*. 166.

— *Lecti Calorem nimium vetat; adeo quidem ut, nisi ex eo quantum potest eximatur æger, nec V. S. nec refrigerantia, multum proficiant*. ibid.

Pleuritis à Peripneumonia vera *gradu minore differt tantum, quod hæc Pulmones universalius adficiat*. 165. 169. *Eodem tamen modo, V. S. scilicet, & refrigerantibus, curantur, excepta Catharsi, quam Peripneumonia vera renuit, sed Peripneumonia notha admittebat*. ibid.

Pleuritis Symptomatica, *per accidens Febribus superveniens quibuscumque, oritur ex materia febrili, adhuc cruda, in Febris initio, ad separationem debitam nondum præparata, in Thoracem præcipitata*. 164. confer 153. 161.

— — *infertur sæpissimè ex* usu Calefacientium intempestivorum, *in Febribus exhibitorum*. 164. *Vel* ex Sudore, *initio Febrium coacto, præsertim tempestate, & ætate faventibus*. ibid. *Vel à* V. S. *in Febribus neglecta*. 30. *Aliquando ex Aëris manifesta alteratione, materiam Febrilem in Pectus deponente*. 153.

— — *An*. 1675. *Tussi superveniens, maligna erat quam maximè*. ibid. Neque V. S. *præsertim iteratam, ut aliter solet*, ferre *poterat*. ibid. *Nec, ultro eam admittebat, quàm requirebat* Febris, *cujus Pleuresis hæc symptoma erat; uti semper contingit, ubi Febris Epidemica, ex repentina aëris quadam manifesta alteratione, in Pectus materiam deponit, ipsa eadem interim remanente; hinc si* Febris *repetitam* V. S. *respuat, nocebit & eadem in hac* Pleuritide. 153. confer 161. 164.

— *hæc* Curabatur *ut Febris Constitution. hujus, in pectus determinata*. 152. 153. *&* confer 161.

Podagra *Articularis Morbus etiam vocatur*. 307. *Fomitem Morbi quoque semper in Articulos rejicit, ex sua Natura*. 310.

— *Quosnam invadere soleat, tam respectu* vitæ generis, *quàm* habitus & structuræ corporis, *nec non* ætatis, *ac* labis hereditariæ. 302. *ad* 303. *Juniores admodum occupans, initio nec Regularis, nec crudelis; sensim tamen castra metatur, typum sibi format, & ferocissima fit*. 303. Divites *plures interemit quàm* Pauperes, *plures* Sapientes *quàm* Fatuos. 307.

Insipientes *paucos occupat*. 323. Fœminas *raro adficit, nisi Vetulas vel Viragines*. 307. 553.

— *pendere videtur à Concoctione, seu Digestione, tam in partibus, quàm succis corporis, præcipuè Nervosis sive Spiritibus, labefactata*. 308. *ad* 309. confer 319.

— *Caussam habet duplicem juxta Auctorem; nempe Caussam antecedentem, quæ est humorum indigestio à calore & Spirituum defectu orta;* tum

tum Caussam continentem, quæ propriè fomitem Morbi constituit, ortam à mora humorum in corpore (quæ mora ab inconcoctione dicta pendet) eos acriores & quasi putridos reddente, unde calentes & exæstuantes Paroxysmum constituunt. 312.

— ex Vini usu immodico oriri potest. 319.

— Regularis & Typum servans quo tempore Anni, diei, ingruat, quænam præmissa incommoda; qualem Pedis partem primo occupet; & quo ordine dein lacessere pergat, describitur: 303. ad 304. 552. ad 553. Primo unum Pedem adficere solet. 303. 552. Brevi post Pes alter eodem cruciatu adficitur. 304. 552. Rarò utrique Pedes in initio simul adficiuntur. 304.

— — Seniores ubi adoritur, nec tam immaniter sævit, nec tam statas habet Periodos, quàm si ætate Juniores occupaverit; & hujus rei ratio. 303.

— — Paroxysmum habet vel breviorem vel diuturniorem, pro ætate ægri, vel diuturnitate Morbi; & qua ratione hoc differat. 304. Paroxysmus hujusmodi major, seu generalis, dicitur, qui quasi unus ad duos tres, menses extendere se videtur: sed non est unus Paroxysmus, verum ex serie Paroxysmulorum se mutuo succedentium, & quorum posterior quilibet priore, & mitior, & contractior, semper est. 304. 305. 312. 326. 552. Hoc tamen ubique servant, quòd dolor noctu recrudescat, mane verò remittatur. 304. Recedente tandem Paroxysmo Pes adficitur pruritu, furfures decidunt, & desquamatio fit. ibid. Tandem ἐνδεῖα ægri, & adpetitus, redeunt. ibid. Si jam vehemens fuerit Paroxysmus, non nisi post annum revertitur. ibid.

— — Dolores habet inclementiores, quam Irregularis Podagra, verum hinc quoque Paroxysmos breviores, & Intervalla inter eos longiores, & magis perfecta. 306.

— — nec Juvenes nec Pueros adficit; sed Juvenes, qui ex Parentibus Podagricis nati, aliquid modo præsentiunt istius Morbi. 307. ad 308. confer 553.

Podagra non Regularis seu Anomola vocatur, cujus Phænomena diversa à Regulari. 304.

— — — talis fit vel ob perversam Medelam; vel ob subjecti debilitatem, propter Morbi diuturnitatem. 303. 305.

— — — describitur. 304. ad 307.

— — — Paroxysmos particulares, majorem constituentes, multo longiores habet, non ad unum vel alterum diem, sed per quatuordecim, perdurantes. 305. 552. Symptomata, diversa ab iis Regularis Podagræ, qualia. 305. 552.

— — — In Paroxysmorum Intervallis jam non, ut Regularis, valetudinem concedit; sed plura mala ægrum vexant; quæ mala exponuntur. 305. 307. & 552. Tandem, Natura materiem ad extremitates relegare non amplius apta, Symptomata quoad dolorem fiunt mitiora, sed Paroxysmi longiores; & artuum dolor, loco articulorum, ægritudo quædam, cum quadam propensione ad Diarrhœam, vexant: quæ omnia ubi Articulorum dolores vigent iterum recedunt; hocque alternatim. 306.

306. *Interim* Morosi *fiunt Ægri, animo etiam contagio adflato, sibi aliisque graves.* 307. *Et ultimo, visceribus infarctis, Materia ad extrema non amplius pulsa, vitam cum morte commutant.* 307.

Podagra quomodo curanda. 313. *ad* 330. 553. *ad* 554.

— *à nemine* radicaliter *extirpari hactenus potuit; sed Remedium adhuc inventum iri, credit Auctor.* 332.

— *ergo, una cum ejus tractandi Methodo, ab Auctore, quum eam curare se posse non jactet, cur tradatur?* ibid.

— *quare* non *adgredienda tempore* Paroxysmorum, *sed in eorum* Intervallis. 325. *Nam Fomitem, seu materiam talem morbosam, habet, quæ Naturæ inviolabili lege semper in Articulos rejici debet, nec inde sine discrimine revellitur, aut alia Methodo, quàm ea quam Natura præmonstrat foras ejicitur, cui soli permittenda, cum ipsius omninò Opus sit, quod sua Methodo sola peragit.* 310. 313. 325. *Adeoque ipsa Materiam peccantem* suo modo exterminat; *in* Articulos deponit, & per insensibilem transpirationem difflat: *quare nobis non licet eam, vel* V. S. *vel* Catharsi, *vel* Sudoribus, *ejicere.* 309.

— *non curaretur etiam, quod* Symptomata *ejus coërcerentur ac remorarentur, cum contra Curationi hoc adversaretur.* 325. Sed *illis* Symptomatibus *occurrendum tamen est, quæ falsa medendi Methodus produxit.* ibid. *Tum & iis, à quibus æger de vita periclitatur.* 327. 554. *Adeoque Symptomata quædam tamen habet, quibus in Paroxysmo occurrendum; ut præprimis sunt* Ventriculi languor, Tormina ventris. 327. 554. *Sic non* Podagra Regularis, *sed quæ, mala cura exacerbata, in* Paroxysmo *tractanda; & quomodo.* 325. 327. 554.

— incipiens *per* Moxæ, *vel* Lini *crudi*, Ustionem, *tantum levatur; sed non attingit hoc caussam Morbi antecedentem, h. e. Indigestionem; nec in Morbo inveterato, aut perversa cura intro repulso, juvabit.* 329.

— *ubi* radicaliter curanda, *Coctioni, indigestionibus sublatis, præprimis consulendum; ita tamen, ut interim, data occasione, quæ humores acres leniunt, itidem adhibeantur.* 313. *ad* 330. confer 553. *Hinc* curatu perdifficilis, *quia* duabus Caussis, *admodum contrariis, ut quæ huic prosint alteri obsint, obviam eundum est; nempe* Antecedenti, *seu Indigestioni humorum; tum* Continenti, *seu Humorum calori & exæstuationi, quæ propriè* fomitem *Morbi constituit, dum Articulos obsidet, vel quæ post Paroxysmum adhuc in sanguine delitescit, separationi inepta.* 312. 313.

— *ergo ubi sananda, exigit Concoctionum restaurationem; sanguinis, & partium, roborationem; quæ omnia totius corporis Habitus immutationem & redintegrationem semper ponunt.* 308. 312. 317. 318. 320. 323. 325.

— Evacuantibus *non attingenda, & quare.* 312. confer 309. Venæ *sectio quantum noceat.* ibid. *ad* 310. Catharsis *quantum lædat.* 310. *ad* 311. *Verum in iis, qui Mictu cruento ex Calculo Renum laborant,*

Manna

Manna omni Septimana est concedenda. 444. 553. Sudorifera *quomodo obsint.* 311. 312. 553.

— *ut curetur, Corporis habitus omnis alio traducendus est, atque homo integer, quasi nova incude, refingendus; hinc diu, constanter, & adsiduè, in* Digestivorum *usu continuandum, ut Coctionum robur, & partium firmitudo, pedetentim reducatur.* 317. *ad* 318. confer 323. 553. Digestiva *hæc, quid sint.* 313. Quænam *talia suppeditet* Materia Medica, *& qua ratione usurpanda.* 313. *ad* 314.

— Pharmacis *solis non curatur, sed* Diæta *seu* victus ratio *concurrere debet.* 318. *Hæc* in Podagræ Intervallis, *Cibi Quantitatis, Qualitatis, Temporis, respectu, qualis.* 318. & 553. *Respectu Lactis solius usus.* 318. 319. *Respectu Potus ut Cerevisiæ, Vini.* 319. *ad* 320. & 321. 554. *Aquæ puræ.* 320. *Potus Diætetici seu Decoctorum ex Lignis.* 320. *ad* 321. 554. *Somni, & Vigiliarum, temporis.* 322. *Animi Adfectuum.* ibid. *ad* 323. 554. *Respectu Motus & Quietis.* 323. *ad* 324. *Respectu Veneris usus.* ibid. 554. *In* Podagræ Paroxysmis, *respectu Cibi & Potus quantitatis, ac qualitatis, tum Exercitii.* 326. *ad* 327. 554. *Ubi ἀκμὴν suam attigit Morbus, ob Paroxysmi, primo insultu, atrocitatem, Exercitium, ceterum adeo salutare, vetatur; & decubitus in lecto, ad certum tempus, una cum tenui Diæta requiritur.* 326. *ad* 327. *Quandonam verò, in Podagræ inveteratæ Paroxysmo à lecto abstinendum, ut Mors vitetur; molestiam potius Decubitationis sustinendo, & dolorem, amarissimum licet Naturæ remedium, ferendo?* 327.

— *inveterata Diarrhœam excitat, si materia in Artus non eliminatur; quomodo tum occurrendum.* 328.

— *à Carthartico, etiam leni, accersetur.* 443. 444. *Minitans verò tum Paroxysmus, ob Purgantia data, Laudano reprimitur:* Hocque nondum animadverterat Auctor, cum Tractatum de Podagra scripsit. 444.

— *per* Metastasin *aliquando, licet raro, materiem morbi in Pulmones deturbat, cujus caussa* Tussis brumalis, *ex frigore in Paroxysmo suscepto: in quo casu nulla Podagræ habenda ratio, sed Morbus tamquam Peripneumonia curandus, Sudores, hic nocuos, cautè vitando.* 328. & 554.

— retrocessa *quomodo cognoscatur.* 445. *Et quomodo, à periculo inde imminente, se liberaverit* Auctor. ib. *Retrocessio hujusmodi materiæ morbosæ periculosa admodum.* 69. *ad* 70.

— *Scorbutum quandonam mentiatur.* 172.

Podagricis *Cogitationes nimiæ admodum obficiunt.* 233. *Hincque plures, indebita Meditatione, quàm ipso Morbo, fuere perempti.* 329.

Pompa Remediorum *in Moribundis sæpe malè collocatur.* 199.

Porrigo *seu* Furfur *Capitis.* 524.

Porrigines in Lue Venerea *vid.* Crustulæ.

Possetum *vid.* Zythogala.

Potatio *nimia in* Gonorrh. virul. *recidivam quando producat.* 208.

Potatores *Hydropici, aliis frequentius, fiunt.* 334.

Potio Cardiaca in Variolis, *ubi Symptomata ex nimio frigore vel Evacuationibus indebitis.* 97.

—— purgans *Auctoris*. 38. 488.
—— purgans *in* Colica biliosa, *aliis anteferenda*. 128. *In* Febrib. Continuis. 38. *In* Febre nova hyemali. 356. *Quando iteranda*. 357. *Ad subducendam materiem revulsam*. 349. *Quando iteranda*. ibid. *In* Hydrope, *pro robustis in quibus alia non operantur, una & altera*. 337. *Simul calefaciens inter purgandum & corroborans, alia*. ibid. *Purgans & Vomitum ciens*, 338.
—— *vid.* Haustus.

Potter *Capitaneus Londini Cortice Peruviano occisus*. 187.

Potulentorum, *in Podagræ Regularis Paroxysmo, tertia pars tantum per vesicam redditur*. 304.

Potus *in* Dysenteria *qualis*. 112. *Frigidus in Dysenteria qualis*. ibid. 114. *In* Febre Dysenterica. 118. *In* Hydrope *conceditur ab Auctore ad* ℔iß. *vel* ℔ij. *singulis diebus*. 342. *In* Hysterica Adfect. *Puerperarum à nimio Mensium fluxu*. 282. *In* Podagra *optimus, qui non nimis Vinosus; nec nimis Aquosus, ut Cerevisia tenuis Lond. lupulata vel non; vel Aqua cum Vino, præsertim in mitiori*. 319. 320. *In Podagra, vehementiori, & provectiore, omni spirituositate careat, &* Potus Diæteticus *propinetur*. 320. *ad* 321. *Hicce palato quantum fieri potest gratus fiat*. ibid. *Adpetitum plus favet aliis liquoribus*. ibid. *Et hoc commodi habet, quod illi, qui eo utitur, concedat liberiorem in cetero victum, quàm si Vino vel Cerevisia uteretur*. ibid. 151. *In* Tussi Epid. 1675. *absente Febre, &c*. 153. *In* Variolis Anom. *temperans & Salivationem promovens, qualis*. 125. 127.

Præputio si Glans contegitur. *vid.* Glans.

Praxis Medica *unica vera in Observatione Operationum Naturæ fundatur, h.e.* Indicationes ex ipsis Morborum Phænomenis elicit, dein Experientia firmat; *ut fuit Hippocratis illa*. 196. *Lapis Lydius eorum qui Medicinam profitentur, est*. 338. *Apud plurimos Auctores ad Postulata quædam ex Hypothesibus & lascivientis ingenii luxuriis, deducta, non ad rei veritatem, componitur*. 204.
—— —— *in Variolis*, Eruptionis *tempore, ubi de* caloris *gradu adplicando agitur, in incerto, ac lubrico, loco constituitur*. 89.
—— —— *vid.* Medica Praxis, *vel* Medicina.

Prognosis, *in* Variolis, *Mortis vel Vitæ pendet* à multitudine, *vel* paucitate Exanthematum. 234. *Ratio hujus*. ibid. *Dein* Προγνωστικὸν *in Variolis Confl. raro fallax, & bonum, ex* Tumore *Faciei & Manuū* Salivationi *subsequente, desumendum*. 84. *ad* 85.

Prostatæ *in Gonorrhœa virulenta adeo tempore adficiuntur, ut in Cadaveribus efferato ulcere depastæ, repertæ fuerint*. 205.

Protuberantiæ, *in Rheumatismo, ad digitorum internas potius, quàm externas, partes excitantur*. 170.

Pruritus ferinus *quomodo curandus*. 175. *ad* 176.

In Pruritu ferino *Sudor, omni mane qua ratione provocandus*. 176.
—— —— —— *Venæ sectio, ante Remediorum usum, quare exigatur*. ibid.

Ptisana *in* Peripneumonia notha, *pro Potu*. 169.
—— *In* Pleuritide essentiali *pro Potu*. 165.

Ptyalismus *vid.* Salivatio.

Pueri, Senes, Juvenes *diuturno morbo confecti, Venæ sectionem in Febribus vetant; & quare.* 30.

—— Podagra *non adficiuntur.* 308.

Pueris *Febribus Intermitt. laborantibus* calidiora *exhibere periculosum.* 57.

Puerperæ *Apoplexia Hysterica, quandonam frequenter satis adficiantur.* 257.

—— *teneriores lecto decumbentes, quidnam emolumenti inde habeant.* 280.

Puerpera *tenerior & Vaporibus obnoxia, ante diem decimum, è lecto se non contineat.* 279. *Si nimis cito surgat, Hysterica Adf. ex qua Lochiorum suppressio, cum diris & letalibus Symptomatibus, adficitur.* ibid. *Vix decima* moritur, *ex defectu virium, vel ex doloribus, à partu; sed inde plerumque, quòd è lecto cito nimis surgat.* ibid.

Pulsus *in* Febre nova hyemali *sanorum non absimilis.* 348. 355. *Languidus & inordinatus, si malè tractetur.* 349. *Qualis, ubi Phrenitis adest, & Mors instat.* 356. *In* Hypochondriaca *vel* Hysterica Adfectione *similis sanorum est, ut ut strangulari videantur.* 262. *In* Variolis Confluent. *die undecimo vix percipitur, adeo obruitur à Pure sanguis.* 249.

Pulvis adstringens *in Mictu sanguineo & Sputo sanguineo in Variol. Confl.* ~~441.~~ 379.

—— Cardiacus *in languore Febrili.* 37.

—— *ex* Cortice Peruviano *in Febr. Interm. cum* Vino rubro, *aliis modis anteferendus.* 189. *Nec obest Vinum licet ad Continuarum speciem vergant.* 190.

—— Patrum *vid.* Cortex Peruvianus.

Pulvis Pyrius *inventus non letalior fuit hominibus, quàm* Malignitatis *verbi inventio.* 370.

Punctura Tendinis *dolorem duodecim horas post V. S. modo infert, qui circa Axillas præcipuè reperitur, tumore vix majore Avellana suborto; ex orificio interim ichore effluente, quod primarium signum.* 167. 523. *Quomodo* curetur. 523.

Purgantia *quælibet Naturæ quare inimica dicantur, ab Auctore.* 335. *Vel mitissima quoque tumultum plerumque in corpore excitant.* 58. *Repetita sæpius, in Adfectibus fere quibuslibet, præsertim in imbecillibus, & Infantibus,* plurimum obficiunt, *& Tumores in infimo ventre horum excitant.* 268. *Facilius vel difficilius operantur, pro corporis Idiosyncrasia; quare cautus sit semper Medicus, de ægri corporis, ad Cathartica ferenda aptitudine, vel ineptitudine; nam hujus neglectu Hypercatharses à levioribus etiam Purgantibus quandoque obortæ.* 335. *Si* Correctiva *dicta admista habeant, Catharsis redditur laboriosior.* 212. Leniora *in Robustis aliquando plus præstant, quàm validiora: Sic etiam aliquando teneriores homines fortissimis purgantibus æquè cedunt.* 317. *Post* V. S. *omnium maximè refrigerant.* 368. Paregoricis *viam sternunt.* ibid. *Et iis adjuvari possunt.* 366.

—— *in* Angina, *lenitiva quandonam, post Venæ sectionem, exhibenda.* 177. *Et quandonam in posterum diem rejicienda.* ibid. Cum Chalybe, *&* Chalybeatis, *vel ipsorum usus tempore, quare non exhibenda.* 268. confer 272. *In* Chorea Sancti Viti. 361.

361. 506. *Quoties & quando repetenda.* 361. & 506. *In* Cholera morbo *damnantur.* 107. *In* Chronicis Morbis *ante usum roborantium vel Digestivorum exhibenda.* 316. *Et ubi semel Corroborantia & Digestiva adhibentur, non intercalanda.* 317. *In* Colica Hysterica, *quandonam.* 133. *In* Colica biliosa *quando.* 128. *Ad tertiam vicem non numquam repetenda.* 128. *Quandonam augenda.* 129. *In Febricitantibus* Coma *quomodo inducant; illudque, Paregoricis exhibitis amolitur:* quod si Auctori in mentem antea venisset, non Enemata tantum, sed ipsa Purgantia, *in Febre Comatosa An.* 1673. ausus dare fuisset. 357. *In* Comate Febrili, *Calefacientibus excitato, nocent.* 360. *Purgantia, & V. S. alternatim iterata* Contusiones *tutissimè curant.* 330. Corticis Peruv. *usum ne præcedant.* 56. *In* Diarrhœa, *qualia.* 113. 510. *In* Dysenteria, *& quoties iteranda.* 112. 509. 510. *Ultra tertiam vicem Methodo Auctoris raro exigebantur.* 112. *Quandonam usum* Laudani *præcedere debebant; & quando non.* 116. *Post* Febres Autumnales *magis, quàm post* Vernales, *necessaria; & quare.* 37. *In Febribus* Continuis *quando, & quare, tempestiva.* ibid. *In Febre* Dysenterica. 118. *Quoties instituenda.* 119.

— *In Febre* Epidemica *quacumque, non exhibenda, in principio statuve Morbi, nisi V. S. præmissa: quod probè observandum.* 357. *In Febre* nova Epid. *V. S. quare, & quandonam iteranda.* ibidem. *Et hic non nocent, ut quidam putant, sed requiruntur, quia post V. S. propinata, summè refrigerant, &* Narcoticis *viam sternunt.* 368. *In Febre* Erysipelatosa *qualia esse debeant.* 174. *Et quale Paregoricum aliquando, hora somni, insuper exhibendum.* 175. *In Febribus* Intermittentibus *Diabetem senibus quandonam inferebant.* 192. *Febres Intermittentes, in Infantibus, ac ætate florentibus, longiores, ac pejores, reddunt.* 56. 186. *Provectiores ætate in mortis periculum conjiciunt.* 56. *Et indebitè celebrata Febres Intermitt.* Vernales *prolongant.* 49. *Non nisi certa conditione in Febr. Intermitt.* Autumnalibus, *tentanda.* 54. *Post Febres Interm. Autumn. penitus sublatas, nec ante, ut periculosiores insecuturi Morbi, præsertim in provectioribus ætate, vitentur,* necessaria *admodum.* 58. *& vide* 60. *Eadem verò prius exhibita Morbum contumaciorem reddunt: & quare.* 58. *&* 60. *Hydropem quoque accersunt; neque eam natam tollunt.* 59. *Exhibenda proin tantum mense uno elapso, cum scilicet non modo Paroxysmi, sed etiam ea alteratio, quæ diebus iis, in quos incidere debuerat Paroxysmus, persentiscitur, prorsus evanuerint.* 58. *Qualia, quo tempore, quibus intervallis, adsumenda; quoties repetenda.* ib. *Si per* Corticem Peruvianum *curatæ fuerint, non exhibenda quin inde Recidiva fiat.* 191. *In* Pestilentiali *Febre post V. S. & Diaphoresin, quale exhibenda.* 77. *In Febre* Quartana *æque fere nocet ac Venæ sectio; non tamen usque adeo, nisi crebro repetatur.* 54. *Qualia post Febrem* Scarlati-

latinam. 162. *In Febre* Stationaria. 495. 496. *Sudoriferis mista, ante Paroxysmum exhibita*, in Tertian. Autumn. *commendantur*. 55. *Sudoriferis*, in Tertiana duplici *non admiscenda, & quare*. ibidem. *In* Febre ex Tussi *malè tractata nata, per tres dies instituta sufficiebant*. 197. *In* Gonorrhœa virul. *Remedia sunt, in quibus Curationis omnis Cardo vertitur*. 208. *Hydragoga præ ceteris conducunt*. ibid. *Diu continuanda; si enim nimis cito relinquantur, reperta mane adhuc gutta Ichoris in summitate colis, redibit Morbus*. ibid. *Si ab ægro sumi nequeant, vel si iis pertinaciter refragatur, facilè Lues oritur; & quomodo tunc succurrendum*. 209. confer 210. *Post Luem Salivatione sublatam, quamdiu vitanda*. 215. *In* Hæmorrhagia Narium *quandonam exhibenda*. 178. 522. *Lenientia nisi exhibeantur, post Hæmorrhagiam immodicam, recidiva metuenda*. 46. *In* Hæmoptöe, *præsertim repetita, Tabem inferunt*. 178. Hydragoga *dicta in iis, qui ægre purgantur, vix aliquid efficiunt; & si aucta dosi exhibentur tumultum Sanguinis promovent, & plus augent; hinc, ut bene operentur, leniora Cathartica iis admiscenda*. 336. 337. *Per* ἐπίκρασιν *quæ agunt, in* Hydrope, *Tumorem potius adaugent, quàm minuunt*. 335. *ad* 336. *In Hydrope præ ceteris Morbis, validissima requiruntur & celerrima; ut Aquæ maxima celeritate, quam ægri vires ferre queant, exantlentur*. 335. & 336. *Quæ vel segnius vel mitius operantur quare officiunt magis quàm prosunt*. 335. *Hinc Curationis cardo in Hydrope pendet ab exacta inquisitione, num æger facile, num difficile Catharticis cedere soleat*. ibid. *Fortiora, & nimis moventia, justo debilioribus sunt præferenda, quia Laudano occurrere hodie certo possumus*. 336. *Singulis diebus exhibenda; & quas ob caussas*. ibid. *Non numquam verò dies unus aut alter intercalari potest*. ibid. *In Hydropicis promptè Catharsi cedentibus quænam*. ibid. *Varia plura*. 515. *ad* 516. *Duo Palmaria, pro iis qui ægrè purgantur, cæteris* δραςικώτερα, *sunt* Elaterium & Infusio Croci Metallorum. 337. Ubi per roborantia, vel & lixivialia curamus, exquisitè vitanda: revocant eadem ilico jam recedentem tumorem. 345. *Frequentiora in* Hystericis *id modo efficiunt, ut Materiæ biliosæ viridis, uberior enascatur seges; & quare*. 191. *Hystericam Adf. sæpè invitant, ubi contrarium foret, si ejus fomes in materia aliqua involveretur*. 265. confer 263. *In initio quare & quando*. 267. *In leviori specie omittenda*. 271. *In Hystericæ Adf. Paroxysmo ubi Dolor urget post V. S. quandonam instituenda, ante usum* Laudani. 276. & 277. *In* Iliaca Passione *fiunt Emetica*. 45. 128. 365. *Licet fortissima, Intestina non permeant*. 365. *In Ileo vero non exhibenda prius, quàm roborato ventriculo, quin alias Emetica evadunt*. 45. *In Ileo ex Torminibus ventris, in Febre Epid. nova, fortissima exhibenda, quænam*. 365. *Si evomantur Paregorica prius exhibenda*. 365. *ad* 366. *Ope Paregoricorum retinentur, & operationem suam deorsum sistunt,* licet

licet paradoxon videatur. 366. *Pro* Infantibus *optima quæ ex Rhabarbaro cum Cerevisia.* 367. *In* Lue Venerea *quare non exhibenda ad corpus pro Salivatione præparandum.* 212. *In* Mictu Sanguineo, *à Calculo, post V. S.* 443. *In* Nervosis Adfectibus *repetita, sæpe congrua; ut in Chorea Sancti Viti.* 360. *In* Peripneumonia notha *post V. S. crebriora, præsertim ubi hæc reiterari non debet.* 168. 498. *Quo die iteranda.* 169. *In* Peripneumonia vera *non conducunt.* 169. *In* Phrenitide, *ante Narcotica, assumenda.* 41. *In Phrenitide à Calefacientibus inducto, nocent.* 360. *In* Pleuritide *Symptomatica ad finem.* 153. *In Pleuritide Vera post V. S.* 166. *In* Podagra *cur Empiricis quibusdam, eadem celantia adstute, existimationem conciliarunt cum damno ægrorum.* 311. *Ad Materiam Morbi ejiciendam, neutiquam conducunt.* 309. *ad* 311. *Sed Materiem ab articulis intus repellunt, & Morbum retrocedere faciunt.* 310. *Hinc Podagricis lædunt.* 316. *Adeoque nec in Paroxysmo, nec post eum, neque ante ipsum, neque Vere vel Autumno, exhibenda,* 310. *Paroxysmum sæpe accersunt, etiam lenia; nisi Laudanum insuper adsumatur, tum non nocent, ut tempore observavit Auctor.* 443. 444. *Inter V. S. exhibenda, quando Metastasis materiæ ad Pulmones adest.* 328. *Exhibenda quoque Manna ubi Mictus Sanguin. adest.* 444. 553. *In* Rachitide *ex Febr. Autumnali qualia esse debeant? Non verò nisi Febre fugata exhibenda, & quare.* 59. *ad* 60. *In Rachitide vera quandonam locum habeant.* 269. *In* Rheumatismo *qualia.* 200. 499. *Post diem octavum ab ultima V. S. qualia exhibenda.* 172. *Post tertiam V. S., sæpius iteranda, ut Sanguini parceretur, &* Paregoricis *locus daretur, satius fore, quia tum ab his* non figitur Morbus, *Auctor tempore didicit.* 200. *Post* Salivationem Mercurial. *in Lue Venerea non exhibenda, quia Recidivæ caussa esse possunt.* 213. & 214. *In* Tussi convulsiva *Puerorum, quomodo juvent.* 195. *In Tussi* Epid. 1679. *continuanda donec convalescat.* 195. 197. *In* Tumore Abdominis *Infantium nimis repetita, horum plurimos interfecere.* 269. *In Tumoribus Abdominis Infantium, post Febres Intermittentes diuturniores, indicantur.* 60. *In Tumoribus Abdom. Infantium, ex Rachitide vera, non nisi semel vel bis, ante usum Alterantium, admittantur.* 269. *In* Variolis, *initio an conducant.* 87. *Et quid mali producere possunt.* 88. *Sanguine nondum inquinato, Variolas distinctas reddunt.* 238.

— *In Variolis* Anom. 238. *Post Variolas* Confluentes *curatas.* 252.

Purgantibus *ægrè* (209.) *Salivatio etiam Mercurialis ægrè plerumque instituitur.* 214.

Purgationis Omissio *post Morbos Autumnales, plus quàm ulla caussa,* multorum Morborum *fons est.* 38.

Pus *in sanguinem quomodo resorbeatur & Febrem excitet.* 233. *Post Pleuritidem essentialem Thoracis cavo quando recondatur.* 164. *In* Variolis *in sanguinem copiosè regurgitans,* in fine Morbi suffocat. 237.

Pustula *in Gonorrhææ virul. initio,*

dein in Ulcus Aphthosum abeuns (*a Shanker* 205.) *in* non Recutitis,*quomodo incipiat & procedat.* 206.

Pustulæ *in* Febre Erysipelatosa *non vulgari Urticarum puncturas referunt.* 174. *In vulgari adparent, ac si apes aut vespæ aculeis suis lædissent, & aliquando in Vesiculas attolluntur.* ibid.

—— Variolosæ, *si Maculas purpureas interspersas habent, letale.* 85.

—— *in* Variolis, *paucæ omnem salutis spem constituunt; & è contra.* 234. *Hujus Ratio.* ibid. *Ergo non propellendæ, ut densæ sint, cum ab horum numero discrimen pendeat, sed potius coërcendæ.* 235. *Intempestivè autem & nimio opere prodeuntes, quot malorum caussæ.* 239. *Profusissimæ verò fiunt; vel propter* naturam ægri calidiorem; *vel ob* Calefacientia intempestiva; *vel propter in* lecto decubitum nimium & præmaturum. 235. confer 237. *Ne copiosæ nimis fiant quomodo præcavendum, aëre liberiore &c.* 237. *ad* 238. 241. *Ex frigore nimio flaccescere solent.* 146. *In Infantibus sæpè non prodiere, quia Epileptici adfectus Discretas præcedere soliti, pro essentialibus adfectibus evacuantium ope fuere tractati.* 243.

—— *in* Variolis Anom. nigris Confluent. *An.* 1670. *initio ab* Erysipelate *vel &* Morbillis, *vix, nisi Eruptionis die, aliisve signis, discernebantur.* 125. Pustulæ nigræ *augebantur pro ratione Calefacientium, & contra.* 249. Materiem *eructant nec flavam nec fuscam, sed* rubro saturato *concretum sanguinem imitantem.* 124.

—— —— —— —— —— *An.* 1674. *nigredine fuliginem æquabant, & perpusillæ erant, ubi numerosæ.* 145.

—— —— —— —— —— Discretis *An.* 1670. *quomodo ab iis generis Discreti Regularium, disterminabantur.* 124. Nigræ *itidem fiebant, diebus ultimis.* 124. *ad* 125.

—— —— —— —— —— —— *An.* 1674. *paucæ ubi erant, non erant minores quàm in aliis generibus, & rarissimè* nigræ. 145. 146.

—— *in* Variolis Regularibus subflavum *colorem naturaliter habent.* 85. Nigredinem, *quod Symptoma anomalum est, in summitate aliquando habuere; sed hæ Regiminis temperati ope, sensim per fuscum in* subflavum *colorem transibant.* 85.

—— —— —— —— Confluent. *An.* 1667. *naturaliter quales; & quid de iis dicendum habuerit Auctor, vi*de 82. Copiosiores *futuræ, quod patet, ex facie, primis diebus, ad instar pulveris è limatura acicularum undique respersa, prædicunt Mortem vel undecimo, vel decimo quarto, vel decimo septimo, involaturam, utut æger & sibi, & adstantibus bellè habere videatur.* 234. Majores *in manibus ac pedibus, quam reliquo corpore; & quo plus ab extremis distant eo* minores. 83. Causticam qualitatem, *unde Cicatrices fiunt, si Regimine temperato tractantur, non induunt.* 95. *Crustis factis halitus putridos à materia purulenta in Sanguinem retropellunt.* 92. Deprimuntur *naturaliter, nec mali quid hoc portentat.* 97. *Sed tamen ignaros deterret, qui etiam in Distinct. Variolis augmentum exspectant ante diem,*

non

non gnari temporis, quod Natura destinavit: Unde natus Rumor, de crebra Pustularum retrocessione. 98. Depressio *ex frigore vel evacuationibus indebitis, quomodo superanda*. 97.

—— — —— —— Discretis *An.* 1667. magnitudinis *Pisi grandiusculi fuere*. 81. *Maturescentes*, die octavo *in* Facie, *ex lævibus atque rubris, asperiores evadunt & subalbidæ, & tandem magis flavæ*: ubi in Manibus & reliquo corpore, *progressu Maturationis minus asperæ, & albæ magis, conspiciuntur*. ibidem. Desquamatione *in facie & reliquo corpore*, disruptione *verò in manibus*, abeunt. ibid. *Post* mortem *ægri, quandonam* elevantur *adhuc & rubescunt*. 84. Repercussæ *ex* frigore, *vel* evacuationibus *indebitis, qui tractandæ*. 97.

Putrefactiones humorum *ultra modum retentorum, ut &* Fermentationum *varia genera, Classem unam caussarum universalium, Morbos producentium, constituunt*. 19.

Q.

Quæstio, *qui Morborum medela administrabitur, dum eorum caussæ latent? solvitur*. 66.

Quartanæ Febres, *vid.* Febres Quartanæ.

R.

Rationis Momenta *adeo varia & subtilia, ut Theoria quæcumque plausibilis, iis innitens, à quodam pulchrè stabilita ab alio, tumque iterum ab altero, majoris adhuc verisimilitudinis specie, invertatur; quod tamdiu fiet, donec* ultima humani ingenii potentia *consummata sit*. 371. *ad* 372.

Rachitides veræ *rariùs occurrunt, nisi Intermittentes Autumnales, ex Constitutione Epid. prædominium habeant, quod* notatu dignum. 60.

Rachitis *vera, ejusque* Curatio. 521. *Post Febres Autumn. nata, qualis; ejusdemque Curatio*. 59.

—— —— *quomodo curanda una aut altera Purgatione, Linimentis, Vino & Cerevisia medicatis*. 269.

Recidiva *in Dysenteria, reiterationem Methodi Auctoris expetit*. 114.

—— Febris, *notatu digna, post usum Clysterum & Catharticorum, quæ Febrem prius quasi profligaverant*. 36. *Quid tum agendum*. ibid.

—— *in* Febr. Intermitt. *Cortice Peruviano curatis, ab Evacuantibus, Catharticis, Enematibus, inducta*. 191. *In* Febribus Quartanis *post Corticis Peruviani usum rarior, quàm in Quotidianis ac Tertianis*. ibid. *In* Gonorrhoea virul. *ex Decocto Lignorum sæpe fit*. 210. *ad* 211.

Recutitus *seu* verpus *qui non est*, Gonorrhœæ virulentæ *initio, sæpe* Maculam *vel Pustulam, instar Morbilli erumpentis, in glandis quadam parte habet, in Ulcus mutandam, a Shanker dictam*. 205. 206.

Refrigerans summum *est Catharsis post V. S.* 368.

Refrigerantia *in* Morbis Acutis *quid efficiant boni*. 154. *ad* 155. *In* Febribus Malignis *propriè conducunt, licet ibi errantes Medici per Calefacientia & Alexipharmaca sua, Venenum suum, ita dictum, per cutis poros elimi-*

eliminatum velint. 370. *In* Phrenitide *instante, ut & calefacientibus inducta.* 359. *In* Podagra, *ut Liquores refrigerantes, quare vitanda.* 320. *Externè adplicita periculosa.* 329.

Regimen calidum, & Sudoris provocatio, *in* Febre Variolosa *licet prodesse posse videantur, tamen, docente Experientia, nocent.* 101. *Methodo Auctoris planè oppositum, licet cum eo aliquando resurgant ægri, magnum infert discrimen, & Symptomata vehementer auget.* 102. *Sudores extorquens Phrenitidem inducit.* 98. *Sæpe Symptomata producit, post Sudores extortos nascentia, quæ Morbi malignitati falsò adscribuntur.* 101.

—— —— *in* Variolis *quomodo noceat.* 237. *Quam mala Symptomata in Constitut.* 1674. *producebat.* 146.

—— —— — —— *vide* Calefacientia & Cardiaca.

—— calidius *in* Variolis *tempore Expulsionis, quid efficiat, vide* Calefacientia.

—— temperans & refrigerans *in* Febre Variolosa *videtur Auctori Methodus præ cæteris optima.* 102. *Ptyalismum adjuvabat.* 103. *Non metuendum, quamvis Sudores copiosi adsint.* 101.

—— —— *in* Variolis Confluent. *Symptomata duo pessima,* Mictum Sanguineum & Maculas purpureas, *anteveriit; Quæ duo ni præcaveantur, ubi jam adsunt, non curantur.* 237.

—— minus adcuratum, *in* Variolis, *Plebi quàm Divitibus, illi Variolas æquiores reddit, quàm his.* 92.

—— *in* Variolis *quale conducat vel obficiat, non ex Opinionibus, sed ex Practicis Observationibus, deduci tantum debet.* 240.

Regula, *in Variolis,* Venæ sectioni & Evacua ionibus, *quam objiciunt,* à Circumferentia ad Centrum non esse movendum, *nullius est; & quare.* 88.

Remedia, *vide* Medicamenta.

Remediorum *seu Formularum ingentẽ Sylvam quare non tradat Auctor.* 16.

—— Formulæ in Praxi magis familiares. 488. *ad* 489.

Renes *dolore quonam, nascente Calculo, sensim adficiantur.* 442.

Repellentia *in Podagra, externè adplicita, periculosa.* 329. *Quid mali præstent.* 327.

Res 6. non Naturales *peccantes corpora nostra, ad hujus illiusve Morbi Epidemici generationem, non minus ac manifestæ aëris qualitates, magis minusve disponunt.* 22. *Qui Morbi tum Varii exoriuntur pro Constitutione Anni & humorum dyscrasia.* 160. *ad* 161.

Respiratio, *in* Pleuritide essentiali *metu Tussis ab ægro reprimitur.* 163.

Rheum - barbarum *in Dysenteria sine alio* purgante *leni exhibitum, quare non conducat.* 111. *ad* 112. *Cum Cerevisia in Infantibus purgans optimũ.* 367. *Quomodo paretur.* ibid.

Rheumatici Dolores *nimium à lecto, in Febribus Epid. abstinendo, præsertim in declinatione oriri possunt; & quid tum agendum.* 139.

—— —— *quidam pro* Scorbuti Symptomatis *habentur, incautis.* 172.

Rheumatismus *omni tempore, sed maximè* Autumno, *incessit, & ætate* florentes *præcipuè adficit.* 170.

Rheumatismus 101

Hic

Hic Morbus à Scriptoribus ſicco pede tractatur, vel *quod eum pro Arthritide habuerint, ubi ſine Febre adparebat, licet examinanti multum differre conſtet: vel, quod de novo ad reliquam Morborum Iliada acceſſerit.* ib. *Frequentiſſimus nihilo minus eſt, & licet, Febre depulſa, raro occidat, tamen ob dolorem inſignem & diuturnitatem, notatu digniſſimus.* ibid. 498.

— *inflammatoriam cauſſam adgnoſcit, ut patet argumentis.* 171. *Ex frigore ſubitaneo poſt calefactionem plurimum oritur.* 170. *A* calore Lecti *intenditur.* 171.

— *incipit cum* Febre *ejuſque Symptomatum caterva.* 170. *Quæ ſenſim evaneſcens manente dolore, ſæpe* recrudeſcit, *& quando.* ibid. *Febris pro Morbo primario habenda; & reliqui Adfectus, à quibus nomen mutuatur Morbus, tamquam Symptomata, quæ à materia febrili, à modo criſeos, à parte in quam Materia ruit, pendent.* 159.

— *non eodem vigore*, Febre depulſa, *ſed, ad inſtar Arthritis, ſubinde laceſſit.* 170. *Et licet, tum* Mortem *quidem non inferat, quare tamen non contemnendus.* ibid. confer 498.

— *Protuberantias in digitorum interna potius, quàm externa, parte excitat. Et membra motu omni, ceſſatis jam doloribus, ſæpe ad mortem uſque privat, digitorum articulis inverſis.* 170.

— *ſponte ſæpe tandem deſiſtit.* ibidem.

— Podagram *in Fœminis gracilioribus adoleſcentibus, vel conſtantioris ætatis, aliquando mentitur.* 443.

Rheumatiſmus Verus *quomodo curandus.* 170. *ad* 172. 198. 499. Indicationes Curativæ. 171. Venæ ſectio *in latere adfecto ilico inſtituenda.* 171. *A ſola V. S. Curationem ſumi debere cenſebat Auctor.* 171. 317. *Quoties hæc iteranda, & quando.* 171. 499. confer 171. Calefacientia *exhibita Venæ ſectionis frequentioris cauſſa eſſe poſſunt.* ib. *Enemata è Lacte Sacchar. diebus à V. S. liberis, injiciebantur.* 171. *ad* 172. 499. Medicamenta *incraſſantia, refrigerantia, & ſimile* Regimen, *nec non Diætam adæquatam, ex Decoctis farinoſis, Juſculis carneis tenuiſſimis, commendabat. A lecto de die per aliquot horas abſtinendum volebat.* 171. *Sed vidit, tempore, Auctor hujus Methodi per V. S. frequentiores incommoda.* 198. *ad* 199. ibid. *Hinc eam mutavit.* 198. *Et per Diætam tenuem, ut* Serum Lactis, *curare cum ſucceſſu tentat in quibuſdam.* 199. *Sed in aliis poſt ſecundam, vel ad ſummum tertiam, V. S. jam* Cathartica *& inſuper* Paregorica *exhibet.* 200. *Et ſic incommoda à V. S. præcavet.* 199. 200.

In Rheumatiſmo Paregorica *quodam tempore vetabat Auctor, utut ſæviret dolor, ſi per V. S. ſolam curatio expetebatur, quia, ut putabat, Morbum figebant; hincque V. S. frequentiorem poſtulabant, neque in vigore Morbi* ἀναλγησίαν *promiſſam præſtabant.* 171. 200. *Hinc ipſa nonniſi, octo diebus elapſis, poſt* Cathartica, *ſed* lenitiva, *exhibita, propinabat; & quare.* 172. *Verum, ubi Methodum mutavit, citius* Paregorica *quoque exhibere jubet, ubi citius Cathartica exhibentur.* 200.

— — *Dolores V. S. imminuti, non tamen omnino evanescunt; sed tantum ubi Vires resarcitæ; maximè æstate subsequente.* 172. *Verum, si æger perversa Methodo forte tractatus, tum Dolores vagi, per omnem vitam sæpe ægrum, discruciant, qui incautis Scorbuti Symptomata habentur.* ibid.

— — inveterato *V. S. iterata, Fontanella, & Spiritus volatil., cum Vino Canarino omni mane & sero adsumti,* Curationem *absolvunt: sed longius spatium, inter Venæ sectiones reiterandas, est interponendum* 173. *Venæ sectione illa iterata Morbus hicce eruitur, vel eo deducitur ut aliis facile curetur.* ibid.

Rheumatismus Scorbuticus *quidam datur, licet inter verum Rheumatismum & Scorbutum discrimen intercedat; & quare ita vocetur.* ibid. *Describitur cum sui differentia à vero Rheumatismo.* ibid. *Protuberantias tales ac Verus, in partibus raro excitat.* ibid.

— — *Fœminas præ reliquis adoritur, tum Viros imbecilliores.* ibid. *Hinc fere videtur species* Adfectus Hysterici, *sed Hystericis remediis non cedit.* ibid.

— — *Corticis Peruviani longiori usui ortum sæpe debet.* 133. & 186.

— — *Chronicorum præcipuorum ad instar, in diuturnitatem longam aliquando se protrahit.* 173.

— — *quomodo* curandus. 174.

Risus *ex Hysterica Adf. sine ulla sæpe caussa.* 259. 264.

Roborantia, & Cardiaca, *in* Febrib. Intermitt. *Autumn. ad Naturam sublevandam, quando, & cur, conveniant.* 56.

— *in* Hydrope *eadem sunt, quæ in Podagra, paucis additis, tradita.* 344. *Quando & quare conveniant.* 343. *ad* 344. *In* Hystericæ Adf. *curatione, post Evacuantia, dentur; inter hæc primarium Chalybs.* 267. *ad* 270.

Rosa, *in Igne sacro occurrens, quid vocetur.* 67.

Rubedo, *in Variolis*, in interstitiis *Pustularum, instar Rosar. Damasc.* octavo die *incipiens, bona; si cito recedit malum.* 81. 84.

Ructus nidorosi, *in Podagræ irregularis Paroxysmorum intervallis, vexant.* 306.

Rumor, *de Variolarum* retrocessione crebra, *unde ortus.* 98.

S.

SAl Absinthii *cum succo Limonum, ad Vomitum, in Ileo vero.* 45.

Salia lixiviosa, *in Hydrope, ad Diuresin movendam, præ ceteris optima.* 343.

Saliva *in Variol. Confl. viscida est* undecimo die. 83. *Quibusnam tum succurrendum.* 96. 505. Cardiacis *dictis præpropere incrassatur ita, ut pernicies inducatur.* 241. *Vid.* Salivatio.

Salivatio, *in* Hysterica Adf. *similis ac ex Mercurio.* 264. *In* Febre Dysenterica *rarò juvabat, uti in* Febre *Variolosa solebat.* 116. confer 102. Febrem Variolosam, *uti ipsas Variolas, placidè solvere solebat.* 102. *ad* 103. *Et Maculæ purpureæ hac ope evanescebat.* 103. *Quomodo hic sub finem Morbi excitatur.* 99. *Estque hic* critica excretio; *cujus defectu, nisi aliam ars suggerat, ad aliquot septimanas.*

manas perseverat Morbus. ib. *Numquam non salutaris quoque hic; hinc ubi adest cavendum à V. S. & Enematibus.* 103. *Aliquando, per ipsam Naturam, in* Diarrhœ m *vel in* Sudores *profusos, pervertebatur.* 99.

Salivatio Mercurialis, *in* Lue Venerea *confirmata, omnem numerum absolvit, juxta Sydenhamum.* 211. *Sed Gonorrhœam non valet sanare.* 151.

—— —— *quomodo instituenda.* 212. *ad* 217. *Ad præparandum corpus, Catharticis, Balneis, V. S., non indiget; & quare.* 212. *Sustinetur melius, si nihil prius agatur, quàm si evacuantibus,* ante prælium, *quasi* incisi sint Nervi. ibid. *Quonam Unguento fricandæ partes ad eam excitandam; & quænam fricandæ.* ibid. 214. 518.

—— —— *quomodo & quando incipiat à Frictione.* 518. *Et si non procedat, qua ratione per Turbith minerale provocanda.* 212. 214. 519. *Antequam bene adsurgat, sæpissimè oritur* Diarrhœa, *quæ* Opiatis *reprimenda.* 213. Difficulter *in iis, qui difficulter purgant* (209.) excitatur. 214. *Et non nimis obstinatè tum urgenda, quin Dysentericæ dejectiones modo fiant, aliaque horrenda Symptomata.* ibid. *Quomodo tum procedendum.* 215.

—— —— *certis gradibus modificanda, ne ægrum in periculum conjiciat; & ad quamnam copiam evehenda.* 212. 519. *Lintea, ubi permutanda, sint prius usitata.* 212. *Si* violenta *nimis, Cathartico reprimenda paulum.* 213. 518. *ad* 519. *Si* languescat *nimis cito, quomodo* Mercurio dulci *exstimulanda.* 213. 214. 519. *Ubi per* Diarrhœam *enervatur, quid agendum, ut revocetur.* 213. 519.

—— —— Diætam *qualem exigat.* 216.

—— —— *convalescente ægro, non cito cohibenda, sed leviter sustinenda.* 213. *Et* Oris *post eam* exulceratio *sibi tantum concedenda.* ibid. *Vide* Os exulceratum.

—— —— *Methodo Auctoris instituta, vario de nomine expeditior, itidem minus periculosa, recidivæ minus obnoxia.* 216.

Salivationis Mercurialis *effectu, qui debilitati & exhausti in Galliam cur sæpe migrare cogantur.* 217.

Salivatio *in* Variolis Anomalis Confluent. *An.* 1670. *major erat adhuc, quàm in aliis.* 125.

—— —— —— —— Discretis *An.* 1670. *adfuit æquè ac in Confl. in hac specie.* 124. *Quid inde concludatur.* ibid.

—— —— —— —— nigris *pessimis An.* 1674. *itidem salutaris adfuit.* 148. *Hic verò, ante* undecimum *diem, sine periculi metu, quomodo sisti poterat.* 147. *ad* 148.

—— —— —— Regularibus Confluentibus, *in Adultis symptoma genuinum, non minoris momenti, quàm* Pustulæ, *ac partium* Tumor, *est; & semel tantum ipsam* abfuisse *norit Auctor.* 83. *Harum individuus comes esse debet; & quare.* 236. 503. *Et certius vexat Adultos, quàm Diarrhœa Infantes.* 83. 93. 503. *ad* 504. *Omnino* non sistenda, *sed Naturæ committenda.* 94. *Eliminandæ quippe Materiæ morbificæ inservit.* ibid. *Est enim, in iis, è præcipuis Naturæ* Evacuationibus,

& in locum istius, quæ per Pustulas majores in Discretis contingit, substituitur. 93. confer 83. *Et in tuto ægrum ponere solet.* 84.

— — — — prodit *Eruptionis initio, aliquando post.* 83. 93. 503. Cessat, *vel saltem, saliva spissa facta,* minuere *& decrescere incipit,* undecimo die, *licet adhucdum utcumque perduret.* 83. 84. 93. 94. 249. 504. *Sed Tumore Faciei ac Manuum compensatur.* 78. 84. 93. 248. 249. 503. *Ubi integrè cessat, Faciei quoque evanescit tumor, sed* Manus *tum intumescunt.* 83. *Aliquando, sed raro, postquam cessavit, recrudescit.* ibid.

— — — — ne sistatur *ante* diem undecimum *cavendum*; periclitatur *enim tum æger & quare.* 93. 84. *Si* desinit *sponte sua,* undecimo die, *neque* facies *intumescat, aut ejus loco* manus *intumeant, aut hi tumores ejus vicem subeuntes, evadant, moritur æger.* ibid. *Quibusnam verò cum Symptomatibus.* ibid. *ad* 85. Promovenda *Cerevisiæ tenui, & liquorum temperantium usu.* 93. 96. *ad* 97. Sustentanda *Narcoticis, præ aliis quibuscumque.* 93. *ad* 94. & 204. *A* Paregoricis *licet parum imminuatur, tamen non penitus cessat, sed, intervallis ab adsumpto Anodynis remotis, melior resurgit; tum quia vires ægri restauratæ; tum quia hoc modo melius saliva excoquitur.* 248. Protrahenda *Narcoticorum itidem ope, quod aliquando ad* diem decimum quartum, *& ultro, fit.* 94. Supprimitur calore *nimio,* calefacientium *usu, &* abstinentia *à liquoribus Sanguinem* diluentibus. 93. 125. *Tum à pure resorpto quoque sistitur.* 236. Revocanda, *si justo citius suppressa, itidem Narcotiorum ope.* 94. *Suppressa ex Salivæ visciditate, ut æger in suffocationis sit metu,* Emeticum *juvare solet, & fortius.* 96. *ad* 97. *Tamen* certius *in hoc casu adhuc medium desideratur.* ibid.

Salus *in Variolis pendet ab* Exanthematum paucitate; *& è contra.* 234. *Ratio hujus.* ibid.

Sanguinea massa *repurgatur ordinario, in humano corpore, si Naturæ negotium permittitur, spatio* 336. *hor. h. e. dierum* 14. *aut circiter.* 52.

Sanguinis jactura *major* Apoplexiæ *speciem Puerperis Hystericis, aliquando, infert.* 257.

Sanguis *Spirituum Fons & Origo.* 266. *Per se imbecillior in pueris.* 30. *Spirituum copia destituitur in decliviore ætate, atque in Juvenibus diuturno morbo confectis.* ibid.

— purus *in Dysenteria quando.* 109.

— *in Pleuritide vera, V. S. eductus, instar sevi liquati spissus, in superficie quasi purulentus, post primam saltem Venæ sectionem.* 164. 497. *E secta vena si recto flumine, ob orificium angustius, non prosiliat, cur Cuticulam albam non cõtrahat, ignorat Auctor.* 164. *Et tum hujusmodi Sanguis eductus levamen quoque non infert ac aliter.* ibid. *Recens extractus, digito si agitetur, crustam illam tenacem, albam, non contrahit.* 165.

Sanguis Pleuriticorum Sanguini V. S. educto similis, *respectu cuticulæ albæ, reperitur, in* Dysenteria *inveterata.* 115. *In* Febre Epid. *Const.* 1673. *ad* 1675. *in initio.* 136. 138. In

In Febre Eryſipelatoſa, *plerumque ſemper*. 174. *In* Febre nova Hiemali. 349. 355. 357. *In* Febre Peſtilent. 73. & 74. *In* Hæmorrhagia Narium. 177. *In* Peripneumonia notha. 168. *In* Peſtiferis; *ubi ſimul calorem Sanguinis Pleuriticorum & Rheumatiſmo laborantium, quoque habet*. 74. *In* Podagra. 320. 322. 328. *In* Rheumatiſmo, *ubi tam ſimilis ac ovum ovo*. 171. *In* Variolis Confluent. *ante Eruptionem*. 251. *Poſt Variolas Confluentes*. 252. *Poſt Variolas* vehementiores. 98.

— *in* Febre Contin. Epid. 1665. *à Pleuriticorum Sanguine differebat*. 62. *ad* 63.

Sanitas *ex Febre, ubi Natura vi ſua Materiam morbificam ſuperans criticè eam norit ſolvere*. 20.

Sarſaparilla, *in Lue Venerea curanda, evacuando fortè potiùs, quàm vi ſpecifica, agit*. 14. 68.

Scientia *intuitiva non datur, qua fretus Principia quis queat ſubſternere, quibus mox ſuperſtruat: ſed humanæ naturæ abjectior conditio, intra anguſtos cognitionis, quam* de quinque ſenſibus *haurire poteſt, limites coarctatur*. 340. & 348.

Scioli, *in ſpeculationibus ſpem omnem ponentes, majorem edunt ſtragem, quàm Morbi, eorum auxilio deſtituti*. 196.

Scorbutica Symptomata, *non nunquam, vocantur Dolores à malè curato Rheumatiſmo ſuperſtites*. 172.

Scorbutus *non tam frequenter, apud nos, occurrit, ac quidem vulgo putatur; hoc enim ſi foret, in immenſum creſceret, & omnem ferè Morborum numerum abſolveret*. ibid. *Verum iſtius nomine plurimi donantur Affectus, qui vel* Morborum Fientium *effecta; vel* infelices reliquiæ *Morbi non perfectè curati, tantum ſunt*. ibid. *Dein illa, quam ſæpè Medici Scorbuto ſcribunt diuturnitatem Morborum, ipſorum tantùm perverſæ curæ debitam*. 39.

— *quænam habeat* Symptomata. 526.

— *quibuſnam* curetur. 527.

Scorbutus *ubi deſinit, ibi incipit* Hydrops, *vulgaris Regula quomodo accipienda*. 172. *ad* 173.

— *aliquando Febris Quartanæ Symptoma eſt*. 50.

Scroti *inflammatio & tumor, in Gonorrhœæ virulentæ adfectione*, oritur *vel* à motu violentiori. 206. 211. *Vel ab* adſtringentibus, *quorſum referuntur* Aquæ Minerales. 206. 210. *Curatur Fotu emolliente, Cataplaſmate, Catharticis, & refrigerantibus; tum & V. S. ſi tumor & dolor urgent*. 211.

Senes, *in Febribus Interm. Catharticis debilitati ſæpè in paroxyſmi primo rigore diem obeunt*. 56. *ad* 57. *Morbis Chronicis quare Juniores magis obnoxii*. 316.

— *in* Podagra, *ſine exercitio, numquam levamen obtinent; ſed à materia inconcoctili, eorum naturam Viribus ſuperante, tamquam à Veneno enecantur*. 326.

— & Seneſcentes *Febrem Quartanam difficile ferunt*. 50.

— Juvenes *diuturno morbo confecti*, Pueri, *Venæ ſectionem in Febribus vetant*. 30. *Et quare*. ibid.

Serum Lactis *in* Dyſenteria *frigidè adſumitur, & tepidè per Clyſma injicitur, Conſtitutionis* 1669. & 1672. *initio*. 114. 510. *In* Febre Varioloſa, *Diarrhœa vexante, uſu veniebat*. 102.

102. *Ptyalismum quoque hic promovet.* 103. *In* Rheumatismo *magna copia usurpatum, loco V. S. præsertim adeo frequentioris, substituit Auctor.* 198. *Sed in iis, qui ætate provectiores, vel qui Vino & spirituosis potati, nocet multum ac Hydropem infert.* 200.

—— —— *in Morbis pluribus quam Rheumatismo, V.S. loco substitui posset, ni obstarent præjudicia vulgi, quod* Remediorum pompa *decipi vult, qua ipsos moribundos, ceu bestias immolandas, ornari cupit.* 199.

—— —— *Dysenteriam curavit exhibitum in lecto, cum determinatione ad Sudores, per* 24. *horas.* 114.

a Shanker *Ulcusculum est in pudendis ex Lue Venerea, primum Morbi indicium.* 205. *In quibusnam contingat, & in quibusnam non.* 206.

Siccitas & Sudatio, *in Febribus, hoc illove tempore,* species *harum præcipuè distinguunt; si modo Febres, sibi permissæ, incongrua Methodo non fuerint perturbatæ.* 157. *Exempla vide* 158.

—— partium externarum, *in Febre Cont.* 1661. *qualis fuerit.* 28.

—— validissima *An.* 1681. *Vere & Æstate invaluit.* 233. *Hæc Variolas istius Constitut. acutiores quam reddiderit.* 234.

Singultus, *tamquam Febrium Continuarum Symptoma, consideratum.* 42. *Senibus plerumque accidit, post evacuationes copiosas: & sæpè mortis prænuncius.* 42. *Sæpè ex turbis ac tumultu, ab* asperioribus Medicamentis, *ortum ducit; tum semine Anethi, aliisque, quasi specificis, non* [illegible]*ratur; Diascordii verò larga dosi tollitur, quod Naturam adjuvat, per se non aptam sedare tumultus.* 43. *In Febre quadam qualis fuerit, & quando recesserit; si non nimis Remediis excitaretur.* 358. *Aliquando Cortice Peruviano curatur.* ibid.

Sitis *intensa in* Hydropicis, *unde.* 334. *Quomodo fallenda.* 345.

Somnolentia *in Variolis Regul. Discretis,* prodituris *jam, in Infantibus præsertim, præcedere solet.* 80.

Somnus *in Podagricis placidus tempore Paroxysmi conciliatur vectione in curru.* 326.

Spasmi *Epilepsiæ persimiles ex Hysterica Adfect., in quibusnam fœminis oboriantur.* 257.

—— *ex Lochiorum, suppressione post Phrenitidem, lethales.* 279.

—— Infantum, *vid.* Epileptici adfectus.

Species Febris Continuæ *quomodo ex aliis expiscetur. vid.* Febres Continuæ.

—— Febrium, Sudatione vel Siccitate, distinguuntur, *vid.* Siccitas & Sudatio.

Species Morborum *quid constituat æquè ignoramus, ac quid* Equum, *vel quid* plantam quamdam, *constituat.* 66.

—— Morborum *unde.* 12.

Specifica Differentia, *vid.* Differentia Specifica.

—— *à Nugivendulis, in Morbis Typo indutis, non tantum, sed & in minimè formatis, ut læsionibus externis, itidem deprædicantur.* 330.

—— *neque in Acutis neque in Chronicis habemus; & quare.* 344.

—— *in* Contusionibus *decantata, id efficiunt, ut vera curandi Methodus divertatur.* 330. *Talia sunt*

Sperma

Sperma Ceti, Tegula Hybernica, &c. 330.
— Medicamenta, *vid.* Medicamenta Specifica.
— — *desideranda in* Morbis Acutis, *tam ad evitandas Evacuationes, quas Natura indicat; quàm ad præcavenda mala seu aberrationes, in quas sæpè dilabitur Natura.* 13. *ad* 14. *In* Morbis Chronicis *requiruntur ad* Speciem *Morbi destruendam.* 14.
— — *ad* Podagram *non novit Auctor, ac ea Promissores quoque ignorare veretur.* 330.
Specificum *in* Febribus Intermitt. *est Cortex Peruvianus.* 332.
— *in* Lue Vener. *esset, quod sine Evacuatione eam curaret.* 207.
Sperma Ceti *in Contusis non est Specificum.* 330.
Spinæ Cervinæ Syrupus, *in Hydropicis facilè purgantibus, Aquas solus sufficienter, educit.* 336. *In difficile purgantibus, summa dosis nihil agit.* ibid. *Hujus in hoc Morbo facultates; sitim tamen excitat inter operandum.* ibid.
Spiritus Vini *ut in Chirurgia tantum usui veniret, optandum esset.* 169. *In* Ambustis, *omnibus remediis anteponẽdus.* ibid. *Quomodo adplicãdus.* ib.
— — *Nũquam in adsuetis, subito ac derepente est interdicẽdus, sed sensim ab eo abstinendũ, ne Hydrops fiat.* ibid.
— — Ustulatus *in Tussi, An.* 1675. *& Spiritus non modo Pleuritidem & Peripneumoniam invitabant, sed mortis periculum inferebant.* 152. 154.
— Vitrioli *vid.* Vitrioli Spiritus.
Spiritus Volatiles fœtentes, *ex Animalium partibus,* facultates habent, *quæ subjectis suis haud primitus inerant; sed* Creaturæ ignis *sunt, easdem possidentes virtutes, ex quacumque etiam parte procudantur.* 276.
Spiritus excitans *in Apoplexia.* 507.
Spirituum ἀταξία. *vid.* Ἀταξία Spirituum.
— *copia destituitur Sanguis in Senibus, ac in Juvenibus diuturno morbo confectis.* 93.
— debilitas *Hystericam Adf. caussans aliquando adventitia est.* 282.
— Fons & Origo *Sanguis.* 266.
— *Subsidentia in Hystericis plerumque occurrit.* 259.
Sporadici Morbi *vid.* Morbi Intercurrentes.
Sputum *in* Pleuritide essentiali, *tussiendo*, initio *redditum*, tenue & *parcum; sæpè particulis sanguineis, intermistum.* 163. 351. Progressu *copiosius, magis coctum*, & Sanguineum. 163. 497. *Et pro ratione liberioris expectorationis sanguineum esse cessat.* 163. 497. *Aliquando verò* tenue remanet, (*reliquis Symptomatibus non remittentibus*) *ad momentum interitus ægri usque.* 163.
— Sanguineum *in* Variol. Confl. *quomodo adhucdum curari possit.* 378. *ad* 379. Ex Pulmonibus *letale* Symptoma, *sed rarum; initio tum Variol. Confl. Pustulis nondum erumpentibus, vel plerisque adhuc latitantibus, contingens, & indubitato mortem prænuntians.* 86. 97. 371. 378.
Squamæ, *in* Febre Scarlatina, *furfuracæ ad instar farinæ, bis terve redeuntes.* 162.
— *in Variolis Confluent.* eo lentius *abscedunt, quo Morbus atrocior.* 82. *Et* furfuracæ, *indolis corrosivæ, foveas excavant, quas prius obtegunt, dein deturpatur inde vultus.* ib.

—— —— —— *Discretis*, *succedentes Pustulis in facie, foveas implent*, & *impediunt quo minus*, *primis diebus*, *cutis inæqualitas adpareat.* 81.

Stationariæ Febres, *vid.* Febres Stationariæ.

Status, *in* Variol. Regul. Confluent. *præcedens* Eruptionem. 81. *ad* 82. *Tempore* Eruptionis. 82. Eruptioni *subsequens.* 82. *Tempore* Desquamationis. ibid.

—— —— —— —— Discretis *præcedens* Eruptionem. 79. *ad* 80. Eruptionis, *die quarto.* 80. 84. Maturationis *incipientis*, die octavo. 80. *Maturationis progredientis.* 81. *Maturationis peractæ*, die undecimo. ibid. Desquamationis, die decimo quarto *vel* quinto, & *ultro.* ibid.

—— Separationis, *in Variolis*, *quid.* 86. *Si* velox *nimis*, *quid mali inferat.* 87. *Quare longius tempus ad suum opus exigat*, *Separatio*, *quàm* Expulsio. 86.

Sterilitas *Mulierum ab Hydrope Testium*, *ex Hysterica Adf. diuturna.* 266.

Stillicidium *in Gonorrhæa virul. quale.* 206.

Stipticus Liquor *Sydenhami ad Hæmorrhagiam Narium*, & *partium externarum.* 178.

Stragula *in Variolis ne* obruant *ægrum.* 91. *Modica esse debent*, *ut in sanitate solet.* 250. 251. *Si calefaciant nimis*, & *auferuntur*, *inde* Eruptio *sæpe acceleratur.* 90.

Stragulis *in Morbillis An.* 1674. *non obruendi erant Infantes.* 144.

Strangulatus Uteri *docet Hysteric. Adf. ex* ἀταξίᾳ *Spirituum ortam.* 261. *ad* 262. *Est Epilepsia, ex Hysterica Adf. caput obsidente, in Fœminis sanguineis*, & *Viraginibus ferè, quæ describitur.* 257. *Unde excitatur.* 261. *ad* 262.

Structuræ corporis *humani cognitio quo usque pertingat.* 339.

Studia *Podagricis nocent.* 308. 323.

Studio *adsiduitas nimia Melancholicos sæpè reddit homines.* 260.

Stupor, *in Febre Epid. An.* 1673. *ad* 1675. *in Infantibus major erat quàm Constit. præcedenti.* 141. *Uterque nullis remediis debellari poterat*; &, *Naturæ si committeretur sensim recedebat.* ibidem. *Confirmatur Historia.* 142.

Stygmata *in Variolis*, vid. Cicatrices.

Succus *Limonum cum sale Absinthii ad Vomitum in* Ileo *vero.* 45.

—— *Plantaginis*, & *Urticæ*, *in Mensium Fluxu immodico.* 283.

Sudatio *vel* Siccitas, in Febribus quid nos doceant. *vid.* Siccitas & Sudatio.

Sudor *Naturæ Methodus genuina* & *adcommodatissima*, *qua Febrilem materiem digestam, per corporis habitum expellit: quod tamen Ars imitari non audet*, *sine discrimine*, *ob plures rationes.* 311. *ad* 312. 369.

—— artificialis *in* Contusis *adeo extortus, loco quod prodesset, ægrum in periculum vitæ conjicit.* 330.

—— *in Febribus quibusdam elici potest, in aliis non.* 63. 158.

—— *tum artificialis, tum naturalis, nec non spontaneus nocturnus*, & *similis*, *quid boni*, *quid mali præstiterit, in Morbis, ac quomodo provocandus, in* Febre Epid. nova. 349. 356. 358. 359. *In* Febribus Intermitt. 186. *In* Febre Pestilentiali. 72. 75. 76.

76. 158. *In* Febre Variolosa. 99. 101. 102. 158. *In* Podagra. 312. 328. *In* Tussi Epid. *spontanei boni, alii letales*. 152. *In Pruritu ferino*. 175.

— coactus, *in Febribus*, Phrenitidem, *& Pleuritidem Symptomatic. infert*. 164.

Sudores *vel Critici sunt, vel Symptomatici*. 140.

— *in Morbis non tuto arte Medica, sed Naturæ tantum ductu, eliciuntur, Pestem si demas*; quia adsequi non possumus, quanta materiæ pars excretioni illi obeundæ est parata. 311. *ad* 312.

— *ante* materiæ coctionem, *sine periculo non expelluntur*. 369. *Quam Coctionem sola Natura novit, non ars*. ibid. *Et Morbos, vel Febres, levantes, ii sunt, qui à* prævia digestione, *fatiscente Morbo*, fluunt, *non qui primis diebus erumpunt*. 140. *Qui* Febrium initio *prodeunt sunt Symptomatici; unde liquet quàm inopportunè Sudores initio Febrium exprimantur*. 370.

— Anomali *copiosiores Dysenterias, ac Febres Variolarum Anom. concomitantes, cur nullius fuerint emolumenti*. 158.

— *In* Febribus suo genio permissis, *eos non expellentibus, temerariè extorquentur*. 140. *In* Juvenibus, *calidioris præsertim temperamenti, ægrius proliciuntur*. 72.

— *in omni Malignitatis specie non conducunt ad eliminandas partes morbificas*. 154.

— Nocturni *in* Febre Epid. *An*. 1673. *ad* 1675. *reconvalescentibus supervenians, quomodo superandi*. 143. *In* Hystericis, *unde*. 264.

— *In* Febre Dysent. 1669. *rari, sed capitis Dolores frequentiores*. 116. *Adolescentibus hic initio extorsi*, Delirium *iis infert stupidum*. 119.

— *in* Febr. Intermitt. *Paroxysmum finientes, materiam febrilem fere totam eliminant, quæ diebus liberis adcumulata fuerat*. 186. *ad* 187. confer 188. 189. *Quomodo, & quando, in* Tertian. Autumn. *provocentur*. 54.

— *In* Peste *&* Morbis Pestilential. *quare sanent*. 154. *Vomitum & Diarrhœam hic ilico sistunt*. 75. *ad* 76. *Aliquando verò adeo* funesti, *si Bubones retropellunt, ut vix tertius evadat*. 69. *In* difficulter sudantibus *Exanthemata pessima quare advocent*. 72. *In* facile sudantibus *Bubonum introcessum caussant: & si nimis tamen cito abrumpantur, quid mali hic patrent*. 72. Continuandi *per* 24. *horas ut omnem Bubonis materiem dissipare valeant*. 77.

— *In* Variolis, *à calefaciente Regimine excitati, quantum lædant*. 87. *Primis diebus nimium expulsi, impediunt ne Pustulæ bene erumpant, neque probe maturationem adquirant*. 72. 92.

— — — Regular. Confluent. *inopportunè* extorti *omnia mala patrant*. 84. Vitandi *ergo, quia lenem humorem, quo diluendæ sunt Variolæ amandant*. 93. *In initio nimis expulsi quomodo lædant, & Mortem advocent*. 239. *ad* 240.

— — — — Discretis *ante* Eruptionem *in* Adultis *tantum, copiosi; in Infantibus numquam ab Auctore sunt reperti*. 79. 84. *Atque eo tempore Discretas futuras prænuntiant*. 81. *In* Eruptione *itidem*;

dem; & aliquando in tempus Maturationis usque, Adultos *vehementer vexat.* 80. Vitandi, *quantum potest, Eruptionis tempore, cum non sine ingenti periculo, promoveri possint.* 92. Prompti *per se satis, cur tam avide ab ægris, eorum damno urgeri soleant.* 84. *Copiosè manantes, & sponte sua deficientes Phrenitidem inferunt.* 95.

—— — —— —— —— calefaciente *Regimine*, & calidis, *ubi urgentur*, Pustularum & faciei *tumorem*, *quæ* octavo die *adesse debent;tum* Interstitiorum *inflammationem; quare impediant.* 84. 95. *Et* nimis propulsi *quare Mortem inferant.* 84.

—— — —— —— —— evanescentes, *octavo die*, calefacientibus, *eos nimis urgentes adhibitis* [ibid.] *quomodo revocentur.* 95. *aliquando* nulla arte, *instante jam Morte, revocari possunt.* 84.

—— — —— Malignis *Constit.* 1661. *ad* 1664. *octavo die* abrupti *revocari non poterant.* 62.

ad Sudores *in* Variolis *ut ad sacram Anchoram Fœminæ confugiunt.* 246.

Sudorifera à *Vetulis, & Medicastris quotidie inopportune, exhibita, pluribus lædunt.* 369.

—— *Methodus ad Curandas* Febres *quantum Methodo per V. S. & Purgationes, periculosior, & magis incerta, pluribus argumentis stabilitur.* 369. *ad* 371. *In quibusnam* Febribus *prosint, in quibus noceant.* 50. 141. 186. 195. 369. 371.

—— Purgantibus mista *ante Paroxysmum exhibita*, *in* Tertian. Autumn. *commendantur.* 55. *Sine* Purgantibus *sunt exhibenda* in Tertiana duplici. ibid. *Et quare.* ibid.

—— *quæcumque in* Lue Venerea *æque prodesse possunt, quatenus evacuant, quàm* Ligna Exsiccantia. 208.

—— *in* Malignis *quibusdam* Morbis, *pessima, in* Peste *bona.* 154. *Horum, in Peste tractanda, incommoda, ac difficultates, solvit* Sydenham *sua Methodo curativa.* 72. *ad* 73.

—— *in* Phrenitide à *calefacientibus inducta nocent.* 360.

—— *in* Podagra *ad Materiam Morbi ejiciendam, neutiquam conducunt.* 309. 311. *ad* 312. *Tamen obficiunt minus quàm V. S. vel Purgantia.* 311.

Suppuratio *in* Pleuritide essentiali, *neglectu Venæ sectionis, vigente inflammatione, contingit.* 164. *Quænam tum sequantur.* ibid.

Syderatio *Rusticis etiam dicitur* Febris Erysipelatosa. 174.

Symptomata *quædam media sunt, licet ingrata admodum, quibus Natura materiam peccantem &c. excludit.* 20. *Quod Opus aliquando, ab ignaris, interturbatur.* ibid. *Et sæpe haberi solent hæc* confusi *Naturæ, de statu suo dejectæ,* Effectus; *hinc ea* exquisitè adnotare *operæ pretium non videtur; unde* Historia Morborum *adcurata hactenus deficit.* 9.

—— *non nulla, in Morbis, aliquando non tam* Morbo, quàm Medico *debentur.* 8.

—— irregularia *ubi Morbum aliquem obvelant quomodo hicce eruendus, ut ad familiã suã relegetur.* 172. *ad* 173.

—— peculiaria *distinctè percepta in* Caussarum morbificarum, & *Indicationum curativarum, cognitionem deducunt.* 9.

—— vehementiora *fiunt in Morbis, si* Natu-

Natura, materiæ morbificæ vi oppressa, fatiscat. 20.

Symptomata seu Effectus ab essentia alicujus Speciei &c. *vid.* Humores Speciem &c.

— Febris Cont. 1661. *ad* 1664. singularia. 29. *Quænam in his Febribus* Emetico, *mire, tollantur.* 32. Febrium Intermitt. *Autumnalium diuturniorum, pessima quænam.* 49. & 50. Febr. Intermitt. *Vernalium respectu Autumnalium, in declinatione, pauca.* 58. *In* Paroxysmo Febrium *Intermitt. vulgaria.* 47. *Febrium* Tertianarum *An.* 1661. *quænam fuerint.* 27. *Febrium* Stationariarum, *aliquando differentiam duplicem admittunt.* 118.

— *in* Lue Venerea, *ope Salivationis per Frictionem, quando minuere incipiant.* 212.

— *Morbillis decedentibus supervenientia quænam, & quomodo V. S. curanda.* 121. *ad* 123.

— Podagræ Regularis, & Irregularis. *vid.* Podagra.

Symptomata Genuina *Variolarũ Regularium, tam Confluentium quàm Discretarum.* 79. *ad* 84. 502. *ad* 504.

— *in Variolis tẽpore invasionis quænam, & unde.* 236. *Variolis Discretis erumpentibus sua sponte cessant.* 243.

— Variolarum Regular. *pessima, & letalia, tempore Eruptionis, Venæ sectione, in quibusnam hominibus, prævertuntur.* 91.

— *in* Variolis, *quænam ingentem materiæ Variolosæ copiam, & discrimen, à Pustulis exitum certatim quærentibus, hasque brevi Confluxuras, indicant.* 243. *Quid tum agendum.* 244.

— Anomala *in Variolis Regular.* Confluent. *æquè ac* Discretis, *Morbi quolibet statu*, communia. 85. *Fiunt* vel *à calore nimio:* vel *à frigore, aut frigidiusculo ac debilitato sanguine.* 85. 146. *In* Confluentibus *undecimo die*, & Discretis *octavo die, occurrentia, tamquam magni momenti expendenda; & quare.* 84. *ad* 85.

— — *in Variolis Regular.* Discretis, *ex mala harum tractatione oriuntur.* 84. Quænam *sunt.* 95. confer 87.

— — *Variolis Reg.* Confluentibus & Discretis, quænam singularia. 84. *ad* 85.

— — legitima *in Variolis* Regular. Confluent. *tum* Discretis, *initio, communia quidem, sed atrociora sunt; & præterea in Confluent. propensio in Sudores multo minor.* 81.

— — Variolas Regul. Confl. *solas, ante Eruptionem concomitantia aliquando,* Eruptionem *non numquam, sed non sæpe, reprimentia, has quoque Confluentes futuras indicant.* 81. *ad* 82.

— — *in* Variol. Regul. Confl. *hisce jam erumpentibus, ut & etiam Febris, non evanescunt, ut in* Discretis. 82. 80.

— Variolarum Confluentium *duo, non parvi momenti, in Adultis* Salivatio, *in Infantibus* Diarrhœa, *quorum prius certo magis, concomitantur.* 83.

— — — *pessimi generis, Paroxysmi instar, vesperi ægrum vexant.* 94. *Quæ Paregoricis prœcaventur.* ibid.

— — — Letalia, *ubi, Salivatione jam cessante.* 11° *die, exstinguitur*

æger. 84. *ad* 85. Letalia *in* Variolis *ut Mictus sanguineus*, *Maculæ purpureæ*, *in* Junioribus *præsertim*, *quod* lecto *nimis cito adfigantur*, *enascuntur*. 90.

— Variolarum Regul. Discretarum *quibus ab initio*, *in Adultis æque ac Infantibus*, *stipantur*, *quænam*. 79. *ad* 80.

— *in* Variolis Regul. Discretis *Mortis prænuntia*, *quænam*. 62. 84. 502. *ad* 503.

— Variolarum Discret. malignarum *Constit. An.* 1661. *ad* 1664. *grassantium*. 62.

— *in* Variolis Utriusque Generis *à materiæ Repercussione ex Frigore nimio*, *vel Evacuationis inoportunis*, *quænam sint*, *licet oppido rara*, *& quomodo tollantur*. 97.

— *in* Variolis *à* calido Regimine, *eadem quæ à nimia inflammatione pendere solent*. 140.

— — — *à* Regimine frigido *nimis*, *Faciei ac Manuum intumescentiam impediunt*, *& Pustulas flaccidas reddunt*. 146.

— — — *quæ* ex Frigore *nimio*, *vel Evacuationibus indebitis contingunt*, rariora multo, *quàm quæ* ex Calefacientibus *& Cardiacis*, *licet Vulgus hæcce minus culpet*, *quàm illa*. 97.

Syrupus Chalybis *quomodo fiat*. 268.

— *de* Meconio *qualis præferendus aliis*. 542. *Præfertur etiam tandem ab Auctore suo Laudano*. 245. *Qua dosi exhibendus*. ibid. Uncia j. *hujus Idem valet quod Laudani liquidi gtt*. xvj. 248. *Tamen aliquando ferri nequit*, *tumque Laudano utendum*. 271. *In* Variolis *ad sesquiunciam una vice exhiberi aliquando debet*. 248. *Ad Unc.* iß. *una vice*, *in puero exhibuit Auctor*, *iterata vice*. 246. *ad* 247. *In* Variolis Confluent. *Juveni*, *sexto die*, *ad Unc*. j. *propinatur*. 251. Decimo die *ad Unc*. jß. *Die undecimo mane & vesperi iterum ad Unc*. iß. *singulis vicibus*. ibid.

Syrupi d. Meconii descriptio 379.

— Spinæ Cervinæ *vid*. Spinæ Cervinæ Syrupus.

T.

TAbacus, *in* Ileo, *fumo inflatus specie Enematis*, *præstantissimum remedium*. 504.

Tabellæ, Apoplexiæ *Paroxysmo finito*, *exhibendæ*. 507. *In* Tussi Epid. 1675. *absente Febre &c. ubi à suscepto frigore*, *exhibendæ*. 154.

Tabes. 527.

Tabes *Abdominalium partium*, *in Infantibus sæpe excitatur*, *nimis frequenti Purgantium repetitione*. 269.

— *ex Hæmoptoe*, *à repetito Cathartico*, *nasci potest*. 178. *A Medicamentis Pectoralibus quomodo sæpe fiat*. 195. *Ex Pleuritide essentiali quandonam*. 164.

— *deplorata Equitatione*, *tamquam Specifico*, curatur. 275.

Tacitus (*Titus*) *quid obtrectanti Metello regerat*. 4.

Tegula Hybernica *in* Contusis *non est specificum*. 330.

Tempestas calida. *vid*. Calida Tempestas.

— frigida, *vid*. Frigida Tempestas.

— *Morbis*, *inflammatoriæ diathesis*, *producendis maximè idonea*, *est illa* inter Ver & Æstatem *ambigens*. 64.

Tempestates Anni *Morbos haud pauciores*,

ciores, Naturæ instinctu, proprios habent. 8. *Hujusque rei cognitio Medico, in quibusnam quam pluribus, multum prodest.* 9. *Huic minus plus illi, Morbo favent; & quare ipsæ notandæ Tempestates.* 8. *In quibusnam, Ægritudines ingruere consuevere, cur non melius notarint Medici, cum adeo necessarium illud sit, miratur Auctor.* 8. *ad* 9.

Tempora, *in uno* Intermittentium *Paroxysmo*, tria *spectanda sunt.* 46. *Horum ratio.* ibid.

Tempus Eruptionis, *vid.* Eruptionis Tempus.

Tendinis Punctura, *vid.* Punctura Tendinis.

Tenesmus *est adsidua desidendi cupiditas.* 115. 509. *In* Dysenteria, *quando.* 110. *In ea non est ab* ulcere *Intestini recti, sed quod materies morbosa in ipsum devoluta, viribus ipsius expelli nequeat.* 115. confer 110. *Adultis exitialis, Infantibus benignus, licet ad menses perduret.* ibid. *Frustra* Topicis, *ut Clystere, Fotibus &c. curatur, quia parti adplicata, plus debilitant.* 115. *Sed* curandus *per ea, quæ corpori in genere vires addunt, ut* Diæta analeptica, *&* Cardiacis; *unde sæpè* tolerandus, *donec ea pro lubitu ingeri queant.* ibid.

Terræ effluvia *Morbos Epidemicos varios gignere possunt, infecto prius aëre.* 146. 149. 315. 355.

Terebinthina Cypria *in Gonorrhœa Virul.* 209.

Tertianæ Febres, *vid.* Febres Tertianæ.

Testes *Fœminarum Hydrope quomodo adficiantur.* 334.

Testiculorum rotatio *quædam*, Gonorrhœæ Virul. *initio percipitur.* 206.

Testis tumor, in Gonorrhœa, unde, & quomodo curandus. *Vid.* Scroti tumor.

Thamesis *Nobilis fluvius*, *An.* 1683. *prævalido gelu ita compaginatus fuit, ut & currus & officinas, solidi instar pavimenti facilè sustentaret.* 354.

Theoria Rationis Momentis innixa, quam lubrica, & facilè invertenda. *Vid.* Rationis Momenta.

—— *Hippocratis, qualis Medicorum vera debet esse, Naturæ exquisita descriptio fuit.* 10.

Theologia Naturalis *quid sit.* 187.

Therapeia *perperam administrata*, Malignitatem *in Febribus dictam aliquando potius producit, quàm Venenosa quædam* Morbi indoles. 63.

Therapeutica solertia *Veteribus debetur.* 6.

Theriaca *Andromachi in Hysterica Adfect., tum in aliis pluribus malis, summè commendatur.* 273. *In* Febre Pestilent. *feliciter usurpatur.* 75. *In* Podagra *præ cæteris ubinam conferat.* 314.

Thomas *M. D. cum Auctore Operis socius.* 61.

Tonsillarum letalis inflãmatio *unum ex gravissimis Symptomatibus* Intermittentes Autumnales, *diuturniores, insequentibus.* 49. *Quandonam in his mortem præ foribus denunciat.* 54.

—— dolor & inflammatio *quandonam mortem imminentem præmonstrent.* 60. *Et quænam Symptomatis hujus caussa.* 54.

Tophacæ Concretiones *Cretam vel Oculos Cancr. æmulantes, ad Articulos digitorum, cutim destruentes, in* Podagra irregulari. 305. 323.

Tophi *in Podagra ex quanam materia enascantur.* 323.

— *in Podagricis Exercitio corporis constantiore, præsertim Equitatione, considerandis consideratis, ab incremento inhibentur, non solum, verum & veteres, si modo cutim non destruxerint, solvuntur.* 324.

Topica Medicamenta in Hydrope. *Vid.* Hydrops Topica &c.

— *Infantium corpora facilè penetrant.* 269.

Tormina Ventris sine dejectione, *nullis sc. excretionibus* stercorosis *vel* mucosis *subsequentibus*, *in* Constit. Dysenterica *An.* 1669. *&c. quomodo Autumno grassari incipiebant, & Torminibus istius temporis Dysenteriæ respondebant, imò Dysenterias numero ferè superabant.* 104. 108. confer 364.

— — *hæc* curabantur *ut Dysenteriæ Constit. istius.* 108. 364. *Quomodo tamen Curatio primi Anni ab ultimorum Annorum, diversa esse debuerit.* 114.

— — *in* Febre nova Epid. *ubi præcipuè Morbum constituebant, ut ipse Morbus, curabantur.* 363.

Tubera ossium *seu* Exostoses, *in Lue Venerea, qualia.* 207. *Quomodo curandæ.* 215.

Tumor *Abdominis in* Fœminis *duplex, ad Hydropem non spectans; unus à Carnium in Abdomine excrescentia præternaturali* : alter *à flatibus, Ingravidationis signa producens, plerumque in viduis, vel in iis, quæ sero nupsere; & ipsis sæpè imponens.* 334.

— *in Abdomine*, Infantibus *sæpè contingit, Purgantium nimis frequẽti repetitione, qui eo plus augentur, quo plus purgatur; Donec istarum partium Tabes & putredo insequatur.* 268. *ad* 269. *Ex Rachitide vera, Purgantia quando exigat.* 269. *Sive à Rachitide vera, sive à scrophulis, quomodo curandus.* ib. Reliqua. *vid.* Abdominis Tumor.

— *Crurum in Febribus Intermitt. Autumn. diuturnior. harum sæpè decessus signum, in Adultis.* 60.

— *in* Cubitis, *ex Podagra irregulari albus, dein ruber inflãmatus.* 305. *In* Variolis Confluent. *jam curatis,* molestus *superveniens, iisq; familiaris, qui curandus.* 98. confer 80.

— Faciei *ac* Manuum, *in Variolis* non *adeo requiritur, si* Pustulæ perpaucæ *fuerint.* 86. *Ceterum* Evacuatio, *insignis admodum habetur.* 84. 94. *Nec non minus, suo tempore hîc* requisitus, *quam* Salivatio. 84. 94. *Absens autem pejoris est ominis quàm si Ptyalismus interceptus fuerit.* 248. *Primo in* Facie, *præsertim in Variol. Discretis, excitatur; dein* Manuum & Digitorum *insequitur.* 80. 502. *Ab* octavo die *usque ad* undecimum *reperiri solet, tumque cessante jam Salivatione, subsidere, & minui parum, in* Facie *solet, incipiente jam tumore* Manuum, *moriente aliter ægro.* 84. 248. 250. *Nec tamen omnino, illo die, in* Facie, *sed post diem unum aut alterum, recedere modo debet.* 85. *In* Manibus *tum Tumor succedit ilico.* 83. *Quæ proximè à Facie intumescunt.* 502. *Ab* undecimo die illo, *usque ad Pustularum, in iis, maturationem, persistat.* 248. *Et ut serius adhuc, quàm illa Faciei, recedat, plurimi momenti est.* 93.

conser-

—— —— —— —— conservatur *contemperantibus ac diluentibus; Calidis & Cardiacis vitatis.* 126.
Promovetur Paregoricis *non modo, sed ad debitum terminum subfulcitur & protrahitur.* 94. *Tum Contemperantibus Sanguinem, & aura frigidiore.* 96.

Tumor Manuum in Variolis, *vid.* Tumor Faciei.
—— Pustularum & Faciei, *in Variolis Discret. tum* Interstitiorum Inflammatio, *cur à Sudore, hic naturali, nimium expresso per* calefacientia, *impediatur.* 84.
—— Surarum, *Hydropis licet primum signum, præsertim in Viris, tamen sæpè, in his, tum & in Fæminis, fallit.* 533.
—— —— Hydropicorum similis, *in Viris Asthmate diu vexatis, & derepente abeunte, oboritur; hyeme, & humido aëre, invalescens magis, atq; ad mortem usq; eos concomitans.* 533.
—— Tibiarum ex Hydrope, *quomodo differat, ab eo ex* Hysterica Adf. 258. Tibiarum, & aliarum partium, *in* Variolis Anom. *quomodo incipiebat; & tandem in Suppurationes, & Apostemata, desinebat.* 145. *ad* 146.

Tumores Externarum Partium *quasnam præcipuè adoriuntur, in* Hysterica Adf. 258.
—— *in* Peste vera, *laudabili ritu erumpētes, nisi Sudoribus inopportunis perturbentur, boni.* 69. *Non prægressa Febre, exorti, vix nocent adfecto, neque eum à communibus vitæ muniis abstrahunt.* 65.
Tumulus Pestis, *quomodo fuerit adauctus.* 70.

Turbith Minerale, *in* Lue Venerea, *ad Salivationem promovendam, quando, & quomodo usurpandum.* 212. *In* Gonorrhoea Virul. *facilè primas fert, & quomodo exhibendum.* 209.

Tusses *hyeme qualibet, & sub ejus adventu sæpè adfligunt.* 150. 194. 233. *In* Febre nova Epid. *eo citiùs recedebant, quo remotius ab Hyeme invadebat Morbus.* 355.

Tussis *quo citius curatur, eo minor insecuturæ* Tabis *motus.* 194.
—— *Quomodo* curanda. 526.
—— Convulsiva *Puerorum Febrem comitem non habet.* 194. *Curatur V. S. & Catharticis, repetitis, sed lenibus.* 195.
—— Febrium Continuarum Symptoma, *unde fiat, quomodo corrigenda.* 41. *ad* 42. Post Febrim, *in Senibus, non tam periculosa, ac existimatur. Quomodo curanda.* 38.
—— *Epidemica An.* 1675., *ex subito frigore calorem suscipiens, orta, nemini parcens.* 150. *Numero, non modo,* singularis *erat, sed periculo.* ibid. *Si Febris & Pleuritis se ipsi admiscebant, quænam præcedere solebant.* 152.
—— —— caussam *habet ejus Materiem antea in caput, jam in Pulmones, depositam; Febre interim eadem manente, iisdemque mediis cedente.* 150. confer 152. *ad* 153.
—— —— curatur *hæc, ut & quæ ab eadem caussa nascuntur mala,* V.S., Clysteribus, *abstinentia à* lecto, & refrigerantibus. 151. *ad* 154. *Operam dando simul, ut Febri, quæ huic paratissima est, occurratur.* 151. *Quomodo occurrendum.* 152. *Si Febris nondum accersita, curatur* Tussis, *sine V. S., modo* calefacientia

&

& spirituosa calida *non dentur*, *quæ sine periculo, vel Pleuritidis, aut Peripneumoniæ, invitatione, hic non exhibentur*. 215. *ad* 216.
Leniter & *non* hostili manu, *ut copia Remedioru, V.S. iterata, ac similibus, tractari volebat*. 152. Catharsis, *finito Morbo, exhibebatur*. 153.
Si Pleuritis essentialis *adesse videretur, curabatur tantum ut Febris istius Constitutionis*. 150. *ad* 151. 153. *Unde liquet* Pleuritides, & Peripneumonias, *tum enatas, Febris istius Constitutionis Symptomata, & accidentalis Tussis soboles, esse*. 150.
Tussis Epidemica *An*. 1679. *ex aëris manifesta crasi, ceu* novus Epidemicus Morbus, *mense Novembris infertur; & quare*. 194. *Vomitum & Vertigines inducit*. ibid.
—— —— Sicca *prius*, humidior *dein paulo; & à Tussi convulsiva Pueroru, non nisi Febre, dissidens*. ibid. *Si imperitè tractaretur accedebat Febris simili isti Hiemali, An*. 1675. *sed quæ ut Tussis curabatur*. 197.
—— —— *Curabatur* V.S. Epispastico & Catharsi. 194. *ad* 195. 197. *Aliquando sponte sanabatur*. 194.
—— Hysterica, *non frequens, pituitosas exagitans*, à Convulsiva *quomodo differat*. 257.
—— *in Morbillis*, *fatigat*, *sed non periculosa*, *nisi* post Morbum. 122. confer 121. *Quomodo tum tractanda*. 122. *In Morbillis* Anom. *An*. 1674. *quomodo curanda veniebat*. 144.
—— *in* Pleuritide essentiali, *crebra* adfligit, & *valde* cruciat; *hanc æger præ dolore inflammatorio coercere tentat*. 163. *Pro ratione liberioris expectorationis*, *sensim* minuitur, 163. *Sed*, Venæ sectionis *neglectu*, *sæpè* supprimitur, *suffocanti* Dyspnoeæ *dominium cedens*. ibid.
—— *in* Podagra, *materiam in Pulmones alliciens, Metastasin ibi, licet rarò creat; in quo casu, Morbus tamquam Peripneumonia tractatur; & quomodo*. 388. 554.
Tumulus Pestis, *quomodo fuerit adauctus*. 69.

V.

VApores, *sive* Convulsiones, *promiscuè vocari possunt* Hystericæ Adfectionis effectus *seu* Hysterica Passio. 132. 279.
—— à Vomitoriis *plus invitantur quàm* à Purgantibus. 341.
Variolæ *Hippocratis & Galeni tempore, quod cognitæ non fuerint, unde constet?* 149. *Adcuratè ab Auctore per plures Annos observatæ, quare evulgentur*. ibid. *Harum* essentiam *ignorat Auctor cum reliquis hominibus*. 86. *Inter* Morbos calidos *cum sint recensendæ, hinc minus peccatur* frigore, *quàm* calore, *in iis*. 86. 98. Inflammationem singularem *à cæteris, ponunt, cujus particulas Natura primo digerit, coquit, tandemque forma Abscessuum eliminat*. 86. 236. *A quorum ergo Natura non abludunt; nam & eorum varios status percurrunt*. 86. *Hincq; per Abscessus hic, uti in Peste per Carbones, ac Bubones, ejicitur materies*. 100.
—— *Febri, Phrenitidi, Maculis purpureis & similibus, præ aliis Morbis obnoxiæ sunt*. 146. 370. *ad* 371.
—— *ab aëris quadam crasi*, Constit. Epid. *producente, ut cæteri* Morbi Epidemici,

demici, *oriri videntur.* 64.

— Epidemicæ, *& iis Annis, quibus Epidemicæ Constitutionis prædominium obtinent, si* Regulares *& mitiores, circa* Æquinoct. Vernum *invadere solent.* 23. 79. *Et tandem invalescentes, sub* Æquinoct. Autumn. *statum adipiscuntur, eoque præterlapso, in* brumale frigus *usque perdurant, quo tandem vertuntur in fugam.* 43. *Si* Anomalæ, *seu* Irregulares *fuerint, quo tum & periculosiores, maturius nonnumquam quàm mitiores, h. e.* Januario *mense, invadunt.* 79. Hyeme *aliquando oboriuntur, ut An.*1680.*post Febrem Epid., sed non Epidemicæ tunc erant.* 233.

— *Epidemicæ factæ nemini parcunt, nisi prius hoc Morbo adfecto; nec tamen sufficit adulterino quodam Variolarum genere, quod ad hunc Morbum nihil adtinet, laborasse.*79.

— *pro* Constitutione *peculiari, qua incessunt, haud secus ac Febres Epid., vario se habent modo, ac* peculiaris Generis *sunt: hoc Annorum serie* aliam, *aliis* alteram, Speciem *referentes, utut interim juxta Phænomena communia* convenire *videantur.* 62. 79. 157. *Ad quodnam* singularis *fuerit referenda, à die, quo erumpunt Pustulæ, ab harum magnitudine, atque colore, &c. experto facile constabit.* 157. *Quælibet porro,* quod notatu dignum, *quo mitioris sunt Speciei, eo citius earum Pustulas ad maturitatem, & Morbum ad finem, perducunt.*145. *Sed eo tardius tum quoque erumpunt.* 81.

— periculi *plus, vel minus inferunt, pro* Pustularum numero, *quarum paucitas omnem salutis spem constituunt; & è contra.*234. confer 235. *ad* 237. *Hinc ubi copiosæ prodeunt, unicum est, in quo suppetias Ægro, initio Morbi, adferre potest* Medicus. 234. Ætatis *&* sexus *respectu, periculi plus, vel minus, inferunt.* ib.

— *pro diversa Constitut. quemnam etiam diversum* periculi terminum *habeant.* 145.

— *in* Anomalas *seu* Irregulares, *& in* Regulares *seu* Genuinas *vel* Legitimas, *ab Auctore dispesci solent.* 79. 98. Regulares *&* Genuinæ *quare ita vocatæ.* 79.

— *in* Confluentes, *tum in* Discretas *sive* Distinctas *seu* Interstinctas, *iterum dividuntur tam Anomalæ, quàm Regulares.* 79. 374. 502.

— Confluentes *&* Discretæ *licet essentialiter non differant, & quædam Symptomata habeant communia* (81.); *tamen ab invicem immaniter discrepant, & tanto intervallo distant, ut per illustriora quædam Symptomata facilè discriminentur, licet hoc Vulgus non animadvertat.* 79. confer 91. 93. 234. 374.

— *Methodo nova à* Sydenhamo *tractantur, quod ægre ferri non posse existimat, cum non Veterum, sed Modernorum tantum Curationibus adversetur.* 149. *Solebant diro calidorum, tum Regiminis, tum Remediorum, usu, tractari, imo & aliquando curari; contraria tamen hìc, ac planè opposita, Methodus, temperata ac refrigerans, feliciter cedit; quomodo itaque dijudicari debeat, quænam optima sit.* 372. confer 92.

Variolæ triplicis Generis *præsertim, ab Auctore, hoc Opere describuntur, juxta* tres Constitutiones *diversas, per*

per quas gradibus se ita illæ promovebant, ut posterius Genus prius semper exsuperaret, respectu putredinis, & materiæ incoctilitatis. 146. confer 234.

—— Constitutionis 1661. ad 1664. quare non describantur à Sydenhamo, sed de iis tantum pauca tradantur? 62. Diris Symptomatibus brevi jugulabant hæ. ibid.

Variolæ Regulares Constitutionis 1667. ad 1669. illæ sunt, ex quibus, tamquam in suo genere omnium perfectissimis, Variolarum Historia vera, & Methodus Medendi, sunt desumendæ. 79.

—— —— seu Legitimæ, postquam durante Constit. Pestilent. fere deliтuerant, circa Ver An. 1667. incepere, & auctæ, sub Autumno Epidemicæ factæ sunt; sed, superveniente brumali frigore, parcius lacessebant: proximo Vere iterum invaluere, earum impetu Hyeme iterum coërcito: tertio demum, Vere surgente, increbrescebāt, sed minori impetu; atque Augusto penitus intercidere, surgente Dysenteria. 78. Benignæ erant, plures infestantes, & paucos jugulantes. 78. Hasce comitabantur Febris Variolosa, & toto tempore. 78. ad 79. 98. ad 103. Et Diarrhœa, ultima æstate. 79. 103.

—— —— Discretæ quædam, Phænomena Naturalia seu Genuina, habent; inter quæ, Statu, seu tempore, Invasionis, notatu digna sunt, in Adultis, ingens in Sudores propensio. 79. ad 80. Hocque Variolas minime confluxuras prænuntiat. 81. 502. In Infantibus Stupor & Somnolentia. 80. Tum & aliquando Epileptici motus; qui boni moris, atque eas in procinctu esse, & non confluxuras, indicant. 80. 243. 502. In utraque ætate, uti & Specie, à primo insultu, Febris præcipuè dominatur, ad Eruptionem usque: inde dat inducias ad Maturationem; quo elapso desinit. 83. 503. Dolor, in Scrobiculo cordis, admota manu. 80. 98. 99. 502.

Notandum interim, quod in laxioribus temperamentis, aliquando, sine insigni ægritudine prægressa, sēsim, atque gradatim, ad Eruptionis periodum pervenere.

In Eruptionis Statu (qui tardior quàm in Confluent. 91.) Quarto die ab Invasione, si primum etiam includas, raro citius, non numquam serius (81), contingente, erumpentes Pustulæ considerandæ veniunt. 80. 90. 502. 124. Symptomata prioris Status minuuntur. 80. 82. 93. 502. Sudores in Adultis persistunt. 80. 82. 91. Faucium dolor cum Pustulis surgit & augetur. 80. 502. In Maturationis Statu, exordientis octavo die, dies in hac Specie fatalis, Pustulæ, præsertim in Facie (nam in reliquo corpore aliter habent) læves & rubræ, asperæ jam, per album in flavum, pro maturationis ratione, abeunt colorem illis tum genuinum; & in eum, quo mitior fuerit Morbus, magis vergentem. 81. 72. 82. 85. 125. 502. Tumque maturæ hæ, tandem, similem luteum liquorem evomunt. 81. 124. 502. Intervalla Pustul. in Facie, prius alba, interim, & quo mitiores Variolæ magis, rubent instar Ros. Dam.; inflammata, tensa, dolent, tument una cum Palpebris, quæ si

Pustulæ copiosæ citius quidem tument. 80. *ad* 81. 84. 502. *Dein &* Manus, *ac Digiti, intumescunt, quod æque salutare ac Pustularum eruptio, si hæ numerosæ.* 84. 86. *In* Exarescentiæ *vel* Decidentiæ Statu, *Suppuratione*, undecimo die, *ad summum evecta, Pustulæ maximæ factæ, exarescere & decidere* incipiunt, *recedente Faciei tumore.* 81. 502. *Die decimo quarto vel quinto funditus disparent, in Facie, in reliquo corpore nondum.* 81. 502. *Et in Manibus disruptione, ac in Facie, & reliquo corpore, desquamatione, recedunt.* 81. 502. *Denique* Cicatrices *oboriuntur, quæ tamen in hac specie raræ, nisi confluant.* 81.

— — — Phænomena Anomala, *ipsis* singularia à perversa tractatione *habent.* 84. *Occurrunt* die Octavo, *& bene expendenda sunt, quia moriuntur illo die, qui ex hoc Morbo pereunt.* ibidem. Mortis *hic prænuntia quænam.* ibidem. *Fiunt præprimis ob Cardiacorum & Regimen calidum, quibus Sudor, per se promptus satis, nimis exantlatus, subito cessat, nullis mediis revocandus; unde tumor partium requisitus denegatur; hinc plura mala, & quæ tumere, rubere deberent, pallent & flaccescunt, Pustulis interim rubentibus atque elevatis, etiam post ægri mortem.* 84. 87. 89. 90. 95. 502. *ad* 503. *Non enim moritur æger ob retrocessum Pustularum, sed quod Facies non turgescat.* 95.

— — — — Anomala *cum Confluent. Variol.* communia, *quolibet Morbi Statu occurrentia, habent.* 85. *Et producuntur ex* Calore Sanguinis *proprio, vel ex caussa externa; & sunt Phrenitis satis frequens, Coma.* 85. 502. *Tum Maculæ purpureæ, leti nuntia, Pustulis interspersæ.* 85. 234. 502. *Pustularum subsidentia & flacciditas, cum maculis nigris in harum summitate depressa.* 85. 502. *Mictus cruentus in Adolescentibus, quibusdam, & Sputum Sanguineum, quod tamen raro; bina Symptomata mortis certa prænũtia, initio Morbi plerumque contingentia, Pustulis nondum vel vix erumpentibus, & in tali* Specie *occurrentia, quæ in maximè Confluentes adolesceret, nisi ante morerentur.* 85. 97. 502. *Urinæ suppressio, præsertim in Juvenibus, & in Discretarum declinatione.* 86. 97. 502. *Dein ex* Frigore Sanguinis, *ab aëre, vel V. S. inopportuna, aut Catharsi nimia, inducto; quæ mala rariora, quàm quæ à nimio Calore.* 86. 98. *Attamen Pustularum retrocessus, una cum Diarrhœa, Adultis periculosa, & partium detumescentia, aliquando ex eo consequitur.* 86. 97. 146.

Variolæ Regulares Confluentes *quædam* Phænomena Naturalia, *& Specialia, habent; quædam cum Discretis* Communia, *& hæcce præprimis habent* Tempore Invasionis. 81. *Sed ea vid.* supra. *Hæcque atrociora ubi reperiuntur, quàm in Discretis, ut Febris & alia, de Confluentibus futuris tum constet.* ib. 243. *Sudor spontaneus tantus non adest, ut in Discretis.* 81. 503. *Jam* Specialia *ipsis, non multa, tamen quæ quo graviora, eo certius indicant eas Confl fore, nec sine magno periculo.* 81. *ad* 82. *Ut Diarrhœa Eruptionem præcedens, & aliquando protracta post illam.* 81.

81. *Unde oriatur?* 91. *Tum Dolor acutissimus, in lumbis, latere, artubus, ventriculo; Vomitus enormis, Anxietas, Ægritudo, Vertigo.* 81. *ad* 82. 243. 503. Tempore Eruptionis, *nunc Erysipelatis, nunc Morbillorum, ritu prodeunt; quod fit ut plurimum* tertio die, *aliquando citius, raro tardius, licet aliquando post contigerit.* 81. 82. 252. 503. *Et quo citius ante illam, eo magis confluunt.* 81. 503. *Si ad quartum vel quintum diem defertur, atrox Symptoma est in caussa, hinc periculosæ futuræ.* 81. *ad* 82. 503. *Hæ Variolæ erumpentes, vix à Morbillis nisi tempore Eruptionis distinguuntur.* 82. 503. Post Eruptionem *Symptomata priora non desistunt, & Febris ad multos dies adhuc excruciat, & vix desinit ante Maturationem.* 82. 91. 503. confer 83. & 504. *Et, si vehementior fuerit Morbus, sub vesperam, cum aliis Symptomatibus exasperatur.* 84. *Præsertim diebus intra* undecimum & decimum septimum. 504. *Pustulæ non in molem auctæ, ac Discretarum.* 82. *Et depressiores multo sunt, quàm in illis; unde Medicorum error aliquando, & falsus de Pustularum retrocessione rumor.* 97. *Pellicula quasi vesicula rubra, dein in album abeuns, ex implicitis sibi invicem Pustulis conflatur, nec multum elevatur.* 99. 503. *Hæc post diem* Octavum *exasperatur, & in fuscum, non flavum, abit.* 82. 503. *Sed quo propius ad subfuscum vergit, eo pejores Variolæ, & magis confluentes.* 503. *Quo in flavum magis vergit, eo mitior Morbus.* 85. *Pustulæ Manuum, ac Pedum, majores quàm Faciei & reliqui corporis, & quo altius ab extremitatibus ad Truncum itur, eo minores.* 83. 503. *Magnitudo porro Morbi, & periculi, pro Pustularum in Facie numero, tantum æstimari solet.* 83. 503. 234. *Tibiæ quoque tument in hac Specie.* 145. *Symptomata interim duo, non parvi momenti, & in hoc genere adeo necessaria, quàm Pustulæ, vel Faciei ac Manuum tumor, adsunt, quæ Adultis* Salivatio, *in Infantibus* Diarrhœa. 83. 94. *Illa, si fœtorem excipias, Ptyalismo à Mercurio excitato similis est.* 83. *Cur adesse debeat, quando incipiat, desinat. vid.* Salivatio in Variol. Regul. Consl. *Ubi incipit desinere,* undecimo die, *quænam adsint Symptomata.* 304. 504. *Facies quoque detumescit, sed ejus loco Manus intumescere solent, aut debent, ob Pustularum exiguitatem.* 83. 84. 86. 93. *Diarrhœa verò, licet certo satis, tamen non tam certo discruciat Infantes, ac Salivatio Adultos.* 83. 94. *Verum ubi adest, salutem his adfert non periculum.* 97. *Nec adeo matura eos invadit, ac Salivatio; & ubi ingruit, ni arte sistatur, singula Morbi stadia percurrit.* 83. *Quare necessaria hæc sit excretio?* ibid. Tempore Desquamationis, *prælapso die Octavo, Pellicula in Facie, fuscior adhuc, desquamatur, & aliquando post* vicesimum diem *separatur.* 82. 504. *Quo fuscior eo lentius abscedit.* 82. 504. *Humeri, & dorsi, Cuticula aliquando etiam deperditur.* 504. 82.

—— —— —— Phænomena Anomala specialia, *ex* perversa tractatione,

ne, *adipiscuntur.* 84. *ad* 85. 503. *Occurrunt hic* Undecimo die, *& bene expendenda, cum eo die qui ex hac Specie intereunt, pereant.* 84. confer 247. *In crudiori adhuc genere moriuntur* decimo quarto *die, in crudissimo* decimo septimo; *aliquando, sed raro, non ante* vicesimum *moriuntur.* 504. *Horum caussa Sanguinis nimius fervor*, vel *Sudor nimis extortus.* 84. 125. 235. *Primarium est* Salivationis *subita suppressio, nec Faciei tumore persistente, aut Manuum, istius vices supplente, subsequente.* 84. 93. 503. *Hoc Symptoma solum omnes ferè jugulat, qui in hac specie moriuntur.* 97.

—— —— —— Symptomata Anomala communia *cum Discretis quænam habeant. Vid.* Variolæ Regular. Distinct. *&c.* confer 235. 245.

Variolæ Anomalæ nigræ *Constitutionis* 1670. *ad* 1672.; *per Morbillos introductæ, & una cum Febre Dysenterica, & Dysenteria, grassantes, sed his Autumno primas cedentes,* Januario *mense jam ingressæ, à Variolis Regularibus, Phænomenis insignioribus, discriminabantur, atque ad aliam Classem reducendæ omninò videbantur.* 104. 105. 123. 125. *ad* 145. *Et eædem,* quod notandum, *ut Epidemici solent, primo atrociores, ultimo Anno, remota sævitia, & nigredine, induta flavedine, Benignæ sunt factæ, respectu generis.* 123. 125. 145. *Cur* Variolæ Constitution. Dysentericæ *vocatæ.* 104.

Phœnomena *quæ habent* Singularia, *non quæ Cõmunia, exponuntur.* 124.

—— —— —— Discretæ *discriminabantur à* Regularibus Distinct. *Eruptionis Tempore.* 124. *Pustularum mole, asperitate, colore.* ibid. *Ptyalismo qui ut in Confluent. at non semper, aderat: unde constabat ad Confl. naturam magis accedere, & inflammatorias magis esse.* ibid.

—— —— —— Confluentes *discrepabant à* Regularibus Confl. *admodum.* 124. *ad* 125. *Nam Die* secundo *vel* tertio *erumpebant.* 124. Febris *inflãmatoria major quàm in aliis.* 125. 127. Pustulæ *in* facie *instar Erysipelatis*; reliquo corpore *congeries ex Pustulis conflata.* 124. *Quomodo à Morbillis, & Erysipelate distinguebantur.* 125. Vesiculæ *inter Pustulas, in femoribus, in nigredinem abeuntes aderant.* 124. *Has brevi mors insequebatur.* 125. Pellicula alba *resplendens,* undecimo die, *primo in Facie, atque maturitate in* nigrorem *fuliginosum abibat.* 124. *Qualis ex eâ stillabat singularis materies?* ibid. *Ægri ad Salivationem procliviores.* 125. Discrimen, (*ni vesiculæ inter Pustulas, instantem Mortem designãtes, aut Calidis mors præcipitata,*) *die* decimo quarto *aderat: aliquando* decim. septim. *expectabat; quo die elapso nullus moriebatur.* 125. 145. Furfures *diu adhærebant;* & Stygmata *fœdiora in cute.* 125. Notandum, *Dysenteriis tum regnantibus, has Variolas, calido Regimine excitatas, per Dysenteriam sæpè sibi viam parasse.* ibid.

Variolæ Anomalæ, Nigræ, Pessimæ, *Constitut.* 1674. *&* 75. *istis An.* 1670. *adeo similes, ut eædem renatæ viderentur.* 145. 146. *Pluribus tamen, ut Putredine (hic longè maxima.* 147.) *tum incoctilitate, dissidebant.* 145. *Hinc*

Species nova *videntur ex praecedente suborta.* 146.
Pustulae immaturae *erant* fuscae; *si verò* maturae *& numerosae, quia tum pusillae,* Nigredine *fuliginem aequabant.* 145. *Si* pauciores *essent, non minores tum, quàm in aliis generibus, &* raro nigrae. ibid. Salivatio, *nec non* Faciei *ac* Manuum tumor, *hìc quoque salutares.* 239. Foetore, *ubi maturae, omnes fugabant adstantes.* 145. Periodum *suam tardius absolvebant, &* diutius haerebant, *quàm ulla species nota.* ibid. Dies fatalis *ne quidem* decimus septimus, *sed* post vicesimum *adhuc trucidabant.* 145. 146.
Confluentes *plures orco dabant, quā ulla species, & Pestem pernicie aegrorum ferè aequabant.* 146. *Nec tamen nisi maturae necabant.* 145. *Si* Discretae *aliquando forent, non pejores erant aliis.* 146. *Et satis benignae.* 149. Tumores *quidam, si aegri evaderent, quod rarò, enati in Apostemata ibant.* 145. *ad* 146.
—— —— Confluentes pessimae *An.* 1681. *Epidemicae fiunt Lond.* 233. *Hyeme incipiunt, An.* 1680. *pergunt usque in Annum sequentem, ubi Aestate increscentes, tandem* Ἐπιδημιώτατα *factae, stragem ingentem edunt.* ibid. *Siccitate inaudita istius Anni acuūtur vehementer.* 234. Eruptionis tempore, *Exanthematibus nōdum planè expulsis, Maculae purpureae exoriuntur, praematuram Mortem accersentes.* ibid. *Horum* confluxus *iterum incitabatur* aëris intemperie, *eadem ratione, qua Scioli ac Medicastri,* Regimine calido *& Cardiacis suis, illud ipsum facere solent.* 234. Post Eruptionem *Corpus, ac in primis caput, copia Pustularum calefiebat adeo, ut aeger, nisi Infans, Vigiliis & inquietudine vexaretur.* 245. *Quo* sedatior *erat Sanguis, eo majores & minus confluentes Pustulae; & contra: hinc quo* tumultuatior *magis, eo tardius ad separationem pertingebant, tumque &* ichor, *loco puris, fiebat: &* Nigricans humor *quidam, loco flavi coloris Pustulis continebatur.* ibid.
Variolae Curandae *ubi veniunt,* Indicationes *seu* Methodus medendi *cuidā Fundamento superstruendae.* 86. *Sed* Indicationes *contrarias planè suggerit hic Morbus, nam* calidum, *aequè ac* frigidum, *nimis justo Regimen obest.* 146. *Et quod praecipuè hìc agendum requiritur, praesertim in* Speciebus vehementioribus, *erit, α. ut* Sanguinis ebullitio compescatur: *β. Tum ut* Pustularum elevatio, *atque* Faciei *&* Manuum *Tumor, procuretur.* 147. *Notandum enim est Morbum hunc,* duo *habere* Tempora; *primum* Separationis *est; alterum* Expulsionis. 86.
Indicatio Tempore Separationis, (*in quo Natura Ebullitione febrili, per* tres *vel* quatuor *dies, partes inflammatas seligit, congregat, & relegat, quod citius etiam persolvitur, quàm sequens.* 86.) Curatur *ne* Ebullitio *illa* exorbitet, *neque nimis* langueat. 86. *ad* 87. *Quo enim separatio tardior, modo non langueat, eo melius illa absolvitur.* 87. 89. *ad* 90. Natura *enim sibi permissa, in Junioribus praesertim, per se dives, & satis edocta, materiam debito ordine, ac via, secernit, & expellit.* 87. *Sic Variolae primo non erumpentes, minùs timendae, quàm*

quae

quæ præmaturè retrocederent. 87. Cavendum itaque sollicitè, tum à Regimine justo nimis calido, sive fuerit ex stragulis lecti; ex aëre loci calefacto; ex Calidis nimis & Cardiacis Mediis; præsertim vigente ætate, in Plethoricis, vel æstatem inter & ver. ibid. Ex his Variolæ nimis protrusæ, & separatione tumultuario procedente, confluunt. ibid. Vel Sudores fiunt ingentes opus turbantes. ibid. Vel alia plura mala, opposita Methodo numquam observata. 88. confer 82. 87. 88. Cavendum itidem à Regimine refrigerante nimis, ut per Evacuantia instituta, ne Ebullitio nimis langueat. 88. Inde enim Pustulæ quasi repercussæ detumescunt. 147. Et quare. 88. Si verò Confluentium metus adsit minimus, non modo V. S. sed & Emeticum propinandum. 88. 503. Præmissis his Evacuationibus, aliquando tum melius erumpunt. 88. Indicatio Tempore Expulsionis, curat, ut Abscessus excitati suos modos bene percurrant; unde Curationis summa pendere solet. 86. 88. Ergo præstandum, ut Pustulæ debito modo sustineantur, quo ritè atque ordine destinatam Periodum adsequantur. 87. 88. Hoc tempore, plus adhuc alio, cavendum à Regimine calefaciente. 88. Quomodo verò hæc noceant. 88. ad 89. Quæ mala producant. 82. 87. ad 88. 146. Porrò vid. Calefacientia, vel Regimen calidum. Quandonam verò Cardiaca convenire possint. 89. Exquisitè tamen vitandum, ne ægrum Frigoris injuriis exponendo Eruptionem impediamus. 89. Hinc Caloris Gradus optimus, naturalis est; qui ab hoc deficit, huncve excedit, periculosus est. 89. At hunc definire Gradū ardua res! & quæ prudētem ac sagacem Medicū expostulat, propter plura quæ pensanda, & Nutricū, inde sæpè errantium, judicium superant. ib. Quare in hoc casu tum Morbus tum Praxis Medica, in incerto, ac lubrico, loco sistuntur; atque Medici fama in angusto versatur; & quare. ib.

Variolarum Curatio Generalis ante Eruptionem. 89. ad 91. Aura liberior interdicitur. 89. Diæta ex eupeptis, & temperatis, demto potus frigore, commendatur; nec improbatur rustica ex lacte cum pomis cocto. 90. Calefacientibus & Cardiacis ne acceleretur Eruptio, ut ante diem quartum sæpè satagunt. 90. Sæpè hoc illi potius quasi obex; vel, quod malum, Confluentes factæ sunt, quæ per se Discretæ fuissent. ibid. Quo tardius prorumpunt eo melius. ibidem. Nemo enim interiit, quod ocyus prodierint Variolæ, nisi Calefacientia impedivérint; hinc ubi earum suspicio, non ilico propellendæ. ibid. Lecto addicere ante diem quartum, æquè malum, ac Cardiaca intempestiva. 90. ad 91. Cardiaca sed Paregorica si Eruptio, ex voto, procedat, quare exhibenda, & quando. ibid. V. S. quandonam instituenda. ibid.

—— Regularium Discretarum Curatio specialis, post Eruptionem. 91. ad 92. Discretas fore unde constet. 91. Omni prorsus periculo vacant. 92. Regimen calidum absit. 93. Diæta verò tenuis & temperans. 89. 91. E Lecto quotidie quando, & quare, surgendum. 91. Si ei incumbendum,

Stragulæ

Stragula ut in sanitate sint. 92. *Quomodo vitandi Sudores nocui in eo.* 92. *Focus an exstruendus.* ibidem. Cardiaca *suppurationis tempore, quænam, quando & quare.* ibidem. Diæta *cur tum Cardiaca paulo.* ibid. Paregorica *quænam suadeant.* ibid. *V. S. in hac specie per se nocens, quandonam concedenda.* ibid. *In hac Specie, opposita Methodo tractati tot periere, ut pudeat in tam levi Morbo.* ibid. *Ratio cur ex Plebe, in hoc Morbo, pauciores pereant quàm inter Divites.* ibid.

—— —— Confluentium Curatio specialis. *Ante* Eruptionem *innititur, ut Pustularum nimis frequentia prævertatur, tum ab hac* Multitudine *vel* Paucitate, *dependeat discrimen aut salus.* 234. *Post Eruptionem.* 93. *ad* 95. 244. 234. *ad* 244. &c. *Hæ periculosæ admodum.* 93. Paregorica undecimo die *temporius h. e. hora quinta exhibita, inopinato, Mortem sæpè antevertunt.* 247. *Vulgus harum & Discretarum malè Curationem ex æquo prædicat.* 93. *Hæ Medici artem verè occupant, non verò Discretæ, nisi Medicus sibi & aliis imponat.* 252. *Hinc vera Medela* duobus *his innititur; ut initio Morbi præcaveatur, ne materies, nimis fota, seu nimis adsimilata, exorbitet, & Pustularum ingentem* frequentiam *procreet.* 249. confer 235. 244. 250. 251. *Tum ut* Spirituum *inordinatus motus, ab inflammatione externarum, & puris acrimonia, excitatus compescatur.* 249. confer 234. 236. 238. 245. *ad* 249. *Duas has Indicationes qui persolvit, jam ut Medicus satisfacit, quamvis nondum ut Formularũ Præscriptor.* 249. *Hinc Curationis exitus pendet à modo, quo æger fuerit tractatus.* 244.

—— —— Discretarum & Confluentium, Symptomatum Curatio, *ex Methodo, diversa ab illa Auctoris, enatorum.* 95. *ad* 98. *Symptomata* ex Regimine refrigerante & frigore *externo, quomodo tractanda.* 97. confer 86. Pustularum depressio *in Confluentibus non timenda, cum nihil habeat præter Morbi morem.* 97.

—— —— post Pustularum recessum Curatio. 98.

—— Anomalarum nigrarum *Constitut. An.* 1670. *ad* 1672. Curatio. 125. *ad* 127. *Regimen temperatum, per* liquida *æstum mitigantia; præsertim* Maturationis Febre *vigente;* tum Hypnotica, *opus persolvunt.* 125. 126. *Hi* liquores *quid faciant, & qui Ptyalismum adjuvent.* 125. *Hi sæpè etiam Variolas* Confluentes futuras, *in boni moris Discretas transmutarunt.* 126. Mensium fluxus *insolito tempore, hic frequens, qui tractandus.* ibid.

—— —— —— pessimarum *Constitut.* 1674. *ad* 1675. Curatio. 146. *ad* 149. *Methodum, in aliis Var. Confl. optimè cedentem, hic non profuisse, queritur Auctor; & plures interibãt.* 147. *Unde concludebat præter* temperantia *etiam, quæ* Putrefactioni *vincendæ paria, requiri.* ibid. *Hincque* Vitrioli Spiritus, *tamquam specificum quid, reperitur.* ibid. *Qua ratione exhiberetur.* ibidem. *Ejus porrò dotes.* 148. *Ex eo Saliva undecimo die non ita suffocabat, sed aliæ dejectiones, ut Diarrhœa vices subibant, quæ tum vel sponte,*

sponte, vel Hydrogala, vel Narcoticis, sanabatur. 148.

— — Confluetium Pessimarum Curatio. 233. ad 256. In iis Vitrioli Sprit. 244. 254.

In Variolis pauci moriuntur, quia tardius erumpunt, ubi contra plures leto dantur; quoties Pustulæ intempestivè, & nimio opere, exiguntur. 239.

— — Confluentibus Medici solertia quid valere potest, præsertim in Juvenibus, vel Vino deditis, patet. 252. Et in hac specie pendet Curationis exitus à modo, quo æger primis diebus, fuerit tractatus. 244. Verum exquisitè notandum, quod cum periculum à Pustularum frequentia, modo, pendeat, quod hæ omni ope sint coërcendæ. 234. 235. & 244.

— — Discretis vix refert, qua Methodo utatur, qui medebitur. 245. 252. Nam Medica ope non indigemus, & sponte sua, ac Naturæ vi se solvunt. 374. 252. Sed perversa cura tamen letales fieri possunt. 374. ad 375.

— — à Lecto abstinentia quantum prosit, pluribus indicatur. 90. 237. ad 243. confer 233. ad 234.

Vegetabilia ad Podagram Digestiva, qualia sint: Mitiora acrioribus præferenda, ne stimulus Morbi fomitem adaugeat. 313. Horum aliquot Species permistæ, plus faciunt, quam ex iis unum simplex; acsi quoddam Tertium inde foret. 313. & 314.

Venæ, in Podagra, membri vexati, vigente dolore, tument. 304.

Venæ Sectio, in Infantibus, æquè tuta, & necessaria aliquando, ac in Adultis. 122.

— lecto decumbente ægro, facilius multo fertur, quàm erecto corpore. 168.

— in Angina; eodem die iteranda, sine Catharsi, ni Febris & dolor V. S. minuantur. 176. 177. In Apoplexia, qualis esse debet. 507. In Chorea Sancti Viti. 360. 361. 506. Quoties, & quando, repetenda. 361. 362. 506. In Colica biliosa largior; & aliquando post Emeticum. 128. 511. In Colica Hysterica quando. 133. In Convulsionibus Infantium dentientium specificum est. 122. Corticis Peruviani usum ne præcedat. 56. In Diarrhœa non exigitur. 113. Sed in Diarrh. Variolosa. 113. In Dysenteriæ initio. 111, 114. In inveterata iteretur. 115. In Febribus semper Catharsi præmittenda. 368. In quibusdam Febribus prodest, in aliis nocet. 30. In Febre Acuta cum Mictu cruento & Petechiis. 252. 253. In Febribus Contin. aliquando non prodest. 34. 97. Si ex Intermitt. Aut. natæ, nocet. 34. Aliquando non necessaria. 31. Ejus mensura. 31. Quando verò, & in quibus iteranda. 34. Emeticum, ubi utroque indigemus, præcedere debet. 32. In Febre Dysenterica. 118. In ea Const. An. 1661. &c. Pueris & Senibus non conducebat; sed in Juvenibus, Athleticis, plura mala ejus neglectu, ut Pleuritis &c. inferuntur: qua copia. 31. In Febre Epidem. nova; tantum ubi signa Peripneumoniæ nothæ adessent. 357. Fit tum ad revellendam materiem; & iteratur. 349. In Infantibus qualis instituenda. 367. In Febre Erysipelatosa, & quando iteranda. 175. In Febribus Intermitt. Autumn. nocet, & Morbum protra-

hit. 54. 186. Vernales *itidem prolongat.* 50. 51. *Infantibus has Febres pejores reddit ; seniores in mortis periculum conjicit.* 25. *In* Febre Morbillosa *non ferebatur.* 144. *In* Febre Pestilent. *necabat si Tumores jam adparebant, nisi certa sub conditione.* 77. *Cæterùm largissima juvabat, uti in Pleuritide ; parcior nocebat.* 73. 74. *Methodum tamen mutat Auctor.* 75. *In* Febre Quartana, *Junioribus & Senioribus nocet.* 54. *In* Febre Scarlatina, *cur rejiciatur.* 162. *In* Febre Tertiana *quid efficiat.* 27. *In* Febre ex Tussi *malè curata.* 197. *In* Febre Variolosa *quando mox necessaria, & iteranda.* 101. *Quando vitanda.* 102. *In* Gonorrhoea Virul. *ad temperandum ; & in iis, qui difficile purgantur.* 210. *Tum ubi scroti tumor & dolor ingens.* 211. *In* Hæmorrhagia Narium, *in brachio.* 178. *In* Hysterica Adfect. *quare & quãdo in initio.* 267. 270. *In leviori specie* omittenda. 271. *Quandonam & in quibus ante Catharsin & Laudani usum,* quod tum certius agit. 276. *ad* 277. *Hanc Adfectionem sæpè invitat ; & quid inde deducatur.* 262. *In* Lue Venerea, *ante Salivationem, non instituenda.* 212. Maniæ *aliquando caussa.* 66. *Et in eadem, nimis repetita, stultitiam infert.* 61. *In Mensium immodico fluxu, extra Puerperium.* 282. *In* Mictu cruento *à Calculo.* 442. *Ex Febre Acuta.* 252. 253. *Ex Variolis Confl.* 378. *In* Morbillis *& ipsis Infantibus, quare, & quando iteranda.* 121. 122. *In* Morbis Chronicis, *aliis sæpè præmittenda,* 316. *In* Morbo Epidem. *quolibet, recenti, ante Catharsin ; contra Methodum vulgatam ; & quare.* 195. *In* Nephritide *ex Calculo quandonam, & quando omittenda.* 446. ; *& quare.* 278. *Si Morbus ex Hysterica Adfectione, omittenda.* 278. 132. *In* Nervosis Adfectibus *repetita sæpè bona.* 360. *In* Peripneumonia Notha, *quandonam iteranda ; quando non.* 168. *In* Peste *& Febr. Pestil. ante Bubonum eruptionem, & in Lecto, quod diaphoresin tutiorē reddit, instituenda.* 75. *Larga & plus semel iterata nulli funesta fuit, in Peste Londin.* 70. *Et totum Curationis negotium in ea copiosa V. S. cum L. Botallo, collocat Sydenham.* 71. *Atq; ea in Castro Duntsar Milites servantur.* 71. *Parca verò, & adparente tumore, instituta ut institui solet, necat, quod plures deterruit.* 70. *In* Phrenitide. *quando* 40. *In* Pleuritide essentiali, *qualibet Constit. indifferenter infestante, Curationis præcipuum, ferè sufficiens, & omnem numerum absolvens, si calida non ingerantur, & pro necessitate iteretur.* 152. 153. 165. 167. 169. *Nec larga quid damni infert.* 167. *Qua copia instituenda ; & quoties iteranda in Adultis, & in Infantibus.* 166. 498. *In* Pleuritide Symptomatica *sæpè non ferri potest.* 153. *In* Podagra *quomodo ingenter noceat.* 309. 310. *In Juvenibus vero vino excalefactis institui potest.* 309. *Nec non ubi Metastasis materiæ ad Pulmones.* 328. 554. *In* Pruritu ferino, *quandonam.* 175. 500. *In* Rheumatismo *in latere adfecto, ilico instituenda, ante Catharsin.* 171. 499. *Repetenda, præsertim in Juvenibus.* 171. 499.

Tertio

Tertio tamen celebrata sufficit, & Cathartica potius iterentur, ut Sanguini parcatur, & Paregoricis locus detur. 200. *Ejus minori repetitioni supplet Serum Lactis, in quibusdam.* 199. *In* Rheumatismo inveterato, *quo modo iteranda, & quid faciat.* 173. *In* Scroti tumore & dolore vehementi, *à Lue.* 211. 518. *In* Sputo Sanguin. *in Variolis Confl. in Tussi Epid. An.* 1679.*requisita, & repetenda.* 194. 195. *In* Variolarum initio, *non in omni, sed ubi Symptomata graviora eas Confluentes fore indicant.* 88. 148. 244. 504. *Tum ubi Phrenitis quia facies non tumet.* 95. *ad* 96. *Tamen, in hoc Morbo, minus quàm aëris contemperatio, vel Catharsis iterata, Morbi violentiam cohibet;* nec ita, *ac Auctor prius censuerat,* Pustulas intra justos limites coërcet. 238. *In initio, ubi celebratur, fit præcipuè, ut Mictus Sang. Maculæ purpureæ & alia vitentur.* 91. 148. *Male, in quodam casu negligitur ab Auctore.* 148. *Cum* Evacuantibus, *in initio, quomodo nocere possit; & an vitanda.* 88. *Si* inopportuna *fuerit, Pustularum recessum, nec non Faciei ac Manuum detumescentiæ caussa esse potest.* 89. *Si justa, in* Confluent. *erumpere Pustulas aliquando facit.* 88. *In* Var. Discretis *potius nocua.* 92. *At tamen instituenda ibi, si perverso zelo calefacientibus curatum voluerint ægrum.* 92. *In* Regularibus, *si Morbus fuerit vehementior, pustulis jam deciduis, quare instituenda.* 98. *Post* Variolas Confl. *pessimas curatas, quare.* 252.

—— *&* Purgantia, *alternatim iterata* Contusiones *tutissimè curant.* 330. 524. *In* Febre Epid. nova, *in Adultis, tum in Infantibus, quoties repetenda.* 357.

Venæ sectionis *non congruentis, in* Febribus, *Effecta, sanguinem debilitare, ut despumationi impar sit: quod damnum Cardiacis resarciendum.* 30.

Venenum *Medici supposuere in Febrib. Malignis, hocque per Calefacientia & Alexipharmaca, per cutim expellendum putarunt errantes; cum contra in illis tum Refrigerantia omnino conducant.* 370.

Venter induratus *unum ex gravissimis Symptomatibus, Intermitt. Autumn. diuturn. insequentibus.* 49. *&* 50.

Ventris Tormina, *vid.* Tormina Ventris.

—— Tumor, *vid.* Abdominis Tumor.

Ventriculi debilitas *Symptoma Podagræ inveteratæ sequela, quomodo tractanda.* 328. *In recenti spirituosis excitatur.* 327.

Venus *in Podagricis cur noceat.* 324. *Præmatura, & nimia, cur Podagrã advocet.* 302. 308. 554.

Vesicatoria in Apoplexia *nuchæ adplicanda.* 507. *In* Comatosis Adfect. *Variolas præcedentibus.* 243. *In* Comate febrili, *Calefacientibus excitato, nocent.* 360. *In* Febre, *ex Tussi male tractata, nuchæ* 197. *In* Febre Epid. nova. 350. *In* Hydrope *Gangrænam facile invitant; & quare.* 346. *In Phrenitide à Calefacientibus, nocent.* 282. *In* Tussi Epid. *quare nuchæ adplicanda.* 195. *In* Variolis Confl. *perampla & acria quandonam adplicanda, ut die undecimo suum effectum edant, materiæ peccanti exitum præbẽdo, Tu-*

mori & Salivationi subveniēdo. 249.

Vesiculæ, *in Variol. Confl. An.* 1670. *inter Pustulas, sero limpido distentæ, cum subjecta carne nigra.* 124.

Vestimenta consueta *non sunt deponenda, nisi mense uno ante Solstitium æstivum: nam ab horum prætmatura abjectione plurimæ Febres enascuntur.* 160.

Vetulæ *Sudoriferis suis quàm sæpe nocent.* 369.

Vertigo, *in* Variolarum *initio, has Confluentes prænuntiat.* 243.

Verpus, *vid.* Recutitus.

Verulamius *de* Historia Naturali *qualis tradi solebat, quid censeat.* 7.

Vibices *seu Maculæ in cute nigræ quomodo excitentur.* 72.

Victus ratio, *vid. Diæta.* Incrassans *in Mensium fluxu Puerperarum immodico.* 282.

Vigiliæ *post Catharsin, & V.S., omnium maximè Vires subruunt.* 322. *Et vespertinæ plus nocent, quàm diluculo surgere.* ibid. *Post* Febres *Aqua Ros. frigida consopiuntur.* 41. *In* Variolis Discret. *quid indicent.* 92.

Vini Spiritus, *vid.* Spiritus Vini.

Vino adsueti, *in senio, aquam aut aquosa sumentes brevi internecantur.* 319. confer 320. *ad* 322.

Vinum immodicum *corpus laxat & emollit, ac coctiones subvertit; unde bibaces plurimis Morbis obnoxii.* 320. Modicum *autem & Cibi eupepti, ubi* Cortex *Peruv. nihil amplius efficit, rem sæpe absolvunt.* 191.

— *Antidotalis instar Pestem potius accersit, quàm præcavet.* 68.

— *in* Cutis Eruptionibus *quibusnam concedendum.* 175. *In* Febribus Intermitt. *licet in Continuar. speciem vergant, cum Cort. Peruv. exhibitum, non nocet.* 190. *In* Gonorrhœa Virul. *vitandum.* 210. *In* Hydrope *conducit, tum modo, ubi meatus reclusi & porta aquis data.* 344. *In* Podagra *haud concedendum, non obstante adagio: nam fomes Morbi excitat &c.* 319. & 321. *In adsuetis tamen derepēte ne interdicatur; præferendum tum Hispanicum.* 322. *In* Variolis Confl. *quando exhibendum.* 250.

— Canariense & Hispanicum *in* Diabete. 192. *In* Dysenteria *ex Tormin. Ventr.* 364. *In* Hysterica Adf. *vel solum vel aromatisatum, omni nocte, hora somni, mira facit.* 273. *In* Infantibus *purgantibus debilitatis, cum herbis roborantibus.* 269. *In* Podagra *quandonam concedendum, sed cum exercitio.* 322. 327. *In* Variolis Anom. *semicoctum quando conducat.* 127. 148.

— Malaganum *vel* Falernū *sive* Muscatum, *in* Tussi *post Febr. Contin.* 38.

— medicatum *in Chorea Sancti Viti roborans.* 362. 506. *In* Diabete. 192. *In* Febr. Tert. Vern. *pro pauperibus.* 193. *In* Fluxu Muliebri. 192. *In Hydrope.* 343. *Pro Divitibus.* 345.

Vires *subito prostratæ, Maculæ purpureæ, & Petechiæ, in Morbis, Malignitatis signa habentur; quorum ratio redditur ab Auctore.* 370. 371.

Vir *prudens quare quis evadere potest, Philosophus autē nemo Mortaliū.* 348.

Viri *Hydrope, ætate præsertim ingravescente, adficiuntur.* 333. Sedentarii *tentantur, ut Fœminæ, Hystericis Adf. sic dictis.* 256.

Virulenta materia *in Gonorrh. per Glādis substantiā penetrans.* 205. *ad* 206.

Viscera *debilia & putrefacta in* Hydrope *Evacuantia vetant.* 309.

— *in* Podagra irregulari, *si ambulando*

lando ex pedibus materies dissipatur, periculosè adficiuntur. 305. *In* inveterata *adeo infarciūtur materia, ad extremitates non amplius explosa, ut Mors insequatur.* 314.

Vitri incensorii *actio Spirituum exorbitantium impetuositati, in* Hysterica Adf. *comparatur.* 263.

Vitrioli Spiritus, *quia stipticus, non convenit in Morbis, quorum Curatio Purgationi innititur.* 358.

—— —— *cum* Cerevisia *tenui vel Decocto vulnerario in* Febre Acuta *cum* Mictu cruento, *&* Petechiis. 253. 254.

—— —— *in* Phrenitide *Febris Epid. An.* 1674. *unicum remedium.* 142. *In* Variolarum *initio ubi, ex Symptomatibus, Confluentes eos prævidemus.* 244. 504. *In quibusnam omitti possit.* 244. *In* Variolis Anom. nigris, *pessimis, ingentis usus.* 147. 148.

Ulcera *Phagadenica, in* Lue Venerea, *quædam.* 207.

Ulcus Glandis, *a Shanker, in* Gonorrh. Virul. *in non recutitis, vel qui numquam eo Morbo laborarunt.* 205. 206. *Ubi* Phymosin *excitat, quid agendum.* 211.

—— Vesicæ *quomodo cognoscatur, & curetur.* 524.

Undervvood, *Senator Londinensis, Cortice Peruv. occisus.* 187.

Unguenta *purgantia, in* Hydrope, *Hypercatharsin insanabilem excitare valent.* 346.

Unguentum *in* Pleuri ide essent. *Brassicæ folio imponendo, quale.* 165. *ad* 166. *Ad* Salivationem *excitandam, ex Mercurio, quibus partibus adplicandum.* 212.

Vomendi propensio *Emeticum indicat absolutè; nec sine ægri periculo, Medicique molestia, omittitur.* 31. 73.

Vomitio *in* Peste *Diaphoretica rejiciens,* Sudoribus *brevi sistitur, qui certa ratione excitandi.* 75. *ad* 76.

Vomitiones *ex* Hysterica Adf. *Medicis imponunt, aliorum Morborum præ se ferentes speciem; ut Nephritidem, vel Colicam bilios.* 278.

—— virides, *non semper talem humorum depravationem denotant, cum hic color à Spirituum inverso motu excitari queat.* 133.

Vomitoria *ex Croco Metallorum, infra adolescentiam constitutis non propinanda: Adultis verò non nocent, si* copiosè diluantur, *ope Zythogalæ.* 32. 33.

—— *in* Hydrope, *ex Croco Metall. Aquas* ἄνα καὶ κάτω *potenter evacuant.* 341. *Non ita promptè Aquas expellunt, ubi levis tantum Abdominis tumor, quàm ubi ingens harum copia adgesta.* 342. *In* Hysterica Adf. *Paroxysmum sæpe invitant; quod non foret, si Morbi fomes in Materia aliqua involveretur.* 265. confer 507. *Sed præterea Materiæ biliosæ viridis uberiorem copiam excitant.* 191. *In* Podagra *idem præstant ac Cathartica.* 310.

Vomitorium *in* Apoplexia, *quale.* 507. *In* Colica biliosa, *ex Zythogala, quando conducat.* 128.

—— Diarrhœam *in Febribus, vix adstringentibus obedientem, fugat.* 32. *Eamdem in Febribus Contin. quoque arcet; neque nisi raro, aliter evenit.* 43. *Sed in Febribus inflammatoriis eam potius excitat.* ibidem. *Hinc in Febre Pestilent. nondum cognita Emeticum, planè contrario eventu, propinavit Auctor.* 73.

— *in* Febre Contin. *quando exigatur, ni ætas aut debilitas contraindicent.* 31. *Quænam harum* Symptomata, *præter Diarrhœam, mirifice eruat?* 32. *An initio neglectum postea exhiberi queat.* 32. 33.

— — — — *Venæ sectionem semper insequatur, ubi utroque indigemus.* 32. *Omni tempore Febris, si occasio jubet, modo vires dentur, adsumendum & quare.* 32. *ad* 33. 43. *Qua hora diei adsumendum.* 32.

— *in* Febribus Intermitt. Vernal. *quando adsumendum.* 86.

— *in Tertiana Vernal. An.* 1671. *quale.* 193.

— *in* Variolis *initio Morbi an conducat.* 88. *Ubi Symptomata eas* Confluentes *fore indicant, initio ægrum refocillat.* 244. confer 251. *Hinc in iis, simul una cum V. S. ubi harum suspicio adest, præscribendum.* 504. *Dein, ubi* Saliva *spissa facta,* undecimo die, *quasi suffocat, propinandum.* 96. *ad* 97.

Vomitum & Alvum moventia *simul, in Hydrope, proponuntur.* 337. *ad* 338. & 342.

Vomitus *Capitis motu, ubi dispositio adest, præ cæteris provocatur.* 277.

— *è* Corticis Peruv. *usu quomodo compescendus.* 190. *Ex* Febre Epid. nova, *æstate, quomodo tractandus.* 363. *ad* 364. *Ex* Hysterica Adf. *cum rejectione materiæ viridis, sed sine dolore, quandonam.* 257. *ad* 258. *Si enormes sunt, Anodynorum usum, horumque dosin sæpe repetitam, forma præprimis solida, exigunt.* 277. *In* Peste, *una cum alvi profluvio Sudoribus curantur.* 75. *ad* 76. *In* Variolarum *initio, si enormes,* Confluentes *eas fore prædicant.* 243.

Urina *designare potest operantem Naturam, dum impuras à puris partes secernit, h.e. dum concoctionem Materiæ Febrilis, in Continuis præsertim, & in harum declinatione persolvit.* 35. Crassa, *vel &* tenuis, *Cruditatis indicium.* 28.

— cruenta à Calculo, *ambulatione, vel vectione, excitatur: quomodo se habeat, ubi subsidet.* 443. *vid.* Mictus Sanguineus. *In* Diabete *qualis.* 193. 520. *In* Febre Cont. *An.* 1661. *&c. qualia Cruditatis præbebat indicia; & quandonam prodibant, in ea, Coctionis signa?* 28. *In* Febre hyemali, *turbida & intense rubra fuit.* 348. *In* Febr. Intermitt. *plerumque rubro saturata, ut Ictericorum, cum pulvere lateritio præcipitato.* 191. *In* Febre Variolosa *fallax.* 99. *In* Hydrope *suppressa penitus, post Emeticum, sæpe iteratum.* 341. *In* Hydropicis *parca, unde.* 334. *In* Hystericis & Hypochondriacis *limpida semper & copiosa.* 259. 261. 263. *In* Nephritide *nigra, ac sabulosa, V. S. vetat.* 446. *In* Peripneumonia notha *turbida est & rubens intensè.* 168. *In* Podagræ irregularis *intervallis, similis ac eorum, qui Diabete laborant.* 441. *In* regularis *Paroxysmo qualis.* 304. *In* Variolis Malignis *frequens & pauca, paulo ante Mortem.* 62. *In* Discret. Regular. *frequens, & pauca, Paregorica indicat.* 95. *In* Regularibus *incipientibus similis ac in Febre Variolosa.* 99.

Urinæ ardor *in* Gonorrh. Virul. *qualis.* 206. 517. *Ejus Suppressio ex* Hysteric. Adf. 258. *Suppressio in* Variolis Confl. *in junioribus familiaris.* 251. 86.

86. *& unde*. 97.
Ustulatio in Podagra per Moxam, *vid.* Moxa.
Uteri procidentia *quomodo curanda*. 283. 508.
—— —— Hysteric. Adf. *sæpe infert, post partum laboriosum*. 283.
—— Strangulatus, *vid.* Strangulatus Uteri.
Uterum *Sexcentarum ærumnarum auctorem statuit Democritus*. 260.

Y.

YAuws, *in Insulis Caribes Morbus Endemius, nostræ Lui Venereæ simillimus; &, uti Lues nostra, sanatur salivatione Mercuriali, licet Guajacum & Sarsaparillam, integris ibi Viribus, obtineant*. 204.

Z.

ZYthogala *Emetici actionem facilitat*. 32.
—— *in* Cholera *loco Jusculi ad diluendum*. 107. *In* Colica biliosa, *ante alia, si Morbus à fructibus, ad diluendum*. 128. 510. *In Dysenteria*. 112. *In* Febre Acuta, *cum Mictu cruento & Petechiis*. 253. *Cum Salvia incocta, in* Febribus Intermitt. Autumn. *sudoriferum*. 54. *Cum rad. Alth. incocta, in Nephritico paroxysmo*. 508. 328. *Cum Salvia alterata in* Pestilentialibus *Morbis, ad Sudorem continuandum*. 76. *Cum rad. Alth. in* Podagra, *ubi Nephritis adest*. 328.

FINIS.

THOMÆ SYDENHAM

MED. DOCT.

AC PRACTICI LONDINENSIS

Celeberrimi

OPERA MEDICA;

in Tomos duos divisa.

EDITIO NOVISSIMA aliis omnibus quæ præcesserunt multô emaculatior, & novis Additamentis ditior. Imò Indice Alphabeticô locupletissimô in locum ELENCHI RERUM suffectô, utilissimè ornata.

TOMUS SECUNDUS.

GENEVÆ,

Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. XXXVI.

THOMÆ SYDENHAM

M. D. DOCT.

AC PRACTICI LONDINENSIS

Celeberrimi

OPERA MEDICA

in Tomos duos divisa.

Editio Novissima, [illegible] emendatur, & novis [illegible]; [illegible] Indice Alphabetico locupletissimo ad locum RERUM [illegible], [illegible].

TOMUS SECUNDUS.

GENEVÆ,

Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. XXXVI.

CATALOGUS
CONSTITUTIONUM EPIDEMICARUM
hôc Tomô Secundô contentarum, cum GUILHELMI MUSGRAVE de Arthritide Symptomaticâ & Anomalâ Tractatibus.

BErnardini Ramazzini, in Mutinensi Lycæo Medicinæ Professoris, *Dissertationes tres, de Constitutionibus annorum* 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. *in Mutinensi Civitate & illius Ditione.*
Lucæ Schroeckii, Academ. Cæsar. Leopold. Natur. Curiosor. Præsidis, *Historia Constitutionis Epidemicæ Augustanæ, anni* 1695.
Michaelis Bernardi Valentini, *Constitutio Epidemica Hassiaca, anni* 1693. *&* 1694.
Johannis Jacobi Harderi, *Constitutio Epidemica Basileensis, anni* 1695.
Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1695.
Michaelis Bernardini Valentini, *Constitutio Epidemica Hassiaca, anni* 1695.
Lucæ Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana, anni* 1696.
Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1696.
Conradi Bertholdi Behrens, *Constitutio Epidemica Hildesiensis, anni* 1695. *&* 1696.
Lucæ Schroeckii, *Constit. Epidem. Augustana, annorum* 1697. *&* 1698.
Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1697. *&* 1698.
Sylvestri Samuelis Anhornii, *Constit. Epidem. Sangallensis, anni* 1697.
Caroli Raygeri, *Constit. Epidem. Posoniensis, annorum* 1695. 1696. *&* 1697.
Lucæ Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana, anni* 1699. *&* 1700.
Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1699.
Joh. Jacobi Harderi, *Constitutio Epidemica Basileensis, anni* 1699.
Rudolphi Jacobi Camerarii, *Constitutio Epidemica Tubingensis &c., anni* 1699. *&* 1700.
Ambrosii Stegmanni, *Constit. Epidem. Mansfeldiaca, anni* 1697. *&* 1698.
Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1700.
Constitutio Epidemica Uratislaviensis, annorum 1699. 1700. 1701.
Constitutio Epidemica Berolinensis, anni 1702.
Lucæ Schroeckii, *Constit. Epidem. Augustana, anni* 1701. *& sequentium.*
Joh. Jacobi Harderi, *Constit. Epidem. Basileensis, anni* 1700. *&* 1701.
Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1701.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1703.

Ejusdem *Constitutio Epidemica Berolinensis*, anni 1704.
Guntheri Christophori Schelhameri, *Constitutio Epidemica Holsatica*, anni 1706.
Marci Gerbezii, *Constitutio Epidemica Labacensis*, anni 1709.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis*, anni 1710.
Joh. Georgii Hoyeri, *Constitutio Epidemica Mulhusina*, anni 1700.
Rudolphi Jacobi Camerarii, *Constitutio Epidemica Tubingensis anni* 1701.
Ejusdem, *Schediasma ad Historiam Epidemicam*, anni 1702.
Johannes Guilhelmus Baierus *de frigore Hyemali*, anni 1709.
Bernardinus Ramazzinus *de frigore Hyemali*, anni 1709.
Joh. Adami Genselii, *Constitutio Epidemica Inferioris Hungariæ anni* 1711. 1712. & 1713.
Lucæ Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana*, anni 1711. 1712. 1713. 1715. 1716. & 1717.
Marci Gerbezii *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1712.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1713.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1714.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1715.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1716.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni* 1717.
Josephi Lanzonii *Constitutio Epidemica Ferrariensis anni* 1715.
Ejusdem *Constitutio Epidemica Ferrariensis anni* 1716. & 1717.
Dn. D. Caroli Friderici Loew, *de Febre Petechiali ann.* 1683. Posonii grassatâ, & cujus descriptionem in Adversariis Paternis repererat, Epistola ad Clariss. Dn. Francisc. Frider. Possinger, Archiatrum Cæsareum.
Dn. D. Andreæ Loew *Historia Epidemica Hungariæ*, *annorum* 1688. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. ab ejusdem filiô Dn.D. Carolô Frider. Loew, Perillustri Lucæ Schroeckio, Academ. Natur. Curios. Præsidi, &c. annô 1726. communicata.
Dn. D. Josephi Lanzoni *Constitutio Epidemica Ferrariensis*, *ann.* 1729.
Dn. D. Caroli Frider. Loew, *Historia Febris Catarrhalis*, *quæ ann.* 1729. *Mense Novembri & Decembri*, *per Europam Epidemicè grassata est*; *cui accedit Constitutio Epidemica anni* 1730.
Dn. D. Caroli Richa *Constitutio Epidemica Taurinensis annorum* 1720. 1721. 1722.
Dn. D. Guilhielmi Musgrave *de Arthritide Symptomatica*, *Dissertatio.*
Ejusdem *de Arthritide Anomalâ*, *sive Internâ*, *Dissertatio.*

THOMÆ

THOMÆ SYDENHAM
OPERUM
TOMUS SECUNDUS.

IN primò horum Operum Tomò vidimus, Clarissimum Autorem nostrum Constitutiones Epidemicas Londinenses Annor. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. *imò ex parte usque ad annum* 1685. *magnâ curâ describentem. Utinam alii plures eidem studio incubuissent! Historia morborum sic minùs manca foret, & iisdem recurrentibus constitutionibus, in subsequentibus annis, apertior, ac multò facilior daretur via ad morborum per ea tempora vigentium medelam. Verùm pauci admodum diligentioris observationis negotium, non parùm sanè difficile, in se suscipere dignati sunt; inter quos si insigniores aliquot seligeremus, atque hìc insertos traderemus, ut sic aliquatenus plenior fieret Constitutionum Epidemicarum Historia, Docto Lectori perutile quid nos facturos opinati sumus. Sunt autem Præclarissimi illi Observatores quos in Scenam jam producimus, Bernardinus Ramazzini; Lucas Schröckius; Michael Bernardus Valentinus; Johann. Jacob. Harderus; Gustavus Casimirus Gahrliep; Conradus Bertholdus Behrens; Rudolphus Jacobus Camerarius; Ambrosius Stegmannus; Medici Vratislavienses; & aliorum, tum Germanorum, tum Hungarorum, tum Italorum &c. non mediocris numerus.*

BERNARDINI RAMAZZINI

in Mutinensi Lycæo Medicinæ Professoris

DISSERTATIONES TRES

De CONSTITUTIONIBUS Annorum 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. in Mutinensi Civitate & illius Ditione

Dissertatio Prima.

De CONSTITUTIONE Anni 1690.

SOlemnis Astrologorum, quos Judiciarios appellant, ferè ubique est Consuetudo, ut cum Annus extremo senio confectus est, & ad sui finem properat, illicò successuri Anni genesim in antecessum describant, & ex Astrorum positu illius Indolem, genium, mores, num salubris, an insalubris, num frugifer, an sterilis futurus sit, suas Ephemerides evulgando prænuntient. Contraria quidem, sed tutiori methodo mihi visum est incedere, siquidem Anni jam exacti naturam, ac temperiem, qui Morbi grassati fuerint, quæ remedia Praxis salutaria deprehenderit; quæ noxia, compendiosè enarrare constitui, quod Institutum posthac singulis Annis prosequi mihi in animo est, donec Operis filum abrumpat

——— *Mors ultima linea rerum.*

Id autem Ingenuis Professoribus nec injucundum, nec Praxi prorsùs inutile futurum credidi, quando Ars Medica solis Observationibus ortum suum, ac progressum debet, majorem quoque in dies habitura, si ea quæ in morborum Curationibus nova, & insolita quotidiè accidunt, accuratiùs observarentur. Erit tamen, non secùs ac in Astrologorum Ephemeridibus, hic quoque Divinationi locus; non enim ea solùm quæ hoc Anno apud Nostrates acciderint, referre satis duxi, sed pensum meum existimavi, ulterius causas disquirere, undenam tàm copiosa morborum seges in agris nostris prodierit, ac si non philosophari, saltem divinare, quem exitum habitura sit hæc Epidemica Affectio. In rebus autem abstrusis, & alta caligine involutis vaticinari quoque humanam imbecillitatem pudere non debet, multòque minus in Arte Medica, quando ipse Divinus Præceptor tradidit, *Medicinam*, *& Vaticina-*

tionem esse valdè cognatas, cum ambarum Artium unus sit Apollo Progenitor.

II. Exactè perdiscendam *Temporum Constitutionem & quemque morbum, & qui morbus sit bonus, & qui periculosus, aut in Constitutione aut in morbo*, verba sunt, immo Oraculum Hippocratis in libro de diebus Judicatoriis; nam ut ibidem ait, *Plerumque Hominis Natura Vniversi potestatem non superat.* Nomine autem Universi procul dubio Divinus Senex Aëris potestatem nobis designavit, ex cujus vitio omnes ferè Epidemiales affectus ortum ducunt. Plurimum autem momenti, tum ad prænoscendos futuros morbos, tum ad eosdem profligandos, & rectam victus rationem instituendam, quæ à morbis vulgaribus Optima Præservatrix dicitur, plurimum inquam momenti habere, non solum præsentem temporum Constitutionem, sed etiam anteactas diligenter observare, nemo non videt, cum ex iis, tanquam ex sua radice, variæ, & insolentes Aëris alterationes progerminent, quæ modò hanc, modò illam morbi popularis speciem quandoque inferant. Antequam ergò Epidemici Affectus, qui Colonos nostros, & Cispadanæ Regionis humiliorem partem afflixit, descriptionem aggrediar, operæ pretium duxi, prægressas Constitutiones paululum perpendere.

III. Quatuor, aut quinque Annos non vulgaris siccitatis in tota penè Italia præcessisse jam satis constat, quo tempore uberrimus fuit frugum omnium proventus, & satis prospera valetudine in universum uti concessum fuit; adeò verum deprehensum est vulgatum illud, quòd *in siccitatibus omnia sint salubriora.* Anno verò huic præcedenti circa Vernale Aequinoctium ingentes pluviæ cecidere, quæ identidem repetentes totum Veris tempus horridum, & ignavum reddidere. Æstas subsecuta, & ipsa fuit magna ex parte pluviosa. Circa Solstitium signa Rubiginis in frugibus observari cœpta, quæ Rubigo sensim augescens triticeam segetem maximè corripuit, frumenti culmos usque ad aristam maculis veluti sanguineis adspergens. Eadem pestis fabas quoque, ac reliqua legumina obsedit, adeò ut spem præconceptam de Anni fertilitate pauci dies eluserint; solabatur tamen Annorum antecedentium fœlix ubertas, ut venturis temporibus provisa sufficerent. Sub initium Septembris, ac multò magis sub Æquinoctium ipsum largiores pluviæ delapsæ, quæ per totum Octobris mensem perseverarunt, ut Flumina immensam aquarum vim intrà suos aggeres non nisi improbo labore continuerint. Postremi duo menses ferè impluvii fuerunt, & Annum 1689. satis placidè clausere. In prædictis Constitutionibus non nisi morbi Sporadici observati sunt, nec multa funera Annum infestarunt.

IV. Ineunte autem Anno 1690. (quem Rubigalis lues, fruges & quodcunque fructuum genus depascendo, & Febrium Ilias primò Rusticanam gentem, mox Urbanam quoque corripiendo, nefastum reddidere) Constitutio pluvialis postliminiò, sed gravior recurrens, ac ferè continua, omnium animos obnubilavit. Sic hyemem humidam, nimbosam cum exiguo frigore, nivibus vix delapsis illicò tabescentibus

bus

bus, ægrè transegimus. Martius mensis porrò sine pluviis præter morem, & magna aëris tranquillitate usque ad Aequinoctium exactus, animos erexerat, cùm Cœlum denuò omnes quas in sinu suo contineret aquas visum est super nos effudisse. Unius Nyctemeri spatio aquis oppleta sunt omnia, ut hæc Civitas Insulæ specimen præferret. Horret animus Agricolarum calamitates in hac magna eluvione referre, qui

Ducebant remos illic ubi nuper arârant.

Neque id solum visum est in Mutinensi agro, sed etiam in Finalensi, Mirandulano, & Ferrariensi, qui situs pars olim fuit antiquæ Vallis Padusæ, in quam omnia Flumina ex Appennino descendentia, à Placentina Urbe usq; ad Adriaticum Mare, Strabone teste exonerabantur, antequam structis aggeribus Padum subire cogerentur; quarè in his locis ad longum tempus stagnârunt aquæ, non admittente Pado ad satietatem pleno, non solum circumjacentes aquas, sed per Scultennam, & Gabellum proprias aquas in agros nostros eructante. Perstitit deinde eadem pluviosa Constitutio non solum toto Veris tempore, sed per totam ferè Æstatem, ut nulla penè dies sine pluvia visa fuerit. Hinc factum, quod unà cum pluviis flante ut plurimùm Boreâ, nulla unquam Æstas nostro in hoc Climate extiterit, in qua remissior fuerit caliditas, ut patuit ex Thermometris unde nunquam serior fuit frugum maturitas, messe Julio mense peracta. In Barometris quoque observatum est multò clariorem quàm aliàs fuisse Mercurium, Aëre crasso, & nebuloso existente. Cicadæ hoc anno ut plurimùm aphonæ observatæ sunt, illarum loco per totam ferè Æstatem coaxantibus Ranis; sic pro Vere hyemem, & pro Æstate Ver sortiti fuimus.

V. Nullus Annus in his Regionibus pisculentior unquam fuit, quare cum Pisces ubique pretio vilissimo prostarent, plebs Urbana hoc alimenti genere familiariter usa est, multòq; magis plebs Agrestis, quæ facili negotio propriis in agris, & in ipsis laribus pisces captabat. *Neptuno pro Cerere victum subministrante*, ut de Ichthyophagis scripsit Diodorus Siculus, donec super cibo isto levissimo nauseante rusticano stomacho, sicut olim gens Hebræa in Deserto, Allia, & Cœpas appeterent. Ab amico Mercatore fide digno, qui Mantuanum agrum hisce temporibus peragravit, ut Sericum emeret, accepi, Rusticos illos ægrotis suis febricitantibus, & nauseabundis Allia, & Cœpas coctas pro ferculo præbuisse, quòd cùm in aliquibus fœliciter cessisset, passim exindè hoc remedii genus, tamquam Elixir proprietatis, quo mirificè recreabantur, valdè ex usu fuit.

VI. Sub initium Junii denuò, sicut Anno ante acto, apparuere signa Rubiginis. Vim Rubigalis morbi prima persensit Morus, nec illi quicquam profuit ipsius Prudentia, cujus Symbolum in censu Plantarum audit. Mox eadem Rubigo, pessimus omnium frugum morbus, & paulatim augescens, Frumenta, & omnia legumina, sed præsertim Fabas, occupavit, neq; solùm in locis humilioribus, ubi computruerant aquæ, sed etiam in editioribus, ut supra Viam Æmiliam, & in ipsis Collibus. Luctuosum sanè, ac deplorandum spectaculum omnium oculis fuit, campos circumquaque non,

vi-

virentes, sed atratos, & fuliginosos intueri; sicut enim Anno huic præcedenti hæc lues rubro colore fruges infecerat, ita hoc Anno, *non Creta, sed Carbone notando*, easdem magna atredine resperserat. Sic frumentatio pessum ivit, Frumento partim à Rubigine absumpto, partim ob aquarum colluviem in Lolium converso. Sed neque Plantarum fructibus, qui Æstatis principio, vel sub Opora maturescunt, pestis hæc pepercit. Nunquam in tota Estensi Ditione Uvarum, sicuti rerum omnium maximè ferace, parcior fuit Vindemia, botris ab eadem peste paulatim exesis. Nucibus tantum, quarum præter morem ante actis annis magna penuria fuerat, hæc Rubigalis lues non nocuit. At neque hortensis familia vim hujus morbi cuncta depascentis effugit, nam Olera ferè omnia sydereo veluti afflatu ustulata sunt, adjecta quoque altera clades, nam Erucæ, & Bruchi hortos omnes depopulati sunt, nudis Stolonibus relictis. Melonum, sicuti & reliquorum fructuum, magna fatuitas, ut & ipsa Animalia illorum esum quandoque respuerent.

VII. Vix risum forsan tenebit aliquis, quòd res tàm minutas adeò curiosè persequar; at is sciat quòd magnarum calamitatum non rarò exigua sunt signa, &

Sæpe exiguus mus
Augurium tibi triste dabit.

Quemadmodum in re Nauticâ ex levi nebula magnæ tempestati signa captantur, ita & in re Medicâ ab exilibus indiciis magni morbi impendentes non rarò prævidentur, quarè Hippocrates: *Nihil negligere.* Sic non immeritò Cleombrotus apud Plutarchum, Demetrium dicentem, ridiculum esse ex rebus minutis de grandibus facere indicium, arguebat his verbis. *Artem Medicam pestilentem æstatem ex aranearum frequentia prænunciare, atque ex foliis ficulneis, quando Vere Cornicis pedem referunt, quis confitebitur qui res pusillas statuat vestigia non esse magnarum?*

VIII. Pluviosam Constitutionem quæ ab anni principio usque ad totum Julii mensem obstinatè perstiterat, magna postmodum siccitas per duos ferè integros menses excepit; hujusmodi tamen siccitatem non multa caliditas comitata est, & qualis cæteris Annis apud nos persentiri solet, præsertim cum *Procyon furit,*

Sole dies referente siccos.

Post æquinoctium verò cœperunt denuò apparere pluviæ, ad quarum primum adspectum nemo non expavit, fuere tamen valdè moderatæ, & quantum sufficerent ad terram strigosam, ac veluti saxeam ob prægressam siccitatem emolliendam, adeò ut Colonorum votis pro desiderata frumenti satione responderit. Ultimi duo menses, sicuti priori anno cum perpetua ferè serenitate, & modico frigore, quantum prima pars hyemis postulabat, Anni cursum absolverunt.

IX. Hæc itaque fuit huius Anni Constitutio, omnium non solum Vegetabilium, sed etiam Animantium naturæ, ut modò videbimus, valdè infesta. Quamvis ergo hyems adeò intempestiva fuerit, nihil tamen contigisse scio, quod ad Medicam lancem trutinari debeat, neque id mirum, nam tunc temporis cudebantur morbi suo tempore, & loco erupturi. Epi-

demicos Affectus, non praesentium Constitutionum, sed praecedentium esse productum, & sobolem scitè annotarunt Montanus, & Vallesius, duo clarissima Medicinae lumina, idque apertis verbis ipse quoque Hippocrates asseruit. *Cum fieret autem*, inquit ille, *totus annus humidus, & frigidus, & Borealis, per hyemem quidem salubriter degebant maxima ex parte, ante Ver autem multi quidem degebant morbidè.* Succedente itaque Verno tempore, ac circa medium Aprilis mensem magna febrium seges in Mutinensi agro intrà Viam Æmiliam, aliisque proximis locis, ubi diù stagnârant aquae, ex improviso caput extulit. Tertianae omnes intermittentes ab initio fuerunt, & neminem novi, qui in principio hujus Epidemici affectus alio febris genere tentatus fuerit. Indiscriminatim Ruricolae omnes, cujuscunque sexus, aetatis, temperamenti, vitae generis, corripiebantur, cum magno horrore, frigore, & tremore interdum quoque vomitione accedebant hae Febres; copiosi quidem sudores in principio hujus Epidemici Affectus ipsas comitabantur, qui posteà in morbi progressu remittebant; pauci integrè judicati sunt, sed omnes ferè, qui evasisse videbantur, experti sunt recidivas; neminem tamen hujusmodi Febrium genus licet tàm populariter grassatae fuerint, quod sciam, sustulit. Multoties accidit, ut cum in die intermissionis celebraretur phlebotomia, eadem die Febris corriperet, & de simplici Tertiana duplex fieret. Nec id solum Ruri observatum est, sed etiam in Oppidis, & in hac Civitate, cum eodem tempore Oppidani quoque & Plebs Urbana iisdem Tertianis febribus intermittentibus exercerentur, sed longè inferiori numero, ac gens Rusticana.

X. Perseverârunt itaque hujusmodi Febres per totum Veris tempus, cum ejusmodi typo; accedente verò Æstate, in duplices Tertianas omnes conversae, & quae de novo accesserunt, hujusmodi typum servârunt. Duplici Tertiana igitur omnes fere Agricolae eodem tempore laborârunt, quae quidem ut plurimum intermittens erat, sed valdè protracta, ut paucae horae pro apyrexia numerarentur. Vespere ut plurimum exacerbabantur, illas stipante magno Symptomatum satellitio, veluti vomitione, anxietate, capitis dolore, vertigine, in nonnullis stupiditate, in aliis mentis emotione; quod autem non rarò mihi observatum est, magna erat virium nocturna prostratio, ac interdum cum asphyxia, ut proximi Silicernio viderentur, manè cuncta haec remittebant oriente Sole, ad cujus matutinos radios, è lectulis exsurgentes se exponebant, ac vitales spiritus ex inexhausto illo luminis, & caloris Fonte veluti potabant. Cùm hôc Annô curiosiùs rusticatione, quamvis parum tuta, oblectatus fuerim, non semel admiratus sum, quo modo Aegri, qui tota nocte cum Morte luctabant, manè sub Porticibus, velut Angues ad Solem cutem curantes, erecti starent, ac tantum virium iis superfuisset, ut campos etiam peragrarent; perstitit tamen in omnibus satis commoda cibi appetentia, quin persaepè non paucos audivi de nimis parca alimonia conquerentes,

tes; ac re verà hujusmodi Febres, quantum observare licuit, fuere magis famelicæ, quàm siticulosæ.

XI. Verminatio nunquam aliàs major fuit, nec solum in Pueris, sed etiam in provectioris ætatis hominibus. Memini me vidisse Rusticum quendam annorum circiter 40. sub Porticu ad Solem ex Febris accessu rigentem, atque unà valdè singultientem, à quo cum sciscitatus essem, num Vermes rejecisset, ac ille respondisset, se aliquot Vermes inferiùs, ac superiùs dejecisse, Singultum, à cujus molestia se potissimùm liberari instabat, à Vermibus stomachum lacessentibus fieri asserui; cùm autem fortè pulverem Chinæ - Chinæ sibi à Medico Forensi præscriptum in promtu haberet, permisi ut illum assumeret. Siluit pertinax Singultus unà cum febre, quæ tamen paucis post diebus rediit, sed sine tàm molesto Symptomate. Aliàs posteà expertus sum hujusmodi remedii genus in lumbricis puerorum enecandis, quod mihi feliciter cessit.

XII. Sanguis, qui in hac Constitutione secta Vena educebatur, ut plurimùm crassus, & subpallidus apparuit; in non nullis etiam Icterodes observabatur, quamvis exteriùs in Corpore similis color non floreret. Alvi excrementa in omnibus ferè febricitantibus crassa erant, & compacta. Quæ per os rejiciebantur subacida potiùs erant, quàm amara. Urinæ ut plurimum crassæ, ac turbidæ multumque lateritii sedimenti habentes reddebantur, ac persæpè in febribus, in quibus nulla erat cacoethiæ suspicio; Hypochondria in omnibus dura, ac distenta.

XIII. Quibusdam, postquam illos hujusmodi tertianæ febres diù exercuissent, apparuere Parotides, quæ ut plurimùm suppurabant, at neque hoc pacto contumacissimæ febres summovebantur. Curavi Mulierem utero gerentem, quæ, cùm per integrum Septembris Mensem febricitasset, oborta Parotide, ac fæliciter suppurata, & ad longum tempus perpurgata, nondum tamen, cum jam Anni finis imminet, à febre immunis est; adeò contumax, ac penè indomabilis erat fomes, cui hærebant hæ febres. Cæterùm nunquam visæ contumaciores febres ad recidivandum magis pronæ, & quæ magis Medicorum industriam eluderent; siquidem nec repetitæ phlebotomiæ, nec purgationes, nec mille alexipharmaca, quæ pleno gutture tanquam manus Deorum Receptariorum Chorus adeò celebrat, quicquam profuere. Immò observatum, citiùs ac tutiùs restitutos, quibus nec sanguis ductus, nec purgantia exhibita, nec ullum aliud remedii genus administratum, toto salutis negotio Naturæ morborum Medicatrici commisso. Fœliciùs tamen cessit, quibus purgationes, & vomitiones præscriptæ, quàm quibus pluries secta est Vena; ii namque in deterius semper labebantur. Vidi pauperem Agricolam à duplici tertiana ad longum tempus conflictatum, & jam in magno discrimine versantem, cui nec detractus fuerat sanguis, nec ullum aliud remedii genus adhibitum, solo Vini generosi potu, meo consilio propinati, fœliciter convaluisse; sic multos alios novi hoc solo cardiaco restitutos, aquæ usu, ac cæteris remediis ablegatis.

XIV. Cum

XIV. Cum autem hujusmodi Tertianæ febres non solùm Colonos, sed etiam Oppidorum majorum, & Urbium Incolas, si non tam populariter, saltem eadem contumacia fatigarent, ac usu potiùs remediorum exasperarentur, quàm mitescerent, mihi visum est hoc Anno apud nos contigisse id quod apud Plutarchum legimus in libro de Oraculorum defectu, quod nempe in hac Constitutione, quædam Medicæ Artis Oracula obmutuerint, dum causam ignorarent, quare præconceptæ opinioni de magna medicamentorum supra morbos quoscumque potestate, Tertianæ febres intermittentes, ut plurimum citra malignitatis suspicionem, minimè auscultarent; quarè locum habuit Virgilianum illud

—— cessere Magistri,
Phillyrides Chiron, Amptaoniusque Melampus.

XV. Major itaque pars Medentium apud Nostrates, ut vulgi calumniis, & assiduis ægrorum querimoniis se subducerent, in hac Tempestate ad Peruviani Corticis sacram Anchoram confugere, at parum prosperè; nam in periculosiores scopulos ægrotantes suos persæpè deduxere. Usu febrifugi per aliquot dies equidem sub doloso cinere latebat ignis, verùm postliminiô violentior recandescebat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus ægrotantium magis, quàm propriæ ambitioni consultum volebant, *Nabant sine Cortice.*

XVI. Hoc itaque tempore processit Febrilis acies per totam Æstatem, ac totum Autumnum, Rura, & Oppida infestando, frustrà *Quartanam sperantibus ægris*, & intervallum aliquod à quotidianis paroxysmis expectantibus; nam pauci hoc Anno visi sunt Quartanarii; sicuti nec observare contigit Synochas ullas, vel Febres ardentes, sed solùm Tertianas, quæ quidem sub finem Autumni, & prima parte Hyemis rariores fuere, sed graviores, intermittentes quidem in principio, sed quæ tandem in continuas, & lentas migrarent, ut plurimùm cum solita periodo circa Vesperas Ægris horrescentibus.

XVII. Febrili huic Exercitui, qui stativa castra posuerat inter Padum, & Viam Aemiliam, quam transgredi ausus non est, (cum in toto illo tractu, qui Colles, & hanc Viam interjacet, inculpata Valetudine, & secura rusticatione uti concessum fuerit) multi alii Morbi junxere se comites, qui sporadicè vagantes multas prædas agebant ut Alvi profluvia, Icteri, Apoplexiæ, Hydropes, Catarrhi præfocativi, aliique Affectus. Qui Dysenteria hoc Anno laborârunt citiùs, ac fœliciùs evasere, quàm qui Diarrhoea.

XVIII. Vim hujus Constitutionis Viri robustiores, & adulti facilius tolerarunt, minùs Fœminæ, ac Pueri, quorum qui infra trimatum erant, ferè omnes periere. In solo Finalis Oppido plus quàm tercentum Pueros referunt extinctos, ut ex ejusdem Oppidi Necrologio constat. Magna quoque fuit Infantilis strages in Mirandulano agro, & Novellariensi. Ad dies aliquot febriles paroxysmos tolerabant, postmodùm fiebant Icterici, ac paulò post Epilepticis insultibus correpti occumbebant. Cæterùm præ multitudine hominum decumbentium pauci sunt extincti,

ac

ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quàm ex Febris vehementia succubuere; qui tamen fuere superstites magna ex parte facti sunt Icterici, Lienosi, & Cachectici.

XIX. Vim hujus malè moratae Constitutionis experta quoque sunt cujuscunque generis Animalia, quae in magno numero interiere; sicut autem in ea quam describit Silius Italicus, quæ sicca fuit, & præfervida, *Vim primi sensere Canes*, ita in hac frigida, & præhumida clades Pecudum fuit, quibus, postquàm per dies aliquot ægrotassent, veluti per crisim apparebant Variolæ in capite, & collo, ac plerumque ab iisdem excœcabantur; sic quæ ex vehementia morbi non perierant, tandem ex inedia contabescebant. Sues quoque turmatim suffocati moriebantur. Vidit etiam persæpe infœlix Arator concidere

> *Inter opus Tauros, medioque recumbere sulco.*

Nunquam parciùs nobis mellificarunt Apes, vel propriis in sedibus extinctæ, vel aliò migrantes; Bombyces quoque initio quidem catervatim peribant, qui verò superstites fuere in ipso Opificio semianimes, & ignavi concidebant. Nimius essem si cuncta singillatim recensere vellem. Extispicium aliquod, Pecudum præcipuè, quarum major fuit strages, identidem celebrare, ac hariolari quænam esset talium morborum causa, non abs re fuisset, si per tempus licuisset.

XX. Scio non defuturos qui me coarguant, quòd ad Veterinariam transgrediar; oblatrent quantum velint, quòd talia observare Medicam Artem profitenti inde[illegible] ...decorum nequaquam crediderim. Egit id Medicorum Maximus, quem non puduit scrutari, quare Bobus faciliùs quàm cæteris Animalibus excidant femora, hæc autem sunt illius verba, nemini, quòd sciam, observata. *Bobus tunc magis excidunt femora, cum tenuissimi existunt, fiunt autem tenuissimi Boves ad finem hyemis. Tunc etiam maximè luxantur, si tamen, & hujusmodi quiddam in Medicina scribere convenit. Verùm convenit utique.* Atqui si celebriores Anatomici tot sectiones, tot experimenta per mortes Brutorum agunt, ut Anatomiam in hoc genere comparatam, quam in Medicina desiderari dictum erat Sapientissimi Baconis, jam habeamus, cur non licebit quoque illorum morbosos affectus observare? Quin Medico Chirurgo licere interdum absque Artis dedecore Bestiis mederi, ostendit Eruditissimus Vir Carolus Patinus in sua elegantissima Oratione in Archi-Lycæo Patavino Anno 1682. habita.

XXI. Atque hæc sunt quæ in morbida hujus Anni Constitutione magna ex parte ipsemet observavi, & quæ ab ingenuis Professoribus, & fidis Amicis mihi communicata sunt, quæ quidem referre prout obvenerint, non magni negotii est, at illorum causas rimari, ac in medium proferre, quæ Jatrosophorum, & Eruditorum hominum palato sapiant, hoc opus; audendum tamen pro viribus, ac

> *——Tentanda Via est, quâ me quoque possim*
> *Tollere humo.——*

XXII. Communes morbos, quos Populares, & Epidemicos appellant à

Communibus causis progigni extra omnem controversiæ aleam est; Communes autem causæ sunt potissimum Aër nobis circumfluus, [aliundè tamen, sive ex superioribus, sive ex inferioribus infectus] Communia Alimenta mali succi, & Aquæ corruptæ. Ex his omnibus, sed promptiùs ab Aëre, tanquam è communissimo Fonte è quo nemo non potare cogitur, Morbos quosdam derivari, qui multos eodem tempore afficiant, omnium pariter est consensus. Ad hanc verò nostram Ruralem Epidemiam excitandam in unum convenisse & Aërem vitiatum, & prava Alimenta ingesta, fas est arbitrari. Primum quidem locum Aëri à sua naturali temperie non solum secundum Anni tempora recedendi, sed particulis humanæ naturæ incongruis ad satietatem pleno, concedendum putârim; secundum autem locum pravis Alimentis, & Aquis vitiatis. Quamvis autem de Miasmate Contagioso aliqua posset esse suspicio, dum uno in aliqua familia à Febre correpto, cæteri paulò post ex eadem Febre decumberent, id tamen potius in communem Diathesim ad maturitatem eodem tempore evectam, non secùs ac cum Autumno fructus eodem tempore maturescunt, referendum duxerim, quàm in effluvium aliquod contagiosum, quod è primo ægrotante expirans cæteros afficeret.

XXIII. Quanti autem referat ad bonam Valetudinem in Aëre puro & à fœdis exhalationibus maximè remoto degere, nemo non novit; nam sicuti Pisces fœliciùs degunt, ac esca salubrior sunt, si in aqua pura, ac sincera vivant, secùs verò si in aqua fœda, & corrupta; ita homines fœliciorem vitam, ac longæviorem ducunt, si Aër sincerus sit, secus autem si crassus, & nebulosus; Nec abs re vulgatum dictum illud, quod tales sint Corporis nostri humores, ac spiritus, qualis sit Aër; hinc iis in locis ubi Aër tenuior est ac defæcatior, vividiora, & acutiora ingenia florere solent, ubi verò crassior, hebetiora, ac stolidiora, quare Bœotii, & Betavi antiquitùs malè audiebant, unde Horatius.

Bœotum in crasso jurares aëre natum.

XXIV. Non vacat hîc disquirere, quare ad Vitam perennandam adeò necessarius sit Aëris usus, quomodò in Vascula Pulmonum se insinuet, quid in massa sanguinea efficiat, dum illi permiscetur; circà id insudârunt Doctissimi Viri, ac ultimò Ettmullerus in elegantissima sua Dissertatione de Abstruso Respirationis negotio; solummodò circa illa examinanda immorabor, quæ insignem Aëri mutationem inferre possunt, ac illum à sua naturali mediocritate dejicere. Certum est enim, quod si Aër Respirationi idoneus esse debet, & consequenter ad vitalia munera, necesse est, ut quandam servet mediocritatem, ut neque supra modum crassus sit, nec nimis tenuis, nam si tenuior sit, ac rarior quàm par est, Respirationi inidoneus evadit, ut Machina Boyliana satis evincit, ac testantur qui in editissimis Montibus difficiliorem experti sunt Respirationem, quàm in imis Vallibus, id annotante Thomâ Corneliô; si verò crassior sit, & ad saturitatem Vaporibus, & exhalationibus oppletus,

ad Respirationis munus obeundum minimè aptus est, immò suffocationis periculum infert, ut ex eadem Machina Pneumatica patet, & Metallorum fossores in fodinis sæpenumero experiuntur, qua de causa Hippocrates *Somnum in frigore cooperto*, ut ipse ait, commendabat, nimirum, ut Valesius, & Ballonius interpretantur, dormiendum esse in amplo Conclavi, sed corpore stragulis benè contecto, qna ratione facilior est anhelitus, nec à frigido Aëre partes sentientes pungente interturbatur somnus.

XXV. Notabiles autem in Aëre alterationes, (non de iis loquor, quæ secundum Naturæ leges, & varia Anni tempora ex necessitate fiunt, sed de intempestivis) Venti potissimùm, & imbres copiosi efficiunt: Solares enim radii, ob æqualem Solis ad nostrum Verticem accessum, Aërem semper æqualiter calefacerent, si is aliundè alterationem non susciperet. Haud secùs Terræ exhalationes, ex paludibus, & stagnis, seù nimis uliginoso solo eundem non raro contaminant. In nostro verò Aërem à copiosis imbribus, & lutulenta Constitutione vitiatum fuisse existimandum est, sicuti etiam à Ventis Borealibus intempestivum redditum, qui cum Verno tempore, ac per totam ferè Æstatem nunquam siluissent, Solarium radiorum vim hebetando, Vaporum à leni calore elevatorum discussionem prohibuerint, & volatiles Spiritus, quos in suo ad nostrum Verticem accessu Sol quaquaversum diffundit, versùs Australem plagam retro pulerint. Ex quo factum, ut iis in locis, ubi statariæ fuerant Aquæ, Aër circa Veris principium tepescens, multos vapores, & terras exhalationes in sinu suo exceperit; Aër verò sic pollutus, ac partibus volatilibus, quæ à Sole promanant, ulteriùs destitutus, dum intra Corpora eorum qui his in locis degebant admitteretur, totius massæ sanguineæ crasim, & cæterorum fluidorum systasim naturalem perturbârit.

XXVI. Reor itaque à naturali suæ dulcedinis, & fluiditatis statu, massam sanguineam descivisse, & crassiorem consistentiam, quàm par est, acquisivisse; sicuti, & proportionem ablatam inter Bilem, & succum Pancreaticum, illa quidem languidiori, hoc fortiori reddito. E Cœlo potissimùm Volatiles Spiritus in Terram defluere, è Terra verò utpotè succis mineralibus referta continuò acidas particulas sursùm efferri, ingeniosum est clarissimi Sylvii excogitatum, sed rationibus, & experimentis confirmatum. Quare cùm in hujus Anni pluviosa, & frigida Constitutione Aër partium volatilium, & spirituosarum magna penuria laboraret, aliaque ex parte acidis particulis è terra lutulenta, ac veluti fermentata elevatis maximè abundaret, mirum non est, si postmodum intrà Vitæ hospitia exceptus talem diathesim induxerit, è qua tam magna febrium propago emanârit. Acidam verò dyscrasiam potiùs, quàm biliosam, & alchalinam in universum prævaluisse, duo potissimum evincunt, primum, quòd hoc Anno in tàm ampla Febrium segete nullam Synochum, nullam Febrem ardentem observare contigerit, alterum, quòd hujusmodi Febres, ut plurimum, veluti superiùs annotavimus,

potius famelicæ fuerint, quàm siticulosæ.

Nec miretur quispiam, quòd Tertianæ febris naturam ex prædominio Acidæ Mineræ potiùs deducam, quàm Alchalinæ, qualis censetur Biliosus humor, nam ex quanam materia, quæso, in hac Constitutione tàm horrida, procellosa, ac media Æstate frigida, post usum ciborum pituitosi succi, ex quanam materia, inquam, tanta bilis copia gigni debuit, quæ sufficeret ad procreandam tam numerosam Febrium sobolem, ac illam tandiù alendam? Nec desunt Professores celeberrimi, qui ab hoc non multum dissentiunt, inter quos Ettmullerus, qui pro causa proxima Tertianæ febris intermittentis statuit fermentum salino acidum, in legitimis quidem magis volatile, & activum, minus autem volatile, & subjecto viscido irretitum in nothis.

XXVII. Præter Aëris malam Constitutionem, tanquam hujus Epidemici Affectus communissimam causam, aliæ quoque, nec parvi momenti in idem conspirârunt, scilicet ut humores ad acidam dyscrasiam disponerent; nimirùm prava alimenta ingesta, ut fructus horæi à rubigali lue vitiati, nimia Piscium ingurgitatio, edulii genus nostris Agricolis insolens, in quorum stomacho cibis fortioribus assueto facilè putrescebat, hoc est facilè acescebat, cum nullo evidentiori signo putrescentia se prodat, quàm per acorem; his addi possunt Puteales aquæ ex nimia illuvione cœnosæ, & semiputridæ, ac denique Boreales Venti, qui Acidi nitrosi Promuscondus appellantur. Ex his itaque Communibus Causis, ceù Fontibus, harum Febrium originem probabilius, quàm à quacumque alia deduxerim; neque enim ad cœlestes influxus recurrendum, quasi Astra maligniori lumine Rusticanam gentem potiùs, quàm Urbanam, veluti innocentiorem adspicerent, cum præter id, improbabile sit, quòd cœlestes influxus tam arcto spatio potuerint circumscribi, sicuti neque subterraneæ exhalationes culpari poterant, cum Terræ motus nullus præcesserit, neque in hac nostra magna Planitie Cispadana, & Transpadana extent Antra, & Terræ hiatus Charonei, à quibus perniciosa effluvia possent erumpere, & Aërem inquinare.

XXVIII. Quod spectat ad Causam internam, quam Conjunctam appellant, hæc non nisi crassam, & viscidam pituitam, cui acidum fermentum hæreret, referenda erat, vel stabulantem in stomacho, ut placet Ettmullero, vel ductus laterales Pancreatis obstruentem, ut statuit Sylvius, quæ materia in Venas transfusa, & partibus spirituosis sanguinis permixta febrilem effervescentiam excitaret; ut ut enim cruoris massa effœta sit, & vapida, semper tamen aliquid oleosi, & sulphurei continet, quod ad flammulam vitalem alendam sufficiat. Focus itaque febrilis hospitabatur extra Vasa sanguinea, quemadmodum in febribus omnibus periodicis, cum alioquin perdifficile sit Intermittentes febres ab iis quæ verè Continuæ sunt distinguere, cujusmodi Febres Ignis nomine Divinus Præceptor insignire consuevit, ut ex variis historiis in libris Epidemicorum videre est. Non enim concipi potest, aiebat scientissimus

simus Cartesius, quænam possit esse Circuitus causa, nisi materia quædam quæ maturatione indigeat, antequam massæ sanguineæ misceatur, quæ per venas ad Cor delata potis est tot excitare turbas, & febrilem tempestatem ciere, quæ non alio pacto sedetur, quàm eadem hostili materia sub forma sudoris per corporis ambitum discussa, vel per Urinarias vias ablegata.

XXIX. Rarum quidem esse, quòd Tertianæ febres Epidemicè ex Aëris vitio observentur, ait Doctissimus Ettmullerus, ac revera Febres, quæ alicujus pravi Seminii in Aëre latentis soboles sunt, nullum certum ordinem servare solent, multòque rarius est, quod sint de genere Intermittentium: hoc Anno tamen hujusmodi febrium genus in hisce Regionibus populariter grassatum fuisse, tàm Ruri, quàm in Oppidis (quamvis posteà ob diuturnitatem in continuas, & lentas migrarent) sat perspectum est. Haud absimilem Constitutionem, quæ in Anglia Anno 1658. ac magis per Rura, & Pagos, quàm per Oppida, & Urbes desæviit, Doctissimus Vuillis in suo Tractatu de Febribus describit; suæ tamen Febrilis Epidemiæ originem, & causam procatarcticam non Aëris vitium Vir ille Peritissimus refert, sed potiùs in prægressam Constitutionem nimis æstuosam, & illi Climati insolentem; Febrem Tertianam intermittentem Epidemiam observavit quoque Celeberrimus Bartholinus Hafniæ, anno 1652. sed & ipse illius causam calidissimæ, & siccissimæ Æstati, præter morem, & consuetudinem illius Coeli adscribit; hanc verò nostram Ruralem Epidemiam lubet referre in Constitutionem præhumidam, ac frigidam, huic Coelo insolitam, ac simul in Aërem ob cœnosam colluviem vitiatum. Si enim hujus Epidemici Affectus causa esset ex totius Anni intempestiva Constitutione, quæ frigida, & procellosa toti penè Italiæ communis fuit, non satis constat, quare hic popularis morbus, in humilioribus tantum locis, ac ubi stagnarint aquæ, sedem fixerit, & non ampliora spatia occupârit; cùm tamen Incolæ coeterarum regionum quæ ab hujusmodi atmosphæra remotiores erant, [ut totus tractus supra Viam Æmiliam versus Colles] nunquam aliàs à Febribus magis securos se vixisse meminerint.

XXX. Qua de causa porrò, à Constitutionibus tantæ siccitatis, quales, ut dixi, ad plures Annos experti fuimus, ad Constitutionem imbrium adeò feracem talis factus fuerit transitus, certè hìc mihi *hæret aqua*, ut dici solet, & ad hanc Veritatem eruendam *Delio natatore* opus esset. Nullus profectò Astrologorum, qui ex imaginariis Astrorum configurationibus futuros rerum eventus prædici posse existimant, tàm magnam illuvionem prædixit, neque postquam facta est, rationem ullam attulit, cur ita fieri deberet. Sint utique Astrorum in hæc inferiora Influxus, quos velle negare magnæ dementiæ esset, at modus quo agant, id omninò indeprehensibile est. Rectè quidem Ptolomæus in libro qui *Aliarba* inscribitur, Stellarum effectus incertos esse, & varios pronunciavit, quoniam incertum est qua ratione materia subjecta influxum recipiat. Obser-

vandas quidem magnas Temporum mutationes, Æquinoctia scilicet, & Solstitia, ut in illis *neque medicamenta exhibeam, neque uramus, neque secemus*, pluribus in locis monuit Hipp. sicuti etiam considerandos exortus Canis, Arcturi, & Pleiadum occasum, nam ut idem ait, *morbi his maximè diebus judicantur, alii perimunt, aut in speciem aliam transmutantur*; quare verò tàm magnæ alterationes, tum in magno, tum in parvo Mundo dictis temporibus fiant, scrutari velle, id esset merè divinare. Satis sit igitur quoad rem nostram, quòd hoc Anno tam magna, & insolita aquarum inundatio morbosam hanc Constitutionem invexerit, contrario prorsus modo, quo in Ægypto votiva Nili inundatio, miraculi ad instar, solet pestem abigere, quamvis Alpinus mutationem illam Aëris in salubriorem statum ad Nili incrementum subsequentem in Etesias videatur potiùs referre, quæ tunc temporis, Sole signum Cancri subeunte, & septentrionali plaga fumigante, flare incipiant, & Campsinos Ventos pestis Vectores repellant. Quæcunque ea causa sit ob quam Nilus, Ægypti Pincerna, salubritatem invehat, certum est tamen, ad illius incrementum Morbos populariter grassantes decrescere, & in magna illa inundatione demergi, adeo verum est illud Celsi; *Differre pro natura locorum genera Medicinæ, & aliud opus esse Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia.* Annus jam agitur centesimus, ex quo haud absimilis inundatio Cispadanam, & Transpadanam Regionem occupavit, undè posteà subsecuta est summa Annonæ caritas, tritico in lolium conversо, ut refert Paulus Crassus Corrigiensis in doctissimo suo libello de Lolio; Inchoarunt autem tunc temporis circa Maii principium pluviæ, quæ postea per totam Æstatem obstinatissimè perdurarunt. Observantur itaque per intervalla quædam eædem Temporum Constitutiones recurrere, sive in Astrorum vim nobis ignotam id referamus, sive in justam Dei vindictam, qui sicut olim Universali Diluvio totum Orbem puniit, ità particularibus eluvionibus quasdam particulares Regiones aliquando plectat.

XXXI. Rubigalem luem non exiguam operam ad Morbosam hanc Constitutionem contulisse superiùs dixi; at ne id gratis, ac veluti Dictatoriè pronunciasse videar, libeat in disquirenda, & examinanda Rubiginis natura paululum immorari. De Rubigine multa quidem Veteres scripsere, at de illa secundùm suæ Philosophiæ Systemata ratiocinati sunt; In sacris quoque Codicibus Rubiginis fit mentio, cum aliquando hac, veluti iræ suæ ministra, Deus populo suo fruges, & fructus omnes ademerit, ut illum ad bonam frugem perduceret, non nulli verò ex Recentioribus de hac peste aliquid scripsére, ut Ruvellius, Levinus Lemnius, Ludovicus Vives, Langius, sed ea quæ à veteribus scripta fuerant recoxere. Vegetabilem itaque Familiam suis Morbis laborare, iisque diversi generis, multosque gravissimos Auctores de iis scripsisse, ut Varronem, Plinium, Columellam, aliosque jam satis perspectum est. Rubiginem verò, frugum omnium, & fructuum com-

communem morbum, ut illam Theophrastus appellat, adeò exhorruerunt antiqui, ut ad avertendam hanc pestem sibi Deum finxerint, quem Robigum, teste Varrone, appellabant, unde Rubigalia festa emanarunt, quæ à Numa Pompilio Regni sui Anno XI. referente Plinio, instituta sunt, & ad 7. Cal. Maii celebrabantur. Mactabant autem lactentem Catulum in hujusmodi sacrificio, undè Columella.

> *Hinc mala Rubigo virides ne torreat herbas,*
> *Sanguine lactentis Catuli placatur, & extis.*

Litabant autem lactentem Catulum eò quòd à Rubigali Numine, mediante maligno Canis Syderis influxu, putarent hanc labem in terras immitti; quare cœca superstitione, ac non nisi habita ratione nominis, id agebatur sacrificium, ut ingenuè Ovidius.

> *Pro Cane sydereo Canis hic imponitur Aræ,*
> *Et quare id fiat, nil nisi nomen habet.*

XXXII. Rubigalia itaque sacra, sicut & Floralia, ut cuncta benè deflorescerent, instituta sunt, ac celebrari solita, sub finem Aprilis, propterea, quòd hujusmodi tempore à Rubigine frugibus, & fructibus valdè metuerent, occidente tunc temporis Cane, Sydere per se vehementissimo, qui occasus ex Plinii observatione tunc in 4. Cal. Maii incidebat. Observabant autem Veteres multa attentione Canis Occasum, ubi nos vix Ortum, qui persæpè credimus eodem tempore ubique inchoare dies Caniculares, veluti non raro doctos alioquin, & celebres Professores, ita quidem, sed turpiter sentientes, audire contigit, cum tamen juxtà diversam latitudinem, quam variæ regiones habent, varii ac diversi sint Astrorum Ortus & Occasus, quod non ignotum Galeno, qui tradidit, eodem quidem tempore omnibus in plagis fieri tum Æquinoctia, tum Solstitia, Astrorum verò Ortus, & Occasus communes esse iis solum qui sub eodem vertice habitant.

XXXIII. Hanc pestem Græci Ερυσιβιν, Latini Rubiginis nomine appellavere, sive à rodendo, ut Varroni placet, seu quod rubro colore fruges inficiat, Uredinem quoque seu Carbuncularem morbum vocavit Plinius, quod fruges exurat, veluti hoc Anno contigit, cum fruges, & plantæ omnes carbuncularent, ut Pliniano vocabulo utamur. Hos equidem Rubiginis noxios effectus observare, & contemplari licuit; at quænam sit hujus pestis natura, & indoles, non tàm facile est decernere. Sapere ignis naturam, seu acrimoniam lixivialem, & Alchalinam ex Sale acri, & volatili, proclive quidem esset asserere; at multa obstant, ne in hanc sententiam eam. Gigni Rubiginem ex Rore, sed vitiato, serenis noctibus, vel in plenilunio, vel interlunio, quibus temporibus Luna frigidius lumen ad nos reflectit, (cum in Plenilunio, Æstivo tempore à nostro vertice multùm absit, in interlunio verò totum lumen, quod à Sole recipit eidem regerat) antiquorum fuit opinio; cui recentiorum quoque non pauci subscripsere, inter quos Ludovicus Vives, in doctissimis suis Commentariis in librum D. Augustini de Civitate Dei, ubi scripsit, *Rubiginem*

nem esse Rorem putrefactum, fruges tenues corrumpentem, & friantem. Generari utique Rubiginem ex Rore, serenis noctibus, (cum Ros non decidat nisi sereno Cælo) & silente Luna, veritati valdè congruum videtur, nam re vera sub initium Junii, propè Interlunium, signa Rubiginis observari cœpta in frugibus, & plantarum foliis, quæ parvis maculis nigricantibus distincta, puncticulari morbo laborare videbantur; argumentum evidens hujusmodi stygmata à Roris guttulis, ubi diù hæserant, fuisse inusta.

In Rore [quem Lunæ, & Aëris filium Alcmon dixit, & à raritate ita appellatum Isidorus tradidit, eò quòd non sit crassus ut pluvia) multum liquoris volatilis Salini, ratione cujus abstergit, & alvum solvit, omnes docent Chymici, qui pro egregio menstruo ipsum commendant ad extrahendas omnium Vegetabilium Tincturas: ex eôdem quoque tradunt elici spiritum qui ad metalla dissolvenda efficax sit, quo spiritu utebatur Cnöfelius ad parandam Coralliorum Tincturam, ignita Corallia in Roris spiritum projiciendo. Vim hujus Salis sentiunt, qui manibus rorem tractant, aut nudis pedibus per campos, & prata rorulenta incedunt; nam manus, & pedes scabræ fiunt, idque ob salinas, & nitrosas particulas, quæ cutim arrodunt. Vi quoque pollere graciliora reddendi corpora tradit Plutarchus, ac propterea Mulieres habitiores illius usu nimiam polysarciam emendare. Sale sacchaxino pariter divitem esse Rorem, ut multis morbis opituletur per analysim, & ignis examen se deprehendisse testatur Helmontius. Multa de Roris viribus scripsit in doctissimis suis Animadversionibus Excellentissimus D. Ioseph Lanzonus, Medicus Ferrariensis, cui, non parum debeo, quòd ea quæ in hac Constitutione ipse observavit, mihi per literas benignè communicârit.

XXXV. Hæ sunt nativæ dotes matutini Roris, ac præsertim Maialis, in salubri tamen Constitutione, ac solo minimè uliginoso, nec palustri; at si ex malis temporum Constitutionibus, & noxiis afflatibus, seu pravis è Terra exhalationibus Ros vitietur, in Rubiginem degenerat, malum, quo nullum noxius est, & cui, ut ait Plinius, *non comparantur grandines, neque procellæ, quæ nunquam Annonæ intulere caritatem.* Gigni Rubiginem itaque ex Rore existimo, dum multa nitrosa, & acida corpuscula è solo elata, & per aërem undequaque dispersa, salinis particulis, quibus naturaliter Ros abundat, sociantur, quæ simul in magno Aëris Receptaculo fermentata, & exaltata, modo nobis imperceptibili, in liquorem coeant, qui posteà sub forma Roris deciduus & plantis inhærens, easdem maculis diversi coloris sugillet, uti apud nos factum his duobus annis, cùm in priori, Plantæ omnes, & fructus rubris veluti peticulis, hôc Annô verò nigris laborare viderentur. Præpollere aquæ in Rubigine acrimoniam acidam, & corrosivam, haud absimilem Aquis stygiis, & Spiritibus Nitri, & Vitrioli, longè verisimiliùs, quàm Alchalinam ex sale Acri, & caustico, quando nulla causa animo fingi possit quæ in

in tam remissis caloribus hujus Constitutionis ustionem, & acredinem accersere potuerit.

XXXVI. Neque huic meae opinioni quicquam refragari S. Scripturae auctoritatem crediderim, dum apud Amos Prophetam fit mentio Rubiginis his verbis. *Percussi vos in Vento urente, & in Ærugine, multitudinem fructuum vestrorum, & Vinearum vestrarum, Oliveta vestra & ficeta comedit Eruca.* Cùm non magis Austrini flatus sua calididate, quàm

——*Boreæ penetrabile frigus adurat.*

XXXVII. Displicet quidem, quòd eo tempore quo sæviit Rubigalis lues, aliquo experimento non pertentârim, ut certiùs illius naturam explorarem; siquidem nimis serò animum subiit cogitatio de hac Rurali Epidemia, & Rubigali peste describenda. Non destiti tamen, quin postmodùm variis experimentis pervestigarim, nùm ea quæ mente excogitâram Veritati congruerent; expertus itaque sum variis liquoribus modò acidis, modò alchalicis, & lixivialibus, plantarum folia, flores, & fructus adspergendo, attentè observans, quis inde color emergeret; foliaitaque recentia Fabarum, quæ apud nos circa finem Octobris seri solent, Spiritu Vitrioli irroravi, & non multò post flaventes maculæ, ubi guttulæ liquoris hæserant, apparuere; placuit autem magis in Fabis experiri, tum quia in hoc leguminis genere, vim suam magis exercuit Rubigo, tum quia Theophrastus testatur, *Fabam inter legumina magis æruginem sentire.* Fabarum itidem folia liquore alchalico, & urinoso, ac lixivio acerrimo adspersi, neque notam ullam alicujus coloris inuri deprehendi. In aliis quoque Plantis, ac variis Oleribus, ut foliis Lactucæ, Brassicæ idem pertentavi, & ab acidis Spiritibus seu Vitrioli, seu Nitri, flavas maculas prodire, nunquam tamen nigras, observare contigit. Rubiginis itaque Naturam in Acida potiùs acrimonia quàm Alchalica lubet statuere. Congruunt autem huic meæ opinioni ea quæ in strage Animalium evenere; nam, præter malam Aëris diathesim Brutis quoque noxiam, ob pascua rubiginosa Sanguine acidiori reddito, ac in motu suo præpedito, vel subitæ mortes integros greges Pecorum sustulere, vel obortæ sunt Variolæ, quas ex sanguinis stagnatione fieri, dum in orbem agitur, communis est recentiorum Opinio. Tubercula autem illa quæ in capite, collo, & cruribus pecudum visebantur, revera Variolas fuisse, licet profectò asserere, quando nec figura, nec colore, nec liquore in illis contento, nec magnitudine, nec modo quo solvebantur, post suppurationem nigra crusta superstite, quicquam à Puerorum Variolis discrepabant. Nihilo seciùs eadem pascua infecta cæteris Animalibus cladem intulere. Sic Apes haud amplius ex florum Calicibus nectareum laticem, sed acidum stagma delibantes, partim extinctæ sunt, vel aliò suas Colonias transtulerunt. Pariter neque mirum, quod hoc Anno Cicadæ ut plurimum taciturnæ fuerint, cum, præter remissum Æstatis calorem, qui illas ad cantum nequaquam cieret, vel nutritium Rorem nactæ non fue-

fuerint, [si tamen verum quod Rore pascantur] vel quod majori ex parte perierint. A Cicadarum obmutescentia malas Temporum Constitutiones prænunciari, scripsit Doctissimus Mercurialis, qui Anno 1577. observavit in Agro Patavino, aut nullas, aut rarissimas Cicadas cecinisse, undè posteà gravis subsecuta est Epidemia. Cicadas autem re ipsa Rore nutriri fabulosum non esse reor, etenim non in Arboribus pernoctare, sed super solum ipsum, & in aprico loco ad Rorem faciliùs excipiendum, manè autem ad Solis ortum super Arbores evolare ex Agricola quodam didici; à quô cùm sciscitatus essem, quare in Villa quadam, quæ Roboretum dicitur, penes Gabellum flumen, tanta sit Æstate Cicadarum copia, ut illic hujusmodi Insecti genus suum habere videatur Emporium, id fieri dixit ille, quia solum illud arenosum sit; in quo faciliùs quàm in solo argilloso parva foramina efficiant, in quibus deponant Ova pro fœtura in secuturam Æstatem.

XXXVIII. Hæc omnia itaque Rubiginis naturam satis in propatulo statuere videntur, luem meherclè, & Animalibus, & Plantis valdè perniciosam. Quare autem Solæ Nuces Rubiginis noxam non senserint, id fortasse in causa fuit, vel quòd hujusmodi fructus gemino operimento sit munitus, vel quòd Corticalis substantia multo Sale Volatili abundet, qui diversam indolem ab Acido possidet. Succum è viridi cortice Nucis Juglandis, tanquam remedium à se repertum, & magnæ virtutis ad faucium phlegmonas tollendas, multis laudibus extollit Galenus; putabat autem ille, talem effectum præstare hunc succum, eò quòd vi adstrictoria polleret; & simul tenuium esset partium, ex tinctura penè ineluibili, quâ manus tractantis inficit, partium tenuitatem deducens, vim autem adstringendi à salubri effectu, quem observabat, dum inflammationi mederetur; pro rato enim, ac veluti lege habebatur, quòd in principio Phlegmonis utendum esset repellentibus, & adstringentibus, ne pars ob laxitatem fluentem humorem tàm facilè reciperet, quod etiamnum apud non paucos Professores frequenti in usu est, quod num rectè, an perperàm fiat, non est hujus loci disquirere. Hujus succi efficaciam ad inflammationes sanandas agnoscunt quoque Recentiores, vim autem adstrictoriam prorsus negant, immò vim dissolventem ipsi adscribunt, inter quos Leonardus è Capua, qui Corticem Nucum viridium multo Sale volatili divitem esse ait, & qui potis sit grumos Sanguinis dissolvere: & illius acetositatem emendare, quo pacto non sanguinis fluxum in partem adstringendo prohibet, sed sanguinis refluxum per Venas ad Cor reserando promovet. Sicuti autem priscis ignoscendum, si ob ignoratum sanguinis circularem motum, non aptas interdum naturalium effectuum æthiologias afferebant, ita nostro huic seculo gratulandum, de quo veriùs pronunciare libeat id quod de suo ævo scripsit Plinius, scilicet: *Non minus ingeniosam fuisse antiquitùs observationem, quàm nunc rationem.* Ex Nucum viridi Cortice parari Decoctum in Anglia exper-

expertæ virtutis ad luem Gallicam perdomandam, quam Recentiores omnes in Acidi prædominio statuunt, nuper accepi à Cl. D. Nathan Lacy Medico Anglo, & insigni Anatomico. Cum itaque Nucum putamen multo Sale volatili abundet, mirum non est, si Rubigini obstiterit, & inclusum nucleum à communi lue præservarit. Atque hæc de Rubiginis natura, & indole.

XXXIX. Modò superest, ut Symptomatum, & quarundam observationum perquirantur causæ; Adnotatum, vespertinis horis has Febres exacerbari consuevisse, unà cum Virium nocturna prostratione, ut ægri morituri viderentur, manè verò oriente Sole, veluti redivivos tantum virium habuisse, ut è lectulis exurgentes deambularent. *Quale est vesperi exacerbari, tale ipsius morbi, & cujuscunque constitutionis ad se mutuò* ajebat Hipp. Vespertinæ itaque exacerbationes morbi naturam superiùs descriptam, & causas morbificas satis indicabant. Virium autem dejectionem noctu factam, & matutinam earum veluti redintegrationem in Solis recessum & accessum, & acidæ Dyscrasiæ prædominium referendam putarim; Sole namque occumbente, & volatiles spiritus per Aërem dispersos secum trahente, Spiritus Vitales Sanguinis ab Acido coagulante figebantur, unde Facultatum omnium torpor, qui porrò ab iisdem Solaribus radiis matutinis discutiebatur, non secùs, ac quando è brumali frigore fluentium aquarum cursus noctu intercipitur, qui postea à Sole novo lumine Terras lustrante, restituitur. In hac rerum Universitate nihil esse utilius Sale, & Sole scripsit Plinius; sic Celsus Leucophlegmatiâ laborantes Soli subjici oportere aiebat, utendumque frictione manibus aqua madefactis, cui sal, & nitrum, & olei paulum esset adjectum. Mirum itaque non erat si in casu nostro à blando Solis calore liquato veluti pituitæ gelu, Cruor solitum cursum per sua Vasa repeteret, & consopitæ Facultates ad consueta munia exercenda revocarentur.

XXXX. Præ cæteris notatu dignis observavimus inexpugnabilem harum febrium contumaciam, ut non solum omnem Medicorum industriam eluderent, (cum neque Venæ-sectionibus, neque Purgationibus, neque Cardiacis quicquam auscultarent) sed usu remediorum magis exasperarentur; quod factum existimo ob malam Aëris diathesim, quæ Morbum aleret; quare licet etiam opportuna remedia quandoque adhiberentur, nihil remittebat morbus, immò sæviebat magis, ac satiùs profectò fuisset multis hanc Camarinam non movere; tanti est Oraculum illud Hippocratis, quod initio hujus Dissertationis attuli, nempè quòd *Hominis Natura interdum universi potestatem non superat,* quæ Hippocratis verba si Medentes attentè perpenderent, tot Medicamentis ægros non fatigarent, in Epidemicis præsertim Affectibus, quorum vera Curatio non innotescit, nisi cum Busta plena fuerint.

XXXXI. Venæsectio profectò in his Febribus non fuit saluberrimum remedium, nec quenquam novi, de quo dici potuerit cum Galeno, quòd illius

illius Febris sanguinis missione jugulata fuerit, quin ubi pluries celebrata est phlebotomia, magis attritæ sunt Vires, & Febres magis protractæ ægros vel ad Mortem, vel ad Cachexiam deduxere. Cur autem in his Febribus tàm improsperè cesserit Sanguinis detractio, obviam est arbirari, Massam sanguineam sale volatili & particulis Spirituosis, ob malam aëris diathesin, & Dietæ errores effætam, per Venæ sectionem pauperiorem redditam, unde major Acidi præpollentia, & Bilis depressio consequeretur, Febrisque exinde protractior fieret. Venæ sectionem Febribus intermittentibus non esse per se aptum remedium, cum de foco febrili, qui extra Vasa sanguiflua larem habet, nihil detrahat, commune est recentiorum Assertum, sed solummodo per accidens convenire ajunt, quatenùs obviam iri possit multis symptomatibus, ac periculis quæ in Corpore præsertim plethorico nimiam effervescentiam subsequi possent, scilicet inflammationes, & Vasorum disruptiones, qualis fuit casus à Ballonio memoratus, de quodam nobili Viro, cui Tertiana Febre laboranti ob neglectam sanguinis detractionem ruptæ sunt Venæ in quarto paroxysmo, & tanta foras sanguinis excretio est consecuta, ut eo ipso die illi obeundum fuerit. In hac verò nostra Rurali Epidemia sanguinis effervescentia non adeò magna fuit, ut de ejusmodi periculo metuendum esset, immò potius lenta, ex Acidi prædominio, & propter bilem enervatam, quæ in confluxu cum succo pancreatico, & cum lympha minus efferveseeret; propterea V. S. non adeò proficuum fuit remedium, ut in prægressis præcedentium Annorum Constitutionibus, quas valdè siccas, & æstuosas esse diximus, quare cum in iis valdè turgeret bilis & sanguis facilè exardesceret, mirum non erat si tunc adeò conferret V. S. & à periculis præcaveret, quæ nimiam sanguinis effervescentiam, & rarefactionem comitantur; assueti autem Professores Venam facilè tundere ubi constaret esse febrem, ac nullum alium scopum sibi præfigentes, quàm solam caloris febrilis attemperationem, in hac Constitutione, à cæteris toto Cœlo diversa, repetita Venæ sectione utentes, ægros persæpè in extremam perniciem præcipitarunt. Nollem equidem quòd quis me inter hæmophobos recenseat, sed nec inter hæmatochitas numerari velim. Est ubi libraliter sanguinem demamus, est ubi parcè, est ubi nihil, licèt sit eadem affectus species. In Stymargi famula usque ad animi defectum sanguinem detraxit Hipp. licet frigido Affectu laboraret; rationem autem addidit. *Oportet enim*, inquit ille, *devenire ad Occasionem, & Occasionis initium.* Causa morbi nimirum est attendenda, ex qua potissimæ desumuntur indicationes. *Similitudines parere errores etiam bonis Medicis, contrarium autem facere Causam*, monitum est ejusdem Hippocratis, nam re vera cognita causa, non tàm facilè à recto tramite, & legitima curatione deflectitur.

XXXXII. Quærit idem Ballonius, Practicus olim Celeberrimus Parisiensis, cur phlebotomia febres quasdam miraculi ad instar tollat, alias potiùs exasperet; paucis quidem re-

respondet, at illius verba ponderanda sunt, non numeranda. *Febres* ait ille, *aliæ sunt Venosæ, aliæ Gastricæ, id est quædam phlogosim sequuntur potiùs Venosi generis, quàm vitium humorum in præcordiis contentorum? quæ Venosi sunt generis hæ primo quoque tempore per phlebotomiam cessant, quæ aliùs sunt generis non facilè phlebotomia solvuntur, contrà potiùs cathartico egent.* Tales erant Tertianæ istæ intermittentes hujus nostræ Constitutionis, erant enim potiùs Gastricæ, quàm Venosæ, ac propterea ad Venæ sectionem magis exacerbabantur, & contumaciores fiebant, magis autem prosperè cesserunt purgationes, & Vomitioues usu Emeticorum, quibus non rarò penitus avulsus est febrilis fomes. Claudam hunc locum digna animadversione ejusdem Ballonii in eos, qui ut nil non agant, ex quacunque re occasionem captant mittendi sanguinis. *Nam si induxerint in animum* [inquit ille] *Venam reserare, & id cunctanter faciunt, si guttula sanguinis è nare fluat, tunc quasi trophæum reportantes, clamant oblatam legitimæ phlebotomiæ occasionem; si luculenta sit hæmorrhagia audacius secant quia naturam copia gravari aiunt, si infrà modum sanguis fluat, compensandum istum defectum apertione Venæ contendunt.*

XXXXIII. Non minus disquisitione dignum est cur in hac Constitutione tam sæpè contigerit, quod Tertiana simplex in duplicem migrarit ea ipsa die, qua secta est Vena. Id olim observarunt Amatus Lusitanus, & B. Castellus, nec quemquam scio, qui præter hos hujusmodi phœnomeni, quod aliquando in praxi observatur, mentionem habeat; refert autem Amatus cuiquam juveni 25. Annorum Tertiana febre laboranti, cum Venam die intermissionis secuisset, vesperi febrem ex simplici factam fuisse duplicem, hujusce rei rationem reddit his verbis. *Nec enim credere est, ob sanguinis extractionem, ex simplici duplicem factam fuisse, quum dubio procul nisi sanguis extractus esset, in Tertianam continuam futurus erat morbus*; hujusmodi excusationis genus plerique Medicorum nostris etiam temporibus in promptu habent, quotiescunque ex aliquo malè administrato remedio pejùs Æger se habeat; statim enim obtrudunt, quòd multò deteriùs se haberet, nisi tali remedio usus fuisset; meliorem itaque Æthiologiam, & ævo nostro accommodam perquiramus; puto ergo in illo casu, (sicuti & in nostra Constitutione) culpandam potius Venæ sectionem, quàm Febrem, quæ ex sui natura proclivis esset, ut in Tertianam continuam migraret. Refert Amatus Juvenem illum vigente Autumno ægrotasse, sanguinem in prima pelvicula exceptum atrum fuisse, in secunda rubicundum sine ulla aquositate; rationi congruum est igitur in illo Juvene ob prægressos æstatis calores, partes magis spirituosas, & volatiles sanguinis absumptas, ac posteà massam sanguineam Autumnali tempore in acidam dyscrasiam degenerasse, eo prorsus modo, quo Vina postquam per æstivos calores ebullierint, Autumno facilè acescunt, (ut ex atro sanguine primæ pelviculæ, nam sanguis

guis secundæ rubicundior erat, quia arteriosus) secta itaque Vena, & Systasi cuoris magis debilitata, ac depauperata, mirum non fuit si Acidum prævalens, ac veluti sine Adversario licentiùs insultaret, ex quo Tertiana simplex in duplicem transierit. Convaluit autem Juvenis ille post bonam purgationem ex pharmaco, nam Febris illa fortassè fuit potius *Gastrica*, *quàm Venosa.* In hac verò Constitutione non ab exhaustu spirituum ob nimium æstum massam sanguineam acorem contraxisse arbitror, sed potiùs ob frigidam Anni Constitutionem ac Diætæ errores, obruta Bile, & concentratis partibus cruoris magis spirituosis, Acidum Stomachi fermentum, & succum Pancreaticum magis viguisse, & post celebratam phlebotomiam vim majorem acquisivisse, unde Febris simplicis in duplicem Tertianam fieret conversio.

XXXXIV. Culpanda itaque potius in his casibus est Venæ sectio tamquàm non aptum remedium, quàm quicquam aliud, quod idem sensisse existimo B.Castellum, (si rectè memini, & in Adversariis meis benè adnotavi) in aureo suo libello de Abusu Venæ sectionis, quem libellum mihi olim Romæ ostendit D.Antonius Maria Rubeus, Præceptor meus, Vir Doctissimus, & immensæ Eruditionis, aderatque Excellentissimus D. Hieronymus Brasavola nunc Romæ Professor celeberrimus, & mihi conjunctissimus, cum tunc in Urbe ageretur, quare interdum contingat, quòd Tertianæ simplices, sanguine die intermissionis detracto, duplices evadant. Opponet, scio, aliquis harum Febrium propensionem ut in duplices transirent, cum spontè, ut superiùs dictum, sub initium Æstatis Tertianæ omnes simplices duplices factæ fuerint; at regeram ego, nullas ferè duplices Tertianas toto Veris tempore visas esse, tùm Ruri, tùm in hac Urbe, nisi eas quas Venæ sectio geminârit, quarè non video, quomodo ab hoc crimine Phlebotomia tamquam innocens possit absolvi.

XXXXV. Eandem ob causam, nihilo seciùs quàm Venæ sectio, noxius fuit in hac Constitutione Aquæ usus, etenim in frigida, & humida tempestate, Bile valdè refracta, & Acido exuberante, quid opis expectandum erat in his Febribus ab aquæ potu? non nisi meherclè, ut Aqualiculo infracto, & distento, Cacochylia cumularetur, sanguis pigriori lapsu per sua Vasa flueret, ac tandem Cachexiæ, & Hydropes succederent. Novi juvenem in hac Civitate, qui in Hydropem ascitem incidit, cùm illi Tertiana Febre laboranti suasisset Medicus, ut biberet quantum vellet, immo interdum coëgisset. Succurrit mihi in hanc rem Terentianum illud, ubi Medicus in Scenam inducitur.

Quod jussi ei date bibere, & quantum
imperavi date,
Mox huc revertar.

Multòque magis noxius fuit hoc Anno aquæ usus, ac Ruri præsertim, qnòd ob pluviarum assiduitatem, aquæ cœnosæ, & graveolentes essent; in hac verò Urbe non adeò gravem noxam intulit aquæ usus; hæc enim Civitas purissimos habet Fontes, & admirandæ originis, quorum Fontium historiam brevi editurum me spero. Invaluit autem apud Nostrates Opi-

nio, quòd Venæ sectioni, & Aquæ potui, tamquàm duabus solidissimis Columnis, tota curandarum Febrium Moles innitatur. At nùm id rectè? Profectò in hac Constitutione neutrum ex usu fuit. Haud sum nescius scripsisse Hippocratem, *Aquam non præstare bonum alimentum igni*; at nomine ignis intellexit Hippocrates Febres continuas, & essentialiter tales, non verò intermittentes, summatim *Venosas*, *non Gastricas*. At forsam aliquando si otium suppetet, de Aquæ abusu in Febribus aliquid conscribam.

XLVI. Verùm quali potu, inquiet aliquis, utendum erat in his Febribus? Ego certè Vini usum raró, quòd sciam, interdixi, immò suasi, ut modico Vino uterentur, eoque non olygophoro, sed mediocriter generoso, multosque ab Orci faucibus hoc solum Cardiacum eripuit; Bilis enim erat potiùs acuenda, quàm sufflaminanda; & partes sanguinis spirituosæ in motum ciendæ, quod præstare poterat Vini usus, & ea remedia quorum vis in Alchali volatili sita est, quod solo naturæ ductu in agro Mantuano fecere Agricolæ, qui suis febricitantibus Allia, & Cœpas cum salubri eventu præbuere. Morbos quosdam Chronicos, parvis eduliis [sed quæ verè in censu Medicamentorum, casu potiùs, quàm arte repertorum reponi debeant) aliquando sanari compertum est; sic diuturnas Quartanas Allii usu cum multo meraco sanatas observarunt Anconius Benivenius, & Amatus Lusitanus. Vino autem generoso, potiùs quàm tenui, utendum duxi, nihil metuens à febrili effervescentia; in hoc enim sæpiùs peccatur, quod rem agi sine periculo creditur, si Vinum tenue in diuturnis Febribus, & chronicis morbis permittatur; at hujusmodi Vina ut plurimum acidiuscula sunt, & acorem sanguinis exaltando, morbi causam deteriorem efficiunt; quem errorem notavit olim Crato, qui in Podagra sicuti Vinum meracum, sed in modica quantitate commendat, ità Vina tenuia improbat, quæ Venas multa serositate impleant, quod idem sentit Willis; sicut enim à Vini spiritu dulcificantur Spiritus salis ac nitri; ita quoque à Vini generosioris temperato usu Sanguis ad acorem vergens dulcescit. Variantibus itaque Temporum Constitutionibus varianda est methodus, & ut ait Sulmonensis Poëta.

> *Nam quoniam variant morbi, variabimus artes,*
> *Mille mali species, mille salutis erunt.*

XLVII. Sic neque Peruviani Corticis usus hoc Anno, ut superiùs adnotavimus, admodum salubris fuit, immò in extremum Vitæ discrimen Ægros non raró deduxit. Id ego in non paucis observavi, sed præcipuè in nobili Virgine, quæ cum ad 40. dies duplici Tertiana conflictata fuisset, & post solita remedia administrata, ex meo consilio, assentiente quoque Excellentissimo D. Antonio Abbate Serenissimi Ducis Nostri Archiatro, Chinam Chinam sub forma boli assumpsisset, cum in Vino infusam respueret, postmodùm stupida, & comatosa evasit, cum pulsu adeò exili, ut vix perciperetur, ac trium dierum spatio in tali statu perstitit; donec

donec soliti paroxysmi redeuntes stuporem discusserint. Insalubrem autem fuisse hujus remedii usum crediderim, eò quia, cum massa Sanguinea multis cruditatibus scateret, ac crassiorem haberet consistentiam (ut ex sanguine per Venam sectam educto satis patebat] ideòque segnis esset ad motum, quotidiana illa febrilis effervescentia esset loco remedii, qua cessante, fieret quædam veluti in Vasis stagnatio, & congelatio, undè functionnm Animalium torpor, & Vitalium quoque interceptio; adeò verum est illud Celsi, quòd febrem lentam interdùm augere oporteat, *fortasse enim*, ait ille, *curationi opportunior fiet.*

Scio equidem hujusmodi doctrinam non solùm plerisque Medicorum, sed etiam aliis, qui Artem Medicam non profitentur, esse suspectam, ut ipsi Senecæ, qui beneficium sanationis levioris morbi factæ à graviori morbo exprobrat his verbis. *Multi quos auxerant morbos, & irritaverant, ut majori gloria sanarent, non potuerunt discutere, aut cum magna ægrorum vexatione vicerunt.* In hac tamen Constitutione experientia ipsa satis evicit, febrilem effervescentiam stimulandam potiùs fuisse, quàm frænandam, & usum calidorum magis profuisse, quàm frigidorum; sicuti in historia Polycratis, vice versa, frigida magis, quàm calida juvisse scripsit Hippocrates, innuens hoc dicto Divinus Præceptor, non tanti faciendum præconceptum de natura morbi judicium, ut illud ipsemet Experientiæ in contrarium reclamanti velimus præferre. Observatum est tamen fœliciori eventu exhibitam Chinam Chinam Agrestibus, quàm Oppidanis, & Urbium Incolis; Gens enim rusticana ubi tantillum à morbi fasce levata est, illicò laboribus, & exercitiis se dedit, quarè non erat metuendum, ut tam perniciosi effectus in iis consequerentur, quales in Urbanis observabantur. Sic Doctissimus Etmullerus tradidit, non tàm facilè pati recidivas post assumptum hoc febrifugum homines exercitiis, ac laboribus deditos, sicuti desidiosos, & otio innutritos. De hac nostra itaque Constitutione libet proferre id quod olim de quadam simili scripsit Hippocrates, ingenua certè confessione, more tamen magnorum Virorum, & magnam rerum fiduciam habentium. *Nihil memorabile proderat, non Ventris turbatio, non Venæ-sectio, neque quacumque alia tentavi.*

XLVIII. Nullas Febres Synochas, vel Ardentes hoc Anno, quod sciam, observatas diximus, sicuti paucas Quartanas: de prioribus quidem non est quòd miremur, nam partibus spirituosis, & ad conflagrationem aptis non adeò turgebat massa Sanguinea, immò crassis, & frigidis succis abundabat: sic Vina tenuia, & acidiuscula non tam facilè fervorem concipiunt, veluti Vina generosa, ubi Æstivum calorem senserint; magis quidem mirum est, quod in tanta Febricitantium frequentia tam pauci visi Quartanarii, idque magis, si verum esset quod non nulli asserunt, non nisi ex majori visciditate materiæ differre Quartanas à Tertianis. Consuetam itaque Febris Quartanæ genesim animadvertens, & hujusmodi

di Febrem, tanquam fructum Autumno maturescentem, considerans, cujus uberior est proventus, cum Æstas magis fervida ac torrida præcesserit, præterea rationi congruum est, quod in hac Constitutione frigida, & humida, in qua non multa fieret partium serosarum per Cutis poros difflatio, succum Pancreaticum ad eum fixitatis gradum, qui ad quartanarium circuitum requiritur, evehi non potuisse, seu quidquam aliud defuisse, quod humana imbecillitas assequi nequit, cum nihil sit quod ipsos Medicinæ Proceres magis transversos agat, quàm pervestigatio causæ, cur statis horis recurrant febriles paroxysmi, ac tàm exactè, ut ipsa Automata aliquando superent.

XXXXIX. Verminationem in his Febribus satis familiarem, & præsertim in Rusticana gente superiùs recensuimus, cujus rei causam fuisse reor, tum prava Alimenta putrefactioni obnoxia, qualia fuere Pisces, & fructus horæi; tum Ventriculi fermentum ex mala constitutione vitiatum, & improportionatum ad cibum rectè subigendum: quare Vermium seminibus, seu ut lubet Ovulis, quæ in alimentis ipsis laterent, integris manentibus, & à tenui calore fotis, mirum non fuit, si facilè in magna copia prodierit Verminosa soboles. Usum Chinæ Chinæ valdè proficuum ad necandos Vermes expertus sum, quod præstare ob insignem amarorem quem possidet hic Cortex, non abs re crediderim, si tamen tutior est Praxis, quæ Verminosos Affectus curat per aloëtica potiùs quàm per saccharata, & mellita. Haud sum nescius apud Nostrates quoque facta fuisse experimenta, & observatum, quod Lumbrici in aqua ubi dissolutum fuerit Mel, vel Saccharum, citissimè moriantur, in amarissimis verò liquoribus ad integros dies vixerint; ast ab iis quæ extrinsecùs apparent, medicamentorum vires metiri velle, non adeò tutum existimo, quin errandi periculum subsit. Suspicari enim licet, quòd medicamenta propinata, quæcumque ea sint, iis quibus armantur viribus citò spolientur, dum primò cum stomachico fermento, cujus vim transmutativam nemo non novit, mox in Intestinis cum Bile, qui humor suapte natura ferox est, & cum succo Pancreatico spiculis armato congredi debent; quod si ulteriùs pervadant, cum lympha quoque in communi Receptaculo iisdem sit concertandum. Sic Crocus Martis, qui aperitivus dicitur, ut notat Junchen, nisi acidum superfluum reperiat in Ventriculo à quo solvatur, Adstringens evadit. Id ipsum quoque testatur Chirurgia Infusoria, qua constat, qnod liquor purgans in venas Canis infusus magnam excitat purgationem, nullam verò, vel paucam si per os idem liquor, vel in majori dosi, injiciatur, idque ob Acidi copiam quo Caninus stomachus abundat, quod Acidum vim catharticam, & emeticam potenter infringit. Hanc ob causam venena quædam, ut ait Celsus, non gustu, sed vulnere nocent, & Psylli è Serpentum morsibus venenum innoxiè exugebant. Quot verò, & quantas subeant mutationes medicamenta per os assumpta, dum varias corporis regiones prælabantur, ingeniosissimè explicat Bellinus, ut nihil præstantiùs. Reor

itaque ex medicamento assumpto, & succis quibus commiscetur, gigni novum concretum, è quo illæ operationes, quæ postea consequuntur, promanant, & quæ solius medicamenti efficaciæ solent adscribi.

L. Postquam hujusmodi Febres miseros ægrotantes diù fatigassent, diximus non nullis apparuisse Parotides, quibus licet suppuratis, eadem tamen pervicacia Febres perstabant. Id equidem magnam humorum cruditatem in toto Venoso genere significabat, sed hanc non esse potissimam harum Febrium causam, & fomitem satis demonstrabant, qui Fomes, in Ventriculo, & Pancreate præcipuè sedem fixerat. In non nullis pariter post multos Febriles paroxysmos supervenerunt DiarrhϾ, ac Dysenteriæ, irritata ad expulsionem Natura, tum à copia, tum à pravitate succorum; neque enim hæsitationi locus, quin etiam aliquando malignum quid subesset in his Febribus, quamvis intermitterent; plures tamen sustulit Diarrhœa, quàm Dysenteria, eò quòd forsan in iis qui Diarrhœa laborarent communicata esset labes massæ sanguineæ, quæ serum acre per glandulas intestinales excerneret, in iis verò qui Dysenteria vexarentur, mali fomes esset extra Venas, viscida nempè, & acida pituita Intestina abradente, & excoriante. Frequentes porrò fuere Recidivæ non solùm ob diætæ errata, sed ob communem causam, Aërem nempè vitiatum, qui febrile Miasma ad aliquod tempus consopitum in novos motus, & exorbitantias cieret; eandem quoque ob causam adeò contumaces fuerunt hæ Febres, cum nihil sufficeret ad abstergendam labem illam, quam Aër continuò inspiratus se è ineluibilem redderet; adeò gravis est Morbus, quem Cœlum fecerit. Sic pacari non visa est affectio, nisi cum sub Anni finem humidæ, & nebulosæ tempestati sicca, & serena successit: quare sicuti ex Hippocrate: *Quicunque Morbi Æstate augescunt, Hyeme desinere solent*, idque non nisi ob naturalem Temporum mutationem; ita in hoc Epidemico Affectu optimi remedii loco esse cœpit Aëris in vitalem temperiem restitutio.

LI. Præ multitudine ægrotantium tàm ex genere Agresti, quàm Urbano paucos interiisse superiùs monuimus, quod sanè præter opinionem Medentium contigit, qui majorem stragem pertimescebant. Duas potissimum ob causas in Epidemiis Affectibus pereunt homines, vel ob humorum διάχυσιν vel στάσιν ut ipsis vocibus Hippocraticis utar, id est vel ob Massæ Sanguineæ diffusionem à Sale acri, & Alchalico factam, vel ob ejusdem concretionem, ab Acido exuperante, frequentiora tamen funera sanguinis διάχυσις, quam στάσις solet inferre: propterea, grassante pestilentia, ut plurimùm Acida primas tenent. Cum ergo in hac nostra Constitutione Acidum quidem præpolleret, sed non earum esset virium, reluctante præsertim Febrili effervescentia, ut potis esset lethalem stagnationem inducere, ac fluxum, & refluxum Sanguinis prohibere, hinc est quòd, licèt hominum myriades eodem tempore decumberent, pauci in Libitinæ censum venerint. Sic mirum non est, quòd Fœminæ, & Pueri ob molliorem habitum, & vitam minùs

dùs actuosam, hujus Epidemiæ vim magis senserint, ac multò magis lactentes Pueri, in quorum venis, ob lac vitiatum, & ad coagulationem aptum, faciliùs sanguinis statio succederet, sic narrat Hippocrates in quadam Constitutione, *ex laborantibus mortuos esse maximè Pueros, Adolescentes, vigentes ætate, glabros, subalbidos, & qui in socordia vixerint.* Fiebant autem Pueri Icterici ob Hepar obstructum à viscida pituita redundante, ac à febrili calore in motum concita, quæ in Hepatis substantia defixa, Bilis secretionem prohiberet, cujus signum erat, quad in omnibus tensum, ac durum Hepar persentiretur; sero autem acri, & acido in Cerebri membranas transfuso, convulsi moriebantur, morbo alioquin Pueris familiari, sed huic Constitutioni magis proprio, ut potè valdè aptæ ad acorem massæ senguineæ conciliandum.

LII. Si verò quærat aliquis, cur hæc mala Constitutio Agricolas magis, quàm Oppidanos, & Urbium Incolas vexarit, videtur satisfieri posse dicendo, potissimam causam fuisse Aërem à fœdis exhalationibus vitiatum ob nimiam illuvionem, quæ campos, & Agricolarum domos inundarit, non sic Urbes, & Oppida in editioribus locis posita; huic causæ addi poterit Victus pravus, & insalubris, ac præsertim nimia Piscium ingurgitatio, alimenti genus Colonis nostris insuetum, & quod in illorum stomacho facilè putresceret. Scio equidem à non vulgaribus Medicis Pisces ægris quoque exhiberi solitos, tamquam laudabile alimentum, ac multò magis sanis corporibus, verum, ut ait doctissimus Plempius, illorum usus *Athletis non convenit, non castra sequentibus*, non Agricolis addam ego, quibus utilior est caro bubula, & suilla. Id ipsum testatur Galenus, qui Piscium usum in hominibus otiosis, Senibus, & ægrotis commendat, non sic verò in iis qui corpus exercent; his addendum, quid sicuti Pisces, qui in rapidissimis fluviis capiuntur, ex Athenæi sententia, omnium sunt optimi, ità hi essent omnium pessimi, quòd in aquis stagnantibus fieret illorum captura.

LIII. His quoque causis accenseri possunt labores, & exercitia sub assiduis imbribus, unde pororum Cutis constrictio, sudoris parcitas, ob frigidam, & humidam Anni intemperiem, cùm aliàs per Æstatem sub assiduis laboribus copiosissimè sudare consuevissent, quas causas in Oppidanis, & Civibus, qui meliori victu utuntur, nec Aëris injuriis sunt ità expositi, non tàm facilè quis reperiat. Sedes prætereà hujus Ruralis Epidemiæ à Civitatibus, & Oppidis majoribus circumscribi videbatur; quare Mutina, & Regium, eò quòd essent veluti in circumferentia, & Apennino proximiores, minus hanc labem sensere, magis autem Ferraria, & Oppida Mantuanæ Ditionis, Pado proximiora, ubi major fuit infantilis clades, quem admodum à' variis Professoribus, ac aliis per literas accepi. Magna verò hæc Planities his locis circumscripta, & tota Colonis oppleta, in cujus sinu ad longum tempus stagnarunt aquæ, hujus Epidemii Affectus Sedes, ac Domicilium fuit.

LIV. Circà cæterorum Affectuum examen, qui has Febres comitati sunt, quales fuerunt Apoplexiæ, Epilepsiæ, Catharri præfocativi, Cachexiæ, & Hydropes, non multùm immorabor; ejusdem enim Constitutionis soboles fuerunt, & Acidi prædominium significabant, vel sanguinem, & reliqua fluida coagulantis, vel nervosum Systema occupantis; hæc omnia itaque verissimum esse Divini Senis Oraculum comprobarunt, quòd *Morbi in pluviarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ, alvi profluvia, putredines, morbi comitiales, apoplexiæ, & anginæ.*

LV. Ut autem circa res venturas Conjectoris quoque partes agamus, superest videndum, num sperare liceat, postquam pacata est non parum hæc Affectio, an in totum ea desitura sit, an potiùs hæc eadem, vel deterior exsuscitari possit. Sperare licet utique, malam hanc Constitutionem emendandam, cum postremi hi duo Menses cum perpetua ferè serenitate, & Aëris tranquillo statu Annum jam clauserint, nam ut ait Montanus, *Tempora consequentia secundum naturam existentia corrigunt vitia præcedentium præter naturam existentium;* at metus subest, ne ob aliquam Annonæ caritatem infœlices Coloni, qui ad sedandam latrantis stomachi rabiem atro pane, & confusaneo uti cogentur;

(*Nam tener, & niveus, mollique siligine factus*
Servatur Dominis,)

Metus inquam subest, ne proximo Vere, & æstate novis calamitatibus vexentur. Sic in Æno Civitate Thraciæ, ex Hippocrate, *usu leguminum continenter utentes Fœminæ, & Viri, crurum impotentes fiebant*, quam historiam citat Galenus, aitque sæpè evenire, ut ob caritatem Annonæ exitiales morbi oriantur. Vox λιμὸς, quæ famem significat, non nisi per solam diphthongum discrepat ab ea quæ perniciosam Epidemiam denotat, unde effluxit dictum illud Εκ λιμȣ λοιμὸς. Quamvis enim Edulia mali succi videantur aliquando sat benè concoqui, attamen ut egregiè monet Galenus, *Nobis non advertentibus, pravus succus ex ipsis post longum tempus in Venis colligitur, qui posteà exiguam ad putredinem occasionem nactus febres malignas accendit.* Quodcunque malum avertat Divina Clementia, & priorem salubritatem huic Cœlo restituat.

Talis fuit Anni M. DC. XC. apud nos Constitutio, atque hæc indoles Epidemii Affectus, qui Colonos nostros, & Urbanos quoque afflixit, divinarint jam Astrologi pro suo lubitu, & ex syderalibus schematismis Anni, qui modo successit, præsagia deduxerint, quòd ego ejusdem, postquam cursum suum absolverit, si fata dabunt, medicam historiam conscribam.

BERNARDINI RAMAZZINI

Dissertatio Secunda.

De CONSTITUTIONE *Anni* 1691.

RUralem Epidemiam, quæ præcedenti Anno Mutinensis Agri, & proximarum Regionum Colonos graviter afflixit, Urbana Epidemia hoc Anno excepit, quæ nihil urbanitatis, imò insolentiæ plurimum in infœlicem plebeculam potissimùm exercuit. Instituto itaque meo inhærens prægressam Constitutionem, qualiscunque ea fuerit, in fine cujuslibet Anni describendi, eò libentiùs id exequar, quòd hæc Constitutio ab ea, quam superiori Anno experti fuimus, toto Cœlo differens satis uberem materiam suggerat mentem exercendi, quando in re medica nil foret utilius, quàm succedentes sibi ad invicem Constitutiones conferre, ut recta medendi methodus institui posset, quoties eadem tempora, ac iidem morbi recurrerent. Quæ si attentiùs à Professoribus observarentur, non esset forsan, quod Medicina comparata desideraretur, sicuti Anatomiam comparatam desiderari aiebat Sapientissimus Verulamius, quæ si haberetur, ut ille ait, & Individuorum interiores Structuræ ad invicem componerentur, non tam pro morborum causis culparentur humores, quàm mechanicum viscerum artificium, quod cum ut plurimùm inemendabile sit, omnem medicam opem, & magnos Promissores sæpissimè eludit.

II. Superioris Anni Constitutio, ut in mea Dissertatione super illam edita, ob assiduos, & copiosos imbres impensè humida, & lutulenta in universum extitit, unde gravis Epidemia unà cum Annonæ Caritate effluxit; hujus Anni verò Constitutio ex opposito maximè sicca, & pulverulenta, primò quidem ob Aquilonares Ventos, postmodùm verò ob continuum, & flagrantem æstum meritò audiit. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ antecedentem Annum clausit, statum satis placidum, ac serenum, ut diximus, sortita est, ita pars altera, quæ huic Anno fores aperuit, eandem serenitatem, ac tranquillitatem secum invexit, donec Januario mense ad finem vergente, flantibus Ventis Septentrionalibus, frigora adeò intensa fieri cœpta, ut illicò conglaciatis fluminibus cuncta præ nimio gelu horrescerent. Cum autem nullæ prorsus nives decidissent, hyemem non solùm algidissimam, sed siccissimam exegimus, ità ut in tota Cispadana, & Transpadana Regione pulverulentæ essent Viæ, non secùs ac Augusto mense, cum insana Canicula campos torret, quod apud nos prorsus insolens est, ex quo factum, ut Boreæ penetrabile frigus sata consueto nivali vellere destituta mirum in modum exureret.

III. Morbi qui hisce temporibus vagabantur erant Apoplexiæ, Pleuritides, Peripneumoniæ, Catarrhi suffocativi, Anginæ, Erysipelata; præ cæteris tamen affectibus, morbi pectoris grassabantur magis, ac busta implebant. Sanguis qui secta

Vena educebatur multum pituitæ, & polyposæ concretionis præferebat. In nostro hoc Nosocomio variis Cadaveribus dissectis, præcipuè in Cachecticis, ac demortuis ex morbo pectoris, reperti sunt Polypi, non solùm intra Cordis sinus, sed etiam intra ipsam Aortam. Remedia quæ magis ex usu erant, & quibus promptiùs morbus auscultaret, ea fuere, quæ vi pollerent crasim Sanguinis compactam reserandi, & fluxibiliorem reddendi, ut Spiritus Salis Armoniaci, Sal volatile Cornu Cervi, Sperma Ceti, & similia. Non deerant tamen qui cum alioquin scirent, quòd Sulphur Balsamum Pulmonum passim audiat, in hujusmodi Affectibus spiritum Sulphuris exhiberent cum suis aquis Pectoralibus; at num rectè & ex arte id agerent, ipsi viderint; indubium tamen est, quòd partes integrales Concreti longè diversas possident qualitates ac ipsum Concretum, sicuti verô veriùs, Spiritum Sulphuris alterius esse indolis ac ipsum Sulphur. Repetita sanguinis missio non adeò fœlicem sortiebatur eventum, ut aliàs. In hac tam rigida, ac horrida Constitutione magis exercebatur Plebs Urbana, quàm Agrestis, ac Senes valdè periclitabantur, quare Medicis sæpenumerò nil tale cogitantibus, Morbus plus habens in recessu quàm in fronte facilè imponebat; nam ex improviso, cum priùs satis commodè cœnassent, tanquam confectô Silicerniô, paulò post occumbebant, ac citiùs quibus detractus fuisset sanguis.

IV. Horum Affectuum tam multiplex, ac discolor Sylva ab eadem prorsus radice succreverat, ac propterea eodem modo averruncanda: omnium itaque unam, ac eandem esse Theoriam, ac Praxim dictabat ratio; veram autem, ac potissimam causam fas erat referre in pravam diathesim quam sanguis haberet ad concrescendum. Cùm enim ex præcedentis Anni frigidâ, & lutulentâ Constitutione, nec non ex pravo victu ob rei Annonariæ angustiam, talis esset in universum massæ sanguineæ dispositio, mirum non fuit, si succedente posteà hyeme tam rigida, ac summè Aquilonari, majorem promptitudinem ad grumescendum adsciverit, unde pullularint morbi, qui ex sanguinis stagnatione variis partibus, ob retardatum illius circularem motum, genesim suam deduxerint.

V. Apoplexias autem, Pleuritides, Peripneumonias, Catarrhos suffocativos, Erysipelata, ac reliquos memoratos Affectus à sanguinis stagnatione, ob prædictam ad concrescendum dispositionem generari, unanimis est Recentiorum omnium consensus, quidquid circa horum Affectuum Theoriam in contrarium senserint antiquiores Medici, qui in hujusmodi Affectibus partem aliquam Mittentem robustam, & aliam Recipientem imbecilliorem imaginabantur. Duplicem Fluxionum causam commentus est Galenus, unam in qua Pars ipsa humorem ad se traheret, aliam in qua humor à parte robustiori ad debiliorem transmitteretur. Hujusmodi doctrinam primus forsan cœpit convellere Helmontius; nullam enim in fluxionibus partem Mandantem, Dirigentem, nec Sagittarium, aut Scopum agnoscit hic Auctor; qui tamen exemplo spinæ digito infixæ, &

in-

indignantis Archei, non satis exposuit ob ignoratum Sanguinis circulum, quomodo fiant humorum decubitus, quod solùm accidit eò quia præpedito, & intercepto Sanguinis per Venas refluxu, vel propter fibrarum crispaturam (ut in vehementi dolore) vel propter massæ sanguineæ nimis crassam ac densam texturam, humores circa Vasorum extremitates, vel in carnium porositatibus detineantur; quare si congruè loqui velimus, Detentiones potiùs, quàm Fluxiones sunt appellandæ.

VI. Neque interdum exiguus labor mihi impendendus fuit, ut aliquibus à præjudiciis occupatis persuaderem erroneum prorsùs esse comminisci, quòd cum pars aliqua inflammatur, ac in tumorem assurgit, tunc humores majori impetu ad eam partem ferantur, quàm ad alias, si vera est, non commentitia lex Circularis motus sanguinis, qua stante, stant ac stabunt perpetuò tot clarissima Recentiorum excogitata, quot in dies intercidunt Antiquiorum placita; nam revera si mentis aciem intendamus, pigriori lapsu sanguis movetur ad partem quæ inflammatione tentatur, quàm ad alias ubi expeditæ sunt Viæ, ac nullum repagulum, quod sanguinis cursum remoretur. Quidam autem res in cute solùm, non intùs reputantes, cum vident partem brevi temporis intervallo in tumorem attolli, ut in Phlegmone, putant sanguinem pleno fluento eò confluere, quod sanè locum habet cum Vas aliquod sanguiferum disruptum est, & in aliquam cavitatem sanguis decidit, vel extra Corpus effunditur, non ita verò in Phlegmonum, & aliorum tumorum generatione, qui non aliam ob causam fiunt, quàm quòd præpedito circulari sanguinis motu, plus sit quod Arteriæ ad partem deferant, quàm quòd Venæ referant, sive id fiat ob lutulentam sanguinis crasim, sive ob fibrarum motricium crispaturam ex vi dolorificæ passionis, ut in vulneribus, ac Nervorum puncturis. Huic autem Veritati fortasse manus darent, si cum brachio vinculum injicitur ad celebrandam phlebotomiam, veram causam perpenderent, quare infra nexum tumeant Venæ unà cum mole carnea, quod non fit, quia tunc temporis sanguis eò rapidiùs moveatur, (multo enim velociùs ante eò propellebatur ubi nullus erat obex, ac minor resistentia superanda) sed quia ibi detinetur ob interceptum ejusdem per Venas ad Cor refluxum.

VII. Haud absimilis quoque est Catharri generatio, de cujus natura ac ortu inter Medicos non satis convenit. Popularis, ac vetus opinio est, Caput Catarrhi Fontem, ac Scaturiginem esse, unde frequens proluvium in fauces, & pectus, ac etiam usque ad extremos artus. Opiniotem hanc de Catarrhi ortu, ac descensu, ex quo Etymon desumpsit, (cum non nisi descensum, ac defluxum hæc vox sonet, unde voces κατάρροος & ἀνάρροος à Galeno usurpatæ, ut humorum descensum, vel ascensum innueret,) hanc inquam opinionem eliminarunt è Scholis recentiores omnes Anatomici ut Willisius, Richardus Louver, Stenon, Rolfincius, Ettmullerus, Blancardus, ac

inter-

inter Italos nostros Doctissimus Bellinus. Hi omnes ad Anatomicum Tribunal, omnibus indiciis, quibus Caput hujus criminis Auctor insimulatur, diligenti examine perpensis, nullaque apparente via per quam Caput sordes suas in fauces, ac Thoracem exspuat, ipsum plenis suffragiis absolvunt; Non desunt tamen adhuc qui

Obstipo capite, & figentes lumine terram,

Antiquorum placitum veluti mordicùs tueri, nec desinant in morbis pectoris Caput non solùm pharmacis, sed ferro, & igne tamquam reum plectere. Per quos porrò ductus Cerebrum superfluitates suas quibus procul dubio, diffluit, possit excernere, inter quærenda esse ait Celeberrimus Stenon, nisi tamen per observatos à Blancardo ductus in jugulares Venas fiat hujusmodi excretio.

VIII. Catarrhi Fontem non veriti sunt alii astruere esse ipsum Vitæ Fontem, Cor scilicet, quod per arteriarum ductus circumquaque Catarrhi materiam deferat; hinc Rheumatismi & tumores, & quidquid nomine fluxionum venit; quod Assertum est Rolfincii cui consentiunt Schneiderus, Vuedelius, & alii, qui Catarrhum à massæ sanguineæ sero prodire variis observationibus testantur. Sat celebre est experimentum Richardi Louver de Cane, cui cum arctè Venas Jugulares vinxisset, partes omnes supra ligaturam tumefieri, nec non copiosas lacrimas ex oculis, & plurimam salivam ex ore profluere observavit, quo tandem tanquam ex Angina suffocato ac dissecto, nullæ partes sanguine perfusæ repertæ sunt, sed solùm musculi omnes, & glandulæ sero limpido distentæ apparuere. Ab hac opinione non multum dissentientes alii Glandulas Catarrhi Fontes statuunt, ut Stenon, Ettmullerus, & alii; si enim Glandularum structuram accuratiùs perpendamus, constabit eas esse fasciculum Arteriarum, Venarum, Nervorum, & Vasorum excretoriorum; ideòque in illarum sinum deponi serum ab Arteriis, & superflui aliquid à Nervis, quæ opinio valdè probabilis est, & usibus Glandulis à Natura destinatis magis congrua.

IX. Hanc tamen doctrinam de Catarrhi origine ex sanguinis latice in Glandularum substantiam rejecto ex Helmontio habemus, qui primus forsan Caput insons à Catharri infamia vindicavit, ob quam tam sæpè inurebatur. Hic enim Auctor licet motum sanguinis circularem ignoraret, mente tamen concepit, id quod credebatur è Cerebro depluere nil aliud esse quàm laticem serosum huc, & illuc delatum *à Spiritu impetum faciente, ac initio Vitali*, ut ipse ait, nimirum è Corde, tanquam primo Impulsore, quin & ad Glandulas ipsas ablegari, quas non ut Vasorum Pulvinaria essent, à Natura constructas fuisse astruit, sed ad emunctionem laticis è massa Cruoris; Ac re vera hic latex serosus Helmontii, præter alios usus hunc habet potissimum, quod sanguini socius, ac totum corpus pervadens ad variarum partium culinas everrendas inserviat, & sales dissolutos combibendos, ut exinde per Glandulas excretrices extrudatur, & sic tota cruoris massa de-

defæcatior evadat. In hunc finem in palato, lingua, faucibus, & naribus copiosas Glandulas Natura construxit, ut sanguis arteriosus, qui per Carotides ad Cerebrum deferri debet pro nervosi succi, & Spirituum Animalium elaboratione, sincerior reddatur, mucosa parte per has Glandulas repurgata in statu etiam naturali, quando alia ex parte constat eos qui sunt emunctæ naris, nec multum Desputores, lubricæ sanitatis esse, ut referunt de Francisco Galliarum Rege, qui cum esset ἀμυξώδης, aurium ulceri obnoxius fuit dum vixit.

X. Atque hæc quidem quotidiana per nares, & ex faucibus muci excretio iis etiam qui satis commoda Valetudine fruuntur familiaris esse solet; cæterùm ubi Corpus cacochymum sit, ac serosus latex luxuriet, qui suoptè genio promptus est ad concrescendum, mirum non est si accedente Boreali Constitutione, qualis fuit de qua hîc sermo, tunc temporis grassentur populariter Tusses, Rheumatismi, & quodcunque aliud morbi genus, quod in fluxionum censu reponitur, detenta in Glandulis vitiata, ac super excedente lympha, non ex Naturæ providentia, quæ se hoc fasce levare satagens noxium humorem ad extrema detrudat, sed ex mechanico partium artificio, ac particulari humorum textura, juxta varias Aëris alterationes, ea lege, ut decubitus ibi fiant, ubi major est dispositio ut humores detineantur. Neque id fieri in nostris Corporibus magis miremur, quàm in Automate alioquin benè constructo, quod interdum ad quasdam Aëris alterationes à solito suo munere aberrat, & ab ignaro popello tamquam insanum ridetur. Mira est autem, ac penè divina vis Ventorum in Aëre alterando; talem enim Affectionem Aër possidet, qualem Ventus qui perflat, ac talis est Sanguinis dispositio, qualis est Aër quem inspiramus. Sic ut refert Vitruvius, apud Mitylenem (quæ Urbs in Lesbo erat quidem magnificenter extructa, sed non prudenter posita) cùm flabat Auster, homines ægrotabant, quando Corus, tussiebant, cum Septentrio, restituebantur in salutem. M. Varro quoque cum Romana Classis Corcyræ esset ac tota penè ægrotaret, *immisso fenestris novis Aquilone, & obstructis pestilentibus, suos incolumes reduxit.*

XII. At quorsum tot speculationes, inquiet aliquis? Ut juxta veram horum Affectuum Theoriam congrua medendi methodus instituatur, regeram ego; Ubi enim ingruunt hi morbi qui non è capite decidui, sed ab humorum stagnatione pendent, illicò ad vehementia Cathartica, Inustiones, Phænigmos, Cucurbitulas, ad Narcotica quoque, ac mille alia remedia ad materiam fluentem revellendam, intercipiendam, derivandam, suspendendam quoque, ut putant, Ceratis capitalibus, confugiunt; Interim neglecta manet vera morbi causa, ad quam oppugnandam seriò, ac omnibus nervis esset incumbendum, ut postquam sufficiens evacuatio est facta, usu alterantium, ac naturalem sanguinis texturam restituentium, fluidæ substantiæ æquabili tenore per suos ductus cursum repeterent. Quot verò modis per Venæ sectionem peccatur? Jam Phlebotomus veluti gla-

gladius Delphicus passim tàm in magnis, quàm in levibus morbis stringitur ad innocentes Victimas saepiùs mactandas, quàm graves effectus jugulandos.

XIII. Postquam Mundo innotuit circularis sanguinis motus, Scopi equidem quos in morbis, qui ab humorum fluxione pendere supponuntur, sibi proposuerant Medici, non tanti sunt ponderis ut creditur. Certè Intercipientia locum nullum habent, quomodo enim quis intercipiat materiam ad partem per Arteriam fluentem nisi Arteriam ipsam vinciat? neque enim jure postliminii, aut redhibitionis actione redire potest humor unde est egressus nisi per circulum. Revulsio verò per V. S. de Throno suo jam decidit; imò si strictè loquamur, ferè nulla est, qui enim fiat, ut humor per Arteriam fluens per eandem possit revelli? Profectò si qua fit per V. S. Revulsio, per id solum tempus fit quo Vena est aperta, tunc enim Sanguis per Venam sectam, ac pariter per proximam Arteriam quae illi humorem suggerit, majori velocitate movetur quàm per alia Vasa, illâ verò clausâ, cessat haec in velocitate inaequalitas, ut ingeniosissimè ad demonstrationem usque explicat Bellinus. Non ibo tamen inficias, quin diminutâ sanguinis copiâ minor humoris portio ad partem laborantem deferatur, & minus sit sanguinis stagnantis incrementum. Quanti autem sit facienda per V.S. Revulsio, & quàm facilè quibusdam imponat, qui hoc nomine inscitiae suae velum praetendunt, explicat egregiè Andreas Cnöffellius in quâdam suâ Consultatione pro Jo. Casimiro Poloniae Rege, cui ob immodicum haemorrhoidalis sanguinis fluxum laboranti, cùm magni nominis Medici frequentem sanguinis missionem è brachio suaderent ad revellendum sanguinem fluentem, ac ipse acriter renueret, haec scripsit verba, quae ut potè elegantissima, & magni ponderis hìc libuit apponere. *Et quomodo sanguini ad peremptoriam medicae Revulsionis citationem, dicam, & locum, scribere possumus, qui privilegio speciali vitalitatis in circulum, & in se ipsum rediens cum spiritu suo hospite nullius loci, & temporis leges respicit, neque locum standi ullum in universo corporis foro agnoscit?*

XIV. Revellenda itaque esset ex quorundam animis, quibus altè insedit haec de vi Revulsionis per V.S. opinio, cùm revera non nisi ad demendam plenitudinem conferat Venae sectio. Condonandum quidem aliquid Æmilio Parisano, & Primirosio, qui non aliam ob causam, ut ait Leonardus è Capua, in Harvaeum Stylum acuerunt, nisi quia stante Sanguinis Circuitu viderent Revulsionem, per tot saecula adeò celebre praesidium, ferè penitus corruere, non ità verò nostrorum temporum Professoribus in tam clara luce caecutientibus. Multum profectò *Hippocrates* Revulsioni in fluxionibus detulit, ut passim in illius Operibus videre est; locus tamen insignis apud eundem extat qui Revulsioni videtur parum favere. Ad sistendum immodicum mensium fluxum jubet ille ut vincula injiciantur supra genua; verum quidem est, quòd praecipit quoque ut eodem tempore vinciantur brachia; nodum hunc solve-

te annisi sunt Rorarius, & Fonseca, sed non planè satisfaciunt; meum sanè non est hujusmodi scrupulos dissolvere, meliori enim vindice dignus est hic nodus, proferam tamen quod sentio. Quidquid sit de efficacia hujus remedii, & num eventui respondeat, videtur *Hippocrates* mente attigisse motum sanguinis perennem per suos ductus, multis enim in locis mentionem habet de sanguinis stasi, & interceptione Venarum, quam φλεβῶν ἀπόλειπσιν appellat; ut ergo fluxum catameniorum cohiberet, sanguinis stationem, seu saltem remoram aliquam humoribus impetrandam curabat, tam in partibus supra, quàm infra Cor, vinculis ad brachia, & femora injectis, nihil veritus quòd ligaturæ supra genua ad Uterum quicquam traherent. Ac re vera quid magis ex improviso hæmorrhagias sistit, quàm superveniens animi deliquium cui necessariò consectaria est Cordis à motu feriatio, ac eodem tempore sanguinis stasis?

XV. Sic autem ratiocinari nos cogit Divinum prorsus Inventum Circularis motus sanguinis, quod unicum φαινόγηνον innumeras discussit errorum tenebras, effecitque ut humani Corporis, cæterorumque Animantium, quibus præcordia finxit Divinus Opifex, vera, ac genuina Oeconomia innotuerit. Cor enim nectaris vivifici, quo Corpus universum sustentatur, Promus, & Condus est, habens ad latera Arterias, & Venas, administras; Arteriæ è sinistro penu alimoniam depromunt, ac partibus omnibus, vel remotissimis dispensant. Venæ assidentes quod à nutritione reliquum fuit suis radicibus, tanquam manibus, recolligunt, & ad dexterum Cordis Condum comportant. Iisdem Venis medio in itinere succenturiant Venæ lacteæ, quæ novum commeatum sanguini sub forma candidi laticis refundunt, qui postea in Pulmonibus admirando artificio purpurascit. Hæc est Vitalis Facultatis vera, & naturalis Oeconomia, cui non parvas suppetias fert Animalis Potestas, quæ pro beneficio purioris sanguinis ad Cerebrum delati uberem spirituum influxum per nervos Cordi suppeditat ad illius motum perennandum. Sic binæ istæ Potentiæ, licet sedibus, & regimine distinctæ, tanquam fœderatæ Provinciæ, sibi invicem collata beneficia rependunt. Sicuti autem in Civitate benè constituta, quo usque legibus suus vigor perstat, summa tranquillitate degitur, iis autem pessundatis, turbarum plena sunt omnia, ita in humano corpore Circularis motus sanguinis lege servata, sarta tecta Valetudo est; ea verò infracta, susque deque aguntur omnia, ac intestinæ seditiones subsequuntur.

XVI. Quamvis autem Lex ista, quam primus tulit Harvæus, vel cujus prima fundamenta jecere Itali nostri, ut Andreas Cæsalpinus, Realdus Columbus Cremonensis, pro rata, imò sacra habeatur, non defuit tamen qui nuper legem hanc abrogare contenderit; is fuit Homobonus Piso Medicus Cremonensis, qui edito libello sub titulo *Ultionis Antiquitatis* Circularem sanguinis motum tanquam Recentiorum Commentum traduxit. Hìc mihi non vacat ejusdem rationes, ac fundamenta ex-

expendere, solùm hoc innuam, quòd illius primum argumentum ab hujus legis inobservantia petitum, (eò quod Medicorum quotidiana praxis, præcipuè circa usum V. S. suppositæ doctrinæ de sanguinis circuitu quicquam non respondeat) Professoribus incuriam exprobrat, quod equidem verum est, ac maximè dolendum, cùm innumeri penè sint, qui passim crepent hunc circularem sanguinis motum, sed post modùm, vel ob inscitiam, vel oscitantiam, non benè pensitatis iis, quæ ex tali principio consequuntur, operibus tollant quod magnifico verborum apparatu statuerant. Verùm cum huic malo medelam aliquam apponere sit necesse, Professor in hac Civitate mihi jam dudum conjunctissimus, Opus jam molitur, cui hunc vult esse titulum. *Rationarium Medicum Sæculare, quo summatim, ac veluti facta supputatione apparet quid lucri ex celebrioribus Inventis Anatomicis hujus Seculi Arti Medicæ, tàm quoad Theoriam, quàm quoad Praxim accesserit.* Habent Mercatores sua Rationaria, sicuti & diligentes Oeconomi, habent & Principes, ut olim Augustus, qui diuturnæ valetudinis tædio Rationarium Imperii Senatui tradidit; non abs re forsan erit si Medica Respublica Rationarium suum habeat, quod monstret quantum Medicinæ pomeria ampliârit hoc nostrum fortunatissimum Sæculum, & quod simul pro saniori medendi methodo inserviat. Hujus operis editionem usque ad finem hujus Sæculi animus illi esset differre, spe forsan quòd novo aliquo Invento Sæculum hoc coronetur, cum adhuc vivant multi egregii Viri novarum rerum Repertores, inter quos Celeberrimus Malpighius, cui Romæ nunc degit ad Pontificiæ Valetudinis custodiam; verùm ego non desino Collegam hunc meum urgere, ut ad meditata seriò incumbat, ac utinam eo usque illi fata Vitæ lineam protendant, ut Opus hujusmodi ad umbilicum deducat. Verùm è Diverticulis in viam.

XVII. In iis ergo Affectibus, qui ab humorum fluxione fieri supponuntur, iterata V. S. ad tot scopos implendos totum corpus depeculatur, & morbi causam persæpè deteriorem efficit. Ubi enim Vasorum plenitudini quæ vires premit factum fuerit satis, seu ad humorum Orgasmum sufflaminandum si adsit, sanguinis sufficiens copia detracta fuerit, satiùs profectò esset iis hærere remediis quæ sanguini debitam crasin restituere nata sint. Certè in hac hyemali Constitutione Catarrhis obnoxia repetita V. S. non adeò salubriter cessit. Multos Pleuriticos certò scio inopinatò periisse, postquam bis, vel ter secta fuisset Vena. Præ cæteris pius Sacerdos firmi alioquin habitus ex Pleuritide laborans, postquàm tertia vice detractus est sanguis, eadem die interiit. Non solùm autem turpis est calamitas, ægrum epoto medicamento occidere, ut aiebat *Hippocrates*, sed etiam si detracto sanguine paulò post intereat. Senioribus verò in hac tam rigida tempestate periculosum fuit Sanguinem etiam semel detrahere. Nobilis mulier nonagenaria, ex Pleuritide spuria decumbens, cùm instaret ut sibi tunderetur Vena, ac ego renuerem, alter Medicus accersitus

situs illi mœrem gessit, & citissimè eam sustulit.

XVIII. Ut constet quali cautione in Senum regimine sit procedendum quotiescumque ab aliquo Rheumatico Affectu premantur, in Boreali præsertim Constitutione, insignem oppidò, ac notatu dignam *Hippocratis* historiam hìc lubet apponere. *Halicarnassensis qui in domo Xantippi diversabatur aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter; erat autem Annorum circiter* 50. *Vena secta est juxta Mneximachum, læsum est caput evacuatum, ac perfrigeratum, non enim facta est suppuratio. Phreniticus factus est, & mortuus.* Tot circumstantias hìc apposuit *Divinus Præceptor*, ut credi possit historiam hanc plus continere in recessu, quàm in fronte; raro fit, nec scio quod alibi in ullo ægrotante annorum numerum definierit *Hippocrates*; consideranda igitur erant ætas ad senectutem vergens, Anni tempus hyemale, humor peccans crassus nempe, ac frigidus, ætati ac tempori congruens, qui obstructionem faceret, ac tensionem in parte, atque hinc dolor; ex alieno præscripto (mentionem enim facit curantis Medici, quod illi non adeò familiare) missus est sanguis, at quonam eventu? perfrigeratum est cerebrum, subsequente caloris nativi necrosi, ac prohibita est suppuratio; neque enim tanquam parergon, ut ait Vallesius, adjecit *Hippocrates* illa verba, *non facta est suppuratio*; perniciosum enim effectum ex intempestiva V. S. sequutum innuere voluit, prohibitam scilicet humoris maturitatem. Lethargicum autem potiùs, quàm verè Phreneticum factum fuisse interpretatur Vallesius, cum in libris Epidemiorum quoscumque delirantes Phreneticos Senex Cous appellare consueverit.

XIX. Sæpiùs quoque mihi advertere obtigit, quòd in hac Rheumatica Constitutione, si febre superveniente missus fuerit sanguis, deterior factus fuerit affectus, ac etiam quandoque cum funesto eventu. Ut plurimùm ubi Catharri urgent, vel in pectore, vel quacumque alia parte, si febris superaccesserit, multis ex Professoribus solenne est ad Phlebotomiam, tanquam ad sacram Anchoram, confugere. An tùm Navis securior? Periti Nautæ ventis etiam adversis aliquandò utuntur ut Portum fortiter occupent: Febris autem non tam horrendum est Monstrum, quod etiam à perito Artifice sub jugum mitti nequeat, nec sine aliquo emolumento. Est ubi Febris sanguis missionem hortetur, est etiam ubi dehortetur; sed opus est Diorismo. Si nimis densam compagem sanguis adsciverit, & ad stasim aptus vel in pectore, vel in capite restagnet, si febris postmodùm accendatur, vel parcè, vel nullo modo sanguis mittendus; sæpè etenim Naturæ ipsi manu gladium abripimus quo morbum se sola potuisset conficere; si verò contrariam diathesim sanguis habeat, & ob orgasmum aliquem ad διαχυσιν seu diffusionem promptior sit, febris superaccedens V. S. hortatur. Locus est insignis apud *Hippocratem* quem hìc referre non abs re fuerit. Quicumque *derepente obmutescunt, si sine febre fuerint, ipsis Venam secato.* Solenne est *Hippocrati* in libris Epidemio-

rum illud verum adjicere ἀπύρετος; magni enim ponderis ad rectam curationem est hæc consideratio, num Affectus sit cum febre, vel sine febre; non solum enim à febris præsentia, sed etiam ab ejusdem carentia desumendæ sunt Indicationes, ut in hoc loco *Hippocrates*, qui tamen interpretandus, ubi crassi humores Naturam onerent, ac periculum sit ne calor innatus suffocetur. Videant ergo quantum à Via quam trivit *Hippocrates* deflectant qui à Febre alicui Affectui superveniente illicò oblatum sibi scopum tundendæ Venæ ad ravim usque conclamant.

XX. Præ oculis itaque semper habenda Anni Conditio; etenim sicuti in maxima frugum abundantia, *Annus est, non Terra quæ fructificat*, ut ait Theophrastus, ita in quibusdam temporibus non particularis Corporum dispositio, sed Anni Constitutio ea est quæ morbos progerminat; attentè idcircò observandum quam Diathesim sanguis asciscat, sive id in sensibiles qualitates, sive in insolita effluvia è Terra expirantia referre placeat, & quænam remedia prosperum sortiantur eventum; sæpè otenim fit, quemadmodum scitè advertit Thom. Sydenham, Morborum Epidemicorum accuratissimus Scriptor, ut qua methodo quis morborum quasdam species fœliciter curaverit, vertente Anno, eadem methodo deteriores reddat, quare idem Auctor ingenuè fatetur, se numquam satis cavisse, ne qui primi se illius curæ commisissent, vita periclitarentur, donec multiplici observatione, ac perspecto morbi genio, ad veram Curationem recto pede procederet. Sic Phlebotomia, quæ aliàs in memoratis Affectibus salubris esse consueverat, in hac Constitutione non insignem operam præstitit, quod procul dubio referendum erat in prægressam antecedentis Anni Constitutionem frigidam, ac nimbosam, & subsequentem hyemem nimis horridam, ob quam adeò crassam compagem, sanguis contraxerat, ut si plus æquo detraheretur sanguis, & calor innatus labefactaretur, humores ad motum ineptiores redderentur, ac faciliùs concrescerent. Talem autem fuisse sanguinis texturam ejusdem sanguinis conditio multam pultem in superficie præ se ferentis, nec non multi Polypi in dissectis Cadaveribus, ac denatis ex Catarrho intra cordis sinus, & ipsa Vasa sanguifera reperti satis demonstrarunt.

XXI. Frequens autem hisce temporibus in demortuis ex repentino casu Polyporum observatio, si non aliud, id saltem præstat, quòd vera quorundam Affectuum causa innotescat, & culpa vacare credatur Medicus, si monstret quàm mala Bestia cubet in Præcordiis. Id prætereà consequimur, ne diversa morborum nomina nobis imponant; Syncope enim Cardiaca, Catarrhus suffocativus, & Apoplexiæ species quædam non aliam persæpè agnoscunt causam, quàm polyposas concretiones in Corde, vel in Vasis sanguiferis stabulantes. P. Salius particulare caput de Syncope Cardiaca instituit, aitque illam fieri ex sanguine in Venis, & Arteriis coalescente, sic casum refert Puellæ subitâ morte extinctæ, cujus Cadavere dissecto, ex Arteria magna sanguis concretus eductus est, non

aliter

aliter quàm gladius è vagina extrahi solet. Refert quoque Riverius Puerum 5. annos natum ex catarrho decumbentem, postmodum lypothymia correptum subitò interiisse; aperto verò Cadavere, in sinistra Cordis auricula materiam crassam, & compactam repertam fuisse, quæ, ut ipse ait, laridum coctum referret, cui Polypi nomen non indidit hic Auctor, cùm nondum in Microcosmico Erythræo Polypos expiscata esset Anatomicorum solertia. Nuper apud nos Vir sexagenarius, præpinguis habitus, subitâ morte oppetiit, dissecto Cadavere ad explorandam mortis causam, ex Pericardio ferè duæ libræ concreti sanguinis extractæ sunt, ac in Trunco Arteriæ magnæ ascendentis inventus Polypus lacertulæ longitudinem & magnitudinem referens. Intercepto itaque ob hujusmodi extranea Corpora sanguinis in orbem itu, ac reditu, & mutuo inter Cor, & Cerebrum interrupto commercio, non suggerente Corde sanguinem Cerebro per Arterias pro spirituum Animalium generatione, nec Cerebro Cordi spiritus Animales ad perennandum illius motum, [quando Cordi à motu nullæ sunt feriæ] necesse est, ut subitus subsequatur interitus. Casus autem hujusmodi vel à Syncope cardiaca, vel à Catarrho suffocativo, vel etiam ab Apoplexia fieri dicamus, parùm refert. Binas Apoplexiæ species statuit Heurnius, unam quam parvam appellat, ac ait fieri ob φλεβῶν ἀπόλειψιν, id est ob prohibitum sanguinis in Cerebrum influxum, alteram magnam ob interceptum spirituum Animalium è Cerebro effluxum. Tres verò Apoplexiæ species ex *Hippocratis* doctrina tradit Martianus, quas tamen in essentia convenire, & à sanguinis στάσεως pendere autumat, quæ quidem sanguinis statio à Polyposo crassamento induci potest, cujus generatio, ut ut non sit momentanea, accedente tamen aliqua causa, quæ sanguinem in motum rapidiorem cieat, & præexistente prava totius massæ sanguineæ dispositione ad grumescendum, mirum non est si sanguinis stagnationes ex improviso contingant, ac interrupto spirituum vitalium radio, qui à Corde jugiter influunt, Cerebrum, Lunare Sydus Microcosmi, Eclypsim patiatur. De hac Apoplexiæ specie, in qua morbi causa est extra Cerebrum, pluribus in locis agens *Divinus Præceptor*, in libro de Morbis hæc habet ipsa verba, quæ ut potè notatu digna, & sanguinis circuitum adumbrantia ex nativo fonte hùc transferre placuit: αἱ φλέβες ἐπὴν ἐς ἑωυτὰς ἐρύσωσι φλέγμα, ἀνάγκη ὑπὸ ψυχρότητος τοῦ φλέγματος, τὸ αἷμα ἑστάναι μᾶλλον νῦν . . . . μὴ κινευμένου δὲ τοῦ αἵματος οὐχ οἷόν τε μὴ οὐχὶ, καὶ τὸ σῶμα ἀτρεμίζειν, καὶ κεκωφῶσθαι. id est; *postquam Venæ pituitam in se ipsas traxerint, necesse est præ pituitæ frigiditate sanguinem tunc magis sisti . . . . dum autem sanguis non movetur, fieri non potest ut non etiam corpus quiescat, ac torpeat.*

XXII. In Apoplexia, ac præsertim ubi in Paralysim degenerat, sæpiùs observavi, modò loquelam amitti voce superstite, modò utrumque, quod quidem observatione dignum tum ad prognosim, tum ad curationem; non enim idem sunt destitui loquela, ac voce destitui. αὐδὴ loquelam significat, φωνὴ vocem, quæ duo

diversis

diversis organis perficiuntur, sermonis enim Lingua est dædala, vocis autem Larynx, & Trachea. Observatio Doctissimi Willisii est, ad gravis vocis efformationem truncum asperæ arteriæ deprimi, ad vocem autem acutam efformandam sursum attolli, quem motum alternum præstari ait à ramulo nervi recurrentis cartilagineos annulos deorsum trahente, & à nervo altero à plexu paris vagi eosdem sursum attollente; sic exolutis nervis ad linguam pertingentibus ἀναυδία subsequitur, ἀφωνία verò si exolvantur qui ad Laryngem, & Tracheam dimittuntur; poterit ergo aliquis esse ἄναυδος, & non ἄφωνος, ut muti, ac infantes recens nati, qui sonos edunt licet non articulatos, non tamen è converso potest esse quis ἄφωνος, & non ἄναυδος. Quare *Hippocrates* in historia Pythionis, qui postea die 10. mortuus est, scripsit hæc verba. *Circa vesperam omnia exacerbata sunt,* ἄναυδος, ἄφωνος. Loquela destitui malum quidem signum est, perniciosius verò etiam voce privari, idcirco *Divinus Præceptor* ut pessimum Pythionis statum indicaret has binas voces apposuit. Æquè verò tam Aphonia, quàm Anaudia fieri possunt, tum ob exolutionem, tum ob convulsionem; procul dubio in Pythione aphonia convulsiva erat, nam die 6. dolores vehementes ipsum tenebant; in hoc itaque distinguuntur, quòd Aphonia quæ in tensione consistit, fatalis est ad crudelissimam mortem, quæ verò in exolutione, moriendi sensum adimit, ut ait Doctissimus Duretus. Cùm itaque tam ob nervorum, & musculorum vocalium tensionem, quàm ob laxitatem, fieri possit aphonia, quotiescumque illa appareat, diligenter advertendum num convulsoria sit, vel exolutoria, ut apta remedia præscribantur, τάσις enim, & λύσις contrarii sunt Affectus. Sæpè autem fit, ut si in maligna febre aphonia superveniat, ad aliquam excusationem apud vulgus aucupandam soleant nonnulli magna utique confidentia pronunciare, ægrum apoplecticô insultû correptum fuisse, cùm tamen aphonia illa convulsiva sit; perrarò enim in acuta febre aphonia apoplectica succedit, quod tamen aliquando observatur, & qualem casum nuper habui præ manibus. Vir enim robusti alioquin habitus, post 12. paroxysmum Tertianæ febris factus est ἄναυδος, καὶ ἄφωνος, resolutô eôdem tempore brachiô, & crure dextrô; ac jam vocem ex integro recuperavit, sed nondum perfectum sermonem. Narrat Forestus Textorem quendam ob leve vulnus in extremitate pollicis in dextra manu obmutuisse, quem veluti linguæ paralysi affectum à se curatum ait, ego autem pace hujus Celeberrimi Viri, crediderim obmutescentiam illam ortam fuisse potiùs ex convulsione linguæ, nam æger ille, & nutu, & scripto, ut idem Auctor refert, indicabat sibi linguam tanquam filo constringi.

XXIII. Atque hi quidem vagabantur affectus ob superiùs memoratas causas, quibus addendum, quòd cum Anni prava Constitutione conspiraverat rei Annonariæ penuria, quæ sola potis est crassis humoribus corpora infarcire, ob prava alimenta, ac præcipuè ob usum leguminum, quæ

quæ suapta natura ægrè coquuntur, unde Cacochymia; propterea urgente frugum inopia, cautè usurpanda magna remedia, præsertim in Popularibus, quod in Praxi diligenter observandum. Sicuti enim ex *Hippocrate* difficulter ferunt purgationes qui pravo utuntur cibo, eò quòd illorum Corpora, ut Galenus interpretatur, citò exolvantur, vel ob Syncopem Stomachicam, in quam facilè incidunt Cacochymici ubi purgantur, ut Heurnius, haud secùs per V. S. quoque in summum discrimen adducuntur, uti frequenti observatione mihi compertum. In quibusdam Oppidis hujus Ditionis, ac præcipuè Castrovitri, & Scandiani, idem accidisse accepi, quod apud Ænum Civitatem Thraciæ ob Annonæ caritatem evenisse scripsit *Hippocrates*, ut multi ob usum leguminum, ac Ervi præsertim, in Crurum exolutionem inciderint. In hujusmodi ergo Calamitatibus cautum esse oportet Medicum, nec adeò liberalem in profundendo humano sanguine, uti quibusdam aliis temporibus. Ad has itaque Circumstantias, & præcipuè ad Anni Constitutionem, tanquam ad Versoriam, mentis acies potiùs convertenda, quàm ad decerpendum ex libris, generales morborum Curationes, ne vetus Parœmia obtrudatur, *Nauta ex libro.*

XXIV. Quare autem Plebs Urbana in hac Constitutione prædictis Affectibus magis obnoxia fuerit, quàm Agrestis, id forsan factum credederim, quòd Rusticana gens vitam actuosiorem degens, sanguinem magis fluxilem haberet, ac minùs aptum ad stagnationem, seù quòd in Rurali Epidemiâ in alterâ meâ Dissertatione descriptâ, febres diuturnæ, quæ agrestem populum exercuerunt, vicem Criseos suppleverint, sanguinis fæculentias sensim repurgando, ac ad meliorem crasim totam massam humoralem perducendo.

XXV. Circà Æquinoctium cœpit frigus mitescere, ac tam subita facta est permutatio ab intenso frigore ad immoderatum æstum, ut ab Æquinoctio usque ad Martii finem calor haud multum distaret ab æstivo, Sole in occasu flammeo apparente, non secus ac Augusto mense; subsecuta quidem postmodum Aprilis mense aliqua caloris remissio, sed firma semper, & constans perstitit siccitas, sereno, ac præsudo Cœlo; cùm itaque nulli prorsus imbres per totum Aprilis mensem decidissent, non lenis timor omnes corripuit de Anno parum frugifero; non modici tamen solaminis erant Plantæ omnes fructiferæ floribus passim albescentes, quæ fructus tum præcoces, tum horæos abundè pollicebantur, uti re vera contigit, hoc Anno laboranti Cereri succenturiante Pomona. His addebatur quòd calor non proportionatè ad Solis accessum augescens, siccitatem in dies auctiorem reddebat, quare toto Vernali tempore Terra non minùs arida, ac dehiscens visebatur, quàm cum *findit Canis æstifer arva.* Perseverante pariter Majo mense hâc aridâ Constitutione, nisi identidem, ac sporadicè modicis imbribus delapsis, magna herbarum inopia hoc Annô laboratum est, fabis quoque ac omnibus ferè leguminibus, ob humidi defe-

defectum arefactis, exigua quoque spe superstite, quòd eandem ob causam triticea messis ad bonam frugem perduci posset.

XXVI. In hac Vernali tempestate, ac præcipuè in prima Veris parte, iidem pectoris morbi, non adeò tamen graves, ut hyeme, perseverarunt. Sub finem autem Veris Tertianæ febres, tamquam spicilegium prægressæ messis, caput denuò extulerunt. Nunquam apud nos Annus Scabiosior visus est, omnibus ferè Urbanis, ac Ruricolis quoque, fœda scabie laborantibus, quæ neque ad iteratas purgationes, neque ad repetitas Phlebotomias quicquam mitescebat; Sanguis qui secta vena educebatur multum seri flavi præferebat, ac Urinæ valdè coloratæ apparebant. Haud secus quàm Annô elapsô magna fuit Animalium strages, ac Pecudum præcipuè, ita ut Ovillus grex totus penè deletus fuerit.

XXVII. Quoniam nullus Morbus adeò popularis ast ac Sabies (si tamen illam in Morborum Classe licet reponere, quando Hippocrates scabiem turpitudinem potiùs quàm morbum appellat, & Plato malum vocat mixtum ex dolore, & voluptate, ac propterea græcè dicitur πάθος γλυκύπικρος) quoniam inquam, nullus affectus adeò familiaris est, & qui medicos conatus magis eludat, ut hinc ansam captarit Helmontius vulgarem Medicorum praxim traducendi sub titulo *Scabiei, & Vlceris Scholarum*, perfricemus paululùm, si licet, hoc Ulcus. Ingenuo pudore profectò fateri licet, nihil ferè laudis Medicinæ Professoribus ex Scabiei curatione accedere, imò non rarò iis palmam præripi à superveniente Vetula, quæ solo linimento interdum præstat, quod magna remediorum supellectile præstitisse non potuerunt qui morbos Herculeos se perdomuisse deprædicant, quin interdum, ut ait Poëta

Inque ipsos sæva medentes
Erumpit clades, obsuntque Auctoribus Artes.

Quam labem omni studio, ac juxta omnes Politicæ regulas à se debet arcere ex Galeni consilio quisquis Medicus, nam Scabies, ut idem ait, cum deformes reddat quoscumque tenet, multò magis Medicum Clinicum deformem, & horrendum efficit, cui hac fœditate laboranti obtrudi possit dictum illud Poëtæ Tragœdi, quod affert Plutarchus.

Ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων,
id est *Aliis medens, at ipse ulceribus scatens.*

XXVIII. Scabiei curationem solis topicis esse perficiendam, ablegatis omnibus internis remediis, quæ Corpora in cassum fatigant, vult Helmontius; observans enim quàm facili negotio Corpus exactè sanum ex solo contactu alicujus Scabiosi infici possit, credidit Scabiem pendere à pravo Cutis fermento, quod ejusdem alimentum corrumpat, nequaquam verò ab interno Viscerum vitio, quare solis topicis suadet abigendam; ast hujusmodi opus periculosæ plenum aleæ meritò censetur. Ballonii itaque celeberrimi Practici consilio hærere placet, qui cum diorismo procedens explicat ex mente Hippocratis quando Scabies sit morbus, & quando abscessus, hoc est rectam semitam indigitat, qua Medicus certo pede ad

Sca-

Scabiei curationem procedat, lubet autem hìc ipsum Hippocratis locum afferre. *Impetigines, & lepræ, & vitiligines albæ, quibus quidem Juvenibus horum factum est, aut paulatim conspectum multo tempore augescit, his non putare oportet abscessum esse, eam papularum eruptionem, sed morbum; quibus verò horum aliquid est factum multum, & derepentè, hoc sanè fuerit abscessus.* Hunc locum pariter observans doctissimus Mercurialis, *Quid sit*, ait, *abscessum esse, & non morbum, atque è converso, non omnes intelligunt.* Scabies itaque, aliique cutanei affectus in morborum classe sunt recensendi quando paulatim fiunt; quando verò confertim, ac præcipuè post gravem aliquam ægritudinem, non morbi nomine, sed Ἀποςάσεως insigniri debent, est ergo in Scabie, ubi liceat solis topicis incumbere, ait Ballonius, cum nimirum Scabies est solius Cutis morbus, est etiam ubi necesse sit internis partibus prospicere usu purgantium, & alterantium, ac nefas sit solis topicis Scabiem exterminare velle, hoc est cum Scabies est alterius morbi soboles, ut in Cachexia.

XXIX. Chronicorum affectuum eam esse naturam, ut qui *hyeme augescunt æstate desinere soleant, qui verò, æstate hyeme finire debeant*, scripsit Hippocrates. Hanc autem esse Scabiei indolem, ut hyeme luxuriet, ac magis sæviat, æstate verò evanescat, ver saltem mitescat, jam norunt omnes. Quando igitur Scabiosus aliquis curandus suscipitur, liberè protestandum esset, non instituí curationem nisi ut faciliùs æstivo tempore tam fœdus morbus extirpetur, atque hanc esse hujus pestis naturam, apud nos saltem, (de lepra non loquor morbo Ægyptiis endemio, ut refert P. Alpinus, ob aquam cœnosam, & salitos pisces, quorum usus apud illos valdè familiaris est) ut æstivi caloris beneficio faciliùs, quàm cichoraceis abigatur; satis abundè testante experientia, quòd nulla prævia purgatione, vel Phlebotomia, ulloque alio remedio, quotquot agrestes per hyemem scabie laborarint, superveniente æstate, non secùs ac Angues, psoræ exuvias deponant, ac illis niteat *assiduo curata cuticula Sole*. Verùm hujusmodi protestatio ad avertendam calumniam quandoque non satis est. Laborabat olim F. Petracha sicca scabie, ut ipse refert, ac postquam à medicamentorum diuturno usu se frustra exhaustum videret, Medicos, quibus ex sua natura infensus erat, objurgare cœpit, ac iis respondentibus, expectandam esse Æstatem, ita percitus eosdem dimisit his verbis. *Ego autem neque Medicis credo, neque ab Æstate spero quicquam, sed ab illo de quo scriptum est. Æstatem, & Ver tu plasmasti.* Psoræ itaque potissimum remedium ab æstivo calore pendet, qui potis est novam crasim in massam sanguineam invehere, ac illam particulis spirituosis saturare, quo pacto Acidum illud luxurians, quod cutem exarabat, infringitur. Purgationes itaque ut ut repetitæ, iteratæ V. S. illitiones, Balnea, & omnis Medicus apparatus persæpè præstare nequeunt quod solus Aër æstivus. Cùm hoc Vere cuidam Docto Amico meo levem

purgationem ad sanandam Scabiem, quâ vexabatur, præscripsissem, nec ideò melius haberet, ac illo urgente quid agendum superesset, per jocum remedii loco dictum illud Satyrici adduxissem.

Durate, atque expectate Cicadas, ille ad me conversus, & Tu quoque, inquit, ad græcas Calendas honorarium expecta.

XXX. Utriusque casus duo habemus notatu digna exempla apud *Hippocratem* in libris Epidemiorum, quæ hìc lubet afferre. *Latæ pustulæ non valdè pruriginosæ, quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderat.* Manifestum specimen hìc habemus Scabiei cum morbus est; nam ex facta inunctione, vel in ipsa hyeme, opem sentiebat; si enim Scabies illa fuisset abscessus, ac alterius morbi productum, non solùm ex intempestiva unctione nil opis sensisset, sed gravem noxam expertus fuisset. Observanda quoque illa verba. *Vomitus non proderat*; signum evidens, Corpus illud fuisse sanum, ac totum vitium in externis corporis partibus extitisse. Corpora sana difficulter ferre purgationes effatum est ejusdem *Hippocratis*, qui pariter ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, præcipit ut dejectiones inspiciantur, quæ si sint similes sanis, ait tutum esse corpus alere, sin minùs purgationem instituendam; fieri enim potest, ac sæpenumero contingit, ut Corpore sano intus existente, tubercula in cute progerminent.

XXXI. Exemplum aliud Scabiei, prout Abscessus dici meretur sequens est. *Homo quidam Athenis prurigine toto corpore vexabatur, & Cutis crassa erat & velut lepra aspectu; huic nemo opitulari potuit; transgressus ad Melum, ubi sunt calidæ Balneæ, à pruritu quidem, & Cutis crassitudine liberatus est, sed hydropicus factus mortuus est.* In hoc casu certè affectio illa pruriginosa abscessus erat, ac fructus morbosæ radicis in Visceribus implantatæ; vel immoderatè, ut putat Vallesius in Commento, aquis illis thermalibus usus fuerit homo ille, ut suffocato innato calore cessarit illa peccantium humorum excretio ad cutem ablegari solita, vel ut verisimiliùs interpretatur Martianus noster, aquæ illæ sulphuratæ essent, ac propterea, ut idem ait, *densata à balneo cute humores pruritum excitantes ad Hepar retrocedentes scyrrhum induxerint*, ex quo factus fuerit hydropicus, satis sit quòd illi magis consultum fuisset, prospexisse ad id quod latebat intus, quàm quod in cute apparebat.

XXXII. Ut ad rem nostram hactenùs dicta applicemus, popularis hæc Scabies in Classe abscessuum profectò erat collocanda, utpotè productum præcedentis Constitutionis nimis pluviosæ, nec non & pravi victus ob Annonæ caritatem; sic refert *Galenus* sua ætate cùm plurimas, Romano imperio subditas gentes vexaret fames, ac frugibus omnibus in Urbem asportatis, Agrestes, quibus relicta fuerant solùm ὄσπρια καὶ χέδροπα, ac etiam in exigua copia, ut fruticum germinibus, & bulbis vesci cogerentur, omnes sub Veris finem à va-

à variis cutaneis affectibus conflictatos fuisse; quorum alii Erysipelas referrent, alii herpetem, & alii psoram, impetiginem, & lepram. In hac itaque nostra populari Scabie solis topicis fidere tutum negotium non erat, & quotquot sive spontè, sive alieno consilio, Scabiem Unguentis antipsoricis abigere tentarunt, id suo periculo sunt experti. Rem oppidò notatu dignam hac occasione mihi observare obtigit. Novi multos, qui tædio hujus fœdi morbi Unguentis Scabiem exterminare etiam in ipso Vere tentarunt, sed postmodum Scabie retropulsa febre correptos, Urinas nigras, & fuliginosas illicò reddidisse; cùm autem usu remediorum humores ad cutem propellentium reproduceretur Scabies, Urinæ sanis similes reddebantur; denuò autem retrocedente Scabie, vel rursus erumpente, hæc reciproca in Urinis apparebat mutatio; quamvis autem hujusmodi Urinæ cum parva febre, quæ malignitatis speciem aliquam præferret, me suspectum non parum haberent, sollicitus tamen circa Scabiei reproductionem semper bonam spem alui, & quotquot habui præ manibus vidi tandem à morbo superstites. Animo autem versans quare ad Scabiei retrocessionem Urinæ redderentur fuliginosæ, id fieri posse credidi, quòd Acidum in Cute luxurians, & Psoram efficiens, ob factas illitiones haud amplius expirans, à Venis resorptum, & cum Alchali sanguineo permixtum serum sanguinis atredine infuscarit, non secus ac quando limpida Vitrioli solutione cum infusione gallæ permixta, atramentum conficitur. Pro regeneranda verò Scabie non semel, nec sine prospero eventu usus sum remedio à Zacuto Lusitano proposito, & ab Etmullero commendato, jubendo, ut æger, cui retrocessisset Scabies, decumberet in linteis ab aliquo Scabioso infectis. Remedia porrò quæ magis ex usu fuere, si non ad Scabiem extirpandam, saltem ad eam moderandam, ut superveniente æstate faciliùs aboleri posset, fuere præsertim ea quæ ex Viperis parantur, quibus multos vidi fœliciter sanatos. Ubi liceat igitur internis remediis uti ad Scabiem radicitùs extirpandam, nihil profectò consultius quàm ad diaphoretica confugere, non secùs ac fit in lue gallica; sicuti enim inter hos duos Affectus magna est cognatio, ita eadem ferè methodo curandi. Sic Heurnius ad Psoram debellandam, purgatis prius noxiis humoribus, ligni indici, ac Salsæ decoctum valdè commendat; ait enim quòd hoc remedio facilè expirat concepta in habitu Corporis contaminatio.

XXXIII. Horrent non nulli in Scabie, aliisque cutaneis affectibus, cane pejus & angue Viperina remedia, veriti ne excedens caliditas & ustionis nota Hepati, & toti massæ sanguineæ imprimatur; ast ego magis horreo nimium refrigerantium usum, nec quemquam novi, qui exhaustis integris Ptisanis, seu post diuturnum Seri, & Cichoraceorum usum à Scabie, ut ut sicca, & arente, liber evaserit; scio equidem penè assiduas esse Scabiosorum querelas de nimio calore tum interna tum externa perurente, at iis præbendæ non sunt aures; graviter quoque Pueri, quibus Perniones ob violentum frigus oborti sunt,

ſunt, de nimio calore in pedibus conqueruntur, nec ſine ratione, ob ſubſequutam aliquam inflammationem, an ideò in Pernionibus applicanda refrigerantia? Cordati Medici ergo erit morbi cauſam animosè aggredi, ſanguinis vitioſam craſim emendando, remediis potiſſimùm quæ illius acorem temperent, qualia ſunt ex Viperis parata, quæ Sale volatili abundant. Quidquid ſit de Viperæ temperie, de quo conſulatur Jo. Baptiſta Spontonus in ſua Echidnologia, experientia ſatis planum facit nihil eſſe ad pſoram, ac lepram quoque perdomandam efficacius, quàm Viperina medicamenta, (quando tamen id agere liceat, nec ſatius ſit hunc hoſtem inquilinum alere) nec adeò nos ſollicitos eſſe debere ne plùs æquo incaleſcant Viſcera, dummodò tam fædi morbi ſeminium penitus reſtinguatur. At nunquam ceſſaret ſcalpendi libido, tam ferax eſt obſervationum hæc materia, niſi ad alia feſtinaret Calamus.

XXXIV. Exacto Vere Æſtas ſucceſſit adeò fervens, ut numquam huic ſimilis viſa fuerit, idque præſertim Canicularibus diebus, quo tempore præter modum Aër excanduit caliditatis exceſſu ſupra reliquos Annos, ut Thermometri loquebantur, ad multos gradus aſcendente. In hiſce ardoribus identidem cecidere pluviæ, ſed nihilò ſeciùs remittebatur æſtus, qui conſtans perſtitit per totum ferè Septembris Menſem; hac Æſtate nullatenus ſpirarunt Eteſiæ, unde à continuo æſtu nullum levamen, hanc ob cauſam multa Animalia, ac præſertim Canes, agebantur in rabiem. Nunquam aliàs cecidere crebriora fulmina, à quorum uno ictus eſt agricola, indumentis omnibus peruſtis, præter lora coriacea; is ad non nullos dies attonitus jacuit, ſed poſtea ſine ullo remedio in ſe rediit, & adhuc ſuperſtes eſt: hiſce temporibus febrium Cohors derepentè incubuit, ac paſſim per vulgus graſſabatur, ut integræ familiæ eodem tempore febricitarent, denſiorque erat ægrotantium numerus ea in parte Civitatis, ubi magis patulæ ſunt viæ, ac humiliora tecta. Quotquot milites in Arce reperti ſunt, ſimul ex febre decumbebant, ut ruſticanam militiam accerſere oportuerit ad illius cuſtodiam. In Septo Hebræorum, ubi Vici anguſti, ac Ædes altiſſimæ, caligantesque feneſtræ, nulli ferè hoc ſaltem tempore ægrotarunt, cùm tamen cæteris Annis primi ſint Recutiti, qui æſtivarum ægritudinum impetum ſuſtineant. Ruricolæ licet diurnis laboribus ad Solis radios ferè in ſudores ſolverentur, cùm tamen ſub dio ſuis in plauſtris per noctem ſomnum captare ſoleant, immunes ut plurimùm degebant; ſola itaque Plebs Urbana, & omnes, quibus & domus, & res anguſta domi eſſet, exercebantur; ſalubris tamen erat morbus, nam febres iſtæ Tertianæ Intermittentes erant, ac ut plurimùm exquiſitæ, & quæ die ſeptima, ac etiam citiùs, poſt unam vel alteram phlebotomiam per ſudores judicarentur. Nullus Annus Medicis quæſtuoſior, & glorioſior unquam fuit, cum ægri omnes fermè incolumes evaderent: medicum faſtum tamen parumper temperavit Autumnus θανασιςατος; nam protractiores erant febres, & aliquan-

quando in malignas degenerabant. Remedia cordatis Medicis erant Venæ sectio, & frigidæ usus; hæc enim utramque paginam, ut dici solet, implebant; qui verò parva attollentes, ut plura videntur præstitisse, vel ut Seplasiarios benevolos haberent, Cardiacis calidioribus usi sunt, tanquam camino oleum addentes, ægros in extremam perniciem præcipitarunt. Limonum succus, spiritus Vitrioli, Sulphuris, & similia erant egregia Cardiaca; diversis itaque artibus, ac diverso telorum genere, cum hoc febrili exercitu congrediendum fuit; Anno superiori hostis irritandus erat ad pugnam, hoc verò illius impetus parumper sustinendus, & acutis telis frangendus, qualia sunt Acida omnia. Sanguis qui secta Vena educebatur spumeus erat, & croceus, Urinæ similiter multa bile saturatæ. Multis ex febricitantibus papulæ apparebant in cute, ac præsertim Pueris, quales efflorescentiæ Variolarum erant veluti Prodromi. Variolæ quidem per æstatem paucos sustulerunt, ast autumno, & in prima parte hyemis paucis pepercerunt, ac minùs iis quibus detractus fuisset sanguis. Multis Tertianæ febres in quartanas migrabant; sicuti autem præcedenti Anno Peruviani Corticis usus in Quartanis, ac diuturnis febribus improsperè cessit, ità hoc Anno saluberrimus fuit, & ii qui passi sunt recidivas, febres mitiores postmodum experti sunt, ac antequam Hyems accederet perfectè convaluerunt. Ubi primùm æstus cœpit mitescere, quod circa Æquinoctium contingit, visa est pacari febrilis tempestas, quæ sensim in summam tranquillitatem cessit, ideò ut duobus postremis decedentis Anni Mensibus in Foro Medico penè continuæ essent feriæ.

XXXV. Hujus febrilis tempestatis causam saltem occasionalem in immodicum Aëris æstum referre placuit, qui potis fuerit Bili nimiam acrimoniam adsciscere, ut cum succo pancreatico, minùs aptè quàm par est, ebulliret, & in massa sanguinea febrilem effervescentiam cieret. Neque mirum sit quòd exiguo tempore adeò permutata fuerit sanguinis, & omnium fluidorum crasis; magna est enim vis caloris, quidquid Helmontius dixerit, Calorem Qualitatem Rerollæam appellans. Multa quæ suaptè natura dulcia sunt ad ignem amarescere, alia verò magis dulcescere quotidiè observamus; sic ut ait Gal. Lac coctione eam dulcedinem acquirit, quam mel deperdit. Vinum quoque per totam hyemem, ac etiam Vernum tempus, nativam dulcedinem servans ubi Æstatem senserit austerum fit, nisi in Hypogæis, & frigidioribus locis asservetur. Calor itaque ac frigus, sive sint causæ immediatæ, sive excitantes, & occasionales, subitas mutationes, in nostris Corporibus parere possunt & humorum texturam, citiùs quàm quis putet, invertere. Narrationem oppido curiosam apud Lucianum habemus de febre quadam Tragœda [sic enim illam appellare liceat] quæ Abderitas temporis ferè momento invasit. Egerat Archelaus Poëta Tragicus media Æstate, multoque æstu, apud Abderitas, Euripidis Andromedam, ex quo factum ut multi ex Theatro febricitantes exierint, ac universi postmodum febre gravissima correpti fuerint,

rint, quæ die septima plurimo sudore erumpente, nec non sanguine è naribus profluente, solvebatur, superstite tamen ridicula quadam mentis perturbatione; nam ut refert Auctor, *omnes quasi ad Tragœdias agendas impellebantur, & Iambica personabant, multumque vociferabantur, maximè autem Euripidis Andromedam canticis referebant; planaque adeò Civitas erat pallidis, ac macilentis illis Tragœdis septimanis.* Haud aliter apud nos immodicus æstus Plebem Urbanam inter angustias suarum ædicularum conclusam in febres agebat, adspectu quidem terribiles, nec sine mentis emotione, sed quæ postea die septima, oborto sudore post celebratam liberali manu phlebotomiam solverentur. Hac de causa eos qui circa Urbis pomœria lares habebant, seu ubi magis patula, & ampla sunt Viarum strata, ut in ea parte quæ *Herculea Additio* appellatur, faciliùs febres adoriebantur; ubi verò Urbs magis conferta est, & Vici angusti, & anfractuosi, minùs à febribus populares exercebantur. Neque fortuitò Urbium Conditores, angustas, & anfractuosas vias esse voluisse censendum est, ut in iis Urbibus, quæ adhuc aliquid antiquitatis retinent, qualis est Mutina, ut nempè magis salubritati, quàm pulchritudini consulerent. Sic Nero postquam flammis Romam absumpsit, intentus postmodum illius reparationi, dimensis viarum ordinibus, ac latis spatiis, splendidiorem quidem Urbem pro Imperii majestate, sed minùs salubrem reddidit; nam, ut ait Tacitus, compertum est *veterem illam formam salubritati magis conduxisse, quoniam angustiæ itinerum, & altitudo tectorum non perinde Solis vapore perrumperentur.* Hanc ob causam opulentiores Cives, qui in amplis Conclavibus à tecto remotioribus degebant, sicuti etiam populus Apella, vim febrilis hujus tempestatis minùs sensere. Magni profectò momenti est ad præservationem à morbis æstivis in amplo, ac frigido Conclavi degere, ac somnum capere, ut à diurno calore attritæ vires per nocturnum somnum reparentur. *Somnum in frigore cooperto* commendat *Hippocrates*, quem locum in altera mea Dissertatione exposui; si ergo vel in ipsa hyeme præstat quiescere in loco ubi sit aura frigidior, idque in gratiam Respirationis, dum modò totum Corpus stragulis sit coopertum, ne à frigore carnes pungente interturbetur sopor, multò magis æstate præstabit in frigido Conclavi somno indulgere.

XXXVI. Hic autem immoderatus Aëris fervor si febrem hanc popularem excitavit, viam quoque aperuit ut citiùs reseratis poris, per sudorem febrilis materia evanesceret, idque beneficii sequutum, ut exterminata radicitus Scabie, Plebs nitidior, ac vegetior apparuerit. Ac profectò gravis hæc morborum Tempestas omninò desiisset, ni Variolæ, quò magis ambientis calor tepescebat, eò ferociùs sæviissent, cùm non solum puellarem ætatem demeterent, sed etiam grandævos, ac præcipuè Utero gerentes, quotquot hoc morbo laborarent. De Variolarum natura, & causis, cum tot extent doctissimorum hominum scripta,

ta, nil addam, nisi quòd in hac Variolosa Constitutione, quæ circa Autumni finem vim suam magis exercuit, facilius evaserint ii quibus nec detractus fuit sanguis, nec ullum administratum remedium, toto curationis negotio Naturæ commisso. Neque mirum quòd V. S. noxia fuerit; si enim ex Hippocrate *Autumno paucissimus sanguis sit in homine* ob prægressam Æstatem, quæ Corpora exhaurit, id certè apud nos hoc Anno locum habuit, quare Virtus jam debilis ab exhaustu ob præcedentem æstivum fervorem, secta Vena illicò labascere videbatur, ac fieri minùs apta ut noxium humorem ad Cutim protruderet.

XXXVII. Sicuti in superioris Anni Constitutione noxius fuit Chinæ Chinæ usus, ut adnotatum, ita in hac ab illa toto Cœlo diversa, valdè salubris compertus est; & multi quidem Quartanarii hoc autumno per Urbem vagari visebantur, sed quotquot ad hoc remedium confugere, vel integrè sunt restituti, vel si non nulli recidivas passi sunt, paulò post convaluere; hinc practicam Cautionem, ulteriori tamen observatione confirmandam, elicio, securiorem esse Chinæ Chinæ usum, quando humores fræno potiùs egeant, quàm stimulo. Anno elapso ob frigidam, & humidam Constitutionem tota humoralis massa, ut pote crassa, ac segniùs fluens stimulanda erat, ac ad motum cienda, hac Æstate verò, ad orgasmum prona, ac nesciens stare loco, erat potiùs sufflaminanda, quod mirè præstabat Peruvianus Cortex, humorum impetum compescendo. Eandem ob causam aquæ usus in altera Constitutione adeò noxius in hac saluberrimus fuit, sicuti pariter Acida omnia, quæ celebrioribus Cardiacis palmam præripuere, ut quæ partium Alchalinarum vim frangerent. Hermeticorum enim effatum est, Alchalia per Acida, & Acida per Alchalia emendari.

Atque hæc pauca de hujus Anni Constitutione, tumultuariè fateor, ac inter armorum strepitus, visum est conscribere, hyemantibus apud nos Germanorum copiis, quæ hac Æstate in Pedemontana Regione adversus Gallos militarunt; cæterùm, urgente adhuc rei Annonariæ angustia, vereri licet, ne venturo quoque Anno popularium morborum nova seges succrescat, quod omen despuo.

BERNARDINI RAMAZZINI

Dissertatio Tertia.

De CONSTITUTIONE Annorum 1692. 1693. 1694.

INtermissam varias quidem ob causas, sed potissimùm ob parùm prosperam Valetudinem, Operis incœpti texturam resumens, Morbos qui hisce tribus Annis apud Nostrates populariter vagati sunt, nec non rariora quædam quæ peculiari observatione digna credidi, compendiosè referam,

ram, haud dubiâ spe quòd apud cordatiores Medicos veniam sim impetraturus, si minùs aptè quàm par est res exponatur, modò fideliter (quod in historicâ narratione potissimùm expetitur) id fiat, quod me præstiturum sanctè polliceor. Horum verò trium Annorum Constitutiones non sejunctim, ut priores duas, exponere, sed unico fasce simul complecti libuit, ne eadem chordâ, cum risu oberrans, res easdem repetere deberem, quandò unica & eadem ferè morbosa Tragœdia totum hoc triennale spatium absumpsit, nec exodium obtinuit, donec Cœli temperies in statum Cœlo diversum permutata novos morbos in Scenam produxerit.

II. Ut ergo à Constitutione Anni 1692. extraordinaria, Hyems satis regularis fuit, ac legitima, nec quid insolens habuit quod nostro huic Climati non congrueret; primò quidem Boreales Venti ad aliquot dies satis validè perflarunt, Terrâ nondum nivali vellere adopertâ, unde metus erat ne Sata exurerentur, sed Ventis postmodùm silentibus, ac modicis nivibus delapsis, Hyems propriam temperiem, & eas conditiones obtinuit, quas in libro de Aëre, Aq. & Loc. *num.* 25. recensuit Hippocrates, nimirum ut sit *moderata, neque valdè clemens, neque frigiditate excedat.* Morbi itaque hyemales observati sunt, ut Tusses, Pleuritides, Erysipelata, Apoplexiæ, ac in iis præcipuè qui præcedenti Anno à gravi aliquo Morbo conflictati fuerant; major tamen pars eorum qui ægrotarunt evasit, demptis paucis quibusdam è Senioribus, & Silicernio jam proximis. Nihil itaque hyemali tempore observare licuit quod τὸν ἐπιδήμιον redoleret.

III. Neque verò à sibi debitâ temperie multum descivit Vernale tempus; satis enim moderatæ fuerunt pluviæ, ac interpolatæ, quales Agricolarum votis responderent, sicuti Æstas quæ successit non admodùm fervida, ut præcedenti Anno, neque nimis sicca extitit, sed pluviis identidem labentibus, ac Etesiis suo tempore flantibus, talis fuit qualis nostro Cœlo congrueret; quarè messem si non planè frugiferam, qualem publica necessitas optabat, non improbam tamen exhibuit. Haud secùs Autumnus stadium suum regulariter percurrens, cum primâ parte hyemis non admodum rigidâ, Annum clausit. Sic totum Annum satis placidum, ac Austrinum quoad primam Qualitatum temperiem exegimus.

IV. Non eâ verò moderatione sequens Annus processit, illum enim totum intemperatum, ac prorsus exlegem experti fuimus, Hyemem totam cum perpetuâ Cœli serenitate, & mitissimis frigoribus transegimus sine pluviis, ac sine nivibus, neque solùm in hac planitie nostrâ, ubi sedet Mutina, sed neque in editissimis Appennini jugis, quæ aliàs per totam hyemem, & vernum quoque tempus albescunt, Mari supero, & infero canum verticem ostentantes; sic neque Gabellus, & Scultena (inter quæ flumina Urbs hæc posita est) glaciem, ut cœteris Annis, sensere, quod multum contulit ad Annonæ caritatem levandam, cum totâ hyeme per hæc flumina Frumentatores è proximis regionibus commeatus ad nos abundè conveherent, ad plebem nostram,

stram, & Germanos Milites alendos, qui hoc Anno quoque apud nos hybernarunt. Sic Veris speciem Hyems tota Austrina exhibuit, cui postmodum Ver successit hyemis naturam, veluti mutatis vicibus, referens; ab Æquinoctio verno etenim usque ferè ad Solstitium perpetua ferè fuerunt frigora cum Ventis Aquilonaribus, ac perennes fuere pluviæ, eæque adeò ingentes, ut passim flumina ruptis aggeribus campos inundarint.

V. Jam nefastum Annum, & insalubrem nemo non prævidebat, tum ob pluviarum vim magnam, quæ morborum sunt seminarium, tum ob apparentia in Mororum foliis signa Rubiginis, quæ sterilitatis prodroma est, ut Annis superioribus summâ totius Cispadanæ, & Transpadanæ regionis calamitate experti fuimus. Eodem modo subsequuta Æstas usque ad Caniculares dies Veris speciem exhibuit, quo tempore satis curiosum fuit, apud nos saltem, Luscinias audire pro Cicadis arbusta rumpentes. Sic ventum est ad Æstatem cum mitissimâ Aëris temperie, nobis tamen impropriam, pluviis identidem magno impetu delabentibus; hinc ob solum valdè uliginosum, & satis blandam caloris temperiem ad tantam altitudinem, ac densitatem omne frugum genus excrevit, ut metus Anni parùm frugiferi ex omnium animis ferè exciderit; at improvisa Rubigo, cujus non obscura indicia, ut dixi, apparuerant, spem omnium repente elusit; illicò enim frumenta, fabæ, & quæcunque leguminum genera sydereo afflatu veluti percussa exaruere. Inopinus itaque casus cum Agricolas, tum Urbanos quoque perculit; summam enim frugum penuriam non ante visam impendere præsentiebant omnes, quandò ex præcedentium Annorum sterilitate exhausta essent tum publica tum privata horrea, nec aliundè commeatus, ut ex Mantuano, & Ferrariensi agro, possent suppetere, cum eadem Rubigalis contagio totam Cispadanam, ac Transpadanam Regionem pervasisset.

VI. At non solùm Cereales opes absumpsit hæc pestis, sed omne etiam subsidium, quod Pomifer Autumnus solet suggerere, eodem tempore sustulit; solum enim acerbis adhuc fructibus passim respersum spectabatur, quin & Plantæ ipsæ honore frondium orbatæ mediâ æstate visebantur. Uvarum quoque proventus, qui ab initio aureus sperabatur, ob eandem causam non nisi parcissimus prævidebatur. Mœrore itaque cuncta plena erant, dum Agricolæ in agris non tererent nisi leves culmos, stipulasque volantes, quare sine Cereris, & Bachi muneribus in omnium præcordiis frigebat sanguis. Harum calamitatum causa potissima frigida, & pluviosa Constitutio passim culpabatur, quoties enim in hisce Regionibus Æstas sicca, & fervens præcessit, numquam frumenti inopiâ laboratum est, ut apud nos Oraculi loco Virgilianum *Geo.* I. illud coli possit.

Magnaque cum magno veniet]
tritura calore.

VII. Autumnus porrò Æstatis vicem supplens summis fervoribus & obstinatissimâ siccitate totam humiditatem quam Terra post tam ingentes pluvias ad satietatem hauserat, absumpsit, nec calor remisit nisi circa

primam partem adventantis hyemis, quæ & ipsa leges suas nullatenus servans, verùm satis placida, & mitis decedenti Anno Vale dixit. Sic in hujus Anni 1693. Constitutione nulla ex illius partibus legitimam, ac propriam temperiem servavit, sed una alterius vices subeunte, omnes extemporaneæ fuerunt.

VIII. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ præcedentem Annum clausit satis placida, ut modò dixi, extitit, ità pars altera quæ An. 1694. fores aperuit, asperrimâ, ac rigidissimâ facie apparuit, per totum enim ferè Januarii mensem flarunt Boreales Venti cum perpetuâ Cœli serenitate, ut squalidum, ac pulverulentum solum undequaque viseretur, non secùs ac æstivis mensibus, quod apud nos prorsus insolens est, sic totam hyemem serenam sine aquæ guttulâ è Cœlo deciduâ traduximus; apparente autem Verno Æquinoctio Cœlum Votis communibus respondit largis imbribus effusis, qui usque ad Aprilis initium perdurarunt, quibus postea, flante Austro, ingens caliditas successit, ut die quintâ Aprilis in meo Thermometro liquor 70. gradum pertigerit, quò interdum neque Junio mense devenire consuevit. Reliquum porrò Veris, ac totam Æstatem cum pertinacissimâ siccitate, & immoderato calore transegimus, Autumno quoque eundem tenorem, quod siccitatem spectat, servante: quare Annum signare licuit præ cæteris valdè siccum, & squalidum, Colonis tamen non prorsus ingratum, cùm frugum, & Vini proventum non improbandum suppeditarit.

IX. Fusiùs forsan quàm res ipsa videatur exigere horum trium Annorum Constitutiones me prosecutum fuisse putabit aliquis, cum in cujuscumque Anni Constitutionibus sigillatim nihil eorum, quæ ad rem medicam spectant, & quod meum institutum est, attigerim, quasi πάρεργον ἔργῳ præmiserim; verùm id consultò egisse me fateor, siquidem, cum ex superiùs memoratis pateat quàm dissimilis, & discolor fuerit harum trium Constitutionum facies, & aliâ ex parte cum eadem prorsus Epidemia per totum hoc tempus, plus minus, grassata fuerit, satis liquere potest quàm parum firmo talo stet illorum Opinio qui ex manifestis Aëris Qualitatibus, Caloris scilicet, Frigoris &c. putant satis explicari posse Epidemicorum Affectuum genesim, ac indolem, ut etiam ex prægressis Constitutionibus prænuntiari possint ægritudines, quæ populariter vagari debeant.

X. Egit id equidem Divinus Præceptor, ut ex Sectione tertiâ Aphorismorum, *Aph.* 11. & libro de Aëre, Aq. & Locis satis liquet, nam ex prægressâ Hyeme siccâ, & Aquilonia, & Vere pluvioso, & Australi pronunciavit *necessum esse*, ut Æstate acutæ febres fierent, lippitudines, & Intestinorum difficultates; sicuti ex hyeme Australi pluviosa (& serena) Vere autem sicco, & Aquilonio, Mulieres gravidas abortivos fœtus edituras, cæteros verò Mortales difficultatibus Intestinorum, & siccis lippitudinibus obnoxios fore: Verùm Galenus, 3. *de diss. Resp. c.* 1. licèt Hippocraticæ doctrinæ ità addictus, ut Hippocratis libris etiam spuriis usurum se scripserit, asserere non est veri-

veritus in citati Aphorismi commentario, Hippocratem usum potius fuisse rationali methodo quàm observatione, & experientiâ. Huic Galenii interpretationi nullatenus assentiens doctissimus Mercurialis ait, nil tale de Sapientissimo Viro, qualis fuit Hippocrates, credendum, qui non tam audacter pronunciasset *necessum esse*, ut positâ tali Constitutione temporum tales ægritudines emergere debeant, nisi ratione, & multiplici experientiâ fuisset abundè instructus. Celeberrimus Lucas Tozzius in nuperis suis Commentariis in Hippocratis Aphorismos asserit observationibus potiùs, & iteratis experimentis, quàm confictis argumentis, Hippocratem ità pronunciasse, nullâ ratione apparente quæ suadeat isthæc eventura; ingenuè enim fatetur Vir egregius sibi observatum quòd post hybernam tempestatem siccam, & Ver pluviosum subsequutæ non fuerint acutæ ægritudines.

XI. Quot porrò disceptationes inter ipsos Medicinæ Proceres pro genuinâ Apho. 13. tertiæ sect. *Si verò hyems Austrina, & pluviosa, & serena fuerit &c.* [cum tot sint interpretationes quot interpretes] jam satis constat: Manardus enim *l. 9. Ep.* 1. vocem illam εὔδιος volebat expungendam, tamquam supposititiam, cùm intelligi nequeat quomodò vox illa εὔδιος, quæ Serenitatem ex illius interpretatione significat, aliis cohæreat quæ hyemem pluviosam, & Australem repræsentant; Leonicenus verò in omnibus antiquis Codicibus vocem illam reperiri ait, ac pro placiditate, & clementiâ interpretatur. Hinc inter illos celeberrimos Viros pro simplici voculâ talia orta sunt dissidia, adeò ut, referente Brasavolâ in citati Aphorismi commento, *Seniores illi, alioqui reverendi, apud multos pro re tam levi præliantes in derisum venerint, cum à rationibus ad jurgia devenerint.*

XII. Abundet quisquis in suo sensu ut lubet, & ex Anni temporum in manifestis qualitatibus exorbitantiis tamquam ex fonte morbosas Constitutiones derivet, ego sanè ex quo ad Epidemicorum Affectuum naturam contemplandam animum adverti, his quæ tam confidenter, & magnificè proferuntur experientiam respondere non video, & quod me angit, in hac Provinciâ quotannis Hospitem me agnosco; licet enim videam quò passim itur, non satis tamen video quà sit eundum, nisi postquam à viâ longè aberraverim. Profectò si rem accuratiùs perpendamus, quilibet Annus semper Affectus aliquos secum infert, qui τὸν ἐπιδήμιον sapiunt, nec tales putantur, quia aliquandò leves sunt, licet propterea epidemicam naturam non exuant; demiror autem non parùm, quomodò insurgente aliquâ populari tempestate Medentum plerique nullatenus Affectûs ingenium perpendentes, nec quâ methodo Natura ipsum sponte expugnet, illicò totis viribus, & vulgari Methodo ob analogiam quam habeat ad congenerem morbum, ad illius oppugnationem insurgant, & remediorum multitudine indiscretâ, & frequenti visitatione muneri suo satisfactum existiment. Mundus autem, qui vult decipi, intempestivam hujusmodi sollicitudinem magis commendat, quàm prudentem cunctatio-

 nem,

nem, magnisque muneribus, & encomiis eos cumulat, qui, ut ait Sidonius, *parùm docti, satis seduli, multos ægros officiosissimè occidunt.*

XIII. Affectus ergo Epidemicus, qui tribus hisce Annis in suis Constitutionibus inter se tam dissimilibus cùm Urbem, tum Villas, & vicina Oppida multis funeribus infestavit, fuit Febris Purpurata, seu Petechialis, ut appellant, quæ aliquandò quidem post multam stragem editam, visa est velle receptui canere, sed postmodùm auctis veluti viribus violentior irruebat, ac populariter grassabatur. Circa Æquinoctium Vernale Anni 1692. hæc Febris primò caput extulit, ac sub initium levi quadam velitatione discurrens, mox per totum Veris tempus, & partem Æstatis usque ad Canis exortum sub peticulari larva sævitiem suam exercuit. Ubi ergo Æstas incanduit, Febris hæc Purpuram deposuit, nec illam resumpsit donec calor æstivus cœperit remittere, circà nimirum Arcturi exortum, quem morem Annis quoque sequentibus ritè servavit, vestem quidem, sed mores, ac genium haud quaquam mutans. Febres enim quæ in summo æstu sine Peticulis visebantur, haud secus malignæ erant indolis, quam Vibices post mortem apparentes satis demonstrabant.

XIV. Observatione verò dignum fuit, quòd post plenilunium, ac multò magis silente Lunâ ferociebat hæc Febris, quæ postea ad novum ejusdem lumen mitescebat, nec mea tantum, sed aliorum quoque Professorum constans fuit Observatio, quod non parùm contulit ad hujus Febris Prognosim, & Curationem; num verò super Epidemicos Affectus peculiare jus aliquod habeat Lunare Sydus, ut illius mutationibus, & variis phasibus auscultent, non indignum est observatione.

XV. Admirandum certè fuit id quod die 21. Jan. 1693. contigit; facta enim per noctem Lunari Eclypsi major pars ægrotantium obiit, ac eadem penè hora, qua nimirum Luna laborabat; quin & non nulli repentina morte occubuere, unde per totam sequentem diem magno strepitû, ut hîc vetus consuetudo obtinuit, personantibus Campanis, non levis horror omnes perculit. Tunc mecum ipse novitatem hanc perpendens admirari cœpi quomodo Hippocrates tam diligens rerum omnium ac præsertim cœlestium Observator, qui in libro de Aëre, Aqu. & Loc. *num.* 30. periculosissima ambo Solstitia pronunciavit, maximè verò æstivum, sicuti & utrumque Æquinoctium, edicto veluti cavens ne hujusmodi temporibus medicamenta exhibeamus, neque curemus, neque secemus, sicuti Astrorum ortus, & occasus, ut Canis, Plejadum, Arcturi observandos esse præcepit, ut ex pluribus locis illius Operum *De Med. Purg. num.* 5. 1. *in* 6. *Epid. de Diæt. num.* 2. 4. *Epid. num.* 11. videre est, & Cometis à se observati mentionem facit, quem subsecutus est Terræ motus, Luminarium porrò defectus altô silentiô transegerit. Quin & Practici ferè omnes Solis, vel Lunæ defectus non pluris faciunt, quàm eorundem Syderum oppositiones, & ordinarias coitiones. Unus, quod sciam, Gulielmus Ballonius lib. pri-

primo suorum Epidemiorum insignem casum refert; ait enim Parisiis accidisse, quòd dum plures Medici apud illustrem Mulierem ægrotantem consulturi simul convenissent, ac tunc temporis Solis defectus contigisset, illique ad contemplandum Solis defectum in Vase aquâ pleno, ut solet fieri, sublimiorem Ædium partem conscendissent, illicò ad ægram decumbentem revocati fuerint, quæ dum Solis defectus perduravit animam agere visa est, neque è gravi periculo evasit, nisi postquam Sol in apertum erupit, claràque in luce refulsit.

XVI. Alterationem in Aëre oppido insignem in Solis defectu observare mihi licuit Anno 1694. die 27. Junii, ut in Ephemeridibus meis Barometricis eodem Anno editis annotavi; nam in ipso Solaris Eclypsis tempore Mercurius ad duas lineas in meo Barometro se extulit, hoc est Aër temporis ferè momento gravior est redditus, ac idoneus propterea ad subitas in Microcosmo alterationes producendas; quare si ex Divini Præceptoris sententiâ ad Æquinoctia, & Solstitia advertere oportet, ne quid magnum in illis circa ægros moliamur, non incongruum quoque erit, si Medentes Clinici ad Luminarium defectus, oculos non solùm, sed mentis aciem intendant. Nollem tamen quis crederet velle me quòd rerum agendarum scopi ex corporum Cœlestium vario situ, & configuratione desumi debeant, nam ubi morbi sævities urget, Lotium potius quàm Astra contemplari necessum est, ut ajebat Manardus, & opportuna remedia vel reclamante Cœlo, sunt adhibenda, quando *omnis dilatio est Animæ periculum*; in morbis tamen popularibus, qui non raro à causis superioribus natales suos deducunt, & in quorum curatione non tam facilis, ac certa methodus habetur, non prorsus alienum est talia respicere; nam ubi agitur de humano corio, *Nihil temerè*, *nihil negligere*, ex Divini Præceptoris 2. *in* 6. *Epid.* Oraculo.

XVII. Verùm è diverticulis in viam; Symptomata quæ Febrem hanc malignam comitabantur, antequam Peticulæ apparerent, erant ingens totius Dorsi lassitudo, Capitis dolor, Aurium surditas, Faucium ardor, Mentis stupiditas, Præcordiorum anxietas, & totius corporis segnities; Dorsi verò, & regionis lumbaris lassitudo adeò certum erat Febris peticularis signum, ut rarò falleret: quin sub initium hujus pravæ Constitutionis, antequam Febres istæ palàm grassarentur, Mulieres quæ ad morborum Symptomata aliquandò attentiores sunt quàm Medentes ipsi, ex hujusmodi suorum ægrorum querelâ Febris naturam prænunciabant, & Medicos monebant, cauto opus esse, nec temerè celebrandam phlebotomiam, quarum dictis, ac præsagitionibus cum persæpè Medentes non auscultarent, apparentibus posteà maculis, multa probra ab iisdem cum Artis dedecore perferre cogebantur. Si verò faucium ardor cum genarum rubore accessisset hostem detectum clamabant, nec amplius hæsitandum de febris naturâ, jam in faucibus prodentibus se Peticulis. Profectò in hac maligna-

rum

rum Febrium pertinaci Constitutione quae per triennium saeviit, Medicis non minus cum Mulierculis, quàm cum Febre luctandum fuit, adeò ut (quod fateri non pudet) necesse fuerit, sicuti inferiùs exponam, illarum consiliis, & monitis morem gerere, non tam ad illarum importunitatem declinandam, quàm quòd re vera Experientiae rerum magistrae esset obsecundandum.

XVIII. Pulsus parvi erant, & valde compressi, unà cum magnâ virium prostratione, primis etiam diebus, quae morbo augescente languidiores fiebant, adeò ut aegrotantes veluti Statuae in Lectulis decumbentes jacerent, integro ferè carnium, & totius corporis habitu, quodque admiratione dignum fuit, quotquot hujus Febris violentiae succumbebant, pleni, ac succulenti veluti pingues Mortis Victimae Libitinariis tradebantur; fortiores autem, ac robustiores cùm Faeminas, tum Viros adortae sunt hae Febres, non ità verò Seniores, nec eos qui vitam degebant valetudinariam. Urinae verò vel in ipso hujus Febris principio perturbatae, plus minùs, apparebant, prout major, vel minor morbi esset saevities, nec nisi in fine morbi in iis qui evasere ad naturalem statum redibant.

XIX. Peticulae verò, ut plurimum quartâ die, & septimâ erumpebant, & ii quibus primis diebus apparuere, omnes ferè sublati sunt, primùm autem in Collo, Dorso, & Pectore visendas se praebebant; observatumque neminem evasisse, nisi tandem ad extremos pedum ungues maculae illae se expandissent, in superioribus partibus paulatim evanescendo, quibus autem Pectoris, & Dorsi fines non transilierunt Peticulae, mortem obtigisse: variae autem, ac diversicolores erant, prout varii, ac diversi erant aegrotantium habitus; aliae erant rubrae, aliae pallidae, aliae fusci coloris, aliae parvae, aliae latae, aliae in summo, aliae in profundo, & quas non nisi oculis transversa tuentibus liceret inspicere: quod genus Peticularum fuit valdè ominosum.

XX. Faucium inflammationem comitem hae Febres ut plurimùm sibi junxere, quae inflammatio in Morbi vigore in crustam albam, & ulcerosam degenerabat, quod non minus negotium Medicis facessebat, quàm Febris ipsa, cum aegri ob id omnem cùm cibum, tum medicamentum aversarentur, & multi, qui coeteroqui pacatâ aliorum Symptomatum tempestate evasuri credebantur, in ipso veluti Portu naufragium perpessi fuerint. Sitis porrò in his Febribus non adeò ingens erat, ut in aliis acutis Febribus assolet, nec multae querelae exaudiebantur, sivè non sitirent, sivè mens obscurè aegrotaret.

XXI. Quicunque ex hac febrili incursione Fati ope, vel Medici evasere, nulli excretioni vel per sudorem, vel per Urinam, vel alias vias, per quas Natura crises suas moliri solet, salutem acceptam referre poterant, sed solùm Peticularum suo loco, & tempore apparitioni, & earundem per totum corpus expansioni, lentaeque evanescentiae, salutis beneficium debebant: quin iis quibus alvi fluxus supervenere funestum fuit; Alvi fluxus autem Anno praecipuè 1693. hisce Febribus Peticularibus per Autum;

tumnum supervenere; quo tempore Dysenteriæ graves Hebræos potissimùm exercuerunt; culpabantur Fructus horæi, quibus Gens Recutita nunquam satis impletur, sed aliæ causæ altiores subesse poterant.

XXII. Satis frequens fuit in his Febribus Singultus, quamvis parvæ Febres viderentur, Symptoma quidem non minùs molestum, quàm ferale, & funestum; quotquot enim in hac febre Singultuosi comperti sunt, omnes in Libitinæ censum devenere. Vix obtinui, ut Singultuosi Cadaver dissecaretur, ac Ventriculus nigris notis sparsim compunctus repertus est. Verminatio quoque multa passim extitit, & ii quibus ab initio Vermes per Os prodiere, omnes ferè extincti sunt.

XXIII. Non nullis suppressa est Urina, vacuâ prorsus existente Vesicâ, præcipuè verò id observatum in iis quibus pulsus erant parvi, ac penè obliterati, ut contigit in Juvene quodam Hebræo, qui cum asphyxiâ, ac totus gelidus vixit ad quatuor dies, nec Urinæ quicquam reddidit; antequam autem infelix iste obiret, quamvis toto corpore perfrigefactus, [nullibi Arteriis micantibus] adeò robustus erat, & ad motum expeditus, ut etiam ipsâ die, qua è vivorum statione decessit, à lectulo surrexerit, & suas Vestes induerit.

XXIV. Non pauci post exantlatum Morbum veternosi fiebant, ac stupidi, rerumque peractarum prorsùs immemores, nec nisi post multos dies sibi reddebantur; idem infortunium iis obtigit qui in his Febribus gravem surditatem perpessi fuerant. Mercator quidam cum ex Peticulari Febre præter omnium opinionem convaluisset, surdus omninò ad 40. dies perstitit, ac postmodùm paulatim ex asse restitutus est.

XXV. Frequentiora in Urbe quàm in proximis Agris fuere funera, ac feliciùs plebs Ruralis sine ullo ut plurimùm remedii genere vim morbi eludebat, sivè quòd in Aëre salubri degerent, sivè quòd Medicis carerent; non semel idcircò mentem subiit Virgilianum illud, *l. 2. Geo.*

O fortunatos nimium sua si bona norint
Agricolas.

Ac utinam Medentes, cùm aliquis popularis morbus debacchatur, curiosiùs scrutarentur à rusticana gente, quæ magis fidit Parocho, quàm Medico, quali methodo Natura usa fuerit in sanandis morbis eorum qui evaserint; sic enim Naturam tanquam optimum Ducem sequentes, minùs à recto tramite aberrarent, ac tutiori methodo ad curandos ægros sibi commissos procederent. Cùm autem in his casibus sibi quisque pro ingenii sui modulo Regulam confingat, secundum quam Opus suum moliatur, & in communi morbo tot, ac tam diversa remediorum genera in usum revocentur, meritò cum Celso *l. 7. in Proem.* cum quis convaluit, *dubitare potest secunda Valetudo Medicinæ, an corporis beneficio contigerit.* Indubium tamen est, quòd in communi morbo, sicuti communis est causa, ità communia, & eadem ferè deberent esse præsidia. Quotquot autem ex Viris Agrestibus, quos è Peticulari Febre evasisse novi, & interrogare potui, non alio modo convaluisse referebant, quàm macu-

larum circà septimam diem per totum corpus, & usque ad extremos artus expansione, & earundem lentâ evanescentia sine ullâ sensibili humorum excretione.

XXVI. Quo tempore in hac Urbe, & in totâ campestri regione quæ circumjacet, ferociebat hæc Febris, in vicinis Collibus, ut in Saxolensi, & Scandianensi ditione, nulli ferè ægrotantes visebantur, neque eò pervasit maculosa hæc Febris, quæ tantùm in editioribus locis, & in ipsis Appennini jugis (veluti saltu quodam exiliens) vim suam pariter ac in nostrâ planitie exercuit.

XXVII. Sanguis porrò qui sectâ Venâ, vel Cucurbitulis scarificatis, sivè Venis sedalibus apertis, educebatur in universum satis laudabiles notas præferebat, quantum oculorum acie licebat assequi, satis enim floridus, ac rubicundus apparebat, multoque magis qui à Naturâ per narium hæmorrhagiam profundebatur, neque in ullo ægrotante cujuscunque temperamenti sanguinem extractum videre datum est, qui glutinis speciem aliquam præferret.

XXVIII. Profectò mihi fateri necesse est in hac Peticularium Febrium Constitutione, adeò improsperè Venæ sectionem cessisse, ut omnes ægri exhorrescerent quotiès sanguinis missio per Venæ Sectionem proponeretur, eam verò fuisse popularem confidentiam in usu Cucurbitularum scarificatarum, ut ægros interdùm decipere oportuerit, quotiès urgeret necessitas sanguinem ex Vasis majoribus ob plethoricam dispositionem educendi, sinendo ut ægris Cucurbitulæ Dorso, & Scapulis applicarentur modicum sanguinem extrahendo, deindè paucas post horas sanguine ex Venâ largiori manu educto; Ea enim hæserat opinio, nec solùm apud Vulgus imperitum, sed etiam apud Sapientiores, quòd ubi præmissæ fuissent Cucurbitulæ scarificatæ, nullus amplius esset timor de Peticularum retrocessione, quamvis post modùm non semel ex Venâ mitteretur sanguis; sic curiosum erat Chirurgos passim videre cum Sacculis Cucurbitularum plenis per Urbem cursitantes; dum inconsultis Medicis Plebeculæ hoc remedii genus administrarent. Suspectam itaque, ne dicam infamem, ut Scopulos Acroceraunia, Venæ sectionem in hisce Febribus fuisse fateri lubet, sicuti ex adverso gloriosam Cucurbitularum tum scarificatarum, tum siccarum appositionem, sivè id fieret ob confirmatam in omnium animis opinionem de hujus remedii efficaciâ, sivè quòd re vera in illo aliquid abditum esset quod Medicos lateret.

XXIX. Reliqua porrò remedia quibus hujus Febris oppugnatio tentabatur eò collimabant, ut humorum motum ad Corporis ambitum promoverent, qualia sunt quæ Sale volatili abundant; sic nullum non ex Diaphoreticis in usum revocatum, nihilò feliciùs tamen prodibant maculæ, ni forsan hoc pacto, Oleum Camino addendo, ut dici solet, febrilis incandescentia augebatur, (quæ sibi relicta humorum fugam maturasset) & distrahebatur Natura, quæ non tam properè depingebat in cute quod intus moliebatur. Ego meherclè parùm profici observans, per

Alcha-

Alchalica, ad Acida confugi, monente Hippocrate, *De loc. in hom. num.* 20. quòd *si quis non profuerit ad contraria se convertat*, nec inprosperum successum ex illorum usu adverti, sufflaminato aliquantisper humorum Orgasmo. Non ausim tamen asserere, vi hujus, vel illius remedii evasisse, vel periisse quemquam, cum Andabatarum ritu necesse fuerit cum hac Febre dimicare, neque magis felices in suis Curationibus fuisse Medicos Seniores, & longo usu expertos, quàm Juniores, ac è Scholis nuper egressos, cum in tenebris tam videant Cœci, quàm Oculati.

XXX. Ad sollicitandam Peticularum eruptionem passim frictiones humidæ ex Unctione Aëtii ex usu erant, sicuti & Vesicantia Brachiis, & Cruribus apposita; sed hæc magis Medicorum existimationi apud Vulgus, ne quid inausum, aut intentatum fuisset, conducere visa sunt, quàm ægrotantium saluti, quibus acuebatur Febris, nec propterea facilior contingebat Peticularum eruptio, nisi forsan ob id retardabantur; factà serosæ materiæ per vias Urinæ profusione. Sic in hac febrili incursione omnibus remediis tum internis, tum externis parùm proficientibus satius erat lentè festinare, & humorum maturescentiam opperiri, spretis querelis adstantium, qui urgebant, velis, & remis, ut dici solet, ingruenti tempestati occurrendum, & prolatando magnas corrumpi opportunitates, quibus adversis clamoribus Medentes non ausi obsistere, intempestiva, & incerta remedia præscribendo, sibi è manibus victoriam eripi viderunt; non secùs ac Pompejus M. qui cum tergiversando hostem commeatuum inopiâ laborantem facilè vinci posse cognosceret, militibus tamen, & sociis moram increpantibus, prælium miserabili eventu commisit, oblitus solitum *se laudare eos Medicos, qui nihil unquam ægroti cupiditatibus quicquam indulsissent.*

XXXI. Cum primùm grassari cœpit Peticularis hæc Febris, nec dum suspicio esset de populari Affectu, (Febribus diversæ indolis intercurrentibus) purgationes, ut hìc fieri assolet, in morborum principio, per medicamenta Minorativa dicta instituebantur, sed paulò post prodentibus se Peticulis, sudabant Medico tacitâ præcordia culpâ, ob metum ne hujusmodi purgatio Exanthematum eruptioni impedimento foret, humoribus ad interna retractis, Peticulis tamen postmodùm feliciter erumpentibus, & stadium suum absolventibus, Professores qui attentiùs res observabant, experientiâ edocti, à blandâ purgatione non abhorrebant; Ego sanè ubi tempestivè accersitus fui, & Stomachum impuritatibus oneratum esse conjectavi, quamvis certus de Peticulari Febre, levem purgationem præscripsi, neque non solum ullam noxam exinde proficisci, sed faciliùs Exanthemata apparere observavi. Similem casum refert Ballonius, qui *l.* 1. *&* 2. *Epid.* ingenuè fatetur, in Febribus, quas de genere Peticularium non putarat, Medicamentum purgans, & Venæ-sectionem præscripsisse, & innocuum utrumque remedium reperisse. Id est quod monebat Divinus

vinus Præceptor, *l.* 1. *de Morb. num.* 1. & 7. observandum esse *quæ bona per fortuitum successum Medici ægrotos curantes faciunt.*

XXXII. Ad oppugnandam verò tam infensi hostis pervicaciam in subsidium quoque accitus est Peruvianus Cortex, qui cæteris remediis succenturiaret; præcipuus autem illius usus fuit in iis qui evaserant ex morbo non benè, ut par fuisset, judicato per debitam suo loco, & tempore peticularum eruptionem, & evanescentiam, iis enim diuturnis Febribus vexatis, Febrifugum istud exhibebatur, cujus usus non multum contulit, ægris subinde in stupiditatem, & soporem delapsis.

XXXIII. Dysenteriis porrò, quas Anno 1693. per Autumnum Peticulari Febri supervenisse superiùs dixi, egregiè contulisse Opiatorum usum observavi; nec forsan ulla est Affectio in quâ securiùs, & liberaliori dosi exhiberi possit hoc remedii genus, quàm in hujusmodi morbo, fractis licet, ac penè attritis viribus. Cuidam acerrimâ Dysenteriâ laboranti, pluries exhibui Laudanum Opiatum ad 3. & 4. grana, sed parvo levamine; vixerat hic ad plures dies omninò gelidus, ac sine pulsu, vires tamen non erant adeò languidæ, ut huc, & illuc se jactare non posset; verebar ne largiori dosi exhibitum Laudanum, reliquum flammæ Vitalis quæ supererat, restingueret; Laudanum rursus ad grana 5. exhibui, ex quo æger placidè dormivit, & excalefactus est, quod non tam doloris, qui Dysenterias comitatur, sedatione factum crediderim, quàm propter virtutem Opii Diaphoreticam. Cum satis obvium esset in hac Constitutione [ac præsertim grassantibus Dysenteriis, & Verminosâ Affectione) hujusmodi in toto Corpore perfrigerationem, unà cum Pulsus abolitione, observare, non semel subiit admiratio quarè in Ventriculi, & Intestinorum Affectibus, tam frequens sit talis perfrigeratio, ac Pulsus obscuratio, non ita verò in morbis Pectoris ut in Pleuritide, cum tamen hæ partes, & ipsæ membranosæ sint, & Cordi proximiores, ni forsan id fiat, quòd numerosior nervorum soboles in Intestinis, & Ventriculo implantetur quàm in Pleurâ, & Pulmonum membranâ, & ob doloris sensum acutiorem, tracto in consensum Cerebro, Spirituum Animalium ad Cor influxus intercipiatur, unde posteà silente Pulsu totum Corpus perfrigeretur.

XXXIV. Talis fuit hujus Purpuratæ Febris Indoles, ac talia Symptomata, quæ multam habent convenientiam cum iis, quæ apud Fracastorium *De morb. Contag. l.* 2. *c.* 6. leguntur descripta, qui Auctor caput particulare instituens de Lenticulari Febre, quæ Anno 1528. in Italiâ primùm grassata est, mentionem expressam habet de lassitudine, & fractione, ut ipse ait, in toto corpore, sensuum hebetudine, oculorum rubore, pulsu humili, Urinæ suppressione (quod pessimum signum fuisse ait) macularum circà quartam, & septimam eruptione, siti paucâ, ac ferè nullâ; hocque præcipuè annotat, Senes paucissimos Febre hac laborasse, sed Pueros multos, ac Juvenes robustos. Mihi sanè dum caput

illud

illud perlegerem non parvæ admirationi fuit, quòd Febris Lenticularis à Fracastorio descriptæ, & Petechialis nostræ (ut communi utar vocabulo) tam similis fuerit facies, ac ingenium, ut hanc esse veluti sobolem alterius, vel priorem illam redivivam caput extulisse arbitrari quodammodò liceat. Advertens tamen Febrem illam easdem penè Regiones, & Populos eodem ferè victu utentes infestasse, multaque alia perpendens, quæ refert Vir ille doctissimus, circà illius Febris causas, ut Padi, & Athesis inundationes, fructus, & olera à rubigine exusta, mirari desii; si enim major diligentia in conscribendis Morborum Annalibus à Medicis adhiberetur, iisdem temporum vicissitudinibus recurrentibus, eosdem penè morbos recurrere, & Naturam eumdem morem in illis abigendis servare facili negotio observaremus; nam sicut in Politicis, ut ait Tacitus, *potiùs alii homines, quàm alii mores*, ita in re medica potiùs aliud hominum, quàm aliud morborum genus.

XXXV. Sicuti autem magnæ tunc temporis fuerunt inter Medicos Disceptationes circà causas illius Febris, & rectum curationis modum, ut penè ludibrio haberentur, veluti ipse Fracastorius refert, cum non solùm circà præsidia Chirurgica, & Pharmaceutica administranda, sed etiam circà victus regimen dissiderent, ut apud eundem Auctorem, non sine risu primò, sed postea non sine commiseratione legi potest; sic pariter inter Nostrates Professores non minores fuerunt controversiæ, publicis ob id disputationibus habitis, & quod magis dolendum est inter celeberrimos nostri ævi Scriptores magnæ sunt dissensiones circa Febris Purpuratæ causam, & genuinum curationis modum, ex quo satis constat quàm parùm post tot gloriosa Inventa à Fracastorii ævo usque ad nostra tempora Ars Medica profecerit, cum nondum quicquam certi constet de Malignarum causis, & illarum rationali curatione.

XXXVI. Verùm his omissis, quæ Medicæ Artis infirmitatem satis in propatulo ponunt, experiamur num detur conjectare saltem, si non statuere, quæ fuerint hujus Febris germanæ Causæ, & qualis esset in febrientium Corporibus sanguinis, & aliorum liquidorum status, & conditio, quod ex habitis observationibus, & morborum eventu elici posse arbitror, quidquid Poëta dixerit, successus improsperos iis ominando, qui ab eventu facta notanda putant. Etenim cum in re Medicâ à juvantibus, & nocentibus securius quàm aliundè potiores petantur Indicationes, Eventum & Experientiam, tanquam Optimos Duces, sequi oportet, siquidem illorum vestigiis inhærendo, tutiori, & compendiosiori viâ Veritatem attingimus.

Quid norunt homines, nisi quantum lumina possunt
Tendere?

XXXVII. Cum ergo isthæc Maligna Febris promiscuè cujuscumque sortis homines adorta fuerit, tam egenos, quàm divites, otiosos pariter, ac negotiosos, & in omnibus idem penè Drama luserit, communem fuisse illius causam, procul dubio statuendum est, eamque ex aliqua ex sex rebus non naturalibus licet de-

deducere. Alimenta quæ Terra suggerit, ut Cereales fruges, Olera, Plantarum fructus, Carnes Animalium (cum ex Herbis, & Terræ fructibus alantur) à rubiginosa lue vitiari potuisse, & hoc pacto in massam sanguineam pravos succos invehere, ut exindè malignis Febribus primus fomes succreverit, non prorsus à ratione alienum videtur; at cum in Constitutione An. 1690. undè labor hic meus Exordium sumpsit, sævissima Rubigo fruges omnes, & fructus pestifero afflatu absumpserit, neque per totum Annum illum, ne unam quidem malignam Febrem, sivè Peticularem, sivè sine Peticulis, mihi saltem, observare licuerit, sed tantum Ruralis Epidemia Tertianarum Febrium Intermittentium per totam Estensem Ditionem, & proximas Regiones oberrarit, ac talis, ut nullus ex Ruricolis penè fuerit qui Tertianæ Febri Intermittenti non litarit, ego non satis video quomodò corrupta Alimenta à rubigali peste pro potissimâ causâ culpari debeant; neque pariter caritatem Annonæ, quæ ad multos Annos Regiones istas exerceret, incusare licet; quamvis enim ex Hippocrate 4. *in* 2. *Epid.* in Æno ob esum leguminum Crura, & Genua multis vitiata fuerint, penes nos tamen tam qui pane optimo, quàm qui confusaneo vescebantur eâdem peticulari Febre cum iisdem Symptomatibus premebantur.

XXXVIII. Multò minùs Aquas (quarum usus tam necessarius est ad hominum Vitam sustentandam) caussari licet: quamvis enim aliquando Aquæ corruptæ, & vitiatæ populares morbos invexerint, hoc tamen de Aquis nostris suspicari nequaquam licet; Regiones enim istæ Aquis salubribus abundant, ac præsertim Urbs ista, quæ Divino munere non aliis dato, Fontes habet, qui purissimam aquam, non temporariam, sed perennem æquo semper tenore profundunt, ut in Tractatu meo de admirandâ Fontium Mutinensium Scaturigine satis exposui.

XXXIX. Cum ergo inter sex res non naturales nullam aliam communiorem causam reperire sit præter Aërem, quo nihil communius, & æquè necessarium; (cum unum, & eundem locum incolentibus diversa esse possint Ciborum, & potionum genera) Aër verò ejusdem ferè sit naturæ, ad occultam aliquam Aëris labem, & inquinamentum recurrendum est, quòd in massam sanguineam tales invexerit dispositiones, ut ad excitandam hanc malignam Febrem satis virium habuerint. Quænam verò, & quales essent hujusmodi Aëris dispositiones non adeò obvium est exponere; profectò in solas Qualitates elementares pravam illius diatesim referre non adeò tutum est, nec animus Veritatis avidus tàm facilè acquiescit, multòque minùs cum per totum hoc triennium, ut superiùs annotavi, tam dissimiles fuerint cujusque Anni Constitutiones, ac nihilò seciùs Purpurata Febris eodem ferè tenore tyrannidem suam exercuerit. Pro re indubiâ tamen habendum, Aërem hunc quem inspiramus, ac totam Atmosphæram varias, ac diversi generis particulas, tum ex superioribus, tum inferioribus Corporibus in sinum suum suscipere, Cœlum nempè, seu Astra,

ut

ut Solem, Lunam, & reliqua Sydera, lumine suo potissimùm, quod inficiari non possumus, in Aëre profundere, & ejaculari, ut ex Solarium macularum evanescentiâ licet conjicere, ac Globum Terraqueum eodem modo in ejusdem gremium omnigenas substantias eructare, non tam vi Solaris luminis quod illum plus minus modò in hac, modò in illa parte calefacit, quàm vi caloris centralis, & Ignium quos ipsa Terra intrà sua Viscera recondit, ex quo conjicere est (quamvis oculorum acie id percipi nequeat) nihil esse in hac rerum Universitate quod sit magis heterogeneum, utpotè particeps terrestrium impuritatum, & cœlestium effluviorum, quàm Aëreus Oceanus.

XL. Hinc ergò expiscari licet hujus nostrae Epidemiæ causam, ex Aëre nimirùm ab heterogeneis, ac omnigenis particulis hinc inde, ac præcipuè ab Australi plagâ susceptis vitiato, cum hisce Annis Austrini flatus dominatum obtinuerint, silentibus ut plurimùm Borealibus Ventis, qui nubila detegunt, & Aëris impuritates eò repellunt, unde decesserant, ad Australes scilicèt plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum suspicari fas est. Quòd verò in hâc Tragœdiâ præcipui Actores fuerint Australes flatus hinc conjectare licet, quòd dum in hac Urbe, & in campestri regione grassaretur hæc Febris, Villæ, & Oppida ad Collium radices posita satis salubriter degerent, ac veluti in portu aliorum spectarent naufragium, utpotè ab Appennini jugis protecta ne ab Austrinis flatibus adeò infestarentur, non ità verò loca in sublimiori parte Appennini sita, sicut & Urbs nostra cum totâ planitie iisdem flatibus magis exposita.

XLI. Quàm malè autem apud nos, ac ferè ubique Auster audire soleat, nemo non novit, cum non solùm Medici, sed Populares quoque, tanquam morborum pestilentium Parentem Austrum deprædicent. Quid verò secum ad nos comportet Ventus iste, num gravis sit, ac noxius ob nimiam humiditatem, unde nomen sumpsit, (Auster enim Νότος græcè dicitur) an quia Lybiæ deserta venenatis animalibus infecta transgrediens, ut putat Langius *l.* 1. *Ep.* 19. collectum virus ad nos deferat, non tam facile est decernere, id certum tamen, ac ipsis sensibus obvium, nihil magis, ac temporis penè momento Aëris statum immutare posse, quàm flantem Austrum, ut Aër ex ponderoso levior reddatur, ac ob id forsan nobis infensus, & vitalibus muniis minùs idoneus, veluti sat manifestis notis testatur Barometer; nam, ut in Ephemeridibus meis Barometricis hoc Anno 1694. editis annotavi, quoties ex Australi plagâ flant Venti, illicò Mercurius è sua sublimitate ad infimam usque stationem decidit, quâ minor in Barometro non observatur. Cur autem Austrina Constitutio Aërem leviorem efficiat, dum cuncta tunc temporis nimiâ humiditate diffluunt, quæsita quidem mihi est ratio, num verò reperta fuerit, ut verum fatear, mihi hæret aqua, ut dici consuevit.

XLII. Austrinam ergo Constitutionem Aërem vitiantem, magis quàm

quàm quodcumque aliud culpare licet, ità tamen ut à causis procatarcticis hujus peticularis Febris non excludam Alimenta à Rubigali lue vitiata, tanquam communem causam cuicunque hominum generi, illegitimas Anni temporum vicissitudines, ac intemperantias, pluviarum multitudines, verbo, complurium causarum Syndromem, unde humoralis massa à naturali sua temperie degenerans, talem dispositionem nacta fuerit, ut hæc maligna Febris emerserit, quæ eò usque perdurarit, donec Aëre in contrarium statum migrante, Sanguis, ac Spiritus crasim priori contrariam adsciverint.

XLIII. Qualis porrò grassante hac Febre fuerit Sanguinis, & aliorum liquidorum status, num ad fluorem, vel ad concretionem potius vergerent, mihi quidem non satis constare visum est. Reverâ, si tum recentiorum, tum antiquorum Medicorum Oracula consulamus, tam varia, ac dissidentia inter se responsa pro statuenda genuinâ, ac verâ Febrium malignarum causâ referentur, ut quilibet ex librorum lectione animo potiùs distractus, quàm instructus abscedat. Hîc mihi non vacat, nec multum refert, longâ nomenclaturâ nostri ævi Scriptores in binas Acies divisos, tanquam ex adverso dimicantes recensere, quorum alii proximam, & immediatam malignitatis causam in sanguinis promptitudine, ob Acidi præpollentiam, & Gorgonios Spiritus, ut ajunt, ad concrescendum constituunt, alii in sanguine nimis dissoluto, & ad fluorem evecto ob Sal Volatile, & Alchali acerrimum illi permixtum, adeò ut in hoc bivio, in quam partem quis se dedat magnos habiturus sit Patronos, quibus causam suam tueatur non ex voto res successerit. *Sic* in re tanti momenti qualis est maligni morbi cognitio, tam parum inter ipsos Medicinæ Antesignanos convenit, ut post tot gloriosa Anatomica, & Chymica Inventa adhuc nesciatur quid sit sentiendum, nec quà sit eundum.

XLIV. Despicatui tamen nequaquam duxerim notionem illam malignitatis, quam experimenta ex Medicinâ Infusoriâ desumpta nobis suggerunt; siquidem acidis liquoribus in Venas Animalium vivorum injectis, & iisdem Animalibus post mortem dissectis, sanguis in Venis, & in ipso Corde concretus, & grumesactus, sat manifestè conspicitur, sicuti liquoribus lixivialibus, & Alchalicis similiter infusis sanguis sine fibris, ac totus dissolutus observatur, adeò, ut ex hujusmodi observatione omnia Venena tam externa, quàm intus genita ad alterutram ex his Classibus satis commodè referri possint. Debemus hoc sanè Medicorum nostræ ætatis solertiæ, qui hujusmodi experimentis, & sensuum ministerio, lucem aliquam mentibus nostris affundunt, quomodo scilicet, & quibus spiculis armentur in nostris corporibus humores alibiles, cum venenatam naturam accersunt, & malignas Febres accendunt, ut potis sint modò sanguinem coagulare, modò fundere, atque dissolvere, quod non parvi momenti est, ut in morbis malignis (acri judicio re prius pensitatâ) recta Curatio institui possit, nec indiscriminatim Alexipharmaca exhibeantur, Alchalicis stimulis Equum currentem in-

interdum incitando, cum Acidorum fræno opus esset.

XLV. Quamvis autem Venenorum naturam, tum eorum quæ propinantur, seu ab Animalibus per morsum, vel alio modo inferuntur, tum illorum quæ in Corporibus nostris progigni solent, & malignos morbos excitant, revera feliciùs explicent recentiores Medici, quàm priores qui ad publicum occultarum Qualitatum Asylum provocabant, ac meliori methodo credantur curari maligni morbi quàm olim, corrigendo nimirum per Acida enormitates ab Alchali productas, & per Alchalica quæ ab Acido ortum duxerint, id tamen antiquiores Medicos non prorsus latuisse censendum est. Ab hisce duabus oppositis in sanguine dispositionibus, nimiâ scilicet laxitate, & adstrictione Morbos omnes deduci, opinio fuit Asclepiadis, ut pluribus in locis refert Galenus, 2. *de Elem. c.* 3. quod idem sensisse visus est Vegetius in Arte Veterinariâ l. 1. *c.* 28. pro medelâ sanguinis nimis adstricti Venæ-sectionem commendans. Extat apud Hippocratem 7. *Epid. nu.* 39. sat insignis historia, verè memoratu digna, ex quâ satis liquet, priscos illos in malignis morbis, non quæcumque Antidoti nomine insignita essent præscripsisse, ut etiamnum à non nullis factitari video, qui ubi constiterit Febrem esse malignantis naturæ, Cœlum Terræ miscent, nullum non Alexipharmaci genus præscribendo. Malignâ Febre laboravit Nicoxenus, *lingua ardebat*; ait Hippocrates, *calor forinsecus non valdè fortis, exolutio Corporis vehemens, vox fracta, ut operosum esset exaudire, clara tamen, tempora collapsâ, oculi cavi; pedes molles, ac tepidi, juxta splenem distensio, Urina clara, decubitus supinus, crura diducta, ac disparata ob exolutionem, penitus vigil.* Et quid non ut malignissimæ Febris Ideam quis concipiat? Superstes tamen evasit; at quonam remediorum apparatu, ac molimine? Domitor ille Morborum Febrem hanc adeò mortiferam subegit? *Potus erat aqua de Farina crassa in ipsa macerata, sed, & de pomis simulque mali punici succus, & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta.* Verba sunt Divini Senis; quibus autem remediis nostrâ hac ætate tentaretur hujusmodi Febris curatio novit Deus; certè timendum esset, ne id contingeret quod apud Plutarchum reprehendebat Erasistratus, ut scilicet ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης εἰς τὸ αὐτὸ συγκεκρανόντας. At quæsò Vallesii egregii Commentatoris expositionem audiamus, *Animadvertendum*, ait ille, *aliquandò Febrem malignam cum Exanthematis pituitosam, aliquandò biliosam, aliquando etiam atrabilariam, & curationem ità variare; huic non tam crassorum, quàm acrium, & tenuium humorum fuisse redundantiam indicavit ustio, & pervigilium. Ob id contulerunt illæ potiones, quæ aliis fuissent adversissimæ; fuisset tamen huic adversissimum, Theriaca uti, aut decoctis, & herbis calidis, quamvis essent Alexipharmacæ, ut Dictami, & Scabiosæ, & Cardui benedicti, quod aliis talia solent esse usui.*

XLVI. Sicuti autem in determinandâ

nandâ Malignarum causâ in genere adeò inter se dissentientes sunt Medicinæ Proceres, sic multò minus in explicanda Febris Peticularis Naturâ & causis consentiunt; neque recentes ac nostrorum temporum tantummodò sunt Controversiæ, etenim An. 1528. grassante per Italiam Lenticulari Febre, ut Claris. Fracastorius *l. 2. de Contag. Morb. c. 6.* refert, tanta fuit pro hujus Febris curatione inter Medicos discordia, ut penè ludibrio haberentur, cum ob ignoratam Febris Causam, & morem, neque in victu instituendo, neque in alio remediorum genere administrando convenirent, adeò, ut eodem referente, inter has Controversias *magna Mortalium pars, & Nobilitas perierit.* Nostrâ hac ætate, tanquam in binas acies oppositas, medicinæ Scriptores divisos observo Peticularis Febris naturam, vel per sanguinis coagulationem, vel per ejusdem dissolutionem exponentes. Celeberrimus willis, Simon Pauli, Auctores Zod. Med. Gallici, aliique plausibili sanè ratiocinio putant in hujusmodi Febre naturalem Systasim Sanguinis in] crassam, ac nimis lentam secedere ob Acidi pædominium, adeò ut, dum Sanguis in Orbem agitur, illius particulæ fixiores à Venarum extremitatibus haud ritè absorbeantur, & captivæ detentæ picturatam cutim efficiant. Ettmullerus, Sylvius, Menjotius, aliique hujus Febris, naturam, & Peticularum generationem à fibris Sanguinis dissolutis è suâ statione dimotis, ob Sal acre, & volatile Sanguinem ad fusionem disponens deducunt, quo pacto similiter cruore ab arteriolarum osculis effuso illius partes tenuiores, tanquam transfugæ, à circulari motu exorbitant, ac sui erroris notas in cute designant.

XLVII. Ne verò in recensendis aliorum placitis ulteriùs immorer, arbitrari licet in hac Febre nostrâ Peticulari Cruoris massam ad fluorem potiùs quàm ad concretionem pronam fuisse, cujus asserti præcipuam conjecturam stabilire licet super manifestas notas quas sanguis eductus præferebat, semper enim roseus ac purpureus, nihilque glutinosi præsens, mihi aliisque Professoribus apparuit, tam æstivo tempore quàm hyemali. Cum Sanguis ergo emissus toto Cœlo differret ab eo qui solet educi in quibusdam Morbis, ut Pleuritide, Peripneumoniâ, Erysipelate, aliisque Affectibus interdum Popularibus, in quibus sanguis colore, & lentore vitium suum prodit, mihi visum est, *Oculis magis quàm Opinioni credendum* (ut ipsius Hippocratis 1. *de Diæta n.* 5. verbis utar) & accensionem quandam partium tenuiorum Sanguinis, & præcipuè seri è Vasis duffusionem, ex quâ tot symptomatum enarratorum diritas ortum duceret. Talem autem Massæ Sanguineæ adfuisse dispositionem multa alia attestabantur, ut primò quidem quòd truculenta hæc Febris Juvenes habitiores, & succulentos corriperet, ut superiùs annotavimus, Valetudinarios verò, & Seniores præteriret, non secus ac *Præterit imbelles ira Leonis oves.* Seminium enim illud intus per inspiratum, vel quomodocunque ab Aëre susceptum, & quod multum Alchalicæ acrimoniæ occuleret promptiùs dynanim suam exerebat in iis in quibus

quibus Sanguis optimus esset ac particulis spirituosis refertus, quàm in Valetudinariis, & Senibus quibus Sanguis est effœtus, ideoque aptior ad retundenda acuta spicula, quibus armatum erat malignum miasma, quæ forsan est ratio, cur Senes *Pestilentiam minimè sentiant*, ut scripsit Plinius, *l.* 7. *H. N. c.* 50. seu Pesti minùs sint obnoxii quàm Juvenes, de quo Zarotus in Martialem. Sicuti enim Vina generosa æstivo tempore faciliùs putrescunt quàm dilutiora, (saltem in hac Urbe, quæ ob aquarum subterranearum copiam Hypogæis caret) cum Vina meraca, & generosa sub Aëre æstuante ob copiosos spiritus quibus turgent facillimè in Zymosin corruptivam urgeantur, non ità verò Vina Olygophora ob partes aquosas, quibùs abundè scatent. Talem quoque Sanguinis Diathesim testabantur Virium subita prostratio, Pulsus parvi, quæ duo satis constant, ac vigent in iis morbis, (ut in Affectibus Pectoris) in quibus Sanguis per venam Sectam emissus manifestam præbet concrescentiam. Usus præstereà Acidorum salubrior compertus quàm Alchalium, sicuti, & Vesicantium applicatio minùs prospera, ut quæ Sanguini ad fluorem prono stimulos adjicerent, idem confirmare videbantur, quibus accenseri poterat V. S. parùm salutaris, à quâ ægrotantes Cane pejus, & Angue abhorrebant.

XLVIII. Nec mirum improsperè cessisse Venæ Sectionem Superstite hujus modi humorum dispositione, quod ut plurimùm in Epidemicis, & Pestilentibus Constitutionibus evenit, in quibus Phlebotomia non admodùm benè audit, cum perrarò contingat ut ejusmodi temporibus ad fixitatem humores vergant, ni potiùs ad liquationem tendant ob aëreum Venenum satis tenue, partibus Sanguinis spirituosioribus nimis hostile. Eandem ob causam in omnibus malignis Febribus suspenso pede ad Venæ Sectionem progredi solet ob metum ne unà cum Sanguine collabascant Vires; idcircò Celsus de Febris Pestilentis curâ *l.* 3. *c.* 7. ajebat, *Sanguinem non facilè mittere*, *Alvum non facilè ducere*, ac valdè rationabiliter Doctissimus Vir Jo. Baptista Scaramuccius, Urbini Medicus Primarius, in Theorematibus suis Physico-Medicis *Theo.* 1. Sanguinis missionem improbat ubi Sales lixiviales præpolleant, à quibus aliqua dissolutio possit emergere.

XLIX. At cur talia è Cucurbitulis scacrificatis vereri non licebat, inquiet aliquis, quasi Sanguis per eas emissus non ex eodem fonte prodiret, ac is qui per Venam Sectam educitur, ni forsan floridior etiam sit is, qui per Cucurbitulas extrahitur sectis multis arteriolis? Non ibo certè inficias Sanguinem per Cucurbitulas eductum vividiorem esse, fuisse tamen magis proficuum Cucurbitularum usum, quàm Phlebotomiam, non popularis confidentia, sed Experientia quæ ratiociniis nostris persæpè illudit, satis evicit. Neque suarum rationum fulcimento carebat hoc præsidii genus. In hac enim Febre in quâ humores à Naturâ ab intimis ad extima propellebantur, hoc pacto magis promovebatur ad Corporis ambitum illorum motus, ac variis in locis incisa Cute expirabat ali-

 quantis-

quantisper occultum illud Venenum quod ad Cutem protrusum inibi hærebat ab Aëre ambiente repercussum.

L. Huic præpostero, ut rebar, Cucurbitularum usui & ipse sub initium hujusce Popularis Morbi non parùm obstiti, urgebamque levandam prius per Venæ sectionem Naturam eo quo premebatur fasce, nec intempestivâ Cucurbitularum appositione solicitandum humorum motum, tempore præsertim ebullitionis; reclamabam Sanguinis missionem nullatenus trahere à circumferentiâ ad centrum, imo toto eo tempore quo aperta sit Vena, majori nisu ad eam partem quàm ad reliquas Sanguinem moveri, fidendumque potiùs Rationi quàm Eventui, quem Stultorum Magistrum esse aiebat Q. Fabius M. apud Livium l. 22. At sors melior eorum qui hoc Præsidii genere, vel in ipso Morbi principio, utebantur, vellebat Aurem, monebatque vertendum Stylum, nec tanti faciendas esse rationes confictas, quanti Experientiam ipsam. Extant sanè multa apud Auctores de Cucurbitularum usu, ac si placet etiam de abusu, (ut Hyppolitus Obicius in suo libro de multiplici in Medicinâ abusu *c.* 7.) ac re vera omnes ferè in acutorum Morborum principio (nisi prius per V. S. plenitudini provisum fuerit) illarum usum improbant. Fracastorius tamen in Febre Lenticulari, quæ ipsius ætate, ut superiùs memoravimus, pervagata est, Venæ Sectioni parcendum volebat, ubi præsertim valdè sparsa contagio esset, & Cucurbitularum appositionem commendabat, nisi magna adesset plenitudo. Quanti porrò faceret in hac Febre Cucurbitularum usum P. Alpinus ex solo capite quod in libro de Medicinâ Ægyptiorum *l.* 2. *c.* 16. instituit, dignosci potest; disquirit enim, *An errent Ægyptii Medici utentes Cucurbitulis pro adjuvanda Exanthematum eruptione*; ex recentioribus verò P. Borellus annotavit Anno 1648. Febres malignas Epidemicas purpuratas cum magnâ clade grassatas fuisse, & frequentem Cucurbitularum usum valdè profuisse.

LI. Hinc mihi visum est considerandas non esse Peticulas ut simplex Malignæ Febris signum, veluti communis fert opinio, nec à Criticarum excretionum censu excludendas, quod ex Clar. Diemerbroechii observatione, qui Peticularum historiam egregiè absolvit, confirmari potest; refert enim hic Auctor sibi observatum in denatis ex Purpuratâ Febre partes omnes internas Peticulis obsitas esse, quod tamen multò ante, si non oculorum, saltem mentis acie, pertigerant Vallesius in historiâ Simonis, Ballonius in suis Epidemiis, Fernelius in libro de Febribus. Mihi quidem Cadaver ullum dissecare non licuit, ut ex autopsiâ peticularis hujusce diffusionis per interiora Corporis certior fierem, (quando apud nos nullo pretio quisquam ex Plebeculâ Cadaver aliquod ex suis domesticis pro simplici inspectione permitteret) constans tamen observatio, quòd ii qui ex hâc tempestate evaserunt per nullam sensibilem humorum excretionem convaluerint, ut superiùs annotavi, sed per solam Peticularum suo loco, & tempore apparitionem, ac per totum corpus expansionem, lentamque earum-

rundem evanescentiam, ad credendum compellit, Naturam post factam primis diebus justam humorum ebullitionem virulentum illum ichorem despumasse, ac illum primò quidem in partibus internis, mox in externis quoque deposuisse, ut hoc pacto per mille Arteriarum oscula tetro illo miasmate exantlato tota massa sanguinea pristino suo nitori redderetur. Curiosum autem est id quod Diemerbroechius refert sibi in Cadavere ex hac Febre extincto observatum, nimirùm, maculas hasce ab ipso Periostio initium ducere, & latâ basi instar fumi Lampadis recenter extinctæ.

LII. Non tàm modicum igitur esse illud quod in Peticulari Febre è sanguineo penu secernitur censendum est, imo toto eo tempore quo hujus morbi historia absolvitur, talem esse diacrisim, quæ in Criticarum censu reponi possit, quamvis non adeò sensibilis sit, ut reliquæ evacuationes criticæ, tum ob materiæ tenuitatem, quæ insensibiliter expirat, tum quòd illius pars major per interiora Corporis diffundatur, in cute Pyramidis tantum apice apparente: Sic non ineptè explicari posse crediderim superiùs enarrata Symptomata, quæ Febrim hanc comitabantur, sicuti & modum quo Natura harum Febrium curationem moliebatur: Dorsi enim, ac totius Corporis lassitudo, qualis in Febribus, quæ κοπιώδεις dicuntur, non aliunde quàm ab ichore illo ab Arteriarum osculis in membranas, & musculorum fibras refuso ortum ducebat, sicuti & Præcordiorum Anxietas, Faucium ardor, Aurium surditas, Mentis stupor, ab eadem materia pendebant ad partes transmissâ ubi functiones Animales, & Vitales exercentur. Cum enim Natura totum Venosum genus à pravo illo miasmate expurgare vellet, non unam sibi viam eligebat, quò noxios humores eliminaret, [ut aliquandò per Vomitum, Alvi fluxum, Urinarias vias, Cutis poros solet efficere) sed tot sibi fores aperuit quot sunt Arteriarum oscula, idcircò omnes ferè Corporis partes noxam sentiebant, donec rejectamentis illis discussis priorem tonum recuperarent. Cum hoc modo itaque in hac Febre expugnandâ Natura procederet, mirum non est si suspenso pede ad Venæ sectionem, aliaque remedia administranda procedendum erat, ne distraheretur Natura, & cur feliciùs res cesserit Medicis sanguinis abstemiis quàm Philematicis, quam ob causam Pagani faciliùs evadebant, quàm Urbani qui persæpè medendo ægrescebant.

LIII. Ubi verò malignum illud Virus præpollebat ad internecionem usque spirituum Animalium, & Vitalium cuncta in pejus citissimè ruebant, Peticulis seu vix se prodentibus, seu subitò evanescentibus, quibus præstò aderant summa virium prostratio, Asphyxiæ, totius corporis perfrigerationes, Singultus, & Ischuriæ spuriæ, quæ satis frequentes fuerunt; cessante enim Spirituum Animalium influxu, & feriante Corde à naturali motu, nullus fiebat arteriosi sanguiuis ad Renes appulsus, & consequenter nulla seri secretio; qui autem ex hac Febre occumbebant pleni, & succulenti, ut diximus, efferebantur, eò quòd non ingens esset

calor, qui Febres istas comitaretur, (quam ob causam non admodum sitirent] & quia pertenue esset quod per transpiratum exhalaret. Cur verò decrescente Lunâ, ac eâdem silente, magis sæviret hæc Febris [si in re tam abstrusâ licet aliquid conjicere] id fieri potuisse crediderim eò quòd sicuti in Macrocosmo dicitur Luna Gubernatrix tenebrarum, & mobilis undæ, cum illi uni Æquor obtemperet, sic super Microcosmi lympham dominatum obtineat, & quemadmodum *omnia in Plenilunio Maria purgantur*, ut ait Plinius *l. 2. H. N. c.98.* ità in hac Febre, dum Luna pleno lumine vigeret, sanguineum serum in motum cieret, unde promptiùs macularum eruptio, & totius massæ humoralis repurgatio contingeret, ejus verò lumine deficiente, ac per totum tempus illune, segniùs moverentur humores, ideoque minus apti ad exitum, & sic conclusi Febrem augerent.

LIV. Quoad reliqua Symptomata, quæ hisce Febribus in progressu superveniebant, ut Singultus, Alvi fluxus, Verminosa soboles, hæc non solùm morbi sævitiam prodebant, sed primam regionem crudis humoribus oneratam fuisse demonstrabant, propterea blanda purgatio, non Mochlica, in principio harum Febrium Peticularium non prorsus fuit incommoda, quamvis casu instituta, nec crediti Febribus hujus prosapiæ multum conferre: leniter enim eductâ humorum Saburrâ in stomacho contentâ, Natura exinde ad perficiendum opus suum pro massæ sanguineæ à pravo miasmate expurgatione per macularum diffusionem ad cutem usque faciliùs procedebat. Hoc documentum blandæ purgationis in principio vel neglectum, vel parùm salutare creditum non levi damno ægrotantibus fuisse crediderim, præpeditis enim, ac conspurcatis primis viis, Cardiacis remediis, quibus oppugnanda erat Febris, præcludebantur fores, vel iis non licebat Cruoris sedem, & Cordis penetralia nonnisi deturpatâ facie subire. Hanc ob causam suspecta sunt Alexipharmaca in Malignarum principiis nisi ab obstructionibus expeditæ sint viæ, ut apud Galenum, *5. de San.tu. cap. 6.* Septalium, *Caut. Med. l. 5. n. 47. l. 2. c. 13.* & alios videre est, quidquid in contrarium sentiat Manelphus in libro suo de Febribus.

LV. Haud me latet non adeò probari à multis in principio harum Febrium purgationem hanc per Medicamenta Syrmesma dicta, ut P. à Castro in aureo suo Opusculo de Puncticulari Febre, ubi in specie Electuarium Lenitivum improbat, Antonio Ponce à S. Cruce, Vallesio in commento historiæ Simonis apud Hippocratem, ac inter recentiores Ettmullero, qui suspectos habet in Purpuratis Febribus Clysteres ipsos, nedum Purgantia; non desunt tamen qui levem purgationem admittant, ut Septalius qui Galenum *l. 5. Anim. n. 47.* ipsum testem adducit in famosâ historiâ Simonis, *cui lata Exanthemata erant*, purgationem aliquandò commendantem.

LVI. Usus porrò Peruviani Corticis parùm salutaris compertus est, vel quòd tunc temporis exhiberetur cum stimulo opus esset non fræno, dum Remedium istud, ut diximus,

præ-

præscriberetur in Febre lenta Peticulari Febri non benè judicatæ superstite, vel quòd tale præsidii genus Febribus hujus prosapiæ non conveniret. Variè profectò audit, ac variam experitur sortem, vel in iisdem locis, ac regionibus, famosum istud Febrifugum, ut eodem tempore laudetur ab his, culpetur ab illis, & modò probrosis, modò magnificis titulis vocetur. Medicinam dolosam Peruvianum Corticem vocat Willisius *de Febr. c.7.* Richardus verò Mortonus Medicus Auglus *in Pyrethologia*, Plantam è quâ detrahitur Cortex iste, Arborem Vitæ appellat, num id contingat ob remedii inefficaciam, quòd non omnibus Febribus, nec in quolibet temperamento conveniat, an ob Medentium incuriam, qui non ritè suo loco, & tempore illud exhibeant meritò ambigi potest. Meherclè omne Febrium genus tàm magnas, quàm parvas, intermittentes pariter, ac continuas gladio hoc Delphico jugulare velle summa dementia est, & funesti casus ubique memorantur, in quibus China China inauspicatò assumpta Ægrotantes, vel inopinatò sustulit, vel ad insanabiles Ægritudines sensim deduxit. Cautiones certè notatu dignas pro recto Chinæ Chinæ usu videre est apud Celeberrimum Ettmullerum in Dissertatione de usu, & abusu Præcipitantium, ubi Spiritum Salis Armoniaci proponit ad excitandam Febrem à Chinâ Chinâ sopitam, quotiescunque, Abdominis dolores, Artuum ostocops, Alvi occlusio, nocturni sudores, aliaque mala supervenerint; refert enim observatum Spiritum Salis Armoniaci; Febres ab hoc Cortice fugatas promptè revocasse. Non est hujus loci in usum, & Naturam tam celebris Febrifugi altiùs inquirere, solum hac occasione memorare libeat, annotasse me in primâ meâ Dissertatione de Constitutione Anni 1690. (quod ulteriori observatione confirmatum comperi) in frigidis & humidis Constitutionibus, quæ Corpora nostra crassis humoribus infarciunt, parùm salutarem esse Corticis Peruviani usum, in calidis verò, & siccis Constitutionibus, in quibus humores aliquo egent sufflamine, Remedium istud egregiam operam præstitisse.

LVII. Quamvis autem in hac meâ Dissertatione præcipuam curam impenderim, ut hujus malignæ Febris, quæ tamdiù pervagata est, indolem, ac genium explorarem, & exponerem quibus præsidiis illius oppugnatio tentata fuerit, non ideò tamen inficias ibo multas alias graves Ægritudines sporadicas eodem tempore hunc vel illum afflixisse, ac etiam sustulisse, quales sunt morbi particulares secundum varia Anni tempora, ut Æstate Choleræ, Autumno Febres erraticæ, & Quartanæ, & modò morbi Hyemales, & Vernales, sed quia in iis nil Epidemici annotare licuit, eos propterea silentio transigere volui, quandò illorum Theoria, & Therapœia apud Practicos Scriptores satis vulgata est, nec illorum curatione quicquam magis desideratur quàm Medentis judicium, & prudentia. Quia verò in morbis vulgaribus [qui ut plurimùm satis vulgari diligentiâ tractari solent] memorandum illud τὸ θεῖον Hippocratis delitescere video, in illorum inda-

dagine potissimùm mihi desudandum fuit, nec unquam desistam quin Professores exhorter, ut in hunc Campum pedem immittant ubi non spicilegium, sed segetem amplissimam contemplationum semper invenient, & quæ ipsis decori, & ægris saluti futuræ sint.

LVIII. Ad duos fines nos militare scripsit Divinus Senex, *in Epist. ad Cratenam, unum Hominis, alterum Artis*; nostrâ verò hac ætate nescio quo genio, Medentum Primores in rebus quæ decus quidem aliquod Arti, sed nullum pænè Ægrotantibus præsidium possint inferre sunt occupatissimi; cum enim toti sint in minimis explorandis, ac tamquam in haruspicinâ ad extispicia intenti, ex Viscerum fibrilis Naturæ opera, ac magisteria alioquin deprehensibilia divinare præsumant, ad gloriam, & nominis celebritatem aucupandam solùm incumbunt, quasi eò res deducta fuerit, ut in re Medicâ non nisi Professoribus, exercendi ingenii, & famæ comparandæ locus relictus fuerit. Quid si Aristophanes hodiè viveret? quibus Salibus, curiosam hanc diligentiam non perfricaret? liceat referre illius Versiculos, qui in sua puritate plus habebunt leporis, & energiæ; interrogatus ergo Socratis Discipulus à Therpsiade per quamnam viam canerent Culices, num per superiora, an per inferiora.

> ἔφασκεν εἶναι τοὐντερον τῆς ἐμπίδος
> στενὸν διαλέπτου δ' ὄντος αὐτοῦ τὴν πνοὴν
> βία βαδίζειν ἐυθὺ τὸ ὐρροπυγίου.
> ἔπει τ' ἀκοῖλον πρὸς στενῷ προσκείμενον,
> τὸν βρωκτὸν ἠχεῖν ἀπὸ βίας τοῦ πνεύματος.

Id est ex versione Andreæ Divi Justinopolitani.

> *Dixit esse Intestinum Culicis*
> *Angustum, per parvi autem existentis ipsius spiritum*
> *Ut ire recta in podicem;*
> *Posteà concavum ad angustum adjacentem*
> *Podicem sonare à vi spiritus.*

LIX. Absit tamen quòd Anatomicam indaginem tanquam laborem improbum traducam, solùm dolendum videtur, quòd cum Spartam hanc satis ornatam, & excultam esse pateat quantùm Praxis Medica exigit, omnes ferè qui ingenio magis præstant in id usque ad temporis dispendium incumbant, cum ad alia magis usui futura mentem ac vires possent intendere, inter quæ non postremum sanè locum meretur Epidemicorum Affectuum Historia, quâ nihil in re medicâ forsan magis desideratur, & minùs excolitur.

HISTO-

HISTORIA EPIDEMICA GERMANIÆ.

Constitutio Epidemica Augustana An. 1695.

Dn. D. Lucæ Schröckii,

Academiæ Cæsareo - Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Præsidis.

PRæclarum institutum, quo singulorum Annorum Epidemias erudito calamo conscribere nuper incepit Italiæ suæ ornamentum, Illustr. *D. Bernardinus Ramazzinus*, Archiater & Professor Mutinensis meritissimus, insigni utilitate cum sese commendet, simile quid etiam in Germania nostra moliri, & breviores de epidemica Annorum constitutione Relationes exhibere dum intendimus, idem circa dilectam Patriam meam, Augustam, vicinumque districtum, quantum observare mihi datum fuit, simplici historia fideliter tentare, simulque Nobilissimos meos Dn. Collegas Naturæ Curiosos ad similem, observatâ possibili brevitate, præstandam operam humaniter invitare libuit. Eò majorem autem ad hoc persensi stimulum, cum nostri quondam *Nestoris I.* celeb. *Dn. Georgii Hieronymi Welschii* manuscriptus libellus, quem *Epidemica Vindelica* inscripsit, ab Anno Chr. usque ad 1677. in manus meas devenerit; quem laborem mihi huc usque continuare placuit. Quamvis autem hæc in publicum emittere nunquã animus mihi fuerit, Welschianis illis partim nimis succinctis, partim & imperfectis exsistentibus, meis autem Collectaneis in propriæ solùm memoriæ subsidium destinatis, si tamen vel tantillum utilitatis in Rem medicam ac Posteritatem inde resultare posset, publico, qualecunque demum fuerit, haud denegabo.

Ut autem Anni 1695. statum exordiar; postquam Solstitium hyemale frigore intenso Annum 1694. terminavit, non minus insequens Annus, multis nebulis comitatus, frigore molestus intravit; & quamvis paulò post temperatior aura, Zephyro flante, quin & pluvias adducente, redderetur, Euro tamen & Austro circa finem Januarii St. Greg. nives spargentibus, insignes frigoris molestias denuò persensimus, easque, licet post Bacchanalia mitior aura per aliquot dies spirasset, usque ad Æquinoctium vernale perferre coacti fuimus. Unde in hac aëris anomalia non potuit non insignis in sanguine mutatio contingere, & cumprimis lympha non tantum ab intromissis ex pluviosa constitutione copiosioribus laqueis

moleculis multum augeri, sed calidiorem etiam ob auram magis rarefieri, quam tamen frigidior superveniens denuò condensare, inque liberiore transpiratione impedire, ac passim stagnationem inducere valuit: quo in statu cum nec digestiones aut debitæ secretiones sufficienter celebrari, nec sanguinis motus placidè promoveri, spirituumve puritas aut vigor conservari queat, facilè colligere datur, quàm variæ in œconomia animali & vitali turbæ excitentur, eò graviores futuræ, si unà impuriores, salsæ sulphureæque lateant particulæ, quæ hinc fermentatione conceptâ malignam vel venenatam quasi naturam induant, aut etiam latentem antea malignam auram suscitent. Cum verò aliquot jam per annos tale quid in urbe nostra sedem fixisse comperiamus, ut, licet cessare nonnunquam per unam alteramve septimanam videatur, mox tamen exserere se denuò incipiat, quin & contagio se haud obscurè propagare nitatur, experientia nos edocuit, toto hoc tempore febres continuas fuisse obortas, quæ majori ex parte malignitatis notas, tum consuetis symptomatibus, tum maculis peticularibus ostendebant, quibus aquosæ pustulæ, ut plurimum dum morbus ad declinationem vergeret, cum nova caloris symptomatumque exacerbatione, in multis superveniebant: paucissimi erant, qui per morbum delirabant; in plurimis pleuritidem primò, vel catarrhum mentiebatur morbus; quamvis etiam tum temporis, præter arthritides vagas, pleuritis non infrequens esset, & aliquos graviter, quin & pustulis illis miliaribus malignis simul adfligeret. Dira etiam intermittentium febrium, quotidianarum, erraticarum, & tertianarum cohors urbi incubuit. Quæ morborum facies, remissior equidem in vere, frigidâ cum mitiore aura semper reciprocante, continuabat; quibus, ex ejusdem seri hîc ibi stagnantis, & glandulas inundantis ad coagulum pronitate, catarrhi pectori infesti, & non nullos cum febrili effervescentia occupantes, accedebant, quotidianæ verò & erraticæ febres, hecticarum ferè æmulæ, magis magisque se diffundebant, atque ægrotos in juvenili ac teneriori ætate constitutos graviter adfligebant, Medicisque ob mali pertinaciam multum negotii, ferè usque ad autumnale Æquinoctium faciebant: aderat in omnibus circa orificium ventriculi superius præcordiorum compressio, appetitus prostratus, virium lassitudo, corporis extenuatio, caloris incertô, vespertinô tamen utplurimum tempore exacerbatio; in quibusdam exiguus hujus, in aliis ferè continuus sensus, sudoris rara eruptio, ardor verò & dolor tensivus manuum ac pedum ægros admodum torquebant: nec pauci erant, quos, perseverante adhuc morbo, loquela, sine deperdito tamen linguæ motu, destituerat, aliquibus etiam surditas, & aliqualis sensuum internorum stupor, per plures dies, vel duas tresve hebdomadas accesserant; malo hoc postea, recedente febre, sponte quasi iterum cessante. Medicamenta autem quæ acorem præternaturalem atque lentorem lymphæ, non negligendo ea, quæ genus nervosum ac spiritus confortare &c. poterant, ex. gr. specificum

cificum antihecticum Poterii, gammarorum lapillos, elixirium proprietatis beat. nostri Clauderi, essentiam corticis Peruviani &c. proficua deprehendi; sicut Tincturam bezoardicam D. Mich. sal cornu cervini volatile, essentiam mumiæ Claude-rianam, Diascordium Fracastorii, Theriacam cœlestem Greiffianam, pulverem Sabaudicum, rubeum Pannonicum, cum antimonio diaphoretico, unicornu fossili & marino, pro subjectorum & symptomarum varietate, in tempore & providè propinata, non inefficacia in malignis fuisse, experientia docuit.

Cum Sol Gemellorum signum ingrederetur, & crebrioribus pluviis perfunderemur, Catarrhi frequentes esse cœperant, tonsillarum imprimis intumescentiam inducentes, (consuetisque seri coagulum externè & internè resolventibus medicamentis obtemperantes) præcipuè cum frigus insolitum, de quo alibi locorum non minus passim conquerebantur, æstatem subinde odiosam reddidisset.

Circa Æquinoctium autumnale, itidem frigore molestum, humorosum convulsivum asthma in puerilem ætatem sæviebat, aliquos etiam trucidabat. Postea tamen, licet haud clementior esset aëris, pluviosa nempe & frigidiuscula utplurimum temperies, imò post medium Octobrem, totum insequentem mensem, nec non dimidium Decembrem frequentissimæ nebulæ, ac per plures sæpè dies continuæ aërem occuparent, Morbo attamen magnas dabat inducias; quæ verò collectâ interea ex vaporosis istis halitibus novo infirmitatum adparatu & serosâ colluvie, eò acriùs insurgebat, & Sole Scorpionis signum egressuro, arthritides vagas, rheumatismos, in quibusdam intenso dolore nucham, frequentissimè autem pectus tussi graviori excruciantes, in senibus quoque apoplexias fortes letales accersebat; quin & febres denuò malignæ, petechiis & pustulis stipatæ, hactenus rariores observatæ, majori jam impetu pluribus insultabant, cephalalgiâ in principio morbi vehementi, brevi tamen recedente, intensis dorsi doloribus, præcordiorum compressione, tussi, alvi constipatione molestæ; cùm interea urinæ color non multum à statu naturali recederet, vel justo dilutior compareret, nec pulsus admodum irregularis esset. Frigore autem ultimum Anni mensem, satisque intenso ejusdem exitum comitante, pacatiora rursus tempora, atque populariter grassantibus morbis liberiora sequebantur, postquam febrium malignitas supra dictis remediis, rheumatismi autem infusi thee, aut analogi veronicæ, betonicæ &c. succinatorum, saliumque volatilium urinosorum, non neglecto, ubi opus erat, moderato opiatorum, inprimis pilularum de cynoglossa Nic. usu; arthritides denique cinnabarinis, antimoniatis, lumbricatis, quin &, cum in quibusdam febrilem aliquem insultum alternis diebus deprehenderem, kin-kina, quibus subinde blandior ex pauco scammonii sulphurati & antimonii martialis fixi pulvere alvi laxatio interponebatur, atque dolorum sævitia per demulcentia inprimis cataplasmata, (spirituosis & oleosis eam magis exasperantibus) mitigabatur, essent devicta.

Cum etiam Excellentissimorum Dominorum Collegarum Curiosorum aliqui petito meo, in simili materia submittenda, benevolè subscripserint, eorundem historias subnectere, & ordine, quo fuêre transmissæ, adduçere lubet.

Constitutio Epidemica Hassiaca Anni 1693. & 1694.

Dn. D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI,

Missa d. 5. *Aprilis An.* 1695. *Gissâ Augustam Vindelicorum.*

Præcedente Hyeme pluvioso, sed in fine gelidissimo, sub primo Vere & insolitus aëris fervor ingruebat, qualis & per omnem æstatis cursum observabatur: quæ mutatio subitanea non poterat non inæqualem & præternaturalem humorum & spirituum motum causare, quem & hominum & brutorum strages insecuta est. Boves sanè & vaccæ catervatim succumbebant, cujus rei causa statuebatur inter alia ros corrosivus, lintea maculis plus minus luteis conspurcans, & omnino corrodens, de cujus ætiologia elegantissimè D. Ramazzini. Ex carnificum observatione plerunque phtisi pulmonali necabantur, ad quam sine dubio haustus frigidæ copiosior post æstum intensissimum multum contribuere poterat. Hominibus præter dysenteriam & febres malignas sub finem Junii & initium Augusti hîc locorum infensa erat febris quædam intermittens, ut plurimum tertiana, sive simplex sive duplex, solo ferè calore molesta, ut à plurimis ab acutis vix distingui potuerit. Præcedenti enim levi frigusculo calor intensissimus, virium summa prostratio, anorexia &c. accedebant, quæ præmisso vomitorio, corticis Peruviani usu plerunque curabantur, cui regulus antimonii medicinalis quandoque præmittebatur, Venæ sectio, quam vel ipsi urgebant aliquando ægri, nunquam non noxia erat, morbumque protrahebat, aut ad minimum summam, fugatâ licet febri, virium debilitatem inducebat.

Hanc sequebatur paulò alia

Constitutio Anni 1694.

in qua Hyemem satis inclementem calor Veris extraordinarius excipiebat, ut arbores brevi admodum in flores se induerent, qui tamen omnem, quam primùm injecerant, spem eludebant, postquam frigore subito superveniente prorsus emarcuerant. Sequebatur Æstas summè calida, quâ ultra hominum memoriam vix siccior observata fuit, sub cujus cursu morbilli, sed benigni ferè moris grassabantur, aut sponte aut bezoardicis & expellentibus solitis cedentes, in quibus tussis & asthma præprimis erat molesta, quæ spiritu salis armoniaci anisato, seu ut hîc locorum audit, spiritu pectorali anisato optimè sistebantur. Annonæ summa fertilitas, duplicato modium infarciens, quæ frumentorum caritas heic subitò sublata fuit. Autumnus & Hyemis initium pluviis crebrioribus madebant, variisque catarrhis, pleuro-pneumoniis & febribus malignis à milite è castris ad hyberna redeunte fere allatis, plurimisque funestis, erant molesta, quæ omnia frigus horrendum sub cœpti modo anni 1695. initia excepit.

Consti-

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1695.

Dn. D. JOHANNIS JACOBI HARDERI,

Missa die 20. April. Ann. 1695. Basileâ Augustam Vindelicorum.

Morbi, qui cum hyemali tempore, tum eodem jam finito, epidemicè ferè grassabantur, sunt colicæ passiones pertinaces: apud infantes vomitus, ceu variolæ essent erupturæ, præcedente horrore, inde icterus cum dejectionibus verminosis: apud adultos quoque febres verminosæ: jam verò præter febres continuas ac intermittentes, pleuritides & pleuropneumoniæ: singuli aëris variam constitutionem, & subitaneam immutationem, pro secunda matre agnoscentes.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1695.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GARLIEP *von der Mühlen,*

Missa die 5. Januarii Ann. 1696. Berolino Augustam Vindelicorum.

Dn. Præside me ad id excitante, 1. Januar. 1695. [22. Decembr. 1694.] cœpi dietim mutationem aëris ac tempestatum notare, ac observavi à plenilunio die proximè præcedenti 31. [21.] Decembr. illucescente frigus, quod hactenus satis temperatum fuerat, paulatim invalescere, nivibus subinde permixtum. 8. Januarii [29. Decembr.] autem, sub ultima quadra aëre nimboso rursus parumper remittere. Sequentibus verò diebus denuò ingravescere, moderato tamen adhuc ad usque novilunium 14. [4.] Januarii ingruens. Quod subitam gelu remissionem cum nivium ac ventorum copiâ; postea nubilo cœlo gelu iterum moderatum biduum circiter durans ad meridiem usque 18. [8.] induxit. A quo solutâ rursus glacie vix medii diei inducias dedit; Nam redintegratis viribus revertens primam Lunæ quadram in 22. [12] incidentem cum pertinentibus illuc diebus, rigoroso gelu transegit, ut & plenilunium 30. [20.] lucens, sicque primum hunc mensem finiit.

Alterum eodem vigore inchoans ultimamque quadram 7. Febr. [28. Jan.] orientem ad 13. (3.) usque transiens, atque remissionem sic unius, viginti quatuor dierum, nonnunquam tamen paululum mitigato, rigore pensans duravit. Tum verò accedente eodem die 13. (3.) novilunio, rursus aliquantulum remittens pluviis glaciem quam tot diebus gelu pepererat, unica die liquans, ac parum quod ejus restabat, copiosâ nive intermixti, quoque procellis tegens, mox insequenti mane ad ingenium rediit, perque biduum gelando continuavit. Mox verò 17. (7.) rursus remisit; Ast sequenti die denuò redintegrato vigore, prima quadrâ 20. (10.) apparente, nec quicquam obstante ad 23. (13.) usque perrexit. Quo die remisso paululum rigore pluvias nivibus succenturiavit

unicâ tantum die: Graviori enim impetu interpolatis subinde sereno cœlo nivibus ac quandoque ventis irruens, quatriduum ad 28. (18.) usque hujus secundi mensis adeoque ultimum perstitit.

Quo die à violentia priori desciscens nivibus ac grandini pluvias interspersit, sed sequenti 1. Martii (19. Febr.) cum plenilunio denuo vim pristinam induens non modo pristinum exeruit robur, sed & auxit. Verùm vix biduum servavit, ab illa sævitia 3. Martii (21. Febr.) deficiens, ac nocturnum frigus & quandoque gelu diurnis pluviis ac nivibus temperans, reliquum illius quadræ & sequentis postremæ 8. Martii (26. Febr.) apparentis ad novilunium usque 15. (5.) accedens vario & mutabili cœlo transiit. Tum priorem indolem Borea flante induit, sereno cœlo gelu, nocturnum præcipuè, satis validum reducens ad post primam quadram 22. (12.) radiantem ad 24. (14.) usque continuando. Inde variam cœlo faciem sumente, nunc serenam nunc nubilam, nunc undosam, nunc siccam, nunc tranquillam; nunc turbidam cum plenilunio 30. (20.) lucente & sequenti die 31. (21.) Martium cum trimestri primo terminante, ad ultimam usque quadram etiam 6. Aprilis (26. Martii) subsequentem, die noctuque alternando frigus moderatum calore temperavit.

Morbi hujus primi trimestris initio reliquiæ fuêre præcedentis varii & inconstantis autumni, diarrhœæ, dysenteriæ, febres variæ, & quartanæ præsertim & duplices tertianæ, erraticæ non nullæ. Quibus sese junxêre pleuritides, peripneumoniæ sed raræ; tusses siccæ & humidæ, harumque soboles phthisis ut & hecticæ, sed paucæ, malignæ item febres variolis præcipuè, morbillis, purpura, nonnunquam, rarius tamen petechiis, sic satis adhuc benignis, intermixtis. Tertio mense accessere prioribus etiam apoplexiæ subitò quosdam perimentes, & paralyses quandoque reparabiles, catarrhi contumaces, ac tusses implacabiles, arthritides vagæ valde contumaces, & dolores ac defluxiones aliæ scorbuticæ pertinaces, plerique tamen horum morborum præter variolas sporadici fuerunt non Epidemici.

Secundi trimestris exordium à primâ Aprilis (22. Martii) ad prædictam ultimam quadram 6. Aprilis (27. Martii) accedentem usque de amœnitate præcedentis mensis participans ac veris verum initium exhibens, cum prædicto ultima quadra degeneravit, ac ingratum denuò frigus nocturnum, aërem tempestuosum, nives, grandines, pruinas, similesque inacceptos Veri hospites advexit, ad 10. Aprilis, (31. Martii) usque, qui Æthere mitius paulò aspirante pluvias lenes, frigidas tamen adhuc, sparsit. Sequentes duo pluvias vento impetuoso ac frigori haud usque quaque grato miscuêre, atque aëri turbulento, non tamen planè gelido, ac novilunio 13. (3.) Aprilis tranquilliori cœlo, moderatiorique frigore placidè ingruenti præmisêre. Verùm 14. (4) ad pristinum statum tetricum, turbidum, frigidum & immitem rediens 15. (5.) gelu nocturnum ac serenius paulò cœlum induxit. Cui mox gravius gelu noctur-

cturnum sudo interdiu mitigatum per biduum, huicque rursùs aër temperatus ac serenus alterum biduum durans successit. Quod nubilum rursus & frigidum excepit, succedentibus nocte sequenti nivibus, quas primae quadræ 21. [11.] appropinquantis prodromos mane pluviæ sunt subsequutæ, à meridie cœlum relinquentes nubilum, in pruinosam noctem declinans inque temperatum insequens manè ac vernum tandem de die aërem desinens. Qui post noctem placidam ac manè ventos non nullos pluviolis madentes, amœnum posterâ die produxit 24. [14.] per biduum durans, tandemque tertiâ 26. [16.] die in æstivum ferè Solis ardorem, pluviæ admodum fertilis prænuntium transiens. Cui gratum successit sequentibus diebus sudum pluviis nonnullis irrigatum ad 29. [19.] usque plenilunio tum lucente, ac ventorum aliquid blandorum, etesias dixisses, intercalante. Sequens dies serenus tonitru pomeridie inexspectato & maturè nimis pluvia copiosa stipatum, primâ hoc anno vice submisit, sicque finem primo huic secundi trimestris mensi imposuit.

Sequens 1. Maii (21. April.) amœnâ serenitate inclytus, successorem habuit sui ferè similem, paulò tamen magis nubilum & frigidum, perinde ut & reliquos temperato & verno cœlo Soleque calente abblandientes ad 5. Maii (15. Aprilis) ultimæ quadræ dicatum. Cui nubiloso & sparsis subinde pluviis ab amœnitate illâ degeneranti, procellosum & frigore pluviis ac nivibus inacceptum accessit biduum. Illique rursus ad 10. Maii [30. Aprilis] ingratum frigidum, udum ac pluviosum cœlum. Donec 13. [3.] Maii appropinquans novilunium post temperatum sereno magis aëre unicum diem inconstantem & variam, pluviis, ventis, frigore, moderato tamen intermixtam tempestatem induxisset, nubilum Æther rariùs solaribus radiis pervium ad 17. (7.) usque continuavit, sudo tandem semet rursus & calore moderato biduum durante commendantem. Quem pluviæ demum ingratæ triduum continuantes & in grave tandem tonitru desinentes 21. [11.] ipso primæ quadræ die, secutæ. Hasque rursus sudum in pluvias ac tonitru à meridie terminans. Atque istas denuò sequenti manè sereno aëre, frigus, hoc pluviæ lenes, clementiori paulò cœlo exceptæ, illud denique sereni aliquot rursus dies aëris clementiæ ac vernæ amœnitatis postliminio quasi cum plenilunio 28. (18.) radiante reducis, ac ad 31. [21.] usque mensis hujus Maii terminum perdurantis, mox tamen in pluvias denuò ac ventos fatiscentis quasi præcursores.

A primo enim Junii (22. Maii) ingrata pluviis ac nimbis tempestas, noctes gelidæ ac pruinosæ, venti Boreales, dies à nocturno gelu rigidi, nec nisi à meridie paulum à Sole culminante degelantes successêre, ad ultimam usque quadram 5. Junii [26. Maii) apparentem sævientes. Hæc commodiori rursus tempestati locum dedit, cœlo sereno & amœno, calore grato, pluviolis lenibus ac fœcundis ad 7. Junii (28. Maii) usque durantibus; Mox verò ab illo, vario & turbulento, frigido & pluvioso, ad novilunium usque 11. [1.] accedens perseverantibus permutatæ. Hoc inse-

insequens dies Solis radios sereniore cœlo, frigore tamen molesto admisit 13. (3.) denuo in pluviosum pristinum ac nubilum statum transiit. 14. [4] Nubilum sudo temperavit, subsequentibus hunc aliquot ad primam usque quadram 19. [9] illucescentem & comites ejus 25. (15.) solo, qui frigidior, nubilus ac pluviosus, excepto, serenis ac paulò mitioribus. Ipso etiam plenilunio his accensendo ut & reliquis, præter 30. [20.] qui mensem hunc, simulque trimestre secundum tonitru ac imbre clausit.

Cujus trimestris primus mensis catarrhis, rheumatismis, tussibus, febribus catarrhalibus, aliisque diversorum generum, tertianis simplicibus ac duplicibus satis frequentibus, paucis quartanis, affectibus scorbuticis, hîc endemiis, variis varios variè affligentibus infestus.

Alter, quà morbos, priori ferè affinis, nisi quod in hoc variolæ nonnullæ & purpureæ febres, pleuritides veræ & spuriæ, petechiæ febrium ardentium malignarum non nullarum comites, colicæ & hystericæ passiones, hypochondriaci affectus, anginæ sese quandoque parciùs tamen offerrent.

Tertius præter præcedentium non nullos, menstrua inordinata, cachexias, ventriculi imbecillitates & cruditates, hypochondriorum dolores, colicas, diarrhœas &c. tulit.

Mensis Julii, qui tertii trimestris primus, initium præcedentis Junii fini postremum si exceperis diem, ultimâ quoque quadrâ 3. Julii (23. Junii) lucente, computatâ ad 7. Julii (27. Junii) usque aëris serenitate & sic satis jucunda tempestate respondit. Hic verò nubilus fuit ac turbidus, cujus morem sequentes ex parte imitati manè sereno cœlo, pomeridie turbidum nubilum ac pluviosum subjunxerunt. Excepto 10. Julii (30. Junii) qui rursus totus turbidus, frigidus, nubilus, & pluviosus adeoque extremè ingratus fuit, subsequenti 11. (1.) Julii novilunium nubilum cœlum sudo correxit, hâcque ratione reliquis quatuor ad 16. (6.) usque commodâ satis tempestate exemplo quasi præivit. Ille autem à præcedentium more desciscens nubilus frigidus ac pluviosus successores habuit seipso meliores ac mitiores, æstivo calore, ac sæpius de die sudo, noctu quandoque pluviâ moderatâ commendabiles, ad primam quadram 19. (9.) lucentem, ut & plenilunium 25. (15.) fulgens, perseverantes & usque 29. (19.) qui, insolito hoc tempore, frigore, pluviis, ac circa vesperam tonitru varius, similes sui sequaces habuit, præsertim 31. [21.] frigidum valde, breveque sudum imbre copioso pensantem, sicque mensem hunc ingrato epiphonemate terminantem.

Successit eodem ferè tenore 1. Augusti [22. Julii] primam quadram advehens, simulque aërem instabilem, frigidum, ventosum, tonitru & pluviis quibusdam mixtum; Huic æqualis ferè 2. Aug. [23. Jul.] sudum, frigidum, pluviis ac ventis subinde varians 3. Aug. [24. Jul.] ad meridiem usque 4. Aug. [25. Jul.] amœnam reduxit serenitatem, sed instabilem ac imbre pomeridiano dilutam. 5. Aug. [26. Jul.] turbidus manè & imbribus udus, à meridie quidem siccior, sed frigore horridus. 6. Aug. [27. Jul.]

totus pluviosus & imbribus madens, perinde uti & sequens 7. Aug. (28. Jul.) ingrato turbido & pluvioso aëre fœdus. Omnes hi & præcedentes non nulli, quod Julii potiorem partem, & Augusti initium insolito hoc anni tempore frigore, sereno licet non nunquam intercedente cœlo, æstivam aliàs his temporibus debitam amœnitatem, deturparint, simulque satorum proventum, incrementum, & maturitatem impediverint, sicque annonæ caritatem induxerint, infames meritò audiunt & infausti dies, 8. Aug. (29. Jul) novilunii 9. Aug. (30. Julii) apparentis antesignanus, & sequentes gratam ac æstate dignam, sed heu! serò nimis reduxerunt tempestatem, præter 13. (3.) qui eam à meridie pluviâ, vento ac tonitru paululum turbavit, stabilem aliquando, ac nisi quod amœnitati pluviolam quandoque interspargerent, ad ultimam usque quadram, simulque terminum hujus mensis 31. (21.) nempe ejus, paululo prioribus frigidiorem diem percurabilem.

Septembris exordium 1. Sept. (22. Aug.) præcedentis tempestatem æmulatum, cum tonitru pluviam admisit, sic temperato aëre ac sereno ut plurimum cœlo lenibus non nunquam pluviis à meridie præsertim alterato, reliqui subsequentes ad novilunium 8. Sept. (29. Aug.) incidens, quod temperatum aliàs udam imbribus junxit vesperam, hâcque ratione 15. (5) addendo etiam procellam ad primam quadram 16. (6) orientem paulò præcedentibus frigidiorem procedendo, varioque sequentibus diebus, cœlo 20. (10) temperando nubila serenis, moderato quandoque quoque frigore & pluviis ad plenilunium 22. (12.) radians, imò ipsam ultimam quadram exiguo discrimine à præcedaneis discrepantes perrexerunt, sic simul 30. (20.) & hunc tertium tertii trimestris mensem absolverunt.

Morbi hujus trimestris primo mense, Julio nimirum præter scorbuticos affectus & hypochondriacos, alii non adeò frequentes fuerunt, febres fortassis non nullæ, tertianæ & continuæ, pleuritide quandoque tam verâ quàm spuriâ stipatæ, colicæ passiones, hemicraniæ, catharri.

Secundi, Augusti nimirùm febres variæ, ardentes præsertim acutæ & continuæ cum & sine delirio, cephalæa enormi, & similibus febrium symptomatis comitatæ, non nunquam & diarrhœâ contumaci, quædam etiam cum exanthematis variis, purpurâ, petechiis, rarò tamen nec usque quaque malignis. Nec defuerunt scotomiæ, lipothymiis non nunquam complicatæ.

Tertii, Septembris febres rursus variæ, catarrhales præsertim vario typo luxuriantes, tertianæ tamen pleræque, continuis quandoque combinatæ, rheumata, leucophlegmatiæ, vertigines, cephalææ graves & continuæ febrium præcedentis mensis ardentium & continuarum asseclæ & pedissequæ, pleuritici dolores spurii.

Primordium ultimi trimestris mensis Octobris triste fuit 1. Oct. (21. Sept.) cœlo existente frigido, turbido, ac pluvioso. Sequentes & quidem 2. Oct. [22. Sept.] frigida ac serena, 3. Oct. [23. Sept.] manè frigida & pluviosa, à meridie siccior & mitior, 4. Oct. [24. Sept.] manè nebulosa & frigidula, à meridie serena &

& amoena 5. Octob. (25. Sept.) cum primâ quadrâ constantem ad 10. Oct. (30. Sept.) usque tempestatis amœnæ serenitatem induxit. Hæc decima nebulosa ac turbida tota fuit 11. (1.) & 12. (2.) plenilunio insignis; manè nebulosæ, à meridie serenitate aërem temperaverunt, quas sequentes ad 26. (16.) imitatæ. Hæc verò à præcedentibus turbidiore paulò calidiore ac udo aëre diversa, socias sibi sequentes duas ascivit, 29. (19.) à meridie serena, 30. 20.) ultimæ quadræ dicata, tota nubilosa. Sequens 31. (21.) sicque mensis hujus postrema manè præcedenti similis, à meridie undosa fuit.

Morbos hic mensis paucos habuit, eosque scorbuto ut plurimum & hypochondriis originem debentes, præter febres non nullas tam intermittentes, quàm continuas, malignas rariùs, diarrhoeas, haud tamen frequentes, dysenterias paucissimas, epilepsias infantum quasdam, dentitioni plurimùm imputandas, arthritides vagas, sed & has scorbuticas, hystericas passiones.

November secundus quarti trimestris mensis à 1. Nov. (22. Oct.) ad 4. Nov. (25. Oct.) à pluviâ immunes nubilos tamen dies præbuit, quarta serena quidem magis, ac frigida quoque magis fuit. Eam nebulosi, turbidi, frigidi & ingrati excepêre dies, quos inter & 6. Nov. (27. Octobr.) Nova Lunâ distinctus, tempestate cæteris æqualis, ad 8. Nov. (29. Oct. ejusdem tenoris, 10. Nov. (31. Oct.) nebulosum, turbidum & frigidum tulit aërem, sic & sequentes ad primam usque quadram 13. (3.) lucentem continuarunt, 14. (4.) præter nebulam, quam dedit matutinam, prioribus similis fuit. Cujus defectum sequens 15. (5.) pluviâ pensavit. 16. (6) & 17. (7.) prioribus incommodis ventus addidere frigidos & immites. 18. (8.) à pluvia immunis, frigidus tamen adhuc & turbidus fuit. 19. (9.) ad ingenium undosum rediit. 20. (10.) cum plenilunio mitiorem paulò reduxit, sed turbidum etiamnum aërem ad noctem usque Lunæ radiis illustrem, quam frigidus, pluviosus ac procellosus secutus. 21. (11.) in gelu primum hoc anno desinens, ac 22. (12.) ut & 23. (13.) continuans. 24. (14.) à Serenitate præcedentium duorum deficiens pluvias turbido frigori miscuit. A quo dissimilis 25. (15.) gelidus fuit atque serenus. 26. (16.) perinde cœpit, sed in pluviam desiit. 27. (17.) amœnâ & serenâ tempestate, 28. (18.) ultimæ Lunæ quadræ, sudo, miti ac sereno cœlo, exemplo admodum hoc hyberno tempore ut raro, sic grato præivit. Sed æmulum nullum nec imitatorem invenit. 29. (19.) à serenitate illa mox descivit, temperatus tamen adhuc & siccus noctem habuit pluviosam, à sequente 30. (20.) ac hactenus ultimo hujus mensis die sicciore, mitiore, paululum tamen turbido hac in parte diversam.

Morbi, quos hic mensis aluit, haud frequentes fuerunt scorbutici plerique, defluxiones nimirum, externas potissimùm partes passim invadentes, febribus catarrhalibus complicatæ, catarrhi quoque alii, ac tusses, eæque valde contumaces, arthritides vagæ, cephalææ, quartanæ non nullæ, colicæ passiones & nephriti-

phriticæ, ut & pleuritides, tam veræ quàm spuriæ, paucæ tamen. Cardialgiæ, anginæ, diarrhœæ, sed parcæ, dysenteriæ adhuc parciores. Id quod hic annus peculiare his locis habuit ob fructuum proventum valdè concisum; frigus enim ab ineunte vere calore frequentius, arborum floribus infestum, ne in fructus erumpere possent, obfuit, ac quicquid etiam hujus offensam effugerat, à frigore æstatis insolito & autumni, ne vel adolesceret, vel maturesceret impeditum fuit; hinc sublatâ causâ sublatus quoque fuit effectus.

Postremus hujus ut quarti trimestris, hic anni mensis December primâ die (21. Nov.) turbidus fuit, procellosus ac frigidus. 2. Dec. (22. Nov.) serenior cum frigore gelu reduxit, sequentibus diebus ad novilunium 6. Dec. (26. Nov.) apparens & sequentes etiam usque ad 9. Dec. (29. Nov.) continuans. Qui glacialis initio in pluviam subitò liquescens, pluvias lenes per biduum durantes addidit, donec 11. [1.] primæ quadræ 12. (2.) lucentis anteambulo, cum serenitate gelu moderatum reddidit, ac eodem tenore ad 15. (5.) vesperam usque perdurans, 16. (6.) gelu mitiori aëre turbido temperavit. Hanc verò insequens 17. [7.] manè gelu rigidus, à meridie austro satis austerè flante degelavit. 18. [8.] primas hoc anno nives plenilunii 19. (9.) appropinquantis præcones sparsit, respirante simul aliquatenus gelu. Cui tamen rursus dies noctesque gelidæ & quidem non nullæ satis intensæ successêre, nivibus quandoque 21. (11.) & 22. (12.) præsertim, qui densam manè adjecit nebulam, in aërem tamen elevatam, ac nivis raræ specie stellularum ad instar recidentem, nec non 25. [15.] & præcipuè 26. (16.) ubere illarum proventu fœcunda, ut & 27. (7.) ultimæ quadræ præcursor gelu moderatum nivibus intertexens. Ultima quadra 28. (18.) splendens copiosas nives primùm leni cum gelu tulit, mox flante circa vesperam Favonio planè eas colliquans: Quas tamen nox sequens rursus gelida quadantenus constrinxit; Sol verò 29. (19.) denuò solvit ac leniter degelavit. 30. (20.) gelu pristinum recuperavit vigorem, ac satis intenso rigore 31. (21.) mensem hunc simul Annum ipsum terminavit.

Morbos hic ultimus mensis genuit ad instar præcedentis febres sporadicas, primùm varias intermittentes & continuas, & ex his quoque mixtas, catarrhales, malignas etiam, purpurâ, morbillis, variolis quoque variegatas, defluxiones, catarrhos, erysipelata, cephalæas, anginas, ophthalmias graves, diarrhœas non nullas, & tusses contumaces.

Constitutio Epidemica Hassiaca Anni 1695.

Dn. D. MICHAELIS BERNARDINI VALENTINI

Missa d. 27. Aprilis An. 1696. Gissâ Augustam Vindelicorum.

Constitutionem epidemicam Anni 1695. quod attinet, illa heîc locorum tolerabilis, & quæ DEI est clementia, benigna ferè fuit, ita

 guidem

quidem ut plures, qui ob tempestatum varietatem, & Proteiformes temporum mutationes morbos nobis sonticos prædixerant, in admirationem rapuerit. Licet enim Hyemem habuerimus variam & inconstantem, mox frigore, mox pluviis molestam, succedente Vere præmaturo quidem, sed pariter inconstante: Licet quoque Æstas cum Autumno pluvia utplurimum & uliginosa fuerit, interpositis æstibus quibusdam Solis subitaneis, affectus tamen leviusculos, sensibus magis, quàm vitae incommodantes observavimus. Si enim ullus, hic anni cursus sensoriis externis summopere infensus erat. Sub Æquinoctio enim verno ophthalmiæ epidemicæ grassabantur, interpositis verò Martio & Aprili pleurae collique inflammationibus à ventis inclementioribus præmaturum Veris calorem suffocantibus & humorum stases promoventibus, sine dubio exortis, quæ tamen suetis medicamentis diaphoreticis & discutientibus facilè cedebant. Post Solstitium æstivale mense Julio ulcera aurium quamplures infestabant, suppurata plerumque, quæ vel spontè, vel sudoriferis & balsamicis curabantur. Tandem sub Æquinoctiô autumnali Augustô decrepitô, inflammatio gingivarum, linguæ & oris in hominibus, in brutis verò pedum inflammationes observavi hinc inde, quarum priores præmissis præmittendis, Tinctura ligni sancti felicissimè sustuli, posterioribus Veterinariis relictis.

Constitutio Epidemica Augustana An. 1696.

Dn. D. Lucæ Schröckii,

Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Præsidis.

QUamvis Anni hujus ingressus aërem serenum, nebulis tamen matutinis & vespertinis utplurimùm comitatum, cum acri frigore ostenderit, mox tamen temperatior ac serenus, quem subinde frigidiusculus, ut & mutabili sub Euri Zephyrique flatu pluviosus, rariùs nivosus intercedebat, fuit subsecutus; à Solis præcipuè in Pisces ingressu, usque dum Arietis signum attingeret, blanda adeò spirabat aura, ut arbores consuetò citiùs gemmas protrudere inciperent, ac præmaturum Ver adesse videretur. Quæ tamen constitutio varias in corpore alterationes produxerat, atque latentia in eo morborum semina suscitaverat; unde ineunte mox anno seri in faucibus stagnationes catarrhosæ, tussesque pertinaces, ultra æquinoctium vernale plures civium infestantes, ut & postea febres, purpureæ, variolæ, intermittentesque febres oboriebantur. Quas tusses, præter Pilulas de cynoglossa, vel styrace, nocturnam quietem, serum acrius contemperando, spiritusque agitatos sopiendo, parvâ dosi sumptas, feliciter conciliantes, variis temperatioribus pectoralibus, Aquis, sirupis, Pulveribus, Electuariis, Tincturis, fibras partium spiritualium irritatas demulcentibus, pungentia acris lymphæ spicula obtundentibus, ejusque

ve visciditatem resolventibus, interpositis blandissimis laxativis, præsertim Infuso thee vel veronicæ, aut hydromelite, foliis sennæ impraegnatis, profligare datum fuit. Phthisicos tamen aliquot citatiori gradu ad sepulchrum deductos vidimus. Febres purpureæ in adultum usque Ver non puerilem saltem ætatem, sed provectiorem quoque, adolescentes æquè ac seniores, passim invadebant; aliquos mitissimè habebant, ut nec lecto se committere opus haberent, neque etiam liberiori aëri expositi læderentur, ac sine ullo medicamento, intrà biduum vel triduum convalescerent; in non nullis verò graviùs insurgebant, & cum notabili calore, debilitate, ac præcordiorum compressione, vigiliisque, lecto per octiduum, vel longiùs affigebant; temperatioribus tamen diaphoreticis, antimoniatis, cinnabarinis &c. effervescentiam impuriorum massæ sanguineæ particularum refrænantibus, coagulationem ejus inhibentibus, illarumque per cutis poros eliminationem promoventibus, cedebant: nec deerat in quibusdam contagium, quod uxori à marito, & vice versâ communicatum observavimus: oriebantur, præcedaneo ut plurimum horrore, primò per universum corpus parvæ, rubræ maculæ, sensim dein majorem in amplitudinem se dilatantes, ac tandem aliquibus in locis, dorso imprimis, squamularum instar cuticula decidebat; aderatque in omnibus oculorum pruritus: in non nullis rubedo, tussis molesta, corporisque pruritus. Quibusdam erysipelatis nomine donabatur, mihi febris purpureæ benignæ species, quæ D. Thomæ Sydenhamio in obs. med. circa morbos acut. sect. 6. c. 2. febris scarlatina audit, commodissimè appellari posse videbatur, quamvis hanc ipsam commodè quoque ad morbillos referri potuisse, cum D. Richardo Mortono, Pyretolog. part. 2. exerc. 3. c. 5. non negaverim; quo etiam nomine Vulgo nostro communiter appellabatur. Variolæ puerili saltem ætati infestæ, primò mitissimæ comparuerunt; quamvis enim pro more suo ante eruptionem calore præternaturali, capitis, oculorum, ventrisque dolore, vomitu, levioribus convulsionibus, atque deliriis, timorem in quibusdam incuterent, ubi tamen prodire inceperant, cuncta pacatiora fuerunt reddita, atque inter paucorum medicamentorum, v. gr. antimonii diaphoretici, cornu cervini philosophicè præparati, lapillorum gammarorum &c. vitiosæ lymphæ turgescentiam moderantium, & acriores ejus particulas absorbentium, usum, tempus suum absque insigni molestia decurrerunt: inprimis ubi primæ corporis viæ priùs lenioribus laxativis fuerunt mundatæ, à qua lustratione vidi, qui, signa imminentium variolarum, cephalalgia, dolor ventris, & calor febrilis, licet jam comparerent, ipsique in eodem cum aliis variolosis loco decumberent, sine iis convaluerunt. Postea tamen, vere adulto, quosdam vehementiùs, & non sine malignitatis nota, adfligere ceperunt, quin & trucidarunt; quos inter puella septennis facilè earum eruptionem ferens, erat, in qua tamen, præsertim in facie, die quinto, post iteratos aquæ frigidæ potus, quasi subsistentes, crustâ saltem

quasi aliquâ depressione, eandem obducebant, sanguis alvo crebrior excernebatur, & hinc inde, in faucibus potissimùm, nigræ pustulæ comparebant; cæterùm mente sibi constans, nec aliàs malè se habere adstantibus visa, die septimo obiit; postquam ejusdem sororcula, paucis ante diebus, sine ulla ferè cura medica decumbens, depressionibus etiam variolaceis crustis ubique obducta, itidem esset demortua. Febres intermittentes non quidem in adeo multis observabantur; quos tamen invadebant, in iis sine intenso calore, aut siti, nulloque, ut plurimùm cum horrore, alternis, aut singulis diebus recurrebant: in omnibus, paroxysmo præsente, maxima de præcordiorum compressione, atque in regione dorsi his opposita, usque ad nucham se extendente dolore, querelæ audiebantur, ab austeriori lympha, quæ in glandulis stomachicis & œsophagi colligebatur, spasmodicasque fibrarum nervearum corrugationes excitabat, inductæ; pro varia etiam ægri constitutione, varia alia symptomata concurrebant: virum consistentis ætatis curandum habui, qui post superatam feliciter febrem continuam, paulò post alterâ illâ, non tantùm die recurrentem, & tertio paroxysmo terminatam, intensissima cum pectoris & præcordiorum compressione, pulsu debili, respiratione tamen liberâ, correptus fuit; cujus etiam uxor, septimo mense gravida, post unicum talem eodem tempore perpessum vehementem paroxysmum, immediatè partus doloribus prehensa, sævissimisque totius corporis convulsionibus exagitata, fœtum vivum, pauculos post dies demortuum, inscia excluserat, sensimque denuò convaluerat. Cæterùm pro morboso austero viscidoque humore attenuando & enervando, præter urinosa volatilia, cortex Peruvianus suo hîc egregiè fungebatur officio; ita tamen ut alvus simul esset sollicitanda, partitisque vicibus excrementitii humores lenioribus pharmacis educendi.

Nec hysterici adfectus non multùm diversa à causa oborti, atque loco tantùm, in quo sedem fixerat illa, fortasse discrepantes, hîc reticendi erunt, qui hoc tempore aliquo maritatas fœminas, non gravidas, tum quæ menstruæ sanguinis evacuationi erant expositæ, tum quæ per ætatem eâdem destituebantur, vehementer excruciarunt, dolores nempe in lumbis ardore molestissimi, versusque pubem se extendentes, ac incertis periodis quotidiè ferè adfligentes, quos tepidæ, & uterinis herbis alteratæ aquæ balnea, multùm demulcere, essentiaque castorii volatilis opio immixto, profligare poterant.

Post Æquinoctium vernum horridior magis constitutio amœnitatem priorem exceperat, mutabilisque primò aëris temperies, mox frigore & Euri inclementiâ molestior fuerat; quam Sole in Tauro versante, calidior, pluviis tamen subinde comitata, exceperat; & postquam die 11. (21.) Maii horâ decimâ vespertinâ levior terræ motus, quem post puinquehorium vehementior subsequebatur, Urbem concussisset, atque manè densior nebula, (utrùm à vaporibus motu illo ex terra in auram emissis elevata? nescio; quamvis per integros

gros duos menses, neque ante, neque post hanc terræ conquassationem ulla alia Urbem nostram ambierit) à sole tamen orto facilè discussa, successisset, frigidiorem subinde Jovem, & ubi sereno calore mitiorem quandoque se præberet, mox à tempestate ingruente denuò defervescentem, crebrisque pluviis terram madefacientem, persensimus; interea verò, præter dictas purpuras, tusses, variolasque, pleuritides etiam veræ, cum deliriis, febre, cæterisque consuetis symptomatibus, exserere se cœperunt, à venæ-sectione, ubi dolor urgebat, diaphoreticisque absorbentibus dictis, & expectorantibus auxilium expertæ.

Nec deerant, cum Sol ad Gemellos accederet, (præter tertianas & leviores ad guttur catarrhos ac uvulæ prolapsus) febres petechiales, in superiori ferè Civitatis parte tantùm, quà meridiem spectat, inprimis etiam in Xenodochio publico, stragem multorum è plebe edentes; quarum contagium ex vicinia à famulitio Xenodochii allatum credibile erat. Mihi quamvis paucissimi talium ægrorum tractandi occurrerint, deprehendi tamen, hos, qui in morbi principio alvum adstrictam Antimonii diaphoretici largiori dosi, paucissimis Diacrydii sulfurati granis permixti, multis inde excretionibus subsequentibus, expurgarant, evasisse; aliis duabus fœminis, quæ sine tali medicamento fuerant, mortuis; quamvis utramque diu morbum celasse, & non nisi extremè ab eo coactas, lecto ac medicamentis se commisisse, sicque morbi periculosi principia neglexisse, fatendum sit.

Toto ferè Mense Junio, & Julii principio, Zephyri ferè semper inclementiam experti fuimus; qui præterquam quòd terram, pluviis equidem multoties madefactam, plurimùm exsiccaret, frigore etiam ingratissimo corpora nostra offendebat, sicque à natura sua planè descivisse videbatur, cum aliàs humidam calidioremque temperiem nobis conciliare soleat; Euro è contra, serenitatis aliàs & siccitatis nobis indice non fallaci, in mensis Junii initio pluvias præter morem accumulante. Sed ante solis in Leonis signum ingressum, posteaque ad ejusdem usque inde egressum, calores huic tempori convenientes satis insignes persensimus; quos tamen continua ferè ventorum, Zephyri imprimis spiratio, pluviis subinde intermistis, nunquam diuturnos esse permittebat. Interea Morbona magnas dabat inducias, nisi quòd circa Caniculæ occasum variolæ & morbilli (qui posteriores per reliquam subsequentem anni partem in aliquibus paucioribus sparsim efflorescere pergebant) denuò puerilem ætatem majori numero, admodum tamen benignè invaderent, ut major ægrotorum pars levioribus remediis, sine Medici opera convalesceret.

Et quamvis, à lymphæ, ob turbatam insensibilem transpirationem, viscidioris coacervatione, & hinc in varias stagnationes pronitate, atque ex admixtis heterogeneis particulis aliis depravatione, quatuor postremis mensibus, vagi articulorum dolores, primâ in aliquibus invasione coxæ tantùm infesti; Mense Septembri insuper, post frigidos siccosque

cosque Zephyri impetus, diarrhoeæ & dysenteriæ; Octobri, tolerabiliorem aëris temperiem usque ad Decembris finem, qui frigore intenso nivibusque stipato comparuit, educente, præter febres petechiales, immaturæ æquè ac provectiori virginum ætati, nescio quo fato, imprimis infestas, catarrhi, qui tussis molestiam excitabant, aut etiam in apoplexiam fortem, levioremve desinebant, observarentur; quin & adultus Autumnus indolentes genarum tumores Oedematosos, tussem humidam, asthma, in quibusdam febre intensâ comitatum, & catarrhos suffocativos pruduceret, non adeò multi tamen hisce epidemicè, morbisvè aliis sporadicè ægrotare deprehendebantur, tamque otiosa alcyonia nobis notabantur, ut non leves ad nauseam usque, aliquorum, quibus ex morboso aliorum infortunio lucrum capere volupe est, querelæ subinde exaudirentur, cùm interea, quæ lymphæ stagnanti debitam fluiditatem conciliare, abundantemque ex corpore eliminare valebant, medicamenta salutarem operam navarent.

Constitutio Epidemica Berolinensis An. 1696.

Dn. D. Gustavi Casimiri Gahrliep missa d. 25. Februarii An. 1697. Berolino Augustam Vindelicorum.

ANni 1695. mensis ultimus vario variatus Æthere, temperatum rigido miscuerat gelu. Hoc ipso tenore, in gelu tamen adhuc quàm calorem magis propenso, Januarius sequentis Millesimi, Sexcentesimi nonagesimi sexti anni initium, stylum Gregorianum si sequaris, ad 10. ejusdem usque perseveravit, à 1. 10. st. Juliano ad ultimum ejusdem seu 22. 31. aëri udo, pluviis ac nivibus quandoque intermixtis, paucis tantum sparsim intercalatis diebus gelidis, ac paucioribus adhuc serenis, remisso ferè penè penitus frigore delens, hyemis, aliàs ordinariæ hoc mense, loco veris primordia substituens, integrum sui dimensum absolvit.

Successit hinc Veris quasi prænuncius Februarius, quem, si paucas noctes exceperis, aliquatenus gelidas, nonnullosque dies nubilos ac pluviosos, serenitate atque amœnitate, prolectis etiam in hortis, meo quoque, floribus, Colchico, Croco vernali, & similibus præcocibus, cum vere certantem, Majum potius, quàm Februarium dixisses.

Quem Martius excepit frigus, noctibus præsertim gelu rigentibus, ac diurnis nivibus, pluviis, & grandine quandoque, cum solis splendore sed rariori alternantibus, florum ulteriorem proventum intercipientibus ad 17. 27. usque qui cum sequentibus verno sudo ac tepore gratus hunc primum anni quadrantem terminavit.

Venti uti in hoc, sic in sequentibus fuerunt pro Ætheris varietate varii, nec ullo ordine enumerandi.

Ja-

Januarii morbi fuerunt præcipui, Febres ardentes ac malignæ diversis symptomatis stipatae, ac malignitatem, nunc hujus, nunc alterius generis exanthematis prodentes, præsertim variolis, epidemicè grassantibus, partim malignis, & confluentibus, partim benignis, quæ à subsequentibus postea morbillis exceptae non nunquam & petechiis mixtae.

Februarii febres variæ, catarrhales, ardentes, malignae etiam, petechiis & morbillis suspectæ, ut & pleuritides non nullæ fuerunt.

Martio mense rariores fuêre febres, molestæ tamen ac quædam malignitatis non expertes: præterea & intermittentes non nullæ, tertianæ potissimùm, raræ quartanæ. Ophthalmiæ denique & oculorum inflammationes, tam hoc, quàm præcedentibus & sequentibus mensibus frequentes, contumaces valdè, ac quædam etiam periculosæ. Defluxiones ut plurimum à capite ad partes subjacentes, pro causa agnoscentes.

Febrium illarum epidemiarum occasionem præter ætheris & aëris perpetuá varietate turbati, varia contenta cum aëre hausta, ac in corporibus continuâ illâ aëris mutatione, accedente diætæ non nunquam inordinatæ vitiis, sic vel aliter prædispositis, humores fermentando moventia, & in orgasmum illum præternaturalem cientia, sicque nunc hâc nunc aliâ ratione exagitantia, atque ad separationem & expulsionem particularum noxiarum ipsis communicatarum, sed iisdem infestarum stimulantia. Qualia autem sint illa miasmata, cujus naturæ, substantiæ, materiæ, formæ, quarumve qualitatum & accidentium, aut, ut cum modernis loquar, cujus configurationis, texturæ, motus, activitatis &c. determinare meam transcendit, ut ipsum Æther, ingenii mediocris, & ob ætatem quodammodo jam torpentis, sphæram, hujusmodi subtilitatibus neutiquam quadrantem.

Aprilis à primo die styli Gregoriani aut 22. Martii Juliani, paucissimis sparsim intercedentibus diebus pluviis uti 31. 10. Martii hujus circa vesperam, ac quibusdam ventosis uti 5. 15. 8. 18. 9. 19. 10. 20. 13. 23. & sequenti ad meridiem usque, omnes ferè à frigore nocturno, diurno verò tepore remittentes, ad æstivum calorem paulatim & serenitatem transeuntes, æstatem penè loco veris induxit.

Quo prope tenore Majus etiam, variato licet non nihil & aucto dierum ab æstiva amœnitate deflectentium, frigidorum, turbidorum, & pluviosorum numero & ordine, processit ac transiit.

Junius magis fuit Majo & quotidie ferè, serenitate tamen nonnunquam sed transitoria intercedente, pluviosus & quandoque nimbosus.

Morbi mense Aprili parci fuerunt, paucisque funesti, præter enim continuantes adhuc oculorum inflammationes illas contumaces, sparsasque hinc inde febres, tam intermittentes, & inter eas & quartanas simplices & duplices, sed raras, quàm continuas, imo & quasdam malignas erysipelatodes, pleuriticas, & morbillosas, vix alii occurrerunt hoc mense morbi.

Majus paulò copiosiores morbos tulit.

tulit, sed Epidemium nullum, nisi prædictas sæpius ophthalmias & inflammationes oculorum, febresque quas cum Aprili ferè communes ac convenientes habuit.

Junio Mense, pauciores adhuc, scorbutum, præcedentibus quoque mensibus non rarum, & veneream luem, sororios illos, illam malignitatis pravæ, hunc pravitatis spurcæ, sed sub illius larvâ sæpiùs latentis, stigmate notatos, nimis hic, proh! omni tempore frequentes, si demseris, fuerunt.

Cum pauci hi, qui hoc trimestri fuerunt morbi, cum prioris trimestris morbis genio & moribus fere convenerint, causæ quoque eædem aut parum diversæ procul dubio eos produxerunt, insolitus præsertim his locis hoc anni tempore calor æstivus ferè; Quod verò rariores fuerint, aëris æquabilitas & perpetua fere calori moderato juncta temperies, serenitas & amœnitas. Talis enim cùm fuisset Aprilis, nec Majus ab eâ admodum deflecteret, paulò quidem plures, sed ejusdem ferè farinæ morbos aluit: Prædictos si exceperis, qui omnium hìc temporum dici merentur, sicque ex parte endemii. Qui etiam Junio mense magis, ob aëris majores turbas, frigusque cum cœlo pluvioso quandoque recrudescens, illis affectibus præcipuè infestum malitiæ suæ & infamiæ notas exseruerunt, ac Medicis proinde plus atque Chirurgis negotii facesserunt.

Julii initium turbido primâ die cœlo, tonitru secunda superaddidit. Succedente æstivo unius alteriusve diei æstu, pluvias tandem sudo ac tranquillo temperatoque aëri nonnunquam interspersit ad Caniculæ usque ortum, pui aliam aëri faciem frigidam procellosam ac nimbosam induit; sudo tamen sequentibus diebus interpolatam, ac æstu gratis subinde Etesiis, ac pluviolis suavibus temperato emendatam.

Augustus Julio, variato tamen non nihil mutationum tam aëris quàm æstus ordine, amœnitate ac temperamento respondit.

September. 22. Aug. st. v. 1mo. die mox procelloso & nimboso ab æstivo aliquatenus calore, simulque amœnitate præcedentium mensium gratia recessit, atque frequentiores aëris turbas, ventos, pluvias, temperamento præcedentium addidit.

Morbi mense Julio, præteriti Junii morbos tam paucitate quàm motibus æquarunt, propter affinitatem forte temperiei aëris. Nisi quod Catarrhi ac tusses ob repentinam cum Caniculâ ingruentem caloris æstivi præcedentis in frigus, pluvias & nimbos mutationem, ac effectus alii scorbutici paulò frequentiores hoc mense, quàm præcedenti fuerint, pleuritides quoque non nullæ, & anginæ satis frequentes, à defluxionibus scorbuticis ortæ, valdè contumaces ac periculosæ, eo præsertim symptomate, quod ut plurimum in tumorem grandem ac apostema tandem juncturam ac processus maxillæ inferioris occupans, idque cum cruciatibus insignibus, donec nimirum maturuerit ac internè spontè crepuerit, maxillam immobilem reddens, sicque oris apertionem ac cibi assumtionem plures dies præcluderent, fame ferè pereundum fuerit affectis, desierint.

Quod

Quod tamen incommodum & periculum non nulli imposito maturè emplastro resolvente & discutiente, sicque discusso tumore evaserunt.

Causam hujus symptomatis sanè peculiaris, si quis præter communem omnium phlegmonum ac tumorum, affluxum nimirum & stagnationem incrassati aëre prædictô, frigidô ac uvidô sanguinis, desideraverit, ac cur juncturam illam potiùs quàm illam faciei aut colli partem affecerit? quæsierit & flagitarit è principiis mechanicis eruendam juxta hodiernam Medicinæ theoriam, hunc ad perspicaciores me, nondum in his apicibus satis exercitato, & veterum adhuc placitis quadantenus inhærente remittere cogor.

Augustus, ut & ex parte September sequens, quasdam adhuc affectus servavit reliquias, in cæteris quoque Julio mensi morborum varietate ac febrium præter catarrhales non nullas, raritate conformis.

September prædictis febres quasdam, etiam ardentes, asthmata, anginas, rariores tamen, inflammationes oculorum, aliaque similia symptomata superaddidit, aëris procul dubio ab æstivo fervore in autumnale frigus & udum ætheris temperamentum jam degenerantis, soboles.

Octobris primum biduum Septembris æquavit exordium frigore, aëre turbido, ac pluviis. Alterum biduum sudo ac temperatè calido Æthere acceptum, sequens triduum pluviis, vento frigido, ac aëre turbido incommodum, quatriduo tandem amœniori rursus pensatum. Cæteri ad 10. 20. usque, vario coelo, si frigus autumnale, moderatum tamen exceperis, temperati, pruinâ nocturnâ sequentis gelu nocturni prænuntiâ, hyemem præcocem minatâ, dubiam reliquis diebus serenitate satis stabili ventis rariùs pluviisque interpellatâ, cœli faciem, ac frigoris intensioris aliqualem tandem metum fecerunt.

November à primo, excepto solum 27. 7. Octobris, qui totus undosus, ad 5. 15. usque serenitate ac amœnitate aëris, Verni ferè commendabilis, frigore postea auctiori & intercalatis diebus nubilis, ventosis atque pluviosis paulò inamœnior, temperatus tamen adhuc, hyemis exordium satis tolerabile, ad ipsum usque sui finem effecit.

A Decembri non minus, quâ initium tolerabili, exceptus, ad 30. 10. Novembris usque serenum ac gelidum. Qui mutatâ facie nivem primam pluviis non nullis intermixtam, sequenti mane tulit, cui gelu posteà, ad ipsum usque sui ipsius & anni finem, remissius quidem non nunquam, ac nivibus paucis interpolatum continuans successit.

Morbos October præter prædictam in guttur & Maxillæ juncturas febri catarrhali junctam, defluxionem, nondum planè desævientem, Arthritidem vagam scorbuticam, Nephritim, Hypochondriacos quosdam affectus & scorbuticos aluit. Præterea diarrhoeas non nullas, parcas tamen, choleram: Dysenteriæ verò, utut proventus hoc anno fructuum arboreorum satis fuerit, gulâ adhæc non otiante, oppidò raræ, id quod admiratione non indignum.

November Pleuritides frequentiores, ut & affectus non nullos hyste-

ricos, colicos, scorbuticos, oculorum inflammationes, catarrhos, tusses, & id genus alios, autumno frigido & pluvioso, nimboso & aliàs variato Ætheri debitos; Febres præterea catarrhales, continuas initio, mox accessionibus & paroxysmis interpellatas, in ardentes quoque quandoque easque malignas degenerantes induxit.

December præter enumeratos Hæmoptoën quandoque, etiam non præsente aut præcedente pleuritide, Rheumatismos, aliasque defluxiones varias, scorbutis non nunquam mixtas prodidit.

Causas horum morborum, & symptomatum eos stipantium, præter diætæ vitia, & obnoxiam hinc fortè aut ob nativitatis stigma, corporum ad recipiendas varias tum ab aëre frigido & humido autumnali, frigido vero & sicco hyberno injurias, tum ab exorbitantibus animi pathematis molestias ac vicissitudines prædispositorum diathesin, indeque nascentes humorum alterationes, fermentationes, ebullitiones, alias assignare aut determinare vix ausim; Quod si verò quis certa quædam, sed vix præcognita aut dignoscenda, nedum definienda Ætheris miasmata, occultis, sed nunc in exilium actis, qualitatibus valde affinia, accusare velit, huic haud difficulter astipulabor.

Cæsareo Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Academiæ Præsidi, Per Illustri ac Generoso Domino Dn. LUCÆ SCHROKKIO, Sac. Cæsareæ Majestatis Archiatro, ejusque Personæ Imperialis Medico, S. R. I. Nobili, Aulæ Cæsareæ, Palatii Lateranensis, & Consistorii Imperialis Comiti, Academiæ Patavinæ Recuperatorum Collegæ, ac Reip. Augustanæ physico ordinario, Patrono ac Fautori Magno,

Salutem Officiosam

Conradus Bertholdus BEHRENS.

CUm nullas unquam ab Illustri Generositate Tua literas accipiam, in quibus non subinde, continuationem historiæ Epidemicæ semel cœptæ, hortaris: Tum imprimis singulare illud Societatem nostram exornandi, ac medicam rem promovendi studium, ex proximis luculenter apparet. Ego verò, quamvis hactenus urgentibus viris magnis, & quorum jussa capessere fas est, Genealogicis edendis occupatus sim, non tamen parerga hæc, tanto apud me loco sunt, ut res, quibus totum me dedicavi, artis scilicet nostræ, sive apud ægros faciendæ, sive scriptis illustrandæ iis postponam; Ac propterea multo citius Generosa Tua magnificentia me officio meo defunctum vidisset, modò materia historiæ Epidemicæ consignandæ apta se obtulisset.

2. Post

2. Post solstitium enim vernum anni elapsi, & luctuosissimam patriæ nostræ variolarum luem, vix cum media æstate defervescentem, quin adhuc sporadicè grassantem, parum dein ea æstate circa morbos accidit, quod quidem Epidemici nomen mereri, aut scriptioni ansam suppeditare posset; Neque enim quod unus atque alter inordinatæ diætæ usus, animique affectibus abreptus, tertiana seu duplici, seu simplici, colico dolore, vel si sexum attendas hysterico corripiatur, hic sanguinem spuat, istum calculus torqueat, hypochondriaci aëre nubilo, & circa solstitia magis angantur, alius alio modo laboret, Epidemium statim est; si quidem nec adeo multi eodem tempore, & ex causa communi uno dictorum morborum affligebantur. Pleuritides quidem nothæ, & peripneumoniæ pituitosæ uti apud nos omnium temporum morbi sunt, ita & subinde iis quidam tam adultæ, quàm minoris ætatis decumbunt, verùm nec illæ singulari aliquo symptomate, ceu vulgo in constitutionibus Epidemiis fieri solet, stipatæ erant, nec causæ alicujus universalitas accusari poterat, inter sporadicos affectus tum potius numerandæ.

3. Illud verò forte huc referri posset, quod mulieribus, quales ego intra duorum circiter mensium spatium non paucas novi, circa æstatis declinationem frequentes effluxus essent; cum mensibus per duos tresve circuitus subsistentibus, & nausea quadam comitante, ut & aliquali ventris intumescentia superveniente, gravidas se arbitrarentur, postea verò obortis derepentè dorsi lumborumque doloribus, parturientium haud absimilibus, cum maxima anxietate, hystericaque syncope, grumi sanguinis enormes, massula informis, substantiam modò vesicalem, modò pinguedinem membranosam referens, in medio tamen cava, humoremque mephitin olentem continens, excideret, ac sanguis primò fœtidus, grumosus, dein verò floridus in magna copia excerneretur, & ægræ, veluti puerperæ, per aliquot septimanas lecto affixæ decumberent, donec sensim restitutæ, pristinæ sanitati redderentur. Forte autem quis dubitaret, an circa generationis & pariendi negotium epidemici quippiam accidere posset, egoque ipse primò anceps hæsi: Cum verò annum hujus seculi octuagesimum quintum gravidis valde noxium & perniciosum exstitisse, & haud absimiles abortus provenisse diversis in locis, Excellentissimi Viri *Hannæus* & *Müllerus*, in Decuria secunda, anno quarto & sexto Miscellaneorum nostrorum, notarint, expedita res est, nec video quo pacto & effluxus ejusmodi Epidemicè contingere posse quispiam negare posset; Ab aëre verò sanguineam massam concitante eosdem dependisse non arbitror, namque eo modo & alios ejusmodi fermentativos effectus, diarrhœas scilicet contagiosas & dysenterias habuissemus, de quibus tamen illo autumno vix quippiam apud nos auditum, siquidem unum atque alterum junioris ætatis viridia dejicientem, aut colicas quasdam adultorum excretiones exceperis. Nec malum cibum potumque, quamvis aliàs ad constitutiones morborum epi-

epidemias suum symbolum conferant, hic quippiam attulisse opiner, alterius enim sexus tantùm labes erat, & personarum in statu certo constitutarum. Arbitror verò ejusmodi mulieres, individuali, si ita loqui liceat, sua corporis massæque sanguineæ constitutione ad effectus hujusmodi concurrisse. Cùm enim pleræque illarum circa tempus vernum febriles insultus perpessæ fuissent, ac ab eo tempore ventriculi imbecillitate laborarent, hinc massa sanguinea nondum debitè restaurata, nec spiritus animales vigorosos suppeditante, ovula quoque muliebria debitè constituta esse non potuerunt, ut ea propter, quamvis à semine virili fœcundata, & ad uterum promota, tamen contentorum staminumque expansionem pro corpusculo fœtus sensim effigurando, adipisci non potuerint, sed in informes massulas excreverint, ac mora putredinem contrahentia partes uterinas ad excretionem ejusmodi & effluxus stimularint, conferente symbolum suum sanguine matris ichoroso & acriori. Rem certè ita se habuisse, vel inde palam evadit, quod quædam eo malo affectarum in cachexias lethales delaberentur, aliis cum tempore ad statum naturalem devenientibus. Cum verò debilis ejusmodi constitutio à causa communi, febribus scilicet vernalibus dependerit, hinc quoque ratio epidemia effluxuum magis patescit. Uti enim rectè observat Illustris *Ramazzinus* in Dissertatione prima, Epidemii morbi non constitutionum præsentium, sed præcedentium producta sunt.

4. Et hæc quidem ante solstitium hyemale; Illo verò ingruente, ac aëre magis boreali existente, juniores, qui circa æquinoctium vernale variolis laboraverant, maximè infestabant tusses acres & convulsivæ, peripneumoniæ, febresque forte eandem ob rationem, quod digestione scilicet ab eo tempore imbecilliori existente, sensim sensimque exhalantibus scilicet per æstatem partibus tenuioribus, multa viscida ac acris pituita in præcordiis se accumularit, & superveniente aëre boreali, acorem contraxerit, similique modo sanguinem infecerit, ut dein cuncta hæc quasi in peripneumonias & pleuritides nothas, aut quoque simplices diaphragmatis irritationes, quarum producta convulsivæ tusses sunt, collimarent. Atque uti in tussi nihil magis conducebat ac lenientia, acrimoniamque demulcentia, ita quoque plurimi, laxativorum imprimis beneficio, in integrum restituebantur, non pauci tamen convulsionibus supervenientibus, ante primum septendium suffocabantur.

5. In Adultis verò eo tempore præ cœteris quoque affligebant peripneumoniæ, pleuritides, phthises, arthritides vagæ. Peripneumoniæ, pleuritidesque, post solstitium hybernum in majori copia, pituitosæ magis, ac tunc quidem senibus maximè lethales. Incipiebant cum dolore ventriculi tensivo, dorsi quoque ac cordis angustiis. In quibusdam pleuritide notha decumbentibus, & quibus aliàs hypochondrii sinistri dolores molesti erant, diarrhœa quædam serosa, ramentis interdum sanguineis comitata, cum levamine superveniebat.

6. Phthi-

6. Phthises quidem omnium annorum circa autumnum morbi sunt, tum tamen vitio magis præcordiorum existere videbantur, cum eorundem, hypochondriique imprimis sinistri dolores frequenter concurrerent, flatulentiæ vomitusque æruginosi, nec sputum cruentum esset, quod ipsum tamen, siquidem phthises hæ primariò à pulmonum ulcere dependissent, continuò cruentum esse debuisset. Non autem novum, dari phthisicos toto morbi decursu nihil omnino cruoris ejicientes, notavitque post alios id anno nono Decuriæ primæ Miscellaneorum nostrûm Excellentiss. *Dn. D. Scharfius*, in juvene phthisi ex sputo sensim post nimium opiatorum usum suppresso, exemplo licet huc non admodum quadrante, illud tamen, quod volo, abundè probante. *Zacutus Lusitanus* ejusmodi phthises incruentas Asthmaticas vocat, quæ ipsa tamen denotatio apud ægros nostros locum non invenit, non enim memini quosdam ex iis Asthmate simul laborasse, nec in iis qui forte obierunt, Vomicas simul adfuisse suspicor. Phthises enim nostræ pleræque vel ex catarrhis existebant, vel ab humoribus in præcordiis corrosivam ferè aciditatem contrahentibus, similique qualitate serum sanguinis, sputi materiam imbuentibus, dependebant. Hinc etiam in non uno sputa æruginosa notabantur, in aliis etiam biliosa; Non tamen adeò semper lethales erant, quin aliquot ab omnibus pro deploratis habitos, solo lactis caprilli potu, utpote optimo & nunquam satis laudato, corrosivam ejusmodi succorum sanguinisque acrimoniam corrigente, partim restitui, partim adhuc Servo, cum reliqua auxilia acori opposita, modò ignea suâ volatilitate febrem comitem augerent, modò salinis spiculis tussim magis irritarent, decocta autem pectoralia tonum ventriculi admodum laxarent, & ægris appetitum omnem auferrent. Lac verò ipsum, methodicè tamen usurpatum, notante id simul Illustri *Wepfero*, Medico quondam nulli secundo, in Epistola ad Verzascham, hypochondria emendet, febri lentæ resistat, habitum firmiorem, colorem nitidiorem, viresque robustiores conciliet, quin novos planè homines efformet, methodicè dico usurpatum; namque in biliosis complexionibus, aut ructibus jam existentibus acidis assumptum, per Vomitum instar materiæ caseosæ rejectum vide, quique in prandio pisces, aut alios cibos inconvenientes subjungebant, iis febris de nocte augebatur.

7. In febribus tertianis quartanisque, quæ tamen admodum paucæ, magis ac aliàs insignis dorsi dolor notabatur, & vomitus in paroxysmis molesti erant. Quartanæ tamen non admodum rebelles existebant; & aliquot vulgatissima methodo, & remediis fere domesticis absque corticis Peruviani usu fugavi.

8. Arthritides autem vagæ præludia erant scorbuti cum novo anno secuturi. Dolores modo totum corpus corripiebant, de membro in membrum, aura citius, desilientes, in quibusdam etiam tubercula subitò erumpebant, mox iterum evanescentia, cum subsequente leviore paralysi. Inter consueta contra hunc morbum remedia mixturam simplicem satis

tis laudare nequeo; quæ uti aliàs divinum remedium in plurimis morbis existit, ita & hic debita cum circumspectione usurpata, nunquam me quod sciam refellit.

9. Cum novo verò anno aër, rarissimo valde, nec senibus observato exemplo, planè æstivus, tepidus ac humidus, ultra duos menses constanter perstitit, ita ut ne pruina quidem noctu terras obtegeret, & ranæ coaxare inciperent. Sub ipsum æquinoctii tempus nix iterum & hyems per aliquot septimanas valde aspera, unde & morbi tum majori numero ingruebant, ceu fieri consuevit temporibus anni debitam suam constitutionem non servantibus. Ex iis verò erant Apoplexiæ, defluxiones, Febres varii generis, cachexiæ, scorbutus.

10. Apoplexiæ, non senibus tantùm, quorum aliàs morbus est, sed & iis, qui vegetæ adhuc ætatis, contingebant; Ægri subito animo linqui videbantur, quibusdam per somnum obveniebat malum. Non tamen adeo lethales erant, sed lympha nervosarum partium obstructionem extravasatione sua causante, seu ope sudoriferorum volatilium, seu quoque propter febrim interdum unà supervenientem resoluta, inque motum iterum comitata, circa diem octavum plerumque terminabantur, absque remanente paralysi. Quibusdam rubedo in parte quapiam externa, altero ab insultu die superveniebat, quæ tamen topicis resolventibus facile cedebat. Nec tamen omnes qui subitò ita interibant apoplexiâ propriè dictâ extinctos opiner. Quidam non infimæ sortis vix trigesimum ætatis annum excedens, & ex frequentiori erysipelate sinistrum pedem tumidiorem gerens, per octiduum de gravitate cordis ac oppressione ejusdem, ut & punctione in latere dextro querebatur, cui ut levamen daret, venam in brachio aperit, sanguine nimis largiter educto. Altero vesperi inter choreas subitò animo defecit, stertit & dicto citius exstinguitur, cadaver mane apertum, & quantum in tumultuario isto casu licuit, pervestigatum, viscera partesque omnes, præterquam pulmones sanas retulit. Ex his enim lobus dexter undique annatus, & parenchyma ejusdem per transversum dissectum, abscessibus sinuosis obsessum se præbuit, haud absimilem in modum, quem notarunt in Miscellaneis nostris Excellentissimi Viri, & quidem Decade prima, Anno secundo *Dn. Winclerus*, Decade secunda, Anno octavo, *Dn. Dolæus* & Anno decimo, *Dn. Hartmannus*. Præterea attactu diffluebat pulmo, nigriorque erat, ut adeo sanguis per choreas ejusmodi concitatior redditus, per illum pulmonis lobum, juxta proportionem motus acquisitam, moveri non potuerit, atque hinc in dextro cordis ventriculo, in quo magna ejus grumescentis copia existebat, sufflaminatus fuerit, illeque quasi syncope correptus, momento citius exspirârit. Nulla interim in cute livoris macula, aut sanguinis ex naribus, ore vel auribus eruptio, eoque modo plerosque extinctos arbitror, qui circa æquinoctium illud passim subitanea morte obibant; Vix octiduo post, alius subitò inter eundum in platea expirabat, vesperi, sexagenarius fere, & colicis doloribus obnoxius,

xius. Animo sensim defecisse, & se deficientem de momento in momentum percepisse supervenientes notarunt. Post mortem pars illa sinistri lateris, à collo ad costarum notharum extremitatem livida deprehensa, quod etiam sanguinis in corde & vicina regione grumescentiam arguit.

11. Febres varii generis erant sine dubio juxta temperamentorum, constitutionumque in individuis varietates ita discrepantes. Aliquibus ephemeræ, sed adhuc semel post unum alterumve diem repetentes. Quædam primis diebus intermittentes erant, & remittere videbantur, dein verò evadebant continuæ. Vere verò intermittentes, quò magis vernum tempus appropinquabat, eo minori numero. Quæ verò primo statim insultu continuæ apparebant, in iis modò calor, modò frigus, de cœtero acutæ valde, cum dolore nuchæ invadentes, & levi delirio primis statim diebus, circa diem nonum pleræque seu ad salutem, seu ad mortem terminabantur. In quibusdam petechiæ apparebant, quas à malignitate scorbutica haut erroneè quispiam deduxerit. Aliis vermes in principio, præcedentibus magnis cordis angustiis, & comitante delirio proveniebant, quorum tamen aliquot, quamvis ætate provectos, servatos memini, cum aliàs in malignis pro pessimo signo vermium in principio excretio habeatur. Quorum verò sanguis per venam sectam eductus in superficie instar pultis albæ concrescebat, iis quamvis in principio nulla pleuritica, aliave pectoris affecti symptomata adessent, tamen circa septimum calore remittente tussis, & phlegmatum expectoratio superveniebat. Malignitas verò major, quo magis ad æquinoctium accedebant. Quibusdam in locis adeo acutæ & contagiosæ, ut ægros altero die obiisse, superveniente pustula magna & nigra in femorum altero fama referret. Alio in loco junioribus bubonum in inguinibus tumor superveniebat. Quidam circa diem octavum melius habentes, & sanorum simillimis, imprimis quibus urina post quartum diem apparebat citrina, circa duodecimum malignè relabebantur, maximo cum delirio, & generis nervosi symptomatibus, in quibus desperata res erat. Video hoc ipsum ab Excellentissimo *Ridlino*, Anno primo Linearum medicarum, vocari, Febrium malignarum inducias, nec ineleganter, nostri tamen ægri in medicamentorum usu continuabant, & nihilo minus cum fœtore redibat malignitas. Alii, qui videbantur restituti, levi circa res non naturales commissio errore recidebant. Certâ verò methodô omnes ii, qui continuò ægrotabant, tractari non poterant, citius verò evadebant, qui temperato tamen medicamentorum, quàm aliarum rerum regimine tractabantur, imprimis verò acidorum medicamentorum usui, si quidem pectoris constitutio eadem concedat, facile cedebant.

12. Defluxiones, neque enim vox adeo absurda semper, ut non interdum retineri queat, cum catarrhorum in externis partibus descensus omnino accidat, & evidenti exemplo à Generosa T. Magnif. anno tertio, decuriæ secundæ Miscellaneorum no-

ſtrorum probatus, & à me quoque circa initium Februarii, in quodam Societatis Jeſu Profeſſore obſervatus, cui poſt acerbum ſcapulæ ſiniſtræ dolorem juxta tractum ſpinæ dorſi humor ſenſibiliter deorſum ruebat, ad os ſacrum uſque, ubi per aliquot dies ſubſtitit. Exin tam diaphoreticis internis quàm topicis reſolutus quaſi, ſeu potius mobilis factus, per femur iſtius lateris & pedem ad plantam uſque deſcendit, de nocte magis affligens, donec tandem remediis convenientibus planè diſcuteretur. Defluxiones inquam, magno numero circa id tempus occurrebant, ad oculos, aures, maxillas, uvulam, cum ejuſdem & faucium eroſione interdum, ad pectus, ſcapulas, & quorſum non. Interdum ſubitò, ut ita loquar recedebant, calore aliquo febrili & laſſitudine per octiduum ſubſequente, in quibuſdam verò membrorum contractura, aliiſque latentis ſcorbuti ſymptomatibus. Imprimis quoque frequens humorum ſeroſorum ad ſiniſtrum ſcrotum decubitus, præcedente quadam quaſi horripilatione, ſiniſtri hypochondrii dolore, & in inguine tenſione. Ad hydroceles verò pertinebant, hydragogiſque internis, & topicis his in caſibus conſuetis curabantur.

13. Cachexiæ pedumque tumores imprimis circa æquinoctium vernum notabantur, præſertim in iis, qui Aſthmati & catarrhis obnoxii erant: In pleriſque cum diminuta urinæ excretione, eaque modò viſcidum & album, modò rubrum ſedimentum referente. Etiam in puerperis quibuſdam obſervatum hoc malum, quibus aliàs nihilo minus lochia rite fluebant. Cauſa verò imminuta hujus excretionis, cum nulla circa veſicæ regionem gravitas deprehenderetur, hinc in maſſa potiùs ſero-ſanguinea nimis viſcoſa, tenaciori quærenda, cui etiam curatio conſentit: namque ægri à nullis remediis melius habebant, quàm ab attenuantibus incidentibuſque, ſalibus ſcilicet diureticis fixis cum volatilibus combinatis.

14. Reſtat ſcorbutus qui ipſe quamvis Endemium apud nos malum ſit, non memini tamen intra aliquot annorum ſpatium, adeo frequentem extitiſſe, ac poſt ſolſtitium hyemale. Non quidem me fugit, prudentes medicos interdum ejuſmodi affectus, quorum genuinas appellationes ac cauſas ægri aut horrent, aut propter terminorum artis ſubtilitatem capere nequeunt, ſcorbuti nomine efferre, nec minus & illud commune dicterium me latet, ſcorbutum eſſe aſylum ignorantiæ medicæ, plurimoſque affectus, quorum nomine eum incuſamus, vel morborum fientium nullumque adhuc certum typum adeptorum effecta eſſe, vel etiam infelices reliquias exiſtere morbi alicujus nondum penitus deſtructi, à quibus ſanguis & cœteri humores contaminentur, ceu utrumque rectè animadvertit *Sydenhammius*. Cùm tamen ſuperioris ævi medicis placuerit ejuſmodi dyſcraſiæ maſſæ ſero ſanguineæ, in qua partes nitro ſulphureæ cum quadam viſcoſitate, præ cæteris magis exaltatæ, & ſpiritus vitales (utor termino communi) ſimul depreſſi exiſtant, ſcorbuti nomen imponere, & verba uſu valeant, ceu nummi, hinc quoq;

præ-

præsente ejusmodi sanguinis statu, ac symptomatibus ab eodem dependentibus, voce hac uti nolle, nescio quæ animi singularis opinio existeret. Et certè non apud adultos solum, sed & qui junioris adhuc ætatis erant, & in infantia constituti, frequentia ejus generis symptomata notabantur. Morbillorum enim radices haud incommodè quis in diathesi scorbutica quæsiverit, in aliis lassitudines, hæmorrhagiæ, qualem insignem in puella octo annorum deprehendi, quam suppressam maculæ magnæ sanguineæ in pectore & pedibus sequebantur, cum vermium excretione. Supervenit dein brachiorum pedumque contractura, & horum circa vesperam intumescentia; In Adultis verò, non modò morbis suprà enumeratis comitem se adjungebat scorbutus, sed & insuper aliis symptomatibus molestus erat. Hinc frequentes de lassitudine cum appetitu prostrato, sudoribus nimiis, ptyalismo, doloribus membrorum nocturnis, immobilitate & contracturis querelæ, alii tuberculis infestabantur, maculisque, quidam verò tantum, quando in lecto incalescerent, gingivæ plurimis sanguinolentæ, & in iis qui aliàs per totam vitam nec quicquam de scorbuto perceperant, quique diætæ malum hoc causanti non assueti erant. Aliis phlogoses erysipelatosæ in facie partibusque externis, quibus cessantibus punctiones in præcordiis cum febre erratica superveniebant, phthisin minantes, nisi præventum fuisset. Singulare in vitriario quodam, alias arthritidi scorbuticæ obnoxio, linguæ symptoma initio hujus mensis deprehendi. Huic cùm per aliquot dies ptyalismus præcessisset, subito palpitatio tremula apicis linguæ cum aphonia supervenit, sectione venæ raninæ sublata. Exemplo *Augustini Thonneri* symptoma hoc ad scorbutum refero, qui haut absimilem linguæ convulsionem, in quodam arthritide scorbutica laborante observavit. Ex sola certè lingua excoriata, pustulisque in eadem valde dolentibus latentis scorbuti indicia desumpsit Excellentiss. *Ridlinus*, Linearum medicarum Anno primo, medela opinionem comprobante. Ad scorbuticam quoque classem symptomata à spirituum defectu existentia referas, uti vertigines, oculorum caligines, lipothymias, melancholias, sive illis inordinatæ diætæ, animique alterationes prægressæ, sive in altero sexu menses suppressi & graviditas ansam darent. Denique nec illius obliviscendum arbitror, nullo anno majores de ventriculi imbecillitate querelas apud illos fuisse, quibus ex sui cœtus instituto tempore quadragesimæ piscium esus incumbit, quam digestionis debilitatem, an ad spirituum propter diathesin scorbuticam defectum, & fermentum ventriculi proin non satis exaltatum rectè referam, penes alios judicium esto. In curatione verò symptomatum scorbuticorum illud imprimis magni momenti deprehendi, cujus etiam in aureis suis observationibus meminit Illustris *Pechlinus* acidiusculos liquores, amaritudine balsamica delibutos palmam obtinere. Siquidem si quopiam in morbo, certè in scorbuto ebullitionis tempora, à reliquo ejus motu, massæ-

que sero sanguineæ statu probè dignoscenda, & medicamenta juxta varianda.

15. Et hæc quidem de constitutione morborum apud nos à solstitio æstivo anni superioris communicare potui; Non quidem talia sunt, quæ ab aliis consignari non potuissent, sed quorum continuationem à me fieri posse Illustris T. Magnif. censuit, ego verò maximè vellem. Quod superest, neque enim ulterius progredi termini Epistolares patiuntur, Te, Magnifice Domine Præses, ut in præsidium ac incrementum artis societatisque nostræ, quin & totius Reip. literariæ in multos annos quàm felicissimè superstitem Deus servet, ex animo voveo, & nemo non ex societate mecum, quo summas ingenii dotes, atque elegans imprimis maximeque subactum judicium practicum in lectissimis scholiis ulterius demirari licet. Ipse ego profectò tota vita mihi gratulabor, quòd ILLUSTRI SCHROECKIO PRÆSIDE, eam felicitatem nactus sim, quâ in SOCIETATEM LEOPOLDINAM recepto, imposterum cum Exercitatissimis in arte viris conferendi occasio mihi suppeditetur. Scripsi Hildesii d. XXVIII. Aprilis Anni CIↃ IↃC LXXXXVI.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1697.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII,

Academ. Cæsar. Leopold. Naturæ Curiosorum Præsidis.

QUam Morbona Anno elapso ad finem vergente quietem Medicis Augustanis concesserat, multam hoc quoque continuaverat, ita ut licet morbi aliqui epidemicè Urbem infestarent, raro tamen multos invadere deprehenderentur. Morbilli inprimis & Variolæ, tum benigniores, tum confluentes, gravibusque symptomatibus stipatæ, puerilem æquè ac juvenilem ætatem invadebant, & cladem iisdem inferebant. Dn. G. mercatoris filiolus novem annorum, cum Variolas feliciter superasset, paulo post mense April. in tres etiam sorores fratremque octo annos natum contagium derivaverat; inter quas sororcula triennis, ad medicamenta sumenda difficilis, atque pustulis non adeo multis licèt laboraret, ob crassæ lymphæ bronchia obviscantis abundantiam gravius respirans, nec non cephalalgia intensa, cum subsequo ex aure dextra purulenti humoris, parciori tamen effluxu tentata, accedentibus convulsionibus sensim defecit; in altera autem sorore, decimum ætatis annum agente, non admodum ægro-

ægrotare visa, variolæ quidem plurimæ, nec difficulter prodierunt, ulla tamen arte, in justas pustulas extolli atque suppurari recusarunt, ut & ipsa tertia hebdomade obierit; tertia verò soror sedecim annos nata, atque confluentibus Variolis obsita, de intenso totius corporis ardore, quem & ipse rubens cutis color testabatur, potissimùm conquesta, feliciter emersit; cumque ipse frater, qui Variolas discretas mediocri numero efflorescentes, nec symptomatum aliorum concursu graves licet pateretur, decimo tamen à decubitu die, magnam narium hæmorrhagiam subiit, quæ per quatriduum subinde recurrens, Variolarum tamen neque ad interiora ingressum, neque mortem induxit, sed temperatiorum emulsionum post usum cessavit, quam Variolis jam exsiccatis, icterus plurium dierum excepit, à quo jusculis, herbis recentibus bellidis &c. medicatis sensim convaluit.

Pleuritides etiam veræ, & Peripneumoniæ, in principio si negligebantur, senibus inprimis funestæ; quin & Catarrhi graviores faucibus molesti, ac ferè suffocativi, Tussesque humidæ notabantur: in illustrissimo quodam Barone fauces constringebantur, ut suffocationis in periculo versaretur, cui Elixir proprietatis Claud. cum spiritu cornu cervini mixtum præsentaneam opem præstitit, & recurrentem aliquoties insultum potiuncula laxativa, subductis serosis viscositatibus, penitus abegit. In aliis decocta herbæ veronicæ, radicis liquiritiæ, seminis anisi &c. aliaque serum stagnans dissolvendi vi pollentia, & quæ illius abundantiam blandè eliminabant, laxativa se commendarunt. Non nullis facta serosæ materiæ in ventrem inferiorem metastasi, cum subsequa diarrhœa, aut febre tertiana, morbus fuit solutus; quidam virili in ætate constitutus, cum faciei intumescentiam, intenso calori, cephalalgiæ & virium debilitati junctam incidisset, paulo pòst, à propinata bis sudorifera potione, cessante tumore atque dolore, serum peccans inde per anteriorem corporis partem defluere, scrotumque in molem insignem extendere sensit, eodem tamen tumore, post propinatum binis solum vicibus diascordium Fracastorii, alvumve sicciorem per folia sennæ prunorum Damascenorum decocto infusa reseratam, à cataplasmate ex resolventibus & discutientibus pulveribus cum lacte coctis parato, facile iterum evanescente.

Ut porrò Arthritides vagas, Ischiadicos dolores in Anni præcedentis exitu memoratos, & hucusque urbem infestantes taceam, Febres etiam ardentes in pustulosas sæpe & maculosas efflorescentias, non absque malignitatis aut contagii nota, & cum dorsi præcipuè ac capitis magno dolore in principio conjunctas, abeuntes; præcipuè autem, præter erraticas, quotidianæ ac tertianæ notabantur; quæ cum primum invaderent, continuarum in aliquibus metum, vehementi suo calore, cephalalgia, deliriis ac virium debilitate, incusserant, brevi autem tempore, à propinato, varia sub forma, chinchinæ cortice, &, sine quo difficilis ac ferè frustranea reddebatur cura interposito quandoque blandiorum evacuantium

tium uſu, abſque recidivæ metu, nî gravis in diæta error committeretur, receſſerant; prout nec continuæ febres, bezoardicis & diaphoreticis continuatis haut immorigeræ, perfectam ſanitatem ſemper admittebant, niſi ſuperſtitem vitioſæ lymphæ abundantiam, ventriculo inprimis atque inteſtinis moleſtam, in fine morbi Lenitivis commodè educere ſtuduiſſent. Nobil. Matrona, floridæ ætatis, ſanguineæque conſtitutionis, in fine ſecundi menſis gravida, poſt cibos concoctu difficiliores ingeſtos, in tertianam incidit, cum permoleſto tenſivo dolore, à quo, poſt biduanum ſpecifici ſtomachici Poteriani uſum, pulveris Peruviani ſcrupulum unum in tantillo vini Neccarici rubri ſubadſtringentis, mane & veſperi per duos dies ſumpſiſſet, libera quidem evaſit, inſignem verò uteri hæmorrhagiam, cum abortus periculo incurrit, quæ tamen à coralliorum rubrorum pulvere tum ſolitario, tum lapidi hæmatiti ac terræ ſigillatæ commixto, ſucceſſivè exhibito, imperata ſimul quiete, ſenſim ceſſavit, alvo interea ſicciori & flatibus gravata, cibis lubricantibus minimè, foliolis autem ſennæ parva quantitate decocto prunorum Damaſc. infuſis, obſecundante, partu verò filiolum juſto tempore ſanum & vegetum excludente.

Pluribus Ophthalmiæ, & genarum non tantum œdematoſos tumores, modo indolentes, modo odontalgiæ, in ulcuſcula buccarum interna aliquibus terminatæ, juncti, moleſtiam magis quàm periculum creaverunt, ſed Parotides etiam glandulas, modò in uno, modo utroque latere, cum præcedanea febrili efferveſcentia, in pueris quandoque ad delirium uſque ſpiritus magis mobiles exagitante, lymphæ lenteſcentis ſtagnatio, M. Maio occupaverat; nec catarrhoſæ capitis & pectoris gravedines M. Junio omnino aberant. Ophthalmiæ ardorem nihil feliciùs quàm vini ſpiritus linteolo exceptus & impoſitus compeſcebat. Parotides autem, juxta cum diaphoreticorum uſu, emplaſtrum malacticum Auguſt. ſimplex diſcutiebat.

Infirmitatibus hiſce, quæ à ſeri ſtagnationibus ac coacervationibus, nec non ob ſufflaminatam inſenſibilem tranſpirationem, variarum impuriorum particularum inquinationibus commodè derivari amant, producendis frigida aëris inclementia, & poſtea inæqualitas plurimum contuliſſe videbatur; cum enim primus Anni menſis frigore, admodum quandoque intenſo, crebriſque comitato nebulis, infeſtus eſſet, quas M. Februario frequentes nives, præter frigoris continuationem, veſpertinis autem horis remiſſionem excipiebant, Martius & Aprilis principium inconſtantia ſua modò nebulas, pluvias, nives, modò ſerenitates, aëris teporem frigusve produxerant; uſque dum ſol ad Tauri ſignum propius accedens, amœnioris Veris ſpem faceret, inque Maio calores æſtivis ferè æquales primo excitaret, quos tempeſtates non infrequentes, nobis equidem per DEI gratiam clementiores, viciniæ autem noſtræ, atque remotiſſimis etiam in locis, inprimis d. 21. ſt. n. grandine inſolita [nobis equidem è longinquo ſaltem comparente] admodum damno-

nosæ sequebantur; quam intemperiem succedens Zephyri vehementia d. 27. nivem copiosam adduxerat, aëremque postea ad pruinas matutinas usque, in fine Maii, sub crebriori Euri flatu, ac cœli serenitate refrigeraverat; cum cæteroquin temperatior aëris status & grata caloris variatio M. Junio nihil inconsueti corporibus nostris inferret; accedente præterea crebriori ventorum alternatione, qui modò ab orientali, modò occidentali imprimis plaga, Urbem huc usque perflaverant, terramque à pluviis licet multoties madefactam iterum exsiccaverant, quin & simul continuo isto aëris motu plurima morborum miasmata, discusserant.

Nec aliam Æstas faciem induerat. Sole autem Leonis signum percurrente, frigidiusculam frequenter auram, & crebriores pluvias, messis collectioni multum damnosas, Zephyrus adduxerat; quæ ipsa temporis constitutio, præsertim horæorum fructuum abundantia cum daretur, Diarrhœas non paucas, minus tamen periculosas aut refractarias pariebat; usque dum Sol Virginem tenebat, ubi meridionalis ventus nubila discutiens, serenius, vespertino tamen & matutino frigore horridiusculum cœlum reddiderat. Cum Æquinoctio tamen autumnali crebriores Zephyri impetus plurimas denuo pluvias, frigore comitatas, adduxerant: quæ pluviosa, ventosa & frigida facies, usque ad Solis in Scorpionem adventum continuaverat; ubi sub ulteriori varia ventorum alternatione, frigida aëris intemperies, quam Sole sagittarii signum ingresso, diuturnæ nebulæ & postea crebriores nives comitabantur, nec non circa hyemale Solstitium pluviæ ac temperatior aura exceperant; finem autem Anni frigidus ac nebulosus aër clauserat.

Interea Variolæ, quamvis malignitate carere visæ, atque Odontalgiæ nunquam recesserant; ante Æquinoctium autumnale Febres etiam quotidianæ & tertianæ, nec non Tusses humidæ æquè ac convulsivi quid habentes, contumaciores, in puerili præcipuè, sed adulta quoque ætate, nec non post Æquinoctium Rheumatismi ad brachia, atque senescente Autumno Febres petechiales notabantur, quin & Ischiatica passio, cum præcedaneo vel comitante circa os sacrum dolore, haud infrequenter occurrebat; quæ etiam extra Urbem infesta erat, quin multis in Sueviæ locis plurimos excruciare ferebatur.

Odontalgiæ quidem majorem pene incolarum partem adfligebant, ut raræ in Civitate domus essent, in quibus malum hoc non inveniret hospitium; à medicamentis verò serum ex corpore subducentibus, ac præterea spiritus ferocientes demulcentibus opiatis, noctu parva dosi successivè exhibitis, certius, quàm aliis artificiis, expelli aptum: qui verò dentium ab evulsione lenimentum speraverant, pertinaciorem ut plurimum dolorem experti fuerunt.

Rheumatismos ad brachia, in quibus nec rubedo nec tumor notabatur, capitis dolor, aut gravedo prægressa, à seri ex cerebro in nervos decubitu, productos fuisse indicabat; quorum difficilis erat cura; quæ etiam reiterato laxantium ab usu promtiùs, quàm sudoriferorum successerat; externè autem crebriori spiritus vini camphorati

rati aut similium inunctione symbolum conferente.

Qua ipsa etiam methodo coxarum dolor tractari volebat, à simili in nervos seri abundantis translatione dubio procul ortus, præcipuè cum illum ab ossis sacri regione potissimum principium sumsisse, ex ægrotorum relatione constiterit.

Febres petechialas minùs erant letiferæ, pleuritides ut plurimum in principio mentiebantur, dolore capitis semper, deliriis tamen nunquam, vel rarioribus infestæ. Sic Vir quadragenario major, J. C. S. melancholici temperamenti, d. 22. Novemb. st. n. subitò horrore cum calore alternante, intensa cephalalgia, vigiliis, virium prostratione, lateris sinistri dolore punctorio, & appetitu prostrato prehensus, Tincturam bezoardiacam sumsit, sine ullo levamine. Die morbi tertio vocatus, potionem diaphoreticam ex diascordio Fracast. sale cornu cervi volatili, & pulvere rubeo Pannonico duabus vicibus sumendam præscripsi; nox inquieta; d. quarto horror & dolor lateris remisere, capitis verò erat tolerabilior, urina paulo minus tincta quàm præcedenti die, idem medicamentum mane continuavit, vesperi ad alia nauseabundus, Tincturam bezoardicam solam admisit, nocte quietiore subsequente; d. 5. eadem, sitis adaucta, quam aqua pomis citris medicata, demulcebat; Tincturam continuavit; quam t men postea sibi nocere imaginatus est; successit tussis sicca, molesta, fortasse à potu frigidiore; nox inquieta; d. 6. dolor in capitis tantum dextra parte recruduit, tantus, ut nec manus attactum ferret, ab imposita verò herba recenti rutæ, cum baccis juniperi contusis, atque inter sudandum (quæ continua diaphoresis, sub temperato aëris regimine per Bolum ex diascordio, sale C. C. vol. & antimonio diaphoretico, quavis sexta hora exhibitum, sensim promovebatur) cùm halitum quasi aliquem ex aure dextra erupisse sensisset, remisit; d. 7. in meliori statu versabatur, urina minus tincta & petechiales maculæ cum intermistis plurimis pustulis aqueis in collo, pectore, & dorso erumpebant, sicque successivè alias etiam partes, d. 8. 9. 10. occupabant; quas, earum ante ignarus, d. 11. in manibus etiam obortas cum conspiceret, valde contristatus inde & perterritus fuit; urina quoad colorem naturali similis, noctu largiori rivo effluxit; d. 12. tussicula continuavit, sitis intensa, urina maxima in quantitate, & longè ultra potus sumti mensuram excernebatur, aquea prorsus, cum summa virium prostratione: unde vinum sive succum cydoniorum saccharatum aqua dilutum bibere vesperi jussus est: cuncta mala inde mitigari visa, nocte etiam quieta succedente, calori interea adhuc gliscenti moderato bezoardicorum, & tandem unicornu marini matutino ac vespertino usu, obviam ibatur; d. 16. noctu sudor magnus cum totali morbi cessatione erupit.

Mulierem juvenculam, J. L. tertio mense gravidam, eadem symptomata d. 21. Novembr. invaserant, altero die meam opem domi tantum desideravit; d. 4. ut ipse accederem rogatus, magnum sanguinis æstum & præcordiorum angustiam adesse observavi, dolor lateris erat remissior, urina

na tincta, ſed copioſo viſcido ſedimento referta, veſperi & noctu aliquoties narium hæmorrhagiam moderatam patiebatur; d. 5. dolor capitis tolerabilior, cor liberum, veſperi dolor colicus; qui d. 6. à ſumto amygdalorum dulcium oleo, & bino ſubſecuto vomitu ceſſavit, remanente tamen ſtomachi ardore; petechiæ adparent; nox inſomnis, ſed alvus ſoluta; d. 7. ſtomachus pacatior, noctu parum deliravit; d. 8. ſomno, quamvis interrupto non nunquam fruebatur; d. 9. non nihil cibi ſumſit, ſicque continuans, d. 13. veſperi cibo ſe replevit, unde adpetitus denuo proſtratus; cæterum d. 14. ſatis commodè vixit, ſumptaque tinctura bezoardica, (quam aliquoties per morbi decurſum, juxta cum temperatiorum diaphoreticorum, alexipharmacorum uti pulveris rub. Pannon. ſpecier. diacret. Mynſ. &c. uſu adhibuerat) noctu alvus cum torminibus ſoluta eſt; petechiæ ſenſim diſparuerunt; è contra febris quotidiana, veſperi calore infeſta ſucceſſit: quam chinchinæ infuſum, cum aqua cichorii factum, poſt colaturam paulatim ebibitum, brevi profligavit; ipsâ ægrotâ poſtea debitô tempore puerperâ feliciter redditâ.

Virginem N. J. unum ſupra viginti annum natam, eadem febris, ſimilibus ſymptomatibus ſtipata, d. 24. Novembr. occupaverat, præterquam quod dolor pleuritico ſimilis non adeſſet, hypochondrium verò ſiniſtrum doluerat; ſumpſit ex matris conſilio purgans, quæ d. 3. meam opem domi imploravit, cui potionem diaphoreticam bis ſumendam ordinavi; d. 4. ipſe eam viſitans, petechiis & puſtulis totam maculatam, cæterum melius ſe habentem deprehendi; & cum diebus ſequentibus quatuor, tincturam bezoardicam, reliquis medicamentis faſtiditis, diligenter ſumſiſſet, d. 9. ob alvum conſtipatam ſuprà memoratum infuſum ſennatum bibit, à cujus uſu circa veſperam ingentem quantitatem excrementorum pituitoſorum, ſanguini & puri permixtorum, unica dejectione emiſit, ſicque protinus convaluit.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1698.
Laudatiſſimi Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

ANni principium equidem aurâ temperatiori, pluviis ſtipatâ illuxit, paulò poſt tamen nivoſum & frigore horridum comparuit; & quamvis mitiorem interdum temperiem, atque poſt Februarii initium Zephyrus pluvias adduceret, mox tamen Eurus nives & frigus intenſius reduxerat, uſque dum circa Æquinoctium vernale, Zephyrus vehementer ſpirans crebriores pluvias concitaret, alternante ſubinde cum ipſo Euri impetu, utroque autem terra imbribus ſæpius irrigante, ſicque ad finem uſque Maii, qui ideo, ut paſſim alibi in remotioribus etiam locis, frigore horridiuſculus comparuit, continuante.

Interea pauci ægrotabant; Tuſſes tamen graviores ac contumaces, nec non pleuritides, non nullis ob vehementiam letales, Variolæ, Febres

continuæ, paucæ malignæ, Icterus, (cui martialia medicamenta, acidulæ Egranæ, essentia mineræ Martis Hass. opitulabantur) ob aëris inæqualitatem sparsim notabantur.

Circa Solis autem in Taurum ingressum Febres tertianæ, intenso circa scrobiculum cordis compressivo, in regione etiam dorsi opposita, molesto dolore, cephalalgia, interdum & vomitu stipatæ, plures invaserant, sed à sumpto purgante, & chinchinæ parciori etiam dosi facilè curatæ: Virgo viginti annorum, eâdem prehensa, à frigidæ potu die morbi sexto, cessante febre, mox sinistri lateris sævum punctorium dolorem cum febre acuta, sputoque cruento incidit, quod in purulentum die octavo morbi mutatum, sumptâ binis vicibus olei amygdalini recenter expressi dimidiâ uncia, copiosè per alvum fuit ejectum, sicque cessante tussis ferociâ, & calore præternaturali, (cui Antimonii diaphoretici largâ dosi obviam ivi) ab iterato dicti olei usu, die nono convaluit.

Post tot tandem pluvias cum jamjam Junius appropinquaret, serenior aura comparuit, caloreque fortiori terram iterum exsiccavit, Cereri autem & Floræ Bacchoque vires crescendi attulit, quæ serenitas, à pluviis tamen sæpius interrupta, calorque toto Mense illo continuarunt: Julius verò crebrioribus imbribus & nimbis, Zephyri vehementiâ subinde comitatis, infestus successit; quam humidam aëris constitutionem Augustus etiam mensis induit, frigoreque insolito, sub Euri dominio, austeriorem reddidit, ut ita messis non tantum serius inciperet, sed non exiguo etiam in periculo corruptionis versaretur, quam tamen blandior cœli facies, post Solis in signum Virginis progressum, satis exoptatam in vicinia nostra reddidit, ut quæ subsecuta fuit annonæ caritas, non tam Cereri deficienti, quàm ad commune aliarum regionum exemplum compositæ, impiæ institorum avaritiæ imputari debuerit. Inclementior autem September, præter multiplicem ventorum variationem, diversam etiam aëris temperiem, ut plurimum tamen humidam & frigidam produxerat, donec d. 5. Octobr. st. n. Sol discussis nubibus, decendio sereno nos reficeret; postea tamen austerior Favonius cum aëri pluviis iterantibus multum frigoris impressisset, November præmaturum hyemis adventum dabat, crebrioresque nives spargebat, ita tamen ut varia tempestas subinde intercurreret, nebulis, pluviis, serenitate, ventisque modò ab occidentali, modò orientali aut meridionali plaga spirantibus molesta, atque hyemale usque ad Solstitium continuans; quo præterlapso, Zephyrus vehemens, pluviis stipatus temperatiorem aërem effecerat.

Interea, mense nempe Junio & præsertim Julio, Morbilli puerilem ætatem invaserant, perplurimosque lecto adfixerant, non adeo difficulter tamen, temperatiori sub regimine, & absorbentium dictorum ac diaphoreticorum blandorum, Pulveris rubei Pannon. Oculor. cancr. &c. usu curabiles; donec sub Æquinoctium autumnale planè disparerent. In non paucis quidem hecticâ dispositione, tussique pertinaci, sive ob diætæ errores, sive præexistentem acriorem san-

ſanguinis conſtitutionem ſuperſtite, diligentiori tamen ſanguinem contemperantium uſu, non neglectis, ubi opus, laxantibus, & quæ vermibus, quorum veſtigia non rarò notabantur, reſiſtunt, tandem devictæ. Licet crebriora quoque funera puerilia numerare tum temporis datum fuerit, non tam morti, noſtrorum Medicorum artem haud adeo eludentis, malignitati, quàm incuriæ potius, vel perverſæ muliebri ſapientiæ, aut medicaſtrorum imperitiæ adſcribenda.

Cæterùm rariores apud nos hoc tempore ægrotabant alii, nec epidemicorum morborum tyrannis major notabatur. Julius quidem Febres quotidianas, tertianas, Catarrhos pectoris moleſtos; Auguſtus Colicas, Dyſenterias: September præter cruentos hos fluxus, Variolas majores, ulceroſas, (*Schafblateren* noſtratibus dictas) Octobris initium ſtrangurias ſeniles; adultus, cum ſubſequis Menſibus, Pleuritides veras ac ſpurias; December Catarrhos ad fauces ruentes, (Morbos omnes ex coacervata in ſanguine ſenſim per tot aëris anomalias, frigidas præſertim & humidas, viſcidiori lympha ortos, quæ tandem per varios in diæta errores hîc vel ibi ſtagnabat, aut etiam eandem ob cauſam, vel ſponte in orgaſmum concitabatur) alebat, non adeo multi tamen eorum impetum experiebantur. Febres interdum præcipitantibus ſic appellatis, chinchinæ autem parciori etiam doſi ſumptæ facilius; Catarrhi continuato expectorantium uſui, non poſthabita, quæ ſæpe conjungebatur, febris intermittentis cura, & corpore ſemper blande evacuato, cedebant; Colicæ, quæ flatuoſa quidem dici merebatur, non ſine convulſiva tamen labe erat, atque ideo lumborum conjuncto dolore, & urinæ ſuppreſſione, nephritidem ſimulabat, demulcentia & potiſſimum laxantia, ſive ore ſumpta, ſive clyſteris formâ adhibita; Dyſenteriæ, tormentillæ, vel catechu eſſentia aut extractum, cum paucô opiô maritatum, & parca doſi ſæpius adſumptum, medebatur; Variolæ benigniſſimæ, cum febrili tamen calore, vehementiori quandoque, paucarum tamen horarum ſpatio finito, invadentes, ulla ferè ſine medicinæ ope, ſenſim ſponte exſiccabantur; Stranguriæ illæ, quæ viſciditatem lymphæ inprimis corrigunt, perque urinarios meatus educunt, uti eſſentia carminativa Wedeliana, ſpiritus nitri, tincturæ cortic. aurantior. mixtus &c. Pleuritidi verò noſtris in pharmacopoliis uſualis pulvis, cum antimonio diaphoretico, lapillis gammarorum &c. medelam conferebant.

Constitutio Epidemica Augustana An. 1699. & 1700.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII,

Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Præsidis.

UTI Anni proximè præcedentis exitum Zephyri, pluviosi & tepidi, vehementia comitata fuit, ita præsens Annus 1699. simili cum austrina temperie incepit, atque tam constans venti hujus, cum Austro tamen & Africa subinde reciprocantis, ferocia usque ad Solis in Aquarii signum accessum notabatur, ut Incolarum nemo tam diu horum impetum continuasse recordaretur, & rariora ac breviora hyemis indicia intercurrerent. Et quamvis austrina constitutio aliàs pessimè Medicis, ipsi etiam Hippocrati Sect. 3. aph. 5. non bene audire soleat, hic tamen vires exserere suas non valuit, ventorum potentia atomos morbificos, quæ in putredinem proclives, & aërem inquinare aptæ fuerant, feliciter ubique discutiente; impedire tamen eadem non prorsus poterat, quò minùs ex collectis jam antea, & porrò huc usque coacervatis lymphæ superfluitatibus, aëreque interdum frigido insensibilem transpirationem retardante, Pleuritide aliqui corriperentur; Catarrhi autem in prægresso Decembri faucibus infesti, nunc magnam Incolarum partem, gravius mitiusve, & modò fauces solas, sed rariùs modò, simul & frequentius pectus, sive glandulosam asperæ arteriæ texturam ex improviso, cum horrore occuparent, concomitante ut plurimum capitis dolore, & febrili intenso calore subsequente, (sed diaphoretico sumto paucas intra horas denuò recedente) nec non diuturniore, dum reconvalescentes aëri citius quàm decebat se exponebant, tussi humida superstite, quâ multum crassi sputi expellebatur. Et hæc anginæ nothæ species hyemali tempore, quòd epidemica evaserit, quæ aliàs inter vernales morbos ab Hippocrate Sect. 3. aph. 20. refertur, minùs mirari licuit, cum præsens hyems naturam primi veris induerit, sicque prægressum mensibus prioribus frigus viscosi seri collectioni ansam cum dedisset, mitior illa succedens temperies fluxionem ejusdem, sive liquationem promoverit. In ipsa morbi invasione, quæ suffocationis metum sæpe incutiebat, aliquot olei amygdalarum dulcium, aut olivarum cochlearia, præsentaneo cum emolumento fuere propinata, reliquum autem curæ blandis diaphoreticis, cephalicis temperatis, expectorationem promoventibus, aliisque pro circumstantiarum & symptomatum diversitate, externis

etiam,

etiam; emplastro de meliloto, malactico simplici, & Officinis nostris dicto filii Zachariæ, non inanes suppetias ferentibus, absolutum fuit. Qui ipsi Catarrhi, faucibus, pectori, dentibus infensi, in vernum usque tempus, mitiores tamen ut plurimum, epidemicè grassari continuarunt. Præter hos Morbilli quoque plurimos in puerili imprimis ætate, licet nec adultioribus parcerent, invaserant, & per aliquot, vernales etiam, menses se exseruerant; benigni tamen & facilè iterum dissipati, quamvis intenso ut plurimum calore incipientes, quin & capitis Erysipelas in multis notabatur, molesta quidem febrili incalescentia, tumore & pruritu periodum suam decurrens, ast cum cuticulæ desquamatione, moderatoque sub caloris externi regimine non difficulter admodum iterum evanescens.

Erant eodem, & subsequo tempore, quibus febricula, hecticæ ferè æmula, & quotidie calore quodam præternaturali, vel præcordiorum, circa ventriculi superius orificium compressione, incerta periodo recurrens, cum appetitu imminuto, siti vel nulla, vel tolerabili, & virium lassitudine, infesta fuerat. Tinctura autem bezoardica bis in die, sine sudoris coactione, sumta, interpositoque pilularum nostratibus Immanuelis nominis venientium usu, citiori vel tardiori circuitu, prout causa morbifica, viscosa, in glandulis fortasse minoribus ventriculi vicinarumque partium hærens, incuneata magis vel minus erat, sine periculo finita. Licet & hecticæ febriculæ pueruli ætati infestæ essent, à collectis viscidis acidisque in sanguine particulis, & glandulosas in primis viis partes obstruentibus oriri à me creditæ, Essentiisque alcalicis, & absorbentibus terrestribus medicamentis, post laxativorum usum, maturè propinatis, non admodum difficulter abigendæ.

Dehinc Eurus penetrante quidem frigore, serenos tamen dies comitante, nos aliquamdiu infestabat, cùm sol in Aquarii signo esset constitutus; quo tamen dimidio emenso, novas Zephyri, ab Africo sæpius intercurrente adjuti, impetus ingruebat, ac nives plures spargebat, quæ verò brevi, cum aëris temperies ut plurimum ad temperatiorem statum inclinaret, iterum liquescebant; usque dum aër non multum amplius à ventis agitatus, aliquot ante Æquinoctium vernale diebus copiosam nivem demitteret, atque exin frigoris inclementia per longum tempus nos afficeret, sub potiori Zephyri dominio, qui post Calendas Majales vehementia sua vernalium deliciarum proventum tardabat, tandemque in longiores pluvias resolvebatur; cui cum circa Solis in Geminos ingressum Eurus succedens serenitate, grataque calidiore temperie nos refecisset, lætior terræ facies vernantes suas amœnitates eò liberalius protruserat. Sub vario deinde, modò pluvioso, modò sereno Jove, præter reliquorum ventorum reciprocationes, Zephyri potissimum nova violentia cōcuti aër cœpit, usque dum Euro leniori spirante, calor æstivus mense Julio cōstantior ingrueret, Siriusque campos exsiccaret, messem quidem ita maturiorem, nec illaudabilem reddens, succum tamen granis cerealibus, ut justò macriora existerent

sterent, sub luceret. Interea febres continuæ petechiales, quandoque insuper pustulis miliaribus aquosis stipatæ, interdum verò malignitate equidem non carentes, sine tamen istiusmodi efflorescentiis periodum suam absolventes, cum horrore, virium prostratione, cephalalgia, dorsi dolore quandoque & siti non admodum molesta, nec appetitũ prorsũs prostrato incipientes, per urbem, usque dum Virginem sol accederet, notabantur: non paucis, inter succedentia in morbi progressu deliria & faucium ariditates, exitiales factæ, ubi vel ab imperitis tractatæ, vel per initia neglectæ, aut etiam decũbentes immorigeri monitis Medicorum fuerant; quam ipsam ob causam habitantibus in pagis viciniæ nostræ Hebræis non levem cladem in Majo attulerant, Laniorum etiam familias in Urbe, quas præ aliis invaserant, crebris funeribus contristaverant; ast in principio ubi ex arte tractabantur, non admodum refractarias eas notare licuit, ita ut etiam in prima, quod dicitur, herba oppressas, paucoque alexipharmacorum, tincturæ bezoardicæ, theriacæ cœlestis, cum chinchinæ extracto &c. usu abactas non una vice notaverim; sicut etiam reliqui sub tepidiori per morbi decursum corporis custodia, per continuatum diaphoreticorum usum haud difficulter evaserant. Alvus in nonnullis obstructa per plures dies nullum incommodum attulisse, nec somnolentia in morbi decremento diutius instans nocuisse observabatur.

Sole in Virgine versante, cœlum, Eurô crebriùs perflatum, humidius & frigidiusculum primò, postea constanti radiorum solarium præsentia animatum, denuò excalefactum cum esset, Diarrhœæ simplices, paucioribus cruentæ, tenellam præsertim puerilem ætatem, imò vix dum in lucem editos fœtus, hoc æstivo tempore infestarunt, excretione aquosa, pituitosa, acidum redolente; quorum ægrotulorum magnam partem, ob parentum & qui curam puerorum agebant, negligentiam, remediorumque intermissionem trucidarunt: quibus enim medicæ manus prudenter adhibitæ, non infeliciter evasisse, atque coraliorum imprimis aut terræ signatæ pulverem, cum theriaca cœlestis tantillo maritatum, aliaque stomachi fibras roborantia conduxisse notavi, causam vix aliam fuisse suspicatus sum, quàm pulmentorum ex farina cum lacte coctorum esum, quæ ipsa farina ex tritico ante annum tempore humido cælo collecto, atque exactam maturitatem non adepto parata, plurimas crudiores particulas absconditas, non infrequenter mucidam, quod sapor odorque testabatur, corruptionem expertas habuit, quæ dein tenero in pusionum ventriculo in liquorem acido viscidum abeuntes, digestionem vitiarunt.

Interea etiam magna illa Solis Eclipsis d. 23. Septemb. comparuit, quam multi nostratum ex plebe, vana persuasione seducti, licèt multum reformidassent, ut sanitatis inde jacturam si fecissent, haud mirari quis potuisset; quamvis nec tunc temporis, nec postea ullos morbosos effectus observare datum fuerit; quæ enim in Octobri & Novembri lymphæ stagnationes in plurimis odontalgias & Catarrhos leviores produxerant.

rant, aëris potius, quæ Eclypsin à d. 27. Sept. usque ad d. 27. Octob. insecuta fuit, inclementiæ, nebulis crebris, pruinis, pluviis, frigore horridæ debebantur. Ipsa Solis obumbratio, quam cœlo prius admodum sereno, nubium sparsarum ab orientali plaga progressus antecesserat, cum sensim incresceret, remissioremque caliginem induceret, Eurus subitò exoriens, non tamen impetuosus horridiusculam auram reddidit, campique, ex non nullorum relatione, quasi rore maduerunt; quæ tamen cuncta tum obnubilatione cessante & ipsa recesserunt.

Sol in Scorpionis signum ubi pervenerat, & Eurus præsertim, ad meridionalem tamen plagam quandoque inclinans spirabat, plures serenos frigidiusculos numeravimus dies, matutinis tamen crebris nebulis turbatos. Novembre autem ineunte Zephyrus (qui altero post Solis in Sagittarium ingressum die vehementissimus erat) temperariores eos, varieque constitutos, ut plurimum tamen serenos reddidit, & tandem sub multivaria in Decembri aëris alteratione, atque cum reliquis ventis, videlicet primùm cum Euro frigido, circa medium mensem Austro temperato, & tandem Borea frigido alternatione, in nives & frigus despumabat. Nec singulares morbi notabantur, nisi quod in dicto mense ultimo puerilem ætatem, non quidem admodum multos, Variolæ benignissimæ, quas nostrates aureas dicunt, quibus verò majores pustulæ, longiori quàm priores decursu finitæ, in non nullis interspersæ fuerant, occuparent, omnes tamen absque singulari periculo paucis temperatioribus remediis, blando externo regimine facilè abigerentur; insuperque Febres quotidianæ, quales jam circa Anni principium infestæ fuerant, repullulascerent: quæ majori cum calore, sine horroris ut plurimum sensu ingruebant, & facilè in hecticam declinabant, difficilioremque in multis curam reddebant, tandem tamen, cum interpolato laxativorum usu, pulveribus absorbentibus, nitratis, chinchinatis, martialibus medicamentis cedebant.

Principium Anni 1700. serenitate, frigori junctâ, cum se commendasset, paulò post varia cœli facies, nebulosa, nubila, nivosa, pluviosa, serena, frigida, temperata comparuit, quin & d. 28. Januarii tonitru ac fulgure tempestuosa exstitit, cum per aliquot dies Zephyrus, huc usque semper, nisi quòd ad semimeridionalem plagam sæpius inclinaret, se exserens aërem multum priùs concussisset; qui etiam venti M. Februario continuarunt, & hyemale frigus constans inter nives sæpius delapsas, induxerunt; quod circa Solis in Pisces ingressum ab Euro incrementum sumpsit, nivesque, in M. Martio sensim liquatas, subinde spargere non intermisit. Interea Januarius febres quotidianas in fine præcedentis Anni memoratas producere non prorsus cessabat; & non nullos Apoplexia, diverso fato terminata, alios Rheumatismo artuum superiorum, qui usque in Aprilem, juxta cum febribus nominatis notabatur, atque à repetitis sudoribus, præcipuè quos Laconicum coriariorum proliciebat, soluto, infestabat;

ſtabat ; Infantes autem in glandulis faucium ipſiſque pulmonum veſiculis, non ſine febrili incaleſcentia invadens, atque grave aſthma inducens, ſtagnatio periculo non levi expoſuit, multoſque eorum, præſertim aut ſeriùs, aut negligentiùs curæ commiſſos, in ſepulchrum præcipitavit, cùm reliqui orgaſmum iſtum refrenantium abſorbentium, & viſcoſam colluviem blandè per alvum ſputumque educentium uſum ſalutarem experirentur: Quæ cuncta ſicut inæqualitati aëris, lympham modò incraſſantis, modò in fluorem iterum eliquantis, deberi arbitror, ita ejuſdem etiam aëris effectum fuiſſe non dubito, quòd diverſas puerperas abdominis, præcipuè in hypogaſtrica regione tormina corriperent, eaque lochiorum evacuationem non ad votum ſuccedentem, & hinc ex ſanguinis ſtagnatione nervoſam fibrarum tenſionem inducentem comitem haberent; quæ ipſa medicamentis caſtorinis, aliiſque fluorem ſanguini debitum blandè reſtituentibus, ac viſcoſas impuritates unà per alvum eliminantibus ideò cedebant. Ab eadem aëris inæqualitate etiam, antequam Æquinoctium vernum adveniſſet, Icteri, Martialibus remediis debellati, & Febres petechiales continuæ, cum cephalalgia ingruentes, in quibuſdam Pleuritide comitatæ cæterùm nihil ſingulare oſtendentes, nec admodum lethales, uſque in Aprilem, frigidum & primò quidem ab Euro ſerenum, poſtea ſuccedente Zephyro cum ſemimeridionali vento alternante pluvioſum, ſparſim ut vix epidemicos inter morbos referri mererentur, notabantur, ſed Majus, crebros Zephyri flatus expertus gratiori cœli amœnitate illuxit, in fine tamen frigidus evaſit, morborùmque ſeminia [præter Variolarum, nunquam uti hactenus, ita per totum reliquum Anni decurſum planè ceſſantium) prorſus ſuppreſſiſſe viſus eſt; quos nec poſtea repullulare variorum ventorum, aërea, ſi quæ ingruerent, inquinamenta ex omni mundi plaga diſſipantium viciſſitudo, ſub grata calidioris, nec non temperatioris auræ alternatione, permiſerat. Quamvis poſtea per æſtatem Febres quotidianæ & Rheumatiſmi ſubinde denuò caput extollere conarentur, inque Menſe Auguſto Dyſenteriæ aliqua veſtigia notarentur, vix tamen memorari hìc merentur. Poſt caniculares dies primò frigidiuſcula aura ſpirabat, poſtea longior aëris ſerenitas non levem terræ ſiccitatem inducebat, uſque dum poſt Æquinoctium autumnale Zephyri vehementia, ab aliis ventis ſæpe interrupta, crebras pluvias ſuſcitaret, tepidioremque ut plurimum auram redderet, quæ auſtrina conſtitutio, paulò poſt non tantùm Variolas in plures infantes diffuderat, ſed etiam Tuſſes contumaces in multis, & Febres petechiales in quibuſdam produxerat; & has quidem non ſine contagii nota, ut integræ etiam domus alicubi inficerentur, & non pauci ſuccumberent, quos tamen non tam morbi violentia, quàm quòd negligenter & imperitè, præſertim à ſtupida fœdi carnificis temeritate, quæ neſcio quo infortunio plures dementaverat, tractarentur, mortis prædam

dam fecerat, cùm alii ritè & maturè curati, paucis aſſumptis alexipharmacis, primos morbi impetus prorſus, vel intra biduum retunderent, vel ſalvi tandem evaderent. Omnes præcedaneo horrore, ſubitam virium proſtrationem & præcordiorum oppreſſionem patiebantur; non nulli cephalalgiâ per initia torquebantur, deliria verò & inquietudines interdum ſubſequebantur, ſitis rariùs urgebat, nec caloris præternaturalis externa indicia aderant, urina ut plurimum & pulſus non multùm à naturali ſtatu recedebant. Talia etiam Civis cujuſdam uxorem cum filio 17. annorum invaſerant, qui empiricæ etiam illius imperitiæ expoſiti mortui ſunt; filia autem 19. annorum eodem malo correpta, in morbi augmento vermem duas ſpithamas longum mortuum vomitu excreverat, motibusque membrorum convulſivis & continuis deliriis agitata, nil cibi & medicamentorum ulterius aſſumere voluerat, quin & potum omnem, quamvis fauces aridæ eſſent, & muco viſcidiſſimo incruſtarentur, per biduum reſpuerat; quæ tamen, cum utrique humero veſicatoria applicare curaſſem, tumque ipſa deglutire iterum aliquid inciperet, ſicque cephalica alexipharmacis mixta admitteret, mentem paulatim & membrorum tranquillitatem reſumſerat, & circa tertiæ hebdomadis à decubitu finem, ſubortâ diarrhoeâ evaſerat; altera filia duodecennis tertio & quarto morbi die vomitu crebro agitata, nil cibi, potus vel medicamentorum retinere poterat, datâ verò theriacâ cœleſti cum chinchinæ extracto motus ille ventriculi perverſus ſedatus eſt, die autem decimo caput intumeſcere, & immenſum dolere cœpit, ſed propinatis ibidem cephalicis & alexipharmacis, nec non veſicatoriis utrique humero impoſitis, parotidiſque ſiniſtræ tumore ſuborto, poſtquam ille à cataplaſmatis uſu diſcuſſus fuiſſet, atque diarrhoea ſupervemiſſet, convaluit. Filia 14. annos nata, & filius undecennis cum parem morbi inſultum paſſi, intra octiduum ſanitatem recuperarunt. In omnibus his ſudor ferè nullus prolici poterat: maculæ etiam puncticulares lentè nec ſatis ad votum prodierant: Pater prima morbi indicia ſentiens, ſumtâ bis Tincturâ bezoardica ejus violentiam eliſit, inter medicamenta etiam Pulveris noſtri alexipharmaci officinalis, qui ex terr. ſigill. C. C. phil. præp. rad. angel. Zedoar. cort. citr. & myrrh. componitur, repetitum uſum imprimis proficuum expertus ſum; qui non tantùm lymphæ viſciditatem corrigere, ejuſque coagulum reſolvere, ſicque ad diaphoreſin diſponere, ſed etiam balſamicis ſuis partibus ſanguinem à corruptione præſervare valuit. Tuſſes magnâ vehementiâ adultis æquè ac pueris infeſtæ, convulſivi aliquid alere viſæ fuerunt, & magnam humoris viſcidi copiam excreverunt; quibus verò, ut alia taceam, continuatum herbæ thee vel veronicæ, cum radice liquiritiæ infuſæ uſum præcipuam medelam attuliſſe obſervavi. Quo ſub Morbonæ dominio reliquum anni, varias cœli mutationes, temperatiorem imprimis auram producens, tranſegimus.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1699.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

IAnuarii 1ma dies tota pluviosa, vespertino tonitru sexies satis vehementer reboante, insolito & hoc saltem tempore raro phænomeno, tremendum edidit ostentum. 2da inconstans manè ex parte serena & sicca, reliquo nimbis ingrata. 3tia manè pluviis molesta in Caurum à meridie valdè impetuosum desiit. Sequentes ad decimum varii ut plurimum pluviis, quandoque nivium flocculis mixti, non nunquam frigore temperato, in grave tandem gelu, degenerante distincti, succedente demum nive, hisque pluviis, vernam ferè cum sudo temperiem ad 19num usque reducentes. Cœlo nimirum de die sereno, noctu verò gelido, revertente sic paulatim fortiori gelu, triduum durante: tum verò rursus in pluvias ac temperiem aëris leniorem per quatriduum declinante, ac succedente denuò 28vo gelu satis acri, sed ephemero, in nebulosum & pluviosum quatriduum unà cum mense terminante.

Februarius eodem typo cœpit, mox verò 2do, succedente gelu ad 1mum usque continuavit, in pluviolam vesperi solutum, sed 12mus manè rursus gelidus, cœlo quidem obscuro & flocculos subinde niveos spargente, octiduum continuavit, 19nus tandem remissior toto biduo pluviosus ac nimbosus. Verum 22do post mane obscurum sequens 23us sereno cœlo pluvias ac grandinem miscuit, succedente post pacatiori 24to, rursusque nimboso ac nivoso 25to, tandem à modico manè gelu in amœnum triduum 28vo, & ultimo transiit.

Martius à pauca nive, sereno mox rursus cœlo exorsus variis & inter se alternantibus tempestatum vicissitudinibus, Aprilem potius referens, nivibus pluvias, gelu deliquia miscens ad 12mum usque perrexit. Constantiori postmodum frigore, sereno ut plurimum cœlo, nivibus, non nunquam parvis interpellato ad 24tum usque continuavit. Inde remittens, post biduum pluviolis quibusdam aspersum, vesperam versùs clarescens, 27mo in amœnam serenitatem, sequenti tamen 28vo turbida tempestate, nimbis, pluviis ac grandine fœdâ interceptam, mox verò tolerabiliori biduo redditam, 30mo unà cum trimestri hoc primo in vernam amœnitatem desiit.

Morbi hujus trimestris initio frequen-

quentiores, ac Epidemicæ fuerunt præcipuè febres peculiares catarrhales, malignitatis non expertes, difficiles, periculosæ & quibusdam exitiosæ, quibus ardentes postea successere, pleuritide ut plurimum comitatæ, eaque acuta quandoque & maligna, nonnullis lethali, tandem variolæ. His ob varium adeò cœlum Februario mense substitutæ febres acutæ ardentes & continuæ intermittentes, aut subinde potius exacerbatæ, malignitate ac petechiis infames, aliæque paulò mitiores quidem, sed variis exanthematis, purpura, morbillis, malignitatis latentis indicibus, fœtæ, quæ & sequenti Martio, totoque adeo trimestri & ultra durarunt ac haud paucos ad plures miserunt.

Aprilis primus cœptam sub finem mensis præcedentis amœnitatem vernam, quibusdam 4to præsertim, 6to & 8vo cum æstivis de serenitate & æstu certantibus, nonum usque serie vix interrupta, nisi nubilum, utut rarius, horis potissimùm pomeridianis intercedens, cœlum variationis insimulaveris, continuavit. Sequens quatriduum à nono ad 13um serenitati pluvias induxit leves ac fœcundas. Inde ad 18vum Euro in Aquilonem paulatim deviante, aër quandoque serenus, ut plurimum turbidus, siccus tamen, simulque frigidus, non nunquam ventuosus. 18vus serenus ferè totus, circa vesperam fœcundam sparsit pluviam. Succedente hinc cum sudo temperato & amœno octiduo, 21mum procellosum & subfrigidum si exceperis, ad vigesimum septimum usque, qui varius, manè turbidus à meridie tonitru, pluvia ac grandine horridus, circa vesperam demum serenus, triduo comitatus, turbido tandem in pluviolam sub ipso mensis exordio delicuit.

Majus totâ & amœnâ serenitate ver initiavit, sed à successore paulò asperiore, Aquilone nimirum afflante, destitutus, Zephyro tandem subeunte in pluviosum transiit quatriduum à biduo sereno denuò exceptum, sed 10mo sub vespera pauca aspersum pluvia. 11mus manè serenus à meridie udus, successore 12mo sereno ac sicco interserto, pluvium & circa vesperam tempestuosum substituit triduum. Cui biduum æquè turbidum, sed præcedenti ternario siccius accessit, donec 18vus serenus & amœnus vernam gratiam ac jucunditatem, quindecim dierum continua serie ad ipsum usque mensis terminum durantem redintegravit.

Junius eodem quidem tenore inchoavit ac biduo ad vesperam usq; sereno continuavit, in pluviam verò satis grandem aut imbrem potius & tonitru circa hanc defecit. 4tus nubilosus & frigidulus, siccus tamen successorem tota die Cauro impetuosius flante nimbosum habuit, triduum tamen serenius & amœnius accersentem, ad nonæ (quæ pentecostes prima erat) usque meridiem in pluvias fatiscentem. 10mo succedenti vario, turbido ac subinde madido, 11mo manè nubiloso à meridie claro 12mo sereno amœno ac temperato toto. Huic 13us manè serenus ac ventosus, à meridie pluviosus, Iride bis apparente, ac biduanam serenitatem nunciante, notabilis successit. Quæ

tamen à biduo inconstante excepta, quatriduum addidit paulò constantius, mox tamen in biduum è sudo & pluviis mixtum desciscens, 21 mum totum pluviosum ad meridiem usque 22di, à meridie clarescentis succedaneum habuit, 23tius sudo & æstivo calore gratus, 24tum ejusdem amænitatis ad occasum usque solis imbre degenerem, socium sibi ascivit, ut & triduum sequens, & pluviolis tamen quandoque madens, 28vus pluviosus, à 29no sicco & à meridie sereno correctus, cum 30mo toto æstu ac sudo acceptissimo ultimum secundæ hujus anni quadræ mensem clausit. Trimestre hoc secundum morbos haud adeò frequentes aluit præter scorbuticos non nullos aliis ut plurimum complicatos, utpote Arthritidi vagæ, Nephritidi, Colicæ. Febres quasdam Catarrhales, quandoque, utut rariùs malignas. Majus scorbuticis prædictis hypochondriacos quosdam, &, at raro maniacos junxit. Hisque Epilepsias infantum præsertim, & puerorum diarrhoeas, subinde & dysenterias, hoc anni tempore aliàs insolitas, febres quasdam cum colica scorbutica aut hystericis passionibus combinatas accensuit. Junius his malignas non nullas cum pleuritide, quandoque & in peripneumoniam degenerante concurrentes, exanthematum quoque miliarium peculiari quodam genere, ut & petechiis, iisque periculosis ac quibusdam lethalibus, infames superaddidit.

Julii primus dies sudum ultimo Junii inchoatum per quatriduum ad 5tum usque propagavit, cujus vespera pluviolam sparsit raram. Sextus manè serenus, rorantibus subinde tamen pluviarum guttulis aspersus, à meridie imbrem fudit valdè largum, sequentes septem nubilo, aliquando & imbribus & nimbis turbato cælo varii fuerunt. 14tus æstivum redintegravit sudum, ac excepto 10no tonitru & pluviis circa vesperam turbido, & 21mo pluvia vespertina madente, ad 28vum usque jugi sudo & æstu gavisus est; Hic tandem serenitati huic satis durabili triduum tonitruosum, pluviosum ac quandoque grandinosum succenturiavit, ac 31mo demum sereno & amœno finiit.

Augustus à triduo sic satis sereno, pluviis tamen quandoque interpellato exorsus, 4to sudum produxit amœnum, ad vesperam usque sequentis durans, tum verò tonitru horrendo ac imbre valdè largo turbatum, 6to sudo subinde pluvias miscuit, 7mo tonitru superaddidit, subsequente vario quandoque ventoso, turbido ac pluvioso ad 20mum usque cœlo, postea verò sereniori ac tranquilliori, non tamen omninò à pluviis immuni ætheri abblandivit ad 28vum usque; una cum triduo sereno toto, ac æstivo calore amœno, mensem hunc claudentem.

September sudum æstivo fervore jucundum primo die continuavit, 2do à meridie pluviolas quasdam miscuit, sequens nubibus id subinde temperavit. 5tus idem reparavit, à meridie pluviolam aspersit, 6tus à pluviis immunis, 7mus & 8vus raras sereno pluvias intercalavit; A nono ad 18vum æther æstivum, sudo rursus & temperato calore amœnum affulsit, 18vus pluviæ pauxillô aspersô, 19no & 20mo redintegratum sed frigidulum, 21mo & sub-

& subsequente biduo paulò mitius, 24to nebulosum, sed mox rursus serenum cum successore toto 26to sudum pluvia matutina modica ac nubilo postea interpellatum ad 30mum usque adeoque postremum reduxit, sicque trimestri huic tetrio gratum reddidit terminum.

Tertii hujus trimestris à priori haud multùm abludentis Julius hypochondriacas non nullas & scorbuticas affectiones variis comitatas symptomatis, & hæc inter præcordiorum præcipuè oppressionibus & angoribus molestas; febres continuas ardentes, aliasque paroxysmis subinde vehementibus graves, nec omni malignitate vacantes, symptomata periculosa, pleuritides, hæmoptoes, deliria, ad phrenesin durantia, inducentes. Epilepticos insultus, frequentissimè, adeoque epidemicè diarrhœas non nunquam & dysenterias periculosas, à tergo trahentes. Augustus eodem fere tenore transiit, nisi quòd febres continuæ ardentes, malignæ admodum, frequentiores adhuc ac petechiis quoque stipatæ successerint, atque Septembri quoque continuarint, in hecticam haud raro, tusses cdntumacissimas, colicas quoque passiones, diarrhœas, & dysenterias transeuntes, periculosas, raro tamen lethales, purpura sæpius, variolis raro, morbillis frequentius notatas.

October autumno congener à primo ad 19num usque vario cœlo sæpius pluvio, raro sereno, semper horridulo transiit; Hic Serenus, præter parum pluviæ 23tio sparsæ octiduum adduxit serenum, & 25to præsertim æstivo sudo ferè compari, à biduo paulò nebulosiori exceptum, 29no nebuloso turbido ac pluviis raris tamen interpolatum, biduo alio sereniori, sed Euro afflante frigidulo surrogata compensavit, tandem postremo biduo in primam glaciem sub ipso exitu diriguit.

Novembris primus, ejusdem cum prædictis postremis genii, serenus nimirum & gelidus, 2dus gelidus adhuc, sed nubilosus ac turbidus sequenti nocte primas sparsit nives, remittente parum gelu, noctu rursus pruinam, tum manè nebulam in pluviolam deliquescentem tulit. Subsequente 5to sicco, mitiori æthere grato, tum pluviosa nocte ad meridiem usque sequentis interserta, inde clarescente rursus aëre post turbidum 7mum, triduum subsecutum sudo temperato valdè amœnum ad vesperam, usque 11mi pluvia rorantem, cui quatriduum rursus serenum successit, ac 18vum manè pluviolam spargentem, si exceperis, ad 21. usque à meridie pluvia quoque rara cum sequentibus duobus madentem. 24tus ejusque successor nimbosi asseclas habuere turbidos ac pluviosos, solo 30mo mensis nimirum ultimo sereno ac temperato excepto.

Decembris primus & secundus alternatim pluvias serenitati, ille manè, hic vesperi subordinarunt, 3tius in gelu pronus à nocte gelida, meridie nivoso, reliquo sereno in triduum brumali frigore rigens transiit; 7mus mitior, cum 8vo toto nives addidit; 9nus temperato gelu serenus: 10mus totus nivosus à procellosa nocte in serenum ac temperatum gelu migravit, quod 11mo fortius; 12mo subturbido cœlo per triduum subsequens satis rigorosum, in

gelicidium tandem desiit, 16to nebuloso cum sequente, cœlo etiam sereno paululum remittens, biduum substituit penitus degelascens, sed redintegrato 20mô gelu ad meridiem usque mitiorem, 21mo & 22do nebulosis ac pluviosis, 23. à nocte serena gelicidium à meridie adduxit ad 24ti usque sequentis meridiem, in pluviam tandem fatiscentem. 25tus nebulosus ac nubilosus totus mite restituit gelu, cœlo sereno cum nivibus quandoque alternante; ad 31mum usque & postremum hujus ut trimestris sic anni totius, robur successivè validius acquirens.

Postremum hoc trimestre, perinde uti priora, febres obtulit varias, satis frequentes satisque vehementes, acutas & ardentes non nullas simulque malignas pleuritide, & peripneumonia quandoque, ut plurimùm funestis, diarrhoea, cholera, Ictero, Catarrhis cum defluxionibus molestis in dentes, tonsillas, guttur, pulmones &c. depluentibus contumacibus, Cephalæa, çardialgia, palpitationibus cordis intensis, purpura subinde, morbillis, variolis & haud rarò petechiis stipatas. Præcipuè autem Colica quædam scorbutica valdè frequens fuit, prima facie levis, ac haud magni momenti visa, mox verò nunc diarrhœæ, nunc dysenteriæ, nunc pluritidis in peripneumoniam sæpè degenerantis, contumacis, periculosæ, & haud rarò lethalis, Protei instar larvas induens.

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1699.

Dn. D. Joh. Jacobi Harderi.

PRincipium Januarii ferè ad usque hujus medium, varia tempestatis eaque subita dyscrasia ac mutatione, novi anni auspiciis prælusit: imminente paulatim novilunio cœlum læta serenitate, aërque desiderato Pruinæ incremento ac siccitate ad usque finem hujus mensis favere perrexit: inde verò obscurior aër ingruit, Februariique initium nunc nebulosum fuit, nunc pluviosa cum nive mixtum, ventis per intervalla fortiter spirantibus: Pleuritides & pleuropneumoniæ cum febribus continuis jam frequenter homines invadebant: neque catarrhi ferini iisdem pepercerunt, variolis teneriori infantiæ subinde infestis.

Martii Principium pluvialis nix ingratum reddidit quæ instante Plenilunio, magnâ & insolita cohorte, arva montesque adeo obsedit, ut itinerantibus non parvo fuerint obstaculo: inde blandiore accedente aëre, nix paulatim fundi, & fertilis tempestatis spes major affulgere cœpit: usque tamen interpolatæ circa finem hujus, & Aprilis initium nivales pluviæ, eandem rursum extinguere cœperunt. 8. 9. & 10. April. interdiu calore blando terræ gremium reficiente, noctu verò pluvia cum tantilla nive idem irrigante, febres continuæ hoc tempore satis adhuc infestabant.

Die 12. April. calidiusculæ pluviæ fugata in arvis, montibusque adhuc dum hospitans nix maxima sui parte, afful-

affulgente deinceps serena tempestate, cum exoptato calore solis, florum fructuumque fæcundo parente, tantum non prorsus evanuit.

Maii initium multa pluvia comitabatur, in montibus heic illic nive per intervalla interspersa inde optata tempestas ingruit, solis desiderato calore singulis terræ fructibus & seminibus, in vitam excitatis, cujusmodi in Junium usque & ultra fœcundissimè continuavit: Julius quem canicula promittit fervorem, minus largum sensit frequentibus pluviis præter votum illum attemperantibus: neque ejus defectum Augustus majori calore, quem ab hujus medio ad finem usque demum experti sumus sarcire potuit: unde uvarum maturitas quam Septembri mortales præstolantur, versus finem usque hujus à nobis desiderata fuit, & quamvis dies calidi interpolatè alluxerint, noctes tamen frigidiusculæ, eandem non parum sufflaminarunt; sub finem Octobris nivalis tempestas jam ingruere cœpit, quæ subsequentibus hinc Novembri & Decembri mensibus, imprimis circa medium finemque hujus cum multa Brumæ sævitia, ingravuit; præter febres continuas & in quibusdam locis satis malignas, alii morbi rariùs frequentes erant.

Dn. D. Rudolphi Jacobi Camerarii,

Academici Naturæ Curiosi,

Schediasma Tubingâ missum ad Historiam Epidemiam.

Ann. 1699. & 1700.

LAudabile est institutum historiæ epidemiæ Germanicæ, in appendicem Ephemericum ab annis aliquot referri solitæ, quod ex multitudine observationum per diversas provincias collectarum progressu temporis acquirendam spondet notitiam meliorem & pleniorem de subdolis aliàs & occultè, utut populariter, grassantibus morbis. Hanc ego collectaneorum supellectilem hac quidem vice non venio locupletatum, nec plenam descriptionem constitutionum utriusque anni hìc inserere necesse duco; Quoniam qui suis temporibus grassari solebant catarrhi, & inflammatorii pectoris morbi, quæque intercurrebant variolæ, cum aliis levioribus, tanti momenti non videbantur, epidemiarum autem febrium pristina frequentia & malignitas ab aliquot retro annis per Dei gratiam in urbe dominium non obtinebat: Sed ea fata, quæ per tristes olim annos communiter plures experiri solebant, jam paucis & vel uni atque alteri solùm obtingere, idque modo quodam sporadico potius quàm epidemico, hoc annotare cùm licuerit, communicare etiam operæ pretium visum fuit.

Exemplum quod huic rei fidem faciat

faciat singulare pro anno 1699. suppetit in una domo: Scilicet Aprili mense primus in familia pater, vir robustus, idemque hactenus sanus bibliopegus, febre maligna planè ex improviso modoque acuto abripitur, hunc post breve tempus, liberis interim etiam correptis, sed evadentibus omnibus, intra mensem ultima sequitur in familia mater; sic viduata domus, cùm altum de simili malo in urbe esset silentium, nec per hunc annum antè & post ita acutè abriperetur quisquam. Nihil etiam contagii hinc retulerunt vicini, aut qui aliàs tristes illas ædes visitarunt. De causa illa manifesta non constabat: Audiebantur quidem tum temporis hinc indè varii pauperum morbi sub annonæ caritate ob diætæ vitia, vertigines, tormina, alvi fluxus, sed hæc in pagis potissimùm, minus in urbe; Constitutio autem aëris per istum mensem, utut sæpè blanda, mitis, velut æstiva, hinc & leviter tempestuosa, in principio tamen & fine fuit frigida, humida, cùm & vicinis alpibus diu inhæreret nix, quin nova sub medium & finem ibi caderet.

Pro anno 1700. duo suppetunt exempla, notata in binis ædibus: ubi principium continuæ non communis febris iterum deducendum est à mense Aprili, qua sub ejus finem correptus fuit sartoris filius, absque omni, quantum quidem constat, causa evidenti, nec ab alio quocunque infectus; Hunc sequitur soror major, hanc minor natu; omnes medico nullo consulto vel absque vel cum medicamentis ut aiunt domesticis evadunt, ita tamen ut ad quinque & sex septimanas protenderetur apud singulos plena convalescentia. Quarta in ordine mater demum die septimo vel octavo Junii (non enim simul tres priores personæ decubuerant, sed una ferè resurgente dejecta fuerat altera) cum malè habere circa præcordia inciperet, sumit purgans, nescio quale aut cujus suasu, & movetur fortiter, sed abhinc statim lecto affigitur, alvum ad tredecim dies habet clausam, tunc suppositoriis & enemate tardè & parcè motam, jacet soporosa, omnium negligens, excitata & interrogata sibi non malè esse dicit, tandem subdelira, nullis usa medicamentis, in tertia demum septimana die vigesimo quarto Junii moritur, lividè post mortem nigricans. Ipso die sepulturæ frater defunctæ, lanio robustus, quinquagenarius, tabellarius, post varios quidem errores diætæ, largos certè in vino excessus, ægrotate incipit, sc. prævio horrore malignè dejicitur die vigesimo sexto Junii; Dicitur autem turbatus & vestibus indutus diu mansisse extra lectum, ludens, garriens, cum pulsus præ spasmis jam explorari vix posset, & ut ajunt pleuriticus. Quidquid sit de ipso, quem non vidi, moritur satis acutè mane diei secundi Julii, convulsus. Abhinc terrore perculsa alterius fratris uxor etiam dejicitur, sed evadit; Cum verò insuper binæ personæ aliis in ædibus, quibus cum ista familia nihil intercesserat commercii, febre, sed mitiore & remittente, corriperentur, caderetque vir sanus hactenus ex improviso apoplecticus lethaliter, imò de subitaneis per patriam casibus tristes hinc inde advolarent nuncii, magna utique tum pavidorum

rum commotio. Sed redeundum ad ædes sartoris; Die altero post sepulturam matris, filia annorum septendecim nondum menstruata, manè circa horam octavam ægrotare incipit, friget, à meridie incalescit, atque ita hinc continenter febricitat, ut extra lectum planè non degere, quin sæpè in eo ne quidem se erigere posset, plerisque tamen diebus horas matutinas experiretur meliores, pomeridianis autem sentiret exacerbationes omnium symptomatum, quorum præcipua erant dolor capitis & ut ajebat cordis, cum levi tussicula, alvo tarda, pauca, siti non nimia, appetitu nunqùam plenè abolito, lingua mucosa, molestia quadam deglutitionis, absque maculis, (uti & priores omnes) absque singulari delirio, mittens urinam nunquam rubram, cum nebula post moram crassa albidè pallida: Hæc filia post dies quatuordecim evadit feliciter, usa decocto rasur. corn. cerv. rad. glycyrrhiz. sem. fœnicul. pulveribus pannonico, alexipharmaco, cervino, (prout hìc in officinis juxta descriptionem B. Parentis in gratiam pauperum prostant minus pretiosi) bis in die aut ter, alternis enim noctibus dabantur grana quatuor extracti bezoardici, descriptionis ejusdem, cum vehiculo & mixturâ aquarum melissæ, card. bened. ceraso r. tiliæ, Syr. acetosit. citr. cui addebantur cornu cervi ustum, antimonium diaphoreticum, & tinctura bezoardica, cum pulveres illos porrò sumere recusaret. Tandem ultimus in domo pater, die duodecimo Julii languere visus, sibique metuens, ne ordo jam ipsum tangeret, à deglutitis noctu septem pilulis bezoardicis, & drachma dimidia theriacæ Andromachi mane in vino hausta, largiter sudans præservatur, nilque ultra mali passus, finem ita imponit malæ febri, inducias hinc iterum urbi nostræ (utinam benè longas) concedenti.

Hæc de hac familia: Interim alibi in urbe lotrix, cum prioribus non communicans, circa idem tempus cum ista muliere, sc. die octavo Julii, post loturam linteorum, sub horam vesperrinam septimam horrore gravi correpta, hinc ob æstum, sitim, acutum capitis dolorem, cardialgiam, tussim frustraneam, dolores costarum pleuritidem æmulantes, die decimo Junii manè venam secari jubet in brachio, (unde sanguis extractus] mora temporis nullam contraxit crustam, sed mundam servavit superficiem) decursu dierum mane & meridie melius, à vespera in noctem semper pejus habet, tum dyspnoica subindè & subdelira; Die decimo tertio mensis observantur in collo ipsius & pectore maculæ minutæ rubentes, die decimo octavo per collum efflorescentes vesiculæ miliares; Alvus die decimo quarto ante meridiem spontè novies non torminosè soluta, per morbi decursum manet lubrica, laxior communiter sub exacerbationibus; Urina mittitur nunquam tincta, plerumque turbida, cum sedimento post moram laxo, crasso, pallido. Sic afflicta fœmina sub usu prædictorum medicamentorum, quibus hic accesserat decoctum pectorale alexipharmacum, electuarium diascordium, & cortex Peruvianus evasit feliciter; equidem in sexta septimana jam iterum lotricem

cem agens, notabile adhuc sub declinatione emergens narravit phænomenon, pruritum sc. ferè universalem, valdeque molestum, quo ad fricandum vehementer corpus urgebatur, unde & in squamulas elevata & exsiccata cuticula abscesserat passim. Cæterum hæc non uti prior, infecit quenquam, sive nemo ab ea laboravit similiter, nisi quòd filiola annorum quatuor eam videretur sequi, febricitabat enim per dies quatuordecim continenter, cum exacerbationibus vespertinis, sine maculis, convaluit autem absque medici ope, cùm post longam anorexiam & abstinentiam, appetitu ferebatur in lac acidum eoque satiaretur.

Hæc sunt fata familiarum, quas in alta velut pace securas hostis improvisus diversimodè aggressus graviter exercuit, modò unam & alteram in domo eligens personam, reliquis parcens, aliàs nulla prætermissa paucas fataliter abripiens; Ibi in una domo persistens, decursu intra breve tempus absoluto, hic extra domum ad consanguineos & affines sese extendens, diu tamen protracta successione in eadem, ad mensem sc. usque tertium. Illum aliàs novimus morem talium febrium, quòd cum epidemiam minantur invasionem, accedentes subdolè & sparsim se prodant, & cum finis earum adest; recedentes subindè tamen, cùm minimè credis recurrant; Hic autem neutrum locum habere videtur, sed alia ratione tristem sui memoriam renovasse malignitas; idque non tam hyberno, quo major olim communiter notabatur, quàm æstivo potius hac vice tempore, quo Mars apud nos (utinam per Dei gratiam diu) quiescit, & qua mediocre fuit annonæ pretium. Addendum hac occasione post hyemem inconstantem, ventosam, lutulentam & gelidam, non minus varium successisse vernum tempus, nive iterum alpibus diu, ad finem usque Aprilis, inhærente; Junium in specie sæpe, ipso die septimo fuisse pluviosum, ad exundationem fluviorum in utraque circa urbem valle. Respondebant interim tali constitutioni morbi varii, inter quos præcipuæ hybernæ variolæ, vernæ scabies, pleuritides, peripneumoniæ, sub initium Maii perquàm frequentes: Abhinc autem inter benignos nec multos morbos observabatur singularis illa malignitas, ad paucas determinata personas. Quibus sub finem pro declaranda temporum istorum de cætero bonitate addi potest, quòd à quo tempore fama de novo remedio antidysenterico percrebuit, nullus observatus inter nos fuerit æger, quocum ejus periculum fieri potuerit.

Serius Missa Dn. D. AMBROSII STEGMANNI *Historia Epidemica Mannsfeldiaca Anni 1697.*

CUM Temporum inæqualitas, Hippocrate & Experientia teste, plurimos pariat morbos, nec minima utilitas, judice Per-Illustri Domino Præside ex Epidemica Annorum constitutione, diligentique illorum observatione resultet in Rempublicam Medicam, operæ pretium duxi & Ego, ut circa Comitatum Mannsfeldiacum ex epidemica constitutione propullulantes morbos, quantum mihi observare datum fuit, annotarem & Ephemeridibus adderem. Ab Anno itaque 1697. bono cum DEO, initium faciam: Cujus Mensis JANUARIUS incepit gelu rigoroso congelare aquas, & nive conspergere terram ad 5tum usque diem, quem inconstans ingruente ultima Lunæ quadra, aëris tempestas excepit, & per reliquos hujus mensis dies mox pluviis, mox nive, mox turbinibus continuavit.

MORBI: Per hunc mensem tumores insoliti hominum capita occuparunt, ut tertio majores extiterint, quos tamen sudorifera & vesicatoria optimè dissiparunt. Sic & Pleuritis notha in gravidas nimium quantum sæviit. Nec non catarrhi suffocativi primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines invaserunt, qui Affectus tamen appropriatis suis remediis auscultarunt.

FEBRUARIUS inconstante Aëris temperie, multis comitatus nebulis matutinis & vespertinis ad nonum usque diem continuavit, quo frigus intensum ingruit & ad 24. duravit, reliquos hujus mensis dies rursùs Aër pluviosus, udosus & nebulosus excepit.

MORBI: Mense hoc Morbus Hungaricus, superveniente ut pl. 7timo die Anginâ, Febresque Petechiales multis exitiales fuere. Petechiæ in plerisque absque ullis datis Medicamentis 2do statim & 3tio die maximâ cum virium prostratione & malignitate eruperunt. Et licet multi his laborantes sanis similes viderentur, tamen præter omnium opinionem die 7timo extincti sunt. Die 5to ut pl. in sexu nobiliori hæmorrhagiæ narium, in sequiori menstrua cum infallibili lethalitatis indicio, erumpebant. Quibus mox ab initio delirium superveniebat, morbo absolvebantur; sic & diversos ex pauperioris sortis hominibus vidi superstites, qui negligentius vivebant, in frigore jacebant nec ullam sui corporis curam habebant. Ex decumbentibus etiam quidam recidivam sunt passi, ita, ut intra mensem bis fuerint petechiis insigniti, qui tamen omnes vitâ privati sunt. In quibusdam febre hac demortuis, facies vivorum simillima & sudore guttatim conspicua, deprehensa est. Admirationem etiam subit, quod bubones pestilentiales, in quibusdam peste, tempore ultimæ contagionis, olim infectis,

hoc mense rursus intumuerint, puru entamque materiam de se dederint. Opima Bezoardica lege Artis & summo studio adhibita respuebat omnia hæc febris; Idemque vomitoria & Venæ sect. in principio etiam administrata erant de nihilo. Sola vesicatoria, quæ tamen plurimi recusabant, primis statim diebus in diversis corporis partibus simul applicata, multos eripiebant è faucibus mortis.

MARTIUS & APRILIS mox pluviis & tonitru, mox nive, mox turbinibus mutarunt suos dies.

MORBI: Catharri & tusses nimium quantum infestarunt Homines, in his Pillul. de Succin. Craton. it. de Cynogloss. associatis Elixyriis pectoralibus multum profuerunt.

MAJUS insolito Aëris fervore & tonitru ingruit, & usque ad X. diem continuavit. Reliqui hujus mensis dies pluviosi & ventosi, noctes verò ob flantem Boream summè frigidæ extiterunt, ut & exinde fructus & fruges ob glaciem obductam frigore sint tactæ & læsæ.

MORBI. Hoc mense Pleuritis, Hæmoptisis, Arthritis vaga scorbutica, & imprimis febres Catarrhales multò infestarunt.

JUNIUS intravit rursus insolito Aëris fervore, cujus XI mum diem Boreas excepit & usque ad XX. diem duravit, quo rursus Aëris fervor cum tonitru ingruit, & mensem finiit.

MORBI. Hoc Mense Melancholia multos utriusque Sexûs homines invasit, qui truculentas manus sibi suisque intulerunt, supervenit & quibusdam Melancholicis Epilepsia paucas post horas lethalis.

JULIUS crebrioribus pluviis, flante Borea, per totum mensem ita molestus fuit, ut Vulcanus tunc temporis superbiret in nostris fornacibus.

MORBI: Hoc mense febres Tertianæ & Quartanæ, it. Partus difficiles sequiori sexui periculosi fuere.

AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER pluviosi & ventosi flante Borea & Euro extiterunt.

MORBI. Catharri, Tusses, & Pleuritis vagarunt hinc inde.

NOVEMBER & DECEMBER maximè inæquales fuerunt, & mox pluviis, mox nive, mox frigore mutarunt suos dies.

MORBI. His mensibus Icterus in quibusdam cum diarrhoea, in aliis cum vomitu, in plurimis cum tumore ventris observatus est, & totas familias infecit, paucos tamen intra dies pillulis meis Martialibus & Sale Cachectico Ludovici profligavi hunc morbum. Sic & Arthritis vaga Scorbutica & Podagra multos infestavit.

Epidemia Mannsfeldiaca Anni 1698.

IANUARIUS frigore intenso per 4. dies spirante Subsolano continuavit, 5to die Aër nebulosus ingruit. 6to & 7timo Aquilo nivem, d. 12. 13. 14. Zephyrus pluvias protulit, d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Euro-Notus nivem & intensum frigus reddidit. Reliqui mensis

ſis dies, flante Zephyro, rurſus pluvioſi extiterunt.

MORBI. Tuſſis, Catarrhi & Pleuritis notha multis moleſti fuere.

FEBRUARIUS pluvioſo & auſtrali aëre uſque ad Sextum continuavit diem, 7mo frigus intenſum, ſpirante Euronoto, ingruit, & per reliquos hujus menſis duravit.

MORBI. Pleuritis, tumores ſub axillis, & morbilli admodum familiares fuere hoc menſe omnis ætatis hominibus.

MARTII primi VI. dies, flante Zephyro, pluvioſi extiterunt, VII. frigus, ſpirante Euro-noto, intenſum rurſus ingruit, & uſque ad XX. continuavit, quos reliquos menſis hujus dies aër meridionalis cum pluviis & tonitru abſolvit.

APRILIS totus pluvioſus, ſpirante aëre meridionali extitit.

MAJUS eodem aëre & pluviis uſque ad 18. diem continuavit, d. 19. Subſolanus radiis Solaribus terram ſiccavit, quam tamen d. 27. pluviæ & grandines rurſus humectarunt, & ad finem uſque hujus menſis perdurarunt.

JUNIUS, JULIUS, AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER mox pluviis, mox radiis Solaribus & aëre validiori, mox frigidiori, variante Aquilone & Auſtro admodum moleſti, exstiterunt.

MORBI. Licet maxima Aëris inæqualitas per totum fermè Annum extiterit, minimi tamen morbi has oras viſitarunt. Nam præter Melancholiam, Maniam & furorem uterinum, planè nullus alius in Comitatu Mannsfeldiaco per Menſem Julium, Junium & Auguſtum obſervatus eſt morbus. Hi autem affectus permultis familiares fuerunt. Nam XV. Melancholiâ, VII. mania, & octodecim furore uterino laborantes meam ſolummodo implorarunt opem, quibus etiam ad unum omnibus appropriatis ſuis remediis, & imprimis veſicatoriis, & Venæ Sect. Deo auxiliante priſtinam reddidi ſanitatem. Nymphamaniacæ imprimis mira paſſæ ſunt ſymptomata. Quædam nil niſi obſcœna proferebant verba, veneremque intendebant. Quædam inſomnia phantaſtica recitabant, & modò hunc, modò illum Sanctum, l. Principem, l. alium Magnum pro ſponſis habebant. Aliæ cantabant, ſaltabant & modò in caput, modò in pedes ſe conjiciebant, variaque abſurda immiſcebant. Aliæ rythmos componebant, totas paginas è Bibliis recitabant & Chiliaſtas ſe profitebantur. Extitit autem, quod mirandum, furor uterinus contagioſus, nam iisdem in ædibus ſæpè 2. 3. & plures decumbebant mulieres hoc affectu. Vidi etiam meis: Quòd præfecti cujuſdam uxor in paroxyſmo ejuſmodi furente conſtituta, ex adſtantibus mulierculis ruſticam quandam virginem ad oſculandam manibus arriperet, recuſantique colaphum impingeret, ex quo terrore ruſtica hæc, altero die poſt, eôdem affectû infectâ fuit.

NOVEMBRIS initium frigidum fuit, reliqui verò ejuſdem dies mox pluviis, mox nive rurſus moleſti extiterunt.

DECEMBER mox frigore, mox pluviis, mox nive, mox turbinibus Annum abſolvit.

MORBI. Hiſce menſibus variolæ

læ suis maculis primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines signarunt. Vidi enim vetulam septuagenaria propinquiorem, & virum sexagenario majorem, variolis absque vitæ jactura decumbentes. Sic & bruta à variolis non immunia fuere, ex quibus pennata, utpote anseres & gallinæ, tùm domesticæ, tùm indicæ, hisce infecta perierunt ferme omnia. Oves & porci verò, quibus expellentia (utpote cineres ex stipitibus fabarum, vel frumento secalino cum urina humana, vel rob. Sambuci &c.) ab Oeconomiis curiosis propinata sunt, ut pl. evaserunt superstites.

Constitutio Epidemica Berolinensis Ann. 1700.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

JAnuarii 1mus st. Greg. gelu quod annum præcedentem finierat, cum degelascente tepore imbribus ac nivibus mixto commutavit, & ad festum Apparitionis s. ut vulgo vocant trium Regum usque continuavit, sequenti festum die gelu cælo sereno vires recuperavit, ac per triduum servavit, 10mo rursus & sequentibus; 12mum gelu aliquali & nivibus diversum, cum 16to, 17mo & 18vo blandum gelu nocturnum cœlo nubiloso à meridie pluviis rorantibus, si exceperis ad 25tum usque remittens, 26tus priorem vigorem reassumsit, illique nives superaddidit; eoque tenore sequentibus, 29no excepto, ad 30mum usque duravit, tandem 31mo ac ultimo illius mensis, pluvioso, à meridie vario desiit æthere.

Februarius temperato quidem frigore cœpit, sed nivibus, quandoque aliàs pluviis, utut raris, interpolato varius fuit ad 22dum usque, à quo redintegrato per triduum brumali rigore, sereno interdum cœlo, 25to sensim remittente, 28vo circa vesperam in pluviam tandem deliquit.

Quam prima Martii serenus excepit dies, huncque sequentibus gelu nocturnum, subinde & diurnum, nivibus 3tio & 4to opertum, succedentibus à 5to ad 11mum satis rigidum, remittens 12mo ad 25tum usque Cauro impetuosius flante noctu valdè gelidum & hujus sequaces ad finem usque mensis, Cauro licet ab Aquilone repulso ac hinc 30mo succedente Euro eodem ferè tenore perdurantes.

Morbi hoc anni quadrante præter scorbutum ferè endemium ejusque asseclas, ut & cognatum malum hypochondriacum, fuere frequentiores Catarrhi, tusses, febribus, quandoque Catarrhalibus, variis defluxionibus, in genas, dentes, maxillas, guttur, scapulas, ipsum quoque pectus & pulmones, pleuritide item tam verâ, quàm spuria, indeque ut plurimùm pullulante hæmoptoë, hancque non nunquam excipiente, aut Phthisi, aut hectica, haud raró etiam nephriticis doloribus complicatæ. Præterea febres quoque aliæ variæ,

interque illas quædam malignitate non vacantes, morbillis, & variolis, & purpura sese prodentes.

Aprilis primis diebus Euro-noto spirante paulò remissior, 6to Vernæ amœnitatis prænuntio, variantibus subinde ventis & non nunquam satis asperè flantibus, sereno tamen plerumque cœlo, rarius pluvias rorantes spargens, ad extremum usque diem temperatus fuit.

Cui Majus ferè totus respondit, frigidior equidem, paulò præter 12mum & 17mum sudo & tepore verno amœnos, ad 22dum in pluvias comite tonitru circa vesperam cum sequenti toto & 24to manè udo solutum, succedente biduo sereno ac temperato, postque 27mo manè pluvio, tandem ad 31mum adeoque ultimum serenus & amœnus.

Junius serenitatem & amœnitatem vernam Majo cœptam ad 6ti usque vesperam cum pluvia tonitru advehentem continuavit, 7mus & 8vus præcedentibus nubilosiores, circa vesperam rursus pluvii fuerunt, reliqui ad 12mum obscuri & frigidi, sicci tamen; à 12mo verò, 20mo manè pluvioso, vesperi tonitruoso excepto, ad 22dum & 23. serena & amœna temperie commendabiles, ac hos inter 14tum, 15tum, 16tum & 17mum æstivo ferè æstu graves fuerunt, subsequentes pluviosi, quandoque tota die ac nubili ad 30mum usque & ultimum manè nubilum, postea præcedentibus sereniorem.

Morbos hoc trimestre præter prædictum scorbutum & ab illo dependentes Cachexiam, dolores, tumores & id genus alia symptomata, febres genuit omnis generis, communes, Ephemeras, intermittentes varias, etiam septiduanam, paroxysmo septimo quoquo die recurrente, rariùs, si unquam antehac in praxi occurrentem; continuas, ardentes, cum & sine exacerbationibus, Catarrhales, malignas haud rarò, pleuritide, arthritide, Catarrhis aliisque variis defluxionibus, tussi, doloribus præcordiorum, & hypochondriorum, asthmate, interdùm convulsivo infestas, purpura, morbillis, atque variolis, aliisque exanthematis fœdas, passiones item hystericas, nephritides, diarrhœas, hæmorrhagias etiam uteri, &c.

Julii prima dies serenitatem ultima Junii cœptam continuavit; Verùm sequentes mense ferè toto alternis diebus sudum cum pluviis nunc parcioribus, nunc copiosioribus alternando, æstivum sereni cœli æstum sic imbribus & pluviis temperarunt.

Augustus à primo ad 7mum ferè pluviosus, triduum ad 10mum usque serenum intercalavit, sequens triduum manè siccum vesperi pluvia maduit; 14tus vento nubes dissipante serenus, 15tum successorem habuit totum udum & imbrosum, 16tum manè pluvium, postea serenum, serenitate triduum continuante, biduum rursus mane nebulosum, post raras spargendo pluvias vidimus. Sudo 22do interserto 23tio nubilo, tonitruoso ac pluvioso in serenitatem tandem declinanti, 24tus successit serenus & amœnus, atque huic frigidulum pluviis subinde madens ad finem usque mensis septendium.

September facie à primo rorante nonnunquam aliàs sereno, in sudum æstu sæpiùs grave mutata, ad 13tium usque

usque manè serenum, licet à meridie post tonitru grave imbridum, commendabilis, triduum accivit varium pluviis serenitati interspersis, ac frigore, moderato tamen, non usquequaque gratum; triduo alio sudo gratiori exceptum, biduo rursus interpolatum vario, 22do sicco, 23. toto ferè pluvio ac frigido, 24to manè nebuloso ac nubilo, à meridie sereno, substituti triduum ejusdem ferè tenoris, frigidum, tum serenitas bidui postremi, mensem nunc simulque trimestre hoc absolvit.

Quoad morbos id præcedenti ferè compar, nisi quòd frequentiores adhuc fuerint febres præsertim ardentes & malignæ, petechiales quoque, pleuritides in phtisin quandoque declinantes, quædam veræ, quædam etiam nothæ, dysenteriæ & diarrhœa, æstui partim & inordinatæ, in potu præsertim & fructuum horariorum ingurgitatione, diætæ originem debentes, non nunquam lethales variæ, febribus interdum comitatæ defluxiones cum tumoribus artuum, præcipuè genarum valdè contumacibus.

October à primo ad 4tum usque nubilum & à meridie rorantem, indeque ad 8tavi usque vespertinam pluviam serenus, temperatus ac sudo ferè jugi veris instar amœnus; Noctu inter 8vum & 9num Tonitru horrendo terribilis, nono sparsis à meridie pluviis paulò horridior, 10mo sine pluvia nubilus, 11mo sudum redintegravit, biduo succedente vario ac quandoque pluvio, 16to vesperi pluvia madens, cætera cum sequentibus quinque serenus, 21mo nubilus subindeque rorans ac Austro flante frigidus, 22do manè pluvius ac nubilus cum sequentibus quinque siccus; 27mo nubilus totus ac imbrosus, 28vo vulturno aspirante nebulosus manè, postea cum insequentibus ad 31mum, ac mensis hujus postremum, paululum rorantem & frigidum, serenus atque siccus.

Novembris primus durante adhuc Vulturno gelu induxit, & per biduum continuavit, quod tertio rorante manè parumper cœlo remisit, succedente 4to toto pluvioso; tum biduo turbido sicco tamen, manè præsertim atque huic ad 12mum usque varia, quandoque nubila, aliàs serena, sicca subinde, rursusque pluvia tempestate; tandem Cauro afflante gelu 13tio serenum accessit ac sequenti mane turbido, & à meridie nive prima comitato, usque ad 19num à rigore remittentem & pluviis madentem duravit. Tum post biduum pluvium, biduum successit, gelidum, procellosum & grandinosum; huic demum nix manè pluviis mixta, à meridie ac sequenti 24to in imbres deliquescens, sequenti verò nocte Austro flante rursus gelascens, diurno succedente per quatriduum sudo, vesperi vento paulatim ad Eurum regrediente in nivem resoluto ac biduo subsequente toto pluvioso, nebuloso ac inamœno mensem terminante.

Decembris primus gelu reduxit ac nives, quod ad 5tum usque circa vesperam pluvia sparsa remittentem duravit, hunc sequens biduum adhuc remissius prima die pluvias vespertinas tulit, altera siccius fuit, 8vus manè nebulosus valdè ac pluvius, postea siccior, 9nus, totus nebulosus &

ſus & Zephyro aſpirante imbroſus, 10mus manè paulò ſerenior, veſperi pluvioſus. 11mus mane turbidus, poſt ſerenior tandem nubilus & udus, 12mus blandum gelu, non nunquam nivibus non nunquam gelicidio interpolatum reduxit, ad uſque 20mum, qui rigorem majorem addidit ac quatriduum continuavit, circa veſperam 24ti remittens ac vario cœlo, utplurimum tamen uvido, ad 31mum uſque perſeverans, ſicque hoc trimeſtre ſimulque annum ipſum temperato, at ingrato frigore claudens.

Ultimùm hoc trimeſtre morbos produxit prioribus nec frequentia, nec varietate nec gravitate cedentes, paſſiones hypochondriacas, Iliacas, Colicas, hyſtericas, nephriticas, Febres varias, præſertim acutas, ardentes continuas, catarrhales, pleuriticas, malignas quoque variolis & petechiis infames & quandoque funeſtas. Defluxiones & Catarrhos, ſuffocativos quoque, in genas, guttur, pulmones &c. depluentes. Aſthmata convulſiva quoque non nunquam & anginas cauſantes. Diarrhœas & dyſenterias, Cephalalgias, hemicranias, cardialgias, odontalgias, hemiplegias, Apoplexias, Epilepſias, præſertim infantum. Tumores varios & dolores, ut plurimùm contumaces, & innumera alia ſcorbuto præſertim & Venereæ lui familiaria ſymptomata, brumali frigori, cœlique frigidiori ac humidæ conſtitutioni variabili & inconſtanti ex parte tribuenda.

Conſtitutio Epidemica URATISLAVIENSIS.

Anni 1699. 1700. & 1701.

EXcellentiſſimi Domini Uratislavienſes uti hactenus inter Naturæ Curioſos ſolertiæ & curioſitatis palmam non paucis aliis dubiam reddere allaborârunt, ita laudabili inſtituto, circa conſcribendam morborum in Germania epidemicorum hiſtoriam, & ipſi favere, ac Patriæ ſuæ celeberrimæ ſimilem ſtatum delineare decreverunt; Cujus priores tres Anni de Morbis qui Anno 1699. 1700.& 1701. Uratislaviæ graſſati ſunt, publicis typis jam exſcripti legantur, & cùm pro hoc noſtro Volumine paulò prolixiores ſint, ſynopſin eorum hîc dare libuit, omiſſis iis morbis, qui epidemicorum cenſum haud ingrediuntur.

Cum Anni milleſimi, ſexcenteſimi, nonageſimi noni Januarium horridum Uratislavienſibus reddidiſſent Nebulæ & Venti, variis viciſſitudinibus, potiſſimùm intercurrente pluviâ, ſubinde tamen & frigore, quamvis remiſſiore, graves; initium quoque, imò majorem ferè partem Februarii ſub eadem cœli inconſtantia tranſegerunt, niſi quòd alterna frigoris vis majori impetu corpora concuteret, & aër circa plenilunium ſerenus languentes animos excitaret; quæ cœli inclementia ineunte menſe Martio continuavit, non raro tamen effuſis ad plenilunium uſque, quæ illicò tabeſcebant, nivibus, & terra pruinis hor-

rente; cùm è contra mellior aër, vergente ad finem mense, ac sudum tellurem foveret. Primus ergo hic anni quadrans ferè decursu excessit in humida constitutione, quam etiam accuratæ tam barometricæ, quàm thermometricæ observationes confirmarunt. Quo tempore, cumprimis sub Januarii principium, Dolores spasmodici sanguineo - cholericos, & melancholico - phlegmaticos affligebant, frequens erat Arthritis, prædominabatur tamen in subjectis iracundiæ obnoxiis, & diætæ aromaticæ ac vinosæ deditis, præcipuè liberaliori vini Hungarici, à solo calce vivâ ferè penitus substrato infecti, potui inhiantibus. Plures intempestivo frigidi & humidi aëris accursu admisso, Pleuritis notha occupabat, temperatioribus diureticis magis, quâm diaphoreticis cedens. Multi de dolore lumbos infestante conquesti, pro nephriticis promiscuè à Medicis non satis exercitatis, & vulgo habiti fuerunt, cum tamen non semper renes, sed plurimas etiam alias partes in illa corporis regione latentes, adfici posse, sagaciores Medicos fugere nequeat.

Sub finem ejusdem mensis in scenam prodibat Febris petechialis, quæ licet post 14. Aprilis diem conticesceret, mense tamen Majo iterum ferocire, & quidem cum catarrho suffocativo, præprimis in ætate teneriori incipiebat, ac non æquè in infantes, pueros & senes, sed in fœminas, & frequentiùs in mares sanguineos & sanguineo - phlegmaticos sæviit, ac præprimis iis gravis ac infesta incubuit, qui vino atque spiritu vini se obruerant, ac corpus cacochymicum pravâ victus ratione contraxerant; cæterum prævio horrore, cum quadam gravedine, tussi, imò & faucium inflammatione & tumore invadebat, aderat præceps subita virium prostratio, pulsus exilior & imbecillior, frequens tamen & inæqualis; calor qui horrorem sequebatur, in sanguineis intensior totum corpus occupabat, maximè verò caput, undè in fluidioris habitus corporibus, cephalalgia acutior, rubor faciei, oculi scintillantes, vigiliæ, deliria furiosa, jactatio corporis, sitis &c. in sanguineo - phlegmaticis, quorum sanguis sero viscido abundat, color multò mitior apparebat, qui non paucis imponere solet ægris & Medicis, ut parum periculi subesse, cum magno suo discrimine credant; à quo fallaci calore fortè febris illa maligna vocari meruit, sumptâ metaphorâ ab hominibus malignis, qui aliud fronte promittunt, aliud in intimiori cordis recessu premunt; in his calori respondebat sitis tolerabilis, & quies corporis sine manifesta jectigatione, sed debilitas gravis ac continua in somnum propensio, ac non consulta antea taciturnitas, cardialgia, lingua modò lento succo obducta, modò fissuris asperis & scabris dehiscens, aut retorrido calore cum vicinis faucibus arebat. In hominibus melancholici temperamenti, quorum tamen non nimis multi hac infirmitate detenti fuerunt, statim ab assumpto alimento vel medicamento, flatus & hypochondriorum murmura. Cholerici loquacitate suâ aliorum aures obtundebant, & calore acriori tangentis manum urebant.

Omnes

Omnes cujuscunque complexionis, graviter nausea cibi & appetitus dejectio infestabat. Sensim deinde æstus invalescebat, ut luculentus calor in partibus externis deprehenderetur. Exerebant se etiam dolores varii, modò pungentes, modò mordicantes. Circa quartum, septimum, imò etiam undecimum diem, in pectore, dorso, brachiis, lumbis, & cruribus, maculæ rubentes, puncturis pulicum similes, sine levamine erumpebant, aliquando etiam majores lenticularum magnitudinem æquantes; rubræ illæ meliores, deteriores verò citrinæ, lividæ, violaceæ, imprimis si hæmorrhagia gingivarum circa dentes incisorios superioris maxillæ enormior juncta fuerit; nigræ, præprimis majores, omnium pessimæ. Urina non uno modo comparata erat; nec alvi excretio; hæc liberalior salutaris admodum post diem septimum observata, & accedente sudore solutionem morbi promittebat; cùm è contra siccitatem alvi hæc febris pessimè tulerit. Vermes per alvum cum sedibus aliquoties rejecti. Pejus cum iis agebatur, quos vomitus partim humorum variorum, partim quorumvis assumptorum, aut etiam inanis cum nausea & cardialgia affligebant, præsertim si singultus iis se comitem adjungeret. Sudores primis statim morbi temporibus sine levamine, sed post quartum morbi diem, circa septimum, undecimum &c. felicioris eventus indices erant: cadaverosus erat funestus. Cum hæmorrhagiis quidam evaserunt. Morbus nequaquam intra quatuordecim dies finiebatur, sed ad 21. imò & ultra ad 40. usque extendebatur. Solvebatur rarissimè per hæmorrhagiam, aliquando per abscessum, frequenter per sudores, sæpissimè autem tum per hos, tum per diarrhœam; quandoque etiam per tumores in variis corporis partibus, cum primis in ano, per exanthemata miliaria, pedum scabiem, icterum &c. Cura sine V. S. (qua sanguis eductus in superiori parte, crusta albâ spissâ, tenacissimâ obductus, in inferiori verò, modò floridus & fluidus, modò concretus & coagulatus fuit deprehensus) peracta felicius successit. Quibus statim ab initio mite evacuans datum, facilius morbum superarunt, quale fuit potio Sydenhamiana in dosi aliquantùm minori, pulvis ex Antimon. & Nitro depur. Tart. Vitriolato, ac grano j. vel ij. scam. sulphur. additis apud ditiores granis paucis auri fulminantis, vel etiam quæ simul ad malignitatem habent respectum. Vomitoria in principio hominibus phlegmaticis aut melancholicis robustis & nauseantibus, præsenti conatu vomendi, interdum cum successu data. Cæterùm ferè tota cura per placidum sudorem, seu potiùs madorem, bezoardicis, pulv. Bez. Sennerti, *Rhumbaum, Doring.* Pannon. rub. &c. Mist. simpl. Essentia scordii saturatiori, myrrhâ, diascordio, absoluta; fortiora, volatilia salia, bezoardica calida ac spirituosa omissa, quia obfuerunt: camphora planè prætereita, cum vis ejus alexiteria non nisi nuda traditione & opinione hominum nitatur, & internè plus detrimenti quàm auxilii spondeat. Diarrhœam, nisi esset colliquativa, aut inflammationi in-

testinorùm superveniret, nequaquam supprimere studuerunt; quin imo non rarò laxans ordinarunt, ac internè per totum morbi cursum nitrosa cum sufficienti potus quantitate eâ intentione ægris propinarunt, ut ventriculus & intestinorum volumina ritè abstergerentur, & materia biliosa acris ac urens è corpore proscriberetur; alvi tamen profluviis modum excedentibus nitro in exigua dosi exhibito, interpositisque terreis, pulveribus, aut diascordio Fracast. frenum injecerunt; reliquis etiam symptomatibus convenienter obviam iverunt.

In Januario Odontalgiâ seu Hemicraniâ laborabant istæ potissimùm mulieres, quibus negotium mensium magis impeditum; nec nulli erant, qui Ophthalmiâ vexarentur; Illis Tinctura odontalgica Myns. & Wedelii &c. his decoctum cort. granator. &c. profuit. Occurrebant etiam, quos Icterus fœdabat, & Martialia liquida præcipuè cum salinis, aliisque juvabant.

Mense Februario, præter Variolas & Morbillos, aliæ quoque Maculæ cum febre sub noctem ingravescente, & tussi ferina, corpora infantum occuparunt, latæ rubeæque, Morbillis non admodum dissimiles in facie, minutissimæ verò & puniceæ in dorso, lumbis & pectore; non nullæ elevatiores ad naturam Variolarum accedebant, ac pruritu & fervore molestissimæ, tandem per abscessionem epidermidis in squamulas resolvebantur. Grassabantur etiam aliæ mitiores Variolæ, à forma acuminata *die Spitzblattern* vocatæ, nec non quas *Schaafs Blattern* nominant, pustulæ scil. latiores minusque acuminatæ. Graviores ob intensiorem æstum erant Rubeolæ, diaphoreticis fixis curatæ.

Fuêre etiam qui difficulter admodum respirabant, & de gravedine solùm quadam ventriculi conquerebantur, paratam in scorbuticis medelam invenientes, acetosa, acetosella, rad. ari, helenii &c. non in cochlearia, si maculæ fervidioris intemperiei indices deformabant.

Infantes Tussis convulsiva fatigabat satis frequenter, in qua Pulvis antepilepticus Ludovicianus utilis.

Alii, lactantes æquè ac ablactati, omni hyeme Atrophiâ corripiuntur, cum febricula circa vesperam ingruente, inquietudine & siti nocturnâ, fame, torpore, abdomineque tumente; à ductuum lacteorum & glandularum, viscerumque glandulosorum lenta ac viscida obstructione, in qua Tinctura ♂ aperitiva vitriolata, arcanum duplicatum &c. prosunt.

Erant etiam quidam Hæmoptoici, atque inter hos pauci, qui sine noxa evaserunt, in lentam tabem & phtisin præcipuè prolapsi; V. S. malum hoc cessisse compertum est, nec non largiori Nitri exhibitioni.

Non paucos quoque malum hypochondriacum torquebat, solitis stipatum symptomatibus, hypochondriorum distensione, ventriculi concoctione languidâ, ructibus acidis, vomitu, rugitibus, sputatione crebrâ, alvo segni, duritie, tumore in regione lienis, anxietatibus præcordialibus, cordis palpitationibus, vertigine, pavoribus in somno, aurium tinnitu, doloribusque variis.

Cura

Cura eorum in crassis humoribus attenuandis erat, per nodulos aperientes, martialia, urinosa volatil. myrrham, crocum, mixturam simpl. tincturam vitriol. ♂. tart. D. L.

Illucescente Martio turmatim scabiosi occurrerunt curandi; id quod, præter externa, blandis diaphoreticis imprimis fuit præstitum.

Circa idem tempus non paucos tantum non exanimabat molestissimus pruritus, præprimis senibus & cœlibibus gravissimus, ac inter hos hominibus siccioris constitutionis. Conducebant iis medicamenta nitrosa, & diuretica saponaria, quæ salsos & acres atomos ad vias urinarias deducunt.

Primus Aprilis dies serenus illuxit, & calore suo Veris delitias sperare jussit. Non diuturna tamen hæc felicitas fuit, nam nebulæ & pluviæ à meridie primis diebus gratum solis adspectum ad breve tempus ademerunt. Qui secuti dies, vernali tepore ad plenilunium, omnia brumali aurâ quasi rigentia blandè vegetabant. Deinde cœlum varium erat, interdum serenum, interdum nebulis obductum, nimbos ac pluviam effundebat. Majus, quo aliàs omnia rident, & est formosissimus annus, nebulis, pluviis & ventis, si paucos amœniores dies excipias, rigidus erat. In Junio iterum amœnior ac serenior aër, cujus jucunditatem etiam vergente ad finem Majo degustare licuit, comparuit; neque tamen ad finem processit sine imbribus, quorum iram proximi Uratislaviæ accolæ, perruptis aggeribus, gravem, cum damno sanitatis & facultatum experti sunt. Grassabantur tum morbi plerique ab Hippocrate enumerati, ubi de vernalibus ei sermo, furores, melancholiæ, epilepsiæ, fluxiones sanguinis, anginæ, gravedines, raucedines, exanthemata varia, & articulorum dolores, febres insuper intermittentes: in ætate puerili & adolescentia, sanguinis excretiones è naribus, hæmoptyses juvenibus magis familiariter evenêre, quemadmodum vomitus cruenti viris & fœminis, vitæque sedentariæ deditis, hæmorrhoidales autem depletiones paulò annosioribus acciderunt; mictus quoque cruenti exempla notata. Circa loca illa corporis, quibus sanguis erumpit, ingeniosissimum D. Stahlium, Hallensium Practicum, & Professorem secuti, spasmodicas passiones, sanguinis congestionem, vasorum & pororum tensionem, atque turgescentiam, cum sensu ardoris, lancinationis & pulsationis observarunt, quin etiam ferè ad ejus mentem, curam felici cum successu instituerunt: violentioribus verò sanguinis depauperationibus, efficacissimis remediis occurrerunt. Insolita uteri hæmorrhagia septuagenariis proximas, quæ nullo remediorum genere cohiberi potuit, in mortem præcipitavit.

Typus febrium intermittentium non unius generis erat: non nullis paroxysmi omni die, aliis tertio quovis molesti erant; erant, quibus quovis die duo paroxysmi erant superandi. Nec infrequentes tertianæ duplices in quibus paroxysmo primo non respondet secundus, sed tertius, secundo quartus, tertio quintus, quarto sextus &c. ita tamen, ut non tantùm tertio die, sed etiam

intercalati febricitarent. Semitertiana paulò quidem rarior, at non prorſus defuêre, qui omni die quidem febre corriperentur, ſed tertio quovis die duorum paroxyſmorum impetum ſuſtinerent. Vigebant quoque febres erraticæ; quæ incertis recurrebant diebus & horis. Ambigebatur, an in cenſum febrium intermittentium referri debeant etiam illæ, quæ contra communem intermittentium indolem, tragœdiam à calore ſatis intenſo auſpicabantur; nam utut ἀπυρεξία, quæ initio adeſſe videtur, genium intermittentis redoleat, languor tamen magnus, pulſus aliqua agitatio, & cætera ſymptomata continuitatis opinionem confirmabant. Eadem ferè mens erat de illis quibus malignitas conjuncta eſt, & tamen remiſſione quadam non carent, ſc. doloſo intermiſſionis cineri primorum dierum ſuppoſitum fuiſſe ignem continuatum, elucet ex eo, quòd ſequentibus exacerbationem quidem caloris & ſymptomatum, non item veram remiſſionem obſervare liceat. V. S. omiſſa, Vomitoriorum tempore intermiſſionis frequentior uſus fuerat; nec purgantia omiſſa. Quoniam verò hæ febres focum habent in primis viis, incidentibus cura fuit peracta, præſertim tartaro vitriolato, arcano dupl. ſale lixiv. abſinth. centaur. min. card. ben. &c. quæ cum acria ſint, incidunt, diſſolvunt pituitam, & reluctantur acido, addita iis, præprimis poſt aliquot febrilium paroxyſmorum decurſum, ſubinde præcipitantia; in exanthematica, antiſcorbutica; in contumacioribus cortex Peruvianus, in pulvere vel electuario, cum eſſentia ſegnior ſit; in vino generoſo albo maceratus rariſſimè ſpem expectationemque implevit: in febribus cum inflammatione quadam conjunctis nunquam non noxius deprehenſus, in febribus etiam aliis calidioribus obſcurè remittentibus funeſtus fuit; quibus non alia, quàm quæ malignis debetur, ratione medendum: & eximiæ prudentiæ medicæ ſtatuitur, etiam verè intermittentes, epidemicè graſſanti aliquâ malignâ febri, alexipharmacis & bezoardicis oppugnare, ne ægri in prædominantem epidemicam prolabantur.

Vehementius eodem anni tempore dentientes laborabant, ob turgeſcentes nutricum, & ipſorum infantium humores.

Sæviebant quoque pathemata ſpaſmodica, ac Epilepſia paſſim puſillorum corpora hoc menſe torquebat, multoſque jugulabat: In ſymptomatica, fomitem in pituita viſcida & acida habente, reſolventia, incidentia, & modeſtè evacuantia omne ferunt punctum; in idiopathica quò te vertas, vix apparet, ſpecificis voto non reſpondentibus.

Multis negotium faceſſere viſa eſt Cardialgia: alii morſus, punctiones & lancinationes, alii roſiones ſeſe percipere aiebant: nonnulli de tenſivo & compreſſivo tantùm dolore, ad utrumque latus pertingente, & cinguli alicujus inſtar conſtringente conquerebantur: plurimi verò gemitibus & altè ductis ſuſpiriis, anxietatis interpretibus, adſtantium aures obtundebant. Inanes vomitus utplurimum cardiagmi erant comites, quos imperiti emetica indicare

cre-

credebant; ſæpe etiam in fœminis, paſſionibus hyſtericis obnoxiis, deliquia ſuperveniebant; ſingultus etiam jungebatur.

Nonnulli Bubonibus infeſtabantur; alii tumoribus aliis, præprimis Parotidibus, quæ iis, quorum vires violentia morbi fractæ erant, mortem denunciabant; profuerunt autem emollientia, maturantia, diſcutientia, his verò non ſatisfacientibus, ſuppurantia.

Frequens erat illis diebus Coryza, conjuncta cum καρηβαρία, dolore capitis, ſternutatione; nec non depravata auditio, modò enim erant, qui ſonum talem quod tintinnabulum pulſatum edit, ſibi percipere viderentur, modò qui de ſibilo quererentur; nec nulli, qualem, qui pulſationem intra aurem ſentirent; culſus autem ille exactè cum pulſu arteriæ convenit, nec aliunde, niſi ab arteria dilata pendere veriſimile eſt; ſenes nonnulli ſonum fluctuum alliſioni ſimilem, vel ſtrepitus varios in auribus ſuis excitari ajebant: ubi ſanè aër aliis fætus corpuſculis in ejuſmodi ſonitu non tantùm organum immediatum auditus, ſed & partes cerebri, in quibus filamenta nervi auditorii terminantur, concutit, ac eo ipſo varios ſonos excitat. Varia contumaci huic malo, & aliquando in omnimodam ſurditatem abeunti oppoſita, non ſemper optatum eventum conſecuta fuerunt.

Raucedo etſi hyberno tempore maximopere ſoleat eſſe frequens, ac facilè curetur, quia fortaſſis tantùm ab exaſperatione ſuperficiei glottidis, à frigore aut acribus ſalſiſque humoribus inducta, dependet, occurrerunt tamen aliquot etiam in Majo exempla raucedinis omnem artem eludentis.

Menſe Junio aliquot Anginæ exempla oblata fuêre, i. e. laryngis ſeu pharingis inflammationis, in juvenibus potiſſimùm ſanguineæ conſtitutionis, poſt motus corporis impetuoſiores, aut nimias ſpirituoſorum potuum ingurgitationes; horrorem ingens æſtus cum ſiti Tantalea excipiebat, pulſus erat frequens, durus, inæqualis, urina ſaturatiſſimè rubra, magna aderat reſpirationis difficultas, apertoque ore anxium ægri ſpiritum ducebant, & creſcente malo ſtrangulationis periculum inſtabat; deglutitio tantopere impedita, ut potus faucium anguſtias vix ſuperaret, quin ſæpe in nares refunderetur; in faucium iſthmo interdum apparebat tumor, interdum autem in externo collo, ubi morbus mitior eſt, vel oculis cernebatur, vel manibus palpabatur, in iis verò, quorum vita in majori periculo, nullus planè tumor deprehendebatur. Non tantùm iſthmus ita exurebatur, ſed ſpectabatur ſimul in ore rubor flammeus, urgebat dolor acutus pulſatorius & punctorius, lingua tumida, obſcurè rubra canum inſtar exerebatur, fauces arebant; ſi ægrotantium os aperias, omnia tenſa videbantur; venæ infarctæ, oculi prominentes & ſanguine ſuffuſi, præterea aderat jacendi difficultas, ac frequens ſedendi cupiditas. Ingens præ foribus periculum, cùm articuli gelido torpore rigebant, vultus liveſcebat, vox intercipiebatur, & ſtridor quaſi in gutture & pectore audiebatur; inexorabilis mors inſtat, deficiente

ficiente pulsu & voce quasi in caninam mutatâ, apparente etiam subinde spumâ oris. Omnia verò symptomata sunt mitiora in notha Angina. In vera, post venæ sectionem, leniorem purgationem, resolventia seu discutientia, & in sanguine viscidiori etiam attenuantia profuêre, non neglectis lenissimis adstringentibus; si verò conatus discutiendi essent irriti, & dolor pulsatorius quarto vel quinto die suppurationis admoneret, eadem fuit debitè promota. Notha purgantibus mercurialibus, & blandioribus diaphoreticis, post V. Snem in plethoricis, feliciter intra paucos dies fuit sublata.

Occurrerunt etiam eo tempore quidam alii inflammatorii affectus, quorum sedes an in hepate, an in pleura, an in membrana pulmonum quærenda, dubium, signis vulgò traditis fallacibus; cùm e contra curandi eos methodus una eademque observari tutò possit; quæ in stasi sanguinis discutienda consistit, per V. S. in plethoricis, & diaphoretica fixa, non exclusis in phlegmatico sanguineis volatilibus in dosi valdè mediocri; externè verò per vini spiritum camphoratum.

Julius naturam suam planè exuerat, ac majori ex parte imbribus, procellosis aëris agitationibus, ac frigore squalidus erat; benignior Augustus, non tamen absque pluviis cursum absolvit. Æstiva amœnitas verò denuò in Septembri affulsit.

Mense Julio vagabantur iidem propemodum morbi, qui præcedentibus mensibus stragem ediderant, sed præ reliquis ferociebant Catarrhi, qui difficillimè, medicamentis compescebantur, ac præprimis admodum rebelles erant illi, qui sedem in artubus, & potissimum in superiori brachii parte fixerant, ac ex dolore gravativo motu partis impedito, imò etiam tumore aliquo, sine inflammationis signis, ex decubitu serosæ materiæ oriundo cognoscebantur; Unde lympham stagnantem vel motui suo restituere, vel ex corpore, ac præcipuè partibus laborantibus evacuare decuit.

Catarrhalis quoque prosapiæ alii morbi notati, Otalgia scilicet & Tumores palati; nec non Diarrhœæ frequentiores comparuerunt, quas rhabarbarum tostum, c. nuce mosch. & bolus Tockaviensis ac caryophyllata compescuerunt.

Obvenêre etiam quædam melancholicæ fœminæ 30. ætatis annum supergressæ, mœstæ, alta suspiria ducentes, taciturnæ, à communi hominum consortio se subtrahentes, & ad nescio quem strepitum expavescentes, ac mirabilibus suspicionum procellis jactatæ, levique causâ in epilepsiam hystericam devolutæ. Cùm verò dyscrasia humorum, ac impeditior eorundem motus in vena portæ, ac excretionis menstruæ morâ adesset, post venæ sectionem, vomitoria, pediluvia, sanguinis attenuatio procurata fuit per volatilia, sudorifera, martialia &c.

Mense Augusto nonnulli laborabant febri, quam veteres dixerunt biliosam, (quæ subinde in lipyriam abit), cum gravitate & angustia in scrobiculo cordis, conjuncta, non raro cum nausea incipiens; aderat horripilatio non nimia, sed frequenter

ter recurrens, capitis turbatio, & sanguineo-cholericis etiam dolor. Exacerbabatur quotidie horis matutinis, subsequis vel vomitu vel sedibus; quæ si deessent, æstus gravior, fauces aridæ, & sub finem deliria comatosa, semper ferè funestum minabantur exitum; hypochondria tendebantur & acerbissimis puncturis infestabantur. Juscula tenuissima, nitrosa, theriaca, optimo cum successu adhibita; locum etiam habebant acida temperatiora, decoctum hordei &c.

Nonnulli etiam patiebantur febrem, quam synocham Scholæ Medicorum antiquæ, alii causum nominant; scilicet plethorici hæmorrhagiis vel venæ sectioni assueti, ante solis ortum horrore quodam corripiebantur, subsequente æstu valdè gravi, respiratione anhelosâ, & suspiriosâ, lipothymiâ ac ἐφυδρώσει; dolores capitis lancinatorii, ac tinnitus aurium, ut & vertigines individui comites erant; tensiones dorsi & artuum non minori molestiâ afficiebant; sitis premebat maxima, ejus defectus non semper malus, in junioribus circa diem septimam hæmorrhagia narium largior morbum solvebat, in paulò annosioribus die 14. copiosis cessabat sudoribus; calamitosa autem horum sors, si soporosi supervenirent affectus. Eximius usus V. S. in principio hujus febris, modò illa non ortum trahat à nimiis laboribus, aut quòd neonuptis aliquando accidit, abusu veneris; Cæterùm bezoardica & diaphoretica, analeptica & diaphoretica in usum venerunt.

Spectatæ insuper fuēre aliæ febrium species, assodes, elodes, syncopales.

Mense Septembri Ophthalmia frequentiùs occurrit; cui interdum venæ sectio, purgantia ferè omnibus aliquod auxilium attulerunt, diaphoretica apprimè juvarunt.

DiarrhϾ satis erant frequentes, neque tamen nisi ad medium mensis durabant, ac locum deinceps cedebant redeuntibus febribus continuis, cum doloribus capitis, nuchæ, faucium, orificii ventriculi, lassitudine ulcerosa &c. quæ bezoardicis fixis & temperatis optimè curabantur.

Plurimæ fœminæ de mensium perturbatione & suppressione conquerebantur, quæ cùm ab ingurgitatione ciborum insalubrium proveniat, emetica, in quibus malum nondum egerat radices, cum salutari effectu data sunt; reliquis verò lenioribus purgantibus, ac incidentibus, & aperientibus subveniendum erat.

Nec nulli erant, quos tum vexabat Dysenteria; qua de prolixum discursum Excellentiss. Dn. D. Helvvichii in ipso tractatu legere licet.

Initia mensis Octobris æstivâ amœnitate abblandiebantur, & à novilunio ad primum Cynthiæ quadrantem demulcebat sudum, quod reliquis hujus mensis diebus, ventis, nebulis, ac pluviis sæpe obscurabatur, donec Luna denuò nasceretur mense Novembri, ubi iterum benignior aëris temperies: sed ad breve tempus, nam primus Lunæ aspectus ad plenilunium usque, rigido frigore horrescebat, quod quidem iterum minuebatur, ac insigniter remittebat, sed ut tantò major vaporum copia ex terra humida ascenderet, ac cras-

crassiores inde nascerentur nebulæ, sæpe propter admixtiones sulphureas, tetrum spirantes odorem, ac nubes huc illuc agitatæ, donec in pluviam fatiscerent. Sub exordium Decembris tempestas varia, ac inconstans erat; circa medium mensis, & Anno in finem vergente intensius frigus dominabatur.

In Octobri, præter febres tertianas, etiam quartanæ occurrebant: horis pomeridianis homines melancholici temperamenti, ac segnioris naturæ, qui jam ætatis provectioris erant, adoriebantur, aut etiam febres malè curatas, aut diarrhœas ab Empiricis suppressas sequebantur, in cujusvis temperamenti & ætatis hominibus, ne infantibus quidem & pueris exceptis. Præter vomitoria in robustioribus, aliis verò lenissima evacuantia, aperientia imprimis data; quorum usu cum impetus febris quodammodo fractus esset, cortex Peruvianus (ad quem ab initio nonnulli malo consilio confugiunt) plerumque subjugavit.

Ferax quoque erat Autumnus febrium lentarum & hecticarum, quæ partim quartanis malè curatis, partim hæmorrhagiis, per adstringentia interna & frigida externa cohibitis, aliisve morbis succedebant; quæ, causam earum per resolventia, mundificantia & balsamica tollendo, & excedentem corporis calorem debitè temperando, exturbatis acribus recrementis per absorbentia lenia, diaphoretica, & diuretica, inprimis nitrosa, nec non corpora vix ossibus hærentia commodè restaurando, curatæ fuerunt.

Eodem mense Variolæ infantibus erant infestæ, quas aphthæ ac tussis pertinacissima comitabatur. Adultos febres continuæ cum levi rigore, æstu mitiori, dolore capitis & pleuræ, lumborum & artuum infestabant, sub finem verò in remittentes mutabantur, ac diarrhœis quasi criticis, non tamen sine omnibus torminibus, finiebantur.

Fœminis solito frequentiùs hæmorrhagiæ uteri erant molestæ. Longè autem communissima erant apostemata ac ulcera, quæ non tantùm callosa, varicosa, & sinuosa, ac cum carie ossium conjuncta, aut quæ circa articulos erant, aut partes glandulosas, membranosas obsidebant, Chirurgis crucem figebant; sed alia benigniora in iis etiam corporibus, quæ cacochymicis humoribus non adeo turgebant, aut ex cachexia languebant, difficulter curabantur. Nam & symptomata, singulis autumnis, plura eâque graviora, curam alio tempore facilem, plerumque reddunt difficiliorem.

In Decembri Tumores circa latus sinistrum (quos antiscorbutica, resolventia, & distentionem ac flacciditatem fibrarum respicientia juvant) in hypochondriacis, ac minimè raro in mulieribus hystericis spectati; molles ii & fungosi, in non paucis ferè universam sinistri abdominis partem obsidebant; ferè sub costis nothis incipiunt, & quando supini jacent ægri, lineam albam aut transcendunt, aut proximè attingunt, & vacuum spatium inter costas & spinam ilii implent; tactu interprete non obscurè constabat, quod tumefactus lien supra mesenterium, intestina, ventriculi partem,

ten, ac in mulieribus supra uterum emineat.

Phlegmatici & phlegmatico - melancholici, inter 20. & 30. ætatis annum, catarrho correpti, quotiescunque prioribus quinque diebus ex bronchiis rejectio non ritè procedebat, in febrem incidebant catarrhalem, seu continuam periodicam quotidianam veterum; scilicet post quartam pomeridianam, horrore & frigore levi tentantur ferè per horam unam, succedit calor acris, & fermè per noctem durat; lingua est albo & lento humore obducta; non urget magnopere sitis, pulsus est frequens, non adeo magnus, urinæ colorem aurantiorum æmulantur, ac post brevem moram, parietibus vitri inducunt cutem ex albo rubentem; lassitudo artuum gravis est; torquet & anorexia ac agrypnia, cum cephalalgia gravativa, aurium susurro, ut & tussi, quæ tamen nec patientes nec Medicum terrere debent; aliquid tamen monstri alunt pleuritides & deliria, periculum autem maximum denunciant anginæ & aphthæ, si quãdo cum ea complicantur. In qua medicamenta facultate resolvendi mucum, & salia diuretica commodo tempore exhibita votis ægrotorum satisfecerunt.

Nephriticæ passiones etiam, ferè in sanguineis, & hæmorrhagiis antea assuetis, observatæ, sive renum inflammationes, quas non solùm dolor & ardor vehemens comitatur, sed & dysuria, fibrosæ excretiones, arenosæ cum sanguine aliquo, subsequâ ordinariò lithogenesi. In quo affectu inprimis decoctum Foresti, & pulvis famigeratissimi nostri quondam Præsidis Volckameri laudantur.

Nec minus podagrici dolores illo tempore satis erant communes; quibus in paroxysmo, horis matutinis, lenia diapnoica, cum nervinis, sine sudore coacto; pomeridiano aperientia, ac sub noctem pulveres nitrosi, cinnabarini &c. exhibita; externè camphorata omnibus præferri merita fuerant.

Constitutio Epidemica Uratislaviensis;

Anno 1700.

IN Januario frigus usque ad Lunam πανσέληνον satis erat remissum, quod nec nerveas fibras spasmodicè corrugare, nec glandularum subcutanearum meatus constringere, aut poros cutis coarctare aptum; reliquis verò ejusdem mensis diebus usque ad Interlunium nebulæ corporibus infestæ, aërque humidus, & seri copiam accumulare, hujusque inter glandulas laxiores stagnationi ansam præbere, tonumque relaxare, ac enervare potis erat.

Februarium jam gratum Solis jubar illustrabat, jam pluviis & nivibus exposita torporem corpora ægrè declinare poterant; frigus verò per aliquot dierum intervalla quodammodo adurebat, cum Luna tota nocte luceret. Usque ad medium ferè Martii perpetuæ frigidi & tepidi aëris vicissitudines notabantur; quas ad finem mensis usque turbida

ventis ac pluviis molesta tempestas excipiebat.

Præter morbos superiori Anno enumeratos Variolæ grassabantur, & quidem multò frequentiùs distinctæ, quàm confluentes. Primis ab invasione diebus, seu tempore ebullitionis, nunquam non febris acuta aderat; cujus exacerbationes satis incertæ, nisi quòd tertio die recurrentes aliquibus tertianæ febris suspicionem moverent; præcedebant ferè lassitudo & gravitas corporis, pandiculationes & oscitationes, dorsi lumborumque dolores, pulsus ad spinam dorsi, & sensus pruritus ac punctionis in cute, sed horror & rigor, præsertim recurrens, rariùs vulgò; frequenter vomitus à primo morbi insultu fatigabant, iique interdum immanes, aut si hi abessent, præcordiales anxietates gravissimæ, cum inani vomendi conatu conjunctæ, ægris negotium facescebant, alvi fluxus rariores observati; in pluribus alvus sine damno ad aliquot dies adstricta; in paucissimis etiam urina suppressa; vix visi qui sæpe se ad reddendam urinam urgeri conquererentur. Urina varia erat, quorundam flammea, & intensè rubra, nonnullorum turbida, & opaca, qualis jumentorum esse solet, quæ post eruptionem variolarum interdum clarior reddebatur; interdum verò per aliquot dies à protrusione adhuc turbida excernebatur; aliorum autem pallida, in uno alterove cruenta; nares frequenter sanguinem stillabant. Propensio in sudorem ingens; nonnulli, præprimis qui erant temperamenti phlegmatici, dormituriebant, alii de turbulentis conquerebantur insomniis, ac sæpe expavescebant, ac altos subinde in illis tollebant clamores; capitis dolores, jam gravativi, jam punctorii, cum temporum pulsationibus molesti; facies tumebat, atque maxillæ rubebant, oculi prurientes, rubentes, ac splendentes, quin imo aquâ suffusi, palpebræ ac nares dolore pruriginoso vexabantur; anhelitus difficultas; vox rauca, tussis sicca, cordis palpitationes, & tandem etiam deliquia non raro observabantur; in aliquibus habitu corporis densiori præditis, etiam saliva in majori quantitate rejiciebatur; pars magna ægrorum corpus variè jactitabat; in genere musculoso subinde motitationes; minimè etiam raro teneriores invaserunt motus convulsivi, iique vel particulares in labiis, oculis, vel magis universales, in multis deliria. Ordinario die quarto prorumpebant, in quibusdam tardiùs vel citiùs, subruptæ pustulæ tenuissimarum acicularum puncta æquantes, sensim dein subeunte humore agebantur in altum, & evadebant fastigiatæ, ac distinctæ, quæ multò erant tutiores, si in basi essent rubræ, suprà autem albæ, eminentes & molles, quàm illæ quæ in latum exporrigebantur; mali ominis erant, quanquam non adeò frequentes, lividæ, violaceæ; certi verò lethi prænunciæ, quæ maculâ nigrâ in medio deformabantur. In quibusdam cacochymicis corporibus notatæ fuerunt in interstitiis variolarum petechiæ, aliæque maculæ, nonnunquam etiam vesiculæ aqueæ, cum funesti ut plurimum eventus præsagio: Nonnulli etiam post eruptionem nihilominus febri, difficultate spirandi, anxie-

anxietate, cruciatibus insignibus circa lumbos vexabantur; atque hi non erant extra periculum constituti; evasère nihilo minus plerique, modò abessent inexpugnabiles vigiliæ, phrenitis, crebra deliquia, palpitationes cordis, motus convulsivi; urina nigra, vel hæmorrhagiæ enormes, alvi profluvium. In aliquibus admisso frigore, alioque incommodo regimine, retrocedebant, non sine summo discrimine vitæ. Circa octavum diem in facie intervalla pustularum priùs alba rubere incipiebant, in tumorem attolli, & dolore tensivo affici; extendebantur palpebræ, & ut vesica inflata, haut raró oculos claudebant; proximè dein intumescebant manus, digitique distendebantur. Calamitosum, si pustulæ subitò iterum conciderent. Tandem pus fundebant satis coctum, quod sensim exsiccabatur, variolæque circa diem 14. decidebant. Variolis exsiccatis, majores tumores & abscessus subinde in artubus observati, pus acerrimum plorantes, & nisi in tempore occurreretur, venas exedentes, carnes consumentes, ac ipsa ossa vitiantes, membrisque omne robur adimentes. Omissis calidioribus remediis, si motus & agitatio sanguinis jam satis magna in corporibus calidioribus deprehenderetur, ut & V. S. ac purgatione, victus refrigerans, & moderatissimè calidus aër fuit commendatus; in effervescentia justò minori lenis & blanda diaphoresis cardiacis moderatis, matre perlar. coral. ♁ diaphor. C. C. lap. bezoar. utroque, emulsionibus; ægris phlegmaticis etiam calidiora. Tinct. bez. El. myrrh. scordii &c. exhibita: appetente exulcerationis tempore, & pustulis non debitè se attollentibus, pulveres bezoardici tantillo myrrhæ, & croci grano uno alterove remixti, suppetias tulêre exoptatas: planè maturæ & pure acriori turgentes quibusdam non malè apertæ: dum exarescerent, pulveribus suprà dictis lapides cancr. additi: In Macularum vestigiis certò tutòque sapo Neapolitanus balsamicus profuit.

Variæ morborum spasmodicorum species eodem tempore, ac convulsionum non unum genus visum. In spasmo cynico topica non tantùm in principio nervorum, sed & bono cum successu musculis in latere opposito applicata. Satis communis erat in fœminis hystericis ac spleneticis illud deliquium, quo omnium sensuum ac motus exercitio privabantur, & concidebant, quod vulgò audit epilepsia uterina, & curabatur methodo à Practicis præscripta. E contrario interdum corpus variis motibus concussum, sensusque maximam partem fuisse integros notatum fuit, ita ut omnium, quæ circumstantes egerant, recordarentur, finito paroxysmo.

Erat etiam hisce diebus Odontalgia non paucis molesta, quemadmodum etiam aliis anni temporibus esse solet, quando aër frigidus, humidus, & pluviosus existit, quanquam & plurimis aliis à causis eadem aliàs oriebatur. Unde etiam varia opponenda sunt remedia.

In Aprili terra blando tepebat calore, quæ aliquando etiam calidis fovebatur pluviis, de cætero ferè semper grato Solis jubare illustrabatur.

In Majo major aëris inconstantia erat, visus post nubila Phœbus, ac post phœbum fulgur, & nonnunquam tonitrua audita.

Ineunte Junio calor Solis temperatus refocillabat, qui etiam in procedente mense, non tamen absque intermixtis pluviis, recreabat; circa finem verò turbida fuit tempestas, ac frequentes imbres.

Sub initium hujus trimestris febres petechiales quadantenus remittebant, ac in quotidianas, tertianas, aliquando etiam, ut ut paulò rariùs, quartanas degenerabant.

Passim verò tum temporis Erysipelate infestabantur, præprimis sanguinei, & sanguineo - cholerici, rarius sanguineo - Phlegmatici, & tantò magis, si consuetæ sanguinis evacuationes ad tempus suppressæ, aut patientes terroribus, aliisve animi pathematibus concussi fuissent: Præcedit ferè horripilatio, sequitur verò calor præternaturalis totius, æquabilis & ferè vaporosus, cum aliqua tamen acredine & morsicatione conjunctus, ac cætera adsunt, quæ aliàs in inflammationibus observantur, rubor, dolor, febris, aliqua partis intumescentia. Cura sine V. S. & purgatione absolvi potest, Solis diaphoreticis, & externè discutientibus.

Purpura alba solito frequentiùs hisce diebus infantes, pueros ac fœminas, & imprimis puerperas cholerico - sanguineas &c. corripiebat. Ultimas quidem omni tempore post lochia suppressa invadere suevit, at verò si hæc causa absit, nec iracundia gravior, ac illa quidem ferè suppressa præcesserit, aliis anni partibus non æquè multis infesta est: Typus morbi sequens est: Initio quidem mediocri corripiuntur horripilatione, quam excipit æstus non adeo vehemens; magis molesta est angustia præcordiorum, quàm dolor capitis, qui non acutus, sed ferè turbulentus existit; adest enim faucium dolor & ardor; Somnus propemodum omnis cessat, & paucæ sunt quæ sub initium morbi, per unam alteramve noctem somno non interrupto fruantur, alvus plerumque officio non satisfacit; pulsus celer est & quasi oppressus: urina cruda ineunte morbo, sub exitum satis copiosum deponit sedimentum, appropinquante die quarto, quanquam interdum etiam citiùs illud fiat, in artubus, collo, pectore, elevantur & extuberant pori cutis cum rubore, instar cutis anserinæ, ac sensim oriuntur numerosissimæ pustulæ magnitudinis exiguæ, pellucentes, aquea quadam humiditate gravidæ, quæ in siccioribus satis maturè ferè intra 24. horas exsiccantur; In humidioribus & junioribus aliquantò diutiùs, erosâ cute, aliquid humoris exstillant, non sine aliquo corporis pruritu & ardore, qui ab initio vix observabatur. Conveniunt nitrosa & salina aliquoties per diem exhibita, & præmissis manè diaphoreticis & bezoardicis fixioribus, aut etiam decoctis ex fumaria, sambuco cum sero lactis caprini paratis.

Satis etiam communis erat Fluor albus uterinus in fœminis quibuslibet ultra pubertatem annis, frequentiùs tamen paulò provectioribus ætate; cujus mali non ita facilis est cura, quippe in qua & viscerum chyli secre-

cretioni, & seri depurationi inservientium, & lymphæ ratio habenda; ut nempe abundantia seri excrementitii ac viscosi ex corpore eliminetur, materiæ fluxum hunc constituentis proventus impediatur, & uterus corroboretur, imprimis per nodulos ex stomachicis, uterinis ac purgantibus, & diuterica, succinata, terebenthina &c. per diaphoretica, ♁. ♂. lignorum decocta, Salivatio generosum illud remedium est, quo etiam inveterati fluxus debellari possunt &c.

Qui isto tempore in ætate puerili fuerant immunes ab exantematibus, sub finem Veris, Achoribus & Tineâ infestabantur; ubi optimè conducunt, quæ aliàs in scabie prosunt: non sine fundamento Nicotiana laudatur, at camphoratorum usus noxius, & tantum excitant dolorem, ac si carbones vivi capitibus impositi essent.

In Julio terra per totum mensis cursum benigno Solis calore animabatur, ac simul calidis fovebatur pluviis, subinde tamen etiam tonitrua audiebantur. Per Augustum eædem gratæ inter Phœbum & nubila vices durabant. Nec alia aëris in Septembri constitutio, nisi quod frigidior aura post benignum Solis calorem allaberetur corpori ac aliquam ei afferret molestiam.

Hoc tempore grassabantur febres continuæ intermittentes, cum dolore hypochondrii dextri, Pleuritides spuriæ, in infantilibus corporibus excretio miliaris notabatur. Multos choleræ, Diarrhœæ ac Dysenteriæ fatigabant. Multi Catarrhis obnoxii degebant, ac pertinacissimis Tussibus concutiebantur.

Vidimus etiam in æstate motus quosdam febriles, qui nullum typum observabant, neque statis exacerbabantur periodis. Mirabilis in istis vicissitudo est, eaque satis crebra: qui hac hora ex angustia cordis gemit & trepidat, de fatigatione summa conqueritur, post unius alteriusve horæ spatium, erecti animi est, & frontis exporrectæ. Propemodum autem febriles ejusmodi excandescentias experiuntur homines scorbuticis maculis modò rubicundis, modò lividis deformes. Hæ quando numerosiores in corpore comparent, ferè abest ejusmodi ebullitio, sed quando pauciores adsunt præprimis in loco minùs consueto, tum ejusmodi alterationes sentiuntur, præsens quoque est manifesta coloris macularum mutatio. Non carent hæ inordinatæ febres suis symptomatibus; nam & anxietates gravissimæ præcordia premunt, languor totius corporis & ossifraga omnium membrorum lassitudo invadit, ac interdum alii graves impetus ac tumultus corpus affligunt; partes autem maculis obsideri solitas dolor tensivus, gravativus, imò & rigor occupat, adest vertigo, non raro æstuantem calorem sequuntur horripilationes; pulsus ferè magnus est, interdum aliquo modo inæqualis & parvus; urina ferè crassa est, & statim, postquam reddita est, conturbatur, ac deponit corpora rotunda, instar arenularum, & superior substantia nihilo minus crassa manet, & quasi pinguedo quædam vitri parietibus adhæret; vix post sumpta cathartica, ut aliàs fieri solet, clarescit, sed turbida manet. Prodest excretionem macularum promove-

movere, aut materiam earum subigere & corrigere, cum antifebrilia sola non sufficiant.

Vicissim eodem tempore excruciabantur aliqui dolore artuum, statis horis, singulis diebus per aliquot septimanas redeuntibus, sine ullo febris signo. In cortice Peruviano inventum est remedium.

Viri quidam & mulieres fervido cœlo de tormentis pruritus, interdum ad lypothymiam usque, interdum certis tantùm in partibus, præsertim ano & pudendis, fuerunt conquesti. Quædam gravidæ cum aliquibus exanthematibus tortorem hunc per multas septimanas sustinuerunt. Qui non tam ab humoribus acribus, quàm à vermium morsu excitatus fuisse videtur, præsertim quòd remedia anthelmintica præ cœteris conduxerint, ut topica amara in vino decocta &c.

Cœlo sereno & calenti frequentissimæ erant sternutationes, & jungebantur hæ etiam morbis tum grassantibus. Præter hydragoga, suus sudorificis hîc constat honos; eximiè verò præ cæteris juvant frictiones & ligaturæ extremorum, ut V. S. nec non Spiritus retentio.

Octobris initia benigno calore grata, reliqui autem mensis hujus dies turbidiores, & propter pluvias ac frigus inamœniores erant. In Novembri temperatus erat aër, usque ad plenilunium, postea autem nebulosus ac pluviosus, mense ad finem vergente, inconstans ingruebat frigus, ut plurimum tamen satis remissum. December inter nebulas, ventos & pluvias transactus. Multi sub hac aëris constitutione tussi infestabantur. Regnabant etiam febres cùm mordaci calore, doloribus hypochondriorum, dorsi, siti immodicâ, exanthematibus serosis, purpurâ, pleuritide, ictero, & diarrhœâ, singultuque conjunctæ; & bezoardicis fixis & volatilibus, intermixtis anodynis, oppugnatæ fuerunt. Jungebantur etiam paralyses linguæ, & insultus apoplectici, sine evidenti periculo. Circa solstitium hybernum etiam Asthma convulsivum, aliquando Parotides supervenerunt.

Parturientes in autumno experiebantur dolores & spasmodicas vellicationes ac contorsiones in diversis locis, quas ex fructuum ingurgitatione ortas, suspicio fuit, iisdem autem Essent. carm. D. Mich. D. Wedel. &c. obviam ibatur.

Creber affectus erat inflatio ventriculi, interdum satis enormis, quam ructus, difficultas deglutiendi comitabantur, per evacuantia, & carminantia non nimiùm calida facilè curabilis.

Alii Lienteria corripiebantur, & egregiè stomachicis sublevabantur, præprimis ex mentha & absinthio paratis, nisi quod aliquando eveniebat, cum ictero, hydrope, febribus tertianis lentis eadem complicaretur. Quidam cœliaco laborabant fluxu, atque iisdem remediis sanabantur. Exempla etiam Asthmatis stomachalis offerebantur, sive cruditates in flatus resolutæ diaphragma comprimerent, sive ventriculus à contentis suis in spasmum concitatus, contiguum sibi diaphragma simul afficeret; imò unum alterumve datum fuit exemplum febris anhelosæ & asthmaticæ, quam describit Sylvius

vius l. 1. prax. c. 30. Cura in eumetis, ubi circumstantiæ permittunt, vomitorio expediri potest.

Consilium Medicorum hoc tempore à Chirurgis non minus requisitum fuit, quomodo in ulceribus sinuosis inveteratis internè ortis & oblongis, exterius verò callosis, ritè sese gerere deberent. Hæc enim ulcera tum aliis temporibus Uratislaviæ, tum maximè in Autumno Chirurgis crucem figunt. Ubi totum imprimis ductum discindere, callosam cavitatem septicis tollere, consolidationem balsamicis promovere &c. consultum fuit.

Omni quidem etiam tempore gummata Gallica observantur, maximoperè tamen circa autumnum sæviunt, quæ post sanguinis depurationem, eorundem per emplastrum diachyl. c. Gum. & mercur. &c. putrefactione, per causticum apertione, unguento basilico, mundificatione, inprimis curata fuerunt.

Constitutio Epidemica Uratislaviensis.

Anni 1701.

IN Januario variæ erant ratione frigoris vicissitudines, modò enim aër liquescere, & quodammodo diffluere, ac in ampliora spatia sese diffundere videbatur, modò autem frigore constipatus in angustum cogebatur; finem verò mensis imponebant nebulæ illæ insalubritatum fomites. Februarius tum his, tum etiam nivibus, & variis ventorum mutationibus horridus erat, nonnunquam tamen quodammodo placidus, & æquabilis aëris fluxus observabantur. Sub initium Martii frigidiuscula aura subito cum blandiori aëre commutabatur; nec tamen Mensis ad finem sine nimbis, grandine, variis ventorum tumultibus decurrebat, sic tamen ut blandus solis calor in his aëris varietatibus non nunquam Silesiæ incolas exhilararet.

Mense Januario febres continuæ periodicæ, variis stipatæ Symptomatibus præprimis autem cardialgia, vomitu, spasmis, hypochondriacis &c. non paucis erant molestæ. Grassabatur etiam Pleuritis Spuria; erant quos Erysipelas capitis in periculum vitæ conjiciebat. Lumbago quoque iis, qui Baccho & Venere delectabantur, molestiam creabat. Nec minus febres petechiales satis erant frequentes, quæ etiam ad domesticos incautè cum ægris conversantes, præprimis si hic essent meticulosiores, per contagium propagabantur. Tractati fuerunt hi morbi non sine felici successu, methodo superiùs adumbrata.

Catarrhi, Tusses ferinæ &c. etiam grassatæ sunt; in quibus hoc tempore opiata minimè profuerunt.

Mense Aprili admodum inclemens erat aëris constitutio, & miris ventorum, frigoris, grandinum, nebularum, nivium, pluviarum vicissitudinibus, etsi ad teporem nonnunquam inclinaret, ingrata. Nec in Majo Veris dabatur frui deliciis, sed subturbido, & nebulis obducto, ac plu-

viô cœlô major mensis pars agebatur, eoque gratior erat blandus in Junio Solis calor, qui tamen & ipse pluviis & tonitru subinde turbabatur.

Hoc tempore omnis generis febres grassabantur; præprimis crucem figebat illa, quæ typum talem observabat: primo die horror satis gravis homines catarrho obnoxios & & crassiori victui assuetos, aërisque injuriis crebriùs expositos, aut ad tabem pronos invadebat, horrorem sequebatur calor valde inæqualis, pulsus autem ferè debilis erat; æstus per horas modò pauciores septem, novem, modò plures, v. g. 12. 14. &c. perseverabat, post quem aliquibus sudores effluebant, quibus manantibus, utut febris remitteret, plenè tamen non cessabat. Erant qui post calorem nondum sopitum, eodem die denuo horrore & frigore concuterentur, ac illis jam dicto die vomitus erant molesti; iis præprimis horis, quibus febris intendebatur, die secundo perseverante adhuc calore, denuo propemodum eâdem horâ, quâ primo, miseros opprimebat alius horror, aliudque frigus, & tandem etiam calor, qui sensim augebatur, sed tamen longè adhuc aberat à ferocia ejus, qui primo die ægros exurebat, sed neque tot horis, quàm illic continuabat; tertio die eadem, quæ primo, ludebatur fabula; quartus iterum secundo respondebat; verbo; semper uno die febris erat gravior & quasi composita ex tertiana & quotidiana, altero autem erat levior, typum unius quotidianæ referens. Solvebatur intra 14. aut 20. dies per diarrhoeam, mutabatur etiam in tertianam duplicem, in aliquibus scabies succedebat per totum corpus diffusa. Cedunt etiam hæ febres adhibitâ ordinariâ methodo curandi superiùs adumbratâ. Lenia evacuantia eximiè profuerunt secundo aut quarto die, imò & aliis diebus paribus, etiam repetitis vicibus exhibita. Omnia Symptomata erant leviora, si illis diebus, quibus unus tantùm affligit paroxysmus, sub declinationem blanda dabantur alexipharmaca. Ante paroxysmos præcipitantia cum salibus alcalinis & nitro, rectè etiam morbo huic opponuntur omissâ venæ sectione.

Præter has febres occurrebant etiam, quæ itidem tertio quoque die ut priores ingravescebant, sed absque rigore & horrore stata observantes tempora, nisi quòd rigore ἀτάκτως καὶ πεπλανημένως inordinatè & erraticè, non unà cum paroxysmo invaderent. Non mali videbantur esse moris ab initio, sed procedente morbo ferè in pejus ruebant, ac criticis præsertim diebus excandescebant; aderat morsus ventriculi, aliaque symptomata maligna, in his lethargus, in aliis vigiliæ cum deliriis conjunctæ; impeditus erat urinæ fluxus eo tempore, quo rigebant. Satis erant contumaces, nec nullos interimebant. In cura nihil peculiare observatum, nisi quòd è re fuerit, superato rigore, ad æqualem sanguinis distributionem obtinendam diaphoretica & alexipharmaca propinare.

Cæteræ febres ferè omnes conjunctæ erant cum Ontalgia, quæ certè & ægris & Medicis facessit negotium. Omissis emeticis, purgantibus, & V. S. fuerunt internè exhibita, quæ aliàs in viscerum & meningum inflamma-

mationibus præscribi consueverunt; externè verò potissimùm linimenta spirituosa, & hæc quidem camphorata & crocata sæpius applicata: aliquod etiam in pediluviis solatium, si dolor ille, quod tum temporis observatum, solitariè absque febri affligat.

Primiparæ habitiores lautioris conditionis, imò & aliæ puerperæ partus doloribus defunctæ, hisce diebus ferè omnes conquerebantur de dolore compressivo satis vehementi in dorso, quem nec mulierculæ suis remediis domesticis, nec Medici selectis etiam pharmacis depellere poterant. Acerbiores erant cruciatus earum, quæ jusculis consummatis, ut vocant, lapsas reponere vires gestiebant, præprimis si infantes essent debiliores, & in uberibus solicitandis negligentiores. Nihil æquè his profuit, quàm victus tenuior, & evacuatio lactis ex mammis liberalior, evidenti certè argumento, dolorem hunc non aliunde pendere, quàm ex vasorum lacteorum, ipsiusque ductus thoracici chylosam materiam pro lactis generatione advehentium repletione, ac nimia distensione.

Præcipuè autem hoc tempore communes de vertigine, tinnitu aurium comitatâ, querelæ audiebantur. Occurrebant satis multi, quibus caput, & visus objecta circumagi videbantur. Nec nulli erant, quorum oculis tenebræ, aut intra tenebras splendida quædam observabantur, & caput in turbinis modum circumduci videbatur. Hoc autem malo vexabantur, qui in otio viventes liberalius subinde se vino invitarunt, aut qui antea hæmorrhagiam narium, vel fluxum hæmorrhoidalem experti his evacuationibus per tempus aliquod caruerant; aut qui aliàs catharsi fuerunt assueti eandemque omiserant. In cura V. S. imprimis, frictiones etiam, ligaturæ & pediluvia fuerunt adhibita, post V. S. purgantia, rarò emetica in plethoricis data; inter sudorifera Tinctura bez. D. M. omnium minimè expectationi satisfecit, ut & spirituosa aromatica, aliaque plura. Aliquantò major virtus fuit in Succin. Spec. de hyacinth. maxima autem inter usitatiora in cinnabari nativa.

Præterea multorum infantum corpora hisce diebus motibus convulsivis concutiebantur, quorum non pauci à parentibus suis per mortem avellebantur; nec infrequens in illis erat Ranula.

Sub illud tempus, quo fraga & ribium baccæ passim apponebantur, & avidè, ut fit, ingerebantur, alii Diarrhoeâ corripiebantur, alii autem Cholerâ, præprimis si vinum in glacie refrigeratum ingurgitarent. Cholerici non tantum sursum & deorsum magno cum impetu humores biliosos egerebant, sed & ingenti siti torquebantur, & assidua corporis jectigatione fatigabantur: mens eorum percellebatur, aderant vigiliæ & partium extremarum refrigerationes; quæ symptomata, nisi statim ab initio blanda data abstergentia aut levissima evacuantia, ac præcipitantia, cum diaphoreticis & discutientibus, ipsa mors excipiebat.

Varii oculorum affectus tunc etiam occurrebant. Nonnulli laborabant Epiphorâ, & tenuis humor calidus & mordax, lachrymarum spe-

cie in oculos irruebat. Ex his aliqui in febres intermittentes lapsi non modò molestiæ levamen ex febre superveniente non senserunt, sed & dolorem augeri, eo quòd fortè acerrimum remaneret, dissipatis humidis & aquosis particulis, crebrò conquesti sunt. Alios acres & salsi humores cum rubore & palpebrarum exulceratione, gravi afficiebant tædio. Inflammationes quoque oculorum aliæ aliis erant pertinaciores. Interdum oculi erant satis squalidi, & vasa supra modum extumescebant, & tamen totum malum remediis debitis facilè tollebatur. Nonnunquam verò inflammatio multò minor erat, & tamen quicquid etiam ageretur, frustrà tentabatur. Erat autem hoc in casu cum ophthalmia dolor capitis diuturnus indissolubili nexu conjunctus, qui satis ostendit, in consortium mali meninges & intimas cerebri partes trahi, quod etiam subinde in aliis fieri morbis patet ex Cl. Baglivi scripto de Fibra motr. Visus autem eorum, qui ita affecti erant, in dies magis obscurabantur, nec in minimo çœcitatis secuturæ periculo versabantur. Id creberrima docuit experientia, alvi profluvium, sive sponte naturâ motum, sive pharmacis excitatum, ophthalmicis esse admodum utile.

Porrò sæviebant maximopere brachiorum dolores, qui omnem remediorum applicationem eludebant.

Mulieres etiam sanguineæ constitutionis, quæ paulò liberaliùs vinum bibunt, dolebant hypochondrium dextrum. Spirandi aderat difficultas sine tussi, quæ in horas increbescebat; accedebat nonnunquam febricula, quæ dolorem, modò is esset mediocris, ne ad claviculam aut ilia pertingeret, solvebat; de quo ipso dolore loqui videtur Hippocrates l. 6. aph. 40. Nihil æquè profuit, quàm primo quovis tempore sanguinem liberaliter ex venis in pede detrahere, id quod argumento est, aut hepar phlogosi in hoc dolore corripi, aut sanguinem in trunco venæ portæ vicinisque ramis stagnare. Difficilior est cura, si dolor hic sit conjunctus cum tussicula inani, ex hoc enim non vanè colligi potest, etiam diaphragma in societatem doloris rapi, id quod fit, cum gibba hepatis pars inflammatur, utpote quæ propius diaphragma attingit. Si paulò gravior sit inflammatio, ne digitorum quidem pulsum ægrotantes ferre possunt; jactantur plurimum, lingua arida & scabra est ob ingens in sanguine incendium.

Mensis Julius erat amœnissimus, nam & gratum solis jubar exhilarabat, ac tepidis aliquando pluviis terra refocillabatur. Major æstus erat in principio Augusti, & crebra audiebantur tonitrua; eoque gratiores erant, quæ subsequebantur pluviæ. Etesiæ quoque gratè spirantes nimium temperabant fervorem. Nec minus blanda & grata erat aëris constitutio in Septembri, nisi quòd circa Novilunium rigidior aër corporibus esset molestus.

Præter morbos æstivales in præcedenti enumeratos, scenam hoc tempore ingrediebantur dejectiones dysentericæ, quas in corporibus cacochymis, tum etiam quando symptomata remittunt, & scybala minus sunt cruenta, nec sedes adeò tormi-

nosæ,

nosæ, sed ad legem naturæ accedentes, nec non somnus recurrit, & denuo alimenta appetuntur, adeoque in portu ægri sunt, ex improviso sequebatur diarrhœa, quæ corpus variis humoribus repletum deplens, nihil sinistri portendebat, sed, etiamsi vires aliquo modò dejiceret, firmiorem imposterum sanitatem pollicebatur; conf. Hipp. sect. 7. aph. 77.

Post propulsas ejus temporis febres, in diversis hinc inde corporis partibus, præsertim autem in volis manuum & plantis pedum, reconvalescentibus epidermis discedebat, & quasi per squamas abradebatur.

Aliàs iisdem diebus multi ex egenis cacochymi deformabantur Porrigine, præter blandam catharsin, diaphoresin, & diuresin, juxta cum diæta laudabili, topicis abstergentibus circumspectè adhibitis curata.

In hac ipsa æstate passim etiam audiebantur querelæ de doloribus artuum & infimi ventris: crurum dolor potissimùm multis infestus erat: hunc alii tensivum, alii obtusum, alii mordicantem, alii autem pungentem & erodentem, in profundo circa os experiebantur, qui in motu corporis graviter efferebatur. Alii dolorem hunc ita describebant, ut dicerent, malleolis sibi quasi crura contundi: Nec minùs brachia gravissimis torquebantur doloribus, qui non secus ac à lue venerea oriundi nocturno tempore ingravescebant. Alii per intervalla luctabantur cum doloribus & lancinationibus intestinorum intolerabilibus, qui exhibitis carminantibus & anticolicis remediis magis intendebantur. His autem aliisque variarum partium cruciatibus obnoxii illi erant, qui cibis crassis, salitis, pane non benè à furfuribus purgato, cerevisia crassa, turbida & feculenta, aut vino nondum satis benè defecato, vel nescio quibus mangoniis corrupto utebantur. Hic unicè antiscorbutica cum rad: chinæ, salsaparillæ, & lignis exoticis decocta aliquo modo ægris erant solatio; quibus ipsis etiam remediis sublevabantur ii, qui de languore, nullo etiam præsente morbo, lassitudine totius corporis cum aliqua oris siccitate conquesti fuerunt.

Multi in teneriori ætate constituti, circa dies caniculares, etiamsi nulla dysenteria aut diarrhœa essent correpti, assidua desidendi cupiditate, cùm torminibus quibusdam conjuncta vexabantur. Post frustra adhibita enemata, lenia evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea, tandem cum ab ascaridibus malum foveri suspicio esset, majori cum successu anthelmintica enematibus addita atque per os data fuerunt.

Initia mensis Octobris blando calore grata, sed plerique sequentium dierum ventis, pluviis & variis aëris mutationibus horrida erant. In Novembri modò pluviæ decidebant, modò nives; & utut aura subinde esset satis temperata, nonnunquam corpora frigore rigebant; hoc autem in Decembri erat intensius, præprimis circa Plenilunium; at paulò post & intercurrentes nebulæ & pluviæ, Solisque jubar violentiam frigoris mitigabant.

Inter varios hujus temporis morbos, non raro occurrebat Gonorrhœa virulenta, quæ ab omni tempore Veneris amasios mulctat, autumno tamen, qui exulcerationibus omnibus

minùs favet, inclementiùs sævit.

Porrò inter communiores morbos erant febres, quæ nec statum tempus servabant, nec eodem modo semper invadebant, sed modò diebus singulis, diversis tamen horis, modò alternis homines opprimebant; jam diurno, jam nocturno tempore ingravescebant; hoc die cum horrore notabili aut rigore, alio autem sine sensu frigoris paroxysmus ingruebat; hodie immanis cardialgia molesta erat, cras ventris tormina affligebant; jam hoc symptoma, jam aliud miseros magis fatigabat. In cura placuit Hippocratis consilium lib. de rat. vict. in acut. *inconstantes & erraticos morbos curare non expedit, priusquam constiterint*, seu certum typum & periodum observaverint, quod circa septimum diem hìc evenire solebat; nam tum vel in tertianas vel in continuas degenerabant, & methodo convenienti curabantur.

Quartanæ quoque autumnalium morborum numerum augebant, in quarum cura plebeiis quibusdam illa non malè cessit temeritas, qua febricitantes subito terrore graviter percellunt, si vel sedes, ut fit, vel deinceps sudores copiosi, aut alia quædam evacuatio largior succederet. Nec methodus illa, quæ has per anodyna, præmissis lenibus evacuantibus, febres tollit, inutilis deprehensa est.

Præterea urinæ stillicidia, vel ab humorum ad renes per arterias delatorum acrimonia, aut, quod verisimilius, à renum ulcere oriunda exasperabantur. Trichiasis in quibusdam notabatur, incidentibus & purgantibus lenioribus curatæ. Tabidi pejus habebant. Grassabantur etiam iterum ischiatici dolores. Multi qui cœlo pluvio sub dio laboraverant, aut etiam in aquis ac paludosis locis manuum opera exercuerunt, difficili respiratione & orthopnœa sine conchis vexabantur, quibus non tam expectorantia, quàm evacuantia, diuretica & sudorifera conducebant. Magnus etiam inter egenos epilepticorum numerus erat. Aliquos passio iliaca horrendo modo afflixit.

Constitutio Epidemica Berolinensis.

Anni 1702.

JAnuarius biduo gelido paucis nivibus, ventoque valido turbido, 3tium remissiorem nivibus aspersis degelantem substitutis, 4tus gelu rigidum redintegravit, sed sequente 5to post gelicidium matutinum in deliquium ac pluvias frequentes nunc uberiores, nunc parciores, 19no tantum & 22do moderato gelu ut & 29no post pruinam matutinam sereno exceptis, solutus toto mensis reliquo degeneravit.

Februarius 1mus frigidus præcedentibus paulò serenior, circa vesperam in pluviam, 2do toto durantem, & 3tio serenitate aliquali interpolatam desiit. 4tus serenus ac frigidus. 5tus totus paucâ intercedente serenitate pluviosus. 6tus & sequentes (11mo & 17mo manè pruinosis exceptis)

exceptis) ad 18vum usque Vernâ serenitate ferè & temperie amœnum quarto compares. Reliqui ad finem usque mensis varii, alii uti 19nus & 20mus ante meridiem sicci & frigidi, circa vesperam pluvii sereni uti 21mus, alii turbidi & frigidi, uti 22dus, alii uti 23. cum frigore manè sereni, pòst turbidi, alii uti 24tus manè udi, à meridie sereni, alii uti 25tus post pluvia rorans mane sicci & turbidi. Alii manè nebulosi post sereni, à meridie pluvii, ut 26tus, & 27mus succedente procellâ & 28vo adhuc continuante & admixtâ nive grandine & gelu, redditâ tandem cum meridie serenitate mensem terminante.

Martius, frigus cum nive continuatum primo biduo, interspersis de die serenitati nivibus interpolavit, 3tio, in pluviam matutinam descivit, recuperatâ tamen à meridie serenitate, 4to quoque continuante ad vespertinam usque pluviam, 5tus serenus quidem sed algidus, grandines nonnunquam Favonio flante sparsit, quatridui sereni gelidi & pruinosi prodromus, 10. biduum successit, Africo tumultuante turbidum, procellosum grandinosum ac nimbosum. 12mus serenitatem restituit matutinam nivibus à meridie comitatam, atque biduum sequens gelidum & serenum induxit, moxque intercalato 15to remissiori, sereno tamen adhuc, gelu satis hactenus rigidum cœlo sereno Boreâ aspirante, ac succedente huic post Euro, ad 23tium usque serenitate vernâ cum sequente biduo commendabilem reduxit. 26tum mane turbidum algidum ac ventosum cum triduo succedente turbulento, secutus pluviolis quidem sparsis à prioribus diversis 30mus 31mo socio manè quidem pruinoso, serenitate tamen commendabili biduo mensem hunc simul ac trimestre finiit.

Morbi hoc trimestri præter scorbutum endemium, febres intermittentes nonnullas ardentes quoque & cephalæâ ac hemicraniâ valde molestas continuas, malignas paucas, variolis ac purpurâ notatas, catarrhales & pleuriticas sporadicas, Epidemici ferè nulli fuere, nisi catarrhos & tusses, hæmoptoes quasdam & pleuritides, ut & arthritides, præsertim vagas scorbuticas, ob hybernas aëris varias turbas indeque nascentia sanitatis incommoda, satis frequentes iis annumerare velis.

Aprilis primum biduum frigidulum cæterà serenum leni gelu cœpit ad tertii meridiem usque nubilum in pluviolas circa vesperam solutum, cui 4tus compar, 5tus noctu pluvius, de die procellosus ac nimbosus. 6tus nivibus sereno cœlo mixtis varius & inconstans successit. Huic congener 7timus, Octavus nocte à nivibus fœta frigidulus & potissimam partem turbidus, post noctem gelidam, nonum frigidum & serenum, post quæ nocturnas denuo nives biduum degelascens ac pluviosum induxit. Sequentes, præter 12mum sic satis serenum, vesperi tamen adhuc specade rorantem, eique similem 23-ium & 24tum totum serenum omnes ad finem usque mensis genio illius conformes, varii, turbidi, frigidi, nivosi, nimbosi, quandoque & procellosi fuerunt.

Maii primus vernâ serenitate commendabilis, frigidulus tamen adhuc

Euro

Euro noto flante, triduum sequens turbidum paucis aspersis pluviolis udum ac horridum adduxit, succedente vernâ amœnitate integrum mensem reliquum, paucis 11mo nimirum mane turbido à meridie specade grato, 17mo vento, 23io procellâ 25. pluviâ vento mistâ, 27. grandine ac imbre, ut & 31mo seu postremo paululum ventoso exceptis durante.

Junii primus ultimo Maii compar, à biduo sereno ac temperato exceptus, 4tum obscurum in vesperam & noctem pluviam deficientem, cum subsequente biduo sibi non absimili successorem habuit, quos biduum aliud serenum ac temperatum correxit; successit huic 9nus totus turbidus in pluviam vespertinam desinens, quem temperatus ac siccus 11mus, atque 12mus sudo æstivo insignis secutus. Huic biduum rursus obscurum ac frigidum in pluviam tandem fatiscens successit, eique quatriduum sudum ac æstivo ardore ferè molestum, subsequente 19no tonitru temperatum, 20mum pluviâ nocturnâ quandoque & diurna fœcundum, triduum versus serenum ac temperatum secutum in pluviolam vesperi 23tio solutum, quod 24to imber nocturnus, tandemque, 27mum manè obscurum à meridie serenum, & 29num frigidulum sed serenum, si exceperis, reliqui vario cœlo aliquando & nimboso, rarius sereno inamœni, mensi tristem addidere colophonem.

Morbos hoc trimestre epidemios præter morbillos & paucas variolas nullos aluit: Sporadici fuerunt febres varii generis, intermittentes tertianæ nonnullæ, & continuæ ardentes Cephalalgiâ & Cardialgiâ infestæ, Catharrhales tussi & Asthmate molestæ, quandoque & anginâ, oculorum & gutturis ac tonsillarum inflammationibus; His hæmorrhagiæ narium, hæmoptoës, Arthritides universales, & vagæ quoque Scorbuticæ, Cachexiæ & Cacochymiæ passionibus hypochondriacis & Hystericis, pleuritide, imò & paralysi & apoplexiâ nonnunquam stipatæ, accessere.

Julii dies quinque priores æstivo calore insignes, 3tius præsertim fervore æstuoso molestus; Quibus biduum successit ventosum ac subinde pluviosum, huic 8vus obscurus ac frigidulus, ut & 9nus sudo & temperato calore amœnus. 10mus post pluvias nocturnas cum septem subsequentibus sudo ac æstu genium hujus mensis exprimentibus 16to sub vesperam, ac 18vo à meridie, 19no, mane pluvio à meridie tonitru addidit. Sequens triduum sudo pluvias miscuit, succedente quatriduo imbroso. Unde ad finem usque mensis sereni & æstivo sudo grati successere dies.

Augusti primus sudo æstuoso gravis, vesperi tonitru leve cum pluviâ moderatâ, sequenti verò triduo post pluviam matutinam modicam temperiem amœnam substituit. Quæ triduo alio ob temperatum sudum commendabili succedente, ac octavo ante & post meridiem lene stillicidium intercalante à biduo pluvioso excepta. Cui aliud rursus biduum verè æstivum ac serenum successit atque huic 13tus mane specade rorans, 14tus præter tonitru breve imbre comitatum cætera serenus. 15tus manè serenus, circa vesperam tonitru horrendum procellosum ac nimbosum tulit.

16tus manè serenus post fusas à meridie pluvias frigidior. 17mus serenus ac temperatus, 18mus à pluviâ matutinâ septem subsequentes dies serenos, ac non nunquam satis æstuosos, si 25tum excluseris manè pluviolis madentem, adduxit. 27. cæteroquin serenus pluviam vespertinam in noctem usque intempestam protraxit, 28vum frigidulum, licet sereno, 29num totum pluvium & imbrosum ac subfrigidum, 30mum pluviolis quandoque rorantem, tandemque 21mum & postremum mensis siccum quidem & serenum, sed frigidum pariter successores habuit.

Septembris primordium 1. & 2dâ die serenâ & amœnâ temperie acceptum, circa vesperam in tonitru horrendum & imbrem degeneravit; à 3tio ad 24tum vario, quandoque subfrigido, quandoque æstivo calore, plerumque sudo pluviis ac specade interpolato, temperatoque æthere continuavit. 25to ventosiori paulo & pluvio biduum successit procellosum & nimbosum, atque huic aliud sedatius, sed ad vesperam usque pluviosum; inde serenitas gratâ comitata temperie, 31mum simulque mensem & trimestre tertium absolvit.

Morbos æstiva Ætheris cum temperie cambiens subinde intemperies, præcedentis æstatis frequens æstus præter endemios penè, scorbutum illique affinem veneream luem, epidemios genuit varias febres tam intermittentes quàm continuas, causos aliasque ardentes paroxysmis interpolatas, quasdam planè inordinatas nullum typum servantes, catharrales nonnullas malignas quoque exanthematis variis, miliaribus præsertim semet prodentes, pleuriticas insuper, aliàs Cephalæâ, cardialgiâ, colicâ, hæmoptoë, defluxionibus in buccam gulam, dentes, ut & inflammationibus oculorum, indeque ophthalmiis, gutturis tussibus porro variis, quibusdam etiam ex illarum numero, quas convulsivas Willisius appellat; Præterea Epilepsias præsertim infantum, Arthritides tam universales quàm particulares, unius lateris, Ischiadicas, vagas scorbuticas satis frequentes, omnium tamen frequentissimas ob fructuum immaturorum ingluviem intemperantem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ usum, Choleras, diarrhœas, Lienterias & dysenterias copiosissimas, easque satis vehementes, pertinaces, periculosas, ac sæpe numero lethales.

October post pluviam 1mo matutinam, triduo sereno ac gratâ temperie amœno æstu, successit triduum nimbosum, subinde grandinosum, tandem & pluviis, nivibus pruina vacuum ac frigidum. Illi rursus quatriduum, autumnalis temporis ratione satis temperatum ac gratum. 14tus manè ad meridiem usque nebulosus, inde serenus fuit. 15mus serenus ac temperatus à meridie paucas sparsit pluvias; A 16to ad 20mum æstivo ferè calore serenum & amœnum quatriduum, à 20mo, 28vo sereno ac temperato excepto, obscuri ac frigiduli, interspersis 23io, 24. 26to, utut rarius pluviis ad 31. adeoque extremum usque mensis, dies secuti mensem terminarunt.

November à siccitate ac frigore aliquali auspicatus, ad serenitatem ac

ac rigorem satis validum, sed ephemerum transiit triduum obscurum ac specade subinde udum inducens. Quod quatriduum à siccitate ac temperie ad aliqualem algorem, mox & gelu satis rigidum pergens, secutum. Cui 9nus nivem copiosam aspersit, perseverante 10mo adhuc gelu atque post densam 11mo nebulam, & subsequentem serenitatem, ad 14mum usque paulò mitiorem in perspeadem à meridie fatiscentem continuante. 15tus præcedenti ferè similis specade pariter udus, 16tus ad vesperam usque siccus, postea pluviosus, 17mum procellosum & nimbosum ascivit. 18vus à pluvia modica matutinâ in serenitatem, 19mo adhuc ad vesperam usque pluviam durantem transiit, succedente 20mo sereno ac temperato, in turbidum temperatum tamen adhuc nunc siccum ut 21mo & 23tio, nunc pluviis & nivibus quibusdam, ut 22do, 24to & 25to mutato cœlo, succedente biduo paulò gelidiore & nebuloso, aspersa tandem quoque nive, alioque rursus biduo pluvioso totæ ad vesperam usque 29mi à pluvia inclarescentem, sicque 30mo Æthere sic satis sereno & frigido mensem simul claudentem.

December subfrigido, vernâ tamen fere temperie præter morem accepto biduo orsus, 3tium manè pluvium, cætera turbidum sed siccum, posteaque triduum temperatum attulit, sub vesperâ 6ti nive parcâ aspersum. 7timus à gelu nocturno serenus triduum sibi quadantenus excepta serenitate nivibus & nubibus interpolatâ conforme adduxit. 11mo obscuro in pluvias deliquescenti, ac 12mo sereno post specades substituenti, biduum turbidum ac algidum successit, mox post 15tum manè pluviosum, postea triduum, à nive ac gelu moderato & Æthere sereno, in horridum mutatum substituit; sed 19no ac 20mo rursus post gelicidium & nivem cœlo sereno remittente, 21mo magè specade rorante à serenitate Aëris, 22do in gelu satis rigidum abiit, rursusque 23tio post gelicidium matutinum in pluvias, 24to à procellâ, aëre turbido sicco tamen ad vesperam in pluvias, 25tum totum durantes fatiscentem. 27mo nivem noctu diuque spargit, 28vum moderatum gelu, & circa vesperam nix pauca excepit. 29nus totâ die gelu rigidus fuit; 30mus à gelu in nivem, à nive in gelicidium, à gelicidio in pluviam, toto ferè 31mo durantem, sicque Æthere nimboso, hunc mensem simulque trimestre ultimum adeoque annum hunc 1702. finientem desiit.

Morbi hoc ultimo trimestri occurrerunt satis frequentes, Febres intermittentes variæ, continuæ, hæque sæpius intermittentibus sociatæ, simulque ardentes, malignæ quoque exanthematis varii generis conspicuæ; præterea Catarrhales, pleuritide nonnunquam comitatæ, Erysipelatodes, aliæque diversis & periculosis nonnunquam symptomatis, alia inter Paralysi linguæ, aliarumque partium, inflammatione gutturis, Rheumatismo, Cardialgiâ, Cephalæâ periodicâ nonnunquam, Hemicraniâ, Hæmorrhagiâ narium vehementi & periculosa comitatæ. Præterque uteri quoque hæmorrhagiæ graves & pertinaces, solitariæ, aut aliis morbis sociatæ. Diarrhœæ & Dysenteriæ mali-

malignitatis nonnunquam participes excessuum autumnalium reliquiæ: Colicæ & hystericæ passiones scorbuto sæpius complicatæ, tandem & Epilepsiæ cum primis Infantum, nonnunquam & adultorum Hemiplegiæ & Apoplexiæ vehementes & ut plurimum lethales.

Constitutio Epidemica Augustana

Ann. 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

Licet initium Anni 1701. *frigidum comparuisset &c. &c. &c.*
In hisce quoque deprehensum fuisse animadverto.

QUalem Anni præcedentis exitus habuit aëris constitutionem, talis per biduum etiam primum Anni 1703. continuavit; & quamvis Zephyrus prædominium porrò obtineret, ac tolerabiliorem utcunque temperiem redderet, sæpius tamen ab iis diversis ventis excipiebatur, Eurusque inprimis ante Solis in Aquarium ingressum, à die 18. Januarii usque ad d. 26. frigore intenso molestus erat, multis subinde interea nebulis, & nive, paucioribus serenis diebus observatis; à quo dein tempore inconstans admodum aëris ventorumque, Austro tamen prævalente, alternatio, usque dum Sol in Piscium signo versaretur, ubi post nivosum Boream, Zephyrus temperatiorem ut plurimum & pluviosam auram redderet; quæ post Æquinoctium vernale variis mutationibus, præsertim frigidis humidisque obnoxia, vernali amœnitati multum obstitit, ac tardiorem plantarum vegetationem effecit: Quæ eò felicior postea successit, cum grata temperies fertilitatem admodum promoveret. Interea morbi, præter Tusses in hyeme non insolitas, & omnibus ferè aliis morbis se complicantes, multas inducias concedebant; Arthriticis tamen doloribus obnoxii novas invasiones contumacioresque patiebantur, nec non Febres quotidianæ, non intermittente calore suo continuas sæpe in principio æmulantes, pauciores etiam tertianæ (post sumtum vel purgans, vel vomitorium, quod solum quandoque febrilem fomitem expellebat) arcano duplicato ubi biliosa impuritas, unicornu fossili ubi acidæ particulæ, chinachina verò dum viscidior pituita prævalebant, utræque facilè curabiles, in primis mensibus deprehendebantur, in pueris potissimum, vermium suspicionem ob victum prægressum, calorem faciei luridum, ventri morsicationes, deliria nocturna &c. Sæpe præbentibus, & præter medicamenta recensita, cinnabaris nativæ, terræ signatæ, mithridatii &c. usum salutarem ideo expertis. Subinde quoque continuæ catarrhales notatæ fuerunt, majori vehementia, post horrores

rores, magno calore circa vesperam increscente, nec non cephalalgia & virium languore periodum suam decurrentes, sed continuato blandorum diaphoreticorum & alexipharmacorum usui cedentes. Intermittentes illæ præsertim tertianæ, in æstate se in plures utriusque sexus, omniumque ætatum diffundebant; imò in autumnum usque passim se exserebant; nec deerant in diebus canicularibus, calore non admodum molestis, sed per primum decendium inprimis frigidiusculis & humidis, postea serenis & calidis, circa finem autem pluviosis, quos malignæ, pustulis crystallinis stipatæ, & nisi alexipharmacis mox atque sedulò obviam ipsis iretur, letales invaderent.

Post caniculares varia aëris temperies, Zephyrique & Euri alternatio, illo autem circa d. 8. Septembris prævalente, plurima pluvia & horridiuscula aura per aliquot dies infesta erant; cui fortasse Dysenteria tum ingruens non malè adscribenda fuerat; quanquam & metum ex turbis bellicis, quæ Urbem ubique cingebant, & ultimam incolis internecionem minitabantur, incessum, quin & cerevisiæ recenter coctæ nec satis defecatæ potum contulisse suum symbolum, sit credibile; quibus tonum ventriculi atque intestinorum labefactati, succosque naturales viscíditatem & acorem contrahere, non est dubium. Quamvis illa raro graviori insultu noceret, atque ex chyli acrioris vellicatione potius inducta videretur, cum sine prævio vel notabili calore aliisve symptomatibus, præter tormina tolerabiliora & stomachi gravitatem, mox in principio cruentæ dejectiones contingerent; facile etiam, post rhabarbari tosti, (quod solum quandoque curæ sufficiebat) & moderatum stypticorum vel traumaticorum, catechu, tormentillæ &c. cum pauculo opii accessu, usum recederet: in nonnullis, ubi stomachus cruditatibus oneratus indicabatur unicum lene vomitorium, quale vel unicum tartari emetici granum suppeditabat, opem tulisse observatum fuit. Præter hunc cruentum fluxum, postea Diarrhœa quoque frequenter ingruebat, eadem fere methodo curata. In Autumno insuper Morbilli frequentissimi, & solitis symptomatibus febrili nempe, quandoque ad delirium usque intensa sanguinis effervescentia, tussi, oculorum inflammatione stipati, cæterum sine magno discrimine (ita ut non pauci etiam sine decubitu, & pharmacis easdem paterentur) suum decursum intra breve tempus, octiduum ut plurimum, sub pulveris Pannonici, antimonii diaphoretici &c. usu feliciter absolverant, adultiores etiam ac juvenilem ætatem frequenter, pari sed intensiori insultu tractaverant.

Æquinoctium autumnale cum Zephyro austrinam utplurimum constitutionem adducebat, usque ad Novembris initium, ubi Eurus crebrior serenos ac nebulosos dies aliquandiu interponebat; quem post medium Novembrem excipiens Auster plures serenos dies quoque producebat. Tandem verò December multas nebulas & magnos Zephyri impetus, cum vario aëris, nebuloso tamen potissimum ac nubiloso statu adferebat; post Solstitium autem hyemale Eurus horridio-

ridio-

ridiorem auram ac frigus intensum pariebat, sicque cum anni fine præsentiam hyemis ostendebat. Interea febres malignæ superiùs indicatæ in plures se diffundebant, multosque trucidabant, præcipuè cum Urbs diuturna quasi è longuinquo obsidione cincta, vario infortunio quin & postea hostili insultu, (ubi cives insueta continua per aliquot dies sub Jove frigido & humido in excubiis statione plurimum defatigabantur) atque fatali, præcipuè igne gravissimo premeretur, ac subsequa infelici deditione multivaria torqueretur, ac enervaretur: quanta verò ab externa hac aëris & fati iniquitate sanguini labes fuerit impressa, vix opus erit pluribus exprimere: Omnes maligna febri decumbentes; atque ut pyrobolorum periculum evaderent, in tutiorem Urbis partem deportati, quantum scio, perierunt; infantes etiam morbillosi eandem ob causam ignis metui subducti, diuturniori postea tussi & hecticæ discrimine salutem hanc suam redemerunt.

In Anno 1704. hyemali frigori continuando Eurus multum perrexit, usque dum post Solis in signum Aquarii ingressum Zephyrus, pluviis crebrioribus, cum nive tamen & serenitate alternantibus, gravidus, temperatiorem auram produceret; quæ equidem temperies ita continuavit, ut vernalis constitutio deinde citius, quàm pluribus aliis præcedentibus Annis compareret, atque cum aëris ac ventorum non adeò ingrata mutatione diu, usque in mensem Junium perduraret: quamvis circa Solstitium æstivum pluviæ frequentiores essent, major tamen serenitas, silentibus ut plurimum ventis, cum ineunte Julio redibat; quæ ipsa continuans, caniculares dies admodum calidos, grato tamen pluviarum interventu subinde mitigatos efficeret; usque dum occidente Sirio, à d. 19. Augusti ad finem usque ejusdem mensis, Solis nunquam à nubibus interrupti radii fervorem intenderent; sed cum d. 2. Septembris acrior insurgens Zephyrus frigidiusculum ac pluviosum aërem per quintiduum produxisset, & succedens ipsi Eurus quatriduum serenitate ornasset, Zephyrus tamen mox iterum dominio potius, frigidos ac pluviosos dies (serenis tamen quandoque intercurrentibus) reproduxit. Interea Febrium puncticularium malignitas (horrore, virium lapsu, appetitu prostrato, capitisque ac dorsi dolore primò se prodens, in nonnullis amaritie oris, anxietate præcordiorum, fluxu alvi seroso, bilioso, quandoque sanguinolento, tussi &c. concurrente) magnam circa anni principium incolarum stragem dare continuavit, ut quinque primis mensibus ultra mille ducentos homines, (quos inter equidem plures quàm centum & quinquaginta milites Galli fuerant) tum aliis morbis, tum hac febri potissimùm demortuos numerare licuerit; cum aliàs per integrum annum tot Urbs non videbat. Ubi quidem tantæ cladis causam non tam morbi atrociam, quàm ægrotorum in prima morbi invasione ab ipsis parum æstimati negligentiam, atque ob prægressas ac indies renascentes, quin majores subinde ab infensissimo inquilino hoste pertimescenda calamitas, vitalium succorum enervationem ac depravationem accusare

 possum.

possum. Quæ ipsæ etiam miseriæ aliis morbis, Ictero inprimis, verno tempore multos invadenti, ansam suppeditare, bilemque justo visci-diorem, atque ita ad obstructiones excitandas proniorem reddere potuerunt; prout non minus eodem ex fonte Tertianas ac quotidianas febres frequenter tum, & reliquis etiam anni partibus se exerentes, profluxisse credibile est: Unde etiam haud differentibus remediis ut plurimum, & quidem facilè tolli potuerunt; quæ inter arcanum duplicatum, non saltem vi qua pollet incidendi & aperiendi, sed quoque correctas hac ratione biliosas impuritates in multis per alvum educendi, egregiè profuisse expertus sum. Cæterum mense Junio Dysenteriæ in scenam prodire, & usque in Octobrem observari, in Augusto imprimis plures invadere ceperunt, ut non facile domus, quæ immunis ab ea foret, inveniretur; atque licet malignitate carere viderentur, plurimos tamen, minoris æquè ac profectioris ætatis homines trucidarunt, ut defunctorum numerus, qui mense Junio & Julio nonnihil decrescere inceperat, in Augusto & Septembri admodum augeretur; quod equidem non morbi truculentiæ, sed incauto in cura regimini adscribendum arbitror; cum variis domesticis, ut vocant, præter rationem propinatis remediis unicè confidens incauta plebecula, vel etiam multivariè diætam negligendo, aut justo tardius medici opem implorando, vehementer peccaverit; neque tamen negari potest, aliquot ægrotantes brevi tempore, deglutito ex. gr. cochleari Spiritus vini cum pulvere nucis moschatæ, morbi primordia elusisse; ubi nempe non tam Dysenteria, quàm simplicior Diarrhœa, à ventriculo cruditatibus labefactato, adesset; prout etiam non paucos sumpto mox rhabarbaro nonnihil tosto, vel sibi relicto, immunes esse factos scio. Quod etiam rhabarbarum in principio curæ, vel durante morbo, ubi stomachus gravari sentiretur, profuit. Radice Ipecacoanha non fui usus, neque ejusdem vi emetica opus habui; aliquibus verò, quibus vomendi conatus erat molestus, cum convulsivi quid adesse ostenderet, præter externa calefacientia spirituosa, idem rhabarbarum in pauca quantitate ad gr. xij. xx. cum coralliis rubris, vel terra sig. &c. mixtum, felici cum successu propinavi. Reliquum curæ per absorbentia, & acredinem humorum temperantia potissimum fuit peractum; ubi præter dictam terram sigillatam; corallia, flores ferri, crystallus imprimis montana egregiam opem attulit; quibus ubi nimiæ dejectiones molestæ erant, adstringentia ex catechu, radice tormentillæ &c. in pulvere, electuario, pilulis, tinctura, dosi non nimis larga, sad sæpius repetita, & quando dolores admodum urgebant, laudanum cydoniatum, extractum opii, vel theriacæ cœlestis moderatè addita, profuerunt: potum eadem radix tormentillæ, caro cydoniorum sicca, cum pauco cinnamomo & saccharo in aqua cocta, convenientem præbuit; neque vinum Neccarinum, aut Tirolense antiquum rubrum noxam attulit, cum raro febrilis calor jungeretur. Undenam verò origo hujus mali sit deducenda, anceps hæreo.

reo. Fructuum horæorum immoderatum esum multis nocuisse non dubito ;cerevisiæ haud probè defecatæ potum plurimos in hunc morbum præcipitasse, eò magis est credibile, cum non paucos jam convalescentes, vel cum malo adhuc conflictantes, unico etiam haustu cerevisiæ in recidivam lethalem incidisse, aut doloribus auctis, gangrænâ intestinorum obiisse noverim ; contagium insuper non raro ægrorum numerum auxisse, successiva in una eademque domo invasio suadere posset ; bellicæ vix tolerabiles adversitates, cum fœtoribus ex varia militis Galli spurcitie, & excrementis equinis stramini semiputrefacto immixtis, quorum copiam insignis equorum multitudo indies publicè in plateis, nec non in ædibus cumulaverat, quid efficere valuerint, neminem fugere potest ; intensus ille aëris calor, spirituum & sanguinis vigorem minuendo, quantum obesse queat, in me ipso sum expertus, qui nullo in cibo potuve errore commisso, ob continuas tamen per integros dies Sirio urente, ægrotorum visitationes, & sudorum inde largiores effusiones, defatigatus, post biduanam levem diarrhœam, eundem cruentum fluxum pati coactus fui ; qui licet magnopere me non adfligeret, vires tamen mox adeo debilitaverat, ut diuturniori earum recollectione opus habuerim, ad roscidas nempe & balsamicas lymphæ particulas restituendas, ac segnius per vasa circulantes vitales humores ad naturalem motum reducendos, cum lymphæ depauperationem & crassitiem ex variis signis colligere licuerit, unde salinæ acriores in ea particulæ concentratæ per tubulos minimos intestinales segnius moveri, spiculisque suis pungendo nocere potuerunt. Erant quibus inconsuetæ muscarum multitudini causam adscribere placuit, quarum nempe excrementis cibus potusvè contaminatus turbas hasce in corpore concitaverit, quod suis domesticis ut persuaderet curiosior aliquis pater familias, carnem spurcitie tali imbutam cani devorandam dederat, qui ipse mox fœdo isto morbo correptus fuerat. Neque tamen alii etiam morbi per æstatem & autumnum aberant : Ut Variolas pueris æquè ac adolescentibus magis molestas quàm periculosas, adultiores etiam non paucos in exigua copia & ferè sine morbi sensu invadentes, Febres insuper petechiales, nec non puerorum verminosas, & cum uterinis malis sociatas M. Julio observatas taceam, M. Augusto Arthritis vaga masculinum præsertim sexum satis obstinata, multos etiam Angina notha, promptè remediis cedens, excruciaverant. In adulto autem Septembri, nec non Octobris initio Febres continuæ pustulosæ plurimos in adulta æquè ac puerili ætate constitutos cum præcordiorum angustia, inquietudine, deliriis, angina spuria, pustulis albicantibus, universam corporis peripheriam occupantibus, rarius inferiorem saltem abdominis partem occupantibus, invaserunt, in cuticulæ tandem desquamationem, prævio tædioso pruritu, abeuntes. Quas (præter Icterum, martiatis remediis, acidulis præsertim & Essentiæ Martis D. Ludovici haud ægrè cedentem) Tertianæ & Quotidianæ irregularibus

bus paroxysmis Medicorum exercentes patientiam, exceperant; ibi alexipharmacis temperatis, hîc pro diversa morbi natura, biliosam tamen intemperiem ut plurimum ostendente, arcano duplicato & cortice Peruviano officium suum egregiè præstantibus.

Reliquum anni, sub moderato aëris & ventorum alternantium statu, tranquillius fuit peractum, morbis epidemicis cessantibus, ac reliquis etiam, quos sporadicos vocamus, rariùs occurrentibus; cum cæli non tantum clementia, sed etiam ob hostes ex Urbe profugos, totaque vicinia expulsos, civium animi novo vigore animali, morbosas dispositiones feliciter averterent.

Cum Zephyrus, Anno 1705. illucescente, moderatis nivibus terram conspersisset, Eurus succedens, die duodecimo frigus hyemata induxit, aëremque per biduum serenavit, mox tamen iterum nubibus texit; quibus circa finem primi mensis denuò discussis, d. 8. Februarii, post nebulas, cum Zephyro crebriores nives deciderunt; & aliis quandoque ventis, Euro noto inprimis, Austro, & Zephyro borea interpolatus Zephyrus diversas aëri temperies impressit, donec circa finem mensis Eurus serenitati favens, nivium liquationem successivè promoveret; Quæ serenitas ad vernale usque Æquinoctium continuavit rarius nebulis, & semel nive interrupta, frigore autem comitata.

Post Æquinoctium variæ subinde ventorum mutationes, & frequentiores pluviæ vernalem gratiam retardarunt, atque Aprilem potissimum, (cujus dies decimus nonus vesperi, alta, sed paulò post rursus liquata nive, sine Cereris & Pomonae noxa, terram oneraverat,) nec non Majum valde inamœnum atque frigidiusculum reddiderant, sicque morbosas corporibus humanis dispositiones, & tertianas præcipuè febres procrearunt; quæ licet jam in Januario sparsim comparerent, in Martio tamen, Aprili & Majo plures invadere cœperunt, gravi cephalalgia & præcordiorum pressione, rarius præcedaneo horrore, molestæ, sed post cholagogi aut emetici usum, chinchinatis medicamentis ut plurimum non difficulter superari potuerunt; quod observare etiam licuit, cùm circa finem Maji vires sumendo, plurimos in Urbe, quin & vicino agro invaderent, post horrorem magno, atque sæpe ad deliria usque intenso calore ægros torquentes. In Martio quoque Pleuritides veræ, non admodum vehementes & exquisitæ, blandioribusque diaphoreticis & pectoralibus, sine venæ sectione, interdum etiam absque suppuratione, curabiles; circa Aprilis autem finem Apoplexiæ lethales passim observatæ fuerunt. Febris porrò scarlatina in Aprili, Majo & Junio in plurimos variæ ætatis, sexus & conditionis homines, quin totas etiam in familias sese diffudit, post exiguum, aut nullum horroris sensum, faciem primò inflans & rubore suffundens, postea universam cutem maculis vel tuberculis rubris, crebrioribus, latioribus, interdum magis, quandoque minus quàm in Morbillis rubentibus, interdum quoque totam cutem unica quasi macula tingens, ad duas tresve potissimùm dies persi-

persistens, quin diutius quandoque & per octiduum durans, modò in squamulas abiens, modò insensibiliter discussa. Nullum equidem vidi qui periculosè ex ea ægrotaret, non nullis tamen, ob majorem sanguinis effervescentiam, diaphoreticis temperatioribus, antimonio diaphor. terra sigillata, unicornu fossili &c. succurrere opus fuit; aliquibus libero se exposuisse aëri, & sine medicamentorum usu, nunquam decubuisse haud nocuit. Quo in morbo licet Clariss. *Thom. Sydenham in observ. med. circa morb. acut. historiam sect.* 6. *cap.* 2. omnem medicamentorum usum intermittat, in libello tamen, qui ejus nomen præ se fert, & *Processus integros in morbis curandis* ab eo conscriptos exhibet, atque Londini typis prodiit, medicamenta suprà memoratis similia non improbari deprehenditur; cujus eò lubentius mentionem facio, cum Libellus iste in *Ephemeridum nostrar. Dec.* 2. *Ann.* 10. *Appendice* recusus censuram acerbiorem cujusdam Anonymi subierit, qui Anno 1693. Londini eundem denuò impressum publicare voluit, nostrum *inepta mole inutilem*, nescio quo jure vocans, cum tamen idem omnino cum Anonymi specimine sit, atque juxta exemplar (cujus viginti circiter tantum Londini primo fuerunt impressa) ab Exc. *D. D. Mich. Fausto*, Argentoratensi, jam Medico Francofurtensi ad Mœnum dexterrimo, Acad. N. Curioso, cum ex Anglia redux Norimbergam transiret, beato nostro Præsidi, incomparabili *D. Volckamero*, tunc temporis in edenda prædicta Appendice occupato, communicatum, ingenuè recusum fuerat; ut ita quo pacto non irrepsisse, sed accessisse Ephemeridibus nostris dicendus sit, Lector benevolus inde cognoscere valeat.

Mensis Junius multam ventorum omnium vicissitudinem ostendere pergens, serenitate quidem ut plurimum gaudens, crebriori tamen frigore inamœnus comparuit; elapso autem primo octiduo, constantior Zephyrus, post pluviarum frequentiam, temperatiorem auram reddidit; quam ante Solstitium æstivum, calores, circa finem mensis remissiores facti, insequebantur; cum interea serenos dies pluviosi sæpius interpolarent, ideoque tolerabili sæpius temperiei ac telluris fœcunditati faverent; usque dum una cum sirii ortu calores ingravescerent, & usque post ejus occasum continuarent, multamque terræ siccitatem adferrent; nisi quod sextiduum ante occasum caniculæ deciduis cum tonitru & fulgure pluviis eadem refocillarent; quas eò uberiores postea per Septembrem Zephyrus adduxerat, post intentiores illos calores temperiem admodum humidam & frigore horridiusculam reddiderat, simulque catarrhis glandulosas in primis & musculosas colli exterioris partes obnoxias fecerat, temperatiori tamen aëris regimini non difficulter cedentibus.

Post æstivum Æquinoctium continuante ventorum varietate, serenos dies plures usque ad Novembris initium vidimus, quos dein multa hyemis indicia sunt secuta, & juxta cum aura frigida, nubibus & nebulis aër turbidus, atque modò in pluvias, modò nives resolutus, humidam admodum constitutionem effecerat, us-

que dum tandem post hyemale solstitium, prævalente cæteris ventis Austro, quæ ab eo denominatur, austrina temperies succederet. Interea lymphæ viscidæ & salsæ (ab humida aëris post magnos æstivos calores intemperie probabiliter coacervatæ) stagnationes non deerant, Odontalgiæ præcipuè, sed tolerabilis, in pluribus ob conjunctam cephalalgiam magis molestæ; quin & tussis humidæ contumacioris, nec facilè sine absorbentibus abigendæ feraces. A qua etiam Hecticæ febris, quæ non nullis insidiabatur, & non minus medicamentis potissimùm acredinem temperantibus haud difficulter cedebant, originem derivare licebat.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1697.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

JAnuarius Styli Gregoriani, gelu non nunquam satis rigido, Boreâ ut plurimum flante, paucâ nive quandoque interspersâ cœpit, quod ad quintum usque duravit, tunc succedente Causo paululum triduo continuo regelascens, 19no gelu redintegravit, & 21mum si exceperis, tolerabiliorem, ut & 28vum vulturno spirante remittentem, ad ipsum usque finem, ac subsequentis *Februarii* 9num continuavit. A quo tempore rigor ille remisit, atque blandiori æthere, non nunquam apprimè amœno, gelu interpolavit, ad 20mum usque, qui frigore rigidiore recrudescente, noctu præsertim, de die verò parum mitescente, ad finem ac porrò quintum usque *Martii* transiit. A quo rigore paulatim desæviente, mitiora tempora veris prodromos, nebulas pluviis & sudo intercalatas tulêre ad 14tum usque vernâ sed ephemerâ serenitate & amœnitate commendabilem, succedente cum vulturno nubilo & horrido triduo, sed pluribus ad 24tum usque suavioribus pensato. Hic 24tus, repedante vulturno, variam & ingratam, Aprili aliàs familiarem, aëris intemperiem tulit, frigore pluviis, nive quandoque, & grandine, nocturno quoque gelu non nunquam distinctam, ad 30mum usque, adeoque ultimum durante, sparsâ noctu nive copiosâ, à succedente diurnâ serenitate ac aliquali amœnitate rursus colliquatâ notabilem, primum sic trimestre grato fine terminantem.

Morbi hoc trimestri non adeò frequentes aut populariter grassantes fuerunt, nisi fortè ob variabile gelidum initio & horridum, humidum postea plerumque & tempestuosum cœlum, catarrhos quis aut tusses febribus ut plurimum

plurimum comitatas hûc trahere velit, defluxiones in uvulam & tonsillas, præteriti anni defluxionibus molestiâ & pertinaciâ analogas; Prætereaque pleuritides non nullas, variolas interspersas, paucos adultos, plures infantes adorientes, malignas quasdam ac periculosas, benignas plures, paucas lethales. Paralyses item & Apoplexias quibusdam exitiosas, Arthritides vagas scorbuticas, ut & febres varias, quandoque & acutas & continuas, exanthematis etiam scorbuticam malignitatem testantes.

Aprilis temperato sed pluvioso facto exordio, unico interposito sereniori die, nimirum secundo ad 9num usque nocturno gelu, diurnisque nymbis ac imbribus horridum processit. Postea amœniore paululum cœlo, noctibus tamen adhuc gelidis, quandoque & nivibus, pluviis ac ventis quibusdam variato, ad 19num transit amœnitate Vernâ & serenitate ferè stabili, cum succedentibus, 23tio solùm frigido ac procelloso excepto, ad 30mum usque adeoque ultimum Mensis, abblandientem.

Successit *Maius* frigore moderato, interdum tamen, initio præsertim Boreâ interspirante, rigidiusculo. Posteà sereno cœlo admixtis licèt sub finem, præcipuè non nullis pluviolis sic satis amœnus & ad fertilitatem, 31mum eumque postremum, grandine nimis asperum & nocivum si demseris, pronus.

Huic rursus *Junius* pari ferè amœnitate ac serenitate, paucis, secundo fortè & quinto blandè rorantibus, 7mo & 8vo, illo turbido, hoc Africo flante nimboso, 12mo & 24to imbre fœcundo arvo rigantibus, 26to imbri tonitru jungente, 27mo, Africo rursus pluvias spargente, udo, variantibus diebus exceptis, conformis, totus propè ad finem usque temperatus.

Morbos trimestre perinde non multos genuit. Præter enim febres nonnullas, paucas intermittentes, pauciores continuas, & catarrhales paucissimas, variolas si dempseris & Epilepsias Infantibus quibusdam infestas, rarissimè tamen lethales, pleuritides quasdam & arthritides vagas scorbuticas, cardialgias, Cephalæas, Odontalgias & Asthmaticos affectus parcissimos, parum negotii Medicis fecerunt alii morbi. Id quod aëris clementiæ adeò stabili, Maio præsertim & Junio, humores in laudabili ac moderato statu conservanti, nec nimio æstu exagitanti tribuendum esse reor.

Julius trimestris tertii initium pari cum præcedentibus amœnitate, clementiâ ac serenitate Cœli, secundum & tertium fœcundis imbribus temperans fecit; Verùm sequenti sexto sudum diurnum circa noctem horrendo tonitruum identidem reboante fragore, & fulgetris ferè continuis animos & oculos immensum perculit. Septimus quoque, octavus & decimus mitiùs tamen paulò, serenum diei cœlum vesperi tempestuoso tonitru fœdarunt. Reliquum ad finem usque mensis vario, sed non adeo turbulento, udo tamen non nunquam & nimboso aëre transiit.

Talis quoque *Augusti*, 7mum, 8vum, 10mum, 12mum, 16tum, 17mum, 30mum, & 31mum adeoque postremum, serenos & amœnos dies,

dies, si exceperis, status fuit.

Nec procul ab his ultimis diebus ablusit *Septembris* initium, primum nimirum biduum sic satis serenum & amœnum, cui quatriduum successit, autumni præludium, imbridum ac frigidum. Quod septimus æstivum sudum æmulatus correxit, cui 8vus paulò frigidior, sed adhuc & 9nus, 10mus, 11mus, ad 18vum usque, qui imbris vespertinis aliquod interscenium inseruit, sereni successerunt, sequentes ad 22dum usque, ejusdem quo præcedentis tenoris, temperatâ nimirum serenitate commendabiles, ut & reliqui ad 27mum usque, paulò, cum sequentibus tribus postremis, turbidiorem, frigidiorem, & aspersis subinde pluviis ac ventis asperiorem.

Rari admodum hoc trimestri fuere morbi, nec præter diarrhœas atque dysenterias, utut pro proventu omnis generis fructuum valdè, DEO largiente, uberi, nec gula illecebris suis parcente, admodum paucas, tusses non nullas, parcissimas febres, pleuriticos quosdam, & Asthmaticos affectus, nec non unum alterumve Paralysios & Arthritidis scorbuticæ casum, alii ferè nulli occurrerunt.

October mixtâ pluviis frequentibus serenitate paucâ accessit, ac quatriduum hâc ratione processit. Quintum serenum & amœnum totum, sextus totus undosus secutus; Sed septimus & sequentes ad usque mensis finem sexto serenitate penè pares, præter nonum & ejus sequaces cum sudo Borea spirante frigidulos, 13um roridum, 17mum imbre madentem, 24tum, 27mum, & 28vum pluvias non nullas spargentes, 29num verò & 30mum sicque ultimum Cæciam, frigoris intensioris authorem ascendendo horridos, in procellam tandem valdè impetuosam primâ *Novembris* degenerantem; Verum secundo & tertio paululum desævientem. Quartus & quintus tranquilliores fuerunt ac sereniores, rigidi tamen adhuc, sextus manè nebulosus, postea præcedentibus similis, septimus frigidus ac nubilosus, octavus ad sequens usque manè nimbosus, ex quo serenior 9nus 10mus primam tulit glaciem, ad noctem usque 12mi durantem, pluviâ subsequentium 13tii & 14ti rursus liquatam. Quos 15to sudum admodum gratum, cum æstiva amœnitate quasi certans, sed ephemerum excepit. Ab illâ brevi serenitate matutinis & vespertinis pluviis, in procellam 17mo exæstuavit horrendam 18vo quidem desinentem, sed hujus & sequentium antemeridianum cum pomeridiano, pluvias inter & turbidum, siccum tamen cœlum partiendo, ad 25. usque, si 21mum, serenum totum & amœnum excluseris, & 25tum sequentes duos boreali sudo commendabiles. Tandem 28vus Divo Simoni Judæ dicatus frigidus & turbidus, 29nus pluviis horridis mixtus, 30mus demum serenus denuò totus, sed Borea paulò acriùs spirante gelidus agmen dierum Novembris clausit. Successit December primo die rigorem præcedentis primâ nive sparsâ temperans, at secundò gelu redintegrans, sequentibus cum nive pluvias alternavit ad 11mum usque, qui Cauro aspirante raro gelicidio gelu satis intensum substituit, qui sequens nivem rursus submisit, atque huic, Boreâ

Cau-

Cauro succedente sequentes duo gelu prius moderatum, decimo sexto in rigidum valde degenerans, decimo septimo nive copiosâ paulò temperatius, decimo octavo verò & Vigesimo magis, accedente copiosa nive, invalescens, Vigesimo primo rursus, vento remittente ac nive repedante, mitescens. Triduum sequens mitius adhuc, vigesimo tertio pluvias immiscuit, ad vesperam usque vigesimi quarti sereniorem at gelidiorem, subsequente quatriduano vehementi gelu, vigesimo nono demum remittente, ac post nebulam toto die trigesimo cœlum obscurantem; trigesimo primo verò discusâ nebulâ sudo redintegrato, simulque gelu reddente, ultimum hoc trimestre sicque totum annum 1697. terminante.

Morbi hoc ultimo trimestri paulò quàm præcedentibus frequentiores fuerunt, ob Ætheris & aëris nunc sereni, nunc turbidi, nunc sicci nunc humidi ac pluviosi, nunc tranquilli nunc turbulenti & procellosi, nunc temperati ac remissi, nunc gelidi ac horridi, variè invicem alternantis, sicque pro diversitate constitutionis suæ, humorum quoque diathesin & crasin, communicatis tum per inspirationem, tum per ambientes, & poros corporis subeuntes variorum tam Ætheris, quàm aëris miasmatum particulas, diversis fortè ut formis, sic qualitatibus instructas diversimodè moventibus, alterantibus, ac ad varias ebullitiones, orgasmos, metastases, quandoque sed rarò in melius, sæpiùs in pejus disponentibus atomis, mutantis. Hinc exorti diverso tempore diversi morbi Medicorum animos & curas exercuerunt. Inter quos potiores fuerunt febres variæ tum intermittentes, tum continuæ, hasque inter non nullæ etiam malignæ, exanthematis quoque variis, purpura, morbillis & variolis stipatæ, non tamen adeò frequentes ut Epidemicarum nomen justo titulo mererentur; præterea Catarrhales, tussi, vertigine, odontalgiis, inflammationibus gutturis & tonsillarum, uvulæ laxationibus, anginâ, suffocationibus, hypochondriacas imitantibus, præcordiorum oppressionibus scorbuto familiaribus, comitatæ, arthriticæ, pleuriticæ, nephriticæ, colicæ passiones, Epilepsiæ sed raræ, ut & paralyses tam particulares quàm universales, apoplexiæ & has inter quædam funestæ & lethales.

Constitutio Epidemica Berolinensis Ann. 1698.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

PRimum mensis Januarii st. Greg. biduum serenum ac gelidum remissius, excepit degelascens ac pluviosum sex dierum intervallum. Nono temperato diei, decimus successit frigidus paucâ nive canescens dies, triduo turbido in Boream tandem, satis vehementer exæstuantem, despumante comitatus, ac altero triduo mitiori nivibus, nebula ac pluviis ex parte interpolato exceptus. Inde ingravescens paulatim gelu vulturno Boreæ succedente vigesimo mensis die, octiduum continuavit, postea mitiùs aliquanto actum, ac nives glaciei deliquescenti intersperſæ, donec

repedante unà cum Aquilone, ultimis hujus primi mensis ac quatuor Februarii diebus graviori gelu serenius cœlum illuxit; mox verò rursus remittente, ac in pluvias nivi mixtas fatiscente obscurum æther ad decimum septimum usque penitus degelantem perdurans. Inde gelu, Euro flante paulatim denuo vires resumere cœpit, ac succedente Aquilone, & Aquiloni tandem Aparctiâ, huic verò rursus Euro, validè insurgente, paucis tantum intermixtis nivibus, ac paucioribus blandis remissionibus, ad finem usque Februarii & sequentis Martii nonum continuavit. Tunc verna de die amœnitas, sereno æthere ridens, Austro aspirante advecta, abblandiri quatriduum visa est, noctibus interea adhuc gelidis subsecuturum, Boreâ pristinam recuperante sedem, gelu minantibus, Euroque Boreæ succedente æther, unico vigesimo septimo sereno ac temperato die excepto, ad trigesimum usque, Primum Paschatis Gregoriani die festum turbantibus, qui ipse à nocte gelidâ, reductâ aliquali temperie, sequentem medium festi ac ultimum mensis ut & trimestris hujus primi diem sudo ac sereno aëre beavit.

Morbos primum hoc trimestre, præter scorbutum indigenam, pro variâ aëris mutatione varios exhibuit, quos inter febres tam intermittentes, quàm continuæ, eæque ardentes satis frequentes, ac quasi epidemicæ, malignæ quoque non nullæ variolis, præsertim confluentibus, uti dicuntur, conspicuæ eminuêre, valdè non nullis infestæ ac periculosæ, pleuritides hisque affines affectus, peripneumoniæ, hæmoptoë non nunquam comitatæ, & catarrhales, variis defluxionibus molestæ: tusses contumaces, asthmaticæ quandoque & suffocativæ, Arthritides vagæ, hypochondriacæ, Colicæ, Nephriticæ passiones & Hystericæ, sed hæ posteriores prioribus rariores.

Aprilis primus secundi trimestris, festique prædicti Paschatis postremus dies, æstivum manè æmulatus sudum à meridie primo tonitru sat gravis frigore animos amœnitate ac festivitate diei in hortos & campos prolectorum, atque ludis & Genio indulgentium validè perculit, subsequentibus hunc primum pluribus ad 28. usque Aprilis continuavit serenis ac amœnis diebus, noctibus interea gelidis intercalatis, prima fronte abblandientibus, mutatâ verò vigesima octava sparsis tota die pluviolis facie, variam, ut plurimum turbidam, horridam ac inamœnam Aprili genuinam induit.

Quam etiam primus Maii retinuit, & paucis intersertis sudis, ut 2. 5. 10. 17. 23. ad 27um usque continuavit, qui vigesimus septimus vernâ temperie ac serenitate acceptus, cum sequentibus nativam huic mensi gratiam redintegravit.

Eidemque sequentem Junium, (octavo solum excepto, Cauro nimirum amœnitatem præcedentium pluviis intersparsis turbante, ac duodecima cum successore decimo quarto in turbidum & undosum degenerante) serenis ac amœnis, nec nisi paucissimis non nunquam ventis ac pluviolis paululum exasperatis, ad ipsum usque finem commendavit.

Secundum hoc trimestre cœli benignioris ac stabilioris favore morborum quoque ratione mitiùs aliquantò prio-

priori egit: præter enim scorbuticos quosdam affectus, febres, catarrhales quoque non nullas sparsim infestantes, acutas & ardentes paucas, malignas raras morbillis subinde sociatas, hypochondriacas non nullas passiones, pleuritides paucissimas, asthmata, cardialgias ac cephalæas, vix alios produxit.

Julius, præcedentis Junii sudum continuando, huic ad decimum tertium usque duranti, pluviosum & quandoque nimbosum ac subfrigidum triduum succenturiavit, cui triduum rursus serenum ac gratum successit, à biduo turbidiori paulò & inconstanti, vento ac pluviis subinde interpellato, exceptum, recuperatâ tamen pristinâ amœnitate, uno fortè alterove paululùm degenerantibus, ac pluvias non nullas aspergentibus, ad trigesimum primum usque, adeoque ultimum mensis continuavit.

Augustus mox ab ingressu procellâ turbatus, severiorem paulò frontem induit, ac quinto solùm sudo & temperato, ut & decimo inter serenum antemeridianum ac pluviosum & tonitru fragoso, horridum pomeridianum pensum suum partiente, nec non vigesimum octavum æstivam adhuc amœnitatem redolente, paucisque aliis paulò mitioribus exceptis, totus varius, turbidus, frigidus, pluviosus & nimbosus fuit, unico postremo trigesimo primo sereno & amœno, gratiæ pristinæ factam quasi jacturam quadantenus reparante, ac

Subsequenti Septembri conservandam tradente, qui eam septimo, octavo & nono à tonitru nocturno frigidis & plurimùm pluviosis, tanquam triduo degeneri decimo quinto, decimo sexto & decimo septimo turbido rursus & frigido triduo, ut & vigesimo primo & vigesimo secundo ejusdem farinæ, biduo exclusis, ad vigesimum quartum usque servavit intemeratam; donec autumni tempestuosæ & inconstanti indoli cedens horridiorem ac tempestuosam assumpsit larvam.

Morbi hoc tertio trimestri vario & mutabili frequentiores paulò quàm secundo fuerunt, febres præsertim tam benignæ quàm malignæ, symptomatis varii generis stipatæ, rariùs intermittentes, sæpiùs continuæ & ardentes, Catarrhales quoque & pleuriticæ in hecticam & phthisin proclives, malignæ quoque, aphthis, quandoque purpurâ, non nunquam morbillis, frequentius variolis, rarò petechiis, sæpiùs infames, lethales quoque & epidemicæ grassantes, & has præter Cephalalgiæ, Cardialgiæ, asthmata, arthritides statæ & vagæ intercurrentes.

October ultimi trimestris primus detractâ antecessori suo horrida, quam sub exordio sumpserat, larvâ, gratiori vultu scenam ingressus, Sexto die æstivæ amœnitatis personam ad 16tum usque serenâ & exporrectâ fronte egit. Exinde paulò austerior, nubiloso ut plurimùm ac ventoso cœlo varius, vigesimo sexto & vigesimo septimo, biduo sereno præmisso, vigesimo octavo, primam sparsit nivem, mox in pluviam postea fatiscentem, nocte succedente gelidâ, pruinam à sudo gelascente exceptam tulit, cui biduum successit amœnum ac temperatum, subsequente turbido manè cœlo trigesimo primo in pluvias, tonitru hoc tempore insolito comitatas, circa noctem deficiens.

November initio inconstans, mox Euro flante serenior gelu induxit, remissius quidem primò nebulis subinde intermixtis, circa quam tamen Aquilone irruente satis rigidum; Nivem copiosam valdè præter expectationem, Cauro sufflante in horridum & intensum gelu quinque dies durans erupit: decimo sexto tamen desæviens noctu remittere ac subsequente decimo septimo sudo penitus degelare cœpit. Inde rursus instabilis, nunc turbido cœlo asperior, nunc sereno temperatior, post nives vigesimo tertio denuo sparsas, vigesimo quarto gelu satis intensum redintegravit, ac ad finem prope mensis continuavit, postremo mensis die Libanoto aspirante, degelascens.

December à primo ad octavum paulo gelidiorem, varius pluviosus ac nimbosus, ab octavo ad decimum quartum gelu, sed interspersis, ut ut raris nivibus mite ac temperatum induxit, à decimo quarto præcedentibus algidiore varium asperum, ventis subinde ac nimbis horridum cœlum ad finem usque mensis continuavit, tandemque circa vesperam trigesimi primi, adeoque ultimi hujus mensis & anni diei, senis tonitru, hoc anni tempore planè insoliti ac portentosi, pluribusque funesti fragoribus Anno huic 1689. valedixit.

Morbi hoc trimestri præter febres quasdam continuas ardentes, ab omni malignitate haud vacuas, purpurâ & morbillis eam prodentibus, catarrhales satis frequentes, tussi contumaci & ferina, catarrhis & defluxionibus scorbuticis debitâ, valdè infestæ & molestæ fuerunt, variæ, inconstanti horridæ ac immiti cœli constitutioni natales suos debentes. Præterea arthritides vagæ, præsertim scorbuticæ, pleuritides, diarrhœæ & lienteriæ frequentes, dysenteriæ tamen raræ, pro proventu prunorum hoc autumno valdè uberi, Cardialgiæ, & hæmoptoës nonnullæ. Sub fine tamen & soporosi ac comatosi nonnulli affectus, quibusdam lethales, eidem frigidæ ac humidæ aëris intemperiei hâc hyeme prædominanti, omni procul dubio imputandi.

Constitutio Epidemica Sangallensis, finis Anni 1696. & principii, 1697.

Dn. Doct. SYLVESTRI SAMUELIS ANHORNII, *De Hartwiss.*

VIX Dysenteria æstiva grassari desiit, autumnus successit, ventis Austrinis die nocteque spirantibus, uvis fructibusque maturandis coaptatus, infantibus verò in hoc fatalis, dum insolito tepore diurno atque nocturno, ad turgescentiam motus sanguis puerorum tenerior, morbillos variolasque exclusit, quas perpaucis effugisse datum fuit, fuerunt, qui febre continuâ cum inquietudine, deliriis, & multis deterioris notæ symptomatibus ad septimum diem dubiè agitati, exhibitis ex aq. ulmar. CC. Citrat. ac diaphoreticis temperatis ex Magist. antimon. diaph. CC. ph. ppt. & unicorn. fossili, per sudorem vel hæmorrhagiam subsequuta crisi con-

convaluerunt. Plures vix ac auræ liberiori commissi, insuper morbillis, hosque adhuc excipientibus variolis correpti fuerunt. Declinante autumno, & æstu remittente, mixtim grassari cœperunt febres & Variolæ, plurimum tamen morbilli. Mense Novembri & Decembri initio varia fuit cœli facies, tempestas aquilonia, nebulosa, pluviosa, frigidior, morbillos qui vix superârunt, jam cum variolis colluctavere, febricitantes visi non sunt, & morbilli perpauci, Variolæ solæ, candidâ veste terrâ tectâ, magis magisque propullulârunt. Fuerunt autem optimæ indolis, citò erumpentes, rubræ, molles, fastigiatæ, distinctæ, citò maturæ, nec foveas relinquentes.

Deterior sors fuit illorum, qui serius, non quidem maturâ tempestate, in principio Anni 1697. iisdem decubuêre. In plurimis copiosiores ac confluentes visæ sunt. Multi cum febre intensa, convulsionibus, ventris meteorismo & dolore intenso, ac alvo constipatissima, pustulis tandem violaceis, lividis, nigris notati interiêrunt. Id verò est quod notari meretur, non alios præter lanionum infantes, & quidem trinos quandoque, & binos unâ in domo (ceu quòd sordibus & squalore ex pellibus ad exsiccandum expositis, cruore & carne præ aliis sordescant illorum domus, vel quòd minus ac alii curam infantum habere possint) hoc ventris meteorismo, petechiisque lividis fuisse correptos, atque sublatos. Si quando in aliis etiam domibus variolæ bonæ notæ, tres, quatuorve hujusmodi maculas interspersas habuerunt, mox illæ lanceola parumper scarificatæ, digestivo suppuratæ, & ad separationem escharæ perductæ fuerunt, hâc tandem separatâ, fovea illa nunquam non instar fonticuli, nunc latior nunc profundior relictâ novâ carne expleta atque consolidata fuit.

Inter adultos hoc hyemis decursu, quamvis omnia frigore horruerint, nihil epidemii observatum est.

Ver vario ingruit cœlo, æstum subitaneum pluviæ repentinæ cum ventis septentrionalibus exceperunt. Discordiæ accesserunt à Vicinis commotæ, quæ cruentum nonnulli excidium minitari visæ sunt: Inter sexum muliebrem hoc errore perculsum crebri abortus conspiciebantur. Nonnullis tempestiva Venæ sectio & instituti sudores cum Bezoardicis quæ Sanguinis coagulum tollunt, bono auxilio fuerunt. Nati abhinc infantes multi convulsionibus occubuerunt. Viri verò insuetas horrido imbribus cælo excubias diu noctuque strenuè agentes, omnem tempestatem innoxiè tolerarunt. Perpaucos tussis prævia corripuit.

Æstas & autumnus ex frequentibus quamvis pluviis injucundi, insalubres non adeò fuerunt.

Mense Septembri Apoplexia nonnullos corripuit.

Fœmina provectioris ætatis ex paralysi lateris dextri, præmisso vomitorio, sudoriferis atque specificis, in & externis apoplecticis usitatis, intra triduum convaluit.

In alia Nobilis Familiæ Matrona, Paralysis manus dextræ cum interceptâ bihorium loquelâ, aquis ant-apoplecticis, frictionibus, sudoriferis &c. restituta fuit.

Vir Septuagenario major, Reipl. Se-

Senator, recidivam passus ex instituto vomitu loquelam statim temperavit, at paralyticus in latere sinistro permanet, dum per phlogoses & stragulas ferendi impotentiam, propter tumorem sensumque hepatis exquisitum, ad sudorem se componere hactenus non voluit: Qui tamen præterito anno, toto latere paralyticus, sudoribus quotidie institutis, integrè convaluit. Interim hepatis inflammationi convenientibus, in & externis prospicitur, inter quæ emplastrum Norimbergense impositum, ceu præsentissimum sibi Paregoricum, summè extollit. Fotus etiam particulares cum decocto herbarum, non sine levamine instituuntur.

Alius Sexagenarius inter pocula sensu motuque privatus concidit, cum stertore Spiritum duxit, in manu nullus, pede verò aliqualis motus restabat, concitato syrupo Emetico vomitu, & deinceps in usum vocatis frictionibus, lotionibus, aliisque usitatis ant-apoplecticis, paucas intra hebdomadas in pristinum rediit.

Neogamus dissolutè vivens, dum in templo Sacris interesset, subitò expalluit, concidit, & ἄφωνος domum deportatur, per hypocaustum tractus, varieque agitatus, ubique elanguidus movere ne digitum valuit, pulsus fuit tardus & debilis, externa frigebant, jacuit stertens à nona matutina ad primam, sine sensu & motu, ingesta difficulter deglutiit, ego accersitus ex uno cochleari syrupi Emet. porrexi gr. iij. tart. Emet. Operatio demùm post bihorium successit. Phlegmata porracea frequenti vomitu reddidit; Sudore toto corpore diffluxit, Sanguis è naribus protrusus est, sicque corporis motus, linguæ ac rationis usus paulatim redierunt.

Infelicior sors fuit Puellæ aliàs præ cæteris venustæ, quæ novendecim annos nata menses nunquam vidit. Hinc sensim expalluit, macilentior, tristior, & difficilis ad motum evasit, scabie vexata, unguenta Tartarea cum Mercurio præcipitato adhibuit, tempestate frigidiore pluviosâ, vestibus malè munita, è domo exiens frigori pluviisque pro expediendis negotiis incautè se credidit, post horam domum deportatur ἄφωνος sensu motuque privata, stertens, & Apoplectica, crebroque vomendi tentata Conatu. Vicinus vocatur Chirurgus, qui venam ipsi secat. Sanguis non nisi guttatim prodiit; Dantur spiritus Cerasorum, aqua Vitæ naribus Spirituosa admovetur: Capiti imponitur aq. Reginæ Hungariæ, interim ego advocatus Syrupum Emeticum propinari jubeo, quem vix medium deglutiit; dum exspectatur operatio, accedunt convulsiones, quæ miseræ circa vesperam finem vitæ faciunt.

Constitutio Epidemica Posoniensis Annorum MDCXCV. MDCXCVI. MDCXCVII.

Dn. D. Caroli Raygeri.

QUantum intersit Medico nosse & observare aëris constitutionem ac inde resultantes morbos, jam suo tempore agnovit graviterque incul-

inculcavit Hippocrates, dum in librum suum de Aë. Aqu. & Loc. auspicatur. *Quicunque artem Medicam integrè assequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat. Non enim simile quicquam in illis existit, verum differunt invicem propter varias, quæ in illis sunt, mutationes.* Hinc qui morbi singulis anni temporibus proprii qualesque fiant in illis mutationes, tam prolixè tota describit Sectione III. Aphorismorum. Nec dubitavit Galenus τὸ θεῖον in morbis ambientis nos aëris constitutionem appellare, quam quidem sententiam fusius examinat & pertractat *Celeberrimus D. D. Melchior Sebiz. in Dissertatione sua de eo quod Divinum est in morbis.* Sanè rem tam salutarem reique medicæ summoperè proficuam jam pridem mecum animo revolvens, statim ac manum praxi admovi, constitui singulas aëris & temporum vices, indeque exortorum morborum generationes & mutationes diligenter observare, annuatim colligere, ac Endemiis & Epidemiis meis Hungariæ, cum tempore prodituris inserere. Id cum etiam à XXV. annis scilicet ad annum usque 1695. pro meis usibus præstitissem, communicatur mihi à Perillustri ac Magnifico Domino Præside laudatissimum suum institutum, quo voluit, ut, qualis in diversis Regionibus & provinciis fuerit aëris constitutio Epidemica, observaretur, & quotannis Ephemeridibus curiosis insereretur. Quo intellecto substiti in privato studio, & quæ ab illo tempore hac in materia à me observata atque annotata in publicum contribuere decrevi, modò initium facturus ab

Anno M. DC. XCV.

Cujus constitutio hic Posonii in Hungaria fuit talis.

HYems rigidissima, nix plurima, gelu in Martium usque durans. Frigus immediatè post solstitium incepit, & toto Januario sine remissione continuavit, nives cecidere supra nives, gelu supra gelu. Nec mitior Februarius ipseque Martius adhuc frigore & gelu horridus.

Mense Jan. plurimos observavi ex castris redeuntes colica laborasse convulsiva, absque dubio ex febribus autumnalibus, partim non bene curatis; partim malè circa solstitium hybernum judicatis. Raro quartana scilicet febris ut ut tractetur, recedit, quin vel hæmorrhagiam narium, vel laterum duritiem, vel pedum tumorem œdematosum, vel languorem & dolorem artuum, sæpissimè verò Colicam convulsivam post se relinquat. Mense Februario & Martio grassabatur quoddam genus febrium cum latente malignitate. Imponebat plurimis Catarrhus cum dolore capitis gravativo, febricula lenta, tussi sicca, coryza vehementi invadens: mox nona, vel nonnunquam undecima demum post primam invasionem die exasperari cœpit morbus, & graviora reddi symptomata; accessere enim vigiliæ, deliria

liria, nonnunquam ipsæ petechiæ, subsequente morte. Servati autem omnes qui non tantum alexipharmaca ab initio adhibuere, sed & ea usque ad nonum vel decimum diem continuavere.

Ab æquinoctio Vernali usque ad solstitium æstivum tempus varium, mox frigidum, mox calidum, modo pluviosum, modo serenum. Initium Aprilis adhuc brumale, circa medium verò & finem calor prope æstivus. Successit Majus pluviis mixtus, cum frigore & calore alternante. Prima & secunda dies Junii ventis turbida, tertia serenari de nocte cœpit, cœlum cum pruina matutina valde noxia, id quod apud nos valdè rarum, & vix à seculo observatum. Segetibus nihil nocuit hoc gelu matutinum, nec destructæ vineæ, præterquàm illæ quæ versus plagam occidentalem sitæ; quarta Jun. iterum pruina sed planè innocua. Septima ros mane cecidit purpurei coloris, observatus in foliis arborum & vitium, ut & hominum in vineis loborantium linteaminibus, in quibus, (prout ego observavi) exactè referebat colorem macularum ex succo mororum aut cerasorum. Circa id tempus morbi fuere nulli, ut plerumque fieri solet mense Junio, febres quidem comparebant tertianæ, sed adeò mites, ut etiam in quam plurimis post tertium vel quartum paroxysmum sine medicamentis aut sola purgatione & venæ sectione adhibita cessaverint. Variolis quoque corripiebantur parvuli parvulæque, sed illæ cum nullis feris aut gravioribus symptomatibus, hinc omnes servati, qui non incuria neglecti aut minus rite, prout à plebe quando que fieri solet, tractati fuere.

Successit æstas plus frigida quàm calida, magis humida quàm sicca: Finis tamen Junii & initium Julii gaudebant aliqua serenitate, mox nubibus exasperatum cœlum & largissimam aliquot diebus effudit pluviam, unde intumescens Danubius littora supergressus longe lateque se per prata & agros diffudit cum maximo damno ruricolarum, tam fœnisecum quàm messorum. Rediit sub initium Augusti calor, isque intensissimus, sed ultra septem vel novem dies non perdurans, insequentibus pluviis usque ad Octobrem. Inter istas tam varias mutationes vix tamen aliquid morborum observatum; nisi quòd in Septembri plurimi infantes, adulti non item, correpti fuerint Dysenteria, iique fermè omnes lactantes; credo ex lympha plus justo acriori ad intestina delata illaque lædente. Errorem quippe illi in esu fructuum horæorum non committere poterant, nec commisere nutrices sedulò examinatæ & observatæ, paucissimi tamen periere, sed omnes convenienter Clysteriis, imprimis ex lacte & decocto capitis vervecini tractati, convaluere.

Post æquinoctium, qui secutus Autumnus, fermè totus fuit pluviosus, October subinde serenus, November inæqualis, jam ad hyemem inclinans, & prout reliquum Decembris usque ad Solstitium, frigidus cum floccis nivium & creberrimis pluviis. Hinc vinum nec quantitate nec qualitate laudabile crevit. Circa initium Octobris frequenter hinc inde in civitate comparuere febres erraticæ nullum typum servantes, invadebant propè omnes cum frigore aliquando

trium

trium horarum, insequente calore ultra horas 15. durante, post apyrexiam aliquot saltem interjectis horis nova febris affligebat. Memini me habuisse quendam in quo calor ultra 48. horas duravit, cum terribili capitis dolore, siti vehementi, squalore linguæ & faucium, summaque virium debilitate, ita ut febrim continuam fore metuerim, tamen post venæ sectionem remisit calor, morbusque in melius mutatus. In alia Illustrissima persona similem protractionem paroxysmi primi notavi, similiter post venæ sectionem remittentem & intermittentem, sed tertia die redeuntem, hinc propinatus cortex Peruvianus in aqua cichorii alvum movit, id quod nunquam in aliis, ausim dicere millenis, cui corticem hunc exhibui, factum observavi: Credidi prima vice fortuitò factum, turgente forte & ad exitum per se tendente materia vitiosa in corpore, sed & post secundam imò etiam post tertiam exhibitionem idem factum, movit autem alvum semper sexies, septies sine nausea. Alius pariter febri corripiebatur levi ab initio & cito remittente. Tertia die media nocte in lecto suo dormientem horribile invasit frigus trium vel quatuor horarum spatio, subsequente calore in alteram noctem perdurante, cum pedis dextri ingenti dolore, accepit sudoriferum, unde optimè sudavit, moxque apparuit ingens rubedo & inflammatio in pede dolente, factumque Erysipelas, quod facile, convenientibus remediis tractatum, sublatum est.

Annus M. DC. XCVI.

Jurasset quispiam permutata fuisse tempora; Præteritam æstatem fuisse Brumam; nunc autem æstatis vicem obire hyemem, usque adeò in Bruma nihil brumale, & in frigidissimis aliàs mensibus, nullum frigus, nullum gelu, nullæ nives, breviter hyems fuit clementissima. Januarius aliquo modo ventis turbidus, nebulosus, pluviosus. Februarius quasi totus serenus, siccus, sine notabili frigore, nisi matutino tempore, ubi aura parum frigidiuscula, mox surgente sole temperata. Huic ad æquinoctium usque planè similis Martius, nisi quod parum ventosior, hinc etiam salubrior. Nam totis hisce mensibus vix præter catarrhos aliquid notabile occurrit in Medicina. Post æquinoctium verò & aër & morbi cœpere mutari. In fine quippe Martii longè majora frigora, major cœli inclementia, de nocte gelu & nives, minus tamen durabiles, sed in pluvias ferme continuas de die abeuntes. Nec mitior Aprilis sua natura variabilis, sub finem tamen siccior. Meliora tempora sperabantur sub gemellis, sed & Majus ipse cum initio Junii usque ad solstitium valdè inæqualis. Nunc grata & vernalia serenatum pollicebatur cœlum, tempora, mox atris iterum inhorruit nubibus, tempusque reddidit turbato aëre frigidisque pluviis minus vernale, minus majale. Hinc non mirum, cum Ver simile factum fuerit hyemi, non vernales sed hyemales fuisse exortas ægritudines.

Nam quas in hyemem relegavit pleuritides *Hippocrates III. Aphor.* 23. eas

23. eas circa hæc tempora deprehendere licuit valde frequentes. Inter has imprimis notabilis fuit illa cujusdam Generalis quartiriorum Magistri (ut communiter vocatur) maligna ferisque comitata symptomatibus. Excesserat ille multum in vino & commessationibus tempore Bacchanaliorum, hinc catharrum acquisivit cum tussi vehementi & lateris puncturis. Apertâ venâ, suasi purgationem, quam tamen vocatus Medicus dissuasit. Ille autem reluctans consuetum sibi sumpsit laxativum, unde sibi videbatur melius valere; sed mox sequenti nocte omnia in deterius, aucta in summo gradu febris, accessit furibundum delirium, sputum crassum, crudum, sanguineum, idque perpaucum, quæ omnia extrema minabantur; Vocatus ego, exhibui sudoriferum, jussi applicari vesicatoria, dedi oleum lini, sic remisere symptomata, illeque ex lethi faucibus ereptus ad castra perrexit. In Majo notavi in nonnullis febres malignas, cum exanthematibus, minimè tamen funestas, nisi in duabus personis, in servo quodam qui illa pro morbillis habuit, nec aliud nisi myrrham & semen napi accepit; hinc accedentibus gravioribus symptomatibus expiravit. Altera erat puerpera quæ febrim lacteam aut puerperalem esse credens, neglectis alexipharmacis solum potum aquæ chamæpythios cum saccharo adhibuit, nostris puerperis in hoc casu consuetum, tandem conspectu exanthematum hinc inde erumpentium perterrita, Medicum vocavit quidem, sed nimis tardè, accedente enim diarrhoea, delirio, & tandem convulsione, mortua.

Jam ad æstatem devenio, in qua mense Julio & Augusto subinde calor intensus, nonnunquam, sed rarò durans, intermixtis subinde pluviis frigidis usque in medium Septembrem. Notabiles erant mense Augusto Dysenteriæ in infantibus lactantibus & ablactatis, planè ut ante annum, valde frequentes, sed ut plurimum funestæ, statim enim post unam vel alteram dejectionem comparuit sanguis, mox extrema debilitas & mors, paucissimi ad decimum diem servati, qui tamen mortui. Adultiores facilius curabantur. Valde insuper contagiosa fuit ista dysenteria, nam facile corripiebat adstantes & infantibus ministrantes, ex quibus tamen nulli obiere. Credo malignitatis hanc luem non fuisse expertem, quæ quidem tenellulis mortem intulit ob nimiam teneram constitutionem, in adultis autem ita vim exerere nequivit, sed facile fuit suppressa.

Tandem in Autumno comparuit æstas. Scilicet ab æquinoctio usque ad Decembrem, per totum Octobrem & Nov. serenitas, cum frigidiuscula tamen aura matutina, hinc præter spem etiam melius crevit vinum quàm ante annum, non tamen in abundantia, aut illa bonitate prout aliàs apud nos fieri solet. In Decembri mutatus aër, tempusque redditum turbidum ventis, nebulis atque pluviis, duodecima cecidit nix alta, quam ita solidavit subsequens rigidissimum frigus, ut supercadentibus consequenter aliis nivibus, prima manserit usque in Aprilem sequentis Anni. Morbi circa hoc tempus nulli notabiles. Hinc progredior ad

Annum

Annum M. DC. XCVII.

HUjus initium fuit sicut finis præteriti. Scilicet à solstitio hyemali usque ad æquinoctium vernale, frigus acerrimum sine remissione, congelatus Danubius statim in Januario, mansitque pons iste glacialis ultra octo septimanas firmus & constans, quod alias valdè rarum apud nos. Fuit insuper hoc memorabile, quod sub densissimis pariter ac profundissimis nivibus terra semper manserit aperta, ita ut, remotis illis, hæc non aliter ac in vere fodi potuerit. Periere & computruere sub hac mole nivium, fere omnes segetes & olera hortensia, frigus hyemale aliàs tolerantia, quæ, liquefactis nivibus, non aliter ac mucago quædam viridis terræ incubabant, ac in lutum resolvebantur; non levi insequente imprimis frumenti penuria. Cæterum quod *Hippocrates III. Aphor.* 7. dicit, Magnis siccitatibus fieri morbos acutos, hoc vice versa hisce temporibus meliori jure dici potuisset, de magnis frigoribus. Iisdemque durantibus circa finem Februarii, febres acutæ malignæ per totam grassabantur civitatem. Invadebant plerosque levissimo rigore, succedente calore non adeo forti, & quandoque iterum remittente primis diebus, mox circa quartum vel sextum diem augeri cœpit calor, & notæ hinc inde in superficie cutis apparuere malignitatis. Pulsus ab initio valde erat sanorum similis, ut & urinæ, sed ubi calor auctus rubicundæ instar sanguinis factæ; Deliria circa nonum vel decimum demum diem comparuere, in quibusdam vehementia & ad decimum septimum usque durantia, in quibusdam remissiora & breviora; Maculæ erant parvæ instar morsus pulicum, obscurè purpurascentes, circa decimum octavum aut etiam circa vigesimum primum disparentes. Non valde lethales erant hæ febres, sed supra modum contagiosæ, (quod aliàs non semper fieri solet) nam in aliquot ædibus ne unum omisit, quem non corripuisset, raro in una aut altera persona cessavit. Duravit hæc lues in Majum usque, ubi incalescente aëre remisit.

Hyemem excepit Ver, sed & hujus initia adhuc satis ventis & nivibus turbida. Successit Aprilis totus serenus, siccus, absque pluviis, cum calore pro tempore insolito. Majus variabilis, nunc calidus, nunc frigidus, mox serenus, iterum pluviosus, talis etiam totus Junius. Circa hæc tempora vix ullus notabilis occurrit morbus, cessantibus etiam ut suprà dictum febribus malignis.

Æstas fermè prioris anni æstati similis, mediocriter calida, & matutinis horis subinde frigida, vigesima nona Augusti, trigesima & trigesima prima mane pruinæ fuerunt, sed plane innocuæ, nostrates appellant *ein Wasser Reiff*, id quod tamen apud nos insolitum, ubi tales pruinæ rarò ante festum S. Michaëlis observantur. Hoc tempore frequentes erant Icteri, qui flavedine sua plurimos deformabant. Sentiebant, qui corripiebantur, aliquam cordis compressionem, nauseam, anorexiam, & non rarò vomitum, mox flavo colore toto corpore perfun-

fundebantur, sed qua velocitate venit eadem iterum abivit. Post unum vel alterum laxativum disparuit flavedo, rediitque sanitas cum bono appetitu.

Qui subsecutus Autumnus semper erat variabilis & inconstans, usque in Decembrem, cum quo hyems ante hyemem, id est ante solstitium gelu & nivibus suum sumpsit initium. Febres quae circa hoc tempus grassabantur ut plurimum erant tertianæ duplices, raró quartanæ & præter morem autumnalium nec longæ nec lethales, sed convenienter tractatæ, facile curabantur.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1701. & sequentium.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

Licet initium anni 1701. frigidum comparuisset, triduo tamen post mitior aëris temperies, sub mutabili ventorum, Zephyri tamen prævalentis, crebrioresque nives, subinde veró etiam pluvias adducentis flatu, excepit, usque dum ante, & circa Æquinoctium vernale magis constantem serenitatem Eurus largiretur: pauló post ventis priorem inconstantiam resumentibus, hyememque protractiorem, quin & gravem terræ siccitatem circa Solis in Tauri signum ingressum, cum sensibili frigoris molestia, sereno quidem cœlo, producentibus, ut Cereris etiam, Pomonæ & Floræ sinus tardius panderetur, atque Maii principium vernalis amœnitatis parum ostenderet, quæ postea eo largior comparuit; atque, Gemellorum signum cum Sol occupasset, aërem multum delinivit, & in tantum calefecit, ut, ni Zephyrus, Euronotus, & Auster subinde pluvias interspersissent, nimia siccitate, præcipuè quia ventorum perpetuus quasi motus continuabat, terra plurimùm laborasset. Interea prior morborum in Anno prægresso observatorum facies continuavit, quam itaque depingere superfluum foret, Variolarum puta, Febrium petechialium, Tussisque humidæ; in mense Februario insuper, duobusque eum excipientibus, Pleuritides veræ, in suppurationem abeuntes, sed diligenti pectoralium & diaphoreticorum temperatorum usu, sine etiam venæ sectione, curabiles accesserunt; quibus in non nullis M. Aprili, cum morbus jam in decrementum vergeret, nova febrilis effervescentia supervenit, cum eruptione per totum corpus pustularum aquearum, majus periculum minitantium, ægrotis tamen per continuatam alexipharmacorum blandiorum adhibitionem intra primum, quandoque secundum octiduum reconvalescentibus. Mense Majo & Junio, præter dictas puncticulares, (quæ jam sine magna præcordiorum oppressione, cum horrore, lassitudine, lumborum, nuchæ, & capitis dolore ut plurimum ingruebant) purpuratæ etiam febres teneriorem inprimis ætatem, non admodum periculosè invaserunt; nec melancholici insultus maritatis fœminis, menstruis quidem rite se habentibus, infrequentes fuerunt, venæ sectione quidem mi-

mitigati, paulò post tamen recidivi facti, acidularum verò martialium potu curati.

Post Solis ingressum in Cancri signum crebriores primò pluviæ, postea cum plurimarum tempestatum graviorum impetu, calores, circa caniculares inprimis dies intensi, & qui ad Æquinoctium autumnale usque, paucis frigidiusculis diebus intervenientibus, continuabant, fuêre notati; quo tempore frequentia morborum defuit, nisi quod ibi ob transpirationem fortasse ab aëre humidiore & frigidiusculo non nihil cohibitam, Febres quotidianæ, post exiguum horrorem intensiori calore invadentes, & facile curabiles, hîc ob sanguinem aëris calore nimis rarefactum Febriculæ scarlatinæ, sine magno corporis æstu aut gravibus symptomatibus, sed levi saltem præcordiorum compressione præcedente, non minus brevi & sponte quasi cessantes observarentur. Alii autem, quibus probabiliter lympha viscidior in sanguine erat, non maculis istis pingebantur, sed pustulis albicantibus, majoribus minoribusve, cum interspersis quandoque vesiculis parvis limpidis, pruritu comite, tandem exsiccatis ac in squamulas secedentibus, per totum corpus, sine vitæ periculo, & prævio non admodum intenso calore, onerabantur. Nec infrequentes erant Diarrhoeæ, quibus interdum, sed rariùs Dysenteriæ succedebant, ex negligentiori, ut mihi videbatur, corporis ab aëre externo custodia, & liberaliori potus ingurgitatione, hincque stomachi tono labefactato subortæ quæ etiam facile, vel solius rhabarbari cum terra signata, aut coralliis rubris mixti usu, vel insuper Essentia catechu, lenibusve aliis adstringentibus & stomachicis absorbentibus curabantur. Plurimos etiam Odontalgia correptos licuit conspicere, quæ licet rarius Medicorum consilio exponeretur, quantum tamen dijudicare valui, ex eadem ventriculi imbecillitate, & chyli vel lymphæ crudioris circa dentes stagnatione citabatur. Erant insuper, foeminæ præsertim, quas sinistræ axillæ intensus dolor, sine tumoris vel inflammationis indicio excruciabat, periodicè ut plurimum & circa vesperam recurrens, cujus radicem circa ventriculum pariter hærere, tum notatæ ibidem, imprimis sinistro in hypochondrio molestiæ, tum salutaris curandi ratio conjecturari faciebant: credidissem, chylum viscidiorem & crudiorem, per ductum Pecquetianum ad venam subclaviam sinistram delatum, & cum obvio ibi sanguine permixtum, agitationem præternaturalem ibi excitasse, partesque illas dolorificè hac ratione distendisse, nisi dextrum humerum in foemina quadam idem malum tunc occupasse notassem, cum insolitam ductus illius ad partem dextram declinationem sine urgentiori causa hîc fingere non audeam; quamvis in eadem rheumaticum potius affectum subfuisse credere malim, præsertim cum dolor ille dicto modo quidem intensior per intervalla redderetur, nunquam tamen planè intermiserit, ac tandem brachii tumor supervenerit, diaphoreticorum, emplastri oxycrocei, & laconici coriarii usu omninò sublatus. In cæteris repetitus leniter evacuantium & hu-

humores corrigentium, præsertim acidularum martialium usus proficuus exstitit; remedia autem externa nullum levamen dederunt.

Eandem chyli & lymphæ vitiosæ in stomacho nidulantis labem Febres quotidianæ epidemicæ, incerto quandoque paroxysmi tempore invadentes testabantur; quæ nullo prævio horrore, magna præcordiorum ad oppositam in dorso regionem se extendente oppressione, & nullo sensibili, vel tolerabili saltem excipiente calore, infestæ erant, atque propinatis, pro exigente necessitate, emeticis, vel repetitis laxantibus & absorbentibus, amaricantibus, absinthio, chinchina &c. curabantur.

Post Æquinoctium autumnale primò aëris serenitas & siccitas continuabant, mox pruinæ, nebulæ, d. 17. & 18. Octobr. copiosæ nives, pluviæ postea, & venti modò ex hac, modò ex alia mundi plaga, imprimis ex septentrione frequentius irruentes comparuerunt; Sol autem ubi ad Scorpionis signum pervenit, denuò per aliquot dies serenitatem, terræque siccitatem conciliavit; variâ dein aëris temperie, ut plurimum tamen austrinâ subsequente; & cum aër parum à ventis jam agitaretur, vapores in eo hospitantes parcè dispellebantur; unde iidem corporibus humanis copiosiores communicati, variis ægritudinibus producendis patrocinabantur; hinc non tantùm Variolæ iterum se exserebant, Pleuritides veræ, atque Febres continuæ, catarrhales, magno cum æstu, cephalalgia & tussi, pueros æquè ac maturiorem ætatem invadentes, nec, ubi debitè tractabantur, letales subortæ, sed frequens etiam Catarrhorum cohors, Coryza, Odontalgiâ, Raucedine, Tussi infesta Urbi incubuit. Muliebris sexus non minus habuit, de quo speciatim conquereretur, uteri nimirum hæmorrhagia, cui non gravidæ saltem, ultimis præsertim duobus graviditatis mensibus, sed aliæ quoque plures obnoxiæ erant; quem sanguinis orgasmum non commodius quàm absorbentibus martialibus &c. uti hæmatite, croco Martis adstringente, item bolo Armena, corailiis rubris &c. haud neglecto, ubi opus erat, pauco opii additamento, sedatum expertus sum. Memorari etiam merentur Apoplexiæ crebræ, utplurimum exitiosæ: memini egregium quendam virum mihi aliquando narrasse, quòd jam olim fuerit observatum, post crebriorem aquilonium flatum Apoplexias frequentes hîc contigisse; neque admodum in dubium id vocare vellem, cùm ab illô ventô nescio quæ atomi impuræ nobis inferantur; id quod civem quendam nostratem industrium non latet, qui ceræ dealbandæ in horto suo Boreæ multum exposito operam navans, eandem infesta flavedine ab eo infici notavit; unde quamprimum spirare eundem observat, ceram studiosè tegere, mediâ etiam, si is tum ingruat, nocte properat, quem in finem machinulam artificiosam excogitavit, quæ à vento hoc commota somnum excutiat. Ubi in memoriam mihi revoco, quæ noster quondam Æsculapius, Phil. Hœchstetterus, in Scholio ad Dec. 4. obs. med. cas. 1. protulit, ubi urbis nostræ descriptionem exhibens, Zephyrum ex depressis & alicubi paludosis Marchionatus Burga-

vien-

viensis locis inquinamenta secum rapere & huc advehere scribit; quæ sanè de Borea quoque nobis, & non minori jure pronunciare licet, qui ex locis humidis Danubio proximis putridas particulas abripere, atque in capita nostra effundere valet.

Tandem cum circa mensis Decembris principium Zephyri impetus major denuo insurrexisset, d. 10. eundem Eurus compescuit, frigore, creberrimisque nebulis, quibus præsertim à d. 17. usque ad d. 23. Decembris continuis Civitas obtecta fuit, stipatus, usque dum circa finem anni Zephyro Boreas succedens auram tolerabiliorem redderet, niviumque crebritate colophonem imponeret. Quo tempore, præter memoratas Pleuritides, Variolas, & Febres continuas, in pueris etiam quotidianæ Febres, tussi humida & cephalalgia graves, nec non Icteri, in adultis autem malignæ petechiales, utplurimum pustulis limpidis miliaribus post macularum eruptionem comparentibus, comitatæ observabantur: hæ in principio post horrorem lassitudinemque, tolerabili calore, intenso capitis dolore (quem paulo post recedentem tussis, non quidem diu durans, & sicca magis quàm humida, atque calor auctior cum deliriis nocturnis insequebantur) se prodebant, contagio quandoque in alios se diffundebant, rariusque, ubi temperatioribus alexipharmacis tempestivè obviam itum est, occidebant: in Pleuritide verò continuatus diaphoreticorum, præcipitantium dictorum, usus coagulum sanguinis feliciter resolvebat; qualia medicamenta etiam contra quotidianas Febres, ut & juxta cum martialium usu adversus Icterum, promptum auxilium ferebant.

Eurus in Anni 1702. introitu serenitatem cum frigore molesto induxerat, quarto tamen mox die Zephyrus pluviosam primò constitutionem, postea ventorum frequens mutatio tempestatis etiam varietatem multam subinde attulit, semper tamen humida ex pluviis, & temperatiore pauluIum, sub dominio Zephyri, post Solis in Pisces ingressum diu impetuosi, prævalente, ut hyems non admodum rigorosa quidem, protractior tamen fieret; præsertim cum post Æquinoctium vernale Eurus non solum magis spiraret, & post serenos plures dies circa initium Aprilis rediens Zephyri ferocia crebriores nives spargeret, quas sub eodem sæviente, licet ab aliis ventis sæpe interrumperetur, frequentes pluviæ, cum Sol ad Tauri signum adpropinquaret, exceperunt, usque dum post Maii principium Eurus sereniorem & vernæ temperiei magis conformem aërem redderet, siccitate tamen terræ exinde non parva inducta, ut Flora suas amœnitates non nisi serius expromere valuerit. Hoc toto tempore eadem morborum facies, imprimis verò Pleuritides, utplurimùm sine suppuratione curabiles, usque in Aprilem continuabant. In quo & Majo mense Febres continuæ, in paucis cum miliari efflorescentia, semper autem prævio horrore, (sine intenso calore) magna virium debilitate, & cephalalgia gravi, rarò deliriis, aliisve gravioribus symptomatibus comitatæ, atque alexipharmacorum & diaphoreticorum usui cedentes, hìc ibi propullulabant. Majori verò numero

Febres quotidianæ & pauciores tertianæ ingruebant; illæ tantum non in omnibus, qui se curæ meæ commiserant, insignem capitis dolorem in paroxysmo inducebant, viresque prosternebant; in multis prima sub invasione, & sæpe aliquot per dies continuarum typum, vix perceptibili caloris & cephalalgiæ remissione, referebant; chinchinatis autem medicamentis, vel arcano duplicato facile curabantur; quibus non minus tertianæ, post emetici, vel scammonii sulfurati, ubi opus erat, adhibitionem brevissimè abigebantur.

Circa Æquinoctium dictum arthriticis adfectibus obnoxii fere omnes, quotquot mihi noti, insultus ut plurimum non admodum feroces patiebantur, atque ubi post exantlatam periodum justo citius aëri se exposuerunt vel artus delassarunt, recidivas experiebantur. Plurimos etiam infantes Epilepsia è medio sustulit, quæ ex lymphæ acido-viscidæ in cerebro stagnatione, præsertim dentitione difficili accedente, ortum traxisse visa est. Istæ autem lymphæ crassioris collectiones non minus in aliis frequentes admodum fuerunt, ut non tantum crebriores Tusses, Coryzæ, Odontalgiæ exinde obortæ fuerint, sed frequentissime aliis etiam morbis epidemicè & sporadicè grassantibus, Tussis se adsociaverit.

Cum Junio Zephyrus Euro successit, pluviarum multarum ferax, paucis diebus serenis intermixtis; qui in Julio quidem per primum triduum cum calore non mediocri continuabant, ast mox aëre in fulgura & tonitrua despumante, in pluviosos juxta & frigidiusculos, ac postea temperatos mutabantur, usque dum post Canis exortum Eurus, sæpe ad meridionalem plagam inclinans serenitatem non sine calore reduceret. Magna dehinc ventorum varietas fuit notata, (nisi quod post autumnale Æquinoctium à d. 24. Septembr. usque ad d. 5. Octobr. Zephyrus impetuosè admodum dominaretur, à frigido & non minus per triduum vehementi Euræ tandem quasi in fugam conjectus) quæ diversam quoque aëris temperiem, potissimùm tamen calidam & serenam in Augusto effecit. Ast in Novembri multa hyemis prælndia, imo præmaturus adventus ejusdem, crebro, & quandoque intenso frigore, niveque repetita, quam benignior aura & interpolatæ pluviæ denuò liquabant, molestus exstitit. Quæ ipsa mutabilis constitutio, tum ningendo, tum præsertim pluendo, frigore modò aucto, modò remisso, Zephyro reliquis ventis prævalente, & circa, nec non post Solstitium hyemale, usque ad finem anni, multum sæviente, nubibus autem continuò ferè Solem obducentibus, integrum præsertim Decembrem fastidiosum admodum reddidit. Morbi interea longiores inducias dederunt, tales tamen, quibus aliqualis epidemicæ luis præsentia non prorsus excluderetur; uti præsertim in Febribus quotidianis suprà memoratis, passim per Junium & subsequentes menses usque in Novembrem observari poterat; quæ tandem in non paucis, cum autumnus adventaret, hecticæ metum injecerunt, quibus tamen juxta cum aliis coagulum lymphæ acidum destruentibus, specificum inprimis antihecticum Poterii, lapilli gammaro-

rum

rum &c. salutarem opem præstiterunt. Circa Solstitium hyemale Variolæ benignæ in pueris se exseruerunt, cum magno quidem calore ingruentes, à pulvere tamen rubeo Pannonico, antimonio diaphoretico, unicornu marino &c. quin imo quandoque etiam sine medicamentis celeriter periodum suam absolventes, & cum fine anni jam iterum omnino disparentes. Quod tandem de ægritudinibus aliis, quibus semper fere tussis se sociaverat, dictum, in hisce quoque deprehensum fuit.

Quæ Annorum sequentium, videl. 1703. 1704. *&* 1705. *constitutio fuerit, legi potest; cui nempe typothetæ negligentia antecedentem præfigere intermisit.*

Anno 1706. hyemale frigus, ob austrinam aëris temperiem, qualis Anni prægressi in fine observata fuerat, & usque dum Sol Aquarii signum attingeret, continuaverat, hactenus ut plurimum tolerabile, nunc magis se exseruit, præsertim cùm orientalis ventus in Februario constanter, interdum ad meridionalem plagam inclinans, spiraret, ac continuæ fere nebulæ usque ad Solis in Pisces ingressum, ubi serenus aër frigus augebat, nos cingerent. Cum interea Hecticæ febris insultui [Coryzas & Tusses humidas, tanquam indivulsos quasi hyemis comites, nec non Odontalgias ut taceam] denuo plures deponerentur, sed facile etiam medicamentis acredinem temperantibus abigerentur.

Circa vernale Æquinoctium Zephyrus potissimùm dominio potitus, atque, à reliquis tamen ventis non nunquam interruptus, multum invalescens, diversam etiam temperiem, austrinam præcipuè excitavit, ac vernali amœnitati subinde obstitit. Sub qua constitutione Febres quotidianæ, & plures tertianæ ingruerunt, magno cum impetu, in quibusdam etiam cum deliriis, sine tamen cephalalgia utplurimum, & quæ post sumptum cholagogum, vel emeticum, absorbentibus non difficulter, promtè etiam chinchinatis cesserunt. Plures insuper circa Solis in Gemellos transitum nephriticis doloribus, non admodum refractariis, obnoxii fuerunt.

Postea sub mutabili valde ventorum vicissitudine, ante & post Solstitium æstivum, plures serenos calidosque dies experti fuimus, qui etiam diu continuarunt, multamque ideò terræ siccitatem, præsertim à ventis adjuti, attulerunt; cui interea Febres prædictas, sensim declinantes, neque tamen per reliquum postea annum prorsus silentes, crebræ Odontalgiæ, (quæ etiam per totum hunc annum fuerunt observatæ) tusses, interdum convulsivi quid habentes, & Coryzæ, adultos æquè ac juniores adfligerent, & cum negligentior diæta accederet, diu durarent. Quas molestias magnæ illi & totali solari eclipsi, quæ d. 12. Maii contigit, adscribere multis placuit. Et quamvis subita illa aëris calidi, interceptos ab Solis radios, in frigidum, hisque non minus celeriter redditis, in calidum rursus mutatio, juxta cum animorum, ex insperata illa & nulli unquam visa caligine, consternatione, aliquid contribuisse videri posset, cùm tamen jam ante eclipsin istæ lymphæ stases contigerint, vix

locum illa opinio inveniet; negari tamen nequit, frequentiores post illam Solis obscurationem, & circa Solstitium æstivum illas occurrisse; ideoque non prorsus improbabile est, spiritus à phænomeno isto terrifico labefactatos, (qui sanè terror in nonnullis tantus fuit, ut lipothymiam ipsis induxerit) lymphamque simul crassiorem redditam, quin & à frigore illo insolito magis condensatam, ad catarrhales has stagnationes disposuisse.

Mensis Julius quamvis pariter multa serenitate gauderet, nonnunquam tamen pluviis sitientem terram refocillavit; post Caniculæ verò exortum calores admodum invaluerunt, & usque ad occasum perseverarunt; quin licet temperatior ob pluvias, parciores equidem, aura per paucos dies succederet; ad pristinum tamen genium mox reversa est, usque dum d. 7. Septembr. cum Luna inchoante, Zephyrus pluvias sæpius adduceret. Quo tempore Dysenteriæ grassari cœperunt, & infantibus non levem stragem intulerunt, adultis verò nec tam frequenter, nec etiam letaliter eâ decumbentibus. Ubi quidem hisce fructuum horariorum intemperantiori ab esu, vel liberaliori ob caniculares æstus potu, præsertim cerevisiæ, nobis albæ dictæ, propter tenuitatem suam & imperfectam à parca fermentatione depurationem, in acorem pronæ, illam obtigisse verisimile est; illis autem, quorum major pars ob tenellam æstatem nihil horum degustaverat, cur adeò fatalis fuerit difficulter determinari potest. Utrum in lacte vaccino aliquod adversi delituerit, quo cum nempe pulmenta in eorum cibum coqui solent, adfirmare nequeo; cum tamen alia causa non suppetat, in vaccarum sanguine, ob aëris fervorem, pratorum siccitatem, & pabuli inde ortam penuriam, temperatas balsamicas particulas multum fuisse immutatas, acrioresque redditas, haud incredibile videtur, quæ lacti communicatæ vim suam in tenerrimis infantum corpusculis exserere, eorumque destructioni, quin & epilepsiæ aliis quibusdam tum temporis funestæ, ansam dare valuerunt; & cum muliebris imperita industria pusionum curæ se sufficere utplurimum persuasa sit, aut saltem Medicum desperato jam morbo advocet, funerum multiplicatio facile contingere potuit; præsertim ubi difficilior fortasse prægressus partus fœtui debilitatem aliquam antea impresserat, cùm, incertum quâ de causâ, hoc anno de Dystokia & præmaturo partu non levibus querelis Urbs perstrepuerit.

Reliquum anni, unà cum ventorum continua mutabilitate, nebulas inter & pluvias frequentiores, aërem temperatiorem quoad activam ejus qualitatem, (nisi quod paulo ante Solstitium hybernum Eurus eundem nivibus asperiorem per triduum reddiderit) expertum fuit, multasque nobis inducias concessit, si rheumaticas post Solstitium dictum, musculis caput attollentibus fastidiosas, lymphæ stases exceperis, quæ solo tamen tum hypocausti calore, tum suffituum mastichinorum &c. ope, haud difficulter resolvi potuerunt.

Plurimas inter nebulas temperatioremque auram non saltem Annum 1707. inchoavimus, sed porrò etiam clementem, & Sole in Aquario versante, humidam aëris temperiem experti

perti fuimus, rarò, nec diu durabili frigore, ac multo rarius nive comparente; neque etiam multi, humidas nempe & nocivas aliàs in aëre particulas frequenti ventorum variorum agitatione dispellente, morbi populares aderant, nisi quod Rheumatismi præfati, nec non Febres intermittentes, quamvis pauciores, atque post sumptum lene laxans, essentia corticis Peruviani facile abigendæ, continuarent; quosdam verò Pleuritides veræ, in suppurationem ut plurimum terminatæ, nec tamen admodum acutæ, & antimonio diaphoretico, pulveri pleuritico Aug. promtè cedentes, puerilem autem ætatem sparsim Variolæ, nulla malignitate suspectæ, ac per totum postea anni decursum observatæ; alios denique Icteri non adeò contumaces, præsertim sub crebriori essentiæ Mart. D. Lud. usu, invaderent.

Licet autem circa Martii initium frigus intensum ingruerit, mox tamen post quatriduum temperatiorem in statum denuò fuit mutatum, ut Veris præludia multa comparerent; cujus verò amœnitatem ventorum diversorum, Euri imprimis austeritas, cui nebulæ crebræ jungebantur, multum retardavit, aëremque frigore horridiusculum reddidit; quo ipso insensibilis transpiratio admodum sufflaminata, serum in corpore auxisse, atque creberrimas ad stagnationes disposuisse visa est, ut major incolarum pars catarrhosis ægritudinibus, pectus, vel nares, aures, faucesve occupantibus adfligeretur; in quibusdam fluxu celerrimè, vehementerque gravi cum cephalalgia & febrili incalescentia invadente. Quo tempore etiam Febres, tum quotidianæ, tum tertianæ, ex eadem dubio procul causa, multiplicabantur, atque non rarò graviores in principio, magna utpote cum cephalalgia, virium debilitate, & calore, ut continuæ quasi typum referrent, oriebantur, postea verò medicamentis oppugnatæ, promtè etiam recedebant; facile tamen ab aëris frigidi admissione, vel cerevisiæ potu recidivam passæ; quæ etiam Febres in autumnum usque continuarunt; qui humidus admodum & graviori Zephyri vehementia fastidiosus exstitit. Postquam æstas, Sole Cancri signum occupante, magno æstu, rarius à ventis pluviisque temperato, primò sat gravis, ab ingressu autem Solis in Leonem, crebriores propter pluvias, Zephyrique impetus, frigidulus utplurimum fuerat; & sic (ut crebriores Catarrhos dentibus præcipuè infestos taceam) non saltem in nonnullis quartanæ, longiori horrore & calore multum molestæ, eoque contumaciores, quo minus ii, qui eadem adflicti ex plebe meam opem implorarunt, in diæta convenienti, medicamentorumque usu morigeros se præbuerunt, sed etiam Arthritidis vagæ, pulveribus ex coralliis, spodio foss. lap. gammar. cinnabari, aliisque antimoniatis fixis, opii tantillo addito, præter interpolatum lavantium usum, haud difficulter cedentis, generationi ansam dederunt. Hyemis præsentiam in Decembris initio præmaturum frigus & nives copiosæ ab Aquilone adductæ, indicarunt; quæ tamen post decendium è pluviis eliquatæ, quas Zephyrus ante Solstitium hyemale vehementissimus concitaverat; cui cùm Caurus, & postea Euronotus successissent, aëre nubilo-

bilosо & nebuloso, ac moderatè frigido, morbis silentibus, reddito, anni exordium fecerunt.

Anno 1708. dissipatis nubibus, benignior Euronotus per duas primas hebdomadas serenitatem, aliqua tamen nebulosa caligine ut plurimum se immiscente, produxit; quam postea humida ac pluviosa constitutio excepit, præsertim cùm quatriduana circa Solis in signum Aquarii ingressum Zephyri vehementia ingruisset; cui sub ventorum mutabilitate prior serenitas circa finem hujus mensis primi, & principium secundi successit, atque temperatam adeò brumam, uti passim alibi locorum, experti fuimus, ut multa Veris indicia ostenderet; donec Euronotus d. 10. Febr. cum nivibus frigus adduceret, humida verò paucos post dies, cum intermixto quandoque frigore, intemperies à Zephyro reduceretur. Quamvis autem hac sub insolita aëris clementia multi graves esse oborituros morbos vererentur, nihil tamen epidemici, (ut Febres quotidianas & tertianas sparsim & rarius adhuc occurrentes taceam) præter Variolas, usque dum Sol Tauri signum accederet, continuantes, & consueta hoc tempore catarrhalia incommoda, Tusses præsertim humidas, & ab eadem seri stagnatione ~~capitis~~ Erysipelas in sexu muliebri, produxit, quod ex negligentiori fortasse partis istius custodia, prævиis in collo tensivis doloribus, cum febrili incalescentia invasit, & moderato lecti calore, præsertim diaphoreticorum terreorum usu accedente, non difficulter discussum fuit.

Humidus autem hic aëris status ante & post Æquinoctium vernale continuabat, ut pauci sereni dies nobis obtingerent, & licet Solis quandoque radii refocillarent, nebulosæ tamen exhalationes ejusdem sæpissimè deturparunt; usque dum austerior Eurus d. 27. April. aërem serenaret, atque ab eo, & alternante Cauro molestum frigus terræque siccitas producerentur, quæ in adultum usque Majum, in quo diversæ ventorum ex omni plaga mutationes notatæ, continuabant, donec d. 15. post fulmina & tonitrua in crebras pluvias mutarentur; quæ dein humida facies Zephyro & Borea alternantibus, usque ad principium Augusti perdurabat, ubi Zephyro potissimum dominante, calores magni & multa serenitas, sæpe tamen matutinis nebulosis evaporationibus gravata, usque ad Caniculæ occasum ingruebant, pluvioso ac frigidiusculo aëre succedente; qui etiam, rara intercurrente serenitate, usque ad Æquinoctium autumnale continuabat. Interea frequentes Febres hecticis similes, tussi præsertim & caloribus lentis inordinatis stipatæ, atque continuato absorbentium fixorum usui obtemperantes, notabantur. Variolas autem circa Maii finem cessantes, Morbilli excipiebant, non tantum in infantibus, qui priùs sani fuerant, sed etiam, qui paulo ante Variolis laboraverant, nec non in adultioribus, ut & non paucis morbum hunc jam olim expertis, absque tamen malignitatis nota, & sub blandorum diaphoreticorum usu paucos intra dies periodum suam absolventes; qui tamen in mense Julio iterum cessaverant; quo tempore postea Odontalgiæ, Ophtalmiæ, nec non dolores spasmodici uterini in

fœmi-

fœminis, Ischiadicique præcipuè in viris frequenter occurrebant, ex lymphæ, uti mihi videbatur, ab aëris inclementia viscidioris, atque ideò ad stagnationem proclivioris redditæ vitio generati, præsertim cum cerevisiæ acescentis, quâ de plurimæ passim querelæ fiebant, potus accederet, & nervis ad coxas ac uterum tendentibus spicula sua infigeret, ubi præter lenia eccoprotica, hystericis medicamenta castorina, cinnabarina &c. & ischiadicis blandam per vices diaphoresin promoventia, non neglecta ut plurimum opiatorum succisa miscella, profuisse expertus sum.

Circa Æquinoctium autumnale per 16. dies serenitas adfuit, rarò nubibus aut pluviæ exposita, nebulis tamen crebris matutinis stipata, quibus post multam ventorum varietatem, subseqq. etiam diebus observatam, Boreas per 14. dies nubes adduxit, à Zephyro postea in pluvias resolutas; quin & post Solis in signum Scorpionis ingressum, Euro flante, nix decidua præmaturum quasi hyemale frigus efficiebat. Ineunte Novembri multa quidem usque ad Solis in Sagittarium ingressum serenitas, crebro tamen nebulosa, præsertim matutina, caligine inquinata; succedente usque ad d. 15. Decembris fastidiosa, frigida, ob nives, nubila, nebulas, intemperie; ubi quidem Sol nubibus discussis, serenitatem non sine multo frigore, crebris etiam nebulis interruptam, reddidit. Interim, præter frequentes Odontalgias, Catarrhi inprimis, capiti & pectori infesti, plurimos in M. Novembri infestarunt, tantumque incrementum sumserunt, ut in M. Decembris paucissimi in Urbe essent, quos molestia illa non tentaverat; multos etiam gravius tractaret, qui nempe prægresso acri horrore, febriles effervescentias, intensas cephalalgias, aut capitis stupores, virium prostrationes, quandoque faucium spasticas strangulationes, vel dolores pleuræ spurios experti fuerunt. Causam continuæ quasi nebulosæ aëris tempestatis potissimum adscripserim, quæ non solum particulas suas humidas, impuras, per inspirationem corpori communicare, sicque serosam colluviem augere, & sanguinem inquinare potuit, sed etiam frigore & gravitate sua poros constringendo, ac transpirationem excrementitiorum humorum impediendo, eosdem cumulare, incrassare, atque in subtilissimis cerebri, narium, tracheæ glandulis, ac tubulis stagnare fecit. Cui itaque præter moderatum aëris regimen, medicamentis resolventibus, attenuantibus, absorbentibus, demulcentibus &c. pro subjectorum & symptomatum diversitate, ubi morbi gravitas id deposcebat, succurrendum fuit, eo cum successu, ut nullus, qui Libitinæ censum subiisset, mihi innotuerit.

Principium Anni 1709. spirante Euronoto, nebulosum fuerat, altero autem & subsequentibus diebus Zephyrus vehemens, pluvias, & noctu, inter d. 5. & 6. Januarii plurimam nivem Eurus, versus Aquilonem inclinans, cum intenso frigore adduxerat; quod indies fere, inter matutinas præcipuè nebulas, diesque & noctes serenas, crescendo eâ vehementiâ nos adflixit, quâ de longe lateque querelas multiplicare Euro-

ropæ contigit, donec d. 24. prægressa nivosa, vesperi Auster temperatiorem & pluviosam auram induceret. Licet autem ineunte Februario frigus iterum, tolerabilius quidem, intenderetur, ac variis sub ventis aërisque mutationibus, nive quandoque rariore decidente, ad diem usque decimum continuaret, Zephyrus tamen temperatiorem tunc aërem reddidit, usque dum d. 16. orientalis ventus, ad Septentrionem, nonnihil denuo deflectens, & præsertim biduo post acriter spirans, novo gelu adffligeret; quod incrementa subinde sumens, eo rigore inhorruit, ut d. 27. Febr. intensissimo frigori, d. 21. Januarii observato, (testante id spiritu vini in meo thermometro, utrobique matutino tempore ante Solis ortum, ad gradum usque septimum, vespertino autem post Solis occasum ad nonum gradum depresso) parum cesserit: quod dein multas inter ventorum mutationes, variasque aëris, humidam inprimis, constitutiones, tolerabilius redditum, sed d. 12. Martii, & insequente triduo iterum auctum fuerat, spiritumque vini in thermometro ad gradum nonum cum dimidio, vesperi autem ad undecimum atque dimidium depresserat: tandem autem remittens, d. 16. dicti mensis spiritum ad gradum undecimum, & sic sensim magis sursum extolli permiserat, ut d. 17. Aprilis gradum decimum quintum mane attingeret. Interea non tantum ventorum mutabilitas, sed aëris etiam, ob crebriores pluvias, humida ac frigidiuscula, interveniente tamen subinde serenitate atque calore, ante & circa Solis in Tauri signum ingressum intensiori, continuarunt, ut fæcunditati terræ non modicè faverent, matutinæ quoque nebulæ tenuiores, ubi pluviæ aberant cœlumque serenum erat, tunc & per totum reliquum annum, semper observabantur. Et quamvis post reseratos terræ ab insolito frigore profundè constrictos meatus, indeque diu repressas exhalationes, vapores isti liberiores facti multis gravium subsequendarum ægritudinum metum excitarent, contrarium tamen per DEI gratiam evenit, conglaciata ista terræ crusta sensim resoluta, sicque vaporibus non confertim erumpentibus, sed paulatim exhalantibus, atque ventorum perpetua agitatione particulas istas humidas impuras dissipante. Tot tamen aquæ in athmosphæra oberrantes particulæ non poterant non seri proventum nimium in corpore adcumulare; præsertim cum per totum reliquum anni decursum mutabilis subinde, præsertim humida & frigidiuscula temperies (nisi quod Syrius ante & circa sui exortum finemque Zephyro, uti hîc, ita etiam reliquo tempore, potissimum prævalente, quandoque per pauculos dies acrius ureret) & hinc catarrhosarum molestiarum, cum hectici caloris in quibusdam metu, in naribus, bronchiis, dentibus, artubus, per totum anni decursum, & quæ omnibus fere aliis morbis sese jungebant, frequentiam excitaret; præter quas etiam, in vere & æstate, Febres quotidianæ & tertianæ, interdum gravibus symptomatibus, præsertim in morbi principio, uti deliriis, cephalalgiis, spastico nuchæ dolore, narium hæmorrhagia, vomitu &c. stipatæ, ex transpiratione insensibili, ob tempeiem

aëris

aëris sæpius variantem, impedita obortæ, minus tamen refractariæ, non paucæ notabantur. Inter remedia, juxta cum eccoproticis, blanda diaphoretica & absorbentia potissimam curæ partem absolverant.

Constitutio Anni 1710. cum humida & moderatè frigida, sub ventorum, Zephyro tamen prævalente, alternatione, primo continuaret, affectus etiam catarrhosi, imprimis Arthritides nondum desierunt, & mense Martio Febres tertianæ, cephalalgia, deliriis, vomituque in prima invasione sæpius molestæ, non paucos invaserunt; quibus tamen, post pulveris Cornachini, & ubi ventriculus viscido muco obrutus videbatur, lenioris emetici usum, cortex Peruvianus ad ℥ß. ℈ij. &c. semel vel bis in die sumtus, præsentaneam opem ferebat, ut post secundum, aut quartum paroxysmum, sine recidivæ incommodo, ut plurimum cessarent.

Postquam in Arietis signum Sol pervenit, cum serenitate, (ita tamen, ut hic quoque Annus, cœlo sereno, Soleque oriente, nebulosum nonnihil aërem semper experiretur) triduanum quidem intensum calorem, Africo flante, excitaverat, quem tamen Zephyrus pluviosus creber iterum dissipaverat; qualem etiam sextiduanum calorem, antequam Sol in Tauri signum progressus esset, Euro spirante, sensimus, ab occidentali tamen pluvioso vento iterum temperatum. Et hæc aëris, modo humidi, modo sicci, calidi, frigidiusculi, sæpius nubilosi, ventorum etiam crebra permutatio in posterum usque ad finem Anni perseveravit, prævalente tamen semper humida constitutione; unde hæc vicissitudo primò terræ fœcunditati multum, postea etiam hyems ut longius abesset, simul tamen variæ catarrhosæ & rheumaticæ invasiones ut frequenter orirentur, effecit. Febres etiam tertianæ, quamvis non frequentes, nec non quotidianæ, hecticæque per totum annum observabantur; mense autem Majo & Junio Morbillis plures infantes, cum vehementi tussi, oculorum gravedine, hæmorrhagia sæpe prævia, decumbebant; Variolæ quoque in multis, non quidem malignitate, sed copia, & symptomatum consuetorum vehementia, & pustularum, rariori tamen, confluxu infestæ notabantur. In cura omnium horum morborum remediis, in præcedentibus historiis memoratis, non infeliciter uti datum fuit.

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1700. & 1701.

Dn. D. JOHANNIS JACOBI HARDERI.

ÆStivus calor diebus Canicularibus Anno 1700. temperiem suam non excessit, quin ventis quandoque placidis perflaretur, neque corpori incommodum facesseret: Imò Augusto mense, pluviis præter votum quandoque infringebatur; September insequens siccus & calidus illô magis fuit, nec tamen sufficiens, qui uvas ad optatam maturitatem undique per-

perduceret; neque etiam morborum ferax ista anni constitutio fuit: October nebulosa, ut solet, & sæpiuscule pluviosa tempestate, hyemalem brumam antevertit; hæc ipsa autem per Novembrem & Decembrem mitior extitit, & quamvis multâ nive montes & juga altiora integerentur, ingrueute tamen pluvioso, & hoc quandoque udoso aëre, ab eadem promptè liberata fuerunt; ista autem aëris διάθεσις, non modo catarrhalibus febribus, sed Pleuritidi ac Pleuropneumoniæ, etiam sparsim ansam præbuit.

Anno 1701. Januarii initium Boreali vento magis perflabatur, aërisque serenitate animum refecit; imprimis verò sub meridiem propius accedentes solares radii Brumæ matutinæ spicula ex voto pepulerunt, & continuatâ in Februarium usque sua activitate fere inconcussâ, nives Boreamque in arvis campisque tantum non intempestivè fugârunt, siquidem subsequente Martio ac Aprili, quibus blandiorem Solis Calorem, & hinc pluvias amicabili austro mitigatas sperabamus, Brumæ rigorem majorem, nivalisque tempestatis, ac nivis copiosè delabentis spicula, frequenter experti sumus.

Maii delitias, si quas matutinæ auræ fulgor interdum promisit, mox nebularum crassiorum cohors, nunc calor subsequens intensior, mox irruentes grandinosæ tempestates, omnimodo amarulentas reddiderunt. Ante Caniculæ autem exortum, & hac durante, Solis æstus longè intensior & tantum non exurens calor, animantibus brutis non minus, quàm homini, valde molestus fuit, febrium intermittentium ferax mater, & quem neque tempestates horrendæ, crebrius ingruentes, usque attemperare valuerunt.

Post Caniculam increbescens tantisper pluviosa & hinc temperatior aëris constitutio, placidiorem motum videbatur promittere; verum alcyonia hæc non diu durarunt, quin redeunte intensiore aëris siccitate, sereno cœlo, si nebulas Septembri mense, minus tamen frequentes, manè excipias, in Octobris usque principium, calor insuetus & immoderatior perstitit, exarescentiæ æquè, si non magis, quàm majoris fructuum maturescentiæ parens, & dysenteriæ satis atrocis apud nos, aliisque in locis fœcundus genitor, cui, num pluviæ à diebus aliquot, arva præ siccitate hiscentia blandè irrigantes, atque hominibus gratissimæ, obicem sint positurae, horæ subsecuturæ docebunt.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1701.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *Von der Müllen.*

ANnum Seculi septimi primum prima Januarii, turbido, sed sicco cœlo inchoavit, & in vesperam pluviosam desiit. Sequens secunda pluviis nivem ad meridiem usque miscuit, post discussis nubibus serenior gelu moderatum adduxit. Quod sequenti tertiâ continuans ac per quatridu-

triduum ingravescens, rursusque in nives & pluvias procellæ junctas per triduum delicuit. Cui denuò undecimâ cum nive copiosa leve successit gelu, atque octiduum pauciori quandoque, quandoque copiosiori nive aspersum duravit. Vigesima nebulâ densâ mutationis prænuntiâ, sequentibus tribus, interspersis quandoque pluviis, tandemque gelicidio degelavit. Vigesima quarta Iris matutina turbidi atque pluvii ætheris nuntia apparuit, sequente per triduum, gelu moderato ac parcis nonnunquam nivibus stipato, quod quatriduum rursus nocturno ac matutino gelu, à meridie ut plurimum degelante varium ad finem usque mensis excepit. Februarius nebula densa cum gelu moderato, sed mox in pluvias fatiscente cœpit, cui nubilum successit cœlum, remittente gelu, & in imbrem circa vesperam deliquescente. Mox, tertiâ procellosâ, siccâ & clarâ, à nivosa nocte, die verò, licet Boreâ flante remisso, ac egelido, nocte tamen rigidâ succedente, ac die nivosa, sed temperata sequente, à triduo gelido iterum excepta. Nona tempestuosa cum successore decimo gelu in nives deliquescentes resolvit. Quas sequentes duæ noctes in glaciem rursus densarunt, de die parumper degelantem. Decima tertia nimbosa rursus nives parcas sparsit, mox aëre temperato solutas. Decimam quartam cœlo sereno gratam, gelidum excepit biduum, quod gelu nocturno & matutino temperato, pomeridianum adhuc mitius substituit. Huic aliud successit biduum ventosum, ab octiduo gelido & ut plurimum sereno comitatum, 25tâ quidem turbidâ & uvidâ interruptum, sed triduo rursus gelido, & ex parte obscuro redintegratum, & pluviis nonnullis interpolatum, 28. unà cum mense desinens.

Martius vernâ temperie initiatus, vario cœlo, nunc placido, nunc turbulento, ventoso, frigido, diversimodè alterato, ad nonum usque & decimum gelidus transiit. Tum remittens, octiduo temperato, ac vernâ amœnitate grato, ad vigesimum pluvium initio, tandem rursus clarescentem duravit, à quatriduo perinde variato exceptum, in noctes gelidas, sexque dies serenos desiit.

Morbos trimestre hoc, præter scorbutum endemium & illius asseclas & affines aluit febres diversarum specierum, malignas quasdam variolis notatas, alias ardentes, continuas ac intermittentes, catarrhales, pleuriticas nonnullas, aliàs tussibus vehementibus ac diuturnis, Cephalæa, asthmate affligentes, in phthises quandoque degenerantes; præterea Cardialgias, hypochondriacas & colicas passiones.

Aprilis, quo Martius tramite desiit, rursus incepit, nisi quod serenitatem præcedentem cum turbido ac ventoso cœlo commutavit, & à sexto per quatriduum, nives quandoque utut raras pluviolis nonnullis interseruerit, tum gelu nocturno dies serenos, & haud inamœnos ad 14tum usque substituerit. Cui cum 15to pluviâ nivibus mixtâ nimbosis, quatriduum successit serenum ac frigidum; huic verò biduum turbidum pluviis subinde & nonnunquam grandine interpolatum. 24to & 25. serenis ac vernâ gratiâ temperatis, reliqui ad tri-

gesimum usque successerunt inconstantes, pluviosi & nimbosi.

Majus turbido, sed mox sereniori inchoavit biduo, subsequente triduo nubilo ac frigido, sparsis quoque nonnunquam pluviis ex parte uvido, ad septimum totum pluviosum & octavum varium, tandemque nonum serenum ac æstivo calore gratum perrexit. Cui triduo quatriduum, intercalato decimo tertio pauca pluvia irrigato, addidit. Tum 6. dierum sudo planè æstivo ad 20. usque continuavit. Cui alii sex non æquè sereni, sed varietate pluviolis nonnunquam temperata, adeoque non inamœnâ distincti successerunt, tandemque reliqui ad finem usque mensis verno temperamento commendabiles.

Junius à principio ad 12mum usque in eâ temperie, pluviolis tamen quandoque interpolata perseveravit. A 13tia verna temperies, in æstum sæpius satis grandem mutata, & præter nocturnas 16ti & 20mi pluvias ferè torridum, ad 22dum usque pluviâ nocturnâ ac tonitru matutino fractum, cui ad 26tum pluviâ moderatâ madentem, quatriduum temperatum, huic verò 27mus paulo calidior, 28vus cum 29no pluviis modicis irrigui successerunt, tandem 30mus sereno & temperato cœlo amœnus, mensem simulque trimestre finiit.

Morbi hujus trimestris præter prædictos endemios, maligni & epidemici, quantum mihi quidem innotuit, pauci fuerunt, sporadici plures, febres pleuriticæ, ardentes, continuæ, asthmate, nausea, vomitu, cephalæis molestæ, intermittentes quædam, hemicraniâ, cardiogmo, cœliaca passione, diarrhœa, dysenteria aliisque symptomatis exacerbatæ, lipiria quoque, sed unica sola.

Julius sudo ac calore æstivo, quo præcedens recessit, denuò accessit, ac ad 13tium usque serenitate jugi ac æstu indies ingravescente, si 5tum excipias temperatiorem reliquis, ac 6tum pauca pluviâ irriguum, continuavit. Sequentes etesiis nonnunquam & pluviolis alterati, unico 27mo à meridie spargente exempto, ad finem usque mensis serenitate ac temperie laudabili excelluerunt.

Augustus eodem ferè cœli, utut quandoque rorantis inchoans, mox variabilis fuit: Secundus enim fervidior & siccior. Tertius tonitru imbrem, totâ nocte durantem, addidit. Quartus mane frigidus, sudum diurnum cum æstu substituit. Quintus manè pluviosus, reliquo diei priore temperatior. Septimus sudum nubibus interpolavit, cui cætera similis octavus, in tonitru horrendum vesperi & imbrem desiit. Nono sudo antemeridiano pluvias, à meridie copiosas; Decimus antemeridiano sudo vespertinas submisit. Undecimus paucis pluviis matutinis, sudum pomeridianum, huic verò vespertinum tonitru fragrosum cum fulgetris fere perpetuis, nimboque densissimo. Duodecimus præcedenti, tonitru si demseris & fulgura, compar. His hactenus variis ad vigesimum usque octiduum æquabile, sudo ac æstu paucissimis pluviis temperato gratum, huicque aliud octiduum nebulosum magis, ventis pluviisque subinde madens, illique biduum serenum quidem & siccum, sed vento frigido flante haud

adeò

adeò gratum successit. Tandemque 31mus sudo ac temperato æthere mensem terminavit.

September triduo sereno ac moderato sex dies, pluviis serenitati variè interpolatæ mixtos inseruit. Quibus post noctem procellosam, quatriduum serenum & temperatum, quandoque tamen ventosum & pluviis parcè sparsis roscidum successit, sex diebus serenis aliis æstu æstivo fere compari amœnis exceptum. Vigesimus biduum reduxit paucarum pluviarum aspergine, ut & nebulâ roridum, cui triduum serenum quidem, sed algidum & ventosum, illique rursum aliud temperatius successit, & mensem simul ac trimestre absolvit.

Morbos præter scorbutum & ejus appendices, ut & ejus affinem ante hîc raram, nunc ab adventu Gallorum exulum, inter Germanos etiam, infantes præsertim, ferè endemiam Rachitidem, hoc trimestre tam sporadicos, quàm Epidemicos plures tulit. Et hos inter febres malignas & contagiosas, haud paucis exitiosas, variis ut symptomatis, sic exanthematis miliaribus, purpurâ, morbillis, variolis, petechiis quoque insignitas & distinctas. Præterea ardentes etiam continuas & intermittentes, catarrhales, erysipelatodes, pleuriticas, erraticas etiam. Diarrhœas item ac Dysenterias, Lienterias, Colicas, Cardialgias, Tusses ferinas ab æstu præsertim humores colliquante oriundas, Hæmoptoes, Cephalæas, Hemicranias, Colicas & Hypochondriacas passiones cum obstructionibus nonnunquam valde contumacibus, Icteros, Scabies & Psoras.

October serenitatem Septembris, præter pluvias secundi vespertinas, quatriduo satis grato orsus, sexto & septimo frigidulis & pluvia matutina madentibus, interpositis, quatriduum rursus vernâ temperie gratum dedit. Cui 12mus matutina, 13tius vespertinâ, 14tus nocturnâ pluviâ madidi successerunt, illisque 15tus totus pluvius ac nimbosus. Quem rursus 16tus cum quatriduo perinde procelloso & subinde nimboso secutus. Vigesimus primus sparsa circa decimam pluviolâ rorans, quatriduo sicciori & amœniori locum fecit. Subsequens quatriduum, vario, nubiloso ac quandoque rorante cœlo frigidulum, 31mo turbido æthere, geluque moderato mensi finem imposuit.

Decembris primus totus pluvius, secundus à meridie tantum pluvias sparsit. His successit triduum siccum, sed nubilum & frigidum. Sextus mane nebulosus parcè pluit, à meridie siccus. Septimus udosus, octavus serenior, procellosus simul & frigidus. Nonus absque procellâ præcedenti similis. Decimus nives addidit ac gelu, sed hactenus moderatum, ab 11mo ad 23um rigidum, sereno ut plurimum cœlo, præter 12. mane ac vesperi, & 17mum vesperi tantum nebulosum. 24to remittens atque circa vesperam pluviolas spargens, noctu gelicidium, 26to subsequente nebulâ liquescens, à meridie cum serenitate frigus, sed temperatum per biduum stabile reddens, 28vo nives superaddens, 29no ingravescens, 30mo nivosum, 31 absque nive perdurans, sicque cum mense trimestri ipsique anno colophonem imponens.

Morbi

Morbi hoc ultimo trimestri occurrentes, præter endemios scorbuticos, arthritides præsertim & asthmata scorbuto originem debentia, & venereos, Epidemici fuerunt catarrhales præcipuè febres, gravedine molestâ, & tussi gravi & diuturnâ infestantes, ardentes præterea tam continuæ, quàm intermittentes variæ, malignæ quoque variolis, sæpius confluentibus ac petechiis infames, pleuritides graves & quandoque funestæ, Cephalalgiæ, Diarrhœæ, & Dysenteriæ pertinaces, Nephriticæ, Colicæ & hystericæ passiones.

Constitutio Epidemica aëris Berolinensis Anni 1703.

JAnuarius primo mane cœpit gelu, cœlo succedente sereno, post obscuro, tandemque pluvioso. Secundus siccus ventosus & frigidus cum gelu moderato, successores habuit tertium circa vesperam pluviolam spargentem, reliquos ad octavum usque siccos; hunc verò totum nivosum æthere temperato. Nonus miti cœlo pluviolis subinde uvidus. Decimus imbrosus. Undecimus parum gelascens, cœtera siccus. Duodecimus cum decimo tertio cælo turbido gelidiores. Decimus quartus vernâ serenitate ac tempore gratus, vesperi nebulosus. Decimus quintus & Decimus sextus Vernæ ferè amœnitatis æmuli. Decimus septimus nebulosus; tandemque imbrosus. Decimus octavus vicissim siccus & serenus. Decimus nonus cum sequentibus ad vigesimum sextum usque satis rigidè gelidi. Vigesimus sextus parum nivis addidit. Vigesimus septimus noctu plusculum ejus sparsit æthere temperato. Vigesimus octavus sereno cœlo validè gelidus, ut & vigesimus nonus. Trigesimus nubilus pauloque mitior. Tandem trigesimus primus mitiori, sicco tamen cœlo, mensem hunc primum clausit.

Februarius temperato gelu, sed turbido siccoque cœlo orsus. Secundus gelu satis rigido sereno cœlo, nonnunquam tamen parum remittente ad septimum usque cum gelicidio grandinem submittentem, postque degelantem continuavit. Octavus regelascens cum nono ac decimo parum sereno & amœno cœlo gelidis. Undecimus gelu paulo intensius cœlo obscuro induxit; ac ad decimum quartum cum sequentibus ad vigesimum usque, paulò cum sequenti biduo mitiorem porrexit. Vigesimus tertius densâ nebulâ antemeridianâ remissior. Vigesimus quartus mane turbidus, postea serenus. Vigesimus quintus nebulosus ac ventosus, parum nivis sparsit. Vigesimus sextus intensè gelidus ut & vigesimus septimus, simulque cum vento nivosi. Vigesimus octavus nive copiosa mensi coronidem imposuit.

Martius biduano gelu intenso cœpit. Tertius noctu gelidus, è meridie remissior, circa vesperam pluviosus ac ventosus. Quartus eodem tenore totâ die continuavit. Quintus gelidus ac nivosus, tandem pluviosus. Sextus totus pluviosus ac ventosus. Septimus manè sparsâ copiosâ nive, mox postea in pluviam delicuit. Octavus perinde continuavit. Nonus satis intensè gelavit, parumque nivis spar-

ſparſit. Decimus copioſè noctu ninxit, poſtea remiſsè cum parcâ nive gelavit. Sic & undecimus, decimo quarto nebulâ matutina diverſo, ad decimum quintum uſque ſereno cœlo continuavit. Hic manè nivis pauxillum ſparſit, poſt leniter degelavit. Decimus ſextus totus fere pluvioſus. Decimus ſeptimus noctu gelidus, poſt ſparsâ nive mitior, ut & Decimus octavus cum paucâ nive gelaſcens. Decimus nonus poſt pluviam gelidus ac nivoſus, poſt ſerenior. Vigeſimus quoque gelu cum parcâ nive miſcuit, in pluviam tandem deliqueſcens. Viceſimus primus totâ die udoſus. Viceſimus ſecundus manè & circa veſperam pluvius. Vigeſimus tertius manè parum pluviæ, poſt vernam temperiem ſubmiſit. Viceſimo quarto manè parum nebuloſo, æther ſerenus ſucceſſit ac ſiccus. Vigeſimus quintus ventoſus, æthere ſereno nivium aſpergine ſubinde variato. Vigeſimus ſextus perinde ventoſus nivem cum pluviâ ac ſereno ſæpius cambiit. Viceſimus ſeptimus matutino tempore ſerenus, poſt turbidus ac ventoſus. Vigeſimus octavus mane nivoſus, à meridie pluvioſus. Vigeſimus nonus nubiloſus, temperatus tamen. Triduo ſequente ſereno, temperato ac verna amœnitate & tepore grato, menſem ſimul ac trimeſtre primum finiit.

Morbi præter ſcorbutum, Proteum illum plurimorum ſymptomatum ſyndrome variatum, ac hic loci endemium, frequentiores fuerunt febres variæ, continuæ & intermittentes, benignæ & malignæ, catarrhales & cauſodes, purpureæ, pleuritide ac arthritide quandoque comitatæ, cephalalgiæ, vertigines, paſſiones hyſtericæ, aſthmata, cachexiæ, & cacochymiæ.

Aprilis primus dies vernæ ſerenitatis ac temperiei particeps, circa veſperam pluviola madidus fuit. Secundus manè obſcurus, à meridie ſerenus ac frigidulus. Tertius, quartus & quintus primò ex aſſe ſimiles, niſi quod poſtremus paulò frigidior. Sextus manè turbidus cum aſpergine pluviolæ, poſtea ſerenus. Septimus ſerenus, ſed frigidulus. Octavus ad decimum tertium uſque ſudo ac temperie, præter decimum paulo calidiorem, amœni. Decimus tertius turbidus ac ventoſus manè, poſt ſerenitatem pluviolis miſcuit. Decimus quartus frigidulus ac ventoſus cum aſpergine pluviarum. Decimus quintus totus pluvioſus, ut & decimus ſextus, ſubinde tamen paulò ſerenior. Decimus ſeptimus manè pluvias ſparſit pauco grandine mixtas, à meridie ſerenus. Decimus octavus ſerenus, temperatus & amœnus, nec non decimus nonus exceptâ pruinâ nocturnâ talis. Vigeſimus cum vigeſimo primo ſecundo vernâ amœnitate grati, niſi quod poſtremus unâ cum biduo ſequenti pluviolarum aſpergine ſub veſperam roridi. Viceſimus quintus obſcurus ac nubiloſus, raroque intercedente ſudo ſiccus. Vigeſimus ſextus vernâ temperie ac pluviolæ ſubinde aſpergine, cum ſequenti biduo ſiccus. Vigeſimus nonus variato identidem æthere pluvias ſudo miſcuit. Trigeſimus poſt pluviam matutinam ſiccus menſem hunc abſolvit.

Maii primus temperato cœlo ad ſecundum mane pluviolæ aſpergine uvidum poſt ſerenum proceſſit. Secu-

cutus tertius manè frigidulus, post serenus & amœnus, cui compar ferè quartus aspergine pluviolæ roridus, cui biduum serenum, siccum & calidum successit, à meridie tamen sexti pluviolam aspergens. Septimus manè serenus, à meridie nubilus. Octavus ad decimum tertium usque sereni ac vernâ varietate accepti, rarâ pluviarum aspergine temperati, præter duodecimum cum vento tonitru adducentem. Decimus quartus à meridie modicè, decimus quintus validè tonuit; quos biduum decimo & septimo excepit sudo ac calore verno gratum. Decimus octavus manè nubilus ac vento, pluviolis quoque subinde sparsis turbidus. Decimus nonus similis, absque tamen pluvia siccus, ac tandem serenus, à vigesimo sereno ac amœno exceptus temperatus ad vigesimum secundum & sequentes calidiores, vigesimum sextum æstu gravem, & vigesimum nonum vernâ temperie & amœnitate gratum transiit. Reliquum triduum manè serenum, vesperi pluviolis uvidum, trigesimo primo modico fulgurum additamento mensem hunc circumscripsit.

Junii primus nocturno imbre, diurno sudo & æstu orsus, secundum serenum & vesperi pluviolæ aspergine udum comitem habuit. Tertius manè ad meridiem usque pluvius, post temperatus ac siccus, quartum manè subinde pluentem aliàs amœnum ac temperatum præcessit, sequente biduo sereno ac temperato. Septimus pluvius, post ventis flantibus siccus. Octavus serenâ temperie amœnus. Nonus pluviolis serenitatem subinde variavit. Decimus manè ad meridiem usque imbrosus. Decimus semel à meridie imbre molestus, aliàs serenus. Duodecimus pluviolarum aspergine quandoque varius. Decimus tertius serenus ac siccus, ventosus tamen simul ac frigidus, compares habuit decimum quartum, quintum & sextum, hunc æstuosum simul valde ac procellosum. Decimus septimus nubilus ac ventosus cum aspergine pluviolarum nonnunquam mixtus. Decimus octavus amœnâ temperie gratus. Decimus nonus nubilus ac frigidulus pluviolis subinde rorans, cui vigesimus post noctem pluviosam æqualis, temperatâ amœnitate ventis placidis velut Etesiis interpolatus. Vigesimus primus denuò serenus ac calidus. Vigesimus secundus æstu paulò gravior. Vicesimus tertius sudo simul & æstu molestus. Vicesimus quartus æstu, ventis paulò temperatiori. Vigesimus quintus pluviola moderatus. Vicesimus sextus totus ferè cum tonitru pluviosus. Vigesimus septimus manè & vesperi parum pluvius. Vigesimus octavus manè nubilus, postea clarescens. Vigesimus nonus manè serenus, à meridie pluviosus. Tricesimus manè ad meridiem usque serenus, à meridie quandoque pluvius, mensem simul & trimestre secundum finiit.

Morbi hoc secundo trimestri infensiores fuêre Cacochymiæ & Cachexiæ scorbuticæ variique alii affectus ejusdem farinæ, febres variæ continuæ & intermittentes, tertianæ, catarrhales, ardentes benignæ ac malignæ, variolis quandoque comitatæ & morbillis, pleuritides veræ ut plurimum, nonnunquam spuriæ, hypochondriacæ affectiones & passiones hyste-

hystericæ, tusses inveteratæ & graves, phtiseos & hecticæ comites. Icteri, colicæ passiones, choleræ, diarrhœæ.

Augusti primus nubilus ac pluviosus. Secundus obscurus & ventosus subinde pluviolas spargens. Tertius manè nubilus ac parcè pluvius à meridie serenus, triduano sudo ac calido exceptus. Septimus post manè aspergine varium, à meridie tonitru terruit. Octavus manè serenus, à meridie modicè pluvius. Nonus sudum, Decimus idem etesiis temperatum, Undecimus sudum æstuosum, æstivum, ut & duodecimus etesiis mixtum induxerunt, reliqui, excepti decimo tertio his destituto, decimo octavo manè semel pluvio, vigesimo quarto vesperi cum imbre tonitru inducente, vigesimo quinto manè nubilo, ac ventis turbido, omnes ad finem usque mensis æstivo æstu perseverarunt, præter trigesimum primum, mensem hunc cœlo turbido vesperi claudentem.

Septembris primum biduum sudo & etesiis gratum. Tertius nubilus & procellosus. Quartus mane frigidus & serenus, à meridie nubilus ac turbidus, triduo pluvioso, frigido, ac ventoso exceptus. Octavus cum nono paulo temperatiores ac calidiores. Decimus serenus ac temperie amœnus. Undecimus sæpius pluviosus ac tandem imbrosus. Duodecimus, decimus tertius & quartus cum sequentibus ad vigesimum primum usque præter morem æstivo calore & amœnitate grati serenitate pluvias vicerunt. Vigesimus secundus ad meridiem usque manè pluviosus, post serenus, ut & vigesimus tertius & quartus æstivo calore commendabiles. Biduo intercedente pluvioso rursus ad vigesimum octavum usque nubilum, sereno tepore laudabiles. Vigesimus nonus aspergine vespertina pluviolarum, trigesimus nubilo cœlo à prioribus diversi, tandem serenitate reduce mensem hunç ac simul trimestre coronide ornarunt.

Morbi hujus trimestris fuêre præter scorbuticas ac hypochondriacas affectiones, colicæ, diarrhœæ, ac dysenteriæ, Febres variæ intermittentes & continuæ ardentes, etiam malignæ, variolis, morbillis ac purpurâ nonnunquam suspectæ, pleuritides utriusque generis, athritides vagæ scorbuticæ, paralyses & apoplexiæ, asthmata, dyspnœæ, tusses graves ac diuturnæ, cachexiæ.

Octobris primus nubilus ac ventosus, sudo tamen subinde mixtus. Secundus manè serenus à meridie nubilus. Tertius manè serenus, à meridie turbidus ac pluviosus. Quartus & quintus manè nubili, cum aspergine pluviarum. Sextus vice versa manè serenus, à meridie pluvius. Septimus post nebulam serenus & amœnus. Octavus manè pluviâ parum roridus, aliàs amœnus, nono quoque ac decimo sicque ad undecimum nubilum ac subinde pluvium transiit. Duodecimus nubilus & subsequenter imbrosus. Decimus tertius procellosus ac sæpius nimbosus. Decimus quartus frigidulus ac ventosus manè, à meridie serenus, semel tamen imbre madens. Decimus quintus serenus manè ac frigidus, à meridie parum pluviæ spargens. Decimus sextus manè nebulosus, post nubilus ac frigidus. Decimus septimus frigidus & pluviis mixtus. Decimus octavus frigido cœlo serenus. Decimus no-

nonus primam nivem sparsit serenante postea cœlo. Vicesimo & vicesimo primo totâ die cum nive pluviæ. Vigesimo secundo cum sudo frigus ac gelu moderatum. Vicesimus tertius post manè gelidum pluvias dedit degelascentes. Vigesimus quartus manè turbidus, postea clarescens. Vigesimus quintus manè pluvius, à meridie nubilus cum pluviolarum aspergine. Vigesimus sextus manè pluviosus, postea serenitatis parum subinde miscens. Vigesimus septimus siccus, sed nubilus, solis splendore pauco interdum interlucente. Vigesimus octavus ad meridiem usque pluviolarum aspergine madens, à meridie nubilus ac siccus. Vigesimus nonus manè nubilus, postea serenus, sed frigidulus. Trigesimus frigidus & pruinosus. Trigesimus primus temperie autumnali gratâ mensem finiit.

Novembris primus ac secundus frigidi sparsa parumper nive, postque pluviolâ. Tertius & quartus temperati & amœni, ut & quintus, nisi sparsâ sub finem pluviolâ turbidus. Sextus manè nebulosus, pòst vento frigido molestus. Septimus nubilo mitior. Octavus nubilus ac frigidus. Nono successit simile biduum cum sudo frigidulum. Duodecimus nubilus ac subfrigidus. Decimus tertius satis temperatus. Decimus quartus manè ad meridiem usque nubilus, à meridie pluviosus. Decimus quintus manè pluvius, pòst turbidus ac humidus. Decimus sextus nubilus, frigidus ac siccus. Decimus septimus idem, paucis interspersis nivium micis. Decimus octavus perinde sed sine nive gelidus. Decimo nono ut & vigesimo sudum subsequente noctu rigido gelu. Vigesimus primus nubilus, ut & vigesimus secundus tandem pluviolæ aspergine mitescens. Vigesimus tertius manè nubilus, aspergine pluviolarum modicâ sub vesperâ rorans. Vigesimus quartus totus nubilus ac frigidus, ut & vigesimus quintus vesperi pluvius. Vigesimus sextus cum septimo temperati & amœni. Vigesimus octavus nubilosus ac frigidus, siccus tamen. Vigesimus nonus, manè nubilus, pòst serenus ac temperatus. Trigesimus post modicam pruinam manè serenus ac temperatus, circà vesperam pluvia mensem terminavit.

Decembris primus post nebulam matutinam, ut & secundus sereni ac temperati, nec non tertius unica pluviolæ aspergine roridus. Quartus post nebulam matutinam serenus. Quintus sudo frigidus. Sextus quarto similis. Septimus totâ die serenus, circa vesperam maduit. Octavus sereno cœlo procellosus, nonô quoque continuante procellâ, & pluviâ à meridie interspersa. Decimus manè ad meridiem pluvius, pòst serenus ac sedatâ procellâ placidus. Undecimus manè serenus, à meridie parum pluvius. Duodecimus totus pluviosus. Decimus tertius manè serenus, à meridie pluviolæ aspergine udus. Decimus quartus totâ ferè die pluviosus & imbrosus, ut & decimus quintus totus nimbosus, & sub vespera procellosus. Decimus sextus manè gelidus, post totâ die serenus ac frigidus. Decimus septimus manè nubilus, ac mitis tandem in pluviæ asperginem desinens. Decimus octavus manè nebulosus, post pluviosus. Decimus nonus gelidus manè, ac serenus

nus. Vicesimus aëre obscuro gelidus. Vigesimus primus cum sudo gelascens. Vigesimus secundus rigidè gelans. Vigesimus tertius noctu nivem sparsit, post degelascens pluviolas. Vigesimus quartus nubilus ac humidus. Vigesimus quintus cœlo sereno gelascens. Vigesimus sextus noctu nivosus, pòst nubilus, mox tandem serenus ac gelidus, ut & vigesimus octavus à meridie serenus. Vigesimus nonus cœlo sereno rigidè gelans. Trigesimus ut & trigesimus primus ex parte, ningentes mensem hunc simul & trimestre quartum ut & annum 1703. absolverunt.

Morbi huic trimestri familiares, præter endemios sæpius indigitatos, fuerunt febres omnis generis ferè, ardentes, malignæ, variolis suspectæ, intermittentes tertianæ, quartanæ, ephemeræ, catarrhales, hecticæ, phthises, tusses ferinæ & inveteratæ, Colicæ passiones; scorbuticæ etiam, diarrhœæ, Arthritides scorbuticæ, vagæ & fixæ, paralyses, Cephalææ contumaces, hemicraniæ, passiones hypochondriacæ & hystericæ &c.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1704.

JAnuarii primus paucis nimium flocculis gelu orsus, paulolum mox rursus remisit. Successit huic triduum cœlo sereno gelidum. Quintus cum sexto noctu totoque sequenti die nives sparsit, quorum postremus cessante nive turbidus ac frigidus. Septimus cum biduo sequenti cœlo quandoque sereno gelidus. Decimus paucâ intersperse nive circa vesperam remissior. Undecimus cum sequenti duodecimo ventosi ac procellosi. Decimus tertius rigido gelu horridus. Decimus quartus paululum remissior. Decimus quintus rigidum decimi tertii gelu redintegravit. Decimus sextus manè remissior, à meridie robur prioris resumsit, cum sequenti decimo septimo paucos nivium flocculos aspergente. Decimus octavus noctu nives parumper auxit. Decimus nonus gelu pauculos denuo nivium flocculos miscuit, noctu auctiores cum gelu satis rigido. Vigesimo nox cum nive copiosa procellosa inter vigesimum primum & vigesimum secundum sine nive gelidum successit, ut & sequens vigesimus tertius paucâ nive præmissâ serenus. Vigesimus quartus satis rigidè gelidus circa vesperam nivosus ac ventosus. Vigesimus sextus noctu cum pluviâ regelans, tandem serenus ac temperatus. Vigesimus septimus eâ temperie sine pluvia ac nive continuavit. Ut & vigesimus octavus circa vesperam cum sequenti vigesimo nono procellosus ac parum pluvius. Trigesimus post gelu modicum à meridie serenus, tandem cum nive ventosus. Trigesimus primus, mensis postremus, procellosus admodum ac subinde pluviosus.

Februarii primi nox tempestuosa, succedens dies pluviosus, grandinosus ac procellosus. Secundus illi ex parte similis modicè gelascens, manè parum ac vesperi ningens. Tertius vento cum pluviis & pluviolis mixto varius. Quartus noctu gelidus, postea serenus, ac vernâ quasi temperie amœnus. Quintus manè parum gelascens, cætera turbidus, siccus,

 tan-

tandemque temperatus. Sextus absque omni gelu priori similis. Septimus turbidus ac ventosus, à meridie cum nive nimbosus. Cui triduum successit temperatum, siccum ac tranquillum. Undecimus remissior, sparsis quandoque pluviis udus ac ventosus. Duodecimus demtâ pluviâ priori æqualis. Decimus tertius turbidus, sparsis quandoque pluviis ac pluviolis cum sequenti decimo quarto à priori diversus. Decimus quintus cum decimo sexto noctu gelidi, de die cum serenitate procellosi. Triduum sequens noctu gelidum manè nivosum, tandemque pluviolis aspersis uvidum. Vigesimus noctu gelidus ac nivosus, post paulò serenior. Vigesimus primus cœlo sereno gelidus, pauco grandine niveo interserto. Vigesimus secundus & vigesimus tertius manè cœlo sereno satis gelidi, à meridie remissiores. Triduum subsequens rigidè gelans. Biduum sequens nive admistâ paulò remissius. Vigesimus nonus nive vacuus mensem absolvit hunc intercalarem.

Martii primus manè gelidus, cœtera serenus ac remissior, unà cum sequenti quatriduo vernâ temperie ac amœnitate commendabilis. Sextus satis gelidus, turbidus ac procellosus, ut & septimus, tandem serenior. Octavus paucâ nive turbidus ac aliquantò remissior, ut & nonus ac decimus totâ die tales, prætereaque turbidi ac ventosi. Undecimus serenus vernaque temperie gratus, cum biduo sequenti, cujus tamen postremus decimus tertius paulò obscurior ac noctu gelidior. Decimus quartus cum undecimo vernâ serenitate certans. Decimus quintus manè pluviâ cum tepore fœcundâ vernâ amœnitate commendabilis. Decimus sextus turbidus ac ventosus, pluviola quandoque riguus. Decimus septimus manè sparsis subinde pluviolis turbidior; serenitate postmodum gratâ amœnus. Decimus octavus toto mane turbidus à meridie pluviosus. Decimus nonus cum sequenti triduo manè pluvius, post frigidulus, ast siccus. Vigesimus tertius manè gelidus, paulo post serenus, frigidulus ac parum ventosus. Sequens quatriduum temperatè frigidum, ventosum ac obscurum. 28vus mane paulo obscurior, postea sudo ac serenâ temperie acceptus, ut & sequens 29nus, vento frigidiore solùm diversus. 30mus nubilosus, frigidulus subindeque pluvius. Postremus 31mus vento austrino frigido serenitati aspirante temperatus, trimestre primum terminavit.

Morbi hac anni quadrâ præter scorbutum endemium, & luem fere epidemicam, febres fuêre variæ, cum tertianâ, duplicatæ, continuæ, & ardentes, benignæ, & malignæ, catarrhales, & acutæ variis symptomatis stipatæ, cum & sine tussi, hecticæ, in phthisin declives, pleuritides, asthmata, dispnœæ, arthritides statæ, & vagæ scorbuticæ, icteri, cardialgiæ, hæmorrhagiæ uteri.

Aprilis 1mus nubilosus, pluviolis subinde aspersis frigidus. 2dus manè pluvius post aliquantò serenior, 3tius serenus ac temperatus vesperi pluviosus. Cui congener 4tus subinde pluviolas spargens. 5tus noctu tonuit, à meridie pluit, cætera serenus ac calidus. 6tus vernâ serenitate ac tepore gratus cum biduo sequenti, 7mus tamen paulò frigidior ac vento-

to-

tosus. 9nus manè turbidus ac frigidulus, tandem post pluviam fœcundam serenus. 10mus æthere fœcundâ serenitate, pluviolis interdum interpolatâ, laudabilis. 11mus cum sequentibus duobus verna temperie ac serenitate commendabiles, ut & 13mus circa vesperam paulum pluviæ aspergens. 14tus sudum cum nubilo ac pluviis quibusdam miscuit. 15tus cum sequente fœcundo cœlo frigidulo parumper temperati. 17mus exiguum matutinum gelu sudo temperans, sequentibus ad 23tium usque, 19no ac 20mo præsertim æstivo fere calore amœnis, 23io paululum pluviæ addidit. Sequens triduum temperatâ serenitate ad vesperam usque postremi paulò obscuriorem continuavit. 27mus manè pluvius, post frigidulus & nubilosus, perinde ut & 28vus absque tamen pluviâ. 29us temperatus cum 30. mensis postremo, paulò tamen frigidiore & ventoso.

Majus eodem tenore cœpit pluviolas interdum miscens. 2dus serenior paulo & siccior. 3tius ut & sequentes ad 7timum usque sparsis quandoque pluviolis udi & subfrigidi, postremus 7timus noctu cum pruinâ grandinosus, manè serenus. 8vus manè frigidus ac ventosus à meridie serenus ac calidus. 9nus vernâ temperie amœnus, ut & 10mus circa vesperam parumper pluvius, 11mus serenus ac calidus. 12mus adhuc calidior subsequente sero pluvio. 13ius absque pluviâ similis. 14tus manè ad meridiem usque nubilus ac subfrigidus, postea serenus. 15tus & sequentes vernâ serenitate ac spirantibus quandoque etesiis quasi æstiva temperie commendabiles, ad 20mum usque obscurum, pluviâ moderatâ subinde interpolatum, 21mus cum sequente triduo serenus, calidus & amœnus, parum ventosus ad 24tum usque post tonitru moderatum à vento impetuoso frigidiorem. Quatriduum sequens obscurum quandoque, cum, aliàs sine pluviâ, ad 29num usque perinde turbidum sæpiusque pluvium. 30mus cum 31mo, mensis hujus postremo, sine pluviâ nubilosi.

Junii primus temperata serenitate ad vesperam usque parumper pluviam, amœnus. 2dus turbidior ac frigidior manè, à meridie serenitatem aliqualem subinde pluviis miscuit. Sequentes sudo temperati, calidi ac sicci ad 9num usque vesperi parum pluentem. 10mus cum 11mo frigidi ac ventosi. 12mus cum sequentibus sereni, calidi ac placidi, præter 13um paulò obscuriorem, ad 17mum tota die pluvium. 18vus frigidulus & obscurus, serenitate nonnunquam interpolatus, vesperi pluviosus. 19nus ventosus & à meridie imbrosus. 20mus temperatus, ut 21mus sero parum pluens. 22dus obscurior paulò, siccus tamen, temperatus. 23ius serenior præcedenti. 24tus cum triduo sequenti serenitatem pluviis intercalavit, ad 28vum usque & 29num serenos, temperatos, siccos & amœnos, 30mus paucis pluviis quandoque intermixtis obscurus, mensem simul cum hoc anni quadrante clausit.

Morbi hôc trimestri priori ferè fuerunt analogi, præter nimirum geminos illos endemios, febres rursùs varii generis, intermittentes, tertianæ simplices ac duplices, quartanæ, & continuæ ardentes, benignæ & malignæ, variis symptomatis comita-

tatæ, cum & sine exanthematis, catarrhales, pleuriticæ, in hecticam & phthisin pronæ, variolæ, morbilli, diarrhœæ, colicæ passiones, choleræ, Melancholiæ, hypochondriacæ passiones, Cephalææ, Hemicraniæ, paralyses, Epilepsiæ, Asthmata cum & sine hydrope, Rachitides.

Julii primus serenus atque siccus. 2dus sudo pluvias miscuit. 3tius serenus ac temperatus, vesperi pluviolas sparsit. 4tus priori ferè similis, nisi quod procellæ semel pluviolam aspersit. 5tus sudo absque pluviis, ventum impetuosum intercalavit. 6tus nubilo cœlo serenum absque pluviâ induxit æther. 7mus serenus. 8vus sudo æstivus. 9no manè pluvio, serenitas calorem intensum addidit. 10mus pluvias cum sudo alternavit, perinde & 11mus cum nubilo cœlo sudum. 12mus temperatus ac siccus. 13ius, serenus & æstuosus. 14tus cum biduo sequenti, manè ac vesperi pluvii, cætera sereni, 17mus toto ferè die pluvius. 18vus manè ad meridiem usq; pluviosus & ventosus. 19nus manè serenus à meridie bis pluit. 20mus pluviam cum sudo campsit, frigidulus & ventosus. 21mus manè obscurus pluviolas post quandoque sparsit. 22dus manè quidem serenus, subfrigidus tamen, à meridie pluviolas dispersit. 23tius temperatus, serenus partim, partim pluvius. 24tus amœnus, calidus ac siccus, cum quatriduo sequenti æstuoso. 29nus post pluviam matutinam nubilosus, frigidulus ac ventosus. 30mus temperatus & amœnus. 31mus post matutinam pluviam serenitate mensem finiit.

Augusti primus ad meridiem usque serenus, à meridie parumper pluvius. 2dus manè nubilus, postea serenus & amœnus. 3tius manè parum pluens, postea siccus & obscurus. 4tus totâ die sine pluviâ nubilus. 5tus manè turbidus, post serenus. 6tus serenus, calidus & amœnus. 7timus nubilus ac calidus, pluviolas subinde spargens. 8vus sine pluviâ serenus ac calidus. 9nus serenus & temperatus in æstum vergens. 10mus huic præcedenti analogus: vesperi tonuit. 11mus nubilum cum sudo alternans vento subinde pluviolas aspersit. Cui 12mus similis semel pluviolâ maduit. 13ius manè nubilus ac frigidulus absque pluviâ. 14tus pluvias nonnunquam addidit. 15tus procellam impetuosam, 16to parum remittentem. 17mus manè nubilus circa vesperam serenus ac calidus. 18vus serenus & ob calorem temperatum amœnus. 19nus æstuosior paulò. 20mus remissior manè ac modicâ pluvia fœcundus: 21mus serenus, calidus ac siccus, præter 23um valdè æstuosum, ad 26tum nubilum mane ac subfrigidum. 27mus cum 28vo pluviolarum quandoque aspergine ventosi. Biduum sequens serenum ac calidum. 31mus mensis postremus etesiis æstum præcedentem temperavit.

Septembris primus nubilus manè, post ob ventum frigidulus. 2dus paulo temperatior, 3tius primo ferè similis, subinde pluvius. Triduum sequens manè pluviosum, à meridie serenum. 7mus nubilus, frigidus & siccus, ad usque vesperam pluviolam spargentem. 8vus perinde frigidus, sed sæpius pluviolis madens. 9nus manè ad meridiem usque 7mo compar, à meridie pluit, tandem sere-

nior

nior. 10mus temperatus ac serenus totus, ut & triduum sequens ad meridiem usque 13ii, à meridie quandoque pluentis. Pariter & 14tus circa meridiem semel pluens. 15tus ventosus subinde ac pluviosus. 16tus cum 17mo sicci, temperati & amœni. 18vo sudum ut plurimum pluviis sparsim mixtum. 19mus temperatus, serenus & amœnus. 20mus manè & à meridie quandoque pluvius, cætera temperatus, serenus & amœnus. 21mus circa primam pomeridianam parum pluit, reliquo temperatus & serenus. Biduum sequens turbidum, frigidum & ventosum, subinde pluens. 24tus nimbosus ac procellosus. 25tus ut & 26tus nonnunquam pluvias fundens. 27mus toto ferè die pluviosus. 28vus post pluviam matutinam subfrigidus & serenus. 29nus temperatus, serenus & amœnus, 30mus æstiva serenitate & calore mensem hunc simulque trimestre anni tertium absolvit.

Morbi hujus trimestris haud multum abludunt à prioribus. gemini nempe illorum Choragi cum asseclis suis in hâc quoque tragœdiâ personas suas egerunt, præterque illos Febres omnis ferè generis Ephemeræ, hemitritææ, tertianæ simplices & duplices, erraticæ & exquisitæ, quotidianæ, intermittentes & continuæ, putridæ, ut olim audierunt, & causodes, quartanæ quoque, benignæ pariter & malignæ exanthematis se prodentes, variolæ & morbilli, pleuriticæ, Erysipelatodes, hecticæ & phthisicæ, Catarrhales tandem, Cephalææ pertinaces & enormes, paralyses, Epilepsiæ, tusses contumaces, asthmata subinde convulsiva, inflammationes gutturis, anginæ, hæmoptoës, stranguriæ, hydropes, Hypochondriaci affectus, Hystericæ passiones, Choleræ, diarrhœæ & dysenteriæ, Rheumatismi, Chloroses, Hæmorrhoides cæcæ & cruentæ.

Octobris primus serenus ac temperatus. 2dus manè obscurus, post serenior. 3tius manè nebulosus, mox serenus. 4tus manè pluvius, vesperi serenus & frigidulus. 5tus procellâ pluviis mixta tempestuosus. 6tus de die frigidus & siccus, vesperi pluviosus. 7timus cum pluviâ modicâ procellosus. 8vus serenior, quandoque tamen pluvius. 9nus cum 10mo temperate sereni. 11mus tempestuosus, frigidus ac pluviosus. 12mus serenus & subfrigidus. 13tius manè serenus, postea impetuosus ac frigidus. 14tus ad 23tium manè pluviosum usque sereni, sicci ac temperati, præter 16tum, 19num & 22dum manè paulò obscuriores. 24tus manè turbidus ac frigidus, postea serenus. 25tus pruinosus & glacialis, cætera serenus. 26tus valide gelans. 27mus paulò remissior. 28vus cum 29no rigidè gelidi. 30mus cum 31mo postremo hujus mensis manè pluvii, post sereni.

Novembris primus & secundus mane nubili, post subinde pluvii. 3tius serenus & temperatus. 4tus mane gelidus, postea serenus. 5tus cum modicâ nebulâ gelidus. 6tus & 7mus manè gelidi, vesperi remissiores. 8vus cælo sereno remissus. 9nus noctu remisse gelascens, aliàs cum serenitate amœnè temperatus, cui compar fere 10mus, obscurior tamen paulò, sparsis nonnunquam modicè pluviolis. 11mus huic similis vesperi pluvius, 12mus satis aliàs serenus, semel parum pluviolæ sparsit. 13tius tota fere die

die pluviosus. 14tus siccus ac frigidus. 15tus manè pluviosus cum siccitate postea alternavit. 16tus cum 17mo pluviosus. 18vus vento satis forti aspirante serenior, pluviolam raram serò spargens. 19nus frigidus sæpiusque pluviosus. 20mus procellosus insuper. 21mus cum 22do grandinosus quoque, 23tius cum 24to perinde, quandoque tamen sereni. 25tus sudum cum nubilo, sicco sufflante vento campsit. 26tus toto fere die imbrosus. 27mus serenus ac subgelidus. 28vus manè gelidus, post nebulosus. 29nus nebulosus ac frigidus. 30mus mensis postremus spirante Aquilone turbidus, humidus ac frigidus.

Decembris primus postremo Novembris ex asse similis, turbidus, humidus ac frigidus, ut & secundus, sed siccior paulò. 3tius sereno cœlo gelidus. 4tus post matutinum gelicidium, cum 5to continuè pluens. 6tus quandoque tantum pluviolas sparsit. 7mus nubilus, siccus tamen. 8vus noctu gelavit, de die serenus. 9nus noctu ninxit, de die sereno cœlo gelavit. 10mus satis rigidè gelans, 11mus regelavit, 12mus remissè gelidus manè absque pluviâ 13ius & 14tus, ut & 15tus cum sequenti triduo cum pluviâ remissiores. 18vus manè etiam imbre maduit, à meridie sole eluctante parum inclaruit. 15tus gelidus ac nivosus. 20mus ad 23ium usque sine nive gelidus cœlo sereno. 23ius remissior nubilus & nebulosus. 24tus cum 25to post nebulam matutinam imbrosi, triduum sequens ventosum regelans ac pluviosum. 29nus parum gelascens atque ningens. 30mus & 31mus rigido gelu mensi huic & trimestri, simulque anno 1704. colophonem imposuit.

Morbi, si scorbutum ejusque comites, & sub illius larvâ sæpius latitantem infamem illam luem, cum appendicibus illorum exceperis, morbi hoc trimestri non adeò frequentes fuere ac præcedentibus. Febres nonnullæ ardentes & malignæ, quæ morbillis aut variolis ut plurimum stipatæ, catarrhales, pleuriticæ in tusses & Phthisin declinantes, vagæ quandoque, catarrhis suffocativis sociatæ, melancholiæ hypochondriacæ, & passiones hystericæ, cephalææ & cachexiæ, tusses contumaces admodum &c.

Constitutio Epidemica Holsatica Anni 1706.

Dn. D. GüNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMERI.

Hic jam morbi penitus silent, toto autem hoc anno variolæ confluentes sævissimè sunt grassati, multaque propemodum dixerim millia infantum, maximè tum & juvenum & adultorum rapuere, per Holsatiam & Hamburgi. Prorsus autem tales se exhibuere, quales Sydenhamius describit. In principio mites, mox 2. vel 3. die erumpentes, optimè sibi constantes, neque gravioribus symptomatibus stipatæ, præterquam quòd deliria statim ab initio usque ad finem, levia tamen, adessent. Ubi verò ad statum perveniebant, & suppurabantur, nihil remittebat calor, pul-

pulsus semper frequens & celer, æqualis tamen nec admodum debilis erat, sed die 9. 10. vel 11. ubi ad summum ascendere oportebat, subito, & quasi in momento foveam ostendebant, confluebant, concidebant, pallebant, instar lepræ, in facie præsertim, & tum actum erat. Alexipharmacis & calidis exhibitis, iterum tumebant quidem, sed mox redibant ad pristinum. V. S. ubi adhiberi poterat initio, optimè cedebat, etiam in infantibus. Nonnunquam petechiæ conjungebantur in principio. Ubi verò evadebant ægri, fœditate maximè faciei pulchritudo evertebatur, oculi contorti, imo cœcitas etiam, ingentes furunculi, aut fistulæ ossa etiam exedentes, brevi sequebantur, & sphacelus.

Constitutio Anni 1709. *Apud Labacenses in Carniolia notata*

à Dn. D. MARCO GERBEZIO.

POsteaquam præteriisset anni 1708. autumnus ferè in meris nivium cum pluviis, nebulisque vicissitudinibus, subingressus erat annus jamjam ad exitum properans 1709. cum eis nivibus, frigoribusque, quantorum ferè non recordamur unquam. Hippocrates 3. *Aph.* 17. quidem laudavit frigidas aëris constitutiones, dum dixit *aquilonias constitutiones cogere corpora, firma, agilia, beneque colorata, ac auditu valentiora reddere.* Quantam tamen vim eæ ferè universæ naturæ inferre valeant, si frigus suos limites transcendat, quemadmodum factum anno ad finem decurrente 1709. experta est cum maximâ calamitate universa Europa: & propterea quoque nos Labacenses ipsi, quibus planè terra ipsa fuerat à frigoris in Aprilem usque protensi, rarissimisque vicibus ab austris paulisper retusi inclementiâ adeò effœta, & infœcunda reddita, ut Colonis pro suis laboribus vix satorum semen, & illud ipsum effœtum, & ærugine corrugatum reddiderit. Arbores frugiferæ, è quibus persicæ ferè cunctæ sideratæ, aut nullum, aut parcissimum, & eum ferè verminosum, corrugatum, & certis nigris stigmatibus ab ærugine maculatum fructum portavêre: Vites similiter usque ad radices emortuæ, omni botrorum opimitate destitutæ, & sic de aliis. Quin saxa ipsa observabantur alicubi præ frigore in arenas comminuta. Et parvi demum æstimari poterat istud, si hujusmodi strages non etiam animata, & inter ea quoque hominem ipsum contigisset: verùm deploravimus, & deploramus etiamnum, quòd (ut reliqua animantia silentio præteream, quorum tamen plurima fuêre frigore exanimata) ejus inclementiam quoque ex incolis nostris plurimi, & nonnulli singularissimi viri propriæ vitæ internecione luerint. Tot siquidem vix unquam vidimus apoplexiis repentè sublatos, tot vertiginosos, arthriticos, catarrhosos, pleuriticos, phtisicos &c. quot hoc ipso anno. Cui alteri autem imputari poterat strages isthæc, quàm rectà enarratæ immensi frigoris immanitati? Cujus, cùm juxta à nobis in

Chronologia nostra medica Anni I. §. XXII. & alibi dicta vis sit refrigerare, condensare, incrassare, coagulare, adstringere, & sanguinem cum reliquis corporum succis ob inhærentes sibi magnâ quantitate nitrosas, vitriolicas, & alias salinas atomos acrem reddere; qui aliter fieri potuit, quàm, quòd intolerabilitate illâ frigoris, occlusi cutis pori ingentem aliàs per insensibilem perspirationem excludendam noxiorum humorum saburram in corporibus retinuerint: quæ intùs coagulata facilè in cerebri meatibus substitit, desuperque aut repentinâ corporum in excalefactis hypocaustis incalescentiâ, aut aliâ quâcunque occasione attenuata, & dissoluta eatenus diffluxit, ut universos, vel saltem potissimos cerebri meatus, & nervorum inde in reliquum corpus protensorum origines inundârit, obstruxeritque; eoque ipso spiritibus animalibus suam circulationem, & consuetum in subjectas partes influxum præpedierit. Unde repentinæ illæ, de quibus suprà, apoplexiæ; vel si quà obstructiones tantæ non fuêre, tantæ tamen, ut præ iis spiritus animales cursum suum debito sibi tramite prosequi non potuerint, sed potiùs in gyrum acti fuerint; vertigines illæ, vel saltem certæ fluctuationes cerebri sæpe sæpius apoplexiarum, vel epilepsiarum prodromi; de quibus hoc anno plurimi non solùm fuêre lamentati, sed quipiam planè apoplectici successivè, vel epileptici facti. Quod si autem tales coagulationes, & subsistentiæ, seu stagnationes dictorum humorum simili modo in aliis corporis partibus quandoque accidêre, aliæ ibidem evenêre indispositiones: veluti in pulmonibus vomicæ, ad quas postea consecutæ sunt primùm tussitationes inanes, successivè humidæ, & sæpe cruentæ; ultimatim planè purulentæ, cum totius corporis contabescentia phthiseos nomini veniente, & interitu ipso: In collo scrophulæ, alibi alterius generis tumores. Quatenus tales humores autem copiosiùs ad nares destillabant, ad fauces, aut alias partes, evadebant gravedinum, raucedinum, tussium, & aliarum vulgò dictarum defluxionum causa, sicut arthriticorum, & rheumaticorum dolorum, si ii à frigore justò acriores redditi, inque periostiis articulorum, vel etiam interiacentium partium depositi, ea suâ acredine rodebant, lancinabantque &c.

Sicut autem reliquus anni decursus erat quoad aëris temperiem ordinatior, ita erat sanitati humanæ conferentior: excepto, quòd vere Aprilis fuerit repentè à præter morem vigorosis & constantibus Solis radiis adeò excalefactos, ut auræ temperie ferè æstatem præ se ferret: Majus è contra ob prædominantem cum Euro Boream, pluviisque adeò rursus perfrigeratus, ut præ se ferret autumnum, quod ominosum Hippocrati 3. *aph.* 1. quod tempus propterea etiam notabiliter plurium erat ferax morborum. Æstate è contra & autumno, utpote quoad auræ temperiem regulatioribus, tantò salubrius vivebatur, neque observabantur in eis facilè aliæ indispositiones, (exceptis variolis toti anno communibus) præterquam sporadicæ, & quæ potius erroribus circa victus rationem commissis videbantur esse imputandæ, quàm aëris

vitiis;

vitiis; febres puta potissimum intermittentes, vomitiones, alvi fluxus, colici dolores &c. quamvis & ad hos poterat jam prius aliquod fundamentum jecisse prægressum adeò rigidum hyemale frigus saltem suâ acredine: sicut pariter ad vertigines illas, & apoplexias, quæ quibuscam etiam æstate ipsa, & autumno fuêre perniciosæ. Probatum siquidem fuit à nobis in præcitatæ nostræ *Chronologiæ Med. Ann. I.* §. XLIII. morbos qui in temporibus accidunt, non tam ex præsentibus, quàm ex præteritis aëris morbidis constitutionibus esse dimetiendos.

Nunc, qui præterit December jam in alteram hebdomadam constantibus zephyris perflatur cœlo nunc nubilo, nunc pluvioso, jugiter autem vaporoso, existente. Metuo valde, ne cum tempore sinistri quid parturiat! Curationes denique hactenus enarratorum, & aliorum brevitatis gratiâ præteritorum morborum quod concernit, eæ quidem nihil singulare præ se tulêre, utpote remediis nobis familiaribus, & in similibus casibus in *Chronologia nostra Medica* hinc & inde notatis communiter feliciter institutæ; sicut tamen apoplexiæ communiter fuêre *fortes*, adeoque ex sententia *Hipp. 2. aph. 42. incurabiles*: ita nullam recepêre curationem, uti neque confirmatæ phthises. Quæ apoplexiæ autem fuêre leviores, eæ quidem demum rursus fuere superatæ, sed valde lentè: quemadmodum in certo arcium præfecto, quamvis ego eum non tam pro apoplectico habuerim, quàm cui memoria adeò erat læsa, ut sui idiomatis omnimode per aliquot hebdomadas oblitus fuerit. Reliqui siquidem Sensus utcunque sibi constabant, ille se etiam, quantum ex signis colligebatur, super omnia reflectebat: solùm (quod quid est planè singulare) nullam prorsus rem significativa aliquâ voce nominare poterat; verùm quæcunque ad se explicandum loquebatur, vel etiam scribebat, erant articulata quidem, sed nihil significativa, qui nunc demum tamen ad tot usurpata eatenus se recollegit, ut ob defectum vocabulorum significativorum intrà loquendum rarò tantisper subsistat.

Coxæ dolores fuêre etiam plerumque adeò contumaces, ut etiamnum sint, qui eis jam à Vere hoc acerrimè detinentur. Certus Juris Consultus ex eis suppuratis planè interiit. In quo illud admirabar ego, quod priusquam moreretur ille, tussire, pectore dolere, & cruenta rejicere, purulentaque incœperit, ante nunquam pectore indispositus. Procul dubio pus à venis in ulcere absorptum, & circulando ad pulmones delatum, eos adeò corroserat, ut & illi suppurati successivè in tabem abierint; Sed sic fit, dum Empiricis, sicut in hoc casu, confiditur: ubi prætermissa methodo curandi artificiali bonus patiens se totum Empiricis concrediderat.

In Variolis denique, quarum curationes similiter feliciter succedebant remediis à nobis in Chronologia nostra Medica descriptis, (nisi eis accesserint vel petechiæ vel alvi fluxus) mirabar ego, quòd quantumvis illæ fuerint satis aliàs malignæ, & propterea multis perniciosæ; nullas tamen post se relinquere solitæ sint

 fove-

foveas. Uti &, quòd eas hactenus nondum consecutæ sint febres petechiales; quod tamen, quantum hactenus observavi, communiter accidere solet. Nisi id forte primò fiat. Earum siquidem nondum est factus finis.

Quia, quibus accesserant alvi fluxus, communiter obierant, lubet curam pro Coronide adjungere, quam ego cum felici successu peregi in puellula novem annorum. Illa sub principium invasionis per superna aliquoties vermes rejecerat, per decursum autem dejiciebat frequentissimè cum torminibus cruenta, atque adeò versabatur juxta dicta in manifesto vitæ periculo: postquam tamen sequentia ordine usurpâsset, convaluit felicissimè. Omnium autem primò ipsi injiciebatur talis clyster abstergens: R. Decoct. hordei, cum rad. torment. ℥ij. flor. rosf. rub. p. 1. facti ℔. ß. mell. rosf. col. ℥ß. m. f. clyster. Cui paulò post succedebat talis adstringens: Rep. Lact. vaccin. chalyb. in quo decoctæ fuêre rad. torment. ℥ij. herb. polygon. flor. hyperic. & verbasc. ana p. 1. ℥v. Adde mell. rosf. col. ℥ß. ter. sigil. pulv. ℥iß. m. f. Clyster. qui per decursum etiam sæpius repetebatur.

Secundò per os quotidie assumebatur talis bolus: R. Conserv. menth. Elect. diascord. Frac. troch. de ter. sigil. ana ℈ß. unicorn. foss. gr. v. lap. bezoard. or. gr. iij. M. cum Syr. coral. f. bolulus. Cui semper superbibebatur tantillum de vino cydoniorum.

Tertiò externè abdomini admovebantur calidè, à post & ante, sacculi herb. chamæm. absynth. menth. polygon. & rosf. rub. referti, & in vino rubro decocti. Potus denique erat decoctum torment. gran. mastic. & crustæ panis. Cibus oryza, panatellæ ex bis cocto, &c.

Constitutio Anni 1710.

QUantum in conservanda, vel lædenda humanorum corporum valetudine valeant salubres, vel insalubres aëris constitutiones, dedimus pluribus in *Chronologia nostra Medica*, & docuit nos proximè valedicturus annus 1710. utpote qui sicut hyeme fuit paucis nivibus perspersus, & propterea toleranter frigidus, ita fuit paucissimis morbis, & eis potius sporadicis, ac ab inordinata victûs ratione, quàm epidemicis, ac ab insalubri aëris temperie dependentibus obnoxius, planè aliter, ac postremo præterlapsus annus 1709. quem utpote nivosissimum, frigidissimumque ante annum recensueramus, fuisse apoplexiis, epilepsiis, vertiginibus, gravedinibus, cephalæis, pleuritibus, raucedinibus, tussibus, hæmoptoysibus & omnis generis aliis defluxionibus quàm plenissimum. Est verum quidem neque hanc hyemem eis ipsis affectibus omnino caruisse: certum tamen æquè est, eis longissimè minus fuisse obnoxiam. Neque sine ratione: quando enim tempora in sibi connata temperie citra singulares, repentinas, & multùm sensibiles de calido in frigidum &c. mutationes (qualiter factum hâc hyeme toleranter boreali, & æquali-

qualiter frigida) decurrunt ; ſicut in corporibus non accedunt ſingulares alterationes , ita neque ſingulares morbi. *Mutationes* ſiquidem *temporum* teſte Hipp. 3. aph. 1. *potiſſimùm pariunt morbos , & in ipſis temporibus magnæ mutationes aut frigoris aut caloris.* Quales proinde cùm non acciderint hâc hyeme, ea non potuit fuiſſe ſingulariter morboſa. Quod ea verò interea tamen morbis non caruerit, fecêre, uti dixi, potius ſubinde commiſſi in victûs ratione errores, quàm aëris morboſa conſtitutio.

Ver autem ſicut erat nonnihil inordinarius, & à ſeptima Aprilis uſque ad undecimam ad prægreſſam mitiorem auram nivoſo pluvioſum, & ex Borea ſenſibiliùs frigidum. In Junio etiam ſæpe ſæpius tempeſtuoſo grandinoſum, conſequenter pariter ultra modum aſperum; ita memoratis defluxionibus tantò magis dives. Cæterùm verò tamen ob prægreſſam, uti dictum, mitem, & nivibus ferè expertem hyemem adeò acceptum, ut jam ſub dimidio Aprilis omnia eſſent in virore, & flore: 21. Aprilis etiam præter ſolitum ſiligo actu ariſtas protruderet.

Quod nunc dictum eſt de Vere, idem planè accipiendum venit de æſtate, utpote ſimiliter variâ ſæpius pluvioſo tonitruoſa, & ex potiſſimùm prædominante Boreâ ſæpe etiam ſub ipſis canicularibus potiùs frigidâ, quàm more ſibi debito æſtuoſa, & propterea etiam præterquam ſatis, vineiſque nocivâ, Catarrhorum, tuſſium, arthritidum, & morborum autumnalium, ſi quæ alia, ferace. *Per anni* ſiquidem *tempeſtates* teſte Hipp. 3. aph. 4. *quando eodem die, modo calor , modò frigus fit , autumnales morbos expectare oportet.* Teſte Valeriolâ etiam de loc. com. lib. 2. cap. 4. *Si viciſſitudine quâdam aquilonius flatus auſtrinum ſequatur , fluxionum tum morbi ſequentur.*

Autumnus denique non fuit quidem adeò varius, ac communiter eſſe ſolet, eò quòd excepto fine Octobris, quo ex diutiùs protractis pluviis omnia aquis inundabantur, non fuerit admodum pluvioſus, neque conſueta ventorum alternatione multùm inæqualis: in eo tamen erat præ aliis hujus anni temporibus inſalubris, quòd ferè inceſſanter aut prædominarentur Auſtri, venti teſte Hipp. 3. aph. 5. inſaluberrimi, aut aura fuiſſet nebuloſa, craſſa, humida, vapida, & veluti ſtagnans diutiſſimè Solis radiis orbata, ac propterea maximè tetrica, & præſertim melancholicis adverſa, merarum obſtructionum fabricatrix. Hinc etiam ferè nunquam tot Conſilia medica circa affectiones hypochondriacas habita, quàm rectè hoc autumno. Quamvis præterea plurima paſſi fuerint etiam arthritici, quartanarii, & colicis doloribus torti cum non rarò deſuper conſecutis epilepticis convulſionibus, aut pareſibus. Taceo catarrhos, & omnis generis defluxiones, quorum utinam majores effectus non primò in futurum experiremur, vel etiam peſtiferæ luis, cum de ejus ſævitia aliàs jam multùm ſpargatur, ulteriorem progreſſum! Nulla ſiquidem aëris conſtitutio ſolet eſſe hujuſmodi malignitatis adeò ferax, quàm rectè talis. Quamvis, uti

uti in *Vindiciis meis medicis auræ Labacensis* §. XXIX. memini, apud nos non eò usque; ob vicinitatem maris Adriatici, ex quo in transitu flatibus austrinis multùm particularum salinarum volatilium admiscetur, quibus putridinosa illorum malignitas corrigitur. Plurimùm sunt passæ etiam in uteris gerentes, propterea sæpius vel ante destinatum tempus puerperæ factæ, vel morbosos fœtus enixæ ob acetabula uterorum mucore ex tantis aëris humiditatibus contracto referta.

Curabantur autem colicis doloribus torti feliciter lenibus laxativis per intervalla propinatis, anodynis, quale fuit præprimis ol. amygd. dulc. & carminativis, quale erat decoctum florum chamomil. rom. cum additione succi stercoris equini avenâ pasti, & Syr. de althæâ Fern. quartanarii præmissis præmittendis tali specifico: Rec. Cort. peruv. alcohol. ℈ij. flor. Salis Armoniaci, Antimonii diaphor. ana ℈ß. M. f. pulv. detur mane & vesperi, sed methodo tali, ut febris non solùm emaneat, quod plerumque intra hebdomadam fit, verùm etiam nunquam ampliùs revertatur, quod etiam facilè præcavetur.

Arthritici denique suis specificis, præsertim oss. microcos. phil. pp. Antimonio diaph. cinnab. nativ. mixturâ simplici, lumbr. terr. &c.

DISSERTATIO EPISTOLICA

De Mulhusini Territorii finitimorumque locorum Constitutione Epidemica *Anno* 1700. *observata*

Ad DOMINUM LUC. SCHROECKIUM,

Cæsareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Præsidem &c.

Augustam Vindelicorum transmissa

à JOHANNE GEORGIO HOYERO,

Philosopho, Med. Doctore & Cæsareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Collega Apollodoro dicto.

§. 1.

LIcet in historia morborum epidemicorum primus vetustissimorum scriptorum Hippocrates desudaverit, & digito quasi filiis artis usus tanti laboris prorsus insignes monstraverit, nescio tamen, quo fato sequentium temporum scriptores negligentius ferme tractaverint Epidemica. Postquam autem postliminio exteri Medici, celeberrimus Sydenhamius de Constitutione Londinensi, atque splendidissimum Italiæ sidus excellentissimus Ramazzinus de Constitutione agri Mutinensis scripta divulgarunt, genus horum scriptorum non solum ab omnibus solidè doctis

doctis semper fuit expectatum, sed & eorum vicit opinionem.

§. 2. Enim vero cum non minus Climata, sub quibus laudatissimi Viri suas observationes consignarunt, ut & vitæ genus seu rerum sex non naturalium usus aliaque à nostratibus diversissima sint, ipsique Germani, dum pati videntur idem quod Græci, Angli, vel Itali, idem profecto non sit, quis obsecro non commendet, quæ plures excellentissimi Viri de diversarum Germaniæ nostræ provinciarum Constitutionibus Epidemicis conscribere operæ pretium putarunt? Quibus eruditissimis, si parva magnis componere licet, Epidemicam Territorii patrii Mulhusini Constitutionem superaddere, ac perillustri Tuo nomini inscribere non erubesco. Fateor enim, à singulari gratia Tua erga me, de quâ suavissimè in literis tuis ad me datis scripsisti, magis me affectum fuisse, quâm Herculem Xenophontium illum à Voluptate, ut ea adducar ad hoc suscipiendum amorique tuo plusculum etiam, quàm facultas & copia mea forsan concedit, largiar.

§. 3. Laudatum itaque liberæ hujus, & Imperialis Civitatis territorium sub elevatione poli 51. grad. 20. minut. in Thuringiæ & Hassiæ confiniis situm ampla & amoena planitie conspicuum, soli polique singulari clementia beatum, quamvis præ finitimis locis saluberrimum quidem putatum, nihilominus tam ab aëris & tempestatum injuriis, quàm ab epidemicis & contagiosis morbis minimè fuit immune. Nam ut à fine lapsi præcedentis seculi potissimum exordiar, (pluribus aliis, quæ duobus lustris, licet minus perfectè notaverim, data occasione intermiscendis) hyemale tempus tam finiti 1699. quàm auspicati 1700. anni nobis prorsus inconstans erat: nunc rigido Borea ab axe ruente, mox pluvioso nobis Libanoto (vento inter Austrum & Favonium medio) spirante; nunc maxima nivis copia defluente, mox nebulosa ac nubilosa, maximam verò partem pluviosa, rarius procellosa, intempestate varias subinde molestias creante.

§. 4. Durabat hæc tempestatis varietas ad æquinoctium usque vernum: & sicut his mensibus varius macrocosmi status, ita microcosmus etiam variis symptomatibus & ægritudinibus erat obnoxius. Tenellorum, qui nutricationis annos nondum excesserant, plures febribus catarrhalibus, nonnulli catarrhis suffocativis decumbebant, qui tamen omnes ferme post adhibita pectoralia, balsamica diaphoreticis maritata, laxativis & emeticis pro re nata interpolatis ex voto convalescebant. Sub finem mensis Januarii, Morbillis affligi cæperunt, benignis quidem, adeò ut pluribus, modici caloris temperamento servato, sine medicamentorum usu morbilli copiosi erumperent, ac tempore solito rursus evanescerent. Paucis atrocius afflictis bezoardica fixiora, æquæ destillatæ & papaveracea proderant, quorum nonnullis, qui medicamenta neglexerant prorsus, post exantlatos morbillos tussis cum febre hectica difficilius curanda eveniebat.

§. 5. Adultorum quidam doloribus; Arthriticis, tum vagabundis scorbuticis, tum fixioribus (quales morbi nobis

nobis endemii quasi sunt [menses hyemales fere durantibus discruciabantur, qui tandem per medicamenta specifica, sudorifera interna, nervina & spirituosa externa, Venæ sectiones & scarificationes iteratas &c. unguinosis & emplasticis [nodos & affectus chronicos imo prorsus incurabiles causantibus) vitatis, feliciter sopiebantur. Alii febribus ardentibus & malignis, periculosis phænomenis, pleuritide, deliriis, convulsionibus &c. stipatis corripiebantur, non tamen ut annis præcedentibus æquè lethiferis, nisi forsan unus & alter, vel ab empirica manu, vel negligentius tractatus ad plures abierit.

§. 6. Imminente tempore vernali anni 1700. humidiorem tempestatem status aëris temperatior & siccior excipiebat, qui per hos menses Euro subinde spirante continuabatur: Adeo ut pluviæ vernales fertilitatem præsagientes rariores, ipsaque tellus pulverulenta quasi notaretur, & hinc frugum æstivarum spes agricolis dubia redderetur. Id quod eventus ipse pluribus in agris tardius satis comprobabat. Neque enim hordei, avenæ, leguminum, pluriumve æstivorum opimam æque quam hybernorum frumentorum, siliginis & tritici messem vidimus.

§. 7. Jam Morbillos excipiebant Variolæ apud alios interstinctæ, apud alios confluentes: quamvis tam vernalibus hisce, quàm mensibus æstivis, paucis exceptis, qui diætæ limites excesserant liberius, minus funestæ. Neque febres more malignarum decurrentes jam cessabant, nonnullis medicamenta prorsus insuper habentibus in nostro territorio lethales. Vicinorum autem locorum, imprimis septentrionem versus sitorum, Liberæ Imperialis Northusæ & aliorum finitimorum oppidorum & pagorum incolis, & Herciniæ Sylvæ accolis, tam præterito brumali, quàm hoc vernali tempore magis infensæ & pluribus exitiosæ.

§. 8. His ita contingentibus non potui non ruminari prognosticon, quod anno superiori 1699. grana illa nigricantia majora in siligine copiosissimè reperta, & per magnum Thuringiæ tractum ab Herciniâ ad Semanam usque sylvata observata (vernaculâ linguâ *Mutter korn* appellata) curiosis subministrabant: videlicet ab usu monstrosorum ejusmodi granorum inevitabili, non sanè farina laudabili & altrice, sed inutili, depravata & insalubri protinus materia ipsis etiam brutis nauseam movente refertorum, variis morbis, febribus, variolis, morbillis, aliis, afflictum iri genus humanum.

§. 9. Cui præsagio cum jam responderet eventus, illorum sententiam confirmare videbatur, qui morbos epidemicos non præsentium, sed præcedentium effectus esse persuasum sibi habent. Quamvis à mente mea impetrare nondum potuerim, ut hoc assertum κατὰ παντὸς affirmari posse credam. Certissimum quidem est, prava & depravata alimenta ab annis præcedentibus nobis suppeditata, multo usu continuata, epidemicos affectus sæpe producere: Qualis enim cibus, talis chylus, qualis chylus talis sanguis, qualis sanguis talis valetudinis nostræ status. Enim vero constitutiones præsentes non solum plures Epi-

Epidemicos morbos, alimentis etiam sanis existentibus, parere, sed illos etiam, quos vitiosis cibis debemus, quasi modificare seu intendere & remittere cum magno Hippocrate, rerum magistra quotidiana experientia testatur. Ecquis enim dubitavit frigidum, humidum, & cœnosum atmosphæræ statum (qualis supra citata nostra hyemalis erat) ἀδιαπνευςίαν (quæ illustri *Wedelio* teste *Theorem. Med. part. IV. Sect.* 2. *th.* 3. *infinitorum morborum & febrium mater est*) peperisse? De quo pluribus *ingeniosissimus Sanctorius in Medicina Statica Sect.* 2. *aphorism. VI. & VIII. &c.* videndus.

Ecquis negabit aëris nostri verni & mox dicendi æstivi statum sereniorem epidemicos hos affectus benigniores nobis reddidisse? Ut jam ea, quæ superioribus annis, de periculosioribus affectibus epidemicis à præsenti constitutione unicè quasi derivandis notavi, nunc mittam, neque de contagio, de nebulis, de roribus vitiosis & aliis mille malis, (queis atmosphæra nostra in dies & horas obnoxia) machinæ humanæ mediante respiratione, dictum factum exitiosis hic quicquam memorem.

§. 10. Amplissimus hic aperiretur campus de nebulis, de roribus, imprimis autem de causa dictorum corruptorum siligineorum granorum, rore-puta vitioso, mellei saporis & consistentiæ, [nostratibus *Honigthau* nuncupato] disserendi: sed ne justo prolixior sim, ea, quæ hìc inserere potuissem, ad observationes anno futuro, DEO volente, Ephemeridibus Germanorum, communicandas reservo.

§. 11. Post Solstitium tempus æstivum calidius & siccius usque ad æquinoctium autumnale permanebat: Pluviis enim non, nisi expectatissimis evenientibus, cœli serenitas constantissima ridebat, lætamque messem & optatam, flantibus suaviter Etesiis, nobis reddebat. Exoptatissimus omnibus erat hujus temporis status: Postquam enim caritas annonæ mortalium myriadas partim fame emaciaverat, partim ad incitas redegerat, jam jam sub auspicium seculi, velut è cornu copiæ, omnium rerum pro vita sustentanda necessariarum Divina Munificentia largiebatur opimam messem. Horrea frumentorum ad laxiorem annonam redeuntium abundantiam vix capiebant: Conclavia, cellæ, pavimenta, larga rerum copia & opibus Cerealibus quasi scatebant: Neque vini ultra duo lustra desiderati, spes concepta autumno sequente decollabat. Tantæ felicitatis non ultimam sanè causam laudatissimum calorem æstivum putandum esse jam dudum præsagivit Virgilianum veriloquium Georgic. I. *Magnaque cum magno veniet tritura calore.* Cujus veritatem sicut præcedentium quorundam annorum sterilitas, ita sanè præsentis fertilitas per universam Europam satis confirmabat.

§. 12. Interea temporis non cessabant affectus epidemici, videlicet variolæ continuatæ benigniorum more sua tempora decurrebant, neque malignitas earum jam crescebat. Præter hasce quotidianæ, tertianæ tam continuæ quàm intermittentes & quartanæ febres, minus tamen rebelles & rariores observatæ & post ad-

adhibita probata remedia brevi fugatæ. Febres ardentes autem suo contagio eo latiùs serpebant, quò intensior his diebus sentiebatur æstus. Mirum profecto febres hasce symptomatibus malignis horrendas, minimè tamen lethales, hoc potissimum tempore, quod saluberrimum videbatur, invaluisse. Nec inanem locabo operam si plenius paulo, tam phænomenorum, quàm curationis historiam brevissimis hìc tradam.

§. 13. Corripiebantur hac Febre non solum juvenes, sed mediæ ætatis utriusque sexus homines, quin etiam senes. In plurimis horrorem prævium calor totius summè efferatus subsequebatur: Hinc sitis, vigiliæ & atroces dolores capitis & aliorum membrorum circa articulos præsertim se exerentes, notabantur. Arthriticis hisce doloribus vexati paralyticorum more decumbebant, adeo ut neque pedes, neque manus suis fungi possent muniis. Nonnullis alvus & urina vel invitis per aliquot dies effluebat. Deliria leviora paucis saltim aderant: Vires autem omnibus pene valde prostratæ. Aliis vomitus biliosi, aliis diarrhoeæ satis molestæ. Quibusdam fluxus hæmorrhoidum nimius, ab imperitis pro fluxu dysenterico habitus: Plurimis hæmorrhagiæ narium largissimæ imo prorsus enormes eveniebant. Cumprimis verò quosdam Cardialgiæ summè dolorificæ tantopere discruciabant, ut de salute corporis desperantes sacram Eucharistiam moribundi, velut ultimam ad consequendam æternam salutem medicinam, unicè expeterent, quin imo à Syncopticis & moribundis discerni vix possent.

§. 14. Neque contagii expers erat hoc malum, dum unico decumbente, plerumque reliqui, quotquot aderant, domestici vel unâ vel aliquandiu post eadem febre corripiebantur. Ut enim reliquos tam in civitate & suburbiis quàm in pagis decumbentes silentio prætercam, exempli loco adducam milites à Centurionibus sive Capitaneis quibusdam nutu potentissimi Daniæ atque Norvvegiæ Monarchæ noviter hìc conscriptos, quorum unus & alter hoc febris genere cum forte vexatus fuisset, brevi post eôdem malo plures afficiebantur, adeo ut intra duorum vel trium mensium spacium plures quinquaginta curationi meæ traderentur.

§. 15. Ex phænomenis citatis, velut ex ungue leonem, causam febris hujus proximam particulas alcalinas massæ sanguineæ crasin seu mixtionem nimis rarefaciendo turbantes, facile dijudicare poteram. Ex quo fundamento curationis methodum formare non adeò difficile erat. Scilicet calor æstivus intensior, ætatis vigor, potus cerevisiæ nostratis satis lupulatæ calidior & copiosior, enormes hæmorrhagiæ, omnia & singula phlebotomiam præprimis postulare videbantur, quam plerisque semel, quibusdam pro indicationis modulo bis administrare suadebam. Sanguine vix evacuato, singulari stratagemate sudorem quem quidem Celeberrimus *Baglivus*, *Medicus Romanus* Prax. med. lib. I. post sanguinis missionem cum levamine patientis statim apparere scribit, medicamentis procurabam. Quo fine pulveres ex bezoardicis fixioribus C. C. phil. præparat. oc. cancr. antimon. diaphoret.

phoret. rad. contrajerv. corall. rubr. terra sigillata, nitr. anodyn. vel pulv. bez. Wed. addito camphoræ tantillo loco sudoriferi nonnullis eximio cum successu propinabam, atque febrem in prima quasi herba citius ac felicius quàm Emeticis vel Purgantibus sine singulari successu quibusdam datis, suffocabam. Morbo nihilo minus ingravescente, dolorum capitis mitigandorum, & delirii præcavendi causâ, Vesicatoria optato cum levamine nuchæ applicare suadebam. Morbo durante balsamica & bezoardica media ex Tinctur. prophylact. m. d. ess. myrrh. simpl. & balsam. Scordii, Mixtur. simpl. Elix. p. p. &c. præscribebam. Ad restinguendam sitim, loco potus ordinarii, vel infusum veronicæ, vel cerevisia secundaria tenuis valde, cui vel Tinct. rosar. vel papav. errat. vel violar. vel ipse spiritus vitrioli sedulò instillatus commendabatur.

§. 16. Interim verò symptomatibus reliquis, vel ex maligna morbi natura, vel errore diætæ individuo contingentibus, aptis remediis obviam ire non negligebam. Nam ut verum fatear, majorem curam talia ἐπιγενόμενα postulare videbantur, quam ipse febrilis affectus. Sic urgentissimum symptoma Cardialgia, quod nonnullos tantopere discruciabat, ut ab agonizantibus discerni vix possent, spirituosis aromaticis carminativis, vel imprimis pulvere absorbente *Wedelii* plerumque curabatur. Dolores Arthritici contumaciores spiritu volatili urinoso bezoardico, ess. anod. nec non pulveribus bezoardicis diaphoreticis cinnabarinis, tardius quidem, feliciter tamen mitigabantur, additis præsertim anodynis. Opiata enim, quæ febre Arthritica epidemica anno 1699. grassante, instar salivæ viperinæ vitanda, jam velut anchora sacra nobis erant. Vomitus spontanei, vel biliosi, vel assumtorum, ut & alvi profluvia, quando diutius durabant, Mixturis ex ess. theriacal. tinct. terræ catechu, & tinct. opii, cum succo cydoniorum per fermentationem parata, nec non pilulis stypticis m. d. pulveribus ex terra sigill. bol. armen. C. C. Ust. rad. bistort. pulv. bez. wed. &c. compescebantur. Hæmorrhagiæ narium, aliis quarto, aliis septimo, aliis nono, vel undecimo die contingentes, quæ multum negotii facessere solebant, ultra euphoriam, & ad lipothymiam usque durantes, præter interna refrigerantia & incrassantia, externo probatissimo styptico Anglicano, sive in forma sicca, sive spissa cum aceto & gossypio, applicato: Hæmorrhoides nimis fluentes, præter pulveres è stypticis & bezoardicis conflatos, essent. theriac. traumat. *Wed. à Beato Hagendornio in tr. de terrâ Catechu* descripta, sistebantur. Taceo pleuritidem, tam veram, quàm spuriam, anginam, alvum per multos dies adstrictam, alia remediis aptis aliis curata. Adeò singula phænomena, quamvis periculosa putata, facili negotio tollebantur, & quæ à Practicis infidæ crises passim notatæ, jam fidæ, perfectæ & salutares erant. Hoc apparatu perexiguo, tum laudatus gregarius miles, cum plures vilioris conditionis homines, DEO benedicente, ex voto curabantur.

tur. Delicatioribus nonnullis, præter dicta, potiones cordiales confortantes, & pulveres bezoardici pretiosiores proderant.

§. 17. Quod verò admiratione maximè dignum, ne unicum satis periculose licet decumbentium, mensibus quidem æstivis vivere desiisse memini. Neque Lunæ phases notabilem his febribus alterationem attulisse vidi, qualem tamen, cum præcedentibus annis 1698. & 99. febris epidemica, quæ nonnullis petechialis erat, hîc loci grassaretur, multoties mecum plures curiosi, præsertim mensibus hyemalibus & autumnalibus observabant. Mensibus enim his singulis omnibus fere, Luna decrescente vel silente nonnulli febricitantes, tam illi, qui ab experientissimis Medicis summâ industriâ probatis medicamentis curabantur, quàm qui naturæ, morborum medicatricis, ope freti, sine ullo remedii genere decumbebant, celerius opinione Libitinæ tradebantur: convalescentibus plerisque, qui post Novilunium ad crescentem usque Lunam manebant superstites.

§. 18. Vix attentius hæc mentis lance trutinassem, nisi laudatissimum *Ramazzinum*, febre petechiali in civitate & agro Mutinensi grassante, idem illud observasse, dissertationis ejus *decuriæ quartæ*, *Ephemeridum Germanorum anno quarto insertæ paragraphus* XVI. testaretur, aliosque, ut lunæ phases in morbis epidemicis animadverterent, hortaretur. Quam ob rem non desii causam rimari, cur febres continuæ malignæ, non tamen æquè omnes pro mutationibus lunæ, adeo subitaneis alterationibus, mortem ipsam portendentibus, sint obnoxiæ? Cujus phænomeni causa quo dilucidius explicetur, suppono

I. Juxta tritum:

Ad lunæ cursum variant animalia corpus, lunarem influxum (reliquis tam superstitiosis quàm sanioribus astrologorum opinionibus juxta recentiorum quorundam hypotheses jam semotis) esse extra ullum dubium statuendum, imprimis in morbida animalium corpora, de quo cùm laudatus *Wedelius in theorem. med. part. 3. sect. 6.* tum præprimis philosophorum recentiorum Celeberrimus & accuratissimus *Sturmius in Philosophia Eclectica disp. de siderum influxu p. m. 632. seqq.* legi merentur.

II. Influentias hasce lunares, quas vel alia sublunaria, vel ipsa præprimis ægrotantium corpora sentiunt, vix aliunde quàm à lumine lunæ dependere, & sicut tempore interlunii nullum lumen, ita neque influentias habere lunam; videatur *Sturmius loco citato.*

III. Influentias tales esse subtilissimas & quasi spirituales, ideoque subtilissimum succum nervosum, quem spirituum animalium nomine indigitant, potissimum concernere, id quod exempla Epilepticorum &c. toto die manifestum faciunt.

IV. Dari febres, quæ succum nervosum subtilissimum, seu spiritus animales, magis afficiunt & quasi depauperant quàm massam sanguineam. De quibus Celeberrimi *Wiirdigii Medicina spirituum* pluribus consulenda. Ut jam non laudem quotidianam experientiam, quando Medici

dici clinicam praxin exercentes ingeminant: *Urina bona, pulſus bonus, æger moritur*: præſente puta malignitate non æquè vitales quàm ſpiritus animales peſſundante. Ex his colligere licet, utique ab influxu, lunari tempore lunæ decreſcentis & interlunii debiliori exiſtente, dependere lethiferas ejuſmodi alterationes, in febribus præſertim nervoſum genus ſeu ſpiritus animales potius quàm maſſam ſanguineam afficientibus. Nimirum ſpiritus animales ab inimico miaſmate febrili depauperati, tantiſper refocillantur ſubinde per influentias lunares lunæ creſcentis & plenilunii tempore fortiores, hiſce verò tanquam aliquali fomento luna decreſcente vel ſilente deficientibus, ſpiritus ipſi magis magiſque deficiunt, deficientibus ſpiritibus vita deficit, & ægrotus vivere deſinit. Vix opus eſt diſquirere prolixius, num febres petechiales agro Mutinenſi, & malignæ terriorio Mulhuſino annis 1698. & 1699. citatis moleſtæ, nervoſum genus magis affecerint quàm maſſam ſanguineam? cum ipſæ ſpirituum & ſenſuum læſiones variæ, Syncope, lipothymiæ, convulſiones epilepticæ, deliria phrenitica & alia ſymptomata, quæ febribus illis frequentia fuerunt, id ſatis evincant. E contrario, cujus occaſione hæc dicta ſunt, æſtivam noſtram in maſſa ſanguinea radicatam, & hinc pro phaſibus lunæ tantis alterationibus minus obnoxiam fuiſſe, per ſuprà memorata clariſſimum eſt.

§. 19. Sed ut è diverticulo redeam in viam, ex illis ſanè, quæ de morbis æſtivis ſuperius allata, luce meridiana clarius eluceſcit veritas eorum, quæ divinus præceptor *Hippocrates de Conſtitutione temporum* paſſim in operibus ſuis commentatus: quicquid alii in contrarium offerre ſuſtinent. Ita ſanè velut è tripode Apollinis dicta, quæ *libro de aëre, aquis & locis* §. III. *p. m.* 330. rectè divinat: *Siquidem æſtas ſicca fuerit, citius ſedantur morbi: Si verò pluvioſa, diuturni fiunt. & 3. aphoriſm.* 15. *Inter anni ſtatus omnino ſiccitates imbribus aſſiduis ſunt ſalubriores, minuſque funeſtæ.*

§. 20. Quæ quàm conſentanea vero ſint, ipſe equidem, qui ſequebatur Autumnus ſatis pluvioſus etiam contrario exemplo confirmabat. Quippe poſt Æquinoctium autumnale circa Michaëlis feſtivitatem mira cœli clementia huc uſque continuata pluviis aſſiduis permutabatur, intercurrentibus nonnunquam ventorum injuriis; Quibus ad finem menſis Octobris perdurantibus, Sole ad ſcorpium accedente, circa vindemiam nebulæ pluribus diebus conſtantes cum frigore ſatis acri in ſcenam prodibant. Menſis ſequentis Novembris auſpicium auſtrinum erat cum pluviis copioſiſſimis. Hiſce poſt novilunium, aliquandiu ceſſantibus frigora nocturna, Sole interdiu ſplendente, ventoque inter Zephyrum & aquilonium medio ſpirante vix diutius durantia notabantur.

Mox nivem primam vidimus, ſed pluviis ſubſequentibus ad finem menſis durantibus alternantem. Sole medios Sagittarii gradus perambulante furere cœpit Aquilonius nive & frigore comitatus, phœbo dies quoſdam ſerenante: Sed brevi poſt Carbas

bas rediit pluviosissimus. Frigore tandem brumali leniori ad solstitium usque perdurante, tempus autumnale finiente.

§. 21. Tempestas itaque pluviosissima per maximam autumni partem notata, non solum deteriorem reddebat recensitum hactenus affectum epidemicum Variolarum, sed novum insuper morbum, Tussim puta contumacissimam, tenellis itidem magis quàm adultis exitiosam, chronicam ferme difficulter curandam, & hinc tam medentibus quàm ægrotantibus molestissimam, præprimis circa vindemiæ tempus, post nebulam illam dies aliquot durantem, in scenam producebat. Ab hâc tusse afflicti, materiam quasi purulentam veluti phthisici consummati, copiosissimam nonnulli ob tussis vehementiam sanguinolentam (ruptis à motus vehementiâ & materiæ acrimonia venis pulmonaribus) exscreabant. His pectoralia, resolventia, balsamica, diaphoretica, nervina, anodyna. diluentia decocta levamen quidem afferebant, quibus verò laxativa subinde superaddita, non nisi post hebdomadum plurium decursum curam tandem sigillabant.

§. 22. Delineata interim febris epidemica postquam depontanis quibusdam senibus finem vitæ fecerat, contagio suo plures haud afficiebat, sed cum calore æstivo ferme cessabat. Variolæ verò, quas per menses vernales & æstivos benignas deprædicavimus, cum mutabili tempestate suum quoque mutasse genium videbantur, ex benignis & distinctis malignæ, confluentes & quasi ἐπιδημιωθεῖσαι factæ. Existimarem profecto cœli & tempestatis singularem clementiam, qua tum verno, tum æstivo tempore gavisi eramus, variolas huc usque nobis conservasse benignas, nisi annus præteriti seculi 1689. contrarium me edocuisset. Licet enim annus citatus pari, si non majori, cœli clementia rideret, nihilo minus Variolæ Brunsvigæ & Hafniæ eôdem tempore æstivo grassantes, genii malignioris erant, ipsisque Hafniensibus imprimis adeo infensæ, ut plus mille hominibus, atque inter eos pluribus primariis, & ipsis juventutis Principibus, epicedia pararent: Autumnalibus verò mensibus anni citati, præsertim mense, Octobri, brumali frigore ingruente, prorsus evanescerent: Ut hinc in aprico sit, neque à temporis & atmosphæræ statu Epidemicam constitutionem unicè derivandam, sed alias circumstantias, de quibus suprà diximus, semper simul & quasi conjunctim considerandas esse.

§. 23. Nostrarum itaque Variolarum genium, graphicè quasi delineatum, laudatissimus *Dn. Sydenhamius in observ. Med. Sect.* III. *cap.* I. exhibet, quando scribit. *Appetente equinoctio verno, Variolæ caput cœperunt attollere, jamque indies latius grassantes sub autumno* ἐπιδημιωθεῖσαι *factæ sunt.* Cujus quidem phænomeni causam, quam silentii peplo involvit, capite subsequente secundo paucis innuere voluisse videtur, quando, *Variolæ*, inquit, *quibus annis epidemicè grassantur, si regulares etiam sint atque mitiores, circa æquinoctium vernum ingrediuntur: Quibus verò annis non tantum grassantur epidemicè,* *sed*

sed & irregulares atque periculosioris sunt generis, maturiùs nonnunquam, mense puta januario invadunt. Quasi dicere voluisset: pro varietate causæ nunc maturius & maligniores, nunc tardius & benigniores contingunt variolæ. Videlicet Massa sanguinea particulis recrementitiis, serosis, sulphureis, salinis volatilibus & fermentificis copiosioribus inquinata, Variolæ progenerantur maturius & malignæ: iisdem verò in minori quantitate præsentibus, tardius & benignæ fiunt. Peregrinas verò ac morbificas ejusmodi particulas massam sanguineam inquinantes, nostrarum Variolarum causas, partim ob vitiosæ siliginis usum, partim ob fructuum Cerealium esum in tenerioribus imprimis comite ἀδδηφαγίᾳ extitisse facile colligere licet. Quamvis interim non negem, esum carnium ex laudatissimi *Wedelii* sententia, in *Doctrina manuscripta de febribus cap.* 18. videnda, in locis mediterraneis, sicuti piscium in maritimis, hunc morbum non parum vulgare.

§. 24. Inde verò manifestissimum fieri censeo, nodum in scirpo quærere, qui Variolas à sanguine menstruo materno veluti causa accersere laborant. Vellem sanè ac possem falsam ejusmodi hypothesin ab Arabibus, imprimis maximo Arabicæ scholæ Magistro *Ebusina seu Avicenna lib. IV. Fen. I. tract. IV. c.* 11. *pag.* 434. effictam, & adhuc hodie in scholis receptam, & ad ravim usque defensam, pluribus rationibus, phænomenis, observationibus, tam à priori, quàm à posteriori refellere, nisi Celeberrimus *D. Behrens*, Practicus Hildesiensis, in peculiari *Epistola de Variolis epidemicis ad* Perillustrem *Dn. Frankum de Frankenau,* S. R. I. Equitem Archiatrum Danicum &c. data, *Ephemeridibus Germanorum Dec. III. ann. 3. insertâ*, idem satis abunde fecisset.

§. 25. Id saltim nostra ætate vetustæ illius sententiæ Patroni explicent mihi velim, cur ex eâdem parente prognatorum unus variolis laboret, reliquis sine exanthematibus vel febricitantibus vel etiam belle valentibus? Cur vice versa plures decumbant Variolis, uno vel febricitante vel bene valente? aut quod magis mirandum foret, cur gemellorum unus variolis laboret, altero salvo permanente? Dicant mihi quæso ex fictitia hypothesi, cur unus, vel unâ, plus unâ, secunda scilicet, & tertia vice, quod multoties observavi, Variolis affligi possit. Dicant denique quomodo nonnulli, qui per totum vitæ decursum à Variolarum contagio liberi permanserunt, in extrema demum senecta, quod nuper vidi, corripiantur iisdem? In quibus quæso ductibus, tubulis, meatibus, vel venarum & vasorum anfractibus, veluti latibulis delituisse putandum fermentum illud in utero susceptum, & per tantam annorum seriem à nullis febribus, vel aliô morbô, à nulla tempestate, à nullis cibis, à nullis medicamentis etiam fortissimis & volatilibus, per circulationis leges, angustissimos machinæ humanæ ductus & poros permeantibus, extricandum vel eliminandum?

§. 26. Ex causis itaque citatis per menses vernos & æstivos variolæ benignæ cum symptomatibus consuetis &

& benignis eveniebant, nisi fortassis error individuus diætæ uni vel alteri maligniores redderet. Quo pacto puella quædam satis bella & sana, dum cerevisiam recentem non satis defecatam largius biberet, variolis malignis & confluentibus correpta & convulsa moriebatur, convalescentibus reliquis omnibus, quotquot eodem tempore decumbebant: adauctâ scilicet causâ morbificâ à fecibus cerevisiæ recenti permixtis.

§. 27. Autumnalibus verò mensibus intempestate tepidâ & humidâ diutius continuata, accedente frugum Cerealium (quarum equidem maximam abundantiam ex hortis suburbanis, queis hæc urbs veluti densâ & ampla quadam sylvâ cingitur, annis fertilioribus colligere solemus) usu abundantiori & iterato, plurimis periculosiores nec paucis lethales eveniebant.

§. 28. Jam præter symptomata ab aliis recensita Diarrhœam, Salivationem, phrenitidem & alia, frequenter notabantur pandiculationes, sternutationes, stridor dentium, angina, vellicationes labiorum & narium. Ex his stridor dentium motibus convulsivis accensendus, periculosus, non tamen omnibus æquè lethalis erat. Sed periculosior angina, ipsi etiam *Avicennæ* loco citato dudum suspecta, à variolis fauces & pectora obsidentibus, tam deglutitionem, quàm respirationem ipsam inhibentibus, sæpe sæpius omnimodam quasi suffocationem inferentibus. Ut hinc rectè *Lomnius, in observationibus Medicalibus* pag. m. 295. *Quisquis huic malo succumbit ferè, tanquam ex anginâ præfocatus moritur.* Ingenuè fateor me huic malo, postquam radices egerat, hactenus nondum mederi potuisse, quanquam à phrenitide, diarrhœâ pluribusque phænomenis [à scriptoribus, pro perniciosis habitis] vexatos, feliciter cum DEO liberaverim. Id tamen silentio non prætereundum, me certò habere persuasum, posse tale symptoma potu calido præcaveri: Cum neminem decocta, vel alium potum calidum, nec non juscula avenacea &c. absorbentem, licet linguam & fauces copiosæ variolæ obsiderent, angina correptum vel mortuum fuisse meminerim. Neque assiduæ vellicationes labiorum, & narium, ab ἀρρωςίᾳ διανοίας, perinde ut floccorum compilatio in adultis, febribus malignis lethaliter decumbentibus deducendæ, periculo vacabant.

§. 29. Revalescentibus præter moderatum caloris regimen & victum tenuem, pulveres bezoardicos Sennerti, Wedelii, epilepticum Marchionis, vel ex antimonio diaphoretico, Corn. Cerv. philosophicè calcinato, unicornu vero philosophico, perlis, coralliis, conchiis præparatis, nitro anodyno pulv. anod. cordiali, camphorâ, lapide bezoar orientali, occidentali, conflatos, magis quam volatilia spirituosa &c. proficua fuisse vidi. Præprimis à sole dicti lapidis Bezoar Orientalis usu plurimos sine præsentia Medici ex voto à Variolis liberatos fuisse multoties observavi. Incredibile profecto dictû, quàm cito & quàm bene ab usu lapidis hujus omnia symptomata, convulsiones, anxietates & alii eruptionis prodromi conquieverint,

rint, ipsis variolis egregio ægrotantium cum levamine erumpentibus. Hinc non possum non mirari eos, qui pretiosum hunc lapidem, quem factitium putant, infra dignitatem nativorum verbi gratia lapidum cancrorum, concharum, vel aliorum dejicere frustra laborant. Refragantibus quotidianis experimentis, & Medicorum principum testimoniis. Quorum plures ut jam non laudem, ipsum equidem Perillustrem atque Magnificum Dominum *Illmerum de & in Wartemberg*, Consiliarium & Archiatrum Cæsareum & Regium &c. lapidem bezoar orientalem magni æstimare, atque agonizantibus & alterum pedem velut in tumulo habentibus, tanquam ultimum remedium non absque pereximio successu cum aliis exhibendum suadere *ex Decuriæ* III. *Ann.* I. *Observat.* LXVIII. *Ephemerid. German.* pluribus elucescit. Præterea decoctum euporiston ex Corn. Cerv. raspat. glycyrrhiza, scorzoner. passulis min. hordeo, lentibus, nec non Emulsiones & potiones bezoardicas cordiales, vel expellentibus, vel temperantibus pro re nata variatas, instillatis tenui potui Mixturis ex Tinc. papáv. rhead. non acidulata, clysso antimon. sulphurat. spiritu nitri dulci &c. multum profuisse notavi. Neque balsamica & bezoardica media, verbi causa Tinctura prophylactica m. d. [quam præservandi fine, tam in Hafniensibus anno 1689. quàm nostratibus utilem deprehendi] ess. myrrh. balsam. Mixt. Simpl. successu carebant.

§. 30. Nonnulli denique, postquam à malignitate Variolarum prorsus liberati quidem videbantur, vel à materia morbificâ non penitus eliminata, vel ab aëris injuriis, vel diætâ neglecta, vel alia causa procatarctica nescio qua levissima, periculosis, imo lethalibus affectibus aliis denuo corripiebantur. Quod licet nonnullis prædicebatur; tantum tamen aberat, ut haberetur fides, donec propriis exemplis confirmarent *Hippocratis lib. 2. aphorism.* 12. *Morborum reliquias, quæ à crisi supersunt, recidivos morbos parere.* Plurimos hoc pacto tussis contumacissima, vomitu quandoque comitata vexabat, febre lenta simul afflictos, qui multis pectoralibus, diluentibus, humectantibus, nervinis, balsamicis & laxativis curari vix poterant. Aliis abdomen intumescebat, facie inflata, infra caput macie conspicua, quasi rachitide laborantibus. Taceo tumorem pedum, scabiem tam siccam quàm humidam, tineam variaque ulcera, quibus affligebantur alii. Quorum quidem plurimis siquidem vires mediocres suppetebant, Laxativa iterata, ex resinâ gialappæ cum spiritu appropriato decenter solutâ, cinnabari nativa, antimonio diaphoretico, confect. alkermes syrup. rosar. vel violar. &c. & Balnea ex herbis siderit. conyz. tabac. saponar. origan. serpill. flor. chamæm. ocul. popul. &c. instar anchoræ sacræ subveniebant. Reliquos tabes sensim consumebat.

§. 31. Cæterum nec tempore hyemali imminente cessantem Variolarum luem, sed satis licenter vagantem, ne limites epistolaris Dissertationis digrediar, alia occasione plenius delineandam reservo.

§. 32. Has verò Observatio-

nes ad Te deferre persuasit, tam non obscura tua in me benevolentia, quàm per acre tuum in his judicium. Demonstrasti enim te tritas habere manus notandis ejusmodi observationibus & consuetudine legendi. Singularem verò tuam benevolentiam nisi exoscularer, ferreus essem, dum tot Illustribus atque Excellentissimis Viris in Cæsareo-Leopoldina Naturæ Curiosorum Academia me quoque Collegam forte indignum adscribere non dedignatus. Stabat quidem sententia Cydoniologiam ad normam & formam Academiæ nostræ tractatam publicæ luci nunc exponere; Enim vero postquam Excellentissimum *D. D. Georg. Sebast. Jungium*, *Aulæ Cæsareæ Medicum*, Tractatum de Cydoniis Viennæ impressum [nuspiam à me visum] conscripsisse, honoratissimæ Tuæ literæ d. 9. Decembris anni proximè finiti ad me datæ pluribus dixere, mentem mutavi, ipsasque schedulas, in quibus hujus pomi Virtu.es & usus sanè insignes rudi quasi penicillo delineaveram, abjeci, ne fortassis Iliada post Homerum scribere putarer. Interim observantiæ ergo, quam Tuo nomini debeo, hoc qualecunque Praxeos clinicæ specimen gratique animi mei symbolum exhibere volui, debui, quod ut æqui bonique accipere velis est, quod summopere contendo.

Apollodorus.

Scribebam Mulhusæ Imperialis d. 25. *Januarii, Anno Christi* 1701.

Constitutio Epidemica Tubingensis Anni 1701.

Dn. D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

QUanquam de raris & epidemiis verum fortè sit illud Galeni, se observandi morbos occasionem præ Hippocrate habuisse commodiorem, cùm unus Romæ vicus plures habuerit incolas, quàm integra urbs Græciæ, atque adeò ex tantis urbibus, uti & è castris, historia hujus anni epidemia plurimum sibi promittat, non tamen parva negligenda putem, sed & ex talium particularium collectione formandum aliquid universale, imò juvat nosse, quibus fatis diversa loca ex diversis causis in paceaut in bello fuerint exercita, ut pateat, quid universale anni vel particulare loci fuerit. Decimus per Dei gratiam completur annus, à quo Tubingam liberam reliquit dysenteria, quæ cùm per tres annos prioris seculi octuagesimum nonum, nonagesimum, nonagesimum primum, belli injuriis aliàs graves, ab æstate in autumnum epidemiè fuisset grassata, tum more etiam epidemio requievit, ut cùm interim fama publicaret ipecacoannam novum antidysentericum, eo hactenus opus nobis non fuerit, nec experimentis ejus laudes comprobatæ; quibus tamen multum derogat, si verum, quod in novellis legi, pro Gallorum exercitu aliud novum remedium antidysentericum in Italiam fuisse mittendum. Nostram pacem sive illas inducias

ducias rupit nupera æstas, & alvi fluxus noviter urbi intulit. Quam prior illa æstas, quæ ante decennium finem dysenteriæ tulit, sicco calore prævaluit duas præcedaneas, tam ultima hæc nupera omnes hactenus intermedias; quanquam illa nonagesimi tertii æstas, dysenteriæ apud nos non ferax, æstuosæ siccitatis testimonium habuerit in bonitate sui vini & frumenti. Recordor quoque anni nonagesimi noni, quòd mense Junio satis etiam calido & sicco, diarrhœas quasdam concitarit, & metum mali gravius invalituri jam tum incusserit, sed in herbâ velut suffocatum malum brevi evanuit, quanquam & illa æstas tulerit vinum & frumentum bonum, calidæ temperiei fructus. Quæ itaque & qualis fuerit labentis hujus anni æstas, notoria quidem, determinanda tamen: Primò enim frigida veris constitutio, diu nimis durans, & ad finem usque Aprilis se extendens, nec Majus sivit incalescere, sub inconstante adhuc aëre, nisi versus finem; abhinc autem invaluit æstuosa temperies, an potius intemperies, audiebantur passim tristes novellæ de calamitatibus gravissimarum tempestatum, quæ per DEI gratiam super capita nostra transierunt ferè innoxiæ; raræ parcæque pluviæ siccitatem contemperare non valebant, usque dum finis Augusti aliquale frigus ferret, novam autem denuò subsequam æstatem terminaret pruinosus sub finem September, prævalente hactenus siccitate. Astra qui volet, his applicabit & determinabit ex ephemeridibus. Respondit istis, post tardam utique germinationem, contra spem bona & messis & vindemia, etenim uvas ab immaturâ putredine, quam minabantur plurium acinorum hospites vermiculi, quò minus latius serperet, cohibuit illa siccitas: Poma autem & pyra verminosa pleraque præcociter ceciderant, nec diu asservari potuerunt, in putredinem nimis proclivia, ne de fagorum foliis, gallarum extraordinariâ copiâ obsitis, de brassicâ ab erucis depastâ, &c. dicam. Prius verò & ex vicino quodam vaccarum grege (salvo nostro) hydrops pectoris multas abstulerat, & anserum juniorum strages aliquibus locis tanta fuerat, ut præ fœtore sepeliri debuerint. Hæc igitur æstas iterum inter nos alvum fluere fecit; primi qui laborare cœperunt, erant infantes, mense statim Junio, plures sequenti Julio, quo etiam adultos (non tamen ex illis diætæ erroribus famosos) invasit diarrhœa quædam torminosa, acuta, imò cum vomitibus spasmoque surarum, cholera. Tandem rari in urbe dysenteriæ, non ita malignæ, casus, frequentiores ex pagis aliisque locis audiebantur, nec tamen ullus illorum fluxuum, uti quidem minitari videbantur, nimis apud nos invaluit, nec stragem edidit, non desideratis nisi paucis infantibus: Insuper autumno in totum sat cito hìc loci omnis lues requievit. Meæ tum curæ concreditis succurri, præter usum pulverum pannonici, antimonii diaphoretici, gelatinæ cornu cervi siccæ, seminis plantaginis, in congruis vehiculis, methodo inprimis Mortonianâ, successum secundante Deo, jungens corticem peruvianum cum electuario diascordio

per syrupos in bolos, vel ejus extractum cum nostro bezoardico aut theriacâ cœlesti iu pilulas formando. Ultra illos alvi fluxus nil epidemii tulit æstas, nisi quòd eodem tempore puerorum genæ communiter intumuerint, auditi quoque fuerint catarrhi æstivi, sive tusses plerunque siccæ, quibus addi possunt tres studiosi unius collegii, quorum unus hæmorrhagiâ narium enormi; alter hæmoptoe largâ, tertius vomitu cruento sub idem tempus laborarunt. Hæc est nostra æstivi fluxûs historia, quam propterea notare volui, ut conferri possit cum aliis, utpote spe fretus, fore vel tandem clariorem causam, cur non omnibus, sed certis annis fiant talium epidemiorum recursus?

Ejusdem Schediasma ad Historiam Epidemiam Anni 1702.

QUandoquidem adhuc super nos manet DEI benignitas, quam prioribus annis deprædicavi, quod pristinam epidemiorum morborum malitiam Tubingæ gravem represserit, nec sinat huc usque iterum invalescere, idcircò historiæ illorum pro hoc anno per modum appendicis tria solum breviter subjungam, quæ notari poterant.

Ante omnia inconstantiæ & anomaliæ, quæ per ultimam hyemem, uti & per duas priores fuit, non satis videntur respondere morbosi effectus; Major illa fuit, & omninò talis, ut sub eâ sanitatem mortalium adeò benè sibi potuisse constare, sæpè admirationem moverit, dum pauci utique per urbem illo tempore ægrotarent, & malignorum epidemia planè exularet, eorum autem morborum, qui quadranti anni sunt congrui, nec magnus numerus, nec extraordinaria esset ferocia: Hoc est paradoxum, quod vexare possit & soleat practicos, sævire luem eandem sub diverso aëre, & silere ipsam sub tali, quem morbiferum accusaveras.

Quia verò morbosi effectus non statim ipso mense vel quadrante erumpere, sed sequenti demùm succedere perhibentur, huc proin referri poterit, quod secundò notari meretur, scilicet utut interdum propriè epidemium in urbe nihil sit, sed sporadicè multi ægrotent, certo tamen tempore plures ægros abripi, quàm alio, per morbos diversos & dispersos: Tale fuit tempus vernum hujus anni sub finem Aprilis & principium Maii, quô personæ diu infirmæ, senes, viduæ, infantes, plures quàm aliàs fuerunt abreptæ. Quomodò singulorum ita fata concurrant, vel in quantum debilitas eorum non ferendo conveniat, facilius est determinatu in thesi, quàm hypothesi.

Tertiò, quæ de fluxibus alvi mediocritatem adhuc servantibus per æstatem ad annum præteritum notavi, huc repeti possunt pro hoc anno; nam pariter cum æstate redeuntes non invaluerunt ultra gradum pristinum. Illud modò addam, aliundè ad nos advectum fuisse quid mali gravioris. Inter reduces ex castris ad Landavium, qui febre tertianâ & diarrhoeâ laborarunt, unus ex civibus sub finem obsidionis, ibi & Philipsburgi non

non nisi per diem unum & alterum commoratus, vix domum attigerat post medium Septembris, cum dysenteriâ dejiceretur atroci. Hæc uti per contagium hausta fuisse videtur, quia non tam errores in diætâ commissos novit, quàm conceptum inter infectos horrorem ipse accusat, ita domi etiam se diffundit ad plures, observans quidem fatalem illum morem, quo certæ solùm personæ solent corripi, salvis aliis: Nam conjux omnium sordium injuriis exposita mansit intacta, conjugis autem soror ipso die septimo, à decubitu viri completo dejecta fuit, & die sequente filiolus trimulus sedes torminosè cruentas frequentare cœpit; evasit tamen illa triga feliciter, & perstitit hanc intra domum lues. Multo autem gravior fuit hujus viri dysenteria peregrè allata, quàm ulla per urbem spontè oborta, non solùm duratione in tertiam septimanam & dejectionum nimis citatâ frequentiâ, sed & excreti diu sinceri cruoris, dein non muci verum flavoviridis liquaminis, copiâ perquàm magnâ, stipata etiam symptomatum molestissimâ vehementiâ, præter oppressionem præcordialem, tormina, tenesmum, inprimis, dysuriâ, & tantum non jugi singultû, de quibus ultra decem dies, & præ reliquis majores audiebantur ægri querelæ. Cùm die sextô, quô demùm, post tentata domi varia, consuli cœptum, ut & diebus sequentibus nullæ distingui possent remissionum & exacerbationum vicissitudines, & urina omnis rubedinis expers, flava & clara, sed turbata admodùm facilis, offerretur, paucis, cùm non tam febris (nec aphthæ unquam nec deliria supervenerunt) quàm fluxus & vires urgere viderentur, æger item à meridie per vesperam sumtas ana duas corticis peruviani & electuarii diascordii drachmas, ut ingratam sibi formulam, porrò nausearet, inde purioris cruoris copiam citari prætendens: Itaque pro nocte primùm modicam narcotici dosin extractis corticis, tormentillæ & bezoardico addere consultum videbatur, & ob bonum effectum continuare alternatim tales pilulas & emulsiones ex semine papaveris albi, plantaginis, amygdalorum, in congruo vehiculo, edulcoratas cum absorbentibus & pulvere anodino, semper ita dosi nocturnæ reservando vim opiati: Per dies verò suis horis dabantur quater scrupuli pulveris ex unicornu fossili, coralliis, semine plantaginis, priapo cervi, dente hippopotami, pannonico, itidem in consimili vehiculo; Quibus tandem accesserunt datæ subin guttæ balsami peruviani, cum cochleari syruporum papaveris erratici, rosarum rubrarum, symphyti, & electuarium temperatum cordiale stomachicum. Dubia movit potus, cùm ab aquâ cieri alvum, à vino æstum prætenderet æger; Videbatur ergò medium tenendum, concesso modico vino vetere pro pastu, etiam ob languorem & anorexiam perparco, extra id tempus præscripto decocto ex rasurâ cornu cervi, mastiche, & cinnamomo: Serum lactis commendatum nescio cur citò nauseavit æger, multum autem gelatinæ cornu cervi hausit solutæ in vario vehiculo calido. Externa scrobiculo cordis, sedi, membro, ro-

bo-

boris [& linimenti ergò admota, & cætera, prolixiùs recensere opus non fuerit. Illud addendum, dysenteriam fœminæ cruore multo, magnis torminibus, ad usque deliquia, non impediisse tamen, quò minùs die quarto, stato utique tempore, venirent menses, & durarent aliquandiu, citiùs tamen finiti, quibus etiam id dandum videbatur, ut interim parciùs insisteretur usui ischæmorum.

Quam in Ephemeridibus Meteorologicis Tubingensibus olim exhibui Tabulam motuum mercurialium per triennium, eam ulterius ad præsens tempus continuatam, perque annos adeò plusquàm octodecim extensam, quia brevis est, publicè hîc propono, dum ephemerides ipsæ tot annorum domi latent prolixiores. Observationes quidem circa Experimentum Torricellianum fuerunt inscriptæ alicubi difficiles Nugæ; habuerunt tamen suos vindices. Transeat, aut maneat liberum, quorumcunque judicium: meam ego tabulam illis modò destinavi, qui nihil temerè prætermittentes etiam Perpetuo tali Mobili delectantur, utuntur. Horum non modò Curiositas cum propriis conferre alienas amabit observationes, verùm etiam sagacitas per earum sylvam venabitur prædam aut scrutabitur vias, quas in Meteorologiâ non minus ac in Epidemiâ occulit Natura. Ne asymbolos ipse sim, excerpam unum alterumque casum, cui applicari possint, quæ in tabulâ exhibentur stationes: Si prius monuero, sermonem adhuc esse de uno eodemque Barometro illo simplici, cui scalam admotam fuisse] olim monui minutorum decem, qualium palmo Romano dat P. Lana; Illam hâc vice subdivisi in gradus viginti, ut evitarem numerorum fractiones. Sic omnium suprema statio & altitudo mercurii designatur per semiminuta 20. medium scalæ habet 10. imum 0.

Horum sive decem palmi minutorum sive viginti scalæ graduum varietate absolvuntur motus mercurii intra tubum, quibus extrà respondent motus aëris tanti & tales, ac per hos annos contigisse meminimus magnâ copiâ & differentiâ. Variant anni, interdum nec ad summum nec ad imum scalæ deducunt mercurium, variant menses, interdum diu quasi in eodem tenent ipsum, sub exiguâ motuum differentiâ; aliàs intra paucos dies fit lapsus à summo ad imum, aut ascensus ab hoc ad illud. Itaque si cui libuerit comparare annos annorumque partes inter se, habebit, in quo se exerceat: occurret autem ipsi communius hyeme gradus supremus, interdum quoque autumno, rarius primo vere, nunquam æstate. Quibus autem mensibus supremus, iisdem quoque infimus: sic æstivis neuter. Adeoque differentia illa motuum maximam decem, novem minutorum est hyberna: autumnalis nunquam minor quinque minutis, sæpe fuit major: His æstiva nunquam major, sæpè minor. Dantur autem menses omnium anni partium, quibus non nisi trium min. est differentia: uti dantur interdum dies, quibus quasi suorum motuum dememinisse videtur mercurius, hærens diu in eodem.

Sed ad ea, quæ promisi, specialia.

lia. *Diluvium tempestuosum* anno 1702. d. 13. Jul. de quo in ENC. 3. 7. 137. non fuit cum illâ mensis statione humili, quam exhibet tabula, sed cum medio scalae: Præcesserat descensus non nisi per gradum unum; planè non pro ratione talis ac tantæ exonerationis, tàm venientis quàm fientis & factæ. Belli fluctus, quorum omen illud tunc metuebatur, irruerunt utique nimis heu graves, transierunt tamen DEI gratiâ; quæ vel tandem plenè ipsos compescat! Nondum quippe cessant. Nam nupero demum Augusto hujus anni 1710. noviter fuit præceps vallium nostrarum inundatio; iterum non cum humilitate, quanta solet esse cum talibus exonerationibus aëris hybernis, sed cum gradu modò scalæ sexto.

Ominosum quoque inter alia nimis multa tristia signa videbatur *fulmen extraordinarium*, cùm nocte præcisè mediâ inter ultimum Decembris An. 1702. & primum Januarii An. 1703. ad sonum ferè duodecimæ graviter detonaret vetus, aut intonaret novus annus: Utique tristis recordationis. Tulerat serus & ultimus vesper lapsum ad imum illud scalæ, quod in tabulâ, sub austrino, laxo & humido aëre. Mansit diu tunc humilis mercurius, imò quod non aliàs factum, descendit adhuc infra illum scalæ imum: Ut non nisi illâ vice differentia motuum fieret major decem minutis. Citò enim, ejusdem quippe Januarii sub finem, conspicuus iterum fuit in altiore gradu illo, quem tabula exhibet. Nescio, num ad causas vel signa fatorum talium spectet, quod singulare tunc videbatur spectaculum: Mars accedens ad vicinos Saturnum & Jovem; hoc subinnuisse modò sufficiat.

Anno 1705. ad gradum scalæ, quem tabula offert, sextum cecidit Majo mense *intempestiva nix*; nobis quidem pluvia, vicinis autem alpibus utique nix copiosa. Scribebatur tunc ex provinciis germaniæ septentrionalioribus, gravem pati arbores calamitatem, præ nivis mole avulsos vel grandes tiliarum ramos: Ad alpes nostras multâ nive rectæ & pressæ segetes & vinearum frondes, manserunt tamen in salvo, post paucos dies resurgebant & lætè virebant; retardata modò, non uti aliàs à pruinis, læsa fuit germinatio. Successit brevi, sc. nivi diei 25. aliud die 29. meteorum, cùm jam supremam mensis stationem occupasset mercurius, sub aëre nondum quieto, dejiciebat enim granedulæ copiam, apriliformis.

Ex An. 1706. *Eclipsis Solis* memorabilis fuit neque cum supremâ neque cum infima Maii mensis statione, sed cum mediâ: Et quod sub Eclipsi solari partiali, magnâ tamen, An. 1699. in ENC. 3. 7. 88. annotavi, de barometri nullâ prorsus factâ mutatione, per omne illud obscurationis tempus, idem sub Totali nobis & Annulari pariter omninò se habuit. Stetit mercurius obscuro illo tempore, quasi crepusculo, fixus, planè invariatus, ne pili latitudine vel demissus vel elevatus, utut thermometri fide aër benè refrigeraretur. Vesperi autem comparuit per quartam minuti partem humilior: Tunc nubes pomeridianas, qui-

quidem difflarat eurus, sequens mane tamen tulit pluviam; & serus vesper signum gratiæ; Itidem, cùm altior jam ac ante eclipsin esset mercurius.

Annorum 1707. & 1708. *hyemes austrinæ* non tulerunt consuetam altitudinem. Januarius 1708. vernus potius, quàm hybernus; quo in pratis colchicum, mezereon in silvis floruerunt. Et insolita tamen illius temporis lenitas & temperies docente thermòmetro fuisset nobis per æstatem summa rigiditas. Nunquam illo mense altus mercurius, vix semel, nec diu, venit ac stetit ultra scalæ medium, plerumque multùm infra ipsum. Cùm in imo hæreret per decimum & sequentes dies, mirum non fuit cum aëre turbulento, sed satis quieto, grato, apud nos, post nebulam aut flavedinem vel rubedinem matutinam, tunc frequentem; non pluviosus, sed vel serenus vel nubibus Solisque radiis alternans. Alibi forsan se exoneravit. Die illius Januarii 20. & seqq. cùm perturbaret aërem ventorum vis, & ferret fulgura, irides, pluvias, mercurius quidem descenderat, sed non eo usque. Interim passim quoque scribitur aliundè, visa meteora varia, facta diluvia, delapsos ignes, &c. Communiter autem, ex Septentrione, esse potius ver, quàm hyemem. Prægressus December 1707. fuerat non minus & aëris & mercurii motu apriliformis; differentiam suam quatuor minutorum absolvens, vel viginti quatuor horarum spatio, à nive ad ejus solutionem; Nec ad imum nec ad summum scalæ, ut aliàs hyeme solet, unquam pertigit.

Anno 1709. Januarii *hyems sine pari*, sive gelu extraordinariè longum & magnum, non obstitit, quò minus caderet mercurius, scilicet ad venturam opportunè nivem, tegmentum segeti. Certè per diem duodecimum & tres sequentes benè humilis, etiam post nivem adhuc, sub aëre sereno, constanter gelido: Atqui mediâ æstate communiter illa statio solet esse tempestuosa. Non nisi uno minuto humilior stetit die quinto, ante gelu illud, qui tamen fuerat toto cœlo diversus, scilicet austrinus, laxus, pluvius, quem rigor venti nocturnus strinxit & mutavit in planè alium; tunc enim nix & gelu hyemis illius acerrimæ principium. Hinc decimo sexto motus per scalam sursum, nondum tamen ad summum: quò pertigit demum die decimo nono serenato post nebulas constanter aëre. Tales tunc dies quatuor, inter quos unus ex frigidissimis totius mensis, & per quos tamen descensus duorum minutorum. Cùm verò intra breve tempus per tria minuta fieret ulterior lapsus ad scalæ medium, tunc alia venit nix, & comparuit ad vesperam pruina murorum; Hinc molestissimi rigoris, vel tandem aliqua relaxatio. Fuit, siquidem Astrologos audire lubet, prævia laxitas austrina sub oppositione Martis & Solis. Superveniens oppositio Saturni & Mercurii dedit principium hyemis per stringentem euroboream. Finem fecit oppositio Saturni & Veneris cum PL. & aliis ad diem Pauli. Supremam interim mensis stationem & inclementiam fuisse non sub istis, sed sub quadrato Jovis & Solis, mirum fortè cuipiam videri posset.

Sic

Sic utique viſum quondam fuit *M. Slutero*, occupato in dextrâ applicatione principiorum *W. Cokii* ad conſtitutionem meteorologicam anni 1695. ubi tractat inter benè multa notatu digna quæſtionem: cur calefaciens alias quadratum Jovis & Solis die ſexto Decembris forte gelu tulerit? Tranſeat hîc examen rationum, hoc ſolum addam: Ante ſeculum *Helis. Roeslinum* in d. navig. Septentr. [laudato Belgis libello] de hoc paradoxo jam monuiſſe Aſtrologos. Scilicet hybernum gelu à Saturni configuratione cum aliquo planeta fuiſſe mitigatum. Contrà, Solem, Jovem, Martem, Mercurium tunc configuratos frigus intendiſſe. Exemplis annorum 1608. 1609. Quo ipſo ſimul innuitur alterum Sluteri dubium, quòd ſcilicet conjunctio Saturni & Solis uno anno liquationem, altero gelu tulerit. Etenim d. 18. Dec. 94. ſub illa intenſum frigus: anno 95. d. 8. Jan. ſub conjunctione Martis & Solis liquatio, ad imum ſcalæ: d. 13. Jan. poſt conjunctionem Saturni & Mercurii gelu fuit, ad ſupremam menſis ſtationem; Et ad analogiam cùm aſpectibus & meteoris Jan. anno 1709. Cæterùm, priores illæ hyemes auſtrinæ uti videbantur fovere Peſtem Polonicam, ita ſuccedens borealis eandem ſperabatur extinctura: Et erat utique ſilentium aliquandiu; verum enim verò triſtia porrò leguntur in novellis publicis. Opponam adhuc illi gelu, *æſtum*, quem ſuſtinuimus per dies Julii anno 1707. quatuor, ſcilicet d. 19. 20. 21. 22. inſolitum; non tamen cum humili mercurio, nec cum magna motuum differentia, ſed à ſupremô hujus menſis, & communiter æſtatis gradu, à nebula per ſerenitatem extremè calidam ad tempeſtatem

TABULA
Motuum Mercurialium.

	1691	1692	1693	1694	1695	1696	1697	1698	1699
Januarius		20 2	20 10	19 6	16 1	20 4	18 4	14 0	20 0
Februarius		14 1	19 4	19 10	18 4	18 4	16 0	16 6	16 4
Martius		15 2	14 2	15 5	14 4	14 0	18 0	16 8	17 0
Aprilis		14 2	12 0	15 6	10 3	14 5	14 5	12 4	14 0
Majus		13 4	12 4	12 5	13 4	16 7	14 8	14 6	14 5
Junius		12 5	13 6	13 8	16 6	15 5	14 4	15 8	16 4
Julius	13 7	13 5	13 8	14 7	13 8	14 6	14 7	14 8	14 6
Augustus	14 9	13 6	13 6	12 7	16 6	16 8	16 7	14 6	15 8
September	16 8	16 6	15 4	15 4	12 4	17 1	14 4	14 6	16 6
October	16 9	15 6	17 4	16 0	19 6	14 4	18 5	10 0	16 5
November	15 0	14 4	15 4	14 0	16 11	10 0	16 0	15 3	20 0
December	18 7	20 2	18 0	19 5	14 2	18 4	14 8	18 2	20 0

nocturnam, sensim facto descensu non nisi per quatuor gradus, nec infra scalæ medium. Interim, qui primo die aspirarat adhuc aër lenis, dispellens nubeculas (quæ quidem solet esse gratia *Etesiarum*, sive euroboreæ & euri, pomeridianum aërem temperantium) emanebat prorsus, ne auræ quidem appulsus sentiebatur, urgebat autem calor, quantum thermometri testimonio ab illo tempore nullus annorum sequentium tulit. Hæc, ut dixi ad tempestatem; cui cùm succederent ulteriores binis diebus sequentibus, & obtineret insignis temperati jam, imò refrigerati, aëris inconstantia, tunc quod siccus calor non potuit, procuravit laxa humiditas, scilicet descensum ulteriorem, ut differentia tamen stationum sub tam diverso aëre fieret octo tantum graduum. Si cui libeat recurrere ad Ephemerides illius temporis astrologicas, inveniet Jovem apud Martem, & aspectus forsitan pro etesiis quoque & subsequa inconstantia.

Cùm reviderem Tabulam, offendi, quod æstate rerum, *scalæ imum* ipso *Julio* anni 1703. Itaque recurrens ad Ephemerides, deprehendo lapsum per quatuor minuta factum intra 24. horas, & mox reascensum intra horas non plures, per quinque minuta, die mensis sexto, sub aëre non calido, cum pluviæ copia ventique impetu: Flabat ille ex plaga à meridie ad occasum, versus quam nobis situs est *Lacus Podamicus*. Atqui hic ipse tum dicebatur intumuisse ultra modum; An perturbatus appulsu hostis viciniæ graviter minacis?

Video etiam, quod vix aliàs factum, *Decembri non* stetisse *humilem mercurium*, sed tenuisse octavum scalæ gradum anno eodem 1703. Inspicienti autem ephemerides occurrit

sive

Stationes Barometri supremæ & infimæ.

1700	1701	1702	1703	1704	1705	1706	1707	1708	1709	1710
20 0	14 2	18 0	18 0	16 0	18 6	16 10	16 8	12 0	18 2	16 0
14 2	16 2	20 0	10 2	18 2	19 0	16 4	14 8	16 2	16 2	16 8
18 6	12 0	16 4	16 6	12 2	18 0	16 6	16 6	12 2	14 4	14 0
16 2	14 4		14 2	14 4	16 2	14 4	14 0	12 2	14 4	14 2
14 5	14 6		14 4	12 5	14 6	14 4	12 6	14 4	12 4	16 6
14 4	16 8	11 6	14 6	14 4	14 4	14 6	14 6	12 4	14 6	14 8
16 8	14 4	12 6	14 0	14 6	14 7	14 8	14 6	14 6	14 6	14 6
14 8	16 6	14 4	12 6	14 8	14 6	14 8	12 2	14 6	14 8	14 6
14 8	16 12	14 4	14 2	13 2	16 2	16 4	14 4	14 4	16 6	16 6
14 5	18 6	16 0	14 2	18 6	14 4	14 6	14 0	14 4	16 2	
20 0	18 2	16 0	18 4	16 2	16 6	14 0	18 4	18 4	18 6	
19 6	16 6	16 0	19 8	18 2	14 0	18 0	12 4	14 2	18 0	

fit illa statio die Decembris octavo nubilo, inconstanti, ventoso. *tempestas* horrenda cum fulg. ton. vi venti insolitâ, vix sine terræ motu fuisse credita, quæ in *Angliâ*, *Belgio*, & *ad mare Balticum* valdè sæviit, & ruinam multis intentavit vel intulit, scribebatur tunc nocte inter 7. & 8. Dec. incepisse ex SVV. & durasse ad meridiem octavi; qui turbulentus, ut dictum, apud nos, non tamen tempestuosus, transiit de cætero sine damnis. Cur sub tali aëre non humilior mercurius? An medius inter oppositiones & post conjunctiones trigonus id non permisit? [Illa verò videsis apud Astronomos] Certè à NL. tunc ecliptico properavit ad supremam, quæ in tabulâ ibi stationem intra triduum.

Denique finem his impositituro ad manus venit *la connoissance des temps*, quam Gallica scientiarum Academia publicari facit, ubi de anno 1708. scribitur, supremam per ipsum elevationem mercurii fuisse observatam *d.* 17. *Novembr.* 28. poll. 1. lin. $\frac{1}{6}$: *Infimam d.* 10. *Januarii* 26. poll. 9. lin. $\frac{1}{2}$. Hæc planè conveniunt cum observationibus meis: Etenim scalæ meæ gradus decimus octavus, qui in tabulâ ad annum 1708. Novembri respondet, etiam non fuit per hunc annum, nisi mane istius diei 17. quo longam nebulam excepit serenitas: Frigidum utique fuit illud mane, minus tamen, quàm sequens, quod habuit mercurium tribus jam gradibus inferiorem. Alterum huic oppositum, ex Januario ejusdem anni, est illud ipsum scalæ imum, de quo suprà, ad hyemem austrinam, quod mirabar fuisse sine aëris turbulentiâ. In quo itaque subsisto: Ad occasionem quamcunque aliam reservans plura.

De frigore hyemali Anni MDCCIX.

FRigoris vehementia, quæ Anni 1709. principium memorabile reddidit, digna est habita, quæ Curiosorum considerationem eruditam subeat, quos inter præcipuè Exc. D. Joh. Guilielmus Bajerus, in Ill. Noricorum Universitate Altdorfina Professor publicus, in dissertatione d. 15. Februarii edita causam ejus exposuit; & celeberrimus D. Bernardinus Ramazzinus in Antenoreo Lyceo primarius practicæ Medicinæ Professor in Oratione die 13. Maii anni prædicti publicè habita, præter causas, in effectus etiam morbiferos algidissimæ hujus constitutionis inquirere voluit. Horum itaque propria verba Lectoris in gratiam, cum paucorum in manus Opuscula devenerint, Historiæ nostræ epidemicæ subjicere libuit.

Dn. *Johannes Guilielmus Bajerus.*

§. 1. FRigoris illius post hominum memoriam maximi, quod mense proximo per Europam sæviit, rationes breviter evoluturi, meritò præmittimus recensionem quorundam phænomenorum tam antecedentium

tium, quàm durante ejus vi in aëre terraque nostra observatorum, unde totius rei cognitio facile ducitur.

§. 2. Erant jam tum Decembris dies plurimi gelidi satis ac nivosi, terra frigore tam altè constricta, ut currus onustos superficie sua ferret; neque omnino solvebatur, tametsi per intervalla tepidi venti aërem agitarent, & post Calendas Januarias ad Nonas usque pluvia tempestas impenderet.

§. 3. Ipso Nonarum die, cum aquis nivalibus pluviisque telluris facies undique maderet, (latente tamen adhuc subtus glacie) circa vesperam demum quam maximè humidam, ventus orientalis spirare primum leniter, sed provecta nocte vehementius, cœpit; post quem sub auroram statim terra omnis nive & pruina visa est obriguisse.

§. 4. Ventum hunc, per sequens biduum & ultra cum assiduo frigoris incremento, sed diverso impetu continuatum, paulo antea Mercurii in Barometro per plures gradus ascensio subita prænunciavit, cum prius ad vesperam usque diei V. Jan. multum infra mediocritatem lapsus esset.

§. 5. Thermometrorum ex adverso liquorers subinde majores frigoris gradus notabant ad medium usque Januarium; quo cum ad tantam vehementiam gelu processisset, quantam in nostris regionibus vix attingere posse credebatur, circa diem XVIII. observatum esse remisisse paululum, sed non diu neque constanter: quandoquidem & per brevia intervalla rursus crevit decrevitque, & diei XXIII. tempore matutino majorem quàm antea unquam vim in nostris Thermoscopiis ostendit, post meridiem autem notabiliter defecit.

§. 6. Mercurius interim in Barometro alterno ascensu descensuque ventorum potius, elaterem aëris variantium, vicissitudines indicabat, quam frigoris incrementa & decrementa; nobis quidem haud mirantibus, qui pridem noveramus, & calorem & frigus, & serenitatem & perturbationem cœli cum diverso elateris aërii statu per accidens saltem conjungi: tametsi vulgo ista qualitatum aëris temperatio, Barometrorum scalis pro regula consueverit adscribi.

§. 7. Quemadmodum igitur istas Barometri mutationes, utpote parum ad hoc negotium conferentes, sigillatim exponere supersedemus; ita nec operæ pretium fore arbitramur gradus thermometrorum hìc enumerare, qui diversi sine dubio sunt non solum in diversis machinarum generibus, (unde eodem tempore v. g. Hamburgi liquor à gr. 60. ad 86. ascendisse, Francofurti ad gr. 21. descendisse, in diariis publicis memoratur) sed diversi quoque in singulis speciebus, pro diversitate scalarum, liquorum, variaque altitudine & amplitudine vitrorum. Quare facile conjicimus, neminem ex hujusmodi recensione animo percepturum quid res sit, nisi qui vel thermometra nostra oculis usurparit, vel prolixam eorum legerit descriptionem.

§. 8. Cætera licet eandem ob rationem, ex observatis Berolinensium, Francofurtensium, Dantiscanorum, Hamburgensium, Rostochiensium, Stetinensium, aliisque, quorum copiam diaria publica fecerunt, colligi satis tutò non possit, ubi-

ubinam locorum maximè frigus dominatum fuerit, quique gradus diversis locis intercesserint; tamen hæc certa & notatu digna sunt, quod 1. [eadem nocte universam Germaniam invaserit gelu,) 2. eadem proportione ubivis creverit decreveritque, 3. (ad supremum ubique culmen, pro climatis ratione, & ultra quam putabatur, pervenerit, 4.) calidiores Europæ in tractus, Galliam & Italiam, simili cum rigore penetrarit, quin etiam, incredibile dictu, ipsas Thermas Aquisgranenses congelarit.

§. 9. Nec præterire possum, quin memorem, frigus decrescente Lunari lumine invaluisse, & biduo ante plenilunium maximè remisisse, secus ac vulgo creditur fieri. Quin & cæterorum aspectus Planetarum tanti non erant, ut exinde talem effectum ominarentur Astrologorum regulæ: nisi dicere velis, ☍ ♄ ☿, quæ die VII. Jan. contigit, biduo antequam fieret, istam mutationem aëri intulisse. Sed nec desunt Calendariorum artifices, qui Jovem beneficum hyemis istius præsidem declararent, & hinc Januario mensi insignem frigoris temperaturam promitterent.

§. 10. Jam verò ut ad causas eventus hujus inexpectati accedamus, è modo dictis patet facile, quàm debile, imo nullum subsidium ab Astrologia sit sperandum: Quare missis ambagibus originem memorati frigoris ducimus à vento orientali præcedente (vid. *Phæn.* III.) hujus autem occasionem ab impedito aëris nostri, per priorum dierum turbulentam tempestatem, elatere, de quo *Phæn.* II. & V. loquuntur. Etenim cum venti tepidi humidique d. IV. V. Jan. leniter spirantes tenuiorem fecissent: aërem regionum planarum illo, qui silvosis montibus, nive & glacie rigentibus [Bohemicos intelligo Carpathiosque], imminebat, fieri non poterant; quin sublato sic aëris utriusque æquilibrio, hic in istum gravis irrueret, advectisque secum spiculis glacialibus totum impleret. Ita verò & illi vapores, qui prius atmosphæram nostram confertim occuparant, excusso calore modico simul in pruinas abierunt, & aquam in superficie telluris fluentem pariter suo attactu congelarunt. Namque ipsum terræ solum jam tunc priore à frigore jacuisse constrictum, *Phænom.* I. observavimus.

§. 11. Quid verò sic cœlo soloque juxta gravi ad consummatum frigus deerat? quidve poterat impedire, quo minus ille ventus Orientalis, æqualem per Germaniam statum aëris offendens (quod relationes publicæ docebant) eadem nocte eam totam pervaserit, & per aliquot dies continuatus, contiguo nostris tractibus aëri similem rigorem longe lateque induceret? quo facto, etiam venti australes & occidentales, aliàs calorem humoremque nobis adspirantes, jam non nisi vapores pruinosos dabant, & si quando aër superior modico tempore tangeretur, ille tamen solvendis his inferioribus nimium algentibus haud sufficiebat; usque dum sol, quotidie nobis sublimior factus, primo australiorum terrarum infregit rigorem, & mox inde potentiores ventos calidos ad nos transmisit.

§. 12. Equidem facile prævidemus,

mus, adductas in medium rationes non statim omnibus satis facturas cogitantibus, quod intra seculum proximum haud dubiè sæpius venti orientales supervenerint hyemi liquescenti, (quam nos hoc anno occasionem tali vento fuisse fassi sumus) nec tamen frigoris tantam sævitiem asportarint. Sed hæc objecta dimovere nos de sententia non valebunt, nisi constiterit, omnes, quæ nuper ad effectum conspirabant, causas & circumstantias, etiam alio tempore & crebriùs fuisse conjunctas: ut ventus flaverit è regione solido ac diuturno frigore horrente, ut inciderit in aërem tot vaporibus refertum terramque intus jam congelatam, ut contrariis ventis non impeditus per plusculos dies regnaverit; & quæ huc pertinent alia. Neque verò vel nostra memoria destituitur exemplo simili: quandoquidem anno 1697. circa II. post Epiphan. Dominic. & Januarium medium, tam subito & acri frigore tellus humida corripiebatur, eodem vento Orientali intercedente, ut parum differret à statu nupero, præterquam diuturnitate, quæ tunc minor, etiam minorem sibi peperit famam.

§. 13. Quando ea inter portentoso huic frigori è natura causas assignamus, haudquaquam exclusam volumus singularem quandam Numinis providentiam, quæ forte naturalium corporum actiones solito firmius in istum effectum direxit, eo quidem fini, ut homines, heu nimis cito Dei obliti suisque innixi viribus, novum impotentiæ suæ caperent documentum, utque armis hostilibus, per hyemem quoque non quieturis necessarias faceret inducias. Huic ergo Numini supremo omnis sapientiæ, potentiæ, clementiæ laus & gloria sempiterna tribuatur.

Dn. D. *Bernardinus Ramazzinus.*

LUbet in prægressæ hyemis algidam & nivosam tempestatem, quæ frigoris vehementia atque asperitate non solum Italiam, verum universam Europam tanta hominum, ut omnium cujusque generis viventium strage malè mulctavit, philosophica & medica indagine inquirere; quòd si tam portentosi frigoris veram & germanam causam in apricum eruere non dabitur, non abs re forsan neque ad sanitatis custodiam infrugiferum erit exquirere, quid mali hac proxima æstate ex hac tam malè morata constitutione timeri possit.

Nolo autem hujus hyberni frigoris, quod annum hunc nefastum fecit, & ad multa Secula memorandum faciet, inclementiam non dicam, sed insolentiam longo verborum ambitu describere; quotus enim quisque repertus est tam denso corio, ac tàm forti à natura temperie donatus, qui non in cute solùm, sed intus quoque & intra ipsa præcordia, ubi vestalis ignis nativos lares, & focum habet, ab algidissimi aëris inspiratu noxam aliquam non persenserit? Magna sunt quæ vidimus, majora quæ audivimus; vidimus magna flumina tam arcto, tam alto gelu adstricta, ut armentis, plaustris onustis, & ipsis quoque exercitibus transvehendis sufficerent. Vidimus ad binos & ampliùs men-

menses vim nivium immodicam è Cœlo non tacitè, ut solet, ad instar velleris labentem, sed magno cum impetu in solum projectam, & quod magis mirere sub Æquinoctium ipsum, quod in hac Civitate prodigio par est. Vidimus in partibus Aedium interioribus, & in ipsis hypogæis fluida quæque congelari solidioribus vasis ex opere figulino disruptis, ac dum cibum capturi mensæ accumberemus, non procul à luculento igne, vidimus fumantes epulas temporis momento gelascere. At vulgaria sunt isthæc, & fidem invenient. Urbem vidimus Adriæ Reginam, cui nullum unquam nisi navigiis cum terra fuit commercium continenti junctam, marinis aquis in marmoream duritiem solidatis, ut ad septem passuum millia ultrò citroque longo agmine commearent Viatores, Veterinarii, & annonariæ gentes cum armentis, & gregibus, ut laboranti Civitati victuales suppetias ferrent. Quàm admiranda porrò, imò quàm miseranda sunt, quæ alibi facta accepimus, velut in Gallia, Anglia, Germania, ac tota Septentrionali plaga, non solùm magnis fluminibus marinum æstum pati solitis, sed Oceano ipso conglaciato, ut sublatis commerciis centenæ hominum chiliades in civitatibus, in agris inter frigoris rabiem, & famis morsus miserè perierint, ac ex iis, qui militiæ sacramento erant auctorati longè plures in castris hyemando, quàm in acie pugnando in Orci familiam transierint. Profecto si cujusque Regionis, Civitatis, atque Oppidi Necrologiam haberemus, in quibus eorum, qui è vita decesserint nomenclatura continetur, ac ratio iniri posset, quot hominum myriades duorum vel trium mensium spatio in Libitinæ censum deduxerit intolerando suo frigore funesta hæc hyems, nulla certè pestis ut ut truculenta & perniciali, nec ea, quæ apud Historicos, & Poëtas adeò pervulgata, quæ universam Græciam depopulata est, algidissimæ hujus constitutionis pestis, si ita fas loqui, ullo pacto esset conferenda.

Ast unde nam quæso tam violenti frigoris petenda est origo? Si ab Aquilone frigoris Promocondo malum hoc venit, cur hoc Anno tam violentum, tam diuturnum, ut quotquot in viventium numero adhuc extant provectioris ætatis homines, & silicernio jam proximi, tam enorme frigus nunquam se persensisse meminerint, nec scriptorum quisquam prodigium hujusmodi literis prodiderit. Scire optatis, quam proportionem habuerit hujus anni frigus ad præcedentium octo annorum, quos in hac Civitate observare mihi datum, summum frigus? Psicrometro teste proportionem habuit sesquialteram, hoc est ut ternarium ad binarium. Is fuit hyberni frigoris hoc anno supra cæteros excessus, qui in regnum quoque vegetabile desæviens, non solum plantas, quæ hortorum ornamenta sunt, sed quod dolendum Oleas & Vites ad internecionem usque absumpsit. Meherclè si in hujusmodi tempora incidisset Cardanus, eam, quam de frigoris natura opinionem mordicùs tenuit, dubio procul abjecisset; non esse frigus quid re vera subsistens, sed simplicem caloris privationem, ventosque omnes plùs minùs

nùs calidos esse, inter suas subtilitates recensuit Vir ille, quem censoria virgula sugillans, severissimus ille Cardanomastyx hisce verbis sic eum interpellavit. *Abjice soleas, ac pileum, Cardane, suo tempore ex Alpibus rhæticis urit vos Boreas, frigidus enim, & siccus est.* Hìc autem mihi haud quaquam mens est in frigoris naturam curiosiùs inquirere, neque quodnam primum sit frigidorum, num Aqua, ut Aristoteles, an Terra, uti Parmenides, & num venti aërem comprimendo frigus efficiant, aut illius Vectores sint, cujusmodi quæstiones Philosophos tum veteres, tum recentiores exercuere, & adhuc exercent, sed solùm in votis mihi esset causam perspectam habere, quæ hac hyeme tantum frigoris, ac tam ex improviso exciverit. Jam præcedens brumale solstitium exegisse nos, & Annum cùm satis placido aëris statu clausisse lætabamur, ut spes esset hyemis reliquum eodem tenore processurum. Ast tanto impetu nascenti anno Janus fores aperuit, ut nobis ferale bellum indicere visus fuerit; illicò enim, ex boreali plaga ventorum turbines biduo tanta vi efflarunt, ut omnibus horrori essent, illos acerrimo frigore comitante, & continuo nivium descensu subsequente. Grande igitur aliquid in hyperboreis contigisse credendum est, quod tam subitam in aëreo mari magno tempestatem excitarit? Anne magnum aliquem terræ hiatum ex improviso apertum fuisse putandum est, unde una cum ventis algidissimis tanta nitrosi spiritus copia eruperit, quæ totam atmosphæram frigorificis particulis ad saturitatem usque opplerit. Quanta vi polleat nitrum ad sensum frigoris inducendum, satis commonstrat experientia, dum nivi & glaciei commixtum illarum activitatem exacuit, ac in earum defectu nitri portionem in aqua dissolvendo modum habemus, quo media æstate vina & frigidas potiones nobis comparemus, non aliunde autem quàm è terræ sinu tam horrendi frigoris causam deducendam arbitror; ad tam subitam enim & adeo turbulentam ventorum irruptionem locum aliquem in aërea regione intra polarem circulum fingere oporteret, in quo spiritus adeò furentes conclusi essent, & effracto carcere subitò erumperent, quod tamen Poëtæ, quibus quidlibet audendi data est potestas, ausi non sunt, qui ventorum turbam in antris terræ obscurioribus abditam esse voluerunt, ac insuper Regem illis statuere, qui imperio premeret, & laxas sciret dare jussus habenas. Minùs porrò rationi congruum videtur cœlestia illa corpora culpare velle, quæ suo lumine & afflatu in nostram perniciem conspirarint. Quid novi enim in Cœlo à sydealis scientiæ peritis antea fuerat observatum? Num ferales Cometæ visi sunt aut alia hujusmodi portenta? Num planetæ in choreis suis agendis à præscriptis sibi legibus exorbitarunt, ut novis syzigiis & insolitis motionibus Cœlestem illam harmoniam perturbarint, ut postea propter illorum aberrationes nos plectendi essemus.

Sit quidem, ut aiunt, multum pollere lunare Sydus ad perfrigerandum, ad illius lumen ad nos reflexum, licet à Sole prodeat actu frigidum

gidum esse, seu ut alii putant vi magnetica calorem terræ & aëris ad se elicere sicque frigefaciendi vim habere, at forsan Luna hoc anno propiùs ad nos accessit. Haud sum nescius ab Astronomis, à veteribus Agricolis, à Medicis quoque peritioribus, ut olim ab Hippocrate ad prænoscendam futuræ hyemis indolem observari solitum plejadum occasum, & ortum Arcturi, atque ut monebat Virgilius *Georg. I.*

Frigida Saturni sese quò Stella receptet?

At isthæc singulis annis observantur & adventantis hyemis signa sunt potiùs quàm causæ. E magnæ Parentis utero itaque monstrosum hoc frigus prodiisse, à vero non prorsùs alienum videtur; Terra enim tota intus cavernosa est, & non secùs ac animalium corpora suos habet ventres distinctos & magnas cavitates, in quibus non hospitantur tantummodò silentes umbræ, & segnis aër; sed varia & admiranda intercurrente spiritu exercentur opificia. Nusquam certè operosior Natura est quàm in subterraneis officinis ad generationem intenta tot pretiosorum lapidum, fossilium, mineralium, & metallorum, quæ si hominum avaritia potiùs quàm curiositas, & abditiora quæquæ investigandi cupido surripiat effossis terræ visceribus, non minùs natura sollicita est in illis suo tempore reponendis, & damno resarciendo. Hinc innumeri penè fontes è terræ scatebris erumpunt, non solùm aquarum dulcium, sed medicatarum quoque, quales sunt ferratæ, æneæ, sulphureæ, aluminosæ, nitrosæ, aliæque omnigenæ. Cum autem borealis plaga in sinu suo nitri multum recondat, quod satis norunt nitri Collectores pro tormentario pulvere conflando, qui è parietibus & locis boream respicientibus longè plus nitri obtinent quàm ab iis qui Austrum, cur suspicari non liceat in regione illa inhospita, & Solis radiis ad plures menses inaccessa, ex subito & præcipiti montis alicujus in magnas illas cavernas lapsu, ut in Apennino & Alpibus aliquandò contigisse legimus, portam ingentem algidissimis ventis & nitrosæ exhalationi apertam fuisse, unde tam horrida tempestas hac hyeme ortum duxerit? In Islandia magnam cavernam esse referunt, ex qua venti frigidissimi expirent, qui glaciei fragmina identidem in altum protrudant. In Hetruria penes lacum Vulsinensium ad radicem cujusdam montis Boream versus antrum extat, in cujus latere rima visitur, ex qua, æstate præcipuè, ventus efflat adeò frigidus, ut sine noxa perferri nequeat, in quo specu si vina reponantur, ad pauca temporis minuta penè gelascunt, & fructus pruinosi educuntur, magnum utique blandimentum ad exhilaranda convivia, quæ ab Indigenis illis cum Procyon furit, celebrari solent. In Peruvia duo Oppida Platam, & Potosam describit Acosta, quæ non multum inter se distent, ac utraque in montanis locis posita, quorum unum, Potosa scilicet, temperaturam hyemis habeat, Plata verò vernali similem, cujus prodigii in calidissima regione causam in argenti fodinas referunt, & terræ spiracula, unde aura algidissima expiret. Quanto igitur longè probabilius est frigus

ab imis terræ visceribus in aërem efferri, quàm ab ætherea regione in hæc inferiora descendere, tam grandis Phænomeni, quod hæc hyems præ se tulit, & cui aliud simile ulla ætas non vidit, nullam aliam causam comminisci possum, quàm magnam terræ scissuram recens factam, paratum tamen me protestans ad expuendum ex animo meum hoc commentum, sicubi aliqui feliciori sorte meliora proferant. Si ergo forte ita evenit uti conjeci, tam horrendi frigoris, ac tantarum nivium descensus causam tenere mihi viderer; Nitrosa enim emanatio illa unà cum ventis validissimis longè latèque diffusa, tam magnum algorem efficere, & vapores, aquei elementi sobolem, in aëre suspensos arripiens, iisque se consocians nivem conformare potuit, atque illi suis capillamentis sexangularem & stellatam figuram impertiri. Non adspernandam nitri portionem nivibus inesse chymica enchirisis ostendit, qua nitrum in sinu nivis delitescens educitur, & Medicus usus comprobat, dum ex aqua nivis ratione nitri in illa contenti parantur remedia in æstuosissimis febribus exhiberi solita.

Verùm dictum illud è sacris paginis mihi forsan obtrudet aliquis, *Nunquid ingressus es thesauros nivis,* tu, qui adeò fidenter modum tradis, quo in aëre conflentur nives? Ultrò fateor, non esse apud me ipsum tanti ponderis, quas produxi de nivis conformatione, & credito terræ hiatu conjecturas, ut veram & germanam tam inusitati frigoris causam è Democriti puteo hausisse me persuasum habeam; Conjectoris tamen non prorsus improbandi munus obiisse me arbitrabor, si in negotio tam abstruso ita fieri potuisse naturæ legibus non repugnet, nil enim ampliùs à rerum naturalium scrutatore in re obscura exigebat Peripatericorum Princeps. Quid ergo in quæstione tam ardua & impervia dicendum? Num ad effugium illud histrioniam exercentibus adeò familiare recurrendum, qui ubi fabulæ negotium ita implexum & involutum est, ut nodo solvendo humani ingenii acies non sit satis, pro more habent, Deum aliquem è machina in Scenam inducere? ita sanè. Ut ergo aliquid proferam, quod pro vero accipi possit, de hac tam horrida Constitutione dicam, quod magnus Hippocrates de morbis populariter grassantibus, ubi Phænomena quædam apparerent, quorum ratio in abdito esset, dicere consueverat: ἅμα δὲ καὶ εἴ τι θεῖον ἔν ἐστιν ἐν τῇσι νούσοισι, *considerandum an sit quid divinum in morbis*, illud itaque θεῖον apud Medicos tàm in morbis, quàm in remediis adeò celebre hìc quoque vim habuisse censendum est, ab ipso Deo nimirùm tam rigidam tempestatem fuisse excitatam, ut corruptos Seculi mores & vitia novo & inusitato pœnæ genere expiaret. Neque enim in suis armamentariis justissimum illum criminum vindicem solum ignem & fulmina habere credendum est, quæ multorum metu & paucorum periculo jaculetur in terras; in iisdem enim habet, *Glaciem, & Nives, quæ faciunt verbum ejus.* Ille est qui, ut cecinit Regius Vates, de thesauris suis ventos educit, qui temporis momento aërem non minùs

nùs quàm maria, in magnas tempestates agant, & palam faciant, cui serviant, cui militent. Illud sanè admirationi fuit, qnod toto eo tempore, quo à sexta Januarii usque ad Æquinoctium ferè pertinacissimum perstitit frigus, nunquam hiscere ausi fuerint australes venti, quod in hisce regionibus perrarum est, cum vel media hyeme rigidiori identidem caput efferre soleant ab ora meridionali calidiores flatus, adeò ut ex improviso liquescant nives & regelent flumina, si quæ priùs glacie erant adstricta, ut quandoque campos inundent, quasi Deus borealium ventorum ministerio plectere nos volens australes flatus intra suos lares, unde ortum habent conclusos voluerit, ne blando suo tepore inflictæ pœnæ rigorem delinirent. Sic eleganter non minùs quàm ingeniosè Ovidius Jovem, qui totum mortale genus aquarum eluvione perdere statuerat, finxit reposuisse tela manibus fabricata Cyclopum, in antris autem æoliis Aquilonem aliosque ventos nebulas fugare solitos clausisse, emisisse autem Notos, Euronotos, atque Austrum pluviarum pincernam.

Utinam autem malorum hic finis fuerit, & hujusce anni felicior sit exitus, quàm fuit initium. Quàm infesta, quàm pernicialis humano generi fuerit hyemalis hæc constitutio, & quænam morborum genera invexerit, nemo est qui ignoret. Frequentissima fuere in hac Civitate, ut de aliis taceam, funera, ac nulla penè domus visa est, quæ pullam vestem non induerit. Primò quidem teneros infantes, decrepitos senes, & valetudinarios fere omnes, mox juvenes, & robustiores viros, nec solum minutam plebem, sed non paucos quoque ex Procerum ordinibus hiberni frigoris violentia in Libitinæ censum deduxit. Tusses, destillationes, pleuritides, peripneumoniæ, dyspnœæ, & morbi id genus dominatum obtinuere. Rationi autem consonum fuit, ut hujusmodi affectus populariter grassarentur; sicuti enim austrina tempestas capiti infensa est, ita Aquilonaris spiritalibus organis est maximè infesta. Possumus equidem adscititiis comis, adversus aëris injurias calvariam munire, ac bene chlamydati, & palliolati corporis extima à frigoris rabie & morsu possumus tutare; at quomodo visceribus in pectoris cavea contentis ab aëre rigidiori prospici potest, si ab indesinenti & reciprocante aëris inspiratu & expiratu vitam precariam habemus? Non est ergo quod miremur, si hæc hyems, glaciali aura per ostium patens thoracis penetralia subeunte, tam diram hominum & cujusque generis animantium cladem ediderit.

Verùm anne putandum hanc malè moratam constitutionem totam sævitiem suam explevisse, ut in nostris corporibus labem nullam reliquerit, quæ nova morborum genera hac æstate non possit arcessere? Si Coi Senis, cui futurorum mens divinatrix divini nomen adscivit, oraculum adeamus, responsa referemus, quæ non multum nobis arrideant. *De temporibus*, ajebat ille, *si quidem hyems sicca & aquilonia fuerit, ver autem pluviosum & austrinum, necesse est æstate acutas febres fieri,*

 lip-

lippitudines , & intestinorum difficultates. Observatione profectò dignum est, quomodo Hippocrates, Vir in prædicendo alioquin cautissimus, tam fidenter & absolutè pronunciarit, quòd si hyemem aquilonarem, Ver austrinum & pluviosum exceperit, ex necessitate subsequi debeant æstate acutæ febres, & alvi profluvia. Ast ratio sic fieri oportere satis evincit; etenim si hyems plus æquo algida & nivosa sit, parum perspirant humana corpora, ac ea præsertim, quæ debiliora sunt, unde serosam colluviem cumulari necesse est, eamque augescere si ver pluviosum successerit, quâ postea per æstivum calorem diffusâ & in motum concitatâ, acutæ febres & alvi fluxus oriantur necesse est. Nec quis putet Hippocratem nisi experientia priùs edoctum tam grande effatum pronunciasse; in libris enim Epidemiorum Constitutionem habet, in qua pars hyemis posterior, ut in nostra evenit, aquilonaris fuit cum magno frigore & nivibus, cui ver successit pluviosum, unde postea memorati affectus Æstate & Autumno apparuerint.

Ver equidem, quod modò excurrit & cujus medium jam tenemus, atque hyemi algidissimæ successit, sub initium visum est ad pluviosum propendere velle, non paucos tamen Aprilis mense dies habuimus siccos, sine ullis omninò imbribus, sed ita calentes, ut à canicularium dierum æstu parum differrent, sub finem tamen mensis tam magna ac subita facta est à calore ad frigus conversio, ut unica ferè die rariores syntheses & holoserica deponere necesse fuerit, ac è vestiario pannosas vestes reposcere, quam mutationem postea subsecutæ sunt ingentes pluviæ. Quo tenore veris pars altera processura sit, solus novit, qui fecit tempora, dies, & annos. Id tamen certum est hujusmodi temporum anomalias, & à sua temperie aberrationes ominosas esse, & morborum mali moris, quod Superi avertant, prænuncias. Nam ex eodem Hippocrate, *in legitimis temporibus, & convenientem servantibus temperaturam morbi legitimi & boni judicii fiunt; in intempestivis autem non legitimi & mali judicii.*

Sed quid frugis ex hujusmodi apparatu datur colligere ad præcautionem & sanitatis custodiam? Paucis dicam quod sentio. Adversus temporum tam enormes intemperantias magnum erit præsidium Temperantia, neque solùm in victu, sed in omnibus, quæ res non naturales vocant Medici. Non inopportunum tamen erit purgationes instituere, & si opus fuerit sanguinem mittere. *Quibuscunque convenit venæ sectio vel purgatio, hos Vere purgare, vel venam secare oportet*, ajebat idem Hippocrates: Magna certè animadversione particula illa disjunctiva digna est; Practicorum enim non pauci magnum piaculum committere sibi viderentur, si purgationem verno tempore instituentes venam simul non tunderent. Ast quàm longè à divini Præceptoris vestigiis aberrent, nemo non videt. Est ubi tantum sanguinem mittere oporteat, est ubi solùm purgare liceat, est ubi utrumque remedium conveniat. Si verò aliquis ex memoratis affectibus hac

æstate

æstate populariter vagari incipiat, boni & periti Medici erit, non tam properè & inauspicatò communibus remediis, ut in morbis sporadicis, curationes aggredi, rectè propterea Celsus de pestilenti febre verba faciens ajebat, *sanguinem non facilè mittere, alvum non facilè ducere.* Suspenso pede igitur procedendum erit, atque attentè observandum, qua methodo Natura morborum medicatrix in iis utatur, qui spontè aut paucis remediis evadant; illa enim sibi vias & egressiones invenit, quas prænoscere & divinare non possumus; fateamur enim necesse est, quandocunque aliqua epidemica affectio ex improviso se prodat, esse nos juvenes ac tyrones, licet medendo ætatem triverimus, ideòque oportere, ut Naturæ quam αὐτοδίδακτον & doctam sine Magistro Hippocrates dixit nos erudiendos tradamus.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1711.

Dn. D. JOH. ADAMI GENSELII.

HYems sat rigorosa, Euro dominante, nivibus copiosis, purpura rubra maligna multos, præsertim verò infantes corripuit, secunda & tertia die accedentibus convulsionibus, quinta & septima lethalis. Manus, pedes, dorsum post mortem atra summæ malignitatis signa conspiciebantur, in duobus facta anatome pulmones & hepar lividis conspersa maculis inveni.

Ver nimis siccum, 25. Aprilis hora X. sol duobus stipatus pareliis observatus, quorum unus vividissimi erat coloris, subsequente Majo æstu fervente cum fulminibus & fragore tonitruum.

Junius frigidus in principio ac pluvius, ipidum, scarabæorum, erucarum, aliorumque insectorum ferax, circa finem æstuosum. Variolæ & morbilli invalescebant, aliquibus etiam funestæ, illis præprimis, quos vetulæ curabant, parotides crebræ erant, ast paucæ suppurabantur, vel enim à natura sponte resolvebantur, vel emollientibus & resolventibus discutiebantur, sudoris guttulis in cute & emplastris instar roris conspicuis, in duobus pueris illas induratas vidi, quæ cum ab incauto barbitonsore contra nutum apertæ fuissent, in cacoëthica degenerabant ulcera.

Julii principium calidum, interspersa quandoque pluvia frigida. Augustus in initio serenus & temperatus, circa medium frigidiusculus & pluvius. Septembris major pars serena & calida.

Febres tertianæ absque ullo rigore grassabantur, per 24. horas & ultra durantes, quinque & sex ad summum septem terminabantur paroxysmis: petechiæ quoque sporadicè vagabantur, cum dysenteria septima, & nona lethales. Fœmina 57. annorum gravida, pro hydropica à medicastro quodam reputata, cum stupore omnium puellam vegetam ac sanam enixa est. Octobris & Novembris Constitutio pluviosa & nimbosa, flante pluviarum pincerna austro, septem enim fere

fere continuos dies & noctes durabant. Decembris principium itidem pluvium, medium ventosum, at ob austrinam aëris temperiem temperatum. Febres intermittentes increbescebant, diarrhœæ item, rheumatismi ac asthmata ob ἀδιαπνευστίαν ab humido cœnoso atmosphæræ statu causatam, apoplexiæ quoque & paralyses frequentes erant, ut & variolæ & morbilli, in infante trium annorum, motibus convulsivis in dentitione difficili mortuo, dentes atros & ob gangrænam carie infectos sua sponte excidentes observavi. Annus hic utcunque fertilis erat, vinum etiam generosum ac optimæ notæ.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1712.

Cum historicis, & meteorologicis Observationibus,

Dn. D. JOH. ADAMI GENSELII.

PRincipium Januarii rigido gelu fuit horridum & ventosum cum nivibus copiosissimis, adeo ut in quibusdam locis novem pedes superarent altitudine, circa medium mensis nix cœpit liquefieri, flante Zephyro, nubibus in pluviam resolutis, circa finem intensum frigus gravidis imprimis valde perniciosum, abortus quippe epidemicus plurimis lethalis grassabatur, vid. Hipp. aph. 12. sect. 3. ob inæqualitatem & improportionem ætheris, quædam apoplexia tactæ ἄφωναι reddebantur, quædam pleuritide, multæ purpura alba correptæ exspirabant, febres etiam intermittentes invalescebant, vario typo anomalo revirescentes. *Februarius* in principio turbidus, circa medium & finem temperatus. *Martius* circa medium procellosus ac nivosus, cum tonitruis & pluviis circa finem, febres causavit acutas, summa cum vehementia prima & secunda die sævientes, quinta & septima subsequentibus deliriis fatales. Ver pluviosum cum terræ motu trematorio sat notabili in nostris partibus, imprimis Neostadii, ubi multæ fornices dirutæ ac domus ruinatæ à motu illo concussorio conspiciebantur. *Majus* itidem pluvius, ut planè diluvium quasi appareret in quibusdam Hungariæ locis, imprimis in Holing, ubi vites è terra evulsit, & domus aqua vix non cooperuit. Hoc mense miræ fuerunt metamorphoses febrium, in principio mentiebantur continuas, calor enim per tres continuas durabat dies, quarta remisit, quinta paroxysmus bis mane scilicet & circa noctem invasit ægros, die sexta etiam bis, tandem octava in tertianas veras degenerarunt, servato ternis vicibus typo ordinario, hinc rursus typo anomalo calor per triduum continuavit, remittente denuo per 24. horas calore, bis de die paroxysmus afflixit ægros, & porro cum in tertianas degenerassent, adhibitis temperantibus, mineram biliosam præcipitantibus, leniterque evacuantibus, cessaverunt, & cum natura eò quò vergit ducenda sit, hic ad sudorem criticè vergebat, ideo diaphoreticis

ticis illam cum εὐφορίᾳ juvimus: qui verò inscio medico denuo naturam turbarunt, venæ sectione nimirum vel purgantibus, omnes recidivam passi sunt, quæ enim judicantur & judicata sunt integrè, neque movere, neque novare aliquid, sive medicamentis, sive aliter irritando, sed sinere oportet: Hipp. Sect. I. aph. 20. Notandum quòd hoc mense temperies quoque aëris proteo mutabilior fuerit, v. g. circa matutinam sextam frigus, circa decimam calor ingens, tertia pomeridiana iterum frigus, & appetente vespera observabatur calor, quæ vicissitudines aëris subitaneæ non parum ad hasce generandas contribuerunt febres, juxta Hipp. aph. 1. & 4. sect. 3. quo major est aëris inæqualitas, imprimis citiori vicissitudine, eo magis corpus alterat & afficit, motus enim contrarios minus sufferre potest natura, si quidem valde à se differant. Vid. Wedelii Commentar. in h. l. *Mense Junio & Julio* æstus magnus, & copia insectorum, imprimis reptilium, & in specie serpentum, qui ruricolas sæpius infestarunt, morsuque communicatum miasma venenosum, fermento bilioso volatili sulphureo-salino inquinatum, totum peragravit corpus, cujus omnes illico intumuerunt partes, imprimis lingua, ut nec verbum articulatum proferre potuerint cum ingenti cephalalgia; pecora etiam mirum in modum ab illis affligebantur magna subsequente strage, ex hominibus multi, non adhibitis prima statim die remediis, veneno illo exstincti sunt. Notatu dignum, quod ex quodam fonte certis horis foetidus ac rubicundus promanaverit liquor, quem superstitiosum & fatidico-credulum vulgus sanguinem esse dicebat, inductum argumentis ab odore & consistentia illius ad coagulum accedente desumptis, post aliquot dies limpidum iterum acquisivit colorem; per chymiam deprehendi, in illa aqua terram rubram martialem instar boli vel cinnabaris, particulis nitrosis & vitriolicis mixtam, ab æstivo solis calore percoctam, quam in cavernis subterraneis alluebat, illaque tingebatur, fœtorem verò attribui materiæ viscidæ bituminosæ asphaltum redolenti, ut adeo non necesse sit ad supernaturalia confugere & mysteria, si naturales prostent causæ & principia, in quæ iterum resolvi possunt mechanice. Vid. Ephemerid. N. C. A. 1712. appendic. p. 193. & 209. Item Nova litteraria German. A. 1705. mens. Mart. p. 103. *Augusto* nimis pluvioso increbuerunt febres erraticæ bis de die ægros invadentes cum deliriis continuis, suspiriis ac ejulationibus, multi attoniti & quasi cataleptici sine usu rationis neminem agnoscentes jacebant, calore per duas durante dies, tertia demum intermittente, in aliquibus quinta & sexta. Eodem mense strages pecorum invalescebat, corripiebantur scilicet certis pustulis albicantibus cum anhelitu difficili, quibus dissectis materia purulenta mephitim spirans effluxit, ex faucibus quoque fœtor morticinus intolerabilis, ad aliquot sensibilis passus prodiit, cumque maximis boatibus crepuerunt, in ventriculo reperti fuerunt certi globi magnitudinis nucis majoris, repleti pilis tunica membranosa dura aciem cultri vix non eludente instructi; feræ quoque omnis generis ad

ad Somogy in copia periere, & in nemoribus passim à rusticis repertæ fuere, canes ex voratione tam illarum ferarum, quàm pecorum prædictorum rabidi facti, à quorum morsu homines in phrenitidem inciderunt ac hydrophobiam, latratum etiam & rabiem imitati canum, morsibus in adstantes sævire tristi cum spectaculo cœperunt, imo aliqui remedium laturi, aceto & sale ora rabidorum pecorum lavando, rabiem contraxerunt ab illo venenato miasmate, id quod & Matthiolus Comment. ad L. 6. C. 36. Diosc. observavit: multæ nihilominus bestiæ rabidæ servatæ fuere, data statim in principio fuligine cum cupro vel orichalco raso pulverisato.

Principio autumni exundationes fuere maximæ, in unico pago quadraginta & ultra periere personæ, medium autumni itidem pluviosum cum tonitruis, assiduisque imbribus, qui febres, dysenterias, catarrhos, & in multis apoplexias causarunt, juxta Hipp. aph. 16. sect. 3. à frequentibus quippe imbribus, ob insensibilem prohibitam transpirationem succi corporis redduntur frigidiores, fuligines coacervantur, spirituumque & seri inferuntur morbi. In vineis maxima sterilitas, generositate vini quadantenus eandem compensante, nec agri adeo erant fertiles. Circa ingressum solis in signum Capricorni, variolæ regulares & idcirco mitiores quoque observabantur, tardius tamen (quàm ordinariè fieri solet) suam absolverunt periodum, licet absque ulla fuerint malignitate, nec foveas solitas post se reliquerunt. Notatu dignum senem 65. annorum variolis correptum, feliciter restitutum fuisse, pulsus in eo observabatur oppido curiosus, intra momenti spatium ex celeri & inæquali tardus & æqualis, mox ex parvo magnus & vice versa. Cum jam videam institutum hoc anxiè huc usque desideratum, multis probatum fuisse, imprimis Schelhamero Kiloniensi Machaoni in sua medendi methodo, animus est imposterum quoque constitutiones epidemicas inferiores Hungariæ, summo adspirante Numine continuare, dummodo Academia nostra Mecænatum suffulciatur munificentia.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1713.

Unà cum historicis & meteorologicis observationibus,

Dn. D. JOH. ADAMI GENSELII.

P*Rincipium Januarii* temperatum, humidum ac nebulosum, circa medium furente Euro-noto fortiter gelare cœpit, in omnium dierum operosa enumeratione non ero multus & molestus, cum inutile sit & tædiosum verborum inanitate aures defatigare. Vigesima pluvia, sequentibus nimbi cum ventis vehementioribus. Hoc mense febres quartanæ grassabantur, quæ dato cathartico in veras degenerarunt tertianas, quatuor & quinque accessionibus suam absolventes periodum. Variolæ continuarunt,

runt, ast malignæ & confluentes, illisque funestæ, qui non statim in principio remedia adhibuerunt congrua, temperata nimirum diaphoretica & bezoardica, omissis volatilibus generosioribus. Vigevanno fama ad nos deferebatur, intra montes cecidisse nivem rubram ad spithamæ altitudinem, quæ ab exhalationibus terræ rubræ procul dubio suam traxit originem.

Mense Februario crescente luna ingravescebat etiam frigus, quod sexta remisit, decima pluviæ calidæ, duodecima caligo cum pruina subsequente pluvia per tres dies, circa finem cœlum serenum absque ullis nivibus. Hoc mense observavi digitorum apices duarum puellarum sine dolore sua sponte absque ulla vulneratione, aut cicatriculæ signo sanguinem floridum curioso spectaculo guttatim stillasse: in alia puella idem observavi in facie. vide Ephem. N. C. An. 1712. p. 72. Act. Erud. Lips. An. 1686. Mens. August. p. 387. febres malignæ petechiales inceperunt grassari, quinta lethales cum ferocibus deliriis: verum pulsu [quod notatu dignum] tardo & æquali, sanorum pulsui simillimo. In adolescente 13. annorum loco tibiæ cariosæ, per manus chirurgi fere ad patellam usque genu forfice excerptæ, cartilago quædam usque ad ossa tarsi vices tibiæ obiens succrevit, qua etiamnum ossescente nititur, & pedetentim ambulat, provida certo natura defectum ossis à vicinia superioris processus ossis tibiæ supplevit.

Principium Martii serenum & temperatum, octava primæ cecidere nives copiosæ, sequente die liquefactæ pluvia per sex dies continuos, hinc exundationes damnosæ fluviorum ac rivorum cum magna hominum, animantiumque strage. Continuarunt febres malignæ multis funestæ.

Aprilis usque ad 15. contra morem suum serenus, ast frigidulus, decima octava pluviæ frigidæ furente aquilone in nives hoc anno secundas versæ quatuor geometricorum pedum altitudinis cum turbulentissimis procellis, maximas campanas ad sonum impellentibus, subsequente excessivo frigore in regnum animale & vegetabile desæviente cum internecione, gemmarum in arboribus & proh dolor vitibus, alitum quoque ovis incubantium imprimis ciconiarum & cornicum. Vigesima septima grando cum turbine, ne prior calamitas sola esset, admiratione autem dignum, quòd in diversis grandinis granis vermes ac scarabæi alati inventi fuerint, quos in præsentia multorum oculis meis usurpavi: utrum è seminibus in nubes elevatis, ibidemque exclusis & nutritis oriantur, an aliunde accedant, curiosioribus relinquo; ex atmosphæra saltem nostra ob penuriam moræ vix abripi possunt. Confer de hac materia Jonston. taumatograph. class. 3. C. 1. Fromond. libr. 5. meteorolog. C. 6. Scottus physic. curios. libr. 2. Ephemerid. Germ. D. I. An. IV. & D. II. An. II. III. Rusticus quidam calcem vivam clam surripiens, cum domum properaret, nimis festinans currum evertit, ita ut in aquam caderet, hinc subito calcis vivæ ebullitione & impetuosa effervescentia orta, stramen adjunctum flammam concepit, quæ asseres contiguos accendit curioso spectaculo,

totusque conflagrasset currus, nisi ei succurrissent.

Principium Maii cum fulgure, tonitru ac imbribus frigidum, usque ad 17. ventosum ac nubilosum, vigesima pluviæ copiosæ, vigesima quarta calor ingens subsequente fulgure & tonitru horribili, cum imbre frigido ac turbine boreali, vigesima sexta imber, reliquum nubilum. Bruchi & volucræ numerosæ, (de quibus plura hoc loco addere libet) teneros pampinos & uvas præroserunt immenso damno: infausta hæc & damnifica animalcula, vites consumere nata in lingua sancta appellantur ילק à radice לקק lingere, lambere, [vid. Joël c. 1. v. 4] quod lambendo quasi virulentia sua uvas inficiant, easque absumant, græcè vocantur ἴπες & epides ab ἴπτειν lædere, nocere, quod vites summopere ab iis lædantur. Plinio L. 18. c. 18. dicuntur convolvuli, & volvoces, Columellæ volucræ, Tullio butyri, Plauto involvuli (in Cistell. Act. 4. sc. 2. v. 63.) quod in pampini foliis, ovula ponentes se involvant & implicent, illaque proboscide sua virulenta quasi conglutinent. Ipso corpore ceruleo, pedibus obscure lutescentibus, nascitur ex ovis, bombycum ovis similibus magnitudine, colore rubicundis, hic cum parere vult, multa cumulat, volvitque folia & in his sua ova reponit; germani antiphrastice vocant *Weinzedel* vel *Weinzierl*, quod minimè vineas ornent & excolant, sed potius deturpent, & ad incitas redigant summitates palmitum, uvarumque gemmas depascendo. Oriuntur ut plurimum spirante austro, flante verò borea pereunt. Confer Samuel. Bocharti hierozoic. p. II. L. IV. C. IV. Ulysses Aldrovand. L. IV. de insect. c. 1. iconismum tamen ipidis minùs accuratum exhibet. C. V. italis rusticis est tagliadizzo, ringavis *Rebstichel*, hungaris Vinzellir, proprium illarum est in vitibus versari, easque ut & cornua arrodere. Qui serpentis genus esse putant, ab Hermolao redarguuntur, vide Jonston. L. 3. H. N. p. 86. seq. quid quod ex vitis pampinis enascantur vermiculi, qui pubescentes uvas prærodunt. vid. Columella de arboribus c. 15. Theoph. Eresio L. 3. de caus. plant. C. 27. ips vitiarius bestia nominatur damnifica, quæ in pampini folio intorta implicet se. Tremellius cum nonnullis vocat melolontham, est autem melolontha scarabæi genus, quod alio nomine teste Hesychio χρυσοκάνθαρος h. e. aureus vocatur, de quo Gesnerus ait: μηλολόνθη est galleruca insectum pennatum, scarabæo simile χρυσοκάνθαρος dictum; à quibusdam verò ea animalcula hac voce designari existimantur, quæ Galli Hanetons nominant, (de quo vide Dictionar. Richelet) ea autem ab Anglis appellantur Dors. videatur Liveleus T. III. Critic. Sacr. p. 946. Quomodo differant ipes, ikes, thripes, vide apud Aldrovand. l. c. & Bochartum c. 17. ubi bene monet in Galeni verbis perperam legi σκνίπες pro ἴπες cum dicit: ἀμπελίτιδα γῆν perdere τοὺς γεννωμένους ἐπ' αὐτῶν σκώληκας, οὓς σκνίπας ὀνομάζουσιν, ubi etiam notandum, quod ipes certam speciem locustarum in vitibus generari idem asserat, cui adstipulatur Theophrastus l. c. de Caus. plant. c. 27. causam hanc subnectit, utpote cum vites humescant, atque aër fœtificet, tum

ipes

ipes quoque materiem sibi congenerem statim erodunt, addens: vitibus hoc potissimum evenit, quia natura præhumidæ sunt, & humor earum insipidus sit atque aquosus, humor enim qui talis est, facillime affici potest, nonnunquam ipes omnino nequeunt generari, scilicet loco placidi spiritus, neque humido, neque succoso. Non solum autem illo anno, quo vites infestat & veneno quasi inficit, colluvies hæc exitiosa existit, sed etiam futuris, hinc inter seculi incommoda & res orbi noxias numerantur ab Arnobio L. I. adversus gentes, quibus negotia incursantur humana, aspectu quidem sunt pulchra, coloribus rutilantia diversis, ast summè damnifica & maligna. vid. Salmasius in exercit. Plinianis ad Solin. p. 272. Joh. Frischmuth dissert. I. de hirco emissario. c. I. §. 5. D. Dan. Henrici dissert. V. de relig. Zwingl. p. ult. Dan. Guil. Mollerus in meditatione de quibusdam insectis Hungaricis. Francof. 1673. in 12. Bern. Saccus in hist. Ticin. L. 4. inquit: dirum hoc animal frequentissimum esse prope Alagniam in Lomellino agro urbem, ubi vitis folia depascunt, quibus ablatis arescunt exiles & immaturi racemi sine umbra relicti, ab uvarum verò cupidis sturnis postmodum castigari. vide Eph. Nat. Cur. Decad. II. A. VI. p. 202. seq. Cornar. in Theolog. Vit. L. I. c. 17. p. 205. D. Phil. Jac. Sachs. in ampelograph. L. I. c. 6. p. 47. Moufeti theatr. insect. L. I. c. 19. p. 142. seq. imprimis D. Joh. Theod. Mœren Observ. in Decad. II. Ephem. N. C. A. V. p. 220. passim per vineta volitat animalculum magnitudine pisi, scarabæi parvi figuram corporis referens, variegati plurimū coloris &c. Græci duas res æqualiter malas exprimere volentes, dicere solebant: κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δὲ ἶπες, mala quidem thripes, mala rursum ipes: thripes culicibus similes, sunt teredines sive cossi arborum fructus, ipes verò uvarum germina prærodentes, de quibus Prudentius in Hamartigen. v. 266. seq. canit:

> Quamvis maceries florentes ambiat hortos
> sepibus, & densis vallentur vitea rura,
> aut populator edet gemmantia germina bruchus,
> aut avibus discerpta feris lacerabitur uva.

Majores nostri vix observarunt, quòd horrenda istorum depopulantium animalculorum rabies tot annos in tanta copia duraverit, subque nive & glacie illæsa tam in limosis quàm saxosis locis, imprimis intra cortices arborum permanserint. De hujus insecti exstirpatione video sollicitos antiquos pariter & recentiores, operosa subministrantes remedia, quidam vineta sulphure herbisque graveolentibus suffiebant, alii vites illinebant terra ampelitide, ut docet Galenus L. 9. simpl. Medic. quam pharmacitin vocat Dioscorides L. 5. eò quòd vitium morbo medeatur. Laboriosius exstirpant perniciem hanc Ringavi & Sempronienses, assignatis enim temporibus quisque patrum familias mittit suos homines, qui è vitibus colligant ipsum animal, & convoluta folia ovis fœta, urceoque aqua semipleno injiciant, ut vesperi in unum cumulum ante Prætoris vel heri ædes, aut in foro coacerventur, & superstructo igne comburantur. Vide D. Mœren

l. c. Petr. And. Matthiol. L. 3. Epist. Medic. p. 141. Hohbergii Georgica Curios. P. 1. p. 341. & 481. D. Samuel Ledelii relationem in Ephem. Dec. III. A. Ult. p. 368. In libris Geoponicon (qui Imperatori Constantino Porphyrogenetæ adscribuntur) tria grana sinapis juxta vitem implantanda commendantur, verba L. 13. sic sonant: περὶ τὸ στέλεχος τῆς ἀμπέλου περὶ τὴν ῥίζαν τρεῖς κόκκους σινήπεως χῶσον φυτευόμενα, γὰρ ταῦτα τῇ ὀσμῇ τὸν βροῦχον ἀναιρεῖ: cum verò in nostris regionibus semen sinapis nimis tardè procrescat, vix finem suum paterfamilias obtinebit exoptatum. Alii vites aqua, in qua ipides enecati sunt, vel cultros, quibus palmites amputantur illiniunt, ita Plinius Hist. Nat. L. 17. C. ult. ne convolvulus fiat in vinea, amurcæ congios duos decoctos in crassitudinem mellis, rursusque cum bituminis tertia parte, & sulphuris quarta sub dio coqui, usque quo exardescat sub tecto, hoc vites circa capita & sub brachiis ungi, ita non fore convolvulum: quidam contenti sunt fumo hujus mixturæ suffire vineas secundo flatu continuo triduo, plerisque non minus auxilii & alimenti arbitrantur in urina, quàm Cato de re Rustica c. 95. in amurca, addita remodo aquæ pari portione, quoniam per se noceat: alii falces cùm sint exacutæ, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut sanguine ursino liniri volunt post putationem easdem; ex aliis autoribus Aldrovandus l. c. p. 191. sequentia contra cantharides (forsan & ipides) remedia tradit: Baptista pius in suis ad Plauti comœdias contra animalcula, quæ vitibus nocent, accipit cantharides, quas in rosis invenire consuevimus, si oleo immergantur, ne in tabem resolvantur, alii non observantes, quo loco, aut qua in herba nascantur, ipsas qualescunque sunt, cantharides in oleo coquunt, ex eoque cotem, in qua falx exacui debet, obducunt; idem præsidium præstabit falx illita cum hircino adipe, aut ranarum sanguine, aut coticulæ cinere, vel oleo illita, quâ falcem exacues: Gaudentius Merula, cantharides vitibus noxias, stercoris bubuli, cui aliquantulum galbani commixtum sit, suffitu procul abigit, cum spirant auræ. Fabulosum remedium narrat Claudius Ælianus, mulierem scilicet mensibus laborantem erucis & scarabæis perniciem afferre. Ethnici pro pœna à Diis immissa, insecta agnoscentes, idolis suis sacrificabant, certaque instituebant festa, de quibus videatur Cælius Rhodiginus Lect. antiqu. L. 4. c. 15. hinc & idolum Ekronis vocatur בעל זבוב Deus muscarum, vid. Bochart. l. c. P. II. L. 4. c. 9. & p. 1. L. 1. c. 5. & Hercules appellatur ἰποκτόνος ipidum occisor. confer Alex. ab Alexandr. Genial. Dier. L. 2. c. 14. Coel. Rhodig. lect. antiqu. L. 6. c. 7. Bochart. P. II. c. 17. 27. Aldrovand. l. c. Optimum, quamvis laboriosum remedium est, illos maturè & indefessè è vitibus colligere, ac unà cum ovulis comburere.

Hoc mense in Austria, imprimis Viennæ, febres malignæ cum atris exanthematibus & bubonibus, (quos benignos appellabant) magna cum hominum mortalitate grassabantur, quidam exsectum bubonem cum carne bubula cani ad devorandum absque ejus noxa dabant, & ex hoc

pestem

pestem negabant, cum tamen longè alia sit ratio carbunculi & bubonis in corpore vivo, quàm ex cadavere secti, & juxta Celsum nihil sit ineptius, quàm quale quidque in homine vivo est, tale existimare esse moriente vel mortuo, & vice versa: accidit quod ex bubonibus pestilentialibus & carbunculis nonnulli per chymiam spiritum antipestilentialem & ⊖ volatile elicere conentur, qua de re plura dabo in schediasmate de differentia pestis humanæ & brutorum; licet itaque morbum tantum contagiosum vocaverint, pestemque nomine contagii velaverint, vera tamen febris erat pestilentialis, quod & internecio tot hominum, præcipuè verò decem Medicorum comprobat, vide Francisci Xaverii Bensæ historicam relationem pestis Austriam & conterminas partes infestantis, Viennæ A. 1717. 8.

Junii principium pluviosum, ventosum atque frigidum cum exundationibus torrentum & fluviorum damnosis, octava æstus usque ad duodecimam, 13a pluviæ subsequente frigore, medium serenum & calidum cum intermixtis imbribus ac procellis: circa finem pluviæ furente Euro, Pestis in Austria incrementum sumpsit ut & Posonii in Hungaria.

Julius usque ad 5tum Serenus, ventosus & frigidus, sexta calor mediocris, septima pluviæ copiosæ cum frigore extraordinario, usque ad finem mensis (paucis exceptis diebus) flante aquilone durantes. Pestis in Austria, & aliquibus partibus inferioris Hungariæ, ut & Posonii valde sæviit; meteora quædam lucida sub forma draconis apparebant, ab exhalationibus sulphureo ⊕sis in sublime evectis, per continuum attritum incalescentibus, tandem accensis, ac in tonitrua & fulmina fatiscentibus, subsequentibus inundationibus & fragminibus nubium.

Principium Augusti pluviosum & frigidum, à quarta usque ad 9nam calor ingens, undecima tonitrua horrenda cum fulminibus ac pluvia frigida, 16a nubilum insequentibus pluviis ingentibus, rubigine & uredine vitibus & frugibus summè perniciosis, circa finem nebulæ densissimæ quasi hybernæ in altum evectæ, & in pluvias frigidas resolutæ cum tonitru & fulmine: incus fabrilis ab ictu fulminis urentis & concutientis, partim fusus, partim fissus observabatur, globum quoque igneum seu glomerem flammeum in terram delapsum conspexerunt maximo cum fragore dissilientem, tetrumque odorem & fumum spargentem, incrudescente magis magisque tempestate, iteratisque ictibus fulminum horrendis. Pestis tam in Austria quàm Hungaria continuavit sævire, grassabantur etiam variolæ malignæ confluentes cum petechiis intermixtis, illisque qui non statim in principio remedia adhibuerunt, fatales, jamjam suppuratæ, rursus materia ichorosa repletæ conspiciebantur, & secunda vice ad suppurationem pervenere, inque interstitiis suppuratarum novæ subinde oriebantur variolæ, in defunctis per nares, aures, & oculos sanguis prorupit copiosus, nonnulli à barbitonsoribus imperitis malè tractati, tubercula circa artuum juncturas; & his retropulsis per topica, totalem reportarunt contracturam, alii cœcitatem,

ætati, in progressu autem adultis magis infestas, ut & catarrhosarum ægritudinum multitudinem, Variolæ benignæ inprimis, usque in Aprilem frequentes, ast circa Solis in signum Cancri ingressum, unà cum Febribus evanescentes, continuarunt, nec non Pleuritis notha, atque Coxendicum dolor (diaphoreticis, Tinctura præsertim Bezoardica, juxta cum eccoproticis, utrique malo opem ferentibus) multos lecto adfixerunt.

Ver cum ventorum varietate, Zephyro tamen prævalente, aura nebulosa, humida & temperata (catarrhosis ideo morbis, præsertim Odontalgiis, Apoplexiis etiam letalibus opportuna) primo erat præditum, quæ circa Aprilis medium in serenitatem mutabatur. Majus frigidiusculus potissimum Euro spirante comparuit, in medio tamen caloris sat acris per decendium particeps, paucosque dies serenos per totum reliquum suum decursum numerans, crebrioribus autem tempestatibus grandinosis, è longinquo tamen nobis tantum se ostendentibus, viciniæ autem admodum damnosus. Cum Junio Eurus, interdum ab aliis diversis ventis interceptus, serenitatem caloresque magnos proferebat, usque dum post solstitium æstivum Zephyrus dominium obtinebat, & mutabilem aëris statum, sæpius verò pluviosum producebat; quæ humida aëris intemperies postea etiam continuabat, diesque caniculares magis temperatos quàm fervidos efficiebat. Et licet postmodum cum Sol in Libra versaretur, Eurus serenitatem quandoque redderet, antequam tamen signo hoc excedebat, Zephyrus, aliquoties valde impetuosus, pluviis frigidis denuo molestus exstitit, quin & pluviosa illa intemperies usque ad finem Anni perstitit, nisi quòd in Decembri crebræ nebulæ, & Serenitates quandoque, Euro præcipuè, Austro & Africo intervenientibus, comparerent. Cæterùm præter Catarrhos nihil epidemicorum malorum prioribus istis temporibus observabatur; post Canis tamen occasum Variolæ denuò multos infantes invaserunt, confluentium jam specie gravius aliquos adfligentes & negligentius habitæ non paucis letiferæ; paulo post tamen, usque ad Anni exitum, & in Januarium usque Anni sequentis, ulteriusque, sed rariores discretæ mitioresque comparentes. DiarrhϾ circa finem Novembris, & per Decembrem in multis, prævio ut plurimum vomitu, torminibusque stipatæ, promptè tamen stomachum roborantibus cedentes, notatæ fuerunt.

Circa finem æstatis, & per autumnum Lues illa, quæ bubulo generi per Germaniam Italiamque tam infesta fuit, postquam ex Hungaria versus Danubium sensim progressa, ubique luctuosa sui vestigia reliquit, nostra quoque confinia attigit, ac insignem stragem, integra etiam numerosa bovilia evacuantem, apud nos, ac plurimis vicinis in locis edidit; quam non aëris ex vitio, sed contagio per boves ex regno illo adductos exortam fuisse, vel inde satis nobis notuit, quòd illa primum loca, ubi pascuis frui illis advenis contigit, invaserit, armentis verò

omnino

omnino pepercerit, ad quæ illi, vel alii ab his infecti haud pervenerunt, atque ubi consortium illorum, ad quos contagium jam penetraverat, evitatum fuerat. Miasma verò hoc per salivam animalium infectorum, quo gramina inter pascendum conspurcarunt, se primo, postea etiam per exhalantes vitiosas à corruptis humoribus visceribusque particulas ulterius, his in terris, propagasse, atque caustica acredine infestum, fauces, ventriculos ac intestina hostiliter invasisse, inque spasmodicos motus non tantum nervosas partes irritasse, sicque ob constrictos exin vasorum sanguiferorum tubulos inflammationem excitasse, sed ipsam etiam eorum substantiam ad putrilaginem disposuisse, credibile videtur: Id quod lingua in quibusdam inflammata, & vesiculis rubris referta, ventriculi, præsertim omasus, & intestina non minus inflammata, & non tantum sanguineæ, sed fœtidæ etiam & purulentæ excretiones, ut Dysenteriæ malignæ speciem ut plurimum præ se tulerint, nec non intestina hepati contigua bile suffusa testabantur. Unde etiam, quæ in prima invasione notata fuerunt symptomata potiora, adpetitus nempe dejectus, difficilis respiratio, calorque præternaruralis ortum habuisse videntur. Cæterum caro lue hac demortuorum boum quamvis pluribus, egenis præcipuè in cibum primo venerit, nec sinistri quid ipsis inde accidisse rescitum fuerit, tutius tamen esse iisdem abstinere, tum ratio suadet, qua ex viscerum observata labe promtè etiam eandem carnibus communicari, quia & nauseam, facile exin oriundam, multum nocere posse evincitur, tum exempla confirmant, quibus noxium quandoque exstitisse carnium contagiosa labe infectorum animalium esum constat: Vid. præter alios Nob. D. Rosini Lentilii Miscell. med. pract. part. 2. pag. 519. Liceat etiam memorare exemplum, ab Exc. Dn. D. Johanne Meyero, Arch. Elect. Palat. & Physico Neoburgensi, Anno 1712. d. 16. Julii ad me perscriptum, duobus nempe rusticis, cum bovem ægrotantem mactassent, &, quia lienem pulmonesque malè constitutos invenerunt, sepeliissent, carbunculos in brachiis fuisse exortos, cum febre acuta, vomitu & diarrhœa, duos autem canes, qui carnes istas degustaverant, eodem die mortuos fuisse. Ex Hungaria quidem Venetias advectorum boum dysenteria laborantium carnes innoxias quondam Medici aliqui Patavini insignes pronunciarunt, ast tutius esse talibus abstinere, celeberrimi olim Jenenses Medici, Guern. Rolfinckius in Ord. & meth. spec. comm. lib. 2. sect. 3. cap. 60. & Joh. Theodor. Schenckius hist. gener. humor. cap. 2. judicarunt. Prout etiam Collegium Medicum Augustanum circa Casum hunc ab Illustr. Senatu requisitum, hujusmodi carnium ulteriorem venditionem, ad noxas inde emergendas præcavendas, dissuadere tutius duxit, atque per Senatus Decretum impetravit.

Circa principium Anni 1712. Zephyrus, interdum ad unum alterumve latus declinans, cum frigore nivem, sed rariorem sparserat; & licet sæpius aër serenus postea redderetur, semper tamen nebulosus unà fuerat:

erat; frigus quidem in Progressu remissius, ast brevi post, flante Euro vel Austro, denuo intensius factum est: usque dum d. 3. Febr. Zephyro redeunte, pluviis, quæ per decendium durarunt, obortis cessarunt. Varius abhinc aëris status, quoad temperiem tolerabile frigus, crebriores autem nives attulit, usque dum circa Æquinoctium vernum Eurus temperatiorem aërem redderet, mox verò diversis sub ventis humida & pluviosa constitutio usque ad Solis in signum Tauri ingressum valde molesta exstitit, quam Euro prædominante, calida & sicca excepit, sæpius tamen postea variando: Sole verò Leonis signum occupante, occidentales venti pluvias multiplicarunt, & d. 6. Augusti cum serenitate calores magni oborti fuerunt; qui etiam, licet circa finem mensis hujus, delapsis pluviis, remiserint, mox tamen denuo comparuerunt. Cæterum huc usque præter consuetos hyemales catarrhosos insultus, in mensibus vernalibus Tusses ferinæ puerilem ætatem admodum adflixerunt, eccoproticis repetitis, absorbentibusque, nervinis, ac demulcentibus ægrè profligatæ; Febres etiam quotidianæ non valde contumaces, purgantibusque præmissis, per antimoniatas calces, arcanum duplicatum, & corticem Peruvianum &c. devictæ, per æstatem plures occurrerunt; in Augusto autem non paucæ Diarrhoeæ, in nonnullis quoque Dysenteriæ, ut & Choleræ, sed benignæ, omnes facile, post rhabarbari nonnihil tosti usum, in primis pulveribus dictis præcipitantibus, coralliis, unicornu fossili, quandoque etiam tormentilla, succo catechu &c. curatæ. Hasce ægritudines in progressu mensis Febris catarrhalis exceperat, sine sexus ætatisve discrimine, magis tamen adultos quàm pueros, cum febrili inhorrescentia, subsequente calore, cum cephalalgia, & hinc productis pervigiliis, quas interdum deliria nocturna comitabantur, oculorum item, dorsi & artuum dolore, ac tussi ut plurimum invadens, & instar ephemeræ, altero, vel tertio, quartove die, sponte; aut impetus ubi vehementior erat, post moderatum sudorem, modo per volatilia, modo fixa medicamenta, pro subjectorum diversitate, excitatum, recedens; nisi quòd tussis quandoque pertinacius insisteret. Qui morbus uti multis, remotis etiam in locis, ita nostra quoque in Urbe plurimos invaserat, ut vix domus esset, ubi eo laborantes non deprehendebantur; atque nobis ex prægressa humida aëris intemperie, similes in corpore nostro particulas augente, ac magnis dein ejusdem caloribus, lympham in corpore fundentibus & agitantibus, subito tamen tempestatis frigidæ aliquoties obortæ interventu, quæ transpirationem ob poros inde occlusos sufflaminabat, condensatam generata mihi videbatur. Nec aliam causam Pleuritides hanc in mense Octobri excipientes, non admodum refractariæ habebant, atque ideo sudoriferis moderatis præcipuè, ac satis promtè cedebant. Aliorum morborum minimè ferax erat Autumnus, qui satis temperatus & serenus in principio, in progressu autem, præsertim Zephyro ut plurimum, & quidem nonnunquam mul-

ta

ta cum vehementia spirante, humidus ac pariter temperatus se habuit; sicque continuavit hæc temperies: ante solstitium tamen quatriduanum frigus, & tale etiam in fine Anni, Euro flante, experti fuimus.

Non prætereunda hìc est Lues admodum gravis & funesta, quæ in Vere equos potissimum extra Urbem & in Vicinia, rarissimos in Urbe invasit, multosque trucidavit, postea etiam bobus, feris, quin & porcis, anseribus atque gallopavonibus, quibusdam in locis, non pepercit, & adultum usque in Julium tragœdiam suam ludere perrexit. Oriebantur fere semper in pectore, aut etiam in inguine, aliisque locis tumores duri, qui paulo post in amplius spatium se diffundebant, & intra breve temporis spatium interimebant. Hos ab ictu crabronum, qui copia & magnitudine insolita præditi observabantur, ortum habuisse mihi credibile videbatur. Uti verò cadavera boum elapso anno demortuorum, nec ubique altè satis in terram defossorum & putrescentium, Insectis hisce pabulum gratum exhibuisse, (in cavernis enim & sub terra nidos ab eis fieri, carnibusque vesci, Aristoteles lib. 5. hist. animal. cap. 23. Plinius lib. 11. hist. nat. cap. 21. aliique testantur) sicque multiplicationi & augmento eorum, humorisque venenati, quem glandula in imo abdominis, cui aculeus nigricans & cavus, juxta nobil. D. Johannis Muralti relationem in Eph. nostr. Dec. 2. Ann. 1. obs. 56. implantatus est, majori acredini velificasse, non improbabile est: ita venenatæ etiam hæ atomi in humoribus animalium ab eis ictorum sese multiplicare, atque dein alia quoque animalia sic inficere potuerunt: quale exemplum in prædio vicino Illustr. cujusdam Baronis equum hac lue defunctum, & in fovea non altè satis effossa, terra obrutum exhibuisse scio, cujus ideo pes unus extra terram prominens à servo cum securi amputaretur, prosiliens exin humor in ejus oculum, mox tumorem & inflammationem excitaverat, alterum etiam oculum, & successivè totum caput occupantem, atque cum ope medica destitueretur, mortem brevi accelerantem. Salis ex aceto potum adversus crabronum virus præfatus Plinius lib. 32. cap. 9. & Casp. Schwenckfeldius Theriotr. Siles. pag. 526. remedio esse tradunt, eque vestigio suxisse vehementius, suctuque infixos aculeos, vel potius humorem virulentum revulsisse: Inter alia sanè remedia, theriacam, allium, bolum vulgarem, nitrum &c. cum aceto propinata, quibusdam (uti etiam in superius memorata boum lue) profuisse, ab aliis non infeliciter tumores scarificatos, aut etiam ex incisa cute fuisse extractos, relatum fuit.

Anni 1713. principium, sub variis ventis, potissimum occidentalibus, frigore, quod cum primis in medio Mensis Januarii intensum valde fuerat, & serenitate, usque dum Sol Piscium signo adproximaret, gaudebat: Ubi post plurimas pluvias cœlum nebulosum, versus finem autem Februarii serenum, cæterum valde temperatum reddebatur; quæ temperies, sub mutabili cœli facie etiam usque ad Æquinoctium vernum & ulterius continuabat. Reliquus verna-

lis & æstivus decursus quandoque temperatus, ut plurimum autem pluviosus, & sæpe unà frigidiusculus exstitit. Mensem verò Septembrem, in quo Eurus spirabat, serenitas commendabat; in reliquis autem tribus mensibus crebræ nebulæ pluviæque (quibus in Octobri nives sæpe intermiscebantur) aderant. Humida hæc præpollens aëris constitutio, Zephyro majori ex parte comite, multorum superveniendorum morborum timorem nonnullis pariebat, nihil tamen singulare apud nos inde evenit. Attamen præter varias catarrhosas molestias, Variolæ discretæ, rariùs confluentes, nec mali moris, per totum Annum, frequentiores tamen post solstitium æstivum, & per reliquum Anni; præterea etiam Febres tertianæ ac quotidianæ, ut & quandoque Icteri, facilè omnes sanationem admittentes, sparsim, in Majo plures infantes Morbillis benignis laborarunt; in Decembri non pauci Febre petechiali, cujus in pagis vicinis multum grassantis contagium in Urbem delatum fuerat, interierunt, brevi tamen iterum per DEI gratiam malum cessare contigit.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1715.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

HYemale frigus uti in fine Anni præteriti, ita jam quoque tolerabile exstitit, & raro, nec diu intensius redditum fuit; interea mutabilem aëris, inprimis autem nebulosam & humidam intemperiem experti fuimus; & quamvis ventorum esset varia mutatio, Zephyrus tamen utplurimum prævaluit; qui noctu d. 8. Februarii vehemens redditus, postea d. 11. & 12. invaluit, imo d. 2. & 4. Martii, omnium maximè verò d. 3. ejusdem, in magnum furorem erupit, & non ea quidem damnorum multitudine, qua in Anglia, Hollandia &c. infamis, non tamen planè insons desæviit, cœlo interim nebuloso, cum intervenientibus, parcioribus quidem, nivibus, comparente; temperie autem paulo prius nominata continuante; usque dum d. 5. Aprilis Eurus aërem serenaret & excalefaceret, redeunte tamen circa Solis in signum Tauri ingressum, sub diversa ventorum facie, humida ob pluvias frequentiores intemperie. M. Majo vernalis amœnitas usque in adultum Junium comparuit; & licet Sol quandoque acrius ureret, pluviæ tamen intervenientes, & tempestates, attamen nobis non admodum graves aut damnosæ, calores temperabant. Sol postquam Cancri in signum pervenit, Euro flante, æstivos calores experti fuimus; quos verò, Zephyro succedente, M. Julio temperatior aura excepit, pluviis subinde æstum temperantibus; talique statu usque ad d. 15. Decembris ut plurimum permanente; ubi hyemale frigus, aëre sereno per sextiduum, postea fere semper nebuloso usque ad finem anni durante, admodum penetrans Eurus excitavit. Cæterum humida hæc aëris constitutio catarrhosas infirmitates, leviores tamen, oculis, dentibus,

fau-

faucibus & pectori creavit, atque in autumno & hyemis principio, multis infantibus tussi & catarrho suffocativo, præsertim post Morbillos, exitialis fuit: postquam enim Variolæ præteritis duobus annis frequentes fuerunt, hoc anno quoque, & quidem mensibus æstivis vehementiores, confluentium naturam in multis induentes, in pueris continuarunt, & præter eas morbilli benigniores in vere supervenerunt, atque post inducias æstivas, in mense Novembri atque Decembri gravius adfligentes recurrerunt, pluribusque, qui aut gravius, corpore inprimis vitioso sero laborante, iis infestabantur, aut cura negligentiore tractabantur, mortem accelerarunt; quod aliis etiam infantibus multis ex catarrho suffocativo, aut insultibus epilepticis contigit.

Anni 1716.

Frigus anno superiore obortum, Anno 1716. quoque continuavit, & inprimis d. 17. 18. & 19. Januarii adeo invaluit, ut frigori Anni 1709. ubi in Thermometro meo spiritus vini ad septimum usque gradum descenderat, æquale comparuerit, imo d. 18. illud dimidio gradu superaverit. Quæ austerior aura etiam usque in adultum Majum, rarius temperatiori interveniente, perseveravit; & licet alibi, etiam in vicinia nostra, nives crebriores & copiosæ admodum delapsæ fuerint, in urbe tamen nostra altitudinem alibi observatam non attigerunt. Cæterùm multa ventorum mutatio & rarior serenitas semper occurrit, præterquam quod in Aprili Eurus plures dies serenos efficeret. Unde vernalis amœnitas & rarior, & sera admodum obtigit, ut incrementum Floræ, Cereris & Pomonæ multum retardaverit.

Nec Æstas multo melius se habuit, crebris ventorum alternationibus, pluviisque obnoxia, exceptis diebus canicularibus, qui plures sereni, non tamen calore nimio infensi exstiterunt.

Autumnus non minus, sub Zephyri, præsertim post Æquinoctium, & primis Decembris diebus admodum vehementis, prædominio, frigidus humidusque, & in Novembri crebris nebulis infestus, atque circa finem denuò pluviosus exstitit.

Post Solstitium quoque hyemale crebræ rursus nebulæ comparuerunt.

Ex humida autem hac aëris constitutione catarrhosæ infirmitates fere nunquam non per totum annum fuerunt obortæ; & inprimis circa Anni principium Apoplexiæ adultis, ac Tusses convulsivæ pariter ac humidæ puerili ætati, non sine multorum internecione infestæ: nec deerant Pleuritides veræ, diaphoreticis tamen & pectoralibus non difficulter curabiles; in quinque primis mensibus Febres insuper intermittentes, tertianæ & quartanæ, non paucis molestæ, sed facilè, chinchinæ, observatis observandis, cedentes.

Nec Variolæ prorsus cessarunt, sparsim subinde comparentes, in Autumno tamen plures invaserunt, & confluentium naturam in quibusdam induendo, malignitatis etiam notas exhibuerunt, ac ita aliquibus funestæ evaserunt.

Anni 1717.

CUm post Anni principium nix crebrior decidisset, cælumque serenum redditum esset, frigus sub Euronoto obortum est, quod usque ad principium Februarii continuavit; ubi à zephyro, interdum & Africo, nivis liquatio sensim successit; die autem 9. novum obortum frigus, euro præpollente, per undecim dies duravit; & diebus 18. 19. ac 20. adeo intensum fuit redditum, ut fere frigus Anni 1709. æquaverit, sed zephyro tum oborto mitius cœlum evasit. Ubi etiam variolæ sensim disparuerunt, postquam in Anni principio, in pluribus confluentes, non sine malignitatis nota, infantibus, rarius adultis infestæ esse perrexerunt: Erant, in quibus pustulæ nigræ interspersæ notabantur, morte subsequente. Puerulo sexenni, sub temperato regimine, variolæ discretæ rite prodierunt, die verò morbi sexto passim pustulæ sanguine turgidæ sunt redditæ, cum mictu sanguinis, deliriis, magna inquietudine, & letali die 8. morbi eventu: Erant, qui per totum morbi decursum de alterutrius pedis vel genu dolore, sine tumore & inflammatione, conquerebantur, cum variolarum exsiccatione iterum sponte cessante.

Martius, Aprilis & Majus varia constitutione, præsertim autem humida ac frigidiuscula præditi, adventum veris valde retardarunt; sed post solis in Gemellorum signum ingressum temperatius coelum, & sæpius valde calidum, intermistis tamen crebrioribus pluviis, ventis ut plurimum ab occidente vel septentrione spirantibus, factum est, & imprimis sirius, sub Euri prædominio, magnum æstum excitavit. Ubi, cum hactenus rariores ægrotassent, jam dysenteria multis potissimum ex plebeja gente, & adulta ætate, cum majori malignitatis, quàm caloris sensu, ex magna virium prostratione, contagii labe, breviorique morbi decursu, [infantibus nonnunquam intra triduum succumbentibus] colligenda, usque ad Æquinoctium autumnale infesta esse cepit; quæ postea ulterius progressa, puerili imprimis ætati multam stragem, non tantum ob teneram corporis dispositionem, sed medicamentorum etiam difficiliorem, tardiorem & incongruum usum, intulit. Causa potissima ab aëris varia intemperie, primo frigida & humida, postmodum calida, ibi transpirationem sufflaminante, & collectioni serosarum salsarum particularum favente, hic easdem in orgasmum concitante, imputari potuit; præcipuè cum cerevisiæ minus defæcatæ & acescentis frequentior potus accessisset. Ex medicamentis, quæ non tantum malignitati resistere, sed acres etiam humores edulcare, fibras leniter stringere, & dolores mitigare valent, sub varia forma, providè administrata conduxerunt: qualia erant Unicornu fossile, Corallia rubra, bolus Armena, Terra sigillata, smaragdus, Hæmatites, Tormentilla, succus Catechu &c. cum & sine opiatorum moderato accessu; Balsamum etiam Peruvianum cum vitellis ovorum subactum, in clysteribus aliquoties injectum, egregiam opem in non paucis tulisse observavi.

Autumnus, zephyro, cum aquilone,

ſone, denuo prævalente, (& illo quidem, ſæpe vehementer, præcipuè autem à die 24. Decembris, ubi veſperi impetuoſiſſimus, ſine tamen aliquo, per Dei gratiam, damno, ſecus ac alibi, in Hollandia, Hamburgo &c. tum temporis contigerat, per quatriduum furente (humidus admodum ob nebulas & pluvias, exſtitit; taliſque aëris conditio ad finem uſque anni, cujus ultima nox fulguribus illuſtrabatur, perduravit, nullis aliis morbis epidemicè, pauciſſimis etiam ſporadicè ſe offerentibus, præter odantalgias & conſuetas hoc tempore tuſſes & coryzas.

Conſtitutio Anni 1712. *Apud Labacenſes in Carniolia,*

à Dn. D. MARCO GERBEZIO,

Apud eoſdem Phyſico, & Medico ord. medicè conſiderata, & Auguſtam Vindelicorum d. 28. Decembris 1712. communicata.

FRigori aliàs Hippocrates non videtur imputare ſingularem inſalubritatem, dum 3. Aph. 17. ab eo *corpora firma, agilia, & bene colorata* reddi aſſerit: quàm id tamen inſalubre eſſe ſoleat, ſaltem dum modum excedit, docuit nos præterquam hyems Anni 1709. ſi quæ alia nivoſa, & frigida, quoque currentis Anni 1712. hyems ob non multo demiſſiores nives, & frequentes aquilonares ventos ſimiliter ultra modum frigida. Sub ejus ſiquidem decurſu plurimi à febribus catarrhalibus, tuſſibus, raucedinibus, pleuritidibus, phthiſibus, cephalalgiis, gravedinibus, hemiplegiis, cachexiis, hydropibus, & aliis à variis modis peccante lympha dependentibus indiſpoſitionibus, fuere apprehenſi. Quamvis tamen forte per ſe non tam frigus fuerit cauſa tantarum indiſpoſitionum, quàm prægreſſa elapſi Anni 1711. auſtrina, & pluvioſa autumni conſtitutio, quæ à præſentis anni perrigida hyeme excepta humiditates, elapſo autumno in corporibus aggregatas, occluſis cutis poris, & per id impedita inſenſibili tranſpiratione, in corporibus retinuit, coagulavit, ſtagnare, & extravaſari fecit, præſertim dum ſubinde tamen etiam intercurrerint auſtrini flatus, qui eas rurſus ſolverunt, & exũndare fecerunt. *Si viciſſitudine quadam*, dicit Valeriola lib. 2. cap. 4. locor. com. *aquilonius flatus anſtrinum ſequatur, fluxionum tum morbi fiunt.* Quemadmodum & nos *in Chronologiæ noſtræ Med. An.* I. *XX. & XXI.*

Sic Ego ipſe mox ſub anni ingreſſu cum pluribus aliis à febri catarhali apprehenſus eram, ſed brevi liberatus introſumptione mannæ granatæ in jure diſſolutæ quantitate unc. trium, & ſudatione ad tales pulveres ſpecificos mane cum decocto herbæ theæ aſſumptos, ℞. Spec. diamarg. frig. diatrag. frig. ℥ij. diaphor. ana. ℈ß. ſuccin. alb. præp. flor. ♁. ana gr. iij. M, f. pulv. in triplo. Aliis præterea ſubinde venæ ſectione ſanguinem imminuebam, & alia pectoralia

ralia propinabam, puta decoctum pectorale cum syr. de alth. Fern. de farfara, aut similibus specificis dulcificatum. Item Trochisc. bechicos, ol. amygd. dulc. cum sacch. cando, vel Julapio violato &c.

Certus puellus quinquennis non pridem pro capitis, & reliqui corporis scabie abigenda, nescio quo, perunctus, & præterea ab extra perfrigeratus in eam dyspnœam inciderat, ut suffocandus videretur. In subsidium vocatus suaseram, ut eum syr. Mannati unc. I. & jalap. pulv. ℈j. expurgarent. Hinc in jure dissolutam spermat. Ceti ʒj. propinarent. Nec non ad sudorem cogerent his pulvisculis: ℞. Spec. diamarg. frig. ♉. diaphor. ana ℈ß. pulv. March. succin. alb. præp. ana. gr. iij. flor. ♎. gr. j. sacch. perl. gr. iij. M. F. pulv. in triplo. Et sæpius cochleatim propinarent de tali mixtura appropriata: ℞. Extract. helen. fumar. ana ʒj. croci gr. V. subigantur in Aq. asthmat. chærefol. ana ℥iß. syr. de hyssopo ℥ß. M. f. potio. Atque, nisi malum remitteret, utrique brachio vesicatoria applicarent. Dictum, factum, & puellus præter parentum expectationem convaluit.

Hyemem quidem cum majore amœnitate excipere velle videbatur Ver, utpote sub cujus ingressu ex amœnis Solis radiis adhuc residuæ nives successivè optatissimè dissolvebantur. Postquam autem in Aprilis progressu sæpius intercurrere incæpissent pluviæ austrinæ, à 20. Aprilis usque ad 25. autem ex Euro pristina hyemalis auræ asperitas, adeo desolati evadere incæperamus, ut adhuc vel tunc nobis non meliora de corporum valetudine, quàm de futura satorum ubertate ominari tristes occæpissemus. Quando enim in nostris oris nives, & hyemale frigus eo usque, & ultra æquinoctium vernum protrahuntur, experientia annua edocti nunquam messem opimam, fructus arborum copiosos, & vindemias lætas nobis adpromittere audemus. Emori siquidem accidit vel in ipsa radice hyemalia sata, flores arborum fructiferarum emarcescere, & primos vitium pampinos à pruinis, & nocturnis auræ asperitatibus exitialiter aduri: quemadmodum id etiam, ut postea dicetur, hoc ipso anno evenit. Nec minorem stragem valetudo humana perpessa est. Corpora siquidem hyemali asperitate enervata, & per tot intercurrentes auræ vicissitudines alterata, nec non per tot vernas pluvias nova humorum illuvie repleta, non poterant non solum ab adhuc hyemalibus indispositionibus opprimi, verum & vernis subjacere, potissimum eis, quæ à peccante lympha, quales sunt omnis generis vulgo defluxionibus imputari soliti affectus, produci solent. Non minus autem Majus erat inconstans, & inamœnus, quàm Aprilis, utpote fere quotidie versus vesperam pluviosus, quin imo subinde & tempestuosus, quemadmodum secunda Maji, qua excussum ex nubibus fulmen arcis horologio adjacentis turris tectum magna parte disjecerat. Junius erat quidem nonnihil ordinatior, & versus exitum utcunque æstivus, aliquoties tamen æquè tempestuosus: quin imo ad festum S. Medardi ex aquilone planè frigidus. Ut adeo neque ipse plane-

ne inculpatè transire potuerit.

Certus archi-hypochondriacas, jam tribus annis consequenter semper circa dimidium Aprilis deterius affectus, & præsertim de capitis gravitate & obfuscatione quadam lamentatus, 13. Aprilis inexpectatè factus epilepticus intra bihorium obiit. Obiisse quoque observati sunt alii repente eodem tempore facti epileptici. Memorabile est à jam dicto hypochondriaco notatum discrimen inter auram civicam, seu Urbis arci subjacentis, & inter auram sublimem arcis ipsius Labacensis. Asserebat is enim, quod quoties adiisset (solebat autem diebus amœnis facere frequentissimè) arcem, consedissetque aliquamdiu sub tilia, supremitatem montis amœne coronante, vel obambulasset; se semper notabiliter melius sensisse, caputque habuisse serenius; quam primum verò redux domum versus subjacenti urbi appropinquasset, se illico rursus deterius sensisse. Ut adeo planè dubitare non liceat de veritate eorum, quæ nos in *vindiciis nostris Medicis de aura Labacensi* §. 37. de discrimine inter salubritatem urbium, & locorum liberæ auræ expositorum, campestriumve docuimus.

Ad repentinam Junii circa festum S. Medardi perfrigerationem, pleuriticus factus Jacobus Ubez, expertus Chirurgus, corpore ultra modum obesus, & plethoricus, elusis quibuscunque adhibitis remediis quoque intra triduum obiit, cæterum homo apparenter sanissimus. *Obesi* videlicet *faciliùs moriuntur, quàm graciles* ex Hippocrate.

Æstas habuit quidem sua intervalla utcunque connaturalia; quod toties tamen intercurrissent tempestuosæ pluviæ cum tonitruis, fulgurationibus, & fulminationibus, subinde etiam cum grandine, cum communiter subsecuta notabili auræ perfrigeratione, quemadmodum 21. Augusti, qua mane hora media septima fulmen in suburbio Tyrnau dicto octo nautarum casas, non obstante densissima pluvia, in cineres redegerat; pro vix temperata, & vernam temperiem assecuta haberi poterat. Ob quam causam sata tardius maturata messem tristissimam colonis præbuerant.

Adhuc parum siquidem illud, quod hyemalem rigiditatem, & ultra æquinoctium protractas nives subterfugerat, perque vernas pluvias in lolium conversum non erat, per toties iteratas coruscationes adeo exustum fuit, ut aristæ vel steriles planè evaserint, vel grana macra effœtave, & potiore farina orbata progenerarint.

Neque humana valetudo interea minimum passa. Vidimus siquidem, quod, quæ per Junii, Juliique decursum ob imminutas successivè per hyemem, & Ver in corporibus aggregatas humiditates, utcunque subsidere inceperat, mox sub Augusto labascere visa sit à febribus tertianis intermittentibus, subinde & quartanis, & tertianis nothis, continuis, diarrhœis, dysenteriis, vomitionibus &c. impetita. Quæ febres vel in eo fuere singulares, quod non solum rarò consuetum typum in paroxysmis observaverint; verùm etiam, quòd communiter post aliquot paroxysmos in continuas mutari solitæ fuerint,

ſimiliter adeo inordinatas, ut etſi typum tertianarum duplicium præ ſe ferre viderentur, tamen ſubinde 24. & plures horæ intercurrerint, quibus in pulſu nulla fere alteratio animadvertebatur, urinis fere craſſis, & lateritio ſedimento refertis exiſtentibus, deſuper verò tamen rurſus inſiſtente continua alteratione, perſæpe cum maculis petechialibus ſcarlatinis, ſaltem per brachia diſperſis, ſæpe etiam cum diarrhœis & vomitionibus, vel copioſiſſimis ſudoribus: vix tamen aliquando cum ægrorum interitu, etſi ſemper cum tardiſſima integræ valetudinis recuperatione. Quod Medici communiter febriliter cum ſucco pancreatico juſto acidiore efferveſcenti bili, ſed multæ pituitæ admiſtæ imputabant; & vel propterea non tam ardentes, acutaſve febres producenti, quàm potius nothas, minus acutas, & diuturnas. *Quando æſtas fit ſimilis veri, ſudores in febribus multos expectare oportet. Hipp. 3. Aph. 6.*

Curabantur autem febres illæ, ſi quandoque perſtitere intermittentes, pulvere Cornach. diebus à febri liberis juſta doſi aſſumpto, & ſale febrili Mynſ. una alterave hora ante paroxyſmos in aqua card. ben. vel cent. minoris propinato. Siqua verò eas in continuas degenerare accideret, præterea venæſectio celebrabatur in petechialium macularum abſentia, aliàs verò ſcarificatio dorſi cum ſubjunctis cucurbitulis. Quamvis viderim apud unum alterumve opificem, cui etiam actu proſtantibus petechiis, ſed pro pulicum morſibus habitis, erat ſanguis venæſectione emiſſus, & qui tamen æquè convaluit, ac alii, quibus ſanguis emiſſus non erat. Unde conjicere licebat eas ſolita ſibi malignitate non fuiſſe præditas. Per reliquum morbi decurſum autem inſiſtebatur uſui pulverum pan. rub. de gem. frig. CC. phil. præp. ♀ diaph. arcan. dupl. bezoardico min. additis, ſi diarrhœa ſymptomatica urgebat, troch. de terr. ſigill. unicorn. foſſ. &c.

Certa filiola, quæ ſimili febre continua cum maculis petechialibus, & dyſenteria detinebatur, convaluit ad ſubinde pro neceſſitate injectos clyſteres, primum abſtergentes, poſtea adſtringentes, & ad quotidianam intro ſumptionem pulv. pan. rub. troch. de terr. ſigil. CC. phil. præp. unicorn. foſſ. & ſmaragd. præp. cum ſacch. roſato dulcificatorum. Quodque præterea linguam haberet aridam, eam humectabat mucilagine ſem. cydon. aqua prunell. extr. addito Rob. diamor. & lap. prunell. eluebatque frequenter os aqua & aceto invicem commiſtis, abſterſa lingua dentiſcalpio, non intermiſſis externis aſtringentibus.

Certus nobilis denique planè adhuc pluribus habebat opus. Laborabat is verò hemitritæo, febre ex æſtu febrili continuo, & febre intermittente cum rigore & duplicato æſtu alternis diebus intercurrente conſtante, & quod deterius erat, ſemper cum quadam veluti Cholera ſeu excretionibus numeroſiſſimis per ſuperna, & inferna materiæ variæ veluti æruginoſæ. Hic erat primum purgatus decocto ſen. c. rhab. Mynſ. Hinc ipſi vena ſecabatur, & pro attemperatione æſtus febrilis præter mixturam cordialem ad intro porrigebantur pulv. de gem. frig. CC. phil. præp.

præp. ♁ium diaphor. arcan. dupl. Aſt intercurrerat tertius paroxyſmus cum ea violentia, vomitibus, & alvi dejectionibus, ut æger, ſi ſæpius taliter invaderetur, malo ſuccubiturus metueretur. Hinc poſtridie illius paroxyſmi loco arcani duplicati memorato, pulveri Cort. peruviani & troch. de terr. ſigill. ana ℈ß. erat additus. Veſperi autem ante ſomnum pridie quarti paroxyſmi febris intermittentis talis bolus: ℞. Conſerv. menth. roſar. Elect. diaſcord. frac. ana ʒß. cort. peruv. ſubtil. pulv. ℈ij. troch. de terr. ſig. gr. vij. M. cum ſacch. F. bolus. Et non ſolum quieverat ea nocte utcunque æger, verum & à vomitionibus illis, aliiſque dejectionibus fere liber erat, præterquam totus debilis, & à continuante æſtu febris continuæ totus anxioſus. Qui propterea pro poſſibili cordialibus & caponis jure cum gelatina permiſto reficiebatur. Quodque expectaretur acceſſus quarti paroxyſmi mox à meridie, quatuor horis ante eum fuit ægro talis mixtura ſpecifica propinata: ℞. Aq. cord. ſaxon. ſecundæ, card. ben. ana ℥ß. ſyr. coral. ʒij. cort. peruv. ſubtil. pulv. ʒß. ⊖ abſinth. gr. V. M. f. pot. Et deſideratiſſimè emanſerat, quem adeo non minus nos, quàm æger ipſe metuerat, paroxyſmus. Ut adeo nobis nihil ſuperfuerit expugnandum, quàm adhuc febris illa continua, viriumque proſtratio: quibus proinde diligenti continuatione pulv. de gem. frig. CC. phil. præp. ♁ij. diaphor. & ⊖ perlat. nec non mixturis cordialibus opem ferre eo uſque conabamur, uſque dum ſucceſſivè & iſta feliciter ſopita fuere. Certè ſi in quo alio, in hoc manifeſtè periculoſo caſu ſe Herculem exhibuit cortex peruvianus, rite ob conjunctam Choleram ſtomachicis aſſociatus.

Autumnus denique uſque ad extremum Octobris erat ſatis commodus, ut adeo Vindemiæ quidem in optata aëris temperie potuerint peragi, ſed vel ex eo triſtes, quod magna botrorum pars, uti in conſtitutione verna dictum, aut in primis adhuc pampinis vere emarcuiſſet, aut æſtate à tantis corruſcationibus, & rubiginoſis pluviis, ipſis etiam arborum foliis, & arboreis fructibus propterea copioſiſſimis maculis notatis, & ad putredinem proniſſimis notanter infenſis, aduſta penitus arida è vitibus decidiſſent, poſtea autem, & toto Novembri, Decembrique Menſibus uſque ad 13. Decembris adeo pluvioſus, ut fere non interceſſerit dies, qua non pluiſſet, aut ſaltem nubilum, & ad pluvias proclive non fuiſſet, & ex Auſtro jugiter (excepta 20. & 21. Novembris, qua primæ nives ex Euro ceciderant, & 8. Decembr. quâ per quinque continuos dies Aphricus vehementiſſime furebat) flante veluti tepidum. Hinc non mirandum, quòd interruptis dictis tum continuis, tum intermittentibus febribus, è contra turmatim irruiſſent febres Catarrhales, hemicraniæ, vertigines, hemiplegiæ, arthritides, & poſt 20. Novembris repente perfrigeratam raucedines, gravedines, tuſſes, pleuritides, obauditiones &c.

A 13. Decembris ex Aphricum excipiente leni Aquilone, demùm ſaltem à prandiis ſerenum cum ſucceſſiva aëris perfrigeratione uſque fere ad

anni exitum, nisi quòd postremis diebus constanter obnubilatum cœlum nos Solis radiis privaverit. Atque adeo apparet totum hunc annum, excepta hyeme, quæ saltem frigoris acerbitate excesserat, fuisse valde insalubrem, & ob tot pluvias, coruscationes, & potissimum prævalentes ventos Meridionales, non minus terræ fructibus, quàm hominibus magnopere infensum. Num verò & animalibus, quæ etiamnum crepare continuant? sub judice lis est. Interea certum est, tot æruginosas pluvias eorum pascua non reddidisse salubria, quin potius insalubria. Quamvis probabilius videatur, istam interitus animalium continuationem potius contagii semel eis impressi propagationi esse imputandam, quàm pascuorum vitio: eò, quòd & alibi terrarum grassetur tale malum, ubi forte tamen tot corrosivæ pluviæ non cecidere, quot apud nos.

Duo hemiplectici fere planè æqualiter affecti, id est uterque cum immobilitate brachii dextri, & loquendi impotentia, fuere fere æqualiter percurati, ita ut etiamnum fere pro lubitu moveant brachia, & loquantur libere. Purgabantur videlicet hac potione: ℞. Mass. pil. cochiar. ʒj, dissolvatur in tantillo aq. apopl. adde syr. de stœchad. ʒij. spir. lil. convall. gutt. VII. M. f. potio. Hinc uni eorum, qui plethoricus erat, emittebantur ex dorso, mediante scarificatione, circiter quatuor unciæ sanguinis. Utrique verò erat injunctum, ut pro corroboratione spirituum bis de die assumerent, castaneæ quantitate, de hac opiata: ℞. conserv. flor. beton. salviæ, anthos, majoran. ana. ℥ß. spec. contra apoplex. ʒiß. specific. cephal. Michaël. ℈j. spir. ceras. nigr. lilii conval. ana. parum M. cum syr. flor. tunicæ F. opiata. Cui superbibatur unum vel alterum Cochlear aquæ apoplecticæ.

Item, ut spinam dorsi cum nucha ungerent unguento nervino, & ol. lumbr. terr. utque os frequenter eluerent spiritu lil. convall. cui theriaca esset admista.

Quinta morbi die fuit repetita potio purgans, atque subsequentibus septem diebus sudor procuratus decocto lignorum cum ligno rorismar. & visco querc. Et, uti dixi, successivè convaluit uterque.

Non multo absimilius tractatus fuit etiam certus mercator ex hemiplegia saltem oris torturam, & palpebræ dextri oculi, ita, ut eam citra manus subsidium occludere non posset, resolutionem passus. Purgabatur is nempe his pilulis: ℞. Extr. cephal. ʒß. castor. gr. j. Resin. jalap. pin. sub. gr. VII. spir. mac. gutt. j. M. cum spiritu ceras. nigr. f. pil. No. IX. Nucham calidè unxerat ung. nervino & ol. succini; pro corroboratione utebatur eadem opiata, qua duo illi hemiplectici, & post triduum repetitis pillulis sudabat ad potum decocti sudoriferi per octiduum, prætereaque partem affectam fovebat sacculis speciebus nervinis refertis, & in vino albo decoctis. Et eatenus restitutus fuit successivè, ut vix animadvertatur, quòd aliquando fuisset læsus.

Armamentarii Cæsarei præfectus tamen, postquam jam antehac ter fuisset

fuisset à simillima hemiplexia similimis remediis feliciter restitutus, circa dimidium Novembris brachio sinistro, quod aliàs prioribus vicibus erat intactum, resolutus cum omnimoda loquendi impotentia, frustra adhibitis quibuscunque, ad initium Decembris interiit.

Ex quartanariis certus sexagenarius ad solas has pilulas: ℞. pil. tart. Schrœd. ℨß. extr. gentian. cent. min. ana. gr. IV. Resin. jalap. pin. subr. gr. V. M. cum tinct. tart. f. pil. No. IX. Et ad sectionem salvatellæ manus sinistræ, atque ad gr. iij. tart. emet. Nec non ad continuatum usum hujus tincturæ convaluit: ℞. Essent. absynth. Elix. propr. parac. tinct. tart. spir. ⊖. ✳ci ana ℨj. M. Dosis gut. XXX. ex aqua absynthii. Alii tres quartanarii verò priùsquam fuere liberati, præterea usi sunt suis temporibus his pulveribus specificis: ℞. cort. peruv. subtilissimè pulv. ℈ij. ⊖✳ci, ♁ diaphor. ana gr. x. M. f. pulv. Aliorum affectuum curationes, utpote magis obvias, studio prætermitto, excepto solo adhuc Materialista illo, qui 20. currentis Decembris in ædibus Carpentarii ad ecclesiam S. Floriani, ex diuturnis Coli intestini doloribus, & ossis pubis, iliique apostemate obiit. In eo siquidem illud erat singulare, quòd ex aperto apostemate in femore aliquot digitis infra os pubis, ob commodiorem puris evacuationem, cum pure genuinæ alvi fæces profluere animadversæ fuerint. Propterea demortuo post octiduum circiter ægro, jam pridem penitus exhausto, erat inquisitum in dictarum fæcum transitum; & deprehensum, quod colon intestinum, ea, quæ coxam spectat, parte fuerit ad imperialis nummi amplitudinem exesum, perforatumque, & inde facto successivè cuniculo per pure excavatos musculos, partes illas contegentes, penetrasse ex læso intestino faces illas alvinas usque ad incisum locum. *Induta est scilicet caro hominis putredine, & sordibus.* Job cap. 7.

Constitutio Anni 1713.

à Dn. D. MARCO GERBEZIO,

Medico Labacensi, communicata d. 15. Januarii An. 1714.

Adeo varius erat apud nos Labacenses, quoad auræ temperiem hujus anni 1713. decursus, ut fere vix præterierit octiduum, quo ob jugem omnis generis intercurrentium ventorum vicissitudinem, alia non fuisset introducta aëris constitutio. Solus Januarius sibi hyeme aliqualiter constabat, æstate Augustus, & autumno posterior Novembris, & anterior Decembris pars cœlo ex solito maturius partis nivibus, easque secuto statu aquilonio serenato. Cæterum verò toto reliquo tempore varietas, potissimum cum pluviis, & auræ asperitate conjuncta: proindeque sicut terræ frugibus maximè incommoda, (qui propterea exceptis montanis locis, ubi solum natura suas aridius est, non solum crevere

re perpauci, verùm & impuri, & viciis, zizaniisque plenissimi, arboreis fructibus quidem itidem saltem in montanis existentibus utcunque copiosis, verum & ipsis ob nimias pluvias veluti eviratis, & solita sapiditate destitutis, consequenter minus sanis, plurimisque hominum eis indiscretè vescentium febrium diarrhœarum, dysenteriarum, vomitionum, & ventris corrosionum causa) ita sanitati humanæ maximè importuna. *Mutationes* siquidem *temporum*, teste Hipp. 3. aph. 1. *pariunt morbos*. Quod ea tamen non tulerit singulares aliquas, præter copiosas defluxiones, epidemias, qualium aliàs feraces esse solent similes annorum constitutiones, existimo in singulare nostrum commodum fecisse, quòd dictæ illæ varietates nunquam repente irruerint, sed successivè, & veluti inadvertibiliter, neque diu tales perseverarint, neque magnæ fuerint: quod tamen requiritur ad inducendos in corpora ex aëre morbos populares. *Magnas* siquidem, dicit Hipp. citato loco, *mutationes facere morbos*, 3. aph. 7. autem dicit: *si annus magna ex parte talis fuerit*. Quod ipsum sentit & Galenus *Comment*. 1. *in lib*. 1. *Hipp. de morbis vulgaribus*. Quaudoquidem igitur hic annus, juxta dicta, maxima ex parte fuerit varius, & frequentissimè pluviosus: tales constitutiones verò solent esse defluxionum, seu morborum à peccante lympha dependentium feraces, mirum non est, quòd potissimo tempore præ quibuscunque aliis affectibus viguerint defluxionum morbi.

Curationes eorum non adduco, sed relego benevolum Lectorem ad *Chronologiam meam Med.* elapso Vere Francofurti unà cum Intricato Extricato meo Medico recusam. Ne vacuæ tamen omnino sint hæ paginæ, aliorum morborum hoc tempore observatorum, & solùm breviter meminisse hìc lubet certæ nobilis Matronæ, elapsa quadragesima à me hydrope ascite feliciter percuratæ, elapso autumno verò ex eodem malo tamen, sed per errorem defunctæ. Hæc tota elapsa æstate citra querelam vixerat: quòd ea verò horariis fructibus nimium indulsisset, & aliàs licentiosius pro ordinario muliercularum more victitasset, sub initium autumni de novo cruribus intumescere occæperat, successivè & abdomine; sed quod cum nescio quo in ventre motu, se concepisse suspicari inceperat, & propterea omnia remedia, ne inde forte abortus periculo sese exponeret, negligere, usque dum exacto, sua opinione, gestationis tempore, dum parituram sese existimaret, vitam cum morte commutarit. Apertum propterea Cadaver, ut fœtus eximeretur: ast ejus loco aliud non repertum, quàm ingens in abdomine aquarum colluvies. Ut adeo manifestè conjicere licuerit, motum illum, quem fœtui illa imputabat, aliunde non fuisse, quàm à flatibus, aut colluviei illius aquosæ in abdomine contentæ, & sub corporis motu, aut ventris contrectatione perceptæ fluctuatione. Si infelix mulier, aliàs tempestivè ad rem fecisset, (quamvis gravidas à similibus generosis remediis indigentibus malis citra abortum liberare, sit ex nostra in Intricato

Ex-

Extricato nostro medico tradita doctrina, perarduum) forte non minus juvari potuisset, quàm adjuta à me fuit Sutorissa illa, cujus ut talis curatio proposita fuit *in Chronologiæ meæ Med. Anno* I. §. CXXI. In simili siquidem peccantium humorum aggregatione remedia etiam valentiora, qualium hydrops præ aliis affectibus indiget, non tam fœtum, utpote rem domesticam, & naturæ congenerem, quàm humorem peccantem, utpote quid à natura alienum, citra abortus consecutionem, aggrediuntur. Prouti id pluribus deductum à me fuit in jam allegata *Chronol. mea Med. Anno II.* §. CXXVII. & alibi. Ut taceam, quod in tali casu præstare videatur saltem matrem etiam cum aliquo abortus periculo salvare, quàm Matrem & fœtum evidenti periculo expositum, relinquere. De imaginariis conceptibus alias si quis plura legere cupit, inspicere potest Sachsium *in Scholio ad observ. I. Anni I. Decuriæ I. Ephem. Nat. Curios.*

Meminisse item lubet duorum febricitantium, quorum uterque in sextum usque mensem intermittenter febricitabat, non obstantibus variis à suis Medicis sibi ordinatis remediis, quos Ego tamen solis sequentibus mox ad anni principium celerrimè liberaveram. ℞. *Pil. tartarear. Schrœd.* ℨß. *extr. gentian. cent. min. ana gr.* iv. *Resin. jalap. pin. sub. gr.* vii. *ol. mac. gutt.* ij. *M. cum tinctura tartari F. pil. N. IX.* Sumantur die à paroxysmo libera. Hinc pro ventriculi corroboratione, & cruditatum correctione sumantur quotidie mane ex jusculo de sequenti tinctura in diuturnis febribus specifica guttæ XXX. ♃. *Essent. absinth. agrimon. Elix. propriet. parac. s. acido tinct. tart. spir. sal.* ✱*ci ana.* ℨj. *M.* Atque ab extra lienis regioni applicetur Emplastrum *de Cicuta cum ammon.*

Sique videretur, memoratæ pilulæ adhuc semel iterentur. Et exactè observata interea victus regula uterque constanter convaluit.

Ad certum quinquagenarium hypochondriacum sæpe sæpius ventris corrosionibus, & nocturnis vigiliis tortum pro dando consilio vocatus, dum vidissem, quod ei à Medico suo Ord. frequentissimè ad vesperum pilulæ de cynoglossa aliquot granis laud. op. acuatæ concederentur; earundem tam frequentem usum absolutè dissuaseram veritus, ne eæ forte successivè caput ad apoplexiam disponerent. Quod in eo verò mihi non obsequeretur patiens, utpote ab earum usu semper, uti ipse asserebat, alleviari solitus; ei ultimatim cum suo interitu obtigerat, quod Ego ipsi pridem prædixeram. Sæpe siquidem etiam ea, quæ prodesse videntur, obsunt.

Prosperiore sorte sibi è contra procuratum fuisse per sex hebdomadas frustra desideratum in arthritide vaga somnum, mihi eodem tempore fide dignissimus narraverat certus Soc. JESU pater, charta, in qua multo tempore involutus in officina aromataria asservabatur crocus, capiti obvoluta. Ut adeo non vanè suaserit wedelius apud Friccium in singulari suo tractatu *de virtute Venenorum Medica cap.* XXIII. *de croco,* crocum sacculo inclusum, & infantum, si qua dormi-

dormire non possunt, capitibus suppositum, cum admonitione tamen, ut, ne is eis forte nimium soporem inducat, postquam obdormivere, is iterum subtrahatur.

Adjicio rarioris illius affectus, quem ob involuntariam, & justo copiosiorem crudæ & facto haustui analogæ urinæ profusionem, Diabetem vocant Medici, succinctam, sed felicissimè peractam curationem. Certus in honorifica dignitate constitutus 52. annorum Sacerdos, temperamento atrabilarius, & ob plurima negotia, vitamque sedentariam factus, uti dicitur, hypochondriacus, inter reliqua hypochondriacis familiaria accidentia successivè demum etiam de urinæ ardore, & multo in urina sabulo lamentari cœperat. Hinc præter reserandis obstructionibus dicata plurima remedia etiam abstergentibus, leniter diureticis, & urinæ acrimoniam obtundentibus usus est, quale præ aliis erat decoctum Foresti, & syr. de althæa Fernel. Taceo stomachica, & alia, quæ subinde ab urgentibus circumstantiis exigi videbantur. Inde sublatus quidem fuit molestissimus ille urinæ ardor, sublatum etiam cum urina excerni solitum sabulum; verùm ejus loco inducta memorata illa involuntaria, & nimia crudæ, & potui colore planè analogæ urinæ profusio cum ea marasmodica corporis contabescentia, ut veneralibis æger omni prorsus appetentia, & somno destitutus, fine fine sitibundus, proximè interiturus videretur.

Hinc itum in consilium, & conclusum, ut posthac cura tota eò dirigeretur, quo urinæ nimiæ illi profusioni corporis substantiam eatenus depascenti idoneis remediis occurreretur.

Statutum propterea, ut æger ab omni difficulter digestibili abstineret, vitaret vinum, & ejus loco pro siti, quamvis pulsum vix alteratum haberet, biberet jus carnis bubulæ perfrigeratum, & ab omni pinguedine per præviam per pannum lineum colaturam liberatum, subinde autem emulsionem amygdalarum dulcium, exhilarato quandoque sitiente ore cochleari vini cydoniorum, vel granatorum acidorum, quandoque etiam granis ipsis pomorum granatorum. Pro cibo vesceretur juribus caponis, in quibus concussus sit vitellus ovi rec. contusus, amygdalatis, avenatis, hordeatis, & pultibus ex ovis, & pulpa panis triticei paratis, malis cotoneis &c. sique posset, carne vitulina, caponum, pullorum, avicularumque montanarum. Mane etiam & vesperi assumeret bonæ castaneæ magnitudinem de hoc specifico.

♃. *Conserv. ros. rub.* ℥iij.
rad. symphyt. maj. ℥ij.
spec. diatrag. frig. ʒß.
coral. rub. præp.
terræ sigil. ana ʒj. *M.*
cum syr. cydon. F. electuarium.

Regionem renum ungeret ungu. rosato, refriger. Gal. & Comitissæ. Spinam dorsi autem & pectus ungu. resumptivo. Quibus constanter continuatis rediit successivè tantus appetitus, ut sibi à cibis vix temperare valuerit. Item somnus, vires, & carnium consumptarum recuperatio ad admirationem.

Anni

Anni 1714.

SI unquam aliquis annus fuit irregulariter constitutus, fuit apud nos Labacenses annus 1714. cujus constitutionem quoad aëris temperiem in præsenti communicamus: excepta siquidem sola hyeme, quæ fuit cum paucis nivibus aquilonia, & per totum toleranter frigida, & sicca, totum reliquum ejus residuum, Ver videlicet, æstas & autumnus, excepto Novembri mense & dimidio Decembris, quorum dies in accepta aëris amœnitate decurrerant, erat meris varietatibus, & veluti quotidianis pluviis subjectum. Unde tot, tantæque, aquarum exundationes, ut nec sata marurescere, nec gramina defalcari, siccarique, nec semina opportunis temporibus terræ mandari potuerint; quæque terræ mandata fuere, aut prorsus non adoleverant, in semine suffocata, aut adulta à meris viciis, zizaniis, & loliis adeo conspurcabantur, ut usui esse vix potuerint, aut ab uredine adusta grana effæta, & farina fere destituta tulerint. Unde insueta annonæ penuria, & propterea præsertim Croatiam versus, fere communis inter plebejos fames.

Qua stante aëris constitutione qualiter humana valetudo substiterit? nemini credo difficile fore conjicere, qui ex Hippocratis *lib. tertio aphor.* & aliàs novit, qualium tales annorum constitutiones soleant esse feraces corporum indispositionum; præsertim, si is præterea perpenderit, qualem victus rationem in simili rerum penuria, & caritate fuerit observare necesse, & quali, quamve insalubri qualitate debuere fuisse prædititi non solum terræ, verum & arborum, vitiumque fructus, utpote dicta uredine adeo exesi, adustique, ut vix fuerit reperire pyrum, pomum, vel etiam botrum, qui integer, immaculatus, & connaturali suo sapore præditus fuisset: quamvis & talium parcissimus fuerit quæstus. Substitit videlicet, si unquam aliquis, lamentabiliter. Eo, quod similes temporum constitutiones, soleant esse ex Hipp. citato loco, & nostra *in Chronologia Medica* tradita doctrina, morborum feracissimæ.

De hyeme quidem nobis non erat, quod adeo quereremur, utpote quæ utcunque tolerabili suo frigore siccitateque corpora potius reddebat *firma, agilia, & bene colorata*, adeoque bene valentia, quosque tulerat morbos, eorum saltem solùm accidentalis extitit causa; quatenus videlicet humiditates à prægresso pluvioso anno in corporibus nostris aggregatas altius impresserat, coagularat, & à discussione per insensibilem perspirationem impediverat.

Quod ipsum puta & de Novembri mense, Decembrisque anteriore dimidio, utpote similiter leni aquilone perflatis, & potissimùm amœna serenitate illustratis. Ast tanto majores querelæ nobis fuere contra Veris, æstatis, & reliqui autumni [utpote adeo pluviosorum, ut vix intercurrerit duorum triumve dierum serenitas, Solisve illustratio, quæ à pluviis, aut saltem nubilo cœlo cum planè insueta aëris asperitate non fuisset interrupta] decursum: Qui propterea tantis cum ægrotis nego-

tiis nos oneraverat, ut iis expediendis vix ſuffecerimus. Quin imo, poſtquam affinem nobis Styriam ad Judenburgum peſte infectam perceperamus, nobis planè de adhuc deterioribus metuere inceperamus. A quibus tamen præſervavit nos hactenus gratioſum Numen.

Morbi autem, à quibus adeo impetebamur, erant præter omnis generis defluxiones ſimilibus temporum conſtitutionibus ſemper familiares, arthritides, colici dolores, pleuritides, hydropes, febres tam intermittentes, quàm continuæ, & ex eis multæ planè malignæ, diarrhϾæ, dyſenteriæ, vomitiones, lumbrici, variolæ, morbilli, & rubeolæ: nulli tamen funeſtiores, quàm febres petechiales, & præſertim Decembri Menſe variolæ. Quibus propterea etiam multi præſertim Auguſto menſe, & Septembri planè ſuccubuere. Quamvis, qui victus rationem obſervarant, riteque curabantur, potiſſimum reconvaleſcerent.

Singulare quid duobus fratribus acciderat: Utrumque prævio totius corporis rigore febrilis incaleſcentia apprehenderat. Hinc planè intolerabiles lumborum Puncturæ. Deſuper unum petechiæ ſcarlatinæ ſeu purpureæ, alterum petechiæ nigræ, & variolæ puriſſimo ſanguine ſoliti puris loco ſuffuſæ. Et ille tertia morbi die, hic ſeptima inopinatè ſuccubuit.

Certa etiam 10. annorum herula cortice peruviano vix à febre quartana liberata in variolas confluentes denſiſſimas inciderat, quæ ſucceſſivè etiam eo perductæ fue e, ut contractis cruſtis inſtantaneè abſceſſuræ crederentur, herulamque priſtinæ valetudini more ſolito reſtituturæ. Aſt ecce quàm inexpectatum fatum! præterquam enim, quod cruſtæ etiam ſæpius oleo amygd. dulcium perunctæ nullatenus receſſiſſent, (perſiſtente interea ſemper febre acuta continua, & tuſſicula) ultimatim eæ eo deductæ fuere, ut ſi quàm caſu tamen abſcedere accideret, ea poſt ſe ardentiſſimum ulcus abſque omni pure relinqueret, uſque dum miſerabili herulæ ultimatim, 21. ſcilicet morbi die, è vita excedere fuerit neceſſe. Uſque adeo de variolis, niſi cum eis & febris, & reliqua accidentia recedant, nunquam venit triumphandum.

Certus Mercator Goritia Labacum cum intenſiſſima & ea continua febri in maximo frigore delatus, de intenſiſſimis & faucium, & artuum doloribus lamentabatur: à quibus demum etiam idoneis remediis liberatus erat. Sed deſuper [perſiſtente adhuc febre] toto corpore minutis, & denſiſſimis hydatidibus, ſeu veſiculis aqua refertis, adeo fuit perſperſus, ut quis eum undique fervidiſſima aqua fuiſſe perfuſum, peruſtumve citra dubitationem juraſſet. Et non obſtantibus quibuſcunque remediis quoque ipſe 18. morbi die obiit.

Certus Lib. Baro è contra uſque ad deſperationem aſciticus, dum proximè expiraturus crederetur, ſuperveniente tumidiſſimo ſcroto, inflammatione, & abſceſſu, ſponteque evacuatis inde aquis, præter omnem expectationem convaluit. Uſque adeo deſperandum nunquam: ſed

ſed dum ſpiramus, ſperemus.

Carbonum ſuffocatorum illorum, quibus fabri ferrarii uti conſuevere, vapores eſſe nocentiſſimos, nemo facile eſt, qui neſciat: noxios verò æquè eſſe ordinarios illos ab aperto igne combuſtis lignis relictos, non facile credo fuiſſe obſervatum. Accidit tamen, quòd elapſo Decembri ex intenſo frigore domum reverſus faber ferrarius ſeptuagenarius, eò, quòd ſeſe ad talium carbonum ignem excalefeciſſet, in eum ſoporem, cum maximo ſtertore inciderit, ut is ab adſtantibus omnibus pro fortiſſimè apoplectico, adeoque ex ſententia Hipp. 2. *aph.* 42. pro omnino deſperato haberetur, ſucceſſivè quidem clyſtere acri, frictionibus, ſternutatoriis, veſicantibus, & volatilioribus antiapoplecticis rurſus excitatus, ultimatim verò, decima tertia videlicet morbi die tamen è vivis ſublatus.

Simillimum fatum accidiſſe recordor ante annos Iggenſi ruſtico in noviter calefacto, & non pridem exſtructo fornicato cubili, qui verò libero aëri expoſitus ſeſe tamen rurſus recollegerat. Sed ſeptuagenario illo longè junior erat.

Singularis molis calculum in veſica geſtare abſque eô, quòd ab eô ſaltem ſubinde urinæ excretio intercipiatur, meo judicio pro raro habendum eſt. Factum id tamen fuiſſe detexerat nobis nuperrimè diſſectum corpus noſtri Labacenſis Eccleſiæ Decani. In ejus ſiquidem veſica ad digiti craſſitiem corrugata deprehenſus fuit trium unciarum calculus, qui tamen urinam nunquam intercepiſſe fuit obſervatus; quin potius is, poſtremo præſertim anno, continui urinæ crudiſſimæ profluvii extitit cauſa. Sed ſciendum venit, calculum hunc ab ægro ſemper fuiſſe pro hernia habitum, quem propterea à pluribus annis ſemper ſurſum cingulo hernioſis conſueto religatum geſtabat, impediebatque hoc medio, ne is unquam ad veſicæ orificium devolvi, & urinam omnino præcludere potuerit: quin potius, quatenus totum contractæ veſicæ ſpacium ſua mole occupabat, cauſa erat, ne à renibus jugiter affluens urina ibidem ſubſiſtere potuerit, ſed potius veluti guttatim jugiter excerni debuerit. Juvaret propterea quoque fortè aliàs (niſi lithotomiæ remedio periculoſo & ſæpe impoſſibili ſeſe ſubjicere mallent) tali medio uti, ut taliter ſaltem ab eis aliàs conſueta urinæ præcluſione liberi viverent.

Anni 1715.

QUem non piget revolvere conſtitutiones anni 1713. & 1714. à me notatas, & poſtremo Ephem. Nat. Cur. tomo inſertas, is facile conjiciet, qualiter ſaltem per hyemem currentis anni 1715. ſubſtiterit inter noſtrates Labacenſes humana valetudo. Ex temporum ſiquidem ſalubribus, vel inſalubribus aëris conſtitutionibus potiſſimùm dependere humanorum corporum bonam, vel malam valetudinem, demonſtravi luculenter in Chronologia mea Med. Quandoquidem igitur ex dictorum annorum conſtitutionibus eluceſcit, eorum tempora potiſſimùm fuiſſe varia, aſpera, & pluvioſa; talia autem ſolere eſſe flu-

xionum, & omnis generis à putredine, & humorùm corruptione oriundarum indiſpoſitionum feracia; arguere proniſſimum eſt, ſaltem hyemem memoratos annos immediatè conſecutam debuiſſe fluxionibus, & omnis generis à putredine, & humorum corruptione oriundis indiſpoſitionibus fuiſſe obnoxiam, non obſtante, quòd ea de ſe adeo inſalubris non fuerit, utpote potiori ex parte aquilonia, toleranter frigida & ſicca, adeoque ex ſententia Hippocratis utcunque ſalubris. Corpora ſiquidem per antecedentem talem inſalubrem aëris conſtitutionem vitioſis humoribus ſemel referta, præſertim hyemali tempore, quo cutis pori ab externo frigore occluſi, talium humorum debitæ per inſenſibilem perſpirationem depurationi obſiſtunt, per ſubſequentem, etſi etiam utcunque ſalubrem aëris conſtitutionem, ſibi adeo reſtitui vix poſſunt tam celeriter, ut in affectus à tali putredine, & corruptione oriundos non incidant, eo ſaltem uſque inſiſtentes, donec à ſalubriori, & ea contraria, calida videlicet aëris temperie in contrarium non alterentur. Hinc etiam obſervatum fuit, non obſtante juxta dicta de ſe aliàs utcunque ſalutari hyemis conſtitutione, plurimos Labacenſium incidiſſe, præter omnis generis defluxionum morbos, quoque in febres malignas, morbillaceis & varii generis etiam aliis cutis effloreſcentiis adeo periculoſis, & contagioſis ſtipatas, ut potiſſimæ urbis domus eis fuerint coinquinatæ: magna etiam incolarum pars, præſertim pauperum, utpote & competente victu, & neceſſariis remediis deſtituorum, planè è medio ſublata. Dictum ſiquidem fuit præterlapſum annum 1714. fuiſſe adeo ſterilem, & inſuper fructibus, quos protulerat, vitiatum, ut inde in corporibus ab eis nutritis alii ſucci progenerari non potuerint, præterquam morboſi. Acceſſerat & mortalitas animalium, quorum, etſi nondum actu ægrotorum, re ipſa verò tamen actu infectorum comeſtas carnes probabile eſt, etiam quidpiam ad humanorum corporum inſalubritatem contuliſſe. Item inter plebem famem ipſam, qnæ propterea tot mendicos ad urbem compulerat, ut non pauci eorum conquiſito ibidem cibo ſaturati mox animo, & vita etiam in publicis plateis concidere viſi fuerint, uſque dum eis in publico Lazareto, aliàs pro impeſtatis deſtinato, ex collectitia eleemoſyna neceſſaria ſuſtentatio à Magiſtratu ſuppeditaretur.

Petechiales, ſeu ſcarlatinæ illæ maculæ, quas vulgo petechias nominamus, vix apud ullum ægrum obſervabantur: morbillaceæ verò, aliàs rubeolæ dictæ, quales Ego Anno 1699. per æſtatem hìc graſſatos fuiſſe *Anno* III. *meæ Chronolog. Med.* §. *XL.* & ſequent. deſcripſi, communiter apud omnes, præcipuè in dorſo magis conſpicuæ: quibus tamen non raro elevatæ quæpiam puſtulæ inſtar variolarum interſpergebantur, ſæpe etiam diſcuſſis jam illis exanthematibus undecima morbi die, 14. vel etiam tardius ſuperveniebant, miliares quædam puſtulæ totum corpus denſiſſimè cum pruritu obſidentes: ſubinde verò hydatides, ſeu limpidiſſimo ſero repletæ veſiculæ, eis ex aſſe ſimillimæ, quæ perfuſione cutis aqua fervidiſſima excitari ſolent. Et iſtæ potiſſimum

poſt

post se traxere ægri, utpote aliunde jam prius enervati, inevitabilem interitum, sicut illæ non facile.

Variolæ quidem, & morbilli etiamnum quoque adhuc unà grassabantur inter infantes, & adultos, minori tamen cum sævitie, quàm elapso Decembri, præter unicam Monialem, apud quam variolis densissimè perspersam usque ad duodecimam morbi diem omnia securissimè procedere videbantur; duodecima autem epidermis, seu extrema illa cuticula, quæ veram cutim contegit, adeo elevata conspiciebatur per faciem, & totum reliquum corpus, præcipuè brachia, latentibus subtus variolis, aut ad humerum digitis apprehensa, per totum brachium uno tractu detrahi potuerit, idem puta de facie. Et ista 13. morbi die obiit. Plura hìc mihi essent adhuc de epidemia hac valde multis fatali commemoranda; quod ea verò potissimùm tetigerim in Chronol. mea Med. loco citato describendo febrim morbillarem apud nos Anno 1699. similiter, etsi non adeo ferociter, sævientem, Benevolum Lectorem eò ablego. Interea solum adhuc id hîc adjiciens, quòd Epidemia isthæc malignitate parum à peste ipsa recedens, tota hyeme, & Vere, præcipuè Majo mense, usque in Junium, qui erat amœnissimus, eatenus, in omnem ætatem, & sexum, præsertim in quoad faciem cæterum sanissimos sævierit, ut tale quid nostra memoria hìc Labaci adhuc nunquam fuerit observatum. Neque hoc solùm hìc Labaci, sed successivè & per reliquam provinciam, præsertim circa Sitticium in parochia S. Viti, & circa Rudolphsbertum in parochia S. Ruperti, ubi maximam subditorum partem è medio sustulit.

Ex sexu Muliebri tamen utero gerentes præ aliis impegerant, utpote communiter abortum passæ, & retractis à lochiali fluxu ad interiora exanthematibus. Idem fere puta de eis mulieribus, quibus mox in mali principio, aut sub ipsa exanthematum eruptione menstrua proruperant.

A Junio usque ad exitum Augusti erant fere omnia benigna, de variolis autem, & Morbillis nec auditum quidem: è contra febres tertianæ, præsertim Octobri Mense (quamvis is fuerit unà cum Septembri, imo & Novembri, præter solitum amœnus) adeo contumaces, & inconstantes, ut post tertium, vel quartum paroxysmum communiter degenerarint in lentas continuas per plures hebdomadas, non obstantibus idoneis remediis, continuantes; ultimatim verò rursus in intermittentes terminatæ: quæ verò erraticè ægros apprehendebant, serius, aut citius in quartanas mutabantur, quas tamen omnes sequenti methodo, & remediis, propterea bene annotandis, feliciter cicurabam. Primò purgabam corpus ter, quater, vel quinquies (pro exigentia videlicet cacochymiæ, vel cachexiæ) communiter pridie paroxysmi (quia ea die tolerantius se habere solent ægri) tali ptissana: ℞. fol. sen. s. st. ℥iij. Salis Tartari ʒß. flor. viol. martial. passul. min. mund. ana p. 1. f. per noctem infusio in loco calido in s. q. aq. agrimon. vel borrag. vel aq. com. vel etiam in jure pulli pro colaturæ ℥iv. Mane prævia levi ebullitione f. expressio, & potio. Vel talibus pilulis. ℞. Pil. Tartar. Schrœd. ʒß. extr. gentian.

tian. cent. min. ana gr. IV. resin. jalap. pin. sub. gr. V. vel vij. M. cum Tinct. Tart. f. pil. N. IX. Intermediis diebus fiat humorum digestio, & obstructionum reseratio: ℞. Essent. absynt. agrimoniæ, Elixir propr. parac. tinct. tartar. martis aperit. spir. salis ammon. ana ℨj. M. Dosis mane, & vesperi gutt. XXX. ultimatim: ♃. Pulv. patrum ℨiß. conf. Alkerm. ℨij. Antimon. diaph. ℨiß. arcan. dupl. Salis absynt. cent. min. card. ben. ammon. ana ℨß. M. cum conditura cort. citr. f. elect. molle. Dosis diebus apyrexias mane & à prandiis tribus horis ante pastum castaneæ magnitudo, superbibendo aliquid aq. card. bened. vel vini melioris: die febrili autem eadem quantitas in declinatione æstus febrilis, continuando id saltem semel de die per 4. circiter hebdomadas etiam post expugnatam febrim, cum exacta diætæ observantia.

Qua ratione autem feliciter cesserit febrium malignarum, & petechialium curatio eis rusticis, de quibus mihi ex Comitatu Cilliensi perscripserat certus Amicus, quòd illi sese in summo febrili æstu frigidæ immergere soliti sint? Ego non capio. Quod verò pedibus, & reliquo corpore tumefacti ad potum cent. min. & immersionem pedum in aquam fimi detumuerint, ejus demùm ratio reddi jam potest.

Anni 1716.

A Tricennio huc recordor, nos quidem varias hyemes ob non minus copiosas nives, quàm asperam auram perdifficulter superasse, imprimis hyemem anni 1709. à me in Ephem. Nat. Cur. Centur. 1. & 2. sub titulo: Constitutio anni 1709. descriptam; nullam tamen fere difficilius, quàm cujus Constitutionem nunc communico; hyemem videlicet currentis anni 1716. Ista siquidem vix aliquando, ab intercurrentibus brevissimis austris aliquantum refracta nivium copia, & frigoris asperitate per totum adeo sævierat, ut æquinoctium vernum, quod aliàs apud nos hyemis finis esse solet, longè excesserit, obque indesinenter furentes aquilonares ventos, indeque summa ariditate constrictam terram arbores, non, nisi primo circa dimidium Maji in folia, & flores, idem puta de satis in aristas, erumpere siverit: exemplo aliàs nostra memoria nunquam viso, præterquam ante annos circiter 50. quo recenset certus septuagenarius illius hyemis frigus usque ad Maji exitum adeo institisse, ut passim necesse fuerit sese à frigoris intolerabilitate lignis excalefactis fornacibus tueri. Omnes tunc, addit dictus seniculus, desperaverant de satorum fere emortuorum, & frugum vel tolerabili ubertate; interea verò tamen consecutum fuisse annum adeo fertilem, ut is raros sibi habuerit pares. Quemadmodum idem ipsum inexpectata Dei benedictione factum admiramur & nos currente hoc anno.

A dimidio Maji demum prægressis pluviis tempus vernum, & successivè terræ viror, efflorescentiaque; quam vernam amœnitatem continuarat & Junius, cum Julio, & Augusto Mensibus, terræ frugibus vel propterea opportunis, quod fertilibus, eisque brevibus pluviis sæpius ad colonorum votum interspergerentur. Sique September jam nominatorum mensium temperiem saltem proportionatè secundasset; uberiorem annum optare non

non potuissemus. Quod hic verò per totum fuerit pluviosus & frigidus, maturandoque fagotritico, nostrorum colonorum pani quotidiano, uvisque planè importunus; factum est, quod fagotriticum vix maturatum, uvæ verò planè fere non. Unde vina non minus pauca, quàm ultra modum acerba: procul dubio in futurum Colicorum, & arthriticorum, nec non aliorum ab acido, & austero oriundorum, affectuum causa extitura. Arborei fructus è contra, præsertim poma, fuere copiosissima.

Veluti exhaustis demùm per pluviosissimum Septembrem nubibus autumnus subsecutus fuit præter morem, & expectationem acceptus, terra nivibus non nisi 11. Decembris, cum intenso tamen frigore, cooperta.

Hinc humanæ corpora sicut per hyemis decursum multum fuere ab omnis generis defluxionibus perpessa, ita verno tempore præsertim à pectoris affectibus; adeo ut de actu phthisicis nemo mortem evaserit, plurimi alii verò eidem obnoxii prima sibi ejusdem injecta fuisse fundamenta etiamnum deplorent. Per reliquum anni decursum verò demum fere meræ indispositiones sporadicæ.

Qualis erat, ut saltem unam vel alteram curationem pro usu medico subjungam, heruli illius, qui pridem cachecticus, & scabiosus veluti repente fuit à scabie per se liberatus, inciderat è contra in vehementes hepatis puncturas, febrim acutam continuam, sitim, tussim, vigilias &c. Huic præmisso clystere fuere sanguinis ex basilica brachii dextri emissæ unciæ V. Hinc pro febris sufflaminatione talis pulvis bis quotidie intro- sumendus datus: ♃. Spec. de gem. frigidis, diatrag. frig. antim. diaph. ocul. 69. ana gr. V. nitr. perl. iij. M.f. pulv. Et ab extra præmissa unctione ungu. de althæ. anodyn. & ol. viol. iterato superpositum tale cataplasma. ♃. Herb. malv. althæ. melil. flor. ros. rub. ana Mj. herb. hyosc. M. ß. farin. sem. lini, fœnugr. ana ℥j. M. dentur minut. concisa pro sacculo in lacte decoquendo. Et intra novem dies obortis interea sæpius sudoribus habuimus levamen desideratissimum, adeo, ut aliis ulterius non indiguerimus, quàm corporis expurgatione, & quibusdam levibus becchicis.

Item certæ Comitissæ dysuria cum intolerabili regionis vesicæ sive à simplici urinæ acrimonia, sive à viscositatibus (de arena siquidem nihil fuit animadversum) oriundo dolore: quæ tamen intra 12. horas cesserat (frustra prius applicatis quatuor Clysteribus, tot unctionibus, & cataplasmatibus ex parietaria &c. combinatis) ad ab extra applicatam dolenti regioni theriacam ol. scorpion. Matth. perspersam, & ad introsumptam ex vino ʒj. radicis parreiræ bravæ ante biennium per Germaniam à *D. Lochnero,* Illust. nostræ Academiæ Directore, divulgatam. Post trium circiter hebdomadarum intervallum in idem malum reciderat eadem Comitissa cum urinæ cruentæ excretione: & eadem ipsa remedia experta fuit sibi fuisse sicut prius, maximè proficua. Suavissimè siquidem urinam promovet laudata radix quomodocunque introsumpta, per se, vel cum aliquot granis salis genistæ, & ejus acrimoniam cum admiratione temperat. Quemadmodum id expertus fui quoque in memet ipso,

& primò his diebus apud nephriticis doloribus detentum Jesuitam.

Et denique, ut alias præteream, Arthritis illa, quam vehementem patiebatur certa puella, intra paucos dies his solis liberata: primò purgabatur hoc bolo specifico, & propterea mihi in arthritide familiari: ♃. Elect. Caryocost. ℥iij. spec. diatereb. Mynf. ℨj. M. cum sacch. f. bolus. Hinc ex Ischiatica pedis emiserat unc. V. sanguinis, & sudabat quotidie ad hunc pulverem itidem specificum: ♃. Pulv. March. off. Microcos. phil. præpar. antimon. diaphoret. ana ℈ß. cinnab. nat. præpar. gr. iij. M. f. pulv. qui mane sumatur ex decocto Theæ cum decocto ligni sassafr. visc. querc. & rad. liquir. facto, vesperi verò ex aqua beton. Et convaluerat intra dies duodecim.

His ipsissimis remediis recordor me pluries curasse quoque dolorosissimas Ischiaticas, solis adhuc subinde in subsidium vocatis Cataplasmatibus, seu fomentis anodynis. Et cura compendiosa, commoda, & tamen, si continuantur, magis, quàm quis sibi persuadere possit, efficax.

Anni 1717.

QUantum ad annorum salubritatem, & humanorum corporum valetudinem conferat regulata suis temporibus proportionata aëris temperies, jam toties à nobis dictum est, præsertim in Chronol. nostra Med. Id quod equidem etiam manifestè comprobavit ad finem decurrens annus 1717. Is siquidem, quod hyeme fuerit competenter frigidus, præterquam circa Februarii dimidium, quo frigore eatenus exhorrescebat, ut inde vel arbores ipsæ fuerint notabile damnum perpessæ, præsertim molliores, quales sunt persicæ; Vere temperatus: æstate saltem Junio, & Julio mensibus æstuosus; quamvis, quantum publica nova peregre retulerant, alibi insolenter tempestuosus: autumno fere veris instar amœnus; humana corpora totum adeo bene valuere, ut Medicis fere nullum negotium facesserint, nisi circa sporadicè patientes. Unicum occurrerat, quod videbatur quibuspiam quid ex aëre forte ab astris taliter infecto suam originem traxisse, epilepticæ nimirum convulsiones, quæ Septembri mense intra eclipsim lunarem, & solarem plures homines unis iisdemque diebus præter omnem expectationem adortæ fuerant. Duorum talium cura mihi obtigerat: tertii alteri meo collegæ. Duo mei ope divina fuere feliciter ad sanitatem perducti: tertius ille, qui puella septennis erat, è medio sublatus. Duo illi mei non nisi primo exacto integro triduo aliquantum ad se redire & titubanter ferre incipere fuere observati: tertiam illam autem, uti dixi, quarta morbi die succumbere oportuit; num tamen revera, uti multis credebatur, ad eorum internecionem quid contulerint memoratæ eclipses? Astronomiæ cultores certius dijudicare noverint. Interea mihi remedia, quæ meos duos pristinæ valetudini restituisse videbantur, breviter specificare lubet, forte in simili casu quoque aliis servitura. Primum autem, à quo curam auspicandam esse judicaveram, erat applicatio ex acrioribus, specificisque confecti clysteris. Secundum, & priusquam

Clyster

Clyster præpararetur, cochleatim propinandum mixtura hæc antiepileptica: ℞. Aq. hirund. comp. cum castor. epilepticæ Langii, ceraſ. nigr. flor. tiliæ aa. ℥ß. liquor. CC. ſuccin. ʒj. Eſſent. anodyn. gr. IX. m.f. potio. Tertium & ſeqq. frictiones crurum deorſum verſus, perunctio verticis ungu. alabaſtrino cum ol. rutæ, cran. hum. & ſuccin. commiſto. Quartum columbarum, & pullorum vivorum recens per dimidium diſcerptorum vertici raſo iterata applicatio. 5mum naribus ⊖ volatil. ſuccini admotio, nec non pulv. ſternutatorii per pennam in nares inflatio, ſucceſſivè verò, & poſtquam ægri jam nonnihil ſeſe recollegerant, faciliuſque quid introſumere poterant, pulvis March. ſpec. diacinnab. Mynſ. & ⊖ volat. ſuccin. Ultimum etiam corporis expurgatio. Quæ ſingula quidem etiam ſæpius iterare oportuerat, quin & alteri eorum, quæ puella 17. annorum erat, & menſtruis deficiebat, venam in talo ſecare, priuſquam plenè convaluerant.

Puellula illa ſeptennis à 4. hebdomadis priùs febricitans, erat poſt mortem cultro anatomico ſubiecta, & deprehenſum, quod ejus cerebrum quoad piam matrem fuerit undique multa viſcoſitate obductum, quoad ventriculos autem plurimo, eoque procul dubio acri ſero, ſeu lympha repletum; unde vellicatum nervorum principium conjecturabatur convulſionum illarum immediata extitiſſe cauſa, meatuum cerebri à ſero illo inundatio autem mortis ipſius. Prouti ea de re perſpicaciter D. Anton. Pacchionus Regienſis Medicus Romanus *in epiſt. de glandulis conglobatis duræ Meningis* ad Magnif. D.D. Lucam Schroëckium data in *Ephem. Nat. Curioſ. Dec.4. An. I. & II. App.*

Hinc mihi, uti reor, non vanè perſuadebam quoque meos duos ægrotos ex ſimillima cauſa idem ipſum malum primitus contraxiſſe. Primus ſiquidem, qui vir obeſus erat valde, bibulus, & pridem quoad memoriam defectuoſus ad fauces tantas à capite defluxiones patiebatur, ut niſi ei injectionibus per os (poſtquam is jam aliqualiter ſeſe recollegerat, & os aperire poterat) tempeſtivè ſuccurſum fuiſſet, ei infallibiliter vel ex ſolo hoc accidente intereundum fuiſſet. Adhærebant ſiquidem fruſtatim utrinque circa uvulam & fauces ab aëre, qui ob obſtructas nares inſpirando ſaltem per os attrahebatur, indurata phlegmata nonniſi dictis injectionibus, & gargariſmatis inde avellenda. Frequenter etiam ſimillima ſputa ejiciebat. In puella quidem iſta cauſa ſeſe non adeo clarè maniſeſtabat, conquerebatur tamen, poſtquam ad ſe redierat, de gravitate quadam oculorum, obturatione aurium, & narium, ac ſi eo ipſi aliquid defluxiſſet, qui oculi etiam ipſi diu poſtea debiles, & vacillantes, præque fibrarum muſcularium à ſero relaxatione veluti confluentes permanſerant. Communiter forte & apud alios ſimilium convulſionum cauſa eſt ſimilis cerebri à nimia, eaque acri lympha inundatio, & propterea ei revellendæ, & diſcutiendæ nihil æquè prodeſſe ſolet, quàm tempeſtivè nuchæ, brachiis, cruribuſque, vel ipſi etiam raſo vertici adhibita veſicantia, quæ cauſa forte etiam Florentinis eſt, quòd infantibus ſuis vix natis, ut eos ab epilepticis inſultibus,

tibus, quibus illi endemicè obnoxii esse solent, præservent, nucham actuali igne adurant.

Recordor etiam in aula Auerspergica ante annos ex epilepsia defunctum infantem, & postea anatomico cultro in mea præsentia subjectum cerebrum simillimè habuisse constitutum.

Reliquos affectus, qui mihi aliàs per anni decursum occurrebant curandi, tractabam feliciter Methodo, & remediis in Chronolog. mea medica notatis: puta febres, arthritides, colicas, hæmoptyses &c. Rarius tamen quid observaveram in duobus subjectis circa pulsum: nimirum quod unus eorum melancholico-hypochondriacus qui sanus communiter habuerit pulsum adeo tardum, ut priusquam subsequens pulsus consequabatur antecedentem, facilè apud alium sanum tres pulsationes præterierint: qui tamen postquam elapso Augusto in febrim malignam incidisset, pulsum habuit adeo frequentem, & per omnes vitiosas differentias varium, ut talem nunquam observaverim. Propterea mox adhuc in principio morbi malum morbi exitum prædixeram. Tam notabiles siquidem naturæ à connaturali statu recessus non possunt, nisi pessima quæque ominari. Vir aliàs erat robustus, & in actionibus suis accuratus, sed tardissimus, sæpius vertiginosus, & subinde leviter insultibus epilepticis obnoxius.

Alter verò similiter robustus cum in febrim similem incidisset, in decimum usque diem pulsum, & urinam præ se tulerat adeo ordinatum, & naturalem, ut nisi contrarium suasissent pessima quæque, quibus unà detinebatur, symptomata, virium nimirum ingens prostratio, linguæ ariditas, inquietus somnus, delirium, tendinum subsultationes &c. eum quis nullatenus febricitasse, neque singulari periculo fuisse subjectum credidisset: qui 13. morbi die supervenientibus convulsionibus tamen succubuit.

Adeo parum subinde fidere licet etiam optimo pulsui, & urinæ, nisi reliqua ei bonitate correspondeant, parum etiam de præsentia, vel absentia febris edicere: quantumcunque febrium præsentia vulgo communiter arguatur, vel ex sola pulsus frequentia, & inæqualitate; ubi verò hæc duo non animadvertuntur, ibi hoc ipso non censeatur adesse febris.

Constitutio Epidemica Ferrariensis Anni 1715.

Dn. D. JOSEPHI LANZONI.

POstquam Annis proximè elapsis lues pessima boves miserabiliter invasit, atque copiosissimi imbres tellurem inquinaverunt nostrum, totumque agrum Ferrariensem stagnantibus aquis pessimè vitiatum vidimus, ita ut semina futuræ messis pro majori parte deperdita fuerint, unde caritas, ac inopia anni 1715. surrexit; facta est etiam sanitatis jactura.

Martio mense vix inchoato, magnus bufonum & ranarum numerus observatus est, & increscente vere innumerabilis culicum, vermium, serpentum, muscarum, papilionum, locustarum, eruçarum, aliorumque in-

insectorum copia super terræ faciem apparuit, & liberum aëris campum occupavit, ex quo nonnulli multas ægritudines in humano genere prædixerunt; Verno etiam tempore adhuc currente maximi Solis æstus in Maji fine corpora nostra vexarunt, mox aura nebulosa & humida, dolorum dentium, capitis, & rheumæ parens surrexit, quæ tamen brevi in multam est mutata serenitatem. Accessit Junius, & summis caloribus corpora nostra affecit, hinc exordium habuere febres quædam, quæ prima facie tertianæ simplicis notam præferebant, mox duplicatæ pertinaciter utrumque sexum omnesque ætates invadebant: primò enim rigor incipiebat, qui ad plures horas durabat, vomitus amari succi aderat, cardialgia, dolor capitis, & eximia succedebat sitis; in multis tormina, & ventris fluxus, in aliis summa alvi stypticitas, inappetentia in omnibus, ac vigiliæ aderant; in tali, ac tanto autem numero febres istæ invadebant, ut nulla Religiosorum tam marium, quàm fœminarum Monasteria, nullus denique in urbe locus fuerit ab hoc febrili incendio immunis; miserandum erat videre unum vix in domo ægrotare, dein paucos post dies totam febricitare familiam, sic Cœnobia, xenodochia videbantur, & rura repleta febricitantibus, in timidis nonnullis ac effeminatis contagionis timorem crearunt, ægrotantes crescebant in dies, & sine salute primorum, numerum augebant secundi, ut vix sufficerent Medici ad tantas ægrotorum visitationes, dies enim licet æstivus ad tale ministerium brevis erat. In curatione talium febrium primo lenitiva proponebantur ad educendas pravas materias in primis viis hærentes, & hoc die pari, & vacua fiebat; elapsa autem impari, in qua febris redibat, Venæ-sectio celebrabatur; sed hìc notavi, die talis remedii, quo febris, quia tertiana, abesse debuerat, accessionem reduplicatam, & ex simplici, duplicem factam fuisse, & continuam, sicque majus minari periculum; qua experientia edoctus, imposterum nunquàm in talibus curandis febribus venam secari jussi, sed ubi opus erat, cucurbitulas scarificatas tantummodo applicari mandavi; Alterantia, Cordialia, Clysteria, Narcotica, Diuretica, & Sudorifica incassum semper fuere administrata, imo summum illud remedium, nempe cortex Chinæ Chinæ, per plures dies exhibitum parum aut nihil præstabat auxilii; sive cum vino generoso, sive in bolo cum Syr. absint. confecto in decoctione, tinctura, Extracto, Syrupis, in Rotulis, aliisque modis exhiberetur: Medicorum aliqui istum pulverem cum Rhabarbaro, Zedoaria, Gentiana & centaurio min. mixtum dederunt, aliique pulverem corticum Fraxini, & corticum Aurantiorum, baccarum Juniperi similiter experti sunt. Si in aliquibus cessabat febris, brevi redibat, ac ter & quater recidivam patiebantur ægrotantes. Ego & uxor mea dilectissima, sub Augusti finem ab hac febri correpti, usque ad Novembr. ea laboravimus. Sic inter alios sub festo Paschatis Clariss. Dn. Hieronymus Baruffaldos Philosophiæ Doctor Excellentiss. atque Amicus meus suavissimus, pertinacissimam hanc febrem, pravis stipatam symptomatis,

 usque

usque ad æquinoctium autumnale fuit passus; ego optima instituta victus ratione, & ad plures dies assumpto vino generoso, in quo china chinæ infusa fuerat, tandem convalui; uxor verò mea, quia purgata, & aliis pharmaceuticis remediis usa est, sanguine etiam è vena pedis emisso ad febrem cicurandam, semper in pejus ruebat, & majores patiebatur febriles insultus. Modo quartanæ duplices apparebant, modo simplices, hinc tertianæ redibant, inde duplices fiebant, iterum quartana, imo in aliquibus de septima in septimam diem revertebantur febres, pertinacem, & malignam semper servando naturam. Observatum est, non nullos aërem mutavisse, aliaque loca petiisse, ibique morantes sanitatem recuperasse: Reversi verò Ferrariam, illico à nova febri vexati sunt.

Pauca fuere funera, sed longissimæ convalescentiæ, hinc in multis obstructiones obortæ, in aliis crurum, & pedum intumescentia; in aliquibus icteritia, surditas, tremor, ac scabies, signa erant infirmitatis elapsæ. Notatum fuit in pejus semper ruere ægrotos, atque recidivare faciliter, spirante Euro, qui ventus pertinaciter ad plures dies perseverabat. Causam inquirentes nonnulli, nimium sideribus tribuentes, putaverunt, stellarum influxum malignum, primò boves, inde homines affecisse; alii calorem æstatis nimis intensum, longum, atque molestum accusabant, quatenus extenuando corpora, & humores fundendo, nec non ipsos spiritus dissipando, hujusce naturæ febres excitaret; Multi in vino causam horum morborum latitare autumabant, eo quia anno elapso 1714. ob cæli inclementiam ex uvis fere immaturis vinum aciditate abundans confectum fuerit, quod assumptum crasim humorum, ac fermentorum vitiando tales febres excitaret; Non pauci cadavera boum, lue pessima anno elapso denatorum, & hinc inde passim sepulta, causam istarum calamitatum agnovere: dicebant enim, particulas nobis infensas, ac mortiferas, à cadaverum corruptione elevatas, atque per porositates terræ ad aërem inquinandum sublevatas, infectionem in humoribus nostris peperisse: nec defuerunt, qui nimis creduli hanc pessimam constitutionem à fascino & maleficarum artibus diabolicè proveni e crediderunt. Aliqui, cum quibus ego facio, cogitaverunt causam harum febrium internam fuisse humores viscidos atque tenaces, concoctu difficiles ac vix separabiles, nec sine longo tempore consumi aptos; externam autem causam in vitio terræ constitutam esse, cum enim annis elapsis, ex copiosis imbribus, & fluminum diluvie, tota facies nostræ telluris tecta apparuerit, & per consequens viscera ejus coinquinata à stagnātibus aquis fuissent, unde infectæ ex pravis humoribus herbæ pascua nociva exhibuerint; Ex hoc morbi animalium, arborum multarum obitus, rubigo segetum orta, particulæ enim nitro sulphureæ assiduè elevabantur, & fructus adhuc tenellos, & uvas nondum maturas adurendo, spem colligendi alimenta furabantur; quin puteorum nostrorum aquæ, quibus juscula, pultes &c. conficiuntur, particulis istis imbutæ, vitium cum alimento præstabant. Qui exactam vivendi normam observabant, sæpe pejus vexabantur, quàm illi, qui diætæ regulas aspernati, omnis generis cibaria pro libitu ac voluntate assumebant;

Aliqui intemperantes, ante accessionem largam vini generosi quantitatem potabant, ac inde se ad somnum & sudorem componebant, & non nulli tali modo sanitati sunt restituti. Alii omnimode se abdicarunt à vino, absque ullo fructu: febres enim pari pertinacia procedebant, atque diætam, quantumvis regulis propriis exercitam, eludebant. Ad effugiendam pessimam hanc constitutionem ad rura ibant non pauci, verùm quia agri nobis vicini, eadem valetudine afficiebantur, parum utilitatis experti sunt; qui verò extra nostra confinia proficiscebantur, atque vel Bononiam, Mantuam, Patavium, Veronam, Venetias, atque Romandiolæ urbes pergebant, ii sanitatem facile recuperabant. Non minus accidit non nullis, qui tædio affecti ad exteras urbes se contulerunt adhuc febricitantes, ut absque alio remedio pristinam recuperaverint sanitatem, & bene valentes in Patriam redierint. In puellis passim observabatur in præsenti constitutione magna lumbricorum copia, per vomitum enim & per secessum vermes in febrium exordio prodibant, & multi pueri ex hac peste denati sunt. Hystericas insuper affectiones in fæminis, talibus febribus conjunctas præter modum notavi, earumque insultus fortiores, atque frequentiores maximè in febris principio, & augmento. Fructus pene omnes verminosi, ac ingrati saporis, ita ut bonæ substantiæ fuerint illi soli, qui ab exteris ad nos mittebantur, & præsertim illi optimi succi erant, qui à Patavinis montibus veniebant. Postremò tandem observavi per publicas nostras vias, per vicos, & plateas, si quid aquæ, aut ulterius humiditatis, ad paucos dies permaneret, viridem colorem, ac fœtorem emittere, quod non tam facile annis transactis eveniebat. Faxit Deus, ut hæc terminante Anno 1715. finem habeant, atque meliorem anni venturi 1716. Constitutionem possimus sani describere.

Annorum 1716. & 1717.

Frigus hyemale, quod 1715. mense Decembri incepit, anno etiam 1716. usque ad mensem Martii perduravit; multæ nives, cum ventis borealibus super faciem terræ glaciem ad multas hebdomadas conservarunt, & licet remissum sub Martii finem videretur frigus, attamen recruduit mense Aprili, & usque ad Majum non cessavit. Itaque hoc durante frigore, Gravedines multæ, ac Pleuritides observatæ sunt; quin imo oculorum inflammationes passim obortæ & pertinaces adeo extiterunt, ut non nullæ ad mensem usque protractæ, patientes vexarint. Ver accessit, & imbres frequentes tellurem infestabant nostram, flumina augebant, & segetes nimio madore irrigabant, si verò mutatis ventis serenitas apparebat, vix sol igne suo terram fovebat, statim elevatis aqueis vaporibus nebulæ densissimæ obortæ sunt, hinc natæ in hominibus surditates, apostemata, & vagi dolores cum flatibus. Æstas calidissima ineunte Junio derepente invaluit, unde multæ tertianæ febres, tam simplices, quàm duplices obortæ sunt, cum nausea, vomitu materiæ amaricantis, capitis dolore, ac immodica siti, quin imo non nullos tertiana perniciosa vexavit, quæ omnes ope chinæ sanatæ sunt, prius tamen leviter alvo exonerata.

In

In autumni primordiis pluvia multa, qua cessante, serenitas, usque ad kalendas Decembris continuavit, ita ut semina terræ bono omine tradita, & magna uvarum copia feliciter collecta, vinaque optima reposita fuerint. Hoc autem tempore, salubritas aëris, corporibus humanis bonam valetudinem impertita est, ita ut præter aliquas leves quartanas, & placidas erraticas febres, nil aliud mali quoad salutem Ferrariensibus acciderit; solummodo notatu dignum fuerit, autumni tempore, multas gravidas abortum passas fuisse sine ulla causa manifesta. December sanus extitit.

Terminato Decembri, mensis Januarius ingreditur anni 1717. & frigus primo remissum apparuit; ast die hujus mensis undecima, aura septentrionalis rigida advenit, & tam fortiter agitavit auras, ut quædam arbores, quidam muri ab ejus impetu, erutæ, ac collapsi ruerint, quatuor dierum spatio borealis hic ventus dominatus fuit, quo cessante illico magna nivis copia descendit, inde frigida serenitate favente, usque ad secundum anni mensem nives perduraverunt, mox aura dulciori reddita, dissolutisque nivibus, sub finem Februarii frigoris sævities evanuit. Hoc verò tempore, anginæ multæ, colici dolores, ac febres catarrhales ubique debaccharunt, imo epidemia in infantibus tali hyeme incepit variolarum, quæ postea toto anno 1717. miserrimè perseverans puerorum stragem multiplicavit, & quod notabile fuit, hujus anni hyems, quoad morbos, plus juvenes, quàm senes affecit; horum enim vix unum aut alterum curandum habui. Ineunte vere multæ nebulæ densiores observabantur, quæ tandem in pluvias terminabant, sequebatur, imo semper major fiebat epidemia variolarum in puellis, ac nonnullæ malignæ febres obortæ sunt, quæ in principio leves apparebant, progressu tamen temporis funestæ, ac mortales manifestabantur, ex quibus febribus quatuor nostri medicinæ Doctores, præter alios denati sunt, primus Dn. Andreas Zuffi, alter Dn. Joseph Vaccarius, juvenis optimæ spei, tertius Dn. Cæsar Lollius discipulus meus, & quartus tandem Dn. Franciscus Salmius, ætatis annor. 56. compater meus honoratissimus, & omni scientiarum genere instructus. Partus difficiles multi, & multæ pariter icteritiæ. Accessit æstas, cujus mensibus magna siccitas, & austrini venti calorem augebant; sequebantur malignæ febres, atque nonnullos vexabant tertianæ duplices melioris notæ, cum vomitibus in principio accessionis, ac dolore capitis sævo, qui non nisi declinante febre mitescebat. Mense Augusti nonnullæ occurrerunt dysenteriæ, quæ tamen Deo adjuvante sanatæ omnes fuere. Erat miserandum cernere quotidie infantum cadavera variolis enecata ad tumulum deferri. In principio septembris cælum mutavit faciem, & calore remisso, aquas dedit salutares ad terram irrigandam, sic maligna febrium constitutio mitigata fuit, & tantummodo subortæ vertigines, tusses, ac gravedines. Increscente autumno iterum serenitas rediit, atque aureis solis radiis toto Octobris mense gavisi sumus: Cereris, Bacchi, ac Pomonæ dona hoc anno non modica fuere collecta, & invaletudines paucæ homines malè habuerunt, non ita tamen in bobus, ac suibus accidit, in illa quippe animalia mors

falcem

falcem immisit; unde timor colonos invasit, ne epidemica lues in bovino genere anni 1713. resurgeret, & lacrymas iterum excitaret.

Cæterum præter dictas febres, & magnam variolarum copiam cum lumbricis in puellis, annus 1717. salubris dici potuit, nullæ enim Apoplexiæ, paucæ quartanæ, in minima copia scabies, ac articulorum dolores. Mense Decembri hyems apparuit, sed parum ab autumno differebat, frigus enim tolerabile, ac mite observabatur. Quod verò notabile fuit hoc anno, extitit ventorum frequens copia, unde pericula multa, imo naufragia in mari Adriatico ad nostra ora, & Pado, aliisque nostris fluminibus acciderunt, subversis enim navigiis merces non tantum, sed homines etiam miserabiliter deperditi fuere. Æstivo tempore magis insectorum copia segetes infestabat, ac hominibus ruri præsertim degentibus molestiam inferebat. Arthriticos annus præsens modicè infestavit, & leviter tantum tacti, cito ad consueta exercenda munia redibant. Ardente sirio multi canes in rabiem perciti fuere, quod aliis annis mitius evenire observatum fuit. Parturientibus, ac puerperis Lucina favit, ita ut vix una puerperii vel partus tempore obierit; hystericas affectiones, ut plurimum mites, & magis in juvenibus, quàm senibus tusses, & gravedines in Autumni principio, hypochondriacis, ac melancholicis præsens annus, nec profuit, nec nocuit, eorum enim ordo, parum consilia Medicorum imploravit, unusque ex illis tantummodo gradum fecit ad maniam, non nullæ observatæ fuerunt ictæritiæ flavæ, absque præviis morbis, vel doloribus ortæ, quæ tamen adeo leves fuerunt, ut absque læsione actionum non solum apparuerint, verùm sine ullo prorsus remedio evanuerint sponte; istæ autem potius in juvenibus, quàm in senibus observatæ sunt; Lue venerea affectos pessimè vexatos vidimus, & multos ex hac peste mortuos, licet multa tentaverint remedia, & ad usum ipsius mercurii desperati confugerint; sic postremò Andreas Pareschius Ferrariens. gallica lue affectus post decocta salsæparil. Ligni Guajac. & sudoribus tentatis, tandem ad mercurialem unctionem desperatus advenit, qua admissa gingivæ, linguæ, aliarumque oris partium gangræna suborta miserabile veneris sectatoribus exemplum, ultimam clausit diem; in Sanctimonialibus paucissimi morbi, & Regularium Religiosorum sacerdotum non nulla tantum funera; nosterque Antistes Cardinalis de Verme ætatis ann. 77. febri maligna correptus sanctè obdormivit in Domino, in cujus cadavere reperta sunt pene omnia viscera sana. In aliquibus nostri suburbii locis non nullæ febres malignæ peticulares, & contagiosæ naturæ, uno enim ægrotante, brevi temporis intervallo tota simul ægrotavit familia; hæc tamen influentia trium tantummodo mensium spatio perduravit: accedente enim Autumno omnino evanuit; impetigines multæ in fine Novembris adultos affecerunt, quæ usque ad anni finem pertinaciter duravere. In principio Decembris ophthalmiæ multæ, pertinaces tam in maribus quàm in fœminis. Observavi tandem in multis pauperibus sola diæta multas febres sanatas, sicque cum Joh. Damasceno in ultimo aphorismo concludendum, *Diæteticam medicinam præstantiorem esse pharmaceutica, & chirurgica.*

Dn. D. Caroli Friderici Lœvv, de Febre Petechiali ann. 1683. Posonii grassatâ, & cujus descriptionem in Adversariis Paternis repererat, Epistola ad Clariss. D. Francisc. Frideric. Possinger Archiatrum Cæsareum.

VEniam dabit audaciæ meæ, qua *ardua negotia* turbare non sum veritus, par *fastigio Tuo humanitas*: tanto facilius, quo majori fide Tibi affirmare possum, non alia causa, quàm *pietatis lege* impulsum me ad hoc scriptionis genus accessisse, ut extaret aliquando gratæ mentis documentum, pro illo insigni *favore Tuo*, quo Tibi me dudum tam in *publicis*, quàm *privatis consiliis* reddidisti obstrictissimum. Non facile succurrebat, qua ratione Tibi grati animi pietatem probarem: nihil ex propria supellectile, quamvis plurima sese offerrent, ad dandam erga Te mei significationem, dignum esse censui: urgebat interim, quia relaturum me gratiam affirmare non audeo, habendæ saltem, & quavis ratione declarandæ gratiæ officium. Malui proinde ex re, non tamen prorsus aliena, nempe beati parentis, *Virtutum Tuarum* veneratoris, laboribus, aliquid depromere, quod *Magnifico Tuo Nomini* sacrum simul animi, referendæ gratiæ cupidissimi publicum esset documentum. Suscipe igitur serena fronte *historiam morbi petechialis*, qui *anno* 1683. *Posonii epidemicè* grassatus est, à *Parente* meo piè defuncto, solicitè conscriptam, *Illustrique Nomini Tuo* inscriptam in lucem publicam emittendam. Si quantum per *occupationes Tuas gravissimas* licuerit, hanc qualemcunque publico bono destinatam opellam perlustrare volueris, invenies forte non planè contemnenda, & digna, quæ in publicum emittantur. Fiet autem hoc eo felicius, si, pace Tua, *Perillustri Nomine Tuo* sese hoc opusculum multis probaverit. Hujus summa, ut suprà monui, est *expositio morbi petechialis*, qui *Posonii epidemicè* grassatus est, ad fidem scripti, à beato parente relicti. Initium hujus historicæ expositionis ducitur ab anno 1683. quo per Dei gratiam soluta obsidione Viennensi, *regno Hugariæ*, misero fatalique *bello* miserrimè afflicto, sigillatim *mense Septembr.* pax restituta fuit. Tunc vero *copiis militaribus* hyberne dimissis, & *Posonii* etiam per suburbia dispositis, mali semina sparsa sunt. *Milites* enim, quod *gregatim* in contuberniis *arctius* collocati erant, omnia *squalore*, *tetra immunditie*, & fœdis odoridus compleverunt, ipsumque quasi aerem inquinantes, *catervatim*, & veluti per manipulos in *febrem malignam petechialem* inciderunt. Morbus brevi invalescens, quam plurimos ex illis consumens, in malum tandem *epidemium* degeneravit, & in *incolas* plerosque, sine *ætatis* discrimine, maximè vero

in *juvenes*, maturæ & robustæ ætatis homines, non modo *plebejos*, verum etiam *nobiles* & divites, vehementer grassari cæpit, ita, ut ferme nullam domum intactam reliquerit. Incepit morbus hic epidemius *mense Novembr. anni supra citati*, qui statim *horrore* artus corripuit, interdum *intensiore*, interdum *remissiore*, non nunquam *per intervalla recurrente*, quem presso pede excepit *calor* in principio levis, qui ægrum primis adhuc diebus vix à negotiis solitis detinuit, interiora tamen occupans sensim auctus est. Ob sanguinis ergo rarefactionem majorem, & noxam visceribus impressam multa statim oriebantur *periculosa symptomata*, *nausea*, *anorexia*, *vomitus*, *cardialgia*, *sitis*, non nunquam remittens, *dolor capitis*, *vigiliæ*, *lassitudo spontanea*, quæ *symptomata* ad IV. *diem* sensim aucta perdurabant, tanta interea non nunquam lenitate, ut quamplurimi vim morbi laxatam crediderint, ejusque *causam in errorem externum* commissum rejecerint. Verùm progressu temporis morbus *malignitatem* suam prodidit, *intensissimi caloris* sui effluvia per totum corpus diffundens, horrendeque producens symptomata. In unico saltem homine *mitior vis morbi* observata fuit: in *blandissimo* per totum morbi decursum *calore* nulla *sitis*, nullum oriebatur *delirium*, de solo *capitis dolore*, & *prostratis viribus* querela fuit. Cæterorum fere omnium, hoc morbo laborantium corpora quasi incendio fumare, *insolito calore* gravari ac corripi visa sunt. Hinc observabatur *lassitudo* & *jactatio totius corporis*, *subita virium prostratio*, in non nullis *vigiliæ diuturnæ*, quas statim excepit *delirium*, non nunquam in *incremento*, non nunquam in *statu morbi*, aliquando *mitius*, & per *unum* saltem *diem* durans, aliquando *ferocius*, non nunquam *mussitando* proditū, non nunquam *nullum* fuit observatum, ut in *pistoris* cujusdam *uxore*, nunquam *delirio* correpta, & tamen *die* VIII. prægressis *convulsionibus* mortua. Sed præstabat *delirium ante nonum* accessisse *diem*, quàm *post nonum*; quoscunque enim *post hunc* invasit, omnes fere mortui sunt. Horum *delirium* non nunquam degeneravit in *furorem*, quo agitati surrexerunt, & robustissimorum alioqui hominum actiones ediderunt. In *declinatione morbi* non nunquam *somnus* obrepserat continuus, ita, ut ægroti & cibum & potum neglexerint. Sic & *mentis emotiones taciturnæ* in eo, qui alioqui facultate loquendi pollebat, ut plurimum erant *periculosæ*, quale exemplum in *saponario* quodam habui. Porro *somnum* ægrotorum plerumque turbabat *inquies nocturna*: hinc *delirare* cœperunt, & absurda loqui. *Tinnitus* & *susurrus aurium* ut plurimum in *incremento* jam huic morbo accedebat, quibus sese *auditus difficultas*, modo *salutaris*, modo *funesta*, collatis nempe reliquis *symptomatibus* periculosis, adjunxit, ut & *oculorum dolor* & *ardor*. Sæpissimè illis *coruscationes* variique coloris figuræ obversabantur. *Vultus*, inprimis apud moribundos, *ferox* fuit. *Tremor manuum frequens*, sed *labiorum continuus*, & semper *exitialis*, & *intra* XXIV. *horas imminentis mortis nuncius*, quod videre licuit in duobus *Viris illustribus*, ut aliorum exempla prætereamus. *Tremorem* autem statim vel sequebantur, vel præcedebant *convulsiones*, non tamen adeo *funestæ*, utut periculoso satis indicio *floccos legere*

gere cœperint decumbentes. Quorum aliqui *motibus* tandem *convulsivis* & ipsa *epilepsia* correpti, violentia morbi consumpti sunt, cujus exemplum præbuit quidam *juvenis* XXI. *annorum*, qui post *convulsiones* incidit in *motus convulsivos*, & ipsam *epilepsiam* LV. *horas* durantem. Curatæ tamen *epilepsiæ* huic morbo *die* XII. supervenientis, & *per integrum diem* observatæ exemplum habui in *juvene* quodam pannifice. Ad unum fere omnes *caput rotari*, seque *vertigine* laborare dixerunt. *Vertiginis* inseparabilis comes erat *dolor capitis*, qui & in *artus* & *lumbos* non nunquam sese diffudit, ut ingentes *nephritides*, *uterique affectus* adesse crediderint, quod in *virgine* quadam observavi, *causam* tamen semper à *miasmate maligno* infestante sanguinem, quod in majoribus venis & arteriis ad illas partes devolvebatur, deducendam esse duxi. *Gustus* sæpissime planè fuit *depravatus* ac perversus in hoc morbo, ut ægroti non nunquam *aquam* pro *vino* biberint, *poma citrina* pro *uvis recentibus*, quod meo exemplo testari possum, comederint. *Aphonia* quoque, non semper tamen *lethalis*, observabatur, cujus per *integrum* ferme *diem* durantis, & tamen *curatæ* exemplum præbebat quidam *juvenis* viginti aliquot annorum. *Respiratio* sæpenumero *difficilis* fuit, & *frequens*, *expiratio* verò non nunquam quasi *flammea*, quæ semper *mala*, uti videre licuit in quodam *saponario*. *Pulsus* non nunquam, inprimis in *principio*, *sanorum* fuit quàm simillimus, non nunquam *celer*, *frequens*, *intermittens*, *debilis*, *inæqualis*, ut sæpissime judicium de *signis* morbi *prognosticis* fefellerit. Erat tamen quodam genus *pulsuum*, quo præsente *mortem* certo præsagire potuimus, si nempe decumbentes ad contrectationem *pulsus* aut *manus* retraxerint *tremulas*, easque *introrsum* duxerint, vitæ quasi suæ timentes, aut si *tremens*, *palpitans* & *caprizans* observatus fuerit *pulsus*. *Anxietates*, *lipothymiæ*, *syncope*, in hoc morbo maximum cordi facessivere negotium, ut non nunquam per *tres dies* iteratis vicibus continuaverint. *Tussis* non nunquam in *principio*, ut plurimum in *incremento* & *statu*, aliquando *humida*, aliquando *sicca*, sese exerebat, quarum *posterior* pejor, & semper *malignitatis* arguebat præsentiam. *Cardialgia* correpti, præ dolore ingenti, solum de *dolore* & *gravissima mole pectoris* conquesti sunt, existimantes, hoc sublato se pristinam recuperaturos sanitatem. Morbi *principium* semper erat cum *anorexia*, *nausea*, interdum *vomitu*, qui si per *aliquot dies* duravit, nullisque *medicamentis* mitigari potuit, neque *macularum* eruptione superveniente cessavit, *funesti* semper exitus erat signum: aliquando *die septimo* aut *octavo* demum oboriebatur. *Sitis* in his symptomatibus cum morbo *incrementum* sumebat; non nunquam tamen ferme *nulla*, præsente licet *ingenti* & tòtum corpus quasi corripiente *calore*, observata fuit, quod *pessimum* erat *signum*. *Singultu*, huic morbo ut plurimum *in statu* superveniente, plerique, quos sub mea habui çura, sunt *mortui*, quidam tamen etiam *servati*, ut adeo *singultus* non semper *signum* imminentis *mortis* in *febribus acutis* infallibile sit; ut refert *Epiphan. Ferdinandus*. *Hæmorrhagia* quoque sæpissime hunc morbum secuta, *periculosa*

culosa primis diebus, & in ipso *morbi statu*, quod multis exemplis probare possemus, aliquando tamen *critica*, & sibi relicta, *salutaris*; sed imperitia *chirurgorum die septimo suppressa*, funesta. Sequiorem *sexum* morbus iste *duplo gravius* affligebat. Pleræque enim hoc tempore *menses* erant expertæ, aliæ *primis* statim *diebus*, aliæ *nono* demum *die*, qui semper exacerbabant *symptomata*, ut paucissimæ evaserint; *benignior* verò fuit morbi vis in *mensium fluxu* destitutis. Sed nec *puerperæ*, & *gravidæ* ab hoc morbo fuere immunes, licet non omnibus *exitioso*. Soror enim mea hac *febre epidemiali* correpta per Dei gratiam convaluit, & robustum suo tempore enixa est puerum. *Alvus* quamplurimis per *aliquot dies* fuit *obstructa*, ut eam tandem *suppositorio* reserare debuerimus. Non nulli ægrotorum jam in principio *diarrhœam* perpessi sunt, quæ si nullis *medicamentis*, ejusmodi affectibus alioqui maximè accommodatis, cedere voluit, *res desperata* fuit; sæpissime tamen & in *principio*, *incremento*, & *statu*, remediis rite adhibitis, optimo cum successu *sedata* fuit, imo *diarrhœa critica, die* VII. cum ægri levamine, quæ sequentibus diebus sua sponte cessavit, oborta est. Et fateri quoque debemus, fluxum alvi *moderatum* sæpissime non fuisse attendendum. Sic *vermes* tam in *principio*, quàm *statu* ἄνω & κάτω sat longos rejectos in duabus personis, quæ tamen evasere, vidi. *Sudores* sæpenumero sua sponte apparebant, interdum *critici*, qui omnes boni, interdum verò *resolutivi*, imminente inprimis morte, qui pessimi; totum enim corpus tunc temporis in vaporem & madorem resolvi videbatur. *Parotides* permultis oboriebantur ut plurimum *die* XIV. & *per* XIV. ferme *dies* durabant, nunquam tamen *lethales*. Adhibitis enim mox *sudoriferis* per insensibilem transpirationem discussæ sunt, sine omni metu recidivæ. *Lingua* sæpissime erat fissa, non nunquam *muco albicante indurato*, inprimis adulto, jam morbo, quasi crusta quadam obducta, ut etiam *potulentorum*, ob membranearum œsophagi fibrarum à calore ingenti exsiccatarum difficilem constrictionem, *laboriosa* fuerit *deglutitio*; aliquando *nigra*, quæ & *faucibus* peregrinum huncce suum impressit characterem, ut tandem *sphacelo* correptæ & exesæ fuerint, quale exemplum in *puero* VII. *annorum*, hoc *symptomate* affecto, & propterea metu dolorum *viginti* ferme *dies* neque *cibum*, neque *potum*, neque *medicamentum* assumente, habuimus. *Exanthemata* tandem aliis jam II. quod meo exemplo testari possum, aliis & ut plurimum IV. aliis VII. erupere *die*, in aliis non *una vice* exiere, sed *tractu quorundam dierum*; alii *secundam* quoque *eruptionem die* XIV. experti sunt, cui aliquando superveniebat *vesica* in *dorso*, *nucis* magnitudinem æquans, & *aquam limpidam* continens, *funesta*, quam in *Barone de Nobis* conspeximus. Erant *maculæ*, quantum ad *colorem* attinet, *versicolores*, *rubræ*, *purpureæ*, *fuscæ* & quasi *crocei* coloris, *albæ*, ut in *æthiopico* quodam, *nigræ*, *lividæ*, quæ duæ posteriores *pessimæ*, inprimis in *dorso*, *manibus*, *pectore*, *pedibus*, *natibus*, non nunquam & *facie*, quæ non semper *funestæ*, interdum *magnæ*, interdum *parvæ*, *pulicum morsibus* similes, nullum tamen *punctum* in medio haben-

habentes, non nunquam *sparsim*, nonnunquam *confertim milii solis & sudaminum* instar, (*aspredines miliaceæ* dictæ,) quæ etiam *malæ*, per *septem, octo, novem dies*, conspiciendæ. Sed cum *morbus* hic tam *varius ac multiplex* fuerit, ut non tantum nullo *ætatis* discrimine sævierit; verum etiam in omnes *sporadicos morbos*, si qui ægrum vexabant, sese transformaverit, ut aliquando *tussim*, sæpissimè *catarrhum*, aliquando *colicam, podagram, pleuritidem, febrem tertianam*, servãdo exactissimè *periodicam exacerbationem*, tempore nempe *apyrexias* evanescentibus *maculis*, ingruente verò *paroxysmo* redeuntibus, mentita fuerit, quis quæso omnia *symptomata*, quibus hic morbus *auctus & exacerbatus* est, enarrare queat? Sufficiat ergo, hæc fideliter, prout in *praxi mea* observavi, annotasse. Morbus hic non nunquam *cito*, non nunquam *tardius* sua decurrebat *tempora*, ut etiam XXIV. *dies*, licet rarissimè, *funestus* fuerit; *die* XII. ac XIII. ut plurimum *graviora* ac *vehementiora* erant *symptomata*, proindeque accuratius attendenda. Etsi verò in *Hungaria* frequens est hic *morbus*, & *quotannis* observandus, grassari tamen *vehementius* more solito *hoc anno* cepit, ut ferme in solum *contagium*, corpora *metu* atque *timore* debilitata facilius corripiens, rejicere *causam* ausi fuerimus. *Principium* quidem huic *morbo* dedere *milites*, utpote qui *temperiem* hujus *regionis* nec observantes, nec ferentes, sed *vino* nimium indulgentes in *morbos* inciderunt *malignos*, *gregatim* deinceps in *contubernia arctiora* conjecti non modo *commilitones*, verùm etiam *inquilinos* contagione infecerunt, quæ latius serpendo & eundo tantas acquisivit vires, ut in *morbum epidemialem* degeneraverit, & plures è medio sustulerit. *Anni tempestas* malum hoc insigniter fovebat, nempe ut plurimum *humidior*, cum *pluviis* copiosis & fere continuis, *nebulis* fœtidissimis, creberrimis toto fere *Novembri & Decembri*, quo tempore *petechiæ* in homines gravius debacchati sunt. Etsi verò vehementia *frigoris* subsecuti mali hujus vim sublatam aut minutam arbitrati sumus, tantum tamen abfuit, ut cessaverit, ut potius ferme eandem noxam ac *vehementiam*, licet alter *mensis* præ altero fuerit *benignior*, exeruerit, in *mensem Junium* usque eam protraxerit, plures non modo *familiarius* cum ægris versantes, verùm etiam *nullam planè consuetudinem* cum *infectis* habentes, & homines, qui ægrotos visitabant, fugientes, semperque domi quasi fixi hærentes, corripuerit, ut in ejusmodi homines ex sola *imaginatione contagium* manarit, correptosque sustulerit. *Remedium* præcipuum ac præsentissimum fuit *Venæ sectio*, à qua & *curam* semper *ordiri*, eamque *in primis diebus repetere* debuimus. Quam primum verò *maculæ* sese in conspectum dedere, quamvis plerique *auctorum*, & inter eos præcipuus NEUKRANZ *de purp.* id suadeant, penitus tamen *abstinendum* erat ab hoc alioquin præstantissimo remedio. *Purgantia*, quæ ad unum fere omnes admittunt scriptores, *Vomitoria*, etiam *in principio*, nullum hìc invenere locum, imo omnes, quibus *Purgantia* exhibita sunt, *brevi post expirarunt*; eorum verò *exanthemata* semper apparebant *latiora*. Ex iis, qui *Vomitoria* assumsere, paucissimi,

nempe

nempe ii solummodo, quorum *robur naturæ* adhuc erat inconcussum, evasere, in quibus & *citius* morbus sua decurrit tempora. *Expellentia, alexipharmaca, confortantia, cordialia, temperata*, v.gr. *spec. liberant. sal. volat. C.C. fixat. unicor. mar. C.C. philos. præpar.* item *Emulsiones, mixtura* ex *mithridatio, confect. alkerm.* & *aqua fumar.* inprimis tempore *continuarum vigiliarum* data, ac sequenti *die* vesperi iterata, quæ ad *somnum* placidum ægrotos disposuit, ac *deliria* mitigavit, *lap. bezoar orient.* præcipuè ubi *cordis anxietates* vehementer urgebant, qui miraculosa fere ratione eas statim sustulit, omne hic tulere punctum. *Symptomatibus* ex proprio fonte erat succurrendum; è contrario *calida* omnia, quæ majorem excitarunt effervescentiam, vitanda. *Antimonium diaphoreticum* quoties fuit datum, fere semper excitavit *diarrhœam*; exhibitum verò *in febribus malignis sine exanthematibus* rarius, facile tamen *terr. sigillat.* vel *mithridat.* sedata fuit. Fœminis, *affectibus hystericis* obnoxiis, *extract. castor.* præsentissimam tulit opem. *Vesicatoria* justo tempore applicata, non modo in *aphonia* sæpissimè ægrotis sermonem reddidere, verum etiam ferociam *deliriorum*, ac quasi *phrenitides* debellarunt. *Opiatorum* usum, utpote in his *regionibus* merito suspectum, experiri nolui, *Topicis* quidem frequenter in perpetuis *vigiliis* & *capitis doloribus*, cum successu admiscui. Quod si jam ad ἀκμὴν pervenit *morbus*, *sudoribus* probè elicitis tandem *spec. de gemm. frigid.* de *hyacinth.* cum *nitro* ordinavi, quorum usum, quo usque *penitus remisit calor*, continuavimus. *Confortantia, cordialia balsama* in frequenti usu habui. *Restaurantia juscula* interdiu & noctu aliquoties ægris exhibenda suasi, *vini* ac *cerevisiæ* usu omnes abstinere jussi, *aquam coctam* ex *rad. scorzon.* cum *C. C.* & *ras. ebor. sem. fœnic.* &c. pro *potu ordinario* præscripsi. *Mutationem linteorum* mundorum & *indusiorum* crebram, etsi permittat NEUKRANZ *de purp.* p. 351. semper tamen ego, ob rationes certas & experientia stabilitas, dissuasi. Victo jam penitus *morbo*, & *viribus* aliquantum jam redeuntibus, tandem ad *Purgantia* descendi, quibus reliqui *excrementitii humores*, ne *recidiva* subsequeretur, cum emolumento ægrotantium expellerentur. Hac ratione *quamplurimos* per Dei gratiam *pristinæ sanitati* restituimus. Hæc, VIR, LECTIONE ET EXPERIENTIA CELEBERRIME, sunt, quæ illis temporibus observavit, & bona fide de hoc *morbi* genere literis consignavit *beatus Parens*. Hujus *paternæ* industriæ monumenta plura possideo, *gravissimo Tuo judicio*, una cum *meis rarioribus observationibus*, subjicienda, &, si Tibi ita visum fuerit, *publico bono* non invidenda. Nihil proinde avidius expecto, quàm, quod sine Tua molestia fiat, Tuum de hoc instituto *consilium*. Si Tibi placuisse intellexero, affirmo Tibi, me existimaturum, mihi *gravitate judicii Tui*, & *conatus meos juvandi facilitate* id, quod maximè unquam cupierim, contigisse. Quod superest, Tibi CÆSAREÆ NOSTRÆ ACADEMIÆ spes fortunasque commendo,

mendo, nihil dubitans, quin de hoc meo studio rectè & benignè sis existimaturus. Dab. *Viennæ* die VII. Febr. A. S. R. cIɔ Iɔccxxx.

Dn. D. Andreæ Lœvv Historia Epidemica Hungariæ, annorum 1688. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709., *ab ejusdem Filio Dn. D. Carolô Fridericô Lœvv, Perillustri Lucæ Schrœckio, Academiæ Nat. Curios. Præsidi, &c. ann.* 1726. *communicata.*

ANni tempora, prout variant, suos habere morbos certos jam pridem *libr.* 3. *Aphor.*21. rectè annotasse *Hippocratem* præsente anno abunde confirmavit experientia. Scilicet *mense Julii & Augusti* cum cœlum quasi flammasset caloribus, & pluviarum ferme toto illo tempore expers fuisset, quibus alias intemperies aëris sicca temperanda & corrigenda, *Febres* solito magis in hac urbe grassari ceperunt. Quarum principia cum horrore, vomitu, nausea ægrum occuparunt, subsequentibus statim caloribus, siti, dolore capitis, virium prostratione summa, cardialgia, ut plurimum dies noctesque durantibus, ast biduo post, adhibitis sudoriferis, in *intermittentes* ut plurimum febres, modo *tertianas*, modo *quotidianas*, imo *quartanas*, per intervalla secundum suum typum repetentes, terminantibus. Tantam autem hæ febres benignitatem in se fovebant, ut rarò administratis legitimo modo remediis, h. e. *V. S. Anti-febrilibus ex ⊖ card. ben. absinth. centaur. min. lap. cancr. chinchin. arcan. dupl. flor. nitr.* aliisque, ultra octiduum sese extenderint, quin penitus remiserint. Non senserunt has febres tantùm provectioris ætatis homines, verum etiam infantes lactentes & ablactati, sine ullo ætatis discrimine. In non nullis deprehendebantur *continuæ*, dies noctesque ægrotos affligentes, & *V. S. sudoriferis ordinariis, nempe spec. de hyacinth. antim. diaph. spec. de gemm. frig. mixtura mea ordinaria &c. cum confortantibus* junctis, tractatæ, omnes terminum suum elapso 15. dierum spatio benignissimè absolventes. Hisce continuis annumeranda quoque fuit *Pemphinx*, vulgo *Nessel-Kranckheit* dicta, tunc temporis grassata, quæ ægrotos, (qui quasi urticæ urentis vim essent experti,) excruciavit pruritu, tumore permagno variæ magnitudinis in toto corpore, modo imperialis, modo floreni, modo grossi, modo totius cubiti, superficiem cutis occupante, eamque in vesicas non adeo rubras, sed magis albas attollente, mox recedente, mox redeunte, aliisque symptomatibus febres continuas malignas alias concomitantibus. Quæ febris licet aliis temporibus *benignissima*

ma adhibito sudorifero intra biduum remittere soleat; nunc tamen admodum *maligna* more continuarum sua decurrit tempora, propinatis autem *medicamentis diaphoreticis, expellentibus temperatis &c.* DEO benedicente apud omnes felicissimè XV. die superata. Observavimus etiam, quod notatu dignum & perrarum, tunc temporis certam febrium speciem, quæ fuit *complicata ex febre quotidiana continua & tertiana*, una die binas habens exacerbationes, altera unicam, quam *Hæmitritæum* appellare placuit. Fuit absque horrore, cum continuo calore, ingenti præcordiorum compressione, ut de continuis constrictionibus pectoris conquesti fuerint, siti inexplebili, intensioribus tamen hisce tempore exacerbationis, cum vigiliis, deliriis, diarrhœis, in primis virium prostratione summa, ut semper animi deliquia metuenda fuerint. Febris hæc admodum periculosa continua ingentem reconditam habuit malignitatem; quapropter more aliarum febrium malignarum, v. gr. *V. S. sudoriferis, expellentibus, confortantibus mixtis, ordinariis*, ratione tamen habita symptomatum urgentium, tractata felicissimè intra XXI. dies fuit subacta atque ejecta, superstite quidem adhuc aliquali pectoris compressione, *Laxativo* tamen medicamento sub finem exhibito, penitus sublata.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1697.

NOn quivis annus quosvis fovet morbos, multo minus una eademque symptomata. Prouti anni variant tempora, aërisque tempestates, sic quoque morbi, qui nunc benigniores, nunc pejores, multorumque funerum non nunquam causæ existunt. Hoc jam dudum observavit, ac *toto libro III. Aphorismorum* nobis demonstravit maximus Græciæ Doctor, *Hippocrates*. Et quis non videt, diversum aëris statum humores modificare morbificos, eosque disponere, pro diversitate locorum aliarumque circumstantiarum, ad producenda symptomata, quandoque graviora, aliquando mitiora. Id videre licuit *anno* 1697. quo *hyemem rigidissimam* experti sumus. Produxit intensissimum illud frigus non solum *varias pectoris morbos, catarrhos, coryzas, gravedines, tussesque vehementiores*, sed & transpiratione impedita, lympham disposuit in coagulum pronam; adventante *vere*, liquatisque macrocosmi humoribus, lympha hactenus torpida apud plurimos varias subiit mutationes; inde in quibusdam *febres tertianæ* subortæ, in plerisque *febres continuæ, pleuritides spuriæ, malignitatis expertes*; in plurimis, imprimis *sub finem Aprilis, Maii, Junii, Julii*, quo tempore magis efferationes biliosæ ob excessivum calorem ambientem notabantur, *febres petechiales Epidemicæ.* Referam ex morbis, quos hoc anno perlustravi, solum præcipuos. Inceperunt *petechiales* more solito cum rigore, caloribus p. n. siti, anxietate præcordiorum, quandoque vomitu, doloribus capitis, insueto artuum languore, sine causa manifesta, cum insigni extremorum lassitudine, ut plurimum quarta,

quarta; aliquando ſeptima demum die maculæ effloruerunt petechiales, in quibuſdam copioſiores majoreſque, in quibuſdam minores ac parciores. Deliria ſexto jam, ſeptimo, octavo morbi die ſupervenientia, boni fuere ominis. In illis enim decima quarta vehemens notabatur obſurdeſcentia, & decima quinta caloris, adeoque morbi ſolutio. Si ſerius, v. gr. 10. 11. 12. contigerunt deliria, atrociora ſymptomata, nec non malignitatem prænuntiarunt ſummam, nullusque expectandus fuit motus criticus, ſed paulatina ſolutio. Obſervavi hoc in quamplurimis, in primis in Cive hujus loci primario, ex itinere ſexta morbi die reduce. Septima, adhibito uno vel altero *medicamento expellente, bezoardico*, vidi corpus petechiis copioſiſſimis rubris conſperſum; eodem die notavi ſummam in ſomnum propenſionem, vix non diſpoſitionem lethargicam. Veſicatoria quippe aliquot applicata ægrum à ſomno abſtrahere non valuerunt, & excitatus licet quandoque comederit, medicamenta *expellentia, ſudorifera, epileptica, confortantia* ſedulo aſſumſerit, ſubito nihilo minus in ſomnum recidit, ſalva manente reſpiratione; acceſſerunt 10. die deliria: excitatus enim ex ſuo profundo ſomno, & interrogatus minus appoſitè, minus ordinatè reſpondit, deſubito in ſomnum relabens. Die undecima & ſequentibus ſupervenerunt motus convulſivi, diarrhϾ, involuntarius urinæ fluxus, ſummatim, ſymptomata exitioſa. Decima quinta calores p. n. obſervavi longè remiſſiores, pulſum naturali ſimilem, ſomnum autem adhuc profundum. Si exſuſcitatus fuit patiens, neminem agnovit, torvis oculis vidit, ad interrogata muſſitando, minus intelligenter reſpondit, floccos frequenter legere continuavit. Morbum igitur hunc in peſſimis ſignis conſtitutum ex *Hippocr. Coac.* nec non 2. *Aphor.* 27. difficillimum ac periculi pleniſſimum pronunciavi. Decima ſeptima demum die, ſuborta obauditione, ad ſe rediit, ſtupidus quidem & obliviosus, præteritorum immemor, vires tamen brevi reſumſit. Vidi in alio ſubjecto, eundem morbum in optimis ſignis conſtitutum, duodecima, rarioribus tunc temporis exiſtentibus jam maculis petechialibus, produxiſſe *puſtulas miliares, parvas, albas, acuminatas*, innumeras, exceſſivam ſanguinis ebullitionem, nec non malignitatem latentem prodentes, & 15. die, prægreſſis vix momentaneis convulſionibus, funeſtas. Obſervavi, malum hoc fuiſſe *epidemium*, nullumque ætatis habuiſſe diſcrimen, juvenes verò pueroſque frequentius invaſiſſe, ac contagium in domo delituiſſe, aut ſubſtitiſſe, donec in reliquos fere omnes ſæviit. Qui valetudinis ſalutiſque ſuæ ſolliciti fuerunt, ac in tempore, ſpretis præpoſteris medicationibus, meam poſtularunt curam, ad unum omnes convaluerunt. Incepi, prævio unico *ſudorifero*, pro ætatis diverſitate, prima & ſecunda jam die *à V. S. in brachio*, quam ſequenti die pro rei exigentia *in pede, ante exanthematũ eruptionẽ*, repetii *Alexipharmaca*, (malignitatis enim hic ſumma eſt habenda ratio,) *ſudorifera ex ſpec. de hyacinth. Liberant.* ♁ *diaphor. C C philoſ. præpar. lap. bez. orient. mithridat. &c.* mutatis

tis mutandis, singulo octihorio exhibui cum sudoris imperio. Quamprimum mentem adverti vacillantem, imminentis delirii prodromum, *Vesicatoria* nuchæ pedibusque imponi jussi, addidique *pulveribus sudoriferis confortantia*, nec non *epileptica*, *v. gr. pulv. epilept. March. unicorn. mar. specif. cephal. Mich. mag. ungul. alc. perl. &c.* Nimiis vigiliis ac deliriis summis *mistura mea ex mithridatio cum conf. alkerm. pulv. epilept. de gemm. frig. aut analept. &c. Syr. papav. in aqu. solut.* ut plurimum vesperi, & quidem cum fructu obviam veni. *Alvi fluxum stypticis* quandoque singulo trihorio aut quatrihorio exhibitis compescui: obstructionem *enematibus* sustuli. Cum calores p. n. decrescere inceperunt, quod sæpissimè sub initium decimi quinti diei contigit, contentus fui solis *pulveribus præcipitantibus, v. gr. spec. de gemm. frig.* ♄ *analept. C. C. philos. fl. nitr.* quotidie semel aut bis in usum vocatis. Vinum ac cerevisiam prohibui, concessique solum *aquam ex ras. C. C. ebor. sem. fœnicul. rad. scorzon. coctam.* Reliquis symptomatibus ex suis fontibus prospexi. Sub initium quartæ septimanæ, appetitu jam redeunte, ne in priorem morbum reciderent, dedi *Laxativum.* Et hac methodo, DEO sint laudes, omnes petechiis etiam pessimè decumbentes, excepta unica persona, servati sunt. *Morbilli* mense *Junio*, *Julio*, omnes fere pervaserunt domos, & observavi illos *epidemialiter* grassatos, primis quatuor diebus ut plurimum gravissimos, apparente efflorescentia, quæ elapso quatriduo evanuit, levissimos. Quibus legitima adhibita fuere remedia, *expellentia* nempe, *sudorifera*, *v. gr. pulv. alexit. lap. bez. C. C. philos. unicorn. mar.* omnes stando quasi ac deambulando morbum evaserunt. Qui in cura sunt neglecti, aut malè tractati, etiamsi convaluerunt, elapsis aliquot septimanis, aut in *febrem* inciderunt *exanthematicam*, (quam *Rossaliam* nominare solemus, & consistit in maculis rubris, latissimis, in toto corpore densissimis, erysipelas quasi universale referentibus, post quartum diem evanescentibus, & squammularum instar decidentibus, cum ægri alleviatione,) cum caloribus continuis, siti magna, aliquando deliriis, nemini exitiosam; aut reportarunt *tumorem flatulentum totius corporis*, permultis funestum. Notavi simul, quando unus aut duo in domo morbillos superarunt, decimo demum quarto (aut quinto alios ejusdem domus in ægrotantium locum successisse, adeoque morbillosum contagium serpiens à 14. in 14. delituisse ac substitisse. *Mense Junio*, *Julio*, frequens fuit *Icterus*, cum aliquali alteratione, appetitu dejecto, nausea, siti, oris amaritudine, deturpato cutis, imprimis oculorum, colore, pruritu, urinis croceis, cerevisiæ brunaceæ similibus, turbidis, excrementis quandoque flavis, copiosis, sæpissime albis, cinericiis. Obstructionem ductus choledochi reseravi, bilemque in massam sanguineam, ac in habitum corporis jam derivatam reduxi, ejusque acrimoniam salino-sulphuream excessivam correxi *aperientibus salibus ex pulv. hepat. Tartar. Vitriolato, sale cichor. acetosell.* additis *granis aliquot diagrydii.* Instar omnium fuerunt *acidulæ Croaticæ*, quibus bilem sufficienter dilui, atque felicissi-

mè spatio 2. aut 3. hebdomadarum ictericos restitui. Præter *hydropes, calculos*, *podagram*, *arthritides &c.* *tempore autumnali* more solito, *Quartana* prodiit *contumacissima*, quam, si *Venæ sectione*, *purgatione*, diebus paroxysmorum instituta, nec non *medicamentis Antifebrilibus chinatis* ter aut quater exhibitis infringere nequivi, reliqui intactam, optimè gnarus, multitudine atque frequentia medicamentorum facile ad *Cachexiam ac hydropem* disponi, adeoque magis destrui. *Naturæ* igitur opus hoc commisi, atque expectavi *æquinoctium vernale*, quo tempore natura, uno vel altero medicamento adjuta, quandoque per se febrem hanc felicissimè subigere solet.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1699.

DE Japonibus scribit *Wilhelmus ten Rhyne*, *Dissert. de Arthrit. in suis notis*, *p. m.* 92. quod quidem *pestem* ignorent, *variolas* tamen timeant, cum ipsis maximè sint contagiosæ, atque sæva & multiplici hominum strage illorum terras depopulentur, ut major etiam mortalium pars his in Japonia aliquando succumbat, quàm peste alibi, atque idcirco præ labis istius metu, parentes liberos, mariti uxores, & quæcunque dulcia sunt vel sanguinis vel thori pignora, relinquant. Unde Japones & Sinæ liberis dotati, ubi interrogantur, quot soboles alant? regerunt, totidem, quot variolis jam laborarunt; reliquorum enim vitam in ancipiti locant, adeoque inter permanentes proles non numerant. Idem responsum fere à nobis hoc *anno nonagesimo nono* tulissent Curiosi, si ex uno alterove quæsivissent, quot filios aut filias habeat? Tot nempe, quot jam *variolarum* virulentiam superarunt. Etsi enim apud nos *Variolæ* non adeo aliquando observantur funestæ, hac tamen *hyeme australi, tepidiori ac humidiori* plus minus existente, illæ, pestis instar, in infantes & adultiores furere cœperunt, eosque pro diversitate tempestatum, magisve vel minus maligni ætheris, nec non humorum in corpore existentium, variè affecerunt. Inceperunt modico cum horrore, quem excepit calor intensus, pulsus fortis, oculi turbidi, sitis intensa, aliquando jactatio inquieta, sternutatio frequens; non nunquam jam primo aut secundo ebullitionis die apparuit una vel altera pustula in facie, dorso, ut plurimum verò sub finem tertii aut initium quarti diei eruperunt *variolæ*, primum rubræ, exiles, rotundæ, figura nempe, colore & magnitudine regulari, cum febris symptomatumque, etiamsi hactenus fuerint gravissima, atque nervoso generi periculosissima, remissione, aut notabili diminutione. Hæ turgidæ maturuerunt brevi, justoque tempore exaruerunt jam incrustatæ. In quibusdam subjectis pustulæ fuerunt admodum raræ, solito tamen majores, hinc inde sparsæ, valde discretæ, ita quidem, ut iisdem affecti in lecto vix contineri potuerint, quin deambulare voluerint, si ipsis concessum fuisset, quæ variolæ mitissimæ ac benignissimæ fuerunt. *Diarrhœa* nec non *hæmorrhagia narium*, diebus ebullitionis suborta omnibus saluti fuit, detracta nempe nimium quantum

tum ebullientis ac æstuantis sanguinis, nec non seminii variolosi parte, quod reliquum fuit variolosum fermentum facilius, inprimis jam laxatis venarum spatiis, evolvi, digeri, expellique potuit; & in his *variolas* observavimus discretas, raras, *benignissimas*, saltim hinc inde sparsas. Qualis enim status humorum ebullientium in corpore, in primis in centro, talis quoque se exseruit & effloruit in extremis, habitu corporis: unde quo pejor materia ebulliens, eo periculosiores & deteriores variolæ. Sic spiritus quandoque à miasmate varioloso irritatos magis, quàm oppressos observavimus, qui magno sæpe conamine quisquilias suas ad cutem amandarunt, serumque virulentum repurgarunt felici eventu, tuberculis tam magnitudine, quàm colore & figura regularibus enatis. Notavimus è contra spiritus à miasmate hoc varioloso diebus jam ebullitionis obrutos ac fere oppressos, ut amplius sese sufficienter expandere nequiverint, multo minus inquinamenta variolosa excutere potuerint. Remansit ergo miasma virulentum in massa sanguinea, quam ad coagulum disposuit. Tingebatur quidem cuticula rubedine quasi erysipelacea, ac tumore afficiebatur, nulla tamen aut fere perpauca apparuere variolarum vestigia, potius loco harum tertia jam die maculæ in facie, dorso, natibus, pedibus, manibus, effloruerunt purpureæ, quæ exactè morsus pulicum aliquo modo obsoletos repræsentarunt, copiosæ, aut diebus ebullitionis, quarta nempe, antequam ulla adhuc comparuit pustula, aut ante plenam & sufficientem variolarum eruptionem, quæ semper manserunt parvæ, sessiles, depressæ, confluentes, duræ, septima die lethales. Observabatur in his pulsus debilis, catarrhus suffocativus, ob nervos affectos, insultus epileptici, subsultus tendinum, deliria, maculæ purpureæ, latissimæ, ad nigredinem spatio aliquot horarum tendentes, ante, aut post mortem largissimum sanguinis per alvum profluvium. Certissima sanè summæ inflammationis in massa sanguinea latentis, nec non instantis sphaceli, adeoque indubiæ mortis indicia. Unam habui virginem octennem, in qua maculæ hæ purpureæ jam disparuerunt, ut aliqualem reconvalescentiæ spem nobis fecerint, ast tempore maturationis variolæ confluentes, inprimis in facie, manserunt sessiles, depressæ, duræ, cartilaginosæ quasi, cutis ipsa erysipelate fuit affecta, & intensa rubedine tincta, tumida, symptomata novis accessionibus febrilibus fuerunt exacerbata, quæ tandem XV. die funesto terminarunt eventu. Unicum habui puerulum 7. annorum, ejusmodi maculis purpureis una cum variolis correptum, qui hæmorrhagia narium copiosa IVta die suborta à periculosissimo atque exitiali hoc malo liberatus fuit. Reliqui omnes his *petechiis purpureis* laborantes, etiamsi ex methodo medendi ordinaria & optima, *expellentibus* nempe, *sudoriferis*, *alexipharmacis*, *bezoardicis*, *confortantibus*, *nervinis*, *antepilepticis*, *v. gr. spec. liberant. de hyacinth. pulv. pannon. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. G. philos. unicorn. mar. diascord. Frac. mithridat. conf. alkerm. &c.* tractati fuerint, mortui sunt. Sine dubio à veneno varioloso pestifero sanguinis cōpages nimis fuit soluta & jam in fluorem conversa, in primis serum

acre, virulentum redditum, atque dispositum non solum visceribus, sed & partibus externis, mediante efflorescentia, necrosin induxit funestam. Neque *gravidæ*, licet alias naturæ consilio à morbis epidemiis immuniores sint, quàm alii, ab hoc variolarum contagio fuere immunes, imo decuberunt pessimè; hæ semper sexta aut septima die *abortum* passæ sunt cum *magna Uteri hæmorrhagia. Variolæ malignæ* utplurimum inceperũt cum *lumborum & abdominis doloribus*, qui si cum erupturientibus jam pustularum notis remiserunt, *boni*, sin minus, *mali* fuerunt ominis; utplurimum enim in his variolæ aut non sufficienter eruperunt, aut, si prodierunt, confluxerunt, & tempore maturationis depressæ manserunt, sæpe refugerunt & in fauces gulamque copiosæ incubuerunt, *catarrhumque lethalem*, inprimis circa morbi statum, induxerunt. In permultis salivationem in eruptione, & post eruptionem, observavimus copiosam, qualis à mercurio assumpto oriri solet. *Diarrhœa* diebus maturationis oborta, *pessima* fuit, natura enim jam debilitata, & in negotio maturationis impedita, deducendo aliorsum materiam variolosam succumbere debuit, variolis nempe non bene maturatis, quin potius collapsis, aut *catarrhus*, aut *convulsiones* supervenerunt funestæ. Respiratio anxia, interrupta, vel sublimis, inprimis in morbi statu semper fuit convulsiva, & indubitatum signum malignitatis, quæ nullis medicamentis expelli potuit, quin potius humores in suo motu impedivit, atque sic lethalitatem intulit. Observavi in filiolo trium annorum, tempore eruptionis, die tertia & quarta morbi, summam extremorum, pedum nempe, manuum ad carpum usque, nasi refrigerationem, sine ullo sudore, cum pulsu debili, calorem verò in reliquo corpore sufficientem ac præternaturalem. Metui sanguinis recursum, caloris languorem, & necrosin imminentem, adeoque frigus hoc brevi fore morticinum, inprimis materia variolosa in centro retenta minusque expulsa, exhibitis tandem *expellentibus* variis, *bezoardicis*, nec non *linteis calidè applicatis*, spatio bidui rediit ad extrema calor, variolæque prodierunt copiosissimæ cum summa symptomatum alleviatione, & maturatis tandem variolis, vitæ conservatione. *Mense Aprili*, *Majo* notabantur *morbilli*, qui, si ex methodo tractati fuerunt, sudorque successit ex voto, in omnibus *benigni*, neque efflorescentia inflammatoria diutius mansit, quàm per quatriduum; quo tempore una cum maculis squammarum ad instar deciduis, calor cessavit penitus. Observavi autem in quibusdam morbillosam hanc inflammationem effloruisse in dorso & facie ad instar herpetis, cum pustulis splendentibus, mox in rubedinem morbillosam ordinariam variæ figuræ abeuntibus. Fuerunt exanthemata hæc morbillosa mali moris, adeoque in cura probe attendenda, & *expellentibus*, *sudoriferis*, *alexipharmacis* sedulo tractanda. *Menso Aprili*, *Majo*, *Junio* frequentes fuerunt *febres petechiales malignæ*, quæ invaserunt cum horrore levi, nec manifesta sanguinis æstuatione, sed calore mitiori, quem aëris injuriis adscripserunt ægroti, neque crediderunt se ægrotare, donec calor, hactenus effectum suum occulens, ingravescere vires-

viresque vacillare cæperint, ut jam ægroti decumbere coacti fuerint, magno cum damno suo tamdiu contranitentes. Accessit anxietas præcordiorum, sitis immanis, capitis dolor, vigiliæ, linguæ scabrities, deliria aliaque symptomata. Qui ab initio *Venæ sectiones* admiserunt, medentumque opem implorarunt, atque dicto præscriptove audientes fuerunt, evaserunt omnes; qui verò neglexerunt curam, eamque demum die VI. aut VII. inchoare voluerunt, ii plerumque die XIII. XIV. XV. XVIII. XIX. mortui sunt. Quicunque à *Purgantibus* credentes vitium hærere in Ventriculo, curam inceperunt, ad unum omnes decesserunt, & in illis maculæ observatæ sunt longe majores ac latiores. Qui sudare ad variè assumta *alexipharmaca*, *diaphoretica*, *expellentia* in incremento & progressu morbi non potuerunt, etiamsi bene ac peritè, aliàs tractati fuerint, mortui sunt, mortem verò uno vel altero die præcesserunt *sudores spontanei*, copiosissimi, resolutivi. *Subsultus tendinum* in tangendo pulsu in statu morbi notatus semper *exitialis* fuit. *Convulsiones epilepticæ*, in primis distorsiones in ore & fronte variæ, *funestissimæ*. *Sensus hebetior*, si nempe ægroti se non laborare, sed optimè valere dixerunt, *manus tremulæ, respiratio difficilis ac frequens*, *difficillima citra faucium tumorem deglutitio*, *inevitabilem prænuntiarunt mortem. Maculæ quo tardiores in efflorescentia*, *eo pejores*, unde apud quos die demum septima, aut nona, prodieruut, ut plurimum observabantur funestæ, secus, si jam quarta eruperunt. Eædem *ex rubro colore* tendentes in *lividum*, *nigrum*, extremam sanguinis corruptiocem indicarunt. Circa *Solstitium, mense Junio*, morbus hic fuit *pessimus multisque exitialis*. Causa hujus febris petechialis malignæ, cum calor sæpe, in primis in initio, non adeo sævus fuerit in prava & maligna indole quærenda fuit, quæ citra insignem calorem vi sua corrodente partes corporis fluidas & solidas corrupit, dissolvit, destruxit, ac violentia sæpe materiam expulit, modo *per alvum*, crisi imperfecta ac funesta, modo *per insensilem transpirationem*, ubi ægroti, in primis sub finem, sudoribus fere diffluxerunt, qui fuerunt resolutivi, pessimi. Sanguinem igitur ac serum in hoc morbo coagulari ac incrassari, sæpissime ex sale corrodente maligno summam contrahere acrimoniam, ex symptomatibus abundè claret.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1700.

HOc anno insueta fere fuit aëris intemperies. *Mense Januario*, *Februario* temperatum frigus extitit, *mense Martio*, nec non *Aprili* fere toto tempestas nivibus & gelu sæviit, quo tempore grassari cœperunt *febres continuæ exanthematicæ*, solis *confortantibus*, *blandissimis diaphoreticis remixtis*, tractandæ. Etenim, qui more solito assumserunt & continuarunt *sudorifera*, *ex spec. de hyacinth. Liberant.* ♁. *diaph.* ⊖ *volat. C. C. mithridat.* illi omnes, viribus exinde exhaustis, & convulsionibus subortis migrarunt ad superos; qui vero in principio tractati sunt *Venæ sectione*, deinde blan-

blandioribus diaphoreticis, ut plurimũ tamen *confortantibus & epilepticis*, *v. gr. pulv. epilept. M. specif. cephal. pulv. analept. mag. gran. kerm. perlar. C. C. unicorn. mar.* convaluere omnes. Calores non adeo intensi fuerunt, debilitates verò summæ cum vigiliis, sudoribus spontaneis, pulsu celeri, frequenti, tremoribus nec non motibus convulsivis. *Mense Junio, Julio* plures pluviosæ notabantur dies, quàm serenæ; *mensis Augustus & medius September* fuere serenissimi, calidissimi. *Reliquo medio Septembri* & *toto mense Octobri* tanta pluviarum fuit frequentia, ut post hominum memoriam his mensibus visæ non fuerint crebriores. Si enim de die non pluit, certe de nocte pluit, imo post 14. dies pluviosos vix duo sereni apparuerunt, quos statim pluviæ exceperunt continuæ. Per has igitur insuetas anni constitutiones sævierunt *Tusses*, *rheumatismi*, *febres*, in primis *quartanæ*, quæ in vicinis nostris locis fuerunt *epidemicæ*, *apoplexiæ ipsæ*; apud infantes frequentes fuerunt *variolæ erraticæ*. Senes experti sunt *debilitates summas* instar *febrium continuarum*, sed *benignarum*, *recurrentes*, quæ *solis confortantibus medicamentis* cesserunt.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1701.

Annus ineuntis hujus seculi incepit eadem inconstantia, qua ultimus annus seculum finivit. *Januario* quippe & *Februario* frigora uno vel altero die notabantur intensa, tertio vel quarto valde remissa, unde ex insuetis his anni mutationibus ortæ sunt *defluxiones biliosæ in brachiis*, *osse ischii*, *pedibus*, summè dolorificæ, utrique sexui infestæ. *Rheumatismi hi biliosi sudoriferis* neutiquam tractari debuerunt, utpote quorum usu dolores semper exacerbati sunt, meliori verò successu *digestivis ex salibus*, *v. gr. pulv. hepat. rubr.* ⊖ *cichor. acetosell.* ♀ *vitriolat. diagryd. sulphurat.* quotidie adhibitis obtemperarunt, & intra XXIV. dies evanuerunt. *Martius* fuit valde benignus, *Aprilis* verò & *medius mensis Maii* ob frigora infantibus funestus, hi nempe valde infestabantur *Vomitibus*, *catarrho suffocativo*, *colicis convulsivis*, *epilepticis*. In *Junio* nil occurrebat notatu dignum, nisi quod mane hoc & præterito mense rorem in foliis arborum, in primis prunorum, instar mellis, nostrates vocant *Hónigthau*, eumque fructiferum indicare annum credunt, copiosum observaverimus. *Julius* totus exæstuavit, nil tamen mali, quod mirum, produxit, nisi *febres tertianas*, (quæ sexto paroxysmo abierunt,) & in senibus, adultis ac infantibus *pustulas*, sive *exanthemata miliaria*, quæ occuparunt totum corpus cum molestissimo pruritu. Causa sine dubio quærenda in efferationibus biliosis, in primis lympha ab externo calore valde intenso evocata, sed facile *refrigerationibus*, *v. gr. spec. de gemm. frig. fl. nitr. lap. cancr. &c. & balneis hordeaceis* repressa ac contemperata. Toto mense *Augusto* calores fuere intensissimi, pluviæ paucissimæ, fere nullæ, noctes simul calidæ. Jam valde grassari cœperunt *febres* cum frigore duarum, aliquando trium horarum, insecutus est

est statim calor ultra 40. horas durans cum capitis dolore, siti, virium prostratione, linguæ ac faucium ariditate, vigiliis, quandoque deliriis, ut jurasses *febrem* imminere *continuam*, sed post adhibita *sudorifera*, *Venæ sectionem*, remisit calor, atque in *intermittentem febrem*, ita tamen, ut vix aliquot horæ inter paroxysmum & apyrexiam interjectæ fuerint; & sic una febris excepit alteram, afflixitque diu infirmos; rarissimè enim ante nonum paroxysmum terminavit. Si *Venæ sectione*, *diaphoreticis & præcipitantibus*, cum malignitate non caruerit, rite tractabatur, nulli fuit funesta. Febres hæ maximè sævierunt *mense Septembri*, quem observavimus calidissimum, siccissimum, sine ullis pluviis. *Mensis Octobris* incepit cum pluviis, quæ per aliquot durarunt dies, insequentibus mox caloribus insuetis, ac vix post hominum memoriam notatis. Continuaverunt æstuosissimi dies per *Novembrem* fere totum, ita, ut nullus senum tantæ æstatis & autumni calidi & constantis recordari potuerit, unde optimum & generosissimum crevit vinum, quod tamen successu temporis minùs generosum evasit. *Morbi* fuere *pauci*, iique ut plurimum *ordinarii*. *Sub finem Decembris* exasperatum fuit cœlum, & terra frigore obriguit.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anno 1702.

HAc hyeme permutata quasi videbantur tempora. Frigora intensa solum durarunt ad sextum *Januarii* diem, septimo supervenerunt pluviæ, subsequentibus diebus nebulæ, cœlum turbidum, mox serena, calida tempora. Toto *Februario*, exceptis vehementissimis ventis, eadem fuit cœli facies, nullum frigus, nullæ nives, ut plurimum siccitas, serenitas, ut credidisses, imminere æstatem; nocturno quidem & matutino tempore quandoque aura observabatur frigidiuscula, sole tamen oriente statim fuit temperata, unde jam *medio Februarii* habuimus flores violarum, nec non flores cerasorum acidorum. *Morbi* his mensibus, præter *catarrhos frequentes* vix notabantur alii. *Martius*, qui insecutus est, fuit siccus, quandoque ventosus, pluviæ, quæ oboriebantur, fuerunt temperatæ, fertiles. Hujus initium *phthisicis*, *hecticis*, *hydropicis* valde fuit funestum. Circa *æquinoctium vernale* inceperunt copiosæ inter pueros grassari *febres continuæ*, ut plurimum *malignæ*, *petechiales*. Invaserunt illos levissimo rigore, lassitudine spontanea, succedente calore non adeo magno, subinde remittente, sed tertio aut quarto die vehementius recurrente, quo ut plurimum in conspectum venerunt exanthemata, deliria brevi post comparuerunt, in quibusdam vehementia, & quidem cum vigiliis, in quibusdam breviora, maculæ erant parvæ instar morsus pulicum. *Febres hæ epidemicæ diaphoreticis*, *præcipitantibus & confortantibus temperatis*, non *sudoriferis fortioribus*, tractatæ, nulli fuerunt funestæ, sed valde *contagiosæ*. In *adultioribus*, utpote viris, *maculas* ut plurimum observavimus *latas*, successerunt statim deliria, convulsiones, epilepsiæ, & his fere omnibus decima tertia dies fuit

fuit exitialis. Duravit epidemica hæc lues in *Junium* usque, quæ sine dubio magnis siccitatibus cum Hippocr. 3. Aphor. 7. adscribenda. *Aprilis* plerumque fuit serenus, calidus, subinde ventosus, frigidus. Hunc excepit *Majus* frigore quidem moderato, sæpe tamen, præsertim Borea interspirante, rigidiusculo: fuit variabilis, nunc calidus, nunc turbidus, pluviosus, mox frigidus, ventosus, unde vitis justo tardius & inæqualiter gemmas suas protrusit. Frequentes hoc mense fuerunt *arthritides vagæ*, quæ solo reiterato *Laxantium*, minus *sudoriferorum*, usu tractari voluerunt. *Julius* fuit valde temperatus, calidus, ut & *Augustus*, si exceperis imbres & tonitrua horrendo fragore & fulguribus, in primis noctu, *mense Augusto* frequentia, & grandinibus insolitis, quæ aliquoties, præsertim die 12. 13. 18. promontoria nostra fere omnia, & quidem optima, valde destruxerunt, remixta. Fructus omnes horæi valde fuere insipidi, humidi, & ad putredinem proclives. Unde frequentes habuimus *febres*, primo intuitu *continuas mentientes*, adhibita tamen *Venæ sectione* & *sudoriferis*, tertio & quarto die in *intermittentes tertianas* degenerantes, tandem *præcipitantibus & Laxativo* brevi consopitas. *September* comparuit uno alterove die serenus & amœnus, tertius & quartus serenum diei cœlum noctu tempestuoso tonitru & fulguribus terribilibus fœdarunt. Sequentes dies mox sereni, mox turbidi, pluviosi, aliquando frigidi, in primis noctu, & notavimus circa festum Matthæi bis pruinas, sed planè innocuas. Hoc mense habuimus *Diarrhœas*, *dysenterias*, quibus, adhibitis *rhabarbaro tosto cum myrobalanis*, & dein *adstringentibus ex corall. fl. ferr. cum mithridat.* cito medebamur. *Octobris* quatuor dies initiales fuerunt sereni, amœni, calidi, his quatriduum successit frigidum, ventosum, imbridum, nivosum, autumni præludium, octava mane gelu & pruina nocentissima folia ac uvas nondum maturas in omnibus fere promontoriis decoxerunt, & millena damna fecerunt. Jam remittere cœpit frigus, & cœlum ad aliquot dies inclaruit. Circa *medium mensis* fere octo turbidi, nebulosi, solis expertes, notabantur dies. Tandem circa 20. exortis ventis, nebulisque discussis cœli facies mutari cœpit, æstasque in autumno constans comparuit. Fuit enim ab hoc tempore usque ad sextum *Novembrem* serenitas, cum frigida tamen aura matutina. Septima tota die pluit, octava nix cecidit ingens; successit horridum gelu octiduum fere durans, quod & botros in copia adhuc in promontoriis existentes vix non in lapides convertit. *Medio Novembris* amœnior aura comparuit, caloreque fortiori nives uvasque glacie adstrictas solvit. Hoc tempore frequentes fuerunt *febres*, quæ nullum servarunt typum, quin potius *febres malignas* mentitæ sunt. Invaserunt cum horrore, caloribus primis diebus fere continuis, summo virium languore, capitis dolore, siti, oris amarore, siccitate linguæ. Adhibitis *Venæ sectione & sudoriferis blandis*, tertia vel quarta jam die terminarunt in *intermittentes*, quarum paroxysmos *arcano duplicato*, *sale Card. Ben. cort. chin. de chin.* ac tandem *levi laxativo* suppressimus. In his notatu dignum

fuit,

fuit, quod, etiãsi valde post febres comederunt, vires tamen per longum temporis spatium recuperare nequiverint. His mensibus copiosè grassari cœperunt inter pueros & puellas *variolæ*, quæ observabantur modo *benignæ*, modo *malignæ*, confluentes, depressæ, adhibitis *blandis diaphoreticis*, sanguinem contemperantibus, v. gr. *pulv. alexit. C. C. philos. pulv. epilept. spec. de hyacinth. unicorn. mar.* aliquando, si exire noluerunt, addito *sale volat. C. C.* nec non *lap. bezoar*, nulli funestæ. Accuratam insuper symptomatum rationem habere debuimus. Sic accidit, ut puerulus V. annorum ex variolis malignis convalescens in *gingivis superioribus* reportaverit *ulcuscula*, quæ primo intuitu ab adstantibus pro *aphthis, Mundfäule*, judicata & tractata sunt, elapso 24. horarum spatio corrosivitate sua magnam jam maxillæ superioris & inferioris occuparũt partem cum summo fœtore & nigredine, maximoque imminentis *sphaceli* periculo. Adhibuimus frequentiores *injectiones ex decoct. rad. aristoloch. iridis flor. mastiche, thure, mundificantia, balsamica, v. gr. elix. Propr. sine acido, bals. peruv.* quibus tandem corrosivitas, fœtor, nigredo recessit, & puerulus pristinæ sanitati restitutus est. Taceo *catarrhos, rheumatismos mense Novembri & Decembri* frequentes. Sine dubio morbi hi ut plurimum ex lympha à varia aëris anomalia, nec non erroribus diætæ, v. gr. fructibus horæis hoc anno valde putridis, ad viscedinem & spissitatem disposita, quæ in sanguine coacervata eundem in tumultuarios motus concitavit, deducendi.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1703.

ANni hujus principium aura temperatiori, nivibus stipata illuxit, paulo post successit frigus intensum, quod brevi remisit, & in pluvias abiit. *Februario* gelu sæviit ingens, nivesque ceciderunt sæpissime, mox tamen accedente aura calidiuscula in liquorem solutæ. *Martius* comparuit caloribus amœnissimus, siccissimus, quandoque tamen interveniente Euro, rigidus. *Aprilis* simul præter morem siccus fuit. Habuimus his mensibus ventos vehementes, nives copiosas, quæ terram liquore balsamico sufficienter irrigare potuerunt. *Majus & Junius* fuere æstuosissimi cum paucissimis pluviis; unde uvæ circa festum Viti jam fere defloruerunt omnes. Hoc semestri notavimus *febres continuas*, non adeò frequentes, nec malignas, sine dubio, ob vinum nimis leve ac tartareum, quod præterito crevit anno, diureticum, minus sanguinem accendens. *Variolas* habuimus in copia, modo *benignas*, plerumque *malignas*, sessiles, depressas, quæ tamen si rite *bezoardicis temperatis, expellentibus, confortantibus, v. gr. pulv. alexit. spec. de hyacinth. antimon. diaph. C. C. philos. præp. pulv. epilept. lap. bez. orient. unicorn. mar. mithridat. &c.* tractatæ sunt, paucissimis, imo fere nullis funestæ. Et licet plurima tum temporis conspicerentur puerilia funera, causa tamen mortis magis adstantium incuriæ & negligentiæ;

tiæ, aut medicastrorum præposteræ ac perversæ curæ & imperitiæ, quàm malignitati adscribenda. Notatu dignum fuit, me his temporibus inter alios habuisse Comitissam valde sanguineam, corpulentam, jam fere quadragenariam, variolis correptam. Huic sub prima morbi invasione, quæ erat cum rigore, caloribus, cordis compressione, virium languore &c. curavi aperiri *medianam*, præscripsi *bezoardicos expellentes pulveres* more solito, *pulv. alexit. C. C. philos. lap. bez. orient. unicorn. mar. &c.* & ecce præter omnium expectationem tertia & quarta die erupere per totum corpus *variolæ* copiosissimæ, sexta accessit *immodicus mensium fluxus* ad instar puerperæ, retrocesserunt ilico variolæ, quæ absque hoc fuere depressæ, sessiles, confluentes, verbo, pessimi moris. Mutavi medicamenta, dedi frequenter *spec. de hyacinth. corall. rubr. terr. sigill. mithridat. mag. smaragd. pulv. epilept. M.* non omissis *confortantibus*. Fluxus hic immoderatus continuavit octiduum, nec *stypticis* sisti potuit: durante fluxu variolæ non creverunt, nec ad maturitatem tendere voluerunt, sed confluxerūt, majoraque conciliarūt symptomata, etiamsi *expellentia, bezoardica, antepileptica stypticis* semper considleratissimè miscuerimus; octiduo elapso fluxuque cohibito tandem parvulæ hæ variolæ, non fastigiatæ, maturitatem receperunt, symptomata remiserunt, & Illustrissima Comitissa à varioloso hoc affectu, periculi pleno, præter omnium opinionem ac spem, liberata est. Variolæ hæ permultorum oculis valde fuerunt infestæ, & modo *inflammationem* reliquerunt pertinacem, modo *humorem deposuerunt contumacem*, ac coagulationi vel condensationi aptum. Priori feliciter medebamur *aquis ophthalmicis ex aqu. plantag. rosar. chelid. tut. præp. sach. saturn.* posteriori inflatione *pulveris subtilissimi ex sach. canariens. antim. crud. lap. scissil. præp. perl. præp.* & si opus fuit, *Vesicatoriis*. His mensibus varios atque diversos notavimus *hæmoptoicos*, tam senes, quàm juvenes; in quibusdam enim sanguis ἀθρόως καὶ βιαίως ad aliquot libras *sine ulla prægressa tussi* excretus est, & in his fere nulla adfuit irritatio, sed sanguis floridus lubricavit sibi ipsi viam, & unica irruptione extravasatus per os affectavit exitum; in quibusdam *quasi extussiendo* sanguis pedetentim rejectus est, in his sine dubio vasa pulmonum fuerunt erosa, & salinæ particulæ massæ sanguineæ inexistentes teneras pulmonum vesiculas stimularunt, inde irritatione facta tussis producta fuit cruenta. His feliciter subvenimus *Venæsectione* & *medicamentis adstringentibus ex compos. sperniol. Cr. lap. hæmatit. ocul. cancr. trochisc. de spod. de carabe*, addito *laudano de tribus* in refracta dosi. Si sanguis fuit sedatus, ordinavi *pectoralia traumatica cum resolventibus mixta, v.g. elix. pectorale cum ess. traumatica*, nec non *decocta pectoralia ex fl. & fruct. pectoral. usitat.* item *gelatinam pectoralem ex rasur. C. C. ebor. cum herbis pectoralibus* factam, it. *decocta ex herb. alchymill. scabios. pyrol. sanicul. millefol. tussilag. pulmonar. heder. terrestr. rad. tormenill. sem. anis. fœnic. rad. chin. &c.* Mense *Junio* ex caloribus insolitis, nec non ingurgitatione aquæ frequentiori adultiores æquè ac juvenes reportarunt *febres tertianas* fre-

quentes,

quentes, sed sumtis *salibus absinth. centaur. min. card. ben. cort. peruv.* ac tandem *purgante* brevi curatas. *Julius* non tam amœnus & serenus fuit, quàm pluviosus, nocte dieque frigidus, ventis summe molestus, qui in primis à die quarto ad octavum valde sævierunt, & frumento, quod violentia sua excusserunt, quam maximum intulerunt damnum; circa 24. ad finem usque calidissimi notabantur dies. *Augustus* incepit cum frigore, pluviis, quæ hoc mense fuerunt copiosæ, flante tamen austro suos alternavit dies, fuitque variabilis & inconstans. *September* extitit serenissimus, amœnissimus cum insolito aëris fervore, quandoque pluviis intemperiem solis contemperantibus atque terram irrigantibus. *Octobris* primi octo dies fuerunt pluviosi, frigidi simul, hoc tamen non obstante, tertia & sexta die observavimus tonitrua & fulgura, elapso octiduo cessarunt pluviæ, & subsolanus superveniens radiis solaribus non solum terram madidam siccavit, sed & hortos à nimiis pluviis jam putrefactos valdè exsiccavit, illosque in pulveres fere redegit. Toto *Novembris*, nec non *Decembris* mense cœli temperies notabatur placidissima, ut credidisses vernum adesse tempus. Circa natalitia intensum frigus ingruit, terraque congelavit. Frequentes hoc semestre *biliosas* notavimus *febres*, quæ cum rigore, mox caloribus, vomitibus, præcordiorum angustiis pueros æquè ac adultos invaserunt, primoque intuitu *continuas* mentitæ sunt. Duravit calor ut plurimum 40. horas cum dolore capitis, siti vehementi, ariditate linguæ ac faucium, adhibitis verò *Venæ sectione*, *diaphoreticis*, remisit, & in *ordinariam tertianam* cum apyrexia degeneravit, atque *antifebrilibus salibus*, nec non *chinatis* rite tractata sexto paroxysmo cessavit. Memini, me plurimos habuisse, qui octavum sustinuerunt paroxysmum, & hi ex febre reportarunt *icterum*. Calor hic non adeo flavus, sed saturatior & fuscus fuit, sine dubio à particulis acribus, biliosis, sulphureis, quæ copiosius in sanguine collectæ tandem in habitum corporis sese diffuderunt, cutẽque deturpato imbuerunt colore. Alvus in his omnibus sufficienter suo fungebatur officio, porum choledochum in duodeni & jejuni confinio non fuisse obstructum. His feliciter, & quidem intra paucos dies medebamur *pulveribus ex sale cichor. arcan. dupl.* aut *tartar. Vitriolat. spir. salis coagulat. pulv. hepat.* additis non nunquam *aliquot granis diagryd. sulphurati*. Verissimum itaque est *Dioclis* monitum, notante *Celso*, prodesse nempe *icterum*, si post *febrem* oritur. His temporibus aliquos notavi *cachecticos*, nec non *hydropicos*, qui in *icterum flavum* inciderunt, quorum superiora corporis marcescebant, & mirum in modum flavescebant, tumentibus interim inferioribus & abdomine. Vesiculæ in horum pedibus obortæ stillabant liquorem summè croceum. Causa sine dubio salibus lixiviosis sulphur sanguinis ita modificantibus adscribenda. Cura ad tenacissimas obstructiones tartareas, & dyscrasiam viscerum dirigi debuit, & profuerunt in specie *martialia*, *pulvis cachecticus*, *Tinctura marti aperit. Mynf. spir. aperit. Penot. Purgantia* singulo octiduo semel exhiberi debuerunt, v. gr. *Recipe pulv. rhabarb.* ℈j. *gialap.* ℈ß. ⊖ *absinth. gr. vij. g. g.*

grij.ol.mac.gttj.M. Quod si venter à *laxantibus* observabatur detumescere, bis cum successu singula hebdomada pro exigentia symptomatum & ratione virium propinari potuerunt; sin tumor post purgantium usum in eodem statu mansit, aut infirmus naturæ ductu frequentes dejectiones sine alleviatione habuit, abstinendum fuit à purgantibus. *Diuretica* in his casibus aliàs omnem absolvere videntur paginam, hic tamen cum summo judicio & discrimine adhiberi debuerunt, & si unquam, certè hic, urinæ status probè considerandus fuit. *Urina* enim *cruda, alba, tenuis* testabatur de sanguinis textura valde laxa, & hæc pro medela requirebat *salia lixiviosa*, utpote *sal. stipit. fabar. ononid. junip. ebul. absinth. tart. vitriolat. spir. sal. coagul. &c.* *Urina rubra* docuit sanguinis texturam esse valde strictam, atque abundare salibus lixiviosis, unde præscribi debuerunt *salia volatilia*, v. gr. *succin.* ⊖ *volat. tartar. bufon. lumbric. terrestr.* in primis *amara*, *decoctum ex herbis*, *absinth. mij. eupator. mar.* ā ℥ß. *bacc. junip. mj. rhapont. ver.* ℥ß. *m. pro infuso &c.* *Scroto tumenti* maximè profuit *decoctum ex fol. rut. absinth. menth. mil. cumin. cum vino* factum, & cum spongia calidè applicatum. *Febres petechiales*, quæ observabantur, fuerunt valde *benignæ*. Alias, præter morbos ordinarios, *catarrhos* nempe, *tusses*, *raucedines &c.* nil memoratu dignum occurrit.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1704.

JAnuarius ineuntis hujus anni totus fuit valde frigidus, nivosus; *Februarius* è diverso præter morem temperatus, ut plurimum serenus, aliquando pluviosus, aliquando ventosus, quandoque nivosus. *Martius* incepit cum intenso frigore, solis tamen splendore atque serenitate temperato, quinta nix cecidit copiosa, quæ sexta jam in liquorem abiit, septima supervenit tempestas tumultuaria, valde nivosa, octava dies fugatis nubibus purgatoque aëre mira illuxit serenitate, quæ tempestas pulcherrima, ventis mitioribus remixta, sicca, non solum ad *æquinoctium vernale* duravit, sed & uno quasi tenore in *Aprilem* usque continuavit. Imo *Aprilis* sua natura aliàs variabilis, hoc anno fuit amœnissimus, serenus, siccus, absque pluviis fere, cum caloribus ad finem usque prope æstivis: die 27. tonitrua & fulgura ingentia cum pluviis habuimus, sol tamen nubila mox serenavit, unde arbores justo citius folia & flores emiserunt suos. Tertia *mensis Maii* dies incepit cum pluviis, quas secuta sunt frigora, & quinta pruina matutina, quæ vineis nostris maximum damnum intulit, aliàs totus mensis fuit serenus, calidus, siccus, ventosus. Successit *Junius* serenissimus, siccissimus, pluviarum expers, ventis tamen mixtus. His mensibus, inprimis superioribus, Morbona æquè ac Bellona apud nos valde sæviit. Hungari quippe à Nostris deditionem civitatis sollicitantes, sed repulsam reportantes rabie velut accensi hinc inde discurrerunt, nobisque excidium minati sunt. Civitatem d. 18. Febr. è longinquo obsidione cinxerunt, eam tamen superve-

pervenientibus adversis cœli tempestatibus, nivibus nempe & ventis insolitis, intra biduum solvere coacti sunt, interim IX. septimanis nos undique tenuerunt conclusos, ut nullus exire ausus fuerit. Milites Cæsarei frigoribus & militaribus laboribus, inprimis tristi esuritione & aquæ potu valde hactenus debilitati, huc tandem in defensionem civitatis dispositi ad novi desuetique cibi ac vini copiam, quæ miseris nostri largè obtulerunt, gravati in periculosos inciderunt *morbos*, *castrensibus non absimiles*. Conquesti sunt de *languore totius corporis*, *nausea*, *stomachi gravedine*, *caloribus*, *siti*, *dolore capitis*, *vigiliis*, accesserunt *deliria*, aliquando *alvi fluxus*, non nunquam *petechiæ*. *Venæ sectio* prima aut altera die instituta, nec non *sudorifera ex spec. de hyacinth. C. C. philos. lap. cancr. antim. diaph. &c.* sæpe in herba suppresserunt malum, unde ægri intra quatriduum convaluerunt. *Purgantia & Vomitoria*, etiam in principio adhibita, non conduxerunt, morbum potiùs exasperarunt, & malignitatem latentem evocarunt, quam tandem *expellentia*, inprimis *mithridatium cum confect. alkerm.* & *confortantia* diu continuata sustulerunt. Qui methodo ordinaria fuerunt tractati, evaserunt omnes periculum; qui autem citius justo nosocomiis valedixerunt, etiamsi ferè nullos in diæta errores commiserunt, ut plurimum in priorem morbum reciderunt. Inter hos unus *febre maligna* laborans ex delirio furibundus prosiliit è lecto, & per fenestram secundæ contignationis sat altæ in fluentum præcipitem sese dedit, in aqua hinc inde discurrit, defatigatus tandem, & exanimis fere in lectum deportatus, adhibitis *alexipharmacis*, *sudoriferis*, *confortantibus* convaluit. *Morbus* hic *epidemius* à victu profectus primo mense militibus gregariis inhæsit, brevi post cives, qui curis, laboribus, frigoribus, excubiis diurnis & nocturnis insuetis defatigati vino horno, generosissimo, dulci, etiam nocturno tempore præter morem indulserunt, invasit, atque in *febres malignas petechiales* degeneravit. Sāguis quippe una cum reliquis humoribus ex erratis vitiosam diathesin nactus facillimè malignitatem concipere potuit. Inceperunt *mense Februario* cum languore summo, calore moderato, qui in dies crevit, vigiliis, siti intensa, aliisque febrium comitibus symptomatibus. In his si exanthemata prodierunt die quarta, evaserunt omnes ritè tractati periculum die XV. secus si maculæ in conspectum venerunt die septima: infirmi enim periculosissimè tunc tēporis decubuerunt, & 21. demum die mortis periculo liberati sunt. *Mense Februario* valde *benignæ* fuerunt *petechiæ*, *Martio* pejores, *Aprili* pessimæ. Observavi in quodam juvene sat robusto petechiis laborante, *pustulas* XIV. morbi die exeuntes *pellucidas*, ceu *crystallinas*, partim *milii seminis*, partim *lentis*, imo multas *pisi* magnitudine hinc inde per totum corpus disseminatas, in dorso verò numerosissimas, *aqua plenas*, summè *malignas*; intendebatur enim febris cum anxietatibus, cordis compressionibus, convulsionibus; albescere tandem hæ vesiculæ & suppurare cœperunt, hinc exsiccatæ jam exaruerunt, & squamatim circa 21. diem deciderunt, quo tempore pauperculus morti jam vicinus, præter omnem spem feliciter enavigavit

vit periculosissimã hanc charybdim. In *fœminis* semper notavi *mensium fluxum*, aliquando *diarrhœam* simul, quæ omnibus fuit *funesta*. *Deliria præmatura* fuerunt *exitiosa*. Sic robustus quidam Vir 45. annorum, quinta morbi die incepit delirare, sexta est mortuus; & fœmina triginta annorum similiter robusta tertia die delirans, quarta est mortua. Horum sanguis prima & secunda morbi die *Venæ sectione* extractus exhibuit in superficie pituitam densissimam instar crustæ vix separabilem, & croco quasi tinctam; brevi ante mortem bilis utrinque sese diffudit in totum corporis habitum; singula mortis prænuntia. In *febribus* hisce *malignis* frequens fuit *attritio* aut *excoriatio in natibus*, non solum à longiori decubitu, quin potius à sanguine suo modo malignitate corrupto deducenda, qui qua data porta, sarcinam suam deponendam & excernẽdam quæsivit. Latuit autem utplurimum *gangræna* & *sphacelus*, caroque tandem adhibitis adhibendis, v. gr. *unguent. ægyptiac.* ad os usque excidit cum ægrorum levamine. *Mense Februario morbilli* epidemicè grassari cœperunt, qui tamen ex methodo tractati *benigni* fuerunt, *instante æquinoctio verno* indies magis invaluerunt, & invaserunt infantes æquè ac adultos, & puerperas, cum horrore, caloribus summis, stillicidio lachrymarum copioso, mordaci, oculorum rubore ac tumore, cum tussi ferina, gravitate & compressione pectoris, maculæ effloruerunt ut plurimum secunda morbi die, aliquando quarta, quandoque septima, & perstiterunt quatuor aut quinque dies. Observavi hoc tempore *morbillorum* (t)res *species*, *maculas* nempe *latas*, *rubras*, sine pustulis, adeoque *non elevatas*, *neque superficiem cutis superantes*; altera species *cutim solum transparuit*, & hæ duæ species inadvertenter evanuerunt, quas vulgus retrocessisse putabat; tertia prodiit cum *maculis parvis*, *rubris*, quæ in dies auctæ, & *supra cutis superficiem modicum elevatæ* racematim coaluerunt, quarumque protuberantia, digito leviter admoto, tactu percipi potuit; post quinque dies, morbo jam remittente, maculæ per totum corpus latissimæ & maximè rubentes evanuerunt, atque squamularum forma deciderunt, cute farina quasi conspersa relicta. *Morbilli* quò citius prodierunt, eò benigniores, quò tardius, eo pejores fuerunt. Incessit sæpè hic morbus sub vario schemate, vario stipatus satellitio. Sic *mense Aprili* ad puerperam vocatus deprehendi *morbillos* copiosissimos, protuberantes, quibus interspersæ fuerunt *maculæ petechiales*, deliravit valde, imo tubarum in vicinia inflatarum cantus & pulsati tympani sonos, inter difficultates somni per phantasiam oblatos articulatè imitata fuit, frequenter risit, convulsa & aphona tandem jacuit, neminem novit, 15. tamen morbi die, adhibitis *expellentibus alexipharmacis temperatis*, *cordialibus*, ad se rediit, atque debellatis symptomatibus gravissimis convaluit. Eodem tempore gratiosam habui puellam 6. annorum, *variolis* veris laborantem, supervenerunt nona morbi die, variolis necdum in statu constitutis, *morbilli* copiosi, gravissimè inde decubuit, sed ex duplici hoc morbo feliciter emersit. Verissimum igitur est Axioma medicum: Qualis humor effervescit in corpore,

talis

talis efflorescit in cute. *Morbilli* hi, si perite *expellentibus*, *v. gr. pulv. alexit. de hyacinth. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philos. antim. diaph. unicorn. mar.* cum *pectoralibus & confortantibus* mixtis, nec non servato simul idoneo diætae calorisque temperamento, tractati sunt, omni vacarunt periculo, neminique fuerunt funesti; neglecta autem, aut præpostera vel perversa morbillorum cura, aut præmatura, superatis jam morbillis, aëris mutatio, vel inordinata rerum non naturalium diæta, præcipitavit quam plurimos *in tussim ferinam*, *febrem continuam*, *respirationem difficilem*, *pectoris compressionem*, *catarrhum* ita dictum *suffocativum*, *lethalem*. Mense *Maio & Junio* continuarunt adhuc *morbilli*, *febres continuæ*, *tertianæ intermittentes*, *variolæ*, quæ *sporadicè* hinc inde vagatæ sunt, sed fuerunt sine malignitate, adeoque convenienter tractatæ facilè curabiles. *Julius* fuit amœnissimus, sed cum summis caloribus, quarta coorta est gravissima tempestas cum frequentissimis tonitrubus, flammarumque fulgoribus, nec non grandinibus insolitis, quæ in civitate utplurimum magnitudine juglandis, imò ovi gallinacei, prægresso imbre, ceciderunt, ad vineas tamen sparsim venerunt, adeoque illis exiguum intulerunt damnum. Sub initium *Augusti* remiserunt calores, sed sexta audiebantur tonitrua terribilia, grandines cadebant insolitæ, copiosissimæ, quæ in optimis nostris promontoriis & vites & uvas prorsus destruxerunt. Jam successerunt æstuosissima tempora, quæ vix sustinere potuimus, neque spirarunt etesiæ, nullæ fuerunt pluviæ, quæ fervorem solis contemperassent, imò eadem aëris constitutio erat in *Septembri*, *Octobri* nec non *Novembri*, ut credidisses, autumnum in æstatem fuisse conversum; habuimus quoque d. 25. *Septembris* vesperi tonitrua & fulgura sufficientia, unde in residuis promontoriis, quæ à grandine intacta manserunt, generosum crevit vinum, imò generosius crevisset, si nobis ob metum tumultuantium Hungarorum serius vindemiare licuisset. Finitis enim jam vindemiis æstuosa & sicca adhuc continuarunt tempora, sine ullis ferè pluviis. Sub finem *Novembris* & initium *Decembris* nives deciderunt paucæ, & moderata subsecuta sunt frigora. Mensibus æstivis, *Julio* nempe & *Augusto*, existente cœlo maximè æstuoso, *diarrhœæ & dysenteriæ* satis fuerunt frequentes, & magis pueros adultiores, senes, minùs infantes sporadicè afflixerunt. Præcessit diarrhœa cum ciborum fastidio, languore totius corporis, siti, dejectionibus copiosissimis, serosis, ut plurimum biliosis, viscosis nec non pituitosis, valdè fœtidis, mox insecuta est dysenteria cum dejectionibus cruentis & purulentis, numerosis ad 70. 80. intra diem & noctem, aliquando velut momentaneis, ut miseri vix sellam foricariam deserere potuerint, & circa noctem cum majori exacerbatione, ut plurimum caloribus, quamvis non adeo urentibus, pulsu celeri, siti, inquietudine, acuto intestinorum & ani dolore, inani, licet frequenti, desidendi cupiditate, præcordiorum anxietate, vigiliis; in progressu morbi blanda ac-

cesserunt deliria, non sine malignitatis nota. Quamdiu sanguis cum materia biliosa, mucosa, purulenta & saniosa, aliquando cum strigmentis & ramentis exivit, tamdiu de vehementibus torminibus & doloribus conquesti sunt. *Dejectiones nigræ, fœtidæ* in morbi statu, majoris corruptionis denotarunt gradum, indicio manifesto, imminere jam *gangrænam* & brevi *sphacelum*, unde in illis dysenteria antea cruenta & torminosa jam observabatur ferè indolens, pulsus quasi nullus, extrema frigidissima, sudore copiosissimo resolutivo frigido perfusa. Refrigerationem hanc infirmi non percipiebant, quin potius de calore interno & siti conquesti sunt, imò manibus glaciei instar frigidissimis res aut loca frigida capessere desiderarunt; & hi omnes, salvis tamen sensibus motuque membrorum illæso, elapsis ut plurimum 48. horis, mortui sunt. Causa hujus affectus adscribenda fuit partim copiosis fructibus horæis, acido-aqueo acri fermentifico fœtis, partim caloribus ferventissimis, bile inde acriori lymphaque acidiori & quasi corrosiva reddita. Succi nempe eminenter acres, mordaces nectendo in intestinis diutius, quàm par est, moram, primo absterserunt intestinorum mucum, deinde illorum crustam villosam, sive velamentum bombycinum simul abraserunt, & altius penetrando ipsas glandulas eroserunt, atque ulcus, vel quasi tale, instar vesicantium, induxerunt; inde membranis intestinorum sensim sensimque à sale corrosivo erosis vasorumque osculis reseratis, non solum sanguis frequenter stillavit, sed & tristissimus doloris sensus accessit, imò spasmodica vellicatio, qua intestina spasmo quodam irritata motu quasi vermiculari dolorificè sese torserunt, unde non mirum, successisse tandem *inflammationem*, *gangrænam* ipsam, nec non *lethalem sphacelum*. Quò enim major acrimonia, eò major spasmodica fibrarum nervearum irritatio, major fermentifica humorum fusio, glandularum, ductuum & vasorum intestinalium eliquatio, nec non cruoris simul cum plexibus glandulosis ac reliquis intestinorum contentis excretio. Profuerunt sub initium morbi, non obstantibus torminibus & supervacaneis excretionibus, humores acres *diluentia*, & *leviter Evacuantia*, ut potè *aqua Laxativa cum aqua cinnamomi*, in primis *rhabarbarum tostum*, quod blandè laxando simul ob partes terreas admixtas adstringere, & leniter roborare solet, cum *myrobalanis & elæosacch. cinnamomi* propinata, nec non *clysteres abstersivi ex spec. emoll. hord. vitello ovi, cons. rosar. lacte*, aliquoties adhibiti. His præmissis statim deveniendum fuit ad *incrassantia demulcentia*, *adstringentia cum anodynis* mixtâ, unde singulis quatuor aut quinque horis exhibui pulverem sequentem: ♃. *Corall. rubr. præp.* ℈ß. *lap. hæmatit. terr. japon.* an. *gr.* viij. *theriac. cœl. gr.* iij. *laud. de trib. gr.* ß. *M.* mutatis tamen mutandis, addidi sæpè *terr. sigillat. fl. ferr. bol. armen. pulv. stypt. Cr. smaragd. præpar. cryst all. mont. pulv. dysenter. Crat. ex tragacanth. gumm. arab. & corall.* constantem, *nuc. mosch. &c.* in primis, ubi calores fuerunt

runt ingentes, *compos. sperniol. Cr. spec. de gemm. frig. unicorn. mar. spec. de hyacinth. &c.* imò moderanda fuerunt medicamenta ad ipsius excretionis, malignitatis & virium modulum. Sæpè videbatur jam alvus adstricta, morbusque sublatus, brevi tamen malum recruduit, & exivit iterum aliquando cum, aliquando sine cruore materia mucosa in minima quantitate cum summis torminibus alvum ad excretionem stimulans; adhibitis autem frequentioribus *clysteriis ex decoct. hord. cum capit. vervecin.* nec non continuatis *pulveribus adstringentibus*; ex toto cessavit. Tandem, ne propter derasos plexus ilei glandulosos fluxus alvi cœliaco non absimilis remaneat, ordinavi summo cum effectu *balsamica, stomachica, bals. peruv. opobals. Tinct. corall. elix. Vitriol. M. pulv. stomach. elect. diacinam. Reg. nuc. in Ind. condit.* Et sic dysenterici intra tres septimanas ex integro restituti sunt, quo usque etiam à vino abstinere debuerunt, contenti *aqua cocta ex rad. tormentill. ras. C. C. ebor. mastich. &c.* Quos invasit cum *vomitu*, hi pessimè decubuerunt, & vix servati sunt, optimè autem ipsis profuit *balsamum peruvian.* nec non *opobalsamum cum corall. rubr.* exhibitum. *Adstringentia*, sine præviis *blondis Laxantibus*, in initio & progressu morbi adhibita protraxerunnt morbum, tormina exacerbarunt, & post se ut plurimum *febres, arthritides, pedum tumores, lienterias* reliquerunt. *Opiata* hic ferè omnem absolverunt paginam, imò fateri debeo, me ferè nullum dysentericum sine frequentiori exhibitione *laud. de trib.* commodè restituere potuisse; exhiberi autem debuit, antequam dysenteria fuit consummata & planè ulcerosa, aut vasa majuscula exesa, aut sensus doloris jam periit. *Mense Augusto* frequentes habuimus *rheumatismos ad brachia, scapulas, femora, lumbos, coxas* productos, sine ulla rubedine, multo minùs tumore, non tam articulis, quàm musculorum interstitiis firmissimè & diutissimè inhærentes, cum motus impotentia, doloribus lancinantibus, profundis, fixis, qui noctu exacerbati somnum impediverunt: infirmi enim loco moveri nequiverunt, & quo statu ferè primo jacuerunt ac decubuerunt, in eodem manere debuerunt, & sine cruciatu ac vehementi dolore vix moveri aut attingi potuerunt; adfuit simul tensio & caloris acriusculi sensatio cum pulsu frequenti. Vulgus hunc affectum nominare solet *delapsum catarrhorum à capite, es ist ein Fluss im Arm oder Fuss gefallen.* Statuendum potiùs rheumatismum provenire à sero aut lympha acriori, flatulenta, retrogrado motu impedito, in specialem aliquam membranosam, tendinosam, nerveam & musculosam partem delabente, ibique stasin patiente, & partes fibrosas, nerveas tendente, easque tristi sensu vellicante. *Arthritis Vaga* hoc anno frequens fuit. Invasit homines prævio horrore instar febris, membranosas ac musculosas articulorum partes dolore, rubore, tumore & movendi impotentia corripuit, vagabunda fuit & ambulatoria, modo hanc, modo illam invasit partem, nulla tamen loco ul-

tra 48. horas fixa mansit, remissionem sæpe, relicto solum tumore, simulavit, at opinione citius, imo vehementius rediit, & priorem locum occupavit, imo memoratu digna in plerisque fuit paroxysmorum invasio dolorumque motus, dum quo tempore humerum, carpum aut digitos dextræ manus, eodem tempore & genua sinistri pedis; & quo tempore sinistri brachii, eodem dextri pedis partes singulari alternatione & saltu dolorifico infestavit. Similiter hic peccavit serum, sine lympha acido acris, sed sale volatili intimius fœta, quæ ad periosteum, sive sensibilissimas articulorum mobilium membranas detrusa, eas distendit, vellicavit, ibique sicuti spina infixa sævit. Cura *arthritidis Vagæ* & *rheumatismi* una eademque fuit. *Venæ sectio*, nisi adfuit magna febrilis alteratio, intensior arteriarum pulsus, nec non præcordiorum compressio, nil profuit, vires potius abstulit. *Purgationes*, utpote turbationes & colliquationes liquorum naturalium exasperarunt magis malum; reiteratus autem *enematum*, in primis *laxantium*, usus, v. gr. *Rec. pulv. hepat.* ℈ß. *sal. cichor. acetosell.* ā. *gr. v. diagryd. sulphurat. gr. vj. fecul. ari gr. iv. M.* aut *decoctum ex fol. sen. S. S.* ʒiß. *rhabarb.* ʒj. *crem. tartar. in aqu. cichor. infus.* addita *manna & aqua cinnam.* summopere profuit, in primis si vespertino tempore *pulvis confortans* sequens exhibitus fuit: *Recip. pulv. analept.* ℈ß. *epilept. gr. viij. lap. cancr. præp. gr. vij. laud. de trib. gr.* ß. *M. opiatorum* enim vires hic summè deprædicandæ sunt, morbi quidem caussam non tollunt, somnum tamen conciliant & dolores mitigant: non autem necessum fuit singulis diebus *opiatis* & *laxantibus* uti, dirigi & moderari potiùs pro re nata morbique indole debuit cura. Ab usu *sudoriferorum* nunquam felicem vidi successum. Post inunctionem *spirituosorum*, v. gr. *spir. vin. camph. formic. sal. armoniac. junip. lumbric. &c.* semper notavi dolores osteocopos, adeoque abstinendum fuit à *spirituosis*, nec non *unguinosis*, *emplasticis*. Optimè autem, in primis sub finem morbi, profuerunt *Thermæ Badenses*, aut *balnea acidularum*, imo in ipso morbo *balnea ex aqua dulci cum hordeo* parata. Atque hac methodo tractati felicissimè intra 20. aut ad summum, si copia peccavit materia, 40. dies restituti sunt. *Febres* his temporibus habuimus frequentes, quæ ut ut prima die tragœdiam à pandiculatione, oscitatione, languore, frigore, mox calore satis intenso auspicatæ sunt, cum subsequente secunda die apyrexia, speciem *intermittentis* simulante; supervenientes tamen paroxysmi, qui fuerunt cum languore, pulsu magno, exacerbatione caloris aliorumque symptomatum, confirmarunt intermissionem illam fuisse dolosam, & latuisse sub hoc cinere ignem *continuarum febrium*, nec non *malignitatem* ipsam. Ex post enim videbantur quandoque, in primis manè, remittere calores, nunquam autem intermiserunt. Crescente morbo, creverunt symptomata, imò convulsiones in statu morbi notavi frequentes. *Deliria serotina*, v. gr. die 11. 12. supervenientia semper fuerunt *exitiosa*. Febres hæ more continuarum

Venæ-

Venæ sectione in principio, *diaphoreticis*, *bezoardicis*, *confortantibus* tractari debuerunt. Ultimis tribus mensibus, præter *febres tertianas*, *quartanas*, *catarrhos*, vix alii notabiles occurrerunt morbi.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1705.

QUò clementior anno præterito fuit aëris constitutio, eò rigidior sub ingressum anni 1705. comparuit cœli temperies. *Januarius* quippe incepit gelu congelare aquas, imò continuavit frigus toto hoc mense sine remissione, nives ceciderunt paucæ, & spirans Euronotus induxit siccitatem. Nec mitior fuit *Februarius*, quin frigore & gelu longè rigidior, sine ullis nivibus. *Martius* illuxit gratiosa serenitate, & exoptato calore, sed quinta nives ceciderunt magnæ, sexta frigus, quod ad 12. usque duravit diem; circa *æquinoctium vernale*, spirante aëre meridionali, frequentiores habuimus pluvias, fructiferas, quas serena, calida mox insecuta sunt tempora, adeòque Martius ut plurimum siccus extitit. *Aprilis* varias sustinuit ventorum mutationes, & frequentiores, vix non quotidianas, in primis circa finem, pluvias, oblectamenta vernalia inhibentes; imò & *Maius* fuit valdè inamœnus, frigidus totus, excepto uno aut altero die, pluviosus. Continuavit pluviosa & frigida hæc aëris constitutio ultra *medium Junii*: unde non mirum, uvas circa festum Viti nec dum florere incepisse. Circa *solstitium æstivum* temperatior aura & calores desiderati demum redierunt. Morbi, qui in hoc semestre inciderunt, erant varii. In *Januario* & *Februario* continuarunt *febres quartanæ*, quæ tamen, uno vel altero *Laxativo* adhibito, nec non *chinatis medicamentis cum arcano duplicato*, præter morem ut plurimum superari potuerunt, neque ullam labem post se reliquerunt. Frequentes erant *rheumatismi in pedibus*, *manibus*, *scapulis*, *lumbis*, cum dolore acerbo, sine inflammatione, sine tumore; hi *diaphoretica* sustinere non potuerunt, sed solis *temperatioribus cholagogis*, v. gr. *infusis ex manna*, *fol. senn. tartaro*, *cum aqu. cichor. &c. clysteribus*, *præcipitantibus*, nec non *balneis hordeaceis*; & pro re nata, in summa dolorum exacerbatione, *grano dimidio laudani de tribus*, tractari voluerunt. *Catarrhos* habuimus copiosos, qui in *febres* degenerarunt *continuas*, non adeò funestas. Servati enim omnes sunt, qui statim ab initio adhibuerunt *Alexipharmaca*, eaque continuarunt. Mense *Februario* jam inceperunt *febres petechiales*, quæ *pleuritides* ab initio mentitæ sunt, inceperunt cum horrore levi; febre lenta, tussi sicca, dolore in pectoris regione, ad scapulas, claviculas adscendente, cum molestia ægri, si in partem sanam decumbere voluit; assumptis autem *sudoriferis* evanuerunt dolores, & quarta, imò in plerisque septima demum eruperunt maculæ. In aliis simularunt *febres intermittentes*. Sic in Virgine qua-

dam XVI. annorum, sanguineo-phlegmatica, tunc temporis ordinario mensium fluxu laborante, notavi tres paroxysmos, more *febris quotidianæ intermittentis*, mane cum horripilatione, subsequo calore, circa vesperum intermittente, dolore capitis gravativo, siti, lassitudine &c. quotidie recurrentes, quarto *calores continuos*, prioribus longè intensiores, nec non eruptionem macularum, septima hæmorrhagiam narium sat largam, decima deliria blanda, manuum tremores, linguæ ac faucium ariditatem molestam, 12. 13. novam copiosorum exanthematum, prioribus jam evanescentibus, eruptionem; & ecce 16. morbi die, non obstante hæmorrhagia, quæ ex alleviatione morbi judicabatur critica, septimâ oborta, obiit. Maximam *malignitatem* exanthematica hæc febris in recessu gessit mense *Martio*, *Aprili*. Incepit cum horripilatione, calor in sanguineo-phlegmaticis, quorum sanguis sero viscido abundat, mitis, sed subdolus; in sanguineis intensior, adfuit languor totius corporis, mox subita virium prostratio, membris quasi lassitudine fractis, aut contusis, sitis non adeo magna, nausea, vomitus, pulsus naturali ferè similis, unde magis de languore, quàm calore, conquesti sunt; sexta aut septima æstus invaluit, atque malignitatem suam sequentibus diebus prodidit, supervenientibus gravioribus symptomatibus, ut potè exanthematum eruptione, cardialgia, pulsu celeri, frequenti, vigiliis, vehementissimis capitis doloribus, deliriis, motibus convulsivis, linguæ ariditate & fissuris &c. *Venæ sectiones* prima aut altera die institutæ, nec non repetitæ, valdè profuerunt, serotinæ omnes nocuerunt. *Laxativa*, etiam sub initium morbi exhibita, rejicienda fuerunt, & memini in his *exanthemata longè latiora* prodiisse, quàm in aliis, eosque gravissimis symptomatibus, *tremoribus* nempe *totius corporis*, *deliriis furiosis*, tandem *aphonia*, *convulsionibus epilepticis*, tentatos fuisse, omnesque fatis occubuisse: *clysteriis ex humectantibus & emollientibus* confectis, nec non *suppositoriis* alvum adstrictam commodissimè reserare potuimus. Cura methodica maximè dirigi debuit ad vires, quæ conservari, ad humorum fervorem, qui contemperari, ad malignitatem, quæ corrigi debuerunt. Præstitimus hoc *blandis diaphoreticis*, *bezoardicis*, *cordialibus*, *v. gr. pulv. alexit. spec. de hyacinth. C. C. philos. pulv. analept. epilept. lap. bezoard. orient. antimon. diaphor. unicorn. mar. conf. alkerm. mag. perlar. orient. &c.* exhibito singulo octihorio pulvere uno, aut potiuncula. Sic corpus mansit perspirabile, sanguini sua constitit systasis & crasis, atque malignitas exuperata fuit. *A medicamentis spirituosis*, *volatilibus*, *bezoardicis fortioribus*, *calidis*, quæ in hoc casu magis obfuisse, quàm profuisse, jam à longo tempore in his calidis oris expertus sum, studio abstinui. Vinum omnibus interdixi, *aquam solam ex rad. scorz. ras. C. C. ebor. sem. anis. &c.* concedens. Acutissimos capitis dolores *Vesicatoria* nuchæ

appo-

appoſita ſuſtulerunt. Sæviit vehementer hic morbus æquè in adultos, atque gravidas. Sic binas habui, harum una, tertia morbi die, gemellos vivos, nondum maturos, octimeſtres, qui intra aliquot dies mortui ſunt, peperit; altera ſexta morbi die filium æquè octimeſtrem, qui ſex diebus vixit, enixa eſt. Fortior hic ſine dubio ſanguinis motio & rarefactio, qua apertæ & laxatæ ſunt viæ, partus hos acceleravit, inde puerperæ valdè debilitatæ, ſed ſolis *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis blandiſſimis*, aliiſque pro morbi & ſymptomatum exigentia remixtis, tractatæ, binæ die XV. evaſerunt ex morbo hoc graviſſimo. Legitima enim & matura medicamentorum applicatio omnibus ſalutaris fuit, ſecus, qui à principio neglexerunt remedia. Sic inter alios novi mercatorem, Sileſitam, eadem febre detentum, qui ferè omnia reſpuit medicamenta, tandem delirio phrenetico correptus in lecto vix detineri potuit, die 12. demum prodierunt exanthemata, indubia mortis die 14. morbi ſubſecutæ indicia. In alio pauperculo *petechiali febre* extremè laborante notavi in dorſo, brachiis, pedibus, naribus quam plurima *ulcuſcula*, elevata, dura, cum intenſo dolore, inflammatione, ad inſtar furunculorum, ichore plena, ſed tubercula illa ulceroſa valdè fuerunt maligna, naturam *anthracum* æmulantia; caro enim in circuitu inflammata, tandem ſphacelata & corroſa, ubique tota excidit, adhibitis tamen *expellentibus*, *Alexipharmacis & mundificantibus externis* præter omnium ſpem ſanitati priſtinæ reſtitutus eſt. Cæterum multiplici experientia edoctus ingenuè fateor, etiamſi omnia ſigna fefellerunt, me tamen ſequentia in prognoſi nunquam decepiſſe: deprehendens nempe in tangendo pulſu *contractionem aut ſubſultum tendinum*, pro certo mortem prædicere potui. Sic ex *linguæ ariditate*, *fiſſuris*, *aſperitate*, *ſcabritie*, *ſiccitate*, quaſi lignum attingeres, *nigredine*, in primis, ſi retorrido calore cum vicinis faucibus aruit, aut *cruſta quadam nigra obducta*, quæ licet ſæpius os fricando & colluendo *deterſa*, *ſtatim tamen nova repullulavit*, infallibile ſummæ interiorum partium inflammationis & ſiderationis, nec non mortis augurium habuimus. Lingua enim etiam in minima inflammationis ſuſpicione ſtatim reſiccare incipit, & creſcente inflammatione creſcit pariter & ſiccitas linguæ. Hoc morbi ſtadium ſæpè ultra XV. morbi diem fuit protenſum, aliquando felici, aliquando funeſto eventu. Sic memini quoſdam 16. alios 18. imò 22. demum morbi die fuiſſe extinctos, alios jam integrè reſtitutos ex leviſſima cauſa & errore diætæ *recidivam* reportaſſe, quæ tandem, inflammatis glandulis, in pectore, in primis pulmonibus ſitis & exulceratis, in *hecticos* degeneravit *calores*, longo tamen *medicamentorum pectoralium* uſu ſuperabiles. Menſe *Maio febres petechiales* deſævierunt, & evaſerunt ex his omnes, qui ex methodo tractati ſunt. Eodem tempore *Icterus* frequens fuit, qui flavo ſuo colore deturpavit totum corporis habitum, ſpeciatim verò oculorum politum ebur, nec non tempora. Conqueſti

ſunt

ſunt de pruritu in cute, maximè dorſo, de caloribus tranſitoriis, laſſitudine ulceroſa, doloribus capitis, ſomniis turbulentis, intenſiſſima ſiti, inappetentia, oris amaritudine. Alvus plus ſolito adſtrictior, &, quæ exierunt excrementa, penitus albeſcentia, pauca, viſcida, urina craſſa, turbida, ſubnigra, in ſuperficie oleaginoſa, crocea fuerunt. Utique hic fuit obſtructio tubulorum biliferorum, à viſcida lympha hepatis & acinorum glanduloſorum, nec non ſaburra tartarea proveniens: inde bilis ab acido fixiori plus minùs auſtero, torpidior & ſpiſſior reddita, in motu ſuo impedita, neque per deſtinatos canales, tum ad veſiculam, tum per ductum cyſticum in ductum choledochum ad inteſtina delapſa, potiùs reſtitans, in venæ cavæ propagines, tanquam fontes ſuos receſſiſſe, ibique ſerum cum ſanguine, & exinde productos humores, nutritioni & excretioni dicatos, citrino ſuo colore infeciſſe neceſſum fuit. *Martialia*, *rhabarbarina*, *aperientia* non ſolum ductus illos obſtructos feliciter reſerarunt, ſed & bilem peccantem, atque jam ad habitum corporis delatam eduxerunt per epicraſin, v. gr. *pulv. hepat. cachect. croc. mart. aperit. cum ſalibus*, *rhabarb. Alex. ſpir. ſal. coagul. ſal. acetoſell. abſinth. cichor. tartar. vitriolat. arcan. dupl. rad. curcum. &c.* additis pro re nata, & quidem optimo cum ſucceſſu, aliquando *granis aliquot diagrydii.* Menſe *Junio* continuarunt adhuc *febres continuæ*, ſed fuerunt valdè *benignæ.* Jam inceperunt *tertianæ*, *quartanæ*, curatu tamen faciles. *Julius* incepit cum caloribus, ſubinde tamen nubibus exaſperatum cœlum, in primis die 19. & ſequentibus aliquot diebus, flante Borea, frigidam effudit pluviam. Cum Sirii ortu etiam exorti ſunt calores, qui cum inſolito & vix tolerabili aëris fervore uſque poſt ejus occaſum, imò toto menſe *Auguſto*, ſine ulla alternatione, continuarunt, excepto XIX. Auguſti, quo cum imbribus, tonitrubus & fulgure grandines per mediam horam deciderunt copioſiſſimi, quæ promontoria noſtra ferè omnia deſtruxerunt. Totus *September* aut ventoſus, aut frigidus, aut pluvioſus fuit, adeò, ut vix quatuor dies ſereni toto menſe numerari potuiſſent. *October* extitit amœnus, calidus, ſiccus, & quamplurimum contulit ad maturitatem uvarum, quæ alioquin immaturæ manſiſſent. Hinc vinum nec quantitate, nec qualitate laudabile crevit. *Novembris* initium ventoſum, utcunque ſiccum fuit, progreſſus ad finem uſque pulcherrimus, ſerenus, calidus. Sub initium *Decembris* apparuerunt hyemis indicia, nubibus & nebulis aër turbidus, frigidus, mox inſecuta eſt amœna, ſerena ſine nivibus tempeſtas, ad finem menſis durans, nobis quidem grata, ſed ob hoſtium furorem valdè infauſta, ferrea & ignea. Tumultuantes enim Hungari die 24. Decembris civitatem noſtram arctiori obſidione cinxerunt, eamque circa prandium ex monte Leonhardi globis ignitis continuò ex machinis bellicis maioribus exploſis invaſerunt. Primam ſtragem ſuſtinuerunt ſuburbia (non excluſis

V. do-

V. domibus in civitate interiori existentibus,) quibus flammea hæc procella, aut diversa incendia sacram Christo nascenti noctem in funestam cinerum diem verterunt. Die Nativitatis CHRISTI ignitis suis globis nova incendia facere, atque residuum in cineres redigere, sed frustra, tentarunt; pilis autem suis majoribus igniariis, *Bomben*, ingens damnum ædificiis intulerunt; tandem biduo post, re infecta, discesserunt. His temporibus, mense nempe *Julio*, *Augusto*, *Septembri*, *Decembri*, adhuc continuarunt *febres continuæ, petechiales*, & notavi inter alia honestas duas fœminas, sorores; quarum una mense *Augusto febre exanthematica* laborans, die X. morbi acquisivit frequentem *diarrhœam* cum torminibus & doloribus inflammatoriis, vigiliis continuis, caloribus intensissimis, die XII. extrema, sudore resolutivo perfusa, etiamsi de æstu gravissimo, potius anxietatibus, conquesta fuit, frixerunt, 13. mortua. Latuit hic sine dubio *intestinorum sphacelus*. Altera soror mense *Septembri* eadem *febre petechiali* correpta, sumsit sub initium morbi, nil mali suspicans, ante macularum eruptionem, nescio cujus suasu, *Laxativum*, die 10. incepit delirare, adhibitis tamen adhibendis, die 17. calores remiserunt, & mens rediit, imo jam periculum evasisse ab omnibus judicata fuit; die 19. morbi in *femore pedis sinistri* ex insperato prorupit *macula nigerrima, crustacea*, *instar anthracis*, magnitudine duplicis grossi, quæ igneo suo fervore latiùs sese diffudit, carnem subditam exussit, atque die 21. pauperculam è medio viventium sustulit. Mense *Decembri* in alia fœmina 46. annorum observavi easdem *maculas petechiales* tertia jam die prodeuntes, valdè *latas*, non obstante *Venæ sectione* secunda morbi die administrata, tertia incepit delirare, quarta obiit. In his casibus utique peculiaris sanguinis corruptio, & singularis malignitas supponi debuit. Mense *Augusto* ex flagrantissimo sole aërisque siccitate ortæ sunt *diarrhœæ*, *dysenteriæ* cum tenesmo, vomitibus, siti, doloribus abdominis; ut plurimum conjuncti fuerunt *calores*, inde methodo ordinaria tractari non potuerunt, quin potius *alexipharmacis*, *v. gr. terr. sigillat. Japon. bol. arm. theriac. cœl. spec. de gemm. frig.* curam aggredi debuimus. Ubi nullus adfuit calor, ibi optimè profuerunt *blandè educentia*, in primis *rhabarb. tostum cum myrobalan. citr.* aut *aqua laxativa* ipsa cum *aqua cinnam.* sub initium exhibita, aut *clysteres abstergentes ex hord. cap. vervec. lacte &c.* frequenter applicati. Materiam adhuc restitantem acrem, austeram, acidam, urentem feliciter deinceps *absorbentibus*, *adstringentibus*, *ac incrassantibus*, *v. gr. corall. rubr. alabastr. terr. jap. sigillat. crystall. mont. &c.* correximus. Sic multum præstitit *opobalsamum*, nec non *oleum nucistæ* internè exhibitum; non minorem utilitatem attulit *Cataplasma* toti abdomini applicatum: *Recip. pulv. centinod. burs. pastor.* ā. *mß. fol. rosar. rubr. balaust. ana* ℥iij. *diacydoniat. cum spec.* ℥ß. *nuc. mosch. n. ij. mastich.* ʒj. *caryoph.* ℈j. *F. Cataplasma*, adde *ol. myrtin. cydon. mastich.* ā. ʒj. *M.* Hoc mense *erysipelata* frequentissima fuerunt, sed uno

vel altero *sudorifero* exhibito extincta. Nec his mensibus conticuerunt *febres quotidianæ*, *tertianæ*, *quartanæ*, quæ circa finem mensis *Octobris* valdè *contumaces* extiterunt, senibusque funestæ. Præter alios affectus, *rheumatismos* nempe, *catarrhos*, *podagricos dolores*, *odontalgias &c.* sequentem notavi casum. Honesta matrona, annorum 45. multarum prolium mater, circa finem mensis *Novembris*, prægressis jam à longo tempore spasmis digitorum manus sinistræ, agonizantem puellam in vicinia visitans, eamque morientem conspiciens, valdè perterrita concidit *epileptica*, deportata domum, & in lectum illata tandem ad se rediit præteritorum fere inscia. Ad ipsam vocatus nil intentatum reliqui, aperui *venam in brachio dextro*, ordinavi clysteres, dedi *antepileptica*, *v. g. pulv. epilept. spec. cephal. M. castoreum, unicorn. mar. ungul. alc. cran. human. aqu. hirund. c. castor. epilept. L. &c.* affectum tamen curatius perpendens deprehendi spasmum, vel potiùs pulsum & subsultum magnum in medio, annulari & auriculari digito sinistræ manus, ubi frequenter & ferè indesinenter illorum extremitates ad volam manus retractæ sunt; bihorio elapso, majorem persensit in prædictis digitis subsultum, mox paroxysmum epilepticum; adeoque celer motus tendinum veluti subsultorius, instar pulsus ordinarii, indubitatum instantis paroxysmi fuit præsagium. Sensit autem insecutas exacerbationes omnes manifestam originem traxisse ex extremitatibus trium digitorum sinistræ manus, indeque in momento, quasi volando, auram quandam adscendisse per brachium ad caput, affectoque cerebrò, pars corporis sinistri variis motibus valdè agitata & concussa fuit, pes tremuit, oculos contorsit, spumeum quiddam circa os apparuit, reflexo capite versus dorsum, adfuit simul omnium sensuum perturbatio. Dira hæc symptomata, si remiserunt, durarunt autem quandoque uno horæ quadrante, quandoque brevius, ægra tandem sopore quasi oppressa jacuit, mox gravi suspirio ad se rediit horum omnium inscia, atque solum de gravitate capitis ac lassitudine membrorum conquesta est, ut plurimum, finito paroxysmo, modicum sanguinis ex nimio motu convulsivo in pulmonibus extravasati, ore rejecit. Sæpè velut ab utero suffocata rubebat insigniter, cum lassitudine quadam ac sensim oborientis febriculæ rudimento. Non quidem continenter horrendo hoc symptomate, sed interpolatis vicibus, modo seriùs, modo ocius, aliquando quotidie, aliquando tota septimana semel, commiseratione digna exagitata fuit, prout venenata hæc materia vel citius, vel tardiùs, auram suam subtilem, vel spiritus suos volatiles emiserit, qui in cerebrum delati irritando sensiles ac nerveas fibrillas celerem illam, inordinatam & involuntariam concussionem membrorum, cum conspicua mentis labe, ac terribili nervorum contractione illius potissimum corporis partis, ex qua malignus vapor speciatim in cerebrum fuit amandatus, conciliarunt, miseram nostram, si extra lectum fuit, cadere fecerunt. Malum hoc necdum radicatum quo ex toto tolleretur, nihil non tentatum fuit,

fuit, cum per *cathartica*, *v. g. pil. coch. de succin. Cr. extr. castor. cum sir. de cichor. c. rhab. &c.* tum per *Vesicatorium*, ad eliciendam materiam peccantem, regioni carpi impositum. Carpum deinde arctiori vinculo circumligari curavimus. Internè quotidie mane sumsit *pulveres epilepticos ex pulv. epilept. M. gr. viij. mag. cran. hum. gr. v. ungul. alc. præp. gr. vij. unicorn. mar. gr. jv. pulv. castor. gr. v.* vesperi verò mixturæ sequentis guttas 30. *Rec. Elix. uterin. Cr. ess. succin. sal. volat. oleos. ā. ʒj. M.* his continuatis remiserunt symptomata, non tamen ex toto cessarunt. Unde sanguinem *cruciatim* ex brachio nempe dextro, & pede sinistro simul & semel detrahi curavi, tandemque *mistur. simpl. cum elix. uterin. Cr. & ess. anod.* exhibui, quorum beneficio malum hoc potissimum, únà cum motu tendinum subsultorio in digitis intra tres menses devictum fuit. Pro roboratione membrorum & nervosarum partium, nec non avertendo recidivæ metu, ablegavi ipsam mense *Majo* sequentis anni ad *Thermas Badavino-Austriacas*, & quidem optimo successu. Pristinam enim recuperavit sanitatem. Thermas autem quotannis visitare debebit, quod licet deinceps non observaverit, nullum tamen similis morbi indicium per multos annos amplius in conspectum prodiit. Et hæc dicta sunt de morbis, qui hoc anno apud nos observati sunt.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anno 1706.

CRedidisses præteriti anni exitu & ferocientium hostium abitu, nos jam calamitatibus, molestiis, periculis vacuos, furoremque hostium erga nos in lenitatem esse conversum. Sed ecce illorum furor mox abiit in rabiem. Cogitantes enim de nostro interitu & civitatis exitio, d. 2. *Januarii* ad pristinam stationem redierunt majoribus machinis, mortariis pluribus & requisitis bellicis probè instructi; 3. die Januar. summo mane, continuis tormentorum & pilarum jactibus tam ardenter ædificia pulsarunt, ut fulmina & fulgura de cœlo descendisse putasses, imo sparso missilium flammarum imbre nova incendia excitarunt, & quam plurima civium ædificia immani grandine quassata destruxerunt. Sed cum hostes vidissent, se continuo machinarum bellicarum boatu & fragore inconcussam civium fidem & constantiam neutiquam evertere posse, sexto Januarii, summo mane, trino agmine & magno impetu mœnia invaserunt, admotisque quam plurimis scalis, nec non globulis quam plurimis manu injectis, mœnium fastigia, quæ jam attigerunt, transcendissent, nisi nostrorum Civium & inhabitatorum pectora pro muro fuissent, atque continuis scloporum explosionibus, nec non clavis præferratis permultos de muro in subjectas fossas præcipitassent, hostesque pedem, relictis centenis & ultra mortuis, in pristinam suam stationem referre coëgissent. Hostis itaque invictam civium constantiam jam expertus, adversis tempestatibus cœli quotidie magis magisque invalescentibus, die 10. Januarii

obsidionem solvit, recessit, sed à longinquo nos cinxit. Cives interea insuetas in excubiis sub Jove frigido & humido per aliquot menses constanter continuarunt suas stationes, atque intrepidè defenderunt sua mœnia. Alias hic *mensis* valdè horridus fuit, frigore tamen quandoque remittente, placidior. Mollior aër sub initium *Februarii* observabatur, in progressu remissum aliquod frigus, sub finem nives, subsequo frigore congelatæ. *Martii* ingressus rigidissimus subito cum sereniori ac blandiori aëre commutabatur, circa *æquinoctium* frequentes fuerunt pluviæ, mox nives, mox varii ventorum tumultus, adeoque *Martius* non siccus, sed humidus extitit. *Aprilis* comparuit nivosus, mox tamen serenior & amœnior factus calore suo veris delitias produxit, languentes animos excitavit, & ad finem usque siccus ac calidus permansit; die 30. ingens tempestas cum fulgoribus & tonitrubus oborta est, quam præcessit magna papilionum cohors occidentem versus volitans. *Majus* ferè totus mane subfrigidus fuit, siccus, circa meridiem calidus, cum paucissimis pluviis. Toto *Junio* grata & exoptata habuimus tempora, calores intensos sæpè venti, quandoque pluviæ nocturnæ contemperarunt amœnissimæ. Medardi dies fuit serenissimus, & die S. Viti uvas in omnibus promontoriis jam defloruisse notavimus, inde nostrates præcocem vindemiam augurari solent. Toto *Januario* morbi, præter *catarrhos*, hyemali tempore non infrequentes, nec non *quartanas*, nostris desideratas dederunt inducias. Sub initium *Februarii febres* notavimus *continuas*, malignitatis tamen expertes, *rheumatismos frequentes biliosos*, *defluxiones seroso-biliosas in capite*, maximè *pone aures*, aliquando cum, aliquando sine tumore, cum modica febrili alteratione, summè dolorificas, *suffumigiis ex olibano & cataplasmatibus emollientibus* curatas. Continuarunt illæ in primis mense *Martio*, & invaserunt articulos maximo cum dolore, inflammatione, tumore, senibus, in primis podagricis, exitiosæ: in his rediit *podagra*, sed sine doloribus, quæ retrocedens materiam peccantem ad pectus transtulit, ibique *catarrhos lethales* excitavit. Sed miratu dignum fuit, quòd præter hujus mensis indolem nullæ *febres continuæ*, exceptis paucis *catarrhalibus*, quæ senibus fuerunt funestæ, obortæ sint, cum tamen fœminæ cum prolibus suis, superioribus mensibus, maximum metum & terrorem ex turbis bellicis conceperint, & pro majori securitate diu noctuque squalida cellaria inhabitare debuerint, cives autem & incolæ omnes in excubiis quàm maximos excessus sub Jove frigido & humido in vino commiserint, adeoque humores ad morbos generandos, aut suscipiendos disposuerint, in primis, cum absque hoc *Martius* sit humorum genitor, mororque dolorum. Beneficium hoc adscripsimus vino novo, quod præterito crevit anno, levissimo, claro, acido, tartaro crudo abundanti, diuretico: hoc potenter viscidam bilem diluit, solvit eamque per alvum & urinam eduxit, adeoque sanitati nostræ valde proficuum fuit. Aliis annis vina hujus loci nova, ubi calore solis & cœli benignitate ad summam maturitatem pervenerunt, generosa

rosa ac potentia tartaro subtili scatent, oleosa sunt, & nec dum defœcata, largius hausta bilem à naturali sua crasi dejiciunt, alcalicis suis particulis quàm maximè sanguinem accēdunt, visciditate autem sua hujus circulum retardant, toti corpori torporem inducunt, caput gravant, constipant, imo particulis suis hamosis salino volatiles maximè activas reprimunt, actiones animales simul lædunt, & varios morbos, in primis *febres continuas, malignas, petechiales* conciliare solent. Mense *Aprili, Majo, Junio*, repullularunt *febres continuæ, petechiales*, quandoque cum, quandoque sine malignitate, methodo tamen ordinaria feliciter eradicatæ. Inter alia notavi gratiosam filiolam, quinquennem, *febre continua* correptam, cum maximis abdominis doloribus, torminibus, vix non convulsivis, & imminentis *epilepsiæ* metu; loqui nil potuit, dolorem autem ejulatu expressit, continuarunt calores sine ulla intermissione ad 21. diem. In horrendo illo ejulatu ob metum gravioris mali 11. & 12. morbi die dedi *laudan. de trib. grß.* cum *pulv. epilept. M. castor. unicorn. mar.* ▽ *hirund. c. castor. &c.* laudab.li cum successu & subsecuta quiete. Durante morbo; & 6. septimanis post morbum, ne verbum eloqui potuit, licet omnia bene intellexerit, & linguam quaquaversum movere ac volutare, bibere, comedere, deglutire potuerit. Topica præscripsi varia, v. gr. *unguentum ex conf. anacardin.* ℥*ij. alkerm.* ʒ*j. extr. castor. gr. viij. ol. succin. gutt. iij.* pro illinitione, & frictione faucium, linguæ & palati. Fomenta ex *infus. majoran. salv. chamomill. hyssop.* collo, in primis laryngi frequenter applicuimus, donec interior laryngis rima à siccitate coarctata ac constricta, aliquantum iterum humectata officio suo fungi potuit, atque sensim & sensim, licet sub initium difficulter, verba articulata expressit. Humores biliosos ex abdomine ad musculos laryngis, inque nervos vocales, metastasi facta, delatos, præter calorem febrilem, interiorem laryngis rimam arefacientem, eosdem affecisse, conjiciendum ex prægressis vehementissimis, vix non convulsivis, abdominis doloribus, in tempore consopitis. Iisdem temporibus observavi in filiolo sexenni *calores continuos* sine ulla intermissione, vix remissione, ad 30. diem & ultra, non obstante legitima medicamentorum administratione, extensos, adeoque non sine malignitate, tandem tamē feliciter superatos. His mensibus *rheumatismos & arthritides vagas* notavimus frequentes, methodo autem nostra superius tradita mox profligatas. Mensis *Julius* fuit æstuosissimus, noctes præter morem calidæ, sine ullis fere pluviis: die 16. cœlum opacis & atris nubibus de subito exasperatum, effudit imbrem largissimum cum tonitrubus, in vicinia cum grandinibus insolitis, maximo *Rustensium vinearum* damno. Sub ingressum solis in leonem, nisi quandoque grati spirassent etesiæ; calores vix fuissent tolerabiles; tandem ultima hujus, prægressis noctu crebris tonitrubus nec non fulguribus, gratiosa ac tepida superveniens pluvia cum amœnissimis & subfrigidis ventis ingentissimum auræ calorem contemperavit, terram refocillavit, & omnia recreavit. In *Augusto* terra per totum mensis cursum fervido solis calore fovebatur, subinde tamen noctu, no tem-

pore tepidis pluviis animabatur, inde jam sub initium hujus mensis maturas habuimus uvas. *Ægidii* dies mira & exoptata illuxit serenitate, & serenavit totum mensem, exceptis 17. 18. diebus, qui fuerunt frigidi, ventosi, pluviosi. Per *Octobrem* totum eadem gratiosa serenitas, siccitas & æstus amoenus duravit, cum nebulis matutinis, solis splendore discussis, exceptis 6. 7. & 8. diebus, qui sparserunt pluvias. Hinc vinum crevit generosissimum. Secunda *Novembris* primam demum notavimus pruinam, & continuarunt amœnissima, calida illa tempora, præter ætatis anni morem, toto mense, nisi quòd 14. 15. intervenerint pluviæ, & 24. nives ceciderint ingentes, sequenti tamen die liquefactæ. Eadem cœli tempestas continua, serena nempe, calida, aliquando nebulosa fuit usque ad 17. diem *Decembris*, 18. verò, 19. pluviosa, nec non nivosa; die 20. ingruit gelu, quod post biduum remisit, reliquis diebus pluviæ, nebulæ, venti ac calores alternarunt, quæ tempestas, prædominante calore circa Natalitia, *pyrorum flores & turiones sambucinos* elicuit. Mensibus æstivis omnis generis *febres* grassatæ sunt, frequẽter autem hinc inde in civitate comparuerunt *febres*, quæ *continuas* mentitæ sunt, nobisque ab initio imposuerunt. Invaserunt hæ cum horripilatione vix sensibili, insequente calore, ultra 30. horas durante, cum vehementi siti, capitis dolore, vigiliis, vomitibus, præcordiorum angustia, anxietatibus, virium prostratione, linguæ ac faucium squalore, ita ut *febrem continuam* fore metuerim; adhibita tamen *Venæsectione* in brachio, & repetita in pede, exhibitoque uno vel altero *sudorifero*, remisit calor, & tertio aut quarto die ut plurimum in *intermittentem tertianam duplicem* terminavit; ast inter apyrexiam & paroxysmum brevissimum fuit intervallum, imo, saltem aliquot interjectis horis, nova *febris*, sine ullo frigore, accessio, quæ observabatur una die intensior, & quasi composita ex *tertiana & quotidiana*, altera autem *levior* typũ *quotidianæ* referens. Ante paroxysmum dedi *antifebrilia ex salibus*, *arcan. dupl. cort. chin. lap. cancr. &c.* in caloribus verò diuturnis, ob metum latentis malignitatis, nec non ingentem debilitatem, *blanda diaphoretica*, *utpote lap. bez. orient. pulv. analept. M. C. C. philos. magist. perlar. conf. alkerm. &c* aliquando, in primis ubi *capitis dolores* fuerunt intensi, loco *antifebrilium* præscripsi *spirit. sudorif.* ℈j. *cum spirit. anod.* ℈ß. & quidem laudabili successu: non enim tantum dolores remiserunt, sed & paroxysmi febriles brevi cessarunt, & ut plurimum soluti sunt spatio 15. aut 21. dierum. Febres *tertianæ* circa hæc tempora fuerunt frequentes, sed adeo mites, ut post quintum aut sextum paroxysmum, adhibito *Laxativo*, nec non *antifebrilibus salibus* recesserint. Febribus *continuis* corripiebantur permulti, sed sine gravioribus symptomatibus, & absolverũt jam die 15. suum cursum feliciter; hinc omnes servati, qui nõ incuriâ neglecti, sed methodo ordinariâ tractati fuerunt. Mense *Julio*, *Augusto*, *Septembri*, *diarrhœæ*, *dysenteriæ* ex radiorum solarium æstu invaseruntquamplurimos, sine ætatis discrimine, cũ maximis torminibus, tenesmo, dejectionibus copiosissimis, purulẽtis, cruentis. Principium curæ sumsimus à *rhabarb.*

barb. tost. myrobal. citrin. aliquando ab *Aqua laxativa*, in primis si ventriculus cruditatibus labefactatus aut gravatus fuit; acrimoniam humorum temperavimus *absorbentibus*, *v. gr. coralliis rubris*, *terr. sigill. fl. ferr. cryst-all. mont. &c.* continuas dejectiones & dolores correximus *clysteriis ex decoct. hord.* aut *oryz. capit. vervec. vitell.* sæpe injectis, nec non *adstringentibus*, *incrassantibus*, *demulcentibus* sæpius exhibitis, v. gr. *pulv. dysent. Cr. terr. catechu &c. mithridat. theriac. cœl. laudan. de trib.* imo fateri debeo, etiamsi singulis 5. aut 6. horis medicamenta *adstringentia* exhibuerim, me tamen sine *opiatis* nihil profecisse, adeoque *Laudanum de trib.* in accisa (refracta) dosi aliis additum & sæpe repetitum hic optimam tulisse opem. In quibusdam observavi neque hæc quicquam profuisse, quin potius infirmos aliquando evomuisse biliosa, indicio, ventriculum unà cum primis viis, cruditatibus acribus, biliosis, adeoque causa morbifica adhuc esse repletum, iis bis dedi *rad. Ipecacuanh.* & quidem pro dosi ℈ii. inde frequentiores habuerunt vomitus, pauciores dejectiones, quo facto, reliquum curæ *adstringẽtibus*, *incrassantibus*, *anodynis*, v. gr. sequenti *pulvere* aliquoties exhibito, & singulis 6. horis repetito, Recipe *cryståll. mont. corall. rubr. præp. terr. japon. ana gr. viij. theriac. cœl. gr. iij. jv. laudan. de trib. gr. ß. aliquando gr. j. M.* feliciter peractum fuit. Tres personas notavi, quæ, absumptis jam roscidis & balsamicis lymphæ particulis, spiculis autem acribus, adeoque doloribus, auctis, tandem, supervenientibus dejectionibus atris, cadaverosum odorem spirantibus, indolentibus, artuum refrigerationibus, mente ac sensu privatæ *gangræna & sphacelo intestinorum* obierunt. In alia matrona 5. diebus ante mortem præcessit *singultus*, omnem *castorinorum & opiatorum* efficaciam eludens, inflammationum & convulsionum internarum, nec non mortis imminentis prænuntius. Mense *Octobri* in scenam prodierunt morbi vitio *renum & vesicæ* orti. Sic in Perillustri quodam Domino, septuagenario, aliàs robusto, notavi *Ischuriam*, sive totalem urinæ suppressionem, ex *calculo renum* tubulos obstruente, natam. Adfuerunt maximi dolores circa lumbos, vomitus frequentes, angustiæ & anxietates præcordiorum, obstinata alvi obstructio, nullus vesicæ tumor, nullus in pube dolor, nulla perinæi gravitas, nulli calores, imo pulsus naturali fere similis. Cathetere flexili sæpe immisso ne gutta urinæ extrahi, aut *calculus* in vesica latens deprehendi potuit. Adhibuimus sæpissimè *clysteres emollientes*, *balnea aquæ dulcis una cum herb. petrosel. malv. parietar. chamomill. melilot. verbasc. stram. aven. &c.* unguenta pro inunctione lumborum, ex *unguent. rosac. ol. scorp. Matth. succ. citr. præp. &c.* Internè fere quotidie dedi *decoctum ex spec. dialth. Fern. & aperitiv. For. cum fol. senn. mechoacann.* quibus magnam serosorum humorum, aliàs ad renes tendentium, copiam per alvum eduximus, ne guttam vero urinæ elicere potuimus. Potus ordinarius constabat ex *spec. dialth. Fern. & aperit. For. cum ras. C. C. sem. anis.* Ex *diureticis*, *lithontripticis*, *pellentibus*, sumsit *tinct. sal. tartar. spir. salis dulc. bals. sulphuris terebinth. succinat. sal genist. ono-*

nid

nid. fabar. spir. salis coagul. tartar. Vitriolat. aliaque; imo pro exigentia symptomatum, utpote vigiliarum, dolorum, etiam *laudan. de trib.* in refracta dosi, alvoque libera existente; pro corroboratione virium *confortantia.* Sic tandem septima morbi die robore naturæ moti sunt *calculi* ex renibus in ureteres, cum vehementi, lancinante, pungente dolore; ex his brevi delapsi in vesicam urinariam: patente jam exitu parum urinæ, non quidem sine dolore, emisit, mox una cum tribus lapillis, magnitudine fabarum, urinam subcruentam, sine dubio ex laceratis vasculis à calculorum asperitate, excrevit, & post subnigram, tandem, & quidem abundè, pallidam, copiosa materia viscida, sabulosa refertam. Dolores statim post excretionem urinæ evanuerunt omnes, remamente solum lassitudine ulcerosa sensuumque torpore, donec vires suas deperditas recollegit, atque ex integro convaluit. In aliis eodem tempore observavi summum *urinæ ardorem*, ubi quidem fere nullus urinæ fuit defectus, maximus tamen dolor, & in urethra ignea quasi rosio. In aliis *Stranguriam* animadverti, ubi continuus fuit ad mingendum stimulus, nihil tamen, nisi una vel altera gutta effluxit. His omnibus feliciter medebamur *decocto aperit. For. dialth. Fern. cum fol. senn. clysteriis*, nec non *topicis*, *balneis*, aliisque superiùs allegatis. Inter morbos illius temporis etiam occurrit *Passio Iliaca.* Hac corripiebatur quidam Vir-Juvenis, *hernia scrotali* jam ab aliquo tempore laborans, alvi nempe contumacissimâ obstructione, vomitibus frequentissimis, doloribus circa umbilicum summis, instituta autem repositione, nec non adhibitis crebrioribus *enematibus*, *aquis laxativis*, *cataplasmatibus ex decoctis emollientibus*, alvus stimulata sui officii memor copiosè excrementa reddidit, evanuerunt dolores, nec non Vomitus, imo jam periculum evasisse ab omnibus judicatus fuit. Sed ecce, diebus aliquot elapsis, nescio quo errore commisso, in eundem morbum recidens, accedenti febre, vomitibus stercoreis, obstinata alvi constipatione, sudore frigido in extremis, doloribus atrocissimis, delirio, singultu, virium languore, & ultima die dejectionibus spontaneis, septima recidivæ die, remediis prioribus nunc nihil proficientibus, extinctus est. Jam addam, quæ de *immodico hæmorrhoidum fluxu* notavi. Fuit Vir quinquagenarius, artis pharmaceuticæ peritissimus, ex familia, cujus indigenis masculis hic affectus quasi proprius, ortus. Is jam in ætate sua juvenili fluxum hunc sanguineum expertus est, qui si statis & definitis temporibus, singulis nempe mensibus, moderatè rediit, sanitati quam maximè profuit; si verò ex voto non successit, statim toti corpori languorem induxit, intestinis tormina, gravitatem circa os sacrum, calores febriles quasi continuos, biliosas capitis defluxiones, oculorum inflammationes &c. conciliavit. In ætate virili sanguis non amplius moderatè ad uncias, sicuti ante, & menstruatim, nescio qua sanguinis acrimonia aut viarum laxitate, non periodicè, sed singulis fere septimanis, ad libras manavit cum notabili virium dejectione, faciei colore ad viriditatem inclinan-

clinante, gravitate in coxis, in cruribus magna debilitate, ut vix incedere potuerit. Sisti cito hic fluxus non debuit; sanguis enim statim regurgitavit ad pectus, & *anxietates præcordiorum*, *respirationem difficilem*, *palpitationes cordis* induxit. Cum verò immodicus hic fluxus latentem hactenus *cacochymiam*, nec non acredinem & salsedinem sanguinis insignem prodiderit, imo aut *hydrops*, aut *phthisis*, aut *apoplexia* exinde metuenda, & vires jam labantes medelam urserint, suasi omnino in brachio *Venæ sectionem*, *roborantia & temperantia*, *acidula*, bilem acrem, lentam, rosivam corrigentia, & per epicrasin educentia, v. gr. *Tinct. rosar. corall. mart. aperit. c. succ. oxalid. M. Tinct. seri lact. caprin. cum tamarind. & rhabarb. fact. pulv. hepat. sal. cichor. grana granatorum acidorum succulenta*, quæ masticavit, ejusque succum deglutivit, *pulv. cachect. Qu. lap. cancr. crud. smaragd. præp. corall. mag. perlar.* emulsiones *ex sem. frig. cum decoct. hord. & julep. rosac. fact. nitrosa* ipsa, *compos. Sperniol. Cr.* quibus ebullitionem in sanguine nimiam compescuimus; fluxum verò immodicum *blandis adstringentibus* cohibuimus, v. gr. *Tinct. mart. adstring. lap. hæmatit. ess. travmat. sir. de ros. siccis, myrtill. trochisc. de spod. carab. croc. mart. adstring. dent. eq. mar. s. hippopotami. succo urticæ express. & depur. infusa millefol. sanguisorbæ, vino rubro ex infus. carn. cotoneorum*, aliisque in primis topicis, v. gr. *unguento Comitissæ*, quo inungi debuerunt hæmorrhoides, & dorsum, aut aliis fomentis, linimentis & fotibus ex *succ. plantag. burs. pastor. verbasc. sangu. dracon. thur. terr. sigill. rad. bistort. tormentill. &c. it. vernice*, in qua intinctus fuit pannus lineus & *cum ol. rosat.* admotus. *Polygonum*, utpote singulare & decantatum euporiston, sub axillis frequenter gestavit. Observari autem diligenter debuit, ne alvus plus solito adstricta fuerit. Hac igitur methodo symptomaticas excretiones temperavimus, atque Pharmacopæum nostrum ad multos annos conservavimus, donec tandem mœrore animi confectus, & viribus jam exhaustus placidissimè obiit. Mense *Decembri* luctuosa *epilepsiæ* notavi phænomena. Puer octennis noctu hora XII. in aream mictum exiens spectrum ibi perspicit, horrore ac terrore plenus summo cum angore & clamore in hypocaustum & lectum veluti furiatus rediit. Vix sese ad quietem componens tentabatur horrore, sudore frigido, affectibus convulsivis. Mane accersitus deprehendi inordinatam ac involuntariam membrorum concussionem, modo cessantem, modo redeuntem. Affectus hic indies invaluit, & secutæ sunt brevi gravissimæ convulsiones nervosi generis, genarum labrorumque terribiles spasmi, adfuit continuus digitorum, velut aliquid comprehendentium, lusus, contumacissima alvi adstrictio, nulla spuma circa os, oculi manserunt aperti & irretorti, respiratio libera, oris autem distorsio enormis, largo risu mox superveniente; dentes validè coierunt, ut pro infundendis cibis liquidis & medicamentis, instru-

trumento aperiri debuerint, articulata vox periit, & nil, nisi clamor remansit, mentis operatio defecit, nec sensus nec memoria alicujus rei extitit, sedere, stare, ambulare nequivit, & quando mater ipsum elevare voluit, mox instar globi sese incurvavit, mox in alios incredibiles flexus instar arcus sese præcipitavit; nec paroxysmus inducias concessit, sed duos menses indesinenter fere diu noctuque continuavit. Terrorem morbum hunc convulsivum produxisse, extra omne dubium est, licet non excluderem *vermes*, quorum aliquot ante & in morbo excrevit. In hoc tumultu morbique vehementia pro demulcendis partibus convulsis, vellicatis ac distortis, *antepileptica specifica* sæpissime exhibita, v. gr. *pulv. epilept. M. spec. cephal. Mich. mag. cran. hum. ungul. alc. præp. unicorn. mar. cinnab. nat. castor. aqua epilept. Lang. hirund. c. castor. &c.* nullum præstiterunt emolumentum. Vomitoria cum Laxantibus mixta, v. gr. Recipe: *Aquæ laxat.* ℥ij. *sir. Emet. A. S.* ℥ß. *M.* pro una vice, quæ pro educendis humoribus biliosis, cum acido confermentatis, fixis, binis vicibus exhibui, observavi hic felicissimè profuisse. Jam optimo cum successu reiteravi specifica, v. gr. Recip. *Specif. cephal. M. gr. vij. pulv. epilept.* ℈ß. *castor. gr. vij. ungul. alc. præp. aut unicorn. mar. gr. v. M.* eaque quotidie bis aut in forma pulveris, aut potionis, additis aquis appropriatis & sirupis, præscripsi, quibus aliquando granum ß. aut ad summum gr. j. *laudan. de tribus* addidi. *Enemata* multum profuerunt. Atque sic post duorum mensium tædia expugnatus fuit morbus, ut jam puer sui compos stare, ambulare, sedere, cibum ac potum capessere, articulatè loqui potuerit. Subsecuto mense *Majo*, ne in posterum recidivaret; misi illum ad *Thermas Badavino-Austriacas*, ex quibus redux immunis jam ab hoc execrando morbo vivit, & quod mirandum, sine ulla mentis aut memoriæ labe. Hoc mense duos notavi *Apoplecticos*. Unus octogenarius ex ordine senatorio, prævia vertigine, lassitudine membrorum, de subito *apoplexia* correptus cum sensus ac motus abolitione, pulsu magno, in debilem tandem & frequentem mutato, omnibus in cassum adhibitis, secunda morbi die placidissimè obiit. Alter fuit Reverendissimus hujus loci Plebanus, 56. annorum, atque habitus corporis obesioris. Hic, dum nocte Natalitii Domini hora secunda matutina sacris peragendis intentus, præ verecundia, justo diutius retinuisset urinam, ab altari reversus de torpore, vertigine, anxietatibus conquestus est, mox domum vectus & in lectum delatus ex regurgitatione seri urinosi ad superiora, *Apoplexia* fortissima cum stertore, spuma ante os, tactus, spatio semiquadrantis, adeoque eadem hora, qua sanus fuit, repente interiit.

Consti-

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1707.

JAnus bifrons eadem serena fronte, qua veterem annum denis serenissimis diebus clausit, auspicatus est novum totidem serenis, calidis, siccis diebus, unde statim X. die ingruerunt frigora, mox subsecutæ sunt nives copiosæ, quæ congelatæ ad festum purificationis usque jacuerunt durabiles. Secundus *Februarii* dies totus fuit turbidus, & regula rusticorum hoc anno verissima: Sole nempe micante, die purificante, nix aut frigus erit majus, quàm ante. Eo ipso enim die remisit frigus, nives liquatæ omnes, ingruerunt pluviæ, nebulæ, quæ ultra septimanam institerunt, densissimæ, fœtidæ, corporibus nostris valde infestæ; die 17. 18. rigidos habuimus ventos, boræos, qui siccarunt terram. Jam ad aliquot dies frigoris vis soluta, sed die 24. Festo Matthæi intensior facta in medium *Martii* continuavit; adeoque *Februarius* fere totus siccus fuit; Bacchanalia amœnissima, serena, calida, dies Cinerum valde frigidus, ventosus; medio *Martii* ceciderunt nives, mox secutæ sunt pluviæ. Æquinoctiale tempus notabatur valde turbidum, pluviosum, nivosum, lutosum, imo ad finem mensis usque tumultuaria tempestas, mox ventis, mox nivibus, aut pluviis, molesta, raró serena; adeoque *Martius* valde humidus atque ingratus. *Aprilis* incepit cum nivibus, pluviis, mox insecuta sunt frigora, quæ tempestas tumultuaria X. continuavit diebus, imo totus mensis magis fuit frigidus, ventosus, quàm calidus. Ipso quoque *Majo* cœlum, si paucos amœnos dies exceperis, ut plurimum atris inhorruit nubibus, & dies turbido aëre frigidisque ac frequentibus pluviis reddidit minus vernales, minus majales, rigidi præter morem extiterunt. Mense *Junio* longe amœnior ac placidior aura comparuit. Medardi dies valde serenus sine ullis pluviis, & rediit nunc calor intensissimus, imo, quod ex tot aëris vicissitudinibus & cœli inclementia, superioribus mensibus prægressa, nullus præsumsisset, multo minus credidisset, jam ante diem Viti copiosè uvas in flore deprehendimus: die XVI. supervenerunt pluviæ gratiosissimæ, fructiferæ, mox æstus increvit, & fere tribus septimanis indesinenter, nulla intercedente pluvia, continuavit, cujus ardore terra valde exiccata dehiscere, homines autem ob largiores sudorum effusiones defatigari debuerunt. Febres *continuæ* modo cum, modo sine exanthematibus, modo benignæ, modo malignæ, prouti apud nos quotannis observantur epidemicæ, ita & hoc semestri fuerunt frequentes, in quam plurimis malignitatis expertes, & methodo ordinaria, superioribus annis jam tradita, tractatæ, plerumque die XV. in alio nono, in uno septimo, prægressa eodem die hæmorrhagia critica, ex voto solutæ. Alios invasit cum maxima malignitate. Sic honesta quædam fœmina, quadragenaria, ex eadem *febre* die morbi demum XI. incepit

pit delirare, quod aliàs pro pessimo & fatali signo habeo, XV. recesserunt calores, sed quinque diebus & noctibus insomnibus continuis transactis, valde delira ab assumpto *pulvere epilept. M. mag. marg. perlar. pulv. analept. castor.* nec non grano uno *laudani de tribus*, somno quidem jucundissimo quievit, sed expergefacta in gravissimas incidit convulsiones, cum continuo tendinum insultu variisque labiorum spasmis: tandem XVIII. die, adhibitis frequentioribus *antepilepticis*, *confortantibus*, nec non *enematibus*, alleviata præter omnium spem convaluit. Et sicuti serotina deliria latentem produnt malignitatem, si non exitium ipsum, ita præmatura funestum semper præsagiunt exitum. Observavi hoc iisdem mensibus in filiolo sex, in juvene XVII. in Viro L. annorum, qui omnes ex *febre maligna* tertia die inciderunt in continua deliria, sexta convulsi mortui sunt. Alia fœmina melancholica, & simul gravida, cujus maritus cum quatuor prolibus simul & semel mense *Martio* in uno cubiculo, epidemiali hoc morbo decubuerunt, (qui tamen convaluerunt omnes,) eadem *febre maligna* detenta cum *uvulæ ac tonsillarum inflammatione* summa, octava recentem enixa est puerum, inde valde debilitata nona delirare incepit, & ex caloribus, viribus exhaustis, emaciato corpore, vigiliis continuis, credebatur certo certius peritura. Sed ea fuit fortitudine, ut *sudoriferis*, *confortantibus*, *epilepticis*, rite tractata calores illos intensos ultra XXX. dies sustinuerit, & periculum evaserit, remanente aliquali mentis labe. Mense *Januario* singularis contigit casus. Puella XV. annorum ob leves errores commissos matris castigationem verita sibi i si mortem consciscere voluit, sumptisque aliquot granis *mercurii sublimati* incidit de subito in continuos *vomitus*, *alvi fluxus* cum gravissimis intestinorum torminibus, siti magna, linguæ ac faucium ariditate; sed causa horum symptomatum mox patefacta, accersitus exhibui *theriacalia*, in primis *cryst all. mont.* ℨß. *cum ol. amygd. dulc. it. jufcula pinguia*, & loco potus ordinarii *lac bubulum* suasi; his acidum venenosum absorptum, acrimonia obtusa, & puella ab interitu vindicata fuit. Venena enim mineralia sola corrosivitate agunt, ex qua, si non statim ab initio idoneis medicamentis succurratur, *necrosis*, & ex hac sanguinis & seri destructio. Hoc videre licuit in fœmina mediæ ætatis, nutrice, cui ab alia *arsenicum citrinum* malitiosè in jusculo propinatum fuit, intra paucas horas extincta. Hæc cardialgia, lipothymiis, intensissimis torminibus, vomitibus, alvi dejectionibus cum irritatione acerrima valde agitata, post mortem exhibuit stomachum & intestina partim *gangrænata*, partim *sphacelata*, erosa, sanguinem nigerrimum. Eodem tempore Vir quinquagenario major, sanguineus, diu noctuque per triduum somno profundo, *lethargo* vix absimili, quasi sepultus jacuit, sine ulla alteratione febrili, aut pulsus mutatione, quarta, *Potione Laxativa mannata* sumpta, exper-

pergefactus, sibi optimè præsens, atque ad interrogata appositè respondens, de *prostratione virium*, & sequenti die in brachio dextro de *tumore*, aliquali *rubore*, sed *dolore* summo valde conquestus, sexta obortis *caloribus* & supervenientibus *deliriis*, atque omnibus incassum adhibitis, *suffocatus* obiit. Hac hyeme *articulorum dolores* sine inflammatione, sine tumoribus, valde grassati sunt, ubi *laxativa*, *aperientia*, *præcipitantia*, *decoct.* nempe *aperitivum cum fol. senn. S. S. rhabarb. mann. tartar. lap. cancr. præp. sal acetosell. cichor. diagryd. sulphurat. pulv. hepat. flor. nitr. tartar. Vitriolat. &c.* sæpius adhibita omne absolverunt punctum, & intra quadragesimam medicam morbi vehementiam infregerunt. In honesta quadam fœmina iisdem *doloribus* detenta, sed *alvi fluxu* simul laborante, septima die morbum notavi jam solutum. Præstat igitur in his affectibus *alvum* habere magis *laxam*, quàm adstrictam. Mense *Februario* in ablactatis & lactentibus copiosas observavi *febres catarrhales*, quæ invaserunt tenellos cum tussi vehementi, caloribus continuis, ariditate faucium, facie floridiori & rubente, siti, sternutationibus, respiratione frequentiori, in aliquibus inter respirandum cum stertore & sonitu, utplurimum cum *dentitione*. Profuerunt hic *enemata* sæpè adhibita, *expellentia temperatiora*, aciditatem lymphæ corrigentia, cum *pectoralibus* mixta, v. gr. *pulv. alexit. epilept. spec. diair. antihect. Pot. lap. cancr. C. C. philos. sir. pectorales*, inunctiones ex *ungu. pectoral. rubr. potab. cum ol. irin. anis. dest. &c.* ratione simul habita virium. Atque hac methodo omnes ante nonum diem feliciter ad sanitatem perducti sunt; *convulsionibus* autem *epilepticis* simul tentati perierunt fere omnes. Vernale tempus *phthisicis* & *hecticis* valde grave, quam plurimis funestum fuit. Sic inter alios officialis, nec dum tricenarius, ex castris sub finem *Novembris* præteriti anni redux, & jam ab aliquo tempore *hectica pulmonari* laborans de tussi vehemente, gravitate pectoris, copiosa materiæ purulentæ expuitione valde conquestus est. Affectum hunc curatius examinans ex rorida partium nutriendarum substantia jam fere consumpta, ex calore non amplius latente, sed jam manifesto, ex pulsu frequentiori & celere, in primis post pastum, ex urina oleaginosa, ex difficili respiratione ad motum quemvis atque aëris alterationes, ex frequentiori tussi, quandoque sicca, quandoque cum sputo purulento, quam ut plurimum, sumptis cibis, secuta est vomitio, *secundum hecticæ febris gradum* jam imminere, atque humorem nutritium in gelatinosam magis substantiam conversum quasi deliquari, sive pulpas carnium hinc inde in corpore manifestè quasi depasci, quæ *species febris Marasmodes* dicitur, judicare debui. Externè pariter & interne adhiberi curavi remedia, quæ alias huic affectui habentur appropriata, *expectorantia*, *abstersiva*, *analeptica*, *refrigerantia*, *travmatica*, *obtundentia*, v. gr. *pulver. anonym. spec. diair. lac sulphur. pulv. Haly, lap. cancr.*

spec. de gemm. frig. pulv. analept. antihect. Pot. spec. pro decoct. flor. & fruct. spec. pectoral. (quibus quandoque beneficio alvi non succedente, addidi *mannam electam*), *Syr. de jujub. flor. papav. loch. san. & expert. de pulmon. vulp. conserv. rosar. bellid. tussilag.* emulsiones ex *seminibus cum decocto hordei, julepo rosaceo & nitro perlato* paratas, *gelatinas ex herbis pectoralibus &c. lac caprillum cum sacharo* mane potum, aliaque; externè *unguent. rubr. potab. pectoral. cum ol. irin.* nec non *emplastra pectoralia* usitata & *cataplasmata.* Cura hæc hyemalis videbatur succedere ex voto, rediit appetitus, redierunt vires, remiserunt calores, non nisi post pastum revertentes. Ast induciæ solum ad breve tempus fuerunt, nulla pax. Insinuavit enim se malum, nobis id minus opinantibus, increverunt calores, sæpe velut paroxysmos febrium æmulantes, supervenerunt sudores nocturni, vel matutini colliquativi, virium prostrationes, respiratio anhelosa, indicio manifesto, miasmata pulmonum ulcerativa in massam sanguineam copiosè delata ibique confermentata, ignem peregrinum internum non solum hactenus fovisse, imo erosione ad glottidem producta, vocem raucam conciliasse, verum etiam alimentarium ac roridum lymphæ nectar acrimonia sua volatili, aut fermento suo putrido penitus inquinasse & destruxisse, ut jam corpus marasmo incurabili consumptum, pedes verò tumidi, & cutis vix ossibus hærens, tanquam funeri suo propemodum superfuerit, donec tandem lenta morte tabescens mense *Majo* placidissimè obiisset. *Hecticam ex scorbuto calido* natam observavi in juvene XVII. annorum. Is aliàs melancholicus, vitæ sedentariæ amans, sæpe sensit tumorem in sinistro hypochondrio, aliquando febriles alterationes, brevi transeuntes, palpitationes cordis, frequentes phlegmatis molestè salsi è tonsillis aliisque oris glandulis rejecti, in primis matutino tempore, exscreationes. Facies fuit lurida, pallens, subtumida, maculis copiosis, lividis, granulatis referta, quasi pulvere pyrio afflata, indicio certissimo, liquores vitales à salibus acido-biliosis, acribus, valde jam esse deturpatos, unde particulis sulphureis rarefactis facillimè *febris lenta, hectica*, sese insinuare potuit. Calor fuit primo occursu mitis, paulo post acer & mordax, qui semper circa vesperum sub schemate *febrilis paroxysmi* rediit, sed in inflammatorios calores terminavit; observabatur jam urina oleaginosa, respiratio difficilis, sitis magna, appetitus prostratus, emaciatus corporis habitus, continua pulmonum oppressio, virium languor, decubitus in dextrum latus valde molestus, tussis cum sputo purulento, spisso, fœtido; corpus sudore tota nocte quasi diffluxit cum pulsu frequenti & marasmo, atque contabescens torpidus fuit, morosus, profundis cogitationibus defixus vix ad interrogata respondit, neque claram, sed non nisi submissam & raucam vocem edere potuit, quod vitio pulmonum sanie repletorum, qui aëris copiam, quo vox formatur, imminuunt, natum. Hoc tamen

men notandum, quoties alvus fuit concitatior, & ad *diarrhœam* proclivior, toties alleviationem symptomatum sensit patiens. Accessit tandem facies Hippocratica, nares scilicet acutæ, oculi concavi, tempora collapsa, genæ exesæ, malæ protuberantes, scapulæ, claviculæ, costæ prominentes, artus cum reliquis musculosis partibus excarnes, verbo: ossa tegit macies, nec juvat ora cibus, & fuit sceleto similis. Adhibuimus ex speciosissimo medicaminum *thoracicorum & scorbuticorum* apparatu satis maturè remedia, v. gr. *pulveres pectorales* superius notatos, *cum pulv. hepat. rad. ari, tartar. vitriolat. &c.* remixtos, linctus, gelatinas, emulsiones, electuaria, infusa, decocta ex *spec. pro decoct. pectoral. flor. & fruct.* nec non *herb. fumar. beccabung. trifol. fibrim. cichor. acetos. hepat. nob. flor. bellid.* aliisque cum *sero lactis*, aliquando cum *aqua* ad formam potus Theæ parata, imo mense *Majo*, cum animadvertissem, hecticos calores aliquantum deferbuisse, *lac caprillum recens* cum modico *sachari*, à quo tamen ob acidum vel salsum ventriculi fermentum, anxietates præcordiorum, hypochondriorum tensiones, adauctam inde febrim, mox abstinere debuit. Nil verò magis profuit in *sudoribus nocturnis*, quàm *unguent. resumtiv. in frigid. Gal. cum sacchāro saturni* paratum. Ast vehementia & diuturnitas morbi elusit opem & operam omnem; donec tandem medicamentorum pertæsus, accedente extrema virium prostratione, fati necessitatem longiori vita dignus, magno cum parentum luctu persolvisset. Eodem tempore Franciscanus XXX. annorum laboravit *phthisi vera*, sive consumptione partium corporis musculosarum à colliquatione & pulmonum vitio orta, quæ fuit cum compressione pectoris, difficili respirio, sed fere sine febre; huic præmissis *pectoralibus* in primis *antihectico Pot.* aliquando cum *pilulis de cynoglossa* remixtis, exhibitisque subinde *laxantibus mannatis*, decoctis quoque aut jusculis ex *herbis pectoralibus, resolventibus, expectorantibus &c. lactis caprilli* usus optimè cessit. Acrimonia enim humorum salina inde fuit temperata, serum dilutum, corpus humectatum, & ad nutritionem dispositum. In aliquibus observavi *febrem hecticam ex Quartana*, ut plurimum autem ex *febribus continuis* malè judicatis subortam. Harum enim fermentatio & calor p. n. continuatus lymphæ rorem absumsit, inde virium habitusque corporis concidentia; acredo verò, quæ alias per vices accessit, & tumultus edidit fermentatione continuata, aucta & quasi domestica facta *febrem hecticam Marasmoden* in uno & altero induxit lethalem. In pueris & puellis III. IV. V. VI. annorum, notavi eodem tempore apud nos alias valde frequentem *Tabis speciem*, quæ fuit cum *abdominis tensione* & intumescentia, calore intrinsecus aucto, pulsu circa vesperum celeriore, inquietudine nocturna, carne flaccida, totius corporis extenuatione, etiam in iis, qui avidissimè comederunt, ita quidem, ut carne jam absumpta, ossa omnia prominuerint, sola cute contecta. Faciei color fuit pallidus, subniger & lividus,

dus, nulla fere adfuit tussis, nullum sputum, respiratio libera, indicio evidentissimo, hos sine pulmonum corruptione, marcore confectos, causam autem fuisse quærendam in *mesenterii*, ductuum nempe lacteorum, *glandularum* obstructione, nec non humorum corruptorum in abdomine abundantia; utut non negem, *lumbricos* tunc simul in intestinis nasci potuisse, qui quandoque in conspectum venerunt. Unde non mirum, cum universi sanguinis systema sale acri-acido jam scaturierit, corpora debito alimento privata, in tantam incidisse maciem. Huic malo quamplurima opposuimus remedia, in primis *aperientia*, *martialia*, v. gr. *croc. mart. aperit. cum salibus*, *arcan. dupl. nitrosa*, *pulv. hepat. sal. C. B. tartar. vitriolat. antihect. Pot. lap. cancr. rad. ari &c.* aliquando *anthelmintica*, *v. gr. aquam contra verm. cum sir. flor. persic.* aliaque *Topica*, *unguent. contra verm. deoppilat. ol. cappar. tamarisc. colocynth. spirit. sal. ammon. &c.* sed irrito conatu omnia, donec tandem lenta tabe consumti supremum diem clausissent. *Octimestres* aliquot *partus* his mensibus habuimus, quos tamen omnes spatio V. VI. vel VII. dierum mortuos observavimus. *Julius* incepit cum caloribus, quos tamen quandoque contemperarunt pluviæ lenioresque venti, has die X. habuimus copiosas, quas sequentibus XIV. diebus calores exceperunt intensissimi, die XXI. XXII. XXIII. tonitrua horrenda cum fulguribus, quandoque cum, quandoque sine imbribus; à die XXV. ad finem usque variæ aëris vicissitudines, mox diversi ventorum tumultus, mox frigora, mox pluviæ, rarissimè solis splendor. Integer *Augustus*, si sex aut septem dies amœnos per intervalla calidos, exceperis, pluviis & ventis præter ætatis anni indolem, valde rigidus fuit. Pluviæ continuarunt ipso *Ægydii die*, sequenti autem, discussis jam nubibus nebulosis, cœlum serenatum gratiora nobis promisit tempora, & secuti sunt XIV. ferè dies calidi, sereni, noctes tepidæ, vini culturæ exoptatæ. Medio *Septembris* rursus varias subiit mutationes tempestas, maximæ exortæ nebulæ, solis demum meridiani splendore dissipatæ, sed brevi in pluvias fere continuas, aut de die, aut de nocte, in primis *æquinoctiali die* abeuntes, quæ cœli inclementia ventosa ac pluviosa in *Octobrem* usque duravit, unde botri nec dum bene maturi aut digesti justo citius ob excessivum humidum computruerunt, & deciderunt copiosè in terram. Quinta *Octobris* spem fecit haud exiguam serenorum temporum, sed octava valde pluit, à qua ad ultimam lunæ quadram, i. e. XVIII. grato solis splendore corpora nostra incaluerunt, quo ipso ingruerunt pluviæ, XIX. gelu, XX. nives, quorum casus die XXII. cum procellosis aëris agitationibus ac frigore ingens fuit, earum tamen præceps solutio. Jam imminuerunt *vindemiæ*, & vinum, quod collectum fuit ante pluvias aut nives, in *Julium* usque, salibus heterogeneis à mucilagine terrestri & sulphurea quasi ligatis, & in fermentationis negotio sufficienti impeditis, permansit turbidum, mucilaginosum, sed sine fœtore; post pluvias autem contraxit fœtorem putridum, quem retinuit

nuit usque ad depurationem, quæ tandem post annum subsecuta est cum grato colore & sapore. Circa finem *Octobris* autumnalis amœnitas nobis iterum affulsit, quæ toto fere *Novembri*, qui siccus extitit, continuavit. *December* varius & inconstans fuit, mox frigidus, mox nebulosus, mox pluviosus, unde nives, quæ die Sancti Andreæ ceciderunt, brevi tabuerunt. Hoc semestri frequentes habuimus *febres Tertianas*, quæ ut plurimum sine prævio horrore, potius cum corporis gravitate, præcordiorum angustia, vomitibus, siti, capitis dolore, vigiliis, in primis caloribus intensis inceperunt, & primis IV. diebus magis *continuarum*, quam *intermittentium* genium redoluerunt, donec tandem ad perfectam apyrexiam devenerunt. Initium curæ à *Venæ sectione* sumsi, atque præscripsi *præcipitantia, antifebrilia ex lap. cancr. sal. absinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl. antimon. diaphor.* tandem die intermissionis *Laxativum*; quibus feliciter sexto, aut ad summum septimo paroxysmo sublatæ fuerunt. Nec defuerunt *quotidianæ*, *quartanæ*, facili tamen negotio levatæ. Eodem tempore viguerunt *febres continuæ*, acutæ, quæ sub initium videbantur benignæ, tertio tamen & quarto die latentem suam prodiderunt malignitatem; calores enim hactenus vix considerandi, jam intensiores facti, immanes produxerunt cephalalgias, vehementissimas virium prostrationes, deliria, vigilias, sitim, linguam scabram, fissam, tendinum contractiones, motus convulsivos varios ac inordinatos, quos una cum tremore labiorum in chirurgi hujatis facie observavi frequentes, non tamen, quod mirandum, lethales. R. P. Franciscanis lues hæc fuit popularis, eosque fere omnes hìc existentes invasit. Illi enim mustum mendicatum & collectum emissi vino novo turbido ac musto se obruerunt, ac corpus prava victus ratione ad *cacochymiam* disposuerunt. Jam reduces cibis luridis esurialibus, pro more & exigentia temporis, stomachum onerarunt, indeque has *febres continuas* sibi conciliarunt. *Venæ sectiones* sub initium administratæ optimè profuerunt, *diaphoretica expellentia*, v. gr. *antim. diaphor. mithridat. diascord. Frac. spec. de hyacinth. C. C.* cum *confortantibus & antepilepticis* mixtæ omne tulerunt punctum, morbumque hunc præcipitem, qui ex symptomatibus gravidissimis judicabatur pernicialis, ubique septima die, nulla interveniente notabili crisi, represserunt, atque omnes, (fuerunt illorum undecim,) ex hoc morbo convaluerunt. Fœminas notavi aliquas ætatis provectioris, non gravidas, *fluxu mensium immodico* laborantes, qui ut plurimum, in primis in plethoricis, ad XIV. dies duravit, & intra octiduum rediit cum languore, lassitudine totius corporis, facie pallida, quasi exsangui, inappetentia, siti, caloribus, dolore capitis, lumborum, hypochondriorum inflationibus, lipothymiis. Causa immodici hujus fluxus eadem omnino, quæ mensium ordinatè fluentium; & sicuti in hoc sanguis turgescens venulas interiorem vaginæ superficiem adeuntes divellit, ac per harum extremitates ruptas nomine menstruorum nigricans lentè promanat, donec subsi-

ſubſideat aliquantum ac imminuatur ejus turgeſcentia, de quo legi meretur *Bohnius œconom. animal. progymnaſ.* 16. *pag.* 254. ita in immodico fluxu eadem vaſorum vaginalium oſcula rupta, necdum occluſa, ſed magis hiantia continuo quaſi fundunt ſanguinem, modo grumoſum, modo ſeroſum, pro habitudine ſanguinis & ſeri hic aut in quantitate, aut qualitate, & motu peccantis atque exitum affectantis. Laxior enim & mollior vaginæ compages admittendis & emittendis ſanguinis menſtrui ordinarii æquè, ac extraordinarii, copiis magis accommodatur, quàm ſolidior ac durior uteri ſubſtantia. Cum verò affectus hic, ſi negligitur, ut plurimum *cachexiam*, *hydropem*, *atrophiam* minari ſoleat, maturavi curam, atque in plethoricis quantitatem ſanguinis, indeque natam ferocientem turgeſcentiam deplevi *Venæ ſectione in brachio* feliciter inſtituta, excedentem ebullitionem & fermentationem ab humoribus bilioſis, acribus, ſalinis volatilibus, ſanguini inductam *uterinis leniter incraſſantibus*, & *adſtringentibus*, v. gr. *corall. rubr. lap. hæmatit. trochiſc. de carab. de ſpod. pulv. Heurn. croc. mart. adſtring. terr. ſigill.* imo *terreis* omnis generis, *Tinct. antiphthiſ. Gr. corall. ſucc. urticæ &c.* in malo contumaciori & refractario cum his *adſtringentibus figentia*, *i. e. laudanum de tribus* accisa doſi maritavi. In *hypochondriacis*, *ſcorbuticis*, ubi ſanguinis impetus ex obſtructione viſcerum, in primis meſenterii, non ſpontaneus fuit, ſed, qua data porta, ruens coactus, ab *Adſtringentium* uſu *præcordiorum anxietates*, *capitis dolores*, aliaque ſymptomata hyſterica notavi. Hìc omnino locum invenerunt *Laxantia*, ſed leniſſima, extra paroxyſmum propinata, v. gr. *decoct. fol. ſenn. tamarind.* & quod ſpecificum fuit, *rhabarb.* ipſum in ſubſtantia deglutitum. Profuerunt quoque, licet per Accidens, cum *confortantibus* mixta, v. gr. *Tinct. tartar. corall. compoſ. ſperniol. Cr.* aliaque *martialia temperata*, acorem ſimul abſorbentia. Pro meliori tandem viſcerum & vaſorum firmitudine, nec non fibrarum ac pororum coarctatione, optimo cum ſucceſſu ablegavi illas ad thermas *Badavino - Auſtriacas*, ex quibus reduces ordinarium, & naturæ convenientem menſtruum fluxum expertæ ſunt. In Perilluſtri quadam matrona notavi *Tumorem exiguum in pudendis*, qui tamen non extra pudoris ſinum propendebat, ſed, menſibus non fluentibus, quotide creſcebat & intumeſcebat valde, menſibus autem fluentibus, qui ſæpe intempeſtivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot ſeptimanas fluxu urgebant, detumeſcebat. Adnatus fuit *uteri orificio*, cujus ſubſtantia cum vagina & pudendis abſque hoc ſpongioſa, rugoſa & glanduloſa eſt, in qua varii generis humores ſtagnare & ſubſiſtere poſſunt, inde tumoris incrementum & decrementum. Tentavimus *injectiones cum aqua calcis vivæ*, *decocta lignorum* aliaque, irrito tamen conatu; ſuaſi tandem *inciſionem*, quam reformidarunt *Chirurgi Viennenſes*, atque potius naturæ hoc opus committi, quàm crudele & anceps ſectionis remedium experiri decreverunt. Ejuſmodi tumorem utero extrinſecus adnatum, tres libras ponderantem, in virgine XXIV.

annorum, feliciſſimè ſecuit *Chirurgus Halberſtadienſis*, cujus mentionem facit *Frider. Hoffmannus in annotat. ſuper Poterii opera, cent. III. cap. 47. pag. m. 332.* & ipſe *Poterius eodem loco*, nec non *Blancardus in Collect. Medic. centur. 3. obſerv. 51. pag. 421.* Sarcoma autem totam uteri vaginam occupans, foraſque propendens, atque interno ejus orificio adnatum obſervavit *Kerkringius Spicileg. Anatom. Obſerv. 53. pag. 114.* ex uteri orificio interiori varias excreſcentias membranaceo-carnoſas propendentes *Ruyſchius, Centur. Obſerv. Anatom. chirurg. 6. pag. 12.* nec non *Bartholinus Centur. 1. hiſtor. 94. pag. 139. Centur. II. hiſtor. 6. pag. 161. Centur. II. hiſtor. 58. pag. 248. Segerus in M. A. C. decen. I. ann. 2. pag. 199.* aliique. Laboravit ſimul *fluore albo*, effluxitque fere indeſinenter è pudendis materia purulenta, fœtida, ſed ſine dolore, indicio certiſſimo, ſerum ſeu lympham hic ſola peccare copia, deponique in glandulis per uterum illiusque vaginam diſſeminatis, quæ nimium laxantur, ductus autem excretorii inde valde dilatantur, & ſphincteruli, quibus hi ductus claudi recludique ſolent, à peccantium humorum, qui in vaſis ſunt fluxiles, jam extra vaſa lenteſcentes & ichoreſcentes, mucoſi, copia magis vel minus reſolvuntur. Pro depletione ſeri excrementitii & viſcoſi, cum ſit plethorica, ordinavi *Venæ ſectionem in brachio*, *fonticulos*, *laxantia ex manna*, *rhabarb. fol. ſenn. diuretica*, *terebinthinata* nempe & *ſuccinata*, *mag. lap. cancr. decoctum dauci*, *aperitivum For. &c.* non omiſſis quandoque *martialibus & tartareis*. Serum corrigere, ejusque qualitatem cum ſanguine contemperare, nec non uterum glandulasque flaccidas roborare voluimus *infuſo ror. mar. cum vino*, *pulv. abſorbente Wedel. pulv. ex ebor. unicorn. foſſil. oſſ. ſep. corall. oſteocoll. teſt. ovorū calcinatis, perlis, alum. plum. ſacchar. ſaturn. tinctur. corall. eſſent. lign.* in primis *elix. Propriet. rhabarbarino* mane ad 49. guttas, veſperi verò ſequenti pulvere: Recipe *magiſt. oſteocoll. carniol.* āā. ℈iß. *corall. rubr. præpar. margar. præpar. maſtich. gumm. arab. oſſ. ſep. unicorn. foſſ. ebor.* āā. *gr. XV. ol. lign. ſaſſafr. gtt*ij. *M.* & dividatur in V. doſ. it. Recipe *rad. chin. ſarſæparill.* ā. ℥j. *paſſul. min.* ℥iß. *maſtich.* ʒij. *alum. plumoſ.* ℥j. *ſemin. aniſ.* ʒj. *conciſ. D. ad nodul. Spec. Säckel zum Waſſer ſieden*, pro potu ordinario: nec omiſimus *Topica*, inunctiones, ſuffitus ex *ſalvia*, *maſtiche*, *ſuccino*, *thure*, imo nil intentatum reliquimus, eradicare tamen penitus affectum hunc contumacem non potuimus. Cum autem ex longa praxi conſtet, *fluorem* hunc *album* quandoque, in primis valde obeſis, prout noſtra fuit, & jam à lunari tributo fere abſoluta, nec adeo enervata, in quibus humores turgent, ſi non eſt immodicus, proficuum eſſe, & pro *fonticulo* microcoſmi habendum, qui impedit, ne corpus in majorem excreſcat molem, abſtinendum jam à medicamentorum uſu, & curam ad *thermas majales* differendam duxi. *Hypochondriaci* variis & gravibus ſymptomatibus his temporibus tentati ſunt; in quibusdam *ventris inferioris viſcera*, in aliis *præ-*

cordia, in aliis *cerebri confinia* maximè affici videbantur. Ex multis unicum saltem *hypochondriaci* enarrabo exemplum, in quo syndrome gravissimorum symptomatum apparuit. Vir, ætatis mediæ, temperamenti cholerici, habitus corporis tenerioris, ipso *æquinoctii autumnalis die* incidit in *ventriculi dolorem*, quem presso pede secuti sunt æstus vagi, atrocissimi capitis dolores, cordis palpitationes, anxietates præcordiales, dolor & constrictio in pectore sive gulæ strangulatio, quæ *suffocationem* minabatur, præcordiis enim constrictis, non solùm respiratio difficilis, & ad motum quemvis laboriosa fuit, sed & non raro supervenerunt animi deliquia, ex quibus laboribus & angustiis sudor erupit frigidus; in partibus extremis notabantur spasmi & stupores cum formicationis sensu & tremore undulante, in somno pavores, terrificis insomniis interturbati, continua intestinorum murmura, in ore sapor biliosus, alvus ut plurimum obstructa. Observavi autem ex symptomatum horum confluxu suffocationes has hypochondriacas plerumque fuisse *spasmos* & contractiones partium nervosarum, ortasque à ventosa & humorosa hypochondriorum sentina. Sæpe ex mœstitia nimia, atque diutius continuata, nec non excessiva lætitia, in has incidit ægritudines. In paroxysmo, præmissis *clysteribus*, eximiè profuerunt, & omnibus palmam præripuerunt *castorina* cum *anodynis* mixta, v. gr. *pulv. castor. gr. viij. epilept. M. ℈ß. specif. cephal. g. v. laudan. de trib. g. j. M. it. mist. simpl. cum ess. castor. anodyna* maritata. Extra paroxysmum in eam maximè incubuimus curam, ut humores viscidos, acidos, obstructionum autores, attenuaremus. Multi in hoc passu multa laudant, atque pro specificis venditant. Nos in tanto medicamentorum apparatu in *martialibus & blandis laxativis*, v. gr. Rec. *Vitriol. mart. g. j. diagryd. sulphurat. g. iij. pulv. hepat. g. vij. ol. carminat. M. gutt. j.* M. pro. j. vice, indubitatam semper medelam invenimus, imo hoc pulvere exhibito imminentem sæpe paroxysmum declinavimus; levi enim eguit purgante, quantum vel infans vj. septimanarum, vel minor adhuc ferre posset, sed singulo mense bis eundem *pulverem* in usum vocare debuit, inde alvus octies soluta, & molestissimus affectus sublatus fuit. Non minori voto successerunt *acidulæ Roitschenses*, quarum usu maximam alleviationem sensit. Jam addam, quæ in Viro ecclesiastica dignitate conspicuo de *Anaudia* notavi. Is LIV. annorum, plethoricus, atque aliàs *hypochondriaco affectui* obnoxius, jam mense *Julio balbutie linguæ* laborare cœpit; non enim tantum in concionibus, sed etiam prælectionibus precum publicarum, quin & in communi conversatione quasdam syllabas & voces inter pronunciandum absorpsit, vel quasi suppressit, ut vix intelligi potuerit, & sumsit hic affectus sensim atque sensim sua incrementa, donec sub finem *Septembris* mane derepente incidit in *Anaudiam*, sive *impedimentum sermonis*, ut articulatè nec duo verba proferre quiverit, cum *stupore digitorum manus dextræ*, memoria factorum & gestorum, imo reminiscentia reflexiva læsa; neque enim scribendo mentem suam exprimere potuit. Linguam

guam quaquaversum movit, volutavit, exporrexit, sapidissimè comedit. Graviora metuens *Venæ sectionem in brachio* ordinavi sine mora, nec non medicamenta *nervina*, *cephalica*, v. gr. *spec. diamosch. dulc. diambr. contr. apoplex. spec. cephal. M. extr. castor. sal. volat. succin. C. C. spir. sal. ammon.* cum *aqua lil. conv. ess. ambr. lign. aloës*, *sal volatile oleosum*, aliaque. Linguam, in primis frenulum, inungi jussi linimento ex *conf. anacardina, alkerm. compl. ol. rut. lavend. cinnam. extr. castor.* His frequenter adhibitis adhuc eodem die sese recollegit, atque intelligibilius loqui cœpit, redeunte simul memoria. Sensus motusque linguæ usus semper perstitit integer, loquelam nunquam amisit, quin potius sermonem exteriorem per motum linguæ exprimere, ob aërem tamen minus sufficienter inter fluctuantes gutturis sinus impulsum & reflexum, non satis intelligibiliter proferre potuit; natum hoc utique vitio *laryngis*, nervorumque sexti paris, qui sunt vocales. Sermo enim impeditus fuit à resolutis aut relaxatis nimium musculorum angustæ laryngis rimæ constringendæ aut angustandæ dicatorum, ligamentis, quorum fibræ sine dubio à sero nimis copiose; vel per arterias, vel per vasa lymphatica ex toto corpore plethorico affluente, flaccidæ redditæ rimulam haud sufficienter pro allisione& extrusione violenta aëris angustare ac disponere valuerunt. Accessit & aliud malum valde suspectum, *faucium constrictio*, suffocationem, sive strangulationem meniens. Hæc aliquoties, sed derepente venit, ipsiusque fauces quasi laqueo constrinxit, liberamque respirationem inhibuit, brevi tamen remisit. Putabant vitium hærere in *pulmonibus*, aut *abscessum* inibi latitare, sed falsò; potius à particulis acidis & austeris hypochondriacis, mediantibus nervis recurrentibus, musculos faucium in spasmos cogendo, viam idcirco aëri præcludentibus, ne à musculis respirationi inservientibus præ angustia loci facta ex & impelli queat, deducendum. Cum verò vidisset, se quidem voces & verba, nondum tamen expeditè, neque semper integro sensu & phrasi proferre posse, ursit ulteriorem curam, quam ob anni ætatem, *autumno præcipiti*, ipsi denegavi, eamque ad incrementa dierum differre volui. Moræ igitur pertæsus incidit in aliquem, qui perfectam mali curam etiam hoc tempore promisit, deditque inter alia *Vomitorium*, ipso solstitio hyberno imminente, quo id assecutus est, ut quidem magnam humorum saburram, fictitium nempe, aut potius *imaginarium pectoris apostema* Vomitu rejecerit, inde alleviationem ad biduum senserit, paulo post tamen in majorem debilitatem, mentis vacillationem ac torporem, propensionem in somnum, loquelam difficiliorem inciderit. Nec his acquiescere voluit, sed ordinavit *fumisuctionem nicotianæ*, ipsi aliàs insuetam, nervis infestam imo *nervinis morbis exitiosam*; experientia enim constat, *Apoplexiam* inter *nicotianæ* usum sæpe invasisse, teste *Deckero exercit. Pract. p. m.* 89. & *Richardo Carr*, *epist. Med.* 2. *p.* 21. Inde valde obliviosus factus, & sub *initium Februarii* sequentis anni gravissima *apoplexia* tactus, subitò interiit.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1708.

Credidisses hac *hyeme* denuo permutata fuisse tempora, atque adesse æstatem etiam in frigidissimis aliàs mensibus. *Januarius* quippe nullum fovit gelu, nullas nives, fuit ut plurimum pluviosus, nebulosus, humidus, nubilus, calidus. *Februarius* quasi totus calidus, amoenus, utplurimum serenus, quandoque pluviosus, ventosus, & circa finem cum modico frigore & nive, quæ tamen altera die evanuit, unde jam medio mense observavimus diversos flores. Huic ad *æquinoctium* fere usque planè similis *Martius*, amoenus nempe, calidus, qui in copia flores elicuit. Circa *æquinoctium* die XVIII. XIX. XX. suborti sunt venti valde frigidi, rigidi, qui congelarunt terram, sed sub finem mensis aura iterum comparuit turbida, pluviosa. *Aprilis* præter morem illuxit serenus, calidus, planè æstivus, raro pluviosus, siccior magis. *Majus* variabilis, ad medium usque frigidus, pluviosus, à medio ad finem calidus, amoenus: II. autem, III. & IV. fuerunt pruinæ, quæ hinc in vineis damna fecerunt. Totus *Junius* pluviosus, *Medardus* quoque & *Joh. Baptista* effuderunt pluvias, imo nulla dies hujus mensis fuit sine pluviis. Toto *Januario* præter *otalgiam* in Viro, *mictum cruentum* in filiolo quodam post partum, *pleuritidem cum diarrhœa*, nullos fere vidi morbos. *Variolis* tamen laborantes habui, quorum unus erat VI. annorum, qui eruptis prius tertia morbi die una cum *variolis, petechiis purpureis*, quarta die antea correptus *hæmorrhagia narium* mortuus est. Mense *Februario* observavi *Apoplexias fortissimas*, uti quoque *febres continuas* VII. die solutas. Hoc mense fœmina quædam enixa est *fœtum mortuum*, *secundinæ* remanserunt, altera die mortua. *Martio* filiolum quendam Rustensem *clausura ani* laborantem habui sub cura, de quo *Sculteti Armamentarium* videri potest: succurri etiam fœminæ *otalgia* laboranti *mist. simpl.* mixta cum *ess. castor.* De *doloribus capitis*, *Vertigine*, *diarrhœis* cum maximis caloribus, *febribus tertianis*, *continuis*, *variolis* tunc temporis grassantibus nil adducam. *Aprili*, *Majo*, *Junio* continuarunt *variolæ*, quas tamen modo in filiolo quodam prægressa est *epilepsia*, modo in puella die III. IV. V secuta est *hæmorrhagia narium*, jam in alia die XII. *herpes miliaris*. Quædam *variolæ* confluebant, quibusdam jungebatur sub initium *diarrhœa*, quibusdam *epilepsia*. *Febres continuæ catarrhales*, *diarrhœæ* quoque his temporibus in conspectum prodibant. Mense tamen *Junio Variolæ* epidemicè grassantes maximè erant malignæ. Sic eas observavi in aliis cum *maculis purpureis*, in alio cum *vibicibus*, in alio suborti sunt XII. die *furunculi* instar *anthracum*, in aliis *tumores & parotides* instar *bubonum*; aliis *palatum, gingivæ*, fauces fuerunt *exesæ*: alios consumpsit *calor hecticus*, inflammatorius, & fuerunt hæ variolæ funestæ die X. XXIII. XXVII. Sic malum, sive venenum variolosum in Gratioso parvulo

vulo Ebergeny fuit insanabile, adeoque plus docta valuit arte. Incepit morbus cum *horrore*, quem ingentes exceperunt *calores*, quandoque *deliria*, *sitis magna*, *pulsus celer*, *languores* totius corporis, tertia die eruperunt *variolæ*, quarta *maculæ petechiales coloris purpurei*, guttarum instar copiosè per cutem dispersæ, inde variolarum excretio retardata fuit, quæ tandem omnes coierunt in *unam*, totamque faciem *crusta*, sanie fœtidissima referta, contexerunt. Undecima die supervenit *diarrhœa*, brevi tamen consopita, die XII. aliæ effloruerunt *vesicæ, aqua limpida flava*, quandoq; *sanguine remixto*, plenæ, quæ ordinarias contexerunt *variolas*, magnitudine *ovi columbini*, imo *ovi gallinacei*. *Sie haben ausgesehen vvie die* ordinairen *Zangen-Blattern, so durch ein* Vesicatorium *aufgezogen vverden, oder als vvenn man sich in heisz-siedend Wasser verbrennt hätte*, & steterunt per biduum: die XIV. notavimus in dorso lateris dextri *tumorem*, qui nullo modo maturari potuit, sed resolutus tandem collum occupavit, omnemque maturationem respuit, imo sese resolvit: interea *calores* continuarunt intensi, accessit *tussis* cum expuitione *materiæ purulentæ*, quandoque *sanguinis*, *fœtor oris* fuit cadaverosus: indicio certissimo, pulmones variolis refertos, valde esse inflammatos, exulceratos, utplurimum consumptos, si non *sphacelatos* XXIII. demum die pauperculus viribus jam exhaustus obiit. Post mortem observata tota *facies* & *abdomen nigerrimum*, ex quo colligendum, non solum totam massam sanguineam, verum etiam omnia viscera corrosivo hoc veneno varioloso fuisse infecta, tandem *sphacelata*. *Julius* magis pluviosus fuit, quàm serenus. *Augusti* initium æque pluviosum, quinta inceperunt calores, qui toto mense continuarunt. *Ægidii dies* sine pluviis, & per totum *Septembrem* mira aëris siccitas, calores præfervidi, intensissimi, etiam nocturno tempore, qui durarunt usque *æquinoctium*, mane ros cecidit, & supervenerunt nebulæ fructiferæ. Flavit ut plurimum hoc tempore auster, bonum alias constantis tempestatis signum. *October* ultra medium serenissimus, pulcherrimus, calidus, d. XIX. XV. noctes frigidæ, inde in aliquibus promontoriis botri congelati, superveniente tamen solis splendore statim regelati; d. XXVII. ante festum Simonis & Judæ ingentes ceciderunt nives, dies festivus, nempe XXVIII. valde serenus, sed frigidus borealis, XXX. nec non XXXI. iterum ninxit, sed tertia nix absumpsit priores, ut jam sine damno vindemias nostras uberiores, præter expectationem, colligere potuerimus, neque nocuerunt nives, potius conservarunt botros à frigore, vinum autem, quod crevit in abundantia, fuit generosissimum, suavissimum, dulce. In *Novembri* aëris temperies longè benignior, & quidem calidior affulsit. *Decembri* aëre mutato ceciderunt d. VII. VIII. X. nives copiosæ, profundæ, mox secuta frigora, & circa finem denuo nives. Mense *Julio* continuarunt *Variolæ malignæ*, neminem tamen, qui X. annum excessit, hoc tempore invaserunt. Accedebant semper cum *somno*, ita ut nocte dieque dormiverint III. aut IV. diebus. *Augus-*

gusto nulli fere morbi visebantur præter *diarrhœas* & *dysenterias*. Circa finem ob continuas aëris siccitates, calores præfervidos, Sirio insigniterurente, inceperunt *febres erraticæ*, quæ nullum typum servarunt. invaserunt cum aliquali *frigore*, , insequente *calore*, aliquando ultra XX. aliquãdo ultra 40. horas durante, post apyrexiam aliquot saltim interjectis horis novus paroxysmus accessit, cum *capitis dolore*, *siti*, *linguæ & faucium squalore virium debilitate*, ita ut *febrem continuam* fore judicasses, donec tandem transactis aliquot paroxysmis in *tertianam ordinariam* degeneravit, quod utplurimum circa septimum diem contigit. Adhibui *V. S. diaphoretica*, *præcipitantia*, quamprimum verò notavi *tertianas*, aut *tertianas duplices*, exhibui statim *chinnata cum arcan. dupl.* optimo cum successu. *Septembri* continuarunt *febres tertianæ*, sexto paroxysmo solutæ, ubi optimè profuerunt *chinnata &c.* De his febribus erraticis vid. M. N. C. *Dec. III. ann. VI. p. m.* 177. *app. nec non H. M. V. p.* 300. Inter alia notavi, *animi affectus* quid possint. Officialis quidam incidit in ejusmodi *febres*, præcessit horror, secuti sunt calores, qui in IV. durarunt diem continui cum anxietatibus præcordiorum, aut pectoris compressione, ut sæpe in lecto erectus sedere debuerit, cum capitis dolore, siti, deliriis &c. Adhibita *Venæ sectione in brachio & pede* quinta die remisit calor, qui tandem undecima intermisit, ut jam extra periculum judicatus fuerit. Quid fit, accepto tristi & ingrato nuncio derepente incidit in *somnum profundum*, & quasi in ecstasin, ut exinde expergefieri non potuerit, tandem applicatis *clysteriis*, nec non *Vesicatoriis* intra XV. horas ad se rediit, omnium rerum inscius, vix loqui valens præ nimiis debilitatibus, ast eodem die relabitur in priorem *somnum profundum*, sicque elapsis vix XII. horis, accedentibus *convulsionibus*, *sine febre comatosus* fatis cessit. Pari ratione nobilis matrona, quinquagenaria, temperamenti seroso-biliosi, habitus carnosioris, in sterili matrimonio semper existens, tributum tamen lunare suum accuratè, sed largissimè persolvens, *hypochondriacis* nec non *hystericis passionibus* valde obnoxia, jam à longo tempore valetudinaria, incidit sub finem *mensis Septembris* in *febrem continuæ subsimilem*, quæ rite tractata degeneravit in *tertianam exquisitam* septimo paroxysmo judicatam. Reliquit autem post se *summam virium prostrationem*, *anorexiam*, *capitis gravitatem*, *anxietates*, *cachexiam* ipsam. Urina, quam hactenus reddidit, fuit turbida, cum sedimento copiosissimo, mucoso, coloris rosei, non tamen fœtens. Materiam hanc hypochondriacam, quam natura, optima morborum medicatrix, per ductus urinarios excretam voluit, jam motam, promovimus *digestivis*, *aperientibus*, v. gr. *pulv. hepat. tartar. vitriolat. arcan. dupl. sal. cichor. lap. cancr. tinct. sal. tartar.* tandem *decoct. aperit. For. cum fol. senn. & manna* acuato. Quinquies inde dejecit, relicta tamen aliquali, sed torminosa in intestinis *hypercatharsi* ad biduum; qua sedata melius sese habuit, atque *ordinarius mensium fluxus* institit. Octiduo post, i. e. quarta *Februarii* observavi pulsum alteratum, justo cele-

celeriorem, sexta vesperi *affectum soporosum*, propensionem nempe gravem & invincibilem in somnum, reipsa dormivit, & excitata oculos aperuit, ad interrogata paucis, sed apposité respondit, de nullis doloribus conquesta, mox relapsa in somnum; si adstantes devotas ac pias cantilenas canere inceperunt, ipsa simul expergefacta statim cecinit, neque ante cantare destitit, quàm inchoatam absolvit stropham, adeoque semper sibi fuit præsens, omnes cognovit, nunquam sensibus neque internis, neque externis, neque motu destituta, sed valde debilitata, & ad actiones more solito obeundas languida, respiratio fuit integra. Calor febrilis notabatur p. n. lentus, acris & mordax, qui vespertino tamen & nocturno tempore intensior, pulsus celer, mollis, facies pallida, subtumida, quasi *leucophlegmatica*, oculi ultimis diebus quasi turbidi, lachrymabundi. Opposui huic *Comati soporoso* varia, v. gr. *castorina*, *cinnabarina*, *jovialia*, *sal. volatilia*, *succin. C. C.* cum pulveribus *epilepticis* & *confortantibus* remixta, nec non *Vesicatorium* nuchæ applicatum, sed sine operatione, imo irrito successu omnia, donec tandem somnus hic p. n. septima die corpus fratri suo morti tradidit. Paulo post mortem è naribus copiosè stillavit *ichor serosus*. Verissima igitur manet *observatio Wedelii opiologiæ* inserta, *p. m.* 46. qua fatetur, se nunquam vidisse *affectum soporosum* verè talem, ubi non adfuisset *calor p. n.* simul, quod & ipse aliquoties jam in praxi observavi. Eodem mense *Illustrissima Comitissa* gratiosam enixa est filiam, quae *lac sugere ex papilla non potuit*, sed id per nares summa cum molestia & anxietate reddere debuit. Examinatis faucibus, *columella* & *tonsillæ cum postica parte palati* abfuerunt, unde lac, quod deglutire non potuit, per nares resultavit. Non diu superstes fuit, tertio enim à nativitate die, accedentibus *motibus convulsivis* fatis cessit. In causas inquisituri, quare natura in formando corpore à recta formatione & scopo deflexit, harumque partium deficientium oblita fuit, sciant, *Illustrissimam matrem libenter & quidem attentè ac consideratè sæpe in distractos canum & felium rictus ludendo inspexisse*, adeoque horum structuram fortiter sibi impressisse. Interim *Wedelianum porisma*, uvulam nempe ad deglutitionem eximiè facere, manet verissimum. Parallela aliquo modo hisce exempla, si cui volupe fuerit legere, adeat *Observationes Wedelii recensitas in M. A. N. C.* legat *Dec. II. Observ. 5. ann. 5. M. A. N. C. p.* 12. nec non *Salmuth. observ. med. 6. cent. 3. pag.* 115. ubi similes repeciuntur casus. *Febres erraticæ* adhucdum *Octobri* continuarunt, calores autem non adeo fuere intensi, interim observavi *hemitritæos*, ubi *febris una die bis venit*, & *altera semel*. Vice Colonellus quidam ex *febre colica biliosa* cum *vomitu* correptus incidit in *deliria*, ex his in *convulsiones epilepticas*, qui tamen evasit. Sic alius quidam Vir laboravit *febre continua* cum *maximis debilitatibus*, *capitis dolore*, corrosione & *torminibus ventris*, sexta supervenit *fluxus alvi*, septima *icterus*, qui occupavit totum habitum corporis, cum *dejectionibus albis*,

albis, *urina saturatiori*, *nigricante*, *oleaginosa*, *proclivitate in somnum*, & solvit calores. Ab initio dedi *diaphoretica* cum *confortantibus* mixta, caloribus verò jam abactis *spec. diacurcum. cum pulv. rhabarb. tartar. vitriolat. sal. cichor. trochisc. de eupator.&c. Novembri* inceperunt grassari *morbilli* ut plurimum *benigni. Tusses ferinæ* atque *catarrhi* frequentissimi. Mense *Decembri* continuarunt adhuc *morbilli*, qui tamen sub finem anni maximam induerunt *malignitatem*, fuerunt valde *parvi cum maximis catarrhis*, *fuerint &c.* Quidam correptus ex *febre maligna cum diarrhœa*, *vomitibus*, *singultu continuo*, tandem adhibitis *V. S. stypticis*, *castorinis*, nec non *opiatis*, quæ pro dosi *ad gr. iß.* præscripsi, nona die convaluit præter omnium expectationem.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1709.

JAnuarius incepit cum frigore, quod à die V. ad XII. valde exasperatum, imo post hominum memoriam acerbissimum fuit, remisit tamen ad aliquot dies, d. XVIII. verò iterum intendebatur, verbo, nives ceciderunt supra nives, gelu supra gelu, & continuavit per totum mensem. Mense *Februario* continuarunt frigora, imo III. & IV. ceciderunt nives copiosissimæ cum horrendo gelu & ventis, ut homo in plateis vix ire potuerit, quam tempestatem nemo unquam observavit, adeoque vera fuit rusticorum observatio: Sole micante, die purificante, nix major erit, quàm ante. Sol enim hoc die splendebat. Post *novilunium* remisit gelu, sed rediit die XVIII. XIX. ingens cum nivibus, quod continuavit: die XXV. & XXVI. longe majores ceciderunt nives cum omni tempestatum insolitarum, frigorum, & ventorum genere, quæ præcluserunt ubique vias, arbores frigoribus obnoxias deusserunt cunctas. Duravit hoc in *Martium* usque. Continuavit enim & hoc mense gelu una cum nivibus, quæ copiosè ceciderunt, *ad æquinoctium* usque, adeoque *hyems hujus anni fuit summa*, tempestas sævissima, *nivis altitudo maxima*, cujus nulla hominum ante nos recordatur memoria. Jam mitescente hyeme jucundiora & calidiora affulserunt tempora. *Aprilis* enim fuit valde amœnus, serenus, calidus. *Majus* tamen erat frigidus, pluviosus, XVII. die ninxit. *Junio* denuo calida, sicca tempestas observabatur. Mense *Januario* continuarunt adhuc *morbilli cum tussibus vehementissimis*, *catarrhi*; *febres continuæ* septima die solutæ, quæ tamen levissima occasione redierunt. Hoc mense in *puella octenni* observavi *menses ordinarios. Februario* grassabantur *petechiæ*, *febres continuæ*, & matrona quædam mortua est *comate somnolento* septima morbi die, *Martio* visebantur *morbilli*, *herpes miliaris ex puerperio. Catarrhi* fuerunt frequentissimi, & apud infantes *cum febre continua. Febres continuæ*, *petechiales* adultos quoque invadebant, quæ posteriores per totum *Aprilem* observabantur. Mense *Majo* morbi præter *catarrhos*, *febres intermittentes* ferè nulli. Virgo tamen

quæ-

quædam nobilis hoc mense *sphacelo ex colica biliosa* duarum dierum fuit mortua. Erat hæc ipsa virgo XXXII. annorum, atrabilaria, quæ d. IX. *Maji* derepente vesperi incidit in sævissimos & *acutissimos ventris dolores*, qui *dextra magis parte* cruciarunt, atque modo sursum, modo deorsum iverunt, in primis verò *regionem umbilici usque ad scrobiculum cordis* occuparunt, tanta sævitie, ut existimaverit se veru ignito perfodi, urserunt *vomitus*, *anxietates summæ*, adfuit *omnimoda excrementorum & flatuum retentio*; ordinavimus frequentes *enematum injectiones*, nec non *aquam laxativam*, quam prima vice rejecit, altera verò retinuit, irrito tamen conatu omnia. Secunda enim die fluxerunt *menses coloris nigerrimi*, accessit paulo post *singultus*, mox *totalis fere* tum *pulsus*, tum *caloris extinctio*, salvis sensibus motuque membrorum illæso, quam refrigerationem non percepit, quin potius de intensissimis caloribus internis, quasi candenti ferro intus adusta fuisset, conquesta, manibus glaciei instar rigidissimis subinde loca petiit frigidiora, eademque die, i. e. secunda *Martii* vesperi mentis tamen compos, velociter, sed feliciter humanis rebus erepta est. Succi hic intestinales, in primis biliosi, acres inter plexus nerveos mesentericos, nec non fibras intestinales hærentes, atque in illarum anfractibus conclusi, acrimonia sua tormina & cruciatus excitarunt terribiles, atque in fundum Ventriculi penetrantes Ventriculum ad vomitus & singultum stimularunt, arsenicalem autem naturam mox induentes intestina instar mineralis veneni assumti corroserunt, dilacerarunt, atque in ea more perforantis terebellæ, aut spinæ infixæ, se infixerunt, inflammationem conciliarunt, & stagnante in capillaribus sanguine, acrimonia sua corrosiva in momento fere intestina sphacelarunt, quasi in ferventissimam aquam immersa fuissent. Similes casus vid. apud *Joh. Sophron. Kozack de sale, cap. 6. sect. 15. pag. 260. Dominic. Panarolum Observ. Med. 50. Pentecost. 4. p. m. 139. Segerum observ. 82. dec. I. ann III. M. A. N. C.* Mense *Junio* morbos nullos observavi, exceptis *febribus tertianis*, nec non casu infelici cujusdam Domini, *febre continua* laborantis, quam die IX. exceperunt *terribiles convulsiones epilepticæ*, inde secuta *deliria &c. Calores* intermiserunt, *deliria* vera remanserunt. Sub initium quartæ septimanæ observavi novos *calores* ex *scorbuto* ortos, cum *maculis scorbuticis purpureis*, *vigiliis continuis*, *deliriis*, nec non *copiosa sanguinis per inferiora* partim grumosi, partim floridi ad tres medias *ejectione*, inde summa virium prostratio, & cum fine quintæ septimanæ mors. *Julius* hujus anni fuit valde ventosus, quandoque præter morem austerus, frigidus, sine pluviis fere. Totus *Augustus* erat valde calidus, exceptis sub finem aliquot diebus, qui fuerunt ventosi, frigidi. Frigus quoque observabatur per totum *Septembrem*, qui ut plurimum pluviosus fuit. Ægidii die usque ad prandium pluebat, in Festo Matthæi circa vesperam habuimus ingentia fulgura, tonitrua, pluvias, sed sine grandinibus. Mense *Julio*, *Augusto*, *Septembri*, *Octobri insolitæ* sine ætatis discrimine sævierunt *febres*, peculiarem enim habue-

runt naturam, invaſerunt cum modico *horrore*, mox *caloribus continuis*, ut etiam peritiſſimi credidiſſent, adeſſe *febres continuas malignas*, *vomitibus*, *alvi fluxu*, *ſiti*, *doloribus capitis*, *vigiliis*, V. demum die remittente calore degenerarunt in *intermittentes exquiſitas*, quæ pro ſubjectorum temperamentis, ſanguinisque ac humorum conſtitutione modo contumaciores, modo benigniores fuerunt. Paroxyſmum imminentem ut plurimum comitabantur frequentes *dejectiones bilioſæ*, nec non *Vomitus* terribiles *choleræ* inſtar. Evomuerunt quippe modo fruſta *pituitæ* coagulatæ, viſcidæ, modo *bilem flavam*, modo *viridem*, modo *vermes* ἄνω & κάτω copioſos, diebus intercalaribus ceſſarunt vomitus, alvique fluxus. Verſipellis hæc *febris epidemica* quoſdam invaſit cum *exanthematibus urticæ puncturis* ſimilibus, quæ calore retrocedente receſſerunt, & calore redeunte redierunt. In duabus perſonis, una XVII. altera XXX. annorum, obſervavi his *febribus* ſuperveniſſe *apoplexias fortiſſimas lethales*. Rarò ſervarunt ſtata ſua tempora, ſed quandoque X. XII. horas præponendo & anticipando virulentiam ſuam ad 30. aliquot, imo 40. horas exercuerunt, quandoque unus paroxyſmus excepit alterum, donec tãdem peregrino materiæ miaſmate ſufficienter diſſipato & extincto, ſeptimo, aut ad ſummum octavo paroxyſmo terminatæ ſunt, relictis poſt ſe *puſtulis & fiſſuris in lingua*, *inflammatione faucium*, *abſceſſibus*, ſemper autem *virium proſtratione* ſumma. *Venæ ſectio* etiam in principio adhibita nil profuit, quin potius *febrilis paroxyſmus* poſt ejus adminiſtrationem incrementum ſumſit, ſanguis autem extractus floridiſſimus apparuit, & natura magis debilitata fuit. Conduxerunt *blanda diaphoretica*, quæ paroxyſmos in ordinem redegerunt, & poſt tertium paroxyſmum *laxantia* die à febre vacuo exhibita. Tandem devenimus ad *antifebrilia*, uti ſunt *ſalia amariuſcula*, quæ incidunt, ſerumque attenuant, v. gr. *ſal abſinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl.* nec non *alcalica fixa*, *pulveres* nempe *inſipidos ac terreos*, quales ſunt *lap. cancr. ſpecif. febril. Cr.* Omne autem fere punctum abſolvit decantatiſſimus *cort. peruv. cum ſalibus* mixtus, & *evacuato jam corpore*, i. e. ante acceſſum V. VI. & paroxyſmi propinatus, ſeptimum vel ad ſummum octavum paroxyſmum ſubegit, atque hac ratione *febrem* hanc jugulavit. Rimatus cauſas procatarcticas epidemialis hujus febris, aëris anomaliæ & intemperiei, nec non largiori potui propter calorem externum vix tolerandum eam adſcribendam duxi. *Auguſtus* enim, qui fuit calidiſſimus, poris nimium apertis corpora ſudore copioſo manare fecit, inde ſerum abſumptum, aut ſubtractis partibus tenuioribus bilioſæ particulæ auctæ, atque hoc modo acrimonia bilioſa, fermentifica, irritativa enata, quæ licet à largiori potu dilui, & ſerum refundi videretur. Ventriculi tamen & inteſtinorum tonum labefactavit, & ad excernendum ἄνω καὶ κάτω plus juſto contenta citavit. Utut non negandum, *febres has epidemicas* ex miaſmate, aëris ſobole, ſimul aliquid participaſſe. Non fuerunt *contagioſæ*, imo ſi rite tractabantur, nulli funeſtæ, ex incuria tamen & negligentia, aut medicaſtrorum

rum præpostera & perversa cura ac imperitia accedente *cachexia & hydrope*, multis exitiosæ. Et hæc ratio est, quòd in aliquibus locis Hungariæ ex defectu medicorum & medicamentorum, aut perversa, aut neglecta cura hæ febres *malignitatem pestiferam* assumserint, in primis si ex miasmate, aëris sobole, aliquid participarunt. *Febres petechiales*, quæ tamen autumno præcipiti quotannis sunt frequentissimæ, hoc anno vix observavi, & si vidi, fuerunt *benignæ*. *Diarrhœæ atque dysenteriæ* eodem tempore frequentes quoque fuerunt. Infantes, quos corripiebant, si superarunt *nonum diem*, evaserunt.

Dn. D. Josephi Lanzoni Constitutio Epidemica Ferrariensis Anni 1729.

O Quam amara est, ac semper erit, apud Ferrarienses memoria anni hujus 1729.; cujus calamitatis initium fuit Lunaris cursus Septemb. anni elapsi 1728. Tunc enim austro spirante

Post largos imbres pluviamque madentem

inceperunt aquæ pertinaciter adeò super terræ faciem effusæ, ut totam telluris superficiem aquis pluvialibus contectam, semina futuræ messis respuentem, inspicere fuerit coactus infælix noster Agricola:

Hinc moderatrix Cynthia noctis

in quavis periodo aqua pluviali scatebat, & usque ad Majales dies cœli claritas non effulsit, sic corruptæ in imis vallibus aquæ fœtentes dabant nebulas, & in illis, non ex illis, penè infinita oriebantur insecta, hinc erucæ, culices, muscæ, & varia ranarum & bufonum genera totam terræ superficiem infecere, quod fortè corruptionis aquarum ac aëris signum evidens fuit; sic apud *Plutarchum* legitur, artem medicam pestilentem æstatem ex aranearum frequentia prænunciare; Accessere æstivæ Luces, cum derepente in Vinariis cellis totus Bromii liquor excanduit, qui erat solatium cordis, & in ipso excitata præternaturali fermētatione, mutato colore, sapore, ac motu, ejus omnis compages vitiata computruit; unde rectè caneret *Silius*

Et marcida vina largiuntur;

Hìc ego exclamavi cum discipulis meis, ô nos infælices, ex vini corruptione humorum discrasiam experiemur; inter vinum & sanguinem enim intercedit mutua analogia; unde ex illius putrescentia corruptio humorum nostrorum erit timenda; & hic cœpere in hominibus *febres*, primò sub *tertianæ* figura cum vomitibus, ac alvi fluxibus biliosis, aliisque pravis stipatæ symptomatibus; nullis cedebant remediis, à Venæ sectione complicabantur. Et hic bilem continere nequeo,

queo, cum enim in meis publicis ac privatis Lectionibus, in meis scriptis, typis datis, docuerim venæ sectionem Panaceam non esse, imò suadente *Celso* anceps esse ac periculosum præsidii tale genus, attamen, velut si esset aqua fluminis, sanguis inutiliter, imo damnosè, disperditur, & cũ venæ sectio sit magnum remedium, non nisi urgente necessitate in morbis magnis, ac internis inflammationibus, apoplexiis usurpari deberet; Ast in tertiana suasu Doctorum, & speciatim *Joh. Fortis*, *Ramazzini*, *Rolarii &c.* Venæ sectio usurpata duplicat febrem, ut in praxi faciendâ meis ostendi Tyronibus; ex missione enim sanguinis fomes tertianæ febris, stabulans in primis viis, mutato loco in venas transit, unde ardens facta morbus evadit lethalis; & ut verum candidè dicam, nescio in quo libro Doctorum legerint hæc isti nostri Pseudo-Medici vel non studentes, vel non legentes, aut non intelligentes, quod pejus est: Ast redeamus in viam; si à cortice Peruviano sistebantur istæ *febres*, post paucos dies in fortiores redibant, imo invaso tota afficiebatur familia.

Cui latebat in corpore pestis,

& brevi temporis intervallo repleta Nosocomia, & nulla penè domus à furore hujus febris exempta; omnia monasteria ægrotabant, & nullus in urbe locus ab hac lue immunis evasit: In multis causa mutato loco *febres* produxit ardentes, unde ad plures, sivè ad Alibanthas, migrarunt,

Quos labor & duræ rapuit inclementia Mortis.

Nec audax lues timuit Principis habitaculum, sed sacram illius ædem ingressa ejusdem turbavit venas, & pene totam illius familiam solita febri affecit, atque multos aulicos enecavit,

Perque omnes sævit Mors inopina vias.

Sanctimonialium Septa pene omnia frebricitabant, multæ ecclesiæ absque sacerdotibus erant; & sine sacrificio populus remanebat, præsertim ruri, ubi pessima ista lues totum expandit vexillum. Hìc mihi notare liceat plebeios non nullos, neglectis remediis, *solo usu vini generosi* convaluisse, & ego justè fateri possum me, meosque familiares, hac febre affectos fuisse, & nunquam vini potum reliquisse, & ego in hac constitutione recidivans solo usu pul. Chinæchinæ, aut Cascarillæ cum vino malvatico ad plures vices assumpto, convalui, cujus pulveris ac vini potioni successit alvi fluxus, ac si assumpsissem Cassiam, vel Mannam.

Accessit Autumnale æquinoctium, quo tempore putarunt multi hujus constitutionis finem videre; sed incassum spes ivit, nam post æquinoctiales dies multi denuo ægrotarunt, aliique nondum *febrem* passi, Octobris diebus, hac febri affecti, affectionis hujus tyrannidem experti, in febriles insultus incidere: Sic Mater ministrans filiis ægrotavit, sic Dominus servis, sic maritus conjugi, sic familiares invicem sibi effervescentias febriles communicabant, ita ut omnis penè familia ægrotaverit. In nonnullis variabat febris, & præsertim in *recidivis*, unde modo sub forma *hemitritæi*, nunc *rheumaticæ febris*, nunc deli-

ræ

ræ &c. morbus redibat, aliquando absque ullo remedio cessabat, nunc in quartanam transibat, modo in pustulas, ac scabiem commutabatur: in aliquibus apparuerunt vermes, per vomitum & alvum excreti, modo vivi, nunc mortui, quod fortè indicium erat summæ corruptionis humorum in primis viis stabulantium, urina in aliquibus turbida reddebatur, ac penè jumentorum lotio similis, in aliis albescens, subviridis, ruffa, sabulosa, ac fætentissima; unde judicavi concoctiones non fieri in corpore, sub potus corruptione; Liberi enim à *febre* pristinum colorem non recuperabant, vires non redibant, nutritio impediebatur, & excrementa semper biliosa, vel cruda, concoctionis signa non dabant. Bombyces in veris initio catervatim peribant, volucres fugêre, pisces solummodo crescebant. Nonnullis apertis Corporibus hoc morbo denatis, in ventriculo ac omnibus intestinis inventa est magna Copia humoris viscido-flavo-viridis, una cum aliquibus maculis lividis in ipsis intestinorum tunicis; vesica fellis erat in statu præternaturali, nam liquor felleus penè gypseus erat, mutato sapore, sicuti succus pancreatis austerus apparuit, cætera vera viscera erant sana, & ne minimum quidem à statu naturali recedebant; in aliquibus non nulli vermes in intestinis reperti sunt, in aliis non.

Communes autem morbos à communibus causis progigni certum est, ut etiam fatetur Cl. *Ramazzinus* communes verò causæ sunt potissimum aër, alimenta mali succi, & aquæ corruptæ, ita in nostrâ urbe, & agris, hæc fuere morborum hujus constitutionis Causæ, & semina, ex his ergo omnibus, sed promptius ab aëre tanquam è communi fonte, è quo nemo non potare cogitur, morbos quosdam derivari, qui multos eodē tempore afficiant, omnium pariter est consensus. Ad hanc porro nostram *epidemiam* excitandam, in unum convenisse, & aërem vitiatum, & prava alimenta ingesta fas est arbitrari; primum quidem locum aëri à sua naturali temperie, non solum secundum anni tempora recedenti, sed particulis humanæ naturæ incongruis ad satietatem pleno concedendum dixit Cl. *Ramazzinus*; secundum autem locum pravis alimentis & aquis vitiatis; Quamvis autem de miasmate contagioso aliqua posset esse suspicio, namque in unâ domo uno infecto, statim alii ejusdem familiæ febricitabant; id tamen potius in communem diathesim ad maturitatem eodem tempore evectam, non secus ac cum Autumno fructus omnes eodem tempore maturescunt, referendum puto potius, quàm in effluvium aliquod contagiosum, exiens è corpore primi ægrotantis; Hic autem non pigeat referre *remedia*, quæ, ut sciam, fuere ægris apposita, ut hæc febrilis prava constitutio evinceretur; Primò non nulli medici in principio leniens pharmacum exhibebant, mox cucurbitulas scarificatas dorso applicabant, inde pul. Chinæchinæ propinabant, & febris sistebatur saltem per aliquot dies, si verò redibat, iterum China porrigebatur, ita ut aliquis fuerit qui plures libras talis pulveris sumserit: Alii porrò medici sanguinis missionem celebrabant, & febres duplicabantur; multi assumpsere pulverem rad. contrajervæ, corticum auranticorum, corticum

ticum med. fraxini, decoctum amarum D. *Lemeri*, coriandr. pulv. Theriacam *Andromachi*, rad. Carlinæ; alii experti sunt Mithridatii usum frequentem; Diascordion *Fracastorii*, Decoctum centaur. & verbenæ, vinum absynthio correctum, Chinæ corticem actuabant alii addendo modo rhabarbarum, modo cremor. tartar. vel Sal. catharticum Angliæ, ad hoc, ut fusi humores corrupti in primis viis facilius per alvum exirent; Ego verò, quod ad me, quotiescumque assumo in vino pulverem chinæ febrifugæ, statim alvi fluxum patior, ac si cassiam, vel mannam, susciperem; Ol. nostrum contra pestem, vulgò *del Cartagna*, à multis adhibitum fuit, sicut etiam vomitoria ipsa, & immensus aquarum potus; verum ait *Ramazzinus*, quid opis expectandum in his febribus ab aquæ potu? imo ex ejus usu sanguis pigriore motu per vasa efflueret, ac tandem cachexiæ & hydropes succederent; uti accidit in Juvene à *Ramazzino* memorato; ego certè modico vino sum usus, nec unquam vidi aliquem pravum effectum ab eo: Infinita propemodum curavi corpora in hac constitutione, & justè fateri possum, neminem affectum febri talis constitutionis, à me curatum, mortuum fuisse, præter duas fæminas, unam 65. annorum iliaca passione necatam, aliam ex suppressione mensium, inflammatione cerebri extinctam. Hæc currenti Calamo scripta sint in memoriam hujus constitutionis pessimæ. (*Ferraria Altorufim m. Febr. An.* 1730. *missa.*)

Dn. D. Caroli Friderici Lœvv Historia Febris Catarrhalis, quæ annô 1729. *Mens. Novembri & Decembri per Europam Epidemicè grassata est, cui accedit Constitutio Epidemica Anni* 1730.

QUanto, quamque indefesso labore Societas Imperialis L. C. Nat. Cur. cum in *rariorum* perscrutatione, tum in *utilium* tam *physicalium*, quàm *medicinalium* rerum detectione à primis incunabulis ad hæc usque tempora, usa sit, Acta atque Volumina nostra satis superque testantur. Laudem merentur *Bauschius*, *Febrius*, *Volckamerus*, *Schrœckius*, aliique tanto majorem, quo sæpius à *Membris* Academicis eorum communicationem petierint, quæ *utilitate majori* se commendaverint. Atque hinc est, quòd toties de *constitutione aëris* non modo, sed & de *morbis epidemicis* accuratiorem descriptionem efflagitarint. Quo magis autem hac ratione inductus Parens piè defunctus, & de *mutationum aëris* genuina annotatione, & de *affectuum* inde dependentium diligentiori observatione, & de *probatissimorum remediorum* consignatione Societati per multos annos solicitum sese præstitit; hoc fidelius hæc ipsa ex Auctoris schedis posthumis æque recensita, ac in ordinem digesta, sub titulo *Histo-*

Historiæ Epidemicæ Hungariæ, Act. Phys. Med. A. C. L. C. N. C. Volumini I. deinde à me sunt annexa. Neque per plures annos à me conscriptum, atque publico bono destinatum opusculum de *epidemica Viĕnensi constitutione* denegaturus, si sese hæc qualiscunque opella lectori probaverit. Hujus summa est expositio *febris catarrhalis*, quæ *An.* 1729. sigillatim mense *Septembris* atque *Octobris*, Viennæ epidemicè grassata est, atque eo accuratiori delineatione opus habet, quòd hujus mali semina non tantum per *Sueciam*, *Daniam*, *Hollandiam*, *Angliam*, *Hispaniam*, *Galliam*, *Helvetiam*, *Italiam*, *Austriam*, *Germaniæ partes reliquas*, *Hungariam*, *Poloniam*, totamque *Europam* eodem tempore sparsa sint; verum & in curatione *cautelæ* non nullæ occurrerint, ut non adducam, morbum hunc esse *rariorem*, neque quotannis *obvium* neque ab ullo sufficienter *descriptum*. Utut enim & *Schenckius* in Præfat. ad *Libr. obs.* mentionem faciat *febris catarrhalis*, quæ *anno* 1580. præter *Germaniam*, *Italiam* adeo afflarat, ut vel *Romæ* saltim ultra 9000. hominum illata strages excreverit: & *Antonius Menjotius* in *Dissertat. Patholog.* p. 140. *tussim* ferinam, contagiosam, malignam, avorum memoria *populatim* sævientem, & à *cucullo*, quo capita solebant operire, *coqueluche* vulgo dictam recenseat: & *Nicol. de Blegny* in *Zodiac. Med. Gallic.* sive *Miscel. Med. Phys. Gallic. Ann. I.* p. 184. paucula quædam de *catarrho* anno 1679. epidemio, tussi perpetua, vigiliis, oppressionibus, febre continua, dyspnœa, pleuripneumonia stipato, multis lethali, atque remediis *ordinariis* non cedente, nobis reliquerit; superficiaria tamen sunt, neque animum curiosiorem exatiant. Adeat, cui volupe est *Thomam Sydenham*, Practicum quondam Londinensem celeberrimum, ubi præter ea, quæ Doctissimus *Carolus Raygerus*, Pannoniæ decus illustre, atque *Paulus de Sorbait* nobis de *tussibus* tradidere, quæ *anno* 1675. per *autumnum* longè lateque depopulatæ sunt, plura adhuc inveniet. Quod enim *Car. Raygerus Ephem. Germ. Dec. I. Ann.* VI. & VII. p. 312. annotavit, dum per totum *Septembrem*, mediumque *Octobris* anni citati, ob *insolitam* aëris temperaturam, æstatem *pluviosam*, insequentem autumnum *inæqualem*, modo serenum, modo pluviosum, insolitos etiam catarrhos *Posonii*, *Viennæ*, per totam *Austriam*, in *Silesia*, inprimis *Vratislaviæ*, imo per totam *Germaniam*, homines eodem tempore, eodemque prope *modo* cum *rigore* & *calore* invasisse, nemini tamen exitiosos fuisse scribit, illud *Thom. Sydenham* in *Praxi Med. Experimentali* p. 275. & 304. seq. non solum confirmat, dum sub finem *Octobris* ob *tepidam*, atque ad instar æstatis placidam tempestatem, derepente in *frigidam humidamque* mutatam, *tusses* numerosiores grassatas adducit, quàm alio quovis, quod meminit, tempore, nemini fere parcentes, cujuscunque is fuerit sive *ætatis*, sive *temperamenti*, integras verò familias simul pervadentes; sed etiam evincit, febrem hanc *catarrhalem* fuisse *eandem* epidemicam quæ *Julio* 1673. *ingressa* progrediebatur, cum & *hæc* antequam *catarrhi* se ostenderent, & *illa*, quæ post catarrhos permansit, æquè, ac *catarrha-*

lis, ſemper cum *dolore* capitis, dorſi, atque artuum quoslibet aggreſſa ſit, atque V. S. aliisque ſimilibus medicamentis tractari debuerit. Idem & nos *anno* 1729. experti ſumus, cum per totum anni decurſum uſque in ſequentem, *epidemica* quædam *febris* ſeſe exeruerit, quæ & ante *catarrhalis* acceſſum, & poſt ejus *declinationem* pro diverſa *mutatione aëris*, aliarumque circumſtantiarum, diverſos *affectus* quidem ſimulavit, ſemper autem cum ſumma *laſſitudine*, *dolore* capitis, dorſi, atque artuum *initium* ſumſit, atq; V. S. ſimilibuſque *remediis*, quibus *catarrhalis*, ſublata eſt. Licet ergo menſe *Jan. Febr.* & *Mart.* anni 1729. non nulli *hepatitidem*, aliaſque febres *inflammatorias* incurrerint, in plurimis verò *catarrhales* malignæ petechizantes in conſpectum prodierint: *April. Maj.* & *Jun.* tam *benignæ* quàm *malignæ* catarrhales, cum *variolis* malignitate non carentibus, continuaverint: *Jul. Aug.* & *Septembr.* non modo *catarrhales* malignæ, aliæque *continuæ*, atque ipſa *purpura alba* in puerperis; ſed & frequentiores atque pertinaciores *diarrhææ* æquè, ac *tertianæ duplicatæ* obſervatæ ſint: menſe *octobr.* multi *anginæ*, *peripneumoniæ*, *pleuritidi*, aliiſque febribus *inflammatoriis* obnoxii fuerint: die 21. *Novembr.* tepidiorem excipiente humido-frigida tempeſtate, præter *malignas*, ſæpius adducta *catarrhalis* oborta ſit, per *Decembrem* inaudito modo ſæviens, atque 4. *Jan.* 1730. non niſi *nivibus*, atque vento *frigidiori* cedens: licet tandem *Jan. Febr.* & *Mart.* anni 1730. *anginæ*, *pleuritides*, *febres malignæ*, *petechiales* viſæ ſint; ſemper tamen *prior* illa *epidemica* ſub iiſdem latuit. Hoc certius, quòd hæc *catarrhalis*, alias tum *abundantia* ſive *ſanguinis*, ſive *ſeri*, non nunquam *viſcidioris*, non nunquam *impurioris*, præditos, hincq; *ſanguineo-phlegmaticos* magis invadens, tum *ſenſibilioribus*, *relaxatis*, vel ob obeſiorem, ſpongioſioremque conſtitutionem *rarioribus* fibris, vaſis *minoribus*, *majoribuſque* poris inſtructos afficiens, tum ratione *ætatis*, modo *infantibus* ob temperamentum *calido-humidum*, *teneriorem* texturam, majoremque *ſenſibilitatem* ab aëre externo familiaris, modo *adultis* ob naturam *ſicciorem*, firmiorem atque *compactiorem* ſtructuram hincque ob majorem *congeſtionem* verſus pectus tuſſi *ſicca* moleſta, modo *ſenioribus* ob humores *ſpiſſiores*, fibraſque de ſuo *tono* dejectas incommoda: tum ratione ſexus, *ſequiorem*, ob majorem *ſenſibilitatem* infeſtans: tum eos occupans, qui vel alias huic obnoxii, vel *læſionem* in pectore ſentiunt, vel *meticuloſi* exiſtunt, vel partes *capitis* atque *colli* glanduloſas ab aëre *humido-frigidiori* non ſatis defendunt; quòd inquam, hæc *febris* præterito *anno* tam *contagioſa* fuerit, ut fere *omnes* homines, ſine ullo *diſcrimine*, & eodem *tempore*, & eadem *ratione*, iiſdemque *circumſtantiis* & *ſymptomatibus*, more omnium epidemicorum morborum, tam per totam *Europam*, quàm *Viennæ*, multo celerius, vehementiuſque petierit, quàm ullo unquam tempore. Unde etiam eſt, quod in hac *Civitate* non 60000. hominum, quod novellæ tradidere, ſed longè *major numerus* hanc perpeſſus ſit. Neque enim eadem *cholerico*, neque aliis temperamentis pepercit, ſive deinde fuerint *plethorici*, ſive *minori* quantitate ſanguinis

guinis prædititi. Neque in hominibus *viscido* abundantibus solum erant spectabiles, sed etiam in illis, qui sanguinem *fluidiorem*, sufficientique *sero* dilutum obtinuere. Æquè in *macilentos*, ac *obesiores*, æque in robustos ac *debiliores* & sensibiliores, æquè in *infantes* ac *adultos*, non modo *juvenes*, verum etiam seniores, cujuscunque *sexus* fuerint, tam extra *conjugium*, quàm in illo viventes, imo & in ipsas *gravidas*, ad epidemicis affectibus alias magis immunes, vehementer grassari cœpit, ita ut neque *domi* hærentes, neque in *itinere* constitutos intactos reliquerit, sive *diætam* accuratiorem observaverint, sive minus. Etsi verò etiam *injuriis aëris* alias *adsuetos* sæpius aggressa sit, tantum tamen abest, ut hac vice *omnes*, in quibus ob majorem *sensibilitatem* alias continui, gravioresque *catarrhi* vigebant, in eandem inciderint, ut *multi* potius immunes manserint, *Perillustris* quidam *Dominus* mutato *climate* nulla febre *catarrhali*, licet alvi contumacissima *obstructione* laboraverit, correptus fuerit, atque ex *gravidis*, quamvis in plerisque *debilitates syncopticæ*, *abortus*, aliaque periculosa Symptomata supervenerint, quædam tamen reperta sit, quæ sanguine *viscidiori* non obstante, nihil de eadem perceperit. Gravius decumbebant, nullis *medicamentis* utentes, hocque magis, si corpore calefacto, atque ad *sudorem* disposito, aëri *humido-frigido* sese exposuerint, quod in duabus *Serenissimorum Principum* aulis conspeximus. *Contagium* per totam *Europam* præ se ferebat, ut & *activam*, & ad *corruptionem* pronam materiam præsupponat. Quamvis autem *Viennæ* non tanta *malignitate* comparuerit; quanta quidem in *agro Bononiensi*, inque quibusdam locis *Angliæ*, cum ibi *petechiæ*, aliaque periculosiora Symptomata insimul accesserint, atque homines intra *paucos* dies instar pestis è medio sustulerint, nihilo minus tamen & hiç in altero præ altero major *malignitas* sese prodebat, prouti nempe vel *simplicem* regularem febrem catarrhalem, vel *aliis* morbis gravioribus junctam expertus fuerit, cum hi *posteriores* non solum *anxietates*, pathemata *syncoptica*, *vigilias* extraordinarias, aliaque vehementiora symptomata post se traxerint; sed & in causa fuerint, quòd quibusdam non IV. vel VII. sed XIV. vel XXI. demum die febris hæc valedixerit. In *omnibus* malum hoc epidemium *initium* sumsit cum spontanea *lassitudine*, *vigiliis*, *calore* majori, sine ulla tamen *siti*, *pulsu* tardiori, debiliori, suppresso fere, aliisque quæ *malignitati* tribui solent, Symptomatibus, quæ comitabatur *inappetentia*, & *tussicula sicca*, tam ob *continuitatem*, quàm ob *vehementiam* molesta. *Plerique* horum conquesti modo de *pectoris*, modo de *capitis* congestione, interdum *graviore*, interdum *leviore*, quam presso pede excepit non nunquam *respiratio difficilis*, non nunquam *vertigo*, ut & *gravitas capitis*, & *delirium*, & *coryza*, & *sternutatio*. Porro *quam plurimi* præter symptomata recensita afficiebantur vel *dolore dorsi* satis atroci, vel *stupore*, & *dolore articulorum*, *artuumque* tensivo, vel *horrore*, vel *diarrhœa*.

In *quibusdam* tamen & alia notatu digna phænomena complicabantur, quæ pro diversitate *subjecti* fuere diversa, ita, ut alii non tam *horripilatione*, quàm *horrore intensiori*, atque per *aliquot horas* durante correpti sint, alii *raucedine* lavoraverint, alii ob plethoram, *calorem* majorem, *faciei inflationem*, *rheumatismum*, *obnubilationem* atque *obscuritatem visus* experti sint, alios alia occupaverint. Non attingam *dorsi* atque *abdominis* dolorem in *gravidis*, neque mentionem injiciam *anxietatum*, quæ *meticulosos* obruebant sæpius, neque *vomitus* atque *dolores* lumborum in *calculosis* observatos, neque pertinacem sensum *frigoris* in *hystericis* circa suturam sagittalem annotatum adducam; hoc saltim addam, in iis, ubi graviores *morbi* prægressi sunt, non tantum debilitates *syncopticas*; sed & *periculosiora* in conspectum prodiisse pathemata, quod tum in aliis, tum in *Viro* quodam *Juvene*, nobisque *amico* videre licuit. Is enim existens *habitus* macilentioris, *temperamenti* sanguineo - melancholici, atque ad *hæmorrhoides cæcas* inclinans, licet ex *febre*, quæ post prægressam *iram*, *diætam* neglectam in itinere, *acidulas Selteranas*, neque decenti *tempore*, neque decenti *modo* in usum vocatas, non tantum febris *continuæ*, *malignæ*, atque ob calorem summum, sudorem ferè colliquativum, alvi pertinacem obstructionem, vigilias continuas, deliria, debilitatem pulsus, spasticas torsiones oris, floccorum lectionem, *periculosissimæ* typum præ se ferebat; sed & die XV. in *tertianam duplicatam* transiit, sequente deinceps triplici *tertianæ* simplicis *recidiva*, quarum *quælibet*, etsi *excessum* in *diæta* pro fundamento habuerit, *diversissimis* tamen *remediis* tractanda erat, ut & *postrema* partim die *vacuo* initium sumsit, partim loco *anticipationis* in prioribus spectabilis, *postposuit*, terminando deinde in febriculam *lentam* cum summa *debilitate*, continuo *sudore*, fœtorem de se spirante, *purpura alba*, *tussicula sicca*, *œdematibus*, aliisque; licet, inquam, hic Vir optimus ex hac febre *periculosissima* æquè ac *intricatissima* restitutus fuerit, *viresque* jam aliquantum redierint; eidem tamen *catarrhali* mense *Decembris* expositus erat, hocque gravius, quòd *deliriis* ferocioribus, *calore* summo, *vigiliis* ad diem vij. solutionis usque stipata fuerit. Progressu temporis, atque morbo in *statu* suo constituto, & *Symptomata* sensim aucta sunt. Pulsus, qui in *principio* fuit *debilis*, jam *fortior*, *celerior* reddebatur, ut de doloribus *pectoris* versus *hypochondria* sese extendentibus nil dicam. *Deliria* in quibusdam continuabant, plerisque *dolores* maximum facessivere negotium, ut neque tussire potuerint, ad unum omnes, qui præsente morbo auræ *frigidiori* temere sese commisere, sudoremque neglexere, vel *gravius*, vel *diutius* decumbebant. Conspexi id ipsum in *Illustriss.* atque *Excellentiss.* quodam sene, plethorico, *binis* vicibus, cum & post *primum* exitum, *catarrho* nondum penitus discusso, multa statim orta sint periculosa Symptomata, *congestio* versus *pectus*, *caput*, *ophthalmia*, *respiratio*

ratio difficilis, *anxietates*, *hæmoptyfis*, *plenitudo pectoris* è spumido quasi sono inter respirandum colligenda, *pulsus suppressus*, *inquies nocturna* somnum turbans, *lassitudo* summa: & *altera vice*, etsi morbus ad *declinationem* pervenerit, ita, ut sub blanda *diapnoë* blandior *somnus* & *respiratio* accesserint, tantæ tamen *alterationes*, *vigiliæ*, *debilitates* eundem de novo invaserint, ut graviora metuenda fuissent, nisi V. S. *præservandi* fine instituta æquè, ac continuis blandis excretionibus, tam per *poros cutis*, quàm per *vias urinarias*, atque *alvum* sub specie *diarrhœæ*, quam denique per *tussim* vim morbi à vij. ad XIV. diem laxatam vidissemus. Adducta confirmat mors pauperculi, *hydrocele* simul laborantis, quæ *intumescentiam* totius corporis, ob denegatam *diapnoën* in hypocausto frigidiori excipiebat. Porro *infantes* ob deglutitionem materiæ rejectæ *torminibus* affligebantur: hinc erat *inquies* nocturna. Sic & in *puella* dilatationem *peritonæi* circa inguen dextrum cum metu herniæ, ob tussim *vehementiorem* non modo observavi, verum etiam in *gravida*, præter *dolorem*, qui & in *dorsum*, & *abdomen* sese diffudit, debilitates *syncopticas*, tonsillarum *inflammationem*, *lactisque* è mammis *eruptionem* deprehendi. *Lipothymiæ* ut plurimum in *prædebilitatis* increbescebant, ut & *spasticæ stricturæ* circa *nucham* in vetula quadam, quæ *apoplexia* ante aliquot annos tacta erat. Sed cum morbus hic tam *varius* fuerit, sese transformaverit, ut aliquando febrem *continentem*, sæpissimè *continuam*, aliquando *intermittentem* mentitus fuerit, quis quæso omnia *Symptomata*, quibus hic morbus exacerbatus est, enarrare queat. Sufficiat ergo, *horrorem* interdum *remissiorem*, interdum *intensiorem*, & per aliquot horas in IV. personis continuantem, *altera vice* non accessisse, cujus per *octo horas* cum *calore* majori, *sudore* copiosiori, *artuum dolore* immani, atque *hæmoptysi*, durantis, & tamen *secunda* vice non annotati, exemplum præbebat *fœmina* quædam Juvenis, ut & *alius* febrem *catarrhalem* negligens, ex itinere *Taurunensi* redux. Sicuti autem in hoc *horroris* comes erat *dolor pectoris acutus*, *respiratio difficilior*, *calor* intensus, quæ partim ob *calidiorum* adhibitionem, partim ob *loci* in morbo mutationem, *graviora* sequebantur *Symptomata*, *stricturæ pectoris*, aliarumque partium pertinaciores, *deliria*, *urinæ suppressio*, *subsultus tendinum*, *vigiliæ*, *pulsus debilis*: ita & XI. die rejectio *materiæ* copiosioris & *rubicundæ*, & *fœtorem* de se spirantis sub *tussi* fortiori in *eodem loco* junctum habuit *dolorem*, ut de *critica* atque salutari excretione per *poros cutis*, *vias urinarias*, *alvum* sub forma *udoris* æquè, ac *diarrhœa*, quæ à vij. usque ad XIV. perdurabant diem, nil adducam. Febres *compositæ* plerumque ex duabus constabant *acutis*, *continente* nempe atque *continua*. Atque harum *tres species* occurrebant. Vel enim *catarrhalis* & *biliosa*, sicque duæ *continuæ*, vomitu *bilioso* initium sumentes, complicabantur, vel *catarrhalis* sociam habuit *continentem*, hincque in aliis, *juvenibus*

 non

non modo, verum etiam *senioribus*, ut plurimum IV. vel VII. demum die *hæmorrhagia narium* salutari, in aliis *hæmoptysi*, in aliis *vomitu cruento*, in aliis sequioris sexus *hæmorrhagia uteri*, in aliis quatuor tam adsuetis, quàm non adsuetis personis *hæmorrhoidibus* conspicua erat, imo *hæmorrhagia* critica per *alvum*, copiosissima, sine ullo incommodo in Juvene XX. circiter annorum, die VII. cum ægri levamine oborta est, vel *catarrhali* jungebatur in plethoricis, sanguine *viscidiori* præditis; tum *continens*, tum *continua* alia *inflammatoria*. Hinc conquerebantur sæpius de *phrenitide*, febribus *anginosis*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, aliisque. Pleuritidem *veram* animadverti in *gravida*, eaque juvene, plethorica, congestionibus pectoris dedita. Atque licet hæc, præter Symptomata *ordinaria* in febre *catarrhali* perspecta, & *sitim intensam*, *vomitus*, *dolores dorsi* atque *scapularum* experta sit, & II. die morbi V. S. celebrata insignem *horrorem* observaverit, & III. partim ultra duas horas infantis *motum* senserit, partim dolor *latius*, versusque *anteriora* extensus fuerit, & V. ob doloris *vehementiam* tussire vix potuerit, donec VI. VII. VIII. *anxietates*, *vigiliæ*, *deliria*, *diarrhœa* sese exeruerint, & XI. etiam *melius* disposita sub blando *udore*, atque *urina* sedimentum jam jam deponente, *abortum* perpessa fuerit; tamen per Dei gratiam pristinæ *sanitati* restituta est, postquam nempe multum *sanguinis grumosi* per uterum excretum, aliquid *membranosi* à natura ejectum fuerit, atque tandem morbo *purpura rubra* supervenerit. Puer, quem enixa est, cum *septimestris* fuerit, atque in pectore, dorso, capite *inflammatio* adfuerit, diu non vixit, licet S. Baptismate adhuc tinctus sit. Angina *contagiosa* cum *febre* intensiori, majori *congestione* versus caput, *coryza*, *gravitate auditus*, difficultate *respirationis*, *deglutitionis*, *locutionis*, *vigiliis*, *alvi obstructione* tum Illustriss. quendam Dominum, tum & Eidem à servitiis existentem *circumstantiis* iisdem eodem infestabat tempore. In utroque enim non modo morbus repetitis V. S. *resolventibus* atque *discutientibus* temperatis, cum *internè*, tum *externè* adhibitis, *clysteribus*, aliisque facta die IV. *discussione* atque excretione *sanguinis* grumosi per *nares* imminuebatur; sed & febris *catarrhalis*, morbo vix ad *declinationem* accedente, sese prodebat, quæ tamen in priori *dolore auris* atque excretione *materiæ* cujusdam solvebatur, licet *angina*, quæ sublata videbatur, ob præmaturam *aëris* mutationem recruduerit. In *declinatione* morbi materiæ *viscosæ* facilior per *tussim* succedebat excretio, quam blandus *udor*, modo citius, modo tardius, comitabatur, ut & *urinæ turbatio*. Ut plurimum hæc *tenuissimam cutem*, vitro adhærescentem ostendebat cum sedimento *roseo-pallido*. Dolor æquè in *pectore*, ac circa *hypochondria* remisit, non nunquam facta dissipatione in *artus*, quod in *gravida* spectare mihi contigit, non nunquam *auris* dolore sequente, Joh. Nic. *Pechlinus obs. med.* 45. L. II. p. 320. scribit, notum esse, quod vellicata *membrana* tympani, tremula vibratio cum *nervosa* epiglottidis, sicque concussis pulmonibus,

nibus, ob consensum *tussis* producatur. Unde & ille *dolor* circa *aures* vel consensui *nervorum*, vel congestioni *humorum* tribuendus est. Hoc cessante plerisque, qui *vigiliis* diuturnioribus torquebantur antea, *somnus* obrepserat continuus. Etsi verò excretione materiæ peccantis per *sudorem*, febris hujus vis sublata aut minuta sit, nullaque *exanthemata* sese ostenderint, comparebant tamen in iis, qui *sudorem* neglexere. Hinc non modo post *inunctiones* crebriores puerpera & *rubra*, & ejusdem filia *alba* tentabatur *purpura*; verum etiam facta præmatura *frigoris* admissione non nulli ob materiam incrassatam *parotidibus*, *bubonibus*, aliisque tumoribus glandulosis infestabantur. Adducta *symptomata* non nisi per *aliquot* dies perstabant. Erant tamen & alia, quæ per *totum* morbi *decursum* urgebant. Sic inter *omnes* extraordinaria *lassitudo* dominabatur. *Non nullis* ægrotorum *fluxus hæmorrhoidalis*, aliis *udor* continuus, aliis *diarrhœa*, aliis *vigiliæ* perpetuæ obortæ sunt, quas per *septiduum* durantes deprehendi in *duabus* personis, altera *pleuritica*, altera verò ab aliquot annis suppressione *hæmorrhoidum* laborante, V. S. *solitam* prætermittente, alvi *obstructioni*, animi *pathematibus*, affectui *oculi* obnoxia, atque *anno* 1729. mense *Septembris* febre *catarrhali* correpta. Febre autem sensim evanescente *lassitudo* in *omnibus* adhuc diu permansit: imo aëri *frigidiori*, sive nocturno, sive alteri sese exponentes, *tussi* diuturniori, *dolorosis stricturis* circa *scapulas*, aliisque atrocioribus vexabantur symptomatibus. Veram atque genuinam *causam* quod attinet, præ aliis noscenda est *proxima*, sive *immediata*, qua detecta non modo *proximiores*, tam *naturales*, quàm *non naturales*, aliæque patescent. Certum autem atque evictum est, *immediatam*, modo *pulmonum*, modo *faucium*, modo *vicinarum* partium *stasin* constituisse. Hinc enim *motus* humorum *impeditior* hinc ad easdem partes *affluxus* copiosior, hinc ipsa tandem *febris* secundaria, *catarrhalis*. Ex mediatis *proximioribus* humorosa malum hoc insigniter fovebat cum ob nimiam humorum *quantitatem*, ab aëre *humido-frigidiori*, transpirationem impediente, inductam, tum ob *qualitatem* in aliis *spissiorem*, in aliis *acriorem*, ob eandem rationem enatam, tum denique ob *motum* humorum *progressivum*, & ratione *totius* massæ sanguineæ, & ratione *pulmonum* vehementiorem. Quamvis verò alias *temperamentum*, *constitutio corporis*, *fibrarum*, *pororum*, *ætas*, *sexus*, *vitæ genus*, *aliaque*, quæ partium *solidarum* & *fluidarum* dispositionem *naturalem* ostendunt, atque remotiores *naturales* audiunt, plurimum ad hunc morbum faciant, tantum tamen abest, ut hac vice aliquid contribuerint, ut potius *aër*, *cibus*, aliæque causæ *remotiores non naturales* attendendæ fuerint. *Aërem* si spectes, ubique *insolita* vigebat constitutio, quæ tamen hinc inde vel *quantitate*, vel *qualitate*, vel *motu* diversa fuit. Unde & *aër* corpora, dum eadem modo *ambit*, modo *intrat*, innumeris *modis* afficiens, non modo huic febri *catarrhali* per totam *Europam*; sed & hinc inde *diversis*

Sympto-

Symptomatibus principium dedit. Sic circa *Bononiam*, vicinasque provincias, in primis in *convallibus* depressioribus, incolæ hoc *gravioribus* pathematibus affligebantur, quo major *pressio* ab aëre *graviori* nebuloso in pulmones ibidem exercebatur. Sicuti verò aër *figuræ* atque *proportioni* contentorum acceptum referre debet, quòd jam hanc vel illam *qualitatem* obtineat: ita etiam *effluvia* tam *ordinaria*, quàm *extraordinaria*, mense *Novembris* atque *Decembris* anni supra citati in aëre per totam Europam dispersa, *qualitatem* illam *vitiosam* cum eadem communicarunt, à qua nominata *febris* proficiscebatur. Hic loci enim mense *Octobris* tempestas *placida* ac tepens observabatur, quam sub initium *Novembris* excipiebat alia multum diversa, *frigida* scilicet atque *humida*, *nebulosa* subito ingruens, ut non attingam, aëris *intemperiem*, modo *nebulis* fœtidissimis, modo *cœlo* magis *sereno*, conspicuam, interdum *pluviis*, atque *frigore*, interdum *calore* sese exerentem, præter solitum per totum *Novembrem* & *Decembrem* perseverasse, usque dum *ventus* septentrionalis *nitrosis* atque *nivosis* corpusculis, quorum copiam huc secum deferebat, aëris labes noxias IV. die *Jan.* 1730. elueret. Neque *Viennæ* tantum *inconstans* aëris constitutio erat spectabilis; sed etiam iisdem mensibus per *Hungariam*, *Poloniam*, *Saxoniam*, *Angliam*, *Hispaniam*, *Galliam*, *Italiam*, inundationem aliqualem ob *pluvias* copiosiores perpessam, *Daniam*, *Sueciam*, *Moscoviam*, aliasque regiones visebatur. Cum ergo à copiosioribus *aqueis* particulis, & aër *humidiorem* æquè, ac *frigidiorem* qualitatem per totam *Europam* sub initium *Novembris* nactus sit, atque ab eadem *relaxatis* fibris, porisque *constrictis* transpiratio *impeditior*, hincque partium *biliosarum*, aliarumque *inutilium* excretio imminuta, atque humorum ad *corruptionem* producta dispositio, mirum non est, ingruente *placidiori* tempestate, humoribus ad vitiosam *resolutionem* jamjam inclinantibus *orgasmum* illatum, sicque febri *catarrhali*, malignæ, datam fuisse occasionem. Evincitur id ipsum ex eo, quòd hæc *febris* & sub *initium* Novembris, præsente ubique *simili* constitutione aëris, in *Gallia*, *Anglia*, *Hispania*, *Italia*, *Austria*, *Hungaria*, *Polonia*, licet in *Suecia* prius, in *Helvetia* verò tardius, comparuerit, & sub *finem* Decembris, atque circa principium *anni* 1730. vehementia *frigoris* subsecuti mali hujus vis ubique sublata sit. Licet enim recedente febre *catarrhali* per *Austriam*, aliasque provincias *aliæ* febres spargi cœperint, nec tamen ita prorsus *epidemicæ*, nec iisdem *Symptomatibus* amplius stipatæ fuere. Sicuti verò particulæ *aqueæ* atque *igneæ*, etsi semper in aëre sint præsentes, alias neque *aëri*, neque *homini* tam subitaneam alterationem inducunt: ita in earundem *abundantiam* mense *Nov.* atque *Decembr.* præteriti anni perspectam unicè causam rejiciendam censeo. Huic constitutioni favebant & alia *impuriora*, atque *extraordinaria* effluvia, sive à rebus *inanimatis*, sive ab *animatis* in aërem deducta

deducta perpendamus. Quod ad primum momentum spectat, nil dicam de influentiis *siderum*; utut veritati consonum, pro diverso situ, atque conjunctione *solis* cum *planetis* diversam materiam *subtilem* in terram deferri, hincque diversas corporis *affectiones* proficisci; paucis saltim addam, *anno* 1729. cum circa *Romam*, *Neapolim*, aliaque loca *Italiæ*, crebriores *terræ motus*, ob *Vesuvium* diutius occlusum sensisse incolas, qui 20. *Decembris* & per *Ducatum Mediolanensem*, & per *Helvetiam* se ostendebant, tum eosdem 24. *Octobris* hora vj. *matutina* arcem *Fridericianam Hallensem Norvvegorum* æquè, ac in *Nericia* civitatem *crebro* hora viij. tanta vehementia occupasse, ut *caminos* decidentes viderint, tum denique *montem Islandicum*, *Schvvefelberg* dictum, talem concepisse *flammam*, qua territorium ad distantiam ij. milliarium destructum, licet tandem *nivibus* copiosioribus extincta fuerit. Cumque hic ignis occultæ atque *subterraneæ* vi *Heclæ* adscribendus sit, neque illi *motus* Italiæ aliam, nisi similem efficaciam *Vesuvii* pro causa agnoscant, dubium non est, quin hac occasione & *Sulphureæ*, & aliæ *vitiosæ* particulæ per *aërem* longè lateque disseminatæ sint. Harum præsentiam probant *tempestates* cum inauditis atque insolitis *fulminibus* atque *tonitrubus*, & mense *Nov.* atque *Dec.* versus *Neapolim*, in *Monte Pessulano*, circa *Constantiam*, & circa *Hafniam*, *Uratislaviam* &c. *anno* 1730. mense *Jan.* sicque *inconsueto* tempore annotatæ non modo; sed & *phænomena* illa, quæ partim die 16. *Novembris* 1729. in *Hollandia*, *Coloniæ Agrippinæ*, *Francofurti*, *Hanoviæ*, *Lutetiæ Parisiorum*, *Varsoviæ*, partim die 15. *Febr.* 1730. *Viennæ*, circa *Coloniam Allobrogum*, aliaque loca *Helvetiæ*, in *aëre* conspicere licuit. Accedit & hoc, quod civitatibus *populosioribus* incumbens aër *fumeis*, aut aliusmodi *heterogeneis* effluviis scateat. Unde in his & *gravior*, & *acrior* redditur, præstans deinceps majorem *pressionem* in pulmonibus, ut & *irritationem*. Atque hinc tam illud est, quod *Viennenses*, præsentibus die 4. *Dec.* *nebulis* oculum *vellicantibus*, frequentiori *screatui*, crebrioribusque *tussibus* expositi fuerint, quàm quod *vehementiora* Symptomata in *majoribus* Civitatibus viventes sint perpessi. *Uliginosas* regiones si quis adeat, deprehendet aërem multo *humidiorem*. Hinc minor *motus* elevatarum *aquosarum* particularum, hinc tandem major ad *corruptionem* dispositio, cujus testes sunt nebulæ *crassiores*, *fœtidissimæ*. In his ergo locis *gravius* ægrotabant decumbentes, hocque magis, si & aliæ causæ *occasionales* sociæ fuerint. Plurimum huc faciebant effluvia *animatorum*. Cum enim *semina* morborum *contagiosa* in subtilissimo, activissimo, corruptionique obnoxio *miasmate* consistant, atque hinc ab *animantibus* longè lateque *fermentescentes* particulæ in aërem deferantur, patet, non modo ab *ægrotis*, hac febre contagiosa laborantibus, in familiarius cum illis versantes effluvia vel per *pulmones*, vel per *poros cutis* derivata; verum etiam ob *luem* illam, quæ in

in *Italia*, *Palatinatu*, *Austria*, *Pannonia*, *Valachia*, *Podolia*, *Wollinia*, *Polonia*, inter *pecora* hinc inde serpebat, innumera *putredinosa* miasmata eodem anno in aërem fuisse dispersa. Hæc deinde & alios *contagione* infecerunt. Etsi enim quidam statuant, quòd *contagium* nonnisi in *sua specie* radices agat, atque hinc defendant, *hominum* pestem *bruta* non afficere, *equorum* luem non nisi in *equos*, *boum* in *boves*, & *suum* in *suillum genus* tantum ire, in alienum minus; vel inde tamen contrarium elucescit, quod & *Moscoviæ*, testante id ipsum *Gothofr. in Chron.* peste *anno* 1655. tantopere sæviente, ut & *corpora* terræ nondum commissa in plateis à *canibus* devorata sint, iidem *rabie* correpti, homines *vivos* dilacerarint; & interdum à *piscibus mortuis* contagio ortum duxerit, & nostro ævo *lues pecorum* tam in *Hungaria*, quàm *Austria*, mense *Oct.* & *Nov.* 1729. se prodens febrem *catarrhalem*, initium sumentem cum *turbatione capitis*, atque intra quatriduum vel *hæmorrhagia narium*, vel hæmorrhagia per *alvum*, vel etiam *vomitu stercoreo* terminantem, junctam habuerit, & eodem tempore in *apris* aliquid *purulenti*, innuentis *corruptionem*, inventum sit. Neque est, cur dubitemus, per *cibos* contagium quoque in homines manasse, cum non modo certo constet, cujusdem nebulonis audaciam eo processisse, ut *pecora* lue hac *demortua* hominibus vendere non erubuerit; verum etiam probabile sit, pecora fuisse consumpta, in quibus *dispositio morbosa* adfuerat. Producuntur tales morbi eo felicius, si sive *solis*, sive *ignis subterranei* calore in aërem elevatæ *particulæ* decentem *motum* non obtineant. Conclusas enim *aqueas* mox sequitur *corruptio*. Hinc & in multis locis prope litora *Africæ* occidua à *tranquillitatibus*, quam à *procellis* impendentibus magis terra marique timetur, & in insula *Sancti Thomæ* statim à solstitio brumali menses duos, aut amplius *ventis silentibus* incolarum plerique languent, & *tranquillo* tempore *pestis* vehementius in homines grassatur, & circa *Bononiam* in convallibus, ob minorem *circulationem* aëris multi periere. Quemadmodum ergo *motus* aëris, qui *ventum* constituit, sanitati magis conducit: ita & aërem effluviis *pestilentibus* inquinatum emendat sæpius *tonitru* & *fulgur*, unde in tempestate pestilente in quibusdam urbibus populosis *machinæ murales* crebro disploduntur, & pulsantur *campanæ*. Neque tamen hinc omnis ventus pro *salubri* habendus est, cum *meridianus* corruptioni faveat, atque solus *Septentrionalis*, à plagis *nivosis* impetuosè descendens, particulasque *nitrosas* secum ferens, aërem *puriorem* reddat. Atque hæc est ratio, cur non modo in *Lesbo*, flante *Austro*, incolæ ægrotent, *Coo* tussire ferantur, superveniente *Aquilone* protinus convalescant; sed & vento *frigidiori* suborto febris *catarrhalis* vis minuta atque sublata sit. *Prognosin* ratione *vitæ* & *mortis* quod attinet, tenendum est, febrem hanc, quamquam *Viennæ* omnes cum summa *lassitudine*, *vigiliis* continuis, *deliriis*, *dissimulatione* symptomatum, aliisque *signis malignitatis* aggressa sit, atque

gravidæ

gravidæ non nunquam debilitatibus *syncopticis*, non nunquam *abortui* expositæ fuerint, in aliis *hæmoptysin*, *vomitum cruentum*, *phrenitidem*, *anginam*, *peripneumoniam*, *pleuritidem*, *hepatitidem*, aliaque *periculosiora* Symptomata socia habuerit, qualia in *plethoricis*, defectu *visceris* laborantibus, inprimis *humoribus* malè constitutis, animadvertimus, neminem tamen è *medio* sustulisse. In *Helvetia* ab eadem, quam modo descripsi, febre nemo enectus. At è contra *Lutetiæ Parisiorum* multis *exitiosa* erat, utut in *Anglia*, *Hispania*, *Italia*, atque *Polonia* adhuc pluribus *funesta* fuerit. Etenim *Leopoli* pauci servati; *Ferrariæ* atque *Ravennæ* tot tantique hominum obiere, ut magistratus *Bononiensis* incolis accessum denegare voluerit; imo *Londini* medio *Novemb.* intra *septimanam* 908. atque deinde *majorem numerum*, quam quidem *anno* 1665. tempore *pestis*, illata strages excrevit. Si *prognosin* ratione *modi* eventus attendamus, terminabatur partim *staseos* rheumaticæ *dissipatione*, partim materiæ peccantis *excretione* salutari. Sic *somnus*, atque *respiratio* facilior sub continua *diapnoë* æquè, ac *turbatione urinæ*, in aliis jam post *primam exacerbationem*, in aliis, & ut plurimum IV. vel VII. in aliis quoque XIV. die accedebant; ut taceam de ejectione *copiosioris* materiæ per *tussim*, atque *rubicundæ* illius *fœtidæ*, quam in *pleuritico* gravius decumbente XI. cum levamine rejectam conspeximus. Febris *continentis* interdum conjunctæ inseparabilis comes erat *hæmorrhagia*, non nunquam per *nares*, non nunquam per *vasa hæmorrhoidalia*, aliquando IV. aliquando vij. die, non nunquam *parcior*, non nunquam *copiosior* fuit observata, ut in Juvene XX. annorum, nunquam *hæmorrhoides* experto, & tamen die vij. ultra mensuram *sanguinis floridioris* cum *solutione* morbi dejiciente. Sic & *uteri hæmorrhagia* largior in *puerpera*, quæ XI. die *abortum* perpessa est, oborta *salutaris*, qualia exempla in *vaccis* quidam habuere. Staseos rheumaticæ *dissipationem* probat *dolor pectoris* versus *hypochondria* descendens, qui & in *artus*, & *aurem* non nunquam sese diffudit; ut & excretio lymphæ *cruentæ* secuta sit. Diarrhoea neque *solvebatur*, neque *gravior* reddebatur morbus. Non nulli ægrotorum modo *liberiori* aëri sese exponentes maturius, modo *inunctiones* in usum vocantes, *sudorem* neglexere, quorum hi *symptomata acerbiora* non modo, verum etiam in *declinatione* morbi *purpuram* incurrebant, illi verò vel vehementiores *congestiones* versus *caput*, *pectus*, *ophthalmiam*, *catarrhum suffocativum*, *hæmoptysin* sensere, vel de *chronico* atque *pertinaciori* catarrho conquesti, vel etiam *tumoribus glandulosis* interdum circa *aures*, interdum circa *tonsillas*, interdum circa *inguen* infestabantur. Ex omnibus, quos sub mea habui *cura*, habui autem quamplurimos, atque ultra ducentos, non nisi *duo* sunt mortui, quorum alter *itineri*, durante morbo sese committens, alibi in *lethalem* morbum incidit, alter verò pauperculus, ob *sudoris* neglectionem, aliasque circumstantias *hy-*

drope funesto occupabatur. At *petechiis*, huic morbo in *agro Bononiensi*, *Britannia minori*, *Anglia* supervenientibus plerique sunt enecti. *Angina* quoque *Lincoloniæ* comparuit, quod pessimum atque *exitiosum* erat signum. Affectus hic, ratione *temporis* eventus, instar aliarum febrium *malignarum* cito sua decurrebat tempora, ita, ut plurimum *Viennæ* vel IV. vel VII. die crisi *salutari* solutus sit. Etsi verò in *Anglia* idem sub *initium* annotatum sit, grassari tamen *vehementius* deinde & in his locis, & circa *Bononiam*, *Florentiæ*, *Mediolani*, & per totam *Podoliam* cepit, ut intra *paucos* dies instar pestis plurimos è medio sustulerit. *Venæ Sectio* in *tussi* illa epidemica, quæ *anno* 1669. *æstivo* tempore cum *pleuritide* in conspectum prodiit, atque de qua *Thom. Bartholinus Ephem. Germ. D. I. A. I. p.* 130. agit, locum non habuit. E contrario in febre catarrhali, *anno* 1675. *Viennæ*, *Posonii*, aliisque in locis *populatim* sæviente, multi auctorum, & inter eos præcipui *Car. Raygerus*, *Thom. Sydenham*, & *Paul. de Sorbait* l. c. *Venæ Sectionem* extollunt tanquam remedium præcipuum ac præsentissimum. In nostra deprehendimus, Venæ sectionem in *plethoricis*, *gravidis*, *adsuetis* ad *apoplexiam*, *catarrhum suffocativum* dispositis, vel *angina*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, *hæmoptysi*, *vomitu cruento*, atque febre *continente* laborantibus, sub *initium* institutam, non modo *lassitudinem*, *cephalalgiam*, *vigilias*, *spasticas stricturas in pectore*, *dorso*, aliisque partibus sustulisse; verum etiam omnia *Symptomata* reliqua minuisse. Sicuti igitur in his subjectis ventilatio sanguinis & *utilis*, & *necessaria* erat: ita in iis, qui vel à prægressis *morbis* gravioribus *prædebilitati* fuere, vel me *non statim* in consilium vocarunt, vel *brevi antea* V. S. usi sunt, eandem *nunquam* celebravi. In *omnibus* porro eò in primis intentio dirigenda erat, ut *maligna* atque contagiosa illa materia, quam brevi temporis spatio intima *corruptio* sæpiùs excipit, in tempore ex corpore *eliminaretur*. Cumque hæc sub *halitus* forma corpus occupaverit, hinc eadem rursus per *poros cutis* subcontinua, blanda, atque æquali *diapnoë* discutienda erat. Unde temperata *diapnoica*, *diaphoretica* fixa, *antimon. diaph.* aliaque, quæ absque vehementiori commotione operationem suam edunt, *absorbentia ostracodermata*, quæ *acrimoniam* salino-sulphuream, sanguini *orgasmum* inducentem, atque *sudorem* impedientem, partim *absorbendo* corrigunt, partim per *diuresin* educunt, omne hîc tulere punctum. Eadem remedia cum celeberrimus *Car. Raygerus* in Pannonia, tum *Adamus à Lebenvvaldt* in febre *catarrhali* epidemicè dominante in *Stiria*, tum *Londinenses* hac vice cum V. S. sub *initium* cum successu adhibuere. In *plethoricis*, quibus alexipharmaca calidiora, sudorifera, *Spir. Sal. armon.* similiaque propinata fuere, sequebantur *congestiones majores* versus superiora, *deliria*, *fortiores pectoris oppressiones*, *inquietudines*, *subsultus tendinum*, *suppressio urinæ*, quibus & *temperatiora* deinde medicamenta exhibenda erant.

erant. *Purgantia*, quæ non nulli assumsere, *vomitoria*, nullum hîc invenere locum, imo omnes, quibus præscripta sunt, majores *staseos* materiæ acris *commotiones* incurrebant, eorum etiam una *hæmoptysi* corripiebatur. Sufficientem opem omnibus tulit modo *pulvisculus* ex absorbente, antim. diaph. arcan. dupl. addito interdum nitr. dep. concinnatus, modo *potio* ex aquis diapnoicis, absorbentibus, atque antimon. diaph. constans, modo *emulsio* parata ex semine card. Mar. *Symptomatibus* ex proprio *fonte* succurrebam, ita, ut *spasticis stricturis* præsentibus *cinnabarina* addiderim, *alvi obstructioni humectantia* opposuerim, in *diarrhœa* non modo *arcan. dupl.* omiserim; verum etiam regimen *diapnoicum* tanto magis injunxerim. *Adstringentium*, *narcoticorum*, *opiatorum* usum, quamvis multi Auctorum ea suadeant, experiri nolui, cum *Olaus Borrichius de somno & somniferis p. m.* 34. referat, quendam applicato *empl. opiato* solum in *raso vertice*, ex *catarrho pituitoso* in gravem *paralysin* incidisse. *Nitroso-cinnabarina*, *emulsiones*, *potiones analepticas* conjunctis *bezoardicis*, tempore continuarum *vigiliarum* data, ad *somnum* placidum ægrotos disposuere. Quod si affectus *anginosi* supervenerunt, repetitis *Venæ sectionibus* atque *clysteribus*, tandem internè *digestiva* cum temperatioribus *diapnoicis* ordinavi, externè verò *Cataplasmata discutientia*, *Gargarismata*, atque *injectiones* commendavi, quorum usum, quo usque penitus remisit morbus, continuavimus. Ab *expectorantibus* in tussi *sicca* penitus abstinui. Ex iis, qui in *publicum* prodire coacti sunt, nulli *diapnoica* dedi, insistens magis *præcipitantibus*, utut non nisi blandioribus *diapnoicis* & *materia noxia* in *declinatione* mali penitus proscribenda fuerit, & *dolores* circa *scapulas* in quibusdam remanentes auscultaverint. *Diætam* quod spectat, neque *durante* morbo, neque eo *superato*, auræ *frigidiori* committendus erat æger, hocque minus, si *diarrhœa* adfuerit. Victa etiam febre, omnis tamen *excessus* ratione *cibi* & *potus* vitandus erat. Juscula, atque infusa instar thee ex *rad. scorzon.* cum *hyssop. veron.* atque *sem. fœnic.* in frequenti usu habui. Et animadverti, tam his observatis, quàm accedente insimul cum *corporis*, tum *animi* continentia tranquilla, omnes per Dei gratiam pristinæ restitutos esse sanitati.

Constitutio Epidemica Anni 1730.

QUalem sub *exitu anni* 1729. constitutionem *aëris* generalem habuimus, talis per *triduum* etiam *primum* Anni 1730. *Viennæ* stetit, nempe ut plurimum *humidior*, *frigidior*, cum *nebulis* in *pluvias* abeuntibus. Atque licet vehementia *Aquilonis* cum *nivibus* 4. *Jan.* sese exerentis, vitiosam hanc atque *inconstantem* aëris qualitatem sublatam arbitrati sumus, tantum tamen abfuit, ut cessaverit, ut potius eadem *inconstantia* redierit, tempestatem *frigidam* die 10. *placidior* ac *pluviosa*

viosa exceperit, huic non modo 16. *frigidior*, *nivibus* atque *ventis* tumultuaria, verum etiam 30. denuo alia multum *diversa*, atque eadem die mane *calidiori*, à meridie *frigidiori* vento, modo *pluviis*, modo *nivibus* conspicua, successerit. Similis aëris *alternatio* spectabilis erat per totum *Februarium*. Sub *initium* enim aër *frigidior* cum *nivibus* ingruebat, in *progressu tepidior*, ut plurimum *nebulis*, vel matutinis, vel vespertinis, quandoque & *pluviis* nocturnis sese prodens, qualis ad *postremos* usque *Februarii* dies perseverabat, ut de *cœli ardentis* phænomeno, quod 15. die circa vesperam *Viennensium* oculos ac mentem in se converterat, nil dicam. *Martii* ingressus *nivosus* subito cum *pluvioso* aëre commutabatur, imo ob pluvias *copiosas* & frequentes, cum cœlum, si paucos *amœnos* dies exceperis, plerumque *obnubilum*, & obsitum tenebris erat, tum ad *finem* usque mensis iste *humido-frigidus* permansit. Similes *vicissitudines* ratione *frigoris* eadem *hyeme* per totam *Europam* observare licuit. *Januarii* enim constitutionem si examines, & *Halæ Saxonum* erat *pluviosa* die ij. qua hora viij. vespertina sese incolis in nubibus aliquantulum nebulosis *halo* obtulit, & *Londini* xij. *placidior*, tamque *nebulosa* comparuit, ut jam *quarta* pomeridiana faces accendere coacti fuerint, & *Neapoli* XVII. aërem blandiorem *frigidior* æquè, ac *tumultuosior* secutus est, flamma *Vesuvii* etiam invalescente, & *Varsoviæ* XIX. *frigus* intendebatur, *Hafniæ*, *Uratislaviæ*, *Soraviæque* ingens sub *exitu* tempestas cum *fulguribus* & *tonitrubus*, *nivibus* ac *pluviis* oborta est. Sic *Februarius* tam *frigidior* atque *nivosus* sub *principium* non solum *Varsoviæ*; sed & *Venetiis*, quam *depidior* magisque *pluviosus* postmodum in posteriori loco, *Monte Pessulano*, *Alesia*, *S. Hypolyte*, aliisque Civitatibus vicinis in conspectum prodiit, ita, ut Constitutionem *Viennensem* ubique ferè repræsentaverit. Sed nec *lumen boreale* extraneos fugiebat, licet neque eadem *die*, neque iisdem *circumstantiis* Europam omnem sua luce compleverit. Alibi enim jam IV. quod *Moscoviæ*, *Petripoli*, *Revaliæque* degentes testantur, alibi, & quidem *Varsoviæ*, *Uratislaviæ*, *Tiguri*, *Bernæ*, *Coloniæ Allobrogum*, *Romæ* atque *Florentiæ* XV. visebatur, alibi aliæ quoque *circumstantiæ* accessere. Non adducam, præter *phænomena* huic lumini *communia*, & in *Helvetia*, & *Petriburgi* binos *arcus* oculis occurrisse, altero in *boreali*, altero in *australi* plaga apparente: neque attingam, materiam *phosphorescentem*, radiis ex *priori arcu* exurgentibus, atque variis *coruscationibus* conspicuam, tandem & in *alterum* fuisse compulsam, ibique *clariori* reluxisse luce, disparentibus in *priori* successivè *columnis* radiantibus: neque mentionem injiciam *susurri* illius, quem *Petripoli* radiis motu tremulo procurrentibus non nulli perceperunt, multo minus *colorum* sæpius jam annotatorum. Hoc saltim addam, idem non modo *Romæ* atque *Revaliæ* diutius durasse; verum etiam *Moscoviæ* sequenti nocte recurrisse, utut minoris fuerit momenti. *Martius* ut plurimum *nivosus*, *pluviosus* fuit.

Hinc

Hinc observabatur aura *humidior* & *frigidior*, in non nullis locis *aquæ nivalis* major *confluxus*, qualem in circulo Suevico *Hornbergenses* maximo suo damno experti sunt. *Leopoli* tamen atque in *Svecia nives* copiosiores circa *æquinoctium* vernale cadentes, acerbissimum excipiebat *frigus*, ut & *Holmiæ* lacus per totam hanc hyemem non concrescentes tandem frigoribus conglaciarint. Eadem ergo perquam anomala atque *irregulari* crasi aëris per omnem *hyemem* ubique manente, mirum non est, hanc & eosdem peperisse *morbos* alibi, quos genuerat *Viennæ*. Hoc tum in aliis liquebat *febribus*, tum magis peculiariter in *catarrhalibus* mensis *Sept.* & *Dec.* 1729. Sicuti enim hæ *posteriores*, quæ *anno* citato epidemicè per *Europam* grassatæ sunt, sensibili aëris *qualitati* in acceptum referri debent, quod illis *mensibus* exortæ sint; ita etiam qualitati *frigidiori*, quæ in *Januarium* incidebat, earum *imminutionem* unicè adscribendam esse censeo. Unde etiam est, quòd *Viennæ* IV. *Jan.* vehementia *frigoris* derepente sublatæ sint, alibi verò ob frigus *tardius* ingruens *diutius* continuaverint. Hinc *Bononiæ*, in *Ducatu Mantuano*, *Ferrariensi*, *Mutinensi*, aliisque *Longobardiæ* partibus, itemque in *Sabaudia*, *Delphinatu*, *Marsiliæ*, perdiu perseverarunt. His recedentibus novæ *febres* invalescebant. Neque *numero* tantum erant spectabiles in *Agro Brixiano*, sed etiam ob anceps illud *periculum*, in quod eos, quos in *Podalia*, *Britannia minori*, *Florentiæ* affecerant, conjiciebant. *Viennæ* febris hæc *maligna* sub *diverso schemate* prodiit, ita, ut in aliis *simplicem* continuam, non nunquam nullis *exanthematibus* stipatam, & tamen *diarrhœa*, *vigiliis*, *deliriis*, *motibus convulsivis*, aliisque periculosioribus symptomatibus sese exerentem, non nunquam *petechialem* repræsentaverit, in aliis etiam *complicata*, atque modo cum *inflammatoria*, vel *angina* vera, graviori, vel *pleuritide* interdum *vera* cum sputo cruento, interdum *spuria*, vel *hepatitide* periculosiori, ob diarrhœam, vigilias, deliria, conjuncta, fuerit, modo cum *intermittente* comparuerit. Nullis *exanthematibus* conspicua, continua aliquando jam IV. quod in *teneriori* ætate annotare licuit, ut plurimum XIV. die in *adultis* disparuit, semper tamen sub blanda *diapnoë* atque *turbatione* urinæ solvebatur. In *petechiali* decens regimen *diapnoicum* præ aliis attendendum erat, quo non observato *Symptomata* exacerbabantur, ut paucissimi evaserint, sive deinde V. S. in usum vocaverint, sive minus, quorum *posteriores* hoc proximiores morti fuere, si & in morbo *purgans* aliquod assumserint. Sic *Domina* senectute confecta, atque aliàs interdum *calculo*, interdum *hæmorrhagiis narium* nimiis obnoxia, tam V. S. quàm *diapnoë*, aliisque neglectis, non modo *hæmorrhagias*, *diarrhœam*, *catarrhum suffocativum*, *deliria* continua incurrit; sed & IX. die violentia morbi consumta est. Aliud exemplum præbuit quidam *Juvenis*, viginti aliquot annorum, qui, etsi statim sub *initium* V. S. instituta sit, *probatissimaque* remedia exhibita fuerint, post frequentiorem tamen, alvo respondente, corporis *refrigeratio-*

rationem incidit in *diarrhœam*, *vigilias*, *deliria* continua, *hæmorrhagiam narium* symptomaticam, & die viij. *purpuram albam*, ipsamque *aphoniam* lethalem. Tandem unus, prætermissa *Venæ Sectione*, in eadem febre petechiali *purgans*, me nondum in consilium vocato adhibuit, ubi res desperata fuit. Sequebantur enim multa statim periculosa symptomata, *diarrhœa*, *animi abjectio*, *anxietatates*, *vultus ferox*, *vigiliæ* continuæ, *deliria*, atque die XII. ipsa *mors*, utut vij. *hæmorrhagia narium* oborta sit, *sudor* accesserit, *urina* sedimentum deposuerit, *diarrhœa* cessaverit, atque *vesicatoria* sufficientem effectum ediderint. Fatendum etiam est, peculiarem *Januarii* indolem atque constitutionem, cum *quartanam* illam *duplicem* chronicam, *œdematibus*, *infarctuque lienis* occurrentem, atque *incidentibus*, *digestivis*, *blandioribus laxantibus*, febrifugoque *Nic. de Blegny*, ex malis aurantiis amaris cum vino albo parato cedentem, tum *tertianas* diuturniores, aliasque multum fuisse, quod aliæ *intermittentes* hoc, & sequenti *mense* invadentes testatum faciunt. Aliquando enim his sub *initium* jungebatur *continua*, remanente deinceps *simplice*, sive *tertiana*, sive *quotidiana*, aliquando etiam sub *finem* accedebat; ut in Juvene quodam, cui mense *Februario* in *quotidiana* chronica supervenit *purpura*. Sicuti verò nominato mense *Febr.* non solum febres *catarrhales Lutetiæ Parisiorum*, *Versaliæ*, *Gratianopoli*, *Marsiliæ*, *Camberii*, *Romæ*, *Liburni*, perque *Ducatum Mutinensem* adhuc dum spargebantur; verum etiam aliæ funestæ, *Augustæ Taurinorum*, *Mediolani*, *Bononiæque* visebantur, ut de *lue pecorum* circa *Laudensem agrum* infestante nil tradam: ita *Viennæ* præter *congestiones* versus partes superiores, *rheumatismos*, modo *clavum hystericum*, cujus comes erat *febricula* stata hora rediens, modo *odontalgiam* contumaciorem post se trahentes, atque *apoplexias*, febres *continuæ malignæ* continuarunt. Harum aliæ fuerunt *exanthematicæ*, erumpentibus vel *petechiis*, vel *purpura*, vel *morbillis*, aliæ *nullas* ad corporis peripheriam *ejectiones* proferebant, quarum tamen posterioribus, ob summam *virium prostrationem*, *vigilias*, *deliria*, *motus convulsivos* neque *hîc* loci, neque *Rustini* in *Hungaria* multum fidei habendum erat. Etsi verò multi ægrotorum, quod suprà monui, curam à *purgantibus* incipiant, & ex his in febre *petechiali* nullum unquam restitutum fuisse scribat Parens piè defunctus, in *Historia Epidemica Hungariæ*, idemque & ego in mea praxi notaverim, *fœmina* tamen quædam hoc *mense* etiam servata. Hoc autem notatu dignior est hic casus, quòd eadem persona febre *petechiali* detenta, & *laxans* sub initium assumserit, & *exanthematibus* jam præsentibus V. S. celebrandam curaverit. Unde accersitus tandem deprehendi *exanthematum* retrocessionem. Affectus hinc indies invaluit, & secuta sunt non solùm brevi *deglutitio difficilis*, *anxietates*, *subsultus tendinum*, *pavores sub somno*, *deliria*; sed & XIII. die tam *petechiæ nigræ*, quàm *purpura alba*, quibus sese *auditus difficultas*,

cultas, atque *rigiditas totius corporis* adjunxere, ut & *soporosa affectio*. Morbum igitur hunc in pessimis signis constitutum, atque *lethalem* pronuntiavi. Sed tantum abest, ut *exitiosus* decumbenti fuerit, ut potius adhibitis maturè *Vesicatoriis*, blandamque *diapnoën* promoventibus, sensim atque sensim sub *secunda* purpuræ *albæ* eruptione, *quarta* septimana contingente Symptomata remiserint, atque patiens ab hoc affectu *periculosissimo*, præter omnium opinionem ac spem liberata sit. Mense *Martio* partim *catarrhales Florentiæ*, *Neapoli*, *Anticariæ*, partim *morbilli Lutetiæ Parisiorum*, partim aliæ *malignæ*, atque intra paucos dies *lethales Bialæ Polonorum* sese sistebant. Eodem tempore *Viennæ* sese offerebant *congestiones*, tam in *junioribus*, quam in *media*, quam etiam in *consistente* ætate, jam versus *nares*, jam versus *pulmones* magis tendentes. Non nunquam evacuatio *sanguinis* per *nares*, non nunquam excretio *seroso-mucidæ* materiæ vel in *coryza*, vel in *tussi humida* succedebat, quandoque *nulla* fuit observata, humoribus nempe congestis in *stagnationem* deductis. Unde varii denuo *affectus* pendebant. Inde enim non tantum *tumor* non nihil rubicundus, sed nequaquam inflammatorius, *Cheilocace* dictus, de quo *Arnoldus Bootius obs. med. de affectibus omissis* p. 30. C. X. pluribus egit, in *adulto* nascebatur; verum etiam *inflammationes*, nunc in partibus *externis*, *tonsillis* atque *dentium periosteo*, nunc in *internis*, sive *anginam* veram cum febre, sive *splenitidem* mensibus instantibus spectes, obortæ sunt. Neque *malignæ* febres minuebantur, sed in aliis sub *simplicis*; in aliis sub *compositæ* adparuere schemate, quarum *prior* aliquando *continentis*, plerumque verò indolem *continuæ* habuit. Atque hæc *posterior* huic ob *cephalalgiam*, *dolorem pectoris* molesta erat, illi gravior ob *catarrhum*, atque *debilitates syncopticas*, isti periculosior ob *vigilias*, *deliria*, *diarrhœam*, *torsiones oris* XI. die apparentes, in omnibus ob *anxietates*, *abjectionem animi*, *summam virium prostrationem* vehementior, hocque magis, si *purpura alba*, vel *petechiis* supervenientibus non ritè tractata fuerit. Sic in robusto quodam Juvene notavi febrem *petechialem*, ob *purgans* repetitis vicibus sub *initium* morbi assumptum, intra paucos dies *funestam* æque, ac *latioribus livescentibusque* exanthematibus stipatam. In *fœmina*, quæ in *purpura* doloribus *spastico-arthriticis* varia *unguenta* & *linimenta* opposuit, ob impeditam hinc *transpirationem*, *menses*, mox disparentes, *Venæ Sectionemque* neglectam; quæ hic loci ut plurimum necessaria est, non modo *graviorem* statum animadverti; sed & *periculosiorem* judicavi. Sed ecce, *temperatis diapnoicis* per aliquot dies usurpatis, erumpente purpura *alba* copiosissima & *dolores*, aliaque symptomata mitigabantur, & *febris* hæc intra spatium XXI. dierum solvebatur, etsi *dolores arthriticos* diutius adhuc senserit, sublatos successivè *antispasticis*, *laxantibusque* blandioribus. *Simplex* hæc *maligna* febris interdum *inflammatoriam*, interdum *continentem* junctam

tam habuit, ubi remedium praecipuum erat V. S. Hac verò praetermissa, quamvis optima etiam *medicamenta* propinata fuerint, irrita saepè fuere omnia. Id ipsum videre licuit in *virgine* quadam juvene. Licet enim in eadem ob *plethoram*, *menses* alias *parciores*, tanto magis V. S. in *continente* febre commendaverim, monito tamen hoc salutari non auscultabat Parens. Unde mirum non est, quod *mensibus* sub *initium* quidem accedentibus, mox tamen iterum cessantibus, *summam lassitudinem*, *dolores spastico - arthriticos*, *cephalalgiam*, *vigilias* sub *principium* jam praesentes, plura secuta sint periculosa symptomata, *dolor dorsi*, *major congestio versus caput*, *acerbior dolor capitis*, *propensio ad somnum profundiorem*, *auditus difficultas*, *haemorrhagiae largiores*, *ad debilitates syncopticas usque*, *sudor frigidus*, atque die viij. *motus convulsivi*, ipsaque *mors*. Aprilis, sicuti sua natura aliàs *mutabilis*, ita & hoc anno Viennae *inconstantiam* suam prodidit. Sub *initium* enim *serenus* comparuit, sed *triduo* elapso alia multum diversa *tempestas* ingruebat, nunc *pluviis*, nunc *nivibus* sese exerens. *Humidam* hanc atque *frigidam* in *progressu tepidior* ac *amoenior* excipiebat, imo & huic *postremis tribus* diebus denuo *horrida* magis, atque *tumultuosa* ob *ventos*, *pluvias*, *nives* succedebat. *Majus* ut plurimum, in primis sub principium, *pluviosus*, hincque *humido - frigidus* oboriebatur, quandoque tamen & *serenior*, *placidior*, tam *prioribus* diebus, quàm sigillatim sub *finem* observabatur, ut nec de *tonitrubus* & *fulminibus* crebrioribus die viij. atque XX. recurrentibus, nec de *grandine*, quae X. cadebat, quicquam adducam. Toto *Junio* exoptata habuimus tempora, *calores*, saepè *pluviae* nocturnae amoenissimae, interdum mitis atque lenissimus *ventus* contemperabant. *Vere* toto quanto constitutio aëris eadem ferè mansit in aliis *Europae* regionibus, atque hîc locorum erat. *Aprilis* enim sub introitum *Holmiae*, remittente *frigore* blandior notabatur, deinceps *Ustae*, perque totam *Bohemiam* pluviosus, *humido - frigidus* sentiebatur, tandem *calidior* succedens non modo glaciem *Petripoli* solvebat, verum etiam in *Polonia* perexigua & perminuta *flumina* reddebat. *Majus* & *Junius* alibi quoque magis *pluviosi* fuere, cum ille tam ob *nives* junctas *pluviis Cracoviae*, quàm ob ingentes *tempestates* cum *fulguribus*, *tonitrubus*, horridis *grandinibus*, & *ventis* violentis *Coloniae Agrippinae*, *Heudenae*, variis in locis *provinciae Ultrajectinae*, *Dromoriae*, *Walvici*, *Bardevici*, in *Saveria*, *Episcopatu Monasteriensi*, *Susati*, *Berolini*, *Halae Saxonum* exortas, *subfrigidus* atque inamoenus permanserit, hic verò posterior tam *turbulenta* tempestate sese exhibuerit, ut modo *fulguribus* gravioribus *Polonis* atque *Berolinensibus*, modo *grandinibus* in *Barcheria*, *Volhynia* degentibus, modo *ventis* vehementioribus incolis *circuli Burgundici* damnum intulerit, modo ob frequentes copiosissimasque *pluvias Molybergae* intempestivus fuerit, *Cameneciae* atque circa *Halam Magdeburgicam* viventibus disruptis *piscinis* multum molestiae

tiae

tiæ asperserit, atque in *Valachia* jam *homines*, jam *pecora*, dum circumfluerent aquis, atque in harum abundantia viverent, è medio sustulerit. Si *morbos* cum *vere* surgente increbescentes, atque ad *solstitium* æstivum usque infestantes reputemus, ob similem *aëris* constitutionem ubique vigentem eosdem hîc regnasse liquet, qui homines adorti sunt alibi. Mense *Aprili*, *Majo*, *Junio* enim cum *intermittentes*, tertianæ in *Italia*, tum *continuæ*, vel nulla *exanthemata* emittentes, *malignitate* tamen non carentes, atque nunc *catarrhales* anginodes *Lutetiæ Parisiorum*, inque *Ducatu Ferrariensi*, nunc *alias* circa *Guardistallum* repræsentantes, vel *exanthematicæ*, tam sub *vario Moscoviæ*, *Holmiæ*, *Nemausi*, *Cazallæ* sese sistentes, quàm sub *pestis* schemate in *Podolia* adparentes, febres grassabantur. In quibusdam locis & *alii* visebantur morbi. Sic lues *pecora* aggrediebatur in *Germania*, *dysenteria* in castrorum metatione circa *Molybergam* milites afficiebat *Junio*, *apoplexia* atque *podagra* præter solitum eodem mense homines *Moscoviæ* invadebant. *Viennæ* mensibus *vernis* sese offerebant *congestiones* versus *pectus*, *caput* in hæmorrhoidariis, sanguineque *spissiori* præditis, *rheumatismus capitis* ob menses parciores, *lumbago rheumatica*, *cephalæa* cum febre, *ophthalmia*, *odontalgia*, adfectus *spastico-arthritici*, arthritis *fixa* post iram, atque excessus ratione potus in hæmorrhoidario commissos, *malum ischiadicum* refrigeratione prægressa, *chiragra* post animi excandescentiam, *podagra* mensibus post terrorem disparentibus, febres *intermittentes*, *quotidianæ*, etiam *infantibus* familiares, *tertianæ*, in aliis *anticipantes*, in aliis *postponentes*, *quartanæ* si non solis salibus *digestivis*, atque viscidum incidentibus, tamen pulveri Lentilii ex *cort. fraxin. rad. gentian. rubr.* atque *sale absinthii* concinnato cedentes. Præter has *continuæ* continuarunt, non solum *primariæ*, sed & ex *secundariis*, inflammatoriis, *peripneumonia* atque *pleuripneumonia*. Posteriori juncto sputo *cruento*, atque graviori *febre* laborabat quidam *Juvenis*, prior verò reperiebatur cum *aphonia* in *ancilla*, utraque V. S. atque *diapnoicis temperatis* sublata. Frequentes erant *malignæ*, interdum *simplices*, interdum *compositæ* existentes. Quandoque enim *continua* complicabatur cum *continente*, qualem *hæmorrhagiis*, atque *sudore* intra *primum* septenarium solutam videre licuit in Illustriss. quadam filia XIII. annorum, quandoque & *intermittentem* habuit comitem, ita, ut aliquando sub *tertianæ* schemate incesserit, aliquando etiam mitiùs tractata in *tertianam* sive *simplicem*, sive *duplicatam*, pulvere ex *fl. chamom. sale absinth.* atque *antim. diaph.* parato, brevi curatam, transierit. Non nulli horum jam in *principio* hæmorrhagiam *narium*, vel *hæmophtysin* perpessi sunt; quædam tamen fœmina & sub *paroxysmo* intermittentis *vomitu cruento* correpta est, unde in iis quoque V. S. cum successu sub *initium* celebrabatur. Sæviit hæc *maligna* febris æquè in *gravidas*, atque alias. Rariorem *Leytheponti* habui casum.

Etsi enim fœmina quædam juvenis, & sub initium *purgans* assumserit, & die vij. V. S. in eadem instituta sit, & nimias ob *vigilias* huic pharmacopœus *narcotica* exhibuerit, & post incongrua hæc artificia multa statim enata sint *periculosa* symptomata, *vigiliæ continuæ*, *deliria* non interrupta, *lipothymiæ*, *tremor artuum*, *floccorum lectio*, aliaque; tantum tamen abfuit, ut obierit, ut potius *Vesicatoriis* nuchæ, pedibusque applicatis denuo ad se redierit, vocatis deinde in usum *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis* temperatis *pueros geminos* enixa sit, atque præter omnium spem ex morbo gravissimo evaserit. Neque *exanthematicæ* nostris ullas dederunt inducias. *Catarrhalis*, licet in infante cum *inflammatione* tonsillarum, *deliriis*, IV. die, superveniente *hæmorrhagia narium* largiori, *sudore*, urina *turbida* & inquinata, remiserit, alterationes tamen *febriles* post se relinquens, non nisi *purpura alba* subpullulante penitus disparuit. *Petechialis* ægrotis eo plus negotii facessebat, quo minùs studiosa, minusque decens adhibita fuerit curatio. *Laxantia* etiam sub *introitum* morbi noxæ erant, & memini fabrum aurarium, ob propinatum *purgans*, atque *refrigerationem* factam, *lypothymiis*, *vigiliis*, *deliriis* tentatum die vij. è medio esse sublatum. Neglectam *petechialem*, hincque *confusam* animadverti in *tribus* Juvenibus, quorum unus *prioribus* diebus in summam *virium* prostrationem, *gravitatem pectoris*, *vigilias*, *deliria*, *diarrhœam*, die vj. in *subsultus tendinum*, *singultum*, vij. in *petechias nigras*, viij. in *soporem*, sequente in *purpuram albam*, *motus convulsivos* incidens IX. die mortuus. Ceterorum alter non modo sub *principium vertiginem*, *dolorem gravativum pectoris*, alternisque diebus *exacerbationem* percipiens; sed & in *progressu* febris *vigilias*, *deliria*, *manuum tremorem*, *floccorum lectionem*, *torsionem oris*, alvi *involuntariam* excretionem incurrens die XII. fato succubuit, alter *biliosus*, variis *excessibus* deditus, præviis *vigiliis*, *deliriis*, *diarrhœa*, die vij. *sopore*, *aphonia*, *urinæ suppressione*, IX. *artuum tremore*, X. *urinæ involuntaria emissione*, *tremore labiorum*, *subsultu tendinum*, *adspectu torvo*, XI. *floccorum lectione*, *torsione oris*, *alvi dejectione involuntaria*, *motibus convulsivis* periit, quamvis ubique nihil non tentatum sit, imo tardius accersitus iisdem, *sanguinis* detractione in *statu* amplius locum non habente, pro re nata *bezoardica temperata*, *confortantia*, *subadstringentia*, *antispastica*, *vesicatoria*, aliaque longo usu atque experientia probata *remedia* suaserim. Eodem tempore multos occupabat *purpura*, quæ tamen prudenter tractata nulli funesta fuit. Spargebantur præter febrem *scarlatinam in teneriori* ætate cum *vomitu*, *tussicula*, *cephalalgia*, *motibus spasticis*, *convulsivis*, *deliriis* præmaturis occurrentem, atque blandis *diapnoicis*, *antispasmodicis*, *sudoreque* die vij. victam, & aliæ duæ species, *purpura* nempe *rubra*, atque *alba*. Atque hæc quidem etiam *infantes* febre *catarrhali* licet superata vehementer affligebat, quendam

dam verò ex *adultis* ob *refrigerationem* summo periculo exponebat. Cum enim proclivior sit febris hæc materiam morbificam per *poros cutis* proscribere, mirum non est, mutatione *lecti*, atque aëris *frigidioris* admissione facta die vj. in subjecto nostro *plethorico*, *cacochymico*, ob *sudoris* retrocessionem, majores statim *anxietates*, *inquietudines*, *vigilias*, *mentis alienationes* usque ad XI. diem durantes, in conspectum prodiisse. Gravius sic decumbente ægro in consilium quoque vocabatur Archiatrorum Cæsareorum Comes, Perill. atque Magnif. *D. de Longobardi*, cujus nomen, dum audio, veneror. Tametsi verò *Lectione* & *experientia* hic Vir Celeberrimus serio imperaverit, ut & *continentiam* tranquillam sibi commendatam haberet, & medicamenta *diapnoica*, *antispastica* à me præscripta subinde repeteret, & aliis salutaribus *monitis* auscultaret, impedire tamen non potuit, quin *adstantes* suasu aliorum medicorum, contra *obstructionem* per *quatriduum* præsentem *clysterem* applicandum curassent, nisi eadem die XII. *purpuram albam* copiosissimè erumpentem detegissem, atque sic Patientem ab orci faucibus liberassem, quem mox clystere jugulassent. *Julius* ultra dimidium *pluviis* conspicuus erat, ita tamen, ut tempestas *pluviosa* cum *sereniori* per totum *mensis* decursum alternaverit. Unde *gratus* atque exoptatus observabatur, quamvis & die XIII. *violenta* tempestas non tantum *Viennæ* cum frequentissimis *tonitrubus*, flammarumque *fulgoribus*, sed & in *vicinia* cum *grandinibus* insolitis, maximo *vinearum* damno, oborta, & *postremis* diebus ob copiosiores pluvias *horridior* secuta sit. Similes *vicissitudines* ratione *caloris*, atque *siccitatis*, per totum *Augustum* sentiebamus. *Calor* enim semper moderabatur *pluviis*, aliquando *citius*, aliquando *tardius*. Non nunquam mane *optima* tempestas comparuit, *spurca* succedente vesperi, non nunquam *calorem* per *aliquot* dies durantem pluviarum *continuitas* excipiebat, imo & sub *finem* æstus *diuturnior* imbres *largiores* prægressus est. Atque ob *pluvias* tam sub *initium* mensis *sequentis* ingruentes, quàm circa æquinoctium *autumnale* continuantes tempestas *frigida* atque *humida* ad *postremos* usque *Septembris* dies perseverabat, *reliquis*, à *tertia* nempe ad XVII. *Serenis* atque *æqualibus* existentibus. Anni *æstatem*, cum ineuntem, tum adultam, tum præcipitem *pluviosam* & alibi deprehendimus. Sive enim *tempestates* graviores, atque *numero* non modo spectabiles, verum etiam ob *fulmina* vehementiora, *tonitrua* horrenda, *grandines* immanes, in *Volhynia*, *Leopoli*, circa *Lovitium*, *Upsalæ*, in *Ducatu Bremensi*, *Dresdæ*, *Augustæ Vindelicorum*, *Francofurti*, *Londini*, *Suffolciæ*, *Lutetiæ Parisiorum*, in Civitate *Remensi*, *Picardia*, *Genuæ* attendamus, sive *imbres* largiores, atque per copiam, & aquarum *pluvialium* affluentiam vel *animatorum*, vel *oppidorum*, *vicorum*, *vinearum*, *agrorum*, *pratorum*, aliarumque rerum *inanimatarum* jacturam factam in *insula Cituorum minori*, *Cremesiæ*, in *Austria*

superiori, *Bohemia*, *Palatinatu*, *Brüxellis*, *Hallæ Saxonum*, circa *Berolinum* consideramus, luce meridianâ clarius id ipsum est; utut *Holmiæ*, atque in *Moscovia* major *calor* majorque *siccitas* cum *nebulis* fœtidissimis, quam ab XI. annis sese exeruerit, ut & *pisces* inde in *Suecia* perierint. Hic tamen temperabatur calor *pluviis* adhuc dum *Julio* cadentibus, illinc frangebatur *Augusto* accedente *frigore*, quod æquinoctio *autumnali* appropinquante & *Moscoviæ*, & *Ottoniæ* majus incrementum sumsit. Denique & notatu perdignum, ea, quæ ruti à *grandinibus* intacta permanserunt, à *cicadis* turmatim *Poloniam*, *Lusatiam* Superiorem & Inferiorem, atque *Marchiam Brandenburgicam* ingredientibus, intra Spatium XXIV. horarum ferè omnia fuisse consumpta, irreparabili incolarum damno. His mensibus *æstivis*, præter *apoplexias Hagæ Comitum* ingressas, *arthritidem Londini* infestantem, atque *podagram Romæ*, *Moscoviæque* increbescentem, diversæ *febres* adhuc dum spargebantur, ita, ut ex continuis *inflammatoriæ*, quales sunt *pleuritides* atque *peripeumoniæ*, *Gallos* invaserint, *malignæ* modo in *Salopia* Anglis intra quatriduum funestæ, modo in *Apulia* militibus Cæsare's lethales, modo *Cazallæ* degentibus periculum minantes grassatæ sint, *catarrhales* in Ducatu *Mantuano* regnaverint, *variolæ Romæ*, *Lutetiæ Parisiorum*, inque *Campinia* viguerint, *dysenteria* in *Italia* homines adorta sit, *pestis* in *Podolia*, *Volhynia*, *Moldavia* sævierit, imo denique & lues quædam *pecora* circa *Camenetiam*, *Chotimiam*, inque *Spirensi Episcopatu* occupaverit. Eodem tempore *Viennæ* commotioni humorum supervenire solebant *hæmorrhagicæ* congestiones, quas pro diversitate loci nunc *hæmorrhagia narium*, nunc *hæmoptysis* comitabatur. Quin etiam ansa hinc arrepta in *mensium* retentione *visus hebetudinem* habuerunt sociam, cedentem non solum *antorgasticis*, atque *antispasmodicis*, verùm etiam *fluxu menstruo* redeunte penitus disparentem. Sicuti verò *rheumatismos* hinc inde videre licuit; ita similis *congestio* per totum latus *dextrum* sese extendebat in *sene* plethorico, & *podagrico* alias, & brevi ante morbum de *Stranguria* æquè, atque *catarrho* conquesto. In hujus facie periculosa sese sistebant Symptomata, *inflatio*, *ophthalmia*, *oris tortura*, partium adfectarum *actio* læsa, ut neque comedere, multo minus fistulare potuerit. Atque hic mihi suppetias præ ceteris ferebant *diapnoica*, *antispasmodica*, *nervina* vel in *infuso*, vel in *decocto* pro oris eluitione, vel *linimenti* forma præscripta, quæ post V. S. reiteratam adductis *Symptomatibus* superatis, imo *rheumatismo* circa claviculam subsequente etiam discusso, successivè ægro sanitatem reddebant, licet maturius aëri *frigidiori*, atque *humidiori* se exponens *podagram* tandem incurrerit. Sunt & alii adhuc *morbi*, qui subpullularunt. In ætate graviori *raucedo* sese prodebat, *tussis* vehementior eandem affligebat, in primis *hypochondriaca*, quali Illustriss. quædam *Domina* septuagenaria, juncto dolore *hepatis*, laborabat. In subjecto

jecto Sanguineo-cholerico, atque podagrico, *nephritidem calculoſam*, cum doloribus acutiſſimis, *clyſteribus*, *digeſtivo-antiſpaſticis*, *ol. amygd. dulc. balneis* relaxantibus, *unguentis* emollientibus, quæ *calculi* ſeceſſum facilitabant, ſuſtuli. Affectibus *Spaſtico-arthriticis* ex proprio fonte erat ſuccurrendum. Sic in *hemicrania* chronica, *malo iſchiadico*, *podagra antorgaſtica*, *digeſtiva*, *diapnoica*, *antiſpaſmodica* majorem opem ferebant, quàm ab ullo alio remedio epectari poteſt. In arthritide *fixa* cum *tumore* manus hæc quidem non ſufficiebant, ſed pulvis ex *ſale cichor. fecul. ari*, *pulv. hepat. rubr.* atque *diagryd. Sulphurat.* paratus, laudatis *interpoſitus* ferè punctum tulit, cujus hinc uſum, quo uſque penitus remiſit dolor, continuavimus. Occurrebant etiam in *adulta* virgine plethorica motus *convulſivi* contumaciores, durantes per *triduum*, artuſque adeo torquentes, ut in *luxationem* cubiti inciderit. In *cauſam* mali inquirens animadverti, eoſdem ſine *manifeſta* cauſa fuiſſe enatos, neque unquam, ſi *convulſiones* ob *terrorem* poſt *morſum* canis in Juventute perceptas excipias, ab eadem antea perpeſſos. Remedium præcipuum ac præſentiſſimum fuit pulviſculus ex *matr. perl. præp. antim. diaph. nitr. dep. lumbric. terr. præp.* atque *cinnab.* conſtans, quem aliis non juvantibus exhibui, eumque deinde, applicato quoque *clyſtere* repetii. Nec defuerunt febres *malignæ*, acutæ, interdum ſub *continentis*, interdum ſub ſchemate *continuæ* apparentes. Quam plurimæ fuere *exanthematicæ*. Sæpe enim complicabatur *purpura rubra*, in primis in *infantibus*, ſæpè *petechias* emittebat hæc febris. Atque *petechialis* denuo duabus perſonis, quod *purgans* aſſumſerint, à *vino* non abſtinuerint, *diapnoen* neglexerint, *tremoribus* totius corporis, *vigiliis* perpetuis, *deliriis* furioſis ſeſe repræſentans, funeſta erat. Alios affecit ſine *exanthematibus*, quod tum *catarrhales*, tum *dyſentericæ* ſub finem *Septembris* invaleſcentes ſatis ſuperque probant. Quædam jam in *principio* dyſenteriæ *menſes* expertæ ſunt, in quibus *pilulas Stahl.* ſubjunctis *ſpec. de hyacinth.* atque *corall. rubr. præp.* cum ſucceſſu adhibui. Taceo *quotidianam*, *tertianam duplicatam*, *iſchuriam* graviſſimam V. S. in pede decreſcentem, *diarrhœam* torminoſam poſt iram *nitroſis* atque *præcipitantibus* victam, alioſque *morbos* his menſibus ſeſe offerentes. *Octobris* initium *ſerenum*, utcunque *placidum* fuit, *progreſſus* ad *finem* uſque *nebulis*, *pluviis*, *nivibus*, *grandinibus* conſpicuus, *humido-frigidus*. Totus *November* aut *nebuloſus*, aut *pluvioſus*, aut *ventoſus*, aut *nivoſus* erat, adeo, ut eodem menſe neque *quatuor* dies *tranquilli* & *ſereni* numerari potuerint, neque *frigida* atque *humida* tempeſtas unquam minuta ſit. Quamvis autem & *December pluvioſus* comparuerit, *tepens* tamen atque æſtatis ſimillima tempeſtas eidem jungebatur, quam vix per IV. dies ſtantem excipiebat alia multum *diverſa*. Sequebatur enim *ventoſa*, *nivoſa*, *rigidior*, quàm ullo, quod memini tempore, *frigori* acriori die XX. atque XXI. obortis *pluviis* quidem remittente, ſed

ſed XXIII. majori vehementia cum *Aquilone* atque *nivibus* redeunte. Sicuti verò *priores* Octobris dies, tam ob cœlum *ſplendore* plenum in *Palatinatu*, quàm ob *ſiccitatem* in Ducatu *Montano*, ac *Dreſdæ calidiores* quoque fuiſſe intelligimus: ita & *ſequentes* atque *poſtremos* jam *venti* rigidiores *Venetiis*, in *Hiſpania*, jam *pluviæ* non interruptæ circa *Scaphuſiam*, in *agro Bononienſi*, Ducatu *Guardiſtallenſi*, inſula *Junonis*, aliis provinciis *Hiſpaniæ*, *Cameneciæ*, jam *nives Holmiæ*, *Petripoli*, in Ducatu *Novogardiæ inferioris*, *Cameneciæque* humido-frigidiores reddebant. Atque hæc, *frigida* ſcilicet, atque *humida* tempeſtas, cum ob *ventos* circa *Portum oſtium*, *Dublinum* violentiores, tum ob *pluvias* in *Palatinatu*, *Coloniæ*, *Brüxellis*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Romæ*, *Genovæ*, *Calpe* copioſiores; tum ob *glaciem*, *niveſque* in *Moſcovia*, *Polonia*, *Suecia*, recurrente *placidiori* aëre ſolutas per omnem *Novembrem* continuabat. Denique & *December* aura *temperatiori*, *pluviis* frequentioribus ſtipata, *Batavis*, *Gallis*, *Germanis*, *Polonis*, aliiſque illuxit, tantumque abeſt, ut talis permanſerit, ut potius *turbidus* ſucceſſerit. Teſtes ſunt non modo *venti* vehementiores *Romæ*, *Liburni*, *Venetiis*, *Neapoli*, in *Lacu Lemano*, *Maclopoli*, *Rupellæ*, *Hanoveræ*, *Coloniæ Agrippinæ*, in *Franconia*, *Hafniæ*, in mari *Balthico* ſeſe exerentes, verum etiam *nives* cum acerbiſſimo *gelu* in *Moſcovia*, *Polonia*, *Suecia*, *Holſatia*, *Saxonia*, *Gallia*, *Helvetia*, *Hiſpania*, *Bavaria* invaleſcentes. Remiſit quidem *frigus* in *Bavaria*, *Polonia*, aliiſque regionibus per paucos dies, mox tamen rediit *intenſiſſimum*, cum omni tempeſtatum inſolitarum, *nivium* & *ventorum*, genere. *Autumno* nunc *arthritis Londini* increbeſcebat, nunc *podagra Romæ*, *Mediolani*, *Genuæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, in *Batavia*, *Berolini* affligebat. *Romæ* eodem tempore *pleuritides*, *peripneumoniæ*, *anginæ*, aliæque febres *inflammatoriæ* frequentes erant. *Malignæ* & in *Palatinatu* inferiori, & in agro *Lunenſi*, & *Genovæ*, & in inſula *Junonis* in homines ſæviebant. Non defendam eaſdem vel *claſſicula Hiſpanorum præſidiaria* mediante ex *America* in locum poſteriorem fuiſſe delatas, vel ex *fonte* quodam impuriori ortum ſumſiſſe, hoc ſaltim addam, has modo *continentis* Schema, modo indolem *continuæ* exhibuiſſe, cutem aliquando *maculis*, aliquando *nullis* fuiſſe interſtinctam, ut de *duplicatis* in quibuſdam perſpectis nil adducam. *Variolæ Coloniæ Ubiorum*, *Londini*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Verſaliis*, circa *Autricum Carnutum*, in *Lunæ Villa*, in *Hiſpania* regnantes, ſi morbos reliquos non exuperabant, numero tamen æquabant. Neque *peſtis* in *Podolia*, *Volhynia*, *Moldavia* decreſcebat, neque lues *pecora* occupans remittebat; ſed latius ſerpendo & eundo tantas acquiſivit vires, ut eorum quantitatem maximam in *Bohemia*, circa *Poſonium*, *Zamoſcii*, in *Lithuania*, *Marchia Brandenburgica*, verſus Ducatum *Magdeburgicum*, aliiſque in locis *Saxoniæ* è medio ſuſtulerit, cui malo in poſ-

tremis

ſtremis regionibus multum favebant miaſmata putredinoſa à *cicadis* relicta. Cæterum præter *paralyſes*, *apoplexias Romæ*, *Mediolani*, *Bernæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Hamburgi* ſeſe ſiſtentes, nil memoratu dignum mihi occurrit. Iiſdem menſibus Virgo quædam Viennenſis poſt V. S. ob menſes *parciores* in *pede* inſtitutam, *crocique eſſentiam* adhibitam, fluxum menſium *nimium* incurrit, quem *adſtringentibus* ab ordinario præſcriptis expugnare per vij. Septimanas, ſed fruſtra erat conata: hic ego ad repetitum *antorgaſticorum* uſum confugi, neque pœnitenda opera, quamdiu enim iſta propinarentur, ſatis rectè habuit, ſed cum his *moderaretur* tantum fluxus, non *tolleretur*, V. S. in *manu* ſuaſi, qua celebrata ſine *antorgaſticorum* præſidio omnino convaleſcebat. In aliis *rheumaticos* decubitus verſus *faciem*, in aliis *otalgiam*, in alia poſt *refrigerationem*, atque aliqualem *lochiorum* ſuppreſſionem *odontalgiam* vidimus, in alio *puero* ob neglectam *diapnoën* diu *purpuram* perpeſſo ſeſe offerebat *cheilocace*, ſive labro-ſulcium, cum exulceratione labii ſuperioris oris gravius, ac quaſi *hæreditarium*, alii *coryza*, *angina*, *tuſſibus* laborabant; in aliis affectus *ſpaſtico-arthritici*, *digeſtivo-diapnoico-antiſpaſticis* ſublati invaleſcebant. Innumeræ quoque hinc inde ſpargebantur febres, *inflammatoriæ*, *malignæ*, *catarrhales*, *exanthematicæ*, *intermittentes*, *tertianæ*, aliæ: ſed præ omnibus *purpura alba*. Invadebat enim non tantum *infantes*, maturius in febre *ſcarlatina* menſe *Junio* aëri liberiori commiſſos, ſed & *adultos*. Sequiorem *ſexum* duplo gravius afficiebat. Sic affectus *hyſterici*, *animi abjectio*, *ardor* atque *anxietas cordis*, *cephalalgia*, *vigiliæ*, *deliria* uſque ad XVI. diem continuantia in Juvene quadam Domina *purpuræ albæ* ſuperveniebant, quibus ſeſe excretio *critica* partim per *ſudorem* die vij. apparentem, partim per *hæmorrhagiam narium* largiorem XIV. obortam, ſequentibus XVI. etiam *menſibus*, adjunxit, ut & *exanthematum* eruptio XI. & XVIII. *ſecunda* vice cum levamine ſeſe prodens. Duæ ex *puerperis* hac febre laborantes meam implorarunt opem, quarum alteri *camphorata*, *myrrhata*, ſimiliaque internè dederunt, alteri tincturas *ſpirituoſiores* præſcripſere Medici. Etſi verò *calidiora* utrique diſſuaſerim, atque ob vigilias & deliria, *temperatiora* laudaverim, tantum tamen abfuit, ut id ipſum in *priori* obſervatum fuerit, ut potiùs maſſam humorum *commoventia* repetierint, ſicque imperitè tractata, nulla de *ſiti*, nullo de *dolore* conquerens, urina etiam *naturali* fere exiſtente, die XI. ſublata ſit. Poſterior, quæ non modo *ſpongioſioris* atque *plethorici* habitus erat, verum etiam ante annum cum ſub *initium* geſtationis menſes *continuos*, tum *medio* tempore *fluorem album*, tum vij. menſe *abortum* experta eſt, hoc gravius decumbebat, quod & in *abortum* denuo abſque cauſa *manifeſta* inciderit, *duabus* inſimul *molis* ſecedentibus, & ob violentiorem *ſecundinarum* diutius remanentium extractionem debilitates *ſyncopticas* ſenſerit, & die vij. *ſudore* præſente aërem *liberiorem* admiſerit,

& viij.

& viij. *exanthematibus* jam prodeuntibus *enematis* injectio facta fuerit, & ob neglectam *diapnoëи*, dum surgeret maturius, atque *purpura* sub blando *udore* sensim evanescente, *rheumatismo* pedis summè dolorifico tentata sit. Serio hinc imperavi, ut sub continentia tranquilla regimen *diapnoicum* sibi commendatum haberet. *Variolæ* copiosiores, *ordinariis* quidem *majores*, atque sub initium *pellucidæ*; deinde tamen ad ambitum *inflammatæ*, juncta febre exquisita, vigiliis, deliriis *suppurascentes* æquè, ac die XIV. *exiccatæ*, decidentesque cum solutione mali sub blanda *diapnœë*, urinæque *turbatione*, visebantur in filia jam adultiori, cujus in fratre mitiorem vim morbi animadverti. Nil dicam de *pleuritide* in Juvene vij. die sudori cedente. Neque vel de *cachexia* cum *nodis* atque *absc essu* mammæ in *puerpera* à *purgantibus* fortioribus, suasu barbitonsoris assumptis aucta, *digestivo-diapnoico-antispasticis* autem à me ordinatis, sub copiosiori *sudore*, copiosiorique *urinæ* excretione successivè penitus disparente, vel de aliis morbis *sporadicis* quicquam adducam. Hoc saltim addam, *mortuorum* numerum, sicuti *Londini* 26761. *Amstelodami* 8911. *Brunsvici* 1233. *Lycaoniæ* 400. *Berolini* 2691. *Wittenbergæ* 260. *Dresdæ* 1740. attigerat, ita *Viennæ* ad 8493. sese extendisse. Sufficiat hæc de constitutione *epidemica* hujus *anni* fideliter, prout & in alieno, & in mea praxi occurrebant, annotasse.

Dn. D. CAROLI RICHA, Philos. & Med. Doct.

Constitutio Epidemica Taurinensis Anni 1720.

I. HUmanum Corpus variis passim advenientibus impressionibus excipiendis aptum, variis idem malis affici notum est, quæ quidem modò ab occulta aeris diathesi ortum habent, modò intimè profecta à variis fermentationum generibus, vel etiam putrefactionibus humorum, ut aiunt; seù rectiùs ab alterato fluidarum cum solidis partibus æquilibrio, ad cujus legem mechanicis præceptis illud idem comparatum est, subnascuntur. Hinc multiplex morborum cohors ab omni ævo terris incubuit, seu ab hac, vel illa peculiari corporum particularium anomalia, seu à caussa magis generali producantur; Hosce postremos propriè *Epidemicos* dicimus, vel indiscriminatim, nulloque servato ordine homines invadant, vel continuâ quâdam serie, ceu facto circulo se se invicem excipiant, statisque temporibus oriantur.

II. Si quibus autem in morbis *divinum* illud ab Hippocrate proditum elucet; id sanè in epidemicis cernere est, quorum caussam rectissimè venerandus idem senex in anni tempora reijcit, quæ prout constitutionem suam naturalem servaverint, vel ab ea recesserint sanum, vel ægrotum corpus efficiunt, variasque ægritudines producunt. Nihil sanè quicquam

quam animum universæ, quâ patet, Medicinæ pomœria perlustrantem tantâ admiratione percellit, quàm discolor illa, & planè sui dissimilis istiusmodi morborum facies, tum quâ varias ejusdem anni tempestates, tùm quâ discrepantes diversorum ab invicem annorum constitutiones referunt, ab iisque dependent; ut verè *divinum* quid dixeris inesse iis, nec immeritò *divino* laudis honore celebrandos, qui occultam illam, atque inexplicabilem aeris influentiam, unàque simul desævientes morbos scitè norunt expendere, ac prænunciare.

III. Atque id quidem ritè assequi res est multi otii, ac summè ardua; Opus utique verè magnum, cui fortassè unius Medici ætas non suffecerit. Diu namque, ut ut improbus, exantlandus labor est, antequàm nos aliquid memoratu dignum in hôcce fodiendô Isthmô, inque tàm multifariâ horum morborum serie extricandâ præstitisse jure possimus gloriari. Neque is ego sum, qui me in his, quæ jam trado, omnem absolvisse numerum credam: Novi enim *quo ex luto mihi finxerit præcordia Titan*; *Quamve sit mihi curta supellex.* Satis erit ad laudem inchoasse telam quove pacto se res habuit nuper, quod ad hanc scilicet, in qua degimus, Urbem, ejusque agrum pertinet, enarrare.

IV. Quod ut ego felici calamo assequi pergam, ac dilucidè, quantum fieri potest, quotannis prosequi, ac illustrare; consentaneum duxi, quæ propria ac sua sit hujusce Cæli natura, quidve in hoc, quem premimus, Agro laudandum, quid culpandum sit, antequàm ad alia progrediar, paucis exponere. Meâ etenim, immò Hippocratis sententiâ, id scitu maximè est necessarium, nemoque Cinicorum alicubi esse potest, vel mediocri famâ celebratus, quin ante omnia locorum, in quibus se velit exercere, cum positiones, ac ventos, tum aquas, & cæteras aeris, & alimentorum qualitates (quæ Urbium Cælum constituere videntur) probè cognoverit.

V. Eaque quidem omnia ad commendationem Taurini agri concurrunt. Enim verò Taurinorum Augusta, si modo ejusdem positionem spectemus, mirabili certè vel casu, vel consilio haud longè ab Alpium radicibus in amœnâ planitie excitata fuit ad lævam Eridani Fluviorum Regis, *nulli amnium*, ut Plinius ait, *claritate inferioris.* Hinc lætissimi Colles, quà Orientem adspicit, trans Padum nitidissimo prospectu consurgunt oppositam imminentibus Alpium ad occasum Solis fastigiis faciem præbentes; Hinc effusissimus ager, quà Boream, ac Meridiem spectat, protenditur, quem *Taurinates campos* vocat Anonymus in Panegyrico ad Constantinum; *Taurinos* ego potius dixerim elegantiore vocabulo, quo quidem usus est Ptolomæus, Tacitus, Plinius, & alii quam plures. Sic etiam Taurini Populi dicti sunt, qui antiquâ Ligurum stirpe huc primi confluxere.

VI. Isque est Urbis, tum Agri conspectus, verè, si fas est ita loqui, *Elisius*; Ecquis enim haud videt ex tot hisce inter se non diversis modò, sed quasi contrariis locis, Collibus nempè, Alpiumque cervicibus haud

haud longè ab Urbe impendentibus, amplissimâque interjectâ planitie mixtam veluti quamdam ex omnibus, ac libratam Atmosphæram consurgere; fluidumque aera, quem à Sole potissimùm, Luna, ventisque inæqualiter premitur, perenni motu agitatum, minimo illud negotio à finitimis Montibus in patentem planitiem, & viçe versâ contendere, sursùm illud prementibus, urgentibusq; partim domorum ignibus, partim æris campani pulsu, & discurrentium Civium miscelâ.

VII. Sic verò præsertim comparata Urbs est, ut liberum habeat Solis tum ortum, tum occasum; quâ namque parte Orientem intuetur Solem, ita compositi sunt interjecti Colles, ut ejus illa radiis nullâ, vel exiguâ diei parte defraudetur; quâ verò Occidentem adspicit, dissitæ Alpes, ferè sexto ab ipsa lapide, Occidui morientis Solis aspectum nullimodè inhibent; quin immò radios quoquo modo reflectendo, ac declinando hilarem, lætissimumque vespera incolis ferunt.

VIII. Insuper præstant modo dictæ Alpes, quòd excelsis illis, quibus eminent, cervicibus, lenes, mitesque occidentales ventos, quos cæterum impetuosos maximè, ac insalubres potissimum Gallis occidentalibus novimus, lenes inquam, mitesque subalpinis ferant, eâ quidem ratione, quod uberrimam illam, si quid ego hìc judico, vaporum aquosorum copiam, quam hi secum ex Oceano Atlantico vehunt, magnâ ex parte per vastissimum totius Galliæ occidentalis tractum dimiserunt, tùm si quid adhuc retinent, antequàm Alpes pervadant, deponunt, quò [scilicet dein lenes ij, ac temperati subalpinas hasce Regiones benigno afflatu recreent.

IX. Quod verò orientales ventos attinet, hosce libere per universum Agrum Pedemontanum perflare sinunt exarati Colles ad Orientalem Urbis plagam compositi: nec humiles nimis, nec elati; ità tamen dispositi, ut nonnisi purissimum ætherem, leniterque retusum, ac mitigatum ad nos primâ luce appellere permittant, perque patentes campos discurrere.

X. Neque diffiteor haud adeò infensum nobis fore Boream, atque illi oppositum Austrum, si quid opportunè illis opponeretur, quod medium veluti libramentum eorumdem vim frangeret, ac temperaret. Cum verò liberè hi tum à Septentrionali nivibus obsitâ, tum à Meridionali vaporibus aquosis divite plagâ, nullo interjecto obice discurrant; furentes indè, ac debacchantes sævissimo plerumque flamine Incolas verberant, vel eo maximè, quòd assurgentes utrinque montes, apertum iis campum, ac quemdam veluti alveum, quo magè sæviant, præbent. Longè verò Meridionali infensior Boreas est, quòd ille inquinamenta, quæ secum vehit, medio quasi in itinere, antequam in obviam illi planitiem illabatur, interiacentibus maritimis Alpibus, quæ à meridie imminent, ac Niciensem ditionem à Pedemontio disterminant, dimittere cogatur aliquandò. Boreas verò è Montibus glacie, nivibusque tectis spontè ruens subjectos campos pervadit, liberèque furens non modo aerem valdè condensatum, & compressum adducit, sed

ſed & minuta corpora nitroſa non parum infenſa ſecum advehit, erodendi, irritandique facultate prædita, quod apertè quidem ipſamet oſtendunt ædificia, quæ cum maximè inveteraſcunt, adverſâ Septentrioni facie, non leves corroſionis notas præ ſe ferunt. Equidem ut rem omnem in pauca contraham, ex hiſce omnibus ventis, quibus Taurinus Ager perflatur, neminem agnoſcimus Orientalibus ſalubriorem, neminem inſuper infenſiorem Boreâ, atque Auſtro, infenſoſque denique minus, ac fortè etiam ſalubres, cum maximè moderatè flaverint, Occidentales didicimus.

XI. Plures verò fluentes aquæ uberi gurgite hoſce campos alluunt, haud exiguâ incolarum felicitate; Hinc enim rivulos penè innumeros cernere eſt per univerſum agrum longè, latèque eximiâ, nec unquam ſatis laudatâ Colonorum induſtriâ diſſeminatos, qui rurſus dein unà omnes in unum, alterumque amnem, majoremque alveum excurrunt. Hoſce inter amnes aquis, tùm munere præclariores ſunt Padus, ac Duria; Ille è gremio Veſuli montis celſiſſimum in cacumen elati, finibus Ligurum Vagiennorum, viſendo fonte profluens, condenſque ſe ſe cuniculo, mox in Forobivienſium agro iterum exoriens, placidiſſimo motu, quâ præſertim aprici colles eminent, juxta Urbis mœnia præterlabitur; ultròque dein pergens mutato itinere Orientem versùs excurrit, quò tandem aquis dives in Adriaticum mare tergeminis oſtiis ſe ſe exoneret. Hæc ex Alpibus Cottiis præcipiti tramite decurrens altero ſui alveo Pado adfunditur, altero in rivos diviſo per Urbis ſemitas ſalubritèr devolvitur, immundiciarum faciem, impurum ſpiritum, & cauſſas gravioris Cæli ſecum unà removens, auferenſque.

XII. Sunt enim Alpes ità diſpoſitæ, ac comparatæ, ut ſi quo in loco, hic ſanè admirabilem luſum excelſis earumdem cervicibus præbeant, uberéſque effundant in ſubjectam planitiem aquarum latices ex intimo earumdem gremio proſilientium, perque tot amphractus, ac mœandros læto, gratoque murmure decurrentium. Hinc ſoli bonitas aliis longè telluribus, quæ clementiſſimo Cælo gaudent, profectò non inferioris. Hinc frugum omnium, ac rerum proventus uberrimus, nullo non tempore, parvo etiam pretio copioſâ tellure ſalutarem incolis, ac hoſpitibus victum largiter ſubminiſtrante. Hinc benigna aeris nativa indoles, quod caput eſt maximum, potiſſimum repetenda; Sicuti enim ſecundùm Theophraſti (*a*) axioma, *talis eſt aqua, qualis eſt terra, per quam ipſa percolatur.* Ità quoque, me judice, plurimum una ſimul conſpirant, atque invicem juvantur, læduntur-que, aer, & aqua: nilque adeò magis ad aeris, quem ſcilicet ceu immenſam quaſi ſpongiam minutiſſimorum corporum, quæ à terraqueo orbe, perenni tùm externo, tùm interno molimine excitantur, concipimus, puritatem, bonitatemque, ac locorum proindè felicitatem, atque incolumitatem conducit, quàm dulces, probatæque aquæ ſuos per alveos, & canales liberè excurrentes.

XIII. Ecquis verò lymphas, tùm quæ ex intimis Alpium Amphracti-

 bus

(*a*) *De cauſ. plant. lib.* 6. *c.* 3.

bus scaturiunt, tùm quæ spontè ubique in universo agro prosiliunt, tot inquàm insontes lymphas crimine, aut malitiâ culpaverit, quarum bonitatem certissimo argumento, præter spagiricam analysin, longa diu experientia, probatusque apud incolas usus testatur? Quis limpidissimos ubique orientes fontes criminabitur, ad quorum quamplures, tamquam ad sacras Thermas concurrere ægros novimus, eorumque auxilio diuturnis ipsos malis evadere? Quis puteales ipsas, quæ tùm in Urbe, tùm in finitimis Oppidis passim prostant, aquas vitio redarguerit, quas, aut saltem plerasque, longo usu, optimas esse didicimus? Quod enim harum pleræque putidæ alicubi reperiantur, malum hoc acceptum referendum est non lympharum venulis, sed modò corporibus facilè putrescentibus, quæ in puteos ipsos præcipitata sunt, modò nimiæ quieti earumdem putealium aquarum, modò tandem, quod frequenter accidit, Architectorum imperitiæ, qui puteos cavant juxtà latrinas, aut cloacas quarum sepulta lues insontes aquas contemerat.

XIV. Scio quidem fluviales maximè, non omnino insontes haberi, utpote quæ exoticis particulis, cum præsertim nives æstivis mensibus liquescunt, inquinatæ sunt. Atqui adventitia hæc labes hujusmodi aquarum est, quam facili ego aliquando marte diluam peculiari quodam, quem mihi olim elaborandum constitui, tractatu, *de morbis endemijs, seu de Medicina domestica Subalpinorum*; In quo quidem tractatu tùm nativas, tùm adventitias hujusce, in quo degimus Cæli qualitates fusiùs, ac elaboratiùs exponam, tùm, quæ præcipua res erit, naturalem Pedemontani agri historiam à nemine, quod sciam, tentatam adhuc, atque ab amicis diù expetitam, accurato, quantum fieri poterit, stylo persequar. Hæc interim satis erunt impræsentiarum pro ea, quam modò aggredior, felicique omine prosequi in dies cogito, exornandâ Provinciâ. Manus itaque ad Tabulam.

XV. Utque ab ante acti anni 1719. exitu, Hippoctatis more, incipiam. Fervidissimam, ac pulverulentam æstatem siccissimi veris, ac hyemis sobolem, pluviosus, ac lutulentus Autumnus excepit. Nulla scilicet visa dies ab autumnali æquinoctio ad hyemale solstitium usque nubibus expers, ac læto Cælo. Nec diu quidem se se prodere distulit morbosa proles sub febrium larva nullo ferè typo suborientium, quæve morbillosarum, ac variolosarum indolem præ se ferebant, delitescens. Et sanè morbilli, qui præcedentibus annis totam penè Pedemontanam Regionem longe, lateque infestarunt, jam fatiscentes dein, variolis locum cessere, quæ ineunte æstate subortæ, autumno maximè debacchatæ sunt, deplorandâ tenellæ præsertim ætatis clade. Curiosum sanè erat, quo hæ pacto ab uno ad alterum finitimum oppidum migrabāt, ac se se invicem excipiebant, perpendere, eumdem scilicet quo anteà morbilli apparuerant, ordinem servantes, ac morem, ingeniumque. Alpina namque loca ab hisce primò, mox universus denique Pedemontanus ager funestatus est. Diceres ab Alpibus illas ad subalpinas Urbes transiisse: unde demum facto velùt agmine, ac impetu à finitimis regionibus ad magis

gis dissitas, à Subalpinis ad Insubriam, ab Insubriâ ad Mutinensem agrum, ab hoc ad Romanum, totamque dein extremam usque Italiam propagatæ sunt. Quodque mirum magis est, ac considerandum maximè; quod lœthale esse solet hisce erumpentibus, nigroque propemodum lapillo signandum; id ferè proficuum extitit, ac salutare: motus nempe per alvum spontaneus ab ipso variolarum erumpentium exordio ad usque supremum earumdem stadium perdurans, cujus beneficio haud paucos memini, jam penè Orco proximos, ex insperatô servatos. In quo quidem id ego potissimum didici, variolas nempè, cum maximè symptomaticè, ut ajunt, erumpunt, alio utique more curari, tum judicari, ac illas, quæ essentialiter se se produnt.

Variolarum Classi meritò adnumerabantur putridæ febres, variolosæ, inflammatoriæ, ut subinnuimus, & hujusmodi aliæ, quæ æstivis mensibus suboriri cœperant, ac tum fortè cudebantur, subsequenti postmodùm Autumno, ac Hyeme erupturæ. Hisce se se addidere comites Pleuritides spuriæ, Ophtalmiæ, Anginæ, Dysenteriæ, Stranguriæ, atque hisce affinium morborum prolixa Cohors, quorum una simul, atque eadem omnium origo est; unum, idemque incrementum.

XVI. Atqui desiit tandem, accedente hiberno solstitio, pluviosa Autumni constitutio, lætioremque temporum indolem prænunciare visus est novus oriens Annus (1720.) sereno, mitique adeò Cælo, ut medio ferè Januario Veris exordia præludere jam tum cœperint, Occidentalibus ventis præmaturè spirantibus, quibus æquo pede identidem præter morem Australes succedebant. Quis ægrorum status in illâ verè insolenti conditione temporum fuerit? Quid inde subsequenti æquinoctio pertimescendum maximè, facilè is conijcere poterit, qui quod Hippocrates ipse in hujusmodi (*b*) inordinatis temporum vicibus portendit, planè didicerit? Et sanè vix à pluviosâ ad siccissimam rursus vergere visa est temporum constitutio; ut illicò putridas febres in petechiales, ac malè moratas illis affines, ac consanguineas evadere adnotavimus, sensim evanescentibus variolis, nigramque facem exaratis petechialibus, ac mali moris febribus, quæ de die in diem invalescebant, tradentibus. In hac postrema variolarum scena adultos maximè correptos vidimus, secùs ac cum primitùs apparere illæ cœperant, primævos tunc flores tantùm, tenellosque infantes adortæ.

XVII. Quæ igitur ineunte Januario exoriri cœperant malignæ febres, eædem, appropinquante vere, quàm immanissimè debacchabantur, ac velut rupto aggere torrens longè, latèque per universa quæque Subalpina Oppida crudeli more desæviebant. Addiderant hisce vim, atque robur ingens in illa siccitate temporum, in quam ex pluvioso Autumno inauspicatò incidimus, hiscentes ab Australibus oris assidui flatus, infesti quantùm! Præluserant hisce quoque denso agmine morbilli, ac succedentes variolæ, quæ superioribus annis, ac præcipuè exactâ nuper æstate, maximam infantium cladem edidere. Facile hinc conijcere erat iis potissimùm

(*b*) *lib. de aëre, locis, & aquis.*

mùm vexatos iri labente anno Subalpinos Incolas, ni quæ impendebant mala averterent Superi, miserasque terras defenderent. Auditum tunc quoque est Romæ hujusmodi febres, tùm anginas, ac pleuritides desævire, quæ multa hominum millia utriusque sexus, & omnis ætatis, ac dignitatis interfecere. Quod ego quidem non absque ingenti animi dolore meminisse videor, cum præclarissimum, & amicissimum virum *Joannem Mariam Lancisium*, Summi Pontificis nuper quoque dum hæc ego scriberem, in Cælum elati Archiatrum, & Cubicularium intimum, de re medica, ac literaria optimè meritum, cui ego plurimum debeo, in luctuosissima illa rerum scena è vivis sublatum, & adhùc lugeam, & mecum unà lugeat universa Litteratorum Respublica. Mylis quoque in Sicilia, haud absimiles morbos jam tùm superiori Æstate, Autumnoque extulisse caput, inque dies ingravescere magis, ingenti militum tùm Hispanorum, cùm Germanorum, ac Incolarum funere audivimus.

XVIII. Exaratis febribus spasmodici pectoris affectus, sub ipsum Æquinoctium, ac diu adhuc post ipsum consociabantur, sævissimoque inito fœdere, auctis veluti viribus, juniores maximè, ac robustiores ausi sunt lacessere, inque Libitinæ censum deducere. Hisce quoque Comites aderant, subque iis merebantur Ignes sacri, anginæ, arthritides, erysipelata, & alia id genus mala, quæ quidem eò magis recrudescere, quò parcius sæviebant exaratæ febres, ac spasmodici pectoris affectus, fatiscere rursùs, ac cedere, quo immaniter magis illi increbescebant, ac ita vicissim reciprocantibus imperiis ludere pluriès observavimus. Qui verò chronicis morbis, ac tabe potissimùm, ne quidquid ad historicam morborum narrationem desit, jam diù conflictabantur, hosce initio veris ex omni prorsùs spe decidere, adque interitum properare celeriùs fortè, quàm par erat, adnotavimus; Quin insupèr multis de tabe in dubium venientibus, ipsa tunc est confirmata, atque haud scio si quis ex iis etiam modico tempore superfuit.

XIX. Isque fuit Austrinus hyemis status. Rarò scilicet, aut nunquàm *Boreæ penetrabile frigus* persensimus, quin insuper nivali vellere defraudatâ terrâ, eâ saltèm quantitate, quæ nostro huic Cælo congrueret, metus aderat, nè parùm indè frugifera futura messis evaderet. Solabatur tamen annorum antecedentium felix ubertas, ut venturis temporibus provisa sufficerent. Equidèm exarati affectus, si modò Arthritides excipias, quæ quoque satis aptè ad vernales morbos referri queunt, exarati inquàm affectus veris potiùs, quàm hyemis ingenium redolebant. Et reverà non aliundè excitatas, ac penè dixerim expergefactas, novâ veluti prole sobolescere crediderim præfatas affectiones, quibus tunc obruebamur, nisi ab Austrinis sævientibus flatibus, atquè hinc præter morem serenâ, ac veris speciem referente hyeme, cui pluviosus Autumnus post ingentem illam temporum siccitatem prægressus fuerat. Hinc enim præludente, præmaturo afflatu, vere, ut vegetantia quæque in agris, ità & humani corporis liquida intestino motu fermentescere cœperunt magis, ac agitari.

XX.

XX. Cum verò impar incœpto absolvendo muneri, ac minùs congrua foret liquidorum massa, tùm ob alternantium ventorum indolem, qui plerumque humidi, mox sicci iterùm perflantes, modò in motum data liquida ciere magis, modò illa cohibere, ac minùs apta suscepto muneri reddere videbantur, leviorem modò, mox graviorem aera, ac condensatum magis adducendo; tùm ob particularum sanguinis spirituosiorum præconceptam, ante actâ potissimùm æstate, ac vere, Phlogosim, cujus veluti proludia extiterant desævientes morbilli, atquè iis affines variolæ, impendentium jam tùm malignarum febrium præsagia, ac incrementa; Tùm deniquè ob pluviosam Autumni, habitudinem, morborum parentis, omnium Medicorum ore feracissimi; evidens est ad minimum adauctum momentum motûs, quod reliquum erat balsamici, ut mea fert opinio, oleosi, aquosi, ac dulcis plus justò, dissipatum iri, tùm multigenos dein intra prædisposita civium corpora collectos Sales acres, erodentes, absque Autumni pluviis in fluorem evectos, ac recèns ab Austro ulterius fusos, accedente novissimâ quacumque caussâ, tùm maximè exoticorum quorumdam miscelâ principiorum, vincula quæque discissuros obvia, hinc turbata solidarum partium resistentia, universam humorum massam, fortè minus, quàm par erat, sibi invicem hærentem, quàm citissimè fermentativarum particularum præsentiâ dissolvi. Ea namque est unius fluidi ad alterum æquilibrii ratio, ut unum veluti ab altero pendeat, eaque vicissim inter se unà simul conspirent, ac ludant. Ubi verò quid infensum evenit, tamque pulchrè inter se invicem comparatæ partes non eam amplius observant æquilibrij legem, tunc universam penitùs massam intestino, ac penè dixerim, civili bello perfractam, ni quam primùm periclitanti, ubi fortè defecerit, naturæ opem præbeat ars, obeundis functionibus imparem evadere, ac tandem collabi penitus necesse est.

XXI. Quod quidem concessum tum exoticis, tum indigenis fermentativis particulis irascendi imperium, ingeniumque, evidenter, ac præclarè satis, tum quæ potissimùm grassabatur febris, tum quæ passim sub illius exortu, ac incremento sese prodiderant phœnomena, ostendebant. Enim verò quotquot ægrotare cœperant, hosce, plerosque saltem, febris indesinenter ferè, nullâ puidam conspicua, & peculiari accessione sævissimè divexabat, quousque scilicet maculis purpureis conspersa, ac fœdata cutis emergeret, aut quidquid aliud præludens præsentaneum interitum prænunciaret; afficiebantur autem potissimùm Menynges, aut Septum transversum, aut Hepar, iisque finitimæ partes. Multis primò insultu rigor, ac horror supervenit, quemadmodum in febribus intermittentibus videre est; sæpè etiam intermittentis typum mentiebatur, subque illius larva ad septimum ferè diem, non nunquam ad undecimum usque nec ultra ludere visa febris, mox in malignam evadebat, qualis ab ipso initio reverà aderat, eò quidem magis læthalis, ac periculosior, quo diutiùs latens, non juniores tantùm, sed senes, ac sapientiores fortè fefellit. Nec tamen sese ità prorsùs abscondi noverat illa unquam, quin ali-

quam subesse fraudem suspicio, aut metus foret, quidve mali moris, ac re ipsâ divinum, vel intermissionis, vel vexationis die appareret; alii namque de immani capitis dolore, alii de ingenti æstu, ac totius corporis lassitudine conquerebantur. Quidam siticulosi aderant, ac diù vigiles. Haud paucos gravis adeò sopor, ut vix excitari potuerint, occupaverat; atque horum neminem servatum memini.

XXII. Ubi denique conspergi, ac fœdari maculis cutis, aut Principes partes periclitari videbantur, tùm mitescere febris, frangi, consternarique vires, squallescere visa facies, laborantis, ac pene jàm deficientis naturæ præludia, quæ nullo amplius revocari poterat Cardiaco, aut Alexipharmaco qualicumque. Hæ verò peticulæ, ut plurimum quartâ die, & septimâ erumpebant; primò quidem in dorso, collo, & pectore conspicuæ, mox ad extremos usque pedum ungues sese expandentes; Observatumque paucos evasisse, quibus primis diebus illæ apparuerunt. Miles, cui tertio morbi die maculæ illæ ingenti agmine proruperant, sexto celerrimè periit. Puella decennis Olitoris filia vehementissimâ febri cum horrore, ac frigore correpta fuit; statim per exordia sitis multa aderat, & incontinens corporis jactatio. Postridiè peticulis penè lenticularibus tota visa conspergi cutis. Tertiò parum synceri sanguinis è naribus stillavit. Urinæ, crassæ mox tenues, postremò nigræ. Dejectiones alvi biliosæ, spumantes. Quartò deliravit. Quintò syncerus iterùm sanguis è naribus effluxit. Sextò rigor febrilis rediit, multa, nigra, fœtida vomuit; sub Solis occasum mortua est.

Puellam alteram meminisse non sine lacrymis lubet Uxoris meæ sororem, hujusmodi febri prehensam, cum illi fluerent de more muliebria; eaque ad quartum usque diem perdurarunt. Quintò nauseabunda aderat, insomnis, toto corpore dolens. Multa vomuit biliosa, ac virulenta. Sextò ad meridiem, novus subortus est rigor extemplò; urinæ per initia tenues, postmodùm crassæ, rubræ, quæ in matula depositæ non subsidebant. Postridiè ejus diei, quo cessarunt menstrua, ingentes maculæ purpureæ in dorso, pectore, & collo conspiciebantur, quæ dein novo exorto rigore febris, penitus evanuerunt. Septimò verba cum delirio; ex alvo dejectiones biliosæ, graveolentes; nox laboriosa, lentor dentium. Octavò remissa sunt omnia. Nonò maculæ illæ densiore examine rediere: crebra spiratio, ad Vesperam multum deliravit. Decimò intercisa, & deficiens respiratio, aurium surditas; circa meridiem valdè deliravit, confestimque rursus ad mentem rediit. Ex alvo irritatâ nihil secessit. Paulò post oborto stertore celeritèr expiravit. Ætas erat annorum ferè septendecim.

Nec, diverso prorsus more, duo Chirurgiæ studiosi, in Regio SS. Mauritii, & Lazari Nosocomio degentes, quorum alteri ingens macularum examen secundo die, alteri quarto, apparuerat, defuncti sunt; Prior quidem decimo; alter verò decimo quarto; Neutri conturbata alvus; irritata eadem pauca demisit tenuia, biliosa, mordacia; uterque diebus paribus graviùs habebat. Alterum memini haud absimili fato demortuum, cui prodire modò,

modò, mox regredi visæ peticulæ sunt ad plures vices. Hæ autem statim ab initio confestim eruperant. Robustus erat, ac ætate florens. Universa corporis lassitudine, & fractione, ut ipse ajebat, conquerebatur. Sitibundus valdè; Secundum, tertium, ac quartum diem eodem more transegit. Quintò exasperata sunt omnia, pauca, biliosa, tenuia ex alvo reddidit. Urinæ impensè rubræ, oculi scintillantes, ac lucidi. Sextò evanuerunt maculæ; nihil ab alvo dejecit, deliravit. Septimò convulsiones. Octavò vox obscurè se prodebat, extrema, frigida, livida, stillæ sanguinis è naso. Nonò ad intelligentiam rediit, pauca deiecit nigra, graveolentia. Undecimò convulsiones iterùm visæ, totaque maculis denuò fœdata cutis. Decimo tertiò vox penè defecit, Vesperè obiit. Iurisconsultum juxtà D. Paulli ædem decumbētem febris acuta continua cum dolore lateris corripuit. Sitibundus admodum aderat, & pervigil; urinas reddidit multas, turbulentas, albas, quæ nec depositæ subsidebant. Alvus commodè habebat. Quinto die vehemens æstuatio, & stomachi fastidium adfuit. Potum continere minimè valebat. Urinæ eædem. Indistinctis, ac penè inconspicuis maculis fœdata cutis. Sextò deliravit. Sub vesperam mitiùs se habuit, commota spontè alvus, dormivit. Septimò multa ex alvo secesserunt spontè, probæ indolis; urinæ copiosæ, concoctæ, in quibus multùm subsidebat, profluxere; sitis desiit. Octavò motus ad alvum intermisit; mens emota. Vndecimò conturbata iterum alvo, febre liberatus, atque omninò judicatione absolutus. Huic cum primùm conturbari visa fuit alvus, multus ex utraque nare sanguis erupit.

XXIII. Profectò quotquot ab hac febri, fati ope, vel Medici, evasere (haud paucos autem evasisse memini,) hosce utique omnes spontè oborta ventris turbatio, eaque criticè ad perfectam usque judicationem recurrens, integrè absolvit. Sanè neminem, quod sanctè profiteor, è vivis sublatum vidi, quotquot is spontè evenit ad alvum motus, cui copiosa plerumque sanguinis è naribus, quandoque etiam ab hæmorrhoidalium venarum osculis effusio præludebat. Sudores, tùm cæteræ quæque evacuationes, vel per urinam, vel per alias vias, per quas natura crises suas moliri solet, vel suppressæ penitus, vel irritæ plerumque aderant, ac nihil decernentes; saltem vix quidquàm sperandum ab iis; Quodve mirere magis, sub ipsam peticularum eruptionem, earumque per totum corporis habitum effusionem, sæpè oborto ad alvum motu, haud paucos, quos prolixum nimis foret referre, ex insperatô, velùt ab Orco revocatos vidimus, ac restitutos; Quod jam tùm anteà desævientibus superiori æstate, Autumunque variolis observare contigit haud exiguo ægrorum numero, assiduâ spontè obortâ diarrhæâ, mox ab ipso variolarum exortu, aut incremento præter spem servato.

XXIV. Noxia ut plurimum venæ sectio aderat, tùm cætera quæque instituta remedia, si modò illa excipias, quæ collabentibus tuendis viribus, ne-ve sanguinis compages penitùs dissiliret, inque pejus rueret, opportunè occurrebant, cardiaca nempè grata aciditate præstantia, aut acidis consociata. Neque calidiora quæque quid-

quam præstabant, nisi forsan hoc pacto *camino oleum*, ut fertur, addere; Frœno namque magis, quàm stimulo egebant humores jàm ad orgasmum proni, ac nescii stare loco. Cunctando potiùs restituenda erat res, quàm velis, & remis occurrendo. Ad humorum impetum compescendum egregiè etiàm præstitit Peruvianus Cortex opportunè adhibitus. Ejus enim præsidio plures vel integrè sunt restituti, vel si fortè non nulli recidivas passi sunt, paullò post convaluere. Cæterùm æquè ac V. S., minùs prosperè cessere vesicantia, ut quæ sanguini ad fluorem apto habenas potiùs mitterent, quàm coercerent.

XXV. Quod si antè quartum diem materies turgeret, primæque viæ, ut aiunt, cruditatibus, ac inquinamentis scaterent; Emetico prudenter administrato, aut blandâ purgatione tempestivè institutâ, neque non solùm ullam unquàm noxam exindè profectam memini, sed feliciùs indè eductâ humorum saburrâ in stomacho contentâ, exanthemata apparere, collapsas vires restitui, naturam denique ipsam ad perficiendum opus suum pro massæ sanguineæ à pravo miasmate expurgatione aptiorem consurgere, validioremque effici, ac veluti ab interitu revocari, observavi.

XXVI. Equidem cum primùm suboriri cœperant hæ mali moris febres; purgationes passim per exordia, ut mos est, à Medicis adhibebantur; ipseque ego ab hujusmodi methodo minimè abhorrebam, vel ob id maximè, quòd ventriculum impuritatibus oneratum, in plerisque noveram, minimèque cunctandum in iis casibus esse sapienter Medicos admoneat, (*c*) Hippocrates in aphorismis. Ubi verò prodire maculæ, totaque illis fœdari cutis videbatur, sacro quodam metu percelli mihi animum, commoveri, perturbari senseram, maximèque extimescere, ne fortè retractis ad interna humoribus, omnia in pejus quàm celerrimè ruerent. Cùm autem nihil indè noxæ proficisci, quin immò mitiora quæque evadere animadverterim, turbatoque lenitèr plerisque ventre haud paucos hoc more servatos observaverim, secùs ac illos, quibus aut in principio neglectum fuerat; aut parùm salutare creditum hujusmodi auxilium, cunctis dein, modò tempestivè, ac bono fato accersitus fuerim, blandam purgationem, aut etiam robustioribus leve emeticum præscripsi, læto persæpè eventu; Cardiacis namque remediis, quibus oppugnanda aderat febris, tùm Peruviano Cortici, si fortè hunc etiam in subsidium acciri opus erat, reserabantur fores, licebatque iis sanguineam massam minimè deturpatâ facie subire.

XXVII. Atque ob hanc fortè caussam celebriores Practici suspecta conclamant alexipharmaca per initia febrium malignarum, nisi exonerato ab impuritatibus stomacho, primisque viis ab obstructionibus expeditis. Neque is tamen ego sum, qui indiscriminatim purganda esse corpora statim ab initio contendam. Fieri namque poterit, ut id genus auxilii, quod modò haud paucos revocavit ad vitam, necem alio tempore ægris inferat, quod maximè observandum esse docebat memoratus Hippocrates l. 1. de morb. n. 1. & 2. *quæ scilicet bona per fortuitum successum Medici ægrotos curan-*

(*c*) 4. *Aph.* 10.

curantes faciant. Sæpè visum est in febribus alvi profluvia noxia fore, mortemque inferre, quæ aliquando salutaria extitisse novimus. Idque est Epidemicorum hujusmodi morborum ingenium, ut quâ methodo currente anno ægrotos liberaveris, eâdem ipsâ anno jàm vertente forsitan è medio tolles. Spontè obortâ hæmorrhagiâ plerosque servatos refert (*d*) Diemerbroech in Peste Neomagensi; Secùs hanc olim læthalem experti sunt Tolosates, ac Lugdunenses. Ità scilicèt ludunt morbi; Ingens proindè adhibenda cautela est; omnibusque animi nervis contendendum Medico, quo tandèm investigato, ac perspecto morbi genio ad eundem perdomandum recto pede, & intrepidus procedat.

XXVIII. Cæterùm novum minimè est per hujusmodi febrium initia purgationes adhiberi; Id quoque olim proficuum experti sunt Ballonius lib. 1. Epid. Septalius caut. med. l. 5. n. 47. Manardus Ferrariensis 5. Epist. 3. & 13. Epist. 1. Victor Trincavellius, Gentilis Fulginas, & plerique alii; Morbosam Constitutionem huic nostræ ferè similem describit Galenus, in quâ ii facilè sanati sunt, quibus (*e*) *præexsiccatum*, sic ille inquit, *præpurgatumq; corpus fuerit*; *quippe quod*, ait ille, *evomuerint ex iis nonnulli, & omnibus venter profluxerit*; Atque hinc quidem didicimus sæpè in primis viis latere hostem, qui nisi *protinùs* (*f*) eiiciatur è sede, evellaturque, *quod alienum à natura est*, frustrà tentabit Medicus in fine propellere. Fortè etiam Subalpinis ob lautiorem victum major iis necessitas adest purgandi corpora per acutarum initia ægritudinum, quæ omnes præ cæteris ortum potissimùm habent à stomacho. Didicimus insuper exanthemata, ac excretiones quascumque, quæ in principio, vel augmento accidunt, nullas ferè esse criticas, sed symptomaticas, cujusmodi hæ fuerunt, nihil sanè decernentes, tùm periclitantis naturæ præludia, tum plerumque turgentis, morbumque facientis materiæ hinc indè latæ, ac stare nesciæ, certissimum argumentum. Ubi autèm in acutis materiam turgere, ac putridorum, aut malorum humorum copiam (si fas est ità dicere, & antiquissima verba usurpare) subesse animadvertimus, eâdem die purgandum esse Hippocrates jubet 4. Aphor. 10. Turgentem verò materiam subesse, virulentam, vagam, ac certam sedem non habentem ex variis, ac vehementibus, quæ suboriuntur, symptomatibus facile colligi, ac dignosci potest; cùm scilicet natura à multâ, aut pravâ qualitate affecta, concitatâ materiâ, tentat inter initia eam expellere, excretionibus per alvum, per vomitum, per sudores, per urinas, per cutis efflorescentias, &c. Nùm id turgere materiam docet? Nùm evacuanda eadem quàm citissimè, ac statim ab initio? Ne fortè, ut (*g*) laudatus Septalius ait, *ad princeps aliquod membrum repat*, aut ad terminum eum ducantur humores, de quo locutus est Galenus libro adversùs Julianum.

XXIX. Nec me quidèm latet paradoxam forte non nullis videri hanc locutionem, qui omni labore exanthemata,

(*d*) *Lib. pr. de Peste.*
(*e*) 5. *Meth. Med. cap.* 12.
(*f*) 4. *de tuenda valet.* 4.
(*g*) *Sept. Animadvers. Med. lib.* 5. *num.* 47.

mata, ubi semel apparuerint, per fortiora cardiaca magis promovere, aut retrocedentia eadem expellere iterùm ac provocare omnibus nervis contendunt, rati scilicèt ita salvari debere patientem, quem virus aliàs jugularet, quem tamen hæc ipsa nimis operosa methodus promptiùs enecat. Ast vulgaris hæc opinio est longè ab Hippocraticâ Scholâ recedens. Distinguendæ namque sunt quæcunque contingant, excretiones in acutis, nùm scilicèt salutari quadam eveniant crisi, nùm erroneo potiùs, ac deleterio naturæ conamine; Utque sinere illas, intercipere hasce, aut saltem minimè deterreri æquum est. Sic idem ipse Galenus in famosa Historia Simonis, in quo lata exanthemata erant, minimè veritus est purgationem aliquandò commendare. (*b*)

XXX. Cum verò invaluerit malum, aut primæ criseos periodus præterlapsa, satiùs aderat ab omni remediorum genere abstinere; exasperari namque morbum, atque omnia celeriter magis in pejus ruere exindè vidimus, collapsis jam tùm viribus, neque ampliùs vim remedii sustinere aptâ laborante, ac penè jam deficiente naturâ; quod si minimè ampliùs prodesse posse novimus, ne saltèm remediis noceamus, conclamant omnes, quod & magno, & bono viro dignum inquit Celsus, ne quidquid præcipiamus, quod confirmatam artis auctoritatem malevolentissimorum hominum calumniæ subijcere queat. Neque autem adulto tantùm morbo à remediis omnibus abstinere satius fuit; quin id quoque salutare, ac proficuum maximè experti fuerimus, vel in ipso hujusmodi febrium exordio, quæ solâ plerumque purgatione, ut subinnuimus, tempestivè institutâ, feliciùs cessere, quàm repetitis phlebotomiis, purgationibus, aut mille alexipharmacis, quæ pleno gutture, tanquàm Deorum munera, receptariorum Chorus adeò celebrat, adhibitis. Equidem ut rerum experientiâ, ità & remediorum delectu Græcorum Medicinam Arabum scholis longè præstantiorem nemo non videt; ij namque à masculâ illâ Græcorum medicinâ recedentes tantam adeò remediorum farraginem contulerunt, ut iis obrui potiùs quàm ditescere etiamnum videamur. Et verò si illud est, quod maximè cavendum Oratori, & prævidendum putat Antonius apud Marcum Tullium, quodque eum sollicitare summè solet, non tàm ut prosit caussis elaborare solere, quàm ut ne quid obsit: non quin enitendum sit in utroque, sed quod multò turpiùs est Oratori, nocuisse videri caussæ, quàm non profuisse: id profectò longè æquissimum in salutis causâ, atque ubi præsertim de humano corio luditur, videri debet, in quâ vel levis offensio non sine magno corporis dispendio suscipi potest.

XXXI. Atque his quidèm artibus Sapienti Viro mihi amicissimo, juxtà sacram Divæ Virginis Consolatricis ædem decumbenti, graviter hujusce prosapiæ febri, exeunte Februario ægrotanti opem tuli. Is præstanti corpore, atque animo, ac veluti ad Polycleti statuam compositus, simplici tertianâ paulò post æquinoctium autumnale superioris anni ad aliquot dies laboraverat. Rediit illa hyeme, aut saltem illius indolem, ac genium primo

(*b*) 2. *de morbis vulgaribus* 6.

mo intuitu referebat, quod horrore, ac frigore suas quasque accessiones metiri consuesceret; Atqui post septimum diem ingravescens magis, atque ex simplici duplex continua evadens, quid reverà infensum, ac exitiale præludebat. Urinæ tenues aderāt, conatus vomendi inanes, pulsus durus, intermittens, diffusæ ubique maculæ, vixque conspicuæ ad cutem, sub Solis occasum omnino delitescentes. Decimo quartô mitescere visa omnia, dejectiones ex alvo copiosæ, frequentes, spontaneæ; Pulsus æquior; Urinæ magis coloratæ. Decimo septimo, ac decimo octavo recruduit iterùm febris, intermisso ad alvum motu. Præcordiorum contentio ad umbilicum utrinque promissa: ipse animo vacillans, vix benè sui compos, pervigil, sub vesperam delirans. Decimo nonô minùs lugubris scena; multa ex alvo proba demisit spontè; dormivit. Vigesimo quartô ingravescere iterùm visa febris; Genarum rubor, lingua exarescens, respiratio difficilis, pulsus intermittentior, urinæ subrubræ, turbulentæ, quæ nec depositæ subsederunt. Abdomen inflatum, ac summè tensum. Irritata clystere alvus nihil dejecit. Vigesimo septimo multa rursùs ab alvo secesserunt unà cum concreto sanguine, fœculento, nigro; mitiùs se habuit. Vigesimo octavo, vigesimo nono, trigesimo primo idem obortus ad alvum motus, assiduè perseveravit ad quadragesimum usque, cui tandem perfecta judicatio successit. Mirum sanè, ut tantam adeò concreti, ac nigerrimi sanguinis quantitatem dejecerit, quæ singulis ferè diebus ubi deijcere primùm ex alvo sanguinem cœpit, ad geminas ferè circiter libras accedebat. Hæc illa erat turgens materia, quæ cùm nondum ad excretionem comparata foret, ubique errans, ac impetum faciens sæva illa symptomata induxit, quæ in toto hujusce morbi decursu illuxerunt. Hæc illa inquam est, quæ præpurgato statim ab initio corpore, magnam in partem imminuta fuit; undè remissâ semel impetûs continuitate, recreandis viribus spatium dedit, quæ & pluribus præliis redintegratæ, & plurium dierum decretoriorum opportunitatibus, ceù firmissimis stationibus collocatis, auctæ, alioqui animosum hostem maturâ cunctatione fregerunt. Ecquid autem agendum Medico erat, prætérquàm vires tueri, tùm strenuè congredientem naturam passim erigere, quo tandèm novo velut delectu habito par illa foret, constitutis, ac velut destinatis ad conflictum diebus, quidquid infensum sibi erat suis è finibus amovere, expellere, eliminare. Ex quibus omnibus efficitur, in inveterascentibus morbis excitatâ ad judicationem naturâ, intermissum esse, & quodammodò interruptum, minimè quidem continuum solutionum impetum; id quod luculentissimis verbis docet toties laudatus Galenus *cap. 5. lib. 2. de dieb. decret.* Cæterùm haud paucis in hâc febrili incursione unà cum spontè oborto ad alvum motu multum sanguinis ex hæmorrhoidalibus vasis profluxisse, jam ferè inclinatis rebus, ac penè conclamatis adverti, atque horum neminem interiisse.

XXXII. Nunc de vesicantibus, quorum applicatio mirùs prospera comperta est, pauca manent attingenda. Sanè in febribus malignis, ac pestilentibus, in quibus sanguis ad coagulatione͂

contendit, nihil iis præstantiùs, nihil aptiùs itidem, aut proficuum magis. Ast ubi humores ad fluorem proni sunt, ubi acriores ijdem, ac effrænes, ubi sufflaminandus potiùs quàm stimulandus cruor est, nihil iis noxium magis, nihil magis perniciosum. Id olim quoque in Epidemica sui temporis constitutione rectè adnotaverat P. à Castro, Vir insignis; ego meherclè multos absque iis perfectè liberatos vidi.

XXXIII. Ex adverso egregiam ægrotantibus opem tulit Corticis Peruviani usus debito tempore, ac arte institutus. Is enim humorum massam coercere, excitatumque in sanguine orgasmum, meâ, ac doctissimorum Virorum, inter quos clarissimus Ramazzinus dignus utique est recenseri, meâ inquàm, ac aliorum, quos ego summoperè veneror, sentētiâ sistere, ac cohibere par est, quod unum maximè expetebatur in illa rerum caligine. Equidèm quidquid de hoc exotico antifebrili, tùm de cæteris celebrioribus specificis, quæ huc usque in usum medicum advecta sunt, scripserint magni nominis Viri, præstat adhuc plura admirari magis, quàm intelligere; saltem de ijs nihil hactenùs perspicuum, quodquè animum veritatis avidum expleat, allatum est. Si quid verò unquàm lucis sperandum, totùm lubet ab eventu ediscere. Ab hoc juvat famosi hujus Apyretici, aut cujuscumque specifici naturam, ac vires expendere, metiri, decernere; Hoc dignum Philosopho, hoc dignum Medico Viro institutum; minimè verò ratiunculas ad libidinem comparatas, & ipsius imaginationis ludibria effingere. Hinc culpari ab uno, laudari ab altero, modò probrosis titulis, modò magnificentissimè vocari passim novimus celebre istud febrifugum. Neque enim tanta adeò opinionum inter se dissensio proficisci aliundè potest, quàm quòd secùs, ac reverà attingi debent res, eædem plerumque expendantur, minùs fortè æquâ ingenii statice, aut mente præjudiciis occupatissimâ. Ego quidem hujusce, quod adeò apud nos invaluit præsidii efficaciam utique veneror, ac si superis placet, ad Astra feram. Ast illud ceu Panaceam è Cælo delapsam omnibus remediis præferre, atque in omnibus febribus indiscriminarim exhibere, haud parum tutam rem esse judico, nec medentibus decoram; æquè ac si quis Opium, quod mirabile, ac magnum est sedativum, sine ullo fortè delectu in omnibus morbis, ubi compescere opus est, adhiberet. Nec verò semper ubi fræno humores egent, Cortice coercendos puto; sæpè enim plus periculi timendum est à subito, & intempestivo sufflamine, quàm non erat anteà. Quamobrèm in Corticis exhibitione respiciendum est ad id quod intus molitur natura; humorum status expendendus; nùm ad fixitatem scilicèt, nùm ad fluorem contendant. Quid cavendum deniquè, quid experiundum; vividâ mentis acie examinandum. Est quid *divinum* in remediorum usu, ut quid (*i*) *divinum* etiam in morbis inesse prodidit Divinus senex. Atque id quidem ab eorum majori, vel minori efficaciâ, aut ab secreto, ac penè inexplicabili eorum quorundam agendi modo minimè petendum est, sed ab eorum administrationis more, quod caput est maximum, & administrationis tempore; ad quæ duo potissimùm capita cautiones Medicæ refe-

(*i*) 2. *Progn.*

referendæ ſunt. Sapienti pauca.

XXXIV. Ego ſanè quidquid boni ab hoc præſidio in hac febrili ſcenâ ægrotantibus acceſſiſſe comperi; id totum illius, quâ pollet, efficaciæ, figendi humores, eoſque aut à ſe invicem diſſilientes, aut cohærentes minùs, cogendi unà ſimul, cohibendique tribuendum puto. Hinc ſanè aliquando minùs ex aſſe voto reſpondiſſe Corticem auditum eſt in quibuſdam febribus, quòd fortè humores minimè ad liquationem vergerent, ejuſque diathesis eſſent ij, quæ ſtimulari potiùs egeret, quàm coerceri. Quinquinam autem poteſtatem fluida quæque in noſtris corporibus figendi, cogendique habere pro re certâ ſuppono. I. Quòd motum ſanguinis, & ſpirituum compeſcat, & alvum ipſam denſiorem, obſtipatioremque reddat; compertum namq; eſt ijs, qui ad plures dies hoc remedio uſi fuerint, ventrem adſtringi, ut clyſteribus indigeant. II. Stiptica ferè guſtu, ac moderatè ſubaſtringens deprehenditur, ut patet. III. Si quas illâ febres fugaverit, haſce ſpiritu ſalis armoniaci, qui ſummè potens eſt humores coactos laceſſere, & ad motum ciere promptè revocamus. Atque ob hanc utique cauſſam haud auſpicatò ceſſiſſe nonnullis Peruvianum corticem olim ſcio, & funeſtos caſus memorari. Vratislavienſibus in conſtitutione quadam anni 1699. valde funeſtum illius uſum ferunt Acta Eruditorum anni 1701., (*k*) quòd ſcilicèt infarcta craſſis humoribus corpora, in frigidâ illâ, & humidâ prægreſſâ temporum habitudine, remedia expeterent, quæ ſegniùs labentia fluida urgerent potiùs, quàm figerent, aut ſaltem obortam febrim, quæ fortè auſpicatò contigerat, haud ita citò fugarent. Sæpè non modò utilis res febris eſt, ſed & hanc profuit accendere; Fortaſſe enim, ut Celſus ait, *curationi opportunior fiet*, ut *humidioribus agris ignis*,

ſive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exſudat inutilis humor.

Secùs res tamen evenit aliquando; Noſque id ipſum ſalutare experti nupèr ſumus, ac verè proficuum, quod noxam olim fortè, ac detrimentum attulit. Iuvat hinc adnotare quantùm profutura medentibus ſit, quantum artis decori, ægris verò ſaluti, ac emolumēto futura exacta temporum cognitio. Sicuti enim apud Agricolas, *annus eſt, non terra, quæ fructificat*, ita & nos perſæpè videmus, ac ferè acu tangere fas eſt, non à particulari corporum diſpoſitione, ſed ab anni, temporumve conſtitutionibus diverſos paſſim morbos exoriri, quos ſæpè prodeſt diverſo modo ſubigere.

XXXV. Cum verò ab eventu res nobis expendendæ ſint, præſtat nunc hujuſce corticis uſum, quem auſpicatò nobis ceſſiſſe novimus, maximè commendare ijs, quibus opus eſt, aut concitatum orgaſmum coercere, aut effrænem impetum ſiſtere, aut tendentes ad liquationem humores figere; quò ſaltem, aut remiſsâ impetus continuitate, aut coercito orgaſmo, aut humoribus, ne à ſe invicem penitùs diſſilirent, interceptis, aut ſi qua fortè excandeſceret nimis, mitigatâ febri, redintegrata, auctaque viribus natura vincere queat, ac ſuperare hoſtem. Neque exigua certè res eſt ſpecificum habere, (liçeat mihi eo nomine exoticum iſtud

(*k*) *pag.* 523. *menſis Novembris.*

istud febrifugum vocare) huic præstando muneri aptum. Cæterùm quidquid de hujus usu in morbis asseri unquàm poterit, aut excogitari, id lucis quidpiam utique, at parùm certè, afferet, *Vincet enim semper latendi natura*, ut olim de Nili origine aiebat Lucanus.

XXXVI. Modo superest de sanguinis missione pauca effari. Profectò nunquàm non noxia in hujusmodi febribus comperta hæc est; ab eâ namque atteri magis, ac deficere vires, quod unum præ cæteris magis funestum, ac certissimũ impẽdentis jacturæ præsagiũ observatum fuit, dejici animum, perfrigerari extrema, inque summum discrimen adduci ægros frequenti observatione adnotavimus. Quod mirari utique subest, tùm maximè quòd nullum aptius, nullum idem in hisce Regionibus (quod sanctè testari possum) tutius expertum præsidium sit, quàm venæ sectio, sivè ob Cæli hujusce nativas qualitates, sivè ob Subalpinorum temperamenta huic climati, ac Cælo congrua. In hac autem Epidemicâ constitutione totum mutatum ab illo cruorem augurari licebat, & ad fluorem pronum magis, tùm ob fervidissimam temporum præcedentium indolem, tùm ob exlegem, Austrinam, consuetumque morem minimè observantem hyemem; ac proindè nil mirum improsperè cessisse venæ sectionem, quin immò ab illâ cane pejus, & angue abstinendum; etiamsi, ut aurea Hippocratis affert sententia, qui in haud absimili anni constitutione sanguinis missionem (*l*) valdè quoque improbat, *morbus magnus sit, vigensque ætate homo*, ne scilicèt major fibrarum cruoris dimotio contingeret, à quâ non nisi extrema quæque discrimina expectanda sunt.

XXXVII. Ne verò id gratis, aut Dictatoriè me pronunciasse quis credat, decet paullò altiùs hujusce depravatæ sanguinis diathesis, ejusque ad fluorem potiùs ad concretionem tendentiæ originem, ac caussas inquirere, quæ & eadem hujusmodi febrium, eisque affinium affectionum, quæ per ea tempora desæviebant, origo extitit, ac incrementũ. Ac primò effingere lubet animo quidquid dissolvere, aut coagulare par est, illud idem agens quoddam esse valdè potens, quod proùt vel ad acidum, vel ad acre magis accedit, coagulare, aut dissolvere aptum est, potestatemque induit obvia quæque fluida, aut ad concretionem, aut ad colliquationem inducendi. Hæc duo insuper diversa principia perpetuò nostris corporibus inesse fatemur, atqui ità simul æquilibrata, ac æquâ invicem proportione instituta, ut quo usque in mutuâ vicissim actione permanent, nec ab externo quopiam agente alterutrum ad motum urgetur, nulla exindè incommoda corporibus inferant, quin immò tutam, ac firmam servent cruoris massam, tùm Vestalis Ignis nativos lares, & focum. Ubi verò à principio quodam extrinseco eorum alterutrum supra alterum efferri, ac dominatum acquirere contingit; tùm obrutam penitùs fluidorum massam cernere est, institutas æquilibrii leges minimè servari ampliùs, ad lentorem indè aut ad fluorem liquida vergere: prout acidum illud est, aut acre, quod prædominatur, & vim suam exerit, suprà cætera principia elementaria evectum agens.

(*l*) *l.* 4. *de rat. victus t.* 19.

agens. Hinc patet quàm diverso telorum ictu, ac diversis penè dixerim artibus occurrendum sit, ubi scilicèt aut unum, aut alterum horum praepollet sanguinis diathesin immutare aptum, ac diversos proindè effectus inducere.

XXXVIII. Illud autem externum agens, quod intus latentem, ac veluti coercitum ignem lacessere, ac excitare par est, ab ijs, quae nos ambiunt, aut nobis imminent rebus, petendum esse extrà omnem controversiae aleam positum est; nec aliundè quidem profluere posse videtur, quàm ab aere nobis circumfluo, cui quandòque accedunt, atque ad excitandos populares morbos in unum conveniunt modò corruptae, ac stagnantes aquae, modò alimenta mali succi, & pleraque alia. Potissima verò, ut incolumitatis, ac salubritatis, ita morborum communis caussa aer est, vel rarefactus nimis, vel condensatus, tùm particulis heterogeneis, extraneis, ac humanae naturae incongruis dives. Hae namque sunt, quae in rarefacto aere, magis, aut minùs exaltatae, inque vitae hospitia exceptae vitiatam in fluidis diathesin inducere queunt, à quâ diversa morborum proles enascitur.

XXXIX. Neque autem de aere loquens, eum criminis reum esse contendo; At qui unà cum illo miscentur, extraneos, tùm exoticos sales, hosce ego alterationum omnium, quae ab aere profluunt, morborumque parentes agnosco. Aer namque elementum incorruptibile est, ac reliqua elementa, tùm aqua potissimùm conservandae, ac tuendae hominum incolumitati illo haud minùs necessaria, ac opportuna. Si quam verò alterationem aer concipit aliquando, hanc utique ab extraneis corporibus, tùm heterogeneis particulis, quae unà cum illo commiscentur, excipit, ijsque inficitur, satis aptus idem easdem à se removere, atque protrudere, cùm nullum obvium sibi obicem offendit, quo minùs illas à se expellere potens sit. Ut stagnantium, ac putrescentium lympharum in limpidum quempiam amnem irruptio fluminis aquas confundit, ac turbidas reddit, atqui hae pristinam iterùm puritatem redeunt perenni aquarum gurgite uberi alveo assiduè decurrentium; Sic aer quandòque ab exoticis ventorum afflatu elatis salibus inquinatus, novo irruente vento iisdem liberatur, ac purus redit; neque enim etsi aliquandò majori cum energiâ iidem agant, diù perdurare queunt, quin aut sensim fatiscant, aut tandem integrè abeant, ac dissipentur.

XL. Quae quidem satis superque evincunt, cur infensos nobis experiamur Boream, & Austrum, atque ijs potissimùm, quae hisce praeter morem perflantibus, suboriuntur, aegritudinibus obnoxii sint Subalpini Incolae. Enim verò cum nitrosi, acidique exotici sales à Boreali plagâ, secùs verò lixiviales, ac urinosi ab Australibus oris continuò profluant; abque hinc perflantes venti liberè per universum Agrum Pedemontanum discurrant, nullo, ut innuimus, saltem exiguo, quâ saevit Auster, interjecto obice, qui effraenem eorum motum, ac vim compescat; conijcere quisquis potest, quàm facili negotio irruentes venti extraneos hujusmodi sales ad nos vehant, iisdemque corpora inficiantur, eò quidem magis, quò diutiùs perdurant ejusmodi venti, aut alterius sibi oppositi silentio, eos à se protrudere

aer minimè par est, ac removere. Si quis interim modum scire cupit, quo aer extraneis, atque humanæ naturæ infensis particulis imbuitur, & quomodò is interdùm per ventos hùc, illucque transferatur; plenè id habebit à Fr. de le Boe Sylvio.

XLI. Ut verò ab nitrosis salibus, quos subacidos esse contendimus morbos omnes oriri novimus ab humorum fixitate, ac lentore progenitos, utpotè quod fluida quæque cogi ab acidorum præsentiâ, atque intercipi conspicuum est; ità ab lixivialibus, ac urinosis particulis ab Austro delatis eas potissimùm affectiones, ac funestas passim ægritudines enasci experimur, quæ ab humorum colliquatione, ac fluore dependent. Ut enim figendi acida; sic dissolvendi facultatem acria, ac lixivialia præbent. Sic nunquàm hiscere audentibus aquilonaribus ventis, tùm superiori anno, tùm labente hyeme, qui Australium assiduè perflantium ventorum vim frangerent, ant eorum saltem sævitiem compescerent; Nil mirum, ut hi acria corpuscula summè infensa vehentes secum, sævissimas illas febres induxerint, quæ se se novo oriente anno prodiderunt.

XLII. Hinc enim è salibus acribus præter morem elatis, stimulique vicem agentibus commoveri sanguinis massa, turbari illa, accendi febris, mox sæva quæque symptomata ludere visa sunt, naturalis humorum textura dissolvi, ejus vincula discindi, diffluere serosæ molleculæ; rutilæ, ac gelatinosæ à se invicem secedere celerrimo, præcipitique tramite,ni quàm primùm, antequàm totum illicò sanguinem pervadat, fermentum illud acre, irritans, hærens, evellatur, ejus vis, ac sævities maxima infringatur, demulceantur spicula, imminens, aut jam ortus orgasmus coerceatur, temperetur impetus, præbeaturque tantumdem naturæ spatii,quo inire illa pugnam queat, animosè congredi, materiam morbi subigere, solvere, movere, secernere, excernere, verè illa *morborum medicatrix*, utque Hippocrates ait, *docta sine magistro.* (*m*)

XLIII. Quæ si quis omnia attentè perspiciet, coniiciet equidem, ac facili negotio concipiet, quæ fuerint horum malorum exordia: tùm rationem, cur utilis extiterit acidorum usus? cur temperantia, nimium humorum impetum infringentia, modicè figentia, stiptica opportunè adhibita, utilia eadem, ac tuta? cur auspicata minùs, funesta, nunquàm non noxia venæ sectio, ac vesicantia? cur turgente materiâ voto ex asse respondens purgatio, primis diebus, ab initio, statim instituta? cur excretiones per alvum, per vomitum, per macularum diffusionem ad habitum corporis in principio morbi lethales? cur exeunte ad judicationem morbo motus ad alvum, aut hæmorrhagia superveniens bonum? cur prostratæ initio vires, languidiores eædem, ac penè emortuæ? quæ ratio symptomatum omnium, quæ se se exordio, incremento, ac statu febris prodidere? Insuetus, ac minùs frequens Subalpinis, secùs ac Boreas, Auster est; neque enim sævissimo adeò flamine illum desævisse unquàm, ut hisce temporibus diù compertum est; Hinc fortè ea, quæ profuisse olim didicimus, nocuisse nuper, ac funesta deprehendimus. In universum verò Austrum maximè, atque

(*m*) 5. *in* 6. *Epid.*

que illi affines ventos malè passim audiri novimus; quin immò, quod fortè peculiari quarumdam regionum temperamento tribuendum est, harum nonnullas is quàm immanissimè verberare solet.

XLIV. Cur autem nitrosæ ab Aquilone particulæ, lixiviales, ac summè acres ab Austro ferantur, nimis prolixa res foret attingere; Neque id ad institutum nostrum profectò attinet. Equidem nullum ventum per se singulari, & specificâ virtute, ac qualitate pollere, nisi quæ à loci, undè oritur, naturâ, nec non medii, per quod transit, indole derivanda sit, pro re certâ habeo. Ex quacumque enim parte nivibus obsitâ, sivè ad Austrum, sivè ad Septentrionem, Orientem, vel Occidentem posita illa sit, frigidos perflantes ventos experimur, secùs ac illos, qui paludes, terrasque stagnantibus aquis perfusas transeunt, aut qui per arenosa deserta, æstu Solis adusta loca perspirant. Cùm verò Boreas ex terris gelu constrictissimis, & à Sole remotis assiduo flamine spiret, & mare glaciale, ac altissimos montes perpetuâ glacie, nivibusque obsitos pervadat; Tùm ex adversò Auster ex percalidis, & arenosis Africæ locis veniat, Zonamque torridam, nec non Mare Mediterraneum percurrat; Facilè hinc ediscere est, exoticas ab utroque, ac summè infensas particulas ad nos advehi, nitrosas quidem ab Aquilone; volatiles, acrioresque ab Austro. Norunt id planè, qui hisce magis obnoxii sunt, quàm graves iis, sævosque morbos inferat tùm frigoris Promocondus Aquilo, tùm *plumbeus Auster*. Quod enim juxta diversas Epidemicorum morborum habitudines experimur, qui pro diversâ temporum conditione, diversis telorum ictibus oppugnantur; præclarum id nobis documentum præbet, cur quæ Septentrioni magis subjecta loca sunt, aut econtrà, aut quæ Borealibus ventis magis infestantur, vel Australibus, peculiaribus illa morbis, ac unicuique regioni propriis divexantur magis; quæve e. g. prosunt Anglis, eadem fortè Romanis noceant remedia, ni fortè toto mutato Cœlo, nova ingruat morborum proles novo, ac diverso more oppugnanda; adeò verum est illud Celsi (n) *differre pro naturâ locorum*; addam ego & temporum, *genera medicinæ, & aliud opus esse Romæ, aliud in Ægypto; aliud in Galliâ*; aliud insuper sæviente Austro, aliud flante Borea; aliud Euro. Cur verò Austrina hujusmodi constitutio diu adeò, ac præter consuetudinem desævierit, neque hiscere unquàm auserint Aquilonares venti, qui eorumdem sævitiem infringerent, quæsita quidam mihi est ratio, num verò reperta fuerit, *mihi hæret aqua*, ut dici consuevit.

XLV. Austrinos ergò flatus, ceu præcipuos in hâc Tragœdiâ Actores culpare licet, qui in massam sanguineam tales invexerint dispositiones, ut ad excitandam hanc malignam febrim satis virium habuerint, silentibus ut plurimum Borealibus ventis, qui nubila detergent, & aeris impuritates eò repellerent, unde decesserant, ad Australes scilicèt plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum suspicari fas est. Nihil magis ac penè momento temporis aeris statum immutare posse, quàm flantem Austrum, ut ex ponderoso levior reddatur, jam dudùm novimus

(n) *pag. 3. in Proemio.*

vimus, docente Barometro. Quod denique præcipua hujusmodi mali moris febrium ratio ab Austrinis flatibus petenda sit, hinc conjectari licet, quòd ea salubriter degerent loca, ac veluti in portu aliorum spectarent naufragium quæ obverso multorum collium dorso protecta sævientes flatus eludebant, dùm in hâc Vrbe, ac totô ferè circumjectô agrô exaratæ febres grassarentur, ac desævirent.

XLVI. Sed quæ jam innuimus enucleatiùs repetamus, & clariùs. Austrina hyems, quæ pluvioso Autumno successerat, exaratis febribus occasionem præbuit, exoticis, acribus, ac heterogeneis particulis unà cum inspirato aere cruori admixtis, quarum præsentiâ, & miscelâ, ceu totidem sævientibus stimulis acriores molleculæ extricatæ magis, suique juris factæ totam invertere humoralis massæ texturam, ejusque vincula tandem discindere ausæ sunt. Equidem liquida ad fluorem potiùs, quàm ad concretionem prona fuisse præter alia multa, quæ talem adfuisse sanguineæ massæ dispositionem attestabantur, id ipsum conjectari fas erat à manifestis notis, quas eductus è secta vena sanguis præferebat; semper enim roseus, ac purpureus, nihilque glutinosi præferens mihi, aliisque Professoribus apparuit, ac toto Cælo diversus ab eo, qui solet educi in quibusdam morbis, ut Pleuritide, Peripneumonia, aliisque affectibus interdùm popularibus, in quibus manifesta lentoris vestigia cernere est. Quod ad exanthemata attinet, hæc etsi plausibili quidèm ratiocinio Villisius, aliique coagulationis potiùs, quàm fusionis humorum præludia esse contendant ob fixiores sanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes; vero similitèr magis crediderim, à fibris illa sanguinis dissolutis, èque suâ statione dimotis ob sal acre illud, & volatile sanguinem ad fluorem disponens, ortum ducere, quo pacto similiter effusus ab arteriolarum osculis cruor tenuiores sui partes dimittit, quæ hinc indè diffugientes, ac profugæ sui fortè erroris notas in cute designant.

XLVII. Hæc per hyemem gesta. Veris initio Cælum votis communibus respondit moderatis imbribus delapsis, quos novam, lætamque faciem periclitantibus rebus allaturos augurari fas erat, si qui totâ penè hyeme hiscere nunquàm auserat, sævus Aquilo, silentibus tandèm per intervalla Austris, erumpere tunc minimè visus foret, insuetumque frigus media inter primordia Veris inducere. Huic quandòque Occidentales Venti mitiore flatu adspirantes succedebant, recurrentibus mox Austris iterùm, tantâ adeò varietate rerum, ut sæpè unius diei spatio, æstatis, hyemis, veris, atque autumni vices contingerent, modò sereno, pacatoque Cælo, modò turbido, nubilo, pluvioso. Curiosum aderat Mercurii errores in Barometro adnotare, qui elatus modò, mox humilis, ceù nescius stare loco, incertas temporum, aerisq; vices prodebat. Nunquàm adeò tàm infida, ac sibi invicem adversa diù visa aderant tempora, quæve tàm longè ab instituto more deflecterent.

XLVIII. Nova hinc diræ indolis acutorum morborum proles sporadicè desævientium caput extulit, ac præcipuè spasmodicarum ægritudinum; quibus gliscentibus diuturniores ejusmodi

modi aliæ se se prodere ausæ sunt. Inter cæteros verò quàm immanissimè cruciabatur Podagricorum cohors, tùm qui Nephriticis, Scorbuticis, aliisque id genus affectionibus obnoxii passim aderant. Nec hystericæ quidem mulieres immunes visæ; hæ siquidem spasmodicis cruciatibus dirum in modum, ac diu magis quàm unquam consueverant, vexatæ sunt. Apoplecticos quoque plures, quàm unquàm contigit, enumeravimus, conspirantibus unà simul hemicraniis, vertiginosis affectibus, aliisque hisce affinibus, aut consanguineis. Notatu dignum est, vix quempiam ab acutâ ægritudine omninò evasisse, quin in diuturniorem, ac inveterascentem morbum incideret; Vestalem novi in Monasterio *del Crocifisso* degentem acutâ febri paullò post æquinoctium ægrotantem, quæ superatâ tandem febri, pertinacissimo capitis dolore divexari cæpit, quo & adhuc (dum hæc ego scribo) illa sævissimè plectitur. Ipsa superiori solstitio variolis correpta fuerat, quæ tunc temporis longè latèque sæviebant.

XLIX. Hisce vigentibus intercurrentibus morbis febrium malignarum sævities remitti quidem, atqui hæ iterùm, velùt auctæ viribus statim ferè recrudescere visæ, ac magis, magisque debacchari, quibus plures per ea tempora fatis defuncti sunt. Tùm præcipuè cùm aut diuturnis illæ affectionibus succedebant, aut gravioribus aliis stipatæ irascebantur, inito simùl fœdere, quo truculentiores evaderent. Harum unum, atque alterum exemplum lubet recensere. Pia mulier tertio febris insultu, spasmodico pectoris affectu correpta, quarto obiit. Sacerdos saniosis pustulis toto corpore diù scatens, quæ statis temporibus magis, aut minùs desæviebant, cùm amico cuidam sibi obvio occurreret, fallente pedem vestigio, in terram incidit: mox obscurari lumina, sanguis ex utrâque nare profluere, ipse veluti oborto rigore contremiscere visus est. Postridiè mitiora omnia evasere; Nec ipse lecto sese affigi passus est, amicorum consilia, ac preces eludens. Undecimo febris acuta supervenit caligantibus oculis, deficiente voce, vix mente compos. Latæ maculæ densissimis examinibus totam cutim fœdabant; Urinæ rubræ, per initia tenues, nihil subsidentes. Decimo nono ingenti oborto sopore, expiravit. Secto cranio pia mater cum vasis solitò tumidioribus se nobis præbuit, tùm sinistri Hemispherii amphractus diloricati invicem, ac dimoti; Multum in utroque ventriculo serum; Sinus majores, choroidæus plexus, tùm cætera quæque sanguinea vasa copioso dilutoque sanguine tumentia; Diffusæ ad cutim maculæ latiores in cadavere apparebant. Dubium adeò, nùm à lapsu potiùs, nùm verò malignâ obortâ febri decesserit; an utroque, junctis unà viribus, quo citiùs ægrum perimerent. Frequentiores iis temporibus ephemeras febres, quàm intermittentes, observavi.

L. Lubet hinc conjicere magis, ut quæ toties dicta sunt, iterùm repetam, quæ fuerit Austri sævientis indoles, quæve sit Austrinâ vigente constitutione temporum, metuenda morborum proles? Quod si & ultrò pergere quis velit, expiscari fas quoque foret, & magnorum virorum more magnam rerum fiduciam habentium decernere,

nere, quid ex adversâ, si quæ contigerit fortè, constitutione, annique habitudine prænunciandum? Profectò si rem paullò accuratiùs perpendamus, quilibet Annus semper aliquos affectus secùm unà infert, qui reverà quid Epidemicum redolent, quos, etsi leves aliquandò, ac tenuioris momenti, haud ità facilè tamen curari cernimus, quin priùs à vulgari methodo discedamus, eaque iis præsidia adhibeantur, quæ, expenso ingruentium affectuum genio, profutura magis conjicimus. Lubet hinc etiam ediscere morborum quorumdam genesin, qui sporadicè passim, nulloque non tempore, quo Epidemici sæviunt, contingunt. Hosce quidem feliciùs aliquandò cedere novi, eâdem methodo, ac iisdem ferè remediis, quorum olim eluserant illi vim. Id mihi haud ita pridèm adnotandum, cum fortè fortunâ quidpiam de epidemicorum affectuum indole, à quorum utique studio, ac inquisitione nullum confiteor ætatis meæ tempus abhorruisse, ab illo sciscitarer, ac expendendum maximè Author adfuit, ac Præceptor idem, Ornatissimus vir, de Medicâ omni, tùm literariâ re meritissimus Joannes Fantonus, Regii Subalpinorum Principis à cubiculo Medicus, ac Primarius in Taurinensi Archigymnasio Theoricæ Medicinæ Antecessor. Rectè scilicèt perpendenda est annorum constitutio, ut ex illâ, tamquam ex fonte, genuinum cujusque morbi genium repetere, tùm æquam illi curationem adhibere valeamus.

LI. Equidem ephemeras modò dictas febres, tùm spasmodicos affectus, qui eâ tempestate percrudescebant, ad Principem affectum reduci posse, unàque omnes ab eodem amne ortum ducere satis dilucidè innotescit. Atque id quidē rectè norit, qui quotquot in sanguine ex doctissimi Gulielmini calculo subeunt variæ, ac diversæ combinationes, quas ferè sexcentas olim recensuit Hippocrates, animo expenderit.

LII. Utque ab ephemeris febribus exordiar aliquando; Hasce quidem ab intermittentibus, nec genio tantùm, sed re, ac origine toto Cælo differre neminem latet, si quis utriusque indolem, ac genesin attentè adnotaverit. Acidi mineram, quam nemo in ephemerâ febri culpaverit unquàm, seù pituitam præter modum viscidam, cui acidum fermentum magis, vel minùs irretitum hæret, intermittenti febri præludere, vel stabulantem in stomacho, ut placet (*o*) Ettmullero, vel ductus laterales Pancreatis obstruentem, ut (*p*) statuit Sylvius, communis Medicorum sententia est; Quæ quidem pituita, seu materies, in venas effusa, & partibus spirituosis sanguinis permixta potis est, tot excitare turbas, & febrilem, (*q*) ut aiebat Cartesius, *tempestatem ciere*. Quidquid scilicèt ad acidam discrasiam humores disponere par est, id intermittentibus febribus incunabula, ac focum præbet. Quod quàm longè ab Ephemeræ genio, ac more discedat, conspicuum est; Hæc namque continuarum simplicissima, quam habet accesionis febrilis caussam, hanc minimè extra vasa hospitantem habet, ast intimè in universa liquidorum massâ ludentem. Simplex, ac levissima molecularum sanguinis commotio ephemeram febrim in-

(*o*) *De febrib. c.* 17.
(*p*) *Tr.* 10.
(*q*) *P.* 1. *Ep.* 51. & 88.

inducere apta est, quæ brevi compescitur. Nec ineptum omninò proindè foret conijcere, quas Auster diù sæviens attulerat acriores, volatilioresque particulas, sin minùs universam humorum massam in robustioribus corporibus inficere, saltem turbare illam exoticorum salium miscelam potuisse, ob atq; ephemeras febres inducere. Cur verò Peruvianus Cortex, quem ego superiùs salutarem extitisse in iis febribus, quæ in hâc exaratâ constitutione suboriebantur, adnotaveram, ob figendi illius, cogendique facultatem; cur idem ipse cortex in intermittentibus, quarum quidē indolem ex prædominio acidæ mineræ deduximus, cujus vis est cogere quidquid, ac figere; cur inquam in intermittentibus idem proficuus experiatur, tutissimumque præsidium passim audiat, atque ajunt specificum Antipyreticum magnis adeò laudibus decantatum? Res nimis operosa foret decernere. Nùm ludere remedia, ut morbi, dixerim? Nùm me potiùs inanes conjecturas effingentem quis arguet?

LIII. Opus hìc esset exotici hujus febrifugi naturam paullò fusiùs, quàm superiùs attigimus, explicare; Fortè, & magnificos titulos, magnaque illa elogia, quibus apud quamplures vocari illud etiamnùm solet, excutere; quòd tamen nec mei muneris esse scio; nec hujusce utique Spartæ, quam exornandam ego, ac illustrandam suscepi. De illius abusu peculiarem, ac deciès legi dignum tractatum edidit Celeberrimus Ramazzinus, minimè veritus se quandoque, nec dùm cum juvenis adhùc foret, sed cum jàm virili Togâ incederet, illo familiariter usum fateri, procedente verò ætate experientiâ edoctum à priori sententia recessisse; Ita scilicèt ait Vir doctrinâ, tùm animi candore dignus inter magnos Viros recenseri. Fortè alchali illud volatile, acerrimumque ab Austrinis flatibus delatis lixivialibus salibus, atque una cum aere inspiratis, magis evectum, inque sanguineâ massâ impetum faciens, quæ potissima fuit febrium, quæ in hacce constitutione desævierunt, caussa, alchali fixo Chinæ emendari, aut saltèm cohiberi contigit. Nec fortè etiam abs re erit suspicari, quæ quoque Clarissimi, atque amicissimi Viri A. M. Reina, Celebriorumque in hâc Urbe Medicorum sententia est, ex mixtione Chinæ Chinæ unà cum acido prædominante in febribus intermittentibus, inque primis viis obvio, quid emergere febrilis fermenti (sit verbo venia) crasin invertere aptum, ac excitatos motus compescere. Ex solutionis vitrioli permixtione cum solutione Chinæ Chinæ speciem quamdā atramenti idem laudatus Ramazzinus, & alii adnotarunt.

LIV. Nunc cæteros affectus, saltèm præcipuos, quorum tàm discolor, & ingens sylva ab unâ radice succreverat, lubet expendere. Horum verò plerique ab ipso solidô malè affecto proficiscebantur. Adeò facile est, inducto semel in liquidis vitio, aut ijs ab instituto more deflectentibus, solida quoque crimine culpari, quæ unà cum illis invicem comparata sunt; Juxtà namque id quod intimè latet in sanguine vitium, solida modò tendi, ac summè elastica fieri, modò laxa eadem, ac debilia prorsùs, imminutâ elasticitate; observamus, utraque dein inveterascentium morborum, diuturniorumque in-

incrementa ægritudinum. Equidèm quos potissimùm hac tempestate desæviisse adverti spasmodicos affectus, ab eodem illos genio, à quo acutæ febres prodierant, derivasse arbitror, ab illâ scilicèt acrimoniâ in fluidis inductâ, cujus præsentiâ solida quæque diversimodè pungi, vellicari, ac irritari perspicuum est. Quæ namque desævierant diuturnæ ægritudines, hæ utique fibram admodùm tensam, crispatam, rigidam nimis, ostendebant, plerumque effrænem.

LV. Mulierem novi hystericis affectibus jam dudùm olim per intervalla obnoxiam, ijsdem sævissimè, toto anno divexatam, ac tandèm fato defunctam. Stupendum equidem erat tot, ac tàm diversas impetum facientis solidi incursiones, ac penè dixerim, explosiones cernere, ceù Protei in morem ludentis. Sæpè visa spasmis tota convelli, præcordiis valdè tumentibus, multa evomens biliosa, mordacia. Desinente Vere ijdem spasmodici affectus assiduo more irascebantur, mox in supremo quoque ventre, haùd absimilem scenam ab illâ, quæ in abdomine jam pridèm egerant, ludere cæperant, quæ tandèm in certam quandam amentiæ speciem degeneravit, cujus miratus sæpenumerò sum nullam ab Authoribus mentionem factam fuisse unquàm, cum tamen haùd raró diuturniores hystericos affectus illi prolusisse adnotaverim. Sæpè in risum, & lacrymas effusissimas ridiculè erumpebat. Aliquando ditiorem quàm reverà foret, modò alteram è nobilioribus Reginæ asseclis sese jactabat; Frons, oculi, vultus amentem fæminam redolebant. Accedente Autumno, suique compos magis facta, sæviore more hystericis insultibus vexata fuit, qui ab infimo ventre ad Thoracem propagabantur, ut ferè suffocationis periculum impenderet. Raró visa febris, quæ nec typum, nec genium prodidit unquàm. Sub initium hyemis adstringi sibi adeò fauces persenserat, ut vix quidquam deglutire par foret. Atque tunc temporis ad ipsam vocatus fui, ad illum diem usque ab Agyrtâ quodam inconsideratè, inclementerque curatam; Cumque faucium affectio jam penè desierit, nedùm tamen spasmorum caussa deerat penitùs; quin immò hi ferocius recrudescentes quandoque, tympanitidis in morem abdomen distendebant. Quâ de re in consilium quoque advocato Clarissimo, Doctissimoque Viro Jacobo Cicognino Augustæ Regis Matris Medico Primario, & Consil., ejus sententiâ, & authoritate celebriora quæque antispasmodica expertus sum, eaque omnia, quæ promptiora compescendis, coercendisque insultibus, tùm quòd magni momenti aderat, emendandæ acrimoniæ humorum aptiora credebantur. Meliusculè habuit; Atqui haùd paucis patratis in victu erroribus, tùm ob sæva animi pathemata, hysterici spasmi pristino iterùm more ludere, ac frequentiores suboriri, tumere crura, venter, præcordia, ac denique atrociùs sævire omnia cæperant rursùs; Ipsaque tandèm paullò post hyemale solstitium defuncta est.

LVI. Nec longè ab eodem spasmorum tramite abludebant, ab acrimoniâ illâ scilicèt Austrinis flatibus evectâ, atque ad activiorem sublimitatem elatâ, immanes, sævissimique progeniti Podagrici, tùm nephritici affectus, quorum ingens visa soboles, ægrorum

rumque cohors, quàm acerbè ingemiscentium ob sævos, dirosque cruciatus, ac diuturnam, quâ immaniter torquebantur, carnificinam, nullo pacto exorabilem. Valdè affines inter se geminas hasce ægritudines arbitror; Utriq; harum obnoxii valdè sunt Subalpini, quòd nativis fortè Cæli qualitatibus, aut generosioris vini potationi, lautiorique victui referri potest. Utramque verè spasmodicam, absque summè crispato solido profectam, facilè erat conijcere, tùm ab enormi cruciatu, quo vexabantur ægri, tùm à cæteris, quibus utraque comitabatur, Phænomenis; Cernere namque erat nullum in nodis artuum tumoris vestigium, ut fieri solet, in quo tophacea materies plerumque reperitur iis, qui Podagrâ laborant, aùt quidpiam aliud consimile, præter intensum nonnullis dolentis partis ruborem, adurentemque calorem. Nulla quoque in plerisque nephritide detentis, renibus, aùt quâ aliâ cunque parte calculi impacti suspicio, aùt ejusdem futuri proludia in urinis; nihil fere persentientibus ægris aliud, quàm tensionem violentam, acerbissimosque dolores fixos plerumque, ac prementes, ac si fibræ quæque nerveæ spasmis rigerent, aùt pressuram quandam, & coarctationem, ut ità loquar, experirentur; Utrique parùm profuerant remedia quæque adhiberi solita; Quæ solidum affectum demulcere, acrimoniam in fluidis elatam compescere, lixivialia spicula, acerrimosque sales coercere magis apta erant, multis profuere; Diluentia, anodyna, emollientia tùm internè, tùm externè adhibita utramque paginam, ut ajunt, implebant. Longè tamen in universum miserior nephriticis Podagricorum prosapia est. Hisce namque nec in hac modò constitutione, sed ferè semper, & olim adhùc minùs efficacia, ac damnosa sæpè comperta sunt universa, quæ passim deprædicantur, medicamenta tàm externa, quàm interna, quorum uberrimam segetem videre est apud Lucianum: Elegans est ac mirè jucunda, quæ apud illum Podagræ allocutio legitur ad illos, qui secreta quædam remedia se habere jactitant, quibus elidere ejus potentiam queant. Hujus aliquot versus è Græco sic ipse ego verteram olim.

Quis invictam me dominam dolorum
Ignorat Podagram in terrâ mortalium!
Quam neque Thuris vapor placat.
Neque effusus sanguis aras ad incensas;
Non templum divitiarum undique
suspensis ornatum donariis:
Quam neque Apollo Medicamentis expugnare valet,
Omnium Medicus in Cælo Deorum;
Non filius Apollinis Doctissimus Æsculapius, &c.

Ea scilicèt natura Podagræ est, ut omnibus æquè plorare illa imperet, eam verò irritantibus occurrere soleat multò iracundior, diriorque.

LVII. Cæterùm qui calculo sivè renum, seu vesicæ jam diù laborabant, hi sæviùs omnes, atrociùsque divexabantur; Haud pauci ex iis mortui sunt; Libet hìc rarissimum ingentis calculi vesicæ exemplum narrare, quod mihi eo ferè tempore adnotare contigit, Sacerdos quidam Gallus Romam contendens, acerbissimis cruciatibus vesicæ, sævissimâque stranguriâ, correptus, in Nosocomium SS. Mauritii, & Lazari mense Julio se contulit.

Fatebatur olim hujusmodi doloribus vexatum fuisse Lutetiæ Parisiorum, cùm adolescens adhùc foret, iisdemque liberatum celebris Lithotomi ope, exiguo feliciter extracto calculo. Adultior factus iisdem per intervalla recurrentibus affligebatur, nunquàm tamen dirè adeò crudeliterque. Septimo dein die mille inter conamina, ejulatusque expiravit. Secto cadavere, insignis in vesicâ repertus est calculus, perpolitus undique, & lævigatus, ponderis tredecim unciarum cùm dimidiâ, durus adeò, ac reverà Siliceus, ut verè quid lapideum quis diceret è marmore resiliens. Renis dextri substantia penè exesa aderat, alter præter morem grandior, nigerrimus, ac ferè putridus; Vesica crassa valdè, ac ferè carnea; Uterque ureter solito amplior. Jn horum altero quà in vesicam desinit, sex, vel septem exigui calculi occurrebant taliter invicem impacti, & cuneati, ut præclusá omninò viá urinæ, enormiter expansus canalis, alterius veluti ideâ vesicæ rudiores deluderet, quasi re ipsâ, foret vesica duplex. Ac fortè inhunc crassum, atque supinum errorem Medicos Casauboni incidisse puto, dùm viri tanti vesicam urinariam nobis geminam obtrudunt. In sinistro uretere nullos quidem calculos, at urinæ quantitatem summè olentis, ac fætidissimæ comperi.

LVIII. Exaratis spasmodicis ægritudinibus meritò quoque accensebantur quotquot cæteræ per ea tempora desæviebant magis, ut hemicraniæ, vertigines, acutorum illæ morborum reliquiæ, aut diuturniorum affectionum proludia. Unum scilicèt harum omnium Parentem Austrum contendimus; Una omnium scena; Unus idem ludendi genius, ac mos, etsi pro diversâ solidorum resistentiâ, magisque aut minùs adauctâ elasticitate eorumdem dispares adeò, ac discolores affectus subluderent. Qui Spasmorum doctrinam intimè callet, vimque, & potestatem solidorum in corpore viventi sedulò expendit unquàm; Is Vates esto. Reverà quidèm *id morborũ genus*, ait Doctissimus Baglivius nulli in hâc arenâ secundus, (*r*) *ab spasmodicâ fibrarum oscillatione pendet, totiusque curationis scopus dirigi debet in eâ primò tollendâ, aut saltèm compescendâ, deindè fluido peccanti incumbendum.* Diuturnâ olim hemicraniâ laborantem senem Paralysi dein & artuum contracturâ correptum memini. Mulierem hystericam novi, cui quotiès insultus eminebat, sævissima illi proludebat hemicrania. Amicus meus diris nephriticis doloribus per intervalla vexatus, hosce sibi impendentes præviâ vertigine, oculorum caligine, auditusque hebetudine didicit, eò atrociùs sævientes, quo dirior Auster perspirat. Novit id unum Magnus Senex, ac quantùm solido infensi sint Austrini flatus, compertum Posteris tullit, *illo* (*s*) inquiens, *auditum hebetari, caliginem visui offundi, gravari caput, tarditatem, & languorem induci.* Nec quis putet Hippocratem, nisi experientiâ priùs edoctum tam grande effatum, tàm fidenter, & absolutè pronunciasse; In libris enim Epidemiorum Constitutionem habet Austrinam huic nostræ haud absimilem, cui magna etiam antecedentium temporum siccitas

(*r*) *De fibra motrice specimen pag. mihi* 231.

(*s*) 3. *Aph.* 5.

citas præcesserat, unde posteà consimiles affectus hyeme, ac vere apparuerint. Equidem sicuti Aquilonaris tempestas spiritalibus organis infesta est, ob serosam colluviem, quam parum perspirantia corpora abundè cumulant, ita Austrinam capiti, quod Spasmis sedem præbet, ac incrementum, maximè infensam didicimus. (*t*) *Ut verò in Imperiis, sic in corporibus gravissimum esse morbum, qui à capite diffunditur*, aiebat Plinius.

LIX. Nec verò rarum adeò, ac incongruum forte quis credat spasmodicas ægritudines ex aeris vitio observari? Quàm facilè ab aereo hocce, in quo degimus, Oceano, aut rect ùs ab exoticis particulis unà cum illo exceptis, humani corporis liquida quæque inficiantur, fusè superiùs attigimus. Hisce autem inquinatis semel, stimulique vicem agentibus, quàm facile unà invicem conspirantia solida afficiantur, irritentur, convellanturque, diuturniore, aut graviore Scenâ juxta individuorum diversitatem ipso quoque fluido hujusce turbationis causâ summoperè magis affecto, conspicuum est? Insolitum morbum spasmodicum convulsivum variis in locis Electoratus Saxonici, & Marchionatus Lusatiæ superioris nuper Epidemicè grassatum legimus apud Gælichium (*u*). Alterum huic haud absimilem affectum describit Sennertus sub nomine spasmi maligni, & Epidemii cum febre, de quo An. 1596. Facultas Medica Academiæ Marpurgensis consulta consilium Medicum impertita est à Gregorio Horstio, in Operibus Medico-Practicis publicatum, & à Gregorio Leisnero denuo excusum. Simile quid etiam Parisiensibus olim, diù nebuloso existente aere, qualis revera esse apud nos solet flante Austro, evenisse refert Eruditissimus Fantonus; (*x*). Id curiosorum ingenia dudùm exercuit. Equidem pauci, ac fortè vix ullus visus est iis temporibus morbus, qui aliquid spasmodici haud præ se ferret.

LX. Sed ab affectibus spasmodicis divelli nequeo citra historiam unam, ac alteram. Vestalem vidi è Monasterio Cælestinarum Sanctissimæ Virginis Annunciationis, Scorbuto, Proteo illo scilicèt plurimorum symptomatum sindrome diu olim, tum quàm acerbissimè hoc anno divexatam, quæ sanato derepente cruris ulcere, quo totâ ferè hyeme laboraverat, miro quodam spasmo musculorum capitis, & colli correpta, ut os minime aperire potuerit, trium dierum spatio velociter obiit. Altera Historia haud ita recens est, sed Pæonio stylo notanda, ab Adversariis b. m. Venerandi Senis, Avique mei, Archiatrorum Comitis, haud exiguo bonorum, ac doctorum hominum mœrore non ità pridem defuncti, excerpta. » Vidi ego, ait, » Mulierem stupendo convulsionis » genere vexatam, in quo se se ne » per momentum quidem quietam » continere poterat, sedens in lecto, » & mentis omnino compos. Torquebatur se se mirè ægrota, & membra cum capite in gyrum veluti contorquebat. Si quando aquam peteret bibitura, necesse erat poculum

 ori

(*t*) *Lib. 4. Epistol.*

(*u*) *Exercit. subseciv. Francof.* T. 2. *sect.* 1.

(*x*) *Dissertat. Anat.* 13. *de de org. respir.* 327.

» ori prudenter admovere, & ipsius
» motui circulari obsequi, poculum
» elevando circumducere, donec si-
» tis esset sedata. Cùm autem bibisset,
» fatebatur liquorem non recta des-
» cendere, sed in circulum circum-
» agi, & veluti per gradus, tro-
» chleæ, aut helicis in morem, des-
» cendere, usque dùm in ventricu-
» lum delaberetur. Feliciter tamen, quod ab illo audiisse memini, evasit.

LXI. Reliquum est de scorbuto, tùm subitaneis necibus pauca dicere. Quod ad illum attinet, veteribus minimè prætervisum utique; Licèt haud ita Subalpinis familiaris sit, ac gelidiori sub climate viventibus, ubi dirè sævit, illo tamen immunes omninò haud esse Italos, cæterosque Meridionales Incolas jàm dudùm novimus. Neque enim illum semper ab humorum stasi ortum ducere, vel ipsi Septentrionales Incolæ norunt; Quandoque scilicèt ab cruorosi laticis fluore initium habet, sæviùsque miseros torquet. Hinc forte tolerabilior audit apud Danos, Norvegos, Batavos, ac toto divisos Orbe Britannos, quod ibidem magis ille ab humorum lentore pendeat, secùs ac apud calidiores oras, Austrinis flatibus magis obnoxias, acerrimis salibus cruori affusis dissolvere potiùs quàm cogere aptis. Utque raro apud Septentrionales cacochymia, seù Scorbutus, (idem namque esse puto cacochymiam veterum, ac modernorum Scorbutum, saltem æqualia habere fata) ut, inquam, raro apud Septentrionales Scorbutus occurrit ab colliquatione humorum, ità apud nos ab eorumdem lentore ortus. Id ego olim tùm rerum usu, tùm longâ apud Anglos, ac Batavos morâ didici, haud exiguo ægrorum meorum emolumento.

LXII. Atque hujus potissimùm indolis, qui modo hoc anno sæviit, Scorbutum fuisse, adverto, tùm ob latices ad liquationem pronos, tùm ob Austrinam totius Anni constitutionem eò diriorem, quò acriores sales ob defectum humidi in tam ingenti siccitate temporum elati magis aderant, ac sui juris. Profectò temperantia quæque, lenitèr refrigerantia, nitrosa, acida acrioribus cæteris fortioribus, abstergentibus, colliquantibus, orgasmum facilè inducentibus, quorum tàm magna seges, palmam præripuerunt. Ejus quippe genio, non nomini studendum erat, quod si quo in morbo, in hoc præsertim accuratè investigandum, & distinguendum monet Clarissimus Boerhaave. (*y*) Sedum vermiculare, cochlearia, trifolium fibrinum, sempervivum minùs acre, Zingiber, acerrima quæque apud Anglos commendata maximè scio; An hæc tuta æquè, ac ejusdem sint efficaciæ apud illos, qui sub calidiore climate vivunt, judicent docti? Mihi quidem methodum placidam, successivam, continuam, quæ magis humores compescit, quàm stimulat; Quæ-ve *nostris nascuntur in hortis*, indigenas plantas minùs acri sale præditas, Septentrionalium methodo, ac exoticis celebrioribus præferendas compertum est, *exemplo monstrante viam.* Notissima est observatio de memorato sedo vermicula-

cula-

(*y*) *Aph. de cognosc. & curand. morbis n.* 1153.

culari Actis N. C. inserta, quod scilicèt in expeditione Danicâ multi per illud in formam decocti exhibitum, à Paralysi scorbuticâ restituti sint, evacuato per vomitum muco admodùm viscido; An id hisce in oris proficuum æquè, profecto ambigo. Forte etiam nusquam visus est Scorbutus alteri similis, aut quorum eadem essent Phaenomena; Sæpe vidi huic hecticam febrim accessisse; Sæpe illum memini in Asciten, mentiendo tympanitidem degenerasse; Utrique latæ maculæ rubræ ad cutim diffusæ, aut icterus multiplex sæpe prolusit.

LXIII. Exarata sanguinis ad fluorem tendentia subitaneis forte etiam mortibus occasionem dedit, quibus ab hyemali solstitio superioris anni ad æstivum usque, decem circitèr intrà Vrbis mœnia ex tempore sublatos audivimus, tùm viros, cùm fæminas, puerosque. Illi scilicet toties memorati exotici, acerrimique sales ab pluvioso Autumno, Austrinâque hyeme ulteriùs fusi, ac evecti, inque se ipsis magis existentes, ut Hippocratis verbo utar, occurrēte fortè, aut prævio pravorum humorum apparatu paulatim collecto, aut peculiari alia quacumque dispositione, promptiores aliquandò, ac potentiores tùm ad solida irritandum, scindendumque tùm ad fluida dissolvendum redditi fuere, proindeque apti magis, præcipites adeò mortes inducere. Cæterùm frequentiores hujusmodi neces, cùm maxime sævit Auster, satis quidem evincunt, earum plerasque ab humorum fusione ortum ducere; Quæ verò flante Boreâ persæpè etiam contingunt, hasce ab humorum lentore potiùs, aut ab organico vitio pendere.

LXIV. Ver igitur egimus Austrinum, insolens. Sub initium Maii æstuosum præter morem extitit Cælum, Sole in Occasu flammeo apparente, non secùs ac Iulio, aut Augusto mense. Huic immoderato calori proluserant,

Ætheris impulsi fremitus, Cælique fragores.

Remitti mox cœpit æstus, quodve supererat Veris, satis beatè transegimus. Pulchrum erat Mercurii lusus in Barometro, cum magna fortè impenderet tempestas, cernere; Is namque illicò ad extremos fines momento temporis descendere, moxque iterùm restitutâ serenitate sursùm emergere videbatur. Cæterùm cum Austrina extiterit totius ferè Anni constitutio, nunquàm visus est in sublimiora loca ille se recipere, haùd ausus unquam ultrà vigesimam lineam evadere, quæ illius major excelsitas fuit. Præclarè hinc, ac dilucidè pleraque explicari queunt Phænomena, tū quæsita quare ad Austrinos flatus difficilis sit respiratio, ut de quadam veluti suffocatione conquerantur omnes? Cur Urinatores quidam, hominesque, penè dixerim, amphibii ad plures horas sub aquis degant? Cur, quod haud præter rationem, etsi paradoxum videatur, scripsit Th. Cornelius, aer crassis vaporibus refertus ad vitalia munera obeunda aptior sit, quàm aer tenuior? Cur, in Phtysi pulmonari, famosæ, & magnæ Vrbes magis commendentur, quàm Villæ, aut Oppida, quæ aere claro, & perflato gaudent? Cur humidus, & minimè perflatus aer nulli salubris? quæ sanè omnia à majori, aut minori pressione aeris rarefacti, aut condensati magis, perflati, rari,

pu-

purioris, aut humidioris pendent, ut palam faciunt experimenta in machinâ pneumaticâ circa animalia facta; neque ob aliam caussam in editissimis montibus gravem duci anhelitum credendum est, nisi quòd inibi minor sit aëris pressio, quàm in imis Vallibus. Sed è diverticulo in viam.

LXV. Exacto Vere Æstas successit mox ab ingressu turbata ventis, lætior dein, amæniorque, blandè adspirantibus Etesiis. Sæpè auditum circumfremere Cælum, ingentes resonare tonitrus, magno misceri murmure Æther, quin vel minimum plueret unquàm, *Sole dies referente siccos*. Post caniculares, varia aeris temperies, Zephyrique, & Austri alternatio; Illó autem circa Septembris initia prævalente, plurima pluvia, & horridiuscula aura per aliquot dies infesta. Æstatis reliquum moderato ventorum flatu tranquillè peractum, felicioribus auspiciis arridente Æquinoctio.

LXVI. Fatiscere enim sensim adulta æstate exitiales febres, tùm spasmodicæ ægritudines observatæ sunt, facemque tradere intermittentibus febribus, quæ Augusto, & Septembri mense illucescentes, subque ipsum dein Æquinoctium vulgares factæ magis, stativa castra ponere cœperant, palmamque illis eripere, aeris procùl dubio ab æstivo fervore in autumnale frigus degenerantis proludia. Scenam quoque ingredi visæ continuæ quædam, aliæque ardentes paroxysmis interpolatæ, catarrhales tussi, & asthmate molestæ, quandòque & anginâ, oculorum, ac tonsillarum inflammationibus, quæ dein in intermittentes migrabant. Mediâ æstate ob fructuum fortè intemperantem ingluviem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ usum, Diarrhœæ, ac dysenteriæ comparuerunt, quæ difficillimè medicamentis compescebantur. Verminosa quoque spectata proles ludere, sævaque symptomata producere in adultis æquè, ac in teneriori ætate constitutis; Horum non nulli etiamsi nulla dysenteriâ, aut Diarrhœâ essent correpti, assiduâ desidendi cupiditate cùm torminibus quibusdam conjunctâ vexabantur; Post frustrà adhibita enemata lenia, evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea; tandem cùm ab Ascaridibus malum foveri suspicio foret, majori cùm successu anthelmintica enematibus addita, perque os data fuerunt.

LXVII. Haud paucos etiam Colica dira corripuit; Nullum ijs præstantius auxilii genus, quàm fotus ex lacte recenti, additâ modicâ dosi Laudani liquidi. Mirùm sanè ut concitatum dolorificum spasmum, sivè is ab violentâ abdominalium musculorum contractione, quos ego Principem ludere in hisce diurnioribus affectibus scenam arbitror; sivè ut perperam visum est, à convolutione intestinorum pendeat, undè decantatus ille oritur antiperistalticus motus; mirùm inquam, ut illum præfatus illicò fotus temporis momẽto compescat, contractasque partes pristino genio restituat, moremque ferat clysteribus, aliisque præsidiis opportunè institutis, convoluta, si quæ fuerint, intestina explicandi, aut veriùs in Thoracem illa ultrò propulsa fortè, in situm naturalem reducendi.

LXVIII. Ego quidem diù mecum animo expendens diros, acerrimosque do-

dolores, quos persæpè advehit hujusmodi affectus, quid altiùs subesse illi suspicatus sum aliquando; saltem non semper illum, aut sæpiùs sedem habere, ut vulgò ferunt, in Colo. Idem olim à Carolo Pisone, doctissimo sui temporis Medico, excogitatum scio, qui forte in hâc eâdem arenâ Villisio præluxit. Uterque haud multum à vero aberravit; Quid enim utrique visum est, in nervoso systemate latens, quod nemo unquàm expenderat. Sanè quidpiam minimè vulgare in hoc affectu proludere compertum; Nec opus quidem antiperistalticum motum, aut convoluta intestina effingere. Hujusmodi figmentum nuper (z) in Regiâ scientiarum Academiâ Lutetiæ Parisiorum à præclarissimo Viro strenuè explosum est. Equidem ut chylus tot inter molimina, tùm ascensus, ac descensus momenta elaboretur, perficiaturque; Ut idem celeriore tramite lactearum oscula subeat; Ut alvinæ fæces, quâ datâ portâ, ruant, excernanturque, fibras intestinorum ita compositas adverto, ut oscillantes illæ, ac circumprementes invicem perenni ludant more, exaratis muneribus comparatæ. Isque ille est peristalticus, seù circumpressorius motus, rectiùs fortè vermicularis, dictus Anatomicis; Qui verò, cum, iisdem abludentibus fibris, ingesta sursùm egeruntur, perque os eiici consenta quæque in ventriculo, ac intestinis cernimus, ut in Colicis affectionibus contingit passim, id opposito motu fieri contendunt, quem *Antiperistalticum* vocant, aut fibrarum structuram, ac leges minimè norunt, aut festivis appellationibus oblectantur. Si quis Enterocelen expēderitunquàm, hujusque phænomena cum illis contulerit, quæ in Colicâ sæpè subludunt, facilè inveniet, quàm affinis invicē affectus uterque sit? Quo enim more prolapsa intestina, ni quamprimùm doctâ manu reponantur, convolvulum sæpè, ac mortem inferunt; ita & eadem in Thoracem ab violento musculorum abdominalium conatu adacta, perque septum abrepta haud impari ludunt discrimine. Ecquis autem in herniâ intestinorum, in quâ sæpè etiam Ægri fæces alvi evomunt, antiperistalticum motum effinxit unquam? Quòd si atrocissima quæque symptomata ab strangulatione intestinorum ob musculos abdominis validè meatum obstringentes satis illa aptè deduci queunt; Quidni & colici dolores ab eorumdem intestinorum, quæ ultrò in Thoracem adegit nitentium musculorum spasmus, ac vis, strangulatione ob septum transversum, meatum, per quod illa fortè abrepta fuere, constringens, totam proindè tàm sævi, acerbique mali Theoriam, non à convolutione intestinorum, atqui ab violentâ contractione musculorum abdominis deducere fas erit, quorum nisu per septum transversum abripiantur intestina, inque Thoracem adigantur, propellanturque? Est altera Herniæ species, quam cruralem vocant, cæteris longè sævior, sæpè colicam mentiens aliquando, in qua intestinorum portio intimè infixa reperitur, quâ cruralia vasa eminent. In hâc & diris cruciatibus affligi miseros, & fœces per superiora eiici, constipatam alvum, tendique ventrem cernimus, immane quantùm!

(z) *Vide Reg. Scient. Acad. Acta anni* 1713. *pag.* 470. *edit. Amstelod.*

Nam intestinum etiam aliquod, sivè tenue illud fuerit, aut crassum, dilatato fortè diaphragmate, obque ingentem contranitentium musculorum tensionem infixum ibidem, adactumque, quâ potissimum nervi intercostales emergunt, tùm ab eodem diaphragmate penè dixerim, strangulatum eadem inducere haud poterit Phænomena, nullo præludenti antiperistaltico motu, ut in utraque allatâ herniæ specie contingit? Colicæ cujusdam memini apud veteres Medicinæ Principes sermonem haberi, in quâ nedùm intestina tantùm unà cum Omento, at Pancreas ipsum, Mesenterium, Lienem per Septum transversum, scissis retinaculis abripi ferunt; Chordapsum hanc vocat Celsus, alii *Volvulum*, aut *Miserere*, cujus prolixam descriptionem, & expositionem egregiè tradidit Lindanus (*a*); Hinc intestinorum inflammatio eorumdem sphacælo præludens; hinc affinium viscerum, ac diaphragmatis præsertim labes in velocem gangrænam desinens, læthifero proludente singultu. Cæterùm colicos hujusmodi dolores, sivè illorum phænomena, sivè sedem considerem, æstate populariter ingruentes, iis accensendos crediderim, qui verè potissimùm sub diversa spasmodicorum specie ludebant, ab eâdem scilicèt vulgari, communique caussâ nervoso generi summè infensa productos; cujusmodi exempla videre est apud Æginetam, Zacutum, Cratonem, Ballonium, & alios quamplures.

LXIX. Nec abs re futurum arbitror quædam innuere de Massiliensium Peste, quæ æstatis initio magnam in illâ Urbe stragem edere nuntiatum est. Illius incrementi hæc fuisse ferunt: Navis oneraria ab Orientalibus Oris profecta, ubi dira Pestis sæviebat, Massiliam appulerat infectis Mercibus dives, quarum contactu mox quidam extemplò è viventium numero sublati sunt; hinc semel orta labes ab miseros Cives propagata. Brevi temporis spatio illustris, copiosa, & florentissima Urbs, ac circumjectus ager ingenti clade deletus penè, ac vastatus magnum finitimis æquè, ac dissitis gentibus metum iniecerat, ne fœdo afflatu diu, ac longè manaret lues, adque affines ultrò pervaderet. Quas ideò præcautiones hisce in casibus humana solertia adhibere solet, eas provido consilio præoccupavit Invictissimus REX NOSTER, Italiæ totius incolumitati, cujus jam dudùm ipse Patronus, ac Vindex est, dùm suorum bono consuleret, prospiciens. Ubi enim primùm de pestilenti lue, quæ Massilienses infestabat, rumor Taurinum pervasit, totum illicò ingentem Alpium tractum, quæ Galliam ab Italiâ disterminant, numeroso milite custodiri jussit, ne cuiquam permitteretur ingressus, ullaque aura pestifera per eos, quos opposuit Natura Montes, ab infestis locis per aliquam secretam viam hasce Regiones adiret, inficeretque. Nec satis cautum existimans, non multò post cùm externis, atque etiam finitimis Civitatibus commercia intercepit non tanti faciens commoda, & beneficia, quæ ex libero Mercaturæ commercio omnibus Civitatibus proveniunt, quanti publicam Subditorum salutem. Institutæ quoque sunt eodem tempore publicæ preces, ad iram Supremi Numinis

[*a*] *Exercit. IV.*

minis placandam, magno ad celebriora Vrbis Templa Civium confluxu, ut nunquàm aliàs tantus in unum populi conventus fuerit observatus, tantaque ergà Superos Reverentia, ac Pietas; IPSO AUGUSTISSIMO REGE unà cum Piissimâ Regina, ac Regio Principe magna suis pietatis exempla ferente, verè optimo, adque omnium nostrum felicitatem cælitùs demisso REGE.

LXX. In dies interim magis percrebescere auditum pestiferam luem, adque Aquas Sextias dein totius Provinciæ Caput, Tarasconem, Arelatum, Telonem Martium, ac finitima quæque Oppida longè latèque diffusam. Multi nullo proludente signo, è vestigio interibant. Nonnulli ut ab fide dignis hominibus accepimus, intrà paucos dies, prævio vomitu, deliquiis animi, prostratione virium, sævissimoque dolore capitis è vivis migrabant. Haud paucis carbunculi, exanthemata, maculæ, fædaque ulcera, apparuerunt, funesta prorsùs. Quosdam ferunt, quibus Bubones rite proruperant, ex insperatò servatos. Infanda nimis, luctuosaque res est singula quæque recensere; Nec profectò absque lachrymis legi potest sincera malorum Historia accuratè, fideliterque ab Doctissimis Viris Galliarum Regis mandato Massiliam missis, ut Medicam opem Civibus ferrent, inter mortes, ac funera exarata. Hanc recens in Italicum vertit, ac criticis notis erudito calamo illustravit Clarissimus Muratorius Serenissimi Ducis Mutinæ à consiliis, ac Bibliothecâ. Quædam enim visa sunt Sapientissimo Viro, quod ad Pestis naturam, ac ingenium spectat, parùm verosimilia, saltem congrua minùs, nec satis apta, quibus vera, ac genuina Pestis Theoria inniti queat, ac explicari. Ediderat idem Clarissimus Vir superioribus annis elaboratissimum Tractatum, *Del Governo della Peste*, cùm dira Viennæ orta lues, totâ Austriâ serperet. Eundem diversis in locis nuper, Mediolani, Brixiæ, ac Taurini quàm elegantissimis Typis editum, nunc iterùm Mutinæ *apud Solianum* cudi audio ab Doctissimo Authore magnam in partem adauctum, & locupletatum.

LXXI. Hac autem serie fœda adeò lues se se prodere visa est. Principiò multis lingua, osque viscido, lentoque humore oppletum aderat. Nonnullis obstipata alvus; Haud pauci oborta Diarrhæa, aut effusione sanguinis, celeriter defuncti sunt. Vomitus, deliquia animi, ac sævus capitis dolor in singulis fere præluserant. Plures intrà biduum, vel triduum alto sopore, alii Phrenitide correpti è vita migrarunt. Sæpè obvia verminosa soboles perniciosis symptomatibus stipata; Plerisque nihil hujusmodi proludebat. Cadaverum sectionibus maxima intus visa Phlogosis, ac intestinorum sphacæla. Diriùs in pueros, ac fæminas sævitum. Cæterùm ab æstivo solstitio ad autumnale æquinoctium usque, plusquàm quinquaginta hominum millia cujuscumque sexus, ac ætatis unâ in Massiliæ Urbe, ejusque agro interiere.

LXXII. Hæc funestæ adeò luis indoles. Quæ, verò præcipua illius caussa extiterit, modestè inquit se illam minimè penetrare ausum Clariss. Chicoineau, ex iis, qui Massiliam

missi sunt, Medicis alter, (*h*) ratus utique, ac scitè conscius nihil attingi posse verosimile; quodve hùc usque quoad cujuscunque Pestis genesin, ac naturam proditum est, hypotheticum esse, nilque prorsùs ad ægrorum curationem conferre. Quamobrem sedulò idem admonet ad res magis evidentes advertendum. Quæ scilicèt fuerint pestis initia, quæ illius incunabula, quidve *originis principium*, ut Hippocratis verbo utar, animo, atque oculis expendendum. Utinam sanè Vir Doctissimus moderatè adeò de hujusce Pestis propagatione, tùm præcautionibus adhiberi solitis effatus foret; Ait enim Pestilentiam sese contactu minimè diffundi, ast verò miasmatum, seu corpusculorum ope ex infectis mercibus, Terræque abditis, aut è superiori quopiam fonte exhalantium manare, quæ per æthera inane dispersa dein, ac simul unà cum potu, ac cibo suscepta in sanguine ludunt, eumque inficiunt, quò pronus ille magis, aut labem suscipere aptus est, sivè ob congestorum humorum colluviem, sivè ob terrorem, aut metum animo iniectum. Intrepidè ideò se se asserit ægris tulisse opem, nullâ unquàm contractâ labe, omnia quæque remedia præservationis, aut præcautionis jure celebrata hactenùs noxia potiùs, quàm proficua esse contendens.

LXXIII. Velim ego attentiùs ad tàm fœdæ pestis, quæ Massilienses crudeli flamine etiamnùm verberat, initia animum adhibuisset Vir Clarissimus; nec profectò crediderim insontem adeò contactum infectarum rerum ab illo celebrari. Equidem pestifera quæque lues, ut de febribus malignis olim eruditè ajebat Præclarissimus Sydenhamius, non omnium morbus est, nec longè illa pergere potest, nisi alias, ac ut ita loquar, pennas illi præbuerint homines. Novimus in recenti luctuosâ Boum clade quàm utile fuerit rem in tuto ponere, cumque infectis stabulis commercia quæq; intercipere. Idem quotquot de hominum Peste scrispere, consilium est; Idem Sapientissimorum Magistratuum institutum; Idem acceptus ubique gentium usus, ac mos. Neque aliud hactenùs aptius ad hujusmodi labem præcavendam documentum, aut præsidium scio, quàm terrâ marique ad fines, & loca suspecta idoneos viros mittere, qui solitis cautionibus ad rem tanti momenti assiduò invigilent, nullique, sive exterorum, sive Subditorum sine datis sanitatis vadibus, aut præviâ, ubi opus fuerit in designato quopiam loco, constitutis diebus, morâ, ingressum concedant. Hisce artibus unius ferè sæculi spatio magna Italiæ pars, tùm præsertim An. 1656. cùm dira lues Romæ, Neapoli, ac Genuæ quàm immanissimè desæviret, servata est. Iisdem nos tutos, ac Sospites fore beneficentissimi REGIS curâ, & studio speramus, foresque Pesti, atque omnem illi aditum ad hasce Regiones præcludere. Intrepidum quidem se se gerere summè laudo; Nihil in Pestibus perniciosius unquam, quàm injectus animis timor. Sola sæpè metus, ac terroris imago absque præsentia pestis graves intulit ægritudines. Ast cætera quæque præsidia, ceù noxia potiùs, contemnere, peri-

(*h*) *Vide opusculum inscriptum:* Relation de la Peste de Marseille, &c.

periculosæ plena aleæ opinio est, absurda prorsùs, atque ipsâ, propè dixerim, Peste exitiosior; Utque ait laudatus Muratorius (*c*) *Da cacciarsi via colle pertiche, anche senza esaminarla, non essendo savíezza, &c. E tanto più poi*, [*d*] inquit Vir Doctissimus, *perche non si sa intendere, come mai venga ne pure in pensiero a persone, che riflettano alquanto ai passi d' una Peste, ch' ella non si comunichi per Contatto, ò Contagio.* Stet quidem suus invicto animo honos; Stet sua illi gloria. Nec tamen æqua laudis pars auferenda est cautionibus pacæteris ab Sapientibus Viris summoperè commendatis, abque diuturno rerum usu probatis.

LXXIV. Quod verò ad Pestis naturam attinet; Minimè reticenda est Doctorum quorumdam virorum hujusce ætatis sententia, qui veneficam luem consistere aiunt in verminosâ quâdam putredine tot tantasque edere strages, seque vel proximè per contactum, vel remotè per fomitem de infectis in sana corpora propagari aptâ. Ingeniosum utique excogitatum, ac fortè etiam admodùm probabile, neque à recentioribus tantùm vindicatum illud, excitatumque Ath. Kirchero, Fabro Chymiatro, Langio, Cogrossio, Vallisnerio, Corte, † ac pluribus conjecturis assertum, sed à priscis etiam gravissimis Authoribus diligenter scriptis commendatum; Et quidem huic ipse opinioni lubens, ut fieri debet, Sententiam meam adiungerem, si quæ omnia occurrunt Phænomena dilucidè explicari, quidve certi de hujusmodi argumento decerni posset. Atqui ut doctè advertit Eruditissimus, ac amicissimus Pestalossius, (*e*) Celeberrimus apud Lugdunenses Medicinæ Professor, suos hujusmodi hypothesis, gravesque patitur Manes, nec dùm adhuc extra omnem dubitationis aleam posita est. Enim verò, qui fiat ut in Urbe quapiam, aut Agro, ubi longo temporum spatio nulla sæviit lues, eaque proindè infecta, aut peculiarium vermiculorum examina haud ampliùs aerem occuparunt diù, qui fiat inquàm, ut horum progenies à remotissimâ plagâ advecta semel tam facilè illicò multiplicari; Ut brevi dierum intervallo universam Atmosphæram inficere, perque ora, nares, ac patentiores quasque vias intùs excepta, tàm difficiles morbos efficere, seque ad affines agros, ac regiones propagari possit, anceps hæreo; Equidem ut propriis nondùm illa oculis, ita, & men-

[*c*] *Osservazioni intorno alla Relazione della Peste di Marsiglia pag.* 24.

(*d*) *Ibidem.*

(†) *In id etiam strenuè incumbit Eruditissimus P. Saguens tot editis operibus celeberrimus, elaboratumque opus brevi se daturum luci, in quo caussam pestis ab præfatis animalculis deducere nititur; ipse doctissimus Authors nuper pollicitus est in literis ad Clarissimum P. Romam Regium in Taurin. Archi-Gymnasio experimentalis Philosophiæ Antecessorem.*

(*e*) *Avis de precaution contre la Maladie contagieuse de Marseille pag.* 31.

mente assequi haud posse unquam tot minutà animalia crediderim, queis progigni semel, ac longè lateque dein manare Pestis queat, tamque sæpè diverso more proludere?

LXXV. Quod autem dicatur ab aliquibus in emisso ab affectis hominibus sanguine, aut etiam microscopio armatis oculis vermes inspectos fuisse; Id minimè satis esse ad hujusmodi hypothesin tuendam, vel ex eo deduci potest, quod nedum in affectis Peste, at vel in ipsis etiàm sanis hominibus continuò hisce scateat cruor. Dein verò hi soboles potiùs, quàm Parentes, aut Pestilentiarum Authores esse videntur; Neque enim illos adeò minutos repertos unquàm memini, cujus reverà exiguissimæ esse molis effingi debuerint, aut mente concipi. Cæterùm si minutâ hæc animalia in sanguine, aut fluido quopiam, ceu in proprio elemento degunt; Ut vivere illa diù, ac latere queunt extrà propriam sedem? Ut sese recèns excitare dein, explicare illa, ac suopte ingenio è vestigio multiplicari? Crediderim potiùs (eòque fidenter magis id ego aio, quod solidioribus rationibus hæc mea sententia innitatur, & Magnorum Virorum nedùm inter exteros, sed & inter nostrates, quorum consuetudine, ac judiciis uti in hâc Civitate soleo, ac præsertim Illustrissimi, Amplissimique Viri I. A. Manzini Regis Medici Ord. & Cons., Clariss. Jo. Fantoni, Cicognini, ac Parentis quoque mei Ven., quem silentio præterire nefas foret, Medicorum Regis Primarij, & Consiliarij, suffragio comprobari illam noverim) Crediderim inquàm verosimiliter magis pestiferam quamlibet eo nomine dictam luem, tum quæ præsertim Massilienses tam dirè adeò, crudelitèrque exagitat, ortam esse à peculiari quodam veneno, cujus inanime perpetuum seminarium in vastis illis Asiæ Regionibus effingere lubet, inque Europam advectum aliquando. Nec fortè incongruum erit quandoque veneficam hujusmodi luem hisce ab oris repetere, nostro illam sub Cælo natam, adultamque concipere, quod mediùs fidiùs mirum neutiquàm videri poterit reputanti, ut rem magis exemplis illustrem, tot passim morbos contagiosos intrà nos ipsos sæpè progenitos, unde postmodùm obvia quæque corpora teterrimo afflatu inficiuntur. Neque verò novum est, ut olim de hydrophobiâ Cælius (*f*) Aurelianus tradidit, *in animalium corporibus peculiare venenum innasci, quod postmodùm cætera contagione corrumpat*. Quæ ab exotico hujusmodi veneno, aut fermento (nam quo alio usurpato à Medicis nomine clariùs nunc referam imaginem pestiferi illius principii, undè læthalis hæc labes exoritur, nequaquàm invenio) producitur Pestis, diriùs sævit, quàm quæ ab nativo alio quopiam, seu indigenâ oritur.

LXXVI. Possem utrumque venenum illud, tùm adventitium, tùm nativum cum Arsenico, & Sublimato comparare, nam in solidis partibus reverà pares cum erodentibus venenis invehit effectus; Ab instituendâ tamen hujusmodi comparatione me lubens cohibeo, minimè ignarus innumeras & esse, & excogitari posse veneficorum miasmatum conjunctiones, undè variæ, difficilesque prodeunt nocendi artes.

(*f*) *Lib. 3. acut. morbor. cap. 9.*

artes. Neque id est hujusce loci exponere, cùm præsertim id eos tantùm ignorare accidat, qui hospites in chymicâ, & Anatomicâ arte non sine ingenti piaculo diversantur. Cur autem, quâve actione fermentum illud, sive adventitium, sive nativum fuerit, sese sano in corpore insinuare, excitatumque semel sedem ibi figere, tùm sese in alios homines propagare momento temporis queat, pulveris Pyrii exemplo satis præclarè explicatur. Atqui sive animatum in sanguine seminarium, vel inanime prorsùs miasma pro verâ Pestis caussâ statuatur; Lugendum utiquè est, tùm olim, tùm nuper apud Massilienses nondùm inventum fuisse verum, certumque præsidii genus, quo tàm fœda, sævaque lues curari queat.

LXXVII. Ad Subalpinos redeo; Utque rem omnem in pauca contraham: Pluviosus Autumnus extitit: Hyems Austrina; Ver insolens; Lætior Æstas, temperata, amæna. Bombycum soboles exigua. Tritici, ac frugum ubertas copiosa satis. Puteales aquæ multo cæno refertæ. Inops Flora. Mellis parca perceptio. Vini proventus ingens, quem nemo sperare auserit unquàm initio Veris. Adeò fortè quæ tritico, ac frugibus haud læta omninò tempestas est, ipsa vinetis, ac orientibus uvis, vitibusque secunda magis est, ac felicior. Erucæ, & Bruchi hortos omnes medio Vere depopulati sunt; Redierant hi Æstatis initio, at lenis aura ab Orientalibus oris adspirans citò in fugam illos convertit. Qui Hyeme, ac Vere proluserant Vulgares affectus, hosce adultâ Æstate fatiscere penitus, inq; Scenam sese prodere intermittentes febres adverteram. Sævire quoque desierant Æstate, saltèm mitiore flamine perflare cœperant Austrini flatus. Nunquàm amænioris Autumni lætiora initia extiterant, aut felicioribus auspiciis propè visa splēdescere Libra. Iis ego sequentem protinus telam exordiar, cæptumque semel opus pro viribus persequar, non exiguo quidem labore, nec tenui fortassis laude; Si quem Numina sinunt,

Auditque vocatus Apollo.

Constitutio Epidemica Taurinensis Anni 1721.

I. INstituto meo inhærens prægressam Constitutionem, qualiscumq; ea fuerit, in fine cujuslibet anni describendi, eò libentiùs id exequor, quòd exacti nuper Constitutio anni ab eâ, quam superiori experti fuimus, toto penè cœlo diversa uberem explicet contemplationum segetem, quo nihil in re Medicâ tractandâ utilius unquam, tùm rectæ medendi methodo, (quod Venerandi olim Senis, idemque Magni illius Angliæ Cancellarii votum fuit, consiliumque,) appositum magis, aut accommodatum: Satque prolixam dicendi materiem suggerat, quod alterum quoque magnam profectò rebus lucem, ac perspicuitatem afferre poterit aliquando. Deinde etiam animosum me effecerant magis, majoresque ad rem sedu-

sedulò, alacriterque gerendam, ac munus quod mihi persolvendum quotannis constitui, ritè, diligenterque perficiendum, addiderant vires, ac velut impulerant Eruditi quotquot in Italia, tùm extra Italiam degunt Clarissimi Viri de re omni medicâ, ac literariâ optimè meriti, ad quos prima hujusce Telæ stamina, primaque studiorum meorum incrementa pervenere.

II. Ut igitur, ubi superiore anno desiit Oratio mea, inde initium ducam, blandiores unquam, amæníoresque Autumni dies haud illuxerant diù, hiscentibus per intervalla ab Aquilonaribus Oris, tùm ab iis, quæ ab gelidâ Arcto ad Orientem declinant, lætioribus ventis, qui temperato inducto frigore salubriorem temporum conditionem induxere, silentibus omninò dirorum morborum, quos passi sumus, Parentibus Austris. Plurima namque pluvia Septembris initio delapsa, mox subsequens horridiuscula aura, quæ superiore Autumno, perque hyemem dein, ac ante actam æstatem se se prodiderant, exitiales febres Variolarum, ac Morbillorum, quæ facem illis prætulerant, vestigia insequentes ac morem, heù infandum nimis, in fugam verterat; ortumque dederat intermittentibus febribus, quæ jam tùm proludere cæperant, lætioremque, saltem funestam minus, Subalpinis futuram rerum scenam polliceri. Subirascebantur utique ac quandoque remigrare rursus, pedemque referre, ac subludere videbantur nondum deletæ illæ penitùs, atque harum asseclæ, comitesque, immanes, immitesque Colicæ, Nephritici, ac Podagrici affectus, tùm Spasmodicæ ægritudines cæteræ superiore anno exaratæ. Earum tamen vis nec diù quidem, nec imperiosè adeò sævire, nec prætorquam ad paucos tantum, unum scilicet atque alterum extendi visa; Quibus vel familiares jamdiù aderant illæ, vel recrudescentes potiùs reliquiæ, ac priorum morborum soboles; Ceù propè interitum, ac jam delinquens candelæ, aut ellychnii lumen per intervalla adhuc reviviscens dein omninò deficit, extinguiturque. Fortè etiam ob uberrimum vini proventum liberiore pede sibimet unicuique indulgendi concessa facultas, lætissimis Autumni diebus, ortum exaratis recrudescentibus ægritudinibus dedit, sæviendique adhuc imperium. Strenuus Miles, cum vesperè cibo, ac recentis meri potationi nimis intemperanter indulserit, dimidiâ nocte diris ventris cruciatibus angi cœpit, unà cum vomitionibus inanibus, ac irrito desidendi conatu; Summo manè cum jam ferè animam agere videretur, elato nimirum, ac tympani in morem protenso ventre, fotu, balneo, anodynis, ac oleosis plerisque opportunè adhibitis, feliciter evasit. Minus læta res obtigit Prænobili alteri, ac Præclaro Viro, qui cùm unà cum amicis ruri degeret, recentioris vini potu, etsi modum, ac sobrietatis limites minimè excesserit, Colicis doloribus, quibus obnoxius olim fuerat, extemplò correptus, celeri fato occubuit. Aperto cadavere abdominis musculos, tùm obliquos præsertim, transversosque intensos admodùm reperimus, atque adeò prærigidos, intentosque, ut perquàm acuto cultro difficile adhuc foret illos abscindere: Ventriculus, ac Duodenum intesti-

testinum vacuum penitùs occurrit, secùs Jejunum, ac illi affine Ileum, quod utrumque flatu tumens, ac valdè tensum se se intuentibus obtulit, adeò ut obliteratæ ferè vix conspicerentur ampliùs in horum altero valvulæ, quas numerosas plerumque cernere in illo est *conniventes* dictas Anatomicis, rectiùs fortè *rugas*, aut *juga*: Rugarum enim hæ potiùs instar se habent ab pariete interno intestini efformatæ, ceù juga quædam præterlabenti liquido remoram modò, modò eidem per varios amfractus, ac orbes contendenti opem præbentia auxiliatricem. In externâ porrò Ilei facie ingens visum diverticulum paullò infrà illius exordium, duos transversos digitos longum, ceù processus alter vermiformis, eâdem quâ Ileum figurâ, latitudine, atque substantiâ, cumque ejusdem intestini tubo, lato orificio, communicans. Sæpè ego hujusmodi diverticula, seù processus, ut illa vocat *Verhejenius*, in Ileo reperisse, olim memini in cadaveribus præcipuè Virorum, quibus colicæ humorales, ut ajunt Practici, frequentes obtigerant. An id quidquam lucis allaturum magis in re medicâ; An & hinc potiùs ortus ducat peculiaris affectus alter, de quo haud ità pridèm meminerant (*a*) Viri Doctissimi in *Commentarijs Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis*, cum nempè haud ipse intestini tubus, sed ea dumtaxat diverticula intra herniæ sacculum coercentur, exercitatioribus. Medicis decernendum relinquo. Plura quoque de hisce Ilei, tùm Recti diverticulis, herniisque, in quibus illa intercipiuntur, verba facit, ubi & suas itidem observationes addidit, Clarissimus, ac toto Orbe Celeberrimus *Morgagnius*, Anatomicorum hujusce Ævi facile Princeps, cujus eruditioni, peritiæ, ac Doctrinæ levis nimis hæc est æqua laudis Præfatio. Optandum utique, quod *Bartholinus*, *Diemerbroechius*, *Verhejenius*, tùm & *Riolanus* ipse [*c*] audacior æquo criticus, rerum Anatomicarum, ac Medicarum scientiâ insignis, qui laudatis viris facem tulit, idemque tria non nunquàm hujusmodi diverticula, seù processus adnotasse ait, morborum historiam sincerè nobis, fideliterque exarassent illorum, quorum in cadaveribus id observaverant; Fortè enim quidquam ex hoc dilucidè, ac præclarè magis nobis in hac re modò innotesceret. Sed de his aliàs: Neque enim fas est in ipso Orationis limine diutiùs extra orbitam divagari.

III. Prodigiorum verò, ut institutam semel Anatomicam cadaveris sectionem prosequar; Prodigiorum maximum, ac celeris necis caussa penès Septum transversum latens in conspectum tandem sese prodidit, quod dilatatum aderat, immane quantum! Ibi potissimum quò intercostalis nervus ad imi ventris viscera abit. Per hunc namque ingentem hiatum, quâ datâ portâ viam sibi ultrò in Thoracem fecere Colon, Pancreas, tùm Epiploi magna pars. Plurimum in sinistro Thoracis claustro effusi sanguinis ab disruptâ Pancreatis venâ conspiciebatur, ac sinister Pulmonis lobus totus penè sub scaleno musculo altè

(*a*) *Vide Comment. Reg. Scient. Acad. Paris. ann.* 1700.

(*b*) *Advers. Anat. III. animadvers. V. pag.* 8.

(*c*) *Anthrop. lib.* 2. *c.* 14.

altè absconditus, adactusque. Quæ quidem omnia eò libentius à me adnotata sunt, diligentèrque exarata, quò vera Colici sic dicti affectus Idea nobis elucescat magis, quævе tot sæculorum spatio Arabum mentibus excogitata invaluit, diu Antiperistaltici motûs doctrina, ceu fictitia, ac mechanicis legibus adversa omninò, tandem aliquando obsolescat, aboleaturque, facem ferentibus laudatissimis, tum in Angliâ, tum in Galliâ viris, qui detegendo in dies Vero unicè, ac gnaviter jamdudum incumbunt. Ad vulgares febres, quæ sub ipsum Æquinoctium, ac diù adhuc post ipsum toto Octobri, ac Novembri mense exeuntis Anni 1720. caput extulerant, me confero.

IV. Hæ quidem utut intermittentium indolem, ac morem toto sui decursu quodammodo prætulerint, ingeniumque; Attamen quid insolentis, quodve reipsâ vulgare quidpiam, ac reverà *Divinum* inesse iis ominabatur, præ se ferebant. Neque enim diuturniores adeo extitere, quas quisque Medicorum jure meritò suspicabatur, quasve futuras, vel ipsa quoque Anni temporis conditio suadere poterat. Dolor insuper intensus capitis, idemque assiduus febrilis paroxysmi assecla, eique sæpè proludens; Oculorum rubor; Pulsus parvi, humilesque; Ingens corporis jactatio, quid denique in ipso ægrotantium vultu, ac urinis facilè conspicuum intuentibus, quid intimè latens, aut superioris fortè ludentis adhuc constitutionis residuum, aut illi quæ jam propè impendebat, antecurrens, quid inquàm ab consueto intermittentium febrium genio, ac more diversum subludere significabat. Jam tùm scilicèt cudebantur mox eruptura mala, aut propè orientia eadem anteire cœperant, ac elucescere. Atque hæc quidem potissima esse debet solertis, ac diligentis Medici cura, ingruentium nempè morborum excursus sedulò adnotare, vel minutissimas circumstantias, ac occasiones castigatissimo examine expendere, atque uno verbo *primam*, ut ajebat *Hippocrates*, *malorum originem* detegere; Unde futuros rerum eventus magnâ sui laude prædicere queat, iisque occurrere.

V. Nec equidem omen fefellit exitus. Propè namque ingens illicò, imminente solstitio, Erysipelatum numerosa cohors, tùm intrà Urbis muros, tùm longe, lateque per universum agrum, atque ad finitimas usque regiones propagata est, silentibus tum temporis, aut saltem ferocitate depositâ parciùs sævientibus, præfatis intermittentibus sic dictis febribus, diviso velut inter alterutrum imperio, ac facultate ludendi. Raræ tunc, ac infensæ minùs ægritudines cæteræ quæ appetente hyeme solent potissimùm in Subalpinam gentem se se immittere. Omne adeò imperium sibi, potestatemque irascendi erogaverat præfata morborum progenies, infesta initio multis, funesta paucis.

VI. Ejus namque aderant moris, atque indolis, ut ludere magis quàm sævire, lacessere potiùs, quàm vincere velle viderentur. Favebat ludentibus læta hyems Austris perflata frequentibus, at qui mox subsequenti Subsolano, aut altero quopiam è gelidioribus ventis terga dabant victoribus. Ludere ventos reverà quispiam dixerit inter se invicem, se se vicissim

sim excipientibus Australibus modò, modò Orientalibus, immitique Boreâ, atque ità reciprocantibus imperijs altero alterius iram coercente, sævitiemque. Præ cæteris verò Orientales maximè ab medio circitèr Januario ad finem usque Februarij lenissimè perflarunt, tranquillo, amæno, & sedato prorsus Cælo. Atque id quidem observare erat, quod cùm primùm hi spirare cæperant Septembri mense, fugatis illicò Austris, qui heù luctuosè nimis sævierant diù, exaratæ statim febres intermittentes prodiere, quæ quidèm rursùs hiscentibus iterum Australibus ventis imminui, aut saltem mitiùs ludere videbantur; Recrudescere hæ verò dein, cum silentibus illis prorsùs, Orientales perflabant, aut gelidus Boreas, quorum utrique eadem fermè efficacia concessa est, quia eâdem, similique ratione condensatum, ac frigidum aera ex vicinis montibus adferunt. Sæpè etiam memini medio Vere, aut impendente propè Æstate in nostris regionibus, iisdem perflantibus, tùm Orientalibus præcipuè, frigus plerumque recrudescere magis; Quòd evenire arbitror, cum nives in toto excelso Alpium, quæ ad Boream imminent, tùm abrupto Apennini tractu jacentes, altiori Sole facto liquescant, frigidasque partes in nostrum aerem invehunt. Quantum namque frigus immittat Atmospheræ nix, vel glacies soluta præclaro experimento inde demonstrari potest, quòd Spiritus vini rectificatus nivi adfusus tantum gelu efficiat, ut liquor aqueus in propinquo mox in glaciem convertatur.

VII. Hosce inter ventorum, ac morborum lusûs cernere erat modò Erysipelata, modò exaratas febres intra suum se se alveum condere, ac propè extingui; Nullus verò præfatis febribus, etsi ingruente hyeme in fugam verti viderentur prorsùs, nullus inquam iis negaverit unquam omnium, qui labente anno erupturi erant, morborum principatum, ac veluti prædominium. Quisquis namque morborum circa æquinoctium autumnale maximoperè furit, is totius anni constitutioni nomen impertit suum; quod à Doctissimis Viris jam diù adnotatum scio: atque ob id fortè mos erat *Hippocrati* Constitutiones Epidemicas, quas sermone eleganti adeò, atque ad rei naturam apposito exaratas reliquit, ab Autumnali Æquinoctio inchoare, propè occidentibus Vergiliis. Nec insolita quidem res est Epidemicorum Principem, qui sub Æquinoctio Autumnali præ cæteris invaluit, initio hyemis mitiùs lacessere aliquandò, *cum ex adverso*, ut rectè advertit *Magni nominis Vir Sydenhamius*, (a) *Epidemici inferioris ordinis, qui sub eo merentur, tunc temporis præsertim ingravescant, & rerum potiantur, donec dictus anni Princeps eorum vires frangat, & deleat nomen.* Hujusmodi aderant memorata Erysipelata, quæ ludentibus vix orta hyeme Austris caput extulerant. Cæperant quidem illa primò paucos tantum invadere; mox verò ceu *rupto aggere torrens* in apertum magis erumpere, hosque atque illos nullo discrimine aggredi, nec Civibus modò, sed & universis penè Subalpinis gentibus infensa, atque illis præsertim, quæ iis in locis degebant, quæ ab Australibus ventis verberari magis consue-

(a) *Morb. acut. sect.* 1. *cap.* 2.

verant. Quod vel ipsa intra Urbis mænia advertere erat: Eâ namque parte numerosiore agmine sævire illa visa sunt, quæ meridiem adspicit, *nova Vrbs* dicta ab Immortalis memoriæ Principe CAROLO EMMANUELE SECUNDO inchoata, aucta dein, perfectaque ab Piissimâ, atque ad Magnarum Principum, ac Reginarū exemplar natâ MARIA JOANNA BAPTISTA, tùm ab AUGUSTISSIMO REGE NOSTRO VICTORIO AMEDEO, præclarâ Domorum structurâ, eleganti Viarum amplitudine, editisque Templorum cervicibus nulli pulcherrimæ Urbium secunda. Ea scilicet ventorum indoles est, ut sivè lenitèr, mitique flamine spirent, sivè ruptô ceù turbine, feraque miscentes murmura præcipites ruant, quidquid in altum tollitur, ac inane per æthera fertur, secum unà ferant per mille id ipsum vias, ac itinera mille necem hominibus adferre potens. Uter verò in universum exitialis magis Boreas ne aut sævus ab alto ruens Aquilo, an circa terram serpens illi oppositus Auster? an qui ab ortu incumbunt, aut qui *vespere ab atro* consurgunt, decernere nemo ausus adhuc, cùm læthiferos quisque effectus induxerit sæpè; tùm maximè cùm vel diù nimis, vel minimè servatâ temporum lege dirè, crudelitèrque desæviunt? Ediscere id quidem, ac prænoscere par ille unicè erit, qui locorum positiones, temperiemque Cæli uniuscujusque Urbium propriam rectè expenderit, tùm plures unà invicem observationes, Astronomorum more, ac exemplo, instituerit diù, aut ritè contulerit institutas.

VIII. Utque Erysipelatum morem, quo ea scilicet pacto eruperant, fusiùs, ac propiùs exponam; Plerisque illa absque ullo proludente signo in hac, aut illâ corporis parte inopinatò apparebant. Aliis vehementissima febris prodituro Erysipelati facem tulerat, eratque jam propè erumpere impendentis Erysipelatis indicium certissimum, ipsa remissa extemplò febris, deficiensque. Ejusmodi aderant febres, quas reverà erysipelatosas dicere fas est, quæ superioribus annis, cum latissimè sævientes variolæ cumulatissimam edidere stragem, hisce præire consueverant, ac propè jam eminentes prænunciare. Eruperant autem in vultu potissimum; Non nullis humeri, aut crura obsidebantur. Statim verò ac detumescere videbatur facies, aut quælibet alia affecta pars; Conturbari hinc cæperat lenitèr alvus, atque hoc pacto intra paucissimos dies morbus integrè absolvebatur. Haud paucis hæmorrhagia primis periodis è naribus prorumpēs felici sidere restituit rem. Huic proludebant Hypochondria dura, tumida, dolorosa, aut intensus capitis dolor, aut oculorum rubor, aut tinnitus aurium. Cæteræ quæque Crises, quas sæpè moliri Naturam novimus, iisque morbo exitum dare, aut impares prorsùs aderant, aut illas experiri malum. Toquod erat Artis opus, in eo innitebatur, ut ipsa Medicatrix Natura eò libenter contenderet, quò duci annuebat. Quòd si oneri ferendo impar foret, haud deerant Medentibus Artes, quibus labentem erigerent, ac sublevarent, quo læta dein crisis per eas, quas ostenderat illa vias, succederet.

IX.

IX. Et sanè haud paucos memini nullius Artis ope, solâ Medicatrice Naturâ sanatos: Haud exigua saltem spes salutis erat, totum concredere opus Naturæ, aut ejus motibus per opportuna remedia obsequi. Equidem ut in morbis omnibus, ità in acutis potissimùm, tùm in Erysipelate præsertim, ac morbo omni inflammatorio haud exiguâ Medico opus est doctrinâ, prudentiâ, & sagaci cunctatione, imò religiosâ naturæ motuum observatione, aliter perniciosi nascentur errores. Magna utique Sapientiæ pars est mentem à præjudiciis liberam servare, nec dirigentis Naturæ motus per intempestiva Medicamenta prævertere. Novit id unum Magnus *Hippocrates* Jatricæ facultatis Parens, atque ex illo celebri *Macrobii* elogio *fallere nescius, & falli*, qui diversis passim in locis, tùm præcipuè in libro de *veteri Medicinâ*, quâ summâ incumbendum sit prudentiâ, & circumspectione in re Sacrâ tractandâ, sic ille vocat medendi Artem, præclarè admonet Medicos, quorum plerosque jam tùm temporis idem in se admittere noverat, quod imperiti Navigantes: *Etenim, qui in tranquillitate*, ait, *navim gubernantes delinquunt, manifesti non fiunt; At si ventus magnus, ac tempestas ipsos deprehenderit, tunc conspicui fiunt palàm omnibus hominibus, quod ignorantiæ, & erroris sui culpâ navim perdiderint.* Pervenustam, pulcherrimamque de hoc argumento Orationem olim in Patavino Lyceo habuit Clarissimus *Ramazzinus*, quam unà cum cæteris ejusdem celeberrimi Viri operibus Genevenses Typographi superioribus annis edidere.

X. Atque hìc loci mihi de Erysipelate, tùm in universum, tùm in specie, ejus scilicet quod totâ in Urbe, atque Agro tunc temporis sæviebat maximè, verba facienti, in mentem subit Consilium Medicum quod Latino Carmine nunquam satis laudatus Vir exaravit ad præclarissimum nostri sæculi Poetam diro hujusmodi in cruribus Erysipelate laborantem. Quàm pulchrè, quàm eleganter, quàm doctè Divini Senis Oracula elegiacis versibus expressit, ac propè dixerim illustravit! Hos ego haud abs re futurum duxi Orationi meæ adnectere, ceù gemmam, aut monile quodpiam eximij fulgoris.

Ad Ill., & Rev. Dom. Abbatem

MICHAELEM CAPELLARIUM

Poetam Celeberrimum Erysipelate laborantem Consilium Medicum.

» Crura Tibi, ut scribis, dirum Erysipelas adurit,
Vir bone, nec reperis qui levet arte malum.
» Plurima promittent Medici, namque id Medicorum est,
Sed Tu ne fidas, nam dare verba solent.

» A pingui, atq; oleo, veluti cane (*a*) & angue caveto,
Unguina succenso dant alimenta foco.
» Pinguia quin faciunt partem (*b*) putrere perustam,
Nasceturque ulcus, quod cachoetes erit.
» Nec minùs herbarum succos apponere tentes,
Crura nec ut mos est, lacte fovere velis.
» Talia quippe nocent, coguntq; recurrere morbum,
Qui ex imo ad summum proliciendus (*c*) erat.
» Quid faciam ergò inquis? Tu sustine, & abstine, talis
Decubitus criseos est, mihi crede, loco.
» Intereà in lecto recuba, & suffusa rubore
Aere ab externo membra tuere precor.
» Sic etenim poterit sensim expirare quod urit,
Hæc sat nota Coi sunt documenta Senis.
» Tutè ergò observa ac tristes animo expue curas,
Sitque bene ut valeas unica cura Tibi.
» Noli dum langues, Musis, Phæboque videri
Tam charus, quin sis charior ipse Tibi.

Aureum itaque hoc maximè præceptum in mentem sæpè revocandum, tùm in Erysipelate curando præsertim, quod idem amico Poetæ laboranti consulebat Vir Doctissimus: *sustine* nempe, & *abstine*. Talis enim decubitus Naturæ victricis conamē est, ac criseos loco, quam si aliò avocare contendis, *putredo*, *ac suppuratio* expectanda illicò, funesta quantùm!

XI. Totum ideò, ut quæ semel dicta sunt, iterum repetam, concredendum aderat Naturæ opus, cùm præsertim, quod moliebatur, conficiundo muneri par illa foret, nec administram Medici opem efflagitaret. Advocanda utique quandoque erat in auxilium Ars, quæ quidem copiosâ celebratâ semel, aut etiam repetitâ, si vires tulerint, Sanguinis missione è cubiti Venâ, aut è Saphenâ, ubi opus adesset, hoc uno plerumque subsidio *utramque*, ut ajunt, *paginam* adimplebat, tum apparente nondum, aut propè jam eminente Erysipelate, tum etiam ipso jam adulto pene, nedum tamen remissâ penitùs febri, aut alio quopiam adhuc perseverante, quod urgebat magis, fero, immitique Symptomate. Hæc una aderat potior solertis Medici cura; Quod reliquum erat faustè id celeritèrque absolvebatur quiete, victu tenui, liquido, antiphlogistico, potu simili, medicamentis diluentibus, & refrigerantibus simul, vel singulari dote acri specifico oppositâ præditis.

XII. Hostile namque acre illud Austrinis flatibus elatum, quod idem superioribus annis diras pepererat ægritudines, id ipsum, si quid ego hic judico, nedum subactum penitus, diversi tamen generis particulis commixtum, quas gelidus Boreas superiore Autumno præmaturè adtulerat, cruoris rubri arteriosi, inque minimis cana-

(*a*) *Hipp. de affect. n.* 57.
(*b*) *Hipp.* 7. *aph.* 20.
(*c*) *Id.* 6. *Aph.* 25.

canalibus stagnantis attritum efficere par erat, atque hinc *phlegoses* inducere, vel in finibus arteriosis, vel in vasis lymphaticis arteriosis; dilatatis osculis, admissos globulos rubros per fines transmittere non potentibus. Quidquid enim erodendo, crispando, adurendo vasorum extrema ita arctat in Conicis, Cylindricisve, ut diameter aperturæ fiat diametro Sphæræ Sanguinis minor; Quidquid cruorem aut lympham cogit ut coeat, aut eidem violentum motum præbet, quorum utrumque ab acriorum corporum præsentiâ explicari sat aptè potest; quemcùmque id inflammatorium morbum, Ignem, ut aiebat, *Hippocrates*, aut *phlegmona*, qui omnes ob caussæ, & effectuum similitudinem ab Igne nomen habent, gignere satis est in minimis æquè arteriis, ac Lymphæ ductibus. Ut enim in cruore rubra, sic in lymphâ alia est forte pars crassior reliquis.

XIII. Quoties verò inducta semel stagnatio liquidi in vasis est, sive acre illud specificum, sive aliud quodcumque sit quod lympham aut cruorem cogat, fibrasque vasorum urat, erodat, aut distrahat; Acti adhuc ab superstite vitâ cruoris vis, eos ipsa effectus inducere par est, erupturi, aut propè jam erumpentis, aut erupti tandem Erysipelatis, aut phlegmonis proludia, ac incrementa: Arteriæ namque primò minutæ, vixque visibiles obstructæ jam à Sanguine distendente augentur; Hinc tumor ruber, sive prima Erysipelatis Scena. Vasa mox lymphatica arteriosa anteà pellucida, & invisibilia eadem patiuntur; Unde augmentum rubedinis; Distenta dein vascula rupturæ propinquant in fibris minimis, ac valdè invicẽ compinguntur liquida, & solida; Hinc dolor punctorius, durities, renixusque partis adulto jam propè Erysipelate, adauctoque. Cætera hinc repetẽda Phænomena, rubedo splendens, calor, æstus, debilitas, molestia, febris, ab attritu partium liquidi inter se in solidum, tum solidi in illas, ab rubro accumulato, ab irritatis fibris, ab celeriùs per aperta viarum acto sanguine, Mechanicis hæc eadem omnia legibus præclariora, atque illustriora.

XIV. Exorientis hæc adultique Erysipelatis proludia. Posteriorem illius Scenam exegerat Natura, quod incæperat illa opus, absolvens. Id verò resolvendo potissimum assequebatur, qui idem lætissimus ac tutior modus est, quo morbi inflammatorij exire solent. Obque id præcipuè Artis Magistri, ac Principes Viri ab oleosis ac pinguibus, tum topicis, quæcumque ea sint, refrigerantibus, anodynis cavere jubent, ne aut pinguior factus humor, ac spissior, effusus idem, tum glutinosus magis suppurationi præbeat facem, qui alter modus est quo terminatur inflammatio; aut retropulso forte, inque parte affectâ hærente adhuc atroque facto magis, *gangræna*, aut *Scirrhus* oriatur, tertius illa, hic quartus abeuntium inflammationum finis. Hinc ubi sæpe occulta manent Erysipelata, atque intima illa obsident delubra, in acutas, aut lentas ægritudines desinunt; Velocis eadem aut lentæ mortis caussa, cum scilicet, aut in sphacelum, sive ut ait *Duretus* Subalpinorum Medicinæ decus eximium, *in Systrophen phlegmonicam* abeunt inflammatæ partes ut in lypiria febri, seù, ut illam

illam vocat *Baglivius*, *Erysipelate alvi*; aut coacta eadem forte in glanduloso tuberculo iners materies in Scirrhum tandem degenerat, qui ut Sphacelo, gangræna, carcinomati idem, seù cancro à similitudine sic dicto, præludit inevitabili fato, ut in diuturnis obstructionibus glandularum contingere sæpè videmus, post assiduas febres neglectas, aut malè curatas, atque earum præsertim glandularum, quæ liquorem facilius inspissandum obtinent, vel ratione loci stagnare plus cogunt.

XV. Mihi equidem numerosam adeò tunc dierum latissimè oberrantium Erysipelatum cohortem vix ingruente hyeme extemplò editam adultamque animo reputanti, haud inanis utique metus subiit ne forte appetente Vere acriora facta spicula, sævientibus maximè atque unà invicem assiduo more inter se confligentibus Australibus, ac Borealibus ventis, dirioribus malis ortum præberent, ac incunabula, quibus jam tum proludere illa videbantur. Metuendum scilicet ne hujusmodi *Systrophes phlegmonicæ* intrà pulmones tandem, ceù in Principe Theatro subluderent aliquando; Statim atque hyberno exacto frigore, ac novo concitato tumultu in liquidis aptior foret præfatis, exoticis particulis aditus, quo intra eademmet liquida eâ, quâ pollebant diù, crudelitate sævirent; Notum jam tum scilicet erat perspectumque mihi, quàm mala cubaret in præcordiis labes. Nec vanum utique, atque inanem prorsus metum effecerat ventorum unà ludentium indoles; Utriusque enim flatus sæpenumero Subalpinis potissimùm exitiosi extitere, tum maximè, cùm se se vicissim excipientes, atque alterno ludentes flamine varias, ac discrepantes inter se invicem alterationes aeris gignunt. Cùm verò aereo hocce fluido nobis circumfluo, tum liquida, cùm solida æquilibrii perennitatem illius acceptam ferant, quo vita ipsa cæpit semel, ac servatur diù; Sitque inter duo hæc nostri corporis componentia, liquida nempè, & solida ipse aer veluti libræ *canon*, atque *examen* cùi utraque parent, ac obsequuntur. Conspicua res est alterato libræ *canone* servatura eadem haud amplius esse instituti æquilibrii legem, ac proindè tot inter discrimina rerum jure meritò suspicari fas esse imminente propiùs vere nova oritura mala, quibus nigram facem jam tùm præbuerant ludentia passim Erysipelata, tùm pronus heù nimium hoc anno ad *Stasin* cruor, tùm quæ *Epidemici primi Ordinis*, seù anni Principis Morbi dignitatem sibi comparaverant exortæ paullò ante Arcturum febres, quas etsi intermittentium plerasque morem servasse meminerim, quid tamen *Sacrum* ac re ipsâ ingens inesse iis, solertibus Viris jam tum visum aderat, perspectumque.

XVI. Sanè ut ab Erysipelatum narratione ad exaratas febres gradum faciam, exercitatioribus utique haud imposuerant illæ, vel primo sui initio, quippe eam, quam prætulerant primo adspectu faciem, facile coniicere erat simulatam esse, subque eâ Larvâ, ac simulationis artificio magnum latere aliquid se se manifestiùs ostensurum aliquando. Enim verò cum nihil hujusmodi unquam superiore anno contigerit, eruere erat statum liqui-

quidorum toto jam penitùs Cælo discrepare ab eo, quem ipsamet liquida dudum obtinuerant: Ad *Stasin* scilicet magis illa vergere, eaque proinde præcavenda mala, quæ ab prono ad concretionem sanguine ortum ducere novimus. Atque hanc quidem novam rerum Scenam induxerat nova anni Constitutio appetente Librâ, statim atque hiscere cæperant ab gelido Aquilone Septembri mense flatus, qui diathesin Aeris extemplo prope immutârunt.

XVII. Memini equidem me pluries tùm temporis de iis quæ Subalpinis propè impendebant currentis decursu anni, ægritudinibus, sermonem habuisse cum celebrioribus Artis Magistris, quos eximiæ mihi laudi foret debitâ honoris præfatione singillatim recensere, si prolixiorem me esse sineret dicendarum rerum magna seges, ac dignitas. Edoctum fecerat anteacta superioris anni Constitutio, quæ ab sanguinis fluore, quæ ex adverso ab eodem ad fixitatem ac lentorem properante, quæ rursùs ab hac vel illa aeris crasi timenda magis, ac prævidenda sunt. Ecquid autem perspicuum magis, quàm ab tendente ad concretionem Sanguine ea quidem prænoscere, ac prænunciare, quæ ab minus veloci tramite progredientibus liquidis, hinc ab consueto eorumdem more abludentibus solidis necessario subsequi, atque expectanda esse Mechanicæ nos leges docent, quibus tùm liquida, tùm solida inter se invicem eleganti ludunt spectaculo? Ut exacto anno prodierant mali ingenii febres, tùm quæ sub iis merebantur spasmodicæ ægritudines cæteræ, illæ ab sanguinis fluore ortæ, hæ ab exoticarum particularum spiculis, quas unà secum invexerant dirè, ac diù sævientes Austri; Novâ modò rebus inductâ facie à priori diversâ prorsus, nova quoque morborum proles caput extulit, quos anteire, ac ceu prima acies celeritate vincere visæ fuerant recèns enatæ Autumno febres. Tantùm scilicet adhuc intra liquida res erat brevibus circumscripta finibus, propagatâ nondum ad solidas partes labe. Et sanè ut parva sæpè scintilla magnum excitavit incendium, novæ hinc, totque ortum duxerant ægritudines, quæ omnes quidem ab uno fonte progerminarunt, unâ omnes, ac eâdem methodo profligandæ, etsi pro diversâ, quam induerant, larvâ inter se invicem differre quodammodo viderentur.

XVIII. Enim verò si præfatas febres attentiùs expenderit quispiam, si harum ortum, ac incunabula, morem, ingeniumque, otiosè singula, & consideratè perpendimus, atque hæc omnia in animo verè cogitamus, nullam prorsùs illas inter ac febres intermittentes, ita vulgò dictas, originis affinitatem comperimus. Sic quidem illas vocare lubet ab intervallo paroxysmi interjecto, ut morem Practicis veteribus geram, quibus olim appellationes febrium, quibus dignoscuntur, à quâlibet sanguinis alteratione, vel symptomate particulari desumere satius visum fuit, quæ diversæ speciei febribus pari jure possunt competere. Quidquam tamen inesse iis peculiare, arcanæ anni Constitutioni referendum, nilque penitus cum intermittentibus vulgò dictis commune, aut hisce proprium tum ipsa febris indoles, tùm quæ sub illâ ludebant per

hyemem Erysipelata, ad quorum adspectum sese illa toties abscondere visa est, tùm quæ deinceps proximo Vere, ac æstate sese prodiderant ægritudines apertè satis ostenderant. Nec quidquam vetat *Erysipelatosas* nuncupare, aut si mavis dicere, *Igneas*, ab urente sensu caloris, inductâ in liquidis stasi; *Hemitritæos*, sive *Semitertianas* dixere Veteres, de qua febre doctissimum vide *Duretum*, in Coac. & suum, quem ita benè commentatus est *Divinum Senem* 1. *Epid. com.* 3. *aph.* 5. Neque enim abs re erit hasce febres concipere, ceù accensionem quamdam erysipelatosam cruoris ad fixitatem vergentis, qui idem statim ac perflantes Austri rarefactum magis aera effecere, ante acti lentoris vestigia in hac, vel illâ externâ corporis parte deposuit; Ubi verò denuò hiscente Boreâ constrictus magis, condensatus ac compressus aer evadebat, docente Barometro, eædem iterum redibant febres, intra ipsamet liquida rursùs sese condente igne; Qui idem aut Phrenitides plerumque, aut funestas huc illuc *systrophes* ludens pepererat.

XIX. Ac revera intervallum illud Paroxysmi interjectum larva erat, seù simulationis integumentum, quo incautiores aliquandò hujusmodi febres fefellerant. Cernere erat in hoc apyrexiæ statu, si modò ita dicere fas est, ægros non ut mos est in cæteris febribus, penè omninò sublevatos pleno inter duos quoque paroxysmos intercedente intervallo, ast potiùs vexatos penè dixerim magis, anxios, pervigiles, siticulosos, ore, oculis, ac fronte turbatos; Pulsus aderat parvus, humilis; urina impensè rubra; tensivus capitis dolor, dirus, ac immitis prorsùs, æquè ac sub ipso febris statu, ac incremento; Nullus quoque tùm accensionis initio vomendi conatus, aut ullum vel levioris nauseæ vestigium, quod hærentem in primis viis mali fomitem ostenderet, quàm citissimè removendum; tùm declinante paroxysmo emergens sudor, quo apparente solent intermittentes febres per vices desinere. Summa namque rerum, ac potissima morbi caussa ab Phlogisticâ liquidorum crasi, ac proindè turbato eorundem progressu repetenda erat. Quod quidem probè distinguere, tùm probè noscere opus aderat, ut inde curativæ indicationes ritè dirigerentur; Aliter exulcerabatur magis res, stupente Medico, ac morbi malignitatem perperam accusante. Neq; etiam, ne quis me immemorem prorsùs credat, ac rerum, quas sub oculis habuimus nuper, oblitum, eadem aderat singulis æqua rigoris accessio. Quidam enim exiguo horroris vestigio; Plerique valdè sensibili rigore corripiebantur. Non nullis primo tantum accessu, ac febris aditu, haud paucis ad singulas accessiones, ac vices idem rigor, ac horror supervenit. Horum plurimi toto apparentis Apyrexiæ decursu molesto quodam frigoris sensu detinebantur, pulsu vix elato, ceù exquisitâ tertianâ laborantibus aliquot ante accessionem febris horis contingere solet. Quidam etiam properante ad exitum morbô, unà cum judicatione majori horrore obriguere. Sæpè id latentis diù vomicæ inopinatò disruptæ præludium extitit; Autumno quidem, ac per hyemem omninò pauci: Vere, ac æstate longè plurimi. Vix quemquam

quam novi absque sanguinis è naribus, aut ab hæmorrhoidalibus venis profluvio sanatum. Utrique horum conturbata sæpe alvus prolusit, aut quod inchoaverant opus, absolvit. Quibus nihil hujusmodi obtigit, Phrenitide per hyemem, ac Veris initia correpti sunt, quorum neminem servatum vidi. Orto autem Vere plerique lætâ pulmonum suppuratione, dummodò in docti, ac solertis Medici manus inciderent, incolumes evasere. Quæ quidem sequentibus ægrorum recensionibus illustriora efficere pergam.

Æger Primus.

SUtoris Uxorem, propter Regias Archigymnasii Ædes degentem, quas superioribus annis vix confecto bello, Magno ac Rege digno sumptu è fundamentis erexit, atque hoc ipso Anno MDCCXX. XIII. Kal. Decembris festissimâ pompâ, omnique lætitiæ apparatu, Musis reseravit INVICTISSIMUS REX, ignis ut *Hippocratis* verbo utar, hoc est vehementissima febris cum rigore prehendit. Huic inter exordia intensus capitis dolor contigit, lumborumque, ac præcordiorum dextrorum, quæ quidem mox fluentibus mensibus allevata sunt. Sexto die rursùs suborto rigore exasperata sunt omnia. Somnia non aderant, extrema frigida, pulsus parvus, sitibunda erat, adusta alvus pauca demittebat. Septimo pulsus elatior, urinas reddidit impensè rubras, levius habuit. Octavo rediit rigor, capitis lumborumque dolores intensi magis, lingua sicca, urens, fuliginosa. Nono quievit; Undecimo sub noctem conturbata est alvus, multaque prodiere cum bilioso affluxu. Decimo quarto pertnrbatâ iterum alvo perfectâ judicatione absoluta fuit.

Æger Secundus.

MUlierem quamdam gemellas laboriosè enixam, cum non admodùm partûs purgamẽta processissent, primum quidem febris corripuit horroris sensu haud exiguo; Mox capitis, & cervicis gravitas non sine dolore tenuit. Postridiè molestè habuit, non dormivit. Tertio die repetiit unà cum rigore febris, pulsu parvo, humili prorsùs, abjecto, præcordiorum anxietate magnâ, siti multâ, inordinatè quidem, & inconstanter perturbatâ, rursùsque consistente alvo. Septimo paullò elatior pulsus; sub Vesperam febris rediit, exiguo præludente rigore. Octavo lochia repentè fluere, atque uno, eodemque temporis momento latis pustulis subrubris fœdari visa cutis, quæ ad tertiam usque vicem sese ostenderant, condebantque vicissim. Capitis mox, ac cervicis dolor remiserat. Quievit. Undecimo copiosè adhuc fluentibus lochiis integrè convaluit.

Æger Tertius.

PRæsul dignissimus, qui juxtà Dianæ Templum, nunc Sacram *Confraternitatis Sancti Spiritus* ædem decumbebat, febri acuta correptus est cum rigore. Lingua resiccata erat, siticulosus, bile abundans, somnum non cepit. Postridiè vix horum vestigium aderat. Tertio, quinto, ac septimo per vices repetiit febris unà cum inten-

intenso dolore capitis, qui interjecto paroxysmi intervallo augebatur magis, quin etiam vix elatus pulsus toto Apyrexiæ tempore percipiebatur. Nono in sinistro femore splendens rubedo apparere visa in Orbem veluti, ceu lata macula paullò supra femoris articulationem cum Tibiâ, quæ citò priorem deserens locum in superiori femoris parte sese prodidit, mox in ejusdem lateris Tibiâ haud longè ab malleolo interno, Thaleri Imperialis magnitudinem haud multum superans, *Erysipelas volaticum* appellant. Decimo quarto copiosa è naribus hæmorrhagia superveniens morbum feliciter absolvit. Huic alvus ab initio continenter biliosis liquidis multis diffluebat, aut si consisteret, fervida, & cruda deiiciebat. Urinæ per totum morbi decursum rubræ admodùm sublime quid in medio suspensum habentes.

Æger Quartus.

NObilissima Mulier, quæ propè Collegium Patrum *Societatis Jesu* habitabat, ubi filiam enixa est, nec purgationes irent, eam tertio die acuta febris cum horrore corripuit. Octavo deliravit, statimque ad intelligentiam rediit. Undecimo per intervalla soporis quâdam specie detinebatur. Sub noctem extrema paullùm perfrixere, sed mox recaluit: Mente non nihil mota est mediâ nocte: Duodecimo sub tempus matutinum latenter obiit. Aperto cadavere plurimum grumosi sanguinis in cavo uteri repertum, tùm vasa quæque uteri sanguinea distenta valdè, ac ferè varicosa; Intestinorum externa facies atro suffusa colore; Hepar prægrande admodum. Potissima verò mortis caussa in dextrâ uteri tubâ sese prodidit, ubi disrupti recèns tumoris vestigium aderat, ac inundantis adhuc materiæ albæ, fædæ, teterrimæ. Plura mihi quoad morbi historiam, tùm anatomicam cadaveris administrationem scire haud licuit ab Medicis, qui tùm curationi, tùm sectioni intererant. Sanè ejusdem, ac reliquæ, quæ tùm temporis sæviebant febres, indolis hanc fuisse, quâ nobilissima Mulier fato cessit, fidem fecerat indubia *Archigenis* conjectura, tùm quæ illam sequebantur Phænomena, tùm quæ in cadavere obviam venerat puris copia, disruptus Tubæ abscessus, vasorumque per uteri substantiam repentium varicosa tensio, ab lentescente cruore, unde phlogistica primùm labes, mox suppuratio ortum tulit.

Æger Quintus.

ADolescens tùm illustri stemmate, tùm morum candore, ac probitate præclarus, qui propè Templum *B. V. Angelorum*, decumbebat cum ejusmodi Erysipelate, cujus suprà memini *ægroto tertio* per Autumnum laborasset, quo crura modò, modò pubes, ac finitimæ Scroto partes infestabantur; Mox auriginosus extemplò factus, acutâ dein febri, extremâ hyeme, quæ cum exiguo rigore primùm, mox absque ullo rigore per vices repetiit, correptus fuit; Pulsu vix elato, qui idem per totum morbum permanserat, magnâ capitis gravitate, siti ingenti, adustâ alvo. Quod postremum quidem in omnibus ferè

hujusmodi febribus ægrotantibus adnotare erat. Reliqua, quæ ad morbi decursum pertinebant, cum ea distinctè unquam scire mihi concessum haud fuerit, reticere magis lubet quàm exarare. Sextò ingenti oborto stertore celerrimè periit, enatâ fortè, ut ego suspicor, ac propagatâ ad pulmones labe, quæ tùm per hyemem simulatè incedens proximo mox Vere larvam abjecit.

Æger Sextus.

JUrisconsultum juxta *Theatinorum domum*, quâ ad forum itur Olitorium, febris à cœnâ vehemens prehendit; Noctem laboriosam transegit. Postridiè per totum pedem ad talum usque tumor subruber, ac tensus valdè apparuit, cujus in centro atrum quid aderat, ac subnigrum. Insaniâ correptus est; Ex alvo merè biliosa plurima processere. Paullò post convulsionibus à capite subortis celeri fato interiit. Ingenii erat tetrici admodum, atroque vultu, abque hominum consortio omninò alienus, ceu *Mysanthropos* alter.

Æger Septimus.

PAri quoque etsi veloci minùs fato sublatus est piissimus Sacerdos *Congregationis Oratorii Divi Philippi Nerii*, mihi amicissimus; Is cum initio hyemis diro cruris Erysipelate laborasset, paullò post, medio scilicet Januario desipere leviter cæpit, mox in furorem repentè agi unà cum febri acutâ statis vicibus repetente. Urinæ aderant pallidæ, decolores, tenues, atro quodam in iis suspenso, quod in acutis plerumque morbis Phrenitidem præsagire solet; Oculi protuberantes, trucesque; Facies tetra, vultuosa, horrenda adspectû; Lingua nigra, pulsus durus, respiratio rara, & magna; fæces albæ; collectio floccorum. Præcesserant hisce somni turbulenti, Stillicidium narium, oblivio subitanea, alvus suppressa diù, ac mæror ingens tùm propè imminentis, tùm præsentis mali præludium idem, ac comes. Rogatus ego unà cum Parente meo, ut ægrotanti opem præberem, ejus sententiâ, & auctoritate nihil præsentaneum magis visum fuit, quàm ea citissimè validissima remedia adhibere, quibus tolli posset inflammatio ad cerebri arterias orta; Missiones nempe sanguinis repetitas, diluentia ex decoctis antiphlogisticis, nitrosis affatim exhibita, pediluvia, Epispastica, Cucurbitas, clysmata, & his similia, quibus ex voto obtigit ferocitatem morbi compescere, apparente iterùm ad crura Erysipelate, cujus præsentiâ, ceu læto enitente sidere exarata symptomata quæque mitiùs extemplo lacessere, ac dein sese subducere prorsus visa sunt. Hæc una namque salutis spes erat materiam morbificam, ut cum Practicis loquar, in parte Principe dirè ludentem, quam vincere prorsùs haud poterat Ars, ad crura revocare, quò illa primum erroris sui notam reliquerat. Atqui evanescens brevi recèns ortum Erysipelas, omnemque deindè eludens Artis opem sævioris mali omen tulit. Facta namque ad pectus indomiti humoris metastasi, inque exili pulmonum membranâ, ac tenellis vasorum reticulis obortâ phlogosi,

læthalis Peripneumonia impedito sanguinis trajectu successit, quæ nullum faciendæ ampliùs Medicinæ locum reliquit. Nil meliùs *bonâ crisi*; Nil pejus, & mortiferum magis, quàm prava metastasis, vel egressionis progressus ad pessimam *Epigenesin*. Mala enim orta malis gravissima inferunt mala, quæ sunt veluti soboles quædam tùm *Phlegmones*, tùm qualitatis malignæ, & partium oppressarum.

XX. Atque hæ sunt selectiores Ægrorum historiæ eâ, quâ passim in adversariis festinante calamo exaratæ fuerant, styli perspicuitate, ac brevitate, quod in historicâ narratione potissimùm expetitur, conscriptæ. Quæ quidem haud exiguam lucem afferent, tùm iis quæ superiùs attuleram, tùm quæ adhuc dicenda manent plura, per Autumnum, ac hyemem gesta, perque totum dein currentis anni decursum. Enim verò, ut de harum postremâ tantum eloquar, quantum ab hac una lucis in morborum successionibus dignoscendis, præcavendisque, quam sibi illustrandam, exornandamque Spartam constituerat seriore Libitinâ dignus Illustris *Baglivius*; Quantùm inquam lucis, claritatisque eniteat nemo non videt. Equidem magna hæc est Sapientiæ laus morborum conversiones, non leves illas utique, & parvi momenti, quæ frequentissimè occurrunt, & succedendi progressum, ac normam constantem servant, at quæ vel solertioribus sæpè negotium facessunt Viris, futuras nosse, ac velut è specula prævidere; Sæpè hinc novum orientem, aut recens ortum morbum vel ipsa inter exordia reprimere contigit auspicatò.

XXI. Timendas morborum successiones scitè non minùs, quàm doctè admonuit ex *Galeno Ballonius*, ac diu olim, qui utrique præluxit, Magnus Artis Dictator *Hippocrates*; Timendas utique, atque eò magis considerandas, quòd hasce inter conversiones, ac transmutationes morborum multa passim symptomata contingant, quæ bonis, & eruditis Medicis ob similitudinem, & fallaciam persæpè imponunt, & novi morbi tamquàm rediviva soboles, ex aliis subindè consequantur, atque repullulent. In universum verò calamitosior est morbus, qui alteri succedit per metastasim materiæ morbificæ in Partem Principem fractis jam viribus. Nemo namque dubitat, quòd materia prioris morbi mitior sit, quàm secundi per metastasim nati.

XXII. Nec difficile erat coniicere tot inter nova orta mala imparem, ac propè effætam Naturam haud posse ampliùs diu ludentis impetum eludere, illius vim, feritatemque compescere. Simile quid olim Panormi obtigisse memini Præclaro Equiti Triremium Præfecto, cui ad tertiam usque vicem enormem Tragœdiam dirum luserat in crure Erysipelas, totidemque illud vicibus gravior alter morbus exceperat, quò tandem, nùm auxiliatricis Artis ope, an Naturæ potiùs victricis auxilio incertum adhuc, utriusque saltem beneficio, conturbata spontè alvus, tùm copiosa contingens ab hæmorrhoidalibus venis sanguinis evacuatio, desperatam jam penè rem opportunè restituit. Nihil autem hujusmodi, quidquid molita fuerit Ars, Piissimo Viro contigit; Errabunda namque materies vix erroris monu-

monumenta prodidit; Magnum profectò lentoris argumentum, quo ceù compede obstricta liquida haud poterant ampliùs in libertatem adigi, ac certanti Naturæ obsequi. Neque enim Criseos loco erat, ast imparem potiùs Naturæ conatum ostenderat recurrens ad crura Erysipelas, quod læthali tandem Peripneumoniæ *lampada* præbuit; nil namque paullum criticum unquàm. Promorbi verò magnitudine impar heù nimis aderat Erysipelatis in crure vestigium; Ita *Temeni Nepti* (*a*) apud Senem Magnum, in acutâ, & magnâ febre metastasis facta est ad digitum, & mortua est, *cum non sufficeret ad suscipiendum* exigua adeò pars quidquid expellere Natura tentaverat. Cœperat ipsa quidem, nec potis fuerat inchoatum motum absolvere, infausto prorsùs judicio, exituque infelici: Ceu cùm exhibitum olim venenum post multos annos, derepentè exorto in parte aliquâ externâ dolore homines celeriter extinguit. Atque tunc ego quidem cùm recurrere vidi Erysipelas absque ullâ aliâ manifestâ crisi, dirioris mali omen adstantibus haud sine magnâ Artis laude prænunciavi (*b*) *Avicennæ* consilio edoctus, cujus utique fraudis, & inemendabilis doli infinita propè exempla legere est apud *Hippoc.* & *Galenum*, aliosque Medicinæ Principes, atque Antesignanos, (*c*)

XXIII. Dignaque sanè quæ attentiùs expendatur, hæc ipsa aderat tot invicem morborum conversio, atque successio. Erysipelati namque, quod primùm in crure proluserat, Phrenitis successit, huic alterâ vice Erysipelas, atque huic postremò Peripneumonia, quâ tandem vitâ defunctus est æger. Totidem malorum successionibus totidem quoque cernere erat ludentis unà tempestatis mutationes obsequi. Cum primò enim Erysipelas præluxerat, Austrina Constitutio vigebat, quæ ad plures dies propè appetente Solstitio perduravit. Successerat hinc gelidus mox ab Aquilone flatus, ac tùm quidem in Phrenitidem factus est transitus. Dein verò repetentibus Austris, Erysipelatis iterum in crure vestigia graviori morbo prælusere; Novo namque inducto repentè frigore, Borealium ventorum afflatu, postremum Tragœdiæ actum absolvit inopinatò oborta læthalis ima intrà præcordia *Systrophe*, quâ tunc dierum plures celeriter è vita migrarunt, atque hos inter Senes potissimùm, tùm qui serosâ ad pectus colluvie conflictabantur diu. Tot scilicet malorum transmutationes ab diversâ Aeris Diathesi, quod *Divinum* illud est, ac reverà Sacrum Mortalibus, proficiscebantur, impendentium morborum proludia, ac incrementa.

XXIV. Propè namque imminebat prævisa diu nova malorum Soboles, quorum præcipua Scena intrà Thoracis delubra parabatur. Prodire quidem jam tùm per hyemem cœperant exitiales pectoris ægritudines, at errantis potiùs in morem nedum auferant

(*a*) *Sect.* 1. *lib.* 2. *Epidem.*
(*b*) 2. 4. *tract.* 1. *c.* 29.
(*c*) *l.* 4. *Epid. tract.* 81.
Id. l. 3. *Epid. tract.* 2.
Id. l. 1. *Prorrhetic. sect.* 2. *com.* 17.
Petrus à Castro sect. 4. §. 44. & *seq.*
Bagliv. Pract. Med. lib. 1. *pag.* 51.

rant adhuc sese palàm, apertoque Marte prodere. Nondum enim larvam abjecerant penitùs exortæ Autumno febres; Quin imò attollere hæ magis caput properante Vere visæ sunt, novo recèns, atque acerbissimo oborto frigore, quod luctuosam rerum faciem ipsa inter Veris exordia reddiderat. Denso hinc agmine visæ foras erumpere Arthritides, Hemicraniæ, Anginæ, atque unà cum toties exaratis febribus ultrò, citròque ludere, quibus illæ ceù ingruente hyeme Erysipelata, ac Epidemici inferioris subsellii famulabantur. Uno in Monialium Cœtu *Divæ Mariæ Magdalenæ* omnes ferè Vestales anginâ correptæ, extremos morituræ hyemis conatus dirè pertulerant. Quidam quoque è Civibus, cum magis ingravesceret frigus, repentinâ morte sublati sunt. Quosdam etiam memini hosce inter tumultus repentè insanientes, quibus nil tale unquam contigerat. Plerisque ulcera per hyemem prodiere maximè in pueris, & præcipuè pedibus, digitisque eorum, nonnullis etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri aderat. Haud paucis pustulæ oriebantur, dein exulceratio, Prurigo modica, dolor ingens; Multis humor exibat, sed non admodùm, qui referre, vel pus, vel saniem videbatur. Dira æquè iis quoque extitit hyems, quos diuturniores ægritudines dudùm vexaverant; Plerique horum namque ad interitum justo celeriùs forte properarunt, atque hi potissimùm, qui Scorbuto, Phtysi, aut Hydrope laborabant dudùm. Hos inter Scorbuticis præcipuè frequentissimæ obtigere hæmorrhagiæ læthales ex ipsâ cute externâ non apparente vulnere, quod, mirabile dictu, observatum fuit in Pictoris filio septenni propè *Collegium Nobilium Patrum Jesuitarũ*; In Cauponis uxore ad *Forum Carolinum* jam quinquagenariâ propè, tùm in Quæstoris famulo haud longè ab Foro *Castri* dicto; Potissimùm verò ex labiis, gingivis, ore, naribus, utero hujusmodi excretiones obtigerant. Memorandum Mulieris exemplum adhuc subit læthali hujusmodi ex raninis venis hæmorrhagiâ brevi temporis intervallo peremptæ. Cæperat illa diù olim Scorbuto dirè vexari innupta adhuc. Nupta dein sævius per vices recurrere sæpè malum consueverat, quod quidem ingravescere magis, ac *vires aquirere eundo* ostenderat difficilis magis, anhelosa, ad motus vel paucos ferè deficiens respiratio; Dolores varii, ac vagi per omnes internas, externasque corporis partes mira producentes tormina Colica, Hysterica, Iliaca; Rubræ modò, modò flavæ, ac violaceæ maculæ in cute apparentes; Crurum tumor accedens, recedensque; Oris fætor; Gingivæ tumentes, adque minimam pressionem evomentes cruorem; Dentium vacillatio, ac nigredo; Quodque funestissimùm aderat, varicosi annuli ad raninas venas, quibus inopinatò reseratis læthalis oborta est hæmorrhagia, cui obsistere nulla Ars potuit unquam. Huic Soror aderat, quæ atrocibus æquè conflictata malis haud absimili prorsus fato biennio ante vitam cum morte commutaverat. Utrique harum cum tenellâ adhuc ætate forent dira scabies, ac improba ulcera futuri incrementa mali præluserant, quibus sicca dein ac lenis Ele-

phantia-

phantiasis successit.

XXV. Horum alteri, quos tùm temporis repentè è vivis sublatos memini, latæ admodùm maculæ, ut ab Chirurgi ore didici, qui inspiciendo cadaveri accitus fuit, ut quæ celeris adeò, citæque necis caussa fuerit ad eos, ad quos id spectat, renunciaret; latæ inquam admodùm maculæ in universo corporis ambitu conspiciebantur; colore violaceo, ac ferè subnigro, tùm quæ præsertim præcordia, cruraque, ac totum vertebrarum tractum occupaverant. Magnæ id quidem inductæ in liquidis stagnationis monumentum. Id namque est exiguas inter, quas *exanthemata* Græci vocant, ac latas maculas discrimen, quòd illæ fusionis, (*a*) ut superiore anno adnotavimus; hæ coagulationis potiùs, ut ajunt, præludia sint, quod idem mihi assidua per sexdecim ferè annos apud Subalpinos praxis edocuit. Illæ febribus continuis, mali moris, exitialibus morem gerant, hæ diuturnioribus passim malis, ac Scorbuto potissimùm facem præferre visæ, tùm persæpè etiam repentinam mortem prosequi, aut illi proludere, ut in repentè denatorum Cadaveribus cernere est aliquando. Illæ rursùs rubræ magis occurrunt ob tenuiores quas effusus ab arteriarum osculis cruor dimiserat, profugas, ac diffugientes hinc inde partes; Hæ verò subnigræ, ac sublividæ prorsus ob fixiores sanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes, ut ait *Villisius*. Illæ sanguinis Phænomena coire amplius haud potentis, hæ futuri, ac propè imminentis lentoris exordia. Hasce inter postremas, quæ sublividæ sunt, prolixioribus illæ malis, quæ nigræ verò subito, aut celeri fato præludere solent. Nuper desideratus omnibus, dum hæc scribo, celeriter obiit Amicus meus, qui ad novum Urbis ambitum *apud Portam Secusinam* habitabat, cui perquam latis hujusmodi maculis summo quodam manè, cùm aliàs sanissimè degeret, interstincta illicò cutis apparuit: Vespere cùm ad cœnam lætus accederet, è vivis repentè excessit. Nuper etiam diuturno confectus morbo ad plures abiit Piissimus Vir propè Templum *Divi Francisci de Paula*, cui biennio ante sublividæ maculæ Veris initio, mox fædus Icterus nullâ proludente febri inopinatò obtigit, præduris diù, ac tensis admodùm Hypochondriis; Aperto Cadavere vel minimam bilis copiam in cystide, ac nigerrimam prorsùs, atramenti ad instar observavi. Idem olim in mortuis derepentè adnotavit *Fernelius*.

XXVI. Atque hoc quidem sensu ajebat *Duretus*, livores pejores esse quàm nigredines, in Chronicis nempè affectibus, ubi illæ è malis veniunt per mala; successione veluti, ac conversione unius morbi in alium; metuendâ quantum. Secus utique in acutis, in quibus *palindromes*, *ac gangrænæ* propè jam factæ indicio nigredines sunt. Sive verò sublividæ, sive nigræ sint ad cutim maculæ; Utrisque diuturna jecoris ægritudo aut vehementissimus dolor præludere consuevit. Hinc sublividis potissimùm Icterus sæpè, aut illæ Ictero fatali prolusere. In hac ego Icteri specie ab visciditate, & ab amurcosa bilis qualitate ortâ tartareis, veluti pro secreto, uti soleo, & aquâ Nucerianâ Sa-

(*a*) *Constit. Epid.* 1720. *pag.* 64.

le admixto prunellæ, repetitâ per duas, vel tres vices purgatione alternis diebus ex Rhabarbaro, quod olim jure meritò *Patrem Hepatis* ob specificam ejusdem ad plerosque Hepatis effectus curandos virtutem dixere *Arabes*; Deinde ad Serum lactis veniendum cum marrubio bullitum, & singulo manè calidè dandum; Quod si nimiùm fuerit amurcosa bilis circa jecur impacta, aut magna ejusdem viscidæ, nigræque prorsùs copia, addi poterit cum sero in maceratione drachma una hellebori nigri præpar ti alternis diebus vel cochlear unum, aut alterum *Syrupi cachectici Fernelii* cum helleboro, qui syrupus magnarum est virium in Chronicis; Et demùm omni bile hac methodo expurgatâ, (hic primus curationis scopus prudentis Medici esse debet) chalybeata, & roborantia usurpanda, nunquam infelici successu.

XXVII. Neque enim raræ omnes Icteri species tantùm, quotquot recenseantur à Practicis, tùm hujusmodi exarata modò, cui sublividæ sæpè maculæ anteire solent, sed Chronici ferè morbi omnes ab malè affecto Hepate ortum habent. *Tantæ scilicet molis* adest hæc una haud immeritò Princeps pars inter cæteras, quas præclaro quodam munere in œconomiâ animali fungi novimus; Ut contabescant hæ sensim necesse sit illâ laborante, ac pereant tandem, ni ab imminenti exitio quàm citissimè tueatur. Hystericis, Calculosis, Colicis, Scorbuticis, Lienosis, Asciticis, Tympaniticis, ac innumeris id genus aliis nunquam observatum incolume hepar, quin imo ab hoc uno malorum fomes, ac origo sæpè repetenda, obstructo scilicet, inflammato, aut schirroso, quæ tria duritatis nomine vocat *Hippocrates* (*a*); Quod autem horum aderit, stercorosæ dejectiones ostendent.

XXVIII. In hac perturbatione rerum, totque inter exaratas ægritudines diuturnas, quæ impendente Vere, aut ægros ad interitum celeriùs fortè quàm par foret, ducere, aut exacerbari magis visæ fuerant, obviam veniunt peculiares Virginum affectus, qui, si dirè crudelitèrque unquam, tùm per hyemem maximè ergà insontes Puellas tyrannidem sævissimè exercuere, ab copiosiore liquido iidem potiùs stagnante, ac pressis nimiùm proindè vasis orti, quàm ab effæto eodem, pravo, ac vappido, ut etiamnùm ferunt exercitatissimi Viri. Proderant hinc iis magis, quàm celebriora quæque chalybeata usurpari solita, iterata venæ sectio in pede. Ipsa dein vasa à plethora nimis debilitata adstringentibus opportunè roborando, ac confirmando. Quibus confestim ad Martialia properatum est, magna iis repentè excitata Phlogosis graviora intulit mala. Ars quippè erat iis consuetam Artis opem haud adhibere, quod quidem ab Constitutione Anni ediscere est, ejusque Principis ingenio Morbi, cujus imaginem sæpè etiam referunt diuturnæ quotquot eo tempore sæviunt ægritudines cæteræ.

XXIX. Haud paucæ quoque Mulieres visæ fluore albo per hyemem laborantes, tùm subsequenti potissimum Vere, ac Æstate; Atque illæ quidem præsertim, quæ hystericis olim

(*a*) *Coac.* 30.

olim insultibus vexari consueverant. Ars quoque iis erat non equidem effæto, pravoque cruori suæ restituendo indoli, non fermento ulli uterino emendando, aut exaltatæ bili demulcendæ incumbere, aut erodentibus salibus coercendis, inutili remediorum apparatu; Ast potiùs, ut ego arbitror, profectum ab universali causâ malum, antequam radices ageret, aut adhærescerer magis, elidere; Radicatum verò si quod foret, ac missis stirpibus firmatum proprio in solo, ac delubro reprimere. Utor ego frequentissimè in hoc morbo, quo potissimùm Nostrates Mulieres laborare solent, ter quaterve purgato corpore (si hysterica fuerit bis purgasse suffecerit) injectione alicujus liquoris appropriati.

XXX. Quod ad hujus fluoris scaturigines attinet, in obscuro adhuc res latet. Nemo sanè, quod sciam, acu illam tetigit hactenùs. Crediderim ego haud aliunde petendas esse illas, quàm ab iisdemmet menstruorum fontibus. Nec profectò ab verosimili prorsùs aliena hæc hypothesis est. In quotquot enim, quæ hujusmodi profluvio diù laborantes è vitâ migrarunt, nihil in utero compertum memini, præterquam seri aliquod in ejus fundo effusi, quodve adhuc exiguâ copiâ premente digito ab hiantibus fortè vasorum orificiis guttatim prosiliebat, ceù in iis quoque intueri est, quæ inchoante fluxu menstruo, aut penè jam peracto, defunctæ sunt. Quamobrem ut satis est ea foramina, per quæ uteri sinus cum hujus cavea communicare Clariss. Viri observarunt, propè imminente menstruo fluxu à vi erumpentis sanguinis tantummodò diduci; quò sanguis subindè effluat periodo nulli ignotâ, desinens idem fluere, mox ac imminutâ vi, tùm quantitate liquidi, quæ unica est periodici ejusdem fluxus potissima caussa, sese contrahentibus circumiectis fibris, exarata foramina occluduntur, aut saltem tantùm patent adhuc, quantùm satis est exiguo sero jugiter transmittendo, quo uteri cavea humecta servetur. Ita laxatis fortè fibris, aut iisdem à nimio sanguinis affluentis impetu debilitatis seri fluxum contingere puto magis, aut minus diuturnum, quò major, aut minor est fibrarum laxitas, quove magis illæ aut minus sese restituere queunt, inque proprios systalticos nisus consurgere. Raró, ac vix raró quidem puellas, aut virgines hujusmodi affectu correptas memini, sæpè equidem nuptas, tùm quas hysterici insultus frequentissimè lacessere consuevere; Plerasque etiam novi ab difficili partu in hanc ægritudinem incidisse, non nullas post assiduam uteri hæmorrhagiam; Neminem unquam quinquagenariâ majorem, aut quibus menses defecerint. Quàm facilè verò laxari vasorum uteri fibræ, quàm levi de causâ ea foramina diducta semel haud occludi penitùs dein, quàm celeri tramite per tot implicatissimos uteri sinus affluens liquidum, tùm gravitate suâ, tùm fortè etiam copiâ, uteri vasa distendere, villosque divellere repetitis arietationibus, & gravitationibus queat, neminem latet! Obscurior res est quænam illa sint, quove more se habeant exarata foramina, per quæ ab erumpentis sanguinis impetu diducta leviter, aut diducta semel, nondum penitùs occlusa ampliùs, tùm menstruâ evacua-

tione cruor, tùm serum diuturno fluxu secedit. Nùm villi illa fortè arteriarum uteri evanescentium, seu venarum ejusdem primò nascentium, vel earum limites? Sed de his pro instituto satis. Ad Arthritides modò, Hemicranias, Anginas, quæ ruente ex alto Boreâ Veris initia præcesserant, mea sese convertit Oratio; Ne quid per hyemem gestum prætermittam. Neque enim tantùm juvat delibare rem, sed & amplius lubet excurrere, quove illa omine præluxerit, aut obrigerit, expendere.

XXXI. Una eademque aderat harum omnium ægritudinum curationis ratio, si modò ad Principem ludentem affectum mentis acies dirigebatur. Sive enim ad fauces, sive ad artus, sive ad involucra cerebri, sive ad oculos, (Ophtalmiæ namque plurimæ sub id quoque tempus proluserant,) præcipuam ageret Scenam Morbus; Unus idemque erat vincendus hostis, idem omninò curandi scopus in singulis, idem pariter, si ab hoc quispiam Medicorum tantisper abluderet scopo, expectandum ægrotantibus fatum, *Ostendit autem sanatio.* Neque enim purgantia, neque anodyna, neque alia quæque hisce olim conducentia auxiliorum genera, profuisse visa, præter venæ sectionem, quæ feliciter sæpè restituit rem, tum ea unà simul exhibita remedia, quæ aut præsenti Phlogistico affectui compescendo, aut impendenti liquidorum præcavendæ labi, ex qua hujus, vel alterius Partis Principis imminens aderat Sphacelus, *Natura monstrante viam*, citiùs occurrerent. Princeps namque ad Principis morbi vim reprimendam, coercendamque, cujus imaginem referebant exaratæ omnes ægritudines, Princeps inquam præsidii genus id erat, quod stagnationem, ac lentorem liquidi eluderet, hoc uno affecti crimine, nimiâ scilicet sui copiâ, ac pondere, quo lentescere idem in vasis opus erat, aut saltem si non omninò adhuc lentescere videretur, ad concretionem, ac fixitatem celeri gradu contenderat; Quodque idem ob prægressas Constitutiones annorum magnâ ex parte Australium id amiserat sui, quod illud poterat perenni actum in Orbem more tueri, abque propè impendenti exitio, ac jacturâ vindicare.

XXXII. Agebatur siquidem de sanguine, qui mole suâ sibi metipsi erat noxæ, ac detrimenti; Nullus hìc proinde cunctationi locus. Timendum enim, *ne dum Romæ consuleretur, Saguntus expugnaretur.* Si qua in re periculum fecit mora, aut *Præceps*, commonente (*a*) *Hippocrate*, visa *occasio* fuit: In hac equidem illa eluxit maximè. Ipseque ego quod sanctè assero nulli ex iis, qui per ea tempora ægrotaverant, aut Arthritide, aut alio quopiam ex prænarratis affectibus, tùm aliis plerisque diuturnioribus, inauspicatò cessisse hujusmodi præsidium memini, dummodò opportunè administratum, *dum præsens aderat indicans*, ut Practici ajunt. Ejus namque erant hujusmodi omnes affectus indolis, ingeniique, ut liquido gravitate peccanti morem gererent, cui haud lætius unquàm, ac feliciore sidere occurrere Ars novit, quàm venæ sectione repetitâ, quousque ità ad solidorum libellam se se haberent fluida, ut restitutâ invicem præ-

(*a*) 1. *Aph. sect.* 1.

præclarâ æquilibrii, ac conspirationis lege, sarta, tectaque res foret, supremum heù subitura propè discrimen! Cur verò lentore peccans cruor meninges modò, modò fauces, oculosque, ac artus lacessat inermes, modò insontes aliquando pulmones, quod sæpissimè obtigit, haud ità implicata res est, ut Dædali ingenio opus sit ad id revelandum, demonstrandumque? Excelsa profectò magis eadem, ac digna Philosopho *originis principium* harum ægritudinum, quas præsens currentis anni Constitutio in Scenam tulit, tùm earum genium, ac morem propiùs inquirere. Cur eædem Arthritides, quæ tàm dirè adeò crudeliterque superiore anno sub Principe ludente affectu militaverant diù, diversum ab iis, quæ modò per hyemem potissimùm extulerant signa, totu cælo præsidium expeterent? Cur illæ spasmodicis cruciatibus molestæ magis, hæ nihil hujusmodi prætulerant? Cur raræ hoc anno hystericæ mulierum affectiones extiterant, quæ olim paucis pepercerant? Cur nullæ prorsus, aut vix paucæ ephemeræ visæ febres, aut diariæ, ut vocant, quartanæ, ac hujusmodi aliæ ægritudines cæteræ, quæ nullo non tempore proludere solent, tùm ultrò citroque ire nullius in servitutem redactæ?

XXXIII. Cæterùm ab lentore sanguinis, tot omnes etsi discrepantes invicem ægritudines prodiisse ipse extractus è venâ cruor colore, habituque apertè satis manifestabat. Quidpiam namque instar pelliculæ, aut exilis membranæ in ejus superficie conspiciebatur, qua disrupta viscosus, ac nigerrimus sanguis in fundo vasis supererat. Sæpè alterâ, ac tertiâ vice opus extitit sanguinem mittere, imperante morbo quantum demendum aderat cruoris, non equidem illius colore, aut habitu, ut adhuc plerique autumant *Celsi* (*a*) authoritate suffulti, qui ait, *cum sanguis profluit, colorem habitumque ejus attendere opus est; nam si is crassus, & niger est, viliosus est, ideòque utiliter effunditur:* Quod quidem idem *Celsus* accepisse videtur ab *Hippocrate*, dum dixit in Pleuritide sanguinem esse mittendum, donec melior, aut ex nigro ruber appareat. Sanè hujusmodi sententia, ut ut improbanda omninò non sit, reticere tamen haud possum hinc sæpè decipi Medicos; eamque nullo unquàm in morbo curando satis esse constantem, aut sufficientem metam, & periculo non vacantem superfluæ evacuationis, aut suspicione diminutæ; Perinde ac vetustissimam alteram *Galeni* ævo percelebrem ad animi usque deliquium. Habent id quæ à Majoribus tradita nobis oracula sunt cùm cæteris rebus commune longâ vetustate præclaris, ut illa frequentius in medium afferri soleant, quàm rectè intelligi, & convenienter usurpari. Non enim quia purus, aut quia mutatio in meliorem non fit, semper continuanda est missio; Neque quia mittitur, supprimendus est: Sed donec aliqua utilitas appareat, aut confertim, aut per vices educendus est, maximè in acutis morbis, & suo initio, quo, (si particulares sunt, ut Pleuritis, Phrenitis, Peripneumonia, Angina, & aliæ inflammationes internæ, quibus suppuratis necessariò ut plurimùm mors sequitur, aut etiam non

(*a*) *Lib.* 2. *cap.* 10.

non raró suppurationem praecedit) dempta in tempore morbi materia, quae in venis est, maturè etiam cesset discrimen à morbo. Quod similiter in ardentibus febribus, & synochis faciendum est. Detrahendus scilicet sanguis non sumptâ metâ à colore, & substantiâ ejus, sed à morbi magnitudine, statu, & Patientis viribus. *Leonard. Bottallus de curat. per sang. mission. cap.* 27. Nihil sanè Artem Medicam aequè conjecturalem facit, quàm medicamentorum quantitas, *quae*, ut habet *Galenus* (*a*) *neque dici, neque scribi, neque definiri omninò potest.*

XXXIV. Detrahendus verò statim aderat sanguis, ac febrilis Scena exordiebatur, aut praefatae particulares aegritudines proludebant; Ut desistendum illicò, ac conjicere erat parem fore Naturam obeundo certamini. Haec meta; is scopus erat mittendi sanguinis, *servare vires*. Equidem raró ullus gravissimus morbus, ut Cynanche, Peripneumonia, Phrenitis, Febris ardens, cujus fortè genium praetulerant exortae Autumno febres, ne quid de caeteris dicam, non citissimè, & felicissimè curantur, dummodò *opportunè* convenienti remedio illis succurratur. Atque hanc utique opportunitatem, seù *occasionem*, aut tempus conveniens *albo signandum lapillo* iidemmet morborum motus indicabant, potissimùm quidem per horum initia, saepè etiam sub eorum decursu, aut illis jam ad exitum properantibus. Nulla namque expectanda unquàm remissio febris, quae si obtigerat aliquando, haud laeti ominis erat; Nullus hic advocandus dierum numerus, aut exoranda Crisis. Ejusmodi quidem aderant exaratae aegritudines, quas ipse olim *Galenus* (*b*) tradiderat, in quibus nihil tale quidquam attendendum esse ajebat, *imò quocumque die mittendi sanguinis scopum in laborante inveneris, in eo auxilium illud adhibendum.*

XXXV. At urget, ajunt hìc loci quam plures, urget in hac parte, *Celsi* sententia dicentis (*c*) *quòd si vehemens febris adest, in ipso impetu ejus sanguinem mittere, hominem jugulare est.* Fateor id ego quidem, nec quidquam Magni Viri laudi demptum velim unquàm, quem ego tàm praestantem doctrina fuisse reor, ut paucos ei anteponendos Latium protulisse censeam: Atque is fortè Magnorum Virorum instar multa maluit seris Nepotibus in obscuro relinquere. De his proindè suspicari fas est locutum esse febribus (*d*) *purissimum Scriptorem*, ac propè dixerim (*e*) *Medicorum Deum*, quae certam observant intermissionem, aut saltem per vices impetum remittunt, etsi semper durent. *Intermittentes* illas dicimus, has *continuas remittentes*; Quamvis etiam tunc vel in ipso impetu majore febris nocere nunquam, sed potiùs juvare venae sectionem compertum sit.

XXXVI. Secùs equidem censendum de iis, quas *Causos*, seù *Ardentes* vocant, ob frequentiam, discrimen, sanandique laborem funestas saepè: Cujusmodi aderant, quae Autumno primum se se prodiderant, ac toto ferè An-

(*a*) *Meth. Med.* 7.

(*b*) *Lib. de cur. rat. per sang. miss.*

(*c*) *L.* I. *cap.* 10.

(*d*) *Vossius de Vit. sermon.* I. *cap.* 16.

(*e*) *Casaub. ep.* 29.

Anni decursu ultrò citròque oberrarunt. Et sanè aut *famulante Naturâ* brevi solvebantur copiosâ narium hæmorrhagiâ, ut plerisque eo tempore obtigit, aut eâdem *Naturâ* Duce, opportunè celebrata Phlebotomiâ quàm citissimè per initia, atque in ipso earum impetu jugulabantur; Secùs aut ultimam rebus jacturam celeri nece adtulerant, aut in diuturnos affectus diros admodùm, ac graves quamquàm minus calamitosos abiere. Quibus postremis quidem nihil præsentaneum magis, aut opportunius unquam, quàm sanguinis detractio; Atque hæc quidem per hyemem, Autumnumque. Orto autem jam Vere in Peripneumonias desiere lethales prorsùs. Hæ namque ut mox addam, aut velox inducto Sphacelo fatum, aut lentam ægritudinem factâ suppuratione tulere; Cui imminenti exitio, antequàm scilicet sivè Sphacelus, sivè abscessus propè esset, nil præstantius unquam docuit Ars, quàm sanguinem demere lato vulnere, ac repetitis vicibus, dum vires ferant. De febribus loquor, quæ ab *stasi cruoris* proficiscuntur, cujusmodi potissimùm aderant, quæ exaratâ Constitutione viguerant, iis ferè consimiles, quas tùm olim *impetuosas* vocaverat memoratus *Galenus* (*a*), quasve idem prolixâ sanguinis missione sæpissimè, subque ipso earumdem impetu, exortu, ac incremento jugulasse fatetur. Hosce inter, queis copiosa narium hæmorrhagia morbum absolvit, pueros præsertim hac ope servatos vidi. Adulti verò, aut provectiores ætate Viri, quibus id copiosè minus contigit, haud pauci in Arthritides, ac Hemicranias incidere graves admodùm.

XXXVII. Nec citrà operis pretium fore puto, si quod accidit mihi vidisse, hìc enarravero, quod ad exaratos affectus, qui unà cum ardentibus febribus longè latèque sævierant, præsertim attinet, atque Arthritides potissimùm, tùm Hemicranias. Anginæ enim, quæ novo repentè exorto frigore facem præbuerant cæteris, brevi constitutos sibi fines persolverant; Adque primos mitiore flamine adspirantium ventorum flatus omninò desierant. Utque ab Arthritide initium feram: Ejus hæ aderant moris ut Vertebrarum tractum, tùm anteriorem Thoracis partem, ipsasque adeò Costas, earumque interstitia lacesserent magis, quàm Ilia, extremosque Artus. Præcipuus namque hic ludebatur Tragœdiæ Actus, cum maximè haud convenienti tempore, aut vanâ remediorum farragine orientibus malis succurrebatur. Plures fefellerat nempè consuetus hujusmodi ægritudinum mos; stupebantque admodùm cum eludere illas cætera quæque usurpari Practicis solita remedia videbant, ac contumaciores effici, delato mox ad universos Artus Malo, quod hanc primò, aut illam tantùmmodò partem occupaverat; quodque præcavere utique poterant præstantis auxilii genere, quod ludentis morbi indoles initio suaserat, suadebatque adhuc pari securitate, ac fiduciâ.

XXXVIII. Hisce artibus affini meo, cui dira Arthritis hos modò, ac illos artus crudeliter divexabat, opem attuli, ac incolumem illum citiùs fortè, quàm ipse sibi spem fecerat.

(*a*) *Meth. Med. c.* 4.

cerat, reddidi. Huic sub finem hyemis febris occurrit, quæ tertio die mitiùs lacessere statim cœpit: Atqui ferus universam Spinam, imaque occupans præcordia, mox ad omnes ferè artus delatus dolor acerbiorem intulit ægritudinem, cui frustrà lenientibus, purgantibus, diureticis usque adhuc opitulabatur. Rogatus ego, malorumque origine, ac successione sedulò exploratâ, jussi sanguinem detrahi ad uncias decem; Diætam quod attinet, juscula hordeacea, avenacea, panatellam, atque ejusmodi alia de more præscripsi, tùm ptisanam ex hordeo, ac rad. liquiritiæ, acetosæ in aquâ fontanâ incoctis, pro potu, ac denique *Sydenhamii* consilio, ut æger per aliquot horas singulis diebus lecto se se abstineret, præceperam, cum calor jugi decubitu, ut citatus Author ait, morbum sæpè promoveat, intendatque. Die sequenti sanguinis tantundem detrahi jusseram; mox tertiò dein., ac ultimò, uno alterove die interiecto. Plerisque memini quartò, ut plurimum, venæ sectionem hujusmodi affectu ægrotantibus nunquam infelici exitu adhibitam; Raro tamen obtigit ultrà quartam vicem venam incidisse, nisi vel regimen justò calidius præcesserit, vel medicamina calidiora ægro præter necessitatem fuerint exhibita. Paregorica, sive *anodyna* quæque valere omninò jussi, ut ut sæviret dolor. Noveram enim illorum usu morbum magis figi, neque tam facilè dein venæ sectioni cedere, quæ ideò ob hæc ipsa medicamenta officiosè nimis exhibita sæpiùs quàm par erat opus, celebranda fuerat aliquandiù. Neque enim arbitror eam illa, quam titulo pollicentur, *analgesian* præstare. Mirum equidem, ut his ritè peractis, mox potione cathartica è lenitivis exhibitâ ægri dolores imminuti fuere, quò tandem resarcitâ, quam fecerat sanguinis detractio, jacturâ virium, Veris beneficio quod opportunè occurrerat, omninò evanuerunt.

XXXIX. Arthriticos alios quamplures novi per ea tempora diris cruciatibus divexatos, quibus ortum, ac incrementum præbuit prægressa febris contrario modo, ac postulabat, tractata, hoc ipso more feliciter sanatos. Nec atrociter minus sæviebant Hemicraniæ, quæ modò unà cum febri comite, modò etiam absque febri subludere videbantur. Harum magna pars copiosâ effusione sanguinis, spontè è naribus obortâ ludere desiit extemplò. Huic propè erupturæ, aut pleno erumpenti alveo prælusit sæpè hærens diù, quâ Sagittalis Sutura per capitis longitudinem rectà pergens supra coronalem ad angulos æquales incidit, ferus dolor, prosiliente sanguine paullatim desinens. Pluries hinc mihi animo subit, nùm eligenda fortè in hoc affectu curando peculiaris vena tùm origine, tùm vicinitate præclara, quæ opus feliciter magis absolveret; Occurrebant ejusmodi plures ad Tempora potissimùm, mediâ in fronte, secus Aures, ad Nasum, ac *Jugulares* præsertim, quæ iis omnibus ortum præbent; Atque ab hisce quidem tutò fuit auspicia desumere, sive quod pleniore fluento, quod unum expectabatur magis, exitus concedebatur cruori, sive quod ab Jugulari, tùm externâ, cùm internâ, citior aderat expectanda *Derivatio*, tùm *Revulsio*, quàm ab reliquis me-

memoratis venis, quæ illius propagines sunt. Evicit inquàm præ cæteris Iugularium Sectio, ac magnum fuit periclitantibus subsidii. Visus namque illicò mitescere capitis dolor, ac ferè penitùs desinere; Non nullis, quibus id præsidii experiri, horroris erat, etsi nihil omninò fuerit extimescēdum, affixæ Temporibus hirudines haud imparem attulere opem, etsi modicò velociter minùs, ac in ipso præsentis discriminis articulo opus aderat, quod unicè sperari poterat ab apertis Jugularibus. Consultius erat huic sanguinis missionem præmittere è Brachii venâ, aut si urgeret opus, è longinquiore alterâ in Pede. Hacque methodo haud paucis quos atroces hujusmodi Hemicraniæ dirè vexaverant diù, penè extemplò subventum est.

XXXX. Cæterùm ne ultrà supràque quàm sit æquum in his moram faciam, meminisse lubet peculiaris cujusdam mirum in modum ludentis Hemicraniæ hisce artibus feliciter curatæ. Jurisconsultus, qui in eâ Urbis parte habitabat, quâ supremum Arcis Propugnaculum eminet ab *Emmanuele Philiberto* olim ad Regni tutelam, defensionemque excitatæ, ac novis subinde munitionibus, cuniculis, aggeribus, operibusque tum ab Successoribus Ducibus, tùm ab Invictissimo Rege VICTORIO AMEDEO instructæ, quibus obsidentium Gallorum superioribus annis impetum elusit ac vim. Is inquàm cùm summo quodam mane ad forensis Palestræ negotia obeunda è lecto surgeret gravi admodùm capitis dolore vexari cœpit in sinistrâ parte ad Tempora usque: Quem quidem haudquaquam magni fore momenti ratus ad plures dies æquo animo adversam valetudinem invictè sustulit. Quo usque tandem cùm mihi quâdam die forte fortunâ haud longè ab foro occurrerit, auxilii à me quidquam rogavit, lubens omnem mihi referens mali historiam oppidò raram. Narraverat enim se horâ circiter octavâ matutina alternis diebus hujusmodi dolore perquàm acuto corripi, qui ad quartam usque Pomeridianam perdurabat, quo tempore collecto animo, ac re omni compositâ se se paullatim recipiebat, adque consueta sibi munera redibat, ceù nihil hujusmodi obtigerit unquàm. In ipso autem aditu Paroxysmi, ut ita loquar, magna Capitis gravitas proludebat futuri prænuncia doloris, exeunte verò paroxysmo, quod præcipuè etiam adnotandum subit, modico sudore perfusa Tempora aderant, quo doloris Scena terminabatur. Addiderat sibi ab Amico propositum Occipiti admovendum vesicatorium, tùm ano Hirudines, quod utrumque præsidii genus experiri ait sibi vetitum hactenùs ab gravi, quo premebatur, rerum onere; Se tamen jam modò negotiis omnibus valedicturum prorsùs, nec ampliùs perpeti diutius posse Mali acerbitatem. Quamobrem omni cunctatione abiectâ sanguinem detrahi jubeo è Brachio, mox altera vice intermissionis die lato vulnere è Jugulari sinistrâ, quibus ac balnei usu, fotûs, diluentium, quiete, ac æquiore victûs ratione, brevi convaluit. Idem Pistoris uxori contigit, juxta Sacram *Divi Dominici* Ædem, Bibliopolæ filio septenni, propter *Turrim publicam* excelso vertice præclaram, Mercatori ditissimo propè Templum

plum *Divi Rochi*; Adolescenti Juris studioso in vico *Divi Thomæ*; ac plerisque aliis, quibus recensendis haud immoror. Neque enim huic persolvendo muneri tempus suppetit.

XXXXI. Sanguinis ex Jugularibus mittendi mos est satis antiquus, utcumque inter paucos obtinuerit, de quo si perbrevis historia præmissa sit, haud illam puto legentibus fore injucundam omninò. Sunt, qui *Galenum* secuisse Jugulares tradunt; Ille tamen ni fallor non sectionem ipsam imperare videtur, sed si casu aliquo secentur, curationis modum præscribere. In *vivorum Anatome*, qui sanè perridiculus liber est, & ab Arabe quodam, ut videtur confictus, atque adeò perperam *Galeno* adscriptus, *Jugulares aperiri jubentur in principio Lepræ, & Angiginæ, angustique anhelitus, in Asthmate acuto; in raucedine vocis, in abscessu Pulmonis, in spirandi difficultate, & in Splenis, & laterum morbis.* Eadem prope memorat *Sorani Ephesii introductio*: Sed cum hoc itidem opusculum planè commentitium sit, cùmque *Cælius Aurelianus*, qui se in omnibus ferè *Soranum* sequi profitetur, de hac re omninò sileat; nihil hinc quod ejusmodi Medicinæ antiquitatem probat colligendum est. Sufficiet itaque has venas secandi originem (*a*) ab *Alexandri Tralliani* temporibus repetere, qui Jugulares à se sectas esse scribit, maximèque profuisse. Hanc ut quibusdam familiarem ævo suo curationem refert (*b*) *Actuarius*, quam itaque in Catoche, & Phrenitide deprædicat. Eam in omnibus morbis capitis adhiberi jubent Arabes, neque in iis solum, sed in Leprâ, acutisque Thoracis affectibus: Unde fortè consuetudo illa ad Ægyptios manavit, quam apud eos etiam tùm, cùm Alexandriæ esset, viguisse perhibet oculatus Testis *Alpinus*: Post Arabum tempora, nisi in *Bertruccio*, & *Arnoldo Villanovano*, qui hoc ex iis ad verbum exprimunt, (uti ferè ex Græcis Arabes) vix ulla est de hujusmodi venæ sectione mentio, donec anno circiter 1500. Anatomes studium penè intermortuum revocavit *Jacobus Carpensis*, modumque incidendi Jugulares fusè descripsit. Quo quidem seculo à pluribus pleno ore laudatur hoc curandi genus; Sed longè abfuit, ut in consuetudinem venerit; Quippè *Botallus*, qui circa annum 1570. scripsit, disertè dicit se neque hoc unquàm à Medico præscriptum, neque à Chirurgo tentatum vidisse, adeòque aut nunquàm in usu fuisse, aut esse tùm penitùs exoletum: Et quamquam ipse primus venæ sectionis usum in Galliam induxerit, venamque quamlibet in quocumque ferè morbo secuerit, fatetur, quod in jugularibus id experiri minimè ausus sit, *reformidans* (*a*) *ne propter illius magnitudinem, & magni trunci vicinitatem non satis citò, neque tutò sanguis cohiberi possit.* Imò *Riolanus* Pater, qui recens à *Botalli* ætate fuit, de Apoplexiâ locutus in hæc verba prorumpit, *Jugulares ausi sunt quidam secare pro extremo remedio.* Etiam *Fabricius Hildanus*, qui Ophtalmiis, Hemicraniis, cerebrique inflammationibus hanc à se Medicinam cum efficacissimo subsidio sæpius adhibitam esse prædicat in Epistolâ, quam

(*a*) *Lib.* 4.
(*b*) *Lib.* 3. *c.* 1.

(*a*) *Curat. per V. S. cap.* 40.

quam (*a*) ad Doringium 1614. exaravit, *perpaucos tamen Medicos, qui sectionem harum venarum approbarunt, sibi innotuisse* scribit, eamque *periculosam* agnoscit, *nisi expertus affuerit Chirurgus.* Quin imò in scriptis eodem anno editis *Julius Guastavinus* Professor Pisanus, has venas non sine periculo secari posse pronunciat. Ita plerosque ab hoc auxilii genere deterritos fuisse constat, sive quòd Jugularium vulnera aliquando læthalia esse observaverint, perperamque sibi persuaserint idem ex earum sectione eventurum; Sivè potiùs, quod ut sæpè fit, facta hæc à manu imperitâ sectio, parùm feliciter cesserit, notamque infamiæ experimento inusserit. Hoc nimirùm usu frequenter venit, ut quod remedii genus ignorantiâ semel notaverit unius inscitia, dignitati suæ vix restituere queat scientium universa consensio. Utcumque verò ea res se habuerit olim, nullum est in Historiâ Medicâ exemplum, ubi ritè peracta sectio aliquid adtulerit mali: Imò sæpissimè usus ostendit morbis compluribus, atque iis præsertim, qui caput attingunt, nullo modo meliùs succurri.

XXXXII. Quod quidem, cui scilicet fundamento innitatur facta in capitis, ac cerebri potissimùm morbis Jugularium sectio, tùm hujusmodi venarum, tùm arteriarum, quarum ope sanguis per cerebrum, ac caput ultrò citròque commeat, structuram, ex distributionem penitiùs ex Anatomicis delibanti cuique facili Marte elucescit. Enim verò Jugularis vena vel externa est, vel interna: Quarum hæc multò grandior uti eam post *Nicolaum Massam* (*a*) accuratissimè descripsit *Fallopius* (*b*) licet in Brutis, à quibus harum venarum figuras apud *Vesalium* (*c*) expressas habemus, contrarium prorsùs reperiatur. *Externæ* ramusculi extremi ab ore, à faucibus, à facie, ab oculorum tunicis, ab universâ denique capitis cute atque musculis nascuntur. *Interna*, quæ multò altiùs delitescit, quamquàm aliquandò partibus jam memoratis surculos aliquos impertiat, ad imum cranii rectà assurgit, inque *duræ matris* sinus laterales immergitur. Ità ut jugularis externæ propagines extremæ, arteriæ Carotidis externæ ramis inserantur: Interna itidem Jugularis, ac Carotis interna vasculis duræ matris intervenientibus conjungantur, ac confluant. Sæpè etiam vidi utriusque venæ ramos aliquot opposito tramite, externæ scilicet ad ima cranii, internæ ad maxillæ glandulas, ad fauces, atque externas quasque partes deduci; Quod à nemine usque adhuc præterquam ab prælaudato *Fallopio* visum, compertumque ego quidem superioribus annis coram Chirurgis Taurinensibus in Theatro Anatomico, cum ibi jubente, ac annuente Rege Prælectiones Anatomicas, alterâ vice haberem, attentiùs hujusmodi venarum distributionem inquirens apertissimè ostendi. Jam tùm scilicet altè insederat animo hujusmodi auxilii genus ad praxim utiliter revocandum aliquandò.

XXXXIII. Equidem Artis cùm sit Naturæ ductum sequi; cùmque sanguinis è naribus eruptio (ne extra oleas

Iii 2

(*a*) *Cent.* 4. 14.

(*a*) *Introd. Anat.* 62.

(*b*) *Observ. Anat.*

(*c*) *Lib.* 3. 7.

oleas digredi videar) uti maximè naturale, ità præsentissimum nuper visum fuerit vitæ præsidium; Conspicuum erat in hujusmodi rerum angustiis nihil præsentaneum magis fore quàm easdem met venas; aut ex eodem derivatas alveo aperire. Quænam autem scalpello tàm opportunæ aderant, quàm ipsæ (unde cæteræ omnes per caput dispositæ exoriuntur) *Jugulares*? Sivè revellendi, sivè derivandi gratiâ incidi illas opus sit. Utrumque enim horum assequi earũdem sectione fas est. Quod sanè etsi Paradoxum videri queat nonnullis, doctè tamen, ac scitè admodũ recèns persolvit Vir doctissimus (*a*) *in aureis de Febribus commentariis ad lib.* 1. *&* 3. *Epidem. Hippocratis*. Est namque ubi Derivationis loco, ut ubi Revulsionis caussa hasce aliquandè obtingit secare venas. Quæ quidem vocabula, licet satis antiqua sint, tamen nemo unquàm intelligere poterit, nec proindè secandi leges in alterutro genere rectè statuere, nisi accesserit accurata de vasorum structurâ, motuque sanguinis cognitio. Hocque verissimum esse facilè agnoscet, qui Scriptorem qualemcumque ante ostensam sanguinis circulationem, atque adeò *Harueii* ætate superiorem perlegerit. Neque alia ratione Saphenæ sectio modò Menses deducit, modò eadem inconsultiùs facta eosdem potenter supprimit: æquè ac medicamenta discutientia, quæ tempestiviùs adhibita tumorem prorsùs dissipant, seriùs admota excitant, atque attollunt, & in Pu demùm resolvunt.

XXXXIV. Derivando equidem magis quàm revellendo præstitam nuper ab hisce opem novimus; Usus namque, & ratio ostenderat, priùs tundendam fuisse in brachio, aut in aliâ quâpiam parte venam quamlibet, quàm Jugulares; Sic enim humorum impetu, atque ardore jam elanguescente enata ad extrema vasorum obstructio revellẽtibus labefactata leviore tandem negotio derivantibus funditùs tolli poterat; Eadem planè ratione ac tumoribus cum inflammatione subortis occurri Practicis mos est, præmissis scilicet ex aliâ parte longinquiore revellentibus, antequam derivantia adhibeantur. Hinc in illustri illâ historiâ quam de gravi Oculi dextri inflammatione ad hunc modum sanata narrat memoratus *Hildanus*, primo die vena in brachio dextro secta dicitur, proximo exhibitum Catharticum, tertiò demùm Jugularis aperta. Eodem fundamento nititur consuetudo illa, quâ ingravescente Anginâ post revellentia felicissimo successu Jugularem internam circà inferioris maxillæ angulum incidimus; Neque enim irrisione tàm dignum est, quàm *Cælio Aureliano* (*a*) videtur, quod de venis mammariis in eodem morbo secandis scribit *Hippocrates*; (*b*) Nam & istæ quemadmodum primus docuit *Fallopius* (*c*) originem aliquandò à Jugularibus ducunt.

XXXXV. Sivè autem Jugularis interna, sivè externa sit, sivè temporales, sivè aliæ quæpiam hisce affines venæ, perinde est. Usus quidem edocuit citiùs, securiùsque rem absolvi apertis Jugularibus, in quas tamquàm in communem alveum omnes illæ venulæ exonerantur. Tutiùs fortè etiam, ac citiùs temporalium arteriarum sectio idem persolveret, propter eum, quo sanguis effunditur, impetum, si modò

(*a*) *Jo. Freind. pag.* 23. *comment.* 2.

(*a*) *Lib.* 3. 4.

(*b*) *De Morbis* 3. 11.

(*c*) *Observ. Anat.*

modò pleno flumine exiliat; Atqui hæc sectio, ut feliciter cedat, non nihil difficultatis habet: Etiam aliquandò cum periculo fit; Quare vix auserim eam in medium afferre, nisi hujus olim *Galenum* meminisse noverim, ejusque absolvendæ modum tradere. Secuisse olim arterias, idque satis frequentèr Veteres consuevere; consuetudinemque eam ità apud Ægyptios invaluisse scribit *Alpinus*, ut has illi haud rariùs, quàm venas scinderent. Nuperrimè memini Præclaram Vestalem, cui diuturnâ Ophtalmiâ laboranti pleraque passim adhibita fuerant præsidia, nullo aut vix exiguo prorsùs levamine, affixis tandem me jubente *Temporibus* hirudinibus mirâ celeritate restitutam. Harum quippè altera cùm se se ità arteriæ Temporum fortè fortunâ agglutinaverit, ut vix inde aufferri posset, plurimum effudit cruoris magno impetu prosilientis, quive ægrè admodùm cohiberi, nec absque magno labore potuit. Huic revellentia quæque, tùm cætera Artis subsidia, quorum prolixam seriem ferunt Practici, diù ante usurpata postremo huic præsidio adhibendo illuxere. Nec longè quidem ab hujusmodi auxilii genere abludunt institutæ aliquandò in vetustis hujusmodi affectibus scarificationes juxta ima, atque ad eorumdemmet oculorum latera, tùm propè summitatem Nasi, quâ ejusdem vena ignoto plerisque tramite pergit. Antiquissimum id erat præsidii genus, cujus ratio & modus unam habent universalem caussam, nempè ut pars, cui infliguntur, exoneretur. Venulæ quippè plures vix conspicuæ sub universa cute feruntur, quæ hoc more sectæ celerem aliquandò opem præstitere, quam vix sperare erat ab alia quapiam majoris venæ sectione; Sivè quod illæ arteriarum finibus propiores sint, sivè quòd arteriolæ pariter, quibus summa instructa refertaque cutis est, unà invicem scindantur, incidanturque; Sivè quod ibidem fortè, in exilibus nempè vasorum meatibus, ac propè eorumdem fines lentescere primò incipit cruor, dirarum hinc sæpè ægritudinum ortus, ac incunabula. Quoad administrandi modum, duplex is est apud *Oribasium*; vel enim *Catà Phlighin* fit, idest verberatim, & punctim, vel *Catà Sirmon* h. e. per tractum, & cæsim, qui postremus modus magis in usu *Italis* est. Atque hæc quidem ad Æquinoctium usque gesta.

XXXXVI. Haud lætiora minùs extiterant initia Veris. Orientales namque, ac Boreales invicem diù ludentes venti ad aliquot dies adhuc dirè perflarunt, silente tùm temporis, suaque in claustra recepto Austro. Erupit is tandem leviter, perque totum deinde quod supererat Veris reliquum, ac Æstatem mitissimo flamine perspiravit, ruente vicissim per intervalla Borea, cujus gelido afflatu sæpè repentè visa recurrere media Æstate hyems. Consueto hinc nivali vellere defraudata tellus, inopes aquis fontes, infesta præmaturæ rubiginis vestigia, magna ubique siccitas, ac perturbatio rerum. Rupicapras ipsas, quæ silvestris, & montana Fera est summa Alpium fastigia perpetuò inhabitans specie ac mole vulgaris Capræ, sed paullò celsior cruribus, quàm esse solet caprinum genus,) per subjectam planitiem excurrere assertum propter inopiam lympharum. In animalis hujus

ventriculo reperiuntur sæpenumerò globuli quidam adeò cardiaci, & alexicaci, ut lapides Bezoardicos virtutibus longè antecellant, si credimus *Velschio*, qui peculiarem de iis scripsit tractatum titulo de *Ægagropilis*. Sæpe quidem Aprili mense exigua visa pluvia, at quæ vix Colonorum votis sufficeret; Quo usque tandem Majo uberiùs pluit, novaque, ac lætiora rebus affulsit spes. Kalendis Junii hora quarta circiter pomeridiana, nitido existente Cælo, Sol visus extemplò coloris ferè cuprei, quo usque occiderit penitùs; Sequenti die ater idem præluxit ad octavam usque horam circiter; Mox fragores auditi protinùs, ac horrendis tonitribus circumfremere, ceù diruptis nubibus Cælum. Æstas hinc temperata successit, ac lætissima prorsùs si procellis commota minùs extitisset, aut furentium ventorum immodicis flatibus. Nunquàm enim majoribus grumis grandinare perspectum, frequenterque adeò ab omni parte Cæli emicare repentè fulgura, nunc intermittente luce, nunc condita. Sæpè etiam fulmina cecidisse visa, hucque ac illuc ludendo prorumpere. Appetente Autumno Grues ingenti exercitu aera ad plures dies obumbrarunt. Ferri autem hæ videbantur magnis itineribus ab Oriente ad Occidentem, sublime editèque admodùm, ac cum silentio volantes, quod serenitatem præsagire ajunt, secùs ac si obstreperis vocibus frequentiores susurros excitent. Pulchrum erat integras cohortes cernere modò in cornua divisas, modò in unum collectas triangulum efficere circumeunte Duce, ceù exercitùs Præside, ac Rectore. Visa & Avis quædam Subalpinis ignota, subnigra rostro, subrubra pectore, subflava alis, subviridis pede, mole Turturis instar, *Garrulus Bohemicus* dicta *Gesnero*, de quo mira scribunt, tàm quoad internam viscerum constitutionem, quàm quoad ingenium; Rectiùs fortè *Rubicella*, seù *Pyrrhula*, aut *Ampelides Aldrovandi*. Seriùs quàm olim advenerant Hirundines, tùm seriùs etiam discessere. Insecta quod attinet, horum numerosam adeò extitisse progeniem haud meminimus unquàm, ac eorum præsertim, quæ *Coleoptera*, seù *vaginapennia* nuncupantur, quod alas suas velut in vagina recondant; Hæc inter novum quoddam spectatum animalculum albis nigrisque maculis tàm pulchrè variegatum, ut Vestem Damascenam Phrygia acu intertextam jurares. Medio Vere, cum florescere primùm cæpit frumentum secundarium, (Secale vocant Nostrates,) summo illud manè exoriri, perque aera vehi denso examine visum; Vespere dein sese super spicea serta colligere, ac mori infesto prorsùs aculeo; Hæc namque cernere erat sequenti manè exusta prorsùs, ac ferè absumpta. Odore teterrimum aderat; Fortè *Scarabæus minimus*, seù *Fullo Charletoni*, si molem, ac vestem vario artificio fulgentem spectamus: *Ephemeri* verò species potiùs, si vitæ illius brevitatem respicimus. Erucarum ac Bruchorum magna soboles; velox interitus, ut & animalculi cujusdam vitibus summè infensi, Italis *Taliadizzo*, Græcis *Ips*, ab *Ipto*, i. e. *Blapto*, *Noceo*; Quia proprium ejus est in vitibus versari, easque erodere; Hinc vini proventus modicus, cui tamen tùm aeris fortè, tum ventorum sævities, ac inclementia haud parùm

tulit.

tulit. Vix paucæ per Æstatem obstrepere auditæ Cicadæ. Subdulce mel, & subaquosum. Fæni exigua perceptio; Serici haud ingens; Copiosior Tritici. Hocce in horreis collecto sobolescere visa insecta quædam non alata illius summitates diro spiculo depascentia instar Teredinis. Toto deliquit anno Mercurius, nec unquàm visus ultrà 20. lineam ascendere, ceù constitutam sibi metam, ultrà quam pergere vetitum.

XXXXVII. Ad Morbos venio, qui reliquo hocce anni decursu subluserant. Hos intes Variolæ visæ extemplò, adque primos Ventorum Meridionalium afflatus proludere, perque universum agrum errantis in morem hucilluc divagari, haud exiguo perculsis timore Civibus, eam nempè, quam hæ superioribus annis ediderant cladem, adhuc dùm animo expendentibus. Vix auserant illæ tamen Suburbia ipsa, nedum Urbem attingere. Citiùs etiam quàm credebatur, se se subduxerant; Nec diræ adeò, atrocesque, cujusmodi extiterant olim. Insolentiùs quidem intrà Urbis mænia debacchabantur recèns ortæ ægritudines, quæ sanè etsi diversæ ab iis primo intuitu viderentur non nullis, quæ exacta hyeme, ac Autumno sævierunt, haud absimile tamen ingenium, irascendique morem præbuere; Quod rem attentiùs consideranti facile erat decernere. Enim verò vix mitior arriserat Veris Constitutio; Vix leniores perflaverant Venti, ut illicò erumpere visæ foras pleno velut agmine Pleuritides, rectiùs forte *Peripneumoniæ*, atque unà simul ruere iis comites assiduæ febres, ardentesque. Sæpè etiam caput attollere videbantur Erysipelata, hosque ac illos indiscriminatim lacessere, at ludentis instar potiùs: Aut enim præludere hæc exaratis affectibus, aut iis obsequi magis, quàm sibi quidquam addicere, perspicuum erat. Lusus illa reverà aderant, quibus morbifica huc illuc pergens materies, aut jam fortè vitalia claustra obsidens, etiamnùm incautiores fefellerat. Præcipuè enim hosce inter rerum fluctus metuendum erat de vitali Theatro, ubi dein ceù ablato Sipario postremus plerumque ludebatur Tragœdiæ Actus. Id unum solerti prudentique Viro prævidendum erat, ac totis viribus enitendum maximè, ne *fracto aggere* ad pectus illaberetur errabunda materies, vel illabens illa, aut jam fortasse elapsa, quàm citissimè illinc revocaretur. Hæ Medico erant artes, queis vindicanda, ac servanda erat res.

XXXXVIII. Et sanè de iis tuendis potissimùm partibus agebatur, à quibus prima vitæ stamina proficiscuntur. Huc tota Belli moles incubuerat; Huc pugnæ locus, huc prælii campus, huc denique rerum summa gerebatur, heù funesto plerumque exitu. Nunquam frequentiores obviæ Vomicæ, ac dira pectoris mala; Quodve mirere magis, cernere erat haud paucis vomicam penè ex abrupto sese prodere nulla proludente febri, aut alio quopiam signo, quod sæpè latens intrà præcordia quidpiam prænunciare solet. Non nullis vix una, ac altera febris accessio præcessit. Plerisq; anxietas maxima, febris acuta, Tussis, sæpè etiam dolor lateris punctorius, pulsus mollis, velox, ac inæqualis, præcalidus spiritus, seù ingens inspiran-

ſpirando fervor, ſputa per initia liquidiora, cruenta, fæda, lingua urens, turbata alvus, ſanguinis ſtillæ è naribus, extremorum frigus. Hæc prior mali Scena, cui niſi initio ſtatim occurrebatur, inevitabile erat inducto velociter Sphacelo fatum; Sæpè hinc congeſto in parte aliquâ pectoris pure, Vomica tandem in apertum ſuo tempore prodibat felici plerumque omine. Quamplures hâc viâ per æſtatem lætâ ſuppuratione evaſerunt.

XXXXIX. Atque hinc luce meridianâ clariùs patet, quàm falsò Pleuritidis nomine id mali genus tum temporis indigitaretur; Siquidem nec *Tuſſis*, nec *ſputorum exſcreatio* inter ſigna, quibus ſecernitur Pleuritis, recenſenda minimè veniant, quæ potiùs ad alium morbum huicque in multis diſſimilem *Peripneumoniam* nimirum pertinent. Mirabar ego Celebriores Viros in hunc errorem incidiſſe, hancque pectoris ægritudinem, quæ nihil commune habebat cum Pleuritico affectu, Pleuritidem nullo diſcrimine appellitari. Hinc tot auditæ per Urbem ſævire Pleuritides, quæ æquiore jure Peripneumoniæ dici debuerant. Aderat & perennis altera, ac conſtans harum nota, quæ nullo modo Pleuritidi unquàm competit: *Magnus* ſcilicet *in ſpirando æſtus*, ob turbatiorem ac magis feſtinatam reſpirationem, oppreſſis magno onere Pulmonibus. Scio inventa Practicis vocabula quædam, quibus id ipſum explicant; Aſt ſi fas eſt, quid ipſe ſentiam, apertè dicere, aſyla hæc potiùs ſunt ignorantiæ Medicorum, atque eorum quidem, qui, ut rectè olim aiebat *Verulamius*, *fingunt ſimul*, *creduntque*; *Neque unquàm nobiliores animos erexere*. Quantùm verò conferat in re Medicâ præſertim rem unam ab aliâ ſecernere; Quantum inde Arti laudis, ægris emolumenti accedat, nemo non videt? Legitur apud *Dodonæum* hiſtoria Peripneumoniæ popularis, quæ tunc temporis, annis nempè 1557., & 1565. graſſata eſt, huic noſtræ haud abſimilis: Atque is quidem ad extremum narratiunculam ſuam ſic claudit, quod ſcilicet (*a*) *morbum hunc non Pleuritidem*, *ſed Peripneumoniam fuiſſe mortuorum corporum diſſectiones coram oſtenderant*; & hoc utique innuere modeſtè videtur Vir Doctiſſimus Medicorum ſui temporis errorem, qui fortè de eo tamquàm de Pleuritico affectu judicium fecerant.

L. Nec difficile quidem erat conjicere, vel ab ipſo unicè pulſu nihil hujuſmodi ægritudinem affine habere prorsùs cum eâ, quæ à Pleuræ inflammatione oritur, etſi Tuſſis adfuerit, ac dolor lateris punctorius. Nunquàm enim aut ſaltem compertam paucis memini pulſuum duritiem, quod quidem ultimum inter proprietatis notas malim reponere, quæ Pleuritidi conveniunt, quàm cùm *Galeno* Tuſſim. Cujus ſanè ſententiam uti ſæpiùs datâ operâ aſpernari, & reſpuere hominis eſſet valdè arrogantis, ita in omnibus ſequi velle, ſuperſtitioſi eſt. Neque enim Authores in Medicinâ faciendâ, ſed rationis momenta quærenda ſunt. Confuſa hinc ac implicata, & à veteribus, & à recentioribus tradita huc uſque eſt utriuſque hujus morbi deſcriptio. Etenim ſi veterum ſcripta perlegimus, hi quidem eos inter ſe diſtingui ſcribunt, ſed eaſdem utrique notas aſſignant; Idque facile animadvertere

licet,

madverterelicet, quod quæ apud illos de Pleuritidis charactere habentur, ad Peripneumoniam meliore jure referenda sint. Recentiorum verò plerique vix ullum inter hos morbos discrimen ponunt, gradu tantùm dissimiles esse volunt. Non nulli etiam Pleuritidem dari haud contendunt, quæ Peripneumoniam non habuerit conjunctam, ac vicissim inflammari haud posse Pulmones, insonte Pleurâ; Quod tamen & ratio, & historia Medica falsum ostendunt. Multa namque Pleuriticorum cadavera secta sunt, in quibus Pleura corrupta integro Pulmone reperta est; Secùs quidem, si unà cum inflammatione Pleuræ vitium quoque in Pulmonibus, sivè quod idem redit, Peripneumonia adfuerit; cujus utique, ut quæ toties dicta sunt, iterùm repetam, cujus inquam propria, & minimè ementientia signa sunt unà cum acutâ febri *Pulmonum gravitas, Tussis, sputorum excreatio, atque ingens in spirando fervor*; *Illius verò*, Pleuritidis nempè, *anhelitus difficilis, pulsuum durities* (Quod caput est maximum,) *Febris, pungensque ac vehemens lateris assiduus dolor.* Equidem nedum magna, sed omnis, ut ità loquar, Medicis lux ab Arte Anatomicâ petenda est, quâ morborum plurimorum, & proprias Sedes eruere, & signa legitima secernere queant. Eam ob caussam factum arbitror, ut *Celsus* elegantissimam illam humani corporis descriptionem curandi præceptis inseruerit: Utque eadem vestigia persecutus breve quoddam de partium structurâ commentariolum morborum Historiis præmiserit *Aretæus*.

LI. Et sanè tota hinc, ausim dicere, pendet curandi Ars: Ut enim in Pleuritide liberior sanguinis detractio sola sæpè absque alio quopiam subsidio morbum absolvit; & hæc quidem, at majori circumspectione instituenda in inflammatione Pulmonum est, cui oleosa omnia, quæve ad sputa elicienda idonea habentur, suum & quoque calculum ferunt; potiore quidem titulo, ac æquiore jure, quàm in Pleuritide Verâ. Exemplo est *Anaxion*, cui haud veritus est *Hippocrates* magnâ sui laude octavo die sanguinem mittere, de remediis, quæ sputa extruderent parum sollicitus. Quamquam enim nomen morbi in hac memorabili Historiâ reticeatur, haud difficile tamen est illum pro germanâ Pleuritide agnoscere. Est quid utique reverà *Divinum* in Peripneumoniâ, quod nunquàm, aut rarò in Pleuritide occurrit. Etenim intrà parietes Pleuræ arteriolæ multæ à ramo inter ostali deductæ effunduntur, quæ levi sæpè de caussâ nimiùm distentæ obstrui solent, inflammationemque pariunt; Ast Peripneumoniam quod attinet, hujus sæpe numerò parens extitit, qui idem

graves morbos mortalibus affert Multimodè.

LII. *Nec vana loquor*: Eadem namque, quæ superiore Autumno, ac exactâ nuper hyeme eas induxit ægritudines, quas superiùs retuli, ipsa eadem adhùc dùm vigens caussa hujusmodi Peripneumonias Vere ortas, perque Æstatem dein latè sævientes intulit, quæ plerisque in Vomicas haud inauspicatò desiere. Is namque unicus aderat mali exitus, in quo nonnulla saltem posita spes erat adhùc. Curiosum erat processum omnem morbi

bi in suppurationem abeuntis adnotare, cùm scilicet inflammatoria materies ab ipsamet Natura resolvi non potens, nec Arte emendari, blandior tamen, stagnans eadem, calens, pulsaque, coercentia latera extendendo, vel rodendo abscessum vomicamve formabat. Futurum id clarissimo argumento declarabat ipsa morbi indoles satis quidem acris, nec tamen acerrimi, tùm minimè superata adhùc fera symptomata, quodque potissimùm aderat, sputa liquidiora, nec criticis diebus evacuata per ordinem, qui sanationem doceret. Fieri autem jam propè abscessum ostendebant leves, vagæ, sæpè repetentes, sine manifesta caussa horripilationes, stillæ sanguinis è naso, genarum rubor, sitis, pulsus debilis, ac mollis, febricula; Quibus, formato dein tumore, seù abscessu, Tussis unà aderat comes pertinax, sicca, ad pastum, motumve aucta; respiratio difficilis, parva, anhelosa, strepens; decubitus in affectum latus tolerabilis; sudor nocturnus, maximè circà jugulum, & frontem; urina spumosa; pallor, macies, debilitas summa. Proximè hinc impendebat tumoris disruptio, cui aut imminenti propè, aut sæpè etiam sub ipso disruptionis puncto, ac temporis articulo, præludebant deliquia, turbationes alvi, stertor, hæmorrhagia narium, suppressa penitùs sputa, moxque uberiore eadem copiâ educta, sanie commixta, fœda, teterrima. Sæpè purulenta jam facta materies repentè intrà pulmonales venulas resorpta, ac sanguini permixta aliò ferebatur, ceù Præclaro Iuveni contigit decumbenti ad *Portam Eridani*, quem ortus inopinatò ad sinistram aurem abscessus extremo, quod propè aderat, eripuit fato. Quotquot in cava Thoracis, inque Mediastini dilatata vacua abiisse illam, aut ad hepar verti novimus, omnes periere.

LIII. Una scilicet spes salutis erat, si disrupto abscessu sputa bonis avibus eijciebantur, suasque illa Phases, ac mutationes obibant *Practicis* notas. Haud paucos hac viâ servatos memini, quorum exempla aliquot hoc in loco perscribere haud puto alienum.

Æger Primus.

Comes juxtà Templum *Divi Francisci de Paula*, temperamenti atro sanguinei, habitûs strigosi, adque bilem generandam, ut aiebat *Hippocr.*, idoneus, medio Vere acuta febri corripitur cum dolore lateris punctorio, Tussi, *gravitate Pulmonum*, pulsu celeri, elato, valido. Idem superiore hyeme diro in facie Erysipelate laboraverat. Sæpè etiam olim Pleuritide vexari consueverat, initio Veris. Postridiè exacerbata sunt omnia; ferus magis doloris sensus, intensior febris, sitis magna, pulsus duriusculus. Quartô stillæ sanguinis è naso; turbata levitèr alvus; Urinæ subrubræ, atque suspensum in iis quidpiam; Somnus nullus; Sputa liquida, pauca; Summa corporis per intervalla frigida. Hactenus ad quatuor vices secta in cubito vena. Quintô Clarissimorum Virorum sententiâ nova imperatur Sanguinis missio, ac dein lenis exhibita potio ex Mannâ. Vespere calor vehementiùs excanduit; Parum adhuc Sanguinis è naso profluxit. Spiratio magis difficilis, pulsus velocior. Iterum ex brachio missus est San-

Sanguis ad uncias decem. Sextô lateris quidem dolor cessavit, ac ferè ex toto evanuit, at sævior adfuit Tussis, magnaque corporis jactatio; Multa per alvum demisit biliosa. Septimô molestè magis habuit, nam & intendi magis febris, & infestare Tussis, & spiratio ingravescere visa. Conclamata propè res erat gravi præludente stertore; Tùm quidem novus repentè obortus horror, commotaque spontè alvus, ac penè sub idem tempus copiosus ex utrâque nare effusus sanguis spem fecit lætius quidpiam hosce inter tumultus rerum elucescere. Exhibita sunt è vestigio cardiaca, oleosa, sputum moventia, inter quæ ego floribus Belzoin palmam defero; Paullò post multa cæpit, & concocta expuere. Allevatus est; Undecimô Sputa faciliore conatu eliciebantur; alenior febris; Turbata adhuc dùm alvus ter, quaterque per diem concreta pauca demittebat probæ indolis. Sæpè etiam per vices ab disrupto abscessu Sanguis visus è naribus prosilire ad aliquot uncias. Victu tenui utebatur, potu melleo, *hydromeli* vocant Græci, quod liquoris genus est ex purissimâ aquâ, & melle temperatum. Decimo quartô remissa penitùs omnia; In urinis alba, multa subsidebant; Sine siti erat. Benè spirans. Trigesimo quartô absoluta prorsùs suppuratio est felicissimè. Sæpè per id temporis accendi iterùm visa febris, ac excandescere magis Tussis, at citò id, aut uberiore urinæ profluvio, aut commotâ alvô, aut sputô liberiùs elicitô omninò evanescebat. Forte id etiam exigui alterius formati tumoris, aut alterius exiguæ vomicæ ex templò disruptæ præludium aderat. Vix paucis obtigit septimo die læto omine prodiisse vomicam, perque totum morbi decursum assiduo lusu Sanguinem è naribus profluxisse, ac unà simul turbari repentè alvum; quæ quidem omnia amplissimam præbent contemplationum segetem, quô nihil Arti majoris compendii extitit unquàm, ac præstantius idem.

Æger Secundus.

SAcerdos *Congregationis Oratorii Divi Phil. Nerii*, cui flaccidi diù pulmones, ac sæpè morbis conflictati, tùm propè imminens senectus, ex febri tertianâ duplici appetente Æstate decubuit. Comes huic aderant sputa improba, pulmonum gravitas, pulsus intermittens, ac leves animi per intervalla defectiones. Opem illi initiô tulerat Pater meus; At qui cum ipse paucis post diebus ab Urbe abesse coactus foret, gravioribus curis distractus; Ægri tutela mihi relicta est. Cùmque omnia sedulò, ac diligenter expenderim, erupturam propè diem vomicam ægrotanti, ac adstantibus detuli. Die sequenti cùm summo manè ægrotantem inviserem; disrupti noctu abscessûs notam prætulit sputum sanie permixtum, tetrum olens, copiosum. Ipse media circitèr nocte quid insolens persenserat sub imo pectore, ac penè animam agere visus; Diù ante incerti doloris vestigia in utroque Thoracis latere occurrerant, quibus unà sicca, ac fera admodum Tussis proluserat. Selectioribus balsamicis, Traumaticis, Rhypticis in usum adhibitis ritè peracta res est, ac omnis rescissa penitùs mali origo.

Æger Tertius.

REverendissimus Abbas *Congregationis Reformatæ Divi Bernardi*, gravi olim Orthopnæâ diù detentus, ex aliquot dierum itinere, cum sæviùs quàm unquam perflaret Boreas, in febrim acutam incidit unà cum magnâ spirandi difficultate, Tussi, dolore lateris punctorio, pulsu languido, ac inæquali. Mox intensiùs adaucta febris; Spiratio ingravescens magis; Facies, oculique, emortui hominis instar; Mens emota; Sputa initiô liquidiora, viscida modò, ac cruentis lineis interstincta; Urinæ per initia tenues, nihil subsidentes, copiosæ. Brevi ad extremum redacta erat res. Decimo quartô subitæ defectiones animi, vacillans pulsus, frigida repentè extrema, propè erupturæ Vomicæ præluserant; Prodire mox visa sputa puris instar, graveolentia, exiguo conatu, fæda. Septimô & vigesimô obstricta dudùm alvus biliosis multis perturbata est, nec pauco tempore talia multa processere; In totum autem tùm febris reliquerat, tùm sputorum exscreatio lætissimè desiit. Cruenti quidpiam ab hæmorrhoidalibus venis sub morbi decursum effluxit. Secta bis initiô in cubito vena, mox alterâ vice in pede; Hirudines quoque ano affixæ semel; Disrupto tandem apostemate appropriatis remediis opitulatum.

Æger Quartus.

PIstorem propter *Portam Urbis Victoriam*, an potiùs *Victorialem*? Per illam namque INVICTISSIMUS REX, unà cum EUGENIO PRINCIPE, ac cæteris fæderati Exercitûs Ducibus Urbem memorandâ illâ die ingressus est, quâ fractis, & profligatis Hostibus obsessam trium mensium obsidione Civitatem solvit, Italiæ libertatem asseruit, Europæ securitatem restituit; Pistorem inquàm febris acuta prehendit cum dolore lateris punctorio ad dextrum usque Hypochondrium, ac Regionem umbilicalem propagato. Magna abdominis tensio, ac totius corporis lassitudo; Facies mox ab initiò subfusca ferè, pulsus humilis, mærentes oculi, respiratio gravis, anhelosa, difficilis. Quartô mitior dolor, pulsus intermittens; commota alvus; Urinæ flagrantes: Sputa pauca, subflava, improba; Nox laboriosa. Septimô delinquens per intervalla è vestigio pulsus, vacillans idem, vix elatus; Paucus sudor circà caput prodiit; Nihil ab alvo deiecit. Nonô sudore per totum corpus diffuso læta sputorum exscreatio obtigit, quæ ad vigesimum usque diem probâ expurgatione perdurarunt. Huic ob virium jacturam, cujus certissimus index erat pulsus humilis propè, deficiensque, semel tantùm parcâ dosi missus fuit sanguis è brachio. Utramque tutiùs paginam implêre Cardiaca, Balsamici, Traumatica. Magnam præstitit opem in principio Morbi Theriaca cum vino exhibita, tùm quandòque etiam unà cum aquâ Scabiosæ, ac Syrupo de Papavere erratico; Hoc enim more cocta magis sputa liberiore viâ ex pulmone prodierant; Valentior itidem pulsus, ac validiores vires rediere. Vesicantia quoque bina admota humeris, fotus, moxque ab effracto

to apostemate Rhyptica, abluentia, consolidantia feliciter usurpata, inter quæ Terebinthinata quæque, ac balsamica cætera Principem locum obtinent.

Æger Quintus.

OLitoris Uxor juxtà *Hortos Regios* decumbens fædâ per hyemem scabie longo intervallo vexata, medio Vere febri acutâ ex levi occasione corripitur cum rigore, ac dolore Capitis, anhelitu difficili, cui postridiè sese unà comitem addidit Tussis, sitis, ac dolor in dextro Pectoris latere per vices repetens. Tertio die febris rediit, mox dirior Tussis, abjectus omninò pulsus, sputa atro colore prædita, pauca eadem, ac summè viscida. Vespere sincerus ex dextrâ nare exiguâ copiâ sanguis effluxit; Alvus autem stercora probè demisit. Quartô rigor repetiit, sopore aliquantulum detinebatur; Biliosa, flava, multa vomitione rejecit, paullumque intermittens, virulenta; Pulsus debilior, ac inæqualis; Facies ab ipso morbi exordio vultuosa; Sputa liquida; Vires abjectæ prorsùs. Refici hæ visæ sensim, ac recreari, atque unà simul erigi pulsus, sputaque uberiùs ac probè elici, exhilarari vultus ab exhibitâ per vices Theriacâ in aquâ è toto Citro, aut Scabiosæ unà cum modicâ dosi hircini sanguinis. Gemina quoque admota Tibiis vesicantia. Undecimô febris reliquit penitùs. Trigesimô quartô exiguâ iterùm proludente febri, ingenti oris salivatione correpta est, magnâ diu noctuque exundante seri copiâ, tenuis, fætidi, acescentis. Quod quidem postremum repurgato corpore, tùm sero lactis destillato ad aliquot dies præscripto in totum desiit. Huic Genitrix septuagenario major, ac Soror aderat natu minor, occulto utraque cancro pectoris dudùm vexata.

Æger Sextus.

ALteram ex abortivo fætu circiter quintum mensem febris acuta corripuit cum exiguo horroris sensu, lumborum dolore, & gravitate capitis. Tertiô inaugebantur magis dolores; Respiratio difficilis aderat, pulsus debilis, inæqualis, extremitates frigidæ, intus exæstuans, jactabunda, urēs. Quintô sudor paucus circà caput, ac summum pectus dimanavit; Per vices visa delirare, confestimque rursùs ad intelligentiam redire; Sputa sublivida; Urinæ paucæ, tenues, nigrescentes. Septimô sub tempus matutinum è vivis migravit. Alvus huic per totum morbum recrementis multis, crudis, ac tenuibus fluxit.

Æger Septimus.

FAber Ferrarius Athletici habitûs propè *Xenodochium Charitatis* ex febri assiduâ decubuit cum dolore lateris gravativo, Tussi, pulsu vix elato, inæquali. Sputa per initia liquida, cruenta, pauca; Respiratio laboriosa; Oculi micantes; Facies atro colore suffusa; Siticulosus; Insomnis. Tertiô extrema livida ferè, & frigida; Præcordiorum contensio submollis utrinque; Pulsus propè deficiens. Quartô mens perturbata fuit; aliquantulùm insudavit. Multa per alvum dejecit improba. Quintô obiit.

Aperto cadavere præduros pulmones Hepati substantia, ac colore consimiles comperi, plerisque intimè albicantibus lineis interstinctos, è quibus purulentus, aterque humor prodibat graveolens. Plures insuper intrà cordis delubra exigui Polypi occurrerant, atque horum alter prolixus admodum in pulmonali arteriâ, perque illius ramificationes, ac majores truncos eleganter dispositus. Mirum sanè, (quodque idem maximè lentescentis liquidi, tùm solidi haud ampliùs in proprios systalticos nisus consurgere potentis argumentum extitit;) Ut tàm exiguo tempore tanta pulmonibus labes accesserit, tàm citò hi suppurari, atque hinc intrà horum sinum, ac profundiores recessus tanta congeri potuerit, fæda, ac purulenta materies! Hujusmodi exempla præter multa, quæ à nobis afferri possent, sexto videlicet, septimo, nono die denatorum, in quorum cadaveribus pulmones sanie undique scatentes reperti sunt, legere est apud *Bonetum Anat. Pract. l. 2. c. 4. Ballonium*, *Riolanum*, *Hollerium*, *Zacutum*, *&c.* Idem quoque in Cadavere Illustris Viri Ludovici Gonzagæ sexto morbi die defuncti observasse refert *Cardanus* (*a*), cui nempè omnia vasa *pulmonis ex triplici genere, magis tamen asperæ arteriæ rami erant pleni sanie simili lacti, adeò ut nullus adesset prorsùs sanguis.* Plerisque horum, qui celeri adeò fato sublati sunt, nigroris unà simul vestigia conspiciebantur, imminentis illa, aut fortè jam facti Sphaceli proludia. Coniicere autem erat propè adesse id ab doloris carentiâ, aut minùs exquisito illius sensu, quod quidem utrumque Sapientes nunquàm fefellit.

LIV. Neque id sanè arduum conceptu est, ut unà simul suppurationis, ac Sphaceli indicia occurrerint. Nec illa iis prorsùs habenda fides, qui ut id ipsum concipi queat, minimè edocti, hujusmodi nigroris, seù Sphaceli notas in pulmonibus obvias, cadaveris corruptelæ adscribendas malunt. Cur namque ejusmodi nigroris vestigia in omnibus passim haud reperiuntur? Cur in pulmonibus illa potiùs, quàm in intestinis, quæ ob fæcum colluviem citiùs quàm ulla alia pars corrumpi, ac in Sphacelum abire debuerint? Cur denique in uno tantum, aut altero pulmonis lobo, reliquâ illius parte insonte penitùs, ac integrâ? Equidem mali hinc potiùs culpanda sævities, & suppurationem, & Sphacelum inducere celeriter apti, ut præclarè idem explicat laudatus *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag. 165.* Inclytæ Reginæ Ioannæ exemplum afferens, quæ sexto die defuncta est, inque illius cadavere pulmones unà simul multa sanie plenos, ac Sphacelo obsitos deprehendit.

LV. Isque aderat omnis sævientis morbi processus, quem quidem dum mihi adhuc ob oculos pono, ac mecum tacita cogitatione perpendo, præclarè video, tùm luce meridiana perspicuum magis elucet, quàm opportunum fuerit labentem hæc inter discrimina Naturam erigere, tueri, vindicare; Quàm ex adverso *periculosæ plenum opus aleæ* diversam ab hoc tramite viam insistere. Nullus hìc enim sudorificis locus, aut catharticis, cum maximè in præcipiti

(*a*) *De providentiâ ex anni Constit. pag.* 1052.

piti res erat; Quin imò ipsamet cautè adhibenda remedia, quæ recreandis, confirmandisque viribus dirigebantur. Quot equidem recensere ego possem è medio sublatos, quos hisce artibus, atque adminiculis servari posse evidens erat, ac planè conspicuum; Si modò in doctum ac prudentem Medicum incidissent? Quot *Orco* dedit præceps unius hominis audacia, qui eò temeritatis evasit, ut indiscriminatim singulis decantatum quoddam sudorificum in ejusmodi pectoris ægritudinibus exhiberet, ceù Polychrestum, ac Divinum propè auxilium? Oh quàm perutile foret Reipublicæ hujusmodi pestiferam hominum sobolem de humano Corio impunè ludentium proscribere! Oh quàm miseris ægrotantibus proficuum in solertis ac probi Viri manus devenire! Quantum verò expediat Medico, quæ exhibenda sunt remedia, maturè expendere, eaque pro morborum indole, atque ingenio Exploratoris instar secernere; Ipse Peruvianus Cortex, ut de hoc uno loquar, ostendit. Is namque, qui superiore anno voto feliciter respondit, *Cane* modò pejor, & *Angue* fugiendus nedùm in exaratis sævientibus pectoris affectibus erat, sed & in cæteris ferè, tum potissimùm in ipsis, quæ mox Autumno præluserant, quæve dein toto decursu anni sævierant passim, febribus; Evidenti quidem indicio, stimulo magis, quàm frœno opus esse, secùs ac præterito anno, quo tota humoralis massa ad orgasmum heù prona nimis, ac *nescia stare loco*, coercenda erat potiùs, ac ceù injecto compede suos intrà fines, ac limites, ne diffugeret illa prorsùs, compescenda, quod quidem mirè utique præstare potens est memoratus Cortex, ut Doctissimi Viri adnotarunt. Eamdem ob caussam pariter vesicantia, quæ Superiore Anno noxia valdè extiterant, ac nefasta prorsus, haud exiguam hoc labente anno ægrotantibus opem attulere; Ut & sanguinis missio, quam propè dixerim Princeps potissimumque extitisse in hac Constitutione præsidium, ut superiùs ostendi. Equidem ut apud Geometras *curvum* norma sæpè est ac regula recti; fas est exinde decernere, quibus in morbis proficua sit, quibus econtrà noxia venæ sectio, tùm vesicantia, ac cætera quæque consueta Artis præsidia. Profectò si ab *Hippocratis* ævo ad hæc usque tempora hisce vestigiis institissent Medici, optatæ perfectionis apicem jam dudùm attigisset Ars, quæ conjecturis & adhuc jure meritò fœta illis videtur, qui haud sciunt errores non Artis esse, sed Artificum.

LVI. Omne scilicet, ut ad exaratas pectoris ægritudines me conferam, intrâ Thoracis claustra intimè latebat malum; Quod quidem, si Erysipelatis morem, incrementa, exitum, quibus id ipsum se se perspicuum præbet aliquando, ac recèns præbuit, attentiùs expendimus, ac utrumque horum invicem comparamus, nihil omninò diversum, ac discrepans reperimus; Quin imò fateri opus est ejusmodi exaratas pectoris ægritudines nil aliud reverà esse, quàm *Erysipelata Pulmonum*, quæ in gangrænam dein, aut suppurationem, aut in utramque tendebant. Febrim quod attinet, ejusdem hæc ipsa erat indolis, ingeniique, ac illa,

illa, quam jam tùm comitem sibi adsciverant Erysipelata superiore Autumno orta. *Crymodem* vocabat *Aetius*, ut eam ab *Thyphode*, ac *Lypiriâ* secerneret, quæ obsesso Erysipelate hepate, aut ventriculo oritur. Ut autem ad pectus potius, quàm ad aliam quamlibet partem præcipiti gradu rueret morbifica materies, ibidemque phlegmonis modò, modò Systrophes, aut abscessus more subluderet, totque diras adeò ægritudines gigneret, haud abstrusa res est intellectu. Quandoquidem huc, qui per universum corpus perenni lege fertur cruor, totus pleno alveo pertransit: Huc mirriplicatis generis vasorum textura præclaro invicem ordine ludentium conspicitur; Huc denique aeris alterationes quotquot effingere, aut cogitare animo quispiam potest, vestigia sui relinquunt. Hinc solidis, ac liquidis propagata labes; hinc Phlegmona, hinc Systrophes, hinc enati ad pectus abscessus, quarum omnium ægritudinum parentem caussam lubet ab aere ipso deducere.

LVII. Et sane ut is *acrioribus moleculis* dives superioribus annis, cum assiduè adeò perflarent Austri, ad fluorem liquida coegit, ac dirè admodum si quis unquam, adversùs solida se se præbuit, eadem crispando, vellicando, erodendo, ut tot palàm fecere spasmodicæ affectiones, quæ tum temporis immaniter populabantur: Ut idem *subacidis, ac nitrosis Salibus* onustus, quas Boreas vehit, eadem sæpè liquida ad fixitatem deducit; nec solidis parcens ea ab proprio sui elatere cogit recedere, inque sistàlticas reflexiones abripi haud sinit ampliùs; Num vicissim ruentibus Austro, ac Boreâ, cujusmodi hæc ipsa extitit labentis anni Constitutio, *neutrum* quodpiam corrumpere aptum, ac figere abs re foret excogitare *salinum principium*; quod *in aere ludens* hasce intulerit ægritudines, tum à fixitate, ac *stasi* liquidorum, tum ab putrefactivâ eorumdem, ac solidorum unà invicem conspirantium labe pendentes? Quod enim ludere in mores salia novimus? Quot illa formas induere? In quot se se larvas effingere? Quis omnes horum species recensuit unquàm, *quot nec Proteus quidem lusit, nec coloratus spectatur Camæleon*? Quis intimiora hujusmodi Naturæ abdita penetravit? Ut acidum, austerum, acre, & sexcenta alia in Sanguine latent inconspicua, ità in aere innumera ludunt, quæ homines *multimodè* afficiunt, ac tot diversa inferunt mala. Equidem in ejusmodi rerum trepidatione, totque inter ventorum oppositos flatus æquum erat internoscere insolitum aliquid *per æthera inane ferri*, quo semel affecta liquida, ac solida fixitatem illa, hæc labem, utraque necrosin, ac gangrænam susciperent.

LVIII. Ejusmodi itaque exoticis salibus imbutus aer obvium quidquid, ac suscipiendæ labi aptum magis inficit, ac lædit. Quæ quidem salia cum diversæ adessent naturæ, diversas quoque affectiones induxerant, *Phlegmona* nempè, *Systrophes*, *Sphacelos*, *Apostemata*, prout figendo, & erodendo apta, aut horum alterum, aut utrumque sæpè pepererant. Nunquàm autem Sphacelo obsita ulla visa pars, quin huic inducta in liquidis stasis proluserit, ortumque dederit, ac

incre-

incrementum. Nùm verò exitiales ejusmodi moleculæ ab spirantium adverso invicem flamine ventorum concursu, nùm ab alia quâpiam fortè caussâ repetendæ sint, decernere nemo ausus unquàm, ac revelare? An Terræ motibus quidquam tribuendum, jure dubitat (*a*) Clar. *Gagliardus* quod idem observationibus longâ annorum, locorumque intercapedine dissidentibus, institutis, ac collatis invicem comprobare nititur. Ast & id ipsum gravibus adhuc laborat difficultatibus, quas quidem prævidit laudatus Author, haùd tamen pro rei dignitate persolvit.

LIX. Hasce inter læthiferas particulas liquidis, ac solidis æquè infensas, exitiosæ, ac perniciosæ magis erant, quæ gangrænosam labem inducendo pollebant magis. Hinc enim enato celeritèr Sphacelo velox discrimen, ut ægroto *sexto*, *ac septimo* obtigit, aliisque non nullis, qui quarto plerumque, quinto, ac sexto die defuncti sunt. Nosse erat hujusmodi figentis veneni vim, (sit verbo venia,) vel ab ipso ore, vultu, oculisque ægrotantium, perturbati instar hominis, attonitique, fero heù, trucique obtutu; Lingua iis urens, ingensque in spirando fervor aderat, ac præcordiorum æstus, sitis Tantalea, dejectiones alvi nigrescentes, extrema frigida, pulsus per totum morbi cursum vix elatus, ac penè delinquens idem deficiensque. Atque iis quidem magni subsidii extitit Theriaca recens unà cum cardiacis assumpta, cujus beneficio haud pauci evasere. Nec exiguam quoque opem attulere vesicantia initio admota, horum quippè auxilio ad loca remotiora protrusis lethiferis, exoticisque salibus, seù ut Practici ajunt, morbifica materie producta, atque ibidem exonerata, non omnes passim enecabantur, quam plurimi etiam superstites fiebant.

LX. Nec verò quis me fortè putet inconsideratè adeò Theriacam in hujusmodi Phlogisticis, ac mali moris pectoris affectibus adhibuisse. Ecquid enim ex ingenti remediorum segete usu præclarius, ubicumque internæ viscerum corruptionis, ac Sphaceli metus est, quam Theriaca, quæ lethifera spicula eludat, putredinem arceat, cruorem ne effractis vinculis in fluorem totus abeat, coerceat, ac mobilissimas illius partes retineat? Nùm in Pestibus, quarum Natura in tenuissima, celerrimaque putredine maximè versari, vel ex eo clarum fit, quoniam nullus morbus illis æquè est contagiosus, præsentissimum hæc ipsa auxilium est, cæteris longè præstantius? Narrat (*a*) *Forestus plerosque Hagæ Comitum anno* 1580. cùm ejusmodi ægritudines dirè ibi crudeliterque sævirent, *se ipsos tùm alios absque Medici præsentia curasse assumptâ Theriacâ.* Quod tamen auxilii genus, ut potè vulgare, ac comparatu facile haud ipse omninò probare videtur, ait namque idem, *præstare magis ea omnia adhibere, quæ vera methodus curandi docet, quàm uno calipodio, ut calcearii, aut uno medicamento omnes curare.* Nunquàm enim fortè noverat adhuc Vir eximius specificorum usum in Medicina, aut quod illius

(*a*) *Relazione de' mali di petto dell' anno* 1720. *p.* 33.

(*b*) *Obs.* 3. *de febr. cum morbo Epid. grassant. p.* 152.

illius ævi mos erat, crediderat ipse sanari haud posse tutò ægritudines, nisi peregrina, ac pretiosa remedia compararentur, quæ *Lucis in ortu*

Indus, Arabs, Syrus, divesque Sabæus Vicino sub sole legit, quæ præbet Orontes, Eximia ignoto mittit quæ Nilus ab ortu. vanam scilicet ac futilem Medicinam esse, quæ remedia proponit, ut *Plinius* loquitur, parata vulgò, inventu facilia. Heù quàm miserabilis aderat illis temporibus Reipublicæ nostræ facies, quotve nobilissimam Artem erroribus implicarunt ingenia Arabum?

LXI. Ubi verò inflammatoria materies in suppurationem abierat, perque illa sputum expurgari cæperat, summa erat nitendum ope, ut ritè id leniterque prodiret, tutaque dein, ac subita ulcerosi loci depuratio contingeret. Subit hìc loci, atque in memoriam redit miræ in præclara Vestali curationis exemplum, cui hujusmodi abscessus in Pulmone diù latens erupit tandem, ipsaque unà cum sputo folliculum ipsum (mirabile dictu) quo purulenta materies includebatur, eiecit. Erat is cystidis instar efformatus, inque ejus fundo purulentus humor conspiciebatur ejusdem coloris, ac substantiæ, cujusmodi aderant sputa, quæ jam diù ante prodierant. Vesiculam adfuisse crediderim in hunc morem protensam ex iis, quibus totus undique Pulmo eleganti artificio componitur, in qua ceù in folliculo, aut cystide pus continebatur, atque earum quidem, quæ majoribus Tracheæ ramis proximiores sunt, quo faciliùs assiduis tussiendi conatibus omni, quò adnectebatur, soluta compede aereos tubulos, quorum ad fines exiguæ ejusmodi vesiculæ appenduntur, subire potuerit, perque os dein protrudi. Equidem folliculatas, ut ajunt Vomicas seù hujusmodi Pulmonum abscessus, qui propriam sibi Cystim comparant, nil aliud esse arbitror, nisi vesiculam quamdam hoc pacto extensam, purulenta in illam materie è finitimis vasis secedente, atque ibidem collecta, quousque tandem ob sui copiam, aut nimiam acrimoniam effracto claustro in asperam arteriam, aut in cava Thoracis effundatur, Anatomica Pulmonum administratio perspicuiorem rem efficit: Quippè sanguifera vasa, quæ per totum Pulmonem innumeris propaginibus disseminantur, quæve admirabilem ibidem contextum explicant, ad universas vesiculas pergunt, juxtà quas illa variis amplexibus, ac gyris unà invicem ludunt, ac desinunt. Ecquid autem conceptu obvium magis, quàm tenellis desinentibus arteriarum, aut venarum orientibus ramulis disruptis, in vesicularum sinus sanguinem sensim effundi, ibidem colligi, ac dein in pus verum abire? Hinc enormes aliquandò ejusmodi Vomicæ, aut plures unà simul eodem tempore, aut successivè erumpentes. Videmus in statu præternaturali aneurismata passim, ac varices ab dilatatis arteriis, aut venis efformari, ac diversas passim glandulas laxiores evadere, intumescere, inque magnam molem consurgere. Num æqua ratione vesiculares pulmonum cellulæ extendi magis, ampliores effici, ac dilatari haud poterunt, subque folliculi imagine minus in Anatomicis peritos eludere? Num & eadem fortè hæmophtiseos incrementa, ac incunabula, totque dirarum pectoris ægritudinum?

LXII.

LXII. Altera Vomicæ species recensetur, quam tamen vix ego Vomicam dixerim: Quando scilicet in pulmonibus foveam unicam, aut fortè binas efformari quandoque contingit, easque circùm circà parietes callosos obtinere, ita ut materies ibi collecta in massam sanguineam minimè transferatur, sed quotidiè tota, copiâ licet ingenti, expectoretur; Hi satis sani degunt, benè respirant, comedunt, & dormiunt incolumes, aut saltem in modico corporis habitu persistant, & non rarò persenescunt. Hinc non nulli dicuntur Phtysin per 30. aut 40. annos habuisse. Vivit apud nos Mercatoris Uxor quinquaginta quinque annos prætergressa, plurium liberorum mater, è quibus unus ante biennium Phtysicus obiit: Illa habitu phtysico ab annis plusquàm viginti merè purulenta expuit, sceleton referens, & quamquàm à catarrhis in pulmones crebrò decumbentibus, præter frequentes ex liene ægritudines, fato sæpè fuerit proxima, nostraque cura liberata, periculo tamen semper defungitur, ut in illam quadrare queat, quod eam mulierem, de qua *Hippocrates*: *Quinquies mortua est*. Quemdam olim secui tabe extinctum, cujus dùm pulmones inspicerem binas utrinque cavernulas avellanæ capaces, non tamen exactè rotundas, aut æqualiter cavas reperi, sed quasi laceras, ac si à mustela, vel à glire frustulatim portiuncula avulsa pulmones exesi fuissent. In harum altera ulceris callo recens obducti vestigia adhuc supererant. Sæpè is sanguinem tussiendo expuerat, tùm paucis ante obitum diebus magna copia eiecit atri, spumosique.

LXIII. Utque rem in pauca contraham: Ut nullam absque folliculo, seù cystide vomicam concipio; Ità harum quotquot occurrunt, Sedem, ac locum in vesicularibus pulmonum cellulis statuendum autumo. Hinc purulenti, ac puris discrimen; Quæ namque ab effracto apostemate expuitur materies, verùm illa ac genuinum pus est. Quæ verò purulenti instar se habet magis, hæc nullam prægressam, aut præsentem vomicam, ast aut flaccidos natura pulmones, aut eosdem nimio onere oppressos significat. Quod sanè ritè est secernendum, ne sæpè quamlibet aliam pectoris ægritudinem pro vomica accipiamus. Vtriusque, purulenti videlicet ac puris distinctionem præclarè assignat *Divinus Senex lib. de alim.*; Enim verò ut haud concipi unquàm potest ullum fieri posse pus absque suppuratione, quidquam sanè inter hoc, & purulentum intercedere opus est, quòd nempè ad purulentum tantummodò sufficiat sanguinis vitium, secùs ac in pure generando, cui & solida suum quoque calculum præbent. Adversùs *Hippocratem* stare videtur *Galenus* ex sanguine pus fieri ratus, quòd in phlegmone in abscessum abeunte sanguis extrà vasa effusus in pus vertatur. Atqui haud advertit ipse suppurationem haud fieri unquàm posse absque carnis erosione, quod sanè indicat sinus post puris evacuationem sæpè relictus; Sanguis enim fusus, & calefactus, ut antiquissima Verba usurpem in hac parte, humidam, & calidam carnem, quam attingit, corrumpit, ex qua carne, si Natura robusta fuerit, verum pus nascitur, cui non rarò admiscetur aliquid puriformis

ex sanguine, & humoribus extrà vasa effusis. Ego quidem totum, quod adest inter pus, ac purulentum discriminis ab ipsis humoribus petendum existimo: Vel enim sanguis est, vel lympha, quæ in pus abit. Utrumque enim horum per proprios sibi demandatos ductus uberi gurgite excurrit. Vtque ab illius vitio verum pus, sic ab lympha pituitam illam putrem, seù purulentum illud, quod à vero pure secernitur, generari puto; Ad utriusque verò generationem solida æquè concurrunt; Discindi hæc namque, erodi, aut quocumque alio modo lædi opus est, ut inde ab receptaculis suis, per quæ vehitur, sanguis, aut lympha secedat, inque pus abeat, aut purulentum. Atque hinc è folliculatis vomicis verum pus, secùs verò ab iis, quod foveas dumtaxat, aut cavernulas in pulmonibus obtinent, exire cernimus; Quòd illæ ab sanguine per ima quotquot Delubra pulmonum discurrente, atque in vesiculas exundante enascantur. Hæ verò ut plurimum in extima pulmonum parte conspiciuntur; Lymphatica namque vasa superficiem tantum pulmonis attingunt, perque illam assiduo lusu feruntur.

LXIV. Ceterùm quodcumque illud sit discrimen, quod inter purulentum, ac verum pus intercedit; Idem illud facere videtur: quod & alterum. Utrumque enim sæpè inevitabili fato prolusit. Rursùs in hoc etiam differunt, quod pus malum sit ut signum, & ut caussa; Ut signum quoniam abscessum; & inflammationem systrophicam præcessisse declarat; Vnde consumptio partis pulmonis sequitur: Vt caussa quia nisi exeat, febrem lentam fovet, rigores inæquales affert, & corrumpit partem, & in qua manet, & contagio vicinam. Pituita verò putris, seù purulentum, malum est ut caussa tantùm, quoniam afficit Pulmonem ipsum morâ, nisi exitum habeat. Sic in tussibus aliquandò cum pituitâ excernitur, & sputum album, & semiputre, atque ut aiebat *Hippocrates*, simile puri. Quæ huic succedit Phtysis diuturnior, ac propagari aptior alterâ est, quæ ab vomicâ provenit.

LXV. *Verùm illuc, unde cæpi*; Ejusmodi pectoris ægritudines propè comitabantur anhelationes, quas Græci Asthmata vocant, Tusses, raucedines, capitis dolores, ventris tormina; atque è chronicorum classe Hydropes, eæque pectoris potissimum, Tympanitides, Tabes, Arthritis, Scabies, postremaque hæc pueris præsertim, ac fœminis. Quædam etiam per æstatem gliscere visæ febres mali ingenii, eòque illæ pejores, truculentioresque, quò Canis instar rabidi hos, atque illos absque latratu lacessebant; Hisce se se addiderant verminosæ aliæ, hasque inter non nullæ, quæ incerto plerumque circuitu, miti, placidoque vultu ludebant, quæve diriores, inclementioresque evadebant, si quis illas consueto more expugnare tentaverat. Obesiores in universum, quibus

Pinguis aqualiculus propenso sesqui pede extat,

sæviùs, crudelitèrque magis vexati; Tùm qui antiqua in Cruribus, aut Tibiis ulcera, aut peculiarem quampiam ægritudinem diù fovebant. His namque inopinatò arescente ulcere, aut

aut vetere sanato malo, pectus illicò afficiebatur infausto successu. Hoc pacto sublatum initio veris Romanum Pontificem CLEMENTEM XI. audivimus, delatis mox Ecclesiæ clavibus Generis nobilitate, ac moribus Spectatissimo Viro *Michaëli Angelo* Cardinali *de Comitibus*, qui nomen sibi assumpsit INNOCENTII XIII. maximo totius Christiani Orbis gaudio, ac plausu.

LXVI. Invalescente Æstate frequentiores adhuc, quàm unquàm vomicæ extitere, quæ quidem, etsi pari felicitate absolverentur, non eadem tamen initia, ac incrementa observabant, ac quæ anteacto Vere proluserant. Plurimis namque levissimâ de causa vomica erupit, nullo sæpè prævio vestigio doloris, aut horum quopiam, quæ sivè futurum, sivè jam factum abscessum, sivè propè impendentem illius disruptionem prænunciare consueverant. Sæpè hos inter fluctus ventorum Variolæ, ac Erysipelata se se prodere conabantur, vix tamen quidquam memoratu dignum edidere. Quidam etiam mediâ Æstate subito fato tùm in Urbe, tùm in Agro erepti sunt. Desinere tandem, saltem haùd ita frequentiores occurrere appetente Autumno cæperant memoratæ vomicæ, ac tùm rursùs quidem, direq; magis foris prodiere exaratæ febres, quarum tamen vix ullam cernere erat absque comite Pectoris labe, sivè hæc illis præcurreret; sivè in hanc illæ exierint sæpè. Vix pauci per Æstatem Dysenteriâ laborarunt.

LXVII. Primis Augusti diebus magna caloris vis extitit, mox triduum tonitruosum, pluviosum, ac quandoque grandinosum successit. Immotus per id temporis Mercurius constitit diù; Visus hic ima repente petere, ac veluti in Perigæo degere, cùm propè impenderent tonitrus, *Cœlique fragores*. Sæva hinc exarata alvi Tormina accessere, quæ etsi primo intuitu leniter lacessere viderentur, in contumacissimas dein, periculosas, ac plerisque læthales ægritudines accedente Æquinoctio degenerarunt. Ingens quoque hìc loci commemoranda subit Puerperarum clades, quarum plurimæ abortivos fætus edidere. Fortè id nedùm liquido ad lentorem totiès memoratum proclivi, quin, & solido quoque nimis debili, ac laxo maximè tribuendum; Utrumque ab arcana, ac inexplicabili aeris constitutione, undè & cæteri effectus prodierant, repetendum.

LXVIII. Equidem, ut verbo me expediam; Vereor namque ne in magnam nimiùm molem excrescat Pagina; Si quotquot hoc anno regnarunt, ac longè, latèque sæviere, malorum indolem, ingeniumque, atque originis principium attentè perspicimus, nedum video lentoris crimine redarguenda liquida, quin & forte maximam vitii partem solidis tribuam nimiâ laxitate peccantibus. Ecquid enim tot vomicæ, ut unam instar omnium ægritudinem in exemplum afferam, ecquid inquam tot hoc anno vomicæ, quot nunquàm auditæ olim? nisi ab solido in crispaturas suas, ac proprios nisus deduci haud potente ampliùs, ac penè dixerim, deficiente? Anne fortè quis adhuc, frustrà declamante *Petronio* (*a*), in eo est,

(*a*) *Satyr. pag.* 78.

est, ut totum liquido opus, nihil in œconomia animali solido velit adscribere, ignoratione potiùs pertinaci, atque inani sectæ amore, quàm ratione aut consilio? Juvenem nuper secui ex febri acutâ vigesimo morbi die defunctum, cui omnes Peripneumoniæ notæ aderant; Huic universa Pulmonis substantia in strumas veluti composita conspiciebatur, quibus apertis ingens puris copia prosiliebat. Quidam quoque diuturno affectu catarrhali vexatus, qui mox in ascitem degeneravit, cùm vesci ampliùs haud potuerit, inediâ necatus periit; Aperto Cadavere summè flaccidos Pulmones, ac multâ sanie repletos, tùm viscera quæq; imi ventris laxa admodùm, ac ventriculum præsertim, comperi occluso penitùs Pyloro, ut nec Stylum quidem admitteret. Nùm id fluidis potiùs, an solidis adscribendum? Nùm & ultrò toti erimus in expendenda *liquidorum intemperie*, Principis illius intemperiei, quæ in solidis est, immemores prorsùs, earum ignari rerum, *per quas vivimus?*

Constitutio Epidemica Taurinensis Anni 1722.

I. ANni Historiam perscribere aggredior ab superioribus duobus, qui hunc præcessere, annis parùm, ac vix, toto sui decursu, dissimilis, sivè adspirantium ventorum indolem ac morem spectamus, sivè ingruentium morborum sobolem, ingeniumque. Venti namque, ut ab iis ordiar, *qui*, ut verissimè ait *Argolus, in animantibus salubritatem unicè ingenerant, suscitantque?* totius anni curriculo, assiduo, nec unquàm interrupto flamine diù perspirârunt ab Hyperboreis modò plagis, modò ab Australibus oris erumpentes. Varia hinc, ac incerta omninò tempora; Præmatura modò hyems, immitisque; lenis eadem modò, ac Veris potiùs imaginem referens, ac vicem: Proùt nempè aut ruens ab alto Boreas, sævusque Aquilo, aut turbidus Auster perflabat. Recurrere sæpè visa mediâ hyeme æstas; Floraque ubique in agris ludere, lætaque prodere initia veris. Lubet autem altiùs ab autumnali æquinoctio, ubi superiore anno desii, initium ducere, antequàm ad hyemem ac anni reliquum festinante calamo properet Oratio mea.

II. Autumnus itaque, quæ quidem anni tempestas Medico maximè diligenterque expendenda est, utpote quòd sub id fermè temporis nova plerumque soleat morborum cohors in scenam prodire, toto deinde anno longè latèque regnatura; Autumnus, inquam, statim ab initiô horridiusculus ad plures dies præluxit, præcipiti ruente Boreâ. Atqui redire protinùs, auctusque velut viribus perspirare iterùm, ac sævire magis visus Octobri Auster, quo usque dein validiore impetu erumpere denuò abeunte librâ cæperunt ab Orientalibus primò, mox verò ab Aquilonaribus terris horrentes gelidique flatus obscurato æthere, effusisque super Alpium cacumina, perque subjectam Planitiem, finitimosque agros, vix tertiô ab Urbe lapide, ubertim nivibus præcocem

cocem heù, asperamque hyemem portendentibus. Unius adeò mensis spatio urens modò æstas, modò rigida hyems sæviit, extremosque utraque conatus edidit, pugnantibus invicem, ac velut de summâ rerum, quis nempe horum prior terga daret victori, palmamque alteri victus cederet, certantibus inter se ventis. Vicit utique, vicit, diùque ludentium australium iram, sævitiemque tandem omninò fregit iis oppositus Aquilo; Novaque extemplò, etsi mitiore quidem imperio, morborum legio se se palàm ostendit, inque apertum prodiit, quorum vestigia, ac penè dixerim, proludia nosse erat appetente æquinoctio; cùm primùn scilicet horridiuscula aura, silentibus ad aliquot dies, suaque in claustra illicò receptis Austris, dirè perflavit.

III. Cernere quidem erat recèns ortas novæ indolis febres per id temporis subludere ab iis, quæ anteactâ æstate, ac superioribus annis ultrò citròque debaccabantur, primo adspectu omninò discrepantes, intermittentes videlicet, aut intermittentibus analogas, iisque comites, ac pedissequas veluti, statim ac ruere Boreas cœpit, plerasque passim ægritudines, Asthmata, Lippitudines, Hemoptoes, Paralyses; Dolores vagos abdominis, Pancreatis, Mesenterii, aliarumque per ima ventris latentium utriusque generis glandularum Obstructiones, contumaces quantùm, ac consuetâ hactenùs Practicis Methodo invictas prorsùs! Utque omnem morborum Iliadem, qui, ceù *ab Trojano Equo* denso agmine Milites, ab uno omnes fonte progerminârunt, brevi sermone complectar; Dolores acerbissimos artuum, Nephritides, Apoplexias, quibus diuturnæ Hemicraniæ, aut suppressa consueta quæpiam de more evacuatio præluserat. Addere hisce fas est lugendam, ac deplorandam adhuc *Puerperarum cladem*, earumque præsertim, quæ abortivos fœtus pepererant. Senes in universum, diuturnisque malis confecti postremum subiere fatum, quamve diù eluserant mortis vim, hanc tandem obire, ac communem omnibus aleam experiri coacti sunt. Phtysici quoque omnes brevi tempore sublati, ii scilicet, quibus aut hæreditaria labes pulmones obsederat dudùm, aut adventitia eadem recèns obtigerat post prægressam vomicam, aut aliud quidpiam in imo pectore latens, abditumque. Equidem invalescente hyeme, redeuntibus demùm in scenam Austris, sese condere hæc visa propè; Ac tum quidem Variolæ, morbilli, acutæque febres, quæ sub intermittentium larvâ primo, aut altero accessu delitescebant, moxque dein in subcontinuas mali moris celeri pede migrabant, torrentis in modum hos atque illos nullo discrimine aggrediebantur. Id tamen minimè quidquam officit, quin totius anni imperium, potestatemque morborum exaratis intermittentibus febribus, aliisque præfatis ægritudinibus, quæ sub illis militare videbantur, dominatum inquam, præcipuamque iis sedem tribuamus.

IV. Totius hinc decursu anni præter modò dictas febres intermittentes, dolores potissimùm abdominis, immanes iidem, sævique admodum præ cæteris sæviere; quodve peculiare aderat, ac notatu dignum, videre erat statis plerumque horis exiguo

præ-

præludente rigore, aut nullo quandoque etiam prævio horroris vestigio, ejusmodi dolores recurrere, statisque pariter horis evanescere. Non nullos quidem sine ullâ intermissione iis vexatos memini, atqui ceù in febribus subcontinuis observare est, quædam aderant novæ exacerbationis indicia, ac certa veluti proludia novi, ac dolorifici, ut ita loquar, repetentis paroxysmi. Sed de hisce in præsentiarum satis. Præstat modò, quam exorsus sum, tamem absolvere, rectoque dein tramite, quo unusquisque memoratorum affectuum sese prodiderit, vultum, quem servaverit, typum, quamve præ se tulerit, indolem ac genium explicare.

V. Medio circiter Octobris Orientalis aura uno alterove die læto flamine adspiravit. Mitescere hinc non nihil æstus cœperat, quem reviviscentes iterùm Australes flatus adtulere, insuetumque paullò post frigus erupit, gelido Aquilonis afflatu, cujus vim, feritatemque, nedùm Incolis, Arboribusque, ac plantis, sed & ipsis etiam insontibus aquis præmaturo gelu concretis, ceù sub rigidissimâ hyeme, vix orto Autumno, infensam adnotavimus. Quod quidem nullâ hactenùs hominum memoriâ Subalpinis unquàm obtigerat. Obscurum hinc sæpè cœlum, varium idem, incertumque; mox serenum, atque præclarum, prout Orientales modò, modò Aquilonares ventis perflabant. Sæpè etenim visum, ac diutinâ experientiâ compertum, obscurum nubilumque autumnô cœlum reddi Orientalibus ventis spirantibus, serenum verò, nitidumque idem evadere instante Boreâ. Postremum Octobris diem impetuosus is maximè, præcepsque ruens obsignavit.

VI. Felicioribus auspiciis sese prodidit subsequens Mensis. Lætior namque ab Occasu adspirans Africus sin minimè sævi Aquilonis iram omninò retudit, illi saltèm morem imposuit, vimque, ac sævitiem ejus maximam, magnam in partem, coercuit. Saluberrimos utique, lætissimosque Subalpinis occidentales ventos jam dudum novimus; quod quidem ego adnotare operæ pretium duxi; cùm primum morborum quot annis apud Subalpinos sævientium historiam, quot annis & illam, quandiù vitam mihi, ac vires huic oneri ferendo pares dederit Deus, persolvendam conficiendamque daturus; Augustæ Urbis, quæ totius Regni caput est, Regumque inclyta sedes, agrique ejus, ac universi Subalpini tractus, qui ad Alpium radices insidet, conspectum ac positionem, tum cæteras aeris & alimentorum qualitates, quæ Urbium cœlum constituunt, descripseram. Fuere hinc denuò Boreas visus ad aliquot dies, novo tùm rigente gelu tellure, concretisque suis in alveis indomito frigore aquis. Quod supererat mensis reliquum, tùm Decembris initia Auster iterùm funestavit. Observatumque nunquam, sive is, sive alter quispiam ventorum perflaret, perspirare illos cœpisse, quin obscurari è vestigio cœlum videretur, ac inopinato propè tempestas impenderet. Ad Solstitium hæc usque gesta.

VII. Exordia hyemis tùm modicus effusus imber, tum uberi dein copiâ delapsæ cælo nives fœdarunt. Veris illa potius, quàm hyemis primordia dixisses, Magna hinc temporum subse-

ſubſecuta tranquillitas, lætaque rerum conditio. Mire prorſus, placidumque cœlum, lenibus per intervalla obſecundantibus ventis ab occaſu modò, modò ab meridionali plaga proficiſcentibus. Haùd minus læto omine Ianuarius illuxit, qui & idem ad poſtremum uſque diem permanſit, hujuſce felicitatis, lætitiæ, ac ſerenitatis Autoribus unicè Occidentalibus flatibus aſſiduo, lenique flamine è propinquis, atque excelſis Alpium faſtigiis perſpirantibus, quæ illorum, ſi quid infenſum iis manebat adhuc, coercebant. Mirum utique nos iis plerumque ventis ſerenitatem debere, cùm ex adverſo impetuoſi hi maximè ac inſalubres Galliæ occidentalis regionibus ſint. Atqui ſi vaſtiſſimum illum tractum mare inter atlanticum, ac Alpes, quæ nobis ad occaſum imminent, animo metimur, ſi ſuprema Alpium faſtigia, ac præcelſos harum vertices intuemur, ità quidem compoſitos comparatoſque, ut infenſum quidpiam, magnoque impetu ruens compeſcere queant, ac inhibere; mirum haud videbitur ampliùs, ut lenes ii ac temperati dein Subalpinas haſce regiones benigno afflatu pervadant. Uberrimam namque vaporum aquoſorum copiam, quam hi ſecum ex Oceano adferunt, magnâ ex parte ſuo in itinere dimittunt, tum ſi quid adhuc retinent, antequam Alpes attingant, omninò deponunt. Norunt id quidem Allobroges, ac finitimi iis incolæ, qui trans Alpes degunt, quibus ſecus ac Subalpinis, nubilum ac pluvioſum aerem ejuſmodi venti adferre ſolent. Id ſcilicet beneficii Alpibus debemus acceptum, ſic una diſpoſitis, ac collocatis, ut non niſi placidos pacatoſque ventos ad nos appellere ab ea parte ſinant, perque patentes campos diſcurrere. Secundâ Januarii die cùm adveſperaſceret propè, primoribus nempè noctis tenebris, obſcurus quidam auditus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſa, violentiſſimo è Boreali clauſtro ruente turbine meridiem verſus, contremiſcente veluti, ac commoto Solo: Citiſſimè tamen id deſiit, nec ultra horæ quadrantem perduravit. Manè ſequenti ſerenum iterum, ac ſedatum cælum, idemque totius fere menſis ſpatio præluxit.

VIII. Priores Februarii dies fœdi admodum mæſtique extitere, obducto nubibus ſole, denſoque velut ſipario, ac caligine obvelato; Lætiores hiſce ſucceſſerunt ad æquinoctium uſque, occidentalibus iterum per intervalla hiſcentibus ventis, qui itidem ad auſtrum modò, modò ad Boream accedentes pulcherrimam modò, modò lætam minus rerum ſcenam effecere. Ediſcere erat, ac veluti prænoſcere ejuſmodi ventorum, aeriſque viciſſitudines inſpecto Barometro; quandiu enim perſpirabat ab occaſu lenis aura, videbatur in media veluti ſtatione Mercurius detineri, unoque tantùm alterove gradu ab illa diſcedere, humilis ille, aut elatus, prout ad Auſtrum modò, aut ad Boream venti declinabant. Propè appetente Æquinoctio varium iterum, incertumque cœlum extitit furentibus Auſtris; Pluvioſum mox idem, nubilumque; quo uſque tandem nitidus ac lucens Sol in ipſo veris limine, è tenebris velut, quibus obvolutus aderat diù, emerſit lætus, beatiſſimoſque dies incolis tulit. Beatiſſimi uti-

que, lætissimique dies, quos præclariores inter, aureoque signandos lapillo, jure merito recensere fas est, quippe qui Regiæ Celsitudinis CAROLI EMMANUELIS Pedemontium Principis Augustam Sponsam ANNAM CHRISTINAM LUDOVICAM, è Regio atque Imperatorio Comitum Palatinorum Rheni Sanguine ortam nobis dedere, magnô civium, ac subditorum omnium, exterorumque plausû, lætitiâque. Insonant etiam nùm auribus meis publicæ voces hilaritatis obstrepentium passim bombardarum tonitru exaggeratæ. Versatur ob oculos festorum ignium splendor. Occurrit animo triumphalis ingressûs Majestas, ingens omnium ordinum alacritas, confertissima populi multitudo: dubium ut esset, an hæc una in Pedemontio Civitas, an totum in hac Civitate Pedemontium contineretur. Proh superi quàm festa, quàm augusta pompa gaudiorum! Nec exigua quidem laus est Medicos hosce fastos tam benè auspicato, fortunatissimoque connubio, ceù præclarâ quâdam, felicissimâque Epochâ obsignare. Annuat Deus populorum votis, ac precibus, Patrique, Avo, Proavisque simillimâ concessâ Prole, omnigena hoc uno collata nobis, quod idem maximum est, præcipuumque, beneficia compleat, æternetque.

IX. Mitem adeò placidamque hyemem, ut è diverticulis in viam redeam, secus ac portendere videbantur autumni initia, transegimus, vix unâ aut alterâ vice spirante Boreâ, sæpè quidem Occidentalibus ventis, quibus australes etiam aliquando, reciprocantibus invicem Imperiis, obsequebantur. Die Martii vigesima sextâ, cùm Sol ad occasum vergeret, horrendis tonitribus æther circumfremere auditum, abque omni cœli parte emicare visa fulgura, nunc internitente luce, nunc conditâ; effusâ mox torrentis instar pluviâ grandine commixtâ. Sævissimus hinc, qui diù siluerat, furens Boreas, adque plures dies perdurans luctuosissimam rerum faciem, media inter gaudia, ac jucundissimi veris præludia, quæ amæniora haud extitere diu, reddiderat. Languere enim omnia illicò vidimus, prataque, agros, ac nemora sidereo veluti afflatu ustulata, quæ paullò ante virentia undique, lætisque decorata floribus cernebantur. Luctuosum utique ac deplorandum spectaculum omnium oculis erat canentia circumquaque arva intueri, glacialibus usta pruinis, rigidoque horrida gelu.

X. Aprili mense iidem assiduo, ac diro flamine perspirarunt Boreales venti, obscuro plerumque ac procelloso aere, sparsâ quoque subinde pluviâ nivibus mixta nimbosis, cùm potissimùm mitiùs rueret heù tot parens malorum Aquilo. Eadem Majo ac Junio scena si quosdam tantùm dies excipias vernâ serenitate, ac spirantibus quandoque etesiis, quasi æstiva temperie, commendabiles. Sic veris speciem hyems tota Austrina exhibuit, cui postmodum ver successit hyemis naturam veluti mutatis vicibus referens. Eodem modo subsecuta æstas est usque ad caniculares dies, quo tempore satis curiosum fuit luscinias audire pro cicadis arbusta rumpentes.

XI. Nefastum sanè, & insalubrem annum nemo non præviderat, tùm ob ap-

apparentia in mororum foliis signa uredinis, quæ sterilitatis Prodroma est, tùm ob pertinacissimam siccitatem telluris, arescentibus ob inopiam humidi plantis, oleribusque. Illarum pleræque mediâ ferè æstate honore frondium orbatæ, ceù appetente hyeme, videbantur. Etsi enim ver pluviosum potiùs signare obtigerit, quàm siccum; detrimenti id tamen magis agris fuit, quàm utilitatis; Nocturno namque gelu madens adhuc tellus genamque gelu madens adhuc tellus gelido velut rore inspersa manè conspiciebatur. Intemperatum adeò, ac exlegem omninò annum experti sumus, nullâ ex illius partibus legitimam ac propriam temperiem servante, sed unâ alterius subeunte vices, funesto prorsus discrimine. Æstatis reliquum nunc lenes, placidique anniversarii venti, nunc spirans ex alto Boreas lætum modò, placidumque, perfrigidum modò, ac procellosum, tonitribus intermixtis, cœlique fragoribus tulit.

XII. Antequàm verò ad morborum historiam me conferam, lubet pauca delibare leviter, breviterque percurrere, quæ quidem explicandæ illustrandæque morborum indoli, comparandoque eorumdem genio accommodata esse videntur. Sic enim recto velut tramite unà properamus ad metam, quæve inferiùs dicenda manent, conspicua eadem magis evadunt, ac præclariora.

XIII. Quæ altera emiserat folia Morus, (ut ab Principe arborum exordiar, quæ haud exiguas incolis opes præbet,) exusta, ac veluti absumpta cernere erat, rubigine illa ne, an flavedine potiùs anceps hæreo; Flavedinis enim vestigia ubique aderant, seu rubiginis minùs intensæ, atque ad flavum colorem vergentis. Cæteræ ferè arbores, tùm frugiferæ, ut Armeniaca Malus, Cerasus, Ficus, Nux, Olea, Pirus; tùm steriles, ac infelices, ceù Cornus, Fagus, Oleaster, Salix, Tilia, Pinus, Abies, ipsa dein virgulta, arbustaque, fruges, ac hortensis universa familia haud obscura Epidemicæ hujusce (sit venia verbo) rubiginis indicia præbuere; Uvarum quoque proventus, qui veris initio aureus sperabatur, ob eamdem caussam nonnisi parcissimus extitit.

XIV. Quoad *insecta*, nunquam adeò exiguus spectatus horum numerus, tùm eorum, quæ primo vere, tum quæ invalescente æstate ludere quotannis cernimus, perque aera denso agmine circumferri; *Noctilucas* præsertim, quæ vespertinis horis quasi tot Phosphori æstate potissimùm erumpere solent, vix paucas omninò prælucere observatum. Nec dubium Borealibus id ventis tribuendum maximè, à quibus nitrosas particulas magnâ copiâ advehi compertum est. Et sanè quo in loco hujusmodi insecta advolant, hæc ipsa sulphuris ibidem, quod aptissimum eorundem pabulum videtur, præsentiam comprobant, quod & insuper fœtidi odores, quales ex sulphure & sale unitis percipiuntur, tùm endemii iis in locis, aut per ea tempora morbi ultrò confirmant, ac docent. Atque hinc quidem fit, quod in Russiæ, & novæ Angliæ quibusdam partibus, ubi tum hujusmodi animalcula, tùm Cantharides, Scarabæi, Locustæ, Formicæ, Scorpiones, ac Pediculi alati, tùm alia pleraque hu-

jusce modi insecta rarò, aut nunquàm visuntur, eæ vix ægritudines sæviant, quæ apud nos solent adultâ persæpè æstate caput attollere, ac debacchari magis. Locustas inter nulla frequentior Subalpinis *Gryllo. Talpâ*, horrendo visu Insecto quadruplò maximam superante cantharidem, præcipuè ætate si fuerit provectiori. *Gryllum* hanc appellari puto, quia eumdem fortè cum *Gryllo* stridorem nocte appetente facit; *Talpam* verò, quia terram continuò fodit, Est & altera species Locustæ, cujus præ cæteris magna visa hoc anno soboles, *Italica*, seù *Mantis* dicta, vel quia suo adventu ver præsagit, ut *Anacreon* cecinit: vel famem prædicit, ut *Cælius* annotavit: vel quia anteriores pedes, veluti manus, supplices semper tenet, atque elatas, vatum more; qui eo gestu orationes ad Deum fundere solebant. Tam Divina censetur bestiola, inquit *Rondeletius*, ut puero interroganti de viâ, altero pede extenso rectam monstret, atque rarò vel nunquam fallat. Pulcherrimæ aliæ locustarum species in Apulia, ac Sicilia reperiuntur, quarum altera Italicæ magnitudine, & formâ similis, alium tamen ex naturæ locive dono colorem accepit: Habet enim cornicula saturatè lutea, hyacinthinum ocellum, alas ex luteo fatiscentes, corpus reliquum amethistinum. Gracilis altera quinque uncias longa, cucullata, capite pyramidali, è cujus penè vertice duo cornicula latiuscula unciam ferè longa sese erigunt, galerumque illum Turcicum biplumem, quali Janissarii utuntur, superbientem repræsentat.

XV. Prolixa esset res ea omnia recensere insecta, quæ hisce in oris sobolescere quot annis solent, quorum quidem alia periisse brevi, alia verò ne in scenam quidem prodiisse hoc anno visa; Hæc inter Erucæ potissimùm enumerandæ occurrunt, quæ ceù nocendi artis oblitæ prorsùs, ac veluti immemores, inertes passim per agros, ac ferè emortuæ ludebant intactis frugibus. Exigua mole animalcula infesto plurimùm aculeo, *Erucæ* sic dictæ, vel ab erodendo quòd erodant olera, & pampinos: vel ab hærendo, ut *Apuleio* placet, quod pertinaciter adhærescant: vel à rugis quibus se se vicissim corrugant, erugantque. Distinguuntur à *Mouffeto* in Eterogeneas, sive affines à Papilionibus, & aureliis satas, & Autogeneas suâ ex tribu profectas; Utriusque innumeræ sunt species, ut innumera extant herbarum genera, quibus vescuntur; quælibet namque herba peculiarem alit erucam sui vastatricem.

XVI. Ab Erucis ad Bombyces, ac Apes progredior. Præclarum utraque insecti genus, nec exigui incolis emolumenti. Aliquot illud hebdomadarum spatio albæ Mori frondeâ saginâ sartum, idoneâque ad lanificium materiâ instructum edere deinceps desinit, ramulumque sibi objectum inscendit, ubi ovata figura membranaceum effingat folliculum, circùmque eum bombycia stamina ordiatur, factus *Bombilius*. Neque hic prodigiorum finis. Post exhaustam lanificii materiam ejusdem folliculi cavo se abdit, occlusâ omni ad exitum viâ; paulloque post factus *Necydalus*, hoc est, cornutus, & alatus *Papilio*, nisi maturè præfocatus fuerit, perfossâ membranâ, conscissoque stamine sibi exitum

mo-

molitur. Haud minùs exquisito artificio alterum *dulci distendit nectare cellas*, *Apis* sic dictum, vel quòd se pedibus invicem alligent apes: vel quòd sine pedibus nasci primò videatur. Pro priori ratione facere illud videtur *Virgilii*, 4. Georgicon.

Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent.

Pro posteriori militat illud ejusdem,

Trunca pedum primò, mox & stridentia pennis
Miscentur.

Deplorandum utique utriusque fatum! E bombycibus enim vix pauci *nitidum de pectore filum*, pretiosaque stamina edidere. Haud modica etiam pars imperfectum opus reliquit. Apes verò cernere erat incertis huc illuc erroribus ludere, favos veluti suos despicere, & *frigida tecta relinquere*, seram increpitantes æstatem, *Zephyrosque morantes.*

XVII. Haud minùs aquaticis quoque, ac terrestribus insectis infestus annus fuit; (sua etenim aquis animalcula adsunt, ut terrestria Solo) sive id ab eadem universali, ac propè inexplicabili aeris constitutione repetendum sit, sive potiùs ab aquarum inopia, amnibus, fluminibusque, ipsoque etiam Pado Fluviorum Rege, exhausto fere aquis, vixque eâ superstite quantitate lympharum, quæ ferendis navibus sufficeret. Magna hinc piscium egestas, quorum penuriam lacustres affatim compensarunt, tùm è vicino advecti littore. Fluviatiles inter frequentiores extant Subalpinis Trotta, Mullus, Timallus, Lucius, Anguilla, Mustella vulgò *Botta*, seù quòd utri similis sit, seù quòd capite ranas referat ut *Cardanus* deduxit; Lampetra à lambendis petris sic dicta: Nobilissimus semper tùm à veteribus, tùm à modernis habitus Piscis, & Apiciis esui mirè expetitus. E lacustribus principem sibi vindicat locum *Umbla Allobrogum*, quasi umbra, seu quòd haud exiguam cum umbra pisce fluviatili similitudinem habeat, seù quòd tergus præ multo livore opacum, & veluti umbrosum appareat; *Rondeletio* Salmo lacus lemani, quòd corporis specie, pinnarum numero, situque, & partibus internis Salmonem referat. *Umble Chevaliere* communiter dicitur, fortè ob magnitudinem, præstantiam, & robur.

XIIX. Fabulosa non minùs quàm ridicula de Anguillarum ortu, ac propagatione nobis tradidere tùm veteres, cùm recentiores. Incertum diu, saltem nec exploratum satis, an viviparæ forent viperarum ad instar, an revera, ut cæteri pisces, oviparæ; quod postremum haud ita pridem felicissimo conatu detexit Doctissimus ac Præclarissimus *Antonius Vallisnerius*. Comparatum id, ac proprium veluti est magnorum Virorum, cùm verum retegere se haud posse nôrunt, fictitium aliquod in scenam promere ac fabulosum. Sic Jovis hasce filias nonnulli olim credidere referente *Athenæo*, ut Deorum munera *fungos* alii, & *tubera* pronuntiarunt; Haud aliter quidem ac Magnates, aut Reges, quibus vel brevi terminata ævo, vel incerta origo est, consecrare illam, adque Deos autores, aut Heroum quempiam remotissimæ ætatis referre consuevere. Abjecta ex adverso quidam iis incunabula dedere, limoque ac cæno ortas putarunt; *Quid enim fœcundius illo*? Sed hæc, & his similia, ut & ea

quoque quæ hac in re ridicula prorsus apposuit *Aristoteles*, ut ut antiquitatis laude præclara, haud in magno equidem ponam discrimine. Mirari id magis subit, ut eruditi aliàs, ac percelebres famâ viri, vel nuperrimis hisce temporibus viviparas illas adhuc decernere auserint, suàque Posteris figmenta commendare. Quodve mireris maximè, exiguam nobis vesicam in abdominis cavo locatam, in quâ sæpe vermes latent, quamve in omnibus fere piscibus, avibusque, imò & in canibus aliquando, ac plerisque brutis videre est vermiculis confertam; hanc inquam vesicam pro utero Anguillarum, vermesque ibidem latentes pro anguillarum foetibus imposuere. Atque hæc libenter etiam concedam; Nec etenim refutandis hisce fabulis tempus suppetit. Danda hæc vitro venia, quod præjudiciis occupatas quorumdam mentes, *Leeuvenoechio* Duce, ac antecessore, densioribus potuit tenebris obvolvere, vel dum clarius, ac dilucidè magis perspici ab illis credebatur. Quod verò quidam asseruerint se in prægnantis anguillæ utero undecim anguillas exsecuisse singulas suis secundinis inclusas, ut *Charletonus* affirmat, sive ut *Elsnerus* ait, in diversis membranis involutas; id ego haud patiar unquam Posteris impunè tradi. Aut enim quod sibi effinxere animo, ceù visum, ac perspectum oculis nobis dederunt; aut si ejusmodi revera anguillulas in abdominis cavo intueri est aliquando, vermiculos eas quidem fore crediderim, minime verò unquam veros fætus anguillarum. Quod vel ipse quidem *Aristoteles* adnotavit, nec tamen unquam in mentem subit Viro, si illius ævi caliginem, barbariemque maximam perpendimus, verè doctissimo, præfatos vermes pro anguillis agnoscere, quin imò adversùs illos, qui hosce veros ac genuinos esse anguillarum fætus contendebant, acriter admodum insurrexerat; In quo sanè haud exiguam promeruisse laudem videtur. Id ipsum quoque eleganter non minùs, quàm doctè adverterat Præclarissimus *Redi* Hetruriæ suæ sidus fulgentissimum in aureo tractatu: *Delle osservazioni intorno agli animali viventi, che si trovano negli animali viventi.*

XX. Adverterat sanè præfatus Author, atque è viviparorum classe rejiciendas anguillas contendit; Earum tamen ovaria nemo ante prælaudatum *Vallisnerium* vidit unquam, aut revelavit. Manebat enim Sapientissimum Virum, ac naturæ arcanorum perscrutatorem solertissimum, Philosophos inter ac Medicos hujusce seculi celeberrimum, ac jure meritò Principem, honos ac laus, quæ ad hæc usque tempora latuerant ovaria Anguillarum, in lucem vindicandi. Manebat inquam doctissimum Virum inventi gloria, eò præclarior illa, quò obscuriora, ac cænosiora, ut ita loquar, adsunt earumdem anguillarum primordia, ac incrementa. Cernere est hæc ipsa ovaria secùs Spinam porrecta adiposis ubique striis circumtexta, tenuissimâque membranâ obvelata, quâ detractâ ovula occurrunt, ceù totidem exiguissimi, ac lucidissimi Uniones, suo singula annexa pediculo, per quem nutritii roris vectigal suppeditatur. Præclarius id, ac illustriore modo spectatur in prægnanti anguillâ. Quæ cùm rarissimè occurrat, quod tùm temporis,

ris, ut Cl. Vir observavit, ima petat aquarum; haud mirum hinc quod tot hactenus magnorum eluserit ingenia virorum, obscurumque id, abditumque magis obscuritas ipsa originis fecerit. Laudato utique *Vallisnerio* nostro *Paulinus* præluxit, huic in eâdem arenâ *Severinus*. Is genuinum anguillarum uterum primus vidit. Ille etsi ova haud inspexerit unquam, ex iis tamen illas nasci, naturæ legibus edoctus, contendit: *Nos*, sic ille ait, *ut omnia animalia ex ovis, seù seminiis suis, sic etiam anguillas ex iis nasci dicimus*, licet *Plinius*, *Aristoteles*, *Ioh. Vossius*, *Schottus*, cum aliis pluribus ova, semenque denegent, clamantes ullam nunquam captam esse, quæ aut semen genitale habuerit, aut ova. Hactenus de Anguillis.

XXI. Exacta vix hyeme advenerant Hirundines; citiùs quoque, quàm olim consueverant, eædem discessere. Cæteræ ferè aves, tùm quæ statis temporibus redire solent, tùm quæ totius anni decursu hasce inhabitant oras, raræ admodum extitere. Rarior præ reliquis visa Ficedula, exigua avis, ficubus, ac uvis victitans, ut pulchrè his versibus testatur *Martialis*.

Cùm me ficus alat, & pascar dulcibus uvis.

Cur potius nomen non dedit Vva mihi?

Idem pariter canoris fatum avibus, iisque præsertim, quas vocant *insectivoras*. Secùs coturnicibus obtigit, turturibusque, quarum ingens omninò copia conspiciebatur, ut & reliquarum ferè avium, quæ plantis vescuntur; Has inter postremas, si colorem, pulchritudinem, ac elegantiam spectamus, meritò superbit *Pavo*; Si Apiciis credimus, Principem sibi comparat locum, ac dignitatem *Urogallus*, seù *Phasidis ales*, sumpto fortè ab Colchidis amne nomine, ad cujus ostia illos frequentes convenire à Græcis proditum est; unde mox citatus *Martialis* in Xeniis:

Argivâ primùm tùm transportata carinâ,

Ante mihi notum nil nisi Phasis erat.

Horum duas habemus species, quarum altera major vulgò dicitur, ac toto ferè corpore nigricat; Minor altera nuncupatur, ac cinereis maximam partem plumis vestitur. Maio mense spectata hùc illùc obvolare Avis, ignota prorsùs incolis, mole Turturis maioris ad instar, fulgentibus plumis, ac prope subflavis. Visa, & altera invisa hactenus properante æstate, rostro contrà omnium avium morem ab utrâque parte recurvo: colore juxtà collum subviridi, reliquo corpore, subobscuro, brevi pede, alisque, ac caudâ exiguâ: *Loxiam* crediderim *Gesneri*, seù ut alii vocant, *Curvirostram*. Ignotas ejusmodi aves unusquisque ferè annus, ut morbos, producere solet, quæ statim ac se se circumvolando produnt, citissimè effugiunt, adque dissitas longè oras emigrant.

XXII. Neve intactum quidquam prætercam, quod ad illustrandam, exornandamque morborum historiam quoquomodo facere videtur; numerosa hìc subit haud reticenda Leporum, ac Cuniculorum spectata hoc anno progenies, Glirium itidem, Alpinorumque Murium, Talparumque; Ne scilicèt defuisse fortè videretur in om-

omnibus Natura; aut quod, idque ego putarim magis, toto existente anno magnâ sui parte impluvio, dehiscente prae ingenti siccitate solo, ejusmodi animalibus, quae aliàs cuniculos sibi fodere in agris, ubi lateant tùm aestate, tùm hyeme, solent, haud ita facilè fuerit cubilia sibi condere; proindèque excurrere illis pro lubitu necessum extiterit, perque arva, *camposque patentes* è propriis velut expulsa sedibus ludere, ac oberrare. 5. Ventriculi ianitor lineâ quâdam transversâ veluti ligatus atque distinctus. 6. Larynx qualis in testudine terrestri; Mutum enim animal. 8. Panniculus carnosus totus, & mirè commissus cuti. 9. Pro Optico nervo fibrilla, quae secta guttam unam, atque alteram aquei humoris, ceù roris effudit; eaque insuper, non è consueto loco, quo exire solet Opticus nervus, sed à perreptantibus per cerebri meatus vasis, egrediebatur. Atque haec quidem in *Talpâ*. In *Marmotâ* verò, seu mure alpino sequentia cernere est: Caecum peramplum, internè asperum, & reticulatum, in quo valvula insignis introrsum externè; Hepar septenis lobis distinctum; Testes aliquantulùm superiores; Splenem longum hirundinis majoris modo; Ureteres non recto ductu descendentes à renibus, sed dorso adhaerentes, & exiguos. Verùm de hisce satis.

XXII. Neve diutiùs in iis, quàm par est, recensendis, immorer, utque omnia in unum recolligam, *velaque*, ut aiunt, *traham*, *& terris festinem advertere proram*: Laetissima, ut adnotavimus, exordia Autumni extitere; laetissimus hinc quoque futurus annus, si quem, *rupto ceu aggere torrens*, ruens immitis, ac saevus Aquilo vix orto Autumno haud funestasset. Praematura hyems, ac extemporanea prorsùs; Mitior eadem, ac Veris temperiem redolens, cùm magis saevire debuerat. Ver illi successit imbriferum, perfrigidum, luctuosum, quò dein furentibus praeter morem, appetente solstitio aestivo, nunc ab Austro, nunc ab Arcto vētis, reliquū anni ad aequinoctium usque, ingens, ac pertinacissima diù vigens siccitas memorando ac penè infausto eventu persolvit. Obsignare hinc licet, *nigroque cortice* adnotare annum prae nimiâ siccitate telluris, ventorumque ludentium indole exlegem penitùs, praebente naturâ, quod exiguum nobis dedit, indignabundâ veluti, ac tanquam dirâ novercâ, quae rerum olim sedula Parens dici gaudebat. Quae sanè haud arduum erit conjicere, si quae allata hactenùs sunt, tùm quae adjiciam deinceps, scitè diligenterque expendamus.

XXIII. Ad morbos me confero; quos vulgares appellare lubet, non equidem, quod in vulgus saeviant, ac infimae tantùm sortis, ac notae homines lacessant magis; Sed quia vicissitudines temporum, ac discrepantes invicem annorum tempestates referant potiùs, ab iisque procedant. Ac primò febres occurrunt, quae omni depositâ ineunte Autumno larvâ, intermittentium reverà typum, ac morem prae se ferebant. Luserant namque illae diù superiore anno sub intermittentium personato vultu, quò tandem omni abjecto fuco se se tales jam modò ostēderant, quarum ingenium olim simulaverant. Quin imò plerosque horum, quibus acutae aegritudines in chronicas sensim fatiscente aestate desie-

sierant, orta repentè Autumno febris è tertianarum genere brevi restituit. Lætam hinc augurari fas erat Taurinensibus rerum scenam, si hanc extemporaneis flatibus erumpens Boreas, aut huic per intervalla succedens, ac sævissimè ludens Auster haud immutassent.

XXIV. Et quidem vix hos, ac illos indiscriminatim benignis intermittentibus exaratis febribus correptos adnotaveram; vix novam rebus faciem illucescere adverteram; Ut mutatam hanc iterum extemplò vidi, ac veteres primo adspectu revivíscere morbos, qui recēs elapso anno longè latèque regnarunt. Atque id sanè probè expendendum Medico est, antequam quid statuat decernatque ad curationem morborum conducens; Nùm scilicet reviviscens morbus, aut eandem ferè cum iis, qui superiore tempestate luserant, referens imaginem, iisdem vincendus sit artibus, eodem ac qui præcessere, subigendus more: Nùm verò quidam potiùs habendus respectus sit ad id ægritudinum genus, quæ novissimè in apertum prodierunt; quibusve jure ac meritò vulgarium totius anni morborum imperium debetur, ac dominatus. Sæpè ego in hâc incertus arenâ extiti; ac tandem rationem habendam esse mecum ipse decrevi ad novam, quæ in scenam emergit, morborum sobolem, etsi hæc non omninò adhuc sese revelaverit, suumque omni relictô simulationis artificio vultum haud explicaverit prorsùs. Eo quidem consilio, quòd nempè novâ ortâ tempestate, quam inter, ac superiorem magnum inest discrimen, novus hinc quoque fluentibus per abditas corporis scaturigines, ac profundissimos recessus liquidis, solidisque unà ludentibus; ac conspirantibus invicem, novus inquam vigor accesserit *totus mutatus ab illo.* Ut proinde etsi redire quandoque, ac remeare gradum iidem videantur adolescente Autumno morbi, qui exactâ æstate sæviere, quid tamen latere intùs æquum suspicari sit, quod doctiores sæpissimè fallit, ni ea omnia, quæ mutatis invicem tempestatibus emergunt, attentè expendantur. Quod quidem, quantum intersit Medico nosse, & observare, jam suo tempore agnovit, graviterque inculcavit *Hippocrates*: dùm ita librum suum de aere, aquis, & locis auspicatur. *Quicumque artem Medicam integrè assequi velit, primùm quidem temporum anni rationem habere debet, quantùm potentia quodlibet eorum valeat. Non enim simile quidquam in illis existit, verùm differunt invicem propter varias, quæ in illis fiunt, mutationes.*

XXV. Sanè si rectâ mentis lance ingruentium Autumno ægritudinum indolem perpendimus, facilè erit conjicere, quænam harum toto vertente anno regnatura sit, ad quam scilicet cæteræ omnes, quæ subinde vagantur, sese referunt, ac sub illâ quodammodo militare videntur, ceù stipendio conducti milites. Ejusmodi aderant affectus ii omnes, qui tùm per Autumnum, hyememque, tùm vere, ac æstate subluserant, agmen ducentibus, ceù Epidemicis primi ordinis, quasve ob id Epidemicarum hoc anno ægritudinum Principes meritò salutare lubet, intermittentibus febribus jam explicatis, tùm fusè modò, diligenterque explicandis. Ut enim ad eas cæteræ omnes, ceù inito inter se invicem pacto referebantur, facemque

hæ tulerant reliquis; Sic hasce primò describere æquum est, ac sub oculos ponere, quò præclariùs deinde reliquarum ingenium elucescat.

XXVI. Vix itaque Libram æquis itineribus subierat Sol; Ut illicò tùm qui per ante actam æstatem ægrotaverant diù, tùm qui ægrotabant adhuc, incertisque passim ac diùturnis morbis conflictabantur, quales superiora tempora adtulere, tùm qui ægrotare tùm cæperant primùm, inque morbos incidere: hi omnes ferè ejusmodi indolis, ac familiæ febribus decubuere. Visi namque tùm plures quidem inopinatò è diuturnis malis, hujusmodi oborta auspicatò febri, convalescere, ceù cùm Thaumantis, & Electræ filia pulcherrima Iris post diuturnos imbres, nimbosque perennes, præfulgere tandem nubes inter, atrumque cælum videtur, futuræ serenitatis prænuncia

Mille trahens varios adverso sole colores.

XXVII. Sperare fas erat Iridis instar ejusmodi febres post tot exaratas, quæ superiore anno dirè admodum, insolenterque debacchabantur, ægritudines læto omine elucere tandem, pacemque, ac tranquillitatem rebus, sedato malorum turbine, allaturas. Nec sanè vota omninò fefellit exitus. Etsi enim sese abscondere quandoque viderentur, ac propè extingui; Haud difficile tamen erat, cernere lusum id esse, jocumque, quo sæpè solent vulgares hujusmodi affectus, quibus incunabula præbet Autumnus, ac potissimùm horum Princeps, Medicorum artes eludere, ut doctè advertit *Sydenhamius* Anglorum Hippocrates. Videbantur siquidem modò Asthmatis larvam præ se ferre, modò Arthritida simulare vultu, nunc etiam sæpissimèque sub fictâ doloris Colici imagine dirum in modum ægrotantes divexare; Ut infinitas nocendi artes præteream, quibus hos atque illos nullo discrimine aggrediebantur. Ars hinc erat Medico occultum hostem, insidiasque struentem, vel ima inter delubra, sanctioresque lares appetere, oppugnare, subigere, iis quidem telis, quibus præfatæ febres subigi consueverunt. Quos namque simulata illa, ac dolosa mali facies plerosque fefellerat, ægrotantes hi suos aut inevitabili fato dederunt, aut graviora iis discrimina adtulerunt, celerrimamque jacturam. Adeò sæpè *Delirant Reges, plectuntur Achivi.*

XXVIII. Si quâ tamen sub larvâ subludere hasce febres frequentiùs advertimus, dirioremque in morem miseros ægrotantes exercere, vagus ea quidam, ac incertus dolor abdominis aderat, sævaque tormina, quæ statis sæpè etiam horis, ceû ludere periodicas febres videmus, recurrebant, eumdem prope typum servantia, ingeniumque, ac eadem ferè tempora, quibus præfatæ febres circumscribuntur. Ac quidem meminisse obiter juvat exarata ventris tormina, quæ dirè modò, crudeliterque sæviebant, iam tùm *Julio*, & *Augusto* (*ann.* 1721.) mense per æstatem prodiisse in lucem, quibus tonitruosus cœli status, procellosus idem, ac sæpè etiam grandinosus, subfrigidusque ad plures dies proluserat, qualem deindè appetente *librâ*, ac toto passim Autumno experti sumus. Cudebantur scilicet jam tum illa, quæ postmodùm sese ostenderant, mala, cæperantque foràs erumpere,

pere, ceù impatiens moræ hostis præceps ruit ad pugnam, aut nullâ vi coercitus torrens oppositas extemplo moles, tùm obvia quæque repagula disiicit, atq; disturbat. Pagina mihi deficeret, si quotquot ejusmodi ventris cruciatibus divexatos memini, recensere velim, quos tamen facilè erat, ac prodigii instar, ab imminenti exitio vindicare, ea adhibendo præsidia, quæ comitem, aut latentem febrim respicerent, Practicis usitata. Hujusmodi ventris dolores hujusce indolis febribus succedentes, aut iisdem complicatos iam pridem adnotaverat Vir Doctissimus *Carolus Piso* pro Colicis habitos; quorum caussam aeris constitutioni *calidæ* impensè, & *siccæ*, qualis reverà hæc ipsa nostra, Autumno præsertim, ac hyeme, toto proinde anno, si modò ver excipimus, extitit, idem adscribit.

XXIX. Equidem si prægressam tot annorum siccitatem adhuc dùm vigentem, constantemque hactenùs, tùm certantium invicem ventorum, qui tùm ante actâ æstate, tùm Autumno, ac toto deinceps anno adspirârunt, vim feritatemque animo metimur; Coniicimus utique, ac dilucidè nobis innotescit, quænam extiterit ejusmodi febrium, ac ægritudinum, tùm harum præsertim, quæ abdita imi ventris loca obsidebant, origo, ac incrementum; atque ut rectiùs loquar, quodve sedulò inquirendum, adnotandumque Medicis præcipit Magnus senex, *occasionis initium*, à quâ omnes hæ ægritudines profluxere; Ecquid enim ab inertibus liquidis, sero utpote ferè omni defraudatis, nec liberè ampliùs in orbem agi potentibus, solidisque hinc quoque pari modo labentibus expectandum erat, quàm *internæ viscerum Systrophes*, atque in iis potissimùm locis, per quæ aut inertiora suæ indolis liquida excurrere solent, aut eadem magis seri præstantiam efflagitant, quo faciliùs circulum suum, ac munus absolvant? Genuina hæc, ac potissima febrium intermittentium, quæ toto hoc anno ultrò citròque progrediebantur, caussa, quæ & eadem quoque cæterorum morborum fuit, qui memoratis febribus præluxere, aut hæ illis lampada tradidere.

XXX. Et sanè uno omnes ore quotquot hactenùs in hac arena insudarunt, febrium periodicarum incùnabula in Ventriculo, ac primis viis, Pancreate, Mesenterio, finitimisque, ac per imos quosque recessus discurrentibus vasis posuerunt: Vno verbo mineram febrium intermittentium, sedem, ac *Principem*, penè dixerim, *aram*, ut *Sylvio*, ut *Villisio*, ut *Sacho*, ut universo ferè Medicorum cætui placitum est, ipsa eadem organa suppeditant, comparant, præbent, quæ conficiẽdo, ac distribuẽdo Chylo famulantur. Quandiù enim Ventriculus, Intestina, Hepar, Lien, Mesenterium, Pancreas constitutum sibi quæque munus ritè persolvunt, sive exçoquendis illa, retinendisque alimentis, quo usq; in massam chymaceam abeant, & quâ datâ portâ secedant, exprimanturque, dicata sint; sive perficiendo ulteriùs perque revolutos anfractus, ac *itinera mille* ferendo, devehendoque chylo; sive quosdam peculiares succos elaborando inserviant, quorum effectus varii, ut varia horum indoles est, ac ingenium; Quandiu hæc omnia inquàm ritè per aguntur in corpore, *farta tectaque* res est, ac incolumis.

lumis. Ubi verò, aut exarata organa idonea minùs evadunt comparato sibi absolvendo muneri, aut emanantia, perennique alveo influentia in cavum Duodeni liquida, tùm quæ ipsa intima superficies intestinorum minutissimis undequaque glandulis obsita jugi fluore extillat, inertiora manent, spissiora eadem, aptaque minùs sese unà cum præterlabente Chylo commiscere, vias expedire, menstrui adeò, ac vehiculi munere fungi, fibrasque motrices stimulare, acria salina obtundere, coagulata dividere, *fermenti*, sit verbo venia, vicem gerere, cruda coctis assimilare; Quis quæsò erit aditus Chylo lactearum oscula subeunti: quis illius per *galaxiam* iter; quæ ejusdem ad *receptaculum Pecqueti*, adque Thoracicum ductum, ac subclaviam tot inter oppositos aggeres, atque obvia passim molimina profectio, excursus, meta? *Chyli*, inquam, *Chyli*, si enormem illam temporum siccitatem expendimus à nativa sui qualitate degeneris prorsùs, eâ nempè orbati portione seri, qua sine nec miscibilis ipse cruori, nec ire, ac remeare vias par est, per quas excurrere debet, ac pergere.

XXXII. Effingat sibi quisque magnum antè oculos amnem, è quo innumerabiles rivuli exoriantur, qui in alios subindè exiguos amnes, mox in unum tandem unà omnes, ac majorem alveum coeant, exonerenturque. Ut pulchrum, ut jucundum visu est, purissimos modò, ac limpidissimos latices cernere ingenti flumine præterfluere, suborientes hinc rivos circumjectam planitiem amæno spectaculo irrigare, variisque flexibus, nullo interposito obice, illabi, quò in unum deindè amnem unà omnes evadant; ubique fontibus suis similes. Fac cænosum quidpiam leniter labentibus aquis commisceatur, aut aliud quodpiam solidioris naturæ, puta, trabes, ligna, saxa, quod placidè manantium lympharum alveum turbet; Ut illicò aut exsudare aquas in oppositam ripam, aut easdem ad diversa amnium divortia sistere veluti gradum, ac stagnare videbis, exsurgente lacu, ubi anteà tellus erat, ac viride Solum. Idem prope obtingit Chylo, ubi crassioribus moleculis refertus, deficiente ut potè sero, quod crassa diluat, eumque sanguini miscibilem reddat, ineptus, ac impurus idem obvia subit ostiola, ac degener omninò factus Thoracico ductui sese insinuat. Quot enim concipere est futuras tot inter vasorum plexus, ac angusta viarum præterlabentis liquidi stases; quot in tàm prolixo itinere remoras, obicesque.

XXXII. Hæc una quidem, ac præcipua febrium intermittentium caussa; Vna hæc, ac genuina crudelium adeò ventris cruciatuum, totque passim ægritudinum, quarum sub larvâ, ac simulato vultu ejusmodi febres ludebant, incunabula, ac incrementa: Uno proinde iis omnibus eodem ense, ac more subigendis, ac edomandis. Ut ab probo, ingenuoque Chylo probus, ac ingenuus sanguis efficitur; Sic ab improbo eodem improbus quoque cruor emergit, ineptus scilicet, cùm perennando circulo, tùm nutritioni partium, quæ summa sanè res est, ac reliqua inter œconomiæ animalis munera præclarum magis, & majoris momenti. *Tantæ* adeò *molis erat* tàm ingentem instrumentorum apparatum effingere, quæ

tanti

tanti ponderis opus absolverent! Non hìc quippe advocandum ullum in scenam *acidum*, non *pituita* præter modum viscida, non *fermentum* aliquod, aut *duumviratus* humorum, non *Archæus Helmontii*, aut *Lemures* indignati *Dolæi*; Quae quidem pituita, seù materies in venas effusa, & partibus spirituosis sanguinis permixta potis sit tot excitare turbas, ac febrilem tempestatem inducere? Hæc & similia aberrantis ingenii somnia *Etmullero*, *Sylvio*, *Villisio*, *Dolæo*, eorumque assectis sibi pro lubitu effingenda, ac excogitanda facilè concedam, ut potè qui ea tantum mihi retinenda dudum constitui, quæ in magno Naturæ libro ediscere est; quæ rationi, & *experientiæ rerum magistræ* consentanea video, minimè verò ea, quæ vanæ hominum mentes somniarunt. Veram utique intermittentium febrium, multarumque hinc ægritudinum, quæ aut illis præludere, aut iis obsequi advertimus aliquando, caussam, ac genuinum fomitem in ventriculo, ac intestinis tenuibus colloco, tùm cæteris, quæ iis propè adiacent, partibus magno Chylificationis negotio inservientibus; Quin acidum, aut fermentum quodpiam mihi effingam ibidem hærens abditumque, decantatum adeò, invisum hactenus. Tantum nimius sectæ amor, condendorumque systematum inanis ambitio *potuit suadere malorum*!

XXXIII. Profectò si liquida expendimus in maximâ illâ siccitate temporum sero orbata, æstuantemque adhuc intrà præcordia cruorem animo cogitamus; si memoriâ recolimus ante actas superiorum annorum ægritudines ab præfervido sanguine ortas; si luctuosam illam rerum faciem calidam impensè, ac siccam nobis iterùm ante oculos ponimus; Si alimenta denique, queis vescebantur incolæ è terræ sinu deprompta, olera, ac fruges, tùm ipsas animalium carnes præ ariditate Soli exsuccas veluti, ac penè aridas in mentem revocamus: Liquidò constat magnam jam tùm impendere liquidis jacturam, majorem longè illam futuram ad primos inclementis Boreæ flatus, statim ac obstipatâ penetrabili Aquilonio frigore cute captiva intus fluida, adque *concretionem*, ac *stasin* heù prona nimis, hyemis acerbitatem sensissent. Ni fortè, quod secùs evenit, adproperans Autumnus, madefacto lætis imbribus Solo, mitioreque redditâ aeris temperie temperamentum quoddam periclitantibus rebus præbuisset; quo minus occurrerent, quas timebamus, seri jam prope inertis, ac viscidi congestiones in vasis lymphaticis, venarumque extremitatibus; Nacta hinc libertatem liquida, ac soluta vinculis, cumque illis vicissim consentientia solida datas æquilibrii leges ad amussim obtinerent, ac observarent.

XXXIV. Secùs tamen, ut dicebam, evenit prorsus; Autumnus namque successit, nunc ingenti inopinato æstu, qualis ne superiore quidem æstate sævierat, præfervidus maximè, nunc repentino extemporaneo frigore pergelidus admodùm, quanto heù fluentium per corporis abdita, *cæcosque meatus* dispendio liquidorum! Quanto itidem solidorum unà conspirantium detrimento! Vestros revocate animos Subalpini Medici ad præteriti nuper anni, tùm præcedentium duorum annorum memoriam,

quorum ego historiam sin minus eleganter, ac doctè, summâ saltèm fide, ac diligentia, quod in historica potissimùm narratione expetitur, conscripsi. Expendite cujusnam indolis aderant tunc temporis liquida, quove eadem more ad Hyperboreas præmaturo flamine erumpentes auras sese habitura forent: Coniiciet hinc nempè vestrum quispiam, quæ aut tùm cudebantur erupturæ brevi, aut sævire jam tùm cæperant per universum Subalpinorum tractum, ægritudines; Atque hinc etiam præsidia facilè ad invenire erit, quæ proficua extitisse dein temporis eventu adnotavimus. *Sapientis est* afferre malis remedia; Futura prænoscere, ac velut è specula prævidere, *Divinum*.

XXXV. Æquum est modò ejusmodi febrium expensâ intimè, ac perlustrata genesi, earundem ulteriùs genium, ac typum delineare paucis, tùm quibus usi sumus, auxiliorum genera ad illas profligandas, abigendasque enarrare; Antequàm ad cæterorum affectuum historiam progrediar, quorum ut idem cum exaratis febribus ortus, eadem quoque aderant, saltem vix discrepantia, phænomena, quibus manifestabantur. Statim hæ igitur, ac prima ferè accessione, intermittentium morem, ac vultum præ se ferebant, si postremum tantummodò stadium excipias, quo eædem solent quàlibet vice, ingenti oborto sudore, judicari. Nonnullis de tertio in tertium diem; Plerisque ad singulos dies febris recurrebat, plenâ tamen inter duos quosque paroxysmos intercedente apyrexiâ. Quandoque etiam continuas æmulari videbantur ob longiores, & duplicatos paroxysmos; Vix paucis per autumnum in acutas periculosas desiisse visæ; Per hyemem verò, & reliquum anni mùltis, ac potissimùm æstate. Lingua omnibus ferè alba; Urina turbida, & impensè rubens; Dolor capitis ingens, atque assiduus cum inquietudine quadam totius corporis; Pulsus lenis ac obsequens, nec inchoante febri citatus nimis, nec properante ad statum illa elatus magis; Vix exiguus sub finem accessionis sudor; Tormina quibusdam abdominis sæva admodùm, dirioremque, ac ipsamet febris, tragœdiam ludentia, nec facilè desinentia eadem, quin imò exhibitis anodynis, oleosis, purgantibus invicta magis, atque iracundiora. Nullus initiô vomendi conatus, nullum vel levissimum nauseæ vestigium, nulla prorsus oris amarities, consueta olim febrium proludia, earumque comites. Non nunquam commutabantur invicem quotidiana intermittens, ac tertiana simplex sic dicta, subludebantque vicissim. Atque tum quidem, cum hoc illæ pacto errassent dudùm, in acutas demùm Vere plerumque, ac æstate degenerabant, celeri ægrorum fato, nisi in doctum, prudentemque Medicum bona sorte patiens inciderit.

XXXVI. Sæpe hinc memini hasce, ut malignas, statim, ac omnimodam continuitatem simulare videbantur à plerisque tractatas fuisse, cujus imaginariæ, & commentitiæ malignitatis de caussa, innumera hi præscribentes alexipharmaca, calida, volatilia, & mille id genus inter se pugnantia remedia, quod præcavere crediderant, periculum advocabant. *Quot heù simiola hæc malignitatis*, ut ver-

verbis

verbis utar Clarissimi *Baglivii*, jugulavit, quos facilè erat ab interitu vindicare inspectâ mali origine, ad quam, tanquàm ad Polum, ac Cœli verticem dirigi omnis debuerat Medentis cura! Naturæ scilicet oraculis, & *Magni senis* præceptis auscultandum, quæ si attentiùs excolerent Medicorum filii, haud equidem eveniret unquam illos adeò turpiter hallucinari, naturæ morbi tribuendo tot gravia passim symptomata, quæ rectiùs soboles sunt depravatæ methodi, tracto nimirùm in consortium necis, qui idem insons etiamnùm erat, sanguine, præpostero usu remediorum.

XXXVII. Sanè si earumdem febrium tùm maximè, cùm intermittentes esse desierant, inque acutas migrabant, indolen propiùs spectabamus, & morem; quidquam adhuc observare erat, quod etsi intimè latens, occultumque prorsùs, prioris morbi ingenium referebat, ut ferè idem adhuc oculatioribus videretur alterius larva ludens, cujus ille personam induebat. Videre erat sin minùs in oculis, ore, ac vultu ægrotantium, in ipso saltem febris circuitu quidpiam, quod præsentem adhuc veterem febrem significabat, eodem illam confodiendam gladio, quo hactenus subigi ejusmodi febres solent. Quodve mirere magis; nedum exaratæ febres, tùm quæ typum intermittentium toto sui decursu observarunt, tùm quæ in acutas abiere, aut ejusmodi ab initio extiterant, aliqualem adhuc tamen præfatis intermittentibus morem gerentes, iisque quodammodò obsequentes, hac methodo felicissimè tractabantur: Sed & ipsæ quoque, in quibus nulla ferè intermissionis vestigia unquam præluxere, hoc eodem more citissimè, ac tutò jugulabantur. Citissimè quidem, quævis namque hac in re mora, aut dilatio periculosa, quæ perniciosos sæpe effectus protulit.

XXXIIX. Postremæ hujusce indolis aderant, quæ *Januario*, ac *Februario* mense prodierant, deletis tùm penè, saltem delitescentibus hactenùs memoratis febribus, quæ ante acto Autumno subluserant. Hisce primo tantùm, aut secundo accessu levissimus horror præcesserat. Sæpe etiam nullo, ac exiguo quidem præludente horrore irascebantur, atque ita decurrentes quasdam tantummodò diebus imparibus exacerbationes sustinebant, ut reverà quid in iis tertianarium circuitum redolens suspicari fas esset, etsi primo adspectu nihil omninò hujusmodi appareret. Nec difficile quidem erat harum originem explicare memoriâ recolenti, quæ foret liquidorum per Autumnum conditio; quis unà invicem oscillantium solidorum status? Nil inde mirum, si quæ vigente frigore intermissionis tantùm signa protulerant, silente mox Boreâ, ac præmaturo æstu excandescentibus, intùs cohibitis diù, obque ingentem resolutionem propriæ humiditatis, ut antiquissimo verbo utar in hac parte, exustis succis, ac bile præsertim, quæ sanè in naturalis Oeconomiæ Theatro Principem vicem obtinet; eædem ipsæmet febres in acutas dein abierint, aut tales sese ab initio ostenderint, ceù fieri passim videmus media æstate,

Arida cùm sitiens excoquit arva Leo.

Observare erat subcontinuas hasce febres, (sic illas vocare lubet ob continuitatem paroxysmorum) et si nullo ple-

plerumque horroris praeunte vestigio subluderent, quidquam tamen prae se ferre molestum ægris, quod quidem citissimè evanescebat, ingenti succedente æstu, qui idem & sese celerrimè expandere videbatur, & intimiores quotquot recessus, atque ipsa adeò præcordia momento temporis pervadere; ceù pici, & resinæ evenire novimus, dum succenduntur, quæ licet crassam habeant compagem, ocyssimè inflammantur.

XXXIX. Idem erat tùm harum, tùm quæ iis proluserant, febrium ortus idemque apparatus, etsi pro varia aëris temperatione intermittentium modò indolem æmularentur; modò intermissione paullatim deperdita ad acutas tenderent; modò omni relicta intermissionis effigie subcontinuarum morem præ se ferrent. Utque brevi me expediam; Exarata succorum crassities, ut focum, ac incunabula intermittentibus febribus, quæ primò in scenam prodierant, præbuit, eadem cæteris incrementa dedit, cùm primùm remitti frigus hyeme cæpit, verisque hæc potiùs, quàm hyemis speciem referre. Totum adeò quod metuendum erat maximè, ab crassitie, ac inertia succorum, ac *bilis* potissimum, ut hanc unam pro cunctis afferam, *vitellinæ* ut ajunt, *prassinæ*, *æruginosiæ* pendebat, cujus haud obscura vestigia petere erat ab ipsis excretis jam tùm quidem, cùm coercita hæc adhuc ab ambientis frigore, nec irasci potens, ac suopte ingenio excandescere, febres tantummodò intermittentes adtularat. Quantum verò ejusmodi humorum excregio, sive sincera, sive variegata sit, Medicis facessat negotii, norunt Practici; Quotiescumque enim apparuerit illa, dat semper ansam suspicandi aliquam pravitatem subesse, quæ morbum reddit non contemptibilem, etsi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

XXXX. Mites utique aderant, quandiu intra intermittentium limites constitere, etsi minimè contemptibiles memoratæ febres facili tùm Marte superandæ; Ubi verò sævientibus inopinatò Austris in subcontinuas eædem degenerabant, aut ab ipso statim sui exortu toto penitus cœlo ab intermittentibus distare videbantur: Quibus hìc quæsò artibus enitendum, quibus occurrendum præsidiis, vi quorum ægri ab imminenti exitio tutò possent evadere? Nullus hìc induciis locus; Nulla hìc *Fabio* spes, quâ *cunctando* possit *restituere rem*. Talis siquidem adest ejusmodi succorum natura, & conditio ut nullam ferant, advertente *Mercato* celeberrimo suorum temporum Viro, & duorum Hispaniæ Regum Philippi Secundi & Tertii Protomedico, in exhibendis auxiliis moram, *cùm certum sit nullum posse* beneficium, *gratiam, aut coctionem à natura recipere*; imo, ut inquit *Averroes* 3. *collect.* corrumpant *formam specificam illius*. Magna cæterùm remedia ex mente laudati Authoris, qui perniciosarum hujusmodi febrium ab crassis, adustisque succis originem ducentium descriptionem æquè, ac curationem distinctam pro viribus illius seculi incomparabili sedulitate complexus est, hìc nullum ferè locum habent; Etenim si de purgatione sit sermo: cautè *id facies*, inquit Vir doctissimus, *sive enim pur-*

ges,

ges, sive secùs, periculo res non caret; Quippe scimus vel levissimis pharmacis gravissimas accersiri dysenterias, quod si has effugias, contabescet laborans. Quod utrumque nos in diversis passim ægrotantibus nuper adnotavimus, ac speciatim in nobilissimo Fratrum pari ejusmodi ingenii febribus eodem tempore laborantium juxtà templum *Divæ Mariæ Consolatricis Patrum Reformatorum Sancti Bernardi*, quorum alter natu major exhibito pharmaco purgante, quod idem horrendas paucis ab illius exhibitione horis secum catastrophes tulit, in habitualem febrem incidit nullo deinceps auxiliorum genere exorabilem, decennis alter gravi ac diuturno alvi fluxu conflictatus est, unà cum magnis, sævissimisque ventris cruciatibus, à quibus tandem variis adhibitis remediis, ac præsertim acidularum potu *Laveni* haud procul ab Alpibus limpidissimo fonte emanantium, summæ in hujusmodi dysentericis, cæterisque alvi affectibus ægrotantibus utilitatis, ad quod etiam ipsa mutatio soli haud parum tulit, incolumis evasit. *In his febribus* (ab hippochondriis ortis, ac Mesenterio) *Barbari etiam, qui cæteroqui facilè purgantibus utuntur, à purgationibus abstinent.* Matth. *Giorgi* Ration. Med. pag. 141. Idem prælaudatus *Piso*, *Ballonius*, *Duretus*, aliique plures adverterant. Si verò de Sanguinis missione loquamur *ægrotantes hujusmodi* subdit suprà memoratus *Mercatus*, *tale præsidium non innoxiè ferunt, & plerumque à sanguinis missione continua evadit febris.* Ego quidem hanc adeò noxiam minimè expertus sum in iis præsertim febribus, quæ continuarum morem magis æmulabantur; quin imò largâ dosi, plenoque fluento emissus sæpè initiô sanguis auspicatissimè cessit, nec quempiam novi hoc remedii genere, opportunè, cùmque illud natura exposceret, celebrato, sublatum. Sæpè etenim parandus hac methodo erat aditus auxiliis cæteris, ac horum Principi, quod mox proferam, si quâ anni constitutione, quoque in morbo expetitũ magis, in hac sanè opportunum maximè, ejusq; indolis febribus accomodatũ.

XXXXI. Equidem *uno Peruviano cortice* (Is scilicet erat præstantius auxilii genus) tùm quæ primò illuxerant, intermittentes febres, tùm ab iis ortas, aut iis analogas cæteras, quæ caput passim extulerant, subigi penitus, nec reviviscere ampliùs memini, congruâ quidem dosi, tum debito more, administrato. Verè *aureus arbore ramus*, qui furente sparsis quaqua versùm fluctibus torrente procellæ impetum sisteret, excandescentes succos compesceret, vimque morbi retunderet, ac cohiberet. Verè *Polychrestum*, ac prope dixerim, *Divinum* remedium, cui utinam simile quidpiam ad alios morbos possideremus. Sed paucis demptis, ut ait Vir Clarissimus, ac toto orbe celeberrimus *Franciscus Torti*, Serenissimi Ducis Mutinæ Archiater meritissimus, quorum virtus certa est, & utilitas evidens, ars nostra medicamentis superfluis alioqui ditissima, bonis, certisque, quæ innotuerint, caret, imò forsitan ob hoc ipsum est inops, quia inutilibus superfluit.

XXXXII. Magnam sanè hisce Paginis laudem, ac lucem Præclarissimi Viri nomen impertit, cui & ego, quòd peramanter me diligat, measque ab

ab illo primitias studiorum, quæ in lucem edidi, commendari plurimùm sciam, ac summâ humanitate excipi; & omnis unà mecum universa literatorum Respublica multùm debet. Atque eò quidem magis me illi obstrictum profiteor, quòd me minùs olim doctè sentientem de hoc admirabili febrifugo, imò forsan & iniuriosè nimis de illo locutum, utpote qui *in verba Magistri* omninò jurabam, benignissimis literis, tùm muneribus ignotum ac immeritum hominem prosequi dignatus est, atque omnibus benevolentiæ officiis complecti; Quò tandem, tùm propriis observationibus edoctus ipse, tùm ingenti rationum pondere convictus, quibus laudatus Vir Corticis innocentiam adversùs quosdam meticulosos, vel præjudiciis imbutos, quibus, pauci sint licèt, suspectus etiamnum redditur chinæ chinæ usus, tuetur; errorem ipse meum agnoverim, ac ultrò fatear modò: Incertus, cujus in laudem potiore jure effundi debeam, corticis ne, an illius Patroni, strenuique propugnatoris. Quædam scilicet laudis pars est, errasse aliquandò, confiteri errorem, inque viam reduci magnorum virorum consilio, ac doctrina!

XXXXIII. Ne verò quis me putet vana loqui, lubet methodum, quâ cùm ego, tùm alii plures præstantissimi huiusce Civitatis Medici in hujusmodi naturæ febribus curandis usi sumus, fusiùs exponere, eamque non nullis curationum historiis, ac practicis animadversionibus illustrare. Utque ab iis ordiar, quæ ingruente hyeme perniciosum characterem induerant, utpote quæ nedum securitatem præsidii, sed celeritatem exposcere videbantur magis, quàm cæteræ; quæ superiore Autumno proluserant: Consultum iis erat, Corticem ab initio protinùs exhibere; febrile hoc more fermentum, ut cum vulgo loquar, quodcumque illud sit, vel exiguum prorsùs, ac inconspicuum, vix editum illud edomando statim, ac subigendo penitus, ne elatum magis, evectumque nimis, ac furens ingentes deinde tumultus induceret, quibus compescendis nulla postmodùm artis præsidia sufficerent. *Quodcumque* ajo *fermentum illud sit*, tùm quove in angulo latens, occultumque. Non enim hic tot inanes conjecturas repetere subit, quas hac in re innumeras excogitatas scio, ac quotidie adhuc excogitari ab iis, qui artem suopte ingenio ab vulgi studiis abhorrentem incertis & plerumque falsis opinionibus fædarunt. An *stagnans* aliquid, quod egeat moveri; Nùm *fixum* quidpiam, quod expetat exaltari; An quidquam *exaltatum*, quod exigat deprimi; Num quid intempestivè *influens*, quod debeat inhiberi; An denique *obstructum* quid, quod indicet reserari? An *intrà* sanguinem rursùs constituendum illud sit, vel *citrà* sanguinem, vel *ultrà*? Nos hæc linquimus agitanda iis, qui lites amant, nubemque hinc sæpe (Dispereat hic quidem obtrectator ille, cui ea displicent, quæ politioris literaturæ cultoribus arrident magis) *pro Junone amplectuntur*.

XXXXIV. Illusit mihi aliquandò, cùm Icario ausu febrium intermittentium caussas exquirerem, illusit inquam mihi Phantasma quoddam (sic ego voco ludentis ingenii aereos incertosque volatus medio sæpe in itinere collabes-

labescentes) quod quidem, utcumque somnium fortasse videbitur nonnullis, referre haud piget hic loci. Num scilicet in toto potiùs *Mesenterii* ambitu, aut illius centro constituenda foret hujusmodi minera febrium, ubi tanquam in emporio quodam, proprioque delubro delitescant, statis subinde horis erupturæ, magnas secum unà afferentes turbas, *catervamque malorum*? Si Cartesio Immortali Viro, ejusque asseclis placuit incorporeum, ac immateriale principium nobis Divino munere concessum, verè *Divinæ auram particulæ*, nullis illud obstrictum corporum legibus carceri mancipare suo, captivum ducere, inque vincula coniicere; Æquiore ne jure haud licebit principium materiale illud, febrium authorem, atque parentem, uno verbo, focum, ac materiam febrilem eo in loco constituere, ac collocare, per quem omnis generis vasa discurrunt, perreptantque, milleque effingunt gyros, *itinera mille*, viarumque flexus innumeros? Nùm aptior hæc febribus scena, quàm alia quæpiam hactenus excogitata? aptior utique illa cæteris, ac convenientior; sive intrà sanguinem cum *Villisio*, sive extrà illum cum *Sylvio*, sive denique in nervoso latice cum *Guil. Cole* earumdem fodina contineatur? Hùc venæ, hùc arteriæ, hùc lymphæ ductus, hùc lactea, hùc inspersæ ubique glandulæ, hùc nervei funiculi, aut si mavis dicere, nervorum rivuli eleganti ludunt spectaculo. Nùm quod de *Pancreate* suo commentus olim est *Sylvius*, idem nobis comparatum de *Mesenterio* effari, longè profectò faciliore, & clariore c, quàm ibi, tum symptomatum omnium, etiam infrequentiorum, tùm ipsorum quoque circuituum explicandorum ratione! Haud exiguam sanè hisce lucem, si quid ego hic judico, præbere videntur memorata illa ventris tormina, quæ toto ferè anno unà cùm exaratis febribus, quandoque etiam nulla comite febri, quodve mirandum magis, periodicarum febrium instar recurrentia, longè latèque sævierunt, cunctis invicta telorum ictibus, præterquàm uno *cortice Peruviano*.

XXXXV. Videmus ab ulcere, & abscessu *glandularum Mesenterii* febres lentas; & continuas fieri, quæ priùs glandulis iisdem tumentibus tantùm, & obstructis intermittentes extiterant. Videmus suborto in pede tuberculo, & tumefacta subinde glandula in inguine diariam febrim exoriri, quæ dubio procul periodica fieret, si periodice recurreret ejusdem glandulæ tumor: Quidni igitur per analogismum quendam haud licitum erit eruere, aliquâ ex glandulis mesentericis insignioribus ita viscido infarcta glutine, ut omnem, vel ferè omnem chylo, & lymphæ illàc fluentibus ultra se cisternam versùs progressum inhibeat, totum vas illud lacteum, quod ab intestinis ad glandulam illam protrahitur, chylo stagnante intumescere, pariterque lymphaticum inferens integrum, quod in eandem inseritur, ab exortu suo usque ad eumdem terminum, lympha sic similiter stagnante, utpote exitum non inveniente, repleri; Exoriri hinc febrim, ac statas quasque periodos, ceù ad regulam quandam, emetiri, prout nempè glutinosæ hujusmodi obstructionis alterna reclusio, atque occlusio contingit, cujus mechanica ratio non est hic loci.

Quantum verò visciditatis, glutinis quantum perreptans, cùm ubique per abdita corporis, tùm in hac potissimum parte lympha, atque hinc cætera quæque fluida humani corporis hac tempestate contraxerint, obvium est animadvertere recogitanti cuipiam, ac recolenti animo, tùm superiorum annorum, tùm labentis indolem, ingeniùmque. Quàm facilè hinc per dissita locorum, viasque varios in gyros convolutas contendens influens quicumque humor, si aliquo lentore peccet, iisdem in locis obstructionem producere potest, lentoremque, ac stagnationem mutuam ceteris per eosdem tramites decurrentibus liquidis impertiri? Quot quæsò nascentibus morbis hujusmodi glandularum mesentericarum infarctus prolusit, aut eosdem diù latentes, occultosque, idem fovit, condiditque sinu, quo usque, ceù disiecto aggere, foras eruperint, eò vividiore conatu, quo diutiùs iidem delituere? Num præcipua hæc ipsa sedes hystericorum insultuum, affectionum hypochondriacarum, Phthiseos chylosæ, cujus exemplum unum atque alterum observare mihi hoc ipso anno contigit, Rachitidis, Scorbuti, Atrophiæ; ac sexcentorum ferè morborum; quorum fera Symptomata novimus, incunabula verò nos omnimodè laterent adhuc, nisi hæc illustriora, ac præclariora in dies efficeret magister in morborum caussis eruendis optimus culter Anatomicus? Nec Indorum morbus à Jac. Bontiô descriptus, hicque familiaris omninò retinendus, eos ad atrophiam deducens, in quibus post sectionem aliquando totum mesenterium occurrit absumptum. Referenda & huc quoque fortassis est *tabes Anglorum* ab calidorum, ac spirituosorum nimio abusu, quibus summoperè rebus Natio illa toto divisa orbe oblectatur, proficiscens.

XXXXVI. Equidem, si harum febrium tùm intermittentium, tùm subcontinuarum minera, ut ajunt, in primis viis, ceù plerisque videbatur, extitisset, haud video, cur repetitis illa catharticis haud obsequebatur, eductâ hinc purgante medicamento materiâ omni exoticâ, quæ febrim pepererat. Atqui ab purgantium usu contumaces hasce magis evasisse compertum, quandoque etiam ex intermittentibus in acutas periculosas migrasse, quas dein aut diuturnus alvi fluxus cruentus, aut diarrhœa sæpe chylosa unà cum totiùs corporis emaciatione subsequebatur, proludentibus passim diris ventris cruciatibus; Qui iidem si diutiùs perseverabant, *Phthisin* brevi inducebant, de quâ superiore paragrapho verba fecimus, præfatæ diarrhœæ, aut alvi fluxûs filiam, quo in limine conclamatum erat: ut nos in duobus ægris adnotavimus, quorum alter juxta *novas ædes Fratrum Carmelitarum*, alter propè *forum olitorium* decumbebat, quâ fornix viæ antiquissimus spectabatur, cui *rubri coloris* nomen, nuper in triumphali Nuptiarum Regiorum Pedemontii Principum apparatu, ne inter nocturnos festivos ignes Aulæ prospectum Fori, Foro prospectum aulæ invideret, ut in præclaro monumento legitur Posteritati commendato, ab Providentissimis Patriæ curatoribus dirutus, ac solo æquatus. *Phthisin* illam voco, quòd si ægrotantium habitum, ac faciem inspexeris, vix illos ab iis, qui verè *Phtysici* existunt, aut ne vix quidem distin-

distinguas: vera autem morbi caussa, ac præcipua sedes in *Mesenterio* potissimum delitescit, infarctis universis lentore glandulis, ac propè jam in strumoso statu degentibus.

XXXXVII. Elucet hinc Sole meridiano præclarior ejusmodi febrium tùm præcipui illarum, quod idem sæpè etiam iis absentibus subludebat, symptomatis, dirorum nempè abdominis cruciatuum fomes primarius, ac propè dixerim, natalis locus. Harum olim meminerat *Ballonius* Vir Doctissimus in morborum notis explicandis, eorumque origine, ac *occasionis initio* revelando nulli secundus, quæ in diros ventris cruciatus *colicos dolores mentientes* plerumque desinebant; Nec diffitetur idem procul ab mesenterio quærendam haud esse illarum sedem, ac fomitem. Sæpe adeò nosse est prioris morbi indolem ab symptomatis naturâ ac ingenio, quod aut illi præludit, aut unà cum illo sævire videmus diviso velut inter utrumque imperio, ac potestate irascendi. Neque inficior sæpe etiam ab aliorum quoque viscerum, Iecoris v. g. Pancreatis, Lignis, glãdularumque omnium per imum ventrem, ac universum tractum intestinorum denso agmine delitescentium infarctu intermittentes febres ortum ducere, haud tamen insonte unquam *Mesenterio*, in quo scilicet tanquam in ampliore Theatro ludere suopte Marte queunt ejusmodi febres, ac quam hæ cumque velint larvam induere. Conspicuum id magis fiet, si quem illi usum, ac munus tribuit Præclarissimus, ac amicissimus *Morgagnius*, mente recolimus; videlicet, ut sanguini per mesentericas venas ab intestinis ad hepar ascendenti multas in transitu ex iis, quibus copiosè ornatur, adiposis cellulis particulas oleosas pro separatione bilis admisceat. Confirmant assertum cadaverum lustrationes, in quibus plerumque bile atro flavâ turgida vesicula fellis occurrerat, defectu nempe illius olei, quod in statu naturali unà cum sanguine per mesentericas, quæ sese in portam exonerant, venas hepati suppeditatur; Non nullis totam lapillis refertam invenimus intus forisque ita nigricantibus, potiùs ut carbones, quàm calculi esse viderentur. Hosce quidam ex iis, qui præsentes aderant, aderant autem quam plures rerum Medicarum, ac Anatomicarum studiosi; observationis confirmandæ percupidi, nùm hi scilicet igni admoti flammam conciperent, adque extremum usque alerent, lucernæ admoverant, sed leves quidem crepitus edidere, flammam autem non servavere, quod peculiari vitio ejus, in qua concreverant, bilis accidisse arbitror. Nos equidem id ipsum olim aliquoties experti sumus, ac penè totos comburi advertimus, quorum plures etiamnum in Musæo inter rariora mea conservo, qui & flammam alunt & omnia ac olim observanda adhuc post multos annos præbent. Subit hic historia satis curiosa viri cujusdam Religiosi, qui præcedentibus acerbissimis ventris cruciatibus quatuor demùm exiguos ejusmodi calculos per alvum dejecit, quâ de re, cùm varii varia proferrent, quidve essent, & unde essent, haud facilè intelligerent, ego illos è choledocho ductu in duodenum delapsos, atque hinc per alvum favente motu peristaltico exturbatos contendi, quod igni

igni admotos comburi illos adnotaverim, teste *Bidloo*, tùm aquis immersi iisdem innatarent, docente *Fernelio*, secùs ac iis, qui de vesicâ urinariâ extrahuntur, cæterisque, qui passim variis in locis generantur, lapillis contingit. An autem Iecur primò affectum fuerit, an Mesenterium, ipsa morbi indoles, ac ingenium manifestabit; Qui namque morbus à Mesenterii vitio proficiscitur, raro Catharticis cedit, sæpè etiam, ut adnotavimus, exacerbatur magis, tùm tormina secum unà adfert, ac cruciatus ventris immanes, inque atrophiam tandem, ni caveatur, degenerat; Qui verò à jecore procedit, non nisi catharticis frequenter usurpatis expugnatur, nullo ferè, aut vix exiguo ventris cruciatu stipatur, inque colluviem plerumque serosam, si diuturnior extiterit, desinit. Sed tamen fortasse de hac re fusiùs loqui continget aliquandò. Nunc verò ad aliud caput transeat oratio, quæ perquam satis in hisce immorata est.

XXXXIIIX. Hos inter rerum fluctus præstantius, ut retulimus suprà, subsidii, genus, ac sacra, penè dixerim, anchora *cortex* erat, sive intermittentis toto sui decursu typum febris retulerit, sive in acutam migraverit illa, sive eadem subcontinua ab ortu extiterit, sæpèque hinc obscura inter simulati velut circuitûs vestigia Medentes eluserit; sive denique nullâ præsenti febri toties exarata alvi tormina tantummodò desævierint. Nulla hìc advocanda sui generis materia, quæ catharticum suaderet, aut expectanda Medicorum scriptis celebrata adeò humorum coctio; ne fortè, dum hisce totus incumberet Medicus vota ferens *Naturæ*, evacuato purgantibus, quod adhuc reliquum aderat, sero, aut datis inani cunctatione morbo induciis, altioribus actis radicibus malum ingravesceret, ac ut plerisque obtigit, in lentam febrim, ac in maciem denique infausto exitu transitum faceret; præcluso nempè omni itinere chylo, aut si quis adhuc aditum sibi per oppositos aggeres aperiret, viscido eodem, lento, ac inerti propè sanguini occurrente, nullo prorsus pacto misceri apto cruori, inque nutritium rorem secedere. Duas scilicet ob caussas extenuari sensim corpora videmus respectu succi nutritii, cùm is nempe aut liquidus minùs, quàm par est, alendæ parti occurrit, aut exoticis moleculis refertus, quo fit, ut ineptus nutritioni, seù minimè assimilabilis idem evadat; defraudatæ hinc æquo alimento partes emacientur sensim, ac contabescant. Etsi enim idem ipse nutritius humor in *rorem*, *gluten*, ac *cambium*, ut veteres aiebant, facessat, opus sit, totque adeò subeat *metamorphoses*, antequàm nutriendæ parti assimiletur: glutinosus proinde evadat necesse sit, ut firmiter magis adhærescat, ac solidi vim, ac robur obtineat; Si verò is minùs jam naturâ fluxilis ad partem, cui comparatus est, accedat, coniicere est, non eum ampliùs acquisiturum glutinositatis gradum, qui necessarius est ad hoc, ut parti similis fiat.

XLIX. Quod si impar idem obvios superare obices, perque infarctas lentore glandulas, obstructasque vias excurrere, regurgitare hinc, ac mutato itinere, revocare gradum coactus erit, perque eadem, quæ jam subierat ostiola, sese in intestinorum cavo reci-

recipere, & qua data porta unà cum alvinis fæcibus exire, unde diarrhœa plerisque chylosa, mox phtysis inevitabili fato successit. Huc scilicet tandem casura morbi alea, ni periclitantibus rebus opportunè cortex subveniret. Ut latens venenosior in herba anguis, ita & majus in mora periculum.

Ægrotus Primus.

Eximius Jurisconsultus initiô Autumni corripiebatur tertianâ simplici, cum pauco tamen rigore invadente; declinante febri conatus mox ventris acerbissimi subludebant, toto demum Apyrexiæ intervallo perseverantes. Exbibito medicamento purgante tertianæ duplicis typum febris obtinuit, visaque ventris tormina exasperari magis, ac diriora eadem evadere. Fotus adhibiti ex lacte, clysteres emollientes additâ theriacâ recenti, diluentia, paregorica mitiora, & his similia. Monebam ipse, ut statim cortex præscriberetur, quô sine magnam impendere ægrotanti viro jacturam prævidebam. Difficilem tamen assensum præbebat Medicorum alter, qui ægrotationi præerat; Cùm verò omnia in pejus ruere cerneret, sponte tandem, cùm fortè illum sub vesperam inviseret, corticem semel, atque iterum exhibuit modicâ dosi. Manè eâdem, quâ consueverat, horâ febris repetiit, lenior tamen, tùm mitiùs sævire cœperant alvi tormina, quo dein corticis usu æger perfectè convaluit.

Ægrotus Secundus.

Judæus post febrem primò validam, mox lentiorem, atque diuturnam, insuper diarrhœam contraxit, quæ postmodum in dysenteriam migravit, eâdem durante febriculâ. Demum dysenteriâ rursus in diarrhœam conversâ, cæpit simul febris typum manifestum acquirere tertianæ duplicis intensioris. Hæc autem febris in invasione sua soporem simul adscivit admodùm profundum, quo circa declinationem accessionis evanescente stupidus, attonitus, & immemor ad plures horas æger remanebat. Quæ cum ego sedulò animadvertissem, jussi Medicô curante annuente admoveri occipiti vesicatorium, ac mox corticem Peruvianum largâ dosi exhiberi. Et ecce statim imminuto paroxysmo, oblationem validiusculam corticis subsequente, alteroque prorsùs inhibito, symptoma ipsum soporis simul evanuit, quare brevi à febre, à lethargo, & à diarrhœa liberatus est Æger.

Ægrotus Tertius.

Sacerdos jam proximè octogenarius febrem tertianam patiebatur adeò absconditam, adeòque latentem, ut ea potiùs ex acerbissimo ventris cruciatu cum obscura quadam extremorum frigiditate, quàm ex ullo charactere magis proprio distingueretur. Diù ipse incertus hæsi, an symptoma istud pro vero morbo haberem, eique occurrerem appropriatis remediis, nondum scilicet probè conscius periodi tertianarii. Atqui suspicans simul quicquam aliud latere ob insignem pulsûs inæqualitatem, insuperque observans hujuscemodi cruciatus nihil habere commune cum colicis ita dictis doloribus

ribus præter doloris sensum, facilè deprehendi doloris originem aliam esse ab illa, quam mihi effinxeram. Qua de re ad corticem Peruvianum protinus confugiendum esse existimavi, pro inhibendo dolorifico, ut ita loquar, propè imminente paroxysmo, eò metuendo magis, quo debilis æger, ac senio velut confectus, par haud erat ampliùs diù mali sævitiem ferre; Libentissimè annuit, qui unà mecum aderat Medicus, ac statim propinato Cortice per ebullitionem in aqua Card. Bened. parato, brevi integram ægrotans valetudinem recuperavit. Huic quoddam surditatis, cùm jam è morbo convalesceret, vestigium supervenit, quod idem unà cum febri evanuit omninò.

Ægrotus Quartus.

Primarii Regis Architecti famulus ejusmodi ventris doloribus laborare cæpit, unà cum febri subcontinua, diarrhœa, siti magna, urinis subrubris, ac velut igneis, pulsu celeri, æstu, ac vigiliis intensis. Contractum manu abdomen percipiebatur, quidve in profundo latens ægri relatu, quod sedem ipse mali vocabat, ac centrum doloris. Ad septimum usque subcontinuæ morem febris obtinuit, quæ nec repetitis sanguinis missionibus cedens, nec diluentibus, fomentis, nec cortici ipsi postremò administrato, quin imò ad omnimodam continuitatem malignanter tendens delirium secum unà adtulerat, ferocesque artuum convulsiones, quarum haud obscura quidem indicia in carpis observare erat post quartam acessionem, cùm adhuc scilicet subcontinuæ genium febris servaret. Adstricta post septimam sponte alvus, irritata eadem vix pauca demisit, variegata, sincera, improba; Urinæ pallidæ, turbatæ, pulsus intermittens. Dimisso Cortice Vesicantia humeris, ac Tibiis admota, diluentia iterum adhibita, camphorata, alexipharmaca, fotus, sectaque iterùm vena. Quibus nihil proficientibus medios inter acerbissimos ventris cruciatus, membrorumque subsultus, lecti fimbrias diducens, & floccos vellicans, sæpe etiam per vices singultu correptus è vita decessit.

L. Plerosque hujusmodi casus recensere possem, quibus denegatus cortex, aut dimissus idem, cùm adhuc largiore illum dosi exhibere opus erat, rem permisit in deterius abire. Ut ut enim vesicantia, ac sanguinis missio, quæ duo haud diffiteor tutiora extitisse hac constitutione post corticem præsidia, in iis potissimum febribus quæ acutarum indolem æmulabantur; viderentur recta adversùs morbi genium pugnare, ut & repetita diluentia, ac fotus, quorum eadem fermè ratio. Ea tamen nihil, aut vix parum quidem, nisi unà cortex administraretur, adversùs morbi caussam profecerant, quæ id namque præsidii efflagitabat, quo vegetior Chylus, vegetiore hinc quoque facto solido, impervia viarum facili marte pervadere, imosque recessus adire posset: uno verbo, properantia ad stasin, seù ad concretionem liquida, deficientia hinc pariter solida, fluorem illa, hæc vim, ac robur amissùm reciperent, ad status utraque æquilibrii leges redigerentur, vindicarentur ab infarctu glandulæ, expedirentur ab obstructionibus viæ, præcaveretur suprema, quæ imminebat,

bat, jactura; quod unum sperandum erat à *Cortice*. Equus indomitus, & effrænis, liceat mihi allatum hìc loci ab præclarissimo, necunquàm satis laudato Viro exemplum, tùm ipsamet illius verba usurpare; Equus indomitus, inquit, quandòque est febris. Ab eo hominis vita trahitur, velut currus, quò fata sinunt. Medicus moderator est, Aurigæ instar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione febris, id aget tantùm, vel studebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc indè paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non verò impediet, quin cursum suum Equus expleat, usque quò illi suppetunt vires, & furor, non sine gravi metu, quòd dum

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas,

Offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem allisa, malè consistens facilè frangatur machina. Quod si chinâ chinâ utatur Medicus, id aget, ac si retracto magistrâ manû convenienter fræno, Equum vi sistat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti cursûs declinet pericula.

LI. Plerosque utique casus recensere possem ægrotantium, quibus malè cessit res, sive ludens adhuc tertianario circuitu febris derepentè in acutam transierit, sive haud deleto morbi fomite in lentam abierit, diuturniore quidem, at æquè infelici exitu, quod utrumque discrimen eludere erat exhibito opportunè Cortice. Dixi *haud deleto morbi fomite*; Quotquot enim hoc more lentâ ægritudine occubuerunt, secto Cadavere, Mesenterium compertum est summè putridum, plerisque etiam penè totum absumptum; non nullis sordido ulcere, aut exiguis adhuc abscessibus scatens, ceù totidem latentibus Vomicis, quæ procul dubio diuturnam febrim, ac mortem tandem adtulerant. Horum unum, atque alterum exemplum lubet commemorare.

Ægrotus Quintus.

Mercator quidam in *Vico D. Thomæ* florenti adhuc ætate, alvi torminibus exeunte hyeme vexari cæperat: inque dies magis, magisque dolor vim cepiebat: tantùmque aberat, ut hujuscemodi doloris abditæ caussæ comprehendi possent, ut numquàm ullis remediis tolli, aut saltem levari hoc malum potuerit. Comes aderat febris, quæ intermittentis diù vultum retulerat, atque tandem nullam ampliùs circuitûs legem observabat, modò etiam crudelior reviviscere videbatur; Quô urgente magis adhuc, quàm ut tolerari posset, dolore, extenuato propè, ac macie confecto corpore è vita discessit. Cadavere secto sana omnia reperta viscera, præterquàm Mesenterium, quô præcisô, materia multa nigra, fætensque profluxit, encausto sutorio similis.

Ægrotus Sextus.

Honesta Virgo hospitalis Puellarum domûs, vulgò *dell' albergo*, , in dolores Colicis similes, ac pro talibus habitos supremâ hyeme incidit, contrà quos cùm nullum remedii genus valeret, misella, febri quotidiè cum rigore insigni repetente doloribus jam dictis associatâ, paucos post menses marasmo consumpta est. Dissecto ven-

ventre ingens copia puris, quo totum mesenterium refertum, ac quasi turgidum erat; erupit. Hoc Natura per renes evacuare frustrà tentaverat, urinis valdè purulentis profluentibus: Cùm renes interim integri, omnique labe carentes conspicerentur, quos nonnulli ulceratos suspicabantur, idque non immeritò, cùm puris mictus diuturnus teste *Galeno* 4. Aph. 75. renum, aut vesicæ exulcerationem significet. Verùm doloris circà renum regionem absentia suspicioni huic non attestabatur.

LII. Cæterùm nec in Mesenterio tantùm, etsi præcipua ibi extiterit morbi scena, sed & in finitimis huic quandoque partibus, hujuscemodi infarctus occurrerant, quorum exempla recensere haud vacat. Tentabat siquidem Natura per ejusmodi abscessus in hac, aut illa parte erumpentes morbum solvere; At cùm hi in abdito adeò loco, imoque delubro contingerent, sequebatur hinc ab eorumdem disruptione totam unà partem putrescere, ac velut absumi. Febris hinc intermmittentis incunabula repetenda, nedùm facto, aut tentato abscessu; Ejusdem in acutam migrantis proludia, inchoato propè, ac confecto ipso; lentæ itidem, ac unà simul sævissimorum alvi cruciatuum incrementa, disrupto tandem, ac finitima quæque loca exundante. Primo in stadio facile erat propinato Cortice ulteriorem morbo progressum inhibere; Haud ita facile in altero, ni exiguus foret abscessus, aut glandulosa pars, in qua is delitescebat, haud ita dissita ab intestinorum tramite, ut in eorumdem cavo facili negotio posset exundans materies vasorum famulatu exonerari. Difficile omninò, ac penè impossibile in tertio, ac supremo morbi statu; sive hujusmodi concretiones in Mensenterio, ut plerumque obtigit, sive in Pancreate, aut Hepate, sive quod in *Ægroto Sexto* suspicari fas erat, in renibus occurrerint. Renes hoc pacto exulceratos, ac ferè absumptos omninò mihi in Viri Cadavere diuturna ægritudine confecti haud ita pridem ostenderat solertissimus, ac ingeniosissimus adolescens *Octavius Calastrus* in majori Urbis Nosocomio assistentis Medici munus diligentissimè persolvens.

LIII. Morbos abscessu solvi satis vulgare est, qui frequentissimè quidem febribus, & variolis supervenit, maximè circà aures, atque inguina; non nunquam & toto corpore diffusa excrescunt tubercula, quæ in pus aliquandò resolvuntur. Idem ubique Naturæ laborantis conatus; etsi impar illa sæpè haud queat, quod tentaverat opus, absolvere, sæpè etiam ob partis longinquitatem, per quam nempè partem, seù emunctorium haud ita facile est congestam materiam evacuari, ac foràs protrudi. De abscessibus Hepatis feliciter peractis innumera monumenta habemus apud Scriptores, quod quidem per Choledochum ductum, amplum satis, ac per mille illum rivulos collectam in jecore materiam in Duodeni cavum deferre aptum, si præsertim congruo in loco abscessus fiat, facilè is erumpere queat, ac totus exonerari. Præclarum Hepatici hujusmodi abscessûs hoc pacto felicissimè curati exemplum Parenti olim meo obtigit in Serenissimo

mo Principe N. N. à Sabaudia, cùm illius ægrotationi præesset. Ejusmodi ego alterum in Pancreate in nobilissimâ Muliere hoc more sanatum vidi, diuturnis, dirisque hystericis insultibus divexatâ, cujus adhuc vestigia, eâdem decem fermè post menses defunctâ, cùm filiam peperisset, inspexi, ac Medicis, qui unà mecum curationi aderant, ostendi. Nosse erat abscessûs sedem, ac locum ab doloris vestigio, abque visibili tumoris in eo situ, quo propriè Pancreas latet, præsentiâ, qui dein evacuato sensim per alvum pure imminuebatur.

LIV. At verò nullum adhuc curationis feliciter peractæ exemplum legi latentis in Mesenterio abscessûs, vix unum aut alterum latentis ejusdem in renibus, aut vesicâ, perque urinæ meatus suppurati; cujusmodi historia illa *Pithionis* ab *Hippocrate* in principio *tertii Epidemiorum* descripta. Mirum sanè, quantum in hujus explanatione hallucinentur interpretes, qui uno omnes ore, ac unanimi consensu morbi liberationem urinæ copiosiùs effusæ tribuerunt; Neque enim ad urinæ quantitatem, sed ad qualitatem potiùs, utpotè quæ fuerit purulenta, referri sanitas debet. Neque leve est, quod *Hippocrates* his in libris sæpiùs observat, urinam quoties materia illa purulenta per vesicam abducta, est, cum difficultate & dolore reddi consuesse, ita ut stranguriâ laboraverit ægrotus. Proferam hìc, quod mihi olim adnotare contigit curiosum satis, huic *Hippocratit* exemplo planè respondens: ita tamen, ut hoc intersit; quòd utcumque factus abscessus suppurationem obierit, æger tamen sanitati minimè restitutus sit. Atque eò lubentiùs id proferam, quòd sub hac plerumque imagine juniores non modò, sed senes aliquandò decipiantur, ac si calculns reverà adesset, qui tamen nullus postmodùm reperitur.

LV. Sacerdos è Cappucinorum familiâ, & ingenio peracri, & studio flagranti, & doctrina eximia, & memoria singulari excellens, anno ætatis sexagesimo sexto, circà Veris initium valetudinem amisit. Urgebant viscerum dolor, flatus, & quasi quædam convulsio: languescebat admodum stomachus. Post autem aliquantò desidendi aderat, mingendique cupiditas, stranguria, dolor juxtà inguen, & glandem permolestus, præcipuè post extremam mictionem gravissimus; In Perinæo ad vesicæ cervicem pondus; atque hæc omnia, & nova, & repentina. Urina primùm difficilis, atque intercisa; deindè magno cum impetu, & sonitu quodam, quasi ventus aliquis erumperet, excreta: In quâ quidem, color inerat naturalis, nihil tamen subsedit. Dolor aut resupinato, aut inclinato, aut etiam cùm distenderetur vesica, levior. Atque hæ inter mingendum molestiæ ad vitæ usque finem perdurabant. Accessit interdum sitis. Hoc ferè modo ad medium Majum traxit: quo tempore dolores statim exacerbescere sensit, siquid paullò calidius hauserat: Per biduum omnia rejecit vomitu; Cruciari sibi intestina, & abdomen vehementiùs tendi querebatur. Dolor hinc inter meiendum acerrimus; febris cum siti satis acuta: quæ tamen, die tertio elapso, aliquantulum remiserunt. Arenulæ aliquot asperæ, quæ magnitudine caput aciculæ æquabant, eje-

ejectæ. Color urinæ saturatior: in qua subsedit plurimum muci glutinosi, & subflavi, sanguine hinc inde, aliquandò etiam carunculis, ramentisve respersi. Paucis exinde diebus recruduit dolor; Obortus hinc quoque rigor, totumque horrore corpus intremuit. Pulsus celer & depressus; Lingua arida. Urina sanguine plurimùm tincta; quam quidem non nisi in lecto cubans excernere potuit. Postremò tandem dolorum requies, seù potiùs sensus obtusior. Caput quippe tentari cæpit. Febris, singulis diebus vesperi ingravescere sueta, tandem ferè prorsus elanguit. Spiritus paullo difficilior: Urina mordax, planeque mali odoris: pus eâ largitate profluens, ut urinæ copiam propè excesserit. Huic malorum moli paullatim accessit sensuum stupor. Ita in hoc piissimo Viro ille animi motus, quo nihil celerius, aut acutius esse poterat; veterno tandem obtorpuit. Quis autem non jure beatum illum dixerit, vel quod vitam doloris expers tandiù produxit, vel quod, cùm diutiùs haud sine dolore vivendum esset, vivere desiit? Aperto Cadavere Urinæ iter accuratiùs pervestigatum est. Nam ad sectionem ita animo parati accessimus, quasi qui calculum essemus inventuri. Sed neque in vesica, neque in ureteribus, neque in renibus ipsis, ullum omninò sabuli, nedùm calculi apparuit vestigium. Dum ulteriùs viscera scrutamur; Colon ita pertinaciter vesicæ adhærescere animadversum est, ut ne cultro quidem facilè dividi posset. Quâque in parte adhærescebat: in conspectum venit diametri quasi sesquiuncialis ulcus rotundum, quod non modò Coli ipsius tunicas penitus absumpserat, sed etiam vesicæ membranam extimam perederat. Hinc via per tunicam vesicæ mediam, sive musculosam perforata est, quæ pennam anserinam reciperet: Unde continuò pus ab ulcere intrà vesicam defluxit, aditusque patuit, quo in urinæ ductum ab intestinis commigrarent flatus; de quibus quidem, dum viveret, ægrotum somniasse perperam credidimus.

LVI. Sed ut ad *Mesenterium* revertar, quod *scenam* constituo sævientium hoc anno malorum; atque ut uno omnia claudam paragrapho: Ars medentis erat, præsidium, quod credebatur præstantius, *citò adhibere*, antequam enatæ hic loci passim concretiones serosæ phlogosin inducendo febrim efficerent intensiorem, aut erumpente abscessu febris inde habitualis emergeret. Sive autem in substantia ad instar electuarii, sive levi ebullitione in aqua appropriata paratus, atque unà cum balsamicis commixtus Cortex exhiberetur, perinde erat; Quamquam & hic maximè quædam sit Medico cura, ac verè dixerim prævidentia, quæ definiri non potest, multò minùs edoceri. Equidem cùm præcedentium annorum, tùm quæ hoc anno sæviebant, ægritudines mihi ante oculos pono, lympham ubique in motu peccantem video; Ut nihil inde mirum videri debeat, quòd pulmones modò, lentescens hæc passim, ac sistrophes ubique inducere apta, pectusque, ut superiore anno adnotavimus, modè imi ventris viscera, ac *mesenterium* præcipuè occuparit. Quotiescumque verò, in hac siccitate temporum, tot emortuas huc

illuc plantas circumspicio, defectu humidi terræ centralis, quod iis pabulum præbet; dilucidè mihi occurrit febrium, ac cæterorum affectuum, qui unà eruperant, ratio; curve hi potiùs in *Mesenterio*, quod ager est, campusque patens, insignibus glandulis, rivulisque majoribus refertus, per quem vitalis succus idetidem percurrit, ac remeat, cruori aliquandò miscendus, quàm in alia quacumque parte tentoria castra posuerint.

LVII. Exactâ hyeme, eædem visæ febres proludere, novo tamen symptomatis genere distinctæ, ut in *Ægroto* 2. adtulimus; sopore scilicet gravi, ac profundo, imbrifero tùm, ac summè perfrigido existente cœlo, nocturno etiam sæpè gelu concretis ubique per circumiectam planitiem fluentibus aquis. Cernere erat novum hoc symptoma easdem, ac febris, phases obire, cum eadem scilicet crescere, statum attingere, ac demum illâ declinante, declinare sensim, restitante, ut plurimùm, aliquâ in soporem propensione, etiam tempore intermissionis, quæ affectum paullatim radicari, & ad Idiopathicum tendere præmonebat. Non nullis quidem intermediâ apyrexiâ nullum aderat soporis vestigium, ejusque loco cruciatus ventris prodierant, eo more recrudescentes, ac in intermittentibus autumnalibus, apyrexiæ tempore, iidem irasci consuevere, evanescentes hi dein, repetente febri, quæ soporosam affectionem secum unà comitem adferebat. Sæpè coævus febri sopor, interdum illi posterior, diarrhœâ passim, dysenteriâ, aut memoratis alvi cruciatibus proludentibus. Enim verò etsi in capite agi videbatur Tragœdia, morbi tamen fomes, ac incunabula adhuc in imo ventre delitescebant. Atque hinc quidem, cùm accesserat sopor, ex intermittenti tùm sæpè in acutam degenerabat febris, eâdem protinùs & ipsa methodo profliganda, antequam *Palladis Templum*, sacramque aram intimè magis morbus pervaderet. Ominosum erat, propinato Cortice febrim intensiorem adhuc evadere; Ut victoriæ signum certissimum eamdem denuò in intermittentem desinere, quo usque tandem continuato corticis usu omninò profligaretur. Plerìsque memini loco soporis cardialgiam in principio accessionis supervenisse, paucâ ut plurimum, vel inani vomituritione. Lethale heù prorsùs symptoma, atque eò funestum magis, cùm febris intermittens adhuc perstiterit, ac vim illa eluserit præsidii, seriùs fortè etiam, quàm par foret, administrati. Quæ cùm ego memoriâ recolo, ac versicolorem hujusce imaginem febris Vere potissimùm, ac æstate ludentis adverto, animo subit Proteiformis illa, cujus ingenium, ac morem accurato penicillo adumbravit *Mortonus*, vim unà simul eximiam Peruviani Corticis pro tanto debellando hoste summè commendans.

LIIX. Nunc ad intercurrentes affectus me confero, quibus curandis, sanandisque, etsi nihil prorsus cum vulgaribus morbis habere viderentur affinitatis, haud exiguam tamem lucem iidem præbuere. Adeò scilicet nedùm, quæ sub Epidemicarum Principe ludunt, ægritudines, haud impari, ac illam, methodo vincere tutum est, sed & quæ ab ea toto penitus cœlo discrepare videntur, nullum-

que omninò cum illis fædus habent, atque consortium. Has inter recensenda primô locô *Asthmata* veniunt, quæ si olim unquàm, hôc potissimùm annô, ac tùm quidem, cùm sæviret ab alto Boreas; frequentissimè proluserunt, atque ejus præsertim generis, indolisque, quæ *convulsiva* vocat *Villisius*, seù *sicca*. Plerosque horum memini solo Cortice Peruviano sanatos, anodynis unà commixto, quæ aliter per se sola usurpare, perniciosa res erat. Proficua quampluribus venæ sectio, ac quidem *Jugularis*, cujus beneficio haud pauci inopinatò evasere. Miræ curationis exemplum hujusce ingenii Asthmatis enarrare juvat, quod lucem fortasse Practicis hac in re feret, quò citiùs tutiùsque idem, sive recens illud extiterit, sive diuturnum, compescatur, evellaturque radicitùs. Sartoris cujusdam *Galli* (*de la Ruë*) Filius, decennis circiter, in *vico novo*, qui rectâ ab ædibus Regiis ad Portam, quæ vulgò *nova* dicitur, ducit, diuturno hujusmodi Asthmate flatulento, ut ajunt, seù periodico laborabat. Rogatus ego, ut opem illi præberem, haud libenter, quod ingenuè fateor, curam suscepi; Nihil enim sperabam mihi ex ea laudis accessurum, aut ægro emolumenti. Tentaverant siquidem id ipsum plerique alii, sed frustrà. Invitus denique, ac precibus Parentum indulgens, jubeo, venam in cubito manè sequenti secari, altero die potionem ex Manna obtuli, nullo, vel exiguo ferè levamine. Sæpe mihi in mentem venit Corticem exhibere, vel ex eo maximè, quod unum inter, ac alterum Paroxysmum plenissima sæpe intermissio succederet. Quem tamen præscribere distuli, mali diuturnitate perterritus, ne scilicet insons alioqui remedium eventûs ambiguitati, ac propè dixerim, sorti subiicerem. Oxymel itaque Asthmaticum *Floyeri*, Viri Doctissimi, ac qui multum gloriæ in hac Provincia sibi comparavit, aureo tractatu de Asthmate, in quo nihil ferè desiderandum reliquit. Oxymel inquam Asthmaticum Floyeri præscripsi, manè, & vesperi sumendum. Leniri hinc malum visum, saltem paroxysmos haud adeò frequenter occurrere, ac repetere anteà consueverunt. Properante hyeme ingravescere illud, ac irasci magis iterum cæpit. Jubeo sanguinem è Jugulari lato vulnere emitti, ipseque locum sectioni aptum Chirurgo designavi; Totum namque recentibus scrophularum vestigiis obsitum undequaque collum aderat, quibus vel ab incunabulis correptus æger fuerat. Eadem mox die, ac sequenti benè se habuit Puer; Proximâ huic nocte, cùm Parentes somno placidissimè tenerentur, ingenti exaudito strepitu expergefacta Mater filium reperit humi prostratum, ac penè animam efflantem. Me diris increpat, quod inauditam rem, sic namque vocabat illa recèns factam in Jugulari sectionem, in filiolo tentarim; Atqui vanas hujusmodi Mulieroularum querelas parvipendit vir Prudens: Parochum extemplò advocat, qui morienti Puero suprema munera administraret. Dum hæc agerentur, sedari visæ sensim convulsiones, altusque sopor ingruere, qui perennem rebus securitatem adtulit; Ex eo namque tempore pacata sunt omnia, nec ullum vel leve mali vestigium superfuit. Incolumis brevi post Puer unà cum Parente, domi pares mihi

mihi pro munere grates lætissimè egit.

LIX. Sæpè ego ejusmodi asthmata in pueris ab obesitate nimia, seù intumescentia Thymi ortum ducere haud inani conjecturâ suspicatus sum; Sivè ejusdemmet Thymi situm, munus, ac habitudinem vividâ mentis acie perpenderim, sivè enata inde symptomata quæque diligẽter ad trutinam revocarim. Pondus addiderat conjecturæ meæ demortuorum Puerorum sectio, quibus frequens id mali genus extiterat. Cùm enim quædam olim mecum ipse meditabundus cogitarem noxa propè, ad Thymi usum hactenùs ignotum prorsus, conducentia, inque lucem edenda aliquando; Quotquot hinc fœtus, tenellique infantes mihi occurrerant quopiam morbo denati, hosce omnes curiosè perlustrabam, ac Thymum potissimùm, quem obesum, ac inflatum magis, ac ætas postulavarat, in iis omnibus deprehendi, quibus quædam aderat ab ortu anhelitûs angustia: Ad fœtus verò quod attinet, cùm aer nondum bronchia repleverit, prægrandis utique Thymus in iis conspicitur, qui demum in adultis sensim decrescit, ut in Senibus ferè idem vix inveniatur. Suspicabar autem quod cùm Thymus nutritium succum, qui ab sanguine è magnis, ac proximis vasis affluente, magnâ copiâ ibidem derivat in fœtu, non equidem, ut sibi effinxit *Cl. Bellingerus* per excretorios ductus ad oris confinia juxtà linguæ radicem deponat; At, ut ego propria observatione edidici, rorem illum nutritium in ipsius oesophagi cavo, exiguis osculis, breviore itinere conferat, unde in ventriculum, ac intestina delabitur, vasaque lactea percurrit, quin fœtus ore assumere alimentum cogatur, quod improprium, ac minimè conveniens vel ipse olim *Hippocrates* censuit: Suspicabar, inquam, quod idem Thymus, edito jam in lucem fœtu, nimiâ oppletus succi quantitate, nec exonerare hanc potens in proximo infundibulo; obstructis ab ampliato post nativitatem œsophago hiantibus in illum ostiolis, eam tandiù in sinu suo detineat, quandiù à propioribus vasis absorbeatur; absorpta dein eadem, cùm maximè delituerit diù, aut fortè hæreditaria labe acorem contraxerit, tot unà excitet turbas, totque illa parens sit ægritudinum, quas pueris sæpè contingere videmus, difficili Marte sanandas. Atque ob id sanè plerisque usitatum est fonticulum in occipite puerulis utiliter inurere, aut setaceum, Derivationis gratiâ, cùm maximè eâ ætate pueri gravi soleant stertore premi, qui nullimodè ab ullo pulmonum infarctu, at potiùs ab nimia Thymi obesitate proficiscitur.

LX Ab eodem, ac memorata Asthmata, fonte ortum unà, ac incrementa susceperant Paralyses, Apoplexiæ, Hemoptoes, improba Scabies, Podagra, Nephritis, Phthisis, ac universi propè affectus, quos præsens constitutio anni in Scenam tulit, quibus & meritò accensendi occurrunt fluores albi Mulierum, tùm pallidi Virginum colores, affectus Hysterici, infandaque Puerperarum Clades; Ab liquidis scilicet, aut præ nimiâ glutinositate coercitis, aut æqua seri portione defraudatis, quo egent, ut sibi comparata munera obire queant, ac constitutas sibi leges servare. Qui hæc omnia seriò mente revolverit præterita, aut tùm quidem revolvit, ex-

pen-

penditque diligenter, cùm impenderent prope; Is vates esto, ac *Magnus Apollo*. Hæc inter peculiares non nullas historias seligam, quæ Medicinam facientibus haud inutiles omninò erunt, aut iniucundæ legentibus. 1. Præclara Vestalis Octobri mense, cùm intenso præter morem æstui rigida hyems è vestigio successit; Paralysi dextri lateris unà cum insultibus hystericis perculsa, dirū in modum ludentibus, laboriosam vitam totâ hyeme duxit; Vere appropriatis remediis pristinum valetudinis statum integrè recuperavit, quadam tantummodò superstite tarditate linguæ, per novilunium maximè. Autumno dein sequenti eadem die, ac momento ferè temporis, quo superiore anno in Paralysin incidit, pleuritico dolore correpta intra biduum decessit. 2. Vestalis altera, cùm, fluentibus menstruis, in aquæ frigidæ balneo diù morata fuerat, internarum partium omnium paralysi extemplò obruta & adhuc luget infelix amissum membrorum usum; Atque hinc sanè explicari posset phænomenon illud gravitatis, seù spasmi, quo in aqua diutiùs morantes plerique corripi solent, ac se se velut à Spectro quodam ad fundum trahi existimant. 3. Mercatoris filia, cui prægrandis diù in abdomine enatus tumor, quà cæcum intestinum ad dextri renis confinia delitescit, Colicos sæpe dolores, ac sævos admodùm inducere consuevit, in paralysin subinde ejusdem lateris desinentes, quæ citissimè solvebatur; ab utroque jam modò affectu Thermarum beneficio immunis, atque incolumis degit, remanente antiqui tumoris in eadem parte vestigio, qui malorum author extiterat. 4. Quidam ex hepatis, & vesicæ bilis obstructione in tertianam notham, deinde in colicam passionem incidit; paullò post paralyticus redditus, sex ferè menses inermis vixit, ad extremum delirio, ac epilepsia correptus occubuit. Paralysis à principio occupavit brachiorum superiores partes, sensim ad extremitates manuum, ultimò ad crura descendit: Æger atrophiâ contabescebat, deque ventriculi ardore, siti, appetitûs edendi prostratione, alvi difficultate, & dolore Ilii sinistri tensivo, gravique (sentire enim sese aiebat in illo loco pondus aliquod grave, tanquam plumbi massam) conquerebatur. Aperto cadavere Iecur reperimus pro corporis ratione nimis magnum, obstructioneque minimè vacans; Vesicam bilis crassâ, ac nigra bile turgidam; Ventriculum humore viridi plenum, atque extensum: Colon intestinum malè, ac præter naturam conformatum. Siquidem ubi Cæcum situm est, & ubi Colon ventriculo annexum erat, valdè laxum aderat, flatibusque expansum, reliquis in locis ad rectum usque, angustum, fæcibus crassis, durisque in globulos concretis infarctum: Eodem modo conformatum vidi Colon in multis. Reliqua viscera tam naturalia, quàm spiritualia erant illæsa, ac integra. Ex cerebri substantiâ inter dissecandum effluxit aqua tenuis, & colore subrubicundo, quod vasorum sanguineorum incisioni adscribendum est: nam aqua, quâ omnes ventriculi scatebant, fuit tum tenuissima, tum limpidissima, ac pura, nihil verò pituitæ in ventriculis cerebri vidi. Totum spatium, quod in Sacrâ fistulâ inter tenuem, & duram membranam est, & ubi nervorum funiculi

funiculi nervos constricturi à spinali medulla recedunt, simili aquâ plenum extitit. Ex qua quidem historia, & symptomatibus, quae praecurrerunt, conjicere fas est omnium malorum scaturiginem ab Hepatis obstructione prodiisse. 5. Virum novi resolutionem ex moerore, multa sollicitudine, & inedia expertum: deinde sumpto Cathartico, adeò læsum, ut totus ipse immobilis fieret, & propemodùm interiret, nisi in contrarium mutatus fuisset, & humectantibus omnibus, tùm potionibus, tùm cibis, & aliis hujusmodi usus fuisset, maximè verò balneis, unctionibus, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate. Etenim tristis erat, & ad iram proclivis. 6. Miles ætatis 30. annorum, exeunte Januario, derepentè inter prandendum cum suis Commilitonibus, mortem subit. Consuevit longo anteà tempore de dolore pressorio in radice frontis, & de perpetua narium, ac faucium siccitate conqueri. In aperto post obitum corpore observata sunt sequentia: Pulmones utrinque cohærẽtes cum Pleurâ expansi, & turgidi sanguine, dexter tamen lobus minùs sinistro, absque ulla substantiæ labe; Cor flaccidum, Hepar præmagnum. In capite autem propior hærebat hujus inopinati eventûs caussa; Processui nempe falciformi, ubi intra radicem frontis cũ osse Ethmoides firmiùs connectitur; accreverat conspicua magna portio instar induratæ, scirrhosæ, & conglomeratæ glandulæ, quæ fronti in isto, quo hanc respicit, latere firmiter cohærebat, ut digito violenter separari opus habuerit. Proxima Cerebri substantia erat siderata, putida, & eliquata; Reliqua illæsa. * Optandum sanè, ut exquisitiorem historiam prægressi morbi, aut adversæ saltem valetudinis hujus Viri habere potuissemus, ast nemo aderat, qui talem subministrare potuerit. Analogum huic casum olim ab Cl. *Terraneo*, nunc Beato, adnotatum memini in Viri cujusdam capite subitâ morte interempti, in quo magna occurrerat fungoso glandulosa, ac fibris distincta portio, anteriora versus usque ad os frontis, à dextris ad os temporum, à sinistris verò ad duplicaturam Menyngis usque protensa, tres libræ quartas pendens. 7. Jurisconsulti Uxor, propè Collegium Clericorum Regularium Divi Pauli, diro, ac diuturno capitis dolore vexata, appetente solstitio æstivo, obortâ febri acutâ, è vivis inter copiosissimos capitis sudores excessit. In hujus capite ingenti seri copiâ subflavi, viscidique, utrumque ventriculum anteriorem refertum comperimus, ac glandulam juxta pituitariam disrupti recèns abscessûs vestigia, pure adhuc exundante teterrimo, fætentique. Tota Cerebri substantia corrupta veluti videbatur, ac coloris subnigri; Nihil econtrà

* *Rariores sunt hi casus, ubi officina Mentis, & Rationis turbatur per talem prægrandem excrescentiam. Placuit* Carolo Fracassato *in Diss. Epistol. ad* Alphonsum Borellum *tales excrescentias, etiam hic locorum* Polypos medullares *appellare, quam appellationem etiam secutus est* Lancisius *Tract. de mortibus subitaneis; ubi comparem fermè casum recenset lib. 1. cap. 2. §. 6. Quemadmodum enim* Polypi cordis *sanguinis progressivum motum, & omne inde pendens vitæ interesse confundere, imò sufflaminare solent: Ità* Cerebrini medullares *isti* polypi, *quatenus liberum illud ventriculorum spatium, ac vacuum præternaturaliter explent, confundunt motus in hoc vacuo existentes, repræsentativos, reflexivos, collectivos, & discretivos, ut maxima inde anomalia redundet quoque in motus vitales. Ita* Lancisius *paralyticæ, & aphonæ mulieris repente mortuæ caput aperuit, & invenit sub cerebello ad internum principium Spinalis medullæ,* Glandulam scirrhosam, *de Mort. subit. l. 1. cap. 11. §. 11.*

in Cerebello à naturali alienum. Biduo ante obitum facies, atque oculi intumuere; Ipsa verò pavoribus sæpè sub somno, obliviositate, lancinationibus per aures, plerumque etiam molestâ oculorum caligine, spasmo cynico, ac nvoluntario salivæ effluxu per intervalla diù ante mortem corripiebatur. 8. Vidua quædam conquerebatur de Cephalalgia singulis auroris tanta cum atrocitate invadente, ut suturæ capitis quasi dehiscerent. Hactenus præsidiis illusit omnibus. Mutato demum consilio suasi pediluvium; Unde factum est, ut aura frigidissima, sic illa aiebat, cum horrore totius corporis à capite ad pedes descenderet, ægraque bis vel ter idem administrando, planè convalesceret. 9. Illustris Mulier recèns connubio juncta ex Mensium suppressione, fastidio ciborum, nauseis crebris, & vomitibus, ventris elevatione, aliisque similibus indiciis cùm se gravidam crederet, plaudebat sibi ob felicem hanc conditionem. Quarto circiter mense dolores invadunt parturientium doloribus similes, ac paullò post corpus edidit informe prorsùs, duorum pugnorum circiter magnitudinem adæquans, ac vesiculis conflatum, quarum maximæ ovum columbinum mole, ac figura exactè æmulabantur; minimæ verò vix pisi magnitudinem superabant. Aderant autem centum ferè humore limpido, & seroso repletæ, ac inter se invicem colligatæ, membranosi cujusdam involucri ope, ceu altero quodam peritonæo, involutæ.

LXI. Plerasque alias recensere subit, quæ aut abortivos fœtus, aut molares hujusmodi conceptus edidere; Plerasque etiam, quæ maturo edito feliciter partu, paucis post diebus, latenter occubuerunt. Cautum iis erat, appropriatis cardiacis laborantem naturam tueri, tum diluentia pleno poculo exhibere, quibus tum sanguinis fervor quodammodò compesceretur, tum fluxilis idem magis redditus per consuetas inde vias faciliori negotio educeretur, obsequentibus ab repetito diluentium usu factis fibris, quarum nimia sæpè tensio funestos plerisque exitus tulit. Tota scilicèt malorum ilias ab una, ac eadem universali causa pendebat, ab ea nempe siccitate temporum, ut quæ toties dicta sunt, iterùm repetam, quâ & fervidior intùs cruor, & cætera quæque liquida, ad stasin heù prona nimis; Crispata hinc, ac tensa præter modum solida, sæpè unà Matrem, ac Fœtum inopinatò sustulerunt. Huc quoque enumerandi hysterici insultus, huc cæteræ quotquot referendæ ægritudines, quæ hoc potissimùm anno sequiorem sexum dirum in morem exercuere.

LXII. Dum hæc intrà Vrbis mœnia agebantur, haud dissimiles passim affectus Colonos infestabant. Variolæ præsertim, ac morbilli totâ hyeme inclementer sævire, adultosque hæ maximè adoriebantur, ac edita magis loca, quàm pueros, ac humiliora oppida. Comites iis aderant crurùm, ac pedum erysipelata, sæpè etiam internæ viscerum Phlogoses, Pleuræ, Pulmonum, Hepatis, Intestinorum, Menyngum, Oculorum, ac Faucium. Salassios, Canapiciensem Agrum, Vercellas, Lumellinam, Comitatum Alexandriæ, Universam pene Liguriam, ac Montisferratensem ditionem pertinax alvi fluxus occupavit. Idem Nicìensem tractum, Provinciam, ac superatis Alpibus, Delphinatum, Sabaudiam, Lugdunum usque obtinuit, perque æstatem potissimùm sævìit. Febres hinc visæ è Phlogisticarum censu memoratos affectus comitari, ac ultrò citròque ire, suopte marte, ac ingenio. E Chronicis morbis Hydropes in universum, ac Tympanitis maximè, Arthritides, Phtyses, tetraque ulcera Pagos, ac rura fædàrunt. *Alladii*, quod præ-

clarum

clarum oppidum est *Comitum Sanmartinorum*, Febres Januario vagatæ sunt mali moris, quarum historiam ab Cl. Viro exaratam hic subnectere æquum duxi, in spem veniens, incitamento id futurum subinde aliis, ut sedulò hinc, diligenterque morborum, quotquot huc illuc per annum sæviunt, seù popularium, sive intercurrentium observationes describant.

Illustrissimo, Doctissimoque Viro
CAROLO RICHA
Joannes Thomas Guidetus S. P.

Quod annales Morborum Vulgarium processus eruditissimis animadversionibus contextos, & graphico stylo feliciter exaratos, publico juri elargiris, Vir Amplissime, tibi plurimum debet Medicina nostra Subalpina. Hæc enim in te suum videt restauratorem, quæ à Majoribus tuis Archiatris meritissimis decus habet, & gloriam. Ad perutilia isthæc indigenæ praxeos monumenta locupletanda uno corde, unoque pede contendere deberent omnes Medicinam facientes in nostra hac Pedemontana ditione, suas quisque appendens observationum schedas, ut olim tabulas in Æsculapii templo appendi usitatum. Hujus ego instituti, tuique consilii optimè conscius silentio ulteriùs præteriri non patiar historiam ægritudinum nonnullarum Epidemicarum, quas ineunte Januario proximè elapso datum est observare in Allandensi oppido unà cum præclarissimis Viris D. D. *Bardesono* Patre, ejusque Filio doctissimo, illic in Patria gloriosè Medicinam profitentibus, ac in tota Salassiorum Provincia de re Medica optimè meritis. Esto itaque.

Cùm Divini Verbi Præcones in præfato oppido prædicationi suæ optimum finem imploraturi sacram instituissent liturgiam, ea fuit hominum accurrentium turba, ut horum conventu inter Ecclesiæ Majoris angustias nedum exæstuaverint corpora, sese arctè foventia, sed & ipsi exudarint parietes præ halituum emanantium affluentiâ. Complures viros, atque mulieres sudore manãtes frigidus aer excepit, hinc popularis morbus, haud multo dato intervallo, grassari visus est cum ægrotantium languore, febri, raucedine, nauseâ, linguâ viscidâ, & amurcosâ, pulsu tenui, mentis hebetatione, vaniloquiis &c. Mox accessêre deliria, surditates, aphoniæ, gravesque sopores ad lethargum ducentes. Eructabant in aliquibus stillæ sanguinis, ceù levis hæmorrhagia è naribus; in quampluribus petechiæ exiguæ brevi evanescentes, in omnibus borborygmi, & lumbricorum excretiones per superiora, & inferiora cum fecibus graveolentibus. Febriles exacerbationes, nocturnis horis catarrhalium more, absque intermissione, clanculùm repetebant. Nullus præcedebat rigor, nullus succedebat æstus ingens, exigua sitis. Urinæ à naturalibus vix abludebant. Sanguis extractus in principio morbi coccineum servabat colorem, aptamque consistentiam, nullo ægrotantium levamine. Sæpè diarrhœa superveniens commodum tulit, ut & in aliquibus sudores. Intereà plerique quinto, vel septimo morbi die non sine magno populi terrore migrabant ad plures.

Harum ægritudinum indole, caussis, symptomatibus, atque inde eventibus seriò consideratis, deduximus unanimes has esse in sua origine febres de genere lymphaticarum cum vermibus, acutas tamen, & malè moratas ex coagulatione lymphæ primùm, exinde sanguinis. Primariam coagulationem exhibebant raucedines, linguæ visciditates, membrorum torpor, nocturnæ periodi, aphoniæ, alvus pigra, intestinorum murmura, & inde excreti lumbrici. Posteriorem siderationem elucidabant, reliqua enarrata symptomata perniciem accusantia. Totam denique

complebat æthiologiam notitia morbosorum in lympha apparatuum à prægressis tempestatibus, quas tu nobis scitè admodùm diligenterque comparasti, repetenda; Ob id maximè, quòd æstas anteacta, atque Autumnus mites fuerint, ac Borealibus ventis perflati, unde nulla, vel modica facta est sudorum effusio, alioqui nostro sub Cœlo consentanea quot annis. Quod si iis addas pravam alimentorum conditionem, fructuum præcipuè corruptelam, nec non aquarum putealium fæculentiam ab inclementia cæli contractas, erues profectò genuinam lymphatici lentoris, & cachochiliæ caussam simul, ac genesin lumbricorum.

Cur autem à violenta adeò procatharsi febres hujusmodi, non verò pleuritides, peripneumon., ãginæ, erysipelata interna, aliæve hujus farinæ ægritudines emerserint; ex hoc factum puto, quod scilicet hujus Brumæ Constitutio non satis rigida, catarrhales concretiones, stasesque in glandulari systemate, rivulisque lymphaticis congregare apta nata sit potiùs, quàm systrophicas collectiones, ac phlogoses in intimioribus viscerum flexibus. Verumtamen sufflaminata hoc pacto lymphæ lubricantis irrigatione, & intercepto illius ad sanguinem commercio, reliquum est ut & cætera torpeant fluida in suo circulari motu, unde secretionum, excretionumque suppressio, progeniesque malorum. Et siquidem levioribus aliàs de caussis inter hybernas vicissitudines visa sunt pectoris rheumata in acutas peripneumonias degenerare, ita nec mirum, si in datis prædispositionibus, & momentis, expositæ febres à catarrhali exordio in exitiales abierint. Ignotum haud est Medicis praxin excolentibus perniciosas sæpè emergere febres, velut inopinatò, à lymphæ lentore pedetentim collecto, ut probè advertit Doctissimus *Baglivius lib.* 1. *de febribus malignis & mesentericis*, §. 1.

Porrò ex centenis ægrotis, quos bidui spatio invisimus, vix paucos evasuros fore sperandum erat, nisi opportunis extemplò adhibitis præsidiis fuisset opitulatum; Utq; singulis indicationibus successivè satisfieret: Statuimus primùm alvinas vias solemniter expiare, emeticis, clysteribus, aut catharticis, servato ægrorum delectu. Secundò lymphæ fluorem promovere, ductusque obstructos reserare diluentibus calidè pitissatis, non omittendo anthelmintica cardiacis mixta, & vesicantia artubus applicita. Tertiò viam sudoribus sternere, vel saltem adiapneustian delere frictionibus, & cucurbitulis, ut imposterùm exhibitis diaphoreticis cutanei pori obsequerentur magis. Phlebotomias raрò, nec nisi in Plethoricis celebrandas duximus, potiùs de saphenâ, quàm de superioribus venis. Reliqua sub finem morbi adhibenda problematicè sunt proposita, juxtà opportunitatem, & exigentiam.

Nec nostra nos fefellit opinio, quandoquidem tali observato regimine vix unum, aut alterum ex præfato ægrotantium numero deinceps interiisse retulit per literas ultimò datas laudatus Doctor, cognatione, & amore mihi devinctissimus, *Bardesonus* Junior.

Accipe itaque, Vir Præclarissime, breve hoc observantiæ meæ argumentum; Intereà Spartam, quam suscepisti, exornare iterum, iterumque ne desinas; Meque tibi multis de nominibus obstrictum pergas amare. Non enim me præterit, quàm multa jam tibi debeam ob munera, dulcemque consuetudinem, quâ me humaniter excipere toties dignatus fuisti: Nec ulla unquàm ætas conticescet, quæ à Majoribus tuis accepi, honores, ac beneficia. Taurini pridie Nonas Febr. 1722.

LXIII. Sed ut aliquid de Chirurgia dicamus, in qua Magnos olim, ac percelebres

bres Viros, & nunc adhuc Pedemontiũ, obtinet; Neve quidquam intactum hâc quoque in parte relinquatur, aut imperfectum; Pauca manent de *tumoribus* potissimùm explicanda, qui auxiliatricem Chirurgi dexteram efflagitabant; Hos inter Atheromata præ cæteris, & Melicerides eminebant, quæ duo quidem tumorum genera, vel in eo maximè conveniunt, quòd in folliculo fluctuet humor. Descripsit ea omnium optimè *Aetius*, atque è recentioribus *Severinus*: Atheroma tumor est figura oblongus, & sublatus, qui ad compressionem digitorum ob humoris crassitudinem tardè cedit, tardèque ils ablatis revertitur, à quo Meliceris differt, quòd & rotundior sit, & humoris essentia tenuior, & hinc ad digitorum compressionem celeriùs cedat, & celeriùs etiam revertatur. Non autem hæc ita discerni posse videntur, ut certò omnia affirmare liceat, quin potiùs, quid intus habeant, ut conjecturâ præsagiri possit, sic ex toto cognosci, nisi cùm ejecta sunt, non posse, *Celsus* monet, quod tamen non propter humorem, sed alia quædam simul ibi contenta ita fieri apparet: ait enim, in his, quæ renituntur, aut lapillis quædam similia, aut concretos confertosque pilos reperiri: Officulorum recens exemplum est legere in Ephemeridibus. Nec minùs notabile, quod *Petrus Marchettus* in Meliceride se vidisse, ipse testis est: in ejus nempè folliculo alium ejusdem generis tumorem, sed minorem delituisse, sua & ipsum membrana inclusum. Ubi quis cum ranis Æsopi apud Phædrum exclamandum putaverit:

Quid futurum est, si crearit liberos?

Hujusmodi tumores articulos præcipuè occupârunt, ac inferiores potissimum, eò diriores, quò impliciti magis, ac tendinibus musculorum, quorum ibi magna seges, intricati. Nobilissimi Equitis jacturam universa Civitas deflet adhuc, qui, dùm inter Chirurgos de secando crure lis ageretur, ob hærentem in rotula ejusmodi tumorem, omnem curationem, ac artis præsidia renuentem, febri lenta in dies ingravescente, macie confectus obiit: altè sepultâ, adque totam liquidorum massam propagatâ labe.

LXIV. Multis etiam *Ganglia* hos, ac illos artus obsidebant: Durissimum tumorum genus, Nucis avellanæ magnitudinem haud superans, doloris expers, manuum juncturas, & talos frequentiùs occupans, rariùs cubitum, & caput. Quo pacto oriatur, non liquet: ex succo nutritio nervosarum partium fieri, *Klopton Havers*, nuperus Scriptor conjectat. Videri posset lymphaticus humor, qui partes nervosas alluit, nescio quo spiritu Gorgonico afflatus, congelari, nisi sensim excresceret; ex quo apparet per appositionem novi liquoris quotidiè augeri, ubi sensim cæpit, & subtilioribus evaporatis, indurari. An vasculum lymphaticum supra modum expansum, ubi vel ictu, vel aliâ violentiâ illatâ urgetur humor, qui intus vehitur, non patet. Haud magni cæterum momenti tumor: hoc enim habet beneficium, quod ruptâ membranâ evanescat. Ad hoc expedire *Helvetius* inter Batavos celebris, utebatur malleo ligneo, corio obducto, quo percutiebat tumorem. Hinc etiam forti manûs allisione, ut oritur, sic & tollitur. Sive autem ab externa quapiam causa, sive ab interna oriatur, potest emolliri primùm, deinde vi dissipari externa, à Chirurgo compressus, quam elegantem rationem apud *Aetium* videre licet. In eo resolvendo quod Hydrargyrũ valeat, *Ioh. Lossius* mirabili evẽtu expertus est, ut libro de podagra perhibet, ubi ẽplastrũ addit à *Zacuto Lusitano* sibi communicatum, quod nodos podagricos quoq; dissolvat, de quibus, si quis sit sollicitus (constant autem ex iisdem, ex quibus Ganglia, & quasi rasæ carti-

cartilagini, ut cum *Celso* loquar, simile quid obtinent) is vel solus optimè satisfecerit. Vidi quemdam, cui uno, ac altero horum dissipato, unum, ac alterum è vestigio alio loco oriebatur, quô dein improba progenies, meo consilio, Mercurii ope omninò deleretur.

LXV. Ruricolæ, atque ex iis potissimum, qui ad Alpium radices degebant, strumis in universum laborarunt. Mulieres præsertim, ac pueri, eò curatu difficilioribus, quò non in collo, ubi hæ prodibant, sed altiùs fortè in ipso Mesenterio earum fomes latebat. Neque novum est tàm altè strumas exoriri, quod equidem post alios nuper *Cl. Bartolinus* nepos advertit, ex *Riolano* Sapiens, qui Scrophulas in corpore numquam erumpere asserit, nisi Mesenterium strumosum fuerit: Hic verò ex *Guidone*, & *Ingrassia* id potest didicisse, qui idem tradidere. Quodve obstupescas magis; utque anni, ac morborum ingenium ediscas una, adnotare erat, vix paucos *Bronchocele* hoc anno obsignatos, familiari cæterum Subalpinis morbo, ut Polonis Plica, Britannis tabes. Tumor est Thyroidis glandulæ, mollis, ac pendulus, nec molestus modo, & aspectu fœdus, sed etiam si magnus, suffocationis periculum adferens. Vidi ego musculos sternothyroidæos planè emaciatos, & membranaceos. Curatio illius haud facilis, nec tuta semper. Ut enim Endemius hic Incolis morbus, ita caussas illius removere, à quibus originem habet, difficile prorsùs. Laudantur plerisque tabellæ quædam ex alumine, ac spongia marina confectæ unà cum radicibus pororum; aliis emplastrum de Galbano crocatum Mynsichti. Nonnullis cataplasma ex foliis, & radice cucumeris asinini cum stercore caprillo, quibus & interna jungi possunt, & quidem pulvis ex ossibus Sæpiæ, Mandibulis Lucii piscis, Lapidibus cancrorum, Pipere, Zingibere, Piretro, Testis ovorum, quorum alia exsiccando, alia dissipando agere credi possunt. Potior sanè salutis spes, ac tum quidem, cùm in scirrhum abit, in sectione consistit, etsi metuenda hinc sit quædam colli deformitas, nec exiguum negotium præbeant vasa, quæ ex Carotidibus occurrunt: tùm nervi etiam recurrentis viæ, ne accidat, quod narrat *Galenus* de imperito Chirurgo, qui cùm eos unà evelleret, mutum reddidit ægrum; Ob quod maximè hanc operationem omnium difficillimam puto. Multi *Scrophulas*, ac *Bronchocelen* idem esse putant; Alii, quos inter *Fabritius*, nescio, quod adtulit vitium asperæ arteriæ peculiare, quod eo nomine appellitat, ut Bronchocelen, exponat nemini Mortalium unquam visam. *Celsus* inter cutem, & asperam arteriam eam ponit. *Aetius* tumorem simpliciter hanc vocat in gutture enatum; Tumoris tamen genus, ac sedem illius principem designare fas erat, quam nec ipse *Severinus*, qui de omnis generis tumoribus disertissimè scripsit, attigerat; Unus, quem reperiam, *Schelhammerus* agnovit, rectèque in Thyroidea glandula collocavit, visam hanc utique, sed non agnitam *Severino* ostendens, adnotato ab eodem exemplo hominis cujusdam, qui Bronchocelen prævastam multos annos cum angore passus, tandem ab ea strangulatus oppetiit; Quo dissecto grumos ingentes sanguinis undique circumfusos cum adnatis quibusdam caruncul is offendit. Equidem sine dubio hæ carunculæ partes erant Thyroidis glandulæ præ sanguinis copia distentæ, ac divulsæ in partes, aliis sensim & corruptis, & colliquatis in sanguinem. Et hoc ipsum est, quod Doctissimus *Whartonus* dicit; *Si scrophulæ* (sic namque vocat is *Bronchocelen*, quod notandum est) *rubescant*, *colorem floridiorem esse*, *minusque lividum*, quàm *strumarum*.

LXVI. Inter glandularum ægritudines

nes refero, verrucas, ac nodos venereos, quibus, si acerbiùs unquam, hoc potissimum anno, fœdum in morem correpti sunt improbæ Veneris milites, quosve vix ipse quidem magnæ famæ *Mercurius* solvere potis erat, aut decocta quæque lignorum. Vidi Militem universo corpore verrucosum, avellanæ magnitudinẽ exuperãtibus verrucis. Ficosos hosce propriè vocat *Levinus Lemnius* in opere de *naturæ miraculis*: syphilios alii, aut putidè gallicosos appellant. Aderant hi utique sagacis Naturæ teterrimũ hujusmodi, ac virosũ fomitẽ abigentis, ac profligantis laudandi conatus, si quæ per vasa corporis, cæcosque meatus effluebat lympha, crassior illa, ac glutinosa, quàm par foret, magis, illi haud obstitisset, verrucas hinc, tubera, ac fungos universo corpore excitans, horrẽdũ visu spectaculũ! Ea nãque mira est Naturæ providentia, ac summũ ejusdẽ, ut in omni ferè, ità & in hoc præsertim morbo studiũ, ut per quamprimùm loca vitiũ venit, genitales, inquã, & his attiguas partes, per has easdẽ vias, quasi facto recursu, pellat; Ubi verò altiùs irasci malũ incœpit, & *se funditùs abdens corpora depascit miserè*; tota conetur adhuc infestum virus, seu exulcerãtem intrò putrilaginẽ, per has, ac illas partes, quas in emissaria torquet, expromere; Rem quidem, quam seriò advertere debent hi, qui Syphiliorum hæc symptomata curant. Ita suis opificiis satagit Natura parens; Ita in adversis prospicit; ita nullam viam intentatam relinquit, ut ægrotantes adjuvet.

LXVII. Locus esset hujusmodi eruptiones, tùm in morbi inchoantis sive interminati statu, tum in absoluti jam, & latè grassati altero fusiùs describendi; ejusque varios, quos passim inducit, characteres,

Qui casus rerũ varii, quæ semina morbũ
Insuetum, nec longa ulli per secula visum
Attulerint,

Enarrandi unà, ac explicandi; Si hæc omnia possent *brevi oratione* complecti. Satiùs igitur lepidissimi Poetæ *Fracastorii* sit audire rapsodiam,

Ipse ego Cœnomanũ memini, quâ pinguia dives
Pascua Sebinâ præterfluit Ollius undâ:
Vidisse insignem juvenẽ, quo clarior altes
Non fuit, Ausoniâ nec fortunatior omni.
Vix pubescentis florebat vere juventæ,
Divitiis, proavisque potens, & corpore pulchro.
Cui studia, aut pernicis equi compescere cursum,
Aut galeam induere, & pictis splendescere in armis,
Aut juvẽile gravi corpus durare palestrâ;
Venatuque feras agere, & prævertere cervos.
Illũ omnes Ollique Deæ, Eridaniq; puellæ
Optarunt, nimorũque Deæ, rurisq; puellæ:
Omnes optatos suspiravere Hymenæos.
Forsan & ultores superos neglecta vocavit
Non nequidquam aliqua, & votis pia numina movit.
Nam nimiùm fidẽtẽ animis nec tãta timẽtẽ
Invasit miserum labes, quâ sævior usquam
Nulla fuit; nulla unquàm aliis spectabitur annis.
Paullatim ver id nitidum flos ille juventæ
Disperiit, vis illa animi: tũ squallida tabes
Artus (horrendũ) miseros obduxit, & altè
Grandia turgebãt fœdis abscessibus ossa.
Ulcera (proh Divûm pietatem) informia pulchros
Pascebant oculos, & diæ lucis amorem,
Pascebãtq; acri corrosas vulnere nares;
Quo tãdem infelix fato post tẽpore parvo
Ætheris invisas auras, lucẽque reliquit.
Illum Alpes vicinæ, illum vaga flumina flerunt;
Illũ omnes Olliq; Deæ, Eridaniq; puellæ
Fleverũt, nemorũque Deæ, rurisq; puellæ;
Sebinusque alto gemitum lacus edidit amne.

Hi blandæ scilicet voluptatis, hi tene-

rorum

rorū cōmplexuū sunt fructus; heu tragici tantū, & miserabiles, quātū inter multiplices cruciatus amisisse vitæ dulcedinē, & quātū ex humana specie trāsmigrasse in brutam.

LXVIII. Locus hic etiā esset pauca de altera tumorū specie, qui ad Chirurgiā & quoq; spectāt, proferēdi, nempe de Aneurismatibus, occulto morbi genere, quo plures hoc anno miserè interēptos adnotavimus; Sed hæc & pleraq; alia prætermittere intacta lubet, ne ingētē in molē Pagina turgescat, alibi fortè prolixiùs de hisce acturis, novaq; in dies meditātibus, quoad eorū originē, ac incremēta, revelāda aliquādo. Exēpla pariter, ac Schemata exhibebimus magnorū Aneurismatū, quæ nobis occurrerūt, aut ab Amicis cōmunicata. Quæ quidē alio tēpore reservamus. Unū tātūmodo, atq; alterū superest cōmemorādū, quod nobis terminus hac vice, & extrema erit linea laboris; Primū est Castrationis historia in puero deceni, pro meliori vocis claritate, atque modulatione ab experientissimo Chirurgo *Andreâ Vernâ* felicissimè absolutæ. Febris huic supervenit cū vomitu inani, abdominis inflatione, ac præcipuè in regione tota hypogastrica. Alvus ad quartā usq; occlusa penitus; Urinæ etiā parcâ copiâ effūdebātur. Post quartā reserari spōte alvus cæpit, tū urinæ pleno gurgite copiosiùs effluere, evanescēte paullatī, ac omninò tandē desinēte febri, adeò ut undecimo die æger incolumis, adq; omnia munera obeūda aptus videretur, uno relicto vulneris inflicti vestigio, quod quidē, cicatrice obducta, brevissimo tēpore cōsolidatū apparuit. Alterū est Māmæ, quā fœdus, ac īprobus Cācer occuparat diù, extirpatio ab memorato *Andreâ Verna* in Virgine quadā quadragenaria propè, feliciter peracta. Cæperat hæc de tumore in māma dextra ab vigīti & ultrò aňis cōqueri, cui cū varia assim Muliercularū, Agyrtarūmq; consilio Medicamēta adhibuisset, incremēta præbuit majora. Augescēs is nāq; sēsim, ac totā penè māmā obsidēs, venisq; in orbē nigro sāguine turgētibus circūfusus, in ulcerosā demū pravitatē degeneraverat, ultimū postulās in sectione præsidiū. Mirū ut generosa Virgo invicto animo, nova velut Amazō, pertulit excisionis acerbitatē. Cōsolidato vulnere, ruri abiit, cōfirmādæ valetudinis gratia, ubi brevi post tēpore acutâ febri prehēsa decessit. Tertiò deniq; ac postremò recēsēdus subit diuturnus Oculorū affectus scarificationibus ad ima Palpebræ īferioris cōfinia institutis curatus, authoritate, & cōsilio Cl. Viri *Petri Rohaultii* Chirurgi, & Antecessoris Regii. Affectui isti initia, ac facē præbuit exterioris Oculorū mēbranæ inflāmatio, cui cū imperitus quidā topica diù admovisset, nedū ingravescere hinc malum cæpit, sed & unà simul intumescere Palpebras visū, ac sēsim in schirrhosā velut duritiē, inferiores potissimū desinere, quæ repetitis scarificatiōibus, ac topicis appropriatis, læto omine, cessit.

LXIX. Atq; hæc sūt, quæ brevi sermone, accuratâ tamē Morborū, tēporūq; indagatione exārata, pro tertiâ hacce Cōstitutione sufficiūt. Haud diffiteor quidē multa iis deesse, saltē hæc ipsa politiore calamo delineari potuisse; Quod à me exigi omninò vetāt, tū quibus obstrictus, ac occupatus sū praxeos negotia, tū exigua prorsus ingenii acies, ac *curta* admodum *supellex*. Juvat autē aliquid adhuc sperare tū laudis, tū adjumēti: illius, quòd primus Ego in Patria glaciem fregerim, omnesq; in hoc animi nervos intēderim, ut, si quo modo fieri possit, Morborū medela, post cineres meos, majori cū certitudine administretur: hujus verò, quòd nullus dubitē futuros aliquādò, ut nōnullos jam enumare posse, quāplures, qui auxiliatricē mihi dexterā ferēt; aut me defuncto fatis, tētatū à me opus feliciore Ævo perficient. GUILHEL-

GUILHELMI MUSGRAVE

M. D. Inclyti Medicorum Londinensium Collegii, & Regiæ Societatis Socii,

DE ARTHRITIDE SYMPTOMATICA DISSERTATIO.

Ἀγαθοῖσι δὲ ἰητροῖσιν αἱ Ὁμοιότητες πλάνας καὶ ἀπορίας. *Hippocr.*

EDITIO NOVA *accuratior.*

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. XXXVI.

Hic Liber, cui Titulus

De Arthritide Symptomatica Dissertatio,

IMPRIMATUR

Tho. Millington, *Præses.*
Gualt. Charleton
Rob. Pitt
Sam. Garth
Humphredus Brooke
} *Censores.*

Generosissimis, Spectatissimisque

GUILH. COURTENAY, *Baronetto*,

JOH. POLE, *Baronetto*,

ROB. ROLLE, *Armigero*,

Ad *PARLAMENTUM* hoc anno *MILITIBUS* à Devonia Delegatis, *Salutem*.

PRÆTER *ista, quibus*, Viri Perillustres, *Me devinctissimum habet unusquisque* Vestrum *Beneficiis, non alio modo* Gratiam & Favorem *illum qualemcunque, in quo apud* Devonienses *sum, aut apertiùs* Agnoscere, *aut decentiùs pleniùsve possum* Remunerare; *quàm* Vobis, *hujusce Populi* Legatis, *singularem Eum & Votis majorem, palam prædicando; itemque* Vobis, *hujusce Populi* Deliciis, *Observantiam & Honorem quantum maximum, officiosè tribuendo.*

VOBIS *igitur* Inscribo, *& in perpetuam Cultûs & Observantiæ Memoriam*, Clarissimis Vestris Nominibus Sacratas *esse jubeo*, Similitudines *hasce meas, has* Imagines Arthriticas; *e media* Experientia *ductas*, & Usu *figuratas*; *Animi Nostri*, Vobis *devoti*, Pignus & Testimonium.

ET *quidem meritò*; Vos *enim estis, ut privata* (*in Alios* Vestra, *& Aliorum in* Vos) Officia *prætermittam*; *Quorum* Fidei, *Speciatim*, Comitatus *hic amplissimus*, Artis & Naturæ *Muneribus beatissimus*, Fortunæ *Bonis refertissimus*, Agricul-

turæ, Lanificii, Mercaturæ *rem*; *ne plura*, Se Suaque omnia *uno Ore commisit*; &, *quod majoris æstimandum*, *Qui* Vestræ *commissa* Fidei *sic* Curæ *habuistis*, *ut Eorum postulat* Momentum.

GRANDIORA *volo*: *Sub Auspiciis* Serenissimæ Augustissimæque *REGINÆ*, Vos ANGLIÆ Libertati; Vos Possessionibus *invigilatis*: Vos Civiles *Ejus Ritus*; Vos Sacros *tuemini*: Vos *Antiquam Ejus* Πολιτείαν *vindicatis*; Vos, Avitas Aras. *Nec quidquam* Vobis *Studio est ac Cordi*, *nisi quod* Reipublicæ *conducat*.

QUOTIES autem Libertatem *dico*, Religionemque; *duo maxima* Cœli *Munera* Me *dixisse videor*: *Cùm* Homines *imprimis inter Se Distingui* (*quanta verò hæc* Distinctio!) *faciat* Religio; &, *quàm ab* Illis Hos *discriminet* Religio; *tàm*, *à Se invicem* Gentes, Libertas.

FAXIT Deus, *sic*, *ut* Nobis, & *quidem ferè* Solis, *non sine peculiari* Providentia, *perximiæ* Pietatis & Constantiæ Patronos, *hinc* COURTENÆOS; *illinc* POLOS; *isthinc* ROLLOS; *Utramque Harum integram*, *incorruptam*, *conservavit* & *tutatus est*; *Idem* (Optimus, Maximus) *per* Ipsos *diu*, *per* Ipsorum *denique* Progeniem *perpetuò*, *servare perstet*.

VOS *autem agite*, Viri Nobilissimi; *quæ* Personis, & Amplitudine Vestra; *quæ* Natalibus, & Familiis Vestris; *quæ* Patria, & *Ejus* Libertate; *quæ denique* Vobis *sunt digna* & *decora*, *Ea præstare pergite*: &, *e Re* Vestra *si esse censueritis*, *Favete*

Salutis & Existimationis

Vestræ *Studiosissimo*

Iscæ Damnoniorum iv. *Idus Decemb.* M. DCCII.

GUILH. MUSGRAVE.

PRÆFATIO.

Quotcunque inspexi de *Arthritide* scribentes, in eo sunt ad unum omnes, & quidem elaborant, ut tantummodo Morbi istius, qua *Exquisiti, Genuini, Legitimi*, suoque ordine *Primarii*, Doctrinam excolant, & Disciplinam edant: Ea videlicet Illius Notitia, quæ ex Ipsa manat, vel elicitur, contenti: de *Larvata*, sive *Symptomatica Arthritide*, num quæ sit, aut qualis, aut quanta, aut quota, aut quàm à se diversa, aut *Arthritida Primigeniam* quàm Mimicè & quantùm imitetur, (etiamsi hæc ad Illam illustrandam exponendamque adprimè conferunt) parùm, vel minimè soliciti.

Quid ab His Hominibus studeatur, & in isto genere quousque proficiatur, non est hujus Instituti, exquirere. Impræsentiarum Nos, Experientia Duce & Præside, proponimus, in iis Affectionibus, quæ *Podagræ* & *Arthritidos* Regularis Appellatione passim insigniuntur, explicandis sanandisque, (ut, à Medico quod suscipitur Negotii, luculenter id tractetur; &, ad Ægrotorum Commodum & Sanitatem, quod amplissimum fieri possit, id demum agatur) primum, in *Arthritida Primigeniam* & *Symptomaticam*, Earum Divisionem; tum *Symptomaticæ* in suas Partes Distributionem, constantissimè ante omnia religiosissiméque conservari.

Quanto Ille, & quàm dignè, Risu exciperetur; qui, dum Artem exercere professus sit Gemmariam, omnes illos, quotcunque circumferuntur (ita vulgo nominati) *Adamantes*, tanquam *legitimos* & *veros* æstimaret; atque adeò acciperet? An non *Artificem* potius deceret, quid *Adamanti legitimo* proprium sit, investigare; eoque posito, tanquam Regula & Norma, de *Pseudo-Adamantibus*, & Eorum à *Vero* dissimilitudine & discrepantia judicare? Nonne etiam delectaret *Falsorum* Varietatem, magnam utique & multiplicem, ut à *legitimo* Alii quàm longissimè removentur,

Ementiti, factitii; ut ad eum Alii propiùs accedunt; Alii *Colore* translucido æquiparant; Alii *Duritie* tantùm vincuntur, à *Vero Adamante* non nisi ab *Artifice* peritissimo distinguendi, diligenter expiscari?

Non minùs fixum aut immobile Fundamentum in Experimentis habet *Arthritidos*, illa in *Primigeniam* & *Symptomaticam*; & *Symptomaticæ* in suas *Species*; quàm habet *Adamantis* hæc in *Legitimum* & *Falsum*, & *Falsi* in *Partes* suas, Divisio Distributioque.

Quanti verò intersit hæc notari, & hisce perquirendis quàm egregiè locetur Res & Salus *Arthriticorum*; ex eo constat; quod, iis prætermissis neglectisve, jure merito verendum; Ne dum uni eidemque tantum Morbo, nempe *Arthritidi*, videamur; revera nos, quodque est certissimum, multis, iisque longè inter se diversis, & diversa ratione impugnandis, obsistere contingat: Id est, ancipiti prorsus eventu, Prælium, ne in Tenebris committamus.

Eum rectè curaturum credunt, qui Rationalem Medicinam profitentur, quem prima Origo causæ non fefellerit: Neque Curari id, quod ægrum est, posse, ab Eo, qui quid sit, ignoret: Sed *Cujus rei non est certa Notitia,* quod *Ejus Opinio certum reperire remedium non potest. Celsus, Præf. L. I.*

Hujus quidem modi Distinctionem, à Clarissimo *Mortono*, in *Phthisiologia*, fusè jampridem doctèque lucubratam esse video; &, istius opera, Morbum omnino difficillimum explicari, gravissimum curari. Sed, in Chronicis plerisque aliis, ab *Auctoribus* celeberrimis, aut penitus omissam, aut aridè nimis & jejunè proditam: Quam tamen, & in aliis perutilem, & quidem necessariam fore, ideoque multum desiderari, diu sum arbitratus; in *Arthritide* verò quam plurimum; eò certè plus in *Arthritide*, quò diutiùs Illa cæteris Affectionibus, quò crudeliùs Humanum Genus acerbiúsque infestavit; &, in illa, quò frequentiùs *Symptomatica* reperitur.

Quid, quod Insignissimus *Baglivius*, Magnum *Italiæ* Decus & Ornamentum, hac in parte ὁμόψηφος, graviter errare Medicos existimat; qui putant non nullos Morbos esse *Primarios*; ab iisdem Causis productos; eandemque etiam Medendi Methodum exposcentes:

poscentes: cùm, per repetitas gravissimorum Medicorum Observationes, certò constiterit, Eos esse *Secundarios*; à diversis Causis pendere; *Specie* differre; propria habere Symptomata; propriasque Methodos exposcere. Et inter præcipua Artis Desiderata illud meritò reponit, *Ut scilicet singuli quique Morbi in tot* Species *subdistinguantur, quot sunt* Morbi Primarii *à quibus foventur, aut Causæ vehementes constantesque quibus producuntur.* Praxeos Medicæ *Lib.* 2. *Cap. IX.*

Posita ergo hac *Arthritidos* Divisione, & in præsenti misso, tanquam *Postulato*, Divisorum Membro Priori, scilicet *Arthritide Primigenia*; Posterius aggredior, nempe *Symptomaticam*; hoc Consilio & Spe fretus, si priùs Copiæ debellentur hæ *Auxiliares*, Hostem postea faciliùs depelli & evinci posse *Principalem*.

Dicam itaque *Arthritidem Symptomaticam*, & in ea *Species*, quotquot usquam mihi innotuere, comprehensas: Ut Illius *Ratio generalis*, & Harum *Descriptiones* & *Distinctiones*; ut, à Morbis suis *Primariis*, Earum *Ortus & Emersiones*; ut, in *Arthritida Primigeniam*, Earum *Migrationes* & *Itinera*; in Statu maximè degeneri & peregrino, ut Earum *Facies* & *Proprietates*, (variæ, Jupiter! & dissimiles) Ut ὁμοιότητες *Arthriticæ* usquequaque aperiantur: *Curationes*, & *Medendi Intentiones* Earum singulis accommodatæ, & (quoad potero) congruentes, ut eliciantur: Postremo, totum id quod dicimus, ut *Historiis*, optima fide traditis, tanquam tot *Testibus*, stabiliatur, confirmetur. Hoc *Libelli* hujus *Opus* & *Argumentum* est.

Lectorem autem illud admoneri decet; quoniam ea, quæ à *Nobis*, nullius *Sectæ* Asseclis, imò *Sectam* omnem fugientibus, & *Historicam* (ea quidem una exercenda, vindicanda) *Medicinam* colentibus, sistuntur & in medium proferuntur; aut Eventa habent, aut ex iis ultrò nata, vel facillimè ducta; ista verò Eventa colligenti, maximam partem præbuit *Damnonium* hocce *Orientale*; quod idcirco *Medicina* hæc (ea verò ejus Pars præcipuè, quæ de *Scorbutica* est *Arthritide*) quodammodo *Provincialis*, & *hujus Populi Propria* esse videatur. Utinam sanè Tanto & tam Nobili Populo par inveniatur!

ELENCHUS.

CAP. I. DE Arthritide Symptomatica *generatim.* Pag. 1.
II. De Arthritide *Rheumatiſmo* Supervenienti, Symptomatica falsò appellata. 6.
III. De Arthritide ex *Chloroſi*, & ex *Menſium ſuppreſſione.* 11.
IV. De Arthritide *Hydropi* ſuperveniente. 16.
V. De Arthritide *Melancholica, Hypochondriaca, & Hyſterica.* 24.
VI. De Arthritide Fixa *Scorbutica.* 31.
VII. De Arthritide *Lui Venereæ* ſuccedenti. 42.
VIII. De Arthritide *Aſthmatica.* 51.
IX. De Arthritide *Febri* ſuccedanea. 57.
X. De Arthritide ex *Colica.* 63.
XI. De Arthritide *Morbis* quibuſdam *Cuticularibus* ſubjecta. 71.
XII. *Corollaria & Spicilegia* quædam habet, cum *Epilogo.* 76.

DE

DE ARTHRITIDE SYMPTOMATICA GENERATIM.

CAP. I.

ARTICULUS I.

VT Morbi rectè dignoscantur, videndæ sunt, (quod docet * *Hippocrates*,) ὁσαι ἐξ οἵων εἰς οἷα διαδοχαὶ νοσημάτων h. e. *Quæcunque fiunt Morborum vicissitudines, & ex quibus in quos succedant.* Vertente Clarissimo *Mediomatrico*, pariterque Textum in hunc modum Interpretante: *Morborum Successiones, vicissitudines, & exceptiones, esse inspiciendas; ut facilius de toto eorum exitu existimes.* Et, *Hæc oportere omnia ad eam Morborum Transmutationem transferri, quæ solutionem quandam præ se fert, & Naturæ Benignitate aliò Morbum ablegat.* Quibus Præfatis, ex Divini Senis Oraculis, ad Gratiam, & Fidem, Operi Nostro conciliandam; (quod, ad Ea se conformari, frustrà quidem, & ambitiosè nimis, exoptavit,) ipsam rem aggredior; ex illoque sancto quasi Fonte, nostra omnis manabit Oratio.

II. Præter istam *Arthritida*, quæ Causam habet Continentem Propriam, & Peculiarem, quæ suis viribus pollet, & est ex Se sufficiens; ideoque *Exquisita* audit: nec, ab Affectu quovis alio, perfecto, mutuatur, sive ducit, originem; unde *Primigenia*; [quæ quidem, in præsentiâ, Postulati loco ponenda:] Alia est *Arthritis*, quæ à Morbo aliquo Antecedente profluit: quæ alteri Morbo debet ipsum id, quòd Nascitur; &, quòd

* Ἐπιδημιῶν ά, τμῆμα τρίτον.

existit: & (à *Primario* illo) *Derivata*, *Secundaria*, *Symptomatica* uti, (prae *Arthritide Exquisita*,) *Mendax*, *Simulata*, *Falsa*, jure merito nominetur.

III. Fusiùs dicam: *Arthritis Symptomatica* cum *Primigeniâ*, si primas earum Facies conferamus, & illa quæ sunt Exteriora spectemus, in plerisque convenit: (Par etenim Ratio Paroxysmorum; iidem utrinque Typi, similes Causæ, & Principia; nec non Effectus, seu Reliquiae: sive fructuosæ, sive contrariæ:) Proindeque generali Nomine *Podagræ*, & *Arthritidos*, utriusque communi, comprehensæ, magnam partem ἀδιακρίτως sub eo delituere; Morbus idem esse, judicatæ. At, à vero quantum id abhorret, iis facilè innotescet, qui Earum εἶδος καὶ ἦθος penitiùs scrutabuntur. *Arthritis* enim *Primigenia*, Morbus exquisitus, γνήσιος sui Ordinis Princeps, peculiarem & sui generis conjunctam habet Causam, proprio utique Marte agentem; per se, vel Procatarcticarum Stimulo, Paroxysmos facientem; à nullo verò Affectu alio, aut primitùs acceptam, aut in operibus dependentem. E diverso, *Symptomatica* Morbo alteri succrescens, vel Materiam, (id est, Causam Continentem, (vel minimùm Materiæ in hujusce generis *Arthritida* μεθωρισμὸν, illi *Primario*, quo (directè vel obliquè) Ortus ejus promovetur, refert acceptum: Itàque tum Morbi, unde fluit, Primarii; tum *Arthritidos*, quam æmulatur, exquisitæ, de Naturâ, tanquam Hybrida, participat.

IV. *Symptomaticæ*, quas hoc Terrarum Tractu vigere comperimus, sunt ex Rheumatismo *Arthritis*, ex Chlorosi, & Mensibus suppressis, ex Hydrope, Melancholiâ, Scorbuto, Lue Venereâ, Asthmate, Febre, Dolore Colico, Affectibus Cutaneis: Perplures sanè, dignæque omnes quæ in *Luciani* Drama prodeant Τραγοποδαγρικόν: quarum tamen Catalogum haud dubiè augebit Industria Posterorum.

His affecti, eos qui in *Arthritide* sunt *Exquisitâ*, Numero videntur, (si rectè calculum ponas,) exæquare; imò quidem (mea sic est Ratio,) vincere: Ut *Damnonio* Nostro *Arthritidos* Pars Dimidia, sine ullâ dubitatione, sit hodiè *Falsa*.

V. *Symptomaticarum* Ratio generalis in eo locari reperitur, quod, cùm Morbi sunt ab *Arthritide Primigeniâ* diversi, & intervallo quodam distantes, Stationes suas *Primarias* linquunt, & erga *Arthritidem* moventes, ei sensim appropinquant: Simili ferè modo, ac, in Hypothesi *Copernicanâ*, Planetæ Apogæum (sivè Punctum illud Ellipseos, quod est à Sole remotissimum) deserentes, versus Solem inclinant; donec Hypogæum (sive punctum Ejus quàm proximè Solem) pertigerint.

De Appropinquandi Modo ut ritè cogitemus, non solùm ex Arthritidos *Primigeniæ* Symptomatis aut pluribus acceptis, aut diutiùs servatis, is existimandus: Næ hoc, utrumque, Judicium fallax, & incertum: Imò potiùs à Primario plùs minùsvè exuto, (ut in sequentibus patebit) addiscendus. Verùm enim verò *Primarii* Exuviæ simul cum usurpato *Arthritidis Primigeniæ* vultu, *Symptomaticas* omnium certissimè commonstrant.

Specialis Harum est Conditio, quòd à Stationibus *Primariis* quò celeriùs, & quò longinquiùs, ejusdem Classis *Sympto-*

Symptomaticæ deflectunt, eò rariùs ad Eas revertuntur: hoc est, quò plura Morbi *Primarii* Symptomata deposuerunt, eò insolentiùs resumunt; eò celeriùs *Arthritidis* Puræ Symptomata usurpant; eò constantiùs retinent.

VI. Secum Dissentiunt *Symptomaticæ* si Earum Externa respicimus; quod Aliæ, εὐτοκίᾳ; aliæ Partu difficili, educuntur; Aliæ, à *Primigenio* ægriùs; aliæ libentiùs, decedunt: Aliæ ad Parentem citò regrediuntur; aliæ vix unquam, aut nè vix quidem: Aliæ sæpius; aliæ rariùs, παροξύνονται.

Harum autem *Paroxysmos* si attenderimus, sunt illi profectò longi, breves: acerbi, mites; abnormes, idonei; continui vel intercisi? eâdem planè varietate inconstantiâque, quâ sunt *Arthritidos* exquisitæ Paroxysmi: Et Reliquias sivè Fructus, habent (sicut Illi) suæ cujusque Ferocitati & Magnitudini, plerumque respondentes.

Partûs istam Diversitatem facit diversa *Primariorum* Indoles, & in *Arthritidem* Propensio: Nam, quò cujusque *Primarii* Materia virus *Arthriticum* magis refert, & Materiæ *Arthritidem* facienti, quò plus favetur: eò certè vividum magis *Arthritidos* Simulachrum, eò magis solidum emergit Ἐκμαγεῖον. Et è contrario.

VII. Sed, (quæ cum primis ad exponendas hasce *Symptomaticas*, conducit Differentia;) Alia *impropriè*, & ex Vulgi tantùm Opinione, sic appellatur: Quippe quoniam Paroxysmos, ad Normam *Arthriticam* formatos, & compositos, habet omninò nullos; nec Materiam, ei quæ est *Arthritica*, (quantum ex utriusque signis judicare licet) ullâ ex parte comparem. Hujusmodi Una est; quæ Rheumatismo superat; quæque *Symptomaticarum* Nomine, quoties de iis verba fecerimus, à Nobis eâ re excluditur. Alia *magis propriè* dicta; quæ Morbo alicui *Primario* manifestè & palam ἐπιγινομένη, *Primigeniæ* ritu, per se vel aliundè stimulata, & adjuta, Paroxysmos celebrat.

VIII. Illa etiam duplex est; Altera Generatione, quæ dicitur *Æquivoca*, procreatur. Gravi quodam Morbo laborat Æger; eoque partim, vel penitùs subacto, Natura, sui demum juris & vegetior facta, Miasma *Arthriticum* in sanguine occultum, sanguinem & quicquid intus virium est depascens, (maximè verò si Pharmacis ea proritetur) ad τὰ ἔξωθεν appellit; itàque (præter spem & expectationem omnem sæpè) gignit *Arthritidem*. Huc pertinet *Arthritis* ex Chlorosi, & ex Hydrope. quæ quidem, accuratè si dixerimus, *Secundariæ* potius quàm *Symptomaticæ*, censeantur: uti infrà ostendetur.

Altera, quæ κυριωτάτως *Symptomatica*, eandem cum *Primario*, (contrà quàm modò dicta,) sed mutuam, & ab eo derivatam, habet Materiam; vel Ipsam, vel aliquâ ex parte alteratam; vel integram, vel cum alio quodam mistam; sed in aliam Corporis Regionem, quæ transvehitur; aliaque ratione (id est *Arthritica*,) quæ operatur. Nam, ei quod ineptum est eliminando, per Morbos hunc vel illum, pro inepti ratione & corporis Constitutione, varios, dum incumbit Natura; (unde horum Morborum φύσιες ab *Hippocrate dicuntur* ἰητροί,) sæpe quidem fit, vel propter eos nimis remissos, & instituto impares, vel ob materiam parum tractabilem, & δύσλυτον, quòd il-

lius Pars in Corpore, necdum istis molitionibus exturbata, restet. Hanc natura, prælium redintegrans, secundò aggreditur; &, quoniam ausis prioribus exciderat, aliâ jam methodo conficere, alio morbo, scil. *Articulari* proscribere, contendit. Atque hunc in modum oritur *Arthritis Symptomatica*; cujus species sunt *Arthritis* Melancholica, Scorbutica quæ Lui Venereæ, quæ Asthmati, quæ Febri, quæ dolori Colico, quæ morbis Cuticularibus, succedit.

IX. Hoc autem minimè celandum, Quòd raro illa, *quæ maximè propria Symptomatica* est, *Primarium* sequitur nisi multorum dierum, veterem, &, ab Ætate quasi venerabilem, Chronicum: Et, quòd illa, seriùs quàm *Primigenia*, nec nisi grādiores, invadit; Eos scilicet, qui, cum affectu *Primario* diu conflictati, cum eodem simul inveterascunt. Id quod de alterâ istâ *magis propriâ* parte, confirmari vetant experimenta; quippe quæ, robustioribus, quæ junioribus, congruere hanc, evincunt.

X. Verùm, ut ultrà distinguam *Symptomaticas*, Earum quæ sunt ἰδιωτικαὶ morbi primarii, (à quibus derivatâ sui generis materiâ, quæ in *Arthriticæ* modum agere conatur, hæ singulæ potiuntur,) quum validè inter se discordant; *Symptomaticas* item hasce, utcunque primâ facie consimiles habeantur, specie tamen, pro ipsorum materiâ, pro illâ primariorum diversitate, inter se differre, non est improbabile, Peculiarem habent sigillatim omnes naturam, proprium ἦθος; & curationes exigunt proprietatibus suis accommodatas. Nam,

XI. In exercendâ Medicinâ, quoties occurrit *Arthritis Symptomatica*, morbi *Primarii* ratio, & modus omninò investigandus; Therapia probatissima diligenter expiscanda; & ex iis, unà cum *Arthritidis Primigeniæ* Doctrinâ, studiosè consideratèque pensitatis, eliciatur, & in quadrum redigatur, optima medendi perfectissimaque indicatio.

a *Neque enim credant,* (*qui Rationalem Medicinam profitentur,*) *posse eum scire, quomodo Morbos curare conveniat, qui, unde Hi sint, ignoret*: Neque esse dubium, quin aliâ Curatione opus sit, si à Lue Venereâ; aliâ, si à Melancholiâ; aliâ si à Scorbuto; aliâ, si ab Hydrope: aliâ, si à Chlorosi, (& sic de cæteris Affectibus, toto, quod dicitur, Cœlo distantibus, & secundum illam Differentiam diversè medicandis) *Arthritis* oriatur.

XII. Etsi verò *Symptomaticæ* Ratio Composita, ab Utroque Parente (tam eo qui genuit, quàm eo qui adoptavit,) Ætiologiam, Therapiam, ex parte accipit; tamen non id indiscriminatim, & æquali factum est mensurâ; sed modo, & proportione, prorsus singulari. Nam, in Paroxysmo ab *Arthritide*, Therapia maximopere; extra verò Paroxysmum, in ejus vacatione, Prophylactica quæ colatur, à morbo præcipuè *Primario*, haurienda.

XIII. Quæquidem Prophylaxis, & in eâ quæ est Medicina vel latè sumpta, cùm, ad morbos, veteribus Chronicis, iisq; graviorique, secundarios, & malum δυσαλθὲς (*Arthritidem*) æmulantes, evertendos, excolatur; diutiùs quidem, & contentiùs, ad menses aliquot ducenda: sæpè etiam per annos, statis temporibus, repetenda est: Ut nempe morbis ita pertinacibus, inveteratis, sanatu difficillimis, curatio par & æqualis adhibeatur.

a *Celsi* Lib. I. Præf.

beatur. Ista verò Prophylaxeos Diuturnitas aliàs longior, aliàs brevior, ordinanda, pro singulâ Curationum singularum Difficultate: quod in sequentibus speciatim, & pressiùs, exponetur.

XIV. *Arthritidis Symptomaticæ* à *Primigeniâ* Diversitas, inque Membra Partitio, ab Artis Professoribus non satis observata, id effecit, ut Ætiologia *Arthritica* hodieque trunca, debilis, imperfecta, perturbata, minimè constet; nec cum Ægrorum Symptomatis concordet. Neque enim aliter fieri potest, cùm, quæ Una, & Simplex, æstimata fuit Affectio, Varia prorsus esse deprehenditur, & multifariam Composita.

XV. At, quod magis dolendum, & in Humani Generis incommodum (ut ne quid gravius dicam) cessit immane quantum; id etiam fecit hoc Παρόραμα; ut, quæ non uno eodemque modo construi, quid potiùs variari, & pro Morborum Differentiis, Discrepantiâ, Diversitate, aliis aliisque Indicationibus passim muniri, debuerat Therapia; angusta nimium, manca, & delumbis, esse reperiatur; utpote *Arthritidis* unius *Primigeniæ* Basi, & Fundamento, (nimis arcto) superposita; cum Medici, tùm Ægroti, spem, & vota, decipiens. Infelices *Arthriticos*! & eo quoque nomine miserandos, quòd, dum adversùs Morbos Convulsivos; adversùs Phthisin; adversùs Febres Intermittentes; aliasque quàm plurimas; dum, adversùs graves & Herculeos Affectus, Medendi Intentiones aptas, solertes, commodas, excogitavit Ætas; in *Arthritide* sanandâ, pellendâque tam parum profecit.

XVI. Prædictas *Symptomaticas* hâc Methodo discutiam: Primùm nempe Remotissimam, & ab *Arthritide Primigeniâ*, quàm longissimè disjunctam: Deinde reliquas, eo ordine, quo sunt, in suâ cujusque Ellipsi, minus remotæ dum ad illam denique pervenero, quæ, ab *Arthritide Primigeniâ*, vel abest quàm proximè, vel ipsa est: Per totum hunc Decursum, & universum percurrendo *Systema Symptomaticum*, habito respectu, quoad ejus fieri potest ad Accessum, & Proximitatem: quæ quidem hoc tempore potissimùm advertenda: En! Opusculi Partitionem:

Arthritis

- Symptomatica
  - *Falsò* sic Appellata, quæ Rheumatismo;
  - *Minus Propriè* dicta, quæ { Chlorosi, Hydropi, Melancholiæ, Scorbuto, Lui Venereæ;
  - *Magis Propriè* dicta, quæ Asthmati, Febri, Colicæ, Morbis quibusdam Cuticularibus,
- Primigenia.

Supervenit.

In ipſis Partibus tradendis, Primùm, Morbi cujuſque *Primarii* Stationem dicam: Tum, Ejus in *Arthritidem* Progreſſum: Deinde *Secundarii*, jam facti, & in Aditu maximè propinquo ſiſtentis, Diagnoſin qualemcunque: Poſt, à Cognatis *Secundarii*, & *Arthritide* exquiſitâ, Illius Differentiam: Tum, morbi, ejuſque Symptomatum, imprimis Urgentium, Curationem: Deinde, iſthæc illuſtrandi ergò, Hiſtorias: Hæc autem, non eâdem ubique ἀκριβείᾳ, quantâ tamen opus eſt, Scripturâ perſequar.

CAPUT II.

De Arthritide Rheumatiſmo Supervenienti, Symptomatica falsò appellata.

ARTIC. I.

PRiuſquàm ad *Veras* aggrediamur *Symptomaticas*, omninò neceſſarium eſt, *Arthritidem* ex *Rheumatiſmo* ortam, ità *falſo* Nominatam, propter ejus cum *Veris* Similitudinem, & nè Iſtam in Illarum numero ponentibus, Operi noſtro deeſſe, videar, expediri; eâque re, de ipſo *Rheumatiſmo*, mendoſæ hujus *Symptomaticæ* Affectu *Primario*, paucula quædam præmitti.

De *Arthritide Vagâ*, quatenus *Rheumatiſmum* referat, & illius Appellatione ſe occultet, alîus loci eſt diſſerere: De *Rheumatiſmo*, quàm ille *Arthritidem* imitetur, ac quaſi vices rependat, hujus & temporis, & loci eſt.

II. *Rheumatiſmus* ille, cui quidèm uni quantum Ego reſcivi, ſuccreſcit hæc *Symptomatica*, (nam à *Scorbutico* minimè unquam, nedum alio quovis *Rheumatiſmo*, prognatam memini) ſemper incipit à Frigore, Causâ hujus Affectionis Evidenti fideliſſimâ: Ex quâ celerrimè ſanguini, præcipuè verò ab exercitationibus incaleſcenti, *Lentor* inducitur; qui, in Muſculis & Membranis, infarciens Capillaria, circuituri Fluminis Meatus obſtruit; Dolores, & interdùm Tumores affert. Quæ ineſt Sanguini, Pituitæ, ſivè ſeri craſſioris Maſſa, horæ paucarum aliquando *Sexageſimarum* Spatio, Momento temporis, ferè tota *Lenteſcit*, & (uti Cera per Syringem injecta,) Ductus implens exiguos, Impedimenta, Moras, Oppilationes creat, pro Ipſius craſſitie plùs minuſve pertinaces.

III. Quî fiat tanta, tamque ſubita Γλισχρότης, (haud explicatu facile Problema) Profeſſores Medicos, optima quidem Ingenia fatigavit. Sunt, qui Lac aceſcens, ſi admoveatur Igni Coagulum citò contrahere perpendentes, & Lac immiſſum venis ſtatim Coagulari confirmantes, binis hiſce poſitis, ſibi videntur rei ſummam explicaſſe, Dubiique vim in totum diluiſſe: at quo jure, quâ ἀπέλεγξι, (præfato virorum de Republicâ benè meritorum Honore,) paucis expendam.

Primùm, Experimentis *Boylianis* manifeſtò conſtat, Acidi, præter Salis Marini, vel ejus æmuli, quantitatem perexiguam, atque huic Coagulationi producendæ minimè ſufficientem, nihil Naturâ ſanguini ineſſe: Neque de horum Experimentorum fide, per *Vieuſſeniana*, dicam?

cam?

cam? an *Chiracciana*? quicquam * derogatur.

De altero Argumenti Membro, etsi, apud Magni Nominis † Anatomicum, tanquam Experientiâ proditum, Lac immissum venis illicò densari, perscribatur; tamen, quòd vacillet hâc in parte, non tam Auctoris, quàm (ex eâ, quâ versamur, Rerum Caligine) eventi Fides & Testimonium, ideòque dubium æstimetur, habeo dicendum. Cùm enim, varias olim, *Oxonii*, Injectiones, & quidem Hanc ipsam Lactis vaccini, quantitate satis locupleti, exercendo, sanguinem indè nè vel minimùm Coagulari, sive Concrescere, tametsi hâc illâc agitatum accuratèque spectatum, deprehenderim; Virum Clarissimum, Prosectorem eximium, aut Animali minûs sano, aut Acescenti Lacte, fuisse usum, haud injuriâ suspicatus sum.

IV. Deinde, non solùm ab Acido fieri in Sero Animali Coagula, testatur id * *Boylei*, per *Oleum Tart. per Deliquium* illi adjunctum, perque *Spiritum vini* probè rectificatum, Coagulari Serum asserentis. Quin etiam, ut Symbolum meum conferam, *Rheumatismo* laborantis serum, pes Calorem, & exinde quàm citissimum Frigus, (utrumque scilicet impensum,) in Gelatinam admodum lentam, viscidam, firmam conciliari & cogi Nobis Experimento patuit. Hoc enim brevi evenit, quando, hujusce rei tentandæ gratiâ, istiusmodi serum, cochleari contentum, & subjectâ lucernâ calefactum, Aquâ frigidissima ad cochlearis marginem immergeretur.

Ab Acri verò Sale Alcalico, quàm ab Acido, *Lentorem* fieri, longè probabilius: Sagacissimi enim † *Baynardi*, Collegæ Nobilissimi, Experimento liquet, *Rheumaticorum* Urinâ, Salis Alcalici ejus, quem habent Sani bonâque utentes valetudine, partem quasi Trigesimam, nec quidem suprà, Destillando elici. Unde conjicitur, Salem istum acrem, pungentem, asperum, acutum, in Sanguine retentum, Pituitâ (forsan adjuvante Oleo, veluti in Sapæ Compositione,) irretiri involvique & ad viscidum in *Rheumatismo* faciendum, ad Dolores, & Tumores inferendos, opere quidem maximo contribuere.

At, quod rem absolvere videatur, *Rheumatici* cujusdam Ægri venâ pertusâ, sero *Syrupum Violaceum* instillavi, unde Mixturæ, brevi temporis spatio, *Color viridis*: Et ejusmodi sero, *Sublimati solutione*, parcè quidem & tantillulâ quantitate, additâ, quàm citissimè ad fundum se demisit Concretum *Albissimum*.

Ipsi porrò Pelliculæ, sanguini *Rheumatico* innatanti, (ut videlicet, in eâ Salis quid dominetur, anquirerem) *Solutionis* dictæ guttis aliquot affusis, ejus Superficiem ex hinc *Albere*, cum plerisque Aliis astantibus hujus experimenti Testibus, notabam.

Siqua igitur hisce Probationibus Fides, vel à Calore Frigoreque vehementibus & continuis, vel ab Sale Alcalico intùs

* Hâc de re, Qui plura voluerit, adeat Clarissimi *Pitcarnii* Dissertationem Med. ultimam: Ut & Almi Coll. *Romanorum* Archiatrorum ad Cl. *Viussenium* Responsionem.

† Vide Cl. *Lowerum* de Corde, Cap. 2.

* Vide *Humani Sanguinis Historiam*, Partem 3.

† Acta Phil. Lond. N. 215.

intus] retento, vel utroque Lentorem hunc oriri, veriſimile eſt.

V. Quoties è viſcido redemptus, priſcâ gaudet εὐροίᾳ & more Naturali circumagitur, ſanguis; evaneſcit tumor, quieſcit dolor, convaleſcit Æger: contrà verò, affectu malè tractato, id eſt perſeverante viſcido, nondum victo correctoque, non nunquam oritur *Arthritis* iſta, quam dico, *Symptomatica.* Nempe, cùm abundat τὸ γλισχρὸν, quà viſciditate, quà acredine, vehementiores, pariter ut *Arthritis* ipſa, profert diſtenſiones, dolores, tumores, alioſque non paucos effectus utrique huic vitio communes.

Frigidam verò *Arthritidem* æmulari geſtit hic affectus, illiuſque Partes ſuſtentare: Nam, neque dolor, æquè acerbus; nec inflammatio perinde contumax; neque declinatio ſimiliter propera, ac in illâ *Arthritide*, quam appellamus *Calidam.* Nihilo minus fatendum eſt, quòd, ſi *Rheumatiſmo Scorbutico*, aut *Venereo*, *Arthritis* iſta superveniat, (poſſe verò ſupervenire, nullam recipit controverſiam) ob aſperum aliquid, ac ſtimulans, interfuſum, & dolorem magis acutum, & inflammationem magis infenſam eſſe.

VI. Autumno maximè intenduntur hi dolores; eo videlicet tempore, quod fluxionibus favet, (quanquàm & alias anni tempeſtates iis prorſus immunes eſſe, nequaquàm affirmandum,) & diu, non nunquam ad totum Hyemale Spatium, ubi morbus inveteravit, excurrunt; ſæpe quidem interciſi, at à leviſſimo frigore recidivi; quod diuturno familiare *Rheumatiſmo.* Turgent Articuli. Farcturâ extante, & in Tumorem albidum, & tanquam Οἰδηματώδη, cutim elevante. Unde digitorum motus ſemper impeditus, interdum abolitus: Huc illuc digiti torquentur: Manus non nunquam retroagitur; ſicque cubitus, ut pars ejus interior jam emineat.

Cùm *Arthritidis* perſonam qualemcumque capeſſivit *Rheumatiſmus*, rarò quidem exuit; ad vitæ uſque terminum plerumque perferens. Si modò ſanum id, quod intus, & incolume totum eſt, extremam aliquando ſenectutem, ſed digitis, ſed Artubus multatus, Æger adipiſcitur; *Podagram* interea, tanquam humani generis peſtem & perniciem, tanquam malum, vel ipſo teſte experto, acerbiſſimum, (quâ tamen Genuinâ fortaſſe nunquam eſt affectus) increpans acerrimè.

VII. Quamvis enim non nulla *Frigidæ Arthritidos* Symptomata glorietur hic affectus: tamen, ſi rem attentiùs perſpexerimus, cum eâ parum convenit. Cutis ſanguini (ſic, ut in *Rheumatiſmo* ſolet eſſe) denſa, & quàm in *Arthritide* multò denſior, poſt quietem ſupernatans, hoc abundè arguit: Confirmat id, quòd Gelatina, quamdiucunque Commiſſuris immorata eſt, nunquam in Tofos indureſcit; quodque commiſſuris minimè contenta, cum Internodiis eas pari ferè proportione premit: tum verò omnium maximè, quòd nullo Cardiacorum, utut *Actu* vel *Potentiâ* calidorum, abuſu, vel quâvis aliâ de cauſâ (contrà quàm *Arthritis* omnis, ſive *Primigenia*, ſive *Symptomatica*; ſive *Calida*, ſive *Frigida*) in Paroxyſmum, qualis eſt *Arthritidis*, vel leviſſimum, evehatur unquam *Species* hæc *Adulterina.*

VIII. Ad haſce *Rheumatiſmi* Reliquias, duras equidem & pertinaces, prævertendus, valet ea, quæ morbi iſtius

istius curationem habet, quæ sanguinem attenuat, Medicina; ab Auctoribus, illam ex instituto tradentibus, haurienda. Cui tamen unum, ut mea memoria est, ab iis prætermissum, adjiciam; nempe, quòd ad dolores *Rheumatismi* minuendos, ad sanguinem alterandum, & τὴν γλισχρότητα devincendam, conducit, supra quàm quis expectaret, Vomitio; sed vehemens, sed iterata. Quod unde efficitur, sanguinem exagitando, concretiones inhibendo, motumque illi novum expeditioremque tum intestinum, tum periodicum, imprimendo; an quovis alio modo fiat, in medio relinquam.

Hoc autem gratis dictum, ne quis existimet; fidenter affirmare possum; solâ *Infusione Croci Metallorum* ad quatuor vices, quantitate benè magna, tot diebus continuis, ab Athletico quodam & multarum virium Ægro, contra *Rheumatismum* haustâ, unde cum εὐφορίᾳ toties evomuit; *Rheumatismum* gravem, & permolestum, me novisse penitus & radicitus extirpari. Cujus quidem Historiæ mentionem non ideò feci, quòd tristem & severam, ne dicam periculosam, hanc curationem, vix centesimo cuique tolerabilem, in communem indistinctè usum, inducere conarer, aut in animo haberem; (quæ enim hæc Temeritas!) sed tantùm, ut Emeticum ab hoc affectu per se considerato, non ex omni parte respui, seu vetari, submonerem; imò quadantenus indicari; &, quoties vires, & quæ sunt Ægri cætera consentiunt, posse ministrari.

IX. Ad easdem Reliquias præsentes extirpandas, requirit indicatio quæ quidem unicè attendenda, ut tollatur iste lentor, ut crassa pertinax & viscida materia, quæ juncturas obstruit, & in tumores cutim earum effert, causa videlicet conjuncta, corrigatur emendeturque, cujus gratiâ, è *Regno Vegetabili* depromantur *Antiscorbutica*, quæ dicuntur, sale volatili referta; qualia sunt *Radices Armoraciæ, Cerpæ, Ari, Allii &c. Folia Cochleariæ, Nasturtii Hortensis, Indicique &c. Semina Sinapios, Cochleariæ &c.* Quæ quidem omnia, rectè & artificiosè comparata, debitoque more data, viscidum incidant, tenuent, resolvant, perque Renes demùm expellant illius quicquid alienum est, & inidoneum.

Huc, eodem ferè nomine, respiciunt *Spiritus C.C. Urinæ, Fuliginis, Salis Armoniaci, & id genus alii Volatiles, sive simplices, sive oleosi.*

Quid per *Oleum Terebinthinæ*, Medicamentum mirè penetrans, & *deobstruens*, [Pulmonis illud solvit pituitam, in Catarrhis pertinacibus farcturam ejus allevat: In tingendo marmore, colorum illud optimum laudatissimumque vehiculum est:] Quid, inquam, in Lentore *Rheumaticorum* reducendo per illud præstetur, quando hoc hortatur Analogia, fiat periculum. Prosit autem tum internè sumptum, tum externè applicatum, v.g.

℞. *Ol. Tereb. gtt.* iiij. *ad* vj. *vel si Febris Suspicio nulla vetuerit, plures. Conf. Anthûs* ℨj. *Syr. de Rubo Idæo q.s.f. Bolus, horâ somni deglutiendus, cum Julapii Haustu.*

℞. *Aq. fol. Ari, Angelicæ, Ulmariæ ana* ℥v. *sp. Croci* ℨij. *Sambuci q.s. cum Marg. ptt. & sacch. f. Julapium.*

Balsamo Sulf. Terebinthinato Artus motu privati, cum Frictione, bis die, superillinantur; vel etiam *Vernice Terebinthinata.*

Camphoræ Sapor acris & pungens, Odor Aromaticus penetrantissimus, ignis comprehendendi facilitas eximia, sed præ cæteris quibuscunque in auras abitio celerrima, partes ejus subtilissimas tenuissimasque ostendunt. Ideòque nunquid Ægrotantibus hisce nostris, ad incidendum & tenuandum in eorum capillariis Lentum illud viscidumque, & quantum ab illius auxilio sperari possit adjumenti, meritò exquiratur. Dari possunt *ejus Grana* v, *vel* vj, *Oleo Amygd. dulc. soluta, cum Conf. flor. Borag.* ʒj. *Syr. Cort. Citreor. q. s.* (*ut f. Bolus*) *cum Jul. Haustu, hora somni.* quod quidem tempus exhibendi præfero, quoniam per noctem insequentem [noctu verò, quàm interdiu, in his Ægrotis, ad superficiem corporis sanguinem magis efferri verisimile est] unà cum sanguine ad τὸ γλισχρὸν appulsum majori cum impetu, favente flumine rapidiori, in id Arietet. Quin etiam *Epithemata Camphorata* possunt externè Partibus affectis admoveri.

X. Sin hæc è *Regno Vegetabili* frustrà esse reperiantur, & operi imparia, è *Regno Minerali* conducat optimè *Mercurius*; illo nempe pacto sanguini commistus, & obstructionibus advectus, ut incidendo dividendoque viscidum illud attenuet, solvat, colliquet. Quare Ptyalismum hoc in casu levem instituì, diuque proferri, [modò per Ægri vires, & alias res licuerit] è re futurum arbitror. Nec non ad eum finem *Mercurium* partibus iisdem læsis, per unguenta, per emplastra, posse cum fructu superponi.

At si ista non sentiat, quæ juncturis inest, Gelatina; *Suctu* frequenti validissimoque, per fistulam ad eam rem fabricatam & orificio priùs facto immissam, evocetur. Hoc in *Arthritide* verâ laborantibus fieri, vulgare jam & pervagatum est: Multò verò tutius in Rheumaticis posse credibile est. Hæc autem operatio non nisi recens affectis, & dum liquida est materia, promittit sanitatem. Articulos Gelatinâ per suctionem inanitos, *Vino Ustulato* sæpiùs fovere, & *Emplastro* quodam (*Stomachico* putà *Magistrali*) à gangræna defendere tutarique oportebit.

Istam medendi legem, secundùm morbi indolem & genium delineatam, ut in ejus initio probabilem, adduco; sed nullo quidem experimento (fatebor enim) confirmatam. De morbi Historiâ plus satis constat, & etiam nunc in vivis sunt, qui hujus veritati fidem faciunt, & astipulantur; de Medicinæ verò hujus usu, & victoriâ, nihil habeo, quod dicam. In affectu inveterato, cum viscidum id induruit, quod tenuetur, minùs verisimile est.

Omittendum verò non est, quòd, τὴν γλισχρότητα Rheumaticorũ Sanguini accedentem putrefactione solâ tenuari dissolvique posse opinatus, Medicus perillustris, clarissimus * *Floyerus*, [cujus hoc est argumentum, quòd ovorum albumina, quæ quidem Gelatinam hanc nostram cum primis referunt, putrefactione liquefiunt] ad eam, his in corporibus non minùs quàm in tussi laborantibus, promovendam, emollientia, maturantia, colliquantia, [qualia sunt *è Rad. Glycyrrhizæ, Sarsæ, Chinæ, Iræos,* &c. *ex Hordeo, Passulis, & ejusmodi aliis comparata*] non sine

* Vide *Humorum Animalium statum præter Naturam.* Cap. XI.

sine multâ probabilitate præcepit. Utrum hæc, quæ in liquando solvendoque pulmonis phlegmate, tot abannis, tantarum virium & ἐνεργείας esse meritò prædicantur, in Artuum illo Rheumaticorum valeant, operæ pertium esset experiri.

De *Symptomaticâ* falsò, & ex vulgi tantùm more, sic appellatâ, quæ habebam, effunduntur: Itaque iis, quæ ad *Veras Symptomaticas* Aditum præcludere viderentur, de viâ dimotis expeditisque *veras* jam attento.

CAP. III.

De Arthritide ex Chlorosi, Albâ; &, ex Mensium Suppressione.

ART. I. EX *Symptomaticis* ità κυρίως appellatis, illæ primùm expromendæ veniunt, quæ Ortu, quod dicitur, *Æquivoco* generantur: quarum è numero Principatum postulat *Arthritis* à *Chlorosi* nata. Quòd autem uspiam ità nascatur; quòd Adolescentulæ, Virgineo dudum Morbo Languentes, nec dum illo prorsus liberatæ restitutæq; doleant *Arthritide*, à nonnullis idem habeatur, ac si *Lucam Bovem* (ut in Proverbio est) *Locusta* pariat; id est, Ἀδυνάτων ἕν. Sic à morbo, hisce Puellulis parum congruenti, immunes eas reddere, incolumes præstare, videatur, tum Ætas præmatura, tum Affectio dissimilis. Ita verò sentientibus, utnè Calculum adjiciam, indubitatæ Fidei cogit Experientia; nec istam Ætatem, nec hanc Affectionem, illas ab *Arthritide* penitus tueri comprobans.

II. Ut autem dicam, quî fieri potest, quòd, ex morbo sic dispari, Morbus sic dispar oriatur, advertendum est; quòd *Arthritis* eas tantum modò Pallidas (quantum mihi observare licuit) aggreditur, quæ Miasmate Hæreditario supra modum vitiatæ & imbutæ, ad istud Mali Naturæ Inclinatione pervicaci, Momento maximo, pronæ sunt, & diriguntur.

De cujus rei veritate, satis, ut opinor ex eo liquet, tum quòd illa, quæ ad *Arthritidem* inducendam more agunt usitatè Procatarctico, (qualia sunt Crapula, Satietas, Venus immoderata, Lues Venerea &c.) Virginibus hisce imputari minimè posse cogitandum est: tum etiam, quod *Arthriticæ* hujus Classis stirpe sunt cum primis *Arthriticâ*.

III. Exinde patet, quòd *Arthritidos* ex *Chlorosi* Procreatio, non eo sensu capienda, quasi Hanc quæ fecit, Illam etiam faceret, *eadem Numero, vel Specie*, Materia; sed novâ ratione, agens, nova perpetrans φαινόμενα; (quod tamen in plerisque *Symptomaticis* usu venire palam est.) Nostra quidem alia res est. *Chlorosi*, sive Sanguinis Μόλυνσει, abituræ supervenit, & simul cum vultu colorato, cum Robore, cum Mensibus, nè multa, cum Sanguinis Μετεωρισμῷ horum Societati se immiscens, ex accidenti prosilit *Arthritis*; peculiarem habens Materiam, Causam Propriam continentem, à *Chloroseos* illâ, multùm abludentem.

IV. *Symptomatica* hæc *Arthritis* interdum *Vaga* est: Artus hinc inde subsultando peragrans; dolore pungenti, & rodente gravans; aliquando *Rheumatismi* Nomine delitescit: Aliàs, Articulis inhæret, & *Affixa* est.

Vagæ Diagnosis incerta, & tenebricosa; uti *Arthritidis Vagæ primigeniæ*. Lucem tamen afferat, De Parentum Morbis, Numnam Illi Pedibus Doluêre: Et, An Ægra *Rheumatismi* Causis evidentibus, præsertim Frigori, paulò antè subjecta fuit, Quæstio. *Fixa* verò, Teneritudine Juncturarum, Dolore, Rubore, primùm Molli, deinde successu temporis Lapidescenti, & Tofaceo, se ostendit.

V. Hæc cum Morbi Ratio sit, in eo ponenda Indicatio, singularis, & præcipua videtur; ut, à peccante Materiâ, jam nunc *Arthritidem* molliente, per Muliebria, primo quoque tempore, sanguis expurgetur; & sic *Chlorosi*, sic *Arthritidi*, simul semelque occurratur. Omnium maximè conducet, (dummodò Res annuerit Familiaris, & iniri Nuptias permiserit,) ἐν γαςεὶ ἔχειν. Quum, Partu Naturali, quo, in Uterum, tanquam in sentinam, universi Corporis Inquinamenta secluduntur ad inanienda, & vacuanda, Fœminarum Corpora, nihil efficacius valentiusvè. Certè Hippiatris illud notissimum, & multiplici comprobatum usu: nec, cur Hominibus denegetur hoc Consilii, video. Procul dubio Laborantes isti Medicinæ generi minimè refragabuntur; quin Medico, Naturæ tam Ministro facilè obtemperabunt. Medicinæ Vires, & mirificos effectus, confirmabunt, Suarum gratiâ, Matronæ.

VI. Sin nulla fuerit Nuptiarum opportunitas, ad Menses (qui hâc in parte, secundas vendicant) omni auxilio, omni ope, & industriâ promovendos adnitendum est; eâ Spe, & Fiduciâ fretis, *Arthritidos* materiam, & Causam Continentem, per Eos facilè commodèque posse proturbari. Atq; hunc in finem *Martiata*, sed, (ut Illorum vires, & potestates, ad uterum rectà collineentur,) aptissimè cum *Emmenagogis* copulata, vel artificiosè interposita, Fructum ingentem, Messem amplissimam, pollicentur.

Si Menses omninò nulli sunt, ex iis concreta, & Composita, ad tempus diutinum & continens, cum exercitatione & purgatione debitis, adhibeantur. Si fluunt, sed diminutè, Illi; Interlunii tempore, bis die, *Martem* usurpari proderit; sed illo, quàm primùm Menses institerint, neglecto, ea dari, quæ Hos ciendo Naturæ Rem (quâ nihil efficacius, conducibiliusvè) suo ipsius more, promovebunt. *Marti* nullum aptius Vehiculum, quàm *Aquæ Martiatæ*, per Urinam exeuntes; nec, uno tantum nomine, *Pallidis* his *Arthriticis* conveniunt: Coctionem integrant; Sanguinem exaltant; æstuque exundanti, virus *Arthriticum* abluunt abripiuntque; tum *Arthritidi*, tum *Chlorosi*, simul adversantes.

Horum autem usui, & præmitti Catharsin expediet, & septimo quoque die circiter interponi; nè ab Aquâ in Corpore alicubi restante; aut ab Alvi tarditate; aut, à sanguine roborato, nimis evecto exaltatoque (quod sæpissimè solet accidere) sit periculum. Cujus quidem modi Catharseos Intercalationem, ab Antiquis summo consilio præceptam, & diligenter institutam, non sine Ægrorum incommodo, & discrimine, dudum ab aliquibus omitti video.

Quæ verò reliqua generalem Morbi hujus Curationem respiciunt, & Materiam νοσερὴν, per Renes expellentia, sive Ortum ejus & Incrementum inhibentia, complectuntur, ex *Arthritidis* *Primi-*

Primigeniæ Prophylaxi non inutiliter ducantur. Atque hæc de *Arthritide*, quam, quòd *Albarum* esse reperiatur, appellamus *albam*.

VII. Alia est *Arthritis Symptomatica*, priori propter Affinitatem adjungenda, quæ Adultas, (ut jam dicta Juniores,) quæ steriles affligit, & Catameniis, aut omninò nullis, aut aliquantò parcioribus, donatas. Hâc Affectæ crassiori plerumque Habitu sunt, Viragines, sedentariæ, voce gravi, neque semper Imberbes. Morbus, *Arthritidi Frigidæ* appropinquans, negligenter, & languidè παροξύνει; Juncturas denique Recrementis explet; motu privat.

Occlusâ nempe, quam caram, quam utilem, quam amicam habuit Natura, per Catamenia sanguinem expurgandi, viâ, Materiæ vis in eo cōstructa & coacervata est; quæ, graves & periculosos inserendo morbos, Oeconomiæ crebrò miscet, turbat, evertit omnia. Sin Materiam Natura vincit, Portâ hac vel illâ, eam expellit, nec raró in Articulos trudit, Dædala Rerum Conservatrix.

VIII. Ista verò, non nisi Corporibus *Arthritidi* perferendæ (malitia vel acquisitâ, vel Hæreditariâ,) præparatis, obtingunt; & illâ potissimum ætate, quæ provectior, & ingravescens, per Methodos succedaneas Naturæ Defectus ambit quodammodò resarcire.

Et quoties à laudabili desideratissimoque κατορθώματι descíscens, natura *Arthritidem* molita est, raró utique Gressus retrò agit, raró Catamenia renovat; quin *Arthritidi* imposterum insistens, Illius Beneficio vitam quàm potest longissimè, quàmque beatissimè, producit.

IX. Cùm Mali hujus, Partu allevandi spes omnis frustrata, & à Catameniis obscura est, & tenuis; eam medendi Legem optimè posse fructuosissimèque servari judico; quæ, per *Cathartica*, materiam peccantem, in sanguine congestam, & res novas affectantem, expellit. Ut autem illa Ægrarum Conditioni quadantenus accommodentur; primùm eligantur ea, quæ, Sanguinem fundendo, & à sese illius partes separando, Mensium movendorum expectatione Medicum accedant; (hoc autem modicâ Dosi, potiùs quàm magnâ, fieri certissimum est.) Tum, ad eundem finem, *Emmenagogis* implicentur, & fiant *Purgationes*, quæ dicuntur *Hystericæ*. Postremò, omni tantummodò mense alterno, (nec quidem ampliùs; ne Purgatione nimis liberâ & frequenti, materiâ aliò ablegatâ, Mensium spes interrumpatur) eâque Lunæ quadrante, quâ præcipuè sanguis ζυμοῦσθαι, & se attollere cœpit, vere & autumno, iterum sæpiusq; repetantur: nec, quæ earum vires infringendo retundant, aut motum sanguinis intestinum sufflaminent, admittantur; horâ somni, post purgationem, Paregorica. e. g.

℞. *Calom. quinquies sub. gr. xv. specier. Conf. de Hyac. Conf. Ros. rubr. ana* ℈j. *syr. de symph. q. s. f. Bolus serâ nocte degluttiendus.*

℞. *Pil. de succino* j., *Aloës Rosat.* ℈ß. *Assæ fœtid. Pil. Castor. scammon. aā. gr. v. Bals. Per. q. s. f. Pil.*

Si isto ritu Purgatio, in hujusmodì *Arthriticis* celebretur; de Catameniis postliminiò restituendis spes affulgebit aliqua, (modò ætas, & Naturæ ordo consentiat) aut, si votis & expectationi non respondeant ista, Capiti tamen, & Partibus internis, per Catharsin certissimè cavebitur, ne à Plenitudine lædantur;

tur; quod quidem minimè ſpernendum, atque adeò ſtudioſè laborandum.

X. Si Menſium ſpes fefellit omnis, neque reſtat ulla iſtius Anchoræ Fiducia, majori quantitate Catharticum (*Aloeticum* autem eſto; vel *Decoctum amarum purgans*) illoque menſis tempore, quod ſolebat eſſe eruptionis, εὐκαίρως adhibendum: Tum, Ano materiam quod emittat, itaque Menſium vices ſuppleat; tum etiam *Arthritidis* (quæ Hominibus hiſce Auro contrà, & cum vitâ æquè, pretioſa,) ſpei quod indulgeat. Quæ quidem Regula, tam Illis commoda, tantique [ſi appoſitè obſervetur,] eſt momenti, ut nihil ſuprà.

Hiſce porrò ex uſu erit Fonticulum aperire; aut, ne vetus exſiccetur, inſpicere: Et, ſi quod per Fluorem Album, vel aliud quodvis, παρὰ λόγον, erat excrementum; ut permaneat, perduretque vel etiam in Ægrarum commodum augeatur, eniti.

XI. Corollarii vice, memoriâ tenendum, in iſto Pari *Symptomaticarum* impugnando [Dii Deæque!] quantum interſit; Altera Purgationem non niſi levem, & raram eligit; altera, tum fortiorem, tum frequentiorem. Altera eam, non niſi Alterantibus, [id eſt, Principali Auxilio] viam præparantē; altera, tanquam Ipſum Principale. Altera Chalybem deſiderat, & in eo ferè ſpem ponit omnem; altera eundem metuit, fugit, ut fatalem abhorret. Brevi dicam, Altera Sanguinem augeri καὶ μετεωρίζεσθαι; Altera minui, & deduci, poſtulat. Adeò nempe contraria *Symptomaticis* hiſce Therapia; imò, ut fieri poteſt, in eodem Corpore.

Hiſtoria Arthritidis Vagæ, Fixæ, ex Chloroſi, fugatæ.

VEteris *Arthritici* Filia, duodeviginti annorum, ventriculi Dolore quaſi Colico, cum Faſtidio, Nauſeâ, Vultu Pallido, Reſpiratione moleſtâ, Menſium Defectu, aliiſque ſymptomatis *Chloroſin* oſtendentibus, afflicta eſt. Poſt annum, materia quædem Artuum Commiſſuras, earum autem Intervalla magis, occupavit; diu, miſerèque cruciavit. Teneritudinem, Torporem inibi, Doloremque peperit, acerbum; aliud ex alio. Ceſſavit intereà ventriculi Dolor: Perduravit Ανορεξία, Δυσπεψία.

Dum ita ſe res habet, primò Emeticum, tum Catharticum, meo Conſilio, datum eſt; & deinceps iteratum. Ob atroces, & ferè continuos, Artuum Dolores, ſanguis detrahitur. Poſt quas Evacuationes, ad Appetitum acuendū, ad Sanguinem evehendum, & Menſes ciendos, [quem mihi ſcopum hâc in re palmarium propoſui,] *Martis Nutriti*, ℈ß. cum vehiculo convenienti, bis die, deglutiit: Et omni mane Aquarum Ferratarum, *Totoneſii* in Suburbiis, ℔ij. exhauſit; cum *Sp.* vol. Oleos. [ad Διάχυσιν, & Calorem augendum,] guttis circiter triginta. Hâc Methodo menſes perplurimos, interpoſito ſubinde lenienti, obſervatâ; Dolor iſte Rheumaticus, [ſic habebatur,] & Teneritudo primùm mitigantur; demum in totum ferè devincuntur. Viget Appetitus & Digeſtio. Aliqua ſunt Catamenia. Facies Colorata fit & vivida. Scintillant Oculi. Salus ex omni parte perfectior & integrior; niſi quòd Tumoribus albis,

albis, mollibus, teneris, & [ab iis] Δυσκινησία Juncturæ Artuum infestentur. Quæ quidem Accidentia tempestate pluviâ plus solito sæviêre.

A *Rheumatismi* (sic perperam dicti) exitu, Triennio vix elapso, Tumores indurescunt, & Nodi fiunt Tofacei, tum numero plures, tum magnitudine conspicuâ ; sed, & diversâ, & longè dissimili : Alii namque Granum Triticeum ; alii Pisum ; alii Nucem æquantes Avellanam, Digitorum Articulos, eorumque Regiones tumefaciunt ; in Articulis, permanentes ; sed in eorum Interstitiis, evanidi, inconstantes. Erat Dextri summitatis Cubiti cæteris major ; Nuci Juglandi par ; initio mollis ; sensim exinde Lapidescens. Juxta Cubitum sinistrum, Tumor albus eo tempore Digito cedens, in Tofum abiturus. Adhuc Pruriunt Artus, & quidem molestissimè ; & emittunt Pustulas. Per biennium ista *Podagræ* tulit Symptomata, sed lenis, sed benignæ ; neque toto hoc tempore, vel semel unquam, in Paroxysmum evectæ. Ab ejus ortu, Ventriculo, & iis quæ sunt intus, benè ; ob Illam Artus aggredientem, procul dubio melius. Menses, per universum hoc biennium, mediocres.

Anno incipiente 1700. præter ista, quæ memoravi, *Arthritidos* Symptomata, de ventriculi [præsertim à Pastu] Dolore, Inflatione, aliisque Δυσπεψίας indiciis, porrò quiritatur. Ut Therapiam, tum ad ista præsentem, tum prophylacticam, instituerem ; Auctor eram (ἄνω καὶ κάτω sæpius præmissâ Catharsi, & Primis viis uti par erat exoneratis,) ut, per quatuor menses, omni mane, sextam inter & octavam, Aquarum Ferrat. ℔j. [quarum ℔ß. Foliis *Teæ* alteranda] ebibat. Decima sequenti, Haustum Infusi,

℞. *Summit. Trifol. palustris : Pug.* ij. *Aq. Pluviæ bullientis* ℔ß. *Infunde ad Amaritiem sufficientem: Colaturæ Cochl.* v. *adde sp. Junip.* ʒj. *Tinct. Aurant. gtt.* x. *f. Haustus.*

Quartâ pomerid. Bolum, è Conf. Trifol. palustr. Flaved. Aurant. ana ℈j. *Millep. pp.* ℈ß. *Chal. Nutriti gr.* v. *Syr. Garyop. qs ; cum leni Cathartico subinde repetẽdo.*

Interdictâ, per totum hunc Decursum, Cerevisiâ, Potui dabatur Ordinario Decoctum. ℞. *Rad. Chinæ, Sarsæ ana* ℥iß. *coq. in Aq. font. Ferratæ* ℔iij. *ad* ij. *Colaturæ adde spiritûs Juniperi, cum sacchari Crystallini, qs ; f. Decoctum.*

Vescebatur εὐπέπτοις, εὐχύμοις, *& Sanguinem temperantibus, summitatibus scil. Beccabungæ, Nasturtii Aquatici, & Hortensis, Urticæ ; Rapa, Battatâ, Piso, Pastinaca, unà cum Agninâ, Pullinâ, Vitulinâ, & istiusmodi aliis.*

Harum rerum Observantiâ diligenti, sedulâque Corpus Ægræ νεωτερίζεται : Nodi partim minuuntur, partim evanescunt. Pruritus cessat : Tolluntur Pustulæ : Augetur Appetitus ; Coctio perficitur : Sanguis, expulso per Renes Uterumque inimico, Fermentationem, & Πνευμάτωσιν acquirit Naturalem ; quam monstravit εὐχροία, εὐσαρκία. Quod auspicatissimum judicavi, rectè postea Fluxêre Catamenia ; & quò rectius, eò certiùs fugatur, cum satellitio suo, *Arthritis*. Ut, neque Pustulæ ; neque Pruritus ; neque Tumor ; neque Dolor ; jam, per annos perplures, ex eo tempore, reverterentur. Quod quidem indubitandum, optimæque fidei, Argumentum ; *Per Emmenagoga &c. posse hujusmodi Arthritidem, etiamsi Nodosam, & Hæreditariam, auferri depellique.*

CAP.

CAP. IV.

De Arthritide Hydropi Superveniente.

ART. I. AD alteram illam è *Symptomaticis minùs propriis*, ex recensione principio dictâ, properamus; nempe, ad *Hydropis* ἐπιγέννημα: eòque libentiùs, quia crebro hoc occurrit, &, uti spero, in hujusce populi commodum & tutelam explicetur.

Quod *Arthritidi* succrescat *Hydrops*, & facilè perceptu, & ordini, quem in hominibus è medio tollendis, servare solet natura, maximè consentaneum est: At, è contrario, quod *Hydropi Arthritis*, etiamsi aliquando accidit; tamen, naturæ methodo quasi inversâ factum, inter ejus Δυσνόητα non iniquè censeatur.

II. Ut de re tam utili, tam jucundâ, tam explicatu dignâ, pro ejus dignitate, quantum potero, dicam luculenter; advertere oportebit, Quòd ab Hepate, aut Viscerum aliquo nobiliori, sive Scirrho, sive aliâ quâvis indomitâ Labe, vitiato, quicunque fit *Hydropicus*, rarò is Ποδαγρείᾳ: &, quò Nobiliori, eò rariùs. Hoc enim in casu, sic in pejus ire solent omnia; sic Corruere; ut, si qua olim Emicuit *Arthritis*, à morbo graviori, & magis imperioso: (totas Ægri vires totum hominem exercente & fatigante,) ei plerumque officiatur, tanquam majoris morbi auctoritate victæ, & Paroxysmum rarò unquam rectè facere contingat: Verùm, in corpore taliter affecto corruptoque rarissimè omnium exoritur, & nascitur *Arthritis*.

Sin ea fuerit *Hydropis* ratio, quòd, salvis visceribus, aut parum læsis, ab unâ partium sanguinis ἀμελείᾳ, & malo ejus habitu, (ad viscera contaminanda, quantumvis apto, & proclivi) ducat originem; ex eo, præsertim medicato, exoriri posse *Arthritidem*, iterum & sæpius observavi.

III. In eo sanando, sive *Anasarca*, sive *Ascites* sit, cùm Aquæ quod abundat jam priùs emissum est, amaris & Chalybeatis, tum ad corrigendum sanguinem eumque roborandum, tum Mehercule imprimis ad eximendam Ἀνορεξίαν *Hydropi* familiarem, ex usu medico, insistimus. Quæ quidem medicamenta in exaltando sanguine tanti sunt momenti, tantarum virium; ut, si Æger nec ætate neque morbis fuerit debilitatus, idemque seminium habeat in sanguine *Arthriticum*, exulante eo & in Articulamenta misso, ex *Hydrope* in *Arthritidem* persæpe rectà progrediatur.

Imò quidem ita fieri potest, & aliquoties evenisse novi, ut, ubi consistant Vires, & *Arthriticum* Miasma in Sanguine copiosum, efficax, & jam ad ἀκμὴν evectum, insit, absolutis quæ ad *Hydropa* exsiccandum opus erant, Evacuationibus, & salvis Naturæ viribus, sine dictorum, vel istiusmodi, Alterantium usurpatione, *Podagrâ* quidam afficiantur.

IV. Utcunque fuerit, Natura (sive per se, sive Medicamētis adjuta,) novos init operandi modos; novam Ambitionem. Spiritus, qui in Oeconomiâ Animali tuendâ sustinendâque indesinenter

ter occupati, omnem absolvunt operam, totum opus perficiunt, mala vitæ ratione dudum oppressi, & Sero ferè submersi, *Chalybis*, cæteraque *Alterantium* vi suo tempore (hoc est, remotis impedimentis) exhibitâ, tandem incitati, emergunt denique Αἱμάτωσιν promovent genuinam; Appetitum, & Coctionem emendant, Materiam è Sanguine pellunt alienam; itaque Eum instaurant, depurgant, & longè reddunt Vegetiorem.

V. Dum in his versantur, si seminium intus latuerit *Arthriticum*, (diu verò, & silentio, latuisse, sæpenumerò comperimus, nec in paroxysmum evehi,) ad illud amoliendum, expellendumque iisdem Hi urgentur Medicamentis. Hinc in sanguine primùm Discordia; tum, eâ paulatim gliscente, (ut in veneno, si quod demissum fuerit, eliminando,) Orgasmus, supra Naturæ Modum, (qui lenis usque & placidus, esse solet) supra Tenorem ordinarium, vehemens, & cum Impetu. Ad exturbandum inimicum, summis undique viribus & copiis, omni industriâ, contenditur. Hic Labor, hoc Opus. Post aliquot dierum Luctam (est ubi citiùs) Iste fugatus, & loco cedens, quâ data Porta viam capessit; Articulum aliquem externũ petit; Dolorem, aliaque profert, *Arthritici* quæ sunt Paroxysmi signa Παθογνωμονικά.

VI. Bono quidem Omine, in conspectum venit hujusmodi *Arthritis*. Est, quòd Ovans Exclames, *Arthritice*!

Χαίροις, Μακάρων πολυτραοδέτη.

Morbum enim vix ausim appellare. Descendens Coelo, Te Salutat, *Diva Arthritis*: (Feret hæc *Latinitas*:) Tum Annos elargitur, tum valetudinem; si non integram, & omnibus numeris beatam, certè desiderabilem; & Medentium, & Dolentium Encomiis celebratam: Divinam Hospitem, fac, gratè accipias; fac, Colas.

Ita Natura, priori Sanguinis δυσκρασίᾳ fermè obruta, *Hydropis* edit Symptomata; at Brachia secundò agitans, & sese colligens, aliam rerum Faciem, aliam inducit Symptomatum Catervam, atque adeò *Arthritidem*.

VII. Ex prædictis sequitur, quàm nulla hic loci necessaria, quæ adversus hanc *Arthritidem* (speciosè, scilicet!) cudatur, Therapia. Quorsum enim ad tollendum Morbum Medicina, cùm Ipse Morbus Sanat; Utriusque Pharmaciæ Armamentario præferendus; *Chymicorum*, & *Galenicorum*, Copiis; Universæ Gentis Medicæ Consilio major; Viribus potentior.

Si rectè rem putemus, in eo potiùs sudandum est, ut *Arthritis* ista non tam obtundi possit, quàm ordinari & augeri; utque Æger, Morbo Primario feliciter & prosperè commutato, Nutriat *Arthritidem*, foveat, tueatur, servet.

VIII. In hunc finem *è Regno Vegetabili seligantur Amara, & Antiscorbutica acriora, Radices scil. Gentianæ, Zedoariæ, Serpentariæ Virg. Contrayervæ, Ari, Armoraciæ &c. Summitates Agrimoniæ, Centaurii min. Trifolii fibrini, Cardui ben. Absinthii utriusque Salviæ tenuifol. Verbenæ, Chamædryos, Scordii, Marrubii albi, Matricariæ, Cochleariæ &c. Flores Salviæ, Chamæmeli, &c. Semina Cochleariæ, Cardui, Sinapios &c. E Regno Minerali,* [*quod instar omnium erit*

erit] *Ferri Præparata; præcipuè Mars cum Sulfure præp. Martis Alcohol, sive Pulvis subtilissimus ; ejusque Tinctura.* Quæ quidem *Singularia*, cum eorum similibus, sunt in hisce Auxiliis; & Formâ convenienti Composita, & quantitate & Methodo rectis exhibita, summo erunt Præsidio, Tutelæ optimæ. En! brevem Curationis Scenographiam.

IX. *Sumat Æger, [Hydrope, Medicinâ propriâ, & peculiari, priùs sublato] omni mane, Canarini Simplicis, vel Rhenano, si usus fuerit, diluti, Rad. Gentianæ, summit. Agrimoniæ, Centaurii min. Cort. ext. Aurant. alterati, coch.* vj. *cum Tinct. Martis gtt.* xx. *& (si videbitur) sp. vol. oleos. gtt.* xx. *Quartâ pom. Bolum, è Pul. Rad. Ari C. Conf. Fol. Abs. R. (vel Flor. Salviæ) ana* ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *cũ Syr. Garyoph. qs. Horâ Decumbendi, Pul. serp. V. & Zedoariæ, (vel Contrayervæ) ana* ℈ß. *cum Syr. Abs. Simp. q.s. ut f. Pilulæ Bolo, & Pilulis, superbibat Julapii Coch. quatuor, vel quinque.*

℞. *Aq. Cardui, Gent. Comp. Cin. hordeat. ana* ℥v. *Abs. Comp.* ℥j. *Marg. pp.* ℈ß. *sacch. qs. f, Julapium.*

Quibus insistat, menses binos, vel etiam ternos; cum Purgatione, Septimo, vel Decimo, quoque Die intercalanda: Eaque prout opus fuerit, exinde repetat.

Ad Nauseas & Ægritudines subitas, quibus Ventriculi Vitiis, istiusmodi Homines, præcipuè Poculis si indulgent, non minùs quàm à Conceptione Mulieres, affliguntur; quoties pernecessum erit, *Canarini Zedoariâ medicati Momentum: quod nempe Viribus suis reficiat Ventriculum, & focillet; quantitate verò nimiâ non exurat.*

Cerevisia Rad. Armoraciæ; Summit. Trifolii fibrini, Marrubii albi, vel Salviæ tenuifol. siccat. Seminibus Cochleariæ, vel Sinapios, Infusis, alterata, in Potum ordinarium ministretur.

X. Quin etiam, licet Abdominis Lacus, Tibiarum Tumor exstiterit omninò nullus; ad *Hydropa*, quasi Furcâ, propellendum, Artis erit, in Corporibus ei recipiendo pronis, Vere & Autumno præcipuè, bis tervè, Alvo, debitis ex intervallis, Aquam detrahere; itaque ne recrudescat *Hydrops*, efficere.

Porrò, ad eundem Scopum oculum manumque dirigens, in eligendis, tum ad Arthritida invocandam, tum ad Intercalarium, Hydropa propulsandum, Medicamentis; quum, *Arthritidem* inferri, Spes & Consilium est; è re futurum arbitror, Drasticum & Stimulans (quo in Paroxysmum Sanguis citetur) Leniori cuivis & mitiori, utut iterato, longè præponere. Quo circa *Tincturæ Sacræ* ℥ij. *ad* iij. *aut Pil. è Duobus* ℈j. *ad* ℈iß. *aut Aloës rosat.* ℈iß. *Res. jal. gr.* v. *ad hoc Negotii præferre soleo.*

Sed & de Liquidis Ægrum quàm maximè sollicitum esse conducet; abdicatâque, si quam anteà complexus est, inutili Libertate; neque plus, nec aliud bibat, quàm Coctioni, & Nutritioni, quod sufficiat. Quantitatem Potûs diminutam compenset Generositate.

XI. Adhæc, in Ruinis sarciendis quoniam occupati sumus, nec ad propositum faciens vel minutulum quodvis, ex Prudentiâ Medicâ præteriti decet, E Lecto mane, pro anni tempestate, quàm primo exurgat Æger; ut Motûs, ut Aprici Fructus & Utilitates decerpat; & in

& in Prandium magis esuriat. Vesperi, maturè cubet; ut Spiritibus somno alendis reparandisque sit Tempus opportunum.

Quin imò, dicta Medicamenta quò prosint magis tum etiam alias ob Causas, apprimè confert, ut Æger, bis die, sub Jove, Corpus exerceat, ad Calorem usque vel certè, quàm enixè vires ferent. Unde Motus Sanguinis tum Intestinus, tum Periodicus, intendatur; Humores effæti, & emeriti, amandentur; Spiritus Animales recreentur; Appetitus, ad Vigorem pristinum & Latratum naturalem, reducatur; & Oeconomiæ Ratio usquequaque renovetur.

Quæ quidem Res, à nobis eò lubentiùs in Præceptis ponitur; quòd, ab *Hydrope*, seu potiùs ipsâ Morte, beneficio *Podagræ*, quos Ego Novi redemptos; Horum Pars major, laboriosis illud exercitationibus aliquatenus acceptum retulêre.

XII. Ab *Hydrope*, *Arthriticorum* quotquot dictam Methodum meo hortatu ire, rectèque percurrere commemini, Nemo unquàm miserè; nemo, (quantum intelligere possum,) calamitosè Doluit. Deinde, quàmvis Alius Liquidis, neque paucis, neque probatis indulgeret: Alius ad *Hydropa* maximè proclivis cerneretur; Nemo tamen Horum, eo, jam per annos complures urgetur Recidivo: Non pauci integrè satis, & alacriter egêre: Aliqui verò sic, *Arthritida* si demias, ut raro unquam meliùs. Quod quidem, Notatu dignissimum, *Arthritidi* potissimâ ex parte deberi, agnoscendum est.

Has ob Causas, nullis certè Elogiis Hanc *Arthritidem*, ejusque in Accessu, opportunitatem, in Paroxysmis, Clementiam, in *Hydropicis* sublevandis, Perpetuitatem; in defendendis, Constantiam; optima promerentem Encomia, dignè me, & uti par est, prosequi posse existimavero: Multiplici usu, variisque doctus Experimentis, Eam *Hydropicis*, præsertim Senioribus, esse summam, & securissimam Spem, Columen, & Tutelam.

Quanta verò adversus *Hydropem*, *Arthritidis* est Potentia; tantæ profectò Medicinæ, quæ *Arthritidem* primò Novam introducit; quæ posteà Tardam accessit; quæ denique segnem & languentem excitat(pace Vestrâ liceat dixisse] Vires & Utilitates.

Si *Arthritidos* hujus Symptomata, perpessu graviora, Medicinam postulaverint, *Primigeniæ* Doctrinâ deprumi potest.

Hist. I. *De Arthritide, Hydropi probè curato, feliciter accedente.*

NObilis quidam apud *Damnonios*, à Nativitate Obesus, nondum Annos assecutus viginti quinque primùm Quieti plùs solito indulsit [quod à Corpulentiâ fuisse credebatur :) Deinde sensim, levi quâvis de Causâ, Frigus contraxit: Tussi creberrimè gravatus est; Catarrhis subinde pæne obruitur. Sub idem tempus Somnolentiâ, tristi & periculosâ, paulatim obrepente, tenebatur; ut Mensæ accumbens, vel Cibi capiendi, vel Ludi, gratiâ; aut rebus quoquomodò arduis implicatus brevi

brevi temporis Spatio, nec absq; Casûs Periculo, Nutaret. Hisce circiter diebus, Pedes latè accepti, & deinde venter, retento intus sero, gradatim extumebat. Pedes impressionem Digiti facillimè accepêre: Venter (quod Ipse non sine quâdam admiratione sum expertus) Pugnum ferè dimidiatum. Hypogastrium occupavit externũ Aliena quædam Materia, Partes Cuticulares Tumore duro & inæquali, variato plus minùs purpureo, & postea Nigricante sic obducens, ut Gangrænam præ se ferre judicaretur: Porrò Sitis, & Respirandi Difficultas (ob ventris ὄγκον, & Diaphragma in Thoracem elatum,) impensissimè urgebat. Urina interim exigua, subrubra, turbida; Vultus Ægri demissus, pallidus; Vox humilis, tremula, languens. Ægrè tulerunt Familiares, virum, Ortu præclarum, Gentilitii Nominis Principem; Patriæ Decus, & Ornamentum, ipso Ætatis Flore, Morte tam inexpugnabili, tam immaturâ, surripi: Quod tamen in Fatis esse putabatur, & percrebuit.

Quum Pectore laboravit, & difficili Spiritu, *Tinct. Sulf. gtt. xij. ex Syr. Bals. Coch.* j. *deglutiit, simul Julapii cum Perlati Haustu.* Quo præsentissimo Remedio, Spirandi spatium & Anacatharsis multùm & æqualiter augebantur. Contra Vitium Abdominis, atrox certè, & terribile *Decocto sequenti* Lanea, per Expertissimum Dominum *Jac. Jenkinson'*, Chirurgum hujus Civitatis Ordinarium, immerguntur; & liquore expresso, calidissimè creberrimèque imponuntur.

℞ *Summit. Abs. Rom. Menthæ, Cardui ben. Abrotani ãa Mii. Bacc. Lauri vulg. sem. Fœnic dul. Carvi ãa ℥j. Coque in Cerevisiæ fort.* ℔ vi. *ad iii; adde postea sp. vin. vulg.* lb. j. Fotu isto tempestivè adhibito, venter restituitur.

Ad *Hydropa* tum me, aliquantò pòst, accingo. Huic ut occurratur, quàm primùm tutò fieri potuit, *Pil. Rudii* ʒß. *Res. jal. gr.* V. *cum Bals. Per. qs mane deglutiit*; & ex voto quoniam pilulæ operabantur, ad vices octo vel decem à bidui vel tridui Intervallo illas repetiit; eò nempe usque dum Seri, quod erat nimium, omne deturbatum est: Eundem etiam in finem *Tinct. Diureticæ gtt.* xxxx. cum *Vini albi* Haustu, bis die, Purgatione liber, assumpsit.

♃ *Millep. siccat. & pul.* ʒij. *Coccinellæ Pul. & N. M. ãa* ʒi. *sp. Iuniperi, & Vol. Oleosi ãa* ℥i. *Misce, & Vitro arctissimè clauso, Igne Arenæ, per noctem, Digere; Mane per Emporeticam filtra Tincturam Diureticam.*

Cerevisiam dedimus bibere Medicatam;

♃. *Summit. Cochlear. Mss. Ras. Radiculæ, sem. Sinapios ãa* ʒij. *Coccin. N. M. ãa* ℈i *misce & Infunde in Allæ mediocris* lbij. *gro potu ordinario, usûs tempore colandæ, & cum simplici Allâ temperandæ.*

Absoluta hoc modo *Hydropis* Curatione, ad ejus Prophylaxin animum applicui, ea præcipiendo quæ sequuntur.

℞. *Cons. Flor. Salviæ, Flaved. Aurant. aa* ℥vi, *Pul. Rad. Ari Comp.* ℥ß. *Salis Martis Riveriani* ʒii, *Syr. Garyoph. qs. f. Elect. Dosis* ʒi, *bis die, cum Haustu Iulapii. Non nunquam, ejus Vice, Tinct. Martis gtt.* xx, *cum eodem vehiculo. Singulis autem diebus quartis quintisvè ad sex vel octo vices, nè abundet Serum, Syrupo sequenti Catharsis iterata est.*

℞ *Dia-*

℞ *Diagrid.* ℨvi. *Pul. Cinnam.* ℈ij. *Sp. Vini* ℔j. *Ustulando coque ad dimidium; Colaturæ adde Sacchari Crystallini* ℔ß. *f. Syrupus. Dosis* ℥j.

Hisce diligenter usurpatis, non itâ diu pòst Dolore Primùm Convexi Pedis, tum vicini Calcis; postremò, Digiti majoris Articulum majorem mordente, afficitur. De Contusione, & ad Limen nescio quod Illisione, (qui istiusmodi Affectorum Mos est) initiò questus, de *Podagrâ* tandem minimè dubitavit. Partim Evacuantibus, partim Cardiacis, ad Paroxysmum effertur Miasma *Arthriticum*, quod ad eum usque diem in obscuro positum, nè hilum quidem micuit. Paucos aliquot dies duravit Paroxysmus; (ideò forsan pauciores, quòd Humorum Ano tanta vis ejiceretur;) omni Hyeme, & Autumnô, jam per quadriennium elapsum; ad unam circiter Hebdomada, constantissimè Redux. Ad tollendam Ἀγρυπνίαν, & Dolorem minuendum, *Frictione* utitur; manu molli, tenerrimè peractâ; quâ Solâ Quies, & Somnus, illi conciliatur.

Ab istâ Medicinâ, vix concipi potest, quantum Ægro est emolumenti: Primùm, à *Catarrho* planè liberatur; tum à *Gangrænâ* (medius fidius) imminente; tum, ab *Hydrope*, & dirâ ejus Symptomatum Cohorte; tum, à *Somnolentiâ* pertinaci gravissimaque: Tum deniquead ea profliganda omninò omnia, inducitur *Arthritis*; felici quidem Omine, Auspicio saluberrimo. Nam, à primâ ejus accessione, *Catarrhus*, & *Somnolentia*, prorsus evanuêre; *Hydrops* effugit.

Vere & Autumno, in majorem cautelam, septimo quoque die, ad tres vel quatuor Vices, *Mannæ* ℥iij. *Aq: Alsordensis* (*summit: Abs: Rom: parum alteratæ*] ℔ij. *solutas, hosce per dies, ingerit.* Medicinæ verò præterea nihil.

Corpus hodiè præcrassum, expeditè movet: Equo identidem exercet. Ab hoc affectu, uxorem iterum tertiòque gravidam fecit *Arthriticus*, & quidem nunc primùm, etsi jam pridem maritus. Unâ *Arthritide*, sed nec eâ gravi, affectus, vitæ spem præbet tum multæ, tum incolumis: *Damnomium* vovet.

Hist. 2. *De Arthritide, Asciti, ejusque Remediis auspicatò agnatâ.*

VIr quidam ætate constanti, cùm, ex malâ vitæ ratione, ventriculus læderetur, coctio depravaretur, siti permolestâ inexplebilique, urinâ paucâ, & lixivâ, corripitur. Quibus super venit tumor primùm Pedis infimi, & Cruris; deinde Femoris, & demum Abdominis; Serosus, & digito cedens, *Ascites* scil: exquisitus, omnibus numeris perfectus.

Ad affectum ancipitem, &, ubi primùm me arcessivit, inveterascentem, quin & jam diu rationalem medicinam eludentem, extirpandum; quum imprimis necessarium erat, ut humores, in lacum confluentes, vel Catharsi, vel Diuresi, amandarentur; tum ut, appetitum quæ exacuant, coctionem instaurent, sanguinem corroborent, ea exhibendo, *Tumores* arcerentur, *per Vini scillit:* ℥iß. *Per Extracti Eustach:* ℨß. *Res. jal. gr.* v. [*Calom: gr.* xvj. *ad* xx, *alternis vicibus adjectis*] *cum Syr. Domestici qs. ut f. Pil.* utriusque generis facta est *Purgatio*; & Vespere, post utri-

utriusque Vices singulas, Paregorici beneficio, *Quies.* Posteà, quoniam Vires ex εὐφορία consensêre, Pil. vice, *Bolum ex Elaterii gr. iij. Diacrid.* ℈ß. *Conf. Viol.* ʒß. *Syr. Rof. solut. qs. deglutiit. Diuretica* Chartulis seponuntur, & Allæ Medioeris, in Potum ordinarium modicâ quantitate detrahendæ, totidem ampullis infunduntur.

℞. *Baccar. Junip. Milleped. ficcat. & Pul. Sem. Dauci, Pul. N. M. ana* ʒß. *summit. Abs. R.* ʒj. *misce.*

Catharsi crebrò, & donec aqua omnis educta est, diebus primùm alternis, deinde tertiis, quartisvè, repetitâ, ad alteram Indicationem, ea quæ sequuntur, adhibeo.

℞. *Tinct. Myrrhæ [Liquore Nitri fixi priùs solutæ; tum spiritu Vini rectificato extractæ,]* ℥ij. *Pul. Gent.* ʒij. *Macera per noctem; mane f. expressio Tinct. Stomachicæ. Dosis gtt. xx. cum Tinct. Martis totidem, & Vini Haustu, horis duabus medicinalibus Catharsi interpositis. Post Catharsin ut Digestivis sedulò insistamus, mane Tinct. Martis; Horâ ante prandium, Canarini & Rhenani, paribus mensuris, Gētianâ alterat: Haustus. Quartâ pom. Bolus Chalybeatus, cum Jul. Haustu.*

Quibus continenter ad menses aliquot usurpatis, & ex Intermissione quâdam sæpius repetitis; *Eccoprotico* non nunquam intercalato; quin imò crebris sub Jove exercitationibus; Liquidorum item imminutâ quantitate, debitoque *Sex Non naturalium* usu, Æger Appetitu, & Coctione rectâ de novo potitur. Vires redintegrantur, cum bono corporis habitu, cum εὐχροίᾳ καὶ εὐτροφίᾳ.

Post *Hydropa* fugatum, en brevi *Arthritidem*; dolore, tumore, Pedum articulos occupante, conspicuum. Ægrum illa jam primùm adoritur: Posthæc sæpissimè. Ructus sub accessum acidus, fidum usque symptoma, præcurrit, & de receptione monet.

Profectò minimè dubitandum, quin *Arthriticum* in hujus Ægri sanguine seminium, ante paroxysmum, ad tempus aliquod, delituisset; forsan etiam *Hydropi*, licet occultè, symbolum contulisset: Neque veri minùs simile, quod à dictis alterantibus *Arthritis* excitetur, quodque ex eâ rectè se habente, Anni posthæc Ægro quàm plurimi, per eosque sanitas obveniat.

Hoc etiam addam, (rei tam latæ infaustum absit Omen) quod ex frigido Viri hujus temperamento, & in serum abituro, sequitur: cùm demùm eum vires deficient, & ingruet senectus [ὃ γὰρ ἔρχεται μόνον) quamvis *Hydrope* jam per annos plures sit immunis, nè denique succumbat illi, cavendum est. Sed, ut quam potest diutissimè se defendat, *Hydragogū* sæpius sumat, vitam agat temperatam, coctionem, ipsam utique salutis summam, tueatur religiosè, moneo & exhortor.

Demonstrat Historia (cum præcedenti) posse *Arthritidem Hydropi* supervenire, posse istius remediis suscitari.

Hist. 3. Podagra Asciti, per Naturæ Vires, Suborta.

DOminus D. vivido & alacri Vir Ingenio, summæ spirituum ὁρμῆς, neque *Venerem*, neque *Bacchum* nimio plus abhorrens, ætate mediâ, siti immodicâ, urinæ exiguo, crurum & abdominis tumore, signis *Asciten* osten-

ostendentibus, afficitur. Ut affectu tam ancipiti se liberet quàm celerrimè, *Cathartica* & *Diuretica* præscribuntur: Donec humor nimius pertinaci illorum usu, exulat: Itaque faustè primis diebus Ægro succurritur.

Natura onere sublevata, suique iterum arbitrii facta, Aëre aprico, equitatione crebrâ pernicique adjuta, rebus suis seriò incumbit, & quidem bonis avibus. Brevi enim *Arthritis*; tum primùm eluxit: Quæ semel bis statis anni temporibus recurrens, sanguine quod alienum erat expellens, eundem purum & inquinamento liberum præstabat.

Huic ego (naturæ ut succurram, & opituler) commendavi *Chalybis* & *Amarorum Compositiones*. Utramque *Xerano* mistam, menses quotannis plurimos, sed interpolatos, & secundum varias anni τρόπας idoneos, usurpavit. Hinc avidiùs appetiit; perfectiùs coxit; rectiùs & commodiùs doluit.

Multos ille annos, gaudio & dolore variatos, ad usque senium, ætatem prolongavit; optimo sanè cum eventu *Arthriticus*; *Hydrope* per *Arthritidem*, adeò posthæc immunis, ut tametsi liquidis tenuioribus plus æquo indulserat, nihil hinc tumoris, nihil *Hydropici*, suboriretur.

Convincit Historia, (sublatis Impedimentis,) vel ipsius Naturæ Viribus, *Arthritidem Hydropi* posse superaddi.

Hist. 4. De Hydrope, per Diuresin & Abstinentiam victo; cum Arthritide, per Amara, & Chalybeata famulante.

Quidam, è Regione Sancti *M.* poculis & otio nimiùm indulgendo, vitiatâ Coctione, congesto Κακοχυμίας gurgite degenerumque succorum Plenitudine, cùm vix ætatis medium excesserat, *Hydrope* corripitur. Facies Illi pallida, Spiritus difficilis, Sitis importuna, Urina parca & Lixivia, venter intentus. Ut Malo occurrat Medicus (certè Ingeniosissimus) & Laborantem sublevet; primùm, ab inutili Libertate (nè quid gravius dicam) Abstinere suadet, utpote morbi Fontem quod ex[c]cet, neque Potionem ultrà vult, quàm ut vitæ satis faciat, neque aliam quàm Diureticam. *Cinerem ideò Genistæ dedit, Potui cum Abs. Rom. summit. admiscendum.* Obtemperavit Æger, neque plus librâ, nec quidem interdum plus selibrâ, Nycthemeri Spatio, sorbillavit, per omnem Abstinentiam, quàm cum Congium quotidiè exhausit, nihilo magis sitienter. Urinam hinc ubertim excrevit, aliquantò forsan uberius quòd indies equitavit: quod quidem exercitandi genus haud parum ad Διέρησιν conferre, pervulgatum est. Seri factâ supervacui expulsione, Digestivorum ope cæpit de novo esurire, concoquere, nutriri. Cibus, ita modicâ potione solutus, ξύμμισιν καὶ μετεωρισμὸν acquirit longè perfectiorem, quàm immodicâ cùm immergeretur. Brevi pòst Dolore Pedis afficitur, & genuino more ποδαγρικῷ, deindeque sæpissimè Natura (quæ semper τὰ δέοντα ποιεῖ) *Hydrope* liberata, & suarum rerum potita, *Arthriticum* Miasma, clam in sanguine detentum, amolitur; idque quoties se contumaciùs extollere, aut Cristam illud erigere conatur.

Quando mecum, de Salutis statu servando, sermonem habuit: Temperantiam ejus laudavi, Morborum Victricem, Expultricem optimam, Sanitatis

nitatis Obsidem fidelissimam; & illius usum, Laudando, commendavi. Quò ventriculi servem εὐπεψίαν, nec non, in Senium vergente ægro, labascentem sustineam; Auctor sum, *à Prandio Canarini Haustum, omnique mane Infusi amari alterantis Coch. sex cum Tinct. M. gtt. xx. bibat.* Hâc & hujusmodi Methodo, multos Ille annos vitam protraxit, *Ascitico* omni Tumore vacuam. Qui pedum erat exinde Tumor, brevi, semper *Arthriticus*, Evanuit. Uni Ille *Arthritidi* & Abstinentiæ debuit, quòd senuerat; &, præter spem humanam, quòd valuerat.

CAPUT V.

De Arthritide Melancholica.

ART. I. EXpeditis *Æquivoci Ortûs Symptomaticis* ad eas Species, quæ sunt *Univocæ*, quæque Materiam cum Affectu Primario eandem, sed alio ritu operantem, alia φαινόμενα edentem, præ se ferunt; id est, ipsam Operis partem potissimam, accedo.

Harum è numero, primas obtinet *Melancholica*; quippe quæ, tametsi *Puram Arthritidem* eò usque æmuletur, quò ad *Symptomaticæ*, (Κυριωτάτως sic dictæ,) rationem & partes sustinendas opus sit; tamen ei dissimillima est, & in Ellipsi suâ distat *Univocarum* omnium longissimè.

Ut verò rem occipiam, præter istam Animi Depressionem, quæ, genuinæ *Arthritidos* Symptoma, Paroxysmos ejus pœnè omnes, & quò majores eò major, antecedit [alibi explicanda;] alia est, *Melancholiæ* Nomine insignita, quæ ad Menses, ad Annos, sæpè perducta, Arthritidem, Iusultus rectè & creberrimè facientem, introducit.

II. *Melancholia*, quæ *Arthritidem* progignit, (de latiùs sumptâ dicere, in præsenti ἀπροσδιόνυσον) duobus pendet: Quorum Prius Spirituum Animalium à Natura Debilitas & Teneritudo. Reverà, Constitutio Illorum delicata, ut Perceptione Homines & Acumine, ut Ingenio & Consilio præclaros reddit; sic Ærumnis, sic etiam Morbis subjicit. Ex eoque factum est, quòd aliàs levi de Causâ in ἀταξίας Illi gravissimas adigantur; quòd aliàs Humilitates, & Depressiones patiantur afflictissimas; quòd diutiùs inordinati *Melancholiam* ostendant non raro immedicabilem.

Ista verò Illorum à Naturâ Debilitas, sæpè Studiis impensioribus, Otioso vitæ genere, & nimis sedentario, nonnunquam Morbis, Inediâ, Vigiliâ, & aliis ejusmodi sexcentis, augetur & intenditur. Atque hæc Spirituum Debilitas, *Melancholiæ* non ineptè προηγουμένη audit.

Posterius, quicquid Spiritus per se infirmos (sive extrà, sive iis intermistum) afficiendo, *Melancholiam* parit προκαταρκτικῶς.

Hujus autem ordinis sunt Humores pravi & vitiosi; Vermes; aliæque res permultæ, Primis Viis, Utero, hâc vel illâ Corporis Cavitate, collectæ, Animi Perturbationes, & in *sex non Naturalibus* Errata quàm plurima.

III. Hisce natus originibus, Affectus iste (sive *Melancholia* dicatur, sive *Morbus Hypochondriacus*, sive *Hystericus*) aliquando *Arrhritidem* imitari, & ejus ritu Pedibus, Manibus, Ægrum privare nititur. Hoc est, inimicum id, ac

ac alienum, quod antè, (in Fistulâ plerumque Alimentariâ Spiritus urgendo) *Melancholiam* peperit; Naturâ, novas agendi Methodos, nova ineunte Consilia, in Articulos truditur, & *Arthritida* producit *Symptomaticam.*

Esse verò hanc *Arthritida* puram putam *Symptomaticam*, ipsâ *Melancholiæ* Causâ Continente & Proximâ, generatam, satis (ut opinor,) eò constat, quòd illa quoties exoritur, & ad gradum elevatur quantumcunque ratâ hæc & perpetuâ proportione deducitur. Quâ quidem re, ad exponendam istius *Arthritidis* Naturam, Eamque in *Symptomaticarum* Numero collocandam, nihil poterit persuadere magis, vel evincere luculentiùs.

IV. Intereà verò temporis, non est reticendum, quòd hæc *Arthritis*, præ aliis suæ Tribus *Symptomatici*, ferè clementer se gerit, & junctam habet cum severitate lenitatem. Quòd *Melancholicorum* Sanguini, supra quàm Aliorum δυσμεταβλήτῳ; an Eorum Spiritibus segniter, & in materiâ separandâ dimittendâq; otiosè se gerentibus; cuicunq; demum Causæ debeatur, de re sic in Operto actâ, Tenebris sic obscuratâ, nullus ausim disceptare.

Sin *Melancholicos* indulgere Baccho aut Veneri (quorum alterum usitatissimum, alterum minimè novum) aut etiam ad *Arthritidem* Hæreditariò propendere, contigerit; itaque habitos eâ multùm infestari, crudeliùs extorqueri: Nihil inde Propositioni nostræ derogabitur, neque ex eo vacillabit illius Veritas. Cùm ista Morbi Acrimonia Causis peregrinis adventitiisque oriatur, nec sit hujus quà *Melancholici.*

V. Ex miti hujus *Symptomaticæ*, & (uti solet esse) nimis leni Ingenio, factum esse Censeo, quòd Eâ qui tenentur, in antiquum statum redeuntes, *Melancholiâ* cùm citò recidivâ, tum magnopere sævienti, creberrimè confli-ctantur. In eâ videlicet delenda perimendâque, non multum facit *Arthritis* tam ignava, tam languens, tam socors vix sublevando Affectui primario, nedum auferendo, par.

Ut *Symptomaticæ* hujus Diagnosis apertiùs intellecta planiùs exponatur, de conditione pristinâ, de Morbis Ægri veteribus exquirendum: Quæ per se difficulter, ex hâc indagine palam & facillimè dignoscatur: e. g. si Æger diu Melancholiâ, demum Arthritide, laboraverit; & hâc quo magis, eò remissius Illâ, maximè, si hoc iterum sæpiusque comparuerit; quin *Arthritis* ista sit *Melancholica*, nihil (ut existimo) dubitandum.

VI. *Melancholiæ Essentialis*, sive Delirii cum Tristitiâ, Metu, *&c.* in *Arthritidem* migrantis, Therapia, nondum usu confirmata, (unicum enim Morbi istius Exemplum adhuc notavi, idque imperfectum, & omne genus Medicinam respuens) nobis hoc tempore prætermittenda est. *Arthritide*, Morbi *Hypochondriaci* sive *Hysterici*, sobole, cùm Affectorum vis abundat, ejus Curatio paucis explicanda.

In hujus *Symptomaticæ* Prophylaxi (nam in Paroxysmo ejus, ultrà quàm veræ & genuinæ sanando, nihil habeo quod dicam) maximè juvabit alienum id ac inimicum, quod, in Primis viis, (antequàm Sanguinem ingreditur,) Morbi Causa exstat *Hypochondriaci*, sed è Sanguine expulsum, & Articulis suffusum, Paroxysmum facit *Arthriticum* amandare, dimovere, amoliri; Tum, ejus Incremento, & Regermi-

nationi, obstare; posteàque, depressos Spiritus, Medicamentis ex proposito atis, directè allevare; languentes suscitare, & erigere; itâque Morbo huic universo, [quà Primario, quà Secundario] simul semelque occurrere.

Atque hunc in finem Impedimenta, siqua fuerint in Coctionis Εργαστηρίῳ (nulla verò non esse maximè probabile est,) primo quoque tempore, per Catharsin, [alteram, vel utramque] tollere; ad ἔντερα depurganda, aliquid *Stomachicum* [*Pil. putà Stomach. cum G. Dec. Amarum Purgans, vel Aquas Purgantes*] seligere; ad inimicum, in sanguine contentum, foras eliminandum, Aquas haurire Diureticas; cum Iis, *Alcohol Martis*, semel bis die, deglutire; omni Hebdomadâ, Ventrem movere; menses binos, his insistere; ad annos aliquot, repetere; cavendo Alvi tarditatem, ex *Marte*; Febrim, & *Arthritidis* Paroxysmum.

VII. Ut horum non nulla fusiùs edisseram; profectò tanti est, in hoc Affectu, Ventrem (uti dixi) crebrò movere: & ab Ἀπεψίας Reliquiis immunẽ præstare; ut, vel eo Solo, (*Aquis præcipuè Purgantibus*, *Tartaro Laxanti*, & *Mannâ* peracto,) *Arthriticum* ex *Melancholiâ* non unum, egregiè saluti prospexisse, noverim. Tempori proturbatur id, quod illicò spiritus, Ventriculi & Intestinorum Fibras incolentes, adoriendo, Mærorem affert *Hypochondriacum*; vel, in Articulos effusum, *Podagræ* Paroxysmum.

Cum primis autem prodest hujusmodi Affectis ante dicta *Solutio*, quòd blandè Alvum, quòd leniter, quòdque certissimè, subducat; Iis, quà *Melancholicis* quà *Arthriticis*, (neutro enim nomine, Fortiora, & δραστικώτερα convenient) aptissimè.

Sed nec *Aquarum Diureticarum* vim [quales sunt *Bathonienses*, *Astropenses*, *Bamptonenses*, aliæque permultæ] adversus hunc Affectum, satis prædicare valeo; vel, ut decet, laudem illis deferre. Coctionem Illæ conciliant, Digestionem: Illæ confirmant: Illæ sanguinem expurgant: Illæ Spiritus permulcent: Illæ *Melancholicis* & *Hystericis*, solatio: Ille *Arthriticis* Incolumitati.

Quibus nulla suppetit *Diureticarum* Copia, usui sit *Infusum Teæ*, Aquâ Pluviâ comparatum, à ℔ß. ad j. bis die, potum. Nam per Renes sanguinem, modò diu satis usurpetur, eluit; &, ad *Vapores* [qui dicuntur] relevandos, ad *Hypochondriacos* Flatus sopiendos, confert mirificè.

Quæ per tot secula *Melancholicorum* Medicina fuit, è *chalybe præparata*, ea quidem, ex *Melancholiâ* sive *Hypochondriaca* sive *Hystericâ* ποδαγριῶσι, potiori jure convenit: modò præmissa Catharsi, artificiosè selecta, & Dosi & Methodo rectis, adhibeatur. Spiritus enim Animales incitat, exaltatque; in Radios vibrat acutissimos, ἐνεργητικοὺς; tum etiam, Miasma *Arthriticum*, [modò exigua Dosi fuerit exhibitum] blandè ad τὰ ἔξωθεν emittit; &, in Partes internas neu relabatur; spiritus Animales neu obscuret; tenebrasque Iis offundat, efficacissimè operatur.

Quibus autem nec *Aquæ*, nec in Forma sicca *Ferrum*, mederi poterit, Eos interdum adjuvat *Decoctum Corticis*, simplex vel (pro re nata) *Chalybeatum*. Roborat Ventriculum; εὐπεψίαν infert; &, ad Spiritus stabiliendos (quod *Hypochondriacis*, & *Hystericis*, lucrum pergrande,) summarum virium & momenti est. Multum valet, hac in parte, Simplex; propter id, quod

quod habet Cardiaci & Nervis propitii: multò verò magis armatum ; medicamentum, si quod unquam, Πολύχρηστον.

Sed nec omittendum, quòd aliquando Cerevisia, utut Defæcata, tantas ventriculo parit Cruditates, in *Arthritidis* materiam postmodum abeuntes ; ut, unâ hâc objectâ, &, *Aqua fontana* cum Vini pauxillo; vel, *è Sarsâ*, *Chinâ,&c. Decocto* ; vel *Infuso Teæ*, cum Lacte vaccino; in Ejus locum suffecto; Ægris exinde meliùs successerit.

Hist. 1. *De Arthritide, Melancholiæ diuturnæ succrescenti.*

CLarissimus *T.* erectiori Vir Ingenio, in Medicis Ævi Celeberrimis, (Autecessorem, hâc in Urbe, Commis, potem, & Sanum, utinam æquis passibus sequi daretur ;) *Melancholia* sensim obrepente, ætatis Flore, exiit de Potestate. In hujus morbi Genium, & Morem, ut diligenter anquirerem, & de eo Curiæ Renuntiarem, Prænobilis *Eveshamii* Magni *Angliæ* Cancellarii [cui apud Nos, hujusmodi Affectorum, à *Rege* Cura est commissa] per Literas Mandato, *Dec.* 18. 1697. laborantem Visitavi.

Fuit Ille (liceat tanti Viri Memoriæ, tamque Literati Infortunio, paulisper immorari,) tum temporis Septuagenarius ; Vultu constanti, & augusto; Capite orbiculato, neque, si Corpus spectemus, aut Ingenium, magno: Voce suavi, & canorâ; Gestu Corporis decoro.

Veterum Doctrinam, ut erat παλαιόφιλος excusserat ; ad Medicinam conversus, Eam de proprio ditaverat. Primus enim *Respirationis Usum Primariū* detexit; detectum, contra præclarum impugnantem ; pertinacissimè defendit ; acutissimè Vindicavit. Nemo unquam Medicus Illustrior, neu qui Arti plus Tribuerat.

Non nullorum Vitia, Me audiente ; leviter & quidem argutè perstrinxit ; at Viros Sapientiâ, Nobilitate, Virtute præcellentes dignè prosecutus est. Clarissimi *Bigodi* Sagacitatem, & in Diagnosticis Peritiam ; *Davei* lene, at solers Ingenium ; *Dikei* Literas, & Acumen admirabile ; Singularem *Entii*, nuper Adversarii, semper Amici, Humanitatem & Doctrinam, elegantem, variam, paratam ; Nobilissimi *Courtenæi* (quanti verò, & quàm Magnifici Viri) celsum & sublimem Animum, Stemmati suo, quod est Regale, parem, multis laudibus efferebat. Sed omnium maximè *Cantabrigiam*, Almam Matrem, *Athenas* hujus Regni Alteras, piè gratèque, λόγοις ὑψηλοῖς, prædicavit. Quin &, agnovit Filium, Mater.

Hæc cùm, à quoquam proferri, aliquis audiverit ; Annon, Eum, Animi summâ Rectitudine, Judicio acri, & perfecto, aliisque plurimis virtutibus, planè invidendis, insignitum existimaverit. Ità profectò fuit; jam alia Res est. Quæ protulimus, ea præbuerunt *Lucida* (sic appellantur) Intervalla ; tum rara, tum brevia ; densissimis Nubibus; & interdum Animi Concitationibus [tanquam Fulgure, & Tonitru] discreta. Audivimus Ακροάματα, summo dignissima Philosopho, & quæ sunt iis maximè contraria, simul & semel coram dicentem. Piguit, Doluit Eruditionis optimæ reconditissimæque Fragmenta,] tanquam *Sybillæ* Folia, vento agitata,] cum astrictis, numero soluta; cum Latinis, Græca ; cum Phy-

Physicis, Ethica; cum Veteribus Nova; cum Profanis, Sacra; misceri, perturbari, confundi. Nullibi Gentium tot tantarumque Disciplinarum Chaos. Dii vestram Fidem! Quàm pusilla res Homo, vel Literatus. Dudum Ille Noster Temporis Volumina praesentis praeteritique, & in eo quae sunt omnia; dudum Ille Terram, Caelum, Sidera, Vasta Universi Systemata, Spatia paene Infinita, animo est complexus; hodiè, ne Sui quidem Compos.

In Causis hujus Affectionis, primùm ponenda est, tanquam προηγουμένη, ad Eam à naturâ Diathesis, (quam utique perspiceret Physiognomon) & animus commoveri aptus. His adjici oportebit Caelibatum, sive nimiam Castitatem. Tum in Procatarcticis, Casus è Plaustro, Cranium, annis olim Puerilibus, laesum: (nudato Capite Cicatricem aperuit.) Deinde, studia nimium flagrantia: Post, *Decoctum Coffea*, plus satis potum. Ad extremum, Animi Perturbationem, Spei Frustrationem.

Causae tantarum virium Evidentes, Antecedentem à Naturâ coeptam, malisque moribus adauctam irritantes, morbum peperêre, per se Magnum, sed tempore qui roboratus, medicinam respuere, Curationis Spem excludere, cerneretur.

Quod verò ad Rem nostram maximè pertinet, Digitorum Articulos ostentavit, tumefactos, inflammatos, *Chiragrâ*, multos annos, per intervalla, sed languenti, neque satis importunâ, tactos. Procul omni dubio, si plus *Articulis*, Capite minùs aegrotasset. Fuit tamen, gravi & diuturnae *Melancholiae*, *Arthritidem* suboriri posse, quod abundè comprobaret.

Hist. 2. *De Morione, Melancholiâ Hypochondriacâ, & Arthritide interempto.*

SUNT qui Morbum *Hypochondriacum*, uti etiam *Arthritida*, Sapientiae solùm Professores, Ingenii Dotibus praecellentes, infestare, Iisque, tanquam ad tanti muneris Temperamentum, sortitò dari confirmarunt. Eorum Opinionem, ἐπὶ τὸ πολὺ probabilem, à perpetuâ veritate longè abhorrere, constat. Habet *Damnonia*, quod perpetuitatem perimit. Novi egomet haud ita pridem [attendite, Philosophi!] *Morionem*, multos annos Flatu, βορβορυγμοῖς, aliisque *Melancholiae* sexcentis *Hypochondriacae* Symptomatis, demum etiam [Aetate propemodum affectâ,] *Arthritide* conflictatum; adeoque graviter [ne de acrimoniâ Quaestio sit,] ut aetate constanti diem obiret supremum, his Affectionibus interemptus.

Hist. 3. *de Arthritide Hypochondriacâ, Purgantibus praeoccupatâ.*

VEteri quidam Amicitiâ Mihi conjunctissimus, post homines nates maximè *Melancholicus*; Mali accessiones aliàs ab Animi Pathematis; alias à Cibo crassiori, & δυσπέπτῳ, vel Potu immoderato; Hasce Carnis Aestu notabili, Illas Algore; Hasce Pulsu tum majori tum crebriori; Illas raro & humili: Utrasque Spirituum mirâ Dejectione Μικροψυχίᾳ non vulgari, Ejulatu miserabili signatas, habuit. Sub ingressum senectutis, *Arthritide* tentabatur: eâ,

eâ, quæ *Melancholiam* perturbationibus procreatam, ne semel quidem unquam excepit; alteram autem [id est, Intemperantiæ Sobolem] frequenter. Rarò cuivis unquam Mortalium Fortunatiùs cessit Dolere. Nubes illa supercilii dissipatur; Spiritus se expandunt; ut Materiam, in Primis viis congestam, (*Hypochondriaci* Causam Mali Continentem,) in Artus ejici liqueret. Ad eam initio præcidendam, & utrumque morbum antevertendum, *Aquis Purgantibus*, *Sale Cathartico*, *& Tartaro Laxanti* additis, Interanea purgavit. Usum Purgationis creberrimum Suadebat Utilitas.

Quum, *Arthritidis* Cippo fortè detentum, ad diem statum iter conficere, voluit professio, partibus tumefactis, & dolentibus. Hirudines admoveri, sicque causam mali conjunctam evocari, jubeo. In re arctissimâ, summæque necessitatis, hoc artificii valuisse, certò certius est compertum.

Hist. 4. *De Morbo Hypochondriaco, cum Arthritide agnatâ, Aquis Astropensibus subacto.*

NObilis quidam apud *Dobunos*, affectione *Hypochondriacâ*, Ventriculi inflatione permolestâ, cogitatione inquietâ, spirituum tremore, confusione crebrâ, & ex illâ sudore, cùm repentino, tum verò abundanti & profuso, diu afflictatus, ætate provectior, *Arthritide* correptus est, quàm in *Melancholicis* observari solet, sæviori, longèque immaniori; quippe Paroxysmos Puræ & Genuinæ κατὰ λόγον, quæ profuderit.

Cùm eos secuta erat singulos, primis statim diebus, animi protenus sudum & serenum, *Hypochondriaci* affectûs Intervallum; materiam ejus productricem, & primis Viis inhærere solitam extrorsum pelli, omninò cogitandum erat.

Contra par Malorum δύσφορον καὶ δύσκολον, ut duos simul liniam parietes, nihil antiquius judicavi, quàm Dyspepsian, quæ utriusque fundamentum erat, pro meâ parte, corrigere; tum simul, alienum & factiosum id, quod *Arthritidis* causa est conjuncta, foras eliminare. Quocirca Alvo, [*Pil. de succino Crat.* ℈j. *Tart. Qu.* ℈ß. *Res. scam. gr.* iv. *& Aq. Astrop.* ℔ij. *horâ post ingestis,*] priùs subductâ, iterumque septimo quoque die solutâ, Aquas haurit *Astropenses*, diebus otiosis, ad ℔iv. ad dies sexaginta.

Ut Πέψις emendetur; dum *Martiati* aliquid præcipio, [quod Ægri res volebat, non nolebant Aquæ parum *Ferratæ*] Spe decipior. Tanta Ægro sive ἰδιοσυγκρασία, sivè Spirituum Teneritudo, adque Minerale istud digerendum nescio quæ impotentia; ut ex eo, tametsi modicâ quantitate sumpto, statim inciderit in Diarrhœam, animi depressione, spirituum dejectione mirâ, stipatam.

Aquas autem *Astropenses*, blandas, præcellentes, benignas, tum *Hypochondriacis*, tum *Arthriticis*, & tenerrimis plerisque omnibus convenientes, omni æstate, [magnum ad beatam vitam præsidium nactus,] per annos quàm plurimos repetit; Earumque beneficio & tutelâ, senectutem (uti audio) lætam, & desiderabilem, adipiscitur.

Hist. 5. *De Gonagrâ miti, Hysterica, Chalybe &c. concitata.*

PLacet, *Arthritidem* minutulam, & (uti videtur) Artificiosam, Memoriæ committere. Mulier lectissima, cum primis delicata, fragili constitutione, patre orta *Arthritico*, nondum ætate media, ἐν τοῖς γυναικείοις benè habens, ἀνορεξίᾳ καὶ δυσπεψίᾳ gravi diutinâque *Melancholiâ*, spirituum insolitâ *Depressione* affligitur. Horum omnium causa esse videbatur materia quædam mali moris, Ventriculum aggravans, & per Oesophagum Linguam omni mane feriens. His ut occurratur, purgato primùm hac illac corpore, *Amara Chalybeata* cum levi subinde Eccoprotico, per menses aliquot usurpavit. Ex horum usu Symptomata profliguntur ad unum omnia. Esurire, Cibare, Lætari, missis Tristitiâ & Metu in Mare *Creticum*. Genu tantummodo alterum, Debilitate, & Dolore acri pungente; sed tolerabili, continenter impeditum; ut è sellâ assurgendo, gradus scalares, vel acclive quodvis, ascendendo, vix fit. Erecta firmo stetit Talo. Mitissimus hic affectus erat, neque Rubore, neque Tumore insignitus, qui tamen εἶδος *Arthriticum* præ se tulit: Laneis partem affectam involvi jubeo; calidè vestiri: & *Melancholia* si recruduerit, cum *Amaris* iterari *Chalybeata*. Morbi istius hasce reliquias percepit; hosce fructus, quòd (*Arthriticorum* more) ex Paroxysmo vegetior, quòd alacrior, evasit, & diu perseveravit.

Hist. 6. *De Arthritide Hystericâ.*

NObilis Matrona, molli & præter cæteras delicato habitu, *Hysterica*, blandè nimium Misericors (ut omnia ferè omnium Infortunia deplorans, & alieno Mærore mærens,) decies enixa, annis procedens, sine causâ ullâ evidenti, cæpit Macrescere, & Languere, potiùs quàm Ægrotare. Hoc à familiaribus in Malis positum, in Lethalis alicujus Chronici Prognosticis: At in bonum, omni spe votoque majus, aliquantò post mutatur. Dolet, Tumet, Rubet Pedis Articulus ex *Pedagrâ*. Corpus ortu persanum, ab omni labe hæreditariâ, quantum inaudiverim, immune, tot partubus, aliasque ἐπὶ τοῖς γυναικείοις expurgatum; taliter occupari, profectò demiratus sum. Mali verò causa tanto sufflamine major. *Arthritidem* boni esse ominis, & in Ægræ commodum cessuram, existimavi. Hospitem gratè, & benignè, (suo more) accipiat, hortor: Calefaciat, Vestiat, &c. ut in *Arthritide Primigeniâ*.

Paroxysmi re absolutâ, ad ea, quæ tum Morbum *Hystericum*, tum *Arthritida* prævertant, speciatim ad *Digestiva*, propero: *Præmisso* (*è Pil. Stomach. cum G.* ℨß. *Scam. pul. gr.* viij. *Ol. Cinch. gtt. j. El. Propr. q. s.*) *Lenienti*; cui vespere, loco *Narcotici*, Ægræ admodum inimici (quippe Spiritus deprimere, & nimio plus pessundare, solebat,) *Bolus*, *è Pul. Cantian.* ℨß. *Conf. Anthûs* ℈j. *Syr. Melissoph. q. s. sufficitur cum Jul. Haustu Hysterici deglutiendus.* Tum, ad roborandos alendosque spiritus; *Decocti Corticis Martiani* Haustum

stum

ſtum, horis duabus medicinalibus, in menſem uſurpandum, & *Teæ Infuſum* [quod,ad eos permulcendos, & vapores ſopiendos, ex uſu diuturno, commodiſſimum experta eſt; quodque ſanguinem per renes expurgare aptum,] in dies ſingulos, præcepi. Partim Medicamentis, partim *Arthritide*, blandâ & perbeatâ, fideliter,recurrente factum eſt; quòd, per hoſce dies ſexagenaria, ἔυχροος, καὶ ἔυσαρκος conſpiciatur; ex *Arthritide*, jam vetuſta,melior. Unos enim pedum tumores (an Arthriticos, an hydropicos?) hodiè moleſtè fert, ceterà benè habens.

Hiſt. 7. De Arthritide Melancholicâ, cum Ventriculi, &c. Affectione, per Arthritidem levatâ.

QUidam mediæ Ætatis, ad *Iſcæ* Oſtium, *Melancholicus*,Ventriculi Diſtentione, βορβορυγμοῖς aggravatus, Flatu emiſſo ſublevatus, appetitum pronuper intercidi, Ventriculum mane moveri, & Bilioſum ejicere,reſpirationem impediri; carnem abſumi, conqueritur. Hiſce poſteà ſupervenit dextri Coxendicis Dolor, qui ad Genu brevi ſe transfert, ibique tumori locum facit, pallido, frigido, ſeroſo. Ab hoc tempore ventriculo, & iis quæ intus ſunt, meliùs, Imò μικροψυχία, quam miſerabilem, & degenerem, Æger ſubierat, ab *Arthritidis* conſpectu, minuitur. Eatenus *Melancholiæ* Sanatio *Arthritis*; eoque magis, quòd ſuprà quàm in *Arthritide* frigidâ, ſuprà quàm in *Melancholicis*,ſolet fieri, extumeſcit.

Ego, Naturæ famulari contentus, & rerum ejus promovendarum ſatagens, in *Arthritide* firmandâ, Medicos adhibeo Conatus, quantos poſſum maximos. Primas ergo vias leniente ſubtraho; veſperi, poſt purgationem (quò Humor extrà propellatur) *Bolum,è pul. Cant.Ther. Androm.& Syr. Pap.Errat. cum Hauſtu parum Diacodiato, ſumi præcipio.* Dein, eodem, *Pul. Rad.* Ari C. ℥ß. *Alcohol Martis* ℈ß. *cum Jul. Hauſtu, bis die per menſem, cavendo alvum obduratam. Panno Wallico,Aquâ Reg.Hung.& Sp.Lavendulæ conſperſo, veſtiatur Pars affecta. Cane pejùs & angue,vitentur Repellentia.* Horum Ope Remediorum, Æger auſpicatò ποδαγριᾷ; Animo nempe alacri; ſanis Viſceribus, & ob *Podagram* tutioribus.

CAPUT VI.

De Arthritide Fixa Scorbutica.

ART. I. M*Elancholicæ* proxima eſt *Arthritis* ea, quæ *Scorbutum* excipit, ſed longo proxima intervallo; quippe *Primigeniæ* ſimilitudinem quæ multò plenius apertiuſque referat, ad eamque multò propiùs accedat: Morbus certè, apud nos, Ingenio & natura valdè peculiari; quique evolvatur, & diligenter explicetur, aptiſſimus. Ut de illo dicam enucleatè, & dilucidè, de ipſo *Scorbuto*, ex quo emanat,priùs dicendum eſt.

De *Scorbuto* ea,quæ ab *Eugaleno*,Aliis ejus ferè aſſeclis, deditâ operâ produntur literis, vel omninò prætermittam, vel leviter tangam: & illa potius (ex ſcripti hujus inſtituto) quæ noſtræ ditionis ſunt, & in hâc regione mali iſtius in *Arthritida* Metamorphoſin patefaciunt, ſtudioſè perſequar.

II. Anni

II. Anni sunt haud ita multi, cum apud *Damnonios* (quod, à senioribus indigenis, iisque fide dignissimis, & in Medicinâ diu multumque exercitatis, accepi,) *Scorbutus* sic grassabatur, ut per illos artem qui *Exomæ* (nobiles sanè) Medici factitarunt in hujus unius morbi curatione, quod præscriptis passim agitatis testatum fecerunt, non parum occuparentur; & grandiores hodie nihil æquè ac *Scorbutum* crepent: At diebus hisce nostris rariùs observatur hic affectus, & tantummodò σποράδην. Cujus quidem mutationis ratio, suo statim loco, declarabitur.

Sed nec qui nunc dierum est *Scorbutus*, illi qui vicinos *Belgas*, (populares meos,) imbuit, id est, genuino, & Vulgari, per omnia consimilis invenitur. Cùm agri *Somersetensis*, uliginosi magnam partem, & depressi, aërem crassum & humidum trahentes incolæ, maculis subnigris, ulceribus malignis, crurum dolore, respiratione difficili, lassitudine spontaneâ, nervorum debilitate, hydrope, Gangrænâ, & istiusmodi aliis) *Scorbuti* exquisiti signis, creberrimè divexantur: Quæ apud *Damnonium*, tractum inæqualem, siccum, optimè ventilatum, aëre subtiliori puriorique gaudentem, neque stagnis inquinatum, rarò visuntur.

III. Qui verò *Damnoniorum* est *Scorbutus*, in imo ventre βραδυπεψίαν habet, Præcordiorum Inflationes, Ructus: Oris vitia quam plurima, Gingivarum scil. Tumores spongiosos, sanguinem vel levi suctione, vel aliâ quâvis facili de causâ emittentes; interdum etiam Ἐπουλίδας; Dentes sæpenumero laxos, vacillantes, cariosos; & primores, ipsâ non nunquam adolescentiâ seu deciduos, seu exesos; salivam acrem, salsam, pariterque copiosam; Anhelitûs Fætorem, (Putredinis indicium) ut rectissimè morbus iste Στομακάκη audiat: In cute maculas, sæpe rubicundas, interdum flammeas; parvas identidem, & rotundas, aliquando majores; papulas item densas, scabras, asperas, irritabiles, cum margine purpureo, catervatim, in cubito præsertim orientes; quæ ad Eminentiam & confractum quandoque notabilem elatæ, & demum exiccatæ, Squammulas emittunt, tenues, subalbicantes, furfuraceas; quibus decidentibus locus apparet ruber & Inflammatus. His adde pruritum, isti fidum eruptioni comitem, & partium affectarum Æstum, ab Unguinum vulnusculis impensissimè urgentem: Volas porrò aridas, æstuantes, duras sæpe etiam callosas, contra Diapnoen occlusas, nec ullo eam labore admittentes. Quibus adjici oportebit crurum tumorem admodum insignem, maximâ ex parte calidum, & acri sero exsudante prurientem.

Ista præcipuæ notæ sunt Indicia *Scorbuti* per hosce tractus hodie serpentis, & *Arthritidi* alludentis: Neque *Scorbuticum*, nisi tali ferè modo affectum, pedibus unquam hic loci dolere recolo: Ut calido unicè *Scorbuto* (cujus ista signa sunt Δηλωτικά) hâc in regione suppullulet *Arthritis*.

IV. Utrùm hujus *Scorbuti*, scil. *Calidi*, sit ubique sui generis materia, sive innata, sive adventitia; quæ causæ continentis obeat negotium, & dicta pariat symptomata; sic, ut ex eâ solâ pendeat morbi hujus ratio & Αἰτιολογία: An interdum modò hoc fiat, & in hâc affectione præcipuè malo alicui contagioso secundariâ: sed aliàs ea vitiosæ

sanguinis

sanguis ζύμωσι (quod Doctissimis quibusdam placere constat) ascribenda: Tametsi præstò sunt, momenti ponderisque haud exigui, quæ prius suadent Argumenta; cum in utramque partem disputari possit, nec id agatur hoc tempore; in medio relinquam.

Audacter autem, (ut opinor,) affirmare possum, non ab Cœli Solique sive siccitate, sive humiditate, sive aliâ qualicunque facultate, nec ab ullo in *Sex Non naturalibus* Errore, suos ignes, suas flammas, *Scorbutum* hunc nostrum, proximè, & omninò omnes recipere; Verùm ab aliâ potius causâ, in obscuro positâ, paucis observatâ, & ab àlio fonte, derivare.

V. Hoc ut innotescat, advertendum est, quòd, ante Centenos hosce Annos, (ex Esu Piscium, uti verisimile, nimio insulsorum,] *Damnonio* Lepra quàm atrocissimè grassaretur, & in populum sæviret, forsan non minùs, quàm in *Judæâ* olim, Endemia.

Utrùm ob eam templum illud exstrueretur, quòd, è veterum monumentis, optimâ fide Auctor, Nobilissimus *Caræus*, in *Cornubiâ perlustratâ*, tradidit, Anno Mundi 3172. à *Cunedago* ibi fuisse positum, & Apollini (Medicinæ Inventori & præsidi) sacratum, etsi ita esse non improbabile videatur; Res est Antiquitate nimio plùs obscurata, quàm de quâ decernam, aut disceptem absolutè.

Certô verò certius est, quòd ante Seculum Nosocomia, quibus ab integris secluderentur corrupti, tam hâc Nostrâ *Exoniâ*, quàm alibi per universam usquequaque *Damnoniam*, Incolarum Pietate condita, existiterant quàmplurima: Quæ quidem Eorum Frequentia tum Morbi crebritatem; tum item Acrimoniam, abundè monstrat.

VI. *Lepra* ista, quæ, ut Clariss. denuntiat *Caræus*, circuli Seculi novissimè lapsi initia Populum miserrimè lacessivit; dum ætas labitur, & dies diem docet; partim ex Salis communis usu, partim etiam Tabaci (quorum Ille optimum, modicâ quantitate, receptissimumque Condimentum, Sanguinem tuetur, Putredinem arcet: Hoc autem, Vulgi Delicium, sive Ore masticatum, sive Tubo haustum, Salivam movet, putres evocat Humores,) cicurata, pertinax illud τὸ Ἄγειον adeò deposuit; ut Seculo superiori circiter medio, in *Scorbutum* degenerasse, comperiretur, Antecessoribus Nostris facessentem Negotium.

Verùm, ex quo *Damnonii* Remediis prædictis *Pomaceum* addiderunt, & usitatè potarunt; Morbi istius Vis & Ferocia tam magnoperè subigitur; ut hodiè, quàm olim multò rarior, sicut etiam multò mitior, observetur: Ita nempe, contra *Scorbutum* mali Moris, contra inveteratum, *ferinum*, & in plerisque Hæreditarium; id est, crudelem, magnum, & difficilem, egregiè valuit Pomorum Succus.

Atque hujus ferè Generis & Prosapiæ est, qui his temporibus in *Damnonio Scorbutus* se exercet. Hinc Illæ frequentes Papulæ; Cutis ille pruritus intolerabilis: Color ille Flammeus; Fervor importunus; Exanthemata; Lichenes; Squammulæ; Veteris scilicet Lepræ Reliquiæ; Ignis nondum penitus extincti Scintillulæ.

VII. Prius verò, quàm de *Scorbuti* hujus in *Arthritida* Migratione & Excursione verba facere occepero; de ipsâ *Arthritide* pauca proponere, &, à

Se ut discedat Illa, notare, necessum habeo: priùs, illa *Arthritidos* in Vagam & Fixam Distinctio recolenda, & Morbo præsenti accommodanda.

Arthritis Vaga Scorbutica, *Westphalorum* & *Gueldrorum* Morbus Endemius, qui tum Adolescentum, tum Adultorum Lumbos, Dorsum, Artus, vicissim occupare & multùm infestare solita est; uti locum hoc in Tractu talis, qualis passim ab Auctoribus depingitur, quod unquam sciam, nullum acquisivit; ita nec hoc in Scripto requirit ullum.

Et quamvis aliquando *Scorbutus* iste Noster, *Vagam* eam *Arthritidem*, quæ Nobis observetur, æmulari videatur; tamen frequentiùs, & quidem præcipuè, *Fixam Arthritidem* imitari gestit; & quoties Corpus (vel à Naturâ, vel malis Moribus, & Vitæ ratione perperam ordinatâ) appositum, ad tempus aliquod afflixit, nono vel decimo plerumque Lustro, pedum [maximè] Articulos invadit; Dolorem infert; Tumorem, cum Ardore, aliisque *Podagræ* Calidioris Symptomatis. Ex intervallis paroxysmos iterat, Genuinæ instar; sique una demas *Scorbuti* indicia, *Genuina* existimetur.

VIII. Nec cui mirum illud existimandum, quando in utroque patet Affectu [tam nempe *Scorbuto*, quàm *Arthritide*,] partes, primùm easdem obtinere Causas remotiores. [Victum, utputa, Salsum, & Crassum;] tum etiam Δυσπεψίαν; dein acre aliquid, aut saltem alienum in sanguine, eumque valdè inquinans, & corrumpens, tum habere *Scorbutum*, tum *Arthritida*. Postremò, Naturam utrobique grave aliquid eliminare & expellere conari; hic, per Glandulas extremitatum Articulares, unde Paroxysmus *Arthriticus*; illic, per Salivarias, & Cutis *Miliares*: Unde prædicta, & Cutis, & Oris Symptomata.

Scorbutum autem adeò [sive Causas, sive Materiam, sive ipsam Morbi Rationem, & Symptomata maximè fida & constantia, Spectemus,] *Arthritidi* persimilem, eam etiam ἐν τῷ Παροξύνειν æmulari & referre, ut observatu facile, sic neque intellectu difficile.

IV. Mitiores autem Paroxysmos habet hæc *Arthritis*, [ut illius aliquam Diagnosin expromam] quàm vel Exquisita & Calida, vel Lui Secundaria, neque Dolore tam acerbo conjunctos: Lenitatem explet Diuturnitas.

Ut verò pressiùs dicam, hujus *Arthritidis* omnium maximè proprium est, quòd Affectûs Primigenii non pauca Symptomata constanter retineat; ita, ut ex *Scorbuto Arthriticos*, Scabie, Maculis, Gingivarum Vitiis, renitente licet Medicinâ, & exeunte Paroxysmo, adhuc infici, (tametsi minùs fortè, quàm ante natam *Arthritidem*,) aspiciamus.

Hoc autem in iis potissimùm teneri arbitror, qui ex *Scorbuto* ceteri, confirmatoque Ποδαγριῶσι; nam, à recenti & evidenti Causâ suscitato, & ad dicta usque Symptomata evecto, qui laborant, [uti posthæc exemplo patefiet] iis non nunquam aliter obtingat; &, durante *Arthritidis* paroxysmo, *Scorbuti* lateant istius Symptomata.

X. Quomodo verò *Calidus* unicè *Scorbutus* (quod suprà comprehensum est) *Arthritidi* gignendæ sufficere videatur; nec à Frigido vel semel ortam memoriâ tenuerim; huic respondet, quòd ea, Calido quæ suboritur *Arthritis*, semper reperitur *Calida*: τοῦ Πατρός τὸ Παιδίον.

Sed

Sed nec omittendum est, quòd, uti *Scorbutus* huic *Arthritidi* primarius, in eo potissimè versatur, ut inepti aliquid per Glandulas exterminet Cuticulares: & *Arthritis* ei Secundaria, per Articulares; ita, tam huic, quàm illi, obsunt Repellentia; quippe quoniam Humoris ad τὰ ἔξωθεν amandationem relegationemque à Naturâ designatam, utilem profectò, caram, & Vitæ cum primis necessariam, derepentè interrumpunt, & internarum partium mala gravissima, sæpe ipsam Mortem inducunt.

XI. In paroxysmo, (quæ Medendi optima *Intentio*) Materia Articulis impacta, blandè foras elicienda; quem in finem extrinsecus imponatur Tumori lene quoddam attrahēs; quale videlicet *Ceratum illud viride* ex quo fiunt Petasothecæ; vel *Brassicæ Folium*, fibris crassioribus purgatum, & ad mollitiem contusum. Tumori per noctē, (modò calidè, quod juvat, Artus involvantur laqueis) adhærere solet Vapor, per invisibilia foramina emissus, & in Rorem condensatus. Ab ejus usu dies aliquot producto, Doloris Sedatio tum fida, tum etiam tuta, subsequitur. Quæ quidem Artificiosa Διαπνοὴ, eâ forsan de causâ magis liberalis, quòd Materia per Habitum Corporis suâ naturâ pronior, & aptior sit, quæ expellatur.

Quin imò, per totum Paroxysmum magnoperè caveant Ægroti, ne Materia protenus eliminanda, retrò agatur: quòd ob eorum Sanguinem [quod verisimile,] vitiosum, & Contagio *Scorbutico* corruptum, rarò (uti liquet) his Hominibus, *Arthritide* detentis, impunis Error; sæpe etiam Lethalis.

Sin pravo Externorum Usu, aliâve quâvis de Causâ, Materiam jam fugientem, quasi clausis foribus repelli, vel sisti obtigerit; Ad fores quàm primùm aperiendas, Eam & extrà evocandam, aut in Balneum pedes calidissimum immergantur, aut Fotu imbuantur, aut Articulo dudum affecto, vel proximè illum, applicetur Epispasticum, vel Cucurbitula: Et, intereà temporis, ut ab Interioribus extrudatur Humor *Arthriticus*, Cardiacum aliquid *è Pul. Cantian. Lapide Goano, theriacâ Andr. Elect. ex Ovo, vel Sp. C. C. Succinat. gtt. aliquot cum idoneo vehiculo*, Ægro stragulis cooperto detur, &, prout opus fuerit, repetatur.

XII. Extra paroxysmum, Evacuantibus Materia peccans è Corpore κατ' Ἐπίκρασιν amandetur; Alterantibus corrigatur; Digestivis illius Augmentum & Regerminatio, inhibeatur. Hæc è diversis Classibus selecta, in Ordines, sive Series, ut Artis est, pro Ægri constitutione, Maliq; more, formari, pro Annique tempestate variari, oportebit.

Ad domandam Morbi hujus malitiam, magnopere valet *Mercurius*: cujus præparata mitiora, (id est, *Calomelas*, & *Mercurius Præcipitatus albus*) Causam ejus Continentem impetendo aggrediuntur, & per aliud aliudvè excerniculū, pro ipsius quantitate, & ægri corpore vel ad purgationem, vel ptyalismum, ad Διούρησιν, vel Διαφόρησιν proclivi, eliminant exterminantque. Et tametsi hujus ea materiæ ferocia, quæ vel Ptyalismo laudabili diutinoq; non ex toto ubiq; cedat, & sese submittat: (nam post diutinum, & ex omni parte laudabilem, non nunquam recrudescere hunc Affectum in propatulo est) ex hoc Remedio, alienum illud Acre, Morbi Materiam Continentem, quam maximè obtundi; Sanguinem eximiè purgari;

Morbum quam plurimum mitigari, constat. Quare si Ætas, Vires, cæteraq; quæ sunt Ægri, annuerint, nihilq; repugnaverit, Ptyalismum lenem, sed prolixum [ut Tempore Lenitudo expleatur] fieri suaderem.

Ubi ptyalismo, vel ex Ægri Moribus vel Animo, vel τῶν οὐκ ἐφ ἡμῶν, nihil loci superfuerit, sequentem Methodum ingredior. Vere & Autumno, (facta priùs in plethoricis Venæ sectione) proderit, *Per Calomel. serâ nocte. Pil. Eustach. & Res. Jal. mane seq. quinto, vel sexto quoq; die ad tres vel quatuor vices*: Vel, *per Salem Catharticum, Manna, & Tartarum lax. Aq. hordeat. solutũ, diebus alternis tertiisve, ad sex vel octo vices, Purgare: Neq; Medicinã interturbet Articularis, si oriatur, Dolor; quin pertinaci potius Purgatione sæpiusque iterata vincatur.*

Deinde *Antiscorbutica*, quæ dicuntur, cum *Antiarthriticis* maritata, usûs erunt eximii: Sumat Æger, omni mane, post dictam Purgationem, *Infusi* seq. Haustum.

℞. *Summit. Trifol. fibrini siccat. pug. ij. Anthûs p. j. infunde in Aquæ font. fervefactæ qs. ad Alterationem modicam, Colaturæ ℥iij. adde Salis Martis gr. iij. Tinct. Aurant. gtt. xx. Sp. Menthæ Haustus.*

Quartâ pom. Pulverem, vel Pilulas deglutiat.

℞. *Pul. Fol. Teæ siccat. ℈ß. Salis M. gr. iij. Pul. N. M. gr.* v. *Sacch. albiss. gr. xv. f. Pul. vel cum Syr. Melissoph. Bolus*: vel,

℞. *Cons. Flor. Salviæ, Æthiopis Min. ana ℈j. Syr. Garyoph. qs. f. Bolus.*

℞. *Cerussæ Antim. ℈j. cum Extr. Gent. f. Pil.* vel,

℞. *Pul. Zedoar. ℈ß. Alcohol Martis gr. viij. vel x. cum Extr. Gent. f. Pil.*

Hisce singulis Vehiculum sit Julapii, vel Infusi, Haustus.

℞. *Aq. Ulmariæ. Fol. Ari, è Succis ana ℥v. Sp. Juniperi ℥ij. Marg. pp. ʒß. sacch. qs. f. Jul. vel ex Summit. Salviæ tenuifol. & Aq. font. comparetur Infusum Sacch. Dulcandum.*

Quibus *Alterantia* prædicta minùs arrident, placeat prositq; *Succos Herbarum Martiatos*, semel bis quotidie potare. Quod sequitur magnarum Virium est, & sæpè à Nobis usu probatum.

℞. *Succi Cochleariæ Partem unam, duas vel tres (pro Ægri Constitutione plùs minùs Calidâ.) Succi Limon. p. j. Misce, per Digestionem Clarifica: Dosis Coch. j. cum Salis M. gr. iij. Sacch. qs. ex idoneo Vehiculo, per Mensem, post debitam Evacuationem.*

Horum Usui interponatur, septimo quoq; die, vel Solutio Cathartica; vel Pil. Tart. Bontii, vel Stom. cum G. ℈j. ad ʒß. cum Scam. gr. aliquot &c.

Erit autem perutile, si, initio Æstatis, locum habeant *Aq. Ferratæ Diureticæ*; quibus, ad ℔ j. omni mane, inter sextam & oct. haustis, circa decimam *Vinum* aliquod *Stomachicum*, *Amaris* [si placet] *Alteratum*, supponatur: Persistatque Æger ad Hebdomadas, sex, octo, vel x.

Vel, ad Urinam Domi movendam, itàq; Sanguinem à Spurcitie vindicandum, valet *Infusum Teæ ad* ℔j. omni manè, potum; unde leniter, idoneo liquore, per Renes, id quod alienum abluatur.

Pomaceum his Hominibus Sanguinem contemperat; sed periculum est, ne ab Eo *Arthritis* augeatur. Si secus fuerit, (tutò enim Nonnullos eo poculenti

lenti genere gaudere certissimum est) in Potum ordinarium, præsertim Æstate, ministretur. Hyeme *Cerevisia* si extrudi respuerit, *Rad. Oxylap. Mille ped. Summit. Hed. ter. medicata esto.*

XIII. Ut ad *Symptomata* transeam, obiter hìc Notandum, quòd *Crepitus Ossium*, qui (ut alibi dicetur) *Arthritidis* hâc in Regione Symptoma pervulgatum est, neque *Scorbuto*, (forsan ob Originem & Genium ejus peculiarem) neque *Arthritidi* Regionis hujus *Scorbuticæ*, quoad observavi, unquam accessit.

Quæ ad Oris Vitia, cæteraque *Scorbuti*, quo tempore *Arthritidem* mentitur, Accidentia spectant, cùm non huc propriè referuntur, ex Auctoribus de *Scorbuto* passim in usum depromantur.

De uno *Pedum Tumore*, eo scil. qui *Symptomaticæ* huic *Arthritidi* quodam modo proprius esse videatur, verbum superaddam.

Cùm *Pedum Tumor*, tum *Scorbuto*, tum *Arthritidi* familiaris sit; quòd *Arthritidi Scorbuticæ* succedat, minimè mirandum. Certè Senioribus, crassis, & obesis, *Scorbuto* Veteri in falsam *Arthritidem* mutato laborantibus, sæpe licet notare Pedes & Crura, non solùm tumefieri; verùm etiam Cutis Rubore, Pruritu *ferino*: post Digitorum Vulnera quantumvis levia Colore planè flammeo, nunc item Fluxu dierum aliquot Ichoroso, immane quantum affici. A Scalpendo manus si ad tempus aliquod Æger abstinuerit, (abstinere verò perdifficile est) Cuticula suboritur paulo albidior, ardens, tenuis, in Ulcuscula rursus ex Unguium Sulcis confestim abitura. Qui hoc modo affliguntur etsi Paroxysmos graves, duros, immites *Arthriticos* olim perpessi sunt, Articulis his diebus & minus & rarius dolent; Materiâ scil. *Arthritica* partim in Cruribus depositâ, & Seri stagno dilutâ, partim per Glandulas Cutis Miliares ἀδήλως exsudante. Eò sæpe usque ingravescit hoc Symptoma, ut aliquando rationem ἐπείγοντος sustineat; ut Dolorem, Pruritum, Ἀγρυπνίαν creando, Turbas Ægris & negotium quàm molestissimum facessat; ideòque medicum enixè postulet auxilium.

XIV. Requirit Indicatio, ut, intolerabilis illa Humorum Acrimonia citissimè tutissimèque mitigetur. Hoc autem optimè fit Evacuationibus per Anum & Renes factis, tum etiam per Humorum Alterationem; Externè verò Balneo, Fotu, illorum ferociam temperanti. Quorum omnium, ut & reliquorum huc pertinentium, unà connexorum, quando Exemplum statim subjungam, Lectorem illuc (brevitatis studio) remittam. Hoc autem addo, quòd in celebrandâ Catharsi summâ utique Cautione, summo opus erit Consilio; nè forte, ἀτέχνως institutâ, Humoris ille Fluxus, & ad Articulamenta ῥοπὴ, quæ ad istorum Hominum Vitam & Tutelam, omnino necessaria est, in Eorum Incommodum, Ærumnam, Perniciem interpellatur.

Hist. 1. Ab Arthritide Scorbuticâ, Ulcus malè tractatum; undè Visûs Abolitio, deinde Abscessus, & demum Mors.

AGricola *Devoniensis*, sexaginta circiter annorum, crassus, obesus,

Scorbuto Papulis in Capite & Manibus insignito, plus quinquennium inquinatus, contra Affectum pertinacem, & Med ci, (quem Consultorem habuit) Doctissimi Praescripta eludentem, *Evacuantibus*, *Alterantibus*; *Mercurialibus*, *Antimoniatis*; è Regno *Minerali*, tum è *Vegetabili* quàm plurimis à Nobis instruitur. Cùm circa utrumque Æquinoctium, eandem Medendi Viam, usu diutino comprobatam, iterum ac saepius esset emensus; & jam, more usitato, Bolum *Mercurialem*, detracto priùs Sanguine, demisisset; multus inde Sanguinis Orgasmus: Dejectiones haud paucae, atque adeo copiosae, Tumor, haud ita diu post in utroque Malleolo magnus, submollis cum Dolore, Rubore, Laevore, diu persistens, planè *Arthriticus*.

Ut Ægro prospiciam, Quieti illum indulgere, Materiae, quam *Mediam* vocant, Diaetâ uti: & ut, à Farcturâ & Recrementis, Ossium Juncturas vindicem, & defendam, Tumoribus *Epispastica* admoveri: Laqueis eos involvi; calidè Vestiri jubeo. *Epispasticis* succedit *Ulcus* hic illic Superficiarium, ex Ichoris Acrimoniâ molestum, sed benè coloratum, expletu facile neque periculosum. Æquo ferat illud animo exhortor, quippe quod è re futurum, & lucro Ægrum majori, si non interturbet Ipse, remuneraturum.

Contra Ille Stomachari; de neglectis Rebus suis deplorare: & citissimae Curationis Spe allectus, Agyrtae nescio cui auscultare. Hic autem, protinus, Medendi qua pollebat Arte, omissis Universalibus, Carne Ulcus obduxit, Cicatrice texit. Hinc Æger Capite, factâ Materiae in illud Translatione, subitò perculsus; Visûs hinc Imminutio, & brevi Abolitio. Congestis aliquanto pòst Humoribus, in Regione Lumbari fit Abscessus, ex quo imperitè tractato, ulcerato, & Partes vicinas [ut accepi] corrodente, Diem supremum obiit Misellus.

Hist. 2. Scorbuti Calidioris Soboles Arthritis.

QUidam è *T.* Vir blandus, comis, Generosus, à Victu lauto dapsilique, dum esset Juvenis, *Scorbuto* afficitur: Cui, aetate progrediente, accedit *Podagra.* Numeravit Annos quinquaginta, cum utroque gravatus Me primùm consuluit. *Hujus* Paroxysmum habuit plerumque anniversarium; nisi si Genio nimium indulgendo, vel alio aliquo in *Sex non Naturalibus* errato, saepius accerseret. *Illum* autem ostendebat Gingivarum Tumor, & Papulae, Cubitos summoperè foedantes, cum Prurigine & Apicibus innumeris, acutis, confertim oriundis. Materia nunc Ulcuscula formavit, paulò pòst siccata in Squamas abire solita est subalbicantes; quae, ut deciderunt, Locus apparuit Ruber, à fricando statim Flammeus.

Ut utrique Malo pro virili parte occurram, tum ea, quae Materiam aptè exprimant peccantem, tum quae potenter Alterent, adhibeo. Principio *Calomelane* [Catharsi, ne deorsum illud elabatur, priùs peractâ] Salivam moveo: Eoque quoties Saliva parcior exigebat iterato, ad sex Hebdomadas Ptyalismum profero. Posteaque *Cinnab. & Cerussae Antimon. ana* ℈ß. *Pul. Rad.*

Rad. Ari Comp. ℈j. *Syr. Melissoph. qs. ut f. Bolus horis tribus medicinalibus sumendus impero, cum Infusi seq. coch.* ℞. *Summit. Trifol. palud. v. Siccat. Mi. Aq. Lactis Alex.* ℔ii. *Sp. Iunip.* ℥iv. *misce, & ad Alterationem idoneam Infunde: Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ʒij. *f. Infusum. Perstet autem menses binos, interposito septimâ quâq; die Eccoprotico.* Efferam hanc Materiam ut ultrà subigam Aquas æstate sequenti *Diureticas* hortatu nostro sesquimensem haurit; cum *Salis Martis & Nitri purificati Præparatis*, Quantitate, Vehiculis, & Methodo convenienti.

Hac Medendi Arte, Morbi materia, non parùm mitigata, diu sanè conticet: cùm verò, annis aliquot post, sævire iterum, Ὀργιᾶν, & de novo Tumultus inchoare cœperat; Consilio jam mutato (quoniam Pedes jam tumebant, vesperi præcipuè, Digitum admittentes, & Seniori & Compotatari Hydropa minitari videbantur; Tumores autem aliquâ ex parte *Scorbuticos* esse tum Inflammatio, tum etiam Maculæ comprobarunt) *per Calom. & Pil. Eustach. aa* ℈i. *è Duobus* ℈ß. *Purgationem instituo; & deinceps, alterâ vel tertiâ quâq; post die, per Solutionem Catharticam: sicq; vicissim repeto.*

Hisce Medicamentorum ordinibus, non sine aliquâ Formularum mutatione, Vere & Autumno, sæpius renovatis; addito insuper, ad Alterandam in Potũ ordinarium Cerevisiam [*è Rad. Oxylap. Sũmit. Trifol. palud. Sem. Bardan. Bacc. Junip. Flaved. Aurant.*] *Sacculo, & Martis Sale cum Conf. Trif. &c. repetito Ægrum Arthritide Scorbutica* graviter oppressum [levibus subinde Hujus Paroxysmis, veluti ad Salutis rem facientibus, ex industriâ provocatis) ad Senectutem, & quidem lætam perduxi.

Hist. 3. Morbus Articularis, Scorbuti Alumnus, cum Vomitu Bilioso, Δυσπεψία, & Volarum Ariditate.

QUinquaginta Vir annorum, gracilis, tener, acri & bilioso Sanguine donatus, *Scorbuto*, & ei supernatâ *Arthritide* diu conflictatus est, cum Ἀνορεξία, Nauseâ, Ventriculi Inflatione, Ructu sæpe acido, Vomitu frequenti & Cholerico, Capitis Dolore, & à Pastu Somnolentiâ, Cute aridâ, densâ, nec ad Διαπνοὴν idoneâ, Squamulis hic illic catervatim obsitâ, in manuum volis durâ callosâq;. Pollicis pedis sinistri majorẽ, dextrique Brachii Articulum infestare solita est *Arthritis*; sed neque Tumore, neque dolore vehementi; quin levi potiùs, in tempus diutinum projecto, inæquali, & creberrimè interciso. Diuturnitate pensata Levitas. Paroxysmos omnium certissimè Pomaceum accersivit, idque vel parcè sumptum; sic, ut ex Poculo communi semel iterumque siccato Pes doleret. Plures Ille Methodos, easq; probabiles, à Medicis Celeb. præscriptas expertus, hanc commodissimè, & idcircò sæpissimè, prosecutus est.

In Paroxysmo, *Brassicæ Folium* Tumori impositum acre Serum elicuit, Dolorem mitigavit. Extra Paroxysmum, ad Prophylaxin, præmissâ per Aqq. *Alfordenses* (Alvum hæ subducũt] ter quaterve Catharsi, *Bathoniensium*, omni mane ℔iii; decimâ seq. *Infusi amari Alterantis* Haustum usurpavit: Quintâ pom. *Bolum è Chal. Nutrito, &c. deglutiit*, superbibendo Julapii Perlati coch. aliquot; interponendo identidem lene quoddam Emolliens; & Alterantium

tum usum ad Hebdomadas sex vel octo quotannis proferendo.

Hâc inquam, Methodo anniversariâ, ad Artus, ad Ventriculum, præcipuè ad Vomitum quod attinet, maximè levatus, à Malo tam *Scorbutico*, quàm *Arthritico*, graviori, se jam multos annos immunem præstitit: hodieq; illam ad Senectutis principia perductus, non impune negligit. Usq; verò mansit ista, quam modò dixi, Volarum Ariditas, Callositas; ut opinor, usq; mansura.

Hist. 4. *Scorbuto suborta, & ejus Eruptionibus adjuncta, Arthritis.*

DUM in hisce versor, Fullo me appellat *Exoniensis*; Vir robustus, Athleticus, Ætate mediâ, Constitutione Sanguineâ. Frontem Illi, Tempora, atq; Faciem propemodum omnem fædarunt, turpiter infecerunt Pustulæ, sobrio certè & temperanti, (tanquam Ebrioso) magnæ rubicundæq; cum intervallo Coccineo, Flammeo. Æstus & Pruritus erat universalis, maximè verò Partium obsessarum; noctu per Stragulas ingravescens. Turgebant Venæ, & Sanguinem plus solitò ζυμοῦσθαι, & ebullire, commonstrabant.

Hæc cùm acceperam, Virus in Sanguine *Scorbuticum* efferri, & Cœlo (quamvis instabant tum temporis Saturnalia mitissimo, & Effervescentiæ provehendæ apto) favente proscribi, sum Opinatus: Neq; enim alio de Affectu vel Somniare erat. Sanguinem mitti jubeo, deinde Alvum molliri, alia deinceps suo quæque loco Præcepturus. Sanguini Cremor impurus, Sebaceus in Cyathis quiescenti, post aliquod tempus innatavit. Ex *Res. Jalapii, Extracto Eustach.* deglutiantur *Pil.*, quibus inanitur Alvus. A Cathartico, Sanguine commoto concitatoq:, Ægrotans Ποδαγριᾷ. Adeò nempe Naturæ perinde erat, Humorum Vitiosorum Δυνάμεις καὶ Ἀκρότητας, per Articulos, atq; per Cutim, exterminare; & tam levi de Causâ, ad illam ab hac Evacuatione; discedit Illa digrediturque. Catharsin, quam quidem ampliùs destinaveram, ad εὐκαιρίαν prorogo; nè videlicet, Nimium subtrahendo, intercidatur res Articularis, & prorsus abscindatur. Ad Eam è diverso confirmandam augendamq; lenem interdum Ambulationem, Cothurnos Laneos, quibus in pedes Humor demittatur, invitetur, impero; Repellentibus interdico.

Extra paroxysmum, ad *Arthritidos* hujus puræ putæ *Scorbuticæ* prophylaxin, ut Sanguis corrigatur, ea præcipio, quæ sequuntur.

♃ *Succi, è Nasturtii Aquat. Summitatibus expressi Partes* iiij. *Succi Limonum p.* 1. *per Digestionem fiat Clarificatio.*

♃ *Conf. Fr. Cynosbat.* ʒi. *Salis Martis Riverian. gr.* iiij. *Syr. de Corall. s. qs. f. Bolus.*

℞. *Aq. Ulmariæ, Melissæ, è Succis aā* ℥iij. *Limac. Lumbr. Mag. aā* ℥ij. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. qs. f. Julapium.*

Præmissâ Venæsectione, & per Vinum & Oxymel. Scillit. Vomitione; perque Salem Cathart. Manna, & Tartarum lax. Jusculo Avenaceo solutum, Purgatione; & deinde septimo quoque die repetitâ; sumat, diebus otiosis, horis duabus medicinalibus, Bolum cum Jul. Haustu; bisque indies Succi Clarificati coch. 1. *cum Seri Lactis, vel Posseti Haustu, idque per mensem unum alterumque, cavendo Alvi Tarditatem,*

Hist.

Hist. 5. Pedum Tumor Scorbuticus, Arthriticus, cum Pruritu ferino.

DOminus E. Generosus, Agricola *Devoniensis*, ætatis Flore *Scorbuto*, & deinceps *Arthritide*, tentabatur: Illius Fluxu Dolores *Arthriticos* sensim mitescere, sed & eodem tempore Pedes tumescere, percepit. Ingruente Senectute, Corpulentus & Obesus, Pedem utrumque tumefactum molestè tulit. Cutis admodum distenta est, rubicunda, gravatè Pruriens, post levem aliquam Digitorum injuriam Flammea, Ichorem salsum & acrem ad dies aliquot exudans. Ob Pedes æquo grandiores & extensos Sollicitum, *Hydropis* Timor cruciavit; sed de *Hydrope* tanquam instanti, aut præ foribus, (cùm Urinam satis copiosam, probèque coloratam excerni; neque Sitim intendi; sed è contrario Appetitum à Tumoris initio magis latrare, deprehenderim) non esse quòd se tantopere afflictum haberet, pronuntiavi.

Quò auxilium adhiberem medicum, in eo laboravi, ut Humoris Acrimoniam, indesinenter acerbam, Evacuantibus Alterantibusque quàm celerrimè reprimerem. Hunc in scopum, rebus usquequaque collineatis, conceptis hisce verbis præcepi.

℞. *Calom. quinquies sub. gr. xv. Spec. Conf. de Hyacinth. Cons. Ros. r. aā* ℈j. *Syr. de Symph. qs. f. Bolus, serâ nocte sumendus; mane seq. Pilulas è Rudii* ʒß. *Res. Jal. gr. v. Ol. Junip. ch. gtt. j. Bals. Per. qs. deglutiat, cum custodiâ. Quarto vel quinto quoque die, ad quinque vel sex vices, utrumque repetat Diebus otiosis; horis duabus medicinalibus, Bolum è Cinnab. & Cerussæ Antim. aā* ℈ß. *Cort. Citreor. Cond.* ℈j. *Syr. Caryoph. qs. Horâ somni Pil. ex Æthiopis Min. (cum Mercurii crudi, & Flor. Sulf. aā p. æ. sine igne facti)* ℈j. *Syr. Melissoph. qs. assumat, cum Jul. Haustu. Potui verò sit Infusum seq.*

℞. *Calcis vivæ* Devoniensis, (*id est, fortissimæ*) lbß. *solve in Aq. pluviæ* lbxxiiij. *ad* xij. *coquendo evaporatis, Post Clarificationem leniter detrahe liquorem; eique adde Rad. Sarsæ, Chinæ, L. Sassafr. ras. aā* ℥iij. *Cort. ejusdem, Baccar. Junip. aā* ℥iß. *Milleped. siccat. No.* 200. *Coccinell.* ʒij. *Uvar. passar. exacin.* ℥vi. *Infunde clausa, Balneo Arenæ, per noctem; Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ℥iß. *f. Infusum, per se, vel cum exiguo Canarini, loco Cerevisiæ usurpandum. Externè verò, Desiccantibus Repellentibusque Cane pejùs & Angue vitatis, Fotum adhiberi jubeo.*

℞. *Summit. Malvæ, Althææ, Lauri vulg. aā* Mi. *Flor. Chamom. Sambuci aā* Mß. *coque in aq. font.* lbiiij. *ad* ij; *sub finem adde Lactis Vaccin.* lbij. *Immergantur Lanea, Pedibus, quoties Pruritus instigaverit, applicanda. Utroque denique Brachio Fonticulus aperiatur.*

His obtemperando Æger multùm profecit; pruritum hunc *ferinum* mitigavit; ad diutinum tempus delevit; & quoties reverteretur, hisce præsentissimis Auxiliis, perfugio, & præsidio Salutis certissimo, creberrimè propulsavit.

CAP. VII.

De Arthritide Lui Venereæ Succedēti.

ARTIC. I.

QUòd immoderata Venus ad *Arthritidem* inclinet, eamque crebro introducat, ab antiquo positum est, ab omni Seculo decantatum; sic, ut in ejus Προηγουμέναις haud injuriâ comprimis habeatur. Similiter notandum, quòd postremis his temporibus, cùm Isti Luem [forsan ad Humanum Genus monendum deterrendumque] adjiceree, Rerum Auctori, Rectori, placuit; ab Illâ utique in *Arthritida*, tam facilis Migratio, ut Ætate Nostra, quæ Luis Imperium longè lateque dilatavit, frequenti populo stabilivit, Tyrannida confirmavit, ab Affectu, quem resciverim, nullo, facilior quæquam aut usitatior.

II. Istam rem inspicienti, & ejus Rationem perpendenti extra controversiam videtur, primùm, quòd hoc commune cum *Arthritide* [ut taceam alios Affectus] habeat *Paturſa*; Nempe invictum † & ἀνεπίληπτον τι, Massam inquinans ac corrumpens Sanguineam, utriusque Morbi Causam esse proximam & Continentem: Deinde, quòd *Paturſæ* etiam Miasma, non minùs quàm *Arthriticum* illud, cùm extollit se & ingravescit, è Sinu suo ejicere, & Sanguine expellere, Vim Operamque det Natura: Ad hæc, quod Virus *Venereum*, è Sanguinis Flumine jam expulsum, solidisque partibus inhærens, non pauca faciat Symptomata, cum *Podagrâ Paturſæ* communia; Membranis scil. Dolores; Ossibus Cariem, Cuti, Ulcera: Unde denique conjectari licet, Istorum Affectuum Miasma simile, & alterum alteri tanquam germanum, existere. Eccui verò Novum videatur, quòd, in Materiâ simili tractandâ ejiciendâque, Natura [quæ nihil temerè, nihil oscitanter, sed Normâ & Consilio semper agit] Evacuatione utatur simili, portâ eâdem; id est; Articulis?

Has ob Causas & hujusmodi alias, quæ est hodiè *Arthriticorum* pars haud exigua, ab *Lue* incipientes, ad *Arthritida* perducuntur; nec Grallatorem usquam Veterem, aut decrepitum quempiam, & admutilatum obtuemur *Arthriticum*, quin apud Vulgus Suspicio de infaustâ olim Militiâ confestim oriatur.

III. Nemo autem Hominum (quantum auribus, vel oculis, accepi) à recenti *Lue* & nuper contractâ, natam unquam *Arthritidem* detexit; neque nasci posse facilè concedam: Motu Sanguinis non minùs intestino, quàm periodico, cum Eo commisceri intimè; Corpusculorum Illius variè figuratorum Appulsu frequenti, mutari egregiè; atq; ita tanquam maturari & evehi diutius Miasma *Venereum* priùs oportebit, quàm Articulis illidi, & ad *Podagram* inducendam impingi potuerit.

Hâc de Causâ rarò Grandiores, & Ætate procedentes, (seriùs scil. quàm *Primigenia*) invadit hæc *Arthritis*, id est, ex solâ *Lue* derivata; Juniores vix quidem, at nullo modo Adolescentes; quippe quibus evehendo Miasmati nondum tempus sit idoneum.

† Vide φυσικώτατον *Listerum*, Colleg. Doctissimum, de *Lue Ven.*

IV. Sed

IV. Sed è diverso, nec à Veteri *Patursâ*, tetrâ, horridâ, Carie & Ulceribus spurcatâ, *Arthritidem* generari vel solere, vel etiam posse, cogitandum est: Id quod minimè ex Istius defectu, quin potiùs Naturæ, quæ debilitata, fracta, enervata, Hosti fugando, *Arthritidi* moliendæ, impar reperiatur.

Hisce medii generis *Paturſæ*, *Arthritidos* Genitrix, Causam habet, Sanguini per minima insinuatam; ac quasi Municipem, potiùs quàm Hospitem; ob affectatas Res novas exulantem, & præfractè & cum Luctâ, licèt ex Naturæ Mandato, per Articulos abeuntem.

V. *Lui Venereæ* suâ Naturâ ad *Arthritidem* inclinanti & tendenti, Manus affert adjutrices, Calcar addit, Empiricorum Mos ille perniciosissimus; quo, in curandâ Gonorrhæâ, Puris suppressioni properè nimis insistunt hi Ardeliones; neglectâ interim vel remisse factâ, quæ maximopere, quæ studiosissimè præmitti debuerat, Purgatione. Ita enim intus Hostis retentus, Sanguinem integrior, & fortior subintrat, partesq; primùm *Paturſæ* agit Principes; demùm ævo labente *Arthritidos* speciem præ se fert: Et ab hâc Istorum πλεμμεληγία potissimùm, ex *Lue* tot ubique *Arthriticos* esse, jure meritò suspicemur.

VI. Illis de *Affectu Primario* præmissis, de ipsius Ægri Corpore jam proximè dicendum est; quod utrum *Arthritidem* (secundariò) adsciverit, an secus, ex Illius ad Eam propensione pendet quàm plurimum: Quò major erga *Arthritidem* à Naturâ Corporis proclivitas, eò citius *Paturſa* in *Arthritidem* migrat; eò planius ab eâ (mendaci) absorbetur.

Porrò intelligendum est, quòd etsi ista *Luis* in *Arthritidem* μετάβασις sæpissimè sit in eodem Corpore, tamen non nunquam diversa complectatur: Quum, à Mariti *Lue*, *Arthritis* in Uxore per Concubitum accendatur, & Illam Iste incestet. Hujus rei, utut Nova credatur, Historias omninò luculentas & exceptione quâlibet majores, quando plures in Adversaria retulimus, unam itemque alteram huic Capiti subjicere non gravabor.

Nec quidem hanc *Arthritidem* impropriè *Lui* secundariam, tametsi Corpus aliud exerceat, appellari posse existimo; quandoquidem ex *Lue* γνησιωτάτως oriatur, illiusque Naturam, ἦθος καὶ ἔθος, nihilo certè minùs quàm si in eodem Corpore sit, participet. Neq; magis Novum aut peregrinum hoc habendum, quàm quòd, in Gnatos aut Alumnos, Oculorum *Epiphora*, seu quid aliud Morbi à Parentis aut Nutricis *Lue*, derivetur: quo quidem nihil magis in Vulgus notum, aut pervagatum.

VII. Qui hâc *Arthritide* conflictantur, sæpe macilenti sunt, tenues, Vultu quodammodo subsidenti, & ipsius præsertim margine, lurido; Oculis retractis, quodque eorum Album esse debuerat, interdum subluteo; Voce fuscâ, & cum Roncho edita: Verùm non Naturæ, sed Morborum operâ. Nimirum duram Hi Homunciones Servitutem serviêre; primùm *Deæ Blandæ* obsecuti; deinde *Lue*, postremò *Arthritide*, laborantes.

VIII. Morbi hujus Dolores vagi & erratici (sive præcurrentes, sive Ejus Accessionibus interpositi) à *Rheumatismi* Doloribus eò distinguantur,

quòd Hi posteriores à Frigore tum ordiri, tum reverti, soleant; à Vagæ *Arthritidos*, ut & à *Rheumatismi* istis; quòd Illi, Origine nati *Venereâ*, Nocturni magis sint: Deinde quòd, Ipsius Paroxysmi, hâc in *Arthritide*, Dolores, quàm aliâ quavis, *cæteris paribus*, (ob acriorem Causam Continentem) atrociores sentiantur: Rarò enim videas immaniùs Vociferantes, quàm à *Partursâ* qui Dolent Articulis. Hoc, inquam, *cæteris paribus*, quatenus ad Sanguinem, ad Animales Spiritus, & ea universa quibuscunque Doloris sumus plus minus patibiles, respiciamus. Quin etiam (præmisso, è *Primigeniæ* Doctrinâ, quod Dolor quò vehementior, eò Paroxysmus Regularis brevior, eò plerumque rarior) nulla unquam *Arthritis* Paroxysmos habet adeò acri Dolore stipatos, tam citò reversuros, tam simul longùm duraturos.

Hæ sunt hujusce Affectûs certæ quædam Conditiones, in eo illustrando signandoque Usûs & Momenti haud exigui; quas si fides optima deficiat, neque semper illæ Morbum oculis ex voto subjiciant, quicquid in Diagnosi desideratum est, ex *Lue* præcurrenti & ejus Vestigiis percunctando adimplendum.

IX. Quousque se laudabiles ostentant Paroxysmi, suum habent Commodum, suas Utilitates; quàm autem primùm interciduntur, aut multùm illi remittuntur (ut in aliis *Arthritidos* Speciebus) non hoc nihil periculi. Si intercisis hisce nulla fuerit Eruptio Cuticularis, nulla Aurium suborta Humiditas, nullum uspiam Ulcus, Hæmorrhagia nulla, *Congestio* nulla; sed è contrario, in Muliebri Sexu sistantur etiam Menses, & Partus omninò cesset; Diis hoc iratis accidit. Portâ jam obturatâ omni, & occlusâ Fugæ Viâ, in Caput transferri solet hoc Casu Materia νοσηρὴ; & vel Apoplexiam, vel Motus Convulsivos, Ægro ferè fatales, excitare. Cujus quidem Eventi, iterum & sæpiùs à Nobis observati, mentionem idcircò feci; quòd ex eo Prognosticum haud inutile, tametsi mæstum, identidem eliciatur.

X. In hujus *Symptomaticæ* Paroxysmo, ad Doloris impetus solitò majores quodammodo sedandos, & ex aliquâ parte permulcendos, Hypnotica dari prodest, pro rei Necessitudine (cautè tamen, ne Illorum abusu Materia Morbi Nervis impingatur) Dimetienda. Reliqua, quæ ad paroxysmi Therapiam pertinent, ex alio Fonte (*Primigeniâ* scil. *Arthritide*) ducta, ad hoc negotii facillimè accommodentur.

XI. Quæ verò pars Curationis *Prophylaxin* habet, & in Accessionum Intervallis exercenda est, à *Lue Venereâ* mutuatur Indicationem. Nam *Antisiphyl.* (cùm Evacuantibus, tum Alterantibus) à Miasmate, Causâ Morbi Conjunctâ, Sanguis tuendus. Heic loci è *Lignis*, ex *Antimonio*, è *Mercurio*, *comparata*, præ quàm alia quavis *Arthritide*, in Series ac Methodos artificiosè digesta, commodissimè proponantur: Certè *Mayernus*, (*a*) Experimentis & Usu longè Nobilissimus, *Mercurio* [*penitissima Corporis subeunte, instar Viverræ, jugulum Morborum petente, Fermento eorum adorto*] *Arthritidem Veneream certò curari*, non dubi-

[*a*] In *Prolegomenis* ad Tractatum de *Lue Venereâ*.

dubitavit asserere. Si per Vires liceat, & nihil adversetur, Usûs hic eximii *Salivatio*; quæ tametsi in *Arthritide Primigeniâ* & Ægroti & Medici votis sæpe excidat, in *hâc Arthritide Symptomatica*, ab ipsa *Luis* ipsissima profluente Causa, magnarum esse virium, virtute singulari, æstimanda est. Quæ verò *Salivæ* optima movendæ ratio, quis modus obeundus; utrùm Spissus ille, paucis aliquot Hebdomadis sed jugi rivo, qui absolvitur; an potius Rarus, sed ad tempus diutinum qui excurrit; Utrum continuus, an intercisus eligendus, id, ex Ægri rebus omninò decernendum est.

De tempore *Ptyalismum* instituendi maximè opportuno, ut Verbum addam; Æstas à non nullis præfertur, eo forsan nomine, quòd durante illa Sanguis (scilicet!) evectus huic Operi paratior habeatur; tum quod à Frigore minus ea Tempestate periculi: Contrà facit Spirituum Languor & Impotentia, Æstati propria, qua ad Ptyalismum inhabilis redditur Ægrotans; & Media profectò Hyeme, qua firmiores sunt ὁρμᾶντες, & longè vegetiores, quàm Æstate, qua fatiscunt, expeditiùs stadium hoc percurri constat. Ver autem ego malim, & hoc incipiens; quo Æger per se ad hoc officii promptus, & tempore, ut ad Salivam protrahendam, sic ad vires exinde resarciendas, diutino fortunatos.

Qui *Sputum* horret, *Calomelana* per Anum exturbari patiatur. Dentur idcircò *gr.* ejus v. cum *Astringentibus*, bis die, per triduum, vel quatriduum. Postea *Catharticum*, quo *Mercurius*, cum pravis ab eo subactis & devictis Humoribus, expellatur. Huic autem muneri *Catharticum*, quod Ventrem leniter, at certò, vacuet, Sanguinem minùs agitet [nè videlicet *Arthritis* irritetur] imprimis seligendum: Conducunt *Aquæ Purgantes* cum *Manna* haustæ, post *Extracti seq.* ℈ß. *ad* ℈ij. horas ante aliquot deglutitos.

℞. *Agarici, Hermodact. Helleb. N. Epithymi, Turpeti, Mechoac. ana partes* ij. *Salis Tart. p.* 1. *cum Spiritu Vini Digerendo; Exprimendo; tum Scammon. pul. partem unam addendo; dein evaporando, f. Extractum.* Repetenda verò hujusmodi purgatio, cum præmisso *Calom.* quarto vel quinto quoque die, tantisper, dum Materia πονηρὴ, vel tota prorsus expelli, vel evacuando enervari, jure merito credatur. Sin ex Ulceribus, & Saliva, Os affectare *Mercurium* advertas; ad eum subtrahendum, veluti frequentiùs, sic etiam copiosiùs, adhibenda *Catharsis*: Et quidem his, e per *Salivam, per Sedem*, excrementis, optimè omnium perfectissimèque Miasma hoc eliminari posse cogitandum est.

In Sanguinis Crasi redimendâ, & Veneno (si quod intus delituerit) cicurando, nusquam quidem non oportet *Decoct. L. Sti. Sassafr. cum utriusque Cortice*, forte & efficax, pro Anni tempestate, per Hebdomadas aliquot, ne dicam Menses, affatim quotidiè, post usum *Mercurii*, miscere.

Aquæ porrò *Diureticæ*, quales sunt *Bathonienses, Bamptonenses*, (V. lentissimum potentissimumque Sanguinis Καθάρσιον) rectè diuque perpotæ, ad eluendam Morbi hujus Materiam non parum promittunt. Cujus quidem Rei amplam & luculentam Historiam, huic Capiti subjectam licet perlegere.

XII. Quin etiam posthæc, ad majorem Cautelam, aut *Aquæ* (si conveniat) omni Æstate repetendæ, aut omni Vere, & Autumno per *Merc. d. & Aq. Purgantes*, primùm purgare corpus; deinde, per *Alterantia* (qualia sunt *Cin. & Cerussa Antimonii*, *Æthiops Min. Panacæa Hartmanni*] Humores ejus corrigere juvabit. Imò quidem Iis, qui, vel Constitutione infirmiori, vel annosiores, Salivam, Ventrem, & Urinam, moveri respuunt, *Antisiphyl.* prædicta, cum *è Lignis Decocta*, summi erunt Adjumenti.

Hist. I. *De Arthritide impurâ, Aquis Diureticis subacta.*

Fœmina quædam è *Brigantio* integerrima, Viro dissimili juncta, post annos aliquot Dolores sensit, per Musculos & Membranas exteriores ferè omnes, erraticos, rodentes. Caro inter hæc Tabescit; Vultus Pallet; Vires enervantur. Currente mediâ ætate(id quod auspicato incidit] sæpius enixa est. A quo desierat ἐν γαστρὶ ἔχειν, *Rheumatismus* (quod dicitur) ingravescit; Doloribus nocturnis, iisque peracutis stipatus: Præter quos, externarum Partium Internodia lacessentes, per septimum & octavum ætatis Lustrum & quod excurrit, Artuum Alii Juncturarum erant pæne omnium, fixi, & permanentes; cum earundem Tumore, Rubore, Ardore, cæterisque quod est Paroxysmi *Arthritici* Παθογνωμονικόν. Verùm, in Muliere Sanguinis parum calidi, temperante, morboque fatigatâ, Tumores nec in eam Molem efferuntur, nec æquè Rubent, nec pariter Dolent, nec quæ alia Symptomata sunt, similiter urgent; ac in *Arthritide*, Calidâ maximèque rectâ; imò ad *Frigidam* propiùs accedunt: tempus in diutinum procurrunt, & citò revertentia *Arthritidem* quasi continuam, & perpetuò Παροξύνουσαν, indicant. Quo tempore mulctantur Artus, Viscera, & quæ intus, sunt tuta omnia: Cùm ad tempus, etsi pauxillum, isti liberantur, [quod utique non sine summo Discrimine plus semel obtigit] illa statim afficiuntur. Tumoribus, Gelatina turgidis, Ætate fugiente, succedunt Tofi, numero complures; granum nunc Hordeaceum, nunc Fabaceum æquantes. *Antimonii Mercuriiq; Præparatis* longùm utebatur; at ab *Aquis Diureticis* [quas, ad libram unam alteramque omni mane, plerumque per dimidium Anni, aliàsque in potum ordinarium perpetuò fere adbibit] omnium maximè profecit. Jam Quadragenariâ major, & [quod dictu necessarium] Matrimonio paucis annis soluta, Faciem sic satis coloratam, *Rheumatismum* (ita loqui amat Humanitas) mitiorem, Robur adauctum, aliaque Naturæ revirescentis Signa, lætè gloriatur. Ob Partus aliquammultos, & Menses ordinariè juges; ob Materiam per Articulos pulsam, & *Arthritida*, si non rectissimam, tamen utilem; ob Medicinam opportunè & diligenter adhibitam, Vitam hæc Matrona piissima, Venerabilis, etiamnum agit vitalem, actura (quantum hâc in re conjicere datum est) diuturnam.

Probat Historia, ex *Lue*, alio Corpore existente, posse alio, per Concubitum, suboriri *Arthritida*; tum etiam *Aquis* præsertim *Diureticis*, posse permulceri.

Hist.

Hist. 2. De Arthritide, Luis Sobole, à Δυσπέπτοις, irritatâ, Febrim excitante, Caput aggressâ.

PAtursâ quidam Adolescentia tactus [cujus perperam tractatæ, quà Sanguine, quà Vultu, ad Senium usque passus est reliquias) vertente nono & decimo Vitæ Lustris, ex Macie pristinâ Corpulentus & Habitior factus Ποδαγριᾷ. Plures Ille Paroxysmorum vices subierat, tristes sanè & calamitosos, (sed rectos & idoneos) cùm, ex Crapula cibo difficili & inepto avidè ingesto facta, ἄνω καὶ κάτω affatim ejecit: Capitis Hebetudine, & Vertigine, correptus: Pulsu celeri; Æstu universali. Quando in Febres istius Tempestatis [erant enim alius planè Indolis] Affectionem istam πυρετὸν referre neutiquam valuerim, & *Arthritidos* Insultus cùm multiformes, tum etiam (tanquam Lupi in Fabula) semper huic Ægro, minima quavis ex Causâ evidenti, paratos, esse recoluerim; ex ea, sed ἀνωμάλως se fundente, illam optimè derivari posse, unà cum Ægro, & qui astabant aliis harum rerum haud ignaris, judicavi: Eique Fundamento firmiter innixus, hunc in modum (profectò, quàm in Febre *Essentiali*, vel Capitis morbo quovis Idiopathico oporteret, longè diversum; imò in horum plerisque contrarium) Curationem ordinavi.

Ut *Arthritidis* Materiam, Capiti impactam, illinc excitem, & in Artus partim expellam, partim invitem, Pulverem primùm *è Chel. C. C. & Pulp. quartâ quâque horâ, cum Jul. Haustu, exh beo. Deinde Phænigmos (è Sem. Sinapios, Summit. Rutæ, Ras. Radiculæ, Halecis fumo indurati aā part. 1. Fermenti vet. p. iv. cum Aceto Vini Albi, ad Consistentiam Cataplasmatis) Componi & applicari jubeo.* A *Pulvere* suscitantur *Spiritus*, oritur Diaphoresis; à *Phænigmo* Malleolis (ea solebant, in hoc Corpore, *Arthritidos* Stativa esse) admoto, & quoties refrixit, quoad Tumor hinc inde oriatur, renovato, Caput omnino sanum & incolume redditur, idque præsentissimè. Tumoribus, ad majorem cautelam, (ut nè in Sanguinem, quo evocatum est, relabatur) Epispastica superaddi jubeo; unde Ichoris *Arthritici* Fluxus ad dies aliquot jugis, ad aliquot annos salutaris: Mitior enim aliquandiu post *Arthritis*, quod Affectionem hanc *Arthriticam* esse ab Evento comprobavit. Cùm jam Ulcuscula per se exsiccarentur [nec quidem anteà, ne Fluxum tam felicem, tam blandum, tam ex omni parte benignum beatumque quodammodo abscindere videatur] Ventriculum, me hortante, movit: Diebusque posthæc otiosis *Trifolii Paludosi Infusum, horis medicinalibus, Menses binos, bono cum fructu quotidie potavit.*

Historia Confirmat *Arthritidem*, *Luis Venereæ* progeniem, posse Δυσπέπτοις irritari; posse Caput invadere.

Hist. 3. Lui Venereæ succrescens, Caput impetens, Arthritis.

SUb hujus Seculi initium, Fæmina quædam, ortu incolumis, piissima, lectissima, nec ullo nomine Spectabilis, Marito

Marito jam olim Paturſâ, nuper *Arthritide*, diro Morborum Pari, mulctato, & miſerrimè cruciato, annos circiter viginti nupta, ſemel bis pepererat; exinde diu Catameniis rectè eſt potita. Poſteà *Scabiem* habuit, aliam in Cubiti ſummitate, ſiccam, ſubfuſcam, multiplicem, cum Interſtitiis & Ambitu purpureo; aliam in Capite ſubalbidam, ſquamatim decidentem: in Femore, & Latere, Impetigines, & mali moris Maculas: His adde Capitis, in totâ parte ſiniſtrâ, & Colli poſterioris, Dolorem Nocturnum. Ad hæc Hallucis Articuli majoris primùm Teneritudo, deinde Dolor, acutus & pungens; Tumor item, & Rubor ſupervenit; quæ quidem ita ſunt Accidentia, ut *Arthritidem* oſtendant. Certè Dolor ad integrum uſque menſem aliquoties manſit, alios atque alios Digitorum Articulos, Pedum etiam Plantas, identidem torquens, à Cathartico improvidè ingeſto exacerbatus; ſic, ut de *Arthritide Lui* ſuccreſcente minimè dubitandum.

Ut Eruptiones tolleret, ex Refrigerantibus neſcio quid temperatum clam oblinivit; unde brevi Caput Tremere, Manus & Pedes Παραλύεσθαι cæpêre; nec erecto Corpore ſtare, nedum ambulare, potuit. Hiſce circiter diebus Menſes ſupprimuntur, quæque Vitia nota & manifeſta erant, ab eorum unâ Suppreſſione naſci putabantur. Caput inde plus ſolito afficitur; magis enim magiſque tremit, vel ex Imbecillitate antrorſum inclinat. Cùm Oculi Somno conniverant, Horror ingruit univerſalis, & ex improviſo totius ſubita Corporis Exultantia. Fugiente ſomno, brevis Stupor, & Motus ſæpe Convulſivi, tum Labii ſuperioris, tum Oculi ſiniſtri, tum etiam totius Capitis. Oculi porrò Dolor, Viſûs obſcuritas, & Caligo. Sub hæc Utriuſque Genu, ſed Occipitii maximè Frigus intolerabile: Faciei Rubor erat: Alvo ſolutâ Refectio: Cùm ingraveſcerent Symptomata, nec, quo illis occurreretur, à quoquam unquam, quod ſciam, quicquam adhibitum, (ex primâ enim morbi Origine, rem ejus totam pertinaciſſimè occultavit) tandem, fallente linguâ & tertiatis verbis, ſummum enarrat, & implorat (heu! poſt Bellum) Auxilium. Nam Inſultu graviſſimo, Motibus Convulſivis, & Ἀναισθησίᾳ comitato, brevi tempore morbus abſumit Ægram, meliori Fato [ſi Deo viſum eſſet] digniſſimam.

Hoc Caſu Miaſma *Venereum*, quod & *Podagricum*, intra Sanguinem aliquandiu retentum, neque Partu frequenti, neque Medicamentis, aut diminutum, aut ſatis cicuratum, Naturam aggravare cæpit; cum Inimico Illa colluctatur, & ejus eliminandi ſatagens, *Arthritidem* molitur. Quum autem (ob Sanguinem forte Δυσμετάβλητον, vel aliâ aliquâ de Cauſâ) ad *Arthritidem* Ægra minus ſit proclivis; quumque per Cutim, Virus parcè expellatur, & jam Menſes ſuppreſſi ſint, adeòque fugæ via omnis occluſa; Caput illud aggreditur, & Genus Nervinum, itaque Laborantem opprimit.

Monet Hiſtoria, *Paturſæ Podagram* æmulatæ Materiam, in aliud Corpus aliquando per Concubitum infundi; in illo, veteri ſævitiâ procedere; Caput denique obſtructis exeundi Viis, adoriri.

Hiſt. 4. Arthritis Lui ἐπιγινομένη, Victu, Digeſtivis, & Equitatione moderata, tandem Inteſtina invadens, Sanguinis ἄνω καὶ κάτω Miſſionem pariens.

C*Upidinis* in Caſtris, à primâ Juventute verſatus, Miles quidam, *Mollior*, (quod aiunt) *Anſeris Medullâ*: ejuſque Prælìis haud parum contuſus, circa mediam ætatem *Arthritide* corripitur, quæ, omni ferè anno, ſuaptè ſponte, Acceſſiones iteravit: à malis autem Moribus ſæpius, ſupra modum invitata. Cùm annos Æger nondum habuit quadraginta, in *Aſcitem* incidit, durum [Jupiter!] & ancipitem, quem demum eluctatus, Curæ meæ aliquantò poſt occurrentis, ſe commiſit; ut adverſus *Podagram* [Ipſo confitente Reo] minimè *Primigeniam*, item adverſus *Hydropa*, Prophylaxin obſecrans. Claudum aſpicio, Emaciatum, Vultu, præſertim Ipſius Margine, lurido; ſed Oculo flagranti, ſed Animo alacri vividoque.

Et Medicinæ, & Aquis Mineralibus Hoſtem internecinum hortor, quod illis tentare non liceret, Diætâ & Exercitatione, quoad ejus fieri poſſit, conficere conetur: Ideòque Equo, ſæpe, & multum, ſe oblectet; de Victu maximè ſollicitus, non niſi εὐπέπτοις nutriatur; &, à Prandio ſemper Rubellum [quod Vini genus Ventriculo erat gratiſſimum, & Uſu diutino probatum] hauriat: Maturè ſe in lectum det, parcè, vel non cænatus. Nec quid adhibui Medicamentorum, præter *Infuſum Gentianæ*, *Zedoariæ* & *Cubebarum*; eodem Vino paratum, omni mane uſurpandum, & *Pil. Stom. cum G.* omni Menſe, ad tuendam ſervandamque Coctionem, *Arthritide* permittente, aſſumendas.

Horum Adjumento (vitatis ſimul iis, quæ obeſſent) diu vixit Ille, *Arthritide* non niſi rectâ, quantumvis *Symptomaticâ*, ſed acri, (forſan ob peculiarem ejus Materiam; magis) ſed acerbo Dolore comitatâ prægravatus.

Verùm ad Senectutis principia perductus, *Febre* cum *Diarrhœâ* laboravit, & Alvo reſtrictâ Abdominis ſecuta eſt Inflatio, Ventriculi & Inteſtinorum Dolor; Auſteræ poſtmodum Materiæ, deinde Sanguineæ per Os, brevi verò Nigræ (pariter Sanguineæ) per Anum miſſio. Ab ingruente *Dyſenteriâ* Arthritis ἐν τοῖς ἔξωθεν nulla. Ut his opitularer, per Literas rogatus, primò *Leniens præcepi, Sennæ & Rhab. Xerano infuſorum. Tum Bolum aſtringentem & Cardiacum,* (*eò nempe, quò in Artus expelleretur Arthritis*) *ter die cum Infuſi amari Hauſtu deglutiendum.*

Iſtius Hominis initiò *Lue*, mox *Arthritide*, tum *Hydrope*, iterum *Arthritide*, quà rectâ, quà reflexâ & *Dyſenteriam* inferente, iiſque ſuo genere graviſſimis, affecti, Robur & Patientiam ſæpè demiratus ſum; Hæc enim univerſa Animo præſenti, forti, & illis omnibus majori toleravit: Spiritu nempe Animali firmo, alacri, & Elaſtico donatus; Equitando ſummoperè levatus; nam, ex Podagrâ fractum, imbecillem, languidum, eo ſolo certiſſimè citiſſimèque frequenter reſtitutum, obſervavi. Si Flatus poſtulaverit, nec *Arthritidis* vetuerit Paroxyſmus, bis terve Hebdomadâ injiciatur Enema.

℞. *Flor. Chamom. Mj. Sem. Fænic. d. Carui ana* ℥ij. *Coq. in aqu. font.* ℔j. *ad* ß. *Colaturæ adde Canarini* ℔ß. *Ther. Androm.* ℨß. *Sac. rubri* ℥iii. *f. Enema.*

Et in Tormina *Decoct. è Carminantibus*, Vesicâ inclusum, & Ventri admotum; aliàsque pannus *Wallicus* Abdomini imponendus.

Diu Illum *Dysenteriæ* superfuisse audio, & tandem emaciatum, Morbis & Ætate confectum, diem supremum obiisse.

Historia significat *Arthritidem Lue Venereâ* procreatam, Victu idoneo, Digestivis, sed præsertim Equitatione, non parum sublevari, *Dysenteriæ Productricem.* auferri.

Hist. 5. *Arthritis, Lui Venereæ superveniens, Melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulsionem universalem, & demum Mortem, inducens.*

OCcurrit è Plebe Viri cujusdam, Historia, natu integri, *Lue*, dum adhuc Adolesceret, corrupti. Huic Affectui, multùm ope Medicâ retuso, nequaquam extirpato, constanti jam Ætate, supernata est *Arthritis*; quæ, Lustris minimùm tribus, rectè agens, & omni Anno semel iterumque redux, tandem in *Anomalam* degeneravit: sesquiannum nulla fuit. Exinde Æger Melancholiâ, Gravedine, Caligine, sensim est afflictus; uti etiam Vertigine, eâque gravi adeo, ut in Notos & Familiares sæpe inscius irrueret. Quum iter aliquando intempestivè faceret, ex Frigore, primùm Visu, deinde Sensibus internis omnibus, ipsoque Judicio læso, per dies aliquot Deliravit. Arthriticos hos Errores esse, quando mihi persuasissimum erat, (&, tribus ab incursu Mali primo Mensibus, eum recurrere immaniorem, cum, Auditus Gravitate præmissâ, Vultûs Pallore, Flatibus ἄνω καὶ κάτω creberrimis. Urina limpida copiosaque, Spiritu difficili, & demum Ἀναισθησίᾳ, accedentibus deprehenderam) quæ Medendi ratio plurimùm profecit ita se habuit: Ut Capiti succurratur, Sanguinem mitti jubeo; Ventremque per Enema, per Catharticum, subduci, &, ad Hostem in Artus evocandum, utrique Malleolo (solebat Æger illis Dolere) *Phœnigmum* applicari, Tumoribusque hinc inde ortis *Epispastica*. Humor effluxit Ichorosus copiosè; magis verò, quòd *Cardiaca*, (*Pul. Gascon. Vinum Hispanicum rubrum, Sp. vol. oleos.*) prompta in auxilium, & quotidiè exhibita, ad τὰ ἔξωθεν Materiam expulêre. Porrò, in *Prophylaxin* crebra fit *per Pil. Ruffi*, sed lenior, *Purgatio*: Et, utroque latere Spinæ, inter Homoplatas, Fonticulus, sex Pisorum capax.

Atque hisce Artibus, Laborantem, & tanquam Animam agentem, ab ipso Orco eripui. Verùm Materia, propter Naturam refragantem, neve satis evocata, neve Paroxysmum, utut tentatum, faciens Regularem, Caput, dudum enervatum, iterum aliquandiu pòst adorta, Ægrum mediâ nocte post Sõnum placidissimum, *Spasmo* universali correptum, brevi temporis spatio, interemit; & indicio fuit, Eam, quæ *Arthritidos* est à *Patursa* natæ, jam non ampliùs expulsam, interdum παλινδρομεῖν, Cerebrum adoriri, Convulsionem universalem, eamque lethalem, Ægro afferre.

CAP.

CAP. VIII.

De Arthrit de Asthmatica.

ARTIC.I. A*Sthmati* succrescit *Podagra* creberrimè pituitoso, sive ei, quod à Phlegmate Pulmoni inhærente, & Bronchia infarciente, sicque Spiritûs meatum obstruente, factum est: Hoc in causâ morbi hujus Idiopathici, proximâ & conjunctâ, ponitur; dum in primis viis stabulans Saburra, & sanguis in Canaliculis ad Plethoram auctus, sociam aliquando operam adjungit, & ad hunc affectum confert κτ̀ Συμπάθειαν.

Spiritu hâc de causâ difficili laborantes, interdum per se, aliàs ex Medicinâ, nono & decimo plerumque Ætatis lustro, raró quidem maturiùs, Ποδαλγῦσι. Si, per Victum inordinatum Δυσπεψίαν, aliasvè causas antecedentes vitium copiosè alitur, & in sanguine congeritur materia, *Podagræ* effectrix, proprio illa Marte potest, & per se, in Paroxysmum erumpere; verùm multò faciliùs paratiusque, si Medicinâ fuerit extimulata.

II. Sunt autem stimulo, huic *Arthritidi*, uti aliis planè permultis, cujuscumque fuerint generis, *Cathartica*: Quando eorum beneficio, ad amoliendum hostem, eumque in Articulos extrudendum, natura promptiùs & habiliùs operatur: Tum, ad hoc operis, è Catharticis Δραστικώτερα, præcipuè faciunt; quando sanguinem exagitando, (quod ante dixi) novum afferunt Orgasmum; quem è Vestigio sequitur Alieni ἐξαγωγὴ.

Valent hâc in parte *Alterantia*, ad debellandum *Asthma* vulgò adhibita, quotquot uspiam à Naturæ Partibus stant Cardiaca, & in fugando Hoste ei opitulantur: Quæ quidem Alterantia, *Antiasthmaticorum* maxima, vel saltem immensa portio putanda est.

III. De *Arthritidos* hujus Materiâ, minimè recentem illam esse, sed in Corpore quòd diu Paroxysmum exstiterat, in eo se occultans, vel hâc de causâ meritò, suspicari licet, quia nemo repente Ποδαγριᾷ. Imò quidem verisimile est, quòd in corpore Phlegmatico, tussi agitato, pituita involvatur; simulque cum eâ pulmoni commissa, per sputum illa κατ' Ἐπίκρασιν excernatur.

Quod ad amplectendam hanc Sententiam me impellit, eique confirmandæ stabiliendæque unum sufficere videatur, non leve Pondus Argumenti, hoc est, (hujusce *Arthritidis*, prout observavi, Χαρακτηριστικὸν) Nempe, quòd, aliis omnibus *Arthritidis* quà Veræ, quà Symptomaticæ Speciebus, eo nomine dispar, æstate Lætetur. Cùm *Arthritis* reliqua omnis suâ Naturâ Hyeme, vel minimùm Sole infra Æquinoctium vergente; hæc nostra, eo supra, imò ipsum circa Cancri Tropicum aliquando evecto, suâpte sponta, neque ex causâ ullâ evidenti Παροξύνεται.

IV. Illud tamen nequaquàm ita capiendum, ac si hæc *Arthritis* omni omnino Hyeme prorsus obdormire, neque per illam Tempestatem quicquam unquam moliri soleat. Contrà φαινομένυ hujus Ætiologiam, in eo locari censendum est, quòd Hyeme, quo quidem profectò tempore Cutis densatur, fallit Διαπνοὴ, & in Pulmonem mittitur Pituita, cum eâdem in eum Miasma

ma etiam *Arthriticum* abripiatur: Æstate verò cùm superficiem & ambitum Corporis Humidum evocetur, extrà idem tendat & Artus appellatur. Ut Hyeme ab *Asthmate* vincatur, sub ejusq; Vultu & personâ delitescat; Æstate, propriâ eluceat.

V. Propterea quòd *Arthritidis* hujus Materia frequenti expuitione magnam partem eliminatur, profluere autumo, quòd Illius Paroxysmi, [utut Dolore, Tumore, Rubore, aliisq; Symptomatis, satis ad Diagnosin signati) rarò utique infestissimi cernantur, aut ex eorum numero, qui Tosis, qui Ulceribus, qui Ossium Carie, cæterisque Fructibus istiusmodi acerbissimis, vel etiam Nodis, Doloribus diutinis, & id genus mitioribus, affligunt Ægros; sed tolerabiles, & æquo animo ferendi sunt.

Cùm autem istud sive Paroxysmorum Tempus, sive eorum Clementia, non eò usque huic *Arthritidi* propria est, ut ex eorum alterutro, vel utroque possit illa internosci; quò aliquod Δηλωτικὸν, in medium promam, Quotiescunque *Asthmati Pituitoso* præsertim gravi & diuturno; maximè verò omnium, quoties usitatè, & ex more subjicitur *Arthritis*; Hæc ipsa est, quam ego *Asthmaticam* appello; Primigeniæ, si Paroxysmos, eorumque Symptomata circumspiciamus, certè persimilem, Successione luculentiùs, & ferè solâ agnoscendam.

VI. Ex dictis sequitur, quòd *Arthritis* hæc *Asthmatica*, tametsi puram Materiam & putam *Arthriticam* habere, per seque omninò Veram esse concedamus; (quod tamen itane sit, an secus haud definitu facile) quando quidem *Asthmati* submissa est, ipsâque ejus Materiâ gaudet; in *Symptomaticis* censenda est; habitâ, videlicet, Morborum Successionis, & tam Primarii, sive genuini, sive spurii [*Asthmatis*] quàm Secundarii [*Arthritidis*] ratione.

Ex eoque patet, quàm sit ea sui Generis ἐν τῷ πράττειν æstimanda, quàm modô peculiari expugnanda; à Verâ *Arthritide* separata, quoniam nullam Hæc Successionem præ se fert, nullum agnoscit morbum Primarium; à cæteris verò *Symptomaticis* quibuscunque, quoniam *Asthmate* subnata, ab eo Pectoris, Spiritûs, Tussis, Sputi, Considerationem deducit, necessariòque comprehendit.

VII. Ut hæc apertiùs exponantur, quoties de Epicœnæ hujus *Arthritidis*, nunc Pulmonem, nunc Artus infestantis ὕπαρξι, constiterit, & Curationem meditabimur, haud dubiè prodest in priori Statu (tametsi *Pituitosum* existimetur *Asthma*) rem *Arthriticam* non negligere; quin ad *Asthma*, quoties ingravescat, depellendum, in externis, simul atque fieri potest, Dolorem excitare; quò nempe factâ Materiæ ad Articulos Διαδοχῇ, levetur Pulmo. In eo certè Operam locari commodissimam; in eo Intentionem utilissimam, non inani Conjecturâ, sed Experimentis ex medio usu depromptis, & (ut opinor) Ratione fretus, habeo persuasissimum. Hoc igitur spectans, *Venæ sectione* vel prorsus abstineo; vel, quàm in simplici Pituitoso *Asthmate*, Sanguinem minori quantitate detraho: Ne scil. Natura, Missione nimiâ & improvidâ debilitetur, enervetur, & *Arthritidi* protrudendæ impar reddatur.

VIII. Catharsin per *Aloëtica*, sive

quævis

quævis alia, quæ tum Alvum moveant, tum etiam Sanguinem exagitent, & in Orgasmum adigant, institui. Novi quendam *Asthmaticum*, *Arthriticum*; qui *Spiritu Cochleariæ Aureo Purgante*, (cum *Scammonio*, *Jalapio*, *vel fortasse Gambogiâ* comparato) ad guttas circiter triginta, ex Vehiculo convenienti, felicissimè creberrimèque utebatur: Satis enim hinc Dejecit, nec ita diu post optatò Doluit. Potionem Ego sequentem, hujusce Classis, sed Magnarum Virium Arthritico, secundis Avibus, semel iterumque propinavi.

℞ *Fol. Sennæ ℥ß. Fibrarum Helleb. nigri, Turpeti āā ʒi. Coq. in Aq. font. qs. ad ℥iij. Colaturæ adde Syr. è Spinâ, Elix. Salutis āā ℥ß. f. Potio.*

Catharseos ea quidem *Astmaticis* Utilitas, ut, præterquam Alvum, etiam Pulmonem exonerent; quandoquidem Pituitam ab eâ tenuari, discutique, Sputum abundantiùs Exantlari vulgatissimum est. Atqui, Purgatione jam semel institutâ, non opus erit, ut de Illius Repetitione (quæ, à Pituitâ simplici *Asthmaticis*, neque per *Podagram* medendis, sæpe necessaria) nisi ex intervallo quodam, & urgente novâ intus Saburrâ, simus solliciti: Ne scil. nimium exhauriendo, Naturam, *Arthritidem* rectam & Regularem impensè desiderantem, aliò infaustè divertamus.

IV. Ad ea potiùs progredior, quæ, ut debelletur *Asthma* & (illius gratiâ) commoveatur *Arthritis*, validiùs conituntur: Ideòque omni Mane, Haustum *Infusi amari Chalybeati* misceo: *Bechicis*, nè Ventriculo, per se nimiùm languenti & obtuso, officiant, ad Tempus pomeridianum relegatis. Tum verò, quartâ circiter Horâ, iterumque nonâ Vespertinâ *Bals. Peruani*, vel *Chiliensis*, vel *Sulf. Anisati*, vel *Tinct. Sulf.* Dosin majusculam, (*Tincturæ putâ gtt xv, ad xx. & de Balsamis simili proportione*) ex *Syr. Balsamici*, vel è *Succo Erysimi*, *Coch.* i. cum Allæ fortioris, vel Decocti pectoralis clarificati, Haustu præcipio.

Post Dies aliquot hisce Medicamentis collocatos, quàm primùm iis efferetur Sanguis, & Pulsus digitum fortiùs repellet, statim, extrà, loco sæpissimè dolenti, admoveatur *Ceratum viride*, vel *Emplastrum Cephalicum*, *cum Picis Navalis pari quantitate*; vel, [si placuerit) *Phænigmus*. Tumori demum facto, si locus erit; vel, si in Digitis sit Tumor, Carpo, vel Malleolo vicino *Epispasticum*, ut evocetur *Arthritidis* Materia, nec in Sanguinem repelli permittatur.

Altero verò Statu, quo propriâ Personâ agit, & Artus invadit *Arthritis*, ei studiosiùs insistendum, per Amara, per *Chalybeata*, per idonea cujuscunq; generis *Cardiaca*, si placuerit, excitandæ; per Involucra, per Crepidam, cæterumque Mundum Articularem, si Viguerit, tuendæ servandæque. Rata enim esto, & indubitatæ Fidei Norma, Naturam *Asthmati* descripto per *Arthritida* occurrere, medicari, & in ejus Paroxysmo, conciliando præstandoque oportere Illam adjutari.

X. Interea verò temporis, si istius ordinis sit *Asthmaticus*, qui Sputo carere nequit, tametsi dolet Articulis; ad illud sive retinendum, sive revocandum, *Bechica* vel è Præscriptis in minori quantitate, vel leniora quædam, ut *Balsamum Gileadense*, seu *Lucatelli*, vespere præsertim, ex Vehiculo jam

scripto, assumantur: quorum beneficio, mane sequenti Sputum egregiè projicitur, nec ad Meridiem usque (quod ab iisdem, Mane demissis, solet evenire) obtundetur Appetitus.

Etsi Dolor & Vigilia, Comites *Arthritidis* importuni, premant Ægrotantem, Hypnotica tamen, quæ in *Asthmatis* Speciebus aliis plerisque omnibus, tum etiam in *Arthritide*, non nunquam Ope sunt eximiâ, Virium pænè Divinarum, in hoc Affectu, Dosi aliquâ notabili non sunt temerè largienda; quippe quæ, cùm multùm *Asthmati* Pituitoso, tum etiam non parum *Arthritidi*, suâ Naturâ vix satis asperæ, repugnent. Ad invitandum Somnũ, Artes exerceantur, ut minus certæ, ita minùs nocivæ; quales sunt *Lectio*, *Frictio*, *Palpitatio*, & ejusmodi alia.

XI. Simul ac Castra in externis partibus metata est *Arthritis*, ibiq; fixit; abolescit Corporis universi Gravitas; Spirituum Hebetudo; Respiratio angustâ: Tussis magnâ ex parte discutitur; pituitæ quod Vesiculis inhæsit pulmoneis, ejicitur; perque *Arthritida*, jam demum Regularem, cautum est, ne quid supra modum in eas infundatur; verùm in iis, quibus *Pituitosis* ex consuetudine opus est Sputatio, persistit ea usque sed diminutè.

Solet hujus *Symptomaticæ* paroxysmo adjungi (qui, cùm *Asthmati Pituitoso*, tum item Arthritidi Veræ interdum à Satellitio] *pedum Tumor serosus*, digitum accipiens, Ægro sæpe metum Hydropis incutiens; qui tamen brevi temporis spatio, Ambulatione, & Motu Corporis leni & idoneo aufertur. Hujus item pellendi ergò, Frictio, bis die peracta, cum Linteo crassiori, adhibeatur.

XII. Qui nuper hâc *Arthritide* desederunt, in Regionem eos apertam, & ventilatam quàm primùm migrare, Equitatione crebrâ exerceri, convenit: Movetur enim inde, quod in pulmone reliquum est pituitæ; & simul is sanatur, & Tono restituitur: Quinimò Spiritus eò reficiuntur Animales, redintegratur Appetitus, instauratur Oeconomia. Et quidem hunc in modum tractatos, ex hoc Affectu vegetiores, & quàm ante Aggressionem longè tutiores observavi: Donec Otio, Satietate, Victu dapsili & opiparo, eidem iterum tradantur.

Cui quidem Malo ut quodammodo occurrerem, è re futurum arbitror, Cibi potûsque rationem aptam accuratè prosequi; Ventriculum Digestivis roborare, Απεψίας Fæces & Reliquias Eccoproticis identidem subducere; itaque tum *Asthma*, tum *Arthritidem* opportunè præcavere.

XIII. Sicco non nunquam *Asthmati*, Exquisito, dicam, an Notho? certè Idiopathico, nec Inflationibus nato, subnectitur *Arthritis*. Spirandi premuntur Organa, per Humores quantitate nimia illis commissos, neque verò in Vesiculis pulmoneis simul depositos; & Spiritus pro Causæ hujus Magnitudine plus minus est difficilis: Tussicula est, Anhelatio, & pectus interdum maximè gravatum. Nullos hoc *Asthma* (quantum ego rescivi) aggreditur, nisi partium insigni Conformatione, vel Inclinatione Hæreditariâ, ei qui proclives sunt; & Autumno Illos, & Euro increbrescente (pro more pituitosi) maximopere infestat.

Cùm aliquandiu sæviit, interdum Ei se adjungit *Arthritis*, tam citò secuta, & eâ Spiritûs levatione, quæ Humo-

Humorum Μετάςασιν, in Externas partes; eoque Harum Dolore, qui *Arthritidem*, aut genuinam, aut eam probè simulantem, abundè monstret.

XIV. In *Arthritide* hâc *Asthmaticâ* per Venæ sectionem & purgationem Materia pectore detrahenda: Tum iis, Spiritus Animales quæ diffundant; quæ per Fibras longè projiciant, quæ Motus eorum regant; maximè verò omnium, quæ in Artus materiam pellant, ibique figant, omninò insistendum est. Neque enim inhibeatur hæc *Arthritis*, multò minus supprimatur repellaturque atque adeò intendatur, in Ægri salutem augeatur: Minimè verò dubitandum, quin Ægri Vita & Incolumitas per *Arthritida* rectè moderatam conservetur, sanciatur.

Arthritidis Asthmate, quà sicco, quà pituitoso natæ, Exemplum mox subjiciam. *Asthmati* ab Inflatione (per Nobilissimum *Floyerum*, Graphicè depicto) nulla unquam, quod meminerim, est subnata.

Historia 1. *De Asthmate Pituitoso, per Arthritida mitigato.*

VEtus quidam è proximo, triginta annos Δυσπνοϊκὸς, Labori olim assuetus, nuper ob ætatem emeritus, ideòque Crassior & Obesior factus, difficiliùs spiravit. Hyeme, Anni 1696. [quo quidem tempore, propter Autumnum humidiorem, & Frigus inde impensissimum, grassabantur *Catarrhi*] multùm lacessebatur eâ *Asthmatis* Specie, quæ [à Materiâ] *pituitosa* nuncupetur. Pectoris enim Oppressione, Spiritu sublimi laboravit, & deinde Tussi, primùm aridâ, postea pituitam exantlante, crassam & tenacem. Neque Spiritum sine Anhelatione traxit, neque Cervice nisi noctu erectâ; eò verò faciliùs, quò pituitæ plus emissum.

Ut Opem feram, ex Curatione *Asthmatis* familiari, Ventrem ter quater, diebus semper quatuor interpositis, subduco, majoriq; deinceps intervallo. *Anacatharsin* ad augendam, *Massæ pilularis* ℈j. ex *Linctûs*, *Cochleari*, quartâ pomeridianâ & horâ somni, deglutiit, cum Vini medicati Haustu: Omni verò mane, quæ Ventriculum tueantur, *Infusi amari Alterantis, Xerano compati Coch. aliquot.*

℞. *Bals. Lucat.* ʒiß. *Flor. Benzoin* ʒj. *Bals. Sulf. anisati* ʒß. *Succ. Glycyr.* ʒj. *cum pice liq. f. Massa pilularis.*

℞. *Syr. è Succo Erysim. Ol. amygd. d. r. ana p. æ. cum Sacch. Cryst. probè temperando, f. Linctus.*

℞. Allii *incisi* ℥ß. *Sem. anisi*, *Croci ana* ℈ß. *Infunde in Xerani* ℔j. *post debitam alterationem coletur Infusum.*

Post aliquod tempus (ut mutatione Medicamentorum à Nauseâ caveretur) Tinct. Sulf. gtt. xij. ex Syr. Bals. Coch. j. pilularum loco assumpsit.

Ægro hisce sublevato, sic, ut Προφύλαξιν *aggredi jam liceret, ad eam præstandam, Xerani Rad. Gent. Summit. Abs. R. Cent. M. Marrub. albi, & Fr. Cubeb. alterati, Haustum, omni mane Senex potavit, idque per menses aliquàm multos.*

Horum ideò Remediorum mentio à Nobis facta, quoniam Iis prosperè utebatur, tum eâ Hyeme, tum pòst sæpissimè. Nam cùm *Asthma*, per reliquum Vitæ, sub brumale Solstitium, semper recurreret, ad hæc Ille, certissima præsidia, recurrere solebat.

Anno

Anno 1698. Vertente Vere, cum Insultum *Asthma*, vice jam tertiâ, tristem & severum renovasset, Ægro in hunc usque diem *Arthritide* (quod putavit) immuni, neque de illâ somnianti quidem, Dolet Halli Pedis sinistri Articulus major: Inflammatur, Rubet, Ardet, more pertinaci & planè *Podagrico*. Gratulor Vicino, de morbi tam commodi, tam salutaris, adventu. Contrà Ille obmurmurare, Dolorisque impatiens, ex Dolore periculum metiri. Ego verò exhortor; pulmonem eo liberari, Anhelationem minui, contendo, & *Asthma* per *Arthritidem* oportere Vinci.

Hyemem Anni 1700. tolerabilem habuit, Ver insequens periculosum, Sole enim supra Æquinoctium evecto, Spiritus admodum gravis, imò quàm per ante actum sesquiannum gravior: Ægritudo universalis: Appetitus prostratus: Nausea & Sitis erat permolesta. Cùm ita diu Valetudine quâdam obscurâ teneretur, Solstitio instante Æstivo, tempestate fervidissimâ, paroxysmorum, quos unquam perpessus erat, omnium gravissimo, correptus est *Arthritico*. Per universum pedis Convexum extensa est Inflammatio, elata, ardens; ad Calcem, ad Tibiæ medium Tumor; pulmo ab incipiente eo tutior, expeditior; Ventriculus avidior. Placuit novam rerum faciem obtueri; perjucundam Humorum Μετάστασιν contemplari; ad eamque promovendam *Tinct. M. & Elix. propriet. d. āā gtt. xx. cum Xerani Amaris alterati Haustu, bis in die, sumendas imperavi*. Porrò Vini istius (quando jam Ætate grandiori Delicium erat, neque Ventriculo ingratum) ℔. quotidie bibendam, quò nempe, Miasmate *Arthritico* in Pedem exulante, Sanguis purgaretur; defenderetur Pulmo.

Menses circiter binos duravit Paroxysmus, & Ægrum usquequàque beatiorem fecit; Vegetum nempe, acutum, alacrem, Ventriculo præter modum avido & latranti, ut decennio novissimo nunquam magis. Unus Illum Pedis Tumor gravatum habuit; qui tamen Commodum suum & Utilitatem Tædio longè majorem attulit; cùm, à Materiâ Pedi affixâ Pulmoni meliùs cessisse, minimè indubitandum est.

De hujus Ægri *Arthritide* nequaquam prætereundum, quòd aliis *Speciebus*, quæ Anni dimidio Hyemali suâ Naturâ παροξύνονται ad unam omnes, hâc ex parte multùm absimilis, Æstatem amat; Hyeme ne semel quidem in externis Partibus; Sole citra Æquinoctium versato, jam ter emicuit, & Paroxysmos totidem perfectissimos exegit.

Paroxysmi, modo tam memorabili, tam præter morē Reduces, istius *Asthmatis* Naturam indigitant, exponunt; & in *Arthritidem* illud ex facili migraturum esse; &, diebus saltem hisce postremis, à Puro *Asthmate* Pituitoso non multùm abhorrere monstrant.

Hist. 2. De Arthritide, Asthmati ex Plethorâ, feliciter adjunctâ.

VIR Nobilis, Crassus, Plethoricus, Decennio labente sexto, *Asthmate*, cui ex Thoracis brevitate, Abdominis prominentiâ, præcordiorum distensione, pronus erat, afficiebatur.

Quo

Quo me tempore primùm accersivit, effl ctin ægrotavit; pæne suffocatus: Spiritum traxit sublimem, & ob Organa constricta laboriosè: Tussiendo nihil excrevit.

Spiritûs Impedimenta, per Catharsin & Venæ sectionem deduco. Deinde, quibus Coctio perficiatur, itaque Flatus pervertatur; quibus roborentur ὁρμῶντες, dilatentur, expandantur, adeòque modo omni augeatur Respirandi Spatium, ea præcipio quæ sequuntur.

℞. *Conf. Abs. R. Pul. Rad. Ari C.* āā ℈j. *Chal. Nutrit.* ℈ß. *Syr. Melissoph. qs. f. Bolus.*

℞. *G. Ammon. Bdellii* āā ℨiß. *Flor. Benzoin. Extr. Croci* āā ß. *Bals. Lucat. q. s. f. Pil.*

℞. *Aq. Rutæ, Hyssopi* āā ℥xii. *Pæon. C. Bryon. C.* āā ℥iv. *Marg. pp.* ℨß. *Sacch. Cryst. qs. f. Jul.*

Sumat Bolum omni mane, Pil. quinque omni nocte cum Jul. Haustu, eique instillentur Tinct. Cast. gt. xx.

Quòd liberiùs Spiravit, id *Evacuantia*; quòd adhuc multò magis, id ex proposito fecerunt *Alterantia*, sed diutiùs usurpata. Isti verò Libertati par, novum exoritur Malum, si modò ita possit applicari, quod in Vitæ tutelam, quodque Ægro auspicatissimum evenit. Quippe Compositionum jam dictarum & istiusmodi aliarum operâ factum est, quòd Humeri Dolor, Tumor, Rubor, ne plura, quòd *Arthritis* emicuit; quod per Artus, ex eo tempore quàm plurimos peragravit: quòd frequentem in Eos crudelitatem exercuit: quòd exinde pectori pari mensura longè meliùs. Constat enim, & omni majus est exceptione, quòd ab *Arthritidis* exortu Spiritui pulmonique longè feliciùs cessit: ut Ægro jam ferè unicum restet tempori tam *Arthritidos*, quàm *Asthmatis*, Causas remotiores prævenire; aut deinceps *Asthma* per *Arthritidem* Curare.

CAP. IX.

De Arthritide Febri Succedanea.

ART. I. ARthritides Chronicis oriundas huc usque dedimus; de illis *Febre*, quà *Continua*, qua *Intermittente*, Morbo Acuto, quæ Nascuntur hodie Sermonem faciemus.

A *Febriculâ* quadam *Arthritidis* paroxysmum fermè omnem exordiri, manifestum est: Differt autem illa, brevis scil. parva, Symptomatica, quæque ad Tribum, aut *Febrium* perfectarum Classem ullam referri nequit, ab ea, quæ à Nobis hoc tempore dicenda, Exquisita, & in genere suo Consummata est.

II. Quum *Febris* non nullius Speciei Ratio & Essentia in eo poni videatur, quòd Effervescentia sit, ob ἑτερογενὲς, & indomitum aliquid, in Sanguine contentum, eumque perturbans, (illius nempe expellendi ergô) concitata: Aliæ verò *Febres* (quod ab * Auctore nupero argutè propositum) ex obstructis Glandulis, & inæquali, quæ deinde sequitur, enormique Fermentatione, oriri censeantur: Imò quidem omnes, cujuscunque generis sint, hoc inter se commune habeant, & in quo

H con-

* Vide *Synochorum Theoriam Novā*, addam etiam αἰτιολογωτάτην; impressam *Londini* Anno 1701.

conveniant, Quòd Sanguinis motum & Orgasmum Ægrotanti talem faciant, qui supra Naturæ tenorem, [mitis ille & benignus esse reperitur] immodicus, vehemens, & Morbosus est: palam esse reor, quicquid horum respicias, quemcunque Fontem adeas, *Febris* in *Arthritidem* Abitum & Παρέκβασιν, ut Naturæ, sic Rationi consentaneam, deduci posse perfacilè.

III. Ut enim hisce singulis parumper insistam, quoties à Miasmate, (quod prius dixi) *Febris* occœpit; nec incomprehensibile, nec explicatu difficile est, ab Eodem primùm concito, & Debacchanti, *Febrem*; ab Ipso postea lenito, subactoque, *Arthritidem* accersiri; sic, ut eadem sit Utriusque Causa (quæ dicitur) Conjuncta, sed diverso modo longèque dissimili agens; nunc iracundè Omnia; Supera & Infera, conturbando; pacatè nunc, & leniter, rem gerendo.

Cui quidem Opinioni favet id quod sequitur, cum Experientiâ maximè conveniens, esse nempe Virus *Arthriticum* Sanguini movendo, *Febri* concitandæ valdè per se appositum; quodque raro ut paroxysmus (integrum volo, & numeris absolutum,) sit ἀπύρεξος committat. His autem addere proclive est, quòd Idem, quoties exulare arduum est, Orgias in Sanguine pertinaces, id est, *Febrim* accendat, quoq; magis arduum, eo magis pertinaces. Itaque Materia, sive *Febrilis*, sive etiam *Arthritica*, utrumque potest Affectum, tam videlicet *Febrim*, quàm *Arthritida* progignere.

IV. Sin à Glandulis Obstructis, [quod altero loco confirmavi] *Febris* oriatur, Miasma tamen *Arthriticum*, in Sanguine quiescens & obscurum, sive per hanc sive per aliam quamcunque *Febrilem* effervescentiam, in paroxysmum adigi posse & impelli, nihil utique vetat; quin etiam verisimile est: Quando per Æstum Ambulando, Equitando, aliovè quovis Exercitationis genere, adscitum, sive etiam Diaphoreticis, internè sumptis, Sanguinem exagitantibus, paroxysmum effici posse certissimum est, & frequenti constat Experimento.

V. *Arthritidos* hujus à *Febre* descendentis Ortum & Natales, quàm quæ maximè, illustrant ea, quæ à Nobis de *Anginâ Arthriticâ* in *Anomaliis* sunt perscripta. Quanquam enim *Angina* illa videatur, at manifesto sit *Arthritis Anomala*, (quod suo loco divulgabitur] ideòq; infrà debeat exquiri, tamen in præsentiâ notari potest, Hanc *Arthritidem* non nisi *Febre*, eâq; magnâ, & gravi præcedente, esse.

Ratum igitur esto, & persuasissimum, *Febri*, id est, Morbo Acuto, non minùs certò, quàm Hydropi, quàm Lui Venereæ, quàm Scorbuto, quàm Morbo Hypochondriaco, quàm alii cuivis Affectui Chronico & Diuturno, *Arthritidem*, tametsi fortè rariùs, supervenire.

VI. Ratione paroxysmorum, una est *Arthritis* ex *Febre* nata; quandoquidem Illi [ut istam rem video) & inter se, & ab *Arthritidis primigentiæ* paroxysmis haud multùm discrepant. Ratione verò Ortûs, non uno nomine diversa est, & à se dissentiens. Alia enim *Arthritis* ex Materiâ *Febrili* παροξυνθείση; alia ex tranquillâ, & dormiente: Alia ex ipsâ *Febris* Materiâ; alia ex diversâ & à Febrili distinctâ; sed per *Febrim* in paroxysmum casu & fortuitò evectâ, procreatur Alii

Habi-

Habitudini πυρεκτικῇ in *Febrem* crebrò erumpenti, sed tandem intercisæ; alia *Febris* Insultui subjicitur: Alia *Febri* Continuæ; alia Intermittenti: Alia denique usitatè, & ordinis quâdam perpetuitate; alia semel tantùm, & quasi casu. Harum Ego Exēpla, statim expromam, & ea quæ dicuntur confirmabo Experimentis.

VII. De Curatione monendum, quòd, quæ Febri, sive (Συνόχῳ, cujus Exemplum est insigne) sive Συνεχεῖ subjiciatur *Arthritis*: sic, ut ea gliscente & Ferociam exercente hæc in Conspectum se det, omni diligentiâ, summo, quo possumus, studio promovenda est; quò nempè per Illius augmentum minuatur *Febris*. Et quidem omne illud, quod, in curanda hujusmodi Symptomatica, notatu dignum & diligentiùs persequendum invenitur, in Ea provehenda collocatur. Cujus quidem rei, qua perfici possit, Methodus, quando toties hoc Scripto enarratur, non est, hoc loco quod de illa speciatim agam.

Verùm in hujusce *Arthritidis* prophylaxi navanda est opera, ut *Febris* illius, cujus ea Symptomatica Fœtus est & Germen, habeatur ratio. Si Habitudine, uti dixi, Πυρεκτικῇ *Arthritis* oriatur; in eo laborandum, ut istam tum Habitudinem, tum *Arthritidem*, efficiens Materia, *Venæ sectione Catharticis*, (*lenientibus*, & *blandis*,) *Aquis Diureticis*, *Diætâ Lacteâ*, & istiusmodi aliis, in *Arthritide Calidâ* præscribi solitis, exterminetur, corrigatur, prævertatur.

Si Febri Ερυσιπελατῶδει supervenire, eique crebrò (in Constitutione Cholericâ, quod aliquando exploratum) subesse, gestiat *Arthritis*; cùm utrumque Morbum, Naturæ (sui Defensionem molientis, & alienum nunc per Ambitum corporis, nunc per Articulos expellentis) opus esse cogitandum est, eniti oportebit, ut, dum Insultus sit, utrique faveatur; *Febri* scil. per Diaphoretica; *Arthritidi*, per Cardiaca; Causam utriusque Continentem expellendo: & dum Vacatio fuerit, Causa Utriusque Antecedens *Aquis Diureticis* eluendo, *Lacte Asinino*, & Mediæ materiæ Diætâ, permulcenda.

Similì ferè modo procedendum, si ab ullâ aliâ *Febre* ortum habet *Arthritis*; Illius scilicet prophylaxis, secundum Morbum Antecedentem omninò instituenda, & in Affectos studiosè derivanda.

Hist. I. *Arthritis Synocho Secundaria.*

Mercator *Exoniensis*, suavissimis Moribus & leni Vir Ingenio, Vultu florido & Constitutione Sanguineâ donatus, Cereri & Baccho (quod quidem illius Temperamenti Hominibus familiare] per Ætatem mediam indulgendo, favente etiam Corporis ad *Arthritidem* Inclinatione Hæreditariâ, septimum vel octavum agens Ætatis lustrum, illâ corripiebatur.

Dolor, hujus Affectionis Signum primâ Acie luculentum, per Annos plures πλανητικὸς, hos illos Artus pervagatus est; Rheumaticus esse visus; neque prius, quàm Articulis est affixus, Arthriticus censebatur. Hic autem Dolor, hæc *Arthritis* ita obfirmata est, ut Æger, Annos habens vix quinquaginta, Membra permolestè traheret, gravia scilicet, δυσκίνητα.

Catarrhis item, Autumno & Hyeme Fauces usitatè obsidentibus, infestabatur; qui Materiam forsitan *Arthriticam* ex aliquâ parte dimitterent, & imminuerent.

Sexagenarius prædium petiit suburbanum, ubi ob Aerem apricum & benè ventilatum, Victu pleniori se implevit. Exinde per Biennium, Articulis parum doluit: sed Coloratior, sed Habitior factus est. At, Væ Arthriticis crassescentibus! Dum ita res erat, & ad Morbum aliquem magnum & gravem Corpus paratum, ex Frigore, Mense Octobri 1701. Febricitavit, & quidem paulò posthæc infestissimè. Algor erat: Sopor, Lingua subfusca, Tussis, Dolor Lateris, qui Sanguinis Missionem suadere videretur: Febrium Mos, per illam tempestatem Epidemicarum malus, Dissuasit: pulsus Ægri languidus & inæqualis, cum Voce tremulâ, Suspirio frequenti, Spirituum Inconstantiâ repugnarunt.

Ego certè rem mecum volvens, Materiam νοσηρὰν, seu *Febrilem*, seu *Arthriticam*, in Ambitum Corporis oportere, & quidem commodissimè per Cardiaca & Diaphoretica posse Extrudi, Febremque optimè *Judicari* opinatus, sic præcepi.

℞. *Pul. Lapid. Contray.* ℈j. *Conf. Lujulæ* ℈ß. *Syr. Melissoph. q. s. f. Bolus, quartâ, 5tâ, vel 6tâ quâque horâ (eâ scil. frequentiâ, quæ ad excitandam Diaphoresin suffecerit) assumendus, cum Jul. Haustu.*

℞. *Aq. Melissæ, Lactis Alex.* āā ℥vj. *Theriac. Epidem.* āā ℥iij, *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. qs. f. Jul.*

℞. *Rad. Petasit.* ʒij. *Scorzon. Cond.* ℥j. *Hord. mundat.* ℥ß. *Coq. in Aq. Font.* ℔iv. *ad* ij. *Colaturæ adde Sacch. Crystal. q. s. f. Decoctum: Nycthemori spatio ebibendum.*

Ex horum usu Sudor exstillavit, emanavit; & inter hæc emicuit Dolor Pedis Articularis. Partium mearum esse duxi Naturæ obsecundare, & pro virili Dolorem intendere, Tumorem excitare, Materiam Artubus infigere. Quocirca *Phœnigmū ex Ras. Radiculæ, Sem. Sinapios, &c.* Pedi affecto applicavi. Hinc Paroxysmus *Arthritidos* absolutus; Dolore vehementi, Tumore, Ardore, &c. Notabili Signorum Globo stipatus, progrediente paroxysmo, & quidem pro ejus progressu, Declinavit Febris. Famâ denuò ἀπυρεξία, propter Animales Spiritus, quà *Febre* quà *Arthritide*, debilitatos & pessum datos, propter Appetitum debilem, & prostratum, instaurandum, *Infusi amari alterantis* haustum bis quotidie potavit.

Tametsi omnis *Arthritidos* paroxysmus *Febrim* habeat, in primâ Acie Flammas excitantem, & quidem in plethoricis & Sanguineis simili ferè modo, & utriusque mensura, ut qui multùm doliturus sit, multùm antè Febricitet, & contrariò; non adeò temen accendi solet evehique nec ita perseverare, Febris ista *Arthritidis* Paroxysmo præludens, ac quæ modò à Nobis declarata est. Ideoque Febrim istam *Essentialem* esse, tandem in *Arthritida* desinentem, pro certissimo habendum.

Tanti esse Judico isthæc commemorare, primùm, ut ostendam *Arthritida*, non semper ratione totius Morbi, sed & unius ratione Paroxysmi, posse esse aliquando Secundariam.

Deinde, hujus nostræ Symptomaticæ Paroxysmum, quàm maximè possumus, esse promovendum, augendumque,

dumque, ut Illius Augmento de Morbi primarii, de *Febris* acrimoniâ & viribus derogetur.

Hist. 2. *De Arthritide Habitudini* πυρεκτικῇ *Subjectâ.*

VIXIT jampridem apud Nos spectabilis & illustris Fæmina, Vultu virali, Temperamento post hominum memoriam maximè Sanguineo, Patre prognata *Arthritico*; quæ, dum media Ætas ageretur, *Febre*, eâque magnâ, creberrimè revertenti, & rarò annum ampliùs absenti, lacessita est. Quicquid inidonei & Naturæ proposito alieni, in Sanguine coactum, per illam magnopere, temporibus statis, deturbatum est; Sanguis expurgatus; atque adeò res Salutis sarta tecta, & ad tempus aliquod immunis. Cùm verò, progressu ætatis, Sanguis imbecillior, & efferri minùs proclivis erat; *Febris* intercidit; ex eoque tempore (quamvis Ægra sæpissimè enixa est, nec adhuc fefellere, quin etiam more prorsus salutari fluxêre, Catamenia) desubitò prosilit *Arthritis*; non Ea quidem Frigida, segnis, ignava, lento gradu prorepens, Paroxysmum habens languentem, at diffusum, & ad temporis spatium excurrentem, (qualis solet esse Fæminarum) sed è diverso Vegeta, sed Acuta; quæ Calorem habuit universalem intensum, partis affectæ inflammatum; quæ Ruborem planè igneum; quæ Tumorem insigniter protuberantem; quæ Dolorem acriter mordentem; quæ paroxysmi cujusque Symptomata difficilia, gravia, rapidiori gyro exacta, quæ denique paroxysmum brevi circuitu redeuntem, &, Animi Alacritatem, Articulorum Nodos Tofaceos, cæteraq; *Arthritidis* Calidissimæ consummatissimæque Vestigia relinquentem est amplexa. At [quod hoc Capite præsertim observandum] à *Febre* ad *Arthritidem* tam properè, transituque tam exiguo, abripiebatur Ægra, ab incunabilis affecta; ut Materiam in Sanguine latentem, primùm per *Febrem*, Eâ verò cessante per *Arthritidem* ejici, sine ullâ dubitatione statuendum: Sic, ut *Arthritis* superveniat *Febri*, & [quod in præsentiâ discutiendum] ex ipsius quasi Cineribus exoriatur.

Hist. 3. *De Arthritide, cum Febre* Ερυσιπελατώδει *vices exercente.*

NObilissimus Senex, Hypochondriacus, *Arthriticus*, paroxysmos habuit olim frequentes; per biennium antè quàm hæc scriberem, nullum. Delinquente verùm *Arthritide* Regulari, simili proportione ingruit Vertigo; & interdum Αναισθησία; ut, his Affectibus procedendo longius, Æger in humum persæpe caderet; &, ne cum damno præcipitaret, summum erat periculum. Quin etiam, Membranæ, & Ligamenta Cervicis, per acceptum Miasma *Arthriticum*, Dolore multùm affecta, Spasmo identidem riguêre. Nuper item Ventriculus ægrotavit, acidum, ærosum, Cholericum ejiciens. Hoc Ego tempore accersitus, & hosce Capitis Affectus, meras esse *Arthritidis* nuper occultatæ Anomalias advertens, quæ ad Materiam ex Capite ducendam, & vel è Corpore, vel in Artus, solicitandam, per Venæ sectionem, & Catharsin,

sin, erant necessaria, persequi destinaveram; cùm (eccam!) ultrò se Transfert *Arthritis*: Ejus verò, tanquam Clavo trabali, sistendæ figendæque gratiâ, *Phænigmum* in Præscriptis dedi.

℞ *Fermenti Veteris partes* iij. *Ras. Raph. Sylvestris, Sem. Sinapios, Fimi Columbini aā P.* j. *cum Aceto Vini albi ad Cataplasmatis Consistentiam temperentur super Linteo duplicato Pars calida extendatur, totis utrisq; Pedibus applicanda; Laneis cingenda, cùm refrixerit repetenda, donec usque Tumor augeatur.*

Si ex Doloribus Syncope suboriatur, Sp. CC. gtt. aliquot cum Jul. Cardiaci Coch. quatuor vel quinque assumantur.

Horas post duas tumuit utrinq; Malleolus; ex eoq; Caput, suprà quàm dici potest, allevatum. Diu manebat Inflammatio; Oculi Vigor restitutus: Capitis Tutela est. Istam autem Historiam, (alius certè Inscriptionis, si modò dicta perpendamus) huc loci retulimus, quòd, de hoc Affectu, cum Ægroti Medico Familiari & Domestico, quo tempore Nobis Sermo intercederet, Nuntiavit Vir præclarus, Omnem hanc *Arthritidem* ex *Febriculâ* pendere, quæ, Eruptionibus quibusdam in Cute Miliaribus sociata, commodè, & cum Sanguinis Depuratione, Vigere, & Insultus anniversarios agere soleret; nuper autem intermitteret: Eâ carere cùm nequiret Æger, sic, ut dictum est, *Arthritide* laboravit.

Hist. 4. *Quartanam, Cortice suppressam, Arthritis sequitur cum Arenulis.*

NEC Continuæ tantummodò, *Febri* etiam *Intermittenti*, pedissequa est *Arthritis*: Cujus rei Historiam, luculentam (Hercules!) & Notabilem, ad hæc admiscere non gravabor. Etiamnum in Vivis est ob præclarè acta Vir Insignis; qui, ante Decennium & quod excurrit, de Valetudine, tum præteritâ, tum eo tempore præsenti, certiorem me Sermone fecit. Fuit Illi, Robusto à Naturâ & Athletico, nec Adolescentiam prætergresso, ob Tabem fortè Veneream, (hoc enim subolebat) Corpus summè fædatum, Κακοχυμίᾳ mirè inquinatum: Sub quâ Προηγυμένῃ *Febre* primùm *Quartanâ* correptus, eâque tum gravi, tum diutinâ, conflictatus est: Donec Cortice (quem ἄνω καὶ κάτω præcessit Catharsis) Peruano levaretur. Nondum Hebdomadam Quartana siluit, cum inopinatò Doluit, Tumuitque, & quidem tum temporis primùm, pedis Digiti majoris Articulus: *Podagræ* erat, Signis suis Diacriticis satis superque manifesta. Ut Morbus non tam perimi & deleri, quàm sopiri; non tam extirpari, & de medio pelli, quàm Vultum mutare videatur. Hoc autem casu fieri ne quis existimet, urgente, non ità diu pòst, eâdem necessitate, *Quartanâ* scilicet recidivâ; *Febrifugum* idem cùm repetere necessum erat; idem iterum evenit, præclusa etenim per *Quartanam* exturbandi Hostem Methodo, Natura ejus exilium molitur, & quidem derepente, (sic, ut priùs) per *Arthritidem*.

Cum *Arthritis* Ægrum deseruit, depravato Sanguine & Humorum εὐκρασίᾳ penitus eversâ, substituit sibi alterum in Ægro exercendo quasi Collegam, *Calculum*. Materia per Renes partim expulsa, & ob loci in Arenulas coacta, & concreta, Vomitum, Στραγγουρίαν, Dolores acerbissimos, Cru-

Cruciatus intolerabiles, induxit; eosq: tam frequentes, ut rara sex mensium ab his Vacatio; quin Affectûs hujus vel illius esset Insultus; & eorum ferè alternatim. Longè hinc agentem (quando ità voluit) per Literas suasi, ut debitâ præparatione, per Venæ Sectionem, per utramque Catharsin, præmissâ, Aquis Diureticis Sanguinem purgaret. Vino, quoniam ei inimicum erat, & perrarò impunè Haustum, penitus abstineret. Quid horum factum sit, quâve Utilitate, mihi per distantiam omninò latet.

Hist. 5. De Quartanâ in Arthritidem mutatâ.

IN Morborum Successionibus & Derivationibus explicandis, nonnullius momenti videatur id, quod de *Quartanâ* in *Arthritidem* mutatâ, altero jam Exemplo, proferetur. Vitam hoc tempore apud Nos Urbanam sequitur, insigni probitate, nec quo melior est, Homo; qui, cùm mediâ circiter ætate esset, per Autumnos septem ex aliis alios, ut ab Ipso audivi, laboras verat *Quartanâ*; exeunte Anno 1696. miserè torquebatur. Ut Ægro Naturâ imbecillo debilique primo quoque tempore Medicus subveniret, per *Decoctum Corticis*, & *Opiata*, Morbum sufflaminavit, *paroxysmos* ejus suppressit: Quæ ad auferendam, & expellendam, Morbi Materiam opus essent, iis ad tempus opportunum & magis idoneum necessariò dilatis. Non defuerunt, qui paroxysmis liberato, & immuni, ut à Reliquiis *Febrilibus* eum tuerentur, certissimum probatissimumque hâc in re Auxilium, *Acidulas* proponebant, & tantùm Inducias, non autem pacem, inire Morbum, acriter urgebant. Hisce verò posthabitis, Vitæ genus quietum, neque laboriosum satis agens, ab *Arthritide* quam anteà parvam & mediocrem tulit, gravi nunc & molestâ non ita pòst desedit. Recurrit *Arthritis Quartana* Copiis adjuta, tum multò fortior, tum item frequentior: Variis posteà Symptomatis signata, Morem Varium assecuta: Donec Æger *Arthritide*, *Quartanæ* Viribus adauctâ, depressus, nec ab Imbecillitate ei vel tolerandæ vel curandæ par, è Vivis excessit

---

CAPUT X.

De Arthritide ex Colica.

ARTIC. I.

AFfectio *Colica*, sic à Veteribus ab Intestino *Colo* nominata [quanvis *Cæcum*, & *Tenue* quodq; Intestinum, imo *Ventriculum* eodem affici certissimum est] hisce Regionibus adeo grassatur, ut in Morbis hujus populi pervagatissimis, tanquam Vernaculus, habeatur.

Prætermissâ verò *Colicâ*, cum fortuitâ, tum Symptomaticâ, tum Hystericâ purè dictâ, aliisq; ejus Speciebus, quæ ad Dionysum nostrum nequaquam pertinent; ut de illâ tantùm, quæ *Arthritidem* præcurrere, in Eamque (Falsam & Mendacem) mutari solet, faciam sermonem, est Illa diuturna, Alvo plerumq; durâ, creberrimis interdum *Dejectiunculis* solutâ, Dolore potiùs constanti & obtuso, quàm acri & acuto signata; nec non Eos potissimùm invadit, quibus *Intestinalis* Fistula Muco parum

parum oblitâ, vel quibus Illius Fibræ tenuiores, vel Spiritus hasce incolentes sunt teneriores, citòque irritabiles. Quique ad hoc morbi Homines à Naturâ proni sunt, ex pravo Victu, Frigore vel Δυσπεψίᾳ, Causis hâc in re procatarcticis, in eum præcipitant.

II. Quoniam verò *Colica*, quæ *Arthritidem* antecedit, Naturâ multiplex & diversa est, ut de hâc apertè & luculenter dicam, de variis Illius Membris omninò aliquid disserendum.

Alia igitur, à Materiâ peccante, *Biliosa* dicitur; & ei qui proclives sunt Ætate adultâ, maximè verò si Natura δύσπλαγχνοι sunt, & Cœli Æstus, aut iniqua Victûs ratio præcessit, Torminibus primùm, deinde Nausea, Sapore ingrato, amaro, & Vomitione postmodùm *Cholericâ*, premuntur. Alvus his diebus astricta, at incommodè. Urina ruffa; Faciei, sed Oculorum præcipuè, quod Album esse debuerat, fit Luteum. In Bilis per Os ejectione peculiare aliquid Notandum, quod in scrupulis positum non nunqaam Ægrum malè habet: A sumpto quippe Emetico, Nisus & Conatus inter robustissimos, Bilis sæpe nè hilum ejicitur, quæ tamen prompta aliàs & absque stimulo liberè solet exterminari. Bilis hæc incerta per Os Emissio, ejus in duodenum vel saltem in Ventriculum impulsæ Flumini similiter incerto, videtur respondere. Quum Intestinis inhærendo ea diu lacessivit, ab Alvi duritie suppressa & retenta, Sanguinem redux per Lacteas subintrat, Eumque tam incendit, ut hoc tempore Febriculam, Æstu Sitique immodicâ, Urinâ Ictericâ ex luteo rubenti, Cute aridâ & densâ, pulsu frequenti & elato, manifestam, liceat observare, per Sanguinem Materia ad Caput usitatè fertur, & ὑπερῷον atrocissimè impetens, aut Ægrum Apoplexia perculsum derepente interimit, aut in Nervos se insinuans Eos resolvit.

III. Hoc, inquam, Morbi hujus εἶδος καὶ ἦθος ordinarium est, verùm aliquoties, certè plus semel Notavi, post istiusmodi, quam modò dixi, dierum aliquot Febriculam, Dolere, Tumereque, interdum etiam Ardere, partium extremarum Articulos; idque, Signorum sive Complexum ponderibus suis, sive Ordinem examinemus, more prorsus *Arthritico*.

Quá verò proportione fulget effertùrque hæc *Arthritis*, se ad Rectæ *Arthritidis* Normam per Artus & Articulos extollens, eâdem planè Caput defenditur: Ut Ea quàm faustâ quantâque Ægri cum Utilitate oriatur, illis solum innotescit, qui ex hac parte *Arthritidis* Mala, tametsi gravia, tolerabilia tamen; ex illâ verò Bilis Caput invadentis Sævitiam; ab eaque hujus periculum, intimè perspectum habeant; qui inquam hæc cum illius opposita conferant, æquâque lance perpendant.

Quin etiam de Capite conservato quæ à Nobis traduntur, de Intestinis item proponi poterunt; eatenus certè, ut, quemadmodum Materiam peccantem Artus suscipiant, ad eundem modum ea liberentur Intestina; & ex eadem translata, & pro ejus Mensura levetur *Colica*; quoque plùs Ægri dolent Articulis, eò minùs Interaneis.

IV. *Colicæ Biliosæ*, cum ἐπιφύεται *Arthritis*, in eo Medicam locari decet operam, eam præferri Indicationem, quâ Externis quibuscunque Materia foràs eliciatur. Quæ ad hanc rem Auxilia, nostris Hominibus explorata profuêre, per ea, toties hoc

Scripto

Scripto passim memorata, non est hoc tempore ut percurram: Sed quae hujus Curationis quaedam Proprietas est, Cardiaca Interna, ut ut aliis Curationibus ad Paroxysmum conciliandum idonea, hìc loci vel prorsus omitti, vel cautè admodum usurpari par est; ne, incitatâ Febre & mutatâ simul Inclinatione Materiae, confertim ea in Cerebrum impellatur. Quem utique Impulsum eo magis perhorrescas, puod huic Affectui Primario (*Colicae* nempe *Biliosae*) jure quodam avito proprius esse reperiatur; tum quòd istius Materiae in Artus expressio non ità familiaris sit, aut Morborum Ordini tam conveniens, imò potiùs fortuitò facta & facillimè abscindenda.

V. Alia verò *Colica*, apud *Damnonium*, ex Pomaceo immiti & acido, nimis usurpato, derivatur; id quod ex eo liquet, siquidem Illos solùm infestat, qui Potioni isti assuevêre, eâdemque ratione quâ sunt assueti; sic, ut iis Tempestatibus, quae Pomaceo abundant, crescat & in vulgus Ea grassetur: Contrà verò, Pomonâ copiam negante, rariùs obversetur.

Septimo & Octavo Ætatis lustro saepè *Colicâ* tentantur Ii, qui Vinum hoc Indigena potare soleant, itaque Pergraecari: Et, ubi Illa confirmatur & jam inveterascit, non raro *Colicae* suppullulat *Arthritis*, cum Articulorum ἐν τοῖς ἔξωθεν Dolore, Tumore, caeteroque Apparatu, ad purae & genuinae *Arthritidis* faciem ordinato.

VI. Istam Metamorphôsin, in iis Corporibus, quae *Arthritidi* parata jam olim habuit, Natura per se nonnunquam molitur; saepè verò numero per Causam aliquam evidentem & Procatarcticam, Virus irritantem & extra propellentem. Hujus autem generis esse solet per Drastica, & supra modum Elateria, Purgatio: Illa enim Corpori inimica, non tam peccantem & pravum expellunt Humorem, quàm universum Sanguinem exagitant, & perturbant: Cui demum Motui & Perturbationi [pari propemodum more, atque de *Asthmaticâ*, de *Hydropicâ*, aliisque pluribus Symptomaticis, suprà declaratum est] creberrimè substituitur *Arthritis*. Et ab hisce Pharmacis ἀτέχνως sumptis, aliquam multi *Colici* Ποδαγριῶσι.

Non nunquam usu venit, ut ex Cardiacis [*Aquâ* putà *Mirabili*, *Usquebach*, *Theriacâ Andromachi*, *Zinzibere, Chalybe*, *aliisque id genus*] actu vel *potentiâ* Calidis, adversus *Colicam*, vel praesentem permulcendam, vel quiescentem abigendam, adhibitis, ex Ventriculo & Intestinis in Artus amandetur aliena Sanguini Materia, & in iis munus & officium colat usquequaque *Arthriticum*.

VII. Habet haec *Arthritis* Dolorem, prae quod in aliis plerisque *Symptomaticis*, acutum; sed ab *Arthritide* recta & genuina, tum item omnibus *Symptomaticis* eo primùm distinguitur, quòd, in *Colicam* ex facili revertatur; iterumq; *Arthritidos* personam capiat, iterumq; deponat. (Enim verò Materia νοσερὴ, Intestina & Artus vicissim premens, Morbos hosce, *Colicam* & *Arthritida*, mutuò se excipere facit & alternare:) Deinde Articulorum Oppilationes, Steatomata, Abscessus, Tofi, Ulcera, quae Exquisitae *Arthritidi* crebrò, *Secundariae* huic nostrae raro accedunt: quod, ex Materia partim per

per Anum expulsâ, partim Inteſtinis dolorem inurente, ſicque Articulis parcente, fieri credibile eſt.

VIII. Eſt & alia, *Podagræ* gignendæ apta, quæ à *Dyſpepſiis* emanat, *Colica*. Qui ad tuendam alendamque Vitam ingeritur Victus, etſi nec qualitate, nec quantitate peccet, propter vitiatam Coctionem, in Maſſam turpem degenerat; in viroſam, & inimicam: Deeſt Cibi in Ventriculo ſine Tumultu Concoctio ſive Liquatio, tranquilla, facilis, & perfecta: Deeſt Ejuſdem in Putredinem verſi, Motus per Inteſtina lenis, certus, æquabilis: Deſunt, inter duras & liquidas Dejectiones Figuratæ, horâ conſuetâ excluſæ; nimirum Laudabiles: quæ, Naturæ rectum agentis ſemper Comites, ejus Oeconomiæ monſtrant Integritatem. Sed è contrario adeſt à Cibo Gravitas, Inflatio, Ructus: Maſſæ adeſt inutilis, Spumoſæ, & Cruditatibus plenæ, tum Acrimonia, tum ab eâ στρόφοι, vel Contorſiones Interaneorum ærumnoſæ: Adſunt denique Dejectiones vel plures, vel pauciores, nunc liquidæ nimiùm, nunc coactæ, Naturæ modum hâc vel illâc excedentes; cum deſurgendi Cupiditate importunâ, Doloreque Ani, & aliis Accidentibus, quæ Coctionem depravari, & ejus Officinam à κατορθώματι deſciviſſe, planum faciunt, & magnopere probant.

IX. Qui ſunt hujuſmodi Κακοστόμαχοι, provectâ ætate, aliquando tandem *Arthritide* vexantur eâ, quæ jam delineatam opere quàm maximo repræſentat; ab aliis verò *Symptomaticis* diſtat longiſſimè. Illius inſtar *Colicam* exceptat, quoties Catharticis fortioribus, vel Cardiacis, ad Exteriora Mali Materia protruditur; tum à *Colicâ* excipitur, quoties Materia vel ad Inteſtina retrocedit, vel in Primis Viis de novo generatur: quorum alterum ſæpe, & ex facili fit; alterum quotidie.

X. Si quis autem *Arthritidem*, *Colicæ* hujus vel iſtius Proſapiæ ſupervenientem, non tam *Symptomaticam* & *Secundariam*, quàm *Primigeniam*, eſſe contenderet; ipſamque *Colicam* (aliter atque primâ facie videtur) *Arthritidem* eſſe, ſed Anomalam, & demum Regularem; profectò quidem hac in parte neque difficilem Me inveniet, neque vehementer repugnantem; ut neque temerè concedentem. Dubium eſſe fateor vel Apolline dignum, & Nodum Æſculapio Vindice. Nihil habent Symptomata, quod λόγοις ἀναγκαστικοῖς alterutrinque fidem hâc in re conciliet: Atque adeò, dum iſta ſilent, præcisè aliquid ſtatuere temerarium habeatur. Utcunque ſit, haud minori jure *Symptomatica* eſſe confirmetur hæc *Arthritis*, ac contra negetur; imò quidem majori; propterea quoniam *Colicam* manifeſtè inſequitur, eamque ſæpe Veterem, & (quantum hac in re perſpicere datum eſt) genuinam & exquiſitam: Verùm utut res ſe habeat, in Arte factitanda eôdem ferè recidit; Nam dubiæ hujus *Arthritidos*, nunc Inteſtina, nunc Artus infeſtantis, pro duabus iſtis Sedibus & ab alterâ ad alteram illius Migrationibus, Curatio propria ac peculiaris excogitanda eſt; nec in hâc *Arthritide* ſanandâ depellendâque Medicinam, uti decet, quis exercuerit, niſi *Colicam*, cui ea ſubjicitur, ob Oculos poſuerit, & ex Hujus conſideratione Illam Vincere tentaverit.

XI. Hanc ad normam agenti conſenta-

sentaneum videtur, sive à Pomaceo, Vino subacido, Cerevisiâ veteri, vel à Dispepsiâ proficiscenti *Colicæ Arthritis* subnascatur, quòd Paroxysmi fermè eadem, ac in *Arthritide* Exquisita, Medendi ratio: Prophylaxeos autem alia atque alia est, pro Causæ remotioris diversitate; verùm, ac in *Colica Arthritica*, nequaquam alia. Ubi in Poculis Erratum, Mos ille perniciosissimus primo quoque tempore abrumpendus: tum quod intus alieni, iterata Catharsi deducendum. Hunc in finem Aquæ purgantes, per se, vel cum δυσλυσία postulaverit, per Salem Catharticum adjutæ, conducunt egregiè. Quotiescunque verò *Colicam* à Dyspepsiâ sequitur *Arthritis*, Coctionis, Εργαςήελον benè & frequenter purgari, Coctionem Digestivis stabiliri, pari ferè ritu atque in *Arthritidos Exquisitæ* Prophylaxi, oportebit.

XII. Novissimè, Corollarii loco addam, hujus Tribus *Symptomaticis*, præter cæteras sui generis quascunque, præter *Arthritidem* Exquisitam, omnibus hoc commune; esse quòd istarum Paroxysmi per Eccoprotica subin iterata maximè vel præcaventur, vel saltem minuuntur.

Hist. I. *Arthritis Colicæ Biliosæ Secundaria.*

FÆmina quædam, Constitutione post hominum memoriam maximè *Cholericâ*, nunquam ἐν τῷ γαςρὶ ἔχυσα, sub Ætatis flexum, *Colicâ* pertinaci *Biliosâ*, cum ingrato Sapore, Δυσορεξίᾳ, Vomitu Bilis frequenti, Dejectionibus raris, & parum coloratis, Urinâ rufâ, Ore luteo, & lentâ quâdam Febriculâ premebatur. Horum autem Malorum Procatarcticam habuit Errorem in Victu assiduum, utputa crassorum & δυσπέπτων Estrix. Ubi Alvum inanientibus (præsentissimo illi remedio) plus semel levaretur *Colicâ*, ex Bilis incremento, constantiâque & acrimoniâ, menses post aliquot, iterum & sæpius, recidiva est. Fugiente Seculo superiori, cùm Affectui gravi tollendo tempus aliquod apud nos impenderet, præter *Colicam* memoratã, pedũ item orta est debilitas; quæ primo aspectu Paralysin, hujusmodi *Colica* ἐπιγέννημα familiarissimum, prædicere videretur. Quò per Anum Bilis exularet, neque se in Nervos insinuare permitteretur, Catharticum adhibui. Iteratum insecutus est utriusque (sed potissimè dextri) Pedis Tumor, Malleolum, & Pedis Convexum, Hallucem autem præcipuè, distendens; quem comitabatur hujus majoris Articuli Teneritudo mirifica, Dolor pungens, Rubor, Ardor reverà *Arthriticus*. Peræquâ verò proportione increscit *Arthritis*, quâ minuitur *Colica*. Cùm de suis exinde interponerem, Matre admodum *Cholericâ*, & demum *Arthritica*, fuisse prognatam; veterique *Arthritico* diutius junctam accepi; sic, ut Vitium partim Hæreditarium, partim Contagiosum esse suspicari liceat. Rectè se habent Muliebria, & cum πεέρροια.

Ad Medicinam morbi genio accommodandam, in eo fui, ut materiam, quo possim artificio, extrà dimoveam; ideoque Internis eam protrudentibus, Externis eam invitantibus, diversis scilicet diverso modo idem operantibus, insisto; ut & toti Malleolo, & dextri Pedis Summitati, *Epispasticum* im-

 poni

poni, finistrum pedem Laneis involvi, calidèque vestiri: Et paulò postea Soccos, ex Cerato illo viridi quo fiunt Petasothecæ, perpetuò gestari jubeo. Unde exsudavit Humor, nec inutiliter: quamdiu enim perduravit iste Fluxus, recessit usque *Colica* & visa est declinare.

Erat autem ista, per Articulos, Crisis imperfecta; quod reliquum erat materia, finitâ re *Arthriticâ*, & ejus spe fallente omni, avitos intra limites se recepit, moreque proprio agens Caput est adortum: Ideòque de hujus Ægrotæ malo non est quod amplius addam; Unum istud volui, ex *Colicâ Biliosâ* posse *Arthritidem* exoriri.

Hist. 2. Arthritis Colicæ ex Pomaceo ἐπιγινομένη.

VIr Amplissimus, Animi & Fortunæ Dotibus Insignis, Natu integerrimus, Ætate constanti, Venatione aliisque Exercitationibus otiosê & rarò se fatigans, Poculis plus solito indulgere cœpit. Ex temperamento Sanguinis præfervido, in Deliciis habuit Pomaceum, Vinum indigena; propterea quòd, (defæcatum modò & tenue) absque Sanguinis immodico fervore, pro illius naturâ potionis, hilaritate animum perfudit. Nondum ita diu indulsit, cum, Dolore *Colico* & annos aliquot deinde post *Arthritico*, teneretur; utroque interdum magno, sed tolerabili. Sic se habuerunt hi affectus, ut ne semel quidem unquam concurrerent, ut nec vices, aut periodos remeandi certos unquam exercerent; contrà, nullo ordine [pro materiâ vel Intestinis, vel in Sanguine ex causâ evidenti congestâ, & ad ἀκμὴν evectâ) Ægrotum alter & alter occuparet; Interea temporis notatu erat facillimum, *Arthritidem* hanc, ab ipsissimâ *Colicæ* materiâ, in Artus translatâ, haud dubiè fieri. Itaque se rem habere in propatulo fuit, tam ex eo quòd *Arthritis* sæpenumero *Colicam* exciperet, eamque (sic, ut Duratio paroxysmi erat) mitigaret; quàm etiam, ab eâdem Ægrotum quòd ad tempus aliquod defendere cerneretur.

De vitandâ Morbi hujus utriusque προφάσει Vir Nobilis non nimis sollicitus, solito ex more egit. Prophylaxin autem utilem, efficacemque, simplicemque Deus Illi fortunavit. Quoties enim Dolor Intestinorum ingrueret, inter ipsa ejus initia ut occurrat, *Syrupi Domestici* præter-propter Unciam idoneo vehiculo temperatam, hauriendo, Morbum ἐν καιρῷ præcidit, contudit, fregit. Quid? quòd eo ipso Causam *Arthritidis* προηγουμένην primis Viis avulsit. Cæterùm, Vere & Autumno, aliàsque quoties Intestinorum Inflatio, Æstus Corporis universalis, & plethora (quæ Materiam recrudescere & gliscere indicavit) exigere videretur, Aquas *Alfordenses* in se ingurgitando, Fistulæ Intestinalis proluendæ satagebat: adeòque *Colica* Causam Conjunctam, *Arthritidos* Remotam, amovendo, Utriusque sævitiam magnâ ex parte antevertit.

Neque mitti oportebit, quòd ex frequenti Materiæ πλεονεξίᾳ & *Arthritidos* paroxysmis (qui per annos plus viginti creberrimi fuere, ut & Regulares] tametsi Articulos hodiè corruptos, Recrementis *Arthriticis* distentos (neque temerè] quivis expectare potuisset, Vir hic Egregius aliter

aliter multò pedes, Manus, habiles exercet; eorum usquequaque Compos impræsentiarum est, &, quantum præsensione possum assequi, futurus.

Hist. 3. Colicæ ex Dyspepsiâ diuturnâ, Gonagra superveniens.

MAtrona quædam *Colico* Dolore, annos pæne viginti conflictata est, ut rarò Mensem immunis ageret; ut indies propemodum gravaretur. Torquebantur Intestina, & post Vermiculationes unius circiter horæ περίττωμα quoddam acre & pungens; non sine Dolore Sphincteris acutissimo, quantitate modicâ dejici solebat: Dejectiones secuta est Spirituum Submissio, sive languor, Incredibilis; unde in lectum se projicere, quòcunque Fors permitteret, medio interdum itinere, donec Ægra somno, vel quiete, vires integraret, identidem necesse habuit. Deficienti maximè profuerat Cardiacum, vel *actu* Calidum aliquid pytissare. Post breve Deliquium, Vitæ Munia sicuti priùs, repetiit. Cibum sic satis sumsit, & quamvis eo, ut dixi, more crebrò lacessita est, Vires & Colorem retinuit. Plures Illa Medicos (Doctos, Jupiter! & Exercitatos) hâc de re consuluit; quibus, ut Ipsa mihi renuntiavit, communis erat, quæ & maximè probabilis, Sententia, *Colicam* hanc à *Dyspepsiâ* proficisci. Sub finem anni suprà quàm moris erat, urgebat *Colica*, & Hystericâ Affectione sociata Dominam valdè emaciatam, debilem, languentem pæne confecerat. Nihil potiùs Illius causâ volui, quàm Alvum aperientibus expurgare Materiam, Turbas illic concitatas & Inquietem paregoricis sopire & componere; cumque restituissem, ut tenerem quem ceperam locum, & Aegram fido tuerer prophylactico, *Decocti Corticis Martiati* Haustum, bis vel ter in singulos dies propinavi.

Habet illud Decoctum pul. patrum & Limaturæ Ferri āā ℥i. in Aquæ pluviæ ℔*viij coquuntur ad ii) per pannum Wallicum fit Colatura; Cujus* ℥ij. *adduntur Aq. Hystericæ Londinensium* ℥ii. *Tinct. Aurant. gtt. x. Syr. Garyoph. qs. fit in usum præfinitum Haustus.* Remedium hoc, ad Menses aliquot, ad Congios plures usurpatum, magnum attulit momentum. Meliùs inde perfectiùsque concoxit Aegrota; rariùs & tolerabiliùs Doluit; Bonis erat Viribus.

Aestate proximâ, majoris utilitatis spe allecta, ad Aquas se recepit, quas antea commodè adversus hunc Affectum hauserat, *Tunbrigenses*: Martiatorum, quà præparatorum, quà Naturalium, usu, partim etiam Currûs agitatione Milliaria quadringenta brevi spatio metientis (quod Herclè vero proximum) in Artus statim ab itinere, propellitur Materia νοσηρή. Erat utrumque Genu naturâ imbecille, nec ad motum, maximè ad declivem, idoneum satis. Utrumque obtorpebat, nec absque Dolore flectebatur: Dolori adjunctus est utrinque Tumor, cum mirâ Debilitate & Motu læso; Rubor autem nullus, ex Temperamento Corporis [quod opinor] frigido, neque Ardor ullus apparebat, sed Tumor, qualis solet esse Frigidæ Arthritidis; Interea temporis τοῖς ἐντέροις adeò prorsus integra est, ut nunquam magis.

Ut *Gonagræ*, Morbo *Colico* hunc in modum ἐπιγιγνομένῃ, pro facultate

mederer, utriusque Affectûs habitâ ratione, *Aquam* adhibui *Spadanam*, cujus Ampullam modicè tepefactam, instillatis cuilibet ℔ß. *Sp. vol. ol. gtt.* aliquot, horas inter sextam & nonam, omni manè exsiccavit.

Decimâ seq. Vini albi Lusitanici Haustum, Gentianæ Zedoariæque Infuso alteratum: Quartâ pom. Decocti Cort. Martiati Haustum, cum Hibernorum *Usquebach pauxillo. Quin imò, septimâ quâque die (quoniam illud Tormina, subinde recurrentia, postularunt) Catharticum è Calomel.* ℈ß. *Extr. Eustach.* ℈j. *Scam. pul. Castor. Assæ fœtid. solut. ana gr. v. diluculo sumendum. Vesperi Bolum è Ther. Androm.* ʒß. *Zinzib. in Indiis Cond. Conf. Fruct. Cynorrhod. ana* ℈ß. *Syr. Aurant. qs. cum Aquis idoneis & Diacod.* ℥ß.

His Auxiliis, quà per Renes, quà per Anum, emissa est Causa *Gonagræ* Conjuncta; utriusque Genu Tumor subsidit: *Colicæ* item Materiam, cum Emolumento Ægrotæ lauto & locupleti, tum ejici, tum ex parte aliquâ præcaveri constat.

Non est autem reticendum, quòd ex Dyspepsiâ brevi tempore recurrente, denuòque Materiam ministrante, *Colica* recruduit; & Femoris dextri Internodium menses inde post aliquot infestavit Dolor, idem ferè ac si *Rheumaticus*; Vagus certè, quippe qui ad Acetabulum Coxendicis sensim ascenderet. Hunc comitabatur ejusdem *Pedis* (latè sumpti) totius Debilitas: Qui tamen Dolor &c. non alius esse jure potiori censeatur, quàm *Arthriticus*, ex Materiâ recens ortâ partem nuper affectam, & eo nomine debilitatam, occupante.

Hisce verò diebus, Anno nempe 1702. *Gonagrâ* & omne genus *Arthritide* immunis Ægra, Affectionibus interdum *Colicis*, at frequentissimè Hystericis, quibus olim per *Gonagram* utrisque liberabatur, afflicta, Aquis prædictis usa est, & fructum ex eâ re ingentem retulit.

Hist. 4. Ex Colica Paralyticus, Arthriticus, Inunctione trucidatus.

DOminus R. propter Viam *Apsamensem*, Ætatis flore, *Colica*, quam *Pictonicam* appellant, aliquandiu gravatus, ex more & progressu istius Mali ordinario, incidit in *Paralysin*; Artus exinde marcidos, graciles, ἀκινήτους habens; per reliquum vitae Clinicus. *Paralysi*, sub ejus initium, accesserunt Dolores erratici, incerti, horum illorum Artuum Internodia cruciantes Autumno & Tempestate pluviâ maximopere sævientes, & tum ad amussim *Rheumatismum* simulantes, ut Æger eo morbi plùs decennium ægrotasse (Medico, nec indocto, nec inexercitato, tota cum vicinia consentiente) passim haberetur.

Cùm Ætas præcipitavit, Dolor iste Vagus in Fixum mutatus est Articulorum juxtà positorum, & nova Symptomatum Cohorte stipatum; id est, Tumore, Rubore, Lævore, &c. quæ cùm *Arthritidem* eo loci jam esse *Fixam*, cùm à Decennio fuisse πλανητικὴν, vel luce clariùs ostenderunt. Materiâ in Articulos impulsâ, & *Arthriticos* ibi paroxysmos faciente, perrarum aliquod, notatuque dignum, observare licuit; Artus scilicet eosdem ex *Paralysi* flaccidos, macerrimos, tantùm non emortuos; ex *Arthritide* floridos,

inflam-

inflammatos, vegetæ & vitalis Vitæ indicia commonstrantes.

Cùm eò loci res erat, perfectæ (videlicet!) consummatæque Curationis spe deceptus, Circumforaneo cuidam, Hominum impudentissimo, nec quidem Vulgi stupore nobili, Se Vitamque suam commisit. Hic sartum tectum protinus ut Ægrotum redderet, Membrorumque omnium omninò compotem, *Unguento* illa nescio quo [*Mercuriali*, an secus,] oblinivit. Quid exinde factum est? Qui per Annos aliquam multos, si Vitæ momenta perpendamus, sic satis habuit, (benè enim Appetere, Concoquere, Dormire, Generare, similiaque Eum Officia rectè obiisse, certo certius est) istâ Inunctione absque ullâ concurrente Causâ, tanquam *Asthmate*, suffocatus, Animam agere cæpit, & aliquantò posteà expiravit.

CAPUT XI.

De Arthritide, Morbis quibusdam Cuticularibus subjecta.

ART. I. QUÆ Suppressioni *Gonorrhœæ* Virulentæ subjjcitur *Arthritis*, d Luem Ea perti et Veneream; cujus quidem Mali ista Suppressio in Causâ est, & cui *Arthritis* illa proximè succedit. Quæ Scabiem *Scorbuti* flammeam, quæ *Paturſæ* siccam, quæ *Febris Eruptionem Miliarem* sequitur, ea non tam horum Symptomatum, quàm Ipsorum est Morborũ Ἐπιγέννημα: Nec eâ re hujusce loci. Quæ *Achoribus* quæ *Hæmorrhoidibus*, quæ *Ulceribus*, aridis & siccatis superest, Illa hoc Capite perstringenda est.

II. De Affectibus hujus *Symptomaticæ* Primariis generatim acceptis, primùm Observandum est, quòd multâ Naturæ operâ & labore, illi (uti *Arthritidum Symptomaticarum* morbi Primarii plerique omnes) Materiam, quam habent ineptam, inidoneam, & alienam, in Ambitum Corporis expellunt, ibique exterminant: Quo quidem nomine, cum *Arthritide Primigeniâ* rectâ, & legitimâ, ad amussim concordant.

Tum, de His notandum, quòd, quoties Eorum Materia, seu Victu pleno & immoderato, sivè Otio adaucta, per Excernicula priora minimè expressa, in Sanguine cumulata fuerit, ex eâ Sanguis Discordiam & Turbas subit, supra Naturæ modum vehementes; atque his succedit alieni per Articulos Expulsio; id est, ipsa quam dicimus, *Arthritis Symptomatica*.

Deinde advertendum, quòd *Arthritico* durante Paroxysmo Primariæ maximâ ex parte conquiescunt Affectiones; sistuntur Evacuationes istæ Morbosæ; Latices isti exsiccantur; Eo verò ad exitum perducto, scaturiunt denuò; & quidem tantisper, dum novâ repullulante & urgente Materiâ, Prælium redintegretur, & Αὖϑις *Arthritica* revertatur.

III. Ex eo verò, quòd *Symptomatica* hæc nostra Morbo semper alicui Externo submittatur; pronum est conjicere, eâdem Illam, cum Primario suo, sed auctâ, sed in Orgasmum majorem evectâ, & per Excerniculum insolitum, id est, Articulos expulsâ, gaudere Materiâ: Nec non exinde tum à reliquis *Symptomaticis*, tum ab *Arthritide Primigeniâ*, vel primâ facie distingui.

Sufficiunt enim, ex instituti nostri ratione,

ratione, Morbi hujus Derivationes Successionesq; propter quas in *Symptomaticarum* numero Ille censeatur; tametsi concedamus (quod tamen non concedimus) Materiam ejus cum purè *Arthriticâ* reverâ *Specie* convenire. Et, quæ res est, ut planè & Latinè dicam, ex hujusce Morbi Ortu & Metamorphosi quàm facillimâ, ex Ejus concordantiâ & similitudine cum *Arthritide Primigeniâ*, vel eandē His utrisque esse Materiam, alio corpore in Ano, alio in Tibiis; alio in Auribus, ἀνωμάλως; postea verò in Artubus; ὀρθῶς, se gerentem; Vel, *Symptomaticæ* huic nostræ Materiam esse, *Arthriticæ* illi longè simillimam & germanissimam, existimandum est. Et quia hæc *Arthritis* vel Ipsa est *Primigenia*, vel Ei quàm simillima, idcircò de Illâ postremo hoc loco disseruimus.

IV. *Symptomatica* tam peculiaris subjicienda est Curationi quodammodo peculiari. Etiamsi enim in ejus paroxysmis eadem Medendi ratio, & in Eorum Intervallis idem Victus, ac in *Arthritide Primigenia* valebit; in iis tamen alia locum merebitur, imò vindicabit, quæ huic Affectioni propria est Medicina, mirum quantum à prædictarum Methodis varianda.

Nihil enim Aegro per Vacationes paroxysmorum commodius, aut quod Adjumenti plus contulerit, quàm ut Morbus, quicunque fuerit primarius, sustentetur, alatur: Ut e. g. *Ulcus*, siqud exstiterit *Cuticulare*, nè Carne obducatur aut arefiat, per *Cathæretica* sive Carnem modicè rodentia, eniti. Placet hunc in finem *Aqua Viridis exedens Barbettiana.*

Ad *Achores* revocandos *Epispastica* prope Aures applicentur; vel lenia quædam *Attrahentia*, quæ Humorem illuc peccantem & vitiosum invitent, eliciant.

Ut *Hæmorrhoides* aperiantur, usui esse possent *Aloetica* internè adhibita, externè verò *Hirudines.*

Quemadmodum Salutares sunt Evacuationes, per *Ulcera*, per *Achores*, per *Hæmorrhoïdes*, hæ prædictæ, ideoque promovendæ, ita quidem, si Hydrops, Colica, Tussis, Apoploxia, vel siquid aliud Mali, ex Earum Suppressione oriri videatur, omninò necessariæ sunt, & primo quoque tempore consciscendæ.

Atq; ista volui de *Arthritide Morbis his externis* supervenienti, quæ pro eorum numero Multiplex habenda, & diversa: Hoc autem Capite, propter Eorum Convenientiam & *Arthritidum* iis enatarum Vicinitatem, ac si una tantùm esset, explicatur.

Hist. I. *De Arthritide Aurium Achoribus subjectâ.*

CUrrente Sæculo priori, *Damnonio* hoc *Orientali* florebat Ordine Equestri Gens, Humanitate, Opibus, & pietate insignis, illoq; tantùm nomine infælix, quòd Ea tota, tam Fœminæ quàm Mares (erant autem Illæ quàm plurimæ] *Podagrâ* miserrimè torquerentur.

Harum Una, Articulos non adeò graviter affectos habens, Dolore, Artus alios aliosque perreptante, multos annos est afflicta. *Rheumatismi* nomine, pro Vulgi more, Malum isthuc appellatum est, quod tamen potiùs *Arthritis Vaga* æstimandum. Decedente eo Tussis exoriebatur, factâ in pulmonem Materiæ

μεζεπτῶσι, & phthisi paulò post occubuit.

Hujus *Arthriticæ* Filius jam quadrimus Aurium Morbo tentabatur; ex omni parte Tumuerunt illæ, præcipuè verò *Helix*. Tumor initio ruber & φλεγμονώδης, brevi exinde tempore subalbicans. Serum illud acre, quod intus contentum, in Tumorem Cutim extulit; Fibras autem Cuticulares fodiendo, Spiritusque earum Incolas irritando, pruritum immanem, perpetuum & ferè intolerabilem excitavit; in Crustam posthæc albidiorem condensatum est: quæ quidem Crusta, demum exarefacta, & in Squamulas divisa, decidit; relicto loco, tanquam à Varicolarum Frustulis, Inflammato. Confertissima erant hujusmodi Excrementa, & quidem adeò crebra, ut propemodum perpetua viderentur. Veteri subitò nova Messis successit; pro Materiæ peccantis abundantia, & Cæli Humiditate, [quæ ad hujusmodi φύσεις contribuere notabatur] Major Ichor autem, quando largiter profluxit, non sine Fætore erat gravissimo, Naribusq; ingratissimo: Ea Spes Amicorum erat, ut Ætate progrediente sisteretur iste Fluxus, & quidem tutò; ex eoq; Annis Puerilibus ita profuso, meliùs & tutiùs ageretur quod vitæ reliquum.

Ineunte quidem Adolescentiâ, forsan ob Exercitationes eo tempore vehementiores, Fluxûs est remissio: At Annorum vix triginta, Vir sobrius, neq; *Veneri*, neq; *Baccho* deditus, *Arthritide* corripitur, post homines natos acerbissimâ. Per idem tempus Aurium illa Affectio major recurrit, sed cum *Arthritidos* Paroxysmis vices habens alternatas. Horum enim Vacationibus scaturiunt Aures; at Naturâ Paroxysmum moliente, ad Eumque sese, quasi accingente, siccantur Hæ; &, ab His siccatis, instantis Paroxysmi non leve ortum est indicium.

Hæc sunt, quæ de hujus *Arthritidis* Ortu & Derivatione dicenda habui; quæque si rectè judico, illius generis Eam esse ostendunt, cujus Materia partim per *Achores*, partim per *Articulos* expellitur: Eâque ratione, quòd ordinariò, prior illa sufficiat Evacuatio, quàm primum autem ὑπὲρ μέτρον in Sanguine cumulata & congesta fuerit Materia, itemq; ad Exilium parata, Paroxysmum illa concitet *Arthriticum*. Sic, ut Materiæ ad hanc vel illam Partem Determinatio, ex ejus Quantitate & Naturæ Nisu fortiori, prorsus pendeat. Si verò ipsam spectemus Materiam, esse illam, utriq; harum pari ferè mensurâ propensam, & æqualiter faventem.

Sunt autem Alia, quæ, cum aliis quibusdam *Arthriticis* huic nostro communia, Memoratu digna censeantur. Primùm, præter labem Hæreditariam modò dictam, Caussam hujus & *Arthritidos* & *Achorum* antecedentem esse procul dubio *Dyspepsiam*: Cibo enim difficiliori (Porcinâ, Bubulâ, & istiusmodi aliis) nimium delectabatur; is autem Ventriculo minimè confectus, simul cum Corpore Morbum alere judicetur. His addendum Ægri genus Vitæ otiosum, neglectis scil. Exercitationibus, quibus Juniores Satietatis Mala seu prævertunt, seu resarciunt. Otio facta est (quod Tertiò notandum) Perspirationis Diminutio; Cuticulæ universæ, Manuum verò præsertim, Ariditas: Unde Humores intus retinentur; unde Malorum Ilias. Urina huic Ægroto in Paroxysmo pro Dolo-

ris & Inflammationis ratione rufula, aliàs straminea, semper autem pro quantitate Poculenti larga. Ingruente Pluvia semper Ille Venarum Distensionem, Sanguinis Orgasmum, Corporis Hebetudinem persensit. Complures Ille periclitatus est, per *Aquas Bathonienses*, per *Cathartica*, Sanguinem expurgandi Methodos. Nulla verò profuit. Adeò illi Sanguis intractabilis, & δυσμετάβλητος. In Cibo εὐχύμῳ καὶ εὐπέπτῳ, parcè sumpto, quo Morbi Causa præpediretur, Spes sita erat Prophylactica. Ille verò Cereri indulgens, & quicquid gratum erat, utut difficile coctu, demittens, bis terve Anno fermè omni desedit *Arthritide*.

Unum adjiciam, quod huic Ægro Proprium esse videatur; *Arthritida* nempe aliquando Dextram invadere Patellam; Drachmæ occupare spatium; per Dies aliquot durare: Paroxysmum autem insequentem, diuturnum esse, gravem, Genuque labefactare, & valdè imbecillum reddere. Ob Genu imbecille factum est, quod Gradus scalares multò faciliùs expeditiùsque sursum, quàm deorsum iret: quando in descendendo necessum, nè Corpus antrorsum rueret, summis illud Viribus cohiberi. Hoc autem Silicerniis, & depontanis ferè omnibus commune.

Hist. 2. De Arthritide Ulceribus subolescenti, Epispasticis allevata.

ULceribus, quæ Cutim mordent & exedunt, ἐπιγιγνομένης *Arthritidis* varia præsto sunt Exempla; ex quibus uno, quod ob Oculos rem hanc omnem planè & perfectè repræsentabit, contentus ero.

Vivit etiamnum apud Nos, Ætate adhuc constanti Vir; cujus, ut in ipsis *Arthritidos* Paroxysmis, ita non minùs in eorum Originibus, occurrunt plurima notatu longè dignissima.

Ingruente Paroxysmo præmitti solet Fastidium, Symptoma creberrimè prænuncium; tum Urinæ tenuis & pallidæ, tanquam in *Hystericâ Affectione*, Profluvium; non nunquam etiam Mandibulæ Dolor, quasi propter imminentem ὀδονταλγίαν: Spinam autem Ischiique Ossis inter Acetabulum, usitatè Dolor acutissimus, pariter ac ab Affectu illo molestissimo, quem Idiomate Nostro *a Crick* appellamus: Ab illo verò diversus, eò quod Vagetur, & Spinam perreptans ad Homoplatarum usque intercapedinem ascendat. Eò loci quàm diu iste viget, Spiritum Æger difficillimè trahit, ac si *Asthmate* pæne suffocatus. Hoc in statu, pomaceo liberaliter ingesto, sæpe Ille ad tempus aliquod paroxysmum protelat: Grallator alias, Artuum exinde compos. Hæ verò tantùm Induciæ sunt, eæque breves & infidæ. Die enim postero, quà pedibus, quà Manibus, solet universè & quidem acerbissimè Dolere. Cum deferbuit Sanguis, in Carne Musculosâ Tumores facere Materiam νοσηρὴν; durosque & longos, Restis in modum, excitare; & per Artus alios aliosque πλανητικὴν Articulos aggravare, constat.

Quemadmodum *Febris* & Dolor accedunt & intenduntur, Urina magis flammea & rubra est: Iste verò Rubor remittit simul cum Dolore, idque ejus proportione. Veteris jam *Arthritici* summitatem Cubiti sinistri Tumor occupat οἰδηματώδης; Nuci Juglandi par, Tofos habens intermixtos, duritie & mobilitate distinguendos.

Hæc sunt, ad hujus *Symptomatuæ* paroxysmos quæ præcipuè spectant, eorum verò de Origine considerandum est, quòd Æger hic noster *Ulcusculis*, quorum alia minora erant, pisi majoris secti Basin exæquantia, alia ad Diametrum Thaleri largiora, omnia verò Tibias obsidentia, ante multos annos afflictatus est. Quibus cum *Arthritis* subjiciebatur, quamprimum hujus Cura mihi demandata est, nihil potius habui, quàm ut, Naturæ Methodum imitando, ejusque vestigia reprimendo, Materiam per Cutim elicerem. Ideòque *Vesicatoria*, quibus id Negotii perficiatur, in usum proposui; quin & Malleolo, Carpo, cæterisque Articulis Dolore cruciatis, vel Eos quàm proximè, nunc plura, nunc pauciora, prout exigere videretur Ægri res, admovi.

Hæc autem eo cum Successu acta sunt, ut acris Seri fætidique admodùm, Uncias sæpe quatuor, identidem sex, non nunqum octo, unum idemque extraheret *Emplastrum*: Unde Vicini Dolor Articuli statim mitigatus, & paulò post sublatus. Artificiosis hisce Colis adeò delectabatur Æger & profecit, ut quoties Dolor recruduit, ac si esset ἀνάλγητος Ipsus sæpenumero *Epispastica* superponi juberet; ut, eodem tempore, sex septem interdum gereret.

Ex eorum Dolore & Fluxione macescit Æger; Caro Illius impendiò absumi; Vires debilitari & pessum dari solent; sed cum Emolumento, & Fructu certè amplo locupletique. Quamprimum enim *Ulcera* exsiccantur, Somno & Fame postliminio restitutis, Cibo multùm Idem reficitur: Vires reparantur. Hisce verò adaugendis non parum conducit Aer apricus, & Pomaceum; quorum alterum mirificè Appetitum acuit; alterum Animales Spiritus fovet recreatque.

Cùm Miasmate *Arthritico*, sive per paroxysmum, sive per Epispastica, liberatur Æger; nemo unquam Hominum Vegetior, nemo Hilarior. Ut Coctio recta sit, *Infuso Amaro Chalybeato* me hortante utitur; non nunquam etiam, ad Sanguinem instaurandum, *Aquis Germanorum Spadanis*; utroque certè, Eventu non infelici, imò felicissimo. Redit exinde εὐσαρκία Sanitasque sic, ut horum in paroxysmorum Intervallis Uxorem quotannis gravidam faciat, Valetudine, si unam excipias Claudicationem, factus integerrimâ: donec Cibi Abundantiâ & Satietate Corpus amplè nutritum, & nimis sit impletum; inque Artus denuò erumpat Humor, iterumque Παροξύνηται.

Hujusmodi Cyclus, paroxysmum simul cum Vacatione continens, quotannis in Annos singulos ter quater repetitur. Solet autem paroxysmus nunc unius Mensis esse, nunc duorum, interdum etiam trium, pro Materiâ plus minùs cumulatâ & evectâ.

Ulcera, quæ ab *Emplastris* sunt *Cuticularia*, brevi tempore sanantur; maximè verò quoties *Aquâ Calcis vivæ* abluuntur.

Cùm aliquando pedes tumefierent, ad detrahendum Miasma *Arthriticum*, unà cum Sero in iis depositum, Amici cujusdam hortatu Catharticum è fortioribus assumens, malo id Eventu fecit; adverso *Æsculapio*. Si Evacuationes spectemus, instar omnium erant, in paroxysmo, *Epispastica*; in Vacationibus, *Diuretica*. Horum autem Usus uti perrarus fuit; Illorum

verò creberrimus; Illis potissimùm deberi agnoscendum est. Quòd, Dolore Æger etiamsi acerrimo subinurgeretur, tamen Ei sustinendo tolerandoque usque par existeret; neque per Decennium nuper elapsum, etiamsi tot tristissimis Accessionibus comitatum, si præcipuæ notæ Viscera, si Vitæ pondus attendamus, enervaretur aut multùm debilitaretur.

Hist. 3. De Arthritide [cum Febre Intermittente] ex Hæmorrhoïdibus occlusis.

HIS affinis illa *Foresti* Observatio, de *Hollandiæ* præside quinquagenario; qui, cùm *Hæmorrhoïdibus* affici soleret, ex iis occlusis in *Tertianam* incidit, & paulò post in *Podagram & Chiragram*, adeo vehementes, ut per Dies viginti lecto affigeretur.

Hujus Mali Causam esse, Vir Clarissimus existimavit, non solùm phlebotomiam ac Catharsin prætermissam, sed [cùm aliis quibusdam] & quidem maximâ ex parte *Hæmorrhoïdes suppressas*: Neque verò perperam; Ratus enim id, quod erat, per Lenientia, Ventrem inanivit. Quo subducto, & Dolore Cataplasmatis mitigato, in Excrementis denuo conspicitur ex *Hæmorrhoïdum* apertione Sanguis. Hoc viso Sanitatem Medicus pollicetur, & quidem brevi admodum Æger *Arthritide* liberabatur; neque Annis post sex Dolores *Podagricos*, *Chiragricos*, aut *Articulares*, etiamsi illa jam Ætate quæ ad hosce prona & proclivis, sensit.

CAPUT XII.

Corollaria & Spicilegia quædam, cum Epilogo.

ART. I. SYmptomaticarum isti, quem protulimus, Censui *Corollaria*, quæ ex his recognitis, sive omnibus, sive pluribus, inter se comparatis oriantur; & *Spicilegia* quædam, quando ad illas ampliùs illustrandas utraque non nihil conferant, jam denique superaddam.

Ex omnibus, gregatim sumptis, omnino liquet, quod ἰδιωτάτων Iis, quæ puræ & germanæ *Arthritidi* sunt vicinæ (id est, *Arthritidi Colicæ*, & *Morbis Cuticularibus* supervenienti) maximè consentire cernuntur illæ, si, missâ Morborum primariorum consideratione, & ab iis *Symptomaticarum* Emanatione omni, illarum *Materiam* tantùm intueamur, quæ *Chlorosi & Hydropi* ἐπιγιγνομέναι *Symptomaticæ minùs propriæ* nominantur. Iste verò Consensus, ex illarum simili Mate iâ proficiscitur. Vicinis illis *Speciebus magis propriis* Materia, vel *Arthritidos* genuinæ ipsa, vel [uti supra declaravimus] ei quàm simillima est; [sicut, è diverso, *magis propriis*, sed remotioribus, pro Distantia, dissimilis] Jam verò *Symptomaticis minùs propriis* Materia, [quod item ostensum est] pura puta est *Arthritica*: Unde elucet Dicti Veritas. Et quidem ob istam *minùs propriarum* cum *Exquisitâ Arthritide* convenientiam, *magis propriis* postponi illæ poterant, imò (ut Ordinem hâc in parte corrigam) debuerant.

II. Se-

II. Secundò: De *Symptomaticis magis propriis* advertendum, quòd nihil me movebit, si quis è perspicacioribus & nimiò plus subtilibus, eâdem Materiâ Morbos oriri posse diversos, eosq; *Specie* distinctos asserens, *Luis* e. g. Materiam, non *Arthritida Falsam* & *Mendacem*, sed *Exquisitam* & *Genuinam* parere contenderit: Itaque *Symptomaticas* (aliter quàm à Nobis statutum esse videatur) & inter Se, & cum *Arthritide Exquisitâ* congruere, pro certo habuerit: Nihil, inquam, isthuc me movebit.

Primùm enim, Morborum *Materiæ*, sive *Causæ Conjunctæ*, revera sunt in obscuro; & quis Atomorum Globus, sive σχηματισμὸς e. g. *pestem*, quis *Variolas*, quis *Hydrophobiam*, & ita Affectum quemcunque Contagiosum, aut exiguâ Materiâ, quasi Fermento natum, afferat & producat, Deo soli cognitum & perspectum est: Nec quis unquam mortalium hæc in operto Naturæ fabricata fideliter repræsentaverit, aut palam exhibuerit; Ideòque de *Symptomaticis* hisce nostris, Utrum germana sunt *Arthritis*; an Ejus tantummodo *Simulachra*; quum in utramque partem disputari potest, & quidem frustra; *ex Earum Materiâ per se consideratâ*, non est temerè decernendum; quin philosophis magis oculatis, & λεπτοτάτων λήρων ἱερεῦσι, missum illud faciemus.

Tum, de Illarum Materiâ, *secundum phænomena*, si sentire & judicare liceat; certo certius est, primùm, diversis Illas primariis Affectibus, iisque *Specie* distinctis, exoriri. Deinde, Eorum *Materiam*, signis suis Diacriticis usque manifestam, propriisque Remediis impugnandam, in statu peregrino Illas retinere. Et quoniam Morborum *Specificatio* à nullâ aliâ re ducenda magis, quàm ab illorum Materiâ peculiari, Signis suis Diacriticis ostensâ; his consequens videtur, Illas *Symptomaticas*, pro Affectuum diversitate primariorum, *Specie* distingui, propriasque postulare Medendi Methodos; ut & propria Vocabula.

Neque enim, Tertiò, siquis Eas *Arthritidis* Nomine comprehenderit, Earum mutabit Naturam, aut Curationes; sed, nimis latâ significatione, Vocem eam, Morbum singularem exprimere solitam, reddet *Æquivocam*; Morbos longè disjunctos, eosque non paucos, complectentem: Quâ quidem re, ἐν τῷ ὀνοματοποιεῖν nihil magis fugiendum.

Nos certè Opus practicum moliri, & hos Affectus eo modo tractare studuimus; qui ad Eos tollendos, aut mitigandos, maximè conducat: Quem in finem, ut in superioribus *Arthritides* alias *Genuinas*, in *Secundariis* & sensu laxiori *Symptomaticis* censuimus; quòd *Chlorosi*, quòdque *Hydropi* subjiciuntur; itâ hîc multò satius esse duximus, tametsi Veræ sint omnes hæ *Arthritides* (quod tamen ita esse, nec à quoquam unquam probatum, nec à Nobis concessum) ut *Adulterinæ*, interque Se diversæ, & *magis propriè Symptomaticæ*, habeantur: Quoniam hæc positio, ad Earum Curationes & aptiùs lucubrandas, & feliciùs exigendas, usûs est immensi.

Perimetrum Circulare ad suam Diametrum in ratione *Triplâ sesquiseptimâ*, sive ut 22. ad 7. esse statuunt, & quidem omnium consensu rectè statuunt, *Geodatæ*; Quamvis id non tam ex

ex Rei Veritate, quæ profectò nulla est, quâm ex positæ Commoditate & in Solidis dimetiendis Utilitate, factum est.

III. Unum adhuc restat, quod quidem me sollicitum habet, quodque Lectorem moneri par est: Non eam hujus Scripti Mentem esse, quæ *Melancholiâ*, *Scorbuto*, *Lue*, vel alio quovis Morbo è primariis suprà dictis Laborantem, *primigeniâ* simul *Arthritide* laborare posse diffiteatur: Quin è contrario (quantum video) posse ita fieri, (ut, Illorum altero qui ægrotet, *podagrâ* similiter ægrotet *primigeniâ*] lubens agnosco. Mihi verò cum hisce solum Morbis Negotium, qui statum pristinum vel partim vel omninò deserentes, sub falsâ *Arthritidos* Imagine lacessunt Ægros.

IV. Præter has *Imagines Arthriticas*, quæ suo quæque genere perfectissimæ, & omnium, quas Ego notavi unquam, maximè sunt elaboratæ; Aliæ cernuntur minùs perfectæ, neque tam ex amussi ad Exemplar illud ingens, *Arthritida* videlicet *primigeniam*, formatæ. Sunt Illæ Fœtus Naturæ, sed Abortivi; sunt Illæ Conamina, sed languida, & frequenter vacua. Habent tamen omnes nihilominus Dolorem; aliæque Tumorem; aliæque etiam Ruborem, Breves habent plerumque paroxysmos, neque ex Stadiis omnibus perfectis conflatos; atque adeò intercisos, interruptos.

Harum *Abortionum* Causa, ex Naturæ imbecillitate, & ad *Arthritidem* eluctandam impotentiâ; vel ex Materiæ Defectu peccatricis; vel ex Sanguine δυσμεταβλήτῳ, & ad *Arthritida* subeundam minimè apto & proclivi, ut intelligo, Petenda est: Certè tanta Illarum Ἀπορία, Mos ita dubius, ut ad hasce nostras *Symptomaticas* nihil esse censeantur, neque sermone longiori persequendæ.

Minimè verò tandem, quòd hæ *Abortiones* nunc, ut aliorum Morborum aliæ non paucæ, (quod jam pridem detexit Clariss. *Sydenhamus*) apud Vulgus *Scorbuti*; nunc etiam *Rheumatismi*, facti, vel imperfecti, Nomine insigniuntur; & passim Curationi, pro hoc vel illo Nomine, [quàm autem auspicatò conjectari facile est] subjiciuntur.

V. Postremò addam, quòd *Articulares Glandulæ*, quæ tantopere in statu Corporis secundo & naturali, per secretam Mucilaginem, (*) Articulorum Motui, imò Vitæ Animali conservandæ; in statu ejus vitioso adversoque Sanguinis Depurationi & purgationi pari modo inserviunt; quando per Has exprimitur Venenum, in alio Corpore Ποδαγρικόν; in alio, *Melancolicum*; in alio, *Scorbuticum*; in alio, *Venereum*; in alio, *Febrile*; aliud videlicet aliudque longè diversum, summè perniciosum: Ut dictæ *Glandulæ*, ex Incerniculis totius Corporis celeberrimis sint: Neque per *Catarrhos*, Infantum; neque per *Rheumatismum* Muliebrem, Fæminarum; neq; per *Hæmorrhoïda*, provectiorum; quàm per Ῥύσιν hanc *Articularem*, Seniorum Vita, Salus, & Incolumitas, magis sustentetur.

Epilo-

(*) Vide Clarissimi *Haverii Osteologiam novam*, Diatribam *De Glandulis Mucilaginosis*.

Epilogus.

ITA demum absolvimus *Systema Arthritidum Symptomaticarum*; eas *Species* percurrendo omnes, non quas Imaginatio peperit; non quas Opinio commentata est; vel Auctores, Scripta sua compilantibus, sunt elargiti; sed quæ nobis usu & experimentis; quæ Observatione & Exercitatione medicâ occupatis, Sese prodiderunt.

Harum Modos & proprietates expiscari fuimus conati, medendique rationes & Indicationes singulas, quàm possimus aptas idoneasque, Earum singulis accommodare. Nunc *Calcar* adhibendum, & *Athritidem* in nonnullis omni Industriâ promovendam; nunc contrà *Fræno* opus esse, & Morbos artificiosè sisti sufflaminariq; oportere: Materiam nunc per *Locos Muliebres*; nunc per *Renes*; nunc per *Ambitum Corporis*; nunc per *Anum*; nunc per *Os*, *Evacuari*; nunc, omissâ Evacuatione omni, *Alterari*; nunc, & Alterantibus & Evacuantibus neglectis, tantummodò *Præcaveri*, in ipsoque Ortu *Supprimi*, debere demonstravimus.

Si, in ponendis hisce Indicationibus, iisque designandis, errasse nos constiterit; (in Re verò tam multiplici, tamq; intricata, nihil errare, plusquàm Humanum est) certè suam cuiq; *Symptomaticæ Arthritidi* propriam esse, ex Derivatione propriâ, Naturam; tum item Harum singulis, pro suâ cujusque Derivatione & Naturâ, Curationem excogitandam esse propriam & peculiarem, omninò comprobatum est.

Jacto isthôc Fundamento, quæ mediocriter (prò Earum Dignitate, si quidem mediocriter) à Nobis aperiuntur *Symptomaticæ*; tum Eas amplius explicare; tum Eas illustrare; tum Earum Numerum explere poterit Observatio posterorum. Quibus in medio relinquam *Scrofulæ, Rachitidos, Psoræ, Diabetis, Icteri, Dysenteriæ*, aliorumq; complurium Chronicorum erga *Arthritidem* Inclinationes & Demigrationes, si quæ sint, & qualescunque, evolvendas: Esse verò plurimorum; Easque longè inter se diversas, & discrepantes: ex jam prolatis, quæ à Nobis, ut dabatur Occasio, perpaucis Annis spatii cogerentur, abundè verisimile est.

Animus erat, de *Arthritide Anomala* quæ habuimus dicenda, His subnectere: sed, in præsentiâ, Manum hâc de Tabulâ; &, Spatio jam exacto, sistentes (anhelantium more Cursorum) paulisper respiremus.

FINIS.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

EPITOME

EPITOME

CAPUT PRIMUM.

De Arthritide Symptomatica, *generatim.*

MORBORUM *Migrationes Successionesque ex* Hippocratis *Præcepto, sunt inspiciendæ.* ARTIC. I.

Arthritis *alia* Primigenia; *alia* Secundaria, *sive* Symptomatica. II.

Quæ vel Materiam, vel in hujusce generis Arthritida *Materiæ* Μετεωρισμὸν, *Morbo alicui Primario, & præcedenti, refert acceptum.* III.

Hujus Regionis Symptomaticæ *recensentur, suntque* Arthritidos, *generatim sumptæ, quasi Pars dimidiata.* IV.

Symptomaticarum *Ratio Generalis in eo sita est, quòd, cùm Morbi sunt à* Primigeniâ *distantes, Ei tamen gradatim appropinquant. Modum* Appropinquandi *certissimè commonstrant, simul cum usurpato* Arthritidis Primigeniæ *Vultu,* Primarii *Exuviæ. Conditio Earum specialis.* V.

Symptomaticarum *Differentiæ, si Earum Externa, si Paroxysmos spectemus: Partûs facilitas à* Primarii *Indole, & in* Arthritidem *Propensione.* VI.

Alia (Arthritis) Symptomatica *impropriè dicta, quæ* Rheumatismo *superat; Alia magis Propria.* VII.

Quæ generatione procreatur vel Æquivocâ; ut ex Chlorosi, *& ex* Hydrope Arthritis; *vel* Univocâ; *quæ eandem cum* Primario *Materiam habet, quæque ob Crisin aliquam imperfectam Exoritur: Ut reliquæ omnes.* VIII.

Symptomatica magis Propria *non nisi Chronicum Vetustum sequitur, & Grandiores invadit; contrà quàm* minus Propria. IX.

Symptomaticas *hasce* Specie *inter se differre, & diversas poscere Curationes, existimandum est.* X.

Ex Morbi Primarii *&* Arthritidis Primigeniæ *Therapiâ elicitur, in medendis* Symptomaticis *Indicatio.* XI.

In Paroxysmo, ab Arthritide; *in Vacatione, à morbo* Primario. XII.

Prophylaxis ad Menses proferenda, ad Annos aliquando repetenda. XIII.

Ætiologia Arthritica, *ob neglectam* Symptomaticæ *&* Primigeniæ Arthritidos *Discrepantiam, hactenus imperfecta.* XIV.

Curatioque inidonea. XV.

Methodi Ratio. XVI.

CAP.

CAP. II.

De Arthritide *Rheumatismo* supervenienti, Symptomatica falsò appellata.

TRANSITIO. ARTIC. I.
Rheumatismo *soli Frigore procreato succedit* Arthritis; *Is autem, Sanguinis* Lentore *gravi & repentino Capillaria infarciente, generatur.* II.
Quî, fiat ea γλισχρότης *exquiritur: Non à Chylo acescente, (Sanguis injecto Lacte non Coagulatur.)* III.
Neque solum ab Acido, Serum ejus calefactum per Frigus subitum condensatur: Rheumaticorum *Urina minùs salsa: Serum, addito Syrupo Violaceo, Virescit: Pellicula Sanguinis, per instillatam Sublimati Solutionem, Albescit. Lentorem vel à Calore Frigoreque vehementius & continuis, vel à Sale Alcalico, vel ab Utroque nasci concluditur.* IV.
Rheumatismo *malè tractato subjicitur hæc* Symptomatica, *&* Arthritidem *Frigidam æmulatur.* V.
Illius Facies & Mos. VI.
A reliquis Symptomaticis *ut distinguitur.* VII.
Adversus Rheumatismum *Valere posse Vomitionem, sed frequentem & cautè præcipiendam.* VIII.
Ad hanc Arthritida *requirit Indicatio, ut tollatur iste Lentor. Quem infinem Antiscorbutica, Spiritus Volatiles, adhibeantur. Quid per Oleum Tereb. Quid per Camphoram agatur, periclitare.* IX.
Ptyalismus proponitur, & Emplastra cũ Mercurio; ut &, ad Articulos exonerandos, Suctus. Quid per Maturantia fiat, deliberandum. X.

CAP. III.

De Arthritide ex *Chlorosi*, & ex *Mensium Suppressione.*

ARTHRITIS à Chlorosi *Symptomatica est rarissima.* ARTIC. I.
Eas tantùm aggreditur, quæ Stirpe sunt Arthriticâ *prognatæ.* II.
Causam habet Continentem, à Chloroseos *Continenti longè diversam, & ad istum Morbũ se fortuitò adjungit.* III.
Interdum Vaga est, sub Rheumatismi *Nomine delitescens: Aliàs Articulis affixa: Utriusque Diagnosis.* IV.
Indicatio vult, ut per Muliebria Materia peccans expellatur; quà Partu Naturali; V.
Quà Mensibus. Hisce procurandis inserviunt Martiata cum Emmenagogis juncta, Aquæ Martianæ, cum Purgatione nonnunquam intercalanda. VI.
Arthritidis *ex Mensium Suppressione, Origo & Mos.* VII. VIII.
Medendi Lex, ut per Catharsin, sed Modo peculiari celebrandam, Materia dimittatur. IX.
Fonticulus aperiatur. X.
In ista Pari Symptomaticarum impugnando, quantum intersit. XI.
Historia Arthritidis *vagæ, Fixæ, Nodosæ, Hæreditariæ, ex* Chlorosi *Natæ, per Emmenagoga fugatæ.*

CAP. IV.

de Arthritide *Hydropi* Superveniente.

HYDROPI Arthritis *etiamsi crebrò supervenit, inter Naturæ* Δυσνόητα *tamen est censenda.* ART. I.

Ab Hepate, sive viscerum aliquo nobiliori, Labe indomitâ vitiato, quicunque fit Hydropicus, *rarò Is* Ποδαγρᾷ. *At si in Liquido omne vitium, ex eo sæpe oritur* Arthritis. II.

Maximè verò post Amara *&* Chalybeata, Hydragogis *submissa, vel (ubi consistunt Vires) statim post* Hydragoga. III.

Spiritus Sero liberati, vel per Se, vel Medicamentis incitati, emergunt denique, Materiam è Sanguine pellunt alienam; IV.

Atque adeò Seminium, si quod intus latuerit, Arthriticum: V.

Et quidem bono omine. VI.

Nullum postulat hæc Arthritis *Therapiam nisi quâ servetur, augeatur, ordinetur.* VII.

In hunc finem Singularia *recensentur.* VIII.

Ut ea Componantur, & in Methodos redigantur. IX.

Ad Hydropa *propellendum, Vere & Autumno Aqua subducenda, & quidem Drastico potius quàm Leniente: Æger nec plus, nec aliud bibat, quàm Coctioni & Nutritioni quod sufficiat.* X.

E Lecto mane quàm primo exurgat; Vesperi maturè cubet; bis in die Corpus sub Jove exerceat. XI.

Hujus Methodi Utilitas. XII.

Historia *Prima, De* Arthritide Hydropi *probè Curato feliciter accedenti.*

Secunda, De Arthritide Asciti, *ejusque Remediis, auspicatò agnatâ.*

Tertia exhibet Podagram, Asciti *per Naturæ Vires subortam.*

Quarta, De Hydrope *per Diuresin & Abstinentiam victo, cum* Arthritide *per* Amara *&* Chalybeata *famulante.*

CAP. V.

De Arthritide Melancholica.

EX *Univoci ortûs* Symptomaticis, *Principatum habet* Arthritis *ea, quæ diutinæ succedit* Melancholiæ. ARTIC. I.

Hæc Melancholia *duobus pendet, 1. Spirituum Animalium à Naturâ Teneritudine; quæ Causis Evidentibus sæpe augetur: 2. Rebus Eos Afficientibus.* II.

Natura id, quod Melancholiam *peperit, aliquando in* Articulos *trudit; itaque* Symptomaticam *hanc* Arthritida *progignit.* III.

Clementer Ea ferè se gerit. IV.

Ideòque Melancholiâ, *brevi recurrente, excipitur. Ut* Arthriris *Ea Dignoscatur.* V.

In Arthritide *Morbo* Hypochondriaco *subnatâ, juvat id, quod primis Viis includitur alieni, per* Alvum *amoliri; Coctionemque instaurare.* VI.

Præcipuè verò Aquis Purgantibus, Tartaro Laxanti & Mannâ adjutis, *quæ blandè* Alvum *subducant. His superaddi possunt* Aquæ Diureticæ, *vel* Infusum Teæ *cum è* Ferro *præparatis; vel etiam* Decoctum Corticis simplex, *aut* Chalybeatum. *Prodest aliquando, loco Cerevisiæ,* Decoctum Chinæ, Sarsæ *&c.* VII.

Hist. 1. *De* Arthritide Melancholiæ *Diuturnæ succrescenti.*

Hist. 2. *De Morione,* Melancholiâ Hypochondriaca *&* Arthritide *interempto.*

Hist. 3. *De* Arthritide Hypochondriacâ *Purgantibus præoccupatâ.*

Hist. 4. *De* Morbo Hypochondriaco *cum agnatâ* Arthritide, Aquis Astropentibus *subacto.* Hist.

Hist. 5. *De* Gonagrâ *miti* Hystericâ, Chalybe *concitata.*

Hist. 6. *De* Arthritide Hysterica.

Hist. 7. *De* Arthritide Melancholica *cum Ventriculi &c. Affectione, per* Paroxysmum *regularem allevata.*

CAP. VI.

De Arthritide Fixâ *Scorbutica.*

MElancholicæ *proxima est* Arthritis Scorbutica, *sed longo proxima intervallo.* ART. I.

Scorbutus *apud* Damnonium *paulò antè frequentissimus; sed vicini* Belgii Scorbuto, *hoc est, Genuino dissimilis.* II.

Ejus Symptomata celebriora recensentur. III.

Utrùm Scorbuti Calidi *sit ubique sui generis Materia, Ambigitur.* IV.

Lepra *jam pridem in* Damnonio *Endemia; cujus gratia Nosocomia passim quàm plurima.* V.

Partim Illa Salis Communis, *partim etiam* Tabaci *Usu cicurata, maximè verò* Pomacei, *in* Scorbutum *hunc Calidum degeneravit.* VI.

Scorbutus *hic Noster* Arthritida *Fixam imitari gestit.* VII.

Scorbuti *hujus cum* Arthritide *Convenientia.* VIII.

Mites habet Paroxysmos hæc Symptomatica, *sed diuturnos. Præter cætera, Morbi sui primarii retinet Symptomata,* Scorbuti *præcipuè veteris & confirmati.* IX.

Est semper Calida. X.

In Paroxysmo, Materia Articulis impacta blandè foras elicienda. In pravo Repellẽtium usu quid illi fiet. XI.

Extra Paroxysmum, vel Ptyalismum, *vel per* Catharsin *Materiæ Evacuatio; tum per* Antiscorbutica Arthriticis *maritata, Alteratio.* Succi Herbarum Martiati *in usum commendantur; ut &* Aqq. Ferratæ Diureticæ; *&* Decoctum Teæ. Pomaceum *aliquibus prodesse potest, præsertim Æstate; & Hyeme* Cerevisia Rad. Oxylap. *&c. medicata.* XII.

Nullus hic Crepitus Ossium, *at* Tumor pedum *minimè prætermittendus; Ejus Descriptio;* XIII.

Et Curatio. XIV.

Historia 1. *Ab* Arthritide Scorbuticâ *Ulcus malè tractatum; unde Visûs Abolitio, deinde Abscessus, & demum Mors.*

Hist. 2. Scorbuti *Calidioris soboles* Arthritis.

Hist. 3. Morbus Articularis, Scorbuti *Alumnus, cum Vomitu Bilioso,* Δυσπνοιᾳ *& Volarum Ariditate.*

Hist. 4. Scorbuto *suborta, & Ejus Eruptionibus adjuncta,* Arthritis.

Hist. 5. *Pedum* Tumor Scorbuticus, Arthriticus; *cum* pruritu ferino.

CAP. VII.

De Arthritide *Lui Venereæ* succedenti.

A*B antiquo* Venus *immoderata, dudum autem,* Lue *ad Eam se adjungente,* Arthritidem *maximè creberriméque introducit.* ART. I.

Horum Morborum Convenientiæ, & inter se Consensus; unde ad Hanc ab Illa tam facilis Migratio. II.

Nemo à recenti Lue Ποδαγριᾷ. *Miasma* Venereum *evehi priùs & maturari oper-*

oportebit, quàm Articulis impingi potuerit. Ideòque rarò nisi Grandiores invadit hæc Arthritis, *scil.* à Lue *derivata.* III.

Sed nec à Veteri Paturſa *procreatur, ubi* Arthritidi *moliendæ Natura impar reperitur.* IV.

Paturſam Arthritida *parientem adjuvat Mos Empiricorum ille, quo in curâdâ* Gonorrhoeâ *præproperè, & neglectâ vel remiſsè facta Purgatione, Puris excretio ſupprimitur.* V.

Luis *in* Arthritidem *Mutatio, ex Ægroti Corpore ad Eam recipiendam idoneo, vel ſecus, pendet quàm plurimùm.* Arthritis *iſta nunc in eodem Corpore cum* Lue *generatur, nunc per Concubitum in diverſo. Uti à Nutricis* Lue *in Alumnum derivetur Oculorum* Epiphora, *&c.* VI.

Quodnam hac Arthritide *Afflictorum Corpus.* VII.

Morbi hujus Diagnoſis qualiſcũq;. VIII.

Interciſis Ejus Paroxyſmis Apoplexia, *vel* Motus Convulſivi *plerumque fatales [ſi nulla fuerit Evacuatio] ſuperveniunt.* IX.

In Paroxyſmo, Dolor Hypnoticis, ſed Cautè adhibendis, nè Illorum abuſu, Materia Morbi Nervis impingatur, mitigandus. X.

In Paroxyſmorum Intervallis, à Lue Venereâ *mutuò ſumenda Indicatio;* Antiſyphilicis *Sanguis tuendus; è* Mercurio *comparata adhibeantur, maximè verò per ea* Salivatio: *quodnam Illius inſtituendæ Tempus imprimis opportunum: Placet etiam* purgatio *cum* Calomelane. *Poſt uſum* Mercurii, Lignorum Decocta *miſceantur. Valent* Aquæ Diureticæ *diu recteque potæ: Valent etiam, ex* Antimonio, *&c. Alterantia.* XI.

Hiſt. 1. *De* Arthritide *impurâ,* Aquis Diureticis *ſubactâ.*

Hiſt. 2. *De* Arthritide, Luis *Sobole, à* Δυσπέπτοις *irritata, Febrim excitante, Caput aggreſſâ.*

Hiſt. 3. Lui Venereæ *ſuccreſcens, Caput impetens* Arthritis.

Hiſt. 4. Arthritis Lui ἐπιγιγνομένη, *Victu, Digeſtivis & Equitatione moderata; tandem Inteſtina invadens, Sanguinis* ἄνω καὶ κάτω *Miſſionem pariens.*

Hiſt. 5. Arthritis Lui Venereæ *ſuperveniens, Melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulſionem univerſalem, & demum Mortem, inducens.*

CAPUT VIII.

De Arthritide *Aſthmatica.*

Podagra *ſuccreſcit* Aſthmati *creberrimè* pituitoſo; *quo Affectu laborantes, nono & decimo ætatis Luſtro, rarò maturiùs, dolent* Articulis; *maximè ſi præceſſerit Medicina.* I.

Quæ, ceu Cathartica, præcipuè verò Δραστικώτερα, *ceu ex Alterantibus* Anti-Aſthmatica, *gignendæ* Arthritidi *cum primis confert.* II.

Arthritidis *hujus Materia minimè recens æſtimanda. Quia* Nemo repente Ποδαγρικός: *Quin potiùs in Corpore diu Illam latuiſſe, Pituitaque forſan involvi, & cum ea per Sputum* κατ' ἐπίκρασιν *excerni, credibile eſt. Æſtate hæc* Arthritis *lætatur; quod quidem ejus* χαρακτηριστικόν. III.

Ita hæc Arthritis, *Hyeme minimè obdormiſcens, ab* Aſthmate *ſuperatur; ſub ejus Perſona deliteſcit: Æſtate verò, cũ ad Ambitũ Corporis Sanguis liberiùs effertur, propriè elucet.* IV.

Ex

Ex ista hujusce Materiæ frequenti Expuitione, fieri videtur, quòd Arthritis *hæc omninò blanda, minimèque Dolore vehementi; multò minus Tofis, &c. est signata. Indicium Ejus optimum in eo locatur, quòd* Asthmati *usitatè & ex more submittatur; cætera* Arthritidi primigeniæ *persimilis est.* V.

Ex ista Successione in Symptomaticis *habẽda est, & Pectoris, Spiritûs, Tussis, Sputi consideratione cõprehendit.* VI.

Neque enim hunc in modum Asthmaticos, Arthritidem *negligere juvabit; quin simul atque fieri potest in Articulis Dolorem excitare, quo levetur Pulmo. Hac de Causa, Sanguinis missio, vel parca admodum, vel nulla, ne* Arthritidi *protrudendæ Natura impar reddatur, admittenda.* VII.

Per Δραστικώτερα *Catharsis instituenda, quibus Sanguis in Orgasmum excitetur. Catharsis etiam Pulmonem exonerat, Spiritumque liberat: Sed, quoties in Simplici* Asthmate *Pituitoso, non toties hoc in* Asthmate *repetenda, ne recta* Arthritis *impediatur.* VIII.

Ad depellendum Asthma, *& concitandam* Arthritida, *mane* Inf.am. Chalyb. *exhibeatur: Quarta pom. & nona vespertina* Balsami *alicujus, vel* Tinct.Sulf. *Dosis majuscula. Diebus aliquot interpositis, extrà loco sæpissimè dolenti* Attrahens *admovendum; Tumori, vel quàm proximè illum,* Epispasticum. *Quando Artus per se invadit hæc* Arthritis, *omninò promovenda est. Natura enim,* Asthmati *occurrit per* Arthritida. IX.

Si Bechicis *Opus usque fuerit, Iis, sed lenioribus, Vespere utendum: Hinc mane seq. Sputum, nec ad Meridiem obtundetur Appetitus.* Narcotica *his* Asthmaticis *parum tuta. Ad invitandum Somnum, si defuerit, adhibeatur* Lectio, Frictio, *&c.* X.

Minuitur Asthma, *quâ proportione augetur* Arthritis.

Huic Symptomaticæ *adjũgi solet Pedũ* Tumor Serosus; Ambulatione, Frictione *sæpe brevi tollendus.* XI.

Ab hac Arthritide *restitutis* Equitatio *commendanda; ut & Victûs idonea ratio; cum* Eccoproticis, *&* Digestivis, ad Asthma *&* Arthritida *præcavendã, subinde repetendis.* XII.

Sicco non nunquam Asthmati *subnectitur* Arthritis. *Illius Descriptio qualiscunque profertur, & in Hanc Mutatio arguitur.* XIII.

Ejus Curatio *breviter Delineata.* XIV.

Hist. 1. *De* Asthmate Pituitoso, *per* Arthritidem, *Exemplo notabili mitigato.*

Hist. 2. *De* Arthritide, Asthmati *ex Plethora, feliciter adjuncta.*

CAP. IX.

De Arthritide *Febri* Succedanea.

FEBRI *non nunquam Exquisitæ, & perfectæ, succedit* Arthritis. ART. I.

Quæ quidem Successio, sive ob aliquid ἑτερογενὲς *in Sanguine contentum, sive ob Glandulas obstructas oriatur* Febris, *perfacilè capiatur.* II.

Ab eodem Miasmate (quod priùs dixi) concito & Debacchanti, Febris; *ab ipso leniùs moto, sed exulante,* Arthritis *accersiri solet. His addendum, quòd Virus* Arthriticum *concitandæ* Febri *valdè appositum est.* III.

Secundo, si Febris *à Glandulis obstructis sit, illa obstructio Sanguinis Orgasmum parere potest; ut & ille*

Orgasmus, (*sic ut Æstus Exercitatione quâvis adscitus*) Arthritidis *Paroxysmum.* IV.

Hujus Symptomaticæ *Natales optimè illustrat* Angina Arthritica; *quæ quidem manifestò* Arthritis *est* Anomala, *cum* Febre *magnâ & gravi præcedente. Morbo tamen acuto, rariùs forsan quàm diutino,* ἐπιγίγνεται *Arthritis.* V.

Ratione Paroxysmorum, una est Arthritis *ex* Febre *nata*; *eaque* Arthritidi Primigeniæ *persimilis*: *Ratione Ortûs, multiplex est, & longè à se diversa*; *quod particulatim exponitur.* VI.

Quæ Febrim *comitatur* Arthritis *omninò provehenda est, & promovenda*; *quæ præcipua, unica hujus medendæ Indicatio Therapeutica. Verùm in hujusce* Symptomaticæ *Prophylaxi*, Febris *illius, cujus* Symptomatica *Fœtus & Germen est, habenda ratio. Si Habitudini* Πυρεκτικῇ *subolescat* Arthritis, *Habitudinem istam efficiens Materia exterminanda, corrigenda, prævertenda. Si* Febri Ερυσιπελατώδει *submittatur, durante Insultu, per* Cardiaca & Diaphoretica *utriusque Materia dimittenda est: In Vacatione, Causa Antecedens* Aquis Diureticis *auferenda*, Lacte Asinino, *&c. permulcenda: Et sic in aliis hujus generis* Symptomaticis. VII.

Hist. 1. Arthritis Synocho *secundaria.*

Hist. 2. *De* Arthritide Habitudini Πυρεκτικῇ *subjunctâ.*

Hist. 3. *De* Arthritide *cum* Febre Ερυσιπελατώδει *vires exercente.*

Hist. 4. Quartanam, Cortice *suppressâ*, Arthritis *sequitur, cum Arenulis.*

Hist. 5. *De* Quartanâ *in* Arthritidem *mutata.*

CAP. X.

De Arthritide ex *Colica.*

COLICA *in Chronicis hujus Populi pervagatissimis est*; *ejus, quæ* Arthritidem *præcurrit, Descriptio generalis.* ART. I.

Est autem Ea non nunquam Biliosa; *quæ breviter depingitur.* II.

Ejus in Arthritidem *Metamorphosis*: *Istiusque Commoditas*; *sive Caput, sive Intestina spectemus.* III.

In hâc Arthritide *Materia foras elicienda, idque Remediis potissimùm externis. Cardiaca interna* (*quæ hujus Curationis Proprietas esse videatur*) *admodùm cautè usurpanda, ne in Caput arietent.* IV.

Alia verò Colica *est* [Arthritidis *productrix*] *à Pomaceo immiti acidoque*: *Et est Ejus proportione. Quo tempore nostros Homines invadat*: *Confirmatæ illi, & inveteratæ supervenit* Arthritis, *genuinæ persimilis.* V.

Natura istam Mutationem per se non nunquam molitur, sæpe verò numero per Purgationem Drasticam & Elateriam; *non nunquam etiam Cardiacis internis excitata.* VI.

Habet hæc Arthritis *Dolorem acutissimum*; *in* Colicam *ex facili revertitur*; *iterumque* Arthritidos *Personam induit, iterumque deponit*; *rarò Tofis &c. signata est.* VII.

Alia Podagram *progignit* Colica, *quæ à* Dyspepsiis *oritur*: *Hujus Descriptio.* VIII.

Qui sunt hujusmodi Κακοςόμαχοι, *Ætatis flexu aliquando* Arthritide *laborant*; *quæ* Colicam *tum exceptat, tum ab Eâ sæpe excipitur.* IX.

Utrùm hæc Arthritis à Colica *derivetur; an potiùs* Arthritis *sit, dudum in Intestinis* Anomala, *jam verò in Externis Partibus rectè se habens, etsi in dubiis ponatur, in* Arte *factitandâ eôdem ferè recidit: Neque depelletur hæc* Arhritis, *nisi* Colicam, *cui subjicitur, intueamnr.* X.

In Paroxysmo fermè eadem, ac in Arthritide *Exquisitâ, Medendi ratio: Prophylayeos alia atque alia est, pro Causæ remotioris diversitate.* XI.

Hujus Tribûs Symptomaticarum *Paroxysmi omnium maximè per Eccoprotica, vel præcaventur, vel minuuntur.* XII.

Hist. 1. Arthritis Colicæ Biliosæ *secundaria.*

Hist. 2. Arthritis, Colica *ex Pomaceo* ἐπιγιγνομένη.

Hist. 3. Colicæ *ex Dyspepsiâ diuturnæ,* Gonagra *superveniens.*

Hist. 4. *Ex Colicâ Paralyticus,* Arthricus, *Inunctione trucidatus.*

CAPUT XI.

De Arthritide *Morbis* quibusdam *Cuticularibus* subjecta.

QUÆ Achoribus, Hœmorrhoïdibus, & Ulceribus *superest* Arthritis, *hoc Capite tractatur.* ART. I.

Morbi Ejus primarii *alienum aliquid expellunt; adaucta eorum Materia Turbas ciet in Sanguine, quas sequitur* Arthritis. Arthritico *durante Paroxysmo, conquiescunt* Affectiones Primariæ. II.

Hujus Symptomaticæ *Diagnosis: Est Ea* Primigeniæ Arthritidi *conjunctissima: ideoque postremo hoc loco discutitur.* III.

Morbus quicunque fuerit Primarius *omnino promovendus:* Ulcus, *per* Cathæretica; Achores, *per* Epispastica, *vel leniter* Attrahentia; Hæmorrhoïdes, *per* Aloetica *internè data; per* Hirudines *externè adhibitas.* IV.

Hist. 1. *De* Arthritide *Aurium* Achoribus *subjectâ.*

Hist. 2. *De* Arthritide Ulceribus *subalescentis* Epispasticis *allevatâ.*

Hist. 3. *De* Arthritide (*cum* Febre Intermittente) *ex* Hæmorrhoïdibus *occlusis.*

CAP. XII.

Corollaria & *Spicilegia* quædam habet, cum *Epilogo.*

EX *prædictis sequitur, quod* Symptomaticis *quæ genuinæ* Arthritidi *sunt vicinæ* [*id est,* Colicæ, & Morbis Cuticularibus *submissæ*] *maximè consentiunt Illæ, si tantum Materiam Earum intueamur. Quæ sunt* minus propriæ; Chlorosi *nempe,* & Hydropi ἐπιγιγνομέναι; *ideoque* magis propriis *postponi poterant, imò quidem debuerant.* ART. I.

Si quis Materiam, v. g. Luis, *non* Arthritida Falsam, *verum* Exquisitam *parere; itaque* Symptomaticas *hasce, & inter Se, & cum* Arthritide Exquisitâ *congruere argumentetur: Nihil isthuc Auctorem movebit; quando* Symptomaticarum *à Morbis* Specie *differentibus Successio, Eas etiam,* (*quoniam Morborum* Primariorum *Materiam, unde ducenda Earum* Specificatio, *manifestè retinent*] Specie *differre monstrat; proprias postulare Curationes; ut & propria Vocabula.*

Vocabula, Si quis autem Eas Arthritidis *Vocabulo includi voluerit; Quanta quæso hæc* Æquivocatio τῦ (Arthritidis,] *singularē Morbū exprimere soliti, jam verò quam plurimos, eosque* Specie *discrepantes Morbos Exprimentis? Dato verò hasce* Symptomaticas *convenire [quod tamen nec probatum, nec concessum) ad Earum* Curationes *tum explicandas, tum exigendas, ex usu erit Eas haberi differentes & discordantes.* II. Scorbuto, *alicve quovis è* Primariis *Affectibus supra dictis Laborantem,* Primigeniâ *simul* Arthritide *posse laborare, non diffitetur Auctor; cui cum hisce tantum Morbis Negotium, qui* Arthritidos *induunt personam.* III. *Aliæ sunt* Imagines Arthriticæ *minus perfectæ; quæ sæpe* Scorbuti, *vel* Rheumatismi *nomine appellantur.* IV. Glandulæ Articulares *sunt ex celeberrimis totius corporis Excerniculis.* V. *Epilogus.*

Observationes Anatomicæ *&c. in* Actis Philosophicis *Londinensibus, ab Auctore divulgatæ.*

Numero 151.

INtestinum Canis *Cœcum* feliciter exectum.

No. 162.

Instrumentum *Coctionis* Primarium esse *Spiritum Alcalici* generis *Volatilem,* & de *Glandulâ* in Ventriculo Lucii Piscis *Tubulata.*

No. 166.

De Liquorum in Lacteas *Ingressu subito, Coloreq;* in iis *non semper Albo.* Contra *Walæum,* &c.

No. 167.

Molis immensæ *Glandula* Cor Bubulum, præter naturam, comprehendens.

No. 240.

Primarius *Respirationis* Usus Experimento illustratus. Pro D°. *Thrustono.*

No. 240.

Pectoris *Hydrops* Artificialis.

No. 242.

Aphonia *Periodica.*

No. 247.

Magni Regis *Arthuri* Cimeliarchum, in Reverendi Viri Di. *Geo. Hickes* S. T. P. *Thesauro Linguarum. Vet. Septentrionalium Grammatico-Critico*, brevi edendo, planius & accuratius describendum,

No. 258.

Bronchotomos promota.

No. 266.

De *Polypo* raræ Magnitudinis in Cane reperto.

No. 271.

Menstrua Viri cujusdam *Hæmorrhagia,* temerè suppressa.

No. 275.

Venæ Lacteæ (post Clarissimum *Listerum*) *Coloratæ.*

F I N I S.

GUILHELMI

MUSGRAVE

M. D. Inclyti Medicorum Londinensium Collegii, & Regiæ Societatis Socii,

DE

ARTHRITIDE

ANOMALA, SIVE INTERNA, DISSERTATIO.

Καὶ τοῦτο εὖ εἰδέναι χρὴ, εἴτε λύεται ἡ Νοῦσος, εἴτε Μεταπίπτει ἐς ἑτέρην Νοῦσον. *Hippocr.*

EDITIO NOVA *accuratior.*

GENEVÆ,

Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. XXXVI.

Librum hunc, cui Titulus,
(*De Arthritide Anomala*, &c.)
dignum censemus, qui *Imprimatur*,

Edvvardus Brovvne, Præses,

Carolus Goodall,	}	Censores.
Johannes Bateman,		
Tho. Gill,		

Datum ex Ædibus nostris
Maii 3. 1707.

PRÆFATIO.

IN Dissertatione non ita pridem edita, de Morbis iis Sermonem fecimus, qui, ab *Arthritide Primigenia* distincti, natura & indole plus minùs remoti, stationes suas deserunt; ad illam adpropinquant; ejus ritu Paroxysmos agunt, *Artus* affligunt: Quoniam verò, præter *Arthritidis*, sive *Symptomaticæ*, sive *Primigeniæ* Paroxysmos eos, qui in Artubus omnino locum habent; & à me *Idonei*, *Recti*, & *Regulares* appellantur; alios adhæc Insultus faciat *Arthritis* utraque, & interdum *Trunci* Partes has illas, Sedes, & Regiones intret alienas, atque illas sæpe mulctet gravissimè; hos utriusque *Arthritidis* Errores, has Obliquitates, & Ανωμαλίας hoc loco exponere decrevimus.

Dari verò sibi postulat hæc Dissertatio, (& quidem optimo jure postulat dari) suos esse *Arthritidi* Cancellos, suos Limites certos, & definitos; quibus se quamdiu continet, tamdiu *Regularis* illa judicari potest; quotiescunque verò eos excedit transilitque, toties *Anomala*. Dicam planius & apertius *Arthritidi Subjectum*, unos *Artus* esse *Regulare*, proprium, & suum hanc illos vendicare; Domicilium in illis collocare: contra verò, Organicam *Trunci* Partem aliquam, sive *Provinciam interiorem*, non nisi *deviam* usurpare; non nisi *Anomalam* invadere. Quæ quidem harum in Corpore Regionum designatio partitioque, non ex Arbitratu nostro fieri, vel Opinionis commentum esse, verum, e diverso, in Natura stabile, & fixum habere fundamentum Usu & Experientiâ confirmatum, invenietur.

Quotusquisque Medicorum *Impetiginem*, e. g. Virus in *Cutim* effundentem, Squamas (sic, ut moris est) præ se ferentem, animo perpendens, *Cutim* illi propriam esse Sedem, non existimaverit? Quotus etiam quisque est, qui relicta *Cute*, si Materia vitiosa *Pulmonem* ingrederetur, & *Tussim* faceret; non, hanc illius à suo in alienum locum aberrationem esse, judicaverit? Quis, hujusmodi *Tussim*, à vulgari & exquisita dissidere, multumque discrepare, non libenter affirmaverit? Quis, aliâ Medendi Methodo, quam quæ *Tussi* conducat exquisitæ, tractari eam oportere, vel secum dubitaverit? Imo quidem istiusmodi *Tussim*; etiamsi *Bechica*, reliquaque Remedia *Pulmoni* dicata, minimè respuerit; tamen, per Materiæ Translationem in Corporis superficiem, in Sedem illi usitatissimam, [unde *Pulmoni* cautum esset, donec è Corpore prorsus expellendæ ejus daretur occasio] id est, per renovatam *Impetiginem*, modo renovari posset, appositè curari, quis in Arte nostra prudens abnegaverit?

Quæ hìc de *Impetigine*, mutato nomine de *Arthritide*, narretur Fabula. Pari enim modo, atque illi Ambitus Corporis, huic Artus, *Subjectum* & Sedes est exoptatissima. Quod vel eo liquet, quoniam hos suapte sponte adit

 Arthritis;

Arthritis; hos incolit; hos invita, plerumque exacta, linquit; hos celerrimè revisit: *Truncum* autem, nisi coactu, raro premit; Causa nempe fortuitu aliqua Naturæ consilium mutante, rationem Morbi conturbante, Morem alterante: Unde jure merito, quæ Artuum est *Arthritis*, habeatur *Regularis*; quæ reliqui Corporis, *Anomala*. Simili etiam modo, atque de *Tussi Impetiginosa* diximus, quæ e. g. *Tussis* est *Arthritica* (quandoquidem ex Miasmate *Arthritico* fiat) à vulgari & primigenia *Tussi*, si rectè comparetur illi, primum differre existimetur. Postremo, (ut in *Impetiginoso Tussiente*) nihil hac *Tussi* laborantibus conducibilius, nihil *Arthritidi* huic *Anomalæ* magis aptum, quàm ut in Viam ea, quaqua possit arte, reducatur, & fiat *Regularis*: id est, in Artus ut ejiciatur.

Præmissa hac *Arthritidos* (in *Regulaerm*, & *Anomalam*) divisione, tanquam hujus Scripturæ Basi; de *Arthritide Anomala* disserere non jucundum modo, verùm etiam utile; sed & difficile cogitandum. Est enim illa, Primum, perobscura, tenebris occultata, neque perpetuo animadversa; maximè, si ex primo ejus aspectu, nempe Symptomatum concursu, (qui vulgi mos est) Diagnoses statuantur. Partium quas invadit, Morbos, adeo ex amussi illa proprios & vernaculos, imitatur; ad eorum Modos se tam accuratè comparat; ex eorum Vultu, suum tam Mimicè componit; ut à Medicis omnis seculi omnino omnibus aut prætermissa, aut tantum leviter tacta; à nemine unquam Hominum, quod sciam, explicata fuerit; nedum à quoquam, uti par est, impugnata.

Deinde, illa ita numero (veluti Erroris alias natura) multiplex est; ut raro ullam in *Trunco* Regionem, ea prorsus immunem; nullam fere, quam non aliquando ingrediatur, animo liceat comprehendere: Ut *Trunco* quot Partes sint Organicæ, tot propemodum *Arthriticæ* sint earum *Anomaliæ*. Porro, tam à se diversæ sunt ut Malorum, quotquot undique Corpus Humanum infestent, eorum omnium vix ullum magis; vix ullum observare licet æquè πολύτροπον, πολύμορφον.

His adde postremo, importunam, semper eam esse, [sed ratione valde dissimili, & inæquali] imo quidem non raro summè periculosam: Quoties nimirum Miasma *Arthriticum*, Viscus aliquod è nobilioribus, & ad Vitam maximè necessariis ingressum illud sic, ut assolet, corrumpat. Hoc autem crebro fieri, hæc nostra *Dissertatio*, nisi quid me fallit, manifestum & testatum reddet. Testatum, inquam, reddet, *Arthritida* non solum [*Regularem*] Artubus Dolores, Tumores, Tofos, aliaque istius generis mala [quæ *Arthritidem* omnino omnem indicare, vulgo fuere judicata] inferre; verum etiam [*Anomalam*] modo *Ventriculo Nauseam*; modo, *Intestinis Tormina*; modo, *Renibus Nephritida*; modo, *Pectori Asthma*; modo, *Pulmoni Tussim*; modo, *Faucibus Anginam*; modo, *Cerebro Apoplexiam*; modo, *Nervis Paralysin*: &, quod *Trunci* Partes, Affectibus indigenis satis superque afflictatas, usque novis & peregrinis aggravet; usque miseros Mortales excruciet; tunc, ut sæpe accidit, maximè crudelis, quando minimè suspecta.

Tantæ pestis & tam funestæ impetum, ut Ego pro virili sisterem; harum

Anoma-

Anomaliarum Doctrinam, & Disciplinam attentavi: Quos in *Trunco* locos adeat *Arthritis*; quibus in Corporibus, quæ præferat *Diverticula*; quæ *Latibula*: itaque quos illa, generatim; quos, speciatim, *Mæandros*, *Anfractus*, & *Obliquitates* amet: quibus de Causis eas incipiat; qua Velocitate percurrat; quo Eventu terminet: quodnam item *Anomalæ* cujuslibet Εἶδος; quæ *Accidentia*; qualis, à Morbo Partis affectæ proprio, *Differentia*: qua demum Arte præcipuè quam peculiari, & privata, quælibet oppugnari; quaque præcaveri debeat, tradere conatus sum.

Circuli, Curvarum Linearum perfectissimæ, Natura & Proprietatibus explicatis; ea re minimè contenti Geometræ parvam & tantum inchoatam istiusmodi Linearum Mathesin, esse putavere; nisi etiam Curvæ minus Regulares enodatæ fuerint: atque ideo *Ellipticam*, *Asymptotas* aliasque Curvas, *Circulari* minus perfectas, suscepere; & in iis extricandis operæ multum impendere; tam sibimet ipsis, quàm aliis, utile & jucundum.

Quæ verò me ad Opus hoc aggrediendum impulerunt, imprimis duo sunt: Alterum, quod *Damnonios*, Populum nobilissimum, & de me optimè merentem, *Arthritide Anomala*, perinde atque *Recta*, multum urgeri vexarique, jam diu observaverim; illaque multo plures, quàm hac occidere; ut *Arthritis Anomala* Morbus non immeritò *Lethalis* habeatur; uti, quæ *Recta*, *Salutaris*: rarò enim hæc ægrotum interimit, nisi *Anomala* prius facta. Quibus tamen Hominibus, cum plerisque aliis, Morbi illius facie miserè deceptis, de vero ejus Ingenio, nempe *Arthritico*, raro unquam ulla fuit Suspicio. Et tantopere sub aliena Larva debacchatus est in Eos hic Affectus; ut, ex iis qui Ανορεξία, qui *Colica*, qui *Syncope*, qui *Phthisi*, qui *Asthmate*, qui *Apoplexia*, [ne dicam alios Affectus, utique complures] Exquisita, Pura, & Genuina perimi, & è medio tolli censerentur; revera *Arthritide*; unum eorum aliquem æmulante, & larvam induente, non pauci, atque adeo [quod verissimum est] permulti fuerint sublati: non solùm Morte, sed & ignota ejus Causa, infelices. Quas tamen eorum *Arthritides Anomalas*, Methodis hisce nostris opportunè adhibitis; quam iis, quæ Continentem, & Proximam earum Causam minimè attigerint; nec quidem unquam respexerint; facilius cedere potuisse, conjectura ducor ad suspicandum.

Quod verò præterea Calcar, atque Animum, ad scribendum dedit, altum erat illud de *Arthritide Interna*, sive tollenda, sive dignoscenda, apud Autores Medicos Silentium. Etsi enim patet, Eam, ut & Periculum, quod Eam insequatur, non esse novum, aut Artis Professoribus ignotum: tamen, quia neque illud Periculum, neque ipsa *Arthritis*; multo minus ejus Curatio; dedita unquam Opera, vel pro ejus Dignitate, & Momento, fuit à quoquam unquam exposita; nec, quod sciam, inchoata: idcirco ejus Doctrina, quatenus Diagnosin, & Therapian ejus comprehendit, inter Artis Medicæ Defectus, & Desiderata, non immeritò censeatur.

Ne verò quis, ex eo Medicinæ Consultorum hac in re Silentio, *Arthritidis* hujus in dubio ponat Υπάρξιν, & de Morbo, non tam gravi periculosoque,

 quam

quam commentitio imaginarioque, disputare me coarguat; Operæ pretium existimo, Veterum, quorum Autoritate Morbus ille (*Arthritis* scil. *Interna*) confirmari possit, è multis aliquot Testimonia proferre.

Annos certè millenos abhinc septingentos [i. e. sub *Augusti Cæsaris* Imperium] *Aretæo* ille *Cappadoci* innotuit, ita de *Arthritide* verba * facienti, Τισὶ δὲ νέμεται τὴν τοῦ παντὸς σκήνεος περίοδον. id est, *Quibusdam in omnis Corporis ambitum vagatur.* Et deinceps, Ἡ δὲ μετάβασις ἐς νώτου μῦας, καὶ θώρηκος. Ἄπιστον, εἰς ὅσον ἕρπει τὸ Κακόν. Σπόνδυλος ἀλγέουσι ῥάχεός τε καὶ αὐχένος, καὶ ἐς ἄκρον ἐρείδει τοῦ ἱεροῦ ὀστέου. i. e. *Transitus quoque in Dorsi Thoracisque Musculos fit: Incredibile est, quam latè Malum* [i. e. Arthritis] *serpat. Vertebræ Dorsi, Cervicisque dolent, & in summo Sacri Ossis Dolor inhæreſcit.* Et paulò post, Τένοντες, Ἀδένες, Μῦες ξὺν ἐντάσι ἀλγέουσι. Γνάθων καὶ Κροτάφων μύες νεφρῶν καὶ κύστιος ἡ διαδοχή. Ὢ τοῦ Θώματος. i. e. *Tendines, & Musculi cum distentione Dolorem patiuntur, nec non Maxillarum & Temporum Musculi. Item cum Renibus, & Vesica communicatur. O Rem admirabilem!*

Secundum hunc *Galenus* apertissimè, *Satius*, inquit, *est, ut Humores pravi relictis Principalioribus partibus, in Ignobiliores ferantur, quàm quod ab Ignobilioribus in Principes impellantur. Aspeximus etenim sæpe in his, qui* Articulari *Morbo, aut* Podagræ *obnoxii erant, quod, repulsis ab Artubus Humoribus eo delatis, illi in Principem aliquam Partem contendentes, Homini interitum attulere: cui ea sola relinquebatur Spes Salutis, si iterum possent ad Artus revelli* †.

Paulus etiam *Ægineta* nonnullorum meminit, *qui Aures, Dentes, Guttur, & non nunquam Jecur, Lienemque, Arthriticis Doloribus conflictari pronunciant: A quibus, nisi desubito Vitium in Artus sese recipiat eructetque, periculum brevi tempore Laborantes occupaverit* *.

Adhæc *Aetius* † [*Iano* interpretante *Cornario*] *Qui vero*, ait, *extreme ab hac Affectione* (nimirum Arthritide) *apprehenduntur, his & Spinæ Vertebræ, & Costarum Juncturæ, & Genæ dolent, aliquibus autem & Iris, sive Corona pupillā Oculi ambiens: neque est aliqua Ossium Connexio, quæ ab hac Affectione sit immunis.*

Quibus animadversis, *Trallianus* * sapienter monet, *Ne astringentibus & repellentibus in affectis Partibus utendum esse, nisi totum prius Corpus Recrementis liberaveris. Nam quod Articulis influit, ne ad Principales Particulas recurrens, Suffocationis causa fiat Ægro, periculumque Mortis adferat, metuendum est.* Et in sequentibus, *Multos Attonitos*, inquit, *fieri conspicimus, ubi Pedes tentari desierint.* Quid?

* Lib. 2. Cap. xii. Ed. in Fol. August. Vindel. 1603. per Henischium.

† In *Hippocratis* Librum de Natura Hominis, Commentario II. ad Textum quintum: Editione *Parisiensi*.

* Libro 3. Cap. 78. Editione Aldina.

† Vide ejus Tetrabili tertiæ Sermonem quartum, Cap. vi. Editione Frobeniana. Basileæ MDXLII.

* Vide Alexandri Tralliani, Lib. II. Cap. I. Basileæ MDLVI.

Quid? quod *Demetrius*, inter recentiores Græcos, *Pepagomenus*, *Michaelis Palaeologi* Medicus, his aſſentiatur; Libro [iſtius Imperatoris juſſu] de *Podagra* ſcripto, *Non tantum*, inquiens, *in* Manus, Pedes, *omnes* Articulos *tales ferri* Fluxiones: *verum etiam in* Cerebrum, Jecur, *atque adeo ipſum* Cor: *Eaſque teterrimas eſſe liberatuque difficillimas.* †

His accedunt ætate noſtra *Sennertus*, *Sylvius*, *Ettmullerus*, *Sydenhamus*, & complures alii; ut, tametſi *Arthritidos Internæ*, qua latè patet, Diagnoſis certa & fidelis, ſuperſit nulla; nedum ejus ulla Curatio propria; Morbum tamen eum, Medicorum omnis fere ævi opinione, revera eſſe; eumque Magnum, & Ancipitem eſſe, omnino conſtet: Et quidem mirari aliquando ſubiit, in Morbo, toties à Veteribus ſignificato, per tot ſecula Genus Humanum affligente, explicando curandoque; ab eorum temporibus ad hunc uſque diem, Progreſſum adeo parvum fieri; adeo Nihil agi: Utinam, quæ à nobis hanc ob rem in medium feruntur, Propoſito reſpondeant.

Illud denique adjiciam, unde Lectori *Hippocratis* æmulo, [id eſt, Præceptoris in Medicina optimi Diſcipulo] Diſſertatio noſtra, uti ſpero, commendetur, & Gratiam ab eo ineat; Omnem hanc *Arthritidum Anomalarum* Diſciplinam, ſive Ætiologicam, ſive Therapeuticam, cum Medicina *Hippocratica*, quantum in me eſt, convenire; &, [poſthabitis Hypotheſibus, Naturæ verò Judiciis tum avide inveſtigatis, tum etiam diligenter examinatis] ad Ejus normam & legem componi. Nec enim ille parum auſpicato Medicinæ operam dat, qui id aliter facit, quàm *Natura* Duce, & Comite *Ratione*: Hoc autem minimè omnium illi videntur facere, qui, neglectis Phænomenis, *Naturæ* nomine venditent *Opiniones*; itaque ſibi, ſuique ſimilibus Fraudi, aliis ſint Ludibrio.

Quare, de Humorum *Tranſitu Migrationeque*, & ab Artubus in Partem aliquam internam *Receſſu*; de eorum in ea Parte *Receptione*; deque eorum Medicamentis ore ſumptis, in Artus *Expulſione*, extra verò applicatis *Revulſione*, creberrimè nobis Sermo. Sunt autem iſta plane *Hippocratis* Μεταστάσιες, Διαδέξιες, Αποκρίσιες, Αντισπάσιες. Imo quidem, hanc noſtram Medendi Methodum, verbis generalibus, Ipſe Divinus Senex propoſuit, præcepitque: Præcepit enim Αντισπᾷν, ἢ μὴ ᾗ δεῖ ῥέπει: ἢ δ' ὄκη δεῖ, τουτέοισι δεῖ στομοῦν, οἷως ἕκαστα ῥέπει. id eſt, *Revellenda ea, quæ quo non oportet, repunt: Sin autem quo convenit, iis Viam ſternere oportet, ut ſingula eo vergant.* Quo quidem Aphoriſmo, [tanquam Oraculo, *Apollinis* inſtinctu edito,] tum *Anomalæ*, tum *Primigeniæ Arthritidos* Curatio tota brevi comprehenditur.

Morbi *Hypochondriaci* Diverſitates & Morborum innumeras aliorum Imitationes, quæ per omne ævum Medicis fucum, Ægrotantibus moleſtiam fecerunt; à Clariſſimo *Sydenhamo* graphicè depingi, ſolertiſſimè curari vidimus. Utinam etiam *Arthritidis*, Morbi ſimiliter multiformis Varietates, Simulationes, Flexiones, *Anomalias* qui exprimeret, & pro rei dignitate, & ampli tu-

† Cap. v. *Editione Pariſienſi, per Charterium.*

amplitudine describeret, par esset *Sydenhamo*. Hisce verò desperatis, huc spectantia, quæ à me fuere passim observata, lubens in medium fero; ea Spe fretus, etiamsi non perfectas & absolutas, tamen non nullas harum *Anomaliarum*, per hæc nostra qualiacunque, fieri tum Historias, tum Curationes.

Habes, Lector, Instituti rationem & consilium: Utrique Fave.

ELENCHUS,

CAP. I. De Arthritide Anomala, *Generatim*. Pag. 1
II. De *Ventriculi Affectibus* Arthriticis. 9
III. De *Colica* Arthritica. 30
IV. De *Diarrhœa* Arthritica. 47
V. De *Dysenteria* Arthritica. 54
VI. De *Abscessu Intestinorum* Arthritico. 60
VII. De *Melancholia* Arthritica. 65
VIII. De *Syncope* Arthritica. 70
IX. De *Calculo Renum* Arthritico. 74
X. De *Asthmate* Arthritico. 79
XI. De *Catarrho*, *Tussi*, & *Peripneumonia* Arthritica. 89
XII. De *Phthisi* Arthritica. 99
XIII. De *Angina* Arthritica. 106
XIV. De *Capitis Dolore*, & *Vertigine* Arthritica. 116
XV. De *Apoplexia* Arthritica. 129
XVI. De *Paralysi* Arthritica. 141
XVII. De *Doloribus* in Corpore vagis, fixis; de *Ophthalmia*; de *Erysipelate*; & *Achoribus* Arthriticis. 153
XVIII. De *Epiphora*, & *Dolore Dentium* Arthritico. 156
XIX. Corollaria *continet*, *cum* Epilogo. 157

DE ARTHRITIDE ANOMALA, GENERATIM.

CAP. I.

ARTICULUS I.

CUM Materia peccans, & aliena, quæ *Arthritidos* sive *Primigeniæ*, sive *Symptomaticæ* Causa proxima, continens, & conjuncta est; post aliquam in Sanguine moram, Naturæ demũ molesta, ideoque expellenda, jã exilio parata est; permagni sanè refert, quas in Corporis partes ea mittatur; quibus in locis deponatur: Si enim in *Artubus*, maxime verò si eorum commissuris; sicq; ut de ejus in Sanguinem reditu nullum sit periculum; profectò quidem hoc est ipsum Naturæ propositum, quod in sui defensionem omni illa studio, summis viribus attentat: hæc Morbi hujus solutio fida, accommodissima: hæc *Arthritis* exoptatissima, quæq; jure merito nominetur *Regularis*.

II. SIN aliter acciderit, & ad Corporis *Truncum*, sive aliquam ejus partem, Materia fuerit appulsa, & in ea malum more suo machinata; longè alia rerum facies, alius est eventus: Nam aut nulla Morbi fit solutio, aut saltem inepta, Naturæque votis minimè respondens. Novus ex eo Morbus exoritur, isque sæpe periculosus, sæpe perniciosus; indole, & ingenio, propter Materiam ab *Arthritide* ductam, admodum singulari. Atque hæc istius Materiæ, in ea quæ intus sunt, è Sanguine ablegatio, & in iis commoratio; quandoquidem ex primo Naturæ instituto (quæ semper *Regularem* præfert, & quoad fieri potest, molitur *Arthritida*) minimè pera-

peragatur; verum multo aliter ex illius errato, vel defectione: hæc, inquam, *Arthritis* à nobis appellatur *Anomala*; ea vocis istius significatione, qua apud veterem † Etymologum legitur *Anomalia, id est, extra Regulam.*

III. *Arthritidum Anomalarum* Διαγνώσεις difficultatibus quamplurimis involutæ, tenebris densissimis obscuratæ sunt; ut autem excudam, & ante oculos ponam earum rationem aliquam generalem, omnino distinguendum est inter eas *Anomalas*, quæ *Regulari* nullo præcurrente Paroxysmo sunt; & eas, quæ regularem *Arthritidis* Paroxysmum insequuntur.

Illæ quidem Partium, quas afficiunt, Morbos tam mimicè legitimos & exquisitos imitantur; ut internoscere illas, & ab hisce Charactere proprio discriminare, prorsus ἀδύνατον existimetur. Quis enim, e. g. Morbosam istam Affectionem, quæ in Corpore, ad hoc usque tempus immuni, neque *Arthritidis* Paroxysmo regulari vel semel unquam tentato, vel ei (quantum apparet) proclivi locum habens, Anginam inducat; eamque Anginæ legitimæ tam similem, ut neque ovum ovo similius: quis, inquam, isthuc malum; quis hanc Anginam, *Arthriticam* esse somniaverit; quando nulli testes, Symptomata nulla, vel minima quidem ex parte id arguere videantur. Nihilo minus tamen *Arthriticam* esse posse hanc *Anginam*, omni dubio procul usu medico confirmatum est. Quare prætermissis hisce, quæ, ut nunc sunt Symptomata, & eorum interpretationes, supra captum humanum esse censeantur; ad eas progrediar *Anomalas*, quæ, Paroxysmum *Arthritidis* Regularem à tergo secutæ, *Diagnoses* habeant probabiliores.

IV. HÆ verò *Diagnoses* non ex Caterva sive Globo Symptomatum, simul semelque concurrentium, (quod in Affectibus plerisque locum obtinet) expectandæ; sed ex Symptomatum serie, vel Ordine, in longum producto, capiendæ sunt. Ut autē istæ Catervæ, Συνδρομαὶ ab antiquo παθογνωμονικαὶ fuerunt nominatæ; ita quidem hi *Ordines*, *Pathognomonici* non ineptè nominentur.

Qui quidem *Ordines Arthritidum Anomalarum Pathognomonici*, pro istarum *Arthritidum* diversitate, diversi sint, oportet; & quidem aliàs conveniunt, alias inter se magnopere sunt disjuncti. Conveniunt in eo, quòd ad unum omnes ab *Arthritide regulari* sumant initium: quandoquidem, de *Anomala Arthritidos* ὑπάρξει minimè unquam constabit, nisi de *Regulari Arthritide* præcurrente prius constiterit. Atque hæc istarum Διαγνώσεων pars prima est.

Discordant eo, quòd, eodem loco incipientes, diversas omnes ingrediantur vias: Uti Radii ejusdem Circuli, ab eodem Puncto, nempe Centro, incipiunt; sed in varia Peripheriæ Puncta desinunt. Ut hoc Exemplo clarius ostendatur, *Dysenteria*, v. g. *Phthisis*, & *Apoplexia Arthritica* consentiunt in eo, quòd ab *Arthritide regulari*, & in Artus sæviente, exordiantur omnes: Verum, quoniam Miasma nunc ad Intestina appulsum est, ubi loci *Dysenteriam* facit; nunc ad Pulmonem, ubi *Phthisin*; nunc autem ad Cerebrum, ubi *Apoplexiam*; idcirco

† *Isidori* Lib. 1. Caput 27.

Arthriticæ hujus *Apoplexiæ*, *Phthiseos*, *Dysenteriæ Diagnoses* ex Cerebri, Pulmonis, & Intestinorum, nempe ex locorum affectorum Signis, maxima ex parte sunt eliciendæ. Atque ista Locorum, ab *Arthritide* in eos translata affectorum, accidentia, διαγνώσεων harum est quod reliquum.

Quoniam verò hi Affectus postgeniti, *Arthritidem regularem* nunc e vestigio sequuntur, nunc ex intervallo; eoque aliàs brevi, aliàs longiori; magna profecto, ob hanc rem, earum est diversitas. Alii Originem plene & planè confitentur *Arthriticam*; alii, utrum habeant, an secus, minimè declarant. Adeoque, ut Diagnoses hasce finiam, hic *Canon* istorum Affectuum *Pathognomonicus*. Quo certior *Arthritidos* regularis ὕπαρξις, & illius Materiæ, in ea, quæ intus sunt, quo postea certior est Translatio; eo confidentius *Anomalam*, & quidem in Parte jam nuperrimè occupata, esse *Arthritidem*, possimus statuere.

V. CUM autem *Arthritidem* ea, quæ intus sunt, *Anomalam* infestare dicam; vox (*intus*,) ut & alibi (*Partes internæ*,) uti etiam τὸ (*Anomalam*) & (*Truncus*) sic à me sumuntur, ut *internæ Partes* sint Trunci omnes: *Truncus* autem tres Ventres comprehendat, & cum Artubus (quorum respectu Partes ejus dicuntur *Internæ*) constituat universum Corpus. Ut autem Voces (*internæ*) & (*intus*) & (*Truncus*) sensu largiori, ita Vox [*Anomala*] strictiori accipitur: Non enim omnes *Arthritidos* in Trunco *Anomalias*, non Artuum ullas, tractare propositum est.

VI. HINC *Arthritidem* inter *Regularem* & *Anomalam*, quæ sit Differentia, quod Discrimen, explicatu facillimum. Primum enim illa tantum Artus invadit, eorumque præcipuè Articulos; tum Humerum, & Coxendicem, tum cæteros omnes: Hæc Corpus reliquum; cujus Partes, nunc *contentas*, nunc *continentes*, aliasque sæpenumero adoritur, multifariam affligit.

Deinde, *Arthritidos* regularis, cuicunque Articulo affixæ, quoscunque Artus pervagatæ Symptomata, simul sumta, inter se consentiunt, similiaque faciunt *Pathognomonica*, & (quod de similium Triangulorum lateribus solet dici) ὁμολογοῦσι. Nam in *Arthritide* regulari fixa, Dolorem fere perpetuo, Tumorem creberrimè, Ruborem sæpe, neque rarò Ardorem & Tofos cernimus: Et in Vaga Dolorem, unde ipsius nominis ratio, Vagum; cui non nunquam accedit Tumor albus, & tanquam οἰδηματώδης. Contra verò *Anomalæ Arthritidos*, uti in locis ea longe plurimis est, ita longè plurima & diversa sunt Symptomata; in Ordines ejus *Pathognomonicos* & numero plures, & valde dissimiles (secundum partes ab hac *Arthritide* tentatas & affectas) disponenda, & digerenda.

Postremo *Arthritis* regularis est à Natura potissimè petita; maxima ex parte tuta, perpetuo desideranda, Crisis; ut ad vitam servandam imprimis necessaria; neque alium quemvis (nisi id casu fiat) morbum gravem, & ærumnosum habens supervenientem. Hæc contra ortus est sinistri, & ex Naturæ frustratione; rarò absque ægroti periculo, interdum summo comitata, exituque crebro fatali. Adeo nempe à *Regulari* distinguitur *Anomala Arthritis*.

VII. ID autem memoria tenendū, non solùm exquisitæ *Primigeniæque Arthritidos* esse has Ἀνωμαλίας, verum etiā *Simulatæ Symptomaticæque*: easque esse *Arthritides Symptomaticas*, quæ *Primigeniam Arthritida* non tantum modo rectè agentem, sed etiam deviam, sed *Anomalam* sequantur, & in rebus permultis æmulentur. Hujus autem Verbi vis, & Interpretatio non ita intelligenda, ac si omnes *Symptomaticæ* ad *Anomalias* ἀδιακρίτως omnes æquè proclives essent; e contrario, has illis sæpiùs, & longius excurrere, & quidem ad alios corporis locos, est exploratissimum.

VIII. AT Truncum illa universum non æqualiter infestat, aut pari modo lædit, verum, ut in Provincia Exteriori *Arthritis Regularis*, sedem in Pedibus principalem ponit; quam creberrimè frequentat, habitatque constantissimè: aliam secundi ordinis sedem elegit, nempe Manus Articulos; quos aliquanto rarius, sæpe tamen invisit: alios habet tertii, videlicet Genu, Cubitum, Humerum, & Coxendicem; quos Articulos adit, quasi invite, omnium rarissime. Ita quidem in Provincia interiori, sive Corporis Trunco, *Arthritis* se gerit *Anomala*. Namque omnium sæpissime Ventriculū, & Intestina petit, & in iis Tyrannidem exercet: hinc Ἀνορεξία, Δυσπεψία, *Vomitus*, hinc *Colica*, *Dysenteria*, *Diarrhœa*; hinc interdum *Abscessus Arthriticus*. Sæpe Caput, tanquam Arcem munitissimam, aggreditur; & nunc *Vertiginis*, nunc *Cephalalgiæ*, nūc *Apoplexiæ* partes sustinet *Arthriticæ*. Aliquando etiam in Nervos se insinuat; unde *Paralysis Arthritica*: Non rarò Pectoris regionem, spirandique tentat organa; & est vel *Asthma*, vel *Tussis*, vel *Hæmoptoe*, vel *Phthisis Arthritica*. Aliquando etiam Fauces invadit, & sub *Anginæ* vultu ludificat ægrotos. Interdum Gingivas, & appellari solet *Dentium Podagra*. Interdum Renes afficiendo *Calculum* infert, *Dysuriam*, *Stranguriam*: Aliàs, scil. aliasq; Trunci partes, Viscera, Membranas, Musculos, Glandulas, Tendines, Ligamenta, ne dicam Ossa penetrat inficitq; ut in omni Trunco, quod ea liberum, & ex toto sit immune, vix reperiatur.

IX. NE cui verò *Arthritidi* videatur alienum, tot ei, vel erranti, *Anomalias* obtingere; inque Morbos, si eorum facies spectemus, numero tam multos, natura tam diversos, illam diffindi, & dispertiri; hoc cum animo cogitet; Primum, Virus *Arthriticum*, sanguine commistum, unà cum eo Corpus universum circumvehens, in singulos Ventris singuli recessus, in partes Corporis omnino omnes immitti, earumque Adyta intrare. Deinde, iter ad Articulos non adeò recta facere Miasma illud, ut in aliis corporis regionibus minimè unquam divertatur; verum ex Contrario, ad Partem Trunci aliquam appulsum, in ea sæpe morari, sedemq; tanquam propriam occupare. Postremo, illa commoratum, illius Affectum aliquem, sed novi moris Affectum, sed *Arthriticum* inducere tum posse, tum etiam solere. Ut *Arthritidis* imperium, usque quaq; dilatatum, amplum esse constet, pariterq; fere atq; humanum Corpus immensum.

X. Causæ loco proximo perpendendæ veniunt; Eæ verò, uti mihi videtur, ita se habent. Alia est *ipsum Miasma Arthriticum*, vel in Sanguinis

sinu

ſinu incluſum; vel ad Corporis Extremitates amandatũ; quod tamen iis minime defixum, aut inhærens, repercuſſu proclive ſit, & in Trunci Organicam partem aliquam facile repellatur.

Alia *in ipſis Trunci partibus*, quæ Miaſma depoſitum accipiunt, ineſt. Earum enim infirmitas & ἀτονία major, minor; eaq; interdum naturalis, alias acquiſita, reddit eas *Arthritico* plus minus oneri ferendo idoneas. Atque hæ duæ Cauſæ *internæ* ſunt, & Procatarcticæ, & in *Anomalis* hujuſce generis quibuſcunque locum obtinent.

Alia eſt *externa*, & evidens Cauſa; uti Emplaſtra, Cataplaſmata Ἀποκρουστικά, Frigus, & quidem omne, quod Materiam, vel à τοῖς ἔξωθεν repellens, vel iis affigi prohibens; ad ea, quæ intus ſunt, illam intrudat. Atque hæc Cauſa frequens & pervagata, minimè verò conſtans, & perpetua eſt. Trunci enim partes aliquando debiles, & ἄτονοι nulla omnino urgente vi externa, onus per ſe recipiunt, ultroque ſuſtinent.

XI. DIFFERUNT inter ſe *Arthritides Anomalæ*, Primò, ſecundum *Locos ſive Subjecta*: Alia enim eſt Ventriculi; alia Inteſtinorum; alia Pulmonis; alia Faucium; alia Cerebri; alia Nervorum; &c. Et quidem adeò differunt, ut, tot diverſæ inter ſe Morborum Species, à pleriſque omnibus fuerint exiſtimatæ.

Tum, in eodem Subjecto, differunt ſecundum *Cauſas*: Ut enim illæ varietate magna diſtinguuntur; ut illæ nunc fortius, nunc remiſſius agunt; utq; hoc illoque modo, πολυτρόπως implicantur; *Anomaliarum* oritur *Arthriticarum*, quæ pari gaudet diverſitate, vis & copia ſimiliter varia.

Dicam planius, & diſtinctius; primum *ratione Materiæ*, ſive Cauſæ continentis; quam modo puram putam *Arthriticam*, modo alienam; uti *Scrofuloſam*, *Scorbuticam*, vel iſtiuſmodi aliam habet hæc *Arthritis*: Modo Materiam rectà è Sanguine effuſam; modo ab externis Partibus translatam: Modo in iis Partibus ſævientem, Membranas acriter rodentem; modo mollem, & edentulam: Modo in iis nuperrimè; modo ex intervallo. Unde *Arthritidum Anomalarum* multiplex varietas, diſcrimen ingens.

Deinde, *ratione Subjecti*, nunc illud à Natura debile; (uti ſunt Glandulæ ferme omnes:) nũc materiæ vitioſæ à Sanguine ſecernendæ Natura deſtinatum; (uti præcipuè ſunt Conglomeratæ:) Nunc malis moribus illud debilitatum; (quod in Ventriculo ſæpiſſime obſervatur;) nunc, prægreſſo aliquo morbo, quod in Hæmoptoicorum Pulmone,) ſuſpiciendo Miaſmati *Arthritico* magis paratum eſt: Unde etiam harum Differentiæ *Anomalarum* pæne innumeræ. Alia porro eſt Differentia, ad hunc ordinem referenda: Nam ab alio *Subjecto*, uti à Faucibus, ad Artus facillime, ſua quaſi ſponte adit; expeditiſſimè, promptiſſime demigrat; ab alio, uti à Nervis, non niſi difficillime removetur, & ſummis Medicinæ viribus; remediis, veluti μοχλικοῖς, interdum verò ne quidem ullis. Unde etiam ἐν τῷ θεραπεύειν harum *Anomalarum* magna diverſitas.

Poſtremo, *ratione Cauſæ externæ*; nonnunquam mero Extremitatum robore, Partium internarum ἰσοῤῥοπίαν exuperante; ſæpe Emplaſtris, Cataplaſmatis, Unguentis, Linimentis repellentibus, nonnunquam Aere perfrigido; non nunquam Pedum, in Aquam fri-

gidam, vel ſalſam immerſione; alias Ligaturis, aut Tibialibus nimis anguſtis fit *Arthritis Anomala*.

Ex hac Varietate qua *Subjecti*, qua *Cauſarum*, *Arthritides* ſunt *Anomalæ* tam variæ, tamque multiformes, & detectu ſæpe tam difficiles; ut vel *Æſculapio*, vel *Herculi* Medico faceſſant negotium.

XII. MEDENDI Indicatio generalis eſt, ut *Arthritide Anomala* pars affecta quam citiſſimè, quàm tutiſſime levetur. Hoc autem fit, materiam in ea depoſitam partim è corpore evocando, partim in Artus transferendo. Evocatur è corpore materia modo Venæſectione modo Catharſi, modo Diaphoreſi, modo Epiſpaſticis, modo Apophlegmatiſmis, modo Errhinis: Quæ quidem omnia, ficut hujuſmodi cætera, quando *Arthriticis* omnibus *Anomalis* ſimili nequaquam modo adverſentur; verum è contrario, aliis alia: Quæ illorum auxiliorum quibus *Anomaliis*, quaque ratione opponantur, infra ſpeciatim explicabitur.

In præſentia dicam, è Corpore materiam evocantibus (quæ primo loco erant) etiamſi crebro neceſſariis, non iis ita crebro ſolis, ægrum ſanari; interdum lædi: *Lædi* nimirum, quoties perperam & imprudenter electa, vel incautè & ſupra modum ea fuerint adhibita, unde non nunquam malum augetur, aut aliàs ægri conditio pejor reddita eſt. *Non autem ſemper ſanari*, quia Materia, quæ relicta eſt in corpore, *Arthritica*, tametſi Evacuationibus retuſa, quando jam maturata & ad ἀκμὴν eſt evecta, brevi ſe attollet, iterumque turgendo criſtas eriget, neque niſi propriis excerniculis (id eſt, Glandulis Articularibus) ejus fiat excretio, vel minimum Artubus appoſitio, Sanguini quies erit. Præmiſſis igitur, qua par eſt, Evacuationibus, optime fæliciſſimeque Curatio perficitur, per materiæ in Artus translationem. Hoc enim ipſum eſt Naturæ propoſitum; hoc illi maximè optatum; quod dum molimur, ei laboranti, neque alienum ex more, & qua via ſoleat debeatque exturbanti, ferimus ſuppetias. Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ [ἡ φύσις,] ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Hoc eſt, *Quæ educere oportet, eo ducenda, quo maximè Natura viam affectat, per loca convenientia. Hippocr.* Aphoriſm. XXI. Lib. I.

Medicamenta, huic Intenſioni apta & inſervientia, ſunt duum generum: Quæ Ore ſumpta materiam in Artus amoliantur; quæque extra iis admota, eo illam invitent.

Interna, *Arthritidem expellentia*, ſive ποδαγραγωγά, ſunt è Claſſibus Cardiacis, & Diaphoreticis, magna ex parte, ſelecta Præſidia; uti;

Pulveres *Zedoariæ*, *Contrayervæ*, *Gentianæ*, *Serpent. Virg. è Chel. C. C. Purpureus* Batei; *Lapid. Goani*, *L. Contrayervæ*; *Species Diambræ*, *Confect. liberantis*, Cl. Fulleri *Pulvis Alexipharmacus*; *ejuſdem P. Stomachicus amarus*; Cl. Willisii *P. Bezoarticus*; *Pulvis Ruber* Exonienſis; *Flores Salis Armoniaci*, *& id genus alii.*

Electuaria, *Theriaca Andromachi*, *Mithridatium*, *Elect. de Ovo.*

Spiritus *C. C. Simp. vel Succinatus*; *Sp. Sanguinis humani*, *Urinæ*, *Volatilis Oleoſus*, *Serici*, *& ejuſmodi alii.*

Vinum *Album Gallicum*, *Campanum*, *Moſellanum*, *Rhenanum*, *Burgundicum*, *Burdigalenſe*, *Luſitanicum*; *Pomaceum*, *maximè ſubacidum.*

Quo-

Quoniam autem *Ferro*, ad extrudendam *Arthritida*, nihil potentius inveni; aut quod Ægrotantis ſæpius ſit auxilio: quod efficax, & tutum; quod annorum uſu multorum à me expertum, ejus *Præparaum* accipe.

℞. *Limaturæ Ferri* ℔. x. *Sartagine, vel Patella terrea, vitro obducta, Urina madefac humana; æstivo Sole, vel ad Ignem ſicca; iterumque (Spatula Ferri particulas, ne coaleſcant, bis in die agitando) irrora, donec abeat in Rubiginem Maſſa Exeſam, & Rubigine confectam eam in Mortario ferreo contunde: Tuſam, & in Pulvere redactam Situlæ, quatuor circiter Congios Aquæ fontanæ continenti, injice. Pulverem cum Aqua commiſce. Horæ poſt quadrantem, Aquæ, quod ſummum eſt, & minus turbidum, leniter detrahe; & ad Pulveris, in ea natantis, ſiccitatem evapora. Quod in ſitula relictum eſt humoris, ſimiliter evaporetur. Pulvis in fundo craſſior, Urina irroretur; &c. uti prius. Itaque Nutritio, Tritura, perque aquam Separatio repetatur, donec omne Ferrum in Pollinem mutabitur. Chartæ Emporeticæ, Coni in formam circumvolutæ, Pulveres ſiccatos inde; Aquam fontanā fervefactam, paulatim, & per vices, ſuperaffunde; donec urinoſo ſale penitus abluto, exſtillabit Aqua inſipida. Pulverem denuo exſicca, & uſui ſerva.*

Eſt illa *Rubigo Ferri* ſubtiliſſima, merum *Alcohol*; non ſolum *Arthritide*, verum etiam Chronicis pleriſque aliis, Ægrotantibus, præcipuè teneris & imbecillibus utiliſſimum. Doſis ℈ß. ſemel, bis in die, pro re nata.

Pulvis Ruber Exonienſis *ita præparatur.*

℞. *Cacumin. Anagallid. Scabioſ.*
Draconis, *Betonicæ*, *Scordii.*
Tormentillæ ā ℥iiii. *miſce*; *inciſa digere, igne arenæ, horas* XXIV. *in Vini albi Luſitanici* ℔iiij. *Vitro probè clauſo. Tunc fiat Colatura, & Expreſſio.*

℞. *Boli Armenæ pul.* ℔j. *Infuſo prædicto in ſpiſſitudinem Linimenti temperetur; crebro agitetur; ſole exſiccetur; rurſus irrigetur; &c. Itaque Maſſa Infuſa nutriatur: At cum ultima ejus ſemilibra, illi addatur.*

Mitridatii ℥j.
Diaſcord. ℥iß.
Conf. Alk.
Pul. Rad. Curcumæ ā ℥ß. *Serp. Virg.*
Croci Brit. ā ʒij. *miſce, exſicca; f. Trochiſci, vel Placentulæ; ſolis æſtu durandæ, loco calido ſervandæ, Doſis* ℈j. *ad* ʒß. *vel* ℈i.

Ad *Arthritidem* expellendam *Pulveres*, *Boli*, *Pilulæ*, poſt Evacuationes neceſſarias exhibendæ.

℞. *Ferri hujus Nutriti, ſive Alcohol Martis* ℈ß. *Sacchari albiſſ gr.* xv. *Pul. Nucis Myriſt. gr.* v. *f. Pulvis, cum Vini Hauſtu aſſumendus.* Vel

℞. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Lapid. Contrayervæ*, vel *de Goa*, vel *Rubri*) ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *f. Pulvis.*

℞. *Ther. Androm.* ℈j. (*ad* ʒß. *Alcohol M. gr. v.* (*ad* x.) *Syr. Garyoph. q. s. f. Bolus*, Vel

℞. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Alexipharmaci*) ℈j. *Spec. Diambræ, Ferri Nutriti* ā ℈ß. *Conf. Alk. q. s. f. Bolus.*

℞. *Pul. Serpent. Virg.* ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *Ol. Abſynth. Chym. gt.* j. *Ext. Cent. qs. f. Pil.*

Detur aliquot ex hiſce Compoſitionibus, ſemel, bis, terve in die; uti res Ægroti poſtulet, & patiatur; cum idoneo vehiculo, *Vino* puta, *Pomaceo*, vel *Julapio Cardiaco.*

Si Liquidum malis, in eundem finem propinetur *Infusum amarum, cum Tinctura Martis, vel ejus Alcohol.*

℞. *Rad. Zedoar. Gentian. aā* ʒij.
Cacum. Abs. Rom. Agrimon.
Cort. extr. Aurant. siccat.
Croci Brit. aā ʒj. *misce, & digere, in Vini rubri Lusitanici* ℔ij. *ad idoneam alterationem: Tunc f. Colatura. Dosis* ℥iij. *cum Alcohol Martis* gr. v. *ad* x.

Sunt & alia Medicamenta, *Arthritidi* protrudendæ apta; quæ *Anomalis* quibusdam singularibus occurrunt, & suis in locis tradentur: hæc autem maximè communia.

Internis hisce ποδαγραγωγοῖς, vel hujusmodi aliis, dies quatuor aut quinque usurpatis; si in Artubus nihil excitabitur Doloris, ad ea, quæ extra imposita *Arthritidem* ad τὰ ἔξωθεν eliciant, descendendum est. Articulo dolere solito admoveatur *Empl. ex Gummi Caranna*, vel *Oxycroceum*, vel *Cephalicum, cum Picis Burgund. dimidio, triente, vel quadrante.* Valet *Urticatio*, Veteribus in usu adversus Dolorem Ischiaticum: Valent *Balnea*, sed calidissima; uti etiam *Pelles Animalium* recens detractæ. Vel applicetur *Ceratum illud viride, ex quo fiunt Petasothecæ*; vel si vires Ægri ferant, & res in dubio versetur, *Phænigmus.*

℞. *Fermenti vet. partes* ij.
Sem. Sinapios,
Ras. Raph. Sylvestr. Allii,
Cacumin. Rutæ; Fimi Columbini, aā partem unam; cum Aceto Vini albi contunde; ad spissitudinem Cataplasmatis redige.

Admoveatur ejus Portio, quam ferri potest, calidissima; cum vestitu apto, Laneorum nempe involucris; & quamprimum illa refrixerit, donec Tumor erit, usque eo renovetur. Ægrotanti, si inter cruciatus animo defecerit, *Julapium Cardiacum*, vel, quod præferre soleo, *Vinū* aliquod generosū sæpius propinetur. Tumori demum facto, ne Sanguini reddatur in eo contentus Humor, *Epispasticum*, cujus beneficio is educi possit, applicetur.

Ubi nulla præsentis auxilii necessitas, aut Ægrotus debilis, & tener, Doloris fuerit impatiens; Tibiis vel Cubitis (prout *Arthritis* imos, vel supremos Artus solet occupare) primum *Epispasticum* commune superponatur; quo duodecim vel duodeviginti horis post detracto, imponatur id, quod sequitur.

℞. *Axung. Porcin.* ʒiiß. *Empl. Melilot. s.* ʒiß. *Pul. Cantharid.* ʒj. *m. f. Emplastrum.*

Hujus *Epispastici* auxilio, dies sex, octo, vel decem educatur, quamdiu nempe visum fuerit, ἰχωρῶδες αἷμα. Quacunque via progrediare, salutaris hæc Severitas, inanem omnem Clementiæ Speciem longè multumque vincens, *Arthritidem* paucis diebus solet allevare. Ita falsum est quod effluit, ut ex eo sæpe Pruritus, & partium aliquando vicinarum Inflammatio, & tam diutinum esse flumen observatur, ut ne perpetuum sit, interdum extimescat Æger. At, quantum mihi notare licuit, inanis hæc Solicitudo. Nam Ichore supervacuo exulante, concidunt Symptomata: ex quo Æger vegetior, Appetitu avidiori, Animo majori est donatus; ab *Arthritidis* accessione nova ad tempus aliquod incolumis.

At! Tribum *Arthriticorum* delicatam, mollem, & doloris impatientem instare video; quæ periculū ex dolore me-

meticus, & ex ἀλυπίᾳ felicitatem, omnem hanc *Arthritidis* expellendæ Medicinam, illiusque Professorem Crudelitatis arguit; neque inter hæc Tormenta (*Phænigmos* scilicet aliaque Dolorem excitantia) aliter, quàm in *Phalaridis* Tauro, Vivi contendit; neque sine indignatione quadam me objurgat, ac si verbis *Æschyli Prometheis* usa.

Ἐλαφρὸν, ὅστις πημάτων ἔξω Πόδα
Ἔχει, παραινεῖν, νουθετεῖν τε τοὺς κακῶς
Πράσσοντας. Id est.

Facile, quisquis Pedem extra mala habet, adhortari, & monere infelices. Et, ut verum fatear, querimonias hac de re me plus semel audivisse, non dissimulabo. Pii autem Medici est, dum Morbum sedulo & artificiosè conatur relevare; quicquid in ea re occurrat impedimenti, studio & constantia vincere; vel patienter ferre. Exponenda igitur his hominibus est *Arthritidos Anomalæ* malitia; & quanto melior, & mitior sit hæc Crudelitas, quàm per misericordiam methodus: Illa brevi, & tolerabili Dolore Sanitatem; hæc Quiete, multo detestabiliori, mortem accelerat.

His in genere præmissis, *Anomalas Arthritides* speciatim explicandas, jam nunc aggrediar.

Cap. II.

De Ventriculi Affectibus Arthriticis.

Art. I. A *Ventriculi & Intestinorum* malo, nempe Dyspepsia, creberrimè potissimeque nasci *Arthritida primigeniam*; ex ejus Doctrina, luculenta & idonea liquidò patebit. Ejusdem *Arthritidis*, ut etiam *Symptomaticæ*, naturam exquirenti manifestum erit, nullam in universo corporis Trunco partem, *Ventriculo & Intestinis*, eam utramque perfectam anteponere; nullam frequentius ingredi; nullam diutiùs tenere; nullam gravius affligere; nullam sæpiùs repetere. Quæ quidem res, uti Methodi nostræ, ab *Arthritide* eorum *Anomala* incipientis, rationem abundè comprobat; ita quidem meritò requirit, ut, quæ sit hujus sævitiæ frequentiæque causa, studiosè examinemus.

Quo verò clarior & dilucidior *Anomalarum*, hasce Partes sic infestantium, expositio sit; de iis, quæ in *Ventriculo* locum habent, hoc Capite; de iis, quæ in *Intestinis*, suo ordine postea disputabimus: Ut, in quibus ea inter se concordent omnia, & in quibus discrepent ex conjunctis & juxta se positis faciliùs innotescat.

II. Ut *Ventriculum Arthritis* occupet, & in eo commoretur, duo videntur esse necessaria; Primùm, in Sanguine Miasma *Arthriticum*, sive nativum, sive malis moribus acquisitum. Sæpe quidem nativum, huic Affectui suo marte generando, par & æquale reperitur: Sin Ebrietate, Gula, vel utraque id adaugeatur; fortius inde factum, omnem molitur efficacius accessionem, præcipuè *Anomalam*. Neque tantummodò inesse Sanguini, & cum eo circumvehi sufficiet; nisi etiam in fugam abiturum; nisi exilio, quocunque vult Natura, fuerit paratum. Alterum est, ut huic Miasmati accipiendo, in Tunicarum vel Fibrarum intervalla adsciscendo, *Ventriculus* accommodetur; & ad illud in recessus intimos admittendum, aptus & conveniens sit.

III. ADVENAM illius accipit *Ventriculus*, sæpe propter Imbecillitatem ab incunabulis ductam, ipsoque ortu factam; ob quam in illo expellendo arcendoque partes minimè possit sustinere.

Et quidem tanti, ad inferendum hunc Affectum, momentique tam magni, est hæc Imbecillitas, ut ex iis, qui eo laborarunt, antea *Ventriculo* laborare, plerique omnes invenirentur. Illa vero, quam dixi, Imbecillitas aliquando subita est, & , uti conjicio, ex improviso: Quoties nimirum Venere absumantur; vel, ex Dolore, Timore, aliove quovis Animi Pathemate, recedant Spiritus animales; *Intestinorum* membranæ flaccescant; itaque advenæ, sese intrudenti, non ad ἰσοῤῥοπίαν adversentur, atque adeo viam aperiant. Cujus quidem rei, (*Anomaliæ* videlicet, hoc in loco *Arthriticæ*, à mœrore inductæ) Exemplum mox subjiciam.

Nonnunquam autem crudum, acidum, biliosum, aliudve aliquod ineptum & vitiosum, in *Ventriculo* coacervatum, Miasma illuc allectat, &, Tunicas ejus irritando vellicandoque, ut in iis illud deponatur, efficit: Non alio modo forsan, quàm, in ambitu Corporis *Epispastica*, *Phœnigmi*, & id genus *Attrahentia* vulgo dicta, Cutim mordendo stimulandoque, Serum, & nonnunquam ipsum Sanguinem ad se invitant, & quasi attrahunt. Quod quidem usu venit admodum frequenti; sic, ut in Causis hujus *Anomaliæ* Procatarcticis nihil, ut opinor, frequentius.

Interdum Miasmatis in *Ventriculum* missi, Causa est externa: uti *Cataplasmus*, *Emplastrum*, aliudve quodvis istiusmodi repellens; quo, ne extra in Articulis maneat, neve in eos emittatur *Arthritis*; verum è contrario, ut in *Ventriculum* pellatur, effectum est creberrime. Atque huc referri Frigus oportebit; seu Balnei, sive Aëris fuerit: & quidem, multum hac in re valere Frigus externum, iterum & sæpius observavi.

Ex hisce Causis qua Antecedentibus, qua Evidentibus; sed ratione, modo, & ἐνεργείᾳ alias alia, valdeque inter se diversa operantibus; *Anomalias* notare licet, in *Ventriculo Arthriticas*: quarum εἶδος καὶ ἦθος, ut ad illa descendamus, plerumque tale est.

IV. Cum *Arthritis* aliquandiu *Regularis* fuit, & in Artubus accessiones recessionesque multas ex intervallis iteravit; sæpe quidem videmus, Paroxysmum ejus, vel ex *Frigore*, *Emplastro*, *Cataplasmo*, *Unguento*, vel istiusmodi aliquo externo repellente; vel post satietatem, aut crapulam, & in victu Erratum aliquod, nunc abscindi abrumpique; si nempe esset: Sin nullus fuerit tunc temporis Paroxysmus, spatio præter morem excludi prorogarique. Hanc Paroxysmi regularis sive interruptionem, sive intermissionem, nonnunquam sequitur Ἀνορεξία, Cibi fastidium; eique postea se adjungit Pectoris gravitas; & deinde Ructus, Vomitio, & interdum Cardialgia. His sæpe additur *Intestinorum* Oppressio, Dolor, Constrictio, & aliquando Æstus, Respiratio impedita & angusta, Oscitatio crebra, Cephalalgia, Vertigo, & interdum Mœstitia, Σκότωμα, Faciei Pallor, & post aliquod tempus Imbecillitas universalis, & totius corporis Macies.

Etsi hæc Symptomata fortasse nunquàm

quàm in eodem Corpore simul semel observantur omnia; ea tamen horum Caterva creberrime videtur, quæ *Ventriculum* maximè, secundum cum *Interanea*, malo quodam intestino affici, gravarique significet; eique κτ Συμπάθειαν ἐπιγίνεσθαι, tum imo Ventre, tum medio, tum etiam supremo, cum systemate Nervino, ea, quæ recitavimus, Symptomata: quod ea singulatim examinanti facillimè patebit.

Abs quo hæc intus oboriuntur, rara in Extremitatibus *Arthritis*. Fixus, vagus Dolor, Tumor rarus. Qui diu Clinicus fuit, non nunquam, hunc in modum affectus, expeditè & promptè ambulat. At, quod externo omni Dolore pejus, magis indies intestina mala magisque ingravescunt: Sic, ut Æger (nisi fortunate *Deus* se interposuerit, &, vel Tempestate ab immoderata & perfrigida, ad mitem & benignam mutata; vel Medicina appositè adhibita, reducta fuerit *Arthritis regularis*) inedia, languoribus, & dolore confectus, è medio sensim abiens, post menses aliquot tristissimè actos, mortem denique misellus obeat.

V. Quicunque hæc Symptomata, maximè verò eorum Ordinem, quo ex aliis emanent alia, judicio ritè ponderaverit; mecum, ut opinor, sentiet; *Arthritidem*, olim regularem, nunc *Anomalam* fieri, & in *Ventriculum* divertere. Cujus rei probabilitas ex hisce paucis, simul consideratis, omninò sumi potest. Primum, quod nullum unquam hominem, nisi *Arthriticum*, adoriatur hic Affectus. Deinde, quod nec eum, nisi Miasmate *Arthritico*, eoque maturo, & volatili turgentem. Deinde, quod neque illum, nisi vel à Paroxysmo vacuum; vel eum habentem intercisum, imperfectumque. Deinde, quod è vestigio sequatur rectæ *Arthritidos* defectum. Quibus omnibus, uti par est, pensitatis, nihil verosimilius videtur, quàm quod *Arthritidos* materia, *Ventriculum* appulsa, dictam moveat Tragœdiam. Hujus autem Opinionis Fides ut ampliùs stabiliatur, hoc, quo nihil clarius, nihil luculentius optari potest, unum superaddam; nempe quòd, *Arthritide regulari* denuo inducta, (id est, Materia *Arthritica* à *Ventriculo* in Artus amandata) nihil huic Affectui citiùs, nihil tutiùs medeatur.

VI. Senes hac *Anomala* maximopere conflictantur; quorum Sanguis, in Miasmate, per ætatem ingravescente, expellendo; quorumque Viscera, propter imbecillitatem ætate crescentem, in eodem avertendo, minùs valent. Sed non iis propria est habenda; quando in adultos, in iis juniores sæpè numero cadat: Et quidem adeò, ut *Anomaliarum*, quotquot sunt, *Arthriticarum*, nulla unquam, quod meminerim, magis. De cujus rei Causa, ut conjecturam faciam, nihil magis in promptu, aut verisimilius habeo dicendum, quàm istam in victu incuriam; licentiam istam (inutilem dicam, an perniciosam?) qua istius ætatis Homines in mala se innumera immergunt. Quod ut pateat, unicum isthuc adjicere necessum est, in Juvenibus ab errato in potu aut cibo, incipere eam quam sæpissimè solere.

De Anni tempore, quo potissimè gliscat, enuntiari potest; etiamsi nullum illa non arripiat tempus, nullo tamen magis vigere, quam Autumno; quo, ad spumam omnem *Arthriticam* è Sanguine eructandam, vires exerit

Natura, & ut illam ad se alliciant, per Fructus horæos æstate devoratos, & in ductu suo retentos computrescentesque Intestina præparantur.

VII. Hæc quum hujusce *Anomalæ* ratio sit creberrima; operæ pretium esse videatur, eam cum *Arthritide regulari* paucis comparare, & utramque, quasi trutina, examinare. Age igitur, calculum ineamus, & initio, quod in confesso est, ponamus, Diathesin in Sanguine *Arthriticam* tam hanc, quàm illam præcedere. Deinde Miasmatis è Sanguine ablegationem similiter utramque anteire: Et quidem, in his duobus, eis inter ipsas convenire.

At, quod altero loco dicendum, in quibus secum dissentiant, sunt quàm plurima. Nam in Accessione regulari sanguinis Orgasmum, Pulsum celerem, Carnis æstum, eumque aliquando ingentem, Naturæ nixum molitionemque plus minùs intensam observare licet: Contra verò in *Ventriculi Arthritide*, nihil horum evenit; at Anxietas, Inquietudo, Languores ægrotantem urgent. Illa Naturæ vegetæ, vividæque, & magnum aliquod moventis opus; hæc fatigatæ, hæc oppressæ, & oneri succumbentis. Postremo, illa Vitam reddit securiorem, hæc Mortem imminentiorem. Tantum inter hasce *Arthritides* est discriminis; & tam certo, si earum altera *Regularis*, altera huic contraria est.

VIII. Neque de istarum *Anomaliarum* Historia, vel ejus Fide, derogari quicquam arbitror; si forsan earum aliqua (prout diversæ sunt, & earum numerus pene infinitus) sine ulla sive è prædictis, sive alia quavis evidenti Causa, fiat; vel si unà cum Paroxysmo regulari, non autem post eum; uti nos statuimus; vel, si ab ejus interruptione intervallo, quàm proposuimus, longiori. Quandoquidem fingi potest, in ipsis hisce *Anomaliis* quædam inesse perfectio; quam in Descriptione nuper allata conati sumus exprimere: Et quotquot eam habent *Anomalæ*, censeantur ἀκριβεῖς, suoque genere absolutæ; quæ verò carent, & ab ea desciscunt, minùs perfectæ: De quibus tamen omnibus sententia, per regulam datam, per *Anomalam* absolutam, facillimè ferenda est.

IX. Illa porro Symptomata, quæ dicuntur *Hypochondriaca*, notitiam *Arthritidum* in Ventriculo *Anomalarum* identidem obscurant, earumque Diagnosin interturbant. Nam cum ea Senes sæpissime invadant; eosque maxime, qui post madidam, & temulentam juventutem, mutata vitæ ratione, senectutem degunt sobriam & siccam; à Vino abstinentia Languores fere perpetuos, Ructus, Anxietates, Tristitiam, & nonnunquam Dolorem, aliaque *Ventriculi* mala non raro infert; quæ *Anomalam* in eo *Arthritidem* diuturnam (qualis ea interdum est) non parum æmulantur. Ut autem eam internoscat, & ab Affectu Hypochondriaco distinguat; ejus insultus explorare, modos eorum, vehementiam, & intervalla perscrutari, medentem oportebit: Unde ab illo istam facilè diducet.

X. Hisce libet adjicere, perinde fere esse, *Anomalam*, ut per se est, spectemus, utrum Artubus relictis in *Ventriculum* Materia directo se insinuet; an verò primum in Fauces, in Partem aliquam contusam, aliamve quamvis; & tandem, quasi per circuitum,

tum,

tum, ineat *Ventriculum*: quum diversa ista progrediendi via, ad naturam hujus *Anomalæ* permutandam, ne hilum quidem faciat.

Idem etiam erit, sive *Anomala Arthritidem* fixam, sive erraticam sequatur, sive neutram harum; sed Miasma, sine ulla in Artubus mora, è Sanguine rectà in *Ventriculum* mittatur, Idem, inquam, erit; modo mitti constet. De istarum *Anomalarum* natura, eandem nempe esse omnibus, nihil dubii est; de earum ἰπάρξει modo certi essemus.

Hoc autem adnotandum, uti ætate provecti, (quod suprà positum est) quam juniores: Ita labe *Arthritica* ab ortu inquinati, quam integri: grandioribus, quàm maturis Parentibus oriundi; Appetitu malo, quàm bono donati; *Arthritide* frigida, & languenti, quam calida & acri dolere soliti; *Anomaliis* his assueti, quàm iis semper liberi, hac *Anomala* citius, & diutius ægrotant.

XI. Medendi Indicatio *Ventriculum* quam citissimè, quàm tutissime levari, & ab *Arthritide*, ei incumbente, liberari postulat; quem in finem duo semper consideranda, ut & sæpe exequenda veniunt.

Prius, ut per Catharsin idoneam, & ægroti rebus convenientem, impura & aliena ista massa, in *Ventriculo* contenta, qua ad eum quasi attrahi, & (tanquam compede) in ejus Tunicis detineri solet *Arthriticum* Miasma, foras per Os, per Anum eliminetur.

Posterius, ut peracta Catharsi, vel, si nullius usus erit, prætermissa, *Ventriculo* dimoveatur, in extremas Partes exulet *Arthritis*: De quibus ordine.

Si Respiratio angusta & præpedita, si *Ventriculi* gravitas & inflatio, maximè vero si Ructus, si Nausea, si Vomitio urgebit; adhibito leni Emetico, sed tamen efficaci, modo vires annuerint & nihil repugnaverit, *Ventriculum* moveri planè opus erit. In Emetico seligendo curam & cautionem multam impendi, neque tantam rem negligenter agi oportebit. Ut enim, modo tuta, Vomitio necessaria, ita, quæ languida, est inepta, & quæ justo vehementior, est periculosa. Qui sunt εὐέμετοι, iis satis esse solet *Foliorum Teæ viridis*, vel *Cacuminum Cardui Decoctum*, copiosè potum; ad quatuor, quinque vel sex egurgitandi vices; ad octo, decem, vel duodecim libras, si cum εὐφορίᾳ fieri potest, demissum. Quibus segne nimis hujusmodi Decoctum, neque satis irritans, iis conducat libris singulis, alternis, tertiisve, *Salem Vitrioli* pro re nata adjicere. Qui non nisi difficulter vomunt, iis opus esse videatur initio *Vinum vel Oxymel Scillit.* Vel ex eorum æquis ponderibus compositum, ad duas vel tres uncias sumere; &, post horam quasi dimidiam, Possetum aliquod simplex, vel amarum. Qui verò *Arthritici* Possetum, Aquam tepidam, vel liquidum aliud aliquod quantitate benè magna, vel nequeunt, vel nolunt bibere; iis ne detur ex Officina Emeticum, maximè cavendum. Ut enim aliis id incommodo esset, ita quidem *Arthriticis* præcipuè: Ne viz. allecta è Sanguine ad *Ventriculum* materia multa, ejecta verò nulla, laboret æger. Est ubi nec Possetum, neque Decoctum, neque Medicamentum aliud quodvis exhiberi potest; propterea quod, ex eorum quopiam,

 Tormi-

Torminibus, Spasmis cito inutilibus corripiatur æger, imprimis Vino deditus: Hoc casu, Vino affatim, & ad Vomitum usque sumpto, sæpiusque repetito, rejectoque, (quod simul & Emetici & Cardiaci vires habeat) totum isthuc, utut difficile, & plenum opus alea, non nunquam absolvi; itaque ex fati faucibus ægrum eripui.

Quæ per Vomitum evacuari solet Materia, nunc Biliosa; nunc quæ in *Ventriculo* computruit & coacuit, cruda est; maximè post *Anomalam* ex Cerere vel Baccho natam. Respirationis spatium ex eo dilatari, Pectoris gravitas auferri solet: quinetiam ipse vomendi nixus, & quæ ab eo Sanguinis agitatio est, ad *Arthritida Ventriculo* excutiendam aliquando non parum facit, & Æger statim ποδαγριᾷ.

Hora post finitum Vomitum, maximè si Pharmaco moveatur, (ut, in Intestinis quicquid assumptorum manserit, evocetur) Enema vulgare injiciendum; eoque vespere, quo reficiantur vires, *Bolus ex Theriaca Androm. & Pul. Cantiano, unà cum Vini ustulati Haustu, dandus. Tunc infusionis amaræ Vino Lusitanico, vel Xeresano factæ Haustum, cum Pul. Cantiani* ℈j. *vel* ʒß. *ter quaterve in die* assumat æger, donec Alvo tempus erit inaniendæ.

Si vires ægri patiantur, interposito die uno post Vomitum, instituatur Purgatio: Sin imbecilliores eam vetuerint, in aliud tempus differatur: quam autem primùm commodè fieri potest, eam aggredi juvabit. In ea ordinanda curæ esse oportebit, ut ægri viribus conveniat; ut, in Ductu alimentari quicquid insit alieni, tuto illud emittatur; sed neque Medicamento tam forti, tamque Elaterio, ut faciat Hypercatharsin. Uti hæc ægroto non nisi periculo plena, ita quidem Purgans nimis lene exhiberi, malum erit. Hoc casu enim, nisi brevi repetita fuerit Purgatio; illuc, ubi peccatum erat, posteà, majori cum incommodo, redeundum, & Venter iterum movendus. Ratum enim esto, auspicatissimam hujus *Anomalæ* Curationem fore, si à *Ventriculo & Intestinis* bene purgatis ordiatur. Mihi solenne est, per *Tincturæ sacræ* ℥iii. *vel* iv. *vel per Extr. Rudii* ʒß. *ad* ℈ii. *vel per Pul. Warvvicensis quasi* ʒß. *vel per Mannæ & Salis Cathartici Solutum, addito Elixir Daffæano, Alvum ducere*; &, si spatio sex horarum nihil effluxerit, Clysterem immittere; Vesperi post purgationem, (uti post vomitum) Bolum exhibere.

Interdum accidit, post utramq; Catharsin, non nimis parcam aut debilem, Nauseam manere importunam; ipsaq; Medicamenta, quæ Sanguini suscitando, *Arthritidique* transferendæ sunt à Medico destinata, Ore confestim reddi. Hoc, uti conjicio, fit per acre illud *Arthriticum* Miasma, quod *Ventriculi* Tunicis inhæret. Ad Vomitum hunc inanem, imò noxium compescendum, *Laudani liquidi gtt. instar* x. *cum* Aq. *Cin. fort.* vel *Abs. C.* vel *Sp. Menthæ* ℥ii. quarta, quinta, vel sexta quaque hora misceantur; ea nempe Dosi, & frequentia, quæ Vomitionem tollat, & in Ventriculo *Podagragoga* retineri faciat. Laudanique Dosibus, post Vomitionem aliquantisper compositam, intervallo ea medio interponantur, sic, ut si Laudanum horis sexta & duodecima, Remedia *Arthritidem* moventia

ventia tertia & nona exhibeantur. Quamprimum ea retinet, *Ventriculus*, tanquam inutile quoddam, ne dicam ineptum, & postea nocivum, omitti Laudanum, & in methodo præscripta progredi juvabit.

Hæc autem omnia circa Catharsin à me proposita, de iis tantummodo ægrotis intelligi velim, quibus & Purgationis utriusque opus, & ejus sustinendæ vires sunt. Quoties autem ejus nulla in conspectu necessitas; (quod in *Anomala* per Mœrorem inducta, aliisque paucis observare licet) vel quoties eam admittere nequeat ægrotantis imbecillitas; à *Podagragogis*, omissa ea, incipiendum: De quorum usu verba jam proximè faciemus.

XII. Peracta re Cathartica, quæ prior erat medendi *Intentio*, ad alteram illam, quæ *Arthritidem Ventriculo* moveri jubet, &, quoad fieri potest in Artus amandari, properandum est. Hoc ut effectum reddam, iis utor non modo Stomachicis, quæ *Ventriculo* contra inimicum defendendo; verum etiam iis Cardiacis, Alexeteriisque, quæ Sanguini, eum in Corporis ambitum pellendo, quæ Miasmati exturbando conferant. Quoniam verò istarum Classium Medicamenta non prosunt omnia; selectiora quædam, & huic proposito utiliora, in medium feram.

Possunt illa vel *Pulveris*, vel *Boli*, vel *Pilularum*, vel *Infusi* forma exhiberi: Atque hisce pene omnibus *Ferri* (propter ejus excellentiam, & in *Arthritide* expellenda vires mirificas) Præparatum aliquod adjiciam.

♃. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Purpurei*, vel *Lapidis Contray.* vel *Goani*, vel *Rubri Exon.*) ℈i. *ad* ℈iß.
Serp. Virg. ℈ß.
Chal. Nutriti gr. v. *misce f. Pulvis.*

Loco *Rad. Serpent.* dare licet *Gentianæ*, *Zedoariæ*, vel *Contrayervæ* tritæ, eandem vel majorem quantitatem.

♃. *Pul. Rad. Ari C. P. Rubri Exon.* *aā* ℈i. *Alcohol Martis gr.* v. *misce f. Pulvis.* Vel

♃. *Spec. Diambr.* (vel *Aromat. Rosat.*)
Pulv. Gascon. aā ℈j. *ad* ʒß.
Chal. prædicti gr. v. *misce f. Pulvis.* Vel

♃. *ZZ. in Indiis Cond.* ℈j. (vel *Piperis in racemis C. gr.* vi.)
Pul. purpurei ℈j. *ad* ʒß.
Chal. N. gr. v.
Syr. Abs. S. qs. f. Bolus. Vel

♃. *Spec. Diambræ.*
Pul. Lap. Contrayervæ aā ℈j.
Alcohol M. gr. v.
Conf. Alk. qs. f. Bolus. Vel

♃. *Spec. Aromat. Rosat.* (vel *Dianthos*) ℈ij.
Flor. Salis Armon. gr. x.
Syr. Garyoph. qs. f. Bolus. Vel

♃. *Conf. Abs. Rom. Pul. è Chel. C. C.* *aā* ℈j.
Ol. è Sem. Carvi gtt. j.
Chal. N. g. v.
Syr. Cort. Citreor. qs. f. Bolus. Vel

♃. *Theriac. Androm.* (vel *Mithridatii*, vel *Elect. Stomach.* à *Clarissimo* Fullero *descripti*)
Pul. Gascon. aā ℈j.
Chal. prædict. gr. v.
Syr. Menthæ qs. f. Bolus. Vel

♃. *Camphoræ gr.* v.
Pul. Rad. Contrayervæ gr. xv.
Extr. Rutæ qs. f. Pil. Vel

℞. *Piperis longi pul.* (vel *Spec. Diatr. Piper.*) *gr.* v.
Pul. Gentian. ℈ß. *Myrrhæ gr.* v.
Extr.

Extr. Cent. Min. qs f. Pil. Vel

℞. *Pul. Serp. Virg.* ℈j.

Chal. N. gr. v.

Syr. Aurant. qs f. Pil.

Cum omni *Bolo*, *Pulveris*, vel *Pilularum* Dosi, sumendus est *Julapii* Haustus.

℞. *Aq. Cardui, Menthæ, Lactis Alex. Gent. Comp. Abs. C.* (vel *Cin. fort.*) *aā* ℥iij.

Marg. pp. ℈ij. *Sacch. qs f. Julapium.*

Olea Chymica, Sacchari beneficio, in *Julapium* addita, longè illud efficacissimum reddunt. In forma liquida placet hujusmodi *Infusum.*

℞. *Rad. Zedoar. Gentianæ.*

Cacum. Absinth. Rom. Agrimon. (vel *Trifol. Palustr.*) *aā* ʒij.

Coccinell. ℈j. *Cort. ext. Aurant.* ℈ij.

Infunde in Vini rubri Lusitanici, vel *Xerani* ℔ij. *ad idoneam alterationem*; *tunc f. Colatura.* *Dosis* ℥ij. vel iij.

Simili modo ex *Aromaticis*, *Cortice Winterano*, *Fruct. Cubeb. Sem. Cardamom. Ex Seminibus Anisi*, *Carvi*, *Fœnic. d. Cochleariæ paretur Infusum.* Quilibet autem *Infusi* sive *Amari*, sive *Aromatici Haustus* habeat *Tinct. Martis Feburianæ*, vel *cum Succo Limoneo præparatæ gtt.* x. vel *Alcohol. M. gr.* v.

Pauperibus εὐπόριστον esse potest *Allii*, *Croci*, *Zinziberis*, & *Radiculæ rasæ*, *cum Absinth. Roman. Cacuminibus* Infusum. Est ubi nulla in forma sicca placent Medicamenta, neque ulla quidem *Infusa.* Hoc Casu, tum prodesse, tum placere potest *Spiritus Menthæ*, vel *Juniperi*, vel *Spiritus Absinthii.* Non nullis magni æstimatur, & quidem multarum virium est, *Aqua*, quæ nuncupatur *Hispanorum Arthritica*; cujus hæc est Formula.

℞. *Caryophyllorum Aromaticorum*, *Nucum Myristic. Zinziberis*, *Maceris*, *Cinnamomi*, *Piperis nigri*, *Croci*, *Zedoariæ*, *Galangæ*, *Baccar. Juniperi*, *Corticum Citreorum & Aurantiorum*, *Spicæ nardi*, *Cubebarum*, *Aloes Hepaticæ*, *Ligni Aloes*, *Calami Aromatici*, *Stœchados*, *aā* ℥ß.

Cacum. Salviæ, *Ocymi*, *Rorismarini*, *Menthæ Majoranæ*: *Baccarum Lauri vulg. Pulegii*, *Ras. Gentian. Florum Sambuci*, *Ros. alb. & rubr. Chamæpit. Chamædryos*, *Calamenthæ*, *Melissæ*, *Origani*, *Matricariæ*, *aā* Mij.

Ficuum, *Dactylorum*, *Amygd. amar. Nucum Pinearum Nucleorum*, *Vvar. passar. major. aā* ℥vj.

Mellis Virginis ℔j. *Sacchari optimi* ℔j, *Moschi triti* ʒj.

Incisa & contusa indentur Spiritus Vini Canarini optimi ℔.xv. *Infunde dies* x. *vel* xii. *tunc in MB. destilla.*

In affectibus Stomachi & Intestinorum *Arthriticis* valentissima habetur.

Dosis ℥ß. cum Sacchari momento, vel cum Mica panis, uti videbitur, repetenda.

Est etiam externi usus, ad *Dolorem* mitigandum *Articularem*; modo Calidissima dolenti Articulo superlinatur.

Transacta Catharsi, vel si nullus ei locus fuerit, prætermissa, ad jam dicta Medicamenta, sive iis non multum absimilia, descendo; eaque hoc sumenda ordine præcipio. Mane, horam circiter nonam, *Infusi Haustum* ministro; tertia pomerid. *Pilulas*, vel *Pulverem*; nona vespertina *Bolum*, maximeq; *Theriacalem*; & tertia matutina *Pulverem*, vel *Pilulas* exhibeo; cum *Vini Lusitanici*, vel *Julapii* Haustu, post eorum quodlibet.

Aliquan-

Aliquando tridui, vel etiam bidui spatio, interdum citius, hujusmodi Remediis, hac methodo datis, exturbatur *Arthritis*, & Articulis impingitur; ubi nimirum Sanguis tener, & tractabilis subito Medicamentá sentit, eisque facile obtemperat: Alias, non nisi longo tempore, fit Translatio: Alias, non nisi aliis insuper Remediis in auxilium, & operam sociam vocatis.

Quando biduum istiusmodi *Podagragogis* dicatum fuit; si Tumoris, si Doloris nihil erit obortum, Locis ἐν ϐις ἔξωτεν occupari solitis, admoveatur vel *Empl. Cephalicum cum æquali quantitate Picis Burgundicæ*; vel *Ceratum viride*; vel utrique Cubito, sive Tibiæ *Epispasticum*, quo in Artus humor evocetur.

Si Remedia tum interna, tum externa modò dicta, viribus ita junctis, *Arthritidi* removendæ minimè sufficiant; intendatur, oportebit, eorum alterum, vel utrumque, & auxiliis (si videbitur) novis & ascriptitiis augeatur. In Remediis siccis, *Chalybis Nutriti Dosis ad* ℈ß. in liquidis *Tinctura Chalybis*, ad guttas xx. amplificetur. Porro, hora quaque media, Remediis præscriptis interponere juvabit *Vini Lusitanici Haustum*; sic, ut ejus ℔ij. vel iij. Nycthemeri spatio, (si quantitatem ejus, isto tempore, quà per se, quà cum Medicamentis sumpti, universam comprehendamus) ebibantur. Hoc autem in iis præcipuè locum habet, qui *Vino* diu consuevere, & sine noxa indulgent; verum, ex contrario, non abstinent sine noxa: quorum è numero non pauci sunt, *Anomala* isthac ægrotãtes. Qui *Vinum* hoc modo potare nequeāt, ii *Spiritus C.C. succinati guttas aliquot*, cum *Julapii Haustu*, horis istis interpositis sumant. Eo autem usque (ut huic præcepto fidem imponant) evehendus, eo continuandus, ore datorum, tam Vini, quàm Pharmacorum usus, si nihil repugnaverit, donec, æstu & Orgasmo in Sanguine facto, *Ventriculus* allevabitur.

Intendenda eodem tempore Externa, & quidem eo usque, quoad in locum aliquem externum, *Arthritidi* recipiendæ aptum, Humor coactus, & in eo Tumor excitatus fuerit. Hunc in finem Pelle Vervecina recens extracta, Artus involvantur. At nihil certius hac in re, nihil præsentius quàm *Phœnigmũ* acrem & stimulantem applicare calidissimum; &, dum Tumor oriatur, tantisper renovare frigescentem. Qui verò auxilium illud, ut graveolens; hoc, quia crudele, abhorreant delicatuli; per Laterem, aut Ferri Laminam calefactam, Linteoque inclusam, & loco admotam, idem præstare poterunt.

Ut autem promptiùs *Arthritis* educatur, vel in lecto, vel cubiculo, se à frigore, per omnem hujus Methodi decursum, tueatur Æger. *Panatella, Gelatina C.C. Jusculo pullino*, & ejusmodi tenuibus, cõcoctuque facilibus vescatur. Si Dolor, arte factus, forte fortuna nimius, ad Lipothymiam tẽdat; de eũ facientibus, de Cutim irritantibus aliquid detrahendum. Si Febris exardeat; vel minuenda, vel omittenda sunt *Cardiaca*, quæ sanguinem accendant. *Decoctum album* ad arbitrium suum bibat, itaque temperetur Æstus. Eo denique modo, peragantur omnia; quo, cum εὐφορείᾳ finem propositum ægrotus assequatur; quoque per tolerabilia semper usurpata, cito tutoque foras *Arthritis*, etiamsi non jucundè, eliciatur. Ne quis autem, Methodi hujus sive novi-

tate, sive insolentia motus, Cardiaca tam fortia, tamque larga à me præscripta, tanquam aliquod ὑπέρμετρον actum improbaret; sciat omnino velim, ut hoc semel dicam, copia, quæ rem efficiat, me contentum esse minima; sed neque nesciat, eam (quod profecto non temere dictum) & magnam sæpe oportere, & sine damno, esse. Nam (ut, meos quod attingit, dicam) etsi complures ea medicina ferventes, & ad tempus ejulantes novi: eorum tamen multos, ad sanitatem perductos; neminem verò unquam hoc æstu læsum, quod meminerim, observavi. Cujus id in causa esse videatur, quod, quibus illa Fortiora, & quasi Μοχλικά, sive Interna, sive Externa, opus sint, iis Sanguis plerumque frigidus; nunc malis moribus, nunc ætate debilitatus, nec ad Febrim concipiendam aptus.

Quam primum Orgasmo satis vehementi Sanguis exagitatur; solet ille virus *Arthriticum*, quod in *Ventriculi* Tunicis inhæret, & Vasis capillaribus continetur, abluere, resorbere, circumvehere; & tandem, quocumque vocant extremitatibus applicata, ibi deponere: Sic, ut unius horæ spatio, post *Phænigmum* admotum, Tumor interdum oriatur.

Dum Morbus ore sumptis oppugnatur; aliquando ea, quibus Ventri extrinsecus impositis, Viscera foveantur & corroborentur, non negligenda. Placet igitur, bis vel ter in die, Fotu sequenti, vel huic consimili, ope Stuparum è Panno *Wallico*, aliove quovis raro, uti.

℞. *Cacum. Abs. vulg. Menthæ;*
Flor. Ros. r. Chamæm. aā ℥ß.
Sem. Anisi, Carvi aā ʒij.
Pulv. Cinnam. Cubeb. Garyoph. Aromat. incis. N. M. aā ℈j.
Sp. Vini vulg. ℔ß.
Vini rubri Lusitanici ℔jß. macerentur horas tres vel quatuor, vitro bene clauso, in *Balneo Mariæ*: Colatura calidissimè adhibeatur.

Vel *Emplastrum* Abdomini admotum, continuo geratur.

℞. *Terræ Japon. Bals. Chiliens. vel Peruan. aā* ʒß.
G. Galbani ʒj.
Picis Burgund. ʒij.
Empl. Stomach. Mag. ℥ß.
Ol. Cin. chym. N. M. aā gtt. ij.

Ista verò, post Purgationem maximè profutura judico; Et quidem maximè, vel ætate, vel morbo enervatis; quorum Viscera Topicum postulent auxilium. Ne verò, quod in robustioribus & sanguineis suspicari oporteat, non tam illa *Ventriculum* defendant, quàm ipsorum abusu *Arthritidem* allectent, Medico curæ erit.

Tumori jam facto, & ad magnitudinem conspicuam & notabilem evecto, (ne, quod insit humidi, in Sanguinem remigret) admovere soleo *Epispasticum*; itaque Serum in eo contentum educere. Salsum illud, acre, virosumque esse constat; Cutim etenim inflammat; Pruriginem facit permolestam. Dies sæpè fluit complusculos; aliquot interdum Hebdomadas; & ad libras interdum aliquot: Ut, ipsum *Arthritidos* Miasma, ipsam Causam continentem una cum Sero ejici, non sit dubitandum.

Hactenus occupati fuimus in adducendis Ποδαγραγωγοῖς: verum, ut primū Tumor cum Dolore factus est idoneus, statim de Remediorum internorū sive dosi, sive frequētia, sive utraque, remittendum est aliquid; neque majori copia jam utendum, quàm quæ, *Arthritidi*

tidi continuo propellendæ, &, ne intus refluat, inhibendæ, ſatisfaciat. Huic autem operi pars eorum dimidiata plerumque ſufficit. *Bolum* igitur e. g. duodecima quaque tantum hora, *Chalybiſque Doſin* non niſi vicibus alternis & duplo intervallo damus.

Sin eveniat, ut, vel ob aëris inclementiam & tempeſtatem perfrigidam; vel, ob erratum in cibo & potu, aut aliud quodvis, Artubus relictis, *Ventriculum Arthritis*, dum hæc aguntur, repetat, (quod quidem minimè rarum eſt) Cauſa ejus recidivæ diligenter exquirenda, & ſine mora removenda eſt. Si novæ in *Ventriculo* Cruditates, aliæve impuritates ſint collectæ, Leniente quodam & alvum molliter inaniente, deducantur. Si ex Algore contrahatur Cutis, itaque repercutiatur Humor in Tumore comprehenſus; per Calorē externum, per Veſtitum, aliaque, jam dicta, applicata, denuo evellatur. Utroque verò caſu, Interna plena manu ſūt adminiſtranda: Ut nempe locum, quo per infortunium, vel ex incuria & negligentia ceſſimus, eum induſtria & vigilantia recuperemus.

Et quidem nullo, quod ſciam, hujus *Anomalæ* caſu (ut tandem hoc argumentum aliquando finiam) *Podagragoga* vel fortiora, vel majori quantitate danda; quam ubi illa recidiva eſt, aut in Corpore Cruditatibus onerato, propter imbecillitatem minimè purgando, longaque Morbi obſidione debilitato. Illi enim ex *Chalybe*, *Zinzibere*, *Pipere* compoſita: Illi *Spiritu* maximè Volatili referta, &, quàm à nobis dictum eſt, longè copioſius ſumpta, ſæpe vix ſufficiunt; imo ſæpenumero ne vix quidē. Æger enim, miſerè afflictus, Spirituum inexplicabili dejectione languens, inter Remedia, utut ardentia & Cardiaca, de *Ventriculi* Frigore & depreſſo animo clamans, è vita, & quidem interdum inopinato, ſtupente undique aſtantium multitudine, excedit.

Quamvis id deſiderandum, & quidem imprimis optandum, ut Articulo ἐν τοῖς ἔξωθεν aliquod figatur *Arthritis*; nihilo minus interdum ſatis erit, e. g. in *Arthritidis vagæ Anomalia*, ſi ad internodia ſua reducatur: Imo quidem ex Miaſmate tantum reſorpto, & in Sanguine retēto, itaque *Ventriculo* immuni facto, ægrum aliquando novi ſervatum. At in *Arthritidos fixæ Anomalia*, omnium commodiſſimum, exoptatiſſimumque erit, ſi denique in Articulo aliquo defigatur.

Id autem obſervatu facillimum, pariterque viſu jucundiſſimum, quod, quibus gradibus Dolor, Tumor, aliaque rectæ *Arthritidis* Symptomata in extremis partibus oriantur & augeantur; iis planè illa, quæ poſt Vomitum manent *Ventriculo*, leventur, & imminuantur: Speciatim, iis omnino paſſibus Ἀνορεξία, Ventriculi Dolor, Cibi faſtidium, Cardialgia, Nauſea, &c. vincantur & fugentur: quibus ſuccedit Fames, Cibi concoctio, Oculorum vigor, & ſcintillulæ, aliaque redemptæ & recuperatæ ſalutis indicia. Ut ægrotanti denuo rectam in viam reducto, è re ſua ſit in eadem ſedulo & conſtanter progredi; donec *Arthritidis* materia ὀρθῶς emiſſa, ſpumaque omni effuſa, tum is alacriori tum etiam tutiori vita fruatur.

In hujus *Anomalæ* Prophylaxi valēt *Aquæ Ferratæ*, diu recteque potæ; quibus adjungi poſſunt remedia *Stomachica*, Famem & Coctionem promoventia; cum

cum modicè restringentibus; speciatim *è Conf. Abs. R. Flor. Ros. rubr. Fruct. Cynosb. Pul. Rad. Ari C. Sale Martis*, *Ente Veneris, & ejusmodi aliis, lege medica, composita & assumpta.* Danda etiam opera est, ut Dyspepsia, Frigus, aliæque Causæ evidentes, maximè quam primum repullulavit, & in Sanguine renovatum est *Arthriticum* Miasma, evitentur. Prodest etiam Fonticulum in Brachio, vel infra Genu, prout *Chiragra*, vel *Podagra*, est frequentior, aperire. Qui verò sibi hac in parte prospicere minimè curabunt, *Anomalam* eos expectare par est, tum crebro, tum graviter recidivam.

Hæc est illa Medendi Methodus, quam meis utilem & salutiferam, in tractanda isthac *Anomala*, expertus, si per tenuitatem nostram licuerit, aliis commendare velim; donec ea meliorem dies docebit.

HISTORIA I.

In Ventriculum *&* Intestina *irruens* Arthritis, *foras expulsa.*

HIstoriarum agmen ducat Venerabilis & Prænobilis Dominus, *RICH. ANNESLEY*, in Ecclesia Cathedrali nostra, *Exoniensi*, Decanus; in *Hiberniæ* Regno Baro *Altham*; Magni Comitis de *Anglesey* Filius: Qui, cum Naturæ Muneribus eximiis, cum Ingenio planè divino, ex Illustrissimo Parente derivatam (*Nam*, ut dictum est, *ad bona cuncta ne quidem* Agamemnon *natus*) accepit *Arthritidem*. Id autem huic *Arthritico* bene cessit; quod per annos complures aptè, quodque rectè doleret; & quod, in Paroxysmis quoties Spuma è Sanguine effunderetur *Arthritica*, non id cum Vitæ periculo; (sic, ut in plerisque solet *Anomaliis*) sed cum Ægri emolumento & tutela peragaretur.

Ita illi Vitæ ratio si non integra, minimum incolumis diu fuerat; quum, ab *Arthritide* aliquando feriatus ultra modum, ex ea tanquam antecedente Causa, Miasmate *Arthritico* Corpus habens ἐμπεπλησμένον, in malum incidit gravissimum, in summum Capitis periculum.

Nam horæos Fructus nimio plus devorans, biduo vel triduo post, nepe quam primum ii in *Ventriculo* computrescentes illum aggravarent, Primum, Cardialgia, tum Animi deliquio, Motibus Convulsivis, Spasmo Oris Cynico, ut vel ipsam animam agere videretur, est correptus. Statim, atque Tragœdia incepit, arcessitus ad ægrũ advolavi, malique tam atrocis, tam etiam repentini sciscitando Causam indagans, eam, quam memoravi, esse inveni; neque nisi Vomitione tolli posse judicavi.

Quando verò huic ægroto, Medicamentorum minimè amanti, propter aliquod ex Natura fastidium, *Emetica* abhorrenti, neque sine periculo toleranti, ea, quæ Pharmacopolii sunt, *Emetica* non conveniret, vel liceret dare; aliam tentare viam necesse habui. *Vini*, Ægro familiaris, rubri, Lusitanici quantitatem bene magnam exhibui; eaque Ore rejecta, Haustum repetii; & quidem eatenus *Vino*, & tam celeriter dato, donec ἄνω Cruditatum massa omnis ejiceretur; quæ quidem magna erat, impura, acida, graveolens. *Emetici* hujus *Cardiaci* beneficio factum est, ut tum *Ventriculus* exoneraretur, tũ etiam eodem tempore à deliquiis Æger incolumis

mis servaretur. Tormina, quæ postridie supererant, *Intestina* etiam premi ostenderunt: Et quidem aliter, quàm in vulgari *Colica*, ea premi mox constitit. Nam cum Æger jam diu ab *Arthritide* claudus fuisset; ea, quæ jam in Visceribus congesta sunt, impura, Materiam Artubus inhærere gressuque ægrum privare solitam, ad ἐπ' ἰίδιον, ad se vocarunt: Quod vel hoc innotuit, quoniam Visceribus æger acerbissimè dolens, eodem tempore Pedum factus est compos; & quidem magis, quam per annos ante multos. Huc enim illuc expeditè, & erecto Corpore, quasi Vinculis solutus, ambulavit; ut ab Artubus ad *Intestina* Materiam μεθ' ςαδῆ *Arthriticam* minimè ambigatur.

Ad *Intestina* expurganda leniens præcepi, & deinceps aliquot post dies altera vice. Dolor, qui post Purgationem utriusque generis satis vehementem mansit, *Intestina* aggravans, Naturam mali *Arthriticam* adhuc plenius monstravit.

Ut in Artus hospitio novo moveretur Hostis, (quod jam proximè faciendum) *Pulvere Gasconico*, &, quod in hac re momenti erat maximi, *Vino* prædicto usus est Æger. Quorum ex usu, primum, Dolor, deinde Tumor, cum Cute lævi & nitente, ortus est, & Chiragram indicavit. Tum post longam intermissionem rediit Fames, & ex alimento largiori paulatim Vires; ut, qui susurro, languidè & debiliter, verba jam diu ediderat, voce iterum nunc viva loqueretur; iterumque gravidam faceret Uxorem.

Ægrotanti profuit, quod ea fuit illi Spirituum Animalium Vis, & tam *Elastica*, quanta utique rarò observatur, quanta putari potest maxima: Quæ quidem plurimum in eo restituendo valuit.

Annos posthæc aliquam multos exegit Vir præclarus, Purgantibus, Coctionem corrigentibus, & *Arthritidem* expellentibus, ea, *Ventriculum* & *Intestina* multum affligente, cum fere conclamatum esset, allevatus.

HISTORIA II.

Arthritis *idonea*, *Balneo frigido in* Ventriculum, *& ea quæ intus sunt, repulsa.*

Homo adolescens, Καλοκἀγαθὸς, ætate provecto Patre oriundus, eaque de causa Corpore tenerrimo, Spirituque animali minus firmo donatus; quum è quinto Vitæ lustro nondũ excesserat, *Articulari* Morbo plus semel laboravit. Appetitum habuit admodum languentem, Coctionem imminutam; unde ali desinere cœpit, & inopia consumi. Cum eo res deducta erat, consilio certè non optimo Uxorem duxit: Adeo nempe verum est, Infortunia rarò solitaria mortalibus obvenire. Matrimonio nihil huic homuncioni gravius, nihil unquam intolerabilius esse potuit. Corpus cito enervatum, & Vitæ vix sufficiens innuptæ, maritali verò impar, Æstus invasit universalis, Febricula Συνεχὴς; cui postmodum accessit *Dolor Articularis*, cum Tumore, Rubore, &c. signis *Podagræ* παθογνωμονικοῖς.

Ut æstum mitigaret, dolorem allevaret, aliaque, quæ Ægrotum maximopere urgebant, accidentia reprimeret; quando

quando Calor invitaret æstivus, Aqua Pedes immersit, in frigida & salsa (nempe marina) consistens. Hic Pedum evanuit Tumor, Rubor, *Podagræ* indicia; simul & Vomitus & Intestinorum Dolor est obortus, isque diuturnus, ingens; sic, ut ex eo planè colligi possit, Materiam ad Ductum alimentarem, à Pedibus transferri νοσηρὰν. Sub id tempus, ut Viscera, quæ multum exæstuarunt, refrigeraret, reficeretque, Fructus horæos ad gulam usque devoravit; devoratos, nec eorum, nec cujusvis generis Cibi tenax, statim ejecit. Cumque iste Victus non unius tantum dieculæ esset, verùm aliquot mensium; & omni eo tempore *Ventriculi* Gravitate, Vomituque, & Dolore, vel continuo, vel ex brevibus intervallis redeunti, Æger afficeretur; & Medicinam aut negligeret, aut ea perperam & perfunctoriè uteretur; isto denique statu erat, quo nullum Medicina præsidium, nullam opem conferre potuerat.

Uti, ad hujus Viri interitū, sociam operam quam plurima dare; ita quidem ex iis aliquo in numero esse, ne dicam primas obtinere, *Arthritida* verosimile est; quandoquidem Materiæ νοσηρᾶς, sive *Arthriticæ*, Pedibus affixæ, ad ea quæ intus sunt Translatione, tanquam cardine principali, tota res Morbi versa est.

HISTORIA III.

Recta Arthritis, *&* *in* Ventriculo Anomala, *se vicissim excipientes, cum* Anomalæ *curatione.*

VIR Generosus, ætatis mediæ, *Arthritide Symptomatica*, sed & ea languenti, neque satis regulari, diu per vices ægrotavit. Anno MDCCIV. circa æquinoctium autumnale, hallucis articuli majoris, globique infra positi Dolore tentabatur; postea verò plantæ Pedis, & deinde Malleoli; sed eo incerto, & vago.

Elapso vix triduo retrocessit Humor (cujus tamen rei quid in causa esset, dubium erat) neque amplius Pedē momordit. Ægrotantem è vestigio invasit Algor universalis, tanquam Febri præludens intermittenti. Huic accedebat *Ventriculi* gravitas, Pectoris oppressio, Nausea, Respiratio angusta, & in suprema regione *Vertigo*, & somno appropinquante subita Spirituum exulatio.

Anomaliis olim *Arthriticis* vexato, & earum non ignaro, laboranti minimè latebat; hunc *Ventriculi* Affectum, etsi prima facie vernaculus appareret, esse revera peregrinum; & in *Ventriculum*, relictis Pedibus, Miasma *Arthriticum*, hujusce mali causam, mitti. Qua ductus opinione Possetum hausit, amaris alteratum; ad Vomitum usque copiosum; ad impuræ, crudæ, biliosæ Vomitum materiæ. Ano etiam, injecto ea nocte *Enemate*, subducta est ejusdē quantitas non exigua. Cervici admotum erat *Epispasticum*; *Pulvis* datus è *Chelis C. C.* Illo multum Seri elicitum; hoc animales Spiritus, humiles antea & depressi excitabantur. Interposito die uno, *Tinctura sacra* levabantur *Intestina*. *Bolus è Pul. prædicto, & Theriaca Androm.* eo vespere refecit ægrotantem. Posthæc, horis tribus medicinalibus, *Alcohol Martis* ℈ß. cū *Conf. Abs. R. Spec. Aromatici Rosati, & Syr. Cort. Citreor. forma Boli deglutiit; cum Infusi amari, Vino Xeresano facti*, vel

Vini

Vini simplicis ustulati Haustu. Pedibus Emplastra, ex Cephalico, & Pice Burgund. pari quantitate, applicata, continuo gerebantur. Si Caligo, vel Lipothymia postularet, vel quoquo modo Spiritus deficerent, in praeceptis erat, *Sp. C.C. succinati* guttae aliquot, cum *Julapii* vel *Vini Haustu*, darentur.

Hisce aliquandiu usus, Æger beneficium inde bene magnum accepit: Purgatis etenim *Intestinis*, ad τὰ ἔξω amandata est *Arthritis*. Pedum factus est Dolor; tumque brevi tempore Cibum capessivit Æger: Melius, quàm solebat, eum concoxit. Quin illi laetiores esse Spiritus animales, commodiusque Vitae rem agi, vel ex una Oculorum acie planè constabat.

Quum eo loci res erat, de Valetudine restituta nimium securus, *Emplastra* Pedibus abjecit: Hoc autem observatu dignissimum consequebatur, quòd intùs citò remeans Materia, ab integrô τὰ ἔντερα invadens, Nauseam iterum induxit. *Emplastris* iterum admotis, & Medicamentis ad mensem unum alterumque continenter usurpatis, omnia prosperè cedebant.

Huic aegroto inter alia, Tutelae gratia praecepi, ut, Fonticulum infra genu aperiret; & ut quas olim summo suo commodo potavit, Aquas *Bamptonenses* iterum hauriret.

Habes *Arthritides*, rectam & in *Ventriculo Anomalam*, se vicissim excipientes; cum *Anomalae* curatione, alienum expellentibus & educentibus absoluta.

HISTORIA IV.

Artritis *semel iterumque*; *in* Ventriculo Anomala, *toties expulsa.*

AGricola suburbanus, aetate maturus, *Arthritide*, uti ex intervallis solebat, dolens, ex Halecum esu immodico, Materiae biliosae & crudae vomitu, Dolore *Ventriculi*, & *Intestinorum* immani, Respiratione difficili, Cordis palpitatione, *Cephalalgiaque* premebatur. Magna erat Viscerum oppressio, & quasi constrictio. Tabaci, qui in numero deliciarum erat, usus jam nullus. Ut primum illa intus suborta sunt mala; deliquit illico *Arthritis* externa, quaecunque fuit Articulorum. Nutriculis, & familiaribus palam erat, ab *Arthritide*, Membra relinquente, cum *Intestinis Ventriculum* impetente, totam hanc oriri malorum Iliada.

Medendi Intentio erat, purgato prius Ductu alimentari, suam in Sedem, in Artus propellere *Arthritidem*: Ideoque *Vinum* exhibitum est *Scilliticum*, posteaque *Pulvis Warvvicensis*; unde ἄνω καὶ κάτω multum, & cum εὐφορίᾳ purgatus aeger: Peracta Catharsi, data sunt *Cardiaca*; iisque postmodum auxilio erant Externa, *Arthritidē* educentia, Articulis admota.

Horum beneficio Visceribus remota est *Arthritis*, & in Artus amandata: Verùm, propter Erratum aliquod *in Sex non naturalibus*, quum ad Viscera brevi post redierat, ea, quae sequuntur, in usum adhibui.

℞. *Theriac.* Androm. ℥ß. *Pul. Chel. C. C.* ℈ij. *Conf. Alk. qs. f. Bolus*, *omni*

omni nocte cum Vini rubri Lusitanici Haustu sumendus.

℞. *Gentian.* ℥j. *Zedoar.* ʒij. *Infunde, igne arenæ, in Vini prædicti* ℔ij. *ad idoneam alterationem, tunc f. Colatura: Sumat Colaturæ* ℥iiij. *additis Tinct. Martis, & Aurant.* ana *gtt.* x. *horis duabus Medicinalibus; cum Pul. Rad. Ari C.* ℈ij. *Chal. Nutr.* ℈ß. *Bis in die sumat Sp. Vol. Oleos. gtt.* xv. *cum Vini prædicti* ℥iiij. *Potui sit Decoctum albū, cum Aq. cin. fort. Utrique Tibiæ applicetur Epispasticum.*

Auctis in hunc modum *Cardiacis*, & majori quantitate, sed neque nimia, datis, Viscera planè liberata, Articulis affixa est *Arthritis*, Æger restitutus.

At ille, ut erat Δύσπλαγχνος, & *Arthriticis* pronus *Anomaliis*, iis, sed diversis formis, sæpe recurrentibus affligebatur: de quibus suo loco.

Historia profert *Arthritidem* in *Ventriculo & Intestinis* semel iterumque *Anomalam*, toties Arte medica remotam, foras ad domicilium proprium, ad τὰ Ἄκρα pulsam.

HISTORIA V.

Arthritis *iterum ac sæpius in* Visceribus Anomala, *toties in Artus ablegata; cum ejus* Prophylaxi.

VIR quidam, à prima ætate *Arthriticus*, quinto & sexto Vitæ lustro, magnos Articulorum habuit Dolores; septimo & octavo, *Ventriculi Intestinorumque.* Cum enim Corpore valde imbecillo, Sanguine tenui, cumque infirmis esset Visceribus; post Frigora, Satietates, & Cruditates fere omnes, per hosce annos, *Arthritidi* rectæ vix sufficientes, ad ea, quæ intus sunt, appelli solita est *Arthritis.* Harum Ἀνωμαλίας, ad rem nostram conferentes, non nullas in medium afferre non gravabor.

Mense oct. MDCCV. propter cruditates, maximè à Fructibus ὡραίοις, in *Ventriculo & Interaneis* collectas; omissa, qua ad ea tuenda solebat uti, medicina; Appetitu læso, Nausea, Dolore *Ventriculi*, Pectoris gravitate, Spiritus angustia, Oscitatione crebra corripiebatur.

Ut tanto onere, *Visceribus* incumbente, & *Arthritidem* iis impingente, levaretur æger; Purgatio per Os, per Anum, mediocris, & ejus viribus æqualis, adhibebatur. Quum verò, propter imbecillitatem ægri, nullus ei medicinæ, quâ ad Ventrem inaniendum opus erat, daretur locus; neque *Cardiaca*, Ore data, tametsi fortissima multum prodessent; ire in pejus omnia, conclamatam esse rem, quotquot adstabant, existimarunt omnes: Nec quidem temerè; Pulsus enim debilis, membra pendula, & quasi resoluta, Faciei pallor, Corpus subfrigidum fidem fecit opinioni.

In hoc miserrimo rerum statu, *Vinum Lusitanicum*, modica Dosi, sed crebra propinavi: Quo, ad libras aliquot sine vomitu poto, Pulsum augeri, Vires aliqua ex parte refici notabam. Utrique tunc Malleolo, ubi sedem habuit primariam *Arthritis*, *Phænigmum* admovi, quam ferri potuit, calidissimum; frigidumque renovavi, quoad Dolor & Tumor exoreretur: Hoc verò paucis horis spatii perfectum est.

℞. *Cacum. Rutæ, Sem. Sinapios Ras. Raph. Sylvest. aā part.* j. *Fermenti vet. p.* iij. *cum*

ʒiij. *cum Aceto Vini albi misceantur, & fiat* Phœnigmus.

Tumori, ne in Sanguinem alienus humor retrocederet, *Epispasticum* applicui; cujus virtute, quantitas Seri bene magna eliciebatur. Dies etenim permultos, ne dicam Hebdomadas, effluxit; & quidem Flumine tam jugi, tamque magno, ut pro certo habeatur, foribus bis apertis inimicum in exilium mitti; Causam *Arthritidis* continentem una cum Sero amandari.

Hujus Sententiæ confirmandæ gratia, duo subjiciam, quæ eam maximopere probare, omnique suspicione liberare mihi videntur. *Alterum* est, quod, qua proportione Serum emanavit, ea planè augeretur respirandi Spatium; ea, rediret Fames: ea, *Ventriculi* gravitas; ea, Dolor reliquaque omnia Symptomata tollerentur. *Alterum* est, quod diutiorem ab *Arthritide* vacationem, longiorem ab ejus Paroxysmo quietem, ex eo tempore, quam per annos ante complures, æger obtinuit: Sanguine nimirum, methodo jam dicta, depurgato.

Ut autem extrudatur *Arthritis*, ut Evacuatio Seri tam benigna, tam commoda, præmoveatur; utque ei tolerandæ sustinendæque par reddatur æger; Vinum ei, jam dictum, quotidie dedi bibere, & quidem affatim; *Martisque Alcohol* bis in die sumendum præcepi: Eo quidem cum eventu, quod, uti primæ rerum mutationi conciliandæ multum contribuit *Phœnigmus*; ita ei continuandæ *Mars*; utraque verò ratione *Bacchus*.

Biennio post, cum ex *Ventriculi* gravitate, materiæ biliosæ Vomitu, Oscitatione, Pandiculatione, aliisque signis istius *Anomaliæ* in hoc ægroto prænunciis; eam in propinquo esse præsciverim; *Aquis Purgātibus*, semel iterumque opportunè datis, *Ventriculum* & *Intestina* purgavi; malum, eo loci mansurum, anteverti.

Ut contra *Arthritidem* Ægrotum, contraque *Anomalam* ejus *Ventriculū* defenderem; *Aquas Bathonienses* biberet; ea, quæ roborent *Ventriculum*, simulque faciant, ut bene concoquat, (*Chalybeata* nempe, *Stomachica*, & *Astringentia*) sumeret, ægroto inter *Anomaliarum* initia suasi. Et quidem adeo ille fecit imperata, cumque exitu tam felici, ut, qui claudus antea, Pedum vix compos, non nisi difficulter incederet; milliaria duo tria ambulando jam facile metiretur: Ex eoque tempore sanior & integrior evasit, diuque perstitit. Neglecta verò postea, quam dixi, Prophylaxi; vel parcè, & indiligenter adhibita; multum ille torquebatur *Arthritide*, nunc recta, nunc *Anomala*; donec ea, multis post annis, confectus & oppressus, è vita cessit.

HIST. VI.

Cum Plenitudine Arthritis, *partim recta*, *partim* (*in Ventriculo*) Anomala, *Purgantibus & Podagragogis allevata.*

CIvis *Iscanus*, vitam agens inertem, & desidiosam, ea de causa *Plethoricus* & *Arthriticus* evasit. Ætate constanti, postquam ex intervallis sæpenumero recteque doluerat, tumore Pedis dextri tenebatur; eo, qui tum *Arthritidem*, tum *Plenitudinem*, manifestè

festè agnosceret. Cum eo simul orta famis imminutio, Cibi fere omnis fastidium, similemque habuit cum eo progressum, & vehementiam. De Causa malorum istorum altera, communi, nempe *Plethora*, nemo unquam dubitavit; de altera, nempe *Arthritide*, Pedem afficiente, quando Dolor Articularis, cæterumque Pathognomonicon, eum monstraret, non est controversum: Sed de ea locum in *Ventriculo* habente, Æger murmurare; &, *Podagram Ventriculi* Morbum esse commentitium, & imaginarium, æstimare visus, multa secum mussitare.

Ego, ut ejus ingenio morem gererem, humanissimum, & priscis moribus, Artisque Medicæ comprimis intelligentem, Dominum Doctorem *Hele*, eo tempore Medicinam hac Urbe factitantem, in consilium vocari, lubentissimè consensi. Huic ego totius morbi, sic, ut erat, compositi, Historiam enarravi; maximè verò *Arthritidem*, olim importunam, nuperis diebus nimio plus quietam, explicui: Quibus auditis, propositam Ille viam mecum calcare non est dedignatus. Socia igitur opera, ægroto, antea perpurgato, *Chalybis & Pul. Rad.* Ari *C.* à me datorum usum, sed aucta quantitate, continuantes, hisce verbis consuluimus.

℞. *Pul. Rad.* Ari *C. è Chel. C. C. Chal. cum Sulf. pp. aā* ℈ß. *Ext. Calami* Aromat. *q. s. f. Pil. horis duabus medicinalibus sumendæ, cum Haustu seq. Julapii.*

℞. Aq. *Menthæ, Flor. Chamæm. aā* ℥v. *Stephani, Gent. C. aā* ℥jjj. *Marg. pp.* ℈jj. *Sacch. q. s. f.* Julapium.

℞. *Sp. Vol. Oleos. Castorei aā* ʒji. *misce, sumat gtt.* xxxx. *primo mane, & hora somni, cum Julapii, vel Vini alicujus Stomachici Haustu.*

Horum usu Medicamentorum, maximè verò *Pilularum*, multo & diligenti, Famem æger conciliavit, unaque opera humores *Ventriculi* Tunicis vitiosos exturbavit.

Historia dicit *Arthritidem*, cum Plenitudine conjunctam; partim rectam, & in extremitate Corporis agentem; partim *Anomalam*, & in *Ventriculo* latentem; sed & eam Medicina expulsam, in Sanguinem relegatam.

HIST. VII.

Arthritidem *ex Animi perturbatione* Anomalam, *in viam ducunt* Ποδαγραγωγά.

Domina *R*——— quinquagenaria major, *Arthritide* frigida diu multata, eaque Pedem nuper afficiente; propter Animi Pathemata, & turbas, nescio quas, domesticas, Materiam νοσηρὴν (intersciso Paroxysmo) in *Viscera* retroactam habuit. Remisere Malleoli (id est, Partis affectæ) Symptomata, Dolor, Tumorque; & simili proportione intendebatur Ἀνορεξία, Nausea, acidi & pituitosi Vomitus, Oscitatio, Σκότωμα, cum affectione *Ventriculi* Idiomate nostro appellata (*Waterpangs*: Nam Oesophagum ascendens, bis vel ter in die, ad ℥jjj. vel jjjj. ab Ægrota, tanquam utero gerente, Aqua ore ejecta est. Hanc Affectionem imbecillitas Spirituum, Palpitatio Cordis, Faciei pallor, Vox tremula, languens, & inusitata animi dejectio sequebatur.

Ab *Arthritide Anomala*, & ad ea, quæ intus ſunt, inverſa, Symptomata iſta proficiſci minimè dubium erat. Hoc Hiſtoria morbi, & Symptomatum ordo demonſtravit. Utque deviam *Arthritidem* in locum proprium, in Artus ducerem, propoſitum mihi palmarium erat, & medendi Indicatio.

Quem in finem, impedimentis, quæ *Stomachum* & *Inteſtina* premerent, per Alvi ductionem expurgatis, *Infuſum amarum Martiatum, horis duabus medicinalibus*; *Bolum Cardiacum*, (*è Pul. Cantiano*, *Chalybe Nutrito, &c.*) *hora ſomni, cum Jul. Hauſtu*; *Spiritus vol. Oleoſ. gtt. aliquot, ſæpius in die, cum idoneo quolibet vehiculo dedi.* Unde Fructus, brevi temporis ſpatio, Spe omni major, Votis par. Reſtituta ſunt Viſcera, ſcintillarunt Oculi, doluit iterum Malleolus, ſervata eſt Ægra, & quidem una *Arthritidos* amotione, & in Pedes ἐξαγωγῇ.

HIST. VIII.

Arthritis *vaga primò Partibus ex contuſione læſis*; *deinde* Ventriculo *hærens*; *in Sanguinem reſorbetur*, *in Artus emittitur.*

VEtula quædam, origine, *Arthritica*, dolores habuit diu per Artus huc illuc erraticos; poſtea, contuſo Corpore (quum ab Equo forte cecidit) læſis & debilitatis Partibus inhærentes. Hi verò deinceps, locis hiſce relictis neſcio qua de cauſa *Ventriculum* invaſere: Namque Nauſea, & Vomitio ſecuta erat permoleſta, cum Motibus Convulſivis & Hyſtericis aliquot accidentibus.

Nihil clarius eſſe potuit, quàm quod ea, quæ olim Membra infeſtaverat Materia, peccans & *Podagrica*, primum Partibus contuſis, deinde *Ventriculo* committeretur: Atque huic confiſus opinioni, principio curandum exiſtimavi, ut Vomitu ſedato Materia *Ventriculum* aggravans per Anum ejiceretur. Præmiſſis igitur *Laudani* guttis aliquot, ſub ejus præſidio Pilulas exhibui purgantes; quarum ope, ut & Enematis poſtmodum immiſſi, ægrota dejecit impura bene multa. Peracta Catharſi, *Pulvis è Chel. C. C. & Rad. Ari Comp. aã ℈ß. tertia quaque hora, ſumebatur*; *cum Julapii hauſtu Hyſterici*, & *Sp. Vol. Oleoſo.*

Hiſce remediis ex lege uſurpatis, notatu jucundum erat, quibus gradibus ſanitatem Ægra recuperaret. Primum, ut ex iſtiuſmodi *Cardiacorum* uſu ſolet, Calor oriebatur univerſalis; eique tandem aucto, & magnum in modum evecto, *Ventriculi* ſucceſſit allevatio; ſic, ut à Sanguine celerius & rapidius circumvecto, Miaſma *Arthriticum*, *Ventriculi* Tunicis infixum, reſorberi, & in Sanguinis ſinus recondi cenſeatur.

Ad tuendum *Ventriculũ*, & *Arthritida* procul emittendam, *Tinct. Martis* (*ex ejus Limatura & Succo Limoneo confectæ*) *gtt.* xx ſemel bis in die ſumendas, cum *Infuſi amari alterantis Hauſtu*, præcepi. Quorum ope *Ventriculo* cautum erat, & rectè egit *Arthritis*. Nam ex illorum uſu (uti poſthæc, ex illis repetitis, ſæpe) ægrotavit Anus hæc Articulis; at, per integrum jam decennium, & eo amplius, ne ſemel quidem, ut obſervavi, *Ventriculo*, vel Partibus infirmatis. Tanti uſus ſunt, in ordinanda *Arthritide*, *Chalybeata.*

HISTORIA IX.

Multum interesse, quâ tempestate laboret Æger hac Anomala; *ad eamque removendam, tam externa, quàm interna, non nunquam in Corpore validissimo requiri.*

UT autem pateat, multum interesse quo anni tempore, quâ tēpestate laboret Æger hac *Anomala*; Exemplum hujusce rei magnum adducam. Homo *Damnonius*, propter *Isca* ripam agens, *Arthritidem* habuit à Parentibus ductam, autumno vel hyeme maxima ex parte redire solitam. Hyems erat, quum, nescio qua de causa, *Ventriculum Arthritis* iniit, eumque crudelissimè gravavit.

Cùm eo loci res erat, accitus, de Morbi ingenio & natura ex Symptomatum ordine judicans, *Arthriticum* eum esse comperi, & in Artus materiam amoveri vitiosam quam citissimè debere. Atque illuc cursum dirigens, *Vini* & *Chalybis* eam quantitatem dedi, eoque cum eventu, ut ex animi sententia Pes doleret, *Ventriculus* sublevaretur: Ægri verò rebus favere, & ad educendam *Arthritida* non parum conferre, inventa est Cœli, medio Hyeme, clementia.

Sub id tempus, Vento, qui aliquandiu mitis fuerat, in Aquilonem mutato, tempestas ingruit acerbissima, frigus intensissimum: atque hujus sævitia, ambitum Corporis urgente, retroacta est, in ea, quæ intus sunt, *Arthritis*. Expellentibus altera vice usus sum, &, ut Materia denuo extruderetur, elaboravi: quod tamen, nisi remittente prius Frigore, minimè patratum.

Iterum Pede doluit ægrotans, & quidem eo usque, donec renovato frigore *Arthritis* jam tertiò *Ventriculum* invaderet. Huic autem adeo jam per Frigus (quo; ut Terra obriguit, ita valde constricta fuit ægri Cutis, humidumque intus actum) infixa est; ut eo loci dehinc ad ipsum Vitæ terminum maneret; neque *Vino*, neque *Ferro*, etsi plena manu exhibito, neque ulla *Cardiacorum*, etiamsi fortissimorum, vi dimoveretur.

Quid per *Phœnigmos*, & ejusmodi externa *Arthritidem* evocantia, fieri potuerat, (quando Tyroni, militiam istam nuper ingresso, mihi nullus erat tum temporis eorum usus) nihil habeo, quod dicam. Ex eo verò didici, *Ventriculi* hunc Affectum unis ore assumptis, in Corpore validissimo, non semper auferri; verum externa, in auxilium & operam iis sociam adjungi, non nunquam oportere.

HIST. X.

Cibi fastidium, & Asthma, ex Arthritide Ventriculum *infestante; ea expulsa, sublata; ea denuo repulsa, recidiva.*

SEnex *Arthriticus* dolore Pedum, cui olim assueverat, aliquandiu liber, Appetitu læso, difficili Respiratione laboravit; utroque tam urgente, ut in dubio non modo Salus, verum etiam Vita esset. Tum denique de Medico quæritare cœpit. Cum illam esse rerum conditionem, mihi denunciatum est; ab *Arthritide* inversa, *Ventriculum*, & spirandi organa afficiente, turbas

hasce

hasce concitari, ſum arbitratus: ideoque, quando Ægri vires infractæ conſumptæque Purgationem minimè paterentur, primo quoque tempore *Bolum, ex Pul. Cantiano, & Theriaca Andromachi deglutiendum, una cum Vini rubri Hauſtu, Spirituſque vol. Oleoſ. gtt. aliquot, dedi, & hora quaque quarta repetii. Cardiaco* iſto forti & generoſo, pro re nata, repetito, factum eſt, ut in Artus ſtatim expelleretur *Arthritis*; ut ab ea dolerent, tumerent Articulamenta. Felici huic Humorum Μεταβολει debuimus, quod in mediis periculis, in extremo diſcrimine non omnino Spe deſtitueremur.

Ut eum, quem ita nacti fuimus, locum teneremus, *Infuſum* dedimus *amarum, Vino Xereſano* factum, modica quantitate, ter in die, potandum. Unde quidem multum Æger Articulis doluit, multum profecit: Hæc autem æſtate acta, & favente Cœlo. Vix aderant Saturnalia, cum malum recruduit, propter Hyemis inclementiam, forſan gravius & intolerabilius. *Chalibe, Cardiacis* valentiſſimis tentata eſt Curatio; ſed nequicquam. Morbo, Hyeme, Senecta oppreſſus Æger è vita exceſſit. Quid verò per Evacuationes opportunè adhibitas fieri potuerat, quando earum nulla mihi data fuit opportunitas, nihil auſim affirmare. Iis autem, modo Vires annuiſſent, opus fuiſſe autumo.

En *Aſthma* & Ανορεξίαν, & *Arthritide Ventriculum* infeſtante: ea verò in Artus expulſa, eadem ſublata: repulſa denuo *Arthritide*, recidiva eadem, importuna, mortifera.

HIST. XI.

Ex Arthritide Cardialgia, *ut & aliàs* Ανορεξία, *per Catharticum & Humores in Artus expellentia, feliciter curata.*

SEnex honorabilis, à multis annis Paralyticus, *Arthriticus*, Sexagenario major, Tumore Pedum continuo laboraverat tali, qui Hydropa antecedere, præque foribus eum eſſe videretur oſtendere. Totum enim propemodum Pedum ad Genu uſque occupavit, Digito prementi ceſſit, ejuſque foveam retinuit diutinam. Jampridem autem, (quod in hoc caſu maximi eſt momenti) evanuit Tumor omnis, ſive *Hydropicus*, ſeu *Arthriticus*.

Erat inſuper huic ægroto, quæ quidem Paralyticis familiaris, Sputatio jugis; ſic, ut diei ſpatio ſemilibram ſæpe expueret, & quidem quo plus, (quod obſervatione longa palam erat) eo illi melius. Nam, cum noctu lecto; cum interdiu cathedræ perpetuo figeretur; itaque Exercitatione pene omni, ejuſque effectu, tum Urina, tum Perſpiratione liberiori, privaretur; majori Salivatione uſa eſt Natura, & per eam aliarum Evacuationum defectus quodammodo reſarcivit. Saliva autem, hoc tempore ſuppreſſa, una cum Tumore Pedum abeunte, aliiſque mali moris Symptomatibus, in periculo verſari Ægrum manifeſtavit.

His adjiciendum, quod paucis poſt diebus *Cardialgia* suboreretur; quæ, cum perpetua fere eſſet, & Ανορεξία, cum *Melancholia*, tanquam ſatellitibus, ſtipata

ſtipata, Ægrum adeo confecit, ut ſimul & Caro multùm, & una cum ea Vires abſumerentur.

Cum mihi jam antea daretur, Celeberrimi hujus Viri rebus invigilare Medicis, ſalutique proſpicere; malum illud nihil aliud eſſe judicavi, quàm *Arthritidem* inverſam, *Ventriculo* fixam, & quæ ab ejus *Anomalia* fluxerunt accidentia. Proindeque, ut *Ventriculus* & *Inteſtina* primùm exonerarentur, & tunc in Artus emitteretur *Arthritis*, conceptis hiſce verbis præſcripſi.

℞. Aloes roſat. Pulv. Myrrhæ, Scammon. aā ℈ß. Reſ. Jal. gr. v. Ol. Abſ. Chym. gtt. I. Extr. Cent. q. ſ. f. Pil. v. *mane deglutiendæ.*

℞. *Tart. Laxant.* ℈jjjj. *cum Juſculi Avenacei hauſtu, circa horam decimam ſumendos; ſi* Pil. *tardius operabuntur.*

Hora ſomni poſt Purgationem, ſumat *Pul. è Chel. C. C. & Marg. aā* ℈ß. *cum Aquæ Cin. hord. ten. Meliſſæ ana* ℥jß. *Pæoniæ C.* ʒjjj. *Sp. vol. Oleoſ. gtt.* xx. *Conf. Alk.* ʒj.

℞. *Conſ.* Abſ. *Rom.* ℈j. *Pulv. Rad.* Ari *C.* Alkool *M. aā* ℈ß. *Syr. Abſ. ſ. qſ. f.* Bolus.

℞. *Tinct. Myrrhæ* ℥j. *Sp. vol. Oleoſ.* ℥ß. *Pul. Gentian.* ʒ. *miſce, igne arenæ digere, f.* Tinctura.

Præmiſſa Purgatione, ſumat *Bolum* bis in die, cum *Julapii* Hauſtu; hora ante prandium, *Tinct. gtt. à* xxx. *ad* xxxx. cum idoneo quovis vehiculo.

Pharmacis hiſce aſſumendis, ſolito diligentius Æger, aliàs Pharmacorum oſor, incubuit; & quidem eorum viribus *Arthritis*, à *Ventriculo*, & iis, quæ intus ſunt, remota, in Artus exulare: Dolore Articuli; tumere Pedes; quodque iſthoc amplius, abire *Cardiagia*, redire Fames, incolumitaſque, pro Ægri ætate, cæteraque ejus conditione, magna.

Quando, ex quiete nimia, aliiſque in *ſex non naturalibus* erratis, vitium alio tempore contraxerat *Ventriculus*; paucis poſt diebus detumuere Pedes; fluere deſiit Saliva. Malum ex eo notabatur ingraveſcere. Cibi enim omnis obortum eſt faſtidium, *Inteſtinorum* æſtus; & dolor erat, Faciei pallor. Ab Ore & Pedibus, ad τὰ ἔνδον, ad *Inteſtina* Humorem *Arthriticum*, & ſeroſum ejus vehiculum ferri conſtabat. Per *Vinum* & *Oxymel Scilliticum*, perque *Solutum purgans*, Ductum alimentarem exinanivi. Pituita & Cruditate omni amota, per *Infuſum amarum*, forte & generoſum; perque *Chalybeata* factum, ut *Ventriculo* Fames; ut Ori Saliva; ut Pedibus Tumor; ut Faciei Color: Verbo dicam, expulſis, ad τὰ ἔξω Humoribus vitioſis, ut Ægro nobili conciliaretur, quanta maxima potuit, incolumitas.

CAP. III.

De Colica Arthritica.

ARTIC. I. Poſt Affectus eos, qui in *Ventriculo* ſunt *Arthritici*, la a ducente via, ad illos, qui attingunt *Inteſtina*, deſcendendum eſt: Quorum è numero *Colicæ* dandus eſt Principatus; tum quod ea frequentiſſimè omnium occurrit, tum quod (uti ſolet evenire) magno cum ſupplicio laborantium. Hæc autem *Colica*, minimè uno contenta *Inteſtino*, Fiſtulam à *Ventriculo* ad Anum omnem,

nem, etiamsi non eodem tempore, tenet, & in ea sedem ponit. Imò quidem sæpe fit, ut, cum *Intestinis* hac *Colica* vexatis, *Ventriculus* etiam, & quidem ἰδιοπαθικῶς afficiatur; non nunquam multum affligatur.

II. *Colicæ* vultum induit *Arthritis* & fixa, & vaga; & Regularis, & *Anomala*, & Primigenia, & Symptomatica. Horum omnium membrorum omnino nullum exstat, quod interdum ita non faciat. E Symptomaticis verò ea creberrimè, quæ *Colicæ* succedit; quæ à *Colicâ* incipiens, in eam desinit. Ea citissimè Partes has invadit;

Ad limina nota,
Ipsa domum se fert;

& Artus & *Intestina* vicissim occupans sedem habet ambiguam. In natu grandioribus, & infirmis (qui *Anomaliarum*, uti dixi, *Arthriticarum* mos & consuetudo est) induit sæpissimè; in Athleticis, & ætatem nondum mediam ingressis, aliquando. Hujus autem Metamorphoseos modus & ratio talis est.

Quum Æger diu recta *Arthritide* per vices doluit, & jam ætate provectus est; vel ex debilitate, vel alia aliqua de causa statim exquirenda, Natura Paroxysmos identidem intermittit; & nullos, aut raros, aut parvos & breves edit. Paroxysmorum istam defectionem usitatissimè sequitur, ocius aut tardius, in iis, quæ intus sunt, novum quoddam malum; interdum autem caterva Symptomatum illa, quæ *Colicam* manifestè indicat. Primum, universi corporis Ægrotationem, & Ἀνορεξίαν æger; non rarò Nauseam quoque sentit: tum *Dolorem Intestinorum*; qui plerumque fixus, & eidem quasi Puncto (Pali instar) hærens, portionem quandam Abdominis tantillulam (quod sæpe observavi) præcipuè περὶ τὸν Ὀμφαλὸν, pūgit excruciatque. Huic Symptomati aliud fere æquale est, Pectoris nempe Oppressio, & tanquam ab onere incumbente Gravitas; quæ, ut hujusmodi *Colica* afflictis fere cunctis accidit, ita quidem iis molestissima est. Hæc duo Symptomata, (Στρόφοι nimirum, & Gravitas Pectoris) summa & primaria judicentur; quibus secundo loco adnumeranda Præcordiorum distentio, Βορβορυγμοὶ, Ructus, Materiæ plerumque biliosæ vomitus, Alvi segnities. Tertio loco, Accidentia κατὰ Συμπάθειαν nata; qualia sunt Oculorum languor, Spirituum dejectio, Vigilia, Animæ remissio, anxietas, &, si morbus duraverit, universi Corporis imbecillitas & macies.

Etsi non semper, tamen sæpe Autumno incipit hæc Tragœdia; &, nisi opem auspicato Medicina fert, per insequentem Hyemem ægrum affligit, & quidem miserabiliter. Nam à prima *Intestinorum* aggressione, Flatu, Tristitia, Dolore languet ille & deprimitur: noctu vigilat, interdiu lamentatur; dies noctesque calamitosas agit; donec Somno, Cibo, refectionibus Vitæ necessariis privatus, Vomitu creberrimo lacessitus, Dolore fractus & enervatus, Macie confectus, serius citiusve (prout illius Vires sunt) vitam cum morte ærumnosissimam commutet.

III. Ex his Phænomenis, de morbi hujus genio & natura statuere, non erit difficile. Quid enim magis in propatulo, quàm quod materia ista *Arthritica*, quæ ad τὰ Ἄκρα propelli sueta est. (Natura novis utente consiliis, alioque

alioque instituto) jam in Visceribus deponatur, ibique dictam moveat Tragœdiam : Illa Famem tollit ; illa Δυσπεψίαν infert ; illa Vomitum ciet, illa Præcordiorum Inflationem creat ; illa Pectus aggravat ; illa dolere facit *Intestina*.

IV. Unde sequitur, quod in hoc Affectu detegendo, ejusque formanda Diagnosi, quanquam prima facie plurimum valere videantur è prædictis aliquot Symptomata ; Στρόφοι præcipuè, & Pectoris Gravitas ; tamen, quum *Colicæ* huic *Arthriticæ* illa non sunt tam propria, quin aliis *Colicæ* speciebus eadem conveniant ; hanc ob rem *Arthriticam* nostram ut rite dignoscamus, alio progrediendum est. A nullo autem alio fonte melius petenda est illius notitia, quàm à Morbo præcedenti, *Arthritide* scil. *regulari*: præsertim ab illius nupero Paroxysmo ; ab ejus silentio, sive intermissione, Paroxysmum istum insequente ; & *Colica* isti silentio supervenienti. Quam quidem Morbi Historiã, ejusque aliam ex alia partem ordine perspicuo fluentem, quisquis studiosè ponderaverit ; de *Colicæ* hujus natura, eamque revera esse *Arthriticam*, ut opinor, minimè dubitaverit.

V. Hæc, de Causa hujus *Colicæ* proxima, sive Continente; quæ est ipsa Materia *Arthritica* τοῖς Ἐντέροις infusa : qui verò ea infundatur, sive quæ sint hujus Morbi Causæ remotiores, loco jam proximo dicendum.

Eæ duum sunt generum ; Externæ, vel Internæ. *Externæ* Materiam hanc, Extremitatibus sive commissam, sive committendam, intro pellunt, & *Intestinis* illidi faciunt. Cujus ordinis sunt Frigus, Tibialia nimis arcta, Vincturæ, Emplastra, unguenta, Cataplasmata, &c. Repellentia. Frigus, uti *Colicam* exquisitam ab omni ævo incutere, & vel ideo in Causis ejus evidentibus locum non ultimum mereri ; ita quidem *Arthriticam* identidem antecedere, eique producendæ multum conferre, certissimum est.

VI. *Internæ* sunt permultæ: Earum verò princeps habeatur *Intestinorum* à Natura Imbecillitas, sive Ἀτονία ; qua, ad sustinendum humidorum in Corpore libramentum, imparia redduntur illa, & , (secundum Leges à Mundi principio ratas & stabilitas) oneri nimio tum accipiendo, tum ferendo prona. Quæ quidem Causa, quandoquidem constans & perpetua est, non modo *Colicæ* conducit primum afferendæ intendendæque ; sed, quod magis est, eidem postea sæpius revocandæ redintegrandæque.

Alia magnæ ad hanc *Colicam* efficacitatis Causa, Impuritatum & Cruditatum massa est in Visceribus cumulata. Res notissima est, ab Hepate, à Pancreate, Glandulisque fragiformibus, in ductum *Intestinorum* mitti Sanguinis Impuritates & Recrementa: Pari etiam modo notum est, à *Ventriculo* Cruditates accipi creberrimas ; in *Intestinis* sisti copiosissimas. Quoties verò *Arthritico*, quoties Δυσσπλαγχνῳ id obvenerit, ad progignendam hanc *Colicam* mirum quantum operetur. Alienæ hujus Massæ contagio & afflatu inficiuntur *Intestina* ; & *Arthritis* intro (non aliter quam *Emplastro*, sicut ante dictum, aut *Phœnigmo* attrahente Pedibus admoto extrorsum) invitata est. Verum, ut hîc loci φαινομένα, sæpe à me notati, mentionem faciam ; nullæ unquam Impuritates hac in re plus efficere videntur ; aut ad *Colicam* gignendam

gignendam magis valere, quam quæ sunt *Biliosæ*: quod, Ægrotantium excrementis, sive ore, sive alvo redditis, ostendi solet. Impuritates in hujusmodi Ægris hac via copiosius è Sanguine effundi, id facere videtur; quod, vitam agendo sedentariam, parum ii per cutim emittant; Humoresq; per διαπνοὴν expelli solitos, intus ferri, & in *Visceribus* deponi sinant.

Inter hasce Causas porro censenda sunt, & quidem merito, aliena ore demissa, ut Fructus ὡραῖοι, &c. Pomaceum nimis acidum, immoderate sumptum; aliaque in Victu, præcipuè frigido, errata.

VII. Hujus Morbi notionem quicunque rectam habuerit; à *Colica*, Humoribus, aut Flatu orta; à Biliosa, Hysterica, reliquisque speciebus, quantum ille separetur, facile perspexerit. E contrario, quænam species ad hanc nostram maximè appropinquent, & qua in re, ut videamus: Ratione *Originis*, *Colica Humoralis*, quoad à quiete nimia & Aëris constitutione frigidiori fiat, eatenus cum *Arthritica* concordat, & eandem habet cum ea Causam evidentem; quæ Materiam utrobique committat *Intestinis*. Ratione *Materiæ*, *Colicam* hanc maxime repræsentat ea, quæ Pestilens; (qualis ab *Ægineta* describitur (*a*). Hujus autem *Colicæ*, ut & *Humoralis*, cum *Arthritica* similitudo tam languida, tam mediocris; ut in hac re Medicus, si Symptomatum attendat ordinem Pathognomonicum, ne decipiatur, non est ut multum vereamur.

VIII. Hæc, ut ab aliis Morbis sejungatur hic Affectus; jam à se quemadmodum differat, & quotuplex sit, examinemus.

Ratione *Materiæ*, nunc purè *Arthriticæ*, nunc autem (ut in Tribus Symptomatica) *Scorbuticæ*, *Scrofulosæ*, &c. Differentias habet, cum affinibus Symptomaticæ Tribus *Anomaliis*, communes.

Ratione *Subjecti*; modo eidem quasi Puncto, uti terebrum, infigitur, modo, sed raro quidem, *Intestina* pervagatur; modo etiam *Ventriculum* comprehendit.

Ratione *Causarum Procatarcticarū*; alias externa aliqua Materiam repellente; alias Massa in Ductu alimentari coacervata, & eam intus alliciente; alias binis hisce Causis conjugatis; alias earum agente nulla, sed mera Viscerum imbecillitate, contrahitur.

Itaque licet hic Affectus unam eandemque retineat Naturam; modos tamen, & ejus accidentia, præ se fert diversa.

IX. *Colicam* exquisitam raro vitæ spatio aliquid demere, magnaque ex parte periculo vacare, pervulgatū est. E diverso *Arthriticam*, Morbum sæpe lethalem esse; semper autem periculosum, habemus exploratum. Si Pectoris Gravitas, si *Intestinorum Dolor*, præcipue pungens, diu perstiterit; malum. Gradatim it in pejus Æger; donec è medio cedat. Rara unquam, hoc casu incolumitas, nisi *Arthritide* in extremis partibus apparente; sed neque ea omni, aut semper. Nam si *Dolor* erit *Articulorum*, manente interea in Visceribus sterquilinio; ab isto Dolore externo spes evanida, inanis. Intus statim allicitur *Arthritis*, & Ægrum sæpe opprimit.

At si *Intestinorum* Dolor, Pectoris oppressio,

(*a*) Lib. 3. Cap. 43.

oppressio, Alvique tarditas penitus tollatur, simulque sit in Extremitatibus *Arthritis*; ea Morbi facies hilarior; is status optabilior.

Si verò prorsus sileant eorum, quæ intus sunt, querelæ; si revertatur Appetitus, & eodem tempore fulgeat in extremis partibus *Arthritis*; tunc demum æger ἔξω βελῶν; tunc Gallum Æsculapio litabit. Quod ut fiat, quaque methodo medendi, jam proximè dicetur.

X. Quandoquidem ad hunc Affectum interdum Febris, à Bile orta, se adjungit; in Curationis initio id agendum, ut Pulsus, ut Æstus, ut Sitis, ut reliquorum Febris indiciorum habeatur ratio; &, ad præcavendam φλεγμονὴν si opus erit Venæ sectione, in ipso limine operis ea fiat; parcè verò, neque supra modum huic Symptomati levando necessarium; ne, eum nimis excedendo, *Arthritidis* posthæc expellendæ tollatur omnis facultas.

Secundo loco videndum, una cum *Intestinis* utrum *Ventriculus* ἰδιοπαθικῶς afficiatur; præsertim, cruditate & alienis rebus utrum aggravetur: Hoc casu nihil antiquius habendum, quàm ut, epoto *Teæ*, vel *Cardui Decocto* (neque enim *Emetica* suaderem valentissima) cieatur Vomitus.

Postridie Vomitus, si vires Ægri permiserint, aut interposito die uno, fiat Purgatio; vel per *Extractum Eustachianum*, *& Res. Jalap.* quibus, si placet, adjungi potest *Mercurius dulcis*; vel *per Syr. e Spina, & El. Salutis*; vel, si Febris urgeat, *per Manna, & Salem Catharticum*, Aqua *hordeata solutum*; vel per aliud quodvis Purgans, ad hanc rem appositum. Vespere, tam eo post Vomitum, quàm eo post Purgationem, nihil Paregorici (nisi si ὑπερκάθαρσις, aut aliquid improvisum id exegerit) adhibeo, ne illo *Arthritis*, in Paroxysmum eruptura, tanquam sufflamine, retineatur.

Adeò valet hac in re, & tanti est momenti Purgatio, ut, omissa illa sive negligenter acta, si non mundentur *Intestina*, perturbata erit Curatio; & post conatus in ea varios incassum factos, sæpe illuc redire necessum erit, ubi per negligentiam est peccatum; ad *Intestina* nempe expurganda. Quare, si Purgatio minus perfecta fuit, neque rebus ægri conveniens, omnino repetenda est; & quidem eo usque, donec proposito respondebit. Atque hoc casu, diebus Purgationi interpositis, nunc *Pulveribus Testaceis*, nunc *Infuso amaro alterante*; illis, si Acido; his, si Bile abundent *Intestina*; ne planè nihil agam, insisto.

Quibus absolutis, & iis, quæ viam præcludebant, amotis expeditisque, (quo quidem iter quasi medium confici videtur) ad *Arthritidem* extrudendam, nec quidem citius, incumbo. Hunc in finem faciunt, præter *Arthritidem* expellentia, (Capite primo memorata) non nulla Remedia *Colicæ* ab antiquo propria; ut & *Aromatica*; quæ cum prædictis non ineptè complicentur. Hæc autem sunt Pulvis *Zedoariæ*, *P. Rad. Ari Comp. P. Aurant. C. Cl.* Fulleri, *P. ejusdem Bezoarticus. Spec. Diatr. Piper. Spec. Calaminth. simp. Spec. Diambræ, Dianthus.* Elect. *e Baccis Lauri*; *Mithridatium*, *ZZ in Indiis cond. cum ejus Syrupo.* Olea *Chymica, Bacc. Juniperi, Seminum Cumini, Carvi, Fœniculi dulcis, Anisi, & ejusmodi Carminantium*, *& Aromaticorum.* Vinum *Xeresanum*, *aut Rubrum Lusitanicum simplex*, *vel amaris & Aromatibus alteratum.*

His

His munitus auxiliis, ad *Arthritidem* expellendam, & in Artus amoliendam, ita progredior. Ægro in lectum dato, *Pulverem*, vel *Bolum*, vel *Pilulas* præcipio.

℞. *Pul. e Chel. C. C.* ℈jß. ℈ij.
Chal. Nutriti gr. v. *misce f. Pulvis Comp.* Vel

♃ *Pulv. Zedoar.* ℈ß. *Spec. Calaminth. Simp.* (vel *Diambræ*) ℈j. *Alcohol Martis gr.* v. *f. Pulvis.* Vel, forma Boli.

℞ *Elect. e Baccis Lauri* (vel *Mithridatii*) *Pul. e Chel. C. C. aā* ℈j. ℈iß.
Alcohol. *M. gr.* v. *Syr.* Aurant. *qs. f. Bolus.* Vel

℞ *ZZ in Indiis cond. Pul. Rad. Ari C. aā* ℈j. *ad* ℈iß. *Chal. N. gr.* v. *Syr. N. M. qs. f. Bolus.* Vel

♃ *N. Myrist. cond. Spec. Diambr. aā* ℈j. *Chal. N. gr.* v. *Ol. Iunip. Chym. gtt.* j. *Confect. Alk. S. M qs. f. Bolus.* Vel forma Pilulari.

℞ *Spec. Diatr. Piper.*
Pulv. Serpent. Virg. ana ℈ß.
Chal. Nutrit. gr. v. *Extr. Rutæ qs. f. Pil.*

Hisce Compositionibus superbibatur *Vini Xeresani*, vel *Rubri Lusitanici*, vel *Julapii* Haustus:

℞ *Aq. Cardui, Menthæ,*
Lactis Alex.
Chamæm. Comp. aā ℥iij.
Sp. Juniperi ℥ß. *ad* j.
Marg. pp. ʒß.
Sacch. albiss. qs. f. Julapium. Vel

♃ *Aq. Lactis Alex.* ℥xij.
Sp. Cerevis. Brunsvvicensis ℥iiij.
Marg. pp. ʒß.
Sacch. qs. f. Julapium.

At si Forma arridet liquida, *Infusi* Haustus, cum adjecto *Marte*, detur ebibendus.

♃ *Rad. Zedoar. Galangæ, Calami Aromat.*
Cacum. Absynth. R. aā ʒij. *Bacc. Junip. Croci Brit. aā* ʒj. *Infunde in Vini Xeresani* ℔ij. *ad alterationem idoneam, tunc coletur* Infusum.

♃ *Hujus Infusi* ℥iij.
Alcohol. Martis gr. v. *f.* Haustus, *ante bibendum agitandus.*

Ex hisce, vel hujusmodi Medicamentis, sumatur aliquod, quarta, quinta, vel sexta quaque hora, medioque Medicamentorum intervallo, *Vini*, è prædictis vel ejusmodi generosi, Haustus; ea quantitate, quam Æger tuto poterit haurire maximam. Quæ quidem Regula, de Medicamentis etiam tenenda est: Ea nempe Dosi, & frequentia, oportere illa dari, quæ non aliam Febrim, sive in Sanguine Orgasmum, excitaret; quàm quæ, *Arthritidi* ad τὰ ἔξω amovendæ, satis inveniretur.

Ita subinde fit, in robustioribus scilicet, aut Spiritu Animali valde *Elastico* donatis; ut à *Purgatione*, maximè si utraque (tam ea, quæ ἄνω movet, quàm ea, quæ κάτω) præcesserit; sive propter agitatum Sanguinem, sive propter impuritates (quibus uti dixi, in Visceribus retineri solet *Arthritis*) expulsas; ea jam suapte sponte erumpat in Articulos, & evadat *Regularis.* Hoc quandocunque fiet, unicum restabit; ut eo loci illa, quicquid iracundiæ permanet, exerceat; quicquid humoris effundendi, effundat. Verum, ut hoc interdum, &, quoties fieri contingit, auspicato fit; ita quidem, è contrario, antequam illuc perventum, & *Arthritis* Artubus affixa erit, plures sæpe interveniunt difficultates; plures scopuli deteguntur, qui moras in sanando Ægro medenti

faciant gravissimas; quibus quasi digito demonstrandis, jam proxime incumbam.

Interdum igitur *Intestina* torqueri, & Spasmis ita contrahi manifestum est, ut Medicamentum ea purgans, etiamsi Δραστικώτατον, non sentiant; multo minus obsecundent, & obtemperent: quo rerum statu, Abdomini *Fotum* admovere oportebit, eumque aliquoties repetere.

℞. *Cacum. Abrotan. Artemis.* aā ℥j.
Rad. Aristoloch. rotund.
Flor. Chamæm. aā ℥jj.
Bacc. Junip. ℥j.
Sem. Carvi, Fœnic. d. aā ℥ß. *coq. in Aq. Font.* ℔x. *ad* v. *Colaturæ adde Sp. Vini vulg.* ℔j. *pro Fotu Ventris calidissimo.*

Post omnem fovendi vicem, eo, quod sequitur, *Venter* illinatur.

℞. *Unguenti Martiati* ℥jj.
Ol. Tereb. vel *Picis liquid.*
Rhod. Ch. gtt. vj. *f. Linimentum.*

Galbanetum Paracelsi, ut apud *Riverium* est, (Capite de *Colica*) *Linimenti* hujus locum implere, & totus eo Venter illini potest.

Nonnunquam autem, maxime in teneris Corporibus, etiam postquam *Intestina* fuerint purgata, multæ restant eorum contractiones, multus Dolor; nunc continuus, nunc intermittens: qui quidem eorum Affectus, cum sit omnino Σπασμώδης, partim *Fotu*, & *Linimento* prædicto; partim *Enemate* sequenti (quod Animales Spiritus mulcere, delinire, & in ordinem poterit redigere) vincendus est.

℞. *Vini Canarini* ℔ß.
Elect. e Baccis Lauri ℥ß. *f. Enema*, alvo diu retinendum.

Est autem, ubi *Ferri* Præparata, propter imbecillitatem, *Intestina* respuant, & quam citissime Ano ejiciant, una cum Medicamentis ei conjunctis. His ægrotantibus è re esset, omisso *Ferro*, Medicamenta præscripta per se dare.

Aliàs observare licet non modò *Ferrū*, sed & aliquando *Pul. Testaceos*, *Arthritidis* propellendæ causa datos, duros scilicet difficilesque, descendere, & per alvū reddi. Quoties hoc fiat, astringenda prorsus ea, priusquam in *Arthritide* dimovenda, quicquam profeceris: neque enim, fluente alvo, *Arthritis* expectanda *regularis*. Ea verò, *Terra Japonica*, *Creta*, *Sanguine Draconis*, & ejusmodi mollioribus astricta; per *Ther. Androm. Elect. è Bacc.* per *Species prædictas, è Regno Vegetabili sumptas*; perque *Olea Chymica*; illa nempe remedia, quæ minus irritent, progredi juvabit.

Quamprimum Medicina, quæ *Arthritidem* extrudat, Ægri rebus est aptata usui ejus interno, per bidui, vel tridui spatium insistendum est; eoque tempore in ea consumpto, si per hosce dies in Artubus nulla in conspectum venerit *Arthritis*, ad *Emplastra*, *Cerata*, *Phœnigmos*, & ejusmodi *Arthritidem* evocantia, (Capite primo relata) confugiendum est. Quinimo postquam in Articulis apparuerit, ποδαγραγωγοῖς ore sumendis usque uti conveniet, donec Articulis hærens, & affixa, de suo in *Intestina* reditu & παλινδρομία, locum ea suspicioni nullum relinquat. Hoc autem punctum cùm attigeris, & in rectam *Arthritidis* viam denique redieris; in ea, cum Remediorum portione dimidiata (duplo scilicet eorum intervallo, vel *subdupla* Dosi, ut in Capite præcedenti declaratū est) proce-

procedere juvabit; & quidem dies quatuor, sex, vel octo; eo nimirum usque quoad alienum sive per Extremitates eliminetur; sive in eas adeò protrudatur, ut de *Intestinis* iterum, intra breve spatium, impetendis nihil metuamus.

Notatu vero hoc dignissimum, atq; adeò jucundissimum, quod, Articulis quamprimum fixa est *Arthritis*, læto quidem omine, spem & vitam pollicetur. Visceribus statim melius est; quæque intus mali fuerint vestigia, subito tolluntur. Oculorum acies, Vultus vigor, Fames, & Concoctio restituitur, & in vado res salutis est.

Diæta per totum hunc decursum, qualis & quanta esse debeat, ex omni parte κτ̀ μέτρον ordinanda est. Nihil admittendum, quo in ea uspiam peccari possit. *Panatella*, *Gelatina*, *C. C. & Eboris*, *Panis biscoctus*, *Jusculum pullinum*, maxime autem *Vinum* prodest, vel *simplex*, vel *Decocto albo* temperatum. Certè *Vino* assuetis ab eo permagna expectatio, permagna est utilitas: quare iis præsertim illud largiter exhibeo; eam nempe quantitatem, quæ Calorem *Intestinis* conciliet; quæ *Arthriticum* Miasma ex iis ad τὰ ἄκρα pellat; quæque eo loci id impune figat. Hanc autem operam optime navat, quod è *Lusitania* rubrũ hodie nobis apportatum est; ægro ad ℔ß. ad libram integram, vel etiam duas, Nycthemeri spatio, si ad rem propositam opus fuerit, concessum. Alvus si dura, (quod, tum lecto incumbenti, tum *Colica*, tum *Arthritide* laboranti familiarissimum) *Enemate Oleoso*, vel *è Jusculo Vervecino*, lubricante, diebus alternis mollienda.

Interdum observare licet, ægrum *Arthritide* è Visceribus expulsa, perq; Artus exulante, penitus emancipatum; Ventris adhuc inflatione, doloreque *Intestinorum* urgeri; sic, ut exspes & despondens ille, per tanta Artis molimina, parum in Salute sua renovanda fieri; postque iter procellosum & scopulis plenum, in ipso portu se denique periturum opinetur. Hæc autem Flatuum, & Naturæ morbo debilitatæ, sunt indicia. Valet hac in re, ad Flatus educendos, Enema, *è Vini Canarini* ℥xij. *Elect. è Baccis Lauri* ℥ß. diebus continuis, vel alternis immissum: Valet *Infusum amarum*, & ejusmodi *Stomachica*, quæ tum Famem acuant, tum etiam Coctionem emendent.

Ista medendi methodo, (primas nempe Vias purgando, posteaque foras *Arthritidem* mittendo) *Colica Arthritica* laborantes curare soleo; cumque hanc Methodum, huic *Colicæ* aptam, multoque usu comprobatam, & confirmatam esse, noverim; idcirco lubens in medio eam propono; aliorum meliora, modò proferre dignarentur, sequi paratissimus.

XI. In *Prophylaxi* enitendum, ut roborentur *Intestina*, contraque inimicum, ne illuc denuo se intrudat, obfirmentur; simulque, ut reliquiæ τῶν δυσπαθῶν nullæ, Massa impuritatum nulla, in iis posthæc collecta, eum ad se alliciat. Qua de causa, hujus Classis *Arthriticos* studere Fami, & Concoctioni; Ductum alimentarem Eccoprotico sæpius purgare; aliisq; *Stomachicis*, cum modicè restringentibus uti, oportebit. *Aquas Minerales* multis hac in re prodesse novi, tam *Purgantes*, quàm *Diureticas*. Non pauci apud nos huic *Colicæ* proclives, Aquas *Alfordenses*, vel *Salem Catharticum*, aut *Tar-*

Tartarum laxantem, Aqua hordeata solutum, bis vel ter in anno bibunt: itaque Cruditates, à *Ventriculo* in *Intestina* derivatas, tempori tractantes, *Podagræ* præoccupant materiam, ano expellunt. Nonnulli meo hortatu commodè *Purgantibus* Aquas adjunxerunt *Diureticas*. Ut autem *Aquæ Bathonienses* ab antiquo *Colicæ*; ita quidem ei, quæ *Arthritica* est, præ cæteris adversari censeantur. *Aquarum usui Diureticarum* interponantur ea, quæ ad propositum faciant *Alterantia*. Hora nempe decima, *Infusi amari* Vino albo *Lusitanico* facti, *Haustus*; quin etiam post-prandium quotidie, ejusdem *Vini* simplicis Cochlearia aliquot. Hora quarta pom. *Elect.* seq. ℨi. cum vehiculo convenienti.

℞ *Conf. Fruct. Cynosb.* (vel *Rof. rub. per Set. traject.*) *Abs. Rom. ZZ in Indiis Cond. aā* ℥ß.
Salis Martis ℈iiij.
Syr. ZZ ℥jß. *Ol. Cin. Ch. gtt.* v. *f. Electuarium.* Vel
℞. *Trochisc. Hedych.*
Conf. Flaved. Aurant. aa ℥ß.
Salis M. ℨj. *Spec. Diamb*: ℨj.
Alcohol. M. ℨiij.
Syr. Abs. s. qs. f. Electuarium.

Quatenus verò ab externo Frigore oriatur hæc *Colica*, Vestitu idoneo, vitatoque aere nimis gelido, illud eatenus fugiendum, hæc cavenda.

Id adjiciam, quod hoc Affectu laborantes, quotquot ætate maturiores, & voluptatibus, aut rebus civilibus impediti, *Prophylaxin* neglexere, rarò sine multa id fecerunt: sæpe quidem magno cum Salutis, sæpe cum ipsius Vitæ, damno.

XII. Placet denique, citato divini senis Oraculo, monstrare, *Arthritidis* hanc in *Colicam*, & *Colicæ* rursus in *Arthritida* migrationem, *Hippocrati* non fuisse incognitam. Ita enim ille; Ὧ τῷ ἔντερον ἐπὶ δεξιὰ Ἀρθριτικῷ ἐγένετο, ἦν ἡσυχώτερος, ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἰητρεύθη, ἐπιπονώτερος. Id est, *Qui Articulari Morbo detentus, Intestini Dolore dextra parte vexabatur, levius habebat: ubi verò Hic curatus fuit, magis dolebat.* * Quod de *Colico Dolore*, in *Morbo Articulari* obveniente, eumque allevante; postea verò, facta Humoris huc illuc transpositione, in *Arthritidem* iterum mutato, est intelligendum. Sed hæc hactenus.

HISTORIA I.

Colica Arthritica *malè tractata, demum lethalis.*

Vir ex *Tremulorum* Secta, probus & generosus, ingruente senectute, per integrum decennium, bis ter quotannis ægrotavit *Arthritide*; nunc Pedem, nunc Manum occupante; semper autem Regulari. Annus erat vitæ sexagesimus, cùm ea primum intermisit, neque more pristino ægrotum visitavit. Istamne verò quietem, & à Dolore immunitatem, bonam, optabilem, & commodam existimaveris? Imo potius formidabilem, exitiosam. Doloris enim salutaris, & externi vice, alio intra anni spatium *Intestinorum*, præcipuè τῶν περὶ τὸν Ὀμφαλὸν acerbo, constanti, & fixo est correptus. Interea temporis elanguit Appetitus: languenti prostratoque ei successit Oculorum gra-

* Vide *Epidem. Lib.* vi. *Sect.* iv. & in eam *Galeni* & *Foesii* Commentaria.

gravitas, Faciei pallor, totius Corporis macies & imbecillitas. Adhæc Cholerica & cruda, vomitu emissa, *Ventriculum* aggravari ostenderunt.

Increscente morbo, Empirici consilio, *Aquæ ferratæ*, ut & *è Ferro præparata*, aliaque permulta sunt adhibita; eo verò cum eventu, ut ab *Aquis Interanea* nimio algore; à *Ferri præparatis*, utpote concoctu & confectu difficilibus, è vestigio Diarrhœa vexaretur.

Ad senem hunc denique accitus, eumque graviter ægrotantem, neque intra Catharticorum opem (quæ aliàs essent necessaria) locatū inveniens, ore datis ποδαγραγωγοῖς *Arthritidem* educentibus extra applicatis, ut in Artus ea transferretur enisus sum. At eheu! frustra: *Visceribus* hærens Miasma *Arthriticum*, & Coctionem impediens, aliud sibi malum adscivit comitem; nempe *Ventriculi*, & τῶν Εντέρων impuritates: quibus utrisq; depressus æger, viribus sensim inclinatis, post anni dimidium, è vita discessit.

Sæpe quidem mihi in mentem venit, robusto huic ægroto, tametsi vetulo, fuisse melius consultum; si, *Colicæ* principio facta Purgatione, Miasma, per idonea, per stomacho minus gravia, per è *Regno Vegetabili* sumpta *Cardiaca*, fuisset expulsum. Illud initio fieri potuisse, vero non est absimile: At oppresso ei, viribusque deficienti, ipsa Medicamenta, neque nimis considerate electa, neque nimis scitè data, mortem accelerârunt.

Historia narrat *Arthritidem* diu *Regularem*: at quæ progressu ætatis, *Intestina* perturbans, *Colicam* fecit, neglectaq; Therapias opportunitate ægroto mortem maturavit.

H I S T. II.

Arthritis *vaga*, Colicam *mentita*, ad regularem Arthritida *reducitur*, *cum ejus Prophylaxi.*

PEllio quidam ad *Iscæ* ripam, annos habens quadragenos, Athleticus, & bene coloratus, patre generatus *Arthritico*; Dolore Artuum huc illuc vago; hyeme præsertim, & tempestate pluvia; cum Articulorum Tumore, Rubore, Nitore crebro recurrente, diu infestatus est. Hujus seculi initio, desubito cessavit Artuum Dolor; sed Intestinorum ortus est obtusus, constans; una cum Febre quadam Symptomatica, Pulsu magno.

Nihil probabilius visum est, quàm, in Ægroto jam diu *Arthritico*, materiam alienam *Intestina* invasisse; quod utique judicium, emissi postmodum Sanguinis, superficiem tegens Gelatina, crassior certè & albidior (quæ *Colicam* genuinam raro comitatur, *Arthritidi* verò familiaris est) abunde confirmavit.

Ut ægro prospicerem, nihil prius habui, quàm universum *Arthritidis* ordinem mutare; id est, *Intestina* versus Sanguinis impetum & inclinationem, arte quanta possim maxima, sistere; & materiæ vitiosæ ad ea defluxum impedire: Secundo, ut ad ea, quæ sunt extra dirigatur; &, ex *Arthritide Anomala*, fiat illa *Regularis*.

Ut utrique satisfacerem Indicationi, Sanguinem detraxi, *Catharticum, ex Pil. Rud. Scammon. & Calomel.* dedi. Vespere post Purgationem, ut Sanguinis Orgasmum incitarem, & simul *Arthritidem* in Artus amandarem, *Pul. è Chel.*

Chel.C.C. ʒß. sexta quaque hora, cum *Julapii Perlati* Haustu miscui; &, ordinata re Diætetica, discessi.

Quid ex eo fit? Intra biduum recrudescit *Dolor Articularis*; cumque vel lectô adhuc ægrum detineri crederem, domi meæ me salutat, alacris, jucūdus, deque noviter reverso Hospite gloriatus. Digiti in Pede magni Articulum iste, more suo, primum & majorem, Plantæque Ligamenta potissime momordit. Placuit sane, & pergratum fuit, tam facili ægrotum redimi, durioribus suetum. Quæ ad *Prophylaxim* facerent, in aliud tempus, & magis opportunum, distuli.

Ea vere, mense Maio sequenti, sic erant: *Præmissa Venæ sectione, perendie salis Cathartic.* ℥ß. *Mannæ* ʒjj. *Aq. purg.* ℔j. *Solutas ebibat; omnique hora deinceps hauriat, donec usq; reddiderit; itaque diebus tertiis, quartisve, ad tres vices, repetat. Postea, omni mane, Aqq. ferratarum* ℔jj. *ebibat; quinta pomerid. sequentis Elect.* ʒj. *cum Julapii haustu sumat.*

℞. *Conf. Flor. Salviæ* ℥j. *Pul. Rad. Ari Comp.* ℥ß. *Pul. Cor. rub. è Chel. Simp. aā* ʒiß. *Salis Martis Riveriani* ʒj. *Syr. Caryoph. qs. f. Electuarium. Cerevisia Cacuminibus Hed. ter. Baccis Junip. Sem. Dauci, in potum ordinarium, medicata esto. His in mensem unum alterumque incumbat.*

Ex eorum usu, propitio cum Deo, multos ille annos, tum *Anomala*, tum recta *Arthritide* immunes, egit; ad Medicinam hanc stabiliendam, & figendam, Exemplar utique luculentum.

HISTORIA III.

Colica, *ex Quiete* Arthritica, *in* Arthritida *regularem versa.*

MAgnificus senex, *Athriticus*, Paralyticus, aut sellæ, aut lecto complures annos insidens, Humoribus vitiosis (qui, non uno Exercitationum genere, in omnes membrorum partes, cum eorum *Dolore Articulari*, solebant exprimi) occasionem dedit, ut in Viscera plus æquo immitterentur; ut in iis commorarentur.

Ex hac potissimum causa, Mense Majo, MDCCII. in *Dolorem Colicum* Vir Illustris incidit. Interea verò temporis Salivatio, quæ diu magna fuerat, suppressa; Pedum Tumor, qui jam multis annis immensus, imminutus est; facta videlicet Humorum ad *Intestina* translatione. Pectoris fuit totius gravitas, & oppressio, tanquam ab onere quodam molestissime ei superimposito.

Morbi hujus Historiam contemplanti mihi perspicuum erat, Humores inverti, & jam *Intestina* versus, eorum fieri inclinationem. Quocirca, primum huc incubui, ut Fæcibus, quibus ipsa premerentur, & tanquam retinaculis eo loci detineretur *Arthritis Intestina* quàm citissimè liberarentur; ideoque *Pil. ex Calom. Res. Jal. Extr. Eustachiano* dedi; quibus satis ex voto dejecit æger impura, biliosa. Purgationem è vestigio secuta est à *Vomitu, Colica*, & Oppressione dicta immunitas; uti etiam in extremis partibus *Arthritis*. Hujus promovendæ gratia *Guttæ*, quæ ab Invētore nuncupantur, *Goddar-*

Goddardianæ, & *Alcohol Martis*, bis in die, ſumpta ſunt. Ita Naturæ ferebatur auxilium, aptum quidem, & ejus agendi modo accomodatum: Rectè enim doluit, & ἐυκαίρως, ægrotans. Quid enim ſeptuagenario, morbis & ætate confecto, poterat accidere fortunatius? Cum *Arthritide* redux & Salivatio, & Pedum Tumor.

Nihil hujus *Arthritidos* in *Colicam* Metamorphoſi manifeſtius: Nihil hujus *Colicæ* ad *Arthritidem* reductione deſiderabilius.

HIST. IV.

Colica *multarum Hebdomadum* Arthritica, *eadem Methodo curata.*

SExagenarius quidam, Ingenio à natura ſubtili, rebus agendis elaborato, *Arthritide*, ſemel bis anno conſtanter reduce, per decennium afflictatus eſt: quo quidē tempore non nunquam Catharro, Fauces invadente, & in Tumorem eas elevante, ſæpe correptus eſt. Huic Catharro ſe adjunxit, & quaſi latus clauſit, Febricula quædam; itaque *Anginæ* ſpeciem præ ſe tulit. Poſt dies aliquot, huic affectui ſupervenerunt indicia *Podagræ*; Digiti nimirum majoris articuli primi Dolor, Tumor, Ardor: & planè indicarunt iſtum ſive Catharrum, ſive *Anginam* eſſe omnino *Arthriticam*; & *Arthritidem* hoc modo deviam, abnormem, *Anomalam*, demum in rectam, conformem, idoneam migrare.

Cum hujuſmodi *Anomalias* iterū & ſæpius eſt perpeſſus, Ann. MDCCII. propter uſū Pomacei tenuis, acidique, immoderatum, incidit in *Colicam*; dolore non tam acerbo, quàm pertinaci, & conſtanti comitatam; Umbilici Regionem, ſive potius illius portionem tantillulam indeſinenter aggravantem. Ab hac *Colica* Spiritus animales multùm oppreſſi ſunt. Crebra hinc ſuſpiria, magna animi dejectio, magna corporis debilitas. Στρόφυς auxit frigidorum uſus imperitus, improſperus; Cardiacis potius, & Calidis evincendos. Dum ex *Colica* deſedit Æger, in Articulis externis emicuit *Arthritis*; ſed quæ, brevi intus ſe proripiens, vana ſpe decepit ejulantem.

Quando *Colica*, binos circiter menſes ægrotaverat, & quidem adeò graviter, ut pejori loco res eſſe vix potuerat; id egi ſedulò, ut, quicquid alieni, quicquid Cholerici (quo maximè ſe gravari renuntiavit æger) Ductu alimentari incluſum eſſet, quàm citiſſimè per Anum ejiceretur: ea ſcil. opinione fretus (quod ante dictum eſt) vanam & fruſtra, *Arthritidos* regularis in Artubus excitandæ, ſpē & exſpectationem fore omnem; quamdiu *Inteſtina* fuerint immunda, fæcibuſque onerata. Quocirca præmiſſo, qui Humorem evacuandū molliret, paratumque redderet exilio, *Pulvere Alcaliſato*, mane multo *Extracti Euſtach.* ℥ß. cùm *Aq. Cin. hord.* ℥jj. *El. Salutis* ℥ß. *propinavi.* Inanitis ex ſententia Viſceribus, iiſque, quæ viam obſtruerēt, amotis, ipſum Curationis apicem attentavi; nempe, ut *Arthritidis* materiam ab *Inteſtinis* eruerem, & in Artus propellerem. Quem in finem, omni mane, *Infuſi cochl.* v. cùm *Tinct. Martis gtt.* xv. aſſumenda dedi.

℞ *Raſ. Gent.* ʒv. *Cacum. Abſ. Rom.* ʒjj. *Cubeb.* ʒj. *Coccinell.* ℈j. *Infunde in*

Vini Xerani ℔jj. *ad idoneam alterationem; tunc fiat Colatura. Hora quarta pom. Bolum, ex Pul. Rad. Ari C.* ℈j. Alcohol *Martis, Conf. Abs. R. Cort. exterioris* Aurant. *Cond.* āā ℈ß. *Spec. Diatr. Piper. gr.* jjjj. *Syr. zz.qs.Hora somni Bolum, ex Theriac.* Andromach. ℈j. Alcohol *M.* ℈ß. *Pul. Cantiani* ʒß. *Conf. Alk.qs.*Porro *Vini rubri Lusitanici, meo hortatu,* ℔ *quotidie potavit; Carnibus* ἐυπέπτοις, ἐυχύμοις, *est nutritus.*

Ne multis hac & hujusmodi Medicina, diligenter adhibita, Dolor factus est *Articularis*; levatus is *Intestinorum*; &, cùm ferè conclamatum esset, ægroti vita & salus in tuto posita: quibus, etiam nunc post quadriennium, illum uti, frui, nuper accepimus.

HISTORIA V.

Colica Arthritica, *Vomitu, Purgatione,* Ποδαγραγωγοῖς *extra misso Miasmate, sublata.*

ÆTate nostra Fullo *Exoniensis*, Patre ortus *Arthritico*, etiamsi Adolescentiam vix egressus, sæpe doluerat. Erat hujus viri *Arthritis* nunc *Anomala*, Fauces invadens, (de qua alibi sermonem faciemus;) magna verò ex parte *Regularis*. Exeunte anno MDCCI. Pedem occupaverat; per tridui spatium tenuerat; cum, sine ulla ἐκ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων evidenti causa, abscissam excepit Nausea, & Dolor *Intestinorum*, una cum Anxietate animi, & pectoris gravitate.

Contra hunc affectum, *Manna & Salem* Catharticum, Aqua Alfordensi soluta hausit; ea spe & opinione, ut Humores alienos, dolorem excitantes, per anum eluendo, restitueretur. Eventus opinioni non respondit. Quare arcessitus, *Ventriculum* etiam, quod à vomendi cupiditate palam erat, opprimi; neque nisi eo, per *Emeticum* priùs purgato, colicam levari posse, monebam. Epoto *Cardui Decocto* (fuit enim εὐεμής) biliosa multa ejecit. Eo vespere P. *Gasconic.* & *Theriac.* Andrō. āā ʒß demisit, cum Julapii haustu Cardiaci. Postero mane *Podagra*, Pedis sinistri convexum, marginemque exteriorem invasit. Ex quo statim *Ventriculo*, & iis quæ intus sunt, bene. Dolor, anxietas, pectoris gravitas sublata sunt. Ut autem opus, tam feliciter inchoatum, Medicina perficerem, *Chal. Nutriti* ℈ß. *Pul. Gascon. Conf. Flor. Salviæ* āā ℈j. *cum Syr. Garyophyl. q. s. ut f. Bolus*, bis in die, cum Jul. haustu propinavi: Æger hac methodo commodissimè doluit, morgravissimo levatus est.

Arthritis ista primo *Regularis*, Cruditatum, quæ in *Visceribus* constructæ & coacervatæ fuerant, illecebris attracta, *Colicam* facit *Arthriticam*; iis verò per Catharsin expulsis, Naturæ, & partim Medicinæ viribus effectum est, ut in *Arthritida* regularem illa denuo remigret.

HISTORIA VI.

Colica, *una cum Capite aggravato*, Arthritica, *plus semel allevata.*

I*Scanus* Artifex, ætatis anno tricesimo quarto, laboravit tertia jam vice Pedibus; posthæc Humero, Cubito, Carpo, per quadriennium, bis vel

ter

ter in annum: diversas *Arthritide* Commissuras attingente, pervagante; nunquam autem diu affligente. Mense Decemb. MDCCI. Pedum iste Vir dolorem habuit, sed brevem, neque ultra biduum manentem. Abscissum eum excepit Distentio *Ventriculi*, cibi fastidium, Dyspepsia, Vomitus, Στρόφοι, Vermiculatio *Intestinorum*, & Diarrhœa; quam insecuta est Suffocatio, tanquàm Hysterica; &, à Flatibus, κατὰ συμπάθειαν, Capitis affectus.

Ista quando jam tres circiter menses, eosque hyemales, pertulerat, Ægrum visitavi; cumque Humores in Ductu alimentari præparantibus, & evacuantibus; Materiam autem *Arthriticam*, ei adhærescentem, in Artus expellentibus, curari illum oportere reperi, iis suo loco utrisque usus sum: Diem nempe unum alterumque *Pul. e Chel. C. C.* quarta vel quinta quaque hora dedi; tunc Catharticum e *Pil. Eustach. cum Calom.* dein, neglecto post Catharsin Paregorico, *Ferrum præparatum*, una cum *Pul.* prædicto; usque donec *Arthritis* ad τὰ ἔξωθεν expulsa fuit. Quod ut præstitum, confestim oculorū acies acuta facta, vigor restitutus: Viscerum, & quæ intus sunt, eorum omnium quærelæ desierunt. Ita quidem ægrotāti opem tuli, simulque, per materiæ in Artus Expressionem, hunc affectum utiliter auferri posse perspexi.

Annus agebatur, aliter quàm solebat, *Arthritide* regulari penitus immunis; cùm, Mense Aprili, MDCCIII. eundem hominem Flatus, Ructus, Nausea, Præcordiorum Distensio, Dolor *Interaneorum*, præcipuè τὸ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, est adortus. Quibus sese comites adjunxerunt, ex necessitudine quadam, tanquam eadem stirpe oriundi, & ὁμογενεῖς, Oculorum languor, & Capitis gravitas. Hisce omnibus ut eatur obviam, primùm Venæ sectio; tum, per *Extract. Eustach. Syr. e Spina*, & *Elix. Salutis*, Purgatio facta est; qua vincuntur imi Ventris accidentia pleraque omnia. Posthæc *Pul. Gascoнico*, *P. Rad. Ari C. Ol. Junip. & Cumini Chym. Ther. Androm. Chal. Nutrito*, *Infuso amaro*, & istiusmodi aliis, *Intestina* roborantibus, *Arthritidemque* expellentibus; una cum *Empl. Cephal.* parti sæpissimè dolenti admoto, & *Decocto* interea *rubicundo* potui dato; Affectui gravissimo penitus succursum est.

HIST. VII.

Arthritis *Intestina atrocissimè invadens, sæpissimè expulsa.*

Dicam Viri nobilis Historiam, à me non uno nomine prædicandi, omnium utique cultu & honore percolēdi. Erat Ille Parentibus *Arthriticis* procreatus; Corporis habitudine tenera, Spiritu Animali emicante & elastico donatus: Unde sæpe numero tum improviso ægrotavit; tum etiam citius spe, & contra expectationem convaluit. Amplo illi, & diviti malè id obvenit, quòd Hæreditas, à longa Majorum serie derivata, in tractu non nimium molli sita, Aëre frigido, & magnam anni partem immiti, perflata esset: quæ quidem cœli solique inclementia Dolorem *Colicum*, atque adeo *Arthriticum* Domino, unà cum multis aliis, inferre censeretur.

Ver erat, Anni MDCLXXXXIV.

quum, neſcio qua de cauſa, qui partes extremas ſolitus eſt excruciare dolor, eo jam ceſſante, intus incidit Morbi vis, & ſibi comitem adſcivit Pectoris gravitatem, tanquam ab onere impoſito, permoleſtam. Erant tormenta *Interaneorum* peracuta, quæ ut allevarentur, *Catharticis*, ſi Diis placet, & *Opiatis* nimio plus elaboratū eſt. Nam ex nimia *Purgatione* Spiritus (per ſe agiles, & volatiles) ita perturbati, agitati, & quidem ita profligati ſunt; ut jam orbatum ſomno & quiete, ægrotantem, Vertigine multatum, Menteque captum, Vires planè deficerent.

Hoc modo laborantem, tum primum arceſſitus, inviſi: cumque, ex totius morbi, maximè verò ex gravati Pectoris conſideratione, appareret, eū eſſe *Arthritidē Anomalā*, Medicina auctam; ut omnibus ejus medendæ Indicationibus ſimul ſemelque ſatisfacerem, (id eſt, ut ſomnum conciliarem; ut Vires reficerem; ut *Arthritidem*, ad τὰ ἔξωθεν, amolirer; itaque Ægrum in tuto collocarem) *Pulveris Cantiani*, Doſim majuſculam, extemplo deglutiendam, eaque nocte repetendam, dedi. Ex animi ſententia res ſucceſſit: ſomno enim recreatum, & tanquam vitæ denuo reſtitutum ægrum, quæ perpeſſus erat, eleganter enarrantem, mane poſtero audivi. Ut autem Therapiam perficerem, & Humorum mutata inclinatione Materiam alienam Artubus infligerem, *Ferri præparatum* adhibui; quod paucorū dierum ſpatio, eam validiſſimè extrudendo, Pectoris gravitatem, *Inteſtinorum* Dolorum omnino omnem evicit.

Hæc erat hujuſce mali Therapia: Quandoquidem verò, in Corpore delicato, multumque debilitato, Materia *Arthritica*, nunc à frigore externo repulſa, nunc à Cruditatibus in *Ventriculo* & alimentari Fiſtula contentis, intus allecta, *Colicam* hanc *Arthriticam* identidem revocaret; quibus eam auxiliis, qua methodo, quo demum eventu recurrentem oppugnavi, hiſce paucis accipe.

Menſes aliquot agebantur, læti quidem & dolore expertes, cum ex Fructibus ὡραίοις aliiſque pravis avidè ingeſtis, & frigore eodem tempore contracto, redintegrata eſt *Colica*: Facta verò, per *Decoctum fol. Teæ* ἄνω per Catharticum mite, κάτω Purgatione, datoque *Pulvere Teſtaceo*, & *Chalybe*, *Arthritidem* expuli, regularem feci.

Cùm aliàs in eodem ægrotante *Arthritidem* mero frigore repelli, & *Colicam* mentiri noverim; non niſi purgatis primùm *Inteſtinis*, adhibitoque tum demum *Diaphoretico*, in fugam mitti illam, externa ſolùm cauſa factam, expertus ſum. Materiæ verò emittendæ nihil in hoc ægroto melius conducere, aut votis reſpondere magis potuerat, quàm *Pulvis* ille prædictus; qui larga (ʒj) Doſi, & quidem crebro (tertia nempe quaque hora) demiſſus, Dolori *Inteſtinorum* allevando, partium extremarum illi movendo augendoque maximi ſæpe fuit momenti, & efficacitatis.

Cùm verò aliàs hæc invaluit *Colica*, neque adversùs eam *Vomitio*, *Purgatio*, *Pulveres Teſtacei*, ipſum *Martis Alcohol*, viribus junctis, vel nihilum profuere; ad *Bachum*, miſerorum præſidem & conſolatorem, *Arthritidis* Averruncum confugiens, ejus auxilio planè divino, materiam in Artus commodùm ablegavi.

Poſtre-

Postremò addam, quum neque Medicina, neque Vinū huic ægroto, eadem *Colica* aliàs affecto, prodesset; languenti, & animam tantum non agenti, quum ruinosa, conturbata, conclamata viderentur omnia, (quod quidem omnium expectationem vicit) opem ei, sed madido, sed bene poto, tulit *Phœnigmus*: Articulis dolori suetis admotum, aliam fecit Humorum inclinationem; ægrum manifestissimè servavit Remedium præsentissimum.

Ita quidem, multos annos Θεῶν παλάμα, Viro illustri medicinam feci; & tametsi, propter Viscerum imbecillitatem, Victus rationem non semper optimam; ne dicam Ambulationem, Equitationemque, quibus exercere se, & Humores vitiosos extra pellere consuevit, intercisas; & Prophylaxin omnem aut penitus omissam, aut indiligenter actam; *Intestinis* ii minima quavis de causa infunderentur: tamen ita factum est, ut in hujus *Colicæ* Accessionibus, & creberrimis & difficillimis, æger semper relevaretur; & quidem eatenus, ut non nisi consumptis & exhaustis Viribus, nulla verò *Arthritide* intus agente, supremum ille obiret diem.

HISTORIA VIII.

Colica Arthritica, *cum superveniente* Paralysi.

MOribus honestis & ingenio singulari Vir, *Arthritide* per viginti annos, autumno quoque altero, (is fuit illius hoc in ægroto Typus) laboravit. Loci, quem invasit, diversitas ea fuit; ut nunc dexterum, nunc sinistrum, nunc uno eodemque tempore Pedem utrumque, sed dexterum maximè lacesseret.

Excipiendum autem est, per hosce Annos, quod Typum ea semel atque iterum mutavit; quod Autumno illo altero deficiens, insultum Mense Februario fecit. Quibus verò autumnis intermisit *Arthritis*, iis semper ægrum adorta est *Epiphora*; qua ex Oculis, per Hebdomadas sex vel octo, serum acre & pungens emanavit; & quidem adeo perpetim & constanter, ut *Arthritidis* vicem gerere, & ejus Materiam secum ferre, non immeritò crederetur.

Autumno Anni MDCCV. quum, in Sanguine & Visceribus, sordes & illuviem, otio & satietate, contraxerat; crassior & obesior eo factus, *Dolore Colico* corripiebatur; eoque, propter iter intempestivum, urgente frigore & imbribus, infirma valetudine susceptum, gravi demum molestoque cruciabatur. Interdum huic adjuncta est Diarrhœa, qua cum alvus exonerata fuit, Dolor remisit; ea verò sistente, recruduit, unà cum Vomitione, nunc Cholerica, nunc Pituitosa. Ut utrique mederetur æger, Clysteribus, Emetico, & Purgante usus est; ex eoque mala ad tempus allevata, brevi autem ex novo frigore recidiva.

Cùm ad ægrum arcesserer, & præter jam dicta in Morbi res minutas inquirerem; (tales initio judicantur eæ, quæ facta indagine ad explicandam Morbi naturam interdū maximè cōducunt:) præcipuè, quæ *Arthritidos* esset conditio; quæque ad præsentem Morbum ratio, quærenti patuit. Primùm, *Dolorem Colicum* esse, τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν afficientem, iis cohærentem; Vento insuper *Intestinorum*, Appetitu læso,

Oculorũ languore, Facie pallida, Pulsu debili stipatum: Tum paulò ante *Podagram* fuisse, Pedis primum unius deinde alterius; nunc autem Talum, nunc Pollicis Metacondylon, eam invadere, sed edentulam, neque satis crudelem: Deinde, Ægrum tabescere; Vires ejus enervatas, & (quod præcipuè notandum erat) Partes externas, non modo Διαπνοῦ, sed & calore fere privatas, ac si vitæ Lampas extingueretur, multum frigescere.

Cùm ista, maximè quatenus *Arthritida* respicerent, animo perpenderam, *Arthritidem* esse malum, ea, quæ intus sunt, ingressam, & *Intestina* cruciantem, existimavi. Hoc, in homine significavit *Arthritico Colica*, tam curatu difficilis: Hoc palam fecit ipsa tum temporis, etiamsi mitis, in Artubus *Arthritis*.

Quare id conatus sum, ut è Visceribus hostis in Artus excuteretur, & quidem iis, quæ sequuntur; Primò, *Catharsis* instituta est, per *Extr. Eucstach.* ʒß. *Scam. pul. gr.* v. *Bals. Per. qs.* eaque nocte *Paregoricum* cum *Bolo Cardiaco* datum est. Quando Nausea Alvi ductionem maneret, Vomituque opus esse indicaret; *Emetico* levi, Posseto nempe amaris alterato, is peractus, ea sublata est.

Catharsi præmissa, *Arthritidi* protinus expellendæ memet accingo, compositionibus hisce usus.

℞ *Theriac. Androm. Diascor. aā* ℈j. *Spec. Diamb. Flor. Salis Armon. aā* ℈ß. *Chal. Nutriti gr.* v. *Ol. Cin. Ch. gtt. j. Syr. Garyoph. qs. f. Bolus, nona vespertina, tertiaque matutina demittendus, cum Vini rubri, Lusitanici, tepefacti,* ℥jjjj.

℞ *ZZ in Indiis Cond. Diascord. aā* ℈j. *Pul. Serp. Virg.* ℈ß. *Chal. Nutrit. gr.* v. *Ol. e. Sem. Anisi Ch. gtt. j. Pul. Macropip. gr.* jjj. *Syr. ZZ. q. s f. Bolus, hora nona matutina, tertiaque pomeridiana cum eodẽ vehiculo sumendus: Porro, Nycthemeri spatio, epota alia Vini prædicti* ℔j. *Emplastrum ex Diascord. & Empl. Stom. mag. aā paribus mensuris, cum Picis Burg. q. s. Ventri impositum est.*

Horum usui, dies instar octo impenduntur: eoque factum est, ut Pulsus, antea debilis & parvus, jam augeatur; & carni, antea subfrigidæ, laudabilis & naturalis æstus concilietur.

Roborato itaque Cruore, ad mutandam humorum inclinationem, eamque τα Α'ρθρα usque vertendam *Phœnigmum* utrique Pedi calidissimum, eoque frigefacto, ad quatuor vel quinque vices, novum imperavi applicandum: posteaque Malleolis ambobus *Vesicatorium*. Hinc acre Serum Ulcusculis elicitum; hinc *Podagra*: hinc *Gonagra*; & pro eorum ratione τῶ Εντοσθίων indolentia. Qua utique animadversa re, medicamenta, sed paulatim, minuimus; nunc eorum Doses extenuando, nunc assumendi tempora extrahendo.

Interea verò, Sorbitiones, *ex Jusculo* Pullino, Avenaceo; *ex Chocolata*, & ejusmodi cum tenuibus, tum *Analepticis*, sæpius in die, sed modicè demittuntur. Carnes etiam εὔχυμοι καὶ εὔπεπτα quam primum per Stomachum liceat, apponuntur. Pedis sinistri Calcem, dextri Astragalum, utriusque Hallum occupavit *Podagra*; rediit verò cum ea Fames, & Concoctio; rediit oculorum acies; animi alacritas; Spirituum robur, & ovatio; aliaque Vitæ & Salutis indicia.

Cùm ita res salva esse videretur & omnium

omnium opinione in portu navigaremus; alter ecce Turbo exoritur, quo in procellosum Mare rursus abripimur.

Podagra, laudabilis & invidenda, (ad quam accessit *Chiragra*, ejusdem generis) æstu mordaci, cum stragulis æger coopertus incalesceret, cùm noctu affecit: qui tamen per sudorem, brevi temporis spatio, magno cum ægri fructu, solitus est abire. Hujus æstus, rosionis hujus impatiens ille, ut eam vitaret, rarò se in lectum commisit; Cathedra totas fere noctes, hyeme frigidissima, consumpsit. Perspiratione multum hinc diminuta retunditur Appetitus, Brachia ἀτροφοῦντα, &, nisi opportunè miasma *Arthriticum* e Corpore fuisset emissum, de Ægro procul dubio actum esset. Lecto ei denique affixo, Diaphoreticis motum; Aqua *Bathoniensi* famem restitui. Post menses quinque tristes sanè & dubios, summo vitæ periculo liberatus, Æger, dicta methodo, (favente Vere, Deo Consilia nostra fortunante,) convaluit; excepto, quod Digiti vehementer resoluti, quamvis iis multum profuit Balneatio, ad consuetudinem suam autumno sequente, quo hæc scribo, minimè redierant. Scripsit enim, & quidem pristino Charactere, lectuque facili; sed literas vacillantes, neque semper ex æquo ductas: Cetera bellè se habuit, &, quàm Morbo primùm ineunte, longè melius.

CAP. IV.

De Diarrhœa Arthritica.

ART. I. COlicam prædictam sequitur ejusdem numeri *Diarrhœa*; naturam habens, & Curationem postulans quodammodo privatam. Diximus, *Arthriticum* in sanguine Miasma, αἰεὶ φυόμενον, fere perpetuo revocari, & certo quodam temporis spatio repullulare: Diximus, adauctum & vectum in *Intestina* sæpe mitti. Hisce positis, advertere licebit, non nunquam Pancreati, & Glandulis *Intestinorum fragiformibus* (à Clariss. * *Listero* primum, uti verisimile, detectis; à Clariss. † *Peyero* plenissimè descriptis) illud infundi; atque hinc in cavum *Intestinorum* à Natura pelli; & demum, urgente ejus acrimonia, Spiritusque animales stipulante, crebris Dejectiunculis è Corpore exterminari.

II. Hanc autem *Diarrhœam* esse revera *Arthriticam* si Symptomata, tum ea, quæ intercidunt, tum quæ alia ex aliis, insigni profecto ordine, emergunt, accuratè, & suis ponderibus diligenter examinemus; per ea satis superque declaratū est. Quis enim, quotiescunque veteri *Arthritico*, mediis in Doloribus versato; ex causa aliqua evideti, Materiam in *Intestina* derivante; accipit *Diarrhœa*; eamque statim excipit Doloris, & Tumoris externi diminutio; postea verò libertas ab *Arthritide* diutior: quis, inquam, inficiabitur, hanc *Arthritidem*, initio rectam, *Intestina* jam petere, perque Alvum effugere; id est, *Diarrhœam* illam esse *Arthriticam*.

Ita certè, *Arthritico* dolenti quæ hujusmodi obvenit, *Diarrhœa* est planè *Arthritica*: Quæ Dolore imuni contin-

* Vide *Acta Philosophica* Londinēsia *N.* 95.

† Vide Clariss. *Peyeri Parerga Anatomica.*

contingit, & Materiam, ahduc in Sanguine latentem, sed in Artus abituram, manifestè alio divertit, perque *Intestina* exprimit; quamvis argumento fortasse minori, certè tamen satis valido, & firmo, non alia, quàm *Arthritica* est habenda.

III. Hic Affectus, si consideremus ejus indolem, & Causam Continentem, est tantummodo unus quippe qui *Arthritidos*, per *Intestinorum* Excernicula, perque Dejectiones, quam ex consuetudine, frequentiores, fugam comprehendat, oculisque semper objiciat: Si verò illius initia, sique exitus varios evolvamus, longè à se diversus est. Miasma in Sanguine *Arthriticum* nunc à Natura directè, & quidem eo nomine quod ingravescat, deorsũ pellitur; atque istiusmodi fluor Paroxysmos interdum *Arthriticos* antevertens, salutaris esse reperitur. Expulso etenim inimico, clauduntur Januæ; pax, & quies restituitur; viget Oeconomia. Hoc autem in Corporibus εὐσπλάγχνοις, id est, Fibris robustioribus, firmis Spiritibus donatis. Sæpius autem multo, vel assumpto *Cathartico*, vel à Cruditatibus, *Intestina* irritantibus, *Ventrem* aperientibus, Miasma illud è Sanguine elicitur, &, una cum illuvie *Intestinorum*, Ano expellitur.

Hujusmodi *Diarrhœa* incerti admodum eventus est; si enim tempori cohibeatur, neque modum excedat, utilis sæpe invenitur; & quidem *Arthritidis* Materiam, etiamsi via non usitatissima, tamen tuta emittere: Cui isthuc consequens, quod Paroxysmus nõ nisi diu post recurrit *Arthriticus*. At in iis, quorum *Viscera* satietate crapulaque sunt debilitata; cum Natura *Ventris* impetum comprimere, Crisique legem imponere nequit; *Diarrhœa* nimium pertinaci, minimeque tolerabili, illa identidem opprimitur. Non tantum Inimicus, verum etiam Amici, Spiritus scil. ipsi, Vigiles & Præsides salutis, in exilium mittuntur: Oeconomiæ subversio est, & planè πανολεθρία.

Hujus utriusque Casus Exempla mox in medium vocabo.

IV. Therapiam hisce Casibus ut accommodem, in *Diarrhœa* ista *Arthritica*, quæ in Sanguine initium habet, nihil inepta sedulitate stultius, dicam, an periculosius? quæ, Pharmacis perperam ingestis, Naturæ opus sæpè interturbet, interdũ abrumpat. Suo potius arbitrio ea, patiaris, agat; quodque intus læsurum erat, suo utiliter ingenio effundat; Si verò *Diarrhœa* nimium excurrat, Viresque excedat, Astringentibus sistenda est; Cardiacis Æger roborandus. Sive per se desiit *Diarrhœa*, sive per Medicinam, ejus reliquiæ *Aquis Purgantibus*, *Tartaro laxante*, & *Manna* (si opus fuerit) adjectis, post tempus aliquod egerendæ sunt.

Sin à *Cathartico* accidat ista *Diarrhœa*; similiter, atque Casu præcedenti, parum utilis Medicina; de ὑπερκαθάρσει, tantum Cautio sit.

In *Diarrhœa Arhritica* Cruditatibus exorta, quæ omnium mihi periculosissima videtur, alia res est: Hic, *Vẽtriculus* sæpissimè aggravatur; ideoque, si ita sit, *Decocto Teæ*, vel *Cardui*, movendus. Postea, (sive Vomitu neglecto,) Venter leni *Cathartico* subducendus: tunc ad *Adstringentia*, & *Fluorẽ cohibentia* festinandum. *Bolus ex Diascord. Spec. Conf. de Hyac. Croco Martis*

tis astr. Terra Japonica, Syr. de Rof. s. quarta, quinta, vel sexta quaque hora demittatur, cum *Julapii Cretacei Haustu.* In *Alvum* detur *Enema*, ex *Vino Canarino. cum Gelatina Amyli, vel Diascordio: Ventri* admoveantur *Lanea, Decocto Rad. Bistort. Tormentill. Balaust.* &c. *Cerevisia* generosiori facto, immersa; & sæpius repetantur. Potioni sit *Infusum Ros. rubr.* vel *Decoct. album*: Et, ad Vires instaurandas, *Vinum rubrum ustulatum.*

Si Pulsus sinet, optime conducet *Opiatum*, *Laudani* puta guttas aliquot, vel potius *Opii* quasi granum, cum *Theriac. Androm.* ℥ß. ℈ij. dari.

Si periculum est, in *Dysenteriam* ne transeat *Diarrhœa*, sumatur *Emulsum* sequens.

℞. C. C. C. ℥ß. *G. Arab. Tragac. aa* ℥jj. *coq. in Aq. Oryzatæ tertiæ Decoctionis* ℔jjj. *ad* ℔jj. *Colatura Amygd. d. cortice nudatis, & Sem. Pap. albi inter contundendum affundatur: iterum colata, Aqua Cin. fort. aromatizetur; Saccharo dulcetur.*

Quæcunque vero Vomitum & Purgationem excitent, ea non, nisi caute, in usum trahenda; ne, quæ auxilio esse debuerant, Ægroto imbecilli graviterque laboranti obsint. Quod quidem in monitis ideo præcipue à nobis positum est, quoniam hujusmodi laborantes, Fluore multum enervati & depressi, Catharsi tolerandæ sæpe impares inveniantur: quo quidem in Casu, *Cardiacis* & *Astringentibus* solis utendum est.

Cujuscunque demum Originis sit *Diarrhœa* prædicta, *Prophylaxis* optime per *Aquas ferratas*, & quidem jucundissime, patratur: quibus addi potest, ut in Artus Eructatio fiat Materiæ, è *Ferro Præparatum* aliquod; omnium autem optimum id, quod *Alcohol Martis* appellavi.

HIST. I.

Diarrhœa Arthritica *crebra & salutaris.*

MAtrona quædam, in Regione Civitatis septentrionali, multos annos *Arthritide* per vices ægrotavit; initio Vaga, deinde fixa; nunc Recta, & idonea, nunc Anomala. Primum Gutture, tum Manu dolentem; *Angina* primum *Arthritica*, tum *Chiragra* laborantem, invasit aliquando *Diarrhœa*: de qua, ut illam supprimerem, cum arcesserer; ejus de vehementia frequentiaque percontanti, mihi narratum est, neque tam urgentem, ut quæ non possit tolerari; nec quidem aliam esse eam, quam quæ commode & utiliter possit; pariterque, Alvo soluta, Paroxysmumque finiente regularem, non sine ingenti fructu, Ægram iterum & sæpius fuisse.

Quæ cum ita esse acceperam; vitatis hinc, quæ *Diarrhœam* intenderent; illinc autem maxime, quæ contraherent; in operam navavi, ut Ægra mediocritatem, multo usu comprobatam, probatione multa commendatam teneret; ipsamque Naturæ, Medicorum Principis, in sanando Methodum, omnino persequeretur. Nec quidem minus aliquid, imo majus eo factum esse arbitror; quàm si inutili, ne dicam ancipiti plane, περιεργίᾳ, corrasis usquequaque Medicamentis, multaque arte compositis, Ægra, tanquam Corbita, oneraretur.

Hoc autem, in tempestivæ illius Negligentiæ laudem, addi insuper oportebit; quod, tametsi Ægra sæpius ex eo tempore desedit *Arthritide*, eaque semper in *Diarrhœam* desinente, perque Alvum exeunte; nihil illa damni propterea tulerit, lucri vero permultum. Cujus quidem rei causa nescio an ulla probabilior excogitari possit, quam quod Ægra, Spiritibus firmis, constantibus, ad munera sua obeunda paratissimis, (qui nempe tum malum Civem prompte expellant, tum eo expulso foribus occludendis subito invigilent) donaretur. Rara autem hæc, *Arthritide* ἐν τοῖς ἐντέροις ægrotantibus felicitas; quorum pars maxima, Alvo vel liquida nimis, vel nimis dura, esse observatur. Ægra, post sex Hebdomadas ab *Arthritide* triformi immunis, sanior & vegetior evasit.

Historia tradit, ex una eademque *Febre*, ad amoliendum Miasma *Arthriticum* suscitata, diversis posse illud deponi locis, perque diversa Excernicula proturbari; nempe per Glandulas Oris *Salivares*, per Artuum *Mucilaginosas*, perque *Intestinorum Fragiformes*; &, cum *Arthritide* regulari, *Diarrhœam* esse posse simul *Arthriticam*, eamque salutarem.

HIST. II.

Diarrhœa *ex* Cathartico, Arthritica *opportunè suppressa.*

ALiam novi Generosam, lectissimam, cultu & honore profecto dignissimam; quæ, cum Marito juncta esset *Arthritico*, ipsa etiam citò laborare cœpit. Cubitos, Humeros, hos illos in Manibus Articulos habuit afflictos. In Cubiti dextri extremitate Tofus erat, à durato Steatomate, Juglandi par: Digitus ejusdem Manus longissimus, Tofis distentus, motu privatus. Articulamenta, præcipue medium ejusdem Digiti infarctum. Malleolus item, Pedis Planta, Calcis tendo, & Genua laborarunt. Paroxysmi solebant esse gravissimi, dolore multo comitati, mensem integrum, interdum etiam alterum, permanentes.

Nuper autem, quum per hosce sex menses urgeret ægrotatio quædam; Torpor videlicet, Inertia, una cum Vertigine, Visu Oculi dextri imminuto, Dolore ejus, ut & universi Corporis externi molestissimo, Appetitu depresso, (quæ quidem omnia, neque satis fixæ, neque satis rectæ *Arthritidos*, erant accidentia) sumpto, nescio cujus hortatu, Cathartico, sed neque eo fortiori, aut Elaterio; Vomitu illa, & *Diarrhœa* Materiæ viridis præcipitante, corripiebatur; sic, ut sex dierum spatio sexagesies minimum dejiceret. Sordium hæc *Arthriticarum* erat per Ventrem Evacuatio copiosa, neque ex omni parte inepta. Nam Symptomata hinc collapsa sunt, & evanuere omnia. Digitorum Tumores, ob *Arthritida* παροξύνουσαν eo tempore magni, subsedere: quæque ab ista *Diarrhœa* fluxerunt incommoda, lucro & compendio eam consequenti, facile cedebant. Ab effusis hisce Purgamentis, Corpus liberum, & ad tempus aliquod incolume.

Hoc pene totum Naturæ opus, unum Artis erat, *Diarrhœa* nimium ne excurrat, curare, & Ægræ vires sustentare. Hoc ego propositum, hanc metam spectans, nihil aliud, quàm astringens & Cardiacum aliquid, præcepi: illud

autem

autem opportune adhibitum, languenti, debilitatæ, pulsum humilem & imbecillum habenti, Alvum compressit, Vires instauravit.

Habes Exemplum *Arthritidos* (Cathartico viam mostrante) in fugam se per *Anum* conjicientis; *Diarrhœæ* habes *Arthriticæ* Curationem.

HIST. III.

Arthritis *Vaga* Intestina *occupans, solo Externorum usu evocata est, & Artubus affixa.*

DUodeviginti annorum Adolescens, Patre inde ab incunabulis *Arthritico* natus, Artuum habuit Dolores; à longo tempore vagos, & ut amicorum opinio tulit, *Rheumaticos*; cum Tumore albo, submolli, Articulorum intervalla sæpissime, ipsos etiam Articulos aliquando infestante. Sanguini, quem identidem & copiose detraxi, Cutis usque crassa & densa, brevi semper innatavit. Et ejus Dyscrasiam auferat, æstate anni MDCCV. hortatu nostro, varia periclitatus est æger; *Succum* nempe *Taraxaci & Cochleariæ depuratum, cum Hordei, Rad. Gram. C. Fœnic. d. Asparagi Decocto; Crystallum item Minerale; Chalybeata; suoque loco Lacticinia, & Aq. Bathonienses.* Ex quibus omnibus utilitates & fructus cepit aliquammultos, Observantiæ pares: Intermisit dictus ille *Rheumatismus.*

At post sesquiannum, cum Æger Sanguinem, uti par erat minime correxerat; *Intestinorum* Tormina, cruciatus subsit immanes, *Diarrhœam* pertinacem, neque Medicinæ facile cessuram: Unde enervatus, multumque debilitatus Æger, neque morbum diutius, neque remedia ferre posse videbatur; sed in ipsa mortis propinquitate versari.

In hoc ancipiti & pene deplorato statu, morbi naturam plane *Arhriticam* animo advertens, Methodo, quam in *Arthritide Intestinorum Anomala* interdum non infeliciter adhibueram, uti animus fuit. Neglectis scilicet Medicamentis, quibus ore sumendis impar erat Ægrotus, externis incumbere. Ideoque iis utriusque Brachii locis, quos excruciare solita est *Arthritis*, è *Fermento veteri, &c. Phœnigmos* jussi calidissimos applicari, & cum refrixerint iterari; donec aborti fuerint Tumores, iis, qui à *Rheumatismo* credebantur esse, persimiles. Tumoribus his, ex voto factis, admovi Epispastica: unde Ichor, ad Hebdomades aliquot, jugiter effluxit.

Quantum hinc utilitatis, quæ commoda, quam subita Curatio, capi vix potest. Quo Tumor est evectus, pari certe cum eo passu sublata Tormina; suppressa *Diarrhœa*: quinimo novatur Appetitus, & restituuntur Vires. Ægroti status, sive Viscera, sive Artus spectemus, omni dolore paulo post immunis, quam per annos aliquot anteactos sanior, & quidem multò jucundior evasit.

En *Arthritidem*, Artus pervagari solitam, *Intestinis* adhærescentem; cum Torminibus, *Diarrhœam* inducentem, solo Externorum usu ad τὸ ἔξωθεν evocatam.

HIST. IV.

Cruditatibus exorta Diarrhœa Arthritica, *Medicinæ viribus inhibita.*

VIr amplissimus, antiqua *Damnonii* Nobilitate natus, *Podagra* utroque stemmate derivata conflictatus, ejus impetum bis vel ter in annum constanter est perpessus. Ad Hospitem tam certam, tam fidelem, pro utriusque ingenio accipiendam, mundum ille *Arthriticum*, comptum adeo ac elegantem, in promptu, apparatum habuit; ut, è Ποδαγριώντων natione magna & lauta, raro ullus unquam magis.

Annos ille permultos hunc in modum (id est, duriter) exegit; cum ad tuendam Concoctionem opera, diligentiaque, quam omni Vere & Autumno, per Catharsin, &c. ponere solebat, penitus omissa, vitaque acta nimis sedentaria; primum, plane conticuit *Arthritis*; neque, more suo, in extremis Partibus eluxit: mox, in *Ventriculo*, & *Intestinis*, sordium Massa collecta, compressa est. Hinc Ἀνορεξία, Ructus sæpe impuri, Sapor ingratus, à pastu Ventriculi gravitas, Præcordiorum distentio; hinc Oscitatio creberrima (Symptoma *Arthritidos*, in Visceribus latentis, huic Ægroto familiare;) Dolor à Flatu lateralis, pungens; illarum videlicet Impuritatum indicia. Hæc subsequitur *Diarrhœa*, qua tum illæ tum quæ *Visceribus* adhæserunt *Arthriticæ*, per anum exprimuntur.

Cum autem ista *Diarrhœa* neque Naturæ rebus, nec Ægroti votis responderet: per *Decoctum Teæ*, Ventriculum; per *Rhubarb. Infusum*, addito *Salutis Elixir*, *Interanea* purgavi; itaque facta, quanta opus erat, Evacuatione, per *Diascordium*, per *Crocum Martis*, & ejusmodi alia, *Ventrem* cohibui. Aqua, sed cocta, & Vino mista potui daretur; Cibi, sed solidi & intus mansuri, paululum caperetur, in præceptis posui. Ut autem appetitum languentem, & postratum excitem; ut *Arthritica* Sanguinis recrementa ad τὰ ἔξωθεν propellam; & in Artubus, uti moris erat, deponi faciam; *Aquas Bathonienses omni mane hauriendas, Bolum è Pul. Rad. Ari C. Cons. flor. Salviæ, Chal. Nutrito, Syrupoque Garyph. cum Vini haustu demittendum præcipio*: Itaque in viam *Arthritidæ* reduxi; Ægrum σὺν Θεῷ restitui.

Diarrhœam, Cruditatibus exortam, Miasma *Arthriticum* ad τὰ Ἔντερα invitantem, perque Anum effundentem, arte curatam, exhibet Historia.

HISTORIA V.

Diarrhœa Arthritica *lethalis*.

DOminus C. tum *Cereris*, tum *Bacchi* cultor egregius, *Arthritidem*, non uno nomine hæreditariam, malis moribus, victu autem inordinato maxime, auxit & exasperavit. Ab ineunte Pueritia minime temperatus, Adolescentiam vix ingressus, Cacochymiæ factus est *Arthriticæ* Gurges, neque tam Affectu isto tentari, quàm ab eo occupari diceretur; anni enim vix dimidium vacavit.

Cùm ita materia gravaretur *Arthritica*, eaque de causa in statu esset dubio; casus intervenit, qui exitum ægrotanti

tanti fecit non minus severum & tristem, quàm improvisum & inopinatum. Ea fuit tempestas, quæ Fructibus ὡραίοις cœpit abundare: Hos ita devotavit, præcipue [quod maxime appetiit) Fragum; ut diu nihil aliud esculenti capessiverit. Vini autem loco, quod τῶν ὡραίων frigidum mitigare debuerat, Lac, vel Aqua Fontana erat, Saccharo dulcata.

Gulæ tam insolitæ post impensam circiter Hebdomadam, *Diarrhœa* immani Æger est correptus; quæ non solum Massam *Ventriculo & Intestinis* inclusam, verum etiam *Arthriticam*, in Sanguine contentam, & exilio paratam, Ano ejicere jure merito censeatur. A Dejectionibus ita crebris & immodicis, vires adeo prostratæ sunt & pessum datæ, ut Ægri res (iis, quæ opportune data auxilio esse potuerant, neglectis,) statim in pejus ire cernerentur. Primum enim, Pulsu debili, deinde Sensu communi vacillante; tum Motibus Convulsivis, & Deliquiis atrocissimis, & brevi tempore revertentibus est oppressus.

Ita quidem Ægrotans, qui, dum *Arthritis* impetus fecerat idoneos, etsi vitam non beatissimam, at non temnendam, imo tutam egit; *Diarrhœa* (quam quidem solitariam, & *Arthritidi* minime conjunctam, tutius & melius, si non εὐφόρως subire valuerat] hac exorta, illico una cum Morbo, vitam effudit.

HIST. VI.

Aliud Exemplum Ægroti Diarrhœa Arthritica *occidentis*.

HUic consimilis est Historia Viri, apud *Damnonios* olim notissimi; quæ, quantis in angustiis, qualique discrimine versentur ii, qui Fluore alvi laborant *Arthritici*, luculenter explicat. Fuit ille ætate integra, laxo & obeso Corpore, alvo (quod habitioribus solenne) plerunque liquida. Inordinata Victus ratione, quicquid occurrit avide ingerendo, Vomitus assiduos, & *Diarrhœam* arcessivit; quodque temere dimisit, statim Ore, vel brevi temporis spatio Ventre reddidit. Hoc etiam modo *Arthritidis* Paroxysmos, quibus in singulos annos affici solebat, regulatibus & idoneis, (ejus scilicet materiam ad *Intestina* solicitando, *Diarrhœa* fere perpetua per Anum expellendo) ingruentes abscidit; plus biennium aspulerat; neque ad fastigium aliquod notabile, & observatu dignum, unquam, eo tempore toto evehi permiserat. Prostratus Appetitus, Ciborum omne genus fastidium erat; Caro absumpta, Cutis flaccescens, languentes Oculi, Faciei macror, quasi ab Aurugine, flavescens; Urina exigua, & colore rubro; Suspiria crebra, Animi dejectio miserabilis; Pulsus debilis & celer, Sitis importuna. Quibus animadversis, non hæc ab una *Intestinorum* imbecillitate (tametsi illam esse non negaverim,) aut Natura quasi confecta; sed ab aggravata potius, & *Arthritide* ἀνωμάλως agente oppressa, oriri contendebam; ideoque *Arthritidem*, deviam & palantem, ad externas Partes, ad Artus expellendam. Cui quidem Opinioni cum Medicus Ægri Ordinarius, & Συνεργάλυς meus est astipulatus, primum, ut sordium Massa, quæ *Ventriculo* onerosa, *Arthritidem* eo loci detinere visa est, dimoveretur, *Emeticum* dedi: *Decoctum* nempe *Cardui*, *cum Vino Lusitanico, propter Ægroti* imbe-

imbecillitatem, *admisto*. Phlegma ejectum est, cum ἐωφοείᾳ copiosum. Nullum eo vespere Paregoricum. Postero mane, Respiratio liberior, Vigor Oculorum vegetior, major animi alacritas. Et, quod desideratissimum, en etiam Manus & Pedis Dolor, Tumor, Rubor *Arthriticus*: Qui, in statu tam lubrico, ut augeatur, *Bolus ex Ther. Androm. Croco M. astring. Pul. à Chel. C. C. Syr. de Ros. s. quarta quaque hora sumitur, simul cum Vini rubri prædicti haustu; cui Tinct. Martis nutriti gut.* xx. *sunt adjecta. Sp. C. C. Succinatus subinde datur, & Potui Vinum. Aqua Fontana cocta dilutum.* Quinimo, ut quem auspicato nacti sumus, eundem cautè & diligenter locum tueamur, *Phœnigmos* [*è Seminibus Sinapios, Ras. Raph. Sylv. aa p. j. Fermenti vet. p.* iij. *Aceti Vini albi q. s.*] Tumoribus *Arthriticis* calidos admoveri, &, quam primum refrixerint, iterari præcipimus; donec in molem illi majorem elevarentur. Aucta hoc modo utraque Inflammatione, ad evocandum illius Serum, & materiam simul *Arthriticam Epispastica* super eam imposuimus, quibus Ichoris salsi virosique libræ minimum duæ, spatio quatridui, sunt elicitæ. Pallidior hinc paulatim Urina, & ab *Arthritide* Quies.

Finito Paroxysmo, ad instaurandam Coctionem, & robur *Interaneorum* confirmandum, socia opera, primo *Lene Catharticum*, deinde *Chal. Nutritum* adhibuimus. Diætam omnem quantitate & qualitate aptis, accommodavimus.

Quamdiu κατὰ μέτρον egit, monitis & præceptis his obtemperatus Æger, tulito Observantiæ fructum. Cibum avide satis appetiit, tenuit, digessit; raro, neque nisi laudabiliter dejecit: integra & tuta videbantur omnia. Ante vero, quàm vites, nupera tempestate labefactatas, resarcire valuerat, suo se iterum more gerens, & Genio indulgens, *Diarrhœa* subito recidiva, Motibus Convulsivis, &c. stipata, paucarum horarum spatio est surreptus.

CAP. V.

De Dysenteria Arthritica.

ARTIC. I. Quæ tormina, qui *Intestinorum* cruciatus, graves utique & terribiles, ex *Arthritica* Materia illorum Tunicis impacta oriantur, in superioribus tractatum est. Tentemus ultra, &, utrum hæc tantummodo, an etiam alia; an his majora miseros mortales interdum non excrucient, & demum Morti objiciant, serio expendamus. Quocirca, hoc Capite de *Dysenteria Arthritica*, & in sequenti de *Abscessu Intestinorum Arthritico* sermonem inferemus.

II. Et quidem hasce res inspicienti palam erit, acrem illam & virosam *Arthritidos* Materiam, & Causam Continentem; qua Dolores passim in Corpore crudelissimi concitantur; qua Membranæ vellicantur, & exulcerantur, qua ipsa interdum Ossa corrumpuntur, & Carie conficiuntur: *intestina* etiam aliquando mordere: illius rosione perfodi, & exedi Vasa eorum exilia: sicque fieri posse *Dysenteriam* quam tradimus, *Arthriticam*. Verum, ut ab hujus Morbi probabilitate, ad ejus ὕπαρξιν & experimenta medica transeam, revera dari hunc Affectum explorato

plorato constat. Ejus autem εἶδος καὶ ἦθος, quantum expiscando consequi valeo, tale est.

III. Gracili & tenero Corpore *Podagrosos*, *Intestinis* præcipue teneris donatos, & δυσπλάγχνους aggreditur. Præire solet Dolor Colicus, pariter *Arthriticus*: & cum crebris ejus accessionibus læsæ & corruptæ sunt *Intestinorum* Tunicæ, debilitatæque flaccent eorum Fibræ; Miasma *Arthriticum*, Causa aliqua externa illud intro pellente, vel intus posita eo alliciente, in Arterias, (*Cœliacæ* nempe *Intestinalis* ramum, & utramque *Mesentericam*) *Intestina* irrigantes, ἀθρόως infunditur. Hinc Dolor *Intestinorum* mordax, erodens; cum Pulsu celeri, & Febricula quadam. Si eodem tempore externis partibus *Arthritis* insit, celerrime omnis evanescit, ad τὰ Ἔντερα festinat. Vasis Sanguine distentis, erosis, ruptis, in Fistulam demum alimentarem is exstillat; qui, in ejus cavo collectus, alvo, & interdum ore ejicitur. Emissi quantitas sæpe unius libræ, aliquando binarum pondo. Qui tantum, & humoris tam commodi dispendium excipiunt languores, ab eo cavernæ *Interaneorum* commisso magni sunt; ab expresso, & è Corpore expulso, majores. Collabuntur Vires, Artus frigescunt, frequens est Deliquium, planè in dubio Vita. Levantur ex hac evacuatione Tormenta, & si Æger insultus vim & ferociam tolerare valeat, † quies sequitur, & à Paroxysmi impetu *Arthritici* ad tempus aliquod induciæ. Materia modo jam dicto per *Intestina* exulante aliena, non iterabitur Insultus, donec in Sanguine nova condatur, & coacervetur; quam autem primum illud fiet, tam in Artubus citissime, vel *Interaneis*, iterum exspectandus erit.

IV. Observatu facile est, ingenio & natura quam singulari sit hic Affectus, & à *Dysenteriis*, quotquot uspiam inveniantur, aliis, quam diversus: Quod ut pro certo habeatur, animadvertendum (præter istam τῶν Ἐντέρων imbecillitatem, qua dirigitur Sanguis, & in ea derivatur) ab una *Arthritidos* Materia in Sanguine contenta, Affectum hunc, constanti norma & ratione manifesta, dependere: ab ea ebulliente, fieri, ab ea minuta, minui; neque nisi ab ea renovata, & in novum Orgasmum excitante Sanguinem, renovari: Quo quidem argumento, ad confirmandam morbi hujus Αἰτιολογίαν, nihil gravius, nihil, ut opinor, validus afferri potest.

V. Ad hujus morbi exitum, sive Prognosin, ut descendam, non semper ille missione Sanguinis contentus unica; verum, è contrario, Insultus sæpe repetens, *Arthriticis* illos facit Paroxysmis, si Typos & utriusque frequentiam spectemus, respondentes & analogos. Adhæc, vel prima vice, vel postea (secundum Miasmatis *Arthritici* in Sanguine incrementum) recurrens, quando videlicet Miasma in Tunicis *Intestinorum* adhærescit, aut affigitur & eas suo more mordet inficitque, nunc in Ulcus *Intestinorum*, nunc in abscessum degenerat, itaque notas illis inurit tristissimas, morbos incutit ærumnosissimos.

† *Dysenteria* solvi posse *Arthritidem* notavit olim *Hippocrates*, hisce verbis. Ἰῶνται τούτους [Ποδαγριῶντας] ἄριστα μὲν Δυσεντερίαι ἢν ἐπιγίνωνται, *Sanant hos* (*Podagrosos*) *optime* Dysenteriæ, *si successerint*. Prædictorum Lib. 2. Sect. xv.

VI. Profluente Sanguine, commodissimum erit, ut Æger conquiescat: ne, Corpus nimium agitando; ne profluvium, supra quam ferri potest, intendendo, gravius ille luat: quare Lecto, vel Cathedræ se det, quam primum Morbus ingruerit. Nefas autem habeatur, ea quæ, Cardiacorum titulo, ubique ad manus sunt Matronis, (quæque sua, modo opportune propinentur, non carent utilitate) sic ingerere; ut Sanguinem accendendo, noxam magis augeant, quàm Ægrum levent. Caute ista, neque largius adhibenda, quàm ad Spiritus reficiendos, & à Deliquio sustinendos, opus esse invenietur. Contra, si Profluvium εὐφορίαν excedat, *Laudano* illud comprimendum; ideoque Linguæ super illinantur, Ore teneantur illius Guttæ aliquot, (quoniam demissæ vomitione reddi possint,) donec cohibeatur. *Romanis* in curanda, quoties importuna fuit, *Dysenteria*, Aquæ bene frigidæ, Potio in * usu erat; quippe quæ astringat, Vulnusque sanet: & à † recentioribus, unde confirmentur illius in sanando Vires, præclara multa referuntur: quorum autoritati innixus, *Decoctum album*, *Dysenteria* hac afflictis, non sine fructu & emolumento, sæpius præcepi. Oportet autem modice, sed crebro, Laborantem sorbere, & quidem eo, ad tempus aliquod, loco cibi potionisque omnis, solo uti.

Quibus curæ fuerit, ne *Intestina* nimium aperiantur; iis etiam, ut ne astringantur nimium, aut præpropere claudantur, vitium nempe contrarium, est cavendum; &, si Corpus astrictum, leniter est solvendum. Est enim illa *Dysenteria* omnino Critica, ex alterutra parte, sive major, sive minor æquo, vitiosa; cum mediocris, optima. Et Virium contemplatione debita, Mediocritas illa tum intelligenda, tum item obtinenda.

Post breve temporis spatium expelli solet inimicus, & jam tum pacari & deliniri Sanguis: quod si aliter eveniat, & Sanguis pertinacius descendat; quæ eum sistant, & Vulnus contrahant, expediet dari: *Tinct.* puta *Japonicam*, *Decoct. albo*, *vel Traumatico instillatam*; *vel Balsamum Lucatelli*, *cum Olibano*, *Mastiche*, *Sanguine Draconis*, *& Croco Martio astringentis*, *vel Bolo vera*, *forma Pilulari*; vel cum *Conf. Fr. Cynosbat. Rosar. rubr per setaceum traject. Spect. Conf. de Hyacintho cum Syr. de Rosis siccis*, *forma Boli*, *ex eodem vehiculo*. *Tinctura Japonica*, solvendo *Terram* ejusdem nominis, sive *Gummi Catechu*, in Spiritu Vini rectificato, vito probe clauso, igne arenæ conficitur. Lanea, Decocto astringenti, cui adjectum est Vinum rubrum, immersa, super ventrem imponantur.

Si prope Anum Vena dehiscat, ex *Gelatina Amyli*, vel ejusmodi κολλητικοῖς, *Hæmorrhagia* persistente, immittatur Enema, & diutius retineatur. Interea vitentur, etsi astringant, Acida; ne (propter eorum stimulum) major ex eorum usu damni metus sit, quàm emolumenti spes. Cibus ex *Gelatina* C. C. *Eb. aut Pedum Vitulinorum*: *ex Ovo tremulo & sorbili*; *ex Lacte*, *cum* Oryza ei incocta; vel ex *Oryzæ Cremore*, & ejusmodi aliis, quæ simul nutriant, & incrassent, quæque Vulnera conglutinent.

A The-

* Vide *Synopsin Discursuum Magistri* Vander Heyden: *Impressum* Londini: *Anno* 1653. *pag.* 53. *& quæ sequuntur.*

† Vide *Celsum*, *Lib.* 3. *Cap.* xviii.

A Therapeia *Dysenteriæ*, proprie sic dictæ, hanc *Arthriticæ Dysenteriæ* Therapeiam multum abludere, quilibet harum rerum vel imperitissimus videbit: quando ista Purgationem, eamque interdum repetendam, enixe postularet, &, nisi illa esset, raro unquam perficeretur; hæc aut nunquam, aut certe perraro Ventrem medicamentis solvi patietur.

Cum ad *Prophylaxin* accedas, nihil valentius, nihil ex omni parte fructuosius, quam *Aquæ Tunbrigenses*, sive *Bamtonenses*, vel istiusmodi Ferratæ; quæ, satis diu recteque potæ, *Intestinorum* adyta ingrediantur, Vulnera persanent, Ulceribus medeantur, Fibras constringant, Tunicas corroborent: Hæ porro Humorem vitiosum per Renes efficacissime avertunt, itaque *Intestina* maximopere defendunt. Hisce vero, ad mutandam Humorum inclinationem, & deducendam in Artus *Arthritidem*, non incommode adjiciantur, cum astringentibus, è *Ferro* præparato.

HIST. I.

Tenesmum & Dysenteriam *inferens* Arthritis, *omisso Externorum usu, lethalis.*

QUum rure, Anno MDCC. mense Maio, fortè agerem ad *Iscanum* ostium; me consuluit Septuagenarius *Arthriticus*; qui ita sæpe doluit Articulis, & quidem Vere tum nuper elapso, ut in rem esse arbitremur. Sub initium Aprilis, nescio qua de causa evidenti, (nisi hoc in numero ponenda, propter res domesticas, quæ illum mire exercuere, Animi perturbatio) derelictis Artubus, ea, quæ intus sunt, invasit *Arthritis*. Fames, antea naturalis, ab eo tempore multum imminuta, fere nulla: Animales Spiritus, humiles & depressi. Vidimus, at non sine commiseratione vidimus ægrum, in lecto jacentem, Oculis concavis, & retractis, Respiratione difficili, cibi omnis fastidio, Nausea, Ventriculi gravitate pene perpetua, Ἀγρυπνία etiam afflictum.

Malis hisce, circa eorum initia, vires & incrementum dedit *Lac Amygdalinum*, pessimum omnium eduliorum, & alia istiusmodi frigida. Hæc ille interdiu, noctu, demisit affatim; Calida & Cardiaca (ne videlicet Dolorem moverent in Articulis) Cane pejus & angue, fugiens. Ab ipso victu confirmatum est cibi fastidium, ceterumque malorum agmen.

Puduit sane misertumque fuit ægroti, (hominis aliàs sapientis, & civili prudentia præclari) in tanti re momenti, in ipsius Vitæ re, tam egregie hallucinati. Calidorum enim egentissimus, frigida calidis præposuit.

Malum indies aggravescens adduxit *Tenesmum*, & dein *Dysenteriam*: unde pejus omnia. Ut his occurrerem, primo *Theriacæ Androm.* & *Diascord.* āā ℥ß. *cum Julapii Cretacei Haustu dedi; ex intervallis sæpius repetii. Potui dabatur ordinario Decoctum album.* Hinc alvus suppressa, Dejectiones solidæ, & bene coloratæ.

Hasce vero inducias, quando parum fidas esse suspicarer; nisi etiam *Arthritis*, quæ τὰ Ἔντερα jam ipsis nutriculis aggravare visa est, πρὸς τὰ Ἄρθρα extruderetur; eum in finē *Podagragoga* interna (nempe *ex Rad. Serp. Virg. Pul. Cantiano, Lapide Contrayerva, Conf. Alk. Bolum*) præcepi, cum istiusmodi aliis.

Quorum beneficio Malleoli, & ad Genu usque; Carpi, & ad Cubitum usque dolor: quaque ratione proportioneque doluerunt Artus, liberata sunt *Intestina*. Erat autem adhuc Pectus aggravatum; erat, tanquam à Cingulo, strictum Abdomen.

Ne vero hisce remediis, Sanguinem exagitantibus, in ægroto *Dysenterico*, nimium insisterem; in *Arthritide* removenda, quantum operis maximum potueram, Externis, *Arthritidem* educentibus, agere institui. Quocirca, Pellem Vervecinam, jam tum extractam, Artubus applicari, in præceptis dedi.

Ille his gravatus: Omnium, quæ Dolorem excitarent, osor acerbissimus, eorum usum non admisit; non sine indignatione respuit; ut vel perire mallet, quam dolore. Neque Salutis, neque ipsius Vitæ consideratio, etiamsi ab amicis amantissime proposita, studiose commendata, ut animum mutaret, vel hilum fecit. Retrocessit denuo *Arthritis*; & Æger, viribus infractis, Morbo dicam, an Pertinacia? periit.

HISTORIA II.

Dysenteria Arthritica *in* Abscessum *migrans*.

Doctrinæ, hujus Δυσεντείας in superioribus traditæ, fidem conciliat Agricola *Devoniensis*, antiquis moribus, & malo tantum habitu infelix. Fuit ille tener, gracilis, Visceribus imbecillis, *Arthritide* primo permultos annos idonea, tum ἀνωμάλως *Intestina* simili frequentia impetente, aggravatus. Post ἀνωμαλίας hujusmodi complures,) (quibus sublevandis non incassum ei Medicinam factitavi) per quas effectum est, ut ad *Intestina* citius & facilius diverteret *Arthritis*; tandem, Anno seculi novissimi postremo, exeunte Vere, *Arthritide* omni jam diu vacans, novum in morem ægrotavit. Prægressa enim Corporis Plethora, Vomitu Sanguinis & *Dysenteria* corripiebatur, adeo vehementi, ut brevi spatio libræ aliquot Sanguinis Ore & Alvo redderentur, & Æger animam agere videretur.

His angustiis versato, *Bolum astringentem* (ex *Conf. Rof. r.* ℈j. *Pul. G. Arab.* ℈ß. *Sang. Drac. Boli veræ, aã gr.* v. *Syr. de Symphyt. q. s.*) bis in die, cum *Julapii Cretacei Haustu sumendum*, præcepi. Potui datum est *Decoctum Album*, & in cibum *Pedes Vitulini*. Ad Sanguinem vero quàm citissime reprimendum, & intra cancellos suos retinendum, *Laudani* aliquot *liquidi* Guttæ, bis ter quaterve in die (modo postularet Hæmorrhagia, & vires Ægri paterentur) repetendæ. Id enim agendum arbitrabar, ut Hæmorrhagiæ, quadam ex parte forsan necessariæ, & huic Ægroto salutari, modum ponerem, naturæ rebus convenientem: nec quidem alienum egi; quandoquidem hac medendi via, ne lethalis ista, ne injuria esset, provisum est. Hisce difficultatibus liberato (qua Vulnus sanaretur) *Tereb.* dedi *Vinetam*; forma pilulari, cum *Pul. Dialthææ*, bis in die sumendam, & quod superbiberet, Julapium.

Quando vero posthæc, propter restitutas Ægri vires, Sanguinem instauratum, & *Arthritidem* interruptam; Pulsu ille magno, Cibi fastidio, *Intestinorum* æstu immodico, Doloreque pungenti,

genti, cum aliis mali hujus reversuri notis, urgeretur; Brachio Sanguinem detraxi; Orgasmum ejus mitigavi; *Interaneis* prospexi: utque pacem, quam eo nactus sum modo; confirmarem, *Aquas Bamtonenses*, vivas & de fonte, per mensem biberet, imperavi. Paruit Æger, adjecitque cuilibet Aquarum selibræ, *Syr. Balsamici* ℥ß. & hora somni, *Balsami Gilead* ℈ß. ex ejusdem *Syrupi* cochl. deglutiit. Recte bibendo, Medicamenta recte sumendo, recteque vitam instituendo, quantos ille progressus fecit, vel hinc conjicere liceret, quod Fame & Concoctione domum rediit laudabili, Vultuque bene colorato. Vitæ res & salutis cetera, qualis sano, & incolumi solebat esse; &, quam dudum, multo integrior.

Nondum annus effluxit, cum *Arthritide* pertinacius silente, nec in Artubus unquam quicquam moliente, Materia vero ejus (uti licet opinari) in Sanguine congesta, eadem fere, atque nuper, *Intestinorum* Accidentia, Materiam eo loci denuo coire, manifeste ostenderunt: Quæ quidem Mala, methodo pene eadem, qua prius, erant sublata. Verum, ut tutelam Ægro certam & diutinam præstarem, eum hoc admonui; ut de Plenitudine sollicitum se haberet tanquam Morbi hujus Genetrice certissima, Altrice paratissima.

Quæ cum ita præciperentur, vel Ægri incuria, vel Morbi magnitudine, & ad renascendum propensione factum est; ut aliquoties, nec opinato, recurreret *Dysenteria*: Cujus accessiones cum jam quatuor aut quinque essent; eæque omnes, ex intervallo anni quasi dimidii; (quo temporis spatio novam *Arthritidis* materiam pullulare credibile est,) *Dysenteria* tandem in *Abscessum* migravit, suo loco tractandum.

Observatu facile est, Primum, ab hoc Affectu, pristinis in Ventriculo & Intestinis *Arthritidos Anomaliis* succedenti, licere nobis opinari, Earum locum illum tenere, & quasi numerum explere: Deinde quod, cum omnes illæ *Anomaliæ* [qua in hac regione pristinæ, qua novæ & *Dysentericæ*] rectos & idoneos *Arthritidos* Paroxysmos subsequantur; horum Paroxysmorum illæ vicem gerant; nihilq; aliud sint, quam *Arthritis* commissa *Intestinis*, & illac exulans: Cujus quidem rei argumentum, idque nostra sententia firmum est; quod deseruerit Ægrum *Arthritis recta*, quo tempore, & qua proportione occupavit eum *inversa*, sive *Anomala*; & quod, *Arthritidi* rectæ, & *Anomalæ*, Accessionum essent intervalla plane eadem; distantia par: quo nihil magis probare potest, Affectus hosce, [si tantummodo vultus eorum intueamur] varios & diversos inter se; ab una eademque propagine derivari; eademque fieri Materia; pari semper ratione nata, &, quantum in se est, pari modo semper operante; sed, propter aliquod sibi externum, & locos novos ingrediente, & diverso in iis modo agente.

Huc quodammodo referri potest *Dysenteria*, quæ ad *Arthritidem* ex *Lue Venerea* generatam pertinet; cujus olim protulimus * Exemplum, si placet, adeundum.

* Vide *Dissertationem* De Arthritide Symptomatica, *Cap.* vii. *Hist.* iv.

CAP. VI.

De Abſceſſu *Inteſtinorum* Arthritico.

ART. I. ABſceſſus ſequitur *Inteſtinorum Arthriticus* : hic enim eſt Naturæ ordo, quæ à *Dyſenteria* ad *Abſceſſum* migrare, ut ab *Hœmoptoe* ad *Phthiſin*, obſervatur. Alienum & viroſum, e Sanguinis ſinu expelli, Partibus à corde remotis & debilibus immitti, Tumoremque iis uſitato inferre, paſſim experientia confirmatum eſt : Ad *Abſceſſum* vero conficiendum proclive, & ſuapte ſponte pronum eſſe Virus *Arthriticum*, vel eo conſtat, quod in Artubus is identidem cernatur; eorum Articulos, poſt duras & iteratas acceſſiones, quibus Materiæ multum illis illiditur, aggravans & extendens; ſic, ut veteres *Arthriticos*, (quos omnium frequentiſſime Morbus hic affligit) hac de cauſa claudos, eorumque Pedes Manus laqueis obvolutos, ſæpe tueamur.

II. Virus illud, *Inteſtinis* à Sanguine commiſſum, in eorum Tunicis nidulatur: Fibras earum corrodit, excedit ; Spiritus iis incluſos extimulat, in Spaſmos adigit. Hinc Calor interdum acris, pungens, lancinans; quem ut deliniat, & Humoris acrimoniam diluat Natura, (non alio modo, quam in Apoſtemate Gingivarum ex Dolore Dentium; vel alio quovis Apoſtemate, ex aliena & virulenta materia) Seri copiam ſuffundit. Ex his Humoribus hoc in loco depoſitis, conflatur & efficitur *Abſceſſus* ; qui, ſerius citiuſve, (pro ejus Compoſitione, & Calore innato, vel adventitio) maturatus, extenſa primum, mox rupta, vel aperta, qua includitur pelliculla, *Pus* evomit. Quod utique, ſi Natura copioſe ejicitur, vel Arte eximitur, ceteraque Curatio recte procedit, Ægroto commodum; proſcripto malo Cive, conciliatur incolumitas : purgato Sanguine, ſalubritas : ſi vero latice nimis exiguo Pus exprimitur, Ægroto, propter retentum malum Civem, difficultas ; propter reliquias intus ſervatas, affectarum partium Durities, & nonnunquam in Gangrænam degeneratio.

III. Cauſæ hujus Tumoris manifeſto binæ ſunt; quarum altera *Inteſtinorum Imbecillitas*, ſive Ἀτονία; quæ, ad *Inteſtina* Sanguinem invitat, eumque (prout Leges volunt *Hydraulicæ*) facit inclinare. Hanc autem eſſe, ipſa Morbi natura arguit; evincit id, quod hominibus vel ab incunabulis, vel malis moribus Δυσπλάγχνοις, hic Affectus ſæpiſſime contingat. Altera, *Sanguinis Depuratio*, ſive Miaſmatis *Arthritici* (ſecundum normam, à Natura in alienis rebus exturbandis, obſervari ſolitam) expulſio : Utque binæ iſtæ cauſæ ſe habent, & majores aut minores ſunt; *Abſceſſus* inde orti accidentia, mores, conditiones ſint, neceſſe eſt.

IV. Magnus hic *Inteſtinorum Abſceſſus* eſſe ſolet, duarum trium aliquando librarum Materiæ capax; contra, quam qui vulgo ſunt Extremitatum : hi etenim fere parvi. Notandum etiam, nullam totius Trunci partem magis, quàm alimentariam Fiſtulam, infeſtare : ut hæc illi Regio gratiſſima; hæc ſedes † Principalis eſſe cenſeatur. Tertium, addi poteſt, (quod huic noſtro-

† Vide *Celſi*, Lib. v. Cap. 28. §. 11.

tro *Abscessui*, præ ceteris sive Artuum *Arthriticis*, sive totius Corporis *Abscessibus primigeniis*, privum & peculiare) esse eum creberrime, paucis post mensibus, recidivum. Hæc autem omnia Causis modo dictis, alteri nempe vel utrique potentiori, sunt attribuenda.

Quo enim celerius *Arthriticum* Miasma in Sanguine denuo condatur; quo frequentius Natura conditum expellere, & e Sanguine conetur in exilium ejicere; quo exulanti, & expulso ei recipiendo, propter imbecillitatem, proniora sint *Intestina*; eo hi illorum *Abscessus* majores; eo frequentiores, &, qui repleantur, aptiores sint, necesse est.

V. Si in *Ano* fuerit *Abscessus*, eadem prope Curatio, ac in *Abscessu Ani* primigenio. Si in *Oesophago*, *Ventriculo*, vel *Intestinorum* aliquo; (quæ, extra Sensum posita, ortum, & incrementum, vix unquam manifestum esse sinunt;) ante ruptam Vomicam, & Pus evacuatum, ejus sæpe nulla, sive Ægroto, sive Medico, vel minima incidit suspicio. *Abscessum* hisce locis oriturum una, quantum video, prædicit *Vomitio Sanguinis*, sive *Dysenteria*, quæ appellatur *Arthritica*: qua prægressa, ejus Prophylaxi magnopere studendum: hæc enim adversus *Vomitionem*, adversus *Dysenteriam*, adversus *Abscessum* erit utilissima.

Rupta autem Vomica, in Lectum se det Ægrotans, vel minimum Quieti, quoad poterit, indulgeat. Si copiose nimis, supra vel infra, Pus emissum fuerit, *Hipnotico* moderanda evacuatio, minime sistenda. *Laudano* madefiant Tempora, Nares, Lingua, donec cohibeatur, & ad εὐφορίαν, ut ne videlicet eam excedat, redigatur. Puris autem diluendi, gradatim & partitis vicibus educendi, ulcerisque detergendi gratia, hujusmodi *Apozematis*, quarta quinta vel sexta quaque hora Cyathus assumatur.

℞ *Hordei mundati* ℥ß. *Rad. Symphyt. maj.* ℥j. *Cacum: Betonicæ*, *Saniculæ aa* ʒjj. *Coq. in Aq. font.* ℔jj. *ad* jj. *Colaturæ adde Mellis Rosarum* ℥jj. *vel* jjj. *f.* Apozema.

Julapium præsto sit *Cardiacum*, aut *Vinum* aliquod generosum; cujus, in Languoribus summis, Cochlearia aliquot hauriantur. Interea temporis (ut *Celsi* verbis utar) *Nihil facere oportet, quominus, quicquid est Puris, exeat.*

Cum Vomitus, & Diarrhœa, & Puris evacuatio desierint, ex usu erit *Tereb.* à ℈ß. *ad* ℈j. *cum Ovi Vitelli pondere æquali temperatum*; vel *Bals. Lucat.* ℈ß. *cum Myrrhæ pulv. q. s. in Pil. redact. bis in die, ex Apozematis haustu demitti.* Vitentur Acida, vitentur acria, &, quibus læsa pars exaspe- retur, quibus noxa augeatur, omnia. Ipsorum *Cardiacorum* vitetur ea Vis, quæ Sanguinem nimis exagitet, & e foribus jam apertis eum eliminet. *Eboris, C. C. Pedum Vitulinorum Gelatinis*; *Hordeaceis, Avenaceis, Pullinis, Ovinis*; *Vitulinis*, & ejusmodi sorbitionibus, vescatur Æger. Si alvus soluta nimis fuerit, potioni sit *Decoctum album*; si dura nimis *Hydromel.*

Prophylaxis, sive in *Ano*, sive intus sit *Abscessus*, *Aquis Diureticis* optime perficitur; quibus adjici potest *Sal* & *Crocus Martis*, *Myrrha*, *Terra Japonica*, *cum Syr. Cydon. forma Pilulari.* His enim partes vulneratæ debilitatæque contrahuntur, & defenduntur; quodque maximi est momenti, Ma-

teria vitioſa per Renes emittitur; unde Viſceribus major, etſi non ubique certa, erit Tutela. Conducet item *Venæſectio*, præſertim in Corporibus Plethoricis, ſique nihil repugnaverit. Conducet *Ambulatio*, *Pedum Frictio*, & in Aquam calidam immerſio. Purgatio fugienda.

VI. Unum huic Capiti, veluti Coronida, ſubnectam: Veteres *Arthriticos* non tantummodo Colica, aliiſque *Interaneorum* morbis, (ut ante dictum,) verum etiam morbis *Ani-Arthriticis* identidem affligi, nonnunquam miſere cruciari: maxime cum ætas exacta eſt, & Vires jam imminutæ, ad Miaſma in Artus expellendum minime ſatisfaciant. Ea morbi mutatione, in *Ano* Materia deponi *Arthritica*, in eam infundi videtur: Cujus utique rei Argumentum hoc eſt, quod quamdiu *Ani Abſceſſu*, *Fiſtula*, vel ejuſmodi Morbo aliquo gravi afficiantur homines hi *Arthritici*, tam illi diu raro Articulis ægrotent, ubi vero ea tollantur *Ani* vitia, recurrat *Arthritis*, (quod iterum & ſæpius obſervavi) in extremis partibus *regularibus*.

VII. Hæc, & hujuſmodi alia, quum ab *Arthritide* fiant in Viſceribus, ſexcenta mala; videre licet, quàm appoſite, quàm belle ſit à * *Luciano*, ex *Eraſmi Schmidii* verſione, de ea dictum.

Viſceribuſque in ipſis ignitum diſcurrit Malum.
Vorticibus Flammarum Carnem ignis more depaſcens;
Veluti crater plenus Ætnæi ignis,
Aut Siculus Canalis æquorei interſtitii,
Ubi confuſe fluctuans,
Ob fiſſuras petrarum, obliquus volvitur æſtus.

* Σπλάγχνων δ' ἔσω αὐτῶν διάπυρον ἀρέχει κακὸν,
Δίναισι φλογμῶν σάρκα πυρπολούμενον,
Ὁποῖα κρητὴρ μεστὸς Αἰτναίου πυρὸς,
Ἢ Σικελὸς αὐλὼν ἁλιπόρου διασφάγος,
Ὅπου δυσεξέλικτα κυματούμενος
Σήραγξι πετρῶν σκολιὸς εἰλεῖται κλυδών,

HIST. I.

Abſceſſus Inteſtinorum Arthriticus auſpicato ſanatus, recurrendo Lethalis.

ABſceſſum in Viſceribus, *Arthritica* fieri poſſe materia, probat Agricola, prædio nudiuſtertius ſuburbano agens. Fuit ille Corpore pertenui, δύσπλαγχνος, annos *Arthritide* permultos, primum *Regulari* tantum, mox etiam *Anomala*, τὰ Ἐντόσθια premente, *Dyſenteriam* inferente cruciatus.

Dyſenterico ei medicinam, ex utriuſque noſtri ſententia, iterum ac ſæpius feci; ductoque Prognoſtico à vulneratis multumque læſis & debilitatis *Inteſtinis* uti etiam ex eo, quod illa jam frequentaret *Arthritis*; de *Abſceſſu* Ægrotantem, de eo, tanquam impendente & pertimeſcendo, monui. Nec quidem aliter evenit: Namque elapſo ab *Arthridis* Paroxyſmo brevi ſpatio, cum jam repletum eſſet Corpus, & dolerent *Inteſtina*, (quæ duo Acceſſiones itidem *Dyſentericas* ſolebant antecedere) Materiam, rupto in *Inteſtinis Abſceſſu*, purulentam ἄνω καὶ κάτω reddidit. *Vomitum & Diarrhœam*, ut ne violenta nimium urgeret, *Laudano* compeſcui; eorum ſævitiam mitigavi. Finita

nita Puris *Evacuatione*, *Bolum astringentem* (*ex Conf. Rof. rubr. Croco Martis*, *&c.*) *bis in die*, *Pil. Balfamicas*, *ex Balf. Lucat. Pul. C. C. C. hora fomni demittendas, cum Julapii Hauftu dedi.* Potui, quod dilueret Puris acrimoniam, fimulque reprimeret Diarrhœam, *Decoct. Album tenue* dabatur. Cibus, e *Jufculis & Gelatinis*, erat *Analepticus.* Porro, *Prophylaxeos* ergo, decem poft diebus, omni mane, Aqq. *Bathonienfium* ℔jj. paulum tepefactas, haufit; fingulis felibris adjiciendo *Vini Canarini* cochl. unum alterumve. Per *Elect. Lenientis* Dofin, uti opus fuit, affumptam, Alvi prævenit tarditatem.

Caro, Color, Vires ab hac methodo augentur; fic, ut Hyeme fequenti, menfes inde poft quatuor vel quinque, Pedibus iterum doleret, & omni periculo liber effe prima facie videretur. Contra vero, ob ipfa hæc indicia falutis, (ita vulgo æftimantur) cenfenda erat hujufce ægri falus in dubio verfari. Quandoquidem illa, tametfi quodam modo falutem, modo longe majori contrarium indicarent, & *Inteftina* denuo gravari minarentur. De *Venæfectione*, ut de *Inteftinis* mihi curæ fat effet, deliberavi: vetuit Corpus à Natura tenerum: vetuit male conftitutum, Morbis mulctatum, atque adeo *Arthritidi* rectæ vix obeundæ par.

Anni circiter dimidium erat, cum recurrit acris ille & pungens *Inteftinorum* Dolor, novum materiæ coitum oftendens. Subfequitur, paucis poft diebus, Puris tenuioris fubalbidique, ad tres minimum libras, paucarum horarum fpatio, per Os, per Anum excretio. Vires ægri ftatim collabuntur, &, *Cardiacis* fruftra, licet copiofe datis, oppreffi Oculis obductum eft Θανατοιο μελαν νεφ⊕.

Notatu dignum erat, *Arthritidem* ex quo *Inteftina* primum eft aggreffa, nova illa fede adeo delectari, ut intra triennium fexies eam inviferet; & toties vel *Dyfenteriam*, vel *Abfceffum* eo loci faceret: *Vifceribus* fcil. à natura imbecillibus, & Morbi crebris infultibus enervatis, depofitum, imo infufum erat, expulfioni jam tum idoneum, Miafma *Arthriticum.* Sed neque præteriri illud oportebit, quod, qua proportione *Vifceribus* inhæferit, ea ufque *Arthritis* Artubus pepercerit. Quinetiam obfervari poteft, quod ab *Arthritidos* Paroxyfmis regularibus, per Acceffiones *Dyfentericas* & *Abfceffus* hofce *Inteftinorum*, magna ex parte defenderetur Æger; quandoquidem hifce crebro revertentibus, illi tum rariores, tum etiam mitiores invenirentur: ut, tum *Arthritidos*, tum *Dyfenteriæ*, tum etiam *Abfceffus* Caufam continentem & conjunctam, eandem prorfus, nonnunquam Artus, aliàs *Inteftina*, fed alio alioque modo infeftantem, effe conftet.

HIST. II.

Abfceffus *Ani* Arthriticus *feliciter curatus.*

ANtiftes nobilis, Ingenio fumme prædicando, nifi quod Animi Magnitudo fuperaret Ingenium, *Arthritide* nativa, (ea profperarum cum adverfis, ea rerum humanarum miftura) quam & ipfe minime tenuavit, eft affectus. Diu ille, femel bis in anno, doluit; fed apte, fed utiliter: Tandem *Ventriculum*, *Inteftina*, &, eorum extremitatem, *Anum*, à muneribus fuis defcifcere compertum eft, & novo

novo more affici: hanc humoris nimium recipere, *Hæmorrhoides* extrudere; illam Cibum minus recte conficere; istum minus appetere. Hæc autem mala, sive Naturæ per se deficientis & debilitatæ, sive *Arthritidos* inversæ signa erant, (quum *Interanea* multum iis enervari confitendum est) rectæ & externæ *Arthritidi* intus vocandæ, non parum contulere.

Hujus Procatarxeos maleficio factum est, quod, ex errato in re Diætetica commisso, materia, (quæ Digitos etiam tum extendit, quæ in Tumores idoneos elevavit,) *Arthritica*, intro invitata, *Ano* impacta, *Abscessum* in ea faceret. Primum, Ossis Coccygos regionem, Mense Decembr. Anno MDCLXXXXII. invasit: inde per dies aliquot Dolor, & totam pene Hebdomadam Ἀξυπνία. Vena, Medici consilio, pertusa est. Nihilominus increvit Tumor; dextram, finistram, Partes circa *Anum* omnes comprehendens, & ad suppurationem tendens. Quo citius maturescat, ei *Cataplasma* admovetur. Horis post triginta sex, cum jam moveretur intus contentum, & fluctuaret Pus, Phlebotomo per *Jenkinsonium* nostrum est apertus: unde Materiæ putidissimæ fœtidissimæque quasi libra effluxit; mundificantibus ab eo injectis detergitur sinus, Fomentis roboratur.

Curatio perfecta, & absoluta esse visa est, quum, exeunte Maio, *Arthritis*, quæ tum temporis in Artubus emicuit, ob πρόφασιν nescio quam, ad *Ani* regionem, non ita pridem læsam, se proripuit, eamque magnopere corrupit. Pelle Ovina, recens extracta, involvi Pedes & Abdomen Ægrotantis, imperavi. Hinc suppuratio maturior, atque adeo celerrima; adjuvante *Ung. Basil.* &c. per penicillum admoto. Secto Tumoris apice, Puris altera quasi libra expressa est. Perjucundum erat notare, non tantum omnia, statim ab emisso Pure, Symptomata concidere; sed & Appetitum, aliquandiu languentem, ex eo tempore vigere, latrare, & (quod eo amplius) Ægrotantem comesa concoquere.

Quicquid hujusce mali reliquum erat, (hoc autem neque grave, neque longum,) id omne laboranti, non nimium morigero, deberi statuendum est; id etiam brevi sublatum. Nam sartus tectus evasit Æger, neque, tametsi sæpe posthac *Arthritide*, hujusmodi unquam *Abscessu*, de integro laboravit.

En igitur *Ani Abscessum*, in quem, tanquam in Sentinam, missa sunt *Arthritica* purgamenta: Cujus rei notitia vel eo manifesta, quod ex *Abscessu* favetur Artubus, neque iterum, dum nova in Sanguine coacervata fuit Materia, tantisper in eos sævitum.

HIST. III.

De Ani Arthritica, *propter Aloeticum*, Inflammatione; *cum instante* Gangræna.

MAtrona Nobilis, Sancta, Venerabilis, ob causam alibi dicendam *Arthritica*, exeunte anno MDCCV. Dolorem Artuum, huc illuc vagum, & repentem habuit, Articulos etiam aliquando, more solito, perstringentem. Sub isto rerum suarum statu, & conditione, *Tincturæ Sacræ* Dosin, hortante quodam evicinia sumsit; heu! infauste

infausto omine, & irato *Æsculapio*: *Hæmorroidum* enim dolore alias afflicta, tantam earum injuriam, tam grave malum ex eo pertulit, quam quod gravissimum.

Magna vis Humorum, qui in Sanguine jam evecti & exilio parati erant, ut hac vel illac levi ex causa verterentur; *Aloetico* viam ostendente, ad *Anum* pulsa est, & eam distendi maximeque cruciari fecit.

Non Ægræ profuit, quod e Gallis, aliisque restringentibus, Aqua ferrata incoctis, stuparum ope, *Fotus* adhiberetur; contra, malum ex hoc acerbius. Ægram inveni, cruciatus inter & tormenta, misere oppressam. Per *Anum* Humor nigerrimus, odore cadaveroso effluxit, & de *Gangræna* impendente me admonuit. Paulo post, in *Ani* margine tumore rupto, tam jugiter emanavit Humor, ut de Ægræ vita pene conclamatum esset; Parum aberat, quin opprimeretur. Libræ minimum binæ effluxerunt, quibus nihil fœtidius, nihil graveolentius. Non nisi *Cardiacis* copiose creberrimeque datis, Ægra sustentari potuerat, iisque mehercule vix quidem.

Sistente demum Flumine, Cisternam ejus immisso stylo exploravimus. Ab orificio, quod in dexteri Podicis medio propter *Anum* erat, versus Os *Coccygeum*, duas circiter uncias sinus intravit: altera vero parte, prope *Intestinum Rectum*, eique parallelus, circa quinque uncias. Tanta vero ejus latitudo, quanta humori contento responderet. Præterea, Caro prope orificium ad Drachmæ spatium livida, sensuque valde obtuso, νέκρωσιν in propinquo esse manifestavit.

Ut autem ea prohibeatur, eodemque tempore sistatur Humor, nimium profusus, per *Injectiones* aptas, aliaque Topica, Chirurgis adhibita, provisum est. *Turundæ* immissæ sunt, paulatim breviores; & demum, mensis usque spatium, ne nimis cito occludatur, tanquam Fonticoli, os apertum est: postea feliciter reclusum. Ex morbo gravi, & prorsus ancipiti convaluit Ægra, & partum intra breve spatium gessit.

Commonet Exemplum, in Corpore *Arthritico*, materia ad fugam prona saturato, quàm dubia, autem? imo quàm periculo plena, maxime per *Aloetica*, Purgatio.

CAP. VII.

De Melancholia Arthritica.

ART. I. POst *Ventriculi* & *Intestinorum* Affectus *Arthriticos*, qui appellari possunt Idiopathici, (de quibus supra disputavimus;) ad eos jam deveniendum, qui locis sæpe remotis & distantibus, semper autem aliis, κατὰ Συμπάθειαν, inesse deprehenduntur. Hi vero, tametsi plures, & quidem prima facie longe inter se diversi reperiuntur, (uti *Melancholia*, *Syncope*, *Cephalalgia*, *Vertigo*, *Respirandi difficultas*, aliique permulti;) quando hoc conveniunt, quod ex Causa *primis Viis* contenta omnes exoriantur; eaque sublata, auferantur; eorum Curatio, maximam partem, ex prædictis elicienda est. Par autem unum, cæteris prælucens, [nimirum *Melancholia* & *Syncope*;] cum utrumque ita interdum ingravescat, ut Symptoma evadat ἐπεῖγον, & Morbi rationem ambiat; hoc, & sequenti Capite, speciatim exponetur.

II. Nullos æque lacessit hujusmodi *Melancholia* (ut de ea primò loquar) ac qui molles, teneri, delicati, animo præditi pusillo, vel alia aliqua inclinatione naturali, *Melancholiæ* sunt ab incunabulis addicti. Quandiu horum *Arthritis* Paroxysmos agit regulares; & Natura, Visceribus parcendo, Materiam in Artus alienam exprimit; tam certe diu ægrotorum prospere res succedunt; & in Paroxysmorum vacationibus, Cor illis lætum; Vultus hilaris; sudum undique, & serenum est. Quoties autem hoc salutare opus, sive prorsus intercisum, sive remisse & oscitanter actum est; maxime, quoties *Ventriculo*, & *Intestinis* committitur Materia; primum, Appetitus, & Concoctio depravata est: hinc eo loci Massa, brevi spatio putrescens, & inepta, coacervatur: hinc Flatus Hypochondriacus, βορβορυγμοὶ, Præcordiorum distentio, & interdum Dolor *Intestinorum* fere continuus: hinc illi, per consensum, Cerebri & Nervini generis Affectus; illa Μικροψυχία, illa *Melancholia*. Turpis scil. illius Massæ afflatu & contagione, deprimuntur Spiritus, Sensui jam Motuique obeundo impares. Nihil isthoc hominum genere tristius; nihil infelicius. Neque Somnum capessunt, neque Cibum. Pœnitet, piget, pudet, ipsos Vitæ suæ tædet, Quodque omnium gravissimum est, quæ, in summis calamitatibus, perfugio; quæ Ægrotantibus, solatio; quæ *Arthriticis*, certissimo esse solet præsidio; hosce plane deficit, Spes.

Nullas unquam *Arthritidis Anomalias*, hac nostra diuturniores inveni; nec quidem multas temere frequentiores. Nono vel decimo circiter ætatis lustro, Ægrotantem aggreditur; & per reliquum Vitæ (nisi Medicinæ Viribus depulsa fuerit) eum perraro deserit; quin ex intervallis, iisque crebro brevioribus, affligit. Est autem ad *Arthritidem*, in eodem Corpore *Regularem*, (si ad eam comparetur) Proportione, quæ dicitur, *inversa*: quandoquidem, quò minor; quò rarior; quò mitior hæc: eô major; eò constantior; eò vehementior illa; & e contrario.

III. Quod autem ita sit diuturna, Causam esse puto in præcedentibus enunciatam; *Dyspepsian* nempe, & *Ventriculi* Imbecillitatem: quæ, ut usitate Materiam ad *Primas Vias* Arthriticam invitare solet, crebramque facit (ut ostensum est) hujusmodi *Anomalian*, ita quidem usitata major, (qualis his Ægrotis est) tum invitat allicitque magis, tum etiam arctius complectitur, retinetq; diuturnius.

Ne vero, cum *Arthritide Melancholica* idem hic Affectus esse censeatur; advertere oportebit, illum esse *Melancholiam* puram, & exquisitam, in *Arthritida*; hunc, *Arthritidem* similiter genuinam, in *Melancholiam* desinentem, eamque propria Materia facientem.

IV. Requirit *Therapia*, ut Morbo Ægrum prementi, *Ventriculum* & *Intestina*, ἄνω (si opus fuerit) καὶ κάτω purgantibus, primum adversemur. Ista vero blandiora sint, necesse est; e *Decocto* puta *Fol. Teæ*, vel *Posseto Carduato*, *Vomitorium*; ex *Rhabarbaro*, *Pil. Tart. Bontii*, *Stom. cum G.* vel istiusmodi aliquo leniente, *Catharticum*. Statim à Purgatione, eo nempe vesperi, omisso *Paregorico*, locum habeat *Cardiacum*; quod Materiam Visceribus adhærescentem extra propellat: posteaque, cum ad *Alterantia* descendes, ea quantitate pro-

propinentur, sed Dosibus idoneis, quæ si nihil repugnaverit, intentioni Therapeuticæ (i.e. Materiæ *Arthriticæ*, à τῆς ἔνδον educendæ, & in Artus ablegandæ) satisfaciat.

Vult autem *Prophylaxis*, primum, ut *Aquis Diureticis*, recte diuque potis, e Sanguine virus evehatur *Arthriticum*. Deinde, ut *Arthritis*, vere & autumno, altero nempe vel utroque, si per se quiescat, Medicamentis ad eum finem datis, cieatur: regulares Paroxysmos, suoque numero perfectos (quoties opus erit) edere cogatur: & ut alias Coctionis summa teneatur ratio, in victu minime peccetur. Quare *Eccoproticum* frequenter adhiberi, putres sæpe extrudi reliquias oportebit; & in eum finem usui erunt *Pilulæ*, quibusdam in pretio habitæ, *Melancholicæ* ab *Exoniensibus* appellatæ.

℞. *Pil. Macri, Stom. cum G.* aā ℥jß.
Rudii ℈j.
Res. Jal. ℈ß.
Ol. Cin. Chym. gtt. x.
Bals. Per. q. s. f. Pil.

Dosis ℈ß. primo mane, omni mense; vel, eodem intervallo, sumatur *Tart. laxantis*, & *Mannæ* aā ℥ß. ad ℥j. *Aqq. Purgant.* ℔jj. *soluta*. Omni vero Purgationi Prophylacticæ succedat, hora somni, *Paregoricum*. Prodest porro Corporis Exercitatio, præsertim Equitatio. Quæ vero reliqua huic Affectui medeantur, ex supra dictis hauriuntur.

HIST. I.

Melancholia *propter* Arthritidis *accessiones minus idoneas*.

TEmpus olim nobiscum Homo traduxit alienigena, ingenio prorsus singulari: Affectu *Hypochondriaco* non parum multatus. Ægritudini importunæ permolestæque ut occurreret, *Baccho* ille, non nimium modo, verum etiam intempestive (pernoctando scilicet) indulsit: quo quidem more, *Arthritidos* perniciosissimæ, Senectutis tristissimæ posuit fundamenta.

Adolescentiam vix egressus, *Arthritide*, malo hæreditario ægrotavit; quod *Melancholiam* vel primum intulit, vel magnopere auxit. Quamdiu Paroxysmos edere soleret *Arthritis* ista regulares, (satis scil. magnos, & frequentes) nihil illo homine mutabilius, aut sibi dissimilius; utpote Lætitia nunc elato, Mœstitia nunc depresso. Quoties enim Paroxysmus aliquis finierat, Cantu, Jocis, Salibus effundendis, Carminibus aut pangendis, aut recitandis occupato eo, nihil usquam gentium festivius jucundiusve: quamprimum autem *Baccho*, *Cerere*, & Ignavia, nova in Sanguine cumularetur Materia, & jam expulsioni parata esset, nihil illo tristius, lugubriusve.

Nondum annos compleverat quadraginta, quum *Arthritis* rarius & remissius agere occœpit; & pro illius remissione, Ægrotanti evenit male: nam *Melancholia* ingravescere reperta est, & quidem eatenus, ut in eam demum mutaretur *Arthritis*: quibus autem modis, & qua Metamorphoseos ratione, (quippe ad explicandam *Melancholiæ* hujus *Arthriticæ* naturam cumprimis faciens) naratu dignissimum.

Qua proportione Paroxysmi, sive earum acrimoniam, sive frequentiam spectemus, cessavere; ea semper, rata perpetuaque, crevit Ἀνορεξία; ea Δυσπεψία; ea, Flatus immodici; ea, Dolor, & innumeræ *Ventriculi* querelæ; ea,

ea, *Melancholia*: ut Materiam ad τὰ ἔξω *Arthriticam* minime propulsam, Visceribus infundi, res sit evidentissima.

Chalybem ille *Amara*, non unius generis *Cardiaca*, initio commode; *Corticem*, cum *Vino*, omnium multo commodissime; postea vero frustra, ingessit. Validus à Natura, & Athleticus, Morbo gravi & ærumnoso, animum cum corpore pessumdanti, impar, ætate adhuc constante, succubuit,

Victima nil miserantis Orci.

HIST. II.

Arthritis Melancholico *saluti*.

HOmo *Damnonius* per omnem primam juventutem Coctionis pravitate, Ventriculi a pastu distensione, Flatu, Capitis gravitate identidem afflictus, de majori malo adveniente monebatur. Annis aliquot post, exorta est *Anthritis*, nunc uni eidemq; Articulo inhærens, nunc per Artus erratica; semper autem Regularis, & cum *Morbo Hypochondriaco* (uti cum *Polluce Castor*) vices habens alternatas. Quæ istorum Affectuum Επαλληλία, communem utrisque Materiam esse, nunc, quæ sunt intus, afficientem; nunc, quæ extra, corrodentem ostendebat. Gravedo etiam, per hosce dies, humorem multum, & acrem, in vacationibus *Arthriticis* emittere, sicque Capitis gravitatem minuere solebat.

Sub finem Anni MDCCII. Paroxysmi, que lenes semper, & parvi reperiebantur, *Arthritici*, præter morem intermiserunt; neque jam per annum integrum emicuit *Arthritis* ulla, sive Fixa, sive contraria; quanto vero Ægroti cum discrimine, vel ex eo disci potest, quod Nausea frequens; quod Appetitus exinde prostratus; quod Coctio vitiosa, neque nisi liquidorum ulla; quod Flatus, ἄνω καὶ κάτω sæpe emissi; quod, eis aliquantisper retentis, Auditus ad tempus aliquot omnino nullus; quod Dolor Lateris pungens; quod Spirituum Defectus miserabilis; quod Marcor, quasi junctis undiq; copiis, Ægrotum pene conficerent.

Considerata istius Morbi natura, plane visa est *Arthritis*, quæ diu recte egisset; jam vero, Brumæ urgente Frigore, Sanguinemque deprimente, intus in *Ventriculum*, &c. repelleretur, & dictam faceret *Melancholian*.

Proposita Medicinæ via, ut languentes Spiritus suscitarem, ut inimicum ab Intestinis dimoverem, & ad Artus propellerem; eam ingredior. *Aquarum Ferratarum, quæ in propinquo erant, Tavvtonensium*, modice tepefactarum selibram, hora septima matutina, hauriendam; omnique horæ quadrante, ad horas usque duas repetendam; cuilibet vero selibræ *Sp. vol. ol. gtt.* x. *vel* xv. instillandas: Nona sequenti, *Infusi Teæ, eadem Aqua comparati*, ℔ß. hora deinde post, *Infusi amari alterantis Coch.* v. quarta pom. *Bolum Absynthiatum*; hora somni, *Cardiacum* sequentem, cum Julapii, aut Vini Xeresani haustu demittendum, imperavi.

℞ *Rad. Zedoar.* ʒjj. *Gentian.* ℥ß. *Cacum. Agrim.* ʒjj. *Coccinellæ* ℈j. *Cort. ext. Limon. Flor. Rorismar. aã* ʒj. *Infunde in Vini Xeresani* ℔jj. *ad idoneam alterationem; tunc coletur* Infusum.

℞ *Pul. Rad. Ari C.* ʒß. *Cons. Abs. R.* ℈ß. *Syr. Z. Z. ex Indiis q. s. f.* Bolus.

℞ *Pul. Gascon.* ʒß. *Spec. Diambræ* ℈j. *Syr.*

Syr. Garyoph. q. s. f. Bolus.

Carnibus εὐπέπτοις καὶ εὐχύμοις, Pullina sc. Vitulina, Agnina, & ejusmodi aliis vesci; &, loco Cerevisiæ, huic Ægroto pestiferæ, Aquam dari bibere, prædictam, cum crusta panis incocta, *Xerano* demum addito, præscripsi. Utrique *Bolo*, paucis post diebus, nempe quamprimum *Martem* ferre valuerat teneritudo *Intestinorum*, adjecta sunt ejus *Nutriti* gr. v. primoque Aqq. Haustui, omni mane, *Tinct. Martis Feburianæ gtt.* xx.

Porro, ad Caput per Nares purgandum [quoniam hoc innuere visa est *Gravedo*] *Pulverem* adhibui *Sternutatorium*, sæpius in die usurpandum.

℞. *Caulium Tabaci* ℥j. *Cacum. Majoranæ*, *Rorismar. Salviæ aa* ʒß. *Rad. Helleb. albi* ℈j. *Moschi gr.* jj. *e Siccatis f. Pulvis* Ἔρριν☉.

Ista Medicina, vix credibile est, quam celerrime restituta, & quanta Ægroto sanitas. Spiritus Animales, ab assumpta Aqua maxime, & quidem subito recreati: paulo post vigere cœpit, & deinde latrare, Appetitus; partim Medicamentis, partim Victu, sed Aqua potissime, vegetior factus, Oculos Homo sustulit, Vultum explicavit *Arthritide* recta, Pedem alterum occupante, postmodum est tentatus. Maximi erat momenti Dolor iste Regularis; utpote qui Materiam, relictis Visceribus, πρὸς τὰ ἔξω arceri comprobavit. Medicina eadem, vel simili, dies quadraginta usque continuata, memet *Exoniæ* visitavit; ex mœstissimo, & tristissimum in modum languente, in sanum & vividum, in lætum & alacrem mutatus. Ego, ut Morbi recurrentis metum adimerem, & in tuto rem omnem ponerem, ad dies adhuc viginti plures, Medicinæ usum protuli. Quinimo, contra *Melancholian*, aliaque *Ventriculi* & *Intestinorum* mala, ut in posterum se incolumen præstet; de *Arthritide* curet, exhortor, ut ea rectum, & idoneum, semel minimum anno, Paroxysmum edat.

Historia narrat *Arthritidem*, intus ad *Ventriculum* & τὰ Εντόσθια missam, Ægrotum mirifice lædere; *Melancholia* gravi afficere; demum Medicina ad τὰ ἔξωθεν auspicato pelli.

HIST. III.

Melancholiam, & *Hydropa* Arthriticum, *sanat*, *arte comparata*, Arthritis *idonea*.

Aliud dicam *Melancholiæ* hujus *Arthriticæ* Exemplum, nobile & inusitatum. Vir Reverendus, antiquis moribus, per ætatem mediam, nunc *Arthritide*, nunc *Melancholia* premebatur: hujus sc. accessionibus olim, ante annos viginti; illius nuper, omisso Tabaci usu, ante sexennium, ortis: hujus, perpessu gravioribus; illius, tum minus molestis, tum etiam raris; at semper commodis, semper utilibus; siquidem *Melancholiam* illi ad tempus diutinum, ad annum quasi dimidium, semper abegerunt.

Sub finem anni MDCCII. post Appetitum aliquamdiu læsum, *Melancholia* ille multum angebatur; Μικροψυχίᾳ & depressione Spirituum importunissima, incredibili stipata. Lamenta, Querimonias, Ejulatus die noctuque effundentem, tanquam Ægrotorum post hominum memoriam afflictissi-

mum, audivi. Mehercule! se arbitro, nemo unquam mortalium, nec quisquam gentium æque miser. Paulo post emicuit, qui sævitia longe *Melancholiam* excellere visus erat, Tumor Pedum; deinde Femorum; profundas digitorum foveas accipiens; isque serosus, Hydropicus. Umbilici Regione exudavit, tanquam e colo, Liquor. His accessit difficultas spirandi, debilitas universa, & δυσκινησία, brevi tempore, fere Paralytica; sitis etiam insatiabilis, Urina pauca, & lixiva, potionis nec quadrante plus: Ut, de Ægroto plane conclamatum esse, non immerito omnium fere sermone percrebuerit opinio.

Quo Affectui tam periculoso Medicinam facerem, idcirco primum ex usu esse judicavi, Seri vim minuere, Hydragogis amandare; tum, quibus rebus possem, *Arthritidem* (quam horum omnium causam esse suspicabar) evocare, & τῖς ἔξωθεν infigere. Hac proposita medendi lege, *Pil. Aloeticis* facta semel iterumque Purgatione, meo jure sic præscriptum est.

℞. *Rad. Gentian.* ℥j. *infunde in Vini albi Lusitanici* ℔jj. *ad alterationem idoneam; Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ʒjj. *misce. Dosis* ℥jjj. *sexta quaque hora, cum seq. Pil.*

℞ *Sal. Martis, Chal. Nutriti,* ā̄ā *gr.* v. *Pul. Serpent. Virg.* ℈ß. *Syr. Absynth. simp. q. s. f. Pil.*

℞ *Sp. Vol. Ol.* ʒjjj. *Tinct. Stom. cum M.* ʒj. *misce sumat. gtt.* xxxx. *cum idoneo quovis vehiculo, bis in die, sæpiusve, si languores urgebunt.*

Quantum Ægrotanti ab hac Methodo utilitatis, opinione majus est. Quando per Evacuantia, Seri, quod nimium erat, vix dimidium expelleretur; ita quidem factum est, ut Natura, per Cathartica, perque Chalybem adjuta, tum in Pedem *Materiam* extruderet *Arthriticam*; tum etiam Serum per Renes abundanter emitteret. Septem, octo dierum spatio usurpandis hisce *Pil.* dicato, Pedis sinistri doluit Malleolus, & Digiti majoris Articulus major, ejusque Orbis. Dolori paulo post successit Urinæ profluvium, tam juge, tamque copiosum; ut, diebus quinque vel sex, Pedum & Femorum Tumor omnis Hydropicus, etiamsi immanis, auferretur; & simul cum Tumore, parique proportione, Sitis. Ex sententia sncceſſere omnia. Alacrem, vividum, cibi appetentem, animo plenum denuo conspexi; Vitam hodie quadriennio postquam ita fuit correptus, vivit; & quidem eam, quæ sola vita est vocanda: ut vel uno hoc Exemplo demonstrari possit, quantum *Hydropa*, quantam *Melancholiam* faciat *Arthritis Anomala,* quantum etiam utrumque sanet *Regularis.*

Hactenus de *Melancholia Arthritica*; ad ejusdem originis, & naturæ *Syncopen*, accedo.

CAP. VIII.

De Syncope Arthritica.

ART. I. ALius est Affectus, ei, qui præcessit, sive Causæ utriusque Continentis & proximæ, sive κατὰ Συμπάθειαν ortus, habeatur ratio, congener & geminus; *Syncope* nimirum *Arthritica*, hunc in locum aptissime referenda.

Ante dictum est, *Arthritidem*, maxime in Corporibus senecta, vel ebriositate

ſitate læſis, & enervatis, *Ventriculum* & *Inteſtina* minima quavis de cauſa petere. Quinetiam exploratum eſt, in eas Partes ingreſſam *Arthritida*, non ſemper *Anorexian*, *Nauſeam*, *Tormina*, *Diarrhœam*, & hujuſmodi Morbos ἰδιοπαθικῶς inferre; ſed, uti nonnunquam *Melancholiam*, (in ſuperiori Capite tractatam) ita etiam interdum *Syncopen*.

II. Compertum, inquam, eſt, à Potione nimis frigida, & tenui; vel δυσπέπτῳ aliquo, ore ſumpto, & *Ventriculum* aggravante, Primum, univerſo Corpori male eſſe; tunc paulatim Os pallere; ſudore frigido deinde Cuticulam madere; Pulſum imbecillem, modo nimis tardum, nunc inæqualem, reddi; interdum minui tantum, aliàs intermittere; ſolvi denique Spiritus animales; Senſum, motumque deficere; Vitæ omnes corruere Facultates: Interea vero temporis, *Arthritidem*, (ſi qua forte in Articulis, antequam hæc inciperet Tragœdia, comparuit) deſubito recedere. Ne multis, Ægrum, niſi remedio quodam efficaciſſimo præſentiſſimoque, niſi Deo in vicinia mortis opem ferente, ſervatus fuerit, e vivis exturbari.

Hanc ego Συνκοπὴν, qnatenus à Miaſmate *Arthritico* commiſſa eſt, *Arthriticam*; quatenus vero per omne Corpus ſe diffundens, à Cauſa (in *Ventriculo*, & τοῖς Εντέροις ſita) longe poſita elucet, κατὰ Συμπάθειαν natam appello.

III. Huic ut occurratur, ancipiti prorſus, & acuto morbo; nihil æque valere judico, ac, Cardiacorum permagna Doſi potentium adhibita. Indicationem Vitalem tueri; Spiritus animales ſiſtere, & inſtaurare; ut & alienum (ſi modo id fieri poſſit) ad τὰ ἔξωθεν arcere. Quo circa *Aquæ Hiſpanicæ* quantitatem amplam, in ægri rem, plus ſemel dedi bibere: proq; re nata repetii. Ubi illa defuit, aliam, quæ ſequitur, [quando Medicamenta in forma liquida citius adjuvant, & propterea ſolidis anteponenda ſunt] præſcripſi.

℞ *Aq. Abſ. C.* ℥xjj.
Sp. Menthæ,
Tinct. Lavend. C. aā ℥jj.
Sacch. albiſſ. q. s. f. Julapium.

Doſis ℥ß. j. ad jj. ubi uſus veniat, adhibenda; &, ut per uſum videbitur, iteranda.

Cum Doſi prima, vel ſecunda, ſi placet, demittatur *Bolus*, ſeu *Pulvis* ſequens.

℞ *Theriac, Androm.* ʒß.
Flor, Salis Armon. ℈ß.
Conſ. Anthus ℈j.
Syr. Cort. Citreor. q. s. f. Bolus: *vel*
℞. *Pulv. Serpent-Virg.* ℈ß.
Spec. Diambræ ℈j. (*ad* ℈jß)
Macropip. gr. jjj. jjjj. v.
Ol. Cin. Chym. gtt. j. *f.* Pulvis.

Paupertinis, & indigentibus (uti etiam aliis, ubi medicamenta non ad manus erunt aptiora) *Spiritus Vini* detur uſtulati quantitas ea, quæ propoſito reſpondeat: vel *Aquis Cardiacis* ſuperaddi poſſit, *Spiritus C. C. Succinatus*.

Cum hiſce *Frictiones* ſimul adhibendæ ſunt: & in *Vino*, vel *Spiritu Vini* calefacto immerſæ *Stupæ*, Scrobiculo Cordis, & toti Abdomini applicandæ crebroque renovandæ ſunt.

His, vel hujuſmodi ſimilibus, utendum eo uſque; donec Æger refectus, & (modo hoc effectum reddi potuerit) in ſolido locatus fuerit: quod utique raro fit, priuſquam *Arthritis* in Articulos ablegata, & iis ſit infixa.

Si à Δυσπέπτῳ aliquo temere comeso *Syncope* proficiscatur, & Æger facile vomat, aut ad vomendum pronus sit; quamprimum ita factum sit, ad se ut paululum rediret, per *Decoctum Teæ*, vel *Cardui*, largiter exhaustum, alienum ejiciatur. Verum, si ad incitas ita redactus sit æger, ut moræ locus relinquatur omnino nullus; quin, ad salutem Ægroti quicquid peragi possit, uno id, necesse fuerit, eodemque tempore peragatur omne; hoc casu, inquam, *Vini* quantitas ebibatur ea, & quidem ea celeritate, quæ tum Viribus redintegrandis, tum Vomitui movendo satis esse reperiatur.

At si revertantur, & importunæ fuerint hujusmodi Συνκοπαὶ; ut iis initio statim occurratur, præsto sint oportet istiusmodi *Cardiaca*, prout facto opus erit, ingerenda. Quanquam enim sanis, integraque valetudine usis, nullum unquam Potionis genus hisce *Cardiacis* (*Spiritibus* nempe, & *Aquis generosis*) pestilentius aut magis noxium, si in usum communem trahantur, excogitatum fuit; tamen *Arthriticis* veteribus, præcipue Vino deditis, hisque *Lipothymiis* invadi solitis, nihil, quod sciam, utilius, salutariusve. Adeo, videlicet, quibus alii, certe permulti, rebus conficiuntur, & è vivis extruduntur; iisdem ipsis alii servantur, & multos annos eorum beneficio, vivunt valentque. Hoc autem, uti re ipsa constat, animoque à me sincero, & in humanum genus benevolo dictum, boni velim consulatur; nec in pejorem partem, & sui perniciem, à quoquam, tanquam ad malos mores licentia, rapiatur. Qui *Cardiacis* hac occasione nimio plus indulserit; qui erratum tam turpe, tam stultum erraverit, ipse viderit.

HIST. I.

Syncope Arthritica, *foras abacta hoste, curata.*

MOribus & ingenio præstantissima Fœminarum, eadem fere de causa, quam in sequenti Historia repetam, se in vitæ periculum redegit. Diu enim *Arthritide*, culpa non ex sua, laborans; Paroxysmo gravi, imo quidem omnium, quos unquam est perpessa, longe gravissimo, vix ad exitum perducto; Aquam illa fontanam, & frigidam potavit; eoque forte largius, quoniam antea non solum impune, verum magno suo commodo fuerat Aquæ potrix. At in rebus humanis, utramque facit paginam opportunitas: multumque refert, in iis agendis, quæ sint earum singulis accidentia.

Circa idem tempus [ut aliud esse solet ex alio malum, ὅτι δ' ἀλβεσιν ἄλγεα κεῖται] cibo quodam inepto, & difficili comeso, mirum quantum ab eo in victu errato, & quam mox adductum est discrimen. *Ventriculo* primum ægrotavit, nausea & fastidio gravata: Doluit deinde vehementer, tanquam Spasmis arctissime contrahentibus. Orta tunc erat Hysterica (talis esse videbatur) Suffocatio. Erat Vomitio, sed inanis. Sensuum, & virium erat diminutio. Dum ista fiunt, *Arthritis* [quæ in extremis partibus Paroxysmum, aliquot jam per menses, exercuerat] illico regressa est, ad ea, quæ intus sunt, vocata.

Plumæ juxta comburuntur; ut nimirum Spiritus animales, præpostere agentes, odore fœdo coerceant, instruantque,

ſtruantque, *Aqua* datur *Hiſpanica*, ſemel atque iterum; quanta nempe *Ventriculum* reficiat, & *Arthritidem* horſum adigendo, inque artus pellendo, Ægram reſtituat. Trium, aut eo amplius, horarum ſpatio, *Syncope* remiſit. Dolor in extremis partibus recruduit; Ægra ſervata eſt.

HISTORIA II.

Ejuſmodi alia.

NAvis olim Præfectus, neque *Veneris*, neque *Bacchi* cultor parcus, & infrequens, propter iniquam eorum obſervantiam, *Arthritide* multatus eſt. Graviter, & diu ille doluerat, cum forte fortuna ſimul in eadem domo eſſemus, & de Navarcho noſtro, tanquam animam agente, ex improviſo clamaretur. Ægrum adolavi; quid hoc clamoris, inquiſivi; Pulſum inveni languidum, imbecillem, rarum; qui ſolebat eſſe maximus, & duriſſimus. Os expalluit. Anhelitus ſublimis, & cum intervallo longiori tractus. Corporis ſuperficiem Frigus Sudorque occupavit. Senſus, Motus, Vires univerſæ ſunt collapſæ; ipſiuſque propemodum Oeconomiæ ſubverſa ratio.

De mali cauſa interroganti declaratum eſt, Ægrum, *Pedibus dolentem*, febricitantem, ſitientemque fontanam paulo ante aquam hauſiſſe frigidam, ad ejus quaſi ſelibram; itaque ſibi malum arceſſiviſſe.

Aquæ Ego *Cardiacæ*, maximeque generoſæ, Doſin illico prælargam, cum *Sp. Vol. Oleoſ.* guttis aliquam multis, in os immiſi; &, poſt tempus aliquod, cum *Theriac. Androm. & Pul. Gaſcon. aa.* ʒß. repetii; imò quidem *Hauſtum* tertia vice, ſpatio quodam interpoſito repetere, neceſſum habui. Ne plura, non niſi remediorum ſumme Cardiacorum immenſa vi reſtitutus eſt Æger.

In eo vero reſtituendo, duo notatu digna erant: Primum, neque ea *Cardiaca* Febrim; ſed è diverſo Æſtum modo benignum, ſudorem blandum, & auſpicatum inferre: Cujus id in cauſa eſſe videbatur, quod Ægro mari verſato, frigori aſſueto, *Cardiaca* minime nova eſſent, & quod illius Sanguis, *Arthritide* diuturna depreſſus, non cito incenderetur. Deinde, non multo poſt, quam in Artubus Calor redierat; quod *Dolor* redierit *articularis*, & cum eo incolumitas.

Habetis *Syncopem Arthriticam*; Facultatum omnium pertubationem; animalis vitæ Eclipſin; *Arthritide* revocata, & ad ea, quæ intus ſunt, allecta factam: Habetis eam, *Arthritide* foras abacta, ſublevatam.

HIST. III.

Arthritide *diu ignava & inerti generata* Syncope, *illius Paroxyſmo regulari ſublata.*

VIr Melancholicus, ſolers, ingenioſus, Patre natus *Arthritico*, ætate progrediens ipſe doluit *Arthritide*; ſed ea, quæ ſegnis, & ignava, paucos habuerit Paroxyſmos; &; ex iis paucis, idoneos & laudabiles certe pauciſſimos. Hujuſmodi anni prope viginti erant, cum, ingraveſcente jam ætate, diu quieverat *Arthritis*; &, in iſta quiete quando fortuitu accidit [tanquam πρόφασις, ſive Cauſa evidens]

dens) in potulenti erratum , Æger ultra morem largiore Vino menses aliquot usus , non ita diu post *Syncope* correptus est. Frigus occupavit Artus; Pallor Faciem ; Spiritus animales perturbati , & depressi sunt ; Pulsus in carpo humilis, ictuque omni tertio intermittens. Nihil fuit propius , quam ut periret. Stupebant astantes, unde, & qua ex causa , malum tam grave , tamque repentinum oreretur.

De *Arthritide* interrogavi , quam illa pridem παροξύνασα esset ; & quam perfecte. De insultu ejus tum raro , tum miti certior factus, operam dedi , ut per *Arthritidem* (quoad ejus fieri posset) in Artus exturbatam , malo præsenti occurreretur. Quocirca , præter *Haustus Cardiacos, Spiritusque C.C.* vim magnam, iterum atque sæpius datam ; *Electuarii Arthritici* quasi ʒj. ter quater in die sumendam , imperavi : quumque horum , & *Pul. Gasconici* ope, fausto quidem omine , Pes inciperet dolere ; ut bene res feliciterque verteret , & inceptus promoveretur opus , *Alcohol Martis* grana aliquot ex *Julapio* propinavi.

Nondum ejus Scrupulum demisit Æger quum paucis horis spatii tantus in Sanguine factus est Orgasmus, quantus observatione dignissimus. Pulsus illico celerior , elatior : Æstus universalis ingens : Venarum Hæmorroïdum apertio ; Sanguinis eruptio ; Sitis immodica ; Spirituum agitatio vehementissima ; quæque spes & ratio sanitatis erat , in Pede sinistro digiti & articuli maximi Tumor, Ruborque Orgasmum indicavit.

A quantitate *Martis* , ut ut valentissimi, tam exigua , tantas excitari turbas , equidem perrarum est. Cassum aliquod , & viribus spoliatum *Martem*, esse nostrum hoc illius præparatum , nemo prudens affirmabit ; quando tam Cardiaca , prius sumpta, tam longe virtutibus exuperet ; tamque potenter *Podagram* expellat.

Ut autem Humor evocetur, vel minimum in Articulo retineatur , *Vesicatorium* alio alioque loco impositum est; loco autem affecto *Emplastrum, ex Picis Burgund. & Emp. Cephalici paribus mensuris.* Pedi vero toti , ex *Cerato viridi* Cothurnus, fascia lanea constrictus.

Propediem Humerum , usque sumptis ore *Cardiacis* , invasit *Arthritis*; ejus alliciendæ ergo , *Empl. e. G. Caranna*, cum Vestitu laneo , illi superpositum est. Horum , qua intus , qua extra , adhibitorum usu , partim per *Podagram* , & ὠμάγραν ; partim per *Diaphoresin* ; alienum amandatum & exemptum est , Spiritusque instaurati; & , quam vidi gravissima , multoque omnium atrocissima , *Syncope* levata est.

CAP. IX.

De Calculo Renum Arthritico.

ART. I. Renum ille *Calculus* , qui Concretio est *Arthritica* , cum eorum Calculo vulgari, tam per omnia concordat ; ut , de eo verba hoc loco facere, supervacuum opinarer ; nisi in ejus *Therapia* , & προφυλάξει ne dicam *Historia* , quædam occurrerent , quorum consideratio specialis sit habenda.

De *Calculo* primum annotatu dignum est, raro cuiquam unquam Morborum eum frequentius supervenire, quam

quam *Arthritidi*: quod ut aliis in Regionibus aliorum observatione palam factum, ita in *Damnonio* nostra esse certo scio. Minime verò cogitandum est, *Arthritidi*, tametsi gravi vetustæque, Calculum esse *Comitem individuum*; nec quidem *fere individuum*: quando *Arthritides* aliquas nunquam, aut certe raro, ille comitetur; (raro enim *Frigidam*, quæ dicitur, *Arthritida*; raro languentem; quæ tamen *Arthritidis*, late sumptæ, partes utique permagnæ sunt,] nec quidem ullas semper.

II. Qui à cunabulis ad Affectuum horum alterum, maxime vero qui ad utrumque sunt proclives; ipsa nonnunquam adolescentia *Calculo*, ne dicam citius, afficiuntur. Alias vero ita fere se res habet. Cum *Cereri*, & *Baccho* æger diu indulsit, tam mala vitæ ratione condi, & in Sanguine coacervari solet, aliena illi materia; quæ, Naturæ molesta, & inimica, partim per Articulos, [unde *Morbus Articularis*;) partim per *Renes*, una cum Sero, quod illi vehiculum esse videtur, amandata est. Ad Ureterum autem initium adhærescens, in *Arenulas* eo loci primum coit, uti postmodum Arenulæ in *Calculum*. Huic autem Materiæ, in Sanguine cumulandæ, maxime conferre censeatur Diæta, succo lapidescente abundans, eumque Sanguini impertiens: confert etiam mala Concoctio: Vasorum conferunt *Lacteorum* Ora nimis aperta: ut & *Renum* à natura imbecillitas.

III. De *Calculi* humani, generatim accepti, productione; multa quidem, tum ex ejus Analysi Chymica, tum etiam Pondere *Specifico* proferuntur; quæ Ossibus magis, quam Lapidibus, eum appropinquare annumerarique oportere, non parum arguunt. Hæc autem omnia non tam naturæ *Calculorum*, quàm certis quibusdam eorum accidentibus; præcipue Crassamentis, à Sanguine acceptis; quæ *Calculum* magna ex parte conflant & efficiunt, debentur. *Calculi* vero ipsa γένεσις, ex particularum quarundam Lapidearum, cum affine Sale, (Calcarii nempe Lapidis, cum Sale suo Calcario; vel Ocræ, cum Sale Vitriolico) coitione fieri; iisque sanguinis Crassamenta, tanquam vinculis, connecti judicentur. Ista vero quando non sunt hujusce instituti, & à Clarissimo *Listero* φυσικώτατως & dilucide, sunt tractata; ad eum lubens quidem Lectorem remitto.*

IV. *Calculi* autem *Arthritici* partes, & compositionem, si attente inspexerimus; eandem fere, quæ *Calculi* Renum vulgaris, & *non Arthritici*, esse inveniemus. Hæc autem res ex duobus *Leevenhookii* pronunciatis, elucebit. *Calculum* cremavit ille, crematoque adjecit Aquam Fontanam: Idem fecit cum calcaria, & tofacea *Arthriticorum* Materia. In his Lixiviis, beneficio Microscopii, apparuit salinarum copia particularum plane similium; rigidarum nempe, concretioni aptarum, dissolutioni resistentium. Jam vero, (ut, quod dixi, inferam) si *Calculus*, ex Corpore non *Arthritico* extractus, adeo cum Tofo *Arthritico* conveniat; multo magis, qui est *Arthriticus*, cum utroque, cum *Calculo* præcipue, convenire judicetur. Hoc autem, utut primo aspectu probabile, non tam Argumentis quam Experimentis statuendum, & definiendum.

* Vide *Dissertationem Ejus Medicinalem, de Calculo Humano, & de Petrificatione.*

V. *Calculi* jam facti, sive *Arthriticus* fuerit, sive non, Symptomata prorsus eadem inveniuntur: at à vulgari *Arthriticus*, ea re potissime distinguendus; quod *Arthritidis* quum sit Ἐπιγέννημα, Naturam ejus participet; Materiam amplectatur, & comprehendat. Ideoque, utrum Æger in Ποδαγριώντων numero fuerit habendus, & à Paroxysmo quamdiu vacaverit, diligenter inquirendum, ut de *Calculi* natura constet.

A *Colica* exquisita differt, per ea, quæ *Calculum* exquisitum ab illa differre faciant: A *Colica Arthritica*, quod nullam spirandi difficultatem, nullos in Umbilici Regione Στρόφους; sed neque Melancholiam adeo tristem, & urgentem; aut Materiæ crudæ, acidæ, biliosæve Vomitum adeo constantem habeat.

VI. Medendi etiam Intentiones eædem, ac in *Calculo* vulgari; at, quod in hoc nostro momenti est præcipui, per auxilia quædam propria, per Methodum particularem exequendæ. Nullus enim hic, aut certe perrarus, *Acidorum* usus; quinetiam *Fotus*, *Linimenta*, *Cataplasmata*, aliaque Dorso applicari solita, maxime si Paroxysmus simul *Arthriticus* erit, tanquam periculo plena, sunt prætermittenda, fugienda.

At ejus Dolori, si cum Artuum Dolore concurrat, & intolerabilis fuerit, deliniendo conducunt *Paregorica*; & quidem maxime, si nulla Sanguinis detractione [quæ in *Calculo* alias utiliter præmitti solet; at in hoc nostro, ad ea, quæ intus sunt, vocare possit *Arthritida*; vel, ut ne exulet, inhibere] præmissa, Ægroto propinentur. Illa vero *Paregoricorum* Dosis, ejusque repetitio optima; quæ, Dolori sublevando satisfaciens; Cerebro interea non obfuerit, neque Materiam ei vitiosam impegerit.

Si, nullo *Arthritidis* comitante Paroxysmo, *Calculus* erit; alia rerum facies, aliaque Medendi via est. Hic enim, in Plethoricis, & multo Sanguine distentis, ad prohibendam *Inflammationem*, secetur Vena: *Enema*, *ex Decocti com. & Ol. Amygd. d. rec. aā* ℔ß. *cum Tereb. Ven. Ovi Vitello solut.* ℥j. *injiciatur*. Postero die, *Electuario leniente*, *Pul. Rhab. & Syr. Violac. forma* Boli *commistis*; vel, *Jusculo Avenaceo*, *cum Foliis Sennæ incoctis*, & *Manna superaddito*, *purgante*, Venter aperiatur, eoque vespere *Paregoricum*, [quale sunt *Pil. Matthæi* grana totidem, quot Opii granum continebunt unum] locum merebitur. Quinimo, si à *Calculo* Dolor urgebit, ne Intestina Spasmis contrahantur, ad hosce præveniendos, & illum compescendum; horas aliquot ante Purgans, sumatur *Paregoricum*; ipsumque Purgans, si justo lenius fuerit, suo tempore sequatur *Enema*.

His, ad dilatandas Urinæ vias, actis, ad *Calculum* exprimendum usui erit *Balsamum Gileadense*, *Chiliense*, vel *Peruanum*, ex *Syrupo Dialthææ*, vel *Balsamico* datum, & bis, ter, quaterve in die, repetitum.

Syrupus Balsamicus, quem vidi, elegantissimus, hoc modo præparatur.

℞. *Aq. Hordeatæ*, [*tertiæ Decoctionis*] *colatæ*, *& per subsidentiam clarificatæ*, ℔iij: *Bals. Tolutani* ℥ij: *Infunde calida*, *ad* ℔j. *consumptionem*: *deinde adde Sacchari Crystallini optimi* ℔ij, *leniter coque ad consistentiam* Syrupi *tenuioris*, *quem per Linteum densum*, *frigidum trajice*, *& usui serva*.

Si

Si forma *Boli* arridet, *Opob.* ℈ß. vel aliûs *Balsami* Dosis, cum *Ovi Vitelli* ℈j. temperetur, & intervallis jam dictis assumatur.

Hisce vehiculo esse potest *Alla* nostrorum Hominum Mustea, (*Grout-Ale*) præsertim Alba; quæ cum primis generosa, tum etiam maxime *Diuretica*: vel, *Rad. Althææ, Glycyr. Eryng. Cond. Hordei, aliorumque his similium* Apozema; *Saccharo Crystallino*, vel *Syrupo Balsamico dulcatum*. Ad eundem finem utile *Foliorum Teæ Infusum, libere potum*; vel, *ex Decocto præscripto, & Amygd. d.* Emulsum; vel id, quod sequitur.

℞ *Amygd. d. corticicibus purgatarum, N:x; inter contundendum, affunde Infusi Teæ* ℔ij; *postea coletur* Emulsum; *eique adde Aq. Rosac. vel Cin. hord. & Sacch. cryst. q. s. Nonnullis Vinum album, vel Decoctum modò scriptum, cum Ol. Amygd. adjecto Sacchari cryst. momento, propinamus.*

Extra, *Cuniculi Adipem*, Dorso superillitum, adversus Colorem mirifice valere, à Sene calculoso, tanquam expertum, accepi.

Ad *Prophylaxin* optimè conducunt *Aqq.* calidæ *Bristolienses*; quibus adjungantur *Opobalsamum*, & *Syrupus* è prædictis lubricans. Quibus nulla istiusmodi *Aquarum* copia illis usui esset *Teæ Citreæ Infusum*, omni mane bibere. Novi *Calculosum*, qui methodo sequenti Renes subinde purgans, ad Senectutem veterem & tutam est perductus. Ter, quaterve in Anno *Terebinthinæ Venet.* quasi ʒj. cum *Pul. Glycyr.* forma Pil. sumpsit; *Cerevisiæ*, vel *Posseti* libras aliquot superbibens: confestim milliaria quatuor, vel quinque, Equo succussatore mensus est; Unde sæpe *Arenulas* excrevit, seque, si non immunem, tamen incolumem servavit. *Cerevisia* omnium optima, quæ cum *Aqua pluviatili* comparata: illam volo, quæ, neque in Nivem unquam, neque in Glaciem mutata, sincera sit, & pura, nulla Tecti Calce, nullis Salibus, aut Particulis lapideis inquinata: Ea Aquarum omnium levissima; ea cum primis *Diuretica*. Medicamentis autem Urinam moventibus præmitti, & nonnunquam interponi oportere, Ventrem & Ductum alimentarem inanientia, lippis notum & Tonsoribus.

Libet his adjicere, in *Dysuria*; (quæ *Calculo* interdum accedit) quoties à Ductuum urinosorum Spasmis oriatur ea; nihil efficacius, conducibiliusve, quàm *Opiata* cum *Diureticis* juncta; quibus, utut Urinæ alias sistendæ illa conferant, simul & remittantur Spasmi, & Urina cieatur.

At, à Dorsi Dolore, de *Renum Calculo*, ne quis temere statuat, unum his subjungam. Olim Vetulæ, Hydrope interemptæ, *Anatome* interfui; quæ, cum per annos aliquot eo Dolore gravaretur, *Calculoque* effici à familiaribus haberetur, illo tamen, ut ex Cadavere aperto constitit, omnino caruit. *Renii* dextro ingens adnata erat *Hydatis*, sive *Vesicula*, Sero insipido plena, Doloris fortasse Causa.

Atq; hæc de *Calculo Renum Arthritico.*

HISTORIA. I.

Calculo & Chiragræ *unà occurrentibus, facta simul Medicina.*

QUarto ab Urbe lapide, propter *Iscæ* Ostium, sexagenarius *Arthri-*

thriticus, simul & *Chiragra* & *Calculo* doluit: Illam ostenderunt Tumor, Rubor Articulorum, aliaque *Arthritidis* indicia, ordine & concursu *Pathognomonico* apparere visa: Hunc in Dorsi regione lumbari Dolor, ut & Intestinorum quasi Colicus; quodque fidelissimum hac in re Symptoma, *Arenulæ* sub id tempus excretæ.

Morbis adeo diversis ægrotanti, ea dari par erat, quæ contra utrumque prodessent; quæ neutri faverent. Itaque Therapiam. *Balsami Peruani* quantitate, bene magna & frequenti, cum vehiculo idoneo, tentavi, atque adeo perfeci. *Balsami* hujus Guttæ plus minus x, ex *Syr. Balsam. coch.* j, bis, vel summum ter in die, sunt adhibitæ. Hoc, qua *Cardiacum*, in extremes Corporis partes *Arthritidem*; qua lubricans, & *Terebinthinum*, è *Renibus* Arenulas per Urinæ vias expelli fecit: sicque una eademque fidelia, non infeliciter duo simul dealbati sunt parietes.

HIST. II.

Adversus Calculum Arthriticum *Prophylaxis.*

VIro præcellenti & eximio, qui diu *Arthritide* per vices doluit, aliquando etiam Calculo, in se à Patre derivato; quum adversus utrumque malum *Prophylaxin* exigeret, consului; ut, Exercitatione pertinaci, & crebra, sabulum è *Renibus*, & Sanguine materiam alienam exturbaret; itaque Saluti suæ prospiciens, Senectæ viam faceret incolumi.

Facta per *Lac Scammonii* Purgatione, Aquas hausit Vir Illustrissimus *Bathonienses*, menses binos, libere & recte Equo assidue Corpus exercens. His adjunxit *Balsami Peruani*, Stomacho non ingrati, *Renibus* utilissimi, guttas aliquot, omni nocte, ex *Syr. Balsam. coch.* j, cum ejusdem Aquæ Haustu. *Renes* inde melius habuere, Sabulo purgati. Dorsi Calor, qui Ægrotantem multum afflixerat, evanuit. Hac, & hujusmodi *Prophylaxi*, Aquis scil. Purgantibus & Diureticis, statis anni temporibus, iteratis, Equitatione, Ambulationeque fere continua, contra malorum par crudele, hodie Vir Insignis se defendit, momenta Vitæ propugnat.

Fatendum autem, quod hujusmodi *Prophylaxis*, non nisi Corpore perpurgato, & Evacuationibus generalibus exonerato, in usum trahenda sit, ne videlicet in *Renes* Sanguinis impuritates effundantur. Quinimo notari fas est, quod ipsæ interdum *Aquæ Diureticæ*, Succum lapidescentem habentes, non tam è *Renibus* Arenam eluant; quàm iis impertiant, & in iis concretam faciant. Atque hoc casu, *Infusum Teæ*, Aqua pluviatili confectum, *Diureticis* illis *Aquis* anteponendum.

HIST. III.

Calculus Arthriticus, *Vertigo* Arthritica, & Arthritis *regularis se mutuo excipientes.*

QUoniam vero à nonnullis, de *Calculo Arthritico* dubium existimetur, Utrum ille Concretio sit *Arthritica*; annon potius ex Sanguinis retrimentis, emeritis, & inutilibus; per quietem, & vitam nimio plus inertem;

in

in *Renibus* depositis, nata atque ficta: Unum his subjiciam, quod (opinione nostra) tollendo huicce dubio omnino satisfecerit.

Vir summa familiaritate mihi conjunctissimus, ex intervallis diu *Arthritide* recta conflictatus, enormen eam aetate suprema habuit. Loco rectae, primum Vertigine *Arthritica*, longa utique, ancipiti, & periculosa (quippe, qua in humum ne irrueret, saepe quidem summum erat periculum) est correptus. Postea vero quamprimum iste Capitis affectus inclinavit, Æger *Renibus* dolere cœpit, Calculosque varios, non sine ingenti cruciatu, per Urinam excrevit: nunquam autem *Calculo*, nisi *Vertigine*, & *Arthritide* regulari liber, aegrotavit.

Post menses aliquot, *Pedibus* denuo laboravit; verum eo tempore, tum *Vertigine*, tum item *Calculo* immunis. Et quidem ita res erat, ut, tametsi horum affectuum alio, atque alio posthac creberrime; tamen, eodem tempore non nisi uno semper, aggravaretur. His etiam adjiciendum, quod eundem ordinem minime tenuerunt hi Affectus; verum *Calculus* interdum, post *Arthritida* diu vacantem, (cum in Sanguine nova materia coacervata, novaque facta esset illius germinatio) Ægrum per se invasit: interdum *Arthritidis* Paroxysmum è vestigio excepit, tanquam Morbus ei geminus, à communi stirpe oriundus; vel potius, in alia Corporis regione, ejus pars altera.

Magni vero hîc momenti esse arbitror notare, quod, ex quo *Arthritidi* se adjunxit interdum *Vertigo*; alias *Calculus*; pro istorum Morborum malitia frequentiaque tenuata sit *Arthritis*; & quidem ea proportione, ut, ab illa demi, quicquid istis attribui, confirmetur.

Istorum autem Morborum Ortus, Incrementum, Ordo, Vicissitudo, & inter se Relatio, numquid aliud significant, quam, quod ii omnes simili gaudeant Causa Continente; quae nunc, in Artubus, *Arthritidem*; nunc, in Capite, *Vertiginem*; nunc, in Renibus, *Calculum*; & quidem hosce omnes, pro istius Causae renovatione, viribusque, tum crebros, tum vehementes pariat, & producat.

CAP. X.

De Asthmate Arthritico.

ART. I. Tractatâ imi Ventris *Arthritide*, ad eam jam progredior *Anomalam*, quae est *Thoracis*; quaeque Respirationis Organa praesertim afficit: Ubi primum de *Asthmate Arthritico*; tum de *Tussi Arthritica*; de *Phtisi Arthritica*, deinde sermonem faciam.

Asthmata sunt hujusce ttituli permulta, quae à Causis alibi locorum, nec in *Pectore* extantibus, oriunda, (Nauseae, verbi gratia, Colicae, Anginae, vel hujusmodi Morbo alicui *Arthritico*,) κατὰ συμπάθειαν, δηλονότι; & istorum, quibus superveniant Morborum Capitibus, sunt vel dicta, vel dicenda. Unum, hoc Capite, *Asthma* dicam *Arthriticum*, nimirum ἰδιοπαθικόν.

II. Hoc Affectu omnium creberrime laborant ii, quibus breve, vel aliàs male compositum Pectus, aëri reciprocando minime accommodatum; & quorum Parentes *Asthmate* & *Arthritide* fuerant, maxime vero si utroque, gravati.

Haec

Hic enim, multo apparatu & molimine, producendo huic Affectui, quasi studetur: cumque, nato & perfecto Homini, Respiratio usus sit perpetui, &, ac vitæ opus sustinendum, continui; mirandum non est, illius impeditionem, & difficultatem aliquam insignem, sæpe periculosam, sæpe lethalem esse.

III. *Asthmati* huic inferendo (ut, de Aëre spisso, Carbonum fumo, Ventis, aliisq; tam hujus *Asthmatis*, quàm vulgaris & primigenii Causis evidentibus, nihil dicam) huic, inquam, inferendo confert Miasma *Arthriticam*, Pectori inflictum; illius utpote Causa continens, & conjuncta: itaque ut, tametsi plures illud Causas evidentes & remotas, (alio sc. tempore & corpore aliam) unicam tamen habeat continentem, & proximam, videlicet *Arthriticam*.

IV. *Pectori* Miasma nunc Opiata, perperam adhibita, infigunt; nunc quicquid aliud *Arthritida* repellat, & Pectus appelli faciat: nunc, urgente nulla vi externa, sive Causa evidente, Pectus angustum, gracile, gibbosum, breve, aliterve male formatum, ipsa per se *Arthritis* intrat; tanquam Domicilium maxime conveniens. Interdum Evacuatione aliqua solenni (qualis est Fluxio Sanguinis, Ulcus, vel etiam Partus naturalis) suppressa, quæ Miasma sensim amandare solita est; in Sanguine cumulatum illud, neque, uti par est, in Articulos expulsum, Pectori committitur. *Arthriticæ*, Utero ex more non gerentis, *Asthmate* hunc in modum aggravatæ, Exemplum memoratu dignum his subnectam.

V. De hujus *Asthmatis* Ὑπάρξει, & de ejus natura plane *Arthritica*, ut palam fiat; advertendum est, *Asthma* nunc è vestigio sequi *Arthritida* regularem intercisam; &, à τοῖς ἔξωθεν, ad ea, quæ intus sunt, Materiosæ vitiosæ fieri μεθάστασιν, aperte monstrare: nunc, è contrario, *Asthma* in *Arthritidem* mutari; antiquam Sedem, & avita Regna, se denuo ingredi, Materiam indicare: Nunc, hos Affectus se mutuo excipere, vicesque agere alternas: Nunc ab *Asthmate*, *Arthritidem* vinci, absorberi; uti nonnunquam, ab *Arthritide*, *Asthma*. Qui quidem istorum malorum ordo, reciprocatio, habitudo, & ratio inter se nihil magis significat; quam quod, ex eadem Materia, *Arthritidi* propria, nunc in Artubus, nunc in Pectore vires exercente, utrumque producatur; & *Asthma* illud sit revera *Arthriticum*. Quod quidem enunciatum eo magis probabile, quoniam *Arthritidem* sua gaudere Materia, peculiari & propria, quæ in alias aliquando Regiones evagetur, omnino constat; *Asthma* vero, non tam à propria ulla Materia; quàm à vitiosa aliqua communi, (sive alia quavis inimica, & aliena;) una cum mala Corporis febricitatione, Partiumve Respirationi dicatarum imbecillitate, Causa hujus Morbi privata, fieri.

VI. Quæ vero hujus prosapiæ *Asthmata*, duum sunt generum; alterum (uti de exquisito *Asthmate* pronunciatum esse solet) siccum, alterum humidum. In sicco isthoc *Asthmate* anhelum videre licet *Arthriticum*, &, tanquam animam agentem, Spiritu difficili, Respiratione brevi, Pectore gravato, Tussi vel nulla vel mediocri, Sputatione parca laborantem. Qui Vini Spiritus dediti fuerunt *Arthritici*, eos sicco hoc *Asthmate* plus semel ægrotare novi.

Asthmate,

Asthmate; quod *Arthriticum* est, humido affecti, tussiendo Sputum plerumque crassum, & viscidum, idque nonnunquam vitreum exantlant, unde levari solet *Asthma*, donec, nova in *Pulmonem* missa, Seri vitiosi copia renovabitur: Hoc autem, in teneris Corporibus, tenui, laxoq; Sanguine, & ad colliquendum apto, donatis, & quidem Autumno maximé, locum habere mos est.

VII. Pituita crassa involvitur; una cum eo, *Pulmoni* incutitur; Tussique ejicitur Miasma *Arthriticum*: Sic, ut permultos interdum annos, inversa *Arthritis* hac via fugam capessat; eaque Spuratione, (simili fere modo, atq; Paroxysmo *Arthritidis* regulari) à periculis gravioribus defendatur Æger. Et quidem *Arthritidum*, quotquot observantur, *Anomalarum*, nullæ videntur esse benigniores, aut minus timendæ, eo, quod nunc dico, humido *Asthmate*, & Diarrhœa *Arthritica*; eo videlicet, propter Materiam *Pulmonibus* emissam; hac autem, *Ano*.

VIII. Ex diversis hujus *Asthmatis*, qua sicci, qua humidi Symptomatibus, opinari fas est; in priori, Membranas, Nervos, aut Musculos Spiritui trahendo inservientes affici, & iis Materiam impingi; unde *Respirationis*, cum siccitate labor; In altero, Masma, Sanguinis Sero implicatum irretitumque, una cum eo *Pulmonibus* commiti, & iis inhærendo Respirationem impedire: Atque pro diversitate Symptomatum, diversa Morbi hujus *Subjecta* esse, non temere judicamus.

IX. Nonnunquam equidem *Arthritis* (quod ante traditum) ipsis à Carceribus, ipso ab initio devia; neque Pede, neq; Manu salutata quidem; *Pulmonem* adit, occupat, lacessit, tanquam *Asthma* germanum; nec ab eo facile distinguitur donec, ætatis progressu, aliquando foras erumpat, Artus exerceat, recteque se gerat. Cujus quidem in Artus Translationis, hoc effectum esse solet, quod, quo rectius se gerat *Arthritis*; eo *Pulmoni*, & posthac reliquo Corpori universo, melius. Qua de causa licet existimare, malum isthuc nihil aliud esse, quàm *Arthritida*; primùm in Pectore deviam, ipsoque principio *Anomalam*; postea suo loco regularem.

X. Hujus *Asthmatis* Πρόγνωσις quam legitimi, veri, & genuini, longe alia videtur. *Legitimum enim, curatu difficillimum, Juvenes non sine magno labore, Senes nunquam eo liberari dicuntur.* * Contra verò exploratum, hoc *Asthmate* laborantes, facilius allevari, sæpius liberari; & quidem interdum, [quod de vero *Asthmate* rarius affirmari potest) ex toto.

Ut autem in re tam multiplici distinctius dicam, adjiciendum, *Asthmate* isthoc *humido* gravatos; Sputatione, quod dixi, servatos, sæpè diu vixisse: *Arido* affectos maximo sæpe in periculo versari; brevi tempore, non raro strangulari; sed &, ope medica opportune adhibita, factaque humorum Metastasi, nonnunquam subito restitui: denique, nulla Arte sublevatos, eo se modo habere, & demum è vita cedere, tanquam *Asthmate* legitimo oppressos.

XI. Curatio tollit impedimentum Respirandi; vel è Corpore illud evocando, vel in Artus amandando. Materiam è Corpore vitiosam evocat *Venæsectio*,

* Vide *Riverium*, Cap. *de Asthmate*.

næfectio, & *Purgatio*; quarum illa Plethoricis, & nimio Sanguine distentis; hæc Gulæ deditis, Satietate læsis utilissima: Utraq; vero talis sit, oportet, ut ab ea *Arthritidis* πρὸς τὸ ἔξωθεν expulsio promoveatur. Hoc autem optime fit Sanguinis detractione mediocri; Purgatione quæ per *Drasticum* aliquod, & Sanguinem exagitans, peracta. Detrahantur igitur, (quando res postulat, & Vires ægri patiuntur) Unciæ quasi novem: *Enema* brevi post injiciatur: die proximo *Purgans* (ex *Aloe*, *Syrupo domestico*, *Pil. Cochiæ*, vel ejusmodi aliquo) sumatur, sine Paregorico vespere sequenti propinando.

Post Evacuationes hasce generales, in *sicco Asthmate Arthritico*, magnarum virium & momenti sunt *Sp. C. C.* aliiq; istius generis *Volatiles*, & *Flores Salis Armoniaci*.

℞ *Pul. è Chel. C. C. Conf. Tussilag.* aā ℈j. *Flor. Salis Armon.* ℈ß. *Syr. Balsam.* q. s. f. Bolus, *quinta, vel sexta quaque hora, cum idoneo vehiculo demittendus.*

In *Humido*, *Vesicatorium* Dorso inter Omoplatos applicatum, allevandis *Pulmonibus* summopere confert. Pituitam movent, eodemque tempore *Podagram* expellunt è *Sulfure* præparata; qualia sunt *Tinctura*, *Balsamum*, & *Flores Sulfuris*: uti etiam, his affinia, & plane congenera, *Gummi Antiasthmatica*, *Ammoniacum*, *Bdellium*; *Balsama Naturalia*, *Peruanum*, *Chiliense*, *Capivi*, &c. Placet *Tinct. Sulf. gtt.* xx. vel *Balsami* seq. gtt. x. ad xv. ex *Syr. Balsam.* coch. dare; & sexta, nona, vel duodecima quaque hora, prout opus fuerit, repetere.

℞ *Tinct. G. Guajac. Bals. Per. aā p. æq. misce.*

In utroque vero, tam humido, quàm sicco *Asthmate*, remediis hisce, cum vehiculis idoneis, uti juvabit; usque dum *Pulmoni* conciliabitur quies, & inducendo Spiritu facilitas.

Clysteres, & *Purgantia*, quæ in vulgari *Asthmate* non incommode plus vice simplici adhibeantur, in *Arthritico* hocce post primam vicem minime præscribenda: ne videlicet Humorum in Artus eruptionem, quæ rebus quibuscunque aliis longe præferri debeat, sufflaminent.

Pulmoni Phlegma quod impactum est, *Oleo Amygd. d. Ol. Lini*, *Syr. Balsamico*, *Cap. Ven.* & aliis ejusmodi *Anacatharticis* movendum, excreandum.

In *Paroxysmo*, siquidem urgebit ille, neque auxiliis supra dictis mitigabitur; maxime valet *Oxymel Scillit.* vel cochleatim, & per vices datum, ut eo spirandi spatium adaugeatur, vel ea Dosi, qua Vomitio cieatur, Humorum inclinatio mutetur, & in Articulos vertatur. Certe, per unam Vomitionem, *Arthritidem* ex *Anomala Regularem* fieri, plus semel novimus. Nonnullis in *Paroxysmo* profuit *Fumus Tabaci*, *Potioe Coffeo*. Valent suo loco *Frictiones*. Non magni æstimantur *Unguenta*, vel *Linimenta*, *Asthmaticis* vulgo commendata, in re præsenti parum valitura.

Prophylaxis in *Humido Asthmate*, præmissa Purgatione, instituitur per *Diuretica*; quæ Serum apte & tempori amandent: per *Antiasthmatica*; quæ *Pulmonem*, & spirandi Organa tueantur: per *Fonticulos*, Dorso inter Omoplatas apertos; vel *Epispastica*, maxime diuturna: perque ea, quæ *Arthritidis* primigeniæ *Prophylaxin*

agant

agant. *Siccum* autem *Marte*, cum *Antiasthmaticis*, *Gummi* puta *Ammoniaco*, &c. juncto; iis videlicet, quæ Spiritus animales una cum Pectore respiciant, fugandum. In utroque, usus est immensi *Aër* apricus, & probe agitatus; uti etiam bona Victus ratio: quam ut teneat ægrotans, fugiat necesse est, τὸ ποικίλον τῆς διαίτης, à Medicis non sine Causa passim improbatum, & Cibo simplici vescatur.

HISTORIA I.

Adolescens, *ab* Arthritide Asthmaticus, *Empirici Narcotico peremptus.*

AD trium supra viginti annorum Adolescentem, in regione Urbis septentrionali, vergente seculo superiori, anxie & propere arcessebar. Ut ætatem hominis adimpleret, à Natura ille destinatus esse videbatur. Erat enim forti, & quadrato Corpore, Vultu colorato, uno Miasmate *Arthritico*, quod à Patre acceperat, infectus. Sanguinem, ab ipso vitæ exordio vitiosum, ipse malis moribus non parum inquinavit. *Spiritus ardentes* avide potavit: malam victus rationem affectavit: Coctionem, quasi de industria, pessum dedit.

Podagra, quæ Paroxysmum regularem plus semel ediderat, & dudum Artus exercuerát, nescio qua de causa relictis artubus, ad ea, quæ intus sunt, translata, Respirationis Organa invasit: Hinc *Pectus* aggravatum, Spiritus difficilis, Respiratio brevis & laboriosa.

Visa est Materia, vel è Musculis Respirationi inservientibus aliquem, vel eorum Membranas occupasse; vel in Nervorum *Paris vagi* fibras se insinuasse. *Asthma* enim siccum erat; nec quicquam *Sputum*, nec quicquam *Tussim* sibi adscivit.

Dum ita res erat, Empiricus è Laniorum vico, ad Vitam & Salutem (Proh Deum atque Hominum fidem) instaurandam, est accitus. Ille, Historiæ neque caput, neque finem ob oculos habens, περιεργία familiari & usitata, multa factitavit; nihil egit: donec elapso penè quatriduo, propter ἀγρυπνίαν (hanc Argumenti speciem obtendebat) Paregoricum audax, & nequam, sub noctem dedit. Hinc illæ Lacrymæ: hinc ille properus ad Medicum nuncius.

Ægrum ego ἄσφυκτον inveni, moribundum, & jam, per totam, quæ præcesserat, noctem, animam agentem. Rem astantibus palam feci, & (honore habito) discessi. Τοῖς ἱεροῖσι, τὰ ἱερά.

HIST. II.

Asthma *siccum* Arthriticum, *Venæsectione*, *& Cardiaco sublatum.*

INgenio, Scriptis, & Eruditione Vir præclarus, *RAD. BOHUN*; Hypochondriacus, Asthmaticus, Cruditatibus acidis, Dolore Artuum *Arthritico*, sæpè vago, interdum fixo, diu afflictatus; Dolorem istum nuper acutum, ex improviso abruptum, & intercisum habuit. At brevis ista mali intermissio. Ægrotantem, olim Collegam meum, & eo tempore Convicto-

rem, visitavi, Lecto inveni prostratum, jam per noctem anhelum, &, ea respirandi fuit difficultas, reciprocatione crebra quasi animam agentem. Neque *Sputatio*, neque *Tussis* erat ulla. Pulsus in carpo fortis, & elatus.

Ex omni parte re perpensa, Materiam *Arthriticam* in *Pulmonum* Adyta, in eorum Membranas, Nervos, aut iis movendis inservientes Musculos, per Μετάστασιν ingredi, & eos occupare censui.

Pertusa meo consilio Vena, missus est Sanguis; cui, post horas aliquot, innatavit, Gelatinæ viscidæ similis, placenta. Deinde, ut è Castris inique usurpatis hostem exturbarem, *Spiritus Volat. Oleosi* copiam, ex idoneo vehiculo, propinavi; & pro rei necessitate repetii. Auxiliis hisce paucis, & paupertinis, sed opportune adhibitis, sine difficultate respiravit Æger: *Pulmone* liberato, & relicto, in Pedum & Manuum articulos (non novos illi locos) fugatus est Hostis: confirmatus Æger.

HIST. III.

Arthritidis *in* Paralysin *&* Asthma *Metamorphosis.*

QUidam Artis Sciens Chirurgicæ, semel aut iterum in anno *Arthritide*, per lustra quatuor recurrente, multum ægrotavit; ætate verò provectus, neque tam crebra, neque tam vehementi, per biennium minuta, & sensim mitigata est *Arthritis*; quum in ejus locum mala, multo graviora, simili modo & mensura, successere; sinistri nempe Brachii, Pedisque resolutio, cum totius Lateris imbecillitate: deinceps *Asthma*, tam molestum, tamque importunum, ut non nisi recta Cervice Spiritus traheretur. Siccum autem erat *Asthma*, Paroxysmos habens, sed nullo *Typo* regulari signatos. Mari Æger diu Artem exercuerat; ubi *Spiritum Vini* nimium pytissando, tum *Arthritidi*, tum *Paralysi*, tum etiam *Asthmati* viam fecisse, & fundamenta jecisse non immerito censeatur.

Ita laboranti *Venæsectio*, *Oxymel scillit. Purgatio*, *Antiasthmatica Podagragogis* juncta, cum Aere aperto, nonnihil profuere. At cum, illa Morbi natura esset, quæ Nervos, eosque valde afficeret, quæ Spiritus in iis contentos, (id est, intimum totius Corporis humorem) mirifice debilitaret; eum ætas simul ingravesceret, ægroque ferè jam inutilis esset Medicina; partim morbis partim ætate consumptum eum, sine ullo in Articulis dolore renovato, abstulit ἄωρος θάνατος.

Eatenus verò rei, nostræ conducit Historia; ut ex ea disci potest, maximè verò ex denso Morborum ordine, subitaque mutatione; *Arthriticam* in Nervos transferri Materiam; &, tum *Paralyseos*, tum *Asthmatis*, Causam fieri proximam, & continentem.

HIST. IV.

Arthritis *in* Asthma, *&* Hydropa, *desinens.*

MUlier *Exoniensis*, brevi Pectore, neque Respirationi satis apto; diu *Arthritica*, nuper omni dolore libera, nec pro more utero gerens;

gerens; propter hasce Causas, annum circiter quadragesimum, *Asthmate* & *Tussi* corripiebatur; illa non parum, isto multum excruciata.

Audita morbi Historia, Symptomatum ordinem & momentum meditanti mihi, luce clarius videbatur; illius Materiæ, quæ per Uterum, perque Articulos soleret amandari; quod in Corpore relictum, vel de integro cumulatum esset; in Respirandi Organa infundi, eorumque motum impedire. Qua quidem Opinione ductus, ut Aere puro, & aperto, frueretur ægra, (perpurgato prius Corpore) tus illam misi; sed *Antiasthmaticis*, & *Arthritidem* expellentibus munitam. Neglectis autem Medicamentis, nulla in Articulis visa est *Arthritis*; verum è contrario nova, tum in imo; tum medio Ventre, coacervata est Materia: Unde tantus Abdominis Tumor, Spiritusque tam gravis, ut non nisi cum sono & anhelatione spiraret Ægra, propemodum strangulata.

Clysteribus ex Urina crebris subducta est alvus, Tumor Abdominis sublatus: atque sic amotis impedimentis, *Sp. C. C. Succin.* aliisque *Podagragogis*, uno eodemque tempore, extrusa est in Articulos *Arthritis*, & amplificatum respirandi Spatium: atque adeo (quod attendendum) æqualiter.

Hinc aliqua Curationis Spes; at fallax, & inanis. Natura enim deficiente, neque operam conferente, frustra omnis Medicina. In *Hydropa* incidit Ægrotans, *Diarrhœa*, & Narium *Hæmorrhagia*, Symptomaticis, & sæpe recidivis, comitatum: quibus demum oppressa, Mortem, omnium Morborum finem, oppetiit.

HIST. V.

Asthma, *cum Iliade malorum*, Arthritidos *defectu* regularis, *exortum.*

Vir Reverendus, quo cum magna pervetusque mihi familiaritas, Natura firmus, temperamento Sanguineo, vultuque colorato prææditus; post Juventutem non tam intemperantem, quàm delicatam, & dapsilem; matura ætate corpulentus, & habitior factus est; Annoque MDCLXXIV. & deinceps, *Arthritide* per vices ægrotavit.

Postea solum, & cœlum, (quorum illud siccum, hoc perflatum erat) humido, & minus salubri mutans, ætateq; procedens; *Arthritide* non, ut ante, fixa, verum per Artus, ad instar *Rheumatismi*, vaga & erratica, laboravit. Sed neque diu Morbus istud εἶδος retinuit: Nam paucos post menses, quam in Corporis ambitu ille sævierat, *Catarrhis* & *Tussi* correptus est Æger: unde Sputum magna ex parte laboriosum; utpote crassum, viscidum, ab imo *Pectore* citatum. *Tussi* accessit *Asthma*, grave profecto, importunum, & quod Aegrotantem multos annos, autumno maximè & tempore hyemali, divexarit. Quamvis autem *Asthma*, nec interdiu unquam, neque noctu penitus cessavit; ea tamen natura erat, ut, eadem Nycthemeri hora constanter redux, (tanquam ad Horologii fidem) & quidem multos in menses continuos, Paroxysmum ageret. Dum ita res erat, *Venæsectione*, *Vomitu*, *Purgatione*, *Decoctis Pectoralibus*, *Spiritibus*, *Gummi*, &c. *Antiasthmaticis*, plus semel levatum *Asthma*, minimè verò sublatum.

Aliàs *Hemorrhoidum* Tumore, magno utique, & diutino, torquebatur Æger; eoque tempore illud præcipue notandum, quod neque Spiritum difficulter traheret; neque *Articulis* doleret.

Aliàs *Vertigine* tenebatur, adeo vehementi; ut quæ Ægrum neque ambulare pateretur, neque erectum stare: durante vero illa, cetera bene se habuit.

Mense Junio, MDCLXXXV. ex Vino nimio plus poto, incidit in *Pleuritidem*, *Hæmoptœ* comitatam: Auxilio, cum plerisque aliis, sed omnium multo maximo, fuit Sanguinis detractio, iterata, copiosa. *Pleuritidi* nondum penitus evictæ, subnata *Arthritis*, in extremis Corporis partibus, regularis, Ea vero, nescio qua de causa, sive quiescente, sive repulsa; febricitavit denuo ægrotans, *Angina* affectus. *Anginæ* paulo post suborta est *Arthritis* (uti post *Pleuritida*] regularis.

Anno plus minus MDCLXXXVII. suadente nescio quo, fortissima sumens *Hydrotica*, (ut erat Æger remediorum Empiricorum amantissimus) Sanguinem, à natura calidum, adeo exagitavit; ut *Impetigo* statim erumpens Corporis Superficiem mire turparet. Tumo lato, & inæquali, Facies inflammata est. In *Squamulas* subalbicantes, & Furfur, abiit Tumor; eoque exeunte, loci, tanquam à *Variolis*, Rubor apparuit. Multum, & diu, gravissimo hoc affectu laboravit Æger. Alio enim loco restituto sanatoque, alium, sed à novissimo distantem occupavit; & quidem ita, ut Maculas crescentes, maturas, arescentes simul semel aspicere daretur, Facies autem maxime, & pene continuò fœdata est. Cui addendum, quod Æstus Corporis universalis, Pruritus, & ex eo Spirituum inquietudo, Ægrum, molli teneraque constitutione præditum, supra quam dici potest, excruciavit. *Impetigo* Sanguinis missione, Purgantibus cum Calomel: sæpius iteratis, *Antimoniatis*, est curatus.

Verbo dicam: ex quo *Arthritis* idonea, & regularis, Ægrum deseruit; Affectu hoc, vel illo, raro autem mitiori, & minus periculoso, annis fere singulis, urgebatur; sæpe tantum non opprimebatur.

Ex *Impetigine*, mutata rerum facies; namque, anno post uno, vel altero, redux *Arthritis* [tanquam ex postliminio] Paroxysmos ἐν τοῖς ἔξωθεν, aptos & satis crebros, agitavit. Nihil opportunius, nihil commodius esse potuit: nam *Artritidis* denuo *regularis* ope, servatus Æger, per extremum vitæ decennium multo magis, quàm solebat esset, immunis, non tam Morbis, quàm Aetate fractus, è medio excessit.

Hic animadvertendum (quod quidem maximi, in re præsenti, grande pondus argumenti) Ægrum, quo tempore sive *Asthma*, sive *Tumor Hæmorrhoidum*, sive *Vertigo*, sive *Pleuritis*, sive *Angina*, sive *Impetigo* locum habuit, *Articulis* nunquam doluisse; nec quidem, in istorum Morborum intervallis, ita crebro, aut tam graviter, atque ante *Asthma*: Unde verisimile, hos Affectus, aliqua saltem ex parte, per Materiam *Arthriticam*, [in Pulmone *Asthma*, & singulos affectus in singulis eorum locis facientem) excitari. Cujus enunciati fides eo confirmatur, quod in *Arthritidem*, etsi minutam,

nutam, & parvam, tum *Pleuritis*, tum etiam *Angina* semel; *Asthma* vero sæpius mutaretur. At, quod (Testium mille instar) omnem Argumenti metum adimat, hoc est; per *Arthritidem*, iterum recte, & debitis ex intervallis, edentem Paroxysmos; tum *Asthmate*, tum *Impetigine*, ne dicam alios Affectus omnes, Ægrum liberari; difficillimisque Vitæ annis, supra quam Spes, aut amicorum expectatio fuit, defendi.

Minime vero credendum, Morbis hisce procreandis unam sufficere Materiem omnibus *Arthriticam*; quin potius serosa Sanguinis eluvie v. g. in *Asthmate*, eam involvi, irretiri, &, simul cum aliis Sanguinis retrimentis, per *Pulmones* exterminari. Quod vero de *Asthmate* propositum, de *Impetigine*, cæterisque Affectibus jam dictis, aliqua parte affirmari posse, cogitandum est.

Hinc opinari par est, Aegrotantem illum, bono Corporis habitu à Natura donatum, Vitæque ratione non adeo prava, aut inepta usum; in tot gravissimos Affectus, forsan non alia potius de causa, incidisse; quam quia *Arthriticum* Miasma, quod, αἰεὶ φυόμενον ex more usitate, & regulari minime, sic, ut debuit, expulsum fuit) in ea, quæ intus sunt, ferretur; ibique dictos, vel ex toto, vel ex parte, eaque nunc majori, nunc minori, faceret Affectus.

Unde probabile, si, longo illo multorum Annorum spatio, (discessum inter reditumque rectæ, in Artubus molestæ, & vehementis *Arthritidos*) quo toti tantisque modis Æger afflictatus erat; habita *Arthritidos* ratione, fuisset ille tractatus, &, in *Arthritide* reducenda, locata fuisset opera; Medendi viam tutiorem, Ægroque multo fuisse commodiorem.

HIST. VI.

Asthmatis *Vultum induens* Arthritis.

NOnnunquam Artus, ut ante dictum est, relinquit *Arthritis*, & ingressa *Respirationis Organa*, vel ea continuenter urget, vel accessionibus adeo crebris & molestis; ut, in illa Corporis Regione, non tam peregrinus; quàm Morbus indigena, & vernaculus esse videatur. Hujus rei Exemplum hic subjiciam, mihi notissimum; Virum medendi Arte percelebrem, eamque hodie feliciter exercentem. Fuit ille Parentum altero, diu *Asthmatico*; altero *Phthisico* procreatus: brevem, & male formatum habens *Thoracem*, tanquam ad *Asthma* factus, *Pectoris* Affectibus ab ipso ortu proclivis existimari potest.

Post Adolescentiam floridam, sed & temperatam, ætate matura, laboravit *Arthritide*, crebro recurrente, satisque apta. Anni aliquot hunc in modum agebantur, cum à *Catarrho* spirandi difficultas *Arthritidi* succrevit, progressu temporis ingravescens. Huc non parum contulit Aer, Fumo Carbonum, salinis (è vicino mari) Vaporibus, & Officinarum, quæ in propinquo erant, graveolentia repletus. Flante Euro, vel Euro-aquilone, raro ille sine difficultate spiravit; ut vel ea de Causa, (Vento nimirum eo exorto) sæpe lecto se ejicere, & Corpus erigere cogeretur. Eo durante Vento, semper Δυσπνοϊκός; cessante eo, vel in alium mu-

mutato, tanquam incantamento, levatus est. Cena interdum obfuit immodica, & in Victu error fere omnis. Obfuit Cutis, alias à Frigore, alias ab Aere nimis spisso, constipatio, & impedita διαπνοὴ. Quin etiam *Asthma* nonnunquam intulit, ab Equitatione, vel Ambulatione, vel alia aliqua Exercitatione nimia, fatigatio; uti etiam nonnunquam Aeris, & Platearum ardor æstivus: unde Spiritus animales, sive exhausti, sive debilitati, reciprocando Pectori vix sufficerent. Sæpe à Cruditatibus incepit *Asthma*: namque inde Flatus; inde Abdominis distentio; inde Thoracis coarctatio, in Spiritu trahendo, inde labor, & difficultas.

Sanguis huic Aegroto, *Inflammationi* contrahendæ admodum pronus erat; sæpe in *Peripneumonias*, aliasque *Febres*, (nunc *Sudoribus*, nunc *Diarrhœa*, nunc *Urinæ profluvio* signatas) evectus; semper autem pertenuis, quique minima de causa colliqueret; qui nunc per Renes efflueret; *Pulmones* sero qui nunc obrueret, & Spiritum elideret. Illud autem Serum, post aliquam in *Pulmone* moram, vitreo sæpè colore exantlatum est.

Ingruente *Asthmatis* insultu, reliqua ejus Symptomata antecedere solebat Ventriculi inflatio, cum Intestinorum Vermiculatione, & Dejectione postmodum insequente: magna *Pectoris* erat Constrictio; Lateris præcipuè dextri, subtus Mamillam: ubi loci Aeger in omni *Asthmate*, potissimè torquebatur.

In Paroxysmo *Asthmatis* (quoniam unum idemque raro diu profuit) Medicamenta in usum trahebantur varia. *Mixtura* nempè *Riveriana*, *Tabaci Fumus Tubo haustus*, *Empl. Epispasticum Dorso inter Omoplatas admotum. Ol. Amygd. d. cum Diacod. Potio Teæ*, cum adjectis *Bals. Sulph. Terebinthinati* guttis aliquot: at omnium maximè, certissimeque, *Inflationem* mirum in modum cicuravit, compescuit Potio *Coffee*.

Ad *Prophylaxin*, & adversus *Asthmæ* sui tutelam, Æger, (auxilium ab exploratis sumens) *Eccoprotico* identidem adhibito, tempori Cruditates exterminavit; itaque malum anticipavit. Profuit *Decoctum Corticis*, eo namque Sanguini robur conciliatum. Profuit Diætæ ratio accurata; Cœna parca, vel nulla; loco Cerevisiæ, *Vinum Burdegalense*, aqua dilutum; profuere *Fonticuli*, Dorso aperti. Id autem, ut recte concoqueret, & Frigus evitaret, Ægro præcipuè curæ erat.

At, quod rem nostram maximè attingit, eamque non parum illustrat, ex quo tam gravi *Asthmate*, omni mense, ne dicam Hebdomade, recidivo laboravit Æger (id est, per decennium ultimo lapsum, & quod excurrit) rarius, minus ille doluit Articulis: &, quod imprimis notandum, hujusmodi Dolor, quoties occurrit, è vestigio *Asthmatis* insultum est secutus; eique connexus: ut, ab eadem Causa communi, nempe *Arthritica*, non immerito fieri credatur, uterque hic Affectus; & quod *Asthmati*, natura tam *Arthritico*, per *Arthritidis* Paroxysmum regularem, (modò Vires aliæque Ægri res annuerint) utiliter occurratur.

Huic quidem Ægro persuasi, ut quo fieri posset Artificio, præsertim *Marte*, & *Phœnigmis*, à Pectore longè arceretur, in extremas partes evocaretur *Arthritis*; ea nimirum opinione ductus, quo

quo plus *Pedibus*, eo illum minus *Pulmone* laboraturum. Neque huic opinioni refragatus est Æger; imo maxima ex parte consensit: Istam autem medendi viam exclusit Ægri Constitutio tenera, *Phœnigmorum*, aliorumque, quæ Dolorem excitarent, usum non admittens. Quæ ad hanc rem adhiberentur omnia, *Pectori* ne obessent. *Asthma* ne inferrent; potius quam ut *Arthritida*, cavendum erat.

Ut autem Historiæ nobili finem imponam, habetis *Arthritidem*, Dolore Articulorum, Tumore, certisque omnibus numeris absolutam, germanam, exquisitam; habetis, inquam, eam castra mutantem; Pectus invadentem; idque sic afficientem, ut in *Asthma*, morbum illius Regionis proprium, & vernaculum, mutari existimetur.

HIST. VII.

Ab Arthritide *repercussa*, Pectoris *externi Oppressio*, Spiritus *impeditus*.

VIr insignis, illustri Domo natus, post Adolescentiam opiparam, & non nimis siccam, sub ingressum Juventutis *Arthritide* correptus est; eaque multos annos apta, & regulari laboravit. Pede doluit, cum, à frigore repercussa, *Arthritis* Sternon, & Respirandi Organa derepente invasit. Pectus hinc gravatum: impeditus Spiritus: nulla vero expuitio, nulla *Tussis* erat; ut, in Membranas Musculoque, Pectus ambientes, Materiam impelli vitiosam, omnino judicemus.

Vomitu, quando illi proclivis erat, per *Decoctum Cardui* citato, tametsi non multum ejecit, dilatavit tamen Spiritum, & Capur dolore affectum allevavit. Visum erat *Diaphoresi* Materiam evocare; quem in finem *Epithemato*(ex *Aq.Reginæ Hunguriæ*,*Tinct. Lavendulæ*, *Spiritu Vol. Oleos.*) immersa Lintea, *Pectori* applicantur; Stragulisque simul pro rei necessitate adjectis, Sudor elicitur exoptatissimus, utilissimus. Verum Materia nondum penitus educta, sed interdum *Inguen*, nonnunquam *Oculos*, alias *Cervicem*, modo etiam *Genu* afficiente, ut magis regularem *Arthritida* facerem, & extremarum Partium Articulis infigerem, *Infusi amari* Haustum, cum *Tinct. M. gtt.* xx, bis in die sumendum, imperavi: nec quidem frustra: paucorum etenim dierum spatio Pes doluit; expulsa est *Arthritis*; ea, quæ intus, sunt liberata.

Alio tempore, cum à Frigore pariter repelleretur *Arthritis*, ejusque Materia una cum Sero abrepta *Gravedinem* faceret; usu *Tyncturæ Sulfuris*, (cujus beneficio Materiæ inclinatio commodum mutata, & ad τὸ ἔξωθεν versa erat) Æger convaluit.

CAP. XI.

De Catarrho, Tussi, & Peripneumonia Arthritica.

ART. I. QUamvis hi Affectus, quoties absoluti & legitimi reperiantur; propter diversos eorum Vultus, & Pathognomonica diversa; non immerito *Specie* distingui: proindeque non unius tituli esse judicentur; Nihilominus has *Anomalias*,

quando ab eadem Causa, nempe *Arthritica*, idem *Subjectum*, nempe *Pulmonem*, afficiente producantur; propter hanc earum inter se convenientiam, & necessitudinem, una, non inepte hoc Capite, tractari fas est. Ut autem de illis clare, & perspicue dicam; primum, earum communia, quæ omnibus, vel minimum plerisque sunt; tunc quibus illarum, quæ propria, sint, edisseram.

II. Omnibus hoc commune est, illas tam cito nullos unquam invadere, nullos æquæ male habere, & multare, ac quos sive gibbosos, sive graciles, sive *Pectore* nimis brevi aut acuto, aliove quovis modo angusto, nec satis apto, Natura fabricavit, aut etiam Constitutione nimis tenera donavit. Si qui etiam *Ictu*, *Casu*, *Vociferatione*, vel *Exercitatione* aliqua vehementi injuriam *Pulmoni* intulerunt; vel à Parentibus *Phthisicis*, aut *Asthmaticis* exorti, vel ipsi tales fuerunt. Hos, inquam, omnes *Arthritis* sæpe larvato Vultu aggreditur; quumque ejus suspicione vel minima incidit; *Pulmonis* Adytum intrando, Membranas ejus corrodendo; tarde crebro, ac certo, perimit. His enim Corporibus, *Pulmo* læsus, & debilitatus, alienum facile recipit; difficulter rejicit, itaque tandem acri, & viroso eo corrumpitur.

III. Hujusmodi Corpora vexantur his *Anomaliis*. Utrum vero *Arthritis*, vel quousque ea, *priusquam se Regularem ostentavit*, *& in Artubus unquam emicuit*, *Pulmonem* afficiat; quoniam indicia non habemus manifesta, & fide digna, explicari nequit. Suspicari vero licet, Naturam, in iis, qui parentibus nati *Arthriticis*, una cum ipsa vitæ Lampade Miasma accepere; quoties illi, ætate prima & ineunte, *Achoribus*, *Catarrhis*, *Tussi*, aliisque hujusmodi malis supra modum urgeantur, (eos autem crebro sit urgeri, & Morbis his alienum aliquod exterminari constat) Miasma, à Parentibus acceptum, in Natorum Sanguine retentum, ibique copiis adventitiis quotidie auctum, hisce morbis, aliqua ex parte ablegare. Hoc autem, utrum ita revera sit, an secus; ex Natorum, & Parentum malis simul comparatis, optime (tametsi, propter rei obscuritatem, non sine aliqua dubitatione) colligendum. Quare in *medicis*, uti dixi, *Suspicionibus* hoc habendum, eoque magis, quoniam, data positaque conjecturæ hujus veritate, Medicinæ *Arthritidem* expellendæ reducendæque, ætate hac tenellula, omnium minime locus inveniatur,

IV. Ad eas transeo *Anomalias*, quæ disquisitioni nostræ magis exponantur, & patescant. Postquam *Arthriticis* Paroxysmos aliquot idoneos, & regulares sustulere, non raro accidit; maxime, si iidem Corpora modo descripta habent; à Paroxysmo sive interciso, nimis leni, vel raro, Materiam in *Pulmonem* transferri νεωτερῶν. In *Paroxysmo* intercisos, vel abrupto, sæpe per *Emplastrum*, *Cataplasmum*, *Frigus*, vel externum aliquod aliud istiusmodi repellens, ad τὰ ἐνδόθεν retro agitur materia, cujus utique Repulsioni statim superveniunt Pectoris Gravitas, & Farctura, spirandi angustia, Aspere Arteriæ Titillatio, Tussis, Sputum primò tenue, posteà crassius; quæ quidem accidentia, qua sunt proportione, *Pulmones* affici, & in eos humidum impelli *Arthriticum*, aperte indicant Hæc est *Arthritidos* in *Pulmonem*

Trans-

Translatio, omnium maxime evidens & certissima.

Est autem ubi, *Paroxysmo* minime abscisso; verum, propter ejus sive lenitatem, sive raritatem, mala eadem oboriantur; & dubium magis reddant, sintne ipsa *Arthritica*, annon. Hoc autem dubium, *Arthritide* brevi post in *Paroxysmum regularem* erumpente, non raro eluitur: & ea, recte nunc demum agendo, se nuper minus rectam fuisse confitetur. Ita, ex *Arthritide* regulari præcedente, comitata, vel insequente, habes, de istarum *Anomaliarum* natura prorsus *Arthritica*, quibus tuto possis acquiescere.

V. Porro, in hoc concordant hæ *Anomaliæ*, (uti cum iis ceteræ fere omnes) quod sæpissime Seniores, interdum media ætate Viros, at rarissime Juvenes, quantum observatione constet, adoriantur. Ut de meis loquar; ex hujusmodi laborantium numero, quem vidi, non exiguo, unum tantummodo Adolescentem inveni: alios omnes aut ætate grandi, aut saltem matura, ac constanti.

Hujus rei Causa minime obscura est; quia, licet *Arthritide* nativa, & à Parentibus ducta, Ægrotantes, ipsa quidem Adolescentia, nonnunquam Pueritia, dolent; hoc in *Arthritide* acquisita non temere cernendum. Ebrietate, Gula malisque ea moribus acquiritur; atque ideo, ante medium vitæ, raro Paroxysmos inchoat regulares; perraro Ἀνωμαλίας: in Sexu veto muliebri, raro ante Partus, & Catamenia finita.

VI. Sputi ratio est habenda: Primo illud tenue, nec quidem multum esse solet; brevi post tempore copiosius: aliquando cum Humorum tanto in *Pulmonem* flumine, quantum Pectus aggravet; *Pulmonem* infarciat; Vocem obtundat, Spiritum impediat, quodque, si diuturnum esse contigerit, Ægri Corpus attenuet, infirmet; & demum opprimat. Qua vero proportione *Sputum* excreatur, eadem fere minuitur, in extremis Partibus, *Arthritis*, sic, ut quo plus *Sputi* ejiciat Ægrotans, eo minus *Articuli* afficiatur. Etsi vero istiusmodi *Sputatio* maxima ex parte salutaris [quoties nimirum non immodica, neque temere suppressa) esse reperiatur, in extrema tamen Senectute, nimiam, & perniciosam, interdum novi, sic, ut ea multum Æger enervaretur, & demum enecaretur. Hoc autem, ut opinor, rarissime occurrit.

VII. Nihil hos Affectus esse *Arthriticos*, evidentius significat, quam unum illud, quod sint omnes *Arthritidi inversa* ratione, qua Paroxysmum vel regularem, vel interruptum excipiant, vel absentem introducant; vel deficientem suppleant, & quidem ita, ut quo minor, rariorve ille, eo hi majores: ut ex imminuta *Arthritide* externa, pro Affectuum horum acrimonia & importunitate, internos hos Affectus *Arthritica* origine esse constet; &, à Miasmate *Arthritico* Pulmonem ineunte, *Tussim*, vel *Catarrhum*, vel *Peripneumoniam* excitari.

VIII. De *Anomaliis* hisce singulatim sumptis, jam proxime dicendum; & quidem, primo, de *Tussi* observandum, illam harum omnium esse frequentissimam, quæque Paroxysmum *Arthritidis* regularem usitatissime insequatur, raro autem comitetur, nisi ægroto valde *Arthritico*, *Pulmonem* admodum imbecillem habente: Hujusmodi Ego *Arthriticos*, nimirum *Phthi-*

sicos, Ægrotantes, uno eodemque tempore Tussientes, & Dolentes, aliquando inveni. *Tussis* hæ *Arthritica* nonnunquam in Paroxysmum *regularem*, (Materia in Artus translata) suapte sponte desinit; promptissime vero, si *Carthartico* non nimis leni, sed Sanguinem miscente, & turbante, fuerit adjuta.

De *Tussi* porro aliud notavi, silentio minime prætereundum; nempe, in nonnullis *Arthriticis* Paroxysmum eam omnem antecedere; Ægrum, dies quatuor, vel quinque exagitare; inter Accessionis Symptomata prænuncia, jure merito censeri; quumque ea Sputi multum ejiciatur; [aliquando permultum ejici exploratum habui) una cum eo Miasmatis partem aliquam *Arthritici*, per *Anacatharsin*, quod probabile videtur, expelli.

IX. Hujus generis *Catarrhos*, uti semper *Asthma* comitatur; ita interdum *Hæmoptœ*: Immensa Seri copia Spiritus viæ occluduntur, unde *Asthma*; & in eodem Sero demum exantlando, quia *Pulmo* (simul cum universa *Pectoris* compagine) concutitur, rapide convellitur, ipsumque Serum, acre & mordax, vascula exedit; ab ista agitatione, acrimonia, fit interdum *Hæmoptœ*. Quæ, tametsi Ægro terribilis, horroremque ei, forsan alias meticuloso, incutiat; minime tamen pertimescenda, tanquam pessimi prorsus ominis: modo *Pulmones*, à natura ἄνοσοι, nulla evidenti causa læsi, & Curatio matura, & apta fuerit instituta.

X. Hæ *Tusses* sæpe, & interdum hi *Catarrhi* ex intervallo aliquo revertuntur, quando nimirum Miasma, (ut est semper nascens) in Sanguine renovatum, ac cumulatum, *Pulmoni* infigatur. Accessionibus his imprimis favet Autumnus, qui, quum illud tempus sit, in quo, ad τό παροξύνεσθαι, & Miasma emittendum, moveri soleat *Arthritis*; & in quo *Catarrhi*, & *Tusses* grassentur exquisitæ; quidni disce nostris favere judicetur. Unum autem hisce omnibus inesse, & quidem magnopere ad eas contribuere censeo, nempe *Pulmonum* à natura imbecillitatem, & ἀτονίαν: unde ii, *Arthritico* Miasmati, [quandocunque fuerit in Sanguine congestum, & expulsioni aptum] Pectus adeunti, in se recipiendo, arcteque complectendo, perpetuo sunt parati.

XI. *Tussientibus* his *Febricula* seu nulla, sive lenis esse reperitur; sin eos algere, aut Cardiacis nimium indulgere contigerit, (unde *Febris* sive accendatur, sive augeatur) *Peripneumoniam* est quod timeas. Quacunque vero de causa initium capiat hic Affectus, signa eum ostendentia, quæ συνδρομὴν constituant παθογνωμονικὴν, plane sunt eadem, ac in *Peripneumonia* vulgari, & absoluta; &, utrum Affectus his *Arthriticus* sit, an vero minime, nisi forte Dolor *Articularis* simul occurrat, extraque dubium rem ponat) ex ejus *Historia* tantummodo petendum est. Quoties autem *Arthriticus* esse apparebit, hujus rei in eo curando rationem aliquam haberi, oportebit.

XII. *Anomaliis* hisce medendi Indicatio generalis, eo, quod alienum est, citissime tutissimeque *Pulmonem* liberat: illud autem in diversis his Affectibus, modo non uno perficiendum. In iis omnibus *Venæsectio* prodest, ubi nihil adversatur: In teneris, & debilibus, vix unquam administranda; in morbis, & ætate fractis, ne vix unquam. *Hæmoptœ*, & *Peripneumoniæ* labo-

laborantibus est aptissima; præcipue *Peripneumonia*, qui omissa *Venæsectione* raro curantur. Ubicunque vero instituta fuerit, crute & provide cavendum est; ut, *Arthritidi* postmodum in Artus expellendæ fugandæque, Natura ne reddatur impar.

Proximo loco de *Purgatione* cogitandum: Ea etiam omnibus hisce malis occurrit: & probabilis videtur, ubi Vires Ægri consentiunt; maxime vero, ubi Corpus crassum, & plenum; aut Intestina sunt immunda, & nulla fuit *Venæsectio*. Illa vero *Purgantia* jure merito præferenda, quæ sanguinem exagitando, & turbando, ad *Arthritida* movendam conferant: de quibus iterum, & sæpius alibi.

Præmissis his, ad ea descendimus, quæ *Arthritidi*, hospitio novo, & inepto, (*Pulmone* scilicet) excitandæ, & foras ejiciendæ faciant. His adjungi, & cum iis simul componi juvat illa, quæ, *Pulmoni* dicata, ei, sive per *Anacatharsin*, sive alio quovis modo inserviant. En horum Exempla.

℞. *Alcohol. M. Balsam. Capivi* āā ℈ß. *Conf. Fruct. Cynosbat.* ℈j, *Syr. Cap. Ven. q. s. f.* Bolus.

℞. *Flor. Sulf.* (*vel Benzoin*) *Chal. prædicti* āā ℈ß, *G. Ammon. soluti q. s. f.* Pil.

In *Tussi*, vel *Catarrho Arthritico*, (modo nulla *Febris* suspicio fuerit,) sumatur *Bolus*, vel ex *Syr. Balsamici* coch. j. *Pil.* bis, in die, cum *Decocti Pectoralis* haustu: quem quidem *Syrupum*, vel ejusmodi aliquem, alias sæpius in die lambat: Alias, forma liquida siquidem arridet, iisdem temporibus propinetur *Haustus*.

℞. *Syr. Tussilag.* (*vel Cap. Ven.*) ℥ß. *Tinct. Sulf. gtt.* x, *quibus probe mistis adde Pul. Olib. Chal. N.* āā ℈ß, *Aq. Hyssopi* ℥jj ß, *f.* Haustus.

Loco *Tinct. Sulf. Balsamum* ejus *Anisatem*, vel *Terebinthinatum*; *Balsamum Capivi*, *Gileadense*, *Chiliense*, vel *Peruanum* certis suis Dosibus adhibeantur.

Quando malum inveteravit, ad prohibendam Sanguinis Colliquationem, *Decoctum Corticis* aliquoties præscripsi, in Ægroti emolumentum non mediocre.

Tussienti prosunt *Troch. Nigri Londinenses*, *Ecligmata*, & ad Sputum educendum, & *Tussim* mitigandam, quæcunque tuto faciant *Arteriaca*.

Quum Remediis internis dies tres, vel quatuor impertiveris; unde roboretur Sanguis, & ad τὸ Παροξαύνειν exstimuletur; si nulla in Articulis apparebit *Arthritis*, applicetur extra, Parti creberrime dolenti, *Empl. Cephalicum*, per se, aut cum *Picis Burgund.* quantitate æquali; vel *Ceratum viride*. Sin ista, nimis imbecillia, Materiam non movebunt, & ex eorum usu nulla *Pulmoni* fiet utilitas; validioribus opus erit auxiliis, & majori mole pugnandum. Hoc casu *Phœnigmi*, *Vesicantia*, *Setacea* possunt usurpari. Eo autem modo in eorum usu, progredi juvabit; ut à mitioribus semper incipias, neque, nisi illa frustra fuerint, ad severiora ascendas: quumque severioribus uti necessum erit, non nisi Naturæ permissu, & sic, ut ejus vires pati possunt, id tentandum.

XIII. Hac methodo, in his Affectibus, *Pulmoni*, ut opinor, optime prospicitur; maxime si, Tutelæ gratia, in Dorso *Fonticulos* aperiat, sique aëre sicco, & ventis agitato utatur *Æger*, sique eo omnia dirigat, ut recta perstet

Arthritis, & ex intervallis debitis recurset.

Hisce vero prætermissis, aut odiose, & negligenter actis, *Tussis* ingravescit, Corpus non alitur, nullus in eorum, quæ decedunt, locum subeuntibus, succedit *Macies*: Pituita, quæ principio tenuis erat, jam crassior fit, exscreatuque difficilior, & interdum cruenta. Exulceratio fit *Pulmonum*, unde, tanquam exquisita φθίσι, oppressus æger, è medio excedit.

XIV. In *Peripneumonia* vero *Arthritica*, rapidiori gyro versatur res. Inter initia, Morbo protinus occurrendum; alias sane non facile vincendo. Sanguinem cito detrahi, Enema post horas aliquot immitti, *Purgationem* die postero institui, oportebit. *Linctus ex Oleo Amygd. d.* vel *Oleo Lini*, omni fere hora delingendus. Vitanda sunt *Emulsa*, & *Decocta* nimis frigida; sique apparebit in Artuum aliquo *Arthritis*, vel, eam educi posse, Spes erit; per eam educentia consulendum est Ægroto. Hoc enim perpetuo ratum esse arbitror, *Peripneumoniam*, ex *Arthritide* inversa, & in Febrim adaucta, natam, ejusdem *Arthritidis* expulsione, & in Artus amandatione, & in viam reductione (modo hoc effectum reddere licebit) commodissime posse removeri.

XV. Non ignoro Clarissimum *Sydenhamum*, Medicum ἰσόθεον, de sanandis his Affectibus aliter scripsisse: nimirum, Metastasi Materiæ vitiosæ facta in *Pulmonum* lobos, Intentionem medendi non ad ipsam *Podagram*, esse dirigendam; verum, (hoc symptoma, *pari modo tractandum*, *quo* Peripneumonia *absoluta*; Venæsectione *scilicet repetita*, *cum* Diæta, *&* Remediis refrigerantibus, *ac incrassantibus*; *Purgandum insuper Ægrum*, *inter* Venæsectiones, *idque* Potionibus lenientibus: *Sudorem autem obesse*, *materiam* Pulmonibus *impactam indurando*; *unde generantur abscessuli & tandem Ægri mors certissime subsequitur.*) At per Ego ὑγίειαν, per *Æsculapium*, per ipsius *Sydenhami* Manes, oro obsecroque; quænam *Morborum Venenosorum* [cujusmodi sunt hi omnes] Curatio probabilior, quam per ipsius *Veneni* è Corpore, vel in Artus, in Partes à Centro vitæ remotas, & minus nobiles, expulsionem? Annon Natio Medicorum omnis, ipseque alias *Sydenhamus* ἀνεπιτήδειον, quoties ingravescat, & in Orgasmum evehatur, exterminari, exturbari, ejicique jubet? Annon hoc ipsum Naturæ opus; eique ministerio, & auxilio, Medicorum esse, prædicatum est. Hisce vero, tanquam Basi & Fundamento, positis, quæ [secundo loco] Medicina hanc alieni expulsionem magis promovere possit? ea, videlicet, quæ *Venæsectiones repetitas*; *quæ Diætam*, & *Remedia refrigerantia*; quæque *Cathartica* blanda, & lenientia, [quæ quidem omnia, Sanguinem deprimendo, *Venenum* in eo retineri faciant] spretis interea, neglectisque *Diaphoreticis*, *Arthritidem* expellentibus, comprehendat; An, è contrario, quæ ex Remediis calidioribus, Venenum, ad Naturæ votum, & propositum, in Artus tuto extrudentibus; quæque ex *Venæsectione & Purgatione*, ad hoc opus accommodatis; quæque auxiliis, extra admotis, *Arthritidem* evocantibus, sit composita? Si à *Febre*, Medicamentis Calidis ne inferatur, erit periculum? hoc ut devitetur, missione Sanguinis sufficienti, & Calidorum usu non nimio, cavendum est; sed neque rei ullius, propter ejus, qui inci-

dere possit, abusum, spernenda protinus utilitas; præsertim ubi magna, & humano generi salutaris. Altera vero ex parte *Veneno* retento, licet depresso; quam exulante, & amoto, tum commodi minus, tum periculi plus, oriri certum est: itaque esse, non suadet Opinio temere suscepta, sed cogit Experientia, non sublestæ fidei, verum iterata, firma, & (uti mihi videtur) rationi consona.

HISTORIA. I.

Tussis Arthritica.

DUm hæc in manibus sunt, memet interea consulit è propinquo quidam; humili loco natus, annos circa quinquaginta; Pectus aggravatum, Vocem impeditam, & *Tussim* habens media æstate molestissimam. Screatu ille multum ejecit, *Tussi* exantlavit; nonnihil elanguit; febricitavit. Erat, quod *Tussim*, qua magnam, qua diutinam, qua tempestati non nimis congruentem, ingenio & natura esse singulari, submonere videretur,

Quæ per Anum Materiam è Sanguine, leniter educerent, ex usu medico Remedia præscripsi: quibus sumendis, postquam Aeger dies aliquot, tam utiliter, quam sedulo, incubuerat; novum ecce malum, improvisum, inopinatum est exortum; *Genu* nimirum dextri *Dolor*. Cumque didicerim, *Pedibus* illum antea, more prorsus *Arthritico*, doluisse; per annum autem integrum, & quod excurrit, minime; Dolorem hunc *Arthritidis*, sese in *Paroxysmum* efferentis, indicium esse existimavi, Cum brevem eum, mediocrem, neque satis acutum observaverim, partim Materiæ per Anum, partim per *Pulmonem* ejici, *Tussimque* illam revera *Arthriticam* esse, judicavi.

HISTORIA II.

Tussis *Paroxysmi* Arthritici *Symptoma prænuntium.*

SEnex perhonorificus, morum suavitate, animique integritate clarus; quum de varia, & multiformi *Arthritidis* natura, sermones unà fecerimus; de sua, qua triginta jam annis per vices ægrotaverat, sciscitanti mihi confirmavit, se Febricula, per omnem fere juventutem, quotannis fuisse, deinde vero Rheumatismo, affectum; cum hoc eventu minime reticendo, quod, ex quo hic primum apparuit, illa plane desierit, neque semel unquam Ægrotantem ex eo tempore invaserit.

Rheumatismo ut mederetur, hortatu Medici, per totam *Angliam* tum temporis, celeberrimi, *Diaphoretica* sumpsit; iisque affatim assumptis, quæ per Artus hic illic sparsa erat Materia, jam Articulis affixa est, & vulgi quidem opinione Æger Ποδαγϱία. Eo more *Paroxysmus* erat, ut *articulari* (Digitorum maxime) *Dolore Tumoreque*, noctis unius spatio, excitatis, se ostendere; &, omni Vere, & Autumno, multos annos reverteretur. Quod vero memoria dignissimum, *Paroxysmum* omnem præivit *Tussis* importuna, vehemens, molesta, qua, dies quatuor, vel quinque, Ægrotum exagitante, multum ille tussiendo semper ejecit, & una cum Pituita (quod quidem verisi-

verisimile) Miasmatis *Arthritici* partem. Cetera vero, quantum ab ægroto accepi, *Arthritis* se rectè gessit.

HIST. III.

Sputatio Arthritica, *in extrema ætate nimia.*

TAbernarius quidem in vicino Oppidulo, per ætatem mediam & constantem, *Arthritide* doluit recta, & idonea; grandior autem, inversa & *Anomala.* Nunc *Ventriculum* ea, nunc *Pulmonem* est ingressa; illi Ἀνορεξίαν, Δυσπεψίαν, Nauseam inducens, huic, *Tussim.* Erat *Tussis* admodum molesta; Pituitæ tantum movens, quantum Ægrotum ætate provectum debilitaret, alimento privaret, macilentum redderet: qua vero ratione gliscebat in Visceribus *Arthritis*, in extremis Partibus ea remisit, & quidem è vestigio; sic, ut de Materiæ, ad τῶν ἔνδον ὰ τοῖς ἔξω, translatione, & de his Affectibus, ab eadem causa communi oriundis, nihil omnino dubitandum. E *Cortice*, *Marte*, & *Sulfure* præparatis, varia præcipiebantur, una cum incrassantibus, & Sanguinem roborantibus: eo videlicet, ut in Artus expelleretur *Arthritis*, itaque defenderetur *Pulmo.* Natura autem viribus deficiente, [πρῶτον μὲν πάντων δεῖ φύσιος] frustra erant omnia. Medicamenta, utut probabilia, sexagenario, annis & tristitia fracto, parum profuere. Sputatione nimia, Virium imbecillitate, Animi mœrore, propter res domesticas depressum, & Medicamenta vix sentientem, Mors abstulit, *ultima Morborum Medicina.*

HIST. IV.

Anacatharsis Arthritica *Salutaris.*

INeunte seculo supra millesimum septingesimo, ad Presbyterum *Exoniensem* arcessor, qui, eo tempore quadragenarius, constitutione tenerrima, & jam annos septem *Arthriticus* fuit. Paroxysmo dudum gravissimo affectus est, Manus, Pedes, Genu alterum obsidente, eoque adhuc consistente, mox apparuit *Catarrhus*, Nares, Os, Pulmonem, more pene *ferino*, obtuens. Hinc *Pectoris* farctura, Spiritus difficultas, *Tussis*, Sputum primo tenue, postea crassum & copiosum, & imo Pectore, magnoque cum molimine eductum. Quemadmodum illud συνέδρευον (*Sputum* volo) increvit, ad eundem plane modum & rationem, signa pure *Arthritica* (id est, *Dolor* & *Tumor Articularis*) sunt minuta. Ut *Arthriticum* Miasma aliqua ex parte per *Anacatharsin* expelli, compertum habeatur.

Ad *Tussim* mitigandam, & *Sputum* simul movendum, *Syrupum Balsamicum* & de *Meconio*, sæpius in die lambendos; & *Pil.* hora somni, sed modica quantitate, *Styracinas* dedi: Quod Humorum nimiam inhiberet *Colliquationem*, & ab ea Sanguinem tueretur, *Decoctum Corticis*, iisdem *Syrupis* dulcatum, imperavi: quæ cum fructu, & emolumento non mediocri adhibebantur.

Biennio post, ab una eademque Causa evidenti, nempe Frigore, & *Articulis*, & *Tussi* laboravit Æger; eoque procul dubio magis, quoniam,

cum

cum Autumnus esset, ille Sanguini depurgando non parum faveret; Is erat Dolor *Arthriticus*, quo nunquam huic *Arthritico* major, nunquam acerbior; ea vero *Tussis*, quæ, Sputatione multa, & Pituita larga vi emissa, Dolorem penitus abscinderet; ejusque Causam, per *Anacatharsin*, amoliretur. Cujus rei veritas vel hinc eliciatur, quod Doloris interruptio *Sputum* derepente sequeretur, & pari passu comitaretur. Hujus *Sputi* movendi citandique gratia, *Opobalsamum*, ex *Syrupo Balsamico* sæpius in die, non sine fructu, datum est. Omnia denique sic comparata sunt, ut *Arthritidi*, per *Pulmones* fugam molienti, via patefieret. Ex sententia res successit.

HIST. V.

Peripneumonia Arthritica.

MAtrona lectissima, sanctissima, majores habens inter Aborigines *Damnonios*, stirpe tam nobili dignissima; *Pectore* à natura brevi donata, nonnullis ejus Affectibus, ea de causa proclivis esse visa est. Quæ, ab ipso vitæ initio, *Pulmonem* illius ingredi, *Tussimque* facere sueta fuit Pituita, crassiorem jam, & ætate progredientem Ægram, magis aggravavit. Hinc *Tussis* illi, per ætatem omnem mediam, permolesta; hinc *Dyspnœa* fere perpetua.

Vitæ annum circiter quinquagesimum, cessante *Tussi*, locum ejus supplevit *Dolor Artuum* erraticus. Tumuerunt Digiti; doluerunt Articuli, præsertim *Genua*, & *Carpi*; qui interdum Tumore, sed in omni Paroxysmo Dolore sunt affecti. Ruboris, Splendoris interea nihil unquam est visum.

Cùm Materia crebro *Subjectum* mutaverit, nunc quæ extra, nunc quæ intus sunt, obsidens; frequenti observatione palam factum est, ea foras erumpente, & in *Artubus* subsistente, *Pulmones* esse tutos, *Respirationem* integram: contra, intus agente Materia, immunes esse Artus. *Tussienti* nihil magis profuit, quam *Trochisci nigri Londinenses*, & istiusmodi Pharmaca Pituitam educentia. Potioni fuit Pomaceum, Cerevisia longe commodius. Nihil algore pejus, hoc enim Spiritus brevi impeditus, Ægra pene strangulata.

Quum iter hinc in locum, Carbonibus & Fumo celebrem, facere decreverat; Plethoricæ, *Tussienti, Asthmaticæque* suasi, ut, priusquam inciperet, Sanguinem detrahendo, Ventrem inaniendo, *Sputum* movendo, Materiam in Artus vitiosam expellendo, itineri (quando Hyems erat) inauspicato, Civitati *Tussientibus* infestæ, se quodammodo paratam redderet. Prætermissis autem hisce, *Tussis* itinere adaucta est, Fumo Spiritus impeditus, ut, accedente ad hæc Febre, [Medico longe nobilissimo frustra vocato] vita paucis post diebus cederet.

Per *Tussim* veterem & humidam, id, quod alienum erat, Naturam exterminasse; sicque Articulis pepercisse, non improbabile est: per abruptum *Articularem* Morbum, ejusque Materiam *Pulmonibus* impactam, fieri *Peripneumoniam*, interfici ægrotantem, manifestum est.

HIST. VI.

Catarrhus, Asthma, Tussis Arthritica, *per Humorum in Artus* Αντίσπασιν, *& deinde Evacuationem, mitigata, sublata.*

ABhinc annos tres vel quatuor, forte mihi obvenit hujusce Tituli Historia, nisi fallor, observatu, memoratuque digna. Erat in suburbiis *Totonesii*, de meliore nota, Vir, olim Athleticus, valentissimus, Corpore quadrato, constitutione firma, senectutem eo tempore ingressurus; qui septem ante annis algere, & levi quavis ex προφάσει tussire solitus, hunc in modum sæpe graviter afflictus est. Frigore quod *Tussim* & Algorem creberrime præcurrit, interdum etiam effectum est; ut per Artus Dolor incertus, & erraticus pervaderet; ut internodia, sive Articulorum intervalla, magnopere pungeret; ac si esset Rheumaticus; ut aliquando *Articulos*, (præsertim *Humerum*, & *Coxendicem*) morderet: Cum Dolore Tumor. Rubor etiam interdum *articularis* erat, ut de mali natura nulla restaret dubitatio.

Olim hic illi valitudinis status erat: nuper autem, interciso, nescio qua de causa, in extremis Partibus Dolore, tanto in *Pulmonem* impetu & copia, Morbi infusa est Materia; quanta raro advertatur. Seri vi immensa Pectus aggravatum est: Tussiit Æger indesinenter, & quidem enixe. Non nisi difficillime spiravit, neque nisi erecta Cervice. Sæpe Tussienti deliquit animus, neque Spiritus, (cogitandi munus exercentes,) agitati jam & profligati, pristinum ordinem cito recuperarunt. Sputum modò tenue, & salsum; modò Sanguine, ex Tussis importunitate, interspersum. Facies pallidior, Corpus attenuatum.

A quo tam mire affectum est *Pectus*, id est, per menses duos, vel tres novissimos, nullus in extremis Partibus (qui tamen alias creber esse consueverat) *Dolor*; nullæ querelæ. Quibus omnibus recte ponderatis; uti etiam quod à Patre, post homines natos maxime *Arthritico*, gigneretur æger; ea fui sententia, non alium esse Morbum, quàm *Arthritida* vetustam, menbra olim ὀρθῶς, nunc *Pulmonem* ἀνωμάλως excruciantem; neque facilius expeditiusve posse illam removeri, quam ejus Materiam, *Pulmonem* occupantem, in membra, sedem illi propriam, quaqua possit arte, expellendo reducendoque.

Ita mecum arbitratus, post *Venæsectionem*, utrique malleolo *Phœnigmum* (*ex Fermenti veteris part.* iv. *Seminum Sinapios, Fimi Columbini, Ras. Radiculæ, Cacum. Rutæ aā p.* j. *Aceti Vini albi q. s.*) calidissimum applicui frigidum usque renovavi, donec Tumor utriusque Pedis est exortus. Tumori hic illic facto, vel quam proxime eum, admovi *Epispasticum.* Hæc, ut *Arthritis* evocaretur; ut autem expelleretur; eodem tempore Ποδαθραγωγά præscripsi.

℞. *Pul. Gascon.* ʒß. *Ther. Androm.* ℈j. *Bals.* Per. *gtt.* v. *Conf. Alk. q. s. f.* Bolus, *vespere sumendus cum Julapii Haustu. Interdiu vero, loco Theriac. Chal. N.* ℈ß. *cum prædictis, forma pilulari, ex Syr. Balsam. cochleari. Pro potu ordinario Decoctum Pectorale, ex Rad. Helenii Cond.* ʒß. *Eryng. C.*

ʒj.

℥j. *Raſ. C. C. Eb.* aā ʒjjj. *Balſ. Tolut.* ʒjj. *Sem. Coriand.* ʒjj. *Aq. Hordeat.* ℔jjj. *ad* jj. *incoctis. Ad Tuſſim mitigandam Eclegma datum eſt*, (*ex Syr. Balſam. de Mecon.* aa ℥jß. *Tinct. Aurant.* ʒjj) *ſæpius uſurpandum. De Tuſſi caveret, monui; ut ab ejus acrimonia ne Pulmo læderetur; ideoque Bechicis ſæpe uteretur.*

Hiſce poſitis, & jure meo præceptis, medendi viæ *Ægrotum* commiſi; ea ſpe plenus, ſi *Pulmones* adhuc integri & ſani eſſent; ſique ad τὰ ἔξωθεν Humor transferretur, ſervari poſſe reſtituique Ægrotantem, ſi aliter res fuerit, occubiturum.

Dolori, Siti, & Languori, à *Phœnigmorum* uſu ortis, propriis remediis; *Paregorico* leni, *Decocto* ſitim extinguenti, & *Julapio Cardiaco* medetur.

Phœnigmorum ope Tumor factus eſt utriuſque Pedis, ad uſque Suras, egregius, immenſus. *Veſicantibus* Seri non parum elicitum eſt. Quod vero maxime auſpicatum, & omnis erat optatiſſimi; qua Serum elicitum eſt, ea penitus proportione mitigata *Tuſſis*; ea reſtitutum eſt *Pectus*. Qua de cauſa *Veſicantium* Ulceribus, cito nimium exſiccatis, [ut, quod ineſſet Tumoribus Seri, penitus educeretur) in utraque Sura *Setaceum* meo conſilio factum eſt. Hinc juge Seri flumen: quicquid ab *Epiſpaſticis* defectum, hinc ſuppletum eſt.

His auxiliis, extra, intus, ſimul ſemelque adhibitis, factum eſt; ut à *Tuſſi*, ab *Aſthmate*, à Pectoris gravitate, ceteroque ejus malo omni liberaretur Æger: eorum autem loco ſubortus eſt *Humeri Dolor* plane *Arthriticus*; iſque, ſi conſideremus Serum nuper evacuatum, ſatis acutus.

At quia longa Morbi obſidione *Pulmones* enervatos, & debilitatos eſſe jam liqueret; propterea (tutelæ gratia) quando *Setacea* Serum emittere jam finierant; utroque Spinæ latere, inter Omoplatas, aperiri *Fonticulum*, magno certe Ægri cum emolumento, juſſi, & *Hydragogum* aliquoties adhiberi.

Hac ille medicina, Morbo certe ancipiti, & periculoſo liberatus, habitum & colorem brevi tempore bonum obtinuit, omnino convaluit; neque ſubleſta fide teſtabatur, *Rheumatiſmum* illum veterem, quo per annos aliquam multos ſe gravari Æger opinatus erat, *Arthritidem* revera eſſe erraticam; nec non illum *Pectoris* Affectum, iſtius eſſe *Arthritidos* Ἀνωμαλίαν. Sic opinari ſuadet Hiſtoria Morbi; ſic Curatio.

C A P. XII.

De Phthiſi Arthritica.

ART. I. AFfectuum in Pulmone *Arthriticorum* proximus, longeque periculoſiſſimus eſt φθίσις: quæ, ut permulta habet cum abſoluta *Phthiſi* communia; ita quidem propria, (ſive Cauſam ejus Continentem, ſive Medendi methodum intueamur] tam multa, momentique tam magni habet; ut eam præterire nefas æſtimetur. Hujus autem Morbi hæc conditio eſſe ſolet.

II. *Arthriticus*, ex Materia vitioſa, vel per cauſam aliquam externam in *Pulmonem* repercuſa; vel per ejus imbecillitatem allecta, acceptaque; primum, Pectoris gravitate, *Dyſpnœa*, & rauce-

raucedine corripitur: deinde, Sputum exscreatur; quod, initio tenue, paulatim crassescit. Progressu temporis, Caro flaccessit; simili fere proportione, qua crassum id ejicitur; & paulatim absumitur; Vires enervantur. Interea vero dum ista fiunt, nullus in extremis Partibus Tumor, Dolor nullus articularis; aut, si ullus acciderit, parvus, & brevis spatii, apparet. Crescit autem Faciei pallor, & Corporis universi Macies; & comitem, [propter vasa, frequenti, & violenta *Tussi* exagitata, & disrupta,] interdum nanciscuntur *Hæmoptoen*. Demum, Calor Hecticus exoritur; cum Pulsu celeri, Cute arida, præsertim vesperi; quibus mane succedunt Sudores Symptomatici. Atque ita Æger, Tusse pertinaci, Sputatione multa, Sudore colliquante, *Diarrhœa* impatibili, nec quavis arte diu sistenda, vel (si non sit *Diarrhœa*) Tumore Pedum aggravatus; &, tanquam exquisita *Phthisi*, certe ei simillima, oppressus, cum Morte, ærumnarum requie, Vitam miserrimam commutat.

III. Etsi vero ultimum hujus *Phthiseos* stadium, ab Exquisitæ ultimo. (tanta earum inter se convenientia est) vix potest internosci, aut signis Diacriticis distingui: duo sunt, in ejus stadiis prioribus, (Incremento nempe; & Statu) quæ *Phthisi exquisitæ* raro conveniant, aut de ea dici mereantur.

Unum est, quod, aliter quam *Phthisis exquisita*; quæ Adolescentum, aut Juvenum Morbus esse, neque alia, quam firmissima ætate, facile reperiatur, hæc nostra *Phthisis*, e contrario, Adolescentes raro aggreditur; sæpius autem constantes, & interdum [quod de *Exquisita* nondum videre licuit] Viros natu grandiores: Mulieres autem maturius; propter Naturæ privilegia, (Partus sc. & Catamenia, quæ tum *Arthritida*, tum *Phthisin* arcent) maturius cessare solita.

Alterum, quod *Calor Hecticus* (qui in *Phthiseos* exquisitæ statu, & initio, gravis esse solet, reliquaque interdum Symptomata præcurrit omnia) serius in *Phthisi Arthritica*; nec quidem usitate ante Sputum largiter exscreatum, Corpusque eo debilitatum, oriatur. Cujus quidem φαινομένυ ratio, partim ex jam dictis [hunc Affectum non nisi annosiores, id est, Sanguine frigidiori præditos, invadere] eliciendum; partim ex eo, quod *Arthriticorum*, siquidem juniores fuerint, Sanguis, propter frequentes *Arthritidis* Paroxysmos, neque temere incendatur, nec quidem incensus adeo exæstuet: Et quidem *Phthisis Arthritica* lenta esse solet, neque multa *Febre Hectica*, nisi ultimo vertente stadio, comitata.

IV. Prædicto fere modo res agitur, quoties in *Pulmonem*, à natura debilem, Miasma *Arthriticum*, gravi aliqua urgente causa externa, impellatur; aliavequavis ei infigatur; neque Medicina satis efficaci, vel satis opportuna, removeatur.

Interdum autem ad *Pectus*, non adeo recta itur; verum, à τῶν ἔξωθεν, ad τὸ ἔνδον, & retro, variæ sunt itiones, & reditiones; eæque, non nisi annorum aliquot spatio, peractæ: donec denique, post *Tusses* varias, graves, & importunas, succedit *Phthisis*, absolutæ similis, *Arthritica*. At, ubi *Pulmonis* εὐσθενία est, & Medicina tempori fuit adhibita; Materiæ vitiosæ partim in Artus exturbatur; screatu partim ejicitur; *Pulmones*, crebris insultibus debilitati, sanantur; Æger

Æger & colorem, & robur pristinum acquirit. Quibus autem modis hæc præstari possint, statim exponetur.

V. Ex supradictis (ut opinor) liquet, nullo modo hujus Morbi indolem, & ingenium, posse magis patefieri, quam per ejus Γενεαλογίαν. Quæ enim dixi, illi propria, quando neque semper, neque soli competant; atque adeo fidei non spectatissimæ perpetuæque, verum è diverso dubiæ, sint habenda; ut de Morbi hujus ingenio constet, Quæ illi cum *Arthritide* necessitudo; quæ conjunctio: quam illa prope *Paroxysmum* excipiat; utrum e vestigio, an è longinquo: utrum, & qua de causa, intercisum; an vero deficientem suppleat, & ejus vicem gerat, pro ejus declinatione, increscens: Ne plura, utrum ejus ratio, *Arthritidi* rectæ sit, & quatenus sit, inversa, sedulo quærendum est.

VI. Curatio postulat ut levetur; ut hoste infestissimo, quàm citissime, liberetur *Pulmo*: id autem modis, alio alioque tempore diversis, & quam in *Arthritica Tussi* aliis, elaborandum est.

In principio Morbi, ubi *Tussis* urget, & tantum in propinquo φθίσις est; multum à *Phlebotome* & *Catharsi* rite factis, expectare licet. Hisce potest fieri, ut e Corpore exturbetur, vel minimum ut è *Pulmone* eruatur id, quod alienum. At quia non semper hoc effectum est, nec evacuationibus illis commode confiditur; ita illæ fiant, oportet, ut *Paroxysmi* regularis excitandi habeatur ratio; id est, intra modum: ne Natura nimium debilitetur, & expellendæ *Arthritidi* impar reddatur.

Post Sanguinis detractionem, & Alvi ductionem; alteram nempe, vel utramque; vel, ubi inutiles censebuntur, iis omissis, ad alia confugiendum, Bechicis, & ποδαγραγωγοῖς utemdum: His, ad Materiæ in Artus expulsionem; illis, ad expuitionem. Hos in fines *Linctus* (ex *Ol. Amygd. dul. rec.* vel *Ol. e Seminibus Lini, & Syrupo Balsamico*, vel *de Prassio*, vel *de Rapo*, *aliove quovis Sputum movente*) componendus; & hora quaque altera, tertiave, ad cochleare unum adhibendus. Atque ubi nulla Febris indicia repugnant; *Pilulæ ex Pul. Gascon. Chal. N. Succo Glycyr. Bals. Peruan. sexta, vel octava quaque hora*, adjectæ, isto ex vehiculo sumantur, & in Potionem ordinariam *Apozema* detur *Pectorale*: Vel, in forma liquida, cochleari *Ecligmatis* instillari possunt, octava quaque hora, *Bals. Peruan.* vel *Tinct. Sulf. gtt.* x. &, intervallo omni medio. *Chal. N. gr.* vi. *vel* viii.

Eo vero usque calidis hisce Remediis utor, quoad siverit à Febre periculum, & *Arthritidis* expulsio postulaverit. Et quidem eo lubentius hac via progredior, quoniam à calidis hisce, præsertim in senioribus, & *Arthritide* crebrò recurrente depressis, non magnum unquam oriri periculum observavi; &, si quod unquam extiterit, desubito tolli posse, non vana spes est: at commodum e diverso uberrimum est, adversis hisce longe uberius. Et, ne Medicina hæc nostra, tanquam nimis calida, & *Phthisicis* inepta, male accipiatur, sancte profiteor, me ea prospere, magnaque Ægri cum utilitate, plus semel fuisse usum: cujus ego rei statim Exempla proferam.

Si vero Febris, ceu per se, ceu Pharmacis excitata; quam ad rem præsentem opus fuerit, major exardeat,

deat, *Pulmonique* φλόγωσιν intendat: ei, per detracta isthæc calida; per *Enemata*; per Sanguinis missionem; per *Corticem Peruanum*, tempori adhibitum, &, quamdiu incursat Febricula, repetendum: perqne alia, quæ *Peripneumoniam* tenuare solent, est cavendum. Neque enim *Arthritidem* ex *Pulmone*, nisi tuto, licet amoliri; neque Vitæ, nisi per ei conducibilia, prospicere. Febre vero tenuata, Medicina jam dicta (quoad commode fieri potest) similis, in usum denuo vocanda.

Quando Remediis istiusmodi internis, [*Arthritidem* expellentibus, una cum *Bechicis*] dies aliquot teruntur; nimirum duo, vel tres; citiusve si, in Articulo & τῶν ἄκρων aliquo Dolor fuerit excitatus; Articulo jam Affecto, vel qui sæpius efficitur, extra id, quod materiam educat, applicari par est; eo, quo, in Capite præcedenti, aliasque passim, modo declaratum est. His autem eo magis insisto; quoniam ab antiquo commendari video, veterumque usu confirmari. " *In Tabe, ubi* " *vehementior noxa est, ac neque Fe*- " *bricula, neque Tussis quiescit, tenua*- " *rique corpus apparet, validioribus opus* " *esse auxiliis*, inquit * *Celsus*: *& exul*- " *cerandum ferro candenti, sic ne sa*- " *nescere sinas Ulcera, nisi Tussis finita* " *fuerit*. Quod quidem auxilium, etiamsi acre & severum; tamen, ut in *Phthisi* absoluta commodum; ita in hac nostra, propter Venenum intus contentum, eliciendumque, commodissimum.

Unum hic monendum, ægrotantibus hisce ponderis & momenti non exigui: *Opiata*, licet vulgo *Phthisicis* utilissima, in hoc casu suspecta esse, neque copiosa temere præscribenda: Ne videlicet Miasma *Arthriticum*, jam in *Pulmonem* inditum, eo loci infigant. Dentur itaque sic, ut *Tussim* supra modum importunam inhibeant, & quietem ab ea tutam concilient. Quod autem de *Opiatis* dictum, id etiam de iis, quæ Pituitam faciant crassiorem; quæ *Pulmonem* obstruant, eique impedimento sint; ex parte aliqua dicendum.

Quoties hac, vel hujusmodi via, in extremas Corporis partes amovetur *Arthritis*, mirum quantum inde levetur *Pulmo*: Nihil, ut opinor, Ægrotantibus his commodius: quo enim magis *Articulum* illa mordet, eo minus *Pulmonem*. Vidi equidem *Tussim* hac arte primum fieri tolerabilem; Sputum minui; utrumque post auferri: vidi restitutam Oculorum aciem, εὐσαρκίαν, εὐχροίαν, & à *Phthisi* incolumitatem. Quæ quidem omnia, quo certiora fiant, opus erit, *Arthritidem* tam expellentia, quàm evocantia (id est, tam interna, quàm externa) continuare; donec omne id, quod naturæ alienum est, e *pulmone* fuerit dimotum.

VII. Quoniam vero *pulmonem*, Pituita diu gravatum, enervari debilitarique necessum erit; ad ejus robur instaurandum, cum primis facient *Aquæ ferratæ* per Urinam exeuntes, & *Aer*. Finito igitur *Arthritidos* Paroxysmo regulari, aliâsve Æger restitutus, Prophylaxeos ergo; bibat per mensem integrum istiusmodi *Aquas*: Sin earum Copia non detur, vel ex ægroti re civili non sit, eas bibere, bibat omni mane *Fol. Teæ Infusi* quasi selibram

* Lib. III. Cap. XXII.

libram, per menses aliquot. *Cerevisia Herbis pectoralibus, Hederæ nempe terrestris, Linguæ Cervinæ, Capilli Veneris, Abietis. Cupressi cacuminibus; Bardanæ, Dauci Sylvest. Seminibus; Juniperi Baccis; Milleped. siccatis medicata esto, & potioni detur ordinariæ.*

Aeris gratia, commodissime *Toposamum* ex *Isca* itur: quoniam ille, maritimus, *pulmoni* benignissimus sit; & Nautæ raro *Tussi* vexentur; rarissime *Phthisi* moriantur. Si ægri imbecillicitas, aut loci ratio aëre maritimo uti non patitur, Equo vectari, & quidem sæpius, juvabit. Aerem vero profuturum arbitror, tam quia Spiritus animales recreat; quàm quia *pulmonem* subintrando, eum roborat confirmatque. Prosunt etiam *Frictiones*; modo vehementer, bis terve in die, perfricentur externæ Partes. Prosunt *Fonticuli* in Dorso magni, aperti, juges. Placet *Sorbitio* ex *Chocholata*, adjecto, si lubet, *Ovi Vitello*. Cavendi vero, & quidem maximopere, *Catharri*; ne Miasma, denuo germinans, & in Sanguine renovatum, ii ad *Pulmonem* abripiant: quod quidem hisce laborantibus, si Frigoris sint impatientes, (ut sunt plerique omnes) non inusitatum; præsertim eo temporis spatio, quo repetere solet Paroxysmus.

Hac de Causa, præter jam dicta, quæ *Pulmonem* tueantur, *Pectoralia*; quæqne in primo *Phthiseos* stadio, cum fructu adhibeantur; istiusmodi reliqua frequenti sint in usu, quæ contra hostem non jam victum, quam repulsum, & viribus redintegratis insultus iteraturum, eos defendant. Quare, per anni dimidium hyemale, *Decoctum L. Sassafræ, cum ejusdem Cortice, Rad. Chinæ, & sarsæ, bis in die sumatur.*

VIII. Hæc de *Phthisi*, à Miasmate *Arthritico*, per Sanguinem, cum *Pulmone* communicato. Siquis autem *Phthisin Arthriticam*, â Fermento e Narvis suppeditato ortam, ejusque indolem; & tractandæ modum intueri velit; Clarissimi adeat *Mortoni*, Collegæ, dum viveret, amicissimi *Phthisiologiam*; Lib. III. Cap. XI.

Ut autem pateat, Antiquitati non latere, materiam *Arthriticam* in *Pulmonem* aliquando invehi, & morbum ei incutere quàm gravissimum, Fluxionis *Arthriticæ* mentionem fecit † *Galenus*, primum per universum Corpus oberrantis; tum à *Pulmonibus* ad se attractæ, donec Æger fuerit suffocatus; idque se in multis exploratum habuisse.

HIST. I.

Phthisis Arthritica *lethalis.*

INeunte anno superioris seculi novissimo, Fœmina *Clistensis*, è multis una, fere quinquagenaria, me vocati voluit. *Tussis* illi fuit, eo tempore gravissima; cum Sputo, interdum Sangui-

* Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν φαρμάκων, ὅσα εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ νοσήματος οἱ ποδαγριῶντες πίνουσι, τὴν μὲν ἐπὶ τοὺς πόδας τοῦ ῥεύματος φορὰν κωλύει γίγνεσθαι, οὐκ ἐξαναλίσκοντα δὲ τὴν περιττὴν τούτων ὑγρασίαν, ἄλλου τινὸς μείζονος νοσήματος γένεσιν ἐργάζεται. Πλανωμένου γὰρ ἐν τῷ σώματι τοῦ ῥεύματος ὁ πνεύμων ἀεὶ κινούμενος διὰ τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἀνάγκην, καὶ διὰ τὸ μανὸν τοῦ σώματος δέξασθαι τὸ ῥεῦμα ῥαδίως δυνάμενος, καὶ πᾶν αὐτὸς ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων, οὕτω πνίγει τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἰσοεικῶς ἐπὶ πολλῶν ἐγὼ τῇ πείρᾳ κατέμαθον. De Theriaca, Lib. I. Cap. xv.

Sanguineo; semper autem, quoties ab imo Pectore duceretur, crasso, & purulento. Respiratio porro difficilis, Vox tremula, & (ab imbecillitate) cum clangore quodam: Pedum item Tumor, Pulsus debilis, & Hecticus, Tabes universalis, Virium prostratio fuit: ut in ultimo *Phthiseos* stadio Ægra; *Febris* autem mitior, quàm in *Phthisi primigenia* affectis eo morbi tempore solet, esse videretur.

Difficillimi, & jam obfirmati hujus Morbi originem, & Causam antecedentem, inquirenti perscrutantique mihi, ipsa narravit; Matrem sibi fuisse diu multùmque *Podagra* cruciatam, eaque demum extinctam: sibi autem ipsi, ante annum, & quod excurrit, tumere Tarsum, & Pedis convexum; atque adeo rubere, nitere, dolere: sed, quum mature nimis Tumor aut evanesceret, aut repelleretur, quod *Tussis*, (qua, per multos ante annos, fuisset identidem afflicta] desubito ingravescens, *Phthisi* Viam aperuerit: ut à Materia *Arthritica*, Pedem languide nimis afficiente, in *Pulmonem* irruente, longaque eum obsidione subvertente, *Phthisin* hanc oriri; &, (auxiliis medicis sive neglectis, sive inscite usurpatis) inveterare, res esset fide omnino digna. Paucis post diebus, è vivis excessit Ægra, *Phthisi*, sed *Arthritica*, quæ vero à primigenia *Phthisi* non facile distingui poterat, oppressa.

HIST. II.

Phthisis Arthritica *Medicamentis calidioribus sæpe levata.*

Mercator *Exoniensis*, gracilis, *Arthriticus* natura factus, ætate constanti leves habuit Paroxysmos; extrema vero, & decrepita, jam diu nullos. Bellum pax secuta est, omnium opinione alma, tranquilla, salutaris. Sed (ut eventus comprobavit] dubia, sed fide Punica. Aliquanto post (Septembri, MDCCIII.) suborta est Sputatio, cum aliquo Spiritus impedimento; cum *Pectore* gravato; sed, ex crassa mane Pituita, affatim citata, exantlataque, ad tempus aliquod immuni Languit Appetitus; flaccuerunt Artus; obtusa fuit Oculorum Acies, & decolor Vultus. *Tussis*, sed *Arthritica* est; & *Phthisis*, ultima Senectute, tempore prorsus inusitato, incipiens.

Ut contra hostem, atrocem & truculentum, ore larvato redeuntem, me paratum habeam, præmisso, ad Intestina leniter inanienda, *Eccoprotico*, *Infusi amari alterantis coch.* v. *Tinct. M.* gtt. xv. *bis in die. Tinct. vero Sulf. gtt.* xjj. *ex Syr. de Succo Erysim. coch.* j. *hora somni, cum Julapii Pectoralis haustu, demittenda meo jure præcipio: Spiritus item Vol. Oleosi guttas subinde aliquot, cum veteris Malacani haustu.* Eò nempe hæc omnia, *Phthisicis* raro præscripta; ut Medicamentis hisce calidioribus, in Artus, siqua fieri possit, Hostis expellatur. A præscriptorum usu melius certe se habuit; tumuere Pedes; levatus est *Pulmo*, Tussis elisa.

Mense proximo Decembri, nescio qua de Causa, detumuere Pedes; *Catarrhus* ortus est propemodum *ferinus*, cum Sputo tenui copioso. Ut Humorum partim eliminaret, *Decoctum Sennæ* (duplicatæ) *Gereonis*; partim, ad τὰ ἔξωθεν, ut amandaret, *Bolum è Pul. Rad. Ari C.* ℥j. *&c. cum Infusi amari haustu*, horis duabus medicinalibus sumendum dedi. Medicamenta ex voto pro-

profuerunt: Pedibus iterum paulo poſt, ab eorum uſu, doluit Æger.

At vere ſequenti, (qua anni tempeſtate inſultus iterare ſolita eſt,) quum jam plane ſiluit *Arthritis*; in illius locum tanquam ſublecta, *Tuſſis* recruduit, importuna, pertinax; cum Sputo tenui, Raucedine, Tracheæ titillatione fere perpetua, ſpirandique difficultate. Ad quæ *Pomacei*, ægro gratiſſimi, uſum pene quotidianum nonnihil conferre, veriſimile eſt. *Tuſſis* iſta negligenter habita (toto enim ſeſquianni ſpatio, nihil unquam medicamentorum, uti decuit, aſſumptum eſt) *Tuſſis*, inquam, inveteravit; Caro abſumpta eſt, Pulſus plane Hecticus. Menſe Julio MDCCI. iterum arceſſitus, ea, quæ ſequuntur, adhibui: Bis ſcilicet in die, *Decocti Corticis Chalybeati* ℥iiij. *cum Syr. Balſamici* ℥j. *Aq. Cin. fort.*℥j. *Hora vero ſomni* Tinct. *Sulf. gtt.* x. *è ſeq. Ecligmatis coch.* j. *cum Jul. Pectoralis hauſtu.*

℞. *Syr. de Mecon. Balſam. Aq. Hyſſopi aā p. æq. miſce: de quo inſuper Ecligmate, nocturno tempore, ſæpius ad deliniendam Tuſſim pitiſſet. Cereviſia Cacuminibus Hed. terreſt. Rad. Chinæ, Sarſæ, Eryng. medicata erat. Inter Omoplatas, utroque Spinæ latere Fonticulus, ſex piſorum capax, aperiebatur.*

Medicamentis hiſce dies xx. uſurpatis, micuit Oculorum acies, Vultus εὐχρόνκε, remiſit *Tuſſis*, largiter ex intervallis faciens Pituitam. Hinc Pectus liberum; hinc εὔπνοια. Pro Hectico, Calor mitis, blandus, benignus, plane naturalis; cum Diaphoreſi, tam utili, quam jucunda. Verbo dicam, omni ex parte ſanior evaſit Æger, & à *Phthiſi* viſus eſt incolumis. At eheu! Senibus incerta res Salutis: Autumno proxime ſequenti, ſine Cauſa evidenti ulla, in *Diarrhœam* incidit, gravem, & impatibilem; Excrementis liquidis, & bilioſis ſignatam: quæ, Alvum indurantibus ſuppreſſa, brevi recurrit; &, una cum Tumore Pedum Hydropico, Naturæ ſubverſionem oſtendens, Ægrum, ætate grandem & imbecillum, media Hyeme occidit.

HISTORIA III.

Phthiſis Arthritica *incipiens curata.*

MEmorabilis certe Hiſtoria Domini *C.* ex Inſula *Iſcana*, Adoleſcentis ſeptem ſupra viginti annorum, Patre *Arthritico* procreati, gracilis, teneri, Frigus ſine injuria non facile tolerantis, & diu *Phthiſici*. Ante triennium *Arthritide* correptus ille, anno noviſſimo (tanta morbi fuit pertinacia, Pedum, Manuum alium aliumque digitum invadentis, & viciſſim occupantis) vix binos menſes egit immunes. Paroxyſmi non ex illo fuerunt genere, quod Inflammatione, ceteroque iſtiuſmodi ſatellitio more ſuo ſtiparentur; quin potius lenes, mites; quique in longum idcirco tempus extraherentur. Quoties animus (is autem creber fuit) Pedibus imminentem antevertere Paroxyſmum, Tibialia ne vel lectum ingreſſurus exuere conſuevit; tam noctu, quam interdiu gerens; neque ſine ſucceſſu: hoc enim artificio, *Arthritidem*, Paroxyſmum molientem, identidem protelavit,

Hujus ſeculi initio, mitius ſe habuit *Arthritis*, & diutius ſolito conticuit:

Pulmonem interea obsedit Pituita; quæ spirandi intulit difficultatem, Anhelationem immodicam, Pectoris gravitatem, *Tussim*, Sputum, tam mane crassum, quam etiam copiosum. His accessit Faciei pallor, universi Corporis imbecillitas, Languor, & in propinquo *Tabes*.

A Materia *Arthritica* Pectus aggravante, malorum hanc catervam induci, luce clarius fuit meridiana; neque enim tunc primum istius in *Pulmonem* Metastasin, etsi nunquam antea tam magnam, & tam molestam, est perpessus. Tutos autem *Artus*, & dolore liberatos, quoties *Pulmo* premeretur; &, è contrario, *Pulmonem* liberum, quoties aggravarentur *Artus*, semper observavit. Calor autem vespertinus, & Sudor ei usitate superveniens; qui, prædictis hisce accidentibus, in *Phthisi* affectis, præcipue hac anni tempestate, solent se adjungere; certe in hoc nostro Ægrotante nondum emicuere.

Quibus omnibus serio pensitatis, in eo operam & studium impendi; ut primo Pituitam, *Pulmoni* impactam, ἀνακαθάρσει amolirer: Secundo, *Arthritidem* deviam, & *Anomalam*, ad τὰ ἔξω ut reducerem, itaque tuerer *Pulmonem*. Ut Indicationibus hisce satisfacerem, Haustum *ex Aq. Hyssopi, Cardui ben. aā ℥j. Tinct. Croci ʒj. Alcohol. M. ℈ß. Syr. Bals. ℥ß. omni mane sumendum*: Pilulas, *è G. Ammoniaci ℈ß. Mirrhæ pul. Alcohol. M. aā gr.* v. *Picis liq. q. s. hora quarta pom.* Alias *vero è Bals. Lucat. ℈ß. Pul. Dialthææ q. s. hora somni, ex Syr. Bals. coch.* j. *demittendas, cum Julapii Pectoralis haustu, præscripsi*. In potionem ordinariam, *Apozema è Rad. Chinæ, Sarsæ, L. Sassaphræ aā ℥j. Cort. ejusdem ℥ß. Vuarum passarum exacinat. ℥j. in Aq. font.* ℔jjjj. *ad dimidium coctis; colatura Saccharo crystallino dulcata. Ægrum porro sæpius apricari, εὐπέπτοις vesci, parce cœnare jussi, & Hydromel interdum bibere.*

Vix per unam, & alteram Hebdomada, præscriptis usus fuerat; quum, exantlato fere omni Phlegmate, Spiritus liberior evasit; *Tussis* minus importuna, imo rarissima. Vires, & cum iis Vultus εὐχροια rediit. Quicquid fuerat Symptomatis, breve intra tempus obtusum, & mitigatum est; paulo post subactum. Quinimo Corporis æstus universalis, sed blandus, salutaris, benignus, quique Naturæ vigorem, potius quam *Febrim* indicaret, est subortus. Posthac intra triduum in Pedum altero successit Dolor, Tumor, Rubor, *Arthritidos* Regularis signa. Hinc Pectus sanum, à *Phthisi* graviter urgente liberum; &, si διάθεσιν excipias à natura *Phthisicam*, bono cum Deo, usquequaque integrum. Imo quidem postea, per annos sex septem, bona usus fuit valetudine; nisi quod *Arthritide* laboraverit, recte interdum recurrente & quidem (uti licet opinari) propter eam ita recurrentem, bona.

C A P. XIII.

de Angina Arthritica.

ARL. I. POst Febriculam, ad expellendum Miasma *Arthriticum*, à Natura in Sanguine concitatam; quoties ea per *Fauces* illud expellere conetur, & eo loci, una cum vehiculo, id deponens, Inflammationem afferat, Spirandi deglutiendique vias obstruen-

obstruentem; *Angina* fit *Arthritica*: Morbus certe Ἦθος habens peculiare, & à Medicis parum adhuc considera- tus; ab *Angina* pura, & exquisita (ne dicam alios Affectus, ei consimiles, & congeneres) sive *Therapiam* intuea- mur, sive *Ætiologiam*, accurate distin- guendus.

II. Ut autem initio, de Morbi hujus ὕπαρξι, verba faciam; dari hu- jusmodi *Anginam* omnino liquet, Pri- mum, quod ex eodem Æstu Febrili, simul cum Articulorum Dolore, tan- quam illi gemina, ὁμογίνεσθαι ea sæpe deprehendatur: & quidem (ut fre- quenter accidit) interposito quodam intervallo post *Arhritidos* regularem Paroxysmum; quo utique interval- lo novam in Sanguine Materiam cu- mulari certissimum est; uti, cumula- tam expulsioni jam esse idoneam, est probabile.

Deinde, quod hæc *Angina*, per se ex- orta, modo perfecta sit, in Abscessum desinens, & copiose Pus ejiciens, Paro- xysmi *Arthritici* vicem explere; quod, ejus Causam vacuare, quod, ab ejus in cursu *Podagrum*, ad tempus aliquod, immunem & salvum præstare; quod vegetum eum, & lætum reddere, (qua sunt *Arthriticæ* Decessionis indicia) cre- bro advertatur.

Postremo, quod *Angina* hæc, per ma- teriæ Νοσηρῆς in Artus Translationem, alias fortuitam, alias Arte procuratam, intercisa, sæpe in *Arthritidem* mutetur *Regularem*; sæpe etiam suapte sponte transeat: eadem plane ratione, qua *Ver- tigo*, qua *Asthma*, qua *Colica*, vel aliud quodvis Νόσημα Ποδαγρικόν, & eodem Ægri cum emolumento. Ut de morbi hujus, perinde ac illorum Ὑπάρξι, nullus superesse possit dubitandi locus.

III. Eos creberrime invadit hæc *Angina*, quibus, ad eam à Natura fa- ctis, Collum breve, crassum, humidum, Tono Fibrarum laxo & imbecilli præ- ditum; itaque Humoribus tum acci- piendis, tum retinendis aptum: Viros præ Fæminis (sic enim ipsa *Arthritis*) sæpius, sed & utrosque aggreditur; ex illis præcipue eos, qui media sunt æta- te; ex hisce vero eas, quæ Catameniis dudum orbatæ; ex utrisque maxime Biliosos, Sanguine præfervido, vel te- nui donatos: nec quenquam, uti mihi videtur, unquam; nisi Materia prius *Arthritica* (Causa videlicet Procatar- ctica) copiosa, & evecta in Sanguine turgentem, jam jamque Articulis do- liturum. Interea vero temporis, à Cau- sis *Anginæ exquisitæ* prævalidis, & ur- gentibus, in partes suas, levem & qui- escentem illam aliquando trahi, non est diffitendum; ita vero quæ se habet *Angina*, cum parum *Arthritica* sit, & propriam Medendi Legem minime re- quirat, non est hujusce Tituli.

Causa hujus *Anginæ*, (externa & evi- dens) frequentissima, est *Potatio*; maxi- me Pomacei, aut Vini alicujus tenuis, liberior; maxime vero omnium, si acce- dat Algor.

IV. Ut ad *Diagnosin* qualemcun- que descendam, præcurrit Febris: eaque sæpe, quam in alia quavis *Arthritide* præmitti solet, vehementior: quæ, ta- metsi prorsus *Symptomatica*, Febrim nonnunquam æquare videatur *Essentia- lem*, ardentem: & est, pro Ægroti tem- peramento, ætate, & pro Causæ evi- dentis magnitudine, plus minus ardens, Paulo post exoritur *Faucium Dolor*, & *Tumor* φλεγμονώδης, unde deglutiēdi spi- randique viæ semper arctatæ: inter- dum autem adeo, ut tridui, vel quatri- dui

dui ſpatio, nihil unquam Victus poſſit demitti, neque Spiritus niſi difficillime trahatur. Salivæ interdum affatim emanat; Alvus adſtricta eſt. Sanguis à *Venæſectione* Gelatinam (uti in *Pleuritide*, & *Peripneumenia*) præ ſe fert, in excipulis ſupernatantem, puram, tenacem, ſebaceam, & quidem, quàm in *Arthritide* ſolet Exquiſita, magis. Utrum vero *Arthritica* ſit *Angina*, necne; id, ex *Arthritide*, vel *Angina* prægreſſa; vel ex ea ſimul ſemelq; cum *Angina* locum habente; vel, eam é veſtigio inſequenti; id eſt, ex horum Affectuum ratione inter ſe, omnino intelligendum eſt.

V. De *Angina* pura & genuina, paſſim apud Auctores obſervatum eſt; *Viſcidum* illud, quæ eſt illius Cauſa Conjuncta, modo in Latus, modo in Pulmonem tranſvehi; iiſque in locis Pleuritidem, vel Peripneumoniam facere; Morbos ſcilicet non tam Materiæ, quàm Locorum affectorum diverſitate diſtinguendos. Eadem de *Arthritica* narretur Fabula: Pari enim ritu *Anginæ Arthriticæ* Materiam, ſive Cauſa Continens, ſæpe in Pedem; nonnunquam in manum; interdum in Genu (ut taceam alias Corporis Partes quamplurimas) transfunditur; & in illis *Podagram*, vel *Chyragram*, vel *Gonagram* affert; Affectus, uti nonnullis viſum fuit, longe diverſos; at revera ejuſdem indolis, & Naturæ, Locorumque ratione maxime diſcrepantes.

VI. Curatio vult, ut *Fauces* quam primùm liberentur, & quidem Methodo ei, quæ vulgaris eſt *Anginæ*, longiſſime diverſa. Nam, cùm Indicatio illa generalis, duobus perficitur; quorum alterum Humores evocat è Corpore; alterum è Parte affecta tantummodo revellit, & in Artubus deponit; cumque prius illud, (quod *Venæſectione*, *Purgatione*, *Gargarizatione*, *Veſicatione*, & ejuſmodi aliis affectum eſt) utrique *Anginæ*, puræ videlicet cum *Arthritica* commune eſt; Poſterius vero (quod *Arthritidem* in viam reducentibus, & Paroxyſmum ejus regularem facientibus abſolvitur) uni *Anginæ* convenit *Arthriticæ*: Nos ea duo conjungentes, medendi legem, quam iterum & ſæpius, nec infeliciter ſuimus ſecuti, & aperiemus, & quaſi digito monſtrabimus.

Quoties igitur ad *Anginoſum* aliquem arceſſor, explorata prius Tumoris magnitudine, reliquiſque ejus, quæ maximi ſunt momenti, Symptomatibus; in illius Cauſas inquiro; &, ſi Æger fuerit ex *Arthriticorum* numero, quamdiu ab *Arthritide* vacavit, interrogo. Eam autem ſi invenio frequenter olim Paroxyſmos, ſtatiſque temporibus regulares; eoſque magnos, & vehementes habuiſſe; nuper autem præter morem interrupiſſe; ex eo ſuſpicor, *Arthriticam* in Sanguine Materiam, per hanc vacationem cumulatam adauctamque, in eo turbellas facere; jam nunc exulare; & in Fauces, ob earum imbecillitatem & ἀτονίαν, immiſſam, Inflammationem in iis excitare. Major autem erit hujuſce rei ſuſpicio, ſi Nauſea, & Faſtidium; ſi Gravitas, & Torpor, ſi Dolores vagi (uti ſolent ante Paroxyſmum regularem) ad tempus aliquod præceſſerant.

VII. Hac igitur opinione ductus, primùm Sanguinem (niſi nuper ille detractus fuit) detraho, & quidem copioſum. *Enema* paulo poſt immitti, jubeo

jubeo. Postridie *Venæsectionem*, Purgatio, per *Rhei* puta, *Sennæ*, & *Agarici Infusum*, *cum Syr. Rosʃ. Solut. q. s.* lene videlicet aliquod, instituenda; quando Sanguinem exagitantia, propter ejus Orgasmum, (qui in hoc Affectu jam satis rapidus esse solet) ne obfuerint, periculum est. De alvo sollicitanda, si Cathartico fuit inanita, per dies quatuor vel quinque, postea nihil laboro; ne alienum ad τὰ ἔντερα, contra Naturæ propositum, alliciatur. Cerevici *Epispasticum* post Purgationem applicandum, idque prælargum; quod nempe Colli dimidium obtegat: huic autem, horis post viginti quatuor, succedat *Emplast. Meliloti*, *Cantharidum Pulvere* aspersum, sæpe renovandum, ut flumen juge & diutinum sit. Ab initio morbi usus fere perpetui est *Gargarisma* incidens, aperiens.

℞ *Aq. Hordeatæ* ℔j. *Diamor.* ℥jjj. *Sp. Sulf. per Camp. quantum Lingua ferre potuerit*, *fiat* Gargarisma. Vel *Melli Rosaceo addatur Sp. Salis*, *sive Nitri*, *ad acorem summum & tolerabilem*: Indatur Ori paululum, & cum Saliva post aliquod tempus ejiciatur. Nihil vero Pulvere sequenti præstantius efficaciusve novi:

℞. *Cryst. Min. Sacch. Chrystall.* aā *p. æq. Misce. Teneatur Ore* ℈j. *donec Saliva abundaverit: tunc exspuatur*, &, *horæ post quadrantem vel dimidium*, (*modo sinat Vigilia*) *repetatur. Mirum*, *quantum hinc Salivæ.*

Prosunt Herbarum *Artemisiæ*, *Salviæ*, *Majoranæ*, *Rorismarini*, *Sambuci*, *Chamæmel. Calaminthæ*, *Matricariæ* (quæ acri, & volatili Spiritu refertæ, discutiant) decoctarum Halitus, obvelato Capite, & hiante Ore, in Arteriam immissi. Die perendino, vel etiam citius, si necesse fuerit, de iteranda *Phlebotome* deliberandum. Iterari illam, & quidem interdum plus altera vice, postulabit deglutiendi spirandique, si fuerit, difficultas urgens, importuna, periculosa; sique Venam iterum secari oportuerit, *Jugularis* esto. In summo *Gutturis* Dolore admoveatur extra *Cataplasma*, ex *Rad. Althææ*, *Fol. Malvæ*, *Ficubus incisis*, *Aqua Hordeata coctis*; *addita hujusce Magmatis* ℥jjj. *Cepar. coct.* ℥jß. *Sem. Lini* ℥ß. *Micæ Panis* ℥j. *Ol. Lil. alb. q. s.* Gargarizetur autem Os *Aqua Hordeata & Lacte Vaccino*, paribus mensuris, ad ipsas Fauces, Capite resupino, intromissis. De gravissimo Symptomate, (*Spiritu* nempe *intercluso*) ut verbum addam, quoties ita ingravescat, ut Ægro pene suffocato statim moriendum, nisi aliquis *Apollo* intervenerit; in hoc casu *Laryngotome*, tutissimum præsentissimumque remedium, omnino facienda. Tuto certe illam, commodeque posse fieri, *Arteria penitus divisæ* (cujus Historiam, admodum luculentam, videre licet, *Actorum Philosoph.* N°. 258.) Curatio probat.

VIII. Dum hæc aguntur, & quidem eo modo omnia, ut ne Materia in Partes internas transferatur; (cujusmodi Μετάβασις in *Angina Arthritica*, quam in vera & exquisita, tum frequentior, tum incommodior) alia faciunt ad Faucium allevationem *Arthritida Regularem* inducendo, quapropter *Acida*, sicut *Pomaceum*, *Vinum Album*, aut *Rhenanum*, vel alia quævis Potio, dolorem arcessens *Articularem*, post Purgationem, & quidem interdum libere potanda. Articulo *Arthritidi* usitatissimo, vel *Empl. ex Oxycroc. Cephalico & Pice Burg.* aā *p. æq.* Vel, si

efficacioribus utendum, *Phœnigmus* acris & stimulans admoveatur, &, prout usus erit, iteretur. Huc confert, quæ olim Veteribus familiaris, in Aqua, quanta tolerari potest calidissima, *Pedum lotio.* Tumor excitatus, *Panno Wallico*, aliove quovis raro & molli, vel *Linteo duplicato* vestiatur. Ut ille Tumor *Artuum* in conspectum venit; plerumque subsidit *Faucium* iste, recurrit Dolor, aliaque jam denuo rectæ *Arthritidos* indicia: Atque tum in tuto omnia, ἔξω γὰρ τρέπεται το Νόσημα: quod *Hippocratis*, in simili Casu, argumentum est.

Si rumpatur Vomica, *Gargarisma* componendum emolliens, & suppurans, (*è Decocto* puta *Hordei*, *Glycyrrhizæ*, *Ficubus*, *cum Syr. Cap. Ven.*) & demum modice astringens. *Jusculis Avenaceis*, *Hordeaceis*, *& ejusmodi tenuibus* vescatur Æger; &, ut Humorum Effervescentia minuatur, utque Collum versus abscindatur ῥοπὴ, Lecto, tempore diurno, quantum potest, abstineat; Sella erectus sedeat; Pedes deorsum versum inclinet; & in Lecto aliàs Caput elevatum, habeat. Finita re Paroxysmi, leniente quodam Alvus subducenda.

Exempla jam in apertum proferam, quæ lucem, uti spero, non mediocrem prædictis fœnerabunt.

HIST. I.

Arthritis, Fauces, & Artus *simul semelque occupans.*

HOmo *Iscanus*, è regione Portæ Australis, decimo ætatis lustro, ex frigore, quod ante præcesserat, *Angina* laboravit. Febris, Pulsu celeri, æstu carnis immodico signata fuit: *Fauces*, cum rubore, tumuerunt: Voce nihil distincte significavit: Spiritum difficillime traxit: Cibi transitus præcludebatur. Non dubito fore plerosque, qui ex his indiciis *Anginam* istam simplicem, & veram esse judicaverint; quam vero recte, confestim apparebit. De Dolore interrogavi, Satin Salve? Numne alias Corporis partes itidem occuparet? Quem cum Genu, etiam & Malleoli sinistri, eo ipso tempore, tametsi mitem & tolerabilem esse; cùm eum *Articulos* invadere, & more prorsus *Arthritico* reverti, solitum acceperam; *Anginam* hanc non tam veram & exquisitam, quam in *Arthriticarum* numero & Classe ponendam æstimavi; ideoque non iis opus esse auxiliis, (Sanguinis scilicet missione copiosa, *Clysteribus* crebris, *Emulsis*, & istiusmodi *Refrigerantibus*) quæ quidem omnia, in Affectu absoluto commoda, in hoc nostro partim frustra, partim incommoda essent: Sed ab hac Methodo deflectendum & id, quod strangulat, aut evocandum, aut in artus transferendum esse.

Quem in finem, Colli dimidio posteriori *Vesicatorium* superpono; *Crystalli Mineralis* ℈ß. & *Sacchari* tantumdem [Remedium ad Salivam hac in re movendam efficacissimum] ut Ore teneatur, ut retentum solvatur, ut solutum expuatur, omni horæ quadrante adhibeo: Hinc fluidum Salivis, Os, Ptyalismus hinc immanis.

Ut alteram Curationis partem aggrediar, & Materiæ reliquum in Articulos transferam, ita præcipio.

℞. Pulv. è Chel. C.C. ʒß. *Conf. Anthus* ℈j. *Serp. Virgin. pul. gr.* v. *Conf. Alk.*

q. s.

q. s. f. Bolus, hora quaque octava ſumendus, cum *Julapii* hauſtu *Perlati*. Potui vero dabatur *Decoctum Sarſæ*, *Chinæ*, *Raſ. C. C. Eb. Sem. Coriandr.* Genu & Malleolo dolentibus, ut illuc Materia invitaretur, *Empl. ex Oxycroc. & Picis Burgund. aā p. æq.* admovi.

Horum uſu, temporis ſpatio perbrevi, biduo nempe, tantus Artuum, & tam acris erat Dolor, ut neque *Bolo* diutius, neque *Emplaſtro* opus eſſet, hoc amplius pari etiam modo & proportione, *Fauces* deturgere; Spiritus, Cibique tranſitum aperiri, *Anginam* curari, certiſſimum erat. Ægroto gratulabar, quod redierat jam in viam, itaque vale dixi.

Paroxyſmo illo, quo quidem nihil unquam utilius, nihil opportunius evenit, jam finito; quum illius eo tempore recidivi, nullum omnino periculum extaret; ut Alvus ſubduceretur *Catharticum*, at (ne materia de novo irritaretur) blandum, & leniens propinavi; cum *Paregorico*, hora ſomni poſt purgationem, aſſumendo.

Menſes inde poſt aliquot, ad *Prophylaxin* obeundam incumbens, *Aquas* omni mane *Diureticas*, quarta pomeridiana *Pil. ex Salis Martis gr.* v. *Pulv. Chamæpit. gr.* xv. *cum Syr. Abſ. ſ. q. s.* demittere, initio vero, & deinceps ſeptimo quoque die, per *Salem Polychreſtum*, & *Manna aquis purgantibus ſolutum*, Ventrem movere, in præſcriptis habuit.

Hiſtoria profert *Arthritidem*, primùm; Febriculam ex Algore generantem, tum *Fauces* graviter prementem, nec quidem Artubus interea parcentem; Deinde, *Faucibus* (Medicinæ beneficio) expulſam, & in Articulos Membrorum miſſam: Quæ quidem omnia, quum ejuſdem morbi irritatio & progreſſus ſint, de *Arthritide Anginam* mentiente, ſententiam noſtram magnopere corroborent.

HIST. II.

Anginæ Arthriticæ *ad* Abſceſſum *tendentis*, *in* Arthritida *Regularem Metamorphoſis*.

HUc etiam facit agricolæ cujuſdam ſuburbani Exemplum, qui, annorum plus minus viginti, *Arthritide* ſubinde revertenti diu afflictatus, initio veris, (neſcio qua de cauſa) *Faucium* Inflammatione gravi corripiebatur, cum æſtu corporis univerſali, & pulſu magno. Dies ille complures nihil devoravit; voce nihil clare ſignificavit; Spiritum ægre traxit. Sanguis, ingruente Morbo, miſſus eſt; cui Gelatina, poſt aliquod tempus, ſupernatavit denſa, craſſa. Saliva jugiter effluxit.

Ut *Fauces* quam citiſſime relevarem, (hoc enim medendi poſtulavit Indicatio) Sanguinem, quoniam abundavit, iterum mitteret; &, ad ſputum augendum, *ſalis prunellæ ſacchariqne cryſtallini* partes æquales ore ſæpius teneret, ſolutas poſtmodum expueret, Ægroto imperavi. *Miſtura* porro data eſt, ex *Syrup. Balſam. & Aq. Cin. hord.* ad deliniendam humorum acrimoniam, & Tuſſim mitigandam. *Clyſma* emolliens quotidie injectum. Loco cereviſiæ, *Decoctum Hordei, Rad. Eryng. C. Glycyrrhiz. Cacum. Adianth. cum Syr. Viol.* Brevi poſt tempore, peropportune recidit, quod Genu alterum diu multumque doleret, tumeret: unde *Fauces* levabantur, facta in hunc Articulum Materiæ reliquæ Translatione: qua quidem te, ut nihil utilius, nihil eſſe potuit Ægroto deſiderabilius; quando per eam Gutturi maxime caveretur, Vitæ & Saluti conſuleretur.

Hiſto-

Historia confirmat *Anginæ Arthriticæ* Doctrinam; simulque monstrat, iis, quæ affluxum ad *Fauces* cohibeant, quæ gravatas eas exonerent, (*Revellentibus*, scil. *Derivantibus*, & *Resolventibus*) *Abscessum* aliquando præverti, in Faucibus, *Arthriticum*.

HIST. III.

Materia Arthritica *partim* Ascessu Anginoso, *partim per Articulares Glandulas expressa*.

VIr amplissimus, nec uno nomine colendus, humida Constitutione, Collo crassiori præditus; Catarrho Oris fere indesinenti, per primam omnem Pueritiam delibutus; circa Juventutis initia, tum *Arthritide*, tum etiam *Angina*, Morbo, uti videtur, hæreditario, verum non eodem tempore, solebat affici. Ætate progrediente, quum, ex levi in Poculis errato, post Artuum Dolorem vagum, urgeret *Angina*, Spiritus Animales impendio deprimeret, Suffocationem minaretur; neque vulgarem Medicinam, etsi multiplicem, sentiret; ad eam allevandam arcessitus, de *Arthritide* quæro; Nun quando Illa nuper idoneum ex more Paroxysmum egisset? Quænam apud Ægrotum illius ciendi ratio probabilior? Cumque ad hoc operis, prævalere ceteris quibuscunq; *Pomaceum* inaudiverim; illius subacidi, sed generosi lib. j. alteramque propinavi; eo nempe animo, ut *Arthrtida*, quam diutius silentem *ἀνωμάλως Fauces* invadere subsensi, in Artus propellerem. Eventus suspicionem comprobavit; paucis enim post horis, emicuit altero pede *Arthritis*. Laneo vestiri, blande tractari, molliter haberi, secundum illius Genium, admonui. Sub hoc tempus, aperto *Faucium Abscessu*, Pus emissum est: *Gargarisma* suppurans, & modice detergens, sæpius adhibitum.

℞. *Decocti Hordei, cum Ficubus incisis, & Vini Rubri Gallici aā* ℔ß. *Diamori* ℥ jj. *f.* Gargarisma.

Doluit interea, cum Ardore tumuit ex animi sententia Articulus: Post exitum Paroxysmi, *Aq. Purgantes*, quibus abluerentur reliquiæ Morbi, diu potavit Æger.

Anginam hanc *Arthriticam* esse constat, Primùm, ex diutino *Arthritidos* silentio; Tum, ex Dolore prævio, antequā Materia figeretur, erratico: Tertiùm, ex subita & facili *Regularis Arthritidos* Emersione: Quibus simul consideratis arguitur, præter istam *Anginæ* Causam evidentem (in Potulentis scil. Erratum) fuisse etiam προηγμένην, *Arthriticum* intus in Sanguine Miasma evectum, ebulliens, ambitiosum; quod, junctis Causæ externæ Copiis, Naturam eo usque lacessiverit, donec illi Vires recolligens, Hostem in exilium, Materiam alienam in *Fauces*, (ab Origine debiliores) & demum, Arte adjuta, in Artus amandaverit.

Docet Historia, in *Arthritide Anomala*, *Anginam* æmulante, Spiritumque elidente, posse utiliter, Artis ope ἰατρικῆς, *Arthritida* suscitati *Regularem*.

His subjiciam, Ægrotum hunc nostrum, posthac *Articulis* sæpissime laborare, *Angina* vero non item: imo ratione prorsus *inversa*; sic, ut quo minus hac, eo magis illa: Quæ quidem istorum Affectuum, adeo inter se dissimiles mutationes pondus aliquod habent; &, demum *Arthritida* se in viam dare, & magis rectam esse ostendunt.

HIST.

HIST. IV.

Arthritis *primùm* Fauces, *deinde Articulos invadens.*

MUlier lectiſſima, dignitate Domus, ſuaque celebris; nunquam ἐν γαςεὶ ἔχϰσα, quanquam Marito ſatis probabili diu nupta; cum annos quatuor ſupra quadraginta compleverat, & defecere Catamenia jam menſes aliquam multos perſenſerat, obeſior, & craſſior evaſit. Eo Corporis ſtatu ac conditione fuit, quum, Vere anni MDCCV. ineunte, Febricula & Tumore Faucium repentino corriperetur: quibus ut occurreret, ſuaſione amicorum, primum, Sanguinem detraxit; dehinc Cervici *Epiſpaſticum* admovit: Quorum beneficio quicquid humidi in *Faucibus* depoſitum fuerat, vel evocatum & elicitum, vel Sanguini redditum & repenſum eſt.

Poſt *Tumoris* abolitionem, perpaucæ agebantur horæ, cum Genu alterum, tum Malleolus, tum Digiti in Pede maximi Globus, & vicinus ei Articulus ordine doluere; tam recte, tamque ex more *Arthritidis* exquiſitæ, ut, utrum ipſa eſſet, an ſecus, nullus extaret dubitandi locus.

Horum autem malorum ordo, quem expoſuimus, *Anginæ* hujus naturam non parum explicat: Nam, ut *Anginam* e veſtigio ſecuta eſt *Arthritis* omnibus numeris abſoluta; ſic, *Arthriticam* eſſe hanc *Anginam*, liquido & manifeſte probat. Et quidem, utrumque hunc Affectum eidem Febriculæ ſubnaſci, ab ea ſuſtentari; & in *Fauces*, & in Artus, alienam e Sanguine Materiam, per eandem Febriculam expelli, minime ambigendum.

Ex hac Hiſtoria, & hujus numeri aliis, veriſimile videtur; non tam extremæ, & decrepitæ ætatis; quam mediæ & conſtantis Affectum, eſſe hanc *Anginam*: Certe ea laborantes, qui ad hunc uſque diem mihi innotuere, Adoleſcentes, aut Juvenes, excepto tantum uno, fuere omnes.

HIST. V.

Anginæ Arthriticæ *auſpicato ſupervenit Arthritis Regularis.*

VIr Nobilis, *HEN. COURTENAT*, Regia ſtirpe oriundus, & Majoribus ſuis digniſſimus, ætate media, plus ſemel *Arthritide* doluerat; quum, ex intervallo aliquo ab ejus Paroxyſmo, (nulla, quod ſciam, urgente Cauſa evidenti) *Faucium* Dolore, Tumore φλεγμονώδει, ſpirandi glutiendique vias intercludente, tentabatur. Guſtus ſumme depravatus, Saliva viſcida, Sitis per moleſta, Aſtus univerſalis, Vigilantia gravis, Febris acuta erat. Ad Therapiam Vena illico pertuſa eſt, & poſtridie per *Pulv. Warvvicenſem*, Alvus ſubducta: *Veſicatorio*, Cervice tota poſteriori Serum elicitur: Omni horæ dimidio Salivam movens, adhibetur id quod ſequitur.

℞. *Cryſtall. Min.* ʒjjj. *Salis Vol. Succini* ʒj. *Sacchari Cryſtal.* ℥ß. *Miſce, & devide in partes æquales, N°.* xxiv: teneatur Ore particula, quoad diſſolvatur; deinde cum Saliva expuatut.

Potui datum eſt *Decoctum* ſequens, calidiſſime pytiſſandum;

℞. *Rad. Gram. Can. Eryng. Cond.* āā ℥j. *Hordei mundat.* ℥ß. *Coccinell.* ℈j. *Coq. in Aq. Font.* ℔jjj. *ad* jj. *Colaturæ adde*

adde Syr. e Corall. Simp. ℥iiij. *Tinct. Aurant.* ℥j. *f. Decoctum.* Bolus ex *Salis Saturni gr.* iij. *Nitri purificati gr.* v. *Conſ. Lujul.* ʒj. *Syr. Meliſſoph. q. s.* ter in die ſumendus, cum *Jul.* Hauſtu, & ad alvum molliendam, omni veſpere *Enema* præſcriptum eſt.

Quibus ſedulo obſervatis, Salivam mirum quantam, ac ſi *Mercurio* concitatam, ejecerit. *Faucibus* allevatis, ſpiravit, glutiit facilius. Reſtitit Febris, quam in declinante *Angina* ſolet eſſe, pertinacior; & huic rei aliquid amplius ſubeſſe, neque omnia conſpici, comprobavit. Acceſſit *Podagra*, rem totam aperiens; *Anginam* eſſe puram putam *Arthriticam*, Curationem poſtulare propriam oſtendens. *Bolo* igitur, & *Decocto* refrigerantibus, ne fraudi ſint ægroto, omiſſis, ad ea, quæ *Podagram* abſque nimio Febris incremento promovere poſſint, deflecto.

℞ *Salis Martis gr.* iij. *Pul. e Chel. C.C.* ℈ß. *Conſ. Fruct. Cynosbat.* ℈ij. *Syr. Garyoph. q. s. f.* Bolus, bis in die ſumendus, cum *Julapii* hauſtu. Et quoniam, ad invocandum augendumque Morbi hujus Paroxyſmum regularem, plurimum valere *Pomaceum*, in Experimentis eſt, libram illius unam alteramque, Nycthemeri ſpatio bibat, exhortor. Pedi affecto *Ceratum* viride admoveo. Doluit exinde Pes, & quidem laudabiliter. Expulſa eſt ad ejus Articulos *Arthritis*, & relictis *Faucibus* jam recte παροξυνῇ. Aquas aliquanto poſt, finita Paroxyſmi re, *Diureticas* hortatu noſtro hauſit, alias aliaſque; primum *Bamptonenſes*, anno ſequenti *Bathonienſes*, utraſque commode.

In *Arthritidis* ſilentio, ſupra modum longo & ancipiti, *Angina* ſi acciderit; utrum *Arthritica* ſit, quam merito ſuſpectum habeas, oſtendit Hiſtoria.

HIST. VI.

Angina & Abſceſſus Arthriticus, *cum* Arthritide *inſequenti*, *recta*, *&* *idonea.*

ANni ſunt complures, cum Adoleſcentem viſitavi, Sanguineum, robuſtum, & bene coloratum; cui *Faucium* cum Dolore *Inflammatio* fuit, Spiritus & Cibi vias obſtruens, (quam Græci Συνάγχην nominant) cum Æſtu immodico, Pulſu celeri. Numquid *Articulis* unquam doluerat? interrogo: Dolui, inquit, acerbiſſime, ter quaterve; iſtud vero quid ad rem. Ego quidem, maxime, repoſui, nec in Curatione negligendum. Sanguinem quamprimum miſi, ſed, pro Ægri ætate & temperamento, parce; &, quam in *Angina* fieri ſolet Exquiſita, parcius: ea vero Copia, quæ ad demittendos Cibos, & Spiritum reciprocandum ſatisfaceret. Eo veſpere *Enema.* Poſtridie *Catharticum.*

℞ *Rhei inciſi* ʒj. *Fol. Sennæ* ʒij. *Pulpæ Caſſiæ, & Tamarind. aā* ʒiij. *Coq. in Aq. font.* ℥vj. *ad* iij. *Colaturæ adde Salis Cathart. Elect. e Succo Roſ. aā* ʒij. *f. Potio*, bene mane ebibenda. Sæpius deſurrexit, cum levamine. *Gargariſmum* reſolventem (ex *Ficuum pinguium* N°. iv. *Rad. Althææ raſ.* ℥ß. *in Aq. Hordeat.* ℔jß. *ad* j. *incoctis, Mell. Mororum* ℥iij. *Sp. Sulf. per Camp. qu. s. ad acorem temperata*) præſcripſi, eumque ſæpius adhibendum: In Potum Ordinarium, *Ptiſanam* propinavi; Articulis olim dolentibus, ad *Arthritidem* in eos, ſiqua fieri poſſet, invitandam, *Empl. ex Cephalici*, & *Oxycroc.* aā *p. æq.* admovi

admovi. Paucis post diebus, aperto Tumoris, Puris emissa est quasi Uncia. Lenito, non composito, Sanguinis Orgasmo, post breve tempus, Articuli dolent, tument, rubent. *Arthritis* recte agit, & *Anginam Arthriticam* fuisse monstrat. Finito Paroxysmo, ad *Prophylaxim*, purgatis prius per *Aquas & Salem Catharticum* Interaneis, *Aquas Diureticas* omni mane hausit; hora decima seq. *Trifolii fibrini Infusum*; quarta pom. *Bolum*, cum *Sale Martis*; demisit; *Hydragogo* septima quaque die interposito, Menses binos perstitit; Methodumque in multos annos commodissime repetiit.

Eos, qui dolere solent *Arthritide*, *Angina* cum invadit; sitne illa genuina, an *Arthritica*; recte ambigitur; & *Anginam* contra *Arthriticam*, optimis auspiciis, consilio saluberrimo, *Arthritis* invocatur *Regularis*.

HIST. VII.

De Arthritide *multos annos Erratica; tunc* Anginam *iterum & sæpius simulante; postremo* Regulari Fixa.

ADdam denique Historiam, tum *Anginæ* hujus nostræ Naturam, tum *Arthritidis* morem varium, & incertum, cum primis ostendentem.

Pharmacopoei *Exoniensis*, viginti annos *Arthritici*, Uxor fere sexagenaria, *Rheumatismo* per quinque lustra creberrime recurrente, cruciari visa est: Dolore quippe Artuum, Brachii potissimum sinistri internodia lacessente, rodenti, erratico, vexata: *Rheumatismi* hujus larvati originem *Pomaceo*, quæ illi Potio fuit, acceptam retulit.

Sub finem seculi superioris, circa vernale Æquinoctium, *Anginæ* correpta fuit illa Specie, quam *Synanchen* appellant, adeo atroci, ut (ad illam minuendam, humoresque alio detrahendos, etiamsi Collo *Epispasticum* admotum, Alvus Enemate soluta, Vena semel iterumque pertusa fuerat] toto quatridui spatio, ne hilum quidem victus ore demiserit. Eodem tempore, & pari ferme proportione, Carpo exorsus est Tumor, cum Dolore, Rubore, Calore, Nitore prorsus *Arthritico*. Dies minimum sexaginta perduravit, in rugas demum contrahente se Cuticula, & squamatim ultimo decidente; sic, ut cujus generis, quaque esset familia, Tumor omnino palam faceret. Et *Anginam*, & *Chiragram*, ab eadem viscida, & acri Gelatina, in Sanguine producta, fieri credibile est; quæ hic illic Capillariis inhærens, Oppilationes, Tumores, Dolorem, ceteraque Morbi utriusque faceret Symptomata.

Adversus *Anginam*, quum Humores derivantibus, & repellentibus, initio morem gerere recusaret; & Maturationem affectaret Tumor; *Gargarismum* è *Decocto Ficuum, Hordei, cum Melle Mororum* [postea ad detergendum, *Mel* adjectum est *Mercuriale*] in Præscriptis dedi: Externe vero *Theriacæ Ven. Empl.* Gutturi applicandum. Quicquid intus Purulenti fuit, Tumore post quatriduum, aperto, sensim expressum est.

Contra *Chiragram* imperavi, ut, admoto Parti affectæ *Vesicatorio*, vel [quoniam illud abhorrere visa est Ægrota] Panno molli & denso, per Cutim evo-

evocaretur quicquid humidi præter naturam Articulis in esset. Carpi post Paroxysmum mansit Imbecillitas, & ad Motum impotentia, quæ tamen aliquanto post evanuit: Animi vigor & alacritas major; Cibi Appetitus, uti ab *Arthritidis* Paroxysmo solet esse, avidior fuit; sic, ut ex trium pene mensium adversa valetudine, melior Ægrota & sanior evaserit.

Ad tollendam utriusque Causam, & Sanguinem (cujus in Cyatho Facies sebacea) corrigendum, primum, misso *Pomaceo*, & leni per *Salem Catharticum*, &c. facta *Purgatione*, *Taraxaci Cochleariæque Succos* clarificatos; *Lac Asininum*, & *Stomachica* sumeret, imperavi. Medicina vero omni (quod ejus odium fuit) neglecta, insequenti Autumno, vagos iterum Dolores Ægra persensit; qui tamen postea progressu temporis evanuerunt, in Fixos sensim mutati.

Anginam postea sæpissime recidivam habuit, Vere vel Autumno quotannis in annos complures reducem; &, vel ei à latere conjunctam, vel à tergo famulantem *Arthritida*; nunc Carpum, nunc Digitum, nunc Talum occupantem, & κατ λόγον aggravantem: cum solita in decessionibus Animi lætitia, Spirituum alacritate, Ventriculi latratu. Hoc vero cum discrimine, & quasi Privilegio, quod, ex quo figi occœperat *Arthritis*, eo lenius & pacatius se vaga gesserit, eoque minus vagata fuerit; & quæ diebus hisce fuit hujusmodi *Angina*, fere blandior observata; *Venæsectioni*, *Vesicatoriis*, *Clysteribus*, *Gargarismis* facilius cedens; & in *Arthritida Regularem* promptius, & quasi ultro abitura.

Evincit Historia, primùm, *Arthritidem* multos annos πλανητικὴν, & *Rheumatismi* usquequaque similem, & in *Fixam* posse demum migrare: Deinde, in Erraticam retrogradi; iterumque defigi. Tertiùm, *Arthritidem* in eodem Corpore, ex eadem Febre exoriri posse duplicem; in Faucibus, *Anomalam*, in Artubus, *Regularem*. Quibus hoc adjiciendum, quod Ægra, genere nata saluberrimo, quum nullum habuerit à Parentibus Miasma, itemque diu Veteri juncta fuerit *Arthritico*; hoc Contagii suspicionem alere censeatur, & *Arthritidis* à marito acceptæ.

Ita quidem *Anginæ Arthriticæ*, (Morbi, nisi fallor, hactenus obscuri) secundum illius Symptomata, Naturam, & Morem, quantum in me est, explicui; Curationem exaravi; & Exemplis utramque illustravi.

CAP. XIV.

De Dolore Capitis, & Vertigine Arthritica.

ART. I. AD *Caput* jam ascendimus, & ab *Arthritide* factas in eo errationes. Istius autem Morborum, uti vulgo describuntur, numerus est adeo multus; *Ætiologia*, tam difficilis; limites, & fines [propter obscuros illius Partium, & † incognitos usus) explicatione sic egentes; ut nemini mirum videatur, Morbos eos communiter receptos, hos à me prolatos non æquiparare. Paucas in apertum proferam *Arthritidos* in Capite *Ano-*

† *Vide Clariss.* Stenonis, *de* Cerebri Anatome *Dissertationem*, *impressam* Lugd. Bat. *Anno* 1671.

Anomalias; ſed, quas exploratas habeo; quas certas, evidentes, & perſpectas; *Cephalalgiam* nempe, *Vertiginem*, *Apoplexiam*, & *Paralyſin Arthriticam*. De duabus primis in hoc Capite, propter earum conjunctionem, ſicut evenire ſolet, frequentem; poſtea de reliquis, verba faciam.

II. Eos ſæpe invadit iſte *Dolor*, [nam de illo ſeparatim, & primo loco dicam) qui, cum multos annos *Arthritici* fuerunt, traducto jam vitæ medio, Poculis & Diætæ nimis amplæ, plus æquo indulgent; Exercitationi vero interea, laborique [quæ eorum mala poſſint corrigere] vix ſatis; quique ea re *Plethorici* evadunt, & ſolito craſſiores: *Sanguinei* vero præ ceteris quibuſcunque, tum graviter hoc affectu, tum crebro affliguntur.

Ex hiſce vero illos ſæpiſſime invadit, qui Collo breviore natura fiunt; vel qui, in *Capite*, vaſa Sanguinem vehentia, ſupra modum magna, habent; vel, qui nimis imbecillia, Sanguinique in circuitu propellendo minus valentia: Illos ſcilicet omnes, quibus ea Corporis Fabrica & compago, quæ Humorum in *Caput* inclinationi, diutinæque in eo moræ, nimio plus faveat, opemque conferat. At huc conferre non parum videntur, in *Cranio* foramina nimis anguſta; quibus (veluti Ligaturis) coarctentur *Venæ Jugulares*, & Sanguis (ſic, ut in Venæſectione) Vaſa tumefaciat; itaque Fibras extendendo Nervinas, Spirituſque in is contentos perturbando, creet *Dolorem*.

Atqui illos maximopere hic infeſtat *Dolor*, quando jam ætate grandes, aucta Humorum vi & plenitudine ſimul gravati, ſimul iis tolerandis impares, illi, malo vehementi pariter, atque intempeſtivo conflictentur.

III. Sic conſtituto, & ad Morbum hunc excipiendum aptato Corpore, cogitare licet Ἀνεπιτήδειον id, quæ eſt *Arthritidis* Cauſa proxima & conjuncta; poſt aliquam à Paroxyſmo quietem, iterum repullulans, ſe iterum movens, & attollens, itaque Orgaſmum in Sanguine faciens; eo nonnunquam ipſo; (pari ferme ritu, ac in Variolarum initio ſolenne eſt) *Dolorem* excitare; *Membranas* ſcilicet nobiles, tam intra, quam extra Calvariam; aut *Tunicas Vaſorum* membranaceas extendendo, *Spirituſque* animales, earum *Fibras* incolentes, irritando vexandoque. Nonnunquam evenire poteſt, ut, in his *Membranis*, acutiſſimo ſenſu præditis, depoſitum Miaſma, virulentum & acre, pungat eas, arrodat, atque ea ratione faciat *Dolorem*.

Quocunque vero modo fiat *Dolor*, omnino palam eſt, eum Miaſmatis, ſeſe in Paroxyſmum erigentis, Signum eſſe non raro primum, & prænuntium; ad dies aliquot durare; & tunc in Paroxyſmum deſinere regularem. *Arthritide* vero delinquente, & acceſſiones ſive nullas, ſive languidas iterante, *Cephalalgia* ſæpe oritur gravis & diuturna, Ægrum Hebdomadas (ne dicam, Menſes) aliquot excruciat; & demum niſi Miaſma ad Artus transferatur, vel à Capite aliàs adducatur, *Apoplexiam* introducit.

IV. AT de Natura ejus *Arthritica* ut plane conſtet, non ſolum ex *Arthritidis* ſilentio defectuque oritur, (quod tamen unum magni hac in re momenti eſt, multumque valet) verum etiam pro Miaſmatis *Arthritici* renovatione, incremento, & in Paroxyſmum eru-

eruptione, renovatur; Periodos easdem, quas *Arthritis* ipsa, servat; frequentissime in eum regularem, & genuinam migrat; & quidem raro finitur, nisi per regularem Paroxysmum, (quo quidem oriente statim evanescit] vel per *Apoplexiam*: Quibus simul sumptis, Morbum hunc Miasmate *Arthritico* in Caput irrepente nasci, nihil, ut opinor, indicio potest esse luculentiori.

Dolor ille non semper magnus, saepe tolerabilis, sed dierum saepe multorum; interdum autem pene ad Delirium usque gravem observavi, patientia majorem omni.

V. Quanquam iste *Dolor* insultum aliquem *Arthriticum*, & quidem usitate regularem, vel *Apoplexiam* antecedat; interdum accidit, ex regulari Paroxysmo, [repellentibus, vel animi Pathemate, aliave aliqua causa interciso, & abrupto,] eum excitari; mediaque Naturae opera, & molimine, primum apparere. Quod tamen eodem pertinet; quando utroque casu miasma, minime sic, ut debuit, expulsum, *Capiti* inflictum est, in illud vires exercet, καὶ Ὀλύμπια δώματα ναίει.

VI. Nonnunquam aegrum haec *Cephalalgia* per se lacessit; identidem *Vertigine* comitata: haec enim illi est tanquam Soror gemina, & Comes fere individua. Adhaec aliquando accedunt Tinnitus Aurium, Spirandi gravitas, Pulsus magnus, Artuum Dolores vagi, Faciei color saturatior, aliaque istiusmodi manifesta Sanguinis Ὀργαζομένου indicia: Quae quidem omnia, ut ab *Arthritide* inerti, neque satis idonea proficiscuntur; ita quamprimum illa Artus occupaverit, & ad tempus aliquod recte se gesserit; confestim ea, simul cum *Dolore* Capitis, recedunt; neque aliam videre licet *Arthritida*, quam quae ex omni parte regularis.

VII. *Vertiginis Arthriticae*, sicut omnis. *Subjectum* est ea *Cerebri medullaris* pars, quae Cogitandi officina est: In qua, dum Spiritus animales ejus inflant Tubulos, & in iis sese movent, uti placuerit *Animae Rationali*; [cujus sub praesidio, nutu, & imperio, totum isthuc *Cogitationis* opus efficitur;] hi eorum Motus, sive pleno flumine, sive tenui; sive in Tubulis pluribus, sive paucioribus; sive prorsum, sive retrorsum; sive magno cum impetu, sive remisso; sive inflectione, sive evolutione; sive demum alio quocunque modo, & figura ferantur illi; ipsae videntur Hominis, sani & valentis, esse *Cogitationes* & pro harum varietate talem in numerum variari, ut, quo singula *Cogitatio* formetur exprimaturque, suus singulae Spirituum rite ordinatorum, & huc illuc rite fluitantium, *Motus* respondeat.

Hoc ut clarius ostendatur, quivis seipsum examinando facile perspiciet, quanta sibi in somno Tranquillitas; quam alta Quies; &, à sensu Motuque omni voluntario [in Somno, veluti in ipsa Morte] Vacatio. Contra, Somnum excutienti palam est, primum omnium in Cerebri meditullio derepente quoddam *micare*; eodemque ipso temporis articulo, *Cogitandi* solitum munus, & pensum instaurari. Prima vero *Cogitatio*, vel pro re nata omnino noua est, & jam tum incipiens; vel [quod ad hujus rei explicationem non parum confert] quae Somno interrupta fuit, at jam ex intervallo aliquo resumpta est: quarum prtor Modulationi, Organis Pneumaticis inchoatae, quodammodo similis videtur: posterior

posterior intercisæ, & medio Systemate fractæ; sed aliquanto post elaboratæ, & ad finem perductæ. Atque istam in Cerebro Spirituum ἔκλαψιν illico sequitur (nonnunquam comitatur) Motus, ab ea propagatus, in Corpore Muscularis; &, † *Galeno* jam olim observante, *Qui expergiscuntur, è vestigio Pulsus magnos, vehementes, celeres, & cum quadam vibratione habent; qui mox mediocritatem assequuntur.*

Quis autem unquam, in Somno Spiritus extingui, & ad nihilum redigi putavit? Annon potius credendum est, durante Somno in medullaris *Cerebri* Tubulis eos stagnare, & (tanquam aërem, in Tibiis Organi silentis) quiescere; *micansque* istud, quod expergiscentes primum sentimus, horum esse *Spirituum* in iis (ad instar Venti, in Tibiis organi) *Motum*; &, quod erat explicandum, *Cogitationes* humanas nihil aliud esse, quam Πνευματουργίαν, sive *Spirituum animalium* certis quasdam, in Tubulis prædictis, *Fluctuationes*; secundum leges, & regulas, ab *Anima Rationali* positas, & datas.

VIII. Hisce præmissis, altero jam loco dicendum est, in *Vertigine* Spiritus animales Cogitandi munere exequendo impediri; in Rivulis e suis aliquot ordinandis, eorumque Motibus regendis, interturbari; eumque in modum perverti, qui externa quæque *Objecta*, tanquam in Gyro circumacta, repræsentet; itaque, ut ex eo fallatur *Imaginatio*, *Judicium* autem maneat integrum, & inconcussum. Perinde forsan, ac in Modulamine faciendo, si una, vel altera Organi Tibia, rauca fuerit, & dissonans; ex illius vitio, (tametsi reliquæ omnes claræ fuerint, & illæsæ,) statim Auribus peritis gravitas quanta maxima fit; Harmonia perimitur.

IX. Scio nonnullos, Arte nostra Principes, hac de re aliter opinari; Spiritusque animales, Acie quasi militari, & veterum itionum reditionumque tractibus relictis, in Gyros agi, tradentes, per *Rotationem*, & Spirituum Εἰλιγγον, *Vertiginis* modum & naturam explicare. Quum vero, quo in Campo eorum Acies instruantur; quo, eorum fiat Ἀταξία nulla unquam detexit Anatome: contrà verò, *Cerebrum Medullare* totum, ex *Tubulis*, sive *Ductibus*, in *Cerebri Cortice* incipientibus, una hoc loco colligatis; & in *Nervos* infra divisis, & dispertitis constare; sicque Spirituum Gyris, & Vorticibus, (aliter quam in *Tubulis*, qui quidem iis admittendis minime sufficiant) ineptum esse, quando Clarissimi *Malpighii* Anatome detexit oculatissima: longe satius videtur, per *Tubulos*, perque Spirituum in iis Motus; quales in rerum natura esse, pro certo habeamus; (etsi, quis Spirituum Motus cui conducat *Cogitationi*, prorsus ignoretur;) quam per ea, quæ nusquam inveniantur, aut esse judicentur, Morbi hujus explicationem aggredi.

Quinimo, dici potest, rerum extra sitarum, totiusque Hemisphærii visibilis, per ea, quæ sibi sunt dissimilia, veras intus in *Cerebro* posse fieri repræsentationes; (nisi velimus, Objecti *Viridis*,

† Τῶν δ' ἐξ ὕπνου μεταπεπτωκότων, εἰς ἐγρήγορσιν σφυγμὸς μεγάλοι, καὶ σφοδροὶ καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοί, καὶ τινὰ κλόνον ἔχοντες, μετ' ὀλίγον δ' εἰς συμμετρίαν ἔρχονται. *De Causis Pulsuum*, *Libro tertio*, *Cap.* x.

ridis, e. g. concipiendi ergo, *Viride* quoddam in compendio; sicque *Rubri* ergo, *Rubrum*, *Nigri* ergo, *Nigrum*, &c. in *Cerebro*, quo nihil unquam absurdius, statuere:) eoque posito, Rerum externarum falsas Imaginationes, quales sunt in *Vertigine*, per iis rebus dissimilia posse fieri dicamus; adeoque, ad earum in Gyro & circuitu moventium Imaginationem, etiam falsam Spirituum in Cerebro motu simili nequaquam opus esse.

X. At qualescunque fuerint eorum motus (neque enim in his στοχασμοῖς diutius hærere lubet) certe perturbari possunt, vel per alienum & inimicum aliquod, in *Cortice Cerebri* à Sanguine depositum; hæc in penetralia, & sacrosancta Adyta, se insinuans; *Spirituum* Choro se immiscens; ad eos adhæreſcens; eosque inter se confundens: vel, per Vasa Sanguinem vehentia, in propinquo tumefacta, Tubulosque Spiritus continentes coarctantia. Quæ posterior ratio probabilior est, in *Vertigine* Cranii depressionem excipiente; ubi angustiis *Spiritus* urgentur, nec, quo possint Choreas exercere, Theatro satis spatioso gaudent. At in *Vertigine* Variolas antecedente, vel ab Ebrietate, & in hac nostra *Arthritica* locum obtinere potest [uti videtur] utraque.

XI. Cetera *Vertigo* hæc, cum *Dolore Capitis Arthritico*, concordat ex amussi: similia namque cum eo Corpora, crassa nempe, plethorica, maximeque senilia, invadit: similem habet Originem, ex Miasmate *Arthritico* repullulante, cristas erigente, fugame Sanguine consciscente: similes habet Periodos, & Typos, *Arthriticis* Paroxysmis respondentes: eosque in nonnullis ægrotantibus numero per multos: similes habet Comites, sive Signa Συνεδρεύοντα, dyspnœan, Capitis gravitatem, Aurium Tinnitum, Spirituum depressionem: similem etiam exitum; quum Paroxysmo plerumque regulari terminetur; interdum *Apoplexiæ* cedat *Arthriticæ*.

Aliquando levis hic affectus, & *Arthritidis*, Paroxysmum molientis, Signum insuper primum, & prænuntium. Molestus sæpe sic, ut eo laborans, ne in humum cadat, baculo adniti; fere continuo cavere, necessum habeat. Quæ levior est, *Arthritide* regulari, serius aut citius erumpente, fere concluditur. At quando nulla venit in tempore *Arthritis*, *Vertigo* interdum adgravescit, & deinde paulo post in *Apoplexiam* migrat. In *Epilepsiam*, utpote Morbum confinem & proximum, *Vertiginem* mutari exquisitam, à Medicis passim observatum est; at in eam mutari *Vertiginem Arthriticam*, ex nostra, vel aliena observatione, ne semel quidem novi; ut Miasma *Arthriticum Epilepsiæ* generandæ minime aptum existimetur.

XII. Curatio partim fit per ea, quæ utrisque his affectibus sunt communia; partim per iis propria. Inter communia, primùm *Phlebotome* consideranda est; quæ, ut Humoribus è *Capite* derivandis, tam repentino, quàm magno est auxilio, sæpe commoda reperitur; &, ubi *Dolor Capitis*, aut *Vertigo* isthæc urget; maxime vero ubi Oculorum Caligine, Faciei rubore, Arteriarum in Temporibus pulsu, & ejusmodi (quæ Sanguinis ad *Caput* inclinationem indicant,] & *Apoplexiam* minantur] aliis comitatur, apprime necessaria est: Ea vero ratione copiaque (quod in malis similibus

similibus alias ſæpe dixi) mittendus Sanguis, non qua vulgo in his Affectibus abſolutis, & minime *Aathriticis* ſoleat; ſed qua, *Arthritidi* in Artus abigendæ faveatur; nec, quam ad *Caput* allevandum opus fuerit, uberiori.

Pertuſa Vena, & Orgaſmo in Sanguine novo, Miaſma expellente, facto, nonnunquam illico dolent Articuli; ſin aliter fuerit, *purgatio* inſtituenda eſt. Si qua Ventriculi querela ſit, hoc tempore *Vomitio* moveatur, & quidem per *Decoctum Teæ*, vel *Poſſetum Carduatum* aptiſſime. Ea vel peracta, vel (tanquam inutili) prætermiſſa, protinus ducenda Alvus; dato, in eum finem, è *Pil. Ruffi*, vel *Cochiæ min.* vel *è Duobus*, una cum *Reſ. Jal.* granis aliquot, Purgante; quod nimirum Inteſtina non ſolum inaniat; verum etiam Sanguinem exagitet, turbet, & à Miaſmate, foras illud expellendo, liberet. Opus iſtud duplex (Humores alios per Alvum evocandi, alios in Venis agitandi] interdum mitioribus, in conſtitutione ſcil. tenera purgatuque facilis perficitur. Interdum *Aquæ*, ſive *Alfordenſes*, ſive *Fontana*, *Sale Cathartico* ſaturata, rem conficit. Et ubi *Purgatio*, ſive propter ejus lenitatem, ſive propter humorum colluviem, una vice non ſufficiat, atque pro re nata repetenda ſit; ita vero ut *Arthritidi* τοῖς ἔξωθεν affigendæ accommodetur.

Purgationem, uti par eſt, factam creberrime ſequitur Extremitatum Dolor: At ſi uſque ſe Miaſma in Sanguine contineat, uſque deliteſcat; turbis in eo inteſtinis & ciendis, & augendis, quam exilio, pro Naturæ juſſu, capeſſendo pronius; hoc caſu, ea, quæ Ore ſumpta fortius *Podagram* expellant; quæque extra admota evellant, uſurpentur. Quæ vero, Ore data *Podagram* expellant, non niſi caute (præmiſſa nempe Venæſectione, Alvique ductione, & *Capite* multum iis ſublevato) adhibeantur; ne, quæ Sanguinis, & ſimul cum eo Miaſmatis, in Artus extrudendi cauſa præbeantur, contra in *Caput* utrumque pellant; itaque malum intendant, & Mortem arceſſant. Et quidem, à *Chalybeatorum* potentiſſimorum, & *Arthritidem* maxime expellentium uſu, manum idcirco melius abſtinere poſſumus; quia *Cephalica*, mox dicenda, ſuoque tempore propinanda, iſtorum Medicamentorum magna ex parte vices ſupplere judicentur.

Qua de cauſa, in *Dolore Capitis*, (ut ad propria deſcendam) *Pul. è Chel. C. C.* vel *è Corall. r. è Chel. Simpl. Succini albi* vel iſtius Claſſis alii mitiores; *ſive per ſe*, *ſive cum Conſerva Anthus*, vel *Conſ. Flor. Betonicæ*, & *Syr. Stæchados*, vel *Syr. Pæon. Simp. ſub forma* Boli; aut *ex iis Pulveribus*, *una cum Pul. dictamni Cretici*, *Caſtorei*, *vel Sem. Pæon.* & *Extracto Gentianæ*, Pilulæ *componi poſſunt*. Quinetiam hiſce, ſive *Bolis*, ſive *Pilulis*, tuto interdum, & utiliter adjicere licebit. *Salis Martis* [vel etiam *Alcohol. M.* poſt Evacuationes copioſas] gr. iij. vel iiij; & Compoſitionem, ſexta, vel octava quaque hora, repetere. Omni autem ejuſmodi Doſi ſuperbibere oportebit *Julapii* (*ex Aqua* puta *Ceraſorum nigr. Flor. Tiliæ*, *Pæon. ſimp.* & *Comp.* & *Spiritu Lavend.*) *Hauſtum*: Mediis autem intervallis ex uſu erit *Tincturæ Succini*, vel [ubi Febris, non immodica, ſiverit] *Sp. Vol. Oleoſ.* vel *Sp. C. C. cum Speciebus deſtillati*, *guttas*

tas aliquot; *ex Cacuminum Salviæ tenuifol.* vel *Rorismar.* vel *Teæ*, *infus. Haustu demittere.* Hæc enim Remedia, præmissis universalibus adhibita, Spiritus animales blande reficiunt, & *Arthritidi* in Artus expellendæ quodammodo opitulantur. Neqoe *Coffeæ Sorbitio*, quando *Cephalalgiæ* ritu singulari medeatur, præcipue si *Cephalica* ei superinjiciantur, Ægrotis hisce deneganda.

Simili fere modo in *Vertigine Arthritica*, post Evacuationes jam dictas universales *pul. Sem. Rutæ*, *pæon. maris*, *Castorei*, *Rad. Valerian. Sylvest. Cyperi*, *Cort. Winteran. Cort. ext. Aurant. Species Dianthus*, *Diamosch. dul. per se possunt adhiberi*, vel *eorum aliqua cum Cons. Flor. Pæon. & Syr. eorum*, vel *Syr. N. Myrist. ex Indiis allato*, Electuarii *forma*. Porro ex *pul. de Gutteta*, *& Ente Veneris*, *cum Extr. Calami Aromatici*, vel *Assæ fætidæ solutione*, *formentur pilulæ*: vel, cum iisdem Pulveribus adjungi potest, in eadem forma *Sal. Martis*, vel *Sal Succini*. Ex his composita sumantur, hora quaque sexta, vel octava; Dosi videlicet adeo tum frequenti, tum etiam magna, quæ Spiritus animales ordinet, recreetque; non quæ confundat, irritetve. Dosi vero cuilibet æger superbibat *Julapii Cephalici* Haustum: Uti mediis etiam intervallis *Infusi* præscripti Cyathum, cum *Tinct. Succini* guttis aliquot. Prosunt graveolentia Naribus admota, *Sp. Salis Armon. cum Sale Tartari*, *Castoreum*, *Assa fætida*, &c. Prosunt etiam Εὐώδεα: *Balsamum*, quod ab humanissimo Sene, Do. Dre *Watherouse*, hac in Urbe Medico, dum viveret, præcellentissimo, communicatum fuit, ad Tempora & Nares inungendas, his aliisque *Capiti* Affectibus quamplurimis, utile & jucundum erit.

℞. *Ol. Rorismar. Lavend. Majoran. Thymi*, *Origani*, *Hyssopi Chym.* āā ℈j, *Cinam. Aurant. Angelicæ*, *Rutæ* āā ʒj, *Succini* ʒß, *Carioph.* ℈ß.

Ol. Nucis Moschat. per express. ℥iiij, *Ambra gris.* ℥ij, *Moschi* ʒj, *Bals. Per.* ʒv.

Ambra gris. & Mosch. ponantur super Lapidem marmoreum; *humectentur Oleis*; *& simul triturentur Lapide molari*; *donec fiat Massa*, *instar Pomati*, *inspissata. Huic mixtura adde Bals. Per. Per horæ dimidium triturentur. Deinde adde Ol. N. M. per Expressionem*, *& per horam fiat Trituratio. In phiala servetur usui* Balsamum εὐῶδες Cephalicum.

Quanquam autem ista *Caput* multum allevent, Spiritusque labantes suscitent, non iis solis adhibenda fides. Nusquam major incolumitas, nulla perfectior Curatio, quam per *Arthritidos* in Artus expressionem. Quare, post diem unum, alterum, *Cephalicis* ore sumptis impertitum, in utroque hoc Affectu [par enim utriusque ratio] *Externa*, quæ *Arthritidem* educant, adhibeantur. Articulo nempe sæpissime dolenti applicetur *Empl. ex G. Carannæ part.* ij, *Ceræ flavæ p. j. Ol. Lumbric. q. s.* vel aliud aliquot Ἀντισπαστικόν. Hoc autem si nullarum erit virium, & *Capitis* Affectus remanebit; maxime, si increscet, tanquam in *Apoplexiam* abitura; ad *Sinapismos*, *Vesicantia*, *Vestitum laneum*, & *Laqueos* hac in re idoneos, [quibus *Arthritis* summopere educatur] quasi ad sacram Anchoram, confugiendum est.

Quam parum autem adjuvent in utroque hoc Affectu; imo quam suspitio-

pitiosa, ne dicam periculosa, sint *Emulsa*, *Decocta refrigerantia*, *Narcotica*, *Oxyrrhodina*, *Epithemata*, *Capitis Aqua frigida Lotio*, & ejusmodi alia; quæ ad compescendum Sanguinis Orgasmum alias cum fructu usurpentur, facile apparebit; quando illa Materiam alienam, protenus evocandam expellendamque, Medicina prorsus adversante, & repugnante, *Capiti* infigant. Neque satis, ut opinor, tutus Sanguinis per *Hæmorrhoides* Suctus; quando eo, nimia sit Humorum in Anum derivatio; quæ vel *Imflammationi*, vel *Fistulæ* viam aperiat.

Ut autem Materia vitiosa, tutelæ ergo, præscindatur, alioque divertatur; operæ pretium erit, *Epispasticum* Brachio, vel Cervici aliquando imponere: Ineunte Anno, (quod *Apoplexiæ* tempus esse solet) aliasve, si urgebit *Capitis* Affectus, Sanguinem detrahere: *Purgans*, omni mense, repetere: Alvo nunquam diu astricta esse: Artus, at præcipue Pedes calidissime vestire. Quin & his Hominibus incumbit *Errhinis*, & Meditationibus, religiose vero à nimia Potatione, abstinere.

HIST. I.

Ab ignava Arthritide Vertigo, *Sanguinis missione & Alvi ductione, victa.*

QUidam annos quatuor supra quinquaginta natus, *Vertigine* affectus, dum in his lucubrandis occupor, è vicino Oppidulo me appellit. Fuit ille jamdiu *Arthriticus*, Paroxysmos habens, sive eorum frequentia, seu severitas inspecta sit, idoneos. Autumno anni MDCCV, *Arthritis*, ignava jam & socors facta, non eo, quo solebat, ardore & vehementia se gessit; Paroxysmum, uti moris erat, laudabilem non ullam edidit; verum, in mediocri & imbecilli edendo, languide enixa est. Loco Paroxysmi regularis, & acuti, *Vertigo* Ægrum invasit, multumque cruciavit. Quoties enim lecto ille jacuit dextro latere, statim *Vertigine* prorsus intolerabili (quippe qua universa sursum deorsum rapidissime ferri viderentur) tanquam oppressus, & penè moribundus, posituram Corporis illico mutare, necessum habuit. Porro ea fuit Hominis fabricatio, quæ plenum, subpinguem, brevique Collo donatum eum, Morbis Cephalicis pronum, & proclivem abunde redderet.

Sic constituto suasi, ut quàm citissime Venam incideret; *Pilulis Purgantibus* (*è Rudii* ℥ß. *Res. Jal. gr.* v. *Calom.* ℈ß, *Balsam. Per. q. s.*) Ventrem inaniret; itemque altera vice, pauculis post diebus; nisi Dolor *Articulorum* novus id vetaret. Eo vero redeuute, parti affectæ *Empl.* è *Cephalici*, & *Picis Burg.* æquis ponderibus, imponeretur. Detracto Sanguini, & parumper in Cyatho quiescenti, super increvit Gelatina densa, crassa, cum superficie flavescente.

Præceptis Æger obtemperauit; & quidem magno suo, quod deinde accepi, commodo.

HIST. II.

Vertigo Arthritica, *Purgatione in* Podagram *mutata*.

AUri faber *Exoniensis*, Vir priscis moribus,

Integer vitæ, ſceleriſque purus, ætate progreſſus, &, ex ea nimis deſidioſe acta, craſſior jam & habilior factus; de nimia Plenitudine, & ad motum impotentia; de *Vertigine* gravi, & urgente [quæ in negotiis obeundis magno illi jam impedimento fuit] me conſuluit. Cum *Arthritidem*, hujuſcemodi deviam, & *Anomalam*, me plus ſemel obſervaſſe recoluerim. Num Articulis unquam ægrotaverat? Interpoſui. Olim ſæpiſſime, reſpondit Æger: Hoſce vero per Annos minime.

De Morbi indole & natura certum me habens, ut eum à *Capite* deducerem, & in Articulos, ſedem & domicilium ſuum abire facerem (quæ quidem Indicatio rectiſſima eſſe videbatur) Viam, atque in *Vertigine* abſoluta, calcari aliam oportere judicavi.

Quare Sanguinis detractione [quæ propoſitorum alterum tantum promovere ſolet, alterum autem interdum inhibere) prætermiſſa, *Catharſin*, quæ utriſque illis ſatisfaceret, inſtitui; Purgante, pro κοιλίας εὐλυσία, ſatis forti ad eam rem electo. *Calomel. gr.* xv. *Scammon. pul.* ℈ß, *Pil. Stom. cum G.* ʒß, *cum Balſ. Per. q. s.* pilulari forma, mane demiſit; ſæpius hinc dejecit; hinc claudicavit; hinc convaluit.

HIST. III.

Vertiginem, *& in Capite* Dolorem *faciens* Arthritis, *idque uſitate, Venæſectione & Purgatione toties in Articulos acta.*

ARomatarius hac in Urbe, conſtitutione Sanguinea, Plethoricus, ſexagenario major, anno MDCXCVI, *Vertigine* laboravit. Simul atque eum novi Pedibus ſæpe doluiſſe, ſuſpectumque habui Capitis hunc affectum eſſe *Arthriticum*; hac re conſiderata, Primo, Sanguinem detraxi: deinde, Alvum ſemel iterumque movi: poſtremo, Animales Spiritus quæ reficerent, eorum ἀταξίας inhiberent, ea ſuo ordine ſumenda; Fonticulos etiam utroque latere Spinæ inter Omoplatas aperiendos, imperavi. Quæ autem inde Fruges? *Pes* iterum jam tum doluit; defenſum eſt *Caput*; Civis ſervatus.

Anno proxime ſequenti, circa vernum Æquinoctium, idem pene caſus altera jam vice accidit. Intermittente enim, ultra quam ſoleret, *Arthritide*, rediit *Vertigo* cum *Dolore Capitis*: quæ quidem ambo Venæſectione, Purgatione, Pharmaciſque jam dictis, in *Podagram*, [qua nihil Capiti ſalutarius eſſe potuit] actutum mutabantur.

Æſtate anni MDCCII. Æger iterum *Vertigine*, ſimul cum Aurium tinnitu, ſpirandique difficultate multatus eſt: quæ quidem mala, Plenitudine & *Arthritide* nimis inerti nata, poſt Venæſectionem & Catharſin, Articulari dolore finiere.

Obſervationibus hiſce toties iteratis, planum omnino factum eſt, *Arthritida* ſuppreſſam, & à Paroxyſmo quieſcentem, *Caput* aliquando viſitare; quinetiam derelictum illud, præ cæteris in Trunco locis quibuſcunque, tanquam alteram Domum frequentare. Porro, cum in alieno iſthoc, utut caro, & amabili loco diverſetur, poſſe in Sedem primariam, in Artus, & Articulamenta revocari. Denique nonnunquam [in iis ſcilicet ægrotis, qui firmiores, & multo robore valentes ſunt] per Venæſectionem,

nem, & Purgationem, per meras Evacuationes; quibus sibi restituatur, & suis viribus uti, suoque modo agere permissa sit natura, sine multo Ποδαγραγωγῶν apparatu, posse egeri.

HIST. IV.

Capitis Dolor & Vertigo Arthritica, *sæpe revertentes, simili methodo curati.*

Medicamentarius *Exoniensis*, quo multos annos utor familiarissime, *Arthritide* diu regulari affectus, sub exitum seculi nuper elapsi mitius solito, rariusque cœpit dolere. Malorum ex eo tempore statim crudele par exortum est; *Vertigo* nempe, cum *Dolore Capitis* acuto; vel, ægrotum eo deficiente, Cardialgia, cum Ructu acido, & inflatione Ventriculi.

Biennio post, quum *Arthritis* nimium ignava esset, nec, ut opus fuit, Paroxysmum ageret, Κεφαλαλγία rediit, una cum vagis Artuum Doloribus, & quidem Pedum incertis.

Quid autem annos dicam? Decies ego minimum, hunc hominem hac *Vertigine* laborantem vidi: decies eam mœstissime querentem audivi. Quando enim *Arthritide* multum affligeretur, neque ea semper regulari; quali ea modo se plerumque gesserit, hisce paucis accipite. Præcessit Dolor, hic illic erraticus, per Artus, per Trunci ambitum propemodum omnem: hunc excepit, ita vero, ut illius fere latus clauderet, Torpor, & universi Corporis gravitas; cum Ανορεξία, Sanguinis Orgasmo, & tumultu, Venarumque distentione. His accessit alias Articulorum, alias *Capitis Dolor*, & deinde *Vertigo*. Tam autem magna, tamque molesta *Vertigo*, ut, qua in præceps ne ageretur, sæpe haud immerito pertimeret. Ægroto autem forti, robustaque, & omnino firma constitutione prædito, ea fuit felicitas, ut, post dies quatuor, vel quinque, *Arthritis* sæpe per se τὰ Ἄκρα peteret, eodemque tempore *Caput* desereret. Si quando gravius urgere, diutiusque *Vertigo* perstare contigerit; quod aliquoties accidisse novi; Venæsectione & Purgatione, (altera earum, vel utraque) in Articulos semper exulavit. Cui & hoc adjiciendum, nunquam Ægri, seu *Vertigine*, seu *Dolore* adflicti, *Caput* ex toto immune, & incolume prius reddi, quam in *Articulis* Dolor oboreretur; eo vero jam oborto, liberari semper, &, tanquam auxilio præsentissimo & plane divino, isthuc incolume reddi. Qua utique re, ad istarum *Anomaliarum* & explicandam *Ætiologiam*, & confirmandam *Therapiam* [ut ego quidem sentio] nihil magis potest conducere.

Causam autem ne silentio prætereeam, quare Sanguis in hoc Ægroto toties, & tanto impetu in *Caput* irrueret, vel impelleretur; ipsa *Facies* eam monstravit: *Facies*, inquam, hominis Pyropi ruberrima; Venis ubique turgidis signata, Sanguine plenissima. Quæ cum ita se haberet, Vasa, in *Capite* Sanguinem vehentia, supra modum magna, & immenso ejus flumine, quod utrique isti *Anomaliæ* daret originem, distenta esse indicavit.

HIST. V.

Cephalalgia Arthritica, *Venæsectione & Spiritu Volatili*, *in* Podagram *versa*.

CUm vitam aliquot ante annis Academicam secutus sim, quidam è proximo vicinus, oppidanus, Ebrietati satis, Socordiæque satis deditus, (quarum altera vim humorum magnam in Corpore congerere; altera non eliminare solet) opem meam qualemcunque medicam imploravit. Erat illi, propter malam Vitæ rationem, Corpus crassum, *cacochymicum*, pingue, morbo non unius generis accipiendo paratum: ita vero constitutum forte fortuna invasit *Arthritis*, & à malis gravioribus, tanquam possessione suum, defendit. Semel, bis in anno Paroxysmos, eosque satis longos, & acutos celebravit; perque omne illud tempus abstinere fecit Ægrum. Demum, nescio qua de causa, *Arthritis* intermisit. *Cephalalgia* statim orta fuit acris, & toleratu difficilis. Membranas *Capitis* majores contrahi, & in Spasmos obstinate constringi, verisimile est. Enim vero tantus Ægri fùit cruciatus, quantus omnem modum excedere; quantus Sensum communem obruere, & pene delirium inferre videretur.

Hæc ut primùm novi, & ab *Arthritide* interrupta, devia, & in *Caput* inversa, turbas has oriri intellexi; Sanguinem extemplò mitti, &, quia constanti Vir ætate, firmoque Corpore erat, non nimis parce detrahi præcepi. Spiritum posthæc è Volatilibus, cum vehiculo conveniente, dedi. Quam quidem medendi viam ideo calcavi, primum, ut alienum è Capite revellerem; deinde, ad τὰ ἔξω amandarem, iisque figerem. Neque à scopo aberravi; hac enim medicina factum est, ut dolerent, ut tumerent, utque ruberent iterum Articuli; & quidem (ut illa facta est) statim, maximaque Ægri cum utilitate.

HIST. VI.

Miasma Arthriticum *in* Caput *immissum*, *eique* Vertiginem *&* Dolorem *inferens*, *eo revulsum*, *& in Artus amendatum*.

TEnera constitutione mulier, frigida *Arthritide*, & languenti creberrime adfecta, Tumorem ejus pallidum, tanquam à Flatu generatum, in utraque manu, & carpo, magnum ostentavit. *Arthritide* sic gravatæ profecto male evenit, Animi *Pathemate*, propter res quasdam adversas, supra modum affligi. Eo enim effectum est, non ut Spiritus solum pertubarentur, multumque deprimerentur; verum etiam ut Tumores hi *Arthritici* prorsus subsiderent, evanescerent. *Vertigo* statim hinc exorta est, una cum *Dolore Capitis & Colli*; cum Somno non tantum injucundo, sed inquieto, tumultuoso, & frequenter interrupto. Quæ quidem mala, si ex omni parte *Hysterica* dicantur: temere nimis & parum consulte (quod utique rei exitu probatum) id diceretur. *Epispasticum Nuchæ Cervicis* impositum est, deinde utrique Brachio; quibus Seri multum evocatur, *Pilulæ* sumuntur *Aloëticæ*

(ex

ex *Aloës Rosat.* ℈iß, *Pil. è duob.* ℈ß, *Ol. absynth. gtt. j, El prop. q. s.*] quibus Alvus inanita, Sanguis agitatus. *Spiritu C. C. succinato*, bis in die cum *Julapii Cephalici* Haustu, & *Pulvere Podagram* expellente (*Chalybis* nempe *Nutriti* ℈ß, *Pul è Chel. C. C.* ℈j, *Maceris Pul. gr.* jjjj (pariter bis die, cum *Vini Canarini* Haustu, per dies circiter decem assumpto, factum est, ut denuo Tumores, & quidem intra breve spatium, elevarentur; ut *Arthritis* procul à locis principibus arceretur; ut partibus à Centro vite remotis infigeretur, & detineretur. Qua vero ratione gradibusque sunt hæc effecta; *Celebri* incolumitas effecta, ipsius Vitæ res servata est.

HIST. VII.

Cephalea & Vertigo Arthritica, *Medicina pari*, *cum* Phænigmis, *sublata*.

VIr reverendus, ætate constanti, doluit *Arthritide*; nunc vaga, per hæc illa membrorum internodia, nunc Articulis affixa, dolore: Rubore, & Tumore comitata. Primo supra decimum exeunte lustro, *Cephalalgia* & *Vertigine* laboravit, tum gravibus, tum diutinis. Cum me, consilii ergo, primum arcessiverit, ex Constitutione Sanguinea, Vultuque florido judicavi, Plenitudinis, & quidem ejus unius, has esse soboles; itaque sola Evacuatione posse eas auferri: quam tamen (excussa omni re, &, inito cum ægrotante colloquio, penitus examinata] sententiam mutare necessum habui, &, alienam, & *Arthriticam* in *Caput* irrepere materiam, apud animum meum statuere.

Hoc igitur propositum ante oculos statuens. Venam primum incidi; &, minore quantitate, quam in his Affectibus absolutis conveniret, detracto Sanguine, *Emeticum* præcepi; posteaque *Purgans*. Quibus malum quando leniri, minime vero tolli persensεram, *Pilulas* (ex *duobus*, & *Ruffi* (Drasticas adhibui, ut in Sanguine major Orgasmus cieretur, & alienum proscriberetur. Postridie Purgationis, ut Humores excitati, foras evellerentur fuisque demum locis, nempe *Articulis*, insereruntur; Curæ mihi erat, utrique Malleolo, quem *Arthritis* locum usitatissime frequentavit, *Sinapismum*) ex *Fermento veteri*, *Ras. Radiculæ. Sem: Sinapios*, *Cacuminibus Rutæ*, & *Aceto Vini albi*) applicare.

Atque ista methodo, in *Celebrum* se insinuantem, *Arthritida* revelli; proprio loco (nempe *Artubus*) mandavi; suos intra terminos, sua spatia coercui; Ægrum senavi.

HIST. VII.

Vertiginis Arthriticæ, *Cum Spirituum depressione gravi*, *Curatio*.

CIvis *Iscanus*, *Arthritide* regulari, quotannis redeunte, per senectæ initium, est afflictus, Sexegenarius autem, vel eam circiter ætatem, Paroxysmos habuit tum paulatim mitiores, tum erirm rariores, & demum nullos. At brevis ista fuit serenitas, & ab adversa valetudinè vacatio; uti etiam dubia: Malum *Arthritide* gravius successit, longeque periculosius; *Vertigo* nempe; cui princeps comitem sese

sese dedit *Depressio* Sipirituum supra modum molesta, continua.

Cum ita affectum inviserim, pulsum magnum, & elatum observavi; ac si instaret *Apoplexia*. Quare Venam illico pertundi, Sanguinemque ea quantitate detrahi, qua *Capiti* levamento esset, jussi. Porro, quoniam isti *Capitis* Affectus non tam absoluti, quàm *Arthriticis* (quod ex malorum ordine vel ipsi Ægro, rei Medicæ non ignaro, patuit] existimari possent; quo *Arthritis* educeretur, *Phœnigmum*, ex eam evellentibus, acerrimum, & calidissimum, utrique Malleolo, quæ *Arthritidis* in hoc ægroto fuere stativa, imposui; frigidum, altera quaque hora, renovavi; Tumoribus, eo factis *Epispastica* admovi; unde Seri acris, salsi, vitiosi, *Arthritici* multum est elicitum. Æger ex eo tempore convalescens, annos egit postea permultos, eosque pro ætate satis beatos; & tandem Morbo, uti accepi, Nephritico occubuit.

HIST. IX.

Ex Arthritide Vertiginosus, *Victu nimis tenui depressus, è vivis excessit.*

Vir mihi conjunctissimus, diu bona valetudine usus, ætate adulta dolere cœpit *Arthritide*; quæ, propter multas Equitationes, & laude dignam in victu temperantiam, raro aliter se habuit, quam quæ maxime regularis, quæque maxime salutaris. *Paroxysmum* enim, semel bis in anno, cumque malo Symptomate nullo comitatum, tanquam ad præscriptum Medici, aut votum Ægrotantis egit.

Ita multos annos, si non omni Doloris sensu carens,

(τὶς δὲ, πλὴν Θεῶν.
Ἅπαντ' ἀπήμων τὸν δὶ αἰῶνος χρόνον;)

beate tamen, & tuto, imo ipsam per *Arthritida* tuto vixit.

Huic, ingruente Senio, accessit *Vertigo*; quæ, paulatim ingravescens, eo increvit usque, ut sæpe ne in humum Æger concideret, periculum esset. Quapropter *Venæsectio*, *Emetica*, *Vesicantia*, *Purgantia*, aliaque multa, suo quæque loco, sunt à Viris Arte nostra præcellentibus, imperata, &, vel omnia, vel magna ex parte, ab Ægro usurpata: Quum vero ista proposito minime responderent, *Vertiginem* eam non tam exquisitam & genuinam, quam notham, & *Arthriticam* esse suspicatus sum.

Sexagenario jam major, *Arthritidem*, uti illi videbatur, nimis gravem, diutius non alere; sed per Diætam decrevit tenuare: proindeque, Cerevisia potenti & generosa [quam, per annos aliquam multos, interdum ad hilaritatem, at non incommode, potaverat) abjecta neglectaque, non nisi aquosam, nullarum virium, & vilem adbibit. Væ autem illis! qui *Arthritida*, diu Satietati suetam, abstinentia demum nimia tentant evincere. Male habita *Arthritis* intimas in Corpore regiones, ejusque Viscera nobilissima invadit; unde Ægri res in pessum abiit, & [ut sæpe accidit] in dubio vita. Minus quidem Articulis, ex eo tempore, doluit hic noster *Arthriticus*; at inauspicato *minus*. Sanguis enim intempestive, & magna Ægri cum injuria dibilitatus, alieno amplius expellendo, sic, ut olim, non erat. Faciem depressam, nec, ut ante coloratam, Oculos concavos, Vires enervatas notare familiares, & malum aliquod præ foribus ominari.

Quum

Quum vero eo res deducta esset, magni aliquid momenti accedit, dictuque non indigni. Recurrente enim *Podagra*, & insultum denuo, qualem potuit, faciente, Aqua frigida Pedes media hyeme immersit Æger, itaque temere Tumoris *Arthritici* Materiam repercussit. Pectore, *Capite* subito gravatus primo tussiit, & cum impedimento Spiritum traxit; mox Sensus omnis, ipsa etiam Mens defecit; &, tota undique astantium mirante turba, non tam excessit, quam surreptus est è medio.

CAP. XV.

De Apoplexia Arthritica.

ART. I. De Vertigine, & Dolore Capitis *Arthritico* supra dictum est; speciatim, hos Affectus in *Apoplexiam* non raro migrare, eaque terminari: Quod quidem malum, quando hodie gravissimum; eoque gravius, quo minus suspectum, intellectumque sit; operæ pretium mihi videtur paulo altius ejus rationem repetere, & totam Historiam, ut potero, describere; qua, nisi me fallit animus, apparebit, hanc *Apoplexiam*, non minus quam reliquas hujusce nominis *Anomalias*, ἴδιον habere privatum, & propria indigere Medendi methodo.

II. Docuit rerum medicarum usus, *Arthriticos*, eos præcipue, qui Constitutione Sanguinea, Collo brevi, & toroso donati, multos ægrotarunt annos, seniumque jam ingressi sunt; maxime vero eos, qui *Cereri*, *& Baccho* indulgentes, ludoque campestri & exercitatione Corporis intermissa, fiunt Plethorici; Sensu Motuque, nunc aliqua ex parte, nunc omni, subito privatos *Apoplexia* non raro corripi. Quæ si *Arthritidis* Paroxysmo regulari, sive interciso, sive dilato, minimique, qua par est, sævitia peracto, enascatur; hanc ego *Apoplexiam* non tam exquisitam, & genuinam; quam notham, & *Arthriticam* appello. Ea certe est, de qua, ex communi, &, apud doctos & literatos hactenus recepta, *Apoplexiæ* Doctrina, minime ferenda est sententia; minime ordinanda Medicina: verum multo aliter, ex eo, quod huic Affectui proprium, de utrisque statuendum est.

III. Ut autem proprium illud explicetur, animadvertendum est, in casu jam descripto veri admodum simile esse. Miasma *Arthriticum* in Corpore diu affecto, neque Paroxysmis utilibus, & sic, ut oporteret, expurgato, congeri & coacervari: mox Sanguinem, eo saturatum, fermentescere, turgere, & in Orgasmum evehi; Natura sc. in sui defensionem, & tutelam, alieni summis viribus expulsionem attentante, moliente. Jam vero si acciderit, vel propter *Cerebri* imbecillitatem & ἀτονίαν, vel propter aliud quodvis προκαταρκτικὸν, in *Cerebrum* vehementius Sanguinem arietare, & cum majori impetu partes ejus tenerrimas ferire; ex eo, primum *Cephalalgia*, & *Vertigo*, altera nempe, sive ambæ suboriuntur; *Caput* aggravatum; Facies plenior, & coloratior est; Lingua sæpe titubat; Motio fit Corporis incomposita; Gressus inæquales: Sique Malum ingravescit, & validissimo ægrum insultu urget. Sensu ille, Motuque interdum captus, cum Oculorum, ac si in ipsa Morte, vitreo colore, tanquam *Apoplexia*, perculsus est.

Hæc hujuſce Morbi pars prior; cui ſi aliud adjiciatur, & ab ejus Curatione ducatur argumentum, (Nullam melius ſperari, nullam citius, nullam tutius perfectiuſque fieri, quam per alieni, Morbum in *Capite* committentis, ad Articulos expulſionem) profecto quidem, ad confirmandam Morbi hujus Naturam Αρθριτικὼ, nihil deeſſe video.

IV. E prædictis liquet, etiamſi nullam hujus Morbi, quatenus *Arthritici*, Diagnoſin, è Symptomatum ſimul concurrentium globo, poterimus ullo, quod ſciam, modo elicere: (nam in *Apoplexia* hac *Arthritica*, atque Exquiſita, Motus & Senſus ſimilis eſt Defectus, Stertor, Rhonchus, eademque his utriſque Signorum Συνθρμή:) tamen, ſi Ægri, diu jam *Arthritici*; ſi Paroxyſmi, dudum languidi, & inertis; ſi *Apoplexiæ*, languorem & Eclipſin illam à tergo ſecutæ, habeatur ratio, horum, inquam, ex Symptomatum Ordine, ipſo Morbi initio facile erit ingenium, & morem ejus *Arthriticum* inveſtigando conſequi.

V. Poſito ergo hoc Affectu, de ejus *Subjecto*, de Cauſa continente, de remota, de Prognoſi, aliiſque ejus expoſitioni neceſſariis, clare dicam, &, quoad potero, enucleate.

Subjectum Apoplexiæ frequentiſſimum, omnium, qui de illo verba fecerunt, acutiſſime, Partem eſſe *Cerebri Corticeam*, affirmavit Doctrina, Ingenio, & Humanitate Vir Clariſſimus, *Guilelmus Cole*, Collega plurimum honorandus. " Ea [ſic Ille ſolidiſſi-" me diſputat] Morbi omnis Sedes, " & *Subjectum* eſt habendum; quod " Materiam, eum committentem, ini-" tio accipere, & in quo defigi illa " judicetur: Nullo autem in loco Ma-" teria promptius, quam in *Cerebri* " *Cortice* defixa, facit *Apoplexiam* *. " Huc eam apportant Arteriæ nobiles, ingentes, in ramos diviſæ tum magnos, tum etiam amplum inter ſe commercium exercentes. Huc allata, & eo loci ſiſtens, Vaſorum Sanguinem vehentium fines, (ſurculos ſcil. Arteriarum, & Venarum origines) extendit dilatatque. Vaſorum iſtam extenſionem neceſſario, & quidem è veſtigio ſequitur, in *Corpore Calloſo*, reliquoque *medullari Cerebro*, Tubulorum compreſſio, coarctatioque. Hinc Spiritus in Tubulis iſtis animales interpelluntur: In Motu ordinando, eorum Mandata; in Senſu recipiendo, eorum Impreſſiones; in Cogitationibus elaborandis, eorum Fluctuationes interturbantur, confunduntur. *Senſitiva*, cumque ea *Rationalis Anima* patitur Eclipſin.

Quod vero multum in ea *Apoplexiæ* Sede confirmanda valet; ei datæ ſunt à Natura Venæ, prædictis Arteriis, qua numero, qua magnitudine, qua denique commercio reſpondentes; quæ; quicquid alieni ſit advectum, (facta præcipue Sanguinis detractione, vel minimum Αντισπάσι debita) reſorbent, aſportantque. Hoc modo partim, ut opinor, evenit, quod qui graviſſima laborarunt *Apoplexia*, ſæpe curentur, de integro nunquam in eam incidentes; *Cerebri* nempe *Cortice*, ſic, ut par eſt, exonerato, & deinde priſtinam recuperante εὐτονίαν: Quod de *Corpore Calloſo* minime, ſi eum *Apoplexiæ* locum eſſe fingamus, expectandum: Nam cum ei nulla ſint, quæ tam

* *Vide Autoris Tentamen Phyſico-medicum de* Apoplexia.

tam grande onus (*Apoplexiæ* nempe Causam continentem) auferre possint, Animam occupabit non Eclipsis solum, sed ipsa Nox; *Catulli*

Nox, perpetuo dormienda.

Minime vero negandum, Miasma *Arthriticum* ipsos aliquando Tubulos intrare *Nervinos*; Spirituum undulas miscere; nubem Animæ, & torporem injicere; & quidem ita semper (alias autem alia ratione) fieri conjicio, quoties hæc *Apoplexia* demigrat in *Paralysin*; ubi nulla videtur alieni, nisi per Tubulos prædictos, extrudendi via.

VI. De causa hujus *Apoplexiæ* conjuncta & proxima, notatu dignum est, illam creberrime Vasculorum esse in *Cerebri Cortice* Dilatationem; quæ *Tubulos* in *Cerebri Meditullio* statim comprimi Spiritusque facit Animales in iis obstrui, & turbari. Ista vero *Dilatatio* vel à Sanguinis in ea Vascula irruentis, & in iis commorati, vitio; vel ab ejus quantitate provenit.

Vitium isthuc, quatenus *Arthriticum* est, à Miasmate *Arthritico*, Sanguinem commovente multumque exagitante ortum, procul dubio hac in re non parum operatur: Huic autem aliud vitium accedere solet, Sanguinis nimirum *Lentor*; qui ut omnium pene *Arthriticorum*, maxime vero ætate grandiorum, Sanguini inesse; eique detracto, & in Cyathis quiescenti, innatare deprehenditur; ita hujusmodi laborantium tum inesse Sanguini, tum etiam eorum *Cerebro* inhærere, Vasculaque (sic, ut dixi) referciendo complere, & extendere jure merito censeatur.

Miasma isthuc *Arthriticum* per se, maxime vero τῷ γλιχρῷ involutum; si *Cortici* impingatur; & in eo insideat; Sanguinem eo loci sistit; itaque dilatationem modo dictam infert; & sæpenumero Causa hujus *Apoplexiæ* proxima, uti suspicor, & conjuncta est.

Quoties autem Miasma, penetrato *Cortice*, *Tubulos* in *Cerebri Meditullio* subintrat; Spiritus animales tunc cominus aggreditur; & proxime tunc facta in eos impressione, *Fluctuationes* eorum ordinarias subvertit permiscetve; donec Morbus aut in *Paralysin* exit, aut Morte, linea rerum ultima, concluditur.

VII. Istam autem Sanguinis, seu vitiosi, seu nimii, in *Capite* moram, & mansionem, (ut de Causis remotioribus nonnihil dicam) imprimis *Cerebri* creat à cunabulis imbecillitas. Huc confert etiam, quicquid Sanguinem impetuosius, & in *Cerebrum* copiosius impelli; quicquid etiam in eo diutius retineri faciat. Copiosius autem impellitur exercitatione Corporis, & labore pertinaci.

Anni ferme sunt viginti, cum Celeb. *Matthæus Slade*, Medicus *Amstelodamensis*, *Londinum*, *Oxonio* proficiscens, & in itinere collem [ambulandi gratia] pedibus ascendens, vix superato ejus fastigio, quasi de Cœlo tactus, *Apoplexia* prostratus est; neque unquam ad se rediens, animam brevi post efflavit,

Infantuli, paucis ante diebus nati, subitoque, sine Veneni suspicione, mortem obeuntis, Corpus olim aperui. Nûlla erant Veneni in Stomacho vestigia, at in *Capite*, Arteriæ & Venæ *Cerebrum* amplectentes, bis tanto majores, Sanguinem magna illa nascendi lucta & nisu, in *Caput* Infantuli nimio plus intrudi, &, tum *Apoplexiæ*

plexiæ, tum etiam Mortis Causam fuisse, verisimile reddiderunt.

Diutius Sanguinem in *Capite* retineri faciunt, inter alia Vincturæ Colli nimis strictæ: Non ita pridem, in vicinia nostra, quidam madidus, & Baccho plenus, in lectum commissus, intra breve tempus obiit. Rigidus enim, ore livido, demortuus horis post paucis est inventus. Quum, de causa Mortis adeo repentinæ inquireretur, præter ingestam liquidorum vim, Collari linteo nimis arcto, & in poculis non exuto (tanquam Fune in strangulatis] Sanguinis reditum, maxime in Corporis situ plano; & *Horizontali*, impediente, nihil probabilius inveniri, aut quidem excogitari potuit. Quæ à nobis *Apoplexia* puræ, & genuinæ προφάσις afferuntur (nimirum, ob accidentia prædicta, Sanguinis in *Caput* invectio largior, & exportatio diminutior) possunt etiam *Arthriticis*, ob accidentia similia interdum obvenire; &, in *Apoplexiis* eorum inducendis, locum obtinere.

Huc porro referendus *Opiatorum*, ut & *Errhinorum* abusus; quibus *Arthritici* Materiam in cruore alienam, magno suo cum periculo sæpe *Capite* impegerunt.

His, quæ ritu peculiari Humorem in *Caput* dirigunt, adjungantur ea; quibus (externis, & evidentibus causis) à τοῖς ἔξωθεν, Humor repellitur, & intro agitur: quæ quum huic *Anomaliæ*, simul cum ceteris omnibus *Arthriticis*, sunt communes, alibi tum fusius enumeratæ, tum satis explicatæ sunt.

VIII. De nostra hac *Apoplexia*, si eum *Exquisita* comparetur: observandum, quod uti Vere hæc,

----quum Spiritus Orbis
Bacchatur-----

eoque ineunte creberrime occurrit; & Calori, se per Sanguinem humanum una cum Mundi reliquo, tum temporis fundenti, eumque agitanti, debet originem: Ita quidem illa, nimirum *Arthritica*, pendet ex uno Miasmate *Arthritico*, præsertim augente & ebulliente; quocunque anni tempore hoc contingat. Ver autem, & Autumnus sunt tempora, in quibus id *Arthriticum* maxime ὀργιᾷ, & in *Caput* sæpissime irrumpit.

IX. De hujus *Apoplexiæ* προγνώσι jam ordine dicendum: Tametsi plures ignorata Morbi natura, & ob eam rem instituta Medendi methodo non satis idonea, fato cesserunt; tamen (quod hujus modi laborantibus solatio sit) omnino constat; per multos, ea tentatos; artificiose, sic, ut decet, tractatos, ex ancipiti Morbo hoc convaluisse; vitalem diu postea vitam egisse; &, quam ab *Apoplexia* vulgari, & exquisita, longe meliorem. Cujus id in causa esse censeo, quod, debita Humorum è *Capite* facta primum Αντισπάσι, &, deinde, restituto *Cerebri* Tono, saniorem ii, tutioremque Vitæ rationem ineant; libertate missa inutili, imo perniciosa: quod, è Gulæ deditis fiant temperantes; è temulentis, sobrii: itaque omnibus sedulo vitatis, quæ aut Corpus plenitudine gravent; aut gravatum orbent Paroxysmis regularibus, Senectutem habeant tolerabilem. Verum, ut omne id emolumenti, tum Artis Medicæ opus, tum Observantiæ fructus est; Quicunque Fructum istum, minime calcata potiundi ejus via, speraverit; Messem ille, nullo Semente facto, (quod est unum ex absurdissimis) videtur expectare.

X. Medendi Indicatio postulat, ut quam

quam citissime *Cerebrum* allevetur, ut Mens, Motusque, & Sensus instaurentur. Hoc autem optime faciendum *Evacuatione*, *Revulsione*, & alieni in Artus amandatione. Primum omnium inquiratur, Utrum Calceamentis, aut Tibialibus nimis arctis, aliove quovis externo, *Arthritis* à τοῖς ἔξω repellatur, aut, in ea ne erumpat, inhibeatur. Porro, de Sànguinis in *Caput* flumine, nimis largo, & torrenti num intrudatur; num in eo diutius, quam ex Oeconomiæ legibus soleat debeatque, retineatur, est quærendum; & ex hisce Procatarcticis quæcunque fuerint inventa, sunt initio removenda.

In hujusmodi *Apoplexia* fere omni necessaria est *Venæsectio*: nihil ea certius, nihil citius opitulatur. Detrahantur igitur, quam primum fieri potest, [quam citissime conficies id, tam maxime proderit] Unciæ xii, xiv, vel libra una semis pro Ægri viribus & constitutione. Paulo post injiciatur *Enema* pungens, & acre; sive ex *Urina Humana*; sive ex *Decocto communi*, cum *Sale vulgari*, vel *Aloë rosata*; aliove id genus alvum irritante. Sub id tempus adhibeatur *Purgans*, è potentissimis, & Sanguinem agitantibus; *Pulvis* puta *Warvvicensis à* ʒß, *ad* ℈ij; vel *Res. Jal. à gr.* vi, *ad* x, *cum Extr. Rudii* ℈j, *sive* ʒß, *Elix. Propr. q. s. ut fiant* Pilulæ; vel *ex Decocti amari Purgantis* ℥iij, *& Syr. è Spina ab* ℥j, *ad* jß, Potio. Si segnius erit demissum *Purgans*, neque trium, aut quatuor horarum spatio Ventrem movebit, *Enema* repetatur. Toto isthoc tempore, vel Lecto, vel Cathedra, Corpore, quoad potest, erecto sedeat Ægrotans; ne in *Caput* depressum, & nimis inclinatum, Humor impetu, & copia majori suffundatur, malumque augeatur.

Purgatione facta, de *Venæsectione* iteranda, & quo in loco, Brachio, an Cervice, deliberandum est. *Cucurbitulæ*, hoc tempore, Dorso [inter Omoplatas] admotæ, cum multiplici *Scarificatione*, usus sunt eximii.

Vacuefacto Corpore, operæ pretium erit Articulo nuperrime dolenti *Emplastrum*, vel *è Pice Burgundica & Terebinthina Venet.* vel *Cephalicum cum Euphorbio*, aliudve quodvis potenter attrahens, imponere; totumque Membrum, ut è *Capite* Materia ducatur, & loco magis idoneo figatur, Laneis involucris calidissime vestire. In hujusmodi casu, Pedes, in Aquæ fontanæ Balneum, quam potuit tolerari, fervidum immittendo, ibique retinendo, Ægrum, omni Spe vitæ pene destitutum, & animam, ut apparebat, jam tum agentem, ἐν καιρῷ servatum, aliquando novi.

Cum hæc aguntur, ad τὰ ἔξω *Arthritis* evocari, *Cerebrum* magnopere levari solet: Natura, prædictis auxiliis adjuta, in viam redit; & opus, inauspicato cœptum, felicius & accuratius perficit. Sin aliter res sit, neque per ea sanetur Æger; ut alieni fiat Evacuatio, quæ nominatur *Topica*, Collo posteriori dimidio, Sincipiti, vel Capiti raso *Epispasticum* applicetur, & dies quatuor vel quinque geratur. Brachiis etiam internis, aut Suris, [uti *Chiragra*, vel *Podagra* frequentior est] admoveri possunt istiusmodi *Emplastra*. Si vero angustiis prematur Æger, & graviter laboret, *Cervici*, vel *Capiti*, ubi *Sutura Sagittalis* cum *Lambdoidea* coit, vel ubi cum

Sutura Coronali [prout *Capitis* pars posterior, vel anterior magis afficitur] *Cucurbitula* imponatur. Si nihil horum in usum trahetur, tondere minimum ad Cutim oportebit; deinde *Caput* radere, & ad relaxationem Cutis perfricare; postremo, *Emplastrum è Cumino*, vel istiusmodi aliud, quod Διαπνοὴν exaugeat, & Humores eliciat, applicatum continuo gestetur.

Malo usque permanente, proderit Materiam per nares, per Os detrahere. Valent hanc in rem *Errhina*, quæ sine Sternutatione Serum educant, Sternutationem moventia jure merito vereamur, ne, vi sua & nisu Corporis laboriosissimo, humores in *Cerebrum* impellant, ægrumque obruant. Manducare juvat, quæ sunt acerrima; eorumque beneficio Salivam largiter educere.

℞ *Ras. Raph. Rustic.*
Sem. Sinapios contus. aā ʒß,
Pul. Pyretri ʒj. misces Melle excepta & Serico inclusa ori indentur, & Sputo identidem ejecto Dentibus conterantur. Huc confert etiam *Electuarium Apophlegmaticum* infra descriptum.

Interea vero temporis, dum fiunt Evacuationes, ea, quæ Spiritus Animales stimulent, & munus suum obire faciant, magni & quidem frequentissimi usu, sunt: quamobrem *Spiritus Volatiles oleosi*, vel *Sp. C.C. succinati*, *cum Jalapii Cephalici Haustu*, crebro & affatim, sic, ut requirat usus, sunt adhibendi: Quinimo *Pulvis de Gutteta, cum Castoreo, & Oleo Succini*, *Assæ fætidæ solutione in Pilulas* temperatus, bis vel ter in die dimittatur, cum *Jalapii* prædicti haustu. Hæc quidem Medicamenta eo potius eligantur; quoniam non solum animales Spiritus instaurent, sed & *Arthritidi* etiam expellendæ quodammodo inserviant: verum præmissis Evacuationibus, quæ appellantur *generales*, iis potissime utendum; ne, à Medicamentis adeo *Cardiacis*, in Corpore satiato & pleno, malum intendatur.

Si à prædictis ἐν τοῖς ἔξω nulla fiat *Arthritis*; ad auxilia externa, magis efficacia, progredi juvabit; ad *Phœnigmos* scil. aut ejusmodi alia; quæ valentissime, quæque Materiam evellant omnium certissime.

Quamprimum Tumor, aut Dolor significabit *Arthritidem* ad τὰ ἄκρα appelli, studio elaborandum est, ut eo loci retineatur, neque retro agatur: Hoc autem optime fit per *Epispasticum*, & *Empl. Meliloti*, ordine applicata; quibus per Ulcuscula diutine aperta, perniciosus Humor educatur. Atque huic proposito non alienum erit, *Emplastro* Lanea superponere; laqueos iis involvere, Pedemque interdiu, modo Pes afficitur, deorsum versum inclinare.

Omni hoc tempore commodissimæ sunt *Fricationes*, Artuum præcipue, bis vel ter in die, vehementes: quæ quidem è *Cerebro*, sed non è Corpore, Sanguicem educant, & illius ῥοπὴν ad Corporis extrema vertant.

Arthritide in extremis apparente, veluti præsente Numine, servatur Æger. Nihil auspicatius, nihil ei felicius obvenire potest. Morbi, à quo idoneo & recto Ægri vita & incolumitas omnino pendet, à quo [è contrario,] inverso, & Ἀνωμάλως, ejus periculum, quantum animo comprehendi potest, maximum est obortum; istius, inquam, morbi hoc modo sublata est Ἀνωμαλία, iisque jam denuo factus salutaris.

Quum

Quum Humorum plane mutatur inclinatio; quique nuper in Caput irrepsere, foras jam in Artus adeunt; ad eos expellendos, & promptius expediendos (nec quidem antea, ne sursum eleventur, & in Partem iis affectam impellantur) lene quoddam Ποδαγραγωγὸν oportet dare: *Pulveris* scilicet *Cantiani quasi* ℈j *sexta, vel octava quàque hora*: cui, si visum est, & tuto fieri potest, adjiciantur semel, aut in Constitutione Phlegmatica, bis in die, *Chalib. Nutriti gr.* v, Quod tamen *Arthritidem* expellens, si quovis modo repellatur Humor Articularis, aut Caput desubito male habeat, protinus omittendum; & auxiliis externis humorem evocantibus, una cum iis, quæ ore data Spiritus animales recreent, utendum est.

Diæta, per omnem hunc decursum, à maximè sit tenuibus: placet *Jusculum Pullinum*, *Avenaceum*; *Panatella*, *cum Uvis Corinthiacis*, *aut passis majoribus*; placet *Chocolata* & ejusmodi *Sorbitiones*; molles scilicet & faciles Cibi, quibus Ægri Vires nutriantur, Stomachus autem non gravetur. In Cerevisiæ vicem, aut *Pomaceum*, aut *Vinum* aqua dilutum, aut *Salviæ*, aut *Tuæ*, aut *Anthophilli Infusum*. Nihil Gula & Satietate, præcipue vespertina, periculosius. Alvo neque durat neque lubrica sit Æger; illa Caput aggravari facit, hæc ad τὰ Ἔντερα malum invitari.

XI. Ad *Prophylaxin* nihil conducibilius quam in Dorso *Fonticulos* aperire; Rus petere; Aëre aperto, & Ventis probe agitato frui; Vere, & Autumno alvum subducere; in robustioribus Venam initio Octobris secare; &, quod utramque absolvit paginam, maximeque attendendum est, *Arthritidos* recte παροξυνούσης curam diligenter adhibere.

Apoplexiam, in *Celebri Cortice* locatam, Curatio jam descripta plerumque tollit; & ea minime recidiva, ægri multos annos immunes agunt: si veri *Cerebri* meditullium, sive aliquam ejus partem, Tubulos oppilando *Nervinos*, Morbus occupat; aut desubite ægrum interimit, aut in *Paralysin* degenerat, Capite proximo tractandam.

XII. Hæc Curatio ei *Apoplexiæ*; quæ à *Celebro* oppresso fit, accommodatur: si Materia morbum committens, in *Ventriculo* & *Intestinis* sita est, *Symptomaticæ* illius *Apoplexiæ*) cujus Historiam mox subnectam) Curatio, *Purgatione* tum ἄνω tum κάτω, & Medicamentis Spiritus animales excitantibus, & *Arthritidem* expellentibus, est tentanda.

HIST. I.

Vertigo Arthritica, *cum impendente* Apoplexia.

Subacti Vir ingenii, & in rebus gerendis subtilissimi, multos annos *Arthriticus*, (quo quidem tempore statis ille Periodis, &, ut oportebat, doluit Hyemem anni MDCCI. nimia transegit indolentia. Ab hoc *Arthritidis* defectu, pro consuetudine Paroxysmum minime repetentis,) tanquam omissa re quadam usus egregii, & ad Vitam imprimis necessarii} statim Oeconomiæ ratio turbata est: Gravitate, & Vertigine Caput afflictum; Facies supra modum colorata, &, tametsi hominis minime temulenti, perque ipsos hosce dies

dies sobrii; nihilominus tanquam immoderato tumefacta potu. Lingua titubavit, & Voces edidit non satis claras, notabili nempe cum impedimento. Corporis totius Motus incertus, incompositus fuit; neque gestu regulari factus. Quae quidem accidentia, cum eorum ordine simul considerata, &, uti par fuit, expensa, Materiam *Arthriticam*, intus servatam, Ægroti *Caput* adoriri, & ex ea *Apoplexiam* in propinquo esse, manifeste comprobarunt.

Huic autem Affectui in isthoc homine generando, præter jam dicta, viam hæc tria patefecerunt. Primò loco, Corpus ad hunc Affectum concipiendum à Natura promptum; utpote Collum habens perbreve; cujus opera factum est, ut in *Caput* Sanguis impetu cum majori ferretur: Deinde, crassus hujus Ægrotantis, & generosus Sanguis; qui facile fervesceret, minimaque de causa incitaretur, & in Orgasmum eveheretur: Postremo Ver, *Apoplexiarum* tempestas.

His adjuta συναιτίαις, malum gravissimum, *Apoplexiæ* vicinum, intulit *Arthritis*: Cui ut occurreretur, hanc medendi rationem inii. Primo, Sanguinem misi, & quidem copiose, ad liberam usque integram; hoc ferente Ægri constitutione, Morbo postulante. Tum, adhibito *è Pil. Rudii, & Pul. & Scammonii Purgante*, *Drastico*, [quod in hac recommodissimum esse ostendit usus] Alvum inanivi, Sanguinem exagitavi, *Arthritidem* expuli. Doluit denuo Articulis Æger, & quidem auspicato doluit. Nam ex ea tam *Arthritidos* ad τὰ ἄκρα reductione; quam ex humidi, quod nimium erat, è Corpore Evacuatione, malo gravissimo impendente Æger liberatus, & Vestitu, aliisque rebus idoneis, quae à Capite procul tenerent *Arthritida*, curatus est.

Biennio post, eadem ille causa, [scilicet *Arthritidis* defectu] eadem anni tempestate, [nempe Vere] simili modo est affectus; Capite diu, & impense aggravato; præcipue parte ejus anteriori ea, quæ Oculis supereminet. Vena semel iterumque pertusa, *Enemate*, & *Carthartico* fortiori dato, è *Capite* in Manus & Pedes exturbata est *Arthritis*. Multum hinc Æger, at toto doluit; Ejulatus edidit, at inanes; neque, curato per eos *Capite*, misericordiam moventes. Huic autem *Arthritidis* translationi non parum contulit [nequid hac in re momenti prætermittam] *Empl. Cephalicum*; quod Tendini, ad Pedis Pollicem pertinenti [quem in hoc Ægroto locum *Arthritis* maxime frequentaverat [applicatum, eo tantopere Morbi vim allexit, ut trium horarum spatio Doloris Æger impatiens, illnd detrahere cogeretur. Tantæ efficacitatis in hoc Affectu nonnunquam sunt externè applicata!

HIST. II.

Arthritidi *repercussæ superveniens* Apoplexia.

CEreris & *Bacchi* mancipium, Vitam agens desidiosam, ex eo crassum, & ventricosum evasit, ipsoque ætatis flore *Padagrosum*. Annos natus fortasse quadraginta, saginatus iste Lurco doluit: dolenti vero accidit, quod

quod hic loci memoratu dignissimum; non minus insolens, quam grave infortunium. Hallucis Globum, & Articulum majorem occupavit *Podagra*, Calore, Tumore, Rubore comitata; Cruciatibus eum affecit, sed periculi expers. Ut ejus acrimoniam mitigaret Æger Fœminæ cuidam medicinam exercenti, (leniendis ægritudinibus procul dubio doctæ) se commisit. Illa Medicamentum à suis [scilicet!) comparavit: utrum autem ex *Solano lethali, Hyoscyamo Cicuta*, aliisque id genus *Herbis*, quibus uti solent Nonnullæ; An ex *Ovorum albumine*, *Sapone*, & *Spuma Cerevisiæ*, quod utique mihi renunciatum est, in medio relinquam. Constat autem, hora decima matutina Remedium isthuc, quicquid erat. loco adflicto superponi: Constat, Dolorem magnum, acrem, urgentem, horæ unius spatio leniri; duabus horis penitus auferri: Constat, Ægrum lecto surgere, Cibum capessere satis modicum: Constat, hora secunda pomeridiana, Somno eum gravari, connivere; post paulo obdormire: Constat, hora septima vespertina stertere, &, tanquam in Somno nimis profundo morbosoque, Rhonchissare: Constat, tum primum Ægri conditionem Uxorem ejus suspicari; nec deesse, qui de ea, tanquam ancipiti, & periculo plenissima, fide illam moneret. Monitionibus illis, utut amicis, & pendentibus, spretis neglectisque, [ne videlicet *Epispastica*, *Scarificationes*, aliaque *Tormenta* medica subiret Æger, in utramvis autem etiamsi dormiens, seu potius semimortuus) constat illum, mane proximo, horam circiter quartam, è Vita excessisse.

Discant hinc *Arthritici*: quam dubii sint eventus, seu potius quam fatalis, ea, quæ Parti extra dolenti superposita, Causam Morbi repercutiant: Discant, eam repercussam, & in Sanguinem repulsam, posse *Cerebro*; Visceri omnium nobilissimo, impingi: Discant, impactam ferre posse *Apoplexiam*; posse mortem. Discant, & Caveant.

HIST. III.

Somnus ab Opiato *profundus*, &c. *ipsa propemodum Mors.*

PAri temeritate usus est, sed cum minori damno, quidam mihi notissimus, & jam inde ab Adolescentia familiaris. Fuit ille *Arthritide* multos annos adflictus, & Paroxysmis ejus, tam gravibus, quam diuturnis, mirum in modum emaciatus; quum, Mense Matrio, Anno MDCCIII. nescio qua ex causa, Μίασμα (quod in hoc *Arthritico* abundans, Sanguinem insecerat universum) Viscera, imo Ventre contenta, subintravit. Dolor Intestinorum ex eo magnus, quem ut deleniret, *Opiati* quantitatem non immodicam assumpsit. Somnus hinc profundus: Horis post sex supra triginta, Delirium. Mane proximo Σπασμοὶ; ipsa propemodum Mors.

Detracto prius Sanguine, *Sp. C.C.* & *Tinct. Castorei*, cum idoneo vehiculo dedi; deinde *Bolum*, & *Pilulas*, alternis, sexta quaque hora.

℞. *Fæcul. Bryoniæ*, *Pul. Castorei*, *Succin. albi*, *Assæ fœtid. aā gr.v. cum Syr. Artemis. f.* Pilulæ.

℞. *Pul. de Guttetæ* ℈ß, *cum Syr. Pæon. q. s. f.* Bolus.

Pedibus totis *Empl. Cephalicum*, una cum *Picis Burgund.* subtriplo: Tibiæ, & Barchio utrique *Epispasticum*; Cervici prælargum admovi. Erat etiam in præscriptis id, quod sequitur, Salivam movens.

℞ *Ras. Raph. Sylvest. tenuissimæ* ℥j, *Ol. N. M. Chym. gtt.* v. *Mellis q. s. f.* Electuarium Apophlegmaticum. *Teneatur Ore quasi* ℥ß. *usque dum manaverit Saliva; utrumqve tunc ejiciatur; omni hora repetatur* Dosis.

Hac quidem Medicina ἐν καιρῷ adhibita, cum in summo quidem discrimine Vita esset, cum fere actum & conclamatum esset; contra omnium opinionem Æger restitutus est. Et quidem, malo & intempestivo *Narcoticorum* usu, Morbi vim in *Cerebrum* & *Nervos* infigente, quanta passim incommoda ducantur; apud eos *Arthriticos*, quibus Quies, utut dubia & periculosa, Vita carior est; testimonio nimis amplo, & frequenti patet.

HISTORIA IV,

Arthritis, *ex Acidorum usu gravior*, *in* Apoplexiam *desinens Symptomaticam.*

I*Scanus* Artifex, inde ab incunabulis *Arthritide*, una cum omnibus consanguineis, imbutus, multis annis ea premebatur Regulari; Artus scil. afficiente, & post debita intervalla recurrente. Quum vero, de Affectu valde molesto prorsus evincendo, Medicos suæ ætatis celeberrimos consultor adierat, & quidem (non sine quodam Artis nobilissimæ & divinæ contemptu) incassum: Sortis suæ impatiens, & absolutæ Curationis Spe allectus, *Acidorum* usui, *Servo* nescio per hortante *Medico*, totus incubuit: quali vero cum eventu, & quo fructu, narratione dignissimum est. *Pomaceum* Ille Regionis hujus (id est, omnium, ut videtur, acidissimum) elegit; quo, in vicem Potionis ordinariæ, per biennium paulo plus aut minus, usurpato, Cibi appetentiam, antea tenuem, & languentem, omni fere illo tempore acutam & latrantem habuit; uti etiam Paroxysmos tum rariores, tum etiam mitiores. De nova Methodo cum Ægrorante sermones sevi, qualemque exitum haberet, avidissime expectavi; speciatim, Utrum illa Quies, *Arthritidis* esset diminutio; an Paroxysmi, in aliud tempus, Prorogatio tantum; majori demum discrimine [quod Ego plus semel observavi] concludenda.

Ab induciis sævior *Arthritis*, hujus seculi initio, tum Manus, tum ea, quæ intus sunt, invasit; Δυσορεξίαν, Δυσπεψίαν, Ventriculi inflationem, Ructus, Spiritusque difficultatem introduxit. Mense Junio sequenti, post Narium Hæmorrhagiam, Motu Sensuque omni derepente captus, Spiritum ex imo Pectore laboriose traxit, tanquam jam statim moribundus: Pulsus, à natura magnus, ab effectu major erat.

Sanguinis, quàm ocissime, libre detracta est; unde Linguam Æger, & Oculos movit. *Vitrioli albi depurati* ℥j, cum *Decocto Cardui* data est; eaque pius semel iterata, ter quater evomuit. *Enema* posthæc injectum, acre, & stimulans; unde largiter ejecit, Non nimis ea nocte dormivit, Mane sudum, & serenum; uti etiam die postero. Caput immune, Ructus autem perduravit

vit ingratus, Spiritus difficilis, ut & Cibi fastidium. *Arthritidem*, ἐκ τ̃ ἐνδοθίων, ore datis, expellere; extra admotis, educere sum conatus. Die, ab insultu, tertio Somnolentia continua, Oculorum gravitas, & color vitreus, Brachiorum Motus interdum Convulsivi, Ægro male ominabantur. *Sp. C. C. Succinatum*, cum *Aqu. Cardiacis* dedi; aliaque feci non pauca, ad avertendum, siqua fieri posset, Insultum; at inani opera: Ægrum eo vespere subripuit.

Θεός τε μέγας, καὶ Μοῖρα κραταιή.

Tametsi primo aspectu videatur, eum hujus Ægroti casum esse, qui, ex *Capite* principaliter, & Ἰδιοπαθικῶς affecto, apte possit explicari: (hoc enim, Motus Convulsivi, Somnolentia, Ἀναισθησία, Ἀκινησία non parum arguere judicentur; & quidem in primo insultu, nimio Sanguine Caput aggravari, & ex parte lædi, ob beneficium à Venæsectione non negaverim;) tamen, si Ἀνορεξίας, si Flatus, si Ructus, si *Arthritidos*, Coctionis Organa diutius obsidentis, habeatur ratio, verisimile est, Eam esse hanc *Arthritida*, quæ primario Ventriculum, & Intestina afficeret; *Caput* autem, & *Genus Nervinum*, non nisi secundario, & συμπτωματικῶς: & quod ista *Capitis* Accidentia, revera Naturæ, jam pessundatæ, oppressæ, & in ruinam vergentis, essent indicia.

Si Vita, sine *Dolore* jucundior videatur; videndum tamen, ne tutior non sit. Bellum honestum, sui defendendi, & publicæ Salutis ergo susceptum, Paci insidæ, ignobili, periculoque plenæ, longe anteponendum est.

HIST. V.

Apoplexia *Arthritica feliciter curata.*

MErcator *Exoniensis*, humanus, integer, & probus; Vir ita Natura fabricatus, ut, ob Colli brevitatem, & temperamentum Corporis Sanguineum, ad contrahendam aptus natus sit *Apoplexiam*; per viginti plus minus annos, *Arthritide* vexatus est; claudus ea jamdudum factus, neque, nisi sustinente illum aliquo, via progrediens. Cum eo ventum erat, & Æger, prope sexagenarius, *Arthritidem* mitescere; neque Παροξυσμοὺς ex more duros, & laudabiles, iterare senserat; statim huic sereno horrida insecuta est Tempestas. Mense enim Junio, Anni MDCCVII, subita *Caligine* correptus, Motu Sensuque tam interno, quam externo omni privatus, *Apoplexia* perculsus est; cum Oculorum, tanquam in ipsa Morte, gravitate. Pulsus, sed & ille perturbatus; cum Respiratione, sed alta & gravata, unicum Vitæ restitit argumentum.

Mali causa satis perspecta, Materiam *Arthriticam*, in *Caput* delatam, ex eo evocare nitor: Quem in finem, è vestigio Sanguinem, eumque copiosum mitto. Primum *Enemate*, dein *Cathartico* quàm citissime Ventrem emollio. *Epispasticis*, Cervici, aliisque locis compluribus applicatis, Serum elicio. Itaque Materiæ alienæ facta partim Evacuatione, an protinus *Cerebrum*, ejusque incolas, Spiritus animales sistam, & instaurem; eodemque tempore, quod alieni reliquum est, ad τὰ ἔξω amandem; huc ego respiciens, *Spiritu Volatili Oleoso*, *Julapio Cephalico*, *Haustu*

etiam *Arthritidem* expellente usus sum; &, ad *Arthritidem* evocandam, *Emplastris ex Picis Burgund. & Empl. Oxycroc.* pari mensura mistis, & extra Plantis Pedum impositis.

Quum dolere cœpit Articulus [quo nihil lætius, nihil opportunius huic Ægroto potuit obtingere] primum *Frictionibus*, tum *Unguento*, (*ex Ung. Nervino, Spiritu Tereb. & Sp. Vol. Oleos.*) Articulum urgente, & irritante ungi; posthæc calide vestiri jubeo: unde doluit Æger egregie, magnoque suo cum emolumento.

Atque ista quidem Medicina [Deo operam fortunante] mentem, & motum Ægro restitui. Cum vero gravior, & diutior insederit *Apoplexia*, sicque *Caput* infirmaverit; quod quidem ex illius Sermone, vix satis constanti, aliisque morbi vestigiis, notatu facile erat; ut *Spiritibus* Vigor; ut *Cerebro*, & *Systemati Nervino* robur redderetur: Villæ suburbanæ Aërem siccum & apertum, Spiritu ducere; & Equo Corpus sæpe exercere, Ægroto suasi. Quibus ille mirifice recreatus, tam Oculorum, quam Ingenii pristinum adeptus est acumen, & argutias; atque annos jam duodecim, *Arthritide* crebro recurrente, verum *Apoplexia* ne semel quidem, egit.

HIST. VI.

Arthriticæ ut occurratur Apoplexiæ.

MAtrona nobilis, illustri Domo orta, verum *Arthritide* graviter afflicta, nunquam Utero gerens, circa nonum ætatis suæ lustrum, Febre intermittente corripiebatur; ejusque Paroxysmos, pro Typi ratione revertentes, tres vel quatuor toleravit. Quum hi finierant, neque ulla Medicina, qua Materia, & Causa eorum proxima eliminari posset, in usum traheretur; statim à Febris abitu, novum aliquod, à proposito nostro non alienum, in extremis Partibus exortum: utriusque nempe Malleoli Dolor, & deinde Tumor plane *Arthriticus*; sed, propter frigidum Sanguinis Temperamentum, Nitore nullo, nec quidem multo Rubore insignitus. Perduravit Dolor, quatuor vel quinque dies; eoque exeunte, mansit Tumor, alteros adhuc complures. Hujus illa modi Paroxysmos, nempe *Arthriticos*, ex intervallo anni quasi integri, non paucos subierat; quum inopinato *Caput* affectum est, &, tanquam invadente *Apoplexia*, perculsum. Ita laboranti, una cum aliis è *Capite* Materiam evocantibus, supra quam expectare merito liceret, profuere *Frictiones*; quæ ad Pedes Materiam invitarunt, & in eorum Articulis Tumores excitarunt. Hinc *Capitis* Tutela; hinc, ejus Malum *Arthritica* esse natura, signum ἀποδεικτικόν

Meum erat Dominæ, *Prophylaxin* ordinando, consulere: Hæc duobus comprehensa est, Primùm, Materiæ vitiosæ, à Patre *Arthritico* acceptæ, nullo Partu minutæ; verum Mensibus obstructis auctæ, [quæ tum Febris Intermittentis, tum Morbi Articularis causa esse videretur] quanta maxima fieri possit, tam *Expulsione*; quam, ne crescat, & repullulet, Inhibitione: Deinde cavendo, ne in Caput iterum eadem irrepat.

Ut primæ harum Indicationi satisfacerem, Purgatio omni mense, loco τῶν Ἐμμηνίων imperata est; Diebus autem otiosis,

otiosis, *Aquæ Spadanæ*, & *Stomachica* Ut alteri occurreretur, quotiescunque *Capitis* periculum immineret, & *Arthritis* id invaderet, ad eam educendam *Venæsectio*, Dorsi *Scarificatio*, cum *Cucurbitulis*; Colli posterioris, vel totius Capitis, *Vesicatio*; Malleolo utrique *Phœnigmorum* applicatio, & deinde *Epispasticorum* prope locos tumefactos. Hæc, inquam, una cum *Podagragogis* ore datis, Ægræ sunt commendata. Hoc autem loco id præcipue notandum, *Arthritidem* interdum ad *Caput*, ad Pedes, æque fere inclinare, & in hos ab illo, levi *Frictionum* ope derivari.

CAP. XVI.

De Paralysi Arthritica.

ART. I. **V**Enio ad *Paralysin Arthriticam*. Quum Miasma *Capiti* appulsum, in ejus *Cortice*; speciatim, Vasis illius Sanguinem vehentibus, non diu commoretur; verum in Glandularum Ductus, in *Nervinos* sc. *Tubulos* impellatur; ex duobus hisce, quæ sequuntur, unum semper eveniat, necesse est.

Nunc in iis, quæ sunt Meditullii, *Tubulis* sistendo, *Apoplexiam*, *Vertiginem*, *Oblivionem*, ἀγρυπνίαν, *Somnolentiam*, aliumve aliquem *Cerebri* Affectum creat; & quidem aliter, quam in præcedenti Capite declaratum est, nimirum (ipsos Spiritus in Officinis suis comminus aggrediendo, eorumque confertim Operas, & jam proxime disturbando) ἰδιοπαθικῶς; itaque ægrotantem sæpe opprimit. Quod quidem eo usque crebrum existimare licet, ut *Apoplexia* laborans *Arthritica*; quoties (*Phlebotome*, *Catharsi* aliisque auxiliis, ei tollendæ necessariis, incassum adhibitis) idem occumbit; *Apoplexia* hujusmodi *Idiophatica*; potius quam ea, quæ in *Cerebri Cortice* locum habet; interimi judicetur.

II. Sæpe vero Miasma ad eos *Tubulorum* locos propellitur, ubi *Spirituum* meatus obstruendo & vias implendo, *Paralysin* affert: eamque hujus, vel illius Membri; sicut *Nervus*, qui ad hoc, vel illud Membrum pertinet, est affectus. Unde sequitur, istius Membri sive *Motus*, sive *Sensus* tantum, sive uterque læsus, & diminutus; interdum etiam abolitus.

III. In Causa *Paralyseos* exquisitæ, proxima & continente, describenda, Medicis inter se non convenit: Alii enim, duce *Erasistrato*, (quod à *Galeno*, ipsis *Erasistrati* verbis utente, traditum est,) ab *Lenta*, *tractili*, & *excretu difficili Materia*, *Nervos oppilante*: Alii vero, à vim Narcoticam, aut alias virulentam habente; ipsosque Spiritus confodiente, *Paralysin* fieri contendunt.

Profecto, neutrum horum, opinione nostra, penitus excludendum: Enim vero, ita posse accidere non improbabile est, ut ad committendum hunc Affectum, ambo concurrant, & viribus sociatis simul operentur. Nam, ut singulatim hæc attingam, usu quotidiano patet, *Arthriticorum* Sanguini γλίσχρον τι inesse; eique detracto, & in excipulis quiescenti, post breve tempus, innatare; quod utique (sive an-

 tiquorum

* Αὕτη δὲ γλίσχρος, καὶ ὁλκιμος, καὶ δυσέκκειτος. De Atra Bile, Cap. 5.

tiquorum *Pituita*, sive non] ad *Nervos* obstruendo omnino satisfaciat.

Et, quod altero loco dicendum, virosum aliquod in *Nervos* se recipere; *Spiritus* in iis contentos afflatu, & contagio perimere; &, vel per se, vel cum aliquo alio *Spiritibus* inimico *Paralysin* inferre, Exemplo mox addendo: (*Historia* sexta) manifestum, ut opinor, & testatum fiet.

IV. Ut causas investigem magis remotas, eæ sunt, primum in Sanguine *Diathesis Arthritica*, seu Virus istiusmodi indomitum. ἑτερζηλὲς, in fugam, ubicunque possit, abiturum; in *Nervinum Genus* ingressurum. Quæ quidem *Diathesis*, per se multarum virium, & in hoc Affectu producendo valentissima; Causam interdum adjuvantem habet, nempe *Plenitudinem*; quæ, apud Populum Satietati deditum, cum ea solet jungi, & in hoc negotio ξυναιτιᾶται, Certe in hac Regione, eorum, qui ex *Arthritide* perperam agente, & minus *Regulari*, primum *Apoplexia*, dein *Paralysi* corripiuntur; non pauci Causam istorum malorum antecedentem in Sanguine duplicem agnoscunt; videlicet *Arthriticum* Miasma, *Plenitudine* comitatum.

Deinde, *Cerebrum* à natura molle, aut Morbo aliquo, aut Ictu, aliave quavis euidenti causa, debilitatum, & *Nervi* supra modum teneri: quibus facile, per Ora plus æquo dehiscentia, Virus admittatur, & diu intra *Tubulos* retineatur.

His postremo loco adjiciendum, quicquid Externæ, sive Causæ Evidentis, via tàm patula Materiam adeo paratam adigat: Hujus autem generis sunt Aër humidus, & palustris; aliaque omnia, quæ in *Paralysi Primigenia* locum inveniant: at in hac *Arthritica* præcipue memoratu digna sunt Vita sedentaria & otiosa, mala Victus ratio, frequens *Hyptinocorum* usus, *Spiritus ardentes* immoderate sumpti. *Venus* immodica, Frigus, &, in Corporibus calidis & biliosis, Medicamentorum abusus calidorum; omniaque, quæ *Arthritidi*, ne Articulis infigatur, ostent, aut iis affixam quæcunque repercutiant.

V. Ex hoc Causarum apparatu, facile est conjicere, quem in modum fiat hæc *Paralysis*, & (præcurrente modo *Capitis* gravitate, modo Dolore, modo Vigilia, modo Somnolentia, modo Vertigine, modo Oblivione, modo Tristitia, modo mentis alienatione, modo etiam nullo præcedente *Capitis* Affectu, sed Intestinorum Colico; modo neque hoc quidem) quam expedite Virus *Arthriticum* in *Nervos* intrudatur; quamque, eos adimplendo, aliasve *Spiritus animales* afficiendo, cito *Paralysin* hanc inducat.

Ægroti vero conditio, sive morbi εἶδος pro ratione Partis affectæ, aliud atque aliud esse reperitur. Si *Linguæ Nervus* (παραλύεται), aut sonum Æger inconditum edit, aut Verba (Voce confusa blaterans] dimidia: Si, qui *Paris vagis* ramus est, ad *Ventriculum* pertinens, (quod quidem *Arthritico*, Plenitudine gravato, & ex ea *Procatarxi* primum *Apoplexia*, tum *Paralysi* perculso, contigisse novi) Æger omni Concoctione, & quidem Appetitu captus, Cibi fastidio pertinaci laborat; donec, Humorum penu Vitalium indies decrescente, neque novis accessionibus, uti par est, refecto, summa tametsi Copia beatus, paulatim marcet, Tabe conficitur. *Paralyseos Arthriticæ*

thriticæ in Corporibus *Biliosis*, maxime vero *Colicæ Biliosæ* supervenientis, alia solet esse ratio, & quidem priva: Hac qui laborant, Famen habent imminutam, pene prostratam; Corpus attenuatam, Cutim universam (at præsertim Oculorum album) Icterico colere tinctam; aridam, neque ex Naturæ lege perspirantem, Adeo nempe diversa Facies hujusce morbi, pro Loci ab eo occupati, & Causæ conjunctæ diversitate.

VI. *Paralysis Arthritidi* Secundariæ, sicut Primigenia, multiplex invenitur, *Ratione Subjecti*, nunc unius Lateris; nunc unius membri est; & quidem) uti meis obtigit) præcipuè Linguæ; *Ratione Materiæ*, sive Causæ Continentis, interdum eam habet simplicem, & puram *Arthriticam*; aliquando γλισχότητι involutam; aliquando Bile, vel alio aliquo commistam alieno: Aliàs sola, & per se occurrit; aliàs motibus Convulsivis comitata: Alia denique Imperfecta est, qua non satis habiles redduntur Artus; & in motibus obeundis sæpe vacillant, at non ex toto resolvuntur, alia vero Perfecta; qua penduli fiunt, & immobiles. Hæc autem omnia, cum *Paralysi Primigenia*, nostræ huic *Arrhriticæ* sunt communia.

VII. *Periodicam* neque ego novi hanc *Paralysin*; neque temere, propter materiam *Nervis* impactam, & cohærentem, id est, continenter eos oppilantem) esse posse judico: qualem tamen aliam observavi, nimirum Ἀφωνίαν, statis temporibus, permultos menses, ad fidem pene Horologii, recurtentem; [& *Regiæ* olim *Societati* * renunciavi:] Contra quam *Galenus*, qui *Paralysin* nullos habere *Typos* asserit †: nisi forsan [ut illustri *Pergameno* suus servetur Honos] de *Paralysi* omnium exquisitissima; & *Primigenia*, sermonem ille facere; nostra vero, jam dicta *Paralysis Hysterica* censeatur.

VIII. *Paralysis Arthritica* morbus curatu perdifficilis, idque præcipue duas ob causas: Harum altera Situs est istius morbi in Corpore profundus, nimirum intra *Cerebrum*: ex quo fit, quod adversus eum quæcumque dentur, Ore demittendo, Remedia Colum tam *Cerebri*, quam *Intestinorum* penetrantia, non parum alterentur, nec in alienum, quod est morbi adeo remoti Causa conjuncta, pulsu satis valido arietet, aliasve, uti par est, afficiat. Altera vero difficnltatis hujus causa est, quod iu Corporibus senio, vel *Arthritide* conflictatis, aliasve fractis, & debilitatis; itaque medicinam minime sic, ut par est sentientibus, locum hic Affectus plerumque teneat.

Verum, ut singularia persequar, si morbus hic *Apoplexiæ* succedat, propter injuriam *Cerebro* inflictam. Curatio longe difficilior; &, si recurrit *Apoplexia*, tanta plerumque vis Humorum, & tam ἀθρόως in *Cerebrum* impellitur; quanta id obruatur, & ægrotus, antea debilis, è medio feratur.

Sin è diverso Μίασμα; sine ulla [sive per *Apoplexiam*, sive alias] in *Cerebrum* gravi facta impressione, in *Nervorum* Tubulos irrepat, & se paulatim insinuet: sique interea medicamenta, malo

* *Vide Acta Philosophica Londinensia, num.* 242.

† Ὀλίγα τῶν παθῶν οὐ τύπον ἔχει ὡς Ἀτροφίας Παράλυσις, κλ. *Libro de Typis*, *Cap.* 2.

malo tam immani convenientia, sint adhibita; reliquaque Æger ad præscriptum agat idoneum universa; hæc illius conditio minime desperata. Habet ἰατρικὴ, quod [Deo adjuvante] hujusmodi debilem, quod elumbem, quod emaciatum, quod decolorem, motu, Viribus, εὐχροίᾳ εὐσαρκίᾳ, donet; & ægrotantem, ultra quam expectatio sit, restituat. Quibus autem modis hæc Curatio fiat, jam proxime declarandum.

IX. *Therapia* duplex est; vel quæ, in Morbo auferendo; vel in eo, ut ne augeatur, neve renovetur, inhibendo. quæ summis viribus contendit. In prima ejus Accessione [quæ quidem Indicatio primo loco persequenda) Ne alieni vis ἀθρόως in *Nervos* impellatur, enitendum; quem in finem, si *Plenitudo* sit cum Pulsu forti, & nihil repugnet; è re futurum abitror Sanguinem, è Brachio, aut Vena Jugulari; vel *Cucurbitulis*, & *Scarificatione* Dorso detrahere. Horis aliquot post *Venæsectionem*, immitatur *Enema*. *Purgatio* usus fere perpetui est, maxime véro ea, quæ Sanguinem exagitet, & *Arthitidi* in Artus amoliendæ faciat. Porro conducit, quamprimum Morbus ægrum invadat, Articulo ἐν τοῖς ἄκροις sæpissime dolenti, *Cataplasma* Claris. *Batei Apoplecticum*, seu *de Raphano* Cl. *Fulleri*, aliudve quodvis acre, φοινιγμὸν excitans, applicare; & *Arthritida*, quæ jam nunc è Sanguine fugam meditatur, ad τὰ ἔξω educere.

Facta Humorum è Capite *Antispasi*, & mutata eorum inclinatione, (nec quidem maturius, ne in *Caput* ii, impetu cum majori, à medicamentis inferantur) ad eos extra pellendos, ægroto dentur è *Pulvere Gasconico*, *Purpureo*, aliisque mitioribns ποδαγραγωγοῖς, sic, ut Artis est Composita; bis vel ter in die, cum *Julapii* Haustu *Cardiaci*, *Cephalici*. Quamprimum Tumor ἐν τοῖς ἔξω fuerit, admoveatur ei *Vesicans*; quod Humorem, in eo contentum, foras eliciat, neque, retro agi patiatur,

Huc etiam confert *Epispasticum*, Cervici, seu Collo posteriori dimidio; huc Capitis ad Cutim *Tonsura*, *Rasura*, & *Emplastrum* ei de *Cumini Seminibus*, aliudve quodvis attrahens, impositum; quod nempe, post *Evacuationes* generales, si aggravetur, *Caput* allevarit. Prosunt *Gargarismi*, Salivam jugiter elicientes, & *Diætæ* ratio tenuis.

Interea temporis, *Spiritus volatiles*, *Tinctura Castorei*, *Succini*, &c. cum *Julapii Cephalici Haustu*, vel cum *Anthus*, sive *Salviæ Infuso*; quæque Indicationem Vitalem tueantur reliqua, sive extra, sive intus) ea, qua opus fuerit, Dosi, modo, & frequentia, juvat adhiberi.

Quoties autem materia *Nervis* est impacta, & infixa, ad eam tenuandam, & vias *Spirituum* aperiendas, (quæ medendi Indicatio altera est) iis è *Ligno Sancto*, & *Sassaph. eorumque Corticibus Decoctis opus*; iis, é *Ferro præparatis*, *Frictionibus*, *Balneatione*, *Embroche*, *Vestitu*, *Linimentis*, *Ceratis*, *Emplastris*, & id genus aliis, quæ in *Paralysi Primigenia* cum fructu præscribuntur. In *Paralysi Arthritica* viroso afflatu facta *Decoctum Corticis Chalybeatum* Ægro multum profuisse novi.

Hic autem sedulo videndum, Corpus Ægri frigidum, an calidum; miasma

miaſma ſimplex, ſeu γλισχρότητι involutum, an Bile miſtum; ut in *Paralyſi Arthritica, Colicam Bilioſam* inſequente: Cujus Exemplum mox ſubjungam ſatis luculentum. *Calida* enim [ſi ad diutinum tempus, & copioſè propinentur] Remedia inſomnes reddunt Ægros, inquietos, & perpetuo quaſi Febricitantes. Spiritus eorum animales, indeſinenti tumultu & agitatione fatigati, perimuntur; nec à medicamentis hiſce, utut valentiſſimis, & maximè *Cardiacis*, vel minimum iis Robur accedit; contra, turbarum & debilitatis multum. Hujuſmodi laborantes *Aqua* ſeu *Spadana Germanorum*, ſeu *Bathonienſi*, ſeu *Briſtolienſi*, (& procul dubio alia non pauca *Ferro* gaudente, perque Renes exeunte) modo viva hauriatur, magnopere reficiuntur: Reſtinguit enim illa Spirituum ardorem, à Bile factum; Oeſtrum eorum mulcendo componit, & adjectis, ſuo tempore, & modo, *Chalybeatis*, hujuſmodi affectorum Curatio quàm jucundiſſimè, quàm certiſſimè perficitur.

X. In morbi hujus *Prophylaxi* nihil conducibilius, quàm, ut *Arthritis* Paroxyſmos habeat Regulares, ſtudioſè niti. Hoc enim, ut opinor, ratæ, firmæ, indubitandæque fidei Axioma, *Paralyticum* hunc *Arthriticum*, quo plus Artubus ægrotaverit, eo minùs *Capite & Genere Nervino* laboraturum. Quam primùm igitur creſcit, & in Sanguine ſe attollit Miaſma *Arthriticum*; ſi nihil vetuerit, *Purgans*, & quidem, δραστικὸν adhibeatur; poſteaque *Martis Alcohol gr.* v. bis, vel ter in die ſumi præcipiantur. Quibus in ſubſidium, paucis poſt diebus, veniat Externum aliquod, τῆς Ἀρθρίτιδος admovendum, *Arthritidem* evellens; & in horum uſu perſeverandum, donec *Arthritis*, ſi commodè fieri poteſt, eruatur, & in Artubus ſiſtatur. Interea verò temporis, *Alvus* ne dura ſit, & Humores ne in *Cerebrum* eleventur, eſt cavendum; &, ut Janua nunquam non aperta ſit, qua Natura, (quoties ei viſum fuerit) in exilium Miaſma mittat, & foras extrudat; in Brachio, vel Dorſo potiùs, ut Fonticuli fiant, utque juges ſint, curandum.

Hac quidem Medicina, qua *Curationem*, quà *Prophylaxin* exhibente *Paralyſin Arthriticam* tum perfectam abſtuli; tum etiam (quantum ex uſu licet conjecturam facere) quo minus reverteretur, effeci: & Morbo, olim graviſſimo, & ad recurrendum apto afflicti, Senectutem, hac tutela (nimirum *Arthritidos* beneficio *regularis*) tum longam, tum incolumem ſunt adepti.

De *Paralyſi Arthritica* hæc dicta ſunto.

HIST. I.

Cephalalgia Arthritica, cum Paralyſi incipiente *curata.*

Mulier *Exonienſis*, adoleſcentia nondum exacta, citius nimirum, quàm Viri ſolent, *Arthritide* laboravit. Sex ſupra Viginti annos habens, per multos ejus Paroxyſmos ex intervallis erumpentes; Dolore primùm articulari; deinde Tumore, Nitore, Rubore ſignatos, eſt perpeſſa: quibus verò modis, & gradibus, increvit Tumor; iis uſque remiſit Dolor. Maximè affecti ſunt Pedes; non nunquam Genu, Sub acceſſionem *Arthritidis* nuperam Articulum dolentem *Linimento* quodam repellente lenivit. Hinc Materia Dolorem faciens, Sanguini reddita; in

Caput translata: quod vel eo palam factum est, quoniam Ægram *Cephalalgia*, (raro alias, vel nunquam ei molesta) jam tunc invasit atrocissima. Artus etiam aggravatos, & vix satis habiles, non nihil affici, atque adeò insultu *Paralytico* tentari patuit.

Contra *Paralysin* incipientem, & *Cephalalgiâ* ex *Arthritide* repercussa confirmatam, ea præcepi, quæ sequuntur.

℞. *Aloes rosat.* ʒß. *Scam. pul. gr.* v. *Ol. Abs. ch. gtt.* j. *El. Propriet. q. s. f.* Pil. *mane demittendæ.* Harum Ægra beneficio, ter quaterve, modo laudabili, dejecit. Peracta Purgatione, *Bolum* hora somni, (*ex Theriac.* Androm. ℈j. *Pul. Purpurei, & Gascon.* aā ℈ß. *Conf.* Alk. *q. s.*) & quarta alios quaque hora, *Pulveres*, in eo contentos, per se assumpsit, ex *Julapii Cardiaci Haustu.* Ter etiam in die, *Spiritus Vol. Oleos.* *gtt.* xv. cum Posseti, *Floribus Rorismarini* alterati, haustu. Ut autem hæc, quæ Materiam in Artus expellant; ita comparata sunt alia, quæ, Artubus superposita, eam extrahant. *Emplastrum* nempe, *ex Saponis Veneti*, *Picis Burgund. Empl. Cephal. æquis ponderibus*: utrique Genu, & Malleolo applicandum; Tibiæ verò utrique, & Cervici *Epispasticum.*

A Dejectionibus *Caput* non mediocriter levatum; ab *Epispasticis* multum. *Emplastra* attrahentia Pruritus sequebatur; uti etiam *Dolor* planè *Arthriticus.* Ægræ succursum est, tum magnum in modum, tum celeriter, tum etiam opportunè; brevi, forsan, alias succubituræ. Addam denique, facta hæc, & transacta omnia, tempestate nullo modo favente: Frigidissima enim erat, & *Arthritidi* educendæ, [quod à me plus semel observatum) ineptissima.

Quum verò *Cephalalgia*, longo pòst tempore, recruduit; iterato *Cathartico*, & ambobus brachiis admoto *Epispastico*, curata est Ægra.

HIST. II.

Hemiplegia Arthritica *simili modo curata.*

DUm in his conscribendis sum, obviam mihi venit hujusce Morbi Historia; in eo confirmando, explicandoque, momenti non exigui. Civis *Exoniensis*, per omnem vitam sobrius & temperatus, Dolore primùm Brachiorum, Crurum, & Coxendicis, ad mensis spatium vago, & afflictus. Hunc ut tolleret, *Theriacam* ille *Venetam* assumpsit; cujus ope proturbatus Humor, in Pedis digitum missus est. Articuli enim maximi Dolor, Ardor, Rubor erat; simulque Globi, infrà positi, Tumor. Raro unquam *Arthritis* ulla manifestior.

Cùm ita res esset, circumforaneus quidam Medicus; nunc Oneribus bajulandis; nunc autem Medicinæ, uti fors tulit, faciendæ operam dare solitus; Ægro persuasit, ut ad Dolorem mitigandum ex suis Emplastrum, (nobile quoddam Antidotum, à *Triphone* acceptum) dolenti Articulo superponeret. Quo temere facto, Dolor intra breve tempus sedatus est; Tumor omnis subsidit, & repulsa, in eo contenta, Materia *Caput* invasit. Somnolentia primùm, inexpugnabilis penè dormiendi necessitas oborta est; tum paulò pòst *Vertigo*; deinde *Apoplexia*, quæ vicos obambulantem Ægrum humi prostravit. In domum proximè adjacentem vectum, pulsu dubio & vacillanti, sinistri lateris *Hemiplegia* labo-

borantem, sensu motuque corporis universi prope orbatum reperi. Sanguinis ℥xij. quàm citissimè detractis, & *Enemate* in alvum misso, rejectoque, non nihil levatus est. Ad excitandos Spiritus animales, iis amicos, & ὁμογενεῖς, Volatiles, ex *Julapio Cephalico* largiter, & saepiusculé dedi. Vertici, & Cervici *Epispastica*; Plantis Pedum *Emplastra* ex *Pice Burg. & Empl. Cephalico* admoveri; *Sp. Salis Armoniaci, cum Sale Tart. praeparati* saepe submitti Naribus institui: Postridie *Pulvere Warvvicensi* Alvum moveri.

His similibusque auxiliis paucis pòst diebus Verba distinctè pronunciavit; mediocriter ambulavit; *Capiti* sinistram erexit, debilem verò, & sensus adhuc obtusi. Ut haec Secundae Valetudinis initia confirmarentur, utque Spiritus animales recrearentur, & ad munera ritè obeunda stimularentur, ea, quae sequuntur, adhibui.

♃. *Sem. Rutae gr.* viij. *Salis Vol. Succini gr.* iv. *Conf. Anthus* ℈ij. *Pul. Serp. Virg. gr.* viij. *Syr. Paeon. simp. q. s. f.* Bolus, *ter in die sumendus, cum Julapii haustu.*

℞. *Aq. Pulegii, Rutae aā* ℥j. *Bryoniae C.* ℥iv. *Marg. pp.* ℈iß. *Sacch. albiss. q. s. f.* Julapium.

℞. *Tinct. Castorei, Sp. Vol. Oleos. aā p. aeq. sumat gtt.* xxx. *cum idoneo quovis vehiculo, bis in die.*

℞. *Cacum. Salviae tenuifol.* ℥vj. *Sem. Sinapios, Cochleariae contus. aā* ℥ij. *Cort. ext. Aurant. Rad. Raph. Sylvest. ras. aā* ℥j. *f.* Sacculus, *quatuor Congiis Cerevisiae in Potionem ordinariam, infundendus.*

Hac utique Medicina, si Vitae rem spectemus, ad sanitatem pervenit, sartus & tectus, Æger: quum verò Sinistri Lateris quaedam maneret imbecillitas, illius causa *Bathoniam*, meo hortatu, petens, *Thermas* ingressus est; unde Artuum, qui defecerunt, vires & robur pristinum pene redintegratum habuit; ex illoque tempore, subinde dolens Articulis, annos ille permultos egit, *Apoplexia*, & omni Capitis insultu liber, non nisi senio demum confectus.

HIST. III.

Paralysis Arthritica, *cum* Spasmo *Cinico, lethalis.*

QUidam ad *Credenum* humili loco natus, mediâ aetate permultos annos *Arthritide* laboravit; tentationes certis quibusdam periodis, easque rectas, & benignas, iterante. Mense Maio, Anno MDCCII. tum *Chiragra*, tum *Podagra*, posteàque *Spasmo* Oris *Cynico* (nulla Capitis Affectu, nedum *Apoplexia* praecedente) correptus est. Verba edidit imperfecta, confusa, dimidio *Linguae* resoluto. Pulsum inveni debilem; Vires fractas, neque Venae sectioni, neque Purgationi consentientes.

Capiti ad Cutim tonso, & deinde raso, *Epispasticum* applicui: Malleolis, & manibus [locis ab *Arthritide* frequentari solitis] *Phoenigmos*. Tumoribus à *Phoenigmorum* applicatione factis, *Epispastica*. Intereà temporis *Pul. è Chel. CC.* ʒß. *Chal. N.* ℈ß. *ter in die, cum Vini rubri Hispanici* ℥iij. Porrò, ter in die, debito à *Bolis* intervallo, *Sp. Vol. Oleosi, & Tinct. Castor. aā gtt.* xv. *ad* xx. *cum Julapii Cephalici Haustu. Sp. C. C. cum Calce viva*, Naribus subinde in languoribus admovetur. *Cerevisia, Ras. Radiculae, Cacum. Cochlear. Sem. Bardanae medicata est.*

Quod deraso *Capiti* impositum fuit,

bidui spatio parum evocavit. Cetera profuerunt ægrotanti. Postquam enim *Arthritis* ad τὰ Ἄκρα fuit translata (quod sex septem diebus factum) *Spasmi* omnes sublati sunt, vox restituta.

Minimè verò perfecta hæc Curatio; etsi enim Sputum, (*Paralyticis* ferè omnibus familiare) jugiter effluxit; etsi auxiliorum usu præscriptorum, duos prope menses *Arthritis* Artubus insedit; unde Fames renovata, Facies colorata, aliaque Sanitatis orta fuere indicia; (quæ *Arthritidi* denuò reductæ ipse Æger retulit accepta) *Linguā* tamen usque resolutam, memoriam insuper labefactatam habuit.

Contra malum tam pertinax, & διὰ χυλῶν, ad tres vices *Purgatione*, & diebus otiosis *Decocto* usus est *è Lignis*; Neque sine fructu aliquo. Verum in *Nervos* tanta alieni vis irrepserat; itaque eos corruperat; ut, post varia Medicamentorum genera incassum adhibita, [utpote, Causam in Corporis recessu tam recondito locatam, quæ non dimoverent) Ægrum

Θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.

HIST. IV.

Colica Arthritica in Paralysin *degenerans* Arthriticam.

HActenus *Arthritidos* rectæ, in *Paralysin* abeuntis, Exempla protulimus; *inversæ* jam & *Anomalæ*, eodem modo finientis, ecce tibi Historia. Tenui Corpore, biliosa Constitutione Vir, annorum ferme quinquaginta, quindecim verò annorum Podager, ineunte anno MDCCII. Pedibus & utroque Genu doluit: cessante verò brevi tempore eo Dolore, *Colica* tentatus est. Successit Brachiorum primò gravitas, & debilitas; mox *Resolutio*; ut è Digitis nullum movere posset. Fames abolevit; Cibi omnis fastidium fuit; quod quum jam diuturnum esset, ex eo reliquisque Morbi satellitibus, Corpus jam planè emaciatum; Faciei Color flavus; Oculorū, quod albū esse debuit, Ictericum id omne factum est.

Arthritidem hanc ad τὰ Ἔνδοθεν inversam, & à Visceribus, una cum Bile Colicam dudum committente, in *Nervorum Tubulos* translatam esse judicavi.

Ut Curationis, quoad fieri posset, absolutæ iniretur ratio; primùm, *Decocto Cardui* Ventriculum moveri; *Soluto* tum *Purgante* Ventrem inaniri sedulo institui. Iis, quæ impedimento essent, expressis, *Aquam* dedi *ferratam* bibere tepefactam, omni mane, ad libram quasi integram, neque nisi sorbillando, & paulatim hauriendam; aliasque, loco Potionis ordinariæ, eandem, cum *Vini Lusitanici* ea quantitate, quæ ad εὐπεψίαν opus inveniretur.

Magno fuit huic ægrotanti auxilio, unà cum prædictis Aqua ferrata: Nauseam enim ademit; Famem (id est, Vitæ spem) reddidit; aliisque post hæc adhibendis viam aperuit. *Chalybem* addidi *Nutritum*; quo in Articulos pulsa est *Arthritis*, Pedis Tumor & Dolor, factus; quæ tamen, omisso *Chalybe* cito decreverunt.

Hac autem Medicina (ὑδροποσίᾳ) nempe diu producta, continuataque, & *Chalybe* interdum adjecto) Visceribus robur, Oculis Vigor, Faciei Color restitutus est. Spirituum turbis & agitatione, quæ quidem magna & permolesta fuit, composita, sudum undique & serenum est. Ex elumbi, debili, & emaciato Ægro, quà Morbo, quà Inedia prope jam enecto, res Salutis

adeò

adeò servata, & Vires instauratæ sunt, ut, tametsi quædam maneret Artuum imbecillitas; negotia tamen obire, itinera Equo longa & crebra facere valeret; Vitamque alacrem, & vitalem tum ageret, tum etiam acturus esset.

Adeò enim ex ea Medicina profecit, ut jam, annis post quatuor, multo rarius, multo illum mitiùs dolere, & Paroxysmis tuto carere; (Manum verò sinistram, ob Tendines contractos, motu ferè omni privatam esse) per Literas nuper accepi.

HIST. V.

Arthritis primùm, & deinde Paralysis, *à Materia Colicæ biliosa.*

FOeminæ olim memoratæ, primùm Colica biliosa, deinde *Podagra* laborantis, Historiam; quoniam eo tempore pleniùs de illa disserere nihil attinebat; interruptam, hic loci continuare libet, & ad finem perducere. Remittente (sic, ut dixi*) *Arthritidis* Paroxysmo, Caput illico tentatum est, & quidem impensissimè. Somnus enim inquietus, nec qui, uti par erat, ægrotantem reficeret. Huic adde *Capitis* gravitatem, & dolorem: quod verò præcipuè notandum, quoties expergisceretur, quod diceret ageretve, nihil in promtu habuit: oppresso nempe *Capite*, & *Mente* quasi Nube obducta. Periculum erat, ne confestim *Apoplexia* prosterneretur: Detractione Sanguinis periculum isthuc imminutum, Nubes sublata. Brevi post tempore *Paralysis* secuta est; qua demum Ægra Ὑδροποσίᾳ, & *Balneatione* diutina liberata fuit.

Quandiu hujus Ægræ membra fuere resoluta, & Aquæ potationi illa incubuit; *Arthritide* tamdiu immunis omni perstitit: integra verò ad consuetudinem rediens, & veteri Diætæ ratione usa, *Arthritide* jam nunc urgetur regulari: qua utique confirmatur, priscos illos, sive Pedis, sive Malleoli Dolorem & Tumorem, fuisse planè *Podagricos*.

Aliam novi Intestinis pariter dolentem, & quidem ex eadem causa; postea verò *Paralyticam*; cui, cum integrum esset, & intactum adhuc *Caput*, at Bile Sanguis æstuaret, ortus est in Manibus Dolor, & Tumor planè *Arthriticus*; & indicio fuit, Naturam hac inimicum porta conari expellere. Hi verò conatus, quantum adhuc observavi, languidi & pene frustra fuere omnes; & *Paralysi* cesserunt: quæ denique *Chalybeatis*, & Remediis Sanguinem evehentibus, ut & Genus *Nervinum* penetrantibus, una cum *Aquarum Bathoniensium* Potatione, & in iis *Balneatione* crebra, penitus sanata est.

Hisce verò observatis omninò liquet, materiam Colicæ Biliosam, causam ejus proximam & continentem, nunc in *Articulos* extrudi, & ab iis in *Nervos* transferri, sicque in non nullis Corporibus eandem esse *Colicæ*, *Arthritidos*, & *Paralyseos* ordine materiam.

HIST. VI.

Ob Arthritide in Nervos inversa, Ἀφωνία.

VIr bonus, cumprimis honestus diu meus ἐν τῇ φαρμακοποιΐᾳ familiaris, jam inde ab adolescentia *Arthritide*, ad tempus redeunti, laboravit. Vox à pusillo puero, ei densa fuit, obscura: nec quæ Verba clarè, vel

t 3

* *Vide Dissertationem. De Arthritide Symptomatica; Cap. x. Hist. I.*

vel articulate satis exprimeret; à *Nervorum*, uti videtur, imbecillitate nativa ducens originem. Ad hæc accessit, ob mortem filii (quem ille quàm maxime amavit) Dolor vix consolabilis; Ægritudo valde discrucians. Cum eo loci res esset, & Paroxysmus jam declinaret, nondum autem ad exitum perduceretur, in apricum animi causa Æger vectari voluit. In collem proximum & vicinum, at eminentem & apertum, Bruma tunc temporis sæviente, quando, etiam tum e electo surgens, elatus fuerit, ibique plus nimio commoratus: mœstum, & imbecilli Lingua *Arthriticum* invasit primùm Algor; deinde Vertigo; tum brevis quædam Mentis alienatio, actionibus absurdis, insolitis, & indecoris manifesta; deinde Lateris, postmodum resoluti, imbecillitas, & obeundi motus impotentia; postremo, & paulatim Linguæ *Paralysis*, Αφωνία.

Non novum huic ægroto hujusmodi malum: nam, quum moris erat, exeunte omni Paroxysmo, quàm citissimè potuit, lectum abdicare, & foras illico Pedem efferre, vel gestari; raro id impune facit: imo, quàm citissimè fecit, tam maximè pœnas dedit; tam cissitimè Lingua ejus, tanquam Ligamento, impedita, & (quod à familiaribus sæpe observatum) aliena Vox. *Non novum*, inquam hujusmodi malum; nova mali fuit Gravitas.

Ut morbo isti medicinam facerem, quæ sequuntur, auxilia sunt à me præscripta.

℞ *Conf. Abs. Rom. Spec. Diambræ*,
Z.Z. in Indiis Cond. aā ℈j.
Conf. Alk. *q. s. f.* Bolus.

℞ *Pul. Serp. Virg. gr.* xjj.
Castor.
Spec. Diatr. Piper. *aā gr. iv.*
Ol. e Sem. Carui Chym. gtt. jj.
Bals. Per. *q. s. f.* Pilulæ.

℞ Cort. *Winterani*,
Rad. Zedoar. pul. aā ℥jjj.
Sem. Anisi. Carui aā ℥j.
Cochlear. ℥j. *misce, & infunde in Vini albi Lusitanici* ℔ jj; *usus tempore Cochlearia duo, vel tria colentur, cum Cerevisia commiscenda. Cerevisiæ haustus hujusmodi medicatus Bolo, &* Pilu*lis quotidie superbibatur. Ampulla, ad dimidium vacua, Vino simpli repleatur.*

Porrò, infundantur in Aqua fontana bulliente *Sem. Cochlear. contusa, Rasura Radiculæ; Infusū Diambrâ* dulcetur, f. *Gargarisma* sæpius in die adhibendum. *Frictiones* Artuum sint frequentes. Sumat etiam *Spiritus Vol. Oleos. gtt.* xxx. cum vehiculo idoneo, bis vel ter in die, Cervici *Epispasticū* admoveatur; post dies duodecim, vel duas hebdomadas repetatur.

Horum usu medicamentorum [non quidem perpetuo, sed longo, & cum intermissionibus ad tempus diutinum producto) factum est, ut Verba, uno aliquo quamplurima præeunte, Ipse, eadem nullo negotio clarè repeteret. Vegetior item, coloratior, & hilarior evadere; Cibum capessere, devorare. *Arthritis* sub id tempus manum occupavit; Curationis spem adduxit, ac (eheu!) brevem, & fallacem. Relicta manu, tam inclementer Ægrum habuit, ut e vestigio *Caput* Dolore, Stupore, aliisque mali moris accidentibus affligens, eum pene confecerit. Hoc ob Alvum, incuria domesticorum, nimis duram (unde in *Caput* Humores acti) evenit. Ex Paroxysmo tam infelici, & Naturæ rebus tam malè convenienti, nullum *Paralyseos* levamen;

levamen; nulla Vocis restitutio. Contra, medicamento non uno, neque impotenti frustra adhibito, integrum jam triennium (si Verbum unum, aut alterū, μονοσύλλαβον, excipiatur) mutus fuit; &, quod annotatu dignissimum, per eosdem hosce annos, etiamsi satis cibi ingerens, rariùs & mitius solito doluit Articulis.

Ut Historiæ hujus summam brevi complectar; de hac *Paralysi*, in homine *Arthritico*, & jam tum dolenti, Frigus insecuta, quid aliud cogitandum? quàm, quod Humores *Arthritici*, adhuc in Sanguine relicti, effæti, & in fugam abituri, Algore contracto, & angustato Corpore, in *Nervos* impellerentur: & in eos se abdentes mala jam dicta committerent. Materia verò aliena, quæ e Corpore expelli debuerat, in *Nervos*, natura forsan nimis apertos, & dehiscentes, impulsa; tanta ex eo Oeconomiæ perturbatio, Naturæque Vires adeo fractæ, & debilitatæ sint; ut, *inversæ* in posterum *Arthritidi* favens ea, regularem, uti olim, Paroxysmum minimè moliatur.

HIST. VII.

Ex Morsu Canis, Arthritidis rectæ silentium, Stupiditas, Paralysis; *Arthritide denuo facta Regulari, curata.*

Rara quidem, annis abhinc aliquot, & inaudita forsan *Arthritidos Anomalæ* mihi sese obtulit Historia; quæ, ut multa observatu dignissima, ita Doctrinæ huic nostræ lucis non parum allatura continet, ideoque protenus adscribenda est. Homo adhuc in vivis est *Iscanus*, qui sub exitum seculi novissimi, decimo ætatis suæ lustro, Pedibus subinde doluit. *Podagra* nimirum affectus germanissima, Malleolum mordente, omnibus numeris absoluta. Hunc in modum ea, per triennium bis terve singulis annis, accesserat; quum ex *Morsu Canis* (forsan rabiosi) *Podager* ægrotavit. Vulnera, Cruribus inflicta, per mensis spatium, Ichorem emisere, sanatis autem iis, suppressoque flumine, nova malorum ingruit caterva, atrox certè, & pestifera: Primùm enim late, per universum Corpus, sparsum est alienum aliquod, Sanguinis Ὀργασμὸν, Corporis æstum faciens immodicum. Deinde *Caput* tentatum est: Sedulum enim, & in agendis rebus antea versatum, Ægrum occupavit rerum prope omnium Oblivio. Stupiditas adjuncta est, & in sententia de negotiis ordinariis cum judicio ferenda, impotentia. Magna sub hoc tempus erat Membrorum undique omnium debilitas; & Digitorum huc illuc serpens, tanquā ab Acu pungente, Dolor. Successit *Tetanos*, aliàsque Pedum Torpor, & Δυσκινησία. Simili verò ratione, qua Corpus, ipsa laboravit, ipsa subsidit Anima. Levi quavis de causa Ejulationes Æger, & Lamenta edidit; non rarò Lacrymas. Postremo loco Manuum, Pedum *Paralysi* correptus, eorum neutrum, nisi laboriosè, movit. Quod verò maxime notandum, *Arthritis*, quæ (ut dixi) Paroxysmos, bis, ter quotannis iterare solita est, jam inde à *Canis Morsu*, per integrum biennium (quo, prædicto more, cruciatus est Æger) ne semel quidem rediit. Ut hæc malorum Ilias à Miasmate *Arthritico*, multum conturbato, perque Corpus universum, in ipsos

Nervos

Nervos acto (& quidem *Canis Veneno* forsan impellente) proficisci, non immeritò credatur.

Docti utique Medici, & experientes, in hujus Ægri curam incubuerunt: Quamprimum ea mihi demandata esset, (quando præter Symptomata jam dicta, Ventriculum etiam lædi, Ανορεξία, multoque Vomitu urgeri deprehenderim) primùm Alvum subduxi; tum *Decoct. Cort. Chalybeati* ℥ij. ter in die sumendas imperavi. *Decocti* hujus verè *Polychresti* usu, cum levi Corporis Exercitatione diu continuato, (nempe, cum itermissionibus quibusdam ad annos aliquot) mirum quantum ex eo commodi exortum: Fames enim, Oculi vigor, Faciei color, Spirituum animalium robur (*Arthritide* denuò ἐν τοῖς ἔξω revertente, & Paroxysmos, sic, ut olim, edente regulares) tum Animæ, tum Corporis mala finiere cuncta. Ευκινησία, & Valetudo, post annorum aliquot interruptionem, omni ex parte integra, & perfecta, felicissimè restituta, paulatim, tanquam ex postliminio, redierunt.

Si *Arthritidos* isthoc, ex *Morsu Canis*, Silentium; si Symptomata, per istius Silentii triennium oriunda, [gravia profecto, & terribilia;) si, ex *Arthritidis* Reductione, Symptomatum istorum fugam animo ritè perpendamus; nihil manifestius, quàm quòd à Miasmate *Arthritico*, devio, & in *Nervos* irrepente, fierent ista *Spirituum animalium*, & *Nervorum* mala; & quod, ex eodem Miasmate in Artus (uti par est) exulante, *Paralysis* cum malorum ista cohorte tolleretur.

HIST. VIII.

Convulsiones, *ex* Arthritide *inversa, universales*, Arte medica *sublatæ*.

His, ob Morbi discrepantiam, an affinitatem dicam? *Convulsionum* addam universalium, ex *Arthritide* intus in *Nervos* acta, Historiam. Vixit, annos ante paucos, in *Iscæ* nostræ suburbiis, Familia, proba quidem & honesta, neque Veneri, neque Baccho dedita; quæ tamen *Arthritidi*, sic, ut raro quæquam unquam magis, est afflicta. Fratrum unus è medio *Apoplexia* subreptus est *Arthritica*; alter *Arthritide* τῇ Εντόσθια premente obiit: de quibus, suis locis. Fratrum Tertius, hic noster, Articulis olim doluit, tum crebro, tum vehementer. At quum hujusmodi cessavere, aut minùs crebræ, minusque vehementer fuere *Arthritidis* accessiones; *Convulsionibus* ille correptus est, observatu dignissimis. Primùm enim ille Partium externarum erant; deinde, mira Spirituum in *Capite* Αταξία, postea verò Eclipsi comitatæ. Quum ad Ægrum arcesserer, *Spasmis* eum gravissimis implicitum, Sensibus orbatum inveni: quumque diuturnitate malum ingravesceret, (dies enim aliquot jacuit ἀναίσθητος) tollendi ejus ergo, Medicina, qua possem efficacissima, usus sum.

Præmissis Alvum inanientibus, ut *Caput* allevarem, ad Cutim tonso, & raso, ei *Epispasticum* admovi: Quod quidem amplum, & diu adhærescens, optimo fuit Ægrotanti auxilio; Seri enim libras (quinque, vel sex dierum spatio) minimum binas evocavit. Interea temporis, quæ Spiritus sustentarent

rent animales; quæque eorum motus ordinarent, ore sumenda dedi.

℞. *Pul. Castorei* ℈j. *G. Galbani, Sagapeni, Assæ fœtid.* aā ℈j. *Opopan. solut. q. s. f.* Pilulæ. *Sumantur quatuor, ex Julapii Cephalici Haustu, quarta quaque hora. Spiritus Castorei, & Vol. Oleos. in eundem finem, ex eodem vehiculo, subinde sunt adhibiti.*

Hac ego medicina, supra astantium expectationem, Ægrum excitavi; morbo eum ancipiti, & pestifero liberavi; &, ut idem ne recurreret incommodum, *Chalybe, & Cortice*, præsidiis hac in re certissimis, Ægrum munivi.

CAP. XVII.

De Doloribus in Corpore vagis, fixis; de Ophthalmia; de Erysipelate, & Achoribus Arthriticis.

ART. I. VIdimus, quanta cum sævitia Partes Corporis nobilissimas, & Vitæ maximè necessarias, agitet *Arthritis*: quam illa (tanquam malus Civis, qui exulare respuens, Rebus usque novis studeat, Domos illustres ad factionem suam trahat Intestina Pulmonem, Cerebrum, Viscera ἐν τοῖς Κοιλίαις contenta fere omnia corrumpat;) Nunc, in Regionibus à Metropoli, & locis principibus, longo dissitis & remotis; in Provinciæ interioris ambitu; in Partibus Viscera continentibus, quid eadem faciat, quoque se modo gerat, diligenter exquiramus.

Horum locorum *Anomalæ*, quæ à me notatæ, sunt in iis *Vaga*, *Fixa Arthritis, Ophthalmia, Erysipelas, & Achores Arthritici*; de quibus omnibus hoc Capite dicam; uti in sequentibus, de *Epiphora*, & *Dolore Dentium Arthritico*.

II. *Arthriticis* iis, quibus Sanguis acri Miasmate diu multumque inquinatus, quum ad ἀκμὴν id elatum efflorescit, familiares aliquando sunt *Dolores*; qui nunc vagantur per Regiones Dorsi, & Lumborum; per Scapulas, Sternon, Cervicem, & Caput externum: Earum nempe Partium aliqua incipientes, eam ad tempus aliquod afficiunt; donec alio, quocunque vult Natura, transferuntur. Quæ utique loci mutatio interdum crebra est; & in nonnullis hi *Dolores* (quod ab *Arthritico* non uno compertum accepi) per Corpus serpunt externum, pene universum: *Arthritis* sic in *Trunco* vaga, non semper intellecta, *Rheumatismi* nomine vulgo delitescit; quæ tamen, si utriusque hujus Morbi naturam penitus scrutemur, ab eo longe discrepat.

Nunc in eodem loco commorantur hi *Dolores*, eumque non parum multant. Novi Hominem, cujus Sanguis quando planè computruit, & in *Arthriticam* degeneravit Dyscrasiam; huic, inter alias Morbi hujus Ἀνωμαλίας, in Regione Lumborum, (ac si à Renum Calculo) *Dolor* immanis, & permolestus accidit; quem tamen à Miasmate *Arthritico*, Membranas eo loci Spinam investientes stimulante, fieri probabile est. Vertebrarum hasce *Membranas*, etiamsi plurimum urgeri corrodique noverim; raro hoc fit, præterquam in iis, quibus, seu ætate, sive morbis penè confectis, regularem *Arthritida* præstare nequit Natura. Novi *Arthritidis* calidæ Materiam, *Oculi Tunicam adnatam* invadentem, *Ophthalmiam* inferre; quæ cum paulo post Articulos inviseret, iisque Paroxysmum aptum, & laudabilem excitaret; eodemque tempore finem *Inflammatio-*

ni poneret; eam omnino *Arthriticam* esse manifestavit.

Novi *Arthritida Palpebram* in Vetulo quodam superiorem, mensem & eo amplius, excruciantem; quæ cum *Omagram* habuit adjunctam, & *Podagram* è vestigio sequentem, ingenium & morem suum abunde declaravit.

Faciei porro *Erysipelas* notavi, quod detractione Sanguinis, factaque inde Materiæ in Artus διαδοχῇ, quum in *Dolorem* mutaretur isthuc *Arthriticum*, naturam planè confessum est *Arthriticam*, ipsumque esse Materiæ istius generis calidæ & evectæ, eo in loco ἐξάνθημα.

Nullius autem *Anomalæ* in Externo Corpore natura subtilior, quàm quæ est *Arthritidos Achores* inducentis. * Jampridem tradidi, in nonnullis Corporibus fere idem esse, Utrum per Articulos, an per *Aurium Ulcuscula*, id quod alienum, emitteretur: quod quidem Observatione mihi non una confirmatum. Sunt enim *Arthritici*, quibus, in Paroxysmorum intervallis, (maximè si Paroxysmi tenues sint, & nimium mites, aut forte intercisi) ista per *Aures* Evacuatio vicem obtinet *Arthritidis* summè Regularis. Sunt etiam, in quibus, neglecta re Articulari, neque Artuum Glandulas Veneni expulsione penitus omissa, Natura unis *Achoribus* contenta, per eos id exterminet.

III. Affectibus jam dictis, unà cum aliis omnibus, quæ *Trunci* relinquuntur, *Anomalis*, hoc commune est; Eas periculo, quàm *Anomalæ* sunt *internæ* reliquæ, multo magis expertes esse, & ad *regularem Arthritida* propius accedere. Cujus rei ratio, tam ex Locorum à natura ignobilitate; quàm ex eo, quod Auxiliis etiam externis ii tractari possint, elicienda est.

Quin etiam hoc addendum, à Corporis ambitu, ad ejus meditullium; à τοῖς ἰσχύουσι ad τὰ ἰσχόμενα, *Arthritidem* non creberrime transferri: certe rarius, quàm ipsam *Regularem*. Cujus eventi nullam aliam excogitare valeo rationem, quàm quod *Artus*, à Corpore longe in Aerem projecti, sæpe à Frigore magis patiantur; &, quæ *Arthritida* repercutiant, Causis magis pateant externis: Quibus hæ nostræ *Anomalæ* non sunt adeo obnoxiæ, & raro intercisæ Viscera subintrant; verum è contrario in Artus multo frequentius erumpunt.

IV. Communis harum *Anomalarum* Medicina vult, ut, graves eæ si contingant esse, initio detrahatur Sanguis; deinde Purgans, (sive *Aloëticum*, sive aliud è Δραστικωτέροις aliquod) quo Materiæ vitiosæ partim Ano possit expediri, partim ad Artus amandari, detur.

Præter hæc communia, nisi malum ingravescit, nihil est, quod amplius suadeam Medicinæ. Tuta enim est, & incolumis Ægroti res; si non ex omni parte placida. Quin & ii Homines *Arthritici* molestius sæpe ferunt *Dolores* in Articulis, etsi restituendæ Sanitatis ergo factos, quàm, cui medeantur illi, Malum. Mos igitur iis in hoc rerum statu gerendus, &, donec Malum per se inclinet, aut tempore vincatur, expectandum est.

At si urgebunt *Dolores* (quæ propria eorum Medicina est) Æger stragulis in Lecto coopertus, aut *Spiritu C. C.* aut *Theriaca Androm.* cum *Pul Gasconic.* vel *Rubro Exoniensi*, vel ejusmodi

* *Dissertatione, de Arthritide Symptomatica.* Cap. XI.

modi aliquo *Cardiaco*, una cum *Posseto Anthosato*, sive Sudore Materiam foras ejiciat, sive in Artus amoliatur.

Quod de *Doloribus* hisce, tam fixis, quàm vagis, pronunciavimus; id etiam in *Erysipelate* valebit; ut nempe per *Cardiaca*, *Podagram* expellentia, miasma procul arceatur.

Si, post Evacuationes jam dictas, intendatur *Ophthalmia*; sive etiam minimè levetur, erit, quo Organum, æque pene cum vita carum tueamur, Remedio opus: Quare *Collyrium* modicè discutiens, & corroborans adhibeatur. Inservit huic Intentioni, id, quod sequitur.

℞. *Album. Ovi, agita, Aqua Rosac. dilue, adde Camforæ gr. aliquot, f.* Collyrium; cujus Guttæ in *Oculum* paucæ omni mane instillentur, Linteaque eo immersa Palpebræ bis terve in die superponantur. Potest commode *Lapis Calaminaris*, sive *Tutia* præparata *Collyrio* superaddi.

Si Αχώρες permolesti sint *Arthritici*, eandem fere recipiunt Curationem, ac qui absoluti; neque enim, eorum causa, in Articulis Dolorem excitari velim: tanta eorum incolumitas, tam magna utilitas. Quod de hac *Anomala* (quantum mihi videtur) una proponendum.

HISTORIA.

Achores, ab Arthritide in alio Corpore generati.

POstremo ineunte seculo, non procul ab Urbe, Vir egit Generosus; qui, ob juventam non nimis sobriam, ea vix finita, laboravit *Arthritide*. Ætate progrediente, similem ea progressum habuit, & quotannis increvit: donec Artuum motu ferme omni privatus, Æger demum Clinicus evasit. Erat ille Vir, si quis unquam, totus ex *Arthritide* factus; pari certe ratione, atque dicitur

ὅλος ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νόσος.

Cum annos prope viginti maritus sine Prole esset, favente demum *Arthritide*, Filiam progenuit. Castissima, & Venerabilis ejus Uxor non tam *Lucinæ*, aut *Dianæ*, quàm *Arthritidi* debuit, quod facta esset mater. Patris tam *Arthritici* Filia, Originis suæ labem & maculam non uno modo agnovit: Erat enim Vultu pallido & languenti, Constitutione tenerrima. Plures enixæ filios, Partus ei non parum profuerunt; & à Miasmate nativo, magnam illius partem evacuando, tuebantur. Αχώρες autem, præcipuè cum illa desierat ἐν γαστεὶ ἔχειν, erant gravissimi. *Aures* externæ, multum tumefactæ, per *Ulcuscula* Virus emisere, mordax & acre: cujus acrimonia Regio isthæc omnis inflammata est. *Virus* siccatum in Squamas abire solitum est; in furfuraceas, subalbidas: quibus, sive sponte decidentibus, sive refricando sublatis, Ichor denuo jugiter emanavit. Neque *Purgantia*; neque virtutum optimarum *Alterantia*, (à Viris arte nostra celeberrimis præscripta) malum hoc vicere; modum ei forsan imposuere.

Ut semel dicam, Miasma hoc indomitum & pestiferum, Matronæ illius Filios hunc in diem aggravat; quorum plerique omnes (sunt autem multi) *Aurium* Exudationes, aut alias illius Veneni notas, & indicia, veteri nempe Contagio afflati, gerunt; & testimonio sunt probabili, Miasma hoc virulentum, in alio Corpore per *Arthritida*

thritida regularem, in alio per *Achores* à Natura ejici.

CAP. XVIII.

De Epiphora, & Dolore Dentium Arthritico.

ART. I. DE *Catarrhis* iis, qui *Arthritica* facti materia, Pulmones, aliaque Respirationis Organa invadunt, & Tussim frequenter inferunt, alibi disputavimus: Qui *Oris* sunt, & *Oculorum*; eadem Materia facti, atque eodem è numero reliqui; eos, hoc Capite dicendos, jam nunc aggrediemur.

De *Podagra Dentium* Libellum olim in lucem misit *Ioh. Steph. Strobelbergerus*, Thermiater Cæsareus; ut vel propterea super hac re Sermonem instituere supersederem. At quum iste Liber, quicquid promittat ejus Inscriptio, non tam de *Dolore Dentium Arthritico*, (cujus neque Therapiam propriam, nec quidem Diagnosin ullam in medium profert,) quàm de affectu isto, quatenus Exquisito agat; integrum mihi erit, hanc *Anómalam*, cum aliis suæ Tribus, unà tractare.

II. Quod ut accuratè faciam, imprimis observandum est; Humores illos acres *Arthriticos*, qui, per ambitum Corporis erratici, Dolores ciere solent ante dictos; in *Glandulas Oculis* vicinas, & secernendis Lacrymis dicatas, à Natura non nunquam infundi, & jugiter isthinc emanantes *Epiphoram* creare: modo in Gingivas, & eas, quæ Dentes circumvestiunt, Membranas immitti, & ὀδονταλγίαν facere. Qui utique affectus sæpe diutini sunt, & (Humore salso teneras, sensúsque acutissimi Fibras urgente, Spiritusque eas inhabitantes stimulante) non nunquam etiam molesti: Quoniam autem iidem, ab *Arthritide* nunc à τῶν ἔξω repercussa, & Paroxysmum interrumpente, oriantur; nunc in *Arthritida* regularem desinant; utrumque verò ita tum oriri, tum desinere constat,) idcirco etiam *Arthritici* censeantur; ipsamque esse *Arthritida*, Sede germana, & Via jam relictis, alieno in regno ἀνωμάλως sævientem.

III. Si morbi illi tenues sint, nec ægrotantes supra modum urgeant. Curatio his *Arthriticis*, ac quæ Exquisitis, eadem fit utilissima: Si verò graviores periculum, vel molestiam inducant, hujusmodi velim Medicinam.

Primò, Sanguis mittendus; speciatim, optimeque *Vena Jugulari*: Tum Venter resolvendus, Sanguis turbandus; dato, quod ambobus his sufficiat muneribus, mane postero, *Purgante*, Deinde *Epispasticum* Cervici applicandum: Ulcuscula verò, ne arescant, *Litu* illinantur *Epispastico*; & tamdiu quidem, quamdiu mali gravitas perduraverit. Postea, si *Arthritis* ad affectam usque Partem adhærescat, non nisi molimine quodam in Artus removenda, ad rem facient auxilia, tam quæ, extra applicata, educant eam, evocentque; quàm quæ ore sumpta expellant. Atque hæc istorum Medicina Morborum est communis.

Propria requirit, ut in *Epiphora* vitatis, initio præcipuè, restringentibus [ne Sero, acri, & venenoso exeunti Viam occludant, & Fistulam inducant] *Collyriis* mollientibus Seri nimia mitigetur acrimonia. Quem in finem *Lac* inservit muliebre, recens, *Oculis* immissum; uti etiam, è *Mucilagine Sem. Psyllii, & Cydon. Aqua Ros. extractæ* vel

vel è *Trochisc. albo Rhasis & Aqua Plantaginis* Collyrium.

Sin *Os Catarrhus* opprimat, & ægrotantem Humorum Copia, vel Asperitas offendat; prodest *Gargarismis* eos tum diluere, tum elicere. Ad eliciendum, quam quod maximè, conducit *Raf. Raph. Rusticani*, ore retenta, & manducata; cujus solicitatione prægnantes se Gingivæ possint exonerare.

Si *Dentem* forcipe evelli, postulaverit *Dolor*; eo, quod Alveolum purget, (*Melle* puta *Mercuriali cum Sale communi*, *Aqua fontana mixtis*, vel ejusmodi alio) oportebit gargarizare: quo peracto, rursus in Alveolum intrudatur *Dens*, ob Evulsionem utilior evasurus.

Epiphoræ hujus Exemplum in Capite undecimo protulimus; *Odontalgiæ* verò *Arthriticæ* in manibus est Historia, quam illico adscribam.

HISTORIA.

Dentium Dolor Arthriticus.

QUidam mihi familiarissimus, & in rebus agendis conjunctissimus, biliosum & siccum habens Corpus, *Catarrhis* jam inde à Cunabulis immune; ubi ad ætatis medium accessit, ex Pedibus laboravit. Plurima huic *Arthritico* acciderunt; quæ attentè observata, recteque considerata, ad morbi hujus inconstantis, dubii, versatilis ingenium & morem explicandum, valeant egregiè: Unum habeo in præsentia dicere; alias alia.

Cum ætas præcipitavit, (quæ non humanam modo Sanitatem, sed & ipsos morbos afficit, eorumque interturbat, & abrumpit ordinem) Eclipses primo leviores, paulatim magnas, & graviores passa est *Arthritis*. Pro *Arthritide*, Juncturas Artuum more suo occupante, multumque cruciante, nunc *Vertigo*, nunc *Cephalalgia*, nunc *Dolores* per universum Corpus externum erratici, nunc (quod ad rem nostram attinet) *Dentium Dolor* acutissimus erat. Mirum Ægro videbatur, & Portenti simile, morbo se vexari tam parum convenienti; Vetulum nempe, Pumice aridiorem, *Catarrho* Dentes infestante.

Inito hac de re Colloquio, dubium & solicitum percunctor, quo se modo gesserat per dies hosce nuperos *Arthritis*: Utrum Paroxysmos satis crebros, satis vehementes, sic, ut olim, ediderat. Neque crebros, neque vehementes Æger reponit; sed, in propinquo esse *Arthritidem*, ex *Cephalalgia*, ex *Doloribus* huc illuc vagis, se hariolari. Quibus Ego; Quid si adventantis illis *Arthritidos* Signis, addas etiam ὀδονταλγίαν: quando hunc Affectum, una cum ceteris modò dictis, eadem Causa fieri verisimile sit; *Arthritica* scil. materia, naturæ jam molesta, janua non optima in fugam pulsa.

Ut in pauca rem conferam, paulo post Articulos invasit Dolor, *Arthriticus*, omnibus numeris absolutus; eodemque tempore *Dentium* ille *Dolor*, ut & omnes alii remisere. Hujusmodi ὀδονταλγίαν ille postea sæpenumero perpessus est; ex *Arthritidos* aberrationibus, & deliquiis semper exortam; in *Arthritida regularem*, & idoneam, semper exeuntem: ut de confirmanda indole morbi hujus *Arthritica*, plura, ut opinor, addere supervacaneum esset.

CAP. XIX.

Corollaria continet, cum Epilogo.

ART. I. HÆ sunt *Arthritidis* in *Trunco* Corporis *Anomaliæ*;

maliæ; non dicam omnes, nec quidem ullas omnibus numeris absolutas; (certe absolutum, & perfectum hujusmodi Opus vix unius Seculi, nedum Hominis unius esset;) sed insigniores aliquas, & quæ in facienda medicina mihi passim obvenere, notatu digniores.

Ex iis, quales sint, persuasum mihi habeo, quod apparebit, miasma *Arthriticum*, præter Artuum mala, omni ævo animadversa, varios, multiformes, multumque discrepantes inter se Affectus, si eorum Facies, si Phænomena spectemus, efficere; & quidem in hac nostra Regione (forsan etiam in aliis non minus) crebro: Varios scil. pro istarum Partium, & locorum in quibus sunt, varietate; multiformes, pro diversa eorum structura; & pro eorum usu, discrepantes.

Deinde, constat Affectus, sic à devio hoc miasmate generatos, Partium affectarum morbos proprios, & vernaculos, ad amussim omnes simulare, Vultus eorum usurpare; Signa vel Pathognomonica præ se ferre, neque à morbis indignis, per ea, quæ concurrunt Diagnostica, posse quovis modo distingui; sed è contrario revera cum iis sæpenumero confundi.

Deinde palam, uti spero, factum est, non hos Affectus, alienos & *Arthriticos*, quoties ingravescant, & jam magni fiant; etiamsi propriis affectarum Partium morbis simillimos, illorum medicinis, (quæ quidem magnis, & gravibus hisce sublevandis, nequaquam aptæ, vel pares sunt,) tractari oportere; verum è diverso privis, suoque singulorum mori, & ingenio accommodatis. Ἦθος autem καὶ εἶδος uniuscujusque horum pro ejus *Subjecto* esse, & cum eo multiplicari: unde tot novæ *Arthritidis* Formæ, fereque tot diversæ earum Curationes, quot inveniantur ejus *Anomaliæ*.

Deinde, diximus *Anomaliæ* singulam singulæ Curationem non alio modo facilius absolvi, nec quidem auspicatius suscipi, quam Partem aggravatam, & novô hoste obsessam allevando: Illud autem optime effectum reddi, partim Evacuationibus, tam Universalibus, quàm Topicis; sed iis, privata ratione, quæ nimirum malis hisce maximè conducat, adhibitis, optimè vero omnium per Hostis Expulsionem, & ab iis quæ intus sunt iniquè occupata, πρὸς τὰ ἔξω, ad Artus ablegationem. Quibus autem Auxiliis, qua medendi methodo, in prædictis *Anomaliis* hoc præstari possit, hujus Scripti Pagina fere omni ostensum est, & declaratũ.

Hæc hujusce *Dissertationis* Sũma est.

II. Hisce positis, manifestè patet, quàm ad Hominum Salutem magni sit momenti, deviam hanc *Arthritida* sectari, investigare; quamque, Latebras ejus perscrutari, Larvas excutere, & in Artus suos, & Domum, utcunque invitam & reluctantem, eam, quaqua tuto possit Arte, reducere. Nam, cum *Arthritis Regularis* & *Anomala* plerumque sint in simili ratione, de *Anomala*, tametsi per se obscura, seque multum occultante; quantum illa grassetur in vulgus, & quatenus sæviat, ex *Arthritide Regulari* laborantibus, (nempe ex illius crebritate sævitiaque; horum autem *sex non naturalibus*) cuivis liceat conjicere. Qui rectè calculum hac in re posuerit, pro certo invenerit, quod, tametsi *Arthritide Regulari*, quàm *Anomala*, plures ægrotent; tamen *Anomala*, quàm *Regulari*, longe plures occumbant: imo quidem *Regularem* raro, nisi

nisi prius degenerantem in *Anomalam*, occidere; ita vero creberrimè.

Prætermissis autem his, & harum *Anomaliarum* investigatione; (quam in suorum commodum & tutelam, Medentis semper erit pro re nata exercere) sive neglecta, sive perfunctorie, vel imperitè facta; necesse est ægrotos, simulatis his Affectibus, *Colica* nimirum, *Phthisi*, *Asthmate*, *Angina*, ne dicam aliis ejusmodi *Arthriticis* (id est, *Arthritide* morbos illos referente] opprimi quamplurimos; quoque longius serpat, & magis gliscat *Arthritis* idonea, ea proportione plures.

III. Neque nostram hac de re Doctrinam, ulla quidem ex parte, convellet; nedum eam evertet id, quod de *Arthritidis Symptomaticæ* Speciebus olim dixi, (Si quis hasce *Anomalias*, Partium affectarum morbos esse Vernaculos, & Exquisitos; *Apoplexiam* v. g. veram, & genuinam, miasmate fieri posse *Arthritico*; frustraque toties, & sine necessitate multiplicatam à me *Arthritida* contenderit;] quandoquidem (ut de Rerum Nominibus, quæ earum Naturas explicent, & tanquam Icones, in conspectu ponant, eligendis & præferendis, nihil dicam (horum Affectuum utcunque dominatorum, medicina, quæ à me potissime spectata est, Θεραπευτικὴ suo usque, sic opinor, stabit talo, recto nempe & inconcusso; *Arthritidis* in Artus Expulsione, quod à me propositum, omnino molienda.

Quibus addi potest Veteres [*Paulũ* volo, *Alexandrũ*, *Aetiũ*, *Galenũ*, *Aretæũ*] non solũ, τ̃ ἔξω, sed etiam (ut in Præfatione dixi) τ̃ ἔνδον *Arthritidem* exhibuisse Horumque me Autoritate fuisse usum, & Vestigia repressisse.

IV. Hæ, quas nunc protulimus, *Arthritidis Anomalias*, suo quæque genere graves sunt, magnæ, & immodicæ καὶ' ἐξοχὴν: Alias autem minoris ordinis, easque non paucas esse suspicor; quæ nunquam eminentes, aut ad statum hunc notabilem evectæ plerumque visum fugiant, & pro nullis habeantur. Enimvero, usu medico vel parum exercitatis, hoc latere nequit; *Arthritide*, (præcipue frigida, inerti, languida; maximè verò omnium ea suppressa, retusaque,) ægrotantes, interdum *Humeri*, *Pectoris*, *Dorsi*, *Lumborum*, aliarumque in ambitu Corporis Partium *Dolore vago*, tanquam *Rheumatico*; sæpe etiam Capitis Affectibus, more prorsus *Hysterico*; alias aliis in Corpore malis, quasi *Scorbuticis* urgeri; sæpissime verò *valetudine dubia*, & in tempus diutinum incerta, & neutra, esse. Qui quidem eorum status, ac conditiones, sensu remissiori, & leniori gradu morbosæ, natales suos *Arthritico* miasmati, cæco, in Corpus subrepenti, & eo loci clam agenti, se debere, ultro videntur agnoscere: Quin etiam aliquando, multos post annos dubium hunc in modum actos; tandem, apparente Paroxysmo *Arthritidis* idoneo, de istorum Origine & Natura malorum *Arthritica*, omnis sublata dubitatio est.

V. Quid! quod *Arthriticorum* Gnatos quoties obtueor, & nunc *Achores*, nunc *Catarrhos*, nunc *acres* Intestinorum *Humores*, (ut taceam alios Affectus certè non paucos,) iis familiares animo complector; profecto quidem memet vix temperare possum, quin eorum Ortus incusem; & Affectus hosce nihil aliud esse mecum reputem, quàm *Arthritidis* Hæreditariæ quædam ἀποσπασμάτια, seu scintillulas, à Parenti-

Parentibus acceptas; in Natorum Corpora, simul cum ipsa Vitæ Lampade derivatas; & in iis, secundum eorum modum agentes.

Hæ verò quum sint tantummodo Conjecturæ, nec quidem ullis fide dignis probationibus suffultæ; de iis solum *Anomaliis* scripsi, quæ indiciis certis, & Argumentis, si non ἀποδεικτικοῖς, tamen valde probabilibus, *Arthritidos* esse comprobentur; iisque fui contentus maximam partem *Anomaliis*, quæ ex *Arthritidis* præapertæ, claræ, & manifestæ Deliquiis oriri jure merito censeantur.

Epilogus.

HÆC sunt, quæ dicere habui de *Arthritide Interna*, sive in *Trunco* Corporis *Anomala*; totius *Arthritidographiæ* Parte (nostra quidem opinione) principali & potissima, certè cultu & expositu omnium dignissima: In quibus exponendis eo fui prolixior, quoniam magni Salutis Hominum interesse judicavi; & à medicis aut nulla fuit harum rerum mentio; vel, si ulla, semper utique brevissima, & quasi in transcursu facta: verum de certa *Arthritidos Anomalæ Diagnosi*; de illius *Reductione*, & ejus præstandæ methodo, nemo unquam mortalium [quantum scio] quidquam est locutus. Uti verò apud *Astronomos* ista *Solis* Theoria, quæ Ortus, ceteraque gloriosissimi illius Luminis Phænomena describeret, omnino manca judicaretur; nisi etiam *Eclipses* ejus exhiberet; eo certè plenius, & accuratius exhibendas, quo illæ sint in Chronologicis Rebus illustrandis, & Temporum Punctis statuendis utiliores; quoque etiam explicatu difficiliores: Ita quidem *Arthritidis* Historia, tametsi *Regularem* planè & dilucidè tradat *Arthritida*; nequaquam absoluta, atque adeo imperfecta credatur, si nullos habeat *Arthritidis Defectus*; si nullam *Internam*: cujus insuper Notitia, quo Humano Generi cōmodior; quoque fuerit ignotior, eo distinctius, eo fusiori calamo tractanda.

Quin hæc à me diligenter observata, non sine labore collecta, fideliter renunciata, & jam, animo erga Humanum Genus benevolo, in lucem missa, boni consulite.

F I N I S.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

E P I T O M E.

C A P U T P R I M U M.

De Arthritide Anomala *generatim.*

ARTUS *Sedes* Arthritidis Regularis, ARTICULUS I. Truncus, *sive quod reliquum est Corporis*, Anomalæ; II. Arthritidum Anomalarum,

malarum, *quæ Regularem nullum præcurrentem habent Paroxysmum, Diagnoses admodum difficiles*; *III. Earum quæ Regularem Paroxysmum insequuntur, Diagnoses, variis Symptomatum ordinibus sunt eliciendæ. De* Anomalæ Arthritidos ὑπάρξει *minimè constabit, nisi de* Regulari Arthritide *præcurrente prius constiterit. Eodem Puncto incipiunt hi Ordines, at diversos habent exitus. Quo certior* Arthritidos Regularis ὕπαρξις, *illiusque Materia quo certior, in ea, quæ intus sunt, Translatio; eo certior* Anomalæ *Notitia*; *IV.* Internæ Partes *intelliguntur esse* Trunci *omnes*, *V.* Arthritidem *inter* Regularem & Anomalam, *quæ sit Differentia*, *VI. Tam* Symptomaticæ, *quàm* Primigeniæ Arthritidos Αἰωμαλίαι, *VII.* Trunci *Partes fere omnes, sed alias aliis frequentius, invadunt*, *VIII. Unde tam Vastum earum Imperium*, *IX. Causæ earum enumerantur*, *X. Ut & differentiæ*, *XI. Medendi Indicatio generalis, ut* Arthritide Anomala *pars affecta citissimè, tutissimè levetur; Materiæ partim è Corpore evocando, partim in* Artus *transferendo. Præmissis, qua par est, Evacuationibus, Curatio reliqua per Materiæ, in* Artus *Translationem efficienda est: Quam ejus expellendæ viam Natura maximè affectat. Medicamenta huic Intentioni inservientia sunt vel* Interna Arthritidem *expellentia*; *maximè conducunt è* Ferro *præparata, præcipue* Martis Alcohol, *sive* Ferrum Nutritum, *ejus conficiendi Modus; Formulæ* Ποδαγραγωγῶν: *Vel* Externa, *quæ Articulis dolere solitis post* Internorum *usum aliquem applicata, foras* Arthritidem *invitent: Eorum recensio. Ichore vitioso exulante*, *Æger ad tempus aliquod immunis est. Mitior hæc Crudelitas, quàm per Misericordiã methodus. XII.*

CAP. II.

De *Ventriculi* Affectibus Arthriticis.

NUllam *in* Trunco *Partem magis infestat* Arthritis, *quàm* Ventriculum & Intestina, I. *Ut* Ventriculum *ingrediatur ea, duo requiruntur; primum, in Sanguine Miasma fugitivũ; deinde* Ventriculus, *ei recipiendo accommodatus*; II. *Quibus ille modis sic accommodetur: Ex Causarum diversitate magna, oritur* Anomalarium *diversitas*, III. Arthritidis *in* Ventriculo *agentis Descriptio*, IV. *Quibus signis innotescat Natura ejus* Arthritica, V. *Senes ea plurimum urgentur. Autumno sæpe incipit*, VI. *Ejus cum* Arthritide *Regulari Comparatio.* VII. Anomala *hic describitur absoluta*, VIII. *Ut ab Affectu distinguatur* Hypochondriaco, IX. *Perinde est, Materia per circuitum, an recta* Ventriculum *intret*, *& sive* Fixæ, *sive* Erraticæ Arthritidos *sit Materia: Qui denique huic malo procliviores*, X. *Medendi Indicatio postulat* Ventriculum *allevari Purgatione: & in Artus* Arthritidos *amotione: Utriusque Purgationis instituendæ ratio.* Vomitio, *si manet post Catharsin, Laudano compescenda*; XI. *Quibus auxiliis amoveatur* Arthritis, *quaque Arte tum expellatur, tum evocetur. Quæ hoc tempore Diæta. Si* Ventriculum Arthritis *repetat, quid faciendum. Hujus Methodi Utilitas. Prophylaxis*, XII.

Historia I. *In* Ventriculum & Intestina *irruens* Athritis, *foras expulsa.*

Hist. II. Arthritis *idonea*, *Balneo Frigido in* Ventriculum, *& ea, quæ intus sunt, repulsa.*

Hist. III. Recta Arthritis, & in Ventriculo Anomala, *se vicissim excipientes, cum* Anomalæ *Curatione.*

Hist. IV. Arthritis *semel iterumque in* Ventriculo Anomala, *toties expulsa.*

Hist. V. Arthritis *iterum ac sæpius in* Visceribus Anomala, *toties in* Artus *ablegata, cum* Anomalæ *Prophylaxi.*

Hist. VI. *Ex Plenitudine* Arthritis, *partim Recta, partim in* Ventriculo Anomala, *Purgantibus & Podagragogis allevata.*

Hist. VII. Arthritidem, *ex Animi perturbatione*, Anomalam, *in Viam ducunt* Ποδαγωγά.

Hist. VIII. Arthritis Vaga, *primo Partibus ex Contusione læsis; deinde* Ventriculo *hærens, in Sanguinem resorbetur; in Artus emittitur.*

Hist. IX. *Multum interesse, qua Tempestate laboret Æger hac* Anomala; *ad eamque removendam, tam* Externa, *quàm* Interna *nonnunquam in Corpore validissimo requiri.*

Hist. X. *Cibi Fastidium, & Asthma, ex* Arthritide Ventriculum *infestante; ea expulsa, sublata; ea denuo repulsa, recidiva.*

Hist. XI. *Ex* Arthritide, Cardialgia, *ut & alias* Ανορεξία, *per Catharticum, & Humores in* Artus *expellentia, feliciter curata.*

CAP. III.

De *Colica* Arthritica.

Morbus hic, *gravis & frequens, una cum* Intestinis *Ventriculum premit*, ART. I. *Ejus Descriptio*, II. *Natura* Arthritica, III. *Diagnosis*, IV. *Causæ remotiores externæ, quæ repellunt* Arthritidem, V. *Internæ*, Intestinorum *Imbecillitas, &c.* VI. *Ab aliis* Colicæ *Speciebus, ut distinguatur*, VII. *Ejus Differentia*, VIII. *Prognosis*, IX. *In Curatione, de Phlebotome, de Vomitu deliberandum; deinde Purgatio instituenda. Tum* Podagram *expellentibus, una cum* Anticolicis *utendum. Eorum Formulæ, & sumendorum Methodus. Contra Spasmos* Intestinorum *pertinaces Fotus, Linimentum, Enema. Quæ Diætæ ratio optima. Vinum utilissimum*, X. *Prophylaxis*, XI. *Morbus hic* Hippocrati *non incognitus*, XII.

Historia I. Colica Arthritica *malè tractata, demum lethalis.*

Hist. II. Arthritis *Vaga*, Colicam *mentita, ad Regularem* Arthritida *reducitur; cum ejus Prophylaxi.*

Hist. III. Colica, *ex Quiete*, Arthritica, *in* Arthritida Regularem *versa.*

Hist. IV. Colica *multarum Hebdomadũ* Arthritica, *eadem methodo curata.*

Hist. V. Colica Arthritica, *Purgatione, &* Ποδαγωγοῖς, *sublata.*

Hist. VI. Colica, *una cum Dolore Capitis*, Arthritica *plus semel allevata.*

Hist. VII. Arthritis, Intestina *sæpe atrocissimè invadens, toties exturbata.*

Hist. VIII. Colica Arthritica, *cum* Paralysi *superveniente.*

CAP. IV.

De *Diarrhœa* Arthritica.

Miasma Arthriticum *non nunquam* Intestinis *infusum, ea stimulat, donec Ano exterminatur*, ART. I. Diarrhœa *ista ut dignoscatur esse* Arthritica, II. *Causam Continentem, & proximam, tantummodo unam habet; initium, & exitus varios. Quæ per se accidit, non raro Salutaris: Quæ Pharmacis excitatur, si modum non excedat, utilis;*

utilis, si nimis pertinax fuerit, dubia, vel lethalis, III. *In priori, Naturæ relinquendum opus, nisi nimium excurrat* Diarrhœa; *tunc enim Astringentibus, at Cardiacis eget: Reliquiæ verò morbosæ post tempus aliquod Lenientibus exprimēdæ.* Diarrhœa *sistēda, si à Purgātibus fiat: Si à Cruditatibus, Purgatione (altera, vel utraque) opus erit; deinde Restringētibus. In* Dysenteriæ *periculo Emulsū. Ad Prophylaxin* Alcohol Martis, *cū* Aquis Ferratis, IV.

Historia I. Diarrhœa *crebra, & Salutaris.*

Hist. II. Diarrhœa, *à Cathartico*, Arthritica, *opportunè suppressa.*

Hist. III. Arthritis *vaga* Intestina *occupans, solo externorum usu evocata, &* Artubus *infixa.*

Hist. IV. *Cruditatibus orta* Diarrhœa Arthritica, *Medicinæ beneficio inhibita.*

Hist. V. Diarrhœa Arthritica *lethalis.*

Hist. VI. *Alia ejusmodi.*

CAP. V.

De Dysenteria Arthritica.

T*Ransitio*, I. *Miasma* Arthriticum *aliquando* Intestina *mordet, exeditque Vasa eorum exilia, Sanguinem vehentia: Unde* Dysenteria, II. *Morbi hujus* Ἦθος, III. *Dependet is à Miasmate prædicto in Sanguine renovato, idque constanti norma.* IV. *Insultus sæpe repetit, Paroxysmis* Arthriticis, *si spectemus intervalla respondentes. Nunc in Ulcus, nunc in Abscessum degenerat*, V. *Curatio: Sanguine profluente conquiescat Æger: Cardiaca non nisi cautè adhibenda: Lingua Laudano superillinatur. Potioni sit Decoctū albū.* Dysenteria *hæc omnino Critica. Ad eam, si nimia fuerit, inhibendam Adstringentia. Valet interdum Enema. Vitentur* Acida. *Quæ cōveniat Diæta.* A Dysenteriæ *exquisitæ Curatione, quātūm hæc differat. In Prophylaxi valent* Aquæ Ferro *alteratæ.*

Historia I. *Tenesmum, &* Dysenteriam *inferens* Arthritis, *omisso Externorum usu lethalis.*

Hist. II. Dysenteria Arthritica *in Abscessum migrans.*

CAP. VI.

De Abscessu *Intestinorum Arthritico.*

A*D* Abscessum *inferendum Miasma* Arthriticum *cum primis aptum.* I. *Ejus formandi ratio*, II. *Causæ ejus binæ, quarum altera dictum Miasma è Sanguine expulsum; altera* Intestinorum *Imbecillitas*, III. *Hic* Abscessus *sæpe magnus, in alimentari Fistula, creberrimus; sæpe recidivus*, IV. *Si in Ano fuerit, eadem fere Curatio, quæ in* Abscessu Ani *genuino; si in* Fistulæ *superiori parte, raro ante Puris Evacuationē sentitur.* Dysenteriæ *aliquādo* ἐπιγίνεται. *Quæ, rupta Vomica, conveniat Curatura. Evacuato Pure, Balsamica; Venæ sectio interdum prodest. Aqua ferrata, cum è Ferro præparatis, & restringentibus, &c.* προφυλάττονται, V. *Veteres* Arthritici *Vitiis* Ani Arthriticis *affliguntur*, VI. Arthritis *in Visceribus, à* Luciano *belle descriptæ*, VII.

Historia I. Abscessus *Intestinorum* Arthriticus *auspicato sanatus, recurrendo lethalis.*

Hist. II. Abscessus *Ani* Arthriticus, *feliciter curatus.*

Hist. III. *De Ani* Arthritica, *propter Aloëticum*, Inflammatione, *cum instante* Gangræna.

CAP. VII.

De *Melancholia* Arthritica.

T*Ransitio*, *I. Morbi hujus Mos*; *II. Dyspepsia oritur. Ut ab* Arthritide Melancholica *distinguatur. III. Curatio Purgantibus*, *sed blandis*) *& Podagragogis peragenda* : *Quæ ratio Prophylaxeos*, *IV*.

Historia I. Melancholia, *propter* Arthritidis *Paroxysmos minus idoneos*.

Hist. II. Arthritis Melancholico *Saluti*.

Hist. III. Melancholiam, *& Hydropa* Arthriticum *sanat, arte comparata*, Arthritis *idonea*.

CAP. VIII.

De *Syncope* Arthritica.

T*Ransitio*, *I. Morbi ratio*, *II. Therapia requirit Cardiaca*, *admodum generosa*; *Frictiones, interdum Vomitionem*, *eamque Vino movendam*, *III*.

Historia I. Syncope *Arthritica*, *foras abacta Hoste, curata*.

Hist. II. Alia *Ejusmodi*.

Hist. III. *Arthritide diu ignava & inerti, generata* Syncope, *illius Paroxysmo regulari sublata*.

CAP. IX.

De *Calculo Renum* Arthritico.

R*Aro cuiquam unquam Morborum frequentius supervenit* Calculus, *quàm* Arthritidi; *Estque vulgari* Renum Calculo, *Arthriticus persimilis*, *I. Huic malo conferunt mala Concoctio*, *& Lacteorum Ora nimis dehiscentia*, *II. Est hic* Calculus, *Lapidis Calcarii cum Sale suo Calcario, vel Ochræ cum Sale Vitriolico*, *coitio*, *III. Ejusdem planè Naturæ est cum* Tofo Arthritico, *IV. Ut à* Colica, *tam Exquisita*, *quàm* Arthritica *distinguatur*, *V. Si Paroxysmus simul* Arthriticus *erit*, *nullus hic* Acidorum Fotuum, *aut* Cataplasmatum *usus* : *Prosunt interdum* Paregorica. *Silente verò* Arthritide, *si quis hoc* Calculo *ægrotet*, *quæ Curatio*. Syrupi *Præparatio* Balsamici. *In Dysuria* Calculo *superveniente*, *juvant Opiata cum Diureticis juncta*. Dorsi Dolor *judicium* Calculi *æquivocum*.

Historia I. Calculo & Chiragræ *una concurrentibus, facta simul Medicina*.

Hist. II. *Adversus* Calculum *Arthriticum Prophylaxis*.

Hist. III. Calculus *Arthriticus*, Vertigo *Arthritica*, *&* Arthritis *regularis se mutuo excipientes*.

CAP. X.

De *Asthmate* Arthritico.

U*Num hoc Capite tractatum* Asthma, *nimirum* Ἰδιοπαθικόν, ART. I. *Quænam hoc* Affectu *Corpora maximè graventur*, *II. Causa Continens*, *Miasma* Arthriticum, *III. Causæ remotiores*, *IV*. Asthmatis *hujus*, *&* Arthritidis *ratio inter se, naturam illius* Arthriticam *manifestè probat*. *V. Est vel* Siccum, *vel* Humidum; *utriusque Mos*, *VI. Virus* Arthriticum *Pituita involutum*, *Sputatione ejicitur*; *& quidem commodè*, *VII. In* Asthmate Sicco, *quodnam Morbi* Subjectum; *VIII*. Asthma *interdum occurrit* Arthriticum *sine prævio* Arthritidis *Paroxysmo*, *IX. Quæ in utroque* Asthmate, [*tam humido, quàm arido*) Πρόγνωσις, *X. Curatio tollit Impedimentum Respirandi*, *Venæsectione*, *Purgatione*, *Clysteribus* : *Quæ*

Sicco

Sicco *propria; quæ* Humido *Therapia: Quid in Paroxysmo faciendum; quid in Prophylaxi. XI.*

Historia I. *Adolescens, ab Arthritide* Asthmaticus, *Empirici Narcotico peremptus.*

Hist. II. Asthma *siccum, Arthriticum; Venæ sectione & Cardiaco sublatum.*

Hist. III. *Arthritidis in Paralysin, &* Asthma *Metamorphosis.*

Hist. IV. *Arthritis in* Asthma, & Hydropa *desinens.*

Hist. V. Asthma *cum Iliade Malorum, Arthritidos defectu Regularis, exortū.*

Hist. VI. Asthmatis *Vultum induens Arthritis.*

Hist. VII. *Ab Arthritide repercussa* Pectoris externi *Oppressio, Spiritus impeditus.*

CAP. XI.

De Catarrho, Tussi, & Peripneumonia *Arthritica.*

HI *Affectus, quoniam ab eadem Causa eundem Locum aggravante fiunt, una hoc Capite tractantur, I. Quænam ii creberrimè invadunt, quæque Corpora potissimè lacessunt, II. Achores, &* Catarrhi *Puerorum, qui* Arthriticis *orti sunt Parentibus, haud immerito suspecti, III.* Arthritidis *in* Pulmonem Metάβασις *omnium certissima. De minus certis quomodo judicandum, IV. Seniores sæpe invadunt hæ Anomaliæ & qua de Causa, V. Sputi consideratio, VI. Si Affectus* Arthritidi *Regulari apponuntur, VII.* Tussis *eorum omnium frequentissima, aliquando Regularis Paroxysmi* Symptoma prænuntium, *VIII.* Tussim *interdum excipit* Hæmoptoe, *IX. Tempus horum Affectuum* Autumnus; *multum ad eos confert* Pulmonis *Imbecillitas, X. Ex Algore, vel Cardiacis* Peripneumonia *nonnunquā accedit, XI. Medendi Indicatio communis est, ut* Pulmo *quam citissimè levetur: Ubi nihil adversatur, prodest Venæ sectio; maximè verò in* Peripneumonia: *In plerisque Purgatio, sed peculiari modo facienda: Tum* Ποδαγραγωγά, *cum* Anacatharticis *juncta. Horum Formulæ proferuntur. Ad prohibendam Sanguinis* Colliquationē *valet* Decoctum Cortic s. *His succedunt* Externa, *Arthritidem evellentia: quibus severis, non nisi urgente necessitate, utendum est, XII. Ad* Prophylaxin, *aperiantur in Dorso* Fonticuli: *Aëre aperto fruatur Æger; quibus, aliisque hac in re, idoneis, aut prætermissis, aut perperam adhibitis, Æger* Φθίσει *opprimitur,* XIII. Peripneumoniæ *quæ* Arthriticæ *Curatio, XIV. Medicina isthæc [alia, quam Clariss.* Sydenhami] *defenditur. XV.*

Historia I. Tussis *Arthritica.*

Hist. II. Tussis *Paroxysmi Arthritici* Symptoma prænuntium.

Hist. III. Sputatio *Arthritica, in extrema ætate nimia.*

Historia IV. Anacatharsis *Arthritica Salutaris.*

Hist. V. Peripneumonia *Arthritica.*

Hist. VI. Catarrhus, Asthma, Tussis *Arthritica, per Humorum in* Artus Αντίσπασιν, *& deinde Evacuationem mitigata sublata.*

CAP. XII.

De Phthisi *Arthritica.*

T*Ransitio, I. Morbi hujus* Hθ☉, II. *Ultimum ejus Stadium, cum Exquisitæ* Phthiseos *ultimo concordat. Homines natu provectiores (aliter, quam* Exquisita Phthisis] *aggreditur; Febris*

ejus *Hectica, plerumque* Lenta, III. *Nunc ex* Arthritide *repercussa, hæc* Phthisis *brevi tempore fit; alias non nisi spatio annorum aliquot*, IV. *Morbi Natura patet ex ejus* Γενεαλογίᾳ, V. *Curatio postulat, ut* Pulmo *allevetur. In principio valere potest* Phlebotome, & Catharsis. *Postea* Bechicis, & Ποδαγραγωγοῖς *utendum; & quidem eo usque, quoad siverit à Febre periculum, & postulaverit* Arthritidis *Expulsio. Si Febris exardeat, quid fieri oporteat. Hisce dies aliquot adhibitis, extra admoveantur* Arthritidem *educentia. Opiata, & Incrassantia meritò suspecta*, VI. Prophylaxeos *ergo, maximè valet* Aquæ Ferratæ, & *Aër, præcipuè Maritimus. Prosunt Artuum Fricationes, Fonticuli, Sorbitio, Chocolata, Pectoralia; obsunt Catarrhi*, VII. Galenus *mentionem fecit hujusmodi* ῥεύματος (*scil.* Arthritici) *in* Pulmonibus, *Ægros sæpe suffocantis*, VIII.

Historia I. Tussis *Arthritica lethalis.*
Hist. II. Phthisis *Arthritica, Medicamentis Calidioribus sæpe levata.*
Hist. III. Phthisis *Arthritica, incipiens, curata.*

CAP. XIII.

De Angina *Arthritica.*

FEbricula *ad expellendum Miasma* Arthriticum, *in Sanguine excitata, non nunquam parit* Anginam, I. *Natura ejus* Arthritica, *ut detegatur*, II. *Quæ illa Corpora, & quas ob* προφάσεις *invadat usitatissime*, III. *Diagnosis*, IV. *Cum* Angina *exquisita, ejus convenientia*, V. *Curatio vult, ut Fauces, quam primum alleventur, & quidem Methodo privata: Prodest interdum* Laringotome, VI. *Uti non nunquam* Acida: *Externa*, Arthritidem *educentia*, VII.

Historia I. *Arthritis* Fauces, & Artus *simul semelque occupans.*
Hist. II. Anginæ *Arthriticæ, ad Abscessum tendentis, in* Arthritida Regularem *Metamorphosis.*
Hist. III. *Materia* Arthritica *partim* Abscessu Anginoso, *partim per* Articulares Glandulas *expressa.*
Hist. IV. Arthritis *primum* Fauces, *deinde* Articulos *invadens.*
Hist. V. Anginæ Arthriticæ *auspicato supervenit* Arthritis Regularis.
Hist. VI. Angina & Abscessus *Arthriticus cum* Arthritide *insequenti, recta idonea.*
Hist. VII. *De* Arthritide *multos annos Erratica; tunc* Anginam *iterum, & sæpius simulante; postremo* Regulari, *Fixa.*

CAP. XIV.

De Capitis Dolore, & Vertigine *Arthritica.*

OBscuri *sunt in* Capite *Partium usus*, I. *Quos sæpissime infestet* Dolor *hic* Arthriticus, II. *Ejus Mos; Signum est aliquando Paroxysmi Regularis prænuntium: Ni tale fuerit, etsi in* Capite *Materia remanserit*, Apoplexiam *introducit*, III. *Ut de ejus* ὑπάρξει *constet;* Dolor *hic interdum lenis, interdum pene ad Delirium usque gravis*, IV. *Paroxysmum aliquando Perfectum, aliquando intercisum excipit.* V. Vertiginis Arthriticæ *Comes fere individua, & tanquam Soror gemina est*, VI. Vertiginis *Arthriticæ* Subjectum *est Cogitandi Officina:* Cogitationis *ratio probabilis: Videtur esse quædam* Πνευματουργία, VII. *In* Vertigine *Spirituum* Fluctuationes *interturbantur*, VIII. *Spirituum* Ἴλιγγος *à* Cl. Willisio *propositus, in dubium vocatur, Rerum Externarum* Imagines

Imagines in Capite veræ, ut & in Vertigine *falsæ, per iis Rebus dissimilia fieri possunt,* IX. *Perturbantur Spiritus, vel ab alieno, à Sanguine accepto, hæc in penetralia se insinuante; vel Externo aliquo Tubulos coarctante,* X. Vertigo *hæc in plerisque, cum* Dolore Capitis *Arthritico concordat: Aut in* Paroxysmum regularem, *aut in* Apoplexiam *migrare solet. Miasma* Arthriticum Epilepsiæ *generandæ parum idoneum,* XI. *Horum Affectuum Curatio communis; tum etiam singulis propria. Balsamum ὑπνώδες* Cephalicum *Doctoris* Waterhouse: *Emulsa, Narcotica, Oxyrrhodina, &c. quæ Materiam* Capiti *infigant, omnino fugienda.* Prophylaxis, XII.

Historia I. *Ab gnava Arthritide* Vertigo, *Sanguinis missione & Alvi ductione victa.*

Hist. II. Vertigo *Arthritica, Purgatione in* Podagram *mutata.*

Hist. III. Vertiginem, *& in* Capite Dolorem *faciens* Arthritis; *idque usitatè, Venæ sectione & Purgatione toties in* Articulos *acta.*

Hist. IV. Capitis Dolor, *&* Vertigo *Arthritica sæpe revertentes, simili Methodo curati.*

Hist. V. Cephalalgia *Arthritica, Phlebotome & Spiritu Volatili in* Podagram *versa.*

Hist. VI. *Miasma Arthriticum in* Caput *immissum,* Vertiginem *&* Dolorem *inferens, eo revulsum, & in* Artus *amandatum.*

Hist. VII. Cephalæa, *&* Vertigo *Arthritica, Medicina pari, cum Phœnigmis, sublata.*

Hist. VIII. Vertiginis *Arthriticæ cum Spirituum depressione gravi, Curatio.*

Hist. IX. *Ex Arthritide* Vertiginosus, *Victu nimis tenui depressus, intereptus.*

CAP. XV.

De Apoplexia *Arthritica.*

TRansitio, I. Apoplexiæ *hujus Mos, & Medicina propria,* II. *Moris istius explicatio,* III. *Morbi ex Symptomatum Ordine investigatio;* IV. Subjectum *Cerebri Cortex,* V. *Causa continens, Vasculorum in* Cerebri Cortice Dilatatio; *vel* Lentor *Sanguinis; vel Miasma* Tubulos *subintrans,* Spiritusque *comminus aggressum,* VI. *Causæ* remotæ VII. *Ex uno Miasmate pendet* Arthritico, VIII. *Prognosis,* IX. *Curatio propria.* X. *Prophylaxis,* XI. Apoplexiæ, *à Causa Arthritica,* Symptomaticæ *Curatio,* XII.

Historia I. *Vertigo Arthritica, cum impendente* Apoplexia.

Hist. II. *Arthritidi repercussæ superveniens* Apoplexia.

Hist. III. Somnus, *ab Opiato profundus, ipsa propemodum* Mors

Hist. IV. *Arthritis, ex* Acidorum *usu gravior, in* Apoplexiam *desinens* Symptomaticam.

Hist. V. Apoplexia Arthritica *feliciter curata.*

Hist. VI. Apoplexiæ *ut occurratur,* Arthriticæ.

CAP. XVI.

De Paralysi *Arthritica.*

MIasma *nunc in* Meditullii Tubulis *sistit; unde* Apoplexia Idiopathica, I. *Sæpe ad* Tubulos Nervinos *propellitur; unde* Paralysis Arthritica, II. *Fieri potest, vel à Materia* Viscida, *vel à* Virulenta, III. *Causæ ejus remotiores,* IV. *Morbi εἶδος, pro ratione Partis affectæ, varium,* V. *Ejus Differentiæ,* VI. Typos *habet aliquando* Paralysis Hysterica, VII. *Prognosis.* VIII. *Therapia*

pia peculiaris; IX. *Prophylaxis*, X.

Historia I. *Cephalalgia* Arthritica, *cum* Paralysi incipiente, *curata*.

Hist. II. Hemiplegia *Arthritica simili modo curata*.

Hist. III. Paralysis *Arthritica*, *cum* Spasmo Oris Cynico, *lethalis*.

Hist. IV. *Colica* Arthritica *in* Paralysin *degenerans* Arthriticam.

Hist. V. A *Materia Colicæ Biliosa*, *primum* Arthritis, *& deinde* Paralysis.

Hist. VI. *Ob* Arthritidem, *in* Nervos *inversam*, Αφωνία.

Hist. VII. *Ex Morsu Canis*, Arthritidis *rectæ Silentium*, *Stupiditas*, Paralysis, Arthritide *denuo facta Regulari*, *curata*.

Hist. VIII. Convulsiones, *ex* Arthritide *inversa*, *universales*, Arte *Medica sublatæ*.

CAP. XVII.

De Doloribus *in Corpore vagis*, *fixis*; *de* Ophthalmia; *de* Erysipelate, *&* Achoribus *Arthriticis*.

TRansitio, I. *Horum quis Dolorum Mos*: *Rheumatismi nomine vulgo delitescunt* Vagi. Fixi *nunc quasi Nephritici*; *nunc Oculos*, *Faciem*, Aures *occupat Miasma*, *& Ophthalmian quandam*, *Erysipelas*, Achores *inducit*. Achores Arthritici *vices aliquando tenent* Arthritidos *summè Regularis*, II. Affectus *hi*, *periculo magnam partem expertes*, *ad regularem* Arthritida *propius accedunt*. A *Trunci Ambitu rarius*, *quàm ab* Artubus, *ad ea*, *quæ intus sunt*, *transfertur* Arthritis, III. *Harum* Anomalarum *Medicina communis*, *propria*, *Nullus ob* Achores *excitandus* Articularis *Dolor* : *quod de una hac* Anomala *proponendum*, IV.

Historia. Achores, *ab* Arthritide, *in alio Corpore generati*.

CAP. XVIII.

De Epiphora, *&* Dolore Dentium *Arthritico*.

D*E* Dolore Dentium exquisito *scripsit* Strobelbergerus, *I. Ejus* Arthritici *Mos & Natura*, *II. Quæ istorum* Affectuum *Medicina communis*, *quæ eorum singula propria*, *III.* Historia.

Dentium Dolor *Arthriticus*.

CAP. XIX.

Corollaria *continet*, *cum* Epilogo.

D*Issertationis summa*, I. *Hujusmodi Medicinæ quæ necessitas*; Arthritis *raro occidit* Regularis, *rarò nisi prius degenerans in* Anomalam: *ita verò creberrimè*, II. *Si quis hasce* Anomalias, *Partium affectarum Morbos esse Vernaculos affirmaverit*, *nostram hac de re Doctrinam minimè convellet*, III. *Aliæ sunt* Arthriticæ *minoris Ordinis* Anomaliæ, *propter obscuritatem prætermissæ*, IV. V. *Epilogus*.

FINIS.